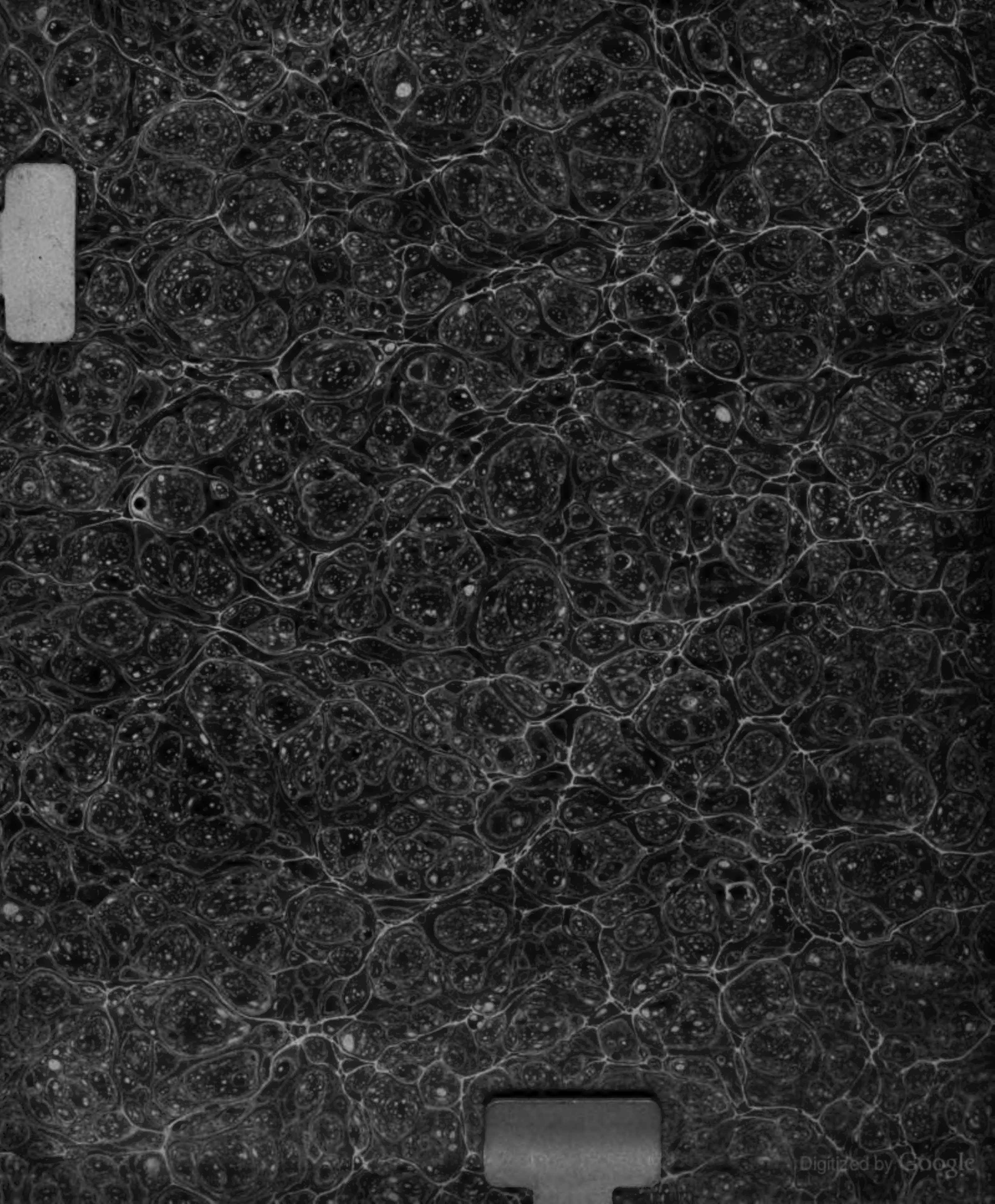
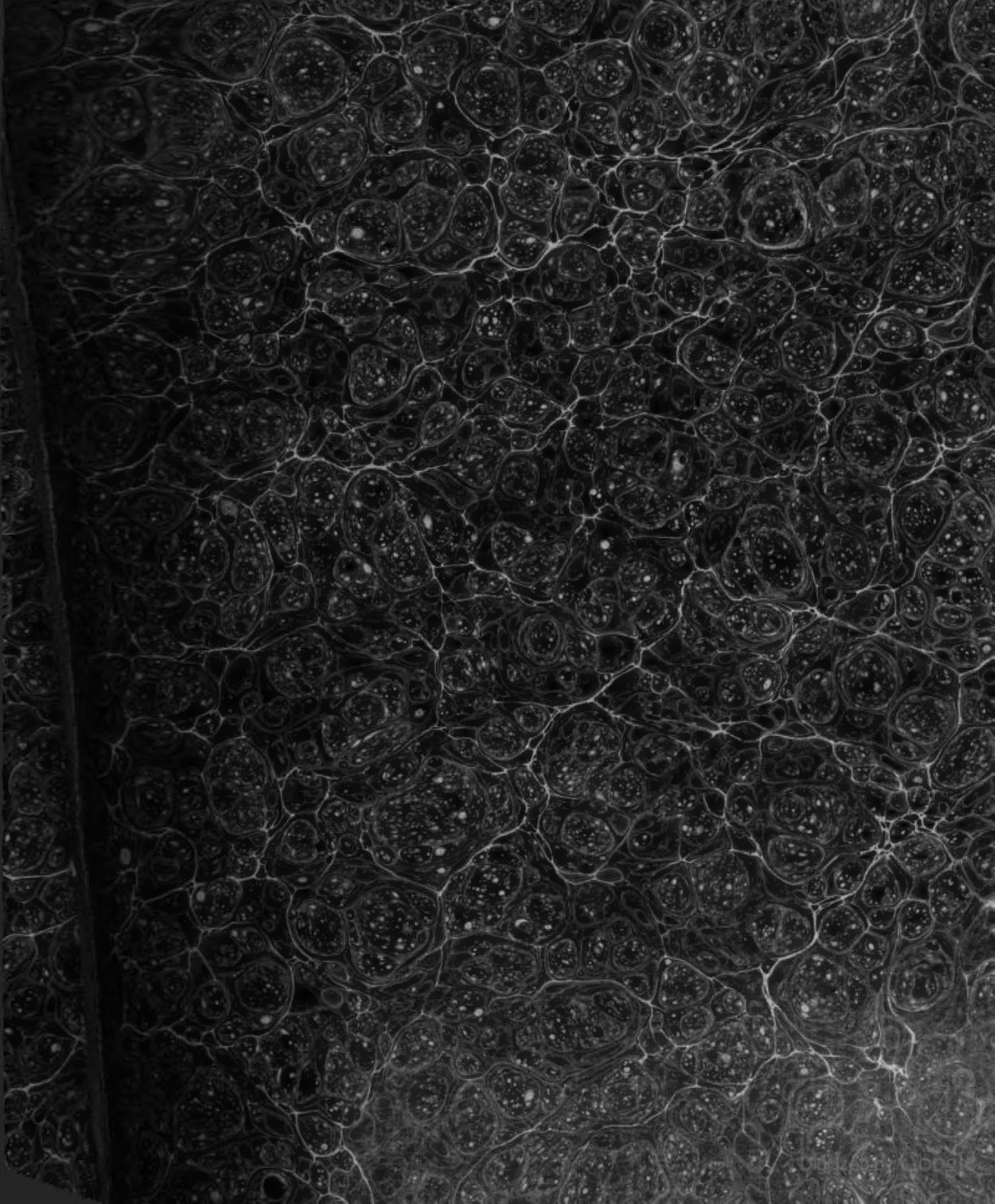

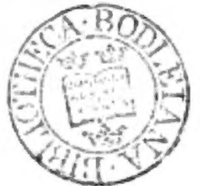
CATALOGUS
LIBRORUM MANUSCRIPTORUM

QUI IN BIBLIOTHECA SENATORIA CIVITATIS LIPSIENSIS ASSERVANTUR

EDIDIT

AEMILIUS GUILELMUS ROBERTUS NAUMANN

PHIL. DOCT. GYMNAS. NICOLAITANI LIPS. COLL. ORD. ET BIBLIOTH. SENAT. PRAEFECT. II.

CODICES ORIENTALIUM LINGUARUM

DESCRIPSERUNT

HENRICUS ORTHOBIUS FLEISCHER

PHIL. DOCT. LL. OO. IN UNIVERS. LIPSIENSI PROFESS. ORDINAR.

ET

FRANCISCUS DELITZSCH

PHIL. DOCT.

ACCEDUNT TABULAE LITHOGRAPHICAE XV

GRIMAE

SUMPTUS FECIT JULIUS MAURITIUS GEBHARDT

MDCCCXXXVIII.

AMPLISSIMO

CIVITATIS LIPSIENSIS

SENATUI

BIBLIOTHECAE A MAIORIBUS CONDITAE

STATORI PATRONO TUTORI

HOS COMMENTARIOS

D. D. D.

EDITOR

PRAEFATIO EDITORIS

AD

HENRICUM BLUEMNERUM

IURIS UTRIUSQUE QUINQUAGINTA ABHINC ANNOS DOCTOREM.

SUPREMAE CURIAE SAXONICAE CONSILIARIUM. SAXON. ORDINIS VIRTUTIS CIVICAE EQUITEM. CET. CET.

D. VI. MENS. DECEMBR. A. MDCCCXXXVIII.

Ut Te potissimum, illustrissime Bluemnere, in hac operis mei praefatione scribenda salutarem, non una tantum caussa me permovit. Nec enim ego, in quem semper egregia fuit Tua benevolentia, abesse volui ab iis, qui hodierni diei solennitatem et honores semisaeculares plaudentibus omnibus bonis salvo et incolumi Tibi gratulantur. Ac si humanarum rerum nihil praestabilius est senectute placida vegetaque cum honesto otio et vitae in utilissimis studiis transactae iucundissima recordatione; si longae vitae nullum insignius decus habetur, quam munerum in reipublicae civiumque salutem sapienter et feliciter administratorum gloria: est sane, quod, quicumque Te diligunt ac venerantur, harum rerum omnium affluentiam hoc ipso die pie Tibi congratulentur. Sed non tantum festi huius diei, qui Deo favente laetus Tibi affulsit, opportunitas fecit, ut his litteris Te alloquerer. Libro enim praefatio scribenda fuit, quo bibliothecae Senatoriae nostrae codices manuscripti enumerati sunt et recensiti. Quod ipsum opus quum eorum virorum meritissimorum, qui civitatis nostrae bibliothecam rexerunt et ornaverunt, me commonefaceret: Tui, quo praefecto quondam et sapientissimo et meritissimo illa gavisa est, cum primis et praeter caeteros in mentem mihi venit, quod quidem etiam pietas iussit; Tuae enim benevolentiae debeo, quod ante hos octo annos Amplissimo Senatui me ita commendavisti, ut ille suae bibliothecae Custodem me crearet. Sed quem Senatui commendaveras, eumdem successori et amico Tuo, Demuthio illustrissimo, ita commendavisti, ut, vel si nihil aliud, quam egregii huius viri favorem et patrocinium mihi conciliavisses, hoc solo beneficio in aeternum me Tibi obstrictum sentirem. Accipe igitur, fautor amplissime, ea qua soles humanitate, quae pauca libro meo praefanda existimavi.

Ac primum quidem codices bibliothecae nostrae describendi negotium quomodo exsequendum esse putaverim, cum ex ipso catalogo patet, tum in prodromo, quem superiore anno emisi, cum litteratis hominibus iamiam communicatum est. Attamen quae tum scripsi de via et ratione, qua eiusmodi liber componendus videretur, repetenda hoc loco censui. Erant autem haec: „Codicum describendorum negotium ad tria potissimum capita redire mihi visum est. Enarrandum enim est primum, quae sit externa, tum, quae interna cuiusque codicis conditio et virtus; denique quemnam adhuc Viri Docti eius fecerint usum et quae iudicia iidem cum de externa tum de interna eius conditione tulerint. Ac primam quidem operis istius partem quod attinet, indicavi uniuscuiusque codicis aetatem, materiam [chartam vel membranam], ligaturam, si qua esset memoratu digna, foliorum [quae eam in rem in codicibus numerorum signis notanda curavi], picturarum denique et egregiarum litterarum initialium recensum. Nec omisi animadvertere, codex eadem manu an pluribus exaratus videretur. In miscellaneis codicibus recensendis folia indicavi, quibus singula scripta continentur, ut, qui in posterum codicibus utentur, facili negotio, quo quidque loco legatur, invenire possint. — Internae vero codicum indolis descriptioni ita operam navavi, ut primum titulum, et vulgarem, et eum, qui in codice legitur, proponerem; deinde initium et finem singulorum librorum accurate notarem. Si quae deprehenderentur in codicibus notae marginales, interlineares, aut scholia, accurate eorum initium et finem exscripsi et, cum editis conspirent necne, notavi. Eam in rem etiam exemplaria typis descripta consului, ut, num quid novi et inediti codex suppeditet, interpolatus sit, prologos, praefationes et alia id genus contineat, et quaenam sit textus divisio, indicare possem. Maximam in ea re cautionem et diligentiam adhibendam esse duxi scriptis medii aevi historicis, in quibus notandum videbatur, num liber recentiore continuatione novisque supplementis auctus esset, et ad quemnam usque annum illa pertinerent. — Denique, quis adhuc sit uniuscuiusque codicis usus factus, a quonam viro docto examinatus sit, et ubi eius censura legatur, quantum potui indicavi. — Praeterea quaecumque mihi de fatis singulorum codicum innotuerunt, v. c. in quibus illi bibliothecis olim asservati fuerint, cum lectoribus communicavi." — Apparet igitur, me hanc fere viam sequutum esse, quam *Ebertus* [*Zur Handschriftenkunde*, pag. 200. sqq.] in catalogo MSS. conficiendo ineundam esse censuit. — Caeterum quod censor primi fasciculi huius libri [in Ephemeridibus Halensibus, 1838. num. 93. pag. 139.] optavit, ut de historia Codd. nostrorum et quanti a maioribus nostris emti fuerint, in hac ipsa praefatione exponeretur, id equidem vehementer doleo fieri non potuisse. Nam quae de huiusmodi rebus exposita sunt a *Gottefrido Christiano Goetzio*, [in programmate, quo bibliothecam nostram *bonae menti dedicandam atque aperiendam fore* indixit, Lips. 1711. 40 pagg. 4.] ea suo loco ipsi codicum descriptioni interserenda curavi. Praeter *Goetzium* autem nullus fere mihi earum rerum auctor fuit. Nam in bibliotheca nostra non exstant commentaria, quorum ope de fatis singulorum codicum et qua ratione quibusve conditionibus olim acquisiti fuerint, lectores certiores facere possemus. Exstat quidem libellus, qui [ut verbis utar in priori eius operculo conspicuis] dicatus est *aeternae memoriae istorum, qui ad bibliothecam amplissimi Senatus Lipsiensis augendam ornandamve aliquid contulerunt.* Ex illo quaecumque meum in usum convertere poteram, diligenter converti. Sed quae ibi leguntur, cum admodam manca sunt, tum recentiora tempora non tangunt. Itaque nihil mihi reliquum erat, quam libros typis descriptos, qui de illis litteris agunt, ad quas singuli codices pertinent, examinare et videre, num quid illi suppeditarent. In quo labore molestissimo quantum temporis incassum saepe contriverim, id vero non est quod multis verbis exponam. Caeterum infra de possessoribus et donatoribus codicum [certe occidentalium, nam de orientalibus paucissima tantum habeo dicere,] ea, quae in notitiam meam venerunt, tamquam in tabula cum lectoribus communicabo.

In tabulis lithographicis ad calcem libri adiectis non tantum specimina codicum proposita sunt, sed etiam signa fabricarum, ubi charta facta est, ex iis codicibus saec. (XIV. et) XV. depromta, qui anno signati sunt. Nec enim, quum semel codices nostros perlustrarem, praetermittendam censui occasionem, certe paucula quaedam symbola ad antiquiorem historiam fabricationis chartae augendam colligendi. Nec dubitavi illa signa cum lectoribus communicare, quamquam ea, quae ex codicibus anno signatis depromta sunt, modo ad saeculum millesimum *quintum* pertinent; persuasum enim mihi fuit, huiusmodi etiam minoris pretii symbola ab harum litterarum amatoribus sperni nec solere nec debere. Exhibita autem sunt haec signa in tabula lithographica IX. chronologico ordine disposita. Sed quum imminuta ibi habeantur [spatio enim parcendum erat], hoc loco, quae vera sit eorum magnitudo, exponendum censeo, additis etiam iis, quae pauca de rationibus eorum habeo dicere.

Ex saeculo XIV. non exstant in bibliotheca nostra codices, qui anno signati sunt. Attamen sex illius saeculi signa exhibuimus, quae variis de causis graviora nobis visa sunt. Primum signum, saec. XIV. medii, in septem ultimis foliis Cod. CXCIX. invenitur. Altitudo eius est 18‴, latitudo 25‴. [Mensura est Parisina antiqua, in qua definienda non ad pollices, sed ad lineas brevitatis caussa numeravimus.] In reliquis foliis codicis omnibus illud signum habetur, quod *Fischerus* [in commentatione: *Versuch die Papierzeichen als Kennzeichen der Alterthumskunde anzuwenden*, inserta libro, cui titulus: *Beschreibung einiger typographischen Seltenheiten* cet. *Nürnb.* 1801—1804.] ad annum 1336. refert [pirum cum scapo et duobus foliis]. Memoratu dignum est, quod utrumque signum etiam in Cod. III. invenitur [foll. 114. et 214.]. — Secundum signum [altitud. 36‴, latitud. 18‴], tertium [alt. 33‴, lat. 13‴], quartum [alt. 23‴, lat. 18‴] aliquoties in Cod. III. habentur. — Quintum in crassissima charta codicis CCLXIX. [foll. 57. et 62.] invenitur; simile fere est illi signo, quod *Fischerus* l. l. sub anno 1381. depingendum curavit. Alt. 22‴. Latitudo eadem. — Sextum signum [alt. 41‴, lat. 26‴] ex codice CCLXXXVIII. depromtum, vel hac de caussa cum lectoribus communicavimus quod in eodem codice illud etiam invenitur, quod *Fischerus* l. l. ad annum 1358. refert. Cf. catalogi nostri pag. 87. Cod. CCLXXXVIII.

1404. — Cod. CCCII. Alt. 26‴. Lat. 16‴.

1415. — Duo huius anni signa proposuimus. Primum [alt. 25‴, lat. 22‴] est ultimorum foliorum Cod. CCIX. et simile illi, quod apud *Fischerum* l. l. sub anno 1381. habetur. Alterum [alt. 44‴, lat. 30‴] in eodem codice fere toto invenitur.

1419. — Cod. CXI. Alt. 42‴, lat. 15‴. Verisimillimum est, hoc signum et paullo ornatius et excultius illud, quod sub anno 1473. depictum est, eiusdem fabricae fuisse.

1420. [!] — Cod. DCCCXLVI. [fol. 209.] Alt. 20‴, lat. 16‴. Hoc signum iam *Fischerus* quidem [l. l. paucis his verbis: 1420. *Der Bockskopf mit dem Barte und engstehenden Hörnern*] descripsit; sed quum ibi non delineatum sit, hoc loco proponendum videbatur.

1434. — Cod. CCXCIX. Alt. 24‴, lat. 20‴.

1447. — Cod. CCLXVIII. Alt. 40‴, lat. 12‴.

1450. — Utrumque signum, quod sub hoc anno exhibuimus, est cod. CCCCXV. Primum altum est 33‴, lat. 17‴; secundum alt. 32‴, lat. 14‴.

1453. — Cod. CCCIV. Alt. 35‴, lat. 10‴.

1454. — Cod. CXVIII. Alt. 28‴, lat. 16‴. Idem signum habetur etiam in cod. CLXXV. [foll. 4. 47. 48. cet.], sed super ancora crux addita est.

1460. — Utrumque signum huius anni habetur in cod. CLXXIX. Primum altum est 16‴, lat. 13‴, et conspicitur in foll. 108—193. [Habetur etiam in eo codice bibliothecae Academicae nostrae, quo continetur: *Dialectica Magistri Scoffmann*, 1457—60. scripta.] — Alterius altitudo est 67‴, lat. 14‴, apparet in foll. 1—107.

1461. — Duo huius anni signa invenimus. Alterum [libra, cui circulus circumductus est] habetur in codd. CCXCVIII. CLXXXIII. et [sine circulo] CX. Alt. 29‴, lat. 19‴. Alterum est codicis CCCCXVI. Alt. 33‴, lat. 12‴.

1466. — Utrumque signum est cod. CCCV. Primum altum est 33‴, lat. 22‴; alterum alt. 44‴, lat. 16‴. [Vid. foll. 78. et 134.]

1467. — Utrumque signum habetur in cod. CCCI. [foll. 198. et 227.] Primum altum est 47‴, lat. 14‴. Secundum alt. 52‴, lat. 16‴.

1470. — Cod. CCX. Alt. 48‴, lat. 16‴.

1471. — Utrumque signum alternis vicibus invenitur in cod. XLVI. Primum altum est 12‴, lat. 12‴. Secundum alt. 22‴, lat. 21‴.

1473. — Per totum codicem CCCXCV. invenitur, paucis tantum hic illic mutatis. — Aliud genus huius signi [quod cum eo cognatum esse apparet, cuius mentionem sub anno 1419. fecimus] etiam in cod. CLXXV. non semel habetur, sed crux super littera ibi desideratur et forma omnino rudior est.

1483. — Sub hoc anno septem signa, omnia ex cod. CCCIII. petita, exhibita sunt. De singulis haec monenda sunt. Primum signum saepe invenitur, sed crucis forma hic illic simplicior est, ita ut globuli desiderentur; alt. 48‴, lat. 11‴. Secundum habetur fol. 76. [alt. 26‴, lat. 21‴], tertium fol. 294. [alt. 57‴, lat. 21‴],

quartum fol. 44. [alt. 73‴, lat. 13‴], quintum fol. 258. [alt. 66‴, lat. 15‴], sextum fol. 150. [alt. 70‴, lat. 19‴], septimum fol. 308. [alt. 62‴, lat. 14‴].

1485. — Cod. DXLII. Alt. 61‴, lat. 19‴. —

In iisdem scriniis, quibus MSS. Codices asservantur, habentur etiam xylographica, typographica et chalcographica quaedam monumenta, quae, quum nec inde eiicere, nec in catalogo ipso recensere possem, hoc loco enumeranda et describenda putavi. Sunt haec:

I. [Rep. II. fol. 114.]

Biblia Pauperum. s. l. e. a. Folia sunt 21 [40], vacuis paginis conglutinatis. Primum et ultimum folium ad opercula libri agglutinata sunt. Est earum editionum, quas *Heineken* [Idée générale d'une collection complette d'estampes, pag. 292. ss.] distinxit, prima, quae a caeteris eo dignoscitur, quod litterae secundi alphabeti — *n* — *o* — *r* — *s* — puncta iuxta se non habent.

II. [Rep. II. fol. 115.]

Ars memorandi notabilis per figuras ewangelistarum. s. l. e. a. Foliis constat 16 [30], vacuis paginis conglutinatis. Est secunda editio, de qua vid. *Eberti* lex. bibliogr. I. 1249.

III. [Rep. I. 4. 56. a.]

[Α]ΝΘΟΛΟΓΙΑ ΔΙΑΦΟΡΩΝ ΕΠΙΓΡΑΜΜΑΤΩΝ, ΑΡΧΑΙΟΙΣ ΣΥΝΤΕΘΕΙΜΕΝΩΝ ΣΟΦΟΙΣ ΕΠΙ ΔΙΑΦΟΡΟΙΣ ΥΠΟΘΕΣΕΣΙΝ cet. Impressvm Florentiae per Lavrentivm Francisci de Alopa Venetvm. III. Idvs Avgvsti. M. CCCCLXXXXiiii.

Hoc opus, in 279 foliis, quorum 1. a. vacat, litteris capitalibus excusum, prima est et rarissima anthologiae Planudeae editio, quam typis describendam curavit Lascaris. Initium fit fol. 1. b. iisdem verbis, quibus supra titulum notavimus, praemissis tamen singulis alphabeti Graeci litteris ac diphthongis. Manipuli octonorum foliorum signis notati sunt A — Kiiii. Tum sine ullis signis fol. 273. a. legitur Graecum epigramma, quod subscriptionem habet: *ΛΑΣΚΑΡΕΩΣ*. Foll. 273. b — 279. b. habetur Latina epistola: Io. Lascaris Rhyndacenvs Petro Medici. S. [C]VM graecas litteras qvae per mvltas iam aetates cet. Haec ultima septem folia, in *Maittairii* Annal. Tom. I. pag. 270 — 283. accurate recusa, in multis exemplaribus desiderari *Ebertus* monuit, lex. bibl. T. I. p. 62. — Ab initio nostri exemplaris in margine manu adscripta sunt scholia Graeca, quae iam habentur in ed. *Wechel*. Fol. 1. a. leguntur verba: *Monasterii Ottoburanj*. — In ligatura bene aurata impressum est nomen: georgivs logvs silesivs. Posteriori libri operculo agglutinata sunt variis coloribus picta insignia gentilitia *Friderici Staphyli Caesarei et Bavarici Consiliarii*.

IV. [Rep. I. 4. 45.]

Euripidis Tragoediae IV: Medea [fol. 1. b — 27. a.] Hippolytus [fol. 27. a — 53. b.] Alcestis [fol. 53. b — 74. a.] Andromache [fol. 74. b — 98. b.] cura I. Lascaris. s. l. e. a. [Florent. apud Laurent. Franc. de Alopa impress. a. ann. 1500., *Hainio* indice circa ann. 1496.]

Liber membranis laevissimis et litteris, quas vocant, capitalibus elegantissime impressus in foll. 98, lin. 28, signat. A — M, sed K. littera vitio typothetae bis posita est. — Ut iam *Ebertus* [Lex. bibliogr. n. 7070.] monuit, duae exstant huius libri editiones; in quibusdam enim editionibus novem tota folia et tria dimidia posterioribus curis emendata denuo excusa reperiuntur. Veri enim simile est, Lascaridem, postquam liber iam typis descriptus erat, aliquot Codd. MSS. esse nactum, quorum ope meliorem textum exhibere posse sibi visus est. Vid. *Wolfii* Analect. litt. I. 472 — 483. Nostrum exemplar priorem textum exhibet. Quomodo prior textus et posterior inter se discrepent, *Ebertus* l. l. accurate docuit. — Caeterum cf. *Fabric*. Bibl. Graec. ed. *Harl*. Vol. II. pag. 258. *Mericus Casaubonus* in libro Anglico de credulitate et incredulitate p. 101. *Maittaire* Ann. typ. tom. I. part. I. pag. 101. sqq. *Beckius* in recensione editt. l. m. pag. XIII. *Morelli* not. ad Pinelli Catal. tom. II. num. 4157. — Fol. 1. a. [nam fol. 1. b. demum incipit Euripides] haec leguntur scripta: *D. Salomonis Friderici Lipsiensis, Architecturae militaris in exercitu Saxonico praefecti, qui in ista functione apud Ratenovium Marchiae Brandenburgicae oppidum glande plumbea per caput traiectus Ao. 1636. occubuit, gratum donum.*

V. [Rep. I. 8. 87.]

ΠΙΝΔΑΡΟΥ. Ὀλύμπια. Πύθια. Νέμεα. Ισθμια. [sic] *Καλλιμάχου ὕμνοι οἱ εὑρισκόμενοι. Διονυσίου περιήγησις. Λυκόφρονος ἀλεξάνδρα, τὸ σκοτεινὸν ποίημα.* Pindari. *Olympia. Pythia. Nemea. Isthmia. Callimachi*

hymni qui inveniuntur. Dionysius de situ orbis. Licophronis [sic] *Alexandra, obscurum poema. Venetiis, Ald. et Andr. Asulan. mens. Januar.* M.D.XIII. Liber impressus in membrana, foll. 8 et pagg. 373.

De hoc libro *Ebertus* [Lex. bibl. tom. II. pag. 410. num. *16848.] haec scripsit: „*Schöne und sehr gesuchte, doch nicht eben sehr seltne, erste Ausg., welche zugleich die Princeps des Dionysius und Lycophron ist. Die Seitenzahl auf der Rückseite jedes Blattes steht allemal rechts oder über dem inneren Rande. Die Olympia druckte Aldus aus einem neuern MS., dessen Lesarten meist nach dem Vulgardialect geändert sind; ein weit besseres und älteres MS. brauchte er in den Pythiis und Nemeis; ein ebenfalls altes, aber sehr verdorbenes, in den Isthmiis. Die Scholien wollte er in einem besonderen Bande liefern, der aber nicht erschienen ist. Ein Ex. auf Pg., welches Rewiczky aus Soubise's Auction für* 901 *Fr. kaufte, besitzt Lord Spencer.*"

VI. [Rep. I. 8. 86.]

ΑΠΟΦΘΕΓΜΑΤΑ ΦΙΛΟΣΟΦΩΝ ΚΑΙ ΣΤΡΑΤΗΓΩΝ. ΡΗΤΟΡΩΝ ΤΕ ΚΑΙ ΠΟΙΗΤΩΝ. ΣΥΛΛΕΓΕΝΤΑ, ΠΑΡΑ ΑΡΣΕΝΙΟΥ ΑΡΧΙΕΠΙΣΚΟΠΟΥ ΜΟΝΕΜΒΑΣΙΑΣ. Praeclara dicta Philosophorum, Imperatorum, Oratorumque, et Poetarum, ab Arsenio Archiepiscopo Monembasiae collecta.

Liber impressus in membrana, Leoni X. Pont. Max. dedicatus, s. l. e. a., folior. 116, quorum 2. b. et 116. b. vacua sunt. — In tituli folio averso picta sunt in nostro exemplari insignia papalia, margo primae paginae dedicationis picta est et aurata, pariter ac littera initialis. Adscriptae sunt hic illic notae, de quibus in fronte libri haec scripta leguntur: „Quae in hoc egregio volumine manu adnotata ad marginem sunt, Thomae Reinesio viro litterarum elegantiorum peritissimo debemus." — *Ebertus* [Lex. bibliogr. Tom. I. pag. 108. num. *1253.] de hoc libro haec dixit: „*Kostbar. Buch, dess.* 2. *Theil höchst selten ist — die Typen sind dieselben, wie in* Porphyrii quaest. Hom. Rom. in gymnasio Mediceo, 1518. 4. *und da es Leo X. dedicirt ist, muss es vor* 1522. *gedruckt seyn.*" — Cf. *Goetzii* progr. pag. 25. —

VII. [Rep. II. 8. 144. b.]

Heures *a lusaige de Rome tout au long sans rien requerir. Auec les figures de lapocalipse et plusieurs austres figures. Paris, imprimees pour Germain hardouyn.*

Liber litteris Gothicis impressus in membrana, initialibus et margine pictis et auratis, folior. 112, cum 15 pictis tabulis xylographicis maioribus [foll. 1. a. 8. b. 12. a. 24. a. 33. a. 39. a. 40. a. 41. a. 44. a. 47. a. 50. a. 53. a. 57. b. 67. a. 77. a.], una nigra [fol. 112. b.] et 32 pictis minoribus [foll. 2. a. 9. b. 10. b. 11. a. 17. a. 21. a. 93. a. et b. 95. b. 96. a.—98. a. 99. a.—100. a. 101. a.—102. b. 107. b.] — Quo tempore hic liber typis descriptus sit, coniici potest ex *tabula* [fol. 1. b.], *quae seruit ad inueniendum pascha, numerum aureum, litteram dominicalem, ac bisextilem: ab anno natiuitatis domini Mil. CCCCCXIIII. usque ad annum Mil. CCCCCXXVII. inclusiue.* — Ut ex emblemate patet, quod in priori libri operculo conspicitur, hic liber est *ex bibliotheca Nicolai Joseph Foucault Comitis Consistoriani.*

Praeter hos libros typis descriptos a maioribus nostris, nescio quo iure, [fortasse quod eiusmodi collectiones iis rarae videbantur et in pretio quodam habebantur,] inter codices bibliothecae nostrae collocata sunt etiam haec artis chalcographicae monumenta:

VIII. [Rep. III. fol. 18.]

Volumen, quo continentur: *Effigies Imperatorum, Regum, Principum, belli ducum aliorumque illustrium virorum,* a variis artificibus aeri incisae. Paginae numeratae sunt 445.

IX. [Rep. III. fol. 20.]

Volumen 202 foliorum, quibus continentur:

a) [a fol. 1.] *Icones et elogia virorum aliquot praestantium qui multum studiis suis consiliisque Marchiam olim nostram iuverunt ac illustrarunt, ex collectione Martini Friderici Seidel, Consiliarii Brandenburgici.*

b) [a fol. 106.] *Doctor Martinus Lutherus Theologus Divinus. Ab ingeniosissimo Apelle Luca Cranachio singulari artificio diversimode effigeatus, adiecta etiam sunt Numismatum in beatissimi Herois honorem et memoriam nunquam intermorituram passim excusorum aliquot Ectypa. Ex collectione Seideliana in Antiquitatis Studiosorum gratiam excudebat G. Bartsch.*

c) [a fol. 127.] *Imagines illustrium pictorum aeri incisae.*

X. [Rep. III. fol. 21.]

Volumen 190 foliorum, quibus continentur: *Effigies doctorum vel memorabilium virorum a variis artificibus aeri incisae.*

Recensuimus haec quum ea de caussa, ut hac occasione oblata lectores nostros de gravioribus quibusdam monumentis artis typographicae, quae in blibliotheca nostra servantur, [chalcographica enim, quae sub num. VIII—X. recensuimus, nullius fere pretii sunt,] certiores faceremus; tum vero, ne iidem mirarentur, quid esset, quod in syllabo Codicum infra a nobis proposito aliquot numeri desiderarentur. Sed hoc loco silentio praeterire non possum eximium bibliothecae nostrae κειμήλιον, quod in scriniis Codicum MSS. asservatur, egregiam dico sciagraphiarum Salvatoris Rosae collectionem, duobus voluminibus absolutam. Hanc accuratissime iam descripsit Vir Clariss. *Carolus Vogelius* noster in *Schornii* ephemeridibus, quibus titulus: *Kunstblatt*, ann. 1837. num. 66. p. 273—275., nec possum non pleraque eius verba inde describere. Ita vero: — „*Der eigentliche Zweck dieser Zeiten aber*", inquit ille, „*ist, Künstlern und Kunstfreunden die Nachricht zu geben, dass die genannte Bibliothek die glückliche Besitzerin einer Reihe — zwei hundert und drei und zwanzig Stücke — der geistreichsten und genialsten Federskizzen von der Hand Salvator Rosa's ist. Es sind dieselben in zwei Lederbänden in klein Folio gebunden — von denen der eine, reich vergoldet, das Wappen des Cardinals Barberini auf beiden Decken trägt — und auf altes italienisches Papier aufgezogen, mit einer Sorgfalt in Bewahrung auch des flüchtigsten Entwurfs, welche eben sowohl die Kennerschaft, als die grosse Vorliebe des Sammlers für seinen Meister deutlich beweist. Auf dem ersten Blatte des ersten Bandes findet sich das Portrait des Künstlers, geistreich in Rothstift gezeichnet. Vielleicht legte Rosa's theurer Freund, der Dichter Ricciardi in Pisa, mit dem er Alles zu theilen pflegte, und welchem er, nach noch vorhandenen Briefen,* [vid. Raccolta di Lettere sulla pittura, scultura ed architettura, scritte da' piu celebri professori che in detta arti fiorirono dal Sec. XV. al XVII. Roma 1754. II. 302. ss.] *auch viele seiner Zeichnungen sandte, diese Sammlung an.* — — *Ist überhaupt die Zeichnung, die Erstgeburt der bildenden Kunst im Reiche der äusseren Erscheinung, vor allen andern spätern, wenn auch der Form nach mehr vollendeten Kunstgebilden interessant für den Kenner, so wie für Jeden, der in der Kunst eine Offenbarung des Geistes zumeist, und nicht nur das Werk der Hand und des Pinsels sieht, so sind Salvator Rosa's Zeichnungen doppelt anziehend, weil der kecke Sinn, der diesen Meister in seinem ganzen Leben charakterisirt, in diesen Schöpfungen seines Talentes in seiner ganzen Eigenthümlichkeit hervortritt, und oft so recht geflissentlich zu versuchen scheint, wie weit die Kraft der Idee gehe, und wie sie vermöge, auch die einfachste und mangelhafteste Hieroglyphe der Linie und Form klar und verständlich zu machen. Wer daher das kennen lernen will, was man bei einer Skizze „den Geist des Meisters" zu nennen pflegt, den Hauch des Lebens, der das wahre Kunstwerk durchweht, und der von keiner zweiten Hand erfasst, gebannt und wiedergegeben werden kann, der komme und studire diese freien Arbeiten und Studien des grossen Neapolitaners, von dem sein Biograph Giov. Batt. Passeri sagt:* In tutte le sue cose palesò il valore del suo bel genio, il furore del suo spirito sollevato, e la prontezza della sua mano ardita, mostrando capriccio nell' invenzione, stravaganza negli abiti e nei costume delle figure, e maniera disciolta e risoluta nello sfrondeggiamento degli alberi; così in tutte le parti sono degne di essere gradite da ciacheduno intendente. — *Ein reicherer Schatz von Zeichnungen dieses Künstlers, die zu allen Zeiten sehr hoch geschätzt worden sind, dürfte sich nirgends zusammen finden, da überhaupt, ausser England, wo sie, wie die Gemälde desselben Meisters, sehr gesucht werden, nur wenige Cabinete deren besitzen. In unserm Skizzenbuche finden wir die ersten Entwürfe zu einigen seiner besten Gemälde, unter andern sechs zu seinem „Tityos, dem der Geier die Seite zerfleischt"* *), *mehrere einzelne Figuren aus seinem schönen Bilde in der Capelle Nerli in Rom, „die Marter des heiligen Cosmus und Damianus", die Skizze der „Himmelfahrt der Maria", die er für eine Kirche in Mailand malte, Studien zu der „Auferstehung" in der Kirche Madonna di monte santo in Rom, zu seinem „Pythagoras und die Fischer" und vielen andern; besonders aber eine Menge trefflicher einzelner Figuren, welche der geniale Künstler in jenen kampflustigen Tagen der durch Masaniello angeregten Unruhen der Natur abgelauscht haben mag. Hier erreicht er den höchsten Höhenpunkt seiner Kunst, die für die Darstellung der heftigen Leidenschaft und ihrer Aeusserungen* — „per la espressione

*) Duas huius picturae delineationes, quas *Schornius*, quum nuper Lipsiae esset, optimas indicavit, exhibuimus in tabb. lithogr. XIII. et XIV.

de' moti violenti, delle grida, dell' esclamazioni, de' combattenti, de' feriti" *wie Passeri sagt — ganz besonders berufen und befähigt schien, was er namentlich in jenem grossen Schlachtgemälde bewies, welches er, zum Geschenk für den König von Frankreich, als Gegenstück zu seinem berühmten Bacchanal in Volterra fertigte, und durch welches er seine erbittertsten Feinde zur Bewunderung seines Talentes zwang, so wie er selbst es für eine seiner besten Arbeiten erklärte. Die Freunde derartiger Darstellungen finden in unserer Skizzensammlung eine reiche Fundgrube von Ideen, und die beste Anleitung, wie mit wenigen Mitteln das Leben zu erfassen und auf das Papier zu bannen ist. Dass aber derartige Studien den Meister doch auch der Grazie nicht entfremdeten, mögen vor mehreren anderen die herrlichen Blätter in Band I. Fol.* 34. 52. 53. *und* 85. *beweisen, aus denen eine reiche Fülle von Lieblichkeit uns anspricht. — Die Darstellung der Andacht ist ihm besonders in den Skizzen Band I. Fol.* 4. 21. 28. 62. *und ganz vorzüglich in der herrlichen Figur eines betenden Kriegers — des heil. Wilhelm (?) — Fol.* 64. *gelungen. Viele der hier vorfindlichen Entwürfe S. Rosa's sind offenbar die ersten Motive zu seinen Radirungen, unter andern zu seinem „Sturz der Titanen" (Bartsch Nr.* 21. *u. dgl. m.), bekanntlich Werke seiner letzten Jahre — seit* 1660." —

Iam quod codices non eo, quo in scriniis nostris servantur, sed systematico potius ordine recensendos describendosque esse existimavi, vix lectorum, puto, quisquam erit, qui reprehendat. Horum enim multum interest, catalogum habere ita dispositum, ut, quibus studia sua adiuventur, illa facili quisque negotio invenire et uno quasi obtutu conspicere possit; quid quod ratio ipsa, qua codices in scriniis nostris dispositi sunt et propter loci difficultatem disponi debebant, saepissime efflagitare visa est, ut alio, quam quo veniunt ordine, libros nostros MSS. recenseremus. Non raro enim in bibliothecis accidere, ut propter formas tantum similia seiungantur, minus similia aut dissimilia iuxta se ponantur, quis est, qui nesciat? Nihilo tamen minus priscos numeros, quibus codices nostri signati sunt, plane abiicere maiorum verecundia vetuit, sed illos novis catalogi nostri numeris addere placuit. Iam quum codices nostri [certe qui occidentalibus linguis scripti sunt — orientales enim viris doctis adhuc incogniti fere fuerunt —] saepissime a viris eruditis eo ordine iisque numeris, quos pristino tempore acceperunt, signati laudentur [v. c. vid. *Jani* ed. Horat. tom. I. pag. XIII. sqq. *Kirchneri* ed. Satt. Horat. tom. I. pag. C. *Weberi* ed. Lucani Cortian. tom. I. pag. XXIII. *Büchleri* et *Duemgii* *Archiv der Gesellschaft für ältere deutsche Geschichtskunde*, Tom. VI. ed. *Pertz*. pag. 207—214. *Beckeri* *systematisch-chronologische Darstellung der musikal. Litteratur*, pag. 542. etcet.], e re nobis visum est, si lectoribus hac tabula proponeretur:

SYLLABUS PRISCI ORDINIS CODICUM OCCIDENTALIUM ET EIUS, QUI IN HOC CATALOGO HABETUR.

REP. I.

1. LXX.
2. XXV.
3. XVII.
4. XL.
5. XXXIII.
6. XXXIX.
7. XLIV.
8. XLV.
9. LXXX.
10.a. L.
10.b. LI.
11.a. LXXXII.
11.b. LXXI. et LXXII.
12. LII.
12.a. LIII.
12.b. DCCCLV.
13. LXXVI.
13.a. DCCCLVI.
13.b. DCCCLVII.
14. CLV.
15. CLVI.
16. CXLVII.
17. XXVIII.
18. XCI.
18.a. LXVII.
19. XCV.
19.a. DCCCLVIII.
20. CLXXVI.
21. XCIX.
22. XXX.
23. XCVIII.
24. XCVII.
24.a. CCCXCIV.
25. XV.
26. XXVII.
27. XC.
28.a. X.
28.b. VI.
28.c. XVI.
29. LXXIX.
30.a. XXXVIII.
30.b. LXXVII.
31. DIV.
32. DXXXI.
33. LXXXVIII.
34. LXXXIII.
35. V.
35.a. LVI.
36.a. CVIII.

36. aa. CCCXCI.
36. b. LVIII.
36. c. XXXV.
36. d. XXXVI.
37. XXXIV.
38. XLI.
39. XLII.
40. XLIII.
40. a. DCCCLIII.
40. b. DCCCLIV.
41. LXVIII.
42. XLVI.
43. I.
44. a. II.
44. b. III.
45. Vid. supra pag. VIII. sub n. IV.
46. IX.
47. LXXVIII.
48. XCIV.
49. DCCCLII.
50. LXXIII.
51. XXIX.
52. LXIII.
53. LXII.
54. LXXXIV.
55. IV.
56. a. Vid. supra pag. VIII. sub n. III.
56. b. CVII.
57. CXC.
58. a. CLXV.
58. b. LIV.
59. a. LXXXI.
59. b. LXXXVI.
60. CLXVII.
61. XCVI.
62. CLXXXVIII.
63. CXXXVII.
64. CCLXXXVI.
65. CCLXXXVII.
66. CCLXXXVIII.
67. XIV.
68. a. VII.
68. b. XXIV.
68. c. DCCCLI.
69. XXXI.
70. LIX.
71. LX.
72. LXXXIX.
73. LXIV.
74. XLVIII.
75. CLXXIII.
76. XLIX.
77. CXXXVIII.
78. CXXXIX.
79. XCIII.
80. XII.
80. a. XVIII.
80. b. }
80. c. } XIX — XXI.
80. d. }
81. DCLX.
82. XXXII.
83. LXI.
84. XXVI.
85. a. CVI.
85. aa. CCXCII.
85. aaa. VIII.
85. b. XXXVII.
85. c. XLVII.
86. Vid. supra pag. IX. sub n. VI.
87. Vid. supra pag. VIII. sub n. V.
88. XXIII.
89. LXXV.
90. LXXIV.
91. LXIX.
92. CCCXCII.
93. CLXIX.
94. LVII.
95. CII.
96. XCII.
97. XIII.
98. XI.
99. LXV.
100. LXVI.
101. LV.
102. DXXVIII.
103. DCXL.
104. DCII.
105. DCCCCI.
106. DCCCCIII.

REP. II.

1. CCXCIII.
2. CCXCIV.
3. CCXC.
4. CCXCI.
4. a. CCXCVI.
5. CCXCV.
6. CCXXXIX.
7. CCXLI.
8. CCXL.
9. a. CCXLII.
9. b. CCXLIII.
9. c. CCXLIV.
10. CCXLV.
10. a. CCCLXXVII.
11. CCL.
12. CCXLVIII.
13. CCCLXXIV.
14. CCXLIX.
15. CCXCVIII.
16. CCXCIX.
17. CCC.
18. CCCI.
19. CCCII.
20. CCCIII.
21. CXI.
22. CI.
23. CXLVIII.
24. CXXXIV.
25. CLXXXVI.
26. CLXXXVII.
27. CXXXV.
28. CXXXIII.
29. CXXXI.
30. CXXXII.
31. CXXX.
32. CXLII.
33. CLXXXII.
34. CXLIII.
34. a. CXLIV.
35. a. CXXIII.
35. b. CXXIV.
36. CXXV.
37. CXLV.
38. CXLVI.
39. CXXXVI.
40. CLI.
41. CXLIX.
42. CLIII.
43. CLII.
44. CL.
45. CLIX.
46. CLXIV.
47. CLXI.
48. CLXIII.
49. CLXII.
50. CLXXVIII.
51. CLVII.

52. CLVIII.
53. CLXVIII.
54. CLXVI.
55. CLXXX.
56. CLXXXI.
56. a. CLXXXV.
57. CLXXV.
58. CXCV.
58. a. CXCIII.
59. a. CXCVI.
59. b. CXCVIII.
59. c. DCLIV.
60. CC.
60. a. CCIII.
61. CXXIX.
62. CLXXXIII.
62. a. CCCLXXV.
62. aa. CCXXXVII.
62. b. CXV. et CXVI.
63. XXII.
64. CXCIV.
65. CCCCXIV.
66. CCCCXVI.
67. DCXC.
68. CCCCXXXVI.
69. CLXXII.
69. a. CCXXXVIII.
70. a. CCCCXXI.
70. b. CCCCXV.
71. DCCCXLVII.
72. CLXXIX.
73. a. CCCLXXVI.
73. b. CCCCXXVI.
73. c. CCCCXXVII.
73. d. CCCCLI.
73. e. CCCCL.
74. CCCCXXV.
74. a. DCCCXCVII.
74. b. DXLV.
75. DCXXVIII.
76. DLXVI.
77. DLVII.
78. a. DXLIX.
78. b. DL.
79. DCXXXVII.
80. a. DCXXXVIII.
80. b. DCL.
81. a. DCLI.
81. b. DLXXXIV.
82. CCCXIV.
83. CCCCLV.
84. DLV.
85. DCLXXXII.
86. DCLXXXIII.
87. DCLXXXIV.
88. CCCXXXII.
89. CCCLXV.
90. a. CCCLXIV.
90. b. CCCXXIII.
91. CCCLVII.
91. a. CCCLVIII.
92. CCCLXVI.
92. a. DCCCCII.
93. CCCLXXI.
94. a. CCCLV.
94. aa. DCCCXCIII.
94. b. CCCXXII.
95. CCCXXVIII.
96. CCCXXXI.
96. a. CCCXXX.
96. b. CCCXXIX.
97. CCCLXXIX.
97. a. DCCCXCIX.
98. DCLXXIII.
99. DCLXIV.
100. DCLXV.
101. DCLXVII.
102. DCLXXX.
103. DCLXXXIX.
104. DCLXXVIII.
105. DCCCCXXV.
106. DCLXII.
107. a. DCLXXI.
107. b. DCLIX.
108. CXVIII.
109. CXVII.
110. CCCLI.
111. CCCXXIV.
112. DCCIV.
113. CCCL.
114. Vid. supra pag. VIII. sub n. I.
115. Vid. supra pag. VIII. sub n. II.
116. a. CX.
116. b. DCCCXCVI.
117. CCXLVII.
118. DCXCI.
119. CXCIX.
120. CLXXI.
121. CLXXIV.
122. CLX.
122. a. CXXVII.
122. b. CXXVI.
123. CXCI.
124. CCI.
125. CXCII.
126. CCII.
126. a. CCXXXIII.
127. CIX.
128. CCCCXLV.
129. CCCCXIII.
129. a. CCCCXXII.
129. b. DCLXX.
130. DCCCXLVI.
131. CXCVII.
132. CCCCXXXV.
132. a. DXL.
132. aa. DLXXI.
132. b. DLXII.
133. DLXIV.
133. a. DLXV.
134. CCVI.
135. CCIV.
136. DLII.
137. DXLII.
138. DCXV.
139. DCIV.
139. a. CCCCXC.
139. aa. CCCCXCI.
139. b. CCCCLXXIII.
139. c. CCCLXVIII.
139. d. DXCIV.
139. e. DXCII.
139. f. CCCCXXXVIII.
140. DLVIII.
141. CCCXCV.
141. a. CCLXIX.
141. aa. CCCXCIII.
142. CCLI.
143. CCCCXVII.
144. a. CLXXXIX.
144. b. Vid. supra pag. IX. sub n. VII.
144. c. CCVIII.
145. CXX.
146. CXXI.
147. CXIX.
147. a. CXXII.
148. CCVII.
148. a. DVI—DXXIV.
149. CCCCLXII.
150. DCCCXCIV.

150. a. DCLXXIX.
151. DCCI.
151. a. DCCCLXXXIV.
151. aa. DCCCCXVII.
151. b. DCCCCXXIX.
152. CLXXXIV.
153. CXL.
154. a. C.
154. b. CLIV.
155. CXLI.
156. CXIII.
157. CLXXVII.
157. a. CCXI.
157. b. CCXIII.
157. c. DCCCXC.
157. d. DCCCXCII.
157. e. DCCCCV.
158. CLXX.
159. CXIV.
160. CXII.
161. DCXCVII.
162. CCXIV.
163. DCLVII.
164. CCCCXXIV.
165. CCXLVI.
166. CCXII.
166. a. DCCCLXXXI.
166. aa. DCCCLXXXIX.

REP. III.

1. DCC.
2. CCCCLXXXIII.
3. CCCCLXXXV.
4. CCCCLXXXIV.
5. CCCXL.
5. a. CCCCLXXXVIII.
5. b. CCCCLXXXIX.
5. c. CCCCLXXVI.
5. d. CCCCLXXVII.
5. da. DCXVI.
5. e. CCCCXCIV.
5. f. DI.
5. g. CCCCXCIII.
5. h. D.
6. CCCXXXVI.
6. a. CCCCXCVII.
7. CCCXLIV.
7. a. CCCXLIII.
7. aa. CCCXLV.
7. b. CCCLXIII.
7. b. a. CCCXLVI.
8. DCXCIII.
9. CCCXLII.
9. a. DCCCXCI.
10. DLXXIV.
10. a. CCV.
11. CCCCLIV.
12. CCCCXXIII.
13. DCXLI.
14. DCXXXIII — DCXXXV.
15. DCIII.
16. DCXLIV.
16. a. CCCCXLII.
17. DXLI.
17. a. DCXXIX.
17. b. CCCCXXXVII.
17. c. DCXLIX.
17. d. DXXXIX.
18. Vid. supra pag. IX. sub n. VIII.
19. CCXVI.
19. a. DCLXXV.
20. Vid. supra pag. IX. sub n. IX.
21. Vid. supra pag. X. sub n. X.
22. CCXX.
23. CCXXI.
24. a. CCXIX.
24. b. CCXXII.
24. c. CCCXII.
25. DCCCCXXIII.
26. CCCLIX.
27. DLXXVII.
28. CCXXIII.
29. CCCXXVII.
30. CCCXVI.
30. a. CCCC.
30. b. DCCV.
30. c. DCXCIX.
30. d. CCCCXXVIII.
30. e. DCCIII.
30. f. CCCCLXXXVI.
30. g. CCCCLXXV.
30. h. DCLVIII.

REP. IV.

1. CCCIV.
2. CCCV.
3. CCCVI.
4. CCCVII
5. CCCVIII.
6. DCCCLXXXV.
7. CCCX.
8. CCCXI.
9. CCCIX.
10. CCCLXXXI.
11. a. CCCXXXIV.
11. b. CCCLXXXV.
12. CCCXXVI.
12. a. CCCXLVII.
12. b. CCCXC.
12. c. CCCXXXVII.
12. d. CCCXVII.
12. e. CCCLXXXVI.
12. f. CCCLXXXVII.
12. g. CCCCXXX.
12. h. CCCXXXIX.
12. i. CCCLXII.
12. k. CCCLXXXII.
12. k. a. CCCLXXXIII.
12. k. b. CCCLXXXIV.
13. CCCXLVIII.
14. CCCXVIII. et CCCXIX.
15. CCCXX. et CCCXXI.
16. a. CCCLXI.
16. b. CCCCXXXIV.
16. c. DLIII.
17. DXXXVII.
18. DXLVII.
19. DXLVI.
19. a. DXLIII.
19. b. DXXVII.
20. CCCCXLI.
21. DLIV.
22. DXLIV.
23. a. DXXIX.
23. b. CCCCXLVIII.
23. c. CCCCXLVI.
24. a. CCCCXLIX.
24. b. CCCCLXIII.
24. c. CCCCLXI.
25. CCCCLX.
26. CCCCLIII.
27. DXLVIII.
28. CCCCLVIII.
29. CCCCLIX.
29. a. DLXXII.
29. b. DLXI.
30. a. DLXIII.
30. b. DLXX.

31. DLXXXI.
32. CCCCXXIX.
33. a. DXCIX.
33. b. DCLXIII.
34. CCCCXI.
35. DCXXXVI.
36. a. DLXXXIX.
36. b. CCCLXVII.
36. c. DCXLIII.
36. d. DCCCCXVI.
37. CCCCLXXXVII.
38. CCCCXLIV.
39. CCCCXIX.
40. DXXXV.
41. a. DCCCCXV.
41. b. CCXXXII.
42. a. DCLXXXV.
42. b. DCLXXIV.
43. a. DCLXXXVI.
43. b. DCCCLX.
44. DCXXXIX.
45. DCCCCXXIV.
46. a. DCCCLXXVI.
46. b. CCX.
47. CCCCI.
48. DCCCLXII.
49. a. DXCIII.
49. b. LXXXV.
50. DCCCCXXXVI.
51. a. DCCCCXXXII.
51. b. CCIX.
52. CCXXXIV.
53. a. CCCCIII — CCCCIX.
53. b. DCXCVI.
54. CCCCXXXI.
55. CCCCLII.
56. CCCCXXXII.
57. DCCCXLVIII.
57. a. DXXXVI.
58. CCCCXLVII.
59. DLIX.
59. a. DLXXVI.
60. CCCCLVII.
61. a. DXXVI.
61. aa. DXXV.
61. aaa. DLXVII.
61. b. DLXXXIII.
61. bb. DXCV.
61. c. DXCVI.
61. d. DLXVIII.
61. e. CCCCXXXIII.
61. f. DCXXX.
61. g. DCXXXI.
61. h. DCXXXII.
61. i. DXC.
61. k. DII.
62. DLXXXV.
62. a. DLXXXVI.
62. aa. DCXLII.
62. aaa. DIII.
63. DCXLVI.
63. a. DCXLVIII.
63. aa. DCXLVII.
64. a. DCX.
64. b. DLXXXVIII.
64. c. DC.
65. DXXXIII.
65. a. DXXXII.
66. DLXXIX.
66. a. CCCLXX.
67. CCCCLXXIV.
68. CCCCXL.
69. CCCCLVI.
70. DCLXI.
71. DCCII.
72. DCLXXXVII. et DCLXXXVIII.
73. DCXCVIII.
73. a. DCXCIV.
73. b. DCXCV.
74. CCCCXVIII.
75. DCLXXVII.
76. a. DCLXXII.
76. b. CCCLII.
77. CCCLIII.
78. CCCLIV.
79. DCLXXVI.
80. DCLV.
81. DCLVI.
81. a. DCCCLXIV.
82. CCCXLIX.
83. CCCXXV.
84. DCLXVI.
85. DCLXVIII.
86. DCLXXXI.
87. DCCCCXXXV.
88. a. DCCCLXVI.
88. b. DCCCLXVII.
88. c. DCCCLXVIII.
89. a. CCLXXIX — CCLXXXII.
89. b. CCLXXXIII — CCLXXXV.
90. CCLXXXIX.
91. CCXCVII.
91. a. CCCLXXXVIII.
91. b. CCCLXXX.
91. c. CCCXLI.
91. d. CCCLXXII.
92. CCCXCVI.
93. a. DCCCCXXVII.
93. b. DCCCLXXIII.
94. DCCCCXXX.
95. DCCCCXXVIII.
96. a. CCCXCIX.
96. b. CCCXCVIII.
96. c. CCCXCVII.
96. d. DCCCCXXXIII.
96. e. DCCCCXXXIV.
96. f. DCCVI.
97. DCCCLXI.
98. a. DCCCLIX.
98. b. CIII.
98. c. CIV.
99. CCCCXCII.
100. CCXXXVI.
101. a. DCCCLXIII.
101. b. DCCCLXXIV.
101. c. DCCCLXV.
102. DXCVII.
103. DXXXIV
104. DCCCCXXVI.
105. CCCCII.
106. CCXXVI — CCXXIX.
107. CCXXX.
107. a. DCCCLXXVII.
107. b. DCCCLXXVIII.
107. c. DLXIX.
107. d. DCCCLXXX.
107. e. DCCCLXXV.
107. f. DCCCXCV.
107. g. DCCCLXXIX.
108. a. DCXCII.
108. b. DCXXVII.
109. DCLXIX.
110. DCCCLXIX.
111. DCCCLXXI.
112. a. DCCCLXX.
112. b. DCCCCXXXI.
113. CCCCXLIII.
114. CCCLXXIII.
114. a. DXCVIII.
115. CCXVIII.

115.a. CCXVII.
116. CCXV.
117. DCCCLXXXII.
118. DCCCLXXXIII.

REP. V.

1. CCLII.
2. CCLIII.
3. CCLIV.
3.a. CCLV.
4. CCLVIII.
5. CCLXVI.
6. CCLXVII.
7. CCLXVIII.
8. CCLXX.
9. CCLVI.
10. CCLVII.
11. CCLIX.
12. CCLX.
13. CCLXI.
14.a. CCLXII.
14.b. CCLXIII.
15. CCLXIV.
16. CCLXV.
17. CCXXV.
18. CCLXXVIII.
19. CCLXXI.
20. CXXVIII.
21. LXXXVII.
22. CCXXXV.
23. CCXXIV.
24. CV.
25. CCCLVI.
26. DCXLV.
27. CCCCXII.
28. CCLXXII.
29. CCLXXIII.
30. CCLXXIV.
31. CCLXXV.
32. CCLXXVI.
33. CCLXXVII.
34. CCCCLXV — CCCCLXXII.
35. CCCCLXXVIII — CCCCLXXXII.
36. CCCCXCVI.
37. DV.
38. CCCCXX.
39. DXXXVIII.
39. DXXXVIII.
40. DLVI.
41. CCCCLXIV.
42. CCCCXCV.
43. DCLII.
44. DLI.

REP. VI.

1. DCXIV.
2. CCCLXIX.
3. CCCLXXXIX.
4. CCXXXI.
5. CCCXIII.
6. CCCXXXVIII.
7. CCCXXXV.
8. DLX.
9. CCCXXXIII.
9.a. DCCCC.
9.b. DCCCCIV.
10. CCCLXXVIII.
11. CCCCX.
12. CCCLX.
13. CCCXV.
14. DLXXVIII.
15. DLXXXII.
15.a. DCCCLXXII.
16. DCXVII — DCXXV.
16.a. DCXXVI.
16.b. DCCCCVI — DCCCCXIII.
16.c. DCCCCXVIII — DCCCCXXII.
17. DCCCXLIX. et DCCCL.
18. DLXXV.
19. CCCCXCIX.
20. DLXXXVII.
21. CCCCXXXIX.
22. CCCCXCVIII.
23. DCI.
24. DCXII.
25. DCV — DCIX.
26. DCXI.
27. DXXX.
28. DXCI.
29. DCLIII.
30. DLXXX.
31. DLXXIII.
32. DCXIII.
33. DCCCCXIV.
34. DCCCLXXXVI.
35. DCCCLXXXVII.
36. DCCCCXXXVII.
37. DCCCLXXXVIII.
38. DCCCXCVIII.

COLLECTIO CODICUM MAGICORUM.

1. DCCVII.
2. et 3. DCCVIII.
4. DCCIX.
5. DCCX.
6. DCCXI.
7. DCCXII.
8. DCCXIII.
9. DCCXIV.
10. DCCXV.
11. DCCXVI.
12. DCCXVII.
13. DCCXVIII.
14. DCCXIX.
15. DCCXX.
16. DCCXXI.
17. DCCXXII.
18. DCCXXIII.
19. DCCXXIV.
20. DCCXXV.
21. DCCXXVI.
22. DCCXXVII.
23. DCCXXVIII.
24. DCCXXIX.
25. DCCXXX.
26. DCCXXXI.
27. DCCXXXII.
28. DCCXXXIII.
29. DCCXXXIV.
30. DCCXXXV.
31. DCCXXXVI.
32. DCCXXXVII.
33. DCCXXXVIII.
34. DCCXXXIX.
35. DCCXL.
36. DCCXLI.
37. DCCXLII.
38. DCCXLIII.
39. DCCXLIV.
40. DCCXLV.

41. DCCXLVI.
42. DCCXLVII.
43. DCCXLVIII.
44. DCCXLIX.
45. DCCL.
46. DCCLI.
47. DCCLII.
48. DCCLIII.
49. DCCLIV.
50. DCCLV.
51. DCCLVI.
52. DCCLVII.
53. DCCLVIII.
54. DCCLIX.
55. DCCLX.
56. DCCLXI.
57. DCCLXII.
58. DCCLXIII.
59. DCCLXIV.
60. DCCLXV.
61. DCCLXVI.
62. DCCLXVII.
63. DCCLXVIII.
64. DCCLXIX.
65. DCCLXX.
66. DCCLXXI.
67. DCCLXXII.
68. DCCLXXIII.
69. DCCLXXIV.
70. DCCLXXV.
71. DCCLXXVI.
72. DCCLXXVII.
73. DCCLXXVIII.
74. DCCLXXIX.
75. DCCLXXX.
76. DCCLXXXI.
77. DCCLXXXII.
78. DCCLXXXIII.
79. DCCLXXXIV.
80. DCCLXXXV.
81. DCCLXXXVI.
82. DCCLXXXVII.
83. DCCLXXXVIII.
84. DCCLXXXIX.
85. DCCXC.
86. DCCXCI.
87. DCCXCII.
88. DCCXCIII.
89. DCCXCIV.
90. DCCXCV.
91. DCCXCVI.
92. DCCXCVII.
93. DCCXCVIII.
94. DCCXCIX.
95. DCCC.
96. DCCCI.
97. DCCCII.
98. DCCCIII.
99. DCCCIV.
100. DCCCV.
101. DCCCVI.
102. DCCCVII.
103. DCCCVIII.
104. DCCCIX.
105. DCCCX.
106. DCCCXI.
107. DCCCXII.
108. DCCCXIII.
109. DCCCXIV.
110. DCCCXV.
111. DCCCXVI.
112. DCCCXVII.
113. DCCCXVIII.
114. DCCCXIX.
115. DCCCXX.
116. DCCCXXI.
117. DCCCXXII.
118. DCCCXXIII.
119. DCCCXXIV.
120. DCCCXXV.
121. DCCCXXVI.
122. DCCCXXVII.
123. DCCCXXVIII.
124. DCCCXXIX.
125. DCCCXXX.
126. DCCCXXXI.
127. DCCCXXXII.
128. DCCCXXXIII.
129. DCCCXXXIV.
130. DCCCXXXV.
131. DCCCXXXVI.
132. DCCCXXXVII.
133. DCCCXXXVIII.
134. DCCCXXXIX.
135. DCCCXL.
136. DCCCXLI.
137. DCCCXLII.
138. DCCCXLIII.
139. DCCCXLIV.
140. DCCCXLV.

Hac autem tabula proposita, non possum non lectores rogare, ut lene de nova codicum adornatione iudicium ferre velint *). Ingenue enim fateor, me mihimet ipsi nec ubique in hoc negotio satisfecisse, nec vero satisfacere potuisse, quum nonnulli Codices eo demum tempore in bibliothecam nostram inferrentur, quo descriptio eorum librorum, quibuscum coniungi et describi debebant, absoluta et typis iam mandata erat **). Itaque nihil mihi reliquum erat, quam novitios illos ad *miscellaneos Codices* [Class. XX.] reiicere. Idem accidit bonis quibusdam recentioris aetatis codicibus, in magna farragine inutilium ne dicam librorum, sed foliorum manuscriptorum latentibus, quorum singulas particulas misere dilaceratas et disiectas in unum coniungendi negotium molestissimum ***) quum iusto diutius distulissem, sero demum cognovi [id quod haud futurum

*) Vitio nescio quo accidit, ut Codex LXX. [pag. 20.], qui glossas in Martianum Capellam continet, inter poetas describeretur.

**) Hoc dictum volo v. c. de Codd. DCCCLI. DCCCLVI — DCCCLVIII. DCCCLXXVII — DCCCLXXXIII. DCCCLXXXVIII. DCCCXCV. DCCCCXVI. et aliis. Plerosque enim horum codicum *Carolus Guilelmus Augustus Schubertus*, civis Lipsiensis et bibliopola quondam litteratissimus, qui honestum otium usque ad supremum diem [d. 22. Ian. 1837.] in litterarum consortio consumsit, bibliothecae nostrae cum libris suis [ultra MMM voll.] et magno aeris pondere liberaliter legavit.

***) Ita v. c. *Hochlii* Annalium Lipsiensium singula paene folia recolligenda mihi erant. [Vid. Codd. DCV — DCIX.]

* * *

iure speraveram], esse inter illos, quorum descriptio prioribus libri mei plagulis inserenda erat. Alios denique codices serius, quam ut suo loco describere potuissem, a libris prelo excusis disiunxi. Id v. c. accidit ei codici Satyrarum Iuvenalis, quem sub num. DCCCLV. descripsi; is enim cum edit. Terentii [Venetiis 1480.] Iuvenalis [ibid. 1483.] et Persii [ibid. 1482.] coniunctus erat. — Quae quum ita essent, eo plus diligentiae adhibuimus indici operis conficiendo; accurato enim indice addito persuasum nobis erat minutum iri pauca illa, quae non nostra quidem culpa acciderunt, incommoda.

Iis, quae in catalogo de singulis codicibus narravi, addenda nonnulla sunt, quae aut inscius omisi aut tum demum amicorum monitis edoctus sum, quum opus iam in lucem emissum esset. Praeterea indicandum etiam est, quinam viri docti codicibus nostris usi fuerint, quum liber meus prelo excuderetur. Addenda igitur haec sunt:

Ad Codd. IV. et V. — Ad hos libros censor catalogi mei in Ephemeridibus Halensibus [1838. num. 92. pag. 136.] haec adnotavit: „*Eine eben solche Abschrift befindet sich auf der Bibliothek des Hallischen Waisenhauses, bei der es wahrscheinlich ist, dass sie durch Luc. Holstenius nach Deutschland gekommen ist, und Briefe lassen vermuthen, dass durch denselben bei seinem römischen Aufenthalte noch mehrere Copien besorgt sind.*“

Ad Cod. IX. — Huius codicis varietas secundum Thiemianam editionem narrata est in *Sturzii* Lex. Xenoph. Vol. I. pag. 17. sqq. Quae de aetate et patria codicis *Sturzius* ibid. pag. 13. et 14. monuit, ea partim falsa, partim non satis certa sunt. Accuratius quam *Sturzius* hunc librum nuper examinavit *Gustavus Albertus Sauppe*. Vid. eius edit. tomi VI. editionis Xenoph. Schneiderianae pag. XIII. sq. — Caeterum notandum est, in Oeconomico fol. 91. a. sine ulla lacunae notatione desiderari locum XII. 9 — XIX. 16.

Ad Cod. XIV. — Cf. *Nürnberger Gelehrten-Lexic.* tom. III. pag. 7.

Ad Cod. XVI. — Codex, cuius collatio huic editioni adscripta est, in bibliotheca Mosquensi asservatur. Exscripta illa est nuper a *Iacobitzio* in usum *Schuberti* Cassellani.

Ad Codd. XXIV. et XXV. — Hos contulit superiore anno *Fr. Bellermann*, Prof. Berolinensis.

Ad Codd. XXXIX. XL. et XLI. — His usus est *S. Obbarius*. Vid. *Eius* et *Theod. Schmidii* edit. Epistt. praefat. pag. X. et XI.

Ad Cod. XL. e. — Huic mappae geographicae [vid. tab. lithogr. II.] aliquot plane similes in bibliotheca Regia Parisina haberi, litteris ad me datis humanissime me docuit clarissimus *Jomard*, sectionis geographicae illius bibliothecae praefectus. Ita enim ille: „Au reste,“ inquit, „cette pièce me semble tout a fait analogue à plusieurs très *anciennes cartes* dont nous possédons les originaux, ou les copies.“

Ad Codd. XLIV. et XLV. — Cf. Ovid. ed. *Jahn*. Vol. II. tom. I. pag. XXVII.

Ad Cod. LXX. — Hunc contulit *Alschefsky* Berolinensis.

Ad Cod. LXXXIII. b. — Hoc fragmentum Volusii Metiani collatum est ab *Ernesto Heimbachio* nostro in usum *Caroli Baudi de Vesme* Taurinensis.

Ad Cod. XC. — Contulit hunc *Otto* in usum editionis Festi Lindemannianae. Vid. Corp. Gramm. Vol. I. praef. pag. XIII. — De Varrone cf. ed. *Muelleri* praef. pag. XXIX.

Ad Cod. XCI. g. et h. — De hoc Sallustii codice *Cortius* in ed. Sall. pag. X. haec scripsit: „chartaceus quidem est, sed eadem forma,“ [nimirum qua is liber MS. est, quem sub num. XL. a. recensuimus] „et, quod potius est, eadem religione, ab initio maxime, scriptus. Is etiam Commeliniano, quem tanta gloria decoravit Gruterus, ubi reliqui omnes deserunt, adhaerescit: ut in eam opinionem sim ingressus, vetustissimum exemplar fuisse, e quo sit derivatus, sed quod ductibus non fuerit apertissimis scriptum, qui bonum librarium interdum deceperint.“

Ad Cod. CXII. e. — Ex praeambulis, quae ibi recensentur, Herm. Jul. *Leyserus* Lipsiensis in libro: *Bericht der Deutschen Gesellschaft zu Leipzig, vom Jahre* 1837. *herausgeg. von Aem. Lud. Richter und Karl Aug. Espe*, duo typis describenda curavit. Haec sunt sub num. 19. *Welch Kristen mensch* cet. [l. l. pag. 21.] et sub num. 12. *Dij liebe dij menschen* cet. [l. l. pag. 27.]

Ad Cod. CLXXII. a. — Haec vita S. Guicberti typis descripta est in *Surii* vitt. Sanctor. Mai. 23. pag. 293 — 297. et *Bollandii* Actt. Sanctor. Mai. tom. V. pag. 260 — 265. — Cf. *Lambeccii* Commentar. Bibl. Vindob. II. pag. 898. ed. vet. pag. 789. ed. nov.

Ad Cod. CLXXII. b. — Sigeberti libellus legitur in *d'Achery* Spicileg. [ed. *de la Barre*] tom. II. pag. 759 — 769. usque ad verba codicis nostri [pag. 51. b. lin. 2.]: *vicina erant emptione multiplicavit.*

Ad Cod. CCCXCVI. — Epitome huius operis *Bodini*, quod numquam typis descriptum est [nam Polycarpus *Leyserus* illud edere tantum volebat] legitur in *Jahnii* Bücherverzeichn. Tom. I. Sect. 2. pag. 1474. et 1753. — Cf. *Diecmann*. Sched. de naturalismo Bodini. Lips. 1684. *Reimanni* biblioth. theol. pag. 986. *Lilienthalii* bibl. theol. pag. 1044. *Nachrichten einer Hallischen Biblioth.* tom. III. pag. 382. sq. —

Ad Cod. CCCCXXI. — Hunc codicem nuperrime *Pertzius* consuluit in usum *Monumentorum Germaniae.*

Ad Cod. DCCCLXXXVI. — De bibliotheca Pistoriana, unde multa illius Cod. apographa depromta sunt, cf. *Eberti Geschichte der Dresd. Kön. Biblioth.* pag. 29.

Iam supra dixi, me ea, quae de possessoribus aut donatoribus nostrorum codicum in notitiam mihi venissent, cum lectoribus esse communicaturum et tamquam in tabula propositurum, id quod multis spero haud ingratum fore. Eodem loco animadverti, praeter *Goetzii* programma et indicem donatorum, mancum illum et imperfectum, nullum fere mihi fuisse fontem, unde de huiuscemodi rebus certior fieri potuissem. Nomina eorum, qui codices nostros olim possederunt, saepe inde tantum mihi innotuerunt, quod libris illa inscripta erant aut ex emblematibus [quae v. c. *Wagenseilii, Jordani*, *Uffenbachii*, aliorum, codices habent,] patebant. Proponam autem alphabetico ordine primum nomina eorum virorum, qui codices bibliothecae nostrae donaverunt et legaverunt una cum codicum dono oblatorum enumeratione. Post sequentur nomina eorum, qui olim codices nostros possederunt, quamquam mihi quidem, qua ratione illi bibliothecae nostrae facti fuerint, non ubique constat. Cf. quae supra diximus pag. VI.

I.

RECENSUS DONATORUM.

Baudisius [Leonhard.] ICtus et Praetor Lipsiensis. Codd. CCCCIII — CCCCIX. — *Bornius* [Jacob.], Electori Sax. a Consiliis intimis. XXXIX. XLI. XLV. XLIX. L. LII. LXIII. LXXVIII. XCI. XCV. XCVIII. CXLVII. CXCIV. CCXXXIX. CCXCIV. CCCCXIV. Praeterea idem *Bornius* codicem quemdam donavit, quem index donatorum [pag. 18.] satis obscure „varia elegantia continere" dicit. — *Buckinstorff* s. *Buxtorf* [Theodoricus de], facult. iurid. Lips. Ordinarius. CCXLII. CCXLV. CCXLVIII. CCLII — CCLIV. CCLVI. CCLVII. CCLXIV — CCLXVIII. CCXCV. CCCLXXIV. Cf. *Goetzii* progr. pag. 19. — *Freytagk* [Petr.] Doct. iur. Lips. CCXCVIII. — *Gretschel* [C. C. C.] Doct. iur. Lips. CCCLXVIII. — *Haltaus* [Christian. Gottlob.] CCXIV. — *Heiland* [Polycarp.] Senator Lips. Hic in indice donator. pag. 11. donasse dicitur chronicam Norimbergensem; sed quis sit hic codex, ambigitur inter DCXXXIII — DCXXXVIII. — *Jacobi* [Beniam.] ICtus et Praetor civitatis nostrae. XXXV. [an. XXXVI.?] Vid. ind. donator. pag. 61.] CXX. CCIV. — *Koch* [Chstn. Traug.] Proconsul Lips. DCCV. — *Kuestnerus* [Joh. Phil.] et *Sieberus* [Jo. Georg.] Senatores Lipsienses. Cf. ind. donator. pag. 80. *Goetzii* progr. pag. 18., qui undecim codd. ab his viris donatos esse dicit, ex quibus hos tantum laudare possum: II. XLII. XLIV. LXXVI. CXXXIV. [an CXXXV.?] CXLVIII. CLXXXVI. CLXXXVII. — *Martini* [Geo. Henr.] Rector gymnasii Nicolaitani Lips. CCXXXVIII. DCXCIV. — *Palm* [Joh. Frid.] Collega eiusd. gymn. DCCCLVI. DCCCLVII. — *Rivinus* [Q. Sept. Florens] ICtus et Proconsul Lips. CCCCLI. Cf. ind. donator. pag. 36. — *a Ryssel* [Hieron. Jac.] Senator Lips. CXVII. et CXVIII. Haec certe puto esse, quae commemorat index donator. pag. 26. „duo manuscripta Gallica." — *Schubertus* [Car. Guil. Aug.] bibliopola Lipsiensis. CCXC. DLXIX. DCCCLI. DCCCLVIII. DCCCLXXV. DCCCLXXVII — DCCCLXXXIII. DCCCLXXXVIII. DCCCXCV. — *Seeburg* [Maurit.] Senator Lipsiensis. DCCCCXVI. — *Sieberus* [Jo. Geo.] Vid. *Kuestnerus*. — *Stegerus* [Adrian.] Consul Lips. triginta unum diplomata donavit. Vid. *Goetzii* progr. pag. 33. et ind. donator. pag. 12. — *Teutonica societas Lipsiensis.* CCXI — CCXIII. CCXXXIII. DCCCCV. DCCCCVI — DCCCCXIII. DCCCCXVII. — *Wagnerus* [Paulus] Consul Lips. CCXCIX. Vid. ind. donator. pag. 10. — *Weidmann* [Maurit. Georg.] bibliopola Lips. CXXI. —

II.

RECENSUS EORUM, QUI OLIM CODICES NOSTROS POSSEDERUNT.

Altahensis bibliotheca monasterialis [S. Mauricii in Altah inferiori] CXXIV. CLXVI. CLXVIII. CXCV. CXCVI. CCCCXXII. — *Augustanum monasterium S. Udalrici.* LX. LXXXVII. CLXXIII. CLXXIV. CLXXXV. CCI. CCXLVII. — *Augustus* Dux Saxoniae. CXXI. — *Barbari* [Iseppi]. CCCLII. — *de Berger* [Christoph. Henr.] CCCXXII. CCCLV. — *Buenemann* [Joh. Lud.] CLXIX. — *Carpzovius* [Frid. Bened.] XLII. LXXXVIII. CII. CVI. CXXXIX. — *Chilianus* [Mich.] CXXVI. — *Coloniense monasterium SS. Martini et Eliphi.* CLXV. — *Cortius* [Gottl.] LXXXIV. — *Corviniana bibliotheca.* XXVIII. — *de Crequin.* CXVII. — *Cuperus* [Gisb.] LVI. CCLXXXVIII. — *Diecmannus*, Theologus Bremensis. CLXIX. — *Ehinger* [Elias]. CXXXI. CXXXII. — *Ernesti* [Jo. Aug.] LXVII. — *Fabricius* [Jo. Alb.] DXXXVII. (!) — *Fichardus* [Conr.] CCIX. —. *Fichardus* [Joh.] CCIX. CCLXX. — *Foucault* [Nic. Jos.] LXXX. DCCCXCIV. — *Freybergius* [C. A.] CCCXXXIII. CCCCLXXXVI. DVI — DXXIV. DCCCLXXIII. — *Goetzius* [Godofr.] LXXIV. LXXV. XCIII. CVI. — *Gothofredus* [Dionys.] LVII. — *Gothofredus* [Jacob.] LVII. — *Gottschedius* [Joh. Christoph.] CXV. CXVI. — *Groschuffenius* CLXXXVIII. — *Hallense monasterium Mariae et S. Alexandri* [Magdeburg. dioeces.] CXLVIII. *Monasterium S. Mauricii.* XXXV. — *Heinsius* [Dan.] LXXXVIII. — *Heinsius* [Nic.] XLII. — *de Heynitz* [Benno-Henricus et Nicolaus] CCVII. — *Hoe ab Hoheneck.* CXXXI. — *Jani* [Chstn. Godofr.] DCCCXC. — *Ickstatt* [Joh. Adam.] DCCCXCVII. — *Jordanus* [C. S.] CVII. DCXCII. — *Juncker* [Chstn.] DCCI. — *Jungermann* [Godofr.] CVI. — *de Kenritz* [Andr.] CIV. — *Keuchenius.* Vid. *Reuchenius.* — *Kochius* [Chstn. Traug.] CCCLXVIII. Cf. recensus donatorum. — *Kochius.* CCCCLVI. — *Krafft* [Henr.] CCXI. — *Kreyssigius* [G. C.] CCCXXXVII — CCCXXXIX. — CCCXLI. CCCXLV. CCCXLVII. CCCCXXX. CCCCXXXIII. CCCCLXIV — CCCCLXXV. CCCCLXXVII — CCCCLXXXII. CCCCLXXXVIII. CCCCXC. CCCCXCII. CCCCXCIII. CCCCXCV. CCCCXCVI — DIII. DVI — DXXIV. DXXVIII. DXXX. DXXXI. DXXXIV. DXXXVI. DXXXVIII. DXXXIX. DLVI. DLXVII. DLXVIII. DLXXIII. DLXXV. DLXXVI. DLXXX. DLXXXVII. DXC. DXCI. DXCVIII. DCI. DCII. DCXIII. DCXXXIX. DCXL. DCXLII. DCXLIII. DCLII. DCLIII. DCXCV. DCCCLXXII. DCCCLXXVI. DCCCLXXXVI. DCCCLXXXVII. DCCCXCVIII. DCCCC. DCCCCII. Praeter hos mihi persuasum est multos alios Kreyssigianae collectionis libros inter Manuscripta nostra haberi, a quibus enumerandis abstinendum duxi, quod coniecturis meis non satis fidebam. — *Kuehornii fratres.* CCLXX. — *Leibnitius* [Godofr. Guil.] DXXXVII. — *Lutherus* [Joh. Ernest.] CXXI. — *Lyserus* [P.] iun. DCCCLII. — *Magdeburgense monasterium S Johannis.* XL. — *de Mastricht* [Gerh.] CLXIX. CCCCXXI. — *Mayerus* [Frid.] Theol. Berolinensis. DCCCLXXXIV. — *Meibomius* [M.] DCCCXCVI. — *Menckenius.* CCCCXXXIV. CCCCXXXVI. DXLVII. — *Meyerus* [Henr.] Lipsiensis. DCCCLXII. — *Muegii* [C. F. C. N. et Sebast.] a Boffitzheim. CCXCI. — *Nortmbergense monasterium S. Egidii.* CLIV. — *Paderbornensis bibliotheca monasterialis.* CXXV. CXLIII. CXLIV. CLVII. CLXIV. CCL. — *Palmerinus de Oliva.* XLVII. — *Pauli* [Jo. Geo.] CXXII. — *Pechina* [Stanisl.] de Sweydnitz. CLXXIX. — *Petavius* [Paulus] CL. — *Pfeiffer* [Aug.] CCCXCII. — *Pirnense monasterium.* CCCCXXV. — *de Polheim et Warttenberg* [Maximilianus] CCXVIII. [c.] — *Putanus* [Georg. Barthold.] a Braitenberg, praepositus Pragensis. DCCCXLVII. — *de Reinsperg* [Georg.] CCVII. — *Reitzerus* [Chr.] XLVII. — *Reuchenius* [S. f. — an legendum est *Keuchenius*?] LXXIX. — *Rostgaardius* [Fred.] XLVII. LXXXI. LXXXVI. — *Rostius* [Joh.] CCCXIV. — *Sagittarius* [C.] DCCCLII. — *Scabini Lipsienses.* CCXCVIII. — *Schad* [Apollonia et Joh.] CXXVII. — *Schefferus* [Joh.] XXXV. Cf. *Goetzii* progr. pag. 16. — *Schmidius* [J. A.] DCCCLII. — *Schroder* [B.] CCCCXVIII. — *Schwarzius* [Chn. Gottlib.] DCCCLVI. DCCCLVII. — *Sellius* [Godofr.] XV. XXXIII. XXXIV. LXVIII. LXXX. LXXXII. De auctione, quam *Sellius* Lipsiae 1737. instituit, cf. eius *Catalogus* et *Eberti Gesch. der Dresd. Kön. Bibl.* pag. 215. num. 218. et pag. 130. In eo exemplari catalogi Selliani, quod in Regia bibliotheca Dresd. asser-

rantur, Ebertus adnotavit, ad quas bibliothecas reliqui codices illius collectionis pervenerint. — *Slichk* [Sligk?] DCCCXLVI. — *Sneschewicz* [Jo.] XCV. — *Staigadense monasterium S. Johannis.* CLXXIV. — *Starck* [Jo.] LXXXIV. — *Steinbach* [Jo. Frid.] XI. XII. — *Stockel* [Simon.] CCXLVI. — *Suoffheim* [Paulus] CCVII. — *Thomasius* [Jacob.] CLXXXIII. — *de la Tour* [Gabriele] CXVII. — *ab Uffenbach* [Zach. Conr.] I. IV. V. XXVIII. XXX. LVI. CLXXII. CCLXXXVIII. CCCCLV. DCLXXXII. DCCCXCVI. — *Villerius* [P.] LVI. — *Vogelius* [Jo. Jac.] DCV — DCIX. DCXI. — *Voglerus* [Casp.] CCCXXXV. — *Vulcanius* [Bonav.] LXXXVIII. — *Wagenseilius* [Joh. Christoph.] X. XVII. XXIII. XXXVI. XLIII. XLVI. LIX. LXV. LXXIII. LXXVII. XC. XCIV. XCVI. CXIX. CXL. CXLII. CLVI. CLXVII. CLXX. CLXXXIV. CCXLVI. CCCXXXII. CCCL. CCCLI. CCCLIV. CCCXCVI. CCCCXXIV. DCLIV. DCLVII. DCLXXI. DCXC. DCXCI. DCCCLIX. — De codd. Wagenseilianis cf. *Goetzii* progr. pag. 19. — *Weberus* [Mich.] CCCXXVIII. — *Winghe* [P.] LVI. — *de Witt* [Jean] CLXXXIX. — *Wogaw* [Zach.] CCCLXVI. — *Zobelius* [Christoph.] CCXCVIII. CCXCIX. CCCLXXXIX. DCCCLXXXV. —

Quae in hoc recensu monuimus, pertinent tantum ad codices occidentalibus linguis conscriptos. Orientales codices, quos bibliotheca nostra habet, maximam partem fuerunt olim in libris *Wagenseilii*, [de quibus vid. quae narrata sunt in libro: *Monatl. Unterredungen*, ann. 1691. pag. 236. sqq. et ann. 1693. pag. 539.] *Ungeri*, *Acoluthi*, *Pfeifferi*, eorumque pretiosissimi e spoliis Turcicis anno 1690. Buda expugnata redemti sunt. Caeterum de his etiam codicibus quaedam obiter adnotata sunt in *Goetzii* progr. pag. 20 — 24., sed quae ibi disputantur, non multum illa faciunt ad historiam et fata illorum codicum cognoscenda; nam praeter *Wagenseilii* et *Acoluthi* codices de fatis unius tantum libri manuscripti [Coranici] ab Jo. Friderico *Gleditschio*, bibliopola Lipsiensi, bibliothecae nostrae donati disseritur. Quaecumque de fatis caeterorum codicum orientalium erui poterant, ea suis locis in ipsa illorum descriptione exposita habentur.

Restat, ut etiam hoc loco maximas gratias agam duumviris illis, *Henrico Orthobio Fleischero* et *Francisco Delitzschio*, qui pro egregia in me benevolentia promtoque litteras iuvandi animo faciles aures precibus meis praebuerunt, ut alter Codd. Arabicos, Persicos, Turcicos, alter Hebraicos, Rabbinicos, Syriacos describendi negotium in se susciperet. Qui viri laude mea maiores ipso opere et labore suo, quantum decus libro meo attulerint, demonstraverunt. Praeter illos autem, maxime mihi gratulor, quod in urbe nostra multi etiam alii viri erant, quorum consilio prudentissimo in recensendis describendisque codicibus egregie me adiutum esse grato animo profiteor. Ita inter alios *Carolus Gottlob Kuehnius*, venerandus senex, fautor maxime colendus; ita *Gustavus Haenelius*, sagacissimus ille et indefessus Manuscriptorum per totam paene Europam dissipatorum investigator; ita *Ludovicus Aemilius Richterus* meus, cuius humanitas an doctrina magis laudanda sit, iuxta cum multis aliis, qui eum norunt, me nescire fateor; ita *Ludovicus Kleeius*, collega et amicus dilectissimus, promtissimo semper mihi adfuerunt auxilio et varia, qua excellunt, doctrina opus promoverunt et adiuverunt. Alio enim codices medicos, alio modo Hispanicos, modo iuris Romani libros, alio codices iuris canonici et Germanici, alio volumina Itala et Germanica prisco idiomate conscripta examinante, et, quid potissimum in illis describendum esset, mihi monstrante, factum est, ut etiam ii codices, de quorum interna indole ego quidem, quum litterarum, ad quas pertinent, ignarus essem, iudicare non poteram, a viro illarum perito examinarentur.

Sed iniustus profecto essem, si in commemorandis libri mei fautoribus *Gebhardtum* meum silerem. Is enim non tantum sumptus huius catalogi edendi haud exiguos [quum a librariis paucitatem eorum, qui eiusmodi librum essent emturi, culpantibus non unam repulsam tulissem] liberaliter in se suscepit, sed etiam ut typorum elegantia ac nitore liber meus commendaretur, summa ope nisus est; quid quod idem typothetarum specimina tam religiose et accurate ipse emendavit, ut mihi ultimum illa inspicienti saepe nihil fere reliqui faceret; quod officium eo pluris faciundum est in libro, cuius non exigua laus in eo cernitur, ut a typographicis mendis liber emittatur. Idem *Gebhardtus* etiam specimina insignium codicum cum delineationibus picturarum lapidi incidenda curavit, quibus additis haud spernendum decus catalogo accessisse, omnes, puto, lectores grati mecum contestabuntur.

Tandem a quo venerabili viro exorsa est praefatio mea, ad eumdem illum redit. Itaque etiam Tibi, illustrissime Bluemnere, hoc qualecumque opus ita commendo, ut, si Tibi illud non prorsus displicuerit, egregiam studiorum mercedem reportasse iure mihi videar. Quis enim iustior aeque ac peritior libri mei aestimator esse poterit, quam Tu, qui non tantum a prima inde iuventute in his litteris versatus es, sed etiamnunc per senectutis otia in illis habitas? Stieglitius ille inter suos non mortuus, quem non collegam tantum colebas, sed etiam propter singulare ingenium et variae doctrinae elegantiam maximi faciebas, de senectute sua, quam in iucundo litterarum commercio transigebat, praedicare solebat Goethianum illud: *Was man in der Jugend wuenscht, hat man im Alter die Fuelle.* Quam egregiam sententiam quis neget in Te quoque quadrare, cuius senectus ipsa litteris et optimis quibusque studiis ita dedicata est, ut doctrinae thesauris per totam vitam sollerter congestis non delectetur tantum, sed iis augendis iuvenili prorsus studio operetur? Hanc autem senectutem Deus optimus Maximus propitio vultu tuens quam diutissime Te servet inclytae Tuae genti, patriae, amicis, familiaribus; iis denique omnibus, qui Te suspiciunt, colunt, admirantur. Vale.

CODICES

HOC ORDINE DESCRIPTI SUNT:

CATALOGUS

LIBRORUM MANUSCRIPTORUM BIBLIOTHECAE SENATORIAE CIVITATIS LIPSIENSIS.

I.

CODICES PHILOLOGICI
GRAECI ET LATINI.

A.
GRAECI.

I.
[Rep. I. 4. 43.]

Codex chartac. in fine saeculi XIV. scriptus, cum scholiis interlinearibus et marginalibus, folior. 116. Continentur:

Aeschyli tragoediae III.: Prometheus [fol. 1. a. — 49. a.], Septem ad Thebas [fol. 49. b. — 84. b.], Persae [fol. 85. a. — 116. b.]. Praemissa est [a fol. 9. a.] vita Aeschyli Graece scripta, eadem fere, quae in ed. Henr. Stephani ann. 1557. legitur. Incip. [nam ab initio, ut etiam a seriori manu animadversum est, 4 circiter folia deperierunt,] a vers. in ed. Schütz. tom. I. 159 sqq. [τ]λησικάρδιος θεῶν [ὅτῳ τ]άδ' ἐπιχαρῆ τίς οὐ cet. Explic. πέμψω τοῖσδε δυςθρόοις γόοις. τῶν περσῶν δράματος αἰσχύλου τρίτου τέλος. — Fuit hic liber MS. olim in bibliotheca *D. Zach. Conr. ab Uffenbach* M. F., ut ex emblemate fronti libri infixo apparet. Vid. *Biblioth. Uffenbach. MSS.* P. II. pag. 685 — 690.

II.
[Rep. I. 4. 44. a.]

Codex bombycinus saec. XIV. bene et accurate scriptus, cum glossis interlinearibus et scholiis in margine scriptis, folior. 92. Continentur:

Sophoclis tragoediae tres. Aiax [fol. 1. a. — 32. a.] Electra [fol. 32. b. — 62. a.] Oedipus rex [fol. 63. a. — 92. b.] Scholia crebra sunt antiquiora et recentiora. Antiquiora cum textu ipso eademque manu aut certe eodem fere tempore, quo textus, descripta videntur. Recentiora ex charactere et pallescente atramento facile dignoscuntur. Personarum nomina rubro picta sunt. — Codex incip. (Ἀ)εὶ μὲν ὦ παῖ λαρτίου δέδορκά σε cet. Explic. τέρμα τοῦ βίου περάσῃ μηδὲν ἀλγεινὸν παθών. Rubra subscriptio haec est: τέλος εἴληχεν οἰδίπ σοφοκλ. — *Hermannus* in praefat. ad Sophocl. Aiac. [vol. III. ed. Erfurdt.] pag. VII. et de hoc cod. et de eo, qui est sub num. 44. b. [III.] descriptus, dixit. Utrumque bonae notae esse censuit et liberum ab interpolationibus Triclinii. A pag. VIII — XVIII. ex utroque memorabiliores diversitates ab ea scriptura, quae est in ed. Brunckiana, enotatas dedit.

III.
[Rep. I. 4. 44. b.]

Codex chartaceus saec. XIV. satis bene exaratus, litteris initialibus simplici arte rubro pictis, cum scholiis in margine et inter lineas scriptis. Foliorum est 216, quorum 2. tertia fere parte mutilum est. Continentur autem haec:

a) [a fol. 1. a. — 27. b.] Theocriti idyllia septem priora. Incip. fol. 3. a. [nam 1. a. — 2. a. *argumenta vetera carminum Theocriti*, *Artemidori Grammatici carmen in idyllia Theocriti* et *Theocriti in sua ipsius carmina* cet. leguntur] Ἁδύ τι τὸ ψιθύρισμα cet. Explic. νεῦδα γᾶμεν. *Scholiastes* [*Moschopulus*] incip. a verbis [vid. *Gaisford.* Poett. minor. Vol. V. pag. 4. lin. 8.] ὦ αἰπόλε καὶ ἡ πίτυς ἐκείνη ἥτις ἐστὶ παρὰ ταῖς πηγαῖς cet. Hanc partem codicis *Leichius* et post eum *Reiskius* contulerunt.

b) [a fol. 27. b. — 72. a.] Hesiodi opera et dies. Incip. fol. 28. a. [nam fol. 27. a. incip. *schol.* Ἰστέον ὅτι πάντα οἱ ἕλληνες ἃ δύναμιν ἔχοντα cet. cf. *Gaisford.* Poett. minor. Vol. II. pag. 36. lin. 23.] Μοῦσαι πιερίηθεν ἀοιδῇσι κλείουσαι cet. Explic. καὶ ὑπερβασίας ἀλεείνων.

c) [a fol. 72. b. — 120. b.] Sophoclis Aiax. Incip. Ἀεὶ μὲν ὦ παῖ cet. Explic. τῶν μελλόντων ὅ τι πράξει. *Schol.* incip. οἰκείως ἔχουσιν οἱ παρακείμενοι cet. Vid. *Sophocl. ed. Erfurdt.* Vol. VI. pag. 139. lin. 15 sq. cf. *Hermann.* in praef. ad Aiac. [Sophocl. Erfurdt.] tom. III. pag. VII et sqq.

d) [a fol. 121. a. — 171. a.] Eiusd. Electra. Incip. Ὦ τοῦ στρατηγήσαντος cet. Explic. τῇ νῦν ὁρμῇ τελεωθέν. *Schol.* incip. τὸ παλαιὸν ἐνίοτε μὲν πρὸς ἕτερον cet. Vid. *Sophocl. ed. Erf.* Vol. II. pag. 127. lin. 8. sq. Etiam *Thomas Johnsonus* ad Aiacem et Electram illa scholia edidit.

e) [a fol. 171. a. — 216. a.] Eiusd. Oedipus rex. Incip. Ὦ τέκνα κάδμου cet. Explic. μηδὲν ἀλγεινὸν παθών. *Schol.* incip. κάδμου τοῦ πρὸ μακροῦ γεγονότος ἀπόγονοι cet. Vid. *Sophocl. ed. Erf.* Vol. V. pag. 139. lin. 13.

Librarius post perfectum opus fol. 216. a. haec adscripsit: ὥσπερ ξένοι χαίρουσιν ἰδεῖν πατρίδα καὶ οἱ θαλαττεύοντες ἰδεῖν λιμένα καὶ οἱ στρατευόμενοι ἰδεῖν τὸ νίκος, καὶ οἱ πραγματεύοντες ἰδεῖν τὸ κέρδος καὶ οἱ νόσω λευόμενοι [pro νοσηλευόμενοι?] ἰδεῖν ὑγίαν, οὕτω καὶ οἱ γράφοντες ἰδεῖν βιβλίου τέλος. — Tum eadem manu haec leguntur scripta: Τῷ παμ-

βασιλεῖ θεῷ ἡμῶν χάρις· τῃ παμβασιλισσῃ μρᾶ παρθένῳ θκῶ μου δόξα· εὔχεσθε ὑπὲρ τῆς σωτηρίας τοῦ γράψαντος, ὁ δ' ὁρῶν ταῦτα κἂν σφάλματα εὕροιτο [sic] τὰ πλείονα τοῖς ἀντιγράφοις ἢ μέμψις.

Jam *Chr. Fr. Loesnerus* in praefat. ad *Hesiod.* pag. 5. sq. hoc codice [quo etiam *Reiskius* bis usus est, semel in animadversionibus ad Sophoclem scribendis, decem vero post annos iterum in Theocrito illustrando, vid. praefat. ad animadv. in Sophocl. et ad Theocrit. pag. 38. seq.] se usum esse profitetur in Hesiodo edendo. *Reiskius* [in praefat. ad animadv. in Sophocl. pag. 8.] commemoravit etiam, se codicem eadem manu exaratum eademque ista cum Aristophanis etiam Pluto et Nubibus continentem, scilicet eumdem, e quo scholia in istius Poetae fabulam quae Plutus inscribitur ediderit Hemsterhusius, quum Leidae versaretur, a Dorvillio possessore sibi commodo datum, penes se habuisse. — Caeterum exemplar ed. *Trincavelli*, quod olim in bibliotheca *Stiglitii* Lips. servabatur et nostri codicis collationem continet, in bibliothecam Academiae nostrae pervenit. Vid. *Loesner.* l. l. pag. 3.

IV.

[Rep. I. 4. 55.]

Codex chartaceus saec. XVII. exeunt. scriptus, folior. 90, quorum 2. b. 84. 86. b. 88. a. 89. et 90. vacua sunt; fol. 87., a manu recentiore scriptum, formae est octon. Continetur:

Anthologia Graecorum Epigrammatum. Initium facit, quae unum et dimidium folium implet, *Ex volumine epistolarum Josephi Scaligeri Epistola* CCXLVII. CLAVDIO SALMASIO. *Auli Silentiaris* ἔκφρασιν, καὶ στέφανον *Meleagri* cet. Carmina ipsa incip. [fol. 3. a.] a verbis: ΣΤΡΑΤΩΝΟC ΠΑΙΔΙΚΗ ΜΟΥCΑ Ἐκ διὸς ἀρχώμεσθα, καθὼς ἔκρινεν Ἄρατος cet. Explic. [fol. 88. b.] *Philippi Epigramma in Protesilaum. Salmas. pag.* 611. *Plinian. Exercit.*

Vestigia in hoc libro nulla vidi, unde, quis illum scripserit, coniicere mihi licuisset. — Ut ex insignibus in fronte libri conspicuis patet, hic liber MS. est *ex libris bibliothecae D. Zach. Conr. ab Uffenbach. M. F.*, sed in huius Catalogo nihil de eo relatum video.

V.

[Rep. I. fol. 35.]

Codex chartaceus saec. XVII. folior. 14. Continet:

Excerpta ex Anthologia Graecorum Epigrammatum, quae est in Bibliotheca Is. Vossii. Ita titulus. Incip. Στράτωνος τοῦ Καρδιανοῦ. Ἐκ Διὸς ἀρχώμεσθα, καθ' ὡς εἴρηκεν Ἄρατος cet. Explic. *animus cupit, perfice, ac mihi ipsa subveni.* Fuit is liber MS. olim in bibliotheca *Zach. Conradi ab Uffenbach.*, cuius emblema etiam in fronte libri conspicitur. De illo *Jo. Henr. Maius* in Catalogo Bibliothec. Uffenbach. MSS. P. II. pag. 573. sq. haec retulit: „Codex, inquit, a viro docto superiori saeculo ex cod. Vossiano descriptus est, continens epigrammata Graeca circiter CL. argumenti amatorii omnia, e quibus quattuor tantum vel quinque exstant in Anthologia edita, aliquot inde nos primi evulgavimus in observationum sacrarum libris, reliqua lucem nondum viderunt. Iis subiuncta est oda *Sapphonis* εἰς γυναῖκα ἐρωμένην, legenda apud Dionys. Longinum περὶ ὕψους sectione X. et eiusdem *Sapphonis* alia ode εἰς Ἀφροδίτην, quam nobis servavit Dionys. Halicarn. περὶ συνθέσεως ὀνομάτων tom. 2. opp. pag. 26. edit. Lips. Utraque oda cum translatione et emendationibus Tan. Fabri, ac posterior etiam cum versione Eliae Andreae. His fragmenta paucula Sapphonis, ex eodem codice Vossii (qui ex Henr. Stephani Pindarica editione an. 1566. 12 fragmenta illa hausit) descripta, una cum quibusdam *Menandri* γνώμαις μονοστίχοις, ordine quidem litterarum collocatis, sed ultra litteram Γ non procedentibus, annectuntur. Ut ad epigrammata redeamus, fuisse Is. Vossio librum epigrammatum ineditorum, et Anthologiam integram, Latinis versibus ab Hug. Grotio redditam, indicat *Colomesius* in Recueil de Particularitez pag. 331. edit. Fabricianae, inter MSS. Codices Vossianos memorans *Un recueil d' Epigrammes Grecques qui ne sont point dans l'Anthologie, copié par Gruterus sur un MS. de la Bibliothéque Palatine, dont il estoit Garde.* Ac paulo post: *L'Anthologie toute traduite en vers par Grotius, avec les Epigrammes qui n'avoient point esté publiées, aussi traduites.* Idem Colomesius in catalogo MSS. Is. Vossii p. 862. num. 183. nominat *Epigrammata Graeca*, et pag. 857. num. 127. collocat *Epigrammata Graeca cum scholiis*; potissimum vero pag. 860. num. 162. refertur *Anthologia Graeca, hactenus inedita, a Frid. Sylburgio elegantissime descripta e codice bibliothecae Palatinae, quas postea Vaticanam auxit.* Ubi notandum, quod a se ipso dissentiat Colomesius, descriptam nunc dicens a Sylburgio Anthologiam, quod paulo ante Grutero adscripserat. Verum de Sylburgio facilius crediderim. Itaque ex hoc Heidelbergensis quondam bibliothecae apographo desumta sunt et transscripta, quae hic continentur epigrammata, παῦρα μέν, ἀλλὰ καλά.“ —

VI.

[Rep. I. fol. 28. b.]

Herodoti Halicarnassei historiarum libri IX, IX Musarum nomine inscripti. Eiusdem narratio de vita Homeri. Cum Vallae interpretatione Latina historiar. Herodoti, ab Henrico Stephano recognita: et Spicilegio Frid. Sylburgii. Item cum Iconibus structurarum Babyloniacarum ab Herodoto descriptarum. Excerpta e Ctesiae libris de rebus Persicis et Indicis et ex iisdem fragmenta auctiora. Cum Indice aucto et locupletato. Editio adornata opera et studio Gothofredi Jungermani. Oliva Pauli Stephani. M. DC. XVIII.

Huic libro vir quidam eruditus notas ad marginem et in scidulis hic illic infixis adscripsit. Possessoris nomen inscriptum est: *Jacobus Palmerius. Eques. Dominus a Grentemesnil Vendozeranus.*

VII.

[Rep. I. 4. 68. a.]

Codex chartaceus saec. XV. ineunt. folior. 54. Continentur:

a) [fol. 1. a. — 30. b.] ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΟΥΣ ΑΝΑΛΥΤΙΚΑ ΠΡΟΤΕΡΑ Α ΚΑΙ Β. Ab initio mutilus est codex, ita ut incipiat demum a verbis [I. cap. 27. §. 10. tom. II. pag. 254. lin. 1. ed. *Buhl.* sive ed. *Bekker.* tom. I pag. 43. col. 2. lin. 27.] ἴδια ληπτέον· ἔστι γὰρ ἄττα τῷ εἴδει ἴδια παρὰ τὸ γένος· cet. In fine quoque haec mutila sunt. Folio enim 30. b. finitur in verba [II. cap. 18 §. 8. tom. II. pag. 394. lin. 12. ed. *Buhl.* sive ed. *Bekker.* tom. I. pag. 65. col. 1. lin. 37.] οὕτως ἔχοντα, ἐν δὲ τοῖς διαλεκτικοῖς τὰ κατὰ δόξαν. — Habentur in hoc codice figurae mathematicae et scholia bene multa ad mar-

ginem et inter lineas adscripta. Scholia marginalia una eademque manu qua textus scripta sunt; sed quae inter lineas scripta sunt, rubro illa picta, alienae manus esse constat. Titulus operis rubro pictus apparet fol. 15. b.: *ἀριστοτέλους ἀναλυτικῶν προτέρων δεύτερον.*

b) [fol. 31. a. — 54. b.] Fragmentum Commentariorum Ioannis Philoponi in analytica priora Aristotelis. Titulus nusquam conspicitur. Incip a verbis [ed. Venet. MDXXXVI. fol. III. a. lin. antepenult.] *διάνοια καὶ τὰς ἀρχὰς τῶν συλλογισμῶν ἐξ αὐτῆς λαβοῦσα συλλογίζεται* cet. Explic. [ed. l. fol. XIII. a. lin. 22.] *τὴν καθόλου ἀποφατικήν· δευτέραν δὲ τίθησι τὴν καθόλου κατα[φατικήν]*. Sed quoniam bibliopega folia male et perverso ordine connexuit, finis eorum, quae codex suppeditat, habetur fol. 48. b., ita ut finiatur in verba [ed. Ven. XIV. b., quae typothetae errore numerum XVI. habet, lin. 15.] *ἀναγκαῖον παντὶ εἶναι· καὶ τῆς ἐνδέχεται.* — Hi Commentarii Philoponi non sunt eadem manu scripta, qua Aristotelis analytica, sed tamen eodem fere tempore. Quum bibliopega in foliis horum commentariorum connectendis male rem suam egerit, quis sit verus illorum ordo, restat ut indicem. Est vero hic: fol. 31. 33. 35. 37. 38. 36. 34. 32. 39. 41. 43. 45. 46. 44. 42. 40. 47. 49. 51. 53. 54. 52. 50. 48. — Fol. 42. a. ab initio leguntur quaedam, quae in ed. Veneta non inveni, et quae septem lineas complent. Sunt haec inter verba [ed. Venet. pag. X. a. lin. 2.] *καὶ οὕτως* — et: *ἐπὶ τὸ ἄπειρον.* Communicabo illa cum lectoribus, quamquam mihi persuasum est, plura adhuc desiderari. Sunt haec: *ἀποδείκνυται συλλογισμός. ὡς συλλογιστὸν παραλαμβανόμενον. ἀλλ' ἴσως εἴπι* (sic) *τις ὅτι εἰ καὶ συλλογιστόν ἐστιν, οὐδὲν μᾶλλον διὰ τον των* (sic) *λέλυται ἡ ἀπορία· διὰ γὰρ συλλογισμοῦ δείκνυται ὡς πάλιν οὐ συλλογισμὸς γίνεται ἄλλοις· διὰ τὸ καὶ αὐτὸν τῆς ἑτέρου συλλογισμοῦ χρήζειν ἀποδείξεως. πρὸς οὓς φαμὲν ὅτι ἁπάσας τὰς ἀποδείξεις καὶ τὰς ἀρχὰς τῶν ἀποδείξεων διὰ συλλογισμοῦ λαμβάνομεν. ἀλλ' ἐκ τῶν ὁμολογουμένων κοινῶν ἐννοιῶν τὰς ἀρχὰς λαμβάνοντες τοὺς συλλογισμοὺς κατασκευάζομεν. καὶ γὰρ ἐν τοῖς ἀποδεικτικοῖς εἴρηται.* —

VIII.

[Rep. I. 4. 85. aa.]

Codex chartaceus saec. XVI. folior. 42., quorum 1. b. — 4. et 34. b. vacua sunt. Continentur haec:

a) [fol. 1. a. — 34. a.] *The booke or oration of Isocrates tranſlated out of French in to Englishe Bye william Cancellor and thereunto added the golden pcepts of Pithagoras.* Ita titulus. Incip. *Iff we beholde deare frend Demonicus the great diversitie which is in the behaviours of men* cet. Explic. *this Diligence to correct the vices and imperfections of nature. Finis.*

b) [fol. 35. a. — 42. b.] *The golden pcepts of pithagoras translated into english by william Cancellor.* Ita titulus. Incip. *Worshipp the godde above all things as Lawes do the requier* cet. Explic. *from man god to be made. Finnis* [sic].

IX.

[Rep. I. 4. 46.]

Codex membranaceus saec. XIV. luculenter scriptus, tenui membrana, interdum admodum lurida, manu constante, folior. 96. Continentur:

Xenophontis Hipparchicus [fol. 1. a. — 15. b.] Hiero [fol. 16. a. — 31. a.] de arte equestri [fol. 31. b. — 48. b.] de Lacedaemoniorum civitate [fol. 49. a. — 63. a.] Oeconomicus [fol. 63. b. — 96. b.]. Incip. *ξενοφῶντος ῥήτορος ἱππαρχικός.* [Haec rubro picta sunt.] *Πρῶτον μὲν θύοντα, χρὴ αἰτεῖσθαι θεοὺς* cet. Explic. *λέγεται τὸν ἀεὶ χρόνον διατρίβειν φοβούμενος μὴ δὶς ἀποθάνῃ.* — De hoc codice cf. *Schneider.* in ed. Xenophont. tom. V. pag. IX.

X.

[Rep. I. fol. 28.]

Codex chartaceus saec. XV. satis nitide scriptus pictis litteris singulorum librorum initialibus, ab initio cuiusque libri per aliquot lineas quadratis litteris exaratus, folior. 280, quorum 280. b. vacuum est scriptura. Continetur:

Strabonis *quorundam geographiae librorum* [nimirum XI. XII. XIV. XV. XVI. et XVII.] *versio Latina a Guarino Veronense et Gregorio Tiphernate adornata.* Ita titulus, a recentiore manu scriptus. Incip. VNDECIMVS ASIAM INCIPIT QVAM TAVRVS IN SVPERIORIBVS cet. Et fol. 1. b. EVROPAE CONTINVA EST ASIA AD TANAIM FLVMEN ILLI CONIVNCTA cet. Explic. HOMINES *ex equestri* ORDINE REGES VERO: ET PRINCIPES *et Decarche ad eius pertinent portionem* AC SEMPER PERTINVERVNT. — Versio illa typis descripta est in ed. Basil. 1549. Caeterum fuit is liber MS. olim in bibliotheca *Joh. Christophori Wagenseilii.*

XI.

[Rep. I. 8. 98.]

Codex membran. saec. XV. non ita eleganter, sed perspicue scriptus, folior. 32, quorum 1. et 32. plane fere litteris vacant. Insunt haec:

a) [fol. 2. a. — 11. b.] Plutarchi liber de utilitate inimicitiarum in Latinam linguam translatus per Ianum Pannonium. Titulus rubris litteris pictus duplici modo legitur. Nam fol. 2. a. ita legitur: *Plutarchus de utilitate inimicitiarum translatus per Ianum Pannonium. postea Epm. Q.* [Episcopum Quinqueecclesiensem.] Folio vero 2. b.: PLV*tarchi Chaeronienſis libelluſ Ad Cornelium pulchrum: quibus modiſ ab inimiciſ Iuuari poſſimus.* Praefatio interpretis incip. [I]ANVS *Marco Aurelio Salutem. Multa ſunt Marce Aureli. quae me unum in tanta interpretantium copia* cet. Explic. *obſequio* meo *contentuſeſ: effugi poenitentiam; Vale. Kl Decembriſ.* MCCCCLVI. *Montaniano*; Opus ipsum incip.: [V]I*Deo equidem te Corneli pulcher tranquilliſſimum procul á re. p. uiuendi morem delegiſſe* cet. Explic.: *hec imitando haud deteriores.*

b) Eiusdem liber de negotiositate, eodem interprete. Titulus rubro pictus legitur fol. 11. b.: *Eiuſdem. In libellum plutarchi de Negotioſitate: prohemium incipit.* Alius titulus habetur post praefationem fol. 13. b.: *Plutarchi Chaeronienſiſ phi. libelluſ de Negotioſitate.* Praefatio incip.

[I]ANVS *Marco Aurelio Salutem. Iterum me acerrimiſ* cet. Explic. *Cetera non omnino inſipidum uideri; Vale patauio pridie Kl. Martiaſ.* M.CCCCLVII. Opus ipsum incip. fol. 13. a.: [P]RAE*Focatam uel obſcuram uel frigidam* cet. Explic. fol. 23. b.: *ſimili ſe et cognato ſtudio implicari;* FINIS;

c) DEMOSTHENIS ORATIO ADVERSUS EPISTOLAM PHILIPPI, LATINE FACTA PER EUMDEM. Titulus rubro pictus: *ORatio Demosthenis quae inſcribitur aduerſus Epiſtolam philippi traducta p R. d. Iohannem Epiſcopum Quinqueccleſiarum.* „Hanc orationem ego potissimum ideo transtuli, inquit interpres post argumentum, quia oppido convenire uiſa eſt praeſentibus chriſtianorum rebus contra Turcum.“ Opus ipsum fol. 24. a. ita incip. *Quod quidem viri Athenienſeſ philippuſ non pacem ſecit nobiſcum* cet. Fol. 27. b explic. *uidemur ad dicendum aliiſ eſſe promptiores; Finis;*

d) FABULA BELLEROPHONTIS EX HOMERO LATINIS VERSIBUS REDDITA, EODEM INTERPRETE, a fol. 27. b. — 31. b. Praemittitur Interpretis epistola ad *Galeottum Martium Narniensem.* Versus ipsi incipiunt (fol. 29. a.): *Glaucuſ at hippolocho ſatuſ et Tydeiuſ heroſ. In medium coiere* cet. Explic. *Aurea centenoſ daret ipſe ualentia tauroſ;*

Fol. 1. b. verba rubro picta leguntur: *Janus Pannonius Sclauinae gentis alumnus.* In priore libri operculo nomen possessoris legitur: *Iohann. Friedericus Steinbach. Aurobaco-Variſcus.*

XII.

[Rep. I. 4. 80.]

Codex membran. accurate scriptus ac satis nitidus, cum scholiis passim ad marginem adscriptis, lineis rubris, litteris initialibus modo rubris modo caeruleis, saec. XV. exaratus, folior. 43., quorum ultimum vacuum, 41. mutilum est. Continetur:

PLUTARCHI LIBER DE DICTIS REGUM ET IMPERATORUM PER JOHANNEM EPISCOPUM QUINQUE ECCLESIARUM IN LATINUM VERSUS ET MATTHIAE REGI HUNGARIAE DEDICATUS. Dedicatio legitur a fol. 2. a. — 3. a. Eius titulus rubro pictus hic est: *Sereniſſimo Hungarorum Regi Mathie. Iohannes Epiſcopus Quinque Eccliarum.* Dedicatio ipsa incip. *Lectitanti mihi Rex Matthia nuper, Apud grecum auctorem plutarchum multa preclara* cet. Explic. *ut deinceps non iam ad te, ſe* (sic) *de te ſcribamus; Vale:.* (et rubro picta verba:) *Quinqueeccleſiis. Idibuſ octob's* 1465. — Tum sequitur operis titulus: *Plutarchi ad Traianum Cesarem dicta Regum Imperatorum.* Haec rubro picta sunt. *Prologus* (incip. *Artaxerxes perſarum Rex Maxime* cet. explic. *cognitionem percepturo*) est a fol. 3. a. — 3. b. Tum (fol. 3. b.) sequitur *capitulum primum. dicta Perſarum.* Incip. *Perſae adunco preditoſ naſo Amant, et pro ſpecioſiſſimiſ habent* cet. In fine pauca quaedam desunt. Explic. enim: *Adoleſcenteſ dignitatibus preditoſ, cum aliquando componere uellet tumultuanteſ, illi uero parum aduerterent ſed tumultuarentur. Audite inquit Iuueneſ ſenem quem ſenes ....* Haec est versio verborum: Θορυβοῦντας δὲ τοὺς ἐν ἀξιώμασι — γέροντος, οὗ νέον γέροντες ἤκουον, quae habentur in ed. *Hutten.* Vol. VIII. pag. 170. ed. *Reisk.* Vol. VI. pag. 780. et 81. Fol. 1. a. et b. a duabus recentioribus manibus index scriptus est regum et imperatorum, quorum ἀποφθέγματα Plutarchus retulit. In priore libri operculo scriptum est nomen, ut videtur, olim possessoris: *Ioh. Friedericus Steinbach, Aurobaco-Variscus.* Cf. num. XI.

XIII.

[Rep. I. 8. 97.]

Codex membran. ab initio mutilus, saec. XV. folior. 121. Insunt:

a) [fol. 1. a. — 1. b.] GUARINI AD PRINCIPEM ESTENSEM EPISTOLA. Incip. *Guarinus Illustri d. l. eſten. ſ. Nuntius ecce nouus afſertur* cet. Explic. *p tua ſeveritate ſummam perferes.* [Praecedit huic fragmentum epistolae, quod quum in litura sit, non ubique facile est legere. Initium videtur hoc: ... *extincta ſubſecuta ſunt* cet. Finis: *ut quiſque ſentiat quod uelit Vale iiii to id' apl' florenc*].

b) GUARINI AD POGGIUM EPISTOLA. — Incip. fol. 1. b.: *Guarinus ueronenſis c. v. poggio a plico ſecretar. ſ. p. d. Remeate proximis i . . . pncipe noſtro* cet. Explic. fol. 43. b.: *ſcriptoris nomen per tomum aſſequaris. Vale.*

c) POGGII EPISTOLA AD LEONELLUM ESTENSEM [fol. 43. b. — 44. b.] Incip. *Poggius pl. ſ. d. eqti insigni leonello eſtenſi. Exiſtimo magnum* cet. Explic. *ac tuo iudicio aſſentiri Vale et mei memor. florentie viij Kl. nouembr.*

d) EIUSDEM POGGII AD FRANCISCUM BARBARUM EPISTOLA. Incip. fol. 45. a. *Poggius p. ſ. d. fran̄. Barbaro V. C. licet ſciam permultas te occupationes tuas tum publicas tum priuatas* cet. Explic. fol. 46. b. *temeritatis aut ignorantie accuſabis. Vale et mei ut ſoles memento florentie.*

e) EIUSDEM AD EUMDEM (ut videtur) EPISTOLA. Titulus deest. Incip. fol. 46. b.: *Nuper cum excelſi ingenii tui mi franciſce* cet. Explic. fol. 92. a.: *que a planiſſimis auctoribus referuntur Vale et parce longitudini mee.* Neque haec nec quae praecedit epistola legitur in editione epistolarum Franc. Barbari, eiusque amicorum, quae prodiit Brixiae 1743. 4.

f) CARMEN AUCTORIS ANONYMI, a fol. 92. b. — 98. a. Incip. *Num qd à aſpecta eſt ſtudioſe littera dextra* cet Explic. *Vt mi leucadie fata patantur aque;*

g) EPISTOLA PLUTARCHI AD TRAIANUM IMPERATOREM AD IMPERIUM SUBLIMATUM. Ita titulus. Incip. fol. 98. a.: *Plutarcus Traiano ſal. d. Modeſtiam tuam noueram non appetere principatum* cet. Explic. fol. 98. b.: *affectum et ptectionem ſubditorum.*

h) CARMEN ANONYMI AUCTORIS. Incip. fol. 98. b.: *Deſine me placida uerbis abducere terra* cet. Explic. fol. 101. a. *Quem ſaluum noſtro nomine redde uirum;*

i) TRACTATUS TRANSLATUS PER LEONARDUM ARETINUM EX LIBRO BASILII. Ita titulus rubro colore pictus. Incip. fol. 101. b. *Ego tibi librum hunc .... ex media ut aiunt grecia delegi* cet. Explic. fol. 119. b.: *recta conſilia aſperneris d'o gratias* [et rubro colore picta verba:] *fini deo grās.*

k) Carmen anonymi auctoris. Incip. fol. 120. a.: *GVā secura precedis mente parumper* cet. Explic. fol. 120. b.: *Queque tuis olim perfruerer bonis*;

l) De phoenice tractatus ex Livio. Ita titulus rubro colore pictus. Incip. fol. 120. b. *Etiopes atque indi discolores maxime* cet. Explic. fol. 121. b.: *que falsa esse nemo dubitarit.*

XIV.

[Rep. I. 4. 67.]

ΚΛΑΥΔΙΟΥ ΠΤΟΛΕΜΑΙΟΥ ἈΛΕΞΑΝΔΡΈΩΣ ΦΙΛΟΣΌΦΟΥ ΕΝ ΤΟΙ͂Σ *μάλιστα πεπαιδευμένου, περὶ τῆς γεωγραφίας βιβλία οκτὼ, μετὰ πάσης ἀκριβείας ἐντυπωθέντα.* Claudii Ptolemaei Alexandrini philosophi cum primis eruditi, de Geographia libri octo, summa cum vigilantia excusi. Parisiis apud Christianum Wechelum M. D. XLVI.

Huic libro collationes Codd. adscriptae sunt. De illo *Georg. Martin. Raidelius* in *commentatione critico-literaria de Claud. Ptolemaei geographia eiusque codicibus tam manu scriptis quam typis expressis*, Norimberg. clɔ lɔccxxxvii. pag. 17. §. 11. accurate dixit, nec possum non tota eius verba huc transscribere. „Unius tamen, inquit, praestantissimi Codicis, impressi quidem 1540. Parisiis apud Wechelios, sed cum pluribus MStis collati, adeoque magni aestimandi, non possum, quin sub finem huius Capitis mentionem faciam. Ornat ille Bibliothecam Senatus Incluti Lips. magnis sumtibus laudabiliter auctam. Ipse vidi eum quondam, ast obiter saltem, inter alia cimelia dictae Bibliothecae; postea vero a Consultissimo Dn. Dn. Iacobo Mascovio, Senatore Lips. qui curam ornandae et augendae indies Bibliothecae agit, precibus impetravi, ut doctissimo M. *Io. Andr. Mich. Nagelio, Solisbacensi*, copiam eius pervestrandi faceret. Possederat eum olim Consultissimus Gottius, *Senatus Lipsiensis decus, et Bibliothecae Senatoriae felicissimus Restaurator;* hic forsan in itinere litterario, aut ipse cum Manuscriptis contulit, aut collationes ab aliis susceptas, describi curavit. Imo, si coniecturis aliquid dandum, magna est convenientia scripturae, in margine libri citati, cum manu Henrici Stephani. Inveniuntur in eo, praeter lectiones variantes, notae, et emendationes, typis excusi huius exempli. Notae maximam partem petitae sunt ex Strabone, Stephano Byzantino, Eustathii Commentationibus ad Dionysii Periegesin, Arriano, Scylace, Plinio, Mela, aliisque veteribus Scriptoribus. Manus, qua lectiones variae, notae et correctiones sunt exaratae, est nitidissima, neque unquam maculis aut lituris depravata. Signa, quibus indicatur, unde quaelibet lectio varians sit desumta, sunt, vel litterae: V. B. P. VV. vel compendia scribendi: MS. Vat. MS. VatiC. MS. Pal. MS. Barb. V. alius Vat. minor. Vatt. Pall. Sic MS. Ceterum nullum adest indicium, ex quo tuto concludi posset, ubi instituta fuerit collatio, cum codicibus MStis: nisi quod sub initium libri IV. in margine addita sint haec verba: *Coll. cum MS. Vatic. 177. et cum B.* Praeterea notandum est, lectiones variantes in fine libri septimi, et in toto libro octavo, esse admodum raras; itemque codices MSS. Vaticanum et Barberinianum saepius suppeditare lectiones varias, quam ceteros. In Libro primo Cod. Vat. sed in Libro tertio Codex Barberinianus omnium maxime occasionem lectionum varietati dederunt. Utrum ex comparata hac editione Geographiae Ptolemaei cum MSS. speranda sint magna lacunarum supplementa, ii dispicient, quibus accuratius eam cum aliis conferre est permissum. Pleraeque enim lectiones variantes singulas solasque literas, syllabas, aut voces concernunt; et vix quatuor sunt loca ex MSS. annotata atque expressa, quae tres aut quatuor restituunt versus. Dabo L. B. specimen ex hoc codice descriptum, quinque scil. priora Libri primi Capita, ex quo de toto opere iudicari potest." Hoc ipsum specimen hic repetere nolo, idque eo minus, quod libro nostro scio *Nobbium*, virum clariss., ad editionem quam parat Ptolemaei usum fuisse. Is vero, qua semper in me fuit benevolentia, a me rogatus depromsit e scriniis quae ipse de libro nostro sibi notavit et mecum ita communicavit, ut qua vellem ratione illis utendi copiam faceret. Is autem haec de libro nostro scripsit: „Iuxta inscriptionem libri IV. leguntur haec verba (ab eo scripta, qui a me prior vocatur Anonymus, quod inde ab initio operis vestigia eius conspiciuntur, sed serius contulit et adscripsit collationem et adnotationes, quam qui crassiore atramento pinxit) in margine p. 180. ed. Wechel.: „Collatus cum MS. Vat. 177. et cum B." Deinceps Vatt. hic illic scribitur, ut p. 181. 184. 185. sic ut plures Vaticani codices collati videantur. *Duos* collatos esse Vaticanos clarum est, quod pag. 186. Vat. minor citatur, alter V. p. 189. — Porro deinceps Palatinus collatus est, qui abhinc sigla P. notatur, nunc solus, nunc una cum B. VV. Primum citatur iuxta *Ἀφύλη* p. 182. ed. Wechel. per siglam P. Plenius scribitur eius nomen p. 183.: Palat. etiam Pal. 185. etc. Cod. Pal. dicitur pag. 324. Praeterea B. siglam, quam antea sexcenties in superioribus libris adpictam vidimus, et Ms. significari intelleximus, v. c. p. 144. ed. Wech., ubi legitur diserte Ms. B., iam explicari videmus. P. 185. leguntur codicum nomina ita scripta: Pal. et Vatt. Barb. — Barb. autem ipse quoque enarrator noster Ms. Barb. dixit, v. c. p. 369. ed. W. Denique p. etiam Palatinum videtur notare et b. Barb. His enim compendiis brevitatis caussa posthac usus videtur. Quamquam B. b. p. saepe eadem pagina comparent, 254 sqq. Primum *b.* siglae vestigium est p. 201. (fortasse alter Vat., sed *a.* non comparet.) Nec potest de Vaticano intelligi. Nam ita distinguuntur p. 346.: „*sic Ms. b. et Vat.*" Nusquam etiam B. b. aut P. p. componuntur. *b* frequentius scriptum est inde a pag. 254. *p.* minuscula littera primum comparet p. 255. *MS. b. delet a finale* p. 288. Hinc *b.* apparet esse siglam MS. — Videtur autem ubi nullum codicem nominat, Vat. intelligere. Nam tum v. c. scribit, quamquam in textu est *Τιμίκη* p. 188. hoc modo: *Τιμίκι* et B. et sic saepe alias. cf. 184. (Interdum simpliciter commemoratur sine nomine codex, ut: *Ms.* p. 260.) — Cavendum tamen est, ne nullo variae lectionis auctore nominato semper eum cogitasse de Vat. putes. Nam simpliciter etiam ut videtur aliunde adnotat passim, alios aliter legere. Cf. p. 185. et alias. Deinceps non nisi una manus illa, quam dixi priorem, comparet."

XV.

[Rep. I. fol. 25.]

Codex membranaceus saec. XV. in Italia scriptus, elegantissimus, litteris initialibus pictis et auratis, inscriptionibus rubris ornatus, membranae laevissimae, brevibus argumentis in margine latissimo scriptis. Fol. 1. a. et 112. b. picta sunt insignia cuiusdam Cardinalis. Hic liber in bibliothecam nostram emtus est ex auctione *Sellii* Lipsiae 1737. habita. Vid. eius catal. sect. I. pag. 47. num. 972. Continentur hoc libro, qui 112 foll. habet:

Appiani Alexandrini libri: Libycus, Syrius, Parthicus et Mithridaticus interprete P. Candido ad Nicolaum V. Pontificem. [Quae interpretatio primum Venetiis 1477. typis descripta est.] Incip. *P. Candidi in priores Appiani Alexandrini libros. Libycum. Syrium. Parthicum. et Mitridaticum. ad Nicolaum V. summum pontificem prologus incipit feliciter. Appiani Alexandrini historiam seu veterum incuria* cet. Explic. *Egyptus in circuitu maris quod interius est nondum illis cessit.*

XVI.

[Rep. I. fol. 28. c.]

Pausaniae Graeciae descriptio accurata, qua Lector ceu manu per eam regionem circumducitur: cum Latina Romuli Amasaei interpretatione. Accesserunt Gul. Xylandri et Frid. Sylburgii annotationes, ac novae notae Ioachimi Kuhnii. Lipsiae M. DC. XCVI.

Huic libro vir doctus quidam adscripsit pauca quaedam scholia et accuratam, ut videtur, Codicis cuiusdam collationem; sed quis sit hic codex collatus, non indicatum est.

XVII.

[Rep. I. fol. 3.]

Codex chartaceus saec. XV. nitidissime atque elegantissime scriptus, folior. 24., quorum 1—4. et 22—24. scriptura vacant. Inscriptiones et litterae initiales rubrae sunt. Fuit hic codex olim in bibliotheca *Ioh. Christoph. Wagenseilii*, cuius embléma etiamnunc in fronte libri conspicitur. Continentur:

ΗΡΩΝΟΣ ΑΛΕΞΑΝΔΡΕΩΣ ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΩΝ ΒΙΒΛΙΑ Β. Incip. *Τῆς πνευματικῆς πραγματείας σπουδῆς ἠξιωμένης* cet. Explic. *ὅταν δὲ βουλώμεθα ῥέειν πάλιν ἐκκρεμάσομεν τὸ βάρος.* — Recte *Goetzius* in programmate, quo *Bibliothecam* nostram *bonae menti dedicandam atque aperiendam fore indixit* (Lips. 1711.) pag. 25.: „e profanis, inquit, scriptoribus elegantissimo litterarum ductu mirifice se commendat Codex bombycinus (?), in quo Heronis *Alexandrini pneumaticorum libri II.* scripta apparent. Differunt illa in plurimis a Parisina editione A. MDCXCVIII. aliamque capitum distinctionem, alias etiam vasorum instrumentorumque formas adpictas ostendunt." — Cf. *C. F. Becker* in libro, cui titulus: Systematisch-chronologische Darstellung der musikalischen Litteratur, pag. 551. Figuras huius codicis iis, quae in ed. Par. exstant longe accuratiores descripsit et ex parte etiam depinxit G. W. *Fink* in commentatione, cui titulus: *Zur Geschichte der alten Orgeln. Namentlich: Kurze Beleuchtung der hauptsächlichsten Angaben über die Orgeln des Ktesibius, mit Erläuterungen, nach den Quellen bearbeitet*, inserta ephemeridibus, quibus titulus: *Allgemeine musikal. Zeitung.* Tom. 38. No. 4. et 5. (s. de anno 1836. pag. 49. sq.) Hic pag. 65. haec de nostro codice dixit: „Zum Glück entdeckten wir auf der hiesigen Rathsbibliothek einen schönen Codex der Pneumaticon des Hero. Fanden wir in dem von uns gelesenen Texte des MS.'s, so weit es uns angeht, nichts bemerkenswerth Abweichendes, so sind doch die bildlichen Umrisse desselben genauer bei aller Schmucklosigkeit und bringen manches Nothwendige, was den Bildnissen der Pariser Ausgabe fehlt zum grössten Nachtheile der Sache. Diese hierher gehörigen Umrisse des MS.'s wollen wir — zum ersten Male öffentlich mittheilen."

XVIII.

[Rep. I. 4. 80. a.]

Codex chartaceus saec. XVIII. scriptus in foliis 209, quorum 1. b. et 209. scriptura vacant: Continentur:

Herodiani historiarum libri VIII. a Stephano Berglero in Latinum sermonem conversi. Incip. fol. 2. a.: *Herodiani de Imperio post Marcum Liber Primus S. B. interprete. Plerique eorum, qui circa compositionem historiae occupati fuere* cet. Explic. *imperator declaratus est, et Romanum imperium suscepit.* — Hanc versionem iam publicavit *Irmischius* in ed. Herodiani. Cf. Vol. I. praef. pag. XIX. et, quae ibid. legitur [pag. XXXI—XLIV.] *Joh. Friderici Leisneri* prolusio *de Herodiano Herodianique versione Bergleriana.* Irmischius quum hunc codicem, quem suum in usum acceperat, Plavia d. 12. Nov. 1793. remitteret, octo disticha fol. 1. a. adscripsit, quorum initium vel propterea huc transscripsimus, quod etiam, unde notae marginales huius libri profectae sint, declarant:

Urbem qui quondam veni saepe atque libenter,
Nunc sine me solus, scripte libelle, redis.
Umbra tamen veluti sequitur quaedam mea. Namque
Tincta meam prodet margo liquore manum.
Altera Leisneri manus est in parte notarum,
Qui prior utendum sumserat hunccce librum.' cet.

XIX—XXI.

[Rep. I. 4. 80. b. c. et d.]

Codices chartacei tres saec. XVIII. omnes apographa continentes antecedentis codicis. Primus eorum est folior. 202, secundus 204, quorum 1. b. et 204. scriptura vacant; tertius constat 19 foll. et pertinet ab initio libri I usque ad libri II. cap. 8. verba: *primum in templa Antiochiae Nigrum deducunt, deinde in aedibus suis collocant, non amplius* .....

XXII.

[Rep. II. fol. 63.]

Codex chartaceus saec. XVI. accuratissime scriptus, folior. 54, quorum 1. b. 13. b. 28. b. et 52—54. scriptura vacant. Continentur:

Oppiani de venatione libri IIII. Carmine Latino redditi a Davide Peifero. Anno M. D. LV. Incip. *Totius o felix, o culmen nobile terrae* cet. Explic. *Expugnant domitam proprio sine sanguine vulpem.* Exstat hoc carmen in ed. Schneideri pag. 3—96. Cf. *Saxii* Onomast. tom. III. p. 301. et 638.

XXIII.

[Rep. I. 8. 88.]

Codex bombycinus, cum scholiis marginalibus copiosissimis, eadem qua textus manu scriptis, saec. XIV., folior. 346, quorum 345. et 346. membranacea sunt; 346. b. vacat scriptura. Fuit olim, ut emblema fronti infixum docet, in bibliotheca *Ioh. Christophori Wagenseilii.* Continentur:

a) Aphthonii Progymnasmata. Haec, quum fol. 1. a. vacuum sit, in fol. 1. b. vero scholia scripta sint, incipiunt demum fol. 2. a. Titulus rubro pictus: *ἀφθονίου σοφιστοῦ προγυμνάσματα.* Incip. *Ὁ μῦθος ποιητῶν μὲν προῆλθε· γεγένηται δὲ καὶ ῥητόρων κοινὸς ἐκ παραινέσεως* cet. Explic. [fol. 37. a.] *καὶ τὸ κεκολάσθαι οὐ πέρας· ἀλλ' ἀρχὴ γενήσεται πάθους.*

b) Hermogenis ars rhetorica. It. cum scholiis. Titulus rubro pictus [fol. 38. b.] *ἑρμογένους τέχνη ῥητορική.*

Praecedunt huic operi fol. 37. b. et 38. a. quaedam, quorum inscriptio haec est: *πῶς τὰς στάσεις ἐπιγνωσόμεθα.* Liber I. (*περὶ στασέων*) incip. a fol. 38. b. his verbis: *πολλῶν ὄντων καὶ μεγάλων* cet. et pertinet usque ad fol. 79. b. ubi desinit in verba: *τὸν νόμον, ἐφόρεσε τὰ χρυσία.* Lib. II. sect. 1. cuius titulus rubro pictus hic est: (*περὶ εὑρέσεων, τόμος πρῶτος περὶ προοιμιων: — περὶ τῶν ἐξ ὑπολήψεως προοιμίων*) incip. fol. 79. b.: *Ἡ πρώτη καὶ καλλίστη τῶν προοιμίων εὕρεσις* cet. explic. fol. 91. a. *ἀπαιδίαν αἱ νῆσοι.* Sect. 2. (cuius titulus: *τόμος δεύτερος περὶ εὑρέσεων περὶ καταστάσεως ἤτοι διηγήσεως*) incip. fol. 91. b.: *Διήγησις ἐστὶ παντὸς μὲν προβλήματος* cet. Explic. fol. 103. b.: *ἥκιστά τις ἂν προσεδόκησεν.* Sect. 3. (cuius est titulus: *τρίτος τόμος περὶ εὑρέσεων*) incip. fol. 103. b.: *Τρίτον μοι σύνταγμα* cet., explic. fol. 137. b.: *δύνασαι πάλιν ἀνεμποδίστως.* Sect. 4. (cui haec est inscriptio: *τόμος τέταρτος περὶ εὑρέσεων. περὶ λόγου σχημάτων*) incip. fol. 137. b. a verbis: *Ἐπειδὴ οὖν καὶ περὶ τῶν ἐπιχειρημάτων* cet. explic. fol. 165. a. verbis: *ἑκάσταις τῶν ἄλλων περιστάσεων: ✠ τρίτος τῶν εὑρέσεων.* Lib. de ideis, cuius titulus est *ἑρμογένους τεχνῆς ῥητορικῆς περὶ τῶν ἰδεῶν λόγου*, incip. fol. 165. a. verbis *Εἴπερ ἄλλοτε τῷ ῥήτορι* cet. explic. prima eius sectio fol. 240. a. verbis: *περὶ γοργότητος ἂν εἴη λέγειν.* Altera sectio (cum titulo: *βίβλιον δεύτερον· περὶ γοργότητος*) incip. fol. 240. a. verbis: *Καλὸς μὲν οὖν ἅμα ὄγκῳ καὶ ἀξιώματι* cet. explic. fol. 320. b.: *δηλώσειν τὸ πρᾶγμα φημί.* Tum sequitur: *ἑρμογένους περὶ μεθόδου δεινότητος.* Ita titulus, qui legitur fol. 320. b. Opus ipsum incip. fol. 321. a. verbis: *Πᾶν μέρος λόγου εὕρηται μὲν ἐπὶ μηνύσει πράγματος* cet. Explic. fol. 346. a.: *τῇ ἀποφάσει δεδήλωκεν. τέλος τοῦ περὶ μεθόδου δεινότητος.* Duo ultima folia, quae ut supra memoravi membranacea sunt, a manu recentiore profecta sunt.

XXIV.

[Rep. I. 4. 68. b.]

Codex chartaceus nitidissime scriptus, saeculi XIV., chartae laevissimae, folior. 80, quorum primum et ultimum vacua sunt. Litterae initiales et picturae non inelegantes rubro pictae sunt. Continentur haec:

a) [fol. 2. a — 28. b.] *ΝΙΚΟΜΑΧΟΥ ΓΕΡΑΣΗΝΟΥ ΠΥΘΑΓΟΡΙΚΟΥ ἉΡΜΟΝΙΚΗΣ ΕΓΧΕΙΡΙΔΙΟΝ ὙΠΑΓΟΡΕΥΘΕΝ ἘΞ ὙΠΟΓΙΟΥ ΚΑΤᾺ ΤῸ ΠΑΛΑΙῸΝ.* Ita titulus minio pictus. Post titulum sequuntur *κεφάλαια τῶν ἐν τῷ πρώτῳ βιβλίῳ.* Opus ipsum incipit a verbis: *Εἰ καὶ πολύχους καθ' ἑαυτὸν καὶ δυσπερίληπτος ἑνὶ συμπερανθῆναι ὑπομνήματι* cet. Explic. *ἔτι καὶ ἀνθρώποις φησὶ ξύμφωνον χρείαν, καὶ ξύμμετρον ἀπενείματο.* [Et rubro picta:] *Νικομάχου Γερασηνοῦ πυθαγορικοῦ ἁρμονικὸν ἐγχειρίδιον· βιβλίον βον.*

b) [fol. 29. a — 78. a.] *ἈΡΙΣΤΟΞΕΝΟΥ ἉΡΜΟΝΙΚΩΝ ΣΤΟΙΧΕΙΩΝ ΒΙΒΛ. Γ.* Titulus minio pictus: *ἈΡΙΣΤΟΞΕΝΟΥ ἉΡΜΟΝΙΚΩΝ ΣΤΟΙΧΕΙΩΝ ΠΡΩΤΟΝ.* Incip. *Τῆς περὶ μέλους ἐπιστήμης πολυμεροῦς οὔσης καὶ διῃρημένης εἰς πλείους ἰδέας,* cet. Explic. *ἢ τοσαυταχῶς, ῥάδιον συνιδεῖν.* [Et rubro picta verba:] *ἀριστοξένου ἁρμονικῶν στοιχείων τρίτον.*

c) [fol. 78. b — 79. b.] *ἈΛΥΠΙΟΥ ΕἸΣΑΓΩΓΗ ΜΟΥΣΙΚΗ.* Ita titulus minio pictus. Huius operis non nisi primum caput in nostro codice habetur. Incip. *Τῆς μουσικῆς ἐκ τριῶν τῶν συνεκτικωτάτων ἐπιστημῶν τελουμένης·* cet. Explic. [vid. *Ioann. Meursii auctores mufic. antiquiff. Aristoxen. Nicomach. Alyp.* pag. 96.] *νήτη συνημμένων· νήτη ὑπερβολαίων.* — Caeterum huius codicis notitiam iam dedimus in *Beckeri* libro: Systematisch-chronologische Darstellung der musikalischen Litteratur, pag. 543.

XXV.

[Rep. I. fol. 2.]

Codex chartaceus saec. XV. scriptus, rubris inscriptionibus et litteris initialibus, folior. 173, quorum 1. b — 4. 13. b. 109 — 111. 137. b. et 169. b — 173. scriptura vacant. Continentur haec:

a) [fol. 5. a — 10. a.] *ΕΥΚΛΕΙΔΟΥ ΕΙΣΑΓΩΓΗ ἉΡΜΟΝΙΚΗ.* Incip. (*Ἁ*)*ρμονική ἐστιν ἐπιστήμη θεωρητικὴ καὶ πρακτική.* Explic. *οὗτος ὁ ὅρος τῆς κατὰ τὸ ἡρμοσμένον ἐστὶ πραγματείας.*

b) [fol. 10. a — 13. a.] *ΕΥΚΛΕΙΔΟΥ ΚΑΤΑΤΟΜΗ ΚΑΝΟΝΟΣ.* Incip. (*Ε*)*ἰ ἡσυχία εἴη καὶ ἀκινησία, σιωπὴ ἂν εἴη.* Explic. *ὥστε γενέσθαι τὸν ρ̄ β̄ μέσον διάτονον. Εὐκλείδου κανόνος κατατομὴ ζώσιμος διώρθου ἐν Κονσταντινουπόλει εὐτυχῶς.*

c) [fol. 14. a — 33. a.] *ἈΡΙΣΤΟΞΕΝΟΥ ἉΡΜΟΝΙΚΩΝ ΣΤΟΙΧΕΙΩΝ ΠΡΩΤΟΝ. Β. Γ.* (libri tres). Incip. (*Τ*)*ῆς περὶ μέρους ἐπιστήμης πολυμεροῦς οὔσης.* Explic. *ῥάδιον συνιδεῖν.*

d) [fol. 33. b — 45. b.] *ἈΛΥΠΙΟΥ ΕΙΣΑΓΩΓΗ ΜΟΥΣΙΚΗ.* Incip. (*Τ*)*ῆς μουσικῆς ἐκ τριῶν τῶν συνεκτικωτάτων ἐπιστημῶν τελυουμένης* [*τελειουμένης*?]. Expl. *παρυπάτη μέσων Ῑ καὶ ἡμιδέλτα πλάγιον λ <*

e) [fol. 46. a — 54. b.] *ΓΑΥΔΕΝΤΙΟΥ ΦΙΛΟΣΟΦΟΥ ἉΡΜΟΝΙΚΗ ΕΙΣΑΓΩΓΗ.* Incip. (*Ἀ*)*είδω ξυνετοῖσι δ' ἐπίθεσθε βέβηλοι.* Explic. *ὑπάτη μέσων δέλτα ἀνεστραμμένον καὶ ταῦ πλάγιον ἀνεστραμμένον.*

f) [fol. 55. a — 65. b.] *ΝΙΚΟΜΑΧΟΥ ΓΕΡΑΣΗΝΟΥ ΠΥΘΑΓΟΡΙΚΟΥ ἉΡΜΟΝΙΚΗΣ ΕΓΧΕΙΡΙΟΝ* (sic) *ὙΠΑΓΟΡΕΥΘΕΝ ΕΞ ΥΠΟΓΙΟΥ ΚΑΤΑ ΤΟ ΠΑΛΑΙΟΝ: ΒΙΒ. Β.* Incip. *Κεφάλαια τῶν ἐν τῷ πρώτῳ βιβλίῳ. α. ὅτι τὸ βιβλίον ἐγχειρίδιον ἐστίν.* Expl. *καὶ ξύμμετρον ἀπανήματος.*

g) [fol. 66. a — 108. b.] *ἈΡΙΣΤΕΙΔΟΥ ΤΟΥ ΚΟΪΝΤΙΛΙΑΝΟΥ ΠΕΡΙ ΜΟΥΣΙΚΗΣ: ΒΙΒΛΙΑ Γ.* Incip. (*Ἀ*)*εὶ μὲν ἐμοὶ θαυμάζειν ἔπεισιν.* Expl. *ἐντελῆ καταμουσικὴν μιᾷ καταθέσθαι πραγματείᾳ.*

h) [fol. 112. a — 169. a.] *ΜΑΝΟΥΗΛ ΒΡΥΕΝΝΙΟΥ ἉΡΜΟΝΙΚΩΝ ΒΙΒΛΙΑ Β.* Incip. *Προοίμιον.* (*Ἐ*)*πειδήπερ ὁ χρόνος καὶ τὴν ἁρμονικὴν ἐπιστήμην.* Explic. *συστήματος ὑποδείγματι δείκνυται.* — Caeterum huius Codicis notitiam iam dedimus in *Beckeri* libro: Systema-

tisch-chronologische Darstellung der musikalischen Litteratur, pag. 542. —

XXVI.

[Rep. I. 4. 81.]

Codex membranaceus saec. XIII. eleganter et luculenter scriptus, sed ab initio et in fine mutilus, litteris initialibus rubris magna interdum arte pictis, figuris mathematicis textui intersertis, manipulis rubra littera notatis, vocum compendiis non ita multis. Folia sunt 87, quorum 1 — 5. 47. a. et 75 — 87. chartacea sunt et vacua. Continetur:

CHALCIDII IN TIMAEUM PLATONIS COMMENTARIUS. Titulus legitur demum fol. 8. b.: CALCIDII. LIBER. IN PLATONEM. Incip. fol. 6. a. [vid. ed. Meurs. pag. 71. lin. 11.] *legentes artificiose rationis que operatur in explicandis rerum questionibus. usum non habebant.* cet. Tum pergitur usque ad verba: *ac republica voluit inquiri* [ed. Meurs. pag. 75. lin. 21.]. Sed quae sequuntur verba usque ad pag. 77. lin. 12. ed. laud., ea in codice desiderantur et vacuum relictum est fol. 8. a. fere totum. In hoc vero spatio a recentiore manu [ao. 1606.] haec scripta sunt: CHALCIDII VIRI CLARISSIMI LVCVLENTA TIMAEI PLATONIS *versio et eiusdem argutissima explanatio. Scripsit haec Chalcidius annis abhinc* 1.216., *Ao. Chr.* 390. *ad Osium Cordubensem Episcopum, qui concilio Sardinensi praefuit; Patria eius & genus reperiri non potuit, praesertim cum liber eius varissimus esset inventu.* THOMAS SCHROEBER NEAPOL: SIL: *emit. Breslae ex Bibliotheca* M. PAVLI WITTICHII, Ww: SILESII *Mathematici doctissimi Anno Christi* 606. [Huic nomini recentior manus adscripsit verba: *obiit Viennae, A.* 1587. 9. *Ianu*:] Tum sequuntur verba: *Ut doceat mundi corpus perfectum esse* cet. [ed. Meurs. pag. 77. lin. 12.] Post fol. 68. deest unum, ita ut verba, quae sunt in ed. Meurs. pag. 194. lin. 9. [*devincta immortalibus vinculis* cet.] usque ad pag. 197. lin. 1. [*praesentia vero*] exciderint. Finis codicis est: ATQUE UT RATIONABILIS & *consulta hec motuum varietas. usq. Quam lucem* SOLEM VOCAMVS. Quae verba leguntur in ed. laud. pag. 208. lin. 10.

XXVII.

[Rep. I. fol. 26.]

Codex chartaceus saec. XV. bene scriptus, folior. 273, quorum primum eleganter picturatum et auratum et insignibus, ut videtur, Gallici cuiusdam monasterii vel equitis ornatum est. Foll. 222. et 223. scriptura vacant. Continentur:

a) [fol. 1. a. — 221. b.] VERSIO LATINA COMMENTARIORUM PROCLI PHILOSOPHI IN PARMENIDEM PLATONIS. Incip. *Oro deos deasque omnes dirigi meum intellectum in propositam theoriam* cet. Explic. *eamque de ipso theoriam; Explicit Septimus et ultimus.* Nondum edita est haec versio. Cf. *God. Chn. Goetzii* progr., *quo bibliothecam nostram aperiendam fore indicit,* Lips. 1711. pag. 26.

b) [fol. 224. a — 273. b.] XENOPHONTIS MEMORABILIA SOCRATIS. LATINE. Incip. *Cum sepe numero cogitem quibus de causis* cet. Explic. *comparatione rem ipsam diiudicet.* Et subscriptio haec est: *Xenofontis de factis et dictis liber quartus et ultimus.*

XXVIII.

[Rep. I. fol. 17.]

Codex membranaceus saec. XII. nitidissime exaratus, lineis stilo ductis, inscriptionibus et argumentis milto pictis, foliorum 263, quorum 154. a. 172. a. 174. b. et 263. a. scriptura vacant. Continentur:

CONSTANTINI PORPHYROGENITI LIBRI II. DE CAERIMONIIS AULAE BYZANTINAE. Incip. [cf. ed. Leichio-Reiskianae tom. I. p. 257., nam in hac ordo eorum, quae in codice leguntur, inversus est, ita ut quibus illa verbis pag. 1. incipit, ea demum in MS. fol. 21. b. legantur,] *Ὑπόθεσις τῶν βασιλικῶν ταξειδίων καὶ ὑπόμνησις τῶν ἀπλήκτων. Εἰσὶ τὰ ἄπληκτα* cet. Explicit [et ultimae quidem membranae extremo ligneo libri operculo agglutinatae pag. b., nam pag. a. vacua est] *νοταρίους ἐν ἐξουσίᾳ εἶναι τάσσειν ἀφ᾽ ἑαυτῶν τὸν οἱονοῦν ἐν .....* In priore operculo huius codicis, quem ex insignibus fronti impressis constat fuisse olim etiam in bibliotheca Budensi Corviniana, auro expressa verba leguntur [DE R]EGALIBUS INSTITVTIONIBVS. Scriptura similis est specimini saec. X., quod in catalog. MSS. Graecor. Biblioth. Venet. pag. 3. conspicitur. Vid. *Leich.* in ed. illius operis *Reiskiana* tom. I. pag. XXIV. — *Reiskius* [tom. I. p. I.] de illo libro MS. haec scripsit: „Primus *Zacharias Conradus Uffenbachius,* Reipublicae Francofurtanae ad Moenum quondam Scabinus et Consularis librum hunc in famam misit notitiam eius edendo.“ [Haec notitia legitur in Catal. Biblioth. Uffenbach. MStae p. II. p. 537—565.] „Ex Uffenbachii possessione pervenit in bibliothecam Ampliss. Senatus Urbis nostrae — ita factum, ut Amplissimus *Mascovius*, eius praefectus, *Io. Henr. Leichium,* nuper in Academia nostra professorem clarissimum, qui eam a prima adolescentia frequentare consueverat, ad edendum opus hactenus ineditum excitaret.“ cet. Specimen huius Cod. vid. in fine operis.

XXIX.

[Rep. I. 4. 51.]

Codex chartaceus, folior. 95, quorum 20. 40. b. 60. vacua sunt. Titulus hic est:

GENESII *ΒΑΣΙΛΕΙΩΝ* LIBRI QUINQUE. [in ed. Venet. 1733. fol. iidem libri in quatuor divisi sunt.] *Sive historia rerum ab initio* LEONIS *Armenii usque ad excessum* BASILII *Macedonis Impp. gestarum, Iussu Constantini Porphyrogeniti Imp. ante annos quasi* ↀↀCC *conscripta. I. A. B.* [*Bosius*?] *e MSS. membranis vett. Bibliothecae collegii Paulini Lipsiensis descripsit A. Ch.* CIↀCCLII.

Postquam fol. 1. b. carmen praemissum est [incip. *Λοῖσθος ἀνὴρ* cet. explic. *τὴν κλῆσιν ἐξαφανίσας*], quod idem etiam in fine [fol. 95.] repetitur. Incip. historia ipsa fol. 2. a. [praemisso titulo, qui rubro colore pictus est: *περὶ τοῦ ἐξ ἀμαλὴκ λέοντος*] his verbis: *Τὴν ἐξ ἱστορίας τελέσας βίβλον ὡς ἐκέλευσας* cet. Explic. [fol. 95. a.] *συμβασιλεύσας μὲν τῷ μιχαὴλ ἔτος ἕν. αὐτοκράτωρ δὲ βιοὺς ιθ΄ ἔτεσιν.*

XXX.

[Rep. I. fol. 22.]

Codex chartaceus saec. XVI. folior. 69, quorum 3. b. 30. b. 44. a. 58. b. 61. b. 65. b. 67. b. 68. b. et 69. b. scriptura vacant. Continetur:

GEORGII LOGOTHETAE ACROPOLITAE CHRONICON GRAECUM, cum latina versione *Iani Dousae* et quibusdam eius

observationibus. Incip. *Ad eosdem illustres ordines* cet. Explic. ἔρχεται θρόνον]. *Hic eſt Manuel Charitopulus.* Fuit hic liber manuscriptus olim in bibliotheca *Zach. Conradi ab Uffenbach. M. F.*, qui eum ex libris *Io. Frid. Mayeri* emerat. Nam ipse haec in operculo libri adnotavit: „Comparavi e bibliotheca Joh. Frid. Mayeri [cuius nomen etiam fol. 1. a. legitur] Berolini 1716. sub hasta vendita. Vid. Catal. p. 731. num. 54., ubi hoc modo recensetur: Georgii Logothetae Acropolitae Chronicon Gr. et Lat. Praelo olim paratum fuit et videtur esse Iani Dousae autographum, quod ex multis istis notis in usum typographi Belgico idiomate adscriptis colligitur.“ Vix dubitabit, quin ille liber manuscriptus ipsius Dousae autographum sit, quicumque cum editione *Theodori Dousae* Lugd. Batav. cIↄ.Iↄc.xiv. evulgata comparaverit. *Ioh. Henr. Maius* in *Biblioth. Uffenbachii MSS.* P. II. p. 565 sq. haec de nostro Codice scripsit: „Est apographum Georgii Dousae, quod frater eius Theodorus cum versione ac suis notis vulgavit Lugd. Bat. 1614. 8. Namque et Petri Scriverii carmen in commendationem istius operis Dousici praefixum heic legitur, et monita hinc inde Belgico idiomate in usum typothetae adscripta sunt, et ipsa etiam typographorum signa, queis in paginarum aeque ac plagularum distinctionibus utuntur, hic occurrunt. Post Scriverii carmen sequitur Acropolitae elogium, ex Gregorio Cyprio, patriarcha CPolitano, sumtum; hoc excipit operis Acropolitani textus Graecus, et folio XXX. a. versio Latina, post quam fol. LVII. a. annotationes Dousae locantur. Ut dubitare non liceat, ex hoc codice natam esse, quam indicavi, editionem.“

XXXI.

[Rep. I. 4. 69.]

ΜΙΧΑΗΛΟΥ ΑΠΟΣΤΟΛΙΟΥ ΠΑΡΟΙΜΙΑΙ. Michaelis Apostolii paroemiae: *nunc demum, post Epitomen Basiliensem, integras, cum Petri Pantini versione, eiusque et Doctorum Notis, in lucem editae. Lugduni Batavor. Ex officina Elzeviriana. Anno* cIↄIↄcxix.

In fronte huius libri nomen legitur Goetzii bibliothecarii: *Godofr. Christian. Goetzius. Amstelod.* 1698., qui etiam notas non paucas margini adscripsit. Praeterea ab eodem *Goetzio*, ut videtur, scripta servantur etiam in hoc Codice duo folia formis quaternis, cont. *Notas ad Apostolii Proverbia*, et quidem ad Cent. III. pr. 37. V, 20. et 74. VI, 77. XIV, 65. XIX, 19.

XXXII.

[Rep. I. 4. 82.]

Codex chartac. saec. XIV. exeunt. accurate scriptus, folior. 33., quorum 30. a. et 31. vacua sunt. Continentur:

a) [fol. 2. a. — 30. a.] Opus auctoris anonymi de anima et animalibus, cuius etiam titulus deest. Incip. Ψυχῆς τῆς τῶν ἐμψύχων τῶν ἐν γενέσει καὶ φθορᾷ, πρώτη μέν ἐστιν ἡ θρεπτικὴ cet. Explic. δι' ὧν ὅλως τῶν μορίων ἡ κίνησίς τε καὶ μετάβασις τοῖς ζώοις γίνεται.

b) [fol. 32. a. quae pagina numerum 179. habet] legitur βιοτικὸς θρῆνος Δημοκρίτου τοῦ φιλοσόφου. Ita titulus. Incip.: ... εἰν ἀγορᾷ μὲν νει ... θα, καὶ χαλεπὰς πρήξι .... ἐν δὲ λήμοις φροντίδας cet. Explic. ἀμεταστρεπτὶ ὥδοτον.

c) [fol. 32. b.] Ἰσαακου (?) τοῦ τζέτζη· προλεγόμενα εἰς τοὺς ποιητάς. Incip. Τοῖς τῶν ποιητικῶν βιβλίων. κατάρχεσθαι μέλλουσι δεῖ (?) εἰδέναι πρῶτον τὰς τῶν ποιητῶν διαφορᾶς (sic) cet. Explic. ὃς διθύραμβον ἤτοι κυκλικὸν χορὸν ἐν κορίνθῳ πρῶτον ....

d) Quae fol. 33. a. et b. habentur, videntur esse fragmentum eiusdem libri, quem sub litt. c) indicavimus; certe manus fere eadem est, quam quae illa scripsit. — Caeterum fol. 1. a. leguntur haec verba: ἠγόρασα ἐγὼ Ἀνδρέας βαρδαβας τὸ ...... βιβλίον διὰ `χτν'.

B.

L A T I N I.

XXXIII.

[Rep. I. fol. 5.]

Codex membranaceus saec. XV. nitidissimus ac splendidissimus, scripturae accuratissimae Italicae, rubris inscriptionibus, litteris initialibus caeruleo colore pictis, prima cuiusque fabulae initiali aurata et picturata, margine fol. 2. a. egregie variis figuris aurum variosque colores habentibus ornata, membrana tenui laevique. Foliis constat hic codex 315, quorum 1. et 315. b. scriptura vacant. Continentur:

Plauti Comoediae. Titulus minio pictus hic est: PLAVTI. POETE. CLARISSIMI. AMPHITRIO. INCIPIT. FELICIT. ARGVMENTVM. Incip. IN *faciem uorſus amphitrionis iupiter* cet. Explic. *Spectatoreſ bene valete. Plaudite atq.; exurgite*; Subscriptio rubra haec est: PLAVTI. POETE. CLARISSIMI. TRVCVLENTVS. EXPLICIT. FELICITER. — Accessit hic codex ad bibliothecam nostram ex auctione *Godofr. Sellii, Lips. 1737.* habita. Vid. Catal. *Sellii* p. 75. num. 1385. Caeterum exstat in Biblioth. regia Dresdensi exemplar ed. Plaut. Camerar. (Basil. Hervag.), quod, cum pluribus codd. MSS. collatum, etiam *I. F. Christii* collationem anno 1740. cum nostro codice factam continet. Usus est (vid. *Eberti* Gesch. der Königl. Biblioth. in Dresd. pag. 286. num. 190.) illo exemplari etiam *Linge*, scholae Ratiboriensis moderator. — *Hermannus* in Elementis doctr. metricae ad *Blümnerum*, tum temporis bibliothecae nostrae praefectum, haec de illo codice perscripsit [pag. XIX.]: — „Quod si quid in hoc genere rectius a me nunc explicatum est [dixerat de difficultatibus metricis in Plauto superandis], debeo id maxima ex parte praestantissimo illi codici, quem a te utendum accepi. Qui quum, in candidissima membrana omnes Plauti fabulas summo nitore scriptas continens, saepe ab editis libris, nonnumquam etiam a MSS. discrepet, duplicem mihi usum praestitit, unum, quod scripturam ante oculos habebam ab editorum mutationibus vacuam, alterum, quod, etsi hic quoque codex fortasse non immunis est

ab recensione aliqua grammaticorum, tamen saepe optimas lectiones non modo confirmavit, sed etiam primus ac solus exhibuit."

XXXIV.

[Rep. I. 4. 37.]

Codex membranaceus saec. X. formae plane quadratae, luridae membranae, sine ulla versuum notatione scriptus, litteris initialibus rubro adpictis, cum glossis interlinearibus, lineis stilo ductis, folior. 80. Continentur:

P. Terentii Afri Comoediae. Titulus hic est: P. TERRENTII. Afri. Comoedie. N. VI. Andria. Adelphe. Evnvchvs. Phormio. Heavtontimervmenos. Hechyra. Feliciter. Calliopio. P. Terrentii. Afri. Andria. incipit argvmentvm Andriae. [Iam sequitur C. Sulpitii Apollinaris periocha: *Sororem falso creditam meretricule* cet.] Explic. *Feci imprudenſ quam ſcienſ ante hunc diem umquam.* Plavdite Calliopivs recensvi terrentii afri explicit hechyra. In fronte codicis hi versus leguntur:

Natuſ in excelſe tectiſ Kartaginiſ altiſ.
Romaniſ ducibuſ bellica preda fui.
Deſcripſi moreſ hominum iuuenumque ſenumque.
Qualiter et ſerui decipiant dominoſ.
Quid meretrix quid leno doliſ cum fingat auarus
Hec quicumque legit ſic puto cautuſ erit.

Hic liber MS. saepe optimas lectiones praebens bibliothecae Senatoriae factus esse videtur anno 1733., si non 1737. ex auctione *Godofr. Sellii* [vid. eius catal. append. I. pag. 102. num. 876.] ad bibliothecam nostram accessit. *God. Hermannus* [Element. doctr. metr. pag. XIX.] in Terentii metris aliquoties egregie sibi subvenisse ait veterrimum hunc codicem, cuius *Bluemnerus* illi potestatem fecerat. — Caeterum specimen Codicis in fine huius operis dedimus.

XXXV.

[Rep. I. 4. 36. c.]

Codex membranaceus formae oblongae, saec. XIII. exaratus cum glossis interlinearibus, litteris initialibus aut vario colore pictis aut rubris, folior. 136, quorum 136. b. scriptura vacat, [non ut a *Wagnero* relatum est in ed. Virgil. tom. IV. pag. 629. 135 folior.]. Codex ab initio maioribus quam sub finem litteris scriptus est, quamquam ab uno eodemque librario profectus videtur. Continentur:

P. Virgilii Maronis Eclogae, Moretum, Georgica et Aeneis. Incip. [postquam a recentiore manu profecta verba adscripta sunt: *Virgilius optimus antiquorum poetarum*] *Titure tu patule recubans sub tecmine fagi* cet. Explic. *vitaque cum gemito fugit indignata sub umbras.* Addita sunt praeterea haec litteris maiusculis scripta:

Libro perfecto Ludum pro munere posco
Libro finito Lector gaudenter abito
olricus minor ſcripsit hunc librum.
EXPLICIT LIBER. XII. VIRGILIJ MARONIS.

Tum sequuntur a manu aliena profecta, sed similis characteris verba:

hic liber eſt ſcriptuſ qui ſcripſit ſit benedictuſ.

Versus Eclog. VI, 73. [*Quid loquar, ut Scyllam* cet.] usque ad finem [vs. 85.] librarius a ceteris huius eclog. versibus separavit, ut locus litterae initiali maiori vacuus relictus aperte docet. — Tum post Eclog. X. [explic. *Ite domum sature venit heſperuſ ite capelle*] sequitur carmen illud de Musarum muneribus, quod apud Ausonium quoque legitur, sed alio ordine dispositum, Idyll. XX. (367.) Incip. *Clio gesta canens* cet. Explic. *Dogmate glacinado lustrabit templa sophie.* — Haec excipit Moretum. Incip. *Iam nox hibernas bis quinque peregerat horas* cet. Explic. *Atque agit in segetes et terre condit aratrum.* Sequitur Georgicon lib. I. [praemisso quatuor versuum argumento, quod incip. *Quid faciat letaſ* cet. explic. *magno olim ſedere reddi.*] Incip. *Quid faciat letaſ ſegeteſ quo sidere terram* cet. Explic. *neque audit currus habenas.* Post argumentum quatuor versuum [qui incip. *Hactenus arvorum cultus* cet. explic. *pomorum ex ordine letus*] legitur lib. II. Incip. *Hactenus aruorum cultus et sidera celi* cet. Explic. *Et iam tempus equum ſpumantia soluere colla.* Argumentum lib. III., quatuor versuum, incip. [*T*]*eque paleſ ac pastorum* cet. explic. *monstrauit carmine vates.* Lib. III. incip. *Te quoque magna pales* cet. Explic. *sacer ignis edebat.* Argumentum lib. IV. quatuor versus continens, incip. [*P*]*rotinus aereu mellis* cet. explic. *fauoſ celeſtia dona.* Subscripta sunt argumento haec: NJJ QRVLEROV. Lib. IV. incip. *Protinuſ aerii melliſ celestia dona* cet. Explic. *Tityre te patule cecini sub tegmine fagi.* Tum minio picta haec leguntur: *Explicit carmen georgicum. Incipiunt verſuſ ouidii super duodecim libros eneidos vers.* Sequuntur tria carmina, quorum duo priora speciminis loco [nam etiam in Aeneide argumenta singulis libris praefixa Ovidio tribuuntur] huc adscribam.

Primus habet pelagi minas terreque ſecundus
Tercius errores et amores quartus elisse
Quintus habet ludos sextus deducit ad umbras
Septimus Ausonios. aeneam octavus et armat
Nonus hirtaciden. Decimus pallanta peremit
Vndecimus tarcohn. [pro: *Tarchon*] *Dampnat pars ultima turnum.*

Hi versus in cod. biblioth. Guelferbyt. Gud. 70. [apud *Ebertum* no. 903.] *Asmenio* tribuuntur. Alterum carmen hoc est:

Primus habet libicam veniant ut troie in urbem
Edocet excidium troe cladem que secundus
Tercius a troia vectos canit equore teucros
Quartus item misere duo vulnera narrat elise
Manibus ad tumulum quinto celebrantur honores
Eneam memorat visentem tartara sextus
In frigas italiam bello iam septimus armat
Dat simul enee socios octavus et arma
Daunius expugnat nono nova menia troie
Exponit decimus tuscorum in littore pugnas
Undecimo rutuli superantur morte camille
Ultimus imponit bello turni nece finem.

Talia autem carmina, quibus argumenta librorum Virgilianorum exponuntur, in multis aliis etiam vetustis exemplaribus Ovidio attributa inveniuntur; cf. *Burmann.* in ed. Ovid. tom. IV. pag. 166. ult. *Eberti* catal. Codd. Biblioth. Guelferbyt. pag. 171. num. 903. et 904. (Gud. 70. et 66.) Tertium carmen, quod in Cod. nostro legitur, in nonnullis Ovidii editionibus habetur. Est illud, quod incip. *Aeneas primo lybie depellitur oris* cet. Explic. *Excidium troie visus* [pro: *iussus*] *narrare parabat.* — Fuit hic liber MS., ut in ipsa eius fronte legitur, olim *liber monaſterii ſti Mauricii in hallis. Silligius*, qui eum in Moreto edendo consuluit [vid. ed. Virgil. *Wagnerian.* tom. IV. pag. 614. in *dissertatione de Codd. Virgilii*] haec scripsit: „*Codex Schefferianus.* [Num idem sit, qui nunc inter codd. bibl. Senator. Lips. servatur, et ab clariss Wagnero oblongus dicitur, pro certo affirmare nolo, quamvis in libraria J. Schefferi Lips. supellectili, quae circa a. 1677

in bibliothecam Senatoriam illata est scriptis philologicis refertissima, eum fuisse probabile sit. Cf. *Goetz.* de bibl. sen. Lips. pag. 16.]."

XXXVI.

[Rep. I. 4. 36. d.]

Codex membranaceus saec. XIII. cum glossis inter lineas et scholiis ad marginem adscriptis, litteris initialibus maximam partem minio pictis, duabus columnis exaratus, [praeter foll. 39. a. et b. et 40., ubi propter litterarum magnitudinem nonnisi una columna scribi potuit] characteris non ineleganti, sed admodum varii, ab uno tamen, ut videtur, librario profecti; folior. 76. Leguntur hoc codice:

P. Virgilii Maronis Georgica et Aeneis. Incip. *Tityre tu patule recubans sub tegmine fagi* cet. Explic. *Vitaque cum gemitu fugit indignata sub umbras.* Praeterea in fine leguntur hi versus:

Hic spirat turnus fatali morte subactuſ
Pallantis turnus moritur de ueste ſuperb;
Oppetit hic turnus aduerſo pectore ſoſſuſ.

Tum sequuntur versus illi:

Mantua me genuit. calabri rapuere tenet nunc
Parthenope cecini pascua rura. duces.

Ante eclogas nonnulla scripta leguntur. Primum: carmen illud Ovidii ad Virgilium, quod inter epigrammata illius in nonnullis editionibus legitur. Incip. *Virgilius magno quantum concessit homero* cet. Explic. *Liuoris titulum proposuisse tibi.* Sequitur alterum carmen quatuor versuum, quod incip. *Qualia bucolicis* cet. Explic. *lege carmina nostra.* Denique leguntur noti illi versus, quorum honores Bathyllus tulisse dicitur: *Nocte pluit tota redeunt spectacula* cet. Additi sunt, quos Virgilius composuisse fertur, versus, sed non integri: *Hos ego versiculos* cet. Praeterea notandum est, argumenta 3. et 4. libro Georg. et Aeneidos libris 3. 4. 5. 6. 7. 8. 9. 11. et 12. esse praeposita. — Hic codex, qui olim fuit in bibliotheca Ioh. Christophori *Wagenseilii*, ut ex eius emblemate in fronte libri conspicuo patet, ab *Sillígio* in Moreto, quod non habet, consultus esse dicitur. Vid. Virgil. ed. *Heynio-Wagner.* Vol. IV. pag. 629. Quem hic vir doctus consuluit, est procul dubio Cod. XXXV. (Rep. I. 4. 36. c.)

XXXVII.

[Rep. I. 8. 85. b.]

Codex nitidissimae et laevissimae membranae, sed negligentius et pallescente hic illic atramento scriptus, litteris cuiusque libri initialibus pictis et auratis, caeteris initialibus simplici arte modo rubro, modo caeruleo colore scriptis. Saeculi est XV. Manipulis denorum foliorum additi sunt custodes. Scriba fuit imperitissimus, vid. *Tibull. ed. Huschk.* tom. I. pag. LXXXV. Folia sunt 53, quorum 1. b. et 53. vacua sunt. Insunt:

a) [fol. 2. a — 47. a.] Albii Tibulli carmina. Incip. DIVITIAS *Aliuſ fuluo ſibi congerat auro* cet. Explic. *Aut caneret forti regia bella pede.* [Et rubro picta verba:] *Finis tibulli huc uſq exſtat.* — Sequuntur eadem manu scripta:

b) [fol. 47. b — 52. b.] Varia carmina, *auctoris nomine non* ubique nominato. Ac primum quidem fol. 47. b. duo leguntur carmina, quorum alteri inscriptio est: *Ad praeſtantiſſimam uirginem ypſotam de magnaoliſ* [?]; alteri: *Ad eadem* (sic) *uirginem yſotam* (sic). Alterum incip. *Eya age muſa nouaſ in carmina concipe uireſ* cet. et est 16 versuum; alterum incip. *Flumine cius* (sic) *loco . . . . pulcra uerona* cet. et est 4 versuum. Post haec carmina sequuntur [fol. 48. a.] quaedam rubro scripta de vita Tibulli, incip. *Albius tibulluſ regaliſ equeſ inſigniſ forma* cet. Haec iam *Petr. Burmannus Secundus* e codice MS. Bibliothecae Regiae (quem non accuratius designavit, sed simpliciter tantum commemoravit ad Anthol. Lat. tom. I. pag. 416.) descripsit. Fol. 48. b. sq. leguntur: carmen *de morte raphaeliſ cumani, de morte diuuli, de morte babtiſte ſanguinecii, de morte ioane;* carmen *t'brachi* [sic] *mutinenſiſ ad ladiſlaum regiſ nepotem, qui uerecundabatur domum egredi eo quod omneſ eum reſpicerent; carmen t'bachi ad ladiſlaum regiſ nepotem de grue qua eum donavit; Thome ſenece camertiſ atque natiſ in eneam puerum* carmina duo, quorum primi initium hoc est: *VENeaſ* (sic) *primiſ atauiſque ingentibuſ orte,* secundi hoc: *Parce puer cuiquam nimium te credere paſſim.* De hoc *Thoma Seneca Camerte*, qui, teste *Angelo Bataglini* [*Della Corte Letteraria* di Malatesta *Signor di Rimino,* apud Basinium Opp. tom. II. p. 91 — 93.] ab anno 1420 — 1472. floruit, et circa finem saec. XIV. natus est, vid. quae *Huschkius* commemoravit in ed. Tibulli tom. I. pag. LXXXV. sq. Idem *Huschkius* etiam alterum eius carmen, quod incip. *Aeneas primis* cet., l. l. pag. LXXXVI sq. typis describi curavit. — Ultimum denique carmen, quod in Codice legitur, inscriptionem habet: *Lauſ picture que referebat herculem dum prelium iniit cum leone.* In fine codicis verba rubro picta leguntur: *Lauſ quicunque legeriſ.*

XXXVIII.

[Rep. I. fol. 30. a.]

Tibullus, Catullus, Propertius Regii Lepidi, Prosp. Odoardus et Alb. Mazali 1481., folior. 104, 42 linear. signat. a — p. [Cf. *Eberti* lexicon bibliogr. 3750.] Ultimum folium deest, ita ut desinat in verba [Propert. IV. 11. 23.] *Sisyphe mole vates* [sic]: *taceant isionis orbes.*

Adscripsit vir quidam eruditus notas.

XXXIX.

[Rep. I. fol. 6.]

Codex membranaceus saec. XI. exaratus, lineis stilo ductis, litteris initialibus rubris, scriptura duabus columnis distincta usque ad fol. 35. b., folior. 110, quorum 36. b. scriptura vacat. Continetur:

Horatius cum scholiis maxime in art. poet., in sermones et epistolas. Incip. *Mecenaſ atauiſ edite regibus* cet. Explic. *Rideat et pulset. lacius* (sic) *decentius etas.* Subscripta sunt verba: *Finito libro detur bona uacca magistro.* — *G. H. Martini* in ed. Horatii Ianiana tom. I. pag. XII. sq. hunc codicem tam accurate descripsit, ut non possim non eius verba huc transscribere, quamquam in aetate codicis definienda graviter eum errasse constat. Ita vero: „Codex," inquit, „*primus* [sic vocat a pristino ordine, quo Codd. nostri collocati erant] membr., fol. complectens CX folia, nec numeris nec signis distincta, quorum octona videntur manipulum efficere. Singula folia interdum a bibliopega permutata sunt. Scripsit

totum Cod. una manus, sed illa sibi non constans, nunc maiores nunc minores pingens litteras, quae non quidem plane rudes, at neque elegantes dicendae. Sunt eae, etiam initiales versuum, minusculae, magis latinae quam gothicae. Initiales carminum, more in MSS. consulto, plerumque desunt, et leviter tantum sunt designatae. Compendia vocum crebra. Atramentum temporis diuturnitate fuscum factum. In primi et ultimi folii columna priori sic deletae litterae, ut legi vix possint; quare primos XI versus odes I. serior penna denuo induxit. Ex omnibus his, aliisque, probabile, codicem Saeculi XIII. aut XIV. in Italia scriptum esse. Duabus quasi partibus constat, in quarum prima, quae Odas, Epodos et Carmen saec. continet, singulae paginae in binas sectiones divisae sunt, lineaeque ductae tam transversae XXVIII, quam ab utraque parte ad perpendiculum, quibus initiales litterae et longitudines linearum determinentur. Nec libri, nec singula carmina numerata. Paucae inscriptiones, rubrae illae et a seriori manu. Ut ante artem poeticam: ***Incipit liber poëtriae.*** Ars poetica statim sequitur Epodos. Scholia in prima parte paucissima, in altera plura, etiam a prima manu; a qua et codicis inscriptio est: ***Opera Oracy: item poetria.*** — Caeterum etiam *Kirchnerus* hoc codice usus est (vocavit Cod. Lips. 1.) in editione Satyrarum, vid. tom. I. pag. C.

XL.

[Rep. I. fol. 4.]

Codex membranaceus nitidissimus saec. XI. exaratus, cuius in operculis apparent insignia Electoralia Saxonica, inscriptionibus et subscriptionibus litterisque initialibus milto pictis, lineis stilo ductis, scriptura usque ad fol. 163. a. in duas columnas divisa. Fol. 1. a. haec verba leguntur: *Sancti Iohannis Magdeburch*; foliis constat 184. Continentur haec:

a) [fol. 1. b — 45. b. col. b.] SALLUSTII LIBER PRIMUS ET SECUNDUS [Catilina et Iugurtha] cum glossis interlinearibus. Incip. ***Omnes homines qui ſeſe ſtudent praeſtare ceteris animalibus*** cet. Explic. ***Ex ea tempeſtate ſpes atque opeſ civitatiſ in illo ſite.*** — Codex est „adeo religiose scriptus," (inquit *Cortius* in praefat. ad Sallust. pag. X.) „ut eius auctoritati haud temere obniti ausus sim. Annos minimum quingentos natus est: et si maxime iunior etiam esset, anilibus tamen et sanctissimis membranis ob eam, quam dixi, laudem adnumerari meretur. Cum voluptate singulari comperi, illum ubivis fere Basileensis et Fabriciani primorum, ut et Guelferbytani quinti asseclam esse. Alibi tam docte errat, quod tamen vix semel atque iterum factum est, ut vel prudentissimo fucum facere queat."

b) [fol. 46. a — 103. b.] Q. HORATII FLACCI *Carm. libb. IV. Epod. de arte poetica, epistolar. libb. II., sermonum libb. II.* Praemittitur vita Horatiana, quae incip. ***Horatiuſ flaccuſ libertino patre natuſ in apulia*** cet. Opus ipsum incip. ***Maecenaſ atauiſ*** cet. Explic. ***peior ſerpentibus afriſ***; Adscripta sunt scholia, quae plerumque cum Cruquiano scholiasta consentiunt, ut iam *Weberus* animadvertit in ed. Lucani Cortian. T. I. pag. XXIII. — Conferendum curavit hunc codicem, quem Cod. Lips. 3. vocavit, etiam *Kirchnerus* in ed. Satyrar. Vid. tom. I. pag. C. ubi haec de eo retulit: „Tertius codex msc. Bibliothecae Senatoriae Lips. (pulp. I. nr. 4.) membran. in fol. praeter Horatii opera etiam Sallustium, Lucanum — continens. Is liber qui Ianio haud innotuit, Magdeburgo olim, quemadmodum subscriptio docet, Lipsiam translatus, poetae nostri opera Sallustii libros excipientia LVIII foliis complectitur, uno deficiente, Serm. lib. I. Sat. 3. v. 4 — 140. Singulae paginae geminas versuum columnas referunt. Tituli librorum cum litteris eclogarum initialibus minio picti. Cetera indicia mihi desunt, modo id notabile videtur, statim ante Carminum initium in ultima Sallustii pagina, brevem illam Horatii vitam legi, quam primum Alex. Minutianus in ed. Mediol. 1486. (v. inf.) post Mich. Bentinus e cod. ab Io. Sichardo accepto in ed. Basil. 1527. publici iuris fecit, mox Iac. Cruquius e vetustissimo codice Blandinio denuo edi curavit, unde in recentiorum editiones, Gesneri (Praef. p. XXX.) Ianii (praef. LXXXIII.) Mitscherlichii (Praef. p. CLXIII.) al. transiit. Fea (Praef. p. XXXV.) e cod. Vat. Reginae nr. h. denuo eam vulgavit." — In tabulis lithographicis specimina Sallustii et Horatii dedimus.

c) [fol. 104. a — 163. a.] LUCANUS cum scholiis. Incip. BELLA PER EMATHIOS ***pluſ quam ciuilia campoſ*** cet. Explic. ***Obſedit muriſ calcantem menia magnum***; — *Cortius* hunc codicem in eximiis collocat [vid. I. 18.] Apud *Weberum* sigla *d* notatus est (vid. II. 283.) Cf. Ed. *Lucani* Cortio - Weberian. pag. XXXIII.

d) [fol. 163. b. — 184. a.] MARCIANI CAPELLAE DUO PRIORES LIBRI DE NUPTIIS MERCURII ET PHILOLOGIAE. Cum scholiis copiosissimis, quae recte *Weberus*, l. l. ***expositionem doctam et amplissimam vocat.*** Incip. TU QUEM PSALLENTEM ***thalamiſ quem matre camena*** cet. Explic. ***Faueantque muse. et cheliſ latoia.*** Scholiasta ead. pag. qua Lucanus explicit, sic incip. ***Tituluſ iſte quatuor nomina dat auctori ſuo*** cet. Explic. ***ſi faueat latoia cheliſ. id eſt appolliniſ.***

e) fol. 184. b. habetur mappa geographica, totius orbis terrarum imaginem exhibens, quam lapidi incidendam curavimus.

XLI.

[Rep. I. 4. 38.]

Codex membranaceus ab initio mutilus [deest enim primum folium] saec. XII., membranae crassae et luridae, litteris initialibus carminum et librorum rudi arte pictis, singulorum versuum modo rubris, modo atris, cum glossis interlinearibus et scholiis marginalibus non magni momenti, folior. 115, quorum nonnulla ab initio et in fine situ et vermibus admodum corrupta sunt. Continentur:

HORATII ODAE, DE ARTE POETICA, EPODON LIBER, CARMEN SAECULARE, EPISTT. LIBB. II., SERMONUM LIBB. II. Incip. [a vs. Od. I. 2. 38.] ***Quem iuvat clamor galeeque leves.*** Explic. [Sermon. II. 8. 95.] ***Canidia adflaſſet peior ſerpentibuſ atriſ*** [a manu secunda ***aſtriſ.***] — Bibliopega in foliis connectendis male versatus est, ita ut foliorum ordo hic esse debeat: fol. 79. 88. 89. 90. 91. 92. 93. 94. 95. 96. 97. 98. 99. 100. 101. 102. 103. 104. 105. 106. 107. 108. 109. 80. 81. 82. 83. 84. 85. 86. 87. 110. 112. 111. 113. 114. 115. Manipuli octonis foliis constant, praeter XIII. et XV., qui sena habent. Eos manipulos recentior manus in prima quaque pagina infima signavit I[us] II[us] cet. Ab una manu totus codex scriptus

est, sed negligentia scribae apparet aliquoties verbis aut integris versibus omissis, post ab alio suppletis. Nec litterae sibi constant, neque atramentum. Nulla est librorum divisio, nulli numeri. Pro inscriptionibus carminum solius metri designationes sunt minio scriptae, aliquoties falsae. Cf. quae de hoc codice *Martinius* ad Ianium perscripsit in ed. Horat. *Ianiana*, Tom. I. p. XIII., quae descriptio etiam repetita legitur in ed. Horatii Mitscherlichiana. Caeterum etiam *Kirchnerus* in ed. Satyrar. hoc codice usus est et vocavit eum Cod. Lips. 2. Vid. Tom. I. p. C.

XLII.

[Rep. I. 4. 39.]

Codex membranaceus saec. XV. in tenui et laevi membrana eleganter et accurate litteris Gothicis scriptus, cum paucis glossis interlinearibus et scholiis ad marginem adscriptis, lineis rubro ductis, litteris initialibus a fol. 66. a. caeruleis rubroque adpictis, folior. 83, quorum octonis constant manipuli, quos non solum in ima pagina litteris *a. b. c.* cet. signavit primi librarii manus, sed etiam folia singulorum manipulorum appositis numeris: a^1, a^2, a^3 cet. In fine cuiusque manipuli custos est. Fol. 1. b. scriptura vacat. Continentur:

a) [fol. 2. a — 65. b.] Horatii odd. libb. IV. Epodon liber, carmen saeculare cum scholiis paucissimis. Incip. *Maecenas atavis edite regibus* cet. Explic. *Dicere laudes. Explicit liber odarum horatii.* — Scripta sunt carmina sine ullo librorum divisione et titulis, nisi quod inter singulas odas una linea vacua relicta est, in qua recentior manus quibusdam odis inscriptionem posuit, quae et omissa a librario supplevit vitiaque emendavit. Ceterum in hoc codice lectiones interdum memorabiles sunt, ut Carm. II. 4. 20. quem locum exempli caussa etiam laudavit *Martinius*, qui de eo codice quaedam perscripsit ad *Ianium*. Vid. huius ed. Horat. Tom. I. pag. XIII et seq. Cf. ed. *Mitscherlich.* Tom. I. pag. XII.

b) [fol. 66. a — 83. b.] Yronia Gaufridi. Titulus hic in subscriptione demum legitur. Typis descriptum est illud carmen in libro, cui titulus: *Varia doctorum piorumque virorum de corrupto ecclesiae statu poemata. Cum praefatione Mathiae Flacii Illyrici. Basil.* 1557. pag. 418—454. Quum multi sint versus ab initio in nostro codice, qui in illo libro non leguntur, illos huc transscripsimus. Sunt autem hi:

Paftor apoftolicus de cardine folis ad undas
Equoris occidui quem timet omne folum
Imperio cuius tepido famulatur ab ortu
Vfque fub arthoas terra remota plagas
Ille michi dixit tu qui nuper cecinifti
Ecclefie lacrimas fume refume ftilum.
Lude novos verfus fac carmina conde libellos
Nam gravis in vitio pectora torpor alit.
Verfibus eloquere quis fit ftatus urbis amice
Detur materie curia facra tue
Aggrediar dixi. quis enim quid papa iuberet
Non faceret prompta follicitaque manu?
Te duce fancte pater tentabunt noftra profundum
Vela. periclofas nec patiemur aquas.
Sed genus hoc verbi ponetur in ore tuorum
Et fic praepofitos ire videbo pedes.
Afpirent igitur fufceptis verfibus illj
Quorum preter opem fpirat in orbe nichil
Dij michi difficiles audenti ferre labores
Tangere fperatos sepe dedere finus.
Multotiens metrj dum me laffaret abiffus
Profpera fluctivage vela dedere rati.
Vos etiam domini quorum patientia nota est
Non bene limato parcite quefo ftilo.
Plurimus impugnat romam detractor. et ipfa
Curia multorum morfibus alma patet.
At quid quum fi metra queunt ubi fermo laborat
Carmine concludam lingua dolofa tibi.
Et pape defenfor ero. metroque perennj
Nec mea ceffabit musa iuvare patrem.
Non igitur nobis labor hic componitur. ymo
Defendunt facrum carmina noftra patrem.
Et quis non defenfus erit quem carmina magnis
Equalem fuperis tollere laude volunt?
Hec funt tela quibus non eft obfiftere. tela
Carminis attingunt interiora viri.
Hoc genus armorum clipeo dominatur achillis
Aiacem fuperat hectoris arma preit.
Hoc femel infixum fedet irrevocabile telum
Inveftigatrix non removebit acus.
Non minus abfentem metrorum vulnerat arcus
Quam fi pro figno ftet feriendus homo.
Sic feriant vivos armati fpicula nathis
Duret ut eternum poft fua bufta dolor.
Non igitur breve vulnus hiat percuffus ab arcu
Carminis. hic nervus cuique timendus erit.
Contra non est maior medicina poesi
Sanat et offenfo fit tyriaca viro.

Tum versus sequuntur, a quibus carmen in editione supra laudata incipit: *Nuper apostolica gaufredus sede relicta. In patriam rediens* cet. Explic. *Hunc loca nota vident. hunc peregrina domus.* [Omissi igitur sunt duo versus, qui in l. l. leguntur: *Opto Ganfrede, quod sint tibi mille valete. O miser Aprilis, hic fuit antiphrasis.*] *Explicit yronia gaufridi.* Fol. 1. a. adscripta sunt verba: „Ex biblioth. Nic. Heinsii Dan. F. Lugduni Batav. CIↃIↃCLXXXIII. Fridericus Benedictus Carpzovius hunc sibi Codicem comparavit.“ Vid. Heinsii catal. p. II. pag. 89. —

XLIII.

[Rep. I. 4. 40.]

Codex chartaceus saec. XV. characteris non ita elegantis, cum paucis glossis interlinearibus, folior. 82 praeter 6 vacua. Continentur:

Horatii Odar. libb. IV. Epodon liber. Carmen Saeculare. Incip. [*M*]*Ecenas atauis edite regibus* cet. Explic. *Dicere laudeſ. Finiſ. Quinti horatii flacki liber secundus et ULtimus Epodon Explicit hi duo libri ſt ex versibus* 662. *Tum inde a fol.* 79. b. usque ad 82. a. adscripta sunt quaedam de vita Horatii et de metris, quibus in carminibus suis usus est. Incip. *Explicit opus diuini Flacci* cet. Explic. *et si omneſ ſpondei uno tamen iambo exeunt. Finiſ.* — Fuit hic liber MS. olim in bibliotheca *Ioh. Christoph. Wagenseilii*, ut emblema eius in fronte libri conspicuum docet. Praeter ea, quae iam diximus, de hoc Cod. *G. H. Martinius* ad *Ianium* [vid. huius edit. Horat. Tom. I. pag. XIV. sq.] haec scripsit: „Foliis numeros dedit prima manus usque ad 55. Manipuli quatuor priora cum septimo habent folia X, quintus XII, sextus XVI, octavus IV. In singuli fine custos est. Characteres admodum similes hodiernis Italorum. — Nec libris nec odis numeri dati; plerumque tamen unius lineae spatium inter has relictum. Continet codex odas, epodos et

carmen saeculare; est valde vitiose exaratus: habet tamen lectiones interdum vix alibi obvias; e. g. Carm. I. 14. 13." —

XLIV.

[Rep. I. fol. 7.]

Codex membranaceus saec. XIII. exeunt. scriptus in duabus columnis, rubris inscriptionibus et litteris singulorum versuum initialibus, foliorum, ut nunc est, 74; neque enim primum modo folium lacerum est, sed omnino ex media parte aliquot folia deperierunt. In margine adscripta sunt scholia. Continentur:

a) [fol. 1. a — 15. a.] OVIDII EPIST. EX PONTO LIBB. IV. Incip. [Eleg. I. vs. 8.] ***Ite patet castis uersibus ille locus*** cet. Explic. ***Non habet in nobis iam noua plaga locum.*** Rubra subscriptio haec est: ***Hic liber expletur gratia xpo detur.***

b) [fol. 15 b. — 19. a.] EIUSDEM REMEDIA AMORIS. Incip. ***Legerat huius amor titulum nomenque libelli*** cet. Explic. ***Carmine sanati femina uirque meo.*** Subscriptus est minio hic versus: ***Sit tibi laus xpe quoniam liber explicit iste.***

c) [fol. 19. b — 64. a.] EIUSDEM METAMORPH. ab initio [incip. ***In noua fert animus*** cet.] usque ad lib. IX. vs. 200. [***Sed noua pestis adest cui nec uirtute resisti***]; tum sequitur lib. XI. vs. 457. [***Qua rursus uisa ueluti praesaga futuri***] et lib. XII—XV. Rubra subscriptio haec est: ***Explicit liber ouidij meta morfoseos.***

d) [fol. 64. b — 74. b.] EIUSDEM AMOR. LIBB. I. et II. [incip. ***Qui modo nasonis fueramus*** cet.] usque ad Eleg. V. vs. 43. [***Spectabat terram spectare decebat.***] Tum sequitur Eleg. X. vs. 29. [***Felix quem ueneris certamina mutua rumpunt***] et lib. III. Explic. [vid. ***Burmann.*** ad Amor. III. 15. extr., qui tamen unum tantum distichon laudat ex Palatino secundo]:

Sic ego qui iaceo tenerorum lusor amorum
Ingenio perii naso poeta meo
At tibi qui transis ne sit graue quisquis amanti
Dicere nasonis molliter ossa cubent
Hoc satis in titulo est etenim maiora libelli
Et diuturna magis sunt monumenta mihi
Quos ego confido quamuis micuere (nocuere?) daturos
Nomen et aetatis tempora longa suae
Tu tamen extincto feralia munera ferto
Deque tuis lacrimis humida serta dato
Quamuis in cinerem corpus mutauerit ignis
Sentiet officium mesta fauilla pium
Scribere plura libet si (sed?) uox mihi fessa loquendo
Dictandi uires fictaque (siccaque?) lingua negat
Accipe supremo dicam mihi forsitan ore
Quod tibi quid mittit non habet ipse uale.

Subscripta sunt rubro colore haec verba: ***Finito libro referamus gratia xpo.***

XLV.

[Rep. I. fol. 8.]

Codex membranaceus saec. XIII. duabus columnis scriptus, folior. 41. Continetur:

OVIDII METAMORPHOSEON FRAGMENTUM. Incip. [a lib. II. vs. 343.] ***Nocte dieque uocant asternunturque sepulcro*** cet. Explic. [lib. XII. vs. 288.] ***Terque quaterque graui iuncturas uerticis ictu.*** — Usus est et hoc et antecedente codice ***Jo. Chn. Jahnius*** in Ovidii edit. F

f. Vol. II. tom. I. pag. XXVII.

XLVI.

[Rep. I. 4. 42.]

Codex chartaceus saec. XV. scriptus, litteris cuiusque libri initialibus vario colore artificiose pictis et auratis, caeteris modo caeruleo modo rubro colore pictis, folior. 101, quorum 95 — 101. scriptura vacant. Continentur:

OVIDII FASTORUM LIBB. VI. Incip. ***Tempora cum causis latium digesta per annum*** cet. Explic. ***Annuit alcides Increpuitque lyra.*** Praeterea haec verba subscripta sunt: ***Publij Ouidij Nasonis liber sextus de fastis explicit. Papie die*** XVIJ. ***Februarij.*** 1471. ***IohanNes Löffelholcz de Nuremberga.*** Caeterum olim possessor huius Codicis fuit ***Ioh. Christophorus Wagenseilius***, ut ex emblemate in fronte libri conspicuo apparet.

XLVII.

[Rep. I. 8. 83. c.]

Codex membranaceus in tenui et laevissima membrana accurate scriptus, prima littera initiali picta et aurata, caeteris initialibus caeruleo pictis. Huic codici, qui saeculi XV. est et folia habet 70, quorum 1. a et 70. litteris vacant, insunt:

P. OVIDII NASONIS HEROIDES. Titulus litteris auratis, rubris est caeruleis scriptus: P. OVIDII NASONIS LIBER HEROIDVM INCIPIT. Initium: PENELOPE VLIXI. HANC TVA PENELOPE LENTO TIBI MITTIT VLIXE cet. Explic. [quoniam haec ultima epistola non integra legitur in Cod., versu 12. cf. quae in ed. ***Burmann.*** ad hunc vs. adnotata sunt] ***Quos uereor paucos ne uelit esse mihi.*** [rubro pictum est verbum:] ***vale***; subscriptio: P. OVIDII NASONIS. LIB. HEROIDVM FINIT. — Epistola XV. [***Sappho Phaoni***], quae in nullis fere antiquis exemplaribus apparet, etiam in nostro cod. desideratur. Videtur igitur liber certe ex antiquo exemplari descriptus esse.

In fronte libri [fol. 1. b.] haec verba scripta sunt: ***Illustri Domino Frederico Rostgaard d. d. Chr. Reitzer. d.*** 29. ***Iulii*** 1703. In ipso libri operculo priori verba antiquiore manu scripta leguntur: ***Hic liber est meus*** PALMERINO ***de*** OLIVA.

XLVIII.

[Rep. I. 4. 71.]

Codex membranaceus saec. XII., non ubique bene habitus, in crassa et squalida membrana scriptus, litteris initialibus minio rudi arte pictis, lineis stilo ductis, folior. 63. Continentur haec:

a) [fol. 1. a — 13. a.] ALDHELMI EPISCOPI OCCIDENTALIUM SAXONUM AENIGMATA. Titulus deest. Incip. ***Arbiter etherio iugiter*** (qui regm)***ina sceptra*** cet. Hic primus prologus explic. fol. 1. b. (***Solu***)***ere iam scelerum noxas dignare nefandas.*** Qui (in ed. ***Opp. Aldhelmi*** in ***Max. Bibl. Patr.*** tom. XIII. pag. 23. col. b. et 24. col. a.) hunc prologum excipit ***prologus secundus*** prosa oratione scriptus, is deest in Codice, sed pergitur statim (vid. ed. laud. pag. 24. col. a. D.) ***Altrix cunctorum quos mundus gestat in orbe*** cet. Explic. ***Sciscitor inflatos fungor quo nomine sophos*** [et rubro picta verba:] EXPL. ENIGMATA ALDHELMI POET.

b) [fol. 13. a. et b.] PRECES AD CHRISTUM ***anonymi auctoris***, aliena manu et ut videtur spatii vacui tantum explendi causa scriptae.

c) [fol. 14. a — 15. a.] VERSUS IN LAUDE SOLIS. Ita titulus minio pictus carminis anonymi. Incip. *Dum mundum natura poteſt terramque digarit* (sic) cet. Explic. *Sol noctiſ luciſque decuſ ſol finiſ et ortuſ.* [Vid. infra sub e).]

d) [fol. 15. b — 24. a.] *Anonymi auctoris* QUESTIONES ENIGMATUM RETHORICAE (sic) ARTIS. Incip. *Ego nata duoſ patreſ habere dinoſcor* cet. Explic. *Stupebit ingenti mea percuſſuſ uirtute.*

e) [fol. 24. a — 25. a.] INCIPIUNT VERSUS SYBILLE DE IUDICIO DEI. Incip. *Iudicio telluſ ſudabit maeſta propinquo* cet. Explic. *Sol noctiſ luciſque decuſ ſol finis et ortuſ.* [cf. supra sub litt. c).]

f) [fol. 25. a — 27. b.] MULTA MINORA CARMINA ET EPIGRAMMATA, MAXIME MARTIALIS, v. c. lib. XIII. epigr. 94; XIV. 212; II. 25; IV. 58; cet. Finitur epitaphio illo Virgilii: *Mantua me genuit* cet.

g) [fol. 27. b — 28. a.] OVIDII AMOR. LIB. III. ELEGIA V. Titulus minio pictus: EX LIBRO OVIDII NASONIS DE SOMNO (sic) QUOD UIDERAT. Incip. *Nox erat et ſomnuſ laſſoſ ſubmiſit ocelloſ* cet. Explic. *Fugit et ante oculoſ nox ſtetit alma meoſ.*

h) [fol. 28. b — 31. b.] EIUSDEM EX LIBRO METAMORPHOSEON. ACTEON. IN CERUUM. Ita titulus. Est sectio metamorph. lib. III. a vers. 131—252. Incip. *Iam ſtabant thebae pateraſ iam cadme uideri* cet. Explic. *Ira pharetratae fertur satiata dianae.*

i) [fol. 31. b — 33. b.] CARMINA EUGENII EPISCOPI TOLETANI. Titulus non legitur. Singulorum carminum tituli litteris quadratis rubro pictis scripti sunt [cf. *Opp. Eugenii* in *Max. Biblioth. Patr.* tom. XII. pag. 345. col. a.]: *Oratio Eugenii Toletanae sedis episcopi* [fol. 31. b — 32. a.]; *communiotio* (sic scribitur pro *commonitio*) *mortalitatis humanae* [fol. 32. a.]; *de mentis humanae mutabilitate* [fol. 32. a.]; *de bono pacis* [fol. 32. b., quod etiam inscriptionem habet *uerſuſ eugenii*]; *epiſtola ad eusebium problema* [haec alio loco legitur in ed. laud. pag. 348. col. a. D. et inscriptionem habet *Ad Euſicium Presbyterum*]; *epitafium proprium* [fol. 33. a. vid. ed. laud. p. 347. col. 2. F.];

k) [fol. 33. b — 35. b.] PROSPERI AQUITANICI CARMINA QUAEDAM, quorum inscriptiones huc transscribam. Fol. 33. b.: *De libro prosperi. uersus de uera innocentia* [Vid. *Opp. Prosperi* in *Max. Bibl. Patr.* tom. VIII. pag. 86. col. 2. G.]; *de nominibus* (sic) *diligendis* (ibid.) Fol. 34. a.: *de uera aeternitate* [ed. laud. fol. 87. col. a. A.]; *de patientia dei* [ibid.] Fol. 34. b.: *de uera dei laudatione* [ibid.]; *de uirtute caritatis* [ibid.]; *de ultionibus dei* [ibid.]. Fol. 35. a.: *de finibus bonorum et malorum* [ibid. col. b.]; *de faſtidio spiritali* [ibid.]; *de bono intellectu* [ed. laud. pag. 88. col. a.]; *de carnis cupididate uincenda* [ibid. col. b.].

l) [fol. 35. b — 38. a.] VERSUS QUOS PAULUS DIACONUS COMPOSUIT IN LAUDE LARII LACI. Incip. *Ordiar unde tuaſ laudeſ o maxime lari* cet. Explic. *Spernere ne ueliſ qui legiſ iſta precor.* Hos excipit carmen, cui inscriptio: *epitafion ſophie neptis*, et alia quaedam, quorum tituli: *super sepulcrum domine anste regine; item uerſus in tribunali; item in baſilica sanctae Mariae; item uersus super crucem.*]

m) [fol. 38. b — 62. a.] PSYCHOMACHIA AURELII PRUDENTII CLEMENTIS. Titulus: INCIPIT PSYCOMACHIA. Praecedunt operi hi versus:

Aureliuſ prudenſ uirtutum praelia clemenſ.
Cum uiciiſ cecinit metrica ſcolaſticus arte.

Tum opus ipsum incip. *Senex fideliſ prima credendi uia eſt* cet. Explic. *Aeternum ſolio diueſ ſapientia regnat.* EXPLICIT. *uerſus aurelii prudentiſ clementi.* Inscriptiones singularum partium huius carminis paullum hic illic differunt ab exemplaribus prelo excusis, v. c. ab editione *Weitz.* Hanov. 1613.

n) Denique a fol. 62. b — 63. b. leguntur CARMINA VARIA AUCTORIS NON NOMINATI. Incip. *Dulcis amice uale ualeat tua uita per aeuum* cet. Explic. *Deliciaſ fecli pompaſ grataſque caducaſ.*

XLIX.

[Rep. I. 4. 76.]

Codex membranaceus saeculi XII. cum scholiis marginalibus et interlinearibus, folior. 119., praeter tres parvas membranas, quae scholia continent et insertae sunt inter foll. 11. et 12., 18. et 19., 83. et 84. Continentur:

LUCANI PHARSALIA. Titulus a recentiore manu scriptus: *Lucanus.* Incip. fol. 1. b.: BELLA PER EMATHIOS PLVS QVAM CIVILIA CAMPOS cet. Explic. fol. 119. a.: *Obſedit muriſ calcantem menia magnum.* EXPLICIT LVCANVS FELICITER.

Codex charactere bene sibi constante scriptus est, litteris initialibus simplici arte pictis praeter primam paullo illam artificiosiorem. *Cortio* iudice, qui illo in editione sua usus est, praestantissimus est et primae classi adserendus, vid. ad I. 122. VI. 412. et 473. VIII. 144. Est idem, quem *Weberus* in ed. *Lucani* sigla *b* commemorat; cf. I. 205. 556. II. 311. et ed. *Cortio-Weberian.* pag. XXIII.

L.

[Rep. I. fol. 10. a.]

Codex membranaceus saec. XI. scriptus, rubris inscriptionibus et litteris initialibus, lineis stilo ductis, folior. 92, quorum 92. b. scriptura vacat. Continetur:

LUCANI PHARSALICORUM FRAGMENTUM, a libro III. vs. 643. usque ad finem. Incip. fol. 3. a. *Tradidit in letum uacuoſ uitalibuſ artus* cet. Explic. *Obſedit muriſ calcantem menia magnum.* In duobus prioribus foliis scholia habentur, quae tamen adeo sunt in litura, ut maximam partem legi nequeant. Incip. *Anno ab urbe condita sexcentesimo nonagesimo tertio* cet. Usque ad fol. 44. b. multa habentur scholia marginalia, sed ab eo inde folio rarissima tantum inveniuntur. — Apud *Weberum* hic codex sigla *d* notatus est. Cf. ed. Cortio-Weberian. pag. XXIII.

LI.

[Rep. I. fol. 10. b.]

Codex membranaceus saec. XII. nitide scriptus, litteris cuiusque versus initialibus flavo rubroque colore adpictis, lineis stilo ductis, foliorum 10, quibus continetur:

LUCANI PHARSALICORUM FRAGMENTUM, a lib. I. vs. 44. usque ad vs. 650. Incip. *Multum roma tamen debes ciuilibus armis* cet. Explic. *Seuitiam extremi multorum tempus in unum.*

LII.

[Rep. I. fol. 12.]

Codex membranaceus saec. XI. rubris litteris initialibus, lineis stilo ductis, prisca ligatura lignea, folior. 142, quorum 1. caeteris tertia parte minus est, 142. autem scriptura vacat. Continetur:

STATII THEBAIS cum scholiis ad marginem adscriptis in duobus prioribus libris sat multis, deinceps raris, et glossis interlinearibus. Incip. [fol. 1. b.] *Queritur quo tempore fuit iste statius* cet. Fol. 2. a. opus ipsum exorditur: [*F*]*raternas acies. alternaque regna profanis* cet. Exciderunt in medio libro versus a lib. II. 138. usque ad 156. Explic. *Occidet et meriti post me referuntur honores.* Caeterum singulis libris praeter primum praeposita sunt argumenta Latinis versibus composita.

LIII.

[Rep. I. fol. 12. a.]

Codex membranaceus saec. X. exeunt. folior. 5., quibus continetur:

STATII THEBAIDIS FRAGMENTUM. Incip. a lib. IV. vs. 352. *Gaudia, deiecti trepi das* [sic] *sine mente sine ira* cet. Explic. eiusd. lib. vs. 753. *Agmina nos ferro meritas excindere thebas.* Codicis huius religiose exarati scriptura ita in duas partes divisa est, ut alteram cuiusque folii partem dimidiam textus, alteram scholia, quae larga adscripta sunt, occupent. Praeter scholia marginalia etiam inter lineas scripta leguntur. Scholiastes incip. [ad vs. 354.] *Unanimum dicit quia utrisque deerat uoluntas preliandi* cet. Explic. [ad vs. 752.] *quia frequenter iupiter est argiuarum concubitu delectatus.*

LIV.

[Rep. I. 4. 58. b.]

Codex membranaceus saec. XV. folior. 62, tam male servatus, ut plurima eius pars plane deperierit, litteris adeo deletis, ut plurimis in paginis vix deni versus legi queant. Prima littera initialis picta et aurata est. Continentur:

IUVENALIS SATIRAE. Inscriptio rubro picta, male admodum habita, non potest legi. Incip. *Semper ego auditor* cet. Explic. *Ut leti phaleris omnes et torquibus omnes.*

LV.

[Rep. I. 12. 101.]

M. VAL. MARTIALIS, EPIGRAMMATON LIBRI XV. *Post Hadriani* IUNII *emendationem recogniti: et lectionis varietate doctissimorumque virorum observationibus accuratissimis illustrati* cet. *studio et opera* IOSEPHI LANGII CAESAREMONTANI. Argent. CIƆ.IƆ. XCV.

Adscriptae sunt huic libro notae et collationes *Petri Scriverii* et *Hugonis Grotii*; in fine adduntur epigrammata omissa. In fronte libri haec scripta leguntur: *Ex Biblioth. et à manu Petr. Scriverii et Hugonis Grotii Amstel.* 1673. *m. Aug. F. B. Carpzov.*

LVI.

[Rep. I. fol. 35. a.]

Codex chartaceus saec. XVI. folior. 92, quorum 1. b. 11. b. 12. b. 18. b. 26. b — 28. b. 29. et 48. b — 92. scriptura vacant. Fuit hic liber olim in bibliotheca *Z. Conradi ab Uffenbach*, sed in huius catalogo nihil de eo relatum invenitur. Etiam *Gisbert. Cuperus* et omnium primus *P. Villerius*, ex huius vero donatione *P. Winghe*, ut auratis litteris impressum legitur in priori libri operculo, eum possedit. Foll. 1. a. et 29. a. litterae scriptae sunt: *L. L. D. C.* 1694. Continentur haec:

a) [fol. 1. a — 18. a.] EPIGRAMMATA ET EPITAPHIA ANTIQUA *iucundissima quaeuis et lectu dignissima.* Ita titulus. Sed adscripsit, nisi omnia me fallunt, *Uffenbachius* haec: *cum figuris nitidiss. collecta atque explicata a Petro Villerio Canonico et Cancellario Tornacensi, Iusti Lipsii amico. vid. Catal. Biblioth. Illustris Gisb. Cuperi cujus olim fuit hic liber fol.* 280. *num. 7. et 8. vid. etiam in fine diss. de cruce Christi ubi Villerius nomen suum his litteris P. W. adscripsit.* Adpicta sunt variis coloribus sepulcra, urnae et vascula. Incip. EPITAPHIVM ROMAE. *Semicapri quicunque subis sacraria templi* cet. Explic. *et munition de . . . . fort antique.*

b) [fol. 19. a — 24. b.] VARIA SIGNA ET HERMAE, *cum explicatione eiusdem P. Villerii.* Incip. *Subsequentia signa et herme eruta sunt plereque in agro Sanctorum et in confiniis veteris Asciburgi, collecta asseruataque quondam a Comite Nuenario Meursii domino, ubi situs pagus Asburg* cet. Explic. L. VERLII. L. F. SALVTARIS.

c) [fol. 25. a — 26. a.] *Epitaphes françois et Latins modernes.* Incip. *Epitaphe d'un Lieutenant Excorilinguinatifeur. Dessoubes ce tumule est jacent* cet. Explic. *Et breuis est tumulus et breue . . . . habe.*

d) Inter foll. 28. et 29. habetur hoc opus typis descriptum: *Inscriptiones vetustae totius fere orbis per Petr. Apianum Mathemat. Ingolstad. et Barptholomeum* [sic] *Amantium Poetam collectae. Ingolstadii* 1534.

e) [fol. 30. a — 33. b.] *Notae in numos argenteos Q. Pomponii Muse.* Incip. *Musa dextra clauum, sinistra personam tenens* cet. Explic. *posteris tradiderunt halteris figuram.*

f) [fol. 34. a — 35. b.] *De crucis dominicae figura ex epistola Antonii Morillonii scripta ad Lindanum Theol. et huius responsio.* Incip. *Eius occasionem gaudeo nunc datam* cet. Explic. *alligatum fuisse, non tamen brachia.*

g) [fol. 36. a — 38. b.] *Pro vulgari quadrangula crucis Christi figura apologia P. Villerii.* Incip. *non mirum videri debet* cet. Explic. *prius in eo capitulo crimen.*

h) [fol. 39. a. et b.] *Qua parte diei crucifixus fuerit eiusd. Villerii dissertatio.* Incip. *Callistus 3. Pont. Max. precationibus* cet. Explic. *sine hora 3. postmeridiana.*

i) [fol. 40. a — 48. a.] *Discours de la peinture et sculpture tiré et translaté des vies des peintres Italiens escrites par Georgio Vasari.* Incip. *Je ne doubte point que presque* cet. Explic. *plus largement qu'il na . . . .*

LVII.

[Rep. I. 8. 94.]

Fragmenta poetarum veterum Latinorum, quorum opera non extant: ENNII, ACCII, LUCILII, LABERII, PACUVII, AFRANII, NAEVII, CAECILII, *aliorumque multorum: undique a Rob. Stephano summa diligentia olim congesta: nunc autem ab Henrico Stephano eius filio digesta, et priscarum*

quae in illis sunt vocum expositione illustrata: additis etiam alicubi versibus Graecis quos interpretantur. Excudeb. Henric. Stephanus M. D. LXIIII. Pagg. 433 typis exarata et foll. 12. manu scripta.

In titulo libri haec leguntur scripta: „Liber hic fuit Magni Iurisconsulti Dionysii Gothofredi, qui sua manu propria adnotavit, quicquid in margine scriptum legitur. Interspersa nonnullibi manus Iacobi Gothofredi Dionyf. Fil." Primum folium eorum, quae adnexa sunt, manu scriptorum, continet epigrammata *Luxurii* poetae [qui Carthagine floruit sub Thrasimundo Vandalorum Rege] descripta e cod. MS. qui fuit in bibliotheca Salmasii. Folia 2—12. a. continent indicem in librum.

LVIII.

[Rep. I. 4. 36. b.]

Codex membranaceus catenatus, saec. X. folior. 272, quorum 184. b. vacuum et 192. recisa aliqua marginis parte ita laesum est, ut aliquot notae deperierint. Continentur:

Mauri Servii Honorati Commentarii in Virgilium, *cum scholiis marginalibus et interlinea* ' a. Incip. INCIPIT EXPLANATIO SERVII GRAMMATICI. IN BVCOLICON ET GEORGICON. [BU]KOLICA VT *ferunt dicta sunt ΑΠΟΤΟΝ ΒΟΥΚΟΛΩΝ*· [hic satis magna spatia relicta sunt inter verba *ferunt* et *dicta*, et inter *sunt* et *ΑΠΟ*,] quo posteriore loco vulgo verba leguntur: *a custodia boum, id est —*] *Precipua enim sunt apud rusticos boum. huius autem carminis origo varia est.* cet. Explicit Commentarius in Bucolica [fol. 30. b.] *quamvis unam solum modo probare possimus habitatam.* Nam in quae vulgo verba desinit haec pars commentarii [vid. ed. Paris. 1600. pag. 57. D.] *quamvis alii dicant, ideo eum etiam capellarum se memorasse pastorem, quod apud nonnullos de capris propter habundantiam lactis vel foetuum, maior fructus putetur, ut ipse ait, Densior hinc mulctra h. l. c. l. Et item, quo minor est illis curae mortalis egestas* — haec in nostro Codice non leguntur, sed [fol. 29. b.] verba his praecedentia leguntur: *se voluit esse principem in scribendis bucolicis.* Sed alia verba sequuntur per tres paginas; incip. DE VIRGILIO *tria genera poematum sunt* cet. usque ad verba iam supra laudata: *possimus habitatam.* — Tum INCIPIT LIBER PRIMVS EXPLANATIONVM GEORGICON [fol. 31. a.] VIRGILIVS IN OPERIBVS DIVERSOS SECVTVS EST POAETAS. HOMERVM. *In eneide. quem licet longo intervallo* cet. Explic. *Que si ponatur in fine uitiosum.* Incip. INCIPIT LIBER. II. HACTENVS ARVORVM CVLT. ET. S. C. MIRE ITERAVIT ILLVM VERSVM QVID FACIAT *letas segetes* cet. Explic. *ut etiam in prima huius carminis parte memoravimus.* INCIPIT LIBER TERTIVS. TE QVOQVE MAGNA PALES. INVOCAT DEAM PABVLI DICTVRVS DE *Animalibus* cet. Explic. *Sacer ignis. quem greci e panno conuocant.* INCIPIT LIBER QVARTVS. PROTINVS AERII MELLIS CAELESTIA DONA EXSEQUAR; RETHORICE DIC *de minoribus rebus magna* cet. Explic. *a se scriptarum rerum executus est titulum.* EXPLICIT LIBER QUARTUS. AMEN: OTRIRI S. — Fol. 73. a. INCIPIT LIBER PRIMUS AENEIDOS. IN EXPONENDIS AVCTORIBVS HAEC CONSIDERANDA SVNT cet. Nam a quibus verbis vulgo orditur commentarius in Aeneidem [vid. ed. l. pag. 165. C.] *ARMA. Hic requiritur cur ab armis Virgilius coeperit — arma quibus in bello utimur* — illa in nostro Codice pag. demum 73. b. ult. sequuntur. Explic. *dido cognouit ex Teucro.* INCIPIT TRACTATVS LIBRI SECVNDI. CONTICVERE OMNES; *quia supra dixit sit* cet. Explic. [vid. ed. l. *var. lectt.* pag. 55.] MONTEM. *ut ostendit in VIIII. idam significat.* LIBRI. III. TRACTATVS INCIPIT. SECVNDVM INTERROGATIONEM DIDONIS. POST INSIDIAS GRECORVM ET CA*sus suorum* cet. Explic. *in sexto marcelli citum deflet interitum.* INCIPIT LIBER QUARTVS. FELICITER. *Appollonius argonauticas scripsit et in tercio inducit amantem medeam* cet. Explic. [fol. 150. b. lin. 27.] *sed aure omnia discerpunt.* Tum sine ulla notatione [nisi quod a secunda manu in margine verba adscripta sunt: LIBER IIIJ. EXPLICIT QUINTUS INCIPIT] eadem linea liber quintus incip. *Interea dum fletur aut sepelitur dido et hoc sermone librum ut solet* cet. Explic. *Obuertunt pelago. proras tunc dente tenaci.* INCIPIT LIBER SEXTVS FELICITER. TOTVS QUIDEM UIRGILIUS SCIENTIA PLENUS EST. *in qua hic liber* cet. Pergitur usque ad verba fol. 184. a. ultima [ed. l. pag. 440. litt. B.] *immemores vel preteritorum vel futurorum Dixerat anchises.* Tum fol. 184. b. vacuum est, sed fol. 185. a. sine ulla lacuna, vulgatae certe lectionis [vid. ed. l. pag. 440. litt. D.] pergitur: *antedicta de reuersione animarum* cet. Explic. *Nam caiete. nondum dicebatur.* INCIPIT LIBER SEPTIMUS VT ET IN PRINCIPIO DIXIMVS. IN DUAS PARTES *hoc o pus diuisum est;* cet. Explic. *Staciu. lernaeam iacit ille trabeam;* INCIPIT TRACTATUS LIBER OCTAUI: VT BELLI SIGNUM LAURENTI TURNUS AB ARCE EXTULIT: APUT MA*iores nostros* cet. Explic. RERUM. *futurarum. que nondum fuerunt;* FAMULQ. GLORIAM. NEPOTVM. *Posterorum;* explic. liber VIII. [vid. ed. l. pag. 532. C.] INCIPIT TRACTATUS LIBRI IX. ATQUE EA DIVERSA POENITUS DUM PARTE GERVNTUR. *In hoc libro mutatio est rerum omnium* cet. Explic. [vid. ed. l. pag. 571. D.] omissis aliquot vulgatae lectionis verbis: *ut maior aenea gloria servaretur.* INCIPIT TRACTATUS LIBRI DECIMI. PANDITUR INTEREA *Domus omnipotentis olymphi. secundum poeticum morem hoc dicit* cet. Explic. *ut una eademq; via sanguisque animus. Q. S.* INCIPIT LIBER XI. *Oceanum interea surgens aurora reliquit; more suo pretermisit noctis descriptionem.* Explic. *quia et qui tuentur. et qui obsident vallare dicuntur.* INCIPIT XIJ. FELICITER. *Turnus ut infractos. postquam turnus bella defecisse videt latinos antea semper infractos* cet. Explic. *cum quo adhuc habitare naturae legib. poterat; sic homerus;* [Versus Homerici Ψυχὴ δ' ἐκ ῥεθέων πταμένη Ἄϊδόσδε βεβήκει Ὃν πότμον γοόωσα λιποῦσ' ἀδροτῆτα καὶ ἥβην desiderantur] EXPLICIT EXPOSICIO SERUII GRAMATICI IN BUCOLICON ET I.... GEORGICON ATQ. AENEADUM.

LIX.

[Rep. I. 4. 70.]

Codex membranaceus saec. XIV. in tenui membrana litteris minutissimis eleganter scriptus, olim, ut emblema priori libri operculo infixum docet, bibliothecae *Ioh. Christophori Wagenseilii* adscriptus, formis quaternis minoribus, folior. 51, quorum 1. vacuum. Continentur:

a) [fol. 2. a — 13. b.] Scholia in Terentium. Titulus deest, nisi quod fol. 2. a. verba recentioris manus legun-

tur: *tractatus super therentium.* Incip. *Maximiani* (?) *in hoc opere eſt ſenectus* cet. Explic. *dicitur duruſ nolenſ flecti. tanto.* Finis deest. A fol. 12. b. duabus columnis atramento pallidiore scribitur.

b) [fol. 14. a. dimid.] Quaedam de Aenea, *auctore non nominato.* Incip. *Dardanus ex ioue et electra filia athlantiſ natus* cet. Explic. *submiſſus. in celum eſſe creditur.*

c) [fol. 14. b — 41. b.] Scholia in Virgilii Aeneidem. Titulus deest, nisi quod a seriore manu profecta verba fol. 14. b. leguntur: *Excerptum Virgilii eneydos.* Incip. *Auctor iſte patre natus uirgilio. maia matre idibus octobriſ.* cet. Explic. *habitare potuit, ut in homero legimus.*

Fol. 2. a. a manu recentiore legitur: *Claudii . . . . . ii Curia monch praeſidis.*

Fol. 2. b. leguntur, item a manu recentiore: *Iste declarationes Terentii ſunt magistri zamboni de* (*vel des?*) *pre.* [An forte hic est *Zambolus de Primolis* (*Primapars*), iurisconsultus, qui circa annum 1167. cum tribus aliis consulibus *Gubio* urbi eiusque agro praeerat?]

LX.

[Rep. I. 4. 71.]

Codex membranaceus saec. XII. folior. 55. Continentur:

Glossae in Martianum Capellam. Desunt titulus, initium et finis. Incip. *Sapientia et ineloquentia prodeſi ſemper nunquam obeſi* cet. Explic. *grauat fata ſucci dentiſ oſiriſ.* —

In primo libri folio verba a recentiore manu profecta leguntur: *Monasterii S. Vdalrici Augustae. Gottfr. Chrn. Goetzius* in programmate, quo *bibliothecam Senat. Lips. bonae menti dedicandam atque aperiendam fore indicit* (Lips. 1711.) pag. 28. haec de illo Codice scripsit: „Anecdotorum, inquit, catervam augent *glossae latinae in* Marcianum Capellam membranaceae, in principio tamen uno folio truncatae, quae, num eaedem censeri debeant cum iis, quas Labbeus (Biblioth. MSS. p. 45. et 306.) citat, vel sub nomine *expositionis* Scoti *Erigenae* laudat, tuto hariolari non licet. Id liquido satis constat, Scholiasten ibi nobis sisti, et Mythologia antiqua, et Philosophorum veterum placitis haud proletarie imbutum."

LXI.

[Rep. I. 4. 83.]

Codex chartaceus saec. XVI. exeunt. scriptus, folior. 30. Continentur:

Emendationes. in. Pomponi. Porphyrionis. commentarios. ad. Horatium. ex. cod. antiquissimo Fulvi. Versini. Romae anno. D. CIↃ.IↃ.LXX. mense. Novemb. *Numeri reſpondent editioni Baſilienſi Henrici Petri anno D.* M.D.LXX. Ita titulus huius Codicis. Praeterera in titulo possessor, cuius nomen tamen nescitur, haec adnotavit: „Hae emendationes descriptae sunt e manuscripto bonae notae, quem Cl. Puteani fuisse non vanis conjecturis colligi potuit, cujus scripturam magna religione imitari visum fuit, adeo ut ne apex quidem me sciente immutatus sit." Incip. pag. 2. a.: *In v. cod. principio ſic eſt, Pomponi Porfurionis commentum in Horatium Flaccum ad Maecenatem* cet. Explic. fol. 28. b.: 463. 12. *de convivio facta. Finis.* Accedunt: fol. 29. *Index auctorum, quorum testimonio Porphyrion in commentariis in Horatium usus est;* et fol. 30. *Auctores quorum teſtimonio Acron in commentariis Horatianis utitur.* Utrumque folium formae est maioris, quam cetera.

LXII.

[Rep. I. 4. 53.]

Codex membranaceus saeculo XI. exaratus, litteris initialibus rubro pictis, cum glossis interlinearibus et paucis in margine notatis, lineis stilo ductis, folior. 11. Continetur:

Strabi Galli Hortulus. Titulus a manu secunda, sed antiqua adscriptus hic est: *Strabi Galli Poetae et Theologi Hortulus Ch.* [an *Chunradus?*] *peutinger adnotauit.* Praepositum est argumentum atramento scriptum, sed rubro adpictum: *De cultura hortorum* 1. *Difficultaſ aſſumpti laboriſ.* 2. cet. Ubi ipsum opus incipit, legitur inscriptio DE CULTURA HORTORVM. Incip. PLVRIMA TRaNQVILLE *cum* SINT INSIGNI*a* VIT*ae* *Non minimum eſt ſi quiſ* cet. Explic. [fol. 10. a.] *Hoc pater. hoc natuſ. hoc ſpirituſ annuat almus;* Fol. 10. b. et 11. a. alia, sed antiqua manu quaedam adscripta sunt: *a*) DE SPECIEBVS RESINAE. Incip. *Aloen in india atque arabia* cet. Explic. *calſactoria eſt.* *b*) DE VENTIS. Incip. *Ventuſ est aer commotuſ* cet. Explic. *nomina diuerſa ſortitur.* *c*) ORDO VENTORVM XXVII. Incip. *Ventorum IIII. cardinaleſ ſunt.* Explic. *altanuſ inpelago.* f *d*) DE TONITRUIS. Incip. *Tonitrua dantur ex fragore nubium* cet. Explic. *diſploſa emittit;* *e*) DE FVLMINIB. Incip. *Fulmina nubium attritu* cet. Explic. *tardiuſ audiri.*

LXIII.

[Rep. I. 4. 52.]

Codex membranaceus saeculo XIII. rudi arte in crassa et lurida membrana scriptus, folior. 88, quorum 9. chartaceum est ac novissime a recentiore manu in lacunam supplendam scriptum, cum scholiis et inter versus et ad marginem scriptis. Habentur in hoc Codice:

Galteri Alexandreidos libri X. Fol. 1. a. legitur *praefatio,* quae in ed. Ingolstad. a. M.D.XXXXI. fol. 5. a. habetur, quamquam ab hac admodum differt. Initium huius praefationis sunt verba: *Moris est uſitati cum in auribus multitudinis* cet. Eadem fol. 1. b. repetita legitur. Tum sequitur *argumentum*, quod in eadem illa editione habetur, et incip. a verbis: *Primus ariſtotelis imbutum nectare ſacro* cet. Alexandreis ipsa fol. 2. a. ita incipit: *Geſta duciſ macedum totum digeſta per orbem* cet. Explic. *Gloria guillermy* (sic) *nullum moritura per evum.* Sub finem codicis picta est charta aliqua geographica, quae imaginem terrae repraesentat.

LXIV.

[Rep. I. 4. 73.]

Codex membranaceus saec. XIV. eleganter nitideque scriptus cum multis glossis interlinearibus et marginalibus antiquioribus et recentioribus, textu ipso tertiam modo paginae partem occupante, litteris initialibus rubro caeruleoque pictis, folior. 78, quorum 1. maximam partem vacuum est. Continetur:

Vetus auctor [Everardus] de dictionum significationibus et significationum differentiis. Titulus deest, sed auctor ex iis versibus cognoscitur, qui in fine libri legun-

f (Vgl. Versus de XII ventis Tranquilli phy[sici], von Oehler aus einer belgischen Handschr. dem Rheinischen Museum mitgetheilt, 1841. 1. Hft. pag. 130 sqq.)

tur. Praefatio prosa oratione scripta incip. *Quoniam ignorantie nubilo turpiter excecati quidam imperiti fatuitatem exprimentes asininam chimerinas ymaginantes statuas nescio quid inopinabile sonpniantes. dictionum discrepantiam matmonio* (sic) *non legali . . . . nullatenus coherenti copulant: concinne Succurrendum opinioni eorum et consulendum fore existimaui.* cet. Opus ipsum incip. fol. 2. b. a verbis: *Est proprie meta trans grece formatio plasma* cet. Explic. *Verbaque cum motu sibi iungunt diptota . . .* Tum leguntur hi duo versus:

Explicit eurardi grecismus nomine christi
Qui dedit alpha vel o sit laus et gloria christo.

Tum linea interposita sequuntur tres alii versus, sed membrana tam male habita est, ut non nisi paucissima eorum verba legi queant. Hos excipiunt denique verba: *Deo gratias Amen* M⁰ CCC⁰ XXXV⁰. — De auctore, Eberhardo Betuniensi, eiusque Graecismo, cf. Polic. Leyser hist. poet. med. aev. pag. 795.

LXV.

[Rep. I. 8. 99.]

Codex membranaceus saec. XV., qui fuit olim in bibliotheca *Ioh. Christophori Wagenseilii*, cuius emblema in fronte libri conspicitur. Folior. est 24, quorum 1. 23. b. et 24. vacant scriptura. Inest:

Anonymi auctoris [Lepidi *comici veteris* perhibetur in ed. Ald. Manutii, Lucae 1588. 8.] Fabula s. comoedia Philodosos. Incip. *Prologus.* [N] *On diu temporis preiuit* cet. Explic. *hoc meo bono plaudite. Philodosos Explicit fabula.* — In prologo [fol. 2. a.] auctor dicit, *se hac viginti annorum suorum aetate hanc ineptius scripsisse fabulam.* De hoc opere *Ebertus* lex bibliogr. no. 11881. haec scripsit: „Dieses in Prosa geschr. Stück ist keineswegs von einem alten Römischen Dichter, sondern von C. (Marsuppini) Aretinus († 1453.) geschrieben, unter dessen Namen es in Alb. Eyb margarita poet. angeführt wird. Weniger wahrscheinlich legt es Roscoe in Lr. Medicis Leben dem Leo Bt. Alberti bei. Auszüge daraus in Beloe anecdotes V, 263. 55."

LXVI.

[Rep. I. 8. 100.]

Codex chartaceus saec. XVII. folior. 38, quorum 1. b. 16—38. vacua sunt. Continetur:

Ioannis Bonefoni Arverni Poetae venustissimi Basia. *Communicata ex Musaeo Lingelshemiano.* 1674. *et propter genium amoenitatis descripta.* Ita titulus, qui fol. 1. a. legitur. Incip. *Se ab amore revocari non posse. Ad Iac. Guellium. O Guelli iuvenum eruditiorum* cet. Explic. *Sic erit immitis semper ut augat amor.* Quis illa carmina descripserit, non constat.

LXVII.

[Rep. I. fol. 18. a.]

Codex membranaceus saec. XIV. in Italia exaratus, lineis stilo ductis, litteris initialibus modo caeruleis modo rubris, aliquibus etiam in initio singulorum librorum auratis et vario colore distinctis, notis inter lineas et in margine a recentiore manu adscriptis. Fuit hic codex olim in bibliotheca *Ioann. Aug. Ernestii*, cuius etiam nomen ab ipso scriptum fol. 2. a. in margine inferiore legitur. Folio sunt 153, quorum 1. et 153. scriptura vacant. Continentur:

Ciceronis epistolarum ad Familiares libb. I—VII. et IX—XVI. Nam lib. VIII. plane omissus est, vid. fol. 67. b. Incip. *Ego omni officio ac potius pietate erga te satisfacio omnibus* cet. Explic. [fol. 150. a.] *si te ueniens in medio foro uidero dissuauiabor. Me ama.* Adduntur ab hoc inde folio duae *Bruti* epistolae, altera ad Atticum [incip. *Scribis mirari ciceronem* cet.], ad Ciceronem altera [incip. *Particulam literarum tuarum quas misisti octauio* cet.]. Post folium 31. [quod disinit in verbis lib. III. ep. 10. exeunt. *Sed hec hactenus.*] magna est lacuna; nam fol. 32. pergitur verbis [lib. IV. ep. 12. med.] *in bonis* [sic] *dominatur uisum est faciendum* cet. Accurate hunc codicem iam contulit *Traug. Fred. Benedictus* in ed. epp. ad famil. vid. eius praefat. pag. XIII—XVI. Hic quae de eo retulit, huc adscripsi. „Hunc librum, inquit, quem Ernestius ceteris quos consuluit antiquiorem et seculo decimo aut undecimo scriptum esse affirmat, propterea imprimis conferendam censui, quia multis locis, ubi magna et memoratu digna lectionum varietas Ciceronis verba perturbat, nullam eius mentionem iniecit. — Deinde etiam varia in illo Codice aliter leguntur, quam quidem Ernesti in notis suis affirmabat." Multis eius rei exemplis in medium prolatis pergitur ita: „Quae quidem loca evincunt, non supervacaneam fuisse repetitionem codicis illius, quem in notis meis *Lipsiensem* appellavi, investigationem, et si quis ea accuratius inspexerit, non raro elegantes Ernesti emendationes et coniecturas hac occasione prolatas reperiet, ut facile ignoscendum sit illi subtilissimo Ciceronis interpreti, si in tanta variarum lectionum multitudine oculorum aciem interdum vera illius codicis lectio latebat. Eundem librum a manu secunda varie interpolatum esse, Ernesti iam adnotavit, sed haec animadversio inprimis vera est de decem libris prioribus, neque tam crebro in reliquis libris interpolatio locum habet. Graeca, spatio plerumque relicto, omittit, sed interdum etiam continuo ordine verba latina se invicem excipiunt, ut nullum vocabuli omissi vestigium appareat, ut Ep. XXVI. et Ep. XXVIIII. libri VII., Ep. VII. libri XIIII. etc. Peculiare etiam huic libro vitium est, ut sub finem singuli versus vocabula saepe dividat, qua parte ea dividere non liceret, ut *q—uin*, pro: *quin; n—ulla*, pro: *nulla* — et quae sunt alia, quibus falsae lectiones facile oriri possunt. Scripturae compendia plerumque omittit, sed interdum notae satis obscurae, ut *l'* pro *vel* — *a'* pro: *aut* — occurrunt. Videatur Ep. IIII. lib. X., Epist. XVI. lib. VIIII. et Epist. VIII. lib. V. — Ad calcem quarundam epistolarum, ut: Ep. XII. et XIII. libri XVI. additum legitur: *Oliua bella*; quae verba, quia non sunt Ciceronis, forte a librario lepido adiecta sunt ad locum domicilii indicandum. Quod denique aetatem illius codicis attinet, quem Ernesti decimo aut undecimo seculo adnumerat, varia quoque dubitatio, quominus illam sequerer sententiam, me impedivit. Saepe enim lectiones codicum minus antiquorum profert et cum correctionibus interpretum in antiquis editionibus potissimum obviis conspirat. Porra litteram (i) saepe puncto notatam prima manus scripsit, ut: in Epist. XXXIIII. libri XII. atque in aliis multis, quod certe antiquitatis tam venerandae documentum non praebet. Ceterum lectiones quoque elegantes, antiquas et maxime probabiles huic codici inesse, etiam ex iis, quae in notis afferam, magis apparebit." — Haec *Benedictus. Ernestius* hunc codicem commemoravit part. II. *praefationum et notar. ad Ciceronis Opp.* [ed. Hal. 1807.] p. 5., sed quae de aetate, quo codex exaratus videatur, scripsit, in iis profecto plane erravit.

LXVIII.
[Rep. I. 4. 41.]

Codex membranaceus saec. XIII. satis accurate scriptus, litteris singulorum librorum initialibus rubris, formae oblongae, folior. 47, quorum 47. b. scriptura vacat. Continentur:

SALLUSTII BELLUM CATILINARIUM ET IUGURTHINUM. Illud legitur a fol. 1. a — 15. b, hoc a fol. 16. a — 46. a. Incip. JNCIPIT LIBER SALVSTII. PM. OMNIS *homines qui ſeſe ſtudent praeſtare ceteriſ animalibus* cet. Explic. *ſpeſ atque opeſ in illo ſite* SVNT :. *Explic. Lib. Salustii* :. Praeterea subscripti sunt hi versus:

Si cupiſ ignotum iugurthe noſcere letum.
Tarpeii rupiſ pulſuſ adimaruit. [sic]

Sequentia ab aliena manu videntur profecta:

Hiſtorie ſcriptor negat aſt oroſiuſ iſtud.
Carcere nam nectuſ. ſed ſic pro crimine fertur.

Foll. 46. b. et 47. a. mappa geographica in usum historiae de bello Iugurthino et Labyrinthi delineatio habentur. — Caeterum hic codex videtur ex auctione *Godofr. Sellii*, Lipsiae 1737. habita, ad bibliothecam nostram accessisse. Cf. Catal. *Sellii*, Append. I. pag. 123. num. 250.

LXIX.
[Rep. I. 8. 91.]

Codex membranaceus saec. XV. non ineleganter scriptus, cum collationibus aliorum Codd. margini adscriptis, pictis et auratis litteris initialibus, lineis stilio ductis, inscriptionibus subscriptionibusque minio pictis, litteris capitum initialibus rubris (fortasse eo consilio, ut spatio parceretur) non stantibus, sed directis, [v. c. *postquam ut dixi* cet. vel: *Est locus in carcere* cet.]. Manipulis octonorum foliorum inscripti sunt custodes. Insunt huic Codici, qui foliorum est 82, haec:

a) [fol. 1. a — 57. a.] SALLUSTII CRISPI BELLUM CATILINARIUM ET IUGURTHINUM. Illius inscriptio fol. 1. a. legitur: INCIPIT : LIBER : SALuSTii D' KATiLiNE CONIVRATiONE. Incip. OMNIS *hominеſ: qui ſtudent ſe ſe praeſtare* cet. Explic. fol. 19. a. *luctus atque gaudia agitabantur* [et rubris litteris:] EPLiCiT KATiLiNARiVS FELiCiTER ... *DiLit.* Fol. 20. a. [nam 19. b, quae pagina litteris vacat, insignia quaedam heraldica rudi arte picta sunt] incip. *Bellum Iugurthinum.* Titulus rubro pictus: INCiPiT PLoGusSALVSTiI LiBRI IVGVrTiNi. Incip. *FALſo queritur de natura ſua genus humanum* cet. Explic. *opes Ciuitatis in illo ſite ſunt.* EPLICIT FELiCITER.

b) [fol. 57. b — 58. b.] SALLUSTII INVECTIVA IN CICERONEM. Titulus rubro pictus hic est: CRISPI SALVSTII INUECTIUA INCIPIT IN M. TVLLiVM CICERONEM FELiCITER. Incip. TR*Auiter* [sic] *et iniquo animo maledicta tua paterer* cet. Explic. *neque in hac neque in illa parte fidem habenſ.* EXPLICIT SALVSTII IN. MarCVM TVLLiVM CICERONEM JNVECTIVA.

c) [fol. 59. a — 62. a.] CICERONIS IN SALLUSTIUM INVECTIVA. Titulus ruber hic est: INCIPIT CICERONIS IN. SALVSTIVM INVEC. Incip. EA *Demum magna uoluptaſ eſt criſpe Saluſti* cet. Explic. *ſi qua ego honeſte affari poſſim.* [Et rubro picta verba:] *Explicit* (*a*) *Cicerone in Saluſtium inuectiua.* Fol. 62. b. vacat scriptura.

d) [fol. 63. a — 82. b.] CICERONIS ORATIONES CATILINARIAE IV, *quarta tamen non integra.* Titulus rubro colore pictus hic est: INCIPIUNT INUECTIUE CICERONIS IN KATILINAM FELICITER. Prima oratio incip. fol. 63. a. QU*ouſque tandem abutere* cet. et pertinet usque ad fol. 69. a., altera incip. fol. 69. a. et desinit fol. 75. a., tertia orditur a fol. 75. a. et patet usque ad 81. a., quarta denique habetur foll. 81. et 82. et desinit in verba cap. V. (§. 9.): *poſtulabat. ſententiam. tanquam obſidem ...*

LXX.
[Rep. I. fol. 1.]

Codex membranaceus saec. XIV. eleganter et perspicue in duabus quas dicunt columnis exaratus, inscriptionibus rubris, litteris singulorum librorum initialibus pictura et auro insignibus ornatus. A fol. 123. a. etiam singularum sectionum litterae initiales modo rubro modo caeruleo colore pictae sunt. Picturae satis elegantes habentur etiam foll. 1. a. 80. a. et 150. a. Hic liber, quem cum aliis codd. collatum esse lectiones margini a recentiore manu passim allitae declarant, constat foliis 203, quorum 1. 79. et 203. scriptura vacant. Continentur:

TITI LIVII HISTORIAE, a principio [incip. enim: *Facturusne ſim opere precium* cet.] usque ad lib. XL. cap. 12. §. 15. verba: *ut quem vellent imponerent macedonie regem.* Titulus minio pictus hic est: *Titiliuij patauini hystoriographi Incip. lib. j. ab urbe condita.* — Commemoravit hunc codicem, quo etiam *Kreyſsigius* usus est, *Godofr. Chn. Goetzius* in progr., quo bibliothecam nostram publicis usibus dedicandam fore indixit (a. 1711.) pag. 27.

LXXI. et LXXII.
[Rep. I. fol. 11. b.]

Codex membranaceus in forma maxima, ipso saeculi XV. initio absolutus, ligatura holoserica rubra et ora deaurata insignis, nitidissime scriptus et [maxime in initio cuiusque libri, ubi totus margo folii egregie picturatus est] multis figuris iisdemque pulcherrimis aurum et varios colores habentibus, litteris denique initialibus pictis et auratis belle ornatus, ita ut inter splendidissimos bibliothecae nostrae Codd. referendus sit. Constat duobus voluminibus, quorum scriptura in duas columnas divisa est. Picturae summa diligentia et dexteritate factae et Hollandicam pingendi rationem redolentes novem habentur: Vol. I. fol. 1. a. 137. b. 253. a. 336. b. Vol. II. fol. 1. a. 69. a. 121. a. 186. b. 270. a. Folia, quae librarius ipse rubris numeris notavit, in I. Vol. sunt 404 praeter unum, quo continetur *table des chapitres*, in II. Vol. 386 praeter tria, quibus iisdem legitur *table des chapitres.* Continentur:

VALERII MAXIMI FACTORUM DICTORUMQUE MEMORABILIUM LIBR. IX. cum versione Gallica et notis Gallicis *Simonis de Hesdin.* Volumen prius fol. 1. a. incip. *Cy commence la table des chapitres du premiere volume de Valerius maximus contenant quatre livres translate de latin en francois par maiſtre ſimon de hesdin docteur en theologie et religieux de saint Jehan de Jherusalem* cet. Tum post indidem opus ipsum incip. [repetita eadem inscriptione] *La briefuete et fragilite de ceste douloureuse vie et la constance* cet. Haec usque ad fol. 2. b. pertinent, ubi Latina incipiunt: *Urbis Rome exterarumque gentium facta simul ac dicta* cet. Explic.

il nest chose plus inique que amer peccune. Et icy fine le IIIIe livre. Subscriptio haec est: *Cy fine le premiere volume de Valerius maximus contenant quatre livres avec les declarations et additions faictes par maistre simon de hesdin docteur en theologie et frere de saint Jehan de Jherusalem.* — Alterum volumen [tribus prioribus foliis praemissa capitum tabula, *table des chapitres*] incip. *Liberalitati quas aptiores comites quam humanitatem et clementiam dederim* cet. Explic. *La veille monseigneur saint un chiel larchangele. Cy fine le IXe et dernier livre de Valere le grant.* — Hoc opus ita est institutum, ut primum scripta sint textus verba, maiusculis illa litteris picta; deinde sequuntur eadem verba in Gallicum sermonem versa; denique scriptae sunt notae Versa verba inscriptionem habent *Translateur*, notae *Acteur*. Quomodo in textu Gallice faciundo versatus sit interpres, ipse indicavit in praefatione operis. Ita enim Vol. I. fol. 2. a.: „Il est a savoir," inquit, „que mon intention nest pas ne ne fut ont, ques de translater ce livre de mot en mot. Car ce seroit ainsi comme impossible de le translater en telle maniere — et pour ce est mon entente de le translater de sentence a sentence." — Auctor videtur opus suscepisse in gratiam Caroli V. Gallorum regis, sapientis cognomine nuncupati, qui anno 1380. obiit. Nam in eodem illo prooemio [fol. 2. b. col. a. sub fin.] ita: „Je viens," inquit, „a la translation du latin. et premierement du proheme, en requerant la grace et layde de dieu et de la benoite vierge marie. Ausquelz je regiers de tresbon cueur que je puisse ceste euvre faire. Especialement en telle maniere quelle soit plaisant et prouffitable a tresnoble tres puissant tresexcellant et tressage Charles par la grace de dieu Roy de france et le quint de son nom En lhonner et reverence du quel aprez dieu jay entreprenis ceste euvre a faire." — Prima pictura, quae prooemio praecedit, clericum repraesentat flexis genibus Regi in solio sedenti volumen aliquod offerentem. Caeterum opus non ab illo *Simone de Hesdin*, qui in inscriptione nominatur, ad finem esse perductum, in fine libri docetur, ubi haec leguntur: „La conclusion de translateur. Par laide divine sans laquele nulle chose nest droittement continuee ne menee a fin, est la translation de Valerius le grant terminee. Laquele commenca tresreverend maistre Symon de hesdin maistre en theologie, religieux des hospitaliens de saint Jehan de Jherusalem. Qui poursuivy iusques au septieme livre ou chappitre des strategemes et la laissa. De la en avant iusques a la fin du livre. Je Nicolas de gonnesse maistre en arts et en theologie ay poursuivy la dite translation au monis mal que jay peu. du commendement et ordonnance de tresexcellent et puissant prince monseigneur le duc de Berry et dauvergne. A la requeste de Jaquemin courauson tresorier. Et ne doubte nue (sic) que mon stile de translater soit si parfait comme est cellui de devant. mais je prie a ceusz qui le liront quils le me pardonnent. Car je ne suy une si expert comme il estoit. Et fut finee lan mil CCCC et ung. La veille monseigneur saint un chiel larchangele." *)

LXXIII.

[Rep. I. 4. 50.]

Codex membranaceus saec. XV. in Italia exaratus et luculentissime scriptus, litteris initialibus caeruleo pictis, argumentis minio in margine notatis, folior. 54, quorum 1. 52. b. 53. et 54. vacua sunt. Continentur:

Pomponii Melae de situ orbis libb. III. Titulus minio pictus: *christus.* POMPONII MELLE DECOSMOGRAFIA LIBERiTRES INCIPIVNT FELICITER. Incip. ORBIS SITVM DICERE AGGREDIOR. *impeditum opus. et facundie minime capax* cet. Explic. *promontorium operis huius atque athlantici littoris terminus. Deo gratias Amen.* [Et rubro picta verba:] FINIT POMPONIVS MELLA DE COSMOGRAFIA.

Ut ex emblemate fronti libri infixo patet, fuit hic codex olim in bibliotheca *Ioh. Christophori Wagenseilii. Tschuckius* hunc codicem contulit, et Vol. I. edit. Mel. pag. LVII. haec de illo retulit: „Litterae, inquit, sunt luculentae, ipsa vocabula usitatis compendiorum notis scripta, quaedam erasa, et ex rasura sunt emendata, delenda subiecto puncto indicantur, omissa vel inter textus lineas, vel in margine subplentur, qui etiam repetebat rubro colore signata nomina locorum, vel passim varias lectiones, et verborum explicationes, v. c. etesiarum. Ad verba libri 1, 16, 1. *ut aliena etiam bella mercedibus agerent* adscripta haec sunt: *Qui aliena bella mercede suscipiunt. hodie. aput nos nos.* (sic). [Leguntur haec fol. 14. b.] Lectiones saepe exhibet minime contemnendas. Eius aetas revocanda videtur ad saec. 14." [?] —

LXXIV.

[Rep. I. 8. 90.]

Pomponii Melae libri tres de situ orbis. Iulii Honorii Oratoris excerptum Cosmographiae *nunc primum ex MS. editum.* Cosmographia, *quae falso hactenus* Aethicum *auctorem praetulit, variis lectionibus ex MS. illustrata. Omnia diligentissime recognita, additis ad Melam notis. Lugd. Batavor.* 1685.

His libris notas et collationes Codd. MSS. adscripsit *D. Godofredus Goetzius.* Quibus ille codicibus usus fuerit, non constat, nisi quod in priore libri operculo haec scripta leguntur: „Cod. Vatic. 33. in membrana literis majusculis multis in locis. annorum circiter 900." Siglae sunt vel A, vel ms. vel V. — De collatione Aethici Goetzius pag. 25. „*Aethici Cosmographia*, inquit, collata est cum 3° libro Alberti M. de natura locorum, ubi totam transscripsit. Usus sum edit. Veneta a. 1517."

LXXV.

[Rep. I. 8. 89.]

Pomponius Mela. Julius Solinus. Itinerarium Antonini Aug. Vibius Sequester. P. Victor *De regionibus urbis Romae. Dionysius Afer de Situ orbis Prisciano Interprete iterum castigatus et cum graeco exemplari collatus.* Impressum Florentiae per haeredes Philippi Juntae. Anno D. XXVI. a Christiana salute supra mille mense Februario Clemente. VII. maximo Pontifice.

Melae libri collati sunt a *D. Godofr. Goetzio* cum MSS. aliquot Codd. Commemorantur illi pag. 3. his quidem verbis: „Collatus cum MS. Vatic. qui emptus fuit ex libris Cardinalis Sirleti. 800 annor. circiter. membran. 4929. ⊙. 1915. ☾. 2952 msf. 3409 L. papyraceus annor. 250. circiter. 831 π." Etiam *Solinus* cum aliquot libb. MSS. collatus est, sed maiorem partem recentioribus, ut videtur. Pag. 40. b. commemoratur „*MS. Vat.* 3409. *papyrac.*" Pag. 43. b. siglae Codd. commemorantur O. O. R. et ead. pag. O. C. R. pag. 56. *Col.* Etiam *msf.* apparet pag. 96. a. et b. 111. b. 112. a. et alias.

*) Accurationem pulcherrimi huius codicis descriptionem dedi in ephemeridibus meis: Serapeum, Vol. II. (1841.) pag. 113—123.

LXXVI.

[Rep. I. fol. 13.]

Codex chartaceus saec. XV. accuratissime et elegantissime scriptus, rubris inscriptionibus, litteris initialibus plerumque relicto spatio, folior. 153 praeter duo ab initio et unum in fine litteris vacua. Continentur:

Lucii Junii Moderati Columellae de re rustica libb. XIII. Nam tertii libri locum occupat, qui *de arboribus* inscribitur et plerumque post XII Columellae de re rustica libros collocari solet, ita ut tertius liber quartus sit. (Eadem etiam ratio est in editionibus, quae praecessere Iuntinam 1515. et Mediceis Codd. Vid. Scriptt. rei rustic. cur. Gesner. t. I. pag. 452.) — Inc. ***Lucii Iunii Moderati Columelle. de re rustica liber primus Incipit. Prohemium.*** [Ita titulus minio pictus.] [S]***epenumero civitatis nostre principes audio culpantes.*** Explic. ***multa scisse dicuntur non omnia.*** Rubra subscriptio: ***Liber Juni moderati Columelle rei rustice XIII et ultimus explicit feliciter.***

De hoc Codice *Gesnerus* l. l. in praefat. pag. X. haec scripsit: — „Praeter hoc editionis nostrae ornamentum multis etiam locis salutaris fuit Codex depromtus e bibliotheca Amplissimi Ordinis Lipsiensis. — Huius cum iam multas lectiones adnotasset Schoettgenius, visum tamen est, opportunitate ita ferente, totum de integro Codicem conferre, cuius laboris nostri non poenitendum ad Columellam et lectores nostros fructum redundare putamus."

LXXVII.

[Rep. I. fol. 30. b.]

Codex chartaceus saec. XV. ineunt. scriptus, rubris inscriptionibus et litteris initialibus, notis passim in margine scriptis, folior. 199, quorum 192 priora librarius notavit. Hoc codice, qui olim fuit in bibliotheca ***Ioh. Christoph. Wagenseilii,*** continetur:

Senecae epistolarum versio Hispanica. Sex prioribus foliis legitur ***Tabla de los titulos de las epiſtolas de ſeneca a lucillo.*** Fol. 6. b. haec leguntur: ***Epistolas has emi toleti anno*** M°. CCCC°. LX°. VIII. ***Augusti pretio morapetinorum CCCorum*** L. N. T. P. Fol. 7. a. sequitur ***prohemio en las epiſtolas de ſeneca a lucillo.*** Incip. ***Seneca fue un ſabio omne deſciplo de un filoſofo*** cet. Opus ipsum incip. fol. 8. a. ***Amigo mio lucillo fas aſij que tu ganes*** cet. Explic. fol. 192. b. ***ante catto non veng dopoi . . . . . deo grigas.*** — Foll. 193—199. leguntur ***epistolas de pablo a ſeneca e de ſeneca a pablo.*** Incip. ***Questendo el bien aventuzado ſan geronimo*** cet. Explic. ***al cançatas.***

LXXVIII.

[Rep. I. 4. 47.]

Codex membranaceus certe magnam partem saec. XIII. ineunt. exaratus, folior. 119, quorum 33. a. et 40. vacua sunt. Posterior libri pars non eadem manu, qua prior scripta est; sed a seriore manu scriptam esse, cum ex litterarum charactere, tum ex compendiis vocum patet. Caeterum litterae in iis libris, quos sub litt. a. et b. recensebimus, longe sunt minores, atramentum pallidius, membranae denique tenuiores, quam in iis scriptis, quae sub c—f. commemorabimus. Caeterum hic liber olim fuit catenatus, ut ex vestigiis in operculo libri conspicuis patet. Contenta autem sunt haec:

a) [fol. 2. a — 32. b., nam fol. 1. a. quaedam scripta sunt de synodo ***apud mogonciacum*** DCCCLVII. habita,] Senecae de beneficiis libri VII, in sex illi libros divisi, quum lib. IV. et V. in unum sint contracti. Titulus minio pictus hic est: LVCII ANNEI SENECE LIBR. I. INCIP. AD EBVTVM LIBERALEM DE DANDIS ***et accipiendis*** BENEFICIIS. Incip. ***Inter multoſ ac uarioſ errores. temere inconſultoque uiuentium*** cet. Explic. ***non est magni animi beneficium dare. et perdere. hoc est magni*** PERDERE. ET. DARE.

b) [fol. 33. b — 39. b.] Eiusdem de clementia libb. II, sine ulla librorum distinctione, nisi quod in libri II. initio [fol. 38. b.] picta littera initialis conspicitur. Titulus deest. Incip. ***Scribere de clementia nero cesar inſtitui ut quodammodo ſpeculi uice fungerer*** cet. Explic. ***qua ratione tractandum ſit quom inrectum*** [sic] ***praua flectantur;***

c) [fol. 41. a — 56. b.] Glossae ad Decretum, a dist. I—XXIII. c. 22. Incip. ***Sacrosancte eccleſiae regulariſ*** cet. Explic. ***quod corona illa significat quare summitatem . . . . .***

d) [fol. 57. a — 80. b.] Commentarius Bulgari ad digestorum tit. de regulis iuris, ***sine sigla; imperfectus.*** Cf. ***Savigny Röm. R.*** tom. IV. p. 94. Incip. [R]***egula eſt que rem*** cet. Explic. ***illi ui facit.***

e) [fol. 81. a — 109. b.] Glossa ad decretum. ***D. V. usque ad fin.*** Incip. ***Si mulier eadem hora*** cet. Explic. ***non adeo appreciabantur.*** Hic illic Bononiensium fit mentio, v. c. fol. 81. a.: ***sicut Bononienses exponunt.***

f) [fol. 110. a — 119. b.] Lectura super decreto. In fine, caussa II. occasionem praebente, brevis conspectus processus exhibetur. - Incip. ***Monstrat titulus huius operis*** cet. Explic. ***iudicis arbitrio reseruate Explicit.***

In iis, quae sub *c. e.* et *f.* descripta sunt, nusquam Decretalium collectiones laudantur, ne antiquioribus quidem exceptis. Quam ob rem omnes illas glossas aetati Bernardi Pasiensis accensendas esse constat. In iis, quae sub *f.* recensuimus, duo loci sunt, qui de aetate Alexandri III. faciunt ut cogites. Alter est fol. 116. a: ***Quod si certum eſſet summo pontifici Alexandro anno dom. inc. MCLXX.*** Alter fol. 118. a: ***Anno ab incarn. Domini MCLXXI. mense Iunio III. Kal. Iun. Alexandro III. universali eccl. praesidente etc.*** Nusquam sigla conspicitur, ex qua, quis auctor sit, concludi posset. *)

LXXIX.

[Rep. I. fol. 29.]

C. Plinii Secundi historia mundi, denuo emendata, non paucis locis ex diligenti ad pervetusta et optimae fidei exemplaria collatione nunc primum animadversis castigatisque, quemadmodum evidenter in Sigismundi Gelenii Annotationibus operi adnexis apparet. Adiunctus est Index copiosissimus. Froben. Apud inclytam Basileam, anno M.D.XXXV. mense Martio.

Adscripsit vir quidam eruditus adnotationes et collationes libror. MSS. In fronte nomen adscriptum est: ***Reuchenii S. F.***

LXXX.

[Rep. I. fol. 9.]

Codex membranaceus saec. XV. in Italia scriptus, litteris

*) *Caeterum Wunderlichius ao. 1842. iis, quae de iure sunt in hoc codice, usus est.*

initialibus auratis varioque colore distinctis, tenuis laevisque membranae, scripturae accuratissimae et elegantissimae, folior. 122, quorum 1. 121. b. et 122. scriptura vacant. Continentur:

Suetonii XII Caesares. Inscriptio rubro picta haec est: SVETONIUS. TRANQILLUS. [sic] DE XII CESARIBVS. INCIPIT. Incip. *ANnum agenſ Ceſar ſextum decimum* cet. Explic. *et moderatione inſequentium principum.* Subscriptio haec est: SVETONIUS TRANQUILLUS EXPLICIT. Haec rubro sunt picta. Atro colore picta sequuntur verba: I. A. DE HOLLANDIA (cf. infra no. LXXXII.) ROME 1444. XX. FE. FINIVIT. — Caeterum Graeca non leguntur in illo libro, sed iis adpingendis relictum est spatium. Hic codex splendide ligatus fuit olim in bibliotheca *Nicolai Josephi Foucault* Comitis Consistoriani, cuius emblema in anteriori libri operculo habetur. In nostram bibliothecam pervenit ex auctione *Godofr. Sellii*, Lips. 1737. habita. Vid. *Sellii* catal. pag. 48. num. 983.

LXXXI.

[Rep. I. 4. 59. a.]

Codex membranaceus saeculi XV. in tenui et laevissima membrana scriptus, litteris initialibus modo eleganter pictis et auratis, modo plane omissis, elegante ligatura, folior. 100 cum duobus vacuis ab initio et in fine. Insunt:

Iustini historiae philippicae. Titulus caeruleo colore pictus: IVSTINI HISTORICI CLARISSIMI IN TROGI POMPEI HISTORIAS EXORDIVM. Incip. *Cum multi ex Romanif etiam confularif dignitatif uiri ref romanas greco peregrinoq: fermone* cet. Explic. *ad cultiorem uite vſum traductum in formam prouincie redegit.* EXPLICIT COMPILATIO IVSTINI *qui fuit abreuiator Trogi pompei hyſtoriegrofi.* (sic.) — Manipulis denorum foliorum custodes adscripti sunt. Fol. 1. a. conspicitur insigne aliquod corona rutacea circumdatum, sed illud ita deletum, ut non nisi elephantis figura perspiciatur. In priori libri operculo possessor nomen suum adscripsit: *Fridericus Rostgaard.* Vid. Biblioth. Rostgardian. (Hafn. 1726.) pag. 469. no. 240. Cf. Cod. LXXXVI.

LXXXII.

[Rep. I. fol. 11. a.]

Codex membranaceus saec. XV. in Italia scriptus, tenuis laevisque membranae, litteris librorum initialibus modo caeruleis modo rubris, prima initiali belle picta et aurata, argumentis rubro colore passim in margine notatis, lineis stilo ductis, ligatura viridi holoserica et ora eleganter deaurata. Hic codex [qui ex auctione *Godofr. Sellii* Lips. 1737. habita ad bibliothecam nostram accessit, vid. eius catal. sect. I. pag. 47. num. 965.] foliis constat 121, quorum 1. 120. b. et 121. scriptura vacant. Fol. 1. a. picta sunt insignia gentilitia, ut videtur, *Iohannis de Luxemburg.* Continentur:

Iustini historiae Philippicae. Titulus recentiore manu scriptus hic est: *Iustini historiographi breuiatoris trogi pompei prologus in omnes libros incipit feliciter.* Incip. CVM MULTI EX ROMANIS ETIAM CONSU*larif dignitatif uiri* cet. Explic. *ad cultiorem uite uſum traductum in formam prouincie redegit.* TELOS. Subscriptio rubra haec est: IUSTINVS EXPLICIT. IA: DE HOLLANDIA. Idem librarius scripsit etiam Suetonii cod., quem sub num. LXXX. recensuimus. — Fol. 117. a — 120. a. leguntur ARGUMENTA IN IUSTINUM ABBREUIATOREM POMPEI TROGIII. Incip. *Primo volumine continentur hec* cet. Explic. *Quarto et quadragesimo volumine continentur res hiſpanie et punice.*

LXXXIII.

[Rep. I. fol. 34.]

Codex chartaceus saec. XV. rubris litteris initialibus et inscriptionibus, folior. 32, quorum 29. a. et 30. b. scriptura vacant. Continentur:

a) [fol. 1. a — 28. b.] Hygini astronomicon libb. IV. Cum figuris. Titulus minio pictus hic est: *Clariſſimi Viri Iginy poeticon Aſtronomicon Opus vtiliſſimum Incipit foeliciter De mundi et ſphere ac utriusque partium declaratione Liber primus prohemium.* Opus ipsum incip. [E]*tſi te ſtudio grammatice artis inductum non ſolum verſuum moderatione* cet. Explic. [paucis vocabulis omissis] *Annum autem voluerunt eſſe cum ſol ab eſtiuo circulo redit.* Tum fol. 28. b. sequuntur tria carmina in astronomiam et ad lectores, quorum ultimum in verba desinit: *Tu referens dices uiuat uterque diu.* Subscripta sunt verba: *Anno Salutis* 1493. *in die Sancti Sigismundi Sittae.*

b) [fol. 31. a — 32. b.] Volusii Metiani distributio it. vocabula ac notae partium in rebus pecuniariis pondere, numero, mensura. Ita titulus operis, quod non est integrum. Incip. *SAEpe numero censor animadverti egre ferentem te* cet. Explic. *multiplicatum nonum invenies....* [ed. Gronov. pag. 398. lin. 29.] Caeterum haec duo folia a manu saec. XVI. scripta sunt.

LXXXIV.

[Rep. I. 4. 54.]

V. Ini. Fl. Vegetii Renati Comitis, aliorumque aliquot veterum *De Re Militari libri. Accedunt Frontini Strategematibus eiusdem auctoris alia opuscula. Omnia emendatius, quaedam nunc primum edita a Petro Scriverio. Cum commentariis aut notis God. Stewichii et Fr. Modii.* Ex officina Plantiniana Raphelengii. M. D. CVII.

Vegetii libris *Gottlieb. Kortius*, cuius nomen etiam in titulo libri scriptum legitur, collationes trium Codd. MSS. adscripsit, quos numeris 1. 2. 3. signavit. De his Codd. ipse manu sua in tituli folio averso haec scripsit: „1. notat codicem MS. membranaceum peruetustum ex Gudianis Guelferbyti no. 82. [est potius 84. vid. *Eberti* Catal. Biblioth. Guelferb. pag. 170. no. 899.] de quo ita in fronte Gudius: „Censeo codicem hunc annorum septingentorum et magni pretii esse. Marq. Gudius Anno cIɔIɔcLXXXVI.“ Forma est propemodum quadrata, scriptura vetus et adcurata. Contuli Anno 1726.

2. MS. Puteaneum aut alium Gallicum notat in Schedis Lindenbrogianis. Certae Variantes istae in iisdem chartis eadem scriptae manu erant, quibus Notae Puteani in Velleium Paterculum.

3. MS. Gottorpiensem notat, quem aliis schedis, quibus notas quasdam, non prorsus ineruditas, idem doctiss. Lindenbrogius inscripserat, excerptum sistebat, disserteque Gottorpiensem nominabat.“ — Caeterum in operculo libri possessoris nomen notatur his verbis: *Liber Ioan. Starck. Lunaeburgensis.*

LXXXV.

[Rep. IV. fol. 49. b.]

Codex chartaceus saec. XVIII. folior. 74, quorum 1—4. 24. a. et 71. b — 74. scriptura vacant. Continentur hoc libro satis perspicue scripto:

Anonymi adnotationes in Vegetii libros de re militari. Incip. *Clementia, et in prol.* l. 2. cet. Explic. *Lib. 5. c. 16. Collatorios funes.*

LXXXVI.

[Rep. I. 4. 50. b.]

Codex chartaceus saec. XVII. folior. 52, quorum 2. 3. b. [3. a. pictum est] 4. 49. 50. 51. et 52. vacua sunt. Continetur:

Epitome libb. Amiani Marcellini XIV—XXXI. Incipit fol. 5. a. [post titulum: EPITOME LIBRI. XVIIII. AMIANI MARCELLINI] *Post laboriosas difficilesque expeditiones* cet. Explic. [fol. 48. b.] *sub Romano signo merentes occidi iussit. Finis Librorum Amiani Marcelini.* Fol. 3. a. verba leguntur: *D. Iuanes De fonseca scripsit.* Possessor libri in fronte eius haec adscripsit: *Ex dono Dni Christiani Reitzeri Iustitiae Consiliarii posfidet Fridericus Rostgaard. Hauniae a. d. 12. Februarii 1718.* Vid. Biblioth. Rostgardian. pag. 469. no. 244. Cf. Cod. LXXXI.

LXXXVII.

[Rep. V. fol. 21.]

Codex chartaceus saec. XV. parum eleganter scriptus, multis etiam foliis truncatus, litteris initialibus rubris aut rubro adpictis, folior. 277, quorum 152. b. 155. b. 189. b. 240. b. et 277. b. scriptura vacant. Continentur:

a) [fol. 1—111. b.] Anicii Manlii Torquati Severini Boethii de consolatione philosophiae libri. Cum multis glossis inter textum et in margine scriptis. Incip. *Carmina quae quondam studio florente peregi* cet. Explic. *federa rerum.* In fine haec etiam legitur subscriptio: *Finit Expoficio Et declaracio Textuum librorum quinque de Philozophie* [sic] *Boecii viri celeberrimi Anno 1. 4. 9. 4. Secunda feria post Reminifcere.* In priore libri operculo haec leguntur: *Ego Iorius Singer de Afpershoffen Arcium Baccalaureus Recognofco me hunc liberum* [sic] *Scripfiffe propria manu. 1494.*

b) [fol. 112—123. a.] Aristotelis tractatus de regimine principum, cum quaestionibus, Latine. Incip. *Debes igitur folicite cuftodire* cet. Explic. *et vera fententia.*

c) [fol. 123. b — 136. b.] Eiusd. liber de somno et vigilia. Latine. Incip. *Cum duo fint quibus humana ferme* cet. Explic. *collecta fufficiunt.*

d) [fol. 137. a — 152. a.] Tractatulus de modo intelligendi hominis interioris et exterioris. Ita titulus. Incip. *Homo cum fit fecundum ifidorum* cet. Explic. *ad fuftentandum venas.*

e) [fol. 153. a — 155. a.] Medi versus super alphabetum. Incip. *Abstractio gignit caftitatem* cet. Explic. *grauis eft inceptio prima.*

f) [fol. 156. a — 157. b.] Margarita passionis et resurrectionis Iesu Christi. Incip. *Quum prope pafta foret* cet. Explic. *quo non eat urbis.*

g) [fol. 158. a — 186. b.] Quaedam ex II. libr. Physicor. Aristotelis. *Latine cum glossis.* Inscriptio haec est: *Ille textus ponitur in 2. phyficorum.* Incip. *Natura est principium caufa* cet. Explic. *intus in oculis.*

h) [fol. 187. a — 239. b.] Donatus de partibus orationis. Cum glossis. Incip. *Roma eft nomen ciuitatis et venit a voce rodo* cet. Explic. *per eterna feculorum fecula benedictus.* Tum maioribus litteris subscripta sunt haec: *Presens Donatus Colectus* [sic] *in uniuerfitate lipczenfi. a V. M. V. W.* [i. e. *Weylenderffer*, vid. fol. 189. a., ubi similia verba leguntur] *De falczburga tunc temporis immorator Collegii principys Deo gracias.* Scriptus est hic Donatus ao. 1492.

i) [fol. 240. a — 277. a.] Tractatus parvuli antiquorum. [In Registro, quod in priori libri operculo scriptum est, vocatur: *Figurae fuper parvulum.*] Incip. *Ante initium primi tractatus parvuli* cet. Explic. *ut fanctus pafcit ho . . . .* In subscriptione legitur annus 1492.

k) Denique adhaerent huic codici duodecim folia membranacea saec. XIV. in formis quatern. minor., quae fragmentum continent codicis *Monasterii S. Vdalrici Augustae*, ut ex iis, quae in primo fol. scripta sunt, apparet. Inscriptio rubra haec est: *Super libº ph'orum.* Incip. *A primo rerum principio cuncta creante deo* cet. Explic. *impulfuf a primo motore monente . . . . .*

LXXXVIII.

[Rep. I. fol. 33.]

Thesaurus utriusque linguae, hoc est *Philoxeni* aliorumque veterum authorum Glossaria Latino-Graeca et Graeco-Latina. *Isidori* glossae Latinae. Veteres Grammatici Latini et Graeci qui de proprietate et differentiis vocabulorum utriusque linguae scripserunt. Edita omnia atque recognita studio et opera *Bonaventurae Vulcanii.* Cum eiusdem notis. Lugduni Batavorum 1600.

Vulcanius ipse hunc librum donavit Danieli Heinsio. Nam in titulo haec scripsit: „DANIELI HEYNSIO Musarum delicio BON. VVLCANIVS Br. *φίλον.*" Ex Bibliotheca Heinsiana Lugduni Batavor. 1683. vendita sibi comparavit Fridericus Bened. Carpzovius, ut ipse in titulo libri scripsit. Adscriptae sunt notae et Codd. collationes, quas qui scripsit, ad Glossas Isidori [pag. 668.] haec notavit: „Haec ex codice Isidori Munii Nansii descripta sunt, qui in Vossiana extat Bibliotheca."

LXXXIX.

[Rep. I. 4. 72.]

Codex membran. saec. X. exaratus, fol. 107, quorum 101. et 107. b. vacua, 80. lacerum. Continetur:

Commentarius auctoris anonymi in Aethici Schytae Cosmographiam (non, ut in Codicis fol. 1. a. legitur a manu recentiore: *liber ethici phi . . . . . cofmographi*; et ab alia manu: *Aethici schytae philofophi de cosmographia liber*). Tituli loco haec maioribus litteris scripta fol. 1. b. leguntur: TRANSLATO EPILO (sic) ORACULO HIERONIMO PRESBYTERO ID EST MUNDI SCRIPTURA. EDIC. Initium Codicis, quod inde auctoris etiam consilium quid fuerit apparet, paullo copiosius referam. (P)*hilofophorum*, inquit auctor, *fcidula fagaci indagatione inueftiganf. mihi laborem tantundem ob pofui ac hic de iniciif tanto ftudio indagare. Et altiori magna tunque* (sic) *hac curfim tam aftrologia faftigiaq excellentia. que necdum cerni quif poffit illi conati funt tam magna dixiffe. Que nof metuendo ac dubitando fcriber*

vel legere in usum coepimus temeranter (sic) *adtrectare. Quur* (manus correctrix: *cur*) *aethicus ista chosmografus tam difficilia appetisse didicerit. Queque et moyses. et vetus historia in enarrando distulit. et hic decerpens protulit; Unde legentibus obsecro ne me temerario aestiment cum tanta ob aliorum audaciam ea indagatione cucurisse que comperentint. Hic igitur aethicus istrie* (manus correctrix: *histrie*) *regione sofista claruit. Primosque codices suos chosmografiam* (sic) *nuncupauit. Aliosque non minora sed maiora dixisse cognouimus. quos sopo gramus* (sic) *appellauit. In codices ubi chosmografiam. digressus. est multa. enucleatim. fabricam inenarrabilem texere ait. Primum omnium mirabiliorum deus instituit. illud. que fundamentum principaliter posuit. sua dispensatione mirabiliter. atque potenter.* cet. [Lib. I. agit DE IPSA MASSA AC STATU, a fol. 5. a; lib. III. DE GENTIBUS QUE UETUS TESTAMENTUM NON HABENT, a fol. 20. b. cet.] Explic. fol. 106. b. *quam reliqui quos nos indaganter inuestiganimus.* — Fol. 107. a. habentur quaedam compendia seu notae scribendi, iisque est inscriptio, quam tamen, quod folium mutilum est, non integram legere possum, haec: SUOS CARACTERES LIT.... RUM QUOS ADINUENIT ETAC... (sunt 22 notae cum explicatione). Finis hic est: EXPLICIT LIBER. AETHICI. PHILOSOPHI. CHOSMOGRAFI NATIONE SCHITICA NOBILE PROSAPIA. PARENTUM AB EO ENIM ETHICA PHILOSOPHIA A (?) RELIQUIS SAPIENTIBUS ORIGINEM TRAXIT;

Vocum compendia in hoc codice rara sunt, membrana crassa et passim lurida, litterae rudi arte pictae, manipuli octonorum foliorum numeris signati, lineae stilo ductae, atramentum hic illic pallescens.

XC.

[Rep. I. fol. 27.]

Codex chartaceus saec. XV. rubris litteris initialibus et inscriptionibus ornatus, olim bibliothecae *I. Chr. Wagenseilii* adscriptus, folior. 129, quorum 69—71. et 129. b. vacua sunt. Continentur:

a) [fol. 1. a — 68. b.] POMPEI FESTI DE INTERPRETATIONE LINGUE LATINE. Incip. [lib. I. pag. 43. lin. 1. ed. *Dacer.*] AVGVSTVS *locus sanctus ab avium gestu id est quia ab avibus significatus est* cet. Explic. [verbis quae in ed. *Dacer.* sunt lib. XIX. pag. 588. lin. 14.] *Vernisera messalia auguria dicebantur. Finis Pompei Festi quem Pomponius correxit.* — Commemoravit hunc codicem *Hermann.* ad Sophocl. Aiac. vs. 901. [Vol. III. pag. 133.]

b) [fol. 72. a — 103. b.] M. TERENCII VARRONIS DE LINGUA LATINA. Incip. [lib. I., qui in ed. *Spengel.* est quintus, ita ut, qui in codice nostro secundi locum tenet, is in illa editione sexti, et qui hic tertii, illic septimi libri locum occupet] *Quemadmodum vocabula essent imposita rebus in lingua latina sex libris exponere institui* cet. Explic. *ut secundam ordiri possimus huic libro faciam finem. Finis Trium librorum Lingue Latine ad Ciceronem.*

c) [fol. 104. a — 129. a.] M. TERRENCII VARRONIS ANALOGIE LIBER PRIMUS. [Est is liber, qui in ed. *Spengel.* est de L. L. lib. octavus] Incip. *Quomodo oratio natura tripartita esset ut superioribus libris ostendi* cet. Explic. *ab his debuerunt dici ad nostrorum nominum similitudinem.* Nulla hic sunt ut in aliis Varronis codd. MSS. lacunae vestigia. Iam sequitur *Liber quintus* [nonus in ed. Spengel.], qui sine ullis lacunae vestigiis [vid. *Spengel.*] incip. *Nesciunt docere quam discere quae ignorant in quo fuit Crates* cet. Explic. [paucis quae *Spengelius* habet verbis *non enim opus fuit ut in servis . . . .*, omissis] *id genus item ex parte et universa nominavimus.* Librarius praeterea haec in fine adscripsit: *Finis eius quod invenitur Marci Varronis. Parce qui legeris si aliqua minus polita inveneris. Nam ita ex omni parte sive seculum fecerit sive librarii Volumen quod nimis corruptum erat ut necesse fuerit aucupari hincinde sententias ideo sine rubore veniam dabis Et errori manum imponas Pomponius tuus orat Vale.*

XCI.

[Rep. I. fol. 18.]

Codex chartaceus saec. XIV. exeuntis, rubris litteris initialibus, folior. 325, quorum [praeter sex folia operi recens praefixa] 109—132. 165. b — 178. 250. 285. 304—311. et 325. scriptura vacant. Continentur:

a) [fol. 1. a — 108. b.] COMPENDIUM CHRONICORUM IOHANNIS WILHELMI DE ARNSTEIN, CLERICI HERBIPOLENSIS, ab orbe condito usque ad ann. Christi 1380, quo Carolum IV. imperatorem obiisse refert. Incip. *Sapientis consilium docet in tempore ocii scribere* cet. Explic. *Christoforus sedit mensibus sex hic de papatu deiectus factus est monachus.* Papae recensentur secundum *Martinum Polonum* vel *Iohannem Anglicum*, sed desunt nonnulla. — Huius compendii mentionem iam *Goetzius* fecit in programmate, quo bibliothecam nostram aperiendam fore indixit, Lips. 1711. pag. 28.

b) [fol. 133. a — 149. a.] CAROLI IV. BULLA AUREA. Incip. *Incipit Bulla aurea emanata a serenissimo ac clementissimo domino Imperatore Carolo IIIIto. Omnipotens* cet. Explic. *valent erudiri.* Subscripta sunt haec verba: *Expliciunt leges imperiales Caroli IIIIti Romani Imperatoris semper Augusti de officiis principum sui Imperii electorum.*

c) [fol. 149. a — 152. b.] ORDO ROMANUS AD BENEDICENDUM ET CORONANDUM IMPERATOREM. Incip. *Quum rex et Imperator electus venit Romam* cet. Explic. *Senatoribus Iudicibus Advocatis et Scrinariis ac praefectis novalium.*

d) [fol. 152. b — 153. b.] ORDO DE BENEDICTIONE ET CORONATIONE IMPERATRICIS. Incip. *Si vero Regina in Imperatricem benedicenda et coronanda sit* cet. Explic. *Et sic et finis illius Deo laus.*

e) [fol. 153. b — 163. b.] CRONICA BREVIS ET BENE UTILIS DE TRANSLATIONE IMPERII. Incip. *Multifarie multisque modis* cet. Explic. *et latissimis historiis.*

f) [fol. 163. b — 165. a.] SUCCESSIONES IMPERATORUM A KAROLO MAGNO. Incip. *Karolus magnus fuit Rex Romanorum* cet. Explic. *ducem Magnopolensem etc. etc.* Quae recensuimus sub litt. b) — f) ab uno eodemque librario sunt scripta.

g) [fol. 179. a — 196. b.] SALLUSTIUS DE BELLO CATILINARIO. Incip. *Hic Primus Salustii Nobilissimi historiographi Liber Incipit.* [Haec rubro picta sunt.] *Omnes*

homines qui sese student prestare ceteris animalibus cet. Explic. *Ita varie per omnem exercitum leticiam merorem luctum atque gaudium agitabant. Explicit Catilinarius.*

h) [fol. 197. a — 233. b.] EIUSDEM DE BELLO IUGURTHINO. Incip. *Salustii de bello Iugurtino liber incipit. Falso queritur de natura sua genus humanum quod inbecilla etas* cet. Explic. *spes atque opes civitatis in illo site.*

i) [fol. 234. a — 238. b.] M. TULLII CICERONIS ORAT. PRO MARCELLO. Titulus non legitur. Incip. *Diuturni silencii p. c. quo eram hys temporibus usus* cet. Explic. *quod fieri posse iam arbitrabar magnus hoc facto tuo cumulus accesserit.*

k) fol. 238. b — 243. b.] EIUSDEM PRO Q. LIGARIO. Inc. *Novum crimen C. cesar et ante hunc diem inauditum* cet. In fine nonnulla desunt. Explicit enim oratio in verbis cap. 12. (§. 38.) *homines enim ad deos nulla re proprius* (sic) *accedunt quam salute hominibus danda.*

l) [fol. 243. b — 249. b.] EIUSDEM PRO REGE DEIOTARO. Incip. *CVm in omnibus causis gravioribus C. cesar* cet. Explic. *alterum conservare clemencie tue.* — Libri sub litt. g — l. notati ab uno eodemque librario scripti sunt.

m) [fol. 251. a — 303. b.] FLAVII VEGETII RENATI DE RE MILITARI LIBB. IV. Incip. *Flavii Vegetii renati viri Illustris Comitis Epithoma Rei militaris liber primus incipit feliciter. Primus liber* cet. Explic. *usus invenit quam vetus doctrina monstraverat.* — Hunc librum idem ille scripsisse videtur, qui Sallustii libros et Ciceronis orationes scripsit.

n) [fol. 312. a — 324. b.] LIBER DE SCISSIONE ET DIVISIONE FACTA IN CONCILIO BASILEENSI, imprimis contra eos, qui neutrales se vocabant. Scriptus hic liber videtur ipso Concilii tempore. Incip. *Quis dabit me* cet. Explic. *et sponse eius calce collecta Amen Et sic est finis laus deo.* — Commemoravit et inspexit hunc codicem *Pertzius;* vid. eius Archiv. tom. VI. pag. 210.

XCII.

[Rep. I. 8. 96.]

Codex membranaceus saec. XV. cum emendationibus passim ad marginem allitis, folior. 218, quorum 1. 2. et 218. scriptura vacant. Insunt:

a) [fol. 3. a — 85. b.] FRANCISCI BARBARI VENETI DE RE UXORIA. [Typis descriptus est hic liber Amstelod. 1639. 12.] Titulus rubro pictus: *Francisci Barbari veneti viri patricii ad Insignem laurentium de medicis florentinum de re uxoria feliciter incipit.* Incip. [*M*]*Aiores nostri laurenti carissime beniuolentia uel necessitudine sibi coniunctos* cet. Explic. *vel quod ab optima fide ac animo certe tibi deditissimo proficiscatur.* Subscriptio haec est: *Francisci barbari veneti viri patricii ad insignem Laurentium de medicis Florentinum de re uxoria feliciter explicit die ultimo martii MCCCCXXXVIIII hora secunda noct.*

b) [fol. 86. a — b.] EPISTOLA FRANCISCI BARBARI AD LUCAM VERNATIUM IC. Incip. [*F*]*rancifcus barbarus luce vernatio Iurif. conf. p. f. dicit. Dicere non possum quanta me voluptate affecerint litere tue* cet. Explic. *meo salutem dic. d. Venetiis. VI. Kl. octobr.* Non legitur haec epistola in collectione epistolarum Franc. Barbari, quae prodiit Brixiae 1743. 4.

c) [fol. 86. b — 87. a.] PONTII PILATI QUAE FERTUR DE CHRISTO AD TIBERIUM EPISTOLA. Incip. [*P*]*ontius pilatus tiberio cesari Imperatori plurimam salutem dicit. De xhu xpo quem tibi plane postremis meis declaraueram* cet. Explic. *exitum pati et venundare. Vale V. kl. aplis.*

d) [fol. 87. b — 88. a.] LENTULI PROCONSULIS QUAE FERTUR DE CHRISTO EPISTOLA. Incip. *Publius Lentulus. S. p. q. R.* [*A*]*pparuit temporibus istis: et adhuc est homo magne virtutis* cet. Explic. *speciosus inter filios hominis.*

e) [fol. 88. a — b.] TESTIMONIUM QUOD DICITUR IOSEPHI DE CHRISTO. Titulus: *Mirabile testimonium Iosafi de Iesu cristo.* Incip. [*F*]*uit hisdem temporibus Iesus vir sapiens* cet. Explic. *qui ab ipso dicti sunt et nomen perseuerat et genus.*

f) [fol. 89. a — 217. b.] M. TULLII CICERONIS RHETORICA NOVA S. AD HERENNIUM. Titulus rubro pictus hic est: *Marci tulij ciceronis rethorica noua feliciter incipit.* Incip. *ET si negotiis familiaribus impediti uix satis ocium studio suppeditare possimus* cet. Explic. *diligentia consequemur exercitationis.* Subscriptio: *Explicit rethorica noua ciceronis die primo nouembr. hora* XVII. MCCCCXXXVIIII *feliciter.*

XCIII.

[Rep. I. 4. 79.]

ANTIQUI CHRONOLOGI QUATUOR HEREMPERTUS LANGOBARDUS, LUPUS PROTOSPATA, ANONYMUS CASSINENSIS, FALCO BENEVENTANUS, cum appendicibus historicis. Ab his variae exterarum gentium in Neapolitanum Regnum irruptiones, prelia, et illatae, aut exceptae clades, breuius, fusius, inculto quidem, sed veridico stylo describuntur. Nunc primum e MM. SS. Codicibus aspiciunt lucem, opera, ac studio *Antonii Caraccioli:* Qui Nomenclatorem et Propylaea, ut vicem Commentarii subeant, praefixit Operi. Neapoli MDCXXVI. Huic libro collationes Codd. adscripsit *D. Godofr. Goetzius*, usque ad pag. 82. Ad paginam usque 92. pertinet *Heremperti epitome. Goetz.* commemorat *Cod. Vat.*; pag. 82. nominantur *membranae Vaticanae;* pag. 28. *Cod. Pelegr.;* pag. 38. *MS. P.;* pag. 43. *MS. Pell.;* pag. 49. *P.* Accuratius codices non nominati sunt.

XCIV.

[Rep. I. 4. 48.]

Codex membranaceus saec. XIII. et XIV. exaratus, a fol. 104. a. duabus columnis scriptus, litteris initialibus modo rubro modo viridi colore pictis, folior. 141. Continentur:

a) [fol. 1. a — 92. a.] SIDONII APOLLINARIS EPISTT. LIBB. IX. ET PANEGYRICI ANTHEMIO AUGUSTO ET CAESARI MAIORIANO DICTI, cum notis marginalibus et collationibus emendationibusque a recentiori manu adscriptis multisque figuris in margine pictis. Incip. *Gaij. sollij appollinaris. sydonii. epistolarum liber primus. incipit. Sydonius. constantio.* SVO. SALVTEM; [haec et sequens littera initialis rubro picta sunt] *Diu precipis domine maior summa suadendi auctoritate sicuti es in his que deliberantur consiliosissimus* cet. Explic. [fol. 83. b.]

ubi amphora cepit inſtitui urceuſ potius exiſſe videatur; Sequitur statim, sed sine inscriptione singulari [nam haec a manu recentiore addita est] PANEGYRICUS DICTUS ANTHEMIO AUGUSTO BIS CONSULI. Incip. *Cum iuuenem super aſtra iouem* cet. Explic. *Captiuos iuncture nouoſ abſolue uetuſtos.* [Et rubro picta verba:] *Explicit panigericuſ* [a manu correctrice legitur *panegyricus*] *anthemii.* Sed librarius hoc vitium admisit, ut in medium hunc panegyricum honoribus Anthemii Augusti dictum alterum interponeret IMPERATORI CAESARI MAIORIANO dictum. Postea enim quam ad verba Panegyrici Anthemiani *Prisca etaſ ſtuduit totum percurrere ſuetus* [in ed. Basil. ann. M.D.XLII. pag. 338. lin. 16.] pervenit, pergit [rubra initiali litt.] *Quid faceret letaſ ſegetes, quod tempuſ amandum* cet. [vid. l. l. pag. 355.], quod carmen decem versuum explic. *diſplicuiſſe placet.* Tum rubro picta haec verba leguntur: *Sydonii uiri clari panigerici dicti. domino imperatori ceſari maioriano auguſto. Praefacio incipit.* Praefatio incip. *Titirus ut quondam patule sub tegmine fagi* cet. Explic. *Vincant eloquio dummodo noſ domino.* Tum panegyricus ipse sequitur: *Concipe preteritoſ reſpublica mente triumphoſ* cet. Explic. [fol. 89. b. col. a.] *Exarmata tuum circumſtent bactra tribunal.* Tum sequitur carmen 4 versuum, cuius inscriptio rubro picta haec est: *De piſcibus nocte captis.* In altera eiusdem paginae columna revertitur librarius ad panegyricum Anthemianum: *Mantua quaſ acieſ pelagiq; pericula luſit* cet.

b) [fol. 92. b — 98. a.] EXCERPTA DE VITIS ALIQUOT CAESARUM. Incip. C. SVETONII TRANQVILLI. DEVITA CESARUM DIVVS IVLIVS: Jncipit libeR PRIMVS. [Haec rubro picta sunt.] *Annum agens cesar ſextum decimum patrem amiſit* cet. Explic. *ardore parietum nuper calce illitorum ſuffocatus interiit.* Epitome de vita Iulii Caesaris ab initio priora capita vitae Suetonianae verbotenus refert, deinde brevior et succinctior fit. Pag. 96. a. aliena manus opus continuavit et non solum I. Caesaris vitam ad finem perduxit, sed etiam epitomas exhibuit de vita Augusti, Tiberii, Caligulae, Neronis, Vitellii, Vespasiani, Titi, Domitiani, Traiani, Ioviniani. Videtur autem, qui hunc librum describendum suscepit, ab initio consilium habuisse Suetonii vitas integras describendi, sed postea mutato consilio epitomas tantum exhibuit. Id non tantum ex inscriptione patet, sed etiam eo, quod priora vitae Caesaris Suetonianae capita verbotenus descripsit.

c) [fol. 98. a — 103. b.] EXCERPTA EX LIBRIS VALERII MAXIMI MEMORABILIUM DICTORUM VEL FACTORUM. Incip. *Sulpicio ſacerdoti inter ſacrificandum lapſuſ apex de capite* cet. Explic. *ſi arma et equoſ militibuſ ſuiſ tradere uoluiſſent* — — Haec excerpta non nisi ad lib. VII. cap. 3. [*de vafre dictis aut factis*] pertinent.

d) [fol. 104. a — 141. b.] BURSARII OVIDIANA, Commentarius vetus in carmina Ovidii duabus columnis scriptus. Titulus [minio pictus]: *Incipiunt bursarii ouidianorum.* Incip. *Rumpere liuor edax iam magnum nomen* cet. Quomodo expliciant, difficile est dictu, quod ultimi folii verba vetustate admodum obsoleta sunt, sed hoc in universum moneo, commentatorem substitisse in explicanda prima elegia lib. I. Trist. — Caeterum, ut ex emblemate fronti libri infixo patet, hic liber olim fuit in bibliotheca *Iohannis Christophori Wagenseilii.*

XCV.

[Rep. I. fol. 19.]

Codex chartaceus saec. XV. multis membranaceis foliis interstinctus, olim catenatus, satis accurate scriptus, inscriptionibus milto pictis, litteris initialibus modo caeruleis modo rubris, prima eleganter picta auroque distincta. Ut ex pictis insignibus gentilitiis primi folii patet, Codex in Gallia aut scriptus est aut certe Gallicum possessorem habuit. In eiusdem folii superiore margine legitur nomen *Iohannis Sneschewicz*, quod nomen etiam fol. 2. a. et b. repetitum legitur. Foliis constat hic liber 270 praeter unum ab initio et novem in fine agglutinata, quae scriptura vacant. Continentur:

a) [fol. 1. a — 165. b.] Cassiodori Variarum libri XII. Incip. *Incipit prologus in libros Cassiodori variarum. Quum disertorum gratiam aut communibus fabulis aut gratuitis beneficiis* cet. Explic. *ut secundum tenorem iussionis ad nos perveniat munificentia principalis Amen.* Subscripta sunt rubro colore haec verba: *Nota quod iste vir clarissimus Cassiodorus composuit libros superscriptos ad diligentem petitionem et conctionem beninolani et rogatum venerabilium virorum Iohannis Leoginensis episcopi petri forsini fromatis Iohannis Eustancii Iohannis Artini Episcoporum amicorum et Collegarum suorum fidelium etc. etc. etc.*

b) [fol. 166. a — 217. b.] EIUSDEM SUPER SEPTEM PSALMOS. Incip. *Incipit liber Cassiodori super septem psalmos. Si ille rex et propheta* cet. Explic. *vivis et regnas per infinita secula seculorum Amen.*

c) [fol. 218. a — 230. b.] EIUSDEM DE ANIMA. Incip. *Quidam amici requisierunt. fuit eis responsum* cet. Et paulo post: *Quum iam suscepti operis optato fine gauderem* cet. Explic. *probabili se meruerunt conservatione tractare.*

d) [fol. 231. a — 233. a.] QUAEDAM DICTA VARIA sine auctoris auctorumve nomine. Incip. *Excelse turres* cet. Explic. *Sudant occulta precordia culpa.*

e) [fol. 233. a — 243. b.] CASSIODORI LIBER DE AMICITIA. Incip. *Incipit liber de amicitia Cassiodori* [His verbis superscripta sunt haec, a manu ut videtur aliena profecta: *nota, alias Albertani Causidici Brixiensis*]. *Quoniam diminute sunt veritates a filiis* cet. Explic. *nisi eam enormitas reatus eliminet.*

Iam quae sequuntur *de charitate seu dilectione dei*, ea vulgo cum antecedentibus, quae *de amicitia* disputata sunt coniunguntur. [Vid. *Cassiodor.* de amicit. in Max. Biblioth. patr. tom. XI. pag. 1335. a.] At in nostro Cod. singularis libri nomine ab illis seiunguntur. Sequitur ergo:

f) [fol. 243. b — 269. a.] EIUSDEM DE CARITATE SEU DILECTIONE DEI LIBER UNICUS. Incip. *Sicut precedencia docuerunt* cet. Explic. *Et conservata glorie plenitudo deo gratias.*

g) [fol. 269. a — 270. b.] EIUSDEM EPISTOLA DE PHYSIOGNOMIA THEODORICI REGIS. Incip. *Sepe numero postulasti, ut quia Theodorici Regis Gothorum* cet. Explic. *et ego non hystoriam, sed epistolam efficere curavi.* Est illa epistola non Cassiodori, sed *Sidonii Apollinaris;* vid. *Ioh. Cochlaeum* in vita Theodorici cap. XX. Cf. *Ten-*

tzelii Monatl. Unterred. ann. 1698. pag. 934. Caeterum hunc codicem, qui eum cum aliis bibliothecae nostrae MSS. anno 1825. inspexit, commemoravit *Pertzius*. Vid. eius Archiv. tom. VI. pag. 212. —

XCVI.

[Rep. I. 4. 61.]

Codex membranaceus saec. XIV. multis compendiis scripturae exaratus, litteris non tantum capitum, sed etiam periodorum initialibus rudi arte pictis, cum scholiis marginalibus, quae a duabus manibus adscripta videntur, folior. 47, quorum 1. nihil nisi titulum recentiori manu scriptum continet. Insunt:

Prisciani de syntaxi libb. XVII. et XVIIImi plurima pars. Sine ullo titulo (nisi qui fol. 1. a. a recentiori manu, ut dixi, legitur: PRISCIANI DE SINTAXI) incip. *Quoniam in ante expositis librif de partibuf* cet. Explic. [lib. XVIII. cap. 20. lin. 15. pag. 173. ed. Krehl.] *Qui laudibus utriusque gloriari ftudent doctrine* AMEN. Additi sunt hi versus:

Qui fcripfit fcribat femper cum domino uiuat
Dextra fcriptoris careat grauitate doloris.

Manus recentior minimis litteris subscripsit haec: *Iste priscianus . . . . . . constitit ei* XV^m^ *folidos et sex denarios.*

Quae numeris 45. et 46. signavimus folia, inter ea, ut ex certis vestigiis apparet, duo deperierunt; itaque folium 45. b. in verba desinit: *quem nos nec habemus nisi quod* [lib. XVIII. cap. 10. pag. 147. lin. 2. ed. *Krehl.*] et fol. 46. incip. [Cicero]*nem et fimilia. Voluptatem quoque significancia* cet. [lib. XVIII. cap. 19. pag. 169. lin. 31. ed. Krehl.]

Post finem libri XVII. fol. 36. a. haec leguntur: *Flavius theodorus dionisius memorialis facris crui nepiftolarum* [sic legitur; coniicio legendum esse: *sacri scrinii epistolarum*] *et auditor quaeftoris facri palatii fcripfi manu mea in urbe mea artem prisciani uiri difcretissimi* [sic] *gramatici doctoris mei conftantino poli.* Patet hanc subscriptionem non ab ipso Flavio Theod. Dionysio librario profectam, sed potius ex codice aliquo, qui illam habebat, descriptam esse, idque ab homine rei non satis perito. — Praeterea notandum est, plurimos locos auctorum classicorum, quos Priscianus exempli gratia laudavit, in nostro codice plane esse omissos. — Caeterum fuit hic liber MS. olim in bibliotheca *Ioh. Christophori Wagenseilii*, ut emblema fronti illius infixum docet.

XCVII.

[Rep. I. fol. 24.]

Codex membranaceus saec. XI. scriptura in duas columnas divisa, lineis stilo ductis, folior. 46, quorum 14. b. vacuum est. Continentur:

a) [fol. 1. a — 2. b.] Fragmentum Isidori Hispalensis originum, quod incip. a verbis [lib. XIV. cap. 3. ed. *Gothofred.* auctor. L. L. pag. 1164. lin. 12. s. ed. *Lindemann.* in Corp. Gramm. Lat. tom. III. pag. 437. 23.] (su)*perior et inferior fibi tamen connexe firie et fenicie* cet. Explic. [l. XVI. c. 13. ed. *Gothofr.* pag. 1220. lin. 35. s. ed. *Lindemann.* p. 504. 4.] *etiam in igne pofita manere fuum friguf et quippe aliuf in ethiopia magnef quam ferri non ambiget.* Quae in hoc fragmento leguntur, multum a vulgari lectione recedunt, multis aut omissis aut additis.

b) [fol. 3. a — 30. a.] Oribasii Euporist. libb. IV. Incip. VRIBASII AD EUNAPIUM EPORIST. INCP. LIB. PRIM. *proemium petif a me eunapi cariffime* cet Explic. *De frictionibus galenuf. cet.* Hi libri imperfecti sunt et admodum manci.

c) [fol. 30. a — 46. b.] Collecta medicinalia ad Iulianum. Incip. *EX IUSSIOne iuliani divi augusti collectif ex omni regione* cet. Fol. 38. a. lib. III. incip. DE CONFECTIONIBUS. et eodem fol. b. EXPLICIUNT CAPITULA SEXTI HUIUS OPERIS LIBRI VRIBASII AD EUSTATIUM INCIPIT LIBER TERTIUS. Incip. EMPLASTRUM BASILICUM cet. Explic. fol. 46. b. *melatico lib. VIII. conficif . . . . erif* VGROCOLLJ. Etiam haec collecta admodum sunt manca.

XCVIII.

[Rep. I. fol. 23.]

Codex chartaceus saec. XIV. exeunt. scriptus, scriptura in duas columnas distincta, litteris initialibus et inscriptionibus minio pictis, foliorum 191, quorum 8. b. 9. 10. et 11. vacua sunt. Continentur:

a) Isidori Hispalensis Origines in XXIX (non ut pleramque in XX) libros divisae. Foll. 1. a — 5. b. leguntur singulorum librorum capitula. Fol. demum 14. a. ipsum opus incip. *Disciplina a discendo nomen accepit* cet. Explic. *ut vis morbi ignis ardore siccetur. Explicit. Pro quo deus gloriosus sit benedictus in secula seculorum Amen.* In fine sequitur enumeratio capitulorum omnium totius veteris testamenti librorum, a libro Geneseos usque ad secundum Machabeorum.

b) Foliis 6. 7. et 8. litteris quarta fere parte minoribus quam quibus caetera huius codicis exarata sunt, scriptus est liber *de praepositionibus Graecis.* Incip. *Latinis praepositionibus diligenter* cet. Explic. *participii passivi quo nos caremus. Est sic est finis. Expliciunt grece praepositiones.* Antequam autem ipsum opus Originum exorditur, aliquot epistolae Isidori et una ad Isidorum foliis 12. et 13. praemissae sunt.

XCIX.

[Rep. I. fol. 21.]

Codex membranaceus saec. XI. constans sex foliis, in quibus legitur:

Isidori Hispalensis Originum fragmentum. Incip. [a verbis lib. XVII. cap. 4. ineunt. ed. *Gothofr.* auctor. L. L. pag. 1238. lin. 34. sive ed. *Lindemann.* in Corp. Grammaticor. Lat. tom. III. pag. 526. 3.] *ufi funt. huiuf fpecief duae quarum altera communif altera aegyptia* cet. Explic. [verbis lib. XVIII. cap. 2. exeunt. ed. *Gothofred.* pag. 1267. s. ed *Lindemann.* pag. 265. 5.] *ad fupernam magnitudinem accederent.*

C.

[Rep. II. 8. 154. a.]

Codex membranaceus saec. XIV. et XV. folior. 28. Continentur haec:

a) [a fol. 1 — 4. b.] Anonymi fragmentum de Syllogismis. Haec sunt litteris minutissimis in duabus columnis exarata et rubris litteris initialibus ornata. Incip. *. . . intelligas de d'ione* cet. Explic. *tamquam per caufam falfitatis.* Versus subscripti hi sunt:

Explicit iste liber sit scriptor crimine liber
[Tum, repetito eodem versu:]
Scriptoris munus sit bos bonus aut equus unus
Explicit expliceat ludere scriptor eat.

b) [a fol. 5 — 28. b.] ANONYMI DE DERIUATIONIBUS VOCUM LIBER. Finis deest. Est haec pars codicis priore longe antiquior, membrana multo crassior, litterae initiales minio pictae. Titulus rubro scriptus adeo est in litura, ut totus legi nequeat. Quantum legere possum, ita habet: *Incipiunt deriuationes* [haec quodammodo suppleo e fol. 12. a, ubi in superiore margine leguntur verba: *Incipiunt deriuationes optime*] *magistri* . . . . Incip. *Vox dicitur a uocando* cet. Explic. *inmesericors.* (sic) *Item a miseret misereor* . . . .

CI.

[Rep. II. fol. 22.]

Codex membranaceus in tenui laevique membrana saec. XIV. exeunt. satis perspicue luculenterque exaratus, scriptura in duas columnas divisa, litteris cuiusque sectionis initialibus vario colore distinctis et obryzo ornatis, folior. 328. Primum folium Litterae A deest. Continetur:

GLOSSARIUM LATINO - TEUTONICUM. Auctor quis sit nusquam legitur. Certe non est *Hugwicio*, quippe cuius Vocabularium saepe numero allegatur. Incip. . . . . *puluere supposito que alio nomine pynax dicitur* cet. Explic. fol. 327. a. *Zucarum ri Idem.* Subscriptus est versus: *Sit tibi laus christe quoniam liber explicit iste.* — Tum a fol. 327. b. usque ad fol. 328. b. leguntur supplementa glossarii per ordinem litterarum digesta, primis cuiusque sectionis litteris initialibus modo caeruleo, modo rubro colore pictis. Haec incipiunt: *ARra re Trulbeschafft* cet. Explic. *Viaguin bedeyart.* Post haec legitur versus: *Finito libro sit laus et gloria christo.*

CII.

[Rep. I. 8. 95.]

IOANNIS MEURSI *criticus Arnobianus tributus in libros septem. Item hypocriticus Minutianus. & excerpta MS. Regii Parisiensis. Editio altera et melior. Lugd. Bat.* CIↃ.IↃ.IC. Adnexae sunt: *Eiusdem exercitationum criticarum partes II. Quarum Prima Curarum Plautinarum Commentarium. Secunda Animadversionum Miscellarum libros quatuor complectitur. Lugd. Bat.* CIↃ.IↃ.XCIX.

Hic liber fuit olim in bibliotheca *Fr. Bened. Carpzovii,* cuius nomen cum anno 1680. in titulo *Critici Arnobiani* legitur. Adscriptae sunt ad marginem notae et collationes Codd. veterumque editionum, quarum recensum vide post *epistolam Meursii ad Iacob. Aug. Thuanum in exercitatt. critt.* pag. 4. Quis illas adscripserit, non constat.

CIII.

[Rep. IV. 4. 98. b.]

Codex chartaceus saec. XV. exeunt. scriptus, folior. 145, quorum 14. b. 19. a. 20. 58. et 63. scriptura vacant. Adhaerent typis descripta haec: *a*) [fol. 64 — 111.] *Augustini Datti Senensis latine lingue peritissimi Isagogicus libellus in eloquentie precepta: ubi ita omnem recte loquendi rationem complexus est ut nihil quod ad hanc artem attineat pretermisisse videatur.* Acced. *Triginta regule Francisci Nigri.* Lips. 1505. *b*) [fol. 112 — 123.] *Iodoci Badii Ascensii in epistolarum compositionem compendium Isagogicum: brevitate et facilitate preditum.* Paris. 1501. c) *Bartholomei Coloniensis viri in litteris secularibus egregie docti, ingenio subtilis, et eloquio diserti, Philosophi, et poete preclari Epistola Mithologica.* Lips. 1504. — Manu vero scripta sunt haec:

a) [fol. 1. a — 14. a.] BAPTISTAE MANTUANI ECLOGA ANTIGOMARATUS, cum glossis interlinearibus. Incip. [H]*os morum flores si carpseris ut rosa florens* cet. Explic. *vi sis utpote tractus.*

b) [fol. 15. a — 18. b.] *Anonymi versus memoriales de significatione et differentiis verborum.* Titulus deest. Incip. *Non bene pro toto libertas venditur auro* cet. Explic. *Venator sequitur. vestigia et insidiator.*

c) [fol. 19. b.] *Quaedam de Salomone rege, Germanice scripta.* Titulus deest. Incip. *Lisse das erste teyl der könig* cet. Explic. *was das selbige hat.*

d) [fol. 21. a — 57. b.] P. VIRGILII MARONIS BUCOLICA. Cum glossis inter lineas et ad marginem scriptis. Incip. [T]*Itire tu patule recubans* cet. Explic. *venit hesperus: ite capelle.* Subscripta sunt haec verba: *Virgilii Maronis carmen Bucolicum Finis Scriptum per Laurencium Puchner de Eysleben Anno domini Millesimo quadringentesimo nonagesimo septimo Tercia feria Post diuisionem Apostolorum cet.*

e) [fol. 59 — 62.] *Parerga quaedam recentiori tempore scripta,* v. c. *Iuramentum Intitulandorum ad matriculam studii Lipsensis* cet.

CIV.

[Rep. IV. 4. 98. c.]

Codex chartaceus saec. XVI. eleganter scriptus, rubris inscriptionibus, folior. 246, quorum 1—3. 4. b. 156.b — 158. 184. b. et 235. b — 246. b. scriptura vacant. Codex duabus manibus scriptus est, quarum longe elegantior est, quae priorem illius partem [usque ad fol. 156. a.] pinxit. Fuit hic liber olim in bibliotheca *D. Andreae a Kenritz*, cuius insignia gentilitia fol. 4. a. picta sunt, adscripto anno M.D.XXIX. Continentur haec:

a) [fol. 5. a — 156. a.] UDALRICI ZASII IURECONSULTI ET ORATORIS EXCELLENTISS. ENARRATIO IN RHETORICAM CICERONIS. Ita titulus rubro pictus. Incip. RHETORICEN *Greci nominant quam ex Latinis nonnulli oratoriam* cet. Explic. *Amplificatione et commiseratione.*

b) [fol. 159. a — 184. a.] LEX *cum auus ff. de conditionibus et demonstrationibus ab A. Amelio LL. Doctore Friburgii explicata an.* [MD]XXIX. Ita titulus. Incip. *Cum iuxta Pomponii sententiam* cet. Explic. *ad consilium Alex.* 13. *in* 3. *vol.*

c) [fol. 185. a — 194. b.] *Eiusdem Amelii enarratio leg. In Ambiguo ff. de rebus dubiis.* Incip. *Circa huius l. explanationem* cet. Explic. *de testa. iul.*

d) [fol. 195. a — 213. b.] *Eiusdem enarratio leg. penult. ff. ad exhibendum.* Incip. *Que circa interpretandam* cet. Explic. *attigisse videtur.*

e) [fol. 214. a — 216. b.] *De abrogatis Legibus.* Ita titulus. Incip. *Plures esse reipubl. species* cet. Explic. *de constitutionibus.*

f) [fol. 217. a — 223. b.] *Amelii enarratio l. sed licet*

15. *ff. De Offitio Praesidis.* Ita titulus. Incip. *L. sed licet* cet. Explic. *de vol. iur. punct.*

g) [fol. 224. a — 235. a.] *Eiusd. enarrat. l. is qui destinauit ff. de rei vendit.* Ita titulus. Incip. *Lex is qui destinauit sita* cet. Explic. *in fi. post glofs.*

CV.

[Rep. V. 4. 24.]

Codex chartaceus saec. XVII. exaratus, folior. 562, quorum 1—6. 7. b. 8. et 543. b — 562. scriptura vacant. Foll. 14. 87. 142. 160. 192. 215. 340. 395. 404. 447. 506. et 531. imagines XII Imperatorum Romanorum aeri incisas habent. Continetur:

Commentarius clarissimi consultissimique viri ac Hierophantae Palladii Dn. Caspari Bitschi, V. I. D. Peritissimi et Historiarum Inclyta in Argentinensium Academia Professoris Celeberrimi in C. Suetoni Tranquilli De XII Romanis Imperatoribus libros VIII Scholis publicis praelectus Anno aerae Christianae MDCXI. Ita titulus. Incip. *Quod felix faustumque fit. Facturi lectionum historicarum initium necessario pauca quaedam* cet. Explic. *aeternum, quae nocuere dolent.* Subscriptio haec est: *Absoluti sunt hi Imperatores duodecim Suetoniani XII. Calendas Octobris Anno* 1611, *hora pomeridiana quarta.*

CVI.

[Rep. I. 4. 85. a.]

Barnabae Brissonii de formulis et sollemnibus populi Romani verbis libri VIII, *in quibus varii bonorum Auctorum loci emendantur, supplentur, notantur, illustrantur. Francofurti* CIↃ IↃXCII.

Huic libro notas adscripsit *Gothofr. Iungermanus*, cuius nomen in titulo illius legitur. In plagula titulo a bibliopega praefixa haec leguntur: *Ex bibliotheca* Gothofredi Iungermanni. [Tum rubro picta verba:] *Godofredus Christianus Goetze, D. ex bibliotheca Frid. Bened. Carpzovii publ. vendita Ao.* 1701. [Et infima plagula haec:] *Dresdae* 1694. *emtus pro* 2 *Vall. Iungermanus* non toti operi notas adscripsit, sed tantum trecentis fere eius paginis; sed iam in ultimis earum rarae reperiuntur adnotationes.

CVII.

[Rep. I. 4. 56. b.]

Codex chartaceus saec. XVIII. manu *La Crozii* eleganter et nitide scriptus, folior. 159, quorum duo ultima vacua sunt. Continentur:

a) [fol. 1. a — 131. a.] *De variis epochis, et anni forma apud veteres Orientales, dissertationes sex. Auctore Ludovico du Four Abbate de Longuerue.* [Sub hoc titulo haec adscripta sunt: *L'Abbé de Longuerue est mort à Paris, le* 22. *Novembre* 1733. *Il etoit ne l'an* 1652.] Fol. 2. Titulus: *Dissertatio prima, de anno Solari Macedonum.* Incip. *Usserius capite primo de anno Solari Macedonum, luculento Philippi Regis testimonio* cet. [Dissertatio II. est de aeris duabus ab Alexandro, a fol. 33. b — 53. a.; diss. III. de epocha Antiochiae urbis et eiusdem mensibus, a fol. 53. b — 77. b.; diss. IV. de epocha Laodiceae ad mare, a fol. 78. a — 88. a.; diss. V. de mensibus et epochis Gazensium, a fol. 88. b — 101. a.; diss. VI. de anno Persarum, a fol. 101. b — 131. a.] In fine harum dissertationum [fol. 131. a.] haec rubro picta leguntur: *Finis Berolini die octavo Mensis Iunii Anno Domini* MDCCXVI. *Maturinus Veyssiere La Croze.* Fol. 131. b. usque ad 132. b. legitur: *Ad dissertationem tertiam de epocha et mensibus Antiochenorum, pag.* 149. *Ex epistola Ludovici du Four Abbatis de Longuerue ad P. Allix Thesaurarium Capituli Salisburiensis. Parisiis* 8. *Ianuarii* 1701. [Has *dissertationes ex manuscriptis eruit* (et edidit) *I. Di. Winckler. Lips.* 1750. 4.]

b) [fol. 133. a — 151. a.] Epigrammata Graeca *inedita, descripta primum a Friderico Sylburgio ex Codice Manuscripto Bibliothecae Palatinae, ex cuius apographo, quod erat apud Isaacum Vossium, ea descripsit Illustrissimus Ezechiel Spanhemius, ex cuius ego codice ea descripsi, Berolini Anno Christi* MDCCXVI. Ita *La Crozius.* Incip. *ΣΤΡΑΤΩΝΟΣ ΤΟΥ ΣΑΡΔΙΑΝΟΥ. Ἐκ Διὸς ἀρχώμεσθα, καθ᾽ ὡς εἴρηκεν Ἄρατος.* Explic. *haud pauca etiam in notis Kusteri ad Suidam.*

c) [fol. 151. a — 153. a.] Excerptum Graecum ex exegesi Ioannis Tzetzae in Homeri Iliad. *Ex veteri codice Chartaceo in Bibliotheca Caesarea Viennensi. La Crozius* descripsit ex schedis Spanhemianis. Incip. *Οἱ δέ γε Ἀθηναῖον ἀποκαλοῦντες αὐτὸν* cet. Explic. *ἀντὶ τοῦ ᾔδεισαν.*

d) [fol. 153. a — 157. a.] Sylloge variorum Epigrammatum. *Ex notis Lucae Holstenii in Stephanum Byzantinum, De Urbibus.* Incip. *Φιλίππου. Λευκάδος αἰπὺν ἔχων* cet. Explic. *πάμπαν ἀφ᾽ οὗ γένομαι.*

e) [fol. 157. a — 157. b.] Epigrammata quaedam Simonidis, *ex Allatii Diatriba de Simeonum Scriptis.* Incip. *Ἀνάθημα τῷ Διῒ παρὰ Σώσου* cet. Explic. [post carmen aliquod Philodemi] Gallus hanc Philodemus *ait.* In emblemate fronti libri affixo leguntur haec verba: *C. S. Iordani, et Amicorum.*

CVIII.

[Rep. I. fol. 36. a.]

Codex chartaceus saec. XVII. exaratus in foliis 341, quorum 2. 17. 18. 20. 21. 38. 60. a. 63. a. 65. b. 66. b. 67. b. 70 b. 86. 88. b. 89. 93. b. 95. b. 102. b. 104. b. 105. 106. 107. 115. b. 116 — 119. 126. b. 127. a. 128. b. 129. a. 132. 133. a. 135. 138. 139. a. 156. b. 163. b. 165. 167. b. 169. 171. 172. b. 177. b. 178. a. 180. b. 182. 187. 189. 191. 193. 196. 198. 200. a. 202. 204. a. 208. a. 211. 213. b. 215. b. 217. 239. 241. a. 243. a. 245. b. 254. b. 255. 264. b. 269. b. 311. b. 340. a. scriptura vacant. Continentur:

Christiani Wagneri, Pauli f. [qui obiit Pastor ad aed. D. Iohannis Lipf. 1693.] de regibus Parthorum collectanea autographa, *numis quoque et inscriptionibus illustrata.* Incip. PROLEGOMENA. *Antequam historiam Arsacis exordiamur* cet. Explic. *et Darii Codomanni, in Paschali f.* 170.

II.
CODICES GERMANICI.

CIX.
[Rep. II. 4. 127.]

Codex membranaceus saec. XIV. non ubique bene habitus, ceterum lectu facilis. Superior margo tamen ita laceratus est, ut primus scripturae versus aliquoties deperierit. Inscriptiones, subscriptiones et litterae initiales rubrae sunt. A fol. 21. a. litterae initiales alternis vicibus modo rubro modo caeruleo colore pictae sunt. Scriptura per totum codicem in duas quas dicunt columnas divisa est. Folia sunt 116. Continentur haec:

a) [fol. 1. a — 20. b.] FRAGMENTUM EIUS CARMINIS, QUO ULRICUS DE TUERLIN ILLUD OPUS WOLFRAMI DE ESCHENBACH CONTINUAVIT, QUOD DE WILHELMO NARBONENSI AGIT. Inscriptio rubra haec est: *Hie vahet an wie sante willehalme gewan arabel die Kuneginne.* Incip.

All' wiſhait ain anevanc
ſit herz mit vnd gedanc
Dir nigent [male correctum est *fugent*] *vnd und'tenig ſint*
ſo gedenke. ſu'z megde kint cet.

Poeta ipse nomen suum prodidit [eod. fol. vss. 22. et sqq.] his verbis:

ich vlrich von dem (T)vrlin
Dvr dez bvchez ane(ge)nge
dez materie. vnz vil enge
Her Wolfram (hat) be(ſ)vtet cet.

Explicit carmen his versibus:

Do man kom ſah die w'den
vz den ſhiffen vf die erden.
Do den kuneg thibolt
Dez maneger getovfter mā engalt.

b) [fol. 21. a — 116. b.] WOLFRAMI DE ESCHENBACH CARMEN DE HISTORIA WILHELMI. Incip.

Ane falſch dv reine
dv dri vn̄ doch einer
Schephaer vber alle geſchaft
ane vrhap din ſtaete craft. cet.

Explic. his versibus:

der margrave gvt geleite dan
Gab dem groz gelovpten man
vn̄ ſiva man teter kvnige da vant
Sviſt rvmt er provenzal lant.

Subscriptus est rubro colore hic versus: *Qui ſcripſit ſcripta manus eius ſit benedicta.* — Procul dubio hic codex MS. idem ille est, ex quo *Haltausius* in Glossario nonnulla laudavit. Laudat enim [v. c. pagg. 349. 403. 412. 450. 461. et aliis locis] *Ms. Wolframi ab Eschenbach de St. Willehelmo*, quo posteriorem partem; et *poetam veterem in Cod. MS. de St. Willehelmo*, [v. c. pagg. 533. 829. 1541.] quo priorem partem codicis nostri intellexisse videtur. *Lachmannus* in editione Wolframi de Eschenbach [praefat. pag. XXXVI.] ita: „t. was Haltaus im Glossarium Germanicum medii aevi, aber erst von Seite 349. an, aus einer nicht unbedeutenden Handschrift anführt. Ich habe umsonst zu erfahren gesucht, wo sie gewesen seyn möge." Quas varias lectiones laudat [v. c. pagg. 480. 507. 625.] accurate illae consentiunt cum codice nostro [cf. foll. 46. b. 58. b. 59. a. 110. b.] *Lachmannus* l. l. pag. XLII. etiam hoc dicit, in eo codice, quo Haltausius usus fuerit, magis genuinam haberi carminis recensionem.

CX.
[Rep. II. 4. 116. a.]

Codex chartaceus saec. XIV. exeunt. si non XV. (quantum quidem mihi constare videtur cum ex charta, tum ex signo fabricae huic impresso), inscriptionibus et litteris initialibus rubris, scriptura in duas columnas divisa. Hic liber, initio et fine mutilus, constat foliis 448, quorum 1. scriptura vacat, novem vero priora laesam marginem habent, ita ut nonnulla vocabula deperierint. Continetur:

Janſen des Enikels Weltchronik. Titulus nusquam legitur. Primum folium huius chronicae versibus compositae excidit. Incip. a verbis:

Jedū vnd hayden gemain
Du lieber vil got rain
Wer möcht an dich das habn̄ getan
Hye hebt ſich dy Bybel an

Et rubro picta verba: *Des erſten tag wie got hymel vnd Erd beſchueff vn̄ darnach dy engel.* Deest unum fol. inter 11. et 12. Inter 169. et 170 duo folia desiderantur, quorum fragmenta adhuc conspiciuntur. Historia biblica finitur fol. 178. col. b., in cuius fine de Ierobeamo rege et historia Iobi exponitur. Fol. 178. b. sequitur: *Vom chünig honorius d' den erſten pflueg vand.* Ab hac inde sectione exorditur historia profana, ac primum quidem agitur de bello Troiano. Quae ex Cod. Monacensi a *Docenio* (Miscell. II, 160—170.) iam publicata est historia *de Achille et Deidamia* legitur a fol. 194. b. Tum sequuntur etiam ea, quae ex eadem historia leguntur in *von der Hagen u. Büsching litterar. Grundriss*, a pag. 233—237. Etiam ea, quae *de excidio Troiae* in hoc libro pag. 237. communicantur, in Cod. leguntur fol. 229. b. — A fol. 300. a. incipit *Dy new E.* ab Augusto usque ad Chanum Imperatorem; tum sequuntur historiae de Saladino, de turri Babylonica et duodecim linguis. A fol. 389. b. ex inopinato pergitur oratione pedestri *Vom chünig Carulus.* Fol. 391. b. extrem. *Hye hebent ſich an dy füerſten von Oeſterreich vnd von Steyr.* (usque ad ann. 1270.) A fol. 394. a. extrem. pergitur oratione vincta: *Von chaiſer Otten.* Tum quaedam leguntur de Friderico Imper. [cf. *Docen.* I. 159. sed noster Codex legit *Antfuerte*, ubi *Docen.* habet *Auchenfuert.*] Fol. 423. a. post historias de *Philippo* Imp. leguntur duae columnae oratione pedestri scriptae de principibus Austriacis, 423. b. habentur versus *von herzog poymunt vn̄ vō ſeinem prueder yngram.* Ante folium 428. ponendum est fol. 440. sed videntur aliquot

folia deesse. — Inde a fol. 428. leguntur diversae historiae, et vincta et pedestri oratione compositae, inter quas etiam leguntur regum Bavaricorum et Hungaricorum rerum gestarum enarrationes. A folio denique 441. a. usque ad finem historiae maxime Austriacae scriptae sunt. — Caeterum ante fol. 433. unum desideratur; fol. 442. ponendum est post 439. Desiderantur etiam quaedam inter fol. 442. et 447. Foliorum, quae bibliopega male connexuit, ordo hic esse debet: 447. 441. 448. 443. 444. 445. 446. — Novissimus annus qui legitur in hoc Codice est 1273. [fol. 442. a.] — Explic. liber his verbis: *drew Iar vnd feckfs monet, Do fetzt, chaifer,* .... Caeterum hunc codicem inspexit et commemoravit *Pertzius*; vid. eius Archiv. tom. VI. pag. 209. et 210.

CXI.

[Rep. II. fol. 21.]

Codex chartaceus saec. XV. cum picturis rudi arte factis, rubris litteris initialibus, non admodum accurate in duabus columnis scriptus, prisca ligatura, folior. 183, quorum 182. b. et 183. vacant scriptura. Continetur:

Hugonis de Trimberg Carmen: der Renner. Constat capp. XCVII. Fol. 1. a. haec leguntur verba rubro picta: *Hie vohet fich an dis buches capittel das do genant ift der Renner vnd faget was fy vs wifet vnd ftrofet arme vnd riche künige vnd keyfer vnd* [jed]*e das capittel mit figu*(ren) *gemolt.* Tum eod. fol. et 1. b. sequuntur singulorum capitum argumenta. Opus ipsum fol. 2. a. incip. *Ich bin die tugent vnd die iugent Vnd vntugent griffent an* cet. Explic. 182. a. *Vnd das er kume in daz himelrich Vnd do wone ewiclich Amen Amen:* In fine libri haec scripta sunt: *Dis buch wart es geschriben alfo die glocke vjj flug vor mittage am nehften famftage vor fant paulus daz bekerers tag in dem Iore do man zalte von criftus geburte Tufint vier hundert vnd nuntzehen jor.* — Caeterum commemoratus est hic codex iam a *Goetzio* in programmate, quo bibliothecam nostram aperiendam fore indixit (Lips. 1711.) pag. 30. Cf. Edition. illius carminis, quam curavit societas historica Bambergensis (1833—36.) praef. ad fasc. I. et III., quo posteriore loco falso dictum est, picturas, quae adhaereant illi editioni, a *C. de Bose* e Codice Guelferbytano quodam esse depictas, quum potius e nostro Codice desumtae sint. Vid. etiam *Breitkopf* Spielkart. Tom. I. pag. 101. et *Iördens* Lex. Tom. II. pag. 483.

CXII.

[Rep. II. 8. 100.]

Codex chartaceus admodum mancus saec. XV. litteris initialibus rubris vel rubro adpictis, folior. 22. Continentur haec:

a) [fol. 1. a. et b.] Canticum potorium anonymi auctoris. Inscriptio haec est: *Canticum hoc amplum infpicientes hofpes pie infunde domine.* Incip. *Venite liebin gefellen lat von fweren forgen der wirt der wil vns purgen* cet. Explic. *Sicut als wir vernommen han wer wol hofiren kan den loben dij frawen vnd nicht dij man et nunc et femper et in fecula feculorum Amen.*

b) [fol. 2. a. et b.] Iocosa narratio de Nemine. Titulus deest et finis, nam exciderunt aliquot folia. In hac anonymi cuiusdam auctoris narratione laudatur *Nemo*, allatis sacrae scripturae locis a voce *Nemo* incipientibus. Incip. *Vir erat intra nomine Nemo et erat vir ille ut alter Iob inter omnes orientales magnus namque erat fanctus* cet. Explic. *fuit etiam magnus in arifmetrica fecundum illud apocalypfs* ....

c) [foll. 3. et 4.] Fragmentum narrationis anonymae de monacho quodam, cui testiculi absciduntur. Etiam huic narrationi promiscue interserti sunt sacrae scripturae loci. Incip. ... *pulcritudinem femine tue Cui hofpes dixit* cet. Explic. *Et amplius non vidit eum eunuchus Et fic* .....

d) [foll. 5. et 6.] Fragmenta duorum carminum Latinorum moralium. Prioris, in quo galli virtutes exemplo proponuntur, tantum finis habetur. Incip.

Imitator galli fis fapiens plebane
Vivendo follicite et furgendo mane cet.

Explic. *Reddit plus aromatis bene mafticata.* Subscriptio haec est: *Si erravit fcriptor debes corrigere lector.* Posterioris carminis initium hoc est:

Laus et honor pueris folet evenire
Qui dimittunt otia et ftudent fe munire cet.

Explic. *Scolas fi neceffe eft puellarum tene.*

e) [fol. 7. a — 15. b.] Praeambula XXXI. Quorum initia huc transscripsimus:

1. *Wer ein geyfs in ein garten left* cet.
2. *Wer frawen koppfe ftuft wider einander* cet.
3. *Wer an dem funtage nicht frü auffteт* cet.
4. *Alde leuthe krawen fich* cet.
5. *Wer hoch auf eym pawm wil portzeln* cet.
6. *Welch ritter pey einer meffe ftet* cet. [Hoc praeambulum laudavit iam *Haltaus.* glossar. p. 1550.]
7. *Sint das man dij rote fchü erdacht* cet.
8. *Ein orgluck vnd ein wollen bogen* cet.
9. *Welch man eine tafchen hat grofs vnd weyt* cet.
10. *Dij knaben in den hochen huten* cet.
11. *Wer fein haus wil befachen* cet.
12. *Dij liebe dij menfchen zufamen haben folden* cet.
13. *Kümpt kunft gegangen für ein haus* etc.
14. *Effen vnd trinken ane danckperkeit* cet.
15. *Set wo der fun furn vater get* cet.
16. *Wo alleweg gut gericht ift in einer ftat* cet.
17. *Dij grofe vntrew mit leithen vnd mit effen* cet.
18. *Welche menfchen dij vier quatember nicht faften* cet.
19. *Welch kriften menfch zu mitternacht wacht* cet.
20. *Wer got nicht danckt feine groffe milt* cet.
21. *Ein menfche der in fwern todfunde ftet* cet.
22. *Wo lieb zu liebe nicht kan komen* cet.
23. *Kom fpot ader fru gib gleich* cet.
24. *Wer auf einem weichen mofs wil fteltzen* cet.
25. *Wer in einem pade nicht waffers hat* cet.
26. *Wer holtz auff kraufen afchen hewt* cet.
27. *Welch man vil iunger kint hat* cet.
28. *Welch man fein frawen fchlet in dem pet* cet.
29. *Welch man ein leib hat nich zu fwer* cet.
30. *Kein grofser narre mag nicht werden* cet.
31. *Harffen geygen vnd lauten fchlagen* cet.

f) [fol. 16. a. et b.] Anonymi auctoris epistola amatoria versibus composita. Incip. *Liebes prifflin nu far dahyn* cet. Explic. *Ich kan ewer nicht* .... [manus recentior supplevit *vergessen.*]

g) [fol. 17. a — 22. b.] Fabulae IV Germanicae. Incip.

[exciderunt certe quatuor folia] *wan indem ewangelio vindeſtu* cet. Explic. *wan er verluret pfert vnd kü.* Manus recentior supplevit: *ist zu spat schliessen den stall zu.*

CXIII.

[Rep. II. 8. 156.]

Codex chartaceus mutilus saec. XV. rubris litteris initialibus et inscriptionibus, cum pictura variis coloribus distincta Mariam cum Iosepho Iesum infantem adorantes repraesentante [fol. 29. a.], folior. 68, quorum 28. b. 29. b. et 64. scriptura vacant. Continentur haec:

a) [fol. 1. a — 28. a.] Carmen Germanicum de Margarita virgine et martyre Antiochena, cuius acta vid. in Actt. SS. Antverp. Iul. tom. V. pag. 24—45. Incip. *Nach dem liden iheſu criſt* cet. Explic. *Dan du treiſt die güldin' crone.* Subscriptio [a fol. 27. b — 28. a.] prosa oratione scripta incip. *Ich theotymus han genomen den korper Vnd trug in gon Antiochen* cet. Explic. *Vnd von diſer Welte ſie geſcheiden iſt An dem dritzehenden tage des monats Iuly Amen.*

b) [fol. 30. a — 68. b.] Variae orationes Germanicae auctore anonymo. Incip. ..... *myn ſele. Dis gebettelin ſoltu dire* cet. Explic. *deſs yemerlichen zuſlieſſens willen daz dir .....*

CXIV.

[Rep. II. 8. 159.]

Codex chartaceus saec. XV. exaratus, litteris initialibus rubris, folior. 130. Continentur haec:

a) [fol. 1. a — 24. b.] Salomon et Marculphus. Titulus et finis desunt, ita tamen ut unum tantum folium excidisse videatur. Incip. *Da der künig ſalmon Sas vff dem ſtul ſines vatters vol wiſheit vnd richtum* cet. Explic. *Darnach an der antter nacht da fil der aller groſt ſne Da nam marc. eyn ſeyb jn ſyn hant vnd keret den ſchugen das hintter her für vnd ging durch die gaſſen ....* [Recentior manus subscripsit: *Fin sans fin.*]

b) [fol. 25. a — 129. a.] Historia Diocletiani s. de septem sapientibus magistris. Rubra inscriptio haec est: *Hie hebet ſych ane das buch von dem keyſſer den man nenet poncianus vnd iſt gar lieblich zu horren von werntlich ſachen.* Incip. *Der geweldig keiſſer poncianus in ſinen* cet. Explic. *vnd lebten in dem willen vnd in den genaden gottes Amen.* Subscriptio rubro picta haec est: *Vff Dinſtag noch dem achtzeheſtag alſs man zalt nach der gebort criſti vnſers herren* MCCCCLXXXXII *jar wart diſs buch geſriben Durch mick Ditterich ſtoſs.*

c) [fol. 129. b — 130. b.] Carmen ad Mariam anonymi auctoris. Incip. *Ich reigen vagen* [sic] *wo det ich hen* cet. Explic. *Da darff man werder geſte amen.*

CXV. et CXVI.

[Rep. II. fol. 68. b.]

Codex chartaceus saec. XVI. satis perspicue scriptus, duobus constans voluminibus. Primum volumen habet 310 foll. [quorum 306—310. scriptura vacant] et III praefixa foll., quorum I. b. vacuum, II. et III. praefationem et registrum continet. Secundum volumen foliorum est 326 [quorum 324—326. scriptura vacant]; quae praefixa sunt II foll. continent praefationem et registrum. Continentur:

Gedichte von Hans Sachs. Primum volumen signatum est [fol. II. a.]: *das 9 puech der Comedi Tragedi Faſtnacht Spiel vnd Spruch.* Alterum volumen titulum habet [fol. I. a.] *das zehent puech der Spruch Comedi tragedi vnd Faſnacht Spiel.* Utrumque volumen ab ipso *Sachsio* scriptum esse fertur; nec veri plane dissimilis ea fama est, si contuleris verba, Tom. I. in folio primo, caeterum vacuo, notata: *Das 9 puech mit Comedi tragedi faſnacht Spielen vnd Sprüchen hab ich volent gleich gerad in zwayen Iaren vnd meines Alters in dem 61 Iar got ſey die Ehre Amen.* Scriptura horum voluminum eadem est, quae in codice MS. Bibliothecae Regiae Dresdensis ex bibliotheca Gotschediana redemto [M. 11. fol.] deprehenditur, quem item fama est ab ipso *Sachsio* scriptum esse. Etiam charta nostrorum codd. eadem quae illius est codicis. — Vol. I. incip. *(A)nno Salutis* 1553 *Iar hab ich Hans Sachs ein liebhaber der kunſt des tewtſchen gedichtes angefangen dis mein 9 puech zw dichten vnd zw ſchreiben mit aigner hant* cet. Explic. *An der gaſſen ein groſſ gelauff.* Vol. II. incip. *(A)nno ſalutis* 1555 *hab ich hans Sachs ein liebhaber der kunſt des tewtſchen gepunden gedichtes* cet. Explic. *Wan dis dire groſe ſtercke hat.* — Accurati leguntur in utroque volumine indices, quos hic describendos curavi. Longe maximam partem carmina iam in ed. Norimberg. (1590 et sqq.) leguntur, quapropter adscripsi locum ubi habentur uncinis inclusum. Quibus carminibus aut fabulis signum interrogandi apposui, ea non leguntur in ed. Norimb.

Vol. I.

Das regiſter in dis puech alſo zu vernemen ain ide zell helt in den thitel aines werks Die ſoder ziffer zal pedeut die Summa der verſſ des werck die hinter angehenkt zal Deut an welchem plat das werck zu finden ſey.

Regiſter in das 9 puech der Comedi tragedi faſnacht Spil geſprech hiſtori vnd der Spruech

Die Comedi

a) 384. *Camillus mit dem falſchen ſchulmeiſter* (11 pers.) 7. [ed. N. lib. III. part. 2. fol. 46.]
b) 716. *Perſanes die kunigin mit ariſtotile* (7 p.) 46. [ed. N. III. 2. 49.]
c) 728. *Thitus vnd giſippus die getrewen freunt* (10 p.) 75. [ed. N. III. 2. 3.]
d) 1370. *irfart Vliſi mit den weibern* (14 p.) 200. [ed. N. III. 2. 69.]

Die tragedi

e) 750. *Clitimeſtra die merdiſch kungin* (14 pers.) 28. [ed. N. lib. III. part. 2. fol. 64]
f) 1158. *Achilles mit polixena Zerſtörung troje* (9 p.) 103. [ed. N. III. 2. 56.]
g) 816. *Roſimunda die vngetrew kungin* (10 p.) 231. [ed. N. III. 2. 81.]
h) 500. *Alceſtis die getrew fuerſtin* (7 p.) 245. [ed. N. III. 2. 78.]
i) 474. *Clinia vnd Agatocli getrew freunt* (7 p.) 254. [ed. N. III. 2. 87.]
k) 732. *kebſweib des leuiten* (13 p.) 284. [ed. N. III. 1. 42.]

Die fasnacht Spiel

l) 362. *Ewlenspigel mit der pfaffenkelern* (4 pers.) 16. [ed. N. lib. IV. part. 3. fol. 21.]
m) 366. *Der rossdieb zw Füensing* (4 p.) 22. [ed. N. IV. 3. 25.]
n) 330. *Der dot man* (4 p.) 41. [ed. N. III. 3. 59.]
o) 386. *Das wainet huntlein* (4 p.) 54. [ed. N. III. 3. 28.]
p) 432. *Der alt wel erzawst pueler* (4 p.) 62. ?
q) 380. *Wunderlich mender geschlacht ze machen* (3 p.) 97. ? †)
r) 380. *Bos man mit dem munckaten weib* (4 p.) 120. ? +++)
s) 350. *pfarer mit den Eprecher pauern* (4 p.) 126. [ed. N. IV. 3. 39.]
t) 328. *Des kremers korb* (6 p.) 138. [ed. N. IV. 3. 42.]
u) 380. *Sant petter letzt sich mit Sein freunden* (4 p.) 153. [ed. N. III. 1. 177.]
v) 434. *kampff fraw armut mit fraw glück* (5 p.) 165. [ed. N. III. 2. 53.]
w) 372. *Der plint messner* (3 p.) 176. [ed. N. IV. 3. 45.]
x) 326. *Der dot im Stock* (4 p.) 225. [ed. N. III. 1. 193.]
y) 400. *thales und Solon vom weiber nemen* (3 p.) 267. [ed. N. V. 2. 270.]

Die gespreck

z) 304. *Die 9 muse von aufrur Deutschlands.* 1. [ed. N. lib. II. part. 2. 38.]
aa) 400. *Die götter vom aufrurischen fursten man.* 132. ?
bb) [?] *Pasquillus vom Schlos plasenwurg.* 143. ?
cc) 276. *Die müssig (t) fraw Schalckheit.* 172. ?
dd) 170. *Drey kleger ob eim posen verterben weib.* 148. [ed. N. I. 5. 395.]
ee) 172. *Die vir Elament mit der warheit.* 150. [ed. N. I. 3. 188.]
ff) 168. *Ein pischoff mit dem Ewlenspigel.* 159. ? +)
gg) 164. *Ein abentewer mit aim pauren.* 162. ? ++)
hh) 156. *Vom zutrincken gespreck.* 264. [ed. N. I. 3. 254.]

Die histori

ii) 50. *Die ander verloren schlacht margraff albrecht.* 7. ?
kk) 480. *Die Schon Magalona.* 69. [ed. N. I. 2. 125.]
ll) 76. *Rinaldus der peraubt kauffman.* 192. [ed. N. I. 2. 131.]
mm) 48. *Gaist mit den claperten ketten.* 263. [ed. N. V. 2. 287.]
nn) 62. *Athrews mit dem geitzigen purger.* 274. ?
oo) 64. *Wunderlich warsag aus dem prunen.* 278. [ed. N. V. 2. 334.]
pp) 68. *Esculapium erschlug der doner.* 278. [ed. N. IV. 3. 102.]
qq) 66. *Anfang der weisag und tempel delphs.* 279. [ed. N. I. 2. 95.]
rr) 60. *Auchurus der getrew fuerst.* 280. [ed. N. IV. 2. 74.]
ss) 70. *Mortopfer der gettin Diane.* 281. [ed. N. I. 2. 96.]
tt) 70. *Der Sunnen tempel der Zawerey hel.* 282. [ed. N. I. 2. 96. b.]
uu) 72. *Pura ein Iunckfraw und marterin.* 283. [ed. N. I. 1. 68.]

Comparatio oder vergleichung

vv) 430. *menschen leben vergleicht den 12 monaten.* 86. [ed. N. I. 4. 282.]
ww) 274. *Ein lantzknecht vergleicht aim krebs.* 93. [ed. N. II. 4. 43.]
xx) 174. *7 alter vergleicht den 7 planeten.* 180. [ed. N. I. 4. 284.]

Schenckgeselen Sprüch

yy) 150. *huetelmacher gselen schenck und ordnung.* 197. ?
zz) 182. *Ringmacher gselen schenck und ordnung.* 222. ?

Allerlay gemain Spruech

α) 100. *Wer pirprawen erfunden hat.* 5. ? *)
β) 180. *Die wunderpar würckung des weins.* 14. [ed. N. I. 4. 311.]
γ) 270. *Das hailtum umbtragen.* 188. [ed. N. I. 4. 331.]
δ) 176. *Drey guete ler der nachtigal.* 193. [ed. N. I. 4. 321.]
ε) 190. *Kurze ler ainem waidman.* 262. [ed. N. I. 4. 321. b.]
ζ) 100. *Der geworffen hund peist in pruegel.* 146. ?
η) 174. *Der Dewffel suecht im ain ruestat auf erden.* 183. ? **)

Schwenck und Fabel

ϑ) 84. *Fabel mit dem frosch von ruemerey.* 193. ? ***)
ι) 76. *pritschen gsang zu ainem kunigsmal.* 194. ?
κ) 84. *clag dreyer frawen ueber ir maid.* 196. [ed. N. I. 5. 382.]
λ) 54. *Drey schwenck dyogeni des philosophi.* 269. [ed. N. I. 4. 291.]
μ) 74. *pauren knecht mit dem zerschniten kitl.* 275. [ed. N. I. 5. 372. sed initio paululum mutato.]
ν) 70. *Der ungeheret pauer.* 276. [ed. N. I. 5. 373.]
ξ) 50. *Der peschlus in dis neunt Spruch puch.* 297. ?
ο) 156. *Diese reimen gehern herfuer in die Comedi persanes.* 298.
π) 78. *Diese reimen gehern herfuer in die tragedi Troje Zerstorung.* 300.
ρ) 20. *Diese reimen gehern herfuer zum spil gluck und armut.* 164.
σ) 94. *Dise reimen gehern in die tragedi Clina.* 266.

Vol. II.

Das regifter in das 10. puech. Die tragedi.

a) 1000. *Die zerstörung Ierusalem hat 17 person sint man* 14. [ed. N. lib. III. part. 1. fol. 163.]
b) 1020. *Herzog wilhalm mit seiner Agley hat 21 person.* 71. [ed. N. III. 2. 98.]
c) 512. *Der Iepte mit opfering seiner dochter hat 11 person.* 88. [ed. N. III. 1. 32.]
d) 852. *Simson der richter israel mit delila hat 17 person.* 12. [ed. N. III. 1. 36.]
e) 1124. *Die melusina mit reumund hat 25 person.* 149. [ed. N. III. 2. 106.]
f) 702. *Die thamar mit Amnon hat 9 person.* 194. [ed. N. III. 1. 67.]

Die Comedi

g) 1022. *Die vertrieben kaiserin hat 21 person.* 32. [ed. N. II. 3. 31.]
h) 1030. *Die schon Magalona hat 19 person.* 53. [ed. N. III. 2. 91.]
i) 648. *Der gideon hat 16 person.* 109. [ed. N. III. 1. 28.]
k) 390. *Lucius pappirius mit der weiber aufrur hat 6 person.* 142. [ed. N. V. 2. 274.]
l) 888. *Der verloren Sun hat 9 person.* 178. [ed. N. III. 1. 143.]

+) Abgedr. bei Büsching (aus Bd. 2. Th. 4. Bl. 45.) Th. II. S. 260.
++) Abgedr. Ed. N.
+++) Abgedr. [illegible] Bd. 4. B. 3. S. 77.
†) —, [illegible] Bd. 4. B. 3. S. 69.

*) Abgedr. in der Ausg. der Gedichte von Hans Sachs von J. G. Häslein (Nürnb. 1781.) S. 351.
**) Gedr. bei Büsching (aus Bd. 1. Th. 3. Bl. 256.) Bd. 2. S. 52.
***) Gedr. 1. Bd. 3. Th. S. 487. Ed. N.

m) 1310. *Huog Schapler der held hat 18 person.* 208. [ed. N. III. 2. 113.]
n) 806. *Pamphiles der jung marschalck hat 12 person.* 236. [ed. N. III. 2. 123.]
o) 684. *Marina mit Dagmene dem doctor hat 5 person.* 271. [ed. N. III. 2. 129.]
p) 580. *kunig Darius mit den 3 kemerling hat 5 person.* 287. [ed. N. III. 1. 95.]
q) 874. *Iulianus der kaiser im pad hat 9 person.* 302. [ed. N. III. 2. 133.]

Die fasnacht Spiel

r) 400. *Ewlenspiegel mit dem pelz waschen hat 4 person.* 135. [ed. N. V. 3. 366.]
s) 480. *Die Cupler Schwieger mit dem leylach.* 171. ?

Comparation

t) 160. *Comparation ains Cristen mit ainem schaff.* 1. [ed. N. I. 1. 64.]
u) 76. *Comparation des pretspil mit menschlichem leben.* 262. [ed. N. I. 4. 285.]

Die gesprech

v) 282. *gesprech Herculis mit thugent vnd vntugent.* 258. [ed. N. I. 3. 180.]
w) 162. *gesprech dreyerley Socratis philosophi.* 263. [ed. N. I. 3. 179.]

Gaistlich sprüch

x) 10. *Drey Stück so got vnd den menschen gefallen.* 3. [ed. N. I. 4. 322.]
y) 86. *Drey freunt in des menschen dot.* 301. [ed. N. I. 1. 76.]

Zuechtspruch der philosophen

z) 120. *Die 4 ertzfeint des friedes.* 99. ? *)
aa) 122. *Zwölff frag verantwort thales der weis.* 266. [ed. N. I. 4. 287.]
bb) 160. *Zehen frag Aristotilis verantwort.* 268. [ed. N. I. 4. 287. b.]
cc) 172. *Das doten erwecken durch philosophische salben.* 283. [ed. N. I. 4. 292.]

Die historia

dd) 172. *Vnmenschlich that Atrey vnd thiestis.* 103. [ed. N. I. 2. 98.]
ee) 170. *Kunig Artaxerxis vnglück mit seinem pruder Ciro vnd seinen aigen suenen.* 106. [ed. N. I. 2. 104.]
ff) 80. *Der kinder mörder.* 193. ?
gg) 174. *Wunderpar pegrepnus der Egiptier im doten reich.* 255. [ed. N. I. 2. 97.]

Fabel vnd guet Schwenck

hh) 174. *Der pawer mit den kalbskepffen.* 4. [ed. N. II. 4. 46.]
ii) 100. *Der vnglueckhaftig pirser.* 97. [ed. N. I. 4. 320.]
kk) 126. *Der münich mit dem haffen kopff.* 7. [ed. N. II. 4. 47.]
ll) 114. *Sant petter mit der gais.* 9. [ed. N. I. 5. 369.]
mm) 172. *Dewffel lest kain lantzknecht in die hel.* 11. [ed. N. I. 5. 371.]
nn) 100. *profiant vnd vmplatz.* 31. [ed. N. I. 5. 379.]
oo) 166. *Der los man.* 50. [ed. N. I. 5. 392.]
pp) 174. *Das vnhuelden pannen.* 100. [ed. N. II. 4. 48.]
qq) 144. *Der haffen clag.* 169. [ed. N. I. 5. 376.]
rr) 88. *Sant petter mit den lantzknechten im himel.* 206. [ed. N. I. 5. 370.]
ss) 80. *Der schenen Frawen kuegel platz.* 207. [ed. N. I. 5. 387.]
tt) 172. *Der ainfeltig mueller mit den Spitzpueben.* 233. [ed. N. I. 5. 368.]
uu) 178. *Der pawer mit dem zopff.* 252. [ed. N. II. 4. 50.]
vv) 74. *Petrus mit dem fawlen pauren knecht.* 286. [ed. N. I. 5. 370.]
ww) 70. *Ewlenspigel war ain maler.* 297. ?
xx) 70. *Der dewffel hat die gais erschaffen.* 298. [ed. N. I. 5. 374.]
yy) 76. *Vrsach der feintschaft zwischen Schneider vnd gais.* 299. [ed. N. II. 4. 49.]

Der peschlues

zz) 100. *Summa all meiner gedicht von Anfang meiner Iungent pis zw ent dies puechs.* 318. ?
α) 33. *Diese reimen gehern yn die tragedi Iepte in das plat* 95 *vnd* 96.

III.

CODICES GALLICI.

CXVII.

[Rep. II. fol. 109.]

Codex chartaceus saec. XV. ineunte volubili stilo scriptus, rubris litteris initialibus, folior. 239. Continetur:

Roman de Roy Cleriadus et de la Reyne Meliadice sa femme. Titulus nusquam conspicitur. Procul dubio est eadem illa fabula Romanensis, quae etiam Parisiis in offic. *Pt. Sergent* s. a. (vid. *Ebert.* lex. bibl. no. 4834.) et ibid. apud *Mich. le Noir* 1514. typis exscripta est. Incip. *Apres le temps du Roy artus et des compagnons de la table Ronde Il fust* cet. Explic. *aues ouy une partie de leur vie sa grace dieu . . . . la compagne Amen Explixit* [sic] *Cleriadus.* Subscripta sunt verba, aliena quidem manu, sed eiusdem saeculi, scripta: *Gabriele de la tour contesse de monpensire Daulphine Dauuergne Donne ce liure a ma nyexce de crequin.* — Fol. 238. b — 239. b. scriptum est carmen aliquod Gallicum auctoris anonymi, quod incip. *Cely de qui nul ne se doubte* cet. Explic. *entandre qui changeret.*

*) Abgedr. bei ~~Kiessling~~ (in S. 1. Th. 3. S. 244.) Y. II. S. 79.

CXVIII.

[Rep. II. fol. 108.]

Codex chartaceus saec. XV. rubris litteris initialibus, inscriptionibus et subscriptionibus ornatus, sed volubili stilo scriptus, ita ut non ubique lectu sit facilis, maxime quum vocum etiam compendia non pauca sint. Foliis constat 107, quorum 1. 105. b. 106. et 107. scriptura vacant. Continetur fabula Romanensis prisco Gallico sermone conscripta, cuius hic est titulus:

Le livre de Alixandre empereur de Constentinoble et de Cliges son filz. Hic titulus conspicitur iam in anteriore libri operculo extremo, scriptus, ut videtur in membrana, cui obductum est corneum operculum dilucidum, margine laminis ex aurichalco factis cincta. Praefatio fol. 2. a. incip. *Combien que Ie ne veulle pas a applicquier mon freille entendement au commun ſtille de tranſumer de Ryme en proſe* cet. Opus ipsum fol. 2. b. incip. *Au temps que le treſnoble et victorieux Roy artus* cet. Explic. *Duquel nous ne ferons nulle mention mais atant finirons noſtre preſente hiſtoire tranſumee de Rime en proſe le XXVI Ior de marz IIIIc et LIIII* (1454.) *Explicit.*

IV.

CODICES SCRIPTURAE SACRAE.

CXIX.

[Rep. II. 8. 147.]

Codex membranaceus saec. XIII. in tenuissima membrana litteris minutissimis exaratus, litteris initialibus, inscriptionibus, librorum capitumque numeris in margine adpictis modo caeruleis modo rubris, scriptura in duas columnas divisa. Hic liber, qui olim *Ioh. Christophori Wagenseilii* fuit, ut emblema alteri libri operculo adhaerens docet, constat foliis 376, quorum 2. b. et 376. scriptura vacant. Continentur:

a) Biblia Latina versionis vulgatae [a fol. 3. b — 258. b. *Testamentum vetus*; a fol. 274. a — 345. b. *Testamentum novum*,] cum iisdem praemissis et vocum Hebraearum indice sequente, quae in sequentibus codicibus habentur. In fine codicis leguntur haec:

Finito libro ſit lauſ et gloria chriſto. Amen. Amen.
Qui ſcripſit ſcribat ſemper cum domino viuat.

b) [a fol. 258. b — 273. b.] Morale somnium Pharaonis, *ad excellentem principem dominum Theoballdum regem nauarre inclitum campanie ac brie comitem palatinum.* Ita titulus minio scriptus. Haec manu longe diversa ab illa, quae caetera huius codicis pinxit, scripta esse constat. Incip. *Victorioſo p'ncipi poteſtates* cet. Explic. *nobiſ concedimuſ facultatem. He a't modiô....* — Ut *Goetzius* l. l. pag. 26. diserte dicit, illud *somnium morale* iam a Wagenseilio est evulgatum.

CXX.

[Rep. II. 8. 145.]

Codex membranaceus in membrana subtilissima exaratus, saec. XIII., scriptura in duas columnas scissa, litteris initialibus modo caeruleis modo rubris. Folia habet 477, quorum 1. 2. 6. 180. b. 476. et 477. scriptura vacant. Foll. 1. 2. 476. et 477. chartacea sunt. Ligatura codicis rubro holoserico obducta est, ora deaurata. Continentur:

Biblia Latina versionis vulgatae. Accedit [a fol. 446. b. — 475. a.] vocum Hebraearum, Chaldaearum et Graecarum in bibliis usitatarum accuratissimus index alphabeticus et explicatio. Praemittuntur versioni [fol. 3. a — 5. b.] epistola *Hieronymi ad Paulinum de omnibus sacr. scripturae libris* et *eiusdem praefatio in Pentateuchum.* Incip. *In principio creavit Deus celum et terram* cet. Explic. *gratia domini nostri Iesu Christi cum omnibus uobis. Explicit liber apocalipſis.* Tum sequitur a fol. 446. b — 475. index ille, de quo supra diximus, cuius in fine haec leguntur: *Era M. CC. LXX. tercia.* Recentior manus adscripsit: 1274. — Ut *Goetzius* in programmate, quo bibliothecam nostram usui publico aperiendam fore indicit (de ao. 1711.) pag. 26. annotavit, hic codex munus est *Benjamini Iacobi*, ICti et praetoris quondam civitatis Lipsiensis celebratissimi.

CXXI.

[Rep. II. 8. 146.]

Codex membranaceus saec. XIV. in tenuissimis membranis eleganter scriptus, scriptura in duas columnas divisa, litteris initialibus rubris et caeruleis, in quibus etiam hic illic figurae conspiciuntur, inscriptionibus rubris. Folia sunt 588, quorum 1. 2. 3. b. 4. b. 5. b. 541. b. 587. et 588. vacant scriptura. Foll. 1 — 4. et 588. chartacea sunt. Continentur:

Biblia Latina vulgatae versionis. Quae in antecedente codice textui ipsi praemitti eumque sequi diximus, ea etiam in hoc codice eodem modo inveniuntur. Textus initium et finis eodem, quo ille, modo habent. — Folium 4. *genealogiam Christi* continet, *Martini Lutheri* manu scriptam. Incip. a vocibus *Abraham — Dauid — Ioas* cet. Explic. *Iſta Salome ut ſoror paterna id eſt amita Iheſu Chriſti voluit et petiit ſuos filios praeferri in regno Chriſti conſobrinis maternis. Unde exteri indignati sunt.* — *Iohannes Ernestus Lutherus* haec biblia *Augusto* Duci Saxoniae (posthac electori) donaverat, quod haec ipsius verba fol. 3. a. scripta testantur: *Illustrissimo atque Celsissimo Principi ac Domino, Domino* AVGVSTO, *Duci Saxoniae, Landgrauio Thuringiae, Marchioni Misniae etc. Postulato Administratori Naumburgensi, etc. Domino suo clementissimo Biblia haec latina, in tenuissimis membranis scripta, Humilimo et subjectissimo animo offert Iohannes Ernestus Lutherus.* — Bibliothecae nostrae accessit hic liber munificentia *Mauritii Georgii Weidmanni*, Bibliopolae Lipsiensis. *Goetzius* l. l. pag. 26. ita: „in prae-

senti vero Maur. Geo. Weidmannus, Bibliopola non incelebris, ad quem hic Codex iusto titulo transmigravit, tesseram eum esse voluit enixae suae in hanc bibliothecam voluntatis." Ipsius *Weidmanni* manu haec fol. 5. a. scripta leguntur: *In Bibliothecam Magnifici atque Amplissimi Senatus Lipsiensis sub Bibliothecariatu Dni D. Goetzii, Praetoris D. D. D. Mauritius Georgius Weidmann. C. D. S. Lipsiae, pridie III. Octobr. MDCCX.* — Caeterum notandum est, etiam haec, quae in ipso interiore operculo altero scripta leguntur (*de pulcherrima pompa funeris Sare*) a Lutheri manu profecta videri.

CXXII.

[Rep. II. 8. 147. a.]

Codex membranaceus saec. XIV., minutissimae scripturae duabus columnis distinctae et tenuissimarum membranarum, rubris inscriptionibus, litteris initialibus rubris caeruleisque, singulorum librorum etiam picturatis et vario colore distinctis. In inferiore margine fol. 1. a. aureo colore picta leguntur haec verba: *Ex Bibliotheca Io. Georgi Pauli* 1726. Folia sunt 397, quorum 180. et 397. b. scriptura vacant. Continentur:

a) [fol. 1. a — 392. b.] Biblia Latina vulgatae versionis, iisdem illis praemissis eodemque vocum Hebraearum, Chaldaicarum et Graecarum indice et interpretatione additis, de quibus in codicum proxime antecedentium descriptione diximus. Post secundum folium unum excidit, ita ut illud desinat in praefationis Hieronymi verbis: *testatus sim me pro virili por*[tione], quae verba leguntur in ed. Lugd. 1538. pag. VI. lin. 12.; fol. 3. autem incip. a verbis Genes. cap. 3. *cunctis diebus vitae tuae. Spinas et tribulos* cet. Caetera integra sunt omnia praeter indicem vocum Hebraearum, qui quum aliquot folia exciderint, finit in vocibus: *Thiconium. Idem.*

b) [fol. 393. a — 397. a.] *Index evangeliorum et epistolarum singulis anni festis legendorum.* Est ille scriptus a manu saec. XV. Incip. *Dominica prima d'aduentu* cet. Explic. *in nouissimo die.*

CXXIII.

[Rep. II. fol. 35. a.]

Codex membranaceus ab initio et in fine mutilus saec. XIII. scriptura satis perspicua, folior. 5. Continet:

Fragmentum versionis vulgatae Evangelii Matthaei, inde a cap. 1. vs. 2. usque ad cap. 6. vs. 4. Incip. *abraham* (sic) .... *genuit isac. isac autem genuit iacob* cet. Explic. *et pater tuus qui uidet. In absconso. reddet tibi.*

CXXIV.

[Rep. II. fol. 35. b.]

Codex membranaceus saec. XI. in fine mutilus eleganter et perspicue in crassa membrana scriptus, pictis et auratis litteris initialibus, quae tamen male hic illic servatae sunt, notis margini latissimo a recentiore manu interdum adscriptis, lineis stilo ductis, vocum compendiis raris et usitatissimis; folior. 48. Continentur:

a) [fol. 1. a — 23. a.] Pauli ad Romanos epistola vulgatae versionis, praemissis anonymi auctoris argumento, introductione et Damasi episcopi Romani versibus. Incip. INCIPIT ARGVMENTVM EPISTOLE AD ROMANOS. [Haec rubro picta sunt.] CAVSA HEC EST ECCLESIAM E DUOBUS POPULIS. cet. Epistola ipsa incip. fol. 7. a. PAULUS. SERUUS. XPI. IHU. UOCATUS. APOSTOLUS. SEGREGATUS IN EUANGELIUM. cet. Explic. *cui est honor et gloria in secula seculorum* AMEN.

b) [fol. 23. a — 48. b.] Eiusdem ad Corinthios epistolae I. integra et II. usque ad Cap. XI. vs. 9. Ex versione vulgata. Praemissa sunt etiam his epistolis argumenta. Incip. PAULUS UOCATUS APOSTOLUS XPI IHU PER UOLUNTATEM cet. Explic. *Nulli onerosus fui. Nam quod.....*

Fol. 1. a. in margine superiori haec a manu saec. fere XIV. scripta leguntur: *Iste liber est Sci mauritij in Altah inferiori.* Praeterea fol. 2. a. in margine haec habentur verba, quae ut spatio parceretur, oblique hic typis describenda curavimus:

[illegible]

CXXV.

[Rep. II. fol. 36.]

Codex membranaceus satis perspicue scriptus, propter lituras tamen non ubique lectu facilis, caeterum satis mancus et mutilus, saec. XIII., lineis plumbagine ductis, numeris custodum loco ad singulos octonorum foliorum manipulos additis, vocum compendiis admodum raris, folior. 45, quorum ultimum scriptura vacat. Continentur:

a) [a fol. 1. a — 8. b.] Fragmentum Versionis Vulgatae Numerorum, a cap. I. vs. 1. usque ad cap. VI. vs. 2. Incip. *Locutusque est dominus ad moysen in deserto sinai* cet. Explic. *Uir siue mulier cum fecerint ex omnib; ....*

b) [a fol. 9. a — 16. a.] Fragmentum Deuteronomii ex eadem versione, a cap. 28. vs. 60. usque ad finem cap. 34. Incip. et *adherebunt tibi. Insuper & uniuersos languores et plagas* cet. Explic. *magnaque mirabilia que fecit moyses coram uniuerso israel.* Subscriptio atro picta: EXPLICIT LIBER ELEADDABARIM. QUOD GRECE DICITUR DEVTERONOMIVM.

c) [a fol. 16. b — 44. b.] Liber Iosuae integer, ex eadem versione. Praecedunt [foliis 16. a. usque ad 18. b.] et *argumenta libri* et *praefatio Hieronymi* [tota illa, quae legitur in ed. opp. Hieronymi *Vallars.* tom. IX. pag. 355 et sq.] Tum opus ipsum incip. [*E*]*t factum est post mortem moysi serui domini* cet. Explic. *eius quo data est eis in monte ephraim.*

In fine libri haec scripta sunt, si recte lego [nam plurima vocabula in litura sunt]: *liber sancte marie sanctique liborii in patherburnen tollenti maledictio Seruanti benedictio Si quis abstulerit uel curtauerit folium anathema sit;* —

CXXVI.

[Rep. II. 4. 122. b.]

ΨΑΛΤΗΡΙΟΝ, ex edit. *Iustini Decadyi.* Venet. Ald. s. a. (1497—98.) foll. 150. linear. 20, inscriptionibus et litteris initialibus rubris, sign. *α — υ.* — Huic libro satis raro *G. Spalatinus*, cuius nomen fol. 1. a. cum anno M.D.XL. legitur, notas latinas in margine adscripsit. In anteriori libri operculo haec leguntur: *Spalatini. Nunc Michaelis Chiliani.*

CXXVII.

[Rep. II. 4. 122. a.]

Codex membranaceus ab initio mutilus, saec. XV. ineunt. exaratus, rubris inscriptionibus, litteris initialibus modo caeruleo, modo rubro, modo utroque colore pictis, folior. 191, quorum 187. b. et 191. b. scriptura vacant. Continetur:

PSALTERIUM LATINUM. Additi sunt hymni, Kyrie, symbolum Athanasianum cet. Incip. [a Psalm. XII. vs. 2... *corde i (?) corde locuti ſunt. Diſperdat dominus* cet. Explic. *et virgo peperit ieſum xpm dnum nrum. Per eum . . .* Fol. 191. a. leguntur haec verba: *Diſer pſalter gehörtt miner hertz lieben tochter appolonia Schädin. Hans Schad Actum 2. December* 1484. [Et a recentiore manu profecta verba:] *C. K. Anno.* 1. 60. 3.

CXXVIII.

[Rep. V. fol. 20.]

Codex membranaceus saec. XIV. duabus columnis satis luculenter exaratus, inscriptionibus rubris, litteris initialibus singulorum capitum rubro caeruleoque colore distinctis, librorum multo maioribus. Picturas habent foll. 43. b. 84. b. 106. a. 132. b. 155. b. 184. b. Foll. sunt 215, quorum 184. a. scriptura vacat. Quum folia a librario rubris numeris sint notata, licet enumerare, quaenam exciderint. Desiderantur foll. 1—71. 87. 140. 285. Ligatura prisca est et insignis ornamentis ex aurichalco factis, quae lilia repraesentant. Continetur:

FRAGMENTUM VERSIONIS GERMANICAE VETERIS TESTAMENTI ANONYMI AUCTORIS. Pertinet haec versio a Levit. cap. VI. vs. 30. usque ad lib. IV. [II.] Regg. cap. 25. vs. 27. Incip. *... es iſt ein heilikeit der heiligen Want das oppfer das geſlagen wirt fur die ſunde des blut man in das tabernackel des bezugniſſes dreit zu reynigunge das ſal nit geſſen werden in dem heilthum Sonder es ſal wol verbrant werden in einem fure vnd dis iſt die geſetzede des oppfers fur die ſunde* cet. Explic. [fol. 211. b., nam foll. 212—215. legitur index codicis,] *an dem XXVII. dage des mades das euilmeraduch Der ko . . . . .* Caeterum haec versio iuxta Vulgatam adornata est. Vid. *Goetz.* in programmate, quo bibliothecam nostram aperiendam fore indixit (Lips. 1711.) pag. 30.

CXXIX.

[Rep. II. fol. 61.]

Codex membranaceus nitidissimus, saec. XIV. litteris Theodiscis scriptus, litteris initialibus modo rubris modo caeruleis, nonnullis etiam utroque colore distinctis et artificiose pictis, cum duabus figuris, altera St. Augustini [fol. 2. a.], altera Davidis imaginem referente, scriptura in duas columnas divisa [excepto fol. 1. a.], lineis atramento pictis. Foliis constat 96, quorum 1. b. scriptura vacat. Continentur haec:

a) [fol. 1. a.] ABBREVIATIO CALENDARII, per 25 versus hexametros facta. Incip. *Ciſio ianus ephy ſibi* cet. Explic. *duo verſus dant tibi menſem.* His versibus intersertae sunt notae interlineares.

b) [fol. 2. a — 2. b.] PRAEFATIO IN PSALMOS GERMANICE FACTA. Incip. *Sanctus auguſtinus ſpricket deſe wort des ſalters mit andacht geſprochin* cet. Explic. *Amen daz werde war got brenge vns ſelbir dar.*

c) [fol. 2. b. col. b. — 3. a. col. b.] VERSIO GERMANICA EVANGELII IOHANNIS CAP. I. vs. 1—14. Incip. *IN deme beginne was daz wort vnde daz wort was bie gote* cet. Explic. *vol gnaden vnde warheit.*

d) [fol. 3. b — 96. b.] VERSIO GERMANICA PSALTERII. Cuique psalmo praecedunt aut argumentum aut notitia, quis sit cuiusque psalmi usus asceticus faciundus, aut quo ille tempore compositus sit. Totum vero psalterium ita divisum est, ut non solum ad usum asceticum in universum, sed etiam ad celebranda nonnulla festa, e. g. Ioannis Baptistae, corporis Christi cet., adhiberi possit, ut inscriptiones docent. Nonnunquam etiam intersertae sunt sectiones ex aliis sacrae scripturae libris, v. c. fol. 91. b. col. a — 92. b. col. a. inserta est versio partis cap. 32. Deuteron. Incip. BEATVS VIR *qui non abiit Selic iſt der man der nicht abe ginc* cet. Explic. *vnde wirt gnedig der erden ſynes volkis.* Tum sequitur subscriptio: *Ere lob ſi deme vatere vnde deme ſone vnde dem heyligin geiſte Alſo in deme beginne vnde nu vnde alle wege vnde in dy werlt von der werlt czu der werl de daz werde war. Amen.* Tum sequuntur rubro picta haec verba: *Sub anno incarnacionis domini M° CCC° octuageſimo ſexto in vigilia Aſſumpcionis marie hora veſperarum Completus eſt iſte liber Per manus henrici vorſter tytulum et cetera: —*

V.
PATRES ECCLESIASTICI ET SCHOLASTICI.

A.
G R A E C I.

CXXX.
[Rep. II. fol. 31.]

Codex chartaceus saec. XV. satis perspicue quamquam non ab satis perito librario scriptus, rubris litteris initialibus et inscriptionibus, folior. 96, quorum 96. b. scriptura vacat. Continentur:

a) EUSEBII PAMPHILI DE VITA CONSTANTINI LIBB. IV. GRAECE. Fol. 1. a — 2. b. scripta sunt *κεφαλαια* operis, eadem illa, quae in ed. Reading. t. I. pag. 494. sq. leguntur. Opus ipsum fol. 2. a. incip. *Ἄρτι μὲν τῷ μεγάλῳ βασιλεῖ παντοίων δεκάδων διττῶν* cet. Explic. fol. 76. a.: *ἐκ τοῦ παντὸς αἰῶνος μνημονευομένου.*

b) CONSTANTINI IMP. ORATIO, QUAM INSCRIPSIT AD SANCTORUM COETUM. [*Πέμπτος λόγος τοῦ βίου τοῦ Κωνσταντ.* vocatur fol. 76. b.] Post *κεφαλαια* fol. 76. b — 77. b. scripta, quae in ed. Reading. tom. I. p. 671. habentur, oratio ipsa incip. fol. 77. b.: *Τὸ τηλαυγέστερον ἡμέρας τε καὶ ἡλίου φέγγος* cet. Explic. fol. 96. a.: *ἀθανασίας ἡγεμών· ἀϊδίου ζωῆς χορηγός. Τέλος.*

CXXXI.
[Rep. II. fol. 29.]

Codex chartaceus folior. 132, quorum 1. a. 2. b. 3. a. 131. b. et 132. vacua sunt. Continetur:

ἙΡΜΗΝΕΊΑ S. ATHANASII IN PSALMOS DAVIDIS E BIBLIOTHECA AUGUSTANA. MDCXXIX. Ita titulus fol. 2. a., qui idem Graece legitur fol. 3. b.: *Τοῦ ἐν ἁγίοις πατρὸς ἡμῶν ἈΘΑΝΑΣΊΟΥ Ἀρχιεπισκόπου Ἀλεξανδρείας ἑρμηνεία εἰς τὸ ψαλτήριον.* Opus ipsum incip. fol. 4. a.: *ψαλμὸς τῷ Δαβὶδ β. Ἡ τοῦ ψαλμοῦ προκειμένη ἐπιγραφὴ, ἡ διὰ τῆς* cet. Explic. fol. 131. a.: *τοῦ ποιεῖν τοῖς λαοῖς καὶ ἐν τοῖς ἔθνεσιν ἐκδίκησιν.* — Praeterea in hoc codice etiam tria folia imposita servantur, quae continent *Excerpta ex Codice qui in Serenissimi Electoris Bavari Monachiensi Bibliotheca asservatur, prout ibi scripta leguntur.* Incip. *Μακάριος ἀνὴρ, ὃς οὐκ ἐπορεύθη* cet. Explic. *καὶ τῇ ψυχῇ καὶ τῷ σώματι ὑμῶν.* — Fol. 1. b. haec leguntur: *Admodum Reverendo Praenobili Viro, Dno Matthiae Hoe ab Hohenck, S. Theologiae Doctori eminentissimo, Aulae ac Palatii Caesarei Comiti, Serenissimo Electori Saxoniae a Concionibus primariis, et Consiliis Ecclesiasticis etc. Patrono meo plurimum colendo δῶσιν ὀλίγην M. Elias Ehinger Augustani Gymnasii quondam Rector et Bibliothecarius, Christi exul.* 1630. — Commemoravit hunc codicem *Goetzius* in progr. quo bibliothecam nostram aperiendam fore indicit, pag. 25.

CXXXII.
[Rep. II. fol. 30.]

Codex chartaceus folior. 211, quorum 1. b. et 208 — 211. scriptura vacant. Continetur:

PSALTERIUM ATHANASIANUM E GRAECO IN LATINUM SERMONEM CONVERSUM. Incip. *Ἑρμηνεία S. Athanasii in Psalmos Davidis* [haec rubro scripta sunt]. *Psalmus primus desideratur* cet. Explic. [fol. 207. b.] *etiam in gentibus.* [Et rubro picta verba:] *Psalmus ultimus desideratur.* — Totius operis titulus, qui fol. 1. a. legitur, hic est: *Psalterium Athanasianum e Graeco in Latinum sermonem conversum in Illustri Porta Saxonica Anno* 1631. *ab Elia Ehingero Augustano, quondam Profeſſ. et Bibliothecario, exinceps Gymnasii Poetici Ratisbonensis Rectore, et nunc Illustri Bibliothecae Amplissimae Reip. Lipsiensis donatum ab Eiusd. Filio Elia Ehingero an. Salutis humanae* MDCLXII.

CXXXIII.
[Rep. II. fol. 28.]

Codex membranaceus saec. XIII. (XII. ?) initio et fine mutilus, litterarum perspicuitate et constantia valde se commendans, scriptura in duas columnas divisa, vocum compendiis rarissimis, litteris initialibus rubris et super rubro auratis, eleganter pictis, emblematibus quoque artificiose auratis, lineis stilo ductis. Folia habet 253. Insunt:

a) GREGORII NAZIANZENI ORATIONES. Titulus vel nomen auctoris nusquam legitur, nisi quod in superiore libri fronte atris litteris legitur *ΘΕΟΛΟΓΟΣ.* Orationes hae sunt:

  α) [fol. 1. a. — 2. b.] Fragmentum eius orationis, quae inscribitur: *εἰς τὴν βραδυτῆτα*, et habetur in ed. Basil. Hervag. (a. 1550.) pag. 260. et sq. Incip. ab iis verbis, quae in ed. laud. pag. 261. lin. 10. leguntur: [*σήμερον συνδο*]*ξάζομαι· χθὲς συνεσταυρούμην* cet. Tum ad finem usque integra legitur oratio.

  β) [fol. 2. b.] *Εἰς τὸ ἅγιον πάσχα.* Incip. *Ἐπὶ τῆς φυλακῆς μου* cet. [ed. Bas. pag. 252.]

  γ) [fol. 15. b.] *Εἰς τὴν πεντηκοστὴν καὶ εἰς τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον.* Incip. *Περὶ τῆς ἑορτῆς βραχέα* cet. [ed. Bas. pag. 262.]

  δ) [fol. 26. b.] *Εἰς τοὺς μακκαβαίους.* Incip. *Τί δαὶ οἱ μακκαβαῖοι· τούτων γὰρ* cet. [ed. Bas. pag. 145.]

  ε) [fol. 36. b.] *Εἰς Κυπριανόν.* Incip. *Μικροῦ Κυπριανὸς διέφυγεν ἡμᾶς* cet. [ed. Bas. pag. 108.]

  ζ) [fol. 48. b.] *Εἰς τοὺς λόγους καὶ εἰς τὸν ἐξισωτὴν*

[Ἰουλιανὸν]. Incip. *Τίς ἡ τυραννίς. ἦν ἐξ ἀγάπης* cet. [ed. Bas. pag. 40.]

η) [fol. 58. b.] *Εἰς τὰ ἅγια θεοφάνια. εἴτ' οὖν γενέθλια.* Incip. *Χς̄ γεννᾶται· δοξάσατε* cet. [ed. Bas. pag. 228.] Haec oratio, quod unum folium post 68. intercidit, non est integra, sed legitur tantum [pag. 68. b.] usque ad ea verba, quae in ed. Bas. pag. 232. lin. 34. habentur: *ἁγνίσθητι· περιτμήθητι· πε[ριελοῦ]* . . . .

θ) [fol. 69. a — 122. a.] *Ἐπιτάφιος εἰς τὸν ἅγιον Βασίλειον.* Longa illa laudatio initio caret, et incip. demum a verbis: *ἀρετῆς ἐπαινέταις ἢ τοῖς λόγοις αὐτοῖς* cet, quae leguntur in ed. Bas. pag. 76. lin. 14.

ι) [fol. 122. a.] *Εἰς τὰ ἅγια φῶτα.* Incip. *Πάλιν Ἰησοῦς ὁ ἐμὸς καὶ πάλιν μυστήριον* cet. [ed. Bas. pag. 232.]

κ) [fol. 134. b.] *Εἰς τὸ ἅγιον βάπτισμα.* Incip. *Χθὲς τῇ λαμπρᾷ τῶν φώτων ἡμέρᾳ* cet. [ed. Bas. p. 238.]

λ) [fol. 167. a.] *Εἰς Γρηγόριον τὸν ἀδελφὸν Βασιλείου ἐπιστάντα μετὰ τὴν χειροτονίαν.* Incip. *Φίλον πιστοῦ. οὐκ ἔστιν* cet. [ed. Bas. pag. 35.]

μ) [fol. 172. a.] *Ἐπιτάφιος εἰς τὸν ἅγιον Ἀθανάσιον.* Incipit *Ἀθανάσιον ἐπαινῶν. ἀρετὴν ἐπαινέσομαι* cet. [ed. Bas. pag. 99.]

ν) [fol. 194. b.] *Εἰς τὴν τῶν ρν̄ ἐπισκόπων παρουσίαν.* Incip. *Πῶς ὑμῖν τὰ ὑμέτερα ὦ φίλοι* cet. [ed. Bas. 179.] Sed in hac oratione intercidit unum folium, ita ut fol. 199. b. desinat in verba: *καὶ προφητεύσω δὲ ὅτι καὶ ὁδεῦσον. τοῦ[το]*, quae leguntur in ed. Bas. 180. lin. 46.; fol. 200. vero pergat in verbis: *πολυτελοῦς ἀσεβείας καὶ πλείους* cet. [ed. Bas. pag. 181. lin. 16.]

ξ) [fol. 213. a.] *Περὶ φιλοπτωχίας.* Incip. *Ἄνδρες ἀδελφοὶ καὶ συμπένητες* cet. [ed. Bas. pag. 131.]

ο) [fol. 239. a.] *Εἰς τὸν πατέρα σιωπῶντα διὰ τὴν πληγὴν τῆς χαλάζης.* Incip. *Τί λύετε τάξιν ἐπαινουμένην* cet. [ed. Bas. pag. 57.]

b) Fragmentum orationis Basilii Caesariensis [fol. 253. a. et b.] Titulus est: *Τοῦ ἐν ἁγίοις πατρὸς ἡμῶν Βασιλείου ἀρχιεπισκόπου καισαρείας καππαδοκίας ὁμιλία προτρεπτικὴ εἰς ἅγιον βάπτισμα.* Incip. *Ὁ μὲν σοφὸς σολομῶν τῶν κατὰ τὸν βίον πραγμάτων* cet. Explic. [verbis, quae in ed. Garnier. Tom. II. pag. 114. lin. 4. leguntur] *συγγενέστερον πρὸς τὸ βάπτισμα· ἡ μὲν γὰρ* . . . . . .

CXXXIV.

[Rep. II. fol. 24.]

Codex membranaceus pessime servatus, sed propter lectiones haud spernendas bonae notae censendus et scripturae, ubi non liturae obsunt, elegantis, constantis et perspicuae, saec. XII., litteris initialibus simplicissimis, lineis stilo ductis, scriptura in duas columnas divisa, vocum compendiis non admodum multis. Quoniam superior pars omnium foliorum mutila erat, pergameno agglutinato, in quo aliena scripta sunt, folia male completa sunt. Habet hic Codex folia 98, quorum 6. et 22. tantum dimidia sunt, ita ut altera parte rescissa integrae columnae deperierint. Continet:

Fragmentum Homiliarum Chrysostomi in Genesin. Titulus nusquam conspicitur, numeri homiliarum hic illic apparent. Incip. a verbis Homil. XLV. [ed. *Montfaucon.* tom. IV. pag. 458. lin. 36.] *οὐδενὸς λύτρου τὴν ἔχθραν* cet. [sed multum iam his initialibus verbis differt codex ab ed. laud.] Explic. verbis Homil. LXIV. [ed. l. pag. 613. lin. 41.] *ἐλπὶς τῶν βρωμάτων ἀναλωθέντων καὶ οὐδαμόθεν ἐτὶ* . . . . [ρωθεν] cet. Praeterea notandae sunt duae lacunae, quae rescissis, ut iam supra dixi, duobus dimidiis foliis exstiterunt. Nimirum in Homil. XLVI. desiderantur verba [ed. l. pag. 467. lin. 11.] *διὰ τῆς σφοδρᾶς ἀγανακτήσεως εἰς φυγὴν* cet. usque ad locum [ed. l. pag. 467. lin. 45.] *τῇ Σάρρᾳ διὰ πολλὴν τὴν ἐπιείκειαν* [pergitur in codice fol. 6. b.: *ἀλλ' ὅμως σκληρὸν αὐτῷ κατεφαίνετο*]. Altera lacuna est in mutilo folio 22. Nimirum in Homil. XLVIII. desunt verba [ed. laud. pag. 488. lin. 49.]: [*κυ*]*ρίον μου, θαρσήσας, περιέθηκα αὐτῇ* cet. usque ad locum [ed. laud. pag. 489. lin. 31.] *αὐτὸς γὰρ ἦν ὁ πάντα προοδοποιῶν καὶ* [pergitur in codice fol. 22. b.: *κατὰ τὸ ῥῆμα τοῦ πατριάρχου*]. — Praeterea indicabo, quibus foliis legantur et quae sint singulae homiliae. Hom. 45. incip. fol. 1. a.; 46. 5. b; 47. 10. b; 48. 15. b; 49. 23. b; 50. 27. a; 51. 29. b; 52. 34. a; 53. 40. a; 54. 45. b; 56. 49. b; 39. 56. b; 40. 63. b; [sed haec homil. non integra est; nam fol. 63. b. finit foliis aliquot deficientibus in verba ed. Montfauc. tom. IV. pag. 404. lin. 20. *τῆς διδασκαλίας ἀψώμεθα. τὴν περὶ* . . . . . . Tum vero sequitur:] fragmentum homil. 56. 64. a. [a verbis ed. laud. pag. 547. lin. 28. *μηδὲ τὴν τούτων προστασίαν διώκωμεν* cet. usque ad finem.] Fragm. hom. 57. 64. b; [ab initio usque ad verba ed. laud. pag. 558. lin. 17. *τὰ πρόβατα, ἢ αἱ αἶγες ἦτε* . . . .]; rescissis aliquot foliis sequitur fragmentum aut potius longe maxima pars homiliae 59. fol. 72. a. [a verbis ed. *Montfauc.* pag. 569. lin. 47. *ἐλευθερώσῃ τῆς τῶν καιρῶν ἀνάγκης* cet. usque ad finem]; denique sequitur homil. 60. fol. 77. a; 61. 81. a; 62. 84. b; 63. 89. a; 64. 94. b. —

CXXXV.

[Rep. II. fol. 27.]

Codex membranaceus saeculi XIII. litteris initialibus et inscriptionibus [seu potius textus sacrae scripturae verbis] rubro colore pictis, scriptura in duas columnas divisa satis eleganti et quae litterarum constanter ductarum perspicuitate valde se commendat, quamquam qui codicem pinxit, non fuit adeo doctus librarius, lineis stilo ductis, folior. 131, quorum 1. et 2. aliena continent et a bibliopega male adsuta sunt. Contin.

Ioannis Chrysostomi homiliarum in Genesin fragmentum. Incip. fol. 3. a.: *Ἐγένετο δὲ ἐν τῇ βασιλείᾳ τῇ ἀμαρφὰθ* cet. Explic. *εἰς γὰρ ἔθνος μέγα ποιήσω σε ἐκεῖ* . . . . Insunt Homiliae [ed. Montfaucon.] 35. 36. 37. 44. 48. 49. 50. 51. 52. 53. 54. 55. 56. 57. 58. 59. 60. 61. 62. 63. [haec tantum ad ea usque verba pertinet, quae leguntur in ed. Montf. tom. IV. pag. 603. lin. 25. *εἰ μὲν γὰρ πρὸ τῶν ὀνειράτων τοῦ φα* . . . .] et 65. [haec incip. a verbis, quae in ed. laud. pag. 621. lin. 34. leguntur: *(σβέ)ννυσθαι μᾶλλον λαμπρότερον δείκνυται* cet. et finitur verbis, quae habentur pag. 622. lin. 41. *εἰς γὰρ ἔθνος μέγα ποιήσω σε ἐκεῖ* . . . .]

CXXXVI.

[Rep. II. fol. 30.]

Codex membranaceus saec. XII. inscriptionibus et litteris ini-

tialibus milto pictis, lineis stilo ductis, folior. 80, quorum 80. b. scriptura vacat. Continetur:

Versio latina XXVI homiliarum Chrysostomi. Primae homiliae initium deest. Incip. *Respondit ad eam Aesaias; Ipse enim ueni* cet. Explic. *nequaquam potuerunt ei qui a semetipso non leditur*; Fol. 80. index homiliarum hoc libro contentarum legitur, quem huc transscripsimus. I. *De turture.* II. *De cruce et latrone.* III. *Item de cruce et latrone.* IIII. *De cruce dominica.* V. *De ascensione saluatoris.* VI. *De pentecoste.* VII. *De natiuitate domini.* VIII. *De natiuitate domini et Iohannis baptiste.* VIIII. *De lazaro resuscitato.* X. *De chananea.* XI. *In euangelium secundum matheum.* XII. *De principiis marci euangeliste.* XIII. *In luca euangelista.* XIIII. *In iohanne euangelista.* XV. *De recipiendo seueriano.* XVI. *Ipsius seueriani de pace sermonis* [sic]. XVII. *De ieiuniis et geneseos lectio.* XVIII. *De eruditione discipline.* XVIIII. *Cum de expulsione eius ageretur.* XX. *Ad theodorum monachum.* XXI. *De patre et duobus filiis.* XXII. *Ad neophitos.* XXIII. *Quando de asia reuersus est iohannes.* XXIV. *Post exilii prioris reditum.* XXV. *De fide.* XXVI. *Neminem posse ledi ab alio nisi a semetipso.*

CXXXVII.

[Rep. I. 4. 63.]

Codex membranaceus saec. XII. scriptus, non bene conservatus, folior. 59, quorum 1. et 2. vacua, 13. (a recentiori manu suppletum) 58. et 59. chartacea sunt. Continentur:

a) [fol. 3. a — 36. b.] Chrysostomi Liturgia. Titulus rubro pictus hic est: *Ἡ θεία λειτουργία τοῦ ἐν ἁγίοις πατρὸς ἡμῶν Ἰωάννου τοῦ χρυσοστόμου. εὐχὴ λεγομένη ὑπὸ τοῦ ἱερέως ἀμφιεννυμένου αὐτοῦ τὴν ἁγίαν καὶ ἱερὰν στολὴν τῷ καιρῷ τῆς θείας συνάξεως.* Incip. *Δέσποτα κύριε ὁ Θεὸς καὶ πατὴρ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ χριστοῦ ἔπιδε ἐπ' ἐμὲ τὸν ἁμαρτωλὸν καὶ ἀνάξιον δοῦλον* cet. Explic. *ἐπὶ τοῦ θυσιαστηρίου χαίρων: καὶ εὐχαριστῶν τῷ Θεῷ: † τέλος τῆς ἁγίας καὶ θείας λειτουργίας τοῦ ὁσίου πατρὸς ἡμῶν Ἰωάννου τοῦ χρυσοστόμου.*

Quae in scriptis codicibus plane mira est liturgiae Chrysostomi inconstantia et diversitas, illa etiam in hoc codice observatur. [Vid. quae in ed. Chrysostomi Montfaucon. tom. XII. pag. 775. de ea re monentur.] Toto enim caelo nostra liturgia differt et ab ea, quae legitur in ed. Graecar. liturgiar. Romae 1526. et ab ea, quam Savilium sequutus Montfaucon. edidit Tom. XII. pag. 576—799. Cf. cod. sequent.

b) Sectiones aliquot evangeliorum et epistolarum N. T., eadem illae, qua antecedentia, manu scriptae. Titulus rubro colore pictus hic est: *Ἀπόστολ-καὶ εὐαγγέλια ἀναγινωσκόμενα . . εἰς μνήμην τῆς ὑπὲρ ἁγίας* (sic) *θεοτόκου. τοὺς ἀσωμάτους. εἰς προφήτας. εἰς ἀποστόλους: καὶ εἰς λοιποὺς ἁγίους. εἰς τὴν ἁγίαν Θεοτόκον.* Incip. *Μεγαλυνη* (sic) *ἡ ψυχή μου* cet. Explic. *κτίσασθε τὰς ψυχὰς ὑμῶν.*

Quod restat, foll. 54. b. et 55. a manu recentiore scriptae leguntur *similes sectiones ex epistola ad Romanos et Lucae evangelio.* Fol. 57. legitur: *Initium evangelii Iohannei*, Graece. Foll. denique 58. et 59. a. habetur *Confessio Graeca aliqua*, incip. *Ἐξομολογοῦμαι σοι πάντα τὰ κρύφια ἁμαρτήματα* cet. Explic. *εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. ἀμήν.* Pauci versus, qui fol. 59. b. habentur et qui vix legi possunt, *Basilii* esse videntur.

CXXXVIII.

[Rep. I. 4. 77.]

Codex chartaceus bonae notae, saec. XIV. accurate scriptus, folior. 56, quorum 11—18. 19. b. 49. b. 50—56. vacua sunt. Continentur:

a) [fol. 1. a — 10. b.] Chrysostomi liturgia. Titulus rubro pictus hic est: *ἡ θεία λειτουργία, τοῦ ἐν ἁγίοις πατρὸς ἡμῶν Ἰωάννου τοῦ χρυσοστόμου. εὐχὴ τῆς προθέσεως.* Incip. *Ὁ Θεὸς ὁ Θεὸς ἡμῶν. ὁ τὸν οὐράνιον ἄρτον. τὴν τροφὴν τοῦ παντὸς κόσμου τὸν κύριον ἡμῶν καὶ Θεὸν Ἰησοῦν χριστὸν ἐξαποστείλας* cet. Explic. *πλήρωσον χαρᾶς καὶ εὐφροσύνης τὰς καρδίας ἡμῶν, πάντοτε. νῦν καὶ ἀεὶ καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων.* Etiam haec liturgia mirum quantum discrepat ab iis, quae typis descriptae sunt. Vide quae diximus ad cod. anteced. litt. a.

b) [fol. 20. a — 49. a.] Lebonii legenda vultus sancti de Luca. Titulus, qui fol. 19. a. et 20. a. habetur, rubro pictus: *Legenda uultus sancti de luca: De inuentione. Reuelatione ac Translatione Sanctissimi vultus. Venerabilis Lebonii incipit liber. Prohemium.* Tum incip. (L.)*Ebonius diaconus. seruus christi minimus uniuersis fratribus orthodoxe fidei cultoribus per cuncta mundi climata* cet. Explic. fol. 26. a.: *eiusdem sanctissimi membri particula tangeretur et sanaretur. ipso adiuuante qui uiuit.* Tum continuatio sequitur facta per alios clericos ecclesiae S. Martini de Luca. De ea in Codice fol. 26. a. haec leguntur rubro picta: *huc usq. leboinus* (sic). *Inferiora uero eiusdem ecclesie venerabiles clerici deum timentes qui nouerunt aut a ueracibus uiris seu etiam ab ipsis aegrotis iam sanatis audiere et pro certo cognouere. ne diuturnitate temporis, obliuioni traderetur litteris commendauere: Prologus.* Incip. (P)*Ost descriptam a beato uiro leboino diacono sancti uultus historiam* cet. Explic. fol. 49. a.: *testimonium perhibentes cum domino commendamus! — ! — Deo gratias Amen,* [et rursus rubro picta verba:] *Deo gratias Amen! — ! —* Haec altera pars codicis longe est recentiore tempore et alia charta scripta quam prior, et saeculo XV. est exarata.

B.

LATINI.

CXXXIX.

[Rep. I. 4. 78.]

Q. Sept. Florentis Tertulliani ad nationes libri duo: *Hactenus inediti: Nunc primum, post* M.CCCC. *annos, ad exemplar Agobardi Lugdunensis Episcopi, publicati, Notis etiam additis, a Iacobo Gothofredo.* [s. l. Genevae] *Apud Petrum & Iacobum Chouët.* M. DC. XXV.

Caspar Barthius, ut videtur, huic libro notas et collationes Codd. (sigla *L.* vel etiam numeris notatorum) adscripsit. In fronte libri haec leguntur: *Friderici Bened. Carpzovi. Lipsiae* 1672. *E Bibliotheca Casp. Barthii.*

CXL.

[Rep. II. 8. 153.]

Codex membranaceus saec. XIII. haud ineleganter exaratus, folior. 15, quorum 1. scriptura vacat, littera initiali picta et deaurata. Fuit olim hic liber in bibliotheca *Ioh. Christophori Wagenseilii*, cuius etiamnunc emblema habetur in priori libri operculo. Inest:

Cypriani tractatus de habitu virginum. Titulus ruber est: *Ciprianus de habitu virginum.* Incip. Disciplina *custos spei retinaculum fidei* cet. Explic. *cum incipiet in uobis uirginitas honorari. Finis.*

CXLI.

[Rep. II. 8. 155.]

Codex chartaceus saec. XV. luculenter et perspicue scriptus in foliis 410, quorum 406. b — 410. scriptura vacant. Continetur:

Arnobii commentarius in psalmos. Errore librarii scripta sunt haec [fol. 1. a.]: *Ambrosii in commentarios suos super psalmos prologus.* Incip. *Charissimis patribus Laurentio et Rustico episcopis Arnobius. Silentium bonum esse* cet. Explic. *nos ad domini misericordiam peruenire, cui gloria et imperium per omnia secla seclorum, Amen. Arnobii commentariorum in psalmos finis.*

CXLII.

[Rep. II. fol. 32.]

Codex membranaceus saec. XV. nitidissime et elegantissime in membrana tenuissima et laevigata scriptus, litteris initialibus singulorum librorum picturatis et obrusso distinctis, singulorum capitum modo caeruleis modo rubris, inscriptionibus milto pictis; primo folio insigne aliquod in corona rutacea conspicitur, in quo aquila nigra in auro picta est. Codex est foliorum 179. Contin.

a) Lactantii Firmiani divinarum institutionum libb. VII. a fol. 2. a. usque ad fol. 148. b.] Fol. 1. a. et b. habentur variorum scriptorum de Lactantio iudicia et testimonia et argumenta primi libri. Opus ipsum fol. 2. a. [post rubram inscriptionem] incip. *Magno et excellenti ingenio uiri cum se doctrine* cet. Explic. *quod ipse promisit a domino consequamur amen.*

b) Eiusdem de ira dei liber [a fol. 148. b. usque ad fol. 163. a.]. Incip. *Animaduerti sepe donate plurimos id existimare* cet. Explic. *semper habeamus. & nunquam uereamur iratum.* Subscriptio atro colore picta: *Explicit liber de ira dei ad donatum. firmiani lactancij. pulcer ualde ymo pulcerrimus. deo gratias.*

c) Eiusdem liber de opifitio hominis. Ita titulus milto pictus. (Vulgo est hic titulus: *de opificio dei* vel *formatione hominis.*) Pertinet hic liber a fol. 163. a. usque ad fol. 177. a. Incip. *QVam minime sim quietus etiam summis necessitatibus* cet. Explic. *ab erroribus liberatos ad iter celeste direxerit.*

d) Liber Clementis Physici de prima caussa et eius aeternitate. [a fol. 177. a. usque ad fol. 179. a.] Ita titulus milto pictus. Incip. *Causa est per quam aliquid habet esse* cet. Explic. *ad eius magnitudinem predicandam transumptis.* Subscriptio atro colore picta: *Laudetur deus omnipotens. quia explicit liber iste. Lactancius de diuinis institutionibus. et cetera.* — Fol. denique 179. b. totius codicis libri recensentur. — Caeterum fuit hic liber, ut ex emblemate priori libri operculo affixo patet, olim in bibliotheca *Ioh. Christophori Wagenseilii.*

CXLIII.

[Rep. II. fol. 34.]

Codex membranaceus saec. XII. rudi arte, sed perspicue scriptus, scriptura in duas columnas divisa, litteris initialibus simplicissimis, inscriptionibus rubris, lineis stilo ductis, folior. 87. Continetur:

Hieronymi versio librorum Iobi [fol. 1—24. b.] Tobiae [fol. 25. a — 34. a.] Iudith [fol. 34. b — 47. b.] Esdrae I. et II. [fol. 47. b. — 71. a.] Esther [a fol. 71. a — 87. b.] De initio libri Esther in hoc codice cf. ed. opp. Hieron. *Vallars.* tom. IX. pag. 1582. — Codex incip. fol. 1. a.: [post inscriptionem rubro pictam: *In Xpi nomen incipit prologus super librum Iob beati Hieronimi presbiteri:*] *Cogor per singulos scripturae diuinae libros* cet. Explic. fol. 87. b.: *Regnauit alexander machedo .....* Caeterum hunc librum olim fuisse bibliothecae Paderbornensis, verba inscripta declarant, eadem illa, quae etiam in Cod. CXXV. [ubi illa exscripsimus] leguntur.

CXLIV.

[Rep. II. fol. 34. a.]

Codex membranaceus saec. XI. formae maximae, nitide scriptus in duabus columnis, litteris initialibus minio, prima etiam, quae est maxima, caeruleo pictis, lineis stilo ductis. Fuit olim in bibliotheca Paderbornensi, unde eadem illa verba fol. 1. a. leguntur, quae iam in Cod. CXXV. legi monuimus. Continetur:

Hieronymi breviarii in psalterium fragmentum. Incip. [ab initio operis] BEATVS VIR QVI *non abiit in consilio impiorum et in uia peccatorum non stetit. Quidam dicunt hunc psalmum quasi praefationem esse* cet. Explic.

[in argumento psalm. XVI. ed. opp. Hieron. *Vallars.* tom. VII. Append. pag. 35. lin. 29.] *pro ipsa praesumptione qua se exaudiri* . . . . .

CXLV.

[Rep. II. fol. 37.]

Codex membranaceus saec. XII. luculenter exaratus, litteris initialibus atris rudi arte pictis, inscriptionibus rubris, vocum compendiis raris, numeris custodum loco ad singulos octonorum foliorum manipulos adscriptis, lineis stilo ductis, folior. 16. Continentur haec:

a) [fol. 1. a — 6. a.] Fragmentum expositionis Hieronymi in Proverbia, inde a lib. III. cap. 31. [tom. V. pag. 596. lin. 25. ed. Martianay.] usque ad finem. Incip. *Iuxta illud propheticum cum uideris* cet. Explic. *in presenti uita collaudare seruitiis amen;*

b) [fol. 6. b — 9. a.] *Expositio dicti, quod Proverbb. XXX. 16. legitur.* Titulus rubro scriptus, qui tamen ex magna parte in litura est, hic esse videtur: Incipit de eo quod in Salomonis libro scriptum est sanguisuge erant tres filie Karitate Karissime et hee: [sic] tres non satiaverunt: et quartum [quarta?] non dicit. satis est. Expositio ipsa incip. Graves & *pene inextricabiles questiones* cet. Explic. *quod ante labacrum* [a manu correctrice *lavacrum*] *committitur.*

b) [fol. 9. b — 16. b.] Fragmentum expositionis Hieronymi in Ecclesiasten, ab initio [incip. enim: *Memini me ante hoc ferme quinquennium* cet.] usque ad expositionem versuum 15. et 16. capitis II. [usque ad verba: *aequali sorte morientur. & omnia in hoc seculo* . . . ., quae leguntur in ed. opp. Hieron. *Vallars.* tom. III. pag. 403. E.]

CXLVI.

[Rep. II. fol. 38.]

Codex membranaceus saec. XII. perspicue scriptus, litteris initialibus simplici arte ornatis, vocum compendiis rarissimis, scriptura in duas columnas distincta, lineis stilo ductis, folior. 42, quorum 42. b. vacuum est scriptura. Continetur:

Fragmentum expositionis Hieronymi in Evangelium Matthaei, lib. III. et IV. Incip. ab iis verbis lib. III. [cap. 21. vss. 21. et 22.], quae habentur in ed. opp. Hieron. *Vallars.* tom. VII. pag. 166. B.: *potuerit que potest quamuis multiplicia sint* cet. Explic. *in qua se scit futurum cum apostolis.* Subscriptio variis coloribus picta: EXPLICIT LIBER QUARTUS DEO GRATIAS AMEN.

CXLVII.

[Rep. I. fol. 16.]

Codex chartaceus saec. XV. in duabus columnis scriptus, olim catenatus, litteris initialibus rubro caeruleoque pictis, folior. 243, quorum 1. a. et 238. b — 243. scriptura vacant. Continentur:

Augustini de civitate Dei libb. XI — XXII. Incip. (fol. 2.) *Civitatem dei dicimus, cuius ea scriptura testis est* cet. Explic. *non mihi sed deo mecum gratias congratulantes agant Amen.* Praeterea in fine haec leguntur: *Completus est iste liber deo opitulante anno dni* M° CCCC° XLVII *in vigilia sti laurencii hora octava appropinquante ad horam nonam per me Nicolaum Langemberg vicarium vicarii in ecclesia Merseburgensi. Deo laus et benedicte eius genitrici.* — In primo folio averso legitur Augustini in libros de civitate dei ex retractationum libro secundo argumentum, quod incip. *Interea roma gothorum irruptione, agentium sub rege Alarico* cet. Explic. *dicuntur filii Israel.* — Iam ex his, quae addidit librarius, non dubium est, quin ab eodem ipso priores quoque X libri alio volumine descripti fuerint, quod tamen in bibliotheca nostra non asservatum est. Ita enim: *hoc prohemium,* inquit, *cum librorum et decimi totius libri de deo hic positum est et rescriptum per scriptorem ut appareat quid et de quo pertractet in primis decem libris qui habentur in alio volumine et quid in duodecim libris sequentibus. Sequitur ergo liber undecimus de civitate dei. Civitatem dei dicimus* cet.

CXLVIII.

[Rep. II. fol. 23.]

Codex membranaceus saec. XII., bene et constanter in duabus columnis scriptus, lineis plumbagine ductis, pictis litteris cuiusque libri initialibus, vocum compendiis non multis, paucis notis in margine scriptis, folior. 214, quorum 81. a. scriptura vacat, 214. cantionum ecclesiastic. fragmentum habet cum notis musicis. Continet:

S. Aurelii Augustini de civitate dei libb. XXII. Praemittitur [*Ex libro retractationum augustini episcopi*] argumentum operis, quod incip. *Interea Roma Gothorum irruptionem* cet. [quae verba litteris quadratis modo rubris modo caeruleis scripta sunt]. Antequam opus ipsum [fol. 1. b.] incipit, fol. 1. a. haec quadratis litteris, rubris et caeruleis alternantibus, scripta sunt: *In nomine dni nri Ihu XPI incipit liber de civitate domini august. episcopi mirifice disputatus adversus paganos et demones eorum deos ab exordio mundi usq. in finem seculi.* — Opus ipsum incip. *Gloriosissimam civitatem dei sive in hoc temporum cursu* cet. explic. *deo mecum gratias congratulantes agant.* AMEN. [et rubro picta subscriptio:] *explicit liber XXII. Augustini de civitate dei.* Fol. 1. a. in inferiore margine haec leguntur: *Liber sancte dei genitricis sanctique alexandri noui operis prope hall' ordinis canonicor regularium magdeburgensis dyoc.* Fol. 80. b., sub fine libri decimi a recentiore manu haec scripta sunt: *Ora pro lia michael. qui me contexuit anno Dni* M° CCC° LXIIJ°.

CXLIX.

[Rep. II. fol. 41.]

Codex membranaceus in subtili laevique membrana saec. XIII. exaratus, initio et fine mutilus, inscriptionibus rubris, litteris initialibus milto pictis, interdum etiam artificiose ornatis, lineis atramento ductis, notulis a recentiore manu ad marginem adscriptis. Manipulis octonorum foliorum adscripti sunt custodes. Hic codex foliis 45 scriptus continet:

a) Augustini librorum de doctrina christiana fragmentum. Incip. *me in principio uiarum suarum ut inde inciperent* cet. [quae verba sunt lib. I. cap. 34. in ed. Opp. Aug. Benedict. Tom. III. pag. 13. B.] Explic. ultimis verbis libri IV.: *quantulacunque potui facultate disserui. Explicit liber quartus de doctrina christiana beati augustini Deo gratias.* Haec implent foll. 1—38. b. [Fol. 38. b. in spatio ab Augustini libris vacuo relicto sex lineis

quaedam de aetate LXX interpp., Aquila, Symmacho, Origine, aliis, scripta sunt.]

b) [fol. 39. a — 45. b.] EIUSDEM OPUSCULA QUAEDAM ET ANONYMI DE EO TRACTATUS. Nimirum a fol. 39. a. sermo legitur *de abstinentia*, sed non integer; a fol. 41. a. tractatus *de menſa beati Augustini et circumſtanciis eius*; a fol. 41. b. *de cura temporalium rerum acquirendarum imo contempnendarum*; a fol. 42. a. *de inſtitutione tam corporali quam ſpirituali*; a fol. 42. b. *commemoratio beati ambroſii in quibusdam inſtitutis*; a fol. 43. b. *de effectu epistolae beati Augustini.*

CL.

[Rep. II. fol. 44.]

Codex in vetusta et subtili membrana eleganter exaratus, saeculi XIII., scriptura in duas columnas divisa, emendationibus hic illic in margine allitis, [quae etiam diserte voce „*emendatus*" commemorantur, v. c. haec vox legitur in inferiore margine foll. 12. b. 24. b. 48. b. 71. b. 83. b. 95. b. et 107. b.] lineis plumbagine ductis, inscriptionibus et subscriptionibus rubris, litteris initialibus belle pictis et rubro caeruleoque colore distinctis, additis custodibus ad singulos manipulos, qui tamen non ubique totidem folia habent. Codex constat foliis 118, quorum priora blattis et tineis aliquantum laboraverunt. Continet:

AUGUSTINI DE TRINITATE LIBB. XV. [Manus recentior sic titulum fol. 1. a. in superiore margine scripsit: *decimi quinti libri de indiuidua trinitate*]. Incip. *Libros de trinitate que deus eſt* cet. [quae verba incipiunt *Sententiam Augustini ex libro retractationum super libros de trinitate;* opus ipsum incip. fol. 1. b. a verbis: *Lecturus hec que de trinitate diſſerimus* cet.] Explic. *Domine deus une. deus trinitas.* [Desunt igitur pauca tantum verba, quae in fine libri XV. in ed. opp. August. Benedictin. tom. VIII. pag. 712. leguntur: *quaecumque dixi in his libris de tuo, agnoscant et tui: ſi qua de meo, et tu ignosce et tui. Amen.*] — Caeterum emblema superiori libri operculo agglutinatum docet, hunc codicem esse *Ex Libris* PAVLI PETAVII *in Francorum Curia Conſiliarii.*

CLI.

[Rep. II. fol. 40.]

Codex membranaceus saec. X. rubris inscriptionibus et litteris initialibus, quarum nonnullae variis coloribus rudi arte distinctae sunt, lineis stilo ductis, vocum compendiis paucissimis, notis margini passim adscriptis. Foliorum est 85, quorum 29. et 30. si non aliena manu, certe longe caeteris volubiliori calamo scripta sunt. Continetur:

FRAGMENTUM LIBRORUM AUGUSTINI DE S. TRINITATE. Incip. a lib. IX. his verbis: EXPLICIT. LIBER. VIII. DE TRINITATE DIV. AVRELI AGVSTINI (sic) EPI INCIP LIBER NONVS.. TRINITATEM CERTE QVERIMVS NON QVAMLIBET SED ILLAM TRINITATEM Q. DEVS EST VERVSQ: AC SVMMVS ET SOLVS DEVS. (Haec rubro sunt picta). *Expecta ergo quiſ quiſ hec* [hoc vocabulum a manu correctrice additum est] *audiſ. adhuc enim quaerimuſ.* cet. Explic. [ultimis verbis libri XV.] *Si qua demeo.* (sic) *et tu ignoſce. et tui.* Rubra subscriptio haec est: EXPLICIT LIBER SCI AVGVSTINI. DE TRINITATE.

CLII.

[Rep. II. fol. 43.]

Codex membranaceus ab initio et in fine mutilus, saec. X. scriptus, lineis stilo ductis, inscriptionibus rubris, litteris initialibus modo rubris modo atris, scriptura in duas columnas divisa. Foliis constat 160. Inest:

AUGUSTINI ENARRATIONIS IN PSALMOS FRAGMENTUM. Incip. . . . *diffuſuruſ cum adiecit. & dominabitur amari* (sic) *uſqueadmare* (sic) cet. [quae verba sunt ex enarrat. psalmi 71. et leguntur in ed. opp. Augustini Benedict. Tom. IV. pag. 560. lin. 21.] Explic. *benignitaſ dei ad paenitentiam te adduc. Ecce temp' miſericordie* . . . . [quae verba sunt ex enarrat. psalmi 100. et habentur in ed. l. pag. 812. lin. 29.]

CLIII.

[Rep. II. fol. 42.]

Codex membranaceus ab initio et in fine mutilus saec. XI. vel X. scriptus in foliis 44, quorum tertium altera parte minus est ceteris et semivacuum scriptura, lineis stilo ductis, sine custodibus; versibus psalmorum milto pictis, litteris initialibus atris. Continet:

AUGUSTINI ENARRATIONIS IN PSALMOS FRAGMENTUM. Incip. . . . . *in illo incumbat quod per incerta pendebat* cet. [quae verba sunt ex enarratione psalmi 96. et habentur in ed. Opp. August. Benedict. tom. IV. pag. 781. E.] Explic. *Sed cauete quia uenturum eſt inditium* (sic). Haec verba ultima sunt in enarratione psalmi 100.

CLIV.

[Rep. II. 8. 154. b.]

Codex membranaceus saec. XV. eleganter et constanter in 170 foliis, quorum 170. b. vacuum est, exaratus, rubris inscriptionibus et subscriptionibus, litteris initialibus vario colore distinctis pictisque. Continentur haec:

a) [a fol. 1. a — 25. b.] AUGUSTINI LIBER SUPPUTATIONUM, mutilus ab initio. Incip. . . . . *dent nomen domnii Quia ipſe dixit* cet. Explic. *Ipſum laudo, benedico, atque adoro, qui uiuit et regnat deus per omnia ſecula ſeculorum Amen.*

b) [a fol. 26. a — 46. a.] OPUSCULUM S. AUGUSTINI SOLILOQUIORUM MORE COMPOSITUM DOCENS QUAERERE DEUM. Ita titulus. [Non sunt Augustini soliloquia, sed tantum more eius composita.] Incip. *Ecce nunc homuncio fuge paululum accupaciones tuas* cet. Explic. *in gaudium domini mei qui eſt trinus et unus benedictus in ſecula Amen.* Subscriptio rubro picta haec est: *Explicit feliciter opusculum ſti Auguſtini ſoliloquiorum scriptum Nurenberge In Monaſterio ſti Egidii In Craſtino ſti Egidii ordinis ſti Benedicti per quendam fratrem eiuſdem monaſterii profeſſum Anno* 44° (i. e. 1444.)

c) [a fol. 46. b — 53. a.] OFFICIUM SACRATISSIMAE CRUCIS EDITUM PER IOHANNEM XXII. Accedunt *orationes aliquot ad impetrandam indulgentiam*, a diversis papis praescriptae. Incip. *Per ſignum crucis de inimicis* cet. Explic. *praeteritis et futuris Amen.*

d) [a fol. 53. b — 128. a.] S. AUGUSTINI LIBER SOLILOQUIORUM. Incip. *Agnoſcam te domine cognitor meus* cet. Explic. *et reuiuiſcere facis ut aquile canos meos.* Desunt igitur paucula verba. Vid. ed. Opp. Aug. Benedict. tom. VI. pag. 584.

e) [a fol. 128. a — 144. b.] LIBER QUI VOCATUR SCALA DOCTORIS BEATI AUGUSTINI EPISCOPI. Ita titulus. Incip. *Cum die quadam corporali manuum labore occupatus* cet. Explic. *donec videamus deum in ſyon Cui eſt omnis gloria* cet.

f) [fol. 144. b — 159. a.] ALIQUOT S. AUGUSTINI ORATIONES. Prima [fol. 144. b.] incip. *Domine deus omnipotens qui es trinus et unus* cet. Altera, *quam fecit cum obſeſſa eſſet ciuitas yponenſis* [ita enim titulus fol. 153. a.] incip. fol. 152. b. *Ante oculos tuos domine* cet. Tertia, *extracta de ſubtili colloquio vbi ipſe et ratio collocuntur* [vid. fol. 153. b.] in ip. fol. l. *Deus uniuerſitatis conditor praeſta michi primum* cet.

g) [a fol. 159. b — 160. b.] ORATIO ANSELMI AD AUGUSTINUM. Incip. *Sancte pater Auguſtine doctor beatiſſime* cet. Explic. *preces fundite deo patri ac nato cum ſancto ſpiramine Amen.*

h) [a fol. 160. b — 165. b.] ALIA ORATIO PULCHRA ET PERUTILIS AD RECOLLIGENDUM MEMORIAM PECCATORUM. Ita titulus rubro pictus. Incip. *Terret me vita mea* cet. Explic. *omnes qui diligunt nomen tuum, qui cum deo patre* cet.

i) [a fol. 166. a — 168. a.] ORATIO AUGUSTINI. *Dicenda est deuote per triginta dies, et ſi is qui dixerit oppreſſus fuit aliqua anguſtia triblacione aut captiuitate aut quouis alio impedimento omnipotente deo concedente liberabitur et deſolatus erit. Valet etiam pro quocumque alio dicta ſic dum modo cum deuocione dicatur et immediate poſt ipſam dicatur psalmus Confitemini domino.* Haec rubra est inscriptio. Incip. *dulciſſime domine verus deus qui de ſinu patris* cet. Explic. *nomen ſanctum tuum invoco qui tu es benedictus* cet.

k) [a fol. 169. a — 170. a.] ORATIO AUGUSTINI, quae incip. *Deus propicius eſto michi peccatori cuſtos mei* cet. Explic. *adiuua me et ſalua me Amen.* Inscriptio minio picta haec est: *Infraſcriptam orationem ſcripſit beatus Auguſtinus et reuelatum fuit ſibi a ſpiritu ſco ut ſi quis eam quali die dixerit bono corde vel ſuper ſe ſcriptam putauerit inimicus ei nocere non poterit et illa die non peribit in aqua nec in igne neque in bello nec veneno mouetur* cet.

Subscriptio minio picta haec est: *Anno dni M° CCCC° XLIIII° finitus eſt iſte libellus In die ſti lamperti In monaſterio ſti Egidii In Nuremberg ordinis ſti Benedicti per quendam fratrem Bartholomeum profeſſum.*

CLV.

[Rep. I. fol. 14.]

Codex membranaceus saec. XI. exaratus, rubris litteris initialibus et inscriptionibus, lineis stilo ductis, folior. 89. Continentur:

PAULI OROSII HISTORIARUM LIBB. VII. Codex ab initio mutilus incipit a verbis lib. I. (Maxim. Biblioth. vett. patr. Lugd. 1677. tom. VI. pag. 384. litt. D.) *ſibi ſubiectiſ. Vbi dis proxima queque populati conſpiratione finitimorum per inſidiaſ trucidantur* cet. Explic. *tibi ad iudicanda ſi edaſ. per te iudicata ſi deleaſ.* AMEN.

CLVI.

[Rep. I. fol. 15.]

Codex chartaceus saec. XV. negligenter et volubili calamo scriptus, qui olim, ut emblema in fronte libri conspicuum docet, *Iohannis Christophori Wagenseilii* fuit. Foliis constat 140, quorum 137. b — 140. scriptura vacant. Continentur:

PAULI OROSII HISTORIARUM LIBB. VII. Incip. *Oroſius pb'r hiſpanus genere uir eloquens et hiſtoriarum cognitor* cet. Explic. *tibi ad iudicanda si edas. per te iudicata si deleas.* Praeterea in duobus ultimis paginis adscriptus est index in chronica Orosii, in verba desinens: *concluduntur tempora.*

CLVII.

[Rep. II. fol. 51.]

Codex membranaceus saec. XI. perspicue scriptus, in duas columnas divisus, lineis stilo ductis, inscriptionibus et litteris initialibus egregio milto pictis, folior. 172. Inest:

a) M. AURELII CASSIODORI EXPOSITIONIS IN PSALTERIUM PARS PRIMA [Ps. I — L.] Post *expositionem notarum* in hoc Cod. adhibitarum [Fol. 1. a. col. a.; incip. DIVERSAS. NOTAS. MORE. MAIORUM. CERTIS. LOCIS. cet.] incipit opus ipsum eod. fol. col. b. a *praefatione* his verbis: REPVLSIS ALIQVANDO IN RAVENNATI VRBE *ſollicitudinib: dignitatum* cet. Explic. [fol. 172. a]: *remiſſioniſ annuſ preſtante domino reddit immuneſ.* [Et milto picta verba:] EXPLICIT PARS PRIMA CASSIODORI IN PSALMIS [sic.].

b) EPISTOLA EPISCOPI PADERBRUNNENSIS [sic] AD PAPAM [fol. 172. b.] Neque quis ep. epistolam dederit, nec quis papa acceperit, nec quo tempore illa scripta sit, commemoratur. Incip. *Abiturus romam* cet. Explic. *et multum optamus.* Etiam hic liber ex dono *Imadi praesulis* in bibliothecam Paderbornensem (?) pervenit, ut versus testantur, qui fol. 1. a. scripti sunt. Fol. 172. b. in fine cod. eadem illa verba leguntur, quae in Cod. CXXV. legi diximus et quae ecclesiae S. Mariae et Liborii Paderborn. hunc librum fuisse testantur. Caeterum verba illa etiam a *Pertzio* publicata sunt, Archiv. tom. VI. pag. 214. ubi etiam epistola illa commemoratur, de qua sub litt. b. diximus.

CLVIII.

[Rep. II. fol. 52.]

Codex membranaceus initio et fine mutilus, antecedenti aetate et facie simillimus, ut ab eodem scriba profectus esse videatur; in hoc tamen ab illo differt, quod manipuli numeris Romanis notati sunt, quum illic plane nulla facta sit manipulorum notatio. Continet folia 132. Inest:

M. AURELII CASSIODORI EXPOSITIONIS IN PSALTERIUM PARTIS SECUNDAE FRAGMENTUM. Incip. a verbis psalmi LIX. vs. 2. [quae sunt in ed. *Garetii* tom. II. pag. 199. col. A. lin. 13.] *quinquageſimo pſalmo dictum eſt* cet. Explic. verbis *expositionis* psalmi C. [quae habentur ed. l. pag. 332. col. B. lin. 45.] & *iudicium preparatio ſediſ ....*

In primo manipulo inter folia 2. et 3. exciderunt aliquot

foll., ita ut fol. 2. desinat in verba expositionis ps. 59. [quae in ed. laud. pag. 201. col. A. lin. 1. leguntur]; *qui in mandatiſ eiuſ iugiter p* [severans] cet.; fol. vero 3. pergat iis verbis, quae sunt in expositione ps. 61. [ed. l. pag. 105. col. A. lin. 27.]: *quib; diſpenſatio modificata preſtatur* cet.

CLIX.

[Rep. II. fol. 45.]

Codex membranaceus saeculi XII. non eleganter sed perspicue scriptus, olim in bibliotheca Paderbornensi asservatus. Vid. fol. 2. a. Scriptura in duas columnas divisa est, inscriptiones milto pictae, lineae stilo ductae sunt. Folia sunt 279, quorum primum a bibliopega perperam adsutum aliena continet, ultimum ex quarta parte lacerum et propter atramenti pallorem lectu difficilius est. Habetur in hoc codice:

Eugepii s. Eugyppii Abbatis Excerptorum ex Augustini scriptis liber. Titulus legitur fol. 8. a. ante initium ipsius operis: INCIPIT LIBER EVGEPII DE DIVERSIS QVAESTIONIBVS. EX VARIIS LIBRIS SCI AVGVSTINI EXCERPTIS. MISSVS AD PROBAM VIRGINEM. Fol. 2. a. et b. legitur dedicatio operis ad virginem Probam, eadem illa, quae legitur in ed. Herold. (Bas. 1542.) Tum sequitur a fol. 2. b. usque ad 8. b. index capitum totius operis. Liber incip. fol. 2. a. DOMINAE MERITO VENERABILI ET FRVCTV SACRAE VIRGINITATIS cet. Explic. *ostenderem. ipſo adiuuante quoniam et regnat in ſecla ſeclorum amen. Explicit.* — Commemoravit hunc cod. iam *Goetzius* in programm. saepe iam laudato, pag. 27. „Adest quoque, inquit ille, *Eugepii*, Abb. Africani, Excerptorum e. S. Augustini scriptis Liber, Probae cuidam dedicatus, quem Jo. Herold Basileae A. MDXLII. Roberti Winteri typis, describi fecit. Noster autem Codex, qui membraneus et multae certe aetatis est, editum exemplar duobus capitibus, videlicet *de Origine vel errore haereſis Donatistarum*, ex libro eius de haeresibus, et *de animae quaestione* ex epistola ad Optatum desumtis, superare videtur.“ — Immo multo pluribus superat. Nam praeter illa capita, totius operis ultima, inter caput 103. et 104. ed. Herold. intersertum est in nostro Cod. unum caput (cap. 105.); inter cap. 109. et 110. tria capita (112. 113. 114. nostri cod.), inter cap. 119. et 120. unum (125), inter 160. et 161. unum (168.) interserta sunt; praeterea aliquoties in duo capita distincta sunt in Cod., quae in unum redacta leguntur in editione.

CLX.

[Rep. II. 4. 122.]

Codex membranaceus saec. XIV. non bene habitus et propter atramenti pallorem pariter ac frequentissimas lituras lectu perquam difficilis, foliorum tenuis membranae 71, quorum 69. 70. et 71. scriptura vacant. Litterae initiales nondum adpictae sunt iisque vacuus locus est relictus; lineae atramento ductae sunt. Continentur:

S. Gregorii Magni Papae primi dialogorum libri quatuor. Textus, quantum quidem legere potui, consentit cum ed. Duacens. tom. III. pag. 233—348. Incip. [Q] *uadam die nimiis quorundam ſeclarium tumultibus* [hoc vocabulum omissum a librario recentior manus addidit] *depressus* cet. Explic. *ſi ante mortem deo hoſtia ipſi fuerimus; Amen.* Subscriptio atro picta et ab aliena manu scripta haec est: ***Explicit lib' dialogorum Sti gregorii pape.***

CLXI.

[Rep. II. fol. 47.]

Codex membranaceus ab initio quatuor fere foliis mutilus, saec. XII. crassiore stilo, sed admodum perspicue litterisque bene sibi constantibus scriptus, lineis stilo ductis, vocum compendiis non ita multis, sed usitatissimis, litteris initialibus et inscriptionibus minio pictis, notis vel emendationibus passim ad marginem adscriptis. Folia sunt 213, quorum ultimum dimidia parte curtatum est. Manipuli octonorum senorumve foliorum numeris Romanis notati sunt. Insunt in hoc Codice:

Gregorii Magni Moralia in Iobum. Incip. a verbis capitis 8. praefationis, quae in ed. Duacens. (a. 1615.) Tom. II. pag. 11. sub litt. F. leguntur: .... *iunguntur. Bene autem tauroſ pro ſe et arieteſ obtuliſſe deſcribuntur* cet. Explic. fol. 213. a. [fine libri X.] *quanto ex lectioniſ quoque interceſſione* [manus correctrix superscripsit, quod etiam in ed. laud. legitur: *intercifione*] *reſpiret* [manus correctrix consentiens cum lectione ed. laud. *reſpirat*].

CLXII.

[Rep. II. fol. 49.]

Codex membranaceus saec. XII. initio et fine mutilus, in crassa membrana bene scriptus, paucissimis notis hic illic margini allitis, lineis stilo ductis, rubris inscriptionibus, litteris initialibus rudi arte milto pictis. Hic codex, qui 54 foliis constat, quae priscis numeris notata sunt, continet:

Gregorii Magni homiliarum in Evangelia fragmentum. Ordo harum homiliarum, si cum ed. Duac. comparaveris, turbatissimus, est hic: Incip. [a verbis homil. XXVI. ed. Duac. tom. II. pag. 84. sub litt. F.] *ſatagimuſ ſuſpecti de culpa.* cet. Tum sequitur [fol. 1. b.] textus et initium homil. XXVII., quae tamen infra integra invenitur. Hanc excipiunt hom. XXVIII. [fol. 1. b — 3. a.] XXIX. [fol. 3. a — 4. b.] XXX. [fol. 4. b — 8. b.] XXXI. [fol. 8. b — 11. a.] XXXII. [cuius textus et initium modo leguntur, fol. 11. a.] XXXIII. [textus, fol. 11. a.] XXXIV. [fol. 11. a — 18. a.] XXXV. [textus et initium, fol. 18. a.] XXXVI. [fol. 18. a — 23. a.] XXXVII. [fol. 23. a — 23. b.; textus et initium] XXXVIII. [fol. 23. b — 30. a.] XXXIX. [fol. 30. a — 35. a.] XL. [fol. 35. a — 41. a.] XXVII. [fol. 41. a — 44. b.] IX. [fol. 44. b — 46. b.] XIII. [fol. 46. b — 48. b.] Quae tum sequitur homilia, illam in ed. laud. non inveni [incip. fol. 48. b: *Sermonem aeuuangelicum* [sic] *fratreſ Kariſſimi oportet noſ ſollicita intentione penſare* cet. Explic. fol. 50. a: *dignetur etiam uictoriam condonare. Ieſ. Chr. dominuſ noſter. qui uiuit et regnat in ſcla ſclor. amen.*] Agmen claudunt hom. XXXII. [fol. 50. a — 53. b.] et XXXVII. [fol. 53. b — 54. b.] Haec mutila est in fine ac desinit in verba, quae sunt in ed. Duac. II. pag. 132. sub litt. F. *Nam quiſquiſ haec pro tem* (porali) ....

CLXIII.

[Rep. II. fol. 48.]

Codex membranaceus saec. XII. scriptus, initio et fine mutilus, duabus columnis bene et perspicue exaratus, notis et emen-

dationibus ad marginem adscriptis, lineis stilo ductis, rubris inscriptionibus et litteris initialibus. Foliis constat 56. Inest in hoc Codice:

Gregorii Magni Homiliarum in Ezechielem Fragmentum. Incip. [a verbis, quae leguntur in ed. Duac. tom. II. pag. 1053. sub litt. F.]: (praedicato)*ref fancti. fed de ipfo capite noftro fcriptum eft.* cet. Haec homilia, ut ex subscriptione et ceterarum homiliarum inscriptionibus patet, est in nostro Codice prima, quum secundae locum teneat in ed. laud. — Explic. [verbis homil. 13., quae tamen in ed. laud. 14. est, pag. 1148. sub litt. F.]: *foli illi pedi innititur. quem fanum habet quia et* [omittitur hic quod in textu est: *si*] *cui* .....

CLXIV.

[Rep. II. fol. 46.]

Codex membranaceus saeculi XI. perspicue in duabus columnis scriptus, notis ad marginem hic illic adscriptis, lineis stilo ductis, litteris initialibus maximam partem omissis, nonnullis tamen recentiore tempore suppletis. Folia sunt 112, quorum 111. b. dimidia parte, 112. totum scriptura vacat. Continentur:

Gregorii Magni in Ezechielem prophetam homiliarum xxii libri duo. Titulus non apparet. Incip. fol. 1. b: DILECTISSIMO FRATRI MARINO. GREGORIVS SERVVS SERVORVM DEI. *Omelias que inbeato* (sic) *hiezechiel propheta* cet. Explic. *ad hereditatem perpetuam erudit. Sit itaque gloria iesu chrifto qui uiuit et regnat cum patre in unitate fps fci per omnia fecula feculorum* AMEN. EXPLICIT LIBER. EXPOSICIONIS SVPER EZECHIELEM.

Fol. 1. a. hi versus leguntur:

ECCLESIE XPI. SANCTEQUE DEI GENITRICI.
OFFERT DEVOTVS. HVNC LIBRVM PRESVL IMADVS.

Quae verba iam exscripsit *Pertzius* [Archiv. tom. VI. pag. 213.] — Post illos versus verba leguntur, quae Paderbornensis bibliothecae olim hunc codicem fuisse testantur, et quae supra in descriptione codicis CXXV. exscripsimus.

CLXV.

[Rep. I. 4. 58. a.]

Codex membranaceus saec. XII. accurate scriptus, inscriptionibus et litteris initialibus rubro pictis, folior. 170, quorum 153. b. et 154. a. vacua sunt. Continentur haec:

a) [fol. 2. a — 122. b.] Bedae Venerabilis historiae ecclesiasticae gentis Anglorum libr. V. Titulus minio pictus hic est: *Incipit prefatio* BEDE *presbyteri in ecclefiaftica hyftoria gentif* ANGLORUM. Gloriosissimo Regi Geolwlfo Beda *chrifti famuluf et presbyter. Hystoriam gentif anglorum ecclefiafticam quam nuper edideram* cet. Explic. *et apparere* SEMPER ANTE FACIEM TVAM. Haec excipiunt fol. 123. b: *Versus super sepulchrum Bede Prespiteri.* Incip. BEDA *dei famuluf monachorum nobile sydus.* Explic. *Angligena angelicam commeruit patriam. Anno ab incarnatione dni.* DCC°XXX°V°. *Ab obitu beati pape* Gregorii C.XXVII.

b) Anonymi de septem mundi miraculis. Titulus rubro pictus: VII. MIRACVLA. Incip. [fol. 123. a.] *Septem funt mundi miracula. quorum primum capitolium rome* cet. Explic. [fol. 124. a.] *columnarum magnitudine et multiplicitate mirabile;*

c) [fol. 124. b — 129. b.] Passio Sci Sixti papae Felicissimi et Agapiti diaconorum. Ita titulus rubro pictus. Incip. *DECIUS CESAR & ualerianus prefectuf iufferunt* cet. Explic. *cui eft honor & gloria infecula* SECVLORVM AMHN. [Tum habentur rubro picta verba:] *Explicit paffio sanctorum martyrum Sixti Felicissimi et Agapiti. laurentii atq. yppoliti cum aliif* XVIIII. *et alior. c. IXVI. & alior. feruorum DEI* . ; .

d) [fol. 129. b — 142. b.] Caesarii episcopi X Homiliae ad monachos. Titulus: *Incipiunt. X. Omelie Sancti Cesarii epi* AD *monachof.* Insunt hae homiliae:

α) I. nostri Codicis est, quae in Maxima biblioth. Patrum [Lugd. 1677.] Tom. VIII. pag. 845. G. hom. XXVI. legitur. Incip. INTER RELIQUAS *beatitudinef quas in euangelio dnf nofter* cet. Explic. *ad eterna premia mereamur peruenire ipfo adiuuante qui uiuit et regnat* cet.

β) II. est l. l. pag. 846. G. hom. XXVII. Incip. SICUT A NOBIS DOMINUS *pro fufcepti officii neceffitate* cet. Explic. *inueniat indicaturuf. ipfo adiuuante qui uiuit & regnat* DEUS.

γ) III. legitur l. l. pag. 847. G. hom. XXVIII. Incip. AD HUNC LOCUM KARISSIMI. NON AD QUIETEM. cet. Explic. *rediuiua in filiif merita iam refurgat.*

δ) IV. habetur l. l. pag. 848. G. hom. XXIX. Incip. SCIMUS QVIDEM SPIRITALI MILITIE cet. Explic. *perseuerando peruenerit. ipfo auxiliante.* QUI UIVIT ET REGNAT.

ε) V. legitur. l. l. pag. 850. B. hom. XXX. Incip. AD HOC AD ISTUM LOCUM CONVENIMUS cet. Explic. *qui cum eterno patre et fpiritu fancto uiuit et regnat.*

ζ) VI. legitur l. l. pag. 850. F. hom. XXXI. Incip. VIDETE VOCATIONEM VESTRAM cet. Explic. *et in futuro prefidium.* PER OMNIA SECVLA SECVLORVM AMEN.

η) VII. non legitur l. l. Incip. SC̄S AC VENERABILIS PATER VESTER *religiofa quidem humilitate. f; prope indifcreta suggeftione poftulat.* cet. Explic. *poffimuf ad portum uenire felicitatif supplicantib; nobif. adiuuante dno nro ihu xpo cui eft honor & gloria in fecula feculorum* AMEN.

ϑ) VIII. legitur l. l. pag. 851. D. hom. XXXII. Incip. QUOD SVPPLICANTE cet. Explic. *peccatorum uenia tribuatur.*

ι) IX. legitur l. l. pag. 844. F. hom. XXV. Incip. MIROR FRATRES DILECTISSIMI *dominum meum* cet. Explic. *nobis ut peccatorum uenia concedatur preftante dno nro ihu xpo.*

κ) X. legitur l. l. pag. 855. C. hom. XXXVI. Incip. SANCTUS AC VENERABILIS PATER UESTER *dum fe ut cum uenia fui dixerim* cet. Explic. [in verbis l. l. pag. l. G. lin. 3.] *Quomodo fine ipfa effe poffunt qui nifi ex illa nafci omnino non poffunt.* — Caetera desiderantur.

e) [fol. 142. b — 143. a.] Sermo Augustini de pace. Titulus rubro pictus: *Sermo fci Auguftini epi de pace.*

Incip. DOMINI UOX EST FRATRES KARISSIMI *pacem meam do vobis.* cet. Explic. *de similitudine operum* [*parem te* legitur in ed. Benedict.] *ipsius esse cognosce.* Est is sermo in ed. Benedict. Tom. V. Append. XCVII. pag. 120. A.

f) [fol. 143. a — 144. a.] SERMO EIUSDEM DE OBEDIENTIA. Titulus: *Sermo sci Augustini epi de obedientia.* Incip. NIHIL UTIQ SIC DEO PLACET. QVOMODO OBEDIENTIA cet. Explic. *Qui habet aures audiendi audiat. in xto ihu dno nro cui est honor et uirtus et potestas. et gloria in SECULA SECVLORUM AMEN.*

g) [fol. 144. a — 149. b.] PASSIO ST. EDMUNDI REGIS, CUM PROLOGO ABBONIS MONACHI FLORIACENSIS. Titulus prologi rubro pictus: *Incipit plogus abbonis monachi floriacensis in passionem Sci Edmundi regis & martyris.* Prologus incip. DNO SCE METROPOLITANE *dorobnensium ecclesie* cet. Explic. *ad amorem tanti martyris Vale pater in xpo.* Titulus ipsius operis rubro pictus: *Passio sancti EDmundi regis et martyris que est XII. Kl. Decembris.* Incip. ALIQUANDO *in britaniam pcario munere* cet. Explic. *quibus meremur supplicium per eum qui uiuit* cet.

h) [fol. 149. b — 150. a.] DICTA BERNHARDI ABBATIS DE DUABUS PISCINIS SUPERIORI ET INFERIORI QUAE IN YSAIA COMMEMORANTUR. Ita titulus minio pictus. Opus ipsum incip. *Contemplantis anima* cet. Explic. *necessitatis loco cupiditatem admittere.*

i) [fol. 150. b — 151. b.] ITEM EIUSDEM DE VII DONIS SPIRITUS SANCTI. Ita titulus rubro colore pictus. Incip. PRIMA *gratia est timor domini. Qui hanc habet* cet. Explic. *VII. sps ante thronum di.* Septem capitum numeri in margine rubro adpicti sunt.

k) [fol. 151. b — 153. a.] PASSIO SANCTORUM NABORIS ET FELICIS. Ita titulus minio pictus. Incip. *Regnante impio maximiano imperatore* cet. Explic. *sub maximiano imperatore. regnante domino nro ihu xpo. cui est honor* cet.

l) [fol. 154. b — 169. a.] AUGUSTINI DE OPERE MONACHORUM LIBER UNUS. Fol. 154. b. legitur praefatio, cui titulus est: *Prefatio sci Augustini epi ad aurelium diaconum de opere monachorum.* Incip. *Ut de opere monachorum librum scriberem* cet. Explic. *scriberem iussit . et feci. Explicit prefatio. Incipit lib. sci Augustini epi. de opere monachorum.* IVSSIONI TUE SANCTE FRATER AVRELI TANTO DEVOTIVS OBTEM*perare me oportuit* cet. Explic. *rescribtis* (sic) *tue beatitudinis nouerim.*

m) [fol. 169. a — 169. b.] SERMO SANCTI AUGUSTINI DE PENITENTIA. Ita titulus, paene tamen ille deletus, ut vix legi queat. Incip. PENITENTES *si tamen estis penitentes.* cet. Explic. *dimitte incertum et tene CERTUM.*

n) [fol. 169. b — 170. b.] DICTA SANCTI BASILII EPISCOPI AD MONACHOS. Incip. STVDE *monache diligenter ne pecces. ut non cohabitantem tibi dominum ad iniuriam prouoces* cet. Explic. *ac festinemus per gratiam domini* cet.

Hic liber ab initio pictas tabulas habet. Prima priori libri operculo est agglutinata et verba habet: *Liber sanctorum martini et eliphi in colonia.* Quae primo loco conspicitur picta tabula, repraesentat illa in superiori parte templum, ut videtur, Hierosolymitanum, in inferiori parte pictae sunt imagines duorum illorum sanctorum [inscriptis nominibus: S. MARTIN. S. ELIPHIVS.], quorum alteri [Martino] monachus aliquis flexis genibus librum offert. Fol. 1. a. conspicitur Calendarium Christianum. Fol. 1. b. repraesentatur Christus in solio sedens, cuius sub pedibus terrae globus conspicitur. Ad dextram Iesu symbolum Matthaei evangelistae, genius alatus, conspicitur, qui scidulam in manu tenet, cui inscripta sunt verba: *Liber generationis Iesu Christi filii dauid filii abraham.* Ad sinistram symbolum Johannis comparet, aquila, quae unguibus tenet scidulam, his verbis insignem: *In principio erat uerbum. Et uerbum erat apud deum. Et deus erat uerbum.* Ad dextrum pedem apparet Marci symbolum, leo alatus, cuius in scidula verba leguntur: *Principium euangelii Ies. Chr. filii dei. sic scriptum est in y. p.* Denique ad sinistrum pedem est symbolum Lucae, bos alatus, qui in scidula haec verba habet: *Fuit in diebus herodis regis iudee sacerdos quidam nomine Zacharias.*

CLXVI.

[Rep. II. fol. 51.]

Codex membranaceus saec. XII. luculenter exaratus, in fine mutilus, rubris inscriptionibus et litteris initialibus, quae tamen recentiore tempore adpictae videntur; lineis stilo ductis. Foliis constat 169, quorum primum et ultimum a bibliopega adsuta aliena continent, 128. b. vero scriptura plane vacuum est. Insunt:

a) [a fol. 2. a — 7. a.] BEDAE VENERABILIS TRACTATUS DE GRATIA DEI, CONTRA IULIANUM ECLANENSEM EPISCOPUM DE CAMPANIA. Coniunctus legitur hic tractatus cum Bedae expositione in Cantica Canticorum in ed. opp. eius Coloniensi tom IV. pag. 714. Incip. SCRIPTURUS IUUANTE GRATIA *superna in cantica canticorum* cet. Explic. *interfuere scripta nosse ualemus.*

b) [a fol. 11. a — 90. b.] EIUSDEM BEDAE EXPOSITIONIS IN CANTICA CANTICORUM LIBRI VI. Incip. CANTICA CANTICORVM. IN QVIBVS SAPIENTISSIMVS REGVM SALOMON. cet. Explic. *et in te ipso nobis incomprehensibilis permane.* FINIT LIBER. — Fol. 7. b — 10. b. praecedunt *Capitula in Cantica Canticorum,* duabus columnis divisa.

c) [a fol. 91. a — 127. a.] COMMENTARII HIERONYMI IN ECCLESIASTEN. Incip. MEMINI. ME. ANTE. HOC. FERME. QVINQVENNIVM. CVM. ADHVC. ROME. ESSEM. cet. Explic. *qui dicunt malum bonum et bonum malum. Explicit expositio super ecclesiasten.*

d) [a fol. 127. b — 128. a.] BENEDICTIO AQUAE. Incip. *Benedic domine deus pater hanc creaturam* cet. Explic. *fruges credentium mentes et corpora saluet protectio sempiterna. per te ihu.*

e) [a fol. 129. a.] ORDO AD BENEDICENDAM CAMPANAM. Incip. *Inprimis dicatur* cet. Explic. *benedictionis inducas. Prestante dno n.*

f) [a fol. 129. b — 167. a.] BEDAE VENERABILIS DE TEMPLO SALOMONIS LIBRI DUO. Ita enim divisus est hic tractatus, quum in ed. Colon. [Tom. VIII. pag. 1 — 52.] in unum librum contractus legatur. Liber secundus in

hoc Cod. incipit a verbis cap. XVI. [ed. l. pag. 28.] ET EDIFICAVIT REX SALOMON ATRIVM INTERIVS TRIBVS ORDINIBVS cet. — Opus incip. HORTATVR NOS VAS ELECTIONIS ET MAGISTER GENTIVM cet. Explic. *dominuſ benedicit puſilloſ cum maioribuſ; amen.* EXPLICIT LIB. II. DE EDIFICATIONE TEMPLI BEDE BRI (sic).

g) [a fol. 167. b — 168. b.] ANONYMI TRACTATUS EXEGETICUS, QUI INSCRIBITUR: DE TURTURE. L., mutilus in fine. Incip. TVRTVR AMATRIX HEREMI. QVÕ *in deſertiſ* cet. Explic. & *oſculetur me ab oſculo oriſ ſui . . . .*

Hic codex fol. 2. a. in superiore margine inscriptionem habet: *Iſte Liber eſt ſci Mauricii in Altach inferiori.* Et fol. 90. b. in inferiore margine: *Iſte liber eſt ſancti Mauricii et ſociorum eiuſ in Altach inferiori.*

CLXVII.

[Rep. I. 4. 60.]

Codex membranaceus nitidus saec. X. ab initio mutilus, folior. 80, quorum 1. et 80. vacua sunt. Lineae stilo ductae sunt, litterae initiales simplici arte pictae, capitula ad marginem notata. Insunt:

PAULI WARNEFRIDI DIACONI DE GESTIS LANGOBARDORUM LIBB. VI. Titulus deest [fol. 18. a. vocatur HISTORIA LANGOBARDORVM]. Desiderantur etiam lib. I. capp. 1 — 23. et pars capitis 24., ita ut initium sit [cf. *Grotii* hist. Gothorum, Vandal. et Langobardd. Amstelod. 1655. pag. 763. lin. 1.] *ſuſpiria ſe ſe continere non potuit ſed tandem dolor in uoce erupit.* cet. Explic. [fol. 79. a.] *cura francorum suarumq; pacem cuſtodienſ.* Praeterea in hoc folio et 79. b. habentur adhuc 21 lineae, quarum 1. incip. *Ratchiſ denique apud foro iuli dux* cet. Explic. *hira. iarep. naharai. iuRIAS;;;;* — Fuit is liber, quem ex vestigiis in posteriori libri operculo conspicuis constat fuisse catenatum, olim in Bibliotheca *Ioh. Chriſtoph. Wagenſeilii,* cuius emblema in operculo libri priore conspicitur. Usus est hoc codice *Pertzius.* Vid. eius *Archiv.* tom. VI. pag. 208.

CLXVIII.

[Rep. II. fol. 53.]

Codex membranaceus minoribus litteris bene scriptus, saeculi XII. rubris inscriptionibus et litteris initialibus, lineis stilo ductis, notis hic illic margini adscriptis. Folia tenet 173. Ultimi folii altera pagina scriptura vacat. Inest:

HAYMONIS EPISCOPI HALBERSTADIENSIS EXPOSITIO EPISTOLARUM PAULI. Et quidem: *ad Romanos* fol. 2. a — 47. a; *ad Corinthios* I. fol. 47. a — 78. a; II. fol. 78. a — 79. b; *ad Galatas* fol. 97. b — 106. b; *ad Ephesios* fol. 106. b — 117. b; *ad Philippenses* fol. 117. b — 121. b; *ad Timotheum* I. fol. 122. a — 126. b; II. fol. 126. b — 130 b; *ad Titum* fol. 130. b — 131. a; *ad Philemonem* fol. 131. b — 133. b; *ad Hebraeos* fol. 133. b — 173. a.

Inter foll. 121. et 122. exciderunt duo octonorum foliorum manipuli, ut praeter textum ipsum etiam Romani numeri manipulorum docent. Desunt igitur expositiones epistolae *ad Colossenses* et utriusque *ad Thessalonicenses.* [Expositio epistolae *ad Philippenses* pertinet usque ad cap. 3. vs. 17. et desinit verbis: *Quorum deuſ venter eſt ſub . . . .*] Fol. 1. continet fragmentum precum missalium pro animabus mortuorum. — Caeterum Codex incip. fol. 2. a. INCIP. EXPOSITIO SVPER EPLAS. PAVLI. AD ROMANOS. A CORINTHO *Ciuitate metropoli achaiae regioniſ* cet. Explic. *qui uiuit et regnat in unitate ſpſ ſci dſ. per omnia ſcla ſclarum amen.* FINIT ANNOTATIO L EXPOSITIO HEIMONIS IN EPISTOLAM AD HEBREOS AMEN. DEO GRATIAS. — Denique notandum est, fol. 2. b. in margine superiori haec verba legi: *Liber iſte est Sci Mauricii in Altah inferiori.*

CLXIX.

[Rep. I. 8. 93.]

Codex membranaceus saec. X. eleganter exaratus, rubris inscriptionibus et litteris initialibus iisque etiam interdum viridi colore adpictis ornatus, lineis plumbagine ductis. Manipuli quaterniones sunt et ita notati: Q. I. — Q. II. cet. Foliis constat 149, quorum 1. a. 148. b. et 149. scriptura vacant. Continetur:

REGINONIS PRESBYTERI PRUMIENSIS EPISTOLA DE HARMONICA INSTITUTIONE AD RATHBODUM ARCHIEPISCOPUM TREVIRENSEM, CUM TONARIO. Titulus epistolae est: INCIPIT EPLA DE ARMONICA INSTITUTIONE MISSA AD RATHBODUM ARCHIEPM TREUERENSEM. A REGINONE PBRO. Incip. [fol. 4. a.] *Excellentiſſimo domino rathbodo ſce treuerenſiſ aeclesie* [sic] *archiepo. regino deuotum obſequium in perp&tuum; Cum frequenter in aeclesia ueſtrae dioceſiſ. choruſ pſallentium* cet. Explic. [fol. 33. b.] *Sed iam prolixuſ ſermo. finem preſtolatur: Excellentiam uestram ſuperna prouidentia omni ſce ſuae eccleſiae profuturam per multa annorum curricula Incolumem conſeruare dignetur. reuerendiſſimae* [sic] *papa;* EXPLICIT EPISTOLA DE ARMONICA INSTITUTIONE. Haec epistola typis iam descripta est in *Gerberti SS. eccles. de mus.* tom. I. pag. 230 — 247. ad fidem duorum apographorum eius codicis Reginonis, qui in bibliotheca Universitatis nostrae asservatur. Tonarius autem, qui epistolae illi adnexus est, nondum typis est mandatus, *dum eius descriptionem, ob peregrinas veterum notarum musicarum notas, haud erat, qui in se susciperet.* Hanc certe rationem reddidit *Gerbertus* l. l. pag. 230. — *Tonarius* [fol. 33. b.] incip. INCIPIUNT. OCTO TONI MUSICAE ARTIS CUM SUIS DIFFERENTIIS. AUTENTICUS [a manu correctrice *authenticus*] cet. Explic. [fol. 147. b.] *Require in capite preſentiſ codicilli. ibiq. duaſ antiphonas. nonam uidelic& & decimam. quaſ cauſa paruitatiſ preſenſ pagina continere nequiuit procul dubio reperiaſ.* [Cf. fol. 1. b. 3. et 148. b.] — Quae ad historiam huius Codicis spectant, accurate narravit *Forkelius* in libro: *Allgemeine Geschichte der Musik*, tom. II. pag. 314 sq. Hic narrat, codicem nostrum primum fuisse in bibliotheca *de Mastricht*, ex qua eum auctionis lege redemerit *Ioannes Lodovicus Buenemann*, Rector Mindensis. Is in *Matthesonii Critica muſ.* Tom. I. pag. 83. primus de eo retulit ac saeculi IX. esse censuit. Idem etiam *unicum* illius operis in toto terrarum orbe esse autumavit. [Sed iam *Gerbertus* epistolam edidit ex apographis codicis, qui in bibliotheca Academiae nostrae servatur, ut supra diximus.] Iam quum *Matthesonus* codicem accuratius cognoscere vellet, *Buenemannus* excerpta nonnulla ad eum transmisit, quae in *Crit. mus.* tom. I. pag. 148. leguntur. Nostra bibliotheca codicem a Buenemanno redemit, ut Forkelius perhibet pag. 315. Hic enim: *Nachher*, inquit, *verkaufte er es an die Leipziger Raths-*

bibliothek, aus welcher nach und nach mehrere Perſonen Abſchriften davon genommen haben, jedoch immer nur von der Epistel, weil das Uebrige wegen der sonderbaren Art von Noten nicht gut abgeſchrieben werden konnte. Sed quinam illi viri docti fuerint, qui codicem exscripserunt, me quidem fugit. Caeterum Buenemannus l. l. pag. 83. codicem ab ipso auctore scriptum esse dixit; sed quo iure illud contenderit, nescio. — Cf. *Matthesoni* Forschendes Orchester (Hamb. 1721.) pag. 306. et sq. In hoc libro [pag. 310.] narratur, Codicem olim etiam *Diecmanni* Theologi Bremensis fuisse. Fortasse igitur hic eum ante Bünemannum possedit, quod Forkelium latuisse videtur.

CLXX.

[Rep. II. 8. 158.]

Codex chartaceus saec. XV. exaratus, rubris inscriptionibus, litteris initialibus modo caeruleis modo rubris, duabus [fol. 2. a. et 22. b.] etiam deauratis ornatus, sed volubili calamo scriptus. Folia habet 81, quorum 1. a. scriptura vacat. Continentur hoc Codice, qui olim, ut emblema in priori libri operculo docet, in Bibliotheca *Ioh. Christoph. Wagenseilii* fuit:

a) [a fol. 2. a — 22. a.] Epistola quam scripsit Magister Samuel Israelita oriundus de civitate regis marchorum ad Rabbi ysaac Magistrum Synagogae quae est in Subiulmenta. Ita titulus minio pictus. Incip. CONSERVET *te deus o frater et permanere te faciat* cet. Explic. *ut corruptus homo penitus ignorans.* [Tum sequitur rubra subscriptio, eadem quae inscriptio]. — *Wagenseilius* fol. 1. b. haec verba adscripsit: „R. Samuel Marochianus vixit A. C. 1070. non 1339. (ut falso autumant nonnulli.) Verum ille eius Liber qui sub nomine epistolae missus est ad R. IS. sub. Anno Dom. 1000. translatus est de Arabico in Latinum per F. Alphonsum Bonihominis, ordinis praedicatorum sub anno Domini 1339. unde occasionem erroris sumserunt qui eum Sec. XIV. floruisse volunt, Traductionem libri pro primigenia compositione inducentes. Ille igitur R. Samuel ex Iudaeo fuit factus Christianus, scripsit de adventu Messiae, quem Iudaei temere exspectant, librum unum in 27 capita distributum. Extat tom. 4. Bibl. SS. Patrum p. 145." —

b) [a fol. 22. b — 80. a.] Dubia super unumquemque passum evangeliorum occurrentium per totam quadragesimam usque ad octavam paschae resurrectionis domini. Ita titulus rubro pictus. Incip. NOLITE *fieri ſicut ypocrite triſtes* cet. Explic. *Vado ad eum qui me miſit etc.* [Rubra subscriptio eadem est quae inscriptio.]

c) [a fol. 80. b — 81. b.] *Index contentorum hoc volumine.* Post hunc nomen subscriptum legitur: FRANCISCUS ROCCA. [Vid. Jöcheri Gelehrtenlex. tom III. pag. 2151.]

CLXXI.

[Rep. II. 4. 120.]

Codex membranaceus saec. XIV. rubris inscriptionibus et litteris initialibus, 12 foliorum crassae membranae, quorum 12. b. scriptura vacat. Continentur:

a) Anselmi liber de conceptu virginali et peccato originali. [a fol. 1. a — 11. a.] Post argumenta [incip. *Que ſit originalis* cet.] incip. CVM *in omnibus religioſe tue uoluntati uelim* cet. Explic. *ſi uera probari poterit.* EXPL.

b) Augustini serm. de vita et moribus clericorum fragmentum, alia manu scriptum. Incip. fol. 11. a. *Quicunq; uult ex hereditato filio. heredem facere ecclesiam* cet. Explic. *Bonorum auctori herere non ualemus.*

CLXXII.

[Rep. II. fol. 69.]

Codex membranaceus saec. XI. et XII. in crassa membrana exaratus, rubris litteris initialibus et inscriptionibus, lineis stilo ductis. Folia habet 78. Fuit hic liber olim in bibliotheca *Zach. Conradi ad Uffenbach,* cuius emblema etiamnunc in anteriori libri operculo conspicitur. Continentur haec:

a) [a fol. 1. b — 13. b.] Vita S. Guicberti a Sigeberto Gemblacensi contexta [capp. 19.] Accedit [a fol. 12. b — 13. b.] in fine annexa *epistola Erluini de eodem S. Wicberto.* Post argumenta capitum [fol. 1. b.] incip. fol. 2. a. *Insignis pater* VVICBERTVS IN PAGO *darnuenſi feliciter natuſ* cet. Explic. *qui eſt annuſ dnice incarnationiſ* DCCCCLXIII.

b) [a fol. 13. b — 56. b.] Sigeberti libellus de gestis abbatum Gemblacensium, addito epitaphio Sigeberti. Incip. *Vita* ERLVINI *primi Gemelacenſium abbatiſ* cet. Explic. *Dant binoſ verſus. noſtri de ſe ſibi* VERSVS. Epitaphium illud totum legitur in Bibl. Uffenbach. Ms. p. IV. pag. 131. ss.

c) [a fol. 56. b — 57. a.] Pauca de iis, quae a domino abbate Anselmo vel sub eo sunt adquisita. Ita titulus. Incip. *Dominus abbas Anselmus emit* cet. Explic. *et poſt XII. conceſſis.*

d) [a fol. 57. a — 57. b.] Carta de consensu duarum ecclesiarum Nungellensis et Gemblacensis. Incip. *Sce ecclie filii ut unum in xpo poſſint fieri* cet. Explic. *creſcant. placeant quoque xpo;* AMEN.

e) [a fol. 58. a — 61. b.] Panegiricus libellus. Ita titulus milto pictus. Continet hic libellus carmina *de abbatibus Colberto, Mathelino, Thietmaro, Liethardo, Anselmo.* Incip. *Vox conſoluntiſ cor cari morte dolentiſ* cet. Explic. *Addat rectoreſ fratreſque boniſ melioreſ.* AMEN.

f) [a fol. 62. a — 78. b.] Vita Sancti Masclovi episcopi et confessoris, a Sigeberto conscripta [capp. 27.] Post Sigeberti ad *Tietmarum* abbatem epistolam [fol. 62. a — 63. a.] opus ipsum incip. SANCTVS IGITVR MACLOVVS *nobilitate parentum* cet. Explic. *eiuſ preconia celebrantibuſ.* QVI VIVIT ET REGNAT PER ETERNA SECVLORUM SECVLA AMEN.

Uffenbachius fol. 1. a. haec verba adscripsit [quae etiam repetita leguntur in *Eius Catal. Mss.* pag. 131.]: „Comparavi hunc Codicem ex venditione sub hasta facta Hagae Comit. per Christ. van Lom et Rutgerum Albers Bibliopolas. 1714. die 19. Febr. seq. In Catalogo typis ab ipsis exscripto pag. 128. num. 660. manu propria Sigeberti exaratum aiunt, sed fides sit penes ipsos." — In Catal. l. l. addit: „Hoc vero certum codicem hunc aetatem authoris [claruit autem 1101. anno] attingere vel paulo post scriptum fuisse." — Caeterum Codex

Sigeberti Gemblacensis, qui in bibliotheca Gothana asservatur (num. 61.) item habitus est pro autographo auctoris. Vid. *Pertzii* Archiv. tom. VI. pag. 80.

CLXXIII.

[Rep. I. 4. 75.]

Codex membranaceus saec. XIII. folior. 41. Continetur:

Fragmentum Honorii Augustodunensis tractatus, qui vocatur clavis physicae. Incip. *omne autem quod in ea non fecit in ea sustinet* cet. Explic. *ut in lumine sancti spiritus lumen patrem uideamus. M. fiat fiat.* Fol. 41. b. a manu recentiore haec verba leguntur: *Liber iste pertinet Cenobio diui Vdalrici apud Augustam Vindelicorum Eckius scripsit* 1515.

Deperierunt huius Codicis priora folia 142; a pag. enim 143. incipitur, ut numeri antiqua manu, licet non eadem, qua Codex, scripti docent. Totus igitur Codex fuit foliorum 183. Servatur adhuc in illo Codice epistola *Andreae Erasmi a Seidel*, qui de illo haec ad Curatores Bibliothecae nostrae perscripsit: „Hoc fragmentum membranaceum vetus est ex opere Honorii Philosophi, cuius prior, non similis, sed plane eiusdem exemplaris pars, uti ex collatione patebit, a me iam possidetur, quam Norimbergae hoc mense nactus sum. Et precor, si ullo modo fieri possit, ut praesens fragmentum tamquam accessorium parti suae potiori cedat, et paratus sum, illud vel pretio vel alia quadam membrana veteri redimere, si ita visum fuerit Dominis Provisoribus Bibliothecae. Caeterum hoc fragmentum Lipsiense vix ulli usui Vestratibus esse poterit, mihi autem sane maximo editionem operum Honorii Augustodunensis Philosophi Solitarii meditanti. Vocatur autem hic Tractatus ab Auctore Clavis Physicae, et multa praeclara de rebus divinis tradit, per modum colloquentium Magistri et Discipuli, nec indoctus fuit iste Honorius linguae Graecae."

Andreas Erasmus a Seidel.

Litterarum characteres in hoc codice satis sunt luculenti, lineae stilo ductae, margini notae adscriptae duabus manibus, quarum altera est antiqua, altera recentior.

CLXXIV.

[Rep. II. 4. 121.]

Codex membranaceus saec. XIII. inscriptionibus et litteris initialibus minio scriptis, una etiam (fol. 2. a.) satis artificiose picta, argumentis rubro passim in margine notatis, lineis plumbagine ductis, foliorum satis crassorum 87, quorum 1. et 87. a. scriptura vacant. Quibus in bibliothecis olim hic liber fuerit, fol. 2. a. et 87. b. legitur. Illic enim pallescente atramento scripta verba leguntur: *Monasterii S. Udalrici Augustae;* hic autem antiquiore manu picta verba apparent: *iste ē. lib. S. iohannis. b. i. staigaden.* Continetur:

Petri Lombardi sententiarum fragmentum. Titulus nusquam legitur. Incipitur a verbis ultimis libri II. quae transitum parant ad librum III. *Iam nunc his intelligendis atque pertractandis que ad uerbi incarnati misterium pertinent integra mentis consideratione intendamus ut de ineffabilibus modicum aliquid fari deo reuelante ualeamus.* Exscripsi integra haec verba, quippe quod illa in edit. Basil. Kesler., quae mihi una ad manum est, non invenio. Quae restant de libro tertio, inveniuntur illa in ed. l. Pergitur enim sic: *Sic enim rationis ordo postulat ut qui in primo libro* cet. Explic. lib. III. fol. 86. b. his verbis: *tangende sunt. ut uiciorum fere* [sic habet mendose cod. pro eo, quod in ed. laud. legitur *feces*] *occidantur.* Tum accedunt adhuc verba, quae ad lib. IV. pertinent: *His tractatis que ad doctrinam rerum pertinent. quibus fruendum est et quibus utendum est et que fruuntur et utuntur ad doctrinam signorum* ACCEDAMVS. —

CLXXV.

[Rep. II. fol. 57.]

Codex chartaceus ineunt saec. XV. exaratus, scriptura longe maximam partem in duas columnas divisa, inscriptionibus et subscriptionibus milto pictis, litteris initialibus rubro aut caeruleo scriptis. Folia habet 223, quorum 1. b. 3. b. 4. 213. b. et 223. scriptura vacant. Fol. 1. a. index legitur eorum quae in hoc codice habentur; nonnulla tamen omissa sunt. Manipuli duodenorum foliorum custodibus signati sunt. Contenta vero in hoc volumine haec sunt:

a) [fol. 2. a — 3. a.] Triginta duae regulae ad orationem ornate exponendam, ex Platone excerptae. Auctor quis sit non legitur. Inscriptio haec est: *In rebus siue maximis siue minimis nomen Dei inuocandum est. Plato in phedone Laurencii Valle rhetoris de ratione dicendi praecepta ad orationem ornate exponendam feliciter intexuit. Prima regula* cet. Explic. subscriptio: *te et perdoctum et perfacundam efficient.* — Haec a manu ceteris paulo recentiore scripta sunt.

b) [a fol. 5. a — 162. b.] Petri Blesensis epistolae CLXXXII. [non, quot in editione in Biblioth. Patr. Max. tom. XXIV. pag. 930 — 1077. leguntur CLXXXIII, nec eodem quo illic ordine dispositae]. Inscriptio rubro picta haec est: *Incipit epistolare magistri petri Blensensis Bathoniensis archiepiscopi.* Epistola prima Henrico II. Anglorum Regi scripta [quae etiam in ed. l. collectionem epistolarum Petri Bles. incipit] incip. *Rogatus a vobis epistolas quas passim et variis direxi personis* cet. Collectio harum epistolarum explic. *non nocet adsso subdere calcar equo*: *Valete*: [haec verba sunt epistolae in ed. laud. XXXVI.] Subscriptio haec est: *Expliciunt eple P. Blensens Bathonien. Archidiaconi.*

c) [a fol. 163. a — 172. a. column. b.] Eiusdem compendium super Iobum. Incip. [a prooemio] *Henrico dei gratia Illustrissimo* cet. Explic. *triumphat et regnat in secula seculorum amen.*

d) [a fol. 172. a. col. b — 172. b.] Eiusdem epistola aliqua, in qua se purgat calumnia quorumdam qui divulgarant eum contra Ioan. Episcopum Carnotensem, pro Praepositura Carnotensi subsidia Regum, Comitum et Papae implorasse cet. Est haec in collectione epp. in Maxima Biblioth. Patr. Tom. XXIV. 130. pag. 1041. Incip. *Audiui et turbatus sum* cet. Explic. *qui eum diligunt ex affectu.*

e) [a fol. 173. a — 177. a. col. b.] Eiusdem tractatus de confessione facienda. Incip. *Rogasti me ut tibi aliquid* cet. Explic. *quod nobis concedat qui uiuit et regnat deus per omnia scla sclor amen.*

f) [a fol. 177. a. col. b — 178. b.] Eiusdem de poenitentia iniungenda. Incip. *Nimia tui rigoris austeritas*

cet. Explic. *est super nos misericordia eius. Et sic est finis istius.*

g) [a fol. 179. a — 184. b. A fol. 183. a. col. b. *tytuli* (sic) *epistolarum* notati sunt.] TABULA CONSPECTUM EPISTOLARUM PETRI BLESENSIS EXHIBENS. Inscriptio rubra haec est: *Item ista tabula demostrat* (sic) *singula in superscptis epistolis contenta. et iste numerus super denotat ordinem epistolarum.*

h) [a fol. 185. a — 209. b.] PETRI BLESENSIS TRACTATUS DUPLEX DE AMICITIA CHRISTIANA ET DE DILECTIONE DEI ET PROXIMI. Hic in editionibus in duas partes scindi solet [vid. Max. Biblioth. Patr. Tom. XXIV. pag. 1209. et sqq. et pag. 1218. et sqq.], quae in nostro codice in unum coaluerunt; altera pars pertinet a fol. 185. a — 192. b. col. a. [incip. *QVoniam diminute sunt veritates* cet. explic. *nisi eam enormitas reatus eliminet;*] altera a fol. 192. b. col. a — 209. b. [incip. *Sicut praecedentia docuerunt* cet. explic. *eterna et consummata glorie plenitudo.*] Subscriptio atro picta: *Et sic est finis istius libri petri blesensis.* Et rubro picta: *Item explicit p. blesen. de dilectione dei et proximi.*

i) [a fol. 210. a — 212. a.] EUGENII [IV.] PONTIFICIS ROM. BULLA: CONCORDIA IACOBITARUM IN AEGYPTO, DE A. 1442. Inscriptio est: *Decreta Iacobinorum.* Incip. *Eugenius Eps Seruus Seruorum dei Ad perpetuam rei memoriam Cantate domino qui magnifice fecit* cet. Explic. *fideliter et semper obtemperare. Datum — Februarii.* Haec bulla legitur in *Magno Bullario Rom.* (Luxemb. 1742 sqq.) Tom. I. pag. 344 — 347.

k) [a fol. 212. b — 213. a.] EIUSDEM BULLA SUPER CONCORDANTIA ECCLESIAE ORIENTALIS CUM ECCLESIA OCCIDENTALI, DE A. 1439. Incip. *Letentur celi et exultet terra* cet. Explic. *Saluis eorum priuilegiis omnibus et iuribus. Datum — Nono.* Haec bulla habetur in *Magno Bullar. Rom. Luxemb.* Tom. I. pag. 335. sq. In fine huius bullae librarius haec scripsit: *Excusatum me habeatis si aliquid incorrectum inueneritis quia ex exemplari corrupto et currenti calamo hec completa sunt Scriptum per me laurencium Nicolai de leydis.*

l) [a fol. 214. a — 219. b.] DE VITA BRANDANI SANCTI. Incip. *Brandanus filius filones* [sic] *nepotis alti de genero eodem* cet. Explic. *gloriose migrauit ad dominum cui est honor et gloria in secula seculorum Amen.*

m) [a fol. 220. a — 220. b. col. b.] EPISTOLA METHODII DE ANTICHRISTO. Incip. *Antichristus in omnibus* cet. Explic. *in nocte veniet.*

n) [a fol. 220. b. col. b — 221. a.] QUAEDAM DE ARBORE CONSANGUINITATIS. Incip. *Auctor mei generis* cet. Explic. *ut caritas augmentetur.*

o) [a fol. 221. b.] LITTERAE SIGISMUNDI IMPERATORIS PHILIPPO DUCI BURG. MISSAE ANNO 1434. Incip. *Nos Sygismundus* cet. Explic. *Imperii vero ij*.

p) [a fol. 222. a. et b.] RECENSIO CANONICORUM LEODIENSIUM EX NOBILI STEMMATE ET REGUM ORIUNDORUM ANNO DOM. 1146. Incip. *Dit syn die edel Canoniken* cet. Explic. *Sicut et pro pnti sunt.* — Caeterum commemoravit hunc codicem, qui eum cum multis aliis bibliothecae nostrae MSS. anno 1825. inspexit, *Pertzius;* vid. eius Archiv. tom. VI. pag. 212.

CLXXVI.

[Rep. I. fol. 20.]

Codex chartaceus saec. XV. scriptus, olim catenatus, multis membranaceis foliis intermixtis, inscriptionibus et litteris initialibus milto pictis, folior. 227, quorum 227. scriptura vacat. Continentur:

PETRI DE VINEIS EPISTOLAE. Incip. [ab indice] *Querimonia Friderici Imperatoris super depositione* cet. Opus ipsum incip. fol. 1. b. his verbis: *Collegerunt pontifices et pharisei* cet. Explic. *datum Rome apud sanctum petrum anno cet.* Subscriptio rubra haec est: *Laus et gloria sit deo in secula cui nos papa redemit passione sua Amen.* Finis epistolae 33. libr. VI., quae ultima est in ed. Basileens. MDLXVI. habetur iam fol. 222. a: *nostri culminis sigillo munitum.* Commemoraverunt iam hunc codicem *Godofr. Chr. Goetzius* in programmate, quo bibliothecam nostram publicis usibus dedicandam fore indixit, Lips. 1711. pag. 29. [qui etiam adnotavit, in calce huius codicis *Urbani* et *Bonifacii Pontificum epistolas* et *Conquestionem de miseria eius* legi, quae in impressis haud inveniuntur,] et *Pertzius,* Archiv. tom. VI. pag. 213.

CLXXVII.

[Rep. II. 8. 157.]

Codex chartaceus saec. XVII. rubris inscriptionibus, cum una pictura Christum flagellatum repraesentante [fol. 2. a.] satis rudi arte picta, foliorum 101, quorum 1. a. 2. b. 3. b. 75. b — 78. b. et 101. scriptura vacant. Continentur haec:

a) [fol. 3. a — 75. a.] *Das Büchlein von den Neun Felsen. Vndt von allerley Stenden der Menschen.* Ita titulus rubro pictus. Est versio libri *Henrici Susonis de novem rupibus;* vid. eius Opp. ed. Colon. [1555.] pag. 342 — 420. Incip. [fol. 4. a.] *Alle Menschen wollenn mit grossen angewentten Ernst* cet. Explic. *Es sol bey seinem leben Niemande bekandt werdenn.* FINIS.

b) [a fol. 79. a — 81. b.] Tractatus, cui titulus: *Wie man Studiren sol, so man wil gelehrt werden in Geist, und in Natur.* Incip. *Ach wir armen menschen wir tragen* cet. Explic. *lerne, denn alle andere Menschen.*

c) [a fol. 82. a — 90. b.] Tractatus, cui inscriptio: *Gewisse Proba und Regel, in Christo zu wandeln.* Incip. *Der Mensche sol alle seine Wercke* cet. Explic. *Vndt grosser belohnung.*

d) [a fol. 91. a — 100. b.] Tractatus, cuius haec est inscriptio: *Die Ordnung der Natur bezeuget, Das der Mensch nicht solle essen vom verbottenem baum den bittern Thodt. Auch darneben von den trefflichen Nutz und frommen. So dis gebot bewahrt wird, und gehalten, Item den trefflichen verdamlichen Schaden, So dis sehligmachende geboth Vbertretten Wirdt.* Incip. *Das Erste Höchste Vnd furnemste geboth* cet. Explic. *Vndt bleibet war. Melius est tibi soli relinqui. Quam mei iuris manere. Finis.* Rubro subscripti sunt a recentiore manu versiculi:

Hei quanto est melius tibi soli Christe relinqui,
Quam proprii juris velle manere sui.

CLXXVIII.

[Rep. II. fol. 50.]

Codex membranaceus saec. XII. initio et fine mutilus, in crassa membrana valde perspicue et accurate scriptus, in duas columnas divisus, lineis stilo ductis, inscriptionibus et litteris initialibus milto pictis, folia tenens 140. Insunt:

Homiliae ex variis Patrum Latinae ecclesiae Operibus collectae et per anni tempora digestae. Incip. *motuſque ab eiſ dicta ſunt* cet. Explic. [verbis ex homilia aliqua Bedae Ven.] *tanto ampliuſ ſitire . et ideo recte .....*

CLXXIX.

[Rep. II. fol. 72.]

Codex chartaceus saec. XV. exaratus, non admodum perspicue scriptus, scriptura a fol. 111. in duas columnas scissa, a quo folio alia manus pinxit, et rubrae sunt inscriptiones et subscriptiones. Folia sunt 193, quorum 1. 14. 108 — 110. 192. b. et 193. scriptura vacant. Continentur hoc codice [qui, ut in inferiore secundi folii margine legitur, olim fuit *liber doctoris Staniſlai pechina de Sweydnitz*] haec:

a) [a fol. 2. a — 75. a.] Aeneae Sylvii epistolarum collectio. Incip. [F] *Redericus dei gratia Romanorum imperator* cet. Explic. *attentus auditor eſto.*

b) [a fol. 75. a — 88. a.] Eiusdem historia de amore Lucretiae et Euriali. Incip. *Vrbem Senam unde tibi et michi origo* cet. Explic. *plus aloes quam melles* (a manu correctr. *mellis*) *habet Valet* (sic) *ex wyenna.*

c) [a fol. 88. a — 91. b.] Duae Aeneae Sylvii epistolae. Sunt illae quae historiae de amore Lucretiae et Euriali in Codd. plerumque praeponuntur. Incip. *Zozimus Senensis conterraneus meus* cet. Explic. *mel ut olus Epicuri et pitagore legumen Ex wyenna VI. Kal. Iulias* MCCCC°LX .....

d) [a fol. 91. b — 107. b.] Eiusdem Tractatus de morali institutione principis adolescentis. Ita vocatur in subscriptione. Inscriptio haec est: *Tractatus Enee Silvii poete ad latiſlaum puellum regem Bohemie.* Incip. [S] *Ereniſſimo dno principi dno ladiſlao — Si quam virtuti operam* cet. Explic. *cupidiſſimum videatis Vale* cet.

e) [a fol. 111. a — 192. a.] Guidonis de Columna Historia Troiana. Incip. [L] *Icet quottidie vetera recentibus obruantur* cet. Explic. *eiuſdem prime indictionis feliciter Et sic est finis.* Subscriptio haec est: *Scriptum in universitate liptzk anno* 1460 *in die philippi et Jacobi apostolorum.* — Caeterum commemoravit hunc codicem *Pertzius*, Archiv. tom VI. pag. 213.

CLXXX.

[Rep. II. fol. 55.]

Codex membranaceus saec. XII. perspicue scriptus, initio mutilus, inscriptionibus et litteris initialibus milto pictis, lineis stilo ductis, notis passim ad marginem adscriptis. Foliis constat 116. Inest:

Anonymi Commentarius in Genesin. Incip. [a verbis expositionis cap. 1.] *animantium pedibuſ teratur. Congregationeſ aquarum appellantur maria uidelicet* cet. Explic. *leticia cum uultu tuo. delectationeſ in dextra tua. uſque in finem. deo gratiaſ. Amen.*

CLXXXI.

[Rep. II. fol. 56.]

Codex membranaceus saec. XI. initio et fine mutilus, ex parte [usque ad fol. 72. b.] crasso stilo scriptus, fortasse plurium librariorum opera, litteris initialibus atris rudi arte pictis, scriptura in duas columnas scissa, lineis stilo ductis, rarissimis notis marginalibus. Folia habet 104. Continet:

Anonymi Expositionis in psalmos fragmentum. Incip. a verbis expositionis psalm. 4. *quod monſtrauimus in illiſ. qui taliter ſignificati fuerint in frontibuſ ſuiſ quoſ vaſtator angeluſ non percuſſit.* cet. Explic. (ps. 69.) *abſtracta. eſt ab eiſ; et dorſum eorum semper incurua; hieronimuſ....*

Multum sequutus est auctor huius expositionis *Hieronymi* breviarium in psalterium, cum cuius verbis non uno loco consentit.

CLXXXII.

[Rep. II. fol. 83.]

Codex membranaceus saec. XIII. luculenter in crassa membrana scriptus, simplicibus litteris initialibus atris, lineis stilo ductis, scriptura in duas columnas divisa, folior. 22. Continet:

Fragmentum auctoris anonymi commentarii Latini in Psalmos. [Auctor nec est Cassiodorus, nec Hieronymus; sed quis fuerit, non adest in codice vestigium, unde colligere liceat. Fol. 20. a. in margine a manu saeculi XV. haec notata sunt: *Ex hoc dicto et pluribus aliis sicut patent legenti apparet quod haec expoſitio non ſit sti Auguſtini.*] Incip. [a verbis expositionis psalmi VI.] ... *daretur. Poteſt etiam hic pſalmus ad chſtum ex parte referri* cet. Explic. [in psalm. XXI.] *Et ſemen eorum hoc est imitatoreſ eorum vel certe opera que ipſi faciunt. A filiiſ hominum .....* Caeterum inter 6. et 7. excidit unum folium, quod a recentiore manu diserte notatum est in fine fol. 6. b. Nam leguntur ibi verba: *deeſt folium unum.*

CLXXXIII.

[Rep. II. fol. 62.]

Codex chartaceus saec. XV. perspicue scriptus in duabus columnis, litteris initialibus et inscriptionibus milto pictis, olim bibliothecae *Jacobi Thomasii* adscriptus, nam fol. 1. a. haec leguntur: *CIƆIƆCLXXXV. zu Leipzig aus M. Jacob Thomaſii Auction gekaufft.* Folia sunt 348, quorum 1. b. 2. b. et 348. scriptura vacant. Inest:

Expositio psalterii Germanica, facta per monachum quemdam ex ordine St. Francisci. Hunc auctorem fuisse, docent verba, quae a *Coelestino*, qui olim hunc librum possedit, scripta leguntur fol. 2. a: *Auslegung des Pſalters Fast lenger denn vor Zwei hundert Jahren, Durch einen Franciſcaner Münch, in Deudſcher sprach geſchrieben, Darob er von vielen papiſten angefochten worden, die fürgegeben haben, wie noch vom Babſt vnd tridentiſchen Concilio geschicht, Es ſei nicht gut, das die heilig Schrifft in die Deudſche, oder andere gemeine Landsprachen gebracht werde. Johannes Frid. Celeſtinus. D.* [Fortasse Jenensis Theologus.] *Anno CHRI* 1574. Alia manus fol. 2. b. haec scripsit: *Autor huius expoſitionis videtur in compendium contraxisse expoſitionem Nicolai de Lyra, quem et laudat in praefatione. Contuli apud utrumque, Pſ.* 50. *Deus Deo-*

rum Dominus. Quicunque haec scripsit, non male illud coniecit. Nam *Nicolaum de Lyra* in usum ab auctore illius expositionis vocatum esse, probabile est; certe ab auctore magni aestimatum esse docent verba praefationis, quae habentur fol. 4. b: *Man ſol auch wiſſen das ain hochgelerter maiſter der haiſet pruder nickla von leyer myner prüder orden diſe pedeutnusz des ſalters zu samen pracht hat wann er hebriſchen wol chan alſo hat er jn nach der Juden mainung leiplich ausgelegt vnd hat jn auch nach der heiligen ſchrifft der er ein maiſter iſt gaiſtlich pedeut.* — Codex incip. [post praefationem, fol. 3. a — 5. a, cuius initium est: *IN dem namen des ewigen* cet.] fol. 5. col. a: *(S)älig iſt der man, das iſt heilig iſt der man* cet. Explic. *frewden ewigleich loben. Amen. Deo gratias.* Tum a fol. 345. b. col. a — 347. b. sequuntur *Dy tituel vber den ſalter.*

CLXXXIV.

[Rep. II. 8. 152.]

Codex membranaceus, saec. XIV. in subtili membrana exaratus, scriptura in duas columnas divisa, inscriptionibus rubris, litteris initialibus modo caeruleis modo rubris, notulis interdum inter lineas scriptis. Fuit hic codex olim *Joh. Chriſtophori Wagenseilii,* cuius emblema in priori libri operculo etiamnunc conspicitur. Folia sunt 128, quorum 77. b. 78. 79. et 80. a. scriptura vacant. Continetur:

a) [a fol. 1. a — 77. a.] COMPENDIUM THEOLOGIAE s. SUMMA EX LIBRO SENTENTIARUM CONTRACTA. Hic epitomator Lombardi anonymus in praefatione ita: *Igitur opuſ,* inquit, *ſubſequenſ aggredienſ in nomine ihu xi notulas marginales apponam aliquas. ut excepta* (sic) *clarius eluceſcat.* Post brevem praefationem opus ipsum incip. *Veteriſ ac noue legiſ continentiam* cet. Explic. *per graciam euaſerunt. Explicit.* — Pag. 80. b. accedunt *versiculi de mortibus apostolorum* [incip. *In cruce petrus obiit* cet.]

b) [a fol. 81. a — 128. b.] ANONYMI COMMENTARIUS IN SENTENTIAS. Titulus deest. Fol. 81. a. et b. index rubro pictus habetur. Incip. *Licet fragmenta sub menſa magiſtrorum quaerenti* cet. Explic. *noui reſurgent homines.*

CLXXXV.

[Rep. II. fol. 56. a.]

Codex membranaceus saec. XII. eleganter et perspicue exaratus, littera initiali, inscriptione et argumentis in margine milto, aliquoties tamen etiam a recentiore manu atro pictis, lineis stilo ductis, foliorum 26. Fuit olim hic codex S. AFRE. et deinde *Monasterii S. Vdalrici Augustae,* quae verba in superiore margine fol. 3. a. leguntur. Continetur:

ANONYMI EPITOMES EX SECUNDO LIBRO SENTENTIARUM FRAGMENTUM. Non recte librarius inscriptionem rubram hanc fecit: *INcipit liber sententiarum.* PRIMA. RERVM. ORIGO. & *cauſa omnium deus* cet. Explic. *quam boni exterminatio. S; non putetur hoc dominice* ......

VI.

MENOLOGIA. MARTYROLOGIA. LIBRI LITURGICI. STATUTA ECCLESIASTICA.

CLXXXVI.

[Rep. II. fol. 25.]

Codex membranaceus saeculi XI., rubris litteris initialibus simplici arte pictis, scriptura perspicua nec ineleganti in duas columnas divisa, lineis stilo ductis, folior. 171, quorum ultimum scriptura vacat. Continetur.

a) [a fol. 2. a. fol. 160. a.] MENOLOGII GRAECORUM FRAGMENTUM A MENSE MARTIO USQUE AD AUGUSTUM. Incipit a *certamine St. Martyriſ Eudociae Samaritani* et finitur *depositione zonae Mariae.* Initium est: *Μηνὶ μαρτ' ᾱ. τῆς ἁγίας ὁσιομάρτυρος εὐδοκίας τῆς ἀπὸ Σαμαρειτῶν.* [Ita titulus rubro pictus.] *Αὕτη ἦ ἐξ ἡλιουπόλεως τῆς ἐπαρχίας λιβανησίας τῆς φοινίκης* cet. Finis: *καὶ τὰ ἀνάξια τοῦ θείου ἐκείνου ναοῦ.* Ordo est is, qui in Menologio *Annib. Albani* habetur, sed textus mirum quanta diversitas.

b) [fol. 160. a — 168. b.] IOHANNIS DAMASCENI ORATIO [spuria, vid. ed. *Lequien.* tom I. pag. 583.] DE IIS, QUI IN FIDE DORMIERUNT; QUOMODO MISSIS ET ELEEMOSYNIS ET BENEFICENTIIS, QUAE PRO ILLIS FIUNT, ADIUVENTUR. Titulus rubro pictus hic est: *Τοῦ ἐν ἁγίοις πρὸ ἡμῶν ἰωάννου μονάχου καὶ πρεσβυτέρου τοῦ δαμασκινοῦ περὶ τῶν ἐν πίστει κεκοιμημένων, ὅπως αἱ ὑπὲρ αὐτῶν γινομέναι λειτουργίαι καὶ εὐποιΐαι, τούτοις τὰ μέγιστα ὠνήνησιν.* Inc. *Τὰ τῶν βρωμάτων ἡδία καὶ τίμια προτιθέμενα* cet. Finis, qui ab ed. Lequien. admodum differt, hic est: *καὶ τῶν ἀγαθῶν τοῦ θεοῦ ἐμφορηθῆναι πάντας. ἐν χριστῷ ἰησοῦ τῷ κυρίῳ ἡμῶν. ᾧ δόξα καὶ τὸ κράτος εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. ἀμήν.* Subscriptio rubra: *Γέγραπται τὸ παρ* ...... *συνεξαρτὸν διὰ χειρὸς βασιλίου τοῦ ῥηγινοῦ ἐν ἔτει ϛφπ* ...... — Foll. 169. et 170. ab aliena manu ad Menologium Maii supplendum scriptae sunt *vitae et passiones Pausicaci et Irenes.* Caeterum vide quae in fine descriptionis sequentis codicis notavimus.

CLXXXVII.

[Rep. II. fol. 26.]

Codex membranaceus saeculi ut videtur XI., litteris initialibus simplici arte atro colore pictis, litteris perspicuis et cursivis, scriptura in duas columnas divisa, lineis stilo ductis, folior. 128, quorum tamen primum et ultimum aliena continent et a bibliopega adsuta sunt. Continetur:

Menologii Graecae ecclesiae fragmentum, mensis Decembris. Incipit a vita ***S. Clementis papae Romani*** et finit narratione de ***S. Spyridone.*** Initium [fol. 2. a.] hoc est: *Μηνὶ τῷ αὐτῷ* [sc. ***Novembri***, nam novem priora folia continent quaedam ex hoc mense,] *κε: μαρτύριον τοῦ ἁγίου Κλήμεντος. πάπα ῥώμης κε ἐνο.* Ita inscriptio atro picta. Textus incipit: *Τρίτος τῆς ῥωμαίων* cet. Finis quis sit, difficile est dictu, quum ultima pagina adeo sit in litura, ut vix unum aut duo verba legere queas. — Ut ***Godofr. Chn. Goetzius*** in progr., quo ***bibliothecam senatoriam aperiundam fore indicit***, pag. 25. adnotavit, hic et praecedens codex a. ***Io. Philippo Kustnero*** et ***Io. Georgio Sibero***, senatoribus quondam Lipsiensibus, bibliothecae muneri dati sunt. Caeterum idem ***Goetzius*** l. l. pag. 24. utrumque codicem putat esse saec. X. vel IX., quod tamen vereor ut recte statuat.

CLXXXVIII.

[Rep. I. 4. 62.]

Codex membranaceus saec. XII. scriptus, longo usu pessime habitus, folior. 88. Continetur:

Fragmentum ex Menologiis Graecis per menses aliquot. Prima et ultima folia huius codicis adeo depravata sunt, ut verba initialia et finalia legere non potuerim.

Impositae sunt huic Codici litterae a ***M. Herzogio*** d. 30. Aug. 1709. scriptae et ad ***M. Groschuffenium***, eius olim possessorem, datae. Qui hanc epistolam scripsit adeo diligenter in hoc codice perscrutando versatus videtur, ut non possim non integra eius verba, quibus codex bene describitur, huc transscribere. „Codicem, ait Herzogius, Msstum remitto, serius, quod non nego, quia citius alia mihi remissionem non dederunt. Coniecturam de isto confeci, esse aliquod fragmentum ex Menologiis ecclesiae Graecae, liturgiam ipsius exhibens. Caput deest, sed ex subsequentibus apparet, quod in primis undecim foliis contineantur liturgiae, quas horis statis dum diurnis, dum nocturnis per mensem Septembrem observarunt, et forte adhuc observant Graecae ecclesiae addicti: September enim, quod mensis primus inter hodiernos Graecos adhuc sit, hoc ipse non ignorabis. Hinc fol. 4. pag. versa invenies: *στίχοι η τὸ γενέσιον τῆς ὑπεραγίας Θεοτόκου:* ordines in liturgia die huius mensis octavo, quo nativitas sanctissimae Deiparae celebratur. Fol. 6. pag. 1. *στίχοι ιδ. ἡ ὕψωσις τοῦ ζωοποιοῦ σταυροῦ — — τοῦ σωτῆρος* cet. i. e. ordines liturgici die 14. quo elevatio vivificae crucis celebratur. Fol. 8. pag. versa habes ordines liturgicos in diem 24. Sept. *τῆς ἁγίας πρωτομάρτυρος Θεκλῆσ.* Fol. 9. pag. 1. in diem 26. liturgias, quibus celebrabatur *ἡ μετάστασις τοῦ ἁγίου ἀποστόλου καὶ — Ἰωάννου τοῦ Θεολόγου.* Fol. 11. pagina versa inscriptio, quam ex reliquis ceu stipem collegi, haec est:

Η μὴν ὀκτωβρος ἔχει ἡμέρας λα. ἡ ἡμέρα ἔχει ὥρας- καὶ ἡ νὺξ ὥρας ιγ.

Eandem inscriptionem prae se ferunt singula capita, qua nomen mensis, numerus dierum, denique numerus horarum in quas dies et nox dispescitur, deprehendetur. Stichi vero referunt numerum cuiuslibet diei, et quidem litteris Graecis. Deinde nominatur sanctus aut sancta aut alia festivitas, cui dies dicatus est. Tertio indicatur an vespertino tempore s. Vigiliis diem festam praecedentibus sint quaedam ex liturgiis observandae. Quarto quinam *στίχοι* s. ordines ex fragmentis psalmorum, et quotnam sint observandi horis diurnis. Subnectuntur his, si festum est solennius, quaedam *δοξολογίαι*. E. g. habeas festum circumcisionis, quod primo Januarii die celebratur.

Nom. festiv. *Στίχοι λ. ἡ ὀκταήμερος περιτομὴ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χρίστοῦ καὶ τοῦ ἐν ἁγίοις — ἡμῶν Βασιλίου.*

Vigiliae. *Ἑσπέρα οὐ στιχολογεῖται* cet. Tunc subsequuntur *στίχοι* diurni.

Doxologia. *Ὁ Θρόνῳ πυριμόρφῳ ἐν ὑψίστοις καθήμενος, σὺν πατρὶ τῷ ἀνάρχῳ καὶ τῷ Θείῳ σὺν πνεύματι. Εὐδόκησας τεχθῆναι ἐν σαρκὶ ἐκ κόρης ἀπειράνδρου σου Μαρίας. διὰ τοῦτο καὶ περιετμήθης ὡς ἀμνὸς οκταήμερος. Δόξα τῇ πανανάθῳ σου βουλῇ. δόξα αὐτῇ ἐπιφανείᾳ σου* cet.

Haec sunt, quae exsculpere potui" cet. —
Praeterea in exteriori libri operculo nomen legitur possessoris ut videtur: ***Iean de Witt.***

CLXXXIX.

[Rep. II. 4. 144. a.]

Codex membranaceus saec. XIII. picturis et auratis pictisque litteris ubique splendidus, folior. 195, quorum 1. a. 2. b. 3. a. 4. b. 5. a. 6. b. 7. a. 8. b. 9. a. 10. b. 11. a. 12. b. 175. 194. b. et 195. scriptura vacant. Foll. 1. b — 12. a. picturae conspiciuntur de Jesu Christi vita, passione, resurrectione, in coelum ascensione, aliaeque ad historiam Novi Testamenti pertinentes. Continentur:

a) [fol. 13. a — 18. b.] Calendarium festorum, belle pictum. Incip. [caeruleis litteris] ***Iam prima dies et septima fine minatur.*** Explic. ***Siluestri ppe.***

b) [fol. 19. a — 194. a.] Psalterium latinum. Ex versione vulgata. Ordo psalmorum non raro immutatus est, intermiscentur etiam aliena, v. c. ***Mosaicae*** illae ***preces***, quae leguntur Deuter. cap. 32. [a fol. 158. b — 161. b.]; hymnus Ambrosianus ***Te deum laudamus*** [a fol. 163. a — 164. b.]; ***symbolum Athanasianum*** [a fol. 164. b — 166. b.] ***Kyrie eleyson*** [a fol. 166. b — 171. a.] et alia. — Caeterum incip. hoc psalterium ***Beatus vir qui non abiit*** cet. Explic. ***piis supplicationibus consequantur. Qui uiuis.***

CXC.

[Rep. I. 4. 57.]

Codex membranaceus saec. X. elegantissime scriptus et ob nitorem cum scripturae, tum picturarum pretiosissimus, litteris initialibus auro, argento et variis coloribus distinctis, vocum compendiis fere nullis, foliorum 210, quorum 6. 7. a. et 210. vacua sunt. Opercula libri, plus illa digito crassiora, e ligno quercus ilicis confecta sunt, et in priori conspicitur emblema pretiosissimum et elegantissimum, sculptum ex ebo-

re, opus Byzantinum, Mariam repraesentans cum Jesu infantulo, qui dextra benedicit, sinistra litteras convolutas habet, in ulnis sedente. Et mater et filius capita cincti sunt nimbo aureo. Septemdecim vero paginae pictae sunt, et hae quidem: fol. 1. b. 2. a. 2. b. 3. a. 3. b. 4. a. 4. b. 5. a. 7. b. 8. a. 9. b. 10. a. 96. b. 97. a. 117. b. 118. a. et 135. b. — Contenta autem haec sunt:

a) [fol. 1. a — 5. b.] LITURGIA LATINA. Titulus deest; sed in quibus haec liturgia scripta est foliis, sunt ea caeteris paulo maiora. Fol. 1. a. preces leguntur, quorum hoc est initium: [F]*ac queso domine deus noster intercedente beato pelagio martire tuo.* cet. Fol. 1. b. habetur imago Christi crucifixi et mortui, cum verbis: ANNUAT HOC AGNUS MUNDI PRO PESTE PEREMPTUS. Ad dextram partem crucis Maria conspicitur, ad sinistram Joannes apostolus. Illi adscripta sunt verba: FULGIDA STELLA MARIS PRO CUNCTIS POSCE MISELLIS; huic: ET TU IUNGE PRECES CUM UIRGINE UIRGO IOHANNES. Ad pedes Mariae praeterea leguntur verba: STELLA MARIS, et ad pedes Iohannis: UIRGO IOHANNES. In media tabula habentur verba: IN CRUCE XPE TUA CONFIGE NOCENTIA CUNCTA. Sequitur fol. 2. a. imago *S. Gregorii*, sedentis cum nimbo et in pulpito librum tenentis, in quo evoluto verba leguntur: SCRIBIT GREGORIUS DICTAT QUAE SPS ALMUS. Adest enim spiritus sanctus sub forma columbae, quae in aurem Sancti dictat dicenda et scribenda. Similis pictura e codice Bambergensi, qui homilias Gregorii M. in Ezechielem continet, conspicitur in libro *Iaeckii:* Viele Alphabete und ganze Schriftmuster vom VIII. bis zum XVI. Jahrhunderte, fasc. I. — Tum inde a fol 2. b., quod folium nigro colore obductum litteras auratas habet, ipsa liturgia sequitur. Incip. a verbis DNS VOBISCVM cet. Explic. APOSTOLORUM AC MARTYRUM TUORUM. Sed videntur nonnulla desiderari. Omnia foll. praeter 5. b. egregie picturata sunt.

b) [fol. 7. b — 209.] EVANGELIA PER ANNI CIRCULUM LEGENDA. Titulus hic est: IN DEI NOMINE INCIPIVNT EVANGELIA PER ANNI CIRCVLVM LEGEDA ⁝ IN VIGIL. NATAL. DNI. SEQ. SCI. EV. SEC. MATH. Haec omnia in tabula caerulea litteris auratis scripta sunt et integram paginam complent. Fol. 8. a. incip. MATHE IN ILL TEMP. CVM ESSET cet. Haec verba integram paginam implentia in rubra tabula egregie ita picta sunt, ut littera C in voce CVM medium locum teneat ac caetera verba circumscripta sint. Initialia verba evangeliorum in natalibus Jesu, festo Paschatos et Pentecostes legendorum eadem ratione picta sunt. Omnino autem litterae initiales [quae tamen ab initio codicis longe splendidiores et maiores sunt quam sub finem] magna arte magnoque splendore pictae sunt, qua de caussa iis etiam, ut ex certis vestigiis apparet, obvolucrum additum erat [vid. foll. 97. a. et 132. a.] Fol. 209. b. liber explic. verbis: *Qui uero mala egerunt, in resurrectionem iudicii.*

CXCI.

[Rep. II. 4. 123.]

Codex membranaceus saec. XIV. perspicue exaratus, scriptura in duas columnas divisa, litteris initialibus, inscriptionibus et subscriptionibus milto pictis. Foliis constat 75. Continentur:

EVANGELIA PER ANNI CIRCULUM LEGENDA, IN GERMANICUM SERMONEM AB ANONYMO AUCTORE TRANSLATA. Titulus minio pictus legitur fol. 1. a: *Hie hebent sich an dev ewangilia alliv dev man list vberal in dem iar. vnd zwen passion.* Incip. *Cum esset desponsata mater iesu Maria Ioseph et cetera. Do vnser frawe sant Maria wart gemehelt Iosep* cet. Explic. *Die gernne hörent daz gotes wort vnd in ez behaltent. ze hort.* — Tum sequitur haec subscriptio, quorum singuli versus alterna vice rubro et atro picta sunt:

Hie habent div ewangeli ein ende.
Got alle vnser sorge wende. Amen.
Swer an dem püch lese da.
Der sprech dem schreib ein · aue maria.
Daz im maria helffe auz aller seiner not
Vnd pei im sei an seinem tod.
Got müzz sein pflegen
vnd geb im alle zeit seinen segen.
vnd darzv ze lon.
dev himelischen thron.
Der daz püch haben schol.
Dem gan ich des himelreichs wol.
Der soll mir des nicht wennchen.
er sol des schreibers Durch got offt gedenchen. Amen.

Der ewangeli sint. iiij°. vnd vijtot. der langenn an die passion Ez hat geschriben daz püch Stephan der Pfölnchouer. finiuit. anno dñi M°. CCC°. XXVII°. in vigilia sancti Lurenti. — Caeterum mentionem huius codicis iam fecit *Goetzius* in progr., quo bibliothecam nostram publico usui aperiendam fore indixit (Lips. 1711.) pag. 30.

CXCII.

[Rep. II. 4. 125.]

Codex partim chartaceus, partim membranaceus saec. XIV., rubris inscriptionibus et litteris initialibus, satis perspicue scriptus in foliis 404, quorum 1. 2. et 404. b. scriptura vacaut. Continentur:

LECTIONES IN FESTIS ET DOMINICIS DIEBUS PER TOTUM ANNUM. Titulus non legitur usquam. Incip. *In vigilia pentecost. ad ves.* [Haec verba rubro colore sunt picta.] *Veni sancte spiritus reple tuorum corda* cet. Explic. *operati sunt iustitiam adepti sunt permissionem.* — Post haec ab aliena, certe volubiliori manu eiusdem saeculi scripta est oratio brevis, quae incip. *Deus qui beatum* cet. Explic. *mereamur per dominum.* —

CXCIII.

[Rep. II. fol. 58. a.]

Codex membranaceus saec XI. scriptus, initio et fine mutilus litteris initialibus vario colore et inscriptionibus rubro pictis, lineis stilo ductis, crassae membranae, folior. 85, quorum 6. b. scriptura vacat. Continentur haec:

a) [fol. 1 — 2.] FRAGMENTUM LEGEND. MATTHAEI APOST. Incip. *...super unumquemque nostrum et inflammati sumus* cet. Explic. *ut cum ipsis postmodum in eterna secula gaudere mereamus per eum qui uiuit* cet.

b) [fol. 3. a — 5. b.] LEGENDA DE S. MICHAELE. Incip. *Memoriam beati michahelis archangeli* cet. Explic. *propter eos qui hereditatem capiunt salutis* cet.

c) [fol. 5. b. — 6. a.] BERENGARII EPISCOPI GERUNDENSIS [in Catalon. Hispan.] EPISTOLA de Sanctorum reliquiis a. D. M. LXXX. VII. ex Gerunda civitate in Coenobium

S. Afrae transmissis; it. de inventione corporis S. Martyris Narcissi. Haec minoribus litteris et manu recentiore scripta incip. *Anno dominice incarnat. M°. LXXX°. VII°. miſſuſ eſt quidam nuntiuſ* cet. Explic. *omnipotentem deum exorate.*

d) [fol. 7. a — 8. b.] LEGENDA DE S. MARTINO EPISCOPO. Titulus minio pictus: *In natalibus S. Martini epi.* Incip. *Igitur Martinus Sabarie pannoniarum oppido oriunduſ fuit* cet. Explic. *ut etiam auibuſ imperaret.*

e) [fol. 9. a — 21. b.] HOMILIA DE NATALIBUS CHRISTI SECUNDUM MATTHEUM. Incip. *Inquirendum eſt quid iſta ſit generatio de qua matheuſ dicit* cet. Explic. *ut deſcribantur mulierum genera* .... [excidit hic unum folium.]

f) [fol. 22. a — 85. b.] LEGENDA ET PASSIO APOSTOLORUM. Incip. *Licet plurima de apostolicis signis ſacra euangeliorum* cet. Explic. [sed finis deest] *non amittenſ ſuam dignitatem. Hic ergo homo xps ihs* ...... Vitae singulorum apostolorum hae sunt: a fol. 22. a. *Petri*; 31. a. *Pauli*; 34. a. *Iacobi fratris Christi*; 36. b. *Philippi*; 38. a. *Andreae*; 57. a. *Iacobi fratris Iohannis*; 61. a. *Iohannis*; 78. a. *Bartholomei.*

CXCIV.

[Rep. II. fol. 64.]

Codex membranaceus saec. XII. vergente exaratus, nitide et eleganter foliis 104 scriptus, crassarum membranarum, quarum octonae manipulum numero notatum efficiunt, inscriptionibus et litteris initialibus rubris, flavo caeruleoque distinctis, lineis atramento ductis, vocum compendiis non multis iisque vulgaribus. Ligatura lignea, cui rubrum corium obductum, prisca est et vestigiis bullarum catenaeque quondam additae insignis. Continentur haec:

a) [fol. 1. a.] ORDO IN COENA DOMINI. Incip. *Nos autem Kyrie* cet. Explic. *Calicem ſalutans etc.*

b) [fol. 1. b — 31. b.] DE VITA ET GESTIS ST. HENRICI II. IMPERATORIS LIBB. III. [vulgo *Adelboldo* tributi.] Inscriptio rubra: *Incipit liber. I. de uita & geſtis ſci heinrici imperatoris.* Incip. *Anno ab incarnatione dni. milleſimo primo. ab urbe autem* cet. Explic. *per eam reprobatur.* Legitur huius vitae tantum liber primus et secundus in *Canisii* lection. antiq. Tom. III. p. 2. pag. 27—34. (ed. *Basnag.*); tertius, quem noster codex habet, nondum typis descriptus videtur. *)

c) [fol. 31. b — 39. b.] VITA SANCTAE KUNEGUNDIS IMPERATRICIS. Ita titulus minio pictus. Incip. *Ex nobiliſſimo parentum magnorum uidelicet augustorum ſanguine duo immarceſcibiles* cet. Explic. *uidetur teſtificata. per xpm dnum n. am*; Legitur haec vita *ex variis MSS. et antiquis editionibus* apud *Bolland.* m. Mart. tom I. pag. 272 — 276.

d) [fol. 39. b — 55. a.] LIBER DE MIRACULIS SANCTAE KUNEGUNDIS. Ita ruber titulus. Incip. *Xpiane. religioni proficiens* cet. Explic. *parte ſue deuotionis. per dnum.* Haec vide, sed perfectiora, apud *Bolland.* l. l. pag. 276 — 78. Additur his: [fol. 55. a — 56. a.] REUELATIO CUIUSDAM PRESBYTERI. Incip. *Dnus erigit eliſos.* cet. Explic. *cum ſcis iſtis in regno meo. amen.* Haec non leguntur apud *Bolland.*

e) [fol. 56. a — 59. b.] BULLA INNOCENTII III. DE CANONIZATIONE S. KUNEGUNDIS. [Data 3. Nonas Apr. MCXCIX.] Inscriptio rubra: *Priuilegium Innocentii pp.* Incip. *Cum ſecundum euangelicam ueritatem* cet. Explic. *in tui ſemper unione uiuamus.* Additur *Officium missae de S. Henrico* [fol. 59. b — 60. b.] et *hymnus* ad leges veteris musices in usum ecclesiae Bambergensis. Bulla ista non legitur in *Magno Bullar. Roman. Luxemb.*, sed apud *Bolland.* l. l. pag. 281. sq.

f) [fol. 60. b — 100. a.] PASSIO S. KATHERINAE VIRGINIS. Incip. [prolog.] *Cum ſanctorum fortia geſta ad memoriam poſterorum tranſcribimus* cet. Explic. *qua xps pro mundi redemptione ad paſſionem preparauit cui honor et laus* cet. Illa passio typis nondum est descripta. Intermixti sunt [fol. 61. b — 63. a. 64. a. et b. 65. b. 66. b. 68. a. 69. a. et b. 70. a — 71. a.] *hymni*, cum notis musicis vel potius neumatibus. Fol. 68. habetur pars homiliae *Gregorii M.*, quae legitur in ed. opp. Duac. tom. III. pag. 29. et incip. *Sepe uos ammoneo* cet.

g) [fol. 100. a — 104. a.] PASSIO S. BARNABAE APOSTOLI, similis illi Graecae, quam cum versione Latina Guil. Card. Sirleti ed. *Bolland.* Iun. t. II. p. 431. ss. Incip. *Ego iohannes qui et marcus famulus* cet. Explic. *cum imnis et laudibus mirifice collocatum eſt ad honorem et gloriam dni nri ihu xpi. qui uiuit* cet.

h) [fol. 104. a.] FRAGMENTUM TESTAMENTI BRUNONIS, Ducis Carinthiae, Praesulis Herbipolensis. Incip. *Ego bruno ordino de meo predio* cet. Explic. *eodem ů ad meam.* [cf. *Cave* script. eccles. pag. 521.]

i) [fol. 104. b.] *Miraculum choreae in villa colbizce (Kolbeke) regionis Saxonicae, ubi S. Magnus martyrium consummavit, ao. M°XXI°. ſub Henrico II. Imp.* Incip. [M]*iraculum inauditum quod euenit moderno tempore* cet. Explic. *herberti ſucceſſore uenerando.* — Caeterum commemoravit iam hunc codicem *Pertzius*, Archiv. tom. VI. pag. 208.

CXCV.

[Rep. II. fol. 58.]

Codex membranaceus, saec. XIII. in crassa membrana scriptus, scriptura in duas columnas scissa, inscriptionibus et litteris initialibus rubris, lineis stilo ductis. Fol. 1. a. leguntur verba: *Iſte liber eſt Sancti Mauricii in Altach inferiori.* [Haec verba repetuntur etiam fol. 2. b. et 5. a. additis tamen priore loco verbis: *et ſancti godehardi.*] Eod. fol. med. haec leguntur: *Reuerendo in xpo patri ac domino domino Ot. Venerabili propoſito in Reicherſperg Otto de albrechhaim ſuus dilectus ſeruitor ſalutem.* Denique eod. fol. extrem. habentur hi versus memoriales:

Moguntinenſis, Treuerenſis. Colonienſis,
Quilibet iſtorum ſit concellarius horum.
Et palatinus dapiter, dux portitor enſis,
Marichio propoſitus camerae, pincerna Bohemus,
Hy ſtatuunt dominum cunctis per ſcecula ſummum.

Hoc codice, qui 213 foliis constat, haec continentur:

a) [Foll. 1. b. 2. col. a. 3. b. 4. a. et b. col. a.] CALENDARIUM SANCTORUM, inde a XVI. Kal. Sept., vel, ut fol. 3. b. vocatur, BREVIARIUM HUIUS LIBRI.

b) [fol. 2. a. col. b.] *Carmen in S. Iohannem.* Incip.

*) Contuli hanc et sequentem vitam in usum Monumentorum Germaniae a Pertzio editorum. Vid. illorum tom.

Ut queant laxis resonare fibris mira gestorum famuli tuorum cet. Explic. *ac futuri tempore secli. Amen.*

c) [fol. 2. b. col. a.] *De sanctis apostolis petro et paulo.* Incip. *Aurea luce et decore roseo* cet. Explic. *Sit trinitati semper.* Subscripti sunt hi versus:

Alma Christi quando fides
Mundo passim traditur
Et perlatos orbis fines
Igne flagrans floruit
Tunc elegit gratum sibi
Militem MAVRITIUM.

d) [fol. 4. b — 7. a.] *Passio S. Mammetis martyris.* Incip. *In diebus illis cum primum ab Aureliano tyranno per universum orbem persecutio missa fuisset* cet. Explic. *sepelierunt eum die quinto x. kl. augustarum in cesarea capadocie laudantes dnum & xpum eius cui est honor* cet.

e) [fol. 7. a — 9. a.] *Passio S. Agapiti.* Incip. *Sub rege Antiocho pagano erat quidam puer* cet. Explic. *Et multi paganorum crediderunt in deum per famulum dei agapitum et per ihm xpm* cet.

f) [fol. 9. a — 12. b.] *Vita S. Magni.* Incip. *Quicunque confessus fuerit nomen filii dei* cet. Explic. *ad pedes illius posuit. Passus est autem beatissimus martir Magnus XIIII. kl. Sept. regnante dno nro ihu xpo* cet.

g) [fol. 12. b — 14. a.] *Passio S. Symphoriani.* Incip. *Tempore illo sub Aureliano principe cum aduersus nomen xpianum persecutionis dire procella detonaret* cet. Explic. *& in omnium uotorum plenitudine felix aperitur ingressus per ipsum dnum nrum* cet.

h) [fol. 14. a — 17. a.] *Passio S. Bartholomei apostoli.* Incip. *Indie tres esse ab hystoriografis asseruntur. Prima est India* cet. Explic. *bene compositis & bene stabilitis migrauit ad dominum cui est honor* cet.

i) [fol. 17. b — 18. b.] *Passio S. Genesii.* Incip. *Imperante Diocletiano cum cessassent per annos quattuor ecclesie* cet. Explic. *VIII. kl. Septembris eodem diocletiano quarto consule regnante dno nro ihu xpo* cet.

k) [fol. 18. b — 19. b.] *Passio S. Alexandri.* Incip. *In diebus illis facta Alexandro xpiano sub maximiano imperatore. audiens maximianus* cet. Explic. *passus autem est beatissimus dei martyr alexander VII. kal. sept. sub maximiano imperatore regnante dno nro* cet.

l) [fol. 19. b — 34. a.] *Vita S. Augustini episcopi.* Incip. *Inspirante rerum omnium factore et gubernatore dno mei memor propositi* cet. Explic. *& in futuro omnipotentis dei promissis perfruar. AMEN.*

m) [fol. 34. a — b.] *Passio S. Sabinae virginis.* Incip. *In choro sanctarum martirum beata numeratur Sabina* cet. Explic. *iuxta aram uindiciani. in oppido uindinensi.*

n) [fol. 34. b — 35. b.] *Passio S. Iohannis Baptistae.* Incip. *Quinto decimo anno Tyberii cesaris in quo quartus erat pilati procurationis annus* cet. Explic. *aurea tecta consurgent. Passus est autem beatus Iohannes baptista* cet.

o) [fol. 35. b — 36. a.] *Passio Sanctorum Felicis et Ianuarii.* Incip. *In diebus Diocletiani octies et maximiani septies consulum exiit edictum imperatorum* cet. Explic. *una cum clericis meis ad uictimam. qui permanes in eternum. cui est* cet.

p) [fol. 36. b.] *Fragmentum hymni ecclesiastici, cum notis musicis.* Incip. *Gaude mater ecclesia noua frequentans gaudia* cet. Explic. *virgo prodit gloriosa que.....*

q) [fol. 37. a — 38. a.] *Passio duorum fratrum Victorini et Seuerini.* Incip. *Fuerunt duo fratres Victorinus et Seuerinus. Hi post utriusque parentis obitum* cet. Explic. *in suum territorium transtulerunt et honorifica sepultura condiderunt nonas septembris.*

r) [fol. 38. a — 45. b.] *Passio S. Adriani et aliorum martyrum.* Incip. *Factum est in secunda interrogatione tyranni maximiani ut ingrederentur* cet. Explic. *& abrenunciantes omnibus seculi huius seruierunt domino qui cum patre* cet.

s) [fol. 45. b — 47. a.] *Passio Felicis et Regulae.* Incip. *Multorum innumerabiliumque per orbem preciosa extitit in conspectu* cet. Explic. *Celebritas vero passionis illorum colitur III. id. septembris* cet.

t) [fol. 47. a — 48. a.] *Passio S. Cornelii.* Incip. *Temporibus Decii Cesaris maxima persecutio orta est xpianis. & precepit decius* cet. Explic. *ubi hodie orationes eorum florent ad laudem et gloriam dni* cet.

u) [fol. 48. a — 49. a.] *Passio Cypriani episcopi.* Incip. *Tusco et Basso consulibus cartagine in secretario paternus proconsul.* cet. Explic. *cum uoto et triumpho magno. in laude domini* cet.

v) [fol. 49. a — 50. b.] *De exaltatione S. Crucis.* Incip. *Tempore illo postquam Constantino augusto. contra maxentium tyrannum properante ad bellum* cet. Explic. *in sce crucis signaculo. miraculorum plurima. donante dno nro* cet.

w) [fol. 50. b — 55. b.] *Passio S. Eufemiae virginis.* Incip. *Quinto persecutionis anno Diocletiani imperatoris prisco proconsule in europo ciuitate calcedonie* cet. Explic. *complemus glorificamus deum patrem* cet.

x) [fol. 56. a — 57. a.] *Eiusdem Eufemiae miraculum.* Incip. *Eutices abbas et monachus xpm post humanam assumptionem* cet. Explic. *Quod annuere dignetur. qui pro ea effudit sanguinem suum dominus* cet.

y) [fol. 57. b.] *Dedicatio capellae B. Mariae Helmgerspergae facta, cum reliquiis et indulgentiis.* Titulus ruber hic est: *Tertia* [sic] *Kalend. Augusti dedicata est cappella beate Marie in Helmgersperge. Anno dni M. CC. LXII.* Incip. *Cappella beate Marie uirginis in Helmgersperge quondam a sco Godehardo* cet. Explic. *indulgentias. et adhuc dandas ratificauit.* — Notandum est, foll. 56. et 57. ab aliena manu eaque recentiore esse scripta. Videntur maxime propter ea, quae fol. 56. a — 57. a. leguntur, hoc loco interserta esse.

z) [fol. 56. a. col. b., quocum cohaeret 58. a — 65 b.] *Vita et passio S. Lantberti.* Praemittitur praefatio *Stephani tongrorum episcopi ad Herimannum archipraesulem*, usque ad fol. 58. b. col. a. Incip. *Cum cottidie aliorum explorari* cet. Passio ipsa incip. *Igitur gloriosus martir Lantpertus et eterno regi sacerdos dile-*

ctiffimuf. infigni ex profapia cet. Explic. *curfum fui agonif XV. kl. octob. regnante deo uiuo cet.*

aa) [fol. 65. b — 71. b.] *Passio S. Eusthchii.* Incip. *In diebus Traiani imperatorif doemonum* (sic) *preualente fallacia erat quidam magifter militum.* cet. Explic. *impetrabunt que promiffa funt fanctif per gratiam dni* cet.

bb) [fol. 72. a — 79. b.] *Passio S. Tiemonis archiepiscopi.* Praefatio incip. *Gloriosam martyris chpi Tyemonis paffionem uenerabiliter ecclefia fuscipiat* cet. Opus ipsum incip. *Beatissimus igitur martyr et pontifex Tiemo ingenuis parentibus alto baioariorum* [sic] *genere oriundus* cet. Explic. *Paffus eft autem egregius xpi martyr quarta kalendas octobris adiuuante et coronante domino* cet.

cc) [fol. 80. a — 108. b.] DE MIRACULIS S. MARIAE VIRGINIS. Incip. *Ad omnipotentis dei laudem cum fepe recitantur miracula* cet. Explic. *oratorium feftinus egreditur.*

dd) [fol. 108. b — 109. b.] *Ordo precum in festis nonnullorum Sanctorum canendarum,* cum neumatibus Incip. *En advenit ventura dies natalis sanctissimorum martyrum* cet. Explic. *qui contempferunt mandata principum. Et cum.*

ee) [fol. 110. a — 115. a.] *De virtutibus et passione S. Matthaei.* Incip. *Erant duo magi zaroes et arfaxar apud ethyopas in civitate eorum magna* cet. Explic. *beati apostoli mathei. qui primuf hebreo fermone fcripfit euangelium dni nri* cet.

ff) [fol. 115. a — 117. b.] *Historia passionis Thebeae legionis.* Post prologum (cuius hoc est initium: *Sanctorum passionem martyrum qui hunc diem* cet.) incip. *Tempore illo sub Maximiano qui romane rei publice cum diocletiano collega imperium tenuit* cet. Explic. *hodierna deuotione et laudibuf frequentamuf. regnante dno nro* cet.

gg) [fol. 117. b — 124. b.] *Meginfredi Parthenopolitani vita et passio Emmerammi episcopi.* Post prologum [cuius hoc est initium: *Sanctorum dicta que videntur fimplicia* cet.] incip. *Est in Aquitanie partibus urbf uirorum illuftrium titulif celeberrima* cet. Explic. *ut fi numerari deberent numerantif induftriam premerent.*

hh) [fol. 124 b. — 128. a.] *Passio S. Mauricii sociorumque et miracula S. Mauricii.* Incip. *Diocletianus quondam romane rei publice princepf cum ad imperium totius orbif* cet. Explic. *mente et ore deo debitas incesfanter laudef reboant. cui eft honor* cet.

ii) [fol. 128. b — 131. b.] *Duo sermones anonymi auctoris,* quorum alter [de contemptu mundi] incip. *Hodierna follempnitas frs kmi nof admonet a prefentif vite amore difiungi* cet., alter [in festum Mauricii martyris] incip. *Sacra hec hodierna follempnitaf fratres kariffimi nobis eft amabiliter cum fumma reuerentia excolenda* cet.

kk) [fol. 132. a. et b.] *Fragmentum hymni ecclefiaftici, cum notis musicis.* Incip. ...... *nulliuf per exemplum fe facrauit deo o templum* cet. Explic. *deuf filiuf effe tuuf.*

ll) [fol. 132. b — 136. b.] *Conversio S. Cypriani episcopi et passio illius sanctaeque Iustinae virginis.* Incip. *Inluminatio dni nri ihu xpi saluatoris de celo facta eft. & completif uerbif prophetarum* cet. Explic. *accipiunt fanitatem. eorum meritif glorificantef patrem* cet.

mm) [fol. 136. b — 142. b.] *Confessio S. Cypriani.* Incip. *Quicumque in xpi misteriis proficitif meaf adtendite lacrimaf* cet. Explic. *patre meo Eufebio. cui est multa gratia et mercef apud deum qui liberauit me de morte eterna et deduxit ad ihm xpm* cet.

nn) [fol. 142. b — 145. b.] *Passio Sanctorum Cosmae et Damiani.* Incip. *Temporibus Diocletiani et Maximiani fuit quedam mulier in ciuitate egea* cet. Explic. *ad laudem nominis fui preftat fieri ufque in hodiernum diem. qui cum patre* cet.

oo) [fol. 145. b — 154. a.] *Passio S. Wenzezlai.* Incip. *Oportet nos fratres kariffimi uitam et passionem fci Wenzezlai martiris xpi fideliter confiderare confideratamque memoriif noftrif ftudiofe commendare* cet. Explic. *Triumphauit vero gloriofuf martyr quarta kalendaf octobrif cum auxilio fummi regis celorum. qui cum patre* cet.

pp) [fol. 154. a — 156. a.] *In festivitate S. Michaelis archangeli.* Incip. *Memoriam beati Mychahelis archangeli toto orbe uenerandam. ipfiuf et opere condita et et confecrata* cet. Explic. *miffi propter eof qui hereditatem capiunt falutif in xpo* cet.

qq) [fol. 156. a — 159. b.] *Vita S. Hieronymi Presbyteri.* Incip. *Hieronimus noster in oppido Hystrodonif quod a gothis versum & dalmatie quondam pannonieque confinium fuit* cet. Explic. *vite tempuf impleuit annif. LXXXVIII. & menfibuf fex.*

rr) [fol. 160. a — 161. a.] *Miraculum S. Hieronymi Presb.* Incip. *Inpoffibile eft omnino et longum de ifto* cet. Explic. *Expleto etatif fue anno. Nonagefimo primo. Imperii uero Onarii duodecimo. Imperante utique illo* cet.

ss) [fol. 161. b — 162. b.] *De translatione S. Stephani.* Incip. *Factum eft cum effet reconditum corpus fci Stephani primi martirif hierofolimif in fca fyon* cet. Explic. *Sanitatef autem et virtutes facte funt fuper infirmos in diebus illif* cet.

tt) [fol. 163. a.] *Dedicatio capellae B. Mariae Helmgerfpergae facta.* Titulus ruber hic est: *Dedicatio Capelle S.ᵉ Marie in latere chori.* Incip. *Anno ab incarnatione dni M° CC° L. III° Indictione XII. deo deuoto Abbate Hermanno impetrante fed uenerabili Patauien. epo. Berhtoldo permittente* cet. Explic. *ad maiorem deuotionem fidelium excitandam.*

uu) [fol. 163. b.] *Hymni ecclesiastici duo.* Alter incip. *Gaude uifceribus mater in intimis felix ecclefia que sacra replicas* cet. Alter, non absolutus, incip. *O Ciuitas celeftis manfio fecura* cet. — Caeterum haec et quae sub litt. ss) et tt) recensuimus, ab aliena manu profecta sunt, eadem illa, quae foll. 56. et 57. scripsit.

vv) [fol. 164. a — 174. b.] *Vita et actus Corbiniani episcopi Frisingensis ecclesiae.* Incip. post prologum [cuius

hoc est initium: *Dum cupimus ad aedificationem audientium* cet.] his verbis: *Vindemiarum tempore dum quidam ei vindemiarum primiciaſ afferebant* cet. Explic. *opem confert iugiter ſanitatiſ. preſtante et miſerante dno* cet.

ww) [fol. 175. a — 181. a.] ***Vita sanctorum confessorum et episcoporum Syri atque Hiventii.*** Incip. *Celeſtis exorta prosperitaſ dulci velata facundia* cet. Explic. *ſancta oſſa eius quieſcentia uirtutibus florent atque miraculiſ. preſtante domino* cet.

xx) [fol. 181. b — 183. b.] ***Passio S. Fidis virginis.*** Incip. *Sca igitur Fides Agennonensium ciuitate oriunda fuit* cet. Explic. *innumera celitus patrantur miraculorum inſignia preſtante domino* cet.

yy) [fol. 183. b — 194. b.] ***Vita S. confessoris Magni conscripta a Theodoro.*** Incip. *In tempore illo cum beatissimus Columbanuſ ſimul cum beato Gallo nepote ſuo* cet. Explic. *Celebratur autem ſollempnitaſ ſci Magni confeſſoris xpi VIII. id. Sept. ad laudem dni* cet.

zz) [fol. 195. a — 198. b.] ***Vita S. Egidii confessoris.*** Incip. *Scs igitur Egidius natione grecuſ ac preclariſ parentibus originem duxit* cet. Explic. *auxilientur nobiſ petimuſ tua ſca merita pater Egidi apud dominum* cet.

α) [fol. 198. b — 201. b.] ***Vita vel passio S. Antonini.*** Incip. *Quecunque de sanctorum martirum mirabilibus recitanda ſunt* cet. Explic. *Qui paſſuſ eſt apamia ciuitate ſub antonino imperatore cognomento pii IIII. Non. Septembris.*

β) [fol. 202. a — 211. b.] ***Vita S. Leobae virginis.*** Incip. *Scripturus uitam beate et uenerabiliſſime leobe uirginiſ* cet. Explic. *in hoc ſeculo honoriſ tribuit nobilitatem. cui est honor* cet.

γ) [a fol. 211. b.] ***Fragmentum hymni,*** cum notis musicis. Incip. *Sicut roſa inter ſpinaſ illiſ addit ſpeciem* cet. Ultima huius fragmenti verba adeo sunt in litura, ut legi nequeant.

δ) [fol. 212 — 213.] ***Fragmentum ex Legend. SS. et quidem e VII. et VI. Id. Iun.*** Sunt haec aliena manu scripta. Incip. *Verum maturuſ et ſanctuſ* cet. Explic. *uiolentuſ ualuit. ne qua .....*

CXCVI.

[Rep. II. fol. 50. a.]

Codex membranaceus saec. XIII. scriptus, inscriptionibus et litteris initialibus minio pictis, lineis stilo ductis, scriptura perspicua et elegante in duas columnas divisa. Hic liber, cuius margo incendio, ut videtur, tactus est, ita tamen ut nulla scripturae iactura sit facta, olim *Sancti Mauricii fuit in Altach inferiori*, ut fol. 1. a. legitur. Constat foll. 193. Continentur haec:

a) [fol. 1. a — 9. b.] ***Passio S. Ceciliae et Sanctorum Tyburtii et Valeriani.*** Post prologum [cuius initium est: *Humanas laudes et mortalium infulaſ* cet.] incip. *Beata et ſca Cecilia uirgo clariſſima abſconditum ſemper euangelium* cet. Explic. *exuberant ad memoriam ſce Cecilie uſque in hodiernum diem.*

b) [fol. 9. b — 11. a.] ***Passio S. Longini.*** Incip. *In diebus dni nri ihu xpi fuit quidam mileſ centurio.* cet. Explic. *glorificanſ dominum ſemper. Hec acta ſunt in capadocia X. Kl. Decemb. ſub preſide Octauio Regnante dno nro* cet.

c) [fol. 11. a — 14. a.] ***Passio S. Clementis.*** Incip. *Tertius Romane ecclesie prefuit ops clemens qui diſciplinam apoſtoli petri ſecutuſ* cet. Explic. *Paſſus eſt ſcs Clemens papa urbiſ rome ſub die nona Kl. Decembr.*

d) [fol. 14. a — 32. b.] ***Vita S. Columbani abbatis auctore Iona***, cuius praefatio ad *Waldebertum et Bobolonem patres* incip. *Memini me ante hoc ferme triennium* cet. Vita ipsa fol. 16. a. incip. *Natus est ergo hic inter primordia fidei* cet. Explic. *regali adminiculo ac praeſidio foueret. litteraſ caſti ....* Manus antiqua adscripsit haec verba: *hic est magnus defectus.*

e) [fol. 33. a — 36. b.] ***Passio S. Katerinae.*** Fol. 33. a. in margine inferiori antiqua manus haec verba scripsit: *Iſta legenda eſt nimis detruncata.* Incip. *Tradunt Annales hystoric: quod conſtantinus* cet. Explic. *qua xps per redemptionem mundi ad paſſionem properauit, cui eſt lauſ* cet. Haec legenda picta est manu paullo recentiore, quam qua cetera hoc codice contenta scripta sunt. In eius fine qui illam scripsit, hos versus addidit:

Hunc tibi regina librum ſcripſi Katerina.
Nominor Vlricus. fac xpi ſim quod amicus amen.

f) [fol. 37. a — 43. a.] ***Vita S. Anastasie et passio S. Chrysogoni.*** Post prologum [cuius hoc est initium: *Si quis voluerit ſtudioſe perquirere* cet.] incip. *Pretextati illuſtriſſimi viri filiam Anaſtaſiam legimuſ* cet. Explic. *baſilicam fabricauit. conſummauit martirium in pace. benedicenſ dominum qui regnat* cet.

g) [fol. 43. a — 44. a.] ***Passio S. Petri Alexandrini episcopi.*** Incip. *Natalis sancti Petri Alexandrini epiſcopi inter precipuoſ* cet. Explic. *fere cum clericiſ et laiciſ ſexcenti* [sic] *ſexaginta.*

h) [fol. 44. a — 45. a.] ***De S. Lino papa.*** Incip. *Sancti lini papae sacra ueneratio agitur hodierna die* cet. Explic. *martirem esse confeſſa alexandrum xpo credidit.*

i) [fol. 45. a — 45. b.] ***De S. Gregorio papa.*** Incip. *Gregorii denique Pape eximii inter ſanctorum ſollempnitateſ* cet. Explic. *intra quorum noſ conſortium et cetera.*

k) [fol. 45. b — 53. a.] ***Vita et Passio S. Chrisantii et Dariae.*** Post prologum [cuius hoc est initium: *Hystoriam priorum ſanctorum ad edificationem noſtram deus voluit peruenire* cet.] incip. *Polimius uir illuſtriſſimuſ alexandrine urbiſ honoratuſ & primuſ* cet. Explic. *et in gloria perpetue corone ſuſcepit.*

l) [fol. 53. a — 53. b.] ***Passio S. Saturnini, Sennis et Sisinnii.*** Incip. *Sanctorum diaconorum Saturnini martiriſ Senniſ & Siſinnii ipſo die ſollempnium* cet. Explic. *ſacrum corpuſ in eccleſia condigno honore ueneratur.*

m) [fol. 54. a — 68. b.] ***Passio S. Andreae apostoli.*** Post prologum [cuius hoc est initium: *Inclita ſanctorum apostolorum trophea nulli credo latere fidelium* cet.] incip.

Igitur post illum dominice ascensionis nobilem gloriosumque triumphum cet. Explic. *in ciuitate patras sub aegea proconsule pridie Kl. Decembr. regnante domino* cet.

n) [fol. 68. b — 74. b.] *Vita S. Soli ab Erminrico Levita scripta ad Gundramum.* Post prologum [cuius hoc est initium: *Dum ubique urbanitate ac munimento* cet.] incip. fol. 70. a. *In paganorum itaque multorum paganericis dum multos scenico more* cet. Explic. *tali sillogismo subiaceat.*

o) [fol. 75. a — 76. b.] *Passio S. Barbarae.* Incip. *Temporibus Imperatoris maximiani erat quidam satrapa* cet. Explic. *Martirisata est autem sancta Barbara in italia imperante maximiano augusto et preside martiano; apud nos uero regnante domino* cet.

p) [fol. 77. a — 80. a.] *Vita S. Nicetii episcopi.* Incip. [post prologum, cuius hoc est initium: *Si fides adhibetur relatoribus sacrorum operum* cet.] *Igitur sanctus Nicetius episcopus ab ipso ortus sui tempore* cet. Explic. *quod ibi sacramentum presumat exsoluere.*

q) [fol. 80. a — 89. b.] *Vita S. Nykolai episcopi et confessoris.* Post prologum [cuius initium hoc est: *Sicut omnis materies si ab imperito artifice constructa fuerit* cet.] incip. *Nikolaus itaque ex illustri prosapia ortus ciuis fuit patere urbis* cet. Explic. *& aucti benedictione remearunt ad propria magnificantes dominum nostrum* cet.

r) [fol. 89. b — 107. a.] *Alia vita eiusdem Sancti.* Incip. *Gloriosa quidem acta sanctorum quibus ab ortu natiuitatis sue* cet. Explic. *per merita et intercessionem beati Nycolai.*

s) [fol. 107. a.] *Vita S. Euticiani papae et martyris.* Incip. *Sci Euticiani pape annua dies agitur* cet. Explic. *aut colobio purpurato nulla ratione sepeliret.*

t) [fol. 107. a — 110. b.] *Vita S. Eucharii episcopi et confessoris.* Post prologum [cuius hoc est initium: *Quamvis beata vita sanctorum apud omnipotentem deum* cet.] incip. *Igitur postquam beatissimus Petrus apostolus antiocenam ecclesiam* cet. Explic. *ad meridianam plagam sita cum ymnis et piis lacrimis sepulture tradiderunt.*

u) [fol. 110. b — 111. a.] *Vita S. Valerii episcopi.* Incip. *Post cuius uenerabilem obitum scs Valerius in ministerium sacerdotale successit* cet. Explic. *corpora nec sepulcrum ab inuicem separaret.*

v) [fol. 111. a — 112. a.] *Vita S. Materni episcopi.* Incip. *Post discessum sci Valerii beatus Maternus pontificalem suscipiens apicem* cet. Explic. *et his potiora se percepisse letatur. Prestante domino* cet.

w) [fol. 112. a — 113. b.] *Vita S. Lupi episcopi et confessoris.* Post prologum [cuius hoc est initium: *Sanctorum gesta calamo pandere per Raphahelem archangelum docemur* cet.] incip. *Sanctus igitur Lupus parentibus inclitis ex parte sanguine regali* cet. Explic. *exspectans diem anastasis suscitandis a domino qui uiuit* cet. In media hac vita exciderunt folia, ut videtur, duo.

x) [fol. 113. b — 114. a.] *Passio Leocadiae virginis.* Incip. *In temporibus illis dum post corporeum saluatoris aduentum* cet. Explic. *in carcere loco confessionis orauit et suum spiritum domino commendauit qui uiuit* cet.

y) [fol. 114. b.] *Vita S. Melciadis papae.* Incip. *In sancti Melciadis pape festiuitate fratres letemur* cet. Explic. *per ecclesias dirigerentur.*

z) [fol. 114. b.] *Vita S. Damasi papae et confessoris.* Incip. *Sancti Damasi pape nobis memoria celebranda traditur* cet. Explic. *iuxta matrem et germanam suam.*

aa) [fol. 114. b — 116. a.] *Passio S. Luciae virginis et martyris.* Incip. *Cum per uniuersam prouinciam beatissime uirginis Agathe fama crebresceret* cet. Explic. *largiuntur omnibus et ingentibus sepulcrum eius per ihm xpm* cet.

bb) [fol. 116. a — 121. a.] *Vita S. Otiliae virginis.* Incip. *Temporibus Hilderici imperatoris erat quidam dux illustris nomine Adalricus* cet. Explic. *et ut ita dixerim uitam in melius mutauit id. decembris regnante domino nostro* cet.

cc) [fol. 121. a — 121. b.] *Passio S. Luceiae virginis.* Incip. *Luceia virgo domini Sermonialis ciuis urbica de territorio* cet. Explic. *qui eos in confessionem sui nominis uocare dignatus sit Qui uiuit et regnat cet.*

dd) [fol. 122. a — 124. a.] *De adventu eiusque caussis Ioannis patriarchae Indorum sub Callisto papa anno papatus eius quarto, qui est annus domini* MCXXII. Titulus minio pictus hic est: *De Aduentu Priarche yndorum sub Calisto pp. II.* Incip. *Temporibus antiquis consuetudo fuisse legitur rerum bonarum studia* cet. Explic. *eleuatis in celum manibus xpm equanimiter glorificabant.*

ee) [fol. 124. b — 125. b.] *Innocentii IV. Papae Bulla Canonisationis S. Stanizlai Cracoviensis episcopi et martyris.* Incip. *Olim a gentilium oculis tenebrarum dete̲rsa caligine* cet. Explic. *de iniuncta sibi penitentia misericorditer relaxamus. Datum asisii. XV. Kald'. Septembris. Pontificatus nostri anno vndecimo.* — Legitur haec bulla in Magno Bullario Rom. [ed. Luxemb.] Tom. I. pag. 99. sq. Additae sunt *orationes*, quae incip. *Populum tuum queso omnipotens deus* cet. — Foll. 122 — 125. ceteris recentiora et splendidius scripta sunt.

ff) [fol. 126. a — 135. a.] *Passio S. Thomae apostoli.* Incip. *Beatum Thomam cum reliquis discipulis ad officium apostolatus electum* cet. Explic. *& factum est gaudium magnum inter fratres.*

gg) [fol. 135. a — 137. a.] *Vita et passio S. Victoriae virginis.* Incip. *Factum est ut illustris uir Aurelianus ad petitionem* cet. Explic. *Passa est autem a carnifice sacra uictoria decimo Kalendas Ianuarias cum laudibus xpi. cui est honor* cet.

hh) [fol. 137. a — 146. a.] *Vita et passio S. Eugeniae virginis et martyris.* Incip. *In diebus illis. septimo consolatu* [sic] *suo Commodus imperator direxit illustrissimum uirum Phylippum* cet. Explic. *His ita gestis deo patri omnipotenti laudes et gratias refe-*

ramuſ per dominum noſtrum cet. [*Passio* incip. a fol. 143. b.]

ii) [fol. 146. a — 148. a.] *Descriptio qualiter Protomartiris Stephani brachium ad civitatem Bisonticam sit delatum tempore Theodosii minoris imperatoris.* Incip. *Anno dominice incarnationiſ ducenteſimo quadrageſimo tertio poſtquam diocletianuſ ſibique collega maximianuſ* cet. Explic. *de quibus uolenti ſcire inuenitur facile.*

kk) [fol. 148. a — 149. b.] *Qualiter brachium S. Stephani furatum et Danubio flumine proiectum mirabiliter ſit inventum.* Incip. *Memoriam fecit mirabilium ſuorum miſericorſ & miſerator* cet. Explic. *gaudium magnum euocatiſ amiciſ attulerat.*

ll) [fol. 149. b — 152. a.] *Miracula quaedam S. Stephani.* Singularum narrationum tituli: *De negociatore qui cecidit de monte* [fol. 149. b.] *De Lantperto Lingonensi proposito* [fol. 150. a.] *Relatio Gregorii Turonensis de beato Stephano* [fol. 150. b.] *De miraculo Bituricae ecclesiae facto* [fol. 151. a.] *Item aliud apud Burdegalensem actum urbem* [fol. 151. a.] *Item aliud auguſtuni actum in ecclesia Sci Stephani per meritum eiuſdem martyriſ.*

mm) [fol. 152. a. et b.] *Epistola Aviti presbyteri ad Walconium papam.* Incip. *Memoreſ eſſe uoſ mei cupio & precor* cet. Explic. *tuti ex hoc quietique uiuctis. Gratia domini nostri* cet.

nn) [fol. 152. b — 157. b.] *Evodii liber miraculorum S. Stephani.* Post prologum [cuius hoc est initium: *Quoniam ſanctus Raphahel angelus noſ adhortari dignatur* cet.] haec verba minio picta leguntur: *Textuſ diuinorum operum que oſtenſa ſunt per beati protomartiriſ Stephani uenerabile meritum mandata quoque noticie fidelium ab euodio in ecclesia Vzali cuiuſ urbiſ pontificatum amminiſtrabat ſacerdoſ digniſſimuſ Aurelio tunc temporiſ auguſto apud ypponem dominice ſtationiſ diſpenſatore conſtituto.* Opus ipsum incip. *Cum igitur nullus saltim rumor adhuc esse potuiſſet* cet. Explic. *Stephani primi teſtis xpi benedictione fauente diuinam maieſtatem poſſimuſ impetrare per dominum noſtrum* cet.

oo) [fol. 157. b — 167. b.] *De virtutibus S. Iohannis evangelistae et apostoli.* Incip. *Tempore illo ſancti apoſtoli domini et ſaluatoriſ nostri ceterique diſcipuli* cet. Explic. *Hic ſubito corporiſ ſomno requieſcit in pace per dominum nostrum* cet.

pp) [fol. 167. b. — 169. a.] *Passio S. Theogenis martyris.* Incip. *Cum multi martyres vicerunt aduerſarii uirtutem* cet. Explic. *Hec acta ſunt III. Kal. Ian. regnante domino nostro* cet.

qq) [fol. 169. a — 184. b.] *Vita S. Silvestri papae.* Post prologum [cuius hoc est initium: *Historiografus noster Euſebius cum hyſtoriam eccleſiaſticam ſcriberet* cet.] incip. *Sylveſter cum eſſet infantuluſ matre Luſta* cet. Explic. *id est Constantini ciuitaſ uſque in hodiernum diem.*

rr) [fol. 184. b — 185. b.] *Passio S. Columbae virginis.* Incip. *In diebus illis adueniens Aurelianus imperator de partibus orientiſ* cet. Explic. *Acta sunt autem hec apud ſenonaſ ciuitatem II. Kal. Ianuarias ſub aureliano imperatore regnante dno nro* cet. Subscriptus est versus: *Finis adest operis mercedem poſco laboris.*

ss) [fol. 186. a — 193. b.] *Vita S. Erminoldi primi abbatis in pruefninge rethorico ſtilo conſcripta.* Ita titulus minio pictus. Scripta videtur haec vita circa ann. 1286. Post prologum [cuius hoc est initium: *Noviſſime diebus iſtis in quibus proh dolor iuxta pſalmiſte querelam* cet.] incip. *Igitur cum apoſtolice predicationis in omnem terram ſonus exiſſet* cet. Explic. [sed deest finis] *orbitate pauperior. deuotionis tamen.* .....

CXCVII.

[Rep. II. 4. 131.]

Codex membranaceus saec. XIV. exaratus, scriptura in duas columnas divisa, litteris initialibus modo rubris modo caeruleis, inscriptionibus, quae tamen a fol. 26. omittuntur, minio pictis, folior. 57. Continentur:

Legenda de miraculis [sunt, ut ex numeris a manu antiqua adscriptis patet, CLXXXVII] S. Mariae, *in honorem partus B. Mariae ex variis chronicis conscripta a Monacho quodam Cellae Mariae.* Incip. *Ad honorem partus beatiſſime uirginis marie. quem ſolum peperit* cet. Explic. *quod elata cogitatio. omnia illa bona diſſoluit.* In fine libri rubro et caeruleo picti leguntur hi versus:

Finis adeſt operis mercedem poſco laboris
Divinum flamen opus iſtud compleat amen.
Finito libro ſit laus et gloria Chriſto.

Fol. 1. b. index singulorum miraculorum legitur, fol. 56. b. et 57. a. et b. prisca manus varias adscripsit notas.

CXCVIII.

[Rep. II. fol. 59. b.]

Liber chartaceus saec. XVIII. eleganter in foliis 71. (quorum 1. 2. 3. 4. 69. 70. et 71. scriptura vacant) ad exemplar vetusti codicis exaratus, rubris inscriptionibus et lineis circum scripturam cuiusque folii rubro circumductis. Paginae numeratae sunt 128. Continet:

Anonymi antiqui de vita S. Hedwigis quondam ducissae Slesiae. Incip. *Incipit prefatiuncula de vita sancta Hedwigis quondam duciſſe ſleſie.* [Haec rubro scripta sunt. Sequuntur atro scripta:] *Splendoris eterni genitor, lumenque indeficiens* cet. Explic. *viuit & regnat per cuncta ſecula ſeculorum, amen.* [Et rubro picta verba:] *Explicit legenda maior & minor de Sancta hedwigi* (sic) *anno domini millesimo trecentesimo consummata. Deo gracias amen.*

CXCIX.

[Rep. II. 4. 119.]

Codex membranaceus saec. XIII. ab initio et in fine mutilus, rubris inscriptionibus et litteris initialibus, argumentis ad marginem passim rubro notatis, numeris custodum loco manipulis octonorum foliorum additis, lineis stilo ductis, foliorum crassae membranae 42. Continetur:

Fragmentum tractatus anonymi de missa et ecclesia. *De missa* pertinet usque ad fol. 17. a., ubi incipit tractatus *de ecclesia.* Haec omnia certe magnam partem impressa sunt [codex etiam collatus est cum expresso exemplari et recentior manus non tantum quae sit lectionis diversitas, sed etiam

quae in impresso exempl. desiderentur, in margine notavit] apud *Melchior. Hittorpium* de divinis cathol. eccles. officiis, Par. 1610. pag. 1170. sqq., sed longe alio ordine. Incip. Codex ab iis verbis, quae leguntur l. l. pag. 1214. cap. 120. *Zachariaſ papa conſtituit, ne ſacerdoſ cum baculo ad altare iret.* Quae *de ecclesia* a fol. 17. a. leguntur, habentur l. l. pag. 1214. cap. 122. Explic. [quae ad finem codicis leguntur, nondum typis descripta videntur] *in peccatiſ expreſſit. Nocturnale.* [Et rubro picta verba:] *De matris laud.*

CC.

[Rep. II. fol. 60.]

Codex membranaceus saec. XII. exaratus, rubris litteris initialibus et inscriptionibus, lineis stilo ductis, vocum compendiis usitatissimis iisque non adeo multis. Folia habet 47. Continetur:

Fragmentum Ritualis cuiusdam. Incip. ..... *dit ſe eſſe diaconum et ſacerdotem. ſiue ut octo ſint ueſtimenta* cet. Explic. *Trinitatiſ opera in una carne tua.*

CCI.

[Rep. II. 4. 124.]

Codex membranaceus saec. XIII. rubris inscriptionibus et litteris initialibus, folior. 126. Continetur hoc libro, qui olim fuit *Monasterii S. Udalrici Aug^{ae}*, ut fol. 1. a. legitur:

Fragmentum Ritualis cuiusdam. Incip. ..... *peccatorum contegitur. Hoc duplicatur* cet. Explic. *ſicut prius ſacrificare oblatam.* Ab initio habetur tractatus de vestibus clericorum, *de casula, mapula, dalmatica, rationali, annulo, baculo* cet. A fol. 60. b. habetur *opusculum de actione missarum, collectum ex verbis Cypriani, Ambrosii, Fulgentii* cet.

CCII.

[Rep. II. 4. 126.]

Codex membranaceus saec. XIV. rubris litteris initialibus et inscriptionibus ornatus, prisca ligatura bullis insignita. Foliis constat 244, quorum ultimum semivacuum est scriptura. Continetur:

Rituale et Lectionarium. Fol. 1. a. *Calendarium* praemittitur, quod eodem modo incipit, quo illud in Cod. CXXIX. sub. litt. *a.* *Cifio Ianus epi* [ita hoc loco] *ſibi* cet. Fol. 2. a. post inscriptionem [*In nocte aduentus domini* cet.] opus incip. *DEus pacis ſanctificet vos per omnia* cet. Explic. *lumen glorie percipere mereamur per dominum.* Tum paucula quaedam leguntur a recentiore manu profecta *de ſancto bonifacio.*

CCIII.

[Rep. II. fol. 60. a.]

Codex membranaceus splendidissimus et elegantissimus, ligatura holoserica rubra et ora deaurata ornatus, saeculo XV. in laevissimis membranis exaratus, litteris initialibus auro et vario colore distinctis egregieque pictis, margine latissimo. Litterae tantae sunt, ut modo 17 lineae in plena pagina scriptae sint. Picturae (*Miniaturen*) apparent in foll. 3. a, quae est maxima, sed non satis bene habita, 7. b. 10. b. 13. a. 16. a. 18. a. 25. a. 27. a. 28. b. 29. b. 30. b. 31. b. 32. a. 34. a. [bis] 36. a. 39. a. 42. a. 56. a. 61. a. 62. a. 65. a. 67. a. 68. a. 69. b. 88. a. 100. b. 102. b. 105. b. 106. b. 107. b. 109. b. 111. b. 116. b. Manipulis denorum foliorum adscripti sunt custodes. Folia sunt 147, quorum 1. 2. et 147. b. scriptura vacant. A recentiore manu quaedam correcta vel suppleta sunt, cf. fol. 57. [a. et b.] et 59. a. — Continentur:

Orationes et Missale. Incip. fol. 3. a. *Miſſa de beata virgine. Int.* [Haec rubro picta sunt; sequuntur aurata verba:] Vvltvm tvvm: *Deprecabuntur omnes diuites* cet. Explic. *ſit te miſerante propiciabile. per xpum dnum noſtrum. Amen.* — A fol. 133. a. *symbolum Athanasianum*, a 136. a. *Missa* incipit. Caeterum fol. 1. a. recentiore manu scripta verba leguntur: *Presentato da Mons. Arciu^{no} di S. Seuerina, à di 25. di Nouembre* 1583.

CCIV.

[Rep. II. 4. 135.]

Codex membranaceus saec. XV. perspicue scriptus, rubris litteris initialibus et inscriptionibus, folior. 42, quorum 42. b. scriptura vacat. Continentur:

Statuta sive Constitutiones Canonicorum Regularium Ordinis sancti Augustini Monasterii sancti Thomae in Lipczk dyocesis Merseburgensis. Ita titulus minio pictus. Sunt haec statuta in forma authentica. Incip. [a bulla *Iohannis episcopi Merſeb.*] *Inter cetera quibus ex ſuſcepti regiminis onere* cet. Explic. *sed etiam coram omnibus hominibus.* Tum sequitur fol. 41. b. et 42. a. *Iohannis Ep. Mers. confirmatio statutorum* Commemoravit hunc codicem, quem cum multis aliis bibliothecae nostrae MSS. inspexit, *Pertzius*. Vid. eius *Archiv.* tom. VI. pag. 208. cf. *Goetzii* progr., quo bibliothecam nostram aperiendam fore indixit, pag. 27. *Vogelius* in libro: *Fortsetzung der Leipzigischen Historiae*, qui manu scriptus in nostra Bibliotheca asservatur et de quo infra dicturi sumus, lib. V. fol. 10. b. haec de illis statutis retulit: — — „wie dieses aus ihren Statutis und Constitutionibus zur Gnüge zu ersehen ist. Das Original ist auf Pergament — geschrieben, und wie sie Ao. 1445. Johannes von Bosen, Bischoff zu Merseburg, bey damaliger Visitation, als Burchardus Probst in diesem Convent gewesen, revidiren und erneuern lassen, von Herrn *D.* Christian Benjamin Jacob, Vornehmen des Raths und Stadtrichter — Ao 1711. d. 5. Aug. auff die Bibliothec Eines Hochedeln und Hochw. Raths zu Leipzig geschenket worden.“

CCV.

[Rep. III. fol. 10. a.]

Codex chartaceus saec. XVIII. scriptus, folior. 46, quorum 1. b. et 46. scriptura vacant. Inscriptiones rubro pictae sunt. Continentur:

Statuta Canonicorum Regularium Ordinis S. Augustini Monasterii S. Thomae in Liptzk. Sunt eadem illa, quae in antecedente Codice continentur, unde descripta sunt a *Vogelio*, auctore Annalium Lipsiensium.

CCVI.

[Rep. II. 4. 134.]

Codex chartaceus saec. XV. et XVI. folior. 110, quorum 1—3.

41. b. 42. 43. 59 — 61. 70. b. 71. b. 72 — 110. scriptura vacant. Inter foll. 46. et 47. et 56. et 57. scidulae in supplementum intersertae sunt, quae numeris 46. b. et 56. b. notavimus. Continentur:

a) STATUTA CAPITULI MISNENSIS ANNO MCCCCXCVIII. [cf. fol. 5. a.] COLLECTA ET A CANONICO QUODAM INEUNT. SAEC. XVI. AUCTA ET SUPPLETA. Haec leguntur a fol. 4. a — 41. a. Incip. *In nomine* etc. — *gloriam. Nos infrascripti Vdalrichius* cet. Explic. *de dignitatibus officiis et personatibus expressa.*

b) [fol. 44. a — 45. b.] PREPOSITURE MISNENS. REDDITUS. Ita titulus. Praescriptum legitur nomen: *Ernestus de Sleynitz.* Incip. *Habet allodium* cet. Explic. *et XXIIII talenta olei.*

c) [fol. 46. a — 53. b.] DE OBEDIENTIIS. Nomen praescriptum est: *Doctor haynis decanus.* Incip. *Habet XXXVIII* cet. Explic. *Düe Lehufrawen.*

d) [fol. 54. a — 55. a.] DE SEPTEM MINORIBUS PRAEBENDIS IN ECCLESIA MISNENSI. Ita titulus. Incip. *De institutione* cet. Explic. *in solucione statutorum defalcantur.*

e) [fol. 55. b — 58. b.] DE CENSIBUS MINORUM PREBENDATORUM. Ita titulus. Incip. *Obediencitatum obediencie Kaytitz* cet. Explic. *Cristophorum de Rüdigdorffs.*

f) [fol. 62. a — 66. a.] STATUTA VICARIORUM INGENUAE ECCLES. MISNENS. Incip. *Ut et predicta* cet. Explic. *melius visum fuerit moderari.*

g) [fol. 66. b — 68. b.] STATUTA [*vicariorum*] PER DECANUM MISNENSEM DATA. Incip. *Primo omnium personae* cet. Explic. *vocabitur non negacionis.*

h) [fol. 69. a — 71. a.] CONSTITUTIONES ET CONSUETUDINES *eccles. Misnens., quas omnes persone eiusdem servare tenentur.* Ita titulus. Hic multa desunt. Incip. *Quamuis in sacro concilio Basiliensi* cet. Explic. 130 *Flor: Monetae Misnensis.* — Caeterum commemoravit hunc codicem iam *Pertzius*, Archiv. tom. VI. pag. 212.

CCVII.

[Rep. II. 4. 148.]

Codex chartaceus saec. XV. satis eleganter exaratus, litteris initialibus aut rubris, aut atris rubro adpictis, inscriptionibus milto pictis, folior. 255, quorum 1. et 255. membranacea sunt, 6. autem cum 7. et 9. a. scriptura vacant. Continentur:

CANTIONES ECCLESIAE CATHEDRALIS MISNENSIS, CUM NOTIS MUSICIS. Incip. fol. 10. a. ab *Aleluia in vigilia sancte pasche.* Explic. fol. 253. b. *Ecce sacerdos magnus — eum dominus.* — In priori libri operculo haec leguntur diversis manibus scripta: *D. Nickel von Heynitz Archidyaconus. D. Benno von Heynitz Archidyaconus. — Eximius Dominus Georgius a Reinsperg Archidyaconus Nysicensis Dum esset cantor ecclesie Misnensis, hunc librum pro Cantore suis impensis conscribi fecit: Et post adeptam Cantoriam Michi paulo Suoffheym pro vno floreno reñ. fauorabiliter assignauit: Anno salutis* 1530. *Quem uolo post obitum meum semper penes Cantorem huius Ecclesie Misnensis manere debere.* Deinde haec sequuntur: *Dis Buch hab ich Heinrich von Heynitz, Senior und Scholasticus im Hohen Stifft Naumburgk und Thumherr zu Zeitzs cet. von meinem Vetter Doct. Benno von Heynitz, welcher meines Vatter Bruder ist gewesen, ererbet: Anno Christi* 1550.

CCVIII.

[Rep. II. 8. 144. c.]

Codex membranaceus saec. XV. egregie scriptus et picturatus, margine cuiusque folii aurata pictaque. Picturae ex historia Novi Testamenti petitae habentur in foll. 7. a. 15. a. 21. a. 27. b. 28. b. 29. b. 34. a. 36. b. 39. a. 43. a. 54. a. 75. a. 76. b. Hoc codice 78 folia complente continentur:

HEURES. Post Calendarium [fol. 1 — 6.] incip. fol. 7. a: *Secundum iohannem. In principio erat verbum* cet. Explic. *du filz et du saint esperit. Amen.*

VII.
THEOLOGI RECENTIORES.

CCIX.

[Rep. IV. fol. 51. b.]

Codex chartaceus saec. XV. duabus columnis scriptus, litteris initialibus vel rubris vel rubro colore pictis, folior. 216, quorum 154. b — 168. b. et 192 — 216. scriptura vacant. Fol. 1. a. haec in inferiore margine leguntur: *Ioan. Fichardi V. I. D. Ex haereditate Dn. Conradi Fichardi Canonici cet. Anno* 1547. Continentur:

a) [fol. 1. a — 154. a.] GWYLHELMUS CANCELLARIUS PARISIENSIS SUPER EPISTOLAS [sc. dominicales]. Ita titulus rubro pictus. Incip. *Hora est iam nos de sompno surgere* cet. Explic. *ornet se actionibus alicuius.* Tum sequitur subscriptio haec: *Expliciunt dicta Donn. Wyl. parisyens.* [Haec rubro picta sunt.] *Et sic est finis huius summe Epistolarum Compilate ac Collecte per Reuerendum dominum Gwilhelmum Epm parysiensem Doctorem Sacre pagine eximium, nec non Cancellarium, predignum, eiusdem studii Parisiensis* cet. *In vigi-*

lia Brigide virginis. Anno XV.to [i. e. 1415.] Quae sequuntur, rubro sunt picta: *Comparate per Caspar organistam Ecclesie Beate Elysabeth Wratisl. tunc temporis. Oremus pro invicem ut saluemur cet.*

b) [fol. 169. a — 180. b.] *Anonymi de dedicatione templi sermo.* Incip. *Egressus ih's perambulabat Iericho* cet. Explic. *super hoc adducendis.*

c) [fol. 180. b — 191. b.] *Anonymi* tractatus, cuius titulus rubro pictus hic est: *De Cena domini Ihu xpi.* Incip. *Tercio anno imperii fecit Assuerus rex grande conuiuium* cet. Explic. *rege iij illo.*

CCX.

[Rep. IV. fol. 46. b.]

Codex chartaceus saec. XV. rubris inscriptionibus et litteris initialibus, folior. 366, quorum 1. b. 211. b. et 268. vacua sunt. Scripturam in duas columnas divisam habent foll. 139 — 209. et 269 — 366. Continentur haec:

a) [fol. 2. a — 138. b.] JACOBI MAGNI ORD. FRATRUM EREMITARUM S. AUGUSTINI SOPHILOGIUM. Post indicem [fol. 2. a — 3. b.] et dedicationem [quae simul libri ordinem et conspectum exhibet, fol. 3. b.] opus ipsum fol. 4. a. incip. *De quibusdam inducentibus ad amorem sapientie. Dicit aristoteles X. ethicorum quod homo sapiens* cet. Explic. *perpetuo exilio detur. Insuper .....* Mutilum est opus in fine.

b) [fol. 139. a. — 209. b.] RODERICI SANCII DE AREVALO SPECULUM HUMANAE VITAE. Ab initio mutilum est opus. Incip. a verbis: .... *dum rem gestam fideliter enarrant* cet. Explic. *tibi credito perducat ad vitam eternam.* Tum [fol. 208. b.] hi versus leguntur:

Edidit hoc lingue clariffima norma latine
Excelfi ingenii vir Rodericus opus
Qui in roma angelica eft cuftos bene fidus in arce
Sub Pauli veneti nomine pontificis.
Claret in ytalici Sancotenfis episcopus aufis
Eloquii, id fuperos gloria parta fiī [sic].

Sequitur Registrum alphabeticum, cuius in fine rubro colore notatus legitur annus 1470.

c) [fol. 212. a — 267. b.] GUIBERTI DE TORNAW ORD. MIN. PARIS. SERMONES AD CLERUM PARISINUM. Incip. *Rogatus pluries ut sermones quosdam ad clerum parisiensem* cet. Explic. *vitam finiuit Rog. ... de sancto michael.*

d) [fol. 269. a — 364. b.] JOHANNIS DE TURRECREMATA EXPOSITIO PSALTERII. Titulus in fine demum legitur. Incip. [a dedicatione ad Pium II.] *Post humilem recommendationem ad pedum oscula* cet. Explic. *sum angelicus sum humanus. omnis spiritus laudet dominum* AMEN. Subscriptio praeter titulum haec est: *Et finitum est IIda die mensis Iulii anno* M.CCCC.LXX. *in alma universitate lipcensi etc.*

e) [fol. 364. b — 365. b.] ANONYMI TRACTATUS DE OCTO TURPITUDINIBUS, *quas quandoque coniugales solent inter se habere ex diabolico instinctu generatas.* Incip. *Nota octo sunt turpitudines* cet. Explic. *sed absque dubio in eternum dampnatur.* — Fol. 366. index legitur librorum sacrae scripturae.

CCXI.

[Rep. II. 8. 157. a.]

Codex chartaceus saec. XV. exeunte scriptus, rubris inscriptionibus, litteris initialibus rubris vel caeruleis, folior. 171, quorum 1. b. 73. b — 84. b. et 171. b. scriptura vacant. Hic codex, qui est ex libris societatis Teutonicae Lipsiensis anno 1827. bibliothecae nostrae illatis, continet haec:

a) [fol. 2. a — 73. a.] *Anonymi auctoris versio germanica libri* BONAVENTURAE, *cuius titulus est:* IMAGO VITAE. — Incip. *Ditz büchlein haiſſet die Innere betrachtung und haut gemacht der erwirdig maiſter vnd lerer bonaventura, nitt von aigem ſynn, ſunder uſſ der hailigen geſchrifft und uſſ der lerer ſprüch criſtenlichen vnd heiſſet es ymago vite* cet. Versio non plane absoluta est, sed desinit in verbis: *wolleſt du geben das vnſer fröd voll werd ......*

b) [fol. 85. a — 171. a.] *Preces Germanicae singulis anni festis faciundae.* Incip. *Non kompt das aller hochzeytlichiſt veſte der wunnſam Criſtag als die raine maget gepare der welt hayland* cet. Explic. *Allwuſen bys zu dem ewigen leben. Amen.* Subscriptio rubra haec est: *Deo gracias.* 1484. — Fol. 1. a. haec leguntur: *Item das buch iſt hainrich Karfft.* [Sic scribitur pro: *Krafft*, quod nomen in ora libri scriptum legitur.]

CCXII.

[Rep. II. 12. 166.]

Codex membranaceus saec. XV. exeunt. scriptus, minutissimae formae, inscriptionibus rubris, litteris initialibus vel vario colore auroque distinctis, vel minio pictis, folior. 104, quorum 104. b. scriptura vacat. Non tantum initium deest, sed etiam medio libro haud pauca exciderunt folia. Continentur:

PRECES GERMANICAE. Incip. .... *es hertzen vnnd dancke dir deiner vetterlichen lieb* cet. Explic. *mit fleyſs hie auff erdenn Amenn.* — Est hic codex ex libris societatis Germanicae Lipsiensis, quae suam bibliothecam anno 1827. nostrae perquam liberaliter intulit.

CCXIII.

[Rep. II. 8. 157. b.]

Codex chartaceus saec. XVI. ineunt. scriptus, folior. 175, quorum 1. b. 168. b. 169. et 172. a — 175. a. scriptura vacant. Continentur haec:

a) [fol. 2. a — 158. a.] *Anonymi meditationes de passione Iesu Christi, Germanica lingua scriptae.* Incip. *Es ſpricht der helig wirdig ſüeſs lerer ſant bernhart duſs den menſchen nichſs nützerſs noch beſſers ſey* cet. Explic. *all ain ſprach reden zu dem helff vns got all amen.* Subscripta sunt haec verba: *von xpi gepurt MCCCCC in dem XI. jar han ich urſula heckin diſs biechlin geſchriben.*

b) [fol. 158. b — 171. b.] *Variae patrum sententiae et precationes. Germanice.* Incip. *Der heilig ſanctus jeronimus ſpricht* cet. Explic. *vnd ſein mir laydt ſprich aue maria.* — Hic codex cum libris societatis Teutonicae Lipsiensis anno 1827. ad bibliothecam nostram accessit.

CCXIV.

[Rep. II. 8. 102.]

Codex chartaceus saec. XVI. exaratus, rubris litteris initialibus ornatus, folior. 221, quorum 13. b. 194 — 196. et 201. b — 215. scriptura vacant. Continentur haec:

a) [fol. 1 — 212.a.] Mare magnum, ***id est copia literarum ac privilegiorum ordinis fratrum S. Augustini, Minorum, Praedicatorum, Carmelitarum ac Servorum B. Mariae, per Fr. Nicol. Beslerium Norib. Augustinianum Eremitam collecta et propria eius manu descripta et indice copioso*** [fol. 197. a — 201. a.] ***instructa.*** Incip. ***Sixtus episcopus feruus*** cet. ***Sacrofanctam Romanam ecclesiam fub religionis habitu*** cet. Explic. ***eius fe noverit incifurum. Datum Rome*** cet. Collectio iam finita est fol. 193. b. et post indicem [fol. 201. a.] legitur haec subscriptio: ***Benedictus deus cum fanctis fuis. Finis apud S. Mariam de ppto de vrbe, die Sabbati. 28. menfis Martii anno domini 1506. Frater Nicolaus befler augustinianus monachenfs.*** Sed quae posthac sequuntur ab eodem Beslero scripta [fol. 202. a — 212. a.], illa in supplementum operis addita videntur.

b) [fol. 216. a — 221. a.] Fr. Nicol. Besleri vita ***ab ipso scripta, pertinens usque ad ann.*** 1525. Continet haec vita multa memorabilia ad historiam reformationis Lutheri pertinentia. Incip. [ab ultimo folio; nam bibliopega perverso ordine ultima huius codicis folia connexuit,] ***Ego frater Nicolaus Beflerius Auguftinianus Eremita Nurnbergensis, Ingreffus fum ibidem ordinem*** cet. Explic. ***fideles, mei ut potuerunt adiutores.*** — Caeterum Haltausius hunc codicem, quem ex auctione publica ann. 1730. emerat, bibliothecae nostrae dono dedit, et in priori libri operculo haec verba adscripsit: ***Bibliothecae Senatoriae Lipsiensi gratae mentis ergo dedit Chriftianus Gottlob Haltaus, Lipf. Anno*** 1731.

CCXV.

[Rep. IV. 8. 116.]

Codex chartaceus saec. XVI. folior. 319, quorum 1. b. 61. 62. 63. b. 140. b. 141. b. 171. b. 194. b. et 289. b. scriptura vacant. Inter foll. 193. et 194. interserta sunt haec typis descripta: *a*) Assertio doctrinae catholicae et orthodoxae ecclesiae Jesu Christi de sancta trinitate Deo uno, digesta ab ***Alexandro Alesio***, Lips. 1564. *b*) ***Andreae Freyhubii*** disputatio de Deo essentia uno et in personis trino, Lips. 1569. *c*) ***Zach. Schilteri*** disput. de mediatore veteris et novi testamenti, Lips. 1570. *d*) ***Alex. Alesii*** disput. de iustitia Dei et iustitia hominis coram Deo ac de mediatore Christo, Lips. 1553. *e*) ***Eiusd.*** disput. II. de mediatore, Lips. 1553. — Manu vero scripta haec in illo codice continentur:

a) [fol. 1. a — 193. a.] Alexandri Alesii ***contra horrendas Serveti blasphemias disputationes IV.*** [I. II. et III. Lips. 1554. IV. Ibid. 1555.] Incip. ***Inter omnes conciliationes religionum*** cet. Explic. ***victoria sine fine, Amen.***

b) [fol. 194. a — 231. b.] Eiusdem ***de mediatore disputatio tertia.*** Lips. 1553. [Cf. supra sub litt. d.] Incip. ***Tristis est Christi praedictio*** cet. Explic. ***nihil non molietur, ut hos abigat.***

c) [fol. 232. a — 289. a.] Eiusdem ***refutatio errorum, quos sparsit nuper Andreas Osiander in libro, cui titulum fecit: de unico mediatore Christo. Witebergae*** 1552. Incip. ***Editus est liber praeferens nomen*** cet. Explic. ***redeat in uiam Salutis.***

d) [fol. 290. a — 319. b.] ***Epistolae quaedam*** Ioachimi Morlini ***ad Andream Osiandrum et responsiones*** 1551. Incip. ***Gratiam et pacem per Christum. Meministi haud dubie*** cet. Explic. ***facies eorum ignominia, Amen. Ioachimus Mörlin D.***

CCXVI.

[Rep. III. fol. 19.]

Codex chartaceus saec. XVI. et XVII. folior. 205. Continentur:

a) ***Imagines virorum doctorum saec. XVI. et XVII. ligno et aeri incisae.*** Agglutinatae illis sunt scidulae, in quibus eruditi viri, clarissima saepe nomina, sententias scripserunt cum subscriptis nominibus suis, ita ut qui olim hunc librum possedit, ille eum amicorum fautorumque memoriae dedicasse videatur.

b) [fol. 4. a. et b.] Epistola Martini Lutheri autographa, qua Georgium Schnellium quemdam Consuli et Senatui Rothenburgico commendavit, de dat. 1533. XXVI. Ianuarii. Incip. ***Gnade vnd fried in Chrifto — wiewol ich ewer W. frembd*** cet. Explic. ***Chriftlich zu erzeigen hiemit Gott befohlen Amen.***

CCXVII.

[Rep. IV. 8. 115. a.]

Codex chartaceus saec. XVI. folior. 94. Continentur:

Memorabilia dicta et facta Lutheri. Incip. (1) ***De puteo Iesu cogitatio Dni M. L. Omnis fapia mundi*** cet. Explic. ***Hinc redeunt uires artubus atque uigor.*** — Fama est hunc librum Lutheri esse autographum. Sed qui obiter tantum illum inspexerit, videbit, eum, licet ad Lutheri tempus pertinentem, tamen ab ipso Luthero haud potuisse scribi. Etiam manus, quamquam est illius saeculi, tamen Lutheri vix haberi potest.

CCXVIII.

[Rep. IV. 8. 115.]

Codex partim chartaceus, partim membranaceus, saec. XVII. elegantissimis litteris exaratus, splendida ligatura, quae argenteis clausuris insignis est. Foliis constat 377, quorum 1 — 4. 5. b. 6. 7. b. 8. 9. a. 10. b. 11. b. 20 — 22. 23. b. 24. a. 35. b. 36. b. 41. b. 42. b. 44. b. 45. a. 52. b. 53. b. 57. 58. b. 60. 61. b. 66. 70. b. 71. 72. b. 74. b. 75. b. 77. b. 78. b. 85. b — 89. b. 90. b. 97. b — 100. 101. b. 106. b. 113. b — 116. b. 117. b. 118. 127 — 132. 133. b. 134. 138. b. 144. 145. 146. b. 161. 171. b. 172. b. 173. b. 182. 183. b. 184. 194. b. 196 — 204. et 219 — 377. scriptura vacant. Foll. 147 — 160. continent picturas aeri ab ***Albrechto Duerero*** incisas, quae historiam passionis et resurrectionis Jesu Christi repraesentant. Factae sunt prima et secunda ann. 1508., tertia usque ad nonam ann. 1512., decima 1511., undecima 1507., duodecima usque ad decimam quartam 1512. Fol. 5. Christum patientem et 7. S. Michaelem, qui draconem depugnat, repraesentant. Fol. 11. habetur imago Lutheri penna picta. Foliis denique 205

— 218. conspiciuntur imagines Christi et apostolorum aeri incisae, anonymi artificis. Continentur haec:

a) [fol. 9. b — 113. a.] LUTHERI *Kleiner Catechismus, für die gemeinne Pfarrherrn vnnd Prediger. Sampt Christlichen Fragstückhen für die so zum Sacramennt gehn wöllen.*

b) [fol. 117. a — 126. b.] EIUSDEM *Ein Travbüchlein für die Einnfeltigen Pfarrherren.* Incip. *So manches Lannd, so mancher Sitt* cet. Explic. *sonnder genüdiglich in vnns bewarenn, durch Iesum Christum vnnseren Herren Amen.*

c) [fol. 133. a — 143. b.] EIUSDEM *Tauf-Büechlein Verteutschet vnnd auffs new zugerichtet worden.* Incip. *Weil ich täglich sehe vnnd höre* cet. Explic. *Fride sey mit Dir. Antwort Amen.*

d) [fol. 146. a — 182. b.] HIERONYMI WELLERI *Passional. Wie man das Leiden vnsers Herrn Christi mit frücht bedennckhen, seiner Aufferstehung sich trösten vnnd das erste Gebott recht verstehn soll.* Incip. *Wann du das Leiden vnsers Herren Iesu* cet. Explic. *Versönung vnnd ewige Seeligkeit. Amen. Finis.* Tum subscripta leguntur haec verba: *Doct: Hieronymus Weller der gelerte Mann, hat disen Passional trucken lan. Aber jetzt mit meiner hendt, nachgeschriben vnnd volenndt. Caleb Luderer.*

e) [fol. 183. a — 194. a.] *Ein schöne Lehr vnnd Trostschrifft nach dess* 90. *Psalms vnnderricht, da der heilige Moses auch allso bettet: Herr lere vns bedennckhen das wir sterben müssen, auff des wir klug werden. Welche ein Ieder armer Sünder ime von wort zue wort also nutz machen kahn.* Incip. *Allso hat Gott die Wellt geliebet* cet. Explic. *Es wirdt nicht an einem derselbigen fehlen.* — Fol. 195. a. et b. leguntur quaedam, quae ad eum, qui olim hunc codicem possedit, pertinere videntur. Sunt autem haec: *In solcher Erkantnus, Bekanntnus vnnd anruffung des namen Iesu ist der Christliche vnnd Wolgeborn Herr, Herr Maximilian Freyherr zue Polheim vnnd Warttenberg, auff Ottenschlag, Röm. Kay. Mt.* x. *Rath, seliger zue Wien in seinnem Hause den* 20. *Apprilis Anno* x. 70. *abenndts. gar gelinnd, ruhig, vernünfftig vnnd gottseeliglich (wie er dann diese Trostschrifft auff einner Tafeln an seinnem Podagrischen bethe vor seinen augen hanngen gehabt, dieselbig täglich, stünndlich, ja an seinem sterbtag gar andächtiglich gelesen) in Christo entschlaffen, wissen vnnd zeugen viel fromme Christliche vnnd hohe Personen.* cet.

CCXIX.

[Rep. III. 4. 24. a.]

Codex chartaceus saec. XVI. aut XVII. ineunt. accurate scriptus, folior. 183, quorum 1. 28. b. 45. 67. b. 68. 69. b. 108. b. 143. b — 179. b. 182. b. et 183. scriptura vacant. Continentur haec:

a) [fol. 2. a — 27. b.] *Der Herren Doctoren zu Meissen bedencken vnd bekentnüs vom heiligen Nachtmal wieder die Caluinisten, ad Electorem Saxoniae.* Incip. .... *Ew. Churf. G. gnedist schreiben vnnd begeren* cet. Explic. *vnnd Nützliche Gnaden gesest sein mügen.*

b) [fol. 28. a — 44. b.] BEDENCKEN. *Der Theologen zu Braunschweigk, vonn Dem Nauen wittenbergischen Catechismo gestellett, Der gantzen Cristenheit zur Warnung aufsgegangenn. Anno Christi* 1571. [d. 30. April.] Ita titulus. Incip. *Gottes Gnade* cet. *Des Durchleuchtigen vnnd hochgebornen Fürstenschreiben, so an E. E. w. aufsgegangen* cet. Explic. *in diesen Kirchen gnediglich erhalten, Amen, Amen. Actum Brunsuigiae* cet. Tum sequuntur subscriptiones Theologorum.

c) [fol. 46. a — 67. a.] *Contio* [sic] *de Coena Domini habita Dresdae coram Electore Augusto a D. Martino Myro* 8. *April: Anno* 1574. Incip. *Man pflegt hin und wieder In allen Kirchen* cet. Explic. *vnd Gott vmb seinen heiligen geist anruffenn.*

d) [fol. 69. a — 108. a.] *Bekandtnüfs Vom Heiligen Abendtmal Ihesu Christi aufs den wortten der einsatzung genommen mit welchem allein vnd anders nicht mann für Gottes angesichte, Hie vnd dort frölich erscheinen vnd bestehen magk. Allen guthertzigen Christen, sonderlich aber denen, so mit wiederwertiger Lehre angefochten werden, zum unterricht vnd trost beschrieben, vnd kurtz vor seinem ende selbst vbersehenn, Durch Den Hochgelerten Herrnn Petrum Patienten* (sic) *der Heiligen schrifft Doctor.* Ita titulus. Incip. 1. *zum Erstenn Gleube ich von Hertzen vnd bekenne* cet. Explic. *erscheinen vnd bestehen mögen. Amen.*

e) [fol. 109. a — 119. a.] *D. Ioachimi Padeborgensis in confessione quam de Variis articulis habitam scripsit ad Illustrissimum Principem Augustum, Anno* 59. 15. *Febr.* Ita titulus. Est is locus ex illa confessione, qui agit de sacra coena. De eadem etiam *Lutheri* sententiae leguntur foll. 118. b. et 119. a. Incip. *Ich sag vnd bekenne, das ich nach der Christlichen Lehre glaube, Es sei bei dem Nachtmahl* cet. Explic. *vnd sambt andern dasselb empfehett, vnd mit neust.*

f) [fol. 119. b — 121. a.] *Illustrissimi principis Ludovici Reni Palatini Electoris monita, filio suo unico Duci Friderico manu propria scripta in sententioso libello.* Incip. *Lieber Sohn bifs Gottfürchtig* cet. Explic. *kömbt ein vnordentlich Leben.*

g) [fol. 121. b — 143. a.] *Balthasaris Sartorii S. Th. Doct. De sacramentali manducatione corporis Christi et sacramentali potu sanguinis ipsius in sacra coena domini, quae est medium inter corporalem et spiritualem manducationem.* [ann. MDCI.] Ita titulus. Incip. *Ich gleube vnd Bekenne mit dem alten Lehrer Irenaeo* cet. Explic. *Christlichen Kirchenn alhier auff erden.*

h) [fol. 180. a — 182. a.] *Prophezeihung des Hocherleuchten Mannefs Gottes Iacob: Hartmann von Dürlach Sohnn* Anno 38. [i. e. 1538.] *gestellet.* Ita titulus. Incip. *Nachdem ich nun genugcksam von Carolo V.* cet. Explic. *Hartmannfs von Dürlach Sohn. Anno* 38.

CCXX.

[Rep. III. 4. 22.]

Codex chartaceus saec. XVI. folior. 171, quorum 1. b. 38. b. 69. b. 78. b. 79. 80. 128. 129. b. 138. b. 139. 140. b. 147. 148. b. 161. 162. b. et 168. b — 171. scriptura vacant. Continentur haec apographa:

Scripta quaedam piorum quorundam hominum de adiaphoricis certaminibus et haeresi Osiandrica. Ita titulus. Singula vero haec sunt:

a) [fol. 2. a — 6. a.] Confessio M. M. W. de Adiaphoris. Ita titulus. Incip. *Hoc tempore, quo Antichristus* cet. Explic. *oder sollen zum Teuffel fahren.*

b) [fol. 6. a — 9. b.] *Herr Michaels* [in margine recentior manus adscripsit: *Michael Schultes ut opinor*] *etwan Diaconus zu Torgaw bekentnis vom Chorrock vnd andrer neuerung der Ceremonien* 1549. Ita titulus. Incip. *Durchlauchtigster hochgeporner Churfürst — E. C. F. G. gebe ich in aller vnterthenigkeit zu erkennen, Das M. Georg Mohr* cet. Explic. *vnsers flickwergks nirgend zu.* 1549.

c) [fol. 10. a — 12. a.] *Matthiae Flacii Illyrici Epistola ad Pollicarium* [de phrasi quadam eius periculosa in libello contra Osiandrum]. Incip. *Multae sunt causae, mi Pollicari* cet. Explic. *nos mutuo adiuuando,* 6. *April.*

d) [fol. 12. b — 16. a.] *Matthiae Flacii Illyrici scriptum de articulo descensus Christi ad inferos.* Ita titulus. Incip. *Semper summe necessariam esse concordiam* cet. Explic. *ducat in omnem veritatem. Amen. Subscripserunt M. Nicolaus Gallus. M. Matthias Fla: Illy: —*

e) [fol. 16. b — 17. b.] *M. Nicolai Galli epistola ad Garzum de Articulo descensus Christi ad Inferos.* Ita titulus. Incip. *Sicut est nobis coniunctio* cet. Explic. *pronunciatur uim habeat. Bene uale.*

f) [fol. 18. a — 22. b.] *Confessio D. Epini de articulo fidei quod Christus descendit ad Inferna* 1548. 1. *Septemb. exhibita.* Ita titulus. Incip. *Credo et confiteor totum genus humanum* cet. Explic. *resurrexisse propter iustificationem nostram.*

g) [fol. 22. b — 24. a.] *Locus I. Petri.* 3. *de descensu Christi ad Inferos expositus a Luthero.* Ita titulus. Incip. *S. Peter hat hie* cet. Explic. *unser lieber Herr und Heilandt Iesus Christus. Amen.*

h) [fol. 24. b — 29. b.] *Actio Fabricii* [*Superattendentis Servestani*] *in conciliandis Theologis Magdeburgensibus et Vitebergensibus.* Ita titulus. Incip. *Mitwochs* den 8. Decembris *ist* cet. Explic. *hiemit von einander geschiedenn.*

i) [fol. 29. b — 31. b.] *Nicolai Galli ad Illyricum epistola,* cum *refutatione eius epistolae.* Incip. *Scripsisti heri ad p. Integram ferme historiam* cet. Explic. *obsessorum hominum damnantur.*

k) [fol. 31. b — 33. b.] *M. Flacii Illyrici responsio ad hanc epistolam.* Incip. *Adeo Reuerendi in Christo viri* cet. Explic. *et totam ecclesiam dissipent, datum in Cöthen,* 15. *Decemb: Anno* 1551.

l) [fol. 33. b — 34. b.] *Theodori Fabricii epistola ad M. Gallum Superattendentem Magdeburgensem et reliquos pastores et diaconos ecclesiae Magdeburgensis,* data *Cervestae Anno* 1552. *die* 13. *Februarii.* Incip. *Mitto hic vobis charissimi in Christo fratres D. Maioris litteras* cet. Explic. *orare non cessauimus.*

m) [fol. 35 a — b.] *Georgii Maioris ad Theodorum Fabricium epistola.* Incip. *Vehementer laudo studium et voluntatem tuam* cet. Explic. *et iis foelices successus praebeat. Bene uale.* 26. *Ianua: Anno* 1552.

n) [fol. 36. a — 38. a.] *Responsio Magdeburgensium ad epistolam Fabricii, data d.* 18. *Febr.* 1552. Incip. *Ad superiores tuas cum rescripsisset* cet. Explic. *pacificatione victa ab eis seiungere. Bene in christo vale* cet.

o) [fol. 39. a — 43. a.] *Warer Gründtlicher Bericht M. Iohan Stoltzen des Osiandri lehr belangende, an den Fürsten In Preussen, darinn er antzeigt, das sie der schrifft vnd Lutheri Büchern zuwieder sey.* Ita titulus. Incip. *Zum ersten lehret Osiander, von der Gerechtigkeit* cet. Explic. *nichts der gerechtigkeit des glaubens.*

p) [fol. 43. b — 53. a.] *Scriptum clarissimorum Virorum D. Nicolai Amsdorfii, Iusti Menii, Erhardi Schneppii ad D. Brentium et caeteros ministros Evangelii in ducatu Vuirtenbergensi.* Ita titulus. Incip. *Gottes gnad etc. was ergerlicher irthum Andreas Osiander* cet. Explic. *freundtlich vermercken vnd auffnehmen.*

q) [fol. 53. a. et b.] *Responsio Ioannis Brentii, Iacobi Beuerlein, Martini Frechii, Ioannis Isemanni et Casp. Greiteri ad praecedens scriptum,* dat. *Tubingae d.* 13. *Febr.* 1553. Incip. *Reverendissimi — quas dedistis ad nos litteras* cet. Explic. *ad Inferos detruditis.*

r) [fol. 54. a — 56. b.] *Rectoris et senatus Academici Regiomontani epistola ad Ioannem Brentium,* data *Regiomont. d.* 2. *Novembr.* 1552. Incip. *Etsi in hac perturbatione ecclesiarum* cet. Explic. *beneficia et studia nostra offerimus.*

s) [fol. 56. b — 61. a.] *Responsio Brentii ad hanc epistolam,* data *Tubingae* 29. *Ianuarii* 1553. Incip. *cum Vestras literas quae* 15. *Ianuarii mihi redditae sunt* cet. Explic. *fieri potest, nihil in me desyderetur* [sic].

t) [fol. 61. a — 62. a.] *Decem Theologorum Tubingensium ad rectorem et professores Academiae Regiomontanae epistola,* data *Tubingae* 3. *Ianuarii* 1553. Incip. *Cum alias saepe optima fide* cet. Explic. *qualecunque hoc nostrum scriptum.*

u) [fol. 62. b — 63. a.] *Ioannis Brentii ad Philippum epistola,* d. d. 6. Novemb. 1552. Incip. *Gratum mihi officium fecit* cet. Explic. *quo omnes nos aspicimus.*

v) [fol. 63. a. et b.] *Eiusdem ad Iustum Ionam epistola* d. d. 7. Nov. 1552. Incip. *Incidit horribilis contentio* cet. Explic. *nos et Ecclesias nostras vestris precibus.*

w) [fol 63. b — 65. e.] *Eiusdem ad Ioach. Camerarium,* d. d. 7. Nov. 1552. Incip. *Binas tuas litteras testes tuae perpetuae* cet. Explic. *Tuam familiam saluam et incolumem opto.*

x) [fol. 65. a — 66. a.] *De iustificatione fidei M. Ioan. Eisleben sententia. In libello Osiandri de mediatore christo propria manu subscripsit Et sic sentit etiam haereticus Francofurtiensis Musculus cis Oderam.* Ita titulus. Incip. *Vtra explicatio loci* cet. Explic. *per resurrectionem Christi a mortuis.*

y) [fol. 66. a — 68. b.] *Iudicium de duobus scriptis adiaphoristarum, quae hoc anno exhibuerunt in conuentibus Numburgensi et Lipsiensi* 1554. Ita titulus. Incip.

Si Vitebergenses et Lipsienses theologi nunquam deseruissent cet. Explic. *perfecto odio odi eos ps.* 138.

z) [fol. 69. a — 78. a.] [*M. Stephani Tucheri*] *Praeludium in quo recensentur multa ac foeda Adiaphoricae narrationis mendacia et praeteritiones praecipuorum testimoniorum, quibus ex ipsorum proprio ore sunt conuicti ab Illyrico Vnde patet tum Vanitas ipsorum narrationis, et mentiendi studium, tum eos manifestiae veritatis testimoniis conuinci, quae nec attingere ausint, nec refutare queant.* Ita titulus. Huic recentior manus verba adscripsit haec: *His simillima habentur in Flacii Bericht von etlichen artikeln etc. pag.* 25. *et seqq.* — Incip. *Illyricum mera ambitione ac studio* cet. Explic. *etiam propria conscientia redarguit.*

aa) [fol. 81. a — 93. a.] *Ordinis Theologorum Vitebergensis iudicium de libris quibusdam Ioannis Brentii et Iacobi Andreae latum, ad electorem Saxoniae, de d.* 25. *April.* 1564. Titulus nonnisi hic legitur: *An Churfürsten zu Sachsen.* Incip. *Gottes gnade* cet. *als E. C. F. G. vns In Iüngst verschienen Osterlichen fest* cet. Explic. *seiner barmhertzigkeit sein vnd bleiben, Amen.*

bb) [fol. 93. b — 97. b.] *Litterae anonymi auctoris ad Wigandum de regeneratione.* Incip. *Exoritur mihi concertatio acris* cet. Explic. *de regeneratione loquitur.*

cc) [fol. 98. a — 99. b.] *Epistola Werneri ad Philippum Melanchthonem*, data *Barbae, d.* 9. *Dec.* 1556. Incip. *Nunquam de tua uoluntate dubitaui* cet. Explic. *ad piam et salutarem pacem.* Eadem epistola infra legitur fol. 116. a — 117. a. Vid. sub litt. *hh*).

dd) [fol. 99. b — 102. a.] *Melanchthonis responsio ad praecedentem epistolam*, de d. 4. Ian. 1557. Legitur eadem illa etiam infra fol. 121. b — 123. a. Vid. sub litt. *pp*). Incip. *Non longis interuallis tres accepi epistolas* cet. Explic. *ad studium publicae tranquillitatis.* Addita legitur *intimatio illa Illyrici*, quae etiam fol. 119. b. habetur. Vid. infra sub *ll*).

ee) [fol. 102. b — 103. a.] *Pasquillus quem gener Maioris* (D. Paulus Crellius) *vel ipse Maior* (*ut ferunt*) *composuit et tempore coenae legatis* (Dalmaticis) *transmisit.* Ita titulus. Incip. *Qui huc uenistis legati* cet. Explic. *author omnis boni.* — Fol. 103. b. referuntur quaedam, quae *Samuel* quidam Silesius Vitebergae in concione sacra dixisse fertur.

ff) [fol. 104. a — 112. b.] *Eine Predigt von den Adiaphoris aus dem xvi Capitel Matthei Anno lix.* Ita titulus. Auctor quis sit non legitur. Incip. *Im Anfang dieses Capitels schreibet* cet. Explic. *gefordert werde Amen. Bit vmb euer antwort.*

gg) [fol. 113. a — 115. b.] *Narratio tetri Adiaphoristarum mendatii de Illyrico περὶ λόγου.* Ita titulus. Incip. *In graui ac Ecclesiae Dei necessario certamine* cet. Explic. *mendatiis euertere conantur.* In margine fol. 113. a. haec a recentiore manu notata leguntur: *Impressum hoc titulo: Refutatio vanissimi Adiaphoristarum de Logo verbi per Matthiam Flacium Illyric.* 1558. 4.

hh) [fol. 116. a — 117. a.] *Werneri* eadem illa *epistola*, quae iam fol. 98. a — 99. b. legitur. Vid. sub *cc*). In hoc tamen apographo datum est d. 19. Dec. 1556.

ii) [fol. 117. a — 118. a.] *Werneri ad Illyricum epistola*, d. d. ult. Decembr. 1556. Incip. *Literis tuis lectis grauiter perculsus sum* cet. Explic. *quam tu minaris mihi, accidat.*

kk) [fol. 118. b — 119. a.] *Flacii ad M. Sebastianum epistola, d. pridie Cal. Ian.* 1557. Incip. *Intelligo istic quosdam* cet. Explic. *purae doctrinae authores reprimat.*

ll) [fol. 119. b.] [*Flacii*] *Intimatio Vuitebergae Collegio et templo affixa.* Ita titulus. Incip. *Illyricus intelligit quosdam* cet. Explic. *in ipsorum os regerantur. Cal. Ianuar.* 57. Eadem intimatio legitur etiam fol. 102. a, ut iam sub lit. *dd*) indicavimus.

mm) [fol. 119. b — 120. b.] *Werneri ad Illyricum epistola*, d. d. *Barbi, d.* 29. *Ianuar* 1557. Incip. *Heri domum reuersus* cet. Explic. *et salutarem pacem et concordiam.*

nn) [fol. 120. b — 121. a.] *Eiusdem ad Philippum epistola*, d. d. *Barbi* d. 1. Jan. 1557. Incip. *Laetum et faustum huius anni curriculum* cet. Explic. *ne posthac quid temere suscipiam.*

oo) [fol. 121. a. et b.] *Illyrici epistolae*, ut videtur, *fragmentum.* Incip. *Ex hisce epistolis* cet. Explic. *cuius religionis aut fidei sit Illyricus.*

pp) [fol. 121. b — 123. a.] *Philippi ad Wernerum Steinhausen epistola*, eadem illa, quam fol. 99. b — 102. a. legi, iam supra sub litt *dd*) monuimus.

qq) [fol. 123. a. et b.] *Werneri ad pacificatores epistola, d. d. Barbi, ultimo Ianuarii* 1557. Incip. *Cum toties a me, quid M. Matthias Flaccius Illyricus mecum* cet. Explic. *ministerium Evangelii excitat.*

rr) [fol. 123. b.] *Eiusdem ad Illyricum epistola, d. d. Barbi, ult. Ian.* 1557. Incip. *Pacificationem tentatam irritam fuisse* cet. Explic. *consilium mihi impertias uelim.*

ss) [fol. 124. a — 126. a.] *Confessio vnd Apologia Galli wider das falsch verleumbden seiner Widersacher, als ob er von der Augspurgischen Confession wehr abgewichen, itzo darwider lehre vnd streite, von der Cantzel verlesenn Dominica 2. Post Epiph.* 57. Ita titulus. Incip. *Es wird je lenger je mehr jn dieser Reichsversamlung* cet. Explic. *zu thun jeder Zeit geneigt sein.*

tt) [fol. 126. a. et b.] *Somnium Philippi.* Ita titulus. Incip. *Anno Domini* 1545. *hat dem Philippo getreumet* cet. Explic. *als sole er noch abfallen.*

uu) [fol. 126. b.] *Historia von einem Dorffpfarher.* Incip. *Ein Dorffpfar ist von seinem Superintendenten* cet. Explic. *applicirt ist muss ich mercken.*

vv) [fol. 126. b — 127. b.] *Ein ander Historia* [de eadem re, quae in antecedenti narrata est]. Incip. *Es ist gewesen ein Dorffpfarrher nicht weit von Eysleben* cet. Explic. *zu Eysleben gewesen ist.*

ww) [fol. 129. a — 132. a.] *Visio cuiusdam pueri* 12 *annorum, quam habuit in domo cuiusdam canonici habi-*

tantis in suburbio Neuenstadt prope Magdeburgam non procul a circuitu templi D. Nicolai Anno MDXLVI. Ita titulus. Incip. *Primo cum is puer ex mandato parentum* cet. Explic. *puer Iacobus Merhau.*

xx) [fol. 132. a. et b.] *Epistolium Er: Sa: ad M. M. W.* Ita titulus. Cuius vero haec epistola sit et ad quem data sit, non assequor. Incip. *Non potui tibi hoc quicquid est officii denegare* cet. Explic. *tradat omnia.*

yy) [fol. 132. b — 133. a.] *Narratio de duobus prodigiis prope Vitebergam anno* MDL. *visis.* Incip. *Diese zwei gesichte sind von glaubwürdigen* cet. Explic. *mitt den Herren unntergannegenn.* Subscriptum est nomen: *Sebastianus Dietrich von Winsheim, Lector Vitebergensis.*

zz) [fol. 133. b — 135. a.] *Ex Scripto M. F. Illyrici.* Ita titulus. Est fragmentum epistolae Illyrici, scriptae *Magdeb. d.* 28. *Iulii* 1553. Incip. *Caeterum qui laudant Maur: facta* cet. Explic. *Domini Voluntas fiet.*

α) [fol. 135. b — 137. a.] *Literae Theologorum* [Vitebergensium] *ad seniorem Saxoniae principem* [Joannem Fridericum Electorem] de anno 1552. Incip. *Nachdem wir inn Ch. F. G. langwirigen trübsaln* cet. Explic. *creutz wiederumb geehret hat.*

β) [fol. 137. a — 138. a.] *Ioannis Friderici Electoris Saxoniae responsio ad praecedentes litteras, d. d. Weimar Montags nach Galli Anno domini* 1552. Incip. *Wir haben eur schreiben* cet. Explic. *gnediger meinunge nicht bergen wollen.*

γ) [fol. 140. a — 146. b.] *De disputatione Vinariensi.* Incip. *Cum in controversa materia inter Illyricum* cet. Explic. *excogitatis calumniis audio.*

δ) [fol. 148. a — 160. b.] *Vorzeichniss, wie es mitt den Ihenischen Theologen vffm Colloquio zu Wormbs ergangen.* Ita titulus. Incip. [ab epistola *Aurifabri*] *Ich kan euch guther wolmeinunge nicht bergen* cet. Explic. *sit acceptum, facile potes conjicere.*

ε) [fol. 162. a — 168. a.] *Colloquium Mörlini et responsio Illyrici, Kal. Octobris Anno* 1567. Incip. *Anno domini* 1567. *Calendis Octobris hat der Herr D. Ioachimus Mörlin* cet. Explic. *inter sinceros doctores clementer largiatur. Amen.*

CCXXI.

[Rep. III. 4. 23.]

Codex chartaceus saec. XVI. accurate scriptus, rubris inscriptionibus, folior. 114, quorum 1. b. 3. b — 8. b. 32. 36. b. 42. b. 45. b. 68. et 94. scriptura vacant. Continetur:

PROTOCOL *Des Colloquii zu Hertzberge, zwischen den Chur vnd fürstlichen Sechsischen, Brandenburgischen, Braunschweigischen vnd Anhaltischen Theologen Anno domini* 1578. *De formula Concordiae.* Ita titulus. Post *indicem eorum, qui illi colloquio interfuerunt* [fol. 2. a.] et *capitum controversiarum, de quibus in hoc colloquio collatum est* [fol. 3. a.] incip. fol. 9. a. his verbis: *Anno* 1578. *Den* 21. *Augusti hat M. Ameling den eyngang gemacht* cet. Explic. *Vnd findt alsso die Politici freundtlich von vns abgescheiden.*

CCXXII.

[Rep. III. 4. 24. b.]

Codex chartaceus saec. XVI. folior. 152, quorum 21. b. 52. 53. 57. b. 61. b. 71. b. 73. b. 79. 83. 84. b. 90. b. 91. a. 96. b. 108. b. 125. b. 126. 129. 131. b. 141. b. et 145. b. scriptura vacant. Continentur haec apographa:

a) [fol. 1. a — 3. b.] *Bedenken der Chur vnd Fürsten, wie K. M. auff die Proposition zu antworten sey.* Ita titulus. Incip. *Das Trientische Concilium zu continuiren* cet. Explic. *desto richtiger abzuhelffen.*

b) [fol. 4. a. et b.] HISTORIA *Von einem Augustiner Mönich* 1547. [*Iohann Hoffmeister.*] Incip. *Ein Augustiner Monch genant* cet. Explic. *vnd Barmherzigkeit. Amen.* 1547.

c) [fol. 5. a — 6. a.] *Die herliche confession Ioan Friederichen Churfürsten pp. vor K. M. zu Augspurg.* 1547. Ita titulus. Incip. *Nach dem die Key: M. von Monchen* cet. Explic. *in sein vorwarung gefürt wurden.* 1547.

d) [fol. 6. a.] *Epigramma in imaginem Martyris Iesu Christi principis Electoris Ioann. Friderici.* Incip. *Qui stetit impavido* cet. Explic. *gloria digna cani.* 1548.

e) [fol. 6. b — 7. b.] *Antragen K. M. den Reichstag belangende, mense Ianuario.* 1548. Incip. *Dieweil Rö. K. M. vnser allergnedigster herr, als ein gütiger keyser* cet. Explic. *entschuldigt sein gegen meniglich.* 1548.

f) [fol. 8. a — 10. b.] *Carmina duo satyrica, anno* 1547. *composita*, quorum alterum ad irridendum protestantismum incip. *Ich wil forthin gutt Lutherisch sein* cet., alterum ad irridendum catholicismum incip. *Ich wil forthin gut Bepstisch sein* cet.

g) [fol. 11. a — 13. b.] *Pasquillus in catholicismum.* Incip. *Ecclesia ad papam. Pater sancte, pasce oues tuas* cet. Explic. *quiesce et vale.*

h) [fol. 14. a — 17. b.] *Confessio Ioannis Friderici ad Carolum Imperatorem, facta in comitiis Augustanis* 1548. *contra formulam Interim.* Incip. *Ich habe vntertheniglich angehört* cet. Explic. *Vnterthenigkeit vnd Demuth beuohlen.*

i) [fol. 18. a — 21. a.] *Passio Christianiss. Electoris Saxoniae, Ioannis Friderici, secundum Pasquillum.* 1547. Incip. *Ioannes Hus Erat lucerna ardens* cet. Explic. *Iesu Christe veni. Amen, Amen.*

k) [fol. 22. b — 23. a.] *Epistola Islebii ex Augusta ad amicum quendam*, d. d. 13. Apr. 1548. Incip. *Quam vellem mansisse te* cet. Explic. *cogitabis et me amabis.*

l) [fol. 23. b — 27. a.] *Epistola Philippi Melanchthonis ad Carlouicium*, d. 4. Calend. Mai. 1548. Incip. *Cum de beneficio illustrissimi* cet. Explic. *hospicia piorum studiorum.*

m) [fol. 27. b — 37. b.] *Scriptum D. Martini Buceri ad Electorem Brandenburgensem de formula Interim*, d. Argentor. d. 3. Jun. 1548. Incip. *Durchleuchtigster pp. Nun sehen E. C. F. G. gnedigster herr, wie billich mir* cet. Explic. *mich underthenigst beuolen thue.*

n) [fol. 38. a. et b. *Epistola Viti Theodori ad Philippum Melanchthonem*, d. 6. Jul. (1548.) Incip. *De magistratu nostro audiuisti* cet. Explic. *tueatur vos in tanta perturbatione.*

o) [fol. 38. b — 39. a.] *Epistola Hieronymi Baumgartneri Viri Senatorii Norimbergensis ad Phil. Melanchthonem*, d. ao. 1548. pro festo Chiliani. Incip. *Etsi miserabiliter me excrutiavit* cet. Explic. *Vbi est Deus eorum.*

p) [fol. 39. a — 40. a.] *Epistola A. Osiandri pastoris Ecclesiae Norimbergensis ad D. Pomeranum* (s. d. e. a.) Incip. *Quanto in maerore simus* cet. Explic. *obtinere conemur.*

q) [fol. 40. b — 43. b.] *Epistola D. Martini Buceri ad D. Philipp. Melanchthonem*, d. d. 11. Julii 1548. Incip. *Ingentes agimus gratias* cet. Explic. *reliquias, In quo optime valete.*

r) [fol. 44. a. et b.] *Epistola Baumgartneri ad Islebium*, d. Norimbergae, d. 15. Julii 1548. Incip. *Retulimus hodie ad senatum* cet. Explic. *quibus me studiose commendabis atque valebis.*

s) [fol. 45. a — 47. b.] *Scriptum Phil. Melanchthonis ad Ioannem Marchionem Brandenb.* d. Wittebergae, d. 31. Jul. 1548. Incip. *Ich hab die geschwinde handlung* cet. Explic. *schützen vnd bewaren.*

t) [fol. 48. a — 49. a.] *Pia epistola D. Phil. Melanchthonis ad Pastorem Lubicensem, de non recipiendo libro Augustano, quem Interim vocant.* 1548. *post conventum Misniae habitum.* Incip. *Vtrum editione Augustani libri* cet. Explic. *tanta petiturum esse.*

u) [fol. 49. b — 51. b.] *Epistola D. Casparis Aquilae ad D. Phil. Melanchthonem de gloriosulo Islebio, qui nequiter gloriatus est, se persuasisse Aquilae, ut Interim reciperet*, 22. *Iulii* 1548. Incip. *Fides non est* cet. Explic. *hunc tu Germane* [superscripta est vox: *Romane*] *caueto.*

v) [fol. 54. a — 55. a.] *Melanchthonis Epistola ad Oberburgium Caroli V. Secretarium*, data Lubecae, d. 24. Maii 1547. Incip. *Etsi exempla* (?) *moderationis et clementiae in victoria* cet. Explic. *nostris amicis esse possit.*

w) [fol. 55. b — 56. b.] *Eiusdem ad D. Caspar. Aquilam epistola*, d. Cal. Sept. 1547. [de statu academiae Witteberg.] Incip. *Cum spes ostensa esset instaurationis* cet. Explic. *copiosus narrare potest statum oppidi nostri.*

x) [fol. 56. b — 57. a.] *Eiusdem ad eumdem epistola, d.* 18. *Sept.* (1547.) Incip. *Etsi magnae dissipationes quotidie fiunt* cet. Explic. *quem ego hodie expecto.*

y) [fol. 58. a — 60. a.] *Das lied Bock Emser lieber domine pp. gemacht anno:* 1520. *ernewert vnd gedeut auff meister* INTERIM 1548. cum notis musicis. Incip. *Herr Grickel* [*i. e. Agricola*] *lieber domine, von wannen kompt ir her* cet. Explic. *wiewol er darnach ringt.* 12. *Augusti* 1548.

z) [fol. 60. b — 61. a.] *In Eislebium Interimistam Epigramma.* Incip. *Ergo etiam nostras tristissima pestis ad oras* cet. Explic. *Nos bone Christe tuum quaeso tuere gregem.*

aa) [fol. 62. a — 64. a.] *Die newe geburt des Hurenkindes* INTERIM *genant.* Incip. *Man saget vnd das ist auch war* cet. Explic. *So lieb als dir die Seele sey. Mense Augusto* 1548.

bb) [fol. 64. a — 65. b.] *Wie das newgeborne hurenkind* INTERIM *zu Augspurg getaufft wird.* 1548. Incip. *Der Bapst den keyser hat geschorn* cet. Explic. *Die er am Churfürsten gebrochen hat. Mense Augusto* 1548.

cc) [fol. 66. a — 71. a.] *Fünferley meynung vom Interim, einander widderwertig vnd zugegen.* 1548. *Mense Augusto.* Incip. *Die meinungen vom Interim seint mancherley* cet. Explic. *wie geschrieben steht Gen. am XI. Capitel.*

dd) [fol. 72. a. et b.] *Vaticinium nuper inventum, in quo non admodum obscure horum temporum mutationes praedici videntur.* Incip. *Carebit Amicitia Regis* cet. Explic. *tandem olim restituetur.*

ee) [fol. 73. a.] *Carmen de Absalone pendente in quercu Phil. Melan:* 1547. Incip. *Degener immerito* cet. Explic. *patriis insidiato bonis.*

ff) [fol. 74. a — 75. b.] *Binae litterae Mauritii electoris; alterae ad coadiutorem Merseburgensem*, d. Torgaviae, d. 13. Januarii 1548. [incip. *Was wir itzt an das Consistorium* cet.]; alterae ad *consistorium Merseburgense*, d. Torgaviae, eod. d. et ann. [incip. *Wir vermercken das bey etzlichen predicanten* cet.]

gg) [fol. 75. b — 76. b.] *Artickel aus des Churfürsten ausschreiben*, d. Torgaviae, d. 23. Jan. 1548. Incip. *Es haben sich der hochwürdige* cet. Explic. *vnsere gentzliche meinung.*

hh) [fol. 76. b — 78. b.] *Georgii ducis Anhaltini epistola an den Superattendenten zu Aldenburgk*, [*Augustinum Himmel*] d. *Merssburg Sonnabents nach purificationis Mariae* 1548. Incip. ... *obwol wir keinen Zweiffel tragen* cet. Explic. *zu sonderlichen gefallen.*

ii) [fol. 80. a — 84. a.] *Varia carmina minora. in formulam Interim*, quorum tituli hi sunt: *Acclamatio contraria hominis Papistici et Lutherani in Interimistam* 1548. *mense Novembri — Iudicium Esaiae prophetae Cap.* 59. *de Interim — Interim Ichthyophagi — Ein Rützel vom Interim.* Additur pag. 84. a. *carmen in imaginem mitrae Episcopalis.*

kk) [fol. 85. a — 88. b.] *Der Geistlichen Churfürsten bedencken auff das proponirte* INTERIM *Kay: Maj:* 1548. [Inter foll. 87. et 88. duo foll. exciderunt.] Incip. *Auff der Ro. Key. vnd Königl. Maj. aller gnedigsten befehl* cet. Explic. *Aduocat vnd beschirmer.*

ll) [fol 89. a — 90. a.] *Iudicium Pasquilli de Interim Carolli V. Romae ad ficum* [sic.] *Ruminalem* 1548. Incip. *Interim quae pars?* cet. Explic. *Deo enim magis quam hominibus serviendum est.*

mm) [fol. 91. b — 92. b.] *Caussae pro Interim accipiendo et non accipiendo.* Incip. *Tandem de summa rei* cet. Explic. *invocatio mortuorum. Mense Maio* 1548.

nn) [fol. 93. a — 96. a.] *Panegyricus Pasquilli zu ehren dem Achtbaren hochgelehrten vnd weitberumpten herren, Er Ioan Eissleben, do er mit seinem Interim von*

Augspurg, als ein reformator Deutzsches lands vnd Christlicher kirchen frisch vnd frölich heimwarts gezogen ist. 1548. *Im Hewmonat.* Incip. *Nu frew sich gantz Germania* cet. Explic. *Das nicht mein weg geh hinder sich.*

oo) [fol. 97. a — 100. b.] *Form der prefacion wie es sol gehaltten werden für der Interimistischen Messe.* 1548. *Mense Iulio.* Incip. *Den gelipten in Christo* cet. Explic. *ehre vnd preifs in ewigkeit Amen.*

pp) [fol. 101. a — 106. b.] *Der Nurenburgischen praedicanten Bedencken auf das Interim.* 1548. *mense Iulio.* Incip. *Nachdem .... vns das Interim* cet. Explic. *vnd vns lassen befolen sein.*

qq) [fol. 107. a — 108. a.] *Bedencken vnd antwort der Düringischer Landtschafft der Iungen Herren zw Weimar, auffs* INTERIM *gegebenn.* 1548. Incip. *Was das verlesene Interim anlanget* cet. Explic. *bifs an das ende bestendiglich zu erhalten. 4. Augusti* 1548.

rr) [fol. 109. a — 112. b.] *Marggraff Albrechten zw Francken ernstes mandat das* INTERIM *belangent, d. Blassenburgi, d.* 15. *Septembris* 1548. Incip. *Von Gottes Gnaden* cet. *Nachdem die Röm. Key: Maj.* cet. Explic. *hiemit gewarnet sein wölle.*

ss) [fol. 113. a — 120. b.] *Der Ritterschafft vnd Landtschafft Bedencken vnd Ratschlag auff Herrn marggraff Albrechten zw Brandenburg pp. In Francken gestelte ordenung* 1548. [Actum *Donnerstag nach Elizabet.*] Incip. *Des Ersten artickels halber wer sich* cet. Explic. *haben auch iren abschied genommen.*

tt) [fol. 121. a — 125. a.] *Scriptum Imperatorium, quo ordinibus imperii propositum est INTERIM.* Incip. *Die Römische Key: Maj. — lest des heiligen Reichs Churfürsten — anzeigen, Wiewol* cet. Explic. *gnediger wolmeinung, nicht vorhalten wöllen.*

uu) [fol. 127. a — 128. a.] *Carmina minora in formulam Interim,* quorum tituli hi sunt: *Ex imagine Aristophanis pingentis Balaenam concionantem ovibus, ut nunc nobis Antichristus et Interim. In conventum Moguntinum* 1548. 9. *Novembris. — Preces contra Interim. — Annus nativitatis Interim.*

vv) [fol. 130. a — 131. b.] *Pancketum Caesareum.* Incip. *Haw zw Landgraffe, Sachs koch, holtz afferat Vlrich* cet. Explic. *non semper copia talis erit. Mense Augusto* 1548.

ww) [fol. 132. a — 133. b.] *Etliche Excerpte, aufs der Stende antwort auff die keyserliche Resolution das Interim belangend, gegeben* 1550. *zw Augspurg.* 8. *Octobris.* Incip. *Vrsache der geistlichen Stende* cet. Explic. *zu der execution zu trachten. Vorlesen d.* 8. *Octobris zu Augspurg.*

xx) [fol. 134. a — 141. a.] *Iohan Friederich Herzog zw Sachßsen Ertzmarschall vnd Churfürst des ewigen Himelreichs* [*Anno dni* 1548. *den* 24. *Februarii*] *kurtzer bericht, welcher gestalt Göttliche Majestet, Hertzog Iohan Friederich Churfürst zw Sachssen mit dem Ertzmarschallenampt, des ewigen himelreichs im* 1548. *Ihar, den* 24. *Februarii belehnet hat.* Incip. *Anno* 1548. *am* 24. *Februarii vngeferlich vmb* 3 *Uhr.* cet. Explic. *neben dem Bothen geschen hat.*

yy) [fol. 142. a — 145. a.] *Aufszug aus dem beschlus des jüngst gehaltenen Landtags zu Leipzigk in weinachten des M.D.XLIX. iars.* Incip. *Die Kinder Tauffe mit Exorcismo, absagung* cet. Explic. *seine Reuerentz möge gegeben werden.*

zz) [fol. 146. a — 147.] *Carmen aliquod Germanicum,* cuius initium hoc est: *Ich armes Fürstlein klag mein leidt, wie sol mir nun geschehen* cet. Explic. *her gott wirst in behüten.*

α) [fol. 148. a — 152. b.] *Der Churfürsten Sachsen vnd Brandenburg, auch der Frey vnd Reichstedte, fürbitte an Rö. Key: Maj. vmb entledigung des Landgrauen gefengnis, vnd Rö. Key. Maj. darauff gegebene antwort, den* 17. *tag Nouembris* 1548. *Augspurg.* Incip. *Den* 17. *dieses monats Novembris ist* cet. Explic. *hier oben erzelt, fürbracht worden.*

CCXXIII.

[Rep. III. 4. 28.]

Codex chartaceus saec. XVII. folior. 266, quorum 104. b. 105. b. 139. a — 145. a. 166. b — 169. a. 194. b — 198. 225. b. 226. 236. 241. b. 253. b — 255. 260 — 262. et 266. b. scriptura vacant. Interserta sunt tria opuscula typis descripta: 1) [inter foll. 199. et 200.] *De vocatione, ordinatione, institutione, demissione pastorum et ministrorum evangelii. Et de iurisdictione super personas ecclesiasticas in Pomerania. Confessio Superintendentis, pastorum et ministrorum verbi Dei Gryphiswaldiae et in vicinis ecclesiis. Adiecta sunt academiarum puriorum quarundam de his articulis iudicia. Gryphiswaldiae* 1594. — 2) [inter foll. 209. et 210.] *Andreae a Rammin disputatio de concessionibus sive exspectativis professionum et parochiarum harumque resignationibus et permutationibus. Gryphisw.* 1610. — 3) [inter foll. 229. et 230.] *Henrici Schlichtekrullii κατάβασις in abitum Christophori Schleupneri,* de ao. 1612. — Manu vero scripta in codice continentur haec:

a) [fol. 1.] *Ernesti comitis Mansfeldensis epistola ad Christophorum comitem Mansfeldensem,* d. Islebiae, d. 19. Aug. 1689. Incip. *E. L. schreibenn haben wir gestriges tages* cet. Explic. *zu beweisen jederzeit willigk.*

b) [fol. 2. a — 33. b.] *Historia vnd summarische Verzeichnüfs der Synodorum, welche innerhalb* 20. *Iahren in der Grafffschafft Mansfeld gehalten worden sindt, von welchen etwas zum anfang des itzigen Synodi ao.* 1580. *den* 19. *Septembr. vom Herrn Superintendenten erzehlet worden ist.* Ita titulus. Incip. *Gott der Vater* cet. Explic. *willkührlich gestraft werden ...* Desiderantur, ut videtur, multa.

c) [fol. 34. a — 104. a.] *Gräfflliche Mansfeldische Geistliche Consistorial-Ordnung, aus bewegenden und wichtigen Vrsachen, Aus dem in Druck Anno* 1560. *publicirten patent, auffs Newe repetirt, auch in etzlichen Punkten verbessert vnd gemehrett Anno* 1568. Incip. [post titulos, fol. 35. b.] *Ihr traget sonder zweiffel gutt wissen* cet. Explic. *Vonn Consistorialgebüren, pag.* 3.

d) [fol. 106. a — 110. b.] *Churf. Sechssische Kirchenord-*

nung Tit. von beiden Consistoriis zu L. und Wittenberg. Incip. *Damit guter und gebürlicher unterscheit* cet. Explic. *zu mindern oder zu mehren.*

e) [fol. 111. a — 113. a.] *Ordo lectionum Iuridicae facultatis in Vniversitatibus Vitebergensi et Lipsiensi.* Incip. *Professor profiteri debet materiam* cet. Explic. *usque ad finem.*

f) [fol. 114. a — 126. a.] *Von zugelaffenen und verbottenen Gradibus p.* Incip. *Von wegen der Blutfreundtfchafft wird die Ehe verbotten* cet. Explic. *verlobtten Breuttigam.*

g) [fol. 127. b — 135. a.] *Von der Kirchen Difciplin, Vom Bann vnnd offentlicher bufse.* Incip. *Weill neben der reinen Lehre* cet. Explic. *weifen den Chriftlichen Lefer dafelbft hin.*

h) [fol. 136. b — 138. b.] *Superintendenten der Grafffchafft Mansfeld.*

i) [fol. 146. a — 155. b.] *Modus Investiturae eines Superintendenten in der Grafffchafft Mansfeldt.* Incip. *Ihr wifset dafs unfer Herr* cet. Explic. *die Anlobung erfolgenn wirdt.*

k) [fol. 156. a — 163. a.] *Churfürftlicher Süchfifcher Commifsarien Abfchiedt,* d. Islebiae, d. 27. Maii 1601. [De ministris verbi divini et ludimagistris Islebiae instituendis.] Incip. *Des Durchlauchtigften Hochgebornen Fürften* cet. Explic. *in underthenigkeit geftellet feyn foll, Treulich fonder gefehrde. Zu Uhrkund* cet.

l) [fol. 163. a — 164. b.] *Revers, welchen dem Churfürften zu Sachffen die fequeftrirenden Herren Graffen zu Mansfelt von wegen defs Exercitii Iuris patronatus gegeben, d. 1. Martii* 1602. Incip. *Demnach der Durchlauchtigfte — Herr, auf Unfer — unterthenigftes suppliciren* cet. Explic. *nichtig und Krafftlos feyn. Defsen zu Uhrkund* cet.

m) [fol. 164. b — 166. a.] *Der Herrn Graffen zu Mansfelt, fequeftrir. theills protestatio wieder Dero Commifsarien Ao.* 1601. *gegebenen Abfcheid, zu Eifsleben, d. 6. Iunii* 1601. Incip. *Nachdem jüngft den 27. May* cet. Explic. *eingeftellet vnd verbleiben möchten.*

n) [fol. 170. a — 175. b.] *Proteftation des Churfürftl. Sächf. in die Grafffchaft Manfsfeldt verordenten Ober Auffehers in dem Ober Confiftorio zu Drefsden wegen Dimifsion des Pfarrhers Pauli Wolffii zu Eifsleben, d. 20. et 21. Martii* 1609. Incip. ... *Proteftiret vor allen Dingen nochmals* cet. Explic. *ipfo facto verluftigk gemacht haben.*

o) [fol. 176. a — 179. a.] *Vorzeichnufs der Chur- vnd Fürftl. Süchfs. in Geiftlichen Sachen ergangener Befehliche de Ao.* 1573. *bis auf Annum* 1600. Incip. *Churfürft Auguftii Befehlich* cet. Explic. *ao.* 1600. *abgangen, retardiret.*

p) [fol. 179. b — 183. b.] *Churfürft Chriftian des Andern Abfchiedt in caussa Pauli Wolffii, d. Dresd. d.* 24. *Martii* 1609. Incip. *Demnach es Unns vnd vnfern Ober Auffcher der Graffschafft Manfsfeldt* cet. Explic. *nachmals unnachtheilig fein foll.*

q) [fol. 184. a. et b.] *Proteftation derer Abgefanten, fo dem Abefcheid beigewonet, d. Dresd. d. 24. Martii* 1609. *Nechft anerbietung vnfrer geflifsenen Dienfte haben wir* cet. Explic. *nicht zu verdencken.*

r) [fol. 185. a — 186. b.] *Litterae comitum Mansfeldensium ad Electorem Saxoniae datae d. 1. April. ao.* 1609. *contra conclusum electorale in caussa Paulli Wolffii.* Incip. *Was unter E. Churfürftl. Gn. Hochlöbl. Namen* cet. Explic. *müglichftes fleiffes willigk.*

s) [fol. 187. a — 192. b.] *Protestatio Christ. Steupneri Superintendentis contra idem conclusum, d. 3. April.* 1609. Incip. *Zue wifsen, Das nach Iefu Chrifti* cet. Explic. *rogatus et exquifitus.*

t) [fol. 193. a — 194. a.] *Christiani II. Electoris Saxoniae duae litterae,* alterae datae d. 16. Dec. 1609. alterae d. 26. Nov. eiusd. ann.

u) [fol. 199. a. et b.] *Extract aus der Fürftl. Hennebergifchen Kirchen Agenda, von ftraff des Ehebruches.* Incip. *Efs ..... oder Weibesperfonen* cet. Explic. *der perfonen, gerichtet werdenn.*

v) [fol. 200. a — 211. a.] *Matthiae Stephani Iur. Prof. in Academ. Gryphiswald. epistolae aliquot ad Academiam Rostochiens. Eiusque refponsa.* Incip. *Multis querelis hominum non folum* cet.

w) [fol. 211. b — 217. a.] *Erinnerung von etlichen Nötigen Artickeln, den Herrn des Ministerii [Mansfeldensis] vbergeben, durch den Herrn Superintendenten [Hieronymum Mencelium] ao. 1578. die 2. Maii.* Incip. *Weil durch Gottefs gnade* cet. Explic. *Chriftlicher liebe bis ans ende, Amen.*

x) [fol. 217. b — 223. a.] *Hieronymi Mencelii alia epistola similis argumenti, ann.* 1572. *data ad nonnullos Mansfeldenses verbi divini ministros.* Incip. *Euch ift nicht unbewufst, wie hoch notig es fey* cet. Explic. *in ihme nicht vergebens fey. Amenn.*

y) [fol. 224. a — 225. a.] *Defs Herrn Administratoris von Chur Sachffen befehlich, das der Herr Oberauffeher fich der Inueftitur des Superintendenten in der Grafffchafft Mansfelt nicht anmafsen foll, d. 2. Decemb.* 1600. Incip. *Was an Vns abermals die Sequeftrierende Graffen* cet. Explic. *gefolgett werden müge. Darann* cet.

z) [fol. 227. a — 230. a.] *Der Herren Graffen zu Manfsfeldt Abfchied, wie es mit der Sefsion vnd Votis in dem Confiftorio zu Eifsleben foll gehalten werden, gegeben zu Manfsfeldt den 13. Novembr.* 1607. Incip. *Zu wiffen, — dafs fich eine Differenz vnd wiederwille* cet. Explic. *in unfer Confiftorium geleget* cet.

Quae abhinc usque ad finem sequuntur, magnam partem *acta consistorii Mansfeld.*, quum non magni momenti sint et plurima lacera inveniantur folia [230. 232. 233. 242. 248. 249. 253 — 256.] ea sigillatim enumerare nec voluimus nec vero potuimus.

CCXXIV.

[Rep. V. fol. 23.]

Codex chartaceus saec. XVI. exeunt. eleganter scriptus, folior. 94, quorum 94. b. scriptura vacat. Continetur:

Anonymi Symphonia historico-prophetica oraculorum Sacrorum utriusque tam novi quam veteris testamenti miracula miraculorum miraculosissima *in nouifsi-*

mis diebus eventura denunciantium. Ita titulus. Incip. [post praefationem *ad pium lectorem* et *indicem*] fol. 5. a. *Incidi non ita pridem in varia variorum autorum prognostica* cet. Explic. *non est impossibile omne verbum Angelo teste Lucae* 1. *vers.* 37.

CCXXV.

[Rep. V. fol. 17.]

Codex chartaceus saec. XVII. scriptus, folior. 48, quorum 5. b. 6. et 48. scriptura vacant. Continentur:

a) [fol. 1. a — 5. a.] *Ein kleglickes bekendnus vnnd Rew Gundermans.* Ita titulus. Incip. *Ach, ach, was thue ich immermehr* cet. Explic. *Vnnd lauft getrost dem thorloch zu.*

b) [fol. 7. a — 46. a.] *Eine freywillige, wahrhafftige, vnd auffrichtige bekenttnus führnehmen Redelsführer in Exorcismi handel, im Churfürstenthumb Sachsen, vnd des Ministeri zu Leipczigk poenitents vnd absolution zu besserung vorgeschrieben, durch einen Liebhaber der wahrheitt.* Ita titulus. Incip. *Eer Edle Fürst aus Sachsen Landt* cet. Explic. *Reportaturus Dominus est vere exules vos. den* 15. *Novemb.*

c) [fol. 46. a. et b.] *Eine Missive oder Sendbrieff D. Peucers an D. Gunderman.* Incip. *O allerliebster Bruder mein* cet. Explic. *Alss die Calvinisten worden offenbar.*

d) [fol. 46. b — 47. b.] *Remedium praestantissimum contra Calvinianum venenum.* Incip. *Auss frembden Land in grosser Eil* cet. Explic. *Es werdt wohl aussgerichtet sein.*

CCXXVI. — CCXXIX.

[Rep. IV. 4. 106.]

Codex chartaceus saec. XVII. exaratus, voluminum quatuor, quorum primum constat foliis 244; inter haec 60. b. 97. b. et 120. b. scriptura vacant. Alterum folior. est 202, quorum 1. b. et 2. b. vacua sunt. Tertium continet foll. 229; quartum 246, quorum 75. b. 79. b. 80. b. 107. b. et 246. b. scriptura vacant. Continentur:

JAC. BOEHMII ET ALIORUM THEOSOPHORUM ANONYMORUM SCRIPTA.

Vol. I.

A fol. 1 — 34. *Philosophia mystica.* — Fol. 35 — 47. *Christianus simplex.* — Fol. 48 — 72. a. *Praxis Christiana.* — Fol. 72. b — 77. b. *Von der Seelen vndt Ihrer Bildtnüss. Auch von der Turba welche die Bittnüss zerstört.* — Fol. 78. a — 96. b. *Eine schöne Lehr von den Sieben Graden oder Staffeln der vollkommenen Liebe, in dehnen die Gespons Christi wandeln soll.* — Fol. 97. a — 119. b. *Eine Unterweissungk in Zeit der Anfechtungk, vor ein stetes trawrigess angefochtenes Hertze.* — Fol. 120 — 150. *Leo saucius redivivus. Zwar sehr verwundeter, aber doch wieder erneweter Lewe.* — Fol. 151 — 244. *Confessio des Glaubens der Böhmischen Brüder, König Ferdinando zu Wien übergeben* 1564. Accedunt a fol. 228. b: *Von dieser Confession etlicher Gottfürchtigen vnd Hochgelerten Menner Vrtheil vnndt Zeugnis.*

Vol. II.

Liber *Iacobi Boehmii: Von der Menschwerdungk Iesu Christi.*

Vol. III.

Fol. 1 — 220. *Boehmii* liber: *Von dem dreyfachen Leben.* — Fol. 221 — 229. *Processus aquae. Wasser-Process.*

Vol. IV.

Fol. 1 — 74. *Trigonus Igneus.* — Fol. 75 — 246. a. *Ein Buch von grossen Geheimnüssen vndt Offenbahrungen die sich zu Endt der Weldt begeben vndt zutragen sollen, von Iohan Hussen, D. Philippen Theophrasti ab Hohenheim, D. Kampffen, Paul Grebnern vndt Christoph Ködtern zu papier gebracht.* — Caeterum inter foll. 80. et 92. intersertus est liber typis descriptus, cuius hic est titulus: *Vision oder Gesicht von des wahren Mitternächtigen Leuwens Mutigen aufgang, verhinderung, wunderbarlichen Sieg, und vnverhoffter vberwindung, vor vielen Iahren gesehen vnd itzo erstlich von einem gutten treuhertzigen Freundt in Truck gegeben im Iar* M. D. C. XXII. Haec volumina omnia scripta sunt a *Gothofredo de Schwanbach*, cuius nomen saepissime vel ab initio, vel in fine singulorum librorum legitur.

CCXXX.

[Rep. IV. 4. 107.]

Codex chartaceus saec. XVII. scriptus, folior. 39, quorum 39. b. scriptura vacat. Praecedunt hi duo libri, typis descripti: *a) Dan. Zwickeri* Compelle intrare seu tractatus tractatuum de contradictione, qua fere sola probe cognita, pleraeque hodiernae ecclesiae, misere collapsae, nominatim vero Romana, Graeca, Lutherana, et Calviniana, si velint, instaurari, et ad pacem mutuo colendam adduci facillimo negocio possunt. s. l. e. a. — *b) Ejusdem* novi foederis Josias, vindicans honorem et leges Jesu Christi destruensque idololatrica opera et doctrinas Antichristianorum, s. l. 1670. — Manu vero scripta est haec epistola:

Ad Christianos, Unum altissimum Deum, Patrem Domini ac Salvatoris nostri Iesu Christi, secundum sacras scripturas veteris et novi Testamenti recte agnoscentes, JEREMIAE FELBINGERI *epistola: in qua Socinianorum errores graviores suis ipsorum verbis notati succincte refutantur.* Ita titulus, cui rubro atramento haec verba adscripta sunt: *Haec est ipsa Felbingeri Ariani manus, a quo hoc scriptum floreno comparavi.* — Incip. *Iamdudum, Fratres in Domino Iesu dilecti ac venerandi, perspexi, in coetibus nostris* cet. Explic. *Commendo nos omnes Dei gratiae in Christo. Dabam Cruciburgi die* $\frac{1}{1}$ *Februarii, anno Christi* 1666.

CCXXXI.

[Rep. VI. fol. 4.]

Codex chartaceus saec. XVII. folior. 469, quorum plurima scriptura vacant, quae singula enumerare longum esset. Continentur:

ACTA VISITATIONIS SCHOLASTICAE SUB AUSPICIIS ERNESTI PII IN PRINCIPATU GOTHANO ANNO MDCXLI. HABITAE. Incip. *Erstlich worauff die Pfarrherr zu fragen* cet. Explic. *d.* 26. *October* 1648. *M. Anton Reyher.*

CCXXXII.

[Rep. IV. fol. 41. b.]

Codex chartaceus saec. XVII. folior. 154, quorum 63—67. et 150. b—154. scriptura vacant. Continentur:

Acta Synodorum a Reformatis in Gallia habitarum. [*Synode d'Alençon a.* 1637. *de Charenton* 1644. *de Loudun* 1659. Prima acta pertinent usque ad fol. 24. a. secunda a fol. 24. b—62. b. tertia a fol. 68. a—150. a.] Incip. *Sinode d'Alençon* 1637. *A nom de Dieu. Actes du Sinode National de l'Eglise Reformée de France* cet. Explic. *le dixiéme Ianuier* 1660.

CCXXXIII.

[Rep. II. 4. 126. a.]

Codex chartaceus saec. XVII., folior. 134, quorum 1. b. vacuum est. Hic liber, ut ex inscriptione in priori eius operculo scripta patet, ab *Hartm. Frid. de Schönberg*, dynasta Mittelfrohnensi, d. 22. Aug. 1734. donatus est Societati Teutonicae Lipsiensi, quae anno 1827. libros suos in nostra bibliotheca collocari voluit. — Continetur:

Loredans Leben Adams des ersten Menschen oder moralische Betrachtung des ersten Menschen nach seiner Schöpffung und Zustande vor und nach dem Fall. *Geschrieben von Hanss Dieterich von Schönberg, Hochf. Sächs. Goth. Altenburg. Cantzler.* 1650. Ita titulus libri. Incip. *Habe acht o ehrgeitziger auff dein erstes* cet. Explic. *an der genachten schuld des einigen Adams.*

CCXXXIV.

[Rep. IV. fol. 52.]

Codex chartaceus saec. XVII. nitidissime scriptus, folior. 461, quorum 1. b. 2. a. 3. b. 403. b. et 456. b—461. vacua sunt. Continetur:

POSTILLA, *Dass ist Ausslegung aller Sonn- und Fest-Täglichen Evangelien durchs gantze Iahr. Erklärt durch Iohann Michael Dillherrn. Nürnberg Anno* 1663. *Geschrieben durch Wolffgang Leitner.* Ita titulus, cui adhaeret imago Dilherri [Doct. Theol. et concionator. ad aed. D. Sebaldi Norimberg.] a Rudolfo Werenfelsio ad vivum picta et a Iacobo Sandrartio sculpta. Huic adscripta sunt haec verba [ut videtur, ab ipso auctore profecta]: *Symbolum: In Foraminibus Petrae quiesco.* Totus liber [qui incip. *Ach Herr! enthalte* (sic) *uns dein Wort* cet. explic. *euren Vatter im Himmel preisen.*] prelo fuit paratus et a scriba eleganter descriptus; auctor tamen ipse haec verba fol. 1. a. adscripsit: *Wer Gottes Wort von hertzen liebt, Demselben Er die Gnade giebt, Dass Er und seine Kinderlein alhier und dort gesegnet sein. Zum gedechtnis schriebs den* 8. *Sonntag nach Trinitatis* 1666. *Iohann Michael Dilherr m. pp.*

CCXXXV.

[Rep. V. fol. 22.]

Codex chartaceus saec. XVII. folior. 342, quorum 65. b—70. b. 80—82. 99. b. 147—150. 178. 254. 282. b. 283. 306. b. et 330—342. scriptura vacant. Continentur:

Anonymi orationes pro sacra concione habitae super Euangelia. Incip. *Ihr wissett Geliebte Im Hern, dass man dergleichen Hystorien, da der Sohn Gotts* cet. Explic. *Die Schrifft fleissiger nachzuforschen.* Videntur hae conciones omnes [a domin. VII. p. Trin. usque ad fer. II. Pasch.] habitae esse ann. 1688. Certe titulo, qui primae orationi praemittitur, addita sunt verba: *Gepredigt denn* 21. *Iunii Ao.* 88.

CCXXXVI.

[Rep. IV. 4. 100.]

Codex chartaceus saec. XVII., folior. 58, quorum 1. b. et 58. b. scriptura vacant. Praemittitur typis descripta: *Hugonis Grotii Christus patiens tragoedia. Ex editione anni* CIϽIϽCXXXV. *recusa.* [Curante L. Frid. Rappolt.] *Lips.* CIϽ IϽCLXVI. 12. In fronte huius libelli editor adscripsit Elogia Jan. Dousae et Joh. Meursii carminice scripta Grotio et Simonis Episcopii epistolam, qua celebratur Grotii pietas in hac tragoedia conspicua. — Manu exarata continetur:

L. FRID. RAPPOLTI COMMENTATIUNCULA IN HUGONIS GROTII TRAGOEDIAM CHRISTUM PATIENTEM. Incip. ab his verbis, quibus simul instituti ratio exponitur: *Enarraturi Hug. Grotii τοῦ πάνυ Tragoediam, his cancellis tractationem omnem includimus, ut primum tragoediae ipsius constitutionem ac velut formam ostendamus: deinde argumenta vel summas singularum partium ad intelligendum textum ipsum pernecessarias subiiciamus: tum si quid vel historiae vel antiqui ritus vel ἀξιομνημόνευτον aliud in verbis latet notis philologicis non admodum prolixis tamen eruamus. Haec dixisse velim* cet. Explic. *tanto alacrius nos recipiamus.* Caeterum ab initio auctor haec notavit: *init. fact. d.* 19. *Febr. Anno* 1666. In fine haec subscripsit: *Finit. cum Deo d.* 29. *Iunii A.* 1666.

CCXXXVII.

[Rep. II. fol. 62. aa.]

Codex chartaceus saec. XVIII. scriptus in 40 foliis, quorum 2. b. vacuum est. Continetur:

LIBER BLASPHEMUS CONTRA SANCTISSIMAM RELIGIONEM NOSTRAM SCRIPTUS AMSTELODAMI A JUDAEO LUSITANO LINGUA LUSITANA. Ita titulus. Praeterea in titulo haec leguntur verba: *Hoc opusculum ferme integrum in linguam Latinam olim transtuleram: sed postea saniore consilio ob innumerabiles quae eo continentur blasphemias absolutam propemodum versionem abolevi. Maturinus Veyssiere La Croze. Berolini XII. Kal. Septemb. A. C. MDCC. IX. Haec eruditissimus Crozius virulento Msto Iudaei Lusitani praemisit. Eius benevolentiae non solum apographum Mscti sine solida refutatione nunquam evulgandi sed etiam versionis Latinae partem debeo. Manuscriptum ipsum constat foliis* 26 *forma quarta maiore scriptis.* Quis fuerit, qui haec scripsit, me quidem fugit. — Opus ipsum fol. 3. a. incip. *Reposta ahum Papel* cet. Explic. *e varao a sen companeyson.*

CCXXXVIII.

[Rep. II. fol. 69. a.]

Codex chartaceus saec. XVIII. folior. 242, quorum 1. a. 161. b. 182. b. 183. a. 226. b. et 240—242. scriptura vacant. Continetur:

JO. LAURENTII A MOSHEIM DE BEGHARDIS ET BEGUINABUS COMMENTARIUS. Incip. *Difficile negotium aggredior et dissensionibus longe maximis implicatum* cet. Explic. *quo-*

rum ipse Pontifex sodalis aliquando fuerat. — Ut notum est, *Georgius Henricus Martini* hunc commentarium ab auctore non plane absolutum *edidit*, *duplici appendice*, *complurium diplomatum varietate lectionis*, *notis aliis*, *et indice necessario locupletavit*, Lips. 1790. 8. idemque et hunc librum manuscriptum et exemplar typis descriptum bibliothecae nostrae donavit. Cf. cod. fol. 1. b. exempl. typis descript. praef. pag. VIIII. not. Quomodo Martinii in manus hic liber MS. venerit, narravit ipse l. l. pag. IIII — VI.

VIIII.
CODICES IURIS CANONICI.

CCXXXIX.

[Rep. II. fol. 6.]

Codex membranaceus longe pretiosissimus et antiquissimus, simplici rudique arte in crassa membrana saec. X. exaratus, litteris initialibus atro colore sine ullo ornamento pictis, lineis stilo ductis, antiqua ligatura, in qua etiam catenae quondam adfixae vestigia apparent. Folia habet 196. Continetur:

Collectio Canonum Ecclesiae Universae per Dionysium Exiguum facta. [Codex Dionysio-Hadrianus.] Incip. fol. 1. b: INCIPIVNT CAPITVLA CANONVM OMNIVM CONCILIORVM VEL EPISTOLARVM QVALITER SECVNTVR cet. Explic. fol. 196. b: *eius filio anno quarta.* EXPLICIT CONSTITUTA PAPAE GREGORII SUBANATHEMATAE [sic] INTERDICTVM. DEO GRATIAS AMEN.

Hic codex pretiosissimus collectionem Dionysio-Hadrianam talem continet, qualem *Ballerinii* (*de antiquis collection. et collector. canonum* P. III. l. II, 1—3. in *Galland. de vetustis canon. collectionib. dissertat. Sylloge*, T. I.) primam et antiquam descripserunt. Omnia recentioris aevi additamenta (maxime quod in *Wendelsteinii* Canon. Apostt. etc. Mogunt. 1525. habetur concilium, quod perhibetur Ephesinum, et synodicae, ex Isidoro demum petitae, concilior. Antioch. et Gangr.) desunt. Ita deest etiam *Definitio fidei* concilii Chalcedon. cum subscriptionibus, quas tamen in eo codice, quem librarius descripsit, locum habuisse, verba testantur, quae habentur fol. 43. b: Explicit. textus. calcidonensis. concilii. & *post hunc subsequitur constitutio. & fides. eiusdem concilii. subscriptiones omnium episcoporum. quas scribere nolui.* Subscriptiones concilii Antioch. plane, Sardicensis ex parte desunt. Praefatio Hadriani ad Carolum, quam libri MSS. in fronte habere solent, non habetur in Cod.

Fol. 165. b. in superiore paginae margine haec scripta leguntur: *Brso venerabilis ant.* (ἀντίδωρον?) *donauit hunc librum carissimo filio suo sigimundo episcopo meneinuuardo presbytero astante.* Fol. 196. b. in fine haec habentur verba: *ego adalhartus* [adalharicus?] *indignus presbyter scripsi reginberto episcopo hunc librum sicut potui uoluntarie.* [Fuit hic Reginbertus episcopus Mindensis sub Ottone M.]

CCXL.

[Rep. II. fol. 8.]

Codex membranaceus saec. XII. bene et constanter in crassa membrana scriptus, litteris perspicuis, lineis stilo ductis, folior. 8. Continet:

Fragmentum collectionis Pseudo-Isidorianae. In hoc vero habentur:

a) Fragmentum epistolae Alexandri I. ad episcopos omnes. Est haec tertia in edit. Pseudoisidori Blondelliana. Incip. [a verbis in *ed. Blondelliana* pag. 177. lin. 1.] *crucifixissent. crucifigunt* cet. Explic. *quod pius dominus prestare dignetur, qui viuit et regnat per cuncta secla seclorum* AMEN.

b) Duae epistolae Sixti I. prima ad omnes Christianos, altera ad omnes episcopos. Altera incip. *Karissimi fideliter agite* cet. Explic. *et inuenietis requiem animabus uestris.* Altera incip. *Cognoscat sapientia uestra* cet. Explic. *largienda sunt munera.*

c) Epistola Thelesphori, ad omnes Christianos. Incip. *Credimus sanctam fidem uestram* cet. Explic. *Deus uos incolumes custodiat filii Karissimi.*

d) Ygini epistolae duae, una ad omnes Christianos, altera ad Athenienses. Prima incip. *Karissimi dominus filium suum misit* cet. Explic. *apostolicis constitutionibus pareatis.* Secunda incip. *Multa mihi fiducia est apud uos fratres* cet. Explic. *Ipsi gloria et imperium in secla seclorum* AMEN.

e) Anicii (*Aniceti*) epistola ad episcopos Galliae. Incip. *Bonorum operum et spiritualium studiorum* cet. Explic. *quia dominus noster ihs xps in gloria est Dei patris.*

f) Pii I. duae epistolae, prima ad omnes Christianos, altera ad Italos. Illa incip. *Gratias fratres agimus deo* cet. explic. & *ea sectamini indifferenter.* Haec incip. *Scitis fratres quia dei agricultura sumus* cet. explic. *et nolite peccare.*

g) Soteris duae epistolae, prior ad Campaniae, posterior ad Italiae episcopos. Altera incip. *Gaudere uos oportet fratres* cet. explic. *dextera defendat in*

eum. Altera incip. *Diuinis preceptis et apostolicis monitis* cet. explic. *et ostendisti mihi que rogaui te.*

h) Eleutherii epistola ad Galliae provincias. Incip. *Magno munere misericordie domini* cet. explic. *possit messem suffocare.*

i) Epistolae Victoris I. ad Theophilum episcop. Alexandr. fragmentum. Incip. *Magna mihi gratulatio fratres dilectissimi* cet. Explic. [verbis, quae in ed. *Blondell.* pag. 216. lin. 19. leguntur] *Audiuimus namque apud uos uestrosque.*

CCXLI.

[Rep. II. fol. 7.]

Codex membranaceus mutilus, in duas columnas divisus, saec. XII. folior. 75, quorum 13. b. et 43. b. vacant scriptura, 1. a. autem adeo est in litura, ut, quae ibi scripta sunt, legi vix queant, lineis stilo ductis, inscriptionibus modo rubro, modo atro, modo rubro caeruleoque coloribus alternantibus scriptis, litteris admodum perspicuis. Hoc codice pretiosissimo continetur:

Codicis Pseudo-Isidoriani pars tertia. Ordo eorum, quae in hoc codice habentur, hic est: *Fides a sancto niceno concilio — Sancta fides quam exposuerunt CL. consona voce qui constantinopolim congregati sunt — Tractatus calcidonensis concilii — Fidei confessio* [haec mutila est, ac desinit, folio deficiente, in verba: *quicumque nescire filium, dei ... quae pater sciat dixerit anathema sit. Quicumque....*] Tum sequuntur: *Excerpta quaedam ex synodalibus gestis sancti silvestri papae*, incip. *Temporibus sancti Silvestri papae* cet. Tum: *Epistola Athanasii Alexandrinorum episc. et omnium Aegyptiorum pontificum Marco Papae directa, ut eis Nicaeni synodi vera mitteret exemplaria quia eorum Arriani incenderent;* incip. *Ad vos pervenisse non dubitamus* cet. *Epistola synodica Athanasii et omnium Aegyptiorum pontificum de verae fidei regula pro qua persequebantur liberio papae directa;* incip. *Vestre beatissime paternitatis iura* cet. *Epistola beati Liberii papae Athanasio et universis Aegyptiorum episcopis directa, ut in recta fide contra omnes persistant haereticos;* incip. *Olim et ab initio* cet. *Epistola Athanasii et omnium Aegyptior. episcoporum Felici papae directa, qua suam suorumque sequatium intimant pro fide oppressionem postulantes eius summum ut decet suffragium;* incip. *Vestro sancto suggerimus episcopatui. Epistola Felicis et eius sancti concilii Athanasio et universis Aegyptiorum episcopis Thebaidorum et Libiorum. rescripta in qua consultationibus eorum quas super episcoporum persecutionibus et accusationibus direxerunt, canonice respondentur;* incip. *Sacram vestram synodicam* cet. *Ad quos supra eiusdem papae;* incip. *In confirmatione piissimorum* cet. *Epistola Liberii papae ad omnes generaliter episcopos ut nullus pro quibuslibet dum durare poterit perturbationibus suam relinquat ecclesiam nec quietem magis eligat quam pro populo sibi commisso laborare contendat;* incip. *Nihil est quod stare* cet.

Caetera, quae in hoc codice leguntur, omnia plane cum iis consentiunt, quae de ordine Codicis Pseudo-Isidoriani ex Ms. Vatic. 630. monuerunt *Ballerinii* fratres in *de vetustis canonum collectionibus dissertationum sylloge*, tom. I. pag. 549. inde a lin. 25. [a verbis: *Damasus Paulino. Per filium meum Vitalem* cet.] usque ad pag. 551. lin. 3. Desinit autem Codex in verba [ex epistola aliqua Leonis]: *hos ergo quicunque tales admissi sunt ab ecclesiasticis....*

CCXLII.

[Rep. II. fol. 9. a.]

Codex membranaceus saec. XIII. exaratus, folior. 310, litteris initialibus caeruleo et milto pictis, inscriptionibus rubro colore scriptis. Continet:

Decretum Gratiani cum glossis. Incip. [fol. 2. a.] *Humanum genus duobus regitur* cet. Explic. [fol. 310. a.] *nisi quod uiderit patrem facientem. Amen.*

In primo folio huius Codicis scriptum est Diploma *Friderici Ducis Saxoniae* ad Universitatem Lipsiensem, sed illud haud est integrum. In priori libri operculo scripta sunt haec: *Ego theodericus de buckinstorff utriusque iuris Doctor ac Ordinarius facultatis iuridice alme universitatis studii lipczensis recognosco per scripturam presentem manu mea propria conscriptam* (1) *quod librum presentem dedi atque legaui fundacioni mee quam fundaui cum XL florenis annui census pro uno studente iuxta formam vim atque tenorem testamenti mei vid. cum censibus supradictis atque aliis libris in test. meo specificatis Ad honorem et laudem omnipotentis Dei Anno Dni* 1479 *XXViij mensis aprilis.* In fine quoque libri haec leguntur: *Iste liber est Dni theoderici de Buckinstorf Ordinarii Lipczensis.*

CCXLIII.

[Rep. II. fol. 9. b.]

Codex membranaceus mutilus, saec. XIV. eleganter scriptus et insignibus in cuiusque libri initio picturis ornatus, in duas columnas divisus, adscriptis ad marginem glossis, litteris initialibus magna arte et opera pictis, inscriptionibus ac titulis milto scriptis. Folia habet 323. Continet:

Decretum Gratiani, cum glossis. Incip. [fol. 3. a, nam in duobus prioribus foliis, fol. 1. b. et 2. a. tabula egregie picta habetur, in qua *arbor consanguinitatis* picta est] *Humanum genus duobus regitur* cet. Explic. [rubro scriptis verbis partis III. dist. V. C. 2.] *Quid conferat spiritus sanctus in baptismate. quid in confirmatione. Rubr....* Hic illic a recentiore manu profectae glossae inveniuntur.

CCXLIV.

[Rep. II. fol. 9. c.]

Codex membranaceus, saec. XIV. folior. 301, externa facie libro proxime antecedenti simillimus, quamvis non plane idem sit splendor. Continentur:

a) Decretalium Gregorii IX. libr. V. cum glossis. Incip. [fol. 7. a. post inscriptionem: (G) *Regorius episcopus seruus* cet.] *Rex pacificus pia miseratione disposuit* cet. Explic. [fol. 296. b.] *facere quis homagium compellatur. Explicit.* Fol. 296. b. inter glossarum lineam ultimam et penultimam interserta sunt haec: *Anno domini M. CCC XL primo.*

b) Foliis 297. et 298. habetur: Lectura Joannis Andreae super arbore consanguinitatis, a recentiore manu scripta.

c) Foliis ultimis leguntur: Rubricae Digestorum, Codi-

cis Justinianei, novem collationum authenticarum et Institutionum.

d) Folia 6 priora continent *titulos decretalium* recentiore manu scriptos et *fragmenta Codicis* et *decretalium* e diversis non admodum antiquis codicibus depromta.

CCXLV.

[Rep. II. fol. 10.]

Codex membranaceus saec. XIV. in duas columnas divisus, folior. 373. quorum 9. caeteris dimidia parte minus est, scriptura quamquam non inelegante tamen minus sibi constante, picturis sub initium cuiusque libri non malis. Fuit hic codex olim Buxtorfianus. Continet:

Decretalium Constitutionum Gregorii IX. libb. V. cum glossis, *et antiquis et a recentiore manu profectis*. Post titulos et initia Decretalium foliis 1 — 3. scripta incip. fol. 4. a: [R]*Ex pacificus pia miseratione disposuit* cet. Explic. *facere quis homagium compellatur.* Subscriptio milto picta haec est: *Expliciunt constitutiones decretalium per dominum gregorium papam nonum edite.*

CCXLVI.

[Rep. II. 12. 165.]

Codex membranaceus saec. XIII. litteris minutissimis eleganter et accurate exaratus, rubris inscriptionibus, litteris initialibus rubris caeruleisque, notis a recentiore manu margini adscriptis. Fuit hic codex olim in bibliotheca *Io. Christoph. Wagenseilii*, cuius emblema in priore libri operculo conspicitur. Fol. 1. a. haec verba scripta sunt a manu saec. XV.: *Simon Stockel Spirii huc* [sic] *Emit libicellum Anno* (MCCCC?) *XLVIII IIII^ta Aprilis* . . . [caetera verba rasa sunt.] Fol. 2. a. haec leguntur: *Excellentissimo Iurisconsultissimoque Christophoro Herthusia°: Domino suo obseruandissimo maiori digno Acacius Huls: D.. XVIII. Calen: April: An° M.D.LXXIII.* Foliis constat hic codex 325, quorum 1. b. et 325. a. scriptura vacant. Folium 310. dimidia parte curtatum est, sed sine scripturae iactura. Continentur:

a) [fol. 3. a — 6. b.] *Fragmenta epitomes ex decretalibus Gregorii IX.* admodum manca, quum aliquot folia exciderint. Incip. *appetimus. ut quietem aliis* cet. Explic. *in tales sententias siue . . . siue.*

b) [fol. 7. a — 253. b.] Decretalium Gregorii IX. compilatio. Incip. *Rex pacificus pia miseratione* cet. Explic. *facere quis homagium compellatur.* Subscripta sunt haec: *S. Spira.*

c) [fol. 254. a — 310. a.] *Explicatio vocum Hebraearum, Chaldaicarum et Graecarum alphabetico ordine digesta*, eadem illa, quae codicibus versionis Bibliorum vulgatae addi solet. Cf. v. c. Cod. CXIX. *a.*

d) [fol. 311. a — 317. b.] *Rubricae titulorum Codicis, Institutionum et Pandectarum.* Incip. *De nouo codice faciendo.* Explic. *et conductoribus.*

e) [fol. 318. b — 324. b.] *Tituli decretalium.* Incip. *Gregorius rex pacificus* cet. Explic. *De regulis iuris.* Subscripta sunt haec: *finis. S. Spira.*

Caeterum fol. 318. a. a recentiore manu profecta haec leguntur verba:

Ista sunt ad que potestas electi et confirmati se extendit. Unde uersus.
Iudicat, Inuestit. confert. recipit quoque punit;
Ista uero sunt ad que se extendit potestas episcopi. Unde uersus.
Ordino. depono. benedico. consecro. crismo.

CCXLVII.

[Rep. II. 4. 117.]

Codex membranaceus saec. XIII. et XIV. a diversis librariis scriptus, in duas plerumque columnas divisa scriptura, litteris initialibus, inscriptionibus et subscriptionibus rubris, lineis plumbagine et atramento ductis. Foliis constat 52, quorum 13 — 16. et 49 — 52. chartacea sunt et scriptura vacant. Continentur:

a) [fol. 1. a — 10. a.] Brocardica ignoti auctoris, praemisso tractatu de praesumtionibus. Incip. *De presumtionibus* [Haec rubra est inscriptio]. [H]*ic locus in iuditiis frequens* cet. Explic. *C. VIIII. q. II. lugdunensis.* — Procul dubio haec scripta sunt antequam colligerentur decretales Bernhardi Papiensis. Cohaerere videntur cum eo Petri Blesensis opere, cuius fragmenta *Lappenbergius* tom. VII. ephemeridum, quibus titulus: *Zeitschrift für geschichtliche Rechtswissenschaft*, laudavit. Caeterum nusquam in illis brocardicis provocatur ad ullam collectionem decretalium. — Caeterum fol. 10. a. col. b — 10. b. adscripsit quidam *casus.*

b) [fol. 11. a — 12. b.] Tractatus super decretum. Titulus: *Super decretum.* Incip. *Queritur cum sint hec verba* cet. Explic. *omnis sapientia eorum deuorata est* [quae verba a recentiore manu scripta sunt].

c) [fol. 17. a.] Casus ignoti auctoris. Incip. *Inter militem et uiduam agebatur causa de donatione propter nupcias.* cet. Explic. *iniuriam in causa criminali.* — Sequitur alia manu scripta:

d) [fol. 17. b — 20. b.] Collectio casuum ignoti auctoris. Incip. *Quidam pro facinoribus suis cum esset excommunicatus* cet. Explic. *asses sufficere asseruit.*

e) [fol. 21. a — 30. a.] Collectio casuum ignoti auctoris, praecedente multo antiquior. Incip. *Ecclesie subiecto monasterio predium quoddam fuerat legatum.* cet. Explic. *fratribus consentientibus commissum.* Fol. 30. b. alia manus *casus* adscripsit.

f) [fol. 31. a — 47. b.] Epitome ex decretalibus Gregorii IX. Inscriptio minio picta haec est: *Gregorii pape Noni. Incipiunt excerpta decretalium domini Gregorii.* Incip. *Quoniam romana ecclesia omnium ecclesiarum* cet. Explic. [epilogo, in quo auctor instituti sui rationem reddidit] *auctoritate propria presumere uel etiam usurpare.* Minio sunt picta verba subscriptionis: *Explicit opus. Petrus de Mergentheim scripsit.* Initio [fol. 31. a. col. b.] aliena manus haec notavit: *Anno D. M° CCC°. XL°. VII°. . . . Albertus plebanus sanctorum vdalrici et Afre qui legauit hunc librum pro dicto cenobio.*

g) [fol. 48. a. et b.] Duae epistolae, altera G. tit. S. Laurentii in lucina presbyt. Cardinalis Apost. sed.

LEGATI, QUA HENRICUM DUCEM BAVARIAE AD CONCORDIAM ET PACEM CUM REGE BOHEMIAE INEUNDAM ADHORTATUR; ALTERA EST EIUSDEM DUCIS RESPONSIO. Prior incip. *Quum ex officio nobis iniuncte legacionis incumbit animarum curam agere* cet. Explic. *patentes litteras intimetis.* Posterior incip. *Paternitatis vestre litteras per venerabiles patres* cet. Explic. *ad conseruacionem pace (?) roboretur.*

CCXLVIII.

[Rep. II. fol. 12.]

Codex membranaceus saec. XIV. folior. 377, quorum primum et ultimum scriptura vacant, constanter admodum et accurate scriptus, in duas columnas divisus, quondam Buxtorfianus [ut ex subscriptione aliqua patet, quae legitur in fine totius operis]. Continetur:

HENRICI DE SEGUSIA OSTIENSIS SUMMA SUPER DECRETALIBUS [SUMMA OSTIENSIS]. Titulus rubro pictus [fol. 1. a.] *Incipit lib. primuſ de ſumma trinitate. et fide catholica.* Initium textus: ALPHA ET O: *unum in eſſentia. et trinum in perſonis. a quo omnes legislationeſ* cet. Explic. *Eidem gratias & laudes per infinita ſecla ſeclorum Amen.* Deinde leguntur haec: *Explicit ſumma ſuper decretalibus compilata a domino archiepiscopo ebredinenſi per magiſtrum Iohannem Walenſem* [a manu secunda super linea legitur: *ſcripta*] *de rotolano. Deo gratias.*

CCXLIX.

[Rep. II. fol. 14.]

Codex membranaceus maximam partem saec. XIV. satis eleganter scriptus, quamquam non ubique ab una eademque manu exaratus, in duas columnas divisus, initialibus litteris modo caeruleo modo rubro colore adpictis, vocum compendiis pluribus. Constat foliis 88, quorum 81. b. litteris vacat. Continentur:

a) [fol. 1. a — 37. b.] CONSTITUTIONES ET DISTINCTIONES PETRI DE SAMPSONA. Titulus milto pictus: *In nomine domini amen Incipiunt conſtituciones magiſtri petri de ſampsona.* Incip. *Sed numquid in hac compilatione multa ſunt* cet. Explic. *vilibuſ et ſuſpectis.* Subscriptio atro colore picta: *Explicunt* (sic) *diſtinctiones. petri de ſampſona.*

b) [fol. 38. a — 70. b.] BARTHOLOMAEI BRIXIENSIS [*qui vixit Gregorio IX. pontif. maximo*] SUMMULA QUAESTIONUM DOMINICALIUM ET VENERIALIUM. Titulus deest. Initium: *Ad honorem omnipotentis dei et ecclesie romane* cet. Finis: *in prima parte allegata.* Subscriptio nigro colore picta: *Expliciunt queſtiones bartholomei brixienſis. Scriptor ſum talis monstrat mea littera qualis.* [Foll. 70. b — 71. b. recentior manus notas adscripsit.]

c) [fol. 72. a — fol. 74. b.] ANONYMI TRACTATUS DE INTERDICTO [scriptus anno 1270.] Incip. *[A]d dirigendum* cet. Explic. *dona relaxentur.* [Tum sequitur brevis index capitulorum huius tractatus.]

d) [fol. 75. a — 81. a.] EPISTOLAE ET TRACTATUS MARTINI ET BONIFACII PONTIF. M. Tractatus, qui legitur foll. 80. b. et 81. a., sine auctoris nomine scriptus est. Incip. *Lex dei irreprehenſibilis* cet. Explic. *reddetur iuſtus iudex.*

e) [fol. 82. a — 88. a.] LIBELLUS QUI DICITUR ACTOR ET REUS. Incip. *Quidam litteras impetrauit* cet. Explic. *replicationibus ad preſens ſufficiat.* Subscriptio atro colore picta: *Explicit libellus qui dicitur actor et reus. Letus ſit ſcriptor. et liber crimine raptor.*

Fol. 88. b. 51 versus hexametri leguntur, auctoris anonymi. Incip. *Primo ſumma fides ſtatuit* cet. Explic. *poſt regula iuris.* Cf. infra Cod. CCLXX. a.

CCL.

[Rep. II. fol. 11.]

Codex membranaceus in fine mutilus, in duas columnas divisus, saec. XV. (aut XIV. exeunt.) folior. 84, lineis plumbagine ductis, crebris vocum compendiis, rubris inscriptionibus, litteris initialibus modo milto modo caeruleo simplici arte pictis, notis et emendationibus paucis ad marginem adscriptis. Inest:

GUILIELMI DE MONTE LAUDUNO APPARATUS CONCILII VIENNENSIS. Titulus rubro pictus hic est: *Incipit Apparatus conſilii* (sic) *Viennenſis per dominum Guillelmum de monte lugdun. decretorum doctoris compilatus.* Sunt glossae in Clementinas. Post prooemium [fol. 1. a — 3. a.] incip. fol. 3. a: *Fidei catholice* cet. Explic. *ſi diligenti: maxime. cum videatur ......*

Fol. 1. a. haec a recentiore manu profecta verba leguntur: *Hunc librum dedit ecclesie padeburnensi Dominus Thidericus de Enſchede canonicus eiuſdem eccleſie.*

CCLI.

[Rep. II. 4. 142.]

Codex membranaceus saec. XV. ineunt. rubris plerumque inscriptionibus et litteris initialibus, scriptura [praeter foll. 27. b — 29. b. 33. 44. 60 — 83. b.] in duas columnas divisa, folior. 115. Continentur haec:

a) [fol. 2. a — 22. b.] LECTURA SUPER TEXTU ET GLOSSIS NOVELLARUM DECRETALIUM. Ita titulus ruber. Sunt *libri Sexti.* Incip. *Prouide. i. ad prouidentiam ſiue prouiſionem* cet. Explic. *inſi. glo. ſequentis.*

b) [fol. 23. a — 27. a. col. b.] QUAESTIONES SUPER NOVIS DECRETALIBUS. Ita titulus rubro colore pictus. Sunt *Quaeſtiones de decretalibus Innocentii IV.* [Cf. *Boehmeri* corp. iur. can. tom. II. append. pag. 351.] Incip. *Cum in multis. Sed numquid reo inſtante* cet. Explic. *ciuitatum excommunicatiſ pro ciuitatibus. Innocentius IIIIO.* Pertinet tantum usque ad lib. III. cap. 21. [*Boehmer.* l. l. pag. 356.]

c) [fol. 27. a. col. b — 29. a.] RUBRICAE PRIVILEGIORUM A DIVERSIS PONTIFICIBUS ORDINI MENDICANTIUM CONCESSORUM. In fine harum rubricarum haec verba leguntur: *Item collectio multarum gratiarum quaſ dominus papa Alexander cuius memoria in benedictione ſit confirmauit et renouauit quae a quibusdam dicitur Mare magnum. Est aliud mare magnum.*

d) [foll. 29. b. 33. a. et b. 43. b. et 44. a. et b., haec enim male a bibliopega disiuncta sunt,] ALIQUA NOTABILIA DE SECUNDO ET QUARTO LIBRO HUGONIS, QUI DICITUR DIDASCALICON. Ita titulus. Incip. *Musica ab aqua vocabulum ſumpſit* cet. Explic. *cui totus mundus exilium eſt. Ille mundo....* [excidit hic folium unum].

e) [fol. 30. a — 32. b.] ANONYMI LECTURA SUPER ARBORE CONSANGUINITATIS. Incip. *Antequam ad lectionem arboris ueniamus, uideamus* cet. Explic. *primi hominis uel etiam prothoplasti.* (sic) *Explicit.*

f) [fol. 34. a — 43 b., de fol. 33. a. et b. vid. sub litt. d.] TITULI DECRETALIUM A IOHANNE THEUTONICO COMPILATI. Ita titulus, qui tamen in fine demum subscriptus legitur. Ab initio haec leguntur: *Ad inueniendam unamquamque materiam in suo loco citato. de quo notatum est per totum librum decretorum. sed in diuersis locis scias quod tituli decretalium per ordinem positi sunt hi omnes et sub unoquoque titulo diuersa genera einsdem materiae posita Et capitula in quibus glosa inuenitur sunt signata ut facilius ad manus haberi possit de quo queritur. Sed quia currendo pertransiui librum et ob hoc etiam minus prouide locaui materias sub titulis et forte aliquas omisi ideo relinquo spatia et ut transponatur et suppleantur et quaedam procarda sub adultero titulo collocaui ac quaestiones etiam prout in glosa per ordinem continentur.* Tum sequuntur rubricae ex decretalibus (ex compilatione III. ed. Anton. *Augustini* pag. 226. sqq.) cum citatis congruis ex Decreto. — Explic. *sed in alia re... debita. hic habemus tociuf huius operif finem. Deo gratias.*

g) [fol. 45. a — 59. b., de foll. 43. b. et 44. a. et b. vid. sub litt. d.] VOCABULARIUS IURIS UTRIUSQUE. Incip. [*A*]*bbas in ecclesiis regularibus non debent admitti* cet. Explic. *inordinatis sollicitudinibus suffocatum. In....* [Desinit hic liber mutilus in explicatione vocis *praedicatio.*]

h) [fol. 60. a — 115. a.] EXPLICATIONES EVANGELIORUM SINGULIS FESTIS LEGENDORUM. Incip. a festo *St. Andreae.* Incip. *Rabi ui hitas.* [sic] *Io.* 1. cet. Explic. *ipso dicente beati pacifici.* [Fol. 115. b. adeo est in litura, ut paucissima tantum legi queant.] Quae a fol. 84. a. usque ad finem leguntur, paginis in duas columnas divisis scripta sunt.

CCLII — CCLIV.

[Rep. V. fol. 1. 2. 3.]

Codex chartaceus saeculi XV. tribus voluminibus absolutus, duabus columnis scriptus, inscriptionibus et litteris initialibus rubris. Primum volumen constat foliis 402, quorum 1 — 8. 401. b. et 402. scriptura vacant. Alterum volumen folia habet 236, quorum 1 — 10. et 223 — 236. vacua sunt. Tertium volumen 284 foliis absolvitur, quorum vacua sunt 1 — 8. et 267. b — 284. Continetur:

NICOLAI TUBISCI ARCHIEPISCOPI PANORMITANI LECTURA SUPER SECUNDO LIBRO DECRETALIUM. Singulis voluminibus haec insunt:

a) Vol. I. a titulo *de iudiciis* incip. et pertinet usque ad tit. *de confessis.* Incip. [lacero folio] .... *principium non existit in prohemio* cet. Explic. *Et per haec res satis plene et clare manet huius c. cet. Et cum laude et gloria dei finitus est iste liber et lectura primi voluminis p. per Iohannem de wienna. Anno M° CCCC° LVI°.* Tum sequitur haec subscriptio: *Istam lecturam comparauit Dominus Theodoricus de buckinstorff utriusque iuris doctor ac Ordinarius facultatis iuridice alme vniuersitatis studii lipczensis Anno Domini* 1475. *Et fuit finita feria* 2ª *post Michaelis Ad laudem Dei amen.* Similis, sed brevior subscriptio legitur Vol. III. fol. 267. a.

b) Vol. II. a titulo *de probationibus* incipit et pertinet usque ad tit. *de iureiurando.* Incip. *Hec Rubrica satis continuata fuit* cet. Explic. *ad veritatem habendam. XXX. q. v. iudicantem et C. de test. nullum etc.*

c) Vol. III. a titulo *de exceptionibus* incipit et pertinet usque ad tit. ult. *de confirmatione utili vel inutili.* Incip. *Viso de iure actorum quo muniuntur* cet. Explic. *studentem in hac compilacione ad honorem istius Amen.* Tum haec verba subscripta leguntur: *Explicit lectura super* 2° *libro decretalium edita per Reuerendum patrem et dominum Nicolaum Abbatem monasterii beate marie de moniac. Scripta per me Iohannem .... uen de wienna Anno domini Millesimo quadringentesimo quinquagesimo sexto In Lipczk.* Tum sequitur subscriptio similis illius, quam sub litt. *a*) recensuimus.

CCLV.

[Rep. V. fol. 8. a.]

Codex chartaceus saec. XV. scriptus, in fine mancus, litteris initialibus minio pictis, folior. 268, quorum 1 — 8. et 261 — 268. vacua sunt. Continetur:

NICOLAI TUBISCI ARCHIEPISCOPI PANORMITANI LECTURA SUPER TERTIO DECRETALIUM. Incip. [a tit. 1. *de vita et honestate clericorum*] *Redemptoris postulato suffragio ut ostendatur* cet. Explic. [tit. 30. *de decimis*] *mandauit primiciis solui non....*

CCLVI. et CCLVII.

[Rep. V. fol. 9. et 10.]

Codex chartaceus saec. XV. exaratus, duobus voluminibus absolutus, quorum alterum 349, alterum 294 foliis constat. In primo vacua sunt foll. 1 — 11. 43 — 47. et 343 — 349., in altero 1 — 8. et 287 — 294. Continetur:

NICOLAI TUBISCI ARCHIEPISCOPI PANORMITANI LECTURA SUPER DECRETALIBUS. Primum volumen continet lecturam super titt. *de postulat. praelat.* et *de electione.* Incip. *In nomine* cet. *Reipublice consulere quanto possumus* cet. Explic. *de institutionibus Amen.* Tum sequitur haec subscriptio: *Et sic est finis lecture domini Nicolai de Sicilia Archiepiscopi Panormitani decretorum doctoris famosissimi circa titulos de postulationibus prelatorum et de electione Collecte per ipsum in Vniuersitate Studii senensis ubi kathedram rexit ordinariam Anno Domini Millesimo quadringentesimo vicesimo sexto.* — Alterum volumen pertinet a tit. *de officio iudicis delegati* usque ad tit. *de arbitris.* Incip. *Supra visum est in precedentibus rubricis* cet. Explic. *pretermittendum non est cum ... tribus sequuntur cet.* Subscripta sunt verba: *spes perennis solatium est laboris.* Ex iis, quae addita sunt, patet, hunc codicem olim fuisse *Theoderici de Buckinstorff.*

CCLVIII.

[Rep. V. fol. 4.]

Codex chartaceus saec. XV. exaratus, scriptura in duas columnas divisa, rubris litteris initialibus, folior. 358, quorum 335. et 356. b — 358. scriptura vacant. Continetur:

Antonii de Butrio Glossa et Lectura super tertio libro Decretalium. Incip. [a tit. *de vita et honestate clericorum*] .... *ffinito tractatu iudiciorum* cet. Explic. [tit. *ne clerici vel monachi saecularibus negotiis se immisceant*] *sec alias Ioan. Sit laus omnipotenti deo. Anthonius de Butrio composuit hanc glo. De quo gloriosus deus sit benedictus in secula seculorum Amen.*

CCLIX — CCLXIII.

[Rep. V. fol. 11. 12. 13. 14. a. et 14. b.]

Codex chartaceus saec. XV. scriptus, rubris litteris initialibus, cum multis notis marginalibus. Constat quinque voluminibus, quibus continetur:

Anthonii de Butrio lectura super Decretalibus. Singula volumina ita habent:

a) Vol. I. foll. habet 318, quorum 1. b. 14. 177. b. 210. a. 213. b. 233. a. 266. b. 286. b. 317. b. et 318. vacua sunt. Huic volumini insunt:

α) [fol. 2. a — 301. b.] *Super primo, a titulo de translatione praelatorum usque ad finem.* Incip. *Viso de quibusdam modis* cet. Explic. *non statim differtur.*

β) [fol. 302. a — 315. a.] *Tractatus ad cap. Super litteris X. de rescriptis.* Incip. *Emanauit ad declaracionem* cet. Explic. *C. ne filius pro patre.*

γ) [fol. 315. b — 317. a.] *Tractatus ad cap. Dilecti. de arbitris.* Incip. *Illud est omissum* cet. Explic. *author debitum.*

b) Vol. II. constat 394 foliis, quorum 1. b. 14. 254. 308. b. 393. b. et 394. scriptura vacant. Continet *lecturam super secundo a tit. de plus petitionibus usque ad tit. de testibus.* Incip. *Quia plerumque in iudiciis plus petitur* cet. Explic. *infra. l. furti.*

c) Vol. III. absolvitur 349 foliis, quorum 1. b. 14. et 346 — 349. scriptura vacant. Continet *lecturam super secundo usque ad titulum de ordine cognitionum.* Incip. *Liber secundus qui difficilis est* cet. Explic. *hec suffici autem.*

d) Vol. IV. foliorum est 370, quorum 1. b. 14. 201 — 205. 238. b — 241. 352. b. 369. et 370. scriptura vacant. Habet *lecturam super secundo a tit. de testibus cogendis usque ad finem.* Incip. *Quia officium testium* cet. Explic. *qualia uide ... laus omnipotenti deo Amen.*

e) Vol. V. continet in 424 foliis, quorum 1. b. 14. 89. a. 98. b. et 421. b — 424. vacua sunt, *lecturam super primo usque ad titulum de electione.* Incip. *Gregorius. hoc prohemium duobus modis principaliter diuiditur* cet. Explic. *de quo dic ut ibi dixi.*

CCLXIV. et CCLXV.

[Rep. V. fol. 15. et 16.]

Codex chartaceus saec. XV. exaratus, litteris initialibus rubris vel rubro adpictis, cum notis marginalibus non paucis. Constat duobus voluminibus, quibus continetur:

Joannis de Imola lectura super Clementinis. Singula volumina ita habent:

a) Vol. I. 270 foliis absolvitur, quorum 1 — 6. 17. et 18. 90. b. et 259 — 270. scriptura vacant. Pertinet usque ad tit. lib. III. 4. *de rebus ecclesiae non alienandis.* Incip. *Nomina nichil* [sic] *esse una est omnium fere sententia* cet. Explic. *q. ij perpetua.*

b) Vol. II. constat 249 foliis, quorum 1 — 7. a. et 237 — 249. vacua sunt. Continet reliquam lecturam usque ad finem. Incip. *Monasteriorum, tam facit, quia primo perhibet* cet. Explic. *depositi l. bona fides. Et sic est finis clementinarum de quo gloriosus deus sit benedictus in secula seculorum Amen. Anno XL° octauo.* In posterioribus utriusque voluminis operculis quaedam leguntur, ex quibus hunc codicem patet olim fuisse *Theodorici de Buckinstorff.*

CCLXVI — CCLXVIII.

[Rep. V. fol. 5. 6. 7.]

Codex chartaceus saec. XV. scriptus, tribus constans voluminibus, inscriptionibus et litteris initialibus atris, sed rubro adpictis. Primum volumen habet 421 folia, quorum 1. 241. b. 266. a. et 419 — 421. scriptura vacant. [Foll. 241. et 266. recentiora sunt.] Secundum volumen absolvitur 370 foliis, quorum 1 — 12. et 361. b — 370. vacua sunt. Tertium volumen foliorum est 332, quorum 1 — 8. 269 — 272. et 322. b — 332. scriptura vacant. Continetur:

Dominici de Sancto Geminiano Lectura super Sexto Decretalium. In singulis voluminibus haec leguntur:

a) Vol. I. pertinet usque ad tit. *de arbitris.* [Sexti lib. I.] Incip. *Quia glo. 1. sine recitacione est legenda* cet. Explic. *non poterit per eos citari etc. est finis primi libri dominici de sancto geminiano.* Rubra subscriptio haec est: *finis est lecture super primo libro sexti anno cet. XLVI°.* — In priore huius voluminis operculo haec leguntur verba: *Ego theodericus de Buckinstorff utriusque Juris doctor, Ordinarius facultatis iuridice alme uniuersitatis studii lipczensis recognosco per scripturam presentem, manu mea propria conscriptam, quod librum presentem dedi fundacioni mee atque legaui, quam fundaui cum XL. fl. annui census, pro vno studente, iuxta formam vim atque tenorem testamenti mei vna cum censibus supra dictis atque aliis libris in testamento meo specificatis Ad honorem et laudem optimi Dei amen. Anno Domini* 1479. *XXVIII. mensis aprilis.* Eadem etiam in anterioribus operculis Vol. II. et III. leguntur.

b) Vol. II. complectitur *libb. II. et III.* usque ad tit. *de regularibus.* Incip. *Humane concupiscentie vanitas* cet. Explic. *illo mortuo non successit in capittulum* [sic] *Io. an.* — Ab initio librarius hos versus adscripsit:

Desuper irradia [sic] *scribenti gracia dya*
Sis dux sis socia mera lux uera sophia.

c) Vol. III. haec leguntur:

α) [fol. 9. a — 268. b.] *Lib. III. a tit. de voto et voti redemtione, libb. IV. et V.* Incip. *allegat simile et deinde soluit dubium* cet. Explic. *vinclum est dissolutum sed inpar.* Tum litteris maioribus haec subscripta sunt verba: *Expliciunt recollecta composita per solempnem decretorum doctorem dominum Dominicum de sancto Gemininano secundum que legit in studio bononiensi Et rescripta in Studio lipczensi per Georgium niwicz sub Anno Domini M°. CCCC°. XLVII°. completa sexta mensis maii cet. die.*

β) [fol. 273. a — 322. a.] *Repetitiones Nicolai Tudisci*

quatuor. Incip. *Episcopus et quidam rector ciuitatis* cet. Explic. *vel sit statutum iure priuilegium.* Tum sequitur haec subscriptio: *Compilata* [sic] *sunt he repeticiones per me Nicolaum de Cecilia Abbatem Maniconensem* [sic scriptum est pro: *Monacensem*] *Anno D. M. XXXV.* [sic] *In ciuitate Senarum.*

CCLXIX.

[Rep. II. 4. 141. a.]

Codex chartaceus saec. XIV. et XV. rubris inscriptionibus et litteris initialibus, scriptura a fol. 56 — 66. in duas columnas distincta, folior. 66, quorum 1. 38. b. 39. et 53. b — 55. scriptura vacant. Continentur haec:

a) [fol. 2. a — 9. b.] *Casus in quibus quis ipso iure est excommunicatus.* Ita titulus minio pictus. Recensentur casus 125. Incip. *Primum heretici qui aliter tenent de articulis fidei* cet. Explic. *d'calis prouincialibus.*

b) [fol. 10. a — 12. b.] *Institutio sacerdotis cui commissum est missas celebrare et secundum apostolum offerre pro se et pro populo dona et sacrificia pro peccatis.* Incip. [S]*acerdos quilibet semper debet attendere officium* cet. Explic. *priusquam cenatum est.*

c) [fol. 13. a — 38. a.] *Centilogium de censura excommunicationis.* Incip. *Censure ecclesiastice nomine intelligitur* cet. Explic. *Cupientes Centesimus casus est.* Subscriptus legitur numerus 1411.

d) [fol. 40. a — 44. b.] *Bullae et decretales aliquot Pontificum de statu monachorum.* Sunt Innocentii III. Honorii III. [de ann. 1218.] Clementis.... et Innocentii III. Incip. *In generali summi* cet. Explic. *possit licentiam indulgere.*

e) [fol. 45. a — 53. a.] *Acta a Georgio et Heinrico S. Aegidii in Nürnberg et Donawerd Abbatibus visitatoribus dioeces. Bamberg. August. et Eistet. in monasterio S. Udalrici et S. Nicolai dioeces. August. ann.* 1443. — Incip. *Nos Georius* [sic] *et Heinricus* cet. *legitime deputati ad monasterium sti Vdalrici* cet. Explic. *aliquatenus attributum.*

f) [fol. 56. a — 60. a. col. a.] *Iohannis Andreae tractatus de sponsalibus et matrimonio.* Incip. *Ius civile habet libros istos* cet. Explic. *continetur ibidem Io. Andree.*

g) [fol. 60. a. col. b — 66. b.] *Anonymi sermo de S. Spiritu.* Incip. *O qui bonus et suauis es domine* cet. Explic. *quem nobis concedat filius dei Amen.* — Quae sub litt. f. et g. recensuimus, caeteris antiquiora sunt.

CCLXX.

[Rep. V. fol. 8.]

Codex chartaceus saec. XV. modo volubili modo accurato stilo scriptus, nec ab una manu profectus, inscriptionibus rubris, cum notis marginalibus, folior. 544, quorum 1. a. 2 — 6. 18. a. 27. b. 34. b. 88 — 90. 219. 220. 224. 230. 248. b — 252. 256. b. 277. b — 286. 350. b — 354. 374. 386. 401. 402. 419. b — 424. 489. b. 490. 508. b. 509. 520. b. 530. 536. b. 540. a. 542. et 543. scriptura vacant. Fuit hic codex olim *Ioan. Fichardi V. I. D. Ex dono fratrum Kuchorniorum. Anno* 1554., ut fol. 7. a. legitur. Continentur haec:

a) [fol. 1. b.] Anonymi versus memoriales de titulis Decretalium libr. I — V. Incip. *Primo fides statuit* cet. Explic. *sequitur post regula iuris. Cf. Cod. CCXLIX. e.*

b) [fol. 7. a — 350. a.] Augustini de Marzariis conclusiones super VI. Decretalium. Titulus hic est: *Incipiunt conclusiones clarissimi utriusque Iuris doctoris domini augustini de marçariis* [sic] *nobilissimi.* Incip. *In glo. Si uero jura licet* cet. Explic. *immitto me theologis. Amen.*

c) [fol. 355. a — 419.] Eiusdem super Clementinis, lib. I — III. *tit. de concessione praebendae et ecclesiae non vacantis.* Incip. *Cum illusio prima* cet. Explic. *porrigitur ad unum ... cet.*

d) [fol. 425. a — 489. a.] Panormitanus super Clementinis. Incip. *Appellatione iuris venit ciuile* cet. Explic. *finalem quem tene menti. Et sic est finis omnis glossae clementinarum cum declarationibus et suppletionibus facta per R. p. Nicholaum de tudeschis archiepiscopum panormitanum de sicilia famosissimum decretorum doctorem.*

e) [fol. 491. a — 508. a.] Tractatus successionum ab intestato clarissimi doctoris D. Jeorii de Ambrosiis Bononiensis. Incip. *Non tam michi attribuo* cet. Explic. *tractatus angustia finienda est.*

f) [fol. 510. a — 520. a.] [Anonymi tractatus iuris civilis. Incip. *permitte pro euidencia* cet. Explic. [lacero fol. 520.] *de noxa cum dixit diuus* cet.

g) [fol. 521. a — 536. a. Anonymi lectura in c. Raynutius X. de testamentis. Incip. *Istud capitulum potest dupliciter diuidi* cet. Explic. *Et per fideicommissum .... centurio.*

h) [fol. 537. a — 539. b.] Anonymi tractatus iuris civilis. Incip. *Generis huius ter oppositiones* cet. Explic. *Quid autem si dixerit ....*

i) [fol. 540. b — 541. b.] *Responsum: an communitas alicuius terrae possit sine peccato conducere Iudaeos ad publice in terra sua foenerandum.* Incip. *Et quidam nobiles predicatores* cet. Explic. *laudes perhennes* [sic] *suscipiat.*

k) [fol. 544. a. et b.] Bulla Calixti Papae *pro Praeposito, Decano et Capitulo Ecclesiae S. Iacobi Scotorum Erfurt., quod contractus de reditibus s. censibus pecuniariis venditis non sint ex bonis suis usurarii.*

CCLXXI.

[Rep. V. fol. 19.]

Codex chartaceus saec. XV. scriptus, folior. 538, quorum 1 — 5. et 538. b. scriptura vacant. Continentur:

Pelegrini de Goch quaestiones in secundum librum Decretalium. Incip. *Rubrica de inditiis* cet. Explic. *quanto magis poterit legatus qui est superior episcopo.* Subscripta sunt haec: *Et sic est finis harum recollectarum super toto secundo Decretalium, collectarum per Venerabilem virum Dominum Pelegrinum de Goch iuris Canonici doctorem eximium Anno Domini M°. CCCC°. XXXVII. in Studio Papiensi, Tandemque per dominum Thimonem Passerin in Studio Lipczensi inceptarum. et per Georgium Czirgnicz usque ad finem fideliter continuatarum, Anno Domini M°. CCCC°. XLIII. Durante discordia inter Euge-*

nium quondam Papam IIII^um^ *et Felicem Quintum Electum et confirmatum in Concilio Bafilienfi de quo laudetur deus qui eft benedictus in feculorum fecula Amen.*

CCLXXII — CCLXXV.

[Rep. V. 4. 28. 29. 30. et 31.]

Codex chartaceus saec. XV. negligenter et fugiente calamo scriptus, quatuor voluminibus absolutus, quorum primum 289, secundum 256, tertium 283 [horum ultimum semivacuum est scriptura], quartum 226 foliis constat. Vacua voluminis IV. folia sunt 130. b. 163 — 166. et 223. b — 226. Continentur:

a) [Vol. I. fol. 1 — Vol. IV. fol. 130. a.] Anonymi ICti Quaestiones super tit. Decret. Si certum petatur. Vol. I. incip. ***Hic titulus habet difficilem et fubtilem materiam*** cet. Explic. ***altera poft Bartholomei.*** — Vol. II. incip. ***Rubrica dicta*** cet. Explic. ***non attenditur fed id quod. . . .*** — Vol. III. incip. ***Infpicitur nunc contemplacione*** cet. Explic. ***nunquam ut fpero . . . exituram.*** — Vol. IV. incip. ***Reftat unum*** cet. Explic. [fol. 130 a.] ***de iftis propofitionibus.*** A fol. 113. b — 130. a. legitur: ***Summarium totius tituli precedentis fi certum petatur.*** — Fol. 113. a. finitis quaestionibus haec verba subscripta leguntur: ***Et ifta L. finita. Lector ipfe monachus*** (?) ***malo franco Egrotabat, Quare mihi commifit ut fummarium tituli huius legerem Quod et feci. Ipfe autem poftea vita functus fuit et deceffit penultima die decembris fuit dies lune circa horam vefperar. Anno XV***^o^. ***Cuius anima in fancta pace in eternis fedibus requiefcat Amen.***

b) [fol. 131. a — 162. b.] Anonymi lectura in Auth. ***habita C. ne filius pro patre.*** Incip. ***Hec conftitutio*** cet. Explic. ***in perpetuum calend.*** Subscripta sunt haec: ***Anno Domini M. CCCC***^o^. ***LXXX***^o^. ***2***^a^ ***poft laurencii In uniuerfitate Liptzenfi.***

c) [fol. 167. a — 223. a.] Anonymi Repetitio C. ***fententiam fanguinis ne cler. vel mon.*** Incip. ***Clericus nec dictarum*** cet. Explic. ***et amen fanctorum Amen.*** Subscripta sunt haec: ***Finita in Achademia Liptzenfi die veneris nona menfis feptembris Anno domini cet. XC.***^mo^

CCLXXVI.

[Rep. V. 4. 32.]

Codex chartaceus saec. XV. fugiente calamo exaratus, folior. 250, quorum 1. 2. 36. a. 80. b. 81. a. 117. b — 120. b. et 149 — 152. scriptura vacant. Continetur:

Anonymi Repetitio tit. Decretal. de iure iurando. Incip. ***Cum percunctatus fuerim*** cet. Explic. ***ff. de pac.***

CCLXXVII.

[Rep. V. 4. 33.]

Codex chartaceus saec. XV. exaratus, folior. 303, quorum 63. b. 65. 66. a. 85. b. 135. b. 136. a. 238. 239. 263. b — 273. b. et 275. b — 303. scriptura vacant. Continentur:

a) [fol. 2. a — 237. b.] Angeli de Castro lectura super decretalibus ***a tit. de teftibus cogendis usque ad tit. de appellationibus.*** Incip. Rubrica de testibus cogendis. ***Continuatur ifta*** cet. Explic. ***ad hoc propofitum allegatur ifte textus. Sic eft finis*** cet. Subscripta sunt haec verba: ***Finitus eft ifte fecundus liber decretalium una cum scriptis his per Honeftiffimum*** (?) ***utriusque iuris doctorem clariffimum dominum angelum de caftro ordinarium in jure canonico padue legentem XXII. die menfis Ianuarii que fuit ipsa dies vincentii Que quidem fcripta collecta funt per me Ioannem encishufen*** (Enckhusen?) ***de gottingin artium magiftrum lipfienfem in decretisque baccalarium ibidem in uniuerfitate paduana ab eodem domino angelo me ibidem pro tunc exiftente fcholare in iure canonico. Laus deo. Anno domini M***^o^ ***CCCC***^o^. ***LX***^o^.

b) [fol. 240. a — 263. a.] Anonymi declaratio arboris consanguinitatis. Incip. ***Ifta glofa habet tres partes*** cet. Explic. ***de fucceff. edic.***

c) [fol. 274. a — 275. a.] Casus iuris canonici. Incip. ***Quedam puella pro virgine tenta reputata*** cet. Explic. ***et non attingebat feptimum menfem Igitur. . . .***

CCLXXVIII.

[Rep. V. fol. 18.]

Codex chartaceus diversis manibus saec. XV. exeunte scriptus, folior. 423, quorum 1. (membran.) 2. b. 158. b — 160. a. 239 — 243. 272. b. 279. 284. a. 288. a. 295 — 303. 332. a. 370. b — 375. 408 — 411. 412. b. 416. b. 418. b — 420. et 421. b — 423. a. scriptura vacant. Continentur haec:

a) [fol. 2 — 158. a.] Lectura in quartum decretalium per Joh. Winckel decretorum baccalarium. Incip. ***In nomine*** cet. ***Lecturus quartum librum decretalium*** cet. Explic. ***triumphante per infinita feculorum fecula Amen.*** Subscripta sunt haec: ***Finita et tradita eft hec lectura quarti decretalium in alma univerfitate ftudii lipczenfis per Io. Winckel decretorum baccalarium In monafterio fancti thome. In fcolis Iuriftarum ibidem anno cet. LXXVIII***^o^. ***die X***^ma^ ***menfis Iulii.*** Alia manus adscripsit haec: ***Item Io. Mitz finiuit eundem fabbato post michaelis anno LXXIX***^o^. ***in loco predicto. Cui lectioni Interfui In principio et in fine.*** Haec fol. 157. b. Sequuntur fol. 158. a. additamenta quaedam.

b) [fol. 161. a — 171. b.] Lectura super arboribus consanguinitatis et affinitatis Johannis Andree. Ita titulus. Incip. ***[C]irca lecturam arboris diuerfis olim diuerfum modum*** cet. Explic. ***priuilegium fori in criminalibus caufis.***

c) [fol. 172. a — 294. b.] Anonymi lectura circa Instituta. Incip. ***Istud Rubrum Ift. diuiditur in tres partes*** cet. Explic. ***restitui igitur cet.***

d) [fol. 304. a — 370. a.] Lectura circa Decretalium titulos ***de fequestratione poffefs. et fructuum, de probationibus, de testibus et attestationibus.*** Incip. ***Vifo in precedenti*** cet. Explic. ***significauit et cetera.*** Tum sequitur haec subscriptio: ***Hoc caput fuit finitum in vigilia nativ. b. v. hora VII. mane per egregium virum Dn. Iohannem euernhufsenn decretorum doctorem dominum meum et ordinarium iuridice facultatis ftudii Lipczenfis, fero autem eiusdem diei antedicti, hora quasi VII. cepit conqueri de dolore capitis et infirmitate. facta autem fuerunt omnia fupra dicta feria 3. que fuit vigilia ut fupra. Durabat autem hec Infirmitas (que a medicis dissenteria dicebatur) ufque in diem do-***

minicum proxime sequentem, In sero quasi in me° VI. et VII. hore ubi ultimum sue vite clausit diem. anno LXXIX°. cet.

e) [fol. 376. a — 393. a.] P. Virgilii Maronis Bucolica. Incip. [T]*itere* [sic] *tu patule* cet. Explic. *venit hesperus ite capelle.* Subscripti sunt hi versus:

Pastor. arator. eques. paui. frui. superaui
Capras. rura. hostes. queque labore graui
De capris pastis. de rure fato. hoste subacto
Nec lac. nec segetes. nec spolia ulla tuli.

f) [fol. 393. b — 407. b.] Maximiani Elegiarum liber. Incip. [Ae]*mula quid cessas finem properare senectus* cet. Explic. *Hac me defunctum vivere parte puto.* Subscripta sunt haec verba: *Explicit maximianus conscriptus in studio lipczensi anno* 63. — Quae sub litt. e. et f. recensuimus, una eademque manu scripta sunt.

g) [fol. 412. a — 415. a.] Consilium iurisconsulti cuiusdam: *Wie Herr Frydrich von Schonenberg zu Gloachaw vff dem bestacktenn tage der vorhorunge vor denn durchlaucht. furstenn Herczogen zw sachfsen pp. Kegin denn apt von Burgelgen sich habinn vnnd haldinn mag inn denn sachenn das Closter Remsse belangende.*

h) [fol. 415. a — 416. a.] Waldemari ducis Anhalt. litterae, contra Georgium duc. Anhalt. fratrem suum de herciscendo patrimonio ad Ernestum Archiepiscopum Magdeburgensem scriptae.

i) [fol. 417. a — 418. a.] Tylonis episcopi Merseburgensis diplomata III. Primo loco sunt litterae salvi conductus Henrico Abbati Monasterii SS. Petri et Pauli Merseburg. datae, anno 1477., Germanico sermone scriptae. Quae secundum et tertium locum occupant diplomata, ad eumdem illum Abbatem pertinent.

CCLXXIX — CCLXXXII.

[Rep. IV. 4. 89. a.]

Codex chartaceus saec. XVII. eleganter exaratus, quatuor voluminibus absolutus. Primum volumen habet 327 folia, quorum 1 — 4. 5. b. 6. b. 7. b. 320. b. et 324 — 327. scriptura vacant. Secundum constat foliis 445. quorum 1 — 3. 4. b. 436. et 442 — 445. vacua sunt. Tertium habet 379 foll., quorum 1. b. et 377 — 379. scriptura vacant. Quartum foliorum est 370, quorum 1 — 4. 5. b. 52. b. 102. b. et 335. b — 370. vacua sunt. Continentur:

a) [Vol. I. et II.] Remarques du R. P. Thomassin sur le Decret de Gratien. In titulo primi voluminis adscriptus legitur annus MDCLXVII. Vol. I. incip. fol. 8. a. *Nous parlerons de l'authorité du decret de Gratien* cet. Explic. *du consentement de l'Eglise.* A. fol. 321 — 323. legitur *Table des matieres.* — Vol. II. incip. *La premiere cause ou le premier cas est tel* cet. Explic. *pour se tirer de difficultés.*

b) [Vol. III. et IV.] Remarques du R. P. Thomassin sur les Decretales. Vol. III. incip. *Dans l'explication que nous ferons des decretales* cet. Explic. *qui en le 2. des Decretales gregoriennes.* — Vol. II. incip. fol. 103. a. *Ce second livre n'est pas le plus beau des Decretales* cet. Explic. [fol. 329. b.] *eglises sont de cette nature.* A fol. 330 — 335. a. habetur *Table des matieres.* Praemittitur [fol. 6. a — 102. a.] *Preface sur le Droit Canon.*, quae in duas partes dividitur. *La premiere partie c'est d'examiner quelle authorité il a generallement dans toute l'eglise, et la seconde* [a fol. 53. a.] *de voir quelle est l'authorité du Droit Can. en France.* — Operculis horum voluminum impressa sunt insignia gentilitia Comitum *de Commin.*

CCLXXXIII — CCLXXXV.

[Rep. IV. 4. 89. b.]

Codex chartaceus saec. XVII. eleganter scriptus, tribus voluminibus constans. Primum habet 464 foll., quorum 1 — 4. 5. b. 6. b. et 461 — 464. vacua sunt; alterum 467 foll., quorum 1 — 4. 5. b. 442. b — 444. et 463 — 467. scriptura vacant; tertium 392 foll., quorum 1 — 4. 5. b. 6. b. 20. b. 295. b. 296. 320. et 360. b — 392. vacua sunt. Continentur:

a) [Vol. I — Vol. III. fol. 295. a.] Remarques sur les Conciles. Par le R. P. Thomassin. Vol. I. [Tom. I. part. 1.] — incip. *La compilation des Canons apostoliques* cet. Explic. *par ce concile et comme authentique.* — Vol. II. [Tom. I. part. 2.] incip. *Entre plusieurs questions* cet. Explic. *et en a faict sa compilation.* A fol. 445 — 462. habetur *Table des matieres.* — Vol. III. [Tom. II.] incip. [post indicem, fol. 7. a — 20. a.] fol. 21. a. *In principio statuendum est* cet. Explic. *s'est passé dans leurs provinces.*

b) [Vol. III. fol. 297. a — 319. b.] *Preuves que les papes ont presidé aux conciles oecumeniques. Par Thomassin.* Incip. *Les Heretiques pretendent* cet. Explic. *un nouveau concile pour en deliberer.*

c) [Vol. III. fol. 321. a — 360. a.] *De l'infaillibilité du Pape. Par Thomassin.* Incip. *Encore que plussieurs heresies ayent esté étouffées* cet. Explic. *que la persuasion qu'ils soient infaillibles.* — Operculis horum voluminum omnium impressa sunt insignia gentilitia Comitum *de Commin.*

IX.
CODICES IURIS GRAECI ET ROMANI.

CCLXXXVI.
[Rep. I. 4. 64.]

ΠΡΌΧΕΙΡΟΝ ΝΌΜΩΝ, ΤῸ ΛΕΓΌΜΕΝΟΝ Ἡ ἙΞΆΒΙΒΛΟΣ, ΣΥναθροισθὲν πάντοθεν κατ' ἐκλογὴν καὶ κατ' ἐπιτομὴν, οὕτω συντεθὲν, παρὰ τοῦ πανσεβάστου νομοφύλακος καὶ κριτοῦ Θεσσαλονίκης, ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ τοῦ Ἁρμενοπούλου κριτῶν προκατάρχοντος. Epitome Juris Civilis quae legum prochiron et Hexabiblos inscribitur, authore Constantino Harmenopulo Nomophylace et iudice Thessalonicensi, iam primum in lucem aedita cura et studio Theodorici Adamaei Suallembergi. Pariis apud Christn. Wechelum M. D. XL.

In titulo libri scripta leguntur verba: ***Haec Harmenopuli epitome ad exemplar regiae bibliothecae collata est et emendata a D. Iac. Cuiacio*** 1561. Praeter varias lectiones adscriptae sunt etiam notae; sed ad quemnam Codicem bibliothecae regiae collatus hic liber sit, non indicatum vidi.

CCLXXXVII.
[Rep. I. 4. 65.]

Idem liber, variis lectionibus nonnullorum Codd. et adnotationibus ornatus a viro quodam docto, saec., ut videtur XVI. Codices collati quinam fuerint et quisnam illos contulerit, nusquam dictum video, nisi quod in pag. 425. ad marginem adscripta sunt verba: ***Ita legitur in duobus exemplaribus bibliothecae Marcianae. Venetiis.***

CCLXXXVIII.
[Rep. I. 4. 66.]

Codex chartaceus saec. XIV. exaratus, rubris litteris initialibus et inscriptionibus. Si ex insignibus fabricae, quae in charta deprehenduntur, conicere licet, hic codex medio saec. XIV. scriptus est; nam fol. 167. et alias illud signum conspicitur, quod ***Fischerus*** (***Versuch die Papierzeichen als Kennzeichen der Alterthumskunde anzuwenden***, in libro cui titulus: ***Beſchreibung einiger typographischen Seltenheiten*** cet. ***Nürnb.*** 1801 — 1804.) ad annum 1358. refert. Constat autem illud signum duobus circulis, quibus crux transfixa est. Folia hic codex habet 210, quorum 1. a. 3. b. et 209. a. scriptura vacant. Asservatus olim est in bibliotheca ***Gisberti Cuperi***, qui Constantinopoli missum accepit, tum vero inter libros Mss. ***Uffenbachii***, cuius emblema etiam in fronte libri habetur. Hinc exstat huius libri descriptio a ***Io. Henr. Maio*** facta in ***Catal. Bibl. Uffenbach.*** part. II. num. XIV. pag. 521 — 534. Sed multis in locis falsa et manca illa est. Quam vero hic communicamus cum lectoribus nostris, est tota illa ***Gustavi Ernesti Heimbachii*** Lipsiensis, qui vir doctissimus mihique amicissimus magnam codicis partem in ***Anecdotis*** suis publicaturus totum codicem descripsit l. l. vol. I. cap. III. pag. XXXIII — XXXVIII. Continentur autem haec:

a) [fol. 1. b — 167. a.] Prochiron Basilii, Constantini, Leonis. Foll. 1 — 5. secunda manus occupavit. Habetur fol. 1. b. operis titulus: *ἐκλογαὶ νόμων ἐν συντόμῳ γενόμεναι παρὰ λέοντος καὶ Κωνσταντίνου τῶν σοφῶν βασιλέων ἀπὸ τῶν ἰνστιτούτων, τῶν διγέστων, τοῦ κώδικος, τῶν νεαρῶν διατάξεων τοῦ μεγάλου Ἰουστινιανοῦ Ρούφου καὶ πινακίου καὶ ῥοδίονος ἐπιδιορθώσεως τῶν φίλων.* Praefatio incip. l. l. *τὸν μέγαν καὶ φύσει ἀληθῆ.* Desin. fol. 3. a. *καὶ ἡ καθ' ἡμᾶς φύσις την ἀρχὴν εἴληφεν.* Sequitur eadem manu possessoris subscriptio. Incip. *σύμφωνα κατανοήσας* cet. Explic. *καὶ φῶς ταῖς τρίβοις μου.* Illud apparet, eum quem supra posui titulum male huc translatum esse ex codice, qui eclogam Leonis et Constantini, a Leunclavio editam, Rufi leges militares, librum de iure criminali (*ποινάλιον*), leges Rhodias complecteretur. Vid. ***Heimbach.*** de Basilicis p. 140 — 143. Caeterum nota, a fol. β. a. primam calligraphi manum incipere. Series titulorum, quae fol. 208. a. reperitur, aliquantulum ab ea abhorret, quam ***Carolus Wittius*** ex libro Bieneriano in Musei Rhenani veteris tom. III. pag. 45 — 46. proposuit. Hi tituli in ipsius operis contextu maximam partem non commemorantur, ut proinde facile dictu non sit, a quo quisque loco titulus incipiat. In margine superiore tantum aliquando prima manu numeri titulorum notati sunt. Est autem haec eorum series:

τίτλος α'. περὶ συναινέσεως μνηστείας. Incip. fol. 6. a. *μνηστεία ἐστὶ μνήμη* cet. Explic. fol. 8. b. *ἄδειαν καὶ λοιποῦ διαστρέψαι.*

τίτλος β'. περὶ ἀῤῥαβώνων μνηστείας. Incip. fol. 8. b. *ἐὰν ἀῤῥαβὼν ἐν οἱῳδήποτε* cet. Explic. fol. 13. a. *οὐ τριχταϊζεται ἀπαίτησις.*

τίτλος γ'. περὶ δωρεῶν μνηστείας. Incip. fol. 13. a. *ἐὰν ἀνὴρ μὴ ὑποδεξάμενος* cet. Explic. fol. 14. b. *καταλιμπάνειν τινὶ τὸ πρᾶγμα.*

τίτλος δ'. περὶ ὅρκου καὶ διαθέσεως γάμου. Incip. fol. 14. b. *γάμος ἐστὶν, ἀνδρὸς.* Explic. fol. 18. b. *τῆς τοῦ χριστοῦ ἐκκλησίας.*

τίτλος ε'. περὶ ἀθεμίτου γάμου. Incip. fol. 19. a. *Οὐ .... ρωται ὁ γάμος θυγατρὸς.* Explic. fol. 19. b. *ἀλλὰ καὶ οἱ πρὸ τούτου τεχθέντες.*

τίτλος ς'. περὶ ἀκριβείας γάμου. Incip. fol. 20. a. *τοῖς κληρικοῖς ἐπιτέτραπται* cet. Explic. fol. 20. b. *καὶ ὀλίγην λαμβάνειν προγαμιαίαν δωρεὰν.*

τίτλος ζ'. περὶ προγαμιαίας δωρεᾶς καὶ συγκαταβάσεως — [desunt aliquot litterae] *τάγματος ἀπὸ τῆς ὀγδόης διατάξεως.* Incip. fol. 20. b. *ὁ ἀνὴρ τοὺς καρποὺς* cet. Explic. fol. 30. b. *καὶ τὴν ἐξ ἡμῶν ἀγανάκτησιν ὑποστήσεται.*

τίτλος η'. περὶ κεκωλυμένων γάμων καὶ περὶ συγγενείας καὶ βαθμῶν. Incip. fol. 30. a. *συνίσταται γάμος χριστιανῶν* cet. Explic. fol. 47. b. *καὶ ἀπαιτεῖται ἡ δαπάνη τῶν ἐπιτερπῶν τοιουτοτρόπως.*

τίτλος θ'. περὶ δικαίου προικὸς. Incip. fol. 47. b. *πᾶσα προὶξ ἡ διατετιμημένη* cet. Explic. fol. 48. b. *τὰ ἐκ τῶν προικιμαίων χρημάτων ἀγορασθέντα προικιμαῖα εἰσίν.*

τίτλος ι'. περὶ ἐκδικήσεως προικὸς καὶ τῶν βαρῶν αὐτῆς. Incip. fol. 48. b. *συνεστῶτος τοῦ γάμου ἐὰν ἡ προὶξ* cet. Explic. fol. 51. b. *ἀναλώσει αὐτά, τὸ πᾶν ἀπαιτεῖται.*

τίτλος ια'. περὶ δωρεῶν μεταξὺ ἀνδρὸς καὶ γυναικὸς. Incip. fol. 51. b. *μεταξὺ ἀνδρὸς καὶ γυναικὸς* cet. Explic. fol. 52. b. *οἱ χρεωφειλέται μεριζέσθωσαν.*

τίτλος ιβ'. περὶ λύσεως γάμου καὶ τῶν αἰτιῶν αὐτοῦ. Incip. fol. 52. b. *ἐπειδὴ πολλὰς ἐν τοῖς παλαιοῖς* cet. Explic. fol. 57. b. *ὡσαύτως καὶ ἡ γυνὴ τοῦ ἀνδρός.*

τίτλος ιγ'. περὶ τῶν ἐν ζωῇ δωρεῶν. Incip. fol. 57. b. *τῶν δωρεῶν αἱ μὲν* cet. Explic. fol. 58. b. *ἐν τῷ ὕφει καὶ ἐν τῇ ὑπογραφῇ αὐτῶν.*

τίτλος ιδ'. περὶ ἀνατροπῆς δωρεῶν. Incip. fol. 58. b. *αἱ μετὰ θάνατον* cet. Explic. fol. 59. a. *ἀνατρεπέσθωσαν αἱ γινόμεναι δωρεαί.*

τίτλος ιε'. περὶ πράσεως καὶ ἀγορασίας. Incip. fol. 59. a. *πρᾶσις καὶ ἀγορασία συνίσταται* cet. Explic. fol. 61. b. *τοῦτο ἀναδίδοσθαι.*

τίτλος ις'. περὶ ἐμφυτεύσεως. Incip. fol. 61. b. *τὰς ἐμφυτεύσεις παρὰ τῆς ἁγιωτάτης* cet. Explic. fol. 63. a. *καὶ διηνεκεῖς ἐμφυτεύσεις ποιεῖν.*

τίτλος ιζ. περὶ χρέους, περὶ δανείου, τόκου καὶ ἐνεχύρων καὶ περὶ ἐγγυητοῦ καὶ περὶ συμβολαίων. Incip. fol. 63. a. *χρέος ἐστὶ λῆψις καὶ ἀναδοχὴ* cet. Explic. fol. 68. a. *συνομολογήσασα τῷ ἀνδρὶ αὐτῆς.*

τίτλος ιη'. περὶ μισθώσεως καὶ ἐκμισθώσεως. Incip. fol. 68. a. *ἐὰν συμφωνηθῇ τοὺς μισθωσαμένους.* Explic. fol. 69. b. *περὶ τούτου ὀνομαστὶ διετάξαντο.*

τίτλος ιθ'. περὶ παρακαταθήκης καὶ πραγμάτων, ὧν ἡ δεσποτεία φιλονεικεῖται. Incip. fol. 69. b. *παρακαταθήκη ἐστί* cet. Explic. fol. 71. a. *ὡς ἀκουσίως αὐτὰ ἀπολέσαντα.*

τίτλος κ'. περὶ συστάσεως κοινωνίας. Incip. fol. 71. a. *συνίσταται κοινωνία* cet. Explic. fol. 72. b. *κατὰ τὴν τοῦ κέρδους μοῖραν.*

τίτλος κα'. περὶ λύσεως κοινωνίας, περὶ πάκτου ἤτοι συμφώνων καὶ διαλύσεως καὶ περὶ τῶν ἐν τῇ προστασίᾳ διδομένων. Incip. fol. 72. b. *λύεται κοινωνία φθειρομένων* cet. Explic. fol. 74. a. *βεβαίαν εἶναι τὴν τοιαύτην διάλυσιν.*

τίτλος κβ'. περὶ διαθήκης αὐτεξουσίων. Incip. fol. 74. a. *διαθήκη ἐστὶ δικαία βούλησις* cet. Explic. fol. 76. a. *ὁ ἀρξάμενος κινεῖν καὶ ἀποστὰς οὐδὲν ἀπόλλυσιν.*

τίτλος κγ'. περὶ διαθήκης ὑπεξουσίων καὶ στρατιωτῶν διαθηκῶν, καὶ τίνες αὐτῶν μαρτυροῦσι καὶ περὶ καστρεισίων καὶ περὶ διαθήκης ῥηγνυμένης ὑπὸ ἀμνημονεύτων παίδων. Incip. fol. 76. b. *τὸ πεκούλιον ἐν τοῖς ὑπεξουσίοις ὁρᾶται* cet. Explic. fol. 78. a. *τῆς ἁπάσης διακατοχῆς γινέσθω ἀλλότριος.*

τίτλος κδ'. περὶ διαθήκης ἀπελευθέρων καὶ περὶ προνομίων πτωχῶν καὶ περὶ διακατοχῶν καὶ περὶ καθηκούσης διαθήκης καὶ παρὰ τίνι ὀφείλει ἡ διαθήκη παραδίδοσθαι καὶ περὶ μέμψεως αὐτῆς. Incip. fol. 78. a. *ἡ συγγένεια ὁμοιά ἐστι* cet. Explic. fol. 80. b. *κληρονόμου, οὐ ῥήγνυται ἡ διαθήκη.*

τίτλος κε'. περὶ ἀνατροπῆς διαθήκης καὶ περὶ μέμψεως αὐτῆς. Incip. fol. 80. b. *ταῖς διαθήκαις τρία πάθη παρενοχλεῖ* cet. Explic. fol. 81. b. *καὶ τὸ λοιπὸν δίδοται τῷ μοναστηρίῳ.*

τίτλος κς'. περὶ νόθων εὐγενῶν καὶ περὶ ὑπεξουσιότητος καὶ λύσεως αὐτῶν, περὶ αὐτεξουσιότητος καὶ περὶ υἱοθεσιῶν καὶ περὶ εὐνούχων. Incip. fol. 81. b. *τῶν τικτομένων οἱ μὲν* cet. Explic. fol. 84. a. *ἐπὶ τοῖς οἰκείοις ἀναγκάζεται πράττειν παισίν.*

τίτλος κζ. περὶ μαρτύρων εὐπροσδέκτων καὶ κωλυομένων καὶ περὶ τῶν ἀρνουμένων τοὺς ἰδίους συγγενεῖς, ἔτι γε μὴν περὶ ὅρκου, περὶ ἀναψηλαφήσεως ὅρκου καὶ περὶ ἐπιόρκου. Incip. fol. 84. a. *περὶ μαρτύρων ἐντεῦθεν* cet. Explic. fol. 103. b. *ὅπερ ἐστὶ καινόν.*

τίτλος κη'. [Inde ab hoc titulo usque ad finem prochiri titulorum inscriptiones in contextu operis collocatae reperiuntur, sed minio distinctae.] *περὶ τῆς ἀνωτάτω τριάδος καὶ περὶ χειροτονίας ἐπισκόπων καὶ περὶ κληρικῶν καὶ μοναχῶν.* Incip. fol. 104 a. *πάντας οὕτως πιστεύειν ἡ διάταξις* cet. Explic. fol. 109. a. *τῇ ἐκκλησίᾳ ἢ τῷ μοναστηρίῳ προσκυρούσθω.*

τίτλος κθ'. περὶ κωδικέλλου. Incip. fol. 109. b. *κωδίκελλος ἐστὶν ἐλλιποῦς* cet. Explic. fol. 110. a. *προσληφθῆναι εἰς τὴν ἀκρόασιν.*

τίτλος λ'. περὶ κληρονόμων καὶ περὶ συστάσεως κληρονομίας καὶ ὑποκαταστάσεως καὶ περὶ συνεισφορᾶς προικὸς καὶ διασκέψεως αὐτῶν. Incip. fol. 110. b. *κληρονομία ἐστὶν ἡ εἰς ὁλόκληρον* cet. Explic. fol. 116. a. *τότε τελευτήσει, καλῶς αὐτὸν κληρονομεῖ.*

τίτλος λα'. περὶ ἀποκαταστάσεως ἔλαττον τῶν κε'. ἐνιαυτῶν, καὶ περὶ πληθυντικῆς ὑποκαταστάσεως καὶ περὶ πεκουλίων αὐτῶν καὶ περὶ τῆς ἀφηλίκων ἀποκαταστάσεως. Incip. fol. 116. a. *ἡ ἁρμονίζουσα τινὶ ἀποκατάστασις* cet. Explic. fol. 118. a. *καὶ ἀναίσχυντόν τι ποιεῖν ἐπιχειρῶν ταῦτα ἀνατρέψαι.*

τίτλος λβ'. περὶ φαλκιδίου καὶ ἀμέτρων δωρεῶν. Incip. fol. 118. b. *φαλκίδιος ἐστὶν ἄχρι* cet. Explic. fol. 120. b. *καὶ τὰ λοιπὰ πρὸς τὸν φαλκίδιον κατέβαλε τοῖς ληγαταρίοις.*

τίτλος λγ'. περὶ ἀποκλήρων. Incip. fol. 121. a. *εἴ τις τοῖς ἰδίοις γονεῦσι* cet. Explic. fol. 125. a. *τοὺς λοιποὺς ἀδελφοὺς καὶ ἀδελφόπαιδας καὶ τὴν μητέρα ἔρχεσθαι.*

τίτλος λδ'. περὶ ἐλευθεριῶν καὶ ἀναδουλώσεων. Incip. fol. 125. a. *ἡ τῶν πραγμάτων ἄκρα διαίρεσις* cet. Explic. fol. 129. a. *καὶ περὶ τῶν κεχρεωστημένων αὐτῷ ἐνάγειν.*

τίτλος λε'. περὶ ληγάτων προσκαίρων καὶ διηνεκῶν. Incip. fol. 129. a. *ληγάτον ἐστὶ δωρεὰ* cet. Explic. fol. 130. b. *ἀναγκάζεται δοῦναι εἰς τὴν ἀγορὰν αὐτοῦ.*

τίτλος λς'. περὶ ἐπιτρόπων καὶ κουρατώρων. Incip. fol. 131. a. *ἐπιτροπεύονται κατὰ τὸν πολιτικὸν* cet. Explic. fol. 133. a. *εἰς τὸ μὴ ἀπαιτηθὲν χρέος.*

τίτλος λζ'. περὶ τοῦ μὴ ἐνυβρίζεσθαι τὰ λείψανα τῶν τεθνεώτων παρὰ τῶν δανειστῶν καὶ περὶ τοῦ, πότε δεῖ ἐνάγειν τοὺς δανειστὰς κατὰ τῶν κληρονόμων τῶν τελευτησάντων. Incip. fol. 133. a. *μεμνήμεθα δὲ πρὸς*

τούτοις cet. Explic. fol. 133. b. *τῆς τε δίκης ἐκπιπτέτω καὶ ἕτερον τοσοῦτον προσαπολλέτω.*

τίτλος λη΄. περὶ καινοτομιῶν καὶ νομῆς, ἐν ᾧ καὶ περὶ ἀνακοινώσεως καὶ περὶ παραγγελίας. Incip. fol. 134. a. *καινὸν ἔργον ποιεῖ* cet. Explic. fol. 142. b. *ἡ δεκαετία βοηθεῖ μοι.*

τίτλος λθ΄. περὶ ποινῶν, ἐν ᾧ καὶ νεαραὶ περὶ φόνου. περὶ πορνοβοσκῶν. περὶ τοῦ μὴ εἶναι ἰδιώτην τὴν φυλακήν. περὶ εὐνουχιζόντων. περὶ ἀρνήσεως. περὶ δωροδοκηθέντος δικαστοῦ. περὶ τῶν προσφευγόντων τῇ ἁγίᾳ τοῦ θεοῦ ἐκκλησίᾳ καὶ περὶ δαιμονιζομένων. Incip. fol. 143. a. *ὁ ἐρεθίζων τοὺς πολεμίους* cet. Explic. fol. 159. b. *περὶ μανέντων ὁμοζύγων τὰ αὐτὰ διαλεγομένην.*

τίτλος μ΄. περὶ σκύλων ἐν ᾧ καὶ περὶ ἐκκλήτου, ἱερωμένων μοναχῶν κοσμικῶν, [*καὶ περὶ τῶν πεπονθότων ἀπόφανσιν καὶ ἀποκαθισταμένων, καὶ περὶ αἱρετῶν δικαστῶν*; haec uncis inclusa fol. 160 a. leguntur, verum in indice titulorum desunt,] *ἔτι τὲ περὶ δικαιοσύνης νόμου καὶ μακρᾶς συνηθείας* [post hoc vocabulum index addit *καὶ περὶ αἱρετῶν δικαστῶν καὶ περὶ τῶν πεπονθότων ἀπόφανσιν καὶ ἀποκαθισταμένων, περὶ δικαιοσύνης νόμου καὶ μακρᾶς συνηθείας*] *καὶ περὶ ἀγνοίας νόμου καὶ φάκτου, καὶ τίνες βοηθοῦνται ἐξ αὐτῶν. περὶ τῶν ἀπράκτων ἡμερῶν. περὶ δικαιοσύνης νόμων καὶ περὶ ῥημάτων σημασίας καὶ περὶ διαφόρων κανόνων. περὶ συνηγόρων καὶ περὶ ἐντολῆς.* [Verba *περὶ συνηγόρων καὶ περὶ ἐντολῆς* desunt in indice titulorum.] Hic titulus in varias particulas distributus est. Sunt autem hae:

a) *περὶ σκύλων.* Incip. fol. 160. a. *οἱ κατὰ πολεμίων* cet. Explic. eod. fol. *καταλειπόμενος λήψεται.*

b) *περὶ ἐκκλήτου, ἱερωμένων μοναχῶν κοσμικῶν περί τε τῶν πεπονθότων ἀπόφανσιν καὶ ἀποκαθισταμένων καὶ περὶ αἱρετῶν δικαστῶν.* Incip. fol. 160. a. *τὴν ἀδικίαν τοῦ ἄρχοντος* cet. Explic. fol. 161. b. *προσέχωμέν τε καὶ προστιθώμεθα.*

c) *περὶ δικαιοσύνης νόμου καὶ μακρᾶς συνηθείας καὶ περὶ ἀγνοίας νόμου ἢ φάκτου καὶ τίνες βοηθοῦνται ἐξ αὐτῶν.* Incip. fol. 161. b. *ὁ νόμος ἀπὸ τῆς δικαιοσύνης* cet. Explic. fol. 163. a. *εἰς τὸ διηνεκὲς ἰσχύοντα.*

d) *ἔτι περὶ τῶν πεπονθότων ἀπόφανσιν καὶ ἀποκαθισταμένων.* Incip. fol. 163. a. *ἡ διάταξις κελεύει* cet. Explic. eod. fol. *παρὰ τοὺς νόμους ποιεῖ.*

e) *περὶ ἀγνοίας νόμου ἢ φάκτου καὶ τίνες βοηθοῦνται ἐξ αὐτῶν*; Incip. fol. 163. a. *ἡ ἀγνοία νόμου* cet. Explic. eod. fol. *τὰς δίκας τεμνέτωσαν.*

f) *περὶ τῶν ἀπράκτων ἡμερῶν.* Incip. fol. 163. b. *ἡ διάταξις τοῦ ιβ΄. τίτλου* cet. Explic. fol. 165. a. *τῆς ζώνης ἐκπιπτέτω καὶ δημευέσθω.*

g) *περὶ δικαιοσύνης νόμων καὶ περὶ ῥημάτων σημασίας καὶ περὶ διαφόρων κανόνων.* Incip. fol. 165. a. *νόμος ἐπὶ τέχνῃ τοῦ καλοῦ* cet. Explic. fol. 166. a. *οἱ παρὰ τῷ βασιλεῖ διαγινόμενοι.*

h) *περὶ συνηγόρων.* Incip. fol. 166. b. *ὁ δὲ ἀπληστίαν τῷ οἰκείῳ* cet. Explic. eod. fol. *παρὰ τῶν δικαζόντων ταῦτα ἀναπληρούσθωσαν.*

i) Titulus deest. Fortasse supplendum est *περὶ ἐντολῆς.* Incip. fol. 166. b. *ἐντολή ἐστιν, ὅταν* cet. Explic. fol. 167. a. *μὴ τὴν ἀποστέρησιν ὑπομένοντος.*

b) [fol. 167. a.] *Νεαρὰ τοῦ βασιλέως κυροῦ Ῥωμανοῦ τοῦ πρεσβύτου περὶ προτιμήσεως.* Incip. *ὁ δὲ κυρὸς Ῥωμανὸς ὁ πρεσβύτης* cet. Explic. *ὅρκῳ καθυποβάλλειν τοὺς συναλλάττοντας.*

c) [fol. 168. b.] *Ἑτέρα νεαρὰ τοῦ βασιλέως κυροῦ Κωνσταντίνου περὶ τοῦ αὐτοῦ.* Incip. *παλαιὸς νόμος* cet. Explic. *εἰ μὴ τοῖς προτιμωμένοις διαμαρτύρηται.*

d) [eod. fol.] *πρόσταξις τοῦ ἀοιδίμου βασιλέως κυροῦ Ἀλεξίου χάριν τοῦ μὴ ἁρπάζεσθαι τὰ τοῖς τελευτῶσιν ἐπισκόποις ἀνήκοντα παρὰ τῶν πρακτόρων, τάδε κατὰ ῥῆμα διεξιοῦσα.* Incip. *πρᾶγμα καὶ εἰς θεοῦ τολμώμενον περιφρόνησιν.* Desin. fol. 169. a. *καὶ τοῖς πορισαμένοις προσίσονται εἰς ἀσφάλειαν αἰωνίζουσαν.* — Ibidem hic titulus subiicitur: *περὶ τῶν νομίμων ἐπιφωνημάτων.* Incip. *ἀνάγνωθι καὶ τὴν νεαράν.* Explic. *μὴ μετὰ μαρτύρων ἀρκεῖσθαι δύο, ἀλλὰ καὶ δ΄. καὶ ε΄.*

e) fol. 170. a. haec leguntur: *εἰσὶν ἐν συνόψει αἱ ἀγωγαὶ καὶ αἱ ῥοπαί.* Incip. *τί ἐστιν ἀγωγή;* cet. Explic. fol. 170. b. *οὐκ ἀνήγγειλε τῷ ἀνδρὶ παραχρῆμα.*

f) [fol. 170. b — 184. a.] *περὶ χρόνων προθεσμίας ἀπὸ ῥοπῆς ἕως ἑκατὸν ἐνιαυτῶν.* Incip. *ἠλευθερώθη δούλη* cet. Explic. *ἀλλὰ τὴν ποινὴν ἀπαιτείσθω.* Haec est secunda *ῥοπῶν* editio, ex Basilicis adaucta et interpolata, quam ***Eduard. Zachariaeus*** ex hoc codice edidit (in libro: *αἱ ῥοπαί* p. 113—246.)

g) [fol. 184. a — 187. b.] *Νομοθεσία παλαιὰ τοῦ βασιλέως Ῥωμανοῦ τοῦ γέροντος συντεθεῖσα παρὰ Κοσμᾶ μαγίστρου τῷ καιρῷ τοῦ λιμοῦ τῆς α΄. Ἰν* (lege: *ἰνδικτιῶνος.*) Deinde haec adiiciuntur eademque rubrica scripta:

νεὸν νόμον τίθησι Ῥωμανὸς ἄναξ,
ὃν καὶ πέπομφε λύτρον ἠδικημένοις.

Incip. *ἀνθρώποις ἐστὶ ζηλωτόν* cet. Explic. *εἰς κοινὴν λυσιτέλειαν καὶ ὠφέλειαν.* Habetur apud ***Leunclavium*** in iure Graeco-Romano tom. II. pag. 159.

h) [fol. 187. b — 188. a.] *Νεαρὰ τοῦ εὐλαβεστάτου βασιλέως Λέοντος περὶ τοῦ μονάζειν δεκαετῆ παῖδα.* Incip. *τοιγαροῦν σύν τε τῷ ἁγιωτάτῳ* cet. Explic. *ἔνθα τὸ δίμοιρον προσεχώρησεν.*

i) [fol. 188. a.] ***De officiis aulae Constantinopolitanae in sex classes divisis.*** Incip. *ὁ μέγας οἰκόνομος* cet. Explic. *ὁ πριμικήριος τῶν πατριαρχικῶν νοταρίων.*

k) [fol. 188. b.] ***Exemplum epistolae qua quis ab episcopo promovetur ad*** *ἀναγνώστην ὑποδιάκονον καὶ τέλειον ἱερέα*; cui statim adiungitur similis alia forma. Incip. *τοὺς ἱερᾶς τε λαχόντας* cet. Explic. *παρὰ τοῦ πνικοῦ πατρὸς αὐτοῦ ὡς.*

l) [fol. 189. a — 201. b.] *Τὰ παράτιτλα.* Hic titulus prima manu scriptus est. Est idem opus, quod ***Assemanus*** in bibliothecae iuris Orientalis lib. II. cap. 30. pag. 586. seq. ex codice Vaticano 856. satis accurate descripsit. Primi capitis hoc initium est: *περὶ προτιμήσεως ἐπιτρόπων.* Incip. *ἐὰν γυνὴ μετὰ θάνατον.* Explic. *καὶ ἀνδρὶ αὐτὴν κατηγγύησεν.* Secundi capitis hic est titulus: *β΄. περὶ*

ἐπιτρόπων, καὶ τίνες δύνανται ἐπιτροπεύειν, καὶ τίνες οὐ δύνανται; καὶ πότε, καὶ ἐν τίσιν εὐθύνονται, καὶ περὶ τοῦ ποιεῖν αὐτοὺς ἀπογραφήν; καὶ τίνες δύνανται παραιτεῖσθαι τὴν ἐπιτροπήν, καὶ πότε, καὶ τίνες οὐ δύνανται καὶ πότε εὐθύνονται εἰς τόκους, καὶ πότε οὐκ εὐθύνονται; Incip. καὶ ὁ πάτρων cet. Explic. διοικοῦσιν οἱ πάντες. Tertii capitis hic est titulus: γ'. περὶ τῶν μὴ ποιούντων ἐπιτροπήν. Incip. ὁ ἔνοπλον cet. Explic. δύναται δοθῆναι. Quarti capitis hic est titulus: δ'. περὶ παραιτήσεως ἐπιτρόπων. Incip. ὅτι ἡνίκα τὶς cet. Explic. ἐνάγεται ὡς ἀπὸ ῥαδιμίας [fol. 189. b.] Eorum capitum quum apud *Assemanum* l. l. quadraginta relata sint, in nostro codice triginta unum referuntur. Trigesimum primum caput hoc est fol. 201. b. λά. Incip. οἱ δι' ἀνάῤῥυσιν cet. Explic. εἰ μὴ φαίνονται δι' ἐναγωγῆς ἀζημίου. Quae quidem apud *Assemanum* l. l. p. 588. ad caput 32. referuntur, cuius rei caussam non difficile est aperire. Nam caput 24. περὶ δανείου πλατύτερον fol. 195. codicis numerum κδ'. praefert, eumdemque numerum habet et cap. 25., cuius hic est titulus fol. 198. b.: περὶ χρέους δημοσίου προικιμαίου καὶ ἰδιωτικοῦ καὶ περὶ προτιμήσεως αὐτῶν. Itaque factum est, ut eorum, quae sequuntur, capitum numeri ad *Assemani* ordinem non satis conveniant.

m) [fol. 201. b.] ***Scribarum subscriptiones precesque aegrotantis ad Christum directae***, a manu secunda scriptae.

n) [fol. 202. a — 204. b.] ***Notitia metropoleon, archiepiscopatuum et episcopatuum, qui Patriarchae Constantinopolitano subsunt.*** Titulus est: Ὁ πᾶς ἀριθμὸς τῶν θεοῦ θεηπόλων. Specialior titulus adiicitur continuo: Τάξις τῶν μητροπόλεων, καὶ τῶν ἀρχιεπισκόπων, καὶ τῶν ὑπὸ τῆς μητροπόλεως ἐπισκόπων. Haec, ut *Maius* adnotavit in Catal. Uffenbach., *Leunclavii* libro I. inserta est tom. I. pag. 88 — 102. Ἡ γεγονυῖα διατύπωσις παρὰ τοῦ βασιλέως Λέοντος τοῦ σοφοῦ, ὅπως ἔχουσι τάξεως οἱ θρόνοι τῶν ἐκκλησιῶν, τῶν ὑποκειμένων τῷ πατριάρχῃ Κωνσταντινουπόλεως. „Eam nos Novellam, inquit *Maius* p. 530., collatione instituta, a nostra τάξει parum discrepare deprehendimus; quod ut liquido pateat, in quonam invicem differant duo illa exemplaria, sollicite indicabimus. Leunclavianus codex 81 metropoles numerat, noster vero 90, qui has adiicit: Ἡ Σελεύκεια, ἡ Ἀρκαδιούπολις, ἡ Μεσημβρία, ἡ Μίλητος, τὰ Γερδίκια, τὰ Ὕπαιπα, ἡ Φιλαδέλφεια, τὸ Ἄργος, ἡ Ῥέζαια, τὸ Πέργινον, ut adeo in universum sint 91, si connumerabis τὴν Σελεύκειαν, quam num. 31. statim post Cretam locavit catalogus Leunclavii, noster vero omisit. Praeterea apud eundem Leunclavium num. 65. 68. et 70. memorantur ἡ Ἀχαΐα, ἡ Γερμανία, ἡ Ἀπάμεια, pro quibus noster ἡ Ἀχάνεια, τὰ Γέρμια, ἡ Ἄπρω habet. Archiepiscopatuum paullo maius est discrimen in utroque catalogo.“ [Jam sequitur tabula, ex qua diversitas illa apparet, sed illam spatio parcituri omisimus]. In episcopatuum enarratione melius conspirant. Sed sequentia differunt. Vid. *Mai.* l. l. pag. 531 — 533.

o) [fol. 205. a — 207. b.] Λέξεων ῥωμαϊκῶν συναγωγὴ κατὰ στοιχεῖον. ἀρχὴ τοῦ α'. Incip. ἀναλλίων cet. Explic. ἀπὸ κακῆς πίστεως.

p) [fol. 207. b.] ***Anonymi*** tractatus de elementis, absque titulo. Incip. ἐστὶ τοῦ γνῶναι cet. Explic. ἢ σκληρόν.

q) [fol. 208. a. et b.] ***Singulorum operum, quae hoc libro continentur, eorumque titulorum series***, a prima manu descripta. Desinit in sexto paratitlorum capitulo describendo. — Reliquum codicis usque ad finem spatium secunda manus occupavit. Sunt autem reliqua haec:

r) [fol. 209. b — 210. a.] Ὅρος περὶ ἀφορισμοῦ, ὅπως καὶ τίνι τρόπῳ γνωρίζεται ὁ ἀφορισμένος (sic) μετὰ τὸν θάνατον. Incip. τοῦ ἐντολὴν ἢ κατάραν cet. Explic. οὐ λέγει περὶ τοῦ ἱερέως.

s) [fol. 210. a — 210. b.] Ἕτερον περὶ ἀφωρισμένων, οὓς ἀφορίζουσι οἱ ἀρχιερεῖς καὶ μετὰ θάνατον εὑρίσκονται λελυμένα τὰ σώματα αὐτῶν. Incip. τινὲς μὲν cet. Explic. φῶς τὸ ἀνέσπερον. Cf. de hac parte codicis *Maius* l. l.

t) Praeterea duo huius codicis parerga commemoranda sunt, quae ad explenda duo vacua folia adiecta esse patet. Sunt haec:

α) fol. 110. a. ***de hominis anima***, quam tria constituere dicuntur πρόσωπα, nempe ψυχή, λόγος, πνοή, una tamen manente anima, et τῇ ψυχῇ denotante Deum patrem, τῷ λόγῳ Jesum Christum, τῇ πνοῇ Spiritum Sacrum.

β) fol. 134. a. ***de SS. Trinitate***, ignis similitudine illustrata quippe cui haec tria adsunt, πῦρ, καυστικὸν, φωτιστικόν.

Caeterum de interpolationibus, quae in contextum prochiri migrarunt, audiendus est *Heimbachius*, l. l. pag. XXXVIII.

CCLXXXIX.

[Rep. IV. 4. 90.]

Codex chartaceus saec. XVIII. scriptus, folior. 30, quorum 1. b. 21. b. 22. et 30. scriptura vacant. Continentur:

a) [fol. 1. a — 21. a.] ***Ad Iani Vincentii Grauinae ICti et Antecessoris Romani de orgine Romani iuris libros tres considerationes. Augustae Vindelicorum. Sumptibus Iacobi Eberhardi Geigeri. Vlmae, typis Gassenmeyeri MDCCX.*** Ita titulus huius libri MS. Incip. ***Quod beneficium tribuimus*** cet. Explic. ***operam praestant, submissa sunto.***

b) [fol. 23. a — 29. b.] ***Osseruazioni sopra la precedente satira scritta in lingua Napolitana da Conero l'Abate Gian Vincenzo Grauina dalla Scalea in Calabria.*** Incip. ***Il prologo delle Tragedie di Filodemo*** cet. Explic. ***e esi non fece altro.***

CCXC.

[Rep. II. fol. 3.]

Codex membranaceus saec. XIII. in Italia natus, scriptura in duas columnas divisa, rubris inscriptionibus, litteris initialibus caeruleis, sed rubro adpictis, folior. 66, quorum 1. et 66. a. recentiore manu scripta sunt, 66. b. vacat scriptura. Continentur:

Institutiones Iustiniani. Cum glossa. Incip. a principio [***Imperatoriam maiestatem*** cet.] et pertinet usque ad verba: ***Si quis autem alias cognacione*** ..... [tit. de publ.

iudic. lib. IV. 18. §. 6.] — Hic codex legatus est bibliothecae nostrae a Car. Guil. Aug. *Schuberto* Lipsiensi ann. 1837.

CCXCI.

[Rep. II. fol. 4.]

Codex membranaceus Italus saec. XIII. scriptus, in duas columnas divisus, rubris inscriptionibus, litteris initialibus modo caeruleis modo rubris, folior. 81, quorum 1. et 2. recens in supplementum operis scripta sunt. Continentur:

a) [fol. 1. a — 59. b.] INSTITUTIONES IUSTINIANI. CUM GLOSSA. Incip. *Imperatoriam maiestatem* cet. Explic. *deo propitio aduentura est.*

b) [fol. 60. a. — 81. b.] TITULI DIGESTORUM DE VERBOR. SIGNIF. ET DE REGULIS IUR. ANT. Incip. *Vlp. Verbum hoc si quis* cet. Explic. *abesse non potest.* Subscriptus est versus:

Qui scripsit scribat semper cum domino uiuat.

In priori libri operculo haec leguntur verba: *Ex Bibliotheca Seb. C. F. C. N. Mügii à Bosstzheim. Nunc Sebastiani eius filii.*

CCXCII.

[Rep. I. 4. 85. aa.]

IUSTINIANI INSTITUTIONUM LIBRI IV. Adnotationibus ac notis doctissimorum scriptorum illustrati et adaucti. Studio et opera *Ioannis Crispini.* Francof. ad Moen. 1610. 8.

Singulis huius libri plagellis interserta sunt bina formae quaternariae folia, in quibus vir quidam doctus multas scripsit adnotationes. Quis autem ille fuerit, me quidem fugit. Fol. 1. a. legitur: *Anno CIϽIϽCXVII. Kal. Ianuarii.*

CCXCIII.

[Rep. II. fol. 1.]

Codex membran. saec. XIII. eleganter et constanter scriptus, pictis litteris initialibus, folior. 277. Continetur:

DIGESTUM VETUS, CUM GLOSSIS, LIB. I — XXIV. *Tit. II. (de divortiis et repudiis.)* Incip. fol. 6. a. *Iuri operam daturum prius nosse oportet* cet. Explic. fol. 275. *et si concubinam sibi adhibuerit idem erit dicendum.* [Prioribus foliis habentur et tituli digestorum et praefatio illa, quae incip. *Omnem nostre rei publice* cet. explic. *et ipsis iudicibus obseruanda. Datum* cet., et quae legitur secundo loco inter *praefationes digestorum* Tom. I. ed. Gothofr. pag. 2.]

Foll. 276. et 277. continent FRAGMENTUM EX ACTIS CONCILII CUIUSDAM. — Caeterum scriptura huius codicis simillima est ei libro, quem supra sub num. CCXLII. descripsimus.

CCXCIV.

[Rep. II. fol. 2.]

Codex membran. saec. XIII. admodum eleganter scriptus, pictis litteris initialibus, folior 227. Continetur:

INFORTIATUM CUM TRIBUS PARTIBUS, CUM GLOSSIS, A LIB. XXIV. TIT. III. *(soluto matrimonio quemadmodum dos petatur.)* USQUE AD FIN. LIB. XXXVIII. Incip. *Dotis causa semper & ubique precipua est.* cet. Explic. *qui in hostium potestate erat postliminio non sit reuersus.* [Priora et ultima folia a bibliopegis adsuta aliquot continent glossas argumenti theologici, quarum multae a recentiore manu profectae sunt.] Hic codex priore est nitidior et non parum melior videtur, sed et antiquior. Posteriore parte diligentius scriptus est quam priore. Duos in eo scribendo laborasse, versiculi in fine appositi testantur:

Est sepultus qui incepit
Semper uiuat qui perfecit
Mors legalis recte fecit
Quod explentem non recepit
Ergo grates deo damus.
Illi librum referamus.
Cum legatur gaudeamus.
Sic in fine dimittamus.

Additur etiam versus pentameter: *Explicit expliceat ludere scriptor eat.* Mentionem huius Codicis fecit ac specimen eius in tabula exhibuit *Albert Kriegel.* in dissertatione, cui titulus: *Antiqua versio Latina fragmentorum e Modestini libro de excusationibus in digestorum lib. XXVI. tit. III. V. VI. et lib. XXVII. tit. I. obviorum in integrum restituta, Lips.* 1830. pag. 13., ubi haec dicit: „Codex continet *Infortiatum cum tribus partibus* forma maxima in pergameno satis albo et laevigato, characteribus neogothicis optime formatis, prius una cum glossa quadam Anteaccursiana forte medio saec. XIII. conscriptum, quae tamen glossa ultra dimidium usque volumen rasa et per Accursianam glossam forte exeunte saeculo XIII. vel medio XIV. superductam cooperta extat; in extrema voluminis parte plane non aderat glossa Anteaccursiana ac sic absque ullo incommodo recens addi poterat glossa Accursiana, quam satis lepide scriba his voculis claudit: *Explicit expliceat, nunc scriptor ludere eat!* — Legum inscriptiones nihil nisi nomen Icti addita sigla: *lib.* miniaturasque rubro et coeruleo colore pulcherrime obductas continent."

CCXCV.

[Rep. II. fol. 5.]

Codex membran. saec. XIII. non male scriptus, pictis litteris initialibus, folior 247. Fuit olim in bibliotheca *Buxtorfii.* Inest:

CODEX REPETITAE PRAELECTIONIS, A LIB. I. USQUE AD FIN. LIB. IX. Adscriptae sunt multae glossae, et ab antiquiore et a recentiore manu profectae. Incip. [post inscription.] *Cunctos populos quos clementie nostre regit imperium in tali uolumus religione uersari* cet. Explic. *set lenitatis paterne testem habeant.*

Folia duo priora, quae ceteris longe sunt antiquiora, continent, ut videtur, fragmentum *ex Ordine Romano*, sed quae fol. 1. a. leguntur, adeo sunt in litura, ut paucissima tantum legi queant.

CCXCVI.

[Rep. II. fol. 4. a.]

Codex chartaceus saec. XVI. scriptus, rubris inscriptionibus, folior. 90, quorum 2. b. 50. a. et 90. b. vacua sunt. Continentur:

ANONYMI LECTURA IN LIB. I. INSTITUTIONUM. [Fol. 3. a. haec adnotata sunt: *d. 21. Octobris* 1569.] Incip. *Sicut ex quatuor elementis omnia corpora conficiuntur* cet. Explic. *de haereditate ut actione tradita.* — In altero libri operculo legitur nomen: *Magister Heinricus Lucas.*

CCXCVII.

[Rep. IV. 4. 91.]

Codex chartaceus saec. XVII. exaratus, folior. 193, quorum 183. b — 193. scriptura vacant. Continetur:

Hulderici Grossii formalitas iurisconsulti [i. e. de verborum significatione et interpretatione]. Opus Cal. Aug. 1630. [vid. fol. 3. a.] absolutum et indice [foll. 1. et 2.] instructum. Incip. *Omnis scientia omnisque disciplina incipit a cognitione verborum* cet. Explic. *neque Papa neque Imperator disponere possunt.*

X.

CODICES IURIS GERMANICI.

CCXCVIII.

[Rep. II. fol. 15.]

Codex partim membranaceus partim chartaceus, saec. XV. luculenter in duabus columnis scriptus, picturis aliquot elegantibus [fol. 2. a. 4. a. 160. a.] ornatus. Foliis constat 301. Continet:

Speculi iuris Saxonici libb. III. cum glossa. Titulus deest. Incip. fol. 2. a. *Des heiligen geistes mynne die stercke myne synne* cet. Explic. textus fol. 291. a: *es enwillkore denne das lantfolgk gemeyne.* Subscriptio haec est: *Ffinitum Anno domini* M° CCCC° LXI° *in die Margarete virginis hora qi prima.* Fol. 292. a. usque ad 298. b. *registrum operis* legitur.

Gaertnerus in praefatione ad edit. *Spec. Saxon.* haec de illo Codice scripsit: „Codex chartaceus eiusdem Bibliothecae [dixit enim antea de eo codice *Spec. Saxonici*, quem statim descripturi sumus], in Folio majori, ebenfalls in der alten Ober-Sächsischen Sprache geschrieben, worinnen das Idioma demjenigen fast gleich, welches sich in dem oben angeführten andern Codice der (Leipziger) Universitäts-Bibliothec bemerken lässt. [Cf. §. 10. praefationis laud. num. II.] Der Anfang wird mit Weglassung der beiden ersten Praefationen durch die Worte: Des Heiligen Geistes Minne etc. gemacht, enthält übrigens die vollständige Glosse, und zu Ende stehet: Finitum cet. Es sind beyde diese jetzt-berührten Codices aus Dr. Christoph Zobels Verlassenschaft in diese Bibliothec gebracht worden, und vermuthlich diejenigen, deren sich Zobel bey seinen Editionibus gebraucht hat." — Fuit hic Codex, qui etiam commemoratur a *Nietzschio* in censura libri *Homeyeri: der Sachsenspiegel und das Sächs. Landrecht*, in Ephemeridibus Halens. 1827. tom. III. pag. 707., olim Scabinorum Lipsiensium; hinc fol. 1. quaedam formulae iurisiurandi leguntur, et quidem: *Des Richters Eydt. Vnd wie er sweren sol — Der Scheppen Eydt vnd wie die sweren sollen — Scheppenschreiber Eidt.* Foll. 299 — 301. haec habentur: *Keiserlich Ordnung der Widertauffer halbn* [*Caroli* V.] — *Fürstlich vorkundigt Ordenunge der widerteuffer halben* [*Georgii* ducis Sax.] — *Iuden aydt* — denique epistola scabinorum Magdeburgicorum, sine inscriptione. In operculo libri priori legitur: *Fürstlich Ordnung Beuetdere vnnd Wegelagere betreffend* [*Georgii* ducis Sax.] — In extremo libri operculo a recentiore manu profecta haec leguntur verba: „NOTA. Das ich in einem Rathsbuch geschrieben gefunden vffm Copert, Das Doctor Petrus Freytagk, Einem Erbarn Rath alhier seine Rechtsbücher Dero Zweyhundert Dreyundfunfftzigk stück gebunden gewesen sein sollen, sampt vier oder fünff Rayiale, zugestalt, secunda Feria post Visitationis Mariae, Anno p. Zwey und Zwantzigk."

CCXCIX.

[Rep. II. fol. 16.]

Codex chartaceus saec. XV. non male scriptus, rubris litteris initialibus [in primo operis libro etiam caeruleis], prima picturata, scriptura in duas columnas divisa. Constat foliis 185, quorum 1. 7. b. 8. et 173 — 183. a. litteris vacant. Continet:

Speculum iuris Saxonici. Germanice. Cum glossa. Fol. 2. a. usque ad 7. a. legitur argumentum totius operis. Titulus milto pictus hic est: *hir begynnet das erste buch des lantrechten mit syner glosen.* Tum incip. opus ipsum fol. 9. a. a verbis [ed. *Gärtner.* pag. 13.]: *Got der do ist eyn begin unde eyn ende aller guten dinge* cet. [Omissae igitur sunt et *praefatio von derer Herrn im Lande zu Sachsen Geburt und Ankunfft* et *praefatio poetica.*] Explic. fol. 171. b. *noch keyn recht uff das lant setzin is en wilkore das lant.* Subscriptio atro colore picta sed subductis lineis rubris: *Et sic est finis lantrechts Dis buch ist volbrocht noch gotis geburt Tusünt iar virhundert iar dar nach in dem vir unde drissigisten iare des nesten donerstagis nach des heiligen Crucistag exaltationis.* Eodem et seq. folio notae a recentiore manu profectae leguntur. Foliis 183. b. usque ad 185. b. *decisiones Scabinorum Magdeburgensium et Lipsiensium* leguntur. — *Gaertnerus* in ed. *Speculi Saxon.* (Vorbericht §. 10. V.) hunc Codicem commemoravit, atque et hunc et praecedentem Cod. ex hereditate D. *Christophori Zobelii* in nostram bibliothecam translatos esse dixit. Commemoratur hic liber etiam a Nietzschio in Ephemerid. Halens. 1827. tom. III. pag. 707. in censura libri *Homeyeri*: *Der Sachsenspiegel und d. Sächs. Landrecht.*

CCC.

[Rep. II. fol. 17.]

Codex chartaceus saec. XV. satis luculenter scriptus, litteris initialibus et inscriptionibus milto pictis, scriptura in duas columnas divisa. Constat foliis 204, quorum 1. 7. b. 202. 203. et 204. scriptura vacant. Continentur:

a) Saechsisches Lehnrecht. Cum glossa Germanica, quae minoribus litteris scripta est, quam quibus textus exaratus est. Titulus deest. Fol. 2. a. usque ad 7. a. legitur argumentum capitulorum singulorum. Fol. 8. a. praefatio incip. his verbis: ***(D)er menſchen gedancken gebrechlich iſt*** cet. Opus ipsum incip. fol. 8. b. a verbis: ***Wer lehnrecht konnen wolle Der volge diſſes buch*** cet. Explic. textus fol. 178. a: ***vmb gut Kegen ſeyne,*** glossa fol. 179. a: ***non debet et C de teſti. l. ii. xj.*** Rubro picta subscriptio: ***Hie hat Nu das lehnrecht eyn ende Vnde nu volget der Richtſtig dot uber hirnach.***

b) [fol. 179. b — 201. b.] Der Richtsteig Lehnrechts. Titulus deest. Incip. ***(W)Enn nytne eyn man ſeyne trauwe*** cet. Explic. ***Das ſal er bynnen ſechs wochen uſſztihen. Amen.*** Subscriptio milto picta haec est: ***Hie hat das lehnrecht mit deme Richtſtige eyn ende vnde geſchreben Nach Criſti unſers lieben hern geburt Tauſent vierhundert vnde dornach Im eyn vnde Newntzigiſten iare Am Dinſtage Nach Iudica, In der heiligen Vaſten.*** — Commemoravit hunc codicem *Homeyerus* in libro: Verzeichniss deutscher Rechtsbücher des Mittelalters und ihrer Handschriften (Berol. 1836.) pag. 43. num. 247.

CCCI.

[Rep. II. fol. 18.]

Codex chartaceus saec. XV. luculenter scriptus, litteris initialibus rubris, adscriptis in margine a recentiore manu glossis. Constat foliis 243, quorum 1. 168. b. 169. 223 — 243. scriptura vacant. Continentur:

a) Saechsisches Lehnrecht. cum Glossa Germanica. Titulus deest. Praefatio incip. fol. 2. a. ***Der menſchen gedangke gebrechlich iſt*** cet. Opus ipsum fol. 3. a. incip. ***WEr Lehenrecht konen wolle der volge diſsis buches lere*** cet. Explic. fol. 168. a. ***Non debet C. de teſtibus. l. jj. x.*** Subscriptio rubris litteris picta: ***Explicit lehnrecht sub anno etc.*** LXVII°.

b) [fol. 170. a — 198. a.] Recapitulatio des Lantrechts. Ita titulus, qui tamen in subscriptione demum legitur. Incip. ***Von dem geiſtlichen*** cet. Explic. ***des landes willen.***

c) [fol. 198. b — 205. b.] Recapitulatio des Lehenrechtes. Incip. ***Von zweierleien fürſten*** cet. Explic. ***ſeynes vngenoſsin man würde.*** Subscriptio rubris litteris picta: ***Explicit Regiſtrum lehenrecht.***

d) [fol. 206. a — 222. b.] Aurea bulla Caroli IV. Titulus atro colore pictus: ***Aurea. Bulla.*** Incip. ***In nomine ſancte et individue trinitatis feliciter amen. Karolus quartus divina favente clementia romanorum imperator et bohemie rex ad perpetuam rei memoriam*** cet. Explic. ***ipsis valeat erudiri.*** Subscriptio atro colore picta: ***Explicit aurea Bulla Karoli quarti.***

CCCII.

[Rep. II. fol. 19.]

Codex chartaceus saec. XV. crassioribus nec ubique perspicuis litteris scriptus, rubris litteris initialibus, folior. 187, quorum 12. 133. b. 177. b. et 187. scriptura vacant. Insunt haec:

a) [fol. 1. a — 11. b.] Keyser-Recht. Titulus deest. Prologus Caesaris desideratur. Incip. [ab iis verbis, quae in ed. ***Senckenberg.*** in ***Corp. Iur. German.*** Tom. I. pag. 4. leguntur,] ***EIN Iglich menſch ſol wiſſen, daſs got iſt recht vnd recht komet von got*** cet. Inter foll. 10. et 11. duo desunt, ut etiam in fine fol. 10. a recentiore manu notatum est. [Fol. 10. desinit in verba: ***Er ſol Ine auch mit kuntſchafft halte .... Fol.*** vero 11. incip. ***WEr des kayſers ...... beſitzet der ſol wartte*** cet.] Explic. ***geſweren wann er hat ſein recht v'lorn.*** Opus non divisum est in libros [cf. ***Homeyeri*** Verzeichn. deutsch. Rechtsbücher cet. pag. 24.] Deest etiam notatio capitulorum.

b) [fol. 13. a — 133. a.] Schwaebisches Landrecht. Titulus deest. Incip. ***HErre got himeliſcher vater durch deyne milte gute wie geſchuft du den menſchen*** cet. Explic. ***wan er das untrechte v'wurket hat.*** Liber est scriptus sine ulla librorum capitulorumve notatione.

c) [fol. 134. a — 177. a.] Schwaebisches Lehnrecht. Sine glossa. Titulus deest. Incip. ***HIe heben ſich die lehen an vnd wer lehenrecht er kennen wolle*** cet. Explic. ***daſs wir beſitzen das ewige reiche des helff vns got der vater got der ſune got der heilig geiſt Amen.*** His verbis subscriptus est rubro colore annus: 1404. Leguntur etiam eodem folio haec: ***Ambroſius Meuſell. Von Wertheim. Anno Chriſti.*** 1629. [Idem nomen etiam. fol. 187. b. repetitur]. Inde a fol. 178. a — 186. b. habetur registrum in ***Keyſerrecht, Landrecht, Lehenrecht***, cuius in fine rubro scripta haec leguntur: ***Ab Incarnacione Criſtj*** 1404.

CCCIII.

[Rep. II. fol. 20.]

Codex chartaceus saec. XV. per aliquot librarios exaratus, litteris initialibus et inscriptionibus rubris, folior. 323, quorum 1. 156. b. 157. 308. b. 317. b. 320 — 323. a. scriptura vacant. Continentur:

a) [fol. 2. a — 141. b.] ***Vermehrter Sachſenſpiegel*** [Distinctiones Saxonicae]. Cf. ***Homeyeri*** Verzeichniss Deutscher Rechtsbücher cet. pag. 18. Liber primus habet capitula 47, secundus 10, tertius 16, quartus 44, quintus 30, sextus 23, septimus 4. Incip. ***DIs buch iſt eyn buch des rechten In weichbilde Sachſſcher art alzo man es zu Madeburgk gebruchte un zu Halle*** cet. Explic. ***das lantvulg gemeyne Amen.*** Tum epilogus sequitur: ***Hie hat das buch eyn ende*** cet.

b) [fol. 142. a — 152. a.] Sententiae Scabinorum Magdeburgensium. Titulus ruber: ***Nu ſich von der gerade.*** Incip. ***Ab eynes mannes weip ſturbe*** cet. Explic. ***Verſigilt mit unſerm zugeſigel.*** Tum rubro picta verba sequuntur: ***finit feliciter in Deltzſch. LXXXIII ano.***

c) [fol. 152. b — 156. a.] A recentiore manu profecta varia

quaedam; *notitiae historicae et preces Germanicae*, quae pertinent inde a fol. 153. a. [ubi incipiunt: *Czu wiffen wie diffe gebethe uff erdin gekomen fint Es gefchah* cet.] usque ad fol. 156. a., ubi de iis in fine haec scripta sunt: *Der heilige babeft fanctus Kylianus hat beftetiget difs gebeth vnnd gegeben allen mendtfchen die difs gebeth fprechen wenn fie uber den Kirchoff gehen alfo vil ablafs alfs manige tage indem jare fint vnde alfs vil alfo manche fele uff dem Kirchoffe ringum fint.*

d) [fol. 158. a — 257. b.] *Die Magdeburger Fragen.* Vid. *Homeyeri* l. l. pag. 17. Incip. *Hye in diffem buche wollenn' wir fagenn' Etliche frageun' der werden scheppen zcu magdeburgk, vnnd ift geteilt eyn drey teil* cet. Explic. *zcwufchenn' man ader weibe an erkenn' globe.* Opus hoc divisum est in libros, capitula et distinctiones. Sed distinctiones omittuntur a cap. 9. distinct. 3.

e) [fol. 258. a — 263. b.] Sententiae Scabinorum Magdeburgensium et Lipsiensium. Incip. *Sprechenn' wir scheppen zcu magdeburgk vff die felbten fchriffte* cet. Explic. *fragenn' wol bewuft*

f) [fol. 264. a — 266. b.] Cautela *und Premis.* Cf. *Homeyeri* l. l. pag. 11. Titulus ruber hic est: *Hie hebet fich an die vorrede des Richtftiges.* Incip. *CAutela byn ich genant vnde byn komen yn die lant* cet. Explic. *an feyne tode zcum letzften Amen. Premis* incip. *Premis byn ich genant Ich wil* cet. Explic. *das er nicht wurde erflan nach beroubet.*

g) [fol. 266. b — 308. a.] *Richtftig Lantrechts.* Titulus ruber: *Hie hebet fich an der Richtftig.* Incip. *Synt das eyn recht gerichte werden fal das fal werden* cet. Explic. *abegenommen werde mit rechte, das vint man* cet. Additae sunt in hoc opere rubricae capitulorum et numeri. Capita sunt 49. Registrum et epilogus desunt.

h) [fol. 309. a — 313. a.] Arbor consanguinitatis. Incip. *Regula wie nahe der mage des mannes* cet. Explic. *alfo oben ftet gefchriebenn.*

i) [fol. 313. b.] Preces quaedam a St. Gregorio papa fieri iussae. Incip. *Herre ihefu crifte ich anbete dich* cet. Explic. Subscriptio: *denn gab er vierzehen thaufindt iar ablafs.*

k) [fol. 314. a.] Preces ad altare faciundae s. Collecta. Incip. *O fanctiffime deus mitiffime deus qui electos* cet. Explic. *per omnia fcla fclorum Amenn.*

l) [fol. 315. a — 317. a.] Decisiones Scabinorum Lipsiensium. Incip. *Vnfern freuntlichen dinft* cet. Explic. *erkant werden von rechfprech.*

m) [fol. 318. a — 319. b.] *Willkore der ftadt Leiptzk Gerade zcu nehmen Vnnd zcugebenn.* Incip. *Die gelafsne frawe Sal nach yres Manes tode* cet. Explic. *zcu ewigl. zceitten verbunden fein.*

n) [fol. b. 23.] *Observationes quaedam medicae* Germanice scriptae, quorum hic est titulus: *Wer nun geloffen hat, wie man an dem plut erkenen fol ob der menfch gefundt ift od. nit.*

In priori libri operculo haec scripta leguntur verba: *Anno dni im 1514 jar vff funabent noch conzepzionifs maria habe Ich merten Kyffeller difs buch Iohannefs Senckeller apgekauft vor 2. ft. vnd ift bezalt dafs buch ift mir lip wer mirfs fthilt der ift ein dip efs fey ryter oder Knecht fo ift her an den galgen gerecht.*

CCCIV.

[Rep. IV. fol. 1.]

Codex chartaceus saec. XV. luculenter scriptus et picturatus, inscriptionibus milto pictis, litteris initialibus picturatis [ita v. c. fol. 3. in littera initiali conspicitur imago *Eykonis de Repgau*], scriptura in duas columnas divisa. Foliis constat 278, quorum 1. et 278. [membranacea] 2. 276. b. et 277. scriptura vacant. Continentur:

a) [fol. 3. a — 248. b.] Weichbildum Saxonicum. Cum Glossa Germanica. Incip. a praefatione rhythmica: *Got gebe fyner felen rath der dis buch getichtet hat Ecke* cet. Explic. *mit aller crafft vnd macht vnfirs heiligen vaters Benedicti des Bobiftis Amen Amen Amen.* Articuli sunt 135.

b) [fol. 248. b — 260. b.] Sententiae Scabinorum Magdeburgensium. Incip. *Man fall nymant ufs fyner geweren wifsin* cet. Explic. *dorvme fo nympt ein das rechte fyn gute Vt in aut* [sic] *de exibendis et introducendis reis.* Subscriptio minio picta est haec: *Scriptum per me Erhardum hegkel de peniczhawfsen Ratifponenfe dioc. Anno dni liij feria 5ta Braxedis virginis cet.*

b) [fol. 260. b. col. b — 275. b.] Duplex registrum in Weichbildum Saxonicum. Titulus rubro pictus hic est: *Sequitur Regiftrum fuper wichbilde indifferenter.* Incip. *Von des rechtes begyn* cet. Explic. *C* xiii. *per totum.* Et rubro picta subscriptio: *Et fic est finis huius operis.*

CCCV.

[Rep. IV. fol. 2.]

Codex chartaceus saec. XV. bene scriptus in duabus columnis, exceptis foll. 130 — 133., inscriptionibus rubris, litteris initialibus rubro vel caeruleo adpictis. Foliis constat 253, quorum 1. b. 130. a. 134. et 251. b — 253. scriptura vacant. Continentur haec:

a) [fol. 2. a — 129. b.] Liber distinctionum, quibus ius Magdeb. s. Weichbild. traditur, [*Vermehrter Sachfenfpiegel.*] Absolutus est VII sectionibus s. libris. Incip. *Dis buch ift eyn buch des rechten czu wicbilde yn fachfifcher art alzo is meydeborg gebruchet* cet. Explic. *vnd iczlich ein fynen erbin darvme antwerten Et cetera.* Subscriptio haec est: *Explicit liber diftinctionum Per Michaelem kranach Sub anno domini Millefimo quadringentefimo* lxvi° *cuius fit deus gloriofus benedictus In fecula feculorum AMEN.*

b) [fol. 130. b — 133. b.] *Das buch von der fippe myt den regeln.* Ita titulus. Incip. *VOr allen dingin fal man wiffen Das fulche lere vnd regeln dye hyer nach folgen gefaczt fyn nach Sachfsifchem rechte nicht allene nach lantrechte Sündern och nach wicbilde rechte* cet. Explic. *nach fulchir vnderfcheidünge Alzo oben fteit befchribin yn den regeln Et cettera.* Fol. 130. b.,

quod caeteris altera parte maius est, picta est arbor consanguinitatis.

c) [fol. 135. a — 251. a.] *Die Magdeburger Fragen*, libri tres. Incip. *Hye hebin sich an jn dessem buche ezliche vrogen der werdin hern scheppin von Magdeburg — vnd diss bůch ist geteilet jn dry teil Das erste saget von dem rate Was sie zcu richten haben unde sy angehoret unde von Richter scheppin orteil vorsprechen erbe an zcu sprechen unde von an irstorbenen gute von vormundeschafft kinder alder Monche erbin Morgengobe von gobe anefang unde von vnelicher gebort Das ander buch saget von solt unde besaczcunge Das dritte buch sagit von vngerichte also vme tot slege.* cet. Explic. *daz mogit ir nv obir rechten.* Subscriptio rubra: *Hie hat diss buch eyn* [omisit librarius vocem *ende*] *Got vns zcu synen reich sende amen.*

CCCVI.

[Rep. IV. fol. 3.]

Codex chartaceus saec. XV. sed antecedente recentior, duabus columnis exaratus, inscriptionibus et litteris initialibus rubro pictis. Foliis constat 229, quorum 1. b. 146. b. 148 — 150. et 227 — 229. scriptura vacant. Continentur:

a) [fol. 2. a — 141. a.] *Eadem illa, quae in antecedente cod. sub litt. a. recensuimus.* Sed in hoc codice additur adhuc capitulum, cuius haec est inscriptio: *Nu sullen wir lernen vnd erkennen ab eyner vff dem velde gemordet wurde ab er den begraben mochte ane gerichtsleutte die weile er nicht geclaget hette.* Incip. *Wirt eyn man ermort cet.* Explic. *das laut volg gemeyne Amen.* Tum sequitur epilogus rubro scriptus, qui incip. *Hie hat diss buch eyn ende got vns seyne gnade sende* cet. Explic. *so bleibe wir alle gotis vnd marien kint. Amen.*

b) [fol. 141. b — 147. b.] *Eadem, quae in anteced. codice sub litt. b. recensita sunt.*

c) [fol. 151. a — 226. b.] *Eadem, quae in anteced. cod. sub. litt. c. commemoravimus.* Initium idem est, paucis quibusdam mutatis. Finis: *domit ist alle ding abegeleget.*

CCCVII.

[Rep. IV. fol. 4.]

Codex chartaceus saec. XV. in duabus columnis exaratus, inscriptionibus et litteris initialibus rubris ornatus, ab initio mutilus. Foliis constat 182, quorum 1. b. et 182. scriptura vacant. Continetur:

Codex iuris Magdeburgici *integer quidem, sed V libris absolutus.* Titulus fol. 1. a. hic legitur: *In incipit* [sic] *liber Iuris medenborgeñ w.* Incip. ..... *keyne gewisse czal.* cet. Explic. *uf das lantvolk gemeyne et sic est finis.* Subscriptio haec est: *Explicit liber solempnis* [haec rubro picta sunt; sequuntur atro colore picta:] *Explicit liber subtilis legum more magdeburgensis* [sic] *Et quasi optimus liber in lege civili et dicitur distinctiones legum.* Rubro sunt picta verba: *Bys geloubet von hymel got. heiliger starker sabaoth.*

CCCVIII.

[Rep. IV. fol. 5.]

Codex chartaceus saec. XV. exaratus, rubris inscriptionibus et litteris initialibus, folior 170. quorum 1. et 170. operculis libri agglutinata sunt. Continentur:

a) [fol. 1. b — 130. b.] *Vermehrter Sachsenspiegel* lib. I — IV. Post registrum incip. fol. 3. *Dis buch ist ein buch des rechten In wichbilde sechsisch* cet. Explic. *mit czweien Ruthmannen die dor obir gewest worn.* Rubro colore picta subscriptio haec est: *Explicit Sub anno incarnacionis M° CCCC° quinquagesimo septimo.*

b) [fol. 131. a — 170. a.] *Der Richt Stig Landrechts.* Incip. [post inscriptionem milto pictam: *von deme Richten vnd wie man das gerichte bestetigen sal*] *Sint das ein recht gerichte* cet. Explic. *Das vint man vt Sachsenspigel libro secundo* ... [*art.?*] *XII C penultimo.* Subscriptio haec est: *hir had der richtstig ein ende Got vns allen kummer wende.*

CCCIX.

[Rep. IV. fol. 9.]

Codex chartaceus saec. XV. litteris initialibus et inscriptionibus rubris, folior. 409, quorum 369. b — 371. b. et 407. b — 409. b. scriptura vacant. Continentur:

a) [fol. 1. a — 8. a.] Repertorium in Lantrecht, Lehnrecht u. Weichbild, idem illud, quod codex CCCX. habet.

b) [fol. 8. b — 181. b.] Repertorium speculi Saxonici, quod in duobus sequentibus Codd. legitur.

c) [fol. 182. a — 369. a.] Codex iuris feudalis Saxonici. Cum glossa. Capitula sunt 81. Post Registrum [fol. 182. a — 188. b.] incip. fol. 189. a. *Der menschen gedancke gebrechlich ist* cet. Explic. *C. de testibus* l. iij. Subscripta sunt verba: *Nu sye got gelobt Hyr ist das ende des lehenrechtes.*

d) [fol. 372. a — 407. a.] *Richtstig Landrechts.* Titulus minio pictus hic est: *Von dem richtstige das was czu dem gerichte gehört.* Incip. *SInt das eyn gerichte werden sol das sol werden von dryen personen* cet. Explic. *abe gewinnen werde mit rechte das vindt man — art XII c. penult.* Capitula sunt 48.

CCCX.

[Rep. IV. fol. 7.]

Codex chartaceus saec. XV. folior. 334, quorum 1. 8. b — 10. b. 53. 61. a. 79. a. 89. a. 146. a. 151. b. 171. b. 188. a. 205. a. 210. b. 220. a. 281. b. 289. b. et 331. b — 334. scriptura vacant. Continetur:

Bockstorfii Remissorium Speculi Saxonici. Praemissa sunt: *das anbegyn eyns itzlichen artickels des Lantrechtes, lehnrechtes et wichbilde rechtes.* Incip. *Vff das ein yderman moge syne buchere rechtuertigen* cet. Repertorium ipsum incip. fol. 11. a. his verbis: *Apt. Der apt sal vor lehn entphan* cet. Explic. *mag man wol heymsuchunge bewysen wich. ar. LXXXVII.*

CCCXI.

[Rep. IV. fol. 8.]

Codex chartaceus saec. XV. folior. 286, quorum 1. et 273. b — 286. scriptura vacant. Continetur:

Idem Remissorium Speculi Saxonici, quod in antecedente codice [fol. 11. a — 331. a.] habetur. Sed margini huius codicis recentior manus multa adscripsit, quae etiam post finem repertorii pag. 271. a — 273. a. nonnulla notavit, quae ad illud ius pertinent.

XI.

CODICES IURIS PARTICULARIS, MAXIME PUBLICI. STATUTA.

CCCXII.

[Rep. III. 4. 24. c.]

Codex chartaceus saec. XVI. in Italia scriptus in foll. 223, quorum 1. 2. 3. b. 59. b — 63. 99. 164 — 171. 183. 199 — 207. et 214 — 223. scriptura vacant. Continentur:

a) [fol. 3. a — 58. b.] *De necessaria divino iure sacri Romani imperii monarchia. Opusculum* Hieronymi Garzonii *Auximatis una cum quibusdam aliis eiusdem sac. Rom. imperii iuribus particularibus.* Ita titulus. Incip. *Romani Imperii ſuper omneis gentes et nationes Monarchiam diuinitus inſtitutam tractare cupiens* cet. Explic. *ex debito semper subieci hodieque subiici uolo.* Post haec auctor illa verba subscripsit: *superiora feci per alium deſcribere, qui pleraque incorrecte deſcripſit et emendauit haud perfecte.* Fol. 59. a. habetur manus *Hieronymi Garzonii*, qui etiam *Loca et auctoritates ad probationem huius tractatus* [fol. 64 — 75.] scripsisse videtur. [*Hier. Garzonius,* haud obscurus ICtus Bononiensis, floruit circa ann. 1580.]

b) [fol. 76. a — 98. b.] Hieronymi Garzonii *de foro Venetorum.* Incip. *Rempublicam Venetorum sacri Romani Imperii tribunal declinare non poſſe* cet. Explic. *et ad tutelam ſacri Romani Imper. pertinere.*

c) [fol. 100. a — 163. b.] Eiusd. Hier. Garzonii *ad sinum Adriaticum.* Ita titulus. Incip. *Contendunt Veneti se habere in sinu Adriatico plenum dominium* cet. Explic. *poſſent ſpiritualibus et temporalibus armis.*

d) [fol. 172. a — 182. b.] Eiusd. *de ducatu fori Iulii.* Incip. *Ducatum fori Iulii esse feudum sacri Romani Imperii* cet. Explic. *aeterno tempore allodium perſcripſerunt.*

e) [fol. 184. a — 198. b.] Eiusd. *de iure patronatus ecclesiae patriarchalis Aquileiensis.* Incip. *Nominationem et presentationem Patriarcarum ex iure Patronatus* cet. Explic. *Theutonici Romani Regni notiſsimo membro.* — Foll. 208 — 213. leguntur indices in eos tractatus, quos sub litt. b — e. recensuimus. In iisdem tractatibus habentur etiam non paucae emendationes et notae marginales, quae ab ipso auctore profectae videntur.

CCCXIII.

[Rep. VI. fol. 5]

Codex chartaceus saec. XVI. folior. 188, quorum 1. b. 54 — 57. 60. b. 129. b. et 188. b. scriptura vacant. Continentur:

Registra Latina privilegiorum et confirmationum Ferdinandi ab anno MDXXVII. et [a fol. 151. b.] Maximiliani II. ad annum MDLXXIV. Incip. Nos Ferdinandus cet. *notum facimus tenore preſencium — Virginibus ſacris que Immortali Deo corpora cum mente vouerunt* cet. Explic. *nomine ipſius reſponderi mandantes. In quorum fidem* cet. *Dat. Viennae Auſtriae XIII. Octobris Anno* MDLIIII.

CCCXIV.

[Rep. II. fol. 82.]

Codex chartaceus saec. XVII. folior. 108, quorum 1. b. 77. b. 107. b. et 108. scriptura vacant. Hic codex perspicue scriptus continet:

a) [fol. 1. a — 76. b.] *Handlung vnd vortragk zu Paſſau Zwiſchenn Key: Mayt: vnd Hertzogk Moritzenn tzu Sachſsen etc. Churfürſtenn.* Ita titulus. Incip. *Durchlauchter Hochgeborner furſt. E. F. G. ſeint meine vnderthenige gehorſame dinſte* cet. Explic. *Aller getreulich vnd vngeuerlich. Ferdinand.*

b) [fol. 77. a — 107. a.] *Handlunng zu halber-Stadt Zwiſchen Hertzogk Heinrichenn zu Braunſchweigk vnd den vortriebenen herrn vnnd Iunnckern Anno Im* 1552. Incip. *Vnnſer freuntlich vnd willige dinſte zuuor. Geſtreng — wir wollen euch nit vorhalten* cet. Explic. *Zu uerdienen Erbottig. Datum* cet. *Wilhelm von gottes gnaden hertzog zu Braunſchweig vnd Lunenburg.* — Fol. 1. a. et 77. a. conspicitur sigillum *Iohannis Roſtii*, qui olim hunc librum possedit, cum circumscriptis verbis: SVSTINE ET ABSTINE.

CCCXV.

[Rep. VI. fol. 13]

Codex chartaceus saec. XVII. exaratus, folior. 236, quorum 7. b. 8. b. 14. 15. b — 18. 25 — 27. 29. a — 30. a. 42. 47. 48. 53. b. 54. 84. b — 86. 133. b. 135. b — 146. 147. b. et 236. b. scriptura vacant. Typis descripta sunt: 1) fol. 28., quo continetur: *Succession der Churfürsten zu Brandenburg, Cölln an der Spree*, 1674. 2) fol. 132., quo mandatum legitur *Friderici Wilhelmi Elector. Brandenb. dat. Cölln an der Spree d. 27. Iulii* 1674. 3) fol. 134., ubi mandatum habetur *Ioachimi Friderici Marchionis Brandenb. dat. Cölln an der Sprewe, d. 1. Decembris Anno* 1602. — Manu scripta sunt haec:

a) [fol. 1. a — 30. b.] ANONYMI ANNALES BRANDENBURGICI. Titulus hic est: *Annales Marchiae Brandenburg. Ex Angelo et Archivo confecti.* Incip. *Quia res Germanorum ante Carolum Magnum* cet. Explic. *die ersten Landesprivilegien gegeben, vid. vitam ipsius.* Annales pertinent ab ann. 786. usque ad ann. 1555.

b) [fol. 31. a — 122. a.] *Brandenburgische Landtages Reverse*, et quidem de anno 1534. [fol. 31. a — 41. b.] 1542. [fol. 43. a — 46. b.] 1534. [fol. 49. a — 53. a.] 1572. [fol. 55. a — 84. a.] 1602. [fol. 87. a — 122. a.]

c) [fol. 123. a — 130. b.] *Georgii Wilhelmi Marchionis Brandenburgiae Müntz Edict, dat. Cölln an der Spree, am Newen Jahrestage* 1623.

d) [fol. 131.] *De iure braxandi eiusque oneribus in der Chur und Marck Brandenburg diesseits der Oder und jenseits der Elbe.*

e) [fol. 147. a — 207. b.] *Copia deß Landttages Recesses de dato Cöln an der Spree am* 26. *Iulii Anno* 1653.

f) [fol. 208. a — 223. b.] *Extract Churf. Brandenburg. Ioachims Constitution, wilfähr und Ordnung der Erbfälle und Andere sachen, wie damit durch die gantze Marck Brandenburg und der zugehörigen Landen hinführo soll gehalten werden.* [*Gedruckt zu Berlin im Grauen Kloster durch Nicolaum Waltzen Anno* 1540.]

g) [fol. 224. a — 236. a.] *Variae Quaestiones iuris controversi.*

CCCXVI.

[Rep. III. 4. 30.]

Codex chartaceus saec. XVII. folior. 451, quorum 1. 2. b. 80 — 91. 92. b. 314. b — 328. 432. et 445 — 451. scriptura vacant. Continentur:

a) [fol. 2. a — 79. b.] *Annzeigungsschrifft Bitt vnndt Protestationn Ioachim Friderichs Postulirten Administrators des Primats vnnd Ertzstifts Magdeburgk contra Peter Ernsten Grauen vnnd Herrn tzu Mansfeldt in der Mansfeldischen Glaubiger Schultsachen eingewandte.* Incip. *Wolgeborner — — Inn angemaster Appellation sach* cet. Explic. *form Rechtens underthenigk anrueffendt.*

b) [fol. 92. a — 314. a.] *Petri Ernesti Comitis Mansfeld. Confutatio vndt Vornichtigung oder aufslesehung, der vormeinten antzeigungsschrift. den 5. Iunii Anno* 1583. *einkommen, contra Ioachimum Fridericum.* Incip. *Hochwürdiger — wieder eine vormeinte und allerdinges* cet. Explic. *Recht vnd gerechtigkeit ime zu theilenn.*

c) [fol. 329. a — 444. b.] *Scripta quaedam de lite inter Episcopatum Moguntinum et Erfurtum exorta, ao.* 1590. *sq.* Incip. *Wir Rudolph der ander — — Uns hat der Churfürst Wolffgang* cet. Explic. *zu vordienen jeder Zeit willigk. Dat. Dresden den* 20. *Februarii Anno* [15]90.

CCCXVII.

[Rep. IV. fol. 12. d.]

Codex chartaceus saec. XVI. exeunte scriptus, folior. 222, quorum 1. b. 17. b. 18. b. 47 — 49. 77. b — 83. 117. b. 129. et 140 — 222. scriptura vacant. Continentur:

a) [fol. 2. a — 12. a.] *Wahlcapitulation des Administrators zu Magdeburg Ioachim Friedrich Prinzen des Churfürsten Iohann Georg zu Brandenburg, d. a.* 1567.

b) [fol. 12. a — 17. a.] *Vertrag des Administrators mit dem Thumbcapittel. Durch Vntterhandlung des Churfürsten zu Brandenburgk. Anno* 1580.

c) [fol. 18. a — 39. b.] *Newe Capitulation oder Pacta* 1598. [Sunt Christiani Guilielmi Administratoris.]

d) [fol. 40. a — 45. b.] *Des Churfürsten zu Brandenburgk Marggraff Iohanns Georgen vnd des Herrn Administratorn des Ertzstiffts Magdeburgk, Assecuration vber vorgehende Pacta.*

e) [fol. 46. a. et b.] *Iuramentum des Hauptmans zum Gebichenstein vnd vff Sanct Moritzburg.*

f) [fol. 50. a — 77. a.] *Vortzeichnüs was vor angefelle, Begnadigungen vnd Exspectanzen der Administrator Joachim Friedrich ertheilet hat*, annis 1567 — 1587.

g) [fol. 84. a — 87. b.] *Bericht von der Lehntaffell vndt bestellung des Thals zu Halle.*

h) [fol. 88. a — 93. a.] *Nachrichten von den drei Bornmeistern* [*aufs einer alten Hallischen Cronica Ao.* 1386.] *vom Salzgrefen und Salzwerke des Administrators Ioachim Friedrich.*

i) [fol. 93. b — 97. a.] *Copey des Ersten Holtz-Contractes mitt Churfürst Augusto zu Saxen. Anno* 1582.

k) [fol. 97. b — 101. b.] *Copeien der vier altten Vorzeichnüs* [*der Eigenthümer der Pfannen sämtlicher vier Brunnen des Salzwerkes zu Halle*], *so der Bornschreiber Andreas Huiuff der Eltter geschrieben vnd hinterlassen.*

l) [fol. 102. a — 116. b.] *Varia de Hala urbe ex veteribus chronicis excerpta.*

m) [fol. 117. a — 128. b.] *Pacta, welche Ertzbischoff Sigismundus mitt dem Capittell zu Halberstadt vffgerichtett. Anno* 1556.

n) [fol. 130. a — 139. b.] *Taxa vnd Sattzunge der Wirker, Vffbohrer, Treger, Saltzleder vnnd Schopper.*

CCCXVIII. et CCCXIX.

[Rep. IV. fol. 14.]

Codex chartaceus saec. XVII. duorum voluminum, quorum primum constat foliis 547. Horum vacua sunt: 1. b. 17. b. 33. 34. a. 41. b. 42. b. 125. b. 133. b. 134. 140. b. 181. b.

278. b. 298. b. 299. b. 323. b. 324. 325. b. 402. b. 435. b. 441. b. 462. 463. b. 478. 544. b. et 547. Alterum volumen folia habet 404, quorum 1. b. 137. b. 369. b. 385. b. 395 b. 402. b. scriptura vacant. Continentur:

Deductiones und Producten des Raths zu Nürnberg wider die Marggrafen zu Brandenburg in Sachen der fraifslichen Obrigkeit. Primi voluminis titulus hic est: *Articuli defensionales peremtoriales et elisivi, Bürgermeister und Rath zu Nürnberg, Contra Brandenburg, In causa der fraifslich Obrigkeit Produ: 7. Febru: Anno* 1533. Incip. *Wolgeborner — Als weiland der Durchleuchtig hochgeborne Fürst, Marggraff Casimir* cet. Explic. *dieselben wiederumb zu trucken.* — Secundum volumen hoc titulo inscriptum est: *Gravamina in angestellter Revision sachen, Burgermeister und Raths der Statt Nürnberg, als gewesenen Beklagten, contra Den Durchleuchtigen, Hochgebornen Fürsten und Hern, Hern Georg Friederichen, Marggrafen zu Brandenburg pp. als gewesnen Clüger. Das possessorium der strittigen hohen Fraifslichen Obrigkeit im Nürmbergischen territorio betreffend. Product. Spirae. 8. Iunii Ao.* 1585. *Nürnberg. contra Brandenburg. in po der hohen fraifslichen obrigkeit Volumen Secundum.* — In hoc volumine [quod incip. fol. 2. a. *Wolgeporne — Ein Erbar Rath der Stadtt Nürmberg stellet in Kein Zweifel* cet. Explic. *reliqua istius §. in originali omissa.*] continentur etiam quaedam typis descripta, nimirum: *a*) [fol. 370.] *Literae infeudationis Rom. Regis Rudolphi supra Burggraviatu Nuremberg: Iudicio provinciali et aliis &c. Anno* 1273. — *b*) [fol. 371.] *Bulla Aurea Rudolphi Rom. Regis super infeudatione Burggraviatus Anno* 1281. — *c*) [foll. 393 — 404.] *Errata typographica, Oder mängel, so sich in collationirung der Nürmbergischen Revisions Acten, contra Brandenburg befunden, die hohe Fraifsliche Obrigkeit betreffend.*

CCCXX. et CCCXXI.

[Rep. IV. fol. 15.]

Codex chartaceus saec. XVII. duorum voluminum, quorum primum constat foliis 523. Horum vacua sunt: 1. b — 3. 223. 248. b. 424 — 427. 446. 450. 517. b. et 519 — 523. Secundum volumen absolvitur foliis 547, quorum 1. b — 3. 80. b — 87. 406. b. 427. b. 428. et 545 — 547. vacua sunt. Continentur:

Deductiones Brandeburgicae contra Nürnberg in puncto der hohen Fraifslichen Obrigkeit. Primum volumen incip. [fol. 4. a.] *Wolgeborner — Vor E. G. erscheint Anwalt der Durchleuchtigen Hochgebornen Fürsten und Herrn Herrn Casimirs* cet. Explic. *an allen jren und jrer Erben schaden, ohn alle gefehrde* 1443. — Volumen secundum incip. [fol. 4. a.] *Hochwürdiger Fürst — Obwol eines Erbarn Rahts zu Nürmberg Syndicus einen Satz* cet. Explic. *nihil praeter approbandum approbans.*

CCCXXII.

[Rep. II. fol. 94. b.]

Codex chartaceus saec. XVIII. folior. 50, quorum 1. 2. b. 3. 10. b. 11. 37. b. 39. b. et 50. scriptura vacant. Insunt haec:

a) [fol. 4. a — 10. a.] Punctatio *dessen, was Zwischen denen Durchlauchtigsten Fürsten und Herren, Herrn* Georg Wilhelm *und Herrn* Rudolph Augusten *Gevettern, Hertzogenn zu Braunschweig und Lüneburg wegen Dero Erb. Unterthänigen Stadt Braunschweig, auch in und vor Derselben Belegenen Stifftern* St. Blasii *und* Cyriaci *und Closters* St. Aegidii *abgeordnet und verglichen worden.* Incip. *Obschon Herrn Hertzogen Georg Wilhelm Fürstl. Dchl. Der Meinung. gewesen* cet. Explic. *aufser Recht angezogen noch ausgedeutet werden. Zu mehrerer Urkunde* cet. *So geschehen und geben — d. 6. May* 1671. cet.

b) [fol. 12. a — 33. b.] Serenissimi [i. e. Augusti Wilhelmi Ducis] *gnädigste Confirmatio Dero getreuen Landschafft Zustehenden Privilegiorum d. 14. May* 1716. Ita titulus. Incip. *Von Gottes Gnaden Wir August Wilhelm* cet. *für Uns unsere Erben* cet. Explic. *Dabey kräfftig schützen wollen. Zu Uhrkund Dessen* cet. — *d. 14. May 1716.*

c) [fol. 34. a — 37. a.] Transactio inter Wilhelmum Ducem Brunsvic. et Antonium Abbatem. s. Ludgerii. Incip. *Von Gottes Gnaden Wir Wilhelm* cet. *in Wetenschop einer ewigen Gedächtnifs* cet. Explic. *gerne geduen hebben. Gegeven* cet. 1490. cet.

d) [fol. 38. a — 39. a.] Henrici Duc. Brunsvic. Litterae traditionis feudi, *de praepositura Olsburgensi ad Christophorum Sorschium quemdam transferenda.* Incip. *Wir von G. G. Heinrich* cet. — *Bekennen — dafs wir nach tödlichen Abschied* cet. Explic. *getreulich und ungewegerlich. Und dies zu Urkund* cet. (de ao. 1557.)

e) [fol. 40. a — 49. b.] *Stadt- und Budjadinger Landes-Recefs zu Hamburg ao.* 1653. (inter duces Brunsvicenses et Holsaticos). Ita titulus. Incip. *Wiffentlich, kund und offenbahr sey hiemit jedermänniglich, Als zwischen* cet. Explic. *und jedes Orths überliefert werden solle. So geschehen* cet. (d. 19. Mart. 1653.) — Caeterum fol. 2. b. post titulum et elenchum contentorum in hoc volumine leguntur verba: *Sum Christophori Henrici, Nobilis Domini de Berger.*

CCCXXIII.

[Rep. II. fol. 90. b.]

Codex chartaceus saec XVI. folior. 111, quorum 1. 2. et 100. b — 111. scriptura vacant. Continetur:

Cleuische und Marckische Landtgerichtsordnung, data a *Wilhelmo* Duce Cliviensi. Incip. *Wir Wilhelm von Gottes gnaden Hertzogh* cet. — *Thuen hiemit menniglichen zu wifsen Nachdem die täglige erfarung gibtt unnd bezeugtt* cet. Explic. *gefolgtt, unnd gehalten werden soll.*

CCCXXIV.

[Rep. II. fol. 111.]

Codex chartaceus saec. XVII. folior. [a scriba numeris notatorum] 193, quorum 1. 2. 22. b. 23 — 26. 50. b. 92. et 93. scriptura vacant. Continentur:

a) [fol. 3. a — 22. a.] *Lettere scritte dal S. Cardinale Astalli detto Panphilio e dal S. Cardinale Chigi Secretario di Stato di Papa Innocentio X. hora Papa Alessandro VII. A mons. Nicolo di Bagno Nuntio in Francia dalli 3. Gennaro allo 28. Decembre 1654.*

b) [fol. 27. a — 50. a.] *Lettere scritte da Mons. Rospigliosi Arciuescouo di Tarso Secretario di Stato del Sommo Pontefice Alessandro VII. a Mons. Nicolo Arciuesc. di Atene Nuntio in Francia dell' Anno* 1655. *per tutto Decembre di detto Anno.*

c) [fol. 51. a — 191. b.] *Registro delle Lettere scritte a Padroni di Parigi cominciato li* 7. *Agosto* 1654. *sino li* 5. *Febraro* 1657. Subscripta sunt haec: *Il fine delle lettere della Nunciatura.*

CCCXXV.

[Rep. IV. 4. mai. 83.]

Codex chartaceus saec. XVII. splendide ligatus, folior. 549, quorum 530. b. et 534 — 549. scriptura vacant. Continetur:

Compendio delle Risposte fatte al Fabro dal Colleggio Mantouano nella Causa del Monferrato. Ita titulus. Est deductio contra ducem Sabaudiae, qui praetendit in ducatum Montferrat. Incip. *Pretende il Duca di Saudia il Ducato di Monferrato* cet. Explic. [fol. 530. a.] *come infinitamente desidera.* Foll. 531 — 33. legitur index contentorum huius voluminis.

CCCXXVI.

[Rep. IV. fol. 12.]

Codex chartaceus saec. XVII. folior. 380, quorum 25. b. 42. b. 54. b. 62. b. 68. a. 72. b. 78. b. 101. b. 143. a. 158. b — 161. 164 — 174. 213. b. 220. 221. scriptura vacant. Continentur:

Recessus aliaque acta publica comitum de Mansfeld saec. XVI. et XVII. Incip. D. A. I. *In puncto quorumdam delictorum* cet. Explic. *und vorordenute Räthe,* ACTVM VT SVPRA. — Reperiuntur in hoc cod. etiam acta ex iure civili, haud tanti illa momenti, ut singula enumerare pretium esse existimaverimus.

CCCXXVII.

[Rep. III. 4. 29.]

Codex chartaceus saec. XVII. folior. 380, quorum 1. b — 22. b. 23. b. 191. b. 192. 193. a. 247. b. 248. 251. 365. b. 366. et 380. b. scriptura vacant. Continentur:

Mansfeldische Sequestrations-Acta. In welchen enthalten das grosse Executions-Urthel Churf. Augusti, und in denselben die Creditores oder Gläubiger, an der Zahl 355. *Die sämmtlichen Schulden, nemlich* 26 *Tonnen Goldes. Item Churfürst Christian I. und II. Patente und Urthel in eben dieser Sache. Ingleichen die Gravamina derer Grafen von Mansfeld und andere hierzu nöthige Dinge.* Ita titulus. Liber incip. *Von Gottes Gnaden Wir Augustus — bekennen und thun kundt, Nachdem Wir auf der — — Vielfeltiges, flehnliches unndt unablässiges ansuchen* cet. — Explic. *vorsehen und bedacht werden möge. Signatum Eisslebenn, d.* 24. *Sept.* 1613.

CCCXXVIII.

[Rep. II. fol. 95.]

Codex chartaceus saec. XVI. folior. (quorum paginas, qui librum scripsit, numeris notavit) 467, quorum 1. b. 7. 8. 9. b. 40. b. 47. b. 48. 49. b. 127. b. 128 — 130. 205. b. 206 — 210. 229 — 233. 246. 247. 259. b. 260. 261. 265. 266. 285. b. 286. 304. 309. 310. 317. 318. 329. 330. 334. 341. b. 342. 369. b. 370. 375. 376. 381. 382. 394 — 396. 406. 424. 429. 430. 437. b. 438. b. 445. b. 446. 459. b. 460. 466. b. et 467. scriptura vacant. Insunt haec:

Landtbuech. Darinnen der ordennlich Gerichts Process wie man vor der hohen vnnd nidern Lanndts Obrigkhait Im Ertzhertzogthümb Össterreich ob vnnd vndter der Ennss In Ordinari vnnd Extraordinarisachen güettlich vnnd rechtlich verfahrem solle, sambt etlichen beeder Lanndtsrechten vnnd gemainen Lanndtsgebreüchen begriffen vnnd verzaichnet sein, Darnach sich ain yeder der in disen Lannden wohnt vnnd zü hanndlen hat, zü richten waiss. Durch mich **Sebastian Ster** *mit fleiss züsamen geschriben. Nach Christi heilligen gebürde Im Ain Taüsent Fünffhünndert Siben ünnd sibentzigisten Iar.* Ita titulus operis. Incip. [post *indicem*, a fol. 2 — 6. b.] fol. 10. a. *Nachdem von alter heerkhomen* cet. Explic. *der kann weittläuffiger, wie in Iure zu procediren den Speculatorem lesen.* Τέλος. *Finis.*

Caeterum in titulo fol. 1. a. haec leguntur scripta: *Seruio Michaeli Vuebero SS. Theologiae Licentiato, Bmae V. MARIAE ad gradus Moguntiae Canonico et pro tempore Parocho Petzenkirchen: et Burgstallensi. ex dono filiae Scriptoris diligentissimi. Anno salutis nostrae M. DC. XLIV.*

CCCXXIX.

[Rep. II. fol. 96. b.]

Codex chartaceus saec. XVI. luculenter scriptus, rubris inscriptionibus, folior. 423, quorum 1. b. 5. 8. b. 364. et 387 — 423. scriptura vacant. Continentur:

Des Hochberumbten Konigreichs Behaimb Statuten Ordnungen vnnd Rechten vorneuete Reformation Durch Petrum Stierba Burger zum Cadan etc. Mit angehafftem Indice, wie in fine zu befinden. Aus Behaimbischer Sprach in Deutzsche einfeltig gebracht. 1568. Post praefationem ad *Balthasarium* Abbatem Ossecensem [dat. Cadan. d. 21. Maii 1566.], registrum capitulorum et dedicationem *Wolffii de Witzesowictz* ad *Maximilianum* II. Imp. [quae etiam in sequente Cod. legitur] opus ipsum fol. 11. a. incipit. Initium et finis eadem sunt, quae in sequente codice. — A fol. 365. a — 386. b. legitur registrum libri.

CCCXXX.

[Rep. II. fol. 96. a.]

Codex chartaceus saec. XVI. perspicue scriptus, folior. 493, quorum 461. et 493. b. scriptura vacant. Continetur:

Landes Ordnung Des Konigreichs Behaimb aufs Behaimischer in die Deutsche sprach Transferirt. Ita titulus. Auctor huius versionis est *Wolff von Witzesowitz, Oberster Landschreiber im Konigreich Beheimb pp.*, ut ex subscriptione dedicationis ad Maximilianum II. Imperatorem [dat. Pragae, *Sonnabent nach Marie himmelfart Ao. Im* (15) LXIIII.] liquet. Post hanc dedicationem, quae a fol. 1. a — 3. b. legitur, opus ipsum fol. 4. a. incip. *Von Wehlung Election oder Chur Königlicher Majestet A.* 1. *So offt es dahin gereichet, das nach Laut des Priuilegien dieses konigreichs* cet. Explic. *vndt demselben nach soll sich einer gegen dem Andern vorhalten.* A fol. 462. a. legitur *Repertorium der Behamischen Landtordnung.*

CCCXXXI.

[Rep. II. fol. 96.]

Codex chartaceus saec. XVI. folior. 251, quorum 1. b. 20. 64. 96. b. 131. 201. 202. 247—251. scriptura vacant. Continentur:

a) [fol. 1—200. b.] *Berckrecht. König Wentzeslai des Sechsten in Behaimb welche Mathes Enderlein Röm: kön: Mayt: Ambts vorwalter in Sant Joachimsthal aus dem latein Ins Teutzsche gebracht vnnd zusammengeordnet hatt. Anno* 1548. Ita titulus minio pictus. Post praefationem et dedicationem ad Ferdinandum Regem [a fol. 2. a—19. b.] opus ipsum, in quatuor libros [I. a fol. 23. a. II. a fol. 65. a. III. a fol. 97. a. IV. a fol. 132. a.] divisum a praefatione *Wenceslai* his verbis incip. *Allmechtiger Ewiger Gott ein Brunn aller gütte* cet. Explic. fol. 200. b: *fürkommen, vnd Vorhüthen werde.* (Et rubro picta verba:) *Ende des Bergkrechten.* — In hac parte codicis inscriptiones cum librorum tum capitum et subscriptiones argumentaque ad marginem addita minio belle pictae sunt.

b) [fol. 203. a—246. b.] *Vom Bergkwergk vnd was sich darbey zutreget In der Ordnunge sonsten nicht begriffen. Auch wie sich Bergkmeister vnd Geschwornen in Ihren diensten vnd Amptern vorhalten sollen zun allerley fellen vnd alten gebreuchen in S. Joachimsthal gehalten. Einem Ieden Bergkman so alda Bergkwergk bauet, dienstlich vnd nützlich zu wissenn. Durch Matthes Enderlein Bergkmeister vnd Ambtsvorwalte zu daselbst zusammengebracht. Ao.* 1556. Ita titulus rubro pictus. Incip. *Was sich der Bergkmeister in Ahnnehmunge der Muthzettel* cet. Explic. *alle so vorgestellet worden Vermöge des* 23. *Artickels im Dritten theil Der Bergkordnung.*

CCCXXXII.

[Rep. II. fol. 88.]

Codex chartaceus saec. XVI. folior. 274, quorum 1. b. 4. b. 90. b. 147. 199. b—201. et 202. b. scriptura vacant; paginis numeratis. Hoc libro, qui, ut ex emblemate in superiori libri operculo apparet, olim in bibliotheca *Ioh. Christophori Wagenseilii* fuit, continetur:

Promptuarium Statutorum omnium et Constitutionum Regni Poloniae, *ad usum domesticum* Pauli Scerbicz *conscriptum, in sex partes digestum. Pars I. De iure personarum. II. De rebus publicis et privatis. III. De iudiciis. IV. De delictis. V. De bello et re militari. VI. De ducatibus Regni. Cum indice rerum et verborum copiosissimo singulari eiusdem* Pauli Scerbicz *studio et diligentia elaborato.* MDXC. Incip. post recensum singulorum cuiusque partis capitum [fol. 7. a.] *Sicut unus* rex *ita una quoque lex* cet. Explic. *in Zythomiecz Iudiciorum tempus* — 189. *FINIS. Benedictus Dominus.*

CCCXXXIII.

[Rep. VI. fol. 9.]

Codex chartaceus saec. XVIII. ineunte scriptus, folior. 13, quorum 1. b. et 13. b. vacua sunt. Continetur:

Gerawischer Vertrag daselbsten Anno 1598. *auffgerichtet, dann zu Magdeburg Anno* 1599. *den* 29. *April revidiret, und letzlichen zu Onoltzbach den* 11. *Iunii Anno* 1603. *confirmiret, dem die Contenta pactorum familiae Alberti, Achillis Germanici, mit einverleibet.* Ita titulus. Fol. 1. a. praeterea haec leguntur scripta: *M. Freyb. R. Dresd. Ann: em.* 1734. 30. *Oct.*

CCCXXXIV.

[Rep. IV. fol. 11. a.]

Codex chartaceus saec. XVII. folior. 510, quorum 1. 2. 123. b—133. b. 134. b. 216. 217. 218. b. 381. b. 383. b—386. b. 431. b. 444. b—446. b. 466. b. 467. 468. b. 497. et 501—510. scriptura vacant. Continentur:

a) [fol. 3. a—123. a.] Anonymi ICti observationes ad constitutiones Electorales Saxonicas. Incip. *Ad constit. I. Non distinguit Constitutio* cet. Explic. *mit vorbehalt wie kurtz zuuor bemeldett.*

b) [fol. 134. a—215. b.] Observationes Curiae electoralis Supremae Lipsiensis. *Collectae quondam a Ioanne Ulrico I. U. Doctore et iudicii eiusdem Assessore praecipuo. Quibus accesserunt observationes aliae complures, sine ordine certo, prout in proscripto iudicio casus euenerunt, recens annotatae, quibus nonnunquam aliarum quaestionum quae in gubernatione Rochlicensi Electorali occurrerunt, explicatio admixta est.* Ita titulus. Incip. *Maior pars concludebat ipsum* cet. Explic. [fol. 212. b.] *qst. Curiae Electoralis.* Foll. 213—215. index legitur.

c) [fol. 218. a—383. a.] Observationes practicae. *Tam ad processum iudicii praesertim Provincialis Lipsensis, quam ad Decisiones causarum pertinentes.* Ita titulus. Incip. *Titius citatur ad audiendam sententiam* cet. Explic. [fol. 381. a.] *debitum actor velit probare.* Foll. 282. et 283. habetur index.

d) [fol. 387. a—431. a.] Anonymi consilium iuridicum in causa quadam debitoria. Incip. *Nach vleissiger verlessung vnndt erwegung* cet. Explic. *eines mehr gegründeten bedenckens hiermit Vnbegeben.*

e) [fol. 432. a—444. a.] *Willkühr der Stadt Leiptzigk Gerade tzu geben unnd zu nehmen.* Incip. *Also siehet der Stadt Leiptzigk* cet. Explic. *vnnd vor schaden zue hüeten.*

f) [fol. 447. a—466. a.] Joannis Timaei consilium in caussa successoria Schönburgica, dat. Cicae, d. 29. Octobr. 1610. Incip. *Facti species. Der fall, darüber mein rechtlich bedencken begereth wirdt* cet. Explic. *et manus subscriptione attestor. Cicae* cet.

g) [fol. 468. a—496. b.) *Erbeinigung der Cröhnn Böhmenn mit Sachssen vffgericht denn* 20. *Aprilis Anno* 1579. Incip. *Vonn Gottes gnaden wier Augustus* cet. Explic. *zu uollführen unnd Dero nachzukommen. Dess zur urKundt* cet.

h) [fol. 498. a—500. b. *Vrtheil Ihr. Kay: May: wegen der primogenitur der Fürsten zu Altenburgk und Weimar.* Incip. *Wir Rudolff der Ander vonn Gottes gnaden* cet. Explic. *oder eintrages ganz unverhindert und ungehindert, Mitt Uhrkundt* cet. Dat. Prag. d. 27. Sept. 1607.

CCCXXXV.

[Rep. VI. fol. 7.]

Codex chartaceus saec. XVII. nitide scriptus, qui olim fuit in bibliotheca *Caspari Vogleri I. V. D.*, cuius emblema aeri incisum in primo folio conspicitur. Folia habet 357, quorum 1. b — 3. 4. b. 237. 238. b. et 357. b. scriptura vacant. Continentur:

a) [fol. 4. a — 236. b.] *Inclyti et illustrissimi principis ac domini* AUGUSTI SAXONIAE DUCIS *cet.* CONSTITUTIONES *a facultate iuridica almae Uniuersitatis Witebergensis disputatae et in quinque partes diuisae, in quibus tractatur I. De contractibus, vel quasi. II. De successionibus et ultimis voluntatibus. III. De iis, quae concernunt processum iudiciarium. IIII. De delictis, vel quasi. V. De variis casibus. Cum gemino indice in finem libri reiecto: quorum prior titulorum capita, posterior rerum summas verborumque notas refert.* Ita titulus. Pars I. legitur a fol. 6. a. II. a fol. 69. b. III. a. fol. 110. b. IV. a fol. 154. a. V. a fol. 210. a. Fol. 5. a. et b. legitur praefatio ad Augustum. — Incip. fol. 6. a. *Es ist ein grosser Zweifel, Wann einer ein guth verpfendet* cet. Explic. *Et iuxta hanc pronunciamus.*

b) [fol. 238. a — 357. a.] *Inclyti et illustrissimi principis ac domini* AUGUSTI SAXONIAE DUCIS *cet.* CONSTITUTIONES *a facultate iuridica almae Uniuersitatis Lipensis* [sic] *disputatae et duos in libros diuisae: quorum primus nouem capitibus, quibus difficillimae quaestiones iuris deciduntur, absoluitur, secundus in 5 partes subdiuisus est: quarum parte I. De contractibus uel quasi. II. De feudis. III. De successionibus. IV. De iudicialibus. V. De delictis uel quasi disseritur. Cum indice gemino ad calcem libri adiecto: quorum prior capitum et questionum summas continet: alter rerum et uerborum memorabilium notas comprehendit.* Ita titulus. Lib. I. legitur a fol. 239. b. Lib. II. p. 1. a fol. 283. b. p. 2. a fol. 315. b. p. 3. a fol. 318. b. p. 4. a fol. 327. a. p. 5. a fol. 334. a. Incip. post praefationem ad Electorem fol. 239. b. *Ist demnach anfennglich diss der vornembst vnd eltiste Irrige Punct* cet. Explic. *nec hic ut existimamus necessarium.* — A fol. 354. a — 357. a. legitur index.

CCCXXXVI.

[Rep. III. fol. 6.]

Codex saec. XVII. exeunt. folior. 518, quorum 220. 238. b. 239. b. 292. b. 347. b. 352. b. 378. 420. b. 421. b. 508. 517. et 518. scriptura vacant. Continentur haec apographa:

a) Post indicem contentorum huius voluminis fol. 1. a. et b. sequitur [fol. 2. a — 5. b.] *Keyserliche* [Sigismundi] *Investitur, über die Chur- und Reichs Lehn Herzog Friedrichen zu Sachfsen ertheilet.* Dat. *Ofen ao.* 1425. Incip. *Wir Sigismund* cet. *bekennen wie wir sieder der Zeit, alfs wir* cet. Explic. *pflichtig zu thun ist, ohne alle gefährde. Und zu Uhr Kund* cet.

b) [fol. 6. a — 19. b.] *Die Erbverbrüderung zwischen denen Häusern Sachfsen, Brandenburgk und Hessen getroffen*, dat. *Naumburgk den* 30. *Martii* 1614. Incip. *Von Gottes Gnaden Wir Iohann George* cet. cet. *Nachdem unser der Chur- und Fürsten zu Sachfsen* cet. Explic. *neben gethaner Eydesleistung unfs mit unsern Händen auch unterzeichnet.* cet.

c) [fol. 20. a — 39. b.] *Erb Einigung der Cron Böheim, mit dem Chur- und Fürst: Hause Sachfsen.* Dat. *Prag*, d. 13. *Apr.* 1557. Incip. *Wir Ferdinand* cet. cet. *Nachdem Wir Uns vergangenen Tausend fünffhundert und Sechs und Vierzigsten Jahres* cet. Explic. *und Deren Nachkommen. Defsen zu Uhrkund* cet.

d) [fol. 40. a — 51. b.] *Erb Vereinigung so zwischen Sachfsen und Hessen Anno* 1587. *getroffen worden* [inter *Christianum* electorem, *Fridericum Wilhelmum, Ioannem Casimirium* et *Ioannem Ernestum* duces Saxoniae: altera vero parte *Wilhelmum Ludovicum, Georgios* fratres et *Mauritium*, Landgravios Hassiae], dat. d. 8. Julii 1587. Incip. *Wir* cet. cet. *Nachdem in vorigen Zeiten unsere Voreltern* cet. Explic. *auch festiglich zu halten und haben derohalben — unterzeichnet* cet.

e) [fol. 52. a — 219. b.] *Chur- und Fürstl. Sächfs. Compactaten oder der Zeitzische Vertrag, de dato* 23. *Iulii ao.* 1567. *Darinnen die Gebrechen, so das Chur- und Fürstl. Haufs zu Sachfsen noch in dem Lande gehabt, beygeleget und erörtert.* Incip. *Von Gottes Gnaden Wir* cet. *Nachdem sieder auffrichtung der Römischen Keyserlichen Maj. Capitulation* cet. Explic. *gebührlichen Gehorsamb leisten, Alles treulich und ohne Gefehrde. Des zu Uhrkund* cet.

f) [fol. 221. a — 238. a.] *Bericht wegen der Balley Thüringen Hertzog Christian betreffend.* Incip. *Demnach Ew. Churfürstl. Durchl. aus dato Drefsden am* 18. *Iulii dieses itzlauffenden Iahres, uns gnädigst zu vernehmen gegeben* cet. Explic. *zu leisten, so bereitwilligst als Pflichtschuldigst.*

g) [fol. 239. a — 292. a.] *Des Fürstlichen Sächfs. Hauses zu Weymar mit dem auch fürstl. Hause zu Sachfsen Naumburg und Zeitz über die gefürstete Grafffschafft Hennebergk auffgerichtete Theilungs Recefs den* 9. *und* 17. *Aug. Anno* 1661. Incip. *Wir* cet. cet. *Demnach der Weyl. Durchl. Hochgeborne Fürst Herr Iohann George der Erste* cet. Explic. *hiermit frey willig ledig und lofs sagen. Alles treulich* cet.

h) [fol. 293. a — 308. b.] *Nachzufragen was es eigentlich umb das Burggraffthumb zu Magdeburg vor eine Beschaffenheit habe.* Incip. *Die Erkundigung kan fürnehml. auf nachgesetzte Puncte* cet. Explic. *wiederum gebracht werden möge. p.*

i) [fol. 309. a — 336. b.] *Recefs und Vertrag über einige zwischen Sr. Churfürstl. Gnaden zu Mainz und Dero Erz Stifftung an Einen: und denn Fürstl. Haufse zu Sachfsen am Andern Theile so wohl wegen der Stadt Erffurth, und Derofelben district hergebracht und praetendirter Rechten und Gerechtigkeiten alfs auch in andern Dingen endtstanden und wieder beygelegate Irrungen de dato Leipzig am* 20/30 *Decembr.* 1665. Incip. *Zu wiffen alfs zwischen dem Hochwürdigsten Fürsten und Herrn, Herrn Iohann Philippen*

cet. Explic. *darüber zu fuchen und aus zu würken, Alles treulich* cet.

k) [fol. 337. a — 347. a.] *Churfürst Iohann Georg II. mit Dero Herrn Brüdern Herzog Moritz zu Sachsfen Fürstl. Durchl. getroffener Wieder Kauffs Contract über das Ambt Pegau p.* de dat. *Drefsden den* 18. *Aprilis Anno* 1662. Incip. *Wir* cet. cet. *bekennen, Alfs Gott nach feinen heiligen unerforfchlichen Rath* cet. Explic. *würklich werden gethan haben. Alles ganz treulich* cet.

l) [fol. 348. a — 351. b.] *Tradition der Niederlaufiz von Churf. Ioh. Georg II. an Dero Herrn Bruder Herzog Christianum pp.* de dat. *Drefsden am* 12. *April.* 1657. Incip. *Von Gottes Gnaden Wir* cet. *bekennen — Demnach der weyland Durchl. Hochgebohrne Fürst, Herr Iohann Georg* cet. Explic. *unverkürzt verbleiben lafsen Treulich* cet.

m) [fol. 352. a — 377. b.] *Tradition-Recefs die Ober- und Nieder-Laufsnitz betreffend*, de dat. *Görlitz d.* $^{11}/_{21}$ *Aprilis* 1676. Incip. *Kund und zu wiffen fey hiermit. Nachdem die izo Hochlöblichste Regierende* cet. Explic. *ab- und vorgelefen worden* cet.

n) [fol. 379. a — 387. b.] *Revers Königs Ferdinandi, auch Confirmation und Abhandlung wegen der verwilligten* 173 *Pferde Ritterdienste*, de dat. *Augfpurg d.* 11. *Aug.* 1550. Incip. *Wir Ferdinand* cet. *bekennen. — Nachdem — Hanfs von Schlieben* cet. Explic. *ihrer alten ausfetzung tragen und leiden.* cet.

o) [fol. 388. a — 403. a.] *Confirmation und Bestätigung einer Abhandlung, ezlicher zwifchen dem vorigen Herrn Landt-Voigte Herrn Christoph von Dohnau und den Ständen vorgefallenen Articuln,* de dat. *Schlofs Prage, d.* 20. *Novembris* 1561. Incip. *Wir Ferdinand — Nachdem fich verfchiener Zeit zwifchen Unferm Land Voigt* cet. Explic. *und gänzlich vorbehalten. Das meinen Wir ernstlich. Mit uhrkund* cet.

p) [fol. 403. b — 408. a.] *Landes Privilegium der Römifchen Keyferl. Majestät dem Marggraffthum Ober Laufitz wegen der Gefambten Handt*, de dat. *Prage d.* 9. *Aug.* 1575. Incip. *Wir Maximilianus der Ander — bekennen — Dafs vor Uns mehrmahlen erfchienen find* cet. Explic. *geruhiglich darbey erhalten werden.* cet.

q) [fol. 408. b — 411. b.] *Privilegium wegen des Ambts der Landeshauptmanfchafft im Marggraffthumb Oberlaufitz*, de dat. *Prage, d.* 20. *Martii* 1603. Incip. *Wir Rudolph der Ander — bekennen — dafs Uns die Wohlgeborne* cet. Explic. *zu iederzeit darüber fchützen undt handhaben* cet.

r) [fol. 412. a — 413. b.] *Des Ambts Hauptmans zu Budiffin Bestallung Ao.* 1572. *Freytags nach Elifabeth.* Incip. *Wir Hanfs, Herr von Schleinitz* cet. *bekennen — nachdem der Edle — Hanfs von Maxen* cet. Explic. *nach erstatten und vergnügen laffen. Des zu mehrer Uhrkund* cet.

f) [fol. 414. a — 420. a.] *Rechtmäfsige und Hocherhebliche Uhrfache, warumb die Seydauer Lehnbauern und Unterthanen bey dem Königl. Schlofs zu Budifsin und Ambt der Land Voigtey und Landeshauptmanfchafft verbleiben und nicht alienirt werden follen.* Incip. *Erstlich, dafs Sr. Maj. Königliches Schlofs* cet. Explic. *nicht zugelaffen noch bewilligen wollen.*

t) [fol. 421. a — 503. a.] *Königs Ferdinandi Entfcheidung unterfchiedener Puncten zwifchen Landt undt Städten der Ober- und Nieder-Laufsniz*, de dat. *Schlofs Prage d.* 8. *Febr.* 1544. Incip. *Wir Ferdinand — thun kund allermänniglich, Nachdem jüngst verfchiedenes Iahr* cet. Explic. *aufzuerlegen hierinnen zu vermeiden. Das alles zu Urkund* cet.

u) [fol. 503. b — 507. b.] *König Ferdinandi confirmation etlicher Articul, fo in König Iohannis Privilegio begrieffen nehmlich dafs das Marggraffthum Oberlaufitz aufer deren von Städten, um und zu ewigen Zeiten, von der Cron Böheimb nicht folle verfchrieben, verfetzt, verpfändet, verfreymarckt, verkaufft werden; Item wegen nicht fchuldiger Steuer- und Ritter-Dienste über die Grentze*, de dat. *Schlofs Praga, d.* 11. *Decembr.* 1549. Incip. *Wir Ferdinandus — bekennen — Nachdem fich die Marckt oder Weichbilder Budiffin* cet. Explic. *Hoheiten, in alle wege unvergriffen, und unfchädlich. Gebiethen darauff* cet.

v) [fol. 509. a — 516. b.] *Anonymi Quaedam de Budissa urbe eiusque agro, et de principibus Saxoniae antiquissimis illius dominis.* Incip. *Dafs die Herrfchafft Budfefs oder Budfetz* cet. Explic. *Die Wittichindifche familia Budiffin beherrfchet habe.*

CCCXXXVII.

[Rep. IV. fol. 12. c.]

Codex chartaceus saec. XVII. exaratus, folior. 299, quorum 5. 11. b. 15. 17. b. 28. b. 29. 54. b. 55. 73. b. 78. b. 79. 86. 87. b. 105. 148 — 150. 156. b. 168. b. 172. b. 176. b. 177. 187 — 191. 194 — 199. 200 b. 224 — 226. 230. b. 258. b. 259. 262. b. 268. b. 270. b. et 272. b — 274. b. scriptura vacant. Fuit hic liber olim in bibliotheca *G. C. Kreyfsigii.* Continentur:

a) [fol. 1. a — 4. b.] *Privilegium domus Saxonicae de non appellando, August. Vind. d.* 2. *Maii* 1559.

b) [fol. 6. a — 7. b.] *Einiger Sächfifcher Abgeordneten Schreiben defswegen an den Administrator Friedrich Wilhelm, Prag, d.* 21. *Maii* 1797.

c) [fol. 8. a — 11. a.] *Memorial, was bey dem Röm. Kayfer in Nahmen der Chur- und Fürsten zu Sachfen wegen Verneuerung und Declaration der Privilegien de non appellando et evocando von den abgefandten Räthen gefucht worden, d.* 7. *Iun.* 1597.

d) [fol. 12. a — 14. b.] *Kayfer Rudolphi II. Decret in puncto praecedentiae et iuris primogeniturae im Haufe Sachfen. Prag, den* 27. *Sept.* 1607.

e) [fol. 16. a — 17. a.] *Der Fürstinn Dorothea Maria Schreiben an die Weimarifchen Landstände wegen befagten Decrets; Reinhardsborn, d.* 9. *Ian.* 1608.

f) [fol. 18. a — 23. b.] *Georg Siegmund Seldens Schreiben an Christoph von Carlwitz, wegen Marggraf Albrechts und der Englifchen Heirath Philippi II. Brüffel, ult. Maii* 1554.

g) [fol. 24. a — 26. a.] *Derer drei weltlicher Churfürsten Bedenken wegen des Pabsts, der Ferdinandum nicht vor einen Kayser erkennen wollen. August. Vind.* 1559.

h) [fol. 26. b — 28. a.] *Zweener geistlicher Churfürsten Bendencken in eben der Sache.*

i) [fol. 30. a — 32. b.] *Oratio legati Polonici ad status Borussiae de cura Marchioni Georgio Friderico committenda, Regiom. d.* 2. *Ian.* 1578.

k) [fol. 32. b — 33. b.] *Responsum legatis Poloniae ab ordinibus Borussiae datum, d.* 12. *Ian.* 1578.

l) [fol. 33. b — 34. a.] *Eorumdem litterae ad regem Poloniae, d.* 12. *Ian.* 1578.

m) [fol. 34. b — 37. b.] *Oratio legatorum Brandenburgicorum ad regem Poloniae, Varsov. d.* 20. *Febr.* 1578.

n) [fol. 37. b. et 38. a.] *Eorumdem oratio et gratiarum actio in ipso actu infeudationis habita, d.* 27. *Febr.* 1578.

o) [fol. 38. b — 42. a.] *Eorumdem solennis et necessaria protestatio contra praetensam, non tamen auditam quorumdam contradictionem in actu investiturae, d.* 25. *Febr.* 1578. *celebrato, factam.*

p) [fol. 42. a — 49. b.] *Legatio Regis Poloniae ad Electorem Brandenburgicum, una cum huius responso, mense Febr.* 1579.

q) [fol. 50. a — 51. b.] *Responsio Electoris Saxonici eidem legato data.*

r) [fol. 52. a — 54. a.] *Responsum Electoris Brandenburgici regio oratori datum, d.* 4. *Febr.* 1581.

s) [fol. 56. a — 61. b.] *Oratio legatorum Ioachimi Friderici Electoris Brandenburgici ad regem et rempublicam Poloniae, d.* 21. *Febr.* 1601.

t) [fol. 62. a — 63. b.] *Responsio, d.* 17. *Mart.* 1601.

u) [fol. 64. a — 73. a.] *Oratio legati regis Daniae, Varsov. d.* 26. *Febr.* 1601.

v) [fol. 74. a — 77. a.] *Oratio habita nomine Electorum et Principum Germanorum in comitiis Varsov. d.* 27. *Febr. a legato Palatino Hippolyto a Collibus.*

w) [fol. 77. b. et 78. a.] *Responsio.*

x) [fol. 80. a — 85. b.] *Litterae feudales Ducis Prussiae; Lublin. d.* 19. *Iul.* 1569.

y) [fol. 87. a — 100. b.] *Acta legationis regis Navarrae ad Elector. Saxon. et Brandenb. aliosque S. R. I. Principes, d. a.* 1583.

z) [fol. 100. b — 104. b.] *Responsum Electoris Saxoniae.*

aa) [fol. 106. a — 109. b.] *Alia acta legationis Navarr. de ann.* 1585.

bb) [fol. 110. a — 111. a.] *Responsum Electoris Saxoniae.*

cc) [fol. 111. b — 113. b.] *Kayser Rudolphs Schreiben an Chur: Sachsen und Brandenburg der Franz. Händel wegen, nebst der Sächs. Antwort.*

dd) [fol. 114. a — 117. b.] *Chursachsen an Brandenburg dieser Sache wegen; d.* 16. *Iun.* 1585.

ee) [fol. 118. a — 123. b.] *Navarrische Legation-Sachen, d. ann.* 1586.

ff) [fol. 124. a — 131. b.] *Acta legationis Navarricae d. ann.* 1587.

gg) [fol. 132. a — 136. b.] *Secretae quaedam admonitiones de Pontificiorum consiliis e Gallia transmissae.*

hh) [fol. 137. a — 147. b.] *Secunda legatio ann.* 1587.

ii) [fol. 151. a — 155. b.] *Chursachsen an Dännemarck wegen der von Engelland gesuchten Vereinigung; Annaburg, d.* 31. *Iul.* 1585.

kk) [fol. 156. a — 168. a.] *Pfältzische Vormundschaffts-Sachen, d.* 13. *Apr.* 1584.

ll) [fol. 169. a — 172. a.] *Sigismundi Imperatoris privilegium de successione in Electoratu Palatino, d.* 10. *Mart.* 1434.

mm) [fol. 173. a. et b.] *Extract aus Pfaltzgraf Friedrichs väterlicher Disposition und der brüderl. Vergleichung.*

nn) [fol. 174. a — 176. a.] *Marggraf Georg Friedrichs Replica.*

oo) [fol. 178. a — 186. b.] *Pfältzische Duplica.*

pp) [fol. 192. a — 193. b.] *Kayser Rudolphi Antwort an den Herzog von Würtenberg wegen Donawerth; Prag, d.* 5. *Dec.* 1607.

qq) [fol. 200. a — 202. a.] *Kurtzer Inhalt der zu Pressburg gehaltenen Versammlungs-Tractatien, d.* 23. *Ian.* 1608.

rr) [fol. 202. b — 204. a.] *Derer Ungarischen Stände Schreiben an den Kayser; Presburg, d.* 1. *Febr.* 1608.

ss) [fol. 204. b — 205. b.] *Confoederatio Archiducis Matthiae et Statuum Hungariae, d.* 19. *Apr.* 1608.

tt) [fol. 206. a — 208. b.] *Ertzh. Matthiä Schreiben an die Chur- und Fürsten des R. R. seinen Zug betreffend. Znaim, d.* 26. *Apr.* 1608.

uu) [fol. 209. a — 211. b.] *Extract der Artickel, welche Ertzh. Matthiä Gesandten den Böhmischen Ständen vorgetragen, d.* 26. *Mai.* 1608.

vv) [fol. 212. a — 216. b.] *Böhmischer Majestäts-Brief.*

ww) [fol. 217. a — 223. b.] *Apologie derer Böhmischen Stände, warum sie ein Defensionswerck anstellen müssen.*

xx) [fol. 227. a — 230. a.] *Chur-Sachsen an K. Matthiam in Böhmen, d.* 16. *Oct.* 1608.

yy) [fol. 231. a — 233. b.] *Extract der Evangel. Österreichischen Stände unter und ob der Ens endlichen Erklärungsschrifft an den Ertzh. Maximilianum.*

zz) [fol. 234. a — 239. a.] *Ewige Richtung des Königs und der Cron Böhmen mit denen Hertzogen zu Sachsen; Eger* 1459.

α) [fol. 239. a — 243. b.] *König Georgens Belehnung Herz. Albrechtens de ann.* 1459. *und König Wladislai, de ann.* 1472.

β) [fol. 244. a — 248. b.] *Ewige Einigung zwischen Böhmen und Sachsen. Brüx* 1482.

*γ)** [fol. 249. a — 254. a.] *Sächsischer Revers darüber.*

δ) [fol. 254. b — 255. b.] *Extract aus der verneuerten Erbeinigung zwischen Böhmen und Sachsen, ann.* 1579.

ε) [fol. 256. a — 258. a.] *Kaiser Maximiliani Privilegium an den Oberlausitzischen Adel wegen Vererbung ihrer Lehen; Prag, d.* 9. *Aug.* 1575.

ζ) [fol. 260. a — 264. b.] *Derer Sächsischen Land-Stände*

Caution-Notel wegen der Iülichschen Lande. Dresden, d. 20. *May* 1611.

η) [fol. 265. a.] *Des Kaysers Schreiben an die Erzherz. Margaretam. Wien, d.* 15. *Oct.* 1621.

ϑ) [fol. 265. b — 266. b.] *Herzog Wilhelms in Bayern Schreiben an seinen Sohn, den Churf. zu Cölln, d.* 9. *Nov.* 1621.

ι) [fol. 267. a — 268. a.] *Friedrichs Kön. in Böhmen Schreiben an Herz. Iohann Casimir und Iohann Ernst zu Sachsen; Prag, d.* 28. *Sept.* 1620.

κ) [fol. 269. a — 270. a.] *Prag an Leutmeritz, dass sie sich an Oesterreich ergeben sollen, d.* 16. *Nov.* 1620.

λ) [fol. 271. a — 272. a.] *Elect. Saxo ad Regem, Reginam et viduam Regis Galliae; a.* 1624.

μ) [fol. 275. a — 291. b.] *Memorial, was bey der Böhmischen Conföderation und darauf gerichteten General-Defension zu erwegen.*

ν) [fol. 292. a — 294. b.] *Extract aus einem vertraulichen Schreiben an einen Obristen. Wien, d.* 12. *Iul.* 1619.

ξ) [fol. 295. a — 298. b.] *Der Herren Directoren Begehren an die Herren Oberlausitzischen Gesandten.*

ο) [fol. 299. a. et b.] *Extract aus einem vertraulichen Schreiben. Brünn, d.* 10. *Iul.* 1619.

CCCXXXVIII.

[Rep. VI. fol. 6.]

Codex chartaceus saec. XVIII. scriptus, ex bibliotheca Kreysigiana in nostram translatus, folior. 189, quorum 2. b. 13. b — 15. b. 16. b. 36 — 39. 40. b. 89. b. 125. 126. 127. b. 140. b — 142. b. 143. b. 151. 152. 153. b. 166. b. 167. b. 176. b — 178. b. 188. b. et 189. scriptura vacant. Fol. 1. a. legitur nomen rubro scriptum: *Hannss Ernst Schwan.* Continentur:

a) [fol. 2. a — 13. a.] *Erbverbrüderung, zwischen denen Chur- und Fürstlichen Häusern Sachssen, Brandenburgk und Hessen, getroffen und aufgerichtet im Anno* 1614.

b) [fol. 16. a — 35. b.] *Hertzog Iohann Georgen des Ersten zu Sachsen auffgerichtetes Testament sambt der Confirmation und Codicill.* 1652.

c) [fol. 40. a — 88. b.] *Punctation, so Churfürstl. Durchl. zu Sachssen, Hertzog Iohann George der Andere mit dessen Herren Brüdern getroffen hat.* 1657.

d) [fol. 89. a — 124. b.] *Churfürstl. Durchl. zu Sachssen, Herzog Iohann Georgen des Andern zwischen Dero Herren Brüdern getroffener Hauptvergleich.* 1657. Haec typis descripta sunt apud *Glasseyium.*

e) [fol. 127. a — 140. a.] *Vergleich, so Churfürstl. Durchl. zu Sachssen, Herzog Iohann George der Andere, mit dessen Herrn Brudern, wegen der Steuern getroffen hatt.* 1657.

f) [fol. 143. a — 150. b.] *Vergleich, so zu Torgau ao.* 1681. *mit Herzog Iohann Georgen dem Dritten Churfürsten, und Herzog Iohann Adolphen zu Weissenfels getroffen.*

g) [fol. 153. a — 166. a.] *Extract über Einnahme und Ausgabe bey der Churfürstl. Sächs. Renthkammer auff zwey unterschiedene Iahre* (1686 — 88.)

h) [fol. 167. a — 176. a.] *Landtags Ordnung.*

i) [fol. 179. a — 188. a.] *Relation, wie die Regalien und Reichslehen, denen Chur-Fürstl. Sächs. Gesandten und Abgeordneten von* 10/20 *Octobris* 1693. *in Wien gereichet worden.*

CCCXXXIX.

[Rep. IV. fol. 12. b.]

Codex chartaceus saec. XVIII. scriptus, qui olim in bibliotheca *C. G. Kreyssigii* fuit, folior. 203, quorum 54. b. 78. b. 100. 104. b. 116. b. 120. b. 138. b. 145. b. 147. a. 148. a. 149. a. 153. 161. b. 177. b. 191. b. 192. b. et 193. b. scriptura vacant. Continentur haec:

a) [fol. 1. a — 18. b.] *Capitulatio Herzogs Christiani II. zu Merseburg, d. d. Merseb. d.* 19. *Nov.* 1691.

b) [fol. 19. a — 54. a.] *Capitulatio Herzogs Moritz Wilhelm zu Merseburg, d. d. Merseb. d.* 4. *Iul.* 1712.

c) [fol. 55. a — 78. a.] *Capitulatio des Churfürsten Friedrich August zu Sachsen im Namen des damals unmündigen Herzogs Moritz Wilhelm zu Merseburg, d. d. Dresden d.* 17. *Dec.* 1694.

d) [fol. 79. a — 99. b.] *Vergleichs-Recesse zwischen dem Churfürsten Friedrich August zu Sachsen und Herzogs Christian zu Merseburg Wittwe, wegen der Vormundtschaft und andern anhängigen Sachen, ann.* 1692 — 94.

e) [fol. 101. a — 161. b.] *Verschiedene Schriften, Urkunden und Briefe die Reichstagssachen zu Regenspurg betreffend, d. ann.* 1663 — 72. In his verbi caussa legitur: *Eine Sächsische Deduction, die Landsässigkeit der Herrschaft Tonne wider den Grafen zu Waldeck betreffend, d. a.* 1672.

f) [fol. 162. a — 177. a.] *Georgii Franzkii, Cancellarii et Consiliarii Saxo-Gothani, Consilium: Ob vermöge des Religionsfriedens die Macht, Kirchen und Schulen zu reformiren, an der Landesobrigkeit hange, also, dass ein Churfürst oder Stand des Reichs die Religion, der er anhängig, in seinem Lande einführen, und dagegen die andere abstellen können.*

g) [fol. 178. a — 193. a.] *Varia historica ad bellum Suecicum pertinentia, d. a.* 1705.

CCCXL.

[Rep. III. fol. 5.]

Codex chartaceus saec. XVII. exeunt. folior. 352, quorum 1 — 26. 27. b. 51. b. 61 — 63. 248. 273. 274. 275. b. 294. 302. b. 306. et 307. b — 352. scriptura vacant. Continentur haec:

a) [fol. 27. a — 50. b.] *Haupt-Recess Derer Chur- und Fürstl: Herren Brüdere Durchlauchtigkeiten zu Sachssen Sub dato Dressden am 22sten Aprilis Anno* 1657. Ita titulus. Est eadem illa transactio, quae habetur in cod. hui. repos. 4. fol. 76. a — 99. a.

b) [fol. 51. a — 60. b.] *Endlicher Steuer-Vergleich Derer Chur- und Fürstl: Durchl: zu Sachssen Herren Gebrüdere auff den Anno* 1661. *gehaltenen Landtag zu Dressden geschlossen. Signat. den* 19. *Martii* 1661.

c) [fol. 64. a — 242. b.] *Diarium über der Wienischen verrichtung Anno* 1660. Ita titulus. Est diarium legati cuiusdam Saxonici, cuius nomen tamen nusquam legitur. Incip. *Den* 8. *Maji zu Wien als es ohngefehr umb* 11 *Uhr* cet. Explic. *zum besten gereichen möge. Und Gott spreche darzu Amen.* Subscriptio haec est: *Und hiermit wird Gegenwertiges Diarium beschlossen, so seinen anfang genommen hat hora* 11 *des* 5/15 *May und sich endiget hora* 5. *vespertina des* 13/23 *Iuny Anno salutis* 1660.

d) [fol. 243. a — 247. b.] DIPLOMA LEOPOLDI I., QUO IOANNES HENRICUS MENIUS, DYNASTA IN AUERSTEDT ET STENNDORF ET MAURITII DUCIS SAX. CANCELLARIUS INTER NOBILES REFERTUR, dat. Viennae d. 28. Decembr 1660. Incip. *Wir Leopold — thun kund jedermänniglich: Wiewohl die Höhe der Röm: Keyserl. würdigkeit* cet. Explic. *unnachläßlich zu bezahlen verfallen seyn solle. Mit Uhrkund* cet.

e) [fol. 249. a — 272. b.] RECESSUS INTER MAURITIUM, FRIDERICUM WILHELMUM, WILHELMUM ET ERNESTUM, DUCES SAXONIAE, FACTUS DE COMITATU HENNEBERGENSI DIVIDENDO, dat. Vimariae, d. 9. Aug. 1660. Incip. *Von Gottes Gnaden Wir* cet. *Demnach der weiland Durchlauchtigste Hochgeborne Fürst* cet. Explic. *auf alle Unsere Erben und Nachkommen fortpflanzen mögen. Zu Uhrkund* cet.

f) [fol. 275. a — 293. b.] *Huldigung wie dieselbe* 1661. *in Henneberg den* 22. *zu Schleusingen und den* 24. *Augusti zu Suhla von denen Vasallen allerseits Geist- und Weltlichen Unterthanen dem Hochwürdigsten Durchlauchtigsten Fürsten und Herrn, Herrn Moritzen, Herzogen zu Sachsen* cet. cet. *geleistet und abgeleget worden.* Ita titulus. Incip. *Nachdem zwischen denen Herren, Herren Herzogen zu Sachsen* cet. Explic. *mit einem Cörperlichen Eyde zubestärcken.*

g) [fol. 295. a — 302. a.] *Antrag für des Stifftstags Proposition gehalten am* 24. *Nov.* 1663. Ita titulus. Cuius vero capituli haec propositio sit, nusquam in illa legitur. Incip. *Wenn der Lobwürdigste Keyser Iustinianus* cet. Explic. *Gerechtigkeit und friede sich küsse p. Und es bleiben p.* Subscriptio deest.

h) [fol. 303. a — 305. b.] *Mandatum. Daß die Landkinder ehe sie auff Universitäten und hohen Schulen ziehen, sich zuvor von Herrn Hoffprediger examiniren lassen sollen, dat. Moritzburgk an der Elster vor Zeitz, den* 13. *Iunii Anno* 1664. Incip. *Von Gottes gnaden Wir Moritz, Herzog zu Sachsen* cet. *zu wissen, daß seither Unser geführten Landes Fürstl. Regirung* cet. Explic. *keiner Beförderung sich zu getrösten haben sollen. An dem geschicht* cet. — Caeterum fol. 307. a. legitur titulus hic: INSTRUCTION *des — Herrn Iohann Georgen des Andern* cet. cet. *wornach hinfüro zu Deroselben gemeinen Consistorio zu Leipzig verordnete Assessores und andere dazu bestellte Personen sich sammt und sonderlich richten und solcher in allen Puncten und Clausulen gemeß verhalten sollen.* Sed titulus tantum habetur.

CCCXLI.

[Rep. IV. 4. 91. c.]

Codex chartaceus saec. XVIII. a *G. C. Kreyssigio* scriptus, folior. 69, quorum 2. b. 53. b — 55. b. et 65. vacua sunt. Continetur:

Anonymi Nachricht von Chur-Sächsischen Land- und Ausschuß-Tägen von Ao. 1185. *biß* 1718. Ita titulus. Incip. [fol. 3. a.] *Alldieweil aus der Historie zur Gnüge erhellet, daß Teutschland niemahls* cet. Explic. *und andern Bedürfnissen.*

CCCXLII.

[Rep. III. fol. 9.]

Codex chartaceus saec. XVI. exeunt. et XVII. ineunt. folior. 519, quorum 101. b — 108. b. 347. b. 371. 379. b. 390. b. 410. b — 413. b. 446. b. 472. b. 473. b. 474. b. 518. et 519. scriptura vacant. Foll. 23. 179. 296. 297. et 446. longe sunt caeteris foliis minora, quorum tertiam tantum partem fere aequant. Continentur:

a) [fol. 1. a — 495. b.] ACTA IN CAUSSA NICOLAI CRELLII CANCELLARII. Incip. *Postquam, Deo Opt. Max. ita volente annis ab hinc octo* cet. Explic. *ihm und uns allen eine fröliche Aufferstehung.*

b) [fol. 496. a — 517. b.] *Leich Predigt über den custodierten D. Nicolaum Krell — Anno Christi* 1601. *geschehen in der Kirchen zu unser lieben Frauen* [d. 10. Octobr.] *durch Nicolaum Blumium, Pfarrern zu Dohna. —* Incip. *Geliebten im Herrn, ein frommer Christe* cet. Explic. *umb ihrer selbs Ehre willen, Amen.*

CCCXLIII.

[Rep. III. fol. 7. a.]

Codex chartaceus saec. XVIII. folior. 397, quorum 1. b. 175. b. et 397. b. scriptura vacant. Continetur:

LIBERTAS ORDINUM LUSATICORUM, *ex fundamentis genuinis deducta, ex Antiquitatibus Historicis et Archivorum Monumentis corroborata, et contra Adversariorum Objectiones et oppugnationes vindicata, Auctore* CASPARO HEINRICO HEINO *Laubano.* Ita titulus, cui simul ignota manus verbum adscripsit: (*originale*). Post *dedicationem ad Ordines* [foll. 2. et 3. quae incip. *Si ullo unquam Seculo, hoc certe certatim* cet.] et *Summaria operis* [a fol. 4 — 16.] opus ipsum fol. 17. a. incip. *Quantum interfuerit Germaniae, non ex Legum Civilium Commentariis* cet. Explic. *in domesticos fideles essent, modesti et conscientiosi.*

CCCXLIV.

[Rep. III. fol. 7.]

Codex chartaceus saec. XVII. folior. 202, quorum 1 — 3. 4. b. 31. b. 42. b. 43. b. 45. b. 153. 154. b. 155. b. 176. 177. et 199 — 202. scriptura vacant. Continentur haec apographa:

a) [fol. 4. a — 31. a.] *Tradition Receß so die Röm. Keyserl. Maj. mit Churfürstl. Durchl. zu Sachsen pp. wegen der Ober- und Nieder-Laußitz getroffen,* de dat. *Görlitz* 14/24 *April.* 1636. [Est recessus cum *Iohanne Georgio* factus.] Incip. *Kund und zu wissen — Nachdem die Hochloblichste regirende Röm. Keyserl.* cet. Explic. *gehalten undt zu Wercke gestellet werden sollen. Zu Uhrkundt* cet.

b) [fol. 32. a — 42. a.] *Keyfer Ferdinandi Denen gefambten Ständen des Marggraffthumbs Oberlaufniz von Landt und Städten ertheilte Obergerichts-Concefsion,* de dat. *Schlofs Prage d.* 12. *Martii* 1562. Incip. *Wir — thun kundt allermänniglich — Nachdem die Würdigen — Ständte — mehrmals an Unfs unterthänigft fupplicirет* cet. Explic. *oder gar aufheben. Nach Uhrkundt* cet.

c) [fol. 43. a — 152. b.] *Information und Bericht von den Klofter-Voigten in Ober Laufitz Ihrem Ambt und Stande und wafs die Clofter Voigte zu verrichten haben.* Post *indicem* [fol. 44. a — 45. a.] incip. fol. 46. *Das Wort Voigt kompt her* cet. Explic. *geben undt verleihen wolle. Signatum Budiffin, den* 10. *Ianuarii Anno* 1669.

d) [fol. 154. a — 198. b.] PROCESSUS. *Der Ehren Tafel oder Ritter Rechts in Marggraffthumb Ober Laufsnitz. So gehalten worden Anno* 1545. *auff Ihr Kayferl. Majeft. Anfchaffung zwifchen Hr. Chriftoph von Luttitz auf Pertha. und Hr. .... Bufch Mühlen.* 2) *Hr. Nicol von Zedlitz. Zum Stroppen.* contrà *Hr. Melchior von Kalckreuthern auf Lipfa, d.* 26. *Novembris ao.* 1592. 3) *Auf Iohanns Georgs III. Befehlich in Sachen Hr. Franz Adolphs von Noftitz. auf Bröfa.* contrà *Hr. Friedrich Ferdinand von Ziegler und Kliphaufsen auf Gottau d.* $^{2}/_{12}$ *Septbr.* 1684. Incip. post *Notanda* [fol. 155. a.] fol. 156. a. his verbis: 1. *Anno Christi* 1545. *Montags nach Dionyfii ift auf Schaffen* cet. Explic. *Gnädigften ratihabition. V. R. W. Uhrkundlich* cet.

CCCXLV.

[Rep. III. fol. 7. aa.]

Codex chartaceus saec. XVII. et XVIII. scriptus, folior. 132, quorum 1. b. 52. b. 115. b. et 116. scriptura vacant. Continentur hoc libro, qui olim bibliothecae *G. C. Kreyfsigii* adscriptus fuit:

a) [fol. 1. a — 52. a.] *Königl. Pohln. und Churfürftl. Sächf. Allergnädigftes Reglement der Sechs Stadt Zittau* 1729.

b) [fol. 53. a — 82. b.] *Des Domftiffts St. Petri zu Budifsin Präbenden, Vicarien und unterfchiedenes Einkommen.*

c) [fol. 83. a — 115. a.] *Statuta und Willkühr des zur Hochherrl. Einfiedelifchen Standesherrfchafft Seydenberg behörigen Städtchens Seydenberg, wie folche auf herfchafftlichen Confens erneuert, mit Einwilligung der gefambten Bürgerfchaft vermehret und gnädig confirmiret, auch zu der Einwohner beftändigen Obfervanz bey der Rathsbeftättigung den* 10. *Febr.* 1698. *publiciret und abgelefen worden.*

d) [fol. 117. a — 132. b.] *Anonymi Princeps Saxonicus Lusatiae redivivus Catalogo et synchronismo ex novem seculis in lucem restitutus, das ift ordentliche Verzeichnüfs undt Zeitregifter aller und jeder Lufatzifcher Fürftenn, Hertzogen, Herren undt Marggraffen.*

CCCXLVI.

[Rep. III. fol. 7. ba.]

Codex chartaceus saec. XVII. et XVIII. scriptus, folior. 140, quorum 1. b. 24. b. et 137 — 140. scriptura vacant. Foliorum 26 — 136. altera pagina est vacua. Continentur:

a) [fol. 1. a — 24. a.] *Traditions-Recefs des Marggraffthums Oberlaufitz, dat. Görlitz d.* $^{14}/_{24}$ *Aprilis* 1636.

b) [fol. 25. a — 136. a.] *Constitutiones Zittaviensium Anno* 1561. *Coelestino Henningio Proconsule, Tempore diei Paschalis.*

CCCXLVII.

[Rep. IV. fol. 12. a.]

Codex chartaceus saec. XVII. exaratus, olim bibliothecae *G. C. Kreyssigii* adscriptus, folior. 395, quorum 395. b. scriptura vacat. Continentur:

Varia Lusatica, quorum hi sunt tituli:

a) [fol. 1. a — 6. a.] *Ober-Laufsnitzer Accord mit Ihrer Churf. Gnaden zue Sachfsenn getroffen den* 21. *Febr.* 1621.

b) [fol. 6. b — 20. a.] *Drefsdifche Abfertigung unndt deffen verrichtung, sub dato Budifsin d.* 20. *Aug.* 1621.

c) [fol. 20. b — 27. a.] *Churfürftl. Refolution auf die in der Inftruction aufgefetzte Puncta, de dato Torgau d.* 18. *Sept.* 1621.

d) [fol. 27. b — 28. b.] *Churfürftl. Refolution wegen der eximirten Perfonen, Torgau, d.* 18. *Sept.* 1621.

e) [fol. 29. a — 165. a.] *Wienerifche Relation, sub dato Budifsin d.* 26. *Sept.* 1622.

f) [fol. 165. b — 170. b.] *Keyferl. Inftruction bei gehaltenem Landtag d.* 20. *Oct. sub dato Wien am* 21. *Sept.* 1622.

g) [fol. 171. a — 186. a.] *Landtags Antwort de dato den* 25. *Oct. auf die Keyferliche Propofition* 1622.

h) [fol. 186. b — 189. a.] *Kayferliche Schreiben de dato Regenspurg d.* 22. *Dec.* 1622.

i) [fol. 189. b — 191. b.] *Der Stände Antwortungs-Schreiben auf die Kayferliche Refolution, de dato Regenfpurg d.* 22. *Dec.* 1622.

k) [fol. 192. a — 193. b.] *Kayferliche Schreibenn de dato Regenfpurg d.* 3. *März* 1623.

l) [fol. 194. a — 196. a.] *Der Stände Schreibenn an Ihro Churfürftl. Gnaden zue Sachfsenn wegenn Zufendung des Kayferlichen Landtags Befchlufses, sub dato Budifsin d.* 20. *Ian.* 1623.

m) [fol. 196. b — 197. b.] *Churfürftliche Beantwortung wegenn des Keyferlichen Landtags befchlufses de dato Drefsdenn d.* 21. *Ian.* 1623.

n) [fol. 198. a — 205. a.] *Der Stände Antwortungs Schreiben auf die zwey Keyferl. Refcripta sub dato d.* 24. *März* 1623.

o) [fol. 205. b — 206. b.] *Kayferliche Credentz Schreiben sub dato Prag, d.* 12. *Mai* 1623.

p) [fol. 207. a — 212. a.] *Kayferliche Inftruction sub dato Prag, d.* 12. *Mai* 1623.

q) [fol. 212. b — 220. b.] *Der Stände Antwort unndt Erklärung auf fürgetragene Propofition. Sign. Budifsin d.* 15. *Iun.* 1623.

r) [fol. 221. a — 224. b.] *Churfürftlicher Revers.*

s) [fol. 225. a — 226. a.] *Churfürftl. Sächfs. Interims*

Schein wegen der Keyſserlichenn Schulden, Sign. Budiſsin d. $^{11}/_{21}$ *Iun.* 1623.

t) [fol. 226. b — 227. b.] *Pfandts Huldigung vonn denen Landtſtänden geſchehen.*

u) [fol. 228. a — 231. a.] *Pfandts Vorſchreibung, de dato Wien, d.* 6. *Iuli* 1620.

v) [fol. 231. b — 239. b.] *Immiſſions Receſs, de dato Budiſsin, d.* $^{11}/_{21}$ *Iun.* 1623.

w) [fol. 240. a — 244. a.] *Copia Traditionis et Relaxationis Iuramenti.*

x) [fol. 244. b — 245. b.] *Credential an Ihro Churfürſtl. Gnaden zu Sachſsenn de dato Budiſsin d.* 13. *Oct.* 1623.

y) [fol. 246. a — 248. a.] *Credential an Herrn Caſparn von Schömberg cet. Ioachim vonn Lohs vnndt Georgen von Wertherenn, Sign. Budiſsin d.* 13. *Oct.* 1623.

z) [fol. 248. b — 261. a.] *Inſtruction auf die Abgeſandten nach Dreſsdenn, sub dato Budiſsin d.* 14. *Oct.* 1623.

aa) [fol. 261. b — 275. a.] *Vnterthänigſt Memorial, sub dato Dreſsdenn am* $^{19}/_{9}$ *Octob.* 1623.

bb) [fol. 275. b — 277. b.] *Der Abgefertigtenn Propoſition vmb gnädige Reſolution vnndt Abfertigung.*

cc) [fol. 278. a — 283. b.] *Der Städte in Ober Lauſitz Exceptio in Puncto der Müntze, Sign. d.* 19. *Oct.* 1623.

dd) [fol. 284. a — 289. a.] *Der Landtſtände in Ober Lauſitz Replica in puncto der Müntze, Sign: Dreſsdenn, den* $^{21}/_{11}$ *Octobr.* 1623.

ee) [fol. 289. b — 290. b.] *An die Röm. Kayſserl. Maj. wegenn aufsantwortung des Reverſes den Ständen in Ober Lauſitz, Sign. Dreſsdenn, am* 21. *Octob.* 1623.

ff) [fol. 291. a — 292. b.] *Beſchwerung wegen des Kammer Fiscals, Sign. Dreſsdenn, d.* 21. *Oct.* 1623.

gg) [fol. 293. a — 299. b.] *Churfürſtl. Reſolution auf der Landtſtände am* $^{19}/_{29}$ *Octob. vbergebenes Memorial, Sign. Dreſsdenn am* 21. *Octob.* 1623.

hh) [fol. 300. a — 320. b.] *Der Herren Abgeſandten Dreſsdniſche Relation, Sign. Budiſsin, d.* 20. *Nov.* 1623.

ii) [fol. 321. a — 332. a.] *Bey-Relation.*

kk) [fol. 332. b — 335. b.] *Schreiben an Ihro Churfürſtl. Gnadenn zue Sachſsenn, Sign. Budiſsin, d.* 21. *Nov.* 1623.

ll) [fol. 336. a — 337. b.] *Schreiben an die Römiſche Kayſserl. auch zue Hungarn vnnd Böheims Königl. Majeſtet, sub dato Budiſsin, d.* 21. *Nov.* 1623.

mm) [fol. 338. a — 357. a.] *Der Evangeliſchen Stände des Marggrafthumbs Ober Lauſitz Schreiben an Ihro Churfürſtl. Gnaden zue Sachſsenn, wegen des Decani zu Budiſsinn, d.* 14. *März* 1624.

nn) [fol. 357. b — 358. a.] *Churfürſtl. Sächſs. Antwort wegenn des Decani zue Budiſsin, sub dato Dreſsden, am* 20. *Martii* 1624.

oo) [fol. 358. b — 360. b.] *Churfürſtl. Sächſs. Reſolution wegenn Publicirung der Kayſserlichen Confirmation, sub dato Dreſsdenn, am* 20. *Martii* 1624.

pp) [fol. 361. a — 364. a.] *Supplication an Ihro Churfürſtl. Gnaden zue Sachſsenn, wegenn aufswechſelung der geringen Müntze, sub dato Budiſsin d.* 14. *Martii* 1624.

qq) [fol. 364. b — 366. a.] *Ihro Churfürſtl. Gnaden Antwort wegenn Aufswechſelung der Vsual Müntze, de dato Dreſsdenn, am* 25. *Martii* 1624.

rr) [fol. 366. a — 368. b.] *Memorial Was Hans Wolf vonn Schömberg auf Pulſsnitz, beym Herrn Churfürſtl. Präſidenten ad Partem ſuchenn ſoll.*

ss) [fol. 369. a — 371. b.] *Kayſserliche Reſolution wegenn des eingeſchicktenn gnädigſten Revers vnndt begehrten neuen Contribution, Dat. Wienn, d.* 30. *Martii* 1624.

tt) [fol. 372. a — 374. b.] *Kayſserlich Reſcriptum an Ihro Churfürſtl. Gnaden zue Sachſsenn, wegenn Aufsſchreibung eines Landtages im Marggrafthumb Ober Lauſitz, sub dato Wienn, d.* 30. *Martii* 1624.

uu) [fol. 375. a — 376. b.] *Kayſserlicher* [*Ferdinandi II.*] *Revers wegen der zue Camentz Anno* 1621. *bewilligten* 60000 *fl. Contribution, sub dato Wien, den* 12. *Aprilis* 1624.

vv) [fol. 377. a — 382. b.] *Churfürſtl. Sächſs. Propoſition aufn Landtag zue Budiſsin, d.* 1. *May* 1624. — Vid. in *Meyern* Actis publ. II. pag. 626.

ww) [fol. 383. a — 392. b.] *Landtagsbeſchlus sub dato Budiſsin, d.* $^{9}/_{29}$ *May* 1624.

xx) [fol. 392. b — 394. b.] *Der Sechs Städte Erklärung an den Herrn Landshauptmann, wegen des Defenſion Wercks, undt Zufuhre zum Schloſsbaw, sub dato Budiſsin, d.* 24. *Ian.* 1627.

yy) [fol. 394. b — 395. a.] *Beſchwerden der Evangeliſchen zu Wittichenaw betreffend, sub dato Dreſsden, d.* 21. *Octob.* 1623.

CCCXLVIII.

[Rep. IV. fol. 13.]

Codex chartaceus saec. XVII. folior. 545, quorum 476. b — 478. b. et 543. b — 545. scriptura vacant. Continetur:

Deduction derer Landſtändte des Marggrafſthums Ober-Lauſsnitz gegen die vier Städte Budiſsin, Görlitz, Löbau und Camentz, der Mitleidung halber ao. 1572. Incip. *Hoch vnnd Wohlgeborne, Edle Geſtrenge vnnd Ehrenveſte Röm: Kay: — vbergiebt in ſachenn wegen vnnd wieder die Vier Stedte* cet. Explic. *Ein Erbar Ratt von Lubaw.*

CCCXLIX.

[Rep. IV. 4. 82.]

Codex chartaceus saec. XVII. scriptus, folior. 278, quorum 1. b. 5. b. et 275. b — 278. scriptura vacant. Continentur:

De querelles particulieres et deffis aduenus de part et d'autre entre l'Empereur Charles Quint, et Francois premier Roy de France. Contre Andre Fauyn Aduocat à Paris. Par le Sr. D'Amant du Conseil de guerre pour le Roy es pays bas et son Cap. et Chaſtellani de Courtray. Ita titulus. Incip. post praefationes fol. 6. a. *L'homme de sa nature porte à la gloire* cet. Explic. *dissipé, et prodiguent .... tor tous les jour.*

CCCL.

[Rep. II. fol. 113.]

Codex partim chartaceus partim membranaceus, saec. XIV. in Hispania scriptus, inscriptionibus et litteris initialibus miniatis, scriptura in duas columnas distincta. Fuit hic codex olim in bibliotheca *Ioh. Christoph. Wagenseilii*, ut ex emblemate prioris operculi patet. Folia sunt 214, quorum 2—4. 7—10. 97. et 208—214. scriptura vacant. Foll. 206. et 7. lacera sunt. Continentur:

a) [fol. 11. a—184. b.] FORI s. LEGES REGNI VALENTIAE A JACOBO s. JAIMO MAGNO ANN. MCCXXXVIII. PROMULGATAE. [Quae fol. 1. a. leguntur, adeo sunt in litura, ut legi nequeant; fol. 2. stemma Christi genealogicum habetur, secundum Matthaeum.] Foll. 5. et 6. index rubricarum huius collectionis legitur, cui titulus: *Ffurs ffets per lo senyor Rey en Iamne* [sic legitur pro *Iayme s. Iaime s. Yaima*] *en la Ciutat de valencia en l any mil* CCXXXVIII. *Et secuntur rubrice primi libri.* Collectio ipsa fol. 11. a. his verbis incip. *En lany de nostre senyor. mil. dozientos.* XXXVIII. *Non. dies. a la entrada de octubre pres lo senyor Rey en Iaime la ciutat de valencia. Comiencen las costumes els establiments del Regne* cet. Explic. [fol. 183. a., nam 183. b—184. b. tabulae ponderis et mensurae leguntur,] *al primer. compradore.*

b) [fol. 185. a—202. b.] FORI NOVI [FUEROS NUEVOS DE VALENCIA] ALPHONSI III. Sancitae sunt hae leges ann. MCCLXXXIX. Foll. 185. et 186. leguntur Alphonsi regis confirmatio fororum et index. Fol. 187. a. incip. *Les coses diuinals* cet. Explic. *en grā multitud.* Subscriptio rubra: *Explicit forus nouus valenc.*

c) [fol. 203—207.] VARIA ADNOTATA IN ILLAM FORORUM COLLECTIONEM, partim Latino, partim Hispanico sermone scripta. Sunt eiusdem aetatis, cuius caetera in hoc codice contenta.

Commemoravit iam hunc codicem *Goetzius* in progr. quo bibliothecam nostram aperiendam fore indixit (Lips. 1711.) pag. 32. sq. Similes codd. laudaverunt etiam *Gerard. Ern. de Frankenau* in Themid. Hisp. sect. X. §. 1. seqq. et *Nic. Antonius* in Bibl. Hisp. Vet. tom. II. pag. 71. (ed. *Perez Bayer.*)

CCCLI.

[Rep. II. fol. 110.]

Codex chartaceus saec. XV. in Hispania scriptus, folior. 112, quorum 112. b. scriptura vacat. Fuit hic liber olim in bibliotheca *Ioh. Christoph. Wagenseilii*, cuius emblema anteriori libri operculo agglutinatum est. Continetur:

DOCTRÍNAL DE LOS CAVALLEROS. Fol. 1. a—9. a. legitur index, qui ita incip. *Tabla en que son ynclusos los capitulos del libro llamado doctrinal de los cavalleros que es una appellacion de las leyes del rreyno de castilla que tocan solamente a cavalleros et fijos dalgo copiladas en uno por mandado del muy estremo cavallero don diego gomez de sandoval conde de castro señor de saldana adelantado muye* [?] *de castilla el qual doctrinal es partido en quatro libros los quales son ordenados et compuestos con los titulos infraescyptos* [sic] *et por ende el dotor alonso grā* [Garcia?] *dean de la yglesia de santiago de galizia actor de aquel adereça sus prologos yntroduciones al dicho señor fablando con el — § primeramente* cet. Post hunc indicem in quatuor libros huius operis prooemium incip. *Los famosos cavalleros muy noble señor que en los tiempos antiguos por diversas regiones del mundo florescieron* cet. Opus ipsum fol. 11. b. incip. *Titulo primero de la santa trinidad et de la fe catholica. Introducion. Rayz de todos los bienes et comienco de todas las buenas obias et firmeza de todas las leges* cet. Explicit liber quartus fol. 111. b. Tum fol. 112. a. sequuntur haec: *Estas leyes muy noble cavallero copile asi por vuestro mandado a partando de sus originales aquellas que a la cavalleria et a actos de hijos dalgo et cavalleros parecian hazer enxiriendo los suso escriptos titulos segun que oystes* [?] *et a un donde tenia alguna materia militar mezclada con olras materias* cet. Subscripta sunt haec verba: *Laus tibi domine rrex* [sic] *eterne glorie Aleluya.* — Caeterum illud opus saec. XIV. compositum esse, inde maxime patet, quod graves leges seriori tempore latae nusquam citantur, sed ubique antiquiores [maxime *Siete partidas*] laudantur.

CCCLII.

[Rep. IV. 4. 76. b.]

Codex membranaceus saec. XVI. exaratus, folior. 44, quorum 1. a. belle pictum est, 43. et 44. scriptura vacant. Litterae initiales rubro pictae sunt. Continetur:

PETRI LANDO DUCIS VENETIARUM INSTRUCTIO ORIGINALIS DATA JSEPPO BARBARO RECTORI CAPITIS AGGERIS CONSTITUTO. Multa ibi statuta Magni Senatus inserta sunt de iurisdictione et poenis delictorum. Incip. *Nos Petrus Lando Dei gratia dux Venetiarum etc. committimus tibi Nobili viro Iseppo Barbaro dilecto ciui et fideli nostro, quod in Dei nomine vadas in nostram Potestatem* cet. Explic. *di Venetia et de'l ducato. Datum in nostro Ducali Palatio die XII. aprilis indict.* 3. M. D. XXXXV. *H. Murianus Secret.* Praeterea subscriptum est monogramma Ducis. — In splendida ligatura huius codicis legitur etiam nomen auratis litteris impressum: ISEPPI BARBARI.

CCCLIII.

[Rep. IV. 4. 77.]

Codex membranaceus saec. XVII. scriptus, splendide ligatus, folior. 96, quorum 1. a. 84. b. 85. b. et 91—96. scriptura vacant. Continetur:

DUCIS CUIUSDAM VENETIARUM INSTRUCTIO RECTORI IN MONTAGNANA DATA. Incip. [auratis litteris] *Nos.... Dei gratia dux Venetiarum etc. commettemo à te Nobel huomo ..... diletto Cittadin, et fedel nostro, che vadi de nostro ordine et sii Podestà di Montagnana per sedeci mesi* cet. Explic. *spetie, zuccan, et altro c.* 81.

CCCLIV.

[Rep. IV. 4. 78.]

Codex membranaceus saec. XVI. scriptus, folior. 24, quorum 1. et 22—24. scriptura vacant. Margo secundi folii pictus et auratus est. Fuit hic codex, ut emblema priori libri operculo agglutinatum docet, olim in bibliotheca *Ioh. Christoph. Wagenseilii.* Continetur:

Leonardi Lauretani ducis Venetiarum instructio data Hieronymo Sagredo Rectori civitatis Parentii. Incip. *Nos Leonardus Lauretanus Dei gratia dux Venetiarum etc. committimus tibi Nobili viro Hieronimo Sagredo dilecto ciui et fideli nostro: quod in nostram Potestatem et Rectorem Ciuitatis Parentii ire debeas ipsam Ciuitatem, homines et habitatores* cet. Explic. *possi maturamente quello ricercha il doner.*

CCCLV.

[Rep. II. fol. 94. a.]

Codex chartaceus saec. XVI. folior. 84, quorum 1. a. 36. b. et 84. scriptura vacant. Continentur:

a) [fol. 2. a — 25. b.] *Constitutiones Vnd Satzünge Vber den Adlichen Erbfellen im Ertzstiffte Bremen, in maſsen die Von den anweſenden aüs der Ritterſchafft auff dem Allgemeinenn aüſsgeſchriebenem Rittertage Zü Volckmarſen den Sechſszehenden Aprilis, Anno p, der Weinigen Zahll, Sieben Vnd Siebentz, einhelliglich bewillett Vnd angenommen, Vndt folgendts Von Weillandt dem Hochwürdigſten, Dürchtigen* (sic) *Vnd Hochgebornen Fürſten vnd herren, herren Heinrichen Poſtülierten vnd erwöleten Zü Ertz Vnd Biſchoffen der Stiffte Bremen, Oſsnabrügk Vnd Paderborn, Hertzogen Zü Sachſsen, Engern Vnd Weſtphalen p. Chriſtmilter Vnd Hochloblicher gedechnüſs, mitt rahte eines Erwürdigen Thümbcapittels Zü Bremen, aufs landesfürſtlicher ObrigKeitt, gnedigſt confirmierett Vnd beſtettigett Worden, Vnd Itzo in viridi obſeruantia gehalten werdenn. p. Anno partus virginei et salütiferi* 1593. Ita titulus. Incip. fol. 2. a: *Die Vom Adell, ſo auff dem Rittertage Zu Volckmarſenn* cet. Explic. *wiſsentlich heiſsen hangen, Welches geſchehen Nach Chriſti geburth* 1577. *Iahre Den* 22. *Decembris. Henricus Dux Sax. Wolffgangus Calttvüetter.*

b) [fol. 26. a — 35. b.] *Des Bremiſchen adels landleüfftige Gebräuche Vndt ſatzungen Zu Volckmarſt am* 16. *Aprilis Anno* 1577. *aufgerichtet.* Ita titulus, qui legitur fol. 35. b. Incip. *Von Gottes gnaden Wir Heinrich Poſtulirter Zu Ertz Vndt Biſchoffe* cet. Explic. *groſe Inſiegel wiſſentlich heiſsen hangen, welches geſchehen nach Chriſti geburt* cet. *Hinricus Dux Saxo.*

c) [fol. 36. a — 83. b.] STATVTA BREMENSIVM NOVISSIMA [a seriore manu:] NON ACCEPTATA. Ita titulus. Incip. *Ein Ehrbahr Raht der Stadt Bremen heft ene geruhme ties von Iahren her* cet. Explic. *dat recht und Ordrel geſtracken worden is.* — Videtur hic codex olim fuisse *Christophori Henrici de Berger*; certe ab eadem manu, quae titulum codicis hui. Rep. 95. (quem cf.) scripsit, profecta sunt ea, quae indicis loco in hoc codice fol. 1. b. scripta sunt. Ligatura utriusque codicis eadem est.

CCCLVI.

[Rep. V. 4. 25.]

Codex chartaceus saec. XVI. scriptus, folior. 227, quorum 3. b — 5. 165. b. 168. a. 175. b. 184. b. 189. b. 190. b. 202. 218. b. 224. scriptura vacant. Continentur:

a) [fol. 1. a — 175. a.] Statuta Erfordensia, plerumque manu saec. XV. ineunt. scripta, cum notis recentioribus hic illic intersertis. Incip. *Nos Eccardus Hottermannus* cet. Explic. *der im recht thut.*

b) [fol. 176. a — 187. b.] *Proceſſus im Mülhenſiſchen Gericht ſo man bey Sanct Georgen helt.* Incip. *Im mülheuſiſchen Gericht* cet. Explic. *gehet für alle gleubiger.* — Caetera contenta huius codicis, non magni illa momenti, sunt haec:

c) [fol. 188. a — 190. a.] *Gerichtlicher proceſs vnd ordnung von frey eigen, wie man denſelbigen an dem churfürſtlichen meinziſchen gerichte zu halden pfleget vnd alſo vorlengſt gehalten iſt worden.*

d) [fol. 191. a — 193. b.] *Veblicher proces wye man mit gewherſs klagen an der ſtadt erffurdt dorffſchafften vnd landtgerichten zu volfharen pfleget.*

e) [fol. 194. a — 199. b.] *Gerichtsordnung vnd ſelle mit anzeigung weſs ſich ein jeder halden ſol ſampt andern meinziſchen handlungen ſo zu wyſſen von noetten.*

f) [fol. 200. a — 201. b.] *Warnung an alle ſo vnrecht eydt ſchweren, vnd waſs daſs auffheben der finger bedeutt.*

g) [fol. 203. a — 218. a.] *Acta in Schuldſachen des Decani im Sachſen-Collegio Ioannes Lindenberg. ann.* 1590.

h) [fol. 219. a — 227. b.] *Index et supplementa statutorum Erfordensium.*

CCCLVII.

[Rep. II. fol. 91.]

Codex chartaceus saec. XVII. folior. 138, quorum 1. 2. b — 5. b. 48. 69. b. 72. b. 77. b. et 99. b — 136. b. scriptura vacant. Continentur haec:

a) [fol. 2. a — 40. a.] Statuta civitatis Erphordiensis. Incip. [fol. 6. a.] *Nos Eckehardus Hottermannus et Rudolphus Raſpo* cet. Explic. *nehmen, Vndt darumm auch Rechnunge thuen. Statutorum Erphordensium finis.*

b) [fol. 41. a — 47. b.] *Erphordiſche Willkhür, Stad Recht vnnd gewonheit vber Erbfälle ohne Teſtament.* Incip. *Stirbt ein Mann, der ein Ehlich Weib leſſet* cet. Explic. *In das Stadtbuch haben ſchreiben laſſen. Actum feria sexta Anno* 1460.

c) [fol. 49. a — 69. a.] Statuta consuetudinesque successionum ab intestato iuris municipalis in Civitate Erphordensi. Incip. *Pro breui et ſincera statutorum Erphordenſium declaratione* cet. Explic. *refringere statutorum intellectus. Finis.*

d) [fol. 70. a — 73. b.] Varia Erphordensia, nimirum: 1) *Extractum Statuti Erphordiensis de fideiussione non transeunte ad heredes de anno* 1554. 2) *Praeiudicium, daſs wer in Iahr vndt tag eine Erbſchaft nicht ſuchet, derſelbigen ſich verluſtig machet, publ. d.* 4. *Mart.* 1679. 3) *Die Gerade vndt alle drazu behörige Stücke, werden vf begebende Todtesfälle aufswärdiſchen Erben ohnweigerlich verabfolget, d.* 22. *Dec.* 1638. 4) *Atteſtatum Vermög Deſſen der überlebende Ehegatte, der zu denen Mobilibus greiffet, alle Schulden, ohne vnterſcheid ſie ſeyn vor oder in der Ehe gemachet zahlen muſs, d.* 20. *Mart.* 1660.

e) [fol. 74. a — 77. a.] *Responsum ad quaestionem: Num Pacta Dotalia, in quibus de Unione Prolium dispositum est, illi, qui eadem fecere, rescindere, mutare, et ab iisdem penitus recedere possint?* Incip. *Respondetur, quod sic, et quidem* cet. Explic. *regula non destituatur ratione.*

f) [fol. 78. a — 90. b.] *Contractus Antichreticus Uber das Amt Vargila, mit Herrn Obristen Andreae Sommerfelden getroffen.* Incip. *Wir Rahtsmeistere Raht — bekennen; Dafs Wir auf vorgehende* cet. Explic. *sonder argelist und gefährde. Urkundlich — am 1. Martii* 1652. *Andreas Sommerfeldt.*

g) [fol. 91. a — 99. a.] *Obligation E. E. Hochw. Rahts, über* 2000 *Rtr. Hn. Obristen Andreas Sommerfelden am 1. Martii ao.* 1652. *herausgestellet.* Incip. *Wir Rahtsmeister und Raht — bekennen, Dafs wir mit Willen und Consens* cet. Explic. *und beandwortet werden könten.*

h) [fol. 137. a — 138. b. cum folio ad operculum libri affixo] *Index Rerum.* Incip. *Wie man den Raht Kiesen soll.* cet. Explic *Erphordensi. fol.* 87.

CCCLVIII.

[Rep. II. fol. 91. a.]

Codex chartaceus saec. XVII. diversis manibus scriptus, folior. 149, quorum 51. b. 52. 94. b. 95. 116. b. et 146. b — 149. scriptura vacant. Continentur:

a) [fol. 1. a — 51. a.] *Erffürdische Statuta wie die jederzeit gehaltenn werdenn sollenn.* Ita titulus. Fol. 1. legitur praefatio Latine scripta. Fol. 2. a. incip. *Do man zahlte nach Gottes geburt* 1306 *Iahr, do war zu Gottschalgk* cet. Explic. *vndt darvon auch Rechnung thun. Statutorum Erphordensium finis.*

b) [fol. 53. a — 94. a.] *Zuchtbrieffe der Stadt Erffurdt.* Ita titulus. Incip. *Do man zahlte* 1350. *Als er Herman von Schwira* cet. Explic. *das sie also gehaltenn werdenn.* [Fol. 94. a. legitur: *Register vber denn Zuchtbrieff derr Stadt Erffurdt.*]

c) [fol. 96. a — 115. b.] *Erphordische Wilkühr Stadtrecht vnndt gewohnheit vber Erbfelle ohne Testament.* Ita titulus. Incip. *Stirbet ein man, der ein Ehelich Weib lesset* cet. Explic. *vnndt die kinder halb. Anno* 1332.

d) [fol. 116. a — 134. b.] *Statuta consuetudinesque successionum ab intestato iuris municipalis in civitate Erphordensi. Anno* 1582. Ita titulus. Incip. *Pro breui et syncera statutorum Erphordensium declaratione* cet. *figere et refigere statutorum intellectus.*

e) [fol. 135. a — 146. a.] *Erffurdtische Lanndtgerichts Orttnung, nemblichen Welcher gestaldt ann E. E. Hochw. Rath gewönlichen Lanndtgerichten, Aller Hanndt Weidtleuffiigkeitten Abgeschafft, endtgegen aber der Procefs befördert vnndt Ordnunge zue halten.* Ita titulus. Est is ordo iudicii d. d. 10. Jul. 1613. Incip. *Wann in Einer Vogtey oder derselb zugehörigen Dörffer* cet. Explic. *vnndt vor Schaden zu hütten wissen.*

CCCLIX.

[Rep. III. 4. 26.]

Codex chartaceus saec. XVII. accurate scriptus in foliis 270, quorum 1. 24. b. 41 — 47. 58. b. 67. b. 102. b — 110. 133. a. et 259. b — 270. scriptura vacant. Initium huius libri faciunt opuscula quaedam typis descripta: 1) *Der Stadt Erffurdt Ordnung, Wie es hinfuro an dero Landgericht gehalten werden sol.* 1635. [s. l.] — 2) *Der Stadt Erffurdt Ordnung, Das erhöhte Vngeld vnd die Accisen in der Stadt betreffend.* [s. l.] 1635. — 3) *E. E. Raths Der Stadt Erffurdt Ernewerte Satzungen vnd Verbote den Getreydich Kauff Betreffendt.* [s. l.] 1635. — 4) Septem singula Mandata Senatus Erfordensis. — Manu exarata sunt haec apographa:

a) [fol. 2. a — 24. a.] *Instructio iudicum Erfordensium, anno* 1632. [dies non legitur] *scripta.* Titulus deest. Incip. *Wir Rahtsmeister* cet. *Demnach Kön. Maj. zu Schweden pp. anhero verordneter Ambassadeur* cet. Explic. *verschimpfen oder vergewaltigen lassen. Zu mehrer Uhrkund* cet.

b) [fol. 25. a — 35. b.] *Declarationes nonnullorum articulorum Ordinat. Iudic. Erffurt.* Incip. *Weil bey dem Vicitschreiben* cet. Explic. *anzustellen verwiesen werden.*

c) [fol. 36. a — 39. a.] *Von der Nähergelderschafft oder Vorkaufsrecht Statut.* Incip. *Ein jeglich Man oder Frau* cet. Explic. *darüber gehalten werden.*

d) [fol. 48. a — 56. b.] *Iuramentum Procuratorum.* Incip. *Die Procuratoren, so an diesen Gerichten aufgenommen werden* cet. Explic. *vermittels Iuramenti calumniae erhalten.*

e) [fol. 56. b — 58. a.] *Was bey den Summarischen Processen fürnemlich in acht zu nehmen.* Incip. *Aldieweil der Summarische Procefs alleine* cet. Explic. *mündliche Ansuchung geschehen.*

f) [fol. 59. a — 66. b.] *Iudicia et conclusa nonnulla senatus Erfurtensis de diversis caussis*, quae non tanti sunt, ut singula enumerentur.

g) [fol. 67. a — 95. b.] *Vorgehende Particular-Relation vber Vormehrung Gemeiner Stadt Einnahmen: vnd Einziehung der Ausgaben: Item Vorbesserung der Rahtswahl Dero von den Herrn Fünff Räthen zur Engern Commission Deputirten.* Ita titulus. Incip. *Edle pp. welcher gestalt dieselbe mit wissen und willen* cet. Explic. *und nicht missdeutig werden. Verbleiben* cet. *Datum Erffurt den 19. Novembris Ao.* 1628.

h) [fol. 96. a — 102. a.] *Accord zwischen den Königl. Schwedischen Felt Marschal Iohan Banern und der Stadt Erfurth, d. 22. Dec.* 1636. Incip. *Zu wissen sey hiermit — Nachdem der Königl. Maj.* cet. Explic. *aufsdrücklich gebracht worden. Zu mehrer Uhrkundt* cet.

i) [fol. 111. a — 259. a.] *Catalogus Consulum et Senatorum Erfurtensium. Pertinet ab anno.* 1500 — 1647.

CCCLX.

[Rep. VI. fol. 12.]

Codex chartaceus saec. XVII. scriptus, folior. 26, quorum 1. b. et 24 — 26. scriptura vacant. Continentur:

a) [fol. 1. a — 20. b.] *Vergleichungs Puncten zwischen einem Ersamen Rath vnndt Bürgerschafft der Statt Franckfurtt am Mayn. Durch die von Römischer Kayserlicher Majestätt verordnete Höchst vnnd Hochansehenliche Herren Commissarien vorgenommen vndt entschieden. Den* 3. *Ianuarii Anno* 1613. *Neuwen* (24. *Decemb. Anno* 1612. *alten*) *Calenders.*

b) [fol. 21. a — 23. b.] *Extract Priuilegii Caroli Quinti Rom. Imperat. Iudaeis Francofurtensibus sub dato Augspurg*, 26. *Maii Anno* 1551. *datum.*

CCCLXI.

[Rep. IV. fol. 16. a.]

Codex chartaceus saec. XVII. folior. 384, quorum 1 — 5. 6. b. 7. a. et 382. b — 384. scriptura vacant. Continetur:

Wohlbegründte DEDUCTIO *Etzlicher der Kayserlichen Burg Friedtberg habendt: Vnndt herbrachtter Vornehmmeren Gerechttsamen, inn: vnndt vff der* STATT FRIEDTBERGK *Samptt Summarischer* REFUTAT[ION] *der Rathsbürgere daselbst, widder eruandte Burg, in anno* 1610. [*in*] *offenen Truck vergeffenttlich aufsgesprengtten Famös: Vnndt Lügen Buchs p.* Ita titulus. — Incip. *Ob Wolln, Gönstiger Lieber Leser, Die Kayserliche Burg Friedtberg inn der Wetteraw* cet. Explic. *Diesses letzten Punctens Widdersprochen haben Will.* —

CCCLXII.

[Rep. IV. fol. 12. b.]

Codex chartaceus saec. XVII. scriptus, adnotationibus in margine vel rubro vel viridi colore pictis, folior. 159, quorum 1. b. 32. a. 50. b. 64. 85. b. 103 — 105. 109. b. et 159. b. scriptura vacant. Continentur:

Statuta der Stadt Goerlitz. Ita titulus. Incip. [post confirmationem statutorum per Maximilianum II. datam, fol. 2. a. et b.] fol. 2. b: *Vom Bürgerrecht. Art.* 1. *Es soll ein iedermann, der sich hier* cet. Explic. *das übrige aber wird dem Stieffsohne billig gefolget. Welches wir also* cet. *Actum d.* 16. *Iulii* 1594.

CCCLXIII.

[Rep. III. fol. 7. b.]

Codex chartaceus saec. XVII. ineunt. scriptus, foll. 824. quorum 12. 251. b. 752. 754. b. 781. 782. 797. et 820. b. — 824. scriptura vacant. Continentur:

Statuta et Privilegia a diversis Regibus cet. Lusatis data. Singula haec sunt:

a) [fol. 13. a — 14. a.] *Konig Ioannes Priuilegium der Gorlitzschen Landtschafft vorlien, das sie uber die Gewöhnlichen Rente und geschofs am Gelde und Getraydicht ferner nicht sollen beschewerat werden. Anno* 1341 *in die B. Hypoliti Martyris.*

b) [fol. 14. b — 16. b.] *Ioannis Boemiae regis privilegium de non alienando provinciam superioris Lusatiae: item quod omnia bona incolarum civitatis Budissinensis intra dimidium miliare debeant esse allodialia, anno* 1319. *II. Kal. Decembr.*

c) [fol. 17. a — 18. b.] *Konig Ioannis Spruch, Gericht und Recht der manne auff dem Lande zu Görlitz belangend, item die Kretzschmar vnnd Handtwerger in der Meile: anno* 1329. *an dem Montage nach dem Sontage Cantate Domino.*

d) [fol. 19. a. et b.] *Literae Ioannis Boemiae regis, quod Vasalli terrae Budissinensis de quolibet manso agrorum duodecim grossos Pragenses et unam mensuram Siligenis cuiuslibet anni Walpurgis et Michaelis camerae regiae solvere teneantur, anno* 1345. *feria quinta intra festum Pentecostes.*

e) [fol. 20. a — 24. b.] *Incorporatio D. Caroli IIII. Romanorum imperatoris super ducatibus Poloniae et marchiae Budissinensis et Görlitzensis, quod perpetuo sint regno Boemiae indivisibiliter coniunctae, anno* 1355. *indictione octava sept. Id. Octob.*

f) [fol. 25. a. et b.] *Kayser Karoli IIII. Privilegium dem Lande tzu Gorlitz mitgetheilet, das ausser des koniglichen Vogts niemandt vber die Landtschafft einige gewalt haben soll. Anno* 1356. *am sontage Misericordias Domini.*

g) [fol. 26. a — 27. b.] *Kayser Caroli IIII. confirmation eines Vortrags zwischen den Landstenden vnnd der Stadt Budissin, betreffendt das Getreidichtmas, Saltzschanck, Kretzschmar, vnnd gerichte der Burger, anno* 1372. *ann S. scholasticae tag der Heilligen Iungfrawenn.*

h) [fol. 28. a — 29. b.] *König Wentzelai Vortrag zwischenn den Mannen vnnd Bürgern aus dem Lande Budissin, die Ober: vnnd Erbgericht belangende: anno* 1384. *die mitwoch nachm Sontag Reminiscere.*

i) [fol. 30. a — 31. a.] *Konig Wentzelai Priuilegium den Rittern, Knechten, vnnd der gantzen Manschafft im zu Budissin vorliehen. Nemlich, das Ihnen, wan sie vber die Grüntze erfordert, Soldt solle gegeben werden. Anno* 1390, *dinstag nach S. Marcus tage.*

k) [fol. 31. b — 33. a.] *Konig Wentzeslai Priuilegium dem Lande im Budissinischen Kreifs vorliehen, Betreffende das sie in vorrichtung Stewer, mit den Stenden gesondert aber mit dem Lande tzu Gorlitz vnnd Zittaw vngesondert sein sollen. Anno* 1408. *des Sontags nach dem Obristen.*

l) [fol. 33. b — 35. b.] *Konig Wentzeslai Priuilegium, das die Landtschafft im Gorlitzschen kreyse, mit den Stewern, der Stadt Gorlitz gesondert, aber mit dem Budissinischen vngesondert sein solle: Item das die Todtenleichnam, die Ertruncken, verbrunnen oder vom donner Erschlagen, nicht in die Stadt Görlitz vnnd Lauben begraben werden sollen. Anno* 1408. *des Negsten Sontags nach dem Obristenn.*

m) [fol. 36. a — 37. b.] *Konig Wentzeslai Priuilegium, das die Gerichte des Landes tzu Gorlitz, nicht bey der Stadt Gorlitz, sondern bey der Landt vnd Haubtmanschafft daselbst verbleiben sollen. Anno* 1409. *am S. Nicolas tage.*

n) [fol. 37. b — 40. a.] *Priuilegium der Stadt Gorlitz vber den Zol. Anno* 1414. *Sontag nach Gotts Leichnams tage.*

o) [fol. 40. b — 41. b.] *Kayser Sigismundi General Confirmation, der Ritter Knechte, vnnd gantzen Manschaft im Lande tzu Budissin Privilegiorum. Anno* 1420. *am S. Anthoni tage.* —

p) [fol. 42. a — 44. a.] *Kayser Sigimundi Confirmation die Ritter Knechte, vnnd der gantzen Manschafft im Lan-*

de tzu Budiſſin privilegien, Ihnen von König Wentzeslao vorlichen Nemlichen, wan ſie uber die Grantze erfordert, ſoldt ſolle gegeben werden. Anno 1423. *die Mitwoch nach S. Iacobj tag.*

q) [fol. 44. b — 49. a.] *Der Stadt Lübaw Priuilegium uber das dorff die Alte Lubaw vnnd was ſie in der Olſen zu Gorgewitz Paulsdorff vnd Ihre kornwege die ſie umb ihre Stadt haben liegen. Anno* 1426. *am tage Iacobi.*

r) [fol. 49. b — 50. a.] *Kayſer Sigmündi Revers wegen der auſſer Landes geleiſten Dinſte. Anno* 1431. *an S. Praxeden tage.*

s) [fol. 50. b. — 53. b.] *Konig Alberti Privilegium der Landtſchafft im Camentzſchen krayſſe die ſich von den Edlen Herren vonn Camentz loſsgekaufft. Anno* 1438. *am Nehſten Sonnabent nach S. Martin tage.*

t) [fol. 54. a — 55. a.] *Konig Ladiſlai General Confirmation der Ritter vnnd Knechte vnnd gantzen Manſchaft Im Lande tzu Budiſſin Priuilegium. Anno* 1455. *am freitag nach dem heiligen Neuen Iares tage.*

u) [fol. 55. b — 58. b.] *Priuilegium vnd Rechtsſprüch uber die Landſtraſſen wegen der von Gorlitz. Anno* 1462. *Nach vnſers Herrn auffarts tage.*

v) [fol. 59. a — 61. a.] *Priuilegium der von Budiſſin vnd Gorlitz, wegen der Landſtraſſen. Anno* 1462. *Donnerſtag nach S. Peter vnnd Paulus tage.*

w) [fol. 61. b. — 62. b.] *Konig Georgen General Confirmation, gantzen Manſchaft im Lande tzu Budiſſin Privilegium. Anno* 1470. *am Mitwoch nach S. Michaelis tage.*

x) [fol. 63. a — 64. a.] *Privilegium der Stadt Budiſſin uber ihre Statuta und willkühr. Anno* 1471. *am Oſterdinſtage.*

y) [fol. 64. b — 66. a.] *Konig Matthiae Confirmation der Manſchafft im Lande zu Budiſſin Privilegium. Anno* 1474. *am Freitage nach S. Gallen tage.*

z) [fol. 66. a — 69. a.] *Confirmation aller Priuilegienn der Stadt Budiſſin. Freitag nach S. Margarethen Tage. Anno* 1491.

aa) [fol. 69. a — 71. a.] *Konig Wladiſlai General Confirmation der Landſchafft zu Budiſſin vnd Camentz Priuilegium. Anno* 1493. *am Sontag Reminiscere.*

bb) [fol. 71. b — 73. a.] *Priuilegium uber den Dritten Iarmarckt zu Budiſſin. Anno* 1494. *den Freitag vor den heiligen Pfingſten.*

cc) [fol. 73. b — 78. b.] *Konig Wladiſlai Rechtſprüch In etzlichen Artickeln, zwiſchem dem kloſter Marienſtern, Marienthal, Ritter, vnd Manſchafft an einem, vnd der Stadt Görlitz anderstheils. Anno* 1497. *Am Mitwoch nach Bonifacii.*

dd) [fol. 79. a — 80. b.] *Priuilegium die Straſſen zue ſichern wegen der Plackerei der Stäedte Budiſſin Camentz vnnd Luebaw Anno* 1501. *Sontag vor Simonis und Iudae.*

ee) [fol. 81. a — 82. b. *Privilegium testamentorum. Vigesima quinta Octob. Anno* 1501.

ff) [fol. 83. a — 84. b.] *Priuilegium vnd Freiheit wegen Einführung des Cappitels Bier vnnd wein. Anno* 1502. *am Palmen Sontage.*

gg) [fol. 85. a — 88. a.] *Priuilegium wegen der Landtſtraſſen von Konig Wladiſlai, denen von Budiſſin und Görlitz. Anno* 1503. *Dinſtag vor Lucia.*

hh) [fol. 88. b — 90. a.] *Priuilegium uber den Fleiſchmarckt zu Budiſſin, Ao.* 1505. *am tage Viti.*

ii) [fol. 90. b — 91. b.] *Das Ander Priuilegium wegen des Pfaffenbieres, Freitags Franciſci Anno* 1510.

kk) [fol. 92. a — 93. a.] *Priuilegium herrn Sigiſmundi von Wartenberg etc: Denen auff der Seidaw gegeben, das ſie Ihre hutweide an wütgenauiſcher ſtraſſen, unter ſich getheilet, vnd daraus erbeigene Wieſen gemacht. Anno* 1511. *Am tage Appoloniae Virg.*

ll) [fol. 93. b — 97. a.] *Konig Wladiſslai Gabe vnd Begnadung der Furſtenthumer Schweidnitz vnnd Iawer belangende das die Ritter: vnnd Lehengütter, derer ſo nicht Mänliche leibes-Erben haben, an Ihre Töchter fallen, Anno* 1511. *den dinſtag nach dem heiligen Palmentage.*

mm) [fol. 97. b — 108. b.] *Beſtetigung vnd Confirmation der Priuilegien, Freyheiten, vnnd andern Trefflichen Brieffen, vnnd Uhrkunden des Hauſes Oeſterreich vnd derſelben Herſchafften durch kayſer Carl den fünfften, Anno* 1522. *den* 28. *tag des Monats Martii.*

nn) [fol. 109. a — 111. b.] *Confirmation Konig Ludowigs aller der Stadt Budiſſin Priuilegien vnd freyheiten Anno* 1523. *Dinſtag nach Oculi.*

oo) [fol. 112. a — 113. a.] *Konig Ferdinandi Priuilegium zu befreyung der holtzfuhren, denen zu Budiſſin auff der Seidaw vorlichen. Anno* 1530. *am* 17. *Monatstag Ianuarii.*

pp) [fol. 113. b — 115. b.] *Konig Ferdinandi General Confirmation der Budiſſiniſchen Camitzſchen vnnd Lubiſchen Landt vnnd weichbilden priuilegium. Anno* 1538. *am* 24. *tage Ianuarii.*

qq) [fol. 116. a — 124. b.] *Ordnung Gemeine Stende im Margrafſthumb Oberlauſitz auffgerichtet vnnd beſchloſſen im* 1538. *Iahr.*

rr) [fol. 125. a — 187. b.] *Libel oder Decret kayſer Ferdinandi in Etzlichen Irrungen: Anno* 1544 *freitags den* 8 *Tag des Monats Ianuarii.*

ss) [fol. 188. a — 191. a.] *Voreinigung der Mitleidunge Landt vnnd Städten Im Margraffthumb Oberlauſitz. Dominica post philippi Iacobi. Anno* 1544.

tt) [fol. 191. b — 194. a.] *Konig Ferdinandi Priuilegium dem Margraffthumb Oberlauſitz vorlichen Betreffendt der beſchuldigten Landtſaſſen Gütter, vnd dannen des vorreitens halben. Anno* 1544. *den* 21. *Februarii.*

uu) [fol. 194. b — 203. b.] *Articul in welchen Herrn vnd Landtſchafft wieder die von Städten Beſchwer tragen. Anno* 1545. *Mitwoch nach Trium Regum.*

vv) [fol. 204. a — 211. b.] *Citatio Regiae Maiestatis an die von Stadten, Im Marggraffthumb Oberlauſitz, den* 9. *Aug. Ao.* 1547.

ww) [fol. 212. a — 219. b.] *Volget der Stadte vff vorgehende Citation der Abgeſandten zu Rom. Kunig. Maj. Ihrem allergnedigſten Herrn Instruction.*

xx) [fol. 220. a — 222. b.] *Capitulation der Romischen Kuniglichen Maiestet.*

yy) [fol. 223. a — 230. a.] *Der Röm. kön. Mt. Herrnn Ferdinandi, der Stadt Camentz in Oberlausitz allergnedigst aufs Newe gewilligten, vnnd gegebenen priuilegien. Anno 1547. des Ersten Octobris.*

zz) [fol. 230. b — 240. b.] *Der Röm. kön. Mt: der Stadt Budissin auffs Newe wiedergegebene freyheiten vnnd priuilegia. Anno 1547. den 1. Octobris.*

α) [fol. 241. a — 255. a.] *Instruction der Röm: kön. Mayt. Commissarien, was sich der Rath zu Budissin bey Ihren Aiden vnnd pflichten neben den Statuten vnd Ordnungen im Ambt vorhaltenn sollen. Anno 1548. den 6. Iunij.*

β) [fol. 255. b — 257. b.] *Des herrn Landuoigts Herr Christoffenn von Dohnaw Revers. Anno 1549. am tage Andreae.*

γ) [fol. 258. a — 261. a.] *Konig Ferdinandi Confirmation Etzlicher artickel, so in Konig Ioannis priuilegio begriffen, Nemlich das das Marggraffthumb Oberlausitz, auser derer von Städten, nu vnd zu ewigen Zeiten von der Cron Böhaimb nicht solle vorschrieben vorsatzt vorpfendet vorfreimarckt oder vorkaufft werden. Item wegen nicht schuldigen Stewern vnd Ritterdinste vber die Gräntze. Anno 1549. den 11. Decembris.*

δ) [fol. 261. b — 267. b.] *Konig Ferdinandi Reuers Confirmation, vnnd Abhandlung wegen der bewilligten 173 Pferde, Ritterdinste: Anno 1550. den 11 tag des Monats Augusti.*

ε) [fol. 268. a — 278. a.] *Muster Register des Marggraffthumbs Oberlausitz. Anno 1551. am 2. tag des Monats Ianuarij.*

ζ) [fol. 278. b — 314. b.] *Landes ordnung gemeiner Stende im Marggraffthumb Oberlausitz auffgericht vnnd beschlossen den 20. Nouembris Anno 1551.*

η) [fol. 315. a — 317. b.] *Der Landes Eltesten Ambt im Marggraffthumb Oberlausitz.*

ϑ) [fol. 318. a — 321. b.] *Freyer Brodtmarckt von den Handtwergern zu Budissin begehret. Anno 1552. Mittwoch nach Invocavit.*

ι) [fol. 322. a — 328. b.] *Instruction auff den herrn Landtvoigt Herrn Christoffen Burggraffen von Donaw etc. Anno 1554. den 28. Semptembris.*

κ) [fol. 329. a — 332. a.] *Artickel der Augspurgischen Confession verwandten Stende Räthe, vnnd Botschafften, den 10. Iunii Anno 1555.*

λ) [fol. 332. b — 347. a.] *Erbeinigung zwischen der Römi: Kay. Maj: vnd dem Churfürsten zu Sachsen etc. Anno 1557. Mitwoch den 13. Tag des Monats Aprilis.*

μ) [fol. 347. b — 349. b.] *Der Stadt Gorlitz Priuilegium vber Ihre Landgutter. Anno 1558. den 18. Decembris.*

ν) [fol. 350. a — 352. a.] *Priuilegium vnnd Concession, der freyen Rathskuhr zu Budissin den 20. Iunij Anno 1559.*

ξ) [fol. 352. b — 356. a.] *Artickel der Landstende daher sich der Streit vnnd vnnörnehmen mit dem Herrn Landtvoigt Herrn Christoff Burggraffen von Donaw etc. entsponnen vnnd angefangen.*

ο) [fol. 356. b — 372. a.] *Volget nun die vorantwortung des Herrn Landtvoigts S. Gn: die obgeschribenen Artickel gegen der Romischen kun: Maj. etc. Ferdinando.*

π) [fol. 372. b — 394. a.] *Beweiss artickel in schwebenden Irrungen zwischen den Stenden des Marggraffthumbs Oberlausitz, vnd dem Herrn Landvoigt Herrn Christoffn Burggraven von Donaw.*

ρ) [fol. 394. b — 397. a.] *Priuilegium vnd Begnadung vber der Burger Landtgutter alhier tzu Budissin. Anno 1559. den 1. Tag des Monats Decembris.*

σ) [fol. 397. b — 413. b.] *Statuta vnd Wilkören der Stadt Budissin so aus den alten Statuten ausgetzogen vnd wiederumb auffs Newe gewillkühret, den 18. Iulij Anno Christi 1560.*

τ) [fol. 414. a — 418. a.] *Confirmation kaysers Ferdinandi vber den vortrag zwisch. dem Rath zur Sittaw vnnd der Manschafft daselbst. Anno 1561. den 11. Martii.*

υ) [fol. 418. b — 421. a.] *Priuilegium der Stadt Sittaw wegen ihrer Landgutter Anno 1561. den 25. Martii.*

φ) [fol. 421. b — 429. a.] *Nawe Landesordnung des Marggraffthumbs Oberlausitz, Beschlossen vnnd ausgeschrieben Im 1561. Iahr Donnerstag nach Elisabeth.*

χ) [fol. 429. b — 440. b.] *Confirmation vnd Bestetigung Einer Abhandlung zwischen dem Herrn Landtvoigt Herr Christoff von Donaw vnnd den Stenden vorgefallenen Artickelln. Anno 1561. den 20. Novemb.*

ψ) [fol. 441. a — 449. a.] *Instruction des herrn Landtvoigts Graff Ioachim Schlicken. Ao. 1561. den 29. Decembris.*

ω) [fol. 449. b — 457. a.] *Instruction herrn Hansens vonn Schliebens Landeshauptmanns Anno 1561. den 29. Decemb:*

αα) [fol. 457. b — 458. b.] *Process wie der Herr Landes Haubtmann pfleget felliege Lehengutter zue Ihre Maj. etc. handen einzuziehen.*

ββ) [fol. 459. a — 462. a.] *Proces der Einleitung des Herrn Landtvoigts Graff Ioachim Schlicks, den 10. Ianuarii Anno 1562.*

γγ) [fol. 462. b — 465. b.] *Obligation des Herrn Landtvogts Graff Ioachim Schlickens gegen den Stenden. Anno 1562. am Donnerstage nach der heiligen drey konig tage.*

δδ) [fol. 466. a — 473. b.] *Vorgleichunge etzlicher Artickel zwischen dehnen verordenten von Landt vnnd Steten wegen gutter Administration der Iustitien vnnd gutter Policey Belangende den wucher, das Einlager vnnd andere Notwendigkeitenn.* (1562.)

εε) [fol. 474. a — 481. b.] *Kayserliche Concession betreffendt die Obergerichte im Marggraffthumb Oberlausitz. Anno 1562. den 12. Martij.*

ζζ) [fol. 482. a — 496. a.] *Zeitzische Statuta vber Erbfäll ohne Testament, Mitwoch nach Vocem Iucunditatis. Ao. 1562.*

ηη) [fol. 496. b — 504. b.] *Priuilegium die Cantzley vnd Gerichts Taxa Belangende des Koniglich. Ambts Budiſſin. Anno* 1562. *den* 16. *Iunij.*

θθ) [fol. 505. a. et b.] *Der Rom: Kay: Mt. Bewilligung gegen dem Landtvoigt, wegen der Obergerichts vrbar geſelle wie vor Alters den* 1. *Iulij Anno* 1562.

ιι) [fol. 506. a — 508. b.] *Vorgleichung des Gerichts Proceſs wieder die Exemirten Perſonen. Anno* 1564. *Freitags nach Iacobi.*

κκ) [fol. 509. a — 510. a.] *Der Abgeſandten von Städten einfeltiges Bedencken, Auff der Landſiende des Marggraffthumbs Oberlauſitz vbergebene Artickel, wie es mit der Volge, vnnd Andern was dabey mit Angetzogen iſt kurtzlich wie volgett.*

λλ) [fol. 510. b — 512. a.] *Wie das Peinliche Gericht ſoll geheget werden, Im Koniglichen Ambt Budiſſinn.*

μμ) [fol. 512. b — 514. a.] *Hoffgerichts Proces.*

νν) [fol. 514. b. — 518. a.] *Ambtsgebreuche vnd in Schuleſachen, helt mann im Koniglichen Aupt volgenden proces.*

ξξ) [fol. 518. b. — 520. a.] *Wie mans in Gemeinen Vorbeſchieden in dieſem Koniglichen Ambt pfleget zu haltenn.*

οο) [fol. 520. b — 522. a.] *Cantzley ordnungk wegen der Ambts beuehlich vnnd Hulffen.*

ππ) [fol. 522. b — 525. a.] *Taxationes vber Landgutter.*

ρρ) [fol. 525. b — 526. a.] *Die Ehrentaffel unter Adelsperſonen ſol nach folgender geſtalt gehalten werden.*

σσ) [fol. 526. b — 538. b.] *Ordnung der Ritterrechten.*

ττ) [fol. 539. a — 542. b.] *Proces wie man die Ehren Ritter Taffel beſtellen ſoll.*

υυ) [fol. 543. a — 584. a.] *Der Stadt Laüben Wilkühr vnnd Statuta.*

φφ) [fol. 584. b — 586. a.] *Des herrn Landtvogts Vortrag mit den lehenleuten des Ambts Budiſſin der holtzfuhren. Michaelis Anno* 1565.

χχ) [fol. 586. b — 587. b.] *Reſcript vnd Reſolution Kayſer Maximiliani welchermaſſen die Iusticia in Peinlichen ſachen bis zur Confirmirung derſelben ordnung ſolle Administriret werden. Anno* 1566. *den* 14. *Februa:*

ψψ) [fol. 588. a — 633. b.] *Der Stadt Gorlitz Confirmirte Wilkühr. Anno* 1566. *den* 29. *May.*

ωω) [fol. 634. a — 637. b.] *Von dem Proces deſs Ordentlichen Gedinges, vnnd Erſtlichen, wie offt es gehalten werden ſoll, So Anno* 1594. *Confirmiret, vnnd von einem Rath geordnet.*

a) [fol. 638. a — 642. a.] *Ordnung in Ehedingen der Herrſchafft Tholenſtein vnnd Schluckenaw. Anno* 1568.

b) [fol. 642. b — 645. b.] *Herr Hanſen von Schleinitz Revers, gegen den Stenden des Marggraffthumbs Oberlauſitz. Anno* 1572. *den* 26. *Iunij.*

c) [fol. 646. a — 656. b.] *Herr Hanſen von Schleinitz Landtvoigts Im Marggraffthumb Oberlauſitz auffgerichte Ordnung vnnd Statuten denen zu Budiſſin auff der Seydaw gegeben.*

d) [fol. 657. a — 658. b.] *Proces wie der Richter auff der Seydaw das Gericht hegen vnnd wiederrumb zu recht auffheben möge alles nach dem Gebrauch Süchſiſcher Recht vnd Landtart.*

e) [fol. 659. a — 660. a.] *Des Ambtshaubtmanns Beſtallung. Anno* 1572. *Freytags nach Eliſabeth.*

f) [fol. 660. b — 661. b.] *Vrthel wieder die Stadt Schweinitz in Schleſien, den* 7. *Iunij Anno* 1575.

g) [fol. 662. a — 665. a.] *Landes Priuilegium Rom: Kay. Maj. dem Marggraffthumb Oberlauſitz wegen geſambter Lehenshandt. Ao.* 1575. *den* 9. *Augusti.*

h) [fol. 665. b — 668. a.] *Kayſer Rudolffi des Andern Confirmation, vber die Begnadet Holtzfuhren denen von Budiſſin auff der Seydaw von König Ferdinando. Anno* 1577. *den* 7. *May.*

i) [fol. 668. b — 669. b.] *Mandatum vber der Städte Priuilegium wegen der Groſen Landtſtraſſen. Ao.* 1577. *den* 18. *Iunii.*

k) [fol. 670. a — 681. b.] *Inſtruction des Herrn Landtvogts Herrnn Hanſen von Schleinitz. Anno* 1579. *den* 21. *Septembris.*

l) [fol. 682. a — 692. a.] *Beſchwerung des Auffſchuſſ im Gorlitzſchen, vber den Landeshaubtmann. Anno* 1583. *Freytags nach Trium Regum.*

m) [fol. 692. b — 710. a.] *Newe Erbeinigung zwiſchenn Crohn Bohaimb vnd dem Hauſe Suchſen. Anno* 1587. *den* 24. *Octob.*

n) [fol. 710. b — 712. b.] *Kayſerlicher Revers wegen der Polniſchen Friedens Tractation vnnd vernewerung der Compacten, den* 14. *Iulii Anno* 1589.

o) [fol. 713. a — 714. b.] *Der Röm. Kay: Mt: den Stenden des Marggraffthumbs Oberlauſitz gegebener Revers vnd Aſſecuration wegen begangener Auſslaſſung des zwiſchen der Cron Pohlen und der Cron Bohaimben eruolgeten vortrags. Anno* 1589. *den* 7. *Novemb.*

p) [fol. 715. a — 725. a.] *Brodtmarckt von den Handtwergen zu Budiſſin begert, den* 18. *Februarii Anno* 1591.

q) [fol. 725. b.] *Taffel wie das grobe Brott nach dem Getreide kauff im Gewicht gebacken werden ſoll.*

r) [fol. 726. a — 749. a.] *Bericht des Koniglichen Ambts Budiſſin, an die Kay. Mt: belingende den Brodtmarckt, den* 6. *Iunii Anno* 1591.

s) [fol. 749. b — 751. b.] *Mandat wegen des Freyenn Brodtmarckts der Stadt Budiſſin, vorlichen Anno* 1592. *den* 1. *Octob.* — Iam quae sequuntur caetera in hoc codice contenta, aliena quidem manu scripta, non omnia tanti sunt momenti, ut singula enumeranda esse censeamus; gravioris momenti haec esse videntur:

t) [fol. 755. a — 758. a.] *Supplication Thomas Kempfs im Nahmen aller Handwerger zu Budiſſin. den* 20. *Febr. ao.* 1591.

u) [fol. 758. b — 772. b.] *Bericht des Raths zu Budiſſin auf Thomas kempffs Supplication, ſo Er im Nahmen aller Handwergsmeiſter vnd Eltiſten, beim konigl. Ambt zu Budiſſin hat vbergebenn.*

v) [fol. 773. a. et b.] *Privilegium Der Stadt Sittaw, wegen ihrer Landtgutter, Ao.* 1561. *den* 25. *Martii.*

w) [fol. 774. a — 778. a.] *Transactio inter Capitulum et*

Senatum Budissinum concernens quaedam ad Baptismum spectantia. Sine titulo.

x) [fol. 779. b — 780. b.] *Extract Aufs dem zwischen Ihrer Kayserl. Mayt. undt Ihr Churf. Durchlaucht zu Sachsen, der beyden Marggraffthümber Ober Laufitz halber verfalten Friedens Reces de dato Prag den* 30. *May Anno* 1635.

y) [fol. 783. a — 792. b.] *Varia privilegia et tribuum statuta* [*Budiſſiner Fiſcher Ordnung, de ao.* 1582. — *Schützen Begnadigung und Artickel.*]

z) [fol. 798. a — 802. b.] *Traditions Recess. Zwischen Kayl. May. Ferdinando* II. *undt Churf. Durchl. zu Sachſen, zu Prag den* 30. *May anno* 1635. *aufgerichtet, undt zu Görlitz publicirt. Die abtretung Ober- undt Nieder Laufsitz betr.*

CCCLXIV.

[Rep. II. fol. 90. a.]

Codex chartaceus saec. XVI., cui medio et extremo plurima exciderunt folia. Constat adhuc foliis 93, quorum 1. a. 74. et 93. scriptura vacant. Insunt:

a) [fol. 2. a — 45. a., quae folia librarius ipse rubro numero notavit] *Glogiſche Priuilegia vnd Statuten.* 1564. Ita titulus rubro pictus. Sunt eadem, quae in cod. sequente sub *a)* inveniuntur, praeterquam quod in hoc cod. illa *privilegia et statuta* iam desinunt articulo XVII. *statutorum et privilegiorum a Sigismundo duce datorum*, quum in sequente codice addatur articulus XVIII. et XIX. Explic. igitur hic codex: *Vnd der da mahnet, ſol auch ſo viel verfallen ſein.*

b) [fol. 45. a — 73. b., quae folia a scriba ipso numerata sunt] *Eadem, quae cod. sequente sub sigla b) notata sunt;* ab initio tamen ab iis in paucis quibusdam differunt.

c) [fol. 75. a — 92. b.] *Aufszugk der Priuilegien* [sic] *der Fürſtenthübmer* [sic] *Schweidenitz vnd Iauer.* 1564. Ita titulus. Incip. *Hertzog Polcken brieff des datum nach Chriſti geburth* 1347. cet. Explic. *Recht, als der Vater ſelbs do were.*

CCCLXV.

[Rep. II. fol. 80.]

Codex chartaceus saec. XVI. folior. 57, quorum 1. 56. et 57. scriptura vacant. Insunt haec:

a) [fol. 2. a — 37. b.] *Statuten vnnd Priuilegia Wie ſie von Vladiſslao, Ludowico, Hochlöblicher vnd Milder gedechtnus vnd Ferdinando zu Hungern vnd Behmen Königen* [item a *Sigismundo* Duce Glogaviae] *der Ritterſchafft im Fürſtenthum Groſſen Glogaw gegeben Confirmirt vnd Beſtettigt worden.* Ita titulus. Incip. *Wir Caſimirus von Gottes gnaden x. x. Bekennen mit dieſem vnſerm Brieff vor Idermenniglich das die Manſchafften* cet. Explic. *Dem dieſer Brieff von vns Mechtiglich Beſolen.* — Cf. cod. anteced. sub litt. a.

b) [fol. 37. b — 55. b.] *Der Landtfriede ſo* [ao. 1512.] *durch die Furſten Herren vnd alle Stende vff vorſamleten Furſtentag zu Breſslaw vff Iubilate* 15 *Iar nach einander volgende denſelbigen vnwiderrufflichen Zuhalden Eingegangen Bewilligett vnnd Beſchloſſenn haben.* Ita titulus. Incip. *Auff Heutte Dinſtag nach Martini* cet. Explic. *vnd handthaben ganz gethreulich vnd vngeferlich. Des zu Vrkundt — — viertzigiſten Jahre.* — Cf. cod. anteced. sub litt. *b.*

CCCLXVI.

[Rep. II. fol. 92.]

Codex chartaceus saec. XVI. foliorum, quae librarius ipse numeris consignavit, praeter illud litteris semivacuum, in quo titulus legitur, 186, quorum 29. b. 30. b. 51. b. 52. b. 60. 81. b. 82. b. 131. b. 132. b. 141. b. 144. b. 145. b. 154. b. 167. b. 176. b — 186. scriptura vacant. In posteriori libri operculo nomen possessoris legitur: *Zacharias Wogaw.* 10. *Ap.* 1608. Insunt haec:

a) [fol. 1. a — 29. a.] *Die Willkore der Erbar Stadt Halle.* Incip. *Der Rath mit Vulworth* cet. Explic. *Vnſers Gnedigſten Hernn vonn Magdeburgk.*

b) [fol. 30. a — 51. a.] *Regiment vndt Ordenunge der Erbar Stadt Halle.* Incip. *Wier Ernſt von Gottes Gnaden* cet. Explic. *In der heyligenn Faſtenn.*

c) [fol. 52. a — 59. b.] *Revers des Radts vonn Halle, Der Gericht halben, Binnen der Stath Do ſelbſt. de ao.* 1499. Incip. *Wier Rathman Meiſter* cet. Explic. *Ahm Dinſtage nach Lucie Virginis.*

d) [fol. 61. a — 68. b.] *Vortracht mitt dem Ratthe vmb die Gerichte, Aufſerhalb der Stadt Halle. de ao.* 1499. Incip. *Wier Ernſt von G. G. — Bekennenn Offentlichenn* cet. Explic. *Dornſtags nach Katharine.*

e) [fol. 69. a — 70. a.] *Ex Regiſtro Domini Erneſti Poſtulati et Adminiſtratoris Eccleſie Magdeburg.* Incip. *Undt vff das der Rath* cet. Explic. *Gerichte Aufzutragenn cet.*

f) [fol. 70. b — 81. a.] *Artickels Brieffe des Nawen Stiffts. de ao.* 1522. Incip. *Vortrege vndt Artickell* cet. Explic. *Ahm Sonnabent nach Margaretha Virginis. Soli Deo gloria.*

g) [fol. 82. a — 131. a.] *Ordenunge der Regierunge der Thaelgütther zw Halle,* [in tres partes divis.] Incip. *Wier Ernſt — Bekennen Offentlichs mitt diſem Brieffe* cet. Explic. *Zw Magdeburgk. Haupherntag..*

h) [fol. 132. a — 141. a.] *Der Gerichts Stuel der Stadt Halle.* Incip. *Wier Rathman vndt Meiſter — Bekennen — Das wier die Erbarn leutthe* cet. Explic. *mitt Itzlichem vnd anders nicht.*

i) [fol. 142. a — 144. a.] *Beſtetigung des Ratts zw Halle. Anno Dom:* 1480. Incip. *Wir Ernſt von Gottes Gnaden — Vorkundigenn In Diſem Offen brieffe* cet. Explic. *nach Pfingſtenn.*

k) [fol. 145. a — 153. b.] *Zu merckenn wie viell Gütther In Einem Itzlichem Saltz Bornen, Zw halle ſindt, volgett: hiernach vorzeichent.* Incip. *Zum Erſtenn Ihm Dewtzſchen Born* cet. Explic. *Darnach ſich Ein Ider habe Zurichttenn.*

l) [fol. 154. a — 166. b.] *Ordenunge Niclaws Schyltpergs Gottſeliger, der Stifftungen Marien Magdalenen vor halle, de ao.* 1505. Incip. *Zw wiſſen So Als Niclaws Schilpergk* cet. Explic. *Vndt ihm fünfften Ihare.*

m) [fol. 167. a — 176. a.] *Ordenunge vndt Ammacht der Vier Hernn.* Incip. *Vmb viel vndt Mancherley* cet. Explic. *vndt Raht kohmen laſsenn.*

CCCLXVII.

[Rep. IV. fol. 36. b.]

Codex chartaceus saec. XVII. folior. 574, quorum 1. b. 17. 557. et 574. scriptura vacant. Continentur:

Recesse zwischen Bürgermeistern und Rath, auch der Bürgerschafft zu Hamburg. Ita titulus. Sunt illi recessus omnes saeculi XVII. Incip. fol. 2. a. *Zu wissen, Nachdeme der Allerdurchleuchtigste — — Fürst und Herr Leopold* cet. Explic. *Raths Meinung beliebet* ......

CCCLXVIII.

[Rep. II. 4. 139. c.]

Codex chartaceus saec. XVII. et XVIII. scriptus, folior. 394, quorum 1. 22. 23. 29. b. 39. b. 51. 52. 54. b. 75. 76. 90. 91. b. 104. 110. 111. 114. b. 115. 117. b. 119. b. 138. 139. 142. b — 144. 209. b. 227. b — 245. b. 252. b. 253. 266. b — 269. b. 277. 290. a. 299. b. 339. b. 350. 351. 360. b — 363. b. 364. b. 374. b. 378. b. 384. b. 388. et 390 — 394. scriptura vacant. Fuit hic liber olim in bibliotheca *Kochii* Proconsulis Lipsiensis, unde migravit ad *Goethium* nuper civitatis nostrae bibliopolam, a quo redemtum possedit *C. C. C. Gretschelius* Lipsiensis, qui eum d. 26. Sept. 1836. Bibliothecae nostrae dono dedit. Continentur haec:

a) [fol. 2. a — 5. b.] *Keiserlich* (Maximiliani I.) *Privilegium Der Statt Leiptzigk Iharmärckte*, dat. d. 20. Jul. 1497.

b) [fol. 6. a — 10. a.] *Keiserlich* (Caroli V.) *Privilegium Der Stat Leiptzig Iharmärkte, Stapell vnd Niederlage*, dat. d. 11. Febr. 1521.

c) [fol. 10. b — 15. b.] *Keyserlich* (Caroli V.) *Privilegium Der Statt Leiptzig Iharmärckte Stapell vnd Niderlage*, dat. d. 15. Octobr. 1547.

d) [fol. 16. a — 19. a.] *Weichbildt vndt Gerichte der Statt Leipzigk wie es Hertzog George zu Sachsen pp. ercleret vndt erstregket hatt.* Dat. *Dressden am Mitwoch nach Simonis et Judae apostolorum* 1504.

e) [fol. 19. b — 21. b.] *Gerichte der Stadt Leipzigk*, dat. ab eod. duce Georgio, *Leipzigk am Montage nach dem Sontage Cantate* 1508.

f) [fol. 24. a — 29. a.] *Des Fischerhandwergks zu Leipzigk Begnadigung, Freyheit vndt Ordnung von Churfürst Moritzen confirmirt*, dat. Torgaviae, d. 3. Mart. 1552.

g) [fol. 30. a — 39. a.] *Willkühr dess Raths zue Leipzigk*, dat. a Frid. Wilhelmo duce Saxon. Torgaviae, d. 21. Febr. 1593.

h) [fol. 40. a — 50. b.] *Articull welche der Churfürst zue Sachsen unser gnedigster Herr auff die im 76. Iahre gehaltene visitation dess Obernhoffgerichts zue Leipzig zue mehrer beforderung dess procesꝛes gnedigst verordnet vndt daruber zue haltenn befohlenn.* Dat. Dresd. d. 16. Jun. 1583. — Cf. Cod. August. P. I. pag. 1303.

i) [fol. 54. a — 72. b.] *Dess Raths zue Leipzigk Ordtnungk die Vormundtschafftsachen belangend. Gedruckt zue Leiptzigk bey Iohan: Beyer Im Iahr: M. D. X C V.* Ms. [cf. *Schneideri* chron. Lips. pag. 565. *Statuta* 1701. p. 245.] Dat. a *Friderico Wilhelmo* duce Saxon. Torgaviae, d. 25. Aug. 1595.

k) [fol. 73. a — 74. b.] *Auszug auss der Vormundschaffts-ordtnung der Statt Leiptzigk.*

l) [fol. 77. a — 81. b.] *Instruction vnd Erklehrung wessen die deputirte Herrn vnd der Notarius sich in den Vormundttschafftssachen verhalten, auch was ihnen zur besoldung vnd Ambtsgebühr, bis vff anderweit verordnung vnd anschaffung gereicht vnd gegeben werden solle.*

m) [fol. 81. b — 83. a.] *Der verordneten Herrn zu den Vormundtschafftsachen Pflicht, so sie mit einem handtschlag angeloben sollen.* It. *des verordneten Schreibers Pflicht.*

n) [fol. 83. b — 84. a.] *Der Vormunden Pflicht, so sie mit einem handtschlage wirklich angeloben sollen.*

o) [fol. 84. b — 87. a.] *Resolutio vff die jüngst angebrachtte puncta vnd Articul in den Vormundtschafftsachen.*

p) [fol. 87. a — 89. a.] *Pro Instructione wie die Zinsen zue rechnen.*

q) [fol. 91. a — 96. b.] *Eines Erbarn Raths zu Leipzig Verordtnung Wessen die Bürgere vndt Vnterthanen in- vnd ausserhalb der Statt im Aufflauffen vnd andere eilendenn Nothfällen sich allenthalben erzeigen vndt verhaltten sollenn. Anno* 1601. [d. 20. Jul.] *Gedrugkt bei Michael Lantzenberger.* Ms.

r) [fol. 97. a — 103. b.] *E. Raths zue Leipzigk Ordtnung, wie es in Gerichtten daselbst soll gehaltten werden.* Acced. *Notabilia quaedam a Dn. Frob. observata.*

s) [fol. 105. a — 109. b.] *Ohngefehrliche Instruction denen sich der regierende Stadtrichter nebens seinenn Beysitzern in der Richter Stueben vndt sonsten hinfüro gebrauchen soll*, d. 4. Octobr. 1627. *Acced. Einnahm von Stadtgerichten. Auff die Gerichte in der Richter Stuben. Aussgabe in Churfürstl. Schöppenstuell.*

t) [fol. 112. a — 114. a.] *Senatus Lips. decretum de processu abbreviando*, dat. d. 4. Febr. 1617.

u) [fol. 116. a — 117. a.] *Gerichtlich Edict, wegen bestraffung dess ungehorsamen Aussenbleibens.* Dat. Lips. d. 11. Maii 1629.

v) [fol. 118. a — 119. a.] *Des Raths der Stadt Leipzigk Patent vndt Verboth, dass die Handtwergsgesellen sowohl andere ledige Gesellen und Rathsunterthanen keine wehren, Tolgen vnd andere waffen tragen sollen*, dat. d. 7. Iul. 1588.

w) [fol. 120. a — 123. b.] *Handlung der Theologen zu Torgaw den 8. Maii angefangen Anno* [15]76. Accedit epistola Augusti electoris, dat. d. 11. Maii 1576.

x) [fol. 124. a — 131. b.] *Extract auss Steffen Basslers Ferbers in Leipzig seel. Iährlich gebrauchten Hauss-Calender. Ab ann.* 1559 — 1578.

y) [fol. 132. a — 137. b.] *Auss Hieronymi Krappens Hand Buche. Est fragmentum diarii ab ann.* 1617 — 1666.

z) [fol. 140. a — 227. a.] *Auss Gedeon Schleiffenheimers Calendario* [*Lipsiensi*], *ad ann.* 1638. *et* 1642 — 1674.

aa) [fol. 246. a — 252. a.] *Anonymi commentarii breves de rebus Lipsiensibus ab ann.* 1645 — 1670.

bb) [fol. 254. a — 266. a.] *Leipziger Chronicken Extract, wie folcher in dem Leipziger Haupt- und Gefchichts Calender von Elias Liebigen A.* 1679. *zum erften mahl getruckt, und von Endesbenannten folgende hiftorifche Erzehlungen beygetragen worden, welches alles aus bewehrten Hiftorienfchreibern colligirt Ch. Freundt Luccavienfis in Leipzigk Ao.* M.DC.LXXIIX.

cc) [fol. 270. a — 276. b.] *Anonymi fragmentum Chronici Lipsiensis ab ann.* 926 — 1222.

dd) [fol. 278. a — 289. b.] *Extract aufs Hannfs Balthafar Falckners, Fürftl. Sächf. Ambts-Vogts zu Weifsenfels Calendariis, ab ann.* 1625 — 1639.

ee) [fol. 291. a — 349. b.] *Anonymi chronicon Luccaviense, perductum usque ad ann.* 1698. Incip. *Das Stüdlein Luckau, fo in einem alten Briefe Lukgau gefchrieben wird, liegt in Meiffen, und zwar in dem Theile* cet. Explic. *nebft der Capellaney, zu fchwer fallen wolte.*

ff) [fol. 352. a — 360. a.] *Statuta der Pofamentir-Innung zu Leipzig, a Senatu data d.* 15. *April.* 1594.

gg) [fol. 364. a — 372. b.] *Erbvereinigung zwifchen der Krohn und Königreich Böhmen vnd dem Haufs Sachfen. A parte Bohem. Pragae d.* 28. *Iun.* 1571., cf. *Mülleri Reichst. Theatr. Maximil.* I. 4. *Vorst.* c. 24. *pag.* 295. *Lunigii Reichsarch. part. fpecial.* Cont. II. *von Sachfen pag.* 772. *Du Mont Corps dipl.* V. P. 1. p. 205. *A parte S. xon.* d. 10. Jul. 1571. cf. *Müller* l. l. pag. 303.

hh) [fol. 373. a — 374. a.] *Vorgleichung Röm. Keyf. Mayt: neuen Reichsmüntz Kegen Ietzieger Churfürftl. Sächfifchen Müntz den* 14. *Augufti* 1650.

ii) [fol. 375. a — 378. a.] *Churfürftl. Sächfs: [Iohannis Georgii] Bevehl wegen der wechfelgelder, dat. Dresdae, d.* 25. *Iulii* 1621.

kk) [fol. 379. a — 384. a.] *Des Raths zu Prefslau Wein-Ordtnung, dat. d.* 16. *Iun.* 1631.

ll) [fol. 385. a — 387. b.] *Hannfsen Chriftophs vonn Hagenest zue Breitenhain hinterlafsener witbe forderung.*

mm) [fol. 389. a. et b.] *Vhrkundt dafs E. E. Rath der Statt Leipzigk aufs ihren Berichten Erbegelder vnd andere haeredidaten in die Breitenfeldifche Gerichts-Pflege folgen zu laffen pp. dat. Lipsiae, d.* 24. *Novembr.* 1617.

CCCLXIX.

[Rep. VI. fol. 2.]

Codex chartaceus saec. XVI. et XVII. folior. 120, quorum 1. 2. 10. b. 37. a. 76. b. 88. b. 89. b. 102. 103. b. 111. b. et 118. b — 120. scriptura vacant. Inter foll. 107. et 108. unum excidit. Continentur:

a) [fol. 3. a — 101. a.] Statutorum et privilegiorum civitatis Muehlhusanae libb. V. Post indicem alphabeticum [fol. 3. a — 9. b.] opus ipsum fol. 10. a. incip. *Von den Römifchen Keifern vnd Königen, Ift die ftatt Mulhaufen* cet. Explic. *freyftehen vnd vorbehalten fein.* Additus est fol. 101. a. et b. recensus aedificiorum Muehlhusanorum.

b) [fol. 103. a — 111. a.] *Ordenung vnd gewonheitt Eines Erbarn Rats vnd Rethe Heimburgen alhier zu Molhaufsen.* Ita titulus. Incip. *Wen man mollgebeutt, fo fol jeder wirdt* cet. Explic. *gelegenheitt zu corrigiren zu andern vnd zu vorbeffern. Gefchehen im jar* — 1544.

c) [fol. 112. a — 118. a.] *Marcktordnung der Heiligen Reichs Stadt Müllhaufen.* Incip. *Anfenglich vnd erftlich foll* cet. Explic. *nicht in Abnehmung oder Verwüftung kommen.*

CCCLXX.

[Rep. IV. 4. 66. a.]

Codex membranaceus saec. XV. scriptus, inscriptionibus et litteris initialibus rubris, folior. 20, quorum 1. a. et 20. vacua sunt. Quae fol. 17 — 19. leguntur, alia manus, sed eiusdem saeculi, pinxit. Continetur:

Mandatum Senatus Norimbergensis [cf. fol. 14. b. lin. 3.] *quo luxuria in celebrandis nuptiis interdicitur et earum ordo praescribitur.* Titulus non legitur. Subscriptio haec est: *proclamatum dominica* . . . . . . 1492. Incip. *Nachdem vnnfer hern vom Rat vormals got dem almechtigen zw lobe vnd zw eren* cet. Explic. *vnd geben die pene in denfelben gefetzen begriffen.* Singuli tituli hi sunt:

a) [fol. 2. a.] *Wa die lautmerung gefchehen fol vnd wie der prewtigam der prewt gelucks wunfchen vnd wen die prawt als dann pey ir haben mag.*

b) [fol. 3. a.] *Wer vnd wieuil perfonen der prawt glucks wunfchen vnd fie von des prewtigams wegen begaben mugen.*

c) [fol. 3. a.] *Wer auf den abent der lautmerung mit der preut effen mag.*

d) [fol. 4. a.] *Wie der prewtigam die praut begaben mag.*

e) [fol. 4. b.] *Wie vil pfert die tantzlader zum tantzladen geprauchen mugen.*

f) [fol. 4. b.] *Vonn trinckgelt.*

g) [fol. 5. a.] *Wie vil perfonen man zw dem Kirchgang laden mag.*

h) [fol. 5. b.] *Wie vil vnd was perfone man zw den mallen der hochzeyt laden vnd haben mag.*

i) [fol. 6. a.] *Was fpeifs zw den hochzeyt mallen verpotten fein.*

k) [fol. 6. a.] *Von Trifanet vnd Confect.*

l) [fol. 6. b.] *Wen man fpeis aufs dem haws geben mag.*

m) [fol. 7. a.] *Von den Statknechten vnd puteln.*

n) [fol. 7. a.] *Was weyn man auf der hochzeit geben mag.*

o) [fol. 7. b.] *Wen man nach dem Tifch zum tantz vnd auch nach dem tifch zw der prewt laden mag.*

p) [fol. 8. a.] *Von Spilleuten.*

q) [fol. 8 b.] *Was man den Tantzladern zw essen vnd zw trincken geben mag.*

r) [fol. 8. b.] *Von der hochzeit fchenck.*

s) [fol. 9. a.] *Wo vnd wie die hochzeit fchenk fol gehalten vnd volpracht werden.*

t) [fol. 9. b.] *Von hochzeithoffen.*

u) [fol. 10. a.] *Wer und wie man prawt und prewtigam vereren mag.*
v) [fol. 10. b.] *Von Schencken.*
w) [fol. 11. a.] *Von hochzeit schenk.*
x) [fol. 11. b.] *Von notwein Confect und auffing gelt.*
y) [fol. 11. b.] *Wen man auf die hochzeit Klaiden mag.*
z) [fol. 12. a.] *Von paden und wirtschaften darnach.*
aa) [fol. 12. a.] *Von Krentzlein.*
bb) [fol. 12. b.] *Das man newr einen tag hochzeiten sol.*
cc) [fol. 12. b.] *Von ayrkuchen.*
dd) [fol. 13. a.] *Vom lon der Spilleut.*
ee) [fol. 13. a.] *Wie lang ein prawt die vom land herein kompt gefreyt sein sol.*
ff) [fol. 13. b.] *Das die Iunckfrawen zw lautmerung pey nacht nicht hoffiren oder versamet wandeln sollen.*
gg) [fol. 14. b.] *Von den aufswenndigen hochzeiten.*
hh) [fol. 18. a.] *Von lautmerung und nachtentzen derselben.* Caeterum hic codex bibliothecae nostrae legatus est a *Car. Guil. Aug. Schuberto* anno 1837.

CCCLXXI.

[Rep. II. fol. 93.]

Codex chartaceus saec. XVII. folior. 88, quorum 1—4. et 85. b—88. scriptura vacant. Inest:

Liber Statutorum civitatis Oldenburgensis. Hic titulus legitur fol. 5. a., a quo folio paginae per librarium usque ad fol. 85. a. numeris notatae sunt (pagg. 161.). Habetur etiam in externo libri operculo priore haec inscriptio: *Liber Statutorum Civitatis Oldenburgensis oder Das Buch worinnen die Oldenburgischen Stadt-Rechte enthalten.* Divisa sunt haec statuta in quatuor partes; prima pertinet a fol. 5. a—33. a., altera a fol. 33. a—53. a., tertia a fol. 53. b—61. b., quarta a fol. 62. a—74. a. Tum leguntur *Verbeterde Vyff Stücke Der Stadt Bockes*, a fol. 74. b—75. b. et duo indices in illa statuta, fol. 76. a—79. a. Denique a fol. 79. b—85. a. legitur *Die Eindracht, so twischen den Ehrbahren Rath tho Bremen, und der gantzen gemeenheit Darsülvest, neffens der vorigen ordonantien, upt nie upgerichtet und gemacket worden. Anno* 1534. *die sylvestris.* — Codex incip. *Wir Herr Gerdt, Gerdt und Aleff, Dierich und Iohann unse Sons* cet. Explic. *bestadet Vnndt befestiget. gegeben* cet. *Finis quid retribuam tibe* (sic) *o Domine Iesu pro infinitis tuis Beneficiis?*

CCCLXXII.

[Rep. IV. 4. 91. d.]

Codex chartaceus saec. XVII. ineunte scriptus, folior. 184, quorum 1. b. et 172. b—184. scriptura vacant. Continentur:

Der Stadt Tenstadt Statuten, von Policey Ordnungen, Innungen, Zünfften, vndt andern gemeinen Handtierungen vndt Gewerbschafftenn. Ita titulus. Foll. 2. et 3. legitur *confirmatio* Augusti Ducis Saxoniae; 4. a—7. a. *Praefatio,* cui subscriptus est annus 1559. Incip. fol. 7. b. [ab articulo 1. *de success. ab intest.*] *Stirbt Jemand in der Stadt Tenstadt ohne Verordnunge* cet. Explic. *zu endern, gentzlich oder zum teihl auffzuheben, treulich und ohne gefehrde. Zu Uhrkund* cet. Foll. 166. b—172. a. legitur index.

CCCLXXIII.

[Rep. IV. 8. 114.]

Codex chartaceus saec. XV. exeunte scriptus, folior. 38, quorum 1. b. 37. b. et 38. scriptura vacant. Continetur:

Brueckengerichts Ordnung zu Wuertzburg. Ita titulus. Incip. *Vnser Lanndgericht das Bruckengericht zu Wurtzburg genanndt Sollen wie von alter herkommen* cet. Explic. *zu gnaden der herrschafft aller dinnge uerd.*

XII.
PROCESSUS IUDICIARIUS.

CCCLXXIV.

[Rep. II. fol. 13.]

Codex membran. saec. XIV. nitide scriptus, in duas columnas divisus, idiomate admodum sibi constante, litteris initialibus tam rubro et caeruleo artificiose pictis quam auratis et picturatis, vocum compendiis sat multis, sed usitatis, paucissimis adnotationibus ad marginem adscriptis. Hic codex, qui (ut ea docent, quae in priore libri operculo scripta sunt, eadem illa verba, quae iam in cod. CCXLII. exstare supra in descriptione huius Codicis diximus) olim Buxtorfianus fuit, constat foliis 360, quorum 1. 354. a. 358. 359. et 360. scriptura vacant. Continetur:

Guilielmi Durantis speculum iudiciale. Titulus, qui fol. 2. a. legitur, milto scriptus, hic est: *In nomine domini et gloriose uirginis matris eius speculum iudiciale a magistro Guillielmo duranti conpositum incipit.* Post inscriptionem [cuius initium: *REuerendo in χpo patri suo* cet.] opus ipsum in hunc modum incip. *DE trono dei procedunt fulgura voces atque tonitrua* cet. Explic. fol. 353. b. *sed solum bravium* [sic] *sempiternum. Ad quod nos perducat qui sine*

fine viuit et regnat. Amen: Subscriptio litteris rubris picta, per quas linea rubra ducta est: *Explicit speculum iudiciale magistri Gwilhelmi duranti:* Fol. denique 354. a. usque ad 357. b. exhibentur inscriptiones et rubricae totius operis, a recentiore manu exaratae.

CCCLXXV.

[Rep. II. fol. 62. a.]

Codex chartaceus saec. XV. rubris inscriptionibus et litteris initialibus, folior. 116, quorum 116. b. scriptura vacat. Continetur:

Anonymi versio Germanica libri Jacobi de Theramo, cui titulus: Lis Christi et Belial. Titulus a seriore manu scriptus: *Belijal Teütſch.* Post praefationem [cuius initium: *In dem namen der heyligen* cet. *Ich han gedacht ich wolle verſuchen* cet.] opus ipsum fol. 2. b. incip. [post salutationem *Allenn chriſten trewen rechtglebigen* cet.] *Got der offne euch ewer hertz in sein ere* cet. Explic. *vns in der czeit des todes AMEN.* Subscriptio haec est: *Et sic eſt finis huius tractatuli videlicet belial per me michaelem Grünigk de ſluſungen 2ª feria die Seruatii martyris hora prima poſt prandium Anno dni M°CCCC°LXXI° Deo gracias.* — Praemittitur huic libro manuscripto editio typis descripta libri Belial s. l. e. a. folior. 96. linearum in duas columnas descriptarum 36, [ed. Colon., Zell.]

CCCLXXVI.

[Rep. II. fol. 73. a.]

Codex membranaceus saec. XIV. exaratus, initio et fine mutilus, in duabus columnis scriptus, litteris initialibus modo caeruleis modo rubris, lineis plumbagine ductis, notis hic illic ad marginem adscriptis. Foliis constat 76. Continentur:

Formularia epistolarum, instrumentorum, contractuum, processuum in caussis maxime eccles. scriptorum. Incip.... *non volentibus seu curantibus* cet. Explic. *iudicis cum praedictis tabellioni.....*

CCCLXXVII.

[Rep. II. fol. 10. a.]

Codex chartaceus saec. XV. rubris litteris initialibus, folior. 386, quorum 1. 2. 11—15. 76. 89. 223. b. 372. et 382. b—386. scriptura vacant; primum et ultimum chartacea sunt. Continetur:

Practica iuris utriusque. Inscriptio codicis haec est: *In iſto libro continentur materie iuridice s. practice citationes exceptiones proceſſus et sententie diffinitiue tam condemnatorie quam absolutorie. Item conſeruatoria uniuersitatum quarumdam ſtudiorum. Item copie literarum monitorialium executorialium et declaratoriarum.* Singula vero in quibus tamen enumerandis ea, quae πάρεργα tantum codicis sunt, omisimus, haec sunt:

a) [fol. 6. a—10. b.] *Quidam actu ſtudens, non clericus, captus fuit Erffordiae et incarceratus a iudice seculari, in loco priuilegiato uniuersitatis, nec, ut petitum fuerat, traditus: sed morti addictus, ob crimen furti: Quaeritur, num iure hoc factum fuerit, an uero minus? (Ao. 1443.)*

b) [fol. 16. a—20. a.] *Acta incorporationis capellae prope willam Garſicz, dictae corporis Chriſti, quae iungi debeat et uniri ecclesiae collegiatae S. Georgii in caſtro Aldenburg, Numburg. dioceseos* (1448.)

c) [fol. 20. b—22. b.] *Instrumentum appellationis contra praedictam incorporationem ex parte monaſterii Grunhayn, ord. Cisterc. Numburg. dioec.* (1449.)

d) [fol. 23. a—30. a.] *Processus de et super quibusdam iniuriis, diffamationibus et manuum uiolentarum iniectionibus, inſtitutus contra circumspectos uiros, proconsules, consules et familiares oppidi Lipczensis Merseburg. dioec. Romam citatur senatus Lipczensis ad instantiam Guerneri Gheverdes, clerici Bremensis. Papa, Nicolaus V. Johannem, episcopum Merseburgensem iudicem constituit, et hic Lipczenses citat, ut coram se Merseburgi compareant.* (1472.)

e) [fol. 30. b.] *Citatio subconseruatoris ecclesiae Magdeburgensis.*

f) [fol. 31. a—40 b.] *Instrumentum uisitationis et reformationis canonicorum regularium ad S. Thome in Lipczik. — Sequuntur uariae aliae citationes, appellationes a papa male informato ad melius informandum cet. in caussa Wilhelmi Thomae de Brandenborch, monasterii S. Thomae Lipsiensis cet. Citatur praecipue Jo. Grundeman, praepositus canonicorum regularium monaſterii S. Thomae apostoli in Lipczik, ord. S. Augustini, ad instantiam uenerabilis uiri Dni. Wilhelmi Thome de Brandeborch praepositi* (1457.)

g) [fol. 42 a.—44. b.] *Citatur senatus Lipczensis, tum excommuniatur, deinde interdictum relaxatur ad cautelam, ab abbate Erffordensi Thaddeo. Senatus ad papam appellat per procuratorem cet.*

h) [45. a.—48. a.] *Fridericus episcopus Magdeburgensis excommunicatur a Theoderico, praeposito ecclesiae Brandenborgensis, ad instantiam Theoderici Tzabel, procuratoris Conradi episcopi Hauelbergensis* (1551.)

i) [fol. 48 b.] *Indulgentiam concedit Nicolaus V. papa, ut diuinissimum S. eucharistiae sacramentum in uasis cristallinis, uitreis, seu transparentibus, reponi, et sic depositum deferri, uel Christi fidelibus offerri intuendum possit; quod petierat Fridericus, Marchio Brandenborchensis.*

k) [fol. 49. a—52. a.] *Joannes, episcopus Merseburgensis, absoluit senatum Lipczensem ad cautelam. Inciderat senatus in excommunicationis poenam propter iniectionem manuum et etiam captiuationem ac detentionem Nicolai Wolverſtorp, acoluti et clerici Numburgensis dioeceseos.*

l) [fol. 52. b.] *Quaestio, an filius familias agere possit pro iniuria patri suo illata absque cessione? Negatur a Theoderico Buckinſtorff, J. U. D., nisi in contumeliam filii patri talis iniuria sit irrogata.*

m) [fol. 52. b.] *Quidam laicus in praesentia multorum ausus fuit infamare alium per verba sua iniuriosa; ista tamen iniuria ad infamatum infra annum deducta non fuit, sed post annum. Num deinde talis infamatus agere potest iniuriarum pro tali iniuria sibi illata? R. Inde a tempore scientiae, postquam resciuit, iniuriam sibi fuisse illatam, potest agere, et quidem per integrum*

annum. Nam iniuria per dissimulationem anni aboletur: non per inscitiam.

n) [fol. 53. a — 53. b.] *Citatio cum inhibitione contra rectorem universitatis Lipczensis per Joannem episcopum Merseb.*

o) [fol. 54. a. — 63. b.] *Hermannus Molitor, abbas monasterii S. Johannis Baptistae in Berga extra muros civitatis Magdeburgensis, ordinis S. Benedicti, executorem agit bullarum papae Johannis, quae hic integrae inferuntur, et ex iisdem repetit atque statuit, ut a nemine permittatur, proconsules, consules, cives civitatis Magdeburgensis, aut eorum aliquem, in quibuscumque causis, ad quodcumque ecclesiasticum forum in genere vel in specie trahi vel evocari: coram solo enim archidiacono suo se sistere opus habent* (1454.) *Sequuntur eiusdem Hermanni Molitoris litterae executoriales privilegii, de quo modo dictum fuit* (1460.) *Additur contra idem privilegium appellatio universitatis Lipczensis, in causa Jo. Bolte de Berlin. Subiungitur eiusdem universitatis ad Magdeburgenses minax epistola Germanica. Sequitur instrumentum appellationis ad sedem apostolicam ex parte universitatis et studii Lipczensis* (1465.) *Adduntur denique varia in caussa repressaliarum.*

p) [fol. 64. a — 68. b.] *Libellus Nicolai Wendgen, contra quosdam de Cadan, super denegatione iustitiae contra civem de Cadan.*

q) [fol. 69. a — 71. a] *Tractatus de terminis substantialibus iudicii iuxta stilum Romanae curiae.*

r) [fol. 71. b — 75. a.] *Citatio, vigore Carolinae, contra consulatum Sundensem, ex parte monasterii Novicampi, ord. Cisterc. Swerinensis dioeceseos, per Theodericum de Stechow, praepositum ecclesiae Brandenborgensis.* (1456.)

s) [fol. 75. b.] *Joannes, episcopus Merseburgensis, citat et excommunicat quosdam Lipczenses studentes, ob conflictum, ubi quidam letaliter fuere vulnerati.*

t) [fol. 77. a — 87. a.] *Varia documenta, quae novum studium Gripswaldense, Caminensis dioeceseos, concernunt* (1456.)

u) [fol. 87. b — 88. a.] *De novo studio Basiliensi.*

v) [fol. 88. b.] *De novo studio Ingolstadensi.*

w) [fol. 90. a — 91. a.] *De studio Rostochiensi.*

x) [fol. 91. b.] *Lepidum Bohemiae carmen in Wiclephum.*

y) [fol. 92. a — 94. a.] *Henricum Witte, Revaliensem clericum, cum causa studii, a laribus paternis ad universitatem Lipczensem ire voluisset, quidam armiger et certi eius complices in itinere invaserunt, rebusque suis et bonis spoliarunt, ipsum captivarunt, ac per plures menses captivum detinuerunt, adeo ut illorum manus evadere non potuerit, nisi prius bona sibi ablata repetere non velle, nec eos super iniuriis sibi illatis coram quocunque iudice vocare, iurasset. Verum dictus exponens a manibus praedictorum liberatus, attendens, iuramentum per vim extortum non esse obligatorium, praedictos invasores coram competente iudice convenit. Absolvitur deinde a periurio per Philippum Cardinalem, proviso, ut si dictum iuramentum licitum fuerit, ad eius observantiam redeat. Tandem ab episcopo Revaliensi plenius absolvitur. — Sequitur epistola Jo. Grundemanni praepositi monasterii S. Thomae Lipczensis, ad marchionem Brandenb. in eadem causa* (1462.)

z) [fol. 94. b — 97. a.] *Processus provisionis Jo. Braste de Revalia, qui, auctoritate papae inter canonicos recipitur.*

aa) [fol. 97. a — 105. b.] *Appellatio consulatus Stetinensis, Caminensis dioeceseos, a praeposito Swerinensi, et duobus auditoribus Romanae curiae ad Dn. papam Paulum II. contra canonicos Stetinenses. Sequuntur variae citationes, absolutiones cet.*

bb) [fol. 106. a — 109. b.] *Actio contra Wilh. Slyeff, in causa oppidi Colebergh, Caminensis dioeceseos, cuius incolae ab omnibus et singulis feudis, locationibus, officiis et beneficiis spiritualibus et temporalibus, quae ab ecclesia Caminensi obtinent, tam coniunctim, quam divisim, cecidisse declarantur cet.* (1458.)

cc) [fol. 110. a — 111. a] *Bulla Pii papae contra Luneburgenses, Verdensis dioeceseos, quod ecclesiastica bona ad se rapuerant.*

dd) [fol. 111. b — 112. b.] *Ad Romanam curiam citatur Jo. Busbach, ex parte Henrici Bauwernick, decani Cizensis, super praebenda et canonicatu huius ecclesiae.*

ee) [fol. 113. a — 113. b.] *Epistola Doctoris Juris Hilarii, ad rectorem et universitatem Lipczensem, in causa Balthasaris cuiusdam, baccalaurei; ubi simul de privilegiis civium academicorum agitur.*

ff) [fol. 114. a — 114. b.] *Monitorium contra Wilhelmum Thom. de Brandenborch, qui citatur Lipsiam a Jo. Grundemanno praeposito* (1458.)

gg) [fol. 115. a — 136. b.] *Variae citationes, appellationes cet. in causa Petri Starkii Caminiensis studentis Grypswaldensis. Testimonium rectoris Christophori Thyme de Fryenstat pro M. Henrico Ellnitz de Stendal, in decretis baccalaureo. Absolutio pro domino Wilhelmo Thome de Brandenborch, et alia in eadem caussa.*

hh) [fol. 144. a — 148. b.] *Inhibitio paparum Nicolai V. et Kalisti III. contra fratres minores, de observantia nuncupatos. Arrestum contra fratres ordinis eiusdem in Hallis.*

ii) [fol. 149. a — 149. b.] *Processus in causa Christoferi de Rotinburgh, in artibus baccalaurei clerici et acoliti Misnensis dioeceseos, qui letaliter vulneratus fuit.*

kk) [fol. 150. a — 157. a.] *Instrumentum concordiae pro Johanne Bynnenberch, canonico ecclesiae B. Mariae Hamburgensis, Bremensis dioeceseos, et Theodoro Schonenberch in castro Misenensi capellani principalis.*

ll) [fol. 157. b — 165. b.] *Acta in causa Folkmari Hoyen, de Hallis actoris et Nic. Pruffen presbyteri, rei.* (1461.)

mm) [fol. 166. a — 168. a.] *Acta in causa pheodali* [sic) *inter Matheum Alart, in Berlin civem, et Balthasar de Eyckstede, in Gartze civem* (1461.)

nn) [fol. 168. a — 260. b.] *Varia instrumenta in causis Lipsiensibus, Wratislaviens. Luneburgens. Pragens.*

oo) [fol. 261. a. et b.] *Erffordiae incendium poetice et rythmice descriptum.* (1452.)

pp) [fol. 263. b — 285. a.] *Varia in causa Mathiae, Hungariae regis.*

qq) [fol. 287. b — 293. a.] *Variae epistolae Johannis de*

Mellerstadt, de imperatore Frederico, et duce Burgundie Karolo, ad Christophorum Ertul de Friberga.

rr) [fol. 293. a — 295. b.] *De primariis precibus imperatori a papa concessis.*

ss) [fol. 297. a — 298. a.] *Nouitates ex curia Imperatoris de duce Burgundie et Comite Palatino Reni. Germanice* (1464.)

tt) [fol. 298. b — 300. a.] *De diuersitate uiarum, antique et moderne, in Parisiensi uniuersitate.*

uu) [fol. 300. b — 301. b.] *Sententia diffinitiua regis Franciae super modo doctrinali. De parlamento regio* cet.

vv) [fol. 302. a — 318. b.] *Varia Jo. Breytenbachium concernentia* (1468.)

ww) [fol. 318. b — 319. b.] *Epistola imperatoris Frederici III. ad ducem Burgundiae* (1474.)

xx) [fol. 320. a — 328. b.] *Concordia inter reges Poloniae et Hungariae super regno Bohemiae* (1464.)

yy) [fol. 329. a — 331. b.] *Judicium astronomicum de duce Burgundiae.*

zz) [fol. 332. a. et b.] *Juramentum Hugonis praepositi Numburgensis.*

α) [fol. 333. a — 354. b.] *Varia in causa Johannis Forster, Johannis de Fulda* cet.

β) [fol. 354. b — 356. b.] *Concordia marchionum Brandenborchensium et ducum Stetinensium.*

γ) [fol. 357. a — 371. b.] *Executoriae contra capitulum ecclesiae Numburgensis.*

δ) [fol. 373. a — 382. a.] *Varia Lipsiensem uniuersitatem concernentia.*

XIII.
CONSILIA ET RESPONSA.

CCCLXXVIII.
[Rep. VI. fol. 10.]

Codex chartaceus saec. XVI. et XVII. scriptus, folior. 427, quorum 69. 98. 99. 131. 153. 203. b. 204. b. 237. 257. b. 319. b. 357. 360. b. 361. 376. b. 377. et 425. b — 427. scriptura vacant. Continentur:

a) [fol. 1. a — 39. b.] *D. Lucae Beerleins Bedencken in puncto constitutionis religionis. Auff dem Reichstag zu Augspurgk Anno* (15)82.

b) [fol. 40. a — 68. b.] *Pro veteri Electore Coloniensi Truchsesio Consilium I.*

c) [fol. 70. a — 90. b.] *Consilium eiusdem causae Coloniensis II.*

d) [fol. 91. a — 96. b.] *Copia des Churfürsten zu Sachsen Schreibens an die Röm. Keys. Majestät wegen des Babistischenn Calendarii, d. d. Dressden, den* 6. *Febr.* 1583.

e) [fol. 96. b — 97. b.] *Sententia in causa exemptionis fiscalis contra Bayern et Ordenburgk.*

f) [fol. 100. a. — 130. b.] *Sententia facultatis iurid. Tubingensis in caussa Philippi Landgravii Hassiae et Friderici Magni Comitis Solmensis, d. d.* 29. *Aug.* 1569.

g) [fol. 132. a — 137. a.] *Consilium facultatis Jenensis in Sachen der Herschafft Greuenhall, d.* 25. *Octob.* 1578.

h) [fol. 138. a — 152. b.] *Consilium eiusdem facultatis, num ius venandi in silvis Zellensibus concedendum sit nobilibus de Pappenheim, dat. Jenae, am Tage Egidii Ao.* 1567.

i) [fol. 154. a — 203. a.] *Consilium eiusdem facultatis in caussa feudali eiusdem familiae, s. a.*

k) [fol. 204. a — 236. b.] *Duplication schrifft fürstlichen Sächsischen Ahnwaltts contra Jobsten von Baineburgk, s. a.*

l) [fol. 238. a — 245. a.] *Anonymi Consilium (d. ann.* 1524.) *in caussa pagi Goltbach in ducatu Gothano siti contra monasterium S. Crucis Gothanum.*

m) [fol. 246. a — 257. a.] *Consilium senatus iuridici celeberrimae Universitatis Ingolstadianae pro syndicis Goltbackianis, d. Ingolstadii, d.* 25. *Octob. ann.* 1575.

n) [fol. 258. a — 318. b.] *Acta in caussa vertente inter Casparum a Madlungen actorem ab una, et Diterichen a Ramskopffen praefecturae Creutzburgensis scultetum, et Communitatem in Uttenroda reos ex altera parte, s. d. e. a.*

o) [319. a — 356. b.] *Consilium ICti I. M. a F. in caussa reluitionis des Ampts Cappellenndorf contra die Hertzogenn zuw Sachsenn, s. d. e. a.*

p) [fol. 358. a — 360. a.] *Anonymi Consilium in caussa hypothecaria N. N. exactoris vectigalium Salfeldensis, s. d. e. a.* Non absolutum est hoc consilium.

q) [fol. 362. a — 376. a.] *Anonymi Consilium (s. d. e. a.), An celebrato contractu venditionis cum pacto de retrovendendo oblato pretio quandocunque a venditore emptori huiusmodi iuri offerendi seu redimendi et per consequens actionibus praescriptis verbis, vel ex vendito*

post oblatum pretium ex huiusmodi pacto iuxta contractum apposito praescribi possit vel non.

r) [fol. 378. a—400. b.] *Anonymi consilium in caussa privata civium quorundam Isenacensium. s. d. e. a.*

s) [fol. 402. a—425. a.] *Consilium Illustrissimi Dom. Georgii, s. d. e. a.*

CCCLXXIX.

[Rep. II. fol. 97.]

Codex chartaceus saec. XVI. elegantissimae ligaturae splendide auratae, in qua etiam annus impressus est 1566. folior. 232, quorum 1. b. 2. b. 8. b. 123. b. 124. b. 219. b. 229. b. 230. b. scriptura vacant. Margini notae adscriptae sunt. Continetur:

Doctor Melchiorn von Osse Testament gegen Hertzogen Augusto Chürfürsten tzü Sachssenn seyner Churfurstlichen Gnaden Rethen vnnd Landtschafften Anno Salutis 1.5.5.6. Ita titulus, qui legitur fol. 1. a. Alter titulus legitur ante praefationem et dedicationem [fol. 2. a.], cuius haec sunt verba: *Ann Hertzogenn Augustum Churfursten tzu Sachssenn Ein untertheniges Bedengken Melchiorn von Osse der Rechten Doctorn vnd dieser tzeitt seyner Churf. Gnaden Hofrichter x. Welcher Gestalltt ein Christlich Obrigkeitt in Gemein Ihn Ihrem Regimentt mitt Gottes Hülffe ain Gottselige, Weyssliche, Vornunfftige vnd Rechttmessige Justitien erhaltenn kann etc. Dorin auch erwehnung beschicht Vonn dem Regimentt, Gerichtbarkeit vnnd Policey der loblichenn Chur vnd furstenthums Sachssenn, Thuringen vnd Meyssenn,* [cf. fol. 124. a.] *Hochgemelttem Churfuerstenn Zustendigk etc. Auff begehrenn seiner Churfurstlichenn Gnaden geschriebenn, Anno* 1.5.5.5. *Mense Decembri.* Praefatio [a fol. 3. a—8. a.] incip. *Durchlauchtigster — E. Churf. G. findt meyne Vnterthenigt ganzwillige treue dhinst Zuuoren* cet. Opus ipsum his verbis incip. [fol. 9. a.] *Dieses ist bey allenn Weysenn Leuttenn ahne streidt* cet. Explic. fol. 229. a. *Aufferstehung vnnd vorthinstes willen Amen. Anno Salutis.* 1.5.6.6. — Accedit parergon fol. 231. a. de versibus illis *Ptolemaei Arphasidis* regis Aegyptiorum. [Inc. *Bey denn Altenn* cet. Explic. *von Iderman geliebet.*]

CCCLXXX.

[Rep. IV. 4. 91. b.]

Codex chartaceus saec. XVI. scriptus, folior. 197, quorum 142. b — 145. et 186. b — 197. vacua sunt. Continentur:

a) [fol. 1. a — 142. a.] Melchior von Osse Testament. Titulus deest. Incip. *Dis ist bey allen Weysen ohne streidt* cet. Explic. *des ewigen Reichs theilhafftig werden Amen.* Quae sequuntur, ab alia manu profecta sunt.

b) [fol. 146. a — 155. b.] *Stam Lini vnnd Genealogia der regierenden Fürsten zu Rügen.* Incip. *Von Ratze dem heiden vnnd vnchristen* cet. Explic. fol. 155. a: *nemblich Anno* 1325. Tum sequitur fol. 155. b.: *Stammbaum Ruganischer Fürsten.*

c) [fol. 156. a — 186. a.] *Genealogia ducum Pomeraniae una cum inscriptionibus.* Incip. *Geburt vnnd Stammlinie* cet. Explic. *noch alle in diesem* 1550. *Jar im leben.*

CCCLXXXI.

[Rep. IV. fol. 10.]

Codex chartaceus saec. XVI. fol. 486, quorum 1—8. 9. b. 65. b. 127. b. 196. b. 197. b. 261. b. 282. b. 283. et 478—486. scriptura vacant. Continentur:

CONSILIA MELCHIORIS AB OSSE. Ita titulus minio pictus. [fol. 9. a.] Singula vero consilia haec sunt:

a) [fol. 10. a — 62. a.] *Consilium in caussa inter Henricum ducem Electorem Brandenburg. Joachimum et Hassiae Landgravium Philippum super hereditate Saxon. ducis Georgii ad requisitionem ducis Henrici.*

b) [fol. 62. a — 65. a.] *Cons. in casu an Enophiteote possunt retractare ea quae dominus ipsis scientibus gessit in casu, quo ipsis primo deinde domino repetebat actio. Ad requisitionem Osuualdi a Dobenneck.*

c) [fol. 66. a — 127. a.] *Consilium solenne in causa Hennebergica exhibitum ao.* 1548.

d) [fol. 128. a — 196. a.] *Cons. in caussa inter Wilhelmum comitem Henneberg. et Catharinam comitissam Henneberg. viduam.*

e) [fol. 197. a — 261. a.] *Cons. in caussa vertente inter Philippum Hassiae Landgravium et dominos salinarum in Allendorff: an salinarum sartagines augeri possint numero contra antiqua privilegia.*

f) [fol. 262. a — 263. b.] *Dubitatur primo de tribus quo tempore petitioni haereditatis rerum mobilium seu immobilium in terra Saxonica praescribatur. Secundo an annui redditus inter mobilia seu immobilia sint computandi. Tertio quanto tempore duret ius petendi supplementum legitimae.*

g) [fol. 264. a — 278. b.] *Cons. in causa donationis inter virum et uxorem.*

h) [fol. 279. a — 282. a.] *Cons. quod filius naturalis succedat matri, et quid si fuerit praeteritus seu exhaeredatus. In causa Joannis a Pesnitz ad instantiam Osuualdi a Dobeneck in Gesnitz de consultore optime meriti cons. IX.*

i) [fol. 284. a — 286. a.] *Cons. an processus initus per iudicem recusatum sit ipso iure nullus vel an opus sit appellatione.*

k) [fol. 286. a — 293. b.] *Cons. an creditor invitus aliud pro alio cogatur a debitore accipere. Ad instantiam Melchioris a Kreytzen.*

l) [fol. 293. b — 301. a.] *Cons. in caussa Marchionis Georgii, consilium XVIII.*

m) [fol. 301. a — 335. b.] *Cons. in caussa comitum a Mansfeld ad requisitionem comitis Alberti.*

n) [fol. 336. a — 340. a.] *Cons. in caussa inter Georgium Ernestum comitem Henneberg. et nobilem quemdam de Freudenthal.*

o) [fol. 340. a — 342. a.] *Cons. propter saevitiam nimiam viri uxor potest se conferre ad consanguineos.*

p) [fol. 342. a — 345. b.] *Cons. filii fratrum quando succedunt cum patruis et quando dimissio fiat in stirpes vel in capita.*

q) [fol. 345. b — 362. a.] *Cons. in caussa vertente inter invictiss. Rom. Regem Ferdinandum et Saxon. Electorem Mauritium ratione transactionis Pragae initae.*

r) [fol. 362. a — 363. b.] *Consilium in caussa quadam tutoria.*

s) [fol. 363. b — 371. b.] *Cons. an inferiores a principe habeant ius confiscandi etiam bona eorum qui ab Imperio sunt proscripti seu si habeant bona in territoriis inferiorum.*

t) [fol. 372. a — 385. b.] *Cons. de iure codicillorum. Legatis quae fiunt in renunciationem praecedentium beneficiorum. Aequitas quando rigore praeferenda donatione remuneratoria. Legata quando cedunt et quando transmittuntur ad haeredes. Testatoris voluntas quando per litteras privatas declaratur. Accessiones quae accrescunt rei legatae vivo testatore an pertineant ad legatum. Legans virgini nullae in dotem si nupserit etiamsi vivae testator nubat, eo mortuo consequitur legatum. Solutione facta per testatorem in vita cessat legatum post mortem.*

u) [fol. 386. a — 414. b.] *Cons. an princeps quidam* [cuius nomen non legitur] *qui iuvenis duodeviginti annorum sua sponte patrimonium fratri suo se cessurum esse promiserat, teneatur promissis suis stare.*

v) [fol. 414. b — 420. a.] *Cons. in caussa inter Electorem Saxoniae et Saxon. ducem Georgium, consil. X.*

w) [fol. 420. a — 427. b.] *Cons. an conductor possit bona conducta locare alteri ad plures annos. Ad Christofforum a Carlebitz.*

x) [fol. 428. a — 430. b.] *Cons. in caussa Mauritii Pfluck ... adultera uxore ipsius ..... pessime occisi.*

y) fol. 431. a — 442. b.] *Instruction Welcher gestalt Bastian Stuell Burger tzu Delitzsch sein sach wider Thillo von Schemkenbergk tzur gutte vnd ob es die notturfft erforderte zw rechte aufsüben soll.*

z) [fol. 442. b — 448. b.] *Cons. de syngraphis quibusdam.*

aa) [fol. 449. a — 475. a.] *Cons. in caussa servitutum cloacae altius non tollendi stillicidii.*

bb) [fol. 475. b — 477. b.] *Cons. an accusatio contra homicidas sit instituenda in loco ubi vulnera sunt illata vel ubi mortuus est vulneratus. Ad requisitionem agnatorum Bartholomei a Steinbach misere occisi a subditis suis.*

CCCLXXXII.

[Rep. IV. fol. 12. k.]

Codex chartaceus saec. XVII. ineunte scriptus, folior. 232, quorum 1. b. 9. b. 12. b. 19. b. 127. b. 142. b. et 194. b. scriptura vacant. Continetur:

Anonymi consilium: *Ob gnugsame vnd Rechtmefsige Vhrsach vorhanden sey, sonderlich wegen der angedreweten Execution des Keyserl.* [i. e. Caroli V.] *Edicti, die Arma zu ergreiffen vnd dem Oberhaupt in Imperio mit gewaldt zu resistiren.* Scriptum est hoc consilium circa ann. 1545. — Incip. *Die erledigung dieser hochwichtigen Frage bestehet nicht nur auff blofser Welttweiser geschickligkeit* cet. Explic. *inter nos de nugis existere? Scilicet: Dulce bellum inexpertis.*

CCCLXXXIII.

[Rep. IV. fol. 12. k. a.]

Codex chartaceus saec. XVII. ineunte scriptus, folior. 231. Inter foll. 31. et 32. 39. et 40. 52. et 53. singula folia caeteris minora interserta sunt. Continetur:

Idem consilium anonymi auctoris, *quod in antecedente Cod. habetur.* Titulus vero hic est: *Frage Ob der vom höchsten Oberhaupt der Röm. Kays. Maj. angeordneten Execution armis zu resistiren sey.* Incip. *Wann gleich* (1.) *an der gerechtigkeitt der sachen* cet. Explic. iisdem verbis, quibus antecedens Codex desinit.

CCCLXXXIV.

[Rep. IV. fol. 12. k. b.]

Codex chartaceus saec. XVII. exaratus, in fine mutilus, folior. 253. Continetur:

Anonymi consilium, *ob mit dem jetzigen Kriege weiter zu continuiren.* Scriptum est hoc consilium anepigraphum tempore Ferdinandi II. Incip. *Ob rathsamer, mit dem ietzigen Kriege zu continuiren, oder ob nicht* cet. Explic. *kein Ding unmüglich, Du kannst leichtlich alle......*

CCCLXXXV.

[Rep. IV. fol. 11. b.]

Codex chartaceus saec. XVII. accuratissime scriptus, folior. 381, quorum 90. b. 284. et 359 — 381. scriptura vacant. Continentur:

Consilia Dicasteriorum Saxonicorum ad Mandatum Electoris de quaestionibus civilibus et criminalibus decidendis. Incip. [post praefationem ad Electorem et indicem, foll. 1 — 9.] fol. 10. a. De contractibus I. *Questio Ob nicht die verordnung der Sächsischen Rechte das Stamgüter ohn Gericht* cet. Explic. [fol. 351. a.] *Commun. opinion. in Verb. alearum fol.* 107. FINIS. A fol. 352. b — 358. b. quaedam de dicasteriis aulicis recentiore manu scripta sunt.

CCCLXXXVI.

[Rep. IV. fol. 12. e.]

Codex chartaceus saec. XVII. diversis manibus scriptus, folior. 602, quorum 1 — 11. 98. b — 107. b. 153. 154. b. 243 — 245. 262. b — 264. 280. 281. 282. b. 300. b — 306. 387. b — 394. 395. b. 502. b. 514. b. 523. b. 524. 534. 546. b. 547. b. 581 — 583. et 596. b — 602. scriptura vacant. Continentur:

a) [fol. 12. a — 98. a.] *Consilium facultatis iuridicae Vitebergensis d.* 15. *Maii a.* 1602. *datum, de iure cerevisiae coquendae et vendendae, quod competat Gerae urbi.*

b) [fol. 108. a — 152. b.] *Anonymi iurisconsulti consilium de lite propter ius cerevisiae vendendae inter cives Islebienses exorta. (s. a.)*

c) [fol. 154. a — 242. b.] *Schlechte, aber gegründete augenscheinliche Informatio iuris vnnd beweifsunge, dafs die Stadt Eifslebenn den Newdörffern in puncto praetensi possessorii, zue Recht nunmehr zuestehen gar nichtt schuldig, Sondernn, die vnbefugtenn Clägern gänzlich ab: und vermittels dero im Lutherischenn vortrage beteitigter Straff, vnd andern ernsten einsehenns dahin zueweisenn, dafs sie demselbigen vortrage gehorsame folge leistenn müssenn.*

d) [fol. 246. a — 262. a.] *Litterae de eadem re ad D. Joannem Dauthium Magdeburgensem, datae Islebiae d.* 19. *Aug.* 1612.

e) [fol. 265. a — 279. b.] *Consilium facultatis iuridicae Marburgensis de eadem re, d.* 14. *Apr.* 1596.

f) [fol. 282. a — 300. a.] *Consilium supremae curiae Lip-*

siensis Vollradto Comiti Mansfeldensi in caussa debitoria datum. (s. a.)

g) [fol. 307. a — 387. a.] *Votum in caussa Seeburgk Mansfeldt, Graff Davidt. Contra Werner et Levin Ludwig die Hahnen, revocatoriae feudi. Ob finitam lineam proximi Agnati sui Christophori et Heinrici filii eius comitum Mansfeldensium.* Ita titulus huius consilii, cuius nec auctor nec annus adnotatus est.

h) [fol. 395. a — 502. a.] *Anonymi Responsum in causa Tresckau contra Tresckau in puncto revisionis actorum executionem sententiae remorantis.* Ita titulus. Annus, quo datum est responsum, non commemoratur.

i) [fol. 503. a — 514. a.] *Controversia de partu. An partus nono mense editus sit legitimus.*

k) [fol. 515. a — 523. a.] *Anonymi consilium in caussa quadam coniugali.*

l) [fol. 525. a — 533. b.] *D. Dauthii Consilium: wegen der musterung vnndt folgenn, Senatui Islebiensi datum; descript. d. 7. Iul.* 1614.

m) [fol. 535. a — 546. a.] *Aussführlich vnndt wohlbeweglich bedencken Heinrich Iulius zue Braunschweigk vnndt Luneburgk ahn den Churfürsten zue Sachsen. Wegen vorhabender Union mitt den Catholischenn, wieder die unirten Fürsten oder Calvinisten, Wegenn des Gülichschenn Wehsenns. Act. Pragae d.* $^{14}/_{24}$ *Decembris Ao.* 1620.

n) [fol. 547. a — 572. a.] *Die Primat Ertzstifftische Magdeburgische Capitulation des itzo postulirten Ertzbischoffes Marggraff Christian Wilhelm zu Brandenburgk.* Fol. 572. b. legitur: *Forma iuramenti administratoris.*

o) [fol. 573. a — 574. a.] *Iuramentum der Heubt vnndt Ambtleutte auff S. Moritzburgk, Giebichenstein vndt andern Ämbtern.*

p) [fol. 574. b — 580. b.] *Des Churfürsten zu Brandenburgk vnndt des Administratoris des Ertzstiffts Magdeburgk über vorhergehende Capitulation Affecuration.*

q) [fol. 584. a — 596. a.] *Anonymi oratio de monasteriis quae exstant in comitatu Mansfeldensi, exorata d. 16. Nov.* 1596.

CCCLXXXVII.

[Rep. IV. fol. 12. f.]

Codex chartaceus saec. XVII. scriptus, folior. 548, quorum 52. 73. b. 94. et 121. b. scriptura vacant. Continentur:

a) [fol. 1. a — 38. b.] *Ioannis Dauthii Consilium in caussa Northusanorum in puncto privilegii fori et exemptionis generalis omnium iudicum et iudiciorum inferiorum.*

b) [fol. 39. a — 51. b.] *In caussa Schweichelss, ubi traditur: 1) An pecunia, qua uxor feudum cum pacto de retrovendendo ad certum tempus emit, ea mortua ad maritum ut res mobilis pertineat. 2) Utrum filia secundi matrimonii iure ex haereditate matris et petat summam filiabus primi matrimonii donatam. 3) An donatum in dotem in casum secuturarum nuptiarum donataria ante conditionis adventum decedente transmittatur, vel donatarii aut eius haeredibus accrescat, et denique aes alienum de haereditate quomodo deducendum: Legitima liberorum quae et quanta . . . in legitimam imputetur.*

c) [fol. 53. a — 68. b.] *In caussa Lindenauischen Curatoris et creditorum Lindenaviensium. 1) Utrum usurae petitae et in sententia omissae iure actionis peti iterum possint non obstante re iudicata. 2) Utrum creditor, qui probatum interesse recepit, insuper etiam legitimas usuras petere possit. 3) An is, qui interesse probationem in se suscepit et nihil probavit, usuras nihilominus petere possit. 4) An is, qui interesse probare coepit, a probatione desistere et usuras quincunces petere possit.*

d) [fol. 69. a — 73. a.] *Utrum ad petitionem usurarum quincunctum admittendi etiam sint ii, quorum chirographa Novell. Torgensem constitutionem antecesserunt, et quid iuris de iis statuendum, quibus ante promulgatam constitutionem per sententiam probatio interesse est iniunctum.*

e) [fol. 74. a — 93. b.] *Eiusdem argumenti consilium Ioann. Dauthii, in caussa Preunss contra Haugwitz.*

f) [fol. 95. a — 120. b.] *Io. Dauthii consilium in caussa der Röbel contra Veltheim de abusiva et simultanea investitura iuri inde competenti et quando revocatoria feudi detur abusive investito.*

g) [fol. 121. a — 156. b.] *Freibergk contra Schönbergk. 1) De contractu principis, ubi, an et quatenus venditio iuris Holz zue flössen extendatur ad territoria vasallorum. 2) an hoc ius praescriptione acquiratur. 3) An per nova pacta interrumpatur. 4) De litis denunciatione. 5) Utrum vasallus ipse possit taxare recompensum huius iuris, et ita in propria caussa iudicare. 6) Ex taciturnitate et patientia quando praesumatur consensus.*

h) [fol. 157. a — 160. b.] *Joh. Dauthii informatio de testamentis coram actis.*

i) [fol. 161. a — 163. b.] *D. Heipii quaestio: Cautio de iudicio sisti, an nova caussa superveniente extinguatur.*

k) [fol. 164. a — 171. a.] *In caussa Sihling contra Hagen. 1) Quando caussa summarie tractanda commissa censeatur. 2) Utrum summa ex rationibus debita et confessa peti possit rationibus in totum non iustificatis.*

l) [fol. 171. b — 194. b.] *De testamento et donatione coram actis eiusque validitate. De immissione in bonorum possessionem ex edicto D. Adriani. Cui incumbat onus probandi testes esse rogatos. In caussa Teuthorn.*

m) [fol. 195. a — 201. a.] *Testamentum, in quo matri usus fructus rei particularis legati titulo relinquitur, an sit nullum, et quae requirantur, ut a matre approbari vel ratificari possit. (In caussa Paul Hoierss witwen.)*

n) [fol. 201. a — 229. a.] *Ioh. Dauth. super iure alluvionis, ubi multa de fluminibus publicis et privatis nec non de requisitis insulae cum aliis. (In caussa Endten contra Spiegeln.)*

o) [fol. 229. b — 241. b.] *De eadem materia in caussa Endenss contra Kanitz Dom. Witebergensium, ubi etiam possessorio quando actum censeatur.*

p) [fol. 242. a — 258. b.] *Facultatis Ingolstadiensis Consilium in caussa generosorum comitum a Mansfeld super quaestionibus:* 1) *An bona feudalia deficientibus aliis bonis in subsidium capi possint in caussam iudicati. Et an creditoribus ex utili dominio illorum bonorum feudalium, an vero ex fructibus et commoditatibus in exsolutionem debiti satis fieri possit et debeat.* 2) *An hoc casu etiam comitibus eorumque coniugibus et liberis subministrari debeant alimenta ac necessaria sustentatio.* 3) *An datum in fraudem usurarum repeti vel deduci a summa principali possit.*

q) [fol. 259. a — 290. a.] *In caussa Burgemeister Lotterss super pignore conventionali eiusque venditione et processu in ea servando.*

r) [fol. 290. a — 323. a.] *Io. Dauthii luculentissimum consilium in materia alluvionis pro Enden contra Kanitz.*

s) [fol. 323. b — 337. a.] *De usuris rei iudicatae, a quo tempore cursus earum sit inchoandus, nec non multa etiam de delegatione, in Lindenauischen Curat.*

t) [fol. 337. b — 352. a.] *De interdicto retinendae, et ex quibus petitorium cum possessorio cumulatum deprehendatur in caussa Enden contra den Schöss zu Eilenbergk, ubi etiam: an probationes factae in possessorio faciant fidem in petitorio.*

u) [fol. 352. b — 360. b.] *Consilium Scabinorum Hallensium, utrum fratrum utrimque coniunctorum liberi excludant fratres ex uno latere.*

v) [fol. 361. a — 382. b.] *Ex quibus contractus verae emptionis cum pacto de retro vendendo a pignoratitio dignoscatur. Et quando ut Antichresis sustineri potuit, nec non de fructuum computatione in sortem vel usuras, in caussa Ebeleben contra Mansfsfeld.*

w) [fol. 383. a — 395. a.] *Super admissione articulorum et an renuncians Leuterationi interpositae habeat integrum terminum contra Mollerum. Item qui articuli pertinentes vel impertinentes dicantur, in caussa der Röbel contra Veltheim.*

x) [fol. 395. b — 407. b.] *Utrum gerada debeatur ex omnibus castris vel feudis mariti cognatae defuncti. Item an commodata a marito uxori in geradam veniant. In caussa Schönbergk Dn. Witeberg.*

y) [fol. 408. a — 434. a.] *In caussa der von Germar.* 1) *Wie der gesambten handt volge geschehe, et de effectu der Muttzettell.* 2) *Utrum der Muttzedel vel renovatio investiturae alicui ex agnatis facta prosit etiam reliquis qui eam non petierunt vel impetrarunt.* 3) *An consiliarii principis ad perhibendum testimonium sint cogendi. Ubi etiam:* 4) *De testimonio ad perpetuam rei memoriam.* 5) *Iuramentum suppletorium quando locum habeat.* 6) *Quis sit iudex competens inter duos vasallos de feudo litigantes. Item quatenus dominus investiens de evictione teneatur.*

z) [fol. 434. b — 438. b.] *Informatio Helmstadiens. der von Germar.* 1) *quod nemo possessione feudi absque praevia sufficienti caussae cognitione et secuta sententia declaratoria sit privandus.* 2) *An confessio contraria publico instrumento noceat, vel renunciationem inferat, et minores quomodo restituantur in integrum.*

aa) [fol. 439. a — 456. b.] *Consilium Helmstadiensium vor die von Germar.* 1) *Utrum agnatus minorennis feudum per transactionem alienatum revocare in totum possit, vel saltem restitutionis beneficio partem suam recuperare.* 2) *Evictionis nomine quid praestandum et quod pretium attendendum.* 3) *Utrum minori consultius sit, revocatoriam feudi in iudicium deducere, vel restitutionis beneficium, vel utrumque simul.* 4) *An et quatenus remedium legis* 2. *competat minori per transactionem tutorum enormiter laeso.*

bb) [fol. 457. a — 466. b.] *Hart. Pistoris examinatio harum quaestionum.*

cc) [fol. 467. a — 472. a.] *Rationes decidendi Witebergens. in caussa Ragwitz, ubi tractatur, an et quando alteri recte stipuletur. Item de condictione indebiti. Et quod usurae duplum sortis excedere nequeant.*

dd) [fol. 472. b — 475. b.] *Vrthelsfrage: An donatio nepotibus caussa mortis facta valeat etiam absque numero quinque testium, et de probatione eiusmodi donationis, an per litteras probetur.*

ee) [fol. 476. a — 500. a.] *An in feudis emptitiis foeminae vel saltem filii ex foeminis descendentes succedant, et quando masculinum comprehendat foemininum. An concesso castro veniant etiam eius pertinentiae. Et an eiusmodi pertinentiae et bona .... feudalia praesumantur. Agnatus qualiter in feudo succedat et quid probare debeat.* [*Joh. Timaei consilium.*]

ff) [fol. 500. a — 530. b.] *Utrum creditor, qui in summam debitori mutuo datam loco mille florenorum dedit Cleinodium vix* 300 *florenor. an teneatur illud in eodem valore loco solutionis recipere. Utrum in fraudem usurarum ex falsa caussa promissum iure retineri possit. Debitor an possit debitum ab alio invito et ignorante creditore cessum compensare. Cedens an teneatur de evictione debiti cessi. Periculum depositi ad quem pertineat maxime, si depositarius est officiarius publicus. Sententia vel decretum contra fideiussores datum an noceat vel obliget principalem. Fideiussor negligens opponere exceptionem principali competentem non habet regressum. De remedio L. diffamar. et L. si contendat.*

gg) [fol. 530. b — 548. b.] *Quis actoris vel rei partes sustinere debeat. De exceptionibus quibusdam contra instrumentum debitori competentibus.*

CCCLXXXVIII.

[Rep. IV. 4. 91. a.].

Codex chartaceus saec. XVII. scriptus, folior. 709, quorum 1. b. 189. b. 190. et 693. b — 709. scriptura vacant. Continetur:

Consilium D. Ludolphi Schraderi *pro Imperatore* Maximiliano II. *contra Dominum Carolum et eius agnatos a Biberstein Barones, die Herschafftenn Mosskaw, Storckaw, Besskaw, Friedelandt unnd Triebell belangende.* Incip. *Nach vleissiger vorlesunge und bewegunge überschickten Summarischen Berichts* cet. Explic. *nostra decisio superius facta et verissima et indubitata sit.*

CCCLXXXIX.

[Rep. VI. fol. 3.]

Codex chartaceus saec. XVI. scriptus, folior. 407, quorum 1. a. 406. b. et 407. b. scriptura vacant. Continentur:

Johannis de Breyttenpach Ordin. Fac. Jur. Lips. responsa informationes et decisiones, in caussis principum, civitatum et privatorum hominum datae. Incip. *Privata scriptura non facit fidem* cet. Explic. fol. 405. a. [nam 405. b. et 406. a. legitur index voluminis] *facratiffima, C. de donario.* — Fuit hic liber olim in bibliotheca *Christophori Zobelii*, cuius symbolum aeri incisum priori libri operculo agglutinatum est.

CCCXC.

[Rep. IV. fol. 12. b.]

Codex chartaceus saec. XVII. ineunte scriptus, folior. 298, quorum 1. b. 2. 243. b. 244. 245. b. 246. et 298. b. vacua sunt. Continentur:

a) [fol. 1. a — 243. a.] *Vnderfchiedtliche Fragen fampt deren Beandttwortungen von Bündtnüffen.* Ita titulus. Auctor quis sit, non legitur. Incip. post propositas decem quaestiones [fol. 3.] fol. 4. a: *Anlangende die erste Frage seindt viel der Theologorum vnndt Politicorum* cet. Explic. *bey folchen Bündtnüfs berathfchlagungen nicht zu negligiren fey.*

b) [fol. 245. a — 298. a.] *Anonymi Consilium: An foederatus absque confoederati consensu cum hoste pacem inire possit.* Incip. *Wan in einem Bündtnüfs der Vereinigungs Notull* cet. Explic. *O cives aequare potens.*

XIV.

CODICES MEDICI.

CCCXCI.

[Rep. I. fol. 36. a. a.]

Codex chartaceus saec. XVIII. perspicue scriptus, diversis lectionibus et emendationibus cum calamo tum plumbagine in margine notatis, folior. 407, quorum 48. b. 73. b. 105. b. 151. 152. 221. 222. 292. b. 314. 336. 337. 407. b. et 408. scriptura vacant. Codicem a Gallo quodam scriptum esse verisimillimum est, quum singulis manipulis duodenorum foliorum Gallico sermone numerus adscriptus sit (v. c. 20e *Cayer*, 21e *Cayer*), et charta Gallica sit, cuius fabricator *I. Cusson* nomen habuit. Hoc enim nomen cum lilio saepe in hoc codice legitur, v. c. foll. 221. 222. 337. et aliis. Foliis in inferiore margine adscripti sunt numeri, et singuli cuiusque paginae versus ita numerati sunt, ut quinto cuique versui numerus adscriptus sit. Continentur:

Aetii Amideni librorum medicinalium IX — XVI. Incip. [post inscriptionem: *ἈΡΧῊ ΤΟΥ͂ Θ ΤΟΥ͂ ΑΕΤΊΟΥ. Περὶ τῶν κατὰ τὸ στόμα τῆς κοιλίας παθῶν καὶ αὐτῆς τῆς κοιλίας, καὶ ἐντέρων: Περὶ καρδιακῶν*] *Ὅπως ἂν χρὴ θεραπεύειν τοὺς καρδιακοὺς λεγομένους* cet. Explic. *ὀποβαλσάμους οὐγγίας τρεῖς. Τέλος.*

CCCXCII.

[Rep. I. 8. 92.]

Codex chartaceus saec. XV. a librario non satis perito vitiose scriptus, inscriptionibus et litteris initialibus rubris rudi arte pictis. In emblemate, quod fronti libri affixum est, legitur nomen: *Augustus Pfeiffer SS. Theologiae Doctor.* Foliis constat 142; in fine tamen multa deperierunt. Continetur:

Anonymi *ἸΑΤΡΟΣΟΦΙΟΝ.* [Sunt collectanea medicinalia.] A folio 1. a — 11. b. legitur index operis, cui hic factus est titulus: *Ἀρχὴ σὺν Θεῷ. πίναξ τοῦ ἰατροσοφίου.* Opus incip. fol. 11. b. ab hoc titulo: *Ἱστορία τοῦ ὑποκράτους* [sic] *περὶ τῶν τοῦ κόσμου στοιχείων καὶ τῶν κατασκευῶν* cet. *Ὁ κόσμος οὕτως* [sic] *ἅπας συνέστηκεν ἐκ τεσσάρων στοιχείων. ἐκ πυρὸς.* cet. Explic. *φόβον θανάτου ἔχει; — τέλος: —*

CCCXCIII.

[Rep. II. 4. 141. aa.]

Codex membranaceus saec. XV. exaratus, inscriptionibus, aliquoties etiam litteris initialibus rubris, vocum compendiis permultis. Folia sunt 44, quorum ultimum recentiore manu exaratum est. Continetur:

Elbuchasem Elimithar tacuinum sanitatis. Latine ex Arabico. Titulus minio pictus hic est: *Tacuinum fanitatis in medicina ad narrandum fex res necessarias et in narratione iuuamenti ciborum et potuum indumentorum nocumenti ipsi et in remotione nocumentorum iuxta confilia meliorum ex antiquis compofuit autem librum istum elbuchafem elimithar filius bahadim filii buccellam medici de baldach.* Incip. *Tacuinum sanitatis in medicina de fex rebus que funt necessarie* cet. Explic. [fol. 43. b.] *cotidie. et ita fiat omni Anno. Hallero* auctore (Bibl. pract. I. 404.) hoc opus typis descriptum est Argentor. 1531. fol. Germanice factum a Mich. Herr, ibid. 1532. fol. Alii hoc opus, ut auctor Codd. B. Brit. catal., tribuunt Albucasi. Cf. *C. G. Kuehn* in *Additamentis ad elenchum medicorum veterum, a Io. Alb. Fabricio in biblioth. graec. Vol. XIII. p.* 17 — 456. *exhi-*

bitem. XXVII. pag. 5. sq., ubi etiam nostri codicis mentio facta est.

CCCXCIV.

[Rep. I. fol. 24. a.]

Codex membranaceus in Italia saec. XIV. scriptus, duabus columnis exaratus, inscriptionibus rubris, litteris initialibus modo caeruleis modo rubris, lineis plumbagine ductis, notulis [maxime ab initio] a seriore manu margini adpictis. Folia habet 55, quae prisca manus numeris signavit, sed non tantum ab initio deperierunt aliquot folia, sed etiam inter foll. 1. et 2., 53. et 54. bina foll. exciderunt. Continetur:

Practica Rogerii. Titulus rubro pictus: *Pratica* [sic] *magistri Rogerii.* Inscriptio rubra primi capitis: *Sequitur capitulum de mania et melencolia* [sic.]. Exciderunt igitur quatuor priora capitula, vid. indic. operis, fol. 55. a. col. b. — Incip. codex: *Post epi^am^* [i. e. *epilepsiam*] *sequitur de mania et melencolia. Ista autem desipiencia* cet. Explic. *Et hec de opiatis sufficiant* [sic.]. Subscriptio atro picta haec est: *Explicit practica Magistri rogerii Anno domini* M°CCC°XLIIII. *Die lune post festum b'i laurencii Ego simon Crespelet de dyoc. Archiepiscoptus* [sic] *renic. oriundus de regitesie villa domini ducis regitesiencis flandrencis et niuernencis sc'psi.*

CCCXCV.

[Rep. II. 4. 141.]

Codex chartaceus saec. XV. exaratus, litteris initialibus, inscriptionibus et subscriptionibus milto pictis, notis a recentiore manu hic illic margini adscriptis, folior. 128, quorum 1. et 120—128. scriptura vacant. Continetur:

Alberti Magni opus de secretis mulierum ab anonymo auctore in Germanicum sermonem translatum. Titulus non legitur [fol. 2. lin. 5. 19. et 20. auctor dicit, se acturum esse *Von den Heimlichkeiten der frowen nach Naturlicher kunste sitten vnd nach artznye sitten*]. Fol. 118. conspectus et summarium libri exhibetur. Codex continet *textum* et *glossam*; ita enim sectiones eius inscribuntur. Incip. *Dem Allerliebsten etc. Dis buch wirt geteylt in zwey stücke. Das Erst ist ein Vorrede* cet. Explic. *der vol Eren ist vnd der gewaltig got der mit gott dem Vatter lebt.* Subscriptio rubro colore picta haec est: *Completum vigilia Sancti Laurentzii Anno* lxxiiii.

XV.
CODICES PHILOSOPHICI.

CCCXCVI.

[Rep. IV. 4. 92.]

Codex chartaceus saec. XVII. exaratus, olim, ut ex emblemate prioris operculi patet, bibliothecae *Joh. Christoph. Wagenseilii* adscriptus, folior. 120. Continetur:

Joannis Bodini colloquium heptaplomeres de abditis rerum sublimium arcanis. Incip. fol. 2. a: *Quod per literas a me petis, ut de mea peregrinatione ad te scribam* cet. Explic. *se quis invitus Christum profiteri cogeretur.* [Ab initio exponit auctor libri sui occasionem; nempe se Venetiis in notitiam Pauli Coronaei venisse, cuius domus, referta libris et veteribus monumentis, sacrarium Musarum ac virtutis habita sit. Eius viri se factum esse anagnosten et inter familiares adscitum fuisse. Tum sequuntur varii sermones et colloquia inter eruditos viros, etiam Judaeos, de rebus philosophicis et theologicis Coronaeo praesente et quasi praeside suam saepe sententiam subiiciente, habita.]

CCCXCVII.

[Rep. IV. 4. 90. c.]

Codex chartaceus saec. XVII. exaratus, cum multis figuris mathematicis, folior. 104, quorum 104. b. scriptura vacuum est. Continetur

Epitome mathematicae doctrinae praecipuarum partium compilata ab Huldricho Grossio *Lipsiensi, Anno* M.DC. XXVII. Ita titulus. Incip. *Cum, ut praeclara sic sit pervera* cet. Explic. *omne monumentum obtinent.* Auctor idem est *Grossius*, cuius munificentia bibliotheca nostra inde ab anno 1677. aucta est. Vid. *Goetzii* progr. pag. 10. ss.

CCCXCVIII.

[Rep. IV. 4. 90. b.]

Codex chartaceus saec. XVII. exaratus, cum figuris mathematicis, folior. 85, quorum 50. b. et 85. b. scriptura vacant. Continetur:

Isagoge astronomica Huldrichi Grossii, Lipsiensis. Anno M.DC.XXII. Ita titulus. Incip. *Φιλομουσον omne genus studii capit* cet. Explic. *verus locus partis fortunae.* De auctore vid. quae ad cod. CCCXCVII. diximus.

CCCXCIX.

[Rep. IV. 4. 90. a.]

Codex chartaceus saec. XVII. scriptus 21 foliis, quorum 1. b. vacuum. Titulus hic est:

Libellus Geographiae et Astronomiae *breviter atque succincte paucis capitulis explanatus per Huldreich*

Grofsen. Lipsiae anno M. DC. XXIII. Incip. *Explicaturi et posituri constitutionem nativam* cet. Explic. *seu civilem et noctem, dies ....* Desunt nonnulla. Est liber autographus auctoris, eiusdem illius, de quo diximus ad cod. CCCXCVII.

CCCC.

[Rep. III. 4. 30. a.]

Codex chartaceus saec. XVII. foliorum 47, quorum 6. b. 7. a. 8. b. 27. b. 28. 31. b. 34. b. 35. 39. b. 40. b. 45. b. et 47. b. scriptura vacant, 46. et 47. autem caeteris altera fere parte maiora sunt. Continentur haec:

a) [fol. 1. a — 6. a.] *Anonymi* [*sacrorum antistitis pagi Sommerfeld prope Lipsiam*] *curriculum vitae Christophori Arnoldi,* procul dubio in usum laudationis pro sacra concione recitandae compositum. Titulus hic est: *Lebens-Lauff Chrifioph Arnolds, Gerichts-Schöppens in Sommerfeld d.* 17. *April* 1695. Incip. *So viel nun noch anlanget unfers verhoffentlich feelig verfiorbenen Mit-Bruders Lebens-Lauff* cet. Explic. *nachdem er fein Alter gebracht auf* 45 *Jahr* 17 *Wochen.*

b) [fol. 7. b. et 8. a.] *Inscriptiones monumenti sepulcralis Christophori Arnoldi, Latine et Germanice,* a recentiore manu scriptae. Incip. *Agricola Coelicola* cet. Explic. *und der Schatten weiche.*

c) [fol. 9. a — 27. a.] *Einfältiges Bedencken Über den Itzt neulich Im Augufio diefes* 1682*ften Iahrs gefehenen Cometen Darinnen Von deren Urfprung und Vrfach Ihrer fchweiffe Derer länge kürtze Vnd krümme, muhtmafslich Vnd unvorgreifflich gehandelt wird befchrieben von Einem Einfältigen bauren zu Sommerfelt bey Leipzigk.* Ita titulus. Additur a manu eiusdem temporis: *Iohan* [a manu secunda superscriptum est nomen *Chrifioph*] *Arnolts des Iungern, Bauers zu Sommerfelt, eigene handt.* Hoc opusculum, ut ex eis, quae fol. 9. b. leguntur, apparet, senatui Lipsiensi dedicatum est. Incip. *Es hatt der Allmächtige gott durch feine himlifche Weifsheitt* cet. Explic. *und geben Ein fehliges Ende.*

d) [fol. 29. a — 31. a.] *Excerptum e diario astronomico Christophori Arnoldi, quo de Mercurii congressu cum Sole* [d. 31. Octobr. 1690.] *refert.* Titulus hic est: *Abfchrifft aufs meinen Tage Buche* 1690. Incip. 31. *Octobris Freytag Früh nach* 4 *uhr* cet. Explic. *fo würde fich folches nicht begeben können. Chrifioph Arnolt.*

e) [fol. 32. a — 34. a.] *Eiusdem Arnoldi relatio de duobus pareliis d.* 26. *Februarii ann.* 1692. *observatis,* facta d. 28. Febr. eiusd. ann. Incip. *Hoch Edler Herr, wolgeneigter Patron und Mächtiger Förderer,* [quem intelligat, certe ex relatione ipsa non apparet] *Es fpielet die Natur in den Elementen* cet. Explic. *und ich verbleibe mit Gebet ein gehorfamer Unterthaner Chr. Arnold* cet.

f) [fol. 36. a — 39. a.] *Eiusdem narratio de eclipsi solis d.* 23. *Iunii ann.* 1693. *facta.* Titulus: *Die Sonnenfinfiernifs den* 23. *Iuni* 1693. Incip. *Vormittage war es meifi trübe* cet. Explic. *B ifi mit bloffen Gesicht zu fehen und fonfi keiner.*

g) [fol. 40. a — 45. a.] *Merckwürdige Observation zweyer Finfiernifse des Andern und Dritten Iupiter Möndgens in der Nacht zwifchen den* 1. *und* 2. *November Anno* 1693. *gehalten von Chrifioph Arnolden zu Sommerfeld.* Ita titulus. Incip. *Wenn man bey hellen Nächten* cet. Explic. *were wol was hievon zu erfahren.*

h) [foll. 46. et 47. a.] *Iohannis Abrahami Ihlii phaenomeni cujusdam obfervatio, ad amicos coelicolas perscripta.* Incip. *Alter Marius mirabilem fiellam vidifse videbar* cet. Explic. *fovet ac promovet.*

Hic *Chrifiophorus Arnoldus,* agricola pagi Sommerfeld prope Lipsiam siti, [natus d. 17. Dec. ann. 1650., mortuus d. 15. April. 1695. cf. huius cod. fol. 1. a. et 5. b.] clarus ille astronomus *αὐτοδίδακτος* est, cuius observationes astronomicae aliquot in *Actis eruditorum* leguntur, et liber typis descriptus aliquis hoc titulo exstat: *Göttliche Gnadenzeichen in einem Sonnenwunder vor Augen gestellt, Lipf.* 1692. 4. Senatus Lipsiensis ei, postquam congressum Mercurii cum Sole anno 1690. observaverat, non tantum transmisso dono liberalem se praestitit, sed etiam immunitatem a tributis concessit et effigiem eius in bibliotheca sua suspendendam curavit. Schröterus astronomus tres valles lunae Arnoldi nomine nuncupavit. — Caetera Arnoldi MSS. ab ipso legata sunt *Godofredo Kirchio* astronomo Lipsiensi, quocum familiaritate coniunctus erat. Vid. *Zedler. Universallexic.* Tom. II. pag. 1584.

CCCCI.

[Rep. IV. fol. 47.]

Codex chartaceus saec. XVII. diversis manibus scriptus, folior. 48, quorum 1 — 4. 7. b. 8. 14. b. 32. a. 33. b. 38. b. 43. 44. et 46 — 48. scriptura vacant. Continentur haec:

a) [fol. 5. a — 19. a.] FRAGMENTUM D. HOBS ANGLI DE LUCE. Ita titulus. Incip. 1. *Imprimis manifestum est corpora omnia lucida videri* cet. Explic. *nugarum fortaffe fatis, vale.*

b) [fol. 20. a.] *Remarques sur le jugement rendu par Mr. Baluze et les R. P. Mabillon et Ruinart sur les titres qui prouuent incontestablement l'Origine de Geraut de la Tour I*[er] *du nom.* Ita titulus. Incip. *Il n'est pas possible que l'on n'ait beaucoup* cet. Explic. *d'Alfred. Du* 20. 7bre 1695.

c) [fol. 20. a — 21. a.] *Obseruations sur les titres montrez a l'abbaye St. Germain touchant la maison de la Tour d'auuergne.* Ita titulus. Incip. *On a donné au public les titres* cet. Explic. *les titres que nous venons d'examiner.*

d) [fol. 21. a — 23. a.] *Reponse aux remarques faites contre les Titres nouvellement recouurez sur l'origine de la Maison de la Tour d'Auuergne.* Ita titulus. Incip. *Il a paru depuis peu dans le monde deux petits ecrits* cet. Explic. *de les rapporter, ny celle d'y repondre.*

e) [fol. 23. a — 24. a.] *Defense des Remarques et obseruations sur les titres montrez a l'abbaye de St. Germain des Prez touchant la Maison de la Tour d'Auuergne. Contre l'auteur anonyme de la Reponfe aux remarques etc.* Ita titulus. Incip. *Quand on lut la premiere fois les titres* cet. Explic. *aduersaires peu dignes de luy.*

f) [fol. 24. b.] *Lettres a Mr. le Comte de ***.* Ita titulus.

Incip. *Vous souhaittez de scauoir* cet. Explic. *de vous en dire dauantage. Vous en iugerez Mr. et je suis etc.*

g) [fol. 24. b — 25. b.] *Replique.* Ita titulus. Incip. *Il ne s'agit pas de scauoir* cet. Explic. *que de la fin de l'onzieme siècle.*

h) [fol. 26. a — 42. b.] Obseruationes in fragmentum quoddam de Luce Domini Hobks ad D. Saportem. Ita titulus. Incip. *Post quaedam praefata de occasione* cet. Explic. *nimis longum esset demonstrare.*

i) [fol. 45. a.] *Athanasii Kircheri epistola, Romae d. 12. Febr.* 1675. *scripta.* Ad quem data sit, non legitur. Memorabilis maxime eo est illa epistola, quod Kircherus de sua patria haec scribit: „Praeterea non parum miratus sum, Academicos vestros de meo natali solo dubitare posse. Italus sane non sum, neque Gallus, multo minus Hispanus; sed Germanus natione, patria Fuldensis, cuiusmodi gentis et ego innato mihi sinceritatis candore glorior: et opera mea ubique passim in fronte demonstrant et Tu uir eximie dum mecum Romae suaui necessitudinis nexu conuersabaris, ex idiotismo germanico nescire nequis. Si uero nonnullae nationes me suum esse uelint, tantum abest, ut iniuriam mihi faciant, ut potius de Homeri patriae inter ueteres exorta contentione summo me honoris titulo extollant. Verbo absoluam qualiscunque tandem sim, sum Germanus siue Scytha aut barbarus, nil moror; Dei sum cui soli seruio" cet.

CCCCII.

[Rep. IV. 4. 105.]

Codex chartaceus saec. XVII. exeunte scriptus, folior. 114, quorum 1. b. 3. 4. b. 88. b. 113. b. et 114. b. vacua sunt. Continentur:

Umbrae Politicae Christianae, *videlicet materiae status in epitomen compillatae,* [sic] *et ad generales regulas deductae; distinctae in decem sermonibus habitis cum quodam Principe a suo Ministro; sub umbra decem plantarum misticarum: oblectamentum studiosum incerti aucthoris* [sic]; *et ex quibusdam chartis tum Gallice tum Italice scriptis extractum et Latine traductum, ac nonnullis annotationibus illustratum: a* Francisco Christiano Lotharingo. Ita titulus. Fol. 2. legitur praefatio ad lectorem, fol. 4. a. *tabula seu Elenchus materiarum in hoc opusculo contentarum.* Ea tabula hos exhibet sermonum titulos: *De politica et eius differentiis. De legibus et legum varietate. De obligatione populi adversus leges et principem. De potentia supremorum et varietate monarcharum. De debito principis et obligatione erga populos suos. De consiliis, consiliariis ac ministris status. De tribunalibus ac iudicibus. De armis ad status defensionem. De bono regimine ac conservatione status. De educatione principis pueri.* — Fol. 5. a — 7. b. legitur introductio operis, quod ipsum fol. 7. b. his verbis incipit: *Politica Serenissime Princeps est nomen grecum* cet. Explic. *quam tue uirtutis sum habiturus.* —

XVI.

CODICES HISTORICI.

A.

CHRONOLOGIA. HISTORIA UNIVERSALIS ET ANTIQUA.

CCCCIII — CCCCIX.

[Rep. IV. fol. 4. 53. a.]

Codex chartaceus saec. XVI. exeunte vel. XVII. ineunte exaratus, constans VII voluminibus, luculenter et accurate scriptus, rubris inscriptionibus et argumentis in margine notatis. Omnia illa volumina, si primum excipias, manu ipsius auctoris scripta sunt; primum est in fol., reliqua sunt in formis quaternis. Continetur:

Leonhardi Krentzhaimii opus Chronologicum, ad Julianam computandi rationem ex mente Jos. Scaligeri efformatum et in X libros divisum. Volumen I. [s. lib. I.] foliis constat 329, quorum 328. et 329. scriptura vacant. Desinit hoc vol. in excidio gentis Judaicae. Incip. fol. 3. a. *Nemo exspectet a me prolixas* cet. Explic. *spacio complexi sumus.* — Vol. II. [s. libb. II. et III.] habet 447 folia, quorum 1. b. et 447. b. vacua sunt. Desinit cum imperio Momylli imperatoris. Incip. *Kal: Ianu:* COSS. *T. Flavius Aug: F. Caesar Domitianus II.* cet. Explic. *excisa est: Joan. Auentinus lib.* 2. — Vol. III. [s. lib. IV.] tenet 336 folia, quorum 1. b. et 336. b. scriptura vacant. Pertinet *ab interregno Imp. Rom. in occidente usque ad eius instaurationem per Carolum M. Francorum regem.* Ita enim titulus huius voluminis rubro pictus, fol. 1. a. Incip. *Kal. Ianu. COSS. Annus hic fine Coss. fuit* cet. Explic. *Consule Rom. dicto per Anasta-*

sium Imp. — Vol. IV. [s. lib. V.] absolvitur foliis 281, quorum 1. b. et 281. b. scriptura vacant. Pertinet usque ad mortem Henrici III. Imp. Incip. Imp. Caes. *Carolus Magnus P. f. perp. Aug.* cet. Explic. *Casparo Peucero, Medicinae Doctore.* — Vol. V. [s. libb. VI. et VII.] absolvitur 359 foliis, quorum 1. b. scriptura vacat. Enarrat res gestas ab anno Chr. 1057. usque ad 1272. Incip. [post inscriptionem] *Victor II. Pontifex Rom. Ratisbona* cet. Explic. *et regnavit ann.* 35. *Jovius.* — Vol. VI. [s. lib. VIII.] folior. est 321, quorum 1. b. 318. b. et 319. b — 321. vacua sunt. Pertinet ab anno 1273. usque ad finem imperii Romani in Oriente. Incip. *Kal. Januarii Indictio I. Cyclus* cet. Explic. *ruinam regni Turcici sequuturam.* — Vol. VII. [s. libb. IX. et X.] absolvitur foll. 559, quorum 1. b. 33. a. 48. b. 55. b. 58. b. 63. b. 70. b. 98. b. 183. a. 186. b. 199. b. 213. b. 235. a. 243. a. 267. a. 293. b. 298. b. 332. b. 366. a. 375. b. 377. a. 384. a. 388. b. 389. 390. b. 395. a. 402. b. 409. b. 412. b. 417. a. 427. a. 429. a. 434. a. 458. a. 474. a. 481. a. 514. b. 531. b. 532. b. 542. b. 544. b. 546. a. et 557 — 559. a. scriptura vacant. Pertinet hic tomus ab anno 1454. usque ad ann. 1595. Incip. *Hoc anno in die Purificationis D. Virginis* cet. Explic. *Ex literis Caschoviae datis die Octobris* 29. *Anno* 1596. — Auctor instituti sui rationem [Vol. I. fol. 3. a.] his verbis exposuit: „Nemo exspectet a me prolixas historiarum narrationes, aut conciones et disputationes chronologicas, quas ex aliis auctoribus, eo consilio scriptis petent, qui volent. Nos tantum numerationem annorum ab initio mundi, et temporum seriem ad nos usque deductam, cum praecipuorum eventuum brevissimis annotationibus contexemus, et addemus firmas nostrarum supputationum demonstrationes, petitas ex sacrae historiae narrationibus, et historicorum fide dignissimorum gravissimorumque testimoniis, consentiente etiam calculi astronomici et motuum coelestium certitudine“ cet. Mentionem huius operis Krentzhaimiani fecit iam *Goetzius* in programmate, quo bibliothecam nostram aperiendam fore indixit (Lips. 1711.) pag. 29., ubi haec leguntur: „Benevolum declaravit affectum (in bibliothecam nostram), vel cum in lecto haereret emortuali, Vir spectatae eruditionis et virtutis, *Leonhartus Baudisius*, ICtus excellens, ac Praetor huius urbis, quamdiu vixit, longe meritissimus, dum abavi sui, Leonharti Krentzheimii, quem, amicitia cum Peucero Pierioque contracta, apud Lignicenses Duces, quorum res ecclesiasticas summa cum dignitatis praecellentia moderabatur, maxime fatali odio oneravit, in temporum vero calculo formando experientissimum iudicavit arbitrum docta illa aetas, *Opus chronologicum autographum*, VII voluminibus eleganter compactum, at X libris distributum, scriniis nostris perquam liberaliter intulit. Chronologiam illud universalem ab origine mundi usque ad A. C. MDXCVI. deductam exhibet, cuius nucem quasi Germanica lingua ipse *Krentzheimius* Görlitii A. MDLXXVI. prodire voluit; multo uberiorem tamen Historiae tam Civilis quam Ecclesiasticae apparatum in hoc autographo offendas, unde plurima in rebus istius seculi, alibi haud facile obvia, nec ab ullo forte scriptorum consignata petere liceat.“ Caeterum volumini I. praemittitur [foll. 1. et 2.] a nepotibus Krentzheimii brevis vitae et fatorum eius descriptio, quacum conferenda est ipsius auctoris narratio de deiectione sua ob suspicionem Calvinismi, ad finem volum. ult. ad ann. 1593. Elogium Chronologiae Krentzheimianae vid. apud *Dresser.* Isagog. Part. I. praef.

CCCCX.

[Rep. VI. fol. 11.]

Codex chartaceus saec. XVII. scriptus, folior. 45, quorum 1. b — 9. a. 10. b. 11. a. 12. b. 13. a. 14. b. 15. a. 16. b. 17. a. 18. b. 19. a. 20. b. 21. a. et 22. b — 44. b. scriptura vacant. Continentur:

I. C. Pflaumii tabulae chronologicae *ab anno* 1618. *ad annum* 1652. Ita titulus, in quo etiam haec notata sunt: *Lipsiae Anno* 1665. Incip. *Turrianus cum Schlickio Comites* cet. Explic. *sequentibus mox PP. Cosati et Malines.* — Fol. 45. stemma cum explicatione habetur, quibus probatur, Alexandrum VII. Papam cum Mahomede IV. Imperatore Turcarum consanguinitate coniunctum esse. — Tabularum chronologicarum rubricae hae sunt: *Expeditiones - Conflictus - Obsidia - Conventus - Obitus - Varia.*

CCCCXI.

[Rep. IV. fol. 34.]

Codex chartaceus saec. XVII. folior. 133, quorum 1. b. 3. b. 4. 6. b. 8. b. 10. b. 11. b. 13. b. 15. b. 17. b. 19. b. 21. b. 24. b. 25. 27. b. 30. b. 32. b. 34. b. 36. b. 37. 40. b. 42. b. 44. b. 47. b. 49. b. 51. b. 53. b. 55. b. 57. b. 59. b. 61. b. 62. b. 63. 64. b — 71. b. 73. b. 75. b. 77. b. 79. b. 81. b. 83. b. 85. b. 90. b. 93. b. 95. b. 97. b. 100. b. 102. b. 107. b. 109. b. 111. b. 113. b. 117. b. 118. a. 119. b. 121. b. 123. b. 124. a. 125. b. 126. et 127. b — 133. scriptura vacant. Continentur:

Nicolai Rittershusii *Genealogiae Imperatorum Regum, plerorumque ducum, Principum, Marchionum, Comitum, Baronum Europae. Ab anno MCCCC. ad annum MDCXLVIII.* Ita titulus, qui fol. 3. a. legitur. Incip. [fol. 5. b.] a *Philippo rege Hisp. nat. d.* 23. *Iunii* 1478. Desinit in genealogia Comitum *de la Garde* [fol. 127. a.]

CCCCXII.

[Rep. V. 4. 27.]

Codex chartaceus saec. XVII. folior. 712, quorum 1. b. 7. b — 9. 10. b. et 712. vacua sunt. Continentur:

Joh. Scheffери loci communes historici. *Coepti ann. MDCXXI.* Post indices, qui usque ad fol. 7. a. pertinent, opus ipsum fol. 10. a. incip. *Sententia est diversa Nazianzeni* cet. Explic. *supplicium ad paucissimos.*

CCCCXIII.

[Rep. II. 4. 120.]

Codex membranaceus saec. XIII. exeuntis, in fine mutilus, rubris inscriptionibus, subscriptionibus et litteris initialibus, folior. 74, quorum ultimum lacerum est. Inest:

Cronice libellus qui flores temporum nuncupatur. Ita rubra inscriptio ante prologum fol. 1. a. Est epitome ex libro Martini Minoritae, descripto in *Eccardi* Corp. hist. med. aev. tom. I. pag. 1551 — 1640. Pertinet codex fere usque ad ea, quae l. l. pag. 1611. med. leguntur. Prologi initio haec leguntur: *Marie uirginis indignus ego sacrista uel edituus ordinis fratrum minorum scire desiderans quibus temporibus quilibet sanctus uixerit super terram Cronicas diuersas et multas studiose perlegi. ex quibus omnibus ab inicio secli usque ad annum gracie. s. millesimum. CC^m XC^m michi soli aliq. breuiaui uerbis puerilibus. et interdum numero algorismi* — — *Secutus inter ueteres Orosium. et hysidorum*

ethimologiarum. Inter modernos fratrem martinum Romane curie penitentiarium de ordine fratrum predicatorum. Eodem prologo fol. 1. b. extr. et 2. a. ineunt. auctor se hanc chronicam continuaturum esse dicit *usque ad Regem Adolfum. Comitem de Naſſawe. qui electus fuit in franchenfurt. ſub anno dei M°. CC°. LXXXXII°. ut infra patebit. Et hoc quidem non ad ipſorum Regum laudes uel gloriam annotaui. ſed ad ſanctorum eiſdem contemporaneorum famam interminabilem et honorem. ut inter ſpinas principum terrenorum celice roſe generoſius pullulent. et nitidius excolantur paradyſiaca iugiter uirentia lilia beatorum Et ob hoc praeſens opuſculum flores temporum nuncupaui. In ſecunda parte poſui omnium Romanorum pontificum tempora. uſque ad Nycolaum.* IIII.^m^ *ppm. qui primus de ordine ſancti franciſci papa fuit.* Prior illa pars, quam auctor in prologo significavit, incip. fol. 2. b. *Prima dies ſecli eſtimatur fuiſſe dominica poſt medium menſis martii* cet. Explic. fol. 50. b. *unanimiter eſt electus.* [Subscript.] *Explicit. Cronica Romanorum Regum et Imperatorum.* Tum fol. 51. a. *Incip. tempus gracie. ſiue etas ſexta. In qua iam ſumus. et durat uſque ad antychpm.* Ita titulus minio pictus. Incip. *Ieſus xpus de uirgine Maria Bethlehem natus* cet. Explic. *primus abbas cluniacen .... Cui hademarus ſucceſſit. poſt que ....* [in custode legitur *ſanctus*]. Historia imperatorum pertinet in hoc codice usque ad electionem *Adolphi Nassaviensis.* De papis narratur usque ad annum 950. de *Agapito;* inter eos commemoratur *anno Domini* 854. *Mulier papa.* Commemoravit hunc codicem *Pertzius*, Archiv. tom. VI. pag. 210.

CCCCXIV.

[Rep. II. fol. 65.]

Codex membranaceus saec. XIII. luculenter et perspicue in crassa membrana scriptus, litteris initialibus rubris, maioribus rubro adpictis, lineis plumbagine ductis, argumentis notisque passim in margine scriptis, folior. 162. Manipulis octonorum foliorum adscripti sunt custodum loco rubri numeri. Continetur:

Conradi a Liechtenaw Abbatis Urspergensis Chronicon, a Proca Albanorum Rege usque ad annum MCXXVI. et quidem ad mortem Henrici V. Imp. — Incip. *Procas ſiluiuſ filius auentini rex albanorum XX.*⁹ *regnauit anniſ uiginti quatuor Poſt hec amuliuſ* cet. Explic. *uixque uiui ſufficerent ad curanda defungentium cadauera* ... [quae verba habentur in ed. Argentor. 1609. pag. 207. lin. 30.] Incipit noster codex ab iis, quae in ed. Argentor. pag. 7. lin. 24. leguntur; et quae ab eo inde loco usque ad pag. 10. med. habentur, longe fusius exhibet in foll. 1. a — 7. b. Tum sequitur *Excerptum de vita Alexandri Magni* [fol. 8. a — 17. a.] et *de mirabilibus rebus quas Alexander vidisse dicitur* [fol. 17. a — 24. a.], quas nugas de industria omisit ed. Argentor., cf. pag. 10. med. ubi excerpta tantum illius historiae exhibentur. Sed a verbis *Anno ab urbe Roma condita quadringentesimo vicesimo secundo, qui est Alexandri Magni quintus* cet. et codex [fol. 24. a. lin. 23.] et ed. laud. [pag. 11. lin. 56.] accurate consentiunt. — Non recte igitur *Goetzius* in programmate, quo bibliothecam nostram publico usui dedicandam fore indixit, pag. 28. in codice nostro *Chronicon Schwartzahense* contineri scripsit, *pluraque* illud *et correctiora et meliora suggerere* dixit *Conradi Urspergensis Abbatis chronico*, *quod inde exceptum sit.* Multa sane sunt prolixiora in codice, quam in editione habentur, sed Schwartzahense chronicon in illo non contineri, iam *Pertzius* vidit, qui quum codices MSS. bibliothecae nostrae anno 1825. lustrasset, chronicon Ekkehardi Uraugiensis esse dixit in: *Archiv. der Geſellſchaft für ältere deutsche Geschichtskunde* tom. VI. pag. 208. ac sane consentit ille Ekkehardus certe cum multis, quae inde a fol. 103. b. extr. codicis nostri usque ad eius finem leguntur. — Restat denique ut lacuna codicis notetur. Quum enim inter foll. 126. et 127. unum folium exciderit, desiderantur illa, quae a verbis *et omni Francorum imperio* cet. [ed. Argentor. pag. 155. lin. 23.] usque ad verba *Recordatus itaque populi* [ed. laud. pag. 156. lin. 48.] leguntur.

CCCCXV.

[Rep. II. fol. 70. b.]

Codex chartaceus saec. XV. exaratus, scriptura in duas columnas scissa, pallido atramento ab initio usque ad finem pictus, litteris initialibus modo rubris modo caeruleis, modo simpliciter et rudi arte modo artificiose pictis varioque colore distinctis, inscriptionibus rubris cuique folio usque ad 129. additis, scriptura satis perspicua, nec tamen elegante. Folia sunt 150. Continetur:

Excerpta e (Vincentii Bellovacensis) Speculo historiali, a lib. IX. usque ad XVI. Incipit ab indice capitulorum libri IX. his verbis: *Nonus liber continet hiſtoriam* cet. Opus ipsum fol. 1. b. col. a. incip. *De ſeptem diſcipulis ſancti iacobi* cet. Explic. *in vaſe moritur. Sic et cogitationes clauſe.* Tum subscripta sunt haec verba: *Expliciunt excerpta libri* 16 *ſpeculi hiſtorialis et quorundam aliorum finita et completa per me Iohannem Nuſſye ſub anno incarnationis minori* 50 (i. e. 1450.) *dni nri ihu xpi filii dei viui qui ſit benedictus in ſecula Amen.* Denique subsequitur versus: *Finis adeſt vere ſic cum penna ſcio nere.* — [Ligaturam huius Codicis, satis elegantem, Gallicam esse, ex charta libro a bibliopega adsuta colligi potest, quippe cuius signum lilia habet.]

CCCCXVI.

[Rep. II. fol. 66.]

Codex chartaceus saec. XV. rubris litteris initialibus, inscriptionibus et subscriptionibus, cum alio MS. antiquo collatus, ut ex variis lectionibus margini adscriptis apparet. Folia sunt 158, quorum 140. b. 152. b. 153. b — 158. b. scriptura vacant. Continentur haec:

a) [fol. 1. a — 140. a.] Guidonis de Columna historia Troiana. Titulus fol. 1. a. hic legitur: *Hiſtoria troiana ſiue de caſu troie, que multum eſt utilis litteratis et maxime illis qui exercent legaciones principum et Dominorum.* Incip. [haec rubro picta:] *Prologus ſuper hiſtoria Troyana, compoſitus per Guidonem de Columpna meſſana in Sicilia Judicem.* [et atro picta verba:] *Licet cotidie uetera recentibus obruantur* cet. [opus ipsum fol. 2. a. a verbis exorditur: *In regno Theſalie de predictis ſcilicet pertinenciis* cet.] Explic. *operis perfectionem laboraui. Factum eſt autem iſtud opus Anno dominice incarnationis Milleſimo Ducenteſimo* Lxxxvii°. *eiuſdem prime Indictionis feliciter.* Subscriptio atra, sed rubra initiali littera picta, haec est: *Ex-*

plicit historia troiana siue de casu troie que multum est vtilis litteratis personis, et maxime illis qui exercent legationes principum et dominorum Que quidem historia est scripta Sub Anno Dm M°CCCCLXj. Recentior manus subscripsit verba: *So dis buch deutsch were, Were es hupsch vnd fein.*

b) [fol. 141. a — 144. a.] NICOLAI IV. PONTIF. MAX. APPROBATIO TERTIAE REGULAE FRATRUM ET SORORUM TERTII ORDINIS A S. FRANCISCO INSTITUTAE. Inscriptio atro picta: *Sequitur Tercia regula Sci Francisci.* Incip. *Super montem catholice fidei* cet. Explic. *eius noverit se incursurum. Dat. Reate XV. kl. Sept.* cet. Legitur haec approbatio in *Magno Bullar. Rom. Luxemb.* Tom. I. pag. 159 — 161.

c) [fol. 144. b — 149. a.] SIXTI IV. PONTIF. MAX. CONCESSIO GRATIARUM ET PRIVILEGIORUM PRO ORDINIBUS S. DOMINICI ET F. FRANCISCI. Inscriptio: *Bulla Sixti ppe qrti.* Incip. *Sacri predicatorum et minorum fratrum ordines* Explic. *originales literae forent exhibite uel ostense. Nulli ergo* cet. cet. *Datum Rome* cet. Praecedit et sequitur commendatio huius bullae, eique transsumtae fides additur. Legitur haec bulla in *Magno Bullar. Rom. Luxemb.* Tom. I. pag. 418 — 421.

d) [fol. 149. b — 152. a.] COLLECTA DIVERSORUM PRIVILEGIORUM. Ita titulus. Sunt haec varia privilegia Fratribus Minoribus a *Gregorio IX. Martino X. Ioanne II. Clemente X. Urbano V.* et multis aliis concessa; bullae tamen non integrae exhibentur, sed per epitomen tantum. Sunt enim, ut inscriptionis verbis utar, *contracta ex registro apostolico per Reuerendum Magistrum marcum tunc acolitum et auditorem apostolice curie.* Incip. *Sanctissimus dominus noster papa Gregorius* cet. Explic. *in conuentu Bononye* (sic) *finis.*

e) [fol. 153. a.] NORMACIO PULCHRA ET FIDE DIGNA DE ROSARIO GLORIOSISSIME VIRGINIS MARIE. Ita titulus. Incip. *Inter cetera pietatis opera* cet. Explic. *quorundam ordinum liberali* ......

CCCCXVII.

[Rep. II. 4. 143.]

Codex membranaceus saec. XIV. multis figuris vario colore distinctis ornatus, sed non bene habitus, ita ut multae figurae multaque omnino folia in litura sint. Ligatura rubra est holoserica, margo aurata. Folia habet 115, quorum 111. b. 112. et 115. a. scriptura vacant. Fol. 113. a — 114. b. sedecim imperatorum in solio sedentium pictae sunt imagines: Cyri, Cambysis, Darii, Xerxis, trium Artaxerxium, Alexandri, Caesaris, Octaviani, Cleopatrae reginae virili habitu indutae et barbatae etc. Continetur:

HISTORIA ALEXANDRI MAGNI REGIS MACEDONIAE DE PROELIIS. Hoc certe titulo typis descriptus est hic liber Argentinae 1489. et iam antea. [vid. *Ebert.* sub. no. 411.] Titulus nostri codicis rubro pictus est hic: *Alexandri nobilissimi atque sapientissimi regis Macedoniae liber incipit.* Incip. a verbis: *Sapientissimi Nanq;* [hoc omittit ed. Arg.] *egyptii scientes mensuram terre* cet. Sicut in toto omnino textu, ita etiam in fine discrepat noster Cod. ab ed. laud. Finit etiam ita: *ut sepultum illi faceret in alexandria. Quod et factum est;* [quum ed. Argent. pag. penult. col. 2. lin. 22. legat: *ut in alexandria sibi sepulchrum aureum construeret*] tum sequitur annorum, quibus *Dionysius*, *Cleopatra*, *Iul. Caesar*, alii vixerint, computatio. Subscriptio rubra haec est: *Alexandri Nobilissimi atque Sapientissimi regis macedonie liber explicit.*

CCCCXVIII.

[Rep. IV. 4. 74.]

Codex chartaceus saec. XVII. exeunte satis accurate scriptus, folior. 127, quorum 1. 2. 13. b. 41. b. 82. b. 83. a. et 101 — 127. scriptura vacant. In altero libri operculo haec scripta sunt: *B. Schroder. Kost* 3 *mark.* — Continentur:

a) [fol. 3. a — 74. b.] ANONYMI ITALI HISTORIA BELLI GOTHICI *a Justiniano per Belisarium et Narsetem duces in Italia gesti. Ex Graecorum commentariis.* Incip. *Etsi longo iocundius mihi fuisset Italiae felicitatem quam clades referre* cet. Explic. *finisque fuit anni decimi octavi huius belli.*

b) [fol. 74. b — 100. b.] ANONYMI ITALI HISTORIA BELLORUM INTER ATHENIENSES ET LACEDAEMONIOS *et Thebanorum casus usque ad Epaminondam.* Incip. *Animaduerti nonnunquam o Angele te admirari solere* cet. Explic. *rursus ad Thebanos mirabili fortunae conuersione deuenit.*

B.
G E R M A N I A.

1.
HISTORIA UNIVERSAE GERMANIAE EIUSQUE CIVITATUM, IMPERATORUM, REGUM ET VIRORUM ILLUSTRIUM.

CCCCXIX.
[Rep. IV. fol. 30.]

Codex chartaceus saec. XVII. exeunt. in fine mutilus, folior. 172, quorum 1. b. scriptura vacuum est. Continetur:

Viti Ludovici a Seckendorf Descriptio Reipublicae Romano-Germanicae, oder Beſchreibung des Teutſchen Reichs-Staats. Ita titulus. Incip. *Alldieweil das Abſehen dieſer Beſchreibung einig und allein dahin gerichtet iſt* cet. Explic. *welche zu Zeiten der Apoſtel und der Jünger von den* ......

CCCCXX.
[Rep. V. 4. 38.]

Codex chartaceus saec. XVIII. scriptus, foliorum 512, quorum plurima vacant scriptura. Continetur:

M. C. A. Freybergi Germania. *Liber IV. Albis. Liber IV. sect. II. die Ober-Elbe.* Ita titulus. A fol. 448. a. legitur: *Liber IV. Sect. I. Die Nieder-Elbe.* — Omnia reliqua huius operis non pervenerunt in bibliothecam nostram.

CCCCXXI.
[Rep. II. fol. 70. a.]

Codex membranaceus saeculo XIV. vergente in duabus columnis scriptus, lineis atramento ductis, litteris initialibus modo caeruleis modo rubris, inscriptionibus et subscriptionibus minio pictis, manipulis octonorum foliorum, quorum custodes circumcisione marginis magnam partem deperierunt. A fol. 36. a. col. a. scriptura mutatur. Folia sunt 102, quorum 1. a. 89. et 90. vacua sunt. Insunt haec:

a) [fol. 1. b — 36. a. col. a.] Witkindi chronicon Germanicum s. historia imperatorum, ab anno DCCCCXX. usque ad MCLXII. Hoc edidit ex hoc codice nostro, qui olim *Gerhardi a Maſtricht* fuit, *I. G. Eccardus* in Corp. Med. Aev. Tom. I. pag. 946—1006. hoc titulo: *Chronicae regiae ab Henrico aucupe usque ad captum a Friderico I. Imp. Mediolanum continuatae verſio vetus Germanica.* Incip. *Got des hemelz vn der erden. Dy den mynſchen lyez gewerden.* cet. Explic. *myth ſynen volchge na alle ſynne willen.* — Tum inter hoc Witkindi et sequens Pantaleonis chronicon, ita tamen ut ad Witkindianum pertinere videantur, rubro picti sunt illi versus, quos ab initio Guelferbyt. codicis chronici Pantaleonis legi *Struvius* monuit apud *Freher.* T. I. pag. 335., *Eccardus* vero T. I. pag. 1006. post Witkindi chronicon posuit: *versus. Circulus annorum poſt ſexaginta duorum. Mille cum centum fit. M. digammate iunctum. Hos uerſus olim Sibilla in capitolio mediolani conſcripſerat. ſed tunc primo ciues deuicta ciuitate conſideraucrunt. numerum illum ab anno dominice incarnationis eſſe completum et duo gamma eſſe. F. primam litteram nominis Friderici imperatoris.* — Lubet huc transscribere, quae de hoc chronico *Eccardus* Tom. I. in recensu codd. sub no. XII. adnotavit. „Constituit illud chronicon, inquit, majorem partem Chronicae Regiae Coloniensis, atque inde excerptum atque in gratiam illustrium virorum *Gerhardi de Hamerſtein* et *Gerhardi de Landescron* in Germanicum sermonem translatum est a nescio quo *Witkindo* (ita enim se in praefatione rhythmica nominat) *Coloniensi*, ut ex stylo manifestum est. Historiam de caetero non secundum annos Christi, sed secundum annos Imperatorum nostrorum recenset, quibus Pontificum Romanorum ac Archiepiscoporum Coloniensium successiones addit. In aliquibus tamen rebus et verbis exponendis eum errasse confiteor. E. gr. Witichindum fratrem Reginae Mathildis confundit cum Witichindo Magno Saxonum Duce: Theophanonem Ottonis II. Imp. conjugem filiam Johannis Imp. CPtani vocat: Noricum *Normandien*; Alemanniam pro Suevia positam, saepius *Duytſchland* sive Germaniam vertit: Una vice Henrici Superbi Bavariae et Saxoniae Ducis uxorem *Mechtildem* appellat, cui tamen Gertrudis nomen erat." Praeterea conferendus est: *von der Hagen* und *Büſching* Litterar. Grundriss z. Gesch. der deutsch. Poesie, pag. 43. ss. Commemoravit hunc codicem etiam *Pertzius*; vid. eius *Archiv.* tom VI. pag. 209.

b) [fol. 36. a. col. b — 80. b. col. a.] Godofredi Monachi s. Pantaleonis chronicon. Latine. Incip. *Anno dominice incarn.* M.C.LXII. XI. [hic ultimus numerus rubro est pictus] *mediolanenſes longa obſidione* cet. Explic. *obiit dominus henricus Colonienſis Archiepiſcopus.* Edidit hoc chronicon *Freherus* in Rer. Germ. Scriptor. [ed. III.] tom. I. pag. 335—404., sed passim ab edito illo [ad cod. Guelferbyt., vid. *Struv.* apud *Freher.* I. 335.] noster codex discrepat. Pertinet usque ad annum MCCXXXVII.

c) [fol. 81. a — 86. a. col. a.] *Anonymi auctoris* de Alexandro magno [Excerpta]. Ita titulus minio pictus. Incip. *Igitur Alexander anno ab urbe condita CCCCXXVI°.*

patri phylippo successit cet. Explic. *Eo tempore demostenes et aristotiles famosi erant etc.*

d) [fol. 86. b. col. a — 88. a. col. b.] QUAEDAM DE CAROLO MAGNO, ANONYMI AUCTORIS. Inscriptio rubra haec est: *Karolus magnus imperator consecratus est anno regni sui. XXXIII. sicque imperavit annis. XIIII. I^ us.* Incip. *Anno dominice incarnationis. D° CCC°. I.* cet. Explic. *pippinum praefecit aquitanie.*

e) [fol. 88. a. col. b — 88. b.] ANONYMI QUAEDAM DE LUDOVICO I. Mutila haec sunt, quum finis desit. Inscriptio rubra: *Anni Ludewici I^us.* Incip. Anno dominice incarnationis DCCCXV. *ludewic^us Karoli magni fili^us* cet. Explic. *ludewicum post se regnantem et Karolum* ......

f) [fol. 91. a — 102. b.] VARIA CARMINA GERMANICA MINORA, AMATORIA ET MORALIA, quorum omnium tam accurata descriptio legitur in *von der Hagen und Büsching* litterar. Grundriss zur Geschichte der deutsch. Poesie pag. 508 — 513., ut qui eorum notitiam sibi comparare volunt, illos ad l. l. ablegare possimus. Primum carmen incip. *Alle sele is gar eyn wint* cet. Ultimum desinit in verba: *des keysers neit enberne.* Ubi singula carmina aut fragmenta eorum iam typis descripta sint, accurate docetur l. l. — Illis carminibus intersertum est:

g) [fol. 97. a. — 99. a.] FRAGMENTUM CARMINIS: VON DIETRICHS UND SEINER GESELLEN KAEMPFEN, de quo accurate agitur l. l. pag. 43. ss. Incip. *(D)es antwert (ort) eyme d' junge do* cet. Explic. *in is san wildez stygen kunt* .....

CCCCXXII.

[Rep. II. 4. 129. a.]

Codex membranaceus saec. X. perspicue et eleganter exaratus, litteris initialibus vel rubris vel rubro adpictis, lineis stilo ductis, notulis paucissimis in margine adscriptis, octonorum foliorum manipulis. Hic codex, qui olim Altahensis bibliothecae fuit, [nam fol. 1. a. in margine superiore haec scripta leguntur: *Iste lib' est sci Mauritii in Altah*] foliis 50 constat, quorum 49. b. scriptura vacat. Foll. 47. 48., quae scriptura vacant, et 50. chartacea sunt. Continentur haec:

a) [fol. 1. a — 46. b.] ANNALES FRANCORUM FULDENSES. Titulus nusquam legitur. Incip. DCC.XIIII. *Pippinus filius ansgisi dux francorum post mortem uuolfaldi ducis partem austrie regebat* cet. Explic. *post uictoriam illis celitus datam congressi clamore magno.* Ad haec usque verba annales illi iam a *Frehero* [SS. rer. German. tom. I. pag. 1 — 55.] publicati sunt ad fidem *Welseriani* codicis, qui nostri apographum fuit. Auctiores prodierunt opera *Struvii* [SS. rer. German. tom. I. pag. 1 — 70.] et post alios nuperrime *Pertzii* [Monum. tom. I. pag. 337 — 415.], qui codices bibliothecae Caesareae Vindobonensis [histor. profan. num. 600. et 993.] et Schlettstadiensem eam in rem examinavit. — Noster codex anno 1728. ex auctione publica in bibliothecam *Io. Frid. Christii* professoris Halensis pervenit. Is complura inde loca observationibus instructa Noctibus suis Academicis ann. 1729. num. 15. 29. et 30. inserenda curavit, quibus etiam *Pertzius* se usum esse profitetur, qui vir doctissimus valde dolendum est quod, quum nesciret ubi nunc ille codex esset, in suos illum usus in edendis annalibus convertere non potuit. „Quodsi, *Pertzius* inquit l. l. tom. I. pag. 341., ipsum codicem evolvere licuisset, cum lectio eius saeculi noni rubiginem, nulla posterioris aevi medicina adhibita, sinceriorem quam codex tertius retinuisse videatur, eum praecipuum in quinta annalium parte ductorem agniturus fuissem.“ — Caeterum codex noster non integer est servatus, quare indicandae adhuc sunt tres eius lacunae. Prima est post verba [cod. fol. 23. b.] *in praesentia illius assidue uesce* [bantur] — *Struv.* pag. 28. lin. 44. *Pertz.* pag. 367. lin. 2. Hic exciderunt ea, quae ab his inde verbis leguntur usque ad haec verba: *atque Karlum ad dei uoluntatem* cet. *Struv.* pag. 34. lin. 29. *Pertz.* pag. 373. lin. 38. Altera est post verba [cod. fol. 31. b.] *a rastizo erat perlatus — Struv.* pag. 40. lin. 38. *Pertz.* pag. 381. lin. 7. Ibi perierunt, quae ab his inde verbis habentur usque ad locum: *thesauros ecclesiarum* cet. *Struv.* pag. 53. lin. 1. *Pertz.* pag. 394. lin. 37. Tertiam lacunam, quae est post codicis fol. 41., antiqua manus in margine illius folii indicavit verbis: *deest folium,* sed exciderunt duo folia. Finitur autem fol. 41. b. verbis: *per circuitum distribuit — Struv.* pag. 65. lin. 47. *Pertz.* pag. 409. lin. 27. Pergitur in codice verbis: *potestati reconciliatos se subdidere* cet., quae verba leguntur apud *Struv.* pag. 65. lin. 49. apud *Pertz.* pag. 411. lin. 9. — Denique quae in fine codici nostro desunt, paucissima illa sunt, quae apud *Pertzium* duodecim ultimis lineis descripta leguntur.

b) [fol. 49. a.] ANONYMI EXCERPTA E PAULI DIACONI DE GESTIS LONGOBARDORUM LIB. I. CAP. VII. ss. Incip. HI PREFVERVNT GENTI WINILORVM. HOC EST LONGO*bardorum* cet. Explic. *quibus regnauerat defunctus est.*

c) [fol. 50. a. et b.] QUAEDAM DE GENTE CAROLI M. IGNOTI AUCTORIS, a recentiore manu profecta. Incip. *Karlmannus sub theodeberto fratre theoderici maior domus* cet. Explic. *imperatori Chuonrado feliciter conregnat.*

CCCCXXIII.

[Rep. III. fol. 12.]

Codex chartaceus saec. XVII. ineunt. [nam dedicatio ad *Carolum Rechlingerum* ita incipit *Magnifice Domine Carole Rechlingere,* ita ut litterae M.D.C. et I. ad annum, quo scriptum est opus, indicandum rubro pictae sint.] Folia habet 242, quorum 1. a. vacuum est, 1. b. vero imaginem *Georgii Tradelii Reip. Augustan. IC.* aeri incisam exhibet. Vacua sunt praeterea foll. 2. b. 3. b. et 190 — 242. Ad marginem notae sunt usque ad fol. 82. b. rubro, ab eo inde fol. atro scriptae. Continetur:

HISTORIA *Rerum memorabilium a Pontificibus et imperatoribus Romanis gestarum. Item De Antichristo et ipsius signis ac prodigiis, quibus homines facilime* (sic) *in errorem et aeternam perniciem seducuntur. Testimoniis Sacro Sanctae Scripturae, et orthodoxorum Scriptorum historiis, nec non miraculis tam in caelo quam in terra factis, ad manifestandos errores et veritatem salutiferam*

quendam breviter adumbrata, et ante oculos quodammodo posita. per Nobilem et Cl. Virum GEORGIUM TRADELIUM *V. I. Doctorem* cet. *olim ex multis historiographis Germanice congesta et a me* BERNHARDO HEUPOLDO, *scholae Annianae praeceptore in Latinum sermonem conversa.* Ita titulus in fol. 2. a. conscriptus, cuius margo ornata est variis figuris aeri incisis. Post *dedicationem* [vid. supra] et *praefationem* [fol. 4. a. et b.], quae incip. *Stupenda Dei miracula* cet., opus ipsum fol. 5. a. his verbis exorditur: *In principio creavit Deus caelum et terram* cet. Explic. *et vox audita, dicens: Vae Vae mundo.* Subscripti sunt hi versus:

PestIs In orbe VIget, VIget InVIDVs hostIs In orbe
NI nos IoVa IVVas, nIL MagIs orbIs habet.
RoM. 8. Ist Gott fÜr Vns VVer VVIL VVIDer Vns seIn?

Litterae maiores horum verborum rubro colore scriptae sunt.

CCCCXXIV.

[Rep. II. 12. 164.]

Codex membranaceus saec. XV. exeunt., in crassis membranis exaratus, non ubique bene habitus, folior. 96, cuius ultimo emblema *Ioh. Christophori Wagenseilii* agglutinatum est. Inter foll. 49. et 50. folium ceteris dimidia parte minus intersertum est. Vacua folia sunt 4. b. 10. 11. a. 26. a. 37. 38. 39. a. 60. a. 67—73. a. 74. a. Continentur:

INSIGNIA GENTILITIA [FERE CD] IMPERATORIS, REGUM, PRINCIPUM, COMITUM ET NOBILIUM GERMANIAE AUSTRALIS. Nec pictura nec delineatio horum insignium bonae sunt, quamquam melioris notae sunt ducum Austriacorum et Bavaricorum insignia in primo et ultimo folio picta, quorum alterum in priore, alterum in posteriore libri operculo agglutinatum conspicitur. Praeterea taxanda etiam sunt vitia in nominibus singularum gentium commissa; ita v. c. fol. 1. b. legitur *Moderspach* pro *Mannsbach;* fol. 50. a. *Ottinen* pro *Öttingen.* Initia huius libri videntur fuisse foll. 56—60. a., in quibus insignia *Imperatoris et septem principum electorum* conspiciuntur. Fol. 56. a. habentur etiam insignia a Rudolpho IV. usitata, in quibus quinque aquilae aureae in caeruleo scuto vides, cum inscriptione: *altosterreich.* Cf. *C. Fr. de Kauz* Erzherz. Oestr. Wappenschild. I. pag. 69. et 75—78. II. pag. 56 et sqq. Eadem illa insignia etiam in eo folio conspiciuntur, quod priori libri operculo agglutinatum est. Adscriptus ibi est annus 1350.

CCCCXXV.

[Rep. II. fol. 74.]

Codex chartaceus saec. XVI. ab initio et in fine mutilus aliquot foliis, iure suo in pretiosissimis bibliothecae codicibus MSS. habitus, difficillimae lecturae, folior. 719, quorum 4. b. 7. b. 8. et 9. scriptura vacant, 101. vero caeteris dimidia fere parte minus est. Inter fol. 141. et 142. exciderunt duo folia, quorum particulae adhuc conspiciuntur; item post folium 159. quinque, post 270. tria, post 392. duo, post 618. duodeviginti, post 671. unum (vel duo?), post 710. unum desiderantur. Continet:

MATTHAEI SARTORII s. SARCTORII VEL JOANNIS LINDNERI s. TILIANI ONOMASTICON HISTORICUM [vulgo DER PIRNAISCHE MOENCH vocatum]. Incip. ...*fürsten vnd hern, lant vnd leute, geyn einander,* cet. Explic. *vnd iiij straken ..... creutzweiss durch den C(O?)....* Tum a recentiore manu subscripta sunt haec: *Es mangelt ein eintzig Blat, darauf Wurtzen nebst etzl. gestanden. Denn das Z. ist sub Lit: Cz. mit eingebracht.* In margine adscripta sunt verba: *Hoc vide sub Worczen.*

Commemoraverunt iam hoc opus inter alios Laur. *Wilhelmus*, in descr. urbis Zwiccav. p. 51—55. *Zeillerus* part. II. de Historicis p. 55. *Tentzelius* in Bibl. Cur. ad Ann. 1704. p. 1105. *Albinus* in: Meysnische Land Chronica, Tit. XXV. pag. 344. *Menckenius* in praefat. tom. II. Scriptorum rer. Germanicar. sub. sect. XXIII. idemque eod. tom. a pag. 1447—1632. „Excerpta Saxonica, Misnica et Thuringiaca ex Monachi Pirnensis seu, vero nomine, Johannis Lindneri sive Tiliani onomastico autographo" exhibuit. Conferendus etiam est Godofr. Chn. *Goetzius* in programmate saepe laudato pag. 30. et 31., cuius verba huc transscribere placet. „Difficillimae, inquit, lecturae est *Monachi Pirnensis Onomasticon Historicum*, secundum Alphabeti seriem A. MDXXIX. [imo MDXXX., cuius anni saepe fit mentio, ubi viri in eo superstites memorantur, cf. *Mencken.* Tom. II. praef. l. l.] contextum, ac Sereniss. Principi GEORGIO, Saxoniae Duci, ut praefatio docet, inscriptum. Codex ipse, quem possidemus, chartaceus est et avtographus Autoris existimatur. Quis vero ille fuerit, inter GEO. FABRICIUM atque PETR. ALBINUM patriarum antiquitatum scrutatores ac vindices felicissimos, non satis convenit. Ille enim *Matthaeum Sartorium*, hic *Joannem Lindnerum* eum vocat. In hoc concordant, Monachum fuise Dominicanae familiae, Pirnae commorantis, valde industrium, qui e plurimis Chronicis, Commentariis, aliisque tam nostrarum, quam exterarum regionum monumentis literariis, Regum, Principum, Personarum ac Familiarum illustrium vitas et res gestas; Regnorum item, Provinciarum, Urbium, Castrorum, Coenobiorum etc. origines ac vices miro labore ac diligentia, sed impari iudicio, juxta literarum numerum consignaverit. Uterque etiam, multa omnino in hac farragine reperiri ab aliis non memorata vel praetermissa, sibique in concinnandis operibus suis ingentem praebuisse usum, haud dissimulat. Apographa huius libri olim extitisse in Bibliotheca Electorali Dresdensi, nec non in Paulina et Senatoria Zwiccaviensi, quae iam, incertum quo fato, ibi desiderentur, a viro harum rerum callentissimo compertum habemus, qui et nostrum codicem, cum in bello tricennali urbs Pirna ab hostibus diriperetur, vix interitum effugere potuisse simul affirmat." Haec *Goetzius.* Qui Codicem nostrae bibliothecae vendidit *Knauthius* quidam inter alia, haec de illo perscripsit: — — „Muss dieses MSCtum billich pro ipso avtographo Autoris halten, weil die Schrifft u. alle Vmbstände dahin deuten, wie aus nachfolgenden mit mehrerem. Es ist zwar, uti ex Dedicatione liquet, zum Drucke maturiret worden: weil aber damals das Licht des Evangelii in diesen Landen gleich aufgegangen, Hertzog Jürge auch (also Patronus huius operis et in ipso opere, nimis acriter et virulenter defensae Relig. Pontif. caussa, nimium quantum laudatus) bald drauf verstorben, und das Münchswesen zerstöret worden; Also hat man Bedencken gehabt, selbiges verbotenus in Druck kommen zu lassen, weil Lutherus und seine Parastatae mit ihrer Lehre gar heftig drinnen geschändet. Ob auch wohl Fabricius und Albinus solches vom Vnkraude saubern und publiciren können: so haben sie sich doch dessen lieber in ihren eignen Schrifften bedienen wollen, zumal es Fabricius expressis verbis Vocabularium suum ex quo nennet. NB. Dedicationi in hoc avtographo ad Georgium Du-

cem subscripta est aera A. MCCCCCXXIX. Georgius Fabricius in epistola ad Georgium Agricolam: Matthaeus Sarctorius, Dominicanus, secundum literarum numerum varias collegit historias, mira diligentia, sed impari iudicio cet. Albinus Land-Chronik. Tit. XXV. fol. 344. sqq. haec: Io. Lindner, zu Pirna bürtig, und daselbst ein Prediger-Münch, auch, wie etzliche wollen, Hertzog Jürgens Priester, hat ein gross Chronicon geschrieben, darinnen er aus allerley Chronicken der Welt, deutscher und andrer Länder, sowohl auch dieses Ort Landes (Meissen und Sachssen) von vielen Personen beydes Geschlechts, item Ländern, Städte, Schlösser, Klöster, derer in Historien gedacht wird, etwas zusammen colligirt und nach dem Alphabet geordnet. Vnd ob es wohl diesem Autori offtmals an iudicio gemangelt, so ist doch seine Müh und Arbeit zu loben. Ob er auch gleich alss ein Münch sehr auf die Religions-Veränderung, so sich zu seiner Zeit begeben, und auf etzliche Personen gescholten und debacchiret; so ist er derohalben nicht zu verwerffen, weil man sich offt eines Berichts aus ihm erholen kan von Sachen, die man anderswo nicht findet. Fabricius seel. hat dieses Buch sein Vocabularium ex quo genennet. Ist ungefehr Ao. 1530. gestorben. Andre nennen ihn Sarctorium, darunter auch Fabricius ist. Daher ich achte, dass Sarctorius vieleicht das Chronicon erst geschrieben, Lindnerus aber hernach epitomiret. Haec Albinus. Muss also dieses ipsius Sarctorii Chronicon s. Onomasticon seyn, denn es sonst zu einem Epitome (von 15 Alphabeten) eben gross gewachssen wäre. Halte aber davor, dass es Lindner nur recensirt u. augirt, weil in diesem MSCTS das datum 1529. und Dedication an Hertzog Jürgen, cum aliis circumstantiis mit dieser Beschreibung Albini genaw eintrifft wie auch qua allegata. e. g. In bemeldter Land-Chron. Albini fol. 338. und fol. 342. treffen die Beschreibungen D. Sigism. Pflugii et Joh. Tezelii cum ipsissimis huius MSCti verbis genaw ein. Item in Chron. Zwiccav. Schmidii correspondiret, was der Autor p. 17. vom Kloster zu Grünhayn, ingl. in Beschreib. erster Fundation der Stadt Zwicke u. mit dem gefundnen Bleche und Monum. d. Swanhildis cet. ex Pirnensi allegiret. Anderer Allegaten, sowohl in Fabricii und Albini scriptis, alss dem Chron. Zwiccav. zu geschweigen, weil vor diessmal die Zeit zu kurtz gnaw nach zu suchen. Es ist Abschrifft von diesem MSCto sowohl in der Churfürstl. Bibliotheca Dresdensi, alss illustri Paulina Lipsiensi und Senatoria Zwiccav. vorhanden gewesen, aber schon von vielen Jahren her so unbekannt worden, dass auch diejenigen, so sonst viel vom Pirnensi zu reden wissen wollen, nicht einmal Nachricht geben können, ob das Opus geschrieben oder gedruckt, it: ob es Deutsch oder Lateinisch geschrieben, ingl. qua methodo und quo anno es ungefehr geschrieben sey. Ex illustri Paulina ist es schon zu des Herrn Thomasii (tunc Bibliothecarii) Zeiten weggekommen, dahero es auch Hr. L. Feller seel. in seinen public. Catalogum nicht mit einbringen können. In der Zwickawischen Senatoria hat des unlängst verstorbenen Superintend. Sohn, M. Schlegel (so sich bisshero mit unterschiedl. Scriptis historicis bekannt gemacht) seiner Curiosité nach alles anxie ausgesucht, und nichts mehr davon finden noch erfahren können. Dass es aber da gewesen, ist aus gedachtem Chron. Zwicc. Smidii genugsam. Vnd mag wohl zu des berühmbten Daumii Zeiten transportiret worden seyn. Uebrigens wolte ich hoch versichern, dass im gantzen Lande keine Copey davon mehr anzutreffen. Dahero (wie alle, die es bey mir gesehen, gestehen müssen, dieses MS. wohl unter die rarissima et maxime pretiosa anzusetzen." — — Caeterum hoc opus prelo paratum fuit, quod ipse auctor in dedicatione ad Georgium ducem indicat his verbis: „— Evvern F. D. in hochbestendiger und gantz trefflicher czuvorsicht gantz underthenig und demutigk bitend, aus Furstlicher milde und Gutherczigkeit gnedigen Willens (ob es unschaczwirdig) anczunemhen, und czu merklichen Gedeyhe gemeinem Nutz in Druck czu verfertigen foddern verhelfen — Gegeben nach Cristi unssers liben Herrn Gepurt Im tausent funffhundirsten und im nevvn und czvvingsten Jar." —

CCCCXXVI.

[Rep. II. fol. 78. b.]

Codex chartaceus saec. XV. scriptus, argumentis rubro ad marginem notatis, inscriptionibus et subscriptione rubris. Foliis constat 18, quorum ultimum scriptura vacuum est. Inest:

Caroli Magni vita ab Hilarione monacho Veronensi edita ad reverendissimum patrem F. Cardinalem Senensem. Ita inscriptio. Praefatio incip. ***Aggressus sum francisce Car^lis^ Senensis hortatu tuo*** cet. Opus ipsum fol. 3. a. incip. ***Non credo me perperam facturum*** cet. Explic. ***post paternam mortem ad implendum curavit.*** [Et rubro picta verba:] EXPLICIT. VITA. CAROLI. MAGNI.

CCCCXXVII.

[Rep. II. fol. 78. c.]

Codex chartaceus saec. XVI. crasso stilo exaratus in foliis 23, quorum 23. b. scriptura vacat. Tum addita sunt 10 folia [fol. 24—33., quorum 24. 27. b. 31. b. 32. et 33. scriptura vacant] formis quaternis, saeculo XV. scripta rubris litteris initialibus et inscriptionibus. — Insunt haec:

a) [fol. 1—24. b.] Vita Friderici Barbarossae ab Joanne Eckio conscripta. Titulus operis hic est: ***Friderici I. Sueui cognomento Barbarosse Caes. semper Aug. et Imp. gloriosissimi vita a Joan. Eckio Theologo Sueuo tumultuarie congesta Ad Reuerendiss: Patrem et dominum Gabrielem de Eybe Aureatensis Ecclesie presulem dignissimum patronum Suum.*** Post epistolam ad Gabr. *de Eybe* (fol. 1. b.) opus ipsum fol. 2. a. incip. ***Federicus primus Barbarossa Imp. Cesar Augustus Inclytus ille Imp. ab electoribus Imperii*** cet. Explic. [fol. 22. b.] ***Cuius spiritus semper viuat deo. Amen Θεῷ δόξα Ekkiana diligentia extemporarie congestum Anno gratie sesquimillesimo*** XIIII. — Folio 23. a. pictum est stemma ***ducum Sueuiae Ex Comitibus de Hohenstaufen*** M. LXXVI.

b) [fol. 25. a—27. a.] Quaedam de Friderico I. auctoris anonymi. Incip. ***Anno domini*** MCLII. ***Vel secundum alios*** LIII. cet. Explic. ***maximam multitudinem de suis perdidit.***

c) [fol. 28. a—31. a.] Excerpta de Friderico I. ex chronica Gotfridi Viterbiensis. Titulus minio pictus: ***Ex cronica domini Gotfridi viterbiensis cappellani Imperatoris Friderici primi, De exaltatione imperatoris Friderici primi nepot. conradi.*** Incip. [A]***Nno ab incarnacione domini*** MCXLVI. ***Anno vero ab vrbe*** cet. Explic. ***debet ob ista dari.***

CCCCXXVIII.

[Rep. III. 4. 30. d.]

Codex chartaceus saec. XVIII. scriptus, folior. 24, quorum 24. b. scriptura vacat. Continetur:

APOGRAPHUM VITAE FRIDERICI BARBAROSSAE AB Jo. ECKIO CONSCRIPTAE, quam in antecedentis codicis descriptione sub litt. *a.* commemoravimus. Initium et finis idem.

CCCCXXIX.

[Rep. IV. fol. 82.]

Codex chartaceus saec. XVI. et XVII. scriptus, folior. 36, quorum 4. b. 5. b. 10. 11. b. 26. b. 27. b. 35. b. et 36. scriptura vacant. Continentur haec:

a) [fol. 1. a — 4. a.] ***Summarifcher Bericht welcher gestaldt Konig Maximiliann zu Behem vnnd Ertzhertzogk zu Ofterreich Dienftages poft Clementis, denn 24. Nouembris, Anno 1562. zu Franckfordt am mey, zu einem Romifchen Konigk erwelet wurdenn.*** Incip. ***Dinftag denn 24 Nouembris feint die Sechs Churfurftenn Mentz*** cet. Explic. ***ift zum theil verfehen.***

b) [fol. 5. a — 9. b.] ***Union zwifchen Churf. Chriftian II. zu Sachfen und feinen Herren Brüdern, wie auch Iohann Cafimir und Iohann Ernft, Hertzogen zu Sachfen, wegen der Iülichifchen Succeffion.*** Incip. ***Von Gottes Gnaden Wir — — bekennen, Als fich nach dem willen Gottes begeben*** cet. Explic. ***wahren wortten und glauben haben zugefagt, Treulich*** cet.

c) [fol. 11. a — 26. a.] ***Difcurs von dem Vnion Werck Hertzogk Heinrich Iulii zu Braunfchweigk den Vnirten Fürftenn vnd ftenden uberfchicket. Actum Praag, den $^{11}/_{21}$ Nbris Ao. 1610.*** Incip. ***Demnach Ich darfür achte vnndt haltte, das bey itziger tzuefammen Kunft*** cet. Explic. ***Maafse zue geben nicht bedacht.***

d) [fol. 27. a — 35. a.] ***Electio Matthiae Regis Romanorum. 1612.*** Incip. ***Weill nuhmer der tagk zur Waal von den femptlichen Churf. beftimmet*** cet. Explic. ***Sachffen alleine hat das blofse fchwerdt vorm Keifer gefürtt.***

CCCCXXX.

[Rep. IV. fol. 12. g.]

Codex chartaceus saec. XVI. exeunte scriptus, folior. 457, quorum 1. a. 246. b. 394. b. 397. b. 408. b. 412. a. 418. b. 421. a. 424. b. 426. b. 439. b. 447. b. 452. a. et 454. b. vacua sunt. Continetur:

JOANNIS MYLLNERI [s. MUELLNERI s. MILLNERI] SECRETARII RUDOLPHI II. IMP. COMMERCIUM EPISTOLICUM, ***illius Imperatoris res gestas concernens.*** Accedunt et intersertae sunt multae copiae mandatorum Rudolphi II., multa etiam, quibus res ecclesiasticae Bohemiae, Ungariae et Silesiae concernuntur; variae denique doctorum hominum epistolae, quas singulas recensere non operae pretium esset. Volumen incip. ab epistola Georgii Sigismundi Prackschickii a Zastrisel [***Narravit mihi Dn. Paludius meus*** cet.] Explic. ***T. Quem optime nosti.*** — Fuit hic liber olim ***G. C. Kreyffigii***, qui de eius fatis fol. 1. b. haec scripsit: — „Solche Scripturen hat Gabriel Lehmann von Freyberg, der Informator bey dem Secr. Mölner gewesen, colligiret, mit dem solche nach Freyberg, und allda einmahl in einen Kram-Laden gekommen, allwo sie schon die ersten 25 Blätter zu Ditten verbraucht, davon zum Glücke eine an den jetzigen Hn. Conrector M. Luthern gekommen, der dadurch Gelegenheit genommen, das übrige zu retten und mir a. 1732. gütigst zu schenken. Scr. Dresdae 1734. 9. Martii. M. G. C. Kreysig." —

CCCCXXXI.

[Rep. IV. 4. 54.]

Codex chartaceus saec. XVII. folior. 314, quorum 1. b. 39. b. 58. b. 129. b. 130. et 314. b. scriptura vacant. Continetur:

CASPARIS SAGITTARII ***Luneburgensis historia Imperatorum Germanicorum Henrici II. Conradi II. Henrici III. et rerum in ecclesia et republica hoc tempore gestarum ex ipsis antiquorum historicorum testimoniis concinnata.*** Ita titulus. Incip. 1002. ***Henricus II. Dux Bavariae, Henrici Rixosi*** cet. Explic. ***quia utrique fuccedere anhelabat.***

CCCCXXXII.

[Rep. IV. 4. 56.]

Codex chartaceus saec. XVI. folior. 76, quorum 1. b. 8. 14. 15. 32. 33. b. 36. b. 40. b. 46. b. 48. b. 49. b. 50. b. 56. b. 58. 60. b. 62. 63. b. et 64 — 76. scriptura vacant. Continetur:

Anonymi ***Rofengärtlein.*** Titulus hic est: 1559. ***Rofengartten ift das Puechlein genannt, Vill Erlicher Frawenn fein darinnen erkhant vnd ift aufs löblichen Vrfachen angefangen.*** Est catalogus virginum, quae una cum Anna regina, Ferdinandi uxore, ex Ungaria in Germaniam venerunt; tum de morte illius reginae et de eius liberis narratur, partim vincta, partim pedestri oratione. Incip. ***Alle Mennfchen fo auf Erden leben*** cet. Explic. ***vnd begengkhnüfs begangen hat.***

CCCCXXXIII.

[Rep. IV. 4. 61. c.]

Codex chartaceus saec. XVIII. exaratus, olim bibliothecae ***G. C. Kreyffigii*** adscriptus, folior. 192, quorum 192. b. scriptura vacat. Continetur:

Anonymi [in tergo libri legitur ***C. S.*** i. e. ***Christiani Schöttgenii?***] ***Gefchichte Marg Graf Ottens des Reichen, feiner Brüder, Söhne und Vettern, von ann.*** 1156. ***bis*** 1221. Ita titulus. Incip. ***Die Vorfahren Marg Graf Ottens, können uns eben nicht lange aufhalten*** cet. Explic. ***und feine Brüder, Ulrich Printz des Hertzogs in Böhmen.*** — Opus divisum est in duos libros, quorum alter a fol. 112. b. incipit et hanc inscriptionem habet: ***Das andere Buch, in welchem die Pragmatifchen Umftände diefer abgehandelten Zeiten von*** 1157. ***bis*** 1221. ***unterfucht werden.*** — Toti operi ***Kreyffigius*** argumenta praemisit.

CCCCXXXIV.

[Rep. IV. fol. 16. b.]

Codex chartaceus saec. XVII. folior. 540, quorum 16. b. 57 — 63. 69. b — 103. 111. b. 117. b — 170. 243 — 252. 277. b — 287. 320 — 329. 350. b — 358. 359. b. 412. b — 429. 451 — 458. 502. b. et 519 — 540. scriptura vacant. Continetur:

BENIAMINI LEUBERI FAMILIAE ILLUSTRES COMITUM, BARONUM CET. ***secundum circulos S. Romani Imperii distributae.*** Incip. [post titulum: COMITES S. ROM. IMP. STATUS ***in circulo*** AUSTRIACO.] ***Distribuit Maximilianus 1. Impe-***

rator Anno 1500. cet. Explic. *Item in anno* 1266. *Heinricus Splynter de Remmerswale.* Partem III. huius codicis, [fol. 359—411.] quae continet Comites, Barones et Toparchas Circuli Saxoniae Superioris, *Menckenius*, qui hunc librum olim possedit, edidit in SS. German. tom. III. pag. 1809—2008. Idem etiam, quae de hoc codice notatu digna videbantur, in praefat. tom. III. sub num. XXVI. cum lectoribus communicavit.

CCCCXXXV.

[Rep. II. 4. 132.]

Codex chartaceus saec. XVI. bene et perspicue exaratus et pro ipsius auctoris autographo habitus, rubris litteris initialibus et inscriptionibus, folior. 294. Continentur:

Annales fratris Kiliani Leib prioris fratrum regularium in Rebdorff, ab anno MDII—MDXLVII. Post *praefationem* [quae incip. *Laborandum hic minime mihi videtur* cet.] opus ipsum fol. 5. a. incip. *Recte locutus est vir sapientissimus rex Salomon* cet. Explic. *In Brabancia flandriaque transegit.* — In praefatione auctor vitam suam recenset aitque se natum esse a. MCCCCLXXXI. et MDIII. Michaeli Franco suffectum Priorem domus Rebdorff. Gasp. *Bruschius* in chronologia monasterior. Germ. pag. 371. (ed. Norimb. 1682.) ita: *Prior Coenobii Rebdorff, Chilianus Leib, ex Ostrofrancorum Bosphoro, vulgo Ochsenfurt natus, vir in literis et linguis multipliciter doctus, praeest adhuc hoc Iubilaeo* 1550. *aetatis vero suae anno* 80. *Vidit bella Bavaricum, Rusticum et Germanicum, quae omnia copiose descripsit, alioquin etiam vere polygraphus, rector sui monasterii longe utilissimus.* Haec recentior manus notavit in fol. 2. a. Alia manus adscripsit verba: *Obiit anno domini Millesimo Quingentesimo quinquagesimo tertio, die* 16. *Iulii aetatis suae* 83 *annorum; praefuit monasterio annis* 50. Quae fol. 1. a. scripta sunt (fol. 1. b. scriptura vacat), ea ad argumentum libri spectant.

CCCCXXXVI.

[Rep. II. fol. 68.]

Codex chartaceus saec. XVII. luculenter et perspicue scriptus in foliis 351, quorum 1. b. 2—4. et 349—351. scriptura vacant. Foliorum paginas, qui librum scripsit, ipse numeris consignavit, sed valde erravit, vid. post pag. 138. *B. Menckenius*, qui olim hunc librum possedit, in margine et argumenta et animadversiones adscripsit. Fol. 1. a. haec notavit: *Chronica haec ab anno* 960. *ad* 1240. *continuata et paginis* 705 *descripta e Bibl. Gustavi Schroedteri, Altonavii* 1725. *distracta, sat magno pretio comparavi.* Continetur:

Continuatio Chronicorum Alberici Monachi trium fontium Leodiensis dioecesis. Ita titulus, qui legitur fol. 5. a. Opus eodem fol. incip. his verbis: *Anno* 960. *a Christo Incarnato fuit Episcopus Treuerensis henricus* cet. Explic. *de mandato ipsius ibique honorifice eius ossa recondita sunt.* — Commemoravit hunc codicem *Pertzius*; vid. eius *Archiv.* tom. VI. pag. 309.

CCCCXXXVII.

[Rep. III. fol. 17.b]

Chronici Ditmari Episcopi Merseburgii, libri VII. nunc primum in lucem editi. Accessere de vita et familia Ditmari, tam paternae quam maternae stirpis, item de veteribus Mysniae Marchionibus, usque ad Conradum, Timonis F. ex historia Ditmari contextae expositiones: auctore Reinero Reineccio. Francof. ad Moen. (Wechel.) MDLXXX.

Huic editioni adscriptae sunt in margine variae lectiones edit. Leibnit.; pag. 8. etiam *M. S. Dresd.* commemoratur. Caeterum folia manuscripta impressis interserta sunt, nimirum unum inter pagg. 6. et 7., septem inter pagg. 14. et 15., duo inter 42. et 43.. Sed quis illa scripserit, mihi non constat.

CCCCXXXVIII.

[Rep. II. 4. 139. f.]

Codex chartaceus saec. XVIII. accuratissime et perspicue scriptus, foliorum 144, quorum 144. b. scriptura vacat. Continetur:

Kettneri *historia ducum Saxonicorum Anhaltinorum.* Incip. post praefationem [cuius hoc est initium: *Die Regierung und Geschichte der Sächsischen Hertzoge Ascanischen oder Anhaltinischen Stammes sind ein solcher Periodus* cet.] fol. 4. b. *So ist denn dieser Bernhardus der erste, welcher aufs dem Ascanischen Stamme* cet. Explic. *sehr unvollkommene Arbeit hiemit beschliessen wollen.*

CCCCXXXIX.

[Rep. VI. 4. 21.]

Codex chartaceus saec. XVII. scriptus, folior. 86, quorum ultimum semivacuum est scriptura. Continetur:

Anonymi Chronicon principum Anhaltinorum. Titulus deest. Incip. *Heinricus der Erste Fürst zu Anhalt, ein Sohn Herrn Bernhardi des Eltern und ersten Hertzogen und Churfürsten zu Sachsen, Engern und Westphalen*, cet. Explic. *Lateinische Sprüche, darmit S. C. Gnaden in mehrender Schwachheit sich offtmals getröstet, stehen.* — Fuit hic liber olim in bibliotheca *G. C. Kreyssigii.*

CCCCXL.

[Rep. IV. 4. 68.]

Codex chartaceus saec. XVIII. eleganter et perspicue scriptus, folior. 103. Continetur:

Leben der Sächsischen Churfürsten des Ascanischen Stammes. Titulus deest in ipso libro, sed in ligatura eius scripta sunt verba: *C. S.* [i. e. *Ch. Schoettgenii?*] *Leben der Anhält. Chfst.* — Incip. *Ich nehme mir vor die Sächsischen Churfürsten* cet. Explic. *mit Fürst Georgen I. von Anhalt vermählet.*

CCCCXLI.

[Rep. IV. fol. 20.]

Codex chartaceus maiorem partem in ipso saec. XVII. initio scriptus in foliis 38, quorum 1. b. 14. 29. b. et 34. b—38. scriptura vacant. Continentur:

a) [fol. 1. a—28. b.] *Wiguleis Hunds Bayerisch- und Pfältzisches Stammbuch descript. A.* 1600. Ita titulus. Incip. *Hernach volgt mitt der Kürtze ein warhafftes anzeigen* cet. Explic. *Ioachims von Ortenburg Sohn, Grafen Anthoni verheurat.* Subscriptio [manu nescio cuius viri docti picta] haec est: *Finis Tractatus de Bavarico et Palatino Stemmate D. Wig. Hundii, quem cum duobus exemplaribus D. Werdenstenii contuli.*

b) [fol. 29. a — 34. a.] CHRONICON SCHIRENSE *Communicirt aus dem Closter Scheurn und Copirt d. 1. Aug.* 1598. Ita titulus. Incip. *Da man zalt von Christi Geburt Sibenhundert Iahr und in dem Sechs und sechzigsten Iahr, da war ein Papst genannt Adrianus* cet. Explic. [anno 1285.] *zu Landshut begraben, Gott Gnod ihr aller Seel. Amen.*

CCCCXLII.

[Rep. III. fol. 10. a.]

Codex chartaceus saec. XVI. folior. 278, quorum 97. a. et 123. b. scriptura vacant. Continetur:

MATTHIAE KEMNATENSIS CHRONICON. Incip. [a praefatione ad *Fridericum Victoriosum* Bavariae ducem] *Cogitanti mihi saepe numero Serenissime princeps* cet. Explic. *kunig vnnd kungin vnd damit ein ende.* Subscriptio haec est: *Vollendt Dinstags noch den suntag Iubilate Anno* (15) XXX. — Optime hic codex describitur iis verbis, quae ab eleganti manu saec. XVIII. profecta fol. 1. a. et b. leguntur. Anonymus illorum auctor ita: „Auctor huius Chronici,“ inquit, „passim se vocat MATTHIAM KEMNATENSEM (*von Kemnaten*) fuitque Capellanus Friderici Palatini, qui Victoriosus cognominatur. Codex dividi potest in partes tres. *Prima* est generalis, incipiens a nativitate Christi, et continet gesta omnium fere Imperatorum, resque vulgares ac promiscuas. Pauca occurrunt, quae notatu digna videantur, v. g. p. 162. sqq. est historia, ubi auctor causam irae, quam Ludovicus Bav. Imp. contra Pontificem concepit, reiicit in eius Cancellarium *Meister Vlrichen von Augspurg*, qui clam Imperatorem apud Papam calumniabatur. Et p. 237. sqq. quaedam habentur de morbo repentino Ladislai Bohemiae regis. Auctor genus Bavariae Ducum derivat a primis Francorum Regibus, et horum propaginem (errore communi et dudum exploso) a Troianis. *Altera* pars a p. 247. usque ad 445. continet historiam specialem nempe Friderici Victoriosi, Comitis Palatini ac Ducis Bav. et maioris omnino momenti est. Complectitur enim res gestas, proelia, victorias magni huius principis et imprimis inimicitias Imp. Friderici III. in eum, ubi documenta varia authentica inseruntur a pag. 398. sqq. Auctor testis est locuples et oculatus, ipse enim p. 381. de se ait: *Der des Merthail bey des Pfaltzgraven Geschichten vnnd Woldaten personlich gewesen ist.* Series huius historiae specialis incipit demum p. 284. Quae enim sunt praemissa, continent laudes Friderici, in quibus auctor Panegyristam potius quam Historicum agit. Aventinus in fine L. VIII. meminit huius historiae auctoremque perperam vocat Andream de Chemnat. *Pars tertia* etiam continet res non indignas memoria, sed nullo prorsus ordine. Verbosius recensentur variae sectae impostorum, qui Sec. XV. vagabantur per Germaniam, et sub pietatis nomine credulam plebem fallebant. Lectu digna sunt, quae p. 479. de discipulis Vagantibus refert. Auctor etiam late describit sagarum facinora, de quibus p. 487. ait: *und ist die aller verfluchst seckt, vnnd gehört viel Feuers on Erbarmen darzw.* Et p. 515. tradit historiam de Simone puero Tridentino a Judaeis occiso. B. Wagenseilius *in den Benachrichtigungen wegen einiger die Judenschafft angehenden wichtigen Sachen* P. 1. p. 174. sqq. varia loca congessit, sed multo aliis circumstantiis a nostro tota res describitur. Habentur quoque singularia quaedam p. 530 sqq. ubi concursus hominum in pagum Niclashausen et finis huius tragoediae proponitur.“ —

CCCCXLIII.

[Rep. IV. fol. 113.]

Codex chartaceus saec. XVIII. scriptus, splendide ligatus, folior. 366, quorum 31. b. 32. 67. 68. 85. b — 87. 114. b. 115. 136. b. 137. 185. b. 222. 223. 258. b. 259. 291. b. 317. b — 319. 339. b. et 365. b. scriptura vacant. Continetur:

VISITATION UND REVISITATIONSROLLE IN KOENIGREICH BOEHEIMB. Incip. a circulo Bunzlaviensi et desinit circulo Beraunensi. Fol. 366. relatio de Praga urbe et index leguntur.

CCCCXLIV.

[Rep. IV. fol. 38.]

Codex chartaceus saec. XVIII. folior. 254, quorum 1. b. 253. et 254. vacua sunt. Continetur:

Journal Von der in Böhmen und Mähren Ao. 1741. *geführten Campagne* [exercitus Saxonici], *worinnen alle Instructiones, Dispositiones und March-Routen zu ersehen sind.* Ita titulus. Incip. *Töplitz den 7. Nov. 1741. Parole* cet. Explic. *bekommt die fourage in Pirna.*

CCCCXLV.

[Rep. II. 4. 128.]

Codex membranaceus saec. XIV. exaratus in 33 foliis, quorum 1. a. 2. b. 3. 22. a. 27. et 33. b. scriptura vacant; ea vero, quae a fol. 22. b. — 26. b. leguntur, transversis lineis inducta sunt. Inscriptiones et litterae initiales rubro colore pictae sunt. Continentur hoc codice, qui iam a *Pertzio* (Archiv. tom. VI. pag. 213.) commemoratus est:

EPITOMAE EX DOCUMENTIS, QUAE PLERUMQUE AD MARCHIONATUM BRANDENBURGICUM ET POMERANICUM SPECTANT. [ab anno 1333 — 1345.] Prima pars [a fol. 4. a — 21.] continet *advocatiam Hauilbergensem*, altera [a fol. 22. b — 33. a.] *advocatiam Landtspergensem.* Documenta maximam partem nondum sunt typis descripta et magni momenti. Diversum est hoc diplomatarium ab eo, quod *de Ludewig* publicavit Tom. VII. *Reliq. MSS. n.* 1. Est nostrum Regestum Cancellariae Principis de his annis. *C. de Bose* quatuor documenta ex hoc codice [*de moneta in Kyritz*] publicavit in ephemeridibus, quibus titulus: Hannoverische Blätter für Münzkunde. 1836. Num. 28. pag. 340. sq.

CCCCXLVI.

[Rep. IV. fol. 23. c.]

Codex chartaceus saec. XVII. et XVIII. scriptus, folior. 156, quorum 6. b. 94 — 96. 142. b — 144. 150. b. 151. et 156. scriptura vacant. Continentur:

a) [fol. 1 — 142. a.] CHRONICON *Aller Regierenden Marggraffen und Churfürsten zu Brandenburg von Anfang her, so lang dies Land eine Marggraffschafft des heyl. Röm. Reichs gewesen, bis auf den Durchlauchtigsten Hochgebornen Churfürsten und Herrn Iohann Georgium jetzt regierendem Unserm gnädigsten Herrn, sambt denen fürnehmsten Historien der Marck und der Stadt Belitz, mit Verzeichniss und Abschrifft ihrer Confirmationen, so sie von Herren zu Herren haben. Auf Bitte und Begehren, auch*

zu sonderlichen Ehren des Ehrbahren und Wohlweisen Raths der Stadt Belitz zusammengetragen und gefasset durch PAULUM CREUSINGIUM *von Stolberg in Meissen, ihrer Kirchen Diaconum. Anno Christi* MDLXXI. Incip. [post praefationem et indicem eorum librorum, quibus auctor in hoc chronico scribendo usus est] fol. 13. a: *Dass für und nach Christi Geburth das ältiste und gröseste Volck die Schwaben* cet. Explic. *Ritter und Knappen bey alter Freyheit, Gerechtigkeit und Gewohnheit bleiben lassen. Des zu Uhrkund* cet.

b) [fol. 145. a — 155. b.] *Fragmentum tractatus inter Poloniam et Borussiam de ao.* 1628. *et epistolae ad Electorem Brandenburg. ex parte impendentis periculi a Gustavo d. d. Varsoviae, d.* 23. *April.* 1624. *it. ad Gedanenses et Elbingenses.* Incip. *Spectabiles et Famati sed nobis dilecti Ex literis ..... die* 10. *ad nos scriptis intelleximus* cet. Explic. *Si quid laetius attulerint Mediatores significabitur.*

CCCCXLVII.

[Rep. IV. 4. 58.]

Codex chartaceus saec. XVII. scriptus, folior. 120, quorum 3. b. et 120. b. scriptura vacant. Continetur:

GENEALOGIA *Oder stamm Register dess Hochlöblichen Chur und Fürstlichen Hauses Brandenburg mit grund aus bewehrten gedruckten Historien auch aus glaubwürdigen und unläugbarn Diplomatibus und alten Brieffen, gemelden und andern gewissen urkunden zusammen gezogen und kürtzlich beschrieben durch Iohann Monningern der Artzeney Doctorem.* Ita titulus. Post indicem auctorum, quibus Monningerus in hac genealogia conscribenda usus est [fol. 2. a — 3. a.] opus ipsum fol. 4. a. ab his verbis incipit: *Von der ersten Ankunft der Durchleuchtigsten Durchleuchtigen Hochgebornen Fürsten und Herren* cet. Explic. *reichlich und miltigklig segnen und begnaden Amen.*

CCCCXLVIII.

[Rep. IV. fol. 23. b.]

Codex chartaceus saec. XVIII. ineunt. scriptus, folior. 126, quorum 126. b. scriptura vacat. Continetur:

Micro-Chronicon Marchicum. Ein Klein Iahr Zeit Büchlein, in welchem Kürtzlich und Eigentlich verfasset ist der Ursprung und Ankunfft des Uhralten Heroischen und Hochlöblichen Hauses und Stammes der Marggraffen zu Brandenburg durch 7 Familien, und was für ein Zustandt gewesen sey in der Chur Brandenburg ehe denn die Burggraffen zu Nürnberg dieselbe in Besitz bekommen, Wenn und wie Sie dazu Kommen, wie Sie einander fundiret, und was für Denckwürdige Geschichten bei Ihrer Regierung bis auf diese Zeit sich allenthalben darinnen zugetragen haben Beschrieben durch M. Petrum Hafftitium [Rector. Scholae Berolin.] *Anno Domini* 1598. Ita titulus, qui fol. 3. a. legitur, nam foll. 1. et 2. carmen Latinum habetur eiusdem *Hafftitii* ad *Petrum Zeidlerum* Lipsiensem. Incip. [post dedicationem ad Consulem et Senatores Brandenburg. civitatis, fol. 3. b — 10. a.] fol. 10. b. ab his verbis: *Es sind etliche, die der Marggraffen Ursprung und Herkommen von den Gubernatoribus des Macedonischen Königreichs* cet. Explic. *Landgravii Thuringiae, et Marchionis Misniae uxorem.*

CCCCXLIX.

[Rep. IV. fol. 24. a.]

Codex chartaceus saec. XVII. exeunte scriptus in foll. 115, quorum 115. b. scriptura vacat. Continetur:

Anonymi auctoris liber DE FAMILIA DUCUM BRUNSVICENSIUM ET LUNEBURGENSIUM. Incip. *Serenissimorum Principum Ducum Brunsvicensium et Luneb. Majores, Saxoniae Duces quondam fuisse dictos terrasque quas adhuc tenent* cet. Explic. *legi possunt, quae de illis insignibus velut per compendium referuntur in Topogr. Bruns: p.* 1011. 12. *it. apud Hopping. de iure insignium C.* 6. *part.* 5. §. 5. *memb.* 1. *et* 2. — Pertinet hoc opus usque ad ann. 1671. —

CCCCL.

[Rep. II. fol. 73. c.]

Codex chartaceus saec. XVIII. folior. 86, quorum 11. b. 85. b. et 86. scriptura vacant. Continetur:

HISTORIA ARCANA IVLIACO-CLIVENSIS, *das ist Nachricht, Wie es zu der beyden blöden Hertzoge von Jülich Cleve und Berg, Wilhelmi und Johannis Wilhelmi im Lande zugegangen, Item von dem Tode der Hertzogin Jacobe, gebohrner Marggräfinn von Baaden. Dabey ein kurtzer Extract aus denen von den verordneten Kayserl. Herren Commissarien verübten Inquisitions-Acten zwischen Fräulein Sybillen, Hertzogin zu Jülich Cleve und Berg, Denunciantin an einem entgegen Gedachte Hertzogin Jacobe, Inquisit- und Denunciatin am andern Theil, wie auch Herrn Doctoris Reineri Solenandri Schreiben an den Hoff Marschall von Waldenfels, und dessen darauf gethane Antwort De Anno* 1595. *biss* 1597. *nach Christi Jesu unsers Heylandes gnadenreichen Geburt.* Ita titulus. Incip. *Es ist wegen der Ehren Gottes nicht zu verschweigen* cet. Explic. *und dem mitgeschickten Diener wohl verpietschieret zustellen müssen.*

CCCCLI.

[Rep. II. fol. 73. d.]

Codex chartaceus saec. XVI. rubris inscriptionibus et argumentis in margine scriptis, multis etiam insignibus gentilitiis vario colore distinctis ornatus, folior. 134, quorum 1. 2. b. 4. b. et 125. scriptura vacant. Continetur:

[ANONYMI] ORIGO AC GENEALOGIA PRINCIPUM CLIVENSIUM URSINORUM SEMPER VIRTUTE MAXIMA FLORENTIUM. EXARATUM ANNO (14) 45. Ita titulus. Haec chronica ab anno U. C. 442. incipit et desinit anno 1360. Incip. [post rubram inscriptionem: *Prima origo principatus atque etiam genethlia principum ditionis clivensis*] *Anno ab urbe condita* 442. *ante Christi incarnationem ex virgine trecentesimo temporibus Alexandri Magni* cet. Explic. *ubi et diversorum principum armis obruti sunt et exterminati.* Subscripta leguntur verba: *Caetera desyderantur.* Tum leguntur [fol. 77. b.] haec verba: *Adolphus iste Comes Cliviae vicesimus nonus ex Margareta de monte Comitis filia septem genuit filios et novem filias. Ex quibus Adolphus primogenitus patri succedens ultimus Comes et primus dux creatur: de quo nunc ex alia Chronica eaque Germanica Sequitur.* Ea continuatio sequitur a fol.

78. a — 124. b. Incip. ***Adolphus. Die aunder alsso genempt*** cet. Explic. ***vnnd starff bynnen deanselven jaire.*** — Denique fol. 126. a — 134. sequitur ***Rerum memorabilium in hoc libello contentarum copiosus index.*** Folium 23. caeteris illud dimidia parte minus et a recentiore manu [***Kreyssigii?***] profectum continet collationem huius chronicae cum ***Adelarii Erichii*** chron. Juliacensi. — Caeterum hic codex bibliothecae nostrae donatus est a ***Qu. Septim. Flor. Rivino,*** civitatis nostrae quondam proconsule. Vid. ***Goetzii*** programma, quo bibliothecam nostram aperiendam fore indixit (Lips. 1711.) pag. 29.

CCCCLII.

[Rep. IV. 4. 55.]

Codex chartaceus saec. XVII. folior. 92, quorum ultimum scriptura vacat. Continentur:

De praecipuis rebus gestis Frisiorum Septentrionalium breviter descriptis, et iconice adumbratis libri sex e summis antiquitatum tenebris producti per Petrum Sax ***ab Eydora Frisium. Ao. Christi*** MDCLVI. Incip. post dedicationem et indicem fol. 8. b. ***Phosetum, Phoseta, vel Fosta, in regno Frisico dominabatur*** cet. Explic. ***liberaliter est hospitio exceptus, et deinde dimissus.***

CCCCLIII.

[Rep. IV. fol. 26.]

Codex chartaceus saec. XVII. exeuntis, folior. 250, quorum 11. b. 68. a. 99. b. 125. 126. et 250. b. scriptura vacant. Adscriptae sunt hic illic notae a manu recentiore profectae. Continetur:

Casp. Sagittarii ***historia Comitum de Gleichen.*** Incip. post praefationem [quae pertinet a fol. 1. a — 11. a. et ita incip. ***Vorrede. Ohne dieser pflegen selten einige gedruckte Schrifften*** cet.] fol. 12. a: ***Unter denen Grafen in Thüringen sind sonderlich berühmt*** cet. Explic. ***über selbige Grafen und Graffschafft.*** Subscriptio haec est: ***Finitum per divinam gratiam d.*** 1. ***Septembr.*** 1677. ***postquam*** 29. ***Augusti absolveram Refutationem Armamentarii Schönemanniani.*** — Haec historia descripta est ex ipsius autoris autographo.

CCCCLIV.

[Rep. III. fol. 11.]

Codex chartaceus saec. XVI. exeunt. folior. 79, quorum 1. b. 3. b. 5. b. 6. 10. b. 11. 12. 17. 20. 22. b. 25. 26. 30. b. 35. 41. b. et 50 — 79. scriptura vacant. Continetur:

Beschreibung des Grauenlichen Stams Hanaw Vrsprung, so lang sie Grauen vndt Grauinne zu Hanaw gewesen seindt: Auch welcher gestalt sie nach einander Regieret, was sie für Khinder Ehelichen gezielet, vndt wie sich dieselbige hernacher Ehelichen bestattet, darzu auch wiederumb abgestorben seindt. Durch mich Antonium Hatstein Cantzley Registratorn zu Hanaw zusamen gepracht vndt beschrieben. ANNO. M. D. LXXXIX. Ita titulus, fol. 1. a. Post dedicationem operis ad ***Philippos*** patrem et filium, Comites Hanaviae [fol. 2. a — 3. a.] et ***indices summarios*** comitum Hanaviensium [fol. 4. a — 10. a.] opus ipsum fol. 13. a. incip. ***Ankhunfft des Grauenlichen Stambs Hanaw.*** ANNO DOMINI 1429. ***Sontags nach Conceptionis Mariae, hatt Konig Sigmundt*** cet. Explic. ***lautt der Heuraths verschreybung, sub Dato*** 9. ***Decembris. Anno*** 1581. —

CCCCLV.

[Rep. II. fol. 83.]

Codex chartaceus saec. XVII. ineunt. lectu difficilis ob scripturae negligentiam, folior. 31, quorum 20 — 23. 30. b. et 31. scriptura vacant. Inest:

Johannis Benninck Praesidis Luxemburgensis tractatus de Comitibus et Ducibus Luxemburgensibus Compendium. Incip. ***Caput*** 1. ***De Origine et genealogia Comitum Luxemburgensium. Duces Luxemburgenses*** cet. Explic. ***fuit possessor.... Luxemburgensis.*** Fol. 1. a. in margine haec leguntur: ***Fuit praeses Luxemb. Ao.*** 1601. — Ut emblema operculi anterioris docet, fuit hic liber olim in bibliotheca ***Zach. Conradi ab Uffenbach,*** sed in catalogo eius nihil de illo relatum legitur.

CCCCLVI.

[Rep. IV. 4. 69.]

Codex chartaceus saec. XVIII. ineunt. bene et accurate scriptus, folior. 100, quorum 99. b. et 100. scriptura vacant. Continetur:

Simonis Friderici Hahnii historia Luneburgensis. Titulus hic est: ***Hist. Luneb.*** Sed recentior manus haec adscripsit: ***Auctor est Simon Fridrich Hahn, qui Halae haec in collegio privato exposuit.*** — Incip. ***Dass das Guelph. oder Guelpherbytische oder wie es auch sonst*** cet. Explic. ***aus dem Archiv selbst nach Hannover transferirt.*** — Ad fol. 99. epistola satis lepida agglutinata est, a ***Kochio*** quodam, qui hunc librum praefecto nostrae bibliothecae emendum offert, scripta, ex qua ea, quae aliquam lucem de historia libri praebent, cum lectoribus communicanda esse censeo. Ita autem: „Wegen der Hist. Lüneb.," inquit, „berichte unterdienstlich, dass der berühmte s. t. Hr. Hahn, Prof. Ord. Helmst. und geheimbd. Rath bey Sr. Kön. Maj. in England, damahls in Halle, diese hist. ex professo durchgenommen, und damit sich so recommendiret, dass er gleich darauf immediate von Sr. Kön. Maj. in England nach Helmst. vociret, und zugleich mit Geheimbd. Rath Bestallung begnadiget wurde, ohngeachtet Er nur Magister war, Seine auditores aber in denen collegiis historicis lauter Vornehme von Adel, und Baronen. Und damahls ist verbotenus diese historia nachgeschrieben, und wie zu sehen, corrigiret, und weitläuftig und vollständig genug. Es kommen auch die Kriege mit darinnen vor, so das Haus Saxen und Lüneburg ehemals mit einander geführet" cet.

CCCCLVII.

[Rep. IV. 4. 60.]

Codex chartaceus saec. XVI. scriptus, rubris inscriptionibus, folior. 109, quorum 1. b. vacuum est. Continetur:

Anonymi Chronica Luneburgensis, vernacula Saxonum inferiorum dialecto scripta. Titulus hic est: ***Cronica Lünebürgensis darinne ganz flitich beschreuen wo Luneborch erst ein Hertogdom gewordenn. Darna wo de Herschav Luneborch an de Sassesehen Heren gekamen, Item vann eroueringe des Berchschlates edder des Kalckbarges Van der Insitiginge, Vnd vele wunders mehr Wo de Hertogen Jegen de stadt vnd de stadt wedder Jegen de Hertogen gekriget vnd wo de Hertogen vast tho Allen tiden der stadt Argeste gesacht hebben. Ock wat sick in Luneborch begeuen Alss Gades wortt darsuluest erst Angegan.*** — Incip. ***Keiser***

Frederich de ander makede erst de Herschop Luneborch etzu einem Hertochdome efte fundergen forstendome cet. Explic. fol. 92. b. [ann. 1488.] his verbis: *Darsuluest licht Doctor Albertus Crantz begrauen in dem Chore.* Continuatio huius Chronici habetur a fol. 93. a. Haec titulum habet: *Herna volget wat sick in Luneborch begeuen alse Gades wordt darsuluest erst angeghan.* Incip. *Idt hefft sick thagedragen dahe vnse Gnedige Landesherе* cet. Explic. *Dat vormercke Ick woll weset gade beuolen.* — Chronicon illud ex parte (usque ad ann. 1421.) typis descriptum legitur in *Leibnitii* Scriptor. Brunsvic. tom. III. pag. 172—199. Cf. introduction. in hunc tom. pag. 5.

CCCCLVIII.

[Rep. IV. fol. 28.]

Codex chartaceus saec. XVII. scriptus, folior. 124, quorum 1. b. 61. b. 73. b. et 74. b. scriptura vacant. Continentur haec:

a) [fol. 1. a—60. b.] *Historia oder Chronica von erster Ankunfft und ende der Grafffschafft Nordheim, auch von des Closters Anfang und ende, und von der Stadt Nordheim, wass sich da vor geschichten zu wissen nütz, und zu lesen lustig zugetragen, bis auff dies Jahr so man schreibet nach Christi geburt 1577. zusammen geschrieben durch Franciscum Lubecum Göttingensem.* Incip. *Das wapen der Grafffschafft Boemeneburg. Ein Löwe auffgerichtet ist oben* cet. Explic. *die von Hameln 6, und die von Nordheim 6.*

b) [fol. 61. a—73. a.] *Extract auff den Annalibus Herrn Francisci Lubeci gewesenen Capellan zu S. Johannis in Göttingen betreffende die Kirchen, und Geistlichen Sachen in Göttingen. Item wie dass Evangelium in Göttingen kommen, und was die von Göttingen dabey ausgestanden. Von Anno* 1443. *biss auff das* 1574. *Jahr.* Incip. *Anno* 1294. *Dominica Cantate hat der Herr von Brimschl* cet. Explic. *tituliret worden zu Harste.*

c) [fol. 74. a. et b.] *Von den Kirchen, Clöstern, und Hospitalen, veränderungen der Religion und Schulen der Stadt Göttingen, auffgesetzet durch Johannem Letznerum.* Incip. *Dass zu Göttingen und darherumb vor Alters* cet. Explic. *vorzustehen angenommen und verordnet worden.*

d) [fol. 74. b—124. b.] *Von dem Jungfrauen-Closter Weehnde vor Göttingen an der Leine gelegen und von dem Münche-Closter S. Luderi vor Helmstedt gelegen. auffgesetzt durch Johannem Letznerum.* Incip. prior historia: *Hie muss ich erstlich von dem uhrsprung des nahmens Weehnde* cet. Explic. *und den letzten stoss gegeben.* Posterior incip. [fol. 122. b.] *Dess Kaysers Caroli Magni Cantzler* cet. Explic. *wohin der gute Man möchte kommen seyn.*

CCCCLIX.

[Rep. IV. fol. 29.]

Codex chartaceus saec. XVIII. folior. 185, quorum 1. b. 74. b. 75. a. et 182. b—185. scriptura vacant. Continetur:

Francisci Lubeci chronicon Nordheimense. Est idem illud, quod in anteced. codice fol. 1. a—60. b. legitur. Incip. et explic. eodem modo.

CCCCLX.

[Rep. IV. fol. 25.]

Codex chartaceus saec. XVIII., folior. 32, quorum 28. b—32. scriptura vacant. Continetur:

Anonymi Origines Burggraviorum Norinbergensium. Incip. *Ehe und bevor ich genuinam et veram originem Burggraviorum Norimbergensium darstellen will* cet. Explic. *es nachzuschicken in unterthänigkeit erböthig.*

CCCCLXI.

[Rep. IV. fol. 24. c.]

Codex chartaceus saec. XVIII. scriptus, folior. 486. Continetur:

Pauli Poloni *Chronica des Hochlobwürdigen Ritterlichen Teutschen Ordens zusambt der edelen Lande Preussen und Leyfflandt Ursprung ufs allerkurtzest begriffen.* Hic titulus legitur demum fol. 5. b. Incip. [a praefatione] *Es wird sich vieleicht jemand verwundern, warumb ich forn an dies Buch* cet. Explic. *als sey es von einem Ordens-Herrn für dem .....nenbergischen Kriege geschrieben.* Subscriptio haec est: *Geendet ist disse Historien am sechsten Tage Julij, welcher ist der achte Tag Petri und Pauli, im Jahr* 1532.

CCCCLXII.

[Rep. II. 4. 149.]

Codex chartaceus saec. XVII. exeunt. folior. 340, quorum 1. b. 115. a. 325. b. et 337. b—340. scriptura vacant. Interserta sunt inter textum picta insignia gentilitia magistrorum equitum ordinis Teutonici. Continetur:

Anonymi *Des landes Preussen Cronicon.* Ita titulus. Caput 1. est: *Wie das Landt tzu Preussen tzu dem ersten von den Astronomis gefunden ist.* Incip. *Christianus der erste Bischoff In Preussen, der schreibet in seiner Cronica* cet. Explic. *Sigismund zu Polen gehuldiget und geschworen. geschehen zu Cracaw.* Pertinet haec chronica usque ad saecularisationem Borussiae orientalis, d. 8. April. 1525. Commemoravit hunc codicem, qui eum cum aliis bibliothecae nostrae MSS. anno 1825. inspexit, *Pertzius*, Archiv. tom. VI. pag. 211.

CCCCLXIII.

[Rep. IV. fol. 24. b.]

Codex chartaceus saec. XVIII. ineunt. scriptus in foll. 627, quorum 1. b—3. et 593. b—595. a. scriptura vacant. Continetur:

Niclaus von Klempsowen Pommerische Chronick. Liber quartus huius chronicae completus est ex fragmentis MSS. *Thomae Crantzovii*, ut diserte dicitur fol. 583. b. — Incip. *Es ist ohne zweifell, dass in diesem Lande von erster Urkund hero Teütsche seyn gesessen* cet. Explic. *ist wohl ehmals in grösser Acht gewest als itzund.*

CCCCLXIV.

[Rep. V. 4. 41.]

Codex chartaceus saec. XVIII. totus a *G. C. Kreyssigio* scriptus, folior. 410, quorum 1. b. 8. a. 13. b. 22. b. 23. b. 25. b. 27. b. 69. b. 74. b. 82. b. 86. b. 94. b. 102. b. 111. b. 116. b. 127. b. 131. b. 141. b. 143. b. 145. b. 146. b. 155. b. 172. b. 183. b. 188. b. 202. b. 216. b. 222. b. 225. b. 227. b. 229. b. 239. b. 241. b. 244. b. 251. b. 261. b. 269. b. 270. b. 272. b.

291. b. 304. b. 311. b. 355. b. 382. b. et 410. b. scriptura vacant. Continentur:

G. C. Kreyssigii collectanea litteraria ad historiam Saxonicam. Quamquam nondum in certum ordinem redacta sunt, tamen hae sunt eorum classes: [fol. 1.] *Historia circuli Electoralis* — [fol. 23.] *Bibliotheca Misnica* — [fol. 135.] *Historia Schoenburgica* — [fol. 138.] *Historia Voigtlandica* — [fol. 156.] *Historia Thuringica* — [fol. 207.] *Historia Schwartzburgica* — [fol. 240.] *Scriptores de Erfurto eiusque Territorio* — [fol. 253.] *Historia Mansfeldica* — [fol. 271.] *Bibliotheca Lusatica* — [fol. 351.] *Saxonia Sup. litterata.*

CCCCLXV — CCCCLXXII.

[Rep. V. 4. 34.]

Codices chartacei octo, saec. XVII. et XVIII. ex parte ab *Schoettgenio* et *Kreyfsigio* scripti. Continentur:

Collectanea et apographa diplomatum rerum Saxonicarum. Non hoc ordine sunt disposita, ut singula enumerare liceat. Vol. I. constat 240, Vol. II. 236, Vol. III. 238, Vol. IV. 207, Vol. V. 323, Vol. VI. 302, Vol. VII. 144, Vol. VIII. 523 foliis.

CCCCLXXIII.

[Rep. II. 4. 139. b.]

Codex chartaceus saec. XVIII. luculenter scriptus, folior. 84, quorum 1. b. 14. b. 17. b. 52. b. et 84. scriptura vacant. Hoc libro, cuius in margine multa a *G. C. Kreyfsigio*, ut videtur, notata sunt, continentur:

Positiones historiae Saxonicae [auctoris anonymi]. Incip. *Qui historiam alicuius regionis exacte nosse cupit* cet. Explic. *lites inter Ducem Coburgensem et Gothanum de Tutela.*

CCCCLXXIV.

[Rep. IV. 4. 67.]

Codex chartaceus saec. XVIII. a Kreyssigio, ut videtur, scriptus, folior. 45. Continentur:

a) [fol. 1. a — 42. a] Historiae patriae conatus, superiori Saxoniae, Thuringiae parti potiori, Osterlandiae, Misniae et utrique Lusatiae impensi. Ita titulus. In margine verba leguntur: *Autore D. V. E. Löfchero. Anno* 1719. 28. *Nov. coept.* — Incip. *Hofpitem verfari in patria, turpe profecto esse* cet. Explic. *Maximiliani filius, obiit anno* 1612.

b) [fol. 42. b — 45. b.] *Notitia librorum ad historiam patriam spectantium.* In fine huius notitiae verba leguntur: *Finis cum fine anni* 1720.

CCCCLXXV.

[Rep. III. 4. 30. g.]

Codex chartaceus saec. XVIII. totus a *G. C. Kreyfsigio* scriptus, folior. 88, quorum 86. b. scriptura vacat. Continentur:

[*Loescheri*] *Historiae Patriae conatus, Superiori Saxoniae, parti Thuringiae potiori, Osterlandiae, Misniae et utrique Lusatiae impensi.* 1790 *et* 1720. Ita titulus. Incip. *Hospitem versari in patria, turpe profecto est* cet. Explic. *Mansfeld. Sequestratur verkaufft und wieder eingelöfet.*

CCCCLXXVI.

[Rep. III. fol. 5. c.]

Codex chartaceus saec. XVIII. scriptus in foll. 206, quorum 1. b. 2. b. 4. b. 5. 9. b. 20. 36. b. 59. b. 64. b. 67. b. 68. 71. b. 72. 80. 85. b. 93. b. 94. a. 103. b. 104. 105. b. 107. 108. 114. 138. 154. a. 155. b. 158. a. 159. b. 160. 167. b. 181. b. 188. 192. b. 194. b. 205. b. et 206. a. scriptura vacant. Continentur:

Jo. Mart. Benicke Excerpta historiae Saxonicae. Titulus hic est: *Excerpta Historiae Saxonicae* [tum *G. C. Kreyfsigius*, cuius olim hic liber fuit, haec verba adscripsit:] *ab Auctoris Jo. Mart. Benicke, ICti Drefd. patre lugente Dn. ..... Benicke, Appell. Secret. Drefd. Ao.* 1746. 1. *Febr. oblata M. G. C. Kreyfsigio.* — In hoc libro, ab anno 782. usque ad ann. 1716. continuato, facta historiae Saxonicae ad ordinem chronologicum breviter commemorantur, laudatis ubique auctoribus fontibusque, multis etiam ad supplendum spatiis relictis. Incip. post *chronologiam* foll. 3. et 4. scriptam fol. 6. a: *Wittekindus Magnus natus ..... baptizatus* 785. cet. Explic. *v. George v. Werther in Budaei lex.*

CCCCLXXVII.

[Rep. III. fol. 5. d.]

Codex chartaceus saec. XVIII. folior. 168, quorum 32. b. et 167. b. scriptura vacant. Continetur:

Casp. Schneideri *Churfächfische Chronica.* Incip. *Nachdem die Deutfchen Suevifchen Semnones und Hermunduri fich wieder die Römer* cet. Explic. [fol. 167. a.] *oder gemindert feyn folle. So ich hierbey mit erinnern wollen.* Fuit hic liber, qui usque ad finem saec. XVII. pertinet, olim in bibliotheca Kreyssigiana, unde ad nostram bibliothecam pervenit. Vid. Catal. biblioth. Kreyssig. ed. vet. pag. 259. cf. *Weinarti* Versuch einer Litteratur der Sächs. Geschichte, Tom. I. pag. 12. Praemissa est brevis historia electorum Saxoniae, usque ad fol. 53. a., ubi incip. *Des Herzog- oder Churfürftenthumbs Sachfen Kurze, doch eigentliche Befchreibung.* A fol. 118. b. legitur brevis descriptio oppidorum Saxoniae electoralis.

CCCCLXXVIII — CCCCLXXXII.

[Rep. V. 4. 35.]

Codices chartacei V, saec. XVIII. scripti, olim in bibliotheca *G. C. Kreyfsigii* asservati. Primum volumen est foliorum 175, quorum 172. b — 175. vacua sunt. Secundum habet 190, tertium 327, quorum 277. b — 279. b. et 325 — 327. scriptura vacant. Quartum 273, quintum 618 foliis absolvitur; huius vacua sunt 251. b — 253. b. et 615. b — 618. Continetur:

[*Anonymi*] *Hiftorie des Churfürftenthums Sachfen und incorporirter Lande.* Ita titulus. Vol. I. incip. *Die allerälteften Nachrichten* cet. Explic. *fondern auch Reichsminifterialen.* Vol. II. incip. *Zu Marggr. Heinrichs Zeiten kamen die Räthe* cet. Explic. *Dietrich von Mandeslo verfetzet.* Vol. III. incip. *Von diefem Herrn hat unfer Sächfifcher Hiftoriographus* cet. Explic. fol. 277. a. [nam in ceteris foliis index legitur] *damahls in unfern Landen gebräuchlich gewefen.* Vol. IV. incip. *Ich fange hier mit gutem Bedacht* cet. Explic. *die Ausgaben wurden dreyfach.* Vol. V. [aliena manu, ex parte *Kreyfsigii*, scriptum et in foll. 1. a — 132. a. eadem

continens, quae Vol. IV.] incip. *Ich fange hier mit gutem Bedacht* cet. Explic. *geistliche Lieder geblasen worden.* — Ex indice, qui habetur Vol. III. fol. 280. a — 324. b., patet, his quinque voluminibus non integrum opus contineri, quippe quod [vid. Ind. fol. 321. b.] sex libris constat, quum in illis quinque tantum contineantur.

CCCCLXXXIII.

[Rep. III. fol. 2.]

Codex chartaceus saec. XVII. perspicue scriptus, folior. 56, quorum 1. 2. b. 54. b. 55. et 56. scriptura vacant. Continentur:

a) [fol. 3. a — 40. a.] *Herzog HEINRICHS zu Sachsen pp. Lebens Beschreibung.* Ita titulus, qui fol. 2. a. et 3. a. legitur, non allato auctoris nomine. Sed est BERNHARDUS FREYDINGERUS, Henrici ducis secretarius, cuius opusculum typis descriptum legitur in GLAFEYII *Kern der Geschichte des Chur- und Fürstlichen Hauses zu Sachsen* ed. IV. pag. 107 — 127. et in libro: Einleitung zur Historie des Churfurstenthums Sachsen, pag. 145 — 170. *Glafeyius* l. l. titulum illius operis hunc affert: *Kurze Verzeichniss etliches Thuns Herzog Heinrichs zu Sachsen, sonderlich aber, wie diese Lande, nach Herzog Georgens Tode, an ihn kommen, und was sich sonsten merckwürdiges unter seiner Regierung begeben, von einem damahls am Hof zu Dressden Lebenden aufrichtig entworffen.* — Incip. *Von Herzog Heinrichs zu Sachssen p. Reyse oder Meerfarth zu dem heiligen Lande* cet. Explic. *doch bey vielen nicht erfunden wirdt. Signatum den 14. Junii Anno* 1593. [Apud *Glafeyium* legitur 1563.]

b) [fol. 40. a — 54. a.] HENRICI DUCIS SAXONIAE ET [fol. 42. a.] AUGUSTI ELECTORIS SAXONIAE CONIUGUM ET LIBERORUM EX ILLIS SUSCEPTORUM ENUMERATIO. Incip. *Herzog Heinrich ist gebohren Anno* 1473. cet. Explic. *den* 4. *Ejusdem zu Freyberg begraben.*

CCCCLXXXIV.

[Rep. III. fol. 4.]

Codex chartaceus saec. XVII. scriptus in foliis 301, quorum 1. 2. 3. b. 14. 15. b. 47. 48. b. 75. b. 99. b. 107. b. 108. 110. b. 185. b. 186. b. 215. 220. b. 293. 299. b. 300. et 301. scriptura vacant. Continentur haec:

a) [fol. 3. a — 13. b.] *Herzog Georgens zu Sachssen Testament.* Incip. *Im Nahmen der allerhöchsten unzertheilten Dreyfaltigkeit — Haben Wir George Herzog zu Sachssen unss zu gemüthe geführet* cet. Explic. *was unss zu gut wird unvergessen seyn.*

b) [fol. 15. a — 46. b.] *Herzogs Heinrichs zu Sachssen pp. Lebenslauff.* Est *Freydingeri vita Henrici.* Vid. Cod. antecedent. sub litt. *a.* — Incip. et explic. eodem modo, quo ille.

c) [fol. 48. a — 75. a.] *Summarische Relation Wie in dem Hochlöbl. Churhausse Sachssen die Regierungen der Lande von Herzogs Albrechts Zeiten an zu rechnen nach und nach erfolget.* Incip. *Nachdem die Chursachssen mit ihren Zugehörungen* cet. Explic. *Herkommen halten und gebrauchen.* [Pertinet usque ad *Augustum* electorem.]

d) [fol. 76. a — 99. a.] TRANSACTIO INTER JOHANNEM GEORGIUM, AUGUSTUM, CHRISTIANUM ET MAURITIUM, JOHANNIS GEORGII I. FILIOS, de dat. Dresd. d. 22. Aprilis 1657. Titulus nusquam legitur. Incip. *Im Nahmen* cet. *Alss der weyland durchlauchtigste Fürst* cet. Explic. *im geringsten nichts vergeben noch geschadet haben wollen, Treulich ohne einige List und Geführde, zu Uhrkund* cet.

e) [fol. 100. a — 107. a.] EORUMDEM PRINCIPUM TRANSACTIO DE VECTIGALIBUS PUBLICIS PACTA IN COMITIIS SAXONICIS, de dat. Dresd. d. 18. Martii 1661. Incip. *Wir* cet. cet. *bekennen als bey gegenwärtigen von uns dem Churfürsten ausgeschriebenen allgemeinen Landtage* cet. Explic. *Rechte etwas begeben und benommen seyn. Alles treulich und ohne gefehrde Uhrkundlich haben* cet.

f) [fol. 110. a — 185. a.] *Verzeichnüss des Churfürstenthumbs Sachssen Ambtere Städte Flecken undt Dorffschafften wem sie mit Ober- und Erbgerichten zugethan seyn.* Index alphabetico ordine digestus, anonymo auctore. Incip. a praefectura *Augustusburg* ac desinit in praefectura *Zörbig.* Additur summarium oppidorum et pagorum in antecedentibus recensitorum.

g) [fol. 186. a — 214. b.] *Beschreibung in was vor Regalien das Meissner Landt bestehet.* Incip. *Meissner Landes Zierde und Gaben seindt* cet. Explic. *in einander geschwencket.*

h) [fol. 216. a — 219. b.] TRANSACTIO DE EPISCOPATU MISNENSI INTER JOHANNEM GEORGIUM ELECTOREM ET AUGUSTUM DUCEM SAXONIAE, JOHANNIS GEORGII I. FILIOS, de dat. Dresd. d. 22. April. 1657. Incip. *Wir* cet. cet. *unser hochgeehrter gnädiger Herr Vater* cet. Explic. *Landesordnungen ihres theils mit halten. Treulich und ohn gefehr, Dessen zu Uhrkundt haben* cet.

i) [fol. 220. a — 292. b.] *Sr. Churfürstl. Durchl. zu Sachssen p. Herrn Johann Georgen des Dritten p. mit Herzog Johann Adolphen zu Sachssen Weissenfelss auffgerichteter Elucidation Recess.* Incip. *Im Nahmen* cet. *Sey hiermit kund und zu wissen, Demnach der Weyl. Durchleuchtigste Fürst* cet. Explic. *sich allenthalben gemäss bezeigen sollen.*

k) [fol. 294. a — 299. a.] *Des Hausses Brandenburg und Pfaltz Neuburg vermeinte Gerechtigkeit an den Jülichschen Landen.* Incip. *Ao.* 1573. *hat Herzog Albrecht Friedrich in Preussen* cet. Explic. *von einigen Römischen Keysern beeinträchtiget worden.*

CCCCLXXXV.

[Rep. III. fol. 3.]

Codex chartaceus saec. XVII. perspicue exaratus in foliis 288, quorum 1. b. et 288. b. scriptura vacant. Continetur:

Des Durchlauchtigsten Fürstens und Herrns, Herrn Moritzens, Herzogens zu Sachssen p. des heiligen Römischen Reichs Erz Marschallns und Churfürstens pp. Lebens-Beschreibung, mit sonderbaren Fleiss erstlich Lateinisch beschrieben von George Arnolden, Beyder Rechten Doctorn, und weyl. Canzlern des Stiffts Naumburg p. hernachmals aber auff Churfürstl. gnädigsten Befehl in das Deutsche gebracht, durch David Schirmern, Churfürstl. Sächss. Bibliothecarium. Ita titulus. Opus ipsum post dedicationem ad

Electorem Saxoniae [fol. 2. a — 5. b.] incip. *Es ist kein Zweifel, dafs eine wahrhafftige Historia beschreiben* cet. Explic. *das ewige Leben geben wolle.*

CCCCLXXXVI.

[Rep. III. 4. 30. f.]

Codex chartaceus saec. XVIII. exaratus, folior. 66, quorum 1. b. 2. a. 3. b. 62. b. 63. a. et 64 — 66. scriptura vacant. Huius libri, a *C. A. Freybergio* scripti, titulus hic est:

Illustrissimi Principis ac Domini, Dn. MAURITII *Ducis Saxoniae, Sacri Rom. Imperii Septemviri Vita. Conscripta studio* GEORGII ARNOLDI *I. U. D. et Episcopatus Numburgensis olim Cancellarii. Cum scholiis, notis, observationibus, additionibus M. C. A. Freybergii. Leucop. d. 9. Mart.* 1714. — Incip. fol. 6. a: *Nemini dubium est summae difficultatis rem esse* cet. Explic. *cui se homagii iuramento denuo obstrinxit 4. Maii.*

CCCCLXXXVII.

[Rep. IV. fol. 37.]

Codex chartaceus saec. XVII. folior. 366, quorum 1. b. 2. 107. 108. 109. b. 130. 131. b. 145. b. 151. b. 152. b. 157. b. 240. b. 241. 242. b. 249. b. 250. b. 256. b. 257. 291. b. 299. 310. b. 311. 329. b. 334. b. 340. 341. 363. b. 364 — 366. scriptura vacant. Continentur haec:

a) [fol. 3. a — 106. b.] *Inventarium Electoratus Saxoniae oder unvorgreifflicher Entwurff der gewöhnlichen und verbefserten Regierung des Churfürstenthumbs Sachfsen und Incorporirten Landten durch unterschiedene Documenta, Exempla aus der Historie und mit andern nützl. vorschlägen illustriret.* Incip. *Von Beschaffenheit eines Churfürsten in Genere. Dafs Churfürstl. Axioma generaliter bestehet darinen* cet. Explic. [fol. 104. b.] *keine gewifse Normam beschreiben können.* Foll. 105. et 106. legitur index in illud inventarium.

b) [fol. 109. a — 129. b.] HISTORIA. *Wie die zween Iunge Fürsten zu Sachsen Hertzog Ernst und Hertzog Albrecht von dem Schlofs zu Altenburg im Jahr* 1455. *sind gestohlen worden.* Ita titulus. Incip. *Es ist zuvor gedacht dafs im Jahr* 1450. *die beyden Brüder* cet. Explic. 2 *Metzen Dresd. Maafs.* — Haec historia petita est ex Albini chronico.

c) [fol. 132. a — 145. a.] *Acta in caussa feudali Marci Gerstenbergeri cancellarii Altenburgici de ann.* 1608.

d) [fol. 146. a — 151. a.] *Johannis Georgii II. Electoris Saxon. Fourier - und Futterzettel von Dresden aus nach Wittenberg, Torgau und Leipzig zu bevorstehender Erbhuldigung*, ann. 1657.

e) [fol. 152. a — 157. a.] *Rationes die Reichs Immediatät derer Stiffter Merseburgk und Naumburgk betreffendt.* Incip. *Hertzog Christian II. und Hertzog Moritz willhelm postulati Administratores der Stiffter Merseburg und Naumburg nachdem sie* cet. Explic. *Ihnen hierinnen zu affistiren und beyzutretten.*

f) [fol. 158. a — 167 b.] *Königs Friderici Augusti in Pohlen Befehl an Dero Geh. Raths-Collegium de ao.* 1698. *wegen des an das Haufs Gotha aufgetragenen Directorii in Ecclesiasticis und wegen der Anzüglichkeiten wider die Catholicos, und des Geh. Raths-Collegii Vorstellung dagegen.* Incip. *Euch ist wifsende, auch aus dem in Copia beygeschlofsenen Tractat* cet. Explic. *bestens empfehlen und verharren* cet.

g) [fol. 168. a — 171. b.] *Keyserl.* [Rudolphi II.] *Vrtehl die recedentz zwischen der Altenburg. Linien und der Weimarischen betreffend*, dat. Pragae, den 27. Sept. 1607.

h) [fol. 172. a — 174. a.] *Churfürst Christian des andern zu Sachssen Befehl die änderung des Geldes betreffendt*, dat. Auerbach, d. 15. Jul. 1609.

i) [fol. 174. b — 222. a.] *Varia responsa et decisiones Facultatis iuridicae et Scabinorum Lipsiensium.*

k) [fol. 222. a — 240. a.] *D. Christiann Bruckenn in donatione causa mortis vonn Frauenn Agnes geborne Landgreuinn tzue Hefsenn vnnd Hertzoginn zue Sachfsenn. p. Ihrem Herren gemahl Herzog Johann Friedrichen tzue Sachfsenn gethan.* Incip. *Es wirdet der gantze handell, welcher etzlichenn Rethenn* cet. Explic. *vnnd erböttig seindt.*

l) [fol. 242. a — 249. a.] *Erbverbrüderung zwischen Sachfsen vnnd Heffen. Naumburg, den 1. April.* 1614.

m) [fol. 250. a — 256. a.] *Copey des Beivertrages zwischen Hertzog Johann Friderichen dem Mittlern vnnd Hertzog Johans Wilhelmen zu Sachffen vffgericht zu Weimar den vierdten tag Martii Anno* 1566.

n) [fol. 258. a — 339. b.] *Varia acta in caussa fodinarum Mansfeldicarum.*

o) [fol. 341. a — 363. a.] *Confirmation der Marcktfreiheit und Stapelgerechtigkeit der Stadt Leipzig, de ao.* 1659.

CCCCLXXXVIII.

[Rep. III. fol. 5. a.]

Codex chartaceus saec. XVIII. ineunt. scriptus in foll. 257, quorum 1. b. et 257. b. scriptura vacant. Continetur hoc libro, quem olim *G. C. Kreyfsigius* possedit:

Inventarium Electoratus Saxoniae oder unvorgreifflicher Entwurff der gewöhnlichen und verbefserten Regierung des Churfürstenthum Sachfsen und incorporirten Landen, durch unterschiedene Documenta, Exempla aus der Histoire, und andern nützlichen Vorschlägen illustriret. Ita titulus. Incip. [post inscriptionem: *Von Beschaffenheit eines Churfürsten in genere*] *Das Churfürstliche Axioma generaliter bestehet darinnen* cet. Explic. *so hat man hierinnen keine gewifse normam beschreiben können.* — Scriptus est hic liber post ann. 1725. sed ante, quam *Fridericus Augustus III.* rex Poloniae ad Electoratum Saxoniae pervenerat. — Cf. Cod. seq.

CCCCLXXXIX.

[Rep. III. fol. 5. b.]

Codex chartaceus saec. XVIII. scriptus, folior. 103, quorum 97. b. et 101 — 103. scriptura vacant. Continetur:

Idem Inventarium Electoratus Saxoniae, quod in antecedente codice contineri diximus. Sed adduntur praeterea carmen aliquod anonymum [cuius titulus hic est: *Curieuses Poetisches Nachsinnen über die Ingenieuse Reduction eines Hohen Hofes und Veränderung in einem grofsen Lande*] et [fol. 98 — 100.] Index in illud Inventarium.

CCCCXC.

[Rep. II. 4. 139. a.]

Codex chartaceus saec. XVIII. scriptus, rubris inscriptionibus, folior. 190, quorum 1. b. 2. 111. et 187—190. scriptura vacant. Continetur hoc libro, qui olim in bibliotheca *G. C. Kreyſsigii* fuit:

Anonymi Das ſich ſelbſt kennende Sachſsen. Incip. [post inscriptionem rubram: *Drey Haupt Motiven, worinnen die Glückſeeligkeit eines jeden Staats beſtehet*] *Eine ganz überflüſsige Bemühung würde es heiſsen* cet. Explic. [fol. 183. b.] *pflichtſchuldigſter Devotion von Herzen wüntſchet.* Foll. 184—186. legitur index.

CCCCXCI.

[Rep. II. 4. 139. a. a.]

Codex chartaceus saec. XVIII. scriptus, folior. 133. Continetur:

Idem liber, qui in antecedente codice habetur, sed sub titulo: *Gegenwärtiger Zuſtand von Sachſen. Das ist kurze, doch gründliche Beſchreibung des Churfürſtenthums Sachſsen und incorporirter Landen, deren Gränzen und Naturgaben, wie auch des Naturels derer Einwohner, abſonderlich der bisherigen Regierungsform, wobey einige Gebrechen ſattſam demonſtriret, und dagegen nützliche und heilſame Vorſchläge gethan werden* cet. — Initium et finis concordant cum antecedente Codice.

CCCCXCII.

[Rep. IV. 4. 99.]

Codex chartaceus saec. XVIII. a *Kreyſsigio* scriptus, folior. 62, quorum 60. vacuum est. Continentur:

a) [fol. 1. a—45. b.] *Das ſich ſelbſt nicht kennende Sachſen oder Gegenwärtiger Staat von Sachſen, worinnen eine kurtze, doch deutliche Beſchreibung des gantzen Landes, ſowohl ſeiner natürlichen als politiſchen Beſchaffenheit nach und denn abſonderlich eine genaue Vorſtellung der bisherigen Regierungsform, Art und Weiſe der Landtäge, Prärogativen und Privilegien der Stände, Verbeſſerung der Commercien und Defenſion des Landes enthalten. Alles zur Aufnahme des Cammerwesens und Wohlgefahrt des Landes von unpartheyiſcher Feder entworffen und durch und durch mit curieuſen Remarquen, practicablen Vorſchlägen und gezeigten Fauten erläutert.* Ita titulus huius opusculi. Ut fol. 1. b. a Kreyssigio adnotatum est, hic liber typis descriptus est Lugd. Bat. 1717. form. octon. — Incip. *Eine ganz überflüſſige Bemühung würde es heiſsen* cet. Explic. *pflichtſchuldigſter Devotion von Herzen wünſchet.*

b) [fol. 46. a—53. b.] Anonymi *Bedencken übergeben Ihr. Kön. Maj. in Pohlen.* Anno 1705. Est consilium, quid agendum videretur, si Sueci in Saxoniam essent invasuri. Incip. *Nachdem Ihr. Königl. Maj. allergnädigſt zu erkennen gegeben, welcher Geſtalt aus denen Präparatorien* cet. Explic. *zu meiner Enſchuldigung ſagen müſste: Dixi et saluaui animam meam.*

c) [fol. 54. a—59. b.] *Kurtzer Bericht von dem Tode des Weltkundigen Johann Reinhold von Patkul, und wie er ſich zu demſelben bereitet den 20. Sept. 1707. per M. Lorentz Hager, Regiments-Predigern. De d. Caſimier d. 16. Oct. 1707.* — Foll. 61. et 62. quaedam scripta sunt, quae ad librum pertinere videntur, quem sub litt. a) descripsimus.

CCCCXCIII.

[Rep. III. fol. 5. g.]

Codex chartaceus saec. XVIII. qui e bibliotheca *Kreyſsigiana* in nostram transiit, folior. 71, quorum 1. b. et 40. b. scriptura vacant. Continentur:

a) [fol. 1. a—39. b.] *Anonymi Das ſich ſelbſt erkennende Sachſsen.* Incip. *Eine ganz überflüſsige Bemühung würde es heiſsen* cet. Explic. *von Hertzen wünſchet.*

b) [fol. 40. a—71. b.] *Vornehmſte Species von Sachſens Wohl und Wehe.* Hic liber in fine mutilus est. Incip. *Wie enorm zeithero die Sächſiſchen Lande ſowohl durch die Schweden* cet. Explic. *ſchon kürzlich eine Sciagraphia meditiret.....*

CCCCXCIV.

[Rep. III. fol. 5. e.]

Codex chartaceus saec. XVIII. folior. 62, quorum 1. b. scriptura vacat. Continetur:

Anonymi Gegenwärtiger Staat von Sachſsen worinnen eine kurtze doch deutliche Beſchreibung des gantzen Landes, ſowohl ſeines [sic] *natürlichen als Polit. Beſchaffenheit nach, abſonderlich Eine genaue Vorſtellung der biſsherigen Regierungs Form, Arth und Weiſe der Land-Täge, Praerogativen, Privilegien der Commercien und Defenſion des Landes enthalten. Alles zur Auffnahme des Cammer-Weſens, und Wohlfarth des Landes von unpartheyiſcher Feder entworfen, und durch und durch mit curieuſen Remarquen, Practicablen Vorſchlägen und gezeigten Fauten aufrichtig erläutert von N. N.* — Incip. *Eine gantz überflüſsige Bemühung würde es heiſſen* cet. Explic. *pflichtſchuldigſter Devotion von Hertzen wünſchet.* — Fuit hic liber olim in bibliotheca *Kreyſsigiana*, unde ad nostram transmigravit.

CCCCXCV.

[Rep. V. 4. 42.]

Codex chartaceus saec. XVIII. scriptus, ex parte olim in bibliotheca *G. C. Kreyſsigii* asservatus, folior. 361, quorum 1. b. 6. b. 23. b. 27. b. 92. b. 93. 101. b. 117. b. 122. b. 125. b. 126. a. 127. 128. 129. b. 138. 222. b—224. b. 230. b. 231. b. 232. b. 233. a. 251. 252. 254. b. 255. b. 308. b—310. b. 311. b. 336. b. et 337. scriptura vacant. Typis descripta adhaeret: *Eine chriſtliche Predigt, gehalten uber der Leich des Edlen und Ehrenueſten Herrn Abraham Bocken auff Klipp: und Sakhauſen, durch Polycarpum Leiſern. Dreſsden* (1603.) 4. Plurima hoc codice contenta scripsit *Kreyſsigius*. Continentur haec:

a) [fol. 1. a—19. b.] Christiani Schlegelii *de codice Willigisiano epistola.* Autogr. auctoris. Haec typis iam descripta est in fine Cypriani Catalogi Codd. MSS. Bibliothecae Gothanae.

b) [fol. 20. a—100. b.] *Saxonia et Misnia praeterita. Kreyſsigius* scripsit.

c) [fol. 101. a—116. b.] *Verſchiedene zur Stadt und Amte Dahme gehörige Nachrichten. Ad bibliothecam Senatus*

Lipsiensis. abgeschrieben von einem Exemplar, so Herr Hofrath Schubarth communiciret. Ita titulus. Incip. *Das ganze Werck ist in drei Theile abgefasst* cet. Explic. *mit Gnaden eingedenck seyn.*

d) [fol. 117. a — 122. a.] M. *Scharffs, Adjuncti zu Allendorff, Standrede vor der Grufft des hochseel. Fürstens, Herrn Friedrich Anthons, Grafens zu Schwartzburg cet. zu Schwartzburg bey dem Erb-Begräbniss gehalten*, 1744.

e) [fol. 123. a — 137. b.] *Curieuse Nachricht von denen unterschiedenen Bränden, so die in der güldenen Aue gelegene Fürstliche Schwartzburg-Rudolstädtische, und Gräflich Stollberg gemeinschafftliche Stadt Heringen vielmahl ausgestanden, bei Gelegenheit dess Anno* 1729. *den* 17. *December Abends gegen* 5 *Uhr darinnen entstandenen erbärmlichen Brandes gewisser Umstände wegen herausgegeben von einem Freunde Creutz-Leidender Neben-Christen.*

f) [fol. 129. a — 222. a.] *Biographia der gelehrten Eilenburger, welche in diesem und den vergangenen zwei Seculis gelebt und ihr Vaterland berühmt gemacht haben, sind aus unterschiedenen Scribenten und Nachrichten zusammengelesen von M. George Friedrich Hammern, einem Eilenburger.* [*Kreyssigius* adscripsit: *Pastore Rabenaviens.*]

g) [fol. 225. a — 239. b.] *Variae epistolae, diplomata et adnotata ad hist. Saxonicam spectantia.*

h) [fol. 240. a — 250. b.] *Anonymi Circulus Saxonicus Superior.*

i) [fol. 253. a — 254. a.] *Anonymi Kurtze, jedoch eigentliche Nachricht des zu Petrowin am* 10. *April* [annus non legitur] *gefährlichen und schädlichen Brandes.*

k) [fol. 255. a — 308. a.] *Kurtze Schrift von Wilhelm des Dritten, Hertzogs zu Sachsen-Weimar zweyen Gemahlinnen, Annen, Hertzogin zu Oesterreich, und Catharinen von Brandenstein, welche verfertiget Johann Heinr.* (?) *Acker, Rudelstadt. MDCCL.*

l) [fol. 311. a — 336. a.] *Discursus Politicus et Consilium Catholico-Politicum von dem Auffnehmen und der grossen Macht des Churfürstl. Hauses Brandenburg, und wie demselben zu steuern und zu wehren, damit es den Catholischen nicht zu Haupt wachse* cet. Typis iam descriptus est hic liber Ingolstad. 1718. — *Kreyssigius* scripsit.

m) [fol. 338. a — 361. b.] *Anonymi: Abraham Bocks Voreltern.* Etiam hunc librum scripsit *Kreyssigius.*

CCCCXCVI.

[Rep. V. 4. 36.]

Codex chartaceus saec. XVIII. scriptus, olim in bibliotheca *G. C. Kreyssigii* asservatus, folior. 338, quorum 63. 110. 138. 188. b. 236. 267. 303. 309. et 338. b. scriptura vacant. Continentur haec scripta anonyma:

a) [fol. 1. a — 62. b.] *Kurzgefasste Anweisung zur Sächsischen Historie, darinn nicht allein die Genealogische Folge derer regierenden Herren ausgeführet wird, sondern auch insbesondere zu sehen, wie ein Land nach dem andern, nebst denen Tituln, Wappen und Gerechtigkeiten, an das Hauss Sachssen gekommen.* Incip. *Zum voraus ist zu wissen, dass vor diesen das gantze Meissner Land* cet. Explic. *im* 28. *Jahre seines Alters ohne Leibes Erben.*

b) [fol. 64. a — 109. b.] *Von dem Ertz-Marschall-Amt.* Incip. *Wenn wir bei dieser und künfftigen Materie von dem Hause Sachsen reden* cet. Explic. *ao.* 1647. *bei dem Westphälischen Friedensconvent.*

c) [fol. 111. a — 137. b.] *Von der Churfürstlichen Würde.* Incip. *Die Herren Publicisten haben sich bis hierher von dem Ursprunge des Churfürstlichen Collegii grosse Mühe gegeben* cet. Explic. *als man einige Grauamina wieder den Römischen Stuhl abfasste.*

d) [fol. 139. a — 235. b.] *Ausführung von dem Reichs-Vicariat. Erste Abtheilung. Von dem Reichs-Vicariat solcher Herren über die Sächsischen Lande, die nicht Churfürsten zu Sachsen gewesen. Andere Abtheilung. Historische Nachricht von dem Chursächsischen Vicariat. Dritte Abtheilung. Pragmatische Umstände des Chur-Sächsischen Vicariats.* — Incip. *Diese wichtige Materie vom Vicariat des Durchl. Chur-Hausses* cet. Explic. *Köhlers Münz-Belustigung,* 11. p. 73.

e) [fol. 237. a — 266. b.] *Von dem Directorio Corporis Evangelici.* Incip. *Das Durchlauchtigste Chur-Hauss Sachsen hat eine geraume Zeit* cet. Explic. *im Römischen Reiche ebenfalls befördert.*

f) [fol. 268. a — 302. b.] *Von der Würde eines Pfaltzgrafen zu Sachsen.* Incip. *Von diesen Pfaltzgrafen hat ausser denen kleinen Schrifften* cet. Explic. *in Müllers Sächsischen Annalibus gar deutlich zu ersehen.*

g) [fol. 304. a — 308. b.] *Von dem Reichs-Jägermeister-Amt.* Incip. *Von dieser hohen Würde ist Herrn Johann Gottlob Horns Abhandlung* cet. Explic. *gnugsame Documente ans Tagslicht gebracht worden.*

h) [fol. 310. a — 315. a.] *Von dem Marschall-Amte zu Bamberg.* Incip. *Von dieser Materie ist des Herrn Geh. Kriegsraths Carl Wilhelm Gärtners dissertatio* cet. Explic. *besage der Lehnbriefe beliehen worden.*

i) [fol. 315. b.] *Von dem Schencken-Amt zu Fulda.* Incip. *Von diesem kann ich weiter nichts vorbringen* cet. Explic. *Gewähr zu leisten verspricht.*

k) [fol. 315. b — 317. a.] *Von dem Schencken-Amte zu Kempten.* Incip. *A.* 1469. *Donnerstags nach Ostern, schreibt Johannes Abt zu Kempten* cet. Explic. *weil davor keine Ritterdienste geleistet werden.*

l) [fol. 317. b — 331. b.] *Von dem Erbmarschallamte derer Grafen von Pappenheim.* Auctor huius libri typis iam descripti [vid. *Carpzov.* ad Legem Regiam, cap. X. sect. 6. num. 28. *Lünig.* Grundfeste, II. p. 516. et alios] est *Sixtus Sommer.*

m) [fol. 331. b — 336. a.] *Der Schöppen zu Leipzig Gutachten in Sachen Pappenheim contra das Stifft Kempten, den* 26. *Aug.* 1690.

n) [fol. 336. a — 338. a.] *Miscellanea Pappenheimensia.* Incip. *Im Pappenheimischen Anno* 1534. *aufgerichteten Burgfrieden* cet. Explic. *es nicht zulassen würde.*

CCCCXCVII.

[Rep. III. fol. 6. a.]

Codex chartaceus saec. XVI. scriptus, folior. 20, quorum 20. b. vacuum est. Titulus libri, qui olim in bibliotheca *C. G. Kreyſsigii* fuit, hic est:

Nachtigal. Das ist Aufs Johann Friderichs deſs Mittlern, Hertzogen zu Sachſſen, publicirten Schrifftenn, Vom Uhrſprung, ahnfang, vnd gantzen Proceſs der Würtzburgiſchen Handlung, ein kurtzer aufszugk. Mit einer nützlichen vnndt chriſtlichen Vermanung ahn die Röm. Kayſ. Maj. Chur vnd Fürſten, auch andere Stende des heyligen Römischen Reichs, antreffende die jetzige trübselige Belegerung der gewaltigen Feſtung Grimmenſtein, vnnd weit berümpten Statt Gotha. Typis descriptus est hic liber anno 1567. Incip. *Dieweyll Ihr Schlaffet in der nacht* cet. Explic. *Zu ſeim verdinten preiſs gemacht.* Rubro suscriptae sunt litterae: E. V. D.

CCCCXCVIII.

[Rep. VI. 4. 22.]

Codex chartaceus saec. XVIII. exaratus, olim bibliothecae *G. C. Kreyſsigii* adscriptus, folior. 426, quorum longe plurima scriptura vacant. Continetur:

מַבְעֵרָה *Saxonica, oder Sächſiſcher Feuer-Calender, in welchem die gröſsten Brände im Churkreiſs, Thüringen, Meiſsen, Lauſitz etc. nach allen Tagen des Jahrs, kürzlich und richtig zum traurigen Andencken auffgezeichnet worden ſind von M. C. A. Freybergen, von Stolpen aus Meiſsen. Nebſt curiöſen Anmerckungen.* Ita titulus. Incip. [fol. 2. b.] *Herr Rhyzel, Probſt zu Lynköping, hat von Schwediſchen Feuersbrünſten* cet. Explic. [fol. 411. a.] *und jährlich ein Kleid geben, Hübn. Hiſt. Fr. IX. Th. p.* 607.

CCCCXCIX.

[Rep. VI. 4. 19.]

Codex chartaceus saec. XVII. exeunte exaratus, scripturae praestantissimae, inscriptionibus miniatis. Foliis constat 351, quorum 1. 5. b. 9. b. 10. b. 17. 19. b. 20. b. 26. b. 30. b. 35. 36. 37. b. 39. b. 49. b. 51. 54. 58. b. 61. b. 64. 71. b. 75. 76. b. 89. b. 91. b. 94. b. 98. b. 101. b. 103. b. 107. b. 108. b. 110. b. 119. 122. b. 127. b. 130. b. 136. b. 140. b. 144. b. 145. 147. b. 150. b. 162. b. 171. b. 172. b. 173. 174. b. 180. b. 181. b. 183. b. 200. 229. b. 240. 246. b. 248. 253. b. 255. b. 259. 270. 272. b. 273. b. 275. b. 291. 298. b. 301. 305. b. 309. b. 313. 318. b. 323. b. 325. b. 327. b. 328. b. 329. 334. b. et 347. b. scriptura vacant. Continetur:

Inventarium omnium Saxoniae praefecturarum, *ordine alphabetico digestum.* Incip. *Ampt Aldenberga: An Fiſchwaſſern: Die Bohle* cet. Explic. *Der Rembſier Forſt. Der Gersdorff.* — Fuit hic liber olim in bibliotheca *G. C. Kreyſsigii.*

D.

[Rep. III. fol. 5. b.]

Codex chartaceus saec. XVIII. scriptus, ex bibliotheca *Kreyſsigii* in nostram translatus, folior. 158, quorum 35. b. 36. b. et 152. b. scriptura vacant. Continetur:

Verzeichniſs der Chur-Sächſ. Aembter und Superintenduren. Incip. *Das Churfürſtenthumb Sachſsen und der* [sic] *darzu gehörigen Lande beſtehen* cet. Explic. *Neuſtadt. pag.* 305 — 33.

DI.

[Rep. III. fol. 5. f.]

Codex chartaceus saec. XVIII. e bibliotheca *Kreyſsigiana* in nostram translatus, folior. 163, quorum 1. b. 96. b. 141. b. 150 — 153. 154. b. 162. b. et 163. scriptura vacant. Continentur haec:

a) [fol. 1. a — 95. b.] *Das Churfürſtenthumb Sachſsen pp. Waſs vor Ämbter, Städte, Flecken undt Dorfſſchafften in demſelben zu befinden, und Wehme die Ober- und Erbgerichte zugethan ſeind.* Incip. *Ambt Auguſtusburgk* cet. Explic. *hält in ſich Calau.*

b) [fol. 96. a — 141. a.] *Verzeichnüs der Adelichen Schlöſsern Lehn und Ritter Güther, Meiſsniſchen Geſchlechter, Wie ſolche nach den Nahmen und Bezirck zu befinden, und nach ietzigen Beſitzern aufgezeicknet worden ſeindt.* Incip. *Adelsdorff beim Heyn* cet. Explic. *Pöllnitziſches Lehn.*

c) [fol. 142. a — 149. b.] *Städte des Churkreiſes Sachſsen.* Incip. a praefectura Vitebergensi et desinit circulo Neustadiensi.

d) [fol. 154. a — 162. a.] *Verzeichnüs aller Superintenduren des Churfürſtenthumbs Meiſsen, wie ſtarck jede an denen untergebenen Pastoren und Pfarrern ſich befinde. Nach den Alphabet eingerichtet.*

DII.

[Rep. IV. 4. 61. k.]

Codex chartaceus saec. XVIII., totus a *G. C. Kreyſsigio* scriptus, folior. 122. Continentur:

a) [fol. 1. a — 55. b.] Portrait *de la Cour de* Pologne. (*Imprimé a Cologne chez Pierre Marteau*) 1707. Ita titulus. Auctor est *Jaann. Frid. Wolfframsdorff.* Incip. [post *Avertissement*, fol. 1. b. cui *Kreyſsigius* haec verba subscripsit: *Il n'y a que cet Exemplaire au monde.*] fol. 2. a. 1. *Le Stadthalter. Mons. le Prince de Furstenberg est un homme de grande qualité* cet. Explic. fol. 54. b. [nam fol. 50. legitur *La Table*] *que le Roi ne dise, que: Tel est notre plaisir.*

b) [fol. 56. a — 122. b.] *Anonymi Refutatio antecedentis libri.* Incip. [titulo deficiente] *Prov. 26. v. 5. Antworte dem Narren nach ſeiner Narrheit, daſs er ſich nicht weiſe laſſe dünken. Und dieſes iſt die Urſache, welche mich bey müſsigen Winterſtunden bewogen* cet. Explic. *unter unſere Füſſe in Kurzen. Rom.* XVI. 20.

DIII.

[Rep. IV. 4. 62. aaa.]

Codex chartaceus saec. XVIII. maximam partem a *G. C. Kreyſsigio* scriptus, folior. 90, quorum 10. b. 15. b. 26. b. 46. b. 57. b. 65. b. 72. b. 76. b. 77. b. 87. 89. b. et 90. b. scriptura vacant. Inter foll. 45. et 46. intersertum est programma, quo *Rector Academiae Francofurtanae ad Oderam* [Petrus Sedlnitzky senior, Baro Moravus a Choltitz] *ad Exequias Doroth. Carusiae Academiae cives invitat.* Continetur:

[Anonymi] *Hiſtorie derer Herren von Colditz.* Ita titulus. Incip. *Die Stadt Colditz iſt ohnſtreitig Wendiſchen*

Ukrſprungs wie ſolches der Nahme mit ſich bringet. cet. Explic. [fol. 46. a.] *davon können ſie den Nahmen haben.* A fol. 47. a. sequuntur maxime diplomata ad res Colditienses spectantia.

DIV.

[Rep. I. fol. 31.]

Codex chartaceus saec. XVIII. luculenter scriptus, folior. 72, quorum 1. b. et 16. b. scriptura vacant. Continetur:

Leben und Charackter des Königl. Pohln. und Churfürſtl. Sächſs. Premier-Miniſters Grafens von Brühl, in vertraulichen Briefen entworfen. 1760. Ita titulus. Incip. *Wenn die Gelehrten Bücher herausgeben, von welchen ſie hoffen* cet. Explic. *daſs Sie vor dieſes mahl genung haben. Adjeu.*

DV.

[Rep. V. 4. 37.]

Codex chartaceus saec. XVIII. scriptus, foliorum 440, quorum plurima vacua sunt. Titulus hic est:

Sächſiſches Bürgerliches Lexicon. Colligente Freybergio, Rectore Annaeo Dresd. d. 12. *Iun.* 1727. — Continet hic tomus eas tantum familias, quae a litt. L. incipiunt; caetera omnia desiderantur in bibliotheca nostra. — Typis descript. ed. Freybergius: *Drei Proben eines Sächſ. bürgerl. Lexicons. Dresden* 1737. 4.

DVI — DXXIV.

[Rep. II. 148. a.]

Codices chartacei XIX, saec. XVIII. exarati, olim bibliothecae *G. C. Kreyſsigii* adscripti. Continetur:

Christiani Augusti Freybergii [*Rectoris scholae D. Annae Dresdensis*, vid. *Adelungii* continuat. lex. Joecheri, Tom. II. pag. 1239.] Misnia. Autograph. Auctoris. Hoc opus amplissimum, quo auctor Misniam veterem et recentiorem descripturus erat, nec absolutum est omnibus suis partibus, nec integrum. Agitur ibi de religione, statu civili, principibus, geographia, genealogia familiarum illustrium Misniae cet. — Vol. I. continet in 266 foll. totius operis tomum 4. lib. 2., Vol. II. in 356 foll. tom. 4. lib. 3., Vol. III. in 245 foll. tom. 4. lib. 4., Vol. IV. in 256 foll. tom. 4. lib. 5. sect. 1., Vol. V. in 377 foll. lib. 5. sect. 3. et 4., Vol. VI. in 269 foll. tom. 4. lib. 6., Vol. VII. in 313 foll. tom. 4. lib. 7., Vol. VIII. in 303 foll. tom. 5. lib. 4., Vol. IX. in 468 foll. tom. 5. lib. 5., Vol. X. [insignibus gentilitiis vario colore egregie pictis ornatum] in 715 foll. tom. 6. lib. 1., Vol. XI. in 537 foll. tom. 7. lib. 3. 4. et 5. Vol. XII. in 527 foll. tom. 8. lib. 2. et 3., Vol. XIII. in 492 foll. tom. 8. Append. 2., Vol. XIV. in 143 foll. tom. 9. lib. 1. suppl. 2., Vol. XV. in 500 foll. tom. 10. lib. 1. et 2., Vol. XVI. in 402 foll. tom. 11. 12. 13. 14. 15. et 16., Vol. XVII. in 448 foll. tom. 17. lib. 1. et 2., Vol. XVIII. in 638 foll. tom. 17. lib. 3., Vol. XIX. in 332 foll. tom. 17. lib. 4. [Vacua horum voluminum folia non notavimus, quippe quorum nimius est numerus.]

DXXV.

[Rep. IV. 4. 61. aa.]

Codex chartaceus saec. XVII. ineunte scriptus, rubris inscriptionibus, folior. 252, quorum 39. b. et 252. b. scriptura vacant. Continentur:

a) [fol. 1 — 5.] *Anonymi Kurtze Beſchreibung der Lanndt vndt Marggrafſſchafft Meiſsen.* Incip. *Obwohl die Historici von Vrſprung deſs namens dieſer Landtſchafft* cet. Explic. *der Achtzehendte Marggraff vndt fünffte Churfürſt.*

b) [fol. 6. a — 39. a.] *Anonymi kurtze Beſchreibung der löblichen Bergkſtatt Freiberg in der Marckgrafſſchafft Meiſsen.* Incip. *Freiberg, eine fürneme Bergkſtatt in Meiſsen vnden am Böhmiſchen Gebirge gelegen* cet. Explic. *Ingenioque bono iudicioque bono.*

c) [fol. 40. a — 252. a.] *Anonymi Meiſsniſche Chronika, darinnen auffs fleiſsigſte beſchrieben die fürnembſten vndt denckwürdigſten Sachen, ſo ſich in derſelben Marckgrafſſchafft, von Ao.* 1171. *biſs auff ietzige Zeitt, hin vndt wieder, doch allermeiſt in den zweyen Stätten, Freibergk vndt Leipzig, verlauffen vndt begeben haben. Darbey offtmalſs auch anderer Geſchichten gedacht wirdt, die in den nehiſt angrentzendten vndt den Marckgraffen zu Meiſsen angeherigen Landten, Sachſsen, Düringen vndt Francken, fürgangen.* Ita titulus. Incip. *Ao. Chr.* 1171. *Damalſs wardt die Stadt Freibergk in Meiſsen, erbawet von Ottone* cet. Explic. [Anno 1623.] *übel ehren muſten.* — Habet hic codex etiam hunc titulum generalem: *Chronicon Misnicum. kurtze vndt warhafftige beſchreibung der fürnembſten vndt gedenckwürdigſten Sachen, ſo ſich in dem Landte vndt Marckgrafſſchafft Meiſsen begeben vndt zugetragen. V. G.* 1614. —

DXXVI.

[Rep. IV. 4. 61. a.]

Georgii Fabricii *rerum Misnicarum libb. VII.* Lips. 1569. Huic libro adscriptae sunt notae *Andreae Balduini.* Praemissa sunt septem, et sequuntur quindecim foll. manu scripta, quibus continentur aliquot epistolarum *Geo. Fabricii* apographa, ad *D. Laurentium Fleischerum* Consulem Fribergensem, et *Valentinum Gravium* Senatorem Friberg., et eiusdem Fabricii *de metallo Scharffenbergico* ad *D. Valerium Cracovium*, Elect. Saxon. Secretar. int. In fine accedunt: *Fribergi descriptio eiusque annales a Georgio Fabricio* (M.D.)LXIIII. *collecti.*

DXXVII.

[Rep. IV. fol. 19. b.]

Codex chartaceus saec. XVIII. ineunt. folior. 128, quorum 1. b. 127. b. et 128. scriptura vacant. Continetur:

Georgii Spalatini *de Marchionibus Misniae e ſtirpe Wittekindi a Tymone ad mortem Wilhelmi Coelitis ſeu ad A. MCCCCXXXV. Liber E Bibliotheca Ducali Saxo-Gothana.* Ita titulus. Incip. *Tymo Graffen Dittrichs Sohn iſt der erſte Graffe zu Wittyn geweſt* cet. Explic. *hat ihre Mutter eine lange Zeit vorgeſtanden.*

DXXVIII.

[Rep. I. 8. 102.]

Codex chartaceus saec. XVIII. a *G. C. Kreyſsigio* scriptus, folior. 102, quorum 102. b. vacuum est scriptura. Continetur:

Prodromus Historiae Misnicae auctus et continuatus

oder Anhang verschiedener Anmerckungen, so in der ersten Edition entweder übergangen worden, oder zu verbessern dienen. [*Dresden*, 1703.] — Hic liber typis iam descriptus est.

DXXIX.

[Rep. IV. fol. 23. a.]

Codex chartaceus saec. XVIII. ineunt. scriptus, splendide ligatus, folior. 350, quorum 119. b. et 350. scriptura vacant. Continentur:

Commentariorum rerum Lusaticarum libri VI. quibus accessit septimus de Lusatiis literarum armorumve gloria claris collectore Christophoro Manlio *Gorlicio-Lusatio.* Ita titulus. Incip. Lusatia, *quae hodie sic nominatur, ab oriente Sole Silesiae obvertitur* cet. Explic. *cuius extat de febribus liber ad Nicolaum Redigerum. Hactenus Christophorus* Manlius.

DXXX.

[Rep. VI. 4. 27.]

Codex chartaceus saec. XVII. exaratus, folior. 59. Fuit hic liber olim in bibliotheca *G. C. Kreyssigii.* Titulus hic est:

Compendium historiae Lusaticae, *horis publicis ita adornatum, ut studiosa iuventus ansam habeat exercendi stylum historicum. M.DCXCIV. M. Martinus Grünwald, Zittav. Budiss. Schol. Evang. Conrect. Author.* Incip. [post introductionem, quae legitur fol. 2. a — 10. a.] fol. 10. a: *Woher dieser Nahme Lausiz eigentlich seinen Ursprung habe* cet. Explic. *devotis exoptamus suspiriis.*

DXXXI.

[Rep. I. fol. 32.]

Codex chartaceus saec. XVII. exeunte scriptus, olim in bibliotheca *G. C. Kreyssigii* asservatus, folior. 77, quorum 1. b. et 78. b. scriptura vacant. Continetur:

Anonymi Ausführliche Relation, wie es bey der am 6. *Martii* 1681. *unterthänigst abgelegten Erbhuldigung im Marggraffthumb Oberlausitz eigentlich gehalten worden, und was sonst bey Sr. Churfürstl. Durchlaucht hohen Anwesenheit hinc inde vorgegangen.* Ita titulus. Incip. *Demnach aus gerechtestem Verhängniss des Allerhöchsten Gottes* cet. Explic. *und was darbey hinc inde vorgelauffen, beschlossen worden, Am* 1. *Aug.* 1681. *In Budissin.*

DXXXII.

[Rep. IV. 4. 65. a.]

Codex chartaceus saec. XVII. scriptus, folior. 60. Continentur:

a) [fol. 1. a — 49. b.] Anonymi *Kurtze Beschreibung des Kleinen Revires in ober lausitz, so heutiges tages mit dem Namen Eygen genant wirdt. NB. G. H.* 1686. Ita titulus. Incip. *Ob zwar diese Landtschafft vnd gegendt von sehr Alten Zeiten hero* cet. Explic. *nach richtung erforschen vnd finden möchte.* Subscripta sunt haec verba: *Finita haec transscript: Anno* 1612. *Ianuar.* 23. *Finita haec transscript: Anno* 1658. *Martius* 13. *Von George Heenen in Iauernigk. Ein Liebhaber der Historien auffgeschrieben. NB. Ietz ich G. H. der Iünger abgeschrieben Anno* 1686. *in Schönaw aufm Eigen.*

b) [fol. 50. a — 60. b.] Varia libri parerga anonyma, quorum hi sunt tituli: [fol. 50. a.] *Von der Peste in Görlitz. — Wie der abgott hat geheissen vor Zeitten den die Lausnitzer haben gehabet. — Von den Babbolonischen Thurm, oder von den ersten Wunderwerck der Welt.* — [fol. 50. b.] *Verzeichnis der gewaltigen Stadt Constantinopel, mit allen ihren gelegenheit.* — [fol. 51. a.] *Von erbauung der Stadt Görlitz.* — [fol. 51. b.] *Von des Türckischen Keysers ordentliches Einkommen.* — [fol. 54. a.] *Von der Wunder Schönen Stadt Ierusalem Wie sie ist erbauet worden.* — [fol. 55. b — 60. b.] *Kurtzer doch klarer und wahrer Bericht, von dem herrlichen und weit berühmten Gottes Hause in Görlitz Iesus zu S. Petri und Pauli genant* cet.

DXXXIII.

[Rep. IV. 4. 63.]

Codex chartaceus saec. XVII. scriptus, folior. 24, quorum 24. b. vacuum est scriptura. Continetur:

Kurtze Beschreibung des kleinen Revires in Ober-Lausitz, so heutiges Tages mit dem Nahmen Eygen genannt wird. Ita titulus. Incip. *Ob zwar diese Landschafft und Gegend von sehr alten Zeiten her und kurtz nach der Sündfluth* cet. Explic. *ob jemand etwa mehr Nachrichtung erforschen und finden möchte.* —

DXXXIV.

[Rep. IV. 4. 103.]

Codex chartaceus saec. XVIII. a *G. C. Kreyssigio* scriptus, folior. 29, quorum 24. b — 29. scriptura vacant. Continetur:

Auszug einiger Nachrichten vom Zinwalde, sonderlich von der letztern daselbst unternommenen Römisch-Catholischen Reformation, biss auff den Monat Augustum 1729. Ita titulus. Incip. *Der Zinwald lieget auff einer hohen Fläche der Sächs. u. Böhmischen Grenze* cet. Explic. *so aber schwerlich zu hoffen.*

DXXXV.

[Rep. IV. fol. 40.]

Codex chartaceus saec. XVIII. folior. 48, quorum 1. b. scriptura vacat. Continetur:

[Anonymi] *Introductio in notitiam Historicorum et Historiae Gentis Silesiacae.* Ita titulus. Incip. *Qui de Historicis Silesiae peculiari scripto typis publicis edito* cet. Explic. *quae ad scripta hactenus edita attinet, omnium accuratissime agitur.*

DXXXVI.

[Rep. IV. 4. 57. a.]

Codex chartaceus saec. XVII. exeunte luculenter scriptus, olim bibliothecae Kreyssigianae adsertus, folior. 47, quorum 1. b. et 47. b. scriptura vacant. Titulus hic est:

[Anonymi] *Mutationes saeculi XVII. in re Silesiorum Ecclesiastica et publica factae.* Incip. *Solvimus Saeculum decimum septimum. Hoc multis mutationibus* cet. Explic. *nec vicissitudo ultima metuenda erit.*

DXXXVII.

[Rep. IV. fol. 17.]

Codex chartaceus saec. XVIII. folior. 104, quorum 1. b. 103. b. et 104. scriptura vacant. Continetur:

Chronicon Presbyteri cuiusdam Bremensis Continuatoris Helmoldi *ab Anno Domini* 1164. *usque ad annum* 1448. Ita titulus, qui fol. 2. a. legitur. Fol. 1. a. hic titulus habetur: *Anonymus Helmoldi Continuator hactenus nondum editus Qui secundo rerum Hamburgensium libro nobis illustratus subiungetur. Crantzius ex eo multa ad verbum transcripsit. Citatur saepissime a Cypraeo in annalibus Episcoporum Slesvicensium ut et a Danckwertho in chorographia ducatuum Slesvicensis et Holsatiae.* Incip. *In Principio creavit Deus coelum et terram* cet. Explic. *procul dubio non diu stare posset.* Exstat hoc chronicon typis descriptum in *Leibnitii* Access. historic. Tom. I. pag. 26. Fuit hic codex olim in bibliotheca aut *Leibnitii* aut *Ioh. Alb. Fabricii.*

DXXXVIII.

[Rep. V. 4. 89.]

Codex chartaceus saec. XVII. et XVIII. scriptus, olim in bibliotheca *G. C. Kreyssigii* asservatus, folior. 244, quorum 1. 34. b. 42. b. 57. b. 80. b. 99. b. 114. b. 116. b. 119. a. 122. b. 149. b. 156. 158. b. 159. a. 171. 174. 175. 177. b. 214. b. 229. b. 230. 231. b. et 244. b. scriptura vacant. Continentur:

a) [fol. 2. a. — 33. b.] *Genealogia Schönburgensis oder Schönburgisches Stammregister derer hoch- und wohlgebornen Herren, Herren von Schönburg, Herren zu Glauchau und Waldenburg, Aufs denen herrlichen Schönburgischen Archiven und anderen Uhrkunden, auch glaubwürdigen Historien und eigener Wissenschafft, vom Iahre nach Christi Gebuhrt* DCCCC. *biss und mit* MDCLXIII. *zusammen getragen, und in Vir absonderliche Theile verfasset durch Iohann Vogeln, derozeit Hochherrl. Schönburg. bestallten Amtmann zu Lichtenstein.*

b) [fol. 34. a — 41. b.] *Verzeichnüss des alten Hochlöblichen Geschlechtes Derer von Gunterrode, beschrieben von Andr. Mollero, Pegavio, philos. et Med. Doctore, Practico zu Freybergk in Meissen.*

c) [fol. 42. a — 57. b.] *Vormeldung in die Gesipter Dess Alten Löblichen und Ehrlichen Geschlechtes der Alnpecken, Ungerechnet von Hanssen dem Eltern, zu Offen Im Königreich Vngarn, de Anno* 1379.

d) [fol. 58. a — 64. b.] *Riihmi* (sic) *uber dass Wappen des alten Adlichen Geschlechts der von Molssdorff so man itzund die Weller nennet.*

e) [fol. 65. a — 213. b.] *Gründlicher und warhafter Bericht von Vrsprung und Herkommen der von Molssdorff, so man die Weller genandt.*

f) [fol. 215. a — 229. a.] *Adels Brieff Derer Herren Seidel.*

g) [fol. 231. a — 244. a.] *Gründliche Nachricht von dem uralten Edlen Geschlechte Derer Herren von Schlieben aus alten bewährten Historicis und Chronicon* [sic] *selbe zu Ehren colligiret von C. L. S.* [aliena manus adscripsit: *Sultzen Secretarius*] *Dressden Anno* 1710.

DXXXIX.

[Rep. III. fol. 17. d.]

Codex chartaceus saec. XVIII. scriptus, olim in bibliotheca *G. C. Kreyssigii* asservatus, folior. 73, quibus continetur:

Anonymi *Chronick der Herren der Graffschafft Schwartzburg.* Incip. *Caput 1. Wass zu der uhralten Graffschafft Schwartzburg uhrsprünglich gehörig gewesen?* §. 1. *Hievon findet sich in denen Schwartzburgischen Archivis zwar keine gründliche Nachricht* cet. Explic. *und gar bald in ihrer zarten Iugend verstorben.* — Pertinet haec chronica usque ad med. saec. XV.

DXL.

[Rep. II. 4. 132. a.]

Codex chartaceus saec. XVIII. eleganter et perspicue scriptus, folior. 555, quorum 1. b. 45. b. 240. a. 241. b — 243. b. et 547. b. scriptura vacant. Continetur:

Veteris Helvetiae Delineatio Das Uralte Schweizer Landt in Was für Circ. Standt. Wesen und Regiment selbiges zu alter Zeit gewesen sey, was auch für Inscriptiones oder Alt Heidnische Schriften und andere Antiquitates darinnen vor wenig Iahren gefunden worden. Von dem Wol Edlen und Hochglerten Herren Hrrn Aegidio Tschudi von Glarus Alt Landamman in Glarus verzeichnet und beschriben. Ita titulus. Opus incip. [post inscriptionem: *Limites Galliae. Von der Gelegenheit Galliae, und von der Gallieren Ursprung* cet.] *Gallia stosst gegen Aufgang der Sonnen an den Rheyn* cet. Explic. *aber offt übel gevolgt worden: Starb am* 21. *Tag Merz Anno Domini* 1489.

DXLI.

[Rep. III. fol. 17.]

Codex chartaceus saec. XVI. folior. 278, quorum 1. 2. b. 3 — 5. 6. b. 7. 115. 116. b. 125. a. 277. et 278. scriptura vacant. Continentur:

a) [fol. 8. a — 114. b.] Adami Ursini chronica principum Thuringiae. Titulus est [fol. 6. a.] *Eine Alte Cronica etwan zu Eisenach Geschriebenn.* Idem fere titulus legitur fol. 2. a. Incip. ARISTOTELES *spricht Obwol die jungen Sinnenreich sindt So findt sie doch so erfahren nicht, Als man die alten findet* cet. Explic. [ao. 1406. elogio *Landgravii Friderici Simplicis*] *dass man einem friede lange Zeit begreiff* . . . ., quae verba leguntur apud *Mencken.* scriptor. rer. Germ. tom. III. pag. 1325. col. 2. B. Vid. etiam Cod. sequent.

b) [fol. 116. a — 276. b.] *Chronica Von dem Hochlöblichen königlichen vnndt Fürstlichen Geschlechte vnndt Herkommen Des Chur: vnndt fürstlichen Hauses zu Sachssen, Landtgraffen Inn Döringen, Vnndt Marggraffen zu Meissen, Sampt Allen Grosshertzogen Vnndt Churfürsten des Herzogthumbs zu Sachssen, auffs Kürtzte zusammen gebracht Vnndt Beschrieben, Nach Christi geburt, Tausent, Fünffhundert, vnndt Im Neun und viertzigsten Iahre.* Ita titulus. Interserta sunt textui insignia gentilitia heraldica. Auctor est, ut ex subscriptione dedicationis ad *Augustum* ducem Saxoniae [fol. 117. a — 118. b.] liquet, *Ernst Brodtuff, Sindicus der Stadt Merssburgk.* Post *indicem* etc. [fol. 119. a — 124. b.] opus ipsum fol. 126. a. incip. *Es schreibet Doctor Albertus Kranz, Dechandt zu Hamburgk*, cet. Explic. [fol. 275. b.] *wie Carion und Andere Historici schreiben. finis.* — Fol. 276. a. et b. se-

quitur *Baum des Gefchlechts Vonn Stamme Wigwerti des Eltern fohns königs Widikindi zu Sachffen.* — Caeterum commemoravit hunc codicem, qui eum anno 1825. inspexit, *Pertzius*, Archiv. tom. VI. pag. 211.

DXLII.

[Rep. II. 4. 137.]

Codex chartaceus saec. XV. cum additamentis saec. XVI. rubris litteris initialibus et inscriptionibus, notis marginalibus ad marginem adscriptis. Folia habet 132, quorum 1—3. 4. b. 10. b. 11—15. 117. a. et 128—132. scriptura vacant. Continentur:

a) Adami Ursini Chronica principum Thuringiae. Titulus deest. Pertinet haec chronica a fol. 16. a—116. b. Incip. [a dedicatione rhythmica, sed prosae orationis instar scripta]:

> *Areftotiles der fpricht Ab wol die Jungenn*
> *Synnentrich findt So findt fie doch erfarenn Nicht,*
> *alzo man die Alden vindt. Mit nichte mag*
> *die wyfsheyt ane erfaren komen dar Doch das*
> *erfaren werde bereit ane czyt vnnd lange Jar* cet.

Explic. *gab er nochmals fyne tochter Margarethen differ furften eyme genannten Wilhelm.* Subscriptio ita: *Affinita eft Cronica presens per me petrum moller de fchlackenwerd pro tunc ciuis In Blanckenhayn Anno [MCCCC] LXXXV. In vigilia Thome appoftoli.* Typis descripta est haec chronica in *Menckenii* scriptor. rer. Germ. tom. III. pag. 1239—1360., sed noster codex multo plura ab initio suppeditat. Ea enim quae fol. 16. a—29. b. lin. 21. (*Alzo man fchreib* cet.) leguntur, nondum *Menckenio* innotuerunt. Sed noster codex desinit iam iis, quae apud *Mencken.* pag. 1327. lin. 30. leguntur. Caeterum eadem chronica habetur in Cod. antecedente.

b) In foll. 4. a—10. a. Anonymus quidam *praecipuarum familiarum, quae Thuringiae praefuerunt genealogias* exhibuit, in quibus genealogiis nomina eorum, qui Thuringiam gubernarunt, rubro numero notavit. Scripta haec sunt, ut fol. 4. a. legitur, anno M. D. LXXXI. — Praeterea fol. 118. a—127. b. legitur accuratus *Index memorabilium quae hoc libro continentur secundum ordinem alphabeticum.* Manus, quae hunc indicem scripsit, est saec. XVI. — Commemoravit hunc codicem *Pertzius*, Archiv. tom. VI. pag. 211.

DXLIII.

[Rep. IV. fol. 19. a.]

Codex chartaceus saec. XVI. scriptus in foliis 80, quorum 1. b. 73. b. 78. a. et 80. b. scriptura vacant. Continetur:

Chronica Vndt Altes Herkommen der Landtgrauen zue Döringenn Vnndt Heffenn, Auch dero Herrn vonn Hennenbergk Vnndt dann vonn Anhaltt. Mit Schönen Vnndt Kurtzweiligen Hiftorien gantz luftig zu Lefsen. Anno Domini 1571. Ita titulus. Desinit haec chronica anno 1540. In fine excerpta leguntur ex chirographo Joannis Gerbshaus ex missali libro in Elmershausen de castro Gudenberg et de familia Nobilium de Gudenberg cet. Incip. *Da Roma Hatte geftanden Vndt nachdem Es gebawet war* 477. *Jar* cet. Explic. *an vier ortenn vf reder legenn.*

DXLIV.

[Rep. IV. fol. 22.]

Codex chartaceus saec. XVII. exeunt. scriptus in foll. 462. Continetur:

Joannis Rohtii Chronicon Thuringiae vernaculum, quod legitur in *Menckenii* SS. Germ. tom. II. XXVI. pag. 1634. Titulus hic est: *Chronicum msc. Kaltenbronnense a mundi conditu ad ann.* 1440. *e bibliotheca Fabriciana nunc Vinariensi. potius Chronicon Thuringicum e Bibl. Weiffenfels. defcriptum.* Incip. *Von dem Erften Suntag. In dem anbeginnen befchuf Got Himel vnd Erden* cet. Explic. *erfchlagen mit andern viel erbarn leuten. p.*

DXLV.

[Rep. II. fol. 74. b.]

Codex chartaceus saec. XVII. exaratus, folior. 798, quorum 798. b. scriptura vacat. Continetur:

Johannis Rohtii Chronicon Thuringiae, Germanico sermone conscriptum, quod omissis in initio superfluis exstat in *Menckenii* SS. Germ. tom. II. n. XXVI. pag. 1634. ss. Incip. *Von dem eften funntage. In dem anbegynne gefchuff god Hymmel vnde erdin* cet. [Ea, a quibus chronicon apud Menckenium incipit, leguntur demum fol. 11. lin. 23. *Dy erfte werlt hatte geftandin* cet.] Explic. *vnde liefs in yn alle graffin Herrin manne Stete Lande vnde Luthe hulden.* — Multa in hoc codice leguntur, quae, quod superflua visa sunt, *Menckenius* in ed. omisit.

DXLVI.

[Rep. IV. fol. 19.]

Codex chartaceus saec. XVI. volubili calamo scriptus, folior. 137, quorum 1. b. 7. b. 84. et 137. b. scriptura vacant. Continetur:

Eine alte Düringifche Cronica gefchrieben von Anno 784. *bifs vf* 1517. Ita titulus. Incip. fol. 2. a. [quod lacerum est] *Iulius Carfar han Deutfchland bezwungen* cet. Explic. *Hertzogk adolff der halfe.*

DXLVII.

[Rep. IV. fol. 18.]

Codex chartaceus saec. XVI. exeunt. folior. 315, quorum 60. a. scriptura vacat. Continentur:

a) [fol. 2. a—311. a.] Thesaurus Antiquitatum Thuringicarum *multorum annorum progressu multisque vigiliis ne dicam etiam laboribus et sumtibus comparatus per* Henricum Crolachium *Gothanum. Anno dominicae incarnationis* 1574. Ita titulus, in quo praeterea etiam haec verba leguntur: *Sum Michaelis Angelocratoris Med. Dris.* 1655. — Pertinet haec historia usque ad annum 1495. et incip. ab his verbis: *Nach den gezeittenn Als der groffe Alexander geftorbenn war, da wahr ein Volck* cet. Explic. *Friderich wilhelm Joan.*

b) [fol. 311. b.—315. b.] Chronici Isnacensis fragmentum. Incip. *Noe habuit tres filios* cet. Explic. (Cap. 4.) *monafterium Sancti Petri in Erfordia et caftrum prope Erfordiam......* Caeterum hic liber olim fuit in bibliotheca Menckeniana.

DXLVIII.

[Rep. IV. fol. 27.]

Codex chartaceus saec. XVIII. scriptus, folior. 153, quorum 1. b. 2. a. 30. b. 60. b — 63. b. 64. b. et 150. b — 153. scriptura vacant. Continentur:

a) [fol. 1 — 60. a.] *Chronicon Waldecense* DANIELIS PRASSERI, *Vildugensis, Comitum Waldeccensium Lineae Vildugensis Consiliarii, ex archivis, MStis, aliisque Autoribus congesta et in ordinem redacta A.* 1648. *Collatum cum MSto C. S. Schurzfleischii.* Ita titulus. Incip. [fol. 3. b.] *Widekindus I. Comes in Swalenberg et Waldeck* cet. Explic. *Elisabetha Albertina nat* 16 — · *Votum. Deus perillustrem hanc familiam* cet.

b) [fol. 64. a — 150. a.] *Vita Celsissimi Valdeciae Principis Georgii Friderici, Augusti Imperatoris Roman. Imperiique et praepotentium foederati Belgii Summi militiae praefecti, consignata a Conrado Samuele Schurzfleischio.* Incip. *Perantiqua est Comitum Valdecciorum familia* cet. Explic. *usque dum Exercitus in hyberna iret.*

DXLIX.

[Rep. II. fol. 78. a.]

Codex chartaceus saec. XVI. folior. a scriba ipso notatorum 475, quorum 1. tamen intercidit, et 5. b. 6. 12. a. 14. b. 15. a. 19. a. 53. b. 54. a. 61. b. 67. b. 87. b. 93. b. 128. 129. b. 130. 319. 402. 411. b. 412. 471 — 475. scriptura vacant. Textui interserta sunt multa insignia gentilitia artificiose variis coloribus picta. Continentur:

a) [fol. 2. a — 411. a.] DAVIDIS WOLLEBERI *Histori vnnd Zeitbuch Des weitberüemten hochlöblichen Fürstenthümbs Würtemberg etc. Anfang, vrsprung, vnd herkhommen, Weilünd aller bewusster Herrn Grauen Hertzogen züe Würtemberg etc. sampt dero geliebten Gemahel, Herren und Freülin, Gottseliger vnd löblicher gedüchtnüs, Auch dern so bey unsern Zeiten noch bey leben, von dem Wolgebornen Grauen Herrn Eberharden züe Würtenberg, Künigs Caroli in Frankreich, Grosshofmaisier. Anno etc.* 893. *biss auf die Ietzregierende Durchleüchtige Hochgeborne Christenliche Fürsten vnd Herrn, Herrn Ludwign Herzogn zue Würtnberg und Teeckh, Grauen zue Mümpelgart etc. Auch Herrn Friderichen Grauen zue Würtnberg vnd Mümplgart etc. Aller Lebn, wesen, geschichten, Handlungen Stüfftungen, Aufgang, Mannliche, Sighaffte kriegsthaten vnd Tugenden, Löbl. Regierung, Christnliche Abschiedt, Begräbnuss, Grabschrifftn vnd genealogia, Summarischer ordnlicher vnd warhafftiger Beschreibunge. Insonderheit werden auch hierinnen anfangs begriffen, Die Fürstenthumb Grauen vnd Herrschafften als Teeckh, Vrslingn, Schwaben, Allmanien, Tübingen, Vrach, Neuffn, Herrnberg, Pfulingen, Calw, Löwenstein, Baychingen, Aesschberg, Grüningen, Achalm, Eichelberg, Würtnberg, Beytelstach, Mümplgart, Haarburg, Hochenstauffen, Eberstein, Weinsterg, Heidenheim, Monheim, Flüglingen, Beichelstein, Weissach, Winiden, Blochingen, Seeburg, Hornberg, vnd Rechberg etc. mit Zu Jedes sonderlich vnd aigentliche Beschreybung, sambt den Wapen, alles, was möglich gewesen, Zusamen getragen, Dergleichen nüe gesehen. Vielweniger an den tag kommen.* — Ita titulus fol. 2. scriptus. Post dedicationem ad Consules et Senatum civitatis Norimbergensis [fol. 3. a. et b.] opus fol. 4. a. incipit: *Vorrede, an den Christlichen vnd guthertzigen Leser. Es Beclagen sich viel gar nach alle* cet. Explic. *So wirt doch geschechen mürcklich wunder.* Auctor in subscriptione dedicationis se vocat: *Dauidt Wolleber von Schorndorff.*

b) [fol. 413. a — 470. b.] *Fürstliche Hochzeytt Des Dürchleüchtigen Hochgebornen Fürstenn vnd Herrn, Herrn Vlrichen Herzogen zu Würtnberg vnd Teckh, Grauen zue Mümpelgart etc. mit der Durchleuchtigsten Hochgebornen Fürstin vnd Frawinn Frawlin Sabina Pfalzgrauin bey Rhein. geborne Herzogin zu Bayen etc. zu Stutgart im Iar* 1511. *im monat Martio gehalten, Grauen, Herrn, derogemahel vnd Fräwlin der Ritterschafft Priesterschafft vnd alles Adels. auch der Röm: Kay: May: Vnsers aller gnedigsten Herrn, der Churfürsten Fürsten abwesenden ständen, vnd der Reychstett Rhäten, botschafften vnd abgesandtenn mit kurzbegriffner vnd verloffner sachenn ordentlicher beschreybunge.* — Incip. [a praefatione ad Georgium Fridericum Marchionem Brandenb.] fol. 413. b. *Dieweil E. Fstl. Dchlcht Anher weilund* cet. Explic. 3. *gewinn, Vnd Vier Verlust, Ende diser fürstlichen Hochzeytt.* In titulo libri haec scripta leguntur: *Ex liberalitate Fratris Germani, Matthiae Heinrici Winteri, Medic: Doct: et practici in Vaihingen librum hunc possideo ego Alexander Polycarpus Winter. Stutgardii d. 6. 8bris.* 1686.

DL.

[Rep. II. fol. 78. b.]

Codex chartaceus saec. XVI. aurata margine insignis, folior. 424, quorum 1. 2. 206. b. 207. a. 341. a. 423. a. et 424. scriptura vacant. Continet:

ANONYMI DER WÜRTTEMBERGISCHEN GRAUEN VNND HERREN HISTORIA, WELCHE VON AINEM ZUM ANDERN ORDENLICH VNND GRÜNDLICH BESCHRIEBEN WÜRD. Ita titulus. Incip. *Abentall ain Graff zu Calw vnndt Wurttemberg ist gewesen* cet. Explic. *Vnnd glücklicher Regierung gnadiglich friesten, Vnnd erhalten. Amen.* — A fol. 353. b. legitur: *Verzeichnus der Fürsten, Grauen, Herren vnnd Adler Personen, so der Fürstlichen wurtenbergischen hochzeit zu Stutgarten, Im Monat Nouembris Anno* 1575. *Beygewohnet.*

DLI.

[Rep. V. 4. 44.]

Codex chartaceus saec. XVIII. scriptus, folior. 100, quorum 24. 80. b. 95. 96. 97. 99. et 100. scriptura vacant. Continentur haec apographa:

a) [fol. 1 — 12. a.] *Marggraff Friedricks zu Meissen und Lausitz Ueberlassung solcher Marggrafthümer an König Wenceslaum in Böheim, jedoch dass itzt besagten*

Marggrafen selbige hernach als ein Böhmisches Lehn wieder herausgegeben werden, de *Ao.* 1289. Saepe typis descript.

b) [fol. 12. b — 23. b.] *Ertzbischoffs Alberti zu Magdeburg Brieff, worinnen er bekennet, dafs der zwischen Landgraf Theodorico juniore in Ostthüringen und Marggrafen zu Lausitz mit seinem Ertz-Stifft getroffene Kauff wegen der Lausitz niemals zu Stande kommen*, de *Anno* 1371. Saepe edit.

c) [fol. 25. a — 36. b.] *Merseburgensia quaedam.* Singula haec sunt: *Instrumentum publicum de iuramento praepositi Mersburg. — Statutum de moneta Mersburgensi — Revocatio Ghevehardi Episcopi — Iuramentum Episcopi Mersburgensis post electionem — Statutum de Obedientiis — Recognitio Friderici Episcopi de iuramento per Bodonem praepositum facto — Statutum de iuramento praepositi — Statutum de annis defunctorum.*

d) [fol. 37. a — 94. b.] *Anonymi chronica Episcoporum Merseburgensium.* Incip. *Cum gens Romulea universum orbem* cet. Explic. *per eum constructis duplicasse asseritur.*

e) [fol. 98.] *Litterae Henrici Bignviensis Ecclesiae Provisoris de festo undecim ..... virginum celebrando.*

DLII.

[Rep. II. 4. 136.]

Codex chartaceus saec. XVI. rubris inscriptionibus, folior. 24, quorum 1. et 24. b. scriptura vacant. Continetur:

Copiale litterarum et diplomatum variorum. Sunt vero haec: *a) Copiale litterarum Abbatissarum Quendlinburg.* de ao. 1239. et 1267. [fol. 2. a — 4. a.] *b) Episcoporum Halberstadiensium* [fol. 4. a — 6. a.] *c) Principum Anhaltensium* [fol. 6. b — 10. b.] *d) Comitum de Falckenstein* [fol. 10. b — 11. a.] *e) Comitum de Regenstein* [fol. 11. a — 13. a.] *f) Comitum de Wernigerode* [fol. 13. a.] *g) Comitum de Kirchberg* [fol. 13. a — 16. a.] *h) Diploma Werneri de Schermbeke et Gislae de Kirchberg uxoris* de ao. 1276. [fol. 16. a — 17. a.] *i) Diploma Abbatis et conventus Michaelstein*, de ao. 1279. [fol. 17. a.] *k) Diploma Walteri de Arnstein* [fol. 18. a.] *l) Diplomata dominorum de Hoym* de ao. 1281. et 1385. [fol. 18. b — 20. b.] *m) Diplomata nobilium de Neindorff* de ao. 1304. [fol. 21. a. et b.] *n) Diploma civium Quedlinburgensium* de ao. 1412. [fol. 22. a. et b.] *o) Diploma Alberti et Ludovici Nobilium de Hakeborn* de ao. 1276. [fol. 22. b — 24. a.] — Codex incip. *Wir Gertrüdis* cet. cet. *Der Heylige Apostel paulus, Ein fürtreffentlicher prediger* cet. Explic. *fideliter et solenniter peragetur.*

DLIII.

[Rep. IV. fol. 16. c.]

Codex chartaceus saec. XVIII. scriptus, multis picturis ornatus, folior. 51, quorum 1. b — 4. b. 10. b. 17. b. 23. b. 24. b. 26. b. 28. b. 30. b — 32. b. et 33. b — 51. b. scriptura vacant. Hoc libro, qui olim in bibliotheca *C. A. Freybergii* fuit [vid. fol. 1. a.], continetur:

[*Anonymi*] *Vorstellung oder Kurtze Beschreibung Des Hochadeligen uhralten Geschlechtes Der von Ziegler und Kliphausen.* Ita titulus. *Freybergius* fol. 5. a. haec adnotavit: *Autor dieser Genealogischen Schrifft ist der berühmte Historiographus Tenzelius, wie wir ehemals sowohl der alte Herr Hauptmann Ziegler zu Neefern, als auch dessen einziger Sohn, der Herr Appellationsrath Ziegler, zu Belgern, referirt hat.* — Liber incip. *Diese fürnehme Edle Familie, welche der Zeit im Löbl. Marggraffthum Oberlausitz* cet. Explic. [fol. 33. a.] *gehaltene Leichenpredigt, Budissin*, 1687. *fol.*

DLIV.

[Rep. IV. fol. 21.]

Codex chartaceus saec. XVI. exeunt. scriptus, foliorum 169, quorum 1. b. 4. b. 5. b. 14. 146. b. et 169. scriptura vacant. Continetur:

[Ernesti Brotuffii *Syndici Mersburgensis*] *Genealogia und Geschlechte noch dem Mütterlichen Stamme der Durchlauchtigsten Hochgebornen Fürstin und Frawen Annen Gebornen aus königlichen Stamme zu Dennemargk, Nortweden Schotten und Gotten Herzogin zu Schleswig, Holtstein, Stormer und Ditmarschen, Greffin zu Oldenburg und Delmenhorst, Hertzogin zu Sachssen, Lantgreffin in Doringen und Marggreffin zu Meissen, Auf Tausend und Dreissig iare durch zwei und dreissig Glider inn fünf Bücher mit einem Register vorfast und begriffen* 1550. Ita titulus, qui fol. 1. a. legitur. Fol. 2. a. hic habetur titulus: *Cronica der Chur und Fürstlichen Heuser der Alten und Nawen Marggraffen zu Brandenburg, Der alten Chur und Fürsten zu Sachssen, Der Herzogen zu Sachssen Engern und Westualen Der Fürsten zu Anhalt Graffen zu Ascanie Ballenstet und hern zu Bernburg.* Fol. 3. a. 4. a. 5. a. 40. a. et b. conspiciuntur insignia gentilitia variis coloribus non male picta. — Liber incip. [post epistolam dedicatoriam ad *Annam* et post *registrum in chronicam*] fol. 15. a. his verbis: *Caius Iurisconsultus in* l. j. *ff. de origine juris schreibt das eins iden Dinges* cet. Explic. *Stambaum fo.* 152. Inde a fol. 147. legitur: *Vom Geschlechte der Chur und Fürsten zu Sachssen Landtgraffen In Doringen und Marggraffen zu Meissen, ein kurzer Auszug und Catalogus dorinne die obgeschriebene Cronica des loblichen Hauses der Fürstl. zu Anhalt erkleret wirth.*

DLV.

[Rep. II. fol. 84.]

Codex chartaceus saec. XVIII. exaratus, folior. 62, quorum 1. 32. 33. 38. a. 58. b. 59. b. 61. b. et 62. scriptura vacant. Continentur:

a) [fol. 2 — 59.] *Kurtzer Genealogisch-Historischer Entwurff, nebst der Stamm- und Ahnentafel des Geschlechtes derer von Elterlein ausgehändiget von M. Wilhelm Steinbach.*

b) [fol. 60. et 61.] *Anonymi Genealogie derer Herren Müller von Berneck.*

Fuit hic liber olim in bibliotheca *G. C. Kreyssigii*, qui etiam folia 39 — 42. scripsit.

DLVI.

[Rep. V. 4. 40.]

Codex chartaceus saec. XVIII. scriptus, olim in bibliotheca *G. C. Kreyssigii* asservatus, folior. 178, quorum 20. b. 50. b.

82. 83. 95. 98. a. 108. b. 109. b. 110. b. 113. a. 123. b. 125. b. 126. b. 127. b. 128. b. 130. b. 132. b. 136. b. 140. b. 143. b. 144. b. 145. b. 148. b. 151. b. 152. b. 154. b. 156. b. 157. b. 158. b. 159. b. 161. b. 165. 167. b. 170. b. 177. b. et 178. scriptura vacant. Continetur:

a) [fol. 1—10.] *Anonymi censura libri cuiusdam, qui agit de Hoyerswerda et Dalwitz in Lusatia superiori,* sed cuius titulus nusquam legitur. — Incip. *Im dedications-Titul habe zuvörderst advertiret* cet. Explic. *zum Hauptzwecke nicht viel beytragen.*

b) [fol. 11. a—177. a.] *Kurtze Anmerckungen über die Origines Beichlingianas.* Ita titulus. Accedunt multa notata et collectanea de gente Beichlingiana.

DLVII.

[Rep. II. fol. 77.]

Codex chartaceus scripta variorum saeculorum a XVI. usque ad XVII. continens, folior. 435, quorum 1. 24. a. 25. 27. b. 45. b. 46—47. a. 51. b. 53. b. 55. b. 63. b. 67—69. 75. 77. b. 93. b. 109. 110. 120. b. 121. b. 123. 126. b. 148. b. 151. a. 156. a. 160. b. 161. a—162. a. 167. 168. 175. 180. a—181. a. 182. 185. a. 187. a—188. a. 192. b. 195. b. 196—198. 201. b. 202. a. 205. b. 208. a. 211. b. 212—214. 218. b. 222. b. 224. b. 234. 240. a. 241. b. 242. 243. 255. b. 259. b. 262. b. 263. b. 264—267. 280. 287. 289. b. 291. a. 293. b. 297. b. 298—301. 302. b. 303. b. 304. b. 305. b. 306—309. 316. b. 319. b. 327. b. 332. 341. b. 342—344. 366. b. 383. b. 389. b. 390. b. 391. 392. 393. b. 394. 395. a. 399. b. 404. b. et 435. scriptura vacant. Plurima sunt in hoc Codice inchoata tantum, manca et imperfecta nec in certum ordinem redacta. Insunt vero haec potiora:

a) [fol. 2. a.] *Collectanea de Archiepiscopis Magdeburgensibus.*

b) [fol. 26. a.] *Acta die Domprobstei zu Magdeburg betreffend.*

c) [fol. 28. a.] *Summa der Wahlcapitulation und Reversalien, welche die Administratores AEpiscopatus Magdeb. auszustellen pflegen.*

d) [fol. 56. a.] *Hertzog Augusti von Sachsen Vergleich wegen der Jurisdiction der Mollen-Vogtey und Dom-Vogtey.* de ao. 1648.

e) [fol. 77. a.] *Landtags-Sachen zu Halle Denn* 19. 7*br*. 1648. et 1678.

f) [fol. 110. a.] *Landtages Abschied de Ao.* 1678.

g) [fol. 124. a.] *Chronicon Halberstadiense a tempore fundationis ad ann.* 1671. *cum variis adnexis documentorum copiis.* Sunt collectanea.

h) [fol. 260. a.] *Annales de Comitatu Ascaniae.*

i) [fol. 268. a.] *Annales Quendlenburgenses qui Vitas et Res praeclare ab Imperatoribus, Electoribus Saxoniae, Episcopis Halberstadiensibus, Abbatissis et Consulibus ibi ab Anno Christi* 527. *usque ad ann.* 1671. *gestas continent.* — Accedunt varia acta et documenta.

k) [fol. 345. a.] *Annales Reinsteinenses, quorum pars* 1*ma*. *Continet Vitas et Res Comitum, die auff Reinstein residiret. Pars* 2*da*. *bildet für die, so zu Heinburgk Hoff gehalten, undt hernacher denen Regensteinschen auff Regenstein undt blankenburgk succediret.*

l) [fol. 367. a.] *Annales Blankenburgenses.* Accedit fol. 383. a. *Genealogia Dynastarum Blankenburgensium ad Hercinium in pago Hartgaw locum olim tenentium.*

m) [fol. 384. a.] *Annales Comitum de Wernigeroda.*

n) [fol. 404. a.] *Acta comitatum Wernigeroda betreffend.* Insunt: *Acta comitum de Wernigeroda contra Halberstadienses.*

Quinam auctores singularum partium huius codicis, maxime annalium, fuerint, in codice nusquam inveni. Annales illi omnes tantum adumbrati sunt et collectaneorum magis quam historiae in iustum ordinem redactae imaginem referunt.

2.

HISTORIA EPISCOPATUUM, MONASTERIORUM ET UNIVERSITATUM.

DLVIII.

[Rep. II. 4. 140.]

Codex chartaceus saec. XVII. fol. 330, quorum 1. b. 2. b. 162. b. 164. b—168. b. 222. b. 311. b. 315. b. 320. b—322. a. 324. b. 325. 326. b. 327. a. 328. a. et 330. scriptura vacant. Praeterea aliquot libri typis descripti inter huius codicis foll. interserti sunt, nimirum: 1) inter fol. 257. et 258: *Walbekische Chronica, durch Henricum Meibomium, Helmstadt* M.DC.XIX. 2) inter fol. 328. et 329: *Halberstadtische Cantzley-Ordnung, Wie in Sachen der streitigen Parteyen zu Güte, oder Rechts, verfahren werden soll. Ed.* 2. *Nordthausen* 1652. 3) inter fol. 329. et 330: *Stephani Mariani, et Sixti Laurentii Uraniorum. Considerationes.* (s. l.) clo. Ioc. XXXVIII. — Continentur autem haec scripta:

a) [fol. 2—131. b.] *Halberstedtsche* CRONICA. ANNO 1661. Ita titulus, qui fol. 2. a. legitur. Qui fol. 3. a. habetur, hic est: *Halberstädtsche Chronica oder erzehlung der Vornemsten in Gott ruhenden Väter und Bischoff auch den furnemsten geschichten so sich der Zeit begeben*

und zugetragen. Incip. *Als ich dero Zeit die kloster halff visitiren* cet. Explic. *erstochen und umbracht worden.* Hic desiuit chronica ann. 1579. Sed continuatur infra fol. 143 — 160. a., et usque ad ann. 1630. fol. 258. a — 328. b. additis *actis*, *documentis*, *rescriptis* cet. ad res Halberstadienses spectantibus. [Altera continuatio recentiore manu scripta incip. *Hierauff seind Ihrer fürstl. G. Vnmündige* cet.]

b) [fol. 132. a — 141. b.] *Grundliche Beschreibung der wunderschönen Kirchen und Kunstbahren Orgelwerckes wie auch des grofsen Fafses zu Grüningen* cet. Haec typis descripta sunt *Halberstad.* 1662.

c) [fol. 142. a — 143. a.] *Enumeratio urbium et pagorum episcopatus Halberstadiensis.* Incip. 1) *Gruningen — 5 Weichbilder* cet. Explic. *seine quota zugetheilet.*

d) [fol. 143. b — 160. a.] Vid. supra sub litt. a.

e) [fol. 160. b — 162. a.] *Vergleich so die Halberstätische Ritterschafft mit den Herren Prälaten, Städten und Stenden wegen der Reichfs Türcken und Kriegs Stewern Anno* 1614. *den* 2. *Dec. getroffen.*

f) [fol. 163. a — 164. a.] *Wegen der Extraordinarien Landes Bürden Im Ertz Stifft Magdeburgk. Extract aufs dem Landtages Abscheide zu Halle den* 27. *Iunii* 1663.

g) [fol. 169. a — 177. b.] *Copia capitulationis episcopalis Leopoldi Wilhelmi Archiduc. Austr. Episcopi Halberstad. cum capitulo Halberstadiensi*, de ann. 1638.

h) [fol. 178. a — 207. b.] *Friderici Wilhelmi march. Brandenburg. capitulatio mit dem Domcapitul zu Halberstadt*, de ao. 1650. additis *tribus documentis eiusdem marchionis* de ann. 1650. 1652. et 1655.

i) [fol. 208. a — 220. a.] *Eiusdem Abschied mit dem Domcapit. zu Halberstadt de ann.* 1653.

k) [fol. 222. a — 245. b.] *Die Grentzbeziehung Defs Churfürstlichen Ambts Weferlingen Betreffent de Anno* 1663.

l) [fol. 246. a — 249. b.] *Verzeichnüfs des Stifftes Halberstadt.*

m) [fol. 250. a — 255. a.] *Joann. Albrechti march. Brandenb. et archiepiscop. Magdeburg.* constitutio finium inter episcopat. Magdeburg. et Halberstad. de ao. 1546.

n) [fol. 258. a — 328. b.] Vid. supra sub litt. a.

o) [fol. 329. a. et b.] *Catalogus episcoporum Halberstadensium*, ab anno 780. usque ad 1137.

DLIX.

[Rep. IV. 4. 59.]

Codex chartaceus saec. XVII. scriptus, folior. 152, quorum 145. b. 146. a. 149. b. et 150. a. scriptura vacant. Continetur:

Anonymi Chronica de episcopis Halberstadiensibus. Pertinet haec chronica in fine mutila a S. Hildegrino usque ad Fridericum, qui XLII. episcopus Halberstadiensis fuit. Incip. *S. Hildegrinus der* 1. *Aufs Frifslandt Wardt dieser büertig sein Vatter hiefs Diatgrin, seine Muetter hiefs Lieburg* cet. Explic. *wieder in ihren Vörigen standt zuesetzen. Nach deme* ......

DLX.

[Rep. VI. fol. 8.]

Codex chartaceus saec. XVII., folior. 712, quorum tam multa vacua sunt, ut singula enumerare longum esset. Continentur:

Acta bellica incorpta [sic] anno 1625. 9. Octobris. Volumen primum. Ita titulus. Sunt originalia acta et documenta bellica annor. 1625. et 1626. quae ad Capitulum Halberstadiense spectant. Multae insunt litterae originales *Joannis Georgii* Electoris Saxoniae [cf. foll. 6. b. 10. b. 41. b. 47. a. 65. b.] et *Albrechti Waldsteinii* Ducis Friedlandiae [cf. 12. a. 35. a. 37. a. 43. a. 52. a. 54. a. 368. a. 401. a. 539. a. 695. b. 697. a.] Fol. 196. typis descriptum continet litteras capituli Halberstad. d. 15. Nov. 1625. — Volumen incip. a litteris *Joannis Georgii*, d. 4. Aug. 1625. ad capitulum Halberstad. scriptis; finitur litteris eiusd. capituli d. 2. Maii 1626. scriptis.

DLXI.

[Rep. IV. fol. 29. b.]

Codex chartaceus saec. XVII. folior. 48, quorum 1. b. 2. b. et 48. b. scriptura vacant. Continetur:

Epitome Historica Episcoporum Havelbergensium. *Das ist Eine kurtze Beschreibung aller Bischöffe zu Havelberg wie Selbige von Udone dem Ersten, bis auff Joachimum Fridericum den letzten, den Bischöfflichen Stuhl nach einander besessen haben. Zusammen getragen von Joachimo Conrado Stein Rathsverwandten und Secretario zu Wittstock. A. C. R.* cIↃIↃcxcvII. Est fere historia civitatis Wittstock., multis diplomatibus instructa. In fine legitur etiam historia cruentissimi proelii ad civitat. Wittstock. facti, d. 24. Sept. a. 1636. — Incip. fol. 3. a: *Der Erste Bischoff zu Havelberg hat geheifsen Udo oder, wie in den Fundations Brieffe* cet. Explic. *derer verwundeten auch über* 3000 *gezehlet wurden.*

DLXII.

[Rep. II. 4. 132. b.]

Codex chartaceus saec. XVIII. exaratus, folior. 376, quorum 11. a. 140. 176. b. 336. b. 337. 355. 361. et 373. b — 376. scriptura vacant. Continentur:

[Anonymi] *Monumenta Monasterii* Heusdorf, *Ordinis Divi Benedicti, Dioeceseos Moguntinae, prope Apoldam quondam siti, sed destructi.* Ita titulus. Incip. *Diviso a Francis et Saxonibus regno Thuringorum* cet. Explic. *quod decretum, observatione dignum, producendum putamus: Vff Bevehlich* ....

DLXIII.

[Rep. IV. fol. 30. a.]

Codex chartaceus saec. XVIII. eleganter et perspicue scriptus, folior. 230, quorum 131. b — 135. b. 213 — 218. et 228 — 230. scriptura vacant. Continentur haec:

a) [fol. 1. a — 131. a.] *Wahrhafftige Beschreibung der Fundation und Stifftung, defs Stiffts Hildefsheimbs, auch aller und Jeder Bischoffen, in welchem Iahr die gekorn, und zum Regiment kommen, auch wafs sie für Landt an dafs Bifsthumb gekaufft und gebracht, undt wie lange sie Regieret haben, auch Letztlich wie efs leiderlich durch heimbliche Verbündtnifs derer von Adell

defs Bifchoffs-Lehnleute verrückt und an die Fürsten von Braunschweig kommen. Ita titulus. Incip. post praefationem fol. 7. a: *Güntharus gar ein Frommer andächtiger und Geiftlicher Mann* cet. Explic. *Lüttich, Cölln undt Münster.*

b) [fol. 136. a — 146. b.] *Ein fchön Verzeichnifs, aller Städte, Häuſser, Börge, Flecken, Dörffer, und Clöfter, fo in Stifft Hildefsheimb belegen.* Incip. *Wintzenborgk. Darzu gehören* cet. Explic. *feinen Brudern Schartt hinwiederumb aus.*

c) [fol. 147. a — 172. a.] *Ein kurtzer Aufszug darin die Stiffts Vheide* [de ao. 1519.] *fein kurtz begriffen undt in* 10 *Cap. verfafset.* Sunt versus dialecto inferioris Saxoniae compositi. Incip. *Ane Hülpe und gnad defs Herrun* cet. Explic. *Darup fpreck eck frölich Amen.*

d) [fol. 172. a — 176. b.] *Datt Leidt vann der Vheide.* Incip. *Von Gottefs Sohn gebohrn wardt* cet. Explic. *Unde help ufch in des Himmels hoff.*

e) [fol. 177. a — 185. b.] *Gedicht up de Vorbündnüfs, unde Allerley Verdriefs, fo de Adell dem Bifchop van Hildesheimb zugefüget haben.* Incip. *Mett ohr leeft kom wie her thor ftede* cet. Explic. *De vor ufch Gottes Mutter wart.*

f) [fol. 186. a — 187. b.] *Carmen Germanicum. Wie Hertzog Heinrich von Braunfchweig das Haufs Peine belagert Anno* 1521. *am Tage Michaelis.* Incip. *Nu höret unde mercket* cet. Explic. *met ehren unde rechten.*

g) [fol. 187. b — 190. a.] *Lied, wie Hertzog Heinrich von Braunfchweig das Haus Peine wiederumb belagert, Anno* 1522. *uff Bartholomaei.* Incip. *Vermehenheit unde overmoht* cet. Explic. *Gott verleihe ufch fyne Gnade, Amen.*

h) [fol. 190. a — 192. b.] *Der van Brunfchwigk ähr gefchicht, Wat fe vor Peine hebben utgericht.* Incip. *Dy Herrn vann Brunfchwigk latet zu Blafen* cet. Explic. *Se findt wende heicken alle tage.*

i) [fol. 192. b — 194. b.] *Abfchrifft wie ein Ehrbahrer Raht der Stadt Hildesheimb beftetigt wirdt.* [s. d. e. a.]

k) [fol. 194. b — 197. a.] *Abfchrifft der Articul daraufs die Stadt Hildesheimb bey Kayf. Maj. Carolo Quinto ift ausgeföhnet undt wiederumb in Gehorfamb ift auffgenommen worden. Augfpurg* 1548.

l) [fol. 197. b — 210. b.] *Liedt auff die von Salder und die Stadt Braunfchweig, welches Hertzog Heinrich Juliufs von Braunfchweig hatt aufsgehen laſsen. Anno* 1601. Incip. *Aufs Braunfchweigifchen Stammen* cet. Explic. *Der wirdt mein beyftandt feyn.*

m) [fol. 211. a — 212. b.] *Päbftlicher Heiligkeit zehen Gebott, gegeben Anno* 1614. Incip. *Difs feind die heiligen zehen Geboth* cet. Explic. *Schütz die Union.*

n) [fol. 219. a — 227. b.] *Examinatio der Hildesheimifchen Ritterfchafft Landtfafferey, infonderheit deren, welche fich Anno* 1516. *wie der Mindifche Krieg gefährlich ausgefchlagen, wieder Bifchoff Johann von Hildesheimb verbunden, undt fich unter Fürftl. Braunfchweigifchen Schutz gegeben, mit Hertzog Heinrich des Jüngern, Hertzog Wilhelm undt Hertzog Erich Schutzbriefe unterfchrieben,* anno 1643. *aber deren etliche der Landtfafferey dem Bifchoffe nicht geftändig feyn wollen, nach des Letzneri* 4ten *Buch Hildesh. Annalium revidiret.*

DLXIV.

[Rep. II. 4. 133.]

Codex membranaceus saec. XV. et XVI. exaratus in foliis 85, quorum 2. b. 6. b. et 85. b. scriptura vacant. Continentur:

Varia Acta, statuta et formularia Universitatis Lipsiensis *per* M. Johannem Fabri de Werda *actuarium Academiae Lipsiensis ab anno MCCCCLXXX.... collecta anno MCCCCXCV. et ab aliis deinceps continuata ad annum MDLI.* Inter foll. 58. et 59. exciderunt sex folia, ut colligere licet ex numeris paginarum, quos antiqua manus adscripsit. Sed haec cur exciderint, nota in fol. 58. b. extremo indicat his verbis: *Sequentibus foliis quaedam fuerant notata, quae nihil ad Universitatem pertinebant, ob id deleta sunt.* Ad historiam codicis spectant qui leguntur in priori libri operculo versiculi:

Vt faceret fefe doctor Werdea fauentem
  Gymnafio noftro, contulit huncce librum:
Qui quamuis latuit iam fex abfconditus annis
  Attamen in lucem prodiit e latebris
Junior haud paffus Werdea latere libellum
  Cui fuit addictus Reddit Academie
Hayenfis cum iam doctor Mattheus honoro
  Rectoris sophie claruit atque facre.

Τέλοσ. 1506.

Post *indicem* [fol. 3. a — 6. a.] collectio ipsa [fol. 7. a.] incipit, cuius quidem rubricas certe priorum foliorum non possumus non huc transscribere. Sunt vero hae: Mandatum rectoris pro eligendo novo rectore [fol. 7. a.] Mandatum pro recommendando novo rectore [ibid.] Mandatum pro missa Universitatis celebranda [fol. 7. b.] Mandatum pro lectione statutorum [ibid.] Forma citationis alicuius Studentis [ibid.] Forma monitionis ex officio [fol. 8. a.] Ad instantiam partis monitio [ibid.] Mandatum notificatorum relegationis alicuius [ibid.] Mandatum exclusionis [fol. 8. b.] Aliud mandatum exclusionis [fol. 9. a.] Exhortatio pro associando aliquo domino Licentiato [fol. 9. b.] Hortatio pro funere alicuius suppositi conducendo [ibid.] Mandatum pro funere magistri conducendo [fol. 10. a.] Mandatum domini Rectoris pro suspensione Actuum scholasticorum [ibid.] Relaxatio suspensionis Actuum scholasticorum [ibid.] Mandatum de Beanis non vexandis vel iniuriose offendendis [fol. 10. b.] Mand. de non recipiendo non immatriculatos vel aliarum universitatum studentes [fol. 11. a.] M. de frondibus graminibus etc. non abscindendis [ibid.] M. Decani pro Intercessendo missae aut quodlibeti inceptionem decantandae [fol. 11. b.] Mandatum de non vagando cum armis post pulsum campanae praetorii [fol. 12. a.] Mandat. pro triumpho rogando [fol. 12. b.] Sed haec laudasse sufficiat. Qui primus hanc collectionem instituit *Joannes Fabri de Werda,* scripsit usque ad fol. 52. a. In superiore margine fol. 53. b. alia manus haec notavit: *Iftarum litterarum tenor nunquam ad me paulum Süoffheym peruenit neque originales unquam uidi. Ideo non poffum per eafdem effe aduocatus. Ego Paulus Süoffheym ffi.* Tum sequitur *Copia literarum a Jo. Reufchio tunc Rectore conceptarum, quibus d. D. Paulus Schwoffheym absens Rector designatus advocatus est.* Usque ad finem libri aliquoties manus mutatur, maxime a fol. 59. 62. et 83. — Cae-

terum hunc codicem iam commemoravit, qui et eum et alios bibliothecae nostrae Codd. anno 1825. inspexit, *Pertzius*, Archiv. tom. VI. pag. 212.

DLXV.

[Rep. II. 4. 133. a.]

Codex chartaceus saec. XVIII. folior. 32, quorum 1. b. scriptura vacat. Continetur:

Liber gravaminum, studiosorum academiae Lipsiensis nomine a D. Johanne Gottlieb Reichelio scriptus et ad Ordines Saxonicos transmissus. Titulus est: *Portrait de l'Academie de Leipzig.* 1742. Incip. *P. P. Ew. Hochwürd.* — — *geruhen gnädig sich in Unterthänigkeit vortragen zu lassen, welchergestalt wir die allhier studirende Jugend aus dringender Noth* cet. Explic. *et exteris odio illa in posterum erit ac dedecori.*

DLXVI.

[Rep. II. fol. 78.]

Codex chartaceus saec. XVI. folior. 211, quorum 1. 2. b. 207. a. 209—211. scriptura vacant. Continetur:

Anonymi Chronica archiepiscoporum Magdeburgensium. Ita titulus [fol. 2. a.], cui appositus est ann. 1525. Pertinet haec chronica ab initio civit. Magdeb. usque ad 1513. ad Ernestum Ducem Saxoniae. — Incip. fol. 4. a. *Otto Dei gratia et Constitutione Princeps* cet. Explic. *Grafen zu Mansfeld Ao.* 1442.

DLXVII.

[Rep. IV. 4. 61. aaa.]

Codex chartaceus saec. XVII. scriptus, folior. 62, quorum 1. b. scriptura vacat. Continetur hoc codice, qui olim *G. C. Kreyssigii* fuit:

Historische Beschreibung des Bistumbs vnd der Stadt Meissen, welche gründlich zusammen getragen, aus Altten vndt Newen beglaubten Autoribus vndt Scribenten, so viel deren zu erlangen gewest, Kürtzlich vnd doch also verfasset, dass von wichtigsten vnd denckwürdigsten sachen nichts dahinten gelassen, ordentlich eingerichtet, in gewisse Titel vndt Puncten vnterschieden, Andreas Toppius, *Pfarrer zu Wenigen Tenstet, im Chursächs. Ampt Tenstet, Im Jahr* MDCLXXIII. *Dabey Eine Zugabe vom Schlosse vnd Bergwercke Scharffenberge.* Ita titulus. Post dedicationem ad *Hauboldum de Miltitz, Dynastam Scharfenbergensem cet.* [fol. 2. a.] indicem et summaria operis [fol. 2. b—3. b.] opus ipsum fol. 4. a. incip. *Keyser Heinrich der Erste hat dem Bistumb Meissen den Ersten Anfang gegeben* cet. Explic. *Zacharias Theobaldus vom Hussitenkriege cap.* 59.

DLXVIII.

[Rep. IV. 4. 61. d.]

Codex chartaceus saec. XVIII. scriptus, olim bibliothecae *G. C. Kreyssigii*, qui etiam foll. 1. a—3. a. et 135. a. scripsit. Folia sunt 135, quorum 135. b. scriptura vacat. Continetur:

Anonymi [*Christiani Schoettgenii?*] *Probe einer Historie derer Meissnischen Bischöffe.* Ita titulus. Incip. *I. Burcardus. Dieser ist vor seiner bischöfflichen Würden ein Münch im Kloster S. Johannis zu Magdeburg gewesen* cet. Explic. *A.* 1595. *den* 26. *May ist d. B. zu Mügeln gestorben.* Fol. 135. a. legitur [*Kreyssigii*] *Register zu meiner Kloster-Historie.* — Inter foll. 84. et 85. non pauca desiderantur, de qua lacuna haec leguntur in scidula interposita: *Hier fehlten in Autographo 6 Heffte, so der Syndicus Herr D. erhalten zu haben, nicht gestehen will. Es kann aber diese Lücke suppliret werden aus Albini Registranda, Calles historia episcopor. Misn., Schöttgenii eigenem Exemplar seiner Wurzen. Historie und H. S. Gr. Collectaneis Ms.*

DLXIX.

[Rep. IV. 4. 107. c.]

Codex chartaceus saec. XV. exaratus, litteris initialibus rubris aut rubro adpictis, folior. 52, quorum 13. et 14. [ubi *considerationes de statu privilegiatorum* leguntur] 51. b. [ex dimidia parte] et 52. a recentiore manu profecta sunt. Legavit hunc librum bibliothecae nostrae *Car. Guil. Aug. Schubertus* anno 1837. Continetur:

Hermanni de Lerbeke Chronicon episcoporum Mindensium, quod typis descriptum legitur in *Leibnitii* scriptor. Brunsvic. tom. II. pag. 157—211. cf. introduct. pag. 19. Titulus non legitur. Incip. post indicem quinquaginta episcoporum: *Dicitur enim episcopus a scopin quod est intendere* cet. Quibus enim verbis chronicon illud apud *Leibnitium* l. l. pag. 158. incipit [*Praedictis ergo omnibus bene ordinatis sive per sanctum Karolum* cet.], ea in cod. nostro demum fol. 1. b. lin. 10. leguntur. Explic. liber [morte *Alberti de Hoya*]: *ante festum Mauritii. Et ista sufficiant.* [Vid. *Leibnit.* l. l. pag. 210. lin. 45.] In fine a recentiore manu adscripta sunt nomina eorum, qui post Albertum de Hoya episcopi Mindenses fuerunt.

DLXX.

[Rep. IV. fol. 30. b.]

Codex chartaceus saec. XVII. exeunt. foliorum 240, quorum tamen longe plurima scriptura vacant, quae singula hic enumerare propter nimium numerum noluimus. Continetur:

Bischoffliches Osnabrugsches Land-Buch, worin P. I. De vita et rebus gestis Episcoporum secundum diversum Romanae sedis et Regalium Imperii statum; P. II. De Domaniis Episcopalibus iure pacis publicae conservandis; P. III. De Cathedralitate et perpetuae Capitulationis observantia; P. IV. De Curia feudali et privilegiis statuum provincialium in specie; P. V. De iurisdictione Forestali et ordinaria. Hic titulus legitur fol. 39. a. — Codex incip. [fol. 2. a.] *Quia doctores iuris publici de Regalibus* cet. Explic. [fol. 238. a.] *die Anordnung der Landposten.* — Quae in hoc libro leguntur, perquam sunt manca et obiter tantum notata, ita ut silva tantum operis esse videantur. Inter foll. 41. et 42. interserta est Tabula geographica Osnabrugensis Episcopatus auctore *Joanne Gigante,* aeri incisa.

DLXXI.

[Rep. II. 132. aa.]

Codex chartaceus saec. XVIII. scriptus, folior. 413, quorum 53. 93. b. 153. b. 154. 161. b. 162. a. 203. b. 209. b. 279. b. 280. 361. b. et 413. b. scriptura vacant. Continentur:

[Anonymi] Monumenta Monasterii Reinhardsborn *Ordinis Sancti Benedicti Dioeceseos Moguntinensis iam pridem desolati.* Ita titulus. Incip. [post inscriptionem: 1. *De*

scriptoribus et monumentis Reinhardsbornensibus ut plurimum MSStis.] *Annales quidem veterum Thuringiae Landgraviorum* cet. Explic. *D. Johannes Theodorus Schultz, Amtmann.*

DLXXII.

[Rep. IV. fol. 29. a.]

Codex chartaceus saec. XVI. exeunt. scriptus, folior. 437, quorum 1. 2. b. 17. a. 182. b. 186. b — 187. b. 188. b. 233. b — 239. b. 240. b. 266 — 269. 270. b. et 433 — 437. scriptura vacant. Foll. 272. 273. 274. 279. 280. et 295. picturata sunt. Continentur haec:

a) [fol. 2. a — 186. a.] *Beschreybung aller Bischoffen tzu Speyer, so viel deren von Anfang biss vff diese tzeitt, auch wess stammes und Namens Die gewesen. Wie lang sie gelebtt, und Regieratt, vnd was sich bey Denselben Leben, vnnd Regierungen vornemblich tzugetragen, sampt allen ihren wappen die man haben können* [ad haec verba rubro adscriptum est verbum: *desunt*] *vnnd Einem weittleuffigen Register, daraus der gantz Inhaltt dieses buchs leichtlich tzu finden. Darbey ist auch eine Specificatio aller Altarien vnd pfründen in der Domkirchen, Dessgleichen der Nebenstiifft, Aller pfarren, Clöster, Conventt, Biguttenheuser, vnnd Capellen tzu Speyer. Durch mich* **Philippum Symonis**, *Eines Ehrwürdigen Domb Capittuls daselbst Secretarium mitt allem fleiss tzusammengetragen, vnd verfertigett. Descriptum a Me G. V. V. E. in Novembri et Decembri Anno* 1589. *Spirae.* Ita titulus. Post registrum [fol. 3. a — 16. b.] et praefationem [fol. 17. b — 19. b.] opus ipsum [fol. 20. a.] incip. *Jessius Ist der Erst Bischoff tzu Speyer (damals Nemetes genanntt) gewesen* cet. Explic. *da man schier keine Vestigia sehen kann.* Tum sequitur epilogus: *Solches alles* cet.

b) [fol. 188. a — 233. a.] *Die Märckisch, Cleuische, Vnnd Gülichische Chronicka, von Niederländischen in hohe teutzsche Sprach gebracht p.* 89. a σχξ. Ita titulus. Incip. *Den Durchleuchtigen Hochgebornen* cet. *Dieselben F. G. haben begerende mich bewogen* cet. Explic. *dem spiel Ein Ende gemacht. Amen.*

c) [fol. 240. a — 265. b.] Alsatica, *in quibus egregie deducitur familia Nobilium de Bolzheim, Bock, Zörner, Wickersheim.* Initium facit *Chronicon de urbe Schlettstatt.* Incip. *Die Statt Schlettstatt Im Elsass ist an dem Wasser die Ill genanntt gelegen* cet. Explic. *auss der Eichen in Euta.*

d) [fol. 270. a — 429. b.] *Annalium Libri* [XIV] *de vita Illustrissimi Principis Friderici Comitis Palatini Rheni Ducis Bavariae S. Rom. Imperii Archidapiferi ac Electoris. Per Hubertum Thomam Leodium eidem a Secretis.* Post praefationem [fol. 271. a.] incip. opus [fol. 272. a.] *Palatinorum Comitum nomen ab iis sumsisse initium* cet. Explic. *saltem veritatem habebis.*

e) [fol. 430. a — 432.] *Eiusdem Thomae Leodii de aedificiis Principis Friderici II. liber singularis;* et: *de Heidelbergae Antiquitatibus.*

DLXXIII.

[Rep. VI. 4. 31.]

Codex chartaceus saec. XVIII. scriptus, foliorum 407, quorum plurima pars scriptura vacat. Hoc libro, qui olim in bibliotheca *G. C. Kreyssigii* fuit, continetur:

Anonymi *Stolpische Mönchs-Bibliotheck.* Puto auctorem huius libri esse *Freybergium;* certe is non tantum librum scripsit, sed etiam fol. 1. a. linea extrema haec leguntur: *ipse compegi Stolpenae, M. C. A. F.* — Liber incip. *In der Matricul sieht untern Catalogo* cet. Explic. *interventu Francisci Sickingii, p.* 21.

DLXXIV.

[Rep. III. fol. 10.]

Codex chartaceus saec. XV. exeuntis et XVI. ineuntis, ab initio mutilus, folior. 86, quorum 1. 2. 12. b. 39. b. 83. b. et 84 — 86. scriptura vacant. Continentur haec:

a) [fol. 3. a — 12. a.] Anonymi chronica episcoporum Trevirensium. Incip. *Nicecius Der Sibenvndvierzigist Bischoff zu Trier, als man Tzalt noch christi geburth funf hunderth vnndt Sechs vndt zwentzigk Jor* cet. Explic. *Johann Greiffencla Der Sechs vnnd neuntzigist Bischoff zu Trier.* Sequitur eadem manu scripta:

b) [fol. 13. a — 39. a.] Anonymi chronica episcoporum Coloniensium. Titulus: *Hienoch volgen alle Bischoff vnnd Ertzbischoff der kirchen vnndt Stiffts zu Collen.* Incip. *Sanct matern was der Erst Bischoff zu Collenn* cet. Explic. [pertinet usque ad annum 1480., quo anno electus est *Hermannus* Hassiae Landgravius] *vnnd seiner landtschafft vnnd aller nachperschafft.*

c) [fol. 40. a — 83. a.] Anonymi Chronica episcoporum Mindensium. Incip. *Die erste Kercke vnnd Doem Inn Sassenn vnnd Westphalenn was Osenbrugge* cet. Finitur anno 1509. Explic. *he sath dat Lehenrecht vp dem Domhoue vnnser leuenn frauwen belde, dat Indt Nordenn buthenn vor dem Dome steidt.* — Commemoravit hunc codicem *Pertzius* in *Archiv.* tom. VI. pag. 211. Caeterum ea, quae sub litt. a. et b. recensuimus, a manu saec. XV. exeuntis; quae sub litt. c. commemorata sunt, a manu saec. XVI. ineuntis profecta esse constat.

DLXXV.

[Rep. VI. 4. 18.]

Codex chartaceus saec. XVIII. exaratus, folior. 312, quorum 5. b. 12. 13. b. 14. b. 34. b. 41. 43. b. 44. 55. b. 56. 59. 60. b. 61. b. 62. b. 66. b. 67. b. 74. b. 88. 90. b. 91. 93. b. 94. 98. 99. b. 102. b. 103. b. 104. 111. b. 112. 119. b. 120. 123. b. 124. 128. b. 134. b. 135. 137. b. 138. 139. 142. b. 143. b. 148. b. 149. 151. b. 152. b. 153. b. 164. 167. b. 168. 170. b. 171. 182. b. 183. 184. 196. b. 197. 198. b. 201. b. 202. 212. b. 215. b. 216. 223. b. 224. b. 225. b. 226. 228. b. 231. 233. 234. b. 235. b. 243. b. 244. 245. b. 246. b. 253. b. 254. 256. b. 259. b. 260. b. 261. 264. b. 265. 269. 270. b. 272. b. 273. 277. b. 279. 282. b. 283. 289. 290. b. 291. b. 292. b. 293. b. 294. 295. b. 296. b. 297. b. 299. b. 300. b. 301. b. 302. 304. b. 305. 306. b. 310. b. 311. et 312. b. scriptura vacant. Continentur:

Henrici Friderici Ottonis *Monumenta Monasteriorum Thuringiae, ex scriptoribus cum editis, tum maxime MSStis congesta, multisque diplomatibus, ab interitu vindicatis, illustrata.* Ita titulus. Incip. [post indicem] fol. 6. a: *Oppidum*

quondam, nunc villa Cappelndorfium, Jenam inter atque Vinariam cet. Explic. *Histor. Comit. Mansfeld. p.* 97. — Hic liber olim bibliothecae *G. C. Kreyssigii* adscriptus fuit.

DLXXVI.

[Rep. IV. 4. 59. a.]

Codex chartaceus saec. XVIII. a *G. C. Kreyssigio* scriptus, folior. 67, quorum 1. b. scriptura vacat. Continetur:

[G. C. Kreyssigii] *Inventarium der briefflichen Urkunden nachfolgender Clöster: Buch* [fol. 2. a.] *Grim* [fol. 22. a.] *Nimitschen* [fol. 26. b.] *Franckenhausen* [fol. 36. b.] *Carthaus bei Crimmitzschau* [fol. 38. b.] *Rembsa* [fol. 40. b.] *Sitzeroda* [fol. 41. b.] *Freyberg* [fol. 44. b.] *Hain* [fol. 49. a.] *Beutitz* [fol. 52. a.] *Plötzke* [fol. 55. b.] *Volckeroda* [fol. 59. a.] — Est catalogus diplomatum et litterarum, quae olim in bibliotheca *Kreyssigii* fuerunt.

3.

HISTORIA URBIUM.

DLXXVII.

[Rep. III. 4. 27.]

Codex chartaceus saec. XVII. accurate scriptus, folior. 328, quorum 1. b. 48. b. 49. b. 54. b. 108. b. 109. b. 203. b. 216. b. 313. b. et 328. scriptura vacant. Praefixus est liber typis descriptus: *Pauli Jenisii historia Annaebergae, in duos libros digesta. Dresd.* 1605. ab auctore ipso variis supplementis et annotationibus MSS. aucta. — Quae sola manu sunt scripta, haec sunt:

a) [fol. 1. a — 48. a.] *In subitaneam et luctuosam Annabergae deflagrationem epistolae XVI. Threnodiae XXX. a civibus patriae amantibus aliisque conscriptae studio M. Pauli Jenisii collectae et editae.* Ita titulus. Incip. *Mens fugit et trepidos* cet. Explic. *venit Hesperus, ite capellae.*

a) [fol. 49. a — 108. a.] *Omissa in Annaebergae urbis historia typis evulgata, quae ab ejusdem Authore M. Paulo Jenisio, Manuscripto, quod in publico Scholae Annaebergensis βιβλιοταμιείῳ affervatur, exemplari inserta suis locis leguntur; pro studiis privatis et pleniori historiae Annaebergensis cognitione ex praedicto MS. Exemplari fideliter ita descripta et completa, per G. W. A.* [Quis sit, qui haec *omissa* descripsit, nescio; sed idem ille est, a quo omnia in hoc Cod. contenta scripta sunt.] Incip. *In prooemio ad Lectorem. Post paragraphum* 4. *cuius ultima* cet. Explic. *suis locis complendorum.*

c) [fol. 109. a — 154. b.] *Historia scholae Annaebergensis a M. Paulo Jenisio, Ejusdem scholae pro tempore Rectore; anno* 1589. *concinnata.* Ita titulus. Incip. *Ex iis rebus, quarum memoria delector* cet. Explic. *authoribus* 10. *numi unciales.*

d) [fol. 155. a — 183. b.] *Appendix historiae scholae Annaebergensis. Leges templi et scholae Annaebergensis. Annabergische Kirchenordnung vnd Schulbestellung, zusammen gebracht vnd verzeichnet Anno* 1579. Ita titulus. *Leges Templi* pertinent a fol. 156. a — 169. b. [incip. *Diese Kirche allhier auff St. Annenbergk* cet. explic. *der Heiden Heilandt.*] *Ratio administrationis scholasticae apud Annaemontanos anno* 1579. [ita enim titulus] pertinet a fol. 170. a — 184. a. [incip. *Quam tetrum ante haec tempora* cet. explic. *sanctam concordiam alunto.*]

e) [fol. 184. a — 202. b.] *Corollarium historiae scholae Annaebergensis θρεπτήρια a tribus humanae vitae summis ordinibus naturae et pietatis lege reddenda. Oratio ad senatores et scholarchas Annaeb. habita. Addita est gymnasmatum et lectionum in Annaebergensi schola brevissima designatio ac velut quaedam σκιαγραφία, cum praefatiuncula causas nonnullas huius instituti complectente, subsiciva opera M. Johannis Friderici, Wolferhusii Fran. Annaeb. Scholae Rectore. Anno* 1595. Ita titulus. Incip. *Annum iste mensis iam finit primum* cet. Explic. *οὐδὲν ἰσχύει πόνος.*

f) [fol. 203. a — 215. b.] *Joannis Saliani, Austriaci, artium optimarum et medicinae doctoris atque mathematici, luculentum opusculum, in quo sylva Hercynia et civitas montis divae Annae elucubratissimo carmine describuntur. Cui accessere Helii Eobani Hessi elegia de monte Sanctae Annae. Item Joachimi Camerarii elegia ὁδοιπορικὴ metallaria, ad Philippum Melanchthonem.* Ita titulus. Sed in eo non commemoratum est carmen Saliani, quod fol. 209. b — 210. a. legitur, *hymnus de S. Anna patrona ac tutrice urbis,* anno 1507. compositus. *Hessi* elegia ao. 1536. *Camerarii* elegia ao. 1524. Cal. Sept. facta. — Incip. *Peragranti mihi superioribus diebus* cet. Explic. *vota, precare, vale.*

g) [fol. 216. a — 257. b.] *Descriptio urbis Annaemontanae, sitae in Misnia ad montes Sudetes: Authore Matthaeo Behem, Annaemontano. Addita est* [fol. 256. b — 257. b.] *gratiarum actio et precatio de venis metallicis Philippi Melanchthonis. Anno* 1555. Ita titulus. Incip. *Non solum omnium ore celebranda* cet. Explic. *qui modo nomen habent. Amen.*

h) [fol. 258. a — 312. b.] *Annaeberga. Libri tres, quibus continetur urbis Annaebergae in Misnia descriptio, ortus et positus: conscripti versibus a Michaele Barth, cive*

grato et amante patriae Anno 1551. Ita titulus. Incip. *Urbem Teutonicam, nostri quae conscia partus* cet. Explic. *frustraque bonis se opponere rebus.*

i) [fol. 313. a — 327. b.] *Johannis Goebelii medici de natura, facultate et usu Thermarum S. Jobi, prope Annaebergam sitarum. Anno* 1576. Ita titulus. Incip. *Seneca secutus Aristotelis sententiam* cet. Explic. *utilitate et commodo, effectum.*

DLXXVIII.

[Rep. VI. fol. 14.]

Codex chartaceus saec. XVII. eleganter et perspicue exaratus, folior. 199, quorum 1. 2. b. 42. b. 54. 66. b. 68. b. 69. b. 70. b. 71. a. 72. a. 73. b. 75. a. 76. b. 77. b. 82. b. 83. a. 85. b. 88. b. 102. b. 103. 110. b. 111. 150 — 171. 176. 177. 185. b. 187. b — 189. 196. et 197. b — 199. scriptura vacant. Continetur:

Annaebergae Misniae oppidi historia, *duobus libris descripta, a M. Paulo Jenisio Annaebergensi.* Ita titulus. Post dedicationem, prooemium cet. [fol. 3. a — 11. a.] opus ipsum fol. 12. a. incip. *Misnia hodie omnis in duas diuisa est partes* cet. Explic. *diebus singulis, hora XI. sub merid.* Tum sequuntur appendix et indices.

DLXXIX.

[Rep. IV. 4. 66.]

Codex chartaceus saec. XVII. scriptus, folior. 32. Continetur:

Anonymi liber de regimine reipublicae Argentinensis. Incip. *Wann sich eine gantze statt oder gemeinde* cet. Explic. *vor den Rath schwören, der 21. ordnung zu halten.*

DLXXX.

[Rep. VI. 4. 30.]

Codex chartaceus saec. XVIII. scriptus, folior. 107, quorum 24. b. 50. b. 65. b. 66. 72. 78. 82. b. 94. 100. et 106. b. vacua sunt. Continentur:

Diplomata ad res Bischoffswerdenses et [fol. 67. a.] Stolpenses pertinentia. Haec diplomata longe maximam partem sunt privilegia tribuum [*Innungsbriefe* cet.] — Incip. *Stiftung einer Capell zu Bischoffswerda* 1392. *Ich, Heinrich Richter, Pfarrer zu Bischoffswerda* cet. Explic. *zu erlegen nicht schuldigk. Von R. W.* — Nonnulla horum diplomatum *G. C. Kreyssigius* ipse descripsit.

DLXXXI.

[Rep. IV. fol. 31.]

Codex chartaceus saec. XVI. exeunt. exaratus, folior. 92, quorum 1. b. et 92. b. scriptura vacant. Continetur:

Anonymi Kurtzer Austzugk der fürnembsten Historien vnnd geschichte der löblichen vnnd weitberumbtten Statt Braunschweig. Divisa est haec chronica in III libros. Incip. *Ess ist Jedermenniglich kundt das Braunschweig jnn Sachsenlande* cet. Explic. *er wolte hinfurten guten friede halten.* Perducta est haec chronica usque ad initium saec. XVI.

DLXXXII.

[Rep. VI. fol. 15.]

Codex chartaceus saec. XVII. scriptus, folior. 191, quorum 168. b. 186. b. 187. b. 189. b. et 191. b. scriptura vacant. Continetur:

Anonymi *Budissinisch Chronicon, bis* 1614. Ita titulus, post quem scriba haec adnotavit: *Dieses angefangen zu schreiben den 4. Januarii* 1651. Incip. *Von Anfang der Stadt Budissin in Oberlausnitz. Die Stadt Budissin soll nach Hieronymi Emsseri Canonici Misnensis meinung von den Vandalis ansenklich zur stadt gemacht sein worden* cet. Explic. *wass für Officirer bezahlt worden.*

DLXXXIII.

[Rep. IV. 4. 61. b.]

Codex chartaceus saec. XVIII. ineunte scriptus, folior. 63, quorum 1. b. scriptura vacat. Continetur:

Der Stadt Budissin Uhralte Ankunfft, Erbauung, Nahmens-Ursprung, und andere denckwürdige Historien und Monumenta durch M. Friedericum, Rectorem Pegaviensem et Historicum Saxonicum. Ita titulus. Incip. *Wie ein nöthiges und gemeinem Nutz wohl erspriesslickes Werck es ist* cet. Explic. *währete vom* 20. *Sept. biss auff heil.* 3 *König.* — Pertinet hic liber usque ad annum 1599. —

DLXXXIV.

[Rep. II. fol. 81. b.]

Codex chartaceus saec. XVIII. folior. 43, quorum 1. b. 2. 14. b. 15. 42. et 43. scriptura vacant. Inest:

Beschreibung der Stadt Burg cum annexis XVII Diplomatibus. [Diplomata leguntur a fol. 16. a.] Incip. fol. 3. a.: *Geographische Beschreibung der Stadt Burg. Die Stadt Burg lieget* cet. Explic. *Privilegiren und Begnadigen. Gegeben zu Cölln an der Spree den andern Martii* 1695. *Friedrich. Danckelmann.*

DLXXXV.

[Rep. IV. 4. 62.]

Codex chartaceus saec. XVII. exaratus, folior. 462, quorum 1. b. et 460 — 462. scriptura vacant. Continetur:

Ehrengedächtniss des uhralten Hauses Colditz, worinnen der alten Colduer oder Colditzer Ursprung und Herkommen derenselben hohen Landes und unmittelbaren Obrigkeiten, wie auch die Gelegenheit des weitberuffenen Churf. Schlosses, und aller dessen Zugehör, sowohl, die Stadt und was derselben Freyheiten, Nahrung, gemeine Gebäw, Policey, allerhand Schaden, Unfälle, und gemeine Sachen betrifft, kürtzlich beschrieben worden, durch Abraham Thammen, zur Zeit Bürgermeistern und Stadtschreibern daselbst. Ita titulus. Incip. [post indicem, fol. 2. a — 8. a.] fol. 8. b. *Als Noah der in der überaus grossen Risen Stadt Oenon am Berge Libano in Syria* cet. Explic. *wurde zu Eisenach in S. Catharinen Kirche gelegt.*

DLXXXVI.

[Rep. IV. 4. 62. a.]

Codex chartaceus saec. XVII. scriptus, folior. 67. Continetur:

Leuschneri chronica Colditiensis, quae complectitur annos 1504 — 1671. Incip. *Anno Christi* 1504. *Ist Colditz gar ausgebauet* cet. Explic. *kein grosses gewässer verursachet.* — Fuit hic liber olim in bibliotheca *G. C. Kreyssigii.*

DLXXXVII.

[Rep. VI. 4. 20.]

Codex chartaceus saec. XVIII. exaratus, olim bibliothecae

G. C. Kreyſsigii adscriptus, folior. 68, quorum 1. 67. b. et 68. scriptura vacant. Continentur:

Leuschneri Annales Colditienses. Incip. *Anno Chriſti* 1504. *iſt Colditz gar ausgebrant* cet. Explic. *kein groſses Gewaſser verurſachet.* — Ante *Kreyſsigium* hunc librum possedit *C. A. Freybergius*, qui et ipse foll. 2. 3. et ex parte 4. scripsit.

DLXXXVIII.

[Rep. IV. 4. 64. b.]

Codex chartaceus saec. XVII. scriptus, folior. 18. Continetur:

Dohniſches kurtzes Chronicon in gewiſse Capitel abgetheilet und mit groſser Mühe zuſammenbracht von Georgio Spieſsen, Pal. Dreſd. h. t. Cantore zu Dohna. Anno 1678. Ita titulus. Post indicem [fol. 1. b.] incip. fol. 2. a. *A. C. Achthundert u. etl. vierzig ſind die Graffen von Dohna worden* cet. Explic. *und in Sürſen* 6 *Häuſer abgebrannt.* Pertinet hoc chronicon usque ad ann. 1670.

DLXXXIX.

[Rep. IV. fol. 36. a.]

Codex chartaceus saec. XVIII. folior. 80, quorum 1. b. 52. b. 53. b. et 80. scriptura vacant. Continentur:

a) [fol. 1. a — 52. a.] *Egriſche Chronica. Waſs ſich vom Anfang der Stadt Eger ungefährlich zugetragen hatt biſs auff* 1560. *Durch Mich Pancraz Engelhartt von Haſſelbach beſtelter Teutſcher Schulhalter und Bürger daſelbſt zuſamene getragen.* Ita titulus. Post dedicationem ad senatum Egeranum [fol. 2. a — 4. a.] opus ipsum fol. 4. a. incip. *Dieſe Stadt Eger gelegen in der alten Narciſſen Land von wannen die ihren Urſprung hatt* cet. Explic. *gefangen anhero gebracht worden.*

b) [fol. 53. a — 79. b.] *Von der Stadt Eger und Ihren Herkommen. Durch Caſpar Bruſchen Coronirten Poeten beſchrieben.* Anno 1542. Ita titulus. Incip. *Nachdem der Poet Ovidius darum daſs er die Bücher* cet. Explic. *und die Vor-Städte abzubrechen.*

DXC.

[Rep. IV. 4. 61. i.]

Codex chartaceus saec. XVIII. exaratus, olim bibliothecae *G. C. Kreyſsigii* adscriptus, qui et ipse librum a fol. 83. b. [inde a verbis: *Caput IV. De aedibus Eisenbergensium sacris*] scripsit et supplevit. Folia habet 97, quorum 1. b. 40. b. et 97. b. vacua sunt. Continetur:

[Adami Gschwendii, *AA. M. Diaconi et Rectoris Eisenbergensis*,] *commentarii de rebus Eisenbergensibus.* Titulus deest. Incip. *Cap.* 1. *De origine Eisenbergae.* §. 1. *De origine ornamentis et incrementis Eisenbergae acturi* cet. Explic. *im vier und neuntzigſten Jare auf den Sonntag nach Cantate.* — Hunc librum *Kreyſsigius* a filio *Adami Gschwendii*, Conrectore Altenburgensis scholae, dono missum accepit.

DXCI.

[Rep. VI. 4. 28.]

Codex chartaceus saec. XVIII. exaratus, olim bibliothecae *G. C. Kreyſsigii* adscriptus, folior. 85, quorum 1. b. 5. a. 6. b. 8. b. 17. b. 20. b. 37. b. 64. b. 84. et 85. scriptura vacant. Continentur:

Elsterwerdensia. 1727. *ex Actis, Stadtkirchen-Büchern und Privatnachrichten colligiret von M. G. F. Hamern Diacon.* Ita titulus. Incip. *Den Nahmen hat Elſterwerda ſonder zweifel von dem vorbeyfließsenden Elſter Strohm bekommen* cet. Explic. *Churfürſtl. Sächſ. Oberforſt-Meiſter zu Liebenwerda Hr. von Ende.*

DXCII.

[Rep. II. 4. 139. e.]

Codex chartaceus saec. XVII. scriptus in foliis 426, quorum 34. 38. b. 40. b. 41. b. 402. b — 404. b. et 412. b — 426. scriptura vacant. Continentur:

a) [fol. 1. a — 33. b.] *Der Rath zu Erfurth wie er alle Jahr iſt erwehlet worden.* Ita titulus. Incip. hic catalogus senatorum Erfurtensium ab anno 1500. et desinit 1588.

b) [fol. 35. a — 38. a.] *Summariſche beſchreibung der Stadt Erfurth, wie ſie anitzo zu befinden aus Martini Zeileri beſchreibung Anno* 1665. *gedruckt.* Incip. *Erfurth iſt eine aus den gröſten Städten in Teutſchlandt* cet. Explic. *Aniſs, und dergleichen.*

c) [fol. 39. a — 40. a.] *Erfurtiſche oder Maynziſche Biſchöfe, von Anno Chriſti* 80. *bis* 1676. vel usque ad *Damianum Hartardum.*

d) [fol. 41. a — 412. a.] *Erffurthiſche Chronica, Geſchrieben durch Martinum Wilandum Anno* 1587. *Abgeſchrieben in Weimar Ap.* 1675. Incip. *Nach der Sündfluth, als die Söhne Noah, Sem, Cham und Japhet theileten* cet. Explic. [fol. 402. a. nam foll. 405. a — 412. a. legitur index in hanc chronicam] *trifft ſeinen Juncker und ſchieſset ihn gleich todt.* Pertinet haec chronica usque ad d. 29. Octobr. 1587.

DXCIII.

[Rep. IV. fol. 49. a.]

Codex chartaceus saec. XVI. exeunte scriptus, folior. 82. Continetur:

Fragmentum anonymae Chronicae Erfurtensis. Incip. ... *Da ſtundt der Döringer Hoffnung unndt Zuuerſicht, Allermeiſt inn denn Apt zu Fulda* cet. Explic. *befohlenn, die bürger wieder einzunehmen ....* Haec chronica inter eas, quae typis descriptae sunt, non invenitur, sed videtur ex omnibus undique chronicis et annalibus Erfurtensibus esse conflata.

DXCIV.

[Rep. II. 4. 139. d.]

Codex chartaceus saec. XVIII. ineunt. scriptus in foliis 107, quorum 1. b. et 107. b. scriptura vacant. Continetur:

Anonymi chronicon Erfurtense. Titulus: *Die Erffurdiſche Chronica.* Incip. *Anno Domini* 438. *Die groſe u. Gedächtniſs würdigſte Stadt ein Haubt Thüringer Landen, von den alten Erffesfurt genannt, hat einen Berg* cet. Explic. *eingezogen, u. d.* 8. *Maji wieder weggereiſet nach Studtgard.* Pertinet ab anno 438. usque ad. d 8. Maii 1581.

DXCV.

[Rep. IV. 4. 61. bb.]

Codex chartaceus saec. XVII. exaratus, folior. 226, quorum 34. b. 35. b. 117. b. 145. b. 164. b. 176. b. 178. b. 194. b.

212. b. et 226. b. scriptura vacant. In priori libri operculo auratae litterae impressae sunt: E. F. V. D. Interserta sunt scripturae imagines Electorum Saxonicorum et insignia eorum gentilitia arte aut chalcographica aut pictoria facta. Continetur:

Chronici Fribergensis a Georgio Agricola [minore] compositi pars prima. Titulus generalis, qui fol. 1. legitur, hic est: Georgii Agricolae *Chronicon Fribergense tripartitum: opus magni laboris: longi temporis et prudentis iudicii. Das ist Beschreibung der Churfürstlichen, Vhralten, löblichen Berg Statt Freybergk in Meissen, in drei unterschiedenen Teilen: Von Anfang der Statt sampt dem Bergwerck, so weit man zurück haben kan, Von Regenten der Statt, Hohen vnd Nidrigen: Rathhause: Allen Kirchen: Ministerio: Statibus Religionis: Priuilegiis: löblichen Statutis: nützlichen Exercitiis, Ludis solennibus: Schulen: Bibliotheca, auch Beschwerungen vnd Vnfüllen. Item Gottesäckern vnd Kirchhöfen: Hospitalen: Adelichen vnd Bürgerlichen Geschlechtern: Schöfferey vnd Ampte: Auch die Annales vnd Jarhistorien: So wol ein besonderer Tractat in ettlichen Capitibus von aller Berg Arbeit vnd Schmeltz Sachen in Hütten, Alles weitläuftigk vnd nach Erfoderung der Notturft in diesem grossen Werck, mit besonderm fleiss vnd vielgehabter mühe in Nachforschung aller Vmbstende beides daheim vnd aus der Frembde, durch allerley adminicula, so das Blatt nach der Dedication zeiget, gemachsam gestellet vnd nach langer Zeit an tag gegeben, Anno gratiae* M.DC.XXV. — Post *precationem autoris ad Jesum Christum* [fol. 2. a — 4. b.], *dedicationem ad Johannem Georgium Duc. Saxon.* [fol. 5. a — 25. b.] cet. opus ipsum fol. 34. a. incipit, et sub hoc quidem titulo: *Erster Teil von Herrn-Sachen. Wie viel Herrn von Sachsen nach erbawung der Statt regiert, mit deroselben Namen, Bildnüssen vnd Curriculis vitae. Auch die Chur vnd Furstliche Capell. Vnd das Schloss Freuden Stein.* [Idem titulus rubro scriptus legitur etiam in priori libri operculo exteriori, sed adeo est in litura, ut legi vix possit.] Incip. fol. 37. a. *Otto, Marggraff zu Meissen, Lusatz vnd Osterland* cet. Explic. *Tum vero ex omni parte celebris eris.* — Hoc chronicon ab auctore iam prelo paratum fuit, sed ne typis describeretur, vetuit suprema curia Ecclesiastica Saxon. Vid. *Adelung. Fortsetzung zu Jöcher.* part. I. pag. 324.

DXCVI.

[Rep. IV. 4. 61. c.]

Codex chartaceus saec. XVII. scriptus, folior. 130, quorum 64. b. 119. b. 120. b. et 121. b — 130. b. scriptura vacant. Continentur:

a) [fol. 1. a — 60. a.] *Kurtzes Verzeichnüss etlicher Jahrgeschichte die Sächsische Stadt Guben in Niederlaussnitz betreffendt. Welche der Churfürstliche Brandenburgische Rath Martin Friedrich Seidell zu vermehrunge seiner Bibliothec alsso ausfertigen vnd verfassen lassen. Anno* M.DC.LX. — Ita titulus. Foll. 2. et 3. legitur praefatio Martini Frid. Seidelii, qui ipse nomen suum subscripsit; fol. 4. a — 5. a: Henrici Primi Imp. privilegium, dat. Merseb. d. 27. Maii ann. 936.; fol. 5. b — 6. a: Privilegium Rudolphi Saxonis, dat. Berolini, 1319. am nechsten Sontage vor St. Gallentage; fol. 6. b — 8. a: Extract Keysers Caroli Quarti privilegii, so er diesem Lande Niederlaussnitz ertheilet hat (s. l. e. a.) — Fol. 9. a. opusculum ipsum incip. *Wiewol man nichts gründliches vom herkommen der alten Laussitzer* cet. Explic. *welches 200 fl. ausgetragen.* Subscripsit *Seidelius* haec verba: *Alhier endet sich her Mag: Barthii weiland Rectoris Scholae hernach Pfarrhers zu Guben seel. Auffsatz.* Cf. ea, quae in praefatione operis fol. 2. a. leguntur.

b) [fol. 60. b — 64. a.] *Fragmentum brevis chronicae Gubenensis*, cuius hic est titulus: *Auss des alten Burgemeister Johann Kühnen seel. Calender.* Pertinet hoc fragmentum a d. 8. Martii ann. 1609. usque ad ann. 1660.

c) [fol. 65. a — 104. b.] *Aliud fragmentum sub titulo: Extract aus Herren Burgemeister Nicol. Appels Annalibus.* Pertinet ab anno 1550. usque ad 1607.

d) [fol. 105. a — 110. a.] *Aliud fragmentum*, cuius hic est titulus: *Extract auss Herrn Barthol. Kümmels Buche.* Complectitur annos 1602 — 1648.

e) [fol. 110. a — 114. b.] *Extract aus Johann Francens jun. Hauss Calender.* Complectitur annos 1609 — 1660.

f) [fol. 115. a — 116. b.] *Extract auss Jobi Vincelii Warhafftigen bericht der Wunder-Zeichen.* Pertinet haec narratio ad ann. 1535.

g) [fol. 117. a — 121. a.] *Varia notata, maxime de civibus Gubenensibus.* — Caeterum in fronte libri insignia gentis *Feuerlinianae* [?] conspiciuntur.

DXCVII.

[Rep. IV. 4. 102.]

Codex chartaceus saec. XVIII. ineunte scriptus, folior. 68, quorum 1. b. 25. b. 33. b. et 34. scriptura vacant. Continentur:

a) [fol. 1. a — 33. a.] *Denckwürdige Sachen der Stadt Guben, Welche bei der am 5. Aug. Anno 1701. geschehenen, und ohne Schaden abgegangenen Abnahme des Knauffes und Fahnen hiesigen Kirchthurms in dem Knauffe gefunden worden.* — Incip. *Nachdem das unfehlige Kriegeswehsen sich anno 1618. in Böhmen angesponnen* cet. Explic. *hanc alis o bone Jova tegas.* 1701.

b) [fol. 35 — 68.] *Denckwürdige Dinge der Stadt Guben, welche nebst denen darinnen gefundenen memorabilibus bey der d. 5. Sept. Anno 1701. beschehenen Auffsatzung des Knauffes und der Fahnen in dem Knauffe verwahrlich der geliebten Posterität zur Nachricht beygeleget worden.* — Incip. *Dess unssere geehrte seelige Vorfahren hiebevor* cet. Explic. *von nun an biss in Ewigkeit. Ps.* CXXI. 7. 8.

DXCVIII.

[Rep. IV. 8. 114. a.]

Codex chartaceus saec. XVIII. ineunte scriptus, olim in bibliotheca *G. C. Kreyssigii* asservatus, folior. 62, quorum 6. b. 18. a. 20. 21. a. 23. b. 30. a — 35. a. 36. 48. b. 60. b. et 62. b. scriptura vacant. Continentur:

a) [fol. 1. a — 35. b.] *Anonymi Grünhaynischer Geschichts-Calender.* Incip. *George von Geyer* 1534. cet. Explic. *so anders gebaut gehoben worden.*

b) [fol. 37. a — 62. a.] *Anonymi Extract auss einer kurtzen Chronica und Beschreibung, welche verfertiget hat Sylvester Kundtmann; was sich bey denen* XII *Chur-*

fürsten aufs dem Hausse Sachsen von Anno Christi 1424. *bis* 1656. *zur Zeit Ihrer Regierung von Ihnen Denckwürdiges begeben und zugetragen.* [Typis descriptus est hic liber Dresd. et Budiss. 1670.] Incip. *Es ist aus den bewehrten Historienschreibern bekannt* cet. Explic. *Vic. Präs. der Cammer.*

DXCIX.

[Rep. IV. fol. 33. a.]

Codex chartaceus saec. XVI. folior. 136, quorum 1. b. et 131. b — 136. scriptura vacant. Continetur:

Chronica der Stadt Hamburg aus alten Recessen und glaubwürdigen Historien zusammengelesen durch Adamum Tratzigern der Rechten Doctorn und Syndicum der Stadt Hamburg, nachmals Fürstl. Holsteinschen Rath und Cantzlern. Incip. *Hamburgk light im lande Stormaren, welches von dem Wasser Stora seinnen Nhamen hadt* cet. Explic. *in Odensee, bei seinen vater Khonnig hanssen.* Pertinet haec chronica usque ad ann. 1559. Subscriptio haec est: *Absolutum est hoc opus Hamburgae Anno* 1559. *die* 29. *Decembris.*

DC.

[Rep. IV. 4. 64. c.]

Codex chartaceus saec. XVIII. exaratus, folior. 58, quorum 1. b. scriptura vacat. Continetur:

Ein kurtzer, einfältiger Bericht der Stadt Heckstädt, in 18 *Capitel verfasset, und Anno* 1564. *zusammengetragen durch Andream Hoppenrod.* Ita titulus. Post indicem capitum [fol. 2. a.] opus ipsum fol. 2. b. incip. *Es sind mancherley Meinungen und Opinionen von dem Nahmen dieser Stadt* cet. Desinit hic liber capite 18., cuius inscriptio tantum legitur haec: *Von fürnehmen Geschlechten und Familien, auch gelehrten Leuthen, so hier gebohren und gezogen seynd.* — Pertinet usque ad ann. 1566.

DCI.

[Rep. VI. 4. 23.]

Codex chartaceus saec. XVIII. ineunte scriptus, folior. 131, quorum 23. b. 40. b. 45. b. 50. b. 59. 92. b. et 93. a. scriptura vacant. Continentur hoc libro, qui olim bibliothecae *Kreyssigianae* adscriptus fuit, haec:

a) [fol. 1. a — 91. b.] JOANN. GOTTLOB MÜLLERI *Collectanea Herzbergensia curiosa, incepta d.* 1. *Jan.* 1706. Ita titulus, qui fol. 1. a. legitur. Qui fol. 1. b. habetur titulus, hic est: *Der alten löblichen Chur-Stadt Hertzberg Beschreibung und Vorstellung, auf E. E. Vesten und Wohlweisen Raths sonderliches belieben in* 4 *Abtheilungen verfasset mit Grundt- und Abrissen, auch bewehrten Documenten erleutert durch Sr. Königl. Majestet in Pohlen u. Churf. Durchl. zu Sachsen wohlbestellten Impost-Einnehmer und auch des Raths Joh. Gottlob Müllern.* — Incip. post indicem [foll. 2. et 3.] fol. 4. a: *In welchen Lande undt unter welcher Elevat. Poli die Stadt Hertzbergk eigentlich gelegen* cet. Explic. *ist grün von D.... verguldt* (?). Fol. 91. alius index habetur.

b) [fol. 92. a — 107. b.] *Anonymi Kleine Cottbusische Chronick bifs* 1603. — Fol. 93. b. haec adnotata sunt: *Eben diese kleine Chronick ist erst lateinisch geschrieben, hier aber etwas verändert und vermehret, und ist solche bey des Manlii Lusatia zugeschrieben befindlich.* — Chronica incip. *Es kan die Weifsheit und fleifs den Menschen ohne Gottes Hülffe nichts heylsames thun* cet. Explic. *doch ohne Schüler und Geleite.*

c) [fol. 108. a — 131. b.] *Die am zweyten Lutherischen Jubeljahre erneuerten Gräber der Bitterfeldischen Diaconorum, bey dem Grabe des Wohl-Ehrwürdigen, Grofs-Achtbarn und Wohl Gelahrten Herrn Christian Hammers, Treuverdienten Diaconi in Bitterfeld, seines herzlich geliebten Praeceptoris den* 3. *Aug.* 1717. [*Kreyssigius* adscripsit verba: *nebst einigen Nachrichten von Priran, Serie derer Bitterfeldischen Superintendenten und Pastorum*] *unter vielen Hindernissen eiligst entworffen von M. J. Hermann, Bitterfeld. Past. Altjessnitz.* Ita titulus. Incip. *Es hat ein gewiffer ICtus, auf deffen Nahmen* cet. Explic. *so lange als Gott wil noch am leben.*

DCII.

[Rep. I. 6. 104.]

Codex chartaceus saec. XVIII. scriptus, olim in bibliotheca *G. C. Kreyssigii* asservatus, folior. 103, quorum 1 — 3. 4. b. 5. b. et 97 — 103. scriptura vacant. Continentur:

RERUM LAUBANENSIUM INDICES CONGESTI A CASPARO HEINRICO HEINO. 1707. Ita titulus. Incip. fol. 6. a.: *Non nobis solum nati sumus* cet. Explic. *de me praestare possum. Vale.*

DCIII.

[Rep. III. fol. 15.]

Codex chartaceus saec. XVI. totus iis litteris exaratus, quas nos *Fraktur* appellamus, folior. 22, quorum 1. 2. b. et 20. b — 22. scriptura vacant. Continetur:

Belagerung der Stadt Leiptzigk Vnd was sich inn der Stadt teglichenn tzcugetragenn. Actum Anno Tausent Fünffhundert Sechs und uirtzigk und Sieben und uirtzigk. Ita titulus. Auctoris nomen nusquam legitur. Incip. *Zcu wissenn Nachdem der Durchlauchtigst Hochgebornne Fürst unnd Herre, Herr Moritz Hertzcog tzu Sachsenn* cet. Explic. *Vnd der Stadt Policei, wiederumb auffgericht wordenn.* Tum subscripta leguntur haec verba: ETIAM INIQVA PAX IVSTISSIMO BELLO ANTEFERENDA.

DCIV.

[Rep. II. 4. 130.]

Codex chartaceus saec. XVI. exeunt. luculenter scriptus, totus iis litteris, quas nos *Fraktur* appellamus, exaratus, inscriptionibus et litteris initialibus auratis, folior. 168, quorum 1 — 3. 4. b. 84. 159. b. 160. a. 164. b — 168. scriptura vacant, et 4., in quo titulus legitur, membranaceum est. Continetur:

Warhafftige Beschreibunng der Stadt Leiptzigk, So im Osterlande vnnd Meiffen die Furnemste und Heübtstadt Durch Vlrich Groffen den Eltern, Weilanndt der Churfürstlichen Landt Schuln zu Grim Vorwalttern Anno MDLXXXVII. Post praefationem et dedicationem ad *Christianum* Ducem Saxon. [fol. 5. a — 8. b.] ipsum opus fol. 9. a.

incip. *Leipzigk die wohlerbawte, Volckreiche, Hochberümbte vnd Weit bekante Gewerb Stadt, So izt im Oster Lande zwischen der Mulda vnd Sala,* cet. Explic. *sey lob, Ehr, Preis, Sieg vnd Herschafft, zu ewigen Zeitten. Amen.* Tum carmen sequitur sex versuum, quod incip. *Wan Christianus Christum ehrt* cet. Explic. *Die Vnderthanen seint freuden Voll.* —

DCV — DCIX.

[Rep. VI. 4. 25.]

Codex chartaceus saec. XVII. exaratus, quinque voluminibus absolutus. Primum volumen constat foliis 159, quorum 1. b. 100. b. 128. b. 143. b. 144. b. 145. b. 147. b. 148. b. 150. b. et 152. b. vacua sunt. Secundum volumen habet 281 folia, quorum 2. b. 3. b. 42. 43. b. 64. b. 73. b. 114. b. 153. b. 154. b. 155. b. 156. b. 157. b. 158. b. 159. b. 160. b. 162. b. 163. b. 164. b. 166. b. 167. b. 168. b. 169. b. 170. b. 177. b. 184. b. 188. b. 191. b. 192. b. 193. b. 194. b. 195. b. 196. b. 197. b. 198. b. 199. b. 200. b. 235. b — 237. b. et 258. b. scriptura vacant. Tertium volumen absolvitur 473 foliis, quorum pleraeque paginae aversae scriptura vacant. Quartum volumen foliorum est 383, aversis paginis fere omnibus scriptura vacuis, quod etiam accidit in quinto volumine, quod 420 foliis absolvitur. Continentur:

Andreae Höhls, *Bürgers u. E. E. Raths Burgkellerschreibers,* Annales Lipsienses. Ita titulus. Pertinent hi annales ab ann. 1218. usque ad 1663. Sed multorum annorum annales temporis iniuria interciderunt. Volumine I. habentur anni 1218 — 1631. [sed relatio de prioribus horum annorum admodum sterilis est.] Vol. II. continentur anni 1632 — 1638. Vol. III. anni 1639. 1640. 1643. 1644. Vol. IV. anni 1647 — 1652. Vol. V. anni 1657 — 1661. et 1663. — His annalibus, tamquam primario historiae Lipsiensis fonte, usus est *Jo. Jac. Vogelius,* ex cuius bibliotheca in nostram translati sunt. Vid. *Vogelii* Annal. Lips. praefat. pag. 4., ubi haec leguntur: *Ungefähr vor dreissig Jahren hatte ich das Glücke, von denen Höhlischen Erben und Kindes-Kindern einen gantzen Kasten voll alte Brieffe, Documenta, Programmata und Carmina, worunter Andreä Höhls, alten Bürgers und Klingenhändlers, hernach E. Edl. Raths Burgk-Keller-Schreibers, geschriebenes Leipzigisches Chronicon war, so aus etlichen Bänden bestunde. — Dieses hatte sein Vater Marcus Höhl, Bürger und Schuhmacher in Leipzig (welcher Anno* 1539. *zu Bozen in Italien gebohren, dahero man ihn den Welschen Schuster nennete, und in Leipzig* 1611. *den 27. Martii im 72. Jahr seines Alters verschieden war) angefangen, und gedachter sein Sohn mit rühmlichen Fleiss bis an seinen erfolgten Todt, Anno* 1664. *d. 17. Martii von Jahren zu Jahren continuiret.* —

DCX.

[Rep. IV. 4. 64. a.]

Codex chartaceus saec. XVII. scriptus, folior. 73, quorum 1. b. scriptura vacat. Continentur:

Sebastiani Dreueri Senatoris Lipsiensis Annales Lipsienses. Autographum auctoris. Pertinent hi annales ab anno 1643. usque ad 1667. — Incip. *Den 22. Januarii* A. 1643. *gegen 5 Uhr frühe morgens* cet. Explic. *Lutheranus non natus, sed factus.*

DCXI.

[Rep. VI. 4. 26.]

Codex chartaceus saec. XVII. exaratus, folior. 111, quorum 1. b. 2. a. 23. a. 27. b. 28. b. 33. b. 34. b. 35. a. 38. b. 41. a. 44. b — 47. b. 48. b. 49. b. 50. a. 51. 53. 54. b — 57. a. 58. a. 59. a. 61. a. 64. 65. b — 68. a. 70. b — 72. a. 73. a. 74. 75. 77. 78. b. 79. b. 83. a. 84. 86. a — 90. a. 91. a. 92. a. 93. a. 94. a — 96. a. 97. a — 99. a. 100. a. 103. a. 106. b. et 108. scriptura vacant. Continentur:

Anonymi Collectanea ad historiam Lipsiensem. Pertinent ad annos 1680. et 1681. Incip. *Ao.* 1680. *den 27. Juny hat man zu Leipzig* cet. Explic. *haben als Abgesandte darinnen gesessen.* — Fuit hic liber olim in bibliotheca *Jo. Jac. Vogelii.*

DCXII.

[Rep. VI. 4. 24.]

Codex chartaceus saec. XVIII. exaratus, folior. 603, quorum 17. b. 87. b. 130. b. 170. b. 193. b. 207. b. 250. b. 260. b. 269. b. 281. b. 340. b. 341. b. 395. b. 418. b. 460. b. 474. b. 492. b. 547. b. 554. b. 555. b. 565. b. et 598. b. scriptura vacant. Continetur:

Fragmentum Annalium Lipsiensium a Jo. Jacobo Vogelio Lips. 1714. et 1756. editorum. Autogr. Auctoris. Incip. .... *nicht allein seinen Vetter, Landgraff Hermannum* cet. [ed. 2. pag. 27. col. 1. lin. 12.] Explic. *mit gold und silber reichen gewürckten Blumen ....* [pag. 737. col. 2. lin. 48.]

DCXIII.

[Rep. VI. 4. 32.]

Codex chartaceus saec. XVI. et XVIII. exaratus, folior. 154, quorum 19. b. 20. b. 39. b — 41. 47. 48. 52. b — 56. 57. b. 80. 82. b. 83. b. 88. b — 92. 95. b. 97. a. 103. 104. b. 107. 113. b. 116. b. 119. b. 120. b. 121. a. 122. b. 123. 129. 137. b. 145. b. 147. b. et 154. b. scriptura vacant. Hoc libro, olim bibliothecae *Kreyssigianae* adscripto, continentur:

a) [fol. 1. a — 19. a.] Lipsiaca seditio *Anno Χριστογονίας* 1593. *Mense Maio exorta et Carminice descripta per Samuelem Calixtum Medelobacum Holsatum S. S. theologiae in Academia Wittebergensi studiosum. Witebergae. Anno* 1594. — Incip. fol. 2. a: *Si iuvat Historicos clarorum facta virorum* cet. Explic. *Nullo consequimur periturae temporis aevo.*

b) [fol. 20. a — 39. a.] *Almae Universitatis Studii Lipzensis et urbis Liptzg descriptio per M. Conradum de Wimpina.* Ita titulus. Incip. [post praefationem ad Senatum Lipsiensem] fol. 22. b: *Nunc mihi Calliope, precibus si flecteris ullis* cet. Explic. *date rem prolemque Et decus omne.*

c) [fol. 42. a — 154. a.] Collectanea ad historiam Mariaebergae oppidi spectantia. Quis haec collegerit, nusquam indicatur; hic illic a manu *Kreyssigii* notulae adscriptae sunt.

DCXIV.

[Rep. IV. fol. 1.]

Codex chartaceus saec. XVII. scriptus, folior. 264, quorum 1. 17. 65. 117. 118. 263. et 264. vacant scriptura. Semivacua sunt foll. 9. 10. 13 — 16. 18 — 20. 22. 23. 51. 52. 55 — 57.

61. 63. 66—71. 109. 114. 168. 171—189. 191—194. 197—207. 210—212. 214. 215. 217—221. 224—230. 232—236. 238—241. 243. 245. 247. 249. 253. 256. 260. et 262. Continetur:

Chronicka in dem die Alergedenckwürdigsten geschit So sich innerhalb 455 jaren zu Leipzigk zugetragen vnd begeben, von Anno 1175. piss Anno 1630. seint 455 jar Aless mit sondern fleiss, vnd grosser Mühsamkeit, Auss Alen alten geschriebenen und getruckten Sagen, auss filen Chronicken vnd andern Büchern mit fleiss zusamen gelesen vnd gesammelt von jaren zu jaren Samt ein nitzlichen Register dergleichen Chronicka zuvor nihe gesehen weil Leipzigk gestanten. Durch Andreass Höhll von Leiptzigk Anno 1630. Ita titulus. Incip. *Leiptzigk ist erpaut Anno* 1175. cet. Explic. *mit Pfelen vnd bretten neu gefast.* Haec leguntur a fol. 64. a—262. a. Pertinet haec chronica ab ipso auctore scripta ab anno 1175. usque ad ann. 1593. — [Foll. 2—63. leguntur rationes accepti et debiti.]

DCXV.

[Rep. II. 4. 138.]

Codex chartaceus saec. XVII. folior. 142, quorum 1. 2. b. 4. b. 93. b. 94. et 121—142. scriptura vacant. Continentur haec:

a) [fol. 2. a—93. a.] *Kurtze beschreibung Vom ursprung vnd Erbauung der Stadt Leipzig Beneben Den Annalibus Was sich darinnen von Jahr zu Jahr fürnemlich zugetragen.* Ita titulus. Auctoris nomen nusquam legitur. Continuata est chronica usque ad annum 1627. Post *praefationem ad lectorem* [incip. fol. 3. a. *Günstiger Leser, es haben weise Leute je vnd allzeit, nicht eine geringe schande zu sein erachtet* cet.] et post *carmen de insignibus civitatis Lipsiensis* [quod incip. *Ein offner Helm Tugend bedeut Die mit grosser Geschicklichkeit* cet.] incip. opus ipsum fol. 5. a. his verbis: *In der Landart, do itzund die weit berühmte Handelstatt Leipzig erbauet stehet* cet. Explic. *am Lazareth an einen Weidenbaum sich selbst erhencket.*

b) [fol. 95. a—97. b.] *Extract aus dem gegebenen Fürstlichen Süchsischen Abschiede zwischen dem Rathe und der Burgerschafft allhier.* Incip. *Vor das grosse geleute zu Bestattung* cet. Explic. *und vor Alters herkommen ist gehalten worden. publicatum* cet.

c) [fol. 97. b—104. b.] *Der Stadt Leipzig Willkühr.* Incip. *Welche Iungfraw oder Iunger gesell* cet. Explic. *nicht weggeben, weil es par gelt ist.*

d) [fol. 104. b—107. b.] *Weychbilde der Stadt Leiptzig wie es Hertzog Georg erkläret vnd erstrecket hatt.* de ao. 1504. Incip. *Von Gottes Gnaden Wir George* cet. — *thuen kund allermenniglichen dass wir unsern Lieben Getreuen Dem Rathe vnndt gemeiner Stadt Leipzig Ihr aufgesatzt Weichbilde* cet. Explic. *unsern Ambleutten vnd sonst iedermenniglich* cet. cet.

e) [fol. 108. a—111. b.] *Keyserlich* [*Maximiliani*] *privilegium der Jahrmärckte vnd Niederlagen der Stadt Leiptzig* d. d. 23. Iun. 1507. Incip. *Wir Maximilianus* cet. cet. *bekennen — Nachdem wir hieuor anruffen vnd bitten* cet. Explic. *vnablesslich zu bezahlen verfallen sein sol, Mit vrkundt* cet.

f) [fol. 112. a—113. a.] *Hertzog Georgen Brieff wegen der Ober vndt Niedergerichte.* de ao. 1507. Incip. *Wir* cet. cet. *bekennen, das wier aus Vielen nützlichen Vrsachen, vnd sonderlich in ansehen* cet. Explic. *Erben vnd Nachkommen gefehrdet werden sollen* cet.

g) [fol. 113. a—118. a.] *Carmen aliquod anonymi auctoris*, cui titulus: *Historia von Erhart Braunen, Burgern alhier vfm Alten Neumarkt vnd einen Fuhrmann sub annum* 1541. Incip. *Einesmals zu Leiptzig ein Burger wass* cet. Explic. *Der nicht bekam sein wiederpart.*

h) [fol. 118. b—120. b.] *Verlauff der Disputation zwischen D. Martin Luthern vndt D. Iohan Eck alhier Vffm schloss gehalten Ao.* 1519. Incip. *Als D. Iohan Ecke ein frecher trotziger vnd vermessener Man* cet. Explic. *solle niederlagen, wie auch folgents geschehen.*

DCXVI.

[Rep. III. fol. 5. d. a.]

Codex chartaceus saec. XVIII. folior. 68, quorum 57. b. 65. 66. b. et 68. b. scriptura vacant. Continetur:

Supplement zu Schneiders Leipziger Chronica biss auffs Jahr 1717. Ita titulus. Incip. *Geistl. Doctores. Hr. Dr. Wolffgang Herder* cet. Explic. *auff der Oster Messe.*

DCXVII.—DCXXV.

[Rep. VI. fol. 16.]

Codices chartacei novem, saec. XVIII. scripti, quibus continentur:

VARIA AD HISTORIAM URBIS ET UNIVERSITATIS LIPSIENSIS SPECTANTIA A JOANNE JACOBO VOGELIO COLLECTA ET SCRIPTA. Singula vero haec sunt:

Vol. I—IV.

Leipzigisches Geschicht-Buch, das ist eine gründ- und ausführliche Beschreibung der weltberümten Königl. und Churfürstl. Sächsischen Gewerb- und Handelsstadt Leipzig, das ist dieser belobten Stadt Nahmen, Ursprung, Situation, unterschiedene Einwohner, Erbauung, Erweiterung, Auffnahme und Flor, geistl. und weltl. Gebäude, Hoher Landesherrschaft und Beherrschung, Kirchen und Schulen Staat, Policey oder Weltl. Regiment, Universität und viele andere Herrlichkeiten, gelehrte Leute, vornehme und alte Geschlechter, und endlich wohl verdiente Lobeserhebungen, mit beygefügten vielen Päpstl. Kayserl. Königl. Chur- und Hochfürstl. der Stadt verliehenen Diplomatibus Privilegien und Urkunden bekräfftiget, an Zwölff Büchern eröffnet, Alles aus raren Archiven, unverwerfflichen alten Documenten, bewährten Historicis, sowohl geschriebenen als gedruckten Leipzigischen Chronicken, wie auch selbst eigener Erfahrung durch unermüdetes Nachsuchen zu der Stadt Leipzig ewigen Nachruhm und weiteren Verherrlichung colligiret und zu Druck befördert durch M. Joh. Jacob Vogeln, Lips. Ita titulus, qui Vol. I. fol. 1. a. legitur. Alius fere similis titulus eod. vol. fol. 13. a. habetur. Notum est, huius operis amplissimi exiguam tantum partem typis esse descriptam [paginas 262, fol.]; vid. *Weinarti* librum: *Versuch einer Litteratur der Sächsischen Geschichte*

und Staatskunde, Tom. I. pag. 204. sq. Iam quae Vol. I. leguntur, pertinent usque ad pag. 252. col. 2. lin. 54. exemplaris typis descripti. Desinit enim hoc volumen in verba: *In welchen die Türcken fünff bis sechs mahl* ..... Habet illud 189 foll., quorum 6. b. 13. b. 80. b. 82. b. et 139. b. scriptura vacant. — Vol. II. incipit ab iis ipsis verbis, quibus desinit exemplar typis descriptum [lib. V. cap. 3.]: *Weil nun solcher gestalt der edle Saame göttl.Worttes* cet. Pertinet usque ad lib. VI. cap. 3., quod explic. verbis: *im folgenden Capitel zu entwerffen.* Hoc volumen constat 318 foliis, quorum 10. b. 12. b. 26. b. 49. b. 58. b. 77. b. 148. b. 152. b. 169. b. 181. b. 192. b. 260. b. 290. b. et 317. b. vacua sunt. — Vol. III. eadem fere continet, quae in secundo leguntur, sed accuratius scripta et rarius emendata, ita ut auctor hic alteram operis sui recensionem exhibuisse videatur. Incip. *Weil nun solcher gestalt* cet. Explic. *des blühenden Wohlstandes dieser Stadt.* Hic tomus constat 659 foliis, quorum 1. b. 19. b. 37. b. 124. 125. 126. b — 128. b. 210. b. 220. b. 236. b. 239. b. 315. b. 330. a. 347. b. 358. b. 382. b. 384. b. 407. b. 451. b. 482. b. 483. b — 484. b. 509. b. 523. b. 525. b. 527. b. 528. b. 573. b. 585. b. 587. b. 590. b. 623. b. 640. b. et 643. b — 659. scriptura vacant. Typis descripta sunt haec: *a*) [post fol. 529.] Leges et statuta scholae senatoriae ad D. Thom. revisa et denuo sancita, Lips. 1634. 4. *b*) [post fol. 562.] Mandatum quoddam Senatus Lips. d. 11. Semptembr. 1680. fol. *c*) [post fol. 595.] Der Stadt Leipzig Armen - Ordnung. Leipz. 1704. 4. — Vol. IV. continet: *Das siebende Buch. Von der Hochlöbl. Universität zu Leipzig.* Incip. *Dafs die Hochlöbliche Universität vor vielen andern* cet. Explic. *Jo. Burchard Mencke.* Hic tomus constat 572 foliis, quorum 1. b. 6 — 18. 19. b. 22. b. 30. b. 31. b. 32. b. 33. b. 36. b. 39. b. 41. b. 43. 44. b. 47. b. 52. b. 55. b. 59. b. 60. b. 62. b — 63. b. 68. b. 69. b. 79. b — 80. b. 86. 94. b — 95. b. 99. b. 106. b. 107. b. 109. b. 112. b. 114. 116. b. 118. 124. b. 125. b. 129. b. 136. b. 141. b. 145. b. 146. b. 147. b. 150 — 157. 159 — 161. 164. b. 165. a. 177. b. 178. b. 186. a — 189. b. 197. b. 198. b. 202 — 204. 207. b — 211. b. 212. b. 214. b. 218. 219. 232. b. 233. b. 242. b. 244. b. 252. 253. 255. b. 256. b. 271. 272. 273. b. 282 — 286. 295. b. 296 b. 301. b. 309. b — 311. b. 312. b — 313. b. 348. 349. 350. b. 360. b. 361. b. 364. b. 366. b. 367. a. 368. b. 369. a. 374. b. 376. a. 378. a. 418. b. 419. 420. b. 421. b. 425. b. 429. 430. 433. b. 436. 439. b. 440. a. 441. b. 442. b. 443. b. 445. b. 446. b. 449. b. 468. b. 478. b. 479. b. 481. b. 491. b. 537. b. 538. b. et 564 — 572. scriptura vacant. Typis descripta haec insunt huic volumini: *a*) [post fol. 18.] Das dritte Jubelfest der Universität Leipzig. 1710. 4. *b*) Historisches Jubellied am dritten Jubelfest d. Univ. Leipzig. Leipz. 1709. 4. *c*) [post fol. 22.] Der Hertzoge zu Sachsen. Der Churfürsten zu Sachsen cet. Panier und Schilder. (s. l. e. a.) 8. *d*) [post fol. 50.] Francisci Junii Academia. Ad calcem adiectus est academiarum totius Europae seu orbis Christiani catalogus. Heidelb. 1687. 4. *e*) Joann. Bened. Metzleri carmen ad iubil. tert. Univ. Lips. fol. *f*) Herm. Kirchneri de fatalibus academiarum dissipationibus ac ruinis oratio. Marpurgi 1610. *g*) [post fol. 56.] Casp. Frid. Schambergii oratio de felicitate Acad. Lips. Lips. 1709. fol. *h*) [post fol. 71.] Caroli V. Imp. Confirmatio privilegiorum Acad. Lips. August. 1548. fol. *i*) [post fol. 127.] Leges alumnorum in academia Lips. denuo publicatae anno 1690. 4. *k*) [post fol. 306.] Nothwendiger kurtzer Bericht auff die Frage, Ob die Juristen - Facultät zu Leipzig in peinlichen Fällen rechtlich zu sprechen befugt sey? Lips. 1638. 4.

Ut ex titulo huius operis, quem supra commemoravimus, apparet, *Vogelius* illud duodecim libris absolvere in animo habuit. Quae de Universitate Lipsiensi agunt, septimo libro sunt conscripta, sed nondum in iustum ordinem redacta, ita ut quae quarto et quinto volumine leguntur, silva tantum illius libri esse videantur. Ut conspectus operis, qui Vol. I. fol. 2. a — 6. a. legitur, docet, auctor illud ita instituerat:

Das achte Buch. Von Ziehrath und Herrlichkeiten, damit die Stadt Leipzig vor andern Städten geziehret und begnadiget.

Das neundte Buch. Von gelehrten und berümten Männern, die zu Leipzig gebohren, floriret, dem gemeinen Wesen, der studirenden Jugend und dem gantzen Lande mit gutem Nutz gedienet.

Das zehende Buch. Von vornehmen Geschlechtern und Familien, so theils abgestorben, theils annoch am Leben.

Das eilffte Buch. Von allerhand Krieg und Unglücksfällen, so die Stadt Leipzig zu Kriegs und Friedenszeitten betroffen.

Das zwölffte Buch. Von Lob und Ruhm, so dieser Stadt in gelehrter Leute Schrifften hin und wieder gegeben wird.

Ad hos libros constituendos et scribendos *Vogelius* ea collegisse videtur, quae in ceteris voluminibus continentur.

Vol. V.

Varia res Academiae Lipsiensis concernentia. Folia sunt 669, quorum 1. b. 17. b. 23. 24. 25. b. 33. b. 58. b. 59. b. 73 — 75. b. 76. b. 77. b. 81. b. 83. b. 94. 95. b. 112 — 114. 117. b. 121. a. 123. b. 160. b — 164. b. 165. b. 166. b. 169. 173. 174. b. 178. b. 181. b. 182. b. 183. b. 206. 210. 220. 222. b. 226. 229. b. 230. b. 237. 238. 239. b. 241. b. 244. b. 247. b. 248. b. 256. b. 260. b. 269. b. 272. b. 278. 279. 284. b. 285. b. 286. b. 287. b. 288. b. 291. b. 292. b. 298. b. 299. b. 314. b. 315. b. 316. 317. 321. b. 324. 327. b. 332. b. 337. b. 338. b. 339. b. 342. 343. 344. b. 348. b. 349. a. 359. a — 362. 376. b. 380. b. 381. 383. b. 386. a. 387. b. 389. b. 392. b. 394. b. 402. 408. b. 411. b. 414. 415. b. 416. 423. 425. 428. b. 430. a. 434. 435. 438. b. 439. b. 442. b. 445. b — 448. b. 449. b. 452 — 454. 458. b. 476. b. 479. 480. 487. b. 497. b. 501. b. 502. 504. b. 506. 509. 518. b. 532. b. 533. 534. b. 535. b. 538. b. 543. 544. b. 549. b. 551. b. 554. b. 559. b. 560. 561. 566. b. 573. 575. b. 577. 578. b. 591 — 593. 594. b. 613. 615. b. 618. b. 619. 630. a. 631. b. 646. b. 658. b. et 659. b — 669. scriptura vacant. Typis descripta haec sunt: *a*) [post fol. 463.] Leges pro convictoribus mensarum communium in collegio Paulino Academiae Lipsiensis, publicatae d. 29. Sept. 1616. 4. *b*) Eaedem recognitae et denuo publicatae Cal. Mart. 1661. 4. *c*) Leges alumnorum in Academia Lipsiensi, denuo publicatae, a. 1664. 4. *d*) [post fol. 496.] L. Joachimi Felleri oratio de bibliotheca Academiae Lipsiensis Paulina, Lips. 1676. 4. *e*) [post fol. 497.] Odarum in theatri anatomici auspiciis Magnifici Academiae Lipsiensis Senatus recens exstructi solenni dedicatione d. 10. Sept. A. O. R. 1704. publice modulatarum bigae. 4. *f*) Joh. Chn. Schambergii programma, quo anatomicas demonstrationes solennes in foemineo cadavere d. 25. April. 1706. celebrandas indixit, Lips. 1706. fol. *g*) [post fol. 504.] Der löblichen Universität Leipzig vernewerte Ge-

richts-Ordnung, d. 24. Jan. 1641. 4. *h*) [post fol. 537.] Martini Rinckhardi Vulcanus Academicus Lipsiensis, Lips. 1616. 4. Manu scripta haec sunt:

a) [fol. 1. a — 12. b.] *Nomenclatura Visitatorum Executorum Statutorum Facultatis Philosophicae in Academia Lipsiensi.*

b) [fol. 13. a — 16. b.] *Taxatores lectionum et collectores pastus.*

c) [fol. 17. a — 22. b.] *De promotoribus in facultate Philosophica.*

d) [fol. 25. a — 32. b.] *Acta M. Werners Tegeders de Cosfeldia cum facultate philosophica in Academia Lipsiensi, ann.* 1460. *sqq.*

e) [fol. 33. a — 72. b.] *Agenda facultatis philosophicae Academiae Lipsiensis.*

f) [fol. 75. a — 93. b.] *Excerpta quaedam e libris conclusorum facultatis philosophicae, ab anno* 1437.

g) [fol. 95. a — 121. b.] *Statuta communitatis philosophicae in Academia Lipsiensi renovata et confirmata, ann.* 1617.

h) [fol. 122. a — 160. a.] *Excerpta nonnulla ex matric. I. facult. philosophicae.* Ad ann. 1631. mense Aug. finiente copiose describitur urbis et academiae periculum, et quomodo actum fuerit cum Tillio de urbis et castri deditione.

i) [fol. 165. a — 168. b.] *De ritibus obsoletis, abolitis et hodiernis usitatis Academiae Lipsiensis.*

k) [fol. 171. a — 172. a.] *De depositione.*

l) [fol. 174. a — 176. b.] *De missa et offertorio Universitatis.*

m) [fol. 182. a — 501. a.] *Von Universitäts-Gebäuden.* [Acta nationis Polonicae contra M. Joh. Cratzberg Hirschberg. Maioris Collegii Colleg. et Clericum, ann. 1442. Excerpta ex libro conclusorum ad collegium maius pertinente. De Collegio Petrino. De collegio minori Principum. De collegio B. Mariae virginis. Testamentum M. Joh. Ottonis de Munsterberg, primi Rectoris in Academia Lips. de ann. 1416. De collegio novo, alias rubro. De collegio Paulino. De bibliotheca Paulina.]

n) [fol. 503. a — 532. a.] *Von Conciliis Rectoris, Professorum s. perpetuo, und decemvirorum.*

o) [fol. 535. a — 565. b.] *Von Procancellariat und Promotionibus in vier Facultäten.*

p) [fol. 566. a — 618. a.] *Von Jurisdictione, Privilegiis, Freyheiten, Statuten, Gebräuchen und löblichen Ordnungen und Gesetzen, wie auch andern Herrlichkeiten der wohllöbl. Univers. zu Leipzig.*

q) [fol. 620. a — 630. b.] *Von Glück und Unglück, so die Universität betroffen.*

r) [fol. 631. et 632.] *Von Lob und Ruhm der Universität.*

s) [fol. 633. a — 659. a.] *Omnium Academiarum et quarumdam illustrium scholarum totius Europae, Erectiones, Fundationes et Confirmationes a Pontificibus Imperatoribusque Romanis, Regibus, Reginis, Episcopis, Principibus, Electoribus et Ducibus, ac Civitatibus Imperii, secundum temporum seriem ac successionem. Adiecti sunt et praecipui earundem Rectores Authores, Instauratores, egregia ornamenta atque lumina, Autore M. Wolffgango Iusto, Francofurt.* 1554.

Vol. VI.

MATRICULAE RECTORALES ACADEMIAE LIPSIENSIS PRIMA ET [fol. 357. a.] SECUNDA. Hoc volumen constat 593 foliis, quorum 1. b. 2. 301 — 356. 357. b. 358. et 537 — 584. scriptura vacant. Pertinent hae matriculae ab ann. 1409 — 1601.

Vol. VII.

Hoc volumine 145 foliorum, quorum 1. b. 10. 13. 54. 55. 80. b. 81. 87. b. 88. b. 94. b. 116. 117. b. 119. b. et 120. scriptura vacant, continentur haec:

a) [fol. 1. a — 9. b.] *Statuta Universitatis Lipsiensis.*

b) [fol. 11.] *Vergleich des Raths mit der Universität wegen der Gerichte über die Studenten in grofsen und peinlichen Sachen, dat. Dienstag nach Kiliani* 1466.

c) [fol. 12.] *Churfürstl. Confirmation über den Vergleich der Universität mit dem Rathe, dat. Meifsen, Mittwoch ad vincula Petri, ann.* 1468.

d) [fol. 14. a — 21. b.] *De privilegiis studiosorum Lipsiensium Academiae ad Ducem Georgium Saxoniae principem.* [Haec saec. XVII. ineunte scripta sunt.]

e) [fol. 22. a — 52. b.] *Bedencken, welches wegen der Gebrechen und Mängel der Universität auff gnädigsten Befehlich Churfürst Augusti anno* 1579. *von der Universität zu Leipzig abgefafset und unterthänigst eingeschicket worden.*

f) [fol. 53.] *Der philosophischen Facultät Bedencken, so sie* 1579. *den* 21. *Martii in Conventu Gregoriano berathschlaget.*

g) [fol. 56. a — 87. a.] *Variae litterae et acta de visitatione Univ. Lips. et de eius privilegiis, anni* 1579.

h) [fol. 88. a — 94. a.] *Index nonnullarum formularum in Codice membraneo a D. Johanne Fabri de Werda, Acad. Lips. Actuario, et successoribus suis consignatarum.*

i) [fol. 95. a — 115. b.] *Visitationis Decretum anno Aer. Chr.* cIↃIↃCLVIII. factum.

k) [fol. 117. a — 145. b.] *Acta Reformationum in Academia Lipsiensi habitarum.*

Vol. VIII.

FUNERA LIPSIENSIA SAECULI XVII. Hoc volumen absolvitur 675 foliis, quorum 12. b — 22. b. 674. et 675. scriptura vacant. In hac funerum Lipsiensium enumeratione desiderantur anni 1605. et 1606., quibus in foll. 12. b — 22. b. vacuus relictus est locus.

Vol. IX.

Hoc volumine 56 foliorum, quorum 1. b. 22. b. 32. b. 33. b. 34. b. 36. b. 39. b. 42. b. 46. b. et 52. b. scriptura vacant, haec continentur:

a) [fol. a — 22. a.] *Excerpta aus einem alten Klosterbuche geschrieben von Martin Kramern, Kämmerern in dem Kloster zu St. Thomas in Leiptzk.*

b) [fol. 23. a — 33. a.] *De Capella B. Mariae Virginis in praetorio Lipziensi.*

c) [fol. 34. a — 39. a.] *Syllabus derer Ordensleute in den Augustinerkloster zu St. Thomas in Lipzk.*

d) [fol. 40. a — 42. a.] *Privilegium novum Alexandri VI. Papae monasteriis Canonicorum regularium concessum, ubi etiam Habitum Sarrocium confirmat et alia pri-*

vilegia Canonicis regularibus de benignitate Apostolica condonat. Dat. Romae, 5. Cal. Apr. 1495.

e) [fol. 43.] *Hertzog Georgen zu Sachsen Mandat an den Probst zu St. Thomä D. Ulrich Pfistern und den Rath zu Leipzig, dat. Leipzig, Freitag nach Bartholomäi Apostoli* 1529.

f) [fol. 44.] *Eiusdem mandatum, quo vetitum est, ne conventicula haberentur, dat. Dresd. Freytags nach Simonis und Judä* 1529.

g) [fol. 45. a — 46. a.] *Eiusdem Mandat wegen eines edirten und unter die Leipziger Bürger gebrachten Zwinglischen Tractats vom H. Nachtmahl, dafs Christi Leib und Blut nicht wahrhafftig zugegen sey; dat. Drefsden, Freytags nach Simonis und Judä* 1529.

h) [fol. 47.] *Eiusdem Edict wegen Räumung der Stadt und Verjagung der Bürger, so Lutheri Lehre anhängig, dat. Drefsden, Montag nach Voc. Iucund.* 1533.

i) [fol. 48.] *Eiusdem Mandat wegen Begräbnifs der Lutherischen, dat. Drefsden, Sonnt. Lätare* 1533.

k) [fol. 49. a — 50. a.] *Eiusd. Mandate der Eltern halber, die Kinder nach Wittenberg gesendet, ann.* 1533.

l) [fol. 50. b.] *Eiusd. Mandat der Wiedertäuffer halber, ann.* 1534.

m) [fol. 51.] *Schreiben des Raths zu Leipzig an Hertzog Heinrichen zu Sachsen, wegen des Sacramentes unter beiderlei Gestalt, nebst Vorstellung, Leipz. Sonnabends nach Veit* 1539.

n) [fol. 52. a.] *Eiusd. Schreiben an den Bischoff zu Merseburg, Leipz. Sonnabends nach Veit* 1539.

o) [fol. 53. a.] *Sigismundi Episcopi Merseburgensis responsum, dat. Merseburg, Sonnabends nach Ostern* 1539.

p) [fol. 53. b.] *Litterae Georgii Ducis Sax. ad Senat. Lips. dat. Dresd. Freytags Damiani* 1532.

q) [fol. 54.] *Senatus Lips. responsum ad litteras Sigismundi, quas sub litt. o. recensuimus; dat. Lips. Sonntag Quasimodogeniti* 1539.

r) [fol. 55.] *Litterae Mauritii Duc. Sax., dat. Dresd. Donnerstag den 4. Juli* 1539.

s) [fol. 56.] *Litterae Senatus Lips. de Iudaeis in urbem recipiendis, dat. Lips. quarta feria post dominicam Laetare.*

DCXXVI.

[Rep. VI. fol. 10. a.]

Codex chartaceus saec. XVIII. exaratus, folior. 584, quorum plurima vacua sunt. Hoc libro autographo continetur:

Florilegium Genealogicum exhibens omnium et singulorum illustrium Familiarum Lipsiensium stemmata, magna cura et opera collectum a M. Johanne Jacobo Vogelio, Lipsiensi, Pastore Panitzschensi, Sommerfeldensi et Althayensi. Ita titulus. Est opus magni laboris et multae industriae, ad quod supplendum auctor undique conquisiverat notitiam et materiam. Haec collectanea, scidulis modo maximis modo minimis scripta, servantur adhuc in bibliotheca nostra.

DCXXVII.

[Rep. IV. 8. 108. b.]

Codex chartaceus saec. XVI. scriptus, folior. 71, quorum 1. b. et 2. b. scriptura vacant. Continentur:

Fleurs des histoires de Liege. Ita titulus, in quo etiam hae litterae pictae sunt: H. M. M., quibus auctor libelli designatus videtur. Eaedem etiam fol. 2. a. scriptae sunt sub carmine quodam [*Sonet. Au Candide Lecteur*], quod auctor opusculo suo praemisit. Opus ita divisum est: *a)* fol. 4. a. *Des Royx de tongre; b)* fol. 16. a. *Des ducs de tongre; c)* fol. 26. a. *Des Euesques de tongre; d)* fol. 41. a. *Des Euesques de liege* [usque ad ann. 1564.] Incip. *Sus ma muse par vert faicts* cet. Explic. *sur l'estime et* ... (?)

DCXXVIII.

[Rep. II. fol. 75.]

Codex chartaceus saec. XVI. folior. 510, quorum 507. b. 508 — 10. scriptura vacant. Folia ab ipso librario numeris consignata sunt, sed fol. 114. bis numeravit. Continentur:

a) Magdeburgische Chronicon, *ab anno Christi* 47. *usque ad ann.* 1566. Incip. fol. 2. a. *Von dem Ersten Anfange dieser Stadt Magdeburg Von Gottes Geburt Sieben vnd Viertzig Jar* cet. Explic. fol. 462. *der Hasser* 6 *Thaller.* In praefatione auctor anonymus haec scripsit: *Gott zu lobe vnd Meinenn Liebenn Herrnn denn Scheppenn der Stadt Magdeburgk zur liebe vnd derselben Stadt Zur frommen habe Ich mennig Cronick vberlesen vnd habe daraufs gesucht vnd gezogen diese nachgesetzts Stücke vnd schrifft* cet. Scriptum est hoc chronicon subinde a coaevis scabinis, ipsarum rerum gestarum, quarum mentio fit, testibus, v. c. fol. 141. haec leguntur: *Die Burger — santen Siefrieden von Stalle Iren Alten Burgermeister vnd mich* cet.

b) [fol. 463. a — 472. a.] *Ein Cronica aller Thurnier wo wie vnnd wen die in Deutschlanndt gehaltenn sein wordenn.* Auctor est *Hans Sachs.* Incip. *Eins Morgens In der Meyen taw Spacierte Ich durch ein grune au* cet. Explic. *blühe vnnd wachse Das wünschet Je von Nurmbergk Hans Sachse.* Subscriptio haec est: *Alfo hast du lieber leser die thurnier so für Zeiten Ihm Reich gehalten sindt worden vnnd wolt Gott das solchs itzundt auch gehalten würden möcht es vieleicht besser im landen stehen.*

c) [fol. 472. a — 507. a.] *Catalogus oder erzelungk der Herrn Burgermeister vnnd Obersten Kemmerer Dieser Alten Stadt Magdeburgk so viel man derselbigen sich Immer biss da herr Hatte Erkundigen mogen.* Pertinet hic catalogus ab anno 1213. usque ad 1601. Incip. *Heidenreich von Sangerhausen* cet. Explic. *Jacob Kamrahtt.*

In priore libri operculo haec leguntur: *Johannes Reichardus Tieffenbach. Can. Ecc. SS. Pet. et Pauli Civ. Nov. Mog.* 1682.

DCXXIX.

[Rep. III. fol. 17. a.]

Codex chartaceus saec. XVIII. accurate scriptus, folior. 674,

quorum 5—9. 10. b. 523. b. 539. b. et 585—674. scriptura vacant. Continentur haec:

a) [fol. 10. a—522. b.] *Neue Merseburgische CHRONICA in Drey Bücher abgetheilet, in welchem Ersten gehandelt wird von der alten Stadt Merseburg und Dessen Lande, als es noch in Heydenthum gestanden. In dem andern, wie es zur christlichen Religion gebracht, und nachmals, wie das Pabstthum darinnen eingeschlichen. In dem dritten, wie es zur wahren seelig machenden Religion reformiret worden, Es werden auch alle Bischöffe und Administratores desselben biss auf den heutigen Tag beschrieben. Bey jedem Buch werden Annales zuletzt annectiret, darinnen berichtet wird, was von Jahren zu Jahre an diesem Orthe vorgelauffen. Viel curiöse und denckwürdige Sachen werden hin und wieder mit angeführet, welche sonst nicht leicht zu finden, alles mit Fleiss zusammengetragen und verfertiget von Georgio Moebio, der heil. Schrift D. und P. P. bey der Universität Leipzig, vormahls Rectore bey dem Stiffts-Gymnasio zu Merseburg. Anno Christi* 1668. Ita titulus. Praemittitur index fol. 1—4. Incip. *An den günstigen Leser. Ich bin von vornehmen Leuten* cet. Explic. *und blieben 2 Tage und Nacht allhier.*

b) [fol. 523. a—584. b.] *Praegeri continuatio huius chronicae,* cuius hic est titulus: *CONTINUATIO der Neuen Merseburgischen Chronica, Welche ehemals von Herrn D. Georgio Moebio in 3 Büchern bis auffs Jahr Christi* 1666. *verfertiget [aber niemals in Druck kommen] nunmehro aber weiter fortgeführet worden von mir Gottfried Ludewig Prägern, gebürtig von Wolckenstein, p. t. Vicario der Bischöfflichen hohen Stiffts-Kirchen zu Merseburg Anno* 1733. Incip. *In dem* 8. *Cap. des* 3. *Buchs haben Wir vernommen* cet. Explic. *über dem Trabanten-Thor einen Altan bauen, auff....* Pertinet haec continuatio usque ad d. 25. Mart. ann. 1735. —

DCXXX.

[Rep. IV. 4. 61. f.]

Codex chartaceus saec. XVII. et XVIII. scriptus, folior. 171, quorum 1. b. 35. b. 36. a. 45. b. 46. a. 110. b. 113. 114. 120. 123. b. 126. b—128. b. 129. b. 133. b. 134. b. 144—147. 148. b. 150. b. 151. b. 155. b. 156. 157. b. 158. b—160. b. 161. b. 162. et 164. b—171. scriptura vacant. Continentur haec:

[*Anonymi*] MEMORABILIA NUMBURGENSIA. Ita titulus. Haec *Memorabilia* [certe fol. 1—110.] maxime ad historiam episcoporum et capituli Numburgensis spectant. Quae a fol. 111. a. sequuntur, de rebus et ecclesiasticis et civilibus Numburgensibus agunt; [fol. 111. a.] *Von der Kirchen zu St. Wentzel;* [fol. 112. a.] *Fundatio Templi Numburg. D. Wenzeslao consecrati;* [fol. 115. a.] *Bürgerliche Sachen;* [fol. 117. a.] *Nachricht von der Kirchen und Schuldiener Besoldung;* [fol. 122. a.] *Legate vor Kirchen- und Schuldiener;* [fol. 123. a.] *Legate der Bibliothek;* [fol. 129. a.] *Vergleich derer Diaconorum der Stadtkirche zu St. Wentzel in Naumburg unter ihnen selbst, Wie es bey Krankheiten oder Absterben eines und des andern, und Auffwartung der andern Collegen, wie auch Theilung der Accidentien soll gehalten werden;* [fol. 134. a.] *Recess, welcher bei gehaltener Visitation der Kirch und Schulen in der Stadt Naumburg Ao.* 1655. *ertheilt worden;* [fol. 148. a—164. b.] *Verschiedene Nachrichten, wie es mit den Predigten und der Feier unterschiedlicher Feste gehalten werden soll.*

DCXXXI.

[Rep. IV. 4. 61. g.]

Codex chartaceus saec. XVIII. ineunte scriptus, cum picturis et insignibus heraldicis hic illic intersertis, folior. 464, quorum 1. b. 173. b. 200. b. 231. b. et 409. b. scriptura vacant. Continentur:

VARIA CURIOSA ET MEMORABILIA DE EPISCOPATU ET URBE NUMBURG. *ex variis MSctis aliisque autoribus studio collecta.* Ita titulus generalis. Singulorum scriptorum, quae ibi habentur, tituli hi sunt:

a) [fol. 2. a.] *Betreffende insgemein die Stadt Naumburgk (ex M. Liborio Veilturno Tannebergensi, wie er sich nennet.)*

b) [fol. 9. a.] *Constitutiones quaedam Politicae urbis Numburgicae.* Adiecta sunt diversae notitiae de urbe Numburg.

c) [fol. 41. b.] *Quaedam de urbibus Numburgo et Cizio,* ex actis antiquis eruta.

d) [fol. 51. a.] *Quaedam quae Numburgi contigerunt, notata a Cive quodam.* Pertinent ab anno 1446. usque ad ann. 1548.

e) [fol. 70. b.] *Monumenta quae in templo Wenceslaitio conspicua sunt.* Cf. infra litt. h.

f) [fol. 81. b.] *Fragmentum histor. Numb. ex MS. quodam antiquo lacero.*

g) [fol. 97. a.] *Belangende die Fundierung oder vielmehr Erneuerung der Kirchen zu S. Wenzel.*

h) [fol. 98. b.] *Reliqua monumenta templi Wenzeslai.* Cf. supra litt. e.

i) [fol. 103. a.] *Epitome Chronici a Paulo Langio Monacho Bosaviensi quondam conscripti et a Johanne Pistorio divulgati.*

k) [fol. 174. a.] *Gregorii Groitzschii Salae fluvii descriptio.*

l) [fol. 180. a.] *Descriptio Abbatiae S. Georgii prope Neumburgum; item coenobii Goseck non longe a Neumburgo distantis. Enumeratio itidem Antistitum Neumburgensium.*

m) [fol. 201. a.] *Notulae quaedam ad Catalogum Episcoporum Numburgensium Jacobi Thammii.*

n) [fol. 232. a—409. a.] *Historia, was sich mit Naumburgk im Keyserzuge Ao.* 1547. *hat zugetragen* cet. Est idem liber, qui in codice sequente continetur.

o) [fol. 410. a.] *Alia quaedam de Numburgo, ex Chytraeo in sua Saxonia.*

p) [fol. 413. a.] *Von Erbauung der Stadt.*

q) [fol. 415. a.] *Vom Nahmen der Stadt Naumburgk.* It. *Ob Naumburgk in Thüringen oder Meissen gehöre.*

r) [fol. 418. a.] *Von der Schul im Georgen Closter.*

s) [fol. 421. b.] *Von der Kirchen zu St. Wentzel,* cet.

t) [fol. 429. a.] *Quaedam in modum Annalium de Num-*

burgo conscripta. Pertinent ab anno 1111. usque ad 1518.

u) [fol. 435. a — 464. b.] *Index Praebendarum Numburg.*

DCXXXII.

[Rep. IV. 4. 61. b.]

Codex chartaceus saec. XVIII. scriptus, folior. 95. Continetur:

[*Anonymi*] *Historia was sich mit Naumburgk im Kayserzuge Ao.* 1547. *hat zugetragen, treulich zusammengezogen durch eine Persohn, so bey der Sach gewesen, und zum Theil guten Rath hat mitgetheilet.* Ita titulus. Incip. (*deficiunt heic nonnulla*)... *bedencken und ihren Sinn steuren möchten* cet. Explic. *dasselb ist uns durch unsern Käuffer nachgelassen. Deficiunt reliqua.* — Subscripta sunt haec verba: *So weit gehet die Historia, was sich mit Naumburg Anno* 47. *zugetragen so viel man ex rapsodiis quibusdam zusammenbringen können. Anno* 1547. *ist gestorben Bürgermeister Veit Glöckner, dessen zum öfftern in vorhergehender Historie gedacht wird.* cet.

DCXXXIII — DCXXXV.

[Rep. III. fol. 14.]

Codex chartaceus saec. XVIII. totus ea scriptura, quam *Fractur* appellamus, exaratus, multis picturis insignibusque gentilitiis insignis, III Voluminibus constans, quorum primum 741 folia habet. Inter haec 3. 87. et 741. tota scriptura vacant; semivacua sunt: 1. 2. 86. 88 — 124. 126 — 164. 166 — 177. et 721. Alterum volumen 718, tertium 90 foliis absolutum est. Continetur:

[*Anonymi auctoris*] *CHRONOLOGIA Das ist Gründliche und warhaffte Beschreibung der Stadt Neroberg.* Ita titulus. Opus ipsum incip. fol. 4. b. his verbis: *Tiberius Claudius Nero, von deme Neroberg oder Nürnberg den Anfang bekommen* cet. Explic. 1523. *Andreas im Hoff.* — Secundum Volumen incip. *Anno* 1525. *Am St. Kunigundetag wurde zu Nürnberg ein Religionsgespräch gehalten* cet. Explic. *und galt das hundert Zwetschgen* 12. 10. 8. 6. 5. 4. *Pf.* — Tertium denique volumen, quod usque ad annum 1709. pertinet, incip. *Anno* 1700. *Dienstag den* 9. *Januarij ist Thomas Weyh* cet. Explic. *Alte und Iunge gestorben — Persohnen.* Sed huic volumini in fine aliqua deesse videntur.

DCXXXVI.

[Rep. IV. fol. 35.]

Codex chartaceus saec. XVII. folior. 374, quorum 1. b. 3. b. 10. b. et 358 — 374. scriptura vacant. Continetur:

Anonymi Nürmbergische Chronica. Darinen ist zu findenn der Erste anfang und ursprüng der Stadt Nürmberg, wer der Erste Bawmeister gewesen vnnd woher sie den Namen bekommen hatt, auch was sich alda seidthero von Christy geburth an biss auff dise Itzige gegenwärtige Zeitt vortreffliches begeben vnnd zugetragenn hatt, Welchess alles fleissig vnnd ordentlich nach der Jahr Zall wie solche nach einander volgenn Beschriebenn vnnd zusamen getragenn worden. Ita titulus. Post praefationem [fol. 2. a.] opus ipsum fol. 4. a. incip. *Diese Statt ist gelegen auff einem Santigen vnnd doch fruchtbarnn Erdtbodenn* cet. Explic. *Inn der drittenn stundt hernach gestorbenn.* Incipit chronica ab anno 42. a. Ch. n. et desinit ann. 1608.

DCXXXVII.

[Rep. II. fol. 79.]

Codex chartaceus saec. XVI. mutilus in fine, folior. 276, quorum 1. 6. 12. b. 13. 14. et 15. vacua sunt. Continentur:

a) [fol. 2. a — 5. b.] EPICEDIA QUAEDAM, GERMANICE ET LATINE. Incip. *In obitum Ornatissimi Iuuenis Pauli Kriesii* cet. Explic. *Vnd sitzt itzt in des Himels Zelt.* Subscriptum est nomen *Johannes Schlawegius* (*Schlaweck*) *Noribergensis* MDLXXXXIV.

b) [fol. 7. a — 12. a.] ANONYMI BESCHREIBUNG DER TÜRCKISCHEN BELEGERUNG VOR DER STATT WIEN IN OESTERREICH, DIE GESCHEHEN IST IM 1529. JAR. Incip. *Erstlichen, Den* 17. *Tag September ist geschehen* cet. Explic. *biss in die* 18 *Tausendt führen lassen. Finis.*

c) [fol. 16. a — 276.] ANONYMI CHRONICA NORIMBERGENSIS. Pertinet haec ab urbis principiis usque ad ann. 1588. Incip. *Vorrede diser Cronickh An denn günstigen Leser. Die gnade vnsers Herrn und Heilandes Iesu* cet. [Opus ipsum incip. fol. 17. a:] *Wir lessen Bei denen alten geschichtschreibern* cet. Explic. *sonst d. schniedpauver genannt. Von* .....

DCXXXVIII.

[Rep. II. fol. 80. a.]

Codex chartaceus saec. XVII. cum pictis insignibus civitatis Norimbergensis [fol. 5. a. 7. a. et 9. a.], foliorum 555, quorum 1. b. 3. b. 5. b. 7. b. 8. b. 9. b. 10. b. 18. b. 537 — 555. scriptura vacant. Folia 529 ab ipso auctore vel librario male numerata sunt, quum ille post 283. statim 286. scripserit et post 372. numeros 363. 364. etc. repetierit. Continetur:

Anonymi Nürmbergische Cronica. Darin zu finden der Erst anfang unnd woher sie den Namen bekommen, vnnd was sich alda seidhero Christi geburt biss vff diese gegenwerttige Zeitt vortreffliches alda begeben vnnd zugetragenn hatt alles warhafftig vnnd vleissig nach ordtnung der Jahr Zall beschribenn. Ita titulus [fol. 1. a.] Praefatio fol. 2. a. incip. *Freundtlicher günstiger Lieber Lesser, auss sonderlicher lieb* cet. Opus ipsum [post dissertationes de tribus Norimbergae insignibus urbanis, fol. 4 — 9.] fol. 10. a. incip. *Nürmberg das waitt berümbte vnnd weitt besuchte* cet. Explic. *In der Driten stundt hernach gestorben ist.* Pertinet haec chronica usque ad ann. 1608.

DCXXXIX.

[Rep. IV. fol. 44.]

Codex chartaceus saec. XVII. et XVIII. scriptus, folior. 56, quorum 1. b. 23. b. 50. b. et 54. b — 56. scriptura vacant. Hoc codice, qui olim in bibliotheca *G. C. Kreyssigii* fuit, haec continentur:

a) [fol. 1 — 22.] JOHANNIS HENRICI GROSSMANNI FRAGMENTA ANNALIUM PIRNENSIUM. Titulus hic est: *Fragmenta Annalium Pirnensium. Ex Variis Manuscriptis Congesta a me Johann-Heinrico Grossmann Philos. et Medicinae Doctore et p. t. Phys. Loci Ordinar.* cet. 1674. — Incip. *Nachfolgende etliche Schreiben undt*

wenige Nachrichtung cet. Explic. *im Jhar* 1326. *den* 8. *Tag vor dem Osterfest.*

b) [fol. 23 — 36.] SCRIPTUM NITZSCHMANNIANUM AD INSTAR CHRONICI PIRNENSIS. Ita titulus, qui fol. 23. a. legitur; fol. 24. a. habetur hic titulus: *Die Registratur wegen dess damahligen Stadt-Regiements zu Pirna, so Anno* 1669. *im Augusto in des Kirchthurmbs Knopff in einer kupffernen Schachtel mit messigenen Thrath umbwunden sambt einem Evangelienbuche und Catechismo b. Lutheri eingeleget worden.* — Incip. *Ob zwar der Allmächtige und gerechte Gott in Himmel diese liebe Stadt Pirna* cet. Explic. *dass Gerechtigkeit dennoch für ihme bleibe und im Schwange gehe. Ps.* 85. *Amen durch Jesum Christum Amen.* Subscripta sunt haec verba: *Auffgesetzet und E. E. Rathe vorgeleget in Pirna, den* 12. *Augusti, Anno* 1669. *von Gottfried Nitzschmanne, Not. Publ. Caesareo, auch Stadt und Gerichtsschreibern alhier.*

c) [fol. 37. a — 50. a.] CHRONICON PIRNENSE *Eines Münchs und* 50*jährigen Closterbruders zu Pirna.* Ita titulus. Incip. *Pirna ist eine bequeme feste Stadt* cet. Explic. *nach ihme gestorben sein Weib, denen Gott genade, Amen.*

d) [fol. 51. a — 54. a.] *Anonymi Relation von denen Fürstl. Begräbnissen zu Zella an der Mulda Anno* 1676. Ita titulus. Incip. *Nachdem der Durchlauchtigste Churfürst zu Sachssen* cet. Explic. *iux. Fabr. Annal.* 11. 62.

DCXL.

[Rep. I. 8. 103.]

Codex chartaceus saec. XVII. scriptus, olim in bibliotheca *G. C. Kreyssigii* asservatus, folior. 55, quorum 55. b. vacat scriptura. Continetur:

Kurtze Beschreibung der Löbl. alten Herrschafft und Stadt Querfurth, dabei nicht allein die Regenten hiesiges orths von langer Zeit her ordentlich verzeichnet, sondern auch allerley denckwürdige Fälle und Geschichte, welche sich, sonderlich in vergangener Kriegsunruhe, hierinnen begebben, kürzliche mit angeführet undt erzehlet worden. Sowohl aus dem Querfurthischen Chronico, als andern Büchern, von aller glaubwürdiger Leuthe Berichte mit Fleiss erörtert und zusammengetragen von Casparo Schneidern. Ita titulus. Incip. *Sonnst haben in alten Zeiten* cet. Explic. [Ann. 1612.] *und* 61. *Persohnen begraben worden.*

DCXLI.

[Rep. III. fol. 13.]

Codex chartaceus saec. XVI. folior. 48, quorum 1. b. 47. et 48. scriptura vacant. Continetur:

Vrsprung vnd erste erbauung der stat Regenspurg. Durch Joannem Auentinum. Ita titulus fol. 1. a. Prolixior titulus habetur fol. 2. a: *Von dem herkomen der stat Regenspurg, wie die alten Christen vnd Römer von den vnglaubigen Teutschen vertrieben worden sein, von den alten Fürsten In Baiern haiden vnd Christen so zu Regenspurg hoff gehalten haben lang vor ehe und Kayser Carl der gross geboren ist worden, nutzlich zu lesen, und durch den hochgelerten Herrn Iohan Auentinum beschriben.* — Incip. *Von der gar alten statt Regenspurg der gleichen an der gantzen Thonaw* cet. Explic. *widerumb darauss geschlagen und veriagt haben. Gott sey lob. Amen.* — Commemoravit hunc codicem, qui eum cum aliis MSS. bibliothecae nostrae anno 1825. inspexit, *Pertzius*, Archiv. tom. VI. pag. 211.

DCXLII.

[Rep. IV. 4. 63. aa.]

Codex chartaceus saec. XVIII. scriptus, olim bibliothecae *G. C. Kreyssigii*, folior. 59, quorum 1. b. 2. b — 4. a. 10. b — 12. a. et 57. b. scriptura vacant. Continetur:

CHRISTIANI JUCHSERI, *Jur. Cand., Historia Ecclesiastica urbis et dioecesis Rochlizensis, emend. aucta et continuata a M. Fr. R. A.* [vid. *Kreyss. Ober-Sächs. Bibl.* p. 307. *Hein. Rochlitz. Histor.* p. 207.] *Kirchen- und Prediger-Historie der Stadt und Superintend. Rochlitz aut. Iuchs. edit. Freyb:* 1737. — Ita titulus. Incip. fol. 4. b. *Von der Superintend. Rochlitz Praecognoscenda. ad Hein. Chr. p.* 145. cet. Explic. *Gabriel Holzmüller, v. p.* 94.

DCXLIII.

[Rep. IV. fol. 36. c.]

Codex chartaceus saec. XVII. exeunte vel XVIII. ineunte scriptus, olim bibliothecae *G. C. Kreyssigii*, qui etiam notas suas adscripsit, folior. 39, quorum 38. et 39. a. scriptura vacant. Continetur:

ANONYMI CHRONICON SCHEIBENBERGENSE. Incip. [fol. 2. a.] *Der Scheibenbergische Hügel. Dieser Hügel ist eine hohe Warte und Specula des gebirges* cet. Explic. [fol. 37. b.] *noch Wiesen vor sich in gantzen Kirchspiel.* Reliquum spatium folii 37. a. et 39. b. *Kreyssigii* notae occupaverunt.

DCXLIV.

[Rep. III. fol. 16.]

Codex chartaceus saec. XVII. folior. 613, quorum 3. b. 275. b. 276. b. 471. b. 472. b. et 613. scriptura vacant. Continetur:

SALFELDOGRAPHIA, hoc est descriptio encomiastica civitatis SALFELDIAE ad Salam fluvium Thuringia sitae. Multis reconditis memorabilibus atque antiquitatibus, ut scitu dignis ita lectu jucundis abundans juxta sequentis tabulae seriem [cf. fol. 1. b — 3. a.] *in patriae emolumentum ejusque singularem favorem et honorem, tribus expedita libellis sive classibus* [lib. II. incip. fol. 276. a. lib. III. fol. 472. a.] *a* SILVESTRO LIEBEN, *Salfeldensi, Senatore et Advocato Naumburgi, anno a nato Christo* M. DC. XXV. Ita titulus. Subscripta sunt haec verba: *patria cuilibet est dulcissima l. quint.* 101. *ff. de Leg.* 3. Post *indicem* [fol. 1. b — 3. a.] et *Nomina* 442 *autorum et librorum qui allegantur et quarum in hac Salfeldiae descriptione fit mentio* [fol. 4. a — 7. b.] et *procemium* [fol. 8. a — 28. a. incip. *Miror saepissime et ad stuporem usque demiror* cet.] opus ipsum incip. fol. 28. a. his verbis: *Quod Romanae facundiae Parens, Cicero alibi tradit* cet. Explic. *aevo sempiterno beati perfruamur.* Opus habet multa inserta diplomata, sed est vitiose scriptum.

DCXLV.

[Rep. V. 4. 26.]

Codex chartaceus saec. XVII. scriptus, folior. 192, quorum

1. b. 2. a. 4. b. 5. 8. b — 10. et 188. b — 192. vacua sunt. Continetur:

Jahrgeschichte der Reichsgräfflichen Promnitzischen Residentzstadt Soraw. Welche daselbst seiner Bibliotheck zum besten abschreiben lassen Herr Martin Friederich Seidel, Churf. Brandenburg. Cammergerichts- und Consistorial-Rath, ao. 1659. Ita titulus. Descripsit hanc chronicam, ut liquet ex apocha de accepta mercede, quae priori libri operculo adhaeret, quidam *Fabianus Schirmeister* Soraviensis. *Seidelius*, qui sua manu in fine quaedam supplevit, etiam in fronte libri notavit, se hunc librum describendum curavisse in usum *Ferdinandi de Biberstein.* Post praefationem ad lectorem [fol. 3. a — 4. a.] et *Bericht an den Herren von Biberstein* [fol. 6. a — 8. a.] opus ipsum fol. 11. a. incip. *Wann, wie und von wehme Soraw erbauet* cet. Explic. *und recht vertraulich gelebet. Sit anima eius in benedictione.*

DCXLVI.

[Rep. IV. 4. 63.]

Codex chartaceus saec. XVII. scriptus, folior. 108, quorum 1. b. et 108. scriptura vacant. Continetur:

Anonymi Torgawische Chronica. Titulus: *Die Torgawische Cronica.* Incip. *Woher die Stadt Torgaw den Nahmen habe, seindt viell vntterschiedtliche meinungen* cet. Explic. *der Vniversitet Wittembergk zu anatomiren gelassen worden.* — Pertinet haec chronica usque ad ann. 1615. Qui hanc chronicam composuit, usus est iis Annalibus Torgaviensibus anonymis et Latino sermone scriptis, qui leguntur in *Menckenii* SS. Tom. II. pag. 566. ss., unde multa tantum non verbotenus translata sunt.

DCXLVII.

[Rep. IV. 4. 63. a. a.]

Codex chartaceus saec. XVIII. scriptus, folior. 85, quorum 1. b. scriptura vacat. Continetur:

Eadem chronica Torgensis, quae in antecedente codice habetur. Incip. et explic. eodem modo. In priori libri operculo apparent insignia, ut videtur, gentis *Feuerleinianae.*

DCXLVIII.

[Rep. IV. 4. 63. a.]

Codex chartaceus saec. XVIII. exaratus, folior. 67, quorum 1. b. 3. b. 5. 8. 18. 21. 34. b — 37. 55. b — 62. 65. b. et 67. scriptura vacant. Continetur:

Chronicon Torgense conscriptum Anno Christi MDCCV. a Johanne Georgio Lieberwirthio Torgens. Ita titulus. Incip. *Belangend den Nahmen der Stadt Torgau, so führen ihn etliche her* cet. Explic. *worauf eine ziemliche Theuerung gefolgt.* Pertinet hoc chronicon usque ad annum 1606. A fol. 63. a. legitur: *Appendix. Verzeichniss der Superintendenten, Diaconorum, Schul-Rectorum, Schul-Collegen, und Küster, welche von dem Gotteskasten besoldet werden, mit der Jahrzahl, wenn sie vocirt worden, in Torgau.*

DCXLIX.

[Rep. III. fol. 17. c.]

Codex chartaceus saec. XVII. et XVIII. scriptus, folior. 239, quorum 1. b. 102. b. 103. 104. 159. b. 160. a. 178. 223. b. et 237. scriptura vacant. Continentur haec:

a) [fol. 1 — 102. a.] *Anonymi* Chronicon Cizense. Incip. *Was vor Alters in dieser Revier vor Völcker gewohnet* cet. Explic. *nahe bey Zeitz gebohren den* 9. *Aug. Anno* 1580.

b) [fol. 104 — 159. a.] Jacobi Thammii Chronicon Cizense. Incip. post *versus Athanasii Fabri ad Jacobum Thammium* fol. 105. b: *Otto der Erste des Nahmens, Henrici Aucupis ältester Sohn, welchen man nennet* cet. Explic. *zeitlicher und ewiger Wohlfarth um Christi Jesu willen. Amen.*

c) [fol. 160. b — 177. b.] *Extract aus dem Vol. I. Chron. Thammiani Cizens.* Ita titulus. Incip. *Fol. 3. b. ist die ratio angeführet* cet. Explic. *da des Raths Verfahren approbiret wird.*

d) [fol. 179. a — 223. a.] *Chronica des Bissthumbs Naumburg und aller Bischoffe, die von der Zeit des Stiffters Ottonis des I. und grossen Kaysers biss auff diese unsere Zeit Kaysers Caroli V. nach einander bei* 560 *Jahr guberniret und regieret haben, mit mercklichen und nahmhafftigen Geschichten gezieret durch* Paulum Langium, *Benedictiner-Ordens in Closter Posau bey Zeitz liegende, gemacht, und biss in das Jahr Anno MDXXXVI. vollendet und vollbracht.* Ita titulus. Post praefationem et dedicationem ad *Johannem Willneckerum* [fol. 179. a — 182. a.] opus ipsum incip. *Nomina Episcoporum Cizensium Anno* 970. *NB. Dittmarus nominat Episcopos* cet. Explic. *corrigi atque rectificari curavit. Spes mea Christus. Philippus Holl: Canonicus.*

e) [fol. 224. a — 239. b.] Varia Numburgensia et Cizensia. Singula haec sunt: *Ordenung des Raths zue Naumburgk*, 1329. — *Reformation des Gerichts zue Naumburgk des Eydtgewetts halben* 1330. — *Revers Bischoff Niclas dem Rath zu Naumburg gegeben, Anno* 1542. — *Reversal die Gerichtte und den Rabssberger Bach zue Kundorff belangende*, 1494. — *Churfürstl. Reuerss der Türckensteuer halben, Anno* 1542. — *Gericht im Naumburgischen Weichbild nach der Hellischen Fehre belangende.* 1500. — *Recess zwischen Fürsten zue Sachsen vnd Bischoffen Johannsen vmb die Gericht des Closters S. Georgen zue Naumburgk.* 1510. — *Confirmation etzlicher alten mit begnadung etzlicher newen Privilegien des Raths vnd gemeiner Stadt Zeitz.* 1471. — *Abschied zwischen Heintzen von Ende vndt Doct. Melchiorn von Kreutz gewesenen Hauptmann des Stiffts Naumburg.* 1545. — *Grenitz zwischen Schönburgk vndt Naumburgk.* 1544. — *Gericht zum Georgenbergk vor Naumburgk.* 1544. — *Grenitz des Amtes Saleck.* 1521. —

DCL.

[Rep. II. fol. 80. b.]

Codex chartaceus saec. XVII. perspicue scriptus, folior. 114, quorum 1. b. et 89 — 114. scriptura vacant. Continetur:

Anonymi *Chronika der Stadt Zittaw welche anfänglich aussgesatzt vndt erbauet worden ist, Anno Christi* 1255. *Vndt folgends von den Eltisten vnseren Vorfahren etliche Geschichte, so sich in obgemelter Stadt Zittaw vndt in andern vmbliegenden Ländern zugetragen haben, vorzeichnet vndt aufgemerket worden.* Ita titulus. Incip. fol. 2. a: *Wier*

haben vernommen, vndt feindt unterweifet worden cet. Explic. *war diefer orthen ein grofs Erdtbeben. Predigt....* — Pertinet haec chronica ab anno 1255. usque ad 1615.

DCLI.

[Rep. II. fol. 81. a.]

Codex chartaceus saec. XVI. perspicuae scripturae, folior. 306, quorum 1—4. 32. 153. b. 285. b—306. scriptura vacant. Insunt haec:

a) [fol. 5. a—16. b.] Brevis chronica urbis Cygneae [sine titulo] de ao. 1587. Inc. *Dieweill des Menfchen leben Kurtz ift* cet. Explic. *vnnd feligmachers willen Amenn. Gefchriebenn Zwickaw dem 21. Septembris Anno Chrifti 1587. Magifter Johann Leupoltt auctor huius scripturae.*

b) [fol. 17. a—31. b.] Jobi Fincelii Brevis historia de urbe Cygnea [sine titulo, nisi quod haec legitur inscriptio: *Im Ihar nach Chrifti geburtt* 1587.] Incip. *Wo der Herr nicht die Stadt behüttet* cet. Explic. *für allem Unglück behütten Wolle, Amenn. Signatum denn 30. Septemb.* Ao. 1587. Subscriptio haec est: *Hanc de urbe Cygnea hiftoriam ex certis annalibus excerptam, congessit ad memoriam pofteritatis Jobus Fincelius artis Medicae Doctor & Physicus Rei publicae Cyneae* (sic) *Jobus Fincelius D. manu propria fubscribfit* (sic).

c) [fol. 33. a—153. a.] Anonymi chronicon Thuringiae, pertinens usque ad annum 1496. Titulus non legitur. Incip. *Als Nohe 600 Jahr alt Wahr da fing er Ahn, die Arche Zu bauen* cet. Explic. *Vnnd auch an Manfchafft vnnd an Mannicher leyde ihme alles ahn Abziehet.*

d) [fol. 154. a—285. a.] Anonymi *Erffürtifche Cronica.* Haec pertinet usque ad ann. 1544. Incip. *Anno Domini* 438. *Erhub fich Erffurdt* cet. Explic. *Da fonfte Alle Wafser waren erfrorn.*

DCLII.

[Rep. V. 4. 43.]

Codex chartaceus saec. XVII. et XVIII. exaratus, magnam partem a *G. C. Kreyfsigio* scriptus, folior. 366, quorum 1. b. 10. b. 11. 17. b. 18. b. 19. b. 21. b. 24. b. 25. b. 68. b. 77. b. 89. a. 122. b—125. b. 128. b. 135. b. 138. b. 143. b. 148. 155. b. 156. 165. b—168. b. 170. b. 180. b. 182. b. 184. b. 185. b. 210. a. 211. a. 212. a. 213. a. 214. a. 216. a. 217. a. 220. a. 221. a. 222. a. 223. a. 226. a. 227. a. 228. a. 229. a. 230. a. 232. a. 237. a. 243. b. 244. b. 248. 250. b. 263. 264. 268. b. 270. 277. b. 279. b. 281. b. 285. b. 287. b. 290. b. 293. b. 294. 298. b. 302. b. 303. b. 305. 308. b. 309. 313. b. 317. b—319. b. 328. b—329. b. 332. b. et 366. scriptura vacant. Typis descripti hi interserti sunt libri [post fol. 242.]: a) *Dissertatio epistolica B. L. R. ad Thomam Fritschium bibliopolam maxime inclytum de Thesauro Antiquitatum Germanicarum augendo et promovendo* (s. l.) MDCCXXI. — b) *Martini Herr, Disputatio de Abbate Urfpergensi, Altdorf.* 1694. — Manu scripta haec sunt:

a) [fol. 1—11.] *Befchreibung des Churfürftl. Schloffes Augufiusburg, was dafelbft vor Regalien und Zubehörungen feynd, wie folches ich damahls als des Herrn Oberhauptmanns von Carlowitz Secretarius gefehen und beobachtet. W. H. E.*

b) [fol. 12. a—21. a.] *M. Chn. Bened. Gericcii, Infp. dafelbft, Waldheimifche Collectanea.* 1669.

c) [fol. 22. a—24. a.] *Anonymi quaedam de Hartha urbe.*

d) [fol. 25. a—46. b.] *Dissertatio Historico-Juridica de iure singulari et privilegiis civitatis Schneebergensis. Auctore Christiano Zacharia Bürgero.*

e) [fol. 47. a—68. a.] *Satyra quaedam typis iam descripta ao.* 1475. *aut* 1476. [vid. *Melzeri* Chron. Schneeberg. p. 50. sq. et 1195.] Titulus hic est: *Judicium Jovis in valle amoenitatis habitum ad quod mortalis homo a terra tractus propter montifodinas in monte Niveo aliisque multis perfectus ac demum parricidii accusatus.*

f) [fol. 69. a—76. b.] *Anonymi Hiftorifche Nachricht von Dippoldiswalde.*

g) [fol. 77. a.] *Nachrichten von Unterwiefenthal.*

h) [fol. 78. a—108. b.] (*M. Christiani Höpneri, Archidiac. Franckenberg.*) *Descriptio oder Befchreibung des Städtleins Franckenberg.*

i) [fol. 110. a—208. b.] *Anonymi Gefchichte des Städtchens Thum.* Adiecta sunt multa diplomatum apographa.

k) [fol. 209. a—247. b.] *Anonymi* [*Kreyfsigius* scripsit] *Thesaurus Antiquitatum Germanicarum.*

l) [fol. 249. a—250. a.] *Anonymi Kurtzes Bedencken, Ob man den Newen Gregorianifchen Calender im Sultzbachifchen Territorio den Evangelifchen salva conscientia obtrudiren könne.*

m) [fol. 251. a—254. b.] *Albrechti Chn. Roth, Atheistica scriptorum Thomasianorum, Lips.* 1698. Typis descripta et notis MSS. aucta.

n) [fol. 255—258.] *Litterae et diplomata ad hist. Sax. spectantia.*

o) [fol. 259. a—262. b.] *Oratio famofe Vniverfitatis Studii Coloniensis habita in receptione Serenissimi Romanorum Regis Maximiliani per Venerabilem et egregium Virum Henricum de Horst artium et facre Theologie profefforem Eximium paftorem fancte Columbe Colonienfis. Anno* (14) LXXX *fexto fecunda aprilis.* — Haec saec. XV. scripta sunt.

p) [fol. 271. a—277. a.] *Apographum epistolae Ferdinandi Imp. ad Lutherum et Teftamenti Lutheri.*

q) [fol. 278. a—221. b.] *Epistolae quaedam non magni momenti, saec. XVI. et diplomata quaedam de reditibus scholae Portensis.* Fol. 299. et 300. habetur *Epistola Phil. Melanchthonis ad Regem Angliae, Viteb. Kal. Dec.* 1535. In fronte huius *Kreyfsigius* adscripsit: *Melanchth. mppa;* quod vereor, ut verum sit.

r) [fol. 322. a—328. a.] *Bericht wegen der Balley Thüringen, Hertzog Chriftian Auguften betreffend.*

s) [fol. 330. a—332. a.] *Etliche zu Dölfiet befindliche Epitaphia. Nobiscum communicavit Dns Carpzovius.* 1714.

t) [fol. 333. a—360. b.] *Quaedam ex Chartario Odeslebiensi. Vinar. d.* 29. 30. *Maii* 1702.

u) [fol. 361. a—365. b.] *Deduction über Ihro Königl. Maj. Hohe Jura zu Trifrothe.*

DCLIII.

[Rep. VI. 4. 29.]

Codex chartaceus saec. XVII. et XVIII. exaratus, olim in bibliotheca *G. C. Kreyſsigii* asservatus, folior. 340, quorum 3. 4. 7. a. 10—13. 15. a—17. b. 66. b. 71. b. 72. a. 75. b. 77. b. 80. b. 82. 84. 86. 88. 93. b. 99. b. 112. b. 124. b. 137. 138. b. 139. 152. b—155. b. 162. b. 174. 179. 180. 182. b. 183. b. 192. b. 193. 196. 198. b. 203. b. 207. b. 213. b. 224. 230. b. 231. b. 236. b. 239. b. 245. b. 249. b. 262. b. 270. b. 273. b. 281. b. 284. b. 289. b. 292. b. 300. b. 303. b. 318. b. 325. a. 326. b. et 336. b. scriptura vacant. Continentur:

Varia ad historiam Saxonicam spectantia, diplomata, adnotata, chronicae denique et historiae, *non tamen certo quodam ordine dispositae; multa a manu Kreyſsigii et Schöttgenii profecta.* Placuit graviora tantum recensere, quae haec esse videntur:

a) [fol. 1. a.] *Anonymi Miscellanea Leucopetrensia.* Haec *Freybergius* scripsit, fortasse etiam composuit.

b) [fol. 5. a.] *Weiſſenfelſiſche Superintendenten.* Hunc indicem *Freybergius* [nam sub titulo haec scripta sunt: *M. C. A. F.*] composuisse videtur.

c) [fol. 18. a.] *Altes und Neues von Aulígk.* Ita titulus, cui *Kreyſsigius* addidit: *aut. Chr. Juchſero.*

d) [fol. 67. a.] *Anonymi Beſchreibung des Ritterguthes Putzkau ſammt Trebichau und Naundorff.*

e) [fol. 89. a.] *Epitaphia in der Fürſtencapelle zu Meiſsen.*

f) [fol. 94. a.] *Epitaphia, ſo in der Brüder-Kirche zu Altenburg anzutreffen.*

g) [fol. 100. a.] *Epitaphia in der Kirchen zu St. Bartholomaei in Altenburg.*

h) [fol. 114. a.] *Nachleſe zu Herrn M. Elteſiens hiſtoriſcher Nachricht von der Stadt Zörbig.* Haec Schoettgenius scripsit.

i) [fol. 125. a.] *Chronicon Dommizense oder Beſchreibung des Chur-Sächſiſchen Städtleins Dommitzſch. Darinnen von deſselben Situation, Erbauung, Gebäuden und ſonderlich der darbey liegenden Comturey nebſt andern Merckwürdigkeiten kürtzlich gehandelt wird, geſtellet von Casparo Schneidern, vormahligen Rectore der Schule, hernach Bürgermeiſter daſelbſt. Anno* 1690. Ante initium huius chronici *Schoettgenius* fol. 125. b. haec verba adscripsit: *Der Autor iſt d.* 11. *Jan.* 1720. *nachdem er* 83. *Jahr gelebet, und ſeinen Ämtern funffzig Jahr vorgeſtanden, Todes verblichen. Seine Schrifften erzehlet Herr Knauth in der Vorrede über deſsen Beſchreibung des alten Sachſsen-Landes, welche zu Dreſsden* 1727. 4. *herausgekommen. Dieſer nennet ihn zwar einen Polyhistorem, und meinet, er habe die Function und Sold eines Sächſiſchen Hiſtorici wohl verdienet. Es iſt aber etwas zu milde geurtheilet. Dieſe Schrift, welche wir hier mittheilen, giebt gar wenig Nachricht von Dommitzſch, woraus zu ſchlieſsen, daſs daſelbſt von Documenten nichts zu ſuchen ſey, weil es ſonſt dieſer arbeitſame Mann wohl würde aufgeſucht haben. Indeſsen iſts doch beſſer, etwas, als gar nichts haben, und man hat durch ein paar beygefügte Anmerckungen und Uhrkunden ſuppliret, ſo viel ſich hat finden wollen.* [Has adnotationes et *Schoettgenius* et *Kreyſsigius* adscripserunt.]

k) [fol. 138. a.] *Anonymi Μνημονευτικὰ Dominatus et Civitatis Hoierswerdae; breviter congesta, insertis nonnullis antiquitus introductae et ibidem repertae Sepulturae.* Ita titulus.

l) [fol. 156. a.] *Anonymi Fernere Deſignation deſsen, ſo ſich aus Verhangknüs Gottes, an unterſchiedlichen Brandſchäden und anderm Unheil hier zu Hoyerswerda begeben.*

m) [fol. 175. a.] *Der Stadt Hoyerswerda Urſprungk, und etliche Anmerckungen.*

n) [fol. 185—213.] *Varia diplomata, potissimum Freybergam oppidum spectantia.*

o) [fol. 214. a.] *Judicium Abrahami Gensreff, Superintend. Fribergensis, de Anna Fleischeria, ecstasin praetendente ad Helvium Garthium, Ecclesiasten Pragensem.*

p) [fol. 227. a.] *Anonymi Erbauung des Schloſſes Scharffenberg.*

q) [fol. 310. a.] *Quaedam de urbe Weyda,* anonymi auctoris.

r) [fol. 318. a.] *Neumeisteri Dissertat. von Reichenbach im Voigtlande.*

s) [fol. 326. a.] *Neumeisteri Reichenbachensis Lengefeldiſche Ehren- und Gedächtniſs-Seule, Anno* 1668. *auffgeſetzet.*

C.

H I S P A N I A.

DCLIV.

[Rep. II. fol. 59. c.]

Codex membranaceus saec. XIV. scriptus, litterarum eleganter et constanter scriptarum elegantia valde se commendans, scriptura in duas columnas divisa, rubris inscriptionibus, litteris initialibus rubris aut caeruleis artificiose pictis, nonnullis etiam, maxime prima, auratis. Possedit olim hunc codicem *Joh. Christoph. Wagenseilius,* cuius emblema priori libri operculo agglutinatum est. Folia sunt 122. Continetur:

Anonymae chronicae Hispaniae pars secunda. Auctor est fortasse idem ille anonymus, quem laudat *Nic. Antonius* in Bibl. Hisp. vet. tom. II. pag. 326. cf. pag. 165. num. 274.

Commemoravit nostrum codicem, sed non satis accurate de eo retulit *Goetzius* in progr. quo bibliothecam nostram aperiendam fore indixit (Lips. 1711.) pag. 32. — Pertinet codex a *Bermudo III.* usque ad *Alphonsum XI.* [ab ann. 1028 — 1339.] Fol. 1. a. in margine superiore a manu recentiore haec leguntur scripta: 1605. *Es de Minores de Agreda Pecqueños* [? *Puques?*] *Mandosele el Dr. Juan de Enzinas* [? *Eminar?*] *que aya gloria.* — Foll. 1 — 6. index operis legitur, qui incip. *Cap. 1. acabase el regnado del Rey don alfonso* cet. Explic. *como los reyes de castilla et de portogal se ordenaron para la batalla.* Tum carmen quoddam Latinum anonymi auctoris scriptum est, quod incip. ....*quoniam nostris succedere tectis* cet. — Opus ipsum incip. *A* [deest rubrica] *muerto este rey don alfonso reyno en pos el su figo don bermudo que fue et tercero que por este nombre era Clamado* cet. Explic. *Et despues que la ovieron venada tornaronse para Sevilla muy honrrados et con grand plaser.* Tum sequitur rubra subscriptio haec: *A qui se acaba la segunda parte de la Coronica de españa.*

DCLV. et DCLVI.

[Rep. IV. 4. 80. et 81.]

Codex chartaceus saec. XVIII. scriptus, duobus constans voluminibus, quorum primum 281, alterum 269 folia habet. In illo vacua sunt foll. 1. b. 85. b — 88. b. 89. b. et 278 — 281; in hoc 1 — 5. 6. b. 114. b — 117. b. 118. b. et 263. b — 269. b. Continetur:

Guerra trà Filippo Secondo Rè di Spagna e Papa Pavolo Quarto di Casa Caraffa descritta da Pietro Noris con alcune brevi annotationi fatte di mente dello stesso Autore per maggior notitia dell' historia, e per sua propria sadisfattione copiata da i medesimi originali di detto Autore. Ita titulus. Opus divisum est in quatuor libros, quorum primus legitur vol. I. fol. 1 — 85. secundus ibid. fol. 89 — 277. tertius vol. II. fol. 6 — 114. quartus ibid. fol. 118 — 263. — Primum vol. incip. *La guerra, che à mezzo il corso del presente secolo* cet. Explic. *sed ipsius etiam sedis nomine agat.* Alterum vol. incip. *All' entrare dell' Anno di nostra salute* 1557. cet. Explic. *si fidò troppo de suoi nemici.*

DCLVII.

[Rep. II. 8. 163.]

Codex membranaceus saec. XIV. luculenter exaratus, inscriptionibus rubris et litteris initialibus rubro caeruleoque distinctis ornatus, lineis caeruleis, foliorum 58, quorum ultimum scriptura vacat. Continetur hoc codice, cuius in priore operculo emblema *Joh. Christophori Wagenseilii* conspicitur:

Regla como los cavalleros de la orden de calatrava rezensus oras. Ita titulus minio pictus. Incip. *Ante que el cavallero comience are* cet. Explic. *los inocentes es deguardar.*

DCLVIII.

[Rep. III. 4. 30. b.]

Codex chartaceus saec. XVII. scriptus, folior. 183, quorum 1 — 3. 4. b. et 169. b — 183. scriptura vacant. Continentur:

Juliani Sanchez de Vlloa litterae ad diversos reges, principes et status. Incip. *Al serenissimo Rey de la gran Bretaña. Señor. Queriendo aun con alguna .... ostender que amo à V. M. me he hallado tan pobre y falto de lo necessario* cet. Explic. *laetentur insulae multae et confiteantur memoriae sanctitati eius.*

DCLIX.

[Rep. II. fol. 107. b.]

Codex chartaceus saec. XVII. folior. [quibus paginarum numeri adscripti sunt] 475, quorum 1. b. 2. b. 4. 5. a. 7. a. 9. 12. a. 13. a. 27. b. 32. b. 44 — 53. 57. b. 62. 63. 69. b. 70. b. 77. b. 78. b. 81. b. 86. b. 88. b. 90 — 99. 100. b. 106 — 115. 128. a. 141. 161. b. 168. b. 172. b. 174 — 183. 232. 264 — 283. 300. b. 307. a. 309. b. 314. a. 317. b. 321. a. 331. a. 336. b. 353. b. 354. b. 357. a. 358. a. 363. b. 364. 400 — 409. 415. b. 445. b. 458 — 467. scriptura vacant, 399. autem mutilum et laceratum est. In priori libri operculo titulus legitur: *Famiglie Spagnole Auct. de Torres,* sed haud genuinus ille videtur. Certe in *Nic. Antonii* bibl. Hisp. vet. de hoc libro nihil relatum est. Continentur:

a) [fol. 1. a — 363. a.] Familiae Hispanicae [si inscriptioni in operculo libri fides habenda est, auctore *de Torres*], quarum index, sed non satis accuratus, legitur fol. 1 — 13. Fol. 14., ante quod nonnulla exciderunt, incipit ab his verbis: ..... *y es su hijo D. Luis Fajardo* 4º *Marques de los Beles que oi possee* cet. [sermo est de familia *Cuñiga*]. Opus explic. *con Dona Maria de Toledo, quedole una hija boluiò a cazar muy Mal, no tiene hijos.* Memorabile hoc opus videtur, quod multa ibi narrantur de vitis insignium Hispanorum.

b) [fol. 365. a — 475. b.] Livro Intitulado: *Espejo de Nobleza donde se contiene muchas Cazas y linages Illustres de España en dos Cuerpos ò partes. Es de Don.* Joan. Pacheco [? Non invenitur hic auctor in *Nic. Antonii* bibl. Hisp.] *y Carrillo del abito de San Joan y Comendador de Paradinas cet. Copiado bien y fielmente dezeis* [?] *original por a Tonfso de Torres anno d.* 1633. *Aguilar. Armas.* Ita titulus. Opus ipsum incip. *Linage de aguilar que antiguamente llamaron y banez y Vbinal traen por armas* cet. Explic. *Conde de Santa Gadea i de D. Buendia i de D. Luiza de Padilla tiene hijos.*

D.

G A L L I A.

DCLX.

[Rep. I. 4. 81.]

Codex membran. saec. XV. nitide et eleganter scriptus, litteris initialibus belle pictis et auro distinctis, ligatura serica, folior. 57, quorum 2. b. 56. b. et 57. vacua sunt. Continetur:

Alberti Cattanei de gestis regum Francorum opus. Fol. 1. a. in caerulea tabula flavis litteris haec verba picta sunt: MAGNIFICO ET PRESTANTISSIMO DOCTORI DOMINO IAFREDO CAROLI REGIO MLI ET DELPHINATVS PRESIDENT: ALBERTVS CATTANEVS IVRIS VTRIVSQVE DOCTOR PROTHONOTARIVS APOSTOLICVS ET REGIVS SENATOR SALVTEM ET IN AMICICIE SINCERITATE CONSTANTIAM. Incip. ***Nihil est quod bonum Presidem eque deceat*** cet. Explic. (fol. 2. a.) ***quem hyllari uultu una cum dantis affectione suscipiet. Vale.*** Tum sequitur dedicatio operis ad ***Annam*** Francorum reginam. Fol. enim 3. a. haec verba in aurea taenia rubris litteris picta sunt: SERENISSIME ET GLORIOSISSIME DOMINE DOMINE ANNE FRANCORVM REGINE BRITANNIE QVE DVCI CHRISTIANISSIME. ALBERTVS CATTANEVS IVRIS VTRIVSQVE DOCTOR. ARCHIDIACONVS CREMONENS. FOELICITATEM. Dedicatio incip. ***Francorum sicuti initia illustria extitere*** cet. Explic. fol. 6. a: ***et qui nascentur ab illis regnum perpetuo conseruabit.*** Opus ipsum incip. eod. fol. ***Franci si antiquis annalibus et auditis fiditis fides abroganda non est*** cet. Explic. fol. 56. a: ***Mox in franciam reuersus moritur Regni sui anno decimo tertio.*** — Fol. 1. a: nomen possessoris scriptum erat, sed est illud in litura, ut legi nequeat. Pag. 56. nomen legitur: ***de Montmaur.***

DCLXI.

[Rep. IV. 4. 70.]

Codex chartaceus saec. XVII. exeunt. scriptus, folior. 351, quorum 1. b — 4. 8. b. 9. b. 11. 13. b. 14. 18. 21. 22. 25. 26. 29. 30. 33. 34. 36. b. 37. 38. 41. 42. 44. 46. b. 47. 48. 51. b. 52. 59. b. 60. 62. b. 63. b. 64. 70. b. 71. 74. a. 76. b. 78. b. 79. b. 81. b. 85. b. 89. b. 101. b. 104. b. 105. 108. b. 109. 118. b. 120. b. 122. b. 133. b. 134. 136. b. 140. b. 142. b. 144. b. 146. b. 148. b. 154. b. 166. b. 168. b. 172. b. 176. b. 181. b. 183. b. 193. b. 204. b. 206. b. 228. b. 234. a. 239. b. 275. a. 281. b. 282. a. 289. 293. b. et 330 — 351. scriptura vacant. Continetur:

Philippi Jacobi Speneri notitia Galliae. Ita titulus, in quo simul haec verba scripta sunt: ***NB. Autographum Autoris ineditum, cum Animaduersionibus.*** Incip. [post indicem, foll. 5. et 6.] fol. 7. a: ***Cum Gallici imperii πολιτείαν considerare nobis propositum sit*** cet. Explic. opus ipsum fol. 208. b: ***mandata dari queant. conf. de comitiis Limn. 7, 1. p. 638. seq.*** A fol. 209. a — 329. b. sequuntur ***additiones.*** Hae incip. ***Quemadmodum rem non parum*** cet. Explic. ***wie sie zu Zeiten Alexandri VII. gewesen.*** — Juvat capitum huius operis adhuc incogniti syllabum huc transscribere. Singula haec sunt: Lib. I. De Gallia. Cap. 1. De situ et terminis. 2. Divisiones. 3. Francia. 4. Burgundia. 5. Normannia. 6. Aquitania. 7. Britannia. 8. Campana. 9. Tolosa. 10. Picardia. 11. Delphinatus. 12. Provincia. 13. Lugdunensis Praef. 14. Aurelianensis. 15. Provinciae recens acquisitae pace Monast. 16. Pace Hispanica. 17. Nova Francia. 18. Fluvii. 19. Montes. 20. Fertilitas. — Lib. II. De Gallis et Francis. Cap. 1. Nomen. 2. Origo. 3. Incolae adventitii. 4. Indoles. 5. Lingua. 6. Studia. 7. Religio antiqua. 8. Pontificia. 9. Waldens. Luth. 10. Reformat. — Lib. III. De Regno et Rege. Cap. 1. Forma. 2. Elogia et independ. 3. Nomen et tituli. 4. *Προεδρία.* 5. Insignia antiqua. 6. Scutum liliatum. 7. Insignium append. 8. Successio. 9. Coronatio. 10. Ampullae, et de sanatione strumosorum. 11. Regis potestas. 12. Mors et sepultura. 13. Regina et vidua. 14. Delphinus. 15. Filii et filiae. 16. Liberi naturales. 17. Principes sang. — Lib. IV. De officialibus. Cap. 1. Distinctio officiorum. 2. Eccles. Regis. 3. M. Mag. Franciae. 4. M. Cubicul. Fr. 5. M. Scutarii Fr. 6. Regii corporis custodes. 7. Hospitior. designat. M. Mag. Caerem. 8. Venatoria. 9. Privilegia Commens. Reg. 10. Conestabilis. 11. Mareschalli. 12. Status militiae. 13. Admiralis. 14. Gubernatores. 15. Cancellarii. 16. Cancellariae ministri. 17. Consilia Regia. 18. Aerarium et quaestores. — Lib. V. De statu ecclesiastico Franciae. Cap. 1. Statuum divisio. 2. Eccles. Gall. libertas. 3. Jurisdictio ecclesiastica. 4. Auctoritas regis in eccles. 5. Sanctio pragmatica et Concord. 6. Archiepp. et Epp. 7. Reliquus clerus. 8. Reditus et divitiae. — Lib. VI. De nobilitate. Cap. 1. Quinam sint nobiles. 2. Nobilium iura. 3. Gradus. 4. Equites. 5. Pares Franciae. 6. Duces, Marchiones, Comites cet. 7. Vicecomites. 8. Syllabus familiarum illustrium. — Lib. VII. De statu tertio, comitiis et parlamentis. Cap. 1. Quinam sint in tertio statu. 2. De Universitatibus. 3. Parisina. 4. Reliquis. 5. De Parlamentis. 6. Parisino. 7. Reliquis. 8. De curiis variis. 9. De comitiis. —

DCLXII.

[Rep. II. fol. 106.]

Codex chartaceus saec. XVIII. folior. 64, quorum 2. b. 6. b. et 62. b — 64. b. scriptura vacant. Continetur:

(Anonymi) Caratteri o Ritratti della Famiglia Reale de Ministri di Stato, e delle persone principal della corte di Francia MDCCIX. Ita titulus, qui fol. 2. a. post indicem operis [qui fol. 1. a. et b. habetur] legitur. Incip. [post ***Avertimento***, fol. 3. a — 6. a.] fol. 7. a. ***Ritratti della Corte di Francia. I. Del Rè. Si puol infallibilmente*** cet. Explic. ***si sono ritratte nella Guerra precedente.*** — Fol. 1. a. Gallico sermone argumentum huius libri notatum est, quod huc transscribendum censuimus: Pourtrait du Roy de France — De Madame de Maintenon avec l'abregé de sa vie — Du Dauphin — Du feu Duc d'Orleans — Du Duc de Bourgogne — Du Duc d'Anjou Roy d'Espagne — Du Duc de Bery — Du Duc d'Orleans le jeune — Du prince de Condé — Du duc de Bourbon — Du Prince de Conti — Du duc de Maine — Du comte de Toulouse — Du Duc de Vendome — Du Grand Prieur de

France — Du Cardinal de Buillion — De l'archeveque de Reims — Du Duc de Bouillon — De Paul de Bouvigliers Duc de St. Agnan — Du Duc d'Aumont — Du Duc de Gevres — Du Duc de Tremouille — Du Duc de Roselfusé — Du Duc de Noyalles — Du Marechal Duc de Duras — Du Marechal de Lorges — Du Marechal de Villeroy — Du Michel de Tellier Marquis de courtances — Du Prince de Soubise — Du Duc de Mevreuse — Du Marechal de Boufiers — Du Marechal de Catinat — Du Duc de Lausanne — Du Duc d'Armagnac — Du Marquis de Beringhen — De Mr. Bossuet Eveque de Meaux — De Mr. Fenelon Archeveque de Cambray — De Mr. d'Usez Duc et Pere de France — De Mr. Vantadour Duc et Pere — De Mr. Sulli Duc et Pere — De Mr. Ledesghieres Duc et Pere — De Mr. Brisac Duc et Pere — De Mr. Richelieu Duc et Pere — De Mr. Luxembourg Duc et Pere — De Mr. d'Estré Duc et Pere — de Mr. Mazarin Duc et Pere — De Mr. Vivonna Duc et Pere — De Mr. Foix Rendant Duc et Pere — De Mr. Coelin Duc et Pere — De Mr. Choiseul Duc et Pere — De Mr. Ferté Senneterre — De Mr. Chiarot Duc et Pere — De Mr. de Roussens — Du Marechal de Vauban — De Mr. Harcourt Duc et Pere — Du Marechal de Villars — De Mr. de Megrini — De feu Mr. Louis de Bucherat Chancelier de France — De feu Mr. de Chateauneuf — De feu Mr. de Barbesieus — De Mr. Colbert — De Mr. de Pontchartrain — De Mr. d'Aubigné — Reflexion sur les revenus de la France.

DCLXIII.

[Rep. IV. fol. 33. b.]

Codex chartaceus saec. XVI. folior. 42, quorum 1. b. 40. b. 41. a. et 42. b. scriptura vacant. Continetur:

a) [fol. 1. a — 12. b.] ***Cyclopica illa atque inaudita hactenus detestanda atque execranda Laniena (quippe quae apud posteros fidem vix sit habitura) quae facta est Lutetiae, Aureliis, Lugduni aliis in locis Galliae sub Carolo IX. in festo Bartholomaeano ao. Chr.*** 1572. ***Conscripta a. J. W. B.*** [ad has litteras in margine aliena manus haec notavit: ***Joh. Wilhelmo a Bolzheim affine Meo cariſſimo Aſſessore Camerae et postea Consiliario Caesareo.***] ***qui Aureliis omnia ipse oculis percepit animoque intimo sensit.*** Ita titulus. Sed. fol. 1. a — 12. b. separatim describitur laniena Parisina. Incip. ***Cum tempus Biennii fere praeterlapsum esset*** cet. Explic. ***qui se Christianissimum a suo Parasito Papa uocari pulcre ducit.***

b) [fol. 13. a — 40. a.] ***Tumultus Aurelianensis Anno Dni*** 1572. ***in Augusto, cui J. W. B. ipse interfuit et maxima parte sensit.*** Ita titulus. [Accedit foll. 41. b. et 42. a. pictura, quae tumultum Aurelianensem repraesentat.] Incip. ***Enumeratis omnibus iis quae de Lutetiano tumultu*** cet. Explic. ***Dicitur num uix esset Imperium.***

DCLXIV. et DCLXV.

[Rep. II. fol. 99. et 100.]

Codex chartaceus saec. XVII. voluminum duorum, quorum prius foliis constat 252, (quorum 1 — 3. 4. b. 248. b. 249 — 252. scriptura vacant,) alterum foll. 218, (quorum 1 — 3. 4. b. 5. 212. b. 213 — 218. scriptura vacant). Continetur:

Negociation de la paix entre Henry quatriesme Roy de France et de Nauarre, ***par Messieurs de Bellieure et de Sillery***, et Philippe deuxieme Roy d'Espaigne ***par les Sieurs Richardot, Jassis et Verreyken***, et Charles Emanuel Ducq de Sauoye ***par le S. Marquis de Lullin a Veruin en l'annee*** 1598. Ita titulus, qui Vol. I. fol. 4. a. legitur. Idem fere titulus (sed principum ordine ita mutato, ut primum locum teneat ***Philippus***, alterum ***Henricus***, tertium ***Immanuel***,) legitur etiam in posteriore operculo externo Volum. II. Vol. I. incip. ***Instruction a Messieurs de Bellieure, & Sillery pour la Paix de Veruin en Janvier*** 1598. ***Monſieur le Cardinal de florence*** cet. Explic. ***Il estoit present. faict an. Le n. Jour de n.*** 1600. Vol. II. incip. (post tabulam conclavis, in quo legati conventum habuerunt, imaginem referentem) ***Je soubsigné ayant en l'an*** 1598. ***entreuenu au Traicte de Paix*** cet. Explic. ***a Mon frere L'Archiducq d'Auſtrice.***

DCLXVI.

[Rep. IV. 4. 84.]

Codex chartaceus saec. XVII. scriptus, folior. 217, quorum 1. b. 112. 113. 114. b. et 217. b. scriptura vacant. Continentur:

a) [fol. 1 — 111.] ***Anonymi auctoris Choses a supprimer, retrancher, adjouster ou raier en l'histoire du Roy Henry le Grand, composée par Scipion du Pleix.*** Ita titulus. Incip. ***Page deuxieme Article deuxieme Dupleix dit . . ayant fait plus de combats*** cet. Explic. ***si mieux on n'aime passer le tout par le feu.***

b) [fol. 114 — 217. a.] ***Fautes remarquées par le S. de Bassompierre en l'histoire de Louis treizième composée par le S. Dupleix.*** Ita titulus. Incip. ***Page*** 13. ***Dup. Le S. de Vitry s'en alla mettre des gardes*** cet. Explic. ***qui se requierent en un bon et judicieux historien.*** — Fortasse ab eodem Bassompierrio etiam illa censura historiae Henrici Magni composita est, quam anonymam sub litt. a. commemoravimus.

DCLXVII.

[Rep. II. fol. 101.]

Codex chartaceus saec. XVII. belle ligatus et auratus, cuius in ligatura insignia gentilitia Nobilis cuiusdam viri, equitis ex ordine St. Spiritus conspiciuntur. [Simillima illa sunt insignibus comitum ***de Charost*** et ***de Bethune***, quae picta sunt in libro: ***Les Noms Surnoms qualites armes et Blaſons des Chevaliers de l'ordre du Sainct esprit***, Paris 1662.] Foliis constat 102, quorum 19. b. 20. 32. 44. 52. 83. b. 84. 96. b — 101. b. et 102. b. scriptura vacant. Fol. 102. a., qui olim possessor huius Codicis fuit, haec verba adscripsit: ***J'ay ajetè ce MSpt, qui a pour titre: Memoires des Regnes des Rois Henry IV. et Louis XIII. dans la Bibl. de Gustave Schroeder à Altona pour 7 Ecus.*** — Continentur haec:

a) [fol. 1 — 19. a.] ***Extrait enuoyé au Roy Henry 4me des principalles circonstances, qui ont esté obseruées en l'audience donnée par L'Archiduc A Messieurs de Belieure et Sillery sur le suject de la paix par eulx negociée en la Ville de Veruin en L'année*** 1598. ***d'entre Sa Majesté treschretienne Philippe II. Roy d'Espagne et led' Archiduc, aueq Les compliments faicts par lesd' Sieurs a son Altesse sur les bonnes dispositions par luy aportees aux fins d'en faire reussir un heureux succez.*** Ita titulus. [A fol. 12. a. leguntur: ***Congratulations faictes a L'Archiduc par les dictz sieurs deputtez***

du Roy sur le mesme suject de cette paix.] Incip. *Sire, Noua ayant dict Monsieur de Biron* cet. Explic. *la negociation de las paix.*

b) [fol. 21. a — 31. b.] *Contract de Mariage d'entre le Roy de France et de Nauarre Louis XIII. et de Donna Anna fille aisnée du Roy Catholique, et de Dom Philippos Prince d'Espagne avec Madame Elizabeth fille de France et soeur de Sa Maiesté treschrestienne.* Ita titulus. Incip. *Comme ainsi soit* cet. Explic. *le Duc de Bouillon.*

c) [fol. 33. a — 43. b.] *La premiere seance et entrée du Roy Louis XIII. a present reignant en son parlement de Paris estant pour lors aux Augustins pour y tenir son Lict de Justice, et y declarer la Royne sa mere regente, auec les harangues de Messieurs le chancelier de Sillery, premier president du Harlay, et Aduocat general sur ce Suject le* 15. *May* 1610. Ita titulus. Incip. *Ce Jour la cour touttes les chambres* cet. Explic. *du peuple ayant viue —*

d) [fol. 45. a — 51. b.] *Harangue de Mons. le Chancelier de Belieure au parlement de Paris en l'an* 1600. *Contenant les principaux motifs par lesquelz tous les desordres qui s'estoient glissez en la Justice distributiue deuoient estre reglez suiuant L'Intention du Roy et de ses Edictz en suitte de la paix acquise par sa Maiesté a Ses subjectz par la force de Sez Armes Victorieus.* Ita titulus. Incip. *Le vendredi XIIII Auril* 1600. *Monsieur le Chancellier* cet. Explic. *ce qui est de Son deuoir.*

e) [fol. 53. a — 83. a.] *Aduis de Monsieur de Villeroy a la Royne mere sur la Demande que Monsieur le Comte de Soissons faisoit de Quillebeus, contenant les diuersitez d'oppinions agitées sur ce subiect, Et en suitte les raisons, par lesquelles sa Maiesté le pouuoit gratiffier du gouuernement de ceste place dixiesme octobre* 1612. Ita titulus. Incip. *Monsieur le comte de Soissons a declaré* cet. Explic. *auec contentement. Faict dixiesme octobre* 1612.

f) [fol. 85. a — 96. a.] *Response de Mons. de Leon a la derniere proposition de L'Ambassadeur d'Espagne adressante aux cinq cantons des Suisses, Tendante aux fins de leur donner lumiere des pieges ruset et artiffice d'Espagne qui netendent qu'a les diuiser soubz un pretexte specieux de la Religion catholique; se Tecter a la trauerse parmieux; et par ainsi s'emparer de leur Republicq.* Ita titulus. Incip. *Magnificques Seigneurs, J'estois resolu de demeurer en silence* cet. Explic. *prosperité de votre chere patrye.*

DCLXVIII.

[Rep. IV. 4. 85.]

Codex chartaceus saec. XVII. scriptus, folior. 124, quorum 1 — 5. 30. b. 99. b. 107. et 119 — 124. scriptura vacant. Continentur:

a) [fol. 6. a — 29. b.] *Oraison funèbre de Mad*[e] *Mazarin.* Incip. *J'entreprens aujourd'huy une chose sans exemple* cet. Explic. *et le meilleur usage de notre vie.*

b) fol. 30. a — 99. a.] *Recueil de Chansons de Monsieur de Coullange à Son Altesse Royalle Mademoiselle.* Incip. *C'est donc a vous adorable Princesse* cet. Explic. *dans l'Empire des morts.*

c) [fol. 100. a — 106. b.] *Satyre sur la fausse direction au R. P. Bourdaloue Jesuite.* Incip. *Chrisostome françois, Censeur Euangelique aussy profond docteur* cet. Explic. *soit plus nous que nous mémes.*

d) [fol. 108. a — 113. b.] *Relation de la mort de Sa Sérénité Monseigneur le Prince de Condé.* Incip. *Sa Sérénité Monseigneur le Prince n'auoit point crû sa maladie* cet. Explic. *et sans aucun trouble d'Esprit.*

e) [fol. 114. a — 118. b.] *Discours à la Louange Eternelle de Louis de Bourbon Prince de Condé.* Incip. *Passant si tu veux voir le pompeux mausolée du Prince de Condé* cet. Explic. *dans tout le cours deja durée.*

E.

I T A L I A.

DCLXIX.

[Rep. IV. 8. 109.]

Codex chartaceus saec. XVII. scriptus, folior. 164, quorum 61. b. scriptura vacat. Continentur:

a) [fol. 1 — 61.] Discorsi sopra l'origine dè Nobili di Genoua *e sopra le due fattioni che de Nobili di San Luca e di san Pietro si chiamano distinti in due dialoghi. L'Interloqutori del primo Sono Genouese, Romano e Bolognese, e del Secondo, Paolo, Vberto, e Lutiano.* Ita titulus. Incip. *Genouese e Romano. G. Hor che ui pare di questa nostra Città* cet. Explic. *et à questo hi fatto fine.* [Primus dialogus pertinet a fol. 1. b — 22. a., secundus a fol. 22. b — 61.]

b) [fol. 62 — 164.] Relatione de i Principi d'Italia [Anonymi auctoris]. Incip. *La Prouincia d'Italia è diuisa in undici principati* cet. Explic. *ogni 5 anni potendo egli di ciascuno priuato disporre etc.*

DCLXX.

[Rep. II. 4. 129. b.]

Codex membranaceus saec. XV. perspicue exaratus, folior. 30,

quorum 1—5. et 26—30. chartacea sunt et scriptura vacant. Argumenta passim in margine notata sunt. Hoc codice in Italia scripto continetur:

GEORGII DE LAZISIO AD VIRUM PATRICIUM MARCUM DONATUM JURISCONSULTUM DE BELLO GALLICO HISTORIA. Ita titulus. Praefatio incip. (C)*um huiuf gentif ingenia cogito: Marce vir patricie* cet. Opus ipsum fol. 8. a. incip. (F)*Vere plurima bella inter fenatum uenetum & philippum mediolanenfium principem acerrima.* cet. Explic. *pro dignitate. pro fama. pro fortunif fuif impenfurof.* — Videtur tantum primus liber huius historiae in hoc codice contineri.

DCLXXI.

[Rep. II. fol. 107. a.]

Codex chartaceus saec. XVI. accurate et perspicue scriptus, olim in bibliotheca *Joh. Christophori Wagenseilii* asservatus, quippe cuius emblema in anteriore libri operculo conspicitur. Folia habet 50, quorum 1. 2. 16—20. et 48. b—50. scriptura vacant. Continentur haec:

a) [fol. 3. a—15. b.] CRONICA DE TUTTI GLI DOSI VENETIANI. Adiecta sunt [a fol. 3. b.] in margine latissimo cuiusque ducis insignia picturata heraldice. [Exorditur Chronica a primo Duce *Paulucio Anafesto* ac desinit in Duce septuagesimo nono LAURENTIO PRIOLO, quo regnante etiam hic liber conscriptus videtur.] — Incip. *Cronica* [hoc verbum rubro pictum] *de Tutti gli Dosi Venetiani, quali primamente furono fatti nella Città d'Eraclia ditta poi Citta noua.* [Ita titulus.] *Qual Città era posta fra Giefulo* cet. Explic. *Correndo gli anni del nostro Signore.* In hac parte codicis nomina singulorum Ducum et subscriptiones rubro colore picta sunt. Hanc chronicam excipit eadem manu scripta:

b) [fol. 21. a—48. a.] DESCRIPTIO FAMILIARUM PATRICIARUM VENETARUM, ordine alphabetico digesta. Titulus nusquam legitur. Adpicta sunt etiam in huius descriptionis margine insignia cuiusque familiae gentilitia variis coloribus heraldice distincta. Incip. *Abrenni: Questi uenneno da Trieste: furono lauoradori* cet. Explic. *perche non uolse souenir la Terra in quel bisogno.*

Similis omnino liber asservatur etiam in Biblioth. Caesar. Vindobon. Cf. *Lambeccii* Commentar. tom. II. pag. 954. novae edit. tom. II. pag. 867.

DCLXXII.

[Rep. IV. 4. 76. a.]

Codex chartaceus saec. XVII. folior. 334, quorum 330—334. tota, caetera vero semivacua sunt scriptura. Continentur:

INSIGNIA PICTURATA FAMILIARUM NOBILIUM VENETARUM. Praeter multa, quibus nomina non adscripta sunt [fol. 1—96. 157. et 329.], singula sunt hoc ordine disposita:

Abronni 97.
Avonali 98.
Alberti 99.
Arimondo 100.
Abronni 101.
Avonali 102.
Barbari 103.
Barbi 104.
Benedetto 105.
Barbari 106.
Barbarigi 107.
Bollani 108.
Baradonna 109.
Baffo 110.
Basegii 111.
Balbi 112.
Balbi 113.
Basegii 114.
Balbi 115.
Balbi 116.
Boni 117.
Boni 118.
Boni 119.
Boldu 120.
Boni 121.
Boni 122.
Badoeri 123.
Briani 124.
Bredani 125.
Badoeri 126.
Bragadini 127.
Baroci 128.
Bembi 129.
Bernardi 130.
Bondimieri 131.
Calbo 132.
Contarini 133.
Ciurani 134.
Calbo 135.
Contarini 136.
Correri 137.
Condulmeri 138.
Caualli 139.
Capelli 140.
Corneri 141.
Corneri 142.
Corneri 143.
Corneri 144.
Coccho 145.
Cabrieli 146.
Cabrieli 147.
Cigogna 148.
Coccho 149.
Caravelo 150.
Celsi 151.
Coppo 152.
Darmer 153.
Donadi 154.
Donadi 155.
Duodo 156.
Diedi 158.
Darina 159.
Demezo 160.
Da Ponte 161.
Diedi 162.
Dandoli 163.
Dandoli 164.
Dandoli 165.
Dolfini 166.
Da Mula 167.
Dolfini 168.
Da Mula 169.
Di Priuli 170.
Da Molin 171.
Da Molin 172.
De Renier 173.
Da Mosto 174.
Da Mosto 175.
Da Canal 176.
Da Canal 177.
Da Mosto 178.
Da Canal 179.
Di Garzoni 180.
Da Leze 181.
Da San Seuerin 182.
Erizo 183.
Emo 184.
Errarii 185.
Erizo 186.
Emo 187.
Falieri 188.
Foschari 189.
Foscholo 190.
Falieri 191.
Forcharini 192.
Ferro 193.
Fasuol 194.
Griti 195.
Grimani 196.
Gradenigo 197.
Gussoni 198.
Griti 199.
Grimani 200.
Girardo 201.
Gisi 202.
Grioni 203.
Guero 204.
Girardo 205.
Gisi 206.
Guero 207.
Gezo 208.
Gezo 209.
Guinizi 210.
Gustiniani 211.
Gustiniani 212.
Gustiniani 213.
Justi 214.
Jaoldo 215.
Justi 216.
Lando 217.
Longo 218.
Lolin 219.
Lando 220.
Longo 221.
Loredani 222.
Lombardi 223.
Lombardi 224.
Lippomani 225.
Loredani 226.
Lombardi 227.
Lombardi 228.
Lioni 229.
Lioni 230.
Mocenigo 231.
Mori 232.
Marcello 233.
Malipiero 234.
Manolessi 235.
Mudaci 236.
Minio 237.
Marin 238.
Manolessi 239.
Moresini 240.
Moresini 241.
Moresini 242.
Memi 243.
Minotto 244.
Magno 245.
Minotto 246.
Magno 247.
Miani 248.
Miani 249.
Massollo 250.
Miani 251.
Michieli 252.
Michieli 253.
Nani 254.
Nani 255.
Nani 256.
Negro 257.
Nani 258.
Nadal 259.
Nauagier 260.
Niceni 261.
Orio 262.
Orso 263.
Onoradi 264.
Orio 265.
Orso 266.
Onoradi 267.
Pisani 268.
Pisani 269.
Pizamano 270.
Pisani 271.
Pisani 272.
Polani 273.
Premarin 274.
Polani 275.
Pasqualigi 276.
Paruta 277.
Pesari 278.
Querini 279.
Querini 280.
Querini 281.
Querini 282.
Reggia 283.
Ruzier 284.
Ruzini 285.
Reggia 286.
Soranzi 287.
Soranzi 288.
Sagredi 289.
Suriani 290.
Sanudi 291.
Salamoni 292.
Semiteculi 293.
Sanudi 294.
Salomoni 295.
Triuisani 296.
Tiepolo 297.
Troni 298.
Triuisani 299.
Tiepolo 300.
Triuisani 301.

Triuisani 302.	Venieri 311.	Zeni 320.
Triuisani 303.	Vidal 312.	Zorzi 321.
Triuisani 304.	Vallaressi 313.	Zani 322.
Taiapiera 305.	Valieri 314.	Zeni 323.
Torelli 306.	Viari 315.	Zantani 324.
Terzo 307.	Vidal 316.	Zordani 325.
Venieri 308.	Vallaressi 317.	Zuliani 326.
Venieri 309.	Vendramini 318.	Zacharia 327.
Vitturi 310.	Vizamani 319.	Zantani 328.

DCLXXIII.

[Rep. II. fol. 98.]

Codex chartaceus saec. XVII. folior. ab ipso librario numeris consignatorum 144, quorum 1. b. 88. b. et 136. scriptura vacant. Inest:

Historia delle Riuolutioni della Citta di Napoli dell' anno 1543. con la Ribellione del Principe di Salerno, nel gouerno di D. Pietro di Toledo composta dal regio Notaro Antonio Castaldo Napolitano. Ita titulus operis, quod in IV libros divisum est [lib. I. a fol. 2. a — 55. b. II. a fol. 56. a — 88. a. III. a fol. 89. a — 109. b. IV. a fol. 110. a — 144. b.] Incip. *Hauendo Jo, doppo lunga consideratione risoluto nell' animo* cet. Explic. *lasciando all' Itorici la narratione del seguito dostoi. Fine del Quarto libro e dell' Opera.*

DCLXXIV.

[Rep. IV. fol. 42. b.]

Codex chartaceus saec. XVIII. folior. 63, quorum 1. 2. b. 4. 23. 62. et 63. scriptura vacant. Continetur:

Il torto e'l Dritto della Nobilita Napolitana, *ouero Geneologia delli Cinque Seggi di Napoli nuouamente uscita in Luce, aggiontiui anco in corpori multissimi eruditi autori Eruditi.* [sic] *Anno* 1713. Ita titulus. Fol. 3. a. et b. legitur *Tauola.* Fol. 5. a. incip. *Queste notizie Geneologiche uengono da una penna* cet. Explic. *al Palaggio Regio entrare nella Camera de Titolati, benche fussero priuati Cauaglieri.* Deest in opere, quamquam in indice fol. 3. b. commemorata est, *Famiglie del Seggio di Montagna.*

DCLXXV.

[Rep. III. fol. 19. a.]

Codex chartaceus saec. XVII. folior. 78, quorum 1. b. 76. b. 77. et 78. scriptura vacant. Continetur:

Aufsführlicher vnndt starcker Beweifs DE IOHANNA OCTAVA PAPISSA, Darinnen nicht allein die fürnembsten Objectiones Pontificiorum solide diluiret werden, sondern auch augenscheinlich deduciret wirdt dafs solche Historia noch heutiges tages in der Bäpstlichen Bibliotheca zu Rom und zwar in den manuscriptis uitis Pontificum zu sehen sey, auch das die Vhralten Catholischen Historici dieselbe Historiam aufs gedachter Bäpstiischen Bibliotheca genommen, vndt in ihre Historica volumina verschrieben haben, vnnd dan insonderheit zu befinden, wie in newlichkeit auff vörgangene stadtliche wette solche Historia mit dreyen Catholischen richtigen Historicis alfs omni exceptione maioribus testibus zur gnüge sey dargethan vnd probiret wordenn. Von Johanne Willich von Weyde; defs Reformirten Closters S. Michaelis in Lüneburgk Priore, Contra Den Wohlehrwürdigen, Edlen, Gestrengenn und Vesten Hern Christoph Dietrich Bock von Nordtholtz, Thumbherrn zu Hildefsheimb, vnd Erbsäfsen zu Voltagefsen, seinen günstigen Oheimb. ANNO CHRISTI 1615. Ita titulus. Opus incip. [post inscriptionem: *CONFIRMATIO assertionum de JOHANNE VIII. Papissa*] *Quaestio in medio proposita fuit: Ob mit Zweyen oder Dreyen* cet. Explic. *sicut etiam demonstrandum fuit. FINIS.*

DCLXXVI.

[Rep. IV. 4. 79.]

Codex chartaceus saec. XVIII. exaratus, folior. 276, quorum 1. b. et 276. b. scriptura vacant. Continetur:

Istoria *del Conclave in cui per morte di Papa Clemente XII. è stato eletto in somno Pontefice l'Eminentissimo, e Rev.*[mo] *Signor Cardinale Prospero Lambertini Bolognese Arcivescovo di Bologna col nome di* Benedetto xiv. *Il Giorno dei* 17. *Agosto* 1740. Ita titulus. Post *prooemium* [fol. 2. a — 6. b. incip. *Chi vorra considerare i successi di questo Conclave* cet.] opus ipsum fol. 7. a. incip. *Mon Papa Clemente Duodecimo assistito dai Cardinali* cet. Explic. *rendere eternamente glorioso il suo Pontificato.*

DCLXXVII.

[Rep. IV. 4. 75.]

Codex chartaceus saec. XVIII. scriptus, folior. 133, quorum 2. b. 101 — 114. 116. b. 119. b. 129. b. et 133. b. scriptura vacant. Continentur:

a) [fol. 1. a — 2. b.] Anonymi tractatus, cui titulus: *Von der Adoration eines neuen Papstes.* Incip. *Solche geschiehet zu dreyen malen* cet. Explic. *ist aufs der Vergleichung leicht zu finden.*

b) [fol. 4. a — 51. b.] Brevis historia familiarum illustrium Italiae. Singulae familiae hae sunt: Orsina [fol. 4. a.] Colonna [4. b.] Savelli [5. a.] Conti [5. b.] Frangipani e Pierleone [6. b.] Cesarina [7. b.] Sforza [8. b.] Anguillara [9. b.] Mattei [10. a.] Cesi [11. a.] Gaëtana [11. b.] Tum sequitur: *Origine ed Istoria delle Fameglie Nobili Romane fatte grandi da' Pontefici e restorte in Roma.* Fameglia Farnese [fol. 12. b.] Bonelli [13. a.] Buon Compagni [14. b.] Peretta [16. b.] Aldobrandina [18. b.] Borghese [20. a.] Pamfilia [22. b.] Chigi [24. a.] Ludovisia [25. b.] Barbarini [26. b.] Rospigliosa [28. a.] Altieri [30. a.] Odescalca [31. a.] Este [32. b.] Medici [37. a.] Farnese [39. a.] Tum sequuntur: *Fameglie Antiche Romane come li trouano in un Manoscritto nell' Archivio di Campidoglio* [fol. 41. a — 42. a.] Has excipiunt: Nobilità della Toscana [fol. 42. b.] Nobili di Firenze, di Pisa [43. a.] di Siena, Pistoria, Perugia [43. b.] Bologna [44. b.] Ferrara, Milano [45. a.] Parma, Pavia, Como [45. b.] Bergamo, Crema, Lodi, Cremona [46. a.] Genova [47. b.] Savona, Verona, Brescia, Ravenna, Forli [48. a.] Vicenza [48. b.] Orvieto [49. b.] Assisi, Foligno [50. a.] Modena, Parma, Piacenza, Mantova, Padoua [51. a.]

b) [fol. 52. a — 95. b.] *Historia de Cardinali Viventi nell' anno* 1685. *nel Pontificato di Innocenzo XI. ridutto in partiti e fattioni.* Incip. *Nato in Genoua di Illustre fameglia* cet. Explic. *passi la somma di* 500 *scudi.*

c) [fol. 96. a.] *Specificatio derer zu Rom befindlichen Einwohner im Monat Decembris MDCC.*

d) [fol. 96. b — 100. b.] *Relatio de conclavi Romae d. 30. Mart. MDCCXXI. habito.* Incip. *Zu Rom hat das Cardinals-Collegium, nachdem der Pabst Clemens der XI.* cet. Explic. *bewogen worden, von ihren Begehren zu abstrahiren.*

e) [fol. 115. a — 116. a.] *Merckwürdige Promotion des Cardinals Farnesii, wie solche der berühmte Burnet in seiner Reise-Beschreibung erzehlet.*

f) [fol. 117. a — 119. a.] *Vaticinium Malachiae Archiepiscopi anno 1130. editum.* Incip. *Ex castro Tiberis* cet. Explic. *mit der Welt vergehen soll.*

g) [fol. 120. a — 133. a.] *Relation de tout ce qu' arrive dans le commencement de la maladie du Pape jusques à l'election d'un nouveau; la mort, la maladie, les funerailles et l'enterrement, le conclave, la nouvelle election et touttes ses fonctions.* Ita titulus. Incip. *Comme la mort est un accident commun* cet. Explic. *benignissimi cenni credermi.*

DCLXXVIII.

[Rep. II. fol. 104.]

Codex chartaceus saec. XVII. folior. 498, quorum 72. b. 73. 74. b. 150. b. 151. 152. b. 246. b. 283. b. 284. b. 355. b. 356. b. 394. 395. 396. b. 451. b. 470. 471. 487. 488. et 498. scriptura vacant. Insunt haec:

a) [fol. 1. a — 72. a.] *Commentari del Regno di Francia del Clarissimo M. Michel Suria no ritornato Ab.re da guella Corte nel principio della setta e gonotta con alcuni loso progressi.* Ita titulus. Incip. *Occorve nella signorie et ne i Regni quello* cet. Explic. *di questo mio discorso. Il fine.* LAVS DEO.

b) [fol. 74. a — 150. a.] *Relatione del Clar.mo M. Michele Soriano Caualiere ritornato Amb.re dal Rè Catt.o Per la Ser.ma Republica di Venetia.* Ita titulus. Incip. *Opinione universale prouata con esperenza* cet. Explic. *et delle signorie. vv. ecc.me* LAVS DEO. AMEN. *Finis.*

c) [fol. 152. a — 231. b.] *Relatione di Roma rescritta in Senato Veneto dal Hauagero, ritornato Amb.re dal Paolo Quarto dopo le guerre col Rè Catt.co.* Ita titulus. Incip. *Ho imparato Serenissimo Principe* cet. Explic. *non accetti allegramente. Il fine. Laus Deo.*

d) [fol. 232. a — 245. b.] *Conclaue per sede uacante di Gregorio XIII. et del successo della creatione di Sisto V. in questo Anno* 1585. Ita titulus. Incip. *Domenica alli VII. di Aprile questo anno* 1585. cet. Explic. *cheuale — anno. finis.*

e) [fol. 246. a — 283. a.] *Relatione di stato, forte et governo della Rep. Venetiana fatta al Rè Catt.co Filippo.* Ita titulus. Incip. *Se ad alcuno Amb.re (Cattolico Rè)* cet. Explic. *potato corrispondere. Il fine. Laus Deo.*

f) [fol. 284. a — 355. a.] *Relatione del Clar. Sign. Girolamo Lippomano, ritornato Amb.re di Sauoia per la Ser.ma Rep.ca di Venetia L'Anno* 1573. Ita titulus. Incip. *Douendo fare l'ultima, et non meno* cet. Explic. *et con quanta dignite d.* 19. cet.

g) [fol. 356. a — 393. b.] *Relatione delle Emiliano Manolesso ritornato Ambasciadore da Ferrara L'anno M.D.LXXIIX.* Ita titulus. Incip. *Hauendo il humilissimo et deuotissimo* cet. Explic. *à moi piedi. Il fine.*

h) [fol. 396. a — 451. a.] *Relatione del Clar. Sig. Giacomo Soranzo ritornato Ambasciadore dal ser. Francesco Gran Duca di Toscana per la Seren. Republica di Venetia l'Anno* 1578. Ita titulus. Incip. *Serenissimo Principi et Ill. Signori Douend'io per compiuta* cet. Explic. *sacrificio et holocausto. Il fine. Laus Deo semper Amen.*

i) [fol. 452. a — 469. b.] *Relatione del Sign. Ferrante Gonzaga, ritornato Ambasc. per la M.ta Ces.a dal Regno di Sicilia.* Ita titulus. Incip. *Quando sua Maiestà mi lasciò Al gouerno* cet. Explic. *le sappia ancho esse nostro sign.* cet.

k) [fol. 472. a — 486. b.] *Relatione del Gouerno della Republ. di Genoua.* 1583. Ita titulus. Incip. *I popoli della liguria* cet. Explic. *per la loro conseruatione. finis.*

l) [fol. 489. a — 497. b.] *Relatione della Republ. Luchese.* 1583. Ita titulus. Incip. *Lucca e, citta nobile et posta* cet. Explic. *fin alla sera che si serra Finis.*

DCLXXIX.

[Rep. II. 4. 150. a.]

Codex chartaceus saec. XVII. exaratus, folior. 444, quorum 1. b. 25. b. 32. b. 33. b. 41. b. 48. 55. 56. 63. b. 64. 74. b. 75. b. 99. b. 143. b. 163. b. 171. b. 179. b. 186. b. 187. b. 234. 235. b. 258. 259. b. 266. b. 271. b. 352. b. 353. b. 365. 366. 367. b. 400. b. 401. b. 423. b. 424. et 425. b. scriptura vacant. Continentur:

a) [fol. 1. a.] *Lettera sopra il ragionamento, che fece l'Imperatore Carlo Quinto l'anno 1536. venendo da Junesi in presentia di Papa Paolo terzo, et Cardinali.*

b) [fol. 25. a.] *Lettera scritta da incerto à Papa Pio Quinto, accioche gli Hebrei, e le meretrici non si scaccino da Roma, con le raggioni allegate per il medesimo effetto da i Romani.*

c) [fol. 33. a.] *Istorie del Concilio di Trento descritte da Marc Antonio Milledoni Secr. e Consign. appresso li Ambasciatori della Serenissima Republica di Venetia. Libro Primo.*

d) [fol. 41. a.] *Lettera scritta dal Plenipotentiario di Munster per la Republica di Venetia, in occasione di disgusto, e domandar licenza dal seruitio di essa Republica.*

e) [fol. 49. a.] *Lettera del Rè di Polonia al signor Abbate Orsi suo Residente in Roma, Per il Cardinalato di Monsignor Vesconti,* 1643.

f) [fol. 63. a.] *Viglietto scritto dal signor Abbate Orsi all' Eminentissimo signor Cardinale Sauelli, nel quale si risponde all' obiettioni ultimamente fatte sopra la promotione di Mons. Visconti.*

g) [fol. 65. a.] *Copia di una lettera scritta da Mons. de Sequier a Mons. il Sign. Card. della Valletta del* 1639. *Per il soccorso non dato al Castel del Cencio erotta de Francesi nel soccorso d'ello.*

h) [fol. 75. a.] *Lettera di raguaglio circa l'estrattione de*

i sicary dalla Chiesa, seguita in Fiorenza da i Ministri del Gran Duca, Senza licenza dell' ordinario.

i) [fol. 99. a.] *Lettera scritta dal Gran Turco alla Republica di Venetia in occasione di presa di Galera, et la risposta di essa Republica.*

k) [fol. 103. a.] *Lettera del signor Cardinal de Perona alla Maestà Christianissima intorno al accomodamento frà la santità di Nostro Signore Paolo Quinto, e li Signori Venetiani.*

l) [fol. 143. a.] *Lettera scritta da Sebastiano Coloredo alla Maestà Christianissima persuadendola à non conchiudere pace con la Casa d'Austria.*

m) [fol. 163. a.] *Risposta d'un Cittadino Lucchese alla Lettera del Religioso, sotto 5. d'Aprile* 1640.

n) [fol. 171. a.] *Lettera scritta in Roma al Capitolo, dalli Padri di San Domenico di Germania sopra il fatto della rimossa del Padre Ridolfi.*

o) [fol. 179. a.] *Lettera scritta alla Santità di Papa Urbano ottavo dalli Padri dell' ordine de Predicatori di Germania, nella quale ſua ſantità uiene supplicata per la restitutione alla Religione del Padre Ridolfi Loro Generale.*

p) [fol. 187. a.] *Copia di Lettera scritta dal fratello del Rè Christianissimo al detto Rè, et dal medesimo fratello inuiata al Parlamento per presentarla à Sua Maestà Christianissima; tradotta dalla francese lingua in Italiana.*

q) [fol. 235. a.] *Lettera in difesa della Santità di Nostro Signore Papa Urbano ottauo nel riceuer il Principe di Eccembergh Ambasciatore Cesareo.*

r) [fol. 259. a.] *Copia di lettera scritta dal Serenissimo Sign. Duca di Parma al Sign. Cav. Alfonso Carandini suo Residente in Roma.*

s) [fol. 267. a.] *Lettera scritta dalla Republica di Venetia alli Rettori delle Città di Terra ferma* 1643.

t) [fol. 271. a.] *Lettera scritta ad un Signore in risposta del Libro stampato sopra le ragioni del Serenissimo di Parma.*

u) [fol. 353. a.] *Copia di una lettera mandata al Duca di Parma da un Gentilhuomo, che incognito d'ordine della medesima Altezza hascorso lo stato ecclesiastico e ueduto l'essercito Pontificio.*

v) [fol. 367. a.] *Copia d'una lettera scritta da un Religioso ad un suo amico, sotto li 5. d'Aprile* 1640. *da Lucca.*

w) [fol. 401. a.] *Lettera del Duca di Ossuna, al Pontefice Paolo Quinto Borghese, e la risposta.*

x) [fol. 405. a.] *Lettera di N. N. scritta al Cardinale Mich. Angelo Cenci detto di Nazaret dopo la sua caduta l'anno* 1611.

y) [fol. 416. b.] *Risposta del Cardinale di Nazaret.*

z) [fol. 425. a.] *Risposta alla lettera del Sigr. Duca d'Ossuna à Sua Santità fatta da un Nobile Venetiano.*

aa) [fol. 439. a.] *Lettera presentata à N. S. Urbano VIII. in nome del Rè di Polonia sopra la promotione al Cardinalato di Mons. Visconti Nuntio ap. S. Maestà.*

F.

P O L O N I A.

DCLXXX.

[Rep. II. fol. 102.]

Codex chartaceus saec. XVI. mutilus quinque folijs, exciderunt enim foll. 78 — 82. Qui librum scripsit, foliis numeros etiam addidit. Constat liber foll. 179, quorum 12. 20. b. 24. 34. b. 50. b. 76. b. 77. 81. b. 90. b. 134. b. 135. a. 147. b. 165. 176. a. 177. a. 178. b. 179. b. scriptura vacant. Continentur:

a) [fol. 1 — 164. b.] *Orationes Legatorum Imperialium Electorum Imperii, Regum Hispaniae, Galliae, Sueciae, Statuum Bohemicorum, Ducis Brunsvic., Prutenicorum, Legati Pontificii, Caesaris Turcarum, Magni Ducis Moscorum, et Responsa Procerum Poloniae in caussa electionis Regis Poloniae, ao.* 1573. — Incip. [post titulum: *Oratio legatorum Imperialium habita Bohemico Sermone* cet.] *Reuerendiſſimi etc. Quum menſibus praeteritis sacra Caeſarea* cet. Explic. *ad praeſtanda supraſcripta omnia obligatus.*

b) [fol. 166. a — 175. b.] *Testamentum Regium Johannis Sigiſmundi Secundi Regis Hungarici.* Ita titulus. Incip. *In nomine Domini Amen. Anno ſalutis Milleſimo Quingenteſimo sexagesimo septimo* cet. Explic. *rebus extra testamentum.* [Tum sequuntur nomina:] *Bebek — Prowka.*

c) [fol. 176. b — 179. a.] *Tabula genealogica nonnullorum regum Hungariae*, et alia tabula, in qua *Competitorum ad regnum Commoda et Incommoda* [ita titulus] expenduntur.

DCLXXXI.

[Rep. IV. 4. 86.]

Codex chartaceus saec. XVII. exeunte scriptus, folior. 182. Continetur:

Interregni Poloniae liber, *ad Petrum Czarnkovium Castellanum Posnaniensem scriptus, anno Christi* M.D.LXXIII. Swientoslao Orelio de Bozeiewicz *Equite Polono Authore.* Ita titulus. [In dedicatione operis auctor se vocat *Swientoslaum Orzelski.*] Post prooemium [incip. *Desiderio*

tuo praeclaro, Magnanime Czarnkovi, quo me ad perscribendum cet.] opus ipsum fol. 3. b. incip. *Anno post partum Virginis supra millesimum et quingentesimum septuagesimo altero praesidente Romae* cet. Explic. *Die 27. Parisios venit.* — Fol. 1. b. haec leguntur verba: *Excellentissimi Viri, Domini Jo. Burchardi Menkenii Historiographi et Consiliarii Regii, bibliothecae instructissimae officiosissime offert A.* (?) *Mascou. Ged.*

DCLXXXII.

[Rep. II. fol. 85.]

Codex chartaceus saec. XVII. folior. 226, quorum 1 — 3. 4. b. 5. b — 24. a. 135. b — 140. b. 175. b. 202 — 226. vacant scriptura, 174. vero quarta fere parte lacerum est. Fuit hic liber, ut emblema anterioris operculi docet, olim in bibliotheca Zach. Conr. ab *Uffenbach*, qui [quod certe per temporis rationes concludi potest] ab Andrea *Greverio* dono illum accepit, nam fol. 24. b. haec scripta leguntur: „Pour me recommender a l'honeur de vôtre Souvenir je vous donne ces lettres. Posen, d. 11. Avril. 1712. Andrè Grever.“ Caeterum foliis a bibliopega male circumcisis paucula quaedam hic illic deperierunt. — Insunt:

Sigismundi Augusti Regis Poloniarum Epistolae, Legationes, Instructiones, Responsa, lingua Latina et Polonica scriptae. Index earum accurate scriptus legitur in *Biblioth. Uffenbach. MSSta,* part. X. sect. 1. a pag. 1226 — 1232. Incip. [fol. 25. a.] *Quod pro nostro erga Sacram Regiam Mtem Vram* cet. Explic. [fol. 201. b.] *Pono nego ratonek.*

DCLXXXIII.

[Rep. II. fol. 86.]

Codex chartaceus saec. XVII. perspicue scriptus, folior. 144, quorum 1. b. et 144. a. scriptura vacant, paginis a scriba numeratis. Continetur:

Thomus [sic] tredecimus epistolarum, legationum, responsorum et rerum gestarum Sigismundi primi Regis Poloniae et Magni Ducis Lituaniae. Continet annum domini M.D.XXXI. Ita titulus. Incip. *Annus domini millesimus quingentesimus trigesimus primus. Sub finem anni* cet. Explic. [fol. 143. b.] *et qua accuratiori diligentia possum exequar. Datum in litteris: etc.*

DCLXXXIV.

[Rep. II. fol. 87.]

Codex chartaceus saec. XVI. folior. 282, quorum 1. b. et 2. b. scriptura vacant. Inest:

Liber legationum aliorumque negotiorum externorum, *anno Domini* MDLXXXII. et LXXXIII. *Illri et Magco Joanne de Zamoscie Cracoviens. Belsens. Marienburgens. Knilincs. Medzyzecens. Zamechnens. nec non Generali Exercituum Capitaneo Cancellariatum Regni gerente In Cancellaria Regni tractatorum expeditorumque.* Ita titulus. Incip. [fol. 2. a.] *Joannes III. Dei Gratia Rex* etc. *Religiosi, Devoti, Nobis Dilecti. Gratum acceptumque id Devot: Vestrarum nobis accidit* cet. Explic. *toto animo suscepit propagationem. Romae die* 17 *Xbris* 1583. etc. *Scipio Gonzaga.*

G.

H U N G A R I A.

DCLXXXV.

[Rep. IV. fol. 42. a.]

Codex chartaceus saec. XVIII. autographus auctoris, folior. 513, quorum 1. b. 7. b — 9. a. 22. b. 32. b. 36. b. 49. b. 51. b. 53. b. 60. b. 153. b. 250. b. 512. et 513. scriptura vacant. Continetur:

Christophori Parschitii *Extorris Hungari* Tabula Regni Hungariae *in qua brevi penicillo delineantur ex Asia transmigrationes gentium in Europam, Hunnorum ethnicorum triplex ingressus in Pannoniam et eorum progressus, Hungarorum ethnicorum conversio ad fidem Christianam, cum varia vicissitudine et inconstantia rerum humanarum, usque ad Leopoldi M. tempora et pacificationem Karlovicensem cum Turca. Secundum Calvisii calculum.* Ita titulus. Opus incip. [post dedicationem ad ordines status, liberasque civitates regni Hungarici, fol. 3. a — 7. a.] his verbis fol. 10. a: *Principio rerum, Hunni Asiam Septemtrionalem, supra Tanaim, Maeotis Paludes usque ad Oceanum Glacialem* cet. Explic. fol. 506. b. *ducum et regum Christianorum, claudit et concludit.* A fol. 507. a — 511. b. legitur *index generalis.*

DCLXXXVI.

[Rep. IV. fol. 43. a.]

Codex chartaceus saec. XVIII. autographus auctoris, folior. 240, quorum 1. 2. b. 11. b. 12. a. 114. a. 120. b. 132. b. 196. b. 214. a. et 240. b. vacua sunt. Continentur:

Comitatus Regni Hungariae, Slavoniae et Transylvaniae septuaginta quatuor, in quibus eorumdem ortus, termini, urbes, civitates, oppida, arces, montes, stagna, insulae, lacus, sepulturae regum etc. cum varia vicissitudine rerum, secundum annorum seriem traduntur, plurima item naturalia, aquas medicatae, dulces, et minerales, thermae, acidulae, mineralia, metalla, et vegetabilia diversa, e variis antiquorum monumentis, archivis, historicis et manuscriptis, atque propria observatione et experientia hac fini, [sic] *scriptis, in patriae commodum, exterorum notitiam,*

cum indicibus rerum et nominum locupletissimis, per Christophorum Parschitium. Ita titulus, in quo etiam manu *Schurzfleischii*, ut videtur, haec scripta leguntur: *Cl. Viri Parschitii singularem industriam laudo, ejusque institutum approbo, optoque ut liber hic Manuscriptus quamprimum formis exprimatur. Schurzfleisch.* Fol. 3. a — 4. a. legitur dedicatio ad *Josephum I.* Imperatorem. In huius subscriptione auctor appellatur *Nobilis Hungarus.* Fol. 4. b — 9. b. habetur praefatio *ad ordines et status Hungariae,* et fol. 10. a — 11. a. *ad lectorem.* Fol 12. b. [quod caeteris plus quam tertia parte maius est] scriptus est *Catalogus comitatuum regni Hungariae.* Opus ipsum fol. 13. a. incip. *Antequam operi nostro adiiciamus manus, placet pauca de regno Hungariae, eiusque amplitudine* cet. Explic. *ipse praefata loca adeat et penitius introspiciat. Quapropter manum de comitatibus Hungariae.* Subscripta haec sunt:

Tantum per Dei gratiam!

ANNO

EXorIens annVs sIt faVstVs sItqVe benIgnVs

OMnIbVs et paCIs gaVDIa LaVta ferat.

Foll. 214. b — 240. a. duo indices leguntur. Auctor ad hoc opus componendum ubivis collegit inscriptiones Romanorum, quae adhuc visuntur in partibus Hungariae.

DCLXXXVII et DCLXXXVIII.

[Rep. IV. 4. 72.]

Codex chartaceus saec. XVIII. ineunte scriptus, duobus constans voluminibus, quorum primum 271, alterum 227 foliis absolvitur. In illo vacua sunt foll. 4. b. 5. a. 11. b. 18. a. 20. b. 21. 22. a. 28. b. 30. b. 33. 35. 43. b. 48. 51. b. 57. b. 58. 60. b. 62. 70. a. 75. b. 77. 89. 91. a. 93. b. 94. 96. 98. b. 103. 106. b. 107. 110. a. 112. b. 113. b. 114. a. 116. b. 117. a. 124. b. 128. b, 158. b. 177 — 179. 180. b. 181. a. 183. 202. b. 205. b. 206. a. 209. b. 211. b. 213. b. 215. b. 222. b. 230. b. 233. a. 235. a. 243. a. 245. b. et 246. a. In altero vacua sunt foll. 2. b. 13. a. 51. b. 77. b. 80. b. 81. 93. b — 96. 122. b. 150. b. 151. 153. 156. 157. 166. b. 171. b. 174 — 177. 179. b. 185. a. 188. 189. 192. b. et 193. — Continetur:

Gymnasiologia Evangelico-Hungarica, *cuius Johannes Rezik Anno CIƆIƆCXCVII. fundamenta prima posuerat, Samuel Matthaeides vero, Georgius Buchholtzius, Joannes Miesinky cet. aetate nostra symbolis auxerunt.* Ita titulus, qui indici alphabetico operis [Vol. II. foll. 1. et 2.] praepositus est. In utroque vol. [prioris fol. 1. a., posterioris fol. 4. a.] haec leguntur: ***MSS. D. R. et M. An. Chr.*** 1697. *a Rezikio colligi ceptum, et annis seqq. cum ab ipso tum Matthaeide aliisque variis symbolis auctum.* Utrumque volumen eadem continet, sed diversis aucta symbolis. Vol. I. incip. *Ad curam suam putabant pertinere* cet. Explic. *ac ultimum Pastor. p.* 180. *P. Z.* Vol. II. incip. *Ad curam putabant suam pertinere* cet. Explic. *nam omnia huius scholae perierunt.* — Opus ita divisum est, ut sectione I. *de scholis Magnatum et Nobilium*, II. *de scholis Regiis liberarumque civitatum*, III. *de scholis oppidanis* disputetur.

DCLXXXIX.

[Rep. II. fol. 103.]

Codex chartaceus saec. XVIII. folior. 94, quorum 10 posteriora mutila sunt, et 1. a — 3. a. 15. a — 17. b. 18. b. et 91. b — 94. b. scriptura vacant. Continentur haec:

a) [fol. 4. a — 15. a.] Caerimoniale s. Ordo Coronationis Regis Hungariae, ad Carolum VI. Imperatorem. Incip. *Posteaquam altefacta sua* cet. Explic. *qui venit in nomine Domini Amen.*

b) [fol. 18. a — 91. a.] Acta Diaetalia per elargitas Clementissimas *Caesareo-Regias Propositiones et resolutiones, demissasque superinde Inclytorum Statuum et Ordinum introporrectas Replicas sub decursu modernae Generalis Regni Hungariae Diaetae Posonii concinnata, ac in Domo Regnicolarum Ordine sequenti dictata Anno Domini* 1712. *Die vero* 3ª *Aprilis.* Ita titulus. Incip. *Altissime titulatam suam Maiestatem Sacrmam non dubitare* cet. Explic. *iugiterque propensa manet.* [Sequitur subscriptio, et verba:] *Finis actorum Diaetalium.*

II.

HISTORIA ORIENTALIS.

DCXC.

[Rep. II. fol. 67.]

Codex chartaceus saec. XV. rubris inscriptionibus, litteris initialibus modo caeruleis modo rubris belle pictis et ornatis. Olim fuit hic codex in bibliotheca *Joh. Christoph. Wagenseilii*, cuius emblema adhuc conspicitur in operculo libri priori. Idem etiam in prioribus foliis margini hic illic notulas adscripsit. Foliis constat 112, quorum 1 — 4. 107. b. et 110 — 112. scriptura vacant. Continentur haec:

a) [fol. 5. a — 86. b.] Jacobi de Vitriaco historia Hierosolymitana abbreviata. Titulus rubro pictus est: *Incipit Historia Ihrlmitana abreuiata. Wagenseilius* adscripsit: Jacobi de Vitriaco. Inscriptio capitis 1. rubra haec est: *Cur dominus terram santam variis flagellis et subalternis casibus exposuit.* Tum pergitur: *Terra sancta promissionis deo amabilis* cet. Explic. *et subsidium de die in diem expectantes.*

b) [fol. 86. b — 107. a.] Incipit ystoria facta per Magistrum Thadeum Civem Neapolitanum de desolacione et conculcacione ciuitatis Accon et tocius

TERRE SANCTE. Ita titulus minio pictus. Incip. *Uniuersis Xpi fidelibus ad perpetuam compassionis memoriam. Quis amaritudinis* cet. Explic. *diuina benedictus dei filius in secula seculorum Amen. Explicit deo gracias.* Subscriptio atra haec est: *ffacta fuit predicta historia a predicto Magistro Thadeo in ciuitate Messane in annis Domini. M.° CC.° nonagesimo primo in die quinta mensis Deçembris.*

c) [fol. 108. a — 109. b.] PHILIPPI II. REGIS HISPAN. EPISTOLAE DUAE. Priorem ad papam datam Wagenseilius ipse descripsit, et servatur adhuc eius apographum iuxta fol. 109. — Commemoravit hunc codicem *Pertzius*, Archiv. tom. VI. pag. 212.

DCXCI.

[Rep. II. 4. 118.]

Codex chartaceus saec. XIV. in crassa charta scriptus et simplici arte exaratus, litteris initialibus atro pictis. Fuit hic liber olim *Joh. Christoph. Wagenseilii*, cuius emblema etiam in priori libri operculo conspicitur. Folia sunt 55, quorum primum recens est et titulum a Wagenseilio, ut videtur, scriptum continet. Inest in hoc libro:

HEITHONI ARMENI HISTORIA ORIENTALIS, *quae alias etiam inscribitur* HISTORIA DE TARTARIS. *Liber Joh. Christophori Wagenseilii. Emtus Patavi.* Ita titulus [fol. 1. a.] Desunt nonnulla ab initio operis. Incip. *V. De Bacho scoico filio .... can qualiter acquisiuit Regnum* cet. [Haec ex argumentis sunt opus praecedentibus.] Opus ipsum exorditur verbis [fol. 2. b.]: *Regnum cathay est maius regnum* cet. Explic. *commodum et Iuuamen. Et hec dicta sufficiant super passagio terre sancte.* Tum sequuntur hi versus:

Opere finito sit laus et gloria christo
Qui scripsit hunc librum collocetur in paradisum.

Praeterea notanda sunt duo huius codicis πάρεργα. Fol. enim 54. a — 55. a. *astronomica quaedam, maxime de luna*, sine titulo et auctore scripta sunt. Incip. *Quicumque uult scire et cognoscere cursum lune* cet. Explic. *super illa dictione que finitur in littera T.* Fol. autem 55. b. leguntur duae *epistolae* [alterius tamen fragmentum tantum] *canonicorum et capituli S. Antonii Placent.* ad Papam quemdam, cuius nomen non legitur, datae.

DCXCII.

[Rep. IV. 8. 108. a.]

Codex chartaceus saec. XVIII. scriptus, folior. 57, quorum 1. a. 55. b. et 57. b. vacua sunt. Continetur:

MATURINI VEYSSIÈRE LA CROZE VERSIO LATINA LIBRI ARMENICI, *cui titulus: Historia Catholicorum et Regum Armeniae composita a Magistro Jacobo ordinis Jesuitarum. Typis edita sumtibus et cura Domini Arutheni Archiepiscopi Constantinopolitani* 1730. *Septembris* 30. *Venetiis in typographia Antonii Bortholi.* Nimirum hoc impressum opus Armenica lingua compositum singulis manuscripti foliis intersertum est, et in eius titulo haec verba leguntur: *Hunc librum Latina versione ornavi. Maturinus Veyssière La Croze.* Incip. *La Crozii* prooemium fol. 3. a: *Huius libelli auctor* cet. Opus ipsum incip. *Sanctus Thaddaeus Apostolus, cum venisset Edessam* cet. Explic. *e patria sua in Persiam tempore Schah Abbas.* — Fuit hic liber olim in bibliotheca *C. S. Jordani*, cuius emblema etiam anteriori libri operculo agglutinatum est

---

XVII.

I T I N E R A R I A.

DCXCIII.

[Rep. III. fol. 8.]

Codex chartaceus saec. XVII. folior. 347, quorum 1. 2. 3. b. 36. b. 37. b. 68. b. 69. b. 95. b. 96. b. 124. b. 228. b. 229. b. 255. b. 256. b. et 345. a — 347. b. scriptura vacant. Continentur haec itineraria:

a) [fol. 3. a — 36. a.] *Churprintzl. Durchl. zu Sachssen pp. Herzog Johann Georgen des Dritten Reise Diarium. Alss Sie ao.* 1677. *vor Philippsburg gewesen.* Incip. *Den* 29. *Martii* 1677. *hatten Churprintzl. Durchlaucht* cet. Explic. *in Dressden glücklich angelanget.*

b) [fol. 37. a — 68. a.] *Diarium Alss Churfürstl. Durchlaucht zu Sachssen Herzog Johann George der Dritte mit Dero Armee* 1683. *vor Wien gegangen seyn.* Incip. *Nachdem der Durchlauchtigste Churfürst — Sich gnädigst resolviret wegen bevorstehender Türckengefahr* cet. Explic. *eine solche beschwerliche reise.*

c) [fol. 69. a — 95. a.] *Eiusdem Johannis Georgii Reise in Italien biss Venedig undt Was hierbey notables vorgegangen ao.* 1685. Incip. [post indicem eorum, qui una cum *Joh. Georgio* profecti sunt, fol. 70.] fol. 71. *Nachmittage giengen einige von Ihr. Churfürstl. Durchl.* cet. Explic. *glücklich in Dero Residentz Dressen* [sic] *ein. Dem Höchsten sey Danck.*

d) [fol. 96. a — 124. a.] *Eiusdem Reise Diarium alss Sie* ao. 1688. *im Hollande gewesen.* Incip. *Nachdem am* 7. *Martii ao.* 1688. *alss Mittwochs umb* 10 *Uhr* cet. Explic. *auff Dero Stutterey Bleesen zureisten.*

e) [fol. 125. a—228. a.] *DIARIUM So bey Sr. Chur Prinzl. Durchl. zu Sachsen pp. Herzog Johann Georgen des Vierdten, nacher Franckreich, Engelland, Holland, Hollstein und denn durchs Reich gethanen Reyse gehalten worden*, Anno 1686. Post indicem eorum, qui cum Johanne Georgio profecti sunt [fol. 125. b.] incip. [fol. 126. a.] *Den* 7. *Novembr.* 1685. *hat der Durchlauchtigste Chur Prinz* cet. Explic. *umb* 4 *Uhr zu Leipzigk.*

f) [fol. 229. a—255. a.] *Eiusdem Reise Diarium Nacher Italien ao.* 1690. Incip. *Den* 7. *Jan.* 1690. *traten Ihro Churprintzl. Dchl. zu Sachsen Ihre Reise* cet. Explic. *seinen Anfang nahm.*

g) [fol. 256. a—344. b.] *Ihrer Hochfürstl. Durchl. zu Sachsen Printz Friedrichs Augusti Reise Diarium am* 19. *May Anno* 1687. [Est iter in Italia susceptum.] Incip. *Den* 19. *May* 1687. *Seind Ihro Hochfürstl. Durchlaucht frühe umb* 5. *Uhr.* cet. Explic. *Dero Reyse vergnügt beschlossen.*

DCXCIV.

[Rep. IV. 4. 73. a.]

Codex chartaceus saec. XVII. diversis manibus scriptus, folior. 133, quorum 97. b. et 99. scriptura vacant. Continetur:

Diarium, wass bey Sr. Churprintzl. Durchl. Joh. Georgii IV. von Sachssen Reise in fremde Lande vorgelauffen. Est descriptio itineris a Jo. Georgio IV. ann. 1685. et sqq. suscepti. — Incip. *D.* 7. *Novembris Anno* 1685. *haben der Durchl. Churprintz und Hertzog* cet. Explic. *nach Blesern zureisten.*

DCXCV.

[Rep. IV. 4. 73. b.]

Codex chartaceus saec. XVII. exaratus, olim bibliothecae *G. C. Kreyssigii* adscriptus, cuius adnotata quaedam fol. 1. b. leguntur. Folia sunt 74, quorum 1. a. et 74. b. scriptura vacant. Continetur:

Reise beeder Durchlauchtigsten Printzen von Sachsen-Gotha [i. e. Friderici II. et Joannis Guilelmi] *durch Holland, England, Braband, Flandern, Seeland und Nord-Holland.* Ita titulus. Iter illud susceptum est d. 24. Sept. 1692. et finitum d. 31. Aug. 1693. — Liber incip. *Nachdem beede Durchl. Printzen Sonnabends den* 24. *Septemb. styl. vet.* 1692. *das Morgen-Gebeth gehalten* cet. Explic. *vor welche dem höchsten Gotte ewiges Lob und Preiss gesagt wird, Amen.*

DCXCVI.

[Rep. IV. 4. 53. b.]

Codex chartaceus saec. XVII. folior. 134, quorum 1. b. scriptura vacat. Continetur:

Waarhaffter Aufszuge, verzaichnus, vnnd Beschreibung, des Wollgebornen, Edeln, vnnd Gestrenngen Herren, Herren Rhainhardtenn von Bemmelberg, Freiherren zue Bemmelberg Rittern, vnnd Rhodiser Ordens Ambasiator cet. *was er in Seiner volbrachten Raiss, von Münichen in Obern Bayeren geleegen: gheen Hierusalem waalendt, alle tag gesechenn vnnd Erfaren hatt. auss Italianischer in vnnsere teuttsche Sprach auff das gethreulichst verkördt. Anno Domini nri:* 1603: *Jar.* Ita titulus. Incip. *Der erste tag. Item nach dem ich Rheinhardt von Bemmelberg, lust vnnd lieben bekhommen* cet. Explic. *vnd an das Enndt gezogen.*

DCXCVII.

[Rep. II. 8. 161.]

Codex chartaceus saec. XVI. folior. 80, quorum 1. a. 2. b. 21. b. 32. b. 47. b—80. scriptura vacant. Continetur:

Ihan von Schleinitz Turckische Rayss so er Anno 1573. *mit dem edlen Wolgebornen Herren Dauidt Vngnadt Freyhern neben Andern, nach Constantinopel gethan hatt kürzlich beschrieben.* Incip. *Anno Domini* 1573. *Hatt die Römische Kaysserliche Mayestett* cet. Explic. *muttwillig zum Turcken worden.*

DCXCVIII.

[Rep. IV. 4. 73.]

Codex chartaceus saec. XVII. exaratus, folior. 125, quorum 1. b. et 118. b—125. vacua sunt. Inter foll. 5. et 6. unum excidit. Continetur:

Relatio itineris *a Reuerendissimo atque Illustrissimo Principe ac Domino Domino* Joanne Godefrido, *Episcopo Bambergensi, in Italiam suscepti. Anno* 1612. *Vigesimo quinto die Octobris.* Ita titulus. Incip. *Dicto die vigesimo quinto Forcheimium quatuor miliaribus* cet. Explic. *experientia certius constabit quam ex tabulis.*

DCXCIX.

[Rep. III. 4. 30. c.]

Codex chartaceus saec. XVIII. multis picturis insignis, folior. 475, quorum 1. b. 2. a. 4. b. 5. b. 6. b. 8. b. 9. b. 10. b. 11. a. 12. a. 14. a. 17. b. 18. a. 22. b. 26. b. 29. b. 34. a. 35. a. 48. b. 50. a. 56. b. 57. a. 68. b. 77. a. 84. a. 85. b. 86. a. 87. b. 89. b. 100. a. 102. a. 103. b. 104. a. 105. b. 108. a. 109. b. 114. b. 116. b. 117. a. 120. b. 122 a. 129. a. 130. b. 134. b. 136. b. 139. b. 142. a. 144. b. 146. b. 147. b. 149. b. 150. b. 153. b. 154. b. 155. b. 156. b. 160. a. 166. b. 169. b. 171. a. 175. b. 176. b. 179. a. 182. a. 183. a. 184. a. 186. b. 187. a. 189. b. 190. a. 191. b. 193. a. 196. b. 197. b. 201. b. 202. b. 204. b. 205. b. 206. b. 209. b. 211. b. 212. b. 213. b. 215. b. 227. b. 228. a. 231. b. 232. a. 234. b. 235. b. 239. b. 245. b. 254. b. 258. b. 261. b. 264. b. 266. b. 270. b—275. 278. b. 279. b. 290. b. 292. b. 293. b. 294. b. 297. b. 300. a. 301. b. 304. b. 306. b. 308. a. 313. a. 314. a. 316. b. 317. a. 330. a. 335. b. 336. a. 337. b. 340. a. 349. a. 371. b. 381. 385. a. 386. b. 387. a. 389. a. 390. b. 391. b. 397. a. 398. b. 400. b. 419. a. 420. b. 425. b. 426. 443. b. 444. 450. 451. a. 453. b. 460. b. 462. 463. b. et 467—475. scriptura vacant. Maximam partem illa foll. picturas continent. Hoc codice, qui olim in bibliotheca *Georgii Henr. Martini* fuit, continetur:

Martinii descriptio itineris per Italiam facti. Aliena manus titulum fecit fol. 1. a. *N. N. Martini* [nec enim est Georg. Henr. Martini, qui hunc librum scripsit] *Reis Beschreibung nebst eigenhändig nach der Natur gemachten Zeichnungen.* Alia manus eod. fol. plumbagine haec verba adscripsit: *Martini Reis Beschreibung, war ein Künstl. Mahler starb in Italien zu Luca, ungefehr ao.* 1750. *Seine*

mehrste Kunst Sachen sollen noch allda seyn, einige aber sind nach Hamburg und Sachssen-Gotha an seine allda sehr armen Freunde gekommen. — Diarium ipsum fol. 3. a. incip. *Den 22. Sept. 1722. habe ich im Nahmen Gottes meine Reisse nach Italien angetreten. Meine Reisse Geführten* cet. Explic. fol. 405. b. *beschenkete sie ihr mit einem Land Gut.* — Caeterum continentur hoc codice varia scripta Italica typis excusa: 1) [foll. 341. et 342.] *Relazione delle cerimonie, e solennita', seguite dopo la morte del Sommo Pontefice Innocenzo XIII.* s. l. e. a. 2) [fol. 353—356.] *Relazione di quanto è seguito nella gloriosa esaltazione del sommo pontifice Benedetto XIII.* Rom. 1724. 3) [fol. 357. et 358.] *Distinta relazione di tutte le Cerimonie fatte nella solenne coronazione di papa Benedetto XIII.* s. l. e. a. 4) [fol. 366. et 367.] *Esattissima relazione della solenne apertura della Porta Santa della Sacrosanta Basilica di S. Pietro in Vaticano e delle Sagre Cerimonie in essa fatte li 24. Decembre 1724. dalla Santita' di Papa Benedetto XIII. Per il Giubileo del presente Anno Santo.* Rom. 1725. 5) [fol. 369. et 370.] *Narrazione dell' origine come fu istituito il Santo Giubileo dell' Anno Santo nella lege Mosaica e da' sommi pontefici Romani, con la dichiarazione della Chiese, che si visitano.* Rom. 1725. 6) [fol. 441. et 442.] *Relazione e notizie di ciò che si suol fare nelli 10. giorni dopo la morte del Pontefice. Rom.* 1724.

XVIII.

EPISTOLOGRAPHI.

DCC.

[Rep. III. fol. 1.]

Codex chartaceus saec. XVII. folior. 152, quorum 2—4. 6. b. 7. a. 8. a. 11. a. 12. a. 13. b. 15. b. 16. a. 17. a. 18. a. 19. b. 20. b. 21. a. 22. a. 25. a. 26. a. 29. a. 30. a. 31. b. 32. a. 33. b. 35. a. 36. a. 38. b. 39. a. 40. a. 41. b. 42. a. 43. b. 44. b. 45. a. 46. a. 47. b. 48. b. 49. a. 50. a. 52. b. 53. b. 54. a. 55. a. 57. b. 58. a. 59. b. 60. b. 61. b. 62. 63. a. 64. a. 65. b. 66. b. 67. a. 68. a. 70. a. 71. b. 72. a. 73. b. 74. a. 75. b. 76. a. 77. b. 78. a. 79. b. 80. a. 82. a. 83. b. 84. a. 85. b. 86. b. 87. a. 88. a. 90. b. 91. b. 92. a. 93. a. 94. a. 95. b. 96. a. 97. b. 98. a. 100. a. 101. b. 102. a. 103. b. 104. a. 105. b. 106. a. 107. b. 108. a. 110. a. 112. a. 113. b. 114. b. 116. a. 117. a. 118. a. 119. b. 120. b. 121. a. 122. a. 126. a. 127. a. 129. a. 130. b. 131. 133. a. 140. a. 142. 143—148. scriptura vacant. Folia 81. 82. 123—127. et 132—139. sunt formis quaternis. Continentur:

Epistolae originales Regum, Principum et virorum illustrium saeculi XVII. maximam partem ad Magdalenam Sibyllam ducissam Altenburgicam. Sigilla in multis bene adhuc conservata sunt. Sunt autem hae epistolae: 1) *Caroli Gustavi* regis Sueciae, *gegeben im Hauptquartier Schenow, den 8. Januarii* 1657. [fol. 5.]. 2) *Hedwigae Eleonorae* Reginae Sueciae, data *Stockholm den 10. Januarii ao.* 1657. [fol. 6.]. 3) *Friderici III.* Regis Daniae, data *Copenhagen, den 4. Januarii* 1667. [fol. 9.] 4) *Sophiae Amaliae* reginae Daniae, data *Copenhagen den 2. Januarii* 1667. [fol. 10.]. 5) *Johannis Georgii* II. Electoris Saxoniae, data *Dresden den 5. Januarii Anno* 1666. [fol. 13.] 6) *Magdalenae Sibyllae* electricis, data *Dressden am 12. Decembris* Anno 1665. [fol. 14.] 7) *Johannis Georgii II.* data *Dressden d.* $^{8}/_{18}$ *Jenner* 1668. *halbweg* 12 *Ur.* [fol. 15.] 8) *Friderici Wilhelmi* electoris Brandenburgici, data *Cleve, den* $^{10}/_{20}$ *Decembr.* 1665. [fol. 19.] 9) *Ludovicae* electricis Brandenburgicae, data *Cleve am 6. Januarii A. novo* 1666. [fol. 20.] 10) *Christiani* ducis, data *Merseburg am 28. Decembris Anno* 1666. [fol. 23.] 11) *Christianae* ducissae, Christiani coniugis, data *Mersseburgk am 28. Decembris Ao.* 1666. [fol. 24.] 12) *Mauritii* ducis Saxoniae, data *Moritzburgk an der Elster den 28. Decembris Anno* 1666. [fol. 27.] 13) *Dorotheae* ducissae Mauritii coniugis, eod. loco, d. e. a. [fol. 28.] 14) *Ernesti* ducis Gothani, data *Friedenstein am 28. Decemb.* 1666. [fol. 31.] 15) *Johannis Ernesti* ducis Vimariae, data *Weimar zur Wilhelmsburg am 2. Januarii* 1666. [fol. 33.] 16) *Christianae Elisabethae* ducissae Vimariae, *Johannis Ernesti* coniugis, data eod. loco, d. e. a. [fol. 34.] 17) *Bernhardi* ducis Saxoniae, data *Jena 2. Januarii* 1667. [fol. 37.] 18) *Mariae* ducissae Saxoniae, *Bernhardi* coniugis, data eod. loco, d. e. a. [fol. 38.] 19) *Adolphi Wilhelmi* ducis Vimar. et Isenac., data *Eisenach, den 22ten Decembris, Anno* 1666. [fol. 41.] 20) *Johannis Georgii* ducis Saxon., data *Marck Suhla den 19ten Decembris Anno* 1665. [fol. 43.] 21) *Eiusdem*, data *in Friedewaldt den 19. Decembris ao.* 1666. [fol. 44.] 22) *Christiani Ernesti* Marchionis Baruth., data *Bayreuth den 12. Januarii Ao.* 1667. [fol. 47.] 23) *Erdmuthae Sophiae*, *Christiani Ernesti* coniugis, data *Bayreuth, den 22. Dec.* 1665. [fol. 48.] 24) *Georgii Albrechti* Marchionis Brandenburgici, data *Culmbach, den 12. Decembr.* 1665. [fol. 51.] 25) *Sophiae Mariae*, Marchionissae, *Georgii Albrechti* coniugis, data *Culmbach, am 2. Januarii Ao.* 1666. [fol. 52.] 26) *Eiusdem*, viduae *Georgii Albrechti*, data *Culmbach, den 2. Jan.* 1667. [fol. 53.] 27) *Annae Mariae* Marchionissae Brandenburgicae, data *Waldtstein den 17. Decembris Ao.* 1666. [fol. 57.] 28) *Philippi Wilhelmi* Comitis Palatini, data

Benſperg, den 16. *December* 1666. [fol. 59.] 29) *Elisabethae Amaliae Magdalenae* Comitissae Palatinae, *Philippi Wilhelmi* coniugis, data *Düſſeldorf den* 20. *Decbr*. 1665. [fol. 60.] 30) *Eiusdem* data *Benſsberg den* 15. *Decemb*. 1666. [fol. 61.] 31) *Rudolphi Augusti* ducis Brunsvicensis, data *Wolffenbüttel, den* 24. *Decembris Anno* 1666. [fol. 65.] 32) *Antonii Ulrici* ducis Brunsvicensis, data *Wolffenbüttel den* 14. *Decemb. Anno* 1666. [fol. 66.] 33) *Mariae Elisabethae* ducissae Sleswicensis viduae, data *Husumb* (Husum) *den* 23. *Decembr*. 1665. [fol. 69.] 34) *Magdalenae Sibyllae* ducissae Megalopolitanae, data *Güstrow den* 28. *Decembris Anno* 1665. [fol. 71.] 35) *Augusti Friderici* ducis Holsatiae, *data Uthin den* 24. *Decemb. Anno* 1666. [fol. 73.] 36) *Philippi Ludovici* ducis Holsatiae, data *Wieſenburgk den* 18. *Decembris Anno* 1666. [fol. 75.] 37) *Ernesti Güntheri* ducis Holsatiae, data *Copenhagen den* 20. *Decembr. Ao*. 1665. [fol. 77.] 38) *Joachimi Ernesti* ducis Holsatiae, data *Plöen, den* 20. *Decembris Anno* 1666. [fol. 79.] 39) *Sophiae Eleonorae* ducissae, *Joachimi Ernesti* coniugis, data *Plön den* 20. *Decemb. An*. 1665. [fol. 81.] 40) *Christiani* ducis Holsatiae, data *Glücksburg, d*. 21. *Dec*. 1666. [fol. 83.] 41) *Eberhardi* ducis Würtembergensis, data *Stutgart den* 12. *Decembris Anno* 1666. [fol. 85.] 42) *Antoniae* ducissae Würtembergensis *Eberhardi* coniugis, data *Stutgardt den* 17. *Decembr. Anno* 1666. [fol. 86.] 43) *Elisabethae* ducissae Würtembergensis viduae, data *Öllſsen den* 29. *Decemb. Anno* 1665. [fol. 89.] 44) *Julii Sigismundi* ducis Würtembergensis, data *Ollſs den* 28. *Decembr. Ao*. 1666. [fol. 90.] 45) *Eiusdem*, data ibid. eod. ann. d. 29. Decembr. [fol. 91.] 46) *Jacobi* ducis Livoniae et Curoniae, data [locus deest] *d*. 24. *Decbris Ao*. 1666. [fol. 95.] 47) *Philippi Valentini* Bambergensis episcopi, data *Bamberg d*. 23. *Decembris* 1666. [fol. 97.] 48) *Johannis* principis Anhaltini, data *Zerbſt am* 20. *Decembris Anno* 1666. [fol. 99.] 49) *Friderici* principis Anhaltini, data *Hartzgerode den* 18. *Decembris Anno* 1665. [fol. 101.] 50) *Lebrechti* principis Anhaltini, data *Cöthen den* 18. *Decembris* 1666. [fol. 103.] 51) *Emanuelis* principis Anhaltini, data *Cöthen am* 10. *Decembris* 1666. [fol. 105.] 52) *Friderici* Landgravii Hassiae, data *Wefeling. den* 23. *Decembris* 1666. [fol. 107.] 53) *Cunigundae Julianae*, Landgraviae Hassiae, data *Rotenborgk, den* 27. *Decembr*. 1665. [fol. 109.] 54) *Ludovici* Landgravii Hassiae, data *Friedenstein den* 27. *Decembris Ao*. 1666. [fol. 111.] 55) *Wilhelmi Christophori* Landgravii Hassiae, data *Bingenheimb den 8ten Decembris* 1665. [fol. 113.] 56) *Eiusdem*, data *Hamburg den 18ten Decembris Ao*. 1666. [fol. 114.] 57) *Sophiae Eleonorae* Landgraviae Hassiae, *Wilhelmi Christophori* coniugis, data *Darmbſtatt den* 20. *Decembris Ao*. 1666. [fol. 115.] 58) *Georgii* Landgravii, data *Voel den* 18. *Decembris* 1665. [fol. 119.] 59) *Eiusdem*, data *Vöel den* 17. *Decemb*. 1666. [fol. 120.] 60) *Johannis Friderici* Comitis Hohenloiensis, data *Neuenſtein den* 28. *Decembris* 1665. [fol. 123.] 61) *Eiusdem*, data *Ortorff, d*. 26. *Decembris an*. 1666. [fol. 124.] 62) *Ludovicae Amoenae* comitissae Hohenloiensis, *Johannis Friderici* coniugis, data ibid. eod. d. procul dubio etiam eodem anno, qui tamen non legitur. [fol. 125.] 63) *Johannis Georgii* electoris Saxoniae ad fratrem *Christianum II*. electorem Saxoniae, data *Wermſtorff den* 14. *Octobris ao*. 1607. [fol. 128.] Haec epistola non per secretarium, sed tota prius electoris manu scripta est. 64) *Joannis Michaelis de Cigala*, Gallico sermone scripta, ad *Wagenerum* Consulem civitatis Lipsiensis. Subscriptio haec est: *Joan: Michael de Cigala Princep Ottomano et Baſſa de Jeruſalem*, cet. [fol. 130.] 65) *Eiusdem* ad *Eumdem* s. d. e. a. [fol. 132.] Et haec et antecedens epistola Lipsiae scripta est. 66) *Angelicae* principis Anhaltinae ad *Johannem Dürre* Superintendentem Servestanum data *Quedlinburg, den* 20. *Junii* 1675. [fol. 134.] 67) *Eiusdem* ad *Eumdem*, data *Ballstedt, den* 9. *Febr*. 1675. [fol. 136.] 68) *Eiusdem* ad *Eumdem*, data *Quedlinburg den* 9. *Septembr*. 1675. [fol. 138.] 69) Foll. 140. b — 141. b. scriptae sunt a diversis saeculi XVII. principibus Anhaltinis sententiae cum nominibus subscriptis. 70) Epistola *Phil. Jac. Speneri* ad ministrum quemdam Saxonicum, d. Berolini, d. 12. April. 1693. [fol. 149. a — 152. b.]

DCCI.

[Rep. II. 4. 151.]

Codex chartaceus saec. XVII. folior. 321, quorum 5. b. 7. b. 10. b. 11. b. 18. b. 19. a. 21. a. 22. b. 23. b. 25. 26. b. 27. a. 29. b. 31. 32. a. 33. a. 34. b. 36. b. 37. 38. a. 39. a. 41. a. 45. b. 46. b. 52. a. 72. b. 73. a. 79. a. 81. b. 82. a. 83. b. 84. b. 88. b. 89. a. 91. b. 95. a. 101. b. 105. a. 108. b. 110. a. 114. b. 121. b. 123. b. 132. b. 142. a. 164. b. 172. b. 175. b. 177. b. 178. a. 239. b. 240. b. 273. b. 274. b. 275. b. 278. a. 282. b. 291. b. 300. b. 304. b. 312. b. 313. b. 314. b. et 318. b. scriptura vacant. Hic liber olim fuit *M. Christiani Junckeri*, qui fol. 2. a. haec verba scripsit: *Alle dieſe Originalien hatt in Dreſsden von Herrn Georgio Andrea Fernbern, Churfürſtl. Sächſs. Canzley-Secretario, gegen ein paar Juriſtiſche Bücher an ſich gekaufft, m. novbr*. 1694. *M. Chriſtian Juncker*. Continentur enim hoc volumine:

Epistolae autographae multorum illustrium saec. XVII. virorum ad Philippum, qui *Johanne Georgio* II. et III. electoribus Saxoniae regnantibus consiliarius et legatus electoralis fuit. Sunt autem epistolae v. c. *Sigismundi Casimiri Comitis de Lynar* (epp. 1 — 6.) *de la Saller*, qui primus auctor fuit ephemeridum, quibus titulus *Journal des Scavans* et consiliarius parlamenti Parisiens. (ep. 7.) *Rouſſeauii*, legati Gallici in aula electorali Saxonica *Georgii III*. (ep. 8.) *Jordani*, fortasse illius, qui postea summus exercituum Augusti reg. Polon. praefectus fuit, (ep. 9.) *Ottonis Menkenii* (ep. 46. et 47.) *Samuelis Pufendorffii* (ep. 48.) *Valentini Alberti* (ep. 52.) *Leibnitii* philosophi (epp. 54 — 79.) et multorum aliorum, qui recensentur fol. 1.

DCCII.

[Rep. IV. 4. 71.]

Codex chartaceus saec. XVII. scriptus, folior. 136, quorum 26. 27. a. 56. b. et 136. b. scriptura vacant. Continentur:

Henrici III. et V. Comitum Ruthenorum epistolae *ex Universitate Tubingensi annis* 1664 — 1668. *ad parentem scriptae*. Incip. *Nihil aliud, Illustrissime Domine* cet. Explic. *per advocatam devote divinam gratiam felicissime valebit*.

DCCIII.

[Rep. III. 4. 30. e.]

Codex chartaceus saec. XVII. scriptus, folior. 84, quorum 2. 13. 14. 25. a. 28. b. 31. a. 40. b. 42. a. 43. 48. b. 54. 60. a. 63. b. 70. a. 72. b. 76. a. 77. b. 79. b. 80. a. 81. b. et 84. a. scriptura vacant. Continentur:

Thomae Reinesii ad Fridericum Helmium eiusque ad Reinesium epistolae originales. Prima harum epistolarum, quae annis 1655—1658. scriptae sunt, incip. [fol. 3. a.] *Cum ex virorum eruditorum sermonibus, Amplissime* cet. Ultima desinit in verba: *quippe haec omnia θεῶν ἐν γούνασι κεῖται. — Dabam Tychopoli 25. Sept. Ann.* 1658.

DCCIV.

[Rep. II. fol. 112.]

Codex chartaceus Belgicus saec. XVII. folior. 193, quorum 1—4. et 48. b—193. scriptura vacant. In charta serica praestantissima scripta sunt ea, quae a fol. 4—110. habentur. Insunt:

Variae litterae de rebus et commercio Belgarum in India Orientali. Incip. *Joan Macksnycker gouverneur generael en de raden van India over den Stadt* cet. Explic. *Zacharias Wagenaek.*

DCCV.

[Rep. III. 4. 30. b.]

Codex chartaceus saec. XVIII. folior. 91, quorum 1. b. 2. b. 5. b. 6. b. 7. b. 8. b. 9. b. 11. 12. a. 13. a. 14. a. 15. a. 16. a. 17. b. 18. a. 20. b. 21. b. 22. a. 23. a. 24. a. 26. b. 27. b. 28. b. 29. b. 30. b. 31. b. 32. b. 33. b. 34. b. 35. a. 36. a. 37. a. 38. a. 39. a. 40. a. 41. a. 42. a. 43. a. 45. b. 46. b. 47. b. 48. b. 49. b. 50. b. 51. a. 52. a. 53. a. 54. a. 55. a. 56. a. 57. a. 66. b. 68. a. 69. 70. 71. a. 72. 73. a. 75. b. 76. b. 80. b. 83. b. 84. a. 85. a. 86. a. 87. a. 88. a. 89. a. 90. et 91. scriptura vacant. Continentur:

Godofredi Guilelmi Leibnitii ad Teuberum Concionatorem aulicum Saxonicum epistolae autographae. Prima epistola incip. *Silentium tuum paulò diuturnius me semper nonnihil perplexum habet* cet. Ultima explic. *dum enim decumbo, imminutus est affluxus. Quod superest vale et fave. Dabam Hanoverae*, 6. *Decemb.* 1715. Omnes illae epistolae Latino sermone sunt scriptae. — Debetur hoc volumen munificentiae *Christiani Traug. Kochii*, qui etiam haec verba fol. 1. a. scripsit: *Bibliothecae Senatus Amplissimi Lipsiensis d. d. D. Christ. Traug. Koch. Proconsul. Lipsiae, d.* 10. *Maj.* MDCCCXXV.

DCCVI.

[Rep. IV. 4. 90. f.]

Codex chartaceus saec. XVIII. folior. 10, quorum 1. b. 2. 4. a. 6. a. 7. b. 8. a. et 10. a. vacua sunt. Continentur:

Christiani Fuerchteg. Gellerti ad Baronem de Cronegk [Consiliarium Marchionis Anspacensis] epistolae quinque autographae. Datae sunt Lips. d. 21. Dec. 1754. d. 2. Apr. 1755. d. 12. Aug. 1755. et d. 15. Nov. 1756. Nondum sunt typis descriptae. — Accesserunt ad bibliothecam nostram ex publica auctione Lips. d. 31. Maii ann. 1837. habita. Maximam partem litterarii sunt argumenti et iudicia Gellerti cum de suis tum aliorum scriptis continent.

XIX.

COLLECTIO CODICUM MAGICORUM.

Exstat brevis huius collectionis catalogus typis descriptus, cuius hic est titulus: *Catalogus rariorum manuscriptorum.* s. l. e. a. Adhaeret primo huius collectionis volumini.

DCCVII.

[C. M. fol. 1.]

Codex chartaceus saec. XVIII. scriptus, folior. 19, quorum 1. b. et 19. b. vacua sunt. Titulus hic est:

Clavicula Salomonis expurgata oder Schlüssel des Königs Salomons wunderbahrlicher Geheimnisse und vieler zukünfftigen Dinge. J. H. H. 1752. — Incip. *Der König Salomon spricht zu seinem Sohn Roboam* cet. Explic. *und im Hebräischen Text ist Jehovah geschrieben. Nun sey Gott gelobet* cet. Idem liber habetur etiam in Cod. DCCXXXII.

DCCVIII.

[C. M. 4. 2. et 3.]

Codex chartaceus saec. XVIII., duorum voluminum, quorum primum 44, secundum 27 foliis constat. In primo fol. 1. b., in secundo foll. 1. b. et 27. b. vacua sunt. Continetur:

Alberti Magni Negromantia. Vol. I. [*handelt von allen Zubereitungen, so bey der Operation vorkommen, und ohne dieses nicht kan exerciret werden*] incip. *Hier folget die allerhöchste Erkündtniss der Wahrheit* cet. Explic. *wie du sehen und vernehmen wirst.* Vol. II. [*handelt von würcklicher Stellung der Geister auch nur bloss durch Lesung*] incip. *Nun werden sich die Capitel anheben* cet. Explic. *endet sich das Buch der Negromantiae.*

DCCIX.

[C. M. 4. 4.]

Codex chartaceus saec. XVIII., folior. 85, quorum vacua sunt 1. b. et 40. b. Continetur:

Clavicula del Salomone Re d'Ebrei Spiegata dall' Ebreo in Volgare per Rabi Colorno per ordine di Sua A. S. il Duca di Mantova in Anno 1453. Incip. *Ricordati Figlio mio Roboam quando io Salomone sopra tutti gli Huomini* cet. Explic. *à nessuna Arte potra giongere mai.*

DCCX.

[C. M. 4. 5.]

Codex chartaceus saec. XVIII., folior. 110, quorum 1. b. 68. b. 75. b. et 110. b. scriptura vacant. Continetur:

Clavicula Salomonis, das ist ein Buch von der wahren Magia. Bestehendt. In zwo Partes [altera pars incip. a fol. 75. a.] *Worinne der völlige Procefs oder Wissenschafft derselben, in gleichen die sämbtliche Präparation oder Zubereitung so wohl seiner selbst als auch derer dazu gehörigen Sachen, und Instrumenten gehandelt wirdt, nebst vielen Medailles oder Pentacula.* Ita titulus. Incip. *Dieses Werck des Salomons wird in 2 Bücher eingetheilet* cet. Explic. *in einigen Experiment nach Magisch Kunst gelingen.*

DCCXI.

[C. M. 4. 6.]

Codex chartaceus saec. XVIII., folior. 80, quorum 1. b. vacuum. Continetur:

Nigromantia sive Cabala nigra et alba Doct. Joh. Fausti mit allen darzugehörigen Beruff- und Beschwerungen unter seines Famuli Nahmen Gottfried wagner herausgegeben, und zu Londen gedruckt. Anno 1411. d. 11. April. Incip. *Folget 1: Wie sich ein ieder Meister zu iedweden Procefs* cet. Explic. *alle requisita enthalten, nun folget der Crayfs.*

DCCXII.

[C. M. 4. 7.]

Codex chartaceus saec. XVIII., folior. 79, quorum 1. b. vacuum est scriptura. Continetur:

Die Teuffels Peitsche, dafs ist Mächtige und Kräftige Beschwerungen, die bösen Geister aus denen besessenen Menschen zu vertreiben, von den Schätzen zu verjagen, und die unheimlichen Örter von ihnen zu befreien, auch dieselben an einen gewissen Orth auf eine gewisse Zeit zu bannen. Ita titulus. Incip. *Sobald der Exorcist auf den Orth kommet* cet. Explic. *auch in den obgemeldten Orthe, im Nahmen* cet.

DCCXIII.

[C. M. 4. 8.]

Codex chartaceus saec. XVIII., folior. 104, quorum 1. b. et 104. b. vacua sunt. Continetur:

Johannis Wahle eines Venetianers und anderer Alte Uhrkunden und Nachrichtungen, wo hin und wieder im Römischen Reiche Gold- und Silber-Ertze, Goldkörner, Wäschwerck, Seiffenwerck etc. zu finden seyn sollen. Incip. *Im Nahmen Gottes, Ich Johannes Wahle von Venedig bekenne durch diefs mein Büchlein* cet. Explic. *gefunden, gröfser und auch kleiner.*

DCCXIV.

[C. M. 4. 9.]

Codex chartaceus saec. XVIII., folior. 48, quorum 1. b. et 48. b. vacua sunt. Continetur:

Psalterium Magicum Dafs ist der Psalter Davieds [sic] *mit seinen Natürlichen, Magischen und Cabalistischen Influentien, Operationen, Würckungen und Gebrauch, beschrieben durch Philippum Theophrastum Paracelsum, unter welches hinterlassenen Manuscriptis auch dieses gefunden worden.* Ita titulus. Incip. *Nachdem unsere Vorfahren genau erforschet und gegläubet* cet. Explic. *so kömbt er dies Lager nicht auff.*

DCCXV.

[C. M. 4. 10.]

Codex chartaceus saec. XVIII. scriptus, folior. 41, quorum 1. b. et 41. b. scriptura vacant. Continentur:

Experimenta Magico-Magnetica dafs ist Unterschiedene Magnetische oder Sympathetische Curen der vornehmsten Krankheiten so sonst auff gemeine Art sich nicht wollen curiren lassen. Colligiret von S. S. M. D. Incip. *Magnetische Curen sind da man denjenigen, so abwesend und von uns weit entlegen* cet. Explic. [fol. 39. b.] *und andere Kranckheiten mehr.* A fol. 40. a — 41. a. legitur index.

DCCXVI.

[C. M. 4. 11.]

Codex chartaceus saec. XVIII. scriptus, folior. 7, quorum 1. b. et 7. b. scriptura vacant. Titulus hic est:

Miracula Naturae, dafs ist Beschreibung etlicher göttlichen Sigillen wie auch des Schlangen Gürthels dadurch viele und grofse Dinge gewürcket werden. Post sigilla [fol. 2. a — 3. a. picta] incip. *Von diesen Siegeln mufs ein jedes auf einen Stempel* cet. Explic. *oder mit Vorsatz übels thun.*

DCCXVII.

[C. M. 4. 12.]

Codex chartaceus saec. XVIII. scriptus, folior. 7, quorum 1. b. et 7. b. vacua sunt. Continetur:

L'Esperimento del spirito Barone per chiamarlo e legarlo. Incip. *Anderai in luogo aperto accio possi vedere tutte le quatro parti del mondo* cet. Explic. *et Sanctissimae Trinitatis.*

DCCXVIII.

[C. M. 4. 13.]

Codex chartaceus saec. XVIII. exaratus, folior. 53, quorum 1. b. et 53. b. vacua sunt. Continentur:

Pelagii Eremitae II Bücher Von Erkändnüfs und Nahmen seines guten Engels. Incip. *Dieweil der allmächtige Gott zweyerley Verständnüfs und Wissenschafft* cet. Explic. *und nicht zu gemeine darmit machen.* Subscripta sunt haec verba: *Der Autor dieses Buches ist Pelagius Eremita in Christo entschlaffen im 1480. Jahre, den 10. Tag Julii.*

DCCXIX.

[C. M. 4. 14.]

Codex chartaceus saec. XVII., folior. 73, quorum 9. b. et 73. b. scriptura vacant. Continetur:

Oculus Siderius oder neu eröffnetes Sternlicht und Ferngesicht zu gründlicher Erkündigung der unbeglaubten Relationen, Von Bewegung der Erdkugel und der eigentlichen gestalt dieser sichtbaren Weld: Wie auch zu höherem Erkäntnüs Gottes und seiner Wunder. Aus allerhand Neuen und alten bewährten Schrifften und Zeugnüssen herfürgesucht, und an Tag gebracht, durch A. Franc. de

Monde, Sil. — Incip. *Demnach alles unter der Sonnen, seine gewisse Maasse, Zeit und Stunde* cet. Explic. [fol. 61. a.] *ich jeder Zeit bleibe verbunden.* Foll. 61. a — 73. a. duplex index legitur.

DCCXX.
[C. M. 4. 15.]

Codex chartaceus saec. XVIII. folior. 231, quorum 1. b. et 231. b. scriptura vacant. Continetur:

Cabala Mystica Aegyptiorum et Patriarcharum dass ist dass Buch der wahren alten und göttlichen Magia geschrieben von Abraham den Sohn Simonis an seinen jüngern Sohn Lameck. — Incip. *Der ich, Abraham, ein Sohn des Simonis, des Sohns Judä* cet. Explic. *an seinen jüngern Sohn Lameck.*

DCCXXI.
[C. M. 4. 16.]

Codex chartaceus saec. XVIII. folior. 179, quorum 1. b. et 87. b. vacant scriptura. Continentur:

a) [fol. 1. a — 86. b.] *Die alleredelste und allerhöchste Kunst und Wissenschafft, das ist: Magia Universalis Divina Angelica ac Diabolica.* Incip. [fol. 3. a.] *Zu welcher Kunst von nöthen ist zu wissen* cet. Explic. *die Verständnis dieser Kunst verliehen, welchem sey Lob, Ehre und Preiss in Ewigkeit, Amen.*

b) [fol. 87. a — 179. b.] *Ein schöner und lustiger Process des Melani Monachi von Beschwerung mancherley Geister.* Incip. *Jetzo fänget an die Practica Nigromantiae* cet. Explic. *und meinen Gesellen den bekehrten Türcken.*

DCCXXII.
[C. M. 4. 17.]

Codex chartaceus saec. XVIII. scriptus, folior. 114, quorum 1. b. 59. b. 78. b. 79. b. 89. b. 96. b. et 103. b. scriptura vacant. Continetur:

[*Anonymi*] *Translation eines kleinen Ebreyschen Pergamen Büchleins in Teutscher Sprache.* Est versio tractatus cuiusdam Cabbalistici. Incip. *Kurtzer Inhalt des bemelten Pergamen-Büchleins* cet. *Anfänglich ist zu wissen, dass daselbige mit solcher Schrifft beschrieben* cet. Explic. [fol. 110. a.] *habe ich solches hierinnen zu schreiben einstellen müssen.* Foll. 110. b — 114. b. indicem continent.

DCCXXIII.
[C. M. 4. 18.]

Codex chartaceus saec. XVIII. scriptus, folior. 144. Titulus hic est:

Jetzund folget hernach ein Werck, wie man ein Buch consecriren und bereiten soll, zu der Consecration der Geister. — Incip. *Ich beschwere Euch Schwerdter durch den allmächtigen Gott* cet. Explic. *wenn er nur auff die Lehren und Regeln der Magiae wohl achtung giebt.*

DCCXXIV.
[C. M. 4. 19.]

Codex chartaceus saec. XVIII. scriptus, folior. 70, quorum 1. b. vacuum est scriptura. Continetur:

Rehencatrici, Totius Indiae Regis, Apollonii discipuli, ars Cabalistica Sacrae Philosophiae. Incip. *Divina nostra scientia a Sapientibus Magis Magia vocata* cet. Explic. *in cuius libri virtute facile omnia operabis. fac. et tace, Finis.*

DCCXXV.
[C. M. 4. 20.]

Codex chartaceus saec. XVIII. scriptus, folior. 53, quorum 1. b. et 53. b. scriptura vacant. Continetur:

Liber consecrationum et coniurationum probatissimus, alias florum flos dictus. Incip. *Komm, o heiliger Geist, erfülle die Hertzen* cet. Explic. *und des heiligen Geistes. Amen.*

DCCXXVI.
[C. M. 4. 21.]

Codex chartaceus saec. XVIII. scriptus, folior. 40, quorum 1. b. 5. b. 6. b. et 40. b. scriptura vacant. Continetur:

Explicatio Sephirarum א *divinorum nominum, oder Erklärung des Cabbalistischen Systematis, und der Allerheyligsten Zehen Nahmen Gottes, Wie solche unter dem Volcke Gottes in der Kirchen des Alten Testaments gebräuchlich gewesen und uns in heiliger Schrifft hinterlassen sind.* Incip. *Wass Sephiroth eigentlich in der Cabala sey. Dieses ist zu ersehen aus der Rabinen und Cabalisten Schrifften* cet. Explic. *zu welcher Moyses in diesem Leben nicht gelanget ist.*

DCCXXVII.
[C. M. 4. 22.]

Codex chartaceus saec. XVIII. folior. 28, quorum 1. b. 3. b. et 28. b. scriptura vacant. Continetur:

Miracul und Wunder Buch aus D. Fausts Schrifften genandt der Höllen Zwang Mit welchem Er die Geister bezwungen hat, dass sie Ihm haben bringen müssen Silber, Gold, Schätze, Edelgesteine und alles, was er begehret, dessgleichen hat er mit diesen Buche zu wege gebracht die Springwurtzel, und was dergleichen mehr zu erdenken ist. Gedruckt zu Lion d. 14. April 1507. — Incip. *Dis ist der grosse Fürst Beelzebub* cet. Explic. *kommen und nach Deinen Begehren fragen.*

DCCXXVIII.
[C. M. 4. 23.]

Codex chartaceus saec. XVIII. folior. 43, quorum 1. b. et 43. b. scriptura vacant. Continetur:

D. Johannis Fausti Haupt und Kunst Buch Das ist Aller Cabbalisten und Weisen Fundamental Praxis zu Lehre In geheim seinen Diener Christoph Wagner hinterlassen. Incip. *Lieber Leser, ob dir gleich D. Johannes Faust* cet. Explic. *den gelehrten Leser will hinverwiesen haben.*

DCCXXIX.
[C. M. 4. 24.]

Codex chartaceus saec. XVIII. folior. 28, quorum 26. b. et 28. b. vacua sunt. Continetur:

ספריאל *Saephiriel Das ist ein Himlisches Licht und Magischer Bericht die Geheimnissen der Zahlen mit Ihren*

Figuren nach Biblischer Offenbahrung und Natürlicher Würckung gründlich und erbaulich zu betrachten. — Incip. [fol. 2. a.] *Das Himmel Reich ist gleich einen Senfkorn* cet. Explic. *zu den Geheimnüfsen appl. werden.*

DCCXXX.

[C. M. 4. 25.]

Codex chartaceus saec. XVIII. folior. 39, quorum 1. b. vacuum est. Continetur:

Magistri Pelagii Eremitae in Insula Majoricarum Circulus seu tabula veritatis proscribente eam discipulo suo Magistro Libano Gallo. — Incip. *Cum essemus tecum, amice, in tuo admirabili domicilio* cet. Explic. *quod necessario scis esse occultandum.*

DCCXXXI.

[C. M. 4. 26.]

Codex chartaceus saec. XVIII. folior. 60, quorum 1. b. vacuum est. Continentur:

a) [fol. 1. a — 58. a.] *Drey Bücher Pelagii, Welcher ein Heiliger und Einsiedler gewesen ist, von den Offenbahrungen, Dadurch alle Weisheit, und der gantzen Welt Heimligkeit von Gott Können erlanget werden.* — Incip. *Pelagius der Einsiedler und Arme in Christo, wünschet seinem lieben Jünger Heyl und alle Liebe, in Christo. Ich habe dich, als ich bei dir gewesen* cet. Explic. *sey unser allezeit eingedenk. Gegeben aus meiner Einsiedler Clausen, d. 12. Julii Anno* 1408. *in der Insel Majorca.*

b) [fol. 58. a — 60. b.] *Epistola Libanii Galli* (: *nomine scilicet* :) *ad amicum et discipulum suum Trithemium, de operibus Pelagii Eremitae omnium Magorum, qui unquam fuerunt principis.* — Incip. *Rationem quaeris, Amice, Institutionis, operum* cet. Explic. *Ego te vero cohaeredem libens assumpsi. Vale, mi praeceptor, Domine et Amice semper venerande. Dabam ex Civitate Metensi.*

DCCXXXII.

[C. M. 4. 27.]

Codex chartaceus saec. XVIII. folior. 30, quorum 1. b. et 30. b. scriptura vacant. Continetur:

Clavicula Salomonis expurgata oder des Königs Salomonis Schlüssel wunderbahrlicher Geheimnüsse. Est idem liber, quem supra sub num. DCCVII. descripsimus. Initium et finis idem.

DLXXXIII.

[C. M. 4. 28.]

Codex chartaceus saec. XVIII. folior. 63, quorum 1. b. vacuum est. Continetur:

Kabala Mosaica seu revolutio Alphabetaria Kabalistica Hebreo — Latina concinna. — Incip. *De Kabalae nomine et Definitione* cet. Explic. *Responsio mystica et Romuli et Petri.*

DCCXXXIV.

[C. M. 4. 29.]

Codex chartaceus saec. XVIII. folior. 50, quorum. 1. b. et 50 b. vacua sunt. Continentur:

Hermetis Hebraei Geheimnüfse von denen Stunden des Tages und der Nacht wie auch von denen magischen Bildern und Figuren so in denselben zu machen und wie darmit zu operiren. — Incip. *Wie in diesen Hermetischen Büchern gehandelt wird* cet. Explic. *wundersamen Wirckungen und Figuren geendiget.*

DCCXXXV.

[C. M. 4. 30.]

Codex chartaceus saec. XVIII. folior. 65, quorum 1. b. vacuum est scriptura. Continetur:

Praxis Cabalae albae et nigrae Johannis Fausti Magi Celeberrimi. Ita titulus, in quo praeterea haec verba scripta sunt: *Solche praxin oder Kunst habe ich, Christoph Wagner, nach meines Herrn Tode herausgeben wollen, alfs meinen guten Freunden in specie als Thomas Wohlhalden, Thomas Hamern, Christoph Halligern, Caspar Moioen, Johann Victorn und Johann de Luna, und solch Geheimnis habe ich in Vertrauen, und Verschwiegenheit zu behalten, überschickt und verehren wollen, gedruckt zu Lion den 14. April Anno* 1511. — Liber incip. *Ein fleifsiger Jünger meiner Lehre soll auf folgente puncten fleifsig acht haben* cet. Explic. *so kann dir kein Geist schaden.*

DCCXXXVI.

[C. M. 4. 31.]

Codex chartaceus saec. XVIII. folior. 6, quorum 1. b. vacuum. Continetur:

Hecatombe oder Hundert Lob-Sprüch vor so viele Wohlthaten Gottes alle Tage zu sprechen, wie denn auch dergleichen zur Zeit Christi und der Aposteln unter den Hübreern (sic) *Täglich im gebrauch gewesen von den Edlen Christian Knorr von Rosen Roth in Teutsche Reimen gesetzt und nach der heiligen Cabala eingerichtet.* — Incip. *Gelobet seyestu, o Gott, du Vater aller Wesen* cet. Explic. *Fleufs in uns Ewiglich.*

DCCXXXVII.

[C. M. 4. 32.]

Codex chartaceus saec. XVIII. folior. 11, quorum 1. b. et 11. b. vacua sunt. Continetur:

Speculum Salomonis insigne ex Electro Magico. Dafs ist Eine gewifse Art und Weise, wie das wahre Speculum Salomonis ex electro, zu allem, wafs man in der Welt zu wifsen begehrt, sey zu machen. It. Sigilli Josuae praeparatio ex electro magico cum usu. — Incip. *Von denen Spiegeln Salomonis* cet. Explic. *und der Juden Feinde mächtiglich gedämpfet haben.*

DCCXXXVIII.

[C. M. 4. 33.]

Codex chartaceus saec. XVIII. folior. 10, quorum 1. b. scriptura vacat. Continetur:

Misterio di Pietre sculpite o vero Anelli Magici Naturali de Salomone Re d'Ebrei secondo l'originale che si conserva frai manoscritti rari di Bibliotheca di Vaticano. — Incip. *Secondo l'ordine delli pianeti li quali dominano* cet. Explic. *non riguardi Saturno et serve per ogni infermità.*

DCCXXXIX.

[C. M. 4. 34.]

Codex chartaceus saec. XVIII. folior. 5, quorum 1. b. vacuum est. Continentur:

Petri de Abano quatuor annuli Salomonis, wodurch einer alle Sprachen kan reden, alle Schätze finden, bei jedermann angenehm ist, auch sich unsichtbar und unüberwündlich (sic) *machen kann.* — Incip. *Wenn du einen Ring verlangest, dadurch du czu aller wissenschaft und Kunst gelangen kanst* cet. Explic. *dass dir sehr nothwendig sey die clavicula Salomonis.*

DCCXL.

[C. M. 4. 35.]

Codex chartaceus saec. XVIII. folior. 7, quorum 1. b. et 7. b. scriptura vacant. Continentur:

Annelli negromantici del Salomone Re de Ebrei secondo l'originale che si conserva fra i manoscritti segreti di Bibliotheca di Vaticano Roma. — Incip. *Secondo l'ordine delle mansioni della luna* cet. Explic. *perche cessarebbe la sua virtù.*

DCCXLI.

[C. M. 4. 36.]

Codex chartaceus saec. XVIII. folior. 4, quorum 1. b. vacuum est. Continetur:

L'Anello d'invisibiltà o modo d'haverlo per mezzo di Spiriti in forma di tre Putte formose. — Incip. *Diligentemente osserva che queste cose devono farsi in giorno di Giove* cet. Explic. *in una cassetta d'argento con aromati e specie odoriferi.*

DCCXLII.

[C. M. 4. 37.]

Codex chartaceus saec. XVIII. folior. 8, quorum 1. b. vacuum est. Continetur:

Anonymi Tractatus de constructione et usu septem sigillorum Planetarum Aegyptiorum. — Incip. *Saturni quadratus est novem* cet. Explic. *undecima Malacho, duodecima Gellen.*

DCCXLIII.

[C. M. 4. 38.]

Codex chartaceus saec. XVIII. folior. 9, quorum 1. b. vacuum est. Continentur:

Regis Salamonis (sic) *septem sigilla Planetarum.* — Incip. *Dieses Sigillum wird auf Bley gestochen den ersten Sonnabend in neuen Monden* cet. Explic. *des barmhertzigen Schöpfers und Beistand des heiligen Geistes.*

DCCXLIV.

[C. M. 4. 39.]

Codex chartaceus saec. XVIII. folior. 11, quorum 1. b. vacuum est. Continetur:

Liber de septem Stellis Dr. Philippi Theophrasti Paracelsi ab Hohenheim eigener Hand abgeschrieben zu Saltzburg Ao. 1570. — Incip. *Wir Theophrastus sagen bey unserer Wahrheit, dass die Geheimnüs in unser* (sic) *Kunst* cet. Explic. *so richtestu mehr aus denn wir geschrieben haben.*

DCCXLV.

[C. M. 4. 40.]

Codex chartaceus saec. XVIII. folior. 69, quorum 1. b. et 69. b. vacua sunt. Continetur:

Liber Razielis Angeli Adamo poenitenti post lapsum a Deo missus, per quem possit intelligere, scire et cognoscere omnia mirabilia, quae facta sunt et fuerunt, et sunt facienda, it. omnes Potestates, quae sunt in coelis et terris, aquis, abyssis, it. coelos eorumque Angelos, ministros et virtutes etc. — Incip. *Adam e Paradiso propter commissum peccatum propulsus* cet. Explic. 29. 30. 31. *in totum boni.*

DCCXLVI.

[C. M. 4. 41.]

Codex chartaceus saec. XVIII. folior. 4, quorum 1. b. vacuum. Continetur:

Oraculum oneiromanticum, dass ist 2 curieuse Experimenta, in den Schlaff zu erfahren wass du willst. — Incip. *Mache dir eine Dinte von Saffran* cet. Explic. *dadurch grosse Wunderwercke geschehen.*

DCCXLVII.

[C. M. 4. 42.]

Codex chartaceus saec. XVIII. folior. 7, quorum 1. b. vacuum. Continentur:

I Secreti di Salmi di Davide. Incip. *Seguono li segreti di Salmi Per il parto delle Donne. Se una donna non potesse* cet. Explic. *alche deve operare tal bolettino.*

DCCXLVIII.

[C. M. 4. 43.]

Codex chartaceus saec. XVIII. folior. 3, quorum 1. b. vacuum est. Continetur:

Segreto magico di Scorpione o Mavaron per castigar i nemici assenti. — Incip. *Magico esperimento detto del Scorpione* cet. Explic. *per amazzare gli inimici.*

DCCXLIX.

[C. M. 4. 44.]

Codex chartaceus saec. XVIII. folior. 7, quorum 1. b. et 7. b. vacua sunt. Continetur:

Anonymi tractatus, cui titulus: Processus matrimonii cum Nymphis. Incip. *Erstlich mustu dir ein reines sauberes Zimmer aussehen* cet. Explic. *viel weniger mit ihr zu schaffen haben.*

DCCL.

[C. M. 4. 45.]

Codex chartaceus saec. XVIII. folior. 3, quorum 1. b. et 3. b. vacua sunt. Continetur:

Lo Specchio magico per visioni et risposte varie. Incip. *Le qualcheduno desidera sapere* cet. Explic. *et sarete in tutto à pieno satisfatto.*

DCCLI.

[C. M. 4. 46.]

Codex chartaceus saec. XVIII. folior. 3, quorum 1. b. et 3. vacua sunt. Continetur:

Il velo d'invisibilta o segreto mirabile per andar in qualsivoglia luogo invisibile. Incip. *In quel tempo che il grano è in stato* cet. Explic. *et questo portato á dosso sarai invisibile.*

DCCLII.

[C. M. 4. 47.]

Codex chartaceus saec. XVIII. folior. 3, quorum 1. b. vacuum. Continetur:

Magia Cerearum. Tre imagini magice 1. d'Amore. 2. d'Odio. 3. Impingar il Nemico. — Incip. *In hora et giorno di Venere Luna crescente* cet. Explic. *pigliale via di sepolchro questa e vera e provata dame cingue volte.*

DCCLIII.

[C. M. 4. 48.]

Codex chartaceus saec. XVIII. folior. 3, quibus continetur:

Anonymi Das Höchste Geheimnüs, das der Mensch unter der Sonnen haben mag, i. e. alle verborgene Dinge zu erforschen und zu wissen durch Urim et Thumim Ex Cabala Sacra Mosaica excerptum ad experiundum. — Incip. *Dieses Geheimnüs ist das höchste und Schröcklichste* cet. Explic. *sollen also geschrieben seyn.*

DCCLIV.

[C. M. 4. 49.]

Codex chartaceus saec. XVIII. folior. 7, quorum 1. b. et 7. b. vacua sunt. Continetur:

Kurtze Anleitung oder Unterricht von der wahren Magia. Incip. *Der Schlüssel oder Anfang aller Magie* cet. Explic. *wenn die Sonne mit den Monden in gleichen Zeiten stehet.*

DCCLV.

[C. M. 4. 50.]

Codex chartaceus saec. XVIII. folior. 43, quorum 1. b. scriptura vacat. Continentur:

Des Bischoffs Albrechts Geister-Beschwerungen, zwantzig mächtige Geister zu citiren und zu beruffen, Schätze und andere mehr von ihnen zu überkommen. — Incip. 1. *Ist zu wissen, dass wer mit den Geistern umgehen will* cet. Explic. *nec ultra hic habitetis.*

DCCLVI.

[C. M. 4. 51.]

Codex chartaceus saec. XVIII. folior. 10, quorum 1. b. et 10. b. vacua sunt. Continentur:

Segreti varii mirabili et provati per me Gioann Mateo Peccatrice Spagniolo nel Anno 1538. — Incip. *Scriverai nella mano sinistra li sotto scritti Caratteri* cet. Explic. *o subito o da li ad un puoco.*

DCCLVII.

[C. M. 4. 52.]

Codex chartaceus saec. XVIII. folior. 15, quorum 1. b. vacuum est. Continetur:

Kurtze Betrachtung von der geistlichen und natürlichen Cabala, dem hochverständigen Urtheil des fürtrefflichen Senioris der Rosianischen Gesellschaft übergeben von A. Gottlob B. — Incip. *Die Cabbala Divina gründet sich auff den Bund* cet. Explic. *jetzt und alle Wege und zu ewigen Zeiten, Amen.*

DCCLVIII.

[C. M. 4. 53.]

Codex chartaceus saec. XVIII. folior. 10, quorum 1. b. scriptura vacat. Continetur:

Genio-Sophia, i. e. Tractatus Magico-Theosophicus, dass Einen sein Engel erscheine und verborgene Dinge offenbahre und lehre, colligiret von einem, dessen Symbolum: Alles mit meinem Engel. — Incip. *dass Genii seyn, wird niemand so Vernunft hat in zweifel ziehen können* cet. Explic. *atque implebit petitionem tuam.*

DCCLIX.

[C. M. 4. 54.]

Codex chartaceus saec. XVIII. folior. 16, quorum 1. b. vacuum est. Continetur:

Arcanum von Besprechung der guten Geister aus denen Schrifften Sophnat Paaneach extrahiret und verteutschet von Chacham Älahuth, nebst einer feinen Vorrede des Übersetzers und einen Capitre von der Virgula Mercuriali etc. — Incip. *Es haben sich viele gefunden, welche sich der grösten Geheimnisse der Natur gerühmt* cet. Explic. *präsentiret sich recht Himmel roth, wie die morgenröthe.*

DCCLX.

[C. M. 4. 55.]

Codex chartaceus saec. XVIII. folior. 9, quorum 1. b. 8. a. et 9. b. scriptura vacant. Continentur:

Salomonis filii David Beschwerungen der Olympischen Geister. Incip. *Demnach zu jedweder Sache gewisse Geister erfordert werden* cet. Explic. *auf dass ihr mir das Werck anitzo volbringet.*

DCCLXI.

[C. M. 4. 56.]

Codex chartaceus saec. XVIII. folior. 6, quorum 1. b. scriptura vacat. Continetur:

Beschreibung des von denen Sieben Meistern und Philosophis entsponnen Globi oder verborgenen Finde oder Kugelwercks wie dasselbe soll gemachet werden. — Incip. *Mit nichten kan gesaget werden, dass unser Kugelwerck* cet. Explic. *welche muss stark vergoldet werden.*

DCCLXII.

[C. M. 4. 57.]

Codex chartaceus saec. XVIII. folior. 11, quorum 1. b. et 11. b. vacua sunt. Continetur:

Salomonis Trismosini Cabala. Incip. *Damit bey mir in dieser Kunst nichts verborgen bleibe* cet. Explic. *sine Intellius Hamath-Marginem.*

DCCLXIII.

[C. M. 4. 58.]

Codex chartaceus saec. XVIII. folior. 11, quorum 1. b. et 2. scriptura vacant. Continetur:

Liber Naturae et Scientia rerum praeteritarum. Incip. *Ein wahrer Schüler unserer Philosophie* cet. Explic. *in Summa alles, was Geschwindigkeit, Listigkeit antriest.*

DCCLXIV.

[C. M. 4. 59.]

Codex chartaceus saec. XVIII. folior. 4, quibus continetur:

Schemhamphoras. Incip. ***Jacob lieget auf der Erden mit den Haupt auf den Steine ſchlaffende*** cet. Explic. ***wie auch EL tapfer ausgeſprochen ſoll werden.***

DCCLXV.

[C. M. 4. 60.]

Codex chartaceus saec. XVIII. folior. 30, quorum 1. b. et 30. b. scriptura vacant. Continetur:

Almodel Salomonis von den XII Chören der Engel in den überhimmliſchen Waſsern. — Incip. ***Almodel iſt der berühmte heilige Character oder Figur des Salomonis*** cet. Explic. ***geplagt und verfolgte Kinder Gottes.***

DCCLXVI.

[C. M. 4. 61.]

Codex chartaceus saec. XVII. folior. 10, quorum 1. et 10. b. vacua sunt. Continentur:

a) [fol. 2. a—9. a.] ***Tractat von Geiſter Beſchweren zum Schatzgraben.*** Incip. ***Wer demnach ſeine Sachen mit Gott will anfangen*** cet. Explic. ***von Satan ſtracks weggeſchleppt.***

b) [fol. 9. b. et 10. a.] ***Eyne Fiſion, zu machen, daſ Eynen Im ſchlafe Erſcheint, waſs man gerne wieſſen und haben wiel.*** Incip. ***Der Wiercker dieſſer Kunſt*** cet. Explic. ***gefangen und gehalten worden.***

c) [fol. 10. a.] ***Beſchreibung eines Creyſes, darein man treten muſs, ſo man einen Geiſt citiren will.***

DCCLXVII.

[C. M. 4. 62.]

Codex chartaceus saec. XVII. exeunte scriptus, folior. 19, quorum 1. b. vacuum est. Continetur:

D. Johann Fauſten Gauckel Taſch von allerley unerhörten verborgenen, luſtigen Kunſtſtücken, Geheimnüſsen und Erfindungen cet. Jetzo erſtlich aus ſeinem D. Fauſten mit eigener Hand geſchriebenen Original, allen Künſtlern zu ſonderlichen Gefallen an Tag gegeben durch M. Johann de Luna, Chriſtoph Wagners geweſenen Discipel, und der Magiſchen Künſten wohl erfahren. [Gedruckt im Jahr, Anno 1624.] — Incip. ***Demnach mir freundlicher lieber Leſer verſchienen Tagen des weitberühmten Schwartz-Künſtlers*** cet. Explic. ***Unkeuſchheit und andere heiſse Kranckheiten.***

DCCLXVIII.

[C. M. 4. 63.]

Codex chartaceus saec. XVIII. folior. 35, quorum 35. b. scriptura vacat. Continetur:

Magia visionum, d. i. wie man Visiones und Geſichter haben ſoll in Cryſtallen; Spiegeln, Metallen Waſser, Baum-Öle nicht allein verlohrne Sachen zu erfahren und verborgne Schätze auszuforſchen; ſondern auch insgemein Alles, was vorgehet, und vorgenommen wird, ja alle verborgene Heimlichkeiten zu ſehen und zu erkennen. — Incip. ***Der Mann Micha hatte alſo ein Gottes Hauſs*** cet. Explic. ***iſt es alſo andern ergangen, ſo muſtu es auch gewiſs erhalten.***

DCCLXIX.

[C. M. 4. 64.]

Codex chartaceus saec. XVIII. folior. 25, quorum 1. b. et 25. b. vacua sunt. Continetur:

Cabala numerosa seu claves Cabbalisticae, quibus, iuxta mysticum numerorum sensum, de dignitatibus, valetudine infirma, amore, coniugiis, furto, divitiis, et rerum aliarum futurarum eventu versu Latino verum iudicium ferre possimus. — Incip. ***Der erſte Buchſtabe eines jeden Wortts muſs ganz richtig geſezet werden*** cet. Explic. fol. 9. b. [nam fol. 10. a—25. a. legitur *registrum numerorum*] ***Welcher allezeit auf der andern Seiten gegenüber ſtehet.***

DCCLXX.

[C. M. 4. 65.]

Codex chartaceus saec. XVIII. folior. 10, quorum 1. b. et 10. b. scriptura vacant. Continetur:

Magia Cryptographica s. tractatus de modis occulte scribendi. Das iſt Unterſchiedene Magiſche Alphabete, wodurch man den Sinn der alten Weiſen in ihren verborgenen Schriften entdecken kann. — Incip. ab ***Alphabeto Hebraico ante Esram,*** et desinit ***Alphabeto Nigromantico.***

DCCLXXI.

[C. M. 4. 66.]

Codex chartaceus saec. XVIII. folior. 18, quorum 18. b. scriptura vacat. Continetur:

Magia de furto das iſt unterſchiedene Geheimnüſse, ſeine Sachen vor Dieben zu verwahren, Diebe zu bannen, daſs ſie den Diebſtahl müſsen wiederbringen, auch ſolche auf unterſchiedene Art zu peinigen und zu lädiren. — Incip. ***Folgende Experimenta de furto ſollen vorzüglich gemacht werden*** cet. Explic. ***ſo wirf den Faden mit in das Grab.***

DCCLXXII.

[C. M. 4. 67.]

Codex chartaceus saec. XVIII. folior. 7, quorum 1. b. vacuum est. Continetur:

Rogerii Baconis de secretissimis naturae mysteriis supercoelestibus Manuscriptum, h. e. tractatus de Lapidis Philosophici praeparatione et virtutibus eius supercoelestibus secretus et reconditus. — Incip. ***In dieſem kleinen Tractätlein wollen wir ſagen von den Supercoelestibus*** cet. Explic. ***in einander verknüpft und prädeſtiniret, durch den Geiſt Gottes, Amen.***

DCCLXXIII.

[C. M. 4. 68.]

Codex chartaceus saec. XVIII. folior. 21, quorum 1. b. et 21. b. vacua sunt. Continetur:

Clavis claviculae Salomonis seu Philosophiae Pneumaticae. Incip. ***Erſtlich iſt von den Geheimniſsen der Worte und Zahlen*** cet. Explic. ***et replebitur maiestate eius omnis terra. Amen. Amen.***

DCCLXXIV.

[C. M. 4. 69.]

Codex chartaceus saec. XVIII. folior. 27, quorum 1. b. et 27. b. scriptura vacant. Continetur:

Magia Naturalis Wie solche nach Influentz der Sterne zu practiciren. Incip. *Die Sternkunst giebt sichtiglich und augenscheinlich die verborgene Rathschläge* cet. Explic. *Gottes Vorsehung, und die Natur überwindet sie.*

DCCLXXV.

[C. M. 4. 70.]

Codex chartaceus saec. XVIII. folior. 44, quorum 1. b. vacuum est. Continetur:

Praxis Cabalistica Astronomiae aureae solaris vel supernaturalis. Die güldene Wunder Kunst aller Heiligen oder der güldene Schlüssel die himmlischen Portas oder Fenster des Himmels zu eröffnen. Item wie die Blumen des Paradieses, und die Früchte des güldenen Baumes zu brechen. — Incip. *Ante omnia oportet ac decet nos prius esse pie lotos* cet. Explic. *Ehre, Preiss und Ruhm von nun an biss in Ewigkeit.*

DCCLXXVI.

[C. M. 4. 71.]

Codex chartaceus saec. XVIII. folior. 11, quorum 1. b. et 11. b. vacua sunt. Continetur:

Clavicola di Salomone tradatti dalla lingua hebraica dal dotissimo Mathematico Melchiore d'Egypto. Il qual dopo haverli provati li divolgo. Incip. *Scrivi in carta vergine li quatro infra scritti Circoli* cet. Explic. *et srete in tutto a pieno satisfatto.*

DCCLXXVII.

[C. M. 4. 72.]

Codex chartaceus saec. XVIII. folior. 23, quorum 1. b. et 23. b. scriptura vacant. Continetur:

Alberti Magni Tractatus von den 12 himmlischen Zeichen und ihren Sigillis, von den 12 himmlischen Zeichen und ihren Characteribus und denn von den 7 Planeten ihren magischen Ringen, samt ihren grossen Heimlichkeiten, Kräften und Nutzen, letzlich von denen speculis magicis mit zugehörigen Instrumenten und Sigillen, nebst dessen hohen Gebrauch, omnia ad laudem Dei. Incip. *Das Sigillum des Widders* cet. Explic. *Verstand genung empfangen haben.*

DCCLXXVIII.

[C. M. 4. 73.]

Codex chartaceus saec. XVIII. folior. 11, quorum 1. b. vacuum est. Continetur:

Ein kurtzes aber sehr nützliches Loss Büchlein so von Vielen in Werck und in der That erfahren, in welchem man nicht allein alle vorstehende Gewinn, Schäden, Glück, Wiederstand und anders, so ein Mensch zu wissen begehret, erfahren, sondern auch nechst Gott aller Menschen Wünsche und Gedancken, sich in Handel und Gewerb darnach habende zu richten, eröfnet wird, erfunden und an Tag gebracht. — Incip. *Wenn Ihr etwas wissen wolt, so suchet die Frage eures Begehrens* cet. Explic. *vortheiliger Mann, böse Heyrath.*

DCCLXXIX.

[C. M. 4. 74.]

Codex chartaceus saec. XVIII. folior. 13, quorum 1. b. vacuum est. Continentur:

Philosophiae Arcana Physica, quibus mediantibus metalla et thesauri in terra latentes nullo negotio inveniri possunt, producta a Michaele Busino, e Societ. Jesu. Incip. *Haec philosophia deducenda unice venit* cet. Explic. *per speculum vero saltim metalla pervestigantur.*

DCCLXXX.

[C. M. 4. 75.]

Codex chartaceus saec. XVIII. folior. 23, quorum 1. b. et 23. b. vacua sunt. Continetur:

Oxingium de citatione spirituum. Incip. *Wer demnach nun seine Sachen anfangen will* cet. Explic. *und die vorgehende Beschwerung.*

DCCLXXXI.

[C. M. 4. 76.]

Codex chartaceus saec. XVIII. folior. 21, quorum 1. b. et 21. b. scriptura vacant. Continetur:

Alberti Magni Cabala Nigra, dass ist Acht grosser Welt Geister Beschwerungen, Nestorats zur Liebe, Paymon zur Unsichtbarkeit, Waran zum Schätzen, Qziel [ita legitur pro: *Oziel*] *verborgene Dinge zu offenbahren, auch der Menschen Gedancken, Pergo alles lebendige zu tödten, Mephistophilis Weissheit und grossen Verstand zu wege zu bringen, Rago alles zu vergifften, Megog Bäume, Bluhmen und Kräuter, Vögel, Regen und Schnee zu wege zu bringen* cet. — Incip. *Ich habe allhier eine Cabalam .... welche nicht allein* cet. Explic. *ein andächtig Vater Unser gesprochen.*

DCCLXXXII.

[C. M. 4. 77.]

Codex chartaceus saec. XVIII. folior. 16, quorum 1. b. vacuum est. Continentur:

Imprecationes Fausti. Dr. Fausts Höllen-Zwang und Güldin und Silbern Ring, oder Gezwang und Hauptbeschwörung, wodurch ich Johann Faustus aller Welt bekannter Maister der Geister, solche bezwungen, mir zu bringen, was ich gewollt, und zu thun, was ich begärt hab, auch Gold, Silber, Edelgestainer, verborgen Schätz und Klainod erlangt hab, aus allen Büchern, die von dieser hohen Kunst von mir geschrieben sind, in diese kurtze Wort und Zeichnung zusammengezogen, dass sie in kurzen auswendig gesprochen, gelesen und vollbracht werden können, und die runden Craiss mit Goldenen und Silbern Ring nebst Wort, Buchstaben und Zeichen am rechten Ort, wo dich niemande verstört und alles für nach Standes Gebühr verlass ich dir CIↃCCCCXXXCV. Incip. *Ich Johann Faust aller Welt bekannter Maister* cet. Explic. *und sprich dabei im Gehen immer diese Wort.*

DCCLXXXIII.

[C. M. 4. 78.]

Codex chartaceus saec. XVIII. folior. 24, quorum 1. b. vacuum est. Continetur:

Speculum Salomonis sive sphaera universae sapientiae et scientiae. Incip. *Erstlich sollst du die Metallen auf folgende Weise purgiren* cet. Explic. *die Gott dem Menschen zu gut jemahls geoffenbahret hat.*

DCCLXXXIV.

[C. M. 4. 79.]

Codex chartaceus saec. XVIII. folior. 43, quorum 1. b. vacuum est. Continetur:

Semphoras und Schemhamphoras Salomonis Regis. Incip. *Im Nahmen des höchſten, Allmächtigen Schöpffers, hebe ich König Salomon an* cet. Explic. *Himmels und der Erden (wie zuvor).*

DCCLXXXV.

[C. M. 4. 80.]

Codex chartaceus saec. XVIII. folior. 6, quorum 1. b. vacuum est. Continetur:

Eine ſeltzſame vor ungehörte Practica Peter Creutzers, in Zeiten des hochberühmten Aſtronomi, Meyſter Johann Lichtenbergers Diſcipels, darinn angezeiget werden die Neygungen und Einflieſsung der Sterne aller Stunden Tags und Nachts, darnach der Menſch zu thun und zu laſſen, und in gutem und böſen ſich zu richten hat. — Incip. *Gott ein Anfang aller Ding, hat durch ſeine unausſprechliche Gnade* cet. Explic. *und zu unſrer Seelen Seligkeit, Amen.*

DCCLXXXVI.

[C. M. 4. mai. 81.]

Codex chartaceus saec. XVIII. folior. 17, quorum 1. b. vacuum est. Continetur:

Problema summum mathematicum Cabalisticum. Daſs iſt Ein Wegweiſer zur geheimen theoſophiſchen Cabalae und Mathematic, dieſelbe waſs ſie ſey erklärende. — Incip. *Cabala iſt ein Wort Rechnung, welche offenbahret den Allegoriſchen Verſtand* cet. Explic. *ihren partibus und speciebus hiemit beſchloſsen haben.*

DCCLXXXVII.

[C. M. 4. 82.]

Codex chartaceus saec. XVIII. folior. 11, quorum 1. b. et 11. b. vacua sunt. Continetur:

Theophrasti Paracelsi Chymiſches und medieiniſches Vademecum, in welchem offenbahr gelehret wird 1. Die Univerſal Medicin auf Menſchen und Metalle, zum andern die Particular Tincturen, und 3. unterſchiedene Haupt Medicamenta, wie auch Sympathetiſche Arcana zu bereiten. — Incip. *Allhier hebet ſich an das allerhöchſte Geheimnüſs der gantzen Natur* cet. Explic. *und die Kranckheit wird von den Patienten weg ſeyn.*

DCCLXXXVIII.

[C. M. 4. mai. 83.]

Codex chartaceus saec. XVIII. folior. 22, quorum 1. b. et 22. b. scriptura vacant. Continetur:

Von gründlicher Heylung der Zauberiſchen Schäden und vergifften Aſcendenten Zuſtandt. Incip. *Ein Unterricht anzuzeigen und zu thun von wegen der Zauberiſchen Kranckheiten* cet. Explic. *in die Thürſchwellen eingehackt.*

DCCLXXXIX.

[C. M. 4. mai. 84.]

Codex chartaceus saec. XVIII. folior. 36, quorum 1. b. vacuum est scriptura. Continetur:

Historia naturae et Genesis cum Antrophia, i. e. Natur Bibel und Natur Poſtilla. Incip. *Was das Werck der Schöpffung anbelanget, ſo kann ſolches symbolice betrachtet werden* cet. Explic. fol. 10. b. *wollen wir alle dieſe Veränderung in eine Tabelle bringen.* A. fol. 12. a — 36. b. habentur tabulae.

DCCXC.

[C. M. 4. mai. 85.]

Codex chartaceus saec. XVIII. folior. 30, quorum 1. b. scriptura vacat. Continetur:

Clavicula Salomonis filii David. Incip. *Benedicat te liber Pater* cet. Explic. *et quaerentibus animam meam Amen, fiat Amen.* Fol. 30. legitur index operis.

DCCXCI.

[C. M. fol. 86.]

Codex chartaceus saec. XVIII. folior. 6, quorum 1. b. et 6. b. vacua sunt. Continetur:

Wahrer Proceſs den dienſtbahren Geiſt in Glaſe und Ringe einzuſchlieſsen, wie ein Prieſter zu Grätz practiciret. Incip. *Dieſe Operation muſs am 3ten Pfingſt Tage* cet. Explic. *und von verborgenen Dingen Nachricht geben.*

DCCXCII.

[C. M. fol. 87.]

Codex chartaceus saec. XVIII. folior. 10, quorum 1. b. scriptura vacat. Continetur:

Geomantia Psalmorum. Ein ſchön Cabaliſtiſches und Geomantiſches Kunſt-Stück mit 3 Würfeln aus etlichen Pſalmen Davids colligiret, durch welches man allerhand zukünftige Dinge, ſo man zu wiſſen begehret, gar natürlicher Weiſe erforſchen und erfahren kann. Incip. *So man in dieſen Cabaliſtiſchen und Geomantiſchen Kunſtſtücken* cet. Explic. *Decemb. d. 7. 12.*

DCCXCIII.

[C. M. fol. 88.]

Codex chartaceus saec. XVIII. folior. 4. Continetur:

Magia claustra aperiendi, i. e. Etliche Experimenta Schlöſser aufzumachen. Incip. *Nimm Raben Eyer aus dem Neſte* cet. Explic. *halte ſie an das Schloſs, ſo gehet es auf.*

DCCXCIV.

[C. M. fol. 89.]

Codex chartaceus saec. XVIII. folior. 23, quorum 1. b. et 14. b. vacua sunt. Continetur:

עתותי *Meine Zeit ſtehet in der Handt des Herren. Gebethe und Antwort, die Wahrheit von Gott zu erlangen, durch ſonderliche unterſchiedene Loſs aus dem Buche der Heimlichkeit, welches mit ſeiner Hand geſchrieben genommen. H. R. M. D.* — Ita titulus. Incip. *Wenn du den Allerhöchſten deine Frage entweder mit Seufzen* cet. Explic. *ſicher und ohne Gefahr und Betrug bewahren.*

DCCXCV.

[C. M. fol. 90.]

Codex chartaceus saec. XVIII. folior. 8, quorum 1. b. et 8. b. vacua sunt. Continetur:

Der wahrhafte und endliche Proceſs, welcher Geſtalt

ein Spiegel soll zugerichtet werden, darinnen man durch würckung des Gestirns alles dasjenige sehen mag, was der Mensch, auf welchen solcher gerichtet wird, zu wissen begehret, und unter dem Horizonte, da er gemacht, geschehen ist. — Incip. *Dieses Königl. Instrument zu bereiten ist es anfänglich diese Meinung* cet. Explic. *oder der Provection Partis fortunae ist.*

DCCXCVI.

[C. M. fol. 91.]

Codex chartaceus saec. XVIII. folior. 4, quorum 1. b. vacat scriptura. Continetur:

Vera atque brevis descriptio virgulae Mercurialis, eamque modus praeparandi, prout eam invenit atque eius ministerio multos thesauros detegit R. P. Bernhardus Ord. S. Francisci. Pragae 1532. Ita titulus. Incip. *Virgam Mercurialem, cuius ministerio Thesauri* cet. Explic. *mercurius congelatus imponitur.*

DCCXCVII.

[C. M. fol. 92.]

Codex chartaceus saec. XVIII. folior. 5, quorum 1. b. vacuum est. Continentur:

Trithemii septem sigilla Planetarum. Incip. 1. *Sigillum Saturni. Dieses Sigillum wird auf einen Sonnabend* cet. Explic. *disponiret die Weibesbilder ad conceptionem.*

DCCXCVIII.

[C. M. fol. 93.]

Codex chartaceus saec. XVIII. folior. 6, quorum 1. b. et 6. b. vacua sunt. Continetur:

Starcker Harnisch der sieben Planeten in ihren sieben Sigillis und 7 Metallen. — Incip. 1. *Sigillum Saturni. Dieses wird gemacht an einen Sonnabend* cet. Explic. *die Natur kalt und feucht der Character.*

DCCXCIX.

[C. M. fol. 94.]

Codex chartaceus saec. XVIII. folior. 10, quorum 1. b. et 10. b. vacua sunt. Continetur:

Absonderliche Zubereitung der sieben Siegel der sieben Planeten, nebst dessen Gebrauch, welches Geheimnüss das vollkomneste ist unter allen Geheimnüssen unter der Sonnen. — Incip. *Unter allen Magischen Geheimnüssen werden* cet. Explic. *und in einen wesen wo es lieget und ist.*

DCCC.

[C. M. fol. 95.]

Codex chartaceus saec. XVIII. folior. 14, quorum 1. b. et 14. b. vacua sunt. Continetur:

Tractatus Negromanticus. Das ist ein geheimer Tractat von Beruff und Beschwerungen der Geister und Könige in den vier Theilen der Welt, und wie man von ihnen alles erhalten kann, was man nur wünschet und verlanget. Incip. *Ich bekenne mich dem allmächtigen Gott* cet. Explic. *nun und zu ewigen Zeiten Amen.*

DCCCI.

[C. M. fol. 96.]

Codex chartaceus saec. XVIII. folior. 4, quorum 1. b. vacuum est. Continetur:

Cum Spiritu Barone Experimentum zu bekommen was man verlanget, quo usus est Pastor quidam in Silesia. — Incip. *Ich beschwere dich Geist Baron bey der Treue* cet. Explic. *kom in den Frieden Gottes.*

DCCCII.

[C. M. fol. 97.]

Codex chartaceus saec. XVIII. folior. 5, quorum 1. b. et 5. b. vacant scriptura. Continetur:

Tractatus de arte Phythonica. — Incip. *Hier fänget sich das Phytonische oder Pythonische Werck an* cet. Explic. *und niemanden einigen Schaden zufüget.*

DCCCIII.

[C. M. fol. 98.]

Codex chartaceus saec. XVIII. folior. 4, quorum 1. b. et 4. b. scriptura vacant. Continetur:

Magia captivorum, i. e. Geheimnüsse Gefangene zu erledigen. Incip. *Schreib mit einen Stroh Halm* cet. Explic. *so kann man sie hernach wie ein Glass zerbrechen.*

DCCCIV.

[C. M. fol. 99.]

Codex chartaceus saec. XVIII. folior. 6, quorum 1. b. vacuum est. Continetur:

Magia odii, i. e. Geheimnüsse unter 2 liebenden Personen Feindschaft zu erwecken. — Incip. *Im vorhergehenden Tractat haben wir* cet. Explic. *aber völlig ist es unmöglich zu heben.*

DCCCV.

[C. M. fol. 100.]

Codex chartaceus saec. XVIII. folior. 3, quorum 1. b. vacuum est scriptura. Titulus hic est:

Zwey sonderbahre Arthen verborgene Sachen zu erfahren. — Incip. *Wenn Du etwas Hochwichtiges unterhanden hast* cet. Explic. *nach diesen Buchstaben nun judicire obiges Alphabeth.*

DCCCVI.

[C. M. fol. 101.]

Codex chartaceus saec. XVIII. folior. 6, quorum 1. b. et 6. b. vacua sunt. Continetur:

Magia Immaginum [sic]. Incip. *Am Tage und in der Stunde* cet. Explic. *bitte ich dich durch die guten Engel Raphael und Agiel, in dem Nahmen* cet.

DCCCVII.

[C. M. fol. 102.]

Codex chartaceus saec. XVIII. folior. 3, quorum 1. b. et 3. b. scriptura vacant. Continetur:

Magia Pigmeorum oder Bericht wie der Mensch von den Berg-Männchen, welche bey denen verborgenen Schätzen oder Bergwercken hütten, auf alles, was man fraget, darauf Antwort bekommen und die verborgene Schätze der Bergwercke erlangen könne — Incip. *Lass dir machen einen Tisch einer Ellen hoch* cet. Explic. *sie thun was man begehret.*

DCCCVIII.

[C. M. fol. 103.]

Codex chartaceus saec. XVIII. folior. 2, quibus continetur:

Kurtze Zubereitung eines Martialischen Magischen Spiegels. Incip. *Man nimmt Stahl und schmiedet ihn* cet. Explic. *und wass er noch erleben wird.*

DCCCIX.

[C. M. fol. 104.]

Codex chartaceus saec. XVIII. folior. 4, quorum 4. b. vacuum est. Continetur:

Thema nativitatis Cabbalisticum. Incip. *Dieses ist eigentlich das Sigillum Saturni* cet. Explic. *wie im Thema Cabbalisticum zu erigiren.*

DCCCX.

[C. M. fol. 105.]

Codex chartaceus saec. XVIII. folior. 3, quorum 1. b. et 3. b. vacua sunt. Continetur:

Processus verus spiritum familiarem in vitrum includendi. Incip. *Mache einen Circul in eine aparte und selbst eigene Stube* cet. Explic. *wo 2. und 3. stehen die Lichter.*

DCCCXI.

[C. M. fol. 106.]

Codex chartaceus saec. XVIII. folior. 4, quorum 1. b. et 4. b. vacua sunt. Continetur:

Figura di S. S. Trinita per di cui mezzo di sanno le cosse segrete. Incip. *Per Sapere le Cose Secrete.* [Haec rubro scripta sunt.] *Se qualch' Persona desidera sapere le cose* cet. Explic. *et posto a dormire vederai l'effetto.*

DCCCXII.

[C. M. fol. 107.]

Codex chartaceus saec. XVIII. folior. 21, quorum 1. b. vacuum est. Continetur:

Astrologia brevis oder Kurtze Erklährung derer Planeten, Aspecten mit Anzeigung derer Dinge, so ihrer Qualität unterworffen sind. — Incip. *Erstlich regieret Saturnus über Karge* cet. Explic. *als die zwischen den Frauentagen gesamlet werden.*

DCCCXIII.

[C. M. fol. 108.]

Codex chartaceus saec. XVIII. folior. 3, quorum 1. b. et 3. b. vacua sunt. Continetur:

Praeparatio tabulae trinitatis. Incip. *Im Nahmen Jesu nimm aurum fulminatum* cet. Explic. *viele andere Tugenden mehr in sich.*

DCCCXIV.

[C. M. fol. 109.]

Codex chartaceus saec. XVIII. folior. 3, quorum 1. b. et 3. b. vacant scriptura. Titulus est:

Sigilla Trinitatis. Sunt tria sigilla cum magicis litteris, signis et inscriptionibus.

DCCCXV.

[C. M. fol. 110.]

Codex chartaceus saec XVIII. folior. 3, quorum 1. b. et 3. b. vacua sunt. Continetur:

Pentaculum durch dessen Krafft man eilends über das Meer und See fahren kann. — Incip. *Schreib folgendes Pentaculum auf sauber* cet. Explic. *hebe es fleissig in einen saubern Orth auf.*

DCCCXVI.

[C. M. fol. 111.]

Codex chartaceus saec. XVIII. folior. 4, quorum 1. b. scriptura vacat. Continetur:

Ein hohes Geheimnis Gottes durch einen gutten Engel in Schlaff. Ita titulus. Incip. *Habe ein schön sauber Crucifix in deinen Gemach* cet. Explic. *sey keusch, rein und allein.*

DCCCXVII.

[C. M. fol. 112.]

Codex chartaceus saec. XVIII. folior. 3, quorum 1. b. et 2. b. vacua sunt. Titulus hic est:

Einen Magischen Ducaten, oder was vor Schlag oder Sorten man haben will, nur dass der Werth über 2 Thaler nicht austrage, zu machen, welchen man des Tages dreymahl aussgeben und verwechseln kann, und er sich doch allemahl wieder einfindet, cet. — Incip. *Nim Gold oder Silber, dass noch niemahls geprägt* cet. Explic. *und alsdenn hinein gewickelt werde.*

DCCCXVIII.

[C. M. fol. 113.]

Codex chartaceus saec. XVIII. folior. 4, quorum 1. b. et 4. b. vacua sunt. Continetur:

Experimentum Dass Donner Wetter zu stillen, zu vertreiben und zu wenden, wohin man will, mit folgenden Pentaculo. Incip. *Nim Gold und Silber* cet. Explic. *dass es keinen Schaden thun kann.*

DCCCXIX.

[C. M. fol. 114.]

Codex chartaceus saec. XVIII. folior. 3, quorum 1. b. et 3. b. vacant scriptura. Continetur:

Experimentum Einen auf den Bocke zu holen. Incip. *Wenn du haben willst einen Geist* cet. Explic. *in Gottes Nahmen nach Hauss.*

DCCCXX.

[C. M. fol. 115.]

Codex chartaceus saec. XVIII. folior. 2. Continetur:

Experimentum in der Luft zu fahren. Incip. *Willstu fahren oder gehen* cet. Explic. *gemacht werden, wie hie stehet.*

DCCCXXI.

[C. M. fol. 116.]

Codex chartaceus saec. XVIII. folior. 11, quorum 1. b. et 11. b. scriptura vacant. Continetur:

Magia Micro-Cosmica. Incip. *Gleich wie der Micro-Cosmus ist der Mensch* cet. Explic. *uns von seinem Geiste gegeben hat.*

DCCCXXII.

[C. M. fol. 117.]

Codex chartaceus saec. XVIII. folior. 4. Continetur:

Ein herrliches Pentaculum das Gewitter zu stillen. Incip. *Excelsis. Anhelis* cet. Explic. *schlägt nimmer ein Wetter ein.*

DCCCXXIII.

[C. M. fol. 118.]

Codex chartaceus saec. XVIII. folior. 7, quorum 1. b. vacuum. Continetur:

Der General-Schlüssel zu Allen Wissenschaften und Geheimnüssen Trithemii des Apts zu Spanheim. — Incip. *O sehr glückseeliger Leser, der du gewürdiget wirst* cet. Explic. *sondern so gar der wilden Bestien.*

DCCCXXIV.

[C. M. fol. 119.]

Codex chartaceus saec. XVIII. folior. 5, quibus continetur:

Character defensivus oder der Araber Kunst sich feste zu machen. — Incip. *Dieses ist die Arabische Kunst* cet. Explic. *sicher für schiessen, hauen und stechen.*

DCCCXXV.

[C. M. fol. 120.]

Codex chartaceus saec. XVIII. folior 5, quorum 1. b. et 5. b. vacua sunt. Continetur:

Tabula Hermetis Smaragdina cum duobus Characteribus et Sigillis wieder alle Zauberey und Hexerey unterschiedene Wunder zu würcken. Incip. *Tabula Hermetis Smaragdina. Huius litterae initiales hunc habent tenorem* cet. Explic. *in der That also befunden und practiciret worden.*

DCCCXXVI.

[C. M. fol. 121.]

Codex chartaceus saec. XVIII. folior. 4, quorum 1. b. vacuum est. Continetur:

Processus magicus Eine Vision in einen Glass die löbliche Philosophie und primam materiam zu lernen. Incip. *Erwehle dir einen vertrauten Freundt der fromm* cet. Explic. *und vergiss der Armen nicht.*

DCCCXXVII.

[C. M. fol. 122.]

Codex chartaceus saec. XVIII. folior. 6, quorum 1. b. scriptura vacat. Continetur:

Experimentum magicum mit drei Soldaten Fortunati Beutel zu überkommen. Incip. *Wenn du dieses Experiment machen willst* cet. Explic. *und lesche den Circul mit den linken Fusse aus.*

DCCCXXVIII.

[C. M. fol. 123.]

Codex chartaceus saec. XVIII. folior. 8, quorum 1. b. et 8. b. scriptura vacant. Continetur:

Experimentum magicum wie man eines verstorbenen Menschen Geist zu sich citiren solle, dass er komme und mit einen rede, und Antwort gebe, wass man ihn fraget. Incip. *Gehe auff den Gottes Acker, oder an einen andern Orth* cet. Explic. *so du alles recht in acht nimmest.*

DCCCXXIX.

[C. M. fol. 124.]

Codex chartaceus saec. XVIII. folior. 9, quorum 1. b. et 9. b. vacant scriptura. Continetur:

Ars Paulina, alias notoria dicta. Incip. post inscriptiones: *Deus omnipotens, omnium rerum finis* cet. Explic. *in conspectu caelestium virtutum praevaleant.*

DCCCXXX.

[C. M. fol. 125.]

Codex chartaceus saec. XVIII. folior. 2, quibus continetur:

Character defensivus oder die grosse Arabische Kunst vor Festigkeit. Incip. *Dieses ist die Arabische Kunst* cet. Explic. *Tagerum etc.*

DCCCXXXI.

[C. M. fol. 126.]

Codex chartaceus saec. XVIII. folior. 3, quorum 1. b. vacuum est. Titulus hic est:

Zwey Türckische Sigilla sambt deren Bereitung. Incip. *Sigillum Salomonis* cet. Explic. *et nemo unquam eum inhabitabit.*

DCCCXXXII.

[C. M. fol. 127.]

Codex chartaceus saec. XVIII. folior. 21, quorum 1. b. vacuum est. Continetur:

Oraculum Crystallomanticum seu Cristallomantia, dabey eine absonderliche Arth die Schätze zu erforschen und zu finden. Zu Prage 1563. Ita titulus. Incip. *Wann du nun willst kommen zu dem Gesicht* cet. Explic. *gehet hin in Friede, in dem Nahmen Gottes des Vaters* cet.

DCCCXXXIII.

[C. M. fol. 128.]

Codex chartaceus saec. XVIII. folior. 18, quorum 1. b. scriptura vacat. Continetur:

Bereitung der zwölf himmlischen Zeichen ihrer Siegel nebst dem grossen Nutz und Gebrauch. Incip. *Des Widders Siegel wird aus nachfolgenden Stücken gemacht* cet. Explic. *multis placere esse difficile, omnibus difficillimum.*

DCCCXXXIV.

[C. M. fol. 129.]

Codex chartaceus saec. XVIII. folior. 3, quorum 1. b. vacuum est. Continetur:

Rota vitae et mortis. Incip. *Rota, quae ab aliis sphaera Biantis appellatur* cet. Explic. *si infra nigros, moritur.*

DCCCXXXV.

[C. M. fol. 130.]

Codex chartaceus saec. XVIII. folior. 6, quorum 1. b. et 6. b. scriptura vacant. Continetur:

Hermogenis und Virgilii Experimentum auf den Mantel zu fahren. Incip. *So du willst selbst vieren auf den Mantel fahren* cet. Explic. *ohne einige Wanckelmuth und Aufenthaltung.*

DCCCXXXVI.

[C. M. fol. 131.]

Codex chartaceus saec. XVIII. folior. 6, quorum 1. b. et 6. b. vacua sunt. Continetur:

Magia invisibilitatis, i. e. Geheimnüfse sich unsichtbar zu machen. Incip. *Im Sommer wenn die Schwalben* cet. Explic. *alle verborgene Dinge so itzt geschehen.*

DCCCXXXVII.

[C. M. fol. 132.]

Codex chartaceus saec. XVIII. folior. 18, quorum 1. b. et 18. b. vacua sunt. Continetur:

Magia venatoria, das ist Geheimnüfse der Jäger, gewifs zu schiessen, und einen Weydtman zu machen, solchen wiederumb zu helffen, gewifse Freyschüfse zu haben, das Wild zu bannen etc. — Incip. *Dafs die Geheimnüfse der Jägerey nicht die geringsten* cet. Explic. *aus solchem Tischtuch säe deinen Saamen.*

DCCCXXXVIII.

[C. M. fol. 133.]

Codex chartaceus saec. XVIII. folior. 6, quorum 1. b. et 6. b. vacua sunt. Continetur:

Wahrhaffte Zubereitung des so genandten Cinguli Salomonis oder Salomonischen Schlange nebst darzu gehörigen Sigillen und Ringen, welche wir zu allen Beschwerungen der Schätze, und wider alle böse Geister als ein Schirm gebrauchet haben. Incip. *Mache dir von einem reinen Lammspergament einen Gürthel* cet. Explic. *nebst starckem Vorsatz nicht wieder zu sündigen.*

DCCCXXXIX.

[C. M. fol. 134.]

Codex chartaceus saec. XVIII. folior. 12, quorum 1. b. vacuum est. Continetur:

Magia militaris, das ist natürliche und übernatürliche Geheimnüfse sich feste zu machen, die rechte Paffaur Kunst, Feste wieder aufzuthun, Reuter ins Feld zu machen, Kugeln abzuweifen, Stücke zu versagen, dafs wenn du mit deiner Klinge deines Gegners anrührest, solche mufs zuspringen [sic]; *nebst unterschiedenen Cabbalistischen Geheimnüfsen, vor alle Feinde, eine belagerte Stadt vor seinen Feinden zu beschützen, dafs er solche nicht kann bestürmen noch einnehmen, seine Feinde in der Schlacht zu überwinden, dafs ein Kriegsheer sich in die Flucht zertrenne, eine belagerte Stadt zu infortuniren.* — Incip. *Grabe weifse Wegewart Wurtzel* cet. Explic. *mit meinem Gott die Mauern ersteigen.*

DCCCXL.

[C. M. fol. 135.]

Codex chartaceus saec. XVIII. folior. 7, quorum 1. b. scriptura vacat. Continetur:

Magia amatoria, das ist natürliche und übernatürliche Geheimnüffe und Experimente der Liebe zu erwecken. Incip. *Geneigter Leser, hiermit communicire ich dir die Geheimnüfse* cet. Explic. *es sey bey Tage oder des Nachts.*

DCCCXLI.

[C. M. 8. 136.]

Codex chartaceus saec. XVII., olim in bibliotheca *Joh. Christoph. Wagenseilii* asservatus, [huius enim emblema conspicitur adhuc in priori libri operculo,] folior. 22, quorum 1. et 18 — 22. scriptura vacant. Continetur hoc codice in Italia scripto:

Clavicula Salomonis de secretis in nomine Adonai Tetragrammaton. Incip. *Incipit clavicula Salomonis quam olim composuit ipse sapientissimus filius* cet. Explic. *super ipsius caput et sic baptisatus erit.*

DCCCXLII.

[C. M. 8. 137.]

Codex chartaceus saec. XVIII. folior. 15, quorum 1. b. et 15. b. vacua sunt. Continetur:

Klain Commando Büchlin oder Deutlich Anzaig vnd Erklerung der unschatzbaren grosen und vollkommen Kunst aller Künste vnd Magnalien, das gröfte Geheimnüfs der Natur vnd verborgen Magia durch annehmlich Red vnd Zaichen, auch Ansprach vnd Beschweerung die Syderischen, Ätherischen und Erd Gaister zu citiren, gleichsam zu commandiren, sich mit ihnen zu besprechen, verborgene Schätz vnd Reichthümer zu erlangen vnd andere gehaime Dinge vnd Geheimnüfse zu erforschen, als ein hailig Testament hinterlassen an seinen Sun von Johann Fust, berühmten Artist zu Maintz. CIƆCCCCLIV. Incip. *Dies Buechlin wird genannt das Commando Buechlein darumb* cet. Explic. *folgendes Amuletum nöthig.*

DCCCXLIII.

[C. M. 8. 138.]

Codex chartaceus saec. XVIII. folior. 77, quorum 1. b. 70. b. et 77. b. scriptura vacant. Continentur:

a) [fol. 1. a — 70. a.] *Miracul- und Wunder-Buch aus Dr. Faustens Schrifften genanndt der Höllen Zwang, mit welchem Er die Geister bezwungen hat, dafs Sie Ihn haben bringen müfsen Silber, Gold, Schätze, Edelgesteine, und alles, was Er begehret, desgleichen hat er mit diesem Buche zu Wege bracht die Spring Wurtzel und was dergleichen mehr zu erdencken ist. Gedruckt zu Lyon d. 14. April* 1407. [sic!] Incip. *Hiermit will ich dich unterrichten* cet. Explic. *und gieb erst den Armen von deinem Guthe.*

b) [fol. 71. a — 77. a.] *Etliche Experimenta magica.* Incip. *Wilstu einen Spiegel machen* cet. Explic. *nicht verführe und betriege.*

DCCCXLIV.

[C. M. 8. 139.]

Codex chartaceus saec. XVIII. folior. 35, quorum 30. b. vacuum est. Continentur:

a) [fol. 1. a — 30. a.] *Dr. Faustens sogenannter schwartzer Mohren-Stern. Gedruckt zu Londen* 1510. Incip. *Ein solcher Mensch, der diese Heimlichkeit* cet. Explic. *und Armen zu Nutz.*

b) [fol. 31. a — 35. b.] *Wie man die Wünsch Ruthen*

ſchneiden und beſprechen ſoll. Incip. *Kauff ein neu Meſſer* cet. Explic. *des heiligen Geiſtes. Dreymahl.*

DCCCXLV.

[C. M. 8. 140.]

Codex chartaceus saec. XVIII. folior. 22, quorum 1. b. vacuum est scriptura. Continetur:

D. J. Fausti practicirter Geiſter Zwang, wodurch er die Geiſter bezwungen, daſs ſie ſeinen Willen allen volbringen müſsen. Gedruckt zu Paſsau 1605. — Incip. [post versiculos nonnullos ad lectorem] *Da ich den freyen Künſten obliegend vielerley Bücher* cet. Explic. *Beelzebub und Lucifer.*

XX.

CODICES MISCELLANEI.

DCCCXLVI.

[Rep. II. 4. 180.]

Codex maiorem partem chartaceus, minorem [a fol. 297 — 352.] membranaceus, saec. XIV. et XV. exaratus, olim ecclesiae Martisburgensis, priscae ligaturae, cuius anterius operculum inscriptionem in membrana habet: *Liber rubeus in quo multi tractatus;* posterius autem vestigia catenae quondam incusae habet. Fol. 1. a. in margine superiore, si recte lego, haec verba habentur: *ex testamento Caspari Slickk* [pro *Sligk?*]. Foliis constat 423, quorum 1. lacerum est et 31. 32. 100. b. 101. 102. 167. b. 168. 214. b. 215 — 225. 267. 268. 295. 296. 337. b. 338 — 343. 350. b. 351. 352. 409. b. 410. 422. b. et 423. scriptura vacant. Usque ad fol. 130. b. scriptura est divisa in duas columnas. In operculo anteriori, item in folio huic adhaerente scriptum legitur, quinam libri hoc volumine contineantur, sed uterque index non est satis accuratus. Continentur autem haec:

a) [fol. 1. a — 30. b.] Libellus variarum historiarum cum subiunctis praeceptis de virtutibus et vitiis. Titulus non legitur. Incip. *REx Cecilie alexandrum .... inuitauit et quid* cet. Explic. *homo mundo inſtabili.* In hac scriptione rubrae sunt initiales litterae.

b) [fol. 33. a — 100. a.] Alius eiusmodi libellus variarum historiarum fabularumque cum similibus praeceptis. Auctoris nomen et titulus nusquam leguntur. Incip. *Dorotheus Imperator ſtatuit pro lege* cet. Explic. *vitam eternam obtineamus et nob ... digne ...* [haec verba in litura sunt.]

c) [fol. 103. a — 130. b.] Liber nomine Moralium in regimine Dominorum, qui vocatur Secretum Secretorum, auctore Aristotele ad Alexandrum Magnum scriptus, *a quodam Philippo Clerico ad Guidonem de Valentia, Civitatis Constantinopol. Pontificem ex Arabico translatus.* Incip. [D]*omino ſuo excellentiſſimo et in cultu chriſtiane religionis ſtrenuiſſimo* cet. Explic. *quam multum tibi ſ deo placuerit perficiet.*

d) [fol. 131. a — 134. a.] Poggii Florentini ad summum pontificem Nicolaum V. oratio. Incip. *Scio consuetudinis eſſe Beatiſſime pater* cet. Explic. *neſcio cuius favor et opera ſit amplius expetenda finiſ. Rome feſto nonas maii* 1447.

e) Variorum epistolae et orationes, v. c. *Facii aliquot epistolae:* ad Philippum Cardinalem Bononiensem [fol. 134. a.], ad Galeazum episcopum Mantuanum [fol. 134. b.], *Nicolochi poetae ad Marescotum epistola* [fol. 136. b.], *Petri Grassi* [fol. 137. a.], *Raynaldi* [fol. 138.] orationes, *Poggii encomium medicinae* [fol. 139. b.]

f) [fol. 141. a — 146. b.] Franc. Petrarchae ad Joann. Boccacium historia de insigni et obedientia et fide uxoria. Incip. (L)*Ibrum tuum quem noſtro materno eloquio olim ut opinor juueniſ edidiſti* cet. Explic. *coniuge ruſtica hec mulciercula paſſa eſt.*

g) [fol. 146. b — 150. a.] Jo. Boccacii historia de Tancredo et eius filia, *a Leonardo Aretino in Latinum translata.* Incip. *Cum ſepius mecum egiſſeſ ut fabulam illam* cet. Explic. *in eodem ſepulchro ſepelliri amboſ fecit.* Cf. infra sub litt. *s*).

h) [fol. 150. a — 152. b.] Bernardi ad Raymundum epistola de rei familiaris gubernatione. Incip. *Doceri petiiſti de cura et modo rei familiariſ* cet. Explic. *ad quod perducit eam ſua damnabiliſ ſenectuſ.* Accedunt duae aliae breviores epistolae eiusdem argumenti.

i) [fol. 153. a — 155. a.] Senecae liber de remediis fortuitorum bonorum ad Gallionem. Incip. *Licet cunctorum poetarum gremium* cet. Explic. *Vide a qua in domo ſit iſta felicitaſ.* Post finem huius libri legitur *laus Hieronymi de Seneca*, ex eius catalogo virorum illustrium.

k) [fol. 155. a — 157. b.] Senecae liber de quatuor virtutibus cardinalibus. Incip. *Quatuor virtutum ſpecieſ multorum ſapientum ſententiis* cet. Explic. *deuitet inſaniam aut deficientem contemnat ignauiam.* Subscriptio haec est: *Explicit libelluſ de formula honeſte vite lucii. annei. Senecae Amen cordubenſs etc.*

l) [fol. 157. b — 159. b.] Poggius in laudem legum. Ita inscriptio. Incip. *Si quis ea esset facultate, doctissimi patres* cet. Explic. *nec manu ac uiribus sed iure et legibus decertabit.*

m) [fol. 159. b — 162. b.] Praecepta de confessione peccatorum in ecclesia. Titulus: *Forma confitendi.* Incip. *In nomine patris et spiritus sancti amen. Confiteor deo omnipotenti beate marie virgini beato antonio* cet. Explic. *et amore dei ut absoluatis me.*

n) [fol. 163. a — 165. a.] Franc. Aretini prooemium in Phalaridis epistolas, *ad principem Malatestam Novellum.* Incip. *Vellem Malatesta nouelle princeps illustris tantam mihi dicendi facultatem dari* cet. Explic. *Sed iam phalarim audiamus.*

o) [fol. 165. b — 167. a.] Epistolarum Bruti per dominum Ranutium e graeco in latinum traductarum ad sanctissimum dominum Nicolaum papam quintum prooemium. Ita titulus. Incip. *Solent beatissime pater qui inuigilant alicui operi* cet. Explic. *in consulto facilia ducuntur.*

p) [fol. 169. a — 180. b.] Liber Ovidii morum et vitiorum. Ita titulus, qui in subscriptione demum legitur. Incip. [A]*Rdua virtutum faciles cape lector ad usus* cet. Explic. *Sint sine luxuria more pudicus eris.*

q) [fol. 181. a — 214. a.] Ciceronis tres orationes, cum notis inter lineas scriptis. Titulus non adscriptus est. Orationes hae sunt:

α) [fol. 181. a — 187. a.] *Oratio pro M. Marcello.* Incip. [D]*Iuturni silentii* cet. Explic. *tuo facto cumulus accesserit.*

β) [fol. 187. a — 195. b.] Oratio pro Archia poeta. [S]*I quid est in me ingenii* cet. Explic. *ab eo qui iudicium exercet certe scio.*

γ) [fol. 195. b — 214. a.] Oratio pro lege Manilia. Incip. [Q]*Vanquam mihi frequens* [a manu secunda additur *semper*] *conspectus* cet. Explic. *et rationibus praeferre oportere.*

r) [fol. 226. a — 238. a.] Praecepta yconomiae ex libro F. Barbari de re uxoria [sic]. Incip. [O]*Mnibus animantibus natura tributum est* cet. Explic. *plurima ac maiora ab eo sibi paranda esse. Finit res uxoria barbari* cet.

s) [fol. 238. b — 243. b.] Leonardi Aretini versio latina historiae Boccacii de Tancredo. Inscriptio: *Leonardus in latinum conuertit ex boccactio.* Incip. [T]*ancredus fuit princeps salernetanus* cet. Explic. *in eodem sepulcro sepeliri ambos fecit.* Cf. supra sub litt. *g*).

t) [fol. 244. a — 266. b.] Plutarchi liber de filiis educandis, *ab anonymo quodam Latine factus, ad Angelum Politianum.* Post praefationem [quae incipit: (M)*aiores Nostros Angele mi suauissime non admirari et maximis prosequi laudibus non possum* cet.] opus ipsum fol. 245. a. incip. (Q)*Vid est quod de ingeniorum* [sic] *educatione liberorum dicere quispiam posset* cet. Explic. *diligentia indigebit At humano effici posse constat ingenio ‖ Et hoc modo habetur finis.*

u) [fol. 269. a — 294. b.] Aeneae Sylvii liber de duobus se invicem diligentibus. Titulus hic est: *Tractatus de duobus se inficem* [sic] *diligentibus compositus per dominum eneam Siluium rogatu domini mariani de Sozzini militis Senensis.* Post praemissas duas epistolas ad *Casp. Sligk* et *Marianum Sozzinum* opus ipsum fol. 271. incip. [U]*Rbem senam unde tibi et michi origo est* cet. Explic. *longe plus aloes habet quam mellis Vale ex Wienna p. nonas Julias anno domini* cet. *Et sic huius est finis operis.*

Haec omnia, quae huc usque recensuimus, scripta sunt in charta. Quae in membrana sequuntur scripta, longe maioris sunt momenti. Saepe enim fieri solebat, ut scripta maioris momenti de consilio coniungerentur cum levioribus, quo facilius laterent. Sequitur autem:

v) [fol. 297. a — 317. a.] Index redituum episcopatus praepositurae Martisburgensis. [Antiqua manus, a qua profecta sunt argumenta librorum hoc volumine contentorum, in priore libri operculo haec notavit: *Item redditus omnium villarum ecclesie Merseb.* Hic index saec. XIV. ineunt. si non XIII. scriptus est. Litterae initiales minio pictae sunt. Typis iam descriptus est, sed ex alio codice archivi Capituli Martisburgensis, in libro: *Neue Mittheilungen des Thüring. Sächs. Vereines* cet. *zu Halle*, Tom. II. pag. 365. ss. (1836.) Noster codex cum descripto illo plane consentit, quamquam rerum ordo paullo alius est. Nondum descriptae sunt typis *Obedientiae s. festa obedientiarum*, quae leguntur fol. 308. et 309. Cf. *Gersdorfii* Repertorium der ges. deutschen Litteratur de ao. 1836. tom. IX. pag. 464. — Liber incip. *Omnium uillarum per ordinem et obitus et redditus* cet. Explic. *Summa. VII. talentum.* —

w) Fol. 317. b. a manu aliena et volubili scripta est prima dedicatio ecclesiae Merseburgensis, anno 1021. tempore Brunonis quinti episcopi Merseburg. Tum sequitur index reliquiarum ecclesiae Merseburgensis his verbis: *Tempore honoldi VIti episcopi ecclesie Mersb. conscripta sunt hee reliquie sanctorum que continentur in summo altari ecclesie Mersb.* Tum index 43 reliquiarum legitur. Explic. *In summa vero XLIII. sanctorum habentur reliquie.*

x) [fol. 318. a — 337. a.] Chronica episcoporum Merseburgensium, ab origine episcopatus usque ad mortem *Henrici Kint* pertinens, sed a diversis [quod etiam scripturae diversitas a fol. 333. b. testatur] per successionem continuata usque ad *Thilonem de Trote*, qui anno 1467. electus est. Est eadem illa, quam *Jo. Petr. de Ludewig* edidit in *Reliquiis Manuscriptorum*, tom. IV. pag. 329. sqq., textus tamen, quamquam *Menckenius* in scriptoribus rer. German. tom. IV. pag. 159. ss. emendationes [ut veri haud absimile est, ex hoc nostro codice] dedit, nondum satis integer est; maxime enim in vocum compendiis legendis multa deprehenduntur vitia. Quem textum *Ludewigius* exhibuit, is cum codice nostro tantum usque ad episcopum duodetrigesimum [*Henricum de Stolberg*] consentit; quae ab eo inde apud *Ludewigium* leguntur, longe sunt prolixiora et accuratiora. Textus noster incip. *Cum gens romulea uniuersum orbem bellicis armis sibi subdere contenderet* cet. Explic. *per eum constructum implicasse asseritur.*

γ) [fol. 344. a—350. a.] SINGULA CAPITA EX LIBRO STATUTORUM CAPITULI MARTISBURGENSIS. Haec typis nondum descripta sunt. Singula autem capita illa haec sunt:

α) [fol. 344. a.] INSTRUMENTUM PUBLICUM DE IURAMENTO PRAEPOSITI MERSBURGENSIS. Ita titulus minio pictus. Est de ao. 1330.

β) [fol. 344. b.] STATUTUM DE MONETA IN MERSBURG. de ao. 1273. Est Friderici episc. Merseburg. diploma, octavo anno pontificatus sui scriptum, quo Hinrico Thuringo locat monetam in Mersburg certis conditionibus et privilegiis.

γ) [fol. 345. b.] REVOCATIO GHEBHARDI EPISCOPI. Ita titulus minio pictus. Episcopus renunciat iuri occupandi bona defuncti praepositi.

δ) [fol. 345. b.] IURAMENTUM EPISCOPI MERSBURGENSIS POST ELECTIONEM. Ita titulus ruber. Est iuramentum Frederici Episcopi.

ε) [fol 346. b.] STATUTUM DE OBEDIENTIIS.

ζ) [fol. 347. b.] RECOGNITIO FREDERICI EPISCOPI DE IURAMENTO PER BODONEM PRAEPOSITUM FACTO. Ita titulus ruber. *Datum et actum Merfb. Anno domini M° CC.° LXXVII.° Kl. Septembris. Pontificatus nostri. Anno. XII.°*

η) [fol. 348. a.] STATUTUM DE IURAMENTO PRAEPOSITI. Ita titulus milto pictus. Est diploma Henrici episcopi Merseburgensis.

ϑ) [fol. 349. a.] STATUTUM DE ANNIS. Ita titulus ruber. Recentior manus atro adpinxit: *defunctorum.* Est diploma *Gebhardi* de ao. 1330. — Caetera huius codicis scripta in charta exarata sunt haec:

z) [fol. 353. a—408. a.] CHRONICA THURINGORUM DE ORIGINE THURINGORUM FRANCORUM ET SAXONUM. Ita titulus minio pictus. Est vero illa historia *Erphesfordensis* anonymi, quae typis descripta est in *Pistorii* scriptor. rer. German. (ed. Struv.) tom. I. pag. 1296—1365. Noster codex tamen chronicam tantum usque ad ea verba continet, quae leguntur l. l. pag. 1364. ult. Incip. *Noe habuit tres filios fem cham et Japhet* cet. Explic. *in ecclesia Collegiata nona quam ipfam edificauit atque dotauit.* Pertinet haec chronica usque ad ann. 1425., quo *Wilhelmus* Marchio Misenens. et Lantgravius Thuringiae obiit. A seriore manu appendix addita est, quae incip. *Item prefatus dnus fridericus* cet. Explic. *cum patre et fratre fepultus eft.* —

aa) [fol. 411. a—422. a.] CHRONICA DE LANDGRAVIIS THURINGORUM, ab anno 1025—1440. Incip. *Czu Wiffen allen fromen luten wy dy lantgffin von dorungen erft fich erhuben* cet. Explic. *gebe die ewige felikeyt vnnd froyde yn dem ewigin lebin Amen.* — Caeterum hunc codicem commemoravit, qui eum cum aliis bibliothecae nostrae Codd. anno 1825. inspexit, ***Pertzius,*** Archiv. tom. VI. pag. 211. et 213.

DCCCXLVII.

[Rep. II. fol. 71.]

Codex chartaceus saec. XV. exaratus, in duabus columnis satis perspicue a nonnullis librariis scriptus, rubris inscriptionibus et subscriptionibus, litteris initialibus vario colore distinctis, sed plerumque simpliciter pictis, lineis atramento ductis, cum notatione manipulorum per custodes adscriptos. Folia sunt 179, quorum primum et ultimum membranacea sunt. Scriptura vacant foll. 6. b. 7. 48. b. 49. 50. 77. b. 91. a. 93. b. 94. 143. 144. 145. 157. b. Lacera sunt foll. 146. et 157. Praeterea duo priora folia interciderunt. — Est hic codex, ut fol. 2. a. in margine inferiori scriptum legitur, *e bibliotheca Georgii Bartholdi Putani a Braitenberg, praepofiti Pragenfis.* Insunt haec:

a) [fol 2. a—95. a.] FORMULAE EPISTOLARUM IN CANCELLARIA CAROLI IV. WENCESLAI ET SIGISMUNDI, IT. PONTIFICUM ET EPISCOPI OLOMUCENSIS SCRIPTARUM, IN SEX LIBROS DIVISAE. A fol. 2. (quod integri codicis quartum fuisse ex certis indiciis constat) usque ad 6. a. *index* epistolarum habetur, s. quae vocantur, *distinctiones formarum.* Incip. *....augufto. de morte domini Cefaris augufti* cet. Opus ipsum fol. 8. a. incip. *Cancell. Imperialis fcribit cuidam fratri Rofe Ordinis predicatorum.* [Haec rubro sunt scripta; pergitur:] *Eminens vir amice cariffime Non miretur famosa tua prudentia* cet. Explic. *bona fide conduci volumus et iubemus.*

b) [fol. 95. b—96. a.] HYMNUS AENEAE SYLVII SENENSIS POETAE LAUREATI AD EMENDATIONEM HUMANAE VITAE DE PASSIONE DOMINI. Incip. *Quid tibi tandem fcelerate quaeris* cet. Explic. *Aethere miffus.*

c) [fol. 96. b.] LEONARDI ARETINI AD COLUCIUM SALUTATUM. Ita titulus minio pictus. Incip. *(E)go tibi hunc librum* cet. Explic. *animadverte quefo quanta grauitas fit.*

d) [fol. 96. b—101. a.] BASILII LIBELLUS AD ADOLESCENTES, QUOMODO POSSINT EX GENTILIUM LIBRIS FRUCTUM CAPERE, in Latinum sermonem traductus per *Leonardum Aretinum.* Inc. *(M)ulta funt fili quae hortantur me* cet. Explic. *nunc recta confilia afpernantes.*

e) [fol. 102. a—142. b.] AENEAE SYLVII [ad Cancellarium *Caspar. Slick*, Mag. *Francifcum de Fuste*, de *Ladislao rege*, scr. anno 1443. etc.] POGGII, JULIANI CARDINALIS S. ANGELI ET FRANCISCI PETRARCHAE EPISTOLAE, NULLO ORDINE ET PROMISCUE POSITAE. Interseritur a fol. 110. b—123. a. AENEAE SYLVII HISTORIA AMORUM SIGISMUNDI [DE AMORE LUCRETIAE ET EURIALI] anno 1444. conscripta, cuius inscriptio minio picta haec est: *cafus duorum amantium pulcherime declaratur.* Incip. *Magnifico* etc. — *Marianus Sozinus Senenfis conterraneus meus* cet. Explic. *plus aloes habere quam mellis Vale ex Vienna V non Julias* MCCCCXLIIII.

f) [fol. 146. a—157. a.] FORMULARE ALIQUOD. Huius tamen primum folium quum ita sit laceratum, ut ne quarta quidem pars salva manserit, folii 147. initia huc transscribam. Hoc autem incip. *admodum gratulamur cupientes* cet. Explic. *indiffolubili et annodat.*

g) [fol. 158. a—178. b.] FORMAE PRIVILEGIORUM DE SUBTILI STILO. Ita titulus minio pictus. Incip. *Quoniam depofitis odiis pulcrum eft* cet. Explic. *perpetuo iudicari cet.*

h) In fine denique a bibliopega inserta est dimidia pars instrumenti Germanici transsumti, cuius altera pars primum codicis folium est. Est *Gerlaci AEp. Mog. compositio cum Henrico et Ottone Landgraviis Haff. dat. zu Ettichenfteyn. Dez Jares da men zalte von gotis ge-*

burte Druczenhundird Jar vnd Siben vnd virczig Jar in deme erstin tage des Meyes. In aversa parte instrumenti leguntur verba: *Litera vnionis data in Ettichinsteyn anno. XLVII° in qua fit mentio super iuuamine repetitionis wykoungen.* Fidem addidit notarius his verbis: *hanc literam vidi sub sigillo domini moguntini.* — Caeterum commemoravit hunc codicem, qui eum cum multis aliis nostrae bibliothecae MSS. anno 1825. inspexit, *Pertzius*, Archiv. tom. VI. pag. 213.

DCCCXLVIII.

[Rep. IV. 4. 57.]

Codex chartaceus saec. XVII. ineunte scriptus, folior. 398, quorum 1—3. 14. b—17. b. 131—137. 200. b. 201. 340. 341. 343. b. 386. b—389. 390. b. et 395. b—398. scriptura vacant. Continentur hoc libro miscellanea historica, quorum accuratus index fol. 4. a—14. a. legitur. Quae ibi recensentur singula haec sunt:

a) [fol. 18. a—34. b.] *Extract aus dem Testament Pfaltzgraf Ludwiges Churfürstens am Rhein wegen der Religion und anderer Puncten hierczu von nöcten.*

b) [fol. 35. a—64. b.] *Copey eines schreibens Pfaltzgrafs Ludwigs Churfürstens, an seinen Herrn Vatter Pfaltzgraf Friedrichen bey Rhein, vber der Resolution im Artickul des Heiligen Abendmals vnnd anderer puncten, vnterm dato Amberg den 12. Juny Ao.* 1575.

c) [fol. 65. a—81. b.] *Beschreibung des mords an einem Christen Kinnd in dem Stifft Weisenburck durch die Jüeden verübet, denckwürdig zu lesen vnd zumercken Ao.* 1270.

d) [fol. 81. b—90. b.] *Von Freyheiten des löblichen Adels im Elsas Ao.* 1550.

e) [fol. 91. a—98. b.] *Von dem Geiseler Orden, vnnd wie sich dieselben zu Strassburg verhalten Ao.* 1349.

f) [fol. 99. a—101. b.] *Von König Ruprechten Pfaltzgrafen vnnd Churfürsten bey Rehin,* (sic) *wie derselbe inns Elsas kam, vnnd was er darinnen handlete. Ao.* 1409. *und hernach.*

g) [fol. 101. b—110. b.] *Welcher gestallt Hertzog Geörg aus Bayern Hochtzeit zu Lanndshuet mit des Königes aus Polen Tochter gehalten Anno Christi* 1481.

h) [fol. 111. a—116. b.] *Belagerung vnnd Einnamb des Haus vnnd Schloss Glashütten, daraus man Plackerey getrieben, von Bayrrheut aus fürgenommen Ao.* 1474.

i) [fol. 116. b—130. b.] *Exception und ableinungschrifft Burgermeister, Rahts vnnd gemeinde zu Bayrreuth wieder die von Kienndsperg zu Weidenberg, wegen der Holzflöes, als sie vom Kayserlichen Lanndgericht zu Onoltzbach an das Kaysserliche Cammergericht zu Speyer appellirt.*

k) [fol. 138. a—141. b.] *Wie Marggraf Albrecht für Ochsenfuhrt kommen, die Stadt zu gewinnen, aber ohn sein Panier mit schaden wieder abziehen müssen.*

l) [fol. 141. b—144. a.] *Wie die Herrn vom Thumbcapitul den Stifft Würtzburg dem Teutzschen orden vbergeben vnnd zustellen wollen.*

m) [fol. 144. b—145. b.] *Wie die Burger zu Rottenburg fürs Schlos Ingelstadt getzogen, das gewonnen, vnd etzlich darinn gefangen haben.*

n) [fol. 145. b—146. a.] *Wie Marggraf Albrecht von wegen Bischoff Sigmunden zwey vnnd zwantzig tausent gülden an dem Regiment zu Würtzburg fordert.*

o) [fol. 146. a—152. b.] *Wie der Bischoff von Meintz, Marggraf Albrecht, vnnd der Pfleger zu Würtzburg sich der Reichsstädt halben mit einander verbunden, Ao.* 1443.

p) [fol. 152. b—153. a.] *Wie sich der Marggraf bearbeitet, seiner Schwester Sone zu einem Bischoff gein Würtzburg zu machen, Ao.* 1444.

q) [fol. 153. a. et b.] *Wie Bischoff Gottfried das Schloss Werberg zerbrach, Ao.* 1444.

r) [fol. 154. a. et b.] *Wie das Schloss vnnd Stadt Zagsberg in einer wochen zweimal gewonnen vnd verloren ward, Ao.* 1445.

s) [fol. 154. b—155. b.] *Wie Hartheim gewonnen ward, vnnd von Apell Bamzen Todt.*

t) [fol. 155. b—156. b.] *Wie Bischoff Gottfried etliche Fürsten mit den Städen wieder versöenen vnnd vertragen hat lassen, Ao.* 1450.

u) [fol. 156. b—157. a.] *Wie sich die Bischoff zu Würtzburg vnd Bamberg, auch die Marggrafen Zehen Jahr lang zusammen verbunden.*

v) [fol. 157. a—162. b.] *Wie Marggraf Albrecht sich beworben hat, für des Städlein Wiedern zuziehen, Ao.* 1458.

w) [fol. 163. a—165. a.] *Von den Vehden vnnd Kriegen, die sich zwischen Bischoff Johannsen zu Würtzburg vnnd Marggraf Albrechten begeben haben.*

x) [fol. 165. a—166. b.] *Wie Bischoff Johannes der Marggrafen Feind ward.*

y) [fol. 166. b—167. b.] *Wie Bischoff Johannes von Würtzburg wieder den Marggrafen aufsgetzogen ist.*

z) [fol. 168. a—171. b.] *Wie die Burger von Kitzingen die Stadt Schwartzach einnamben, aber schendlich wieder herausgetrieben worden.*

aa) [fol. 171. b—175. a.] *Wie Bischoff Johannes vnnd der Marggraf durch den Hertzogen von Sachsen wieder vertragen worden seind, Ao.* 1460.

bb) [fol. 175. a.] *Wie das Landtgericht zu Onoltzbach in ruhe stunde von Ao.* 1460. *bis wiederumb Ao.* 1490.

cc) [fol. 175. b—176. b.] *Wie Bischoff Johannes von Würtzburg Erbhuldigung zu Kitzingen genommen.*

dd) [fol. 176. b—180. b.] *Wie Marggraf Albrecht seine Räht gein Würtzburg schickt, vnnd seine Lehen von St. Kilian empfangen liess.*

ee) [fol. 180. b—181. b.] *Wie Bischoff Johannse zum anderenmal mit dem Marggrafen zu vehden kommen, vnnd wie er der Ritterschafft geschrieben, Ao.* 1461.

ff) [fol. 181. b—184. a.] *Bischoff Johannsen zu Würtzburg Feindsbrief an Marggraf Albrechten Ao.* 1461.

gg) [fol. 184. a—186. a.] *Wie Bischoff Johannes den Marggrafen zum anndern mal vberzogen vnnd angegriffen hat.*

hh) [fol. 186. a—187. a.] *Wie der Pfaltzgraf wieder den Marggrafen aufzog, für Vffenheim kame, vnnd das gewan.*

ii) [fol. 187. a. et b.] *Wie die Kriegs Fürsten Marggraf*

Albrechten von Brandenburg das Schlofs Hoheneck abgewonnen.

ll) [fol. 187. b — 190. a.] *Wie Hertzog Ludwig etliche Behemen herausbracht, vor denen sich die Ritterschaft im Stifft vnnd die Landschafft besorgete.*

ll) [fol. 190. a — 192. a.] *Bifchoff Johannsen antwort der Ritterschafft gegeben.*

mm) [fol. 192. a. et b.] *Wie Hertzog Albrecht von Osterreich auch wieder den Marggrafen aufsgetzogen ist.*

nn) [fol. 193. b — 196. b.] *Von der walfart vnnd groffem gelauff zu dem Baucker gein Niclashaufen an der Tauber, Ao.* 1476.

oo) [fol. 196. b — 197. b.] *Wie der Baucker gefangen vnnd gein Würtzburg geführt ist worden.*

pp) [fol. 197. b — 200. a.] *Wie die Niclasheufser Waller gein Würtzburg kamen vnnd den Baucker haben wolten, auch wie der Baucker verbrend ward.*

qq) [fol. 202. a — 204. b.] *Wie die Marggrafen forderung fürnahmen an Bifchoff Gottfrieden vnnd sein Stifft.*

rr) [fol. 204. b — 208. a.] *Wie Marggraf Albrecht mit Bischoff Gottfrieden, der Geistlichen Reformation halben, zu vnwillen kame.*

ss) [fol. 208. a — 209. b.] *Mittel durch die Marggräfifchen fürgeschlagen.*

tt) [fol. 209. b — 211. a.] *Bischoff Gottfrieden antwort vff die Marggreffifchen Mittel.*

uu) [fol. 211. a — 212. b.] *Wie Marggraf Albrecht Bischoff Gottfrieden vor den Fürsten beklaget, vnd sich gegen Ihm zu Krieg rüestet.*

vv) [fol. 212. b — 215. a.] *Wie der Marggraf die Ritterschaft gehn Kitzingen beschrieben, vnd Bischoff Gottfried seine Räht auch dahin schicket.*

ww) [fol. 215. a — 217. a.] *Wie beede partheyen, durch die Maintzischen Räht zu Biebelrieth wieder vertragen seind worden, Ao.* 1447.

xx) [fol. 217. a — 218. a.] *Wie Bischoff Dieterich von Maintz der Würtzburgischen Geistlichen Reformation halben ein aufffpruch thete.*

yy) [fol. 218. a — 219. a.] *Wie Bischoff Gottfried Marggraf Albrechten vnnd die Stadt Nürnberg mit einander vertragen hat, Ao.* 1450.

zz) [fol. 219. a — 220. a.] *Wie Bischoff Gottfried mit Marggraf Albrechten sich wieder in Ainigung vnnd Bündnus begeben, Ao.* 1451.

α) [fol. 220. b — 223. a.] *Wie die Fürsten wieder aus dem veld zogen vnd Bischoff Johannes bey seiner Ritterschafft vmb hülff ansuchen thet.*

β) [fol. 223. a — 225. b.] *Wie Bischoff Johannes etliche Marggrefische Dörffer plündert, vnnd sich für Prichsenstadt lägert.*

γ) [fol. 225. b — 226. b.] *Wie der Marggraf für Vffenheim zog, vnnd das gewinnen wolte, aber vngeschafft wieder abeziehen must.*

δ) [fol. 226. b — 228. a.] *Wie der Marggraf für Sultzfeld zog, aber wieder vertrieben ward, auch die Burger zur Neuenstadt Treülofs worden.*

ε) [fol. 228. a. et b.] *Wie das Schlofs Hoheneckh ob Windsheim verbrend, vnnd die Stadt Vffenheim wieder vmbgefallen ist.*

ζ) [fol. 229. a — 230. a.] *Wie der Marggraf Golhofen gewonnen hat.*

η) [fol. 230. a — 232. b.] *Wie durch den König zu Beheim zwischen beeden Partheyen ein friedlicher anstanndt gemacht ward.*

θ) [fol. 232. b — 238. a.] *Wie Bischoff Johannes von Würtzburg zum dritenmal des Marggrafen Feind worden. Ao.* 1462.

ι) [fol. 238. a — 241. b.] *Wie Bischoff Johannsen etliche Behemen zu Hülff kommen, vnnd er den Marggrafen vberzogen hat.*

κ) [fol. 242. a — 245. a.] *Wie Bischoff Johannes Scheinfeld, Geifelwindt vnnd Prichsenstadt gewonnen, aber vor Vffenheim wieder abgetzogen.*

λ) [fol. 245. a — 246. b.] *Wie Bischoff Geörg von Bamberg vnnd Hertzog Ludwig von Bayern dieser Zeit mit Marggraf Albrechten auch kriegt haben.*

μ) [fol. 247. a. et b.] *Wie Herr Sigmund von Schwartzenberg hindern Franckenberg gewan.*

ν) [fol. 247. b — 248. b.] *Wie die vehd zwischen Bischoff Johannsen vnnd Marggraf Albrechten wieder vertragen worden.*

ξ) [fol. 248. b — 251. b.] *Wie zween täge nach einander gehalten, aber nichts endlichs noch beschliefslichs ausgericht worden.*

ο) [fol. 251. b — 257. b.] *Frawen Anna von Streitberg geborner von Trautenberg letzter will aufgericht, Ao.* 1517.

π) [fol. 258. a — 262. b.] *Confens vnnd bewilligung vber den letzten willen vnnd stifftung Frawen Anna von Streitberg Geborner von Trautenberg wittib, von Ihren Freunden, die darüber gesiegelt vnnd darein bekannt haben, Ao.* 1517.

ρ) [fol. 263. a — 265. b.] *Eines Erbarn Burgermeister vnnd Raths, auch gemeiner Stadt Bayrreuth befreyungsbrief durch Marggraf Friedrichen zu Brandenburg, Ertzkammerer vnd Chuerfürsten, ertheilt zu Onoltzbach im Jahr Christi* 1439. *Sontags nach Walburgis.*

σ) [fol. 266. a — 273. b.] *Revers des Pfarrverwefers, Burgermeister vnd Rahts zu Bayrreuth, vber sieben gülden ewiger Zinnfe, vff ein Salve Regina vnd mehrer andacht, vber einen Hof zu Döberlitz, gegen Fritz Rohten Burgern zum Hof, Ao.* 1493.

τ) [fol. 274. a — 282. a.] *Extract aus der Handlung vnnd allerley Briefen, Was Hanns Sendelweckh des Joachims Vatter mit Burgermeistern vnnd Raht, auch etzlichen Burgern alhie zu Bayrreüth lange Zeit für stritt vnnd Irrung gehabt. Dann was gestallt solche letzlich ein ende genommen, erstlich aus dem Bawrenkrieg hergeflossen.*

υ) [fol. 282. a — 290. a.] *Hannsen Sendelwecken Klag contra Bayrreuth, der Beuerischen Aufruhr anhengig, dem Haubtman vff Gebierg vbersandt, Präs. durch Fritzen Strebensdörffer Vischknecht zu Laineckh freitages post Francisci, Ao.* 1536.

φ) [fol. 290. a — 292. b.] *Darauf ist deren von Bayrreuth*

an den Haubtman Ihr gegenbericht vnd antwort vnterm dato Freitags nach Thomä Apostoli Ao. 1536.

χχ) [fol. 292. b — 297. b.] *Endlichen vnnd nach vielen hin vnd wieder fürgeschlagenen mitteln, der Keines beden theilen nie recht angenehmb gewesen, ist die gantze Sachen nach Onoltzbach kommen. Dahin beede theil von Marggraf Görgens Rethen beschieden worden, die haben darinnen einen gründlichen Spruch gethan, wie solcher vff pergamen gebracht, underschrieben vnnd besieglet ist, Ao.* 1538.

ψψ) [fol. 297. b — 299. a.] *Die hernach geschriebenen Artickel mit rate der gemein zuhandlen, in der Beurischen Aufruhr Ao.* 1525.

ωω) [fol. 299. a — 300. a.] *Antwort hierauf der Burgerschafft durch Oswald Rohten hannd.*

αα) [fol. 300. a — 312. a.] *Nun volgen etliche auffschreiben von Onoltzbach, Blassenburg vnnd annderswo der Beurischen aufruhr halb hieher abgangen, alles Ao.* 1525.

ββ) [fol. 312. a — 323. a.] *Verweis des Haubtmans vffm Gebierg Hannsen von Leinecks, vnnd sein entschuldigung, wegen etzlicher aufgefangener reden vbel aufsgeleget damals.*

γγ) [fol 323. b — 328. a.] *Verzeichnus der Schlösser vnnd Dörffer, welche die Bauern in der gemeinen Aufruhr Auch* 1525. *inn Francken vnnd vffm Gebierg zerstöeret, geblündert vnd verwüstet haben.*

δδ) [fol. 328. b — 330. b.] *Restitution der ehren vnd Qualification derjenigen gestrafften Marggrefischen Burgere vnd Bauern, die sich in der Rebellion, tumult vnd aufstandt des gemeinen manns im Bauernkrieg haben anhengig oder theilhafftig gemacht, von da an wiederumb Rahte und gerichte zu besitzen, Kundschafft zu geben, alle vnd jegliche ehren Ambt vnd rechtliche handlungen zutragen, zuüben vnnd zuuerwalten, vff den Reichs abschied zu Speyer ein gedruckt Fürstlich Auffschreiben ergangen, unterm dato den* 23. *Septembris Ao.* 1526.

εε) [fol. 331. a — 334. b.] *Verwarnus eins Erbarn Rahts zu Nürmberg an Ihre Burger vnnd Innwohner in der Beüerischen Auffruhr Ao.* 1525.

ζζ) [fol. 335. a — 339. b.] *Copia eines alten briefs der Adelichen Grosen vber die Burg Rabenstein, so sie vonn Herrn Conraden von Schlüffelberg, welcher solcher Zeit auch Weischenfeld Innen gehabt, neben andern güetern zu Lehen getragen vnnd besessen, ganz denckwürdig zu lesen, zwischen Ihnen aufgerichtet Ao.* 1307.

ηη) [fol. 342. a — 348. a.] *Wappenbrief deren vom Saher vnnd ein Vidimus drüber Ao.* 1500.

θθ) [fol. 348. a — 350. b.] *Copia eines alten Burgk: vnnd Pflegsbriefs Kaiser Maximilian des ersten vber die Vesten Klingenberg gegen Hannsen vom Saher, Ao.* 1496.

ιι) [fol. 351. a — 354. a.] *Notul eines Protestation Zettuls vber die Kayserliche Execution vnnd mandats Procefs vor vnnd nach derselben resigierung, auch wie sich sonnst darbey zuuerhalten Ao.* 1610.

κκ) [fol. 354. a — 358. b.] *Beuelich schreiben wegen der besorgenden Kayserlichen Achts: vnnd Mandats Procefs, vnd wann die wieder verhoffen angeschlagen werden solten, wie sich darunder zuuerhalten Ao.* 1610.

λλ) [fol. 359. a — 361. a.] *Marggrafen Casimirs zu Brandenburg schlus vnnd Ordnung mit gemeiner Lanndschafft des Fürstenthumbs Oberhalb Gebiergs getroffen, wegen einer raifs oder Heerzugs, wie es mit dem Lofs, Sold vnnd Zubues in vnnd aufferhalb dem Lannd gehalten werden soll Anno Christi* 1520.

μμ) [fol. 361. b — 363. a.] *Fürstlich Auffschreiben vff den Landtagsabschied des Heiligen worts Gottes halben Ao.* 1528.

νν) [fol. 363. a — 365. b.] *Fürstlich ernstlich Auffschreiben vff die Landhilff des hundersten Pfenniges Ao.* 1541.

ξξ) [fol. 365. b — 369. a.] *Revers Sebastian von Kindsperg für sich vnnd seine nachkommen, wegen Anderthalben gülden Jehrlicher Stadtsteuer von der Beünth bey dem Steeg vor dem vndern Thor, Ao.* 1543.

οο) [fol. 369. a — 371. b.] *Vortrag bey dem Fürstlichen wochenbette im Schlofs zu Bayrreuth Sontags nach Simonis vnnd Judae den* 29. *Octobris Ao.* 1615.

ππ) [fol. 372. a — 373. a.] *Bescheidenheit vnnd mas in Kamersachen zu gebrauchen, auch solche mit vorwissen der Regierung fürzunehmen, dann sich darunder bey der Cantzley bescheids zu erholen, Ao.* 1565.

ϱϱ) [fol. 373. a — 375. a.] *Befelch wegen der Walfslenden Lehenstück, die vnnserer gnedigen Herrschafft Brandenburg vnderthanen, die anhero mit thür vnd Angel beschlossen werden, von den Edelleüten vnnd anndern Herrn zu lehen tragen, nirgent annderswohin dann hieher zuuertürckensteüern, unterm dato den* 29. *Septemb. Ao.* 1578.

σσ) [fol. 375. b — 376. b.] *Auffschreiben die Tentze an den Sonn- vnd Feyertagen allenthalben im Ambt, wie auch bey Dero vom Adel vnderthanen vnnd Schencksteden, gennzlich vnd gar abzuschaffen, ergangen Ao.* 1567.

ττ) [fol. 377. a — 386. a.] *Von den grosen Schetzen im Kloster Opatowitze vnderm erdrich verborgen, durch Keisser Carl den vierden, König in Beheim heimblich besichtiget Ao.* 1171.

υυ) [fol. 390. a — 395. a.] *Erclerung eines dem gemeinen Manne etlicher mafs vnuerstendlichen Kupfferstücks vom Lucifer vnnd der Höllen, kürtzlich erleütert.*

DCCCXLIX. et DCCCL.

[Rep. IV. 4. 17.]

Codex chartaceus saec. XVIII. scriptus, duobus constans voluminibus, quorum prius folia habet 296, posterius 216. In illo vacua sunt foll. 12. b. 78. b. 133. b. 147. b. 151. 160. b. 171. b. 188. b. 200. b. 210. b. 216. b. 235. b. 286. b. 291. b. 294. b. 296. b.; in hoc foll. 104. b. 157. b. 159. b. 165. b. 183. b. 193. b. Continentur:

Apographa variorum diplomatum. Singulorum tituli [in quibus recensendis folia, quibus leguntur, adnotare omisimus, quod diplomata rubris numeris in codice signata sunt] hi sunt:

Tom. I.

1. Innocentius III. ad Gnesnensem Archiepiscopum, ex Tomo 2. Epistolar. fol. 473. ed. Baluzii. A. 1198.
2. Id. Rigensi Episcopo. fol. 479. T. 2. ed. Baluzii. A. 1210.
3. Wolcuino Magistro et fratribus militiae Christi in Liuonia constitutis, ib. fol. 479. A. 1210.

4. Ad Lubecensem et Liuoniensem episcopos. T. 2. fol. 484. ed. Baluzii. A. 1210.
5. Magistro et fratribus militiae Christi in Riga Innocentius III. fol. 580. T. 2. A. 1211.
6. Vniuersis Abbatibus in generali Cisterciensi Capitulo constitutis Innocentius III. T. 2. fol. 669. A. 1212.
7. Innocentius III. Nobilibus viris ducibus Poloniae et Pomeraniae, T. 2. f. 669. ed. Baluzii. A. 1212.
8. Innocentius III. Abbati Priori et Custodi S. Nicolai Rigensis diocesis. T. 2. fol. 806. A. 1213.
9. Innocentius III. Archiepiscopo, Decano et Praeposito Lundensibus, T. 2. f. 807. 1213.
10. Innocentius III. Abbati Priori et Cellerario de Monte S. Nicolai Rigensis diocesis. T. 2. f. 807. A. 1213.
11. Innocentius III. Abbati de Gothlanda et de Northlanda et de Sutherlanda, Praepositis Lundensis diocesis. Tom. 2. fol. 807. A. 1213.
12. Innocentius III. Magistro et fratribus militiae Christi in Liuonia constitutis. T. 2. f. 808. A. 1213.
13. Vniuersis Christi fidelibus per Saxoniam constitutis Innocentius III. T. 2. f. 808. A. 1213.
14. Innocentius III. Abbatibus, Archidiaconis, Decanis, Prioribus et aliis ecclesiarum praelatis per Saxoniam constitutis. T. 2. f. 808. A. 1213.
15. Innocentius III. Episcopo Estiensi. T. 2. f. 809. A. 1213.
16. Innocentius III. Dilectis filiis militibus Christi in Liuonia. T. 2. f. 809. A. 1213.
17. Innocentius III. Episcopo Estiensi. T. 2. f. 809. A. 1213.
18. Innocentius III. Magistro et fratribus Hospitalis Theutonicorum. T. 2. f. 822. A. 1213.
19. Innocentius III. Rigensi Episcopo. T. 2. f. 834. A. 1213.
20. Innocentii III. Bulla, qua donatio Varpodae confirmatur Christiano Episcopo. A. 1215.
21. Innocentii III. Bulla, qua donatio Luboniae facta Christiano Episcopo confirmatur. A. 1215.
22. Honorii III. P. R. priuilegium ex Transsumpto Abbatum, ut episcopus Prussiae possit cruce insignire militaturos contra paganos in Prussia. 1217.
23. Facultas data episcopo Prussiae instituendi ecclesias Cathedrales, eligendi et consecrandi Episcopos in Prussia conversa. 1218.
24. Vt ingredientes Prussiam intendant Episcopo Prussiae et illi pareant. 1219.
25. Ex Goldasti Reichshandlung, f. 161. Friderici II. diploma de priuilegiis sacrae domus Hospitalis. S. Mariae Theutonicorum in Hierusalem, A. 1221.
26. Donatio terre Culmensis confirmatur A. 1226. ex Gold.
27. Cessio Conradi Ducis Masoviae multorum bonorum in terra Culmensi. Juncta cessione episcopi et capittuli Plocensis, addita etiam emtione districtus Radzin. A. 1222.
28. Donatio Lesticonis Ducis Poloniae predii Malymnow.
29. Donatio Crucionis ville Cossobudi cum attinentiis.
30. Donatio Conradi Ducis villarum Szarno, Radko et Tuschino, 1223.
31. Emptio bonorum Radzin cum omnibus attinentiis per Christianum Episcopum Prusciae.
32. Donatio Christiani de Chrosna bonorum Tarchomino et Gradcowo, 1223.
33. Honorius III. confirmat donationem Conradi ducis factam Christiano episcopo, vt et Episcopi Plocensis cessionem decimarum.
34. Confirmatio Papae super donatione Ecclesiae Culmensi facta, f. 1239.
35. Priuilegium Friderici II. Imp. Ordini datum, cum aurea bulla. Hoc extat in MS. Lucae Davidis; confer cum diplomate 26.
36. Conradus Culmensem terram donat ordini Teutonico, 1228.
37. Christianus episcopus Prussiae confirmat donationem Conradi salvo Jure suo, 1228.
38. Castrum Dobrin et vicina cum pleno Jure cedunt, ordini ab episcopo Masouiae etiam decimas, 1228.
39. Noua donatio terrae Culmensis, facta A. 1230.
40. Castrum Vizne donatur ordini Theutonico, 1230.
41. Christianus episcopus omnia sua cedit ordini, 1230.
42. Henricus Abbas de Lugna et Joannes Abbas de Linda.
43. Christianus donationem suam ordini Teutonico iterum confirmat, 1231.
44. Gregorii IX. confirmatio donationis a Christiano Episcopo et Conrado duce factae ordini 1230.
45. Confirmatio, vt quidquid occupaturi essent de Prussis, Teutonici retinerent, 1230. 11. Id. Sept.
46. Gregorius IX. commendat ordinem Teutonicum Conrado duci.
47. Gregorius IX. iubet fratribus Teutonicis forti animo inuadere Prussos.
48. Casimirus filius Conradi ducis confirmat paternam donationem, 1233.
49. Innocentius IV. confirmat donationem Conradi ducis et Conradum magistrum annulo dato investit de terra eadem, 1243.
50. Bulla Gregorii IX. aduersus Teutonicos equites eorumque facinora.
51. De Legato, qui in Prussiam et alias neophytorum terras mittitur, 1244.
52. Innocentius promittit habitatoribus terrae Culmensis et Theutonicis in Prussia, legatum se missurum in Culmiam, 1244.
53. Abbati de Buch mandatur, vt citet peremptorie Archiepiscopum Prussiae, quo se sistat cum Theodoro praeceptore sedi Apostolicae.
54. Ad suffraganeos Archiepiscopi Pruciae, 1246. Kal. Januar.
55. Pars priuilegii ecclesiae Rigensis cum designatione suffraganeorum, 1255.
56. Friderici Imperatoris epistola ad regem Franciae super sententia depositionis lata per Papam et Cardinales in concilio Lugdun. Ex Tom. III. Constitutionum Imp. Goldasti, f. 375. A. 1247.
57. Priuilegium a Friderico II. concessum Prutenis ad fidem Christi conuersis. Ex Epistolis Petri de Vineis l. VI. ep. XXX. editum videtur.
58. Concordia per Archidiaconum Leodiensem legatum Papae inter Suentopoleum Pomeraniae ducem vna, et Magistrum ordinis ab altera parte, constituta.
59. Heiderici episcopi Culmensis diploma, quo ecclesia cathedralis Colmenseae et Canonici secundum regulam S. Augustini constituuntur, 1251.
60. Pacem a Jacobo conciliatam reparat cum Teutonicis fratribus Suantopoliis, A. 1253. III. Kal. Aug.

61. Transactio inter Kasimirum Ducem Kniauiae etc. et Ordinem fratrum Germanorum super parte terrae Lubauiae. Ex Luca Dauide, qui haec annotauit: Hae literae Transactionis sunt insertae comminationi Alexandri papae sub dato Neapoli VII. Idus Martii pontificatus nostri Anno 1. 1255.
62. Casimirus Cuiauiae dux donat mediam Lubauiam ecclesiae Culmesensi.
63. Alexandri IV. confirmatio diplomatis eius, quod num. 61. occurrit.
64. Transsumptum quatuor literarum Innocentii quarti super exemtione Episcopi Lettouie confirmatum per Vrbanum IV. Ex membrana veteri.
65. Transactio inter episcopum Plocensem et fratres domus Teutonicae. 1231. et 1258.
66. Compositio inter Hartmannum de Gruenbach Magistrum prouincialem Prussiae et Episcopum Culmensem; ex apographis duobus exstat et apud L. Dauidem.
67. Donatio Episcopi Sambiensis, qua Vitlandefort conceditur ordini ad muniendum portum, 1264.
68. Hannonis Magistri epistola ad praeceptorem Prussiae de H. Sambiensis episcopi querela.
69. Msciuini ducis Pomeraniae collatio mansi unius in Nove, ex autographo.
70. Martinus P. R. iubet Varmiensi episcopo expediri censuram ecclesiasticam in Mestuinum pactis non stantem. 1282.
71. Conuentio inter Plocensem et Culmensem episcopum de terminis et limitibus diocesium, 1289.
72. Instrumentum pacis mediatore Philippo Firmanensi episcopo initae inter Mestuinum ducem Pomeraniae et Teutonicum ordinem, 1283.
73. Rudolphus imperator confirmat donationem a Mestuino et Ratiborio factam, 1276.
74. Compositio inter Mestuinum ducem Pomeraniae et ordinem Teuton. per Philippum Firmanensem episcopum legatum Apostolicum facta, 1282.
75. Samborius donat ordini Teutonico Meuam, cuius termini descripti sunt, 1276.
76. De praedio Vindlaucks, ex apographo male arato.
77. Priuilegii Lebonicensis antiqua versio, ex apographo, 1300.
78. Pacta Regiomontanis conferuntur 1299. ex apographo.
79. Locatio villae Milobanez Vladislauiensis dioecesis. 1299. ex vet. Scheda.
80. Joannis XXIV. forte Episcopi Pragensis circa A. 1307. ex autographo.
81. Henrici VII. Regis romanorum Priuilegium, quo confirmantur jura ordinis in Pomerania. 1311.
82. Archiepiscopi Gnesnensis protestatio, quod Culmensis episcopus non sit Gnesnensis iurisdictionis, 1310.
83. Lesco acceptis ab ordine Teutonico 180...... denariorum, Toruniensium, item amplius 120. pignoris loco tradit Michelouiam. Confer inferius diploma 91. A. 1304.
84. Henricus Conradus et Bonislaus duces Silesiae et domini Glogoviae cedunt possessionem Pomeraniae Valdemaro et Joanni marchionibus Brandenburgicis, 1310.
85. Vislauo dux Rugianorum cedit Voldemaro et Joanni iura districtus eius Pomeraniae, quem Teutonico ordini tradiderunt, et cesserunt 1310. dom. Palm.
86. Emptio Pomerelliae a Voldemaro Marchione Brandenburgensi, tutore Joannis, 1310.
87. Diploma inuestiturae Joannis Brandenburgici super Marchia et Pomerania. 1231.
88. Venceslaus, rex Bohemiae, Vngariae et Poloniae, Ottoni Hermanno, Voldemaro, Marchionibus Brandenburgicis Pomeraniam cedit, pro aliis terris pignori datis, 1305.
89. Henricus Imp. confirmat venditionem Pomerelliae, 1310.
90. Molendinae ad riuulum Strys priuilegium fratribus in Oliua datum 1312. ex Scheda peruetusta, sed integrum non esse priuilegium adparet.
91. A Lescone duce Cuiauiae venditur Michelauia, 1317.
92. Friderico Vildeberchi Magistri Prussiae confirmatio diplomatis Mestuini, super predio Copitkowe, 1324.
93. Priuilegium Cnipouiae a Vernero datum A. 1327. ex apogr.
94. Priuilegium Betkino de Osten ob praedium collatum 1330. ex apographo. V. infra D. 117.
95. Priuilegium de Ottenhagen, 1332. ex apogr.
96. Verschreibung über Ludwichswalde 1332. ex apographo.
97. Carolus et Joannes Hungariae et Boemiae reges Casimirum cum magistro et ordine Teutonico de districtibus Culmen, Dobrin, Cuiauia, Pomerania, Thorum conciliant.
98. Grauamina episcopi Culmensis contra fratres de domo Teutonica circa forte 1339., cum responso fratrum. Ex autographo membranaceo.
99. Priuilegium de Eichualda et Lastadia datum Cnipouianis 1339. ex apogr.
100. Commendatoris in Tuchola priuilegium datum plebano in Peczans 1336. ex veteri Scheda.
101. Ludouici IV. Bauari Imp. constitutio, ne fideles imperii coram alio iudicio ecclesiastico vel seculari, quam imperiali ratione bonorum ab imperatore collatorum respondeant. Melchior Goldastus in statutis et rescriptis Imperialibus, Tomo II. f. 86. It. Reichs-Handlung f. 179.
102. Ludouicus Imperator confirmat et donat ordini Teutonico, quicquid de Lithuania occupaturus esset. Ex veteri Scheda.
103. Priuilegium vrbis Lauenburg 1341. ex apographo.
104. Priuilegium villae Seligenfeld. 1342.
105. Priuilegium Oliuae datum ex peruetusta Scheda 1342. Deesse multa intelliget quiuis.
106. Rex Poloniae iuramento cedit iura in Pomeraniam, Cucauiam, Michelouiam, 1343.
107. Casimiri regis Poloniae litterae super conuentione supra dicta, 1343.
108. Casimirus rex Poloniae promittit opem ordini Teutonico, si a Ludouico rege Hungariae ob haereditatem Michelouiae et modo dictarum regionum impeterentur, 1343.
109. Palatini Calisiensis, Brescensis, Vladislauiensis, castellani item et iudices complures promittunt, se regem ad seruandam pacem adacturos, 1343.
110. Ciues Posnauienses, Calisienses, Vladislauienses et Brescenses idem promittunt, 1343.
111. Idem promittunt Castellanus et palatinus Cracouienses etc. 1343.
112. Idem Cracouienses ciues, Sandomirienses, Sandecenses promittunt, 1343.
113. Priuilegium Starogardense, A. 1348. ex apographo.
114. Priuilegium Pucicense, A. 1348. ex apographo.

115. Conuentio inter Tusemirum et regem Poloniae de limitibus Cuiauiae et Pomerelliae, qvibus a Polonia dirimuntur, A. 1349. ex veteri Scheda.
116. Transsumptum priuilegii a Ludouico Bauaro dicti ob Lituaniam et Castrum Bauariam 1337. Vide quoque Dipl. 102. Hoc Transsumptum est editum in libello: Priuilegien, oder Freyheiten welche Römische Keyser und Könige den untern Obrigkeiten des H. Reichs mitgetheilet haben. Franckf. 1611. 8 p. 707.
117. Ludouici Marchionis Brandeburgici et Electoris litterae Betcino de Ostiis data 1349. Vid. supra D. 94.
118. Litterae eidem datae ab Brandenburg. Marchionibus 1350.
119. Eidem 1350.
120. Litterae Henrici Schenedecken, obersten Marschalks des Deutschen Ordens, ex apographo.
121. Leim zugraben frey um Tragheim herum, 1378. ex apogr. duobus.
122. Von der Schmidebrucke gelegen, zwischen der Thumbrucke, von der Koggenbrucke, 1379. ex apographis duobus.
123. Vber virtehalb morgen Landes bey der Stadt alten Freyheitten gelegen; ex apographo.
124. Von dreyen huben und funff morgen des bruchs jeenseid des Stadtgarten gelegen so man zeucht gen Brandenburg vnd von Kettelhoffe, 1377. ex apographo.
125. Von der Thumhern gebeude uffm Peters placz, 1378. ex apogr.
126. Reuers der Thumhern der gebaeude halben vffm Peterplacz, 1378. ex apographo.
127. Vber Nitzenn Speicher stedte verschreibung 1381. ex apogr.
128. Priuilegii Memelensis restitutio 1365. ex veteri Scheda.
129. Priuilegium a Ludouico Romano Marchione Mornerorum familiae datum, 1363. e vetusta Scheda.
130. Caroli IIII. Imp. Literae, quibus confirmantur omnia priuilegia et iura Friderico II. aliisque Romanis Imperatoribus ac regibus, tum a sede Apostolica ordini concessa, 1354. Reichshandl. Goldasti, f. 172.
131. Transsumptio secunda data ao. 1385. d. 6. Aprilis, donationis XXVIII. funium pratorum factae 1299. d. 11. Mart.
132. Von dreyen zum Leemberge 1385. ex apographo.
133. Von funf morgen gelegen jenseit der Ziegelscheune, 1388. ex apogr.
134. Swantiboris et Buguslai ducum fedus cum ordine in decem annos ictum 1388. ex veteri Scheda.
135. Desir Briff spricht obir zwey thusent schok grosschin die der ordin geleyin hat. herrn Swantibor vnd Bugusla gebrudern herczogen czu Stetin vff V. yar czu beczalen.
136. Von sechczig huben bey dem Partschenn sehe gelegen im gebiette Barten, 1392. ex apographo.
137. De veteris cathedralis templi area, qvae Regio monte fuit, ex apographo, 1404.
138. Dis ist die vrichtunge der reisse im XIIII^{C} und sechsten Jore nach Circumcisionis. Winter reise nach Samayten 1406. ex Scheda, in qva concepta erant mandata.
139. Verschreibung uber den Anker. Ex apographis tribus, 1403.
140. Priuilegium Cniponiensibus datum 1405. ex apographo.
141. Priuilegium Grudentinum, 1404. ex apographo.
142. Bonifacii IX. indulgentiae Henrico Lunnie de Dantzig eiusqve uxori concessae 1398. ex autographo.
143. Joannis I. episcopi Pomesaniensis Litterae A. 1400. scriptae. Ex autographo.
144. Joannis Reualiensis Episcopi transsumptum Priuilegii Liuonici 1397. ex autographo.
145. Priuilegium de Calysio arce datum Henrico de Guntirsperga 1399. ex veteri Scheda.
146. Verschreibung der Speicher staedte Gericke Windborgk gegeben 1398. ex apogr.
147. Verschreibung uber vir huben vnd einen hocken zu Speicherdorff, 1409. ex apogr.
148. Von den neuen Schuzgarten, 1407. ex apographo.
149. Priuilegia Dobrinensium Culmensibus similia dantur 1409. Ex veteri Scheda.
150. Epistola ad ordinem Liuonicum scripta a Magistro 1410. Ex scheda veteri.
151. Saluus conductus a Vladislao rege nuncio cuidam datus 1411. ex autographo.
152. Citatio Alberti Comitis Schuarzeburgensis fideiussoribus Cruciferorum soluenda certa pecuniae summa, A. 1411. ex autographo.
153. De iis, quae Thoruniensi in agro, Veidae, inter Imperatorem et legatos ordinis sunt actitata 1413. Ex autographo.
154. Pronunciata per ducem Stolpensem In circa regis Swecie de inuasione noue marchie. Haec erant inscripta seqventi schedae 1413.
155. Scita summi Magistri de rebus ad pondera mensuras aliasue res commerciorum pertinentibus, 1412. Ex Scheda.
156. Inuectiua in Polonos ex veteri Scheda, in qua hic titulus extabat: Scripta domini Warmiensis pro verificatione indulgenciarum super predicacione crucis, qvod hodie eundem, quem prius sortiuntur effectum.
157. Joannis de Benhusen Commendatoris Brandeburgici Priuilegium Goldauensibus datum 1439. Ex autographo.
158. Eiusdem Priuilegium iisdem datum 1438. Ex autographo.
159. Excommunicatio Suantopolei, 1248.
160. Eugenii Pontificis bulla, qua confirmat conuentionem inter ordinem et ecclesiam Rigensem initam, 1431.
161. De caussa Rigensis archiepiscopatus, circa annum 1440. etc.
162. Fratris cuiusdam ex ordine Teutonico abiuratio, se iniurias et poenas suas non ulturum esse, s. a.
163. Sylvestri Archiepiscopi Rigensis gratiarum actio ad Nicolaum V. Pontificem Rom. 1448. ex veteri scheda.
164. [Hic numerus omissus est in codice et pergitur statim sequente numero.]
165. Nicolai V. Pontif. Rom. bulla de Archiepiscopo Rigensi a se constituto 1448. data cum Commissariorum decretis. Textui bullae, qui eam descripsit, haec verba praemisit: „Hanc bullam ego in veteri scheda inueni ita vt hic vides correctam. Nam cum Nicolaus archiepiscopatum Rigensem vni ex ordine Teutonico fratri tradidisset, hoc tamen cum interdicto ne qvid in Archiepiscopatu innouaretur: minus placuit ea res ordini, itaque priorem Eugenii bullam, hoc Nicolai interdicto non obstante, iisdem verbis conceptam ad Rigenses miserunt."
166. Supplicatio ad Magistrum de pretio succini, ex veteri Scheda.

167. Priuilegia quaedam ordini data a Pontificibus, e veteri Scheda.
168. Confirmatio eiusdem sanctissimi in Christo patris nostri libertatum priuilegiorum et immunitatum imperialium et spiritualium Frederici secundi Imperatoris.
169. Bulla aequalitatis aut paritatis Indulgentiarum ordinis nostri et fratrum hospitalis Jherusolimitani ac fratrum milicie templi.
170. De theloneis priuilegium.
171. De Exaccionibus priui.
172. Friderici II. Imperatoris priuilegium Henrico de Hoenlohe concessum, Germanice, 1245. Ex veteri Scheda.
173. Eiusdem priuilegii particula latina, ex eadem Scheda.
174. Decreta quedam capituli ordinis, quae aut sub Paullo Rusdorffio, aut sub Conrado ab Erlicheshusa videntur lata, ex vet. Scheda.
175. Querela Magistratus Gedanensis ad Imperatorem Romanum de mota seditione aduersus Magistrum et Magistratum.
176. Beschuldigunge widder hinrich von Maltitz ap her icht czu prage welde widder den orden vorbrengen.
177. Dis sint die antwort die wir Gebitiger deutsches Ordens von Prusen Groffen Heinrich von Swarczburg gethon haben, ober syne beschuldigunge vnd czu sproch die er vns beschrebin gegeben hat von seynis bruder wegen Graff Albrechts.
178. Instructio quae data est legato ordinis.
179. Also hat gescreben der Lautmarschalk zu Lifflandt den Gebitiger czu Lifflandt.
180. Antwort unsers gnedigen hern hoemeisters bottschafft vf ire werbung gegeben.
181. Litterae ad Scultetum Nouae Marchiae. Ex autographo.
182. Aliae litterae ad eundem.
183. Procurator ordinis petit, vt prorogetur pronunciatio commissariorum.
184. Processus ordinis cum vidua equitis von Dalen interempti.
185. Lis ob legatum quoddam in Gedano.
186. Protestatio coram episcopo Sambiae Michaelis Sculteti in priuata quadam caussa.
187. Pro Informacione Domini Jo. Bap.
188. Memoriale domino Joanni Czapek supremo Capitaneo exercitus Bohemorum datum.
189. Inscriptum Schedae erat: Polonorum in placitis factis cum polonis in Swetcz.
190. Desse nachgeschreben haben sich vorschreben vor die hundert tusent Schog grosschen dem Konige tzu Polan vsczurichten. —

Sequuntur iam diplomatum apographa, quae ab eo, qui librum scripsit, numeris non consignata, litteris notavimus. Sunt haec:

a) Diploma Adalberonis Hammaburgensis Archiepiscopi, quo notum facit, qualiter et ipse et domina Ducissa Gertrudis et filius eius Henricus puer dux Saxonum una cum Alberto Marchione illustri Principe paludem Australem, sc. villis istis, Sandou, Ströbilinghausen, Ochtmünde, Hassbergen, conterminam aequa portione diviserunt, et ab omni tam nobilium, quam ministerialium seu ruricolarum appellatione liberam factam habitatoribus excolendam dederunt. Dat. Bremae, III. Non. Sept. 1142.

b) Lotharii III. Rom. Imp. Confirmatio donationis, quam Adelheida fundatrix ecclesiae, quae est in Walchinrith, ad sustentationem fratrum domino ibidem servientium fecerat. Ann. 1134. indict. XI. II. Id. April. [Vid. infr. sub litt. e.]

c) Lebonicense privilegium, ann. 1306. Ex autogr.

d) Litterae Liemari Archiepiscopi Bremensis de anathemate Gerhardi, filii Gerberti de Stumpenhusen. Ann. 1088.

e) Lotharii III. Rom. Imp. Confirmatio fundationis ecclesiae in Walkenrieth, quam Adelheida Beatae Mariae consecravit. Ann. 1132. [Vid. supr. sub litt. b.]

f) Friderici Imp. Rom. litterae, quibus notum facit, qualiter in usum Hamburgensis sive Bremensis ecclesiae paludes iuxta Bremam sitas, videlicet Wegerebroch, Brinckerebroch, Hulstingerbroch, quae prius absque cultura erant, inhabitari et coli concessit. Dat. Franckenevort, XVII. Kal. April. Indict. VI. ann. 1158.

Tom. II.

191. Litterae Merten Kempnachters, Obersten Marschalcks des Deutschen Ordens, dass Johann Kurringk in Königsbergk mit vorwissen des Ordens ein Stück Land verkaufft. Ann. 1388. Ex apographo.
192. De iugeribus Lebonicensium in Lipa. Ex apogr.
193. Gratia et executio venerabili Domino Francisco a Resel, decretorum Doctori, data a Martino quinto Papa ad Canonicatum et mediam praebendam in Ecclesia Tarbatensi, 1420. Ex autogr.
194. Epistola magistri prouincialis Liuoniae, 1421. ex autographo.
195. Von den virzig huben in den Walde Bubeinn im Cammerambt NaruiKethen gelegen. ex apographo.
196. Vorschreibung vber zwey hocken zu Aweeden 1415. ex apogr.
197. Litterae fidei, quas Henricus de Plauis misit ad Magistrum, 1421. ex autogr.
198. Litterae fidei a duce Silesiae Conrado Contnero data 1416. ex autogr.
199. Literae fidei publicae datae a Venzeslao Duce Crossiae, ex autographo.
200. Literae fidei datae a Duce Conrado seniore in Olsana Silesiae, 1416.
201. Literae fidei publicae a Duce Silesiae datae nuntio suo 1418. ex autographo.
202. Litterae, quibus Ordini Teutonico bellum indicitur a Szawistha Czerny, 1414. ex autographo.
203. Litterae Venceslai Ducis Crossiae, quibus fides publica nuncio datur, ex originali.
204. Litterae, quibus Bernardus dux Silesiae bellum indicit ordini 1414. ex autogr.
205. Citatio Magistri ad conuentionem cum rege Poloniae apud Regem Romanum 1419. ex veteri Scheda.
206. Dotatio ecclesiae Medenicensis in Samogethis, 1417. ex vet. Scheda.
207. De lite inter ordinem et Episcopum Vladislauiensem 1417. ex apographo male exarato.
208. De eadem. Ex apogr.
209. Epistola Sigismundi Imp. de concilio Basiliensi, Hussiti-

corum impressione in Prussiam et Marchiam etc. 1433. ex veteri Scheda.
210. Protestatio et appellatio procuratoris Ordinis aduersus sententiam Constantiensis Synodi pro Vladislauiensi Episcopo latam 1417. ex veteri Scheda.
211. Epistola ad Joannem Posnaniensem episcopum de certa pecuniae summa soluenda 1418. ex veteri Scheda.
212. Ordinis supplicatio ad Pontificem Rom., vt Vladislauiensis Episcopi cathedram intra Prussiam constituat aut Prussicas ecclesias a Vladislauiensis segreget, ex Scheda.
213. Vitoldi Epistola de episcopatu Medenecensi per Legatos Concilii Constantiensis instituto.
214. Priuilegium ecclesiae Czinger et parocho eius datum 1353. ex veteri Scheda.
215. Articuli a Polonis Elbingae contra ordinem Teutonicum per legatos exhibiti, 1420. ex veteri Scheda.
216. Sigismundi Imperatoris epistola de Polonorum aduersus Ordinem Teutonicum postulatis, 1422. ex veteri Scheda.
217. Dem erwirdigen Kuchmeister, Hohemeister deutsches ordens czu pruszen, vnserm geuatter vnd lieben andächtigen.
218. Epistola, quam Sigismundus Imp. per Conradum de Vnisberga misit ad Vladislaum regem, Vitaudum ducem de pace, 1421. e veteri Scheda.
219. Epistola Sigismundi Imp. ad Vitoudum, de eadem re 1421. ex eadem Scheda.
220. Litterae Przenici ducis et domini Troppauiensis, quibus fidem publicam unciis suis praestat, 1417. ex autogr.
221. Memoriale procuratoris ordinis Theutonicorum, 1414. ex veteri Scheda.
222. Pacta inter Summum Magistrum et Episcopum Vladislauiensem inita.
223. Priuilegium super nouem iugeribus in Vocensi agro; ex veteri Scheda. 1414.
224. Sigismundi Imperatoris Romani Litterae ad Magistrum Summum, ne pacem cum Polonis faciat, 1422. ex veteri Scheda.
225. Litterae de eadem re; ex apogr.
226. Consilia de hac re, A. et B.
227. Acta ordinis German. cum papa. Ann. 1221.
228. Informatio Conradi Ludeking procuratoris Causarum.
229. Informatio ad utramque partem domini Ardicinii Advocati ordinis.
230. Sigismundi Imp. Litterae ad Nicolaum de Rybnitz, 1413. ex veteri scheda.
231. Brieff des Comthurs zu Königsberg an den Rath daselbst, Ann. 1428. Ex apogr.
232. Eugenii IIII. P. R. Epistola commendatitia ad Magistrum A. 1434. Ex autographo.
233. Eugenii IIII. P. R. Litterae commendatitiae ad Magistrum 1432. ex autographo.
234. Martini V. recommendatio pro Joanne Electo Pomezaniensi, 1427.
235. Absolutio Andreae Roberti presbyteri Wladislaviensis, 1436. ex autogr.
236. Acta ex concilio Basiliensi.
237. Eugenii P. R. IIII. Epistola de seqvestranda et custodienda pecunia pro unione Graecorum, 1438. ex autographo.
238. Ex apographo, eine verschreibung an Hans von Aweiden.
239. Von gebrauchung des Holczes so die Schipper an der Weisel vnd sonst wo Sie anlegen, haben moegen.
240. Von der Holczbrackerey, 1426. Ex apographo.
241. Von der Würtung, Schewne und Gebeude hinter dem Thume, vnd dasz man keine Strasze vber den Pregel haben soll, 1434. Ex apographo.
242. Von dem raum Zwischen der brucken vnd Augustin. Vicken Speicher vf die Lincke Seite hart am Pregel, so so man Zu S. Georgen gehet, 1439. Ex apographo.
243. Verschreibung der Speicher Stette Gericke Windborg, dem rathe gegeben 1425. Ex apographo.
244. Vladislai Regis Poloniae denunciatio, quod non a se, sed a cruciferis tractationes pacis irrite sunt factae, 1422.
245. Epistola Magistri ad Regem Angliae de Hanseaticis rebus, 1434. Ex duabus veteribus Schedis.
246. Magistri ordinis S. Joannis Litterae fidei publicae A°. 1433. ex autographo.
247. Magistratus Crossensis Epistola ad ordinem de vini aliqvot doliis a Joanne de Halla emptis nondum soluto pretio, 1423. ex autographo.
248. Testimonium Coloniensium ciuium Commendatorem Confluentiae pro fratre non fideiussisse. Ex autogr.
249. Litterae, qvibus respondetur inuitationi Pontificis ad Concilium Ferrariense, 1437. Ex Scheda originali.
250. Litterae publicae fidei a Magistro Joannitarum nuncio datae 1435. Ex autographo.
251. Martini V. litere ad Vitoldum S. Alexandrum, ne haereticis Bohemis auxilietur, ao. 1422. Ex veteri Scheda.
252. Procerum Poloniae epistola ad proceres Hungariae de negotiis qvibusdam conventionis, 1423. Ex veteri Scheda.
253. Vladislai epistola ad ducem Lithuaniae de pace ineunda et de Cruciferorum impressionibus 1431. ex veteri Scheda.
254. Saluus conductus a Vladislao Rege ordinis datus Legatis.
255. Pacis conuentio inter Regem Poloniae et Ducem Lithuaniae, 1430. Ex veteri Scheda.
256. Litterae plenae potentiae datae Syndico seu Procuratori ordinis.
257. Vladislai Regis epistola de Hussitarum impressione 1428. ex veteri Scheda.
258. Epistola, qua Cardinali Nauariensi ordo gratulatur de eminencia, et res ordinis commendat, 1427. Ex Scheda, in qua concepta epistola et correcta fuit.
259. Litterae ad Procuratorem ordinis de iudiciorum impedimentis, 1426. ex veteri Scheda.
260. Commendat Magister procuratori parochum Melusanum, 1426. ex Scheda, in qua Epistola primum concepta fuit.
261. Ad eundem procuratorem de variis rebus. Ex scheda simili.
262. Conuentio inter Duces Silesiae de haereditate, 1424. ex veteri Scheda.
263. Litterae ad praeceptores Liuoniae, e veteri Scheda, 1423.
264. Sigismundi Imperatoris mandatum ad duces Slesewici et Holsatiae de pace cum rege Daniae arbitro Rusdorfio ineunda, 1431. e Scheda veteri.
265. Epistola episcopi Curoniae ad Magistrum Liuoniae de controuersiis ordinis 1440. ex Scheda.
266. Epistola magistri Germaniae, qua priuilegium, quod praeceptori Tylensi concesserat, confirmatur.
267. Parochi Toruniensis epistola de aduentu suo Romam, et quid cum Papa egerit 1432. e Scheda.
268. Ad Magistrum Liuoniae de variis rebus mandata, 1422. ex ea Scheda, in qua conceptae litterae fuerunt.

269. Ad Liuoniae magistrum de Archiepiscopatus Rigensis rebus, 1425. ex Scheda, in qva concepta epistola erat.
270. Also hat der herczog czu pomern geschreben der Keiserlichen Maiestat. Dat. Treptow 1434.
271. Copia litterarum commendatoriam Cristburg et Gdanczk spectantium, czu Marienb. am dourstag nach diuisionis apostolorum (1433.)
272. et 273. Acta de pace inter Ord. Teuton. et Wladislaum regem Polon. facienda.
274 — 276. Epistolae, quibus res Ordinis Teutonici Papae commendantur.
277. Synodi Basiliensis literae, Ann. 1447. Ex Autographo.
278. Instructio legatorum ordinis ad Philippum Burgundiae ducem.
279. Philippi Burgundiae Ducis litterae.
280. Der Gaertner vf der Stadt Freiheit Vorschreibung, 1448. ex apographo.
281. Von der Gaertner Thamm. 1446.
282. Von der neuen handfesten vber den treil vnd den wonnenberg, auch vber die fischerey, 1445. ex apographo.
283. Eine Quittung, welche die Stadt dem Herrn hoemeister gegeben, 1445. ex apographo.
284. Von Gaertner thamm; ex apographo. 1446.
285. Litterae publicae fidei a Suitrigale nuntio suo datae 1448. ex autogr.
286. Lis iudicata inter Mag. Gen. Conradum ab Elichhusen et quendam Nobilem Germanum 1443. ex autogr.
287. Georgii Burg de Dona Literae fidei publicae datae nuncio cuidam suo, 1449.
288. Eugenii P. R. edicta de vacationis dignitatum fructibus aliisque, 1441. ex Scheda veteri male habita.
289. Testamentum Rosenhayni apud notarium publicum depositum, 1441. ex veteri Scheda.
290. Epistola Johannis de Hionad Woywoda Transiluani capitanei exercitus generalis ad Magnif. Dominum Nicolaum de Wylck Woywoda Transiluani fratrem, 1443. ex veteri Scheda.
291. Archiepiscopi Strigoniensis epistola de clade Polonorum a Turcis accepta, 1441. ex Scheda.
292. Abbatis Oliuensis et coloni cuiusdam Lis ad Magistratum delata 1444. ex veteri Scheda.
293. Limites Olivensis monasterii, ex veteri Scheda.
294. De eadem re; ex ead. Scheda.
295. Nicolai Papae bulla de pecunia in Prussia nomine denarii St. Petri et pro conuersione Graecorum collata.
296. Juramentum wie die sullen sweren dy der hollender pfund Geld in nemen sullem.
297. Also ist dem Vaithe czur Leippe geschrebin.
298. Sententia lata a Magistratu Gedanensi in lite Summi Magistri et Gosuino monetarii, 1444. ex autographo.
299. Articuli ducis de Olsen, nunc Episcopi, (haec inscripta erant veteri Schedae).
300. Epistola ad Elisabetham Alberti II. Imp. viduam et Sigismundi I. filiam, matrem Ladislai Regis Hungariae.
301. Abschrift aus einer alten Copia: Litterae Magistri Ord. Teuton.
302. Der Kneiphoefer Aussoehnung mit dem Orden, 1455. ex apographis duobus.
303. Litterae ad antecedentia pertinentes.
304. Conditiones pacis in ordinem et centuriones Starogardiensesque, 1456. ex Scheda veteri.
305. Nicolai V. Papae Romani Epistola 1450.
306. Priuilegium noui fori 1466. ex apogr.
307. Nicolai V. P. R. Epistola 1451. ex autographo.
308. Litterae Ordinis Teutonici ad Senatum Regimontanum.
309. Ex apographo: Verschreibung vber eine halbe hube in in der Roecke gelegen, 1459.
310. Verschreibung vber den Kretschem Zum Schöneflies, ex apogr.
311. Pii P. Romani epistola ad Fredericum Imp. vt Regi Bohemiae persuadeat Prutenos cum Polonis conciliare. Ex veteri Scheda.
312. Vorschreibung vber die Wiese hinder den Hospital S. Georgen, ex apographo, 1455.
313. Verschreibung der frembden gaeste, so in der belagerung der stad Koenigsberg gewesen, 1455. ex apographo.
314. Eine Handschrift der frembden Kaufleute, so in kneiphoff belagert gewesen, 1455. ex apogr.
315. Litterae Joannis Bentym vicarii ecclesiae Warmiensis.
316. Ludouici Elect. Brandeb. donatio lacus alicuius, ex autogr. ao. 1361. forte.
317. Literae fidei publicae a Caminensi quodam episcopo datae 1451. ex autogr.
318. Litterae Eluingensis magistratus ad magistrum de reddendis captiuis, A. 1460. ex autographo.
319. Episcopi Vladislauiensis litterae de conductitiis paludibus, 1466. ex veteri scheda.
320. Citatio Magistri summi in curiam ob lites cum ciuibus foederatis, 1452. ex veteri Scheda.
321. Citatio Magistri et ordinis ob lites cum Prussis foederatis, 1453. ex veteri Scheda.
322. Bestallung einiger Ritter vnd Knechte. 1456. ex vet. Scheda.
323. Pomerscheyn Praeceptor Austriae scribit ad Summum Magistrum de rebus ad ordinem in Germania spectantibus, 1450.
324. Praeceptoris Elbingensis relatio de rebus a se aduersus vrbes foederatas gestis, 1455. e Scheda veteri.
325. Litterae ad tribunos, quibus Mariae Castellum pignoris in locum fuit traditum, 1456. e Scheda veteri.
326. Beuelunge met gegeben dem Kompthur zu Slochw vnd voithe czu Schnieweyn czu dem tage den men mit her Otten van Kittelitz vnd her Henrich von Maltiz van der Tanckawschen heide wegen czu meiszen wirt halden am Sontage nach Michaelis neest Komende Im LII. jar.
327. Notitiae quaedam ad antecedentia pertinentes.
228 — 331. Variae litterae ad res Ordinis Teutonici spectantes; ex annis 1454. et 1455.
332. Litterae perduellionis a Teutonicis auxiliis datae Magistro Ordinis. Ex autographo.
333. Ex autographo: Epistola Sixti IIII. 1481.
334. Epistola Sixti IIII. in qua constituit Stephanum Archiepiscopum Rigensem, transferens eum ab ecclesia Troiana. Ex autogr. 1480.
335. Verschreibung vber neue buden bey der alten Schulen [in Königsberg]; ex apographo, 1482.
336. Priuilegium des hospitals S. Anthonii; ex apographo, 1480.

337. Litterae Nicolai Episcopi Warmiensis, dat. Heilsberg, d. 20. Aug. 1470.
338. Nicolai Episcopi Warmiensis litterae de celebranda festiuitate ob pacem inter Imperatorem et Mathiam Hung. Reg. factam 1479. ex vet. Scheda.
339. Verschreibung der Brucken zwischen der langen gassen. 1491. ex apogr.
340. Verschreibung, uber der dergarten bey der polnischen Trencke herrn Hansen Sonneberg verschreben; ex apographo.
341. Protestatio Canonicorum Sambiensium super electione novi Episcopi, 1497. ex veteri Scheda.
342. Verschreibung uber den raum Hinder dem heil. Creutz da Loebenicht die Scheuren hat.
343. Jasperi Archiep. Rigensis indulgentia ob altare S. Georgii in aede S. Nicolai 1509. ex autographo.
344. Guntheri Episcopi Sambiensis diploma de eadem re; ex autogr.
345. Verschreibung über Simans Hoff, 1499. Ex apographo.
346. Decem von 56 Zinsz huben in Seligenfeld, 1499. Ex apographo.
347. Priuilegium xenodochii S. Antonii, 1502. ex apographo.
348. Von der neuen brucken vber den Pregel, 1506. ex apographo.
349. Anonymi [initium deest] litterae de morte Joannis Renwinckel, Episcopi Sambiensis.
350. Epistola Sixti IV. 1473. ex autographo.
351. Handueste vber das dorff Schoenflies. ex apographo.
352. Ein Wechsel den altstad vnd Kneiphoff gethan 1474. ex apogr.
353. Commendatio Episcopi Sambiensis procuratoris supremi ad Cardinalem quendam. Ex veteri Scheda.

DCCCLI.

[Rep. I. 4. 68. c.]

Codex membranaceus saec. XIV. in Italia scriptus, cum multis figuris mathematicis in margine pictis, inscriptionibus et subscriptionibus rubris, litteris initialibus modo caeruleis, modo miniatis, foliorum 61. Hoc libro, qui anno MDCCCXXXVII. a *Car. Guil. Aug. Schuberto* bibliothecae nostrae legatus est, continentur:

Euclidis elementorum libri XV. in Latinum sermonem conversi ab anonymo auctore. Incip. ***Punctus est illud cui parſ non eſt*** cet. Explic. fol. 60. a. ***Reſiduum primum. Reſiduum ſecundum. et cetera.*** Tum sequitur rubra subscriptio haec: ***Vale Roginere. Quicumque neſciret tibi reſpondere utinam daret tibi vacuam albam.*** Fol. 60. a. et b. praeterea quaedam geometrica scripta sunt a manu recentiore.

DCCCLII.

[Rep. I. 4. 49.]

Codex chartaceus saec. XVII. scriptus in 237. foliis, quorum 1. b. 2. b. 6 — 8. 14. b. 19. b. 20. 29. a. 31. b. 104. 105. et 212. a. scriptura vacant. Continetur:

Georgii Monachi et Syncelli Constantinopolitani Chronicon ***ab orbe condito usque ad Constantinum Heraclii filium, descriptum e MSto Codice Bibliothecae Augustanae. Cum Emendationibus I. A. Bosii.*** Ita titulus, in quo praeterea haec adnotata leguntur: ***Ex Bibliotheca C. Sagittarii, post I. A. Schmidii et P. Lyseri jun.*** — Incip. *Πολλοὶ τῶν ἔξω φιλόλογοι καὶ χρονογράφοι* cet. Explic. *ἀνόητα μελανοῦ ὅταν ὄφελος οὐδέν.* — Eruditus quidam initio libri haec notavit: „Georgii, non Syncelli, ut in hoc aliisque codicibus prave appellatur, sed Hamartoli Monachi Chronicon, ab illo, quod Georgii Syncelli nomine Goarus in Scriptoribus Historiae Byzantinae edidit, plane diversum, ab auctore ab initio rerum ad medium saeculum a Christo nato nonum, quo ipse vixit, deductum, in hoc autem non integro codice desinens in regno Constantini Heraclonae, seu medio saeculo VII. — Initium descripsit e suo codice Thomas Reinesius, reliqua alii et alii, Joannes Andreas Bose cum codice Augustano contulit magnam partem, cuius introductio in notitiam rerum publicarum orbis universi p. 755. sqq. conferri hoc de codice potest, item Fabricius, Bibliothecae Graecae T. VI. p. 154. et X. p. 641. ubi multa de auctore affert Leo Allatius et inter alia totam operis praefationem utroque sermone. Idem Allatius eodem loco chronicon hoc ab se Latinum factum ait eiusque edendi spem facit. Sed ea spes irrita fuit. — Bosius passim harum schedarum ad suum Cedreni codicem ablegat, in quo ait a se fuisse scripta, quae hic omissa fuerunt. Quaerendum, quid illo Cedreno factum sit. Videtur is in bibliotheca publica Jenensis Academiae haerere."

DCCCLIII.

[Rep. I. 4. 40. a.]

Codex chartaceus saec. XVII. scriptus, folior. 32, quorum 32. b. scriptura vacat. Continentur:

Anonymi ad lib. I. carm. Horatii lectiones erotematicae. Cum Calligraphia poetica. Incip. ***Certe, si*** *πολυΐστωρ πολυΐστορα* cet. Explic. ***Castorum nomine olim innotuit Paganis.***

DCCCLIV.

[Rep. I. 4. 40. b.]

Codex chartaceus saec. XVIII. scriptus, folior. 97, quorum 1. b. 75 — 81. et 91. b — 97. scriptura vacant. Continetur:

Anonymi Horatius in nummis. Incip. ***Horat. Epist. Lib. I. Epist. 2. vs. 22. Adversis immersabilis undis. Auf dem A. iſt ein Scepter*** cet. Explic. [fol. 74. b.] ***Menestrier. fol. 37. Nom. 20.*** — A fol. 82. a — 91. a. legitur index operis.

DCCCLV.

[Rep. I. fol. 12. b.]

Codex chartaceus saec. XV. scriptus, folior. 85, quorum 68. b. [caeteris illud tertia fere parte minus] scriptura vacat. Continetur:

Dec. Junii Juvenalis Satyrae. Multae adscriptae sunt notae marginales et interlineares. Incip. [S]***Emper ego auditor tantum nuncquamne*** [sic] ***reponam*** cet. Explic. ***Vt leti phaleris omnes et torquibus omnes.*** Praeterea subscripti sunt hi versus:

Cum iam folligeros pheton ſtabulare caballos
Cepit et obſcuris trahitur nox atra tenebris.

DCCCLVI.

[Rep. I. fol. 13. a.]

Codex chartaceus saec. XVIII. scriptus, folior. 47. Donavit hunc librum bibliothecae nostrae vir clariss. *Johannes Fridericus Palm*, Schol. Nicol. Lips. Adi. II. d. 29. Jun. 1837. Cf. cod. seq. Continetur:

C. Plinii Caecilii Secundi Panegyricus *ex codice Patavino Monasterii S. Justinae descriptus.* Titulus hic est: *Exemplum Codicis manu exarati qui in Bibliotheca Monasterii S. Justinae* [aliena manus in margine adscripsit: *Patauii*] *asseruatur.* Incip. *Bene ac sapienter. p. c. maiores nostri* cet. Explic. *sed ut candidatum consulatus putem. deo gratias.* Hoc apographum per *Jo. Henr. Dav. Goebelium* transmissum *Christianus Gottlib. Schwarzius* se curae et humanitati *Jacobi Facciolati* debere dixit in edit. Panegyrici pag. 731. col. 2. Cf. ibid. Praefat. pag. 3. sq.

DCCCLVII.

[Rep. I. fol. 13. b.]

Codex chartaceus saec. XVIII. scriptus, folior. 40, quorum 1. a. et 40. b. scriptura vacant. Hunc librum bibliotheca nostra debet munificentiae viri clariss. *Johannis Friderici Palmii*, Schol. Nicol. Lips. Adi. II. qui eum cum antecedente d. 29. Jun. ann. 1837. donavit. Continetur:

C. Plinii Caecilii Secundi Panegyricus *ex codice Salisburgensi a Nicolao Schwebelio descriptus.* [Praemittitur *Plinii epistola lib. IX.* 40. quae incip. *Scribis. pergratas tibi fuisse* cet. Explic. *de nocte paruolum acquirunt. Vale.*] Incip. *Bene ac sapienter p. C. maiores instituerunt* cet. Explic. *sed ut candidatum consulatus putem.* Sedecim ultimas lineas codicis recentior manus adpinxit.] Hunc librum, quum Panegyricum Plinianum editurus esset, scribendum curavit *Christianus Gottlib. Schwarzius;* vid. eius edit. pag. 731. sq. Is codicis Salisburgensis perlustrandi describendique copiam gratia Archiepiscopi Salisburgensis et S. R. J. Principis, *Leopoldi Antonii Eleutherii* sibi factam esse dicit, conciliantibus *Francisco Josepho* et *Francisco Christophoro Herziis de Herzfeld*, consiliariis aulicis et antecessoribus Salisburgensibus. — Caeterum cf. *de Murr* Catalog. libror. compact. 1795.

DCCCLVIII.

[Rep. I. fol. 19. a.]

Codex membranaceus saec. XI. exaratus, anno MDCCCXXXVII. bibliothecae nostrae a *Car. Guil. Aug. Schuberto* legatus. Membranae crassae sunt, lineae stilo ductae, inscriptiones et litterae initiales milto pictae. Absolvitur hic codex 87 foliis, quorum ultimum a manu saec. XIV. ad consummandum opus scriptum est. Continentur:

Isidori Hispalensis originum libb. I — X. Ab initio desunt epistolae Isidori ad Braulionem et Braulionis ad Isidorum, quae temporis iniuria huic codici exciderunt. Incip. enim: .... *De constituendo autem episcopo tarraconensi non eam quam petisti sensi sententiam regis* cet. [Quae verba leguntur in *Lindemanni* Corp. Grammat. tom. III. pag. 10. ep. V. lin. 10.] Explic. *indagatores alatores pressores. Explicit liber decimus.* — Caeterum hic codex, quantum equidem vidi, lectiones satis bonas exhibet.

DCCCLIX.

[Rep. IV. 4. 28. a.]

Codex chartaceus saec. XV. scriptus, inscriptionibus minio pictis, folior. 41, quorum 1. 41. [membranacea] 39. et 40. scriptura vacant. Hoc libro, qui, ut emblema anterioris operculi docet, olim in bibliotheca *Joh. Christophori Wagenseilii* fuit, continentur:

a) [fol. 2. a — 19. b.] Antonii Panormitae Hermaphroditus. Titulus miniatus hic est: *Antonij panormite poete doctorisque clarissimi libelli Elegi ad cosmum florentinum de prosapia Medicorum liber hermafroditi primus Incipit feliciter.* Incip. [*S*]*I uacat a patrii cura studioque senatus* cet. Explic. [epigrammate, quod in ed. Forbergii non legitur, *ad lenones et meretrices*] *Quod bene membratus hermafroditus adest.* Rubra subscriptio haec est: Hermafroditi *liber secundus et vltimus per d. A. panormitam Explicit.*

b) [fol. 10. b — 38. b.] Eiusdem Antonii Panormitae et aliorum poetarum Italorum carmina. Initium facit carmen, cui haec est inscriptio: *Pulex poeta de ortu et obitu Hermafroditi.* Incip. *Dum mea me genitrix* cet. [Vide de hoc carmine, quod in ed. *Forberg.* in appendice Hermaphrod. pag. 168. sqq. legitur, Bern. Monetae dissertat. adiect. tom. IV. Menagiorum.] Sequuntur haec carmina: *α)* [fol. 20. a.] *Antonii Panormitae* elegia ad Petrum Lunensem, cui respondet, quod bella nostri temporis scribere nolit, tametsi splendida illa sint. Legitur hoc carmen [quod incip. *Scilicet Etrurii sunt inclita gesta* cet.] tom. II. illustr. poett. Italor. pag. 112. et sq., apud *Forberg.* in append. pag. 191. sqq. *β)* [fol. 20. b.] *Eiusdem ad Guarinum Veronensem.* Incip. *Quantum romulide sanctum* cet. Vid. *Forberg.* ed. append. pag. 186. sq. *γ)* [fol. 21. a.] *Guarini ad Antonium Panorm.* Incip. *Musarum decus Anthoni* cet. Hoc carmen multis versibus auctius legitur in cod., quam exstat apud *Forberg.* append. pag. 187. *δ)* [fol. 21. b — 23. b.] *Panormitae ad Joannem Lamolam elegia*, quae incip. *Desine me placida* cet. Vid. Carm. poett. Italor. tom. II. pag. 113 — 116. *Forberg.* append. pag. 172 — 186. *ε)* [fol. 23. b.] *Eiusdem ad Marusium poetam Siculum.* Incip. *Angeline oculis dedit aurea* cet. *ζ)* [fol. 23. b.] *Eiusdem ad puerum dilectum.* Incip. *Quum nequeat nummos mittit* cet. Exstat hoc carmen in ed. *Forberg.* append. pag. 188., sed noster codex plures suppeditat versus. *η)* [fol. 24. a — 29. a.] *Varia poemata anonyma,* quibus etiam [fol. 26. b.] *epigramma Martialis* intersertum est. *ϑ)* [fol. 29. b — 35. a.] *Hieronymi Guarini Veronensis poemata nonnulla*, inter quae [fol. 31. a.] legitur carmen, cuius haec est inscriptio: *Fratris Gratiani Siculi ordinis praedicatorum. Responsio pro sanctimoniali.* *ι)* [fol. 35. a — 38. b.] *Jacobi Pisauri elegiae duae*, altera *ad Paulam*, altera ad *Antonium Panormitam.*

DCCCLX.

[Rep. IV. fol. 43. b.]

Codex chartaceus saec. XVII. exeunte scriptus, cum multis picturis monetas repraesentantibus, folior. 169, quorum 1. 2. 3. b. 4. a. 8. a. 11. a. 13. b. 14. a. 23. a. 24. a. 32. a. 33. a. 34. a. 39. a. 44. a. 50. a. 70. a. 77. a. 93. a. 94. a. 96. a. 97. a. 98. a. 99. a. 105. a — 110. a. 112. a. 113. 135. b. 136. b. 139. b. 140. b. 141. b — 145. b. 150. b. 153. b. 154. b. 160. a. et 167 — 169. vacua sunt. Continentur:

a) [fol. 3 — 134.] Sac. monetae Ebraeae Graecae et

ROMAN. RUDERA A HENRICO MEYERO COLLECTA. A fol. 114. a. legitur index operis.

b) [fol. 135 — 141. a.] ***Exoticae Asiae Africae et Americae regnorum diversorum monetae.***

c) [fol. 146 — 154. a.] ***Germaniae veteris monetae variae literatae et illiteratae hinc inde collectae.***

d) [fol. 155 — 160.] ***Nummi Gothici et Longobardici.***

e) [fol. 161 — 166.] ***Nummi Imperatorum Rom. Germanicorum.***

DCCCLXI.

[Rep. IV. 4. 97.]

Codex chartaceus saec. XVIII. scriptus, folior. 75, quorum 1. b. 38. 41. b — 44. 48. b. 49. 55 — 57. 59. 61. b. 62. 64. a. 65. et 67. b — 75. vacua sunt. Titulus hic est:

MANUSCRIPT POUR CONNOITRE LES MEDAILLES ET STATUES ANCIENNES FAIT PAR NICOLAS DE PORCIONARO *avec quattre des plus scavans et fameux antiquaires d'Italie. Naples Mars* 1713. [Fol. 50. a. habetur: *Auertimenti per conoscere l'antico dal moderno nelle medaglie di Bronzo;* fol. 58. a: *Per conoscere l'oro antico dal moderno;* fol. 60. a: *Per conoscere le medaglie false d'argento;* fol. 63. a: *Per conoscere le statue antiche.*] Codex incip. *Prezzo di medaglie* cet. Explic. *venduto quaranta scudi Romani.*

DCCCLXII.

[Rep. IV. fol. 48.]

Familiae Romanae in antiquis numismatibus, ab urbe condita ad tempora divi Augusti. Ex bibliotheca Fulvii Ursini, cum adiunctis Antonii Augustini CAROLUS PATIN. restituit, recognovit, auxit. Parisiis M. DC. LXIII.

Fuit hic liber olim ***Henrici Meyeri Lips.***, ut in tabula aeri incisa, quae titulo adhaeret, legitur. Is in scidulis hic illic inter folia intersertis doctas adnotationes, quibus liber ille corrigitur vel suppletur, adscripsit.

DCCCLXIII.

[Rep. IV. 4. 101. a.]

Codex chartaceus saec. XVII. scriptus, folior. 68, quorum 33. b — 36. 41. b — 44. 56. b. et 66 — 68. vacua sunt. Continentur:

L. FRID. RAPPOLTI [Prof. Lips.] CARMINA GERMANICA ET LATINA. Sunt autographa auctoris. A fol. 1. a. leguntur ***Αὐτοσχεδιάσματα lugubria in Funera;*** a fol. 37. a. ***Αὐτοσχεδιάσματα gratulatoria in nuptias;*** a fol. 45. a. ***Αὐτοσχεδιάσματα in honores novos;*** a fol. 57. a. ***Αὐτοσχεδιάσματα in disputantes etc.*** Singulis carminibus adscripti sunt anni, quibus quaeque composita sunt. — Liber incip. ***Divina nobis consulem Te virgula*** cet. Explic. ***ad principis curas probas.***

DCCCLXIV.

[Rep. IV. 4. 81. a.]

Codex chartaceus saec. XVII. exaratus, folior. 257, quorum 257. b. scriptura vacat. Continentur:

a) [fol. 1. a — 99. b.] ***Ragionamento di Carlo Quinto Imperatore à Rè Filippo suo figliuolo nella colig.ne dal Gouerno de suoi stati et Regni. Doue si contiene come si debbe gouernare, in tempo della Pace, et della Guerra.*** Ita titulus. Fol. 1. b. haec adnotata leguntur: ***Manuscriptum hoc Italicum plane diversum est ab eo, quod Jo. Georg. Leib Germanice cum notis edidit Lipsiae 1714. in 8º.*** Eodem fol. etiam possessoris nomen legitur: ***Godofr. Paschke Reg. Bor. Halae*** CIↃIↃCCXXXII. ***d. XI. Febr.*** — Opus divisum est in duas partes [***Parte prima, del tempo della pace,*** fol. 2. a.; ***parte seconda, del tempo della guerra,*** fol. 53. a.] et incip. ***Jo mi sono risoluto figliuolo dilettissimo*** cet. Explic. ***et mea in pace ue ne restate. il fine.***

b) [fol. 100. a — 257. a.] ***Anonymi Introduttione nella antica Republica Romana.*** Foll. 100. et 101. legitur ***Tauola.*** Tum opus incip. ***Due sono le cose, s'io non m'inganno sopra tutte le altre degne della notitia*** cet. Explic. ***è marauiglia se egli l'innalza, et la celebra sopra tutte le altre, et questo basti per l'introduttione dell' Antica Republica Romana.***

DCCCLXV.

[Rep. IV. 4. 101. c.]

Codex chartaceus saec. XVII. scriptus, folior. 11. Continetur:

CATALOGUS ***librorum ad artium maxime necessariarum disciplinam pertinentium: Artis puta I. Bene latine loquendi II. Bene disserendi III. Bene dicendi IV. Bene vivendi V. Bene imperandi VI. Bene Episcopi opus faciendi, seu Christi oves pascendi VII. Bene prophetisandi seu S. Scripturam interpretandi. Quos libros editioni paratos habet*** CASPAR SCIOPPIUS, ***Claraevallis et Gonni Comes Imperatorum Regumque Consiliarius, et ad Pontifices, Imperatores, Reges, Principes et Respublicas Orator.*** Ita titulus. Incip. ***Henricus Wangenereck Jesuita Dillingae anno*** 1636. cet. Explic. ***ut et ex stylo.***

DCCCLXVI.

[Rep. IV. 4. 88. a.]

Codex chartaceus saec. XVII. folior. 164, quorum plurima aversam paginam vacuam habent. Foll. 1 — 5. 7 — 10. et 153 — 163. tota vacant scriptura. Continentur:

IMAGINES, INSIGNIA, MANUS PRINCIPUM ILLUSTRIUMQUE VIRORUM ET HOMINUM ERUDITORUM. Ita habentur: manus Caroli Gustavi Regis Sueciae, de anno 1656. fol. 11. Friderici III. Daniae Regis, d. a. 1666. fol. 12. Coniugis eius Amaliae, d. a. 1665. fol. 13. Joannis Georgii Electoris Saxoniae, d. a. 1666. fol. 14. Uxoris eius Sibyllae, d. a. 1666. fol. 15. Friderici Wilhelmi Marchionis Brandenburgiae, d. a. 1667. fol. 16. Uxoris eius Ludovicae, d. a. 1666. fol. 17. Christiani ducis Saxoniae, d. a. 1665. fol. 18. Christianae Ducissae Saxoniae, d. a. 1665. fol. 19. Mauritii Ducis Saxoniae d. a. 1644. fol. 20. Mauritii Ducis Saxoniae, d. a. 1665. fol. 21. Dorotheae Mariae Ducissae Saxoniae, d. a. 1665. fol. 22. Ernesti Ducis Saxoniae, d. a. 1665. fol. 23. Joannis Ernesti Ducis Saxoniae, d. a. 1667. fol. 24. Christianae Elisabethae Ducissae Saxoniae, d. a. 1667. fol. 25. Bernhardi Ducis Saxoniae, d. a. 1666. fol. 26. Mariae Ducissae Saxoniae, d. a. 1666. fol. 27. Adolphi Wilhelmi Ducis Saxoniae, d. a. 1665. fol. 28. Antonii Ulrici Ducis Brunsvic. et Luneb. d. a. 1665. fol. 29. Joannis Adolphi Ducis et Augustae Ducissae Slesvic. et Holsat. d. a. 1647. fol. 30. Philippi Wilhelmi Comitis Palat. d. a. 1667. fol. 31. Sophiae Eleonorae Landgrav. Hass. d. a. 1665. fol. 32. Annae Mariae Marchionissae Brandenburg. d. a.

1665. fol. 33. Friderici Achillis ducis Wuertemberg. d. a. 1615. Eberhardi Ducis Wuertemberg. d. a. 1665. fol. 35. Elisabethae Mariae Ducissae Wuertemberg. d. a. 1666. fol. 36. Annae Johannae Ducissae Wuertemberg. d. a. 1665. fol. 37. Friderici Landgravii Hassiae, d. a. 1665. fol. 38. Cunegundae Julianae Landgravine Hassiae, d. a. 1666. fol. 39. Christiani Albrechti Ducis Slesvic. d. a. 1665. fol. 40. Christiani Ducis Slesvic. d. a. 1665. fol. 41. Joachimi Ernesti Ducis Slesvic. d. a. 1665. fol. 42. Guentheri Ducis Slesvic. d. a. 1666. fol. 43. Mariae Elisabethae Ducissae Slesvic. viduae d. a. 1666. fol. 44. Philippi Ludovici Ducis Slesvic. d. a. 1665. fol. 45. Joannis Principis Anhalt. d. a. 1665. fol. 46. Emanuelis Principis Anhalt. d. a. 1665. fol. 47. Lebrechti Principis Anhalt. d. a. 1665. fol. 48. Friderici Principis Anhalt. d. a. 1666. fol. 49. Gustavi Adolphi Marchionis Badensis, d. a. 1642. fol. 50. Hermanni Egonis Comitis in Fuerstenberg, d. a. 1645. fol. 51. Guilielmi et Ernesti Egonis Comitum in Fuerstenberg, d. a. 1645. fol. 52. Joannis Ernesti Comitis de Nassau, d. a. 1645. fol. 53. Hermanni Ottonis Comitis Nassoviae, d. a. 1645. fol. 54. Ruedingeri Guentheri Comitis de Starkenberg, d. a. 1646. fol. 55. Caroli Comitis a Waldstein, s. a. fol. 56. a. Stephani Baronis a Sternberg, d. a. 1643. fol. 56. b. Wolffgangi Georgii Comitis ac Domini in Castell. d. a. 1621. fol. 57. Claudii Comitis de Collalto, d. a. 1645. fol. 58. Caroli Mauritii Comitis de Rasburgh. d. a. 1641. fol. 59. Balthasaris Baronis a Schrattenpach, d. a. 1621. fol. 60. a. Balthasaris Baronis a Zerotin, d. a. 1621. fol. 60. b. Joachimi et Andreae Liberor. Baron. a Kochticz et Labliniecz. d. a. 1615. et 16. fol. 61. Sigismundi Friderici a Sinzendorff, d. a. 1644. fol. 62. Rudolphi a Sinzendorff, d. a. 1644. fol. 63. Philippi Comitis de Lippe, d. a. 1621. fol. 64. Wolffii Friderici de Pappenheim, Mareschalli Imperii haereditarii, d. a. 1616. fol. 65. Joannis Loseri Mareschalli Saxoniae haereditarii, s. a. fol. 66. — Tum sequuntur variorum Nobilium autographa cum pictis eorum insignibus. A fol. 90. sequuntur potissimum eruditorum hominum autographa et insignia gentilitia, v. c. Geo. Ad. Khevenhülleri d. a. 1614. fol. 96. b. Leonhardi Welseri, d. a. 1622. fol. 106. Joannis Crucigeri, d. a. 1622. fol. 164. Inter haec pauca tantum sunt celebrata nomina. Insignia gentilitia variis coloribus picta vel picturae habentur in foll. 6. 11. 34. 57. 60. 61. 64. 65. 68. 70. 71. 73. 79. 81. 82. 84. 86. 89—92. 94. 95. 97. 99. 101—108. et 110—137. — Agglutinata est huic libro in fine epistola aliqua *C. H. Radsiuilii* Principis et Campiductoris, anno 1628. scripta ad Senatum Lipsiensem, cui filium suum, mox in Academiam Lips. discessurum, commendat.

DCCCLXVII.

[Rep. IV. 4. 88. b.]

Codex chartaceus saec. XVI. scriptus, folior. 40, quorum aversae paginae plerumque scriptura vacant. Continentur:

Insignia gentilitia et symbola amicorum Hulderici Grossii. [Non est ille *Huldericus Grossius*, qui bibliothecam nostram insigniter locupletavit, is enim anno demum 1605. conatus est, sed eius consanguineus, fortasse is, qui *fascibus consularibus Fribergae administratis celeber* dicitur a *Goetzio* in programm. quo bibliothecam nostram aperiendam fore indixit, pag. 11. In libro tamen nostro aliquoties vocatur *civis Lipsiensis.*] Liber, cuius prima pagina variis coloribus picta est, continet autographa et insignia gentilitia Bartholdi et Andreae Griebii fol. 4. et 5. Andreae Bresellii fol. 6. Petri Bischophii fol. 7. Joannis Hornefferi fol. 8. Joannis Heberi fol. 9. Georgii Treptonis fol. 11. Friderici Rodii fol. 12. Martini Crusii fol. 13. Joannis Moritzii fol. 14. Joannis Georgii ab Osse fol. 15. Apollonii ab Ebeleben fol. 16. Gaudentii de Rechberg de Hohenrechberg et Thum, Domini in Augspurg et Aystett fol. 18. Caesaris a Breitenbach fol. 19. Petri Caesaris fol. 20. Longini Vitzthumb ab Eckated fol. 21. Georgii Friderici ab Ebeleben fol. 22. Tobiae Huebneri fol. 23. a. Joannis Servilii fol. 23. b. Christophori Schellenbergii fol. 24. a. Adami Siberi fol. 24. b. Henrici Siberi fol. 25. Steinmetzii fol. 26. Valentini Schoneri fol. 27. Christophori Leuschneri fol. 28. et 29. Henningi Hamelii fol. 30. et 31. Joannis Sagittarii fol. 32. et 33. Victorini Strigelii fol. 34. Henrici Salmutii fol. 35. Andreae Freihubii fol. 36. Petri Helbornnii fol. 37. Joannis Pfaffingii fol. 38. Gregorii Bersmanni foll. 39. et 40. — Caeterum haec fere omnia ann. 1566. scripta sunt. Insignia gentilitia variis coloribus picta habentur in foll. 4. 5. 10—12. 16—20. 26—28. 31. 36. 37. et 39.

DCCCLXVIII.

[Rep. IV. 12. 88. c.]

Codex chartaceus saec. XVII. scriptus, folior. 366, quorum plurima vacua sunt. Continentur:

Symbola amicorum Hulderici Grossii, eiusdem illius, cuius munificentia bibliotheca nostra egregie adaucta est. Ab initio habetur stemma Grossianum ab anno 1340. cum brevi descriptione historica, fol. 3—8. Clariores viri, qui nomina sua huic libro intulerunt, sunt: Janussius Radsivill, Acad. Lips. Rector, de anno 1629. fol. 20. Fridericus dux Slesvic. Holsat. a. 1627. fol. 28. Andreas et Raphael Comites de Lesne, a. 1626. foll. 35. et 36. Nicolaus Andr. Gravius, Rector Academiae Juliae, a 1629. fol. 37. Joannes Burmeisterus, a. 1626. fol. 53. Henricus Hoepffnerus, a. 1622. fol. 56. Georgius Calixtus, a 1629. fol. 64. Polycarpus Lyserus, a. 1625. fol. 80. Joannes Quistorpius, a. 1626. fol. 225. —

DCCCLXIX.

[Rep. IV. 8. 110.]

Codex chartaceus saec. XVII. scriptus, folior. 358, quorum tam multa vacant, ut singula enumerare longum esset. Est hic liber:

Christiani Fabricii Stammbuch. Hic Fabricius est Henrici filius, Georgii illius Chemnic. nepos; eius insignia fol. 2. a. picta sunt adscriptis verbis: ***Christianus Fabricius Lipsiensis Misnicus d.*** 1. ***Januarii anno*** 1631. — Hoc libro autographa habentur cum principum [v. c. Augusti et Mauritii ducum Saxoniae, fol. 7. b. et 8. a. Friderici Guilielmi ducis Saxoniae, fol. 9. b. Christiani Marchionis Brandenburgici, fol. 11. a. Joh. Casimiri Com. Palat. fol. 13. a. et nonnullorum principum Anhaltinorum], tum eruditorum hominum [v. c. Polycarpi Lyseri, fol. 135. a. Joannis Hoepneri, fol. 136. a. Pauli Roeberi, fol. 139. a. Francisci Romani, fol. 144. a. Conradi Carpzovii, fol. 152. a. Christophori Preibisii, fol. 161. a. et aliorum].

DCCCLXX.

[Rep. IV. 8. 112. a.]

Codex chartaceus saec. XVII. scriptus, folior. 57, quorum plu-

rima vacant, ita ut singula enumerare longum esset. Hic liber est:

Joannis Jacobi Gryphii Stammbuch. In titulo, fol. 1. a., legitur annus: MDCI. Habentur hoc libro manus: Philippi Mornaei, fol. 19. a. Iusti Lipsii, fol. 20. a. Isaaci Casauboni, fol. 23. a. et aliorum, sed minus illustrium, virorum.

DCCCLXXI.

[Rep. IV. 8. 111.]

Codex chartaceus saec. XVII. scriptus, folior. 423, quorum plurima scriptura vacant. Hic liber est:

Tobiae Muehlsteinii Stammbuch. Multa ibi inveniuntur principum et doctorum hominum autographa, v. c. Christiani IV. reg. Dan. fol. 6. a. Magdalenae Sibyllae princ. Dan. fol. 9. a. Sophiae Eleonorae Landgrav. Hassiae, fol. 16. a. etc. Inter doctos viros eminent: Claud. Salmasius, fol. 100. a. Caspar Barthius, fol. 103. a. Olaus Wormius, fol. 105. a. Adolphus Vorstius Ever. F., fol. 125. a. Jacobus Golius, fol. 128. a. Benedictus Carpzovius, fol. 138. a. Christoph. Preibisius, fol. 140. a. Daniel Heinsius, fol. 145. a. Frid. Spanhemius, fol. 150. a. Lambertus Barlaeus, fol. 207. a. Thomas Bartholinus Casp. F., fol. 224. b. Bartolus Bartholinus Casp. F., fol. 229. a. Jacobus Bartholinus Casp. F., fol. 234. a. Geo. Phil. Harsdoerffer, fol. 250. a. Caeteri, qui sua nomina et symbola in hoc libro scripserunt, obscuri sunt. Pergameno pictae tabulae sunt foll. 2. 265. 324. 362. 395. et 399.

DCCCLXXII.

[Rep. VI. fol. 15. a.]

Codex chartaceus saec. XVI. exeunte scriptus, folior. 494, quorum 1. b. et 239. b. scriptura vacant. Hoc libro, qui olim in bibliotheca *G. C. Kreyssigii* fuit, continetur:

Bartholomei Safirowen herkommen geburt und Lauff feines gantzen Lebens, auch was fich in deme denckwertiges zugetragen, fo ehr Mehrentheils felbft gefehen, vndt gegenwärtig mit angehört hat, in vier underfcheitliche Theile, von Ihme felbft befchrieben. Ita titulus. Incip. [post praefationem, cuius initium hoc est: ***Wir wiffenn, fagt der Hocherleuchter Apoftolus*** cet.] fol. 5. b: ***Dis Erfte theil fengt ahn im Taufent vierhundert vnnd Neunzigften vnnd ftrecket fich in das*** 1546. cet. Explic. ***vndt will numehr tertiam partem meines lebendts Historiam hiemitt geendigett vnndt gefchloffen haben.*** — Auctor huius libri [vid. fol. 5. a. et 440. a.] Consul oppidi ***Stralsund*** fuit, natus [vid. fol. 8. b.] d. 21. Aug. ann. 1520. In hoc opere non solum, quae ad eius vitam pertinent, sed etiam multa ad Pomeraniam spectantia inveniuntur, nec raro disseritur etiam de universa istius aevi historia. Accurate de historia Edicti, quod Interim dicitur, et de tempore illud sequente disputatur, unde ***Sastrovius*** [praef. fol. 3. b.] ***Sleidani*** commentarios ab se non tantum suppletos, sed etiam saepissime emendatos esse profitetur.

DCCCLXXIII.

[Rep. IV. 4. 93. b.]

Codex chartaceus saec. XVII. scriptus, folior. 39, quorum 1. b. 2. b. 31. b. et 39. b. vacua sunt. Continetur:

Sigismundi Asmani praetoris Lommatiensis curriculum vitae. ***Autographum auctoris.*** In titulo praeterea etiam haec leguntur: ***Donum pergratum Viri Pl. Rev. Dni Christiani Fehrens, Lommatiensis, Pastoris Zehrensis in Dioec. Misenensi, Freybergianae bibliothecae incrementum factum, 9. d. Aug. a.*** 1729. Incip. ***Von seiner geburth und herkommen*** cet. Explic. ***eine feelige nachfahrt. Amen.***

DCCCLXXIV.

[Rep. IV. 4. 101. b.]

Codex chartaceus saec. XVII. scriptus, autographus auctoris, folior. 4, quorum 1. b. et 4. vacua sunt. Continetur:

Cygnus Bataviae ereptus ***seu vir summus*** Nicolaus Heinsius, ***Poeta, Criticus et Polyhistor incomparabilis post obitum Lipsiae deploratus a*** L. Joachimo Fellero, ***Cygneo, Poef. P. P.*** — Incip. ***Quales, Marchiacis caderet cum Cygnus in oris*** cet. Explic. ***Heinsiadaeque pares.***

DCCCLXXV.

[Rep. IV. 4. 107. c.]

Codex chartaceus saec. XV. exaratus, rubris inscriptionibus et litteris initialibus, scriptura in duas columnas divisa, folior. 24, quorum 1. b. et 24. b. scriptura vacant. Continetur:

Roberti Lincolniensis episcopi versio latina Testamenti XII Patriarcharum. Legitur haec versio in ***Fabricii*** Cod. pseudepigr. V. T. Tom. I. pag. 519. sqq. Titulus rubro pictus hic est: ***Teftamentum XII prophetarum patriarcharum filiorum Jacob.*** Incip. ***Teftamentum Ruben de his que in mente habebat.*** [Haec rubro picta sunt] ***Tranfcriptum Teftamentum Ruben quecunque mandauit filiis fuis prius quam moreretur in CXX° anno vite ipfius*** cet. Explic. ***et habitauerunt in egipto ufque ad diem exitus eorum de terra egypti etc.*** Subscripta sunt haec verba rubro picta: ***Explicit teftamentum XII prophetarum.*** Fol. 1. a. haec verba scripta sunt: ***Affit ad inceptum diuina maieftas mecum*** — Legavit hunc librum bibliothecae nostrae ***Car. Guil. Aug. Schubertus*** anno 1837.

DCCCLXXVI.

[Rep. IV. fol. 46. a.]

Codex chartaceus saec. XVIII. exaratus, olim bibliothecae ***G. C. Kreyfsigii*** adscriptus, folior. 15, quorum 1. b. scriptura vacat. Foll. 13 — 15. a ***Kreyfsigio*** scripta sunt. Continetur:

[Jo. Georgii Wachteri] Dissertatio de lingua Codicis Argentei. Incip. ***Codex argenteus ab argenteis litteris sic dictus, insigne belli tricennalis spolium*** cet. Explic. ***Quam conclusionem nos quoque adoptamus. Scripsi Berolini A. C. MDCCXXII. mensibus Julio et Augusto.*** In titulo libri adscripta sunt haec: „Was in denen Miscell. Berolinens. T. 2. n. 3. p. 40 — 47. stehet, ist nur ein kurzer Extract aus dieser Dissertation." — Caeterum haec epitome dissertationis legitur etiam in ***Johann. Ihrii*** Analectis Ulphilanis [Upsal. 1769. 4.] pag. 154 — 162.

DCCCLXXVII.

[Rep. IV. 4. 107. a.]

Codex chartaceus saec. XV. scriptus, rubris inscriptionibus et litteris initialibus, folior. 252, quorum 9 — 12. 45. b. 251. b. et 252. vacua sunt. Continentur hoc libro, quem anno 1837. ***Car. Guil. Aug. Schubertus*** bibliothecae legavit:

a) [fol. 1. a — 118. a.] Nicolai de Lyra Postilla in Evan-

GELIA. Titulus deest, sed in fine haec verba subscripta leguntur: *Expliciunt postille fratris Nicolay de lyra de ordine fratrum minorum Summi et precipui doctoris in Theologia super omnibus quatuor ewangeliis Rescripte per me leonhardum Walchum Arcium Baccalaureum Tunc temporis Rectorem scolarum in Frāno (?) Frisinge.* — Incip. *Initium ewangelii secundum Matheum Liber generationis iesu christi filii dauid* cet. Explic. *tandem veniamus ad contemplandum facie ad faciem prestante domino* cet.

b) [fol. 118. b — 119. b.] EPISTOLA S. BERNHARDI PRO REGIMINE GENERALI. Incip. *Generoso et felici domino raymundo* cet. *Doceri potest a nobis de uia et modo rei familiaris utilius gubernande* cet. Explic. *ad quod perducat eam dispuabit* [sic] *senectus.*

c) [fol. 120. a — 129. b.] ANONYMI CONCORDANTIA EVANGELIORUM METRICA. Titulus deest, sed in fine haec leguntur subscripta: *Explicit concordancia ewangelistarum metrica.* Incip. *Decem sunt canones ewangelistarum Canon est regula collectorum capitulorum* cet. Explic. *Agnos committit in se liber Joha finit* [sic]. Vid. quae infra ad litt. *h.* monentur.

d) [fol. 130. a — 133. b.] ALIA ANONYMI AUCTORIS CONCORDANTIA EVANGELIORUM. Incip. *De verbi dignitate et de genealogia christi* cet. Explic. *De ascensione saluatoris domini nostri iesu christi.* Haec concordantia exhibet argumenta evangeliorum ita, ut paucis verbis de factis et orationibus Jesu Christi exponatur, iis vero rubricae praemittantur, ubi capitula, in quibus de illis sermo est, numeris notantur. Hinc subscriptio rubro picta haec est: *Explicit concordancia ewangelistarum et de quo tractetur in uniuscuiusque capitulo et numerus versus sinistram manum ostendit quotto reperiatur capitulo.* Vid. quae infra ad litt. *h.* adnotabimus.

e) [fol. 134. a — 138. b.] MIRACULORUM A CHRISTO FACTORUM ENARRATIO CHRONOLOGICA. Titulus adiectus est subscriptioni antecedentis opusculi et ita habet: *Secuntur miracula christi quotto anno ab incarnacione sua quotto die mensis.* Auctor quis sit, non legitur. Incip. *Secundo anno usuali* cet. Explic. *Innocentes occisi sunt.* Vid. infra notata sub litt *h.*

f) [fol. 139. a — 141. b.] ANONYMI REGISTRUM EVANGELIORUM. Incip. *Notandum quod iesus christus natus est* cet. Explic. *dicta de his sufficiant.*

g) [fol. 141. b — 144. a.] ALIUD ANONYMI REGISTRUM EVANGELIORUM. Titulus ruber hic est: *Incipit aliud registrum ewangelistarum ostendens annos et dies gestorum domini iesu christi incipiens a tempore predicacionis sue.* Incip. *Notandum est secundum aliud registrum ewangelistarum* cet. Explic. *electus est in apostolatum cet.* Vid. infra notata ad litt. *h.*

h) [fol. 144. b — 158. b.] TABULA PERICOPARUM EVANGELICARUM ET EPISTOLICARUM PER TOTUM ANNUM. Titulus ruber hic est: *Incipit tabula epistolarum siue lectionum et ewangeliorum secundum ordinem dierum.* Incip. *Scientes quod hora est iam* cet. Explic. *cum dico vobis in mundo* (?). Subscriptio rubro picta haec est: *Explicit hoc opus per me leonardum Walchum tunc temporis rectorem scolarum Frisinge et plebanum in Aufkirchen Finito libro sit laus et gloria christo per infinita secula amen.* Haec subscriptio fortasse pertinet ad illa omnia, quae sub litt. c — g. recensuimus.

i) [foll. 159. et 160.] RECENSUS LIBRORUM VET. ET NOV. TEST. Incip. *Isti sunt libri* cet. Explic. *Ambrosius adopertus.*

k) [fol. 161. a — 175. b.] VERSUS ANONYMI, QUIBUS TITULI ET ARGUMENTA LIBRORUM S. SCRIPTURAE CONTINENTUR. Incip. *Ut serie mente teneas textum doceam te* cet. Explic. *Flebunt ad cenam sponsam ducit venio iam.* Subscriptio haec est: *Explicit biblia pauperum.*

l) [fol. 176. a — 249. b.] INDEX OMNIUM S. SCRIPTURAE CAPITULORUM. Incip. *De die primo in quo facta est lux* cet. Explic. *Deus illuminat illos et regnabunt in secula seculorum Amen.*

m) fol. 249. b — 251. a. pauca quaedam a recentiore manu scripta sunt eiusdem argumenti.

DCCCLXXVIII.

[Rep. IV. 4. 107. b.]

Codex chartaceus saec. XV. scriptus, rubris inscriptionibus et subscriptionibus, litteris initialibus rubro et viridi colore pictis, folior. 45. Hoc libro, quem *Car. Guil. Aug. Schubertus* anno 1837. bibliothecae legavit, continentur:

a) [fol. 1. a — 24. a.] JOHANNIS [SEGOVIENSIS?] ARGUMENTA LIBRORUM S. SCRIPTURAE METRICA. Titulus deest, sed prima rubrica ita habet: *Prefaciuncula fragmenti biblie;* subscriptio ita: *Explicit fragmentum Biblie.* Singulorum librorum versus a litteris incipiunt ordine alphabetico dispositis. Post *praefationem* et *declarationem* [fol. 1.] opus incip. fol. 2. a: *Astra creat deus et terram mare adam fit* cet. Explic. *Bis sex sunt fructus ligni cadit hinc ut adoret.* Tum sequuntur hi versus:

Fragmentum finitur legis duplicis une
Terne deus tibi grates laudes dico Johannes
Quadringentos triginta dabis octoque mille
Annos christo nato cum labor editur ille
Post senos annos sed renovatur opus.

b) [fol. 24. b — 27. b.] EIUSDEM JOANNIS ARGUMENTA SENTENTIARUM VERSIBUS COMPOSITA. Versus singulorum librorum a litteris incipiunt ordine alphabetico dispositis. Incip. *Aut fruimur rebus cunctis aut utimur ipsis* cet. Explic. [*praefatione*, quae post opusculum scripta est,] *lectori diligenter predicta aduertenti.* Subscripti sunt hi versus:

Finitur fratris modicus labor ille Johannis
Pro quo sit christo laus et honor domino.

c) [fol. 28. a — 42. a.] MICHAELIS MONACHI [?] ARGUMENTA LIBRORUM S. SCRIPTURAE METRICA. Incip. *Sex prohibet peccant abel enoch arca fit intrant* cet. Explic. *ad cenam surgunt sponsam uenio.* Subscripta sunt haec verba rubro picta: *Explicit Biblia Pauperum Per Fratrem Michalem* [sic] *Monachum L Professum In Weychensteuer.*

d) [fol. 42. b — 43. b.] ANONYMI MEMORIALE IN REGULAM S. BENEDICTI. Incip. *Regula quae sancti claudit patris Benedicti* cet. Explic. *primum factam super adde.*

e) [fol. 43. b — 45. a.] MEMORIALE BREVE VITAE S. BENEDICTI. Ita titulus. Incip. *Aufugiente scolas benedicto*

cet. Explic. *pepulit quos feptimus olim.* Huic memoriali metrico praemittuntur haec verba:

Ex secundo dyalogorum excepcio
Gregorius fancti fcribit vitam Benedicti
Quam narrant iufti quatuor huic monachi.

f) [fol. 45. a. et b.] *Verfus quod lignum Sancte Crucis natum fit in paradifo et inde in libano tranfplantatum et Jerofolimis conferuatum.* Ita titulus anonymi huius carminis, cuius finis deest. Incip. *Narrat athanafius quoniam noe patriarcha* cet. Explic. *fed forma triplex foliorum.* — Caeterum hic liber fragmentum est maioris codicis, ex quo eum depromtum esse inde patet, quod folia signata sunt numeris 245—289.

DCCCLXXIX.

[Rep. IV. 4. 107. g.]

Codex chartaceus saec. XV. exaratus, rubris inscriptionibus et litteris initialibus, quae hic illic viridi colore adpictae sunt. Hic liber, anno 1837. a *Car. Guil. Aug. Schuberto* bibliothecae nostrae legatus, folia habet 23. Continentur:

a) [fol. 1. a—20. a.] Tractatus de electione. Ita titulus, auctore non nominato. Incip. *Ego elegi vos et pofui vos ut eatis et fructum afferatis* cet. Explic. *fit autem decretum poftulationis ficut electionis mutatis mutandis.* Haec fol. 19. a; fol. 19. b. et 20. a. legitur: *tabula precedentis opuculi* [sic].

b) [fol. 20. b—23. a.] Copia decreti sacri Basileensis concilii de electione et confirmatione editi. Ita titulus. Incip. *Sacrofancta generalis Synodus Bafilienfis in fpiritu fancto legitime congregata univerfalem ecclefiam reprefentans Sicut in conftruenda domo* cet. Explic. *Sancte Romane et vniuerfali ecclefie nec alteri cuicumque. Datum Bafilee* cet.

c) [fol. 23. a. et b.] De dignitate Abbatis. Ita titulus rubro pictus. Incip. *Qualis debeat effe abbas* cet. Explic. *hec quidam doctor modernus.* Subscripta sunt haec verba: *Tractatus finalis in commentariis fratris Johannis L....et* (?) *fuper regulas fancti Benedicti De obligacione ftatutorum regularium.*

DCCCLXXX.

[Rep. IV. 4. 107. d.]

Codex chartaceus saec. XV. scriptus, rubris inscriptionibus, [initiales litterae nondum sunt adpictae,] folior. 26, quorum 25. b. et 26. vacua sunt. Continetur hoc libro, quem *Car. Guil. Aug. Schubertus* anno 1837. bibliothecae legavit:

Vita S. Mauri Abbatis a Fausto monacho scripta. Fol. 1. a—2. b. legitur prologus. Fol. 3. a. vita incip. *Beatiffimus igitur Maurus clariffimo Senatorum genere patre ecpucio* [sic scribitur pro: *Eutychio*] *matre vero iulia exortus* cet. Explic. *anni feptuaginta duo et dies duodecim; per omnia benedictus deus* cet. Subscriptio haec est: *Et fic eft finis huius opufculi frater Benedictus deo gratias.* Legitur haec vita apud *Bolland.* tom. I. Januar. pag. 1039—1050.

DCCCLXXXI.

[Rep. II. 12. 166. a.]

Codex membranaceus saec. XIV. scriptus, rubris inscriptionibus, litteris initialibus modo rubris modo caeruleis, folior. 96, quorum 64. 86. b. 87. et 96. b. scriptura vacant. Foll. 84. a—86. a. a recentiori manu scripta sunt. *Car. Guil. Aug. Schubertus* anno 1837. hunc codicem bibliothecae nostrae legavit. Continetur:

Orationale seu collectarium de tempore et de sanctis per circulum anni. Ita titulus. Incip. *Fratres. Scientes quia hora eft iam nos de fompno furgere* cet. Explic. *falua effe potero ab infirmitate mea.*

DCCCLXXXII.

[Rep. IV. 8. 117.]

Codex membranaceus saec. XV. scriptus, scriptura [praeter foll. 54—59.] in duas columnas divisa, inscriptionibus rubris, litteris initialibus modo caeruleis, modo rubris, folior. 105, quorum 53. b. 84. b. et 105. b. vacua sunt. Continetur:

Orationale per circulum anni. Incip. *Ad te leuaui aram meam* cet. Explic. *ita fit tibi femper accepta. Per dominum.* Qui foll. 54—59. legitur *ordo in coena domini,* maioribus ille litteris et splendida littera initiali pictus est. In fine codicis vestigia subscriptionis recentioris, viridi colore pictae, apparent, cuius tamen singula verba praeter „*Joannes*....... 1518.“ legere non possum; idem vero annus etiam fol. 53. a. col. b. caeruleo colore pictus legitur. — Legavit bibliothecae hunc librum *Car. Guil. Aug. Schubertus* anno 1837.

DCCCLXXXIII.

[Rep. IV. 8. 118.]

Codex chartaceus saec. XV. exaratus, rubris inscriptionibus, litteris initialibus rubris caeruleisque, folior. 85, quorum 81. b—85. scriptura vacant. Continetur:

Passionale. [Fol. 1. a: *Passio domini nostri iesu chrifti secundum Matheum.* Fol. 23. b: *secundum Marcum.* Fol. 43. b: *secundum Lucam.* Fol. 63. a: *secundum Joannem.* Fol. 78. b: *orationes.*] Incip. *In illo tempore dixit iefus difcipulis* cet. Explic. *doloris gladius pertransiuit. Qui uiuis* cet. Accessit hic liber ad bibliothecam nostram anno 1837. ex legato *Car. Guil. Aug. Schuberti.*

DCCCLXXXIV.

[Rep. II. 4. 151. a.]

Codex chartaceus saec. XVIII. accurate et perspicue scriptus, vocibus singularum sectionum initialibus rubro pictis, variis lectionibus in margine notatis, folior. 39, quorum 39. b. scriptura vacat. Continetur:

De tribus mundi impostoribus breve compendium. Fol. 1. b. haec verba leguntur: *Ex Bibliotheca Celeberrimi Joannis Friderici Mayeri Theologi Berolinenfis.* Incip. *Deum effe, eum colendum effe, multi disputant* cet. Explic. *ad terminum semper redeas, quo currere coepifti.*

DCCCLXXXV.

[Rep. IV. fol. 6.]

Codex chartaceus saec. XV. diversis manibus exaratus, a fol. 29—84. rubris inscriptionibus et litteris initialibus ornatus, foliorum 108, quorum 1. a. 2. 3. b. et 108. b. scriptura vacant. Continentur haec:

a) [fol. 1. b—28. b.] Anonymi liber de origine et gestis ducum Bavarorum. Pertinet hoc chronicon in fine mutilum ab anno U. C. 693. usque ad tempora Tassilonis. Caetera desiderantur. Fol. 1. b. carmen Germanicum legi-

tur, cuius initium hoc est: *Aufs Armenia vns her entspros Das edel geflecht des namen gros* cet. Initium praefationis huius chronici hoc est: *(I)n dem namen der hoen vnd vngeteylten drinaltickeit amen Durch begern vnd gebot des durchleuchtigen furstenn vnd hren hern Albrechts pfaltzgrauen bey Reyn Herzogen In Obern vnd Nidern Bayern — habe ich mich vnderstanden zeu beschreiben der tzeit als man tzalt nach der geburt cristi Tawsent Vierhundert achtvndsybintzig Jar das herkomen des allerodelsten Stammes des furstenthums vnd weyt berumpten loblichen hawses von Bayern von yrer reigirunge gestn vnd geteten* cet. Opus ipsum fol. 4. a. incip. *(N)ach Stiftunge Rom Sechshundert dreivndnewntzig Jar wart der gros Pompeyus gebieter* cet. Explic. *Er hadte auch ein streng angesicht .....*

b) [fol. 29. a — 84. b.] CYRILLI ALEXANDRINI DE RECTA FIDE LIBER, in Germanicum sermonem conversus per monachum quemdam Bavaricum. Incip. *Cyrillus eyn heylig byffschoff hat eyn buch zeu latyne behendiclich geschrehen* cet. Explic. *vnd duldete glichwol den schaden* cet. *Sit laus deo patri cum filio* cet. Subscripta leguntur haec verba: *Et sic est finis per me heinricus geree anno domini* lxvi *feria tertia post epyphanie domini.*

c) [fol. 85. a — 108. a.] *Hirnoch sint vortzeichent alle cappittel der bibel vnd was ein itzlich capittel vnd wovon ess sagit.* Ita titulus. Incip. *Dass erst capittel ist von der scheppfung* cet. Pertinet usque ad librum Jobi. Explic. *Hirnoch volget die furRede difs psalters.*

Praefixa est his libris MSS. antiquissima editio *Weichbildi Saxonici cum glossa germ.* s. l. e. a. sign. custodd. et num. folior., foll. 149, quorum 147. vacuum est, 148. et 149. vero registrum continent. Lineae in pleno fol. sunt 38. — Fuit hic codex olim in bibliotheca *Christophori Zobelii*, cuius emblema anteriori libri operculo agglutinatum est.

DCCCLXXXVI.

[Rep. VI. 4. 34.]

Codex chartaceus saec. XVIII. ineuntis, olim bibliothecae *G. C. Kreyssigii* adscriptus, folior. 178, quorum 3. et 4. vacant scriptura. Continentur haec apographa:

a) [fol. 5. a — 30. a.] *Constantini Schützens, Churf. Sächs. Hof-Predigers, extractus chronologiae theologicae.* In fine huius scripti haec adnotata leguntur: *Diese vorherstehende Schrifft habe aus der Seufelitzer Bibliothec aus einer Copie nachgemahlet. Die augenscheinlichen Fehler, womit sie überall angefüllet gewesen, habe geändert.* cet.

b) [fol. 30. b — 37. a.] *Interim Samaritani refutatio, in quo vera religio cum sectis et corruptelis scelerate et perniciose confunditur.* 1553. In fine leguntur haec: *Ex bibliotheca Pistoriana. Ist aus einer Abschrifft wiederumb abcopiret.*

c) [fol. 37. b — 38. b.] *Daniel Greyssers, Pfarrers zu Dressden, Schreiben an den Cantzler Kiesewetter, den conventum theologicum betreffend, d. 4. Dec.* 1555. In fine leguntur haec: *Ex Originali, quod reperitur in bibliotheca Pistoriana. Cf. Unschuld. Nachr.* 1716. pag. 192.

d) [fol. 39. a — 47. a.] *Eiusdem Greyfseri Bedencken an den Churfürsten zu Sachsen, ein Gespenst, unterschiedene Cerimonien in der Kirche, und den Kirchen-Rath belangend. Ex bibliotheca Pistoriana. Cf. Unschuld. Nachr.* 1717. pag. 215.

e) [fol. 47. b — 48. a.] *Georgii Buchholtzers, Probstes zu Berlin, Brief an Melanchthonem, Islebium betreffend; d. Mittwochs nach Exaudi* 1559. Subscripta sunt haec: *Ex bibliotheca Pistoriana, aus dem Originali. Cf. Unschuld. Nachr.* 1715. pag. 212.

f) [fol. 48. b — 51. a.] *Aliae eiusdem epistolae duae ad Melanchthonem de eodem Islebio;* altera scripta *Sontags nach Kiliani Anno* 1559., altera *Freitags nach Gregorii* 1560. Utraque epistola ex originali descripta est, quod reperitur in bibliotheca Pistoriana. Cf. *Unschuld. Nachr.* 1724. pag. 181.

g) [fol. 51. b — 52. b.] *Epistola Joh. Baptistae Heinzelii ad Casp. Peucerum, Augustae Rheticae Id. April.* 1558. Ex originali.

h) [fol. 52. b — 54. b.] *Marbachii epistola aliqua, d. Argent. X. Cal. April.* 1563. Subscripta sunt haec verba: *Haec epistola a D. Marbachio conscripta est, ad quem vero ista sit missa, impraesentiarum hariolari non licet. Descripta est illa ex ἀπογράφῳ, cui titulus deerat.*

i) [fol. 55. a — 58. a.] *Joannis Pistorii Niddani epistola ad D. Paulum Eberum, Pastorem Vitebergensem.*

k) [fol. 58. b — 60. b.] *Joannis Ferenarii ad Casparum Peucerum epistola, Tiguri, d.* 6. *Aug.* 1560. Ex Originali.

l) [fol. 61. a — 62. a.] *Philippi Melanchthonis epistola de coena Domini, scripta d.* 21. *Mart.* 1560.

m) [fol. 62. b — 67. a.] *Epistola Pauli Eberi ad Marbachium Argentinensem, in qua ei suam de coena Domini indicat sententiam, d. Wittenbergae, d.* 4. *Febr.* 1562.

n) [fol. 67. b — 68. a.] *Epistola Hartmanni Pistoris ad Davidem Peifferum* [*data Lichtenberg, d.* 28. *Novemb.* 1582.], quacum ei Electoris Saxonici litteras transmittit, quibus sequente epistola respondetur.

o) [fol. 68. a — 69. a.] *Davidis Peiferi Responsum ad Electoris* [*Augusti*] *litteras, d. Dresden, d.* 26. (29?) *Novemb.* 1582.

p) [fol. 69. a — 72. a.] *Hieronymi Welleri declaratio ad Theologos Dresdae congregatos missa ao.* 1570.

q) [fol. 72. b — 80. a.] *Philippi Melanchthonis liber quidam anepigraphus, in quo exponit quaedam de sua voluntate in Rempublicam, et quo consilio ediderit libellos theologicos. Witebergae* 1542. [Incip. *Excusatione stultiae nihil est ineptius* cet. Explic. *doceat digitos eorum ad proelium et ad liberandam patriam.*] Subscripta sunt haec: *Ex αὐτογράφῳ, quod reperire est in Bibliotheca Pistoriana.*

r) [fol. 80. b — 84. b.] *Georgii Maioris litterae ad Augustum Ducem Saxoniae, d. Witteberg, am awend Martini* 1557. — Ex Originali.

s) [fol. 85. a — 86. a.] *Beylage zu vorigen.*

t) [fol. 86. b — 92. a.] *Der erforderten Chur-Sächsischen Herren Theologorum Bedencken des Altenburgischen Colloquii halben. Vbergeben den* 18. *Martii Anno* 1569.

u) [fol. 92. a — 96. b.] *Der Chur-Fürstlich Sächsischen*

Land-Räthe Bedencken des Altenburgischen Colloquii halben. Datum Dreßden, den 19. Martii 1569.

v) [fol. 97. a — 106. b.] *M. Christophori Irenei Beschuldigung wieder D. Stoffeln. Datum Weimar am Tage der Heimsuchung Marie Anno* 1567.

w) [fol. 107. a — 108. a.] *Christoff Herzogens zu Wirtemberg Schreiben an den Rath zu Nürnberg. Datum Stutgart den* 22. *Aprilis* 1558.

x) [fol. 108. b — 109. b.] *Des Raths zu Nürnberg Schreiben an die Universität zu Wittenberg. Datum den* 28. *Aprilis* 1558.

y) [fol. 109. b — 110. b.] *Der Universität Wittenberg Antwort darauf.* (s. d. e. a.) *Aus Melanchthonis selbst eigenen Concept abgeschrieben.*

z) [fol. 110. b — 115. b.] *Völlige Beantwortung des vorigen Schreibens an den Rath zu Nürnberg. Dat. Wittenbergk, d.* 14. *May Anno* 1558. *Aus Melanchthonis Concept abgeschrieben.*

aa [fol. 116. a — 117. b.] *A. Praetorii ad Melanchthonem epistola, d. Francofordiae, d.* 2. *Decembr.* 1559.

bb) [fol. 118. a — 139. b.] *Theodori Bezae Rede an den König von Frankreich etc., die Religion betreffend, den* 9. *Sept. im Jahre* 1561. *zu Poißy gehalten.*

cc) [fol. 140. a — 157. b.] *Baronii Brocardii, Secretarii Papae, qui deserto officio suo Papatui renunciavit et orthodoxam religionem complexus est, ad Evangelicos pia et seria exhortatio. — Cf. Unschuld. Nachr.* 1704. *pag.* 197.

dd) [fol. 158. a — 164. a.] *Eiusdem de statu religionis in Germania consilium Romae scriptum.* Typis descriptum est in *Unschuld. Nachr.* 1702. pag. 38.

ee) [fol. 164. a — 165. b.] *Summa capita confoederationis initae adversus Haereticos. Pragae, d.* 7. *Sept.* 1602.

ff) [fol. 166. a — 167. a.] *Liga et confoederatio Catholicorum Principum et omnium Ordinum S. I. invictissimae sedis Apostolicae contra Haereses.*

gg) [fol. 167. a. et b.] *Sententia Phil. Melanchthonis de S. Coena, paulo ante obitum conscripta, d.* 7. *April.* 1560.

hh) [fol. 168. a — 169. a.] *Ein Lehn-Brief von Churf. Johann Friedrich, Herzog zu Sachßen, über das Kloster Wildenfurth, dat. Weymar, d.* 1. *Januar.* 1544.

ii) [fol. 169. b — 178. b.] *Wentzel von Budoweczens Bericht an den Kayser, wegen der Supplic, so von den Evangelischen Ständen in Böheim* 1603. *zu Prage ist übergeben worden. Dat. Praag, d.* 28. *Febr.* 1603.

DCCCLXXXVII.

[Rep. VI. 4. 35.]

Codex chartaceus saec. XVIII. ineunte eadem manu exaratus, qua proxime antecedens, olim bibliothecae *G. C. Kreyßigii* adscriptus, folior. 82. Foliis 1. et 2. index legitur. Continentur haec:

a) [fol. 3. a — 5. a.] *Petri Martyris ad Peucerum epistola, d. Tiguri, d.* 26. *Julii* 1560. *Ex autographo, quod reperitur in bibliotheca Hartmanni a Pistoris Toparchae Seuselizensis.*

b) [fol. 5. b — 9. a.] *Petri Canisii epistola ad Jesuitas data, de tuenda religione Christiana, d. Viennae Cal. April.* 1556. *Ex biblioth. Pistoriana.*

c) [fol. 9. b — 11. a.] *Thilemanni Heshusii epistola ad Flacium Illyricum* [*de ecclesia Magdeburgensi*], *s. l. d.* 5. *Octob.* 1562. *Ex biblioth. Pistoriana.*

d) [fol. 11. b — 12. b.] *Huberti Langueti epistola ad Peucerum, d. Francofurti, Idib. Martii* 1557.

e) [fol. 13. a. et b.] *Causae verae cur M. Flacius Illyricus, M. Joann. Wigandus et M. Matthaeus Judex ex Academia Jenensi dimissi fuerint.*

f) [fol. 14. a — 15. b.] *Hertzog Philipps in Pommern Schreiben an Philipp. Melanchthonem, d. Wolgast, Donnerstages in den Osterfeiertagenn, Anno* 1563.

g) [fol. 16. a — 20. b.] *Phil. Melanchthonis epistola ad Matthiam Flacium Illyricum, s. l., d.* 4. *Sept. ann.* 1556.

h) [fol. 21. a — 29. b.] *Justi Menii Schrifft seines Abzugs halben an Hertzog Hanß Friederichen zu Sachßen, d. Leipzig, den* 3. *December* 1557.

i) [fol. 30. a. et b.] *Anonymi iudicium de Huberto Langueto.*

k) [fol. 31. a — 47. a.] *Beschuldigung des Churfürstl. Sächs. Canzlers D. Nicolai Krellens betreffend, auch die Beschreibung, wie die Execution an selbigen vollzogen worden, de Anno* 1601.

l) [fol. 47. b — 48. a.] *Churfürstl. Sächß. Befehl an D. Crucigern und Philipp Melanchthonem, die Beschickung zu einem allgemeinen Concilio betreffend, d. Torgau, am Tage Fabiani und Sebastiani* 1548. *Ex bibliotheca Pistoriana.*

m) [fol. 48. b — 49. b.] *Ursachen, weswegen Victorinus in gefängliche Hafft sey gebracht worden. Ex bibliotheca Pistoriana.*

n) [fol. 50. a — 57. a.] *Dr. Jacobi Andreae Abscheidt. Anno* 1581. *Ex bibliotheca Pistoriana.*

o) [fol. 57. b.] *Augusti Electoris Saxoniae Inscriptio in D. Jac. Andreae biblia.*

p) [fol. 58. a — 63. a.] *Churfürst Augusti Schreiben an den Hertzog von Wirtenberg, Dr. Andreä betreffendt.* (s. l. e. a.)

q) [fol. 63. b — 64. b.] *Dr. Andreae Untugenden. Ex bibliotheca Pistoriana.*

r) [fol. 65. a — 79. b.] *Anonymi Narratio de disputatione D. Joh. Jac. Grynaei apud Heidelbergenses. Ex bibliotheca Pistoriana.*

s) [fol. 80. a — 81. a.] *Judicium Studiosorum Heidelbergensium de hac disputatione. Heidelbergae, d.* 11. *April.* 1584. *Ex bibliotheca Pistoriana.*

t) [fol. 81. b — 82. b.] *Udalrici Mordeisens Epistola ad Justum Menium, d. Dresd. d.* 29. *Dec.* 1556. *Ex bibliotheca Pistoriana.*

DCCCLXXXVIII.

[Rep. VI. 4. 37.]

Codex chartaceus saec. XV. scriptus, anno 1837. a *Car. Guil. Aug. Schuberto* bibliothecae nostrae legatus. Folia habet 12, quorum 12. b. vacuum est scriptura. Continentur haec:

a) [fol. 1. a — 6. a.] *Anonymi auctoris litterae pro facienda collatione de morte Petri Presbyteri Cardinalis olim Episcopi Augustensis, s. l. e. a.* Incip. (D)*ilectissimi Onus faciendi Collacionem ad nos in alemanico de*

morte reuerendiffimi domini noftri domini petri presbyteri cet. Explic. *apud eos faciemus Quod nobis preftare dignetur iefus chriftus* cet.

b) [fol. 6. a — 7. b.] *Anonymi oratio, cuius haec est inscriptio: Saba° .... ftino S. Andree In missa uniuerfitatis bafileenfis Anno* 1470. *cet.* Incip. *Animo patres optimi dominique preftantiffimi perfwafum* [sic] *eft Jam dudum* cet. Explic. *ad eterna mereamur peruenire polorum regna etc.*

c) [fol. 7. b — 8. a.] *Quoddam missiuum.* Ita titulus. Incip. *Binas ex te quas fufcepi litteras quam michi hodie cordi fint* cet. Explic. *ad me quippiam voles demandare etc.* Nec quis scripserit hanc epistolam, neque ad quem illa data sit, adnotatum est.

d) [fol. 8. a — 12. a.] *Quaedam excerpta pro collationibus faciendis.* Ita titulus. Incip. *Claudianus ipfe maior ait ipfa quidem virtus* cet. Explic. *primo lignum vel lapidem apponebat.*

DCCCLXXXIX.

[Rep. II. 12. 166. a. a.]

Codex chartaceus saec. XVI. minutissimis litteris scriptus, rubris inscriptionibus, folior. 142, quorum 109. b. vacuum est scriptura. Continetur:

Rechenfchafft vnfer Religion Leer vnd glaubens. Incip. *Dieweil den glauben zu bekennen recht vnd gutt* cet. Explic. fol. 109. a: *das fie das liecht des Lebens feehen vnd erkennen möge Amen ja amen.* — Tum sequuntur breves aliquot tractatus theologici argumenti, v. c. fol. 110. a: *Von der erfchaffung himmels vnd Erdtrichs* — [incip. *Alle heiden gefchlecht vnd Zungen bekennen zugleich* cet.] fol. 116. b: *Die gantz Artickel Criftliches Glaubens darinnen die gantz heilig gefchrifft verfaffet ift* — [incip. *Es ift ein gewis anzaigenn das einer fey* cet.] fol. 135. a: *Ein kurtzer Begrieff vnd auslegung was da find die vier thier apoc.* 4. — [incip. *Mit Erweifung anderer fieben Zal* cet.]

DCCCXC.

[Rep. II. 8. 157. c.]

Codex chartaceus saec. XVIII. ineunte scriptus, folior. 174, quorum 1. b. 4. b. et 174. b. scriptura vacant. In priori libri operculo typis descripta haec leguntur: *Ex bibliotheca Joannis Christiani Godofredi Jani, S. et P. Regis Pol. et Elect. Sax. a Consiliis Commissionum.* Titulus hic est:

Disputa di M. Bernardino Ochino da Siena intorno alla presenza del Corpo di Giesu Christo nel Sacramento della Cena. Non mai per l'adietro stampata. In Basilea. MDLXI. Incip. [post dedicationem, fol. 2. a — 4. a.] fol. 5. a. *Havendo un Christiano detto, che non credeva che Christo fusse nell' hostia* cet. Explic. *accioche celebrandola, rendiamo al nostro celeste Padre, ogni honore et gloria, per Giesu Christo Signor nostro. Amen.*

DCCCXCI.

[Rep. III. fol. 9. a.]

Codex chartaceus saec. XVI. et XVII. scriptus, folior. 360, quorum 135. b. 138. b. 174. b. et 360. b. scriptura vacant. Continetur:

Pauli Laurentii, Theol. D. et Superintendentis Oelsnitiensis, liber copialis. Continet Laurentii litteras ad Pastores dioeceseos Oelsnitiensis, consilia et relationes ad Consistorium Dresdense scriptas, varios tractatus theologicos de litibus illo tempore agitatis, cet. Complectitur annos 1591 — 1603. Incip. a litteris ad Consistorium de exorcismo datis, *Ölsnitz, den* 24. *Juli Anno* 91. Explic. litteris, quibus titulus: *An die Herren zu Dresden auff die Befchreibung zur probpredigt; Dat. Ölsnitz, d.* 3. *Juli* 1603.

DCCCXCII.

[Rep. II. 8. 157. d.]

Codex chartaceus saec. XVII. folior. 192, quorum 1. b. scriptura vacat. Continentur:

Einhundert Pfalmen Davidts gefangweifs, cet. 1624. *Scr. Mense Septembr.* Est metrica psalmorum paraphrasis, cum melodiis. — Incip. *Recht feelig wird der Mann genent* cet. Explic. *Drumb er in dem fo folches glaubt erhebt fein Haupt.*

DCCCXCIII.

[Rep. II. fol. 94. a. a.]

Codex chartaceus saec. XVI. scriptus, folior. 104, quorum 14. b. 15. b. 29. b. 30. b. 38. b. 42. b. 44. 45. 48. b. 49. 50. b. 64. b. 79. b. 95. b. et 96. b. scriptura vacant. Continentur:

Presentz-Zettel, ab anno MDLII — MDLVIII. Ad quod monasterium capitulumve pertineant, nusquam legitur. Incip. *Anno domini* 1552. *Michaelis incipiendo, quod venerat quinta feria* cet. Explic. *Hanns Marschalch et Sophie uxoris eius.*

DCCCXCIV.

[Rep. II. 4. 150.]

Codex membranaceus saec. XVI. exeunt. et XVII., olim servatus in bibliotheca *Nicolai Josephi Foucault Comitis Consistoriani*, cuius etiamnunc emblema in priori libri operculo conspicitur. Calamo scripta folia sunt 63, nimirum 1 — 40. membranacea [quorum 1. b. et 40. b. scriptura vacant]; 41 — 62. chartacea [quorum 48 — 52. et 54. b. vacua sunt scriptura]. Caetera folia sunt typis descripta. Continentur autem haec:

a) [fol. 2 — 40. a.] Statuta clarissimi ordinis velleris aurei e gallico in Latinum versa subiunctis additionibus et declarationibus nonnullis per eiusdem ordinis supremos et proceres successive editis. Ita titulus fol. 8. a. [Praemittitur fol. 2. a — 7. b. *index istorum statutorum.*] Incip. *Philippus dei gratia* cet. cet. *notum facimus uniuerfis tam praefentibus* cet. Explic. *referre tenebitur.* Haec statuta belle sunt scripta, litteris initialibus egregie pictis varioque colore pulchre distinctis.

b) [fol. 41. a — 47. b.] Tabula capitulorum ordinationis atque institutionis quatuor officiatorum inclyti ordinis velleris aurei. Ita titulus. Incip. *Et primo pro Domino CANCELLARIO* cet. Explic. *in omnibus legaliter exercebit.*

c) in membrana typis descriptae sequuntur Constitutiones clarissimi atque excellentissimi ordinis velleris aurei. E Gallico in Latinum conversae. [Manu scripta haec leguntur verba post illum titulum: *A Nicolao Nicolai Grudio, ejusdem ordinis scriba; cuius versionis*

liber manu exaratus et Philippo II. principi oblatus seruatur in Bibliotheca Regia Scorialensi.] Hae constitutiones descriptae sunt foliis 36. Post folium, in quo titulus legitur, sequuntur duo folia papyracea, [scriptorum foliorum 53. et 54.], in quibus scripta est epistola, qua *Grudius Philippo* editionem harum constitutionum offert.

d) in charta typis descripta [Antverp. ex offic. Plantiniana M.DC.XXVI.] sequuntur CONSTITUTIONES ORDINIS VELLERIS AUREI E GALLICO IN LATINUM CONVERSAE. Sunt post priores illas nonnihil emendatae aut immutatae. Foll. sunt 51.

e) [fol. 55 — 62.] COMPENDIUM CONSTITUTIONUM INCLYTI ORDINIS VELLERIS AUREI AUCTORE JOANNE TIROLS. Ita titulus. [Additur ad haec verba fol. 1. a. *sub auspiciis Othonis Truchses Cardinalis et Episcopi Augustani.*] Incip. a carmine *de aureo vellere, catena ferrea et Episcopali infula Caesaris Caroli V. insignibus* fol. 55. b: *Agnus Caesareo dependens pectore* cet. Explic. *tricesimo primo.*

Haec omnia olim in manu *Julii Chifletii* fuerunt, ut diserte legitur fol. 1. a. Hic enim l. l. haec verba scripsit: *Haec scripsi* [nimirum foll. 41. a — 47. b. 53. 54. et 55 — 62.] *junxique ego infra scriptus Madriti anno* 1653. *die* 13. *Decembris. Julius Chifletius ejusdem Inclyti ordinis Cancellarius.* Idem etiam in indice contentorum huius voluminis (eod. fol.) versionem statutorum illorum sub litt. a. commemoratam *primam*, sub litt. c. commemoratam *secundam*, sub litt. d. *tertiam* versionem vocavit.

DCCCXCV.

[Rep. IV. 4. 107. f.]

Codex chartaceus saec. XV. scriptus, folior 44, quorum 7. 8. b. et 28. a. scriptura vacant. Continetur:

FORMULARE QUODDAM. Incip. *In nomine domini amen Anno natiuitatis eiusdem etc. In mei notarii publici testiumque infrascriptorum ad hec specialiter vocatorum et rogatorum* cet. Explic. *oportuna etiam si talia cet.* — Hic codex ad bibliothecam nostram accessit anno 1837. ex legato *Car. Guil. Aug. Schuberti.*

DCCCXCVI.

[Rep. II. 4. 116. b.]

Codex chartaceus saec. XVII. folior. 76, quorum 1 — 6. et 38. b. — 76. scriptura vacant. Fuit hic codex olim in Bibliotheca *Uffenbachiana* [cf. Catalog. Uffenbach. part. IV. pag. 219. sq.], in quam e bibliotheca *M. Meibomii* transmigraverat. [Folio enim 7. a. in margine *Uffenbachius*, ut videtur, haec scripsit: *Ex Bibliotheca M. Meibomii redemi curavit Z. C. ab Uffenbach vid. Catal. Meib.*] Continentur vero haec:

a) CONVIVIUM S. KANUTI REGIS DAN. IN ECCLESIA B. ALBANI OTHENSIAE A PROPRIIS SUIS SUBDITIS MARTYRISATI. Ita titulus, qui fol. 7. a. legitur. Sunt Statuta convivii S. Kanuti, quae dicuntur Skra, per Waldemarum Regem et alios suos successores antiquis temporibus confirmata. Haec statuta bis leguntur in hoc volumine ex diversis Codd. veteribus descripta. Primum leguntur a fol. 7. a — 17. a; deinde a fol. 24. a — 32. a. Posteriori apographo additae sunt notae quaedam marginales et variantes lectiones ex alio codice; cf. quae in fol. 24. a. in extremo margine leguntur: „*quodque;* alter exscriptor male legit *atque.*" — Caeterum in Catalogo Biblioth. Uffenbach. l. l. utriusque apographi capitulorum index legitur, transsumtus ille ex cod. fol. 7. b — 8. a. et 24. b. Utrumque apographum incip. *Reprehensibile judicari non debet si secundum* cet. Explic. *fratribus praesentibus et consentientibus.*

b) ALIA STATUTA SKRA CONVIVII S. KANUTI RYNGSTADIENSIS, QUAM HOMINES SENES ET DISCRETI OLIM INVENERUNT AD UTILITATEM EIUSDEM CONVIVII CONVIVARUM ET UBI IN PROSPERITATE ET NECESSITATE SERVANDAM STATUERUNT. Ita titulus huius libri, cuius item duplex apographum in Cod. legitur, alterum a fol. 17. b — 23. b; alterum a fol. 33. a — 38. a. Utrumque incip. *Si non conviva interfecerit convivam* cet. Explic. his versibus:

Partem verte poli, tres primas subtrahe soli
Adde caput Liae frontem superadde Goliae
Et potest converti [in posteriori apographo: *converte*] *ii dico claret aperte.*
Detur pro penna scriptori pulcra puella.

Circa finem [fol. 22. b. et 37. a.] leguntur haec verba: *Ista statuta fuerunt inventa vel compilata in Skanor a XVIII Senioribus, qui dicuntur aldaermaen de conviuio sancti Kanuti. Anno Domini millesimo ducentesimo quinquagesimo sexto, septimo idus septembris.*

DCCCXCVII.

[Rep. II. fol. 74. a.]

Codex chartaceus saec. XIV. exeunt. exaratus, scriptura in duas columnas distincta, rubris inscriptionibus et litteris initialibus, folior. 221, quorum 23. a. et 54. b. scriptura vacant. Inter foll. 11. et 12. unum fol. excidit; etiam finis desideratur. Continentur haec:

a) [fol. 1. b — 53. b. col. a.] *Anonymi liber, cui titulus: Der Kunig buch.* Incip. *Wir sullen difs Buch begünen mit gott und sol sich enden mitt gott* cet. Explic. *wer nun mer von judithen löffen welle der suck es an der biblin.* Tum sequitur epilogus, cuius initium: *Hie söllen wir disem buch ain ende geben* cet. Finis: *damit besitzen wir die Ewigen fröd verlich vns der vatter vnd der sun vnd der hailig gaist Amen.*

b) [fol. 55. a — 119. a.] *Anonymi historia Germani imperii, praemissa Romanorum imperatorum historia.* Incip. [post titulum minio pictum: *Hie sol man hören Wa sich das Rich an dem ersten anheben*] his verbis: *Wir lesen an der alten geschrift das sich zebabilone* [sic] *des ersten das rich anhub* cet. Explic. [capitulo *Von kunig Cunraten*] *die Engel von himel kamen und Enpfieng der Cristansselen* [sic].

c) [fol. 120. a — 221. b.] *Das* [*Schwäbische*] *Lanntrecht und Lehnrecht.* Prius incip. *Herre gott himelscher vatter durch din milte güte geschuffi du den menschen* cet. et pertinet usque ad pag. 343. apud *Senckenberg.* Alterum incip. *Welcher Recht kunen wölle der uol dis buches lere* cet. Explic. *Aain* [sic] *gut mag man......* [Senckenberg. pag. 96.] Aliquoties in hac codicis parte singulis capitibus rubro subscriptum legitur nomen ab eadem manu profectum, qua totus liber scriptus est: *Hanns vom wurm,* v. c. fol. 188. b. 217. a. cet. Fol. 132. b. additur: *Peter*

Wurms Sun. — Caeterum fol. 1. a. haec leguntur verba: *Dono dat Joannes Adamus Ickstatt U. J. D. P. P. et Ordin. in universitate Wirceburgensi a.* 1738.

DCCCXCVIII.

[Rep. VI. 4. 38.]

Codex chartaceus saec. XVII. et XVIII. exaratus, olim bibliothecae *G. C. Kreyſsigii* adscriptus, folior. 244, quorum 24. b. 72. 82. 89. b. 90. 104. 125. b. 126. 132. b. 184. 186. b. 189. a. 191. b. 193. b. 196. 230. b. 232. b. 234. a. et 244. b. scriptura vacant. Continentur:

a) [fol. 1. a — 24. a.] *Der Stadt Dreſsden confirmirte Statuta oder Willkühr, Anno* 1559. *auffgerichtet.*

b) [fol. 25. a — 71. b.] *Statuta der Stadt Belgern, Anno* 1572.

c) [fol. 73. a — 81. b.] *Statuta der Stadt Colditz, confirmirt d.* 26. *Aug.* 1619.

d) [fol. 83. a — 89. a.] *Der Stadt Dippoldiswalda gemeine Satzungen,* 1646. Haec *G. C. Kreyſsigius* scripsit.

e) [fol. 91. a — 103. b.] *Statuta oder Willkühr der Statt Freyberg ſammt etlichen darbey befindlichen Decisionibus, ſo einer jeden Gerichts-Perſohn hochnothwendig zu wiſsen oblieget und geziemet. Ann.* 1588.

f) [fol. 105. a — 114. b.] *Statuta der Stadt Hayn, Ann.* 1545. Haec *Kreyſsigius* scripsit.

g) [fol. 115. a — 125. a.] *Statuta von Erbfüllen der Stadt Leiſsnigk Anno* 1552. *aufgerichtet und beſtätiget.*

h) [fol. 127. a — 132. a.] *Statuta der Stadt Lommatzſch, confirmiret von Churfürſt Augusto Chriſtmildeſten Andenckens ann.* 1554. *d.* 8. *Nov.* Haec *Kreyſsigius* scripsit.

i) [fol. 133. a — 168. b.] *Statuta der Stadt Merſebyrg, de ann.* 1545.

k) [fol. 169. a — 180. b.] *Herr Hanſen von Schleinitz Landtvoigts im Marggraffthumb Oberlauſitz Aufgerichte Ordnung vnnd Statuten denen zu Budiſsin auf der Seydaw gegeben.* Annus non adnotatus est.

l) [fol. 181. a — 244. a.] *Geraviſche Statuta, welche Anno* 1658. *den* 11. *Junii E. E. Wohlweiſen Rathe der Stadt Gera übergeben, und obgedachten Tages einer Erbaren Bürgerſchafft hierſelbſt publiciret worden.*

DCCCXCIX.

[Rep. II. fol. 97. a.]

Codex chartaceus saec. XVI. et XVIII. scriptus, folior. 84, quorum 10. b. 11. 12. b. 13. b. 14. 20. b. 21. b. et 74. scriptura vacant. Continentur:

a) [fol. 1. a — 10. a.] *Extr. e registro Copiarum, omnium Jurium, Libertatum, Privilegiorum atque omnium bonorum mobilium et immobilium monasterii Sancti Thomae* [Lipsiensis].

b) [fol. 13. a — 20. a.] *Der Fiſcher zu Leipzig Willkühr — Des Raths zu Leipzig Verboth, den Fiſchzoll betreffend, an das Kloſter zu St. Thomas — Fürſtlicher* [*Georgii ducis Sax.*] *Abſchied des Fiſchzolls halben.*

c) [fol. 21. a — 84. b.] *Freibergiſch Statrecht. Iſt durch mich Friederichenn Vlich Burgernn daſelbſt, auſs einem glaubwürdigen Exemplar, welches der Erbar vnndt Namhafftige, Nickel Thüme, auch Burger zu Freibergk, etwan des Durchlauchtigen, Hochgepornen Fürſten und Herren, Herrn Heinrichs Hertzogen zu Sachſen Cammermeiſter, ſeiner aignen handſchrifft hinter ſich gelaſſen, alſo ferner apgeſchrieben, Nach Chriſti gepurth* 1553.

DCCCC.

[Rep. VI. fol. 9. a.]

Codex chartaceus saec. XVII. et XVIII. scriptus, folior. 122, quorum 13. b — 15. b. 21. b — 23. b. 36. b. 49. b. 54. b. 55. 56. b. 73. b. 74. 90. b. et 91. scriptura vacant. Fuit hic liber olim in bibliotheca *G. C. Kreyſsigii.* Continentur haec:

a) [fol. 1. a — 13. a.] *Willkühren der Stadt Biſchoffswerda, wie die vor Alters hero hergebracht und in ſteten Brauch und Vigore gehalten worden.*

b) [fol. 16. a — 21. a.] *Statuta der Stadt Geithen von Churfürſt Moritzen ao.* 1553. *confirmiret.*

c) [fol. 24. a — 29. b.] *Statuta der Stadt Hertzberg.*

d) [fol. 30. a — 35. b.] *Nachricht von Hertzberg aus Laurentii Peccensteinii Theatro Saxonico.*

e) [fol. 36. a — 54. a.] *Statuta der Stadt Hoyerswerda und darauf erfolgte Confirmation durch Urſula Catharina, Hertzogin zu Teſchen, geben auf Schloſs Hoyerswerda, d.* 8. *Aug.* 1722.

f) [fol. 56. a — 73. a.] *Oratio parentalis beatissimis manibus viri illustris et omni doctrina sapientiaque eminentissimi Thomae Reinesii sacra et in illustri Ruthenco dicta a Joh. Casp. Z. G.* a. a. [Mortuus est Reinesius anno 1667.]

g) [fol. 75. a — 122. b.] *Anonymi consilium: Ob allen vor Augen ſchwebenden vmbſtänden nach, nicht beſser vnd rathſamer ſey, das mit den Schweden anderweit gütlicher tractat gepflogen, vnd do es nicht anders ſein kann, ihnen auff allen fall salutis et tranquillitatis publicae caussa ein ſtück Lannd asseccurationis loco eingereumet, vnd do auch dieſes nicht verfangen wollte, erblich, jedoch das es von dem Römiſchen Reich zu recognosciren, vbergeben vnd abgetreten, alſs das mit den blutigen höchſt ſchädlichen Kriege ferner verfahren, vnd alles vollend auff die Spitze und den Auſsgang des vngewiſsen vnd zweiffelhafftigen glücks geſetzet würde.* A fol. 75. a — 90. a. *Rationes pro negativa,* a fol. 92. a — 122. b. *Rationes pro affirmativa* leguntur.

DCCCCI.

[Rep. I. 8. 105.]

Codex chartaceus saec. XVII. scriptus, folior. 158, quorum 101. b. 130. b. 131. b. 157. a. et 158. b. scriptura vacant. Continentur:

a) [fol. 1. a — 101. a.] Statuta Civitatis Goerlitiensis, *a Maximiliano Imp. confirmata d.* 20. *Aug.* 1565.

b) [fol. 102. a — 130. a.] *Abſchiedt zwiſchen Paul Elfmarck, vndt ſeinen Schwegern den Heldrichen Gebrüdern.* [Est declaratio Articuli *in der Wilkhür, wie Eheleuth einander Erben, wo kein Teſtament noch aufgabe vnd keine Kinder am leben vorhanden.*]

c) [fol. 131. a — 156. b.] *Gerichtsordnungk bey der Stadt Görlitz, den* 30. *Aug. Ao.* 1594. *Mit vorbehalt der*

Verbesserungk im Rathe publiciret Praeside Domino Sebastiano Hoffmanno. Ex manuscripto Johannis Beccari Civis et Scabini Gorlicensis. — [Foll. 157. b. et 158. a. quaedam leguntur theologici argumenti.]

DCCCCII.

[Rep. II. fol. 92. a.]

Codex chartaceus saec. XVI. exeunte scriptus, olim bibliothecae *G. C. Kreyssigii*, folior. 145, quorum 56. b. 85. b. et 145. b. scriptura vacant. Continentur:

Statuta Franckenhusensia. Praemissa est [fol. 1. a — 3. a.] eorum confirmatio, per *Guentherum* et *Joannem Guentherum*, Comites Schwartzburgenses, anno MDLVIII. facta. Divisa sunt in IV libros, quorum I. habetur fol. 4. b — 55. b., II. fol. 56. a — 85. a., III. fol. 86. a — 115. b. IV. fol. 116. a — 145. a. — Incip. fol. 4. b: *Erstlich begnaden Wier Vnnser lieben Getreuen Den Rath Vnndt Gemeine Burgerschafft* cet. Explic. *zu Jeder Zeit aus billichen Vhrsachen p.*

DCCCCIII.

[Rep. I. 8. 106.]

Codex membranaceus saec. XVII. accurate scriptus, folior. 20, quorum 1. b. 9. b. et 20. b. scriptura vacant. Continentur:

a) [fol. 1. a — 9. a.] *Quotarium Marchionatus Superioris Lusatiae. Calculus Vniversalis. Dass ist Wann dass Marggrafthumb OberLaussitz contribuiret: Wass auf dess Landt vnndt die gesambten Städte den Budissinischen vnnd Görlitzischen Craiss vnndt dann jede Stadt insonderheit komme, cet. Calculiret vnndt aufgesetzt vonn Philip Stollen, Bürgern in Zittaw, Anno* 1640.

b) [fol. 10. a — 20. a.] *Tabulae ad praecedens Quotarium pertinentes.*

DCCCCIV.

[Rep. VI. fol. 9. b.]

Codex chartaceus saec. XVII. scriptus, folior. 212, quorum 1. b. 2. 5. b. 6. 8. b. 22. b. 26. b — 28. a. 32. b — 35. a. 37. 40. 41. b. 48. b. 53. b. 54. 56. b. 59. 60. 74. b. 75. b. 79. b. 84. b. 86. b. 87. b. 91. 92. 96. b. 101. 102. 103. b. 104. b. 112 — 114. 116. b. 117. b. 119 — 122. 126. b — 128. b. 129. b. 132. b. 133. b — 138. b. 139. b. 146. b — 148. b. 149. b. 153. b. 154. 168 — 178. 182. 191. 192. 196. b. 197. b. 199 — 201. 205. b. 206. 208. a. 211. b. et 212. scriptura vacant. Continentur:

Bedencken, Berichte vnd Churfürstliche Resolutiones, den Churf. Hoffstandt vnnd andere dergleichen Sachen betreffende. Ita titulus. Pertinent haec ad annos 1607 — 1625. — Incip. fol. 7. a. [nam fol. 3. a — 5. a. legitur index] *Erstlichen ist dieses in acht zu nehmen* cet. Explic. *Dienste zu leisten jederzeitt schuldig, Datum Dressden, den 1. Dec. 1625.*

DCCCCV.

[Rep. II. 8. 157. c.]

Codex chartaceus saec. XVII. folior. 192, quorum 81 — 88. scriptura vacant. Hoc libro, quem anno 1827. societas Teutonica Lipsiensis cum caeteris libris suis in nostram bibliothecam transtulit, continetur:

Tägliche Poesie welche nach Belieben sich zu üben von 1. Febr. des Jahres MDCLXXXII. *biss* XXXI. *Martii abgefasset* Harnichius. Ita titulus. Incip. *Nehmt, Freunde, nehmt das schlechte Pfand nicht schlechter Treue hin* cet. Explic. *passim nomina excitavi. Sapienti sat.*

DCCCCVI — DCCCCXIII.

[Rep. VI. fol. 16. b.]

Codices chartacei octo, saec. XVII. et XVIII. scripti, quorum I. 350, II. 459, III. 464, IV. 367, V. 309, VI. 323, VII. 97, VIII. 234 foliis absolvitur. Continentur:

Des Görlitzischen Deutschen Collegii poetici Miscellanea poetica. [Tomus VIII. *scripta prosae orationis* continet.] Incipiunt haec Miscellanea ab anno MDCXCVII. et pertinent usque ad annum MDCCXXIV. — Hos codices cum caeteris libris suis Societas Teutonica Lipsiensis anno MDCCCXXVII. liberaliter in bibliothecam nostram intulit.

DCCCCXIV.

[Rep. VI. 4. 33.]

Codex chartaceus saec. XVIII. scriptus, folior. 445, quorum tam multa vacua sunt scriptura, ut singula enumerare longum esset. Continetur:

Glossarium Germanicum *autore M. C. A. F.* [i. e. Freybergio] *patriae communis amante.* Ita titulus. Incip. *Prolegomena. §. 1. Der Herr von Stade hat von den Biblischen Wörtern etwas herausgegeben* cet. Explic. [fol. 398. b.] *vid. supra pag.* 147.

DCCCCXV.

[Rep. IV. fol. 41. a.]

Codex chartaceus saec. XVI. folior. 110, quorum 1. b. 77. b. 78. 79. b. 109. b. et 110. scriptura vacant. Continentur:

a) [fol. 1. a — 77. a.] *Ein warnung anzaigung vnd vrsach warumb Gott der Her dem Turckhen so vil Sigs wider vnss Christen gebe vnd wie man solchem fürkomen möcht beschrieben durch Joannem Auentinum Anno dni* 1529. *Caute legendum et cum iudicio.* Ita titulus. Incip. *Ich hab imer lange Zeit vnd nemlich vor anderhalben Jaren, siedem kunig Ludwig erschlagen worden ist* cet. Explic. *das verstendige vnss der Her Christus. Amen.* Subscriptio haec est: *Ende der warnung Joannis Auentini.* Cf. *Goetzii* progr. pag. 31.

b) [fol. 79. a — 109. a.] *Anzaigung was vnnd wie das alt Romisch kriegs Regiment gehalten, wie mans auch zu unser Zeit wiederumb anrichten möcht. Mit angehenckten historien was für Krieges Zug wider die Saracen auss der Christenheit geschehen, alles auffs kurtzast durch Joannem Auentinum beschriben.* Ita titulus. Incip. *Wie wol vil, offt vnd genug vom Kriegss Regiment vnd ordnung durch die alten Römischen* cet. Explic. *Gott wend es zum besten. Amen.* — Videtur hic codex ipsius Joannis Aventini autographum esse. Caeterum notandum est, a bibliopega perversum esse foliorum ordinem, quorum 49 — 56. ponenda erant inter 40. et 41.

DCCCCXVI.

[Rep. IV. fol. 36. d.]

Codex chartaceus saec. XVIII. ineunte scriptus, folior. 47, quorum 1. b. vacat scriptura. Donavit hunc codicem bibliothecae

nostrae d. 20. Oct. 1837. Dr. *Mauritius Seeburg*, Senator Lipsiensis. Fuit olim in bibliotheca *Kochii* Torgaviensis, Consiliarii aulici, cuius filius *Gustavus Kochius*, Senator Lipsiensis, illum *Seeburgio* d. 18. Febr. 1826. donaverat, ut legitur in ultima pagina. Continetur:

Marci Winckleri [hunc enim auctorem esse, ex iis patet, quae fol. 38. b. lin. 16. leguntur] Chronica Torgaviensis. Pertinet ab initiis huius urbis usque ad annum 1574. Titulus hic est: *Die Torgauische Chronica. Aus einem Kostbaren gebundenen Buch abcopiret.* Incip. *Woher die Stadt Torgau den Nahmen habe, sind viel und unterschiedliche Meinungen* cet. Explic. *deines Fürsten Blutt aus deinen Händen fodern. ich glaube etc. NB. Pauca desiderantur.*

DCCCCXVII.

[Rep. II. 4. 151. a. a.]

Codex chartaceus saec. XVI. exeunte scriptus, folior. 264, quorum 11. scriptura vacat. Fuit hic liber olim societatis Teutonicae Lipsiensis, quae anno 1827. libros suos bibliothecae nostrae liberaliter intulit. Continetur:

Ordendtliche vnd gründtliche beschreibung, Des grossen Schiessen, mit dem Stahel oder Armbrust, Auch Anderer Kurtzweil mehr, so gehalten Ist worden, Inn der Löblichen Churfürstlichen Stadt Zwickau, den 25. Augusti 1573. angefangen. Wie es ergangen, mit vormeldung der Schiess Stadt, wie die Zugericht, vnd der Ehrlichen vorhaltung, der Schützen, die zu diesem Schiessen kommen gewesen, etc. Reimweiss gestieldt vnd gefasst Durch dess Ertzhertzog Ferdinanden zu Österreich Prützschmeister, Benedickt Edlbeckh Siber. Ita titulus huius libri, qui praeter dedicationem ad Augustum Ducem Saxoniae [fol. 2—8.] totus oratione vincta compositus est. Foll. 9. et 10. leguntur versus ad lectorem. Fol. 12. a. incip. *Alss man Zalt, Tausendt Fünfhundert Jar, vnd Drey vnd siebentzigk fürwar* cet. Explic. *Vnd lang erhalt Ohne Zwisspaldt, Durch Jesus Nam Den Christlichen Stam, Amen.*

DCCCCXVIII — DCCCCXXII.

[Rep. VI. fol. 16. c.]

Codices chartacei quinque, saec. XVI. et XVII. scripti, quorum I. 330, II. 294, III. 336, IV. 333, V. 277 foliis absolvitur. Continentur:

Zeitungen. Vol. I. incip. d. 29. Aug. 1592. et desinit d. 2. Jun. 1594. Vol. II. incip. d. 27. Jun. 1609. et desinit d. 6. Jan. 1611. Vol. III. annum 1618. complectitur. Vol. IV. incip. d. 18. Jul. 1619. et desinit d. 12. Jan. 1620. Vol. V. pertinet a d. 11. Jan. 1623. usque ad d. 11. Jun. 1624.

DCCCCXXIII.

[Rep. III. 4. 25.]

Codex chartaceus saec. XVI. folior. 135, quorum 1. b. 60. a. 93. b. et 108. b — 135. scriptura vacant. Est:

Graff Peter Ernsts zu Mansfeldt Sigelbuch. Hic titulus priori libri operculo impressus est. Pertinet ab anno 1557. usque ad 1562. Scriptus est liber a *Christophoro Weyssefels*, ut fol. 1. a. legitur, cui sigillum Comitis absentis traditum erat. Incip. *Vff Dinstagk den 15. tagk Junii* cet. Explic. *In Osterfeyertagen Anno 1562.*

DCCCCXXIV.

[Rep. IV. fol. 46.]

Codex chartaceus saec. XVIII. folior. 180, quorum 3—54. semivacua picturas continent. Caetera vacua sunt foll. 1. 2. 80. b. 106. b. 131. b. et 168—180. Continentur haec:

a) [fol. 55. a — 106. a.] Anonymi Dichiarazione delle Figure et altre Curiosità di Turchia. Incip. *Non usano li Turchi mode differenti* cet. Explic. *che non mancano danari à chi possiede stati e Sudditi.*

b) [fol. 107. a — 167. b.] Antecedentis libri versio Germanica, cuius hic est titulus: *Erklährung über die Figuren und andere Türckische Curiositäten.* Incip. *Die veränderlichen Kleider-Trachten seynd bei den Türken nicht* cet. Explic. *auch keinen Mangel am Gelde haben werde.*

DCCCCXXV.

[Rep. II. fol. 105.]

Codex chartaceus saec. XVII. perspicue scriptus, folior. 42, quorum 1. et 40—42. b. scriptura vacant. Continetur:

Relatione del Serraglio del Gran S. Turcho in Constantinopoli. (*Di Henrico Sagittario*). Incip. *Il Serraglio dove habita Il Gran Sig. con tutta la sua imperial corte* cet. Explic. *li stramazzi sempre.*

DCCCCXXVI.

[Rep. IV. 4. 104.]

Codex chartaceus saec. XVII. scriptus, folior. 80. Continentur:

Nonnullae collectiones curiosae variarum materiarum ex diversis authoribus. Ita titulus. Est liber miscellaneus eruditi cuiusdam Itali, quo continentur carmina, historica, genealogica cet. cum Latino, tum Italico sermone scripta. Incip. *Adam in aetate 130 annorum* cet. Explic. [fol. 78. b.] *intra domesticum sanguinem bellare. Tac. in Agricola.* Foll. 79. et 80. index legitur.

DCCCCXXVII.

[Rep. IV. 4. 93. a.]

Codex chartaceus saec. XVII. scriptus, rubris inscriptionibus ornatus, folior. 280, quorum 1. b. et 272—280. scriptura vacant. Continetur:

Reinfried Grossens Turba Philosophorum. Anno M.DC.XXIV. Ita titulus. Incip. *Ein jedes rein und zartes ding* cet. Explic. *aus sein dess Theophrasti eigner handt geschrieben.* 1.5.7.9. — Est liber alchymicus.

DCCCCXXVIII.

[Rep. IV. 4. 95.]

Codex chartaceus saec. XVII. scriptus, folior. 116, quorum 1. 2. 3. b. 4. b. 5. a. 6. b. et 101—116. vacua sunt. Continetur:

Der Feldtmarschalck des Herren Georgio Basta Graven von Hurst. Ita titulus, qui fol. 6. a. legitur. Incip. *Der Feldtmarschalch regieret einen gantzen Exercitum* cet. Explic. *Succurs hineinzubringen, gelegenheit finden.* Fol. 3. a. conspicitur imago *Georgii Bastae* aeri incisa. Ut fol. 5. b. legitur, hic liber est ex bibliotheca *Martini Friderici Seidelii* Consiliarii Brandenburgici. [Vid. de illo Geo. Basta, quae leguntur in *Ortelii* Chron. Ung. part. III. pag. 481.]

DCCCCXXIX.

[Rep. II. 4. 151. b.]

Codex chartaceus saec. XVII. accuratissime scriptus, folior. 267, quorum 1. b. 51. b. 52. 53. b. 137. b. 138. 139. b. 201. 202. 203. b. et 265. b — 267 scriptura vacant. Continetur:

Anonymi Traité de l'art militaire. Incip. *L'art militaire est celuy qui donne les moyens d'attaquer l'ennemy* cet. Explic. *trop mal a propos dans les lieux des avantageux.* Divisum est opus in quatuor libros; primo est titulus: *De la fortification;* secundo [fol. 53. a.]: *Traité des sieges;* tertio [fol. 139. a.] *Traité de l'art de defendre les places;* quarto [fol. 203. a.] *Pratique des marches campemens et evolutions de armées Francoises.*

DCCCCXXX.

[Rep. IV. 4. 94.]

Codex chartaceus saec. XVII. scriptus, cum figuris mathematicis et architectonicis, folior. 60, quorum 1. b. 9. 21. b. 36. a. 43. a. 52. b. et 60. b. vacua sunt. Continetur:

Hulderici Grossii liber de architectura militari. Titulus est hic: *Huldreich Grofseus, von Leipzig, Fortification.* Incip. *Ein Veftung oder Schlofs zu erbawen* cet. Explic. *die man hernachens Hortten heifset.* [Hic liber eiusdem illius *Grossii* autographus est, cuius beneficio bibliotheca nostra inde ab anno 1677. insigniter est adaucta. Vid. *Goetzii* progr. pag. 10. ss.]

DCCCCXXXI.

[Rep. IV. 8. 112. b.]

Codex chartaceus saec. XVII. exaratus, folior. 91, quorum 1. b. 12. b. 26. a. 27. a. 28. a. 43 — 46. 58 — 61. et 91. a. scriptura vacant. Inter foll. 83. et 84. intersertus est hic liber impressus: *Sinuum tangentium et secantium canon manualis accommodatus ad trigonometriam Bartholomaei Pitisci. Heidelb.* clↄlↄcxiii. Quae manu scripta sunt, hunc titulum habent:

Kriegsbaw und Stücken des Gefchützes übung, aufgezeichnet von Huldreich Grofson. Anno M.DC.XXXII. — Incip. *Etliche Regulen bey der Forfication* cet. Explic. □ *Radix quadrat.* — Hic liber ab eodem illo *Hulderico Grossio* scriptus est, de quo diximus in descriptione Codicis proxime antecedentis.

DCCCCXXXII.

[Rep. IV. fol. 51. a.]

Codex chartaceus saec. XVII. folior. 13, quorum 1. b. 5. 10. b. et 11. scriptura vacant. Continentur:

Gladiatoriae dispositiones Huldrichi Grofsii Lipsiensis. Anno ... [1624.] Ita titulus, qui fol. 1. a. legitur. Alter, qui fol. 2. a. legitur, rubro ille pictus, hic est: *Etzliche Tabulae, darinn das gantze Fundament der Löblichen und Ritterlichen Fechtkunft im einfachen Rappier deliniret und erwiefen wirdt; Componiret von Samuele Möllero.* Incip. *Recht und wol fechten ift ein Kunft* cet. Explic. *mit feines Dolchens fchneiden könne.* — De auctore vid. quae dicta sunt ad Cod. DCCCCXXX.

DCCCCXXXIII.

[Rep. IV. 4. 96. d.]

Codex chartaceus saec. XVII. scriptus, folior. 173, quorum 1. b — 4. 35. b. 36. 44. b — 46. 90. 112. b. 113. b. 116. b. 121. b. 138. b. 139. b. 143. b. 148. b. 158. b. 160. b. 164. 166. b. et 170. vacua sunt. Titulus libri hic est:

Hulderich Grossens Silberrechnung. Leipzig. Anno M. DC. XXXV. Incip. *Die Silber werden nach der feinen marck* cet. Explic. *die Reichs Müntzordtnunge zulest.* De auctore vid. quae dicta sunt ad Cod. DCCCCXXX

DCCCCXXXIV.

[Rep. IV. 4. 96. e.]

Codex chartaceus saec. XVII. scriptus, folior. 112, quorum 1. b. 61. 62 b. et 112. b. vacua sunt. Titulus operis hic est:

Hulderich Grossens *Befchreibung des Seygerwergks und Zufchläge in Berghütten. Leipzig. Anno* M.DC.XXXVII. Incip. *Behmische Kupffer als zu Entzendorff* cet. Explic. *drei Kübel Kohlen.* De auctore vid. quae supra diximus ad Cod. DCCCCXXX.

DCCCCXXXV.

[Rep. IV. 4. 87.]

Codex chartaceus saec. XVI. scriptus, folior. 268, quorum 2. 3. b. 13. b. 14. a. 262 — 265. et 268. a. vacua sunt. Continentur:

Constellationes hominum illustrium, eruditorum, artificum, feminarum illustrium et actionum. Narrata sunt etiam fata eorum memorabilia. Auctor huius libri anepigraphi quis sit, non legitur. Incip. *Deus est liberrimum agens, nec alligatus causis secundis* cet. Explic. *quo natus est percusserit.* Liber ita dispositus est, ut constellationes hominum unius eiusdemque ordinis componantur, de qua re habentur fol. 3. a: *Generalia huius libri capita.* Fol. 4. a — 13. a. legitur index hominum, de quorum stellis relatum est. Fol. 14. b — 15. b. habentur *Aphorismi astrologici.*

DCCCCXXXVI.

[Rep. IV. fol. 50.]

Codex chartaceus saec. XVII. accurate scriptus, multis cum figuris vario colore distinctis, folior. 32, quorum 1. 2. b. et 27 — 32. scriptura vacant. Continetur:

[*Anonymi*] *Meermufchel und Schnecken, Aufs D. Conradi Gefneri Befchreibung verzeichnet.* 1660. Ita titulus. Incip. *Concha Imbricata, Schuppmufchel* cet. Explic. *Stachel- oder Purpurfchnecken gerechnet.*

DCCCCXXXVII.

[Rep. VI. 4. 30.]

Codex chartaceus saec. XVII. scriptus, folior. 34, quorum 1. b. vacuum est scriptura. Continetur:

Anonymi Curieufes Rofs Artzney Büchlein vor allerley Mängel und Kranckheiten der Rofse, wie fie genennet werden mögen. Incip. *Dafs ein Pferd auff* 20 oder 30 *Meilen* cet. Explic. *und wieder zu helffen.*

XXI.

DIPLOMATA.

In diplomatibus bibliothecae nostrae describendis aliam viam ingressi sumus, quam quae in codicum descriptione ineunda nobis videbatur. Exhibuimus enim integrum illorum textum; quod consilium tantum abest ut lectoribus improbatum iri existimemus, ut harum litterarum amatoribus grati quid fecisse nobis videamur. Textum multorum diplomatum exscripserat iam Christianus Gottlob Haltausius, cuius apographa in bibliotheca nostra asservabantur. Sed quum ille non ubique ea cautione et industria, qua opus est in hoc negotio exsequendo, versatus esset, factum est, ut multa in apographis illis vitia deprehenderentur. Qua de caussa precibus adii collegam doctissimum, Curtium de Bose, bibliothecae nostrae Custodem, ut apographa illa cum originali textu compararet examinaretque diligentius. Quod negotium amicissimus ille vir ita suscepit, ut diplomata non tantum accuratissime reviseret, sed etiam notas textui adderet, et, quae ab Haltausio nondum exscripta erant diplomata, ea exscriberet. Huic igitur viro debentur, quaecumque iam de diplomatibus nostris cum lectoribus communicantur.

I. 1097.

Privilegium Henrici Imperatoris Tertii super duos Mansus in Scarlop.

C. *In nomine sancte et indiuidue Trinitatis.* Heinricus *diuina fauente Clementia Tercius Romanorum Imperator Augustus. Sicut imperatorie maiestati contradicenti supplicium. Sic digne seruienti dignum debetur beneficium; Quod fidele seruicium quia in* Wiberto *nobis situm perspeximus. petitionem ejus in petitionis effectum duximus. interpellante pro eo fideli nostro marchione Heinrico quem dileximus; Predium igitur quoddam. videlicet duos mansos sitos in uilla* Scorlvp *in burcwart.* Zcolin. *et duos mansos in uirgultis adiacentibus. cum uniuersis appenditiis. areis. aedificiis. pratis. pascuis. terris cultis et incultis. viis et inviis. aquis aquarumque decursibus. molis. molendinis. piscationibus. siluis. uenationibus. exitibus et reditibus. et cum omni utilitate quae in his est. cuidam militi nomine* Vitic *gro amore domini sui fidelis nostri predicti* Wiberti *in proprietatem tradendo firmauimus. firmando tradidimus. Cuius donationis testem. cartam presentem conscribi iussimus. quam ut infra uideri potest. propria manu nostra corroboratam. et sigilli nostri impressione insignitam. presentis et future generationis notitie reliquimus.*

Signum Domni Heinrici Tercii Romanorum Imperatoris Augusti. (L. M.)

Humbertus Cancellarius vice Rothardi Archicancellarii recognoui. (L. S.)

Data. XVIII. Kl. Julii. Anno Dominice incarnacionis millesimo nonagesimo VII. Indicione IIII. Regnante Heinrico Romanorum imperatore augusto. Anno XLI. regni. anno autem imperii. XIII.

Actum Ratispone *in Christi nomine FELICITER. Amen.*

In membrana. Deest Sigillum. — Cfr. Ludewig, R. M. Tom. II. p. 179. No. V. — Schoettgen, vita Wipr. p. 3. cod. prob. — Schultes, Direct. Dipl. T. I. p. 210. —

II. 1166.

Johannes Episcopus Merseburgensis donacionem decimarum in Dobergast et Karlestorf et septem mansorum in stulpen, monast. Pygav. fact., confirmat. —

C. *In nomine sancte et indiuidue trinitatis* Johannes *diuina disponente clementia Merseburgensis Episcopus. Uniuersis Cristi fidelibus. Misericordia nobis et pax et caritas adinpleatur. Ad hoc a prouisore omnium bonorum deo. ecclesiastice religionis nobis dispensatio credita est. ut religiosas diligamus personas. et bene placentes deo. religionem studeamus modis omnibus propagare. Neque enim Deo gratus aliquando famulatus impenditur. nisi ex radice caritatis procedens. a puritate religionis fuerit conseruatus. Ea propter ad noticiam tam presentium quam futurorum presentis scripti pagina permanare congruum duximus. qualiter* Henricus *cenobii biganigensis abbas. septem mansos cum sex curiis in uilla* stulpen *nuncupata. nostre contradidit ecclesie. quatinus cenobio suo decimam quandam quam* dedo *comes hominii iure a nobis susceptam possederat. eodem annuente comite atque id ipsum attentius postulante. quadam concambii ratione traderemus. Quia igitur iustis postulationibus equum est facilem prebere consensum. mansos cum curiis annotatis. comiti iam dicto in beneficio concessimus. decimam uero que in* Karlesdorf *et in* dobergast *et in ipso dominicali biganie ubi duodecim scobrones dantur persoluenda est. in usus fratrum perpetuos memorati abbatis delegauimus. Uerum ut hec nostra traditio in omnia tempora futura stabilis et inconuulsa permaneat. eandem privilegii nostri attestatione. sigillique impressione firmauimus. Si qua ergo inposterum ecclesiastica secularisue persona contra hanc sciens uenire presumpserit. semel ac secundo tercioque commonita. si reatum suum congrua satisfactione non correxerit. perpetuo anathemate feriatur. Huius rei testes sunt.* Ludewicus *Merseburgensis abbas.* Uvernherus *decanus maioris domus.* Uuicbertus *scolasticus.* Waltherus *custos.* Theodericus *aduocatus.* Dedo *Comes.* Theodericus Sigebodo *et* Fridericus *fratres ministeriales regni.*

Data. anno. Dominice. Incarnationis M. C. LX. VI.

(L. S.) *Indictione. XIIII. Regnante Friderico Romanorum Imperatore Augusto.*

In membrana. Sigillum oblongum, optime conservatum, diplomati impressum, exprimit Johannem Episcopum nudo capite, habitu Episcopali sedentem, quique dextra manu pedum, sinistra volumen apertum tenet. — Cfr. Ludewig R. M. Tom. II. p. 196. No. XIII. ubi et sigillum aere impressum exstat. — Schoettgen, vita Wipr. p. 13. cod. prob. — Schultes, Direct. Dipl. T. II. p. 182. —

III. (1166?) *)

Abbas Pegaviensis Henricus instituit festum vndecim milium virginum et suum anniversarium.

C. In nomine fancte et individue trinitatis. Heinricus Dei gratia Bigaugenfis eclefie tam etfi Prouifor indignus uniuerfis Chrifti fidelibus florere im perpetuum.

Ad hoc paftores ecclefiarum diuina difpenfante clemencia conftituimur.quatinus religio diuina nobis illam pro poffe promouentibus fuis diatim proficiat incrementis. Nouerit igitur tam prefentium quam futurorum dilectio. nos a fratribus noftris ut feftum undecim milium uirginum cum duodecim cultu lectionum celebrarent. omni deuotione poftulaffe. Cuius rei facilis in tam falubri peticione aput ipfos fuerat affecutio. cum nihilominus omnium. ad idem feftum celebrandum. talis obtentu patrocinii, concurreret deuocio. Quia vero largioris fubfidii maioris indiget laboris fufferentia. conftituimus ut iam dicti fefti reuolutione annuatim, preter cibos cottidianos. illis certa procurentur folatia. Duos namque manfos in BORKEUUIZE *decem et feptem folidos foluentes. quos iam fere penitus amisfos. tam laboris quam rerum noftrarum multo requifitas effe conftat inpendio. eorundem ufibus delegauimus. Siquidem de uno eorundem manforum in fefti prenotati celebratione. noftre parentumque noftrorum faluti confulentes. ipfis. cibariis exquifitis feruiri ftatuimus. de altero vero anniuerfario noftre depoficionis die. ob interminabile nostre recordationis memoriam. eosdem iterata caritatis exhibitione refocillatos uberius. letificari decreuimus. Ut autem hec noftre conftitucionis pagina. ftabilis et inconuulfa. fuccedentis temporis permaneat euo. figilli noftri eam impreffione firmauimus. Sed fi forte quod abfit aliqua ecclefiaftica fecularisue perfona. eandem in aliquo attenuare feu mutare prefumpferit. nifi refipuerit. perpetuo anathemate feriatur.*

In membrana. Sigillum Abbatis Henrici diplomati impressum, sed admodum fragile adest. Abbas capite nudo sedet, dextra tenens pedum, altera volumen. — Cfr. Schoettgen, vita Wipr. p. 15. cod. prob. — Schultes, Direct. Dipl. T. II. p. 101. —

*) Eadem fere scriptura, quae in dipl. antec. Johannis Ep. Merseb. —

IV. 1172.

Fragmentum Dipl. Imperatoris Friderici I. — (ob magnum testium numerum non inutile.) —

.... EUERHARDUS *Merfeburgenfis epifcopus. et eidem ecclefie* HOGERUS *prepofitus.* CRISTANUS *decanus.* EUERHARDUS *Camerarius.* LUDEWIG. LANTGRAUIUS *et filius eius* LUDEWIG. OTTO *marchio* DE BRANDENBURCH THEODERICUS *Comes de* WIRBENE. OTTO *Marchio de* MISNA. THEODERICUS *marchio.* DEDO *comes. et frater eius* HEINRICUS *comes.* VDELRICUS *filius ducis* BOEMIE. BURCHARDUS *burcgrauius* MAGDEBURGENSIS. HEINRICUS *prefectus de* LISNIK. HEINRICUS *prefectus de* ALDENBVRK. CUNRADUS *de* BOKESBERCH. RVPERTUS *de* VROBURCH. ADELBERTUS *et frater ejus* HEINRICUS *de* URUNBACH. ERKENBERTUS *de* THEKVIZ. RADEBOTO *de* GRIPHINHAGEN. BURCHARDUS *de* GRIPHINBERCH. ADELBERTUS *de* ALDENBURCH. GUMPERTUS *et frater* HEINRICUS *de* COTBOWE. HEINRICUS *de* WIDA. SIGEFRIDUS *de* ALDENBURCH. TIEMO *de* COLEDIZ. HUGO *de* WARTA. BERNHARDUS RUFUS *et frater eius* HEINRICUS *de* TREBIZIN. FRIDERICUS *et* SIGEBOTO *de* GROVTBA. OTTO *et* TIEMO *de* LISNIK. *et alii quamplures. Ego* GODEFRIDUS *cancellarius vice* CHRISTIANI *Moguntini archiepifcopi et archicancellarii recognoui. — Acta funt hec Anno dominice Incarnationis M.C.LXX,II. Indictione V. — Regnante domino* FRIDERICO *Romanorum Imperatore gloriofiffimo. Anno Regni ejus XX.I. Imperii uero XVIIII. — Datum in aldenburch XII. Kal. augufti. feliciter Amen.*

Signum domini FRIDERICI *Romanorum Imperatoris inuictiffimi.* (L. M.) (L. S.)

In membrana. — Sigillum eximiae magnitudinis membranae impressum intercidit. —

V. 1174.

Priuilegium Everhardi Merseburgensis Episcopi super decimam in Hilpertiz.

In nomine fancte et indiuidue trinitatis. EUERHARDUS *Dei gratia Merfeburgenfis epifcopus. Quoniam auctore Domino. pro pacis integritate. filiis ecclefie nobis commiffis. pro poffe ac noffe debemus et uolumus confulere. fpecialiter uero religionis intemerate fequacibus: hanc noftre follicitudinis inftantiam. Ad prefentium et futurorum fidelium notitiam atque imitationem placuit propalare. Igitur non immemores beneficiorum noftri predeceffforis bone memorie* ALBUWINI *epifcopi. quibus* BIGAUGIENSIS *cenobii fratres. liberalitate quarundam decimarum. pro benedictionis irriguo donauit! nos etiam tum ob remedium anime noftre. tum propter voluntarium et frequens Domni Radbodonis Abbatis fratrumque eius feruitium. villam ipforum* HILPERTIZE. *cum uineis duabus adiacentibus. ab omni deinceps decimationum exactione relaxauimus. Qua relaxatione. quia fratrum eorundem querimonie confulimus. qui quorumdam hactenus importunitate diu nimiumque grauati nofcuntur. ne de cetero vel ab eis vel ab aliis gra-*

uentur precauentes! pro eisdem decimis. HEINRICUM *qui et* KNVTH. *I. manso imbeneficiauimus . eo concedente . beneficiumque decime resignante . Ipsam ergo decimam libere nobis resignatam suscepimus! et eandem . cum nostre Synodi fauore laudabili .* BIGAUGIENSI *ecclesie contulimus . episcopali sancientes auctoritate . ut quicquid a nobis vel a predecessoribus nostris ei collatum est , ratum et inuiolabile permaneat. Ne quis autem huius institutionis temerarius uiolator existat . traditionem nostram . episcopali banno . cum sigilli nostri impressione muniuimus . idoneis testibus adhibitis . quorum hec sunt nomina . In primis ego Euerhardus Dei gratia merseburgensis episcopus. Hogerus prepositus. Cristanus decanus . Walterus custos . Wibertus magister . Euerardus camerarius . Reimboldus capellanus . Petrus canonicus . Heinricus canonicus . Otto canonicus. — Ministeriales ecclesie. Ericus. Hardolfus . Werno. Alii liberi homines .* ALBERTUS *de* ALDENBURCH . RADBODO *de* GRIFENHAGEN . HEINRICUS *de* COCSOUHE *et alii plures . qui affuerunt . quorum fidei ac testimonio hec roboranda commissa sunt . Actum est hoc Anno ab incarnatione Domini . M . C . LXXIIIj.*

In membrana. Sigillum episcopale maximum impressum est ipsi diplomati, optime quidem conservatum. In eo sedet Episcopus cum tiara et infula, dextra tenens pedum, sinistra volumen. — Cfr. Ludewig, R. M. tom. II. pag. 198. No. XIV. — Schoettgen, vita Wipr. p. 16. cod. prob. — Leuckfeld, de bract. Merseb. p. 20. — Schultes, Direct. Dipl. T. II. p. 243. —

VI. 1181.

Confirmatio Friderici Imperatoris super compositione inter Ekelinum abbatem Pegav. et Fridericum militem de Groiz.

C. *In Nomine Sancte et indiuidue trinitatis* FRIDERICUS *diuina fauente clementia Romanorum Imperator augustus . Equitati et rationi censemus consentaneum . ut contractus . qui in nostra fuerint audientia . nostre auctoritatis pracmatica sanctione roborentur. Nouerint igitur omnes imperii fideles . tam presentis quam post future etatis . Hanc coram maiestate nostra ordinatam et completam esse compositionem super lite et controuersia multiplici . que inter* ECKELINUM *abbatem . fratres quoque monasterii* BIGAUGENSIS . *et* FRIDERICUM DE GROITS . *ministerialem nostrum . uertebatur . Abbas itaque uillam* HEINRICHSTORP *cum omni utilitate nobis resignauit . quam Fridericus de manu nostra recepit . nomine beneficii . Mansum quoque unum in* DROSKCOWE . *et duos in* BUKUWIZ . *qui* REIMBODONIS *fuerunt . et ecclesiam* CLOBELOCHSTORPH *cum dote et denariis qui missales dicuntur . excepta decima eiusdem ville que ecclesiae in* LUZIC *attinet. Hec inquam omnia per abbatem et fratrum suorum consensum nobis resignata .* FRIDERICO *in beneficio concessimus . In recompensationem uero huius traditionis quicquid idem Fridericus iure proprietatis vel beneficii* BIHOWE *possidere videbatur . et omnia quae ibidem homines sui nomine beneficii ab eo tenebant . ab illis absoluta . libere prefato cenobio tradidit . preter beneficia* PILEGRIMI ET CUNRADI . *quae illi de manu abbatis susceperunt . Porro in loco ubi idem* FRIDERICUS *molendinum fieri decreuerat . nullum deinceps ab aliquo fiet . Virgulta quoque pro quibus ipse et abbas litigabant . reddita sunt ecclesie.*

Hec autem omnia auctoritate nostra et consensu EUERHARDI *Merseburgensis episcopi . eidem monasterio sic confirmamus . ut nec a* FRIDERICO *nec a fratre . vel ab aliquo herede suo . hic contractus infringatur . Imperiali quoque auctoritate statuimus . ne tam abbas quam aduocatus aream . vel aliquam possessionem . in* BIGOWE *quemquam militum deincepf emere aut inhabitare permittant . Mercatores etiam areas vel curtes suas . non militibus sed mercatoribus . qui forensia iura exequantur . uendant . Vt igitur omnia predicta incommutabiliter conseruentur . presens inde scriptum. sigillo nostro insignitum . conscribi precepimus . statuentes . ut quicunque ipsum infringere attemptauerit . decem libras auri pro satisfactione componat . Huius rei testes sunt.* WICHMANNUS *Madheburgensis archiepiscopus .* HERMANNUS *Monasteriensis episcopus .* MARTINUS *Misnensis episcopus .* OTTO *Marchio missinensis .* THEODERICUS *Marchio de Landesberc . Comes* DEDO . HUGO *de Warta . et* THIMMO *de coldiz .* SIBODO *camerarius . et fratres sui* DE GROITS . SIFRIDUS *et* GERHARDUS *de aldenburc . et alii . quam plures.*

Signum domini FRIDERICI *Romanorum Imperatoris Inuictissimi.* (L. M.) (L. S.)

Ego GODEFRIDUS *Imperialis aulae cancellarius . uice Cristiani Moguntini archiepiscopi . et archicancellarii recognoui.*

Acta sunt hec . anno dominicae incarnationis. M.C.LXXX.I. indictione XV. Regnante domno FRIDERICO . *Romanorum Imperatore . gloriosissimo . Anno regni eius . XXX. Imperii uero XXVIII. Datum in castro aldenburc Idus Nouembris.*

Sigillum satis conservatum, Imperatorem habet sedentem v. Heineccius, de vet. sig. tab. VIII. 3. — Cfr. Ludewig, R. M. Tom. II. p. 199. No. XV. ubi et sigillum aere expressum. — Buenau, vita Fridr. I. p. 432. — Schultes, Direct. Dipl. T. II. p. 272. —

VII. 1198.

Sententia Innocentii III. in causa inter episcopum Merseburgensem et Abbatem Pygaviensem, de exemtione huius monasterii.

INNOCENTIUS *episcopus seruus seruorum Dei . Dilectis filiis .* [a]). *Abbati et Conuentui de Pigauia . Salutem et apostolicam benedictionem . Cum tempore bone memorie . C.* [b]) *Pape . predecessoris nostri tu fili Abbas ad Romanam Curiam accessisses priuilegium et alia scripta meruisti a sede apostolica obtinere . et sicut a te accepimus . cum reuersus fuisses ad propria . priuilegium dictum et alia scripta in presentia fratrum tuorum et quorundam Canonicorum Mersburgensium qui in defensionem quorundam Monachorum illuc venerant . fecisti fideliter recitari . Quod*

intelligens Venerabilis frater noſter .   . Merſeburgenſis Epiſcopus nuntiauit et ſcripſit Imperatori te contra honorem Imperii ad Romanam Eccleſiam acceſſiſſe . et priuilegium in eius preiudicium impetraſſe . Vnde motus Imperator Curiam tibi indixit . et priuilegium ſibi preſentari precepit . quod receptum noluit tibi poſtmodum reſignare . et dum in hiis et aliis te per Epiſcopum grauari ſentires appellatione interpoſita ſedem apoſtolicam viſitaſti . a qua per nuntios commiſſionis litteris impetratis . partes Judices citauerunt . in cauſa ipſa iuxta formam mandati apoſtolici proceſſuri . Verum dum hec agerentur . Venerabilis frater noster .   . Magdeburgenſis Archiepiſcopus ad petitionem Epiſcopi memorati . de mandato Imperiali te ab officio beneficioque ſuſpenſum a monaſterii amminiſtratione remouit . et curam eius duobus militibus aſſignauit . vnde timens abbatie periculum prouenire cum et tibi periculum immineret . ſuper controuerſiis que inter te et Epiſcopum et quosdam Monachos uertebantur . arbitrium Archiepiſcopi te promiſiſti fide in manibus eius hinc inde preſtita ſeruaturum . Sicque factum eſt ut ipſe Archiepiſcopus adiunctis ſibi tam Clericis quam Laicis . inter quos erat et Dapifer Imperialis ſub certa forma arbitrium promulgauit . Poſt hec iterum Romam veniens . que facta fuerant eidem predeceſſori noſtro diligenter exponere procuraſti . cui et aduerſario tuo .   . Cuſtodi Merſburgenſi procuratori dicti epiſcopi nos ipſi cum eſſemus in minori officio conſtituti . et dilecti filii I. tituli Sancti Stephani in Celio monte . et I. tituli Sancte Priſce presbiteri Cardinales deputati fuimus auditores et tandem auditis que partes duxerant proponenda . ſub certa forma de conſenſu partium cauſa commiſſa fuit Iudicibus delegatis . videlicet ut de omnibus diligenter inquirerent . excepto quod indagationem libertatis eiusdem monaſterii cum duabus Capellis apoſtolice ſedis examini per omnia reſeruarent. Cum itaque Judices delegati partes ad ſuam preſentiam auctoritate apoſtolica euocaſſent . memoratus epiſcopus delegatos ipſos ſuſpectos ſibi propoſuit . et cauſas ſuſpitionis multiplices aſſignauit . conſequenter etiam eorum uolens iudicium declinare ſedem apoſtolicam appellauit . Set reuerſus poſtmodum coram eiſdem ſacramentum calumpnie preſtitit . teſtes produxit . petitis dilationibus et obtentis . Ipſi ergo iudices procedentes in cauſa auditis utriusque partis rationibus . et plenius intellectis . geſta omnia Sigillorum ſuorum munimine roborata ad ſedem apoſtolicam deſtinarunt . terminum partibus imponentes . quo recepture ſententiam apoſtolico ſe conſpectui perſonaliter preſentarent . ad quem tu perſonaliter accedens . Epiſcopus pro ſe miſit dilectos filios H. Merſburgenſem Canonicum . et B. Sancti Nicolai Merſburgenſis Scolaſticum reſponſales . qui geſta que delegati tranſmiſerant nec publicari debere dicebant nec fidem eis penitus adhibendam . cum et a ſuſpectis iudicibus . et poſt appellationem legitime interpoſitam . recepta fuerint et deſcripta . parte tua contrarium poſtulante . preſertim quia ut firmiter aſſerebat . nuntii memorati . perſonam ſtandi iudicio non habebant . cum excommunicati eſſent . et Epiſcopo fuiſſet ſub pena ſuſpenſionis iniunctum . ut ad cauſam agendam in propria perſona veniret . quod cum non fecerit . penam ſuſpenſionis incurrit . quem predicti nuntii propter egritudinem et ſenectutem perſonaliter ad Romanam Eccleſiam non poſſe accedere proponebant alia que ipſis obiecta fuerant denegantes . qui pro ipſo epiſcopo factum taliter proponebant . quod cum ab eo tanquam a tuo prelato Abbatiam et Sacerdotium percepiſſes . ſicut fueras in iure confeſſus . propter prauam conuerſationem tuam ſuper multis enormitatibus . cepiſti a Monachis conueniri . inter quos epiſcopus pacem et concordiam ſepius reformauit . monens te ut ad frugem melioris vite tranſires . Cum autem fratres per ea que iugiter faciebas de tua emendatione nullatenus iam ſperarent . contra te propoſuerunt in ſinodo de dilapidatione . quod res Monaſterii pauperum uſibus deputatas . uoluptuoſe conſumeres . et pro defectu neceſſariorum religio ibi penitus deperiret . te etiam de Sacrilegio . Simonia aliisque multis criminibus impetebant . interdum coram epiſcopo quandoque in preſentia Cardinalis . quem epiſcopus tamdiu ſuſtinuit . quod Monachis denegare iuſtitiam dicebatur . Citatus exinde ab epiſcopo . nuntium miſiſti ſuper omni grauamine quod tibi poſſit inferri . praeſentiam — [per sententiam] — Archiepiſcopi prouocantem . Cum autem neque per te neque per nuntium ad Archiepiſcopum acceſſiſſes . ipſe Archiepiſcopus appellationi tam generaliter facte in preiudicium eccleſie iudicauit nullatenus deferendum . Epiſcopus itaque habito prudentum conſilio citatum denuo te ab officio beneficioque ſuſpendit. . Interim ſuperueniens dilectus filius noſter . I. tituli Sancte Stephani in Celio monte presbiter Cardinalis . tunc apoſtolice ſedis Legatus ad dictam abbatiam acceſſit . ut componeret inter te et Monachos memoratos . Set te in villis proximis latitante . et Magiſtro Vlrico allegante . dictus Cardinalis latam in te ſuſpenſionis ſententiam confirmauit . Sic ergo latenter Romam ueniens . commiſſionis litteras ueritate tacita . et ſub ſpecie renouationis . priuilegium . quod nunquam ante habueras impetraſti . Cumque iudices delegati . Epiſcopo ſuſpecti eſſent . et Monachis . a quibus nec unius diei poterant indutias obtinere . appellatione interpoſita . ab epiſcopi nuntiis ſtatim cum priuilegium ſubreptitium legeretur . partes nuntios ſuos ad ſedem apoſtolicam tranſmiſerunt . de quorum aſſenſu . cauſa tandem fuit aliis iudicibus ſub certa forma commiſſa . ſicut in commiſſionis litteris continetur . Set cum non omnes poſſent examinationi cauſe . propter nimiam diſtantiam intereſſe . dilectus filius .   . Abbas de Goizoche . una cum venerabilibus fratribus noſtris dicto Archiepiſcopo .   . Babbenbergenſi et .   . Miſnenſi Epiſcopis et quamplurimis eccleſiarum Prelatis . inter Epiſcopum . te . et Monachos pacem et concordiam reformauit . Iterum autem ad Romanam Eccleſiam latenter accedens . et proponens multa contra Monachos et Epiſcopum ! ad duos Judicum illorum ! quos ſuperius epiſcopo diximus eſſe ſuſpectos et a quibus nuper ipſe Epiſcopus per nuntios appellauerat . commiſſorias litteras impetraſti . qui cum iuſtas exceptiones epiſcopi non admitterent quas in continenti probare volebat . ſedem apoſtolicam appellauit . Sed ipſis in cauſa nichilominus procedentibus . inuitus acceſſit ad eos . timens ne ſua iuſticia deperiret . Cum autem poſt alia que Judices ipſi proprio motu fecerant terminum publicandis atteſtationibus prefixiſſent . venientibus partibus . unus tantum comparuit de iudicibus . cum alterius nuntio .

qui nec habebat ad alios litteras nec cauere volebat . quod dominus suus! vices suas presenti Judici commisisset . Sicque factum est . quod solus . . Numburgensis Prepositus licet tribus sigillis appositis gesta descripserit . que fuerant ad sedem apostolicam destinata . unde dicebant fidem eis nullatenus adhibendam . et quia ipsum instrumentum relationis ipsorum Judicum . fuit in superficie uitiosum . et datum ab eo quem plurimis dicunt excommunicationis vinculis innodatum . verum premissa fere omnia pro episcopi parte proposita . tu veritate destitui firmiter asserebas . Quia vero memoratus episcopus eo quod iuramentum prestitit de calumpnia et a delegatis indutias postulauit et testes coram eis produxit . appellationi renuntiasse videtur . et eorum examini consensisse . Nos habito fratrum consilio in premissa incidenti questione interlocuti fuimus . quod deberent que coram predictis iudicibus gesta fuerant publicari . ut secundum tenorem ipsorum . nostra tandem sententia formaretur . tibi igitur et procuratoribus episcopi supradicti . venerabilem fratrem nostrum O. Hostiensem Episcopum . et dilectum filium . P. tituli Sancte Cecilie presbyterum Cardinalem . dedimus auditores . qui cum ea que fuerant hinc inde proposita et ostensa nobis et fratribus nostris fideliter retulissent . quia tam per confessiones quam per attestaciones legitime constitit . quod fide hinc inde data compromissum est in arbitrium Archiepiscopi memorati . et quorundam etiam aliorum . nos de consilio fratrum nostrorum ipsum arbitrium decernimus obseruandum . illis dumtaxat exceptis Capitulis . que contra libertatem ipsius monasterii et duarum Capellarum eiusdem in arbitrio sunt expressa . cum et si sponte volueris . de iure tamen nequiueris sine licentia Romani Pontificis renuntiare priuilegiis vel indulgentiis libertatis . que monasterium illud indicant ad ius et proprietatem Romane ecclesie pertinere . presertim cum in ultime commissionis litteris contineatur expressum . quod sepedictus predecessor noster super renuntiatione a te super priuilegio et aliis scriptis facta . nullum tibi vel successoribus tuis . aut etiam Monasterio . et duabus Capellis de Pigauia *. preiudicium voluit generari . Quia vero in eisdem litteris commissoriis patenter expressit . quod indagationem libertatis eiusdem Monasterii . cum duabus Capellis in eadem villa positis . apostolice sedis examini per omnia referuauit . quicquid contra formam huius mandati a delegatis predictis actum est Reuocamus . et viribus omnino carere censemus . referuantes eidem Episcopo liberam facultatem . ut contra libertatem ipsius Monasterii . ordine iudiciario ualeat experiri . Interim autem donec ipsa questio canonice terminetur . tu . et monasterium tuum non compellamini obedientiam eidem Episcopo exhibere . set in eo statu maneatis . in quo post impetratum Priuilegium . et ante datum arbitrium . dinoscimini extitisse . Quoniam ergo personales iniurie que precesserant per arbitrium sunt sopite . cum vos vicissim in pacis osculum receperitis . questiones tam super ablatorum restitutione . quam super subiectione . Monasterii . duximus committendas . Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostre constitutionis et reuocationis infringere . vel ei ausu temerario contraire . Si quis autem hoc attemptare presumpserit . indignationem omnipotentis Dei . et beatorum Petri et Pauli apostolorum eius se nouerit incursurum . Datum Romae apud Sanctum Petrum . iij . Idus Julii Pontificatus nostri Anno Primo.* [c])

In membrana. — Bulla plumbea pendet in serico discolore, in eiusque anteriore facie capita Petri et Pauli Apostolorum, cum literis: S . PA. S . PE . In altera parte: INNOCENTIVS PP. III. — Cfr. Ludewig, R. M. T. II. p. 201. No. XVI. — Baluz. epp. Innocent. III. lib. I. ep. 317. — C. V. X. de arbitris. (I, 43.). — Mencken, S. R. G. II, 268. C. — Schoettgen, vita Wipr. p. 21. cod. prob. — Schultes, D. D. T. II. p. 393. —

---

a) Sigefridus. —
b) Coelestinus III. — † 8. Jan. 1198.
c) Innocentius III. (comes de Segni) electus est post mortem Coelestini III. d. VIII. Jan. 1198. —

VIII. 1201.

Bulla libertatis super omnibus ecclesiae S. Petri in Monte Sereno bonis datis ac dandis.

Innocentius *episcopus seruus seruorum Dei . Dilectis filiis .* Waltero *Preposito Sancti Petri de Monte Sereno eiusque fratribus tam presentibus quam futuris regularem vitam professis . In perpetuum . Religiosam uitam eligentibus apostolicum conuenit adesse presidium . ne forte cuiuslibet temeritatis incursus aut eos a proposito reuocet . aut robur quod absit sacre religionis infringat . Ea propter dilecti in domino filii uestris et dilecti filii Nobilis uiri . C . Marchionis Orientalis precibus inclinati . Ecclesiam* beati Petri de Monte serreno *in qua diuino mancipati estis obsequio . ad exemplar felicis recordationis .* Honorii *. Pape predecessoris nostri in ius et proprietatem ecclesie Romane recipimus . et presentis scripti priuilegio communimus . Inprimis siquidem statuentes . ut ordo canonicus qui secundum deum et beati Augustini regulam in eodem loco institutus esse dinoscitur . perpetuis ibidem temporibus inuiolabiliter obseruetur . Preterea quascumque possessiones . quecumque bona . inclite recordationis* Conradus *Marchio fundator eiusdem ecclesie . et* Otto . Theodericus *. et* Dedo *Marchiones eius filii eidem ecclesie contulerunt . cum ceteris que impresentiarum rationabiliter possidet . aut in futurum concessione pontificum . largitione Regum uel principum . oblatione fidelium . seu aliis iustis modis prestante domino poterit adipisci . firma uobis uestrisque successoribus et illibata permaneant . In quibus hec propriis duximus exprimenda uocabulis . Locum ipsum in quo prefata ecclesia sita est cum omnibus pertinentiis suis . Ecclesias in* Zurbeke *. in* Oimstrowe *. in* ylburch *. in* Numke . Lubichunn . Welperede . Wiltuwum . Wilzun *. et* Sconowe *. Vineas et Molendinum in* Witin *. Villas in* Naliz . Nobedis . Papendorp . Siliristorp . Braucowiz . Welperdhe . Wiltuiz . Sconowe . Wilcis . Colrowe . Corier . Rochtendor . Pauendorp . Gordenewiz . Grabowiz . Mil-

newiz . et Sorduwiz *. cum omnibus pertinentiis suis . Jus parrochiale in tredecem villis . sicut bone memorie* Dochrbus *Magdeburgensis Archiepiscopus veteri capelle vestre que sita est in aquilonali parte majoris ecclesie pia liberalitate concessit . statuens ut habitatores villarum ipsarum in eadem Capella baptisma et sepulturam reciperent , et Prepositus uester qui pro tempore fuerit ipsius capelle curam haberet . ita tamen quod unus canonicorum de auctoritate prepositi predicaret populo . pueros baptizaret . uisitaret infirmos . mortuos sepeliret . et alia que ad ius parochiale pertinent . exerceret . cuius concessionem quatuor successores ipsius postmodum confirmarunt . Cum autem generale interdictum terre fuerit . liceat uobis exclusis excommunicatis . et interdictis . clausis ianuis . non pulsatis campanis . suppressa uoce . diuina officia celebrare . Crisma uero oleum sanctum . consecrationes altarium seu basilicarum . ordinationes clericorum qui ad sacros ordines fuerint promouendi . a diocesano suscipietis episcopo siquidem catholicus fuerit et gratiam atque communionem sacrosancte Romane sedis habuerit . et ea uobis uoluerit sine prauitate qualibet exhibere . Alioquin liceat uobis quemcumque malueritis catholicum adire antistitem . gratiam et communionem apostolice sedis habentem . qui nostra fretus auctoritate uobis quod postulatur impendat . Sepulturam quoque ipsius loci liber*[am] *esse decernimus . ut eorum deuotioni et extreme uoluntati qui se illic sepeliri deliberauerint . nisi forte excommunicati vel interdicti sint . nullus obsistat . Salua tamen iustitia illarum ecclesiarum a quibus mortuorum corpora assumuntur . Baptismus autem tam in ecclesia Sancti Petri quam Capella predicta sicut a quadraginta annis hactenus sine contradictione cuiuslibet celebratus est . ita de cetero celebretur Obeunte uero te fili preposite uel tuorum quolibet successorum . nullus ibi qualibet surreptionis astutia seu uiolentia preponatur . nisi quem fratres communi consensu vel fratrum pars majoris et sanioris consilii secundum Deum et beati Augustini regulam prouiderint eligendum . Ad hec presenti priuilegio prohibemus . ne contra id quod fuit ab ecclesie vestre fundatore statutum . et ab eiusdem ecclesie fundatione seruatum . aduocatia eius in feudum cuiquam conferatur . Decernimus ergo ut nulli omnino hominum liceat prefatam Ecclesiam temere perturbare . aut eius possessiones auferre vel ablatas retinere , minuere . seu quibuslibet uexationibus fatigare . sed omnia integra conseruentur . eorum pro quorum gubernatione ac sustentatione concessa sunt usibus omnimodis profutura . Salua sedis apostolice auctoritate . et in parrochialibus ecclesiis quas habetis diocesani Episcopi canonica iustitia . Ad indicium autem huius percepte a sede apostolica libertatis bisantium auri . vel fertonem argenti . nobis nostrisque successoribus annis singulis persoluetis . Siqua igitur in futurum ecclesiastica secularisue persona hanc nostre constitutionis paginam sciens contra eam temere uenire temptauerit secundo tertioue commonita . nisi reatum suum congrua satisfactione correxerit . potestatis honorisque sui dignitate careat . reamque se diuino iudicio existere de perpetrata iniquitate cognoscat . et a sacratissimo corpore ac sanguine dei et domini redemptoris nostri ihesu christi aliena fiat . atque in extremo examine districte ultioni subiaceat . Cunctis autem eidem loco sua iura seruantibus sit pax Domini nostri ihesu Christi . Quatinus et hic fructum bone actionis percipiant . et apud districtum iudicem premia eterne pacis inueniant . Amen . Amen . Amen . —*

(L. M.) [a] (Formula: „*Bene valete*“ in monogr.) [b])

Ego Innocentius catholice ecclesie eps.
Ego Octauianus Hostiens . et Velletren. eps.
Ego Johannes Albanens. eps.
Ego Petrus tt. S. Cecilie pbr. Card.
Ego Guido sancte Marie trans tyberim pbr. Card.
Ego Hugo Pbr. Card. sancti Martini tt. equitii.
Ego Cintherus tt. sancti Laurentii in lucina pbr. Card.
Ego Soffredus tt. S. Praxedis pbr. Card.
Ego Bernardus sancti Petri ad vincula pbr. Card. tt. Eudoxie.
Ego Johannes tt. Sancte Prisce pbr. Card.
Ego Cencius pbr. Card. sanctorum Johannis et Pauli tt. pamachii.
Ego Gregorius tt. sancti vitalis pbr. Card.
Ego Petrus. tt. S. Marcelli pbr. Card.
Ego Benedictus tt. S. Susanne pbr. Card.
Ego Leo tt. sancte crucis in jerusalem pbr. Card.
Ego Gratianus sanctorum Cosme et Damiani diac. Card.
Ego Gregorius sancti Georgii ad uelum aureum diacon. Card.
Ego Gregorius sancti Angeli diaconus Card.
Ego Hugo sancti Eustachii diac. Card.
Ego Matheus sancti theodori diac. Card.
Ego Johannes sancte Marie in Cosmidin diac. Card.

Datum laterani per manum Blasii *sancte Romane ecclesie Subdiaconi et Notarii XII. Kal. Aprilis Indictione . V . Incarnationis dominice anno . M . CC . j . Pontificatus uero donni* Innocentii *pape . III . Anno Quinto .* [c])

In membrana. — Bulla plumbea, ut in dipl. anteced., appendet. — Cfr. Ludewig R. M. Tom. II. pag. 208. No. XVII. — Baluzius Epp. Innocent. III. lib. V. ep. 9. (II. 614.) — Dreyhaupt, Beschreibung des Saalkreises. Tom. II. p. 563. — (Cfr. pagg. 869. seqq.) — Schultes, l. l. p. 412. —

a) Cfr. Ciaconii vit. Pont. ab Oldoino prod. Tom. II. pag. 8. E. —
b) Mabillon, R. D. lib. II. cap. XIV. no. 10. (pag. 129.) — et lib. V. tab. 50. (p. 445.) — Heineccius de Sig. vet. Pars I. c. XII. (p. 115.). — Du Cange s. v. „bene valete“. —
c) Indictio V. est anni 1202, quod et quintum est pontif. Innoc. III. —

IX. 1218.

Trium episcoporum arbitrium in causa Monasterii Pigav. contra Marchionem Misnensem Theodericum.

In nomine Sancte et indiuidue trinitatis . Albertus *dei gratia sancte Magdeburgensis ecclesie archiepiscopus .* Engilhardus *numburgensis .* Ekkehardus *Mersoburgensis .*

epiſcopi . omnibus Chriſti fidelibus . ad quoſ preſenſ ſcriptum peruenerit ſalutem ſempiternam . Quoniam ea que geruntur in tempore ab hominum memoria cum lapſu temporis elabuntur . niſi ſcripturarum permanentia fulciantur . expedit ut ea que rationabiliter geſta diuturniora ſperemuſ . ſcriptorum autentico ſolidemus . Modernorum igitur et poſteritatis noticie . ſignificamuſ . quod cum inter . T . miſnenſem Marchionem et orientalem . et . S . pigavienſem abbatem occaſione terminorum eis communium iurium quorundam et dampniſ eccleſie irrogatis . controuerſia crebriuſ oriretur . nec facile ſedabilis . ad plurium annorum curricula protenderetur . Illuſtris dominuſ noster Fri *. Romanorum Rex nobis dedit in mandatis . ut partibus conuocatis et cauſa hinc inde cognita ipſam iuſto fine ſecundum ſentenciam[a]) terminaremus . Noſ itaque ad mandatum regium ad locum accedenteſ . parteſ conuocataſ inuenimus compoſicionem adeo deſiderantes . quod ſponte ſe noſtro arbitrio ſubmiſerunt . Noſ quoque arbitrium aſſumpſimuſ ſine preiudicio auctoritatis . a domino noſtro Rege nobiſ omnimodis in tali negocio commiſſo . Sicque arbitrati ſumuſ . quod Marchio predictos expediat et impoſterum expeditam dimittat ſtratam tranſeuntem per* Grouiz *ſine ipſius uille deſtructione aut eandem ſtratam circumducat . In* Groiz *non erit forum annone quod uulgo dicitur* cornmarct *. nec Moneta nec cambium . ſiue theloneum . hoc modo .*[b]) *Currus onerati vino vel pannis ſoluent de qualibet rota unum denarium . Alias currus quocunque oneratus . ſoluet tantum II denarioſ . Marchio nouum pontem deſtruet . nec deinceps ibi vel alicubi aliquem alium . in preiudicium abbatie faciet componi . In ſenioribus abbatie nichil iuriſ habebit . inſuper marchio dabit abbati quingentaſ marcaſ in uſuſ eccleſie conuertendas et illaſ perſoluet a paſcha primo venturo ad unum annum . Si vero infra talem terminum perſoluere neglexerit . cum ipſe curſuſ temporiſ eſſe ſibi debeat monicio . ipſe preter omnem excommunicabitur ſcitacionem . Si diſſenſio vel diſcordia qualiscunque orta fuerit inter homineſ marchionis et inter homines abbatie , et hoc acciderit infra ſepta villarum abbatie ad abbatem ſuper eo iudicium deferetur . Ciuiliſ vero ubicunque fuerit orta ſi abbatie homineſ pulſabuntur . ab abbate iudicium requiretur . Officiati marchioniſ tam villici quam bedelli in hominibus et bonis abbatie ſibi nullum ius uendicabunt . Ex altera parte abbaſ* Pigowe *ponteſ tracticioſ deſtruet alioſ preparando ſicut antiquitus fuerunt . Strata per* Pigowe *tranſienſ expedita erit a porta Marſeburgenſe . ad portam que tendit* Groiz *nec aliquo modo thelonei impedietur preter antiquum modum . Pons qui a pigowe uerſuſ* Groiz *productus ab hominibus abbatis preparabitur in lociſ ſibi deputatis ab antiquo et a tali preparacione poncium abbas . et hoſpitale et parrochianuſ erunt omnimodis exepmti . Si dubium fuerit ortum ſuper arbitrio a nobiſ cum ſimuſ arbitri . deciſio taliſ dubii a nobis requiretur . Si ab alterutra parte arbitrium leſum dicatur . hoc noſ tenebimus diiudicare . Preterea marchio et heredeſ ipſius et abbas ſuique ſucceſſoreſ nobiſ et noſtriſ ſucceſſoribus ad compoſitioniſ perſeuerantiam perpetualiter tenebuntur iudicio nobiſ de ipſiſ quantum ad compoſicioniſ obſeruanciam omnimodiſ permanente . Si uero unuſ ex nobiſ intereſſe nolit vel non poſſit . duo noſtrum nichilominus de predictis iudicent . et iudicata ſecundum ſententiam et ordinem iudiciarium exequantur . vt autem pretaxata omnia contra quamlibet calumpniam ſint firmiora . ſuper ipſiſ hanc paginam conſcribi fecimuſ et ſigillorum noſtrorum appenſionibus communiri . Teſtes qui interfuerunt . hii ſunt .* Theodericus *prepoſitus de* monte sereno *.* Hademarus *canonicus de* nuenburc *.* Burkardus *majoriſ eccleſie canonicus in* Magdeburch *.* Hermannus *plebanuſ in* veizenuels *.* Godefridus *plebanuſ in* Bizich *. Comeſ* heinricus *de* swarzburch *.* Gunzelinus *de* crozuch *.* Jaczo *de* salzwitelh *.* Heinricus *ſenior de* chorun *.* Ditericus *rabil .* Lutolfus *de* Gutenberch *.* Reinbertus *de* horeburch *.* Albertus *de* ualua *.* Albertus *dapifer de* burne *. Actum dominice Incarnacionis anno M CC XVIII . Pontificatus uero domini .* Honorii *Pape tercii . Anno III.*[c]) *Menſe Auguſto . Indictione ſeptima . Quarto decimo kalendaſ Auguſti .*

In membrana. — Sigilla tria ablata sunt. — Cfr. Ludewig l. l. p. 212. no. XVIII. — Schoettgen, l. l. p. 31. — Schultes, l. l. p. 233—35.

a) Ludewig R. M. Tom. II. p. 213. l. iusto fine tandem finitam. —
b) Ludewig l. l. p. 214. l. sive etiam. — Schoettgen, vita Wip. p. 32. cod. prob. —
c) Honorius III. (Cencio Savelli) electus anno 1216, d. XVIII. Julii. — Indictio anni 1218 est VI. —

X. 1239.

Literae episcopi Halberstadensis de cappella in minori Osterhusen.

L.[a]) *Miſeracione diuina Halberſtadenſis eccleſie epiſcopus . Dilectis filiis abbati et collegio* Sychemensi *cum paterna caritate ſalutem in domino . Cum reuerendum ordinem Cyſtercienſem a benignitate ſediſ apoſtolice ob fauorem ſue religionis in multis nouerimus priuilegiatum , tamen aliquando plenitudo indiget adiectione Ideo nos pro modulo noſtre poſſibilitatis utilitati eiuſdem paterna curamus intendere prouiſione . Inde eſt quod nos pro honore glorioſe virginis Marie et anime noſtre remedio Inſuper precibus Venerabilis fratris et coepiſcopi noſtri domini E . Merſeburgenſis inclinati , peticionem tuam fili abba et venerande uniuerſitatis tue pro officianda capella in* minori osterhusen *in grangia veſtra conſtituta , duximus admittendam . iuſ ſpirituale ad nos reſpiciens monaſterio* sychemensi *perpetua ſtabilitate donantes . nec videntur iura ſinodalia archidiaconi in hoc diminui cum predicta villa omnino ſit viduata habitatore ſola grangia monaſterii manente . Si quis autem contra hanc noſtram donationem uenire attemptauerit , indignationem dei omnipotentis et beate virginis Marie et ſancti Stephani patroni noſtri . et predicte capelle et noſtram ſe nouerit incurſurum . Teſtes huius donacionis ſunt venerabilis dominus .* E. Merseburgensis episcopus *.* G. Sychemensis abbas *. et fratres ſui .* H. *prior .* C. *ſupprior .* Vlricus *.* Conradus *.* Albertus *cuſtos .*

Magister Richbertus *medicus noster . A. notarius noster . Milites nostri .* Wernerus de Suselix . Fridericus . Bernardus de Oluenstede . *Acta sunt hec anno dominice incarnacionis . M . CC . XXXIX . VII Idus Februarii . Pontificatus nostri anno quarto . Et ut hec donacio inconcussa permaneat , sigilli nostri appensione eam duximus muniendam .*

In membrana. — Sigillum pendet Episcopi rotundum, in literis, quae circum sunt, vitiatum. Sedet Episcopus mitratus, tenens dextra pedum, altera librum evolutum. Epigraphe: LVDOLFVS etc.

a) Ludolfus. —

XI. 1266. [a])

Albertus Thuringiae Lantgravius et Sax. dux etc. etc. confirmat ecclesiae Portensi VI. agros in pago villae Owerstede. — *Dat. Ekkehardesberg anno domini MCCLXVI . in octava Mychahelis.*

In membrana. — Sigillum ablatum. — Impr. ap. Schoettgen, opusc. min. p. 264. seq. [b]) — (analecta Port. §. 9. VIII.) — Cfr. Bertuch, chron. Port. pag. 37. II. —

a) In tergo dipl. not. — Dieses Diploma hat der Chur-Sächs. Historiographus Knauth nicht besser zu nutzen gewusst, als dass er Bücher darein binden lassen: und da solches nebst andern von ihm nach seinem Tod zur Auction in Dressden a. 1743 kam, ward ich es gewahr, erstande solches, um es wieder zu reinigen und zu nutzen. — Solches hat auch Hr. Rect. Schöttgen a. 1743 in seine Analecta Monasterii Portensis p. 11. mit einrücken lassen, und mit wenig Worten auff die Fata dieser Urkunde daselbst gezielet. — M. Ge. Chr. Kreysig. —

b) In dipl. legg. — rationabiliter. — Owerstete. — emptio. — donatio. — inconwlsa. — Henricus de Schonenberg, milites, et alii etc.

XII. 1270.

Theodericus Episcopus Numburg. sanctimonialibus monasterii S. Stephani Cizensis donat proprietatem quatuor mansorum in Zwirtsowe.

In nomine sancte et indiuidue trinitatis: Theodericus *dei gratia Nuenburgensis Episcopus . Omnibus in perpetuum . Voluitur tempus et est hominis vita breuis, propter quod ea que racionabiliter nunc aguntur cum tempore recederent tempore subito recedente, nisi scripture testimonium ea transferret ad noticiam futurorum . Ea propter ad noticiam tam presentium quam futurorum volumus peruenire, quod nos ad instanciam multiplicem honorabilis viri, domini* Theoderici *prepositi, nec non domine....... Abbatisse, Tociusque Conuentus sanctimonialium beati Stephani Cycensis, quatuor mansos sitos in* Zwirtsowe, *nobis libere uacantes per uoluntariam resignationem Illustris principis patrui nostri dilecti* Theoderici Marchionis de Landesberc, *cui eosdem mansos antea resignauerant* Conradus *eiusdem principis notarius, nec non* Ticzemannus *et* Ludolphus, *milites, fratres eiusdem notarii, dicti* Heubstrit, *quosque mansos prefati, prepositus et sanctimoniales per commutacionem quatuor mansorum sitorum in* Nesse, *sue utiliter compararunt ecclesie, bonum in melius feliciter commutando . ipsos prelibatos quatuor mansos cum omni iure et utilitate quo iidem mansi ad nos et nostram pertinebant ecclesiam in proprium dedimus et donauimus sepedicte Ecclesie beati* Stephani *in* Cych, *de tocius Capituli nostri uoluntate unanimi et consensu , iusto proprietatis tytulo perpetuo possidendos . Et ne de hac nostra donacione cuiquam in posterum dubietas oriatur, presentem literam desuper conscribi fecimus nostri sigilli munimine roboratam . Nos quoque M. Dei gracia prepositus . Th. Decanus . Totumque dicte Nuenburgensis Ecclesie Capitulum ad exprimendum consensum nostrum prenominate donacioni liberaliter accessisse, eandem literam sigillo quo Ecclesia nostra utitur similiter iussimus communiri . Actum et datum* Zangenberc *anno domini . M . CC . LXX. feria quinta ante diem beate Lucie virginis, Indictione . XIII. Pontificatus nostri anno . XXVI. coram testibus infra scriptis, domino* Engilberto *Decano . domino* Bertoldo *Custode,* Theoderico de Nebere . Petro *nostro notario, Canonicis, Cycensibus, Magistro* vlrico *de* Zconsch, *domino* Johanne *capellano nostro .* Theoderico de Lobenstein *nostro notario, domino* Gerhardo de Lapide . H. de Hoykenwalde. Heinrico *et* God. de Hogenist, L. de Mosin, R. *et* Th. de Eckelstorf, *militibus, et aliis quampluribus clericis et laycis fide dignis.*

In membrana. — Sigillum Episcopi oblongum appendet integerrimum et sigillum Capituli Numburgensis rotundum, male seruatum. — Vid. infra dipl. de ao. 1297. — Cfr. Ludewig, R. M. l. l. p. 235. no. XXXIII. —

XIII. 1271.

Beringerus de Briseniz vendit Monasterio Portensi certa bona in Grutsene et alia in Dorndorf sita.

Uniuersis Christi fidelibus in perpetuum . Dubium non est omnia omnino . que recto geruntur consilio . iure meritoque effectu et firmitate niti . sed uergente in senium seculi corruptela, ex fragilitate nostri temporis ad quos fines ipsius seculi deuenerunt . nostra sepe labitur et euacuatur memoria, et humanus frequenter deficit intellectus . Inde est quod retro acta negotia, semel decisa ac legittime diffinita, ne alicuius deinceps suspicionis uel dubitationis in ipsis residere possit occasio . patenti thomo, et fidelissimo scripture testimonio muniuntur . Propter quod Ego beringerus *Miles, dictus de* brisenie *. littera presenti protestor . uniuersis ac omnibus significo, quod bona sita in uilla* groutsene *dicta, montem unum cum tribus vineis in eodem monte sitis cum orto humuli eiusdem montis . cum quinque areis . cum piscaria que durat et ducitur a uado uel loco qui dicitur* Diefesphorth *. usque ad uillam* studenie *. cum salicto et ingere ad ipsam piscariam pertinentibus . Insulam etiam et salictum situm sub* monte sy-

BOTONIS *sic dicto . cum omni iure . prouentu . et utilitate vendidi . Anno Domini . M.CC.LXIIIj. in die beatorum apostolorum Petri et Pauli . Domino abbati et ecclesie* PORTENSI, *Cysterciensis ordinis, Nuenburgensis dyocesis . cum consensu et conniuentia heredum meorum pro centum, quinquaginta Marcis argenti . quas me fateor ab ipsa ecclesia recepisse . et super dampnis que ex dilatione solutionis predicti argenti pertuli . secundum arbitrium discretorum uirorum . Domni,* GUNTHERI, DE BUNOWE . HEINRICI DE SCONENBERCH . *et* ALBERTI DE FLEMINGIN . *Militum . quos ex parte mea in arbitros assumpseram . et* VOLRADI DE ROLE, THEODERICI, DE LESTEN *militum, et* HEINRICI, DE ROSINHAIN . *quos ecclesia sepedicta item in arbitros assumpserat . Anno domini . M.CC.LXXI. in vigilia beate Marie Magdalene . summa decem Marcarum argenti michi satisfactum esse . Anno autem domini . M.CC.LXVIIj. Item vendidi ecclesie sepius memorate . sex iugera sita iuxta villam* DORINDORPH *. octo areas in eadem villa . et nouem vineas in monte veteri sic dicto, et ipsum montem integrum cum frutectis et omni vtilitate nunc in eo apparente vel in ewm quomodolibet emersura . pro octoginta tribus Marcis argenti . quas me fateor integraliter recepisse sine dampno . Bona autem omnia supra dicta vtriusque emptionis optuli super summum altare* PORTENSIS *ecclesie et contradidi et appropriaui cum omni iure . dominio . prouentu . et vtilitate . eidem ecclesie perpetuo possidenda . Ad huius rei testimonium, presentem litteram, sigillo meo, et sigillo amicorum meorum,* DE BUNOWE, *sigillari feci, ut ex hoc sit viuax memoria et perhennis . Data* KANBURHC *Anno domini . M.CC.LXXI. pridie Kalendas Augusti . Indictione, XIII. Huius rei testes sunt . compositores amicabiles supra dicti .* FRIDERICUS, DE MUCHELE . PETRUS, DE NITSHITZ . OTTO, DE LUCHOWE . *et frater ipsius* HEINRICUS . THEODERICUS BATHSEN . HEINRICUS CURTHEFRUNT . *Milites .* ALBERTUS, DE RODE . HEINRICUS, DE HERINGIN . *et* ALBERTUS, DE SCUDIZC . *castellani in* RUTHLEIBISBERCH . WOLFERUS DE BIBERA . BERTOLDUS, DE HESILLERE . *et frater suus,* EKEHARDUS . GELFRADUS, DE LUCHOWE . *Milites .* HUGO, DE SCIDINCHEN . *Castellani in* HESILLERE . *et alii quamplures . Preterea fratres Portenses . Dominus* REINHARDUS *abbas .* ALBERO *quondam abbas .* HEINRICUS, *de* BREN . EMUNDUS *cellerarius .* LUDEWICUS *cantor .* THEODERICUS *notarius abbatis Monachi ,* WERNHERUS . GOTHEFRIDUS , FRIDERICUS *conuersi.*

In membrana. — Pependerunt duo sigilla, sed nunc desiderantur. — Cfr. Ludewig l. l. p. 236. No. XXXIV. — Bertuch, chronic. Port. p. 75. [Gruthene]. —

XIV. 1282.

Christani Episcopi Sambiensis Indulgentiae pro Monasterio Pygaviensi.

CRISTANUS *Dei gratia* SAMBIENSIS *episcopus omnibus christi fidelibus presens scriptum intuentibus salutem in eo qui est omnium vera salus . Licet is de cuius munere veni ut sibi digne ac laudabiliter a suis fidelibus seruiatur de habundancia pietatis sue que merita supplicum excedit et vota benefacientibus multo maiora retribuat quam valeant promereri, volentes tamen populum domino reddere acceptabilem, christi fideles ad complacendum ei quibusdam illectiuis muneribus indulgenciis scilicet et remissionibus inuitamus ut exinde reddantur diuine gracie apciores . Cupientes igitur ut* MONASTERIUM SANCTI JACOBI APOSTOLI *in* PYGAUIA *Merseburgensis dyocesis ad romanam ecclesiam nullo medio pertinentis ordinis sancti benedicti congruis honoribus frequentetur, omnibus christi fidelibus vere penitentibus et confessis qui ad idem monasterium in festiuitate Jacobi apostoli et in dedicacione ipsius monasterii singulis annis causa deuocionis accesserint, vel qui ad ipsum monasterium manum porrexerint adiutricem quadraginta dies de iniuncta sibi penitencia misericorditer relaxamus . Datum in* OLDESLEIBIN . *Anno domini . M.CC.LXXXII. XIIIj. Kal. Augusti . Anno Pontificatus nostri . Vj.*

In membrana. — Sigillum dimidia parte consumtum, sistit Praesulem benedicentem, sinistra tenentem pedum. Epigr. del. — Cfr. Schoettgen, l. l. p. 34. —

XV. 1288.

Fridericus, marchio de Landesberg, donat ecclesiae in Langendorff mansum in pago Bolin.

In nomine sancte et indiuidue trinitatis Amen. FRIDERICUS *dei gratia* MARCHIO DE LANDESBERC *omnibus in perpetuum. Multitudo tractatuum uarietas temporum sic humanam infirmat memoriam ut plerumque ea que geruntur in tempore in obliuionis cadant materiam nisi scripturarum testimonio et subscriptione testium fuerint stabilita. Nouerint igitur tam presentis quam futuri temporis successores quod nos unum Mansum situm in pago* BOLIN *soluentem annuatim viginti et sex Modios quem dominus* WIKNANDUS *miles de* SCHOENOWE *a nobis iusto tytulo tenuit feodali quemque Dominus* JOHANNES *sacerdos plebanus in* KOSELWIZ *nec non Soror* KUNIGUNDIS *eius famula ob salutem et remedium animarum suarum ab eodem Domino* WIKNANDO *pro suis compararunt denariis ad ecclesiam in* LANGENDORF *pertinendum . post liberam Resignationem ipsius Domini Wiknandi nobis factam precibus suis fauorabiliter inclinati Dicte ecclesie siue Conuentui dominarum in* LANGENDORF *dedimus et transtulimus in eandem ecclesiam tytulo proprietatis perpetuo possidendum cum omni iure et utilitate seu prouentu qui exinde prouenit vel prouenire poterit in futuro . Nichil iuris nobis et heredibus nostris in eodem Manso ab hac hora in antea reseruantes. Renunciantes nichilominus omni actioni nobis competenti et competiture omni excepcioni tam iuris quam facti omni consuetudini tam generali quam speciali omni auxilio iuris per quod dicta Donatio vel translatio per nos facta de iure vel de facto poterit impugnari. Fructus quoque predicti Mansi ac omnis censsus qui exinde prouenit ad eosdem pertinebit uite tem-*

poribus eorundem Post mortem vero ipsorum Idem Mansus ad ecclesiam predictam siue conuentum in Langendorf *redibit integraliter prout in precedentibus plenius est expressum . Predicti siquidem Dominus* Johannes *et soror* Kunigundis *de Manso eodem statuerunt et ordinauerunt et eorum anniversarius cum tribus fertonibus in predicta Ecclesia Langendorf annis singulis sollempniter peragatur videlicet in anniversario Eiusdem Domini* Johannis *cum dimidia Marca et similiter in anniversario Sororis dicte* Kunigundis *cum fertone Sanctimonialibus Ecclesie prefate pro solatio et recreatione earundem corporis servicium faciendo. Vt autem hec hec nostra liberalis ac voluntaria Donatio vel translatio sepe dicti Mansi siti in pago Bolin Robur obtineat perpetue firmitatis presentem Litteram Desuper confectam prelibate Ecclesie siue conuentui in Langendorf in euidens predictorum omnium argumentum dari iussimus nostri Sigilli Munimine Roboratam . Actum et Datum* Wizenvels *coram Testibus infra scriptis* Heinrico Conrado *et* Alberto *fratribus dictis* Knut Heinrico *de* Slatebach *et* Heinrico *de* Kyrchdorf *Militibus .* Heinrico *de* Zvrime *et* Ludewico *de* Wirchusin *nostris Notariis et aliis quampluribus fide dignis Anno Domini M.CC.LXXXVIII Indictione sexta decima.* [a])

In membrana. — Fila serica rubri et viridis coloris pendent, sigillum desideratur.

a) Indictionis numerus a. 1288. est I. et indictiones ad XV. tantum numerari nescivit Notarius. —

XVI. 1297.

Brunonis episcopi Nuenburgensis donatio 1½ mansi in Stontsh, monast. Pygav. facta.

In nomine domini amen . Bruno *dei gratia . Nuwenburgensis Episcopus omnibus in perpetuum. Cum hominum labilis sit memoria, ne ea que rite fiunt ab eisdem in obliuionem deueniant, perhennari solent obsequio litterarum . Ea propter ad notitiam tam presentium quam futurorum cupimus peruenire . Quod cum honorabilis dominus* Cunradus *Abbas Monasterii* Pygauiensis *. pro viginti marcis et una, mansum et dimidium sitos in* Stontsh *. Soluentes annis singulis . triginta solidos Monete Pygauiensis . Et quadruplicis annone, duodecim modios pygauienses erga* Albertum *dictum* Antichristum *ciuem in pygauia, emisset iusto emptionis et uenditionis titulo interueniente . qui mansus et dimidius iure proprietatis ad nos et ad nostram pertinuit ecclesiam post uoluntariam resignationem dicti* Alberti *suorumque heredum, factam ad manus* Theoderici *et* Heidenrici *fratrum* de Pubsh, *a quibus in feodo tenuerunt, et post uoluntariam resignationem eorundem fratrum . et* Gerdrudis *matris eorundem factam ad manus dominorum* Hermanni *et* Henrici burgrauiorum de novo castro *a quibus tenebant iure simili dicti fratres et deinde post resignationem eorundem burgrauiorum ad manus nostras factam . qui eodem iure predictum mansum et dimidium a nobis tenebant . et a nostra ecclesia supradicta . Nos ob reuerentiam dei et honorem beati Jacobi apostoli, ad deuotam quoque instantiam predicti domini abbatis iam dictum mansum et dimidium libere nobis vacantem propter voluntarias resignationes supradictas, cum omni iure et vtilitate que inde proueniunt vel in futurum prouenire poterunt, et aliis omnibus suis pertinentiis predicto domino abbati et suo Monasterio Pygauiensi in proprium damus et tradimus donatione legitima . de totius nostri Capituli vnanimi consensu perpetuo possidendum . Vt igitur hec nostra donatio robur contineat perpetue firmitatis, presentem literam super eo conscriptam, dari iussimus nostri sigilli robore communitam . Nos quoque* bruno *Dei gratia prepositus .* Cunemundus *Decanus . Totumque dicte Nuenburgensis ecclesie Capitulum . ad exprimendum consensum nostrum premisse donationi liberaliter accessisse . Sigillum nostre ecclesie presentibus similiter duximus apponendum . Acta sunt hec presentibus testibus infra scriptis . Domino* Cristano *Abbate Monasterii* Sancti Georii in Nuenburg. *Domino* Friderico *Abbate* puzauiensi *. Domino* Hermanno *et Domino* Heinrico *. fratribus* burgrauiis de novo Castro *. Domino* Gerhardo *. Domino* Ottone de Koldits *. et Domino* Walthero *Canonicis Cycensibus . Domino* Hermanno de Wildinborne *. Domino* Tickmanno *de* Buckuitz *et Domino* Johanni *de* Haninuelt *militibus . Domino* Vlrico *Plebano sancti Laurentii in pygauia . et Domino* Petro *Plebano in* Prouin, Theoderico *et* Heidinrico de Pubsh *laicis et aliis quam pluribus fide dignis. — Datum Anno Domini . M.CC.XC.VII. VIII. Idus Septembris . Indictione X. anno pontificatus nostri XIII.*

In membrana. — App. sigilla episcopi et capituli, quae et aere expressa exstant apud Ludewig l. l. p. 244. (no. XXXIX.). — Cfr. Glafey, Dec. Sig., c. V. sect. III. §. 9. et tab. XI, 41. — Schoettgen, vita Wipr. cod. prob. no. XIV.

XVII. 1300.

Ecclesia in bexervlch — [Meiervelt] — Bonifacii VIII. nomine quadraginta dies indulgentiarum accipit. —

Vniuersis sancte matris Ecclesie filiis ad quos presentes littere peruenerint Nos miseratione diuina Ranutius callaritanus *.* Admulfus Consanus *(sic) Archiepiscopi,* Manfredus sancti Marchi, Nicolaus Tortibulensis, Antonius cenadiensis *episcopus . salutem in domino sempiternam . Splendor paterne glorie qui sua mundum illuminat, in effabili claritate pia uota fidelium de clementissima ipsius maiestate sperantium nunc precipue benigno fauore prosequitur cum deuota ipsorumhumilitas sanctorum meritis et precibus adiuuatur . Cupienes igitur ut Ecclesia sanctorum Petri et Pauli in* bexervlch — [Meiervelt] — *Nuebhorgensis dyoc. congruis honoribus frequentetur et a christi fidelibus iugiter ueneretur . Omnibus uere penitentibus et confessis qui ad dictam Ecclesiam in singulis festiuitatibus seu diebus subscriptis, videlicet Natiuitatis domini nostri ihesu christi . Resurrectionis . Ascensionis et*

Pentecostes . in quatuor festiuitatibus beate Marie . scilicet . Natiuitatis . Purificationis . Annuntiationes et Assumptionis . In festo beatorum Petri et Pauli, sanctorum Johannis baptiste et Euangeliste, sancti michaelis archangeli sancte Marie Magdalene, sanctorum Nicolai, Martini . Georgii, Gregorii et Augustini, sanctarumque Margarete, Agnetis, Lucie, et Katerine virginum, et Omnium sanctorum, et Dedicacionis ipsius Ecclesie, ac per ipsarum festiuitatum Octauas, Causa deuotionis et spiritu humilitatis accesserint, seu qui ad fabricam luminaria uestimenta ornamenta libros, seu aliqua alia ipsi Ecclesie necessaria manus porrexerint, adiutrices, seu quicunque facultatum suarum leganerint, donauerint, miserint, seu etiam procurauerint Ecclesie prelibate . Nec non qui pbm (sic) *ipsius Ecclesie cum christi infirmos uisitantes associauerint . Nos de omnipotentis dei misericordia dulcissimeque Marie gracia et beatorum Petri et Pauli apostolorum meritis et auctoritate confisi, Quilibet nostrum xl. dies de iniunctis sibi penitentiis Dum modo dyrecta uoluntas ad id accesserit et consensus misericorditer in domino relaxamus . In cuius rei testimonium presens scriptum sigillorum nostrorum munimine duximus roborandum . Datum* Rome *Anno domini . M . CCC. Pontificatus domini* Bonifacii *pape VIII. Anno VI.* a)

Nos Bruno dei gratia Nuenburgensis Episcopus quia premissis assensimus sigillum nostrum presentibus duximus apponendum, Omnibus vere penitentibus et confessis Quadraginta dies de iniunctis sibi penitentiis misericorditer in domino similiter relaxantes . Datum anno domini M . CCC. Primo . Pridie Non . Maij . Pontificatus nostri anno XVj. —

In membrana. — Pependerunt VI sigilla. —

a) Bonifacius VIII. (Benedictus Caietan) electus est d. XXIV. Decbr. 1294.

XVIII. 1301.

Rudolphus, dux Saxoniae, confirmat donationem III. marcarum ex villis Cozwic et Lubin ecclesiae Prettin. factam. —

In nomine domini amen . Nos Rodolfus *dei gratia Saxonie . Angarie . Westfalie . Dux . Comes in Bren . Recognoscimus tenore presencium publice protestantes . quod principaliter moti divine retributionis intuitu ac deinceps sinceris et deuotis precibus* Berneri *Ciuis nostri in* Pretin *humiliter inclinati pro nostra nostrorumque progenitorum salute . ac remedio animarum proprietatem trium Marcarum ab omni seruitute liberam parochie seu Ecclesie in* Pretin *contulimus liberaliter et perpetuo possidendam . et in hiis scriptis conferimus et donamus . cedentes omni iuri quod nobis aut nostris successoribus in predictis tribus Marcis singulis annis plebano qui pro tempore fuerit . exsoluendis nunc aut in futuro posset competere quouis modo . Soluentur autem annuatim predicte tres Marce de tribus mansis sitis in campis villarum* Cozwic *et* Lubin *ibidem incolis bene notis . Et quia ex donatione predicte proprietatis condicio prefate Ecclesie meliorata existit . Idcirco debet et merito diuinum ibidem seruitium aucmentari . Quam ob rem plebanus sepedicte Ecclesie singulis diebus de mane unam Missam in honore omnipotentis dei . eiusque matris Marie ac omnium Sanctorum faciet . pro salute animarum* Berneri *predicti et* Margarete *uxoris sue qui predictam donacionem fieri procurauit . perpetuo decantari . Et quia Sigillum adhuc non habemus nostri dominii seu Ducatus . Idcirco Sigillo inclite domine* Agnetis *. matris nostre usi sumus in euidenciam huius facti . Testes autem predicte nostre donacionis sunt . Magr.* Eghardus *plebanus in Pretin . dominus* Martinus *Cappellanus noster .* Hermannus *Notarius noster . clerici . dominus* Conradus de Globk *. dominus* Conradus de Bisen *. dominus* Theodericus de Bren *milites . et alii quam plures fide digni . Datum et actum in* Pretin *Anno domini M . CCC primo in crastino Sancti Lamberti Episcopi.*

In membrana. — App. sigillum Agnetis, Ducissae Sax., Angar., Westph., et comitissae de Bren. — Cfr. Ludewig l. l. Tom. I. p. 241. et 244. — Fr. Zollmann, histor. Untersuchung des Sächs. ges. Haupt-Wappens. No. 10. (de ao. 1297). p. 28. —

XIX. 1304.

Consensus Rudolfi, Heinrici et Gerhardi de Trebere in venditionem quatuor mansorum et dimidii in villa Bennendorf, Monasterio Portensi exhibitus.

Nos . Rudolfus *.* Heinricus *.* Gerhardus *. Fratres Marscalci dicti de* Trebere *Recognoscimus lucide protestantes omnibus hanc litteram inspecturis, quod Patrueles nostri .* Heinricus *.* Gerhardus *.* Theodericus *. dicti* de Gozzerstete *. Venerabili Domino .* Theoderico *. Abbati et suo Conuentui in* Porta *. quatuor Mansos et Dimidium sitos in Pago Ville* Bennendorf *cum omni iure et suis pertinentiis rite ac racionabiliter vendiderunt, Super qua vendicione facienda nos requisiti nostrum consensum et assensum addere decreuimus benigna ac libera voluntate . Ad huius igitur vendicionis et empcionis pactum euidencius ostendendum in perpetuum ac a nullo hominum deinceps infrigendum presentem paginam scribi fecimus et nostris sigillis communitam predicte* Portensi Ecclesie *dignum duximus exhiberi . Datum et actum Anno . Domini . M . CCC . IIIj. In Capite Jeiunii . . Ego quoque* Gerhardus *qui proprio sigillo careo sub sigillis predictorum Fratrum meorum meam exprimo voluntatem.*

In membrana. — Pendent sigilla Rudolphi et Heinrici de Trebra, forma triangulari. — Cfr. Ludewig l. l. Tom. II. p. 252. No. XLVII. — ubi leg. Maresc. de Bebere. De sigillo cf. E. P. Lepsius, die Ruinen der Rudelsburg. etc. Tab. IV. 5. — Bertuch, chron. Port., ed. Schamelii p. 78. (Lib. I. c. III.) —

XX. 1305.

Statutum Conradi abbatis Pygaviensis de missa dicenda ad altare Sancti Georgii.

In nomine Domini Amen . Nos CUNRADUS *Dei gratia Abbas .* HEYDINRICUS *prior . Totusque Conuentus Monasterii* PYGAUIENSIS *. Ad honorem dei omnipotentis . et profectum fidelium animarum . de communi voluntate . beneplacito et assensu . statuimus et ordinamus, ut quilibet monasterii nostri monachus, in ordine vicis sue, in ecclesia nostra videlicet sancti Jacobi, vnam missam cottidie . vel singulis diebus per annos singulos debeat perpetuo celebrare . nec licere debet alicui se subtrahere . ab officio dicte misse . Quam missam pro remedio anime domini .* TUTONIS *militis . nec non domine* JUTTE *coniugis sue dilecte felicis memorie . in altari sancti Georgii martiris . statuimus nichilominus cum deuocione debita celebrari . Qui uidelicet* TUTO *predictus donauit monasterio nostro predicto . quatuor mansos et dimidium sitos in .* WIRBIN *. soluentes annis singulis . septem marcas argenti . pro suorum remedio peccatorum . nostroque Conuentui . dictas septem marcas specialiter deputauit . ut conuentus noster predictus competenter et absque penuria . valeat sustentari . Pro quibus septem marcis . recipi debent sex talenta denariorum usualium . de ortis ultra pontem lapideum . prope ciuitatem nostram predictam sitis . de quibus ortis census beati Martini soluitur tria talenta et septem solidi . de allodio nostro antiquo tria talenta . minus quinque solidis recipi debent nomine pensionis. Que sex talenta ad mensam fratrum nostri conuentus . debent specialiter pertinere . nostrique monasterii cantor qui pro tempore fuerit . dicta talenta annis singulis colligere et recipere tenebitur . et fratrum nostri conuentus predicti usibus ut dictis fratribus vtilius uidebitur applicabit . Anniuersarius quoque domini* TUTONIS *predicti . nec non vxoris sue* JUTTE *maioribus vigiliis et missa sollempni . cum compulsacione signorum a nostris fratribus seu conuentu . fideliter ac deuote tenebitur obseruari . Predictas autem septem marcas argenti in* WIRBIN *. abbas nostri monasterii . qui pro tempore fuerit recipere tenebitur . in utilitatem nostri monasterii conuertendas . Vt autem predicta missa . nullatenus ab aliquo negligatur . de ipsa dicenda seu celebranda perpetuo in nostra ecclesia predicta . et in altari predicto . cottidie vel singulis diebus per annos singulos . singulariter omnes corporale praestitimus iuramentum . Addicimus insuper statuto nostro predicto . ut nullus monasterii nostri predicti monachus . debet habere de cetero . stallum in choro et locum vel vocem in Capitulo nostro . nisi prius de dicenda seu celebranda dicta missa in ordine vicis sue tactis sacrosanctis ewangeliis prestiterit corporaliter iuramentum . Predictum quoque statutum nostrum . ut robur obtineat perpetuum . sigillorum nostrorum munimine duximus roborandum . Actum et datum* PIGAUIE *. Anno domini M.CCC.V. IIj. Idus Junii . Indictione IIj.*

In membrana. — Pendent duo sigilla e filis rubris sericis, abbatis oblongum, conventus rotundum. — Cfr. Ludewig, R. M. p. 262. No. L. mendose sub ao. 1308. — Schoettgen, vita Wipr. p. 38. cod. prob. —

XXI. 1311.

Fridericus, Thuring. Lantgr. etc., monasterio Pygav. reditus 2 marcarum in villa Storkewitz tradit. —

In nomine domini Amen . Nos FREDERICUS *dei gratia Thuringie Lantgrauius, Misnensis et Orientalis Marchie omnibus ad perpetuam rei noticiam Ne rerum Pie gestarum memoria pereat, perhennari solet obsequio literarum . Ea propter ad noticiam tam presencium quam futurorum cupimus pervenire, quod cum* ALBERTUS, HENRICUS, BARTHOLOMEUS, *et* ALBERTUS, *fratres dicti de* DROSCHWICZ, *duarum Marcarum redditus, sitos in Pago ville* STORKEWICZ, *quos a nobis in feudo tenuerunt, ad manus nostras voluntarie resignarent, nos ob reue[re]ntiam dei, et beati Jacobi apostoli, nec non ad deuotam instanciam fratrum predictorum, venerabilibus in christo, Abbati suoque Conventui Monasterii Pygauiensis, dictos redditus Jure proprietatis, dedimus et tradidimus perpetuo possidendos, Et ne Huiusmodi nostre donacionis gracia, ausibus detractiuis, aut detractorum morsibus, aliqualiter valeat obfuscari, presentem paginam sub attestacione testium infra scriptorum, nostri sigilli typario communitam, abbati suoque Conuentui prenotatis, perpetua contulimus pro cautela, Huius nostre donationis testes sunt, fideles nostri, dominus* OTTO DE BERGOWE, ALBERTUS KNUT, HENRICUS *de* CRISSOWE, THEODERICUS *de* CREMOWE *milites,* FRIDERICUS *de* WINCKER, *et plures alii fide digni, Actum et datum Pygauie Anno domini Millesimo Trecentesimo undecimo, Pridie Kalendas Julij, Indictione nona.*

In membrana. — Sigillum pendet fere detritum. — Cfr. Ludewig l. l. Tom. II. p. 264. LI. et tab. adh. — Schoettgen, vita Wipr. cod. prob. No. XVI. —

XXII. 1323.

Statutum abbatis et conventus monasterii Pygaviensis de praebenda a Conrado, magistro pistorum, et Hermanno, molendinario, percipienda.

In nomine domini amen . Nichil firmum aut stabile tenetur, nisi scripture probabili testimonio roboretur, Inde est quod nos ALBERTUS *dei gratia abbas,* AL. *prior Totusque conuentus Monasterii pygauiensis recognoscimus et tenore presentium protestamur, Quod cum comparassemus bona in* PRIZTAULWIG, CONRADUS *magister pistorum et* HERMANNUS *molendinarius noster dictus* SCHUNENMEISTER, *addiderunt XL marcas, pro duobus mansis eorundem bonorum IIIj marcis inde recipiendis in festo beati Martini episcopi annuatim, et coutendis ad tempora vite sue, Post decessum vero eorum ad anniuersarium cuiuslibet deseruiet una marca, dimidia uero marca de quolibet ad structuram monasterii conuertetur, et abbati de quolibet dimidia cedet marca, Insuper pro fideli seruitio eorundem, et pro prebenda eis prius data uolumus ut comedant et bibant prebendam suam sicut nostris dominis ministratur, ubicunque*

uoluerint, vel in fibi officiis deputatis, veftes fuas recipiant tempore quo recipiunt fratres noftri, videlicet in pafcha duas ocreas quiuis eorum, et in fefto omnium fanctorum fimiliter duas, cum laneis caligis atque foccis, In fefto uero beati Jacobi duas camifias et femoralia fimili modo duo, Tunicas vero unius coloris recipiant in pafcha cum famulis noftris, et in fefto beati archangeli Mychaelis, Item. Cum anniuerfarius CONRADI *agitur, anniuerfarius patris fui* GOTFRIDI *et matris eius* BERCHTE *fimiliter peragetur, Cum uero anniuerfarius* HERMANNI *agitur, anniuerfarius fui patris* TH, *et matris eius* IRMENGARDIS *pariter peragetur, Ne autem hec ftatuta noftra in obliuionem deueniant, figillorum noftrorum appenfione hanc paginam fecimus roborari, Teftes omnium horum funt* AL *Prior,* JOHANNES TUCHIRN, HENRICUS *de* MUTSCHOWE, HENRICUS *de* CYCE, ACHILLES, H. DIUITIS, GOTSALCUS, HENRICUS *prepofitus in* SCOLEN, VLRICUS *cappellanus*, SYMON. JOHANNES *cantor.* HARTMODUS, AL *de* GLINE, JOHANNES *prepofitus s. ot,* PETRUS *de* ORLAMUNDE, JOHANNES *porzko,* JOHANNES *de* NURNBURG, TYLMANNUS, HENRICUS *de* SALUELT, HENRICUS ECKE, *et omnes fratres conuentus noftri. Datum Anno domini M CCC XXIIj Indictione Vj. Epacta XII. Concurr. V.*

In membrana. — Sigillum abbatis abreptum, conventus vero salvum pendet. — Cfr. Ludewig l. l. Tom. II. p. 267. No. LV. et dipl. de ao. 1305. — Schoettgen, vita Wipr. p. 41. cod. prob. —

XXIII. 1337.

..... Episcopus ecclesiae Pragensis publicat Benedicti, Papae XII., confirmationem donationis sedecim marcarum diaconi cujusdam eccles. Prag., et sacristani, dicti Lupi de Praga, dictae ecclesiae factam. — [Avinion. X. Kl. Jan. pontif. anno primo.] — [a])

„Actum et datum Prage Anno domini Millefimo Trecentefimo feptimo III. Kln. Decembris pontificatus noftri Anno Tricefimo fexto." —

Fragmentum copiae Saec. XIV. — In membrana. —

a) Benedictus XII. [Jacobus Fournier] electus est d. XX. m. Decembr. 1334. —

XXIV. 1347.

Nomine Clementis VI. dantur indulgentiae XL. dierum pro ecclesia S. Michaelis in Crossen, Numburg. Dioc. —

...... maieftate fperancium in fe tunc benig....... Ecclefia fundata in honore Beati Michahelis in CROSSEN N........ *uis honoribus frequentetur et a xpi fidelibus iugiter ueneretur Omnibus uere penitentibus et confeffis qui...... fuorum patronorum. et in dedicatione eiusdem ac in aliis feftis infrafcriptis uidelicet Natalis domini Circumcifionis Epiphanie parafceues Pafche Afcenfionis Pentecofies Corporis xpi Inuencionis et exaltacionis fancte Crucis In omnibus feftis Beate Marie virginis Sanctorum Johannis Baptifte et Euangelifte Beatorum Petri et Pauli ac omnium Apoftolorum et euangeliftarum. Sanctorumque ftephani Laurencij Martini Nicholai Gregorii Auguftini Ambrofii Jeronimi Benedicti. Sanctarum Marie Magdalene Katarine Margarete Cecilie lucie Agathe Agnetis Anne et Marthe. In comemoracione omnium Sanctorum et animarum et per octauas dictarum feftiuitatum octauas habencium. fingulisque diebus dominicis et sabbatis caufa deuocionis oracionis aut peregrinacionis acceſſerint. Seu qui Miffis predicacionibus Matutinis vefperis aut aliis diuinis officiis ibidem interfuerint. Aut corpus xpi uel oleum facrum cum infirmis portentur fecuti fuerint. Seu qui in ferotina pulfacione campane fecundum modum curie Romane genibus flexis ter Aue Maria dixerint. Nec non qui ad fabricam luminaria ornamenta aut queuis alia dicte Ecclefie neceffaria manus porrexerint adiutrices. vel qui in eorum teftamentis aut extra aurum argentum ueftimentum. librum calicem aut aliquid aliud caritatiuum fubfidium dicte Ecclefie. donauerint legauerint aut procurauerint. aut qui pro falubri ftatu prefencium Inpetratoris dum uixerit et eius anima cum ab hac luce migrauerit et animabus omnium fidelium defunctorum pie deum exorauerint uel per alios exorari fecerint. Quocienfcunque quandocumque et ubicumque premiffa uel aliquid premifforum deuote fecerint de omnipotentis dei mifericordia et Beatorum Petri et Pauli Apoftolorum eius auctoritate confifi finguli noftrum Quadraginta dies indulgenciarum de iniunctis eis penitenciis mifericorditer in domino relaxamus. Dummodo diocefani uoluntas ad id acceſſerit et confenfus. In cuius rei teftimonium prefentes litteras figillorum noftrorum iuffimus appenfione muniri. Datum Auinion. die Tercia. Menfis Januarii. Anno domini Millefimo. CCC. XLVII. Et pontificatus domini Clementis pape VI. Anno Quinto.* [a])

Et nos WYTHEGO *dei gratia Epifcopus Ecclefie Nuemburgenfis, Premiffam indulgenciam in quantum nobis a Jure permittitur approbamus et in dei Nomine confirmamus. Et fimiliter omnibus vere penitentibus et confeffis qui aliquid premifforum deuote adinpleuerint de omnipotentis dei Mifericordia et beatorum Petri et Pauli apoftolorum eius auctoritate confifi Quadraginta dies indulgenciarum de iniunctis eis penitencijs mifericorditer in domino relaxamus. Datum Cyce Anno domini M. CCC. XLVII. feria quarta infra Octauas Pentecofies.* —

In membrana. — Aderant VII. sigilla. — Litera initialis, de qua pars adhuc restat, variis coloribus depicta est. —

a) Clemens VI. (Petrus Rogerius) electus est d. VII. m. Maii 1342. —

XXV. 1365.

Sententia definitiva super supremo dominio oppidi Pegauiensis.

In nomine domini amen. Dudum fanctiffimus in chrifto pater ac dominus nofter dominus VRBANUS *diuina*

providentia papa Quintus, Pontificatus sui anno primo ad instanciam Venerabilis patris domini GOTSCHALCI *Abbatis et Conuentus Monasterii Piganiensis ordinis sancti Benedicti Merseburgensis diocesis ad sedem apostolicam ut dicitur nullo medio pertinentis Cum ipsi Abbas et Conuentus quibus de consuetudine approbata hoc competebat seruatis seruandis propter Iniurias et Violencias manifestas, et notorias ipsis et eorum Monasterio per .. Proconsulem .. Consules .. Scabinos Opidanos et vniuersitatem Opidi Pigaviensis illatas Contra eosdem .. Proconsulem .. Consules .. Scabinos Opidanos vniuersitatem et eorum in hac parte complices et eorum occasione inceperant cessare et cessabant a diuinis ac Cessacionem diuinorum in dicto opido posuerunt, parsque dictorum .. Abbatis et Conuentus ad prosequendam causam cessacionis predicte ad sedem apostolicam se prouocauerat, causam ipsam nec non causas uiolenciarum dampnorum et interesse ex predictis causis cessacionis dependentes, et emergentes, ac negocii principalis Venerabili et Circumspecto viro Domino* PETRO DE SORCENACO *Legum doctori decano ecclesie sancti Felicis Tholosanensis diocesis Cappellano suo et palacii apostolici causarum Auditori audiendas decidendas et fine debito terminandas commisit Cum emergentibus incidentibus dependentibus et connexis Cuius quidem Commissionis vigore Idem Dominus* PETRUS *Auditor in causa et causis huiusmodi debite procedens Ad instantiam* MAGISTRI LAMBERTI DE ORSOY *in Romana Curia et dictorum Dominorum Abbatis et Conuentus predicti Monasterii Procuratoris coram nobis in Judicio comparentis et de mandato siue procuratorio suo pro dictis .. Abbate et Conuentu eidem domino* PETRO *Auditori fidem legitime facientis supradictos .. Proconsulem .. Consules .. Scabinos Opidanos et Vniuersitatem dicti opidi Piganiensis et eorum procuratores si qui essent in Romanam Curiam pro eisdem ad dicendum et opponendum quidquid dicere seu opponere vellent verbotenus aut in scriptis contra eandem Commissionem dicto domino Auditori factam in audiencia publica literarum dicti Domini pape citari mandauit et fecit ad certum terminum competentem In quo comparens in Judicio coram eodem Domino* PETRO *Auditore Magister* LAMBERTUS DE ORSOY *procurator predictus dictorum .. Proconsulis Consulum Scabinorum opidanorum et vniuersitatis citatorum et non comparencium contumaciam accusauit ipsosque peciit contumaces reputari Et dictus Dominus* PETRUS *Auditor prefatos .. Proconsulem .. Consules .. Scabinos .. Opidanos et Vniuersitatem non comparentes debite tamen expectatos reputans quoad actum huiusmodi prout erant merito contumaces ipsos et eorum quemlibet ad procedendum et procedi uidendum in causa seu causis huiusmodi prout esset racionis primo, et secundo simpliciter, ac tercio peremptorie et eciam quarto peremptorie exhabundanti ad maliciam conuincendam in prefata Audiencia citari mandauit et fecit ad certos terminos eciam peremptorie successiue cum dierum competentibus intervallis In quarum Citacionum singulis terminis huiusmodi Comparente in Judicio coram eodem domino* PETRO *Auditore Magistro* LAMBERTO DE ORSOY *procuratore predicto dictorumque .. Proconsulis .. Consulum .. Scabinorum Opidanorum et Vniuersitatis citatorum et non comparencium contumaciam accusante, et in eorum contumaciam ad probandam causam et causas hujusmodi fore ad predictam Curiam legitime deuolutas ac tractandas et finiendas in eadem Nonnullas Literas auctenticas Instrumenta publica aliaque Jura et munimenta exhibente, dictus vero dominus* PETRUS *Auditor predictos Citatos non comparentes debite tamen expectatos in singulis terminis huiusmodi reputans quo ad dictos actus merito contumaces Ipsos eosdem prefato Magistro* LAMBERTO *procuratore instante ad dicendum et opponendum quidquid dicere seu opponere uellent verbaliter aut in scriptis contra huiusmodi producta in prefata Audiencia citari mandavit et fecit ad certum peremptorium terminum competentem In quo prefatus magister* LAMBERTUS *procurator coram dicto domino* PETRO *Auditore in Judicio comparens dictorum .. Proconsulis .. Consulum .. Scabinorum opidanorum et Vniuersitatis Citatorum non comparentium contumaciam accusauit Ipsosque peciit per dictum dominum* PETRUM *Auditorem contumaces reputari Et dictus dominus Auditor reputans citatos predictos non comparentes debite tamen expectatos quo ad actum huiusmodi prout erant merito contumaces eosdem .. Proconsulem .. Consules .. Scabinos opidanos et vniuersitatem prefato magistro* LAMBERTO *procuratore instante ad videndum et audiendum pronunciari, causam et causas huiusmodi fore ad Romanam Curiam legittime deuolutas tractandas et finiendas in eadem in Audiencia publica supradicta citari mandauit et fecit ad certum peremptorium terminum competentem In quo quidem termino comparuit in Judicio coram domino* PETRO *Auditore predicto magister* LAMBERTUS DE ORSOY *procurator predictus dictorumque Proconsulis .. Consulum et aliorum citatorum non comparencium contumaciam accusauit Idemque Dominus* PETRUS *Auditor reputans eosdem citatos non comparentes licet usque ad horam debitam expectatos quo ad dictum actum contumaces Ipsos omnes et singulos ad dandum et recipiendum libellum seu peticionem summariam in causa huiusmodi in dicta Audiencia citari mandauit et fecit ad certum consuetum et peremptorium terminum competentem Similem terminum ad diem et actum predictos prefato magistro* LAMBERTO *procuratori nichilominus statuendo, In quo comparens in iudicio coram eodem domino Auditore magister* LAMBERTUS *procurator predictus dictorum .. Proconsulis .. Consulum et aliorum citatorum non comparencium contumaciam accusavit Ipsosque petiit per dictum dominum Auditorem contumaces reputari et in eorum contumaciam quendam libellum seu peticionem summariam in causa huiusmodi pro parte sua exhibuit sub hac forma Coram Vobis Venerabili Viro Domino* PETRO DE SORCENACO *Legum Doctore domini nostri pape Cappellano et ipsius sacri palacii causarum et cause ac precibus infra scriptis ab eodem domino nostro papa Auditore specialiter deputato proponit procurator et nomine procuratorio Venerabilium et Religiosorum Virorum dominorum* GOTSCHALCI *Abbatis et Conuentus Monasterii Piganiensis ordinis sancti Benedicti Merseburgensis diocesis ad sedem apostolicam nullo medio pertinentis Et dicit quod licet ipse Abbas et sui predecessores fuissent a tanto tempore et per tantum tempus de cujus contrario memoria hominum non existit eciam de consuetudine prescripta et inconcusse obseruata in pacifica pos-*

fessione vel quasi omnium Jurium et Jurisdictionum tam quo ad legem Jurisdictionis quam Diocesanam ac meri et mixti Imperii exercendi in opido Piganiensi et eius suburbiis quo ad clerum et quo ad populum Ecclesieque et Monasterium huiusmodi ab omni et omnimoda Jurisdictione et Potestate tam Principum et Dominorum temporalium quam eciam spiritualium aliorum eciam quo ad vtramque Legem predicti fuerunt et sunt totaliter exempti et dicto domino . . Abbati qui fuit et est pro tempore solum et in solidum subditi et subiecti Tamen Nuper Nicolaus Jesnicz *Proconsul .* Nicolaus Roccov . Henricus Stengil . Henricus Schidicz . Otto Lyndenov . Mathias Lyndenov . Johannes Lyndenov . Nicolaus Mulich . Johannes Bergov . Johannes Flegelhenze . Henricus Grymmis . Nicolaus Kule . Peczoldus Losen . Nicolaus Slenhain . Johannes Coczko . Hermannus Grumme . Johannes Leyczman . Conradus Pellifex . Laurencius Slemeteig . Conradus Geczewicz . Petrus Duben . Henricus Luczyn . Nicolaus Grebuwicz . Henczel Koyner, *et* Hermannus Slenhain *Consules Scabini Opidani et Vniuersitas dicti opidi supremum dominium ac Juramentum fidelitatis consuetum per eos dicto Abbati qui fuit et est pro tempore prestare et confirmacionem . . Proconsulis et Consulum et Juramenta exinde secuta, et prestari consueta et sequenda, ac annuum censum dicti Opidi et suburbiorum eius ad Abbatem predictum pro tempore existentem spectantes eidem Abbati prestare temere dolose et de facto recusarunt licet legitime interpellati extiterint Ipsumque Abbatem dominio Juramento fidelitatis Confirmacione . . Proconsulis et Consulum ac Juramento et annuo censu predictis temere, et indebite immemores sue salutis spoliauerunt et spoliari mandauerunt de facto Et spoliacionem huiusmodi eorum nomine factam ratam et gratam habuerunt et se habere dixerunt in dictorum dominorum Abbatis et Conuentus iniuriam dampnum preiudicium et grauamen propter que dicti domini Abbas et Conuentus seruatis seruandis iuribus de Cessacione diuinorum loquentibus et quibus hoc tam de priuilegio quam consuetudine compeciit, et competit inceperunt cessare et cessant a diuinis, ac iter infra debitum tempus cum actis, et munimentis ad dictam sedem ueniendi arripuerunt causam cessacionis ante dicte prosequendam, et causa cessacionis vobis domino Auditori est commissa Quare petit procurator predictus et procuratorio nomine dictorum dominorum Abbatis et Conuentus per vos dominum Auditorem et vestram diffinitiuam sentenciam pronunciari decerni et declarari spoliacionem predictam fuisse et esse temerariam illicitam et iniquam, ac de facto temere et inique ac indebite et iniuste attemptatam et quatenus de facto processit reuocandam fore et per vos reuocari Ipsosque . . Abbatem et Conuentum ad possessionem vel quasi Supremi dominii Juramenti fidelitatis Confirmacionis . . Proconsulis et Consulum ac Juramenta exinde secuta et sequenda et annui census predictorum et ad statum suum pristinum reducendos et restituendos ac reintegrandos fore et reduci restitui et reintegrari ac Cessacionem diuinorum predictam debite bene canonice et legittime fuisse et esse positam et seruatam Ipsosque . . Proconsulem . . Consules Scabinos Opidanos et Vniuersitatem penis in dictis iuribus contentis pro spoliacione preiudiciis dampnis iniuriis et grauaminibus predictis et interesse predictorum dominorum Abbatis et Conuentus maxime propter dictam Cessacionem diuinorum et eius occasione processa prouenien-cia et prouentura in posterum Et eisdem Abbati et Conuentui applicandum dandum et soluendum et restituendum que omnia et singula danda soluenda et restituenda, ac satisfaciendum predictis Abbati et Conuentui ipsos . . Proconsulem . . Consules Scabinos Opidanos et Vniuersitatem prefatam petit et requirit dictus procurator per uos dominum Auditorem et uestram diffinitiuam sentenciam condempnari seu incidisse et a Jure condempnatos fore declarari et in expensis in huiusmodi causa factis, ac fructibus, et emolumentis ad dominium dicti opidi spectantibus perceptis et qui percipi potuerunt etiam condempnandos fore et condempnari Et alia in et super premissis et quolibet premissorum fieri iusticie complementum Et protestatur de fructibus et emolumentis percipiendis, et expensis faciendis Et premissa ponit et petit dictus procurator tam coniunctim quam diuisim nec non omni uia iure modo et forma quibus melius potest et debet Vestrum officium humiliter implorando Saluo Jure et addendi etc. Quo quidem Libello sic ut premittitur oblato Idem dominus* Petrus *Auditor reputans eosdem Citatos non comparentes debite tamen expectatos, quo ad actum huiusmodi prout erant merito contumaces Ipsos ad respondendum dicto Libello et Litem super eo contestandum nec non de calumpnia et ueritate dicenda iurandum et iurari uidendum in predicta Audiencia citari mandauit et fecit ad certum peremptorium terminum competentem instante magistro* Lamberto *procuratore predicto . Pendenteque termino huiusmodi Idem dominus* Petrus *Auditor de Coauditorum suorum consilio et assensu causam huiusmodi pronunciauit fore ad Romanam Curiam predictam legittime deuolutam et apud eam tractari et finiri debere de iure, dictoque magistro* Lamberto *Procuratore instante prefatus dominus* Petrus *Auditor in causa huiusmodi inhibuit ut est moris ne pendente causa huiusmodi coram eo, altera, parcium predictarum contra alteram aliquid in preiudicium litis pendencie et Jurisdictionis sibi attribute innouare seu attemptare presumeret . Et postmodum idem dominus* Petrus *Auditor instante dicto magistro* Lamberto *Procuratore supradictos . . Proconsulem . . Consules . . Scabinos Opidanos et Vniuersitatem ad respondendum Libello predicto et litem super eo contestandum sub excommunicacionis pena et deinde ad dicendum causam rationabilem quare dicto libello respondere et litem super eo contestari vel excommunicari non deberent in Audiencia supradicta citari mandauit et fecit ad certos peremtorios successiue terminos cum dierum competentibus internallis In quarum citacionum singulis terminis huiusmodi Comparens in Judicio coram eodem domino* Petro *Auditore magister* Lambertus *Procurator predictus dictorum Proconsulis Consulum Scabinorum Opidanorum et Vniuersitatis non comparencium contumaciam accusauit ipsosque et eorum quemlibet peciit contumaces reputari Et eos in scriptis excommunicari Et tunc dictus dominus* Petrus *Auditor Supradictos Proconsulem Scabinos et Opidanos citatos et non comparentes sufficienter expectatos reputans quo ad actum huiusmodi prout erant exigente iusticia con-*

tumaces ipſos in ſcriptis excommunicauit Productis itaque poſtmodum coram eodem domino Petro Auditore pro parte dictorum Proconſulis .. Conſulum Scabinorum Opidanorum et Vniuerſitatis per magiſtros Hermannum de Luckov . et Henricum de Bulleren procuratores nonnullis procuracionum Inſtrumentis Idem dominus Petrus Auditor dictis Hermanno et Henrico procuratoribus inſtantibus ſupradictum magiſtrum Lambertum procuratorem ad dicendum et opponendum quidquid dicere ſeu opponere vellet contra Inſtrumenta procuracionum predicta per quendam dicti domini pape Curſorem citari mandauit et fecit ad certum peremptorium terminum competentem In quo comparentibus in Judicio coram prefato domino Petro Auditore Magiſtris Lamberto de Orsoy procuratore predicto et Manfredo de Ferraria in Romana Curia predicta et dictorum .. Proconſulis .. Conſulum .. Scabinorum Opidanorum et Vniuerſitatis procuratore ſubſtituto a prefatis Magiſtris Hermanno de Luckov . et Henrico de Bulleren procuratoribus predictis prout de procuracionibus et ſubſtitucione huiusmodi plene conſtat ex actis dicto Magiſtro Lamberto contra procuratoria huiusmodi verbo generaliter excipiente Prefatoque magiſtro Manfredo petente ſupradictos .. Proconſulem .. Conſules .. Scabinos et Opidanos et alios dominos ſuos abſolui offerenteque ſe paratum ſtare iuri et ſancte matris eccleſie ac ipſius domini .. Auditoris mandatis obedire Et ſtatim dictus dominus Petrus Auditor recepto ab eodem magiſtro Manfredo procuratore ad ſancta dei Ewangelia primitus corporali Juramento de ſtando iuri et parendo mandatis eccleſie et ſuis eoſdem .. Proconſulem .. Conſules .. Scabinos Opidanos et alios in perſonam eiuſdem magiſtri Manfredi et ipſum Magiſtrum Manfredum in perſonas dictorum Proconſulis Conſulum et aliorum abſoluit in forma eccleſie conſueta Ipſosque et eorum quemlibet reſtituit communioni fidelium et eccleſiae unitati Qua quidem Abſolucione ſic impenſa liteque in dicta cauſa per procuratores hinc inde legittime conteſtata ac de calumpnia et ueritate dicenda cum omnibus Capitulis in Calumpnie Juramento contentis ſuper libello predicto et in tota cauſa huiusmodi preſtitis iuramentis hinc inde . Idem dominus Petrus Auditor eiſdem magiſtris Lamberto et Manfredo procuratoribus petentibus volentibus et conſentientibus ad ponendum et articulandum ac poni et articulari videndum in cauſa predicta certum aſſignauit peremtorium terminum competentem In quo prefatus magiſter Lambertus procurator coram eodem domino Petro Auditore in Judicio comparens dicti Magiſtri Manfredi procuratoris non comparentis contumaciam accuſauit ipſumque peciit per dictum dominum Petrum Auditorem contumacem reputari, et in eius contumaciam nonnullos Poſiciones et articulos pro parte ſua in cauſa huiusmodi exhibuit et produxit Et poſtmodum ad probandum eosdem articulos per eundem Magiſtrum Lambertum procuratorem quibusdam teſtibus aſſuturis productis ipſisque per eundem dominum Petrum Auditorem in via Juris receptis et Juratis ac diligenter examinatis eorumque dictis ſeu depoſicionibus in ſcripturam redactis, formatisque et traditis in ſcriptis eciam nonnullis poſicionibus et articulis per Magiſtrum Manfredum procuratorem predictum Idem dominus Petrus Auditor ipſis Magiſtris Lamberto et Manfredo procuratoribus ad reſpondendum dictis poſicionibus in quantum poſiciones et dicendum contra articulos antedictos in quantum articuli exiſtebant certum duxit peremptorium terminum ſtatuendum In quo quidem termino Comparentibus in iudicio coram domino Petro Auditore Magiſtris Hermanno de Luckov . citra ſubſtituti ſui revocacionem ex parte una et Lamberto de Orsoy procuratoribus predictis ex altera et per quemlibet ipſorum procuratorum contra articulos alterius hinc inde factis et datis in ſcriptis certis excepcionibus et eciam factis et traditis in ſcriptis ad poſiciones predictas hinc inde aliquibus reſponſionibus Sepedictus dominus Petrus Auditor eisdem procuratoribus preſentibus, et eorum cuilibet ad declarandum et declarari videndum poſiciones et articulos hinc inde in huiusmodi cauſa datos certum et peremptorium terminum competentem ſtatuit et prefixit In quo Comparentibus in Judicio coram domino Petro Auditore predicto Magiſtris Hermanno de Luckov . citra tamen ſubſtituti ſui revocacionem ex parte una et Lamberto de Orsoy procuratoribus ſupradictis ex altera dicto magiſtro Lamberto quaſdam declaraciones poſicionum et articulorum ſuorum in ſcriptis exhibente prefato vero magiſtro Hermanno poſiciones et articulos partis ſue uerbotenus declarante Idem dominus Petrus auditor eiſdem procuratoribus preſentibus volentibus et conſencientibus ac eorum cuilibet ad dicendum et obiciendum quidquid dicere ſeu obicere vellent contra declaraciones huiusmodi hinc inde certum aſſignauit peremptorium terminum competentem In quo prefatus magiſter Lambertus procurator coram eodem domino Petro Auditore in Judicio Comparens dicti magiſtri Hermanni Procuratoris non comparentis contumaciam accuſauit ipſumque peciit per eundem dominum Auditorem contumacem reputari Et dictus dominus Petrus Auditor reputans eundem magiſtrum Hermannum procuratorem debite tamen expectatum quo ad actum huiusmodi prout erat merito contumacem Inſtante Magiſtro Lamberto procuratore predicto Magiſtros Henricum de Bulleren principalem procuratorem et Manfredum ſubſtitutum predictos ad producendum et produci videndum omnia et ſingula . Acta . Litteras . Inſtrumenta aliaque iura et munimenta quibus partes in cauſa huiusmodi vti uellent per certum ipſius domini pape Curſorem citari mandauit et fecit ad certum peremptorium terminum competentem ſimilem terminum ad diem et actum predictos prefato magiſtro Lamberto procuratori preſenti nichilominus ſtatuendo, Dictoque termino ſic pendente Idem dominus Petrus de Sorcenaco Auditor ſe ex certis cauſis a Romana Curia abſentauit Et memoratus dominus noſter papa ad ſupplicacionem procuratoris dictorum .. Abbatis et Conuentus commiſit cauſam et cauſas huiusmodi reſumendum in ſtatu in quo coram prefato domino Petro Auditore remanſerant ac audiendum decidendum et fine debito terminandum Nobis Guillelmo de Gymello Legum Doctori Canonico Narbonenſi ipſius domini pape Cappellano ac predicti palatii apoſtolici cauſarum Auditori . cum omnibus emergentibus incidentibus dependentibus et connexis Cuius quidem Commiſſionis nobis facte uigore nos in cauſa et cauſis huiusmodi debite procedentes Ad inſtanciam magiſtri Lamberti de Orsoy Procuratoris predicti ſupradictum magiſtrum Manfredum

substitutum ad dicendum et obiciendum uerbaliter aut in scriptis quicquid dicere seu obicere uellet contra Commissionem predictam nobis factam per quendam dicti domini pape Cursorem citari mandauimus et fecimus ad certum terminum competentem In quo Comparentibus in Judicio coram nobis Magistris LAMBERTO ex parte una et MANFREDO procuratoribus predictis ex altera . Dicto magistro MANFREDO contra Commissionem predictam nobis ut premittitur factam verbo et generaliter excipiente dicto uero magistro LAMBERTO illico contra excepciones easdem eciam uerbaliter replicante Ipsoque Magistro LAMBERTO instante supradictum magistrum MANFREDUM procuratorem ad resumendum et resumi videndum . causam et causas huiusmodi in statu in quo ultimo coram dicto domino PETRO Auditore remanserant vel causam racionabilem allegandum quare resumi non deberent per certum dicti domini pape Cursorem citari mandauimus et fecimus ad peremptoriam certam diem In qua prefatus Magister LAMBERTUS procurator coram nobis in Judicio comparens dicti magistri MANFREDI procuratoris citati non comparentis contumaciam accusauit, ipsumque peciit per nos contumacem reputari, et in eius contumaciam causam et causas huiusmodi resumi in statu predicto, et pro resumptis haberi, eamque pro parte sua resumpsit Et nos Reputantes prefatum Magistrum MANFREDUM procuratorem quo ad actum huiusmodi contumacem in eius contumaciam cum predicto magistro LAMBERTO procuratore resumente, et resumi petente causam et causas huiusmodi resumpsimus et habuimus pro resumptis . Prefatoque magistro LAMBERTO procuratore instante Nos supradictum magistrum MANFREDUM procuratorem ad producendum, et produci videndum omnia et singula . Acta . Litteras . Instrumenta aliaque iura et munimenta quibus partes in causa huiusmodi uti intendebant per quendam dicti domini pape Cursorem citari mandauimus, et fecimus ad certum peremptorium terminum competentem similem terminum ad diem et actum predictos prefato magistro LAMBERTO procuratori nichilominus prefigendo In quo prefatus magister LAMBERTUS procurator coram nobis in iudicio Comparens dicti magistri MANFREDI procuratoris non comparentis contumaciam accusavit, et in eius contumaciam nonnulla iura in alia certa causa aliter per eum producta, et ad causam huiusmodi facientia, et dependencia ex eadem, et attestaciones testium pro parte sua productorum in quantum pro dicta parte sua et contra alteram faciebant et non aliter exhibuit et produxit de nouo Nosque prefatum magistrum MANFREDUM citatum et non comparentem debite tamen expectatum reputantes quo ad actum huiusmodi merito contumacem ipsum ad dicendum, et obiciendum quidquid dicere seu obicere uellet contra huiusmodi producta per certum dicti domini pape Cursorem citari mandauimus et fecimus ad certum terminum competentem In quo magister LAMBERTUS procurator predictus coram nobis in Judicio comparens prefati magistri MANFREDI procuratoris, non comparentis contumaciam accusavit Et nos eundem magistrum MANFREDUM procuratorem non Comparentem debite tamen expectatum reputantes quo ad actum huiusmodi . Prout erat exigente iusticia contumacem ipsum ad videndum admitti vel repelli Articulos in dicta causa datos instante magistro LAMBERTO procuratore predicto per quendam eiusdem domini pape Cursorem citari mandauimus et fecimus ad certum peremptorium terminum competentem In quo Comparentibus in Judicio coram nobis Magistris LAMBERTO DE ORSOY ex parte vna, et MANFREDO DE FERRARIA procuratoribus predictis ex altera, dicto magistro LAMBERTO petente admitti articulos suos et partem suam ad probandum eosdem in Curia et extra Prefato vero magistro MANFREDO procuratore causam huiusmodi super admissione vel repulsione articulorum predictorum in publicis Relacionibus poni per nos tum instanter postulante Causaque huiusmodi per nos in publicis relacionibus posita fuit in ea per vtriusque partis Aduocatos sollempniter allegatum Et postmodum in termino ad uidendum admitti vel repelli Articulos predictos per nos prefixo dictis Articulis partis . . Abbatis et Conuentus per nos admissis Et postmodum nonnullis testibus ad probandum eosdem coram nobis productis, et per nos in via iuris receptis et iuratis ac diligenter examinatis, eorumque dictis seu deposicionibus in scripturam redactis Petitorioque in causa huiusmodi per dictum magistrum LAMBERTUM procuratorem suspenso et possessorio intentato Demum nos instante dicto magistro LAMBERTO procuratore supradictos Magistros HENRICUM et MANFREDUM procuratores ad concludendum et concludi videndum in causa predicta vel causam racionabilem allegandum quare in ea concludi non deberet per quendam dicti domini pape Cursorem citari mandauimus et fecimus ad certum peremptorium terminum competentem similem terminum ad idem prefato magistro LAMBERTO procuratori presenti nichilominus statuendo Quo quidem termino pendente magister HENRICUS DE BULLEREN procurator predictus quo supra nomine in Judicio Comparens coram nobis Magistrum MANFREDUM DE FERRARIA procuratorem predictum aliter per eum substitutum quantum potuit reuocauit Nonnullosque posiciones et articulos formatos, ac Excepciones quare in huiusmodi causa concludi non deberet ut dicebat pro parte sua exhibuit atque dedit Adueniente itaque termino ad concludendum per nos prefixo et Comparentibus in Judicio coram nobis Magistris LAMBERTO DE ORSOY ex parte vna et HENRICO DE BULLEREN procuratoribus predictis ex altera dicto magistro LAMBERTO procuratore magistri MANFREDI procuratoris non comparentis contumaciam accusauit in eius contumaciam in causa huiusmodi concludi petente prefato vero magistro HENRICO dicente in dicta causa obstantibus excepcionibus suis concludendum non esse Nos tandem post plures Altercaciones inter dictos procuratores habitas reputantes prefatos magistros MANFREDUM non comparentem et HENRICUM DE BULLEREN procuratores concludere recusantem quo ad actum huiusmodi prout erat exigente iusticia contumaces in eius contumaciam cum predicto magistro LAMBERTO procuratore concludente, et per nos concludi petente in causa predicta conclusimus, et in causa habuimus mediante iusticia pro concluso A qua conclusione fuit per dictum magistrum HENRICUM ad sedem apostolicam appellatum cui Appellacioni tamquam friuoli et inani minime duximus deferendum Demum instante dicto magistro LAMBERTO procuratore Nos supradictos magistros HENRICUM DE BULLEREN et MANFREDUM eius substitutum ad audiendum

per nos in cauſa huiusmodi diffinitiuam ſentenciam ferri per quendam ex dicti domini pape Curſoribus citari mandauimus et fecimus ad hanc diem inferius annotatam et terminum peremptorium competentem ad diem et Actum predictos prefato magiſtro LAMBERTO procuratori preſenti ſimilem terminum prefigendo Hac igitur die Adueniente, et Comparentibus in Judicio coram nobis Magiſtris LAMBERTO DE ORSOY ex parte vna, et HENRICO DE BULLEREN procuratoribus predictis ex altera dicto Magiſtro LAMBERTO procuratore prefati Magiſtri MANFREDI procuratoris ſubſtituti non comparentis contumaciam accuſante ipſumque per nos contumacem reputari et in eius contumaciam preſente dicto Magiſtro HENRICO ſententiam diffinitiuam pro parte ſua et contra alteram iuxta et ſecundum libelli ſui predicti concluſionem cum inſtancia ferri poſtulante dicto uero Magiſtro HENRICO dicente ad ſentenciam ferendam procedendum non eſſe Et Nos GUILLELMUS DE GYMELLO Auditor prefatus reputantes prefatum magiſtrum MANFREDUM procuratorem ſubſtitutum non comparentem debite tamen expectatum quo ad actum huiusmodi prout erat exigente iuſticia contumacem in eius contumaciam Viſis et diligenter inſpectis omnibus et ſingulis actis actitatis Litteris Inſtrumentis aliisque iuribus et munimentis tam coram dicto domino PETRO Auditore quam eciam coram nobis in cauſa huiusmodi habitis et productis et Atteſtacionibus predictis eiſque cum matura deliberacione recenſitis Et facta ſuper hiis omnibus et ſingulis dominis Coauditoribus noſtris predicti palacii plenaria relacione et fideli Nobisque et cum ipſis deliberacione prehabita diligenti Auditisque, et plenius intellectis omnibus hiis que partes predicte coram nobis proponere ſeu allegare voluerunt verbotenus et in ſcriptis per ea que uidimus, et cognouimus et que nunc eciam cognoſcimus et videmus Chriſti nomine inuocato pro tribunali ſedentes et habentes pre oculis ſolum Deum de dominorum noſtrorum Coauditorum conſilio et aſſenſu in hiis ſcriptis per hanc noſtram ſentenciam diffinitiuam pronunciamus declaramus, et decernimus ſpoliacionem predictam fuiſſe et eſſe temerariam illicitam et iniquam ac de facto temere indebite et inique attemptatam, et quatenus de facto proceſſit reuocandam fore et reuocamus Ipſosque . . Abbatem et Conuentum ad poſſeſſionem vel quaſi ſupremi dominii Juramenti fidelitatis Confirmacionis Proconſulis et Conſulum et iuramentorum inde ſecutorum et annui Cenſus predictorum ad ſtatum ſuum priſtinum reducendos reſtituendos et reintegrandos fore, et reducimus reſtituimus, et reintegramus, ac Ceſſacionem diuinorum predictam debite bene canonice et legittime fuiſſe et eſſe poſitam et ſeruatam Condempnantes nichilominus prefatos . . Proconſulem . . Conſules . . Scabinos Opidanos et Vniuerſitatem in perſona eorum Procuratoris et dictum eorum Procuratorem in perſonas eorum in fructibus et Emolumentis ad dominium dicti Opidi ſpectantibus perceptis a tempore mote litis et in expenſis in huiusmodi cauſa legitime factis quarum expenſarum taxacionem nobis in poſterum reſeruamus Condempnacionem dampnorum, et intereſſe nobis impoſterum reſeruantes In quorum omnium teſtimonium preſentes litteras huiusmodi noſtram ſentenciam continentes ſeu preſens publicum Inſtrumentum per PETRUM NOTARIUM publicum noſtrum et cauſe huiusmodi Scribam infra ſcriptum ſcribi et publicari mandauimus et Sigilli noſtri iuſſimus Appenſione muniri . Lecta et in ſcriptis promulgata et pronunciata fuit ſupra ſcripta diffinitiua ſentencia per Nos GUILLELMUM DE GYMELLO Auditorem prefatum Auinionenſem in palacio apoſtolico ſupradicto ubi Jura redduntur . nobis ibidem mane hora cauſarum ad Jura reddendum in loco noſtro ſolito pro tribunali ſedentibus Sub Anno Natiuitatis domini Milleſimo Trecenteſimo Sexageſimo quinto Indictione tercia die Quinta Menſis Aprilis Pontificatus ſanctiſſimi in chriſto patris et domini noſtri domini VRBANI diuina prouidencia pape Quinti Anno Tercio Preſentibus Diſcretis Viris Magiſtris GOBINO JOHANNIS MANISSE DE RANACILLA . NICOLAO NOSE, et BENEDICTO ANGELI de fractis Notariis Publicis ſcribisque noſtris, et pluribus aliis ad premiſſa Vocatis ſpecialiter et Rogatis.

(Not. Sign.) Et ego PETRUS DE BOLONESIO Clericus Ambianenſis dioceſis publicus apoſtolica et Imperiali autoritate Notarius ac Venerabilis et Circumſpecti viri domini GUILLELMI DE GIMELLO Auditoris prefati et cauſe huiusmodi coram eo Scriba predictus diffinitiue Sententie prolationi pronunciacioni et in ſcriptis promulgacioni ac omnibus aliis et ſingulis ſupraſcriptis per dictum dominum GUILELMUM Auditorem et coram eo factis et habitis una cum dictis teſtibus preſens fui ipſaque omnia, et ſingula ſupra ſcripta aliis occupatus negociis per alium ſcribi feci et publicaui de ipſius domini Auditoris Mandato et auctoritate ac in hanc publicam formam redegi et una cum eiusdem domini Auditoris ſigilli appenſione preſentibus ſignum meum conſuetum appoſui Rogatus et requiſitus in teſtimonium premiſſorum.

In membrana. — Sigillum Guilielmi de Gymello oblongum, cerae rubrae impressum, ex sericis filis pendet optime conservatum. [S. Virgo cum puerulo stans sub propylaeo goth., infra Guilielmus adorans, habens in utroque latere insignia gentilitia.] Epigraphe: S. GVILLI. D. GIMELLO. SACRI. PALACII. AVDITORIS. — Cfr. Schoettgen, vita Wipr. p. 50. cod. prob. —

NOTA: Ex copiali membranaceo tabularii Regii Dresd. quod acta publica Friderici Strenui et fratrum continet, haec adnotat Christianus Gottlob Haltaus: „Item Dominus assignavit et dedit ciuibus in Pygaw pecuniam quam Judei ibidem in festo Mich. proxime praeterito soluere debuerunt, et hoc *in subsidium litis in quo iam actu stant in Romana curia cum Abbate.* Datum An. 1364. die B. Seueri."

XXVI. 1366.

Sententia diffinitiva in causa super supremo dominio oppidi Pegaviensis inter abbatem et cives Pegavienses.

URBANUS epiſcopus ſeruus ſeruorum Dei Venerabilibus fratribus . . ARCHIEPISCOPO MAGDEBURGENSI et . . EPISCOPO

Brandeburgensi *ac dilecto filio* .. Decano ecclesie Sancti Agricoli Auinionensis, *Salutem et apostolicam benedictionem* . *Petitio dilectorum filiorum* Gotschalci Abbatis *et* Conuentus Monasterii Pigauiensis *ordinis sancti Benedicti Merseburgensis Diocesis nobis exhibita continebat quod licet* supremum dominium in Opido Pigauiensi *dicte diocesis ac emolumentorum ratione huiusmodi dominii prouenientium percepcio nec non Proconsulis et Consulum dicti Opidi dum ad Proconsulatus et Consulatuum officia de nouo assumuntur confirmacio ac iuramentorum per ipsos Proconsulem et Consules ac Scabinos et Notarios predicti Opidi prestandorum receptio, nec non eciam cuiusdam census annui viginti Marcharum argenti ipsis Abbati et Conuentui in dicto Opido, et eius suburbiis debiti perceptio ad dictos Abbatem et Conuentum pertinerent, prout pertinent, et tam ijdem* Gotschalcus *Abbas et Conuentus quam predecessores eorum fuissent, et tunc eciam existerent in pacifica possessione vel quasi supremi dominii percipiendi emolumenta, et Censum huiusmodi confirmandi Proconsulem et Consules et recipiendi iuramenta predicta, a tempore cuius contrarii memoria non existebat quia tamen Proconsul Consules Scabini et Vniuersitas dicti opidi eosdem Abbatem et Conuentum dominio et emolumentis predictis possessione seu quasi confirmandi Proconsules et Consules et recipiendi iuramenta predicta et etiam censu predicto contra iustitiam spoliarunt, et detinebant indebite spoliatos, ac fructus et emolumenta predicti supremi dominii et censum predictum perceperant, et percipiebant premissaque manifesta forent prefati Abbas et Conuentus uocatis omnibus et singulis qui uoluerunt debuerunt et potuerunt commode interesse deliberatione prehabita diligenti de cessando a diuinis prout ipsis Abbati et Conuentui tam ex speciali priuilegio eis a sede apostolica concesso, quam de antiqua et approbata et a tanto tempore cuius contrarii memoria non existit obseruata consuetudine licebat prefatos Proconsulem Consules Scabinos et Vniuersitatem requisierunt ut eisdem Abbati et Conuentui possessionem vel quasi predicti supremi dominii percipiendi emolumenta et censum confirmandi Proconsulem et Consules et percipiendi iuramenta predicta dimitterent, Et quia prefati Proconsul Consules Scabini, et Vniuersitas eosdem Abbatem et Conuentum super hoc audire contra iusticiam recusarunt, ijdem Abbas et Conuentus assignatis prius in publico Instrumento prefatis Proconsuli Consulibus Scabinis et Vniuersitati huiusmodi causis propter quas a diuinis cessare uolebant, cessarunt a diuinis, et per procuratorem ydoneum infra unius Mensis spatium, a tempore cessacionis huiusmodi cum munimentis et actis ad negotium ipsum spectantibus iter arripuerunt ad sedem veniendi predictam, Nosque causam huiusmodi que inter Abbatem et Conuentum ex parte una, ac Proconsulem Consules Scabinos et Vniuersitatem predictos super premissis et eorum occasione ex altera uertebatur ad dictorum Abbatis et Conuentus instantiam dilecto filio* Magistro Petro de Sorcenaco *Decano ecclesie sancti felicis de Caramanno Tholosanensis diocesis Capellano nostro et Auditori causarum palatii apostolici audiendam commisimus et fine debito terminandam qui ad instantiam* Magistri Lamberti de Orsoy *procuratoris dictorum Abbatis et Conuentus coram eo in iudicio comparentis premissis contra eosdem Proconsulem Consules Scabinos et Vniuersitatem dicti Opidi debitis et consuetis citationibus in audientia publica ut est moris in eorum contumaciam de consilio et assensu Coauditorum suorum dicti Palatii quibus super hijs relationem fecit fidelem dicto* Lamberto *presente pronunciavit causam huiusmodi fore ad Romanam Curiam legitime deuolutam, et apud eam tractari et finiri debere et ad ipsius* Lamberti *instantiam prefatos Proconsulem Consules Scabinos, et Vniuersitatem ad dandum et recipiendum libellum in causa huiusmodi in predicta Audientia citari fecit ad certum terminum peremptorium competentem in quo dictus* Lambertus *coram eodem Auditore in iudicio comparens predictorum citatorum non comparentium contumaciam accusauit, et in eorum contumaciam quendam in causa huiusmodi pro parte sua dedit libellum, Postmodum vero dicto* Lamberto *et* Magistro Manfredo de Ferraria *substituto per* Magistrum Hermannum Lutkon *Procuratorem dictorum Proconsulis Consulum Scabinorum et Vniuersitatis prout idem* Hermannus *ad hoc ab eisdem Proconsule Consulibus et Scabinis et Vniuersitate sufficiens mandatum habebat coram eodem Auditore in iudicio comparentibus et per eos lite in causa huiusmodi legitime contestata ac de calumpnia, et de ueritate dicenda in ipsius Auditoris presentia prestitis iuramentis et traditis nonnullis positionibus et articulis in causa huiusmodi, et contra eosdem positiones et Articulos nonnullis exceptionibus hincinde datis in terminis eis ad hec datis, et deinde cum dictus* Petrus *Auditor se de dicta Curia absentasset, Nos causam huiusmodi dilecto filio Magistro* Guillermo de Gimello *Canonico Narbonensi Capellano nostro et Auditori causarum palatii predicti audiendam commisimus et fine debito terminandam qui ad instantiam dicti* Lamberti *coram eo in iudicio comparentis prefatum* Manfredum *ad producendum, et produci videndum omnia iura et munimenta quibus partes ipse uellent in huiusmodi causa uti per quendam Cursorem nostrum citari fecit ad certum terminum peremptorium competentem, in quo dictus* Lambertus *coram eodem* Guillermo *Auditore in iudicio comparens predicti* Manfredi *non comparentis contumaciam acusauit et in eius contumaciam nonnullas litteras autenticas, instrumenta publica, ac alia iura et munimenta, quibus pro parte sua in causa huiusmodi voluit uti produxit, predictusque* Guillermus *Auditor ad dicti* Lamberti *instantiam prefatum* Manfredum *ad dicendum contra eadem producta quicquid uellet per quendam Cursorem nostrum citari fecit ad certum terminum peremptorium competentem, in quo dictus* Lambertus *coram eodem* Guillermo *Auditore in iudicio comparens dicti* Manfredi *non comparentis contumaciam accusauit, prefatusque* Guillermus *Auditor ad dicti* Lamberti *instantiam* Magistrum Henricum de Bullerem *procuratorem dictorum Proconsulis Consulum Scabinorum et Vniuersitatis una cum dicto* Hermanno *in solidum constitutum, ita quod non esset melior conditio occupantis, prout eidem* Guillermo *Auditori apud acta cause legitime constabat, dictis* Manfredo *et* Hermanno *tunc causam huiusmodi prosequi non curantibus, ad concludendum et concludi videndum in causa huiusmodi vel dicendum causam rationabilem quare [in] in ea concludi non deberet per quendam Cursorem*

nostrum citari fecit ad certum terminum peremptorium competentem, in quo Lamberto *et* Henrico *predictis coram eodem* Guillermo *Auditore in iudicio comparentibus ac* Lamberto *in causa huiusmodi concludi petente* Henrico *uero predictis in ea concludere recusante nec causam aliquam rationabilem allegante quare in ea concludi non deberet, sepedictus* Guillermus *Auditor reputans eundem* Henricum *quo ad actum huiusmodi prout erat merito contumacem in eius contumaciam cum dicto* Lamberto *in causa huiusmodi concludente conclusit et habuit pro concluso, et ad ipsius* Lamberti *instantiam predictum* Henricum *ad suam in causa huiusmodi diffinitiuam sententiam audiendam per quendam cursorem nostrum citari fecit ad certam peremptoriam diem competentem, in qua* Lamberto *et* Henrico *predictis coram eodem* Guillermo *Auditore in iudicio comparentibus, dictoque* Lamberto *in causa huiusmodi sententiam ferri petente, memoratus* Guillermus *Auditor uisis et diligenter inspectis omnibus et singulis actis actitatis habitis et productis in causa huiusmodi, ipsisque cum diligentia recensitis et examinatis, ac facta super hijs omnibus Coauditoribus suis dicti Palatii relatione plenaria et fideli de ipsorum Coauditorum consilio et assensu, per suam diffinitiuam sententiam pronuntiauit decreuit et declarauit prout hec omnia in dicto libello petita fuerant, spoliationem predictam fuisse et esse temerariam illicitam et iniquam ac de facto temere indebite et inique attemptatam, et quatinus de facto processit reuocandam fore, et eam reuocauit ipsosque Abbatem et Conuentum ad possessionem uel quasi supremi dominii iuramenti fidelitatis confirmationis Proconsulis et Consulum ac iuramentorum inde secutorum et annui census predictos ad statum suum pristinum reducendos restituendos et reintegrandos fore, et reduxit restituit, et reintegrauit, ac cessationem diuinorum predictam bene canonice et legitime fuisse et esse positam et seruatam condempnauitque nichilominus prefatos Proconsulem Consulem et Scabinos ac Vniuersitatem in fructibus et emolumentis ad dominium dicti Opidi spectantibus perceptis, a tempore litis mote, et in expensis in huiusmodi causa legitime factis, quarum expensarum taxatione sibi imposterum reseruata, a qua quidem sententia pro parte dictorum Proconsulis Consulum Scabinorum et Vniuersitatis fuit ad sedem appellatum predictam Nosque causam appellationis huiusmodi ab eadem sententia interiecte Venerabili Fratri nostro* Bernardo Archiepiscopo Neapolitano *tunc Capellano nostro et Auditori Causarum Palatii predicti audiendam commisimus et fine debito terminandam coram quo* Lamberto *et* Henrico *predictis in iudicio comparentibus et per quemlibet eorum quodam in huiusmodi causa pro parte sua dato libello, et per eos lite in causa huiusmodi legitime contestata, ac de calumpnia et de ueritate dicenda, in ipsius* Bernardi *tunc Auditoris praesentia praestitis iuramentis, ac traditis hincinde quibusdam positionibus et articulis in causa huiusmodi et contra eosdem positiones et articulos nonnullis excepcionibus utrinque datis in terminis eis ad singulos actus huiusmodi peremptorie et successiue per dictum* Bernardum *tunc Auditorem assignatis, et deinde per dictum* Henricum *et* Magistrum Andream de Groningen *substitutum per dictum* Lambertum *quotiens ipsum abesse contingeret prout idem* Lambertus *ad hoc ab eisdem Abbate et Conuentu sufficiens mandatum habebat, dicto* Lamberto *tunc absente coram eodem* Bernardo *tunc Auditore in iudicio comparentes, traditis nonnullis litteris autenticis, ac aliis iuribus et munimentis quibus partes ipse nolebant in huiusmodi causa uti et contra eadem producta quibusdam exceptionibus utrinque datis in terminis ad hec datis, Demum prefatus* Bernardus *tunc Auditor ad dicti* Andree *instantiam predictum* Henricum *ad concludendum et concludi videndum in causa huiusmodi vel dicendum causam rationabilem, quare in ea concludi non deberet per quendam Cursorem nostrum citari fecit ad certum terminum peremptorium competentem, in quo* Lamberto *et* Henrico *predictis coram eodem* Bernardo *tunc Auditore in iudicio comparentibus, ac* Lamberto *in causa huiusmodi concludi petente* Henrico *uero predictis in ea concludere recusante, nec causam aliquam rationabilem allegante quare in ea concludi non deberet, sepedictus* Bernardus *tunc Auditor reputans eundem* Henricum *quo ad actum huiusmodi prout erat merito contumacem in eius contumaciam cum dicto* Lamberto *in causa huiusmodi concludente conclusit et habuit pro concluso, Postmodum vero nos causam huiusmodi dilecto filio* Magistro Johanni Crozati *Decano ecclesie Beate Marie de Tutella*[*]) *Tirasonensis diocesis Cappellano nostro et Auditori causarum Palatii predicti, ex certis causis audiendam commisimus et fine debito terminandam, qui ad instantiam dicti* Lamberti *coram eo in iudicio comparentis predictum* Henricum *ad suam in causa huiusmodi diffinitiuam sententiam audiendam per quendam Cursorem nostrum citari fecit ad certam diem peremptoriam competentem, in qua* Lamberto, *et* Henrico *predictis coram eodem* Johanne *Auditore in iudicio comparentibus, dictoque* Lamberto *sententiam huiusmodi fieri petente prenominatus* Johannes *Auditor uisis et diligenter inspectis omnibus et singulis actis actitatis habitis et productis in causa huiusmodi ipsisque cum diligentia recensitis, et examinatis, ac facta super hijs omnibus Coauditoribus suis dicti Palatii relatione plenaria et fideli de ipsorum Coauditorum consilio et assensu per suam diffinitiuam sententiam pronunciauit decreuit et declarauit per* Guillermum *Auditorem prefatum in causa huiusmodi bene et legitime fuisse et esse processum pronunciatum sententiatum et diffinitum ipsiusque sententiam confirmandam fore, et confirmauit eam, et pro parte Proconsulis Consulum Scabinorum et Vniuersitatis predictorum ab ipsa sententia male et perperam fuisse et esse appellatum, ipsosque in dampnis et interesse que quidem dampna occasione cessationis a diuinis ijdem Abbas et Conuentus passi erant ac fructibus et emolumentis ad dominium dicti Opidi spectantibus perceptis, nec non in expensis pro parte dictorum Abbatis et Conuentus factis in causa huiusmodi, a tempore dicte late sententie condempnandos fore et condempnauit ipsarum expensarum taxatione sibi imposterum reseruata a qua quidem sententia pro parte dictorum Proconsulis Consulum Scabinorum et Vniuersitatis fuit ad sedem appellatum predictam . Nosque causam appellationis huiusmodi ab eadem sententia dicti* Johannis *Auditoris interiecte dilecto Filio* Magistro Petro Flandrini *Capellano nostro et Auditori causarum Palatii supradicti au-*

diendam commisimus et fine debito terminandam coram quo Lamberto *et* Henrico *procuratoribus predictis in iudicio comparentibus et per eorum quemlibet quodam in causa huiusmodi pro parte sua dato libello, ac per eos lite in causa huiusmodi legitime contestata, ac de calumpnia, et de ueritate dicenda in ipsius* Petri Flandrini *Auditoris presentia prestitis iuramentis, traditisque per eos nonnullis positionibus et articulis in causa huiusmodi et contra eosdem positiones et articulos quibusdam exceptionibus utrinque datis ac productis nonnullis litteris autenticis, ac alijs iuribus et munimentis quibus partes ipse uolebant in huiusmodi causa uti et contra eandem producta, quibusdam exceptionibus hincinde datis in terminis eis ad singulos actus huiusmodi per dictum* Petrum Flandrini *Auditorem peremptorie et successiue assignatis, Demum predictus* Petrus Flandrini *Auditor ad predicti* Lamberti *instantiam, prefatum* Henricum *ad concludendum, et concludi uidendum in causa huiusmodi vel dicendum causam rationabilem quare in ea concludi non deberet per quendam Cursorem nostrum citari fecit ad certum terminum peremptorium competentem, in quo* Lamberto *et* Henrico *predictis coram eodem* Petro Flandrini *Auditore in iudicio comparentibus ac* Lamberto *in causa huiusmodi concludi petente* Henrico *vero predictis in ea concludere recusante nec causam aliquam rationabilem allegante quare in ea concludi non deberet, sepedictus* Petrus Flandrini *Auditor reputans eundem* Henricum *quo ad actum huiusmodi prout erat merito contumacem in eius contumaciam cum dicto* Lamberto *in causa huiusmodi concludente conclusit et habuit pro concluso, et ad ipsius* Lamberti *instantiam prefatum* Henricum *ad suam in causa huiusmodi diffinitiuam sententiam audiendam per quendam Cursorem nostrum citari fecit ad certam diem peremptoriam competentem, in qua* Lamberto *et* Henrico *predictis coram eodem* Petro Flandrini *Auditore in iudicio comparentibus ipsoque* Lamberto *sententiam huiusmodi ferri petente, prenominatus* Petrus Flandrini *Auditor uisis et diligenter inspectis omnibus et singulis actis actitatis habitis et productis in causa huiusmodi, ipsisque cum diligentia recensitis, et examinatis, ac facta super hijs omnibus Coauditoribus suis dicti Palatii relatione plenaria et fideli de ipsorum Coauditorum consilio, et assensu per suam diffinitiuam sententiam pronunciauit decreuit et declarauit per dictum* Johannem Crorati *Auditorem predictum in causa huiusmodi bene et legitime fuisse et esse processum sententiatum et diffinitum, eiusque sententiam confirmandam fore, et confirmauit, ac pro parte Proconsulis Consulum, Scabinorum et Vniuersitatis predictorum male perperam et inique fuisse et esse appellatum, ipsosque Proconsulem Consules Scabinos et Vniuersitatem in fructibus et emolumentis ex dictis supremo dominio, et anno censu et prouentibus perceptis, nec non in expensis pro parte dictorum Abbatis et Conuentus in huiusmodi causa factis a tempore dicte late sententie condempnandos fore et condempnauit, ipsarum expensarum taxatione sibi inposterum reseruata, et subsequenter* Guillermus *cui nos commisimus ut etiam expensas coram dicto* Johanne *Auditore factas taxaret coram se in Centum et Viginti et coram dicto* Johanne *Auditore in Quadraginta ac* Petrus *Auditores predicti coram se factas expensas huiusmodi in Triginta florenis auri in contumaciam dicti* Henrici *de mandato eorundem* Guillermi *et* Petri *Auditorum ad instantiam predicti* Lamberti *per quosdam Cursores nostros ad uidendum taxari expensas huiusmodi ad certos terminos peremptorios competentes successiue citari et non curantis comparere, eodem* Lamberto *coram eisdem* Guillermo *et* Petro *Auditoribus in dictis terminis successiue in iudicio comparente et predicti* Henrici *non comparentis contumaciam accusante et in eius contumaciam expensas ipsas taxari petente successiue prouidis moderationibus taxarunt predicti* Lamberti *super eisdem expensis iuramentis secutis, prout in instrumentis publicis inde confectis dictorum* Guillermi *et* Johannis *ac* Petri Flandrini *Auditorum sigillis munitis dicitur plenius contineri Nos itaque ipsorum Abbatis et Conuentus supplicationibus inclinati que super hijs a* Guillermo *et* Johanne *tunc, ac* Petro Flandrini *Auditoribus supradictis prouide facta sunt rata habentes et grata discretioni nostre per apostolica scripta mandamus, quatinus uos vel duo aut unus nostrum per uos vel alium seu alios premissa executioni debite demandantes dictasque sententias ubi et quando expedire, videritis auctoritate nostra solenniter publicantes predictos Abbatem et Conuentum vel eorum procuratorem ipsorum nomine ad possessionem vel quasi supremi dominii recipiendi iuramenta fidelitatis predicta, confirmandi Proconsulem et Consules, et etiam census predicti amotis exinde dictis Proconsule Consulibus Scabinis et Vniuersitate eadem auctoritate restituatis, et reintegretis, ipsosque restitutos et reintegratos defendatis, facientes, sibi de fructibus, et emolumentis ad dictum dominium spectantibus et censu predicto integre responderi, et de predictis dampnis et interesse ac fructibus perceptis et emolumentis et florenorum summis pro dictis expensis iuxta predictorum instrumentorum earundem condempnationum et taxationum tenores plenam et debitam satisfactionem impendi . Contradictores per censuram ecclesiasticam appellatione postposita compescendo . Datum Auinione VII. Kl. Aprilis Pontificatus nostri Anno Quarto.*[b])

Dup^{ta}

B. Francisci. *B. a Raynardi.*

In tergo: ***Bonus de Canaliorum.***

In membrana. — Plumbea bulla Vrbani V. pendet in filo cannabis. — Cfr. Ludewig, R. M. T. II. p. 317. No. LXXXII. sed ad annum 1393. — Schoettgen, vita Wipr. no. XXI. cod. prob. —

Nota: Extat aliud adhuc exemplar bullae Vrbani V. ejusdem per omnia tenoris et ad verbum respondens, sed non tam luculenter scripta, quae et multas offert rasuras et emendationes. —

a) al. exempl. h. B. habet: Tudella. —

b) Vrbanus papa V., [Gull. de Grimoard], electus m. Septbr. 1362., proclamatus d. 31. Octbr. et coronatus d. 6. Novbr. —

XXVII. 1370.

Heinricus Kursener hereditate relinquit villam suam in Smirendorff Hermanno Humel. —

Ich Heinrich Kürsener *am markt purger ze* Babenberg *vnd alle mein erben vnd nachkomen . Veriehen vnd tüne kunt öffenlichen an disem brif . Daz wir* Hermann *dem* Humel *von* Smirendorf . Gerdruden *seiner elichen wirtein vnd allen iren erben . zu rehter erbeschefte gelazen haben . ewichlichen . nach Erbes reht . als Bawr erbes reht vnd gewonheit ist . Vnsern Hofe ze* Smirendorf *gelegen da si manig iar auf gesezzen seine . vnd noch sitzen . vnd fürbaz ewichlich besitzen schülen . vnd alles daz daz dar zu gehört in dorfe . vnd ze velde . grozz vnd kleyne . besücht vnd vnbesücht . Also . daz si vns . vnd allen vnsern nachkomen . davon alle iar . geben vnnd reychen schülen Jerlich vnd ewiger gülte . Sechs phunt haller . genger vnd genemer Landes werung . Vnd einen Scheffel gutes Rokkenkorns one geverde Babemberger mazes . Sechzehen kes . Ein halb phunt Eyer . vnd Sechs vasenaht hüner . Vnd gewönlich frone vnd dinst . Vnd diselben Gülte schulen si vns alle iar reychen . igleichs zu seiner zeit in dem iar . als gewonheit ist . Vnd daz obgenant Gute schol in . an der selben Jerlichen gulte . fürbaz niht höher gesteyget werden . one geverde . Vnd dez alles zu einem ewigen vrchunde geben . wir in disen offene brif . bevesient vnd besigelt mit meins vorbenanten Heinrich kürseners anhangendem Insigel . Vnd hat* Herman kürsener . *in der Langen gassen . der Jünger mein vetter . sein Insigel zu einer merern zewchnüsse . auch daran gehangen . Daz geschach an sant Vrbans tag . Da man zalt von Christes geburt . Drewzehen hundert iar vnd in dem Sibenzigstem iar.*

In membrana. — Sigillum Henrici desideratur, superest Hermanni in cera viridi impressum, in quo avis (aquila?).

XXVIII. 1376.

Lampertus, episcopus Bambergensis, Petrum Fosse, ad capellam in Sletum praesentatum, instituit.

Lampertus *dei gracia* Episcopus Bambergensis *Deuoto in christo dilecto .. Plebano in* Schelbitz [s. Schesbitz] *seu vices eius gerenti Salutem in domino sempiternam . Ad Cappellam Sancti Johannis in* Kirchensletum, *vacantem ex morte quondam* Heinrici Vorchemi *nouissimi Cappellani eiusdem dilectum nobis in christo* Petrum *dictum* fosse *Vicarium altaris beate Marie Magdalene in Capitulo Ecclesie Bambergensis, ad instanciam dilecti nobis in christo* Heinrici Zolner, *dicti de Sletum, ad quem Jus presentandi pertinere dinoscitur, pro Cappellano perpetuo recepimus presentatum, quem ad eandem Cappellam pro Cappellano perpetuo instituimus, ac eciam inuestiuimus nec non inuestimus presentibus de eadem, Deuocioni igitur tue committimus, et mandamus, quatenus eundem* Petrum *in Possessionem dicte Cappelle in* Sletum *auctoritate nostra ordinaria studeas ducere corporalem, faciendo sibi de fructibus redditibus prouentibus obuencionibus emolumentis et pertinenciis uniuersis ad dictam Cappellam spectantibus, ab hijs quorum interest, plenarie responderi, Adhibitis circa premissa sollempnitatibus debitis et consuetis. Datum Bamberg feria quinta post Dominicam Palmarum Anno Domini M CCC LXX sexto.*

In membrana. — Sigillum parvum rotundum, cerae rubrae impressum pendet. Circum: secretu . lamperti . epi . bamberge.

XXIX. 1379.

Marchionis Misnensis sententia in causa inter abbatem Pegaviensem et civitatem. —

Wir Wilhelm von gotes gnaden Lantgraue in Doringen Marcgraue zcu Missen in dem Osterlande vnnd zcu Landisperg graue zcu Orlemunde vnnd Herre des Landes zcu Plisen *Bekennen offentlich vnnd tun kunt mit dizsem Briefe Als der erwirdige er* Gotschalg apt zcu Pigaw *vnnd der Couent gemeinlich da selbens vnser lieben andechtige vf eine siten vnnd die* burger *gemeinlich vnser stat zcu* Pygaw *vnser lieben getruwen vf die ander site er czwitracht krig vnnd schulde die sie zcu ein andir gehabit vnnd vns beschriben gegeben haben zcu vns gegangen sin vf beide siten mit guten willen vnnd vorrad sie mit dem rechten der zcu enscheiden . Daz wir sie der gescheiden haben nach schulde vnnd antwort die sie vns haben beschriben gegeben mit dem rechte nach rate vnsers ratis vnnd vnser manne vnnd scheiden sie mit dizsem briefe . in sulchir mase als hie nach geschriben stehet Czu dem ersten vmme den man den die burger haben lazen bomen scheiden wir sint sie des mit dem Apte entricht so sal es bie der richtunge bliben Ouch scheiden wir vmme daz gelt darumme der Apt die burger schuldigit . alzo waz der apt mit der borger brieue schulde bewisen mag die sint em die burger phlichtig zcu geldene so mogen denne vorguldene schult bewise als recht ist So vmme die Schuchwurchten vnnd die gerwermeistere die dem Apte sweren vnnd czinse sullen vorsezzen haben scheiden wir sint sie dez entricht vnnd entscheiden so sull es da bie blieben . Ouch scheiden wir vmme die Hantwergmeistere wullenwebere Beckere fleischauwere also . wenne der rat von der stad zcu* Pigaw *dem apte geswert zcu sime rechte so durfen noch en sullen die egnanten Hantwergmeistere vnd Hantwerg von oire ynnunge wegen dem apte von rechtiz weyn nicht swern . Ouch vmme des aptez bruder der ermort ist scheiden wir sint den mal sich vnsere borgere zcu* Pygaw *mit rechte dez entworcht haben . vnnd eine gewere darubir enphangen haben so sint sie dem apte darumme keins phlichtig zcu antwerten . wan er ein geistlich man ist vnnd sulcher sache her von rechtez wein nicht zcu vordern hat . Wir scheiden ouch wo vnser borger zcu* Pigaw *ore miteborger vnnd nackebur zu fridesamkeit zcu bescheidenheit vnnd von clagen geraten vnnd gehalden haben odir daz noch tun vnnd lute fruntlichen gesunet haben oddir noch*

ſunen . vnd berichten da ſullen ſie dem apte keins vmme vorvallen ſin . Ouch als der apt ſchuldigit daz vnſere borgere mit gewapenter hant vor gerichte getretin ſin ſcheiden wir ſint den mal daz ſie nicht mer getan haben . noch en zcu dem mal von gerichtiz wein darvmme nichtes zcu geſprochen iſt ſo ſint ſie dem apte darvmme nicht vorvallen. Ouch als der apt vnſere borger ſchuldigit vmme ern gregorium der iczunt ein phaffe iſt ſcheiden wir . daz unſere borger an dem or geſchoz gevordirt haben . mit worten vnnd nicht mit andern vnfugen daz her von dem rathuſe nicht enginge her gebe en denne or geſchoz dar vmme ſint ſie keins vorvallen . ſo vmme daz . daz ſich vnſer borger von eime gaſte von LIPCZK naſſes leders vndirwunden haben . ſcheiden wir daz ſie dem apte darvmme nicht zcu antworten haben . Ouch vmme den burger zcu PIGAW den der rat vf dem rathuſe behulden hatte ſcheide wir daz vnſser borger zcu PIGAW ore miteburgere die widir ore ſtad geſeczte tun oddir getan haben . vnnd die vnbeſezſen ſin vnnd nicht burgen haben . vf orme rathuſe wol behalden mogen . Darvmme haben ſie am apte nicht gebrochen ab ſie ore miteborgere vf orme rathuſe behalden haben . Haben ouch die borgere ſtocke die ſie vortobit haben zcu haben . die tun ſie billich abe . Ouch vmme luderre Taſemere Spil vnkouf wagen . Scheſil . vnnd alle mas ſcheiden wir daz die die borgere ſtraffen vnnd richten ſullen vnnd andirs nymand nach wichbildis rechte alſo daz dem gerichte ſin recht daz ez dar an haben ſal ouch gevalle . ſo vmme die benke ſcheiden wir mogen die borgere erwiſen . daz da benke vor geweſt ſin die ſie nu widir gemacht haben . vnnd davon nicht mer nemen den ſie von aldir genomen haben ſo ſint ſie dem apte darvmme keins vorſullen . Ouch vmme vormunden zcu ſeczen ſcheiden wir waz vnſer borgere zcu PYGAW vnmundigen kindern vnnd weyſen an ſulchin ſachen vromen zcu geczihen mogen . daran haben ſie widir den apt keins gebrochen wen der apt an eigen nock ane erben keine vormundeſchaft zcu lien hat Ouch als der apt ſchuldigit daz vnſer borgere zcu PIGAW geſecze vnnd gebot tun vmme bruwen vnnd ander geſcheſte ſcheiden wir . waz die ratiſlute der ſtat nucz vnnd fromen erkennen daz mogen ſie ſeczen . mit der wiczigeſten rate alſo daz ſie dem richter ſin recht da mite nicht enkrenken . Ouch ſcheiden wir wenne der apt einen rat beſtetigit . vnd bebiſtliche . keiſerliche . vnnd forſten gewalt nennit daz er da mit vnſer borgere nicht beſchemit wenne alle eigen von Pebiſtlicher keiſerlicher vnnd forſten gewalt gehet So vmme leymenwende vnnd graben . als die borgere dem apt ſchuldigen ſint die der ſtat veſtennge vnnd hat ſie der apt von Aldir gemacht ſo ſal ers noch tun vnnd die ſtad vorſchaden bewarn Ouch vmme den wechter vf dem tore wie man daz von aldir gehaldin hat als halde mans noch . So vmme die Papeln Boyme die der apt abe gehauwen hat ſcheiden wir waz der noch ynnewendig den graben vnnd in den wichbilde ſtehen der ſal der apt nymme hauwen ſundirn ſie ſullen der ſtat blieben . Ouch vmme die Brucke ſcheiden wir mogen die borgere erczugen daz der apt die Brucke von aldir gemacht habe ſo ſal daz noch alſo blieben So vmme die Schuchwurchten vnnd gerwer . wie VASSER BRUDER er BALTHASAR die mit dem apte entſcheiden hat an den ſie ſich beiderſijt czihen . aldo ſal daz bliben . Ouch vmme WISPACHS SON vnnd APECZ KURSENERS SON . ſcheiden wir Sint den mal der apt in der ſtad zcu PYGAW geiſtlich . vnnd werltlich gerichte hat vnnd ſin voit APECZ KURSENERS ſon darczu gedrungen hat daz her WISPACHS ſone der ein ſchuler iſt beclagen muſte vnnd ſich nu der apt umme den ſchuler an nymt mit geiſtlichen gerichte ſo ſal der apt dar czu ſugen . daz dem leyen rechtcz gehulſen werde vmme ſine wunden vnnd ſal den ban abe tun . So vmme den knecht der eine frouwe beſchlaffen hat ſcheiden wir ſintdemmal der apt ſpricht Daz ſin richter der ſache nicht mechtig geweſt iſt zcu richtene und ſin richter doch gegunſt hat daz ſie ſich fruntlich haben gericht vnnd yr gelt darvmme genomen hat ſo ſal ſie derſelbe richter von geiſtlichem vnnd werltlichem gerichte brengen vnnd ſal den luten ore buſe geben daz er ſie vor geiſtlichem gerichte nicht bewart hat . Ouch ſcheiden wir waz lute in dem wichbilde zcu PYGAW geſezſen ſint die kouſemſchaft triben vnnd ynunge vnnd hantwerg haben vnd ſich mit der ſtad alſo ernern die ſullen nach der Handlunge ſchozſin vnnd von den frienhoſen nicht . wir ſcheiden ouch waz der apt gutiz der ſtad abegeczogen hat daz in dem wichbilde gelegen iſt mit ſime liene daz vor zcu der ſtad gehort hat daz die burgere bewiſen mogen daz ſol der apt billich volgen der ſtad als daz von aldir geweſt iſt Ouch ſcheiden wir daz der apt ſpricht vnnd ſagit ſin recht daz her an vnſsern borgern vnnd an vnſer ſtat zcu PIGAW hat daz her da mite vnſere borgere nit beſcheme noch oire ere da mit nicht enreme . alſo verne als her vnſer bruder vnnd vnſer recht ouch leſt mite gehen . So ſprechen wir in einre fruntſchaft vmme den ſich Hof iſt daz der apt dem hofe vnnd den ſichin . . . mer gutes tut wenne die borgere ſo ſal her den hof vorſichen tun abir die burgere den ſichen vnnd dem hofe mer gutis denne der apt So ſullen in die burgere vorſten . Wenne ſie an beiderſijt in cz . . . . . So vmme den kalant kunne wir iczunt nicht geſcheiden wenne wir vns darvmme erfarn wollen . ab her fromelich oddir ſchedlich ſie oddir von rechte geſin moge odir nicht vnnd Heizſen vnnd gebiten dem Apte vnnd Conuente gemeinlich zcu PYCAW vnnd ouch den borgern gemeinlich daſelbens bie vnſern hulden vnnd wollen daz ſie dizſe obgeſchriben ſcheidunge der ſie beidirſijt mit guten willen zcu vns gangen ſint ſtete gancz vnnd vnuorbrochlich ewiclich halden ſullen . vnnd haben zcu bekentnizz dizſser ſcheidunge vnſser Inſigil an dizſen brief laſen hangen . Hie bie ſint geweſt vnnd ſin geczuge die geſtrengen er DITHERICH VON ME HONSPERGK Er DITHERICH VON WICZLEUBEN Er CUNTZE VON SLYWEN Er TAMME PHLUG vnnd ander vil vnſser Manne den wol iſt zcu glouben . Gegeben zcu LIPCZK nach Gotcz geburt Drytzenhundert vnd in dem Nun vnnd Sibenczichſtem iare an dem Dinſtage vor dem Palmtage .

In membrana. — Sigillum principis parvum pendet, in quo cernitur galea Marchionatus Misnensis cum capite Judaei. — Cfr. Ludewig, l. l. p. 312. No. LXXXI. — Schoettgen, l. l. cod. prob. p. 91. no. XXIII. —

XXX. 1381.

Confirmacio omnium bonorum et libertatum monasterii Kaldenbornensis.

VRBANUS *episcopus seruus seruorum dei Dilectis filiis* .. PREPOSITO ET CONUENTUI MONASTERII IN CALDENBORNE *per prepositum soliti gubernari ordinis sancti Augustini Halberstadensis diocesis Salutem et apostolicam benedictionem Cum a nobis petitur quod iustum est et honestum tam uigor equitatis quam eciam ordo exigit rationis ut id per sollicitudinem officii nostri ad debitum perducatur effectum Ea propter dilecti in domino filii uestris iustis postulationibus grato concurrentes assensu personas uestras et locum in quo diuino estis obsequio mancipati cum omnibus bonis que impresentiarum rationabiliter possidetis, aut in futurum iustis modis prestante domino poteritis adipisci sub beati Petri protectione suscipimus atque uestram omnesque libertates et immunitates a predecessoribus nostris Romanis Pontificibus siue per priuilegia vel alias indulgentias uobis et Monasterio uestro concessas necnon libertates et exactiones secularium exactionum a Regibus principibus uel aliis christi fidelibus uobis et Monasterio uestro predicto indultas sicut eas iuste et pacifice obtinetis uobis et per uos eidem Monasterio auctoritate apostolica confirmamus et presentis scripti patrocinio communimus . Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostre protectionis et confirmationis infringere vel ei ausu temerario contraire, Siquis autem hoc attemptare presumpserit indignationem omnipotentis dei et beatorum Petri et Pauli Apostolorum eius se nouerit incursurum . Datum Rome apud Sanctumpetrum IIIj Kl. Decembris Pontificatus nostri Anno Quarto.*[a)]

Re.ta gratis
G. Houscilt

In tergo: *Jo. de Monasterio.*

In membrana. — Bulla plumbea pendet e serico discolore. — Cfr. Nouveau traité de Diplom. Tom. V. pag. 307. — Thuringia sacra p. 316. no. XVII. —

a) Vrbanus VI., (Barthelemi Prignano), electus Romae d. IX. m. April 1378. Mortuus anno 1389. d. XVIII. m. Octbr.

XXXI. 1382.

Conuentus monasterii S. Thomae in Lipzk vendit Margaretae de Molberg duarum sexagenarum latorum grossorum reditus annuos.

Nos NICOLAUS *dei gracia Prepositus* JOHANNES *prior Totusque Conuentus monasterii sancti* THOME *apostoli in* LIPZK . *ordinis sancti Augustini canonicorum regularium Recognoscimus et tenore presencium dilucide profitemur . Quod de vnanimi consensu maturoque consilio Honeste* MARGARETE DE MOLBERG *duarum sexagenarum latorum nouorum grossorum redditus Fribergensis monete In et super bonis nostre prepositure vendidimus ac interveniente legittimo vendicionis et empcionis contractu vendimus in hijs scriptis ad sue vite tempora dumtaxat habendos tollendos leuandos pacifice et quiete possidendos pro quatuordecim sexagenis eiusdem monete nobis plene persolutis ac in nostri monasterii antedicti necessitatem et euidentem vtilitatem notorie conuersis . Condicione nichillominus adiecta vt dicti duarum sexagenarum redditus vna in festo sancte Walpurgis Reliqua vero in festo sancti martini a preposito nostri monasterii qui pro tempore fuerit, de bonis ipsius prepositure prefate margarete singulis annis plene et sine omni diminucione et protractione tradantur et persoluantur quolibet strepitu contradictionis quiescente . Cum vero prefata emptrix viam vniuerse carnis fuerit ingressa iuxta disposicionem diuine voluntatis antedicti redditus ad nostri monasterij antedicti prepposituram libere reuertentur Promittentes pro nobis nostrisue successoribus bona fide et manu coniuncta . omnia et singula premissa . prefate* MARGARETE DE MOLBERG *rata tenere atque grata et ea inuiolabiliter obseruare nec contra ea venire verbo vel opere ingenio vel cautela . quouismodo . Dantes ipsi hanc nostram patentem literam nostre prepositure et conuentus sigillis fideliter communitam . Sub anno domini Millesimo Trecentesimo Octuogesimo secundo In vigilia invencionis sancte Crucis.*

In membrana. — Sigilla interciderunt. —

XXXII. 1397.

Henricus Merseburgensis episcopus capellam S. Mariae in Lucz tanquam parochialem ecclesiam constituit. —

In christi nomine amen . Nos HEINRICUS *dei et apostolice sedis gratia Episcopus Merseburgensis . auctoritate canonis Imitentes quo episcopis singularum urbium facultas traditur uniendi adque diuidendi ecclesias suarum dioc. prout ipsis iuxta temporis statum videbitur expedire . Considerantes quoque quod propter diffusionem terminorum parochie in* GUNTDORFFE *fideles populi in extremitatibus ipsius parochie commorantes propter locorum distanciam sepe diuinis carent officijs et ipsorum paruuli sine sacramento baptismatis, et infirmi eorum non confessi et absque vnctione et sine sacramento enkaristie moriuntur, pericula huiusmodi precauere volentes modo iure causa atque forma melioribus quibus per nos de iure id fieri potest et debet* CAPPELLAM SANCTE MARIE VIRGINIS IN LUCZ *que hactenus ecclesie parrochiali in* GUNTDORFF *tamquam matri filia subiecta fuit, a subiectionis debito eximentes per se parrochialem ecclesiam facimus constituimus ordinamus et dimembramus in dei nomine per presentes, pro quo Strennuus* JOHANNES DE LUCZ *noster et ecclesie nostre Merseburgensis vasallus memorate parrochiali ecclesie in guntdorf iuxta tenorem et continenciam cuiusdam litere nostro nostrique Capituli sigillis sigillate restaurum fecit et assignauit . Idemque* JOHANNES DE LUCZ *ecclesiastico in* GUNTDORFFE *proprecio suo restaurum fecit, et eidem pro restauro perpetuis temporibus annis singulis unum modium siliginis mensure Lipczensis et sex grossos misnenses de suis promptioribus bonis dedit deputauit et assignauit vltra restaurum sic ut permittitur plebano in*

GUNTDORFF *factum deputatum et affignatum, confenfu tamen illorum quorum intereret expreffo ad id accedente . Ad perpetuam igitur rei memoriam hanc paginam maioris noftri figilli fecimus appenfione muniri . Datum et actum* MERSEBURG . *Anno domini* MILLESIMO TRECENTESIMO NONAGESIMO SEPTIMO *Ipfo die beati Laurentij Martiris gloriofi* .

In membrana. — Sigillum maius, oblongum, sed huc illuc detritum appendet. —

XXXIII. 1405.

Instrumentum venditionis feudorum et bonorum „die Moenen" ab archiepiscopo Bremensi, Ottone, Abbati Pegauiensi factae.

In nomine Domini amen . Sufcepti Regiminis cura follicitat ut utilitatibus ecclefiarum et monafteriorum quibus cultus diuini numinis ampliatur et ecclefie noftre Indempnitatibus fuccurritur falubriter prouidere debeamus . Ne igitur ea que fiunt in tempore obliuionis errore depereant aut calumpnie vicio feu malignancium conatibus obumbrentur expedit ut literarum et fcripturarum teftimoniis perhennentur . Hinc eft Quod Nos OTTO *dei et Apoftolice Sedis gratia Sancte* BREMENSIS ECCLESIE ARCHIEPISCOPUS *ad uniuerforum tam prefencium quam futurorum noticiam publice deducimus per praefentes, Quod feuda quorumcunque bonorum fituatorum prope opidum* PEGOW *diocefis Merfeburgenfis et prefertim bonorum que dicuntur* DIE MOENEN *ad nos et ecclefiam noftram fpectancia et pertinencia pleno proprietatis iure una cum bonis predictis In quibuscunque feu qualibuscunque terrarum poffeffionibus confiftant cum omnibus et fingulis eorum dominio tam utili quam directo Juribus pertinenciis proprietatibus libertatibus appendiciis omagiis feruitutibus Jurifdictionibus obuencionibus ufufructu et aliis utilitatibus prout eis infunt et obuenire poffunt quomodolibet in futurum Nec non omne ius in premiffis feudis et bonis nobis et ecclefie noftre competens feu competiturum ex certis rationabilibus caufis nos ad hoc mouentibus Et prefertim ex eo quod propter longam diftanciam loci eorundem bonorum ab ecclefia noftra et viarum difcrimina dicta bona pro conferuacione iuris noftri et ecclefie noftre ac utilitatis in eifdem bonis nos et predeceffores noftri cum tanta diligentia quanta expediuiffet refpicere non potuimus neque poffumus et aliis Impedimentis Vafalli et feudatarii dicta bona feudalia abfque debita peticione et requificione Inueftiture dictorum bonorum a nobis et predeceffore noftro facienda minus iufte detinuerunt et nobis ac ecclefie noftre facta fuerunt et funt minus utilia Et ne fic longo filencio et diuturnitate temporis continuata feuda et bona praefferta ab ecclefia noftra alienari contingat Indempnitate hac profpecta de confenfu et affenfu venerabilium virorum dominorum* GOTSCHALCI DE KAMPEN *Decani et tocius Capituli ecclefie noftre predicte habito cum eis defuper tractatu follempni fepius repetito ac reiterato venerabilibus et Religiofis viris dominis* CONRADO ABBATI .. MONASTERII SANCTI JACOBI PIGAUIENSIS *Conuentui et omnibus eorum fucceffforibus iufto et legitimo contractu et follempnitatibus interuenientibus vendidimus et vendimus pro Sexaginta florenis Renenfibus auri boni et iufti ponderis nobis ex parte eorum numeratis traditis integraliter et folutis, et per nos effectualiter receptis et fubleuatis et in ufum et utilitatem euidentem ecclefie noftre conuerfis, Que quidem feuda bona et Jus Abbati et monafterio pigauienfi in perpetuum tradimus damus affignamus unimus annectimus et Incorporamus perpetuis temporibus poffidenda, Et prefatis Abbati et conuentui una cum vafallis et feudatariis eorundem bonorum pleno iure fubicimus et ipfos veros feudatores atque dominos dictorum bonorum conftituimus nec non poffeffionem naturalem realem et ciuilem eorundem bonorum tradimus et affignamus per prefentes Transferentes in eofdem Abbatem et conuentum et eorum monafterium feuda bona et Jus predicta Ita quod ipfi pro eis et eorum quolibet agere et experiri poffint tamquam pro re propria in Judiciis et extra Renunciantes expreffe pro nobis et omnibus noftris fucceffforibus prefatis bonis feudis et Juri et vafallis nec non in premiffis actioni in factum, doli mali, lefionis in contractu fraudis decepcionis cedendarum accionum, et Reftitucionis in integrum beneficio, excepcionis non numerate pecunie non tradite non folute nec in ufum neque utilitatem euidentem ecclefie noftre conuerfe, nec non quibusuis accionibus excepcionibus defenfionibus ac experienciis tam Juris quam facti Juris Canonici aut ciuilis auxilio confuetudini vel ftatuto nobis aut fucceffforibus noftris quomodolibet fuper premiffis competentibus uel competituris per que vel quorum alterum prefens vendicionis et empcionis contractus annullari poffit feu infringi aut in toto vel in parte refcindi ac Juri dicenti Renunciacionem non ualere generalem, Et ut hec noftre vendicionis tradicionis dacionis affignacionis unionis anneccionis Incorporacionis Subieccionis conftitucionis tranflacionis et Renunciacionis auctoritas ftabilis et Inconcuffa permaneat prefentem noftram paginam noftri maioris Sigilli appenfione fecimus communiri Et nos dei gracia* GOTSCHALCUS *decanus Nec non totum Capitulum ecclefie Bremenfis Recognofcimus publice per prefentes in premiffis confenfum noftrum expreffum omnimode interfuiffe et adeffe In quorum omnium et fingulorum robur validum perpetue firmitatis Sigillum maius nostri Capituli Sigillo Reuerendiffimi in chrifto patris et domini noftri domini* OTTONIS *fancte Bremenfis ecclefia Archiepifcopi prefati prefentibus fecimus coappendi, Datum Anno Domini M CCCC^mo^ quinto ipfo die fancti Stephani Infra octauas natiuitatis chrifti.*

In membrana. — Sigillum Archi-Episcopi magnum pendet. Sigillum alterum, Capituli, a filamentis abreptum est. — Cfr. Ludewig, l. l. p. 330. No. LXXXIII. — ibid. et tab. ad h. dipl. — Schoettgen, vita Wipr. p. 97. cod. prob. no. XXIV. — Lünig Spicil. eccles. I. Cont. p. 312. —

XXXIV. 1412.

Conuentus Praedicatorum Bambergensium promittit Johanni Zollner Missam de Ascensione B. Virginis quavis feria V. celebrandam.

Ich Bruder FRIDRICH BERLEIN *genant zu diesen czeiten Prior des Closters zu den Predigern hie zu Bamberg vnd Wir der Convent gemeniclichen desselben Closters Bekennen fur vns vnd alle vnser Nachkomen daselbst vnd tun kunt offenlichen mit diesem brif allermeniclichen vmb solich gnade liebe vnd freuntschaft, als der Ersame vnd Weise* HANNS ZOLLNER *Burger zu Bamberg vnser besunder lieber Freunt vnd gunner vnd Fraw* GERHAWS *sein eliche wirtin, zu vns vnd dem obgenanten Closter haben, Also daz sie vns durch Gott durch irer vnd aller irer vordern vnd nachkomen sel willen itzunt williclichen genczlichen vnd lediclichen zu einem gemeinen nutze beweist vermacht vnd gegeben haben Sechs guldein ewigs geltz auf einem hawse vnd hofreit veren an den markt gelegen einseit an der* MUNTZMEISTERIN ZU HALLSTAT *vnd ir kinde hawse anderseit an der* TINTNERIN *vnd ir kinde hawse vnd hinten an* ALHEITEN BECZOLTIN *hawse als der brife awsweist, den wir daruber von in haben mit der obgenanten Stat zu Bamberg anhangendem Insigel, also daz wir den Brudern gemeniclichen trincken vber tisch dorumb kauffen vnd besten sullen vnd wollen als verren die gereichen mugen ongeverde, den worten daz sie furbaz zu dem hernachgeschriben Goczdinste dester williger vnd fleissiger sein daz der von vns vnd vnsern nachkomen allezeit redlichen vnd wirdiclichen gehalten volbraht vnd volfurt werd ewiclichen vnd dorumb so haben wir denselben* HANNSEN ZOLLNER *vnd* FRAWEN GERHAWSEN *seiner elichen wirtin durch Gotz willen zu hilf vnd zu trost allen glaubigen selen, die liebe vnd freuntschaft hinwider getan vnd tun in die in kraft dicz brifs, also daz wir in geloben mit guten trewen vnd bey rechter gehorsam daz wir vnd alle vnser nachkomen des egenanten Closters furbaz ierlichen vnd ewiclichen vnd mit namen alle wochen wochenlichen an dem Donerstag fru vmb prenn zeit auf vnser lieben frawen altar in demselben Closter ein messe von vnser lieben frawen als sie zu himel fure singen vnd halten sullen vnd wollen, vnd auch alle wochen an dem samstag zu Abende nach Complet mit einer processen in vnser kirchen daz* SALUE REGINA *andechticlichen singen begen vnd halten sullen vnd wollen allez zu lob vnd zu wirdickeit vnser lieben frawen von himelreich furbaz ewiclichen, vnd wo wir alle wochen auf dieselben zwei zeit denselben Gotzdienste nicht begingen hielten vnd volfurten als iczunt vnterscheiden ist vnd doran sawmig wurden als vil daz zu schulden kom, als ofte Sullen wir vnd vnser nachkomen den Sichen auf dem* KAWLBERG ZU SANT ANTHONIEN *ein pfunt haller gewonlicher Müntz verfallen sein vnd geben vnd des auch dann ir Pfleger daselbst allezeit ganczen vnd vollen gewalt vnd maht haben sullen vns vnd vnser Nachkomen dezselben Gotzdinst zu ermanen auf die egenanten zeite alle wochen Jerlichen vnd ewiclichen begen zuhalten vnd czu volfuren bey gehorsam vnd der puz als vorgeschriben stet die zuvordern vnd eintzunemen als zins recht ist Es wer dann daz solch feste vnd heilig tag auf den Donerstag geuieln So sullen wir dieselben messe des nehsten tags dornach singen vnd begen ongeuerde Vnd des alles zu einen ewigen steten Vrkunde geben wir dem egenanten* HANNSEN ZOLLNER *vnd den obgenanten Pflegern zu sant Anthonien vnd allen iren nachkomen daselbst diesen offen brief versigelt mit mein egenanten Bruder* FRIDRICHS DES PRIORS *vnd auch des obgenanten Convents anhangenden Insigeln darunter wir vns alle miteinander vnd vnser iglicher besunder verbinten alles dacz stet zuhalten vnd zuvolfuren, daz hivor an disem brif von vns geschriben stet Daz ist geschehen an dem Dinstag nach vnser lieben Frawen tag lichtmez nach Cristus geburt virczehen hundert vnd dornach in dem zwelften Jare.*

In membrana. — Pendent duo Sigilla oblonga, cerae rubrae impressa. Alterum, quod est Prioris, habet S. Christophorum, Christum humeris portantem, alterum, in quo Salvator portans crucem, cum verbis: S. CONVENTVS . FRM . ORDIS . PDICATOR . IN . BABENB'CH.

XXXV. 1430.

Literae Monasterii Praedicatorum Bambergensium de Anniversariis Johannis Zollneri et uxoris ejus.

Ich Bruder WOLFFRAM CRAWSE *zu den zeiten Prior des Closters zu den Predigern zu Bamberg etc. — thun kunt von sollicher Sum gelts wegen, die vns vnd vnserem benanten Closter von Hannsen Zoller seligen vnd Frawen Gerhawsen seiner elichen wittiben burgerin zu Bamberg — gegeben ist worden, Dorumb wir gekaufft haben einen guldein gelts ewigs vnd Jerlichs zinss vff* HANNSEN ZERREN DES KARTERS *vnd Meister* PETER DES AWGEN ARTZTS *zweien hewsern hofreiten vnd gertlein ym Zinckenwerd bei dem gesslein hinter einander gelegen zu der rechten hant so man von sand Claren herumb awss dem Zinckenwerd hinuber zu den Closter Stegen geen wil, vnd an der Samppachin haws stossend, Darnach einen halben guldein ewigs vnd Jerlichs zinses vf* HANNSEN MAGERS DES SCHROTERS *hawse hofreit vnd garten, ewsserseit der langen Stege yn hofen gen der Spitalpewnt ober gelegen nach Innhalldunge zweier Statbriefe die wir vber sollich bede zinse haben, etc. — das wir vnd alle vnsere Nachkomen alle Jar begeen sullen vnd wollen Zum Ersten — des obgenanten* HANNSEN ZOLLNERS *Jartag — vff sand Thomas tag zunacht mit gesungenner Vigiligen vnd am nechsten tage darnach frw mit gesungener Selmesse, darnach — der obgenanten* GERHAWSEN ZOLLNERIN *Jartag — auch mit gesungener Vigilige vnd selmesse, vnd vff Iglichen Jartag besunder kerczen vnd Tucher darleihen vnd schicken etc. — Mittwochen vor sand Johanns tag des wirdigen Tewffers Nach Cristi vnsers liben Herren gepurdt viertzehen hundert vnd darnach in dem dreissigsten Jaren.*

In membrana. — Sigillum conventus non nisi dimidium pendet.

XXXVI. 1430.

Literae Fratrum Minorum Bambergensium de Anniversariis Johannis Zollneri et uxoris eius.

Ich Bruder CHUNRAD KAWFFMAN *zu den zeiten* GARDIAN *des Closters zu den Parfuffen zu Bamberg* etc. — (ut in antecedentibus) — *am Mittwochen vor fand Johanns tag des wirdigen Tawffers Nach Cristi unsers Herren gepurdt Viertzehen hundert vnd darnach in den dreissigisten Jaren.*

In membrana. — Sigillum oblongum bene conservatum superest. In quo Sanctus, nescio quis, sedens praelato proxime sedenti benedictionem absolutionis impertitur. Circum legitur: . . . RM . MINOR . IN . . ABENBER . .

XXXVII. 1432.

Catharina ducissa Saxoniae controversias, propter pontem inter Johannem Wisbach et paganos in Trewitz exortas, compouit.

Wir CATHERINA *von gots gnaden Herczogynn zcu Sachssin vnd Marcgrefynn zcu Missen Bekennen In dissun vnssin offynnen bryfe vnd thun kunth allen die on sehin adir horen lesen das der Ersame* HANS WISBACH [*der Zcijt vnss Gleiczman zcu pegaw*] *uff eine vnd die gemeine in dem dorffe zcu* TREWICE *uff die andir sieten in czweitracht von einer brugk wegen die ore gemeyne vnd des gnanten* JOHANN *guter uff beyde sijten anruret gewest syn, die sie dann synen vorfaren nach Im nicht habin wollen gonnen noch zcugebin Sundir alshute habin sie dem ictzunt guten* JOHANN WISBACH *vnd alle synen libestlekins erbin zcu dem gute zcu* TREWICE *vmb vnss begerunge willen gelassin vnd zcugegebin solche brugk zcuhabin ane ydermannes wedirrede vnd insprache Da bie sint gewest vnd geczugen die gestrengen* MERTEIN *von* BERNWALDE *die zcijt vnss hofemeister* HEINRICH *von* SEWECZSCHEN *die zcijt vnss voit zcu* GROICZSCH *vnd* NICKEL *von der* LEUOW *die czijt vnss kuchmeister Des zcu orkunde habe wir vnss Insigel vndene lassen hengen an dissen offynnen briff Gegeben zcu* PEGOW *am Montag nach Inuention sancti Stephani Anno etc. XXXII.*

In membrana. — Sigillum desideratur. —

XXXVIII. 1436.

VALENTINUS, episcopus Ortanus, de mandato EUGENII, papae quarti, Henricum Ottonis, rectorem parochialis ecclesiae S. Andreae in ISLEVE, Halberstadensis diocesis, ad sacrum subdiaconatus ordinem promovit.

Datum Bononiae anno MCCCCXXXVI. Indict. XIV. die sabbati quatuor temporum, qua cantatur in ecclesia dei VENITE ADOREMUS *etc. — quae fuit vicesima secunda mensis Septembris; pontificatus sanctissimi domini nostri Eugenii papae sexto.**)

In membrana. — Sigillum ablatum est. —

*) Eugenius IV. (Gabriel Condolmère) electus d. III. mensis Martii anno 1431. — aut, ut apud Muratorium legitur, d. IV., coronatus d. XI. ejsd. m. —

XXXIX. 1439.

Nicolaus Meynerus de Oschatz, civis Lipsiensis, Johanni de Bergau confitetur debitum eiusque solutionem in diem promittit.

Ich NICKIL MEYNER *von Osschatz mitteburger zcu Lipczk* MARGARETHA *myne Eliche alle vnser erbin vnd erbnemen Bekennen etc. — Das wir redelicher schult schuldig sint, dem bescheiden manne* JOHANSSE VON BERGAW, MICHEL SYNEM SONE *yren erbin zcu getruwer hant etc. — Sebin vnd Nunczig schog XIIIj grochen alles schildichter groschen friberger muntcze vor dryhundert vnd drey vnd czwenczig ruche leder yo eyn leder vor achczen nuwe grl. der obgenanten were . vnd globen wir obgenanten selbschuldigen sachwalden etc. — zcu bezalen ane allen yren schaden uff pfingesten schirst komenden etc. — So habe ich vor mich vnd meyne erbin dessin briff williclichen mit mynen eygen angehangen Insegil lassin besegiln . Der gegebin ist nach Gots gebort vierczehenhundert iar darnach in dem Nunvnddreissigisten Jare am Dornstage nach dem Achtentage der heyligen Dreyer Konige tag. —*

In membrana. — Sigillum deest. —

XL. 1439.

Oppidum EISLEBEN pignoris loco sibi tradit GUNTHERO comiti DE MANSFELD.

Wir GUNTHER GRAUE *vnd herre* ZCU MANSFELD *Bekennen uffintlich vor vns vnser erbin vnde erbnemen vnde thun kunth alle den die dissen briff sehn uwr horin lesin So also die ersamen Stadvoit Rathmanne Scheppen etc. der Stad* YSSLEYBIN — *Sich vnd vns verschrebin haben vor ettliche lipczinse nemlich zweihundert rinsche gulden itzund genge gebe vnde In deme lande vnuerslagen anlangende Den Ersamen* HAUSE NOPEL ANNA *sine eliche wertyne* VALENTINE PAUWEL *vnde* HAUSE NOPELN *sine elichin sone — die sie an vnde von vnser stad* YSSLEYBIN *vnde Rathuse daselbinst alle Jerliche Jar die wyle sie lebin habin sullen etc. —*

Czu sicherheit habin wir obgenant herre vnsser Ingesiegel wissentlich an dissen vnsern uffin briff vor vns alle vnser erbin vnde erbnemen lasin thun hengen Gegebin Noch gots geburt verczenhundert dornach In dem Nuenondrisigisten Jar am Mittewochin nest noch Conceptionis Marie virginis gloriose.

In membrana. — Sigillum desideratur. —

XLI. 1449.

Fridericus Dux Saxoniae etc. Theoderico de Buckensdorf, Ord. fac. iur. Lips., confert beneficium altaris in aede S. Petri.

FRIDERICUS *dei gratia Dux Saxonie, sacri Romani Imperii Archimarescallus Thuringie Lantgrauius ac Marchio Misnensis Vniuersis et singulis quorum interest inter-*

erit seu interesse poterit quomodolibet in futurum, Gratiam et omne bonum, Exhibita nobis nuper pro parte Venerabilis et Egregii viri domini Theodrici de Buckensdorff, *vtriusque Juris Doctoris, et alme Vniuersitatis nostre Lipcensis facultatis Juridice Ordinarii, petitio continebat quod quondam Egregius Vir Dominus* Conradus Donkorb *bone memorie dicte Vniuersitatis et facultatis tunc dum in humanis agebat Ordinarius et vnus ex testamentariis siue ultime voluntatis quondam eciam bone memorie Domini* Nicolai Molitoris *vna cum suis contestamentariis siue executoribus dicti quondam Nicolai, de salute anime ipsius cogitantes, de bonis per eundem relictis, quoddam* Altare perpetuum in ecclesia sancti Petri *dicti opidi* lipczensis *ad honorem Sancti Petri, sufficientibus redditibus dotatum fundauerit, modis infra scriptis videlicet quod dictus quondam* Conradus *dictum Altare quoad usque viueret . etiam si lecturam ordinariam dicte vniuersitatis et facultatis ex quacunque causa resignaret, libere retinere et possidere posset et post ipsius mortem nulli alteri quam Ordinario facultatis supradicte pro tempore existenti et actu legenti, in titulum dari et conferri deberet, Quique illud durante solum ipsius lectura, retinere et possidere posset et deberet, qua dimissa ex quacunque causa, altare huiusmodi libere dimittere et resignare deberet et teneretur, Quo sic dimisso nos tunc alium Ordinarium quem pro dictis Vniuersitate et facultate et nostri ipsius honore, magis ydoneum duxerimus eligendum et acceptandum tamquam verus patronus ad dictum altare, Decano Mersburgensi pro tempore existenti, ad instituendam presentare deberemus, prout hec et alia in literis fundacionis et dotacionis Altaris huiusmodi plenius dicuntur contineri, Quare pro parte dicti domini* Theodrici Ordinarii *possessoris supradicti Altaris, nobis extitit humiliter supplicatum, quatenus, ut dictum altare quoad uixerit, etiam post supradicte lecture ex infirmitatis seu alias quacunque causa, vel quocunque modo dimissionem seu resignacionem non obstante fundacione supradicta, libere et licite retinere posset et valeret, Consensum nostrum tanquam patronus dicti beneficii pariter et assensum ad hoc prebere et concedere dignaremur, Eo attento quod supradictus* Theodricus *etiam post lecture sue dimissionem moram suam atque domicilium in territoriis nostris nichilominus habere velit et residere,* Nos *igitur* Fridericus Dux *prememoratus qui iustis petencium votis libenter indulgemus, existimantes nostre magnificentie proprium, illos fauore specialis gracie prosequi, quos commendat ingentior excellentia meritorum Ea propter meritorum et virtutum ipsius* Theodrici, *quibus iam multo tempore claruit et viguit, et in ipsa nostra Vniuersitate pluribus annis in dicta facultate Juridica Ordinariam Cathedram laudabiliter rexit et fructuose laborauit, prout operis probat evidentia, et nos a certo cognouimus, huiusmodi petitionibus suis inclinati, ut statum suum decentius tenere valeat, Consensum nostrum pariter et assensum in premissis, et ad premissa adhibuimus, atque expresse adhibemus per presentes, Ita quod post cessum vel decessum supradicti Ordinarii, supradictum Altare nulli alteri quam pro tempore Ordinario Vniuersitatis et facultatis predictarum, iuxta fundationis pretacte continentiam, vim formam et tenorem, absque minucione redditnum conferatur, et per nos conferri debet in futurum, premissis et aliis in contrarium facientibus non obstantibus quibuscunque, In fidem et robur omnium premissorum presentes literas nostras sigillo nostro sub impenso sigillatas, duximus eidem Ordinario tradendas In testimonium perpetuum pro nobis nostrisque successoribus roboratas, Datum et actum* Misne in Castro nostro *Sub anno domini Millesimo quadringentesimo quadragesimo nono, feria tercia post Reminiscere, Presentibus et assistentibus nobis Venerabilibus et strennuis Consiliariis nostris infra scriptis videlicet dominis* Caspare de Schonemberg *Decano Misnensis,* Johanne Magdeburg *preposito Nuemburgensis Ecclesiarum, Cancellario nostro,* Heinrico Pflug *Milite,* Johanne de Kokeritz *ac* Johanne Sydenhefter *Lipczensis Opidi nostri predicti Magistro ciuium aliisque quam pluribus fide dignis.*

In membrana. — Dependet Sigillum rotundum. — Cf. J. G. Horn, vita Friderici bellicosi ad pag. 555. no. IV. — Hanacken, derer beiden Sächsischen Schwerdter etc. Bedeutung, p. 18. no. XII. et figg. — Godofr. Chn. Goetzii progr., quo bibliothecam nostram aperiendam fore indixit, pag. 19.

XLII. 1463. (d. XVII. Jan.)

Actio Johannis de Slantzwitz contra Balthas. de Kintzsch.

An ewrer gnade Irluchter Hochgeborner furste vnnd Herr herr Friderich Herczog zcu Sachsen *des heiligen Romischen reichs ertzmarschalg Lantgraff In doringen vnnd marggraff zcu meissen Gnediger liber Herr Brenge ich* Hanssen von slantzwitz *Dese nach geschribene schulde zcu spruche vnnd gerechtikeit die ich habe zcu ym vnnd widder* baltesar kinczsch *also bittende vorlassen ist, vnnd setze von erst Ineyner vorrede dy ich in meyne nachfolgende schulde geczogen wil haben Also ferne yn rechte seyn mag vnnd spreche das meyne muter noch meynes vater tode* Baltesar von czichaw *zcu ee mann nam der mit ir eynen son* nickel von czichaw *genannt zcugette Vnnd also ich also zcu en der masse gesipt wart Auch des halben dass wir von aldersz vetern eynesz vapnsz warn, Hott mich ewr gnade mit en vnnd sy mit mir semptlich belehnt mit allen vnsern gutern Noch lawte eynesz briffes der also lutet*

Wir Friderich *vnnd* Sigemundt *gebruder von gotes gnaden* Herczogen zcu Sachsen Lantgraven In doringen vnnd marggraven zcu meissen *Bekennen vnnd thuen kunt offentlichen mit disem briffe allen den dy ehn sehen horn ader lesen Das wir den gestrengen* baltesarn von czichaw Nickeln von Zichaw *vnnd* Hanssen von Schlantzwitz *seynen sonen vnsern liben getrawen vnd allen iren rechten Libes Lehenserben Disse nach geschriebene guter Nemlich* Alde Oschatz *das gesesse* Talheym *das dorff vnd* solhaussen *das forberg mit sulchen gerechten rechten eren werden nutczen rechten zcinsen eckern wisen Holczern Teichen puschin vnnd gemeyniglichen mit allen vnnd iglichen zcu gehorungen nichtisz aussgenommen Also sy dy vor mals gesundert zcu Lehene gehat vnnd besessen haben,*

Nu zcuſampne gelihen vnd en ſemptliche lehen dar an gethan haben vnnd lihen den vorgenannten Baltisar von Czichaw Nickel vnnd Hanssenn ſeynen ſonen vnnd allen iren rechten Libes Lehenſerben die obingeſchriben geſeſſe dorff vnd Forberg zcu rechten geſampten Lehen gnediclichen mit diſſem briffe Alſo doch wereſs das eyner ader mehr vnder en todeſ wegen abe gingen vnnd rechte Libes Lehenſerben Hinder en nicht liſſenn Daſs dem dy obgeſchriben geſeſſe Dorff vnnd gutr mit iren zcugehorungen an die andern dye nach ym Leben ſyn wurden, vnnd an iren rechten Libes Lehenſerben lediglichen kommen vnnd gefallen ſullen Ane vnſern vnnd bruder vnnd erben Inſpruche Hinderniſs vnnd Widerrede dy deme ſo furbaſs mehr von vnſ vnſern brudern vnnd erben zcu rechtem geſampten Lehen zcu haben zcu beſitczenn vnnd der zcu gebrauchenn In aller maſse alſo abin geſchriben ſtett vnnd ſemptlicher lehen guter recht vnnd gewonheit iſt Da wey ſeyn geweſt vnnd ſint des auch geczugen dy geſtrengen Gunter von Bunaw vnſern Marſchalk Heynrich vnnd Hugolt von Sleinitz Conrad thime vnnd Friderich Maltitz vnſern rethe vnnd liben getrawen Heymliche vnnd ander vnſer Manne vnnd dyner genug den wol zcu glouben iſt Deſs zcu orkunde vnnd mehr ſicherunge Haben wir Friderich vnſer Ingeſigel an diſſen briff laſſen hengen des wir Sigemundt mit em gebrauchen der gegeben iſt zcu Meissen Nach Criſti geburt Vir Hundert Jar Darnach in dem newn vnnd czwenczigiſten Jare am Dinſtage Franciſci.

Noch tode balteser von czichaw Hat Nickel ſeyn ſon alſo ſeyn erbe zcu Lehen rechte vnnd Lantrechte ſeyn gut Innebehalden, vnnd beſeſſen vnnd ich habe dy geſampte Lehen mit em gleich wol behalden noch beſagunge des briffes.

Her hat eyn wip genommen vnnd hat mit ir wey ſeynen leben keynen erben geczuget Sunder noch ſeynen tode Hat ſi aller erſt eynen erben geczuget vnnd wy wol das der ſelbige erbe ſeinſs vater lehen vnnd erbe von recht an ſich geczogen, Dach win ich des rechten der Folge an deme geſampt lehen noch rechte nicht vorkurczt alſo ich hoffe vnnd zcu rechte getrawe Deſs halben das ich mit ſeynen Vater alſo belehent waſs Darzcu meynen gnedigen Hern die nae ſippe beweget hat auch dy veterſchafft vnnd gleiche der vappen Da von auch ſeyne gnade allen ſeynen mannen vorſchreibunge gethan hat vetern dy eyneſs Helmſs vnnd wappen ſint Dy wolle Her mit ennander ſemptlich belehen Dovon ſo habe ich an meynen gnedigen Hern den Lehen gefolget vnnd gebethen mich mit meynſs Bruderſ ſone ſemptlichen zcu belehen Das mir auch meyn gnediger Herr zcu geſagett hatt, zcu thüne wiſlich ſeyner gnade canceller vnnd Haugel von tubenheym meyner Jungen Hern Hoffmeiſter zcu beſagen dinge ich mir meyne Hoe ab das not wer ſie mit recht dar zcu zcu brengen Abir Balteser von Kinczsch vor eynte ſich elich mit meynes bruderſ weibe Hindert vnnd irrete mich mit vnrechte das mir dy belehnung nicht geſchach, Sunder liſs ſich mit dem gute belehen vnnd gehorthe on doch nichtiſs an Alſo vor ſchitt meynſs bruder ſon obir eyne zceit dar nach vnnd habe meyne Lehen zcu vill mala vnnd an vil enden geſunnen der gnante Baltesar Hat mir allezceit Im wege gelegen vnnd mich ge irret Das mir dy Lehen nicht geſchehen muchten vnnd hat ſich des guts an meynen willen ge weren laſſen Dor vmb neme ich on in meyne ſchult vnnd ſchuldige Baltisar von Kinschz das her mich widder meyne ſemptliche belehnung dy ich mit nickels von czichaw meynen halben bruder gehat Habe an dem gute zcu alden Osschatz vnnd zcu talheym noch meynes bruder ſons tode mit vnrecht vnnd betriglichen gefere gehindert vnnd geirret hatt vnnd kegen ewern gnaden vnrechtlichen vor bracht hatt daſs mich ewr gnade noch meyns bruder ſons tode nicht Hatt wollen mit ſeynen gute belehen vnnd mir ewer gnade doch zcuſaget hat mit om zcu belehen alſo obin berürt iſt So mir doch eynſs wapnſs vnnd eynſs Helmſs ſeyn Das do offenbar iſt vnnd tete iſs nott So kane ich eſs wol erwieſsen Sunder hat mitt groſſem vnrechte vnnd mehr Liſten ewer gnade obir reth om ſulch gut zcu lehen vnnd hat ſich alſo noch meyns bruders ſons tode des gutes vnderczogen vnnd geweret mich deſs entſaczt vnnd dor an gehindert das ich dar zcu nicht kommen mochte Hatt mir das alles gethan zcu groſſem ſchaden Hon vnnd ſmaheit den ſchaden ich achte obir das gut vnnd geniſs des guts vmmb Hundert nawe Schok, Hon vnnd ſmaheit Alſo hoch alſs ich geſchatzen mag Heiſche hirczu antwort vnnd auſsrichtunge Sich des gutes zcu auſſern — Sulche vnrechte vnnd liſtige vorbrengunge vnnd meyne irrunge vorwandelt mich dar zcu kommen zcu laſſen den ſchaden irſtatet vnnd ſuſt alles waſs recht iſt vnnd bitte Hir obir zcu irkennen vnnd auſs zcu ſprechen waſs Hir vmb recht iſt, wurde Her in ſeynen vorſachen vnnd ſetczen meyne ſemptliche belehnung wern gebrocken Damit das meyn bruder eynen ſon gewan.

So iſt meyne noch rede Das mir das ane ſchaden ſey noch recht Dar vmb das ich meyne lehen mit Fleiſse geſunnen habe vnnd man mir von rechte vnnd der lande ſatzunge vnnd beſchreibunge ſchuldig waſs belehnung zcuthüne Dannen der do ſtarb waſs meyns Halben Bruder ſon Ich waſs mit ſeynen vater belehent So warn wir eyneſs ſchildes vnnd Helmſs So waſs ouch dy ſelbige ſache vor augen die zcu erſten meynen gnedigen Hern beweget mir lehen zcu thune So ich dann ſeynen gnaden in meynen Jungen mogen, den Jaren vehl dinſt zcu brux vnde andern enden gethan habe Hette ich keynen zcwiſel Seyne gnade werde ſich kegen mir noch gnediclichen erczeigen vnnd mir dy Lehen noch thuen vnnd zcu gute helffen alſo ich zcu rechte hoffe Inrechte ſyn ſal Das alles ſetze ich zcu rechte was hirumb recht iſt.

Zcu andern male gebe ich ym ſchult das er zcu mir iſt kommen in meyne behauſunge zcu der zceit alſo meyn bruder geſtorben waſs alſo ich des guts geweret was ehe meyneſs bruder ſon geborn wart vnd alſo em ſeyn wip gelobet wart Hoth er mir geredet vnnd globet er wolle mich an dem gute vnnd Lehen mit nichte hindern noch irren Das ich do wey moge bleiben das ich ſetze uff ſeyn eygen bewuſt vnnd hat nu doch ſulche globde mir nicht gehalden Sunder hat ſich do mit Hinder mir laſſen belehen da durch ich deſs guts entſaczt win Hat mich do mit bracht zcu groſſem ſchaden Hon vnnd ſmaheyt Hette her mir ſulch wort globde vnnd zcu ſage gehalden wer mir lip alſs acht Hundert gulden Denn ich wer wey dem gute wol bleben das do beſſer iſt Hat mir eſs auch gethan zcu Hon ſmakeit

das ich achte also hoch ich achten mag noch sage des rechten Heische von om antwort vnnd ausrichtunge die globde gehalden vnnd in die guter zcu folgen lassen Den schaden irstatet Hon vnnd smaheit verbessert vnnd sust alles was recht ist Vnnd bitte Hir obir ewr furstliche gnade zcu sprechen zcu irkennen was hirummb recht ist.

Vnnd pitte ewr gnade gnediger Herr Ir wollet mich mit meynen weder suchen Hir aufs scheiden so mir ewer furstliche gnade wriff von ewern gnaden gegeben ny abe erkant würden ist, Vnnd gnediclichen bedencken meyn alder melend vnnd armüt an sehen das wil ich ummb ewer gnade allezeit gerne vordynen Vorsigelt unde gegeben Anno etc. *LXIII In die Anthony.*[a])

In charta per longitudinem compacta. — Sigillum parvum viridi cerae impressum, abrasum est.

a) Antonii eremitae, d. XVII. Januarii. —

XLIII. 1463. (d. VI. Maji.)

Ottho Keller de Lobda infeudat Johanni Appicz, Lobdano, uxori ejus filiabusque fundum quendam dictum „wydich,“ quem antea clientelari iure possederat Enach Bartolomeus.

„gegebin noch cristi gebort virczenhundirt Jar Dor „nach In deme Dry vnde sechczigsten Jare In die sancti „Johannis ante portam latinam.“ —

In membrana. — Sigillo caret. —

In tergo: *Dieser brieff zum schenken weidich gehort, vnd ist lehn gut gewest* etc. *welchs in drei teil geteilt vnd durch den viz von vnde mit unsern wieffen zu Zinfs gut gemacht, jdem teil drei groschen jerlich Zinsen welche lehn vnd Zinse posten bekomme* etc. 1.5.57.

XLIV. 1463. (d. XXVII. Septbr.)

Vocatio parochiani ad ecclesiam in Thoren.

Officialis perpetuus *ecclesie beate marie virginis Erfford. plebanus in* Molstorff *et* Ichtershusen *conventusque requisitus Salutem in domino Ad ecclesiam parochialem in* Thoren *vocamus ex obitu quondam domini* Nicolai Munkewitcz *nouissime recordacionis Honorabilem dominum* Nicolaum Hennach[a]) *presbyterum nobis ad eandem per Religiosam dominam* Margaretam gerhart *abbatissam totumque conuentum sanctimonialium in* Ichtershusen *ad quos Jus presentandi pertinere Dinoscitur presentatum* etc. —

Datum MCCCCLXIIj die lune XXVIj mensis septembris.

In membrana. — Sigillum desideratur.

a) Ysenach. cfr. dipl. XLVIII.

XLV. 1464.

Conventus fratrum heremitarum S. Augustini in antiqua Dresden recipit Petrum Lompnitz ad confraternitatem.

Frater Johannes Rossnick prior conuentus in antiqua Dressden heremitarum sancti Augustini *licet immeritus, Dilectis sibi in xpo ihesu* Petro lompnitz *legittimeque eius uxori* Vrsule *Salutem in domino sempiternam, pro pyo vestre devotionis affectu quo deum et ordinem nostrum diligitis uicissitudinem nobis repende cupiens salutarem recipio uos ad nostri conuentus confraternitatem in uita pariter et in morte ffaciens uos participes omnium missarum orationum vigiliarum predicationum jeiuniorum castigacionum ceterorumque bonorum operum que per fratres nostri conuentus operari dingnabitur clementia saluatoris / Adiciens ut cum obitus uester aut alicuius vestrum nostro conuentui intimatus fuerit anima uestra in nostro conuentuali capitulo fratrum nostrorum orationibus recommendetur / Insuper et animas omnium parentum fratrum sororum ac omnium carorum uestrorum recipio ad vniuersa suffragia nostrorum confratrum defunctorum . Datum anno domini Millesimo Quadringentesimo Sexagesimo quarto Ipso die decollacionis beati Johannis baptiste prioratus officii sub Sigillo.*

In membrana. — Sigillum deest. —

XLVI. 1469.

Nisius Trepitz vendit monasterio Pegaviensi reditus quosdam ex salinis Hallensibus.

Wir nachgeschrebin Nisius trepitz *unde* Erhart *myn liplicher son* Burgere zcu Halle *Bekennen eyntrechteclig vor vnfs unde alle vnsern erben vnd sunderlich vor alle den dy dyssen bryff sehen horen lesen das wir obin gnanten* Nisius trepitcz *unde* Erhart *Recht unde redelich vorkoufft haben unde vor kouffenn yn krafft disses Bryffes vff eynen widderkouff, Dem werdigen Hern Ern* Steffen apte zcu pegau *vnnd seyme conuente zczu der* cappelle zczu sancte Jacoffs zczu Halle *umb merung wille gotisdinstis eynen vfslouff des virdenteyls eyner phannen yn dem dutczschen borne mit dem geschosse wy hoch das nach talrechte gelouffenn mag An vnsern besten gutern vnnd erben zczu haben Ane allen underscheyt vnnd haben on dy vorkoufft vnnd gegeben vor XXV Rinische Gulden gut an golde schwer genüg an gewichte Dy sy vnfs wol zczu dancke beczalt haben vnnd wir dy vort an vnsern nutcz vnnd fromen gewant haben unde dissen vorgeschreben vfslouff gereden vnnd geloben wir obingenanten* Nisius *vnnd* Erhart *myn son Dem genanten Apte vnnd syme Capittele Adder deme der dy* Capelle zczu sancte Jacoffs zczu Halle *mit oren guthen willen vnnd wissen vorheget vnnd ynne hat vff wynachten Alle iar an vnsern besten guthern erlange sollen vnnd dy beczallung yn der obin genanten* Capelle sancte Jacoffs zczu Halle *geschen sal vnvorhindert geistlicher addir wertlicher gerichte vnnd dar umb dafs gotisdinst darynne deste volkomecher gehalden werde vnnd yn*

der wochen eyner Messen mer vor dy wolteter gehalden sal werden vor sothene zczynse vnnd renthe, wurde wir obin genanten Nisius *vnnd* Erhart *ouch sumig an der beczallunge vff dy gnante tage tzyt wen wir von dem Apte addir den synen besitczernn der obin genanten Capelle gemant wurden vnnd was sy mogelichen schaden dar obir nemen Den gerede wir sy gutlich zczu benemen ane alles geuerde Ouch had vns der gnante Apt vnd sey Capel solchen willen gethan Das wir addir vnsse erben den Jerlichen zczynss vnde vss louffi welchs iars wir wollen mit funff vnde czwentzig Rynischen golden abe kouffen mogen vnd wir sy das eyn fertel iars zczuuor wissen lassen vnde dy ablegunge sal geschen yn der obin genanten Capelle zczu sancte Jacoffe zczu Halle Des zczu bekentenifs habe wir obin gnanten* Nisius *vnnd* Erhart *vnsser Ingesigel vnden an dissen vffen briff lassen hengen Der do geben ist nach gotisgebort virtczenhundert Jar dar nach yn dem nonvndesechtczigsten Jare nach der heylgen dryer konige tag.*

In membrana. — Sigillum desideratur.

XLVII. 1484.

Henricus de Koennritz iura sua in praedium Maichelwitz cedit monasterio Pegaviensi.

Ich Heinrich von Conritz *Bekenne Vor Mich alle meine erben vnnd erbnemen offintlich In diessem offin brieff vor ydermenniclich den er vorkompt sehen adder horen lessen das vff Sontagk nach Epiphaniaf Domini Nach des selbigen vnsers Herrn geburt der wenigern zall In deme virvnndachzigstenn Jare Czwischen deme erwirdigen In Got vater vnnd Herrnn Ernn* Jorgen Artt zu Pegaw *Meynem gnedigen Herrnn an eynem Vnnd Mir vff deme anndern teyll, eyn ewich schidt des vorwercks halbenn zu* Maichelwitz, *das ich dan mit aller seyner zugehorunge von deme gnanten Herrnn* Jorgen *vnnd von seinem vorfarnn* abtt steffan *seligen etlich zeit zur Lehen ingehabt besessen vnnd gebraucht habe, Durch hir nach geschriben, Nemlich* Valentinn Waltzick, *Meiner gnedigen Herrnn von Sachssen Gleitzman Magistrum* Johannem Dur *procurator* Gunther von Breitingen *voyt zu Pegaw*, Heinrich Schopperitz, Baltazar Bosse *auch doselbst gesessen*, Bartel rex zu Bobliss *vnnd* Hannsen kernn stadtrichter zu Pegaw *In massen hir nach geschriben beredt vnnd beteidiget, Alsso das mir mein gnediger Her von Pegaw obingnant vff dy zinsse als nemlich Siben naw schock, dy ich dan seinen gnaden Jerlich da von vorpflicht vnd etliche zeit vnnd Jar vhafte vorsessene vnnd hinderstellick schuldick geweft ffunff naw schock vnnd virtzigk groschen vff dy zeit bezalt vnnd wol zu dancke vorgnugt hat vnnd ich habe alssdan In aller obin geschriben teidinges Lewte geinwertikeit mit walbedachtem Mute vnd gutem willen Meinem gnedigen Herrnn von Pegaw obingnant das bemelte Vorwercke mit allen seinen zugehorungen Nutzen vnnd wirden vnnd mit allem rechte, als ich das von seinen gnaden vnnd deme* gestyfft zu Pegaw *biss zu der zeit obinbemelt zur Lehen Ingehabt besessen vnnd gebraucht habe mit Hannde vnnd Munde alss sich das zu thun von recht vnnd Lantlaufftiger gewonheit geburt aufgelassen vnnd an deme gnanten Vorwercke Volkumlich vnnd an alles geuerde Vorzicht gethan, Thu auch vorzicht geinwerticlich In Crafft dyss offinbrieffs, Vort mer In sulch vorwerck vnnd alle seine zugehorunge keyne eynrede nach ansprache zu haben Auch In keinen behelff zu zihen Schidt adder Beteidigunge zwischen deme gnanten Meinem gnedigen Herrnn von pegaw vnnd seynem styffte vnnd mir derhalben gescheen vnnd sollen alsso Mein gnediger Herre van pegaw vnnd ich vmbe das gnante vorwerck entlich gericht vnnd entscheiden sein vnnd vff das sulch stuck vnnd artickel stethe vnnd vhefte gehalden werdenn habin Ich* Heinrich van konritz *sulchs kauffs walder, vnnd ich* Ditterich von konritz zu Crossenn *gesessen sulchs kauffs williger vnnd beteidiger vnnser beider Sigill vor vnns vnnd alle vnnser erben vnnden an dyessen offinbrieff wisslichen hengen lassen, der geben ist Nach Cristi vnnsers lieben Herrn geburt Tausent virhundert Jar dar Nach In deme virvndachtzigstenn Jar vff Dinstagk nach Conuersionis sancti Pauli.**)

Heinricus Dumpfel von Römhilt
Notarius publ. sst.

In membrana. — Pendent sigilla Heinrici et Diterici de Koennritz cerae viridi impressa. — Cfr. Siebmacher Wappenbuch III. 138. — Schoettgen l. l. cod. prob. p. 113. no. XXVIII. —

*) Conversio S. Pauli celebratur d. XXV. mens. Januarii. —

XLVIII. 1484.

Praepositus novi operis praesentat parochianum in Toren.

Venerabili Viro domino officiali prepositure beate marie virginis Erffurdensis Henricus tinckelman *prepositus* noviiperis *Quitquid poterit reuerencie et honoris ad ecclesiam parochialem ville* toren *cuius Jus Patronatus siue presentandi ad me pro hac vice pertinet vacantem ex libera resignacione Honorabilis viri domini* Nicolai Ysennach *vltimi possessoris vestre reuerencie duxi putandum et per presens presento Discretum* Johannem oten *Supplicans humiliter et deuote vna cum eo Quatinus eundem ad dictam ecclesiam parochialem Inuestire dignemini adhibitis circa hoc debitis solempnitatibus et consuetis Incuius rei testimonium sigillum prepositure predicte presentibus appendi Anno Domini millesimo Quadringentesimo Octuagesimo Quarto Quinta feria post Diem Sancti Bonifacii.**)

In membrana. — Appendet sigillum cerae viridi impressum. [Maria regina coeli; infra prepositus genuflexus. Inscriptio: S. PPTI·NOVI·O . . . . ERFORDIE.] —

*) d. V. mens. Junii. — Cfr. dipl. XLIV.

XLIX. 1493.

Hugo Burggravius Leisniecensis Ramfolto de Koennritz praedium in Lobschitz iure allodiorum tradit.

Wir HUGO BURGGRAUE VON LEISNIGK *vnnd* HERRE ZCU PENICK *Bekennen vnd thun kunth vor vns vnsere Lieben brüder vnd erben mitt diesem brieff, Das wir durch fleisfiger bethe getrawer annemder Dinste willenn Dem Erbarn vnserm lieben getrawen* RAMPOLT VONN KONNRITZ ZCU LOBSCHITZ . *zcwu husen landis weniger eins Acker von vns vnser Herschafft zcu Lehin rurnde . Doselbst zcu* LOBSCHITZ *gelegen zcu vorerben vergunst haben In masen Im die wolgeborne Frawe* JOHANNA *Vnsere liebe Fraumuter solchen gunst vormals auf vns zcu gesagt hot Gonnen vnd gestaten solch vorbestimpte zcwu Hufen weniger eins Acker die zcuvorerbenn Alzo gnediglich kegenwertiglich mitt vnd Incrafft diess brieffs Behalden hirauff vnsere obirkeit bevor, Czu mehr vrkunde mit vnnserm* BURGGRAUEN HUGEN *hiran Hangenden Ingesigel Besigelt Geben nach Cristi vnsers hern gotz geburt vierzcehenhundert Im Dreyvndneunczigisten Jore Am Montage nach viti.*

In membrana. — Sigillum ablatum est.

L. 1497.

JOHANNES NUMBURGENSIS EPISCOPUS reditus quosdam, annuatim percipiendos in villa STANGENGRUEN et WILDENAW plebano et parochianis in Stangengruen et fratribus beatae Mariae virginis constituit, — [„pro missa sabatinali et certa adhuc alia in septimana, ultra dominicalem missam celebranda“] — et omnibus utriusque sexus hominibus, qui ecclesiam parochialem in STANGENGRUEN *et* ALTARIUM S. ANNAE etc. visitaverunt, QUADRAGINTA dies indulgentiarum relaxat. —

„*Datum Anno domini Millesimoquadringentesimononagesimoseptimo die vero Lune Vndecima Mensis Decembris Ex* CASTRO *nostro* HAINSPERGK.“ —

In membrana. — Sigillum desideratur. —

LI. 1502.

Senatus Pirnensis vendit M. Fabri de Werda LX florenos rhenenses annuos.

Wir Geschworne Rathman der Stat Pyrnn, Nemlich LEONHARD GROSE *Burgermeister* JOCOFF ZAPPE, MATHEUS BARTISCH, THOMAS KRETSCHMER JOCOFF PETSCH, HIERONIMUS BROMMITZ, BARTEL DORBACH, SWARTZ PAWLL, MERTEN SOLDAN, MATHES SCHUSTER NICKLAS GRYMMER *vnnd* VRBAN LEWNER *eydgenosen, vnnd gantze gemeyn Bekennen — Das wir aufs wolbedachtem Rathe etc. — vff alle vnsre Stat jerliche Zinse, Renthe nutzunge vnnd einkomen, — Sechzig Reynische gulden Jerlicher Zinse, dem Achtbaren* MAGISTER JOHANNESEN FABRI VON WERDE, *Collegiaten des Fursten collegien der hohen Schulen zcu* LEYPZIG, — *vff einen rechten vnnd redlichenn widerkauff, vorkaufft haben, vnnd dye vor Thausent Reynische gulden gegeben, dye wir auch von demselbigen Magister: halb an golde vnnd halb an montze, zcu guttem dancke, bare vberreicht entpfangen haben, etc. — Gereden vnnd geloben — vilgemeltem* MAGISTER JOHANNESEN FABRI, *adder diess brives getrawen Inhaber, alle Jar Jerlich dyeweyll dieser Kauff sthet, solche berurte Sechzig gulden Zinses, halb vff Michaelis schirsten auszcuheben, vnnd halb vff walpurgis, vnnd alsso alle Jar — zcu* LEYPZIG *zcuuberreichen etc. —*

Wir obgemelte Burgermeister vnnd gantze gemeyn, bemelter Stat Pirnn, gereden, vnnd, geloben, diesse vnsere verschreibunge zcu allen puncten Clauseln vnd artickeln, stete vheste vnnd vnuorbruchlich zcu haldenn trewlich vnnd vngeuerlich, Zcu vrkunde Steter vnnd vehster haldunge, haben wir an diesen brive vnnser Stat Sigille gehangen, der do gegeben Mitwoch nach dem Sontag Exaudi, Noch Christi vnsers lieben herren gebort, Im Funffzenhundersten vnnd andern Jare.

In membrana. — Pendet sigillum civitatis, cujus inscriptio: SECRETVM. CIVITATIS. PIRN. —

LII. 1504.

Conradus Pygaviensis abbas Rampholdo de Koennritz praedia quaedam in Abtsdorff dat in feudum equestre.

Wir CONRADUS VON GOTS VNND DES HEYLIGEN ROMISCHEN STULS GNADENN APT ZCW PEGAW *bekennen offentlichen mit disem briff vor vns vnnd alle vnnsere nachkommen, vnnd thun kunth aller menigklich dy In sehen horen ader lesen, das wir mit willen vnnd wissen vnsers Conuents mit dem Erbarnn vnnd Ernvhesten* RAMPHOLT VON KONRITZ ZCU LOBSCHITZ *gesessen eyn handel vnnd wechssel gethan, vmb alle seyne Zcinssguther zcw* APTSDORFF *dy er von vns vnnd vnnserm Closter zcw Pegaw zcur Lehen zcinshafftigk hat gehabt, dy wir ym, vnnd seynen leybs Lehen erben zcw Ritter guther mit willen vnnd wissen vnsers Conuents gemacht haben Nemlichen dritthalbe quenten dy der* AUWERSWALDYN *gewest synd, Item eyn grofs quenten ist* KONITZ *gewesen sthost mit den Nackbarn Item funff quenten sein* SCHEWS *gewest vnnd ligen bey der* HARDT *vnnd halten bey zcehenn ackern Item drey quanten* ANTHONY VIRTELS *gewest, das seyn des forbergs guther, vnnd haben gezcinst ye eyn acker auff Martini eyn schilling pfennig vnnd geschost eyn halben groschen, vnnd geczinst vff walburgis auch eyn schilling pfennig, vnd geschost drey naw pfennig Item newn acker seyn* SCHEWS *gewest, Item zcweyn acker seyn* BICHAW *gewest Item anderthalber acker seyn* WEGELS *gewest Item funff acker weyniger eyn virtel dy do ligen bey der* HARDT *sein des* KRETZMARS *gewest haben gezcinst sechs groschen vnnd sechs pfennig Item eyn garth hat gezcinst drey groschen, macht yn der summa vier alte schock Sibent halben Groschen vnnd vier pfennig, vnnd dise obgemelte zcinssguther, haben wir vorgenanter apt vnd her* RAMPHOLT VON KONRITZ *ym vnd seynen leybs lehen erben zcw Ritter güther gemacht derhalben das er zcw widersta-*

tung an vnser Closter zcw Pegaw hat lassen kommen, dy zcweyn Teich zcw APTSDORFF *gelegen wy die mit fischen dy zceit besatzt syndt gewest, mit weyde vnnd trifft, vnnd zcweyer seyner hoffstet nach anzceygung der graben Auch das dritteyl das er hat gehabt an der gemeynn doselbist Idoch sal er haben frey trifft vber dy gemein zcw seynen guttern zcw treyben, vnnd sein viech ym teich zcw drencken, vnnd alfso alle gerechtigkeyt dy er an disenn guttern hat gehabt, der selbtigen hat er fur sich seyn erben vnnd erbnemen vorzcigt gethan, vns vnnd vnnserm Closter geredt sulcher guther geweher zcw seyn vnnd dy ewicklichenn vnnserm closter zcw geeygent Auch haben wir ym dise gunst gethan, das er dy zcweyn hemitzen, kornn vnnd haffer, dy er yerlich der Probstey zcw* BORNN *zcinset magk er auff seyner lewt guther setzen vnd dem Probst zcw* BORNNE *sulche getreyde Zcinse hynfordt zcw weysenn vnnd wir Wir* CONRADUS *von Gots vnnd des heyligen Romischen Stuls gnaden apt zcw Pegaw bekennen offentlichen In disem vnserm briffe das wir dem Erbarnn vnd Ernnhesten* RAMPHOLT VON KONRITZ *vnnserm lieben getrawen, vnd seynen rechten lehens erbenn alle vnd Itzliche guther vnnd zcinsse wy die yn masse oben geschriben syndt vnnd von vnserm Stiffte zcur Lehen ruren zcw rechtem manlehen gereicht vnnd gelihen habenn reichen vnnd leyen yn dy selbige kegenwertiglich yn vnnd mit krafft dyss briffs mit erbegerichten vnnd andere yren wirden nutzen freyheyten gewonheytenn vnnd gerechtigkeyten yn aller masse wy die von vns vnnserm Stiffte zcwr lehen gehen, die alfso zcw gebrauchen als sulcher manlehenn guther recht vnnd gewonheyt ist Auch haben wir aufs sundern genadenn vnd durch vleyssiger beth willen* RAMPHOLT VON KONRITZ ELISABET *synem elichem gemahell vor genante guther gelihen zcw Leybgeding wy leybgedings recht vnnd gewonheyt ist, vnnd so* RAMPHOLT VON KONRITZ *sulche guther vor erben wurde, sal er ader seyn erben eynem apt zcw Pegaw sulche besitzernn der guther mit yren auff gesetztenn Zcinssenn vnnd namen ansagen vnnd vorzceygent geben vnd yn das Closter lehen buch geschriben werde Wollen auch das* RAMPHOLT VON KONRITZ *vnd seyne erben vnnd erbnemen sulchen lehen so offt dy zcw falle kommen rechte volg thun sollen, alle geferde aufs geschlossen, Vnnd keynerley besweerung von andern Hern auff genante guter nicht kommen lassen, vnnd wu* RAMPHOLT VON KONRITZ *ann leybs Lehen erben vorsturbe Alsdenn sollen genante guther an* HANSEN *seynen bruder vnnd* HEINRICH *sein vetter* VON KONRITZ *nach sibtzal fallenn, vnnd an yre rechte Leybs lehen erbenn Doch das sy der selbigen volge thun Des zcw vrkunth haben wir* CONRADUS *apt zcw* PEGAW *vnnser Aptey Insigell vnnd Conuentz ann disen briff wissentlichen hengen lassen Gescheen In kegenwertigkeit Ernn* BRICCIO RICHTER *frumesser zcw sant lorentz vnnd* BENE BREYTINGE *vonn* LOBSCHITZ *Nach Cristi vnnsers lieben herrnn geburth Tausenth funffhundert vnnd In dem virde yar dinstags nach Concepcionis virginis marie.*

In membrana. — Utrumque sigillum et abbatis et conventus ablatum est. — Cfr. Schoettgen, vita Wipr. p. 116. cod. prob. No. XXIX. —

LIII. 1508.

Indulgentiae D. Christiani Bomhaueri pro M. Georgio Arnoldo in Kemnitz.

Uniuersis et singulis presentes literas inspecturis CHRISTIANUS BOMHOWER *Decretorum Doctor Rector parrochialis ecclesie In* RUIEN' TARBATENSIS *diocesis Sanctissimi in Christo patris et domini nostri domini* JULII *diuina prouidentia* PAPE SECUNDI. *Accolitus Capellanus et eiusdem ac sancte sedis apostolice ad* MAGUNTINENSEM COLONIENSEM *et* TREUERENSEM *prouincias illarumque ac* MISNENSEM *Ciuitates et dioceses Nuncius et Commissarius Salutem in domino. Notum facimus quod idem dominus noster Papa cunctis christifidelibus in prouinciis Ciuitatibus et diocesibus predictis quomodolibet habitantibus et commorantibus ac ad eas vndecunque confluentibus qui durante triennio pro tutela partium* LIUONIE *in subsidium sancte cruciate contra ferocissimos* RUTHENOS HERETICOS *et* SCISMATICOS TARTARORUM *infidelium auxilio fretos manus adiutrices iuxta nostram ordinationem porrexerint ultra plenissimas peccatorum indulgentias Sacratissimi Jubilei etiam Centesimi ac alias plures gratias et facultates quas ad hoc dispositi pro se ac certis defunctorum animabus respectiue consequuntur. de plenitudine ac liberalitate potestatis apostolice misericorditer concessit et voluit Vt tam ipsi quam omnes et singuli eorundem parentes ac benefactores cum charitate defuncti in omnibus precibus suffragij elemosynis ieiunijs orationibus missis horis canonicis disciplinis peregrinationibus et ceteris omnibus spiritualibus bonis que fiunt et fieri poterunt in tota vniuersali sacrosancta ecclesia militante ac omnibus membris eiusdem participes in perpetuum fiant. Et insuper viuentibus indulsit vt deinceps in alijs occurrentibus aliquem idoneum presbiterum secularem vel cuiusuis ordinis regularem in suum possint eligere confessorem. qui vita eis comite in casibus dicte sedi reseruatis, preterquam offense ecclesiastice libertatis. criminum heresis. et rebellionis aut conspirationis in personam vel statum Romani pontificis seu sedem predictam falsitatis literarum supplicationum et commissionum apostolicarum. inuasionis depredationis occupationis et deuastationis terrarum et maris Romane ecclesie mediate vel immediate subiectorum. offense personalis in episcopum vel alium prelatum. prohibitionis deuolutionis causarum ad Romanam curiam. delationis armorum et aliorum prohibitorum ad partes infidelium semel duntaxat in vita. In alijs vero quotiens fuerit oportunum pro commissis sibi debitam absolutionem impendat et iniungat penitentiam salutarem. Necnon vota quecunque vltramarino liminum apostolorum beatorum Petri et Pauli ac Sancti Jacobi in Compostella necnon castitatis et religionis votis duntaxat exceptis in alia pietatis opera commutare valeat. Quodque confessor quem quilibet ipsorum elegerit omnium peccatorum suorum de quibus corde contriti et ore confessi fuerint etiam semel in vita et in mortis articulo quotiens ille iminebit etiam si tunc eos decedere non contingat plenissimam remissionem eis auctoritate apostolica concedere possit. Sic tamen quod idem confessor satisfactionem alteri impendendam faciendam iniungat. Et ex confidentia concessionis vel remissionis predictarum nullatenus*

aliquid illicitum committatur . Quas quidem indulgentias gratias et facultates idem Sanctissimus dominus noster Papa vult et decernit per quamcunque suspensionem aut reuocationem nequaquam nunc aut in futurum comprehendi sed semper exceptas censeri debere prout in literis apostolicis desuper confectis plenius continetur . Et quia deuotus) in Christo* Venerabilis Vir Magister Georgius Arnoldt *) *Ad pretactum fidei catholice negocium iuxta summi pontificis intentionem et nostram ordinationem de bonis suis pie contribuit*) . Ideo auctoritate apostolica prefata nobis commissa ut dictis gratijs et indulgentijs vti potiri et gaudere possit et valeat per presentes nostras litteras attestamur . Datum* Kemnitz *) *sub sigillo nostro quo ad hoc vtimur die* vicesima octaua *mensis* Marcij *Anno domini Millesimoquingentesimo* octauo.*)

Sequitur „*Forma absolutionis in vita totiens quotiens*" — et „*Forma absolutionis et plenissime remissionis semel in vita et in quocunque mortis articulo.*" —

Impressum in membrana. — Sigillum desideratur.

*) haec manu sunt exarata.

LIV. 1510.

Johannes, Saxoniae dux, Thuringiae lantgravius et Misnensis marchio, infendat absente Friderico electore fratres de Grevendorf [Cunz, Wolff et Hanns] de villa in Knaw. —

„*Geben zu Zwickav dinstags nach dem Suntag Quasimodogeniti Anno Domini Millesimo Quingentesimo decimo.*"

Fragmentum dipl. in membrana. — Sigillo caret.

LV. 1516.

Johannis, Numburgensis episcopi, compositio de beneficio in Crossen.

Joannes *Dei et apostolice sedis gratia* Episcopus Numburgensis *Vniversis et Singulis ad quod hec nostre peruenerint littere Salutem in domino sempiternam Ad vestram per presentes deducimus noticiam Quod cum Anno Millesimo quingentesimo quinto humilem petitionem* Vitricorum *in* Crossen *ac aliorum nonnullas missas super quibusdam redditibus adiuncta domo que situata est in* Zwickaw, *in qua et alteri clerico Mansio reseruata fuerit, ad altare sancti Michaelis parrochialis ecclesie Ville* Crossen, *titulo beneficij confirmare dignati possemus Est nobis modo expositum, quod ex mutua cohabitatione clericorum in hujusmodi domo varia grauamina beneficiis exoriantur maxime tum per hec possessor altaris sancti Michaelis tarde admodum ad munia Ibidem peragenda veniat quare fuit nobis per Senatum in* Zwickaw *debita cum instantia supplicatum, quatinus demum predictam apud se circa et prope monasterium diui Francisci situatam Ac olim a Domino* Henrico Grunbach *funditus edificatam a supradicto benefitio in* Crossen *vna cum oneribus possessorj beneficij in Crossen propterea iniunctis seiungere, ac missam Dominicalem in honore domine Anne constitutam ammonere ac in titulum commende admittere ac confirmare donec pietas fidelium dona accumularet Quibus beneficium legittimum erigj possit, dignaremur Nos igitur cogitantes pastoralis nostri esse officij grauamina ac discordias eo modo quo commodius id fieri possit Inprimis possessorum benefitiorum consensu accedente sedare . Ideo Missam Sancte Anne vna cum ceteris oneribus possessori beneficij in* crossen *iniunctam et impositam Modo auctoritate nostra ordinaria seiunctam ac a sepe nominato beneficio vnacum ceteris separatis in titulum commende admittimus et confirmamus Senatui Zwickauiensi tanquam patronis perpetuis ut he misse celebrationem et reliqua vti hucusque post obitum domini* Heinrici de Grunbach *obseruatum fieri, de dimidietati que domus dicte secundum vtilitatem rerum ecclesiastiicarum disponi faciant, commendantes et Iniungentes eorum conscientias quae opido Zwickauiensi pro tempore profuerint in hoc onerantes In cuius rei fidem Sigillum nostram appendj Jussimus Datum in arce nostra* Czeytze *Idus per se septembris Anno domini XV^c decimosexto.*

In membrana. — Sigillum non adest. —

LVI. 1517.

Literae conventionales de renovatione et restauratione capellae ad S. Jacobum Straubingae — [„der Poschinger Capel genannt].

„*In dem Jare alls man zalt nach Cristi vnnsers lieben herren gepurdt Funffzehenhundert vnd In dem Sybenzehenden der fünfften Römischen Zinss Zal, zu Latin Indictio genannt, An Mitwochen nach Sebastianj des ainvndzwainzigisten tags des Monets January zu der ersten stund nach mittags oder nahent dabey, Babstumbs des allerheiligesten In got vatters vnd herren hern Leonis aus gotlicher Fursehung Babst des Zehennden dits namens Im vierden Jare, In der Stat* Straubing." —

In membrana. — Vestitus libri cujusdam in pristinum statum redditus.

LVII. 1518.

Heinricus dux Saxoniae confirmat Johanni Ortweyn „zwey malder Korn."

Wir Haynrich *von gots gnaden Hertzoge zu Sachssen Lantgraue In Duringen vnd Marggraue zu Meyssen Bekennen — Nach dem* Hans Ortweyn *vns eynen alten Prieff, etwan von Den Hochgebornen Fursten, Her* Fridrichen *Hern* Baltasarn, *vnd Hern* wilhelm *Lantgrauen In Duringen etc. Im tausent Dreyhundert vnd Achundsechtzigisten Jaren ausgegangen, vorgetragen, In welchem Ire liebden* Nickeln, Hanssen, *vnd* Nickel hartischen *Ire erben etc. — mit zweyen Malder korns, aus dem ampt* Freyberg,

Jerlich zu ewigen getzeyten reychen zulaſſen, genedigklich begabet haben, vnd vns dorauff In vnderthenigkayt gebethen hat, Das wir Ime ſeynen Erben etc. ſolich zwey malder korn vff vnſerm Ampt FREYBERGK, — *gnedigklich geben vnd raichen laſſen wollten — Vnd Bekennen gedachtem* HANSEN ORTWEYN *fur ſich, ſeine Erben vnd Erbnehmen, ſolich zwey malder korn, Jerlich vnd zu ewigen getzeythen, aus vnſerm Ampt* FREYBERG *zu angetzaigten tagtzeiten hebig vnd gewertig zuſeyn, Confirmiren etc. — Des zu warer Vrkunt haben wir Dieſen vnſern brieff mit vnſerm anhangeden Inſygel wiſſentlich becrefftigt Der gegeben iſt zu* FREYBERG *Nach Criſti vnſers Lieben Hern geburth Im funffzehenhunderten vnd achtzehenden Jare Donerſtag nach der Hayligen Kindlein tag.*

In membrana. — Sigillum ablatum est. —

LVIII. 1520.

Diploma nativitatis Stephano Heyligborn a Bosau. abb. Jodoco datum.

Von gots gnadenn Wir JODOCUS *Abpt Des Cloſters vnnſer liben Frawenn zu* POSAW *Benedictiner Ordens Erkunden ydermenniglichen yn dyſsem vnnſerm vffen Brieffe — Sunderlichen vor euch Erbaren wolweyſsen Rathe, vnd Erſamen hantwergkmeyſter der Beckere zw* LEYPZIG *Das vor vns kommen iſt* STEFFAN HEYLIGBORN *von* OSSIGK, *ſampt etlicher vnnſer Eldeſten underſeſſiginn Menner mit Namen* VALTEN HERMAN *der Eldere vnd* ERHART KREYDEWEYSS *auch zw* OSSIGK *geſeſſzenn vnns angeſucht vmb eyne ſchrifftliche kuntſchafft ſeyner elichenn geburdt etc. — Habenn obgemelte menner — vnns der warheyt zw guthe vnnterrichtung gethan, das —* STEFFAN HEYLIGBORNN *von ſeynen naturlichen Vater* SYMON HEYLIGBORN *vnnd* KATHERINA *ſeyner naturlichen Muter als Vnvorſprochenn vnnd vnvorleuwbbtenn frommen Chriſtlichenn Eheleuten Recht, echt, ehelich gebornn iſt, das vnns obbeſtymptenn* JODOCO *Abpt etc. den wol wiſſzentlich, — Bitten yhn gutwillig Eyn zwnehmen vnnd wie er euch anlanngenn wertt yhn erlichenn ſachenn yhm dar zw hülffelich vnnd retig ſeyn, yhn vnnſsere vorbethe geniſslich befinden laſsenn, Das wollen wir vmb eynen yden was Stands er ſey willig vnnd gerne vordynenn, Deſs zcw vrkunde haben wir obberurter Jodocus Abbt etc. Vnnſer ynſigill vnden an dyſsenn brieff henngenn laſſzenn Der gegebenn iſt Nach Chriſti Vnnſers Hernn geburt Thauſsennt Funffhundert vnnd ym zcwennczigſten Jare, am tage Thiburcij Valeriani vnnd Maximi Martyrum.**)

In membrana. — Sigillum minus abbatis additum est, in quo S. Maria stans cum puerulo Salvatore. Circum: IODOCVS. ABBAS. BOSAWGIENSIS.

*) d. XIV. mens. Aprilis.

LIX. 1520. (d. XXII. m. Septbr.)

Martinus Burggrav. de Dohna et dominus in Konigesbrueck vendit confraternitati S. Trinitatis et S. Mariae ad eccles. S. Crucis in Dresden reditus annuos in villa Stenttz.

Ich MARTIN BURGGRAFE *zcu* DHONEN *Herre zcu* KONGSPERGK *vnd doſelbſt geſeſſen Bekenne Vor mich meyn Erben vnd Erbnhemen vnd thue kundt Mit diſſem meym vffen briefe vor menniglich, Das Ich mit zceitigem rathe, wolbedacht, zcufurderſt mit gnediger gunſt vnd nachlaſſung Des Durchlauchten Hochgepornen furſtenn vnd herren herren* GEORGEN *Hertzogen zcu Sachſſen etc. Eynhalts ſeyner furſtlichenn gnaden gunſtbriffs Recht vnd redelichen vff eynen vffgerichten, fulſtendigen widerkauff vorkaufft habe vnd vorkeuffe, kegenwertiglich, crefftiglich, mit allen vmbſtenden wie ein ſollich kauff ſeyn ſall vnd magk Der loblichen* BRUDERSCHAFFT DER HEYLIGEN DREYFALTIGKEIT *vnd* JUNCKFRAWEN MARIEN *ynſs Heyligen* CREUTZ KIRCHEN *zcu* DRESDEN *beſtettigt, zwelff Reyniſch gulden Iherlicher Widerkauffs zcinſe Der beſten vnd hochſten ganckhafftigen furſtenmuntz wie die ym furſtenthum zcu Sachſen genge vnd gebe iſt vnnd zcur zceith zcu erbtzinſen Zcollen, geleythen vnd renthen genommen wirdt, ye eynvnndzcwentzig groſſchen far eynen reyniſchen gulden gerechendt, vff Richter, Scheppſen, vnd allen Seſshafftigen mennern, vnd eynwonern Meyns Dorffs* STENTTZ *yn der* HEYNISCHEN PFLEGE *gelegen, vnnd allenn meynen vnd Iren guthern vnd Zcinſen do ſelbſt, vnd habe ynen die gegeben vor zcwey hundert Reyniſch gulden, forſtenmuntz eytel zcinſsgroſſchen, heuptſumme, Die ich den ſelbſt Von heren* JOHAN HULSS, *diezceith obgemelter bruderſchafft vorſteherer In beyweſen des Doctoris vnd Pfarhers vnd der eldiſten vilgeſagter bruderſchafft Bar vber an guther ganckhafftiger muntz, woltzudancke vorgenugt, vnd betzalt entpfangen, vnd forder yn meynen vnd mir vorwanthen, ſcheymparlichen nuttz vnd fromen gewendt vnnd angeleget habe. Sage derhalben bemelte Bruderſchafft vnd Iren vorſteher, angetzeigter ſumme hauptgeldes, queit, ledig vnd loſs, In crafft diſs briffes, mit vortzicht, alles behelffs, Wider die vbertzcellung, Wie ich deſſen eynigerley weyſe, gebrauchen konth ader mochte Gerede vnd gelobe bey meynen waren worthen, trawen, vnd guthem glawben, Vor mich meyn Erben vnderbnhemen, Nu vnd hinforder all die weyl diſſer kauff ſtehet vnd mit der hauptſumme nicht wider abgeloſt wirdt, obgeſagte zcwelff gulden Zcinſs ehegemelter Bruderſchafft vnd der ſelbien vorſteher, Alwege vff Michaelis, ſso man ſchreybt eynvnndzcwentzig antzuheben, ghen* DRESDEN *vnuortzoglich ane behelff ader eyntrack Wie der mocht erdacht werden, vff meyn, ader meyner leuth des Dorffs* STENTTZ *eygen Koſt zcuſchicken, betzalen vnd ane menniglichs vorhinderung vberantwurthen vnd reichen laſſen Habe darauff Richter vnd Scheppſen gnants Dorffs* STENTTZ, *von wegen gantzer gemeynn vor ſich vnd alle yr nachkommen, mit ſso vil Iherlichen Zcinſen Nemlich zcwelff gulden, an bemelten Bruderſchafft Iren vorſteher vnd alle ſeyn nachkommen, mit hande vnnd munde geweyſet, Weyſe ſie an, kegenwertiglich yn crafft diſs brifes. etc. — Vnd op es an furſtlicher gunſt mangel gewunne die ſelbie zcu*

fordern anstandt, mit unserm darlegenn von newes aufstzubringen. Szo vfft das von nöthen etc. —

Des zcu steter haltung sicherheit vnd vrkunde, Habe Ich Martin Burggraff *zcu* Dhonen *herre zcu* Konssgsperg *dissen briff vor mich meyn Erben vnd erbnhemen, mit eygener handt unterrschrieben vnd mit angehangenem meyn angebornen Insigell wissentlich besestett Geben zcu* Konsgsperk *Nach Christi vnsers herren geburth, Thausent Funffhundert vnnd ym Zcwentzigsten Jar Am tage des heyligen Mauricij Merterers.*

Merten Burggraffe von Donnen
Herre vff Konigesbrügk.

In membrana. — Sigillum desideratur. —

LX. 1521.

Caesarea Dr. Mart. Lutheri citatio ad congregationem ordinum Wormatiae.

Karll von gottes gnadenn Erwelterr Rhomischerr Keysserr Zu allenn tzeitenn Mherer Des Reichs etc. —

Ersamer Leberr Andechtigerr Nachdem wier vnnd des heyligenn Reichs Stennde yetz hir versamlett fuergenhommen vnd entschloffenn Der Lerenn vnnd Buecher halben, sso eyn tzeitherr von Dir auffsgangenn seinn, erkundigung von Dir zuentpfahenn. Haben Wir Dir her zekommenn vnnd von Dannen widderumb, an Dein sicher gewarsam. vnser vnd des Reichs Frey gestrackh sicherhait vnd Gelaytt. gegebenn. Das wir Dir hienebenn zusenden Mit Beger Du wollest Dich furderlich erhebenn Alsso das Du in den Ainvndzwaintzigstenn tagen. zu solhem vnnsernn geleitt. bestimbtt. gewissslichenn hie. bey vnns seyest. vnd nit aussbeleibest, Dich auch keyns Gewalts. oder vnrechtens besorgenn. Dann Wir Dich bey Dem obgemelten vnnsernn gelaitt vesstiklich handt habenn wellenn. Vnns auch auff sölh dein Zukunfftt entlich vorlasssenn. vnd Du thust Darann vnnser ernnstlich maynung Geben In vnnser vnnd des Reichs Stadt Wormbs *am Sechsten tag des Monedes Marci Anno etc.* XV^{c} *vnd im ainvndzwannigstenn Vnnsers Reichs Im anderan Jarenn.*

Carolus. (L. S.) *Ad Mandatum domini Imperatoris ppm.*

Albertus Card. Mogn.
Archicancellarius sspt.
Niclas Ziegl.

In tergo: *Dem Ersamen vnnserm Lieben Andechtigen Doctor Martin Luther Augustiner Ordens.*

In charta. — Sigillum ablatum est. — Cfr. Chstn. Juncker, das guldene und silberne Ehren-Gedächtniss Dr. Mart. Lutheri. Francof. et Lipsiae 1706. 8. pag. 50 sqq. — Medalische Historie der Luthersche Reformatie. In 'sGravenhage 1734. fol. pag. 29 sqq. — Dissertatio de salvo conductu, D. Martino Luthero Wormatiam eunti, ab. Imp. Carolo V. impetrato et servato, quam sub Praes. dom. Godofredi Wegneri publicae ventilationi subm. Jo. Nagel. Regiomonti 1698. 4. —

LXI. 1522.

Wladislai regis Hungariae etc. literae de choralibus, quas anno domini MDXXII. dominica XI. post Trinitatis Seren. rex Ludowicus dignatus est confirmare, manu propria subscribendo.

In membrana. — Copia dipl. saec. XVI. exeunt. — Adscriptum extat fragmentum versionis bohemicae ejusdem diplomatis. — [Wladislaus rex Hungariae, Bohemiae etc. instituerat anno MCCCCLXXXXVII. pro officio diurno et nocturno horarum canonicarum in metropolitana ecclesia Pragae perpetuo cantando quindecim ministros chorales, videlicet XII. scholares et III sacerdotes.] —

LXII. 1522.

Senatus Aquensis et Scabini regii Scabinatus ibidem testat Johanni van Randeraede, civi Lipsiensi, honestos natale

„*des Tzwentzichstenn tags des monats Octobris In. Jaer vnnses hrenn tausent vonffhondert vnnd tzweyvnnd tzwentzich.*

In membrana. — Sigillo caret. —

LXIII. 1524.

Philippus episcopus Frisingensis et administrator episcopatu Numburgensis infeudat Ottoni de Breitenbach pagum Zossen

Von gots gnaden Wir Philips *Bischoue zu* Freisingen *Administrator des Stiffts* Naumburgk, Pfaltzgraff *bey* Rein *vnd* Hertzogk *in* Beyern *etc. Bekennen — das wir vnserm lieben getreuen* Ottho *von* Breittenbach *zu* grossen zcossen *diese nachgeschriebene guttere vnd zinse von vns vnd vnserm Stiefft Naumburgk zu Lehen rurend zu rechtem Manlehen gereichet bekannt vnd gelichen haben, Nehmlichen das dorff* grossen zcossen *vnd forwergk doselbst gelegen, mit funff teichen in derselbigen marck, ackern, wiesen, heltze in der fluer, sieben schock vnnd zwolff groschen Zinse sechzehen kaphan funffzehen huner ein Lamessbauch, vnd zwu gense mit den Erbgerichten auff denselbigen guttern Item zehen groschen auf Glorio kerbitz zu Bernitzs etc. — Darzu haben wir aus besondern Gnaden vnd vmb vlyssiger vndertheniger Betthe willen auch nach vermoge voriger lehenbrieue mit gemelten Ottho von Breittenbach semptlich belehenet Inmassen wir hirmit belehenen vnsere auch lieben getreuen* Wolffen *von* Breittenbach *seinen Bruder zu* Belen *Ernn* Georgen *von* Breittenbach *Doctorn vnnd Ordinarien der Juristen Facultet zu* Leiptzigk *Licentiaten* Paulum *zu* Halle Cristoff *zu*

CRIESTEWITZS *desgleichen* SIGMUND ERNSTEN *und* CRISTOFF *von* BREITTENBACH *seine Vettern* etc. — *Hyrbey seindt geweſt zugezeugenn vnſere liebe getreuen* ERKHART *vom* THOR *Stathalder Doctor* FRIEDRICH CANTORIS *Cantzler und* IHAN *vonn* HELDORFF *zu* ZEITZS, *Zcu vrkunde habenn wir vnnſer Innſigel wiſſentlich ann dieſenn brieue laſſen hengen Der gegebenn iſt nach Criſti vnnſers lieben Hern vnd ſeligmachers geburt tauſent funffhundert vnnd Im vierundzweintzigſtenn Jaren Sonnabendts nach aller heiligenn tage.*

In membrana. — Sigillum deest, quippe una cum filamentis ablatum.

LXIV. 1528.

WALPURGIS HERINGIN et JOSEPHUS RAUTHE vendunt HINRICO MUNCH, canonico ecclesiae Misn., II florenos Rhenenses et dimidium annuos reditus de vinea „*ym* GOLTGRUNDE FUR MEISSENN."

Zcu vrkunde hab ich berurther Joſeph Rauthe meyn gewonlich pitſchafft vor mich vnd obgnante meyn mutter an dieſsen briff hengen laſſsen Geſchehen und gegebenn zcu DRESDEN, *nach Chriſti geburt Tauſent, funffhundert vnd achtundzwentzigſtenn Jar montag nach Franciſci.*

In membrana. — Appendet sigillum, in quo frons rutae tripartita et I. R. —

LXV. 1534.

NICOLAUS DE GERSDORF, dominus in Malschwitz et tunc temporis centurio in Budissin vendit praedium suum in Quatitz et quae a fratribus de METZRAD [NICOLAO, CASPARO, GEORGIO] emit feuda JACOBO KUNE et filio ejus PAULO.

Nach Chriſti vnſers lieben hern vnnd ſeligmachers geburt Tauſent, Funffhundert vnd Im vierunddreyſſigiſtenn Jar, freytagk nach allerheyligen tage. —

In membrana. — Sigillum desideratur. —

LXVI. 1541.

JOHANNES HAGER, praefectus in WEYER et GAUELLENNTZ, Johanni Saltzman [*Hanns der ſich nenntt Saltzman*] honestos natales testat.

Geſchehen an Freytag nach ſannd Juliannatag der heiligen Junckhfrawen Nach Criſti vnſers Lieben Erlöſers gepuert Funffzehenn Hundert vnnd ains vnnd Viertzigiſtenn Jare. —

In membrana. — Sigillum desideratur. —

LXVII. 1547.

Johannes Fridericus, Sax. dux et elector etc. — denuntiat urbi Curiae Variscorum et ceteris oppidis et vasallis Marchionis Alberti, ut se dedant.

Von gots gnaden Wir JOHANS FRIDERICH *Hertzog zu Sachſſen Des Hailigen Romiſchen Reichs Ertzmarſchall vnd Churfurſt Landtgraff in Dhuringen. Marggraff zu Meiſſen vnd Burggraf zu Magdeburg, Gebenn euch, Denen vom* HOFF *zuerkennenn deſsgleichenn anderm Marggraff* ALBRECHTS, *Stedten vnd lehenmanen Nachdem euch vnnd meniglich wiſſend vnd vnuerborgenn iſt, welcher gſtaldt vnnd aus was geſuechten ſchein Hertzog* MORITZ *zu Sachſſen, zuforderſt aber, auf des vermainten Kayſers gerumbt vnnd nichtig Mandat, ſo Ime vorſchiner zeit zukommenn ſein ſoll, Auch auf furgehendenn ſeiner Landſchafft daruber gehabten Rath vnd bedencken, ſich unfreuntlich angemaſt und unterſtanden vns unſere, von Gott dem Almechtigen verlichene auch anuererbte Lannde und Furſtenthumb, wider Gott, Ehre, Recht, vnd den Gemainen ausgekundigt Landtfriden, Dartzue vnſere Baiderſeits angeborne Blutsverwantnus, Auch Freuntſchafft, ſo wir ſeinem Vatter ſeligenn vnd Ihme, ſonder Rhum, als ein Vetter vnnd Freundt Inn vill wege ertzaigt vnd bewieſen habenn. Desgleichen die Altvaterlichenn Erbtailungen, Erbaynungen vnnd Erbvertrege Vnſers Abweſens, vnd do wir auſſerhalb Landes, vnd In dem vorgangnen Chriſtlichen Defenſionzuge, zu Rettung unſer Aynungsverwanthen Stende. Gottes allain ſeligmachendenn worts, vnd vnſerer wharen Chriſtlich Religion halbenn geweſt, Mit Heereskrafft zuuberfallenn, antzugreiffenn vnd vhaſt den mehrern tailh abzudringen, Vnd zu ſolchem ſeinen Vnfreuntlichenn furnehmen, nicht allain ſein aigen angenohmenn Kriegsvolgk, Sundern auch Behmenn Huſſeern vnd ander frembd volgk, Darunder, wie wir bericht auch Turcken ſein ſollen, gebraucht, Daſſelbe volgk auch an ſich gehengt vnnd Inn Vnſere Lande gefurth welchs auch noch dar Innen iſt,*

Vnnd wiewoll ſich vnſere arme Vnderthanen des zugeſagten vnd erbothenen Schutzes, Auch abwendung vnd vorhuettung Ires ſchadens, vnnd verderbens, wie gefherlich vnnd betrieglich furgegebenn, mugen getroſtet vnd ſich an gemeltenn Hertzogenn deſter eher zuergeben haben bewegen laſſen, So iſt Ihnen doch ſolchs nicht gehalten worden, Sundern das widerſpil offentlich am tage, Dan gedachte vnſere Vnderthanen beſcheener zuſage vnd erbiethen nach, nicht allain nicht geſchutzt, oder Ir ſchade vnnd verderb vorhuettet, Sundern ſeind den merern tailh, do hin der zug bisheer gegangenn vnd noch gehet, geblundert, vnd Inen, was ſie gehabt alles genhommen, vnnd alſo In grundt verderbt, Darzue eins tailhs todtgeſchlagen. Auch durch die Huſſeern mit Weibern vnnd Jungkfrawenn ſchendtlich vnd Erbarmlich umbgangen vnd gebharet. Wir wollen geſchweigenn, wie Tyranniſch vnd vnchriſtlich mit etzlichenn Pfarrern gehandelt wordenn Welchs alles wir vns zu Ihme, auch zu ſeiner Landtſchafft, das es dieſelbige hett Rathenn vnnd bedencken helffen ſollen, kainswegs verſehen, haben auch vnſers Wiſſens Ihme vnnd gedachter ſeiner Landtſchafft, die zeit vnſers lebens Darzue kain vrſach gegebenn, vnd ſolte vnſers erachtens gemelte vnſere bayderſeits Verwantnis, billicher mehr dan die geſuecht vrſachenn auch nichtig Mandat. bedacht vnd ains dem andern furgetzogen worden ſein, Dan wiewoll es nicht ahne, das vnns von ſeinem furhabenn, under wherrender Expe-

dition allerley angelangt So haben wir doch demselbenn kainen glauben geben konnen In sunderhait uff Etzliche schrifften, so er zuuor an uns und den Hochgebornnen Fursten, Hern PHILIPSSEN *Landtgrauen zu Hessen etc. unsern Freuntlichenn liebenn Vetter vnnd Brudern, gethan, vnd etzlichermassen erclerung gesuecht, Darauff wir vnns auch widerumb freuntlich habenn vernehmenn lassen Vnnd Vns Daruber ainigs widerwillenns vill weniger solchs vnfreuntlichen furnehmens, billich gar nicht vermuthen sollen, Weill aber bemelter Hertzog dasselbige, auch angetzaigte Blutverwantnus, Freuntschafft Altvaterliche Erbtailung Erbaynung, Vertrege vnnd vnnsere vilfaltige beweisse gutthat In vergessenn gestelt vnnd gentzlich hindan gelatzt vnd mit seinem furhabenn forthgesharen, Auch zu Eynnehmung unserer Lande unsers abwesens vhast geeylet, So haben wir solchs gescheenn lassen Auch diser Vntrew vnnd vnfreuntschafft zusehen, vnnd Gott vnnd der zeit ergebenn vnnd Beuelhenn mussen . Aber gleichwoll nicht vnnderlassen, vns durch gotliche Vorleyhung, widerumb In unsere Lande zubegebenn, Des entlichenn gemuts Vnnd maynung, dieselbenn Vnsere vns von Hertzog* MORITZEN, *wider Gott vnd recht, abgedrungene Lande, nicht allain widerumb einzunehmen vnd zurecuperiren, Sundern auch, mit gleicher Ellen vnnd Mafs wie vns von Ihme beschehenn, hinwider zumessenn, Welchs wir am liebstenn vberig gewesenn, Do wir von seinem [r] untrewenn vnd vnfreuntlichen Handlung, darzue nicht zum hochsten gedrungen Dan wiewoll ab ....*[a]) *wor schadenn vnnd verderb, solchs den Landen vnd vnnd Vnderthanen, wiewoll ane vnser schulde geraichen will, Dieweill sich dan Ewer Herr Marggraff* ALBRECHT, *welcher vns nicht minder, dan obgemelter Hertzog* MORITZ, *mit geschwornner Erbaynung zugethan unterstandenn, bemeltem Vnserm Veinde, nicht allein zugezogenn, Sündern auch unserm Freuntlichenn liebenn Brüdern, Hertzog* JOHANS ERNSTEN *zu Sachssen veintlichen angegriffen, vnnd das Schlofs vnnd Stadt* KONIGSBURGK *eingenhomenn vnnd sich also gegenn vnns Veyntlichenn erclerth, So werdenn wir verursacht, vnns Inn gleichnis gegenn Ihme vnd den seinen auch Vnser notturfft nach zuertzaigen, So werdet auch Ir vnd meniglich, vns solchs ane zweiuell, nach gelegenhait mit billigkait zuuordencken, noch zuuorwerfen nicht haben mugen . Vnd Nachdem wir, sonder Rhum zu blutvorgiessen souil immer muglich, nicht genaigt, Sündern dasselbig am liebstenn abgewenth vnd vorhuttet wissen woltenn, wir auch nicht zweiueln Ir werdet selbst darzue nicht vrsach geben, So Erfordern wir euch hiermit gnediglich vnnd Ernstlich Das ir euch sampt der Stadt*

Vnd derselbenn zu vnd eingehorung . alsbaldt vnnd vnuorzugklich, auch ane ainigenn Hindergang an vns ergebet vnd vnsern beuelhabern, die wir an vnser Stadt verordnet, Dorauff geburliche vnnd notturfftige Huldung, ane wegerung thüt vnd laistet, Dargegenn sollet Ir vormittelst gotlicher Hulff, bey vnnser wharen Christlichenn Religion, Desgleichenn bey Euern Leibenn, Haufs vnnd Höfen, Darzu bey allenn Euern Freyhaiten vnnd Priuilegien gelassenn, geschutzt vnd gehandthabt werdenn, Doch das ir vns zu Vnserm genodtdrangtem Furnehmenn, nach vnserm Ermessen mit ainer geldthulff zu statten kommet, Wurdet Ir aber solchs abschlahen vnd euch hier Innen widerwertig ertzaigenn werden Als wir vns doch nach gelegenhait nicht wollen versehenn, Vff den vall, so gebet ir vnns Vrsach, mit Gottlicher hulff die sache gegenn euch dermassen vnfruntlich anzustellen, Vnd die wege an die handt vnd furzunehmen vff das Ir darzue gebracht werden sollet, ob wirs wol sonsten villieber vmbgehenn woltenn . Was nuhn euch vnd den Euern Alsdan, mit Mordt, Raub, Nhame, Plunderung vnd anderm daraus volgenn wirdet, Des habt ir die schuldtt niemandt, dan euch selbst, zuzumessenn . Vnd begern Hierauff bey gegenwertigenn Eure fürderliche vnd richtige antworth, Dan wir vns mit vnserm furnehmenn, durch gotliche vorleyhung, keine Stunde auff zuhaltenn oder zuuorziehenn lassenn wissenn Darnach habt ir euch zurichtenn, Gegebenn under vnserm hierangedruckten Secret zu ALDENNBÜRGK, *Montags nach Marie Liechtmefs . Anno domini etc. XlVIj.* —

In charta. — Sigillum tergo erat impressum. —

a) fort. „zu sehenn."

LXVIII. 1549.

Compositio GEORGII KOMERSTADT, J. V. D., domini in Kalkreuth, et DAMIANI a SIBOTTENDORFF, Secretarii Camer. Elect. Sax., cui in matrimonium ille dedit filiam Annam, de pactis dotalibus et nuptialibus.

Geschehen vnd geben zu KALCKREUTH *den Eylften tag des Monats Septembris . Nach vnsers lieben herrn geburtt Im Funfzehenhundert vnd Neun vnd vierzigsten Jare.*

In membrana. — Sigilla ablata sunt. — Subscripserunt manu propria G. Komerstadt et Dam. a Sibottendorff.

LXIX. 1553.

Literae Senatus Hallensis ad Lipsiensem de pecunia, quam petebat Cyriacus Teuscher.

Vnnsirn fruntlichin dinst zuuor Ersamen besundern guten Freunde Wir habin vch vormals vffte vnd dicke von CILIAX TUSCHIRS, *vnnsirs burgers wegin, geschrebin vnd gebethenn, dem ir eine reddeliche summa geldis selbtschuldig pflichtig seit, also wir dann das in vnnsirn vorschrifften clerlich gnug berurt habin, das denn dem vnnsirn bisher vnhulfflich vnd keine ausfrichtung nicht widderfaren ist, das vns dann von euch nicht enwenig verduncket etc. Als bitten wir euch nach fruntlich sere alsuor Ir dem gnanten* CILIAX TUSCHIR *vnnsin burger umb sulche schuld ane lengirn verczog so er des uwern versigilten briff darobir hat, gnugliche vfsrichtunge thun konde, dann der vnnser, vnnsirn vorbethe hiran, des wir zu uch nicht versehn, nicht genissen, so musten wir ye dem vilgnanten vnnsin kegin vch adir die euwern andirn gerichts furderunge gunnen vnd irloubin, siner schuld nach zukommen, das wir ye nicht*

gerne verstanden, vff das ein sulchs nicht noit sin durffe, wullen wir vmb vch allezceit verdinen Vwer antwort, Gebin vff dinstag nach Egidij vndir vnnsirm Secret Anno Lxij.
Rathmann vnd Meister der Innungen ze Hal.

In tergo: *Den Ersamen Vorsichtigen Burgermeisternn vnd Rathmann zu lipczk, vnnsirn bisunderna guten frunden.*

In membrana. — Sigillum foris desideratur.

LXX. 1561.

AUGUSTUS, dux Sax., S. R. J. Archim. et Elector etc. etc. — consilio DANIELI GRESERI, ANTHONII LAUTERBACHII, HENRICI *de* BUNAW, JOHANNIS CHRISTOPHORI *de* BERNSTEIN *et* JOHANNIS *de* CARLOWITZ venditionem fundi parochiani et hospitii in DONAW approbat.

Gebeen zu TORGAW, *Montags nach Jubilate, den achtvnndtzwantzigstenn monatstagk Aprilis, Nach Christj vnnsers liebenn herrenn geburt Tauffent, funffhundert vnd im Einvnndsechtzigstenn Jare.* —

In membrana. — Sigillo caret. —

LXXI. 1562.

Scabini Vratislavienses addicunt BONAVENTURAE GÖRLITZER domum in platea Viadri a patre relictum.

— den siebenden tagk Augusti Anno M.D.Lxij. —

In membrana. — Sigilla scabinorum et Senatus ablata sunt. —

LXXII. 1587.

Collegium medicorum inclytae universitatis Basileensis ABRAHAMUM LOTTERUM, Augustanum, Abrah. Lott. filium, Doctorem designat, creat, proclamat et in medicam civitatem recipit.

Actum BASILEAE RAURACORUM, *ad V. Mensis Decembris Anno orbis redempti Millesimo quingentesimo octuagesimo septimo.*

In membrana. — Sigillum desideratur. — Testes affuere: Stanislaus ab Ostrorog, comes Polonus, Jo. Jacobus Grynaeus, Basilius Amerbachius, Samuel Grynaeus, Joannes Guett, Theodorus Zuingerus, Heinricus Pantaleon, Casparus Bauhinus, Alexander Loeffel, Petrus Heymann, Daniel Rungius, Jo. Henricus Suebelius, Guilhelmus Aragonzius, Petrus de Spina, Georgius Remus. — Subscripserunt: Jo. Nicolaus Stupanus, coll. med. Bas. Decanus et M. Marq. Mueller, publ. acad. Bas. notarius.

LXXIII. 1602.

CHRISTIANUS II., dux Sax., S. R. J. Archim. et Elector etc. etc. — confirmat STEPHANI ALMPEKER, ejusque heredibus II. maldra frumenti e praefectura Fribergensi annuatim percipienda, quae ab Jo. ORTWEIN emerat. — [cfr. Dipl. LVII.] —

Geben zu DRESSDEN *den Achten Januarij Nach Christi vnsers lieben herren vnd Seligmachers geburth Im Ein tausendt Sechshundert vnd im Andern Ihare.*

In membrana. — Caret sigillo. — Subscripsit manu propria Elector. —

LXXIV. 1605.

VALENTINUS WILTT, procurator vectigalium in praefectura REINHARDSBRONNENSI, iussu JOHANNIS, ducis Sax. etc. etc., paganis in ERNSTRODA fundus quosdam, iura et beneficia addicit.

Geschehen am Sonnabent nach Mariae Himmelfahrt, Wahr der Siebenzehende Monatstagk Augustj Im Ihar, nach Vnsers Einigen Erlösers vnnd Seeligmachers Ihesu Christi gebuhrtt Ein tausend Sechshundert vndt Funff. —

In membrana foll. IV. — Sigillum in serico discolore appendet, inscr. ERNSTRODAIR . INSIGEL. — Subscripsit Val. Wiltt. —

LXXV. 1611.

DAMIANUS PFLUG de LEISNIG infeudat FRIDERICO SCIPIER villam STOETTERITZ.

gegeben am drey vnd zwantzigsten Septembris — des Eintausendt . Sechshundertt, vnd Elfften Jahres.

In membrana. — Sigillum pendens ablatum est. — Subscripsit: Tham pflugk zu lisnick. —

LXXVI. 1615.

Matthias Rom. Imperator etc. etc. — Johannem Jacobum Rembold, Augustanum, consiliarium dicit.

Wir Matthias, von Gottes gnaden, Erwöhlter Römischer Kayser, zu allen zeitten, Mehrer dess Reichs, in Germanien, zu Hungern, Behaimb, Dalmatien, Croatien vnd Sclavonien etc. Khünig, Ertzhertzog zu Österreich, Hertzog zu Burgundi, Steyer, Kärndten, Crain vnd Wirttemberg etc., Graue zu Tyrol etc. Bekennen offentlich mit disem Brieff, vnd thuen khundt Allermeniglich, Als wir auss Kayserlicher, auch angeborner milte vnd güettigkeitt erwogen, Die wohlersprießliche, getrewe, nützliche dienst, so Vnsern Hochgeehrten Vorfahren Römischen Kaisern vnd Königen, dessgleichen vnserm Löblichen Hauss Österreich, das Geschlecht der REMBOLDT *zu Augspurg, vnthertheniqist gelaistet, Insonderheitt aber vnser vnd dess Reichs*

lieber getrewer, HANNSS JACOB REMBOLDT, *vnser vnd dess Heyligen Reichs Statt Augspurg Pfleger, so wol weillandt dem Durchleuchtigisten Fursten, Herrn* RUDOLFFEN, *dem Andern, Römischem Kaiser, etc., vnserm geliebten Herrn, vnd Brudern, Christmiltister gedachtnüss, alss auch Vns, seider vnserer angetrettenen Kayserlichen Regierung, in manigfaltige weg, zu Irer Mayestat vnd L. auch vnserm gnedigisten wolgefallen vnd belieben, mit nicht wenigem Nutz vnd Erspriesslicheit, vngespartes vleisses gethan, noch täglich thüett, auch in künfftig nit weniger thüen kan, mag, vnd soll,*

Dass wir dannhero zü erzaigung vnserer gegen Ihme HANNSS JACOB REMBOLDEN, *vnd den seinigen tragender Kaiserlicher vordern gnadt vnd naigung, Ihne mit wohlbedachtem mueth, güetem rath vnd rechter wissen, heut dato, zu vnserm Kayserlichen Rath erkhorn vnd gewirdigt, In crafft diss Brieffs, Mainen derwegen, setzen, Ordnen vnd wollen, dass offtangeregter* HANNSS JACOB REMBOLDT, *nun hinfüro vnser Kaiserlicher Rath sein, von Meniglich dafur erkennt, genennt, geehrt, gehalten, vnd Ihme solcher Raths Tittel auss allen vnsern Cantzleyen, vnd sonst geschrieben werden, Er auch alle vnd Jegliche Ehr, Würde, Vorthail, Recht vnd gerechtigkeitt, wie andere vnsere Räth haben, sich deren frewen, gebrauchen vnd geniessen soll vnd mag, von Allermenigclich vnuerhindert, Doch soll Er vnser Raths gehaimnuss, wo die von Vns an Ihne gelangen, biss in sein Grüeb zuuerschweigen schuldig sein, Vund sonst alles anders thuen, laisten vnd lassen, was ainem getrewen Rath gegen seinem Herrn zuthuen gebürt vnd wohl aignet, Inmassen vnser gnediges Vertrawen, in sein Person ohne dass gestellt ist, Vnd Er biss dahero Jederzeitt gethan hatt, Getrewlich ohne gefehrde, Inn Vrkhundt diss Brieffs, besiegelt mit vnserm Kaiserlichen anhangenden Innsigel, Der geben ist in vnserer Statt* WIENN, *den Neündten Tag dess Monats Januarij, Nach Christi vnsers Lieben Herrn vnd seeligmachers geburth, Sechzehenhundert vnd im Funffzehenden, vnserer Reiche, dess Römischen im dritten, dess Hungrischen im Siebenden, vnd dess Behemischen im Vierdten Jahren.*

Matthias.

In membrana. — Sigillum deest. —

LXXVII. 1639.

Privilegium JOHANNIS GEORGII, S. R. J. Archim. et Elect. etc. etc., datum CASPARO KRENGEL et JOHANNI WEISKOPFF, custodibus armamentarii, ad erigendam pulveris nitrati officinam in rivulo BIHL, sub castro montano Koenigstein.

Geschehen vnd geben zu DRESSDEN *am Zwölfften Monatstage Januarij nach Christi-Geburth Im Sechzehenhundert vnd Neun vnd Dreyssigsten Jahre.* —

In membrana. — Sigillum desideratur. — „Johans George Churfürst." subscr. manu propria.

LXXVIII. 1724.

Litera BENEDICTI XIII. ad FRIDERICUM AUGUSTUM, Reg. Princ. Pol. etc. etc., qua respondetur ad epistolam gratulatoriam ex occasione electionis pontificis.

BENEDICTUS P. P. XIII.

Dilectissime in Christo fili noster salutem et Apostolicam Benedictionem, Apostolice Sedis cultum, et Catholice religionis studium, quo amplissima inclyte istius Domus decora cumulas et illustras, in tuis, que jucundissime Nobis acciderunt literis, paterna caritate complexi sumus. In hisce siquidem officijs, que cum divinarum rerum reverentiâ conjuncta sunt, verum Pontificie sollicitudinis solatium collocamus. Quare satis intelligis quam gratam obstrictamque filiali pietati tue voluntatem geramus, et quam studiose cupiamus luculentis Paterne nostre beneuolentie testimonijs eandem Tibi certius confirmare. Deum interea supplicibus votis oramus, ut gratie sue presidio infirmitati nostre adesse, ratamque tuam de nostro Apostolatu Letitiam facere dignetur, et vicem observantie erga Nos tue perenni rerum tuarum prosperitate rependat. Ac Tibi, Dilectissime in Christo fili noster, peculiari Pontificie dilectionis affectu Apostolicam Benedictionem impertimur. Datum ROME *apud Sanctam* MARIAM MAJOREM *sub* ANNULO PISCATORIS *die XXII. Augusti MDCCXXIV. Pontificatus Nostri Anno Primo.*[a])

Carolus Maiellus.

In tergo: *Dilectissimo in xpo filio nro Friderico Augusto Duci Saxonie Ppi Regio Polonie et Electorali ejusdem Saxonie.*

In membrana. — Sigillum ablatum est. —

a) Benedictus XIII. — (Petrus Franciscus Orsini) — electus est d. XXIX. m. Maij anno 1724, et coronatus d. IV. m. Junij.

LXXIX. Sine loco et anno.

Reuerendes in xpo honorabilibus viris archiepiscopis, et episcopis, praepositis. plebanis. viceplebanis ad quoscunque lator presencium perueneril cum sigillo nostro et litteris nostris cum debita reuerentia orationes in xpo deuotas. Discretionj vestre omni qua possumus humilitate et deuocione supplicamus. HENRICUS *dei gracia summus prepositus in* SCHEHE *atque conuentus quatinus nostrum negocium dignemini exaudire. Quia vero ecclesia nostra et edificia per incendium sunt deuastata. Igitur pro nobis saluti paterne uestre misericorditer intendatis.*

In membrana. — Saec. XIV. —

LXXX. Sine loco et anno.

Venerabili in xpo patri ac domino domino BERTOLDO *abbati Monasterij* VALLIS S. GEORGII *Cysterciensis ordinis*

Soror MECHTILDIS *dicta Abbatiſſa Sanctimonialium* SANCTE CRUCIS *prope* GOTHA *predicti ordinis oraciones in xpo cum obediencia debita ac deuota fratrem conuerſum noſtrum confeſſum exhibitorem preſencium propter rebellionis ſue in obedienciam, vel propter exceſſus ſui vel criminis notam vel maculam paternitati veſtre venerande corrigendum dirigimus Petentes exaffectu Quatinus ipſum emittere aut alias ſecundum diſciplinam ordinis ſecum agere curetis, ut emendatus obediat, vel ut diſcipline ſue correctio ipſum cohereeat et refrenet, vel ut pena ſua condigna ceteris pateat in exemplum, dei et iuſticie ob reſpectum, vel ordinis ob amorem.*

Vel ſi ſimpliciter emittitur ſic ſcribatur premiſſa Salutacione ut ſupra fratrem . . . talem conuerſum noſtrum profeſſum paternitati veſtre tranſmittimus Petentes ſtudioſe Quatinus ipſum propter deum et ordinem ac noſtre peticionis intuitu in veſtro conuentu ſeruare velitis ad annum Quia ad preſens nobiſcum ſtare non poteſt Salua Monaſtica diſciplina In eo nobis complacenciam facietis gratuito remerendam.

In charta. — Saec. XV. —

LXXXI. Sine loco et anno.

Literae Senatus Hallensis, quibus commendat Senatui Lips. uxorem DONATI KORFFERI, quae Lipsiae erat sororis defunctae hereditatem receptura. —

In membrana. — Saec. XV. et vernac. ling. scriptum.

LXXXII. Sine loco et anno.

WENZESLAUS Romanorum Rex etc. etc. — notum fecit, quod JOHANNES Marchio Brandenburgensis et Lusatiae et dux Gorlicensis altare beatae Mariae et S. S. Philippi et Jacobi apostolorum atque Georgii martyris in ecclesia Pragensi denova erexerit et fundaverit et pro usibus Capellani census quosdam in villis GOULAW, maiori et minori, BOCKOW, LYNDBERG et BAGANCZ dederit et donaverit.

In membrana. — Fragmentum copiae Saec. XV. —

Exstant praeterea in scriniis bibliothecae nostrae folia quaedam Calendarii ecclesiastici in usum chori ecclesiae cathedralis Misnensis, quorum duo priora iam typis descripta sunt in libro: *Bericht der Deutschen Gesellschaft zu Leipzig auf das Jahr* 1837. num. VI. pag. 47. sqq. — Tertium, quod in eodem libro ann. 1838. publicatur, continet dies anniversarios a d. XV. usque ad d. XXVIII. mens. Januarii.

CODICES HEBRAICI AC SYRIACI

ADIECTIS ALIQUOT SLAVICIS

DESCRIPTI

A

FRANCISCO DELITZSCHIO.

CODICES HEBRAICI.

I.

[B. H. fol. 1.]

חומש עם ההפטרות והמגילות׃

Cod. Wagenseilianus membranaceus, in fol. maj. (foll. 230.), charactere partim quadrato germanico-*tamico*, partim rotundoso *rashiano* exaratus, cujus una pars Pentateuchum (inde a Gen. 1, 21.) cum paraphrasi et Onkelosi et Hierosolymitana ac commentario Salomonis Isaaki, altera quinque *Megilot* (Rut, Canticum, Eccl., Thren., Ester — 1, 12.) continet; nam in principio et fine codicis folia aliquot interciderunt. Est enim aetate usuque, uti apparet, contritus assiduo, hominum scilicet spurcorum atque vehementium, ac proinde maculosus passimque concerptus atque obliteratus. Nomen scribae, quo se identidem in notis sua manu adspersis appellat, est *Makir* (ח' מכי' אני מכיר הכותב, מכיר הכ', veluti f. 60. b. 61. a.), vel, ut in fine Pentateuchi (204. b.) scriptum legitur, plenius: מכיר בר' קרשביא. Conjicio certis de causis, quae legentibus postmodo sponte occurrent, eum in Gallia degisse, aetate post Salomonem Isaaki fere tertia.*) Huc facit etiam quodammodo, quod Jo. Christoph. Wagenseilius hunc codicem a Judaeis **Metensibus** extorsit, magna illis asseveratione confirmantibus, eum, ut sit ipsis traditum, ex bibliotheca ipsius Salomonis Isaaki Metas quondam esse translatum. Unaquaeque codicis pagina binas in partes divisa est, superiorem, cujus columna media textum sacrum, dextra commentarium Rashianum, sinistra Targum Onkelosi exhibet; inferiorem, quae commentarii pentateuchici continuationem, Aftharas (אפטרין) notasque Isaaki, quibus illustrentur, repraesentat. At sicut totus liber multa cum licentia sine magna elegantiae cura scriptus est, sic etiam hic ordo varie crebris locis est permutatus. Paraphrasis Hierosolymitana, nondum, ut deinceps fieri solitum est, bipartita, disperse addita est, sine signis diacriticis, literis minusculis instar commentarii scripta; quatuor capita, quae Deuteronomium inchoant, aucta sunt etiam *Masorarum* additamentis, parvae in latere, magnae in ora libri suprema. Textus biblicus vocalibus, accentibus ceterisque punctis ac lineolis (*Ga'ja, Rafe*) distinctus est notisque marginalibus atque etiam emendationibus sine nota factis critice castigatus. Comparatur in margine magna codicum praestantissimorum copia, quos, dudum nunc perditos, oculis suis inspexit Makir. Variae lectiones plerumque in definienda aut plena aut defectiva scriptione, interdum etiam in vocabulis, literis, vocalibus recte ponendis versantur. Commemoratione dignus est apparatus criticus, quo scriba usus est. Enumerabo igitur brevi omnia librorum signa, ex quibus scripturas variantes congessit: 1) *Codex R. Gerson* (ס״ג) 3. b. 21. b. innumerisque praeterea locis. 2) *Codex R. Mëiri*, qui aetate scribae nondum mortuus erat (ס״מ יצ״ו, 22. b.), punctis instructus (נקוד 90. a. 115. b.), atque iterum iterumque emendatus (מוגה 49. a. מחדש מוגה 52. b.). 3) *Codex Perez* (ס' פרץ) 42. b. et saepius. 4) *Codex Josefi Thob-Elem* (ס' יוס' טוב עלם) 31. a. 5) *Codex Menahemi mi-Juani* (Joigny, ut videtur) 25. b. (ס' מנ' מיואני). 6) *Masora magna* (absolute המסורה הגדולה 129. b.), quam scripsit *Rabenu Gerson* cognomento Lumen Exilii (מסור' הגדולה שכתב רבינו גרשם מאור הגולה, 35. a. 45. b.) sua manu (מידו 76. a. 92. a.), alphabetice illam digestam signaque memorialia (סימנים), uti et *Menahemiana*, continentem (47. b. 157. a. 158. a. 162. a.). 7) *Masora altera* (absolute מסורה אחרת, 62. b.) *Menahemi de Joigny* (מסור' שכ' רב' מנח' מיו'), dispositione par atque aequalis (61. a. 76. b.), at scriptura textuali a *Gersoniana* saepe valde dissentiens (62. a.). Utraque Masora, et *Metensis* et *Juanensis*, erat in manu scribae (שתי המסו' שהיו בידי, 145. a. 146. b. 148. a. 154. a.). Masora (absolute, sine dispositoris nomine) ubique ad varietatem lectionis vel confirmandam vel labefactandam confertur, semperque textus *masoreticus* a textu exemplarium optimorum discernitur. Hinc ad varias lectiones ex codicibus collectas accedunt formulae: לא נמסר, נמסר, המ' מכחיש המסורת, מוכיח, בלא מסורת, במסורת, quae sexcenties iterantur, atque etiam ad scriptionem paraphrasis Onkelosianae definiendam adhibentur (65. a.). 8) *Codex hispanicus,* vel collective *codices hispanici* (ספרי אספמיא, 81. a. 92. a.), et prae ceteris תרגום אספמיא (העתקה, נוסח =) h. e. exemplar codicis hebraici, quod simul paraphrasin aramaicam comprehendebat, eaque de causa tum ad textum sacrum critice illustrandum tum ad paraphrasin emendandam (170. b.) adhibetur. 9) Targum Babylonicum (minime Onkelosi, cui aliquo abhinc tempore hoc nomen commentitium tributum est), h. e., codex hebraico-aramaicus, ex Babylonia allatus (unde et *Hilelai* ille, non a *Hilele* nescio quo, ut multi somniarunt, sed ab urbe *Hella,* in ruinis antiquae Babylonis exstructae, nominatus), תרגום בבלי (32. b.) vel absolute בבלי (42. b.). 10) *Codex*, ex quo ipse *Makir* transscripsit (ס' שהעתקתי ממנו, 33. a. 57. a. 58. a.), quem interdum etiam nominat ס' שלנו, et *Targum*, ex quo transtulit (תרגום שהע' ממנו 63. b.), inde probe discernendum, quod textum et hebraicum et aramaicum exhibebat (67. a.), uti ex nota hacce facile perspicitur: בתרגום שהעתקתי ממנו מצאתי בבבלי ואת ובתרגום ית ימא (67. b.). 11) Praeterea saepius recurrunt formulae: א' (איזה) ס' ש' (שאר ספרים) 22. b.; ס״ז (ספר זקן) 26. b. 96. a.; תרגום ס' מוגה, בכל הס' מדו', ס' מדויקים 33. b.; יש ספרים 26. b.; תרגום ישן מוגה, ישן 42. b. 49. b. 117. a. 129. b. additaeque sunt etiam glossae aliquot ex commentariis *R. Chananel* (84. b.) et *Tanchuma* (125. b.) collectae. Operae pretium me facturum esse arbitror, si specimen aliquod lectionum ad marginem hujus vetusti codicis adscriptarum subjiciam.

---

*) Filius esse videtur *Berechiae Naqdan* (auctoris *Misle Shualim*), qui habet cognomen קרשבית.

Gen. 4, 23. האזנה. Codex Mëiri: האזינה, plene.
- 6, 20. להחיות. Sic Codex hispan. Vulgo: להחית, defective.
- 7, 24. fin. לית כאן פסק.
- 7, 2. טהורה ult. In Targume, unde transscripsi: טהרה, defective.
- 27, 13. בקלי. Cod. Mëiri: בקלי, def.; Codd. hisp. et Gersoni: בקולי, plene.
- 27, 30. Mëiri: יצוא. Cod. hispan. יצא, defective.
- 27, 31. Mëiri et Hispan.: יקם. Gersoni: יקום, plene.
- 27, 33. Gersoni et Hispan.: אפו. Reliqui libri: אפוא, plene.
- 27, 43. Mëiri et Cod. vetustus: בקלי. Reliqui libri: בקולי, plene.
- 28, 15. Mëiri et Cod. hisp. והשבתיך, defective.
- 28, 20. Mëiri: הלך, defective.
- 29, 3. Mëiri: למקמה, def. Gersoni: למקומה, plene.
- 30, 20. Menahem de Joigny, non assentiente Masorâ: זבולן. Cod. hispan. ceterique libri: זבלון, id quod confirmat Masora: ט׳ כת׳ כן (h. e. *novies* sic scribitur).
- 30, 32. Mëiri: נקד, sicuti et נקוד (31, 10.). Gersoni, manu secunda, utrumque plene.
- 30, 33. Gersoni et Cod. hisp.: תבוא. Mëiri et Cod. hisp. alius: תבא, def.
- 30, 38. לשתות. Sic Mëiri, Hispan. ceterique libri. Cod. vetustus: לשתת, def.
- 30, 43. ושפחות. Sic Mëiri, Hispan. ceterique libri. Menahem: שפחת.
- 31, 2. שלשום. Cod. hispan.: שלשם, correcto vocabulo.
- 31, 7. החלף. Sic Mëiri et Cod. hispan.
- 31, 9. אביכם. Sic in libris nostris et, manu secunda, in Cod. hispan. Masora: ב׳ בנקבות (bis feminine). Gersoni: אביכן, forma muliebri.
- 31, 10. בחלום. Mëiri: בחלם, defective.
- 31, 18. לבוא. Sic Cod. hisp., et Gersoni ex emendatione. Cod. vetustus: לבא, repugnante Masora.
- 31, 27. ויבשרים. Sic Mëiri et Hisp., defectiva syllaba prima nominis.
- 31, 30. הלכת. Mëiri et Hispan.: הלוכת, negante Masora.
- 31, 31. בנותיך. Sic Hisp. Mëiri: בנתיך, defective.
- 31, 33. אמהות. Sic defective Mëiri et Hisp.
- 31, 36. מה חטאתי. Sic, omissa copula, omnes hispan. Codd. et Mëiri, in quo *Vau* obliteratum est. Gersoni: ומה.
- 31, 47. שהדותא. Mëiri: סהדותא. At in *Masora magna* hoc voc. non enumeratur inter ea, quae per *Sin* scribuntur et per *Samek* leguntur; quapropter *Samek* retinuimus.
- 32, 9. לפליטה. Sic Mëiri. Hispan.: לפלטה.
- 32, 13. היטב. Sic Mëiri ceterique libri. Gersoni: היטיב, deleto tamen *Iud* altero.
- 32, 15. רחלים. Mëiri: רחלים, uti et מיניקות (32, 16.).
- 32, 19. שלוחה. Sic Mëiri. Ceteri libri: שלחה.
- 32, 26. Mëiri: יכול, plene.
- 34, 25. בחותם. Sic Targ. hisp. Vulgo: בחתם.
- 35, 12. לאברהם וליצחק. In ceteris libris, Hispan. aliquot et Cod. valde accurato: וליצחק. At Masora: לית כת׳ ו׳ (Non scriptum est *Vau*.). Et revera omissum est in Cod. Josefi Thob-Elem, et in Libro, ex quo transscripsi.

Paraphrasis Onkelosi, sicut textus biblicus, vocalibus, et, quod perraro invenitur, accentibus*) ornata est. Commentario Rashiano adjecit Makir (חומש = ת׳ מכיר מכיר הכותב 11, b.) *Hagahot R. Shemajae*, nepotis, ni fallor, Trecassini ejusque discipuli (14, b. צריך הרב להגיה 158, a. 185, a.). Has animadversiones (21, b. 23. a. 58, a. 66, b. 69, b. 75, b. signum: (כב״ש) Makir ex commentario Shemajae autographo (21, b. כב״ש בפירושו אשר בידי שמעיה כל שכתבתי 134, a.) exquisitas commentario Salomonis, quem hic codex multo impressis exemplaribus exhibet pleniorem atque integriorem, inseruit. De codice hoc Makiri, qui praeter haec, quae descripsimus, f. 204, b. hypomnema egregium *de ordine Barajtarum***) repraesentat, multa ac mira exstant veluti delirantium somnia. *Car. Friedr. Bahrdtius* in Observ. criticis hoc codice vinci opinatur eos, qui „Judaeorum in describendis Bibliis diligentiam et religionem ita extulerunt, ut ea sola sufficere videretur ad explodendos criticorum conatus.“ *Olav. Gerh. Tychsen* (Tentamen p. 148.) eum „propter horridos literarum ductus et descriptoris lapsus ingentes“ a puero exercitii caussa scriptum esse existimat. Plura, in his ridicula commenta, de hoc et sequenti codice scripsere *Le Long*, Bibl. Sacra, App. II. p. 300.; *Gottfr. Christ. Goetz*, Programma, quo anno 1711. Bibl. Senatoriam aperiendam indixit p. 20.; *Wolf*, Bibl. Hebr. II. p. 324.; *Benjamin Kennicott*, Dissert. Gener. Cod. 600.

II.

[B. H. fol. 12]

חומש עם ההפטרות והמגילות וספרי אמ״ת

Codex membranaceus, orientalis, in fol. minori, foll. constans 204, vetus, integer pulcherrimusque, quem, ex Italia allatum (fol. 204. b. *Visto per mi Fra Lurgida da Bologna* 1602. *Visto per mi Dominico Carretto* 1618.), Jo. Christ. Wagenseilius una cum libris manusc. *Bëer Gola* et *Misle Sandabar* de Judaeo indocto Niclasburgi in Moravia emit, uti ipse narrat in *Epistola de Hydraspide sua*. Comprehendit hic codex biblicus, quem in manibus Karaitae orientalis olim fuisse nonnulli conjecerunt (*Monatliche Unterredungen* 1691. p. 276.), Pentateuchum et Hattharas singulis sabatis festisque diebus anniversariis recitandas, quas insequuntur quinque Volumina (*Megilot*), Tilim, Misle et liber Jobi. Qui libri omnes vocalibus, punctis accentibusque instructi sunt; a latere textus posita est Masora minima, *literalem* dico, infra autem et supra textum adscripta est Masora *verbalis*, interdum γεωμετρικῶς figurata, quae in enumerandis locis, quibus vocabulum textuale hac illave forma reperiatur, versari eosque locos versiculis mnemonicis iisque aramaicis complecti solet. Initia singulorum librorum pentateuchicorum singularumque Megilarum, more *orientali*, auro, pigmento imagunculisque ornata sunt. Praeterea multa in hoc codice occurrunt singularia et ab occidentalium codicum

---

*) J. Bern. de-Rossi, qui in catalogo suo tantummodo Paraphrases „*cum punctis*“ enumerat, explicatius loqui debebat. Targum *accentuatum*, cujus accentus ab accentibus hebraicis textus disjuncti ac diversi sunt, exstat etiamnunc in Cod. prophetas complectente ac Masoris instructo, quem Bibl. Jenensis asservat.

**) סימן לידע סדר הברייתות איזהו במכילתי ואיזו בתורת כהנים ואיזו בספרי ואיזו בברייתא דר׳ חייא ור׳ אושעיא וכו׳.

consuetudine plane diversa, veluti librorum אמ״ת (Job, Misle, Tilim), exceptis particulis prosaicis, metrica scriptio, qua unusquisque versus unam lineam implet et bina in hemistichia dispertitus est.*) Quae scriptio cum regulis codicum biblicorum scribendorum (*Hilkot Sofrim*) aperte contraria sit, considerandum est, hunc codicem, uti omnes punctatos hemisticeque scriptos non in usum synagogalem, sed privatum conscriptum esse. Ita in Pentateucho nulla est majorum minorumque sectionum per *Pe* et *Samek* distinctio, sed initio cujusvis *Parasae* appositum est signum פרש׳. Criticam Codd. biblicorum Bibl. Senatoriae et Paulinae Lipsiensium jam instituit ***Carol. Fried. Bahrdt*** (Vita ejus a Pottio scripta p. 287.), in ***Observationibus criticis*** circa lectionem Codd. Mscr. Hebraeorum, Lipsiae 1770. 8. (comp. et Le Long l. l.; Goetz. in Programmate; Wolf II. p. 314.; Kennicott Diss. Gen. cod. 599. Tychsen §. 8., qui de codd. pictoratis perquam inepte sentit). Character, quo cod. noster scriptus est, quadratus est ille, qui ***Ketab Asurit*** (***Surit***) dicitur, non rotundosus ille, sed angulosus literisque exemplarium optimorum typis exscriptorum nil inferior. In fine duobus in foliis membranaceis (201. 202.) addita est ***Megilta d'Antiochos***, sermone aramaico, partim punctis perperite distincta, partim iis destituta. Cujus hocce est initium: וַהֲוָה בִּיוֹמֵי אַנְטִיוֹכֹס מַלְכָּא דִּי יְוַן מֶלֶךְ רַב וְתַקִּיף הֲוָה וְחַסִּין בְּשָׁלְטָנוּתֵיהּ וְכָל מַלְכַיָּא יִשְׁתַּמְּעוּן לֵיהּ הוּא בְּבַשׁ טְרִינָן סַגִּיאָן וְמַלְכִין תַּקִּיפִין וְאַצְדִּי בִּירָנְיָתְהוֹן וְהֵיכְלֵיהוֹן אוֹקִיד בְּנוּרָא וְגֻבְרֵיהוֹן בְּאֲסִיר אֲסַר׃ Finit his verbis: על כן בני ישראל לירתא דנא בכל גלותהון נטרין יומיא אלין וקרין להון יומי חדו מעכרין ותשוה יומא לירהא דכסלו: וכד עלנא לא ערין מנהין די בבית מקדשכין כהניא ולואי וחכימיהון קיימו עליהון ועל בני בניהון עד עלמא. Hinc consequuntur in f. 203. quinque cantilenae praelusoriae (***Reshujot***): 1) ארומם אל נאדר; 2) ברשות שם האל; 3) מלך אין בלתו; 4) יקר האל אגיבבה; 5) אל נורא ואיום יצו עזו לתיוב, quorum quartâ, stilo lapidari, uti et ceterae, h. e. *piutico* compacta, ἀκροστιχικῶς nomen Jehudae exprimitur. In fol. extremo recens adjecto scriptae sunt eulogiae (***Berakot***) in legendis Parasis legis Haphtharisque prophetarum inter Judaeos ubique usitatae.

III.

[B. H. fol. 4.]

פירוש רש״י.

Cod. Wagenseilianus (Tela p. 419.), membranaceus, forma longe maxima ac paene quadrata et cubitali (foll. 140.), ternis quaque in pagina columnis scriptus, pretiosus ille propter vetustatem, sed mutilus, laceratus atque excisis picturis, quarum una 9, b. relicta est, omni splendore manu proterva privatus. Errat tamen magnopere Wagenseilius, qui, cum codices alios nimii faciat, non majus huic pretium statuit, quam „quo membrana fere apud nos venderetur.“ Magis etiam mirum est, ipsum Wagenseilium nescivisse, quot qualesque Salomonis Isaaki commentarios codex hic complecteretur. Etenim hanc falsam de eo habuit opinionem, exstare hoc in codice excerptas ex Rashii commentariis explicationes in omnes Hafthbarot, quae secundum ordinem librorum biblicorum, non illum, quo in synagogis praeleguntur, hic dispositae deprehenduntur: in quam opinionem, ridiculam profecto ac mere commentitiam, adduxit ***Goetzium*** in Programmate, ***Christian. Fried. Boernerum*** (Le Long, Bibl. Sacr. I. p. 300.), ***Jo. Christoph. Wolfium*** (Bibl. Hebr. I. p. 1066.). Alios errores, qui hoc de codice late sparsi fusique sunt, praetereo; sufficiat, commentarios commentariorumque fragmenta, quae continet, religiose recensuisse. Inchoat codicem statim ab initio mutilatum 1) pars commentarii in ***pentateuchum***, a Deuter. 26, 12. usque ad finem. Subjecta est clausula: סיימתי לדי מרצי חזק, cujus media vocabula, nisi diem XIV. m. Martii indicent, non intelligo. Sequitur 2) comm. in librum ***Josuae*** completus ac perfectus, addita formula: סליק ספר יהושע; 3) ***Judicum***, ab initio usque ad 5, 28.; 4) ***Regum***, inde ab 1 Reg. 7, 25. usque ad finem, ubi haec subscriptio exstat: סליק ספר מלכים ואתחיל ספר ירמיה הפטרת פנחס; 5) ***Jeremia***, usque ad 7, 18; 6) ***Ezechiël***, inde a 16, 56. usque ad finem; 7) ***Jesaia***, plenus atque integer, quo ad finem perducto adduntur notulae quaedam ***Mar-Josefi*** (מיבוקי מר יוסף) et appendicis loco (תוספת) animadversiones nonnullae, מידלכי insignitae (81. a. b.). 8) ***Dodekapropheton*** (***Terésar***), cujus solummodo particula quaedam, Hos. 1, 1—7, 16., conservata est. Hoc excipiunt 9) ***Psalmi***, a 55, 14. usque ad extremum, sub quo haec leguntur: סליק ספר תלים שבחות לדר ברום זבילים. 10) ***Job***, qui liber non habet subjecta alia, quae alibi non exstent (Wolf. l. l.), nisi haec: תכלת ספר איוב מלפינו מבהמות ארץ דרשו רבותינו מפרדה שכורעת ומשתנת ומעוף השמים יחכמנו זה תרנגול שמפייס ואחר כך בועל בערובין (Job. 35, 11. cf. b. Erubin f. 100, b.). Quam clausulam consequitur notissima in ***Canticum Canticorum*** praefatio. 11) ***Shir ha-Shirim*** et ***Qohelet***, integra enarratione illustrata, 12) ***Misle***, usque ad 2, 15. In libris propheticis tituli Hafthbararum superscripti sunt, id quod complures decepit, ut has solas hoc in codice explicatas putarent. Dignus autem est hic codex, et propter religionem literarumque rashianarum elegantiam, qua exaratus est, et propter vetustatem, quae seculum decimum quartum sine dubitatione attingit, ut, quantumvis misere dilaceratus sit, tamen in editione critica Commentariorum Rashianorum, quos crebris locis variantes exhibet, ea qua par est diligentia adhibeatur.

IV.

[B. H. fol. 5.]

סדר מועד מס׳ רב אלפס.

Cod. Wagenseil. membranaceus, forma ingenti (foll. 64.), splendidus, tersus rubrisque initialibus decoratus, at mutilus in limine nullaque vel inscriptione vel subscriptione insignitus, qui operis ***Alfasi***, quae est Talmudis et Babylonici et Hierosolymitani epitome, has partes exhibet: 1) fin. Cod. ***Erubin***; 2) Masikta ***Pesahim***; 3) Hilkot ***Joma*** (Jom ha-Kipurim); 4) ***Suka***; 5) ***Beça*** (***Jom Thob***); 6) ***Ta'anit***; 7) ***Rosh ha-Shana***; 8) ***Megila***; 9) ***Moëd Qathan***. Alfasii textum charactere quadrato volubili ac rotundo exaratum cingunt undique commentarii, literis, quae dicuntur, rabinicis scripti. His in commentariis, quorum unus est brevior, alter amplissimus, innumeris locis laudantur ***Rashi***, scriptores ***Tosefiarum*** eorumque aequales in Gallia et Germania degentes, ***Abraham ben-David*** (ראב״ד),

*) In Cod. Dresdensi (N. 442., cum Masora magna, mire figurata), quem idem Bahrdtius descripsit (De inclyto bibliothecae electoralis Dresdensis Cod. Bibl. hebr. manuscripto Prolusio, Lips. 1767.) libri poëtici eorumque paraphrasis singulos versus continuo insequens eodem modo disposita comparent. Scriba est *Eliezer Samuëli*, cognomento סופר טהרן (= ס׳ מהיר ad s. f. קצרן, ארכן; ידען, פסרן, Berakot f. 34. a.), quod insulsissimas conjecturas procreavit. Vide tamen clausulam Cod. VI.

Mose mi-Qozi (סמ״ג, הסר מקיצי), *Mordekai Hileli* (ס׳ רבי מרדכי), *Baruk Samuëli* (ר״ב, *Sefer ha-Chokma*), *Samuël Meiri* (רשכם), *Menahem* (מהר״ם), *Zerachia* (המאור, *Sefer ha-Zaba*), *Mose Nachmani* (*Torat ha-Adam*), *Jonatan* (נמוקי יהונתן הכהן), multique alii. Foll. 41. 42. excerpta majora repraesentant, ex *Salomonis Isaaki* commentariis, *Teshubot* variorum ad Rosh ha-Shana pertinentibus, *Nimuke Aseri* (הרא״ש), *Maimonide* (cujus *Ha-Maimuni* in commentariis saepenumero excerpitur) aliisque facta. Suspicor, hunc codicem in Germania seculo decimo quinto vel sexto exaratum esse. Wagenseilius notas, quae textum circumsepiunt, unum commentarium esse putat, oculis scilicet captus (Wolf. III. p. 516., ubi supple Cod. de Rossi 134.), eumque ineditum conjicit, quo jure, nescio, quia mihi non licuit, ullam editionem praeter Cracoviensem (Voll. III., 1597.) comparare.

V.

[B. H. fol. 6.]

ספר מצות הגדול לרבינו משה בן יעקב מקוצי.

Cod. membranaceus (foll. 405.), pretiosus ac perantiquus, „volumen,“ ut Wagenseilius scripsit, „ingens, spissum, supra modum elegans, et cui simile si quis ducentis thaleris mihi comparaverit, meum gratis auferet“ (Wolf. I. p. 828.), auctore *Mose Kotzensi*, qui c. annum 1236. in Hispania commoratus est (pr. affirm. 3. negat. 112.) et hoc opus, uti auctor *Sha'are Zion* et *Gedalia* tradunt, a. 1282. absolvit. Initium codicis caret indice praeceptorum ajentium (מצות מצות עשה), quorum a primo usque ad CCXLI. catalogus excidit; reliquis omnibus ne hilum deest. In fine index integer praeceptorum negantium additus est. Imperantia praecepta corpus, ut ita dicam, libri constituunt, literis quadratis aterrimis in membrana albissima exaratum; prohibitoria (ספר מצות לא תעשה), charactere rashiano scripta, superiorem inferioremque marginem occupant. „De hujus libri praestantia,“ pergit Wagenseilius, „quod satis est, dici non potest. Judaei inaestimabilem praedicarunt.“ Nos ne volumus quidem multa de hoc grandi opere verba facere, siquidem in literis Judaeorum juridicis notissimum est saepiusque etiam typis exscriptum. Primam et rarissimam editionem, quae sine anni locique signo prodiit, descripsit B. de-Rossi in Annalibus Sec. XV. Typograph. p. 122.; aliam Soncini excusam 14$\frac{8}{8}\frac{8}{9}$. p. 61. Codices manuscripti exstant non pauci, in his *Escurialiensis* (qui a. 1267. scriptus esse dicitur, per errorem, ut apparet, Rodriguez de Castro I. p. 163.) et *Rossiani* n. 93. (scr. Novembr. 1285.); 1211. (sec. XIV.); 1063. (a. 1445.); 790. (a. 1462.). In fine codicis nostri, si recte conjicio, in Germania scripti, addita est haec calligraphi clausula: אני משה הסופר בר׳ פריגרס הכהן כתבתי זה ספר המצות עשה וסיימתי אותם יום ו׳ ח׳ ימים לחדש אדר שנת קנ״ט לאלף הששי וכשם שזיכני השם לסיימם כך יזכיני לקיימם אמן אמן אמן סלה סלה סלה: , unde vides, *Mosen ben-Perigoras*, librarium, scriptionem hujus libri ineunte *Martio* anni 1399. ad finem perduxisse.

VI.

[B. H. fol. 9.]

ס׳ מצות הקטן לר׳ יצחק מקורבי״ל.

עמודי גולה נקרא סמ״ק של רבי יצחק בן רבינו יוסף מקורבי״ל והוא קיצור מספר סמ״ג מכל דינים הנהוגים עתה בזמן הזה ומסודר כסדר שבעה ימי השבוע על שבעה עמודי עולם (quam inscriptionem ex impresso exemplari, ut videtur, codici manus Wagenseilii adjecit), Cod. membranaceus, in fol. latiori, plane integer (nam quae in praemisso indice exciderunt, fol. 3. a. manus secunda supplevit), literis quadratis egregie scriptus, foll. constans 80., quorum unumquodque binis paginis columnas quaternas exhibet, ex Bibliotheca Wagens., qui hunc codicem allegat in *Telis* p. 580. Concinnavit hoc opus, quod סמ״ק, utpote libri majoris Mosis Kotzensis compendium, appellatur, rogatu popularium permotus, *Isaak Corbelensis*, pietatis doctrinaeque laude inter Judaeos clarissimus. Qui cum ao. 1277. (uti in Bodlej. 288. Rossi 803. anni exstat notatio) hoc opus absolvisset, literis ad synagogas Galliae missis (quae supersunt in Codd. Ross. 571. 803. 961. 1222. et in ed. Const.) gentiles suos exhortatus est, ut hoc opus ad repetendam per singulas hebdomades legem aptissimum quam plurima in exempla describerent: id quod certatim fecerunt, praesertim cum *Mëir Rothenburgensis* et *Perez*, auctoris, qui ao. 1280. obiit, aequales, suas operi observationes et correctiones addidissent. Hinc factum est, ut permulti ejus libri codices iique magnopere inter sese dissidentes ad nostra usque tempora pervenirent, veluti septem in Oppenheimeriana, septemdecim in Rossiana*), inter quos nullus eorum, quibus librarius annum scriptionis subjecit, nostro, quoad scio, est antiquior. Codex enim noster exaratus est anno 1305., tribus decenniis post opus ab auctore confectum, uti ex clausula in fine adjecta intelligitur: אתן שבח לבורים ראשי אשר זיכני לסיים זה הספר בחמשה עשר באב ביום ששי באלף הששי וגבורותיו של קוני אמלל וגדלו אכלל יומם ולילה אשר סייעני לסיים הספר הזה בשנת הלל לפרט ואתן שבח לאלהנא דיהיב לנא אורייתיה והורן אשר סייעתי זה הספר לר׳ יעקב מהורן והשם יזכיהו וכו׳. Ipse liber Isaaki hoc poematio finitur, quod, ut videtur, Isaaki est, qui et singulos dies, in quos liber divisus est, versiculis distinxit:

שבח לאלהי הצבאות . . . .
אשר בו אנשים ונשים מצוות . . . .
והנה היא מפורש ומסויים נאה בסימנים .
והוא יגאלינו מגענים . . . .
ועצמה ירבה לאין אונים . . . .
ולא נהיה עוד לאויבינו מכודנים . . . .
ויהיו כולם אליך פונים . . . .
ושם נעבדך ביראה ובכל זמנים . . . .
ונהללך בתושבחות וברננים . . . .

נשלם ספר המצות
כאשר על לוהות חצובות
שבח לדר מעונים
אשר תמיד עלינו קמים ונמנים
ולא יהיו עוד ידינו רפיונים
ומהרה תשפיל אדשנים
ואז נשוב לנוה קדשך ששים ושמחים גוונים גוונים
לפניך אדוני האדונים
ואיש על נחלתו יהיה חונים
אמן כן תעשה לעם אשר מעולם לך נקנים:

Illustrationes (*Hagahot*), quae textum libri in particulas distributum statim excipiunt, in classes has distribui possunt: 1) Hagahot *Meiri Rothenburgensis* et *Perez*, qui cum additamento מיוחס nominatur; 2) Hagahot shel-Rabi *Jona*; 3) Ha-

*) Cod. 87. (anni fere 1360.); 172. (1381.); 189. (c. 1440.); 246. ; 416. (1423., cum oratione Manassis hebraica); 542. (1384.); 571. (1337.); 583.; 756. (1406.); 803. (1404.); 811.; 858.; 933.; 961. (ante 1327.); 1286.; 1330. (anni 1387.).

gahot ex libro *Baruki*, qui fol. 80. a. discipulus R. *Abba* dicitur, desumtae; 4) Hagahot nescio cujus, qui f. 37. d. *Samuelem Arvernum* magistrum suum nominat; 5) Hagahot Anonymorum, ex *Maimuni*, *Rab Alfes*, libro rituali majori *Mosis Kotzensis* ejusque glossis interlinearibus (גליון בסמ״ג), ex *Masiktot gedolot* (מ״ג) et *Halakot gedolot* (ה״ג) excerptae. Praeterea in illustrationibus libri hicce crebro citantur: 1) מבחר פנינים, f. 4. a. גם במבחר הפנינים כת׳ משל בא עלות. In cod. ex praeda Turcica redemto, a quo noster saepissime magnoque opere deflectit: כאשר אמר בעל המוסר במעלות וכו׳ : 2) Tosefot, speciatim תוס׳ משנץ (דשניץ, דשנץ, *Sens*); 3) פי׳ קונטרוסין, h. e., codicilli doctoris Trecassini, ex quibus saepe multumque correctis concinnatus est deinceps eius commentarius, *Isaaki* Menahot f. 32. a. v. 6.; = קונטרסים Gittin f. 28. b.); 4) ס׳ התרומה; 5) סדר רבינו משה (*Bonenfant*); 6) כדר של ר׳ יוסף טוב עלם (סדר הר״ם); 7) תשובות הגאונים; 8) ס׳ עריך; 9) אבי עזרי; 10) מחזור ויטרי, liber ritualis, qui cantilenas aliquot adhuc incognitas, et inprimis liturgiae leges ac regulas continet; 11) תשובות הר״י (Isaaki majoris); 12) מגלת סתרים דרבינו נסים גאון (ad §. 229.); 13) הפיים (in formula בהדא דירא); 14) שמושי רבה; 15) תקון שטרות. Inter Rabinos, ad quorum autoritatem saepenumero provocatur, praeter eos, qui in vulgus noti sunt (רש״י, ריצב״א, ריבא, רשב״ם, הר״ם, ח״ח, ר״י) hos nominandos puto: 1) רבותינו ר׳ אליאב כהן הצרפתי ממו״צא (*Meaux*); 2) מאויר״א (*Evreux*, cf. *Josefi Kolon*, Vota §. 160.), ex quibus *Isaak*, *Mose*, ejus frater *Salomo* (c. 5000.) et *Samuel* saepissime commemorantur; 3) ר׳ אשר מלוניל (*Lunel*); 4) ר׳ אליעזר ממי״ץ (*Metz*); 5) ר׳ יעקב דאורלנש (*Orleans*); 6) יחיאל בר׳ יוסף ejusque filius, qui in Palaestinam profectus est, ex cujus quodam libro typus libelli repudii affertur; 7) ר׳ שמשון ור׳ אליעזר משנ״ץ (*Sens*); 8) ר׳ יעקב מוורדון (*Verdun*); 9) ר׳ יצחק מקל״צין (*Chalons?*) f. 16. a.; 10) ר׳ יחיאל מפרי״ש (*Paris*); 11) ר׳ טוביה מביא״ינא (*Bayonne*); 12) ר׳ שמשון מפלי״רא (*Fleury*); 13) ר׳ יעקב סין טוב (*Saint-Thob*); 14) ר׳ שמליה בן אלעזר. Propter argumenti similitudinem non possum hoc loco silentio praeterire codicem mscr., quem cum Bibliotheca Senatoria emere nollet, Jo. Georg. Abichtius, professor Vitebergensis, sibi paravit (Wolf. IV. p. 756.), *Sefer Sinai* dico, cujus auctorem et scribam diserte significat subscriptio: סליק ספר סיני שייסד הה״ר אברהם אח של הה״ר מאיר הגדול בן הה״ר ברוך ויען קרא אותו סיני שסיני בגימטריא צוה וליקט אותו מכמי עולם: אני הסופר אשר ברכי דוד ז״צל כתבתי זה הספר להחבר ר׳ אביגדור בר׳ אליעזר ז״צל וסיימתי אותו ביום ו׳ ק״א לפרט ה׳ באב המקום יזכינו להגות בו הוא ובניו ובני בניו עד סוף כל הדורות אמן סלה: Comprehendit hic liber observationes rituales et juridicas, numero 1469, quarum quaelibet incipit voce: מצאתי. Opus universum hoc in tractatus distributum est: 1) הלכות שבת; 2) ה׳ נדה; 3) ה׳ חלה; 4) ה׳ ע״ז; 5) ה׳ יין נסך; 6) ה׳ ספ׳ ת׳; 7) ה׳ תפלין; 8) ה׳ שחיטה; 9) ה׳ טריפות; 10) ה׳ איסור והיתר; 11) ה׳ נטילת ידים; 12) ספר מצות, compendium τοῦ סמ״ג Mosis Kotzensis; 13) קצת מפירושי אבי העזרי (v. Wolf. III. p. 11. et *Sifte Jeshenim*); 14) תשובות מהר״ם (*Menahemi*, vel, ut Wagnero videtur, *Möiri Rothenburg*). Annexus est libellus ritualis de variis *licitis* et *vetitis* ad oeconomiam spectantibus, excerptus ex libro cujusdam פוריא, triginta sex capitibus constans, sed violente decurtatus. Hanc libri plane ignoti descriptionem, ex qua Wolf. III. p. 669. IV. p. 756. supplere poteris, acceptam refero chartis Wagnerianis, quas codici Ungeriano infra describendo adjeci.

VII.

[B. H. fol. 8.]

מ ח ז ו ר י.

Cod. membranaceus, pictoratus, vastae molis, uncialibus literis elegantissime scriptus, qui *Qerobot* diebus festis (*Pesah*, *Shebuot*, *Rosh-ha-Shana*, *Jom-Kipur*, *Sukot*) recitari solitas, adjectis etiam *Selihot* et *Hosianot*, continet, foll. complectens 366., ornatus literis, quae dicuntur, florentibus (f. 88. a. 248. a. 329. a.), portentosisque figuris atque iconculis, quae partim calamo sunt adumbratae (28. a. 67. b. 128. a. 142. b. 159. a. 160. a. 270. a. 280. a. 281. a. 285. b. 301. b. 303. b. 326. a. 340. a.), partim pigmentis variis ac vivis coloratae (144. a. 191. b. 192. a.). Harum picturarum, quae mediae aetatis superstitionem barbaram redolent, nonnullae, veluti octo de signis zodiaci in precatione *Thal* (7, b. sqq.), pueri, ut videtur, petulantia excisae sunt. Interdum ex infimo quoque codicis margine membrana resecta est, ad *Mezuzot* vel phylacteria, ut suspicor, exaranda, scriptura tamen semper illaesa. In principio unum folium duove, *Jocer* et *Zulat* primi *Paschae* diei exhibentia, deficiunt, quae sua manu *Wagenseilius* supplevit; in medio libro inter אזהרת ראשית et אקדמות (102. 103.) unum folium, in canticis primi diei *Rosh-ha-Shana* plura folia, quae *Shaharit* continebant, exciderunt. Collatis accurate libris ritualibus excusis, codicem nostrum a ritu *germanico* nonnisi ordine cantilenarum nonnunquam paullum deflectere cognovi. Intellexi etiam, eum praeter variarum lectionum uberrimam copiam fere nil rari necdum typis exscripti continere, nisi haec *aramaica* carmina, quae ad summum ejus pretium constituendum sufficiunt: 1) רשות להפטרה בתרגום דר׳ שמואל הכתבי (?) (27. a. b.), prologus aramaicus ad Hafitharae primo die *Sukot* recitandae paraphrasin, sine vocalibus ac punctis, cum acrosticho שמואל חזן hisce versibus ordiens:

אתא ודוגניא בריבוא   וקדישתא בריבבתא
בריר לית לכל ברייתא   סכום גונדי גונדתא
גלי עמיקי ומסתרתא   שבינחך לית דידע דוכתא
דילמחזי בחזותא   עין כל יציר לא רשיתא.

*) Usque ad init. millenarii VI. permansit mos, VII. die Paschatis et festo *Shebuot* (ad exitum ex Aegypto lationemque legis celebranda) recitare aramaicam paraphrasin Parashae solemnis, uti perspicitur ex Mahazor. mss., atque etiam Hafibarae, h. e. die I. Shebuot Ezech. I., die II. precationem Habacuci (cf. Tosafot, Megila f. 24. a.), ex translatione *Jonatani Usieli*, quae additamentis ex Agada desumtis locupletari solebat (Isaaki, Taanit f. 23. a.). Ea de causa Jonatani in unaquaque Introductione Hafibarae aramaicae honorifica fit mentio, veluti in *Jecib Pitgam* (quod, sicut *Aqdamut*, introductio ad Parasham aram., etiam abrogata Targumi recitatione retentum est) atque etiam in fine tertiae Introductionis, quae etiam in Mahazore membranaceo, scr. 5050. (in bibl. *Heimanni Josefi Michaelis*, viri mirifice literati) inscribitur: רשות למפטיר דרבינו יצחק מדנפיר. Initium hujus carminis, quod in Cod. nostro deest, acrostichice illius יצחק insigniti itemque aramaice scripti, hocce est: אלימי כען דמנכון כזיו, ילימו בדילכון פזיז, בריל כוואה קהליך מעדרין מכתן, כדי פריש יהונתן, בניב גחלין, et finis: קבל הלין דקם קבלין. Auctor hujus Introductionis (uti Heimannus me edocuit) est *Isaak mi-Dompierre*, Samuelis filius, Simchae Victoriacensis (auctoris Mahazor Vitry) nepos. Mater ejus erat filia *R. Meiri*, qui filiam Isaaki Trecassini duxerat, et soror *R. Samuelis bar-Meir* (רשב״ם), *R. Jakobi* (רבינו תם), et *R. Isaaki bar-Meir* (ריב״ם). Cetera hujus Isaaki Dompetrani nomina sunt: ר״י בעל התוספות, ר״י הזקן (quo nomine ab *Isaako minori bar-Abraham*, abbrev. ריצב״א, ר״י, discernitur). Ejus filius, *R. Elchanan*, pater *R. Samuelis*, ao. 4944. martyrium suscepit.

In fine hujus carminis scriptum est initium alius prologi: שׁעלין כמה דפריש יהונתן בר עוזיאל זכרו הזה: רשות אחר מרבינו יצחק מרנסירא ז״צל. Inter poëmata *pentecostalia* occurrunt ac tanquam lucent cantica grandia ac sublimia *Mëiri ben-Isaak*, cognomento *Chazan*, quorum altero paraphrasis *decalogi* (עשירתי דבירייא), altero paraphrasis hymni ad mare cantati (שירתא דימא) carminibus magnificentissimis amplificantur (f. 103. a—115. a. 115. a—121. a.). Cantici primi exordium (*Reshût*) est carmen *Aqdamut*, solum illud typis exscriptum nostroque in codice nonnisi inde a *Vav* nominis acrostici ובמטעים conservatum, quod excipitur paraphrasi *hierosolymitana* Exod. XIX., 1—25., annexo carmine *Arkin*, quo, uti constat, Moses in coelos ingressus honorificeque a Deo atque angelis exceptus describitur, et Exod. 20, 1., subjecto carmine ארקא רקוד שׁמיא זמיר, quo legislatio sinaitica celebratur. Hinc deinceps sequuntur decem praecepta, praefixo versu biblico aramaice a paraphrasta converso eoque carmine aramaico a poeta illustrato, quo argumentum praecepti vel interpretatione explicatur vel exemplo ex historia petito confirmatur, veluti secundi, exemplo *Chananiae, Misael et Azariae*, qui imperatis tyranni repugnantes fidemque suam cantilena amoebea, graeci apocryphi simillima, confitentes introducuntur; sexti, exemplo *Joabi*, filii *Zerujae*.*) Epilogum, quo haec decem carmina, mira arte concinnata, finiuntur, constituit Exod. XX. 15—23. *Alterius* cantici, quod *Shirta de-Jama* inscribi possit, prologus est carmen:

אִילּוּ

סִימִי	נִי מִי	בְּנֵי נָשָׁא	רַשׁ מִי
גְּוִילֵי שְׁמַיָּא וְשׁ מִי		דְּיוֹתָא כָּלֵי	[illegible] מִי
הֲדַר גְּוַר	כָּל מִי	וְשַׁלִּיט בְּכָלֵי	תְּהִי מִי
וְזִיו סַפְקֵי	כָּל מִי	חֲדָא לְרִבּוֹן	קְמִי

quod exhibet acrostichon: מאיר ברבי יצחק חזק ואמץ. Sequitur Ex. 13, 21., annexis carminibus: אית הזותא ודנגמא et

אֲבוּנָן דְּבִשְׁמַיָּא גַּבְרִין
בְּרֵי לִיבְרֵי קְרַנָן
גַּדְפֵּי נִשְׁרִין סְרִנָן
דְּלֵיק קְטָן מְזָרְנָן

Exod. 13, 22., subjecto c. אֱלָהָא תַּקִּיפָא רַבָּא, 14, 30. consequente itidem paraphrasi aramaica ac poëtica.

Hoc exordio concluso, ipsa *Shira* insequitur, quae rursus, contexta cum aramaicis carminibus aramaica paraphrasi, egregie exornatur atque illuminatur. Epilogum efficit *Midras* de quatuor sanctis noctibus (h. e. creationis, revelationis Abrahamo factae, aegyptiacae ante emigrationem, novissimae, qua *Messias* de coelo ad judicium habendum descendet), inchoans his verbis grandisonis: אַרְבַּע לֵילָוָן כְּתִיבִין בְּסֵפֶר דּוּכְרָנַיָּא. Haec fere est eorum carminum artificiose compositorum oeconomia, quibus quidem nescio an quidquam humani aramaico sermone unquam scriptum sit elegantius atque excelsius. De externo codicis nostri pretio haec scripsit Wagenseilius: „sumtibus totius alicujus coetus scriptus est; nec enim minorem mercedem scriba, quam thaleros *centum* retulit, membrana vix *triginta* thaleris parabilis erat.“ Subscriptio nomen scribae sine temporis locique notatione exhibet: יעקב בר״ יהודה כופר חזק.**) Exaratus est, nisi cetera vestigia me decipiunt, seculo decimo quinto, in Germania australi cisrhenana.

VIII.

[B. H. fol. 2.]

ס ל י ח ו ת.

Cod. Wagens. membranaceus, integer, et, si folia triginta quatuor in fine (f. 148—182.) excisa et ceram de candelis synagogae crebro in eum destillatam exceperis, illaesus (foll. 182.), qui locupletissimam precationum poenitentialium, quae quotannis recitari solent, collectionem, adscriptis in margine supplementis ac glossematis, continet. Inter Selihot 240., quas exhibet, cum libros decem excusos, quibus Selihot insunt, conterrem (Francof. a. M. 1763. 4.; ad ritum Lithuanorum Amst. 1806.; *Wsedlkowy* 1824. 4.; Rödelheim 1833. 8.; ad ritum Bohemiae, Moraviae, Hungariae et Silesiae, Viennae 1833. 8.; Poloniae magnae et parvae, ib. 1833.; *Wsedlkowy* 1834. 4.; Sulsbaci, ad ritum Posniae, *Horodni* finitimarumque regionum 1835. 4.; *Seder Tefila*, apud Uri Feibesh Amst. 1681. 4.; *Tefilat Israël*, auctore Jacobo, Rabino Lissano, Rödelheim 1833. 8.), quadraginta novem invenire non potui, quae vel sunt perrarae vel typis plane nondum exscriptae (n. 19. 26. 30. 33. 37. 38. 47. 51. 52. 54. 56. 63. 65. 66. 67. 81. 83. 88. 90. 99. 100. 101. 102. 109. 113. 114. 154. 156. 160. 161. 162. 174. 179. 180. 181. 182. 188. 189. 192. 193. 194. 198. 200. 203. 204. 210. 211. 214. 215. 218. 220. 221. 225. 231. 233. 234. 235. 237. 239.), de quibus singulis complura invenies in libro *Zunzii* de genere poëmatum, quod *Selihot* dicitur. Praefixi sunt indices tres, quorum alter *Selihot* secundum ritum *Landshutensem*, tertius secundum *Bohemicum* dispositas repraesentat. Usa est quondam hoc codice *Landshutensis* in Bavaria synagoga. Postea Judaeis tota regione expulsis *Neostadiensis* in Palatinatu oppidi synagoga eum sibi vindicavit, exeunte seculo decimo sexto, id quod ex notula f. 113. b. 114. a. adscripta colligi potest: „Scriptum die hebdomadis tertio, tertio mensis *Tisri*, ao. 1605., hic *Neostadii* apud *Weiden* in Palatinatu. Ao. 1604., secundo *Lag be-Omer* incendium factum est Neostadii, quo tres Judaeorum domus, sex Christianorum conflagraverunt.“ Ibidem catalogum precationum ad ritum Neostadiensem (מנהג קק נייא שטאט בפאלץ) dispositum confecit codicique membranis oblongis inscriptum adjecit Isaak Pragensis, Librarius, ao. 1663., uti docet ejus subsignatio. Neostadio codex in pagum *Ottensoss* delatus est, ao. 1688., uti docet suspirium anonymi hebraico-germanice primo in folio consignatum.

IX.

[B. H. fol. 8.]

א ו ר ח ח י י ם.

Cod. Wagens. membranaceus, literis rashianis majusculis s. semirabinicis scriptus, foliis quondam constans 231., quorum nunc aliquot medio ex libro evulsa deficiunt; inferiorem marginem mures arroserunt, attamen sine scripturae detrimento. Continet primam partem operis illius quadripartiti (*Orah Chajim*, *Jore De'a*, *Eben Ezer*, *Choshen Mishpath*), quod *Arba Thurim* vel vulgari dicendi consuetudine *Arba Shulchan Aruk* nominatur, et rituales Judaeorum leges ac constitutiones accu-

*) Hoc carmen, quo sextum praeceptum exemplo Joabi depingitur, germanice vertit *Zunzius* in Analectis (Geiger III. 1. p. 40 ss.).

**) Tegmento libri intrinsecus inscriptum est *μνημόσυνον*, quod Josefo Meiri Neostadiensi Furthae ao. 1687. sepulto scripsit Josef Zalmani Señor.

ratissime examinatas atque illustratas quasi uno corpore comprehendit, auctore *Jakob Aseri,**) non *Josefo Karo*, uti Wolfius tetro errore caecatus affirmat. Hoc enim doctore, disciplinae arcani dedito, multo est codex noster antiquior, ut facile quisque videt, quamvis nulla in eo exstet temporis locive, quo scriptus sit, notatio. Initiales ejus literae modo rubrae, modo nigrae, virides vel caeruleae pampinis frondescunt, foliis virent, floribus vestitae aliisque insignibus atque ornamentis vermiculatae sunt; interdum etiam auro coruscant (f. 14. b.), et figuras hominum aliarumque animantium chimaerae similium repraesentant. Adjectae sunt scribae ejusdem manu הלכות רצית להרמב״ם ז״ל (224. b. usque ad finem), ex opere ingenti *Jad Chazaqa* exscriptae, in quo tractatum secundum libri primi partis primae constituunt. De *Orah Chajim* seorsim Mantuae 1476. impresso v. *de Rossi* de Typogr. Hebraeo-Ferrariensi p. XXI. ed. Erl.; de eodem 1485. in Lusitania edito Ejusd. de Typogr. origin. ac primitiis p. 29. ed. Erl. De septem aliis totius operis *Arba Thurim* editionibus v. Annales Hebraeo-Typographicos 1501 — 1540. De Sabionetensi et antiquissimis in universum: Annales Sabionet. p. 11. s. ed. Erl. Bibliotheca Rossiana asservat codicem, quatuor Ordines complectentem, quem ao. 1459. Ferrarae scripsit *Isaak Zarah ben-Zerakia* (Catal. Cod. 64.) aliumque bombycinum, qui, sicut noster, nonnisi primum Ordinem, *Orah Chajim*, exhibet (ib. 1325.). Codex noster, si non seculo decimo quarto, certe decimo quinto exaratus est.

X.

[B. H. fol. 7.]

י ו ר ה ד ע ה·

Cod. Wagens. membranaceus (foll. 170.), integer atque incolumis, literis *rashianis* majoribus scriptus, quae quidem atramenti, ut videtur, vitio passim palluerunt, quatuor in paginis (65. b — 67. a.) literis florentibus belleque marginatis decoratus, complectens partem alteram operis triti ac celebrati *Arba Thurim*, *Jore De'a* inscriptam, auctore, uti jam diximus, *Jakobo Aseri*, patris clarissimi filio clarissimo. De tempore, quo codex hic scriptus est, clausula in fine subjecta omnem tollit dubitationem: אני שלמה בר׳ דוד כתבתי זה ספר יורה דעה להה״ר משה בן הה״ר אליקי׳ וסיימ׳ אותו בכ״ד ימים לחדש אב בשנת קס״ל (ג״ל קנ״ב = 1412) והש׳ יאיר עיני במאור תורתו ללמוד בתוכו הוא ובניו ובני בניו עד יבא ישועת אריאל ובא לציון גואל ברוך נותן ליעף כח: De *Jore De'a* seorsim Ferrarae 1476. excuso v. de Rossi de Typogr. Hebraeo-Ferr. p. 11. Erl., de eodem Cracoviae 1530. edito: Annales 1501 — 1540.

XI.

[B. H. fol. 15.]

ס׳ שערי אורה וס׳ מערכת האלהות·

Cod. Wagens. chartaceus (foll. 125.), quem exaravit charactere polonico-rabinico *Isaak bar-Mordakai ha-Kohen*, cognomine *Lankusch* (לנקוש), Cracoviensis (מקראק), ao. 1558. Hinc nactus est eum codicem quidam *Matatja de Lakrut,* suisque eum prooemiis et glossematis locupletavit, quae quidem ab ipso Matatja adscripta esse non sine caussa conjicio.

1) שערי אורה (f. 1 — 84.), Isagoge in theologiam kabalisticam (quae interdum et ס׳ אורה inscripta est, teste *Azulai* II. f. 4. b.; velut Cod. Plantavit. unus apud Wolf. II. p. 1257. Medicei duo, quos describit *Biscioni* Bibl. hebr. Flor. p. 283. 299. Codd. de Rossi duo 916. 1228.), scripta ab Josefo Gecatilia (de cujus aetate c. 1300. docte exposuit de Rossi ad Cod. 110.), cum praefatione et commentariis marginalibus *Matatjae ben-Salomo de Lakrut* (דלאקרוט), patre *Josefi de Lakrut,* qui hunc ipsum Gecatiliae librum cum patris annotationibus edidit Cracov. 1600. 4. (Wolf. III. p. 414.). In prooemio, in quo de ordine Sefirarum et Emanatione (אצילות) agit, *Matatja* ait, se his in commentariis fructus studiorum suorum kabalisticorum, quibus, dum in Italia c. a. 1550. vitam extorrem ageret, incubuerit, condidisse operamque dedisse, ut tropos de rebus corporeis desumtos, quibus Gecatilia ad instituendos Kabalae tirones usus fuerit, explanaret librumque ejus contra errores legentium muniret. Excusus est hic Matatjae commentarius iterum cum textu ipso, charactere quadrato expresso, Offenbaci 1715. 4. (Wolf. III. p. 391.).

2) מערכת האלהות (f. 85 — 125. b.), auctore non nominato*), cum *Matatjae ben-Salomo de Lakrut* praefatione, qua de Kabalae in theoreticam et practicam divisione, de libri in V *Maarakot* et V. *She'arim* partitione ejusque octo utilitatibus agit. Adscriptus est ejusdem Matatjae commentarius marginalis, quem, ab amicis rogatus, ex libris antiquis magistrorumque traditione composuit. Liber *Ma'areket,* qui in disciplina arcani versatur et quindecim constat sectionibus, aliorum commentariis auctus, prodiit Mantov. 1558. Ferrarae, in charta coerulea, item 1558.; Francof. 1691., multisque in bibliothecis latet. De auctore libri Matatja in prooemio, „Fugit," inquit, „nos nomen auctoris, nisi quod ex ipso libro apparet, eum doctrinam a *Rabi Sheshet*, discipulo summi *Mosis Nachmani* accepisse, unde verisimile fit, nomen ejus esse R. *Perez* (h. e. *Perez Isaaki Kohen* Gerundensis 1241.), siquidem in libro *Pelah Rimon* per abbreviaturam ר״פ ejus fit mentio." Nomen ejus ipsius *Perez ben-Isaak* in fronte gerunt Cod. Vatic. 265. (Catal. p. 228.), et Oppenheimeriani duo (Cat. f. 13.). Alii librum ab *Azariël Sagi-Nehor* confectum esse ajunt (Rossi de Typogr. Ferrar. ad a. 1558.), cujus nomen inscriptum est Codici Vatic. 211. De commentario Matatjae silent bibliographi, etiam Jo. Christoph. Wolfius I. p. 995. (cf. III. p. 955.), ubi codicem nostrum commemorat.

XII.

[B. H. fol. 10.]

מורה נבוכים וגנת אגוז·

Cod. chartaceus Wagenseil. (Sotha p. 71.) in fol. minori, foliis constans 277., literis rabinicis occidentalibus exaratus, qui libros scriptionesque complures comprehendit, quas sigillatim recensebimus:

1) מדרשות, collectio interpretationum nonnullarum recens concinnatarum super quosdam Sacrae Scripturae locos (f. 1. b — 4. a.).

2) מאמר מ״ל להרמב״ם, *More Nebukim* s. Doctor Perplexorum (דלאלה אלחיראיין) Maimonideus (5 — 123. b.), tripartitus ille atque illaesus (ס׳ או חלק ראשון 5 — 49. a. ח׳ שני 49. b — 88. b. ח׳ שלישי 89. b — 123. b.). Praefixum est hoc epigramma:

*) In proemio libri (quod etiam Cod. IX. exhibet) auctor scribit: מסקנת אא״א הרא״ש ז״ל (h. e. אדוני אבי הרב אשר זצ״ל).

*) Anonymi sunt etiam Codd. de Rossi 1163. 361. 1073. cum duobus commentariis, uno anonymo; altero *Minchat Jehuda* inscripto (quem separatim exhibet Cod. 1225.), auctore quodam *Juda Chajat*.

בכל נפש אם בין תבין — דברי ספר שלפניך
מראית אלהים תחזה בם — תתן טעם אל נפשך
אך אם תחטיא כוונתם — תשים סכין אל לועיך

In ipso textu illustrationis ergo addita sunt excerpta aliquot ex *Midras Chazit*, *Midras Qohelet*, *Pirqe Eliezer*, *Pesiqta*; in margine adscriptae sunt glossae, citata (ex חבור על תחית המתים ס׳ עולם קטן, גנת אגוז, הנקרא י״ג), variae denique lectiones.

3) גנת אגוז (124. a — 245. a.), opus mysticum, ad interiores et penetrales literas pertinens, quae in arcanis investigandis laborant, auctore *Josefo Gecatilia*, uti docet praescriptio: אני יוסף הקטן ב״ר אברהם גקטילה זצ״ל הדר בקצה קשטילה במדינה אשר בקצה הגבול (Wolf. III. p. 398.). Excusus est hic liber *semel* Hanoviae apud *Hans Jakob Hene* 1615. fol., quae editio cum perrara sit, ex codice nostro argumentum libri hujus, qui magni vel in historia grammaticae ponderis est, apponemus. I. חלק השמות, mysteria nominum. 1) שער ההויה, de nominibus יה, אהיה, יהוה, Dei essentiam docentibus. 2) שער הכנוי, de nomm. אל, אלוה, אלהים, Dei qualitates significantibus. 3) שער ההיכל, de nom. אדני, Tetragrammati ineffabilis tanquam templo. 4) שער השם, de nom. שדי ejusque cum המיוחד שם necessitudine. 5) שער הצבאות, de nom. יהוה צבאות, quod est Dei, utpote qui mundi universitatem regit. II. חלק כ״ב אותיות היסודיות, mysteria literarum ordinem mundi ejusque actiones ac motus delineantium, pars pro literarum multitudine multipartita. III. שער הנקוד, mysteria punctorum, quae sunt unitatis, structurae, motuum simulacra ac sensionis motionisque literarum interpretes. Haec pars seorsim edita est Cracov. 1648. 4. 1) שער היסוד, mysteria trium punctorum fundamentalium חלם, חרק, שרק. 2) שער הבנין, mysteria trium specierum punctationis, quae *aedificium* indicant, h. e. צרי, סגול, שבא. 3) שער התנועה, mysteria punctorum פתח et קמץ, motus systolen et diastolen repraesentantium. 4) שער היחוד, mysteria unitatis verae et post quam fundamentum aliud non datur, ac qualitatum fundamentalium et verarum (היחוד האמתי, non האמצעי Wolf. III. p. 390.).

4) סוד עשר ספירות (246. a — 249. b.), tractatus item ex vetere codice descriptus, ut adnotata docet lectionis varietas (249. a. marg.), auctore, ut videtur, eodem Josef Gecatilia.

5) דרשות וחדושים (250. a — 277. b.), homiliae *hebraicae*, et aliae scriptiunculae in unum collectae, quas deinceps enumerabimus: 1) דרשה קטנה; 2) דרשה לחג השבועות; 3) ד׳ לחג הסכות; 4) ד׳ לחנוכה; 5) ד׳ לפורים; 6) ד׳ לראש השנה; 7) ד׳ ליום הכפורים; 8) דרשה, ex locis talmudicis concinnata, et regulas vitae paritatisque per legem postulatae tractans, — ad unam omnes anonymae. 9) דרשה לר׳ האי גאון, homilia clarissimi illius *Haji Gaon*, de resurrectione mortuorum rebusque novissimis (263. a. b.). 10) דין חבוט הקבר, capitulum ex libello *Shaalot R. Eliezer*, cujus cetera capitula n. 16. 19. 20. harum miscellarum exhibent. 11) ספר גן עדן, scriptiuncula de paradiso (264. a.). 12) תורת האדם לרב נחמן (264. b. sqq.), compendium disciplinae moralis, et de eo, quod prudentiae ac decentiae conveniens est, ex opere majori Mosis Nachmani (Cod. de Rossi 869. Exc. Venet. 1595. 1599. Constant. 1519.). 13) דברים המעשירים את האדם (268. a.), sententiarum series, quarum auctor esse dicitur: הרב נאבוראי (?). 14) ד׳ מטיבי טעם על יסורי צדיק וטוב הרשע (ib.). 15) פירקי ר׳ יצחק ב״ר פרנך, de quorum auctore (ר׳ פרנך, Moëd qathan 9. a.) nondum quidquam relatum legi (ib.). 16) שאלות ר׳ אליעזר (218. infra). 17) מלחמת גוג ומגוג ומשיח בן יוסף ומשיח בן דוד (269 sqq.). 18) ס׳ זרובבל (*Zunz*, Gottesd. Vortr. p. 140.), 270. b. s. 19) סדר גן עדן. 20) יצירת הולד, scriptiones insulsitate sua notissimae. 21) שאלה התלמידים לרבם, *agadae* talmudicae, quas aliquot *Peraqim* recens scripti et *midrasici* insequuntur. Haec satis sunto de hac *συναγωγῇ* scriptionum absurdarum mire confusa ac perturbata. Adjecit his miscellis Wagenseilius folia aliquot picta, quae ex pentateucho plane putrido et peminoso excissa servavit.

XIII.

[B. H. fol. 20.]

פירושים להרמב״ן

Cod. membranaceus, laevigata in membrana charactere *rashiano* majore scriptus, praestantissimus *omnibusque* numeris absolutus (corrige Wolf. I. p. 879.), qui duos Mosis Nachmani Gerundensis commentarios continet. Auctor eorum medio seculo decimo tertio floruit; anno enim 1267, facto voto de suscipiendo in terram Israëlis itinere, Hierosolymam pervenit. Constat codex foliis 373, ex quibus 328. complectuntur:

1) חדושים בפירושי התורה (חדושי התורה, quae est ipsius commentarii inscriptio), adnotationes in quinque libros Pentateuchi, quorum primum Nachmani ס׳ היצירה, secundum ס׳ הגאולה, tertium ס׳ תורת כהנים, quartum ס׳ הפקודים, quintum ס׳ משנה תורה; quae nomina, innovata potissimum, multos errores pepererunt (Wolf. IV. p. 921.). Qua de causa Nachmani hunc commentarium, quem codex noster integrum, non decurtatum exhibet, *Chidushim* nominaverit et quo eum consilio atque animo scripserit, apparet ex prologo rhythmico haud vendibili oratione composito, in quo ait: אשים למאור פני נרות המנורה הטהורה · פירושי רש״י ז״ל עטרת צבי וצפירת תפארה · ממכתר בנימוסי מקרא ומשנה וגמרא · לו משפט הבכורה · בדבריו אהגה באהבתם אשגה ועמהם יהיה לנו משא ומתן דרישה וחקירה · בפשטיו ובדרשיו וכל אגדה בצירה · אשר בפירושיו זכורה · ועם ר׳ אברהם אבן עזרא · יש לנו תוכחת מגלה ואהבה מסותרה וכו׳

2) פירוש על ס׳ איוב (329. b — 373. a.), quem cum Novellis in Pentateuchum exhibet etiam Cod. de Rossi 794. Excusus est in Bibl. Rabinicis Venetis 1517. et Amstelaed. 1724. Ad Job. 30, 1. *Misle ha-Qadmoni* hocce modo citatur: על כן יאמר בספר משלי הקדמוני · שאלו לאיוב מה מצאת רע מכל הבא עליך · אמר שמחת אויב לרעתי: Subjecta est in calce operis haec scribae clausula: אני אליעזר ב״ר יחיאל חלפן ז״צל כתבתי זה הספר הנקרא הרמב״ן ז״ל למורי החבר ר׳ נתנאל רפאל ערבות זצ״ל וסיימתיו יום הפרשה ויגש שנת הר״ל לפרט (1475.) וכו׳. De nomine ערבות v. Wolf I. p. 928. III. p. 857.

XIV.

[B. H. 4. 32.]

ביאורים על רש״י

Cod. chartaceus, in 4° (foll. 90.), in principio, in fine, quin et medio mutilus, quem testem citat *Wagenseilius* ad Sotham p. 41. (*in nostris Annotationibus Ms. super R. Salomonis Comment. in Legem*), Wolfius autem (III. p. 1397.) inter commentarios in Pentateuchum anonymos enumerat. Quis est autem, quin animadvertat, vel primo adspectu, hoc Ms. commentarium esse in Salomonis Isaaki Trecassini commentarium pentateuchicum, eumque uberrimum ac gemarico seu dialectico dicendi genere conscriptum? Perrolutavi igitur supercommentarios commentarii Rashiani, quotquot bibliotheca Senatoria possidet, in his Perush *Eliae Mizrahi* (Venet. 1527. fol.), Gur Arje *Judae Löb ben-Obadia*, qui plurima ex fontibus Eliae et

Salomonis Luriae hausit (Pragae 1678. fol.), Diqduqe Rashi *Jakobi Mercariae*, qui commentarium Elianum excerpsit (Riva de Trento 1560. 4.), ac tandem inveni, hoc Ms. *Natanis ben-Simson Spirae* Germani (נ״הרן) ex urbe Grodno (הראדנה) in Lituania oriundi *Biurim 'al-Rashi* exhibere, neque diversum esse ab harum illustrationum editione Veneta, quae hac prodiit inscriptione: ביאורים על האשל הגדול רש״י ז״ל מה שחבר הרב המובהק הגאון מוהר״ר נתן מק״ק הראדנה גרודנה נ״ע (Venet. 1583. 4.). Hoc ex glossis germanicis, quae, uti in Ms., etiam in ed. Veneta passim admixtae sunt, illico intellexi. Verum Ms., mutilatum illud et a compluribus ocyus confusum, excusi commentarii nonnisi fragmenta exhibet, quae, cum illo collata, infra ponam:

1) צו, ויקרא Ms. fol. 1 — 6. = ed. Ven. f. 92 — 99. a.
2) מצורע usque ad אחרי מות med. Ms. f. 7 — 25. = ed. V. f. 99. a — 108. a. linea fere 22.
3) קדושין med. — מכות med. Ms. f. 26 — 73. = ed. V. f. 110. a. lin. 8 — 148. b. lin. 20.
4) אתחנן med. Ms. f. 74 — 75. = ed. V. f. 156. b. lin. 20 — 158. a. lin. 30.
5) אתחנן fin. — תצא Ms. f. 76 — 86. = ed. V. f. 157. b. adnot. lin. 7. — 170. b. lin. 33.
6) תבא — זאת הברכה med. Ms. f. 87 — 90. = ed. V. f. 170. b. — 170. a. lin. 13.

Haec sex fragmenta, quae codex noster continet, ab excuso exemplari tantopere et tam crebris locis discrepant, ut ex illo fluere minime potuerint. Neque dici potest, codice commentarium, qui Venetiae emissus est, *depravatum ac corruptum* repraesentari; siquidem variae lectiones, quae in margine adnotatae sunt (נ״א), et fontes in ipso textu nominati, quos Veneta editio silentio praetermittit (veluti גליון 28. b. 31. a. 32. b. ...) demonstrant, codicis scriptorem et criticum et literatum fuisse. Huc accedit, quod *Isaak Natani*, Spirae filius, 1586. Lublini librum, *Imre Shefer* insignitum, edidit, cujus in prooemio, uti locus excerptus apud Wolfium (III. p. 856.) docet, *Biurim* seu Illustrationes biennio ante editas (scilicet Venet. 1583.) suppositas, adulterinas et ab impiis puerilibusque hominibus patris sui nomine, quo plus opus ipsorum auctoritatis ac pretii haberet, fraudulente, veluti cornicem penna pavonina, decoratas esse dicit. Haec si vera sunt, nihil plane in illis Biurim Venetis Natani Grodnensi debetur, atque Ms. nostrum commentarii falsi ac subjecti exemplar censendum est, uti et Cod. Oppenheimerianus (foll. constans 260. 4.); sin minus (poterunt enim illa ab *Isaako ben-Natan* propter invidiam ex anteoccupatione ortam conficta esse), codex noster commentarius genuinus est, quem, teste Sabatai (ש״ב sub titulo: *Imre Shefer*), filius Veneta editione emendatiorem corruptelisque purgatam biennio post ex patris autographo foras dedit. Qua de re facillime dijudicare poterunt ii, quibus libri *Imre Shefer* inspiciendi potestas est.

XV.

[B. H. 8. 41.]

פירושים לר׳ ישעיה׃

Cod. membranaceus pervetus, in 8° maj., in principio mutilus (siquidem in fine Parasae *Noah* incipit), constans foll. 281., quorum unum concerptum est. Titulum nescio quis recens a scribae aetate hocce modo supplevit: נימוקי חומש ופירוש נביאים תלים ואיוב לרבינו ישעיה זצוקל, male intellecto vulgari illo scribendi compendio זצוקל (זכרון צדיק וקדושו לברכה). Antiquitatem codicis, qui sine dubitatione *Parisino*, anno 1297. scripto, vetustate nisi superior, certe par est, ex tabula venditionis testibus confirmata et calci ejus inscripta intelligimus. Namque in hac legitur, quendam Samuëlem ben-Jehuda (דפריש, nescio an Parisiensem) Volsinii ad lacum Volsiniensem (Bolsena, lago di Bolsena) hunc codicem Isaako ben-Kalonymos vendidisse, anno p. M. C. 5070. h. e. p. Chr. 1310. Deinde, ut eodem in fol. 281. b. adscriptum est, eum Venetiis emit quidam David ben-Mose Cracoviensis. Ad calcem commentarii in Prophetas minores aliud *Shethar Mekira* legitur, ex quo apparet, anno p. Chr. 1592. hunc codicem una cum libris his: *Machberet Menahem (ben-Saruq), Hasagot Dunas ben-Librat*)* et *Sefer Niçahon*, pretio quatuor aureorum Polonorum venditum esse a quodam *Isaak ben-Jequtiël* cuidam *Juda Löb ben-Mose* Eleutheropolitano. Paullo post hic codex in possessionem venit *Jo. Chr. Wagenseilii*, qui ejus mentionem fecit in *Telis* (Conf. C. L. p. 225. 392. 531.). Tandem cum ceteris libris mscrr. Wagens. a Senatu Lips. aere redemtus est (Götzii Programma p. 21.), ubi nemini adhuc utilitatis fructum praebuisset, nisi *Jo. Georg. Abicht*, P. P., particulam ejus e tenebris erutam edidisset, hoc titulo: „פירוש יהושע לרבי ישעיה, h. e. R. Esaiae Commentarius in Josuam, quem ex Codice Ms. Bibliothecae Senatus Lipsiensis descriptum et versione ac notis illustratum, praeside J. G. Abicht, die 24 Dec. a. 1712. eruditorum examini subjicit Jo. Adam Steinmetz, Lipsiae.“ Commentarios in Judices et Samuelem Jesaianos, non integros tamen, sed contractos ac breves (קיצור) in Biblia magna recepit (1549.) *Dan. Bomberg*; quo praeeunte, iterum iterumque in Bibl. Venetis seq., Basileensibus, Amstelodamensibus recusi sunt. De editione observationum pentateuchicarum a semet ipso adornata loquitur *Azulai* (Va'ad f. 31. b.). Nuper eas editas esse refert De-Rossi ad cod. 195.

Jesaia ille, horum commentariorum auctor, cujus nomen omnes ad unum codices nudum ac simplex sine cognomento praebent, quisnam sit quandoque vixerit, dudum solertissime evicit *Bernardus de Rossi* (ad cod. 195. 393. 470.). Jesaia non cognomentatus, qui in libris ritualibus ac juridicis saepenumero commemoratur, est ille *Jesaia*, qui exeunte sec. XII. floruit et modo, ut a minori discernatur, הראשון, modo honoris atque antiquitatis ergo הגאון nuncupatur. Hujus gener, *Elia*, pater est *Jesaiae minoris* (האחרון), qui decurrente seculo XIII. floruit vulgoque per compendium ריב״א (*R. Jesaia ben-Elia*) nominatur. Jesaiae Tranensi *majori* dudum hos commentarios attribuit David Conforti (Qore ha-Dorot f. 15. a.). Etiam Azulai in altera parte operis *Shem ha-Gedolim* commentarium pentateuchicum a Jesaia *majori* profectum ait, quamvis ceteroqui personas eorumque scripta confundat. Codex noster quot qualesque commentarios comprehendat, inscriptio recentior, quam supra attulimus, significat. Librarium vero nullos praeterea ejus auctoris commentarios novisse, elucet ex clausula, quam f. 281. a. subjecit: נשלם פירוש איוב וכל מה שפירש רבי ישעיה שנקרא (sic) זצ״ל. Exstant tamen Codd., in quibus additus est commentarius in *Ezram* (quem profert Azaria in *Meor Enajim* f. 83. b. cf. 127. a.), veluti Masianus, Anslarianus, Oppenheim. Commentarius Jesaiae in *quinque* Volumina

*) Hos libros possidet Bibl. Leidensis (v. relationem *J. Dernburgii*, Geiger III. p. 277 ss.) et Parmensis (De-Rossi, Cod. 132.).

et *Danielem*, teste Bernardo de-Rossi, in Angelica Romana delitescit.

Aetatem Jesaiae definire jam quodammodo poteris, si aetatem codicis nostri cum aetate auctorum, quos Jesaia laudat, *duodecimo* seculo non inferiorum, comparaveris. In commentario pentateuchico, non sine causa נימוקי חומש inscripto, qui eo multo discrepat a ceteris, quod non *perpetuus*, sed rhapsodicus est, *midrasico*que, ut ita dicam, more locis *Gemarae, Barajtarum, Seder Olam* (f. 5. a. cf. ad Jos. f. 19. a.) se applicat, quavis in pagina laudatur המורה, intelligiturque *Salomo Isaaki*, qui in ceteris commentariis ר' שלמה vel vulgari compendio רשי nominatur. Ibidem f. 12. a. ad auctoritatem *Rabenu Tam*, qui est Salomonis nepos, provocatur. Haec *Nimuqe Chumash*, sive ex Jesaiae ore sive aliunde accepta, in ordinem redegit quidam Zedekia, qui propterea semet ipsum המעתיק appellare solet. Idem Jesaianas animadversiones suis additamentis locupletavit, quae partim ipsum auctorem habent (f. 8. b.), partim ex traditione Rabinorum *Francorum* (רבני צרפת ,צרפתים f. 3. b. 9. b.), *Abrahami Kohen* (בשם ר' אברהם כהן צדק זל f. 3. b.) et *Mosis Kohen* (בשם ר' משה כהן צדק זצל f. 7. a.) fluxerunt. In fine addita est haec clausula: תורה חומשי נימוקי חמשה להו סליקו אשר העתקו מפי הרב הגאון רבי ישעיה זצל. In commentario ad Mikam *Juda Chajug'* et *Ibn-'Ganah* (184. a.) commemorantur, in Psalmis itemtidem *David Qimchi*, velut f. 218. a. 221. b. Commentarii in prophetas, Psalmos et Jobum, tenues illi ac perquam jejuni, in verbali sensu quam brevissime ad modum fere Minellii proponendo ac difficilioribus vocabulis formisque grammatice explicandis versantur, hebraica vocabula sexcenties *italice* (בלע'ז) transferuntur, testimonia interpretum aliorum rarissime allegantur, si Trecassinum exceperis, cujus ex commentariis Jesaia, etiam ubi diserte non profitetur, plurima mutuatus est.

Commemorari autem oportet, Jesaiam hos commentarios imperfectos reliquisse. Commentarius in *priores* Prophetas, quemadmodum in codice et de-Rossiano 393. et Masiano, quantumvis integerrimis, sic etiam in nostro desinit in primi libri *Melakim* initio (cap. 7. v. 14.). In codice de-Rossiano cetera ex comm. *Rashiano* suppleta sunt; nostro autem in codice nil additur nisi epigramma:

פרי צדיק ינובב חכמה · ויוציא אור מתעלומה :
עד כה ויום ירדי דומה · נפשו בגן עדן שׂוּמה :

quo, nisi prorsus fallor, significatur, auctorem, immaturo interitu ereptum, opus suum ad finem perducere non potuisse. Neque Jesaia commentarium in *posteriores* prophetas perfecit; absoluta enim interpretatione Nahum. 3, 11. librarius adnotat: מכאן ואילך מפירוש אשר הועתק מפיר' אברהם בר מאיר אבן עזרא (a Nah. 3, 12. — Mal. fin.), quae verba etiam in Cod. de-Rossiano 393. leguntur, addita, uti et in Masiano et Anslariano (quem ipse Guil. Anslarius male intellexit, Catal. p. 36.) hac hypographe: „Exposui eum ego *Abraham ben-Meir ibn-Ezra* 4917., initio *Thebet* in urbe Rhodi. Dicit descriptor libri hujus: Ego *Josef ben-Jakob de Modoyl* (ממודוייל) descripsi illum ex autographo auctoris, ejusque verbis nonnulla addidi, quae ipse, dum eum componebat, mihi exposuerat" etc. At commentario Ibn-Ezrae, quo Jesaianus suppletus est, cum eo, qui in excusis exemplaribus exstat, plane nulla est similitudo. Est igitur ex Ibn-Ezrae *ore* ac *traditione* elaboratus. Additamenta commentarii Ibn-Ezriani cum iis, quae cod. de-Rossi 470. exhibet (veluti Zak. 9, 9.) verbatim congruunt; sunt igitur a *Jakobo de Modoyl*, vel id quod propter differentiam a cod. 393. verisimilius est, ab alio quodam profecta. In fine prophetiarum *Malaki* adscripta est haec doxologia:

נשלם פי' מלאכי · ברוך שחזק כחי
שבחי ותהילתי · ואמיץ ימיני
לאל יוצר גופי · יסמך קולמוסי
ונשמה שם בקרבי · בכל כל ליא

In glossis codici adscriptis eoque non multo recentioribus praeter Ibn-Ezrae et Isaaki explanationes saepenumero *Ibn-Bileam*, grammatici satis incogniti, testimonia producuntur, quapropter locos, quibus ejus fit mentio, collegi: f. 64. a. (ad הַקֹּצֵר Jes. 7, 4.); 72. a. (ad פֶּר Jes. 16, 1.); 73. a. (ad בָּצִיר Jes. 16, 6.); 109. b. (לֹא Jes. 63, 19.); 112. b. (נְפוּחַ Jer. 1, 13.); 143. b. (הַמֻּטֶּה Ez. 7, 10.); 147. b. (לֹּה Ez. 14, 14.); 148. b. (לוֹ Ez. 16, 15.); 149. a. (כַּשְׂדִּימָה Ez. 16, 29.); 149. b. (זִמָּה Ez. 16, 43.); 152. b. (בְּדָמְךָ Ez. 19, 10.); 154. a. (אָח Ez. 21, 15.); 162. a. (בַחוּרֵי אָוֶן Ez. 30, 17.). In glossis libri Josuae marginalibus adducuntur saepius *Josef Kara* (יוסף קרא), *ben-Simeon*, Samuelis Mëiri familiaris, v. *Zunz*, G. V. 398. a.) et *Gecatilia* (משה כהן).

XVI.

[B. H. 4. 42.]

קיצור פירוש התורה מהרמבן

Cod. membranaceus Wagens., in forma 4° minori (foll. 63.), literis quadratis scriptus nitidissime rubrisque initialibus ornatus, at mutilus atque etiam imaguneulis in singulorum librorum pentateuchicorum fronte pictis a homine bardo ac barbaro privatus, commentarios in Pentateuchum continens, quorum initium usque ad *Parasam* Toldot extremam desecatum est, sine omni nominis autoris significatione. At qui affluentem librorum copiam, qua auctor usus est, consideraverit, *Midras Rabot*, *Midras Nehunia ben-Ha-Qana*, *Midras Simeon bar-Johai* (18. d.), *Sifri*, *Hekalot*, *Jecira*, *Pirke Eliezer ha-Gadol*, *Mekilta*, *Jelamdenu*, *Tanchuma*, *Sefer Tagi* (78. d.), *Tosafot* librosque praeterea plurimos, deinde qui concluserit, auctorem hunc, qui *Musam Maimuni* (הרם), passim laudato ejus *More Nebukim* (מנן), modo laudat (12. a. 25. a. 27. a.), modo refellit (6 sqq. 8. c.), qui *Salomonem Isaaki* docte emendat et *Ibn-Ezram* sagaciter eludit (14. a. 18. c. 44. c.), qui linguam arabicam (5. a. 74. a.) et graecam (16. a. 36. b.) apte comparat, obscurum hominem esse non posse, qui denique orationis facilitatem ac volubilitatem ac miram philosophiae, traditionis rabinicae, kabalae, grammaticae copulationem ac concretionem fuerit intuitus, is facile intelliget, Hispanum hujus operis esse auctorem eumque Gerundensem *Mose Nachmani*, qui suum in Legem commentarium ao. 1268. absolvit. Codici autem nostro plenum atque integrum Mosis Nachmani commentarium inesse non posse, ex parvitate ejus facile conjici potest. Est igitur compendiolum vel anthologia ex auctoris חידושים בפירושי התורה collecta, qualem multi codices, veluti de Ross. 118. 290. 508. 1072., cum diserte non profiteantur, exhibent. Solo in Cod. de Ross. 494. haec exstat epigraphe: „Finiti sunt V. libri, quantum summam verborum attinet partemque mysteriorum legis, ac res praecipuas." In fine nostri codicis nulla alia clausula est, praeter decantatum illud חזק (Macte!). In margine adspersae sunt glossae hominis ignoti, qui 23. a., ut videtur nomen suum consignavit: נאם שמשון נקרא זימל בן כהרר.

XVII.

[B. H. 14. 40.]

עץ חיים

Cod. membranaceus, formae parvae, in 8° minori, sed spissus et minusculis literis exaratus, pagg. constans 910., qui continet corpus juris Judaici, e Jurisconsultorum clarissimorum scriptis multa cum eruditione atque elegantia compilatum atque in compendium redactum, auctore *Jakobo ben-Jehuda* Lunditiensi. Hunc codicem adeo in deliciis habuit *Jo. Chr. Wagenseilius*, ut eo cum gravissima atque ornatissima laudatione ad omnes, quas elucubrabatur, scriptiones uteretur. Evolve *Sotham* Wagenseilii, et videbis, eum innumeris locis hunc codicem, utpote „nobilissimum, inaestimabilem, incomparabilem, aureum, consummatissimum, quo nullus, qui saepius allegetur, dignior sit," excerpere. „Hujus solius libri," inquit in Catal. Ms., „quia lucubrationibus meis inclaruit, videndi causa quidam Altdorfium venerunt eoque viso statim recesserunt." Sed tamen nescio quo casu accidit, ut Wagenseilius nomen auctoris non verum, sed commentitium posteris traderet, quo factum est, ut *Wolfius* quoque, Wagenseilium (Sotha p. 3. Cat. Mscr.) secutus, *Isaakum* nescio quem hujus libri scriptorem esse perperam diceret (I. 623. III. 534.). Auctor in praefatione auctoritatem traditionis, quae dicitur, oralis usque a Mose repetens ejusque propagationem ac monumentorum, quibus consignata est, historiam breviter adumbrans, posteaquam de libro Maimonideo, *Jad* seu *Maimuni* inscripto ejusque commentatoribus, *Isaako*, *Jakobo* et *Isaako bar-Samuel* disseruit, sic pergit: ועמד ר' משה מקוצי אשר החזיר רוב ישראל למוטב על פי דרשותיו אשר דרש להם וחבר חבור מכל התורה על פי ספרי הגאון רבנו משה והביא ראיות לרוב דבריו וגם שפסקו הגאונים האחרונים הביא מפסקיהם בספרו ונקרא ס' הדרשן ונתפשט ברוב גלות ישר' על כי הביא ראיית ופסקי הגאונים אך הניח כמה דינים ופסקים שחבר רבנו משה בספרו ולא ספרם גם הרבה דינים שפסקו ה"ר ור"ת (ר"ל ר' יעקב בן מאיר ורבנו תם) הניח וגם מצאתי כמה דינים הנוהגים עתה ברב אלפס ותוספתא והג (ר"ל הלכות גדולות) ורב עמרם שלא הביא על כן אני יעקב הקטן בה"ר יהודה חזן מלונדריץ בן הרב ר' יעקב הארוך הפזתי פני ובינותי כפי עניות דעתי על פי רבותי בספר הגאון רבנו משה המיימון והעתקתי קצת לשונו וברוב מקומות קצרתי לשונו כדי לחבריו בחבור קטן לישאנו בקמיע אך מכל דיני ופסקיו הבאתי הנוהגים עתה וקצת שאין נוהגים גם מה שבספר רב אלפס והדרשן והתוספתא וההלכות גדולות ורב עמרם הביאו יותר בספרם קצרתי הלשון של כולם גם פסקי ה"ר ור"ת שמצאתי ושאמרו לי רבותי העתקתים ומה שכיתתי' דברי הגאון: Ex his nomen consiliumque auctoris atque fontes praeclaros, ex quibus hauserit, facile cognosces. In fine hujus prooemii *Jakob ben-Juda* dicit, se hoc opus *Ez Chajim* nuncupasse et bipartito distribuisse. Pars prior, *Sefer ha-Tora* inscripta (foll. 305.), ordine modo Maimonideo modo propter brevitatem recenti, sexaginta capitibus *Horaot* exponit; altera, *Sefer ha-Mishpath* nominata (foll. 150.), quadraginta et novem capitibus *Dinim* complectitur. Singula capita indice praefixo accurate recensentur. Multis locis hic codex curtus, mutilus et laceratus est. Et nullo modo dignus fuit, qui tanti a Wagenseilio haberetur, siquidem hujusmodi libris orbis literarum Judaicus abundantissimus est.

XVIII.

[B. H. 4. 22.]

עמודי גולה

Codex membranaceus, charactere *Meruba'at* exaratus, in 4° maj. (foll. 171., usque ad mediam §. 294. ליבם), omni ex parte mutilus, quem Senatus Lipsiensis e spoliis Turcicis a M. *Jentschio*, concionatore castrensi, e Graecia relatis selegit suoque aere redemit, librum praeceptorum minorem (סמ"ק, opp. סמ"ג Mosis Kozzensis), opus in septem capita, quae *columnae* inscribuntur, secundum septem hebdomadis dies dispositum, auctore *Isaako ben-Josef* Corbelensi (מקורבייל 9. b., qui propterea in commentariis אבי הספר appellari solet). De hujus operis causa, consilio, propagatione atque amplificatione multa retulit *Mordekai Natani*, qui cum ipsius auctoris discipulis Corbelii erat collocutus, in praefatione, quam cum Isaaki epistola ad synagogas Galliae missa annexam reperis in editione Constantinopolitana (sine loco et anno, c. 1510.). In nostro Codice et epigraphe et hypographe deest, quia tum primum tum ultimum folium homo rudis execuit. Accedunt, uti prope omnibus in Codd., animadversiones (*Hagahot*) *Perez ben-Eliae* (מורינו ה"ר פרץ זצ"ל f. 2. col. a., qui in ipso libro compendiose scribitur פר"א) et *Meiri Rothenburgensis* (*ben-Baruk*). In margine largae glossae ubivis additae sunt, quae excerpta ex libris ceteris ritualibus, velut רב אלפס, ה"ג (הלכות גדולות), סמ"ג, תשב"ץ (תוספת שמעון בר צדוק), aliisque facta exhibent.

XIX.

[B. H. 12. 39.]

Cod. membranaceus, forma oblonga minori, ex praeda Turcica ao. 1690. aere comparatus (foll. 254.), cujus in initio desunt foll. XLVII., charactere Rashiano orientali scriptus libellosque complectens praestantissimos.

1. „Fragmentum libri quaestiones de poenitentia pertractantis, incerto auctore" (fol. 1—7. a.). Sic in mscr. Catalogo Christ. Wagnerus (1690.). Primum putavi, Jonae Gerundensis *Igeret Teshuba* mihi ante oculos versari, excusam illam v. c. in *Liquthe Zebi*, Sulsbaci 1802. 12. At cum f. 1. b. versus aliquot ex *Viduj* (*Tokeka*) notissimo ברכי נפשי את־ה' (Cod. de Rossi 481. 1062.), quod *Behaji* auctorem habet dieque expiationis in synagogis Italicis recitatur, tanquam ex eo carmine, in fine libri ab auctore posito, excerpti mihi occurrerent, illico conclusi, me in lectione partis libri *Chobat ha-Lebabot* (فرايض القلوب), quem *Behaji bar-Josef ha-Dajan* ao. 1161. (teste *Azulai*, Shem ha-Gedol. II. 29.) arabice (Mscr. Bibl. Reg. Par.) composuit, et *septimi* quidem *de poenitentia* capitis esse occupatum. Deinde comparatio versionis vulgatae, quam, rogatione *Mesulam bar-Jakob* Luneliensis impulsus, *Juda ben-Tibon*, *Samuelis* pater *Mosis*que avus, confecit, me edocuit, Mscr. nostrum translationem plane aliam, recens ex arabico exemplari factam, exhibere eamque meo quidem judicio multo elegantiorem. Nam Juda ben-Tibon, uti ipse in praeclaro illo prooemio fatetur, quantum in hebraicae linguae, qua arabica multo esset ditior, penuria fieri posset, verbum ex verbo exprimere studuit; huic autem translatori simul orationis elegantia curae fuit maximae. Quis vero fuerit ille, qui in Ethicis Behaji Hispani convertendis denuo elaboravit, ignoro, neque de alio eorum interprete praeter Judam Granatensem quidquam in Bibliothecis Hebraeis inveni.

2) אגרת מנהג החסידים (f. 7. b—13.), opusculum morale, quod ex arabico hebraice convertit, ut docet epigraphe (quacum consentiunt Cod. de Rossi 424. 438., qui breviorem titulum אגרת החסידים habet; 776.: „ex lingua graeca in arab. transtulit sapiens quidam Ismaelita Ali, qui et epistolam *suam* moralem addidit.") ***Juda ben-Salomo ben-Charizi***, in gratiam ***Ezrae ben-Juda ben-Natanaël***, qui epistolam vel dissertationem (siquidem ***Igeret*** hac vi ampliori ad arabicae linguae similitudinem dicitur) moralem Aristotelis (אגרת המוסר הכללי שלי אריסטוטלס), ab arabici operis auctore ***Ali***, Arabe docto, ex Graeco arabice translatam, legere cupiebat. Opusculum hoc quadrifariam dispertitum est. P r i m a parte, quae epistolii Aristotelici quasi prooemium est, de ***felicitatis humanae*** natura multipartita divisione exponitur, initio hoc: דע כי ההצלחה היא יקרה מכל עניני האדם. Deinceps 8. b. sequitur ***Igeret-Musar***, dissertatiuncula, quam rhythmice (על דרך מליצה) Graecus philosophus scripsisse dicitur, cujus quidem argumentum ipse Ali sic describit: כלל בו הענינים אשר אם ישמור אותם האדם בכל עסק מעסקי ההצלחה היסודית הנקראת פילוסופיאה אי המקרית הנקראת הגזל הטוב יגיע בהם לתכלית רצוני. Ali suadet unicuique, ut, id quod pridem ipse observarit, singulis hebdomadibus hanc eximiam epistolam semel perlegat. Pars a l t e r a libri haec ipsa epistola est, quae sic infit: אחרי הידות הבורא צריך לכל אדם להתבונן במדות הטובות, concluditur his verbis: על כן היה קרוב לכל אחד מהם ותנחל אהבת שניהם לשלים. Excusa est haec epistola Aristotelis, additis sententiis Ali Ismaelitae (דברים עתיקים, ***Matlûb-Kulli-tâlib***), ex translatione Charizii, Rivae Tridenti 1560. T e r t i a parte Ali primum de laborum munerumque humanorum divisione disserit, deinde addit aliquot apophthegmatum aureorum Pythagorae (הפילוסוף פיטאגורש אומר במשליו), denique vitam suam gloriosius enarrat, quam ad imitandum tanquam exemplar videtur proponere. Ali Ismaelita, habitans in urbe ***Dshano*** (***be-Zôan Mizraim***) anno ***decimo*** post eam expugnatam, desertus a parentibus sibique ipsi relictus, inde ab anno aetatis XV — XXXII. studiosissime operam dedit arti medicae, cujus peritia tantopere claruit, ut ad opera philosophica sibi comparanda satis esset peculiatus (12. a.). Inde ab anno vitae LX., directo ad mundum futurum animo, totum se tradidit studio sapientiae beneque vivendi disciplinae; artem medicam sine omni quaestus cupiditate exercere perrexit suaeque salutis studiosissimus ac diligentissimus esse coepit. Multus est usque ad libri finem in operibus bonis, quibus se assueverit, enumerandis; inter alia dicit, se in suimet ipsius usum precationes (תחנונים ובקשות) composuisse atque in legenda singulis hebdomadibus Aristotelis epistola, qua ut vitae speculo usus fuerit, sedulo perseveravisse. Finitur haec autobiographia, quae q u a r t a libelli pars est, his verbis: אשאל ממנו להיות תכלית רצוני כתכלית רצונו, quibus subjicitur haec clausula: נשלמה אגרת מנהג החסידים שבח לאל הגומל חסדים ברחל״בא. Exstat hoc opusculum inter Codd. Vatican. et Vindob. Caesar. (Bartolocci I. 482.); tribus in Codd. in Bibliotheca de Rossi Parmana. Ceterum ex his, quae scripsimus, corrige Wolf. I. p. 221. III. p. 92. et cf. Dukes, ***Ehrensäulen*** p. 28. s.

3) קיבוץ מאמרים על אמתת החכמה האלהית (f. 14—46.), dissertationes, quibus philosophiae usus et ad verum exquirendum facultas in rebus divinis defenditur, contra ***Abu-Hâmid al-Gazali*** (אבו חאמד), qui theologiae philosophicae inventa fallacia meraque in opinione posita ac proinde in theologia positivâ ac revelatâ, ***Qurani*** scilicet, acquiescendum asseruerat (15. a. 46. a.), atque etiam contra ***Abu-Ali El-Hosein Ibn-Sinam*** (בן סינא), qui philosophiam veterem pervertisse et a veritate ad opinionem ac speciem deduxisse dicitur (34. b.). Duas ad cognoscendum Deum auctor vias esse dicit, unam ***traditionem***, in qua persistere debeat multitudo, viribus ingenii ad philosophandum destituta, alteram ***speculationem***, cujus inventa, dummodo rite instituatur, praesertim in loco de Dei natura et qualitatibus neutiquam sint dubia ac controversa (38. a.). Argumentum hujus libri, qui totus est apologeticus ac concertatorius, adeo consentit cum disciplina ***Averrois***, ut has dissertationes vel partem libri הפלת הפלה (Abu-Hâmidi تهافط الفلسفة oppositi, Cod. de Rossi 143.), vel certe eodem ab auctore compositas esse suspicer. Plura in Ms. hujus libri altero describendo dicemus. Conversus est atque, ut solet, interpolatus a ***Musa ibn-Lages***, philosopho inter Judaeos claro, id quod adparet ex subscripta formula: תם זה הספר מהעתקת החכם הפילוסוף ר' משה אבן לגיש זצ״ל. Oratio perquam aspera et hiulca est, propter philosophiae aristotelicae, quam hic liber exprimere satagit, dialecticam subtilitatem. Praeter Graecos philosophos producitur etiam ***Homerus*** (45. b., quem saepius citat in ***Musare ha-Filosofim*** II. 14. ***Chanania Isaaki***), et quidam אבן הזיסה (Cod. alter: חזאס), qui prophetiae existentiam ex artium captum multitudinis superantium existentia probabilem esse existimaverit (14. b.).

4) תפלה למשורר ר' יוסף בן ששת אבן לטמי (quae interjectis tribus foliis scriptura vacuis sequitur inde a f. 50—53. a.), precatio ***Josefi Ibn-Lathmi*** (***Lathimi***), sicut similis ***Abrahami Badirasi*** (***Kerem Chemed*** II. p. 117.), ***mille*** constans vocabulis, quae singuli a litera ***Alef*** incipiunt, uti docet carminis prolusio:

יום וליל ספר פלאי אל   לך טיב יפעת מאיר יצפין
לשמיה ידין רביא רבוין   וישבשינה אלף אלפין

Excusum est hoc poema cum ***Peripot Duran Efodei*** אגרת אל תהי כאבותיך Sabionetae 1554. 8. nu. 6. (Wolf. III. p. 951. De Rossi, Ann. Sabion.). Liber manuscriptus ubi praeter codicem nostrum exstet, ignoro; anno tamen 1689. ***Samuel Andreae***, Professor Marpurgensis, ad Collectores Actorum Eruditorum literas dedit retulitque, potitum se esse Cod. Mscripto, qui quondam ***Jakobi Abendanae***, Judaei Amstelodamensis, fuerit, exarato a. 1450. a ***Mordekai ben-Obadia***, in quo n. 4. eadem ***Josefi bar-Sheshet*** precatio viseretur. Addita est in nostro cod. precatio Ptolemaei (בטלמיוס), Pelusiensis Astronomi, quam quotidie ante ortum solis recitavisse dicitur. Recepit hanc inter complura ejusdem apophthegmata ***Chanania Isaaki*** in libro מוסרי הפילוסופים Sect. II. c. 11. (Wolf. I. p. 970. cf. 385. et de Rossi Cod. 402. 424. 773. 1355.). Sequitur deinde precatiuncula, quae brevissimarum dicitur brevissima, qua praeter panem quotidianum nihil expetitur.

5) תפלת שלמה בנויה על סדר שמונה עשרה (f. 53. b — 62. a.), precatio vel potius meditatio sacra, quae, praemisso verbosiori prologo, octodecim benedictionibus annexa est, auctore quodam ***Salomone****), fortasse ***Salomone Isaaki Gerun-***

---

*) Nisi שְׁלֹמֹה legendum, uti conjecit ***Heimannus Michaël***, vir literatissimus. In hujus bibl. exstat precatio similiter inscripta: תפלה ליחיד מסודרת לתפלת שמנה עשרה בכל ברכה מענינה בלשון צח ובחור עם סדר קדיש וקדושה מן רבינו יהודה בר קלונימוס ונלוה עליה סדר קדושה לשבת ליוצר ולמוסף מאת רבינו משלם בן יצחק:

densi, cujus *Jocer* in Mahazor Romano legitur. Neque tamen eulogias istas ulterius, quam ad tertiam decimam persequitur (כל הצדיקים), in qua persistit, hac subjecta clausula: נשלם המוסר והיחוד והתפלה · בעזר יוצר כל ונורא על כל תהלה Oratio ex locis phrasibusque Sacrae Scripturae, Gemarae, Libri precum (*Sidur*) et Neohebraismi tanquam ex tesserulis minutatim consectis varieque distinctis lepide composita est (*gemischter Musivstyl*). Auctorem Hispanum vel ritui hispanico deditum fuisse ex eo perspicitur, quod formulam כתר יתנו לך, quam Hispani quotidie in *Qedusham* injiciunt, et ipse *παραφράζει*. Noli vero de *Salomone ben-Gabirol* cogitare, cum poëta se decrepitum multisque vitae casibus edoctum senem esse diserte dicat.

6) מאזני צדק (f. 63—162. a.), *trutina praxis*, opus ethicum Arabis Abu-Hâmid al-Gazâli (غزالي, utpote patre linae xylinae h. e. *Ghazal* venditore natus in pago *Thus* Chorasani 1058., mort. 1111.), quod auctor testibus Cod. de Rossi 398. unoque de nostris, arabice ميزان العمل nuncupavit h. e., uti interpres vertit: מאזני המעשה f. 64. a.), hebraice conversum ab *Abrahamo ben-Samuel ha-Levi ben-Chasdai*. In prooemio, quod dulcissimis comparibus scriptum est, Abraham bar-Chasdai primum *Aristotelis* facit praeconium, adhibitis testimoniis *Al-Mas'udi* (auctoris magni *Târik*) et *Musae Maimuni*, commendatur deinde liber ethicus *Salomonis ben-Gabirol*, תקון מדות הנפש inscriptus, quem ao. p. Chr. 1045. Caesaraugustae arabice elaboravit (arab. in Cod. Bodlej. Index Gagnerii apud Wolf. III. p. 1030.), in quo quidem nil praeter brevitatem reprehenditur, denique hoc ipsum opus Al-Gazalii commendatur, in quo auctor, cum magna philosophandi laude praestiterit, semper tamen vocem antiquitatis consulit, sustentat, confirmat. Tum translator nihil se hoc in opere immutasse dicit, nisi quod testimonia judaicae antiquitatis passim adjecerit, et totum librum, ut commodius eo utare, in capita, praefixo indice, digesserit. Ipse Algazali in prologo dicit, beatitudinem, quae sit summum aeternumque bonum, non comparari nisi *sapientia* et *virtute* horumque contraria cognosci investigatione, cujus regulas ipse in libro מבחן החכמה exposuerit. In tradenda disciplina morali viam triplicem se ingressurum, primum *traditionem* (קבלה), deinde *expositionem* (באור), denique *demonstrationem* per argumenta (מופת). Divisus est liber in triginta duo capita (באורים), quae rursus pro argumentorum genere multifariam (כתות, חלקים) dispescuntur. Cap. I. demonstratur, ignaviam, qua aeternam beatitatem appetimus, esse insaniam; II. infirmitatem fidei item in beatitudine nanciscenda impedimentum esse maximum; III. sapientia et virtute beatitudinem comparari; IV. de castitate animae ejusque viribus ac virtutibus, prout cognoscuntur tum ex experientia tum ex speculatione; V. de copulatione virium animae; VI. de conjunctione virtutis cum sapientia et beatitudinis ex his duabus ortu; VII. de differentia eorum, qui meditatione ac lectione, eorumque, qui contemplatione et ascesi sapientiam adipisci cupiunt. Ex his de libri hujus egregii indole poteris judicare. Translatio, multo illa Ibn-Lagesiana praestantior, pure hebraica est, arabismis feliciter vitatis, oratione delabens molli ac pellucenti, quae, insertis poëmatiis, metrice de arabico expressis, suaviter conditur. In fine hoc distichon legitur:

אחוז נא באשר תחזה ותדע · והנה את אשר יהיה והיה ·
במראה עינך תאמין ותבין · ואין פי השמועה כראיה ·

quod insequitur de usu hujus libri extrarii admonitio (162. a.). Haec Abrahami Barcinonensis translatio, quae interdum etiam *Sefer ha-Midot* nuncupatur, nondum excusa, propediem, me curante, edetur. Ms. exstat in bibl. Oppenh., Vindobonensi, Medicea, Bodlejana (Uri Catal. cod. 392.), De-Rossiana (cod. 398.), et, si fides habenda est Sabataeo, commentarium in hunc librum scripsit quidam *Zaid ibn-Zaid*.

7) מאמר תחית המתים להרמב״ם (f. 163. b—178. b. med.), dissertatio Musae Maimuni de resurrectione mortuorum rebusque novissimis, qua semet ipsum contra librorum suorum malitiosos interpretes defendit. At vel haec apologia docet, Maimonidem dogmata fidei examine et libra rationalis disciplinae pensitasse atque ad arbitrium suum immutasse, id quod indicat Auctor Bibliothecae Philosophorum Arabicae in Vita Maimonidis (Casiri I. p. 293.): „Philosophorum sectis praecipue addictus epistolam resurrectioni corporum impugnandae conscripsit, quam cum illi eam vitio verterent Judaeorum principes, domi occultam suis tantum assensoribus impertiebat.“ Haec dissertatio, quae alias אגרת תחית המתים vocatur, primum arabice scripta, a *Samuele ibn-Tibon* in hebraicum sermonem translata est. Ms. exstat in Bibl. Bodlejana, Uffenbachiana, Taurinensi, De-Rossiana (cod. 207. 260. 438. 770. 1246.), in qua etiam alia Anonymi translatio, nondum edita, asservatur (cod. 327.). Tiboniana enim saepenumero excusa est (Wolf. I. p. 860. III. p. 785.), veluti in *Sefer Micvot*, ed. Amstel. 1660. 4. In fronte nostri codicis positi sunt hi versiculi, finem scriptionis innuentes:

בצדק כל אמרי פי · אין בהם נפתל ועקש
כלם נכוחים למבין · וישרים למוצאי דעת
אדם ערום כוסה דעת · ולב כסילים יקרא אולת

In fine nil nisi haecce: נשלם המאמר בעזרת השם יתעלה. Ex his corrige Wolfium (I. p. 839.*), qui, imperitum pristini catalogi scriptorem secutus, hanc dissertationem praetamen *ἀνέκδοτον* excursus Maimonidei ad Caput *Cheleq* esse putat, cum hic ipse excursus crebris locis ea ipsa in dissertatione tanquam pridem conscriptus citetur.

6) פי׳ פרק חלק לרב הגדול רבינו משה בר מימון זלה״ה (f. 178. b. med. — 195. a.), interpretatio Misnarum Capitis XI. Codicis Sanhedrin, quod *Cheleq*, titulo ex Misnae initio desumto, nominatur, auctore *Musa Maimuni* (ابو عمران موسى بن ميمون القرطبى الاسرايلى), De Sacy ad Abdollat. p. 490. Casiri. Cod. 884. vel, addito cognomento عبيد الله Cas. cod. 798. hebr. עבד אלהים, veluti in prooemio operis medicinalis *Pirke Mose*, quod nuper ex Ms. editum Leopoli prodiit), ex textu arabico hebraice conversa a *Samuele ibn-Tibon*. Exemplar arabicum, oratione semiarabica פרק אלחלק אלעאשר (?) מן מסכת סנהדרין לר׳ משה בר מימון insignitum, literis hebraicis expressum habes in Porta Mosis Pocockiana (Oxoniae 1655. 4.) p. 133—179. Notum est autem, Maimonidem hoc excursu agere de *tredecim articulis fidei fundamentalibus* (arab. ثلث عشرة قاعدة, hebr. שלש עשרה עקרים), quorum numerum, apud Judaeos deinceps receptum, *Josef Albo* in libro *Iqarim* adeo imminuit, ut tantummodo tres remanerent.

9) שמונה פרקים לרמב״ם (תמאניה פצול לרמב״ם), Pococke l. l. p. 181—250.), prolegomena ad Misnam *Abot* octo in

capita distributa (f. 195 b. — 220. a.), quorum primo de anima hominis ejusque facultatibus, secundo de virtutum vitiorumque in facultatibus animae sede, tertio de morbis animae, quarto de horum medela, quinto de facultatum animae unum ad finem directione, sexto de differentia virtutum cardinalium, septimo de *velo* ejusque arcana significatione, octavo denique de indole humana disseritur, ita ut haec praefatio instar compendii psychologiae sit habenda. Vertit eam ex lingua arabica in hebraicam ***Samuel bar-Juda ben-Tibon*** Luneliensis (nam f. 197. b. Lunelium עיר מולדתי appellat), precibus et monitu permotus doctorum Luneliensium (חכמי לוניל), in quorum gratiam etiam opus Maimonideum كتاب الدلالة (***Maamar More ha-Nebukim*** in linguam sanctam transtulerat. Hos ipsos sapientes Samuel ben-Tibon in prooemio ad ***Doctorem Perplexorum*** appellat חכמי בקצת ירחו עיר מושבי (מגדל ירחי, בקצת ירחו *== Lunel).* Buxtorfius fil. et Wolfius ridiculo errore Hierichuntinos intelligunt. Praefatio haec Maimonidea inserta est editionibus Talmudis Babylonici; scholiis animadversionibusque aucta prodiit in libro ***Chesed Abraham*** Abrahami ben-Sabatai, Lublini 1577. fol. Ms. autem nostrum adeo ab excusis exemplaribus deflectit, ut paene novam translationem repraesentare videatur.

10) ס' מבחר פנינים (f. 221 — 239.), in uno de Codd. de Rossi 571. מבחר מפנינים inscriptus, apophthegmata sapientum continens, quae secundum locos morales in Capita (שערים) disposita sunt. Capita ipsa aliquot in codicibus alphabetice ordinata sunt; nostro in cod., uti in plerisque codd. omnibusque in editionibus, pro virtutum interna conjunctione unum altero excipitur. Mutilus est cod. noster, nam inter f. 230. et 231. septem folia exciderunt. In f. 220. b. libellus hoc disticho commendatur:

כלי חמדה ונדרת הסגולות   ביד גבר כמו חצים שנונים
ומי חפץ עלות בהם למעלות   לבבו יט למבחר פנינים

Quantum ego scio, nullum exstat Ms., quod vel collectoris vel interpretis nomen nobis prodat. Multi, in his ***Sabatai*** et ***Jehiel ben-Salomo***, quibus ***de Rossi*** in libro de hebr. typographiae origine et in Dictionario assenserat, conjectura ducti, hujus gnomologiae auctorem esse dicunt ***Jedajam Penini*** Biterrensem. De Rossi erratum suum agnovit in Cat. cod. 131. Namque eam a ***Salomone ben-Gabirol*** primum arabice conscriptam, deinde a ***Juda ben-Tibon***, Samuelis patre Mosisque avo, ex arabico in hebraicum conversam esse tradit ***Josef Qimchi***, Davidis Mosisque pater, in ms. שקל הקדש (Buxtorf. Bibl. rabb. p. 110.), et Catalogus Oppenheim. ad Cod. libri Qimchiani adnotat, eum ***Mibchar Peninim*** Salomonis ben-Gabirol a Qimchio in poesin redactum exhibere. Salomonem auctorem esse nuper luculente evicit literisque suis mihi confirmavit ***S. J. Rapoportus*** Leopolitanus.*) Prodiit hic libellus ***Cremonae*** 1558. 4. (addito commentario anonymo, in arabismis, quibus scatet, explanandis multum occupato, qui in Cod. de Rossi 131. et 571. sub titulo ***Sha'are Midot*** exstat ac primum ***Soncini*** 1484. excusus est), et ***Homburgi von der Höhe*** 1739. 8. cum comm. et translat. germanica ***Aaronis Zebi*** Dessaviensis. Quae exemplaria contuli, et Ms., si minutias exceperis, concordissime consentire intellexi.

11) ה' פרקים מס' ח״ג (f. 240 — 254. a.), quinque extrema capita libri Maimonidei ***More Nebukim*** (Partis tertiae capp. L — LIV.), interprete Samuele ibn-Tibon, quae latine translata habes in ed. Buxtorfii fil. (Basileae 1629. 4. p. 508 — 532). Contuli textum editionis praestantissimae, Sabionetae, regnante Vespasiano Gonzaga 1553. excusae, eamque ne transversum quidem unguem a codice nostro discedere cognovi.

XX.

[B. H. 4. 30.]

גלי רזיא.

Cod. chartaceus in 4° (foll. 131.), quem cum paucissimis Judaeorum, a Polono exule (octo imperialium pretio) emtum, se possidere ait Wagenseilius (Tela p. 222.), ipsius Wagenseilii cura e codice Polonico literis cursivis, figuris kabalisticis calamo adpictis, descriptus. De hoc libro (qui nominatur in titulo גלי רזא; in ipso libro רזא גליא, per errorem; 72. a. גלא רדיא == בר״ן == 252.) Wagenseilius in Catal. ms., „Liber summis," inquit, „votis a Christianis expetitus, nec tamen a quoquam visus. Cum diu multumque nihil intentatum reliquissem, ut ejus compos redderer, quamquam inani semper conatu, tandem apographum ex Polonia in 4° scriptum impetravi." Discerni oportet hunc librum ms. a ***Gale Razaja***, ex quo tanquam a Juda Sancto (***Rabenu ha-Qadosh***) confecto aliquot locos libro suo de Arcanis Catholicae Veritatis inseruit Petrus Galatinus, a ***Gale Razaja***, libro item kabalistico, quem, teste Sabatai, Abrahamus quidam, Isaaci Luriae discipulus, scripsit, et a ***Gale Razaja***, libro simulate Christiano Julii Cunradi Ottonis Exjudaei (Norib. 1605. Stetin. 1613. 4.), de quo v. Sotha p. 151. Gale Razaja is, quem codex noster exhibet, ne ad similitudinem quidem Christianae doctrinae ullo loco accedens, nedum Christianus, citatur et excerpitur in ***Jalquth Rubeni*** f. 2. d., 16. c. d., 24. d., 29. a. 31. c., 33. d., 34. c. d., 35. a. b. c., 37. c. d. et multis deinceps aliis locis, quos enumerare longum est. Textum autem, quem ***Jalquth*** affert, ab hoc Ms. non differre affirmant ***Wagenseilius*** in Catal. ms. et ***Goetzius*** (Progr. p. 21.). Ego ipse, instituta diligenti Amstelodamensis editionis (1700.) comparatione, inveni, excerpta ex Gale Razaja, quae Jalquth Rubeni exhibet, cum Ms. nostro omnino congruere, hoc solummodo discrimine, quod ***Ruben ben-Hoschke*** modo locos libri integros, modo decurtatos, in Jalquth recepit, scriba autem nostri Ms. saepenumero propter ingenii imbecillitatem scribendique celeritatem per errorem lapsus est, ita ut loci paralleli mutua collatione corrigi possint atque suppleri. Auctor libri Gale Razaja anonymus, qui, teste I. ***Noblot Chokma*** f. 195. a., est R. ***Abraham***, cognomentatus ille, ut videtur, ***ha-Levi***, discipulus ***Isaaci Luriae***, homo superstitiosus est ac paene fanaticus, qui saepenumero de semet ipso loquitur, non tamen ita, ut de ejus persona quidquam exinde definire queas, a mysteriis creationis orditur

*) In bibl. *Heimanni Jos. Michaelis* Hamburg. asservatur Cod. vetus, in quo librum *Mibchar ha-Peninim* sequitur *Sefer Tiqun Midot* (quem arabice scripsit *Gabirol* mense Nisan 4805., ut Codicis epigraphe et edit. Constant. a. m. 5310. excusa ostendunt; non 4808., ut edd. sequiores et Sabatai falso scribunt) Hunc librum arabicum transtulit a. m. 4827. *Juda Ibn-Tibon*, ut perspicitur ex adjecta epistola ad *Aharonem ben-Mesulam* Luneliensem (cujus rogatu idem vertit Caput de Unitate libri *Chobat ha-Lebabot*, v. ejus praef. ad *Shaare ha-Behina*). Ex hac ipsa epistola sequitur, *Salomonem* utriusque libri auctorem esse et a. m. 4827. pridem obiisse; nam praeter additum ז״ל cum *Samuële Nagid* Granatensi cognomento: אשר השירי הקדמונים comprehenditur. Quare notatio temporum Charisiana obscura est atque erronea (**Tachkemoni, Porta III.**).

ac rapido praecipitique sermocinationis decursu deinceps arcana detegit, quae sint abscondita in patriarcharum historia, in accentuum vocaliumque nominatione ac positione, in additamentorum quorundam in Tefilam interjectione eorumque cum Tefila latente cohaerentia. Fundamentum hujus *Derasae* continuae est Pentateuchus; systemati scriptoris, si quod est, subest lucis tenebrarumque dualismus animarumque metempsychosis, quam Pythagorea multo crassiorem non cessat iterando denuo semper inculcare. Saepissime laudat *Targumim*, *Sohar* et *Sefer Tiqunim*. Profitetur, se haec mysteria diu in pectore continuisse, ac nunc, cum ea ulterius in semet ipso cohibere non queat, divinitus instinctum patefacere. Genus orationis rabinicum (*neohebraicum*) est, incitatum, volubile, nervosum, nunquam superabundans et circumfluens; interdum etiam ad grandiorem sublimioremque dictionem aramaicam deflectit, cum in abditos et penetrales Kabalae locos legentes introducit.

XXI.

[B. II. 4. 27.]

Compages variorum librorum, in charta formâ 4° scriptorum, charactere vario, diversis a librariis, et temporibus diversis, foll. 361.

1) חזוק אמונה (Fortalitium fidei, nimirum judaicae, foll. 90.), quem codicem J. Ch. Wagenseilius ex Africa attulit. Factus enim illustrissimi Abensbergii Trauniique Comitis comes (1661 — 1667.), ex Hispaniae litoribus Abylam trajiciens, Septam (*Ceuta*) venit, ubi tum nundinae celebrabantur, ad quas Judaei ex remotissimis Africae locis ad emendi vendendique mercaturam confluxerant. Apud quos, res statumque Judaeorum Europaeorum narrando magnam incredibilemque statim inibat gratiam, unusque de illis, Septae incola, ut ipso facto se gratum praestaret, hunc ei librum elogiis multis additis donavit, nitide scriptum lectuque facillimum. Sed tamen Wagenseilius in legendo hoc Manuscripto saepenumero falsus est, ac proinde editio, quam in *Telis igneis Satanae* typis exscribendam curavit, mendis erratisque minime caret. Auctor hujus libri antichristiani est *Isaak Abrahami*, qui moriens eum discipulo suo absolvendum edendumque tradidit. Hic, *Josef Isaaki* Trocensis Littuanus (איש טראקא, v. Wolf. IV. p. 647 ss., non Cracoviensis, uti legit Wagens.) inde a capite VIII. libri II. opus ad finem perduxit, et prologo rhythmico ornavit, quem sequitur Isaaki Abrahami praefatio. Quo nomine fuerit, qui hunc librum descripsit, et quo casu in Africam fuerit delatus, nusquam legitur; character scripturae est polonicus. Interjecto folio ex commentario *Behaji Aseri* Hispani pentateuchico excerpto (Wolf. IV. p. 794.) sequitur:

2) ביאור על רבינו בחיי (f. 91 — 112.), illustrationes physicae et kabalisticae in Behaji de Genesi commentarium, cujus solummodo foll. 16. nescio cujus editionis aut codicis ms. (usque ad Gen. 5, 2.) explicantur, appictis aliquot figuris mathematicis, auctore ignoto. Librum similem, ביאורים על בחיי inscriptum, sine nomine auctoris in bibliotheca Oppenheim. vidit Wolfius (III. p. 142.). Ego ipse libellum parem atque aequalem in Cod. Y, b. 9. Bibliothecae Halensis vidi, operi *Kanfe Jona* quinquepartito adjectum et ביאורים על בחיי ז״ל insignitum, ex cujus peroratione verisimile fit, auctorem non posse esse obscurum novumque hominem. עד כאן, inquit, העתקתי מכתבים אחרים ועתה אודה יי׳ מאד כפי אשר היה בעזרתי להתחיל ולסיים וכה יעשה וכה יוסיף לי להטיב עמדי ולעשות ספרים הרבה עד אין קץ ויהא תורתך בפיני ענין בית ישראל וכו׳

3) נצחון של רבי ליפמן (f. 113 — 205.), liber foeditate sua notissimus, primo ab Hacspanio, praeceptore Wagenseilii, editus et a Judaeis Amstelodami recusus, de quo verbosius disserunt Wolf. I. p. 734. III. p. 661. et De Rossi Bibl. jud. antichrist. p. 54 ss. Dict. II. p. 11. Codicem nostrum exaravit quidam *Isaak ben-Mordekai Oberles* (אברלס) Schweinburgensis, ut apparet ex foll. 116. b. 117. a., quibus hic ipse Isaak tempestates bellorum et discordiarum turbulentissimas describit, quibus saevientibus hunc codicem absolverit, בְּשָׁנָה טֹּבָה, h. e., ut certe legit Wagenseilius (Sotha p. 7.) 1619. p. Chr. Fol. 205. legitur acrostichon ······יצחק בר, quod inchoatum reliquit librarius. Is crebro de suo Lipmanianis quaedam adspersit, at facto inter laciniam et reliquum operis contextum discrimine. Ipse liber Lipmanianus finitur poematio quodam, ab auctore subjecto, uti acrostichon ejus *Jom Thob* demonstrat. De statu textus critico v. Wagenseil. *Correctiones Lipmannianas* (Sotha p. 80. 81.).

4) תולדות ישו (f. 206 — 211.), liber mendax ac detestabilis, fabulis nefandis repletus, cujus complura multum inter se diversa exemplaria exstant, alia aliter inscripta (veluti מעשה ישו, ms. Karaiticum, Cod. de Rossi 96, 2.). Codicem nostrum, a Judaeo Germano calamo citato turpiter descriptum, magno exsoluto pretio (4 aureis), clam et occulte nactus est (Sotha p. 138. cf. 1048.) et postea in *Telis igneis Satanae* edidit ac refutavit, zelo sancto instinctus, Wagenseilius.

5) חדושים על התורה (f. 212 — 215.), fasciculus notarum in Pentateuchi quosdam locos, factarum ab homine recenti atque ignoto, quae ne minimum quidem habent momentum. Profertur in iis testimonium libri *Naftulim*, commentarii illius super *Behaji* in Pentateuchum kabalistici, auctore *Naftali Eliezeri Treves*. F. 215. arcanum quoddam antichristianum continet, cujus solutionem injecta charta tibi suppeditabit. Extricantur enim ex versibus biblicis artificio acrostichico vel anacrostichico (כִּלְפֵי תֵּיבוֹת, רָאשֵׁי תֵיבוֹת) enunciata fidei nostrae adversaria Judaicaeque superstitioni accomodata. Sequuntur folia quatuor, quae exhibent aliquot locorum biblicorum explanationes (veluti Gen. 43, 34. Ex. 2, 23. 19, 3. 20, 12. etc.), quas nescio quis festinans dictione disceptatoria seu dialectica h. e. rabinico-talmudica conscripsit. Has excipit opusculum, ex contrariis diversisque atque inter se repugnantibus elementis conflatum vel confusum, in cujus fronte haecce vocabula a Wagenseilio inscripta sunt:

6) אגרת שלומים מדברי שלום ואמת כדברו איש אל רעהו ככתוב בתורת אמת ושלום אמטו במצריכם ואומר ברק אהבו לכן טוב לכל אדם להיות כמהג טוב עם חברו רודף לשלום כל האדם ולהדיר ולהכלות מחמתי עמי עליו שלום יותן הנקרא נפי כל האדם יהבו ואמן ויל שלי״טה אמן׃ Hoc titulo male hebraico Wagenseilius librum inepte coagmentatum insignivit, cui insunt *a*) formulae salutationum rhythmicae, pro dignitate personae et momentis temporum multimodis variatae (f. 221 — 223. a.); *b*) epistolae duae hebraicae ab ipso Wagens. scriptae (f. 223. b.); *c*) interpretationes versuum biblicorum *novem*, barbaro illo ac depravato linguae germanicae idiomate conceptae, quarum *quinque* Wagens. in Telis J. S. p. 257 — 263. cum legentibus communicat, his verbis praemissis: „Subjiciam hic פשטים sive Chrias aliquot, quales in Circulis et colloquiis mutuis Judaei sibi invicem dicunt, ut ingenium et doctrinam comprobent. Atque istae, quas exhibeo, inventum sunt

Rabbini cujusdam in *Hungaria*, qui πολλῶν ἀντάξιος ἄλλων haberi volebat.“ (f. 224—228.)

8) מסכת פורים, Cod. praestantissimus, tripartitus (fol. 230—255.), tres ludicros libellos complectens, quorum primus ac secundus ludicra speciosissimaque imitatione tractatum tanquam talmudicum, e *Misna* et *Gemara* compositum, de solennitatibus hilaris festi *Sortium* conficit, tertius, narrato bello inter *Karmi* (Vineam) et *Beëri* (Puteum) gesto, ipsum Sanctae Scripturae genus prophetico-historicum falsa mendacique specie simulat. Communis hujus trifolii inscriptio est *Maseket Purim*. Prima pars speciatim nominatur *Megilat Setarim* (סתרים, non סדרים, uti scribit de Rossi) tribusque sectionibus constat (פרקים; Misnae unicuique subjecta est formula conclusionis: סליק פירקא): 1) הבקבוק (non בקבוק); 2) הכל חייבין; 3) משנכנס אדר. In fine leguntur haec: הדרן עלך משנכנס אדר וסליקא מגלת סתרים, quae vocabula f. 238. b. hocce poematium sequitur:

מדרש הנביא הלביא הלוי ממשפחת המדקדקים : : : : : : : : :
יסדה אשר מזמן חכמה ומכבוד הכל במאכל ובמשתה אדיקים
יביאו בה קושיות פירכות היקשות בעיות לדברי צדיקים : : :
ותלמוד התלמידים גרסם פיזרא הקריה ראש המתיקקים : : : :
הקקה בגרסות ערבית ובאמירים מריקים : : : : : : : : : : : :
הצעיר טבי משנים קירא לאל מתמקים : : : : : : : : : : : : :
אלה התורה והמצוה והמשפטים וחקים : : : : : : : : : : : :
לקיים ימי הפורים ולאהוב נשים ולעשות נקיקים : : : : : : : :
למען גדולות אשר גבלו הראשונים לא יהיו נמחקים : : : : : (*

Concludo ex hoc poëmate, *Megilat Setarim* (quam hoc poëmate intelligi et *Midras* vocari, ex v. ejus 3. apparet) opus esse *Leonis* cujusdam (לביא) *Levitae*, et quidni verum esse poterit, *Leonem Blantes*, id quod Wagenseilius a Rabbino Italo audivit (Wolf. IV. p. 1041.), sive *de Valentibus* (W. I. p. 732.) nomen esse auctoris? *Gerson* autem *Pisaurensis*, qui v. 4. commemoratur ut ***princeps typographorum ejusque libelli critice emendati editor***, quisnam alius est, nisi *Gerson Soncinas*, cujus opera seculo XVI. מסכת פורים Pisauri 4. min. typis exscriptus prodiit. Dolendum est, Bernardum de Rossi, qui hanc editionem omnibus ignotam vidit, eam permale descripsisse. „Liber posterior“ (scilicet מדרש הנביא), inquit, „inscribitur: מדרש הנביא הלביא הלוי ממשפחת המדקדקים, quo nomine ego quidem non dubito quin ut ejus auctor Elias Levita indigitetur.“ Quae verba adeo vacillant ac claudicant, ut iis prorsus confundare. Errare igitur mihi videtur *Zunzius*, vir perfecte literatus, qui hanc Megilam Leonis de Valentibus (Bartolocci IV. p. 10.) esse negat et Kalonymo tribuit (in *Analectis*, *Geiger Zeitschrift* II. 2. p. 319.), cujus potius opusculum illud alterum est, quod in Ms. nostro huic adjectum legitur. Secunda enim pars Ms. nostri continet *Maseket Purim*, quatuor sectionibus constans (f. 239—251. a.), ut clausula in fine addita docet: וסליקא לה מסכתא דפורים ברחמי דשמיא ואינון ארבעה פרקים: הדרן סמניהון: באחד: המשיר: פורים: אין קורין. Deinde haec leguntur (cf. Wagens. Sotha p. 1013.): אשריך מסכת פורים שנכנסת בסכלות ויצאת בזהב אשרי הסכלים הנמצאים ביום פורים חיבה יתירה נודעת להם שהתחיל בהם מסכת פורים אשרי מי שאין לו דעת בפורים כי הסכלות לסכלים בפורים נאה להם ונאה לעולם שכן אמר שלמה בחכמתו ולבי נוהג בחכמה ולאחוז בסכלות בפורים ולמה השלים המסכתא בפרק אין קורין לפי שאין קורין בו אלא בשעה שאינו לא יום ולא לילה שלא נכתב אלא לשחוק בעלמא לשמח האנשים ביום פורים והקורא בו לא הפסיד אלא כמי שקורא בספרי רפואות ובדברי המועילים לגוף ואינן מזיקין לנפש כי דברי זאת המסכתא בדיתי אני קלונימוס מלבי המשנה והגמרא ואעידה לי עדים נאמנים את ר' סקין ואת ר' כזבן אחיו הכתובים בסוף המסכתא זאת שגיתי בשום דבר ישאוני עושיני והיו כלא היו. Ergo auctor tractatus Purim, *exceptis* Megilae praecedentis tribus sectionibus, est *Kalonymos* (*ben-Kalonymos Meiri*, Provincialis, nat. 128¾, qui, cum inter 1318—1322. Romae degeret, eum scripsisse videtur), id quod etiam perspicitur ex nominum vocabulorumque italorum copia, quibus hic tractatus abundat, ex urbium *Romae* et *Anconae* saepenumero facta mentione (f. 242. a. 246. b.), ex epularum italicarum enumeratione (240. b.) atque ex eo, quod inter commentitiorum nominum turbas etiam nomina *Kalonymos ben-Mëir* (f. 247. a.), *Benjamin bar-Jehiel* (f. 246. b., qui poterit esse R. Zedekiae avunculus, *Shibole Leqeth* ms. §. 87.), *Hilel ha-Rofe* (f. 241. a., fort. *Hilel Samueli*, qui *Bruni Chirurgiam* in Hebraicum convertit, Cat. Oppenh. II. f. 21. a. ed. 1782. de Rossi cod. 1281.) reperiuntur. *Tertia* denique codicis pars (f. 251. b—255.) narrationem continet de bello inter *Karmi* et *Beëri* gesto, in *Setumas* et *Petuhas* ad similitudinem pentateuchicarum sectionum distributam, quae his verbis inchoat: ויהי בימי כרמי בן זרח מבצרה מלך ישראל השותים במזרקי יין ואוהבים אשישי ענבים, et quam non diversam esse arbitror ab ea, quae post Megilam legitur in ed. *Veneta* (quam excudit Dan. Adelkind 1552.; Judaei autem eam coemisse ac combussisse dicuntur propter argumenti lasciviam, v. Wolf. II. p. 1269., Zunz l. l. p. 319. s.) et fortasse etiam in *Pisaurensi* (de Rossi Ann. 1501—1540. p. 48. b.). Haec pars speciatim vocatur ס' הבקבוק (ut docet Venetae editionis inscriptio) beneque discerni debet a *Megilat Setarim*, cujus solummodo prima sectio הבקבוק inscripta est, propter exordium: הבקבוק קבל תורה מכרמי. Versiculus ultimus parodiae ejus tertiae est: ולא קם נביא עוד בבית כרמי כבקבוק לכל האותות והמופתים אשר עשה לעיני כל ישראל. Wagenseilius, collatis cum hoc Ms. codice Vaticano (Sotha praef. fin., p. 466., praef. ad *Toldot Jesu*) Venetaque editione (Sotha IX cf. Surenh. Misna III. p. 318. 321. Majus, Cat. Uffenb. p. 224.) multos in hac errores atque lacunas deprehendit (Wolf. IV. p. 1041.). Quare sic existimo, Cod. nostrum, licet Pisaurensi editione recentiorem ad lites de his jocularibus libellis dirimendas propter integritatem, absolutionem atque aetatem maximi esse momenti ac ponderis.

9) Collectio libellorum aliquot, parvorum quidem, sed lepore ac venustate insignium, qui etiam typis expressi prodierunt Constant. 1516. 4. min. 1519. 4. min. (v. de Rossi Ann. 1501—1540.); Venet. 1545. (apud Cornel. Adelkind, 8. min. 1) *Chronicon Mosis*; 2) *Decessus Aharonis*; 3) *Dec. Mosis*; 4) Tobia; 5) Eldad ha-Dani; 6) *Misle Sandabar*; 7) *Historia de Hierosolymitano*, de qua mirus error exstat apud Wolf. I. p. 333.; 8) Henoch; 9) Fabulae Aesopi; 10) Mesalim Salomonis Regis); Paris 1629., alternis nostro in codice columnis scripti, a librario, ut videtur, Italo (f. 257—283.)

a) דברי הימים של משה רבינו, Chronicon Mosis (f. 257—260. d.), opusculum *geonaea* aetate non multum recentius (*Zunz*, G. V. p. 145.), oratione hebraica, dulcissime fluente et modo e versibus biblicis composita modo ad similitudinem biblicae effecta conscriptum, cujus jam *Jekieli Romanus*, *Ibn-Ezra*, *Samuel Meiri* aliique mentionem faciunt. Nostri codicis locos

*) Nigriori paullulum atramento diversoque charactere subsignatum est nomen: יוסף בר יעקב הכהן ז"ל.

quosdam cum editione *Gilberti Gaulminii Molinensis* contulit Wagenseil. in Telös J. S. p. 369., Ep. de Infundibulo p. 40.

b) פטירת אהרן (post brevem prologum iterata inscriptione דרש לפטירת אהרן f. 260. d. — 262. d.), narratiuncula in collectione Veneta 1545. et 1605. excusa, de qua tanquam inedita Wagens. in Ep. de Infundibulo suo p. 40. 96. Sotha p. 58. 240. Tela p. 474.

c) פטירת משה רבינו עה (f. 262. d.—268.), *Midras* priori antiquior, sed *Hagadae* recentioris methodo exegetica confectus, quo, introductis Deo ac coelitibus, Mosis facta extrema atque obitus prolixe cumulateque describuntur. De aetate hujus opusculi *Elazarem Qaliri*, poëtam Caralitanum, superante sollertissime disserit Zunz, G. V. p. 146.

d) משלי סאנדאבר (f. 269 — 277. a.), narratio de victrice prudentia Sandabaris, Indi sapientis, cujus nomen in fine Codicis סאנדבר, in Cod. de Rossi 1087. q. v. סינדבר, in Cod. d. R. 194. modo סנדבאר, modo סנדבאד convenienter arabicis Codd. esse dicitur. Wagenseilius hos Apologos emerat a Judaeo inerudito in Moravia, id quod ipse testatur in Ep. de hydraspide sua p. 19., ubi eos perperam ineditos esse iactitat. In margine adscripta sunt Wagenseilii glossemata, quibus nescio utrum codex deformatus an decoratus sit.

e) מעשה של ירושלמי שהעתיק ר' אברהם מיימון ז"ל בלשון הקודש (f. 277. b — 283.), narratio de perjuro daemonumque regina, de Arabico in Hebraicum translata ab *Abrahamo Maimun*, Maimonidis filio, utriusque linguae peritissimo, uti commentarius ejus in Pentateuchum arabicus ac tractatus de virtutibus theologicis ac moralibus item arabicus ostendunt (de Rossi Catal. cod. 194. Dict. II. p. 34.). Edidit hanc fabulam, qua juramenti sanctitas docetur, ex Cod. nostro Wagenseilius in Exercitationibus Varii Argumenti num. VI. (Altdorfii 1687. 1697.).

10) שאלות ר' אליעזר (f. 284 — 289.), liber moralis, cujus singula capita singulas de quodam proposito argumento quaestiones tractant. Has solvit quidam *R. Eliezer*, ut videtur, filius Hyrcani, cui etiam liber moralis, *Orchot Chajim* inscriptus, attribuitur. Fictus est igitur liber Quaestionum commentitioque nomine ornatus. Cap. I. agit de resurrectione mortuorum; II. de epulo Leviatanis (cujus capitis partem exhibet Wagens. in Telis J. S. p. 202 — 204.); III. de dispositione paradisi coelestis; IV. de dispositione gehennae; V. de suppliciis pravorum (cui capiti immixta sunt quatuor vocabula germanica, rubro atramento scripta, ex quibus de patria scriptoris fieri potest conjectura); VI. de partibus paradisi; VII. de formatione foetus, quod caput integrum cum translatione Latina dedit Wagens. in Sotha p. 71 — 79. Errat igitur Wolfius (II. p. 1284.), qui Wagenseilium hoc caput ex Ms. Uffenbachiano, *Derek Erez* inscripto, sumpsisse ait. Comp. de hoc cap. יצירת הולד Cod. de Rossi 1087. 1240. 1351.

11) שערי התשובה שעשה החסיד רבינו יונה גירונדי ז"ל (f. 290 — 345.), Portae *Poenitentiae* (vel, uti inscriptus est Cod. de Rossi, *Iustitiae*, שערי צדק, Cat. C. 1351.), de cujus libri argumento haec habeas. Porta prima *fundamenta poenitentiae* XX. totidem paragraphis recenset (עקרי התשובה); altera *vias conversionis* (דרכי התשובה) VI. ejusque impedimenta IX.; tertia gradus praeceptorum moralium pro difficultatis poenarumque varietate (מדרגות) X., deinde hac parte agitur de *quinque* generibus illusorum (ליצנים), de *novem* generibus mendacium (שקרנים), de *novem* generibus hypocritarum (חנפים), denique de *sex* generibus calumniatorum (מספרי לשון הרע). Finiunt totum librum capita duo peculiaria, unum de expiatione peccatorum, alterum speciatim de blasphemia ejusque impetranda venia.

12) מוסר השכל במליצה לרב האיי גאון זצ"ל (f. 346 — 349.), carmen ethicum Gaonis *Haji* Babylonii, alternis versibus atro rubroque atramento scriptum, binis in singulis paginis versuum columnis. Vide, quae de his χρυσοῖς ἔπεσι et de ejusdem auctoris poëmate *Shema Qoli* (in Mahzor Hispanico, insequente לך אלי תשוקתי) ac singulari precationis *Kol Nidre* formula (Shibole Leqeth 102. Rapop. B. H. XI. S. 91.) diximus primo in tomo libri nostri: *„Zur Geschichte der jüdischen Poesie"* §. 27. S. J. Rapoportus, ad quem nuper carminis *Musar Haskel* apographum ex Italia pervenit, mihi scripsit, non *Haji* Gaonem, sed poetam aliquem ex schola hispanica recentiori ejus auctorem esse sibi videri, fortasse *Ben-Kaspi* aut *Ben-Palkeira;* id quod confirmatur inscriptione hujus poëmatis ארגוזה (h. e. poema metro Er-ragazo scriptum), quae exstat in Cod. Bibl. Heimann. Hamburg. De *Charuzim R. Haji*, qui exstant in Cod. de Rossi 1278., propter catalogi jejunitatem nil certi definiri potest.

13) ספר היראה לחסיד רבינו יונה גירונדי זצ"ל (f. 350 — 361.), liber moralis *Jonae Gerundensis*, cognomine החסיד, praeceptoris *Salomonis ben-Aderet* — (mort. 1264., sec. alios: 1304.), saepissime excusus atque in sermonem et latinum et germanicum translatus (Wolf. I. p. 489. III. p. 373.). Paginae extremae figuris triangulorum, quorum apices se contingunt, artificiose scriptae sunt.

XXII.

[B. II. 4. 33.]

ספר נצחון של רבי ליפמן

Cod. chartaceus, in 4° minori (foll. 166.), antichristianum illud *Niçahon* exhibens, quod ao. 1399. *Jom Thob Lipman* Mulhusensis composuit, in quo testimonia 354., quae contra Judaeos Christiani ex Scriptura depromunt, sex in sectiones disposita refutare conatur. Hoc *Niçahon* ex recognito auctoque ab ipso auctore exemplari expressum repraesentat codex noster, quamobrem *Wagenseilius* eo maxime ad emendandam et supplendam *Theodorici Hackspanii* editionem (Noriberg. 1644.) usus est easque castigationes praefationi suae ad *Sotham* (Altdorfii 1674.) subjecit (*Correctiones Lipmannianae* p. 10 — 81.). Finito ipso libro, f. 156. b. infra adjicitur Carmen illud memoriale, quod, praefixa inscriptione זכרון ס' נצחון in *Telis Igneis Satanae* (p. 104. 105 sqq., Altdorfii 1681.) edidit atque confutavit Wagenseilius. Idem Codici *Guil. Henrici Vorstii* subjunctum erat (*T. J. S.* p. 105.). Inde a f. 158. med. usque ad finem sequitur Caput XXV. liber *Iqarim* Josefi Albo, rarissimum illud in mss. editisque exemplaribus ac plerumque obliteratum (Codd. de Rossi 136. 1354.), quod propter argumenti antichristiani similitudinem adjecisse se profitetur librarius (f. 158. a. 166. b.). Exaravit hunc codicem, uti ex subscriptionibus f. 158. a. 166. b. perspicitur, Abraham, fil. R. Samuelis Picardi (פיקרטירא), natus in pago *Weisnae*, Rheno urbique Moguntiae vicino, scriptionemque ad finem perduxit in pago *Rukingen*, ad fluvium *Kaunitz* (קיניץ), prope Francofurtum a. M., ao. 1577., sexta hebdomadis, noctu, die XIV. mensis *Adar* prioris, in festo Sortium minori. Cf. Wagens. Sotha p. 8.

XXIII.

[B. H. 4. 36.]

סדר תפלות׃

Cod. membranaceus (foll. 160.), qui *Sidur* et breve *Mahazor* continet, plenissimus, ut ait Wagenseilius, et omnino talis, quales sunt illi, qui incorrupte et integre Amstelodami excuduntur; itaque multa insunt, quae aliis in editionibus frustra perquiras. Recte hoc monuit Wagenseilius; nos igitur tabulam eorum carminum apponemus, quae hoc in codice vel sunt aliis locis collocata vel rariora aut plane ignota. Invenies ea f. 97. b. 98. a. 123. b — 126. b. 127. a — 129. a. 129. b. 132. b. 134. b. 141. b. 142. b. 143. a. 145. a. 148. a. 149. a. 150. a. 151. b. (אתיה בשבחיה דהוי עלמא, aramaice, duobus constans alphabetis), 152. b. 153. a. b. 154. b. 157. a. (את השם הנכבד נאה לתהלותיו, auctore *Meir (Qalir)*, 159. a. b. Dolendum est, in principio et fine haud pauca excidisse, interdum quoque vetustate chartam contritam nimioque usu scripturam esse obliteratam. Quod vero Wageus. dicit, Judaeum precationem עלינו לשבח dilaceravisse, suspiciosius et criminosius dicit; nam p. 148. multa exstant, quae multo magis blaspheme dicta sunt ac tamen nulla litura deleta. Dorsum tegminis hujus codicis particulam commentarii ad *Nehemiam* repraesentat, infra posita hac subscriptione: ותשלם כל המלאכה׃ כי שם צוה יי׳ את הברכה׃ בהשלמה שמירה בכל וערוכה׃ חזק ונתחזק׃ אשר לא נזק׃ בן ר׳ קלונימוס. Cujusnam libri, a quonam Kalonymo confecti, fragmentum istuc sit, aliis divinandum relinquo.

XXIV.

[B. H. 4. 29.]

סדר תפלות׃

Cod. membranaceus, in forma 4° oblonga (foll. 52.), liber ritualis, qui *Sidur s. Seder Tefilot* continet, ex ritu vulgari Judaeorum in Germania Poloniaque degentium, parvi ac paene nulli pretii. Nam si precationem *Alenu* exceperis, quae hoc in Ms. plenior, quam in libris impressis, extat (plenissimam h. e. omnibus, quae media aetate odio Christianorum recens accesserunt, additamentis auctam eam exhibet Cod. *Ez Chajim*, v. Sotha p. 112. Ep. de Infundibulo p. 499 — 565.), nihil eo in Ms. invenitur, quod in libris impressis ritualibus non legatur, ac praeterea inter fol. 1 et 2., 4 et 5. atque in principio libri ac fine tam multa mutilatione exciderunt, ut quarta fere pars totius libri desit. Inest etiam *Hagada Pashalis*, eaque et ipsa magna parte diminuta ac decurtata.

XXV.

[B. H. 12. 43.]

ז מ י ר ו ת׃

Cod. membranaceus, in forma 12° (foll. 47.), mancus in fronte et in calce, intus et extra mutilatus, inquinatus, a bardo homunculo vocalibus instructus, quarum signa, utpote praepostere posita, impedimento sunt legentibus, nihiloque minus praestantissimus. Primum de externa libri dispositione. Constat partibus duabus a scribis diversis scriptis; quarum prior desinit f. 31. a. estque ibi haec clausula addita: סליקו זמירות׃ שבח לדר בנהורות׃ ויזכינו בו לקרות׃ אנו ובנינו לדורי דורות׃ חזק ואמץ הסופר יעקב׃ צור יברכני וישמרני מלעקב׃ ויסיר ממני לב העקב׃ ויחיל הברכה עליו לנקיב אאא סלה. Totus liber carmina XLVI. continet, maximam partem *sabatica*, quibus synagoga Deo supplicat, ut Israelem extorrem mox redimat Eliamque Tisbitem mittat, Messiae praeconem; nonnulla nuptialia sunt atque amatoria, unum mores Judaeorum Rhenum accolentium joculariter eludit (Nr. XXX.). Horum carminum *viginti sex* rarissima sunt et nondum, quantum ego scio, edita; multa nunquam in ritum nostratium Judaeorum recepta, in synagogis *orientalibus* usitata sunt, uti et nomina dominorum, quibus Israel opprimi dicitur, et genus dicendi *asiaticum* luculente ostendunt. Omnia autem, epithalamia potissimum (Nr. XXVII. אזכרה נגינותי בלילה; Nr. XXXV. סקר החן והבל היופי; Nr. XXXVII. אח לי אבגר תוך אפריון) mira orationis suavitate ac dulcetudine, cui vix quidquam nostra memoria hebraice scriptum aequiparari potest, composita sunt. Omissis nominibus auctorum acrosticis, ea adscribam, quae a librario in fronte nonnullorum carminum inscripta sunt: Nr. III. שמעה אדון עולם *Salomonis Babylonii* (הרשלמה הבבלי זצ״ל) vel potius *Salomonis ben-Gabirol*; Nr. XV. מצור באותה העיר, auctore *Rabenu Menahem*, addita hac nota: זמר זה יסד רבינו מנחם כשנתהלכה מלכות ארום בימי המלך צר על העיר וירמישא בארבעה לחדש ה׳ושם חיש חדשם אדר ביום השבת ובו לד׳ נסער משם; Nr. XVIII. *Jakobi ben-Salomo*, hac praefixa inscriptione: זמר זה יסד רבינו יעקב נכד המאור הגדול רבינו שלמה השיר ישר זצ״ל. Epithalamium Nr. XXVII.; a *Samuële* compositum, hac insignitum est epigraphe: לאתר שעשו כליא פיוטי שקורין צרקלא או(מרים) זה׃

XXVI.

[B. H. 4. 21.]

ס׳ כוונות הפילוסופים וביאורי בקרדסו׃

Cod. chartaceus, in forma 4° majori (foll. 186.), literis Rasbianis et vicissim cursivis iisque orientalibus, arabicarum simillimis conscriptus, qui merito dignus habitus est, quem Senatus Ampliss. Lipsiensis ao. 1690. e spoliis Turcicis a M. *Jentschio*, concionatore castrensi, e Graecia relatis seligeret, aere suo redimeret et in bibliothecam reponendum curaret. Complures libros, qui ad philosophiam mediae aetatis arabicam judaicamque cognoscendam maximi momenti sunt, complectitur, quos omnes suo calamo scripsit, uti extrema pagina docet, Jeshua Kohen bar-David Kohen ao. 1471. (tertio die mensis Nisan 5231., *Siman*: הרא״ל), cujus sunt etiam glossemata, in margine codicis passim adscripta. Continentur autem hoc codice libri hicce:

1) ספר כוונות הפילוסופים לשלמות החקר הנכבד אבו חמאד אלגזלי (f. 1. b — 19.), Abu-Hâmid Al-Gazalii*) liber de opinionibus philosophorum, مقاصد الفلاسفة, fere ad verbum de arabico expressus et commentariis, qui singulis libri illius capitulis subjiciuntur, illustratus. Codex noster nomen nullum, nisi commentatoris (משה בן יהושע נ״ה ישר נבהן**) exhibet. Alii vero codices indicant, alium esse interpretem, alium commentariorum auctorem. Codices de Rossi 437. 515. *Jehudam ben-Salomo Natan* operis arabici translatorem nominant, cujus

*) Opera Al-Gazalii XXXIII. in praef. ad *Ejuha 'l-Waled* (O tu, qui es filius h. e. dilectissime) enumeravit *Hammer-Purgstall*, ejusque vitam, scripta et codd., quibus continentur, enarravit *Ferd. Wuestenfeld* in libro egregio: *Die Academien der Araber und ihre Lehrer* (Goetting. 1837. 8.) Vide et *Fleischeri* Catal. Codd. Dresdens. p. 94. et ad Codd. singulos ibi enumeratos.

**) Hoc versiculi Jes. LVII. 2. compendium, nomini Narbonensis addi solitum, multos in errorem induxit.

praefatio in Cod. priori parti metaphysicae, in Cod. posteriori toti operi praefixa est. De hoc *Juda Natan* altum inter bibliographos silentium; nisi forte interpres ille, qui monstrosissimo nomine ***Ben-Gudas Nadam*** nominatur (ex cujus translatione hic liber exstat in Bibl. Taurinensi n° A. v. 34. Wolf. IV. p. 745.), idem esse censendus est. Eadem versio exstat in Codd. de Rossi 143. 286. 1218. 1340., in quo commentarius marginem occupat. Auctor hujus commentarii est ***Mose ben-Josua*** h. e. ***Mose Narboni***, qui alias appellatur Mose ben-Josua ben-Isai ***ben-David***, quod nomen nusquam nostro in codice reperitur. Hic Narbonensis, qui etiam in ***Abubeker ben-Thofail*** Philosophum Autodidactum et ***Maimonidis*** Doctorem Perplexorum commentarios scripsit librum Algazalianum a Juda Natane hebraice conversum nova praefatione subjectisque perpetuo auctoris textui illustrationibus locupletavit. Versio autem ipsa Mosi minime attribuenda est; nam cum alius exstet eundem in librum commentarius, ***Mosis ben-Baruk Almosnino, Migdal 'Oz*** inscriptus (Cod. de Rossi 1218. autogr.), non tamen exstat alia ejus libri translatio, quae a nostra sit diversa. Quare errat *Sabatai*, qui Mosem Narbonensem libri ***Kavnot ha-Filosofim*** translationem atque commentarium fecisse testatur multosque secum eundem in errorem pertraxit. Commentarius libri *integer* reconditus latet in Bibl. Vaticana, Leidensi (inter Codd. Warnerianos), Parisiensi nationali, Colbertina, Taurinensi, Oxoniensi (inter Codd Oppenheim.), Rostgardiana, atque, ut vidimus, de-Rossiana. Codex enim noster in fine mutilus est, et tantummodo primam libri partem, quae doctrinam *logicam* tractat, et fragmentum partis secundae *metaphysicae* continet. Prima pars f. 18. a. ab interprete hoc versiculo concluditur: יתברך הראשון אשר עזרנו לפרש חלק הראשון. Tertia pars, quae de *physica* agit, prorsus deest; siquidem tribus partibus hoc opere systema philosophiae absolvitur, quarum primâ de logica (החכמה ההגיונית), alterâ de metaphysica (החכמה האלהית), tertiâ de rebus physicis s. naturalibus (החכמה הטבעית) disseritur. Tres quatuorve, inquit in ipsius commentarii prooemio Mose Narboni, omnium controversiarum sunt fontes, arrogantia, rei controversae profunditas, controversantis imbecillitas, consuetudo denique inveterata, quae naturae vim obtinuit. Hujus consuetudinis potentia Abu-Hâmid factus est philosophorum adversarius. Nam cum aetate ea viveret, qua populares ejus philosophiae tanquam fidei morumque corruptrici maxime infesti erant atque etiam operam philosophiae dare lex *regia* vetabat, assensu atque amore, quo philosophiam ipse amplectabatur, occultato, dolo et dissimulatione philosophiam propagare conatus est. Simulans igitur, se philosophiae confutationem finem sibi terminumque constituisse, primum disciplinam philosophorum logicam, physicam, metaphysicam breviter definiendam ac describendam sumsit, ut ipsae res, quas postmodo esset in disceptationem ac controversiam vocaturus, prius omnibus innotescerent. At jam Averroes in libro הפלת הפלה*) hanc despicientiam philosophiae, quam in libro postea edito הפלת הפילוסופים**) simulat Algazali, popularis ambitionis stimulis instigatus, totam in specie fictae simulationis inesse demonstravit. Neque opus est aliorum testimoniis; quandoquidem ipse Algazali operi suo controverso brevem dissertatiunculam addidit, qua omnia, quae philosophiae opposuerit atque objectaverit, ad nihilum recidere ipse profiteatur, obtestans omnes, quorum in manus ea scriptio perventura esset, ne cui philosophice non docto eam traderent. Proinde tantum abest, ut scripta Algazalii sint contra philosophiam armamentaria, ut ejus sint propugnacula atque praesidia." Comp. Codicis Rostgardiani descriptionem apud Wolfium IV. p. 923., ex qua in Codice nostro ducentis amplius foliis deesse intelliges. Oratio Mosis Narboni praestat brevitate distincte concisa atque limata et verborum et rerum tenuitate, quae paene jejunitas est in verbis nimium parca. Desinit Ms. in verbis his: והנפש לא ישאר עפר עם צורת הנכבר ולא הטפה עם צורה האנושית יכבר הישיר רצוני הנראה וצורה האנושית בשכל אחר מהם יצטרך אל נשכן ואבל בין שני המשכנים הבדל....

2) ביאור בן רשד לס' השמע הטבעי (f. 20. b—84. b.), Commentarius Averrois (***Abulwalid Muhamed ben-Ahmed ben-Roshd***) in Aristotelis octo libros *Φυσικῆς Ἀκροάσεως*, integer ille et ne verbulo quidem mancus. Divisus est in octo ***Maamarim***, qui rursus multifariam in כללים, פרקים, interdum etiam ענינים dispertiti sunt. Singula capita, ***Maamarim*** inscripta singulos libros Aristotelici operis, primum argumento eorum explicate et distincte proposito, res obscuras intellectuque difficiles interpretando explanant; ipse autem textus illius Auscultationis de rebus naturalibus Aristotelicae adjectus non est. Glossator interdum exemplar arabicum (נוסח הערב) et alia hebraica exempla (נוסחאות אחרות) contulit, veluti f. 72. b. In fine legitur haec clausula maxime memorabilis, Averrois verba exhibens: בכאן נשלם המאמר ונשלם בהשלמתו באור זה הספר כפי יכלתינו וכפי מה שגזר העת הזה עלי למה שנתנסיתי בנסיונות להיות עם בני אדם נרחק מעיון ונבדל מבעליונים ומה שסבבנוהו מאלו הענינים אם כתבנוהו על צד הביאור לדעת הנשאים לעמוד על זה מי שירצה לעמיד עליו בקלות כמו שכוון בזה אבוחמאר בספרו בכיונות כי האדם כאשר לא יעמיד בסבבות האנשים על תכליתם לא ידע הטבעות המיוחס עליהם ולא יכירהו בהכונה והאל המפיק טובות והמגלה האמת ...... והיתה השלמתו בעשיית הביאור הזה יום שבת ראשון לחדש רגב*) שנת תקפב (1184.) לחשבון הישמעאלים במדינת אשביליא (= اشبيليه) יכבר יש לי בהמין ביאור עשיתיו בעת הנערות והיא קצר וראיתי עתה לעשות הביאור יותר שלם ואני נעזר באלהים להשלים הביאור כשאר ספרים יהי שמו מבורך אם בגלך ואגי. Nomen translatoris hujus majoris uberiorisque commentarii nostro in Cod. nusquam legitur, uti ne in eis quidem Codd., quibus in recensendis multus est Wolfius I. p. 18. III. p. 13. IV. p. 752.**) Nisi forte, uti simile veri est, ille ipse ***Mose ben-Samuel ben-Juda Ibn-Tibon*** (fl. 1250.), cui compluribus in Codd. versio compendii hujus commentarii adscribitur, etiam hujus largioris ac verbosioris interpres esse existimandus est. Compendium illud, cum commentario inedito Levi Gersuni (absol. 1321.) exstat in Vaticana et de-Rossiana Codd. 146. 171. 208. 312., quorum ii, qui epigraphen habent, in nominato Mose Ibn-Tibon Granatensi consentiunt. Editum est, sub tit: קצור אבן רשד על שמע טבעי, Rivae Tridenti 1560. 8. pagg. 47.

3) ההקדמות והיסודות של ארסטו שבנה עליהם מופתיו

*) تهافت التهافت h. e. ruina ruinae germ. *der Uebereinandersturz.*

**) تهافت الفلاسفة h. e. ruina (vulgo: *destructio*) philosophiae.

*) h. e. رجب maurit. ارجب, mensis Arabum septimus.

**) Cod. turcico-rabinico charactere exaratus inter Guelferbytanos (Fleischer, Catal. App. N. 10.).

יראיותיו (f. 85. b. 86. a.), principia physices Aristotelicae XLVII., ex Aristotelis operibus, ubi disperse proponuntur, collecta, et Acroasi Physicae nescio a quonam, fortasse ab ipso Averroe vel potius a translatore commentariorum ejus adjecta. Extrema verba haec sunt: אלו הן יסודותיו שבנה עליהם עליותיו ואתה תראה כי יש הרבה מהן שצריכין ביאור וראוי לומר לו ערבך ערבא צריך. Ex genere dicendi, quod ex hac clausula elucet, apparare mihi videtur, hanc scriptiunculam ex arabico non posse esse conversam.

4) ס' הנפש לארסטו (f. 87—116.), Aristotelis libri tres *περὶ ψυχῆς* cum commentario, ex arabico conversi a ***Shem Thob Isaaki***, cognomento הטרטוסי (Dertosanus*), quo a ***Shem Thob Isaaki ben-Sprot*** Tudelensi **) uno seculo recentiori, qui ao. 1385. librum contentiosum ***Eben Bohan*** conscripsit, discernitur), interprete librorum arabicorum clarissimo. Etenim de arabico hebraicum fecit opus medicinale, المنصوري inscriptum, auctore ***Abu-Bekr Muhamed Ibn-Zekerija Er-Râzi*** (Exc. Cod. de Rossi 347. cf. Cod. Dresd. 140.), ao. 1264., atque etiam alium de medicina librum, ab Arabe ***Alzarabi*** compositum (Cod. Bodlej.). Ao. 1267. scripsit ***Pardes Rimonim***, librum in philosophica ***Hagadarum*** talmudicarum interpretatione versantem, qui Sabionetae typis exscriptus prodiit. Commentarius, operi Aristotelico de anima additus, cujusnam sit, ambigitur. Nam Bernardus de Rossi, cum commentarium Averrois ms. in eundem librum Aristotelis conferret, ejus ab hoc nostro differentiam intellexit (Cod. 538.). Translatorem vero ***Shem-Thob Isaaki*** esse ex hujus ipsius prooemio apparet. Hoc in prooemio ***Shem-Thob*** primum dicit, se opinionum commentis pro gentium religionumque diversitate diversissimis de animae natura atque immortalitate substituere velle veritatem philosophicam, firmam illam, stabilem atque ab universitate generis humani comprobandam, quam in lucem protulerit Aristoteles, philosophorum, qui fuerunt ac futuri sunt, maximus; Deum autem sibimet, si quid in erroribus superstitiosorum hominum refellendis peccaverit, fore propitium. Deinde adhibitis Saadiae et Jonae (ابن جنّاح, vulgo ***Abulwalid***) testimoniis, vocabula duo arabica translatu difficilia explicat דאת (עֶצֶם = ذات) et גוהר (جوهر) sermone communis vitae arabico = פנינים, margaritae; philosophice: ***forma*** vel ***materia nativa***, neohebr. פניני = aristot. *φύσις*, *οὐσία*, cf. ***Ibn-Kaspi***, Amude Kesef f. 114. a.). „Aristoteles," inquit, in libro undecimo Metaphysicorum (מַה־שֶּׁאַחַר־הַטֶּבַע) dicit: „„הדברים הפנינים (הנקראים בלשונם אלגוהר) שלשה על דרך החשאלה מצד השיבותם לא מצד האמת. Primum genus efficiunt corpora incorruptibilia, immutabilia h. e. coelestia; alterum, mutabilia, corruptibilia h. e. plantae et animalia; tertium ea, quae incorporea et incorruptibilia sunt."" Sic esse novatum illud ad similitudinem arabici ***Al-'Gauhar*** vocabulum, innumeris locis in ipso libro occurrens, interpretandum. Hinc illico ad ipsam versionem libri primi operis Aristotelici aggreditur, quae his verbis orditur; לפי שראינו כי הידיעה העיונית מן הענינים הנאים והיקרים וראינו שהחכמות העיוניות יש יתרון לקצתם על קצתם בענין אחד כשני הענינים או בשניהם יחד והם החשיבות המינה וקיום המופת הבא בחכמה ההיא והיתה החכמה בנפש כבר נתחברו בה אלה שני הענינים. Sequitur deinde commentarius, qui per formulam ל״ה introducitur; eoque finito, semper versio textus Aristotelici, praefixo signo אמר, continuatur. Divisum est totum opus, sicut Aristotelicum, in tres ***Maamarim***; primo subjicitur haec clausula (f. 96. b.): נשלם המאמר הראשון כן הביאור ונתחיל באור המאמר השני. Una libri pars Rashianis, altera (f. 104. b. 111. b—116. b.) literis cursivis orientalibus (Ta'aliq) scripta est. Exstant ejusdem libri exemplaria mss. in Bibliotheca Edzardiana (Wolf. I. p. 1128. III. p. 1137.), Bibl. Orator. Parisiensi, et in De-Rossiana (Cod. 538.).

5) ספר השמים והעולם לארסטו ביאור החכם אבן רשד (f. 117. b—186. a.), commentarius Averrois in Aristotelis libros quatuor *περὶ Οὐρανοῦ*, in quatuor ***Maamarim*** distributus, qui rursus in partes et particulas, חלקים, ביאורים, מוסחים, מבוקשים, פרקים כללים inscriptas, non sine magno legentis commodo dispescuntur. Textus operis Aristotelici commentario non praemissus est, sed in commentarium vel referendo vel citando intexitur. Noli vero putare, hunc commentarium simul librum Aristotelicum *περὶ κόσμου πρὸς Ἀλέξανδρον* (Ed. Berolin. I. p. 391. ss.) comprehendere, inscriptione deceptus; ipsum commentarii initium te docebit, illud והעולם ad inscriptionem operis Aristotelici propter argumenti laxitatem additum esse: אמר כונת ארסטו בזה הספר לדבר בעולם ובחלקיו הפשוטים הראשונים וכו'. Interpres quisnam sit, nostro ex Codice definiri nequit, propterea quod scriba clausulam (f. 184. a.) imperfectam ac rudem reliquit: ובזה נשלם המאמר· ובהשלמתו נשלם הספר· ושבח לאל לבדו· השלמתי.......... Perfecte absoluta exstat in Codicibus duobus, quorum unus quondam Jablonskii erat (Wolf. III. p. 14.). In hoc haecce scripta est epigraphe: אני שלמה בן ר' יוסף בן איוב הספרדי זצ״ל השלמתי העתקת זה הספר והוא ספר השמים והעולם לארסטו באור החכם אבן רשד בשנת חמשת אלפים ותשע עשרה ליצירה (= 1259.) במדינת ברדש (= Beziers, Biterrae). Perfectior etiam est subscriptio Codicis Taurinensis 69.: „Ecce complevi (scil. Averroes) opus commentarii hujus die II. mensis ***Regeb*** ao. 566. Hegrae (h. e. 1170.), quo tempore Hispali (***Eshbilia***) commorabar. Ego Salomo fil. Jobi absolvi translationem hujus libri de coelo et mundo Aristotelici ex Averrois expositione ao. creationis 5019. (h. e.) 1259. in provincia ***Badras***." Idem ***Salomo Jobi*** unus est de tribus interpretibus (***Mose ibn-Tibon***, ***Abraham bar Chasdai***) Libri Praeceptorum Maimonidei (Bodlej. n° 5418. Codd. Pocock.; de Rossi Cod. 221. 1234.), atque auctor tractatûs de Haemorrhoidibus, mense Ijar anni 1265. absoluti, qui Codici de Rossi 150. inest, subjecto encomio, in quo Salomo Jobi in Hispania natus, ubi et majores ejus Granatae sepulti sint, et deinde Biterris commoratus esse dicitur, ubi hunc ipsum tractatum composuerit. Translatio commentarii Ibn-Roshdiani exstat etiam in Bibl. Publ. Upsaliensi, quo in Cod. ad annum, quo liber ad finem perductus est, dies (Veneris) et mensis (duodecimo ***Menahem***) additur, in Bibl. Oratorii Paris., in Bibl. Marschalliana (Cod. 472.) et de-Rossiana (Cod. 171. 208.). Adjectus est nostro in Codice (f. 184. b—186. a.) excursus Averrois ad librum *primum* de Coelo tin., quo agit de corporibus coelestibus, quae moventur, et principio motus eorum incorporeo, adhibitis Ibn-Sinae et Alexandri Aphrodisiensis testimoniis.

---

*) Tortosa, arab. طرطوشة.

**) Tudela, hebr. טודילה, arab. تطيلة (תטילא, apud *Binjamin Shalbi*).

XXVII.

[B. H. 4. 28.]

ספר מדות׃

Liber germanicus, hebraicis et quidem *rashianis* literis in charta scriptus (foll. 185.), cujus in fronte hoc nomen legitur: נאם מאיר בר אשר ז״ל הכהן מ׳ זלמן מק״ק פראג׃ Exhibet hic codex chartaceus translationem vernaculam libri hebraici ***Orchot Zadiqim***, ab auctore Anonymo confecti, qui ms. exstat in bibl. Uffenbach. (Wolf. IV. p. 1048.) et excusus est Prag. 1581. 4. Francof. a. M. 1687. Sulsbaci 1689. 1691. 12. (c. ***Sidur***) et Fr. a. O. 1705. 16., quam editionem ego cum translatione contuli. Translatio Germanica prodiit Isnae 1542. 4.; Fr. a. M. 1692. 4. 1696. 16.; Furthi (c. ***Tefila***); Hanov. 1710. 4. Cothenis 1718. 16. (Wolf. II. p. 1264. III. p. 1177.). Ms. nostrum simillimum est Isnensis editionis. Etenim cum hebraicus liber in viginti octo capita (שערים) sit dispertitus, Ms. nostrum, uti et Isnensis editio, tantummodo viginti septem continet, et f. 12. a. diserte dicitur: „Das ***Sefer Midot*** hat siebenundzwanzig ***Shearim***, und hinten nach wollen wir alle schreiben mit Lib, und in welchen Blatt man ein jegliche ***Mida*** finden soll und wie sie heisst im ***Ibri***." Deest igitur caput vicesimum octavum, שער יראת שמים inscriptum (Ed. Sulsbac. fol. 293. b — 308. a.).

XXVIII.

[B. H. 4. 23.]

באר הגולה׃

Cod. chartaceus (foll. 195.), literis quadratis hispanicis scriptus, egregius ille atque in orbe terrarum unicus, quem Jo. Chr. Wagenseilius ab auctoris, qui cum hunc laborem prope ad finem perduxisset, morte oppressus est, haerede pronepote, homine indocto, Niclasburgi in Moravia degente, viginti imperialium pretio redemit (Epistol. de Hydraspide p. 19. ***Monatliche Unterredungen*** 1691. p. 236. ss.). Inscriptio, qua hic Codex hucusque innotuit, היכל ה׳, a Wagenseilio excogitata est; quare corrigendus est Wolfius (II. p. 1289.). Wagenseilius enim, qui, ut ipse in Ms. Catalogo ait, hunc librum praeclarum et lectu dignissimum Latinitate donare volebat idque jam (non sine Codicis corruptela) agere coeperat, primum hunc librum משכנות ישראל inscribebat; deinde, mutata sententia, eum ***Hekal Adonai*** ad suum arbitrium nuncupavit. Ipse vero auctor eum באר הגולה inscripsit (quod nomen, si modo caput XXV. libri I. contuleris, multo melius quadrare intelliges); idque, quamvis liber prologo et epilogo careat, ex soloeca libri primi clausula (f. 157. b.), quam Wagenseilius obliteravit, perspicitur:

סליק ספר ראשון מספר באר הגולה׃
ובעזרת האל נתחל חלק שני לגלה׃

Ad materiam, quam liber ***Beër ha-Gola*** pertractat, quod attinet, agit, ut jam Wolfius l. l. recte refert, de antiquitatibus judaicis seu de veteris ecclesiae judaicae ritibus et ceremoniis, genere orationis facili, simplici ac pellucido, et, quod mirum est, perquam distribute ac distincte; nam vel capita singula legentium commodo rursus in paragraphos circumscriptas dispertita sunt. Additae sunt imagunculae, calamo adumbratae ipsique libro insitae; quinque propter magnitudinem libro appositae sunt. His ex figuris tria de auctore, qui Wagenseilii culpa inter Anonymos est*), elucent: 1) eum artis delineandi fuisse imperitum; 2) eum Germanum fuisse; 3) eum in ecclesiae Romanensis vicinitate degisse. Hierosolyma enim pagi germanici, quam urbis orientalis est similior. Sacerdos summus pedum episcopale in manibus tenet superne incurvatum. Fontes, ex quibus auctor hausit, ***Misna*** sunt et ***Gemara***; dolendum est autem, quod hos fontes accuratius nusquam adscripsit, et tantummodo libros exteros, Graecos et Latinos, quorum testimoniis persaepe utitur, nominavit, domesticos non item. Sunt capita, quae tota ex locis misnicis et gemaricis sunt composita, ut ipsa singulares Gemarae esse videantur. ***Liber primus*** capitibus triginta et uno hisce de antiquitatibus agit: c. I. de terrae Israeliticae praestantia ac bonitate; II. III. de ejus sanctitatibus (***Qedushot***); IV. de tabernaculo a Mose erecto; V. de monte, in quo templum aedificatum est; VI. VII. de conclavibus (***Leshakot***); VIII. de atrio sacerdotum; IX. de altari; X. de scala altaris ejusque lapidibus et de mensis ibi positis; XI. de culina (בית־מִבְחָיִם); XII. de portis templi; XIII. de vestibulo et aulaeo; XIV. XV. de Sancto et omnibus rebus, quae intus in sancto erant; XVI. XVII. de Sancto Sanctorum omnibusque rebus intus inclusis et de templi et primi et secundi aedificiis in universum, quo in capite ait, templum secundum, cujus speciem et formam Ezechielis divinitus instinctus adumbraverit, non convenienter Scripturae, sed ad humanum arbitrium fuisse aedificatum; XVIII. de observantia reverentiaque adversus templum adhiberi solita; XIX. de altercationibus inter Sacerdotes, Levitas et Israelitas coortis; XX. de Synedrio ejusque jurisdictione, et quomodo Sacerdotes et Levitae coram ecclesiae comparuerint; XXI. de vasibus templi; XXII. de principibus Sacerdotum atque iis, quibus, ex populo Dei delectis, custodia templi commissa erat. Hoc capite inter alia doctissime de musica antiqua, de modis, cantu, instrumentis disseritur (f. 59. a — 63.); XXIII. de quinque Sacerdotum principibus eorumque summo (כֹּהֵן הָרֹאשׁ); XXIV. de belli apparatu et sacerdotis uncti ad populum orationibus; XXV. de exilio, quo nunc Judaei vivunt — quo iis usque ad Mesiae adventum nec bellum gerere nec templum instaurare liceat, sed potius pro regum salute, qui imperium in ipsos teneant, sit precandum. Hoc capite, quod citato orationis flumine scriptum est et ingenii dotes auctori impertitas luculente ostendit, demonstrare satagit, Judaeos patriae, in qua vivant, regis et civium debere esse amantissimos; simul vero, adhibitis *apologis* astutissime excogitatis, demonstrat, Judaeos, qui sint piaculare pro toto mundo sacrificium, *sua* voluntate, non divino supplicio patria extorres, ad mundum expiandum tanquam impios tantopere vexari; Mesiam autem venturum, sicut Davidem, merum hominem futurum, longaeviorem majoribus ac potentiorem. Ejus adventum, quem jam factum esse Christiani ex male intellectis scripturae locis probare velint, gentium improbitate, qua poenitentiam detractent, retardari, neque tamen fidem futuri Mesiae Judaicae doctrinae articulum esse fundamentalem. Hoc caput parabolarum speciosissimarum plenum Niçahon est, quo nescio an ullum sit factum diabolica arte callidius (f. 101 — 123. a.). C. XXVI. de unctione summi sacerdotis et sacerdotis militaris (כֹּהֵן מְשִׁיחַ מִלְחָמָה), atque de unguento; XXVII. de vestibus sacerdotalibus. Hoc capite de duodecim gemmis pectoralis singularumque virtutibus docte et literate disserit et passim testimonia affert ***Plinii*** (Hist. Natur.), ***Theophrasti***, ***Galeni***, ***Callistrati***, ***Philosophi Arabici Aristotelici*** (f. 131. b.), ***Francisci***, ***Alberti Magni***, quorum libros ipse videtur evolvisse. C. XXVIII. de gradibus honorum et classi-

*) Forsitan R. *Petachia*, Rabbinus Nicolaibergensis in Moravia, mort. 1637., de quo Wolf. III. p. 956.

bus Sacerdotum et Levitarum; XXIX. de tempore, quo Sacerdos in Sanctuarium introire solebat ejusque ad introitum praeparatione; XXX. de vitiis corporis, propter quae Sacerdotes sacerdotio excludebantur, et de animalibus offerri solitis; XXXI. de viris stationariis (אַנְשֵׁי מַעֲמָד). Explicit liber primus. ***Liber secundus:*** c. I. de sacrificiorum fine et generibus; II. de holocaustis, speciatim de holocaustis quotidianis (*Tamid*); III. de suffimento (f. 171. a. ss.). Hoc egregio capite de herbis, ex quibus odores incensi componi solebant, erudite disserit, eorum nomina, in linguis priscis et novis usitata comparat, et crebris locis laudat Dioscoridem, Theophrastum, Galenum, Strabonem, Plinium, Justinum Historicum, Pausaniam, Sefer *Kol-bo*, et quendam Garcia d'Aliurto (ס׳ הסמים). C. IV. de sacrificio pro delicto et de sacrificiis salutaribus. Finis libri seu extrema verba (§. 10. cap. IV. libri II.), in quibus morbo impeditus auctor substitit, haec sunt: ואם היתה מנחה הסולת ניתנה לכלי שרת ונקדשה בכלי שרת ואז הביאור למקדש והלך ול׳ מצליח דרכי···

XXIX.

[B. H. 4. 37.]

מנהגים עם שחיטות ובדיקות׃

Cod. chartaceus, in 4°, foll. 61., in quo libri duo insunt, male scripti, argumento viles multoque usu triti atque inquinati.

1) מנהגים (f. 1 — 53.), de statis solemnibusque ceremoniis, religionibus atque institutis, quae quotannis singulis diebus sacris, quas Synagoga obire solet, observari oportet, ex Germanorum ritu recenti, qui ab hodierno plane non differt. Incipit a neomenia mensis ***Nisan***, et confecto orbe annuo, in ***Parsot Sheqalim*** neomeniaque mensis ***Adar*** desinit. In fine deest plagella. Scriptus est hic liber seculo decimo sexto ab homine tali, qualem Judaei עַם־הָאָרֶץ דְאוֹרַיְתָא appellant h. e. legis imperito atque inscio; alioquin f. 21. a. sabatum, quod noni ***Ab*** jejunium excipit, non ***Sabat Nachman***, ex vulgari rudium errore, appellavisset, cum ***Sabat Nakamu*** dicere deberet.

2) שחיטות ובדיקות (f. 54 — 61.), regulae (***Halakot***) de rite mactandis inspiciendisque animalibus, cujus generis libri innumeri et editi sunt et mss. exstant. Hoc Ms. exaravit, ut ex clausula apparet, ***Josef ben-Baruk Haas*** Librarius (לבלר), Colini natus in Bohemia, in pago Schwarzenaviae apud Danubium sito, in usum ***Josefi ha-Levi Zoref*** Schwarzigiensis, ao. 1537. Adjectum est eadem in pagina testimonium peritiae et industriae, Salomoni bar-Levi, mactatori cuidam, datum a R. ***Salomone Isaaki Einstedt*** Fuldensi, 1555. Ibidem nomen suum adscripsit possessor hujus Ms., qui et ipse imagunculam in fronte libri ***Minhagim*** pinxit, ***Eliezer bar-Josef ha-Levi ha-Zoref*** (Auritaber) 1565.

XXX.

[B. H. 4. 38.]

Cod. chartaceus, in 4°, foll. 161., quo libri complures argumento diversissimi diversoque charactere scripti compacti sunt:

1) סבוב ר׳ פתחיה, Itinerarium R. Petachiae Ratisbonensis (foll. 5., quae ipse Wagens. haud ita pridem exarata esse testatur.). Wagenseilius, qui hunc libellum in Exercitationibus Sex Varii Argumenti No. IV. edidit, sua manu hunc titulum adscripsit, quem cum ***Pragensem*** editionem a Buxtorfio commemoratam nunquam viderit, ipse commentus esse videtur: סבוב הרב ר׳ פתחיה מרעגנשבורג אחיו של ר׳ יצחק הלבן בעל התוספות והרב ר׳ נחמן מרעגנשבורג: וסבב ר׳ פתחיה כל הארצות עד נהר סמבטיון וכל החדושים והנפלאות של הקב״ה שראה ושמע כתב לזכרון להגיד לבני בית ישראל ולהוציא תלונות לאורה׃ Priorem hujus tituli partem ex introitu libri ac fine desumsit, qui sic habet: תני דברי ר׳ פתחיה אחיו של הרב ר׳ יצחק הלבן בעל התוספות ושל הרב ר׳ נחמן מרעגנשבורג. Petachia, Praga profectus, Poloniam, Sarmatiam, Tartariam, Turciam, Armeniam, Assyriam, Chaldaeam et Palaestinam peragravit; Hierosolyma adiit, pulsis Gotofredi Bullionaei expeditione Saracenis h. e. ante annum salutis 1187. ***Isaakus*** autem ***Albus***, frater Petachiae, auditor fuit ***Judae Pii***, qui, si ***Gedaliae ibn-Jchija*** (Shalshelet f. 54. a.) fides habenda est, obiit ao. 1217. Bernardus de Rossi in Dict. II. p. 91. authentiam itinerarii Petachiani in suspicionem vocat. Argumentum vero ex usu ***tertiae*** personae petitum plane nullum est. Ceterum Buxtorfius fil., cujus pater se ejus libri exemplar ms., cui junctum fuerit ***Masa'ot*** illud a Benjamino Tudelensi, Petachiae aequali, confectum, Jo. Scaligero donavisse narrat in Bibl. Rabbinica, locum Itinerarii Latine redditum sine textu hebraico exhibet in praefatione ad Judae Levitae ***Kuzari*** (1660. 4.), qui eo differt a textu Wagenseil., quod Petachiam ***prima*** persona de se loquentem introducit.*)

2) Liber kabalisticus ***de influxu coelestium in inferiora*** (f. 6 — 14.), qui caret tam principio, quam fine, scriptus in Italia atque censori Romano ad ejus imprimendi licentiam nanciscendam traditus vel monachi venia propter materiam in occulto latentem confiscationi ereptus. Namque f. 14. b. haec leguntur: „Revisus per me fratrem Hipponem Ferrarensem Minoritam, et concessus licentia Rev. P. Benedicti de Sencino Vic. S. Inq. Cremonae, die 23. Novembris 1593.“

3) ס׳ הוויכוח (f. 15 — 19. b. med.), narratio disputationis habitae inter narratorem et philosophum Christianum Coloniensem de Trinitate filiique Incarnatione, quae fidei nostrae sanctissimae mysteria Judaeus ex mentis animique ingenita atque originali natura conatur refellere; neque enim cum Christianis, qui distortione ac depravatione scripturae mirifice praestent, argumentis ex scriptura petitis, sed potius ***philosophice*** dimicandum esse affirmat. Initium libelli hoc est: זהו אחי ראה בעיניך ולבבך יבין כמה ראיות נצחות אמיתיות הראינו לך בנפש היותה בלתי מתנועעת בלתי מתחלקת בלתי משתנית ושהיא בלתי גוף בלתי מקום בלתי נכנסת בתוך מקום יורדת בלתי עולה ירידה ועליה כמשמע׳ ובפשוט׳ וכו׳. Ex ultimis libelli verbis fortasse conjectura fieri potest de tempore, quo conscriptus sit: וכן פירש לנו חכם אחד גדול על תכונתו שאחרי התלמוד זלה״ה שהוא שמו רבי משה ואתם שמעתם עליו וספריו נעתק אליכם׃ נשלם הוויכוח Nisi fallor, ***More Maimonideus*** intelligitur, qui primum ab Augustino Justiniano, Episc. Nebiensi (Paris. 520.), deinde a Jo. Buxtorfio fil. (Basileae 1629.) latine conversus prodiit. De Mss. compluribus antichristianis, ***Vikuah*** inscriptis, v. Wolf. II. p. 1291. ss.

4) אגרת לחכמי מרשיליא (f. 19. b — 23. a. med.), epistola Mosis Maimuni ad Massilienses, de astrologia divinante humanaeque vitae ex sideribus praedictione ac notatione, addita in fine narratione de ***Pseudomesia***, qui in Arabia exstitit et, capite cervicibus abscisso, a rege Arabum est occisus (***Shalshelet*** f. 34.

---

*) De veteribus ejus libri editionibus v. De Rossi l. l. Editio princeps, Naftali Hirsch Genteinensi curante, ao. 1595. in lucem emissa, et hoc seculo ineunte cum *Midras Jona* Altonae (sine anno 8.) recusa est.

a.). Excusa est haec epistola inter epistolas Maimonideas, quae prodierunt Venetiis 1544. 1545. 1665., Constantinopoli 1522. 1536., Amstelod. 1712. (אגרות ושאלות ותשובות לרבינו משה המיימוני f. 6. b — 11. a. supra). Mirum est autem, impressa exemplaria in eo consentire, hanc epistolam missam esse ad Massilienses (לחכמי קהל ק״ק מארשיליא); nostrum contra Ms., quod permultis in locis variatum atque etiam mutilatum est, pro ההרים בעיר מרשיליא in epigraphe epistolae ab ipso Maimonide scripta sic habere: ההרים בעירית מונטפשליר, ut proinde epistola non ad Massilienses, sed ad Montepessulanos (Montpellier) missa esse dicatur; id quod propterea dignissimum notatu est, quia assentit huic immutationi etiam *Mose Narbonensis* in Comm. ad *More Nebukim* (Cod. Constantin. *Heimann*. T. III. C. 49. וזה פרשו רבינו משה באגרת שלחה לחכמי מונטפשליר תשובה על משפטי הכוכבים). Inseruit hanc epistolam Institutioni suae Epistolari Hebraicae p. 453. 454. Jo. Buxtorfius pater. In margine Ms. fragmenta commentarii in Megilam *Rut* conspiciuntur (f. 19. b.). Scriba, finita epistola, haec subsignavit: אני יעקב בן יהודה אני כתבתיה במגדל אלין*) והעתקתי מלשון הגרי לדברי החכם ה״ר משה בן חכם הפילוסוף ה״ר שמואל בן תבון הספרדי ז״ל. Huic epistolae idem scriba adjecit:

לחזק את ידו׃ וקרבו להרים׃
הגילת לי סודו׃ במשלי השירים׃

Rationem viamque hoc ab interprete tentatam ex his verbis (f. 23. b.) perspicies: והנה אחל יעל (יכוני עלין) המגילה והאל יעזרני ואבאר לך בראשונה ואומר כי החכם הזה ימשל משל ברעה ותשוקתו אשר גבר כל חשקה בו אשר תליץ ותמליץ עליו בדברי שירים ותשרלנו ברוב חשקה עד אשר היא גם בגדה אהבתה בו כי תמצא חן לפניו ותיטב הנערה בעיניו ותשלם אהבתה והמשל הזה נשא לנפש המשכלת ודימה איתה לחשיקה והשכל השיפע מאת השם ית׳ הוא החושק ויאמר כי כאשר תחזק תשוקתה להתקרב אל השם ולעמוד לפניו לרוח (על דרך הלצה) ישא ברצון שלא תפרד מחשבתה מן האל ישגיח גם הוא עליה השגחה החזקה לנתדבת בלי הפסק ותהיה דבקה באהיה בלי פירוד עד שתעתק מזה אל צרור החיים כאמור אותו תעבוד ובו תדבק (Deut. 10, 20.). Auctor φιλοσοφούμενα sua, ex philosophia mediae aetatis judaica, cujus terminologiam in *Miklal Jofi* Menahem Bonifacius Perpinianensis ordine literarum pertractat, desumta versibus scripturae artificiose agglutinat.

5) פירוש שיר השירים (f. 23. a — 36. a.), Commentarium in Canticum Canticorum, ab ipso, ut videtur auctore (*Jakob ben-Juda*) sua manu conscriptum, quem his versiculis orditur:

יצו האל חסדו׃ היות עזרת עבדו׃
ואשאל בכבודו׃ תת מעלי מהודו׃

6) זוהר המשכילים (ex Dan. 12, 3.), opusculum bibliographis prorsus ignotum, quod continet expositionem mysteriorum sub candelabri in medio templo positi specie usuque occulte latentium (f. 37. b — 47.). Nescio, quomodo Jo. Chr. Wagenseilium hujus opusculi vera inscriptio fugere potuerit; siquidem auctor in praefatione, quae ab expositione versus Dan. 12, 3. inchoata est, diserte, על־כן, inquit, קראתי חבורי זה זוהר המשכילים etc. atque id ipsum clausula libri luculente ostendit: השם יזכינו להעלות נר המנורה הטהורה במהרה בימינו ולאור באור החיים הנצחים בכתוב בדברי קדשו כי עמך מקור חיים ובאורך נראה אור שלים זוהר המשכילים׃. Corrigendus est igitur error Jo. Christ. Wolfii (Bibl. H. II. p. 1382.), qui, leviculo Wagenseilii catalogo praefidens, hoc Ms. סוד המנורה insignitum esse dicit. Operae pretium est audire, quae auctor anonymus in fine prologi comparibus nitidissimis ait: נאם הצעיר אשר העיזו רוח המשכילים׃ ללקוט בשבילים׃ אחר מאספים הגדולים׃ אשר היו לפנים׃ זה כמה ימים ושנים׃ כי מקום הניחו לי אבותי להתגדר בו כי נעלו שערי אותה החכמה לרוב בני אדם בדורותינו ואומר׃ רזי לי רזי לי רוח מלא מאלה יבא לי׃ והעירוני רעיוני ואשנס את מתני׃ לגלות תעלומות להוציא לאור מזינה׃ להורות נתיבי החכמה׃ וסוד המנורה הטהורה׃ פרשה לבארה׃ כי חכמים הראשונים כתבו סוד המנורה בכללה׃ ובה ידעו סודי גבולה׃ ובזמן הזה נתמעטו הלבבות ודבריהם סתומים ועמוקים ואין מושגים לנו אצל שכלינו לכן באתי לבאר פרטי המנורה כאשר קבלתי מאבותי לפי קוצר השגתי׃

7) Poematium *Menahemi di Lutra* (cujus *Jocer* conservavit nobis Cod. de Rossi 1274. Sidur *germanicum*), articulos fidei fundamentales breviuscule comprehendens, folio membranaceo, uti et libri insequentis pagina prima, inscriptum, quod a nobis haud ita pridem conversum nunc hebraice propter dictionis gravitatem adscribamus:

לזהב אופיר אפתח מכתול — זה מסגרת זיר האמונה ׃ ׃ ׃ ׃
נמצא המצא כל נמצאים — אל שיסעם גם ישגיחנה ׃ ׃ ׃ ׃
היהאחד צר האחדים — גשם תאר אין בשכינה ׃ ׃ ׃ ׃
מלפני כל קדמון היה — ראוי לעבוד לו בתחינה ׃ ׃ ׃ ׃
מחזה שדי חז כל נביא — הרגיש חושי כולם שינה ׃ ׃ ׃
לא כן עבדי משה — הפרש ארבע מאל קנה ׃ ׃ ׃ ׃
ותיק דבר אין אמצעי — רק פה אל פה ובאין שינה ׃
טוב קיבל תורה מסיני — נאמן חזק סיד נאמנה ׃ ׃ ׃ ׃ ׃
רוב תורה אות לא יחליף אל — צפון גלוי ישיגנה ׃ ׃ ׃ ׃ ׃ ׃ ׃
איש יעשיר יבא לדין — אם טוב אם רע היא יגמלנה ׃
הכה ביאת צמח צדיק — פלל עליו עיקר פינה ׃ ׃ ׃ ׃ ׃
זכרי יורדי דומה — שובה הנפש לגוף באחרונה ׃
קרא מאמין העיקרים — נכנס בכלל עם מימנה ׃ ׃ ׃ ׃
יש לו חלק עולם הבא — כי היא תכלית הבונה ׃ ׃ ׃ ׃

Hujus carminis auctor si idem est, qui *Menahem ben-Jakob*, auctor complurium Piutim in Codd. de Rossi, Vormatiae degit, *Elazari* (בעל רוקח) aequalis, c. 4950., uti ex l. *Rab Mordekai* ad Tr. Jebamot §. 89. perspicitur. Jam centum annis ante doctos *Lotharingicos*, magistros patris sui, in epistola quadam commemorat *Rabenu Tam* (גאוני לותיר, citat. in *Shibole Legeth* §. 11.), cf. זקני לותיר, Tosefot Berakot f. 18. a. Batra 74. a.

8) פרק חלק (f. 49. b — 83.), praefatio Musae Maimuni ad Caput XI. (*Cheleq*) Codicis Sanhedrin, ex arabico hebraice conversa. Translatio haec a vulgata, quae in editiones Talmudis Babylonici recepta est, multum differt ac plane alia est, uti ex initio ejus, quod adscribam, illico intelliges: אמר הרב הגדול המחבר רבינו משה בן ה״ר מיימון ז״ל ראיתי לדבר במקום הזה בעקרים גדולים מן האמונות יקרים ונכבדים דע כי כל בעלי התורה נחלקו סברותיהם בגמול הטוב אשר ישיג האדם בעשיית המצוות אשר צונו הקב״ה ע״י מרע״ה ובעונש אשר ימצאנו כשיעבור עליהם וכו׳. Hac praefatione, cujus arabicum exemplar ex Cod. Oxoniensi edidit Ed. Pococke, constat, Maimonidem tredecim fidei articulos (פי׳ היסודות ועיקרי האמונה) proposuisse, quorum unicuique nostro in Ms. (inde a f. 58. b.) subjectus est commentarius uberrimus, quo auctor a disciplina morali ad *arcanam* delabitur. Inscriptus est שערי רחמים et *Mikaëli* cuidam *Kohen* (quem a Mikaele ben-Mose Kohen apud Wolf. I. p. 759.

---

*) h. e. *Montpellier* (אלין = pellere), ut quidem mihi videtur. Nam alias hoc oppidum appellatur הר (חכמי ההר, *Salomonis Adret* Vota I. §. 615.), הר הקדש propter incolarum sanctimoniam (Jedaja Penini, ibid. §. 418.), הר געש per gallici nominis imitationem (Shebeth Juda f. 17. b. Amst. 415.).

III. p. 681. non diversum esse arbitror) debetur, uti ex clausula apparet:

בעזרת חי העולמים· סיימתי ספר שנקרא שערי רחמים·
לקרות ולעסוק בהן· נאום מיכאל הכהן׃

Initium commentarii hoc est: העיקר הראשון כי הבורא נמצא מציאות שלמה פי' נמצא דבר שאין לו ממציא אחר ואין שום דבר בעולם שיכול להשיג מציאתו המעולה ועל מקשים הה' האמיתיים ואומ' למ' נאמ' על הש' נמצא וכו'. Alius commentarius in XIII. Iqarim, auctore *Simon ben-Saul*, הדרת קדש inscriptus, inest libro *Adam Sikli*, Friburgi Brisgoae 1560. (Bibl. S. Lips.).

9) ס' זרבבל (f. 84 — 85. a. med.), liber pseudoapocalypticus, quem jam cum Itinerario Eldad Danitae et Chronico Mosis in falsis et ridiculis enumerat Ibn-Ezra (Exod. I, 22. cf. *Margaliot Thoba* f. 42. b.). Mikael, angelus Israelitarum tutelaris, Zerubabelem docet, quae futura sint in temporum extremitate, de *Mesia ben-Josef* (Menahem ben-'Amiël) et *Mesia ben-Efraim*, quorum ille *Romae*, ubi haec ipsa institutio fit, hic *Tiberiade* occultus esse fingitur. In fine enumerantur decem reges, qui cum *Armilo* Antijudaeo Hierosolyma sint aliquando obsessuri. Initium libri hocce: הדבר אשר היה אל זרבבל בן שלשתיאל פחת יודה, finis: והיתה להשם המלוכה במהרה בימינו׃. Editus est hic libellus cum septendecim aliis opusculis, ut constat, Constant. 1519. Cf. supra Cod. maj. XI. 4. 18.

10) אותיות (f. 85. a — 86. b.), recensio delira *decem* prodigiorum, quae adventum Mesiae praecessura sint, quorum septimum est partus Armili Diaboli ex statua S. Virginis Romana. Impressus est hic liber inter collectanea 1519. ab *Estrock de Tolon* Constantinopoli edita (nm. 4. אותות המשיח). Ms. exstat in Bibl. Paris. Reg. c. 232. (Colbert. 3991. 4.), in De-Rossiana c. 541. (sub tit. סדרן של אותות שיבואו קודם ביאת משיח); 1240. (s. t. אמירות לעתיד); 1033. (s. t. אותות המשיח, qui nostri est simillimus). Finitur nostrum libelli Ms. clausulà: סליק קליס האותיות.

11) שרשים מרבינו אלעזר (f. 86. b — 93.), libellus moralis, quo praecepta moralia recensentur, quorum unicuique (שרש) illico insequitur explicatio (פירוש), dictis exemplisque talmudicis confirmata. Auctor, quem ignorat Wolfius (III. p. 120.) ille ipse est *Elazar ben-Juda de Wormatia s. de Garmiza*, (fl. 1240.), praeceptor Nachmanidis, de quo idem I. p. 189. III. p. 120.; clausula enim Msti, obliterato nomine scribae (qui et nm. 9. 10. exaravit), sic habet: סליק קלס השרשים מרבינו אלעזר בעל הרקח (רקח = אלעזר = 308.). Addendus est igitur hic libellus (cui, si satis acute odoror, par est שרשים illud, quod per errorem, ut videtur, De-Rossi *Josefo Uziëli* adscribit, Cod. 1138. 12.) ceteris Elazari operibus, quae sunt fere haecce: 1) *Sefer Roqeah* (Exod. 30, 25., ed. princeps: Fani 1505. fol.); 2) *Jore Chataim* (princ., teste Bartoloccio, Venet. 1543. 4.); 3) Commentarius in *Jeciram*; 4) Comm. Kabal. in *Pentateuchum* (Bibl. Orat. Paris.) et Psalm. 145. (Cod. de Rossi 1138. 1.); 5) *Jajin ha-Reqah*, comm. in V. Megil. (Cod. Oppenh., in *Cant.* et *Rut* ed. Lublini 1608.); 6) *Sefer Jihud* (C. de R. 1138. 7.); 7) *Shëélot* (ib. 286. 9.); 8) *Sefer ha-ne'elam* (cf. C. de R. 966. 5.), et complura alia opera kabalistica, quae a bibliographis ejus nomine signantur. 9) *Shorashim*, cujus prima verba sunt: שרש אהבת השם ובכל נפש ובמאד, extrema: ויחשבה לטובה מצרפה למעשה ליראי ולחושבי שמו.

13) שערי צדק (f. 94 — 121.), liber kabalisticus de decem Sefiris, cujus argumentum ex initio facile perspicies: שאלה ממני ידיד נפשי להאיר באחת ההשגות הפנימיות לדעת איזה דרך יחלק אור בענין עשר ספירות הנה נשאתי פניך. Auctor, ut ex inscriptione et subscriptione apparet, est *Josef ben-Abraham Gribzol* (יוסף גריבצול בן בכור ר' אברהם), qui absolvit hoc opus, praeter quod nullum ab ipso confectum exstat, die XIX. mensis *Ab* 1429. Haec testatur in clausula *Jehiel Aseri Kohen*, scriba. Gribzol mira nominis depravatione modo *Karnitol* (קרניטולי apud Sabatai), modo *Nyctelo* (apud Masium, ad Josuam) appellatur. Hoc certum est, librum *Sha'are Zedeq*, 1561. Rivae Tridenti excusum, a nostro Ms. non differre. Plura eaque misere confusa v. apud Wolf. I. p. 563. II. p. 1439. (ubi *Scha'are Zedeq* ab auctore *Noblot Chokma* p. 195. citari ait) III. p. 424. 1221.

14) ביאור המלות (f. 122 — 123. b.), brevis tritissimorum disciplinae arcanae vocabulorum nomenclatio atque expositio. In fine f. 123. b. docetur boni glutinis atramentique compositio, formulis a Judaeo Germano adscribillat.

15) ברייתה דיוסף בן עוזיאל (f. 124.)*), mysteria aliquot ex fontibus Kabalae penitus absconditis derivata per *Josefum Uziëli*, qui a Jeremia propheta Babylone institutus Kabalaeque mysteriis donatus esse dicitur. Sic enim scriptum legitur f. 124. a. סוד זה תני יוסף בן עוזיאל שגילה לו ירמיה הנביא ואין לגלותו אלא לצנועים et fere iisdem verbis Cod. de Rossi 1138, 12. סוד זה גילה יוסף בן עוזיאל מפי ירמיה הנביא ע"ה בבבל. Laudantur hoc in fragmento *Kalonymos* (cujus *Piut*, in *Ofan Jom-Kipurim* interjectum, citatur), *Jecira*, *Hekalot*, et liber *Zarfati* cujusdam. Subjicitur f. 124. b. laudatio Dei eximia, novem strophis comprehensa, Kalonymi, ut puto, quae sic incipit:

ארון עולם· ולו אולם· הדר אולם· אשר שמה·· מאד נורא· כרוב בראי· דמות בורא· גבר קומה׃
והוא אין סוף· ברוח סוף· יסוד ים סוף· והאדמה·· באף ידים· עלי צרים· בנום הרים· בלב ימה׃

16) ס' יצירה (f. 125 — 131.) cum commentario *Elazari Vormatiensis* (qui editus est inter quinque Jecirae commentarios Mantuae 1562. Amstel. 1712.). Liber ipse hac clausula finitus est: חסלת הדן ספר אותיות דאברהם אבינו דמתקרי ספר יצירה כל דצפי ביה לית שיעור לחכמתיה; commentarius incipit: מעשר ספירות בלימה לפי מה דדייק לקמן הלשון, et concluditur hac clausula: סליק ס' יצירא ופירושו שבח לאל אשר בדבריו שמים נעשו. Praefixus est libro hic versiculus, qui superstitiosam *Jecirae* venerationem ostendit:

בעזרת אזור גבורה· אחל ספר יצירה
והנא יהיה לי לעזרה· ויפדני מכל צרה׃

17) סדר ענין המשכן (f. 132. b.), mysteriorum per tentorium sanctum ἀλληγορουμένων detectio, subjecta clausula hac: סליק כאשר קבלתי מנהרק וצל. Davus sum, non Oedipus.

18) משרת משה (f. 132 — 141.), apologia Musae Maimuni, ab ejus discipulo *Kalonymo* scripta, quem Sabatai nuncupat: קלונימוס לר' משה המצרי. Auctor, quem linguae arabicae gnarum fuisse ex immixtis arabicis vocabulis aliisque vestigiis apparet, ipse se Maimuni Aegyptii discipulum esse testatur f. 136. b. המעיינים בספריו יש שלא הבינו דבריו בזה הענין כמי שלא הבינו יתר דבריו והבינו מה שלא אמר חלילה לו ועתה באתי לדבר דבריו עם התלמיד בדבריו וזה אשר הביאני עד הלם כי קנאתי בחוברים על הרב הוצה לכן קראתי שם חבורי זה משרת משה שכן חק המשרת לקנאות לכבוד רבו׃. Consilium

*) Aliae ejus scriptiunculae inscriptiones sunt: הוספות על ס' יצירה ס' פרושים ר' יוסף בן עוזיאל ליוסף בן עוזיאל (apud *Sabatai*), et (apud *de Rossi*).

Kalonymi hoc est, placita magistri de providentia (השגחה), ea potissimum, quae in libro *Delala al-Hâirin* (*More Nebukim*) proposuerat, pro virili propugnare contra eos, qui ea vel per errorem non intellexerant vel inique interpretati erant (v. *Sha'ar* tertium, sub fine, f. 135. a.). Pertractat igitur *sex* capitibus (שִׁשָּׁה שְׁעָרִים) locum de providentia ipsiusque passim Maimuni sententias ex ejus operibus conquisitas citat, explicat, confirmat. In fine ipse adjecit: ושלם ספר מסרת משה · ירחמני אל ואל יקשה׃. Initium Msti cum codice Wolfiano (B. Hebr. III. p. 969.) consentit, conclusio non item; sed tamen etiam exemplar nostrum finitur Psalmi XIX. commentatione. Exstant hujus libri praestantissimi Codd. in Bibl. Leidensi, Taurinensi, Oxoniensi (Opp.), Vaticana (Tractatus de Providentia Divina), De-Rossiana (207. 371. 514. 770. 1246.).

19) הלכות דעות (f. 142 — 149. a.), caput secundum libri I. partis I. (ספר מדע) ingentis operis Maimonidei, quod *Ha-Jad ha-chazaqa s. Misne Tora* inscribitur.*) Ms. hoc innumeris locis a vulgata lectione exemplarium impressorum recedit. Constat, hoc caput, quo sex capitibus quinque praecepta ajentia, sex negantia, quae ad mores informandos spectant, exponuntur, translatum esse Latine a *Georg. Gentio*, hispanice a *Davide Cohen de Lara*, germanice ab Anonymo eoque, ut videtur, Christiano. Ex Ms. Uffenbachiano varias lectiones excerpsit Jo. Henr. Majus in Cat. Uff. I. p. 42 — 64. De libro *Hilkot De'ot* separatim edito v. Wolf. II. p. 1290.

20) חידות (f. 149. b.), aenigmata, quae regina Sabae Salomoni, ut sapientiam ejus tentaret, dicitur proposuisse.

21) פירוש של טו׳ שירי המעלות (f. 150 — 161.), interpretatio quindecim psalmorum gradualium, ipsius auctoris anonymi autographum, velociter scriptum et inter scribendum, ut apparet, elaboratum, seculo decimo sexto non antiquius, mendisque litura passim sublatis deformatum. Auctor in lectione *Midrasim*, quos saepenumero adhibet, veluti *Midras Tilim*, *Tanchuma*, *Shoher Thob*, *Chazit*, bene versatus videtur.

XXXI.

[B. H. 4. 35.]

אגרת שלומים ותקון שטרות·

Cod. chartaceus, in 4°, libros duos complectens, quorum priorem ipse J. Chr. Wagenseilius, posteriorem ejus mandato Judaeus, homo non optime eruditus, descripsit.

1) אגרת שלומים (foll. 39.), liber de conscribendis epistolis hebraicis inconditus rudique ac plane insulso genere dicendi confusus, auctore Rabbino Viennensi, Wagenseilii aequali, qui hunc libellum in usum discipulorum suorum compositum literisque consignatum cum Wagenseilio communicavit. Prima libri pars (f. 1 — 10.), praemissis duobus epistoliis, inscriptiones literarum et exordia exemplis illustrat; hinc f. 11 — 31. fictae epistolarum formulae sequuntur, numero LXII., quorum argumenta sigillatim praemisso indice recensentur. F. 31. b. usque ad f. 35. a. rursus salutationum exempla sequuntur, quibus ipse liber finitus est. Inde a medio f. 35. a. ipse Wagens. epistolas aliquot addidit, a Judaeis, quos noverat, conscriptas, vili ac paene nullo argumento. Bene discerne ab hoc Ms. libellum Basileae 1603. 8. editum, *Igerot Shelomim*, ex quo unam epistolarum decadem eodem anno Buxtorfius vertit, explicavit et Joanni Drusio inscripsit (Buxtorf. fil. Catalecta p. 276. ss.). Quibus epistolis plane nulla est cum exemplis hoc in Ms. propositis similitudo. Cf. Wolf. II. p. 1251.

2) תקון שטרות (foll. 38.), liber de scribendis pactorum, conventorum, stipulationum formulis, quarum XXXVII. continet, earumque formularum exarandarum regulis, quae f. 17 — 22. proponuntur. Nactus erat Wagenseilius hujus libri ms. exemplar, invenustum, laceratum literisque rabinicis consignatum, id quod Judaeo literis quadratis describendum dedit. Hoc ipsum exemplar secundarium, a Judaeo transscriptum, nostro codice continetur; primarium, quod e foliis mutilis et non consutis constat, adjunctum est. Ineditus est hic liber, etsi formularum plurimae cum eis, quae in libro *Nahalat Sib'a* leguntur, ad verbum, ut par est, conveniunt, ac proinde a libro ejusdem tituli, qui Furthi 1698. 4. prodiit, diversus (W. II. p. 1472.). Prorsus differt materia et tractatione *Tiqun Shetharot* Judae Barzilai Barcinonensis, qui liber, uti *Chr. Theoph. Ungerus* ad *Sabatai* Labia Dormientium annotat, non de ordinatione contractuum, sed de numeratione annorum a literis contractuum, quae שְׁטָרוֹת nuncupantur, agit, h. e., de aera Seleucidarum (*Minjan Shetharot*). Errat igitur Wolf. III. p. 306.

XXXII.

[B. H. 4. 34.]

Cod. chartaceus, forma 4°, qui libros duos uno volumine complectitur (Wolf. I. p. 932.).

1) Epistolarum Hebraicarum ad Jo. Christoph. Wagenseilium scriptarum Liber, constans foll. 69, epp. 48. Ipse Wagens. has epistolas sua manu transscripsit atque in unum redegit. Nonnullas etiam typis exprimendas curavit, veluti epistolas de loco, unde Mesias sit descensurus (קֵן צִפּוֹר) in Telis Igneis Satanae 447 — 451. Pleraeque profectae sunt ab hominibus ingloriis atque ignotis, quin etiam a mulierculis, uti *Bela Perlhöfter* Pragensi et *Hanna Levi*, et a Judaeis conversis Judaicas superstitiones adhuc redolentibus, *Claudium Majum* dico (de cujus vita Wolf. III. p. 965. miros errores sparsit, quos infra, cum de harum literarum autographis dicemus, religiose emendabimus) et *Christianum de Pomis*, qui Norinberga, ubi 1668. sacramentum baptismatis sanctissimum suscepit, 1669. in academiam Altdorfinam vocatus est ibique Joannem Wuelferum in doctrina talmudica erudivit (W. III. p. 979.). Perpaucae ex his epistolis quaestiunculas, quae doctrina aliqua continentur, tractant, aut vexationes direptionesque narrant, quibus Judaei ea aetate afflicti sunt; ceterae omnes agresti illo ac vix vendibili genere dicendi, quo hebraica, neohebraica, aramaica confunduntur, ex more Judaeorum eo tempore in Germania et Polonia viventium, de rebus vilissimis agunt, quae ad vitam hominum ac consuetudinem communem pertinent. Nihilominus jucundum est, ex his monumentis Wagenseilii consuetudines et familiaritates multasque praeterea cum Judaeis res rationesque contractas cognoscere. Inter harum epistolarum inscriptiones, ut solet, ridicula verborum effervescentia ac magnificentia conscriptas, una incipit: אל גבעת העלרים · בר ואהלות · יקר מאבני פז וסגלים — Wagenseilius hebraice partim עמוד עגלה, partim עבות עגלה appellatur.

2) משלי סאנדבר חכימא רבא (foll. 40.), „Apologi Sandabaris Viri Sapientissimi. Jo. Christophorus Wagenseilius descriptum, qui mihi obtigit, Codicem (VIII. min.) emendavi et in

*) Arabice كتاب كبير على مذهب اليهود, vel تاليف كبير ab ipso *Musa Maimuni* in *More Nebukim* appellatur.

38

Latinam linguam converti." Translatio Latina e regione textus hebraici collocata est; emendationes et conjecturae translatoris ad marginem adscriptae. Ad quodnam exemplar horum Apologorum ms. an impressum W. correctionem instituerit, nescio; neque enim solummodo conjecturalis esse potest, siquidem non pauca immutavit totasque passim lineas lituris delevit. Adjecta sunt huic Codici praeterea 3) מגלתא דאנטיוכוס, *Historia Antiochi, ex Ms.* W. hanc narratiunculam aramaicam ex Cod. II. maj. his chartis (foll. 20.) descripsit, posita exadversus translatione Latina. 4) מגלת אנטיוכוס (foll. 7.), hebraice, ex Ms. a Wagenseilio transscripta, appositis ad marginem Codicis Bartolocciani variis lectionibus (Bartolocci Bibl. Rab. I. p. 383—385.). 5) מגלת אנטיוכוס (foll. 6, 8.), exemplar ejusdem Megilae aliud, quod amicus quidam Wagenseilii Lutetiae commorans in usum ejus, quem hujus Megilae editionem moliri audivisset, e Codice Colbertiano descripsit. Eadem exstat inter Codd. Hinckelmannianos, uti ex Catalogo eorum p. 21. n. 161. perspici potest. Cf. Wolf. I. p. 204. s.; De-Rossi, Cod. 850. (hebr.); 535. 951. 989. 1026. (aram.); 414. (hebr. et aram.); Biscioni, Catal. p. 143. Cod. 52.; Zunz, G. V. p. 134. s. (not. *d*, *e*, *f*.).

XXXIII.

[B. H. 4. 24.]

Cod. chartaceus, in 4°, foll. 195. constans, quo libri infra recensiti, quorum nullus adhuc editus est, coagmentati sunt.

1) ***Peculium Talmudico-Rabinicum Theodorici Hacspanii*** (nat. VIII. Nov. 1607., ob. XVIII. Jan. 1659.) s. Introductio in Rabinismi et Talmudicae dialecti cognitionem, quam absolvere Hacspanium mors praematura prohibuit; haec autem, foll. 99. inscripta, quae jam suis in codicillis exaraverat, a Wagenseilio, admodum adolescente, Hacspanii discipulo, belle ac nitide descripta sunt. Non dubito, quin si quis aramaicis studiis deditus hanc grammaticam perlegat, multa ad se vertere possit. Etenim Hacspanius etiam hoc in opere et ingenio et literatura se exhibuit praestantissimum, exempla suppeditat uberrima ad regulas illustrandas ac firmandas et passim linguas Arabum et Syrorum, quarum erat peritissimus, docte contulit. Ut exempla aliquot afferam, prooemio de grammaticae aramaicae historia absoluto, inde a f. 3. b. de diversis judaicae scripturae characteribus (in his משקט, מרולך) agit, deinde de mysticis alphabetis iisque, quae in *Otiot* Akibae et *Cabbala* Capnionis traduntur, f. 22. a sqq. de nominibus Dei (de nomine *Jose* Sanhedr. VII. §. 5. Jalquth Pent. n. 658., vide f. 15. a.), f. 33. a. de Masorae dictione, f. 36. a. de usu universali nominum ראובן et שמעון, יהודה et יהויריב (Paralip. 9, 10. Qama IX. §. ult.), f. 85. a. de librorum a Judaeis aramaice scriptorum punctatione. Ultimum caput (Sect. XIV. §. 176.), quod inchoatum reliquit, agit de verbis quiescentibus radicali tertiâ.

2) ***Theodorici Hacspanii Grammatica Rabbinica***, quam multorum votis magnopere expetitam editurus olim erat Jo. Frischmuthus, Prof. Jenensis (nat. 1619., ob. XIX. Aug. 1687.); at morte in ejus editione paranda oppressus est. Conflata est ex scholis, quas Hacspanius de rabinismo, vel, ut dici oportet, de lingua neohebraica Altdorfii habuit inde a die XIX. Octobr. 1640. usque ad d. III. Mart. 1641. Has calamo excepit et in hunc ipsum librum transscripsit Sebald. Schnellius (nat. d. XXI. Mart. 1621., ob. d. XVIII. Maj. 1651.), is ipse, qui in fine (f. 126—142.) adjecit *Lectionis Rabbinicae* Exercitia, non sine mendis ex ***Gemaris, Aruk, Miklol, Jalquth, Maimuni, Shulchan aruk, Sefer Chasidim*** descripta Latineque reddita. Grammatica Hacspanii multum certe praestat libello, quem de ediscenda dialecto tum talmudica tum rabinica confecit ***Jo. Ern. Faber*** (Gotting. 1770.), quo libello nil potest cogitari insulsius. Nos ne nunc quidem neohebraicam grammaticam, quae nomen mereatur, possidemus; vel eae, quae ad hanc laudem adspirant, obscura bibliothecarum teguntur caligine.

3) ***Rudimentorum Chaldaicorum libri duo*** (f. 144—149.), quorum unus agit de nomine, praefixis, pronomine et suffixis nominalibus, alter de verbo et suffixis verbalibus, a Sebaldo Snellio scripti ac perpetua syriacae linguae collatione elaborati.

4) ***Danielis Swenteri***, Professoris Jenensis (nat. XXI. Jan. 1585.; ob. XIX. Jan. 1636.) ***Praelectiones Hebraicae***, ad Rabbinismi cognitionem facientes, ipsius Schwenteri autographum, quod in usum academicum veloci calamo exaravit (f. 150—195.). F. 150—156. a. exponit Schwenterus, quomodo Rabbini illud: „ex omnibus penitus linguis confusum Chaos" (!) h. e. idioma rabbinicum compilarint ac consuerint idque ***quindecim*** anomaliis factum esse opinatur. F. 156. a—179. b. abbreviaturarum rabbinicarum ***sexcentas octoginta*** et ***duas***, addita explicatione, enumerat ordine literarum, quas partim ex libris de scribendi compendiis (v. Wolf. II. 574. IV. 250.) mutuatus est, partim ipse inter legendum collegit. F. 182—184. viginti „lectionis sine punctis" regulae proponuntur. Inde a. f. 186. exempla sequuntur, ex Gemara interpretumque Judaicorum commentariis desumta, adjecta prolixa analysi. Totum opus impolitum ac plane rude est, nec hilum legentes inde proficient.

XXXIV.

[B. H. 4. 25.]

Cod. chartaceus, in 4°, foll. constans 109., si in numerum foliorum venerint etiam ea, quae scriptura vel non completa sunt vel plane vacua, inscriptione hac: ***Compendium Hebraeae linguae.*** Conscriptum est sermone Latino ridiculisque ornatum ad schemata belle sub oculis ponenda imagunculis. Methodus, quae primum catechetica, deinde acroamatica est, laborat veteris schematismi, qui ex arabizantibus Judaeorum scholis in ecclesiam invectus est, jejunitate, siccitate atque inopia. Finis hujus compendioli est f. 82. a.; interjectis aliquot vacuis foliis, sequitur libellus alius, sic inscriptus: ***Quaestiones in Copiam Verborum et Nominum*** h. e. artificiosae eloquentiae, quam ***rhetoricam*** appellant, perparva ac tenuis epitoma, de eodem oleo et opera exarata.

XXXV.

[B. H. fol. 18.]

Chartophylacium Wagenseilianum.

Volumen e chirographis diversissimis chartisque dissimillimis compactum, quo continentur ***A)*** Inscriptiones, maximam partem sepulcrales, ex Italia; ***B)*** Epistolae ex Batavia, Germania, Bohemia et Hungaria ad Wagenseilium missae; ***C)*** Odae in laudem quorundam Literatorum Christianorum, quae omnia serie ***geographica***, quantum potuit, hunc in ordinem ac indicem redegit ***Georg. Jac. Kehr***, Schleusinga-Francus, Linguis Orientalibus Praefectus Publice explicandis, Lector et Interpres, Lipsiae m. Octobri 1730. Haec *συναγωγή* ex scriniis Wagenseilii ab isto Kehrio confecta tantumdem prodit industriae, quantum inscitiae. Etenim Kehrius nomina propria mirabiliter depravavit, argumenta notationesque temporum male intellexit perver-

seque est interpretatus, res denique conjungendas divulsit diversasque conglutinavit. Quo factum est, ut fama mendax de hac collectione percrebesceret, veluti de clarissimorum hominum autographis eo volumine comprehensis, neque defuerunt inter bibliographos, qui hos rumusculos sedulo exciperent.

A) Epitaphia, quae singula enumerare longum est, sunt: *a*) ***Liburnenses,*** numero 15.; *b*) ***Senenses,*** n. 19., in his Jakobi Nieto medici (1635.), Samuelis Chagis (1634.), Isaaki Zakuto (1658.), Jakobi Israëlis Pereira (1643.), Salomonis Jesurun (1652.), Mosis di Leon (1641.), Josefi Franco (1639.); *c*) ***Pisanae,*** n. 119.; *d*) ***Andronenses,*** n. 3., in his Isakaris Galiki (1600.); *e*) ***Carrarensis,*** n 1.; *f*) ***Zarzanensis*** (Sarzana), n. 1.; *g*) ***Modenenses,*** in his Judae Arje Isaaki (1686.), Baruki Fojeti (1588.), n. 7.; *h*) ***Finalenses*** (Inscrizzioni del Cimeterio del Finale di Modana), n. 7., in his poema longius de hominum mortalitate, עולם הפוך inscriptum, sex octavis constans, auctore ***Juda Mazliah Patavino;*** *i*) ***Rheginonenses*** (Reggio), n. 2., in his Natani Safira Hierosolymitani (1662.); *k*) ***Carpensis,*** Judae Mordekai Ravenna; *l*) ***Ferrarenses,*** n. 5., in his Salomonis Joabi (1623.); *m*) ***Patavina,*** ut videtur, n. 1., qui est lessus dialogicus, מחלקת על המיתה inscriptus, auctore ***Juda Padua;*** *n*) ***Mantuanae,*** n. 2.; *o*) ***Veneta,*** Leonis Saraval, carmen macaronicum, ital. et hebr. (חציו מדבר אשדודית וחציו יהודית); *p*) ***Londinenses,*** a Peringero communicatae, n. 4., in his Josuae de Silva, Rabbini Londinensis; *q*) anonyma. Insertae sunt locis suis epistolae sex italicae Florentini ***Antonio Magliabechi*** *) (Jul. — Dec. 1682.), qui, collata opera cum ***Bartolocci*** Abbate, ***Galliani,*** Consiliario Ducis Modenensis et ***Bernardino Ramazzini,*** Prof. Med. Modenensi, deinde Parmensi, haec epitaphia coemeteriorum judaicorum in Italia hebraica, quae modo recensuimus, in usum Wagenseilii describenda curavit et his adjectis literis Altdorfium misit. Accedunt miscella aliquot, in his epistolium gallicum *Κάρλου τοῦ Πατείνου* (Patavini), narrationi subjectum italicae de morte et sepultura ***Don Isaaki Abravaneli,*** ex relatione Rabbini Patavini 1680.; epigramma jocosum (quarteto) ***Leonis Modenensis,*** hebr., cum vers. ital.; epigraphe ***Mahazor*** Codicis Norimbergensis etc.

B) Tabularium epistolarum, quo continentur: *a*) Epistolae Jakobi Judae Leonis Amstelod. ad Jo. Saubertum Prof. Helmstadt. (1665.) et Binjamini Isaaki Levitae Nordenensis ad Petrum Dirks, *M.* Helmstadiensem (1662.) *b*) Collectio Epistolarum datarum et acceptarum ***Claudii Maji*** Insbrucensis (***Shemaja Hurwicz le-Bet Levi***), Judaei conversi, in his carmina panegyrica, quae Parisiis in laudem hominum clarissimorum, studiis orientalibus deditorum (***Valeriani Flavigny, Josephi de Voisin, Gilberti Gaulmin,*** aliorumque)**) composuit, Jakobi Abendanae Amstelod., Judaeorum Francofurtensium et Abrahami Ortonae, Rabbini Veronensis, ad Cl. Majum epistolae, additis iis, quas ipse ad Wagenseilium scripsit. Ex hac collectione nuper vitam Claudii Maji, a Wolfio (III. p. 965.) mendosissime adumbratam, illustravimus in scriptiuncula, quam de scriptis Judaeorum ad ecclesiam conversorum hebraicis elaboravimus. *c*) Epistolae Judaeorum hebraicae, Jenâ (***Ernst Christian Zarfo***), Pragâ, Posonio, Wolfsthal, Viennâ Austriae, Argentorato (***Samuel Mai,*** Prof. Basil.), Francofurto a. M., Saxenhusâ, Hanoviâ, Suinfurto, Noribergâ, Altorfio, Otenhusâ, Furthâ, Onolsbaco, Suobaco, Suettaco, Wormatiâ (גרמיזא, גרמישא, Gormetia), Kaschitio scriptae, prope omnes ad Wagenseilium datae, qui aliquot ex autographis hoc volumine comprehensis singularem in libellum transscripsit (v. Cod. XXXII.). Ego cum has epistolas perlegerem, hoc est, nauseae molestiam susciperem, in forma eorum, ut in speculo, seculi insulsitatem inspexi; ex argumento eorum, plane nihil didici, quod tanta esset opera tantoque stomachi mei fastidio dignum. Nam fere nihil continent, nisi elogia immodica, contritas epistolographiae obsoletae formulas, garrulos de rebus trivialibus sermunculos inscitiaeque exempla risum moventia. Haec profiteri me debere putavi, ne quis alius meo exemplo non monitus, his in codicillis legendis tempus, oleum operamque perdat.

C) Farrago carminum hebraicorum et judaico-germanicorum, in quibus haecce commemoratu digna esse censeo. *a*) ***Ein schön neu Purim-Spiel,*** vorgestellt wie es is zugangen in der Welt zu Ahasveros Zeiten, hubsch in Reimen gesetzt zu einen Rahmen etc. 4. foll. 13., drama hebraico-germanicum, quod in gratiam Wagenseilii ao. 1697. belle descripsit ***Joannes Jakob Christianus Löber*** (משה כ״ץ) Cracoviensis. V. librum meum: ***Zur Geschichte der jüdischen Poësie*** §. 17. *b*) דודדי והיה תפלה שחברתי בשעת עניי, והיה כמו שלוחים על ס רציפים שעברו, וגם כתבתי כמעט כל ההוויות והמקרים שבאו לי בימי ימי יתן אלה יתאמתו גם אמרי קותי על דרך אמרי כינה ולא ידע מה כינה ואלו הם דברי והיה עשוי ע״ד א״ב כנות בכל הווידוים 8. foll. 13., auctore Anonymo, strophis viginti quatuor, quarum unaquaeque versiculis octo constat. *c*) Cantilena Judaeo-Germanica, XXIII. tetrastichis constans, qua solemnia creationis Imperatoris Romani Francofurtensia celebrantur. *d*) ***Ein deutscher Gesang*** von wegen ein Theil fromme Leuten, h. e. versio cantionis ***Halel*** in usum eorum, qui hebraicae linguae sunt imperiti.

XXXVI.

[B. H. 4. 31.]

Commentarii et Supplementa ***Christiani Theophili Ungeri*** ad Sabatai ***Sifte Jeshenim,*** chartis ipsi impresso libro interserti inscripta atque adeo ubertate et copia abundantia, vix ut chartae ea capere queant. Non dubito, quin haec supplementa sint illa collectanea, Bibliothecae Rabbinicae struendae inservitura, quae quo pervenerint, ignorat Wolfius (Praef. ad Tom. III.), qui suppellectilem librorum rabinicorum ***Ungeri,*** Pastoris quondam primarii Herrnlaurschützensis et Ritzenensis, a vidua defuncti emit. De hoc libro Godofredus Obst, Ungeri gener, in literis ad Godofr. Leonardum Baudis, Bibl. Senat. Lips. Directorem, Viteberga ao. 1725. missis: „Caret hoc Cl. Wolfius, et supplementa ad Labia Dormientium, multo labore a Beato Socero collecta, constabunt suo pretio.“ Et profecto haec supplementa plurimum proficiunt ad libros Ungeri potissimum aetate (nat. XVII. Nov. 1671., ob. XVI. Oct. 1719.) editos cognoscendos vitamque multorum scriptorum illustrandam; siquidem Ungerus cum Judaeis satis literatis literarum habebat consuetudinem, eaque via multa comperit, quae in vulgus ignota sunt. In exitu libri additus est „Catalogus Librorum Hebraicorum, qui anno 1710. adhuc deficiebant Bibliothecae R. Davidis Oppenheimii Archisynagogi Pragensis,“ quem catalogum etiam Wolfius tomo primo Bibl. Hebraeae in calce adjecit.

---

*) Bibliothecar. Magni Ducis Etruriae, v. Wagens. *Belehrung der Jüdisch-Deutschen Red- und Schreibart,* in prooemio.

**) V. librum meum: *Wissenschaft, Kunst, Judenthum* p. 298. ss. (Cap. VII. De literis hebraicis judaeochristianis).

XXXVII.

[B. H. 4. 26.]

Cod. chartaceus, in 4° (foll. 172.), ex bibliotheca *Ungeri*. Prior pars (f. 1—98.) continet:

A) דרשות מהר"יל ומנהגי, librum ritualem, quo ritus et ceremoniae solemnes exponuntur, Moguntiacae potissimum synagogae; nam Jakob Levita Veila (v. cod. nostri f. 172.), ex quo uno duos homines fecit Wolfius in Bibl. III. 511. 453., *Ab-Bet-Din* erat Moguntiae, ubi mortuus est 1427., uti in limine *Hilkot Pesah* libri *Minhagim* legitur. Dolendum est, codicem hunc, qui ad cognoscendum veterem ritum Germanorum, australis potissimum Germaniae, maximi momenti est, in principio mutilum esse. De *Jakobo Veila* semper tertiâ personâ narratur, praefixis his formulis introductoriis: דרש מהר"יל, אמהר"יל. Incipit a ritibus *Rosh ha-Shana, Zom Gedalia* et *Jemé ha-Teshuba* exponendis, et desinit in escarum potionumque benedictionibus, hac clausula (f. 98. a.): שבח ליוצר המאורות · סליקו בירכות מהרים וצ"ל. Scriptus est hic Cod. a scriba *Juda bar-Abraham* 1517. Wormatiae, uti in fronte libri consignatum est. Simile et fortasse par atque aequale Ms. exstat in Bibl. Uffenb. (W. III. p. 512.) et De-Rossiana (Cod. 1213.), a quibus Codd. non differt liber saepius excusus *Minhagim*, cujus prima editio est Sabionetensis 1556. (non 1576.).

B) יסוד מהר"רי מדוראן ז"ל (f. 99—171.), cum uberrimis commentariis, quibus textus excerptis librorum antiquissimorum et exemplis hominum clarissimorum illustratur. Ille מהר"רי (cf. f. 99. a., qua pagina Codex mutilus in *Hilkot Nida* proponendis incipit) nullus alius esse potest, nisi *Isaak Durensis* (יצחק בן־מאיר בדורא Wolf. I. p. 654. III. p. 560.), auctor libri *Shaare Dura* (scr. circa 1336.), qui et *Fundamentum* inscribitur, cujus Codex noster nonnisi compendium vel excerpta repraesentat, sicut Codd. De-Rossi 392. q. v. 403. 571. etc. et 392., qui *Hilkot Nida* separatim continet. *Shaare Dura* (de licito ac vetito) saepius, veluti Cracov. 1534. (Cat. Oppenh. f. 47. b.) excusi sunt. Respondet fragmentum Cod. nostri libro V. Partis II. Misnae Maimonideae, quo מאכלות אסורות, איסורי ביאה et הלכות שחיטה tractantur. In fine Cod. (f. 172.) additum est exemplar *Ketubae*, ex traditione Jakobi Levitae (יעקב ווילא ז"ל).*)

XXXVIII.

[B. H. fol. 17.]

ויכוח נגד הנוצרים·

Cod. pretiosissimus, chartac. in fol., constans foll. 105., quo scripta aliquot antichristiana conglutinata sunt. Hanc collectionem, a quodam *Saul Merari* Italo 1695. ex veteri, ut ipse ait, atque eleganti archetypo literis *italicis* rotundosis descriptam Dan. Ern. Jablonski, Concionator aulicus Regis Borussiae, 1707. a *Ludovico Bourgueto* Nemausensi, ut amicitiae pignus, accepit, a Jablonskio autem, parario praestantissimo *M. V. la Croze, Christianus Theoph. Ungerus*, qui per semestre integrum in his aliisque scriptis antichristianis describendis desudavit. Hoc apographum Ungeri, tersum illud atque mundum, ex Cod. Jablonskiano factum, hic ipse Cod. exhibet, excepto libello ultimo, qui exemplar libri nimium contriti *Toldot Jesu* ex Cod. alio descriptum repraesentat. Ceterum omnia scripta, ex Cod. Italo translata, ab hominibus confecta sunt, qui et Novum Testamentum studiose perlegerunt et doctrinam Christianam ejusque in Romanensi ecclesia corruptelas bene noverunt. Orationis genus ad italici, quod deinceps increbuit, generis similitudinem accedit estque incomptum, nullis impeditum artificiis, facile intellectu. Comprehendit ea collectio sub illo titulo generali *Vikuah* hos peculiares libros:

a) מעשה ישו והילני המלכה ואותם שקוראין אפוסטולי (f. 2—17.), libri execrandi *Toldot Jesu* recensio nova, ab exemplaribus *Wagenseilii* et *Huldrici* multis in rebus discrepans, et majori cum astutia Novique Testamenti cognitione confecta. Egregie hunc librum stygium descripsit D. E. Jablonski in literis ad Jo. Chr. Wolfium (II. p. 1445. s.) datis, in quibus „Dixeris," inquit, „diabolici hujus foetus in *Wagenseiliano* libro rudimentum primasque lineas crasso penecillo ductas, in *Huldriciano* eundem plenius formatum et vivis coloribus expressum, in *meo* extrema manu perpolitum omnibusque numeris absolutum comparere." Initium fabulae hoc est: בבית שני בימי טיבריאנוס קיסר ובימי הורודוס השני מלך ישראל אשר הסית לעשות כנראה ביוסיפון בימים ההם נמצא איש מזרע דוד ושמו יוסף בן פנדירה והיה לו אשה ושמה מרים והאיש ההוא ירא את ה' והיה תלמיד מר שמעון בן שטח והיה שכני של יוסף הנזכר רשע אחד ושמו יוחנן. Ex his corrige ridiculos errores Wolfii, qui Ms. Italum legere non potuit (IV. p. 484.). Sequuntur hunc libellum historiolae duae, altera de *Onkeloso*, filio sororis Titi, Judaica sacra amplectente, altera de R. Mose (מהר"ם), Papae, cur Jesum Christum tanquam peccatorem interfecerint, sciscitanti per parabolam astute respondente (f. 18.).

b) קושיות על דברי האוואנגיליו (f. 19—46.), Objectiones contra veritatem librorum Novi Testamenti, qui omnes deinceps invidiose carpuntur atque irridentur, uti jam clausula docet: אלה דברי האוואנגיליו אשר דבריו מכחישין זה את זה וגם הקושיות שאנו מקשים על דבריו בקושיות חזקות ודל כי המקשה מקשה בכח ותהי השלמתו הוא סיון שנת תנ"ו לפ"ק (1696.) נאתי הצעיר שאול מררי וה' שזיכני להשלים זה הספר כן יזכני להשלים השאר אמן וכ"ר. Auctor hujus libri putidissimi, qui sine dubitatione seculo decimo septimo non est antiquior, Joannem Baptistam semper *San Carlo* vocat, ex quo Ungerus (in literis gallicis ad La Croze 1726., quas Wolfius IV. p. 486. male transtulit) conjicit, eum post Cardinalem Borromaeum Archiepiscopum Mediolanensem in numerum Sanctorum relatum vixisse. Incipit hic liber ab historia evangelica convenienter philosophis et mythologis nostratibus in mythum dissolvenda: אלה המבשרים שהביאו את הבשורה אחר זמן רב שמת ישו והיה הדבר נעלמת מן כל העולם וביזה השמש נקראו מבשרים אב קשה אוה ואנה ואיך מצאו כל אלה הדברים שכתבו ומי היה שהגיד להם כל זה כמ"ב באריכות:

c) ויכוח יפה עשוי בין המחבר ובין הכומר דון סילואנו צירי (f. 48—89. a.), altercatio Judaei, hujus dialogi auctoris, cum clerico *Don Sylvano Cere*, quam ex Cod. antiquiori se descripsisse testatur *Saul Merari* 1696. (f. 89. a.). Auctor Italus est, quod ex immixtis vocabulis dictionibusque italicis facile apparet; vixit autem seculo decimo et septimo, siquidem citat f. 53. a., ubi de miraculis imaginum Mariae in urbibus Ita-

*) Idem liber bis in membrana descriptus exstat in bibl. *Heimanni Jos. Michaëlis* Hamburgensi. Alter inscriptus est: איסור והיתר מתיקון הרב רבינו יצחק בה"ר מאיר מדורין, et subsignatus: סיימתי איסור והיתר מיסוד הרב ר' יצחק מדורא. Auctor ejus libri (a quo non differt שערי דורא s. ב' השערים) est igitur *Isaak ben-Mëir* (non *Ruben*, uti Wolfius et Sabatai habent) Marcoduranus (ex urbe *Düren an der Roer*).

liae collocatarum commentitiis loquitur, librum *Don Sylvani Razi* de miraculis Mariae Virginis, fol. eodem *Fior de Bibia*, libellum de miraculis Jesu puerули Venetiis impressum, quem, ut ipsi quidam *Sismondi Leone* Cenedensis testatus est, Inquisitio comburendum jussit, f. 58. b. אגרות מן כאנטה ברײדה, in quibus sermo sit de Jesu pulcritudine formaeque externae dignitate, f. 86. ss. librum *Strozzi Cicognia* Doctoris Theologiae, ex quo testimonia veterum philosophorum de unitate Dei excerpsit; versionem denique epistolae Domini nostri ad Abgarum, Venetiis ao. 1624. impressam. Initium dialogi est: כומרי· צברא דיהודאי סבו יהודי· צברא וסתא דאדוני כב, ex quibus ridiculos Wolfii errores IV. p. 484. emendes. F. 83. a. s. adjectus est כלל מן זה הוויכוח, positis alternatim Christiani thesibus et Judaei objectionibus, f. 87. b. etiam מפתחות sequuntur, notatis paginis, secundum exemplar primarium, ex quo Merari hunc dialogum descripsit. Est oratione facili atque elegante compositus et distincte distributeque dispositus. De foeditate et injuria, qua Judaeus Christianam disciplinam, illam scilicet ecclesiae Romanae multis erroribus infuscatam, exagitat, nil dico, cum hoc Niçahon ceterorum et astutia et impudentia sit simillimum. Cap. Jes. LIII. de Jobo interpretatur, quem temporibus prophetae vixisse ait. Ceterum clericus ille, quocum disputationem instituit, homo bardus est, qui cum argumenta eum deficiunt, baculo demonstrare vult, et cum Judaeus eum peccati contra Matth. 5, 22. arguit, ad confessorem se cras iturum ait, ut ejus peccati veniam impetret.

d) שלשים תשובות נגד הנוצרים (f. 90—95. a.), triginta responsa contra Christianos, quae in fronte libelli versibus mnemonicis enumerata sunt, et deinde ab auctore sigillatim uberius exponuntur. Prima objectione peccatum originale ejusque imputabilitas impugnatur: אם אדם יקנס במיתת נפש בעד עונו· למה נקנסו נפשות בני (unde corrige Wolf. IV. p. 485.).

e) מה שנמצא נגד הנוצרים מהנבואות ופירושים שהם מפרשים על עסק ישו הנוצרי (f. 96.)*)

f) תולדות ישו (f. 97—105. a.). Hoc famosissimi libri exemplar, quod in Cod. Jablonskiano non invenitur, addidit Ungerus ex Cod., nisi fallor, *Jo. Jacobi Schudtii*, ad quem 10. Sept. 1717. scripsit: „Nunc ad te revertitur libellus blasphemus, in cujus apographo B. Bleibtreu nonnunquam lapsus mihi videtur." In plerisque deprehendi convenire cum fabula Toldos Wagenseiliana.

XXXIX.

[B. H. fol. 13.]

Cod. chartaceus, in f. min. (foll. 174.), quem exaravit Tessalonicae *Adonia Klomiti ben-Aba Klomiti*, uti docet subscriptio libro altero subjecta f. 18. b.: נשלם הספר הזה· ליד מזה בן מזה· בן איש חוזה· אדוניה קלומיטי בן הנגיד הראש הנבון והמשכיל כבוד מר ורבי אבא קלומיטי והשלמתיו ביום א׳ ב׳ לחדש אייר שנת הפט ליצירה (1329.) ונשלם התחלתו ותכליתו בעיר שלוניקי: Eadem nominis temporisque notatio occurrit f. 58. b., ubi hoc epigramma de *Zerakiae* libro *Sodot More* suoque ms. addit:

זרח אורי באור בהיר וספיר .. עלי לבי אשר כסל נחשך :::::
וירחה הכתיב הולך תשוקה ... אשר תמיד תחיה באורך :::::
ושור סורה כנוכים יקוה כי .. תתאב נפשי ללמד מאורך :::
ולא אבטח נחלים רוב תלונת . אשר חבר לבאר סוד קרושך :::
אשר כקרא שמו לכן זרחיה ... ובם סכך נתינית גם אשוך ::
וגלה כי יגלה סוד קרושי .... כבו מיימון אשר תם בסורך :::
ומזיתים והנה רוב דברים .... ובלבולים נקיות הם וסותך :
ובעת ארבה לעיין גם והגה .. אבי רחוק להשיג אור בסורך ::
ואור יוסם בלא אלי להאיר... לעין לבי דפוק אחר דלתך :::

et f. 173. b., ubi in fine Maimonidei *More* nomen suum carmine acrostico expressit, quod propter stili proprietatem dignum est, quod adscribatur:

אקטיר קטורת שיר תמור מנחה . קרנן לאור נור בטור ההר ::
דבר בלא יהיה לך נטחה ..... לא תענה בלתי ולא תנהר ::
נגדו אשית עזרה וגם בוטחה .. מקסה הינת אלי דמות נהר :
יגדל לער שופעו וברוכה ..... ישכיל אלי חנו לבלים נהר ::
הוא יתניני ראש בכל שיחה.... טוני עלי ירנה וגם ינהר :::
עת אתנה בכי אשיקה .... או מי כנון מורה אשר זהר ::
קלק מאוד ידי והצליחה ..... אל מכתב ספרו אשר טהר ::
לבות עמלים מהיות אנחה .... נהם עלי נגב בטור ההר :::

a) סודות המורה (כתרי מורה f. 9. a.), mysteriorum, quae in *More Nebukim* continentur, philosophico-kabalistica expositio, auctore R. Zerachia, cujus nomen carmine acrostico in fronte libro posito, expressum legitur (f. 58. b. 59. a.)

זרוע שכלך גלה והודו .... ובסתרים ואל על תצעידו :
רכב ובלא נמורה הנבוכים . וסודותיו ותחוס על כבודו :
חכה עליו כטל וכיון נסכנו . ומקנה שכלך עליו תיצרו ::
ייי מתעלומיו עד לנזיק ... תהי חוקר וגם תשאל כנידו :
המוכו אל יפקדך בסוך ... הדריו רומחו מעל כרודו ::
יבחין שכלך באוכנו וסדרו .. ויתן על זרועך נמירו ::::
ואז תשכיל ותצליח בכל עת . חבר טוב אלהים זכרו ::::
ותמצא חן ושכל טוב בעיני . אלהיך ותהיה סר פקידו ::

Integrum auctoris nomen, quod Codd. alii habent, est: *Zerachia ben-Isaak (Saladin) ben Sealtiël* Barcinonensis (quo discernendus est a *Zerachia Levita* Luneliensi, m. 1186., auctore libri *ha-Zaba*, et a *Zerachia ha-Jevani* h. e. Graeco, quem auctorem libri ethici, *Sefer ha-jashar*, nepoti Rashii *Tam* adscripto, esse, dudum confirmavit Menahem di Lonzano.*) Zerachia *Barcinonensis* philosophus est mysticus, *Luneliensis* scholasticus, jurisprudentiae talmudicae deditus, *Graecus* denique, ut Caput VI. ethicae ejus demonstrat, philosophiae, utpote fidei positivae corruptrici, adversarius. Barcinonensis unus est de praestantissimis librum arabicorum translatoribus. De Arabico in Hebr. vertit Musae ben-Obaidallah Maimuni Librum de Alimentis, in Saladini, regis Aegyptii, gratiam concinnatum (Cod. De-R. 150.), Algazalii تهافت الفلاسفة (Cod. De-R. 496.), Metaphysica Aristotelis et Opus de Bono Perfecto (Catal. Bibl. Taur. Cod. A. V. 12.), librum de Qualitate Animae (על מהות הנפש, Cod. Vatic.). Exemplar, ex quo Klomiti codicem nostrum transscripsit, lectu ac proinde intellectu perquam difficile erat, quo factum est, ut locos plures paginas explentes vacuos relinqueret, ita, ut codex noster, etiamsi in medio *tertio* capite libri *secundi* non desineret, multas lacunas haberet. Scriba sic incipit: בשם אלהי ישראל אתחיל סודות מורה אכתב מהם כפי מה שאוכל לעיין ולהבין מן העתק (h. e. exemplari, cf. glossam ad f. 40. a.) ובמקום אשר לא אוכל להבין אניח מקומו פנוי או אם אמצאנו

*) Tractatus Cod. Italici (certe *b. c. d.*) uno ab auctore profectos esse censeo. Tanta est enim inter eos orationis, eruditionis rationisque impugnandi atque illudendi similitudo, tanta etiam in aliquot nominum perversione (veluti זאן קרלו = Jo. Baptista) consensio, vix ut a diversis auctoribus confici esse queant.

*) Derek Chajim §. 130. V. *Reggio*, Thora et Philosophia p. 16.

בהעתק אחר או אם ימצאני מזולתי יברך מאלהיו שם ישלימני:
Operae pretium esse censeo dispositionem hujus libri, de quo altum est inter bibliographos silentium, ex f. 59. b. huc transferre:

בעבור אשר לו כלה להיות

החלק הראשון

סוד א׳ . . צלם ודמות
סוד ב׳ . . אחיך אם בן
סוד ג׳ . . ענין כסא
סוד ד׳ . . פקידה ובחירה
סוד ה׳ . . התחלה וסבה
סוד ו׳ . . מלאך ושכל
סוד ז׳ . . פנים ואחור
סוד ח׳ . . חיי הנפש
סוד ט׳ . . כוכבים
סוד י׳ . . שם התאר
סוד י״א . . שם העצם
סוד י״ב . . דבור וכנוייו
סוד י״ג . . תפלת הרוכב
סוד י״ד . . בלבול הדתות

נשלמו י״ד סודות שבחלק הראשון
אל מורה הנבוכים מורה צדק:

אכתוב כלל הסודות

החלק השני בו י״ב סודות

סוד א׳ . . כח ופעל
סוד ב׳ . . השגת האמתי
סוד ג׳ . . טבע
סוד ד׳ . . קדום העולם
סוד ה׳ . . מעשה בראשית
סוד ו׳ . . שמים וארץ
סוד ז׳ . . קריאת שם
סוד ח׳ . . אבני שיש טהור
סוד ט׳ . . מים העליונים
סוד י׳ . . גן עדן וענינו
סוד י״א . . מועד שבת וכפור
סוד י״ב ענין הנבואה

נשלמו י״ב סודות שבחלק השני
אל המורה מורה משפט:

אשר הם בשלשה חלקים יסודות

החלק השלישי בו י׳ סודות

סוד א׳ . . סתרי תורה
סוד ב׳ . . מעשה מרכבה
סוד ג׳ . . החומר והצורה
סוד ד׳ . . הרעות והטובות
סוד ה׳ . . תכלית היצירה
סוד ו׳ . . ידיעת השם והשגחתו
סוד ז׳ . . ענין הנסיון
סוד ח׳ . . טעמי המצות
סוד ט׳ . . ספורי התורה
סוד י׳ . . עבודת השם באהבה
נשלמו י׳ סודות שבחלק השלישי
אל המורה מורה חסד

ונשלמו השלשה חלקים וכלל סתריהם
וצריכין עיון רב:

b) פירוש מהמלות זרות אשר במאמר מורה הנבוכים (f. 11. a — 18. b.), vocabularium philosophicum arabico-hebraicum, auctore ***Samuële bar-Juda Ibn-Tibon***, uti, lacerato folio primo, ex praefatione (פתיחת השער) mihi erat divinandum. Hac enim acriter insectatur et exagitat ***Judam Alcharizi***, quem, utpote ad philosophica opera intelligenda atque illustranda non idoneum, ironice ***poëtam*** appellat, aliquantulum, ut videtur, invidia ductus, quia post ipsius translationem editam Maimonidis More et Isagogen ad Misnam hebraice convertere denuo conatus erat multaque iniquius reprehendenda arripuerat. Textum ms. nostri cum editione Sabionetensi prope ad verbum convenire inveni. Perquam utile atque accomodatum est hoc lexidion ad necessitudinem linguae philosophicae Judaeorum cum arabica cognoscendam. Explicantur etiam nomina sectarum aliquot arabicarum, veluti מדברים (المتكلّمون dialectici), אשעריה (الاشعريّة attributistarum genus), מעתזלה (المعتزلة), משאים (المشائون peripatetici), de quibus omnibus ex Arabum fontibus accuratius disseruit Georgius Sale in Isagoge ad Qoranum, cf. Aug. Tholuckii Commentationem de vi, quam Graeca philosophia in theologiam tum Muhammedanorum tum Judaeorum exercuerit Part. I. 1835.

c) ביאור מורה הנבוכים (f. 18. b — 25. b.), introductio in ***More Nebukim***, in eorum potissimum usum, qui philosophiae operam dare incipiunt. Consilium suum auctor ipse his verbis exponit: מה שחבריתי בזה הספר היא לשתי כוונות הכוונה הראשונה היא להועיל בו לכל מי שהוא חפץ לדעת ולתור אחר ס״נ וקבל מעצמו או מאחרים הרבה בענייניו אבל לא הספיק על כל המקומות אשר בהם רמזים ועומק ענינים הצריכים לביאורים נוספים ובהשקיפו על מה שביארתי יהיה שמח וטוב לב אם שהוא מה כבר הבינהו או מצא מה שהיה נעדר בו או מצא מה שהוציאו מספק במה שהשב בו ספק קודם זה: והכוונה השנית היא למלאות שאלת המתחיל החפץ בחכמה הזאת ועדין לא עלתה בידו כוונת זה הספר יל״ס מה ולא הבין סדרותיו מובאיו ומוצאיו ולא קדמה לו בו קבלה מאחרים רק מעצמו כי התעורר בו תאותיו ללכת בדרכי האנשים אשר אזנו וחקרו בס׳ המורה כי אני באתי לבאר כל דבר ודבר וכו׳. Laudantur crebris locis commentatores Aristotelis tum Graeci tum Arabici, veluti ***Themistius, Ibn-Rezin, Averroes, Abunazar***, et semel ex testimonio ***Samuelis Ibn-Tibon*** (qui proinde auctor libri esse non potest) ***Juda Charizi***.

d) Sequuntur sex Aristotelis opera, ex lingua arabica conversa, ut et eorum cum Graeco textu collatio et glossematum Arabicorum crebra interjectio evincunt, et commentariolis vel potius glossematis aucti: *α*) ס׳ השמע הטבעי (كتاب السماع الطبيعي), octo ***Maamarim*** (f. 26 — 29. b. In f. 28. b. inter alia dicitur: ובנר התיר זה הספק ר׳ אברהם בן דיאוד הספרדי ז״ל בחבורו על יחוד השם בטליטלה (طليطلة). *β*) ס׳ השמים והעולם (كتاب السماء والعالم), quatuor ***Maamarim*** f. 29. b — 31. a. *γ*) ס׳ ההויה וההפסד sive ס׳ ההווי (كتاب الكون والفساد), duo ***Maamarim*** f. 31. a — 32. b. *δ*) ס׳ המרגיש והמורגש (كتاب الحس والمحسوس), tres ***M.*** f. 32. b — 34. b. *ε*) ס׳ הנפש (كتاب النفس), nonnunquam ס׳ הנפשי nominatum, tres ***M.***, f. 34. b — 39. a. *ζ*) חכמה אלהית ונקראת אחר הטבע (كتاب الحروفى يعرف بالالهيات), tredecim ***Maam.***, f. 39. a — 49. b.

e) ס׳ השכל והמושכלות לאל פראבי אבו נצר (f. 50. a — 52. b.), auctore ***Abu-Nasr Muhamed Ibn-Muhamed Ibn-Tarchan Al-Farabi***, qui, in urbe Turcarum ***Farab*** natus sectaeque ***Sufiorum*** (صوفية) addictus, octogenarius obiit Damasci anno ***Higret*** 339., Christi 9⁴⁄₅ (Vita ejus in Cod. Dresd. 109.). Initium libri nostri hoc est: שם השכל נופל על פנים רבים האחד מהם אשר יאמר בו ההמון באדם שהוא משכיל והשני השכל שמסיבין אותו המנצחים על לשונותם ואומרים במה שיחייבהו השכל או ירחיקהו וכמו כן שאר המדברים מעם הארץ והשלישי השכל שזוכר אותו אריסטוטלוס בס׳ המופת והרביעי השכל שיזכרהו במאמר הששי מס׳ המדות והחמישי השכל שיזכרהו בס׳ הנפש והששי השכל שיזכרהו בס׳ מה שאחר הטבע: Praeter hoc opusculum, quod est rarissimum, exstant

in Biblioth. ejusdem auctoris احصاء العلوم (hebr. Cod. De-Rossi 458.), div. ab Al-Ghazalii *Ihhjâa el-Ulûm;* Comm. de rebus studio Aristot. philosophiae praemittendis ejusdemque عيون المسائل h. e. עיונות שאלות (quos libros nuper ex Codd. Lugd. edidit *Aug. Schmoelders*); אגרת על סדר קריאה (Cod. de R. 458.); ס' התחלות הנמצאות (teste Cod. Vatic. a *Samuele Ibn-Tibon* hebraice conversus, Cod. de R. 207.....), ס' מהות הנפש (Vindob. Vatican. Rossi 772.); ס' הכבות, quem ao. 1470. *Eli ben-Josef Chabili* vertit, oriundus ille ex regno Castellano et Montione in confinibus Arragoniae habitans (Rossi 457.); ס' ההיקש (Cod. Hutington. 419.); ס' ההטעאה (Vatic. Rossi 90.), quem transtulit et prooemio auxit *Jakob Antoli.* Ceterum v. Wolf. et Casiri I. p. 190.

f) הקדמת ר' שמואל בר' יהודה ן' תבון, Praefatio *Samuelis Ibn-Tibon* ad translationem Doctoris Perplexorum (quam, teste Cod. Ross. 1035., die VII. mensis Thebet ai. 965. h. e. 1205. Arelati ad finem perduxit) ipsiusque Maimuni Praefatio prior ac posterior (f. 53. a — 58. b.).

g) מורה הנבוכים (f. 60. a — 173. b.; cf. f. 124. a.), liber Mosis Maimuni tripartitus (quem arabice modo دلالة, modo ضلالة appellari, inversa per ludibrium inscriptione, asserit Hottingerus in Promptuario p. 95.), integer et perfectus, ex Samuelis ben-Tibon translatione, qui, altera Alcharizii paene deperdita, utpote, si non elegantior, certe rectior, superstes relicta est.

XL.

[B. H. fol. 14.]

Cod. chartaceus, insertis nonnullis foll. membranaceis, foll. constans 316., complurium manibus exaratus, in fol. minori, plures complectens libros, quorum indicem literis cursivis orientalibus scriptum pagina prima exhibet.

a) ס' הגיון הנפש (f. 1. b — 29. a.), liber de poenitentia in quatuor sectiones, columnarum (עמודים) nomine inscriptas, distributus, auctore *Abrahamo bar-Chaja* (חייא) Hispano, qui, ut auctor Fortalitii Fidei *Barcinone* habitabat, et, si epigraphae Codicis de R. 1165. fides habenda est, librum צורת הארץ (compendium geographiae et astronomiae) die IV. mensis Sivan ao. 896. h. e. 1136. absolvit. Argumenta capitum libri nostri ipse auctor in prooemio his verbis exponit: הגיון הנפש העצובה· בדפקה דלתות התשובה· ועל דלתותיה נצבה· ארבעה עמודים· העמוד הראשון בתחלת העולם ובראשיתו· וסדרו קיומו ותכונתו· העמוד השני מה טוב לאדם לעשותו· בעולם הזה כל ימי חייתו· העמוד השלישי איך ינצל החוטא מרשעתו· בתשובתו ותפלתו· העמוד הרביעי באסיפת אדם וחליפתו· וסוף העולם ואחריתו· העמוד הראשון פתיחת ההגיון· בתושבחת אל עליון· אמר אברהם בר חייא הספרדי· ברוך וכו'. In fine additi sunt hi versiculi

נשלם ההגיון· תהלה לאל עליון· ברא כל ישנו·
ולבות אוהבי רע· יכור ולא יגרע· מצדיק עינו·
ולב טהור נורא· אל עמו יברא· ויסלח כל עונו·
באר המן יכרה· ומקורו יערה· להשקות את צאנו:

Ex his corrige ea, quae Wolfius scripsit I. p. 53. n. 7.

b) ס' מבחר הפנינים (f. 29. a. med. — 29. b.), fragmentum libri notissimi, quem *Salomo ben-Gabirol* sub tit. مختار الجواهر (cf. *Biscioni* Catal. Codd. Laurent.) arabice scripsit et *Juda Ibn-Tibon* hebraice convertit, in fol. membranaceo scriptum et dimidiam fere partem Portae Sapientiae exhibens.

c) ס' ההיקש הישר (f. 30. b — 51. b., ubi folia extrema evulsa sunt), auctore *Levi ben-Gerson*, qui in Cod. Leid. Scalig. 12. Ross. 805. cognomentum habet *Maestro Leon di Bañolas*, et, testante epigraphe Codicis Rossiani, hunc librum absolvit ao. 1319. Finem, argumentum, distributionem hujus libri ipse auctor hoc prooemio exponit: אמר לוי בן גרשם בעבור שראינו בס' ההקש לארסטו לפי מה שהבין החכם אבן רשד קצת דברים נראה לנו היותם בלתי צודקים וזה בהפוך המשפטים ההכרחיים ובלבד התולדה בהקשים המורכבים הפשוטים והמעורבים ראינו לחקור בזה הס' במה שיגיע האמת בו באלו הדרושים ולהיות כל מה שנבאר אותו בזה הס' גלה האמות קראנו שם זה הספר ספר ההקש הישר וחלקנו אותו לפי זאת החקירה לשני המאמרים המאמר הראשון נחקר בו המשפטים הפשוטים והמתהפכים ממה אם ביושר אם בהיפוך וזה אם בלבד אם במלות השמות המאמר השני נחקר בו בהקש מתי יהיה הקש ומתי לא ואיך יהיה ענין התולדה בהקש הכרחי או המעורב מההקדמות בעלי גדרים מתחלפים או במלות השמות וידענו שרבים ייחסו לנו את זה לגאות ולמיעוט הבנת דברי הפילוסוף אלא שעם כל זה איננו יסור בעינינו להמנע מחבור הס' הזה לפי שאמתו מקוים במשפט ובמה שיתחייב ממנו: Liber primus *decem* capitibus constat, secundus *quatuordecim;* certe plures Cod. noster non exhibet.

d) מאזני צדק (f. 52. a — 88. b.), ethica doctoris academiae *Nidhâmicae* Bagdadensis clarissimi *Abu-Hamid Muhamed Ibn-Muhamed Al-Ghazali,* propter philosophiae confutationem (حجة الاسلام زين الدين h. e. Demonstratio Islami Fideique Decus) nuncupati, cujus *Kimijaï-Se'âdet* (Chymiam Felicitatis) et *Ejuha'l-Wâled* (Paraenesis ad Discipulum) Regia nostra bibliotheca possidet (v. *Fleischer,* Catal.). Librum *Staticorum* ipse auctor arabice ميزان العمل (h. e. Bilances Actionis) inscripsit, ut patet ex epigrapha: נשלם ס' מאזני צדק ובערבי מיזאן אלעמל ר"ל מאזני המעשה תהלה לאומר ועושה: *Abraham bar-Chasdai Levita* Barcinonensis eum de Arabico convertit, in capita distribuit et sententiis exemplisque judaicae antiquitatis locupletavit. Ms. praeterea Paris. Cod. hebr. Nr. 334. 5. 345. 1. Lugdun. Cod. hebr. Nr. 35.

e) עמודי כסף (f. 89. a — 127. a.), commentarius perpetuus in *More Nebukim*, quatuor in tomos (חלקים, קונדרסים) dispertitus. Auctor hujus libri eruditissimi est *Josef Ibn-Kaspi* (fort. a *Caspe* in Arragonia), Barcinone c. 1300. natus, qui inde a trigesimo aetatis anno (h. e. annos XXV. post anathematismum *Salomonis ben-Aderet* promulgatum) philosophiae speculativae se dedidit et, artium literarumque studio impulsus, Aegyptum, Hispaniam, Majoricam, Galliamque australem peragravit, quibus itineribus peractis, ao. 1331. serio de libris suis perficiendis cogitavit eosque omnes, quorum consilium ceperat, se ad finem perducturum, antequam Barcinonem in domum suam reverteret, votum fecit. Duos habebat filios, quorum major, *Aba Mare,* Barcinone commorabatur, in cujus usum *Amude Kesef* composuit; minor, Salomo, Tarascone habitabat, cui *Sefer ha-Musar* inscripsit. Scripta ejus, quorum magnus est numerus, etsi nullum ex iis adhuc editum est, deinceps enumerare poterimus, quia ipse ea, sui, ut videtur, paullo studiosior, itentidem recenset atque allegat. Nonnulla in operis nostri prooemio nominat, quod verbatim adscribere operae pretium putamus: אמר יוסף אבן כספי לי הכסף אחר כבר לעמוד על הבנת הסברה על דקדוק ההגיון והפילוסופיא ובעבור כי ספרנו בחכמות גנבים מכרים נאו שעריכו ויפסוס להם וכי הוא לבדו ספר התורה מיוחס ליהודים מחכמת האלהות שמתי עיני ולבי עליו וחברתי בפירושו הספר הזה והנה למען תזכיר אתן לך סימנים בזה הספר דע כי כלל פרקיו קע"ו סימן להם גן עדן

ודע כי כוונתינו בזה הספר לבאר ענינים רבים מס׳ המורה מפה מוכר ז״ל שאין בו הפלגת הסתר ואם הכל ענינים זקים שכליים וקראנו זה הס׳ עמודי כסף וכאשר יצא לידינו יגר מינרינו ז״ל שיש בו הפלגת הסתר אמרנו נניח ביאורו נכון ונועד לי נתקומו בס׳ הנקרא אוצר ה׳ ושמו משכיות כסף ואם יאשימוני אדם על היותי מפרש יגר מן הספר והיה ז״ל הסניעני על מניעת זה הנה כבר נתנצלתי על זה בס׳ הנקרא מנורת כסף יעוין שמה ואין שיהיה הנה אנכי משליך את נפשי מנגד להועיל ולזכך כל מעיין והנחתי עלי קללה ומה לך עלי קללתך ואתה קח נא ברכתי ועל כל פנים אני עושה זה לבני נכירי היושב בברצלונה אמו אבא פרי ירקמהו עשהו אם יותא שיקר תורה אחריהו ואתחיל בזה שאכסיף בעזרת האל. Opera Josefi Ibn-Kaspi, quotquot innotuerunt, haec sunt: 1) טירת כסף, de variis arcanorum legis generibus. 2) אדני כסף, de variis figuris biblicis. 3) עמודי כסף, ipse ille comm. in More, quem Cod. noster, et unus Bibl. Vatic. exhibet. 4) משכיות כסף*), illustratio quorundam locorum Doctoris Perplexorum, Ms. in Taurin., De-Rossi Cod. 97. 5) מנות כסף, de librorum sacrorum singulorum argumentis. 6) שלחן כסף, in Bibl. Taur., quem librum luculente de scripsit de-Rossi in libro *De praecipuis causis* etc. p. 61. ss. 7) מזרקי כסף, expositio kabalistica operis *Bereshit.* 8) מנורת הכסף, de opere *Merkaba,* Cod. Bibl. Sorb. 9) קערת כסף, de sanctitate legis ac beatitudine ejus impletione adipiscenda. 10) כפות כסף, expositio difficiliorum aliquot Scripturarum capitum atque argumentorum. Altera ejus libri pars comment. in *Eka* videtur, quem ipse הכף השניה vocat (Reggio, loco infra citando). 11) גביע כסף, de arcanis legis ac scripturae adhibitis crebro atque illustratis More Maimunidei locis. Nostro in Codice f. 97. b. citat: ס׳ יורה דעה המכונה גביע כסף, quem scripturus est, f. 101. a. ס׳ גביע כסף הוא אשר שתה אדני בו. 12) חצוצרות כסף, Comm. in Ecclesiasten, Cod. de Rossi 461. Oppenh. f. 7. b. 13) מזמרות כסף, Comm. in Jobum. 14) כפורי כסף, de erroribus in explicatione quorundam articulorum a pristinis interpretibus commissis. 15) מצרף כסף (Cod. nostri f. 99. b.), explanatio legis juxta ordinem locorum, in quibus ab interpretibus erratum est vel nova producuntur. 16) חגורת כסף, Comm. literalis in Proverbia. 17) רתוקות כסף, de perfectione linguae hebraicae, quem libellum ipse in prooemio compendii logici צרור הכסף commemorat. 18) נקדות כסף, de benedictione et maledictione in Scriptura. 19) גלילי כסף, comm. in *Ester,* scriptus in Majorica 1331., Cod. De-Rossi 755. 20) תם הכסף, de templis destructis temploque novissimo tempore exstruendo. 21) קבוצת כסף, quo his de libris, quos modo recensuimus, breviter agit, Cod. De-Rossi 755. 22) צרור הכסף, compendium logices, Bodlej. Cod. 406. De-Rossi 402. 23) קציר ס׳ מדות של ארסטו, Bodlej. Cod. 397. et 24) תרומת הכסף h. e. קצור ס׳ המנהגה לאפלטון, Bodlej. Cod. 397. Vatic., quos commentariolos circa annum aetatis XXX. ante suscepta itinera concinnavit. 25) פי׳ ס׳ הרקמה לר׳ יונה בן־גנאח, quem admodum juvenis scripsit. 26) פרשת הכסף, Comm. in Ibn-Ezrae comm. pentateuchicum, Bibl. Vatic. Cod. 36. Bodlej. (*Uri,* Cat.), Rossi 205., ab eo nondum adulto conscriptus. 27) שרשות כסף, lexicon hebraicum, ms. in Angelica Rom., Orat. Paris., Edzard., Oppenheim., Escurial. (Rodriguez I. p. 102.). 28) צוָאַת הכסף, libellus ad Salomonem, filium suum Tarascone habitantem, paraeneticus, quem *viginti* fere annis post suum in Aegyptum iter Valentiae in Hispania (ואלינצא, بلنسية) se scripsisse ait. In prooemio itinera sua breviter enarrat (v. Excerpt. apud Reggio, loco laudando). Cod. Rossi 755. Sub titulo ס׳ המוסר Cod. 102. Taurin. 97. Cf. Rossi, Catalog. I. p. 51. a. 29) קיצורים על רוב ספרי אריסטו, v. Biscioni p. 544. 30) ס׳ כסף סיגים, cujus in Comm. super Threnos mentionem facit. 31) ס׳ הסוד, quem adhibet *Johanan Alimano* in Comm. ad Canticum, *Chesheq Salomo* inscriptum (Reggio, Igerot II. Ep. XXVII.); 32) פי׳ לספר תלים, quem nostro in Cod. f. 123. b. citat. 33) פירוש לס׳ ישעיה, ibid. f. 118. a. Ad *Amude Kesef* quod attinet, interdum notat arabici exemplaris (ס׳ הערבי של מורה f. 98. b.) versionisque hebraicae differentias, saepius terminos philosophiae arabicos confert atque explicat. Ex Judaeis laudat *Ibn-'Ganah* (אבן גיאנח בס׳ הרקמה שלו de erroribus eorum, qui libros majores conficiunt, neque evitandis neque taxandis f. 97. a.), *Ibn-Ezra, Ibn-Tibon;* ex Graecis Platonem, Aristotelem, Hippocratem (אבוקראט, ابقراط f. 117. a.), Ptolemaeum, Galenum, Alexandrum Aphrodisiensem, Porphyrium, Themistium; ex Arabum philosophis ן׳ סינא, אבוּנצר אבובכר (ס׳ התחלות, f. 111. b.), אבן אצ׳ג, אבן רשד (f. 121. b.)*)

f) חבור יפה כולל כל ה׳ ספרי ההגיון הגדול לארסטו (fol. 128. b — 173. b.), Logica Aristotelica Averrois in compendium redacta, quae praemissis prolegomenis locupletissimis hos quinque libros commentario breviusculo Averrois illustratos continet:

1) ספר המופת (ابوديقطيقا, Apodictica), h. e. Analyticorum posteriorum brevis expositio (f. 148. b — 160. b.).

2) ס׳ ההטעאה (سوفسطيقا, Sophistica) f. 160. b—165. b.

3) ס׳ הנצוח (طوبيقا, טוביקא), comm. succinctus in Topica s. Dialectica (f. 165. b — 168. a.).

4) המאמר במאמרים ההלציים (ריטוריקא, ريطوريقا) f. 168. a — 173. a.

5) המאמר במאמרים השיריים (ابوطيقا, Poëtica) f. 173. a — 173. b. de qua distributione v. Abu-Naçr, Isagoge in Philosophiam §. 2. Codex noster neque auctorem libri neque translatorem nominat; nam subscriptio librarii manu invida deleta est. At cum initium libri hujus ex asse cum initio Logicae Aristotelicae, quae in Archivo Bodlejano D. 60. 4. asservatur (Wolf. IV. p. 751.) consentiat, clarum est, auctorem Averroem esse, translatorem *Jakobum ben-Makir* **), qui eam translationem mense *Kislev* anni 1295. dicitur confecisse. Codex Bodlejanus a Sabatai ben-Mose Cretensi scriptus ao. 1495. ejusdem cum nostro est aetatis.

g) דרושים אשר לפילוסופים (f. 174 — 204.), collectio sermonum, quos philosophi clarissimi et Arabum et Judaeorum inter Arabes degentium de gravissimis philosophiae locis habuerunt, duas in partes distributa: 1) השאלות הדבריות מהדרושים

---

*) Nostro in Cod. citatur: אוצר ה׳ יבוא המכונה משכיות כסף (Jos. 6. 19.) Sic semper, addito verbo יבא.

*) V. de Josefo Ibn-Caspi *B. de Rossi*, virum inter Christianos Judaicarum literarum peritissimum, ad Cod. 755. et *J. S. Reggio*, Igerot Josher II. Epist. XXVI., in qua Comment. Josefi in Megilam *Eka* totum communicat. De l. *Terumat Kesef* (ms. in bibl. *Vindob.*) v. Geiger, III. S. 287. (quae enarratio poterat esse accuratior).

**) Est idem ille, qui comment. in librum *de astrolabio* arabicum (الدستور الرجيج لقواعد التسطيح) hebraice convertit (Vatic. Orat. Oxon. Ross.) et translationem tractatus astronomici *Abu-Ali ben-Alhassan ben-Alcitami* ao. 1271. absolvit (Ross. 568.).

דרושים בטבעיות אשר לפילוסופים (f. 174. b — 186. a.); 2) ובאלהיות (f. 186. a. etc.). Ex his auctoribus sat est nominasse: הדיין המעולה אבו אלקאסם בן־אדריס (*Abu'l Qasim Ibn-Edris*), qui chorum ducit; אבונצר אל־פאראבי (פוראי); אבו אלחגאג בן מלכיום הדיין הגדול אבו עבד אל רחמן בן־טאהר; f. 176. a. אבוחמד אלגזאלי; בן־סינא החכם השופט בן־רשד f. 189. b.; f. 197. b.; et, qui maxime commemorabilis est, הזקן החכם הנכבד הפילוסוף אבו אל חגאג בן־יקיר הישראלי המערבי f. 191. b — 197. b. Collector horum sermonum philosophicorum quisnam sit, nescio an ex praescriptione fronte libri incisa: אמר אבו אל קאסם אבן אדריס concludi possit. Aliis in bibliothecis nullum ejus libri vestigium reperi. Subscriptio librarii haec est: כשלם זה הספר ע״י לי תולעת ולא איש אכרים בלא״א ר׳ בנלאל כלאה ז״ל ביום ד׳ יו׳ לפרט שבת שבת הר״ק (1496.) פה בקוס... וכתבתי לה״כב אברי כהן י״לו השם יחכהו ובו׳

h) Collectanea philosophica (f. 205 — 211. a.). 1) De disciplinarum distributione, ex libro arabico: كتاب الشفا*), quem scripsit *Abu-Ali Al-Hosain Ibn-Abdalla Ibn-Sina* (nat. 980, mort. 1036.). 2) קצור באמרי של בשה (מה שאחר הטבע), de fine librorum aristotelicorum, qui *metaphysici* dicuntur, et singularum Metaphysicorum sectionum argumentis, auctore *Abu-Nasr Al-Farabi*, excerpt., ut videtur, ex libro ejus, احصاء العلوم (*Ἐγκυκλοπαίδεια*). 3) שאלה ששאל עובדיה הגר הישמעאלים, de libero arbitrio, quod nec siderum influxu nec Dei voluntate tolli queat, narratiuncula *Musae Maimuni*.

i) האלהיות פי׳ על פי׳ מאשטרו וידל (f. 211. b — 214.), Commentarius perpetuus, glossas exhibens ad commentarium Mosis ben-Josua Narbonensis, qui cognomentum *Maestro Vidal* habet, in partem alteram (החכמה האלהית) libri arabici *Abu-Hamid Al-Ghazalii* de opinionibus philosophorum, quem librum *Juda ben-Salomo Natan* in linguam hebraicam transtulit et כוונות הפילוסופים inscripsit. Versio Interpretatioque Magistri Vidal a Judaeo Turcico exarata erat olim in possessione Woeldikiorum; v. ejus Codicis descriptionem apud Wolf. IV. p. 923. Interjecto brevi in Ps. II. commentariolo, אבן העזר inscripto (f. 215. a.), sequitur

k) הטבעיות פי׳ על פי׳ מאשטרו וידל (f. 215. b — 217. c.), Supercommentarius perpetuus in commentarium, quem *Mose Narboni* in tertiam partem libri *Kavnot ha-Filosofim* scripsit, eodem, quo prior, auctore Anonymo.

l) בטול הטענות אשר טען רלב״ג על בן־רשד (f. 218. b — 224.), refutatio argumentorum, quibus *Levi Gersuni* in libro *Milchamot Adonai* (sex in partes distributo et absol. ao. 1329.) doctrinam Averrois de veritate *intellectus materialis* (באמתת השכל ההיולני) impugnavit, auctore *Sabatai ben Malkiël* (שבתי הכהן בן מלכיאל הכהן), qui idem supercomm. *Aron ha-Berit* et *Hasagot* in *Mordekai Comtini* comm. pentateuchicum scripsit. De intellectu materiali haec dicit Averroes in libro تعريفات: „*Intellectus materialis* mera facultas est intelligibilia comprehendendi, meraque est potentia rationi haud obnoxia, qualis in pueris deprehenditur. Materialis appellatur, quia anima hac in conditione similis est materiae, quam forma ceterisque omnibus destitutam definimus. Vocabulum عَقْلٌ (שֵׂכֶל) derivatum est a constringendo (عَقَلَ, שִׂכֵּל)" *). Sabatai in prooemio, ויהי זה, inquit, כלו הוא דעת החכם ן׳ רשד כפי מה שכרתה מדבריו בביאורו לס׳ הנפש ובקצורו לס׳ ההיא וגם נקנת אגרותיו ראיתו שהחכם ר׳ לוי ב״ג בספרו הידוע מלחמות יי׳ כ״כ חשב לסתור זה הדעת בטענות מחשביות ומדומות העירותי רוח בינה להשיב על דבריו ולבטל טענותיו והטענות אשר כעשם בבטול טענותיו בעזר תמיד מדברי החכם בן־רשד עד כי־יוע לתעין כי כאילו הוא בעצמו משיב על־טענותיו וכי לא הבין דבריו על האמת וזה אחכם יהיה ממנו כסכנית טענותיו אחת אחת אחר כן תשובתנו על כל אחת ואחת לאמית תשכן והאלטעונית הראשונה תהיה בעזרתו (!) וכו׳. Desinit libellus in quinti argumenti refutatione; conclusionem cum diu quaesiissem, inveni tandem f. 234. a.: ובכן כשלם מה שעירנו לבחרו מזה הדרוש ר״ל על דעת החכם בן־רשד ולאל לבדו התהלה וההודאות כי אין קיום כ״י יתן גיר בתלמידנו והשלמתיו ב״ח לפרט אדר ר״לג (1473.) לרגל המלאכה אשר לפני בהיותי מעיין בספר הנפש בביאור בן־רשד:

m) מאמר לבן־רשד (f. 225. a — 230.), quem Averroes, ut ipse in subscriptione testatur, die tertio hebdomadis, XV. mensis רביע האחרון (*Rebi-ul-achir*, qui est anni quartus), ao. Higret DXCI. absolvit. Finem ac consilium ipse in prooemio delineat: הכוונה בזה המאמר שנחקיר מה היא המאמר על הכל אשר נראה ארסטו בתחלת ספרו בהקש ויש מה הגרם אשר בו יזכר המאמר במוליד מבלתי מוליד כי המפרשים כבר התחלפו בזה חלוף רב: עוד אחר זה נחקיר גם כן מן ההקדמות המבלאיות אשר יעשה בספריו אי זו הקדמה היא כי המפרשים כבר התחלפו בזה ג״כ חלוף רב: עוד נחקיר שלישית מן תולדות ההקשים המתערבים כי אנשים כבר ספקו בזה על ארסטו ספקות רבות:

n) מאמר על חבור האפשרי ההכרחי בתמונה ראשונה שביאור ההקש לבן רשד (f. 231 — 233. a.), Excerpt. ex Averrois Comment. in librum Aristotelis de Syllogismo s. primum Analyticorum (cujus versio vulgaris a *Jakobo Antoli* profecta est). כברם זה המקום מדבריו, ait Ibn-Roshd in fine, אם יתברך השם סלה במלה כי זה המקום עד עתה לכי מה שחשוב לא התבאר ביאור שלם חבור האפשרי בתמונה השנית ע״כ.

o) המאמר הנרשם באות למד מספר מה שאחר הטבע לארסטו ביאור החכם תאמסטיוס (f. 234. b — 247. a.), Commentarius Themistii in caput λ. *Μεταφυσικῶν* Aristotelis (فسر تامسطيوس مقالة اللام), adjectis glossis marginalibus, quibus Aristotelis verba a verbis commentatoris distinguuntur variaeque lectiones hujus versionis hebraicae notantur. Vide de hoc Themistii commentario ejusque interpretibus syriacis atque arabicis verba *Muhamedi Ibn-Isaak*, quae negligentius transtulit Hottingerus, Bibl. Orient. p. 240. s.

p) מאמר על אמתת החכמה האלהית (f. 247 — 249.), dissertatio concertatoria de veritate cognitionis Dei speculativae, duas in partes divisa, quarum unâ *Plato*, alterâ *Ibn-Roshd*, ille suam de Deo doctrinam exponens, hic examinans disserit. Sufficiat haec ex commentitiis Platonis verbis apposuisse: דרך הכלות מועיל ומותר בגלל החכמות ולסור בזו החכמה ולפיכך כלטרכו רוב המעיינים בו לומר שזה כלו כלומר הדבור בידיעת השם ותוריו הוא מטער

---

*) Editum est hoc opus, principia Logices (علم المنطق), Physices (علم الطبيعي) et Metaphysices (علم الكلام) complectens, cum *Canone* Romae, Medic. 1593. fol. s. titul. كتاب النجاة مختصر الشفا لابن سينا. Allegatur etiam ab *Abulfeda* (Annal. T. III. p. 92.) altera ejus operis pars, hac inscriptione: طبيعيات الشفاء. Vide et Casiri I. p. 268. ss. Schnurrer, Biblioth. Arab. p. 449. ss. Canon Ibn-Sinae (quem a quodam *Josefo ha-Lorki* hebraice translatum esse constat ex Cod. Heimann. Hamburg.) editus est Neapoli 252 (1492.).

*) *Schmoelders*, Documenta Philosophiae Arabum p. 120.

הכנסת האיכות בעצם שאין תמצא בו איכות ואף אמר לשכל לאייכו שאין אייך אותו השכל הראשון h. e. λόγος, cujus existentiam negat deinceps) וההויה וההפסד יהוא"ל והדבר כן השם (Averroes utpote Peripateticus ישפוט ויכרע קי שידבר באלה הדברים הדבר הכולל וידבר בענייני השם יתברך בלי חכמה לפיכך יקשב שהפילוסופים בזו החכמה בתכלית הקולשה ולפיכך יותר אבו קמר שחכמתם האלהית היא דמיונית איננה אמתית אבל אנחנו נכל כנים נבקש לומר ולבאר מהקדמות מפורסמות וידועות ואע"פ שאינם מופתים ואין התרנו זה אלה מפני שזה האיש כתן זה הדמיון מאת החכמה הגדולה ונטל על בני האדם השגתם להצליחם במעשים טובים והשם יורן וישפוט אותם הדברים וכו'. De translatore hujus libelli *Mose ibn-Lages* v. supra, p. 284.

q) ספר מה שאחר הטבע לארסטו קצור השופט אביאל ולד מחמד בן רשד (f. 250—281. a.), compendiosa *Μεταφυσικῶν* Aristotelis expositio, auctore Averroe, qui in ipso prologo finem ac consilium suum his verbis profitetur: כוונתנו בזה המאמר שנלקט המאמרים הכוללים ממאמרי ארסטו המונחים בחכמת מה שאחר הטבע על הדרך אשר הלך בה שנהגנו בספרים הקודמים ונתחיל תחלה ונספר בכוונת זאת החכמה ותועלתה וממדרגתה ויחסה ובכלל נתחיל בענינים המועילים הקדמות צורתם ללכת במלאכה הזאת: Dispositio totius operis haec est: I. המאמר הראשון (f. 250—255. b.); המאמר השני (f. 255. b—263. a.), subjecta clausula: ובכאן נשלמו בקצרה המאמר הזה והוא המאמר ;כולל מן המאמרים המיוחסים לארסטו על מה אמר כאן ובמציעי השלישי (f. 263. a—271. b.), hac clausula: ובכאן נשלם המאמר השלישי ובהשלמתו נשלם החלק הראשון מן החכמה הזאת. II. המאמר הרביעי (f. 271. b—280. b.), hac claus.: ובכאן נשלם הדבור בחלק השני מזאת החכמה והוא המאמר הרביעי משכרנו זה. Adjectae sunt glossae marginales, quae continent interpretamenta et varias lectiones, collectas ex Codicibus aliis atque etiam ex versione ejusdem operis a *Ben-Palkira* (העתקת ן' פלקירא f. 257. b.) h. e. *Shem-Thob ben-Josef ben-Palkira* facta, eodem illo, qui ao. 1280. *More ha-More* h. e. comm. suum in *More Nebukim* absolvit. Ceterum commentarium Averrois in Metaphysica, majorem, ut videtur, ao. 1258. *Mose Ibn-Tibon*, ao. 1317. *Kalonymos ben-Kalonymos* convertit. Translatio comm. abbreviati utrum alterutrius an neutrius eorum sit, definire non audeo.

3) ביאור לספר הנפש לחכם ר' לוי בן גרשם ז"ל (f. 282—316.), Commentarius in libros tres Aristotelis de Anima (كتاب النفس) et Averrois in eos commentarium minorem, cum perpetua refutatione Averrois, auctore *Levi Gersuni* (nat. 1288., siquidem anno aetatis XXXIII. 1321. Arithmeticam suam absolvit), qui etiam in libro *Milchamot ha-Shem* (absol. 1329.) Averroem itentidem infense impugnat. Clausulam libri non possum praeterire: בכאן נשלם זה הביאור ומי שיראה בו דבר ויראה לו שהוא זולת המכוון מאבן רשד ידיננו לכף זכות כי מספר מוטעה מאד ביארנו את זה והרבה מהדברים אשר ביארנו בו היה מחשבה גוברת לבד ובהרבה מהקומות העתקנו לשון הנמצא בספר אל לשון אחר מתחלף לו מאד אלא שאנחנו בכל השתדלנו שיהיה כמה שאמרנו בביאור הספר צודק היה שירצהו אבן רשד או לא ירצהו והיתה השלמת זה הביאור בחדש אדר טבת שנת פ"ד לאלף הששי (1324) והתהלה לאל לבדו וכו'. Verba Averrois illico insequitur supercommentarius, inchoante formula: אמר לוי. Constat, Gersonidem complures commentarios Averrois exposuisse, veluti in Acroasin (ao. 1321. Vatic. Rossi 146.), De Animalibus (R. 402.), in Analytica II., de Syllogismo (ao. 1319.), de Coelo et Mundo (R. 805.), et ס' האותות כتاب الاثار العلوية, De Meteoris), quem supercommentarium f. 282. b. citat (cf. Wolf. III. p. 651.).

XLI.

[B. H. fol. 11.]

Cod. chartaceus, in fol. min. (foll. 266.), pretiosissimus ille ac pervetustus, quem ao. 1518. a quodam *Juda ben-Sabatai* pretio centum viginti quinque nummûm venditum ac multorum deinceps lectione tritum esse ex tabulis in principio ac fine affixis comperimus. Maximam autem habet similitudinem cum Codice Bibliothecae Taurinensis, a Wolfio (IV. p. 751.) descripto, cum quo tamen idem non est. Libri, quos continet, uno eodemque a librario ad unum omnes exarati, tribus ab auctoribus profecti sunt, quare trifariam ejus descriptionem dispertiemus.

A) Libri philosophici, a *Jakobo bar-Aba Mare bar-Simson Antolio* (אנטוליו) de Arabico hebraice conversi, rogantibus Baeterrae et Narbonae sapientibus, uti ipse translator in prooemio, quo philosophiam commendat, profitetur. Haec sunt verba ejus: מפני כי רבו ההוללים הרעים המתפארים עלינו בדרך המחלקת והמצוה קנאתי בהם אני יעקב ב"ר אבא מרי ב"ר שמשון ב"ר אנטוליו ז"ל והתעוררה תשוקתי להעתיק החכמה הזאת כפי אשר תשיג ידי והאמת כי נתתי אל לבי להקל מעלי תחלה עבודת ספרי התכונה הכבדה בהעתקתה ובלמידה לפי שהיא צריכה לספרים רבים ולהתבוננות רב אבן הציקתני רוח אחי ורעי אלופי ומיודעי החכמים המשכילים אשר בעיר נרבונה ובודש אשר מלאם לבם לקרבה אל המלאכה הזאת ולאהבתם אותה שבמי לבאת אשר על משאי. In fine librorum quinque, quos deinde recensebimus (continent eos unum in corpus conjunctos etiam Codd. Ross. 432. 771. q. v.) haec subjicit: ברוך אלהים אשר לא הסיר תפלתי וחסדו מאתי והחליף את כחי להשלים באדר שני בשנת תתקצב (1232.) בעיר נאפולי (Neapoli) ומרם החלי במלאכת הספרים האחרים בחכמה הזאת אשוב בע"ה בדרך לעיר על העתקת הספרים הנזכרים לתקן השגיאות כפי אשר אשיג ואחר השלימי זה אשלח ידי להשלים המלאכה בעזרת העוזר לכל נעזר אשר נתן בלב אדוננו האנפרדור פרידרקו (Imperator Fridericus II.) אוהב החכמה ודורשיה לזון אותי ולכלכל אותי לשבעה יגדל ה' חסדו עמו להרים אותו וכו'. Stetit Anatolius promissis et in vertendis commentariis Aristotelicis perrexit, ut ostendit commentarius *Abu-Naśr Al-Farabii* in ס' ההטעאה (Sophistica), ab eo hebraice conversus (Vindob. Ross. 90.). Post conclusionem istam legitur in Cod. nostro dissertatiuncula, qua tres syllogismi formas (השלש תמונות מן היקש) enarrat (f. 114. a. b.) Hanc appendiculam male pro singulari libello habuit B. de Rossi (Cod. 1365.). Libri quinque, ab Anatolio translati, quos Cod. noster continet, sunt hicce.

ספרי חכמה הדגי שחני הפילסוף האנדלוסי ן' רשד

a) ביאור לאבן רשד ספר המבוא לפורפוריוס (f. 1. b—7. b.), Commentarius Averrois in *Porphyrii* Isagogen Logicam (corrig. Wolfii in vertendis Codicis *Bodlejani* epigraphis errorem III. p. 12.), cum glossis nonnullorum marginalibus, partim charactere turcico-rabinico conscriptis et a *Mose di Rieti*, poeta clarissimo, Itali *Dante* aemulo, profectis (Cod. Ross. 458. 1209.).

b) ביאורי אבן רשד לספרי אריסטוטאליס (ارسططاليس)

α) ביאור לספר המאמרות העשרה (f. 8. b—20. b.), Comm. in librum de decem Categoriis.

β) ביאור לס' מליצה הנקרא פארי ארמאניאס (f. 21. a—32. b.), Comm. in librum *ΠΕΡΙ ΕΡΜΗΝΕΙΑΣ* (باري ارمينياس).

γ) ביאור אנאליטיקי(א) הראשונה והוא ס' ההיקש (f. 33. a—86. b.).

d) ביאור ס' המופת והוא אנליטיקי השנית (f. 87. a — 113. b.).
De horum librorum aliis Codd. v. Wolf. I. p. 618. III. p. 530. IV. p. 874. al., Bern. de Rossi in Catal. Bibl. suae (quae undecim Codd. Anatolii libros continentes exhibet) et in Dictionario s. n. *Giacobbe Antoli Napolitano*.

B) Sequuntur aliae translationes librorum Aristotelicorum, quorum auctor est ***Kalonymos ben-Kalonymos ben-Meir*** Provincialis (nat. 1287.), cujus vitam obscura usque ad nostram memoriam caligine tectam, mira solertia patefecit atque illustravit ***Zunzius*** in Analectis (Geiger, Zeitschrift II. p. 313 — 320.). Erat Kalonymos, uti in poesi (***Eben Bohan*** etc.), sic etiam in arabicorum librorum interpretatione praestantissimus. Delitescunt in bibliothecis translationes ejus egregiae, neque exstitit adhuc quisquam, qui ex hac tenebricosa custodia eas extraheret, veluti octo ***Averrois*** in libros Aristotelicos commentarii, libri quatuor operis medici Arabis ***Ali ben-Rezvan***, undecim tractatus ***Galeni***, ***Archimedis*** de globo et cylindro dissertatio, ***Al-Farabii*** libri de scientiis et de intellectu, Centiloquium (*ΚΑΡΠΟΣ*) ex ***Ptolemaeo*** excerptum, liber ***Abi-Jusufi*** Alexandrini de intellectu sphaerarum, quae opera omnia inter 1307. et 1323. ex lingua arabica hebraica fecit. Codex noster continet

a) ביאורי ס' טוביקי והוא ספר נצוח (f. 115. b — 162. a.), Comm. in Topica Aristotelis, ao. 1313. translatus (Cod. Taurin. Wolf. IV. p. 751.), cum clausula: נשלם ביאור ענייני ס' טופיקי לארסטו והעתקתיו מלשון הגרי אל לשון עברי אני קלונימוס ב"ר קלונימוס נ"ר מאיר ע"ס יש"י.

b) ביאור סופסיטקי והוא ס' החטאה לארסטו (f. 162. b — 180. b.), Comm. in Sophistica, XXII. *Elul* ai. 1323. translatus (Cod. Taurin. Wolf. IV. p. 751.).

C) Translator tertius est ***Thodros Thodrosi***, natione Judaeus (טדרוס טדרוסי מזרע היהודים), cujus vita ex subscriptione in fine Poëtices addita poterit illustrari. Ibi sic ait: ובכאן שלמו ענייני ס' השיר לארסטו ובהשלמו שלמה מלאכת ההגיון בכללה והיתה השלמת העתקת זה הספר החותם תכלית חכמת ההגיון לי אני טדרוס טדרוסי בחדש השלישי משנת תשעים ושבע לפרט האלף הששי (1337.) וזה בכפר טרינקטאליש (Trinquetaille) נקים תחנותי היושב על נהר רודנו (Rhone) המפסיק בינו ובין ארלדי (Arles) עיר מולדתי ושתבח אשר עזרני אי"א. In fine Rhetorices eadem anni notatio exstat: והשלמתי העתקתי מלשון הגרי ללשון עברי אני טדרוס טדרוסי בחדש השלישי משנת תשעים ושבע לפרט האלף הששי לחשבון הישראלים. In prooemio, libris his duobus ex arabico conversis praemisso (f. 181. a. b.), caussam ***finalem, negativam, formalem*** et ***materialem***, quibus factum sit, ut hos duos Averrois commentarios verteret, genere dicendi arabizante exponit. In paragr. tertia, uti librorum arabicorum interpretes hebraicos prope omnes, se quoque suamque omnino gentem linguae arabicae imperitia laborare deplorat; nactum tamen se esse lexicon arabicum, ספר הען inscriptum, quod in terris occidentalibus multum diuque curiose ***Samuel Tibon*** quaesierit. Sed haec digna sunt, quae verbatim adscribantur: חנני אלהים ספר נכבד כולל בביאור כל מלה ערבית ופירוש דקדוקה הנקרא ס' הען הוא הספר אשר חתר חתירה מופלגת החכם הנכבד גדול המעתיקים ר' שמואל תבון ז"ל להביאו מארצות הערב וכאשר טעמתי מעט דבש הס' הזה אירו עיני להבחין מכוון אישי המלות הנכריות והנושאים הזרים הנופלים בספרי שתי אלו המלאכות לא נפקד מהם איש אשר לא יעמידני על הבנת אמתתו ס' הען הנזכר מלבד בשתים או שלשה מקומות מהמאמר השלישי מס' ההלצה ידבר בם אבן רשד בדברים מיוחדים לדקדוק לשונו ולמנהגי ארצו ובמקומות רבים מס' השיר יזכור בם המשלי מלות ושירים מפורסמים אצלם והם ענינים תהיה הבנת המאמר בם קשה אצלנו או נמנעת. Pergit deinde se in his rebus, quae propter linguae morumque diversitatem transferri non possent, secutum esse ipsius Averrois consuetudinem, qui et ipse res linguae graecae moribusque Graecorum proprias praetermiserit crebris locis, veluti in tertio Rhetorices, ubi, „Commemorat," inquit, „Aristoteles hoc loco similitudines multas a rebus inter Grajos consuetis desumtas, quare oratio ejus propter linguae institutorumque nostrorum differentiam difficilis est explicatu." Cf. l. meum: ***Wissenschaft, Kunst, Judenthum*** p. 250 — 256.

a) ביאור אבן רשד לס' ריטוריקי ר"ל ס' ההלצה והוא ג' מאמרים (f. 182. a — 255. b.), Comm. Averrois in Rhetorica Aristotelis, quem absolvit ao. Higret 570., ut docet operis clausula: נשלם ביאור זה הספר לארסטו הפילסוף אבי אל וליד בן רשד בחדש אלאולי משנת חמשים ושבעים ותקע מאות לחשבון הישמעאלים.

b) ביאור אבן רשד לספר השיר לארסטו (f. 256. a — 266. a.). In paginis singularibus Codicis delineatae sunt tabulae logicarum distributionum (סדרי המינים). Cf. de Thodroso ***Nesselii*** Catal. Biblioth. Vindob. p. 7. cod. 94. ***Bendavid*** in Eichhornii Bibl. Universali Tom. VII. p. 775. 781.

XLII.

[B. H. fol. 16.]

Cod. orientalis, in charta xylina literis Rashianis scriptus, foll. 143., qui duo de praestantissimis Aharonis ben-Eliahu operibus continet, Karaitae illius, qui ***Nicomedeae***, seculo XIII. exeunte, natus et ***Kahirae***, quae ***Aegyptus Nova*** dicitur (مصر), commoratus esse videtur, cognomento ***Ha-Rishon***, quo ab Aharone ben Josef Karaita, qui ***Ha-Acharon*** dicitur, discerni solet. Ubi et a quonam Codex noster exaratus sit, ex fine operis prioris perspicitur, ubi f. 114. b. aenigmatice scriptum est: והיתה השלמתו על ידי ראשון שבעשרות וששי שבאחדים וששי שבעשרות ועשרים שבעשרות בן כ"ר ששי שבעשרות ושבעי שבעשרות ורביעי שבאחדים וראשון שבעשרות וחמישי שבאחדים בשנת הרל"ה לפרט בכ' תשרי בקוסטנדינה וכתבתיו לבחור הנחמד כ"ר מיכאל בכ"ר ברוך יצ"ו. Ex quo involucro et integumento si nomen scribae extricaveris, perspicies, quendam ***Josef ben-Saadia*** ao. 1475. hunc Codicem Constantinopoli in usum adolescentis ***Mikael ben-Baruk*** exaravisse. Captus est autem a militibus cum aliis id genus Codd. tum hebraicis tum arabicis, ao. 1686. ***Budae***, cum, Turcis fusis ac fugatis, exercitus Leopoldi urbe esset potitus.

A) נוצר אמונים s. עץ חיים (f. 1. b — 114. b.), opus philosophico-dogmaticum, quod ad similitudinem operis karaitici ***Eshkol ha-Kofer*** (scr. 1149.) et rabanitici ***More Nebukim*** (scr. c. 1184.) systema philosophiae mosaicae, philosophematis Rabanitarum sectarumque Arabicarum oppositae continet, capp. constans CXIV. (non CXI., uti ait Sabatai). Scriptum est, ut ex epigraphe Cod. nostri et Leidensis (Warner. n. 38. 4., ex quo Wolf. III. p. 72. initium operis, Cod. nostro conveniens, excerpsit) apparet, ao. 1346. Magnopere vero falluntur bibliographi, qui ***Ez Chajim*** et ***Nocer Emunim***, quas unius ejusdemque operis varias inscriptiones esse primum conjecit ***Bernardus de Rossi***, opera diversa esse dictitant; in quibus est etiam ***J. G. L. Kosegarten***, qui particulas selectas operis ***Keter Tora***, ao. 1360. scripti, ex Cod. Jenensi et Lugdunensi edidit (Jenae 1824. 4.). Auctor in poematio praefixo diserte ait:

ראו ספר כליל יופי ודרשו · במחברתו חכמים גם נבונים
אשר כלל יסודות האמונה · בריתה היא יקרה מפנינים
ותזכו לחזות נועם יי · בעדן גן אלהים לפנים
ועץ חיים מחיה הנפשים · קראתיהו בשם נוצר אמונים:

Librum nostrum ipse auctor breviter descripsit in suo *Sefer ha-Mizvot* (גן עדן, de quo Dod Mordekai p. 145. Schupartus de Secta Karaeorum p. 63.), quem auctor in Constitutionibus de anno sabatico et jubilaeo ipse se ao. 1354. scripsisse testatur (Cod. Ross. 173.). Non potest dici, quantum hicce liber valeat ad cognoscendam philosophiam Arabum singularumque ejus haeresium, quarum placita Ahron ben-Elia sermone pellucido, subtili et aristotelice distributo exponit. Ex sectis islamiticis, quarum philosophemata enarrat, sat esto nominasse: כת אשעריה, כת מעתזלה, כת כימליה ופספסאני, כת אלגהמיה, כת הטבעיים (الطبعية), כת לעבר, כת מולחדה, כת אלמלאחה, כת דיצניה quarum sectarum multarumque aliarum placita hucusque plane ignota (*Hottinger*, Analecta p. 285. ss. Archael. Or. p. 29. *Schmoelders* in libro saepius laudato p. 3.) ex hoc opere illustrari possunt. Praeterea ex philosophis crebris locis producuntur ac refutantur *Aristoteles*, qui absolute הפילסוף nuncupatur, *Plato*, *Galenus*, *Themistius*, *Alexander Aphrodisiensis*, *Ibn-Roshd*, *Al-Farabi*, *Ibn-Sina*, alii. Siquidem finis operis est, legem mosaicam a corruptelis Christianismi (ut ait auctor), Islamismi ejusque praecipue philosophia, multas in sectas diffusa, quae ex Graecia manavit, perpurgare.

B) דיני שחיטה (f. 115. b — 143. b.), leges mactationis animalium ex principiis karaiticis, quae contra *Rabanitas*, veluti *Ibn-Ezram* et *Saadiam* (absolute הפיתומי, quem f. 140. a. vehementer insectatur), asseruntur. Ad Aharonis ipsius opera quod attinet, praeter ea, quae iam nominavimus, citantur nostro in Codice *Sefer Thohora*, quod scripturus est (f. 117. a.) et *Perush Arajot* (f. 138. b. cf. Wolf. IV. p. 772.), quod nescio an idem sit cum singulari illa parte *Libri Praeceptorum*, צפנת פענח inscripta, quae de gradibus matrimoniorum prohibitis (אסורי עריות) agit. Ex libris doctoribusque ceteris karaiticis in hoc et priori libro laudatis, quorum catalogum mihi confeci, nomino solummodo *Sefer ha-Jihud* (Nocer Em. c. XI. ספר היחוד c. LXVII.); *Eshkol ha-Kofer* Judae ha-Abel (quem librum in interpretatione nominum, libros *Josefi* et *Judae ben-Qore* Karaitarum supplente, viginti novem fere annos post *Sefer ha-Mada* Maimonideum scriptum esse dicit, N. E. c. XVIII.); *Biur ha-Tora* Aharonis (N. E. c. LVIII.); *Bereshit Raba* et *SeferArajot* Jesuae (ישועה, quem multis itentidem laudibus ornat); *Sefer ha-Mechqar* (ספר המחקר הוא ס' נעימות N. E. c. LXXXVI. LXXXIX. corrig. Wolf. III. p. 377. 1208.); *Perush Qohelet* doctissimi *Jefet ben-Levi* (Dine Shechitha f. 132. a.); liber quidam *Mosis*, soceri sui (ib. f. 119. b.); ר' שמריה האגרסנתי (N. E. c. LXXIV., cujus quaedam explicatio Tetragrammati ibi citatur); שלמה הצרפתי (D. Sh. f. 118. b.); בנימין האוהדי (D. Sh. f. 130. a.); יוסף הקרקאסני (ib. f. 138. b.); המכברי (ملسوفة) משיר ושכחו סתרנו ונעלמו כל דבריו, חסר וכל הפילוסים אחריו, ib. f. 140. a.). Pro rabinicis citandi formulis ז"ל, ה"ל semper, differentia consilio quaesita, legitur (מִשְׁכָּבָם יְנוּחוּ וְכִרְעוּ לִבְרָכָה) נ"ע vel חֲכָמֵינוּ עֲלֵיהֶם הַשָּׁלוֹם) הנה).

XLIII.

[B. H. fol. 19.]

Cod. chartaceus, foll. 200. qui uno volumine duorum librariorum scripta charactere rabinico exarata comprehendit. Nomen ejus scribae, qui priorem partem scriptura colligata atque implicata, quae *Mu'alak* dicitur, exaravit, est *Abram Eliezer* (f. 21. a.).

A) מאמר אפשרות הדבקות עם השכל הנפרד (f. 1. b — 21. a.), commentatio de possibilitate conjunctionis, qua intellectus *agens* atque origine aeternus, superstes ille etiam post corporis mortem et a corpore sejunctus (השכל הנבדל הנפרד) cum intellectu *primo* s. universali consociatur ac beatitudinem aeternam, h. e. unice veram, nanciscitur, auctore *Averroe*, interprete *Mose ben-Josua ben-Mar-David Narbonensi*. Est autem haec commentatio pars libri Averrois *de intellectu materiali* (מאמר בשכל ההיולאני), quam, nescio a quonam conversam, Narboni excerpsit suisque commentariis, paragraphos singulas Averrois sequentibus, auxit. Errant igitur, qui totum librum Averrois de intellectu materiali his commentariis illustratum putant, in his *De Rossi* (Cod. 415). Repugnat vel inscriptio libri, qua, sicut nostro in Cod., sic etiam in Leidensi, Bodlejano et, teste Wolfio (III. p. 15.), qui in librorum Mosis Narbonensis recensione plane caecutit, in Aguilariano (de possib. conjunct. *cum Deo*; recte quidem, ut plurimum contradicente De Rossi) insignitur. Nota, qua suas explicationes verbis Arabis annectit Narboni, est emphaticum illud ירצה (يعنى). Inter Arabes adducit *Alghazali* (כוונות, f. 10. a.) et *Abubekrum* (חי בן יקטן, ib.); e judaicis itentidem *Maimonidem* (רבנו משה ז"ל בפירושו לפרקי בכורות 4. a. ר"ם ב"מ ז"ל 17. a. רבנו משה ז"ל בספרו במורה 10. a.), semel *Josefum*, cujus sententias complures laudat, veluti: אמר יוסיפון המתלל מדבר עם אלהיו והקורא בספר תורת אלהיו אלהיו מדבר עמו עוד אמר וכו'. De suis scriptis, semel legentes ablegat ad librum suum de perfectione animae (מאמר בשלמות הנפש, f. 2. a.), semel ad dissertationem, quam nominat אגרת בגוויה על שעור קומה h. e. de imaginatione formisque externis, collato Cantico (21. a.). In prooemio pollicetur, se, juvante Deo, postea alium librum illustraturum, מאמר אחד נפלא חברו הזקן אבובכר בן צפ' על ביאור אמתת ההשגה בכת הדבוק מה הוא h. e. *Hai ibn-Joqthan*, quam promissionem repetit in fine commentarii, his verbis: לא הגיע אצלנו ספר אבובכר בן־אצאיג (ר"ל كتاب تدبير المتوحد) והשם יתעלה האציל אצלנו ספר חי בן־יקטאן לאבובכר בן־צף' בתאר הנהגת המתיחד ותאר השכל הדבוק מה הוא ואם יאריך האל ימינו נפרש הספר ההוא אחר שפירשנו זה הספר אלא שבזאת העת אי אפשר לפי שהמציקים אשר נחוץ רבים ולולי שהלחצתי הלחץ הגדול כבר נמנעתי במה שפירשתי מזה בזה העת לצרות המציקות אותנו כי המלך הגדול מלך ארגון צר עלינו בארץ הזאת רוסלין (?) והשלם האמתי יתן שלום בארץ וישלים חפציו בזה שפירשנו מזה והוא ברחמיו יביאנו אל אי ההצלחה אמן. Quas querimonias quo referri oporteat, ex clausula colligitur: השלמתי פירוש זה למאמר הנכבד שנת קד' מהאלף הששי (1344.) בחדש תמוז בשבעה בו בעיר פרפיניאן ושם הגיד מיום יי' שנת והשבח וכו'.

B) מאמר אלסכנדר בשכל ביאור בן רשד ועליו פירוש נרבוני, Supercommentarius Narbonensis in commentarium Averrois super Aphrodisiensis librum de intellectu, margini priorum foliorum libri praecedentis inscriptus, quem supercommentarium glossae marginales in *Maamar Efsharut* excipiunt, a librario et a possessore codicis, a librarii aetate recenti, *Davide* quodam, adscriptae.

C) ספר חיואן בן יקטאן (f. 21. b — 102. a.), narratio de homine mirabiliter nato atque in desertissima insula adolescente,

qui sine magistrorum institutione, otii quietisque propter solitudinem abundantia, per omnes perceptionis speculationisque gradus ad summum contemplationis unionisque cum Divinitate fastigium ascendit, adeo, ut postea duorum aliorum, qui, praecedente *Abu-Ali Ibn-Sina* (in libro, ut ait Narboni, de *philosophia orientali*, f. 33. b.) *Asál* (אצאל) et *Salámán* (סלאמן) vocantur, dux ac magister fieret, auctore *Abubekr ibn-Thofail*, Averrois fere aequali, interprete *Mose Narbonensi*. Inscriptio libri arabica haec est: كتاب حديث (رسالة s.) حى بن يقظان لإسال وسلامان تاليف للشيخ الامام العالم العارف المدرك الواصل ابى جعفر بن طفيل, quacum consentit hebraica plenior: אגרת חיואן בן־יקטאן הנקרא יחיאל בן עוריאל ואצאל וסלאמן חברה הזקן המעולה המיוחד אבובכר בן אלטפיל האנדלוסי (praenomen *Abi G'afar* nullo in hebraico Cod. legitur). *) Moses Narbonensis hunc librum tum inter Arabes tum inter Judaeos in summo honore habitum uberrimis suis ac praestantissimis commentariis locupletavit, qui Abubekri verba in paragraphos minores dispertita illico insequuntur. Dici vix potest, quantum ex his Narbonensis scholiis ad librum Ibn-Thofaili intelligendum disci et quam multa ad historiam philosophiae et gnosis Arabum illustrandam inde desumi possint. In prooemio dicit, se jam pridem iis, qui in gente sua ad sapientiae laudem adspirarent, de hoc libro explicando promisisse, sed, ex quo tempore libellum de possibilitate conjunctionis cum Absoluto scripserit, indies se majoribus rerum asperitatibus temporumque miserrimorum ac luctuosissimorum calamitatibus ita fuisse destitutum, nihil ut requietis haberet, sed in lacrimis et sordibus jaceret. Mentionem facit afflictae perditaeque fortunae, in quam Barcellona, primum Judaeorum in Hispania receptaculum et quasi altera Hierosolyma **), inciderit; at se, a desperatione ad spem divini auxilii revocatum, cum nullum aliud literarum commercium, quam per scriptionem, cum societate sapientum Perpinianensi sibi pateat, tandem semet ipsum ad hunc librum exponendum accinxisse dicit. Explicat deinde argumentum libri arabici et rationes, quibus adductus *Abubekr* hac forma poëtica et subobscura ad vitam solitariam atque a hominum societate remotam commendandam usus fuerit. Qua in re Abubekrum dicit aetatis, qua vixerit hominumque, inter quos scripserit, rationem habuisse. „Consilium ejus," inquit, „in hoc scripto elaborando duplex erat, primum ut hominis, qui in solitudinem se receperit, exemplum atque regulam proponeret; deinde ut veritatem cognitionis ejus illustraret, qui Dei factus sit intimus ac proximus. Quam consociationem ex sententia Abubekri non assequi possunt ii, qui civitatis (קבוץ מדיני) membra esse pergunt ac manent in societate ac conjunctione hominum, qui cum ipsi in sapientiam sint infesto animo atque inimico ***), ne alios quidem ejus amicos esse volunt. Sic Jeremias (IX. 1.) et vel Davides (Ps. LV. 7.), florente republica, vitam solitariam sibi exoptant, ne id, quod in ipsis aeternum esset, in turbulentis mundi rebus ac negotiis interiret. Neque vero Abubekr diserte, id quod intendit, eloqui et solitudinem manifesto praedicare voluit, quatuor de causis, primum quia sapiens quisque facile formam poeticam ab argumento, quod involvit, discernere poterit; deinde, ut ea, quae doceret, non vulgaria vulgique opinionibus accomodata, sed a communi cogitandi consuetudine, quae ingens est veritatis inveniendae impedimentum, remota esse illico appareret; tertio, ut proponeret, quomodo veritates speculativae, altera ex altera, deinceps nascerentur et intellectus *agens* in primas influeret; denique ut doceret, *solitudine* hanc perfectionem acquiri, ac, si comparaveris, retineri. Indidit autem solitario suo nomen (חיואן בן־יקטאן *) h. e. חַי בֶּן־מֵקִיץ, ut significaret, agere hoc modo omnes, quicunque *vita* aeterna frui velint, videlicet eos vigilare in cognitionibus intellectualibus quaerendis; quapropter nos יחיאל בן־עוריאל transtulimus." Hinc Narbonensis ait, se hoc opusculum octo in partes, quarum argumenta deinceps persequitur, et has rursum in minores paragraphos dispescuisse. Sed in his verborum multitudine supersedendum est, quia liber ipse ex *Pocockii* filii Philosopho Autodidacto pluribusque versionibus **), in his germanica *Eichhornii*, satis innotuit. Commentarius Narbonensis, interdum etiam textus Abubekri (qui multo ante Narbonensis aetatem hebraicus factus videtur) aucti sunt glossis marginalibus uberrimis, partim charactere *Masket* orientali exaratis. Codex noster etiam propterea majus habet pretium, quia textus nescio a quonam diligenter, collatis, ut apparet, aliis Mss., recognitus et secunda manu passim emendatus est. Commentarius hisce verbis concluditur: הגיענו האל למה שרצינו מגלוי סתרי האמתות והאצלת האורות יגיענו למה שחשקנו ונכספנו לראות מהידיעה הזכה והנעימה והתהלה לאל אשר גמלנו טובו יחסדו והשבח לו לאין סוף כאשר יאות אמן והשלמנו פירושנו זה לאחד עשר יום תשעה***) באב שנת חמשת אלפים ומאה ושש עשרים (1366.) יתברך הראשון הפועל באמת ברצונו ויתעלה ויתקדש:

D) אגרת הפטירה (f. 101. b — 109. a.), dissertatio de separatione animi a rebus mundanis, auctore philosopho Arabe ابو بكر محمد بن يحيى بن) אבובכר בן־יחיי אל־צאיג (الصايغ), cognomento ابن باجا, qui, testibus *Abu'l Hassán Ali*, operum ejus redactore, et *Ibn-Challikano*, academiae

*) Ceterae libri inscriptiones, veluti הנהגת המתיחד (Cod. Bodlej.), *De vita Eremitae* (Vindob., teste Bartoloccio), אגרת הדבקות (De Rossi, Cod. 415.) ex Mosis praefatione ipsiusque libri argumento novatae sunt. De exemplari Vindob. v. et Nessel. Cat. Mss. Orient. Bibl. Vindob. n. 133.

**) ברצלונה אשר היתה השרש הראשון נושא חיות גליתנו בארץ הזאת מעמדה מעמד הלב לאדם.

***) למיאוסס החכמה h. e. *μισοσοφία*, opp. *φιλοσοφία*. Sic supra inter adversas suorum temporum res enumerat אנדרומוסיא, tanquam *ἀνδρομισία*, odium hominem fanaticum.

*) Pro حيوان in Cod. Pocockii Bodlej. ubique حى scribitur. Alterum nomen يقظان noli confundere cum nom. gentilitio قحطان (יָקְטָן). Est enim allegoricum et a v. يقظ (יָקַץ) deducendum. Hebraice חי בן־מקיץ dudum vertit *Ibn-Ezra*, qui, exemplum *Ibn-Thofaili* secutus, hoc nomine unum de suis mysticis carminibus insignivit. Mose Francofortensis, qui primus hoc carmen edidit (Amstel. 1733.) in prooemio ait: לדעתי קרא המחבר ס' גם' חי בן־מקיץ בעל יודי כך יקוץ האדם משינת תענוגי עולם הזה וירגיל עצמו להקיץ בעיני פקיחה להסתכל ליסן בשינה מתוקה בחיי עולם הבא ולזה הוא כאילו חי אף אחר מיתו ע״כ.

**) Schnurrer, Bibliotheca Arabica Nr. 408. Adde translationem persicam, *Bedi seman* inscriptam et Sultano *Jakobo Bejandori* dedicatam.

***) Pro תשעה correctum est מחדש.

Fachriae Cahirensis **doctore (nat. 1211.), admodum adolescens et tamen omnibus prope Arabum philosophis superior, mortuus est Fesae, anno Higret 5⅔⅔. Operae pretium est, afferre ea, quae de ipso scripsit *Ibn-Thofail* (Chai ibn-Joqthan f. 31. a. cf. arab. p. 14. s. Pocock.):** אחר בלו אחריהם יותר משכילים מהם בעיון ויותר קרובים אל האמת ולא היה בהם יותר דק השכל ולא יותר שלם בעיון ולא יותר צודק בראיה מן אבובכר בן אל צאיג ואלא שטרדוהו עסקי העולם עד שקדמהו המות קודם הגלות גנזי ידיעתו והראות תעלומות חכמתו ורב מה שימצא לו מן החבורים אמנם הם בלתי שלמים או כפסוקים מתחלתם כספרו הנפש (كتاب النفس) והנהגת המתבודד ומה שכתבו מן ההגיון (المنطق) והחכמה הטבעית (علم الطبيعة) ואולם ספריו השלמים הם ספרים קצרים ואגרות מליקטות וכבר ביאר הוא עצמו זה ואמר שהענין המכוון מופתו באגרת הדבקות (رسالة الاتصال) לא כתבו אותו המאמר כתיבה מבוארת אלא אחר קושי ועמל חזק ושהדרגת מליצתו בקצת מקומות על בלתי הדרך השלם ולא כתב לו הזמן להאמירו והנה מה שהגיע לנו מחכמת זה האיש ואנחנו לא ראינוהו ואולם מי שהיה בזמנו ממי שסופר שהוא במדרגתו לא ראינו חבור; **Translator hujus epistolae est *Chajim ben-Juda ben-Vives* (ביבש), uti ex clausula et nostri Codicis et Vaticanensis ac Taurinensis, apparet. Is ipse hanc libro praefatiunculam praefixit:** אמר המעתיק נקט מפי ר' יוד בן ביבש נ"ע להעתיק מאמר אחד שהעתיקוהו בלשון קדר והוא לפילוסוף המעולה אבובכר בן אלצאיג מפני שהוא ש"ל לא הורגל מנעוריו באותו הלשון ואם הוא כלול בכל מדות טובות לתכלית השלמות רצון השלמים הוא לעמוד על דברי החכמים אולי ימצאו בהם דבר יוסיף שלמות על שלמותם ואני חונה עלי להשלים חפצו אע"פ שאיני כדאי וידעתי קוצר הבנתי בשתי הלשונות ומפני שאהבה מקלקלת השורה הכנסתי עצמי בעבי הקורה כדי למלאות שאלתו ומהאלהים אשאל העזר;

***E*) מאמר לאבובכר בן אצאיג נמשך לאגרת הפטירה (f. 109. a—110. b.), dissertatio, qua speciatim de primo movente, quatenus singulis in hominibus exstat, agitur, auctore *Abubekr ibnu'l S'âigh*, interprete *Chajim Vives*, qui cum in arabico exemplari hunc excursum Epistolae de Separatione additum reperiret, et ipse eum vertit et corollarii instar adjecit.**

***F*) ס' מאזני צדק (f. 111. a—173. b.), compendium philosophiae de moribus, auctore *Alghazali* Tusensi, interprete *Abrahamo bar-Chasdai* Barcinonensi, codex de tribus hujus operis, quos Bibl. Senat. possidet, cum pessimus videatur, longe optimus. De auctore ex libro *Chai ibn-Joqthan*, a Narbonensi explicato, haec ipsius *Ibn-Thofail* verba habeto (cf. arab. p. 18. s. Pocock.):** ואולם ספרי הזקן אבוחמד הוא כפי הגדיו להמון קושר במקום ומתיר באחר ויכפיר בדברים אחר יאמין בהם ויקלל הדברים שייחס בהם כפירה לפילוסופים בספר הנקרא אל תהאפט הוא הכחשם לתחיית המתים וקיומם הגמול והעונש לנפשות בלבד; עוד אמר בתחלת ס' המאזנים (الميزان) שזאת האמונה היא אמונת זקני אלצופייה (الصوفية) במוחלט; עוד אמר בס' אל מנקד מן אלצלאל ר"ל המציל מן הטעות שאמונתו כאמונת אלצ'וביה ושעניינו עמד על זה אחר אורך החקירה ובספריו מזה המין הרבה יראהו מי שחפשם וייטיב העיון בם וכבר התנצל מזה הפעל בסוף ס' המאזנים כאשר שהדעות ג' חלקים דעה ישתתף בו ההמון במה שהם עליו ודעה יהיה כפי מה שידובר עם כל שואל ומבקש ודעה יהיה בין האדם ובין נפשו לא יגלהו אלא למי שהוא שותפו באמונתו עוד אמ' אחר זה ואלו לא יהיה באלו המלות אלא מה שיספק באמונתך הנחלת תועלת בזה כי מי שלא יספק לא יעיין ומי שלא יעיין לא יראה ומי שלא יראה נשאר בעורון והתמהה ויאמר משלו באלה הבתים מן השיר ויאמר

יעצתיך הלא תקח עצתי · ולא תתלה לבבך על בלימה,,
אשר תראה לקח ועזוב שמיעה · למול שמש התראה עם ובימה,,*)

*) Abraham bar-Chasdai versiculos arabicos liberius transtulit, v. supra Cod. XIX. p. 285.

הנה זה הוא תאר למודו ודעו אמנם הוא רמז לא יועיל אלא למי שעמד עליו בראות עצמו תחלה אחר שמע ממנו שנית או מי שהיה מוכן להבינו מעולה הבינה והוא יספיק לו במעט רמז וכבר זכר בס' אל גואהר שלו ספרים נכללים מדברים ראוים להסתיר ושהוא מבאר בגלות האמת ולא הגיע אל אנדלוס ומיעתני דבר מהם אבל הגיעו ספרים יחשבו קצת אנשים שהם הם אותם הכתובים ואין הענין כן אבל אותם הספרים הם ספר אל מעארף, עקליא, וספר אל נפך ואלתסויה*) ושאלות מקובצות ורובם ואלה הספרים ואם היה בם רמזות הנה הם לא יכללו תוספת גדול בגלוי על מה שהוא מקויים בספריו המפורסמים וכבר ימצא בספרו הכוונה העליונה (المقصد الاسنى) מה שהוא יותר עמוק ממה שבאותם הספרים וכבר ביאר הוא שספר הכוונה אינו נסתר ויחויב מזה שאלה הספרים המגיעים אלינו אינם הנסתרים וכבר חשבו קצת המתאחרים מדבריו הכתובים בסוף ס' אל משכאה ענין גדול והפילו ברשת אין לו הצלה ממנו והוא אמרו אחר ספרו מיני החוסים**) באורות עוד העתיקו אל זכר המגיעים שהם עמדו על שזה הנמצא מתאר בתאר שלילת האחדות הגמור שיחייבהו מזה שהראשון האמתי יתברך בעצמותו רבוי מה; ית' האל ממה שיאמרו רשעים עליו גדול ואין ספק אצלנו שהזקן אבוחמד ממי שהשלים ההצלחה האחרונה והגיע לאותם ההגעות הנכבדות אבל ספריו הנסתרים הכוללים ידיעת גלוי הסודות לא הגיעו לנו;

***G*) אגרת הנוסר (f. 173. b—177. b.) s. אגרת מנהג החסידים, epistola moralis, quam, e Graeco, ut dicitur, in Arabicum a quodam Ali translatam, hebraice convertit *Juda ben-Salomo ben-Charizi*, adductus rogatu non Ibn-Ezrae (uti turpi errore scribit Assemani, Cat. Vatic. Nr. 292.), sed Ezrae ben Juda ben-Natanaël. *Juda ben-Natanaël* habitabat in urbe בלקירי (cf. *Tachkemoni* f. 63. a., non *Beaucaire*, sed *Calagorris* in Gallia Narbonensi, hodie *Carzeres*), et quinque habebat filios quos omnes, in his alterum *Ezram*, multis laudibus effert *Alcharizi* in Itinerario suo, l. l. cap. XLVI. De Cod. hujus libelli Vindobonensi, cum nostro verbatim consentiente, v. *Leopold Dukes*, Ehrensteine p. 28. s.**

***H*) מאזני העיונים (f. 178—200. a.), compendium philosophiae quae dicitur theologicae, brevi et stricta oratione concinnis acutisque sententiis scriptum, quod et exstat in Bibliotheca Oppenheimeriana, Masiana (v. Masium in Josuam, Catalog. Scriptorum), Rossiana (Cod. 538.). Est hic liber ex numero *esotericorum*, quare scriptor fratrem dilectum, cui hoc opusculum inscripsit, itentidem monet, ne cui indigno ac non initiato temere tradat. Catalogus Oppenheim. f. 11 Averroem auctorem esse asserit. At forma hujus libri, quo nullum ex arabico sermone conversum adhuc vidi elegantius, talis est, ut poematis teneri et morati atque mollis, quam dissertationis ieiunae ac dialecticae sit similius. De fine libri ipse auctor loquatur:** חברתי לך זה הס' הנפלא כדי שישימהו השם מראת לבך ולטושת שכלך ומאזניך הצדק יוקיך היושר בו תדע הצדק בין הכזב במאמרים והבנתי יושר בין הדעה והסרעפים והתבונות בין השגיאות והאמונה בין השקר באמונות והטוב בין הרע בפעולות והמאמר האמתי והעצה הנפסדת ובהנהגותיו תדע האיכות בגופים ובנפשים עד שיתבאר לך שהוא האמת ובו תדע סודות הבריאה ורמיזות הדת ומה שיש בעולם בין האיכות והמאורות הבהירות וההוראות המסובבות וההדרות המשוררות לבורא הארץ והגלגלים ושמתיו פרקים כל פרק ממנו נשא כלל גדול מהחכמה הנפלאה וקראתיו מאזני העיונים לצדק הסרעפים היה בו מצלית ויהיה אצלך

*) Cod. arab. Pocockii habet: كتاب النفخ والتسوية h. e. ס' הַנְּפִיחָה וְהַשִּׁוּוּי.

**) Ex textu arabico (المحجوبين بالانوار) conjicio legendum: הַחוּסָמִים. Narbonensis autem interpretatur, quasi חוסים vera sit lectio, quae verbo arabico plane non est conveniens.

באמונת השם יעלה מעין עורת השירים ואזן חרשת תשמענה ולא האמתנו ולב מחושב יחשבנו: Hoc ardore impetuque totus liber velut uno tenore decurrit, incitata, venusta atque effervescenti oratione, quam translator ingeniose expressit; ne multa, totus poeticus est, clarissimis coloribus pictus suavissimisque dicendi luminibus ornatus.

CODICES SYRIACI.

I.

[B. H. 4. 44.]

Ordo Baptismi Severianus.

ܛܟܣܐ ܕܥܡܕܐ ܩܕܝܫܐ ܕܡܪܝ ܣܘܝܪܐ ܕܐܬܬܪܓܡ
ܛܟܣܗ ܒܬܪ ܩܠܝܡܝܣ ܪܗܘܡܝܐ ܕܣܡ ܠܗ
ܡܢ ܝܘܢܝܐ ܠܣܘܪܝܝܐ ܦܫܩܗ ܩܕܝܫܐ ܥܡܕܐ
ܡܢ ܐܘܪܗܝܐ ܝܥܩܘܒ (f. 32.), Codex bombycinus, qui continet Rituale Baptismi bipartitum*) secundum ritum ecclesiae Jacobitarum, quod graece post Clementem Romanum composuit Severus Sozopolitanus, Patriarcha (*Antiochenus*, non Alexandrinus) et de Graeco syriace reddidit Jacobus Episcopus (ܐܘܪܗܝܐ) Edessenus. Inscriptioni praefixa est formula illa decantata ܒܫܡ ܐܠܗܐ ܚܝܐ ܘܡܫܬܠܡ. Ipsae precationum benedictionumque formulae atro atramento, tituli autem animadversionesque rituales ac musicae in usum sacerdotis ministrantis rubro scriptae sunt, scriptura simplici, quae *Peshitho* dicitur, punctisque diacriticis atque etiam vocalium signis, ubi opus scribenti visum est, adjectis. Multi pretii est hic codex, quia, teste Eusebio Renaudot (Liturg. Orient. T. II.), Liturgia Severiana perpaucis in codd. reperitur. Ceterum vide, quae de ea liturgia scripsit *Guid. Fabr. Boderianus* (Severi Alexandrini quondam patriarchae de ritibus baptismi et sacrae synaxis apud Syros Christ. liber, Syr. et Lat., Ant. 1572. 4.), et confer Missale Chaldaicum Romae 1592. editum, quo XIV. Jacobitarum Liturgiae exhibentur. In fine Codicis nostri legitur clausula arabica, atro atramento scripta et rubro inclusa, quae est nobis transferenda: „Finitus est liber Columnae fortunatae (h. e. Fidei) manu servi vilis, egeni, immersi in mare peccatorum et delictorum *Ibrahimi* in nomine Metropolitae Urbis Sanctae (Hierosolymorum) et Syriae et quae ad eas pertinent. Vulgo appellatur *Isa Sebia Ibn-Mahná Ibn-Simeán* ex oppido *En-Nebek* (النبك), et scripsit eum in urbe *Haleb* auxiliante Patre Domino Patriarcha Mar (مارى) Ignatio, magnifico, anno 1818. (h. e. 1508. p. Chr.**), die 14 mensis Shebâth. Condonet Deus peccata ipsi et parentibus ejus. Amen.“

*) Pars altera incipit f. 18. b. hac inscriptione: ܒܫܡ ܐܠܗܐ ܚܝܐ ܘܡܫܬܠܡ ܛܟܣܐ ܕܥܡܕܐ ܩܕܝܫܐ ܕܡܪܝ ܣܘܝܪܐ ܕܝܠܗ ܠܡܥܡܕܘ ܐܢܬܬܐ ܘܛܠܝܬܐ ܕܝܠܗ ܕܝܢ eaque parte finita sequitur subscriptio scribae et doxologia. Plura continet Cod. Or. XLIV. Bibl. Palatinae Medicoae (Assemani Catal. p. 82. s.).

**) Sec. aeram Seleucidam (quae inter Syros et Arabes vocatur aera

II.

[B. H. fol. 45.]

Passionale Syriacum secundum ritum Jacobitarum.

Cod. bombycinus, ingens, literis uncialibus exaratus, foll., ut nunc est, constans 341., sed non paucis violenta manu privatus (inter f. 315 et 316. desunt circiter quindecim folia, plura alibi), e bibl. Wagenseilii, qui hunc cod. liturgiam passionalem plenissimam continentem ab Elisabetha Comit. de Sinzendorf donatum accepit.*) Ex epilogo apparet, exaratum esse hunc codicem ao. 1819. (h. e. 1507. p. Chr.) aerae Seleucideae ab *Abrahamo* quodam in nomine *Bar-Bebenami* in finibus Turabdinensibus nati et monasterii *Mar-Gabrielis* presbyteri, qui hunc codicem testimonium grati sui animi ergo quemdam Raban *Malkizedek* esse volebat. Exaratus est autem in Monasterio Jacobitarum ad S. Crucem, tempore episcopi *Gabrielis*. Plura continet ipse epilogus, f. 341. b., quem passim obliteratum hoc. modo integritati suae restituendum puto: ܐܫܬܠܡ ܘܫܠܡ
ܘܐܫܬܠܡ ܒܠܒܐ ܗܢܐ ܩܕܝܫܐ ܕܦܢܩܝܬܐ ܕܚܫܐ ܕܡܪܢ
ܘܡܪܐ ܘܐܠܗܢ ܘܦܪܘܩܢ ܝܫܘܥ ܡܫܝܚܐ ܕܐܠܗܐ ܡܠܬܐ
ܡܢ ܐܒܘܢ ܩܕܝܫܐ ܡܪܝ: ܒܝܘܡ ܚܕ ܒܫܒܐ ܘܐܫܬܠܡ
ܘܐܫܬܠܡ ܕܐܬܟܬܒ ܒܥܕܢܐ: ܒܝܕ ܐܝܕܐ ܚܛܝܐ
ܣܟܠܐ ܘܕܘܝܐ ܘܡܣܟܝܢܐ ܘܚܛܝܐ ܕܟܠ ܚܛܝܢ ܕܐܠܗܐ:
ܐܒܪܗܡ ܫܡܗ ܘܡܫܬܡܗ ܒܪ ܒܗܢܡ**) ܕܝܠܝܕܐ ܘܩܪܝܐ ܡܢ
ܛܘܪܥܒܕܝܢ ܘܡܢ ܥܘܡܪܐ ܩܕܝܫܐ ܕܡܪܝ ܓܒܪܐܝܠ ܡܢ ܬܘܒ
ܒܝܘܡܬܐ ܕܐܦܣܩܘܦܐ ܕܥܘܡܪܐ ܩܕܝܫܐ ܕܨܠܝܒܐ
ܕܒܪܝܢܐ: ܘܐܦܣܩܘܦܐ ܡܪܝ ܓܒܪܐܝܠ ܕܝܠܢ ܘܒܦܘܪܫܢܐ

Alexandri Graji, inter Judaeos (מנין שטרות), cujus initium est primus annus Olympiadis 117. (inter aetates 312 et 311. a. Chr.). Hoc enim anno Seleucus Demetrium Poliorcetem apud Gazam devicit et, fusis fugatisque Nicanoris copiis, Babylonem cepit. V. *Ideler*, Chronologia I. p. 445. ss.

*) Wagenseil. Sotha p. 1133. Sic est in ingenti Cod. MS. Syriaco, Liturgiam plenissimam continente, quem ab excelso avo, qui solemni et augustissima Caesaris ad Portam Ottomannicam Legatione olim functus erat, ex Oriente allatum, nobis donavit muliebris sexus flos, omnibus animi et corporis decoribus excellentissima ac sine pari heroina Elisabetha, S. R. J. Comitissa De Sinzendorf, cujus nomen ob aeterna in nos merita, quibus fortunae nostrae plurimum debeat, sine religione nunquam possumus cogitare, nedum proloqui.

**) Superscriptum est ܡܫܡܫܢܐ ܦܘܪܫܢܐ.

ܠܟܢ ܡܢ ܡܛܝܒܘܬܐ ܪܟܝܬܐ ܠܟܘܫܝܬܐ ܠܟܢ ܡܥܢܘ
ܠܐܦܝܣ ܦܪܢܣܐ ܐܝܟ ܡܫܠܐ ܚܕ ܙܒܢ ܩܪܝܬܐ ܡܩܪܝܬܐ
ܕܐܬܝܗ ܕܝܢܐ ܕܦܘܪܫܢܐ ܒܟܘܟܒܐ: ܘܗܠܝܢ ܗܘܘ
ܘܐܬܪܦܝܬ ܘܐܦܠܛܘܢܝܘܣ ܐܝܟ ܕܡܥܠܬܗ ܘܡܦܠܬܗ ܘܡܥܠܬܗ
ܘܣܝܡܬܗ ܘܡܫܬܟܢܘܬܗ ܘܡܢ ܡܛܠ ܕܐܢܐ ܠܗ
ܫܒܘܩܐ ܠܚܘܠܬܐ ܒܗ ܐܝܟܘܢ ܕܥܡ ܢܒܝܐ ܘܟܗܢܐ
ܗܘܐ ܘܟܣܝܐ ܪܒܢ ܡܠܟܐܝܕܘ ..... ܘܐܬܚܒܪ ܘܟܬܒ
ܠܗ ܒܬܟܒܐ ܗܢܐ ܕܒܐܬܐ ܐܝܟ ܠܡܫܬܘܬܐ ܘܡܩܪܝܢܐ
ܟܠܐ ܕܟܬܝܒ ܘܐܪܟܢܘܗܝ ܦܫܝܛܐ ܐܪܝܗܘܢ ܕܟܝ ܘܗܠܝܢ
ܒܥܘܡܩ ܐܦܣܩܐ ܕܒܪܐܢܐ ܡܪܘܢܐ ܕܢܚܬܘܢ:
ܕܢܝܚܐ ܘܨܢܪܐ ܢܘܠܐ ܚܠܐ ܢܟܝܢܐ ܕܒܬܘܢ ܘܚܠܐ ܒ...
ܘܐܢܬܘܢ ܘܒܢܝܢܘ ܕܨܝܢ ܘܩܪܘܢܝ: ܘܠܐܠܗܐ ܫܘ
ܬܫܒܘܚܬܐ ܠܥܠܡܝܢ:: Divisus est totus liber in triginta quinque lectiones (خمسة وثلاثون كراسا); signa distributionis partim arabica sunt partim scripturâ eâ, quae ܟܘܟܒܐ (duplicata) dicitur, consignata. Margini adscriptae sunt glossae arabicae partim rituales partim hermeneuticae, admixtis adagiis arabicis, persico uno, argumenti moralis, linguâ vulgari conceptis et imperite scriptis, e. c.

ٱلدُّنْيَا لَاشْ وَمَنْ حَبَّهَا طَاشْ وَمَنْ تَرَكْهَا عَاشْ

Mundus cadaver est; quisquis eum amat, mente captus est et qui eum deserit, vivit.

كُلِ ٱلْقُوتْ وَٱلْزَمِ ٱلسُّكُوتْ وَٱعْلَمْ أَنَّكَ تَمُوتْ

Comede alimentum, tene silentium et scito, te moriturum.

ٱلدُّنْيَا قَنْطَرَةٌ اُعْبُرْهَا وَلَا تَعْمُرْهَا

Mundus pons, transgredere eum et ne domicilium fige in eo.

يَا بُنَيَّ لَا تَكُنْ رَأْسًا لِأَنَّ ٱلرَّأْسَ كَثِيرُ ٱلْأَوْجَاعِ وَقَرِيبٌ لِلْقَطْعِ

O fili mi, ne sis caput, nam caput doloribus vehementibus afficitur et propinquum est excidio.

CODICES ARMENIACI.

I.

[81. 4. 1.]

Mosis Chorenensis Chronicon et Stephani Siunii Historia Orpelensis.

Cod. chartaceus, elegans, tersus atque incolumis, ex bibl. ***Andreae Acoluthi***, V. D. M. et Prof. LL. Orient. Vratislaviensis, formâ 4., foll. 369., cujus inscriptionem armenicam hocce modo in latinum sermonem transtulit ***Maturinus Veyssière La Croze:*** „Mosis Chorenensis, cognomine Grammatici, qui circa quadringentesimum annum Domini floruit et longaevus fuit, usque ad annum circiter quingentesimum septuagesimum, obiitque in profunda senectute in diebus τῆς ἀναρχίας, Historia Armenorum, divisa in quatuor partes, incipiens a divisione linguarum et aedificatione Turris, usque ad annum Domini quingentesimum et septuagesimum, vel circiter, compendiose scripta. Descripta Leopoli Russorum, anno Domini MDCXCVII., absoluta die 27. mensis Maji. — Addita est sub finem Stephani Synensis Episcopi, qui floruit decimo tertio seculo exeunte, Historia Magnae Satrapiae Orpelensium in Armenia Majori, Liber ineditus. Item, Indiculus Principum et Regum Armeniae." Auctor primi operis, quod hoc egregio codice continetur, est Moses ille Chorenensis (nat. c. 370. in pago Chorni provinciae Duroperan, ob. c. 489.), Isaaki et Mesropi, doctorum clarissimorum discipulus, literarum armenicarum lumen atque ornamentum, qui rogatu ***Isaaki*** principis e gente ***Bagratidarum*** historias armeniacas tribus libris perscripsit. Horum trium librorum ***primus*** historiam inchoat ab Haiko, qui populi armeniaci parens fuisse perhibetur, eamque persequitur usque ad dominatûs per dynastiam ***Arsacidarum*** occupatione. Liber alter, a Wacharshago Partho, primo Armenorum rege ex gente Arsacidarum orsus, desinit in narrando obitu ***Tiridatis*** (Derdat), qui, lavacro sacro tinctus, religionem christianam in Armeniam introduxit. Tertius denique res Armenorum gravissimas et calamitosissimas describit inde a Chosrô II. usque ad extremos dies Isaaki et Mesropi, catholicorum Armeniae (— 441.). Totum opus expletum illud ac perfectum, concludit epicedion plenum luctus et querelarum de fortuna adversa dynastiae Arsacidarum et de occasu funesto posterorum ***Gregorii Illuminatoris.*** Princeps hujus operis editio prodiit Amstelaedami 1695. (ed. ***Thomas de Wanant***), quae, si literis La Crozii fides habenda est, adeo cum Cod. nostro consentit, ut paene nil variae lectionis inveniatur, quod alicujus sit momenti. Multo emendatior et translatione latina aucta est editio Londinensis ***Whistoniorum*** (1736.), quam deinceps complures insecutae sunt (Venet. 1752. Constant. 1752. Venet. 1827.), de quibus v. ***Carol. Frider. Neumann,*** Historia literarum armeniacarum (Lips. 1836.), qui p. 49. s. etiam Codicis nostri mentionem facit. Auctor operis alterius, quod libris tribus Chorenensis quarti loco additum est, ***Stephanus*** est, archiepiscopus urbis Sünik (fl. c. 700.), linguarum classicarum bene gnarus, qui scripta Dionysii Areopagitae, Gregorii Nysseni et Cyrilli Alexandrini de Graeco convertit (v. Neumann l. l. p. 109 ss.). In fine adjecta est nomenclatio regum principumque Armeniae, auctore Anonymo (f. 362—369.).

II.

[81. fol. 10.]

Cod. chartaceus, integer ac nitidus, ex bibl. ***Aug. Pfeifferi***, Doctoris Theol. Lipsiensis, in fol., constans foll. 187., quatuor sancta Evangelia e vulgari Armenorum versione complectens, exaratus, ut ex epigraphe apparet, manu ***Jacobi de Gregoriis***, Presbyteri Armenii.

III.

[Sl. 8. 9.]

Cod. in charta politissima scriptus et caeruleis rubrisque initialibus decoratus, e bibl. *Andr. Acoluthi*, in 8. min., foll. 236., quo *Proverbia Salomonis* (f. 1—106, a.), adjectis minoribus aliquot Veteris Testamenti libris, continentur.

CODICES SLAVONICI*) CUM HUNGARICO ET ILLYRICO.

I.

[Sl. fol. 4.]

Cod. membranaceus, vetustus, mutilus et usu plane detritus, obliteratus et obfuscatus, foll. 163, charactere majori slavonico pereleganter scriptus, continens Lectionarium ex actis apostolorum et epistolis apostolicis excerptum in singulos anni dies, quale a Graecis Ἀπόστολος, a Russis Апостолъ vocatur.

II.

[Sl. fol. 5.]

Cod. chartaceus, integer atque incolumis, e bibl. *Wagenseilii*, foll. 298, in fol. minori, continens, uti superior, Ἐκλογάδιον apostolicum (Aprakoss), adjectis insuper Menologio, Macariamis et Calendario ecclesiastico.

III.

[Sl. 8. 8.]

Cod. chartaceus, e bibl. *Acoluthi*, foll. 173, Breviarium tale, quale Σύνοψις nominatur (Зборникъ).

IV.

[Sl. 8. 7.]

Cod. chartaceus, in charta polita, tersa ac crassa nitide scriptus et plane inviolatus, e bibl. *Acoluthi*, foll. 436, continens Ψαλτήριον et Εὐχολόγιον (Псалтирь и Молитвословъ), additis Selenodromio, Paschalio et pone Psalterium decem Odis (quas concludit hymnus Zachariae sacerdotis).

V.

[Sl. 8. 6.]

Cod. chartaceus, e bibl. *Wagenseilii*, foll. 261., continens Euchologium in usum privatum destinatum.

VI.

[Sl. 8. 13.]

Cod. chartaceus, e bibl. *Andr. Acoluthi*, in 8. min., foll. 172., *Compendium menologii*, linguâ slavonica s. russico-ecclesiastica conscriptum, fastos sanctorum continens et invocationes eorum, quibus singuli mensium dies dedicati sunt.

VII.

[Sl. 8. 12.]

Cod. chartaceus, in 8., foll. 134, *Hymnarium musicum romaicum*, quod inchoat notarum musicarum liturgicarum (σχήματα, ἦχοι, φθοραί) expositio, addita anthologia exemplorum ex liturgia graeca excerptorum, velut οἱ τὰ χερουβὶμ μυστικῶς εἰκονίζοντες). Nos hunc codicem ad historiam artis musicae pertinentem huc retulimus propterea, quia scriptio neograeca ad slavonicae similitudinem inscitiâ librarii proxime accedit.

VIII.

[Sl. 4. 11.]

Gyöitegetés Magyar énekek és Históriakat versekben írva.

Cod. chartaceus, e bibl. Wagenseil., forma 4. oblonga, seculo XVI. a *Thoma Nagy* Hungaro conscriptus atque initialibus floridis ac phaleratis perbelle variegatus, quo inest cantionum poëmatumque hungaricorum collectio. Haec carmina partim hymni odaeque sunt in usum ecclesiarum Hungariae catholicarum compositae, partim paraeneses, argumenti didactici, partim epopeae sacrae aut nationales, quibus nationis certamina ac calamitates monumentis simplicibus, attamen grandibus consecrantur. Juvat, sigillatim referre, quae hoc codice collectoribus cantionum nationalium commendando continentur.

1) Gyöitegetés Magyar danolásokat, Collectio Cantionum communium, quarum unaquaeque initiali pulcherrima fulget (foll. 42), in his cantio de divitiis, de Transsilvaniae periculo (Az Erdély Veszedelmeröl), de matrimonio etc.

2) História az Erdély Orszagnak Nyamorúsagáról és Magyaroknak Báthori Gábor ellen való feltamadásárol, Nótája Gyazban öltezet, h. e., Historia de Transsilvaniae miseria et Hungarorum rebellione contra *Báthori Gábor*, aria veste lugubri amicta, quam excipit „Historia alia de iisdem disturbis" (foll. 11).

3) História az Jerusalem városának veszedelmeröl Titus vestól az mint meg Vétetet az Sidoknak nagy romlásokal, h. e. Historia de interitu Hierosolymorum per Titum Judaeorumque pernicie ipsorum peccatis contracta (foll. 15).

4) Eldaul nekünk mit mondot az Isten, h. e. Reputate, quaenam Deus nobis dixerit, poëma didacticum (foll. 5).

5) História az Izák 'Aldozatjáról, h. e. Historia de Isaaci sacrificatione (foll. 3).

6) Jacob Patriarchának fiának Josefnek szep Históriaja, h. e., Josefi, filii Jacobi Patriarchae, historia (foll. 9).

*) In his codicibus russico-ecclesiasticis describendis, cum ipse linguae slavicae veteris ignarus sim, relationi fideique *Esaiae Kokanel* Archimandritae Lipsiensis innixus sum.

7) História Egyptombeliki jövesöröl Israelnek Veresfejek járási, h. e., Historia emigrationis Israelitarum ex Aegypto per mare rubrum (foll. 5).

8) *Samsonis Historia* e libro Judicum desumpta per Retrum Rakoni, in *scoles* (foll. 5).

9) História az Szent Illiesnek és Achab Kiralnak ideiében let dolgokról, h.e., Historia vita St. Eliae eorumque, quae tempore regis Ahabi evenerunt (foll. 8).

10) História az Holofernes és Judith Asszonyrol, az Eleazar Nótájára, h. e., Historia Holofernis et mulierculae Judit, ad exemplum Eleazari (foll. 7).

11) História az Hesterröl, Historia Esteris (foll. 6).

12) Susanna Históriaja, Historia Susannae (foll. 3).

13) Jonas Prophetának Históriaja, Historia Jonae Prophetae (foll. 3).

IX.

[Sl. 4. 2.]

Lectionarium illyricum.

Cod. chartaceus, a *God. Chr. Goetzio* in itinere italico (1698. 99.) comparatus, foll. 280, epistolas et evangelia complectens *illyrica*, quae in Missali Romano leguntur, charactere *Cyrilliano* (quem *Cyrillus*, monachus Constantinopolitanus, Slavorum apostolus, invenit, sec. IX.), linguâ *Serviana*, vel croatica vel dalmatica vulgari. Passim adhibentur in Dalmatia hujusmodi volumina typis excusa, lingua Dalmatica, charactere vero *latino* aut *glagolitico* (qui ao. 1220. introductus est); quare Cod. noster antiquitatis laudem habet. Mancus est autem; nam ab initio desunt evangelia et epistolae inde ab Adventu usque ad Natalem Domini Diem.

ADDITAMENTA
AUCTORE ZUNZIO, D^R.

Ad Cod. I.

Codex hic a Kennicotto sub n. 600. prolatus in sec. XIII. refertur (quocum et nomen קרשכיה et auctoritates in glossis marginalibus nuncupatae consentiunt), ita tamen, ut usque ad seculum extremum sit descendendum, ante quod tempus R. Perezi mentionem fieri nullam constat. Rectius, quam qui praecesserunt — s. c. de Rossi Var. Lect. ad K. 600 — Delitzschius hunc cod. non in Hispania, sed in *Gallia* exaratum asserit. Id quod indidem apparet, unde et codicis aetas; siquidem nonnisi nomina auctoresque gallici adducuntur. Hac ipsa de causa glossator primum R. Menahemum de Joigny, inde R. Mëirum et post hunc demum Codd. hispanicos producit (Var. Lect. t. II. p. 31.). Codicem R. Josefi Tob-Elem (*Bonfils*) commemorat etiam Norzi מנחת שי Deuter. c. X. Glossator et scriba מכיר est fortasse non diversus ab eo, quem laudat פענח רזא (Paresha תולדות). — Ad R. Shemajam quod attinet, cujus additamenta בכ״ש notantur, commentarius ad Pentateuchum ms., quo interdum in libro meo: *Gottesdienstl. Vorträge der Juden* usus sum (v. in eo extremo Catalogum N. 22.), signum offert modo הר״כש (in Parashis ויקרא, חקת, פנחס, ראה, וילך), modo הר״בש*) (in Par. קדושים), הרב״ש (in Par. תזריע, תרומה) vel etiam הר״כב (in Par. תזריע) scriptum, quo fortasse idem ille Shemaja tecte innuitur. Data est optio inter hosce sex ejus nominis auctores: 1) *R. Shemaja*, discipulus *Rashii* (Tosaf. Erubin 6, a.; Zunz, vita Rashii p. 332.), commentator tractatus *Middot* (de templo) ac proinde idem, quocum Rashi templum Ezechielis perscrutatus est, uti ipse testatur in ignotissimis literis ad Rabbinos אלצורא (*Auxerre*), quas in Cod. Rashiano Berolinensi legere velis. In his cum eum אחינו שמעיה cognominet, nepos ipsius intelligi nequaquam potest (id quod fingit *Mordechai* in Chullin, Perek כל הבשר). Ceterum responsum clari illius חר״ש ז״ל ad R. Shemajam invenitur apud R. Aharonem Hunel (ארחות חיים f. 74, a.), quod discipuli, non nepotis prae se fert speciem. Certe nullum exstat vestigium literarum id genus Rashii ad nepotes suos, illustres *R. Mëiri* filios, quamquam horum natu maximus, *R. Samuël*, cum Rashio, avo suo, sermonem habuerat. 2) R. Shemaja Parisiensis, v. ספר הישר Rabbenu Tami §. 357. 3) R. Shemaja, pater *Eliae ben-Shemaja*, poetae, cujus Selichot exstant. 4) R. Shemaja ben-Shabthai, fere c. 1160, v. Hagahot Maimoniot ad אישות cap. XXIII. 5) R. Shemaja ben-Elazar, qui in Cod. VI. (v. p. 277) nominatur. 6) R. Shemaja Suessionensis (השושני, Soissons), qui confecit Commentarium ad Machzor (cod. Hamb. h. 17. in פירוש קרובות) et Glossemata ad Pentateuchum (cod. Monac. 5.), atque etiam in Codd. mscr. Rashii commemoratur. Verisimillimum est, vel primum vel ultimum nostro in codice esse intelligendum. Perperam Shemaja appellantur: a) *Shemaja Joanvillensis* (Joinville), in Hag. Maim. ad אישות c. XXIV., b) *Shemaja* ex urbe פלי״ר, ibid. ad גירושין c. XI. Uterque Simeon erat nominandus; v. de *priore* Hag. Maim. ad מלכים c. IV., פענח רזא Par. מטות et locos ex Tosafot excerptos apud Kore ha-Dorot f. 18, a. supra, de *posteriore* פסקי רקנאטי 159. Attamen Simson hic nominatur in Hag. Maim. Resp. ad קנין Nr. XXIII. et in Cod. VI. hic descripto (v. p. 277. col. 1. med. Nr. 12.), ubi notandum est, eum, quem Tosafot (Erubin 32, a. supra) R. Simsonem מפלידרא*) appellant, apud Asheri ad cap. II. חזקן באירי ס׳ רם׳ ר׳ שמשון appellari.**) — Dubium est, an ס׳ רם׳ et

*) Etiam Abudraham itentidem citat פירושי ר״בש.

*) Kore ha-Dorot l. l. legit: R. Simeon מפילידרא.

**) Sic pro Shemaja ex פלי״ר invenitur etiam apud Tosaf. Ketubot 60, b. et Asheri Ketub. c. V. §. 20: R. Simson ὁ πρεσβύτερος; et in Semag, praec. 50: R. Simson Falazensis (Falaise).

pro uno eodemque haberi oporteat. Signo מאירי plerumque indicatur notissimus ille R. Meir ha-Levi ben-Todros Abulafia (רמ״ה) Toletanus. Codex vero prioris illius R. Mëiri (ס׳ רמ) ab hispanicis discernitur (v. Var. Lect. t. II. p. 31.), quare intelligi poterit ille ר׳ מאיר סופר, qui R. Asheri fuit aequalis (v. hujus Quaesita et Responsa 3, 6. 7.) vel librarius Cod. Ross 16., qui tamen et ipse Codicem quendam allegat, ס׳ ר׳ מאיר signatum, eumque inter R. Josefum et R. Gersonem collocat (V. L. t. II. p. 59), unde hunc Mëirum minime Hispanum fuisse consequitur. — Permagni momenti est ad historiam Masorae illustrandam, R. Gersonem (sec. XI.) et R. Menahemum (sec. XII.) suis manibus tabulas masoreticas exaravisse. Ad R. Gersonis autographa provocant jam *Rashi* (ad Sukka 40, a.; in Tosaf. Chullin 54, b.; in שבלי לקט tom. II. ms. §. 75.), *R. Samuël ben-Mëir* (v. ראבן f. 145, d.), *Tosafot* (ad Ketubot 80, a. Hagah. Maim. ad תפלין c. I.) et alii, qui omnes tantummodo scripta argumenti talmudici in mentibus habent. Elucet ex hoc codice ejusque similibus, quam omnimoda fuerit eorum virorum doctrina, qui judicum, doctorum, oratorum et commentatorum, poetarum, chazanorum et librariorum munera facultatesque complectebantur. De patria R. Gersonis nondum satis constat. Sine dubitatione *Gallia* est, unde non solum magister ejus (Leontin) et discipuli (Jakob ben-Jakar) oriundi erant, verum etiam prima gloriae ejus praeconia sonuerunt. Eodem intendit locus, quem inter poetes synogogales veteres obtinet. Tum ipse (v. Rashi Jes. 46, 1. et cf. Elia Levita ad Kimchi פרשים v. קרס), tum frater ejus R. Machir (v. Rapoport, Nathan p. 26.) linguam francogallicam ad vocabula difficiliora exponenda adhibent. Forsitan ortus est ex *Lotharingia* (לותיר), quamquam id, quod vulgo putatur, eum *Metis* natum esse, nonnisi notae cuidam apud R. Salomonem Luria QER. N. 29. innititur. Eum *Maguntiaci* docuisse, sequi videtur ex locis variis, in quibus cum R. Simeone ben-Isaak componitur, indeque intelligi licet, qui factum sit, ut doctores commentatorum Maguntienses receptiones habeant a R. Isaaco Aurelianensi (*Orleans*), cf. Aruch v. מרכבתא. — R. Menachem ben-Peres (v. Luria l. l.) Joviniacensis (Joigny), aequalis Rabbenu *Tami* (Tosaf. Kiddushin 45, b. 52, a. פסקי רקנאטי 236), proinde c. 1160, commemoratur jam tanquam doctor talmudicus (cf. etiam Tosafot Berachot 39, b. 40, a. Erubin 68, a. Joma 6. a. Arachin 17, a. Semag, praec. 41.), interpres pentateuchi (דעת זקנים f. 29.) et apologeta (נצחון ms. in cod. Hamb. h. 80.). Est etiam quidam R. Jomtob Joviniacensis (נצחון ms. l. l.; Tosafot *Jebamot* f. 57, b.; in comm. ad Pentateuchum laudato ms. Parasha בא, מקץ; Mordechai *Moed Katon*), fortasse idem ille *R. Jomtob*, quem Tosafot Pesachim 116, a. plane juxta R. Menahemum Joviniacensem nominant; quare haud dubie iidem sunt R. Menachem et R. Jomtob, quorum codices Cod. de Rossi 185. ao. 1304 exaratus adducit (v. Var. Lect. t. I. p. 59. t. II. p. 31.). Qui Cod. cum plane, sicut noster, phrasi ספר זקן (ib. t. I. p. 92.) utatur pro usitatiori ס׳ ישן — quam phrasin *Rashi* quoque constanter usurpat (v. ad Pesach. 74, a. Shebuot 36, b. Arach. 12, b.) — ; et ipse originis gallicae aetatisque aequalis videtur, non germanicus, uti de Rossi opinatur. Appendicis loco animadverto, etiam Rashium Masoram magnam adhibuisse (v. ad Deut. 33, 23. Jes. 14, 11. Ps. 10, 10. 42, 9. Prov. 13, 23. Job. 31, 7. 32, 3. Dan. 12, 13. — Sabbat f. 55, b.) eamque a Masorâ (מסורת) — nempe margini codicum adscriptâ — distinguere. Cf. Rashium ad 1 Sam. 5, 9. Jes. 3, 24. Ezech. 17, 9. Hos. 8, 4. (ubi vero adducitur ספר המסורת), Ps. 10, 8. 80, 3. 144, 2.

Conjecturae, per ס׳ הללי non Codicem *Hillelianum*, sed *Hellanum* (ex urbe Hella ortum) intelligi, favet et scriptio הלאלי, הַלָּלִי, et analoga בבלי (qui Codex juxta הללי commemoratur Var. Lect. t. II. p. 82.), אשורי (cf. cod. R. 12.: ex codice, qui allatus est e regione Babylonis et puncta superne habebat regionis Assyriacae; Hagah. Maim. ad ספר תורה c. VII.: codices boni ex Ashur), ירושלמי, דמשקי, לטבריא (Michlol ed. 8. f. 156, b.). Repugnant vero nomina מאירי, סיני, סנבוקי, et id quod asserit Abraham Zacut in Juchasin f. 132. a.

Ad Cod. II.

Plerique librorum hebraicorum — et mscr. et editorum — nostris in bibliothecis asservatorum, quibus Visto adscriptum est, hac notâ censoriâ aetate 1590—1620 *signati sunt*. Exemplar libri פסקי רקנטי, quod ego possideo, idem Carretto ao. 1618 perlustravit ac mutilavit. Studiosissime munere censoris romanensis functus est Camillo Jaghel, Judaeus baptizatus et *Anconae* constitutus idque non solum annis 1619 et 1620, uti Bartalocci ait (Bibl. rabbin. t. I. p. 26), sed etiam prius*). Mihi haecce ejus censurae innotuerunt, ai. 1611: יוסף לקח (Wolf t. III. p. 109.); שערי תשובה (ib. p. 373.); אור עינים ed. Constant. (*αὐτοψ.*). 1613: פרקי אליה (it.), מורה נבוכים ms. (Wolf t. I. p. 859.); תנך ms. (Biscioni catal. in fol. p. 63.); תנך ed. 1526 (v. Befreietes Tentamen p. 141.). 1619: עברונות et שו״ת רא״ש ed. 1517 (utrumque *αὐτοψ.*). 1619 et 1620: ad minimum sex libri excusi bibliothecae Vaticanae.

Ad Cod. III.

Rabbinorum *Josef* nominatorum et cum ipsorum interpretamentis etc. citatorum nostris in Tosafot sunt *decem*, in מנחת יהודה et דעת זקנים *decem*, in Commentario pentateuch. ms. *novem*, in סנח רזא *quatuor* — omnes ex Gallia et Germania oriundi. Verisimillimum est, commemoratos נימוקים a Josefo Kara esse profectos.

Ad. Cod. IV.

קוצי non est Cozzo Longobardiae, uti adhuc plerique — in his etiam *Zunz*, Gottesd. Vortr p. 417. n. *d.* — Bartoloccium secuti putaverunt, sed Coucy (Codiacum) propter Soissons (Augusta Suessionum), unde orti sunt ad minimum quatuor Rabbini gallici hoc cognomento insigniti, hosce dico: R. Jakob מקוצי (Tosaf. Kiddushin 43, b. 67, a.), R. Mose ben-Jakob, auctor libri *Semag*, R. Samuël (Tosaf. l. l. 21, b. סמג ed. Cremon. f. 71, b.), R. Simson (Tosaf. Berachot 54, a. Beza 13, a. 20, b. 31, a. infra; Joma 41, a. Kidduschin 10, b. 45, a. 55, b. Chulin 14, b. שערי דורא ed. 1599. f. 36, b.); adde R. Jehudam מקוצי, cujus nepos R. David scripsit מסורת הברית, Opp. 928. Q. N. 4. (foll. tantummodo 4.). Incertum est de ר׳ שמעון מקוצי**), sicut legunt

*) Cf. Delitzsch, Wissenschaft, Kunst, Judenthum p. 294.

**) In ed. libri *Shalshelet* Rivae de Trento parata, quam in manibus habeo, nomen prorsus deest.

Tosaf. Nedarim 47, b. et *Shalshelet ha-Kabbala* in Mordechai Baba mezia c. 3.(f. 56, b). Praeterea vero mentio fit cujusdam השר מקוצי, idque praeter nostrum Cod. (v. p. 276. l. 1.) etiam Tosaf. Berachot 9, a. 11, a. 14, a. 20, a. 22, b. 47, a. 48. a. Erubin 44, a. 103, b. Beza 31, a. Chullin 24, a. Mëila 9, b. פסקי רקנטי 23. *Azulai* commemorat (Shem ha-Gedolim t. II. f. 76, a. N. 3.) sententiam eorum, qui hoc nomine auctorem Libri magni Praeceptorum intelligendum existiment. Id quod per se ne minimam quidem habet veritatis speciem; insuper *Tosafot* Beza bis (14, b. 43, a.) de hoc diserte dicunt: הרב ר׳ משה מקוצי. Porro in Asheri Berachot c. 3. §. 23. itemque Abudrahami סדר שחרית (ed. Prag. 784. f. 36, c.) ר׳ שמשון מקוצי nominatur in re quapiam, quae prorsus ad eandem materiam pertinet, in qua Tosaf. Berachot 22, b. השר מקוצי adducitur. Denique Tosaf. Beza 31, a. locus prolixus Principis (השר) exhibetur, et in fine *Simsoni* (שמשון) attribuitur; id quod jure jam auctorem libri *Kore ha-Dorot* (18, a.) compulit, ut השר (i. e. הר״ש) Rabbi Simsonem appellari arbitraretur.

Ad Cod. V.

R. Moses ex urbe Coucy sermones suos de Praeceptis (מצות) ao. 1235. inchoavit, ao. 1236. in Hispania erat, disputationis cum Nicolao a. 1240. habitae socius, et in opere suo, quod ineunte millenario VI. orsus est (v. praefat.) nullum annum notat recentiorem ao. 1245 (ed. 1547. f. 206, a. praec. 151.), idque ita, ut hanc sectionem ab ipso ante ao. 1252 scriptam esse necesse sit. Insuper opus ejus, ut notum est, ex sermonibus, quos habuit, deinceps coaluit rogatuque auditorum ejus compositum est, atque jamjam in Tosaf. Aboda sara ao. 1255 consignatis commemoratur, (13, a. 31, b. 60, a, b.), ita ut ao. 1250. ejus scriptionem ad finem perductam esse ponere possimus. Quae sententia primum confirmatur eo, quod codices ejus operis duo exstant, unus ao. 1267., alter ao. 1285. exaratus, deinde eo, quod R. Isaak Corbelensis jam ao. 1277. compendium סמ״ק confecerat. Quare id quod in Shalshelet ha-Kabbala (f. 55, a.) refertur, סמ״ג ao. 1282 esse absolutum, falsum est neque annus ullus post 1252 poni potest. — Tempus hujus codicis notatum incidit in diem XIV. Februarii.

Ad Cod. VI.

Bibliotheca Oppenheim. novem exhibet codices, qui סמק continent, tres scripti ao. 1299 (Q. 727.), 1309 (Q. 729.), 1347 (Q. 726.) et praeterea sex (Q. 722. 723. 724. 725. 728. 1481.), quorum unus — secundum catal. ms. — ao. 1383 exaratus est. Bibl. Hamburgensis Publica unum possidet (H. heb. 17.) ao. 1317. scriptum. De quibusdam auctorum rabbinicorum XIV deinceps notatorum haec habeto: 1) R. Eliab Kohen certo idem est, qui דעת זקנים f. 17. nominatur. In סמק ms., quod modo commemoravimus, §. 11. nominatur R. Eliab ex גורזיינא, et quidem Eliab ben-Matathia ex sec. XIII. comparet in Cod. Rossi 563. Nomen loci utroque in codice depravatum esse censeo. 2) Rabbini איברא*) (Kol bo 50.), usitatius גדולי איברא (ib. 50. 114. סמק ms. 149. Asheri Sukka c. 4. Jos. Kolon QER. 160. Shalshelet f. 57, a.), florebant Eborici (Evreux) c. 1245., aequales auctoris Semagi, unoque tempore cum *R. Isaaco* Vindobonensi, *R. Samuele* Falaxensi (Falaise), *R. Abigdor Kohen*, *R. Jesaia Trani* et *Nachmanide*. Ex Eboricensibus hic illic nominantur: R. Isaak (דעת זקנים f. 33. סמ״ק ms. 147. מנהל apud Kol bo 114.), R. Simson (Mordechai Pesachim כל שעה), R. Salomo (in hoc codice), saepissime vero ii, qui multo clariores sunt, Samuel et Mose fratres. R. Samuel ben-Elia Eboricensis, Parisii vel apud Parisium habitans (Shalshelet 52, a.), auditor, ut videtur, R. Isaaci Senonensis (Sens, cf. Asheri Chullin c. 4), aequalis R. Jechiëlis Parisiensis (Kol bo 71) et R. Natanaëlis Chinoniensis (Chinon, Mordechai Chullin c. 7. Kol bo 114. 143. Recanate in פסקי 587) — proinde tempore *posteriori*, quam Juchasin f. 131. a. et Kore ha-Dorot f. 14, b. ponunt, et *priori*, quam in appendice ad Juchasin f. 164 b. refertur — non dubito, quin neque a R. Samuele in Chateau Thierey, qui erat *Jechiëlis* et *Natanaëlis* Chinoniensis aequalis (Luria l. l.) neque a Samuele Arverno hujus codicis (v. p. 277. l. 2) differat. Erat magister R. Jonae (ארחות חיים 29, b.), praeprimis R. Perezi (ib. 115, d. cf. 116, a., ubi Perez „magistros suos Eboricenses" Tosafot Senonensibus opponit; Tosaf. Nazir 59, a.) et saepenumero tanquam doctor legis citatur (v. etiam Tosaf. Beza 14, b. 24, b. Kiddushin 27, b. Nedarim 48, b. 90, b. Asheri Sukka c. 4. סמ״ק f. 74, a. Hag. Maim. ad ברכות c. 11. Kol bo 114.). Frater ejus R. Mose (Tosaf. Beza 21, b. Arachin 6, b. אור זרוע apud Eliam Misrachi QER. N. 82., ubi aequalis *R. Mosis ben-Jomtob* esse perhibetur), qui Eborici habitavisse videtur (cf. Luria l. l. ר׳ משה באיברה) scripsit *Tosafot* (Tos. Arachin l. l.), *glossas pentateuchicas* (מנחת יהודה f. 54) et varia argumenti theologici, quorum specimen exstat in ארחות חיים f. 102, d. Kol bo 66., sine dubitatione idem, quod in Cod. XII. N. 5. §. 13. (v. p. 280) inchoat דברים המישרים את האדם et Rabbino Eboricensi attribuitur. Orditur ita: מאורא דברים המביאים את האדם לידי יראת חטא אשר כתב הר״ם ז״ל, et dehinc sequitur: „Homo semper esto admonitus, ne irascatur, siquidem in irato omnia genera poenarum infernalium potentiam suam exercent," etc. Cf. etiam Tosaf. Berachot 46, b. Beza 36, b. Shebuot 5, b. Mordechai Berachot 4. סמ״ק ms. 74. Asheri Baba batra c. 2. init. J. Kolon QER. 170 — 4) Pater R. Eliezeri Metensis erat Samuël (ס׳ התרומה in Nedarim §. 138). — 6) R. Jechiël ben-Josef est R. Jechiël Parisiens. (N. 10.), et typus libelli repudii secundum hujus institutionem desumtus est ex Semag et consignatus ao. 1256. — 9) Epitheton מקלבצין praeter Isaacum hic nominatum gerunt etiam: Josef (Tosaf. Joma 42, a.), Jakob (Mordechai, Halachot minores), Juda (כבלי קלב׳ t. II. ms. §. 47.). In Tosaf. Jebamot 4, b. brevius scribitur: ה״ר קלבצין. — 11) ביאניא, ut simillimum veri est, Viennam Allobrogum (Vienne) denotat. Hunc R. Tobiam saepius nominat *Mordechai*. — הורין p. 276. nomen *loci* est, fortasse Horrein, Horrhein, et, ut videtur, idem, quod e Cod. Dresd. 442. occurrit, v. p. 275. not.

Ad Cod. XI.

R. Perez ben-Elia Francogallus, fortasse Corbelensis (סמ״ק f. 86, b.), signatus ר״ף, discipulus *R. Jechiëlis* Parisiensis et *R. Samuëlis* Eboricensis, affinis *R. Elièzeri* Chinoniensis, quocum *R. Salomo Aderet* (QER. ed Leopol. t. II. N. 7.) literarum habebat commercium ejusdem, ut videtur,

---

*) בפריש׳ דייבר׳ in Hagahot Asheri ad Baba mezia c. 6. §. 4. est: בפרישת דאיברא (illustratio doctorum Eboricensium).

qui posthac Lyddae rivus combustus est (כפתור ופרח c. 10. f. 51, b.), floruit, ut notum est, c. 1280, obiitque secundum *Juchasin* (133, a.) ao. 1300. Exciderunt vero in loco laudato libri Juchasin tria vocabula, et pro פרץ בר יחיאל legendum est: פרץ בר אליה תלמיד רבינו יחיאל. Studia et opera ejus orbem literarium rabbinorum gallicorum non excedunt, interpretationem et praxin legis complectentia. Exaravit ipse pentateuchum masoretice (cod. I.), libros סמ״ק et תשבץ (Jos. Kolon QER. 170.) supplementis locupletavit, *Tosafot* scripsit, quae modo hoc ipso nomine (Zeda la-Derech praef. Mordechai Baba Kama c. 4. fin. J. Kolon l. l. 70. 98.), modo נמוקים (ad Tr. Baba mezia, Opp. 801. Q. 847 fol., quo in loco חידושי per errorem, ut videtur, excusum est) vel פסקים (Mordechai, Aboda zara c. 2.) nuncupantur, denique Quaesita et Responsa composuit (Kolon l. l. 91.). Ex Tosafot ejus multa etiamnunc ms. supersunt (Shem ha-Gedolim t. II. f. 85, a. N. 12.); secundum R. Bezalel (v. ib. t. I. f. 80, b. N. 3.) ei debentur Tosafot editae ad Aboda zara. At hoc non ita habet; nam a) Mordechai (ad Aboda zara c. 3. cf. eum Tosaf. 43, a. infr.) has Tosafot non appellat תוספות ר״פ, sed שיטת ר״פ h. e. *Tosafot a R. Perez recensitas*, ut huic recensioni opus alterius subesse significetur; b) auctor scripsit eas ao. 1255 (f. 9, b.), qui incidit in aetatem R. Jechiëlis, doctoris Perezi, et auctoris libri *Semag* etc.; c) ne semel quidem mentio fit *R. Samuëlis Eboricensis*, tantummodo semel (66, b.) *R. Jechiëlis*. Attamen prior f. 29, a. reticeri non debebat, cum is ipse sit (v. Tosaf. Nazir 59, a.), ad cujus auctoritatem R. Perez provocat, ut barbam ante speculum tondere licitum esse evincat. Quin potius auctor Tosafot illarum censendus est R. Samuël Falazensis; nam a) quae Mordechai (l. l. versus finem) in nomine hujus Rabbini adducit, verbatim inveniuntur in Piske Tosafot N. 163.; b) hic R. Samuël *Seder* poëticum *R. Josefi Tob-Elem* (ad Sabbatum magnum ante festum azymorum) commentario instruxit (Maharil f. 2.), et diserte ad hunc ipsius commentarium provocant Tosafot, de quibus litigatur, f. 74, b. Huc aptissime quadrat, quod ille ipse jam — primus, ut videtur — Semagum citat (v. supra ad Cod. V.), et scripta R. Judae, h. e. *Sir Leon* s. Judae Parisiensis (20, b.), excerpit (22, a. 55, b. 64, b.). Quandoquidem prior collega ipsius erat Parisii, alter magister Semagi. Quae sub lit. a commemoravimus, prorsus desunt in Tosafot f. 75., ex mutatione, ut videtur, R. Perezi, quacum consentit sententia „doctorum gallicorum“ apud Mordechai l. l. Fortasse etiam verba: ומורי דודי ר״מ מקוצי (54, a.) R. Perezo merito tribui possunt, qui proinde fratris sororisve R. Mosis, auctoris l. Semag, erat filius. R. Perez pro excellentissimo nomodidascalorum judaicorum Galliae sequiorum habetur, auctoritate prope perpetuo decisivâ (Jos. Kolon l. l. 52. רוב מנהגינו כמותו בכל דבר), crebroque nominatur in Tosafot, Hagahot Maimoniot, Glossis ad סמ״ק, Asher et Mordechai — qui eum tanquam mortuum, apposito ז״ל, adducunt — semel apud auctorem libri מנחת יהודה (f. 69), qui vixit 1313. R. Shemtob, auctor libri Migdal Oz, qui c. 1325. in Palaestina degit, eum nuncupat מורינו רבי פרץ הזקן ז״ל, respectu, ut videtur, coaetanei sui R. Perezi, Rabbini *Damasceni* (R. Nissim QER. N. 5.) fere 1320 — 1340. Perez quidam pater est *R. Menahemi Joviniacensis* (v. ad cod. I.), alius pater *R. Isaaki ben-Perez*, cujus mentionem faciunt veteres Tosafot (J. Kolon l. l. 187. v. Mordechai, Baba Kama c. 10, Kore ha-Dorot f. 18, b.). Notior tribus iis, quos postremo nominavimus, est R. Perez Kohen ben-Isaak Girondi Caesaraugustae, collega clari illius R. Nissim et magister Ben-Sheshet (v. Nissim, QER. N. 43., Ben-Sheshet QER. 60. 375.), mortuus c. 1380 (Juchasin 135, b.). Concidunt hoc modo errores libri Shalshelet ha-Kabbala (f. 58, a. al. 45, a.) — quem caece sequuntur Shabthai, Wolfius, De Rossi, Catal. Oppenh. 8. p. 123. 354. — unum de auctoribus Tosafot esse Perez ben-Isaak eumque ao. 1241 floruisse.

Nunc convertimus nos ad opus gnosticum מערכת אלהות inscriptum, quod non ingenium studiorum gallicorum aetatis modo designatae prodit, sed monumentis sec. XIV. in Provincia Hispaniaque ortis adnumerandum est. Auctor non solum R. Salomonem Aderet, c. 1308. Barcinone mortuum, profert, sed etiam magistrum suum nominat R. Sheshet, discipulum *Nachmanidis*, item Barcinone docentis. Unde apparet, eum tum aetate tum patria componendum esse cum Shemtob ben-Abraham, Josefo Gecatilia, Josefo ben-Vakar et aliis, qui c. 1300—1325 in Hispania doctores Kabbalae philosophicae exstiterunt. *R. Sheshet* igitur ineunte eodem seculo floruit, et huc faciunt a) aetas R. Shesheti in מאירת עינים ms. (Par. ראה) producti, cum hic liber, ut constat, tantummodo discipulos aut discipulos discipulorum Nachmanidis attingat; b) R. Sheshet, quem ut in Arabum terris degentem nominat auctor l. קב ונקי (praef.) quemque cum Levi ben-Gerson, Menachem ben-Mëir, Immanuële, qui omnes ineunte sec. XIV. floruerunt, inter Proverbiorum interpretes enumerat. Haud nihil ambigo, quin hic sit ille ipse R. Sheshet ben-Isaak Girondi, cujus comm. in Misle Bibl. Monacensis (cod. hebr. 46 et 59) asservat, cf. Wolf, Bibl. t. IV. p. 992. Sequitur, Nachmanidem — ipsum ex gente Girondiorum et in Palaestina, ubi etiam auctores librorum כתר שם טוב, מאירת עינים et alii ipsum ex Europa illuc secuti vitam transegerunt, mortuum — in numero discipulorum suorum inter 1280—1330 docendo agendoque conspicuorum habuisse unum, *R. Sheshet* nominatum itemque e gente Girondiorum oriundum atque in Palaestina habitantem. Quare id, quod traditum est, *R. Perez Girondi* libri מערכת אלהות auctorem esse, mirifice confirmatur; modo eum cum *Immanuële*, primo editore, et cum *Kore ha-Dorot* (f. 17, b.) a francogallico isto ר״פ probe discernas. *R. Azriël*, quem nominat Cod. quidam Vaticanus, et ipse ad scholam Nachmanidis pertinet. Ceterum non verum est, Codd. duos Oppenh. (Q. 969. 998.) nomen auctoris prae se ferre, in quem errorem De-Rossium (ad Cod. 361.) Catalogus impressus induxit. Bibliotheca Oppenh. habet etiam Commentarium Matitjae („ben-Salomo“ Catal. ms.) Delakrat, enumeratum in utroque Catalogo (ed. 1782. Sect. II. f. 3, a. ed. 1826 Q. 1030.) et jam indicatum a Matitjae filio Josefo ad calcem libri שערי אורה.

Ad Cod. XII.

p. 280. lin. 7. י״ז, ut conjectura perspicere licet, est Juda Sabara (זבארה), qui tractatum, מכתב התחיה (Const. 1569) inscriptum, confecit.

N. 3. R. Josef Gecatilia domicilium habebat in urbe *Medinaceli* (*Zunz, Zeitschrift f. d. Wiss. d. Jud.* p. 152) et librum גנת אגוז anno aetatis 26. scripsisse dicitur (*Lilienthal* ad cod. Monac. hebr. 53.).

N. 5. Scriptiuncula Hai Gaonis de resurrectione, quae hoc in cod. דרשה inscribitur, alibi ut תשובה ejusdem introducitur, v. cod. Vatican. 181. N. 3. cod. Ross. 327. N. 10. cod. 1138. N. 15., sic incipiens: „De eo autem quod petitis, ut explanem vobis, quomodo futura sit salus ab ejus initio usque ad finem, et mortuorum resurrectio ac coeli novi" etc. Script. חבוט הקבר typis exscripta est, et separatim et in ראשית חכמה indeque in Jacobi Emdenii בית מדות f. 300 ss. Orditur verbis hisce: שאלו תלמידיו את ר' אליעזר (v. כפתור ופרח c. 10. f. 50, b.), eodemque pertinent etiam reculae Isaaci ben-Parnach (*v. Zunz, Gottesdienstl. Vorträge* p. 307.) sub n. 15. notatae, quas cod. quoque Hamburgensis h. 136. f. 46, b. exhibet illico post script. יצירת הולד (n. 20. nostri codicis), ibi sic incipientem: ראשית חכמה יראת ה' אשרי אדם שיש בו החכמה. Eadem vero scriptiuncula in l. לקוטי פרדס (f. 4, d.) recepta infit: ר' אליעזר אומר האיש מזריע לבן. A quo initio rursus discedit cod. Rossi 1240. N. 7., cujus prima verba haec sunt: א"ר יוחנן מאי דכתיב עשה גדולות עד אין. Etiam Bibl. Oppenh. exemplar ejus script. possidet membranaceum in 8° (catal. ms.).

Ad Cod. XV.

p. 281. Hasagot Dunashi possidet etiam Vaticana (cod. 402), Oppenheim. (Q. 1372 A.) et Florentina (Biscioni cat. in 8. p. 437.).

p 282. lin. 10. Etiam in ס' המכריע (Liburni 1779. f. 11.) R. Jesaia Rashium cognomento המורה ornat, eodem modo R. Zidkia in שבלי הלקט 83.

— — 15. Hic Zedekia fortesse est auctor libri Shibole Leket modo nominatus, qui hoc in opere crebro epitheto כהן צדק utitur, veluti de R. Mose [cf. lin. 20.], ib. t. II. ms. §. 21.; R. Abigdor, ib. 45. 48 ss. t. I. N. 31.; R. Shneior, ib. N. 34. [unde et תניא 22, b.]

ib. De ratione Josefi Modoyl ad res Aben Ezrae cf. *Rapoport* in Ephemeridibus Geigerii t. IV. sect. 2.

ib. col. 2. R. Juda ben-Balaam (בלעם) Toletanus, quantum ex loco, quem in Aben Ezrae praef. ad l. מאזנים obtinet, concludere licet, floruit c. 1100. Conscripsit parvos libellos, uti Aben Ezra (ib.) observat. Eo pertinent: 1) טעמי מקרא, de accentibus (cod. Rossi 488.) in Pentateucho, Psalterio, Misle, Jobo, citat. ab Aben Ezra ad Ps. 4., edit. a Mercero. Si verum est, eum hoc in libello citare librum הורית הקורא, plane cogitari nequit (v. de Rossi ad cod. 764. p. 158.), hoc ipso in libro Aben Ezram citari. Latet igitur hac in re alicubi error, de quo videant literarum judaicarum amici Parisii, Oxonii ac Parmae degentes. 2) ספר התגנים s. de synonymis, ex quo opusculo specimen v. in כפתור ופרח c. 58. f. 444, b. 3) ספר הפעלים, citat. in אהל מועד Venet. 1548 f. 11, b. 93, a. 4) Commentarius ad l. Jezira, v. Mekor Chajim, auct. Sarsa, ed. Mantuan. f. 69, b. (מצורע). 5) In opere quodam fortesse a recensitis diverso exstabant interpretamenta ejus grammatici biblica, ad quae respicitur apud *Aben Ezram* Gen. 49, 6. Exod. 5, 19. Zachar. 9, 7., in *Binjamini de Roma* Commentariis ms., in *Michlal Jofi* ad Nahum c. 2 fin., et in hoc codice, crebris locis, quorum collectio perquam laudabilis est.

Tum in graeco tum in hispanico Machsor exstat precatio incipiens בזכרי על משכבי aliaque in Machsor romano incip. ביום עשור קראתיך, utraque auctore בלעם. Porro, Maimonides in אגרת תימן et post eum Abravanel in משמיע ישועה (praef.) quendam *Ben-Balaam* iis adnumerant, qui dogma de Messia futuro ex sacra scriptura demonstrari posse negaverint.

Ad Cod. XIX.

1) חובת הלבבות auctorem habet R. Bechai, qui, ut *Rapoportus* (Vita R. Nathani, n. 40.) evicit et jam *Assemani* (ad Cod. Vatic. 276. p. 245) suspicatus erat, ante vel circa 1100 floruit. Nomen Bechai gerunt: 1) Bechai ben-Josef, *Dajan*, Sec. XI. 2) Bechai quidam, cujus reliquiae nonnullae poeticae conservatae sunt in Machsor quodam Oranensi ms. 3) Bechai ben-Mose, e gente hominum doctorum oriundus, doctor primus Caesaraugustanus, ao. 1232 (Epistoll. Maimonidis). Inde ejusdem gentis esse mihi videntur: 4 et 5) Mose ben-Bechai et Bechai ben-Salomo, quos auctor l. לקוטי דינים ms (Oppenh.) in Catalonia commoratus avos suos nuncupat. 6) Bechai ben-Asher, Dajan Caesaraugustanus, ao. 1291., interpres clarissimus. 7) Bechai, Calatajubae (Calatayud), c. 1380 (v. Ben-Sheshet QER. 331.). Apparet, hoc nomen prope sola in Arragonia quaerendum esse; quare auctorem libri Chobat ha-Lebabot Caesaraugustae natum esse conjectura assequi licet. Quae conjectura eo confirmatur, quod haec urbs sec. XI. sedes Judaeorum perfrequens facta est (ס' הקבלה f. 41, a. 43, a.). Ibi domicilia constituerant R. Levi ben-Altaban, Salomo Gabirol et Jona ben-Gannach, quem solum, ut constat, Bechai nominat tanquam grammaticae hebraicae auctorem et custodem. Liber *Chobat ha-Lebabot* ao. 1161 a Juda Tibon eodemque tempore totus a Josefo Kimchi translatus est (v. Praefat. sect. 2. praefixam), id quod pridem in libello nostro „*Etwas über rabbin. Literatur*" Berolin. 1818. p. 28. retulimus. Cum a Josepho Kimchi, translatore altero, major orationis festivitas ac lepor exspectari possit, versionem, quam codex noster repraesentat, merito Kimchianam esse credideris.

4) p. 284. Tefila Josefi ben-Sheshet ex strophis tristichis constat. Literae secundae versuum strophas inchoantium postremo acrostice efficiunt nomen auctoris; literae vero secundae versuum strophae mediorum, absolutis duobus alphabetis, haec verba repraesentant: אני סגת חחרסת בלארדה, unde liquet, poëtam ao. 1308. Ilerdae (Lerida) opus suum absolvisse, et loco et tempore proximum Jedajae Penini, qui opusculum consimile condidit. Codex hic notatus (in forma min. exarat. ao. 1450) nunc Berolini est; sed non minus rara, quam codd. ms., est editio hujus poëmatis *Constantinopoli* (non Sabionettae, v. de Rossi Annal. Sabion. p. 19 ss.), ut videtur, c. 1566 excusa. Hunc impressionis locum nominat Catal Opp. ms., at Catal. 1826. p. 564. Sabionettam substituit.

6) p. 285. Sec. dispositionem primitivam in tractatu Sanhedrin חלק decimum, הנחנקין undecimum (et ultimum) caput est. Hoc capite explicit tractatus; deinceps incipit continuatio h. e. tractatus Makkot, scil. in verbis עדים זוממים. Rashi testatur (Makkot f. 2, a.), finem capitis הנחנקין tractatus Sanhedrin esse clausulam. Hic igitur ordo servatus est in edd. Mishnae, in Gemara Hierosolymitana, apud Maimonidem et R. Asher. At cum caput חלק totum

hagadicum esset ideoque a legis studiosis praetermitti soleret nullisque Tosafot exponeretur, paullatim in Talmude babylonico ad calcem tractatus rejectum est, eoque loco capitis *undecimi* jam a R. Levi ben-Gerson (Comment. ad Pent. praef.) collocatur.

Ad Cod. XXI.

2) p. 287. Supercommentarios in Bechai continet Bibl. Oppenh.: a) באורים, auct. Manoach Hendel (Q. 259). b) באורים, auct. Rabbenu Samuel in 4. (Catal. ms.). c) פירוש, kabbal. (Q. 1033), autographum Eliëzeri Perl ben-Abraham Asch Pragensis, script. ao. 1616, cujus reliqua autographa argumenti kabbal. in eadem bibl. asservantur (Catal. ms.).

8) p. 288. Opusculum de Festo Sortium, quod ego Kalonymo ben-Mëir attribui, profecto ejus est, nam argumenta critica hic col. 2. supra l. 7—19. prolata mea sunt. Tantummodo in titulo libelli — qui, cum Analecta elaborarem, praesto mihi non erat — erravi, eo quod inscriptionem toti libro praefixam ad Kalonymi quoque opusculum speciatim transtuli. Suum cuique.

pag. 289. N. 9. sign. b) סגירת אחרן primum jam Constant. 1516. excusum est.

d) כנדבאר legitur in ed. Const. (1516), כנדבר in Cod. Paris. (Silv. de Sacy, Notices et Extraits t. IX. p. 417 ss.), ubi nomina septem sapientum sic sonant: סנדבר, איפוקרט (ed. Ven. ויפקום), אפלין (ed. אפולוניוס, Apollonius), אבוין (ed. לוקני, Lucianus?), איסמליס (ed. אריסטוטליס), עיסר, בינר.

N. 10. cf. Additam. ad Cod. XII. N. 5.

N. 11. Etiam apud Chasdai Krescas אור ה׳ (Ferrarae 1556) 3, 2, 1 fin. hic liber nominatur שערי צדק.

N. 12. Charuzim Hai Gaonis in Cod. Ross. 1278., cum, teste de Rossi, editi sint, a מוסר השכל differe non possunt.

N. 13. Libelli 11. 12. 13. (cod. f. 290—361) eodem ordine editi sunt Fani c. 1505. 4.

Ad Cod. XXIII.

Pleraque ex *Piutim* hoc cod. comprehensorum, in his etiam aramaicum אתכיה, excusa sunt. Carmen את השם (Cod. 157 a.) sabbato dierum intermediorum solemnium Sukot destinatum et a notissimo illo R. Meir ben-Isaak ש״ץ profectum est. — Commentarius ad Nehemiam ab excuso Rashii non differt. — Nomen scribae est Asher ben-Kalonymos.

Ad Cod. XXV.

Cantilena יד ושם composita est a R. Jacobo ben-Mëir s. Rabbenu Tam, nepote Rashii, et pro המיר ישר legendum est aut הטרוישי (Trecensis) aut החיר הגדול מכיר טרויש, quemadmodum de R. Salomone ait auctor l. צידה לדרך (a. 1374) in praefatione. — Vocabula intellectu subdifficilia כליא פרוחי legi oportet כליא פרוחי, quo glossemate Tr. Sabb. f. 57, b. ornamentum capitis, איסטמא h. e. στέμμα nominatum, explicatur (v. Rashi ad h. l.). Est igitur sertum sive, ut hoc in epigraphe vertitur, צרקלא h. e. *Cercle*. Sermo est de corona sponsae nuptiali.

Ad Cod. XXVI.

Arabis Alghazalii ad minimum haec opera hebraice erant conversa: 1) ס׳ האורות האלהיות, v. Noblot Chokma f. 29, b. Abravanel ad Exod. fin. 2) אלקסטו׳ citat. in רשד הגיון ז׳ f. 67, a. 3) הבדל בין הישמעאלי ואלזנדק ib. 4) השגחה האלהית, v. Bartolocci t. I. p. 3. 5) הפלת הפילוסופים 6) חכמת האלהות, Abravanel in עטרת זקנים f. 39, a. 7) חכמת הכוכבים, cf. Cod. Monac. 35. N. 11. 8) יחוד האלהות, Cod. Vatic. 209. 9) כוונות הפילוסופים, cujus singulae partes citantur, velut האלהיות (v. ex. c. Abravaneli מפעלות 42, b. שמים חדשים 30, a.) et טבעיות (id. in Comm. Genes. f. 87, a.). Commentarium in hoc opus, auctore Elia Mizrachi, laudat Almosnino in מאמץ כח f. 138, b. 10) מאזני צדק s. מדות. Per errorem in locis plurimis l. כתר שלום. Alghazali auctor etiam l. מאזני העיונים esse jactatur. 11) מאמר בחמר ההקש, v. Biscioni Cat. in fol. p. 18. 12) מבחן החכמה, v. supra Cod. XIX. N. 6. 13) מחשבות, Biscioni l. l. p. 19. N. 23. 14) מחשבות s. פרחי האלהות, v. *Zunz*, Analecta N. 4. p. 329. 15) שמות האל העצומים, liber ab ipso auctore inscriptus: שרח אסמיה אללה אלחסני, qui ab *Abrahamo ibn-Megas* valde laudatur, v. hujus כבוד אלהים (Const. 1585) f. 114, a. 16) תיפלת ההגיון, Bartol. l. l. Probabile est tamen harum inscriptionum alias uni operi, alias variis ejusdem operis partibus convenire. — De Jehuda ben-Salomo Natan v. mea Analecta N. 7. (*Geiger, Zeitschrift* t. IV. p. 202 ss.).

ad p. 292. N. 4. Liber Pardes Rimonim (Sabionettae 1554) compositus est a Shemtob Sprot, uti verissime adnotat Wolfius. Auctor saepiuscule hoc in libro producit polemicum suum Eben Bochan. Nota Rodriguezi de Castro (Biblioteca española p. 231), qui libri illius exemplar ao. 1267 consignatum in Escuriali exstare tradit, De-Rossium (ad cod. 347. et Diz. stor. t. II. p. 124) adduxit, ut hoc ipsum *Pardes Rimonim*, quod eum perlegisse vix crediderim, Shemtobio Dertosano attribueret.

Dictio עצם מנוני שמים invenitur jam in ערוגת הבשם ms. Mosis ben-Ezra.

Ad Cod. XXVIII.

Liber באר הגולה nihil aliud est nisi epitome, passim, ut videtur, nonnisi apographum operis celeberrimi Shilte ha-Gibborim, auctore R. Abrahamo Porta Leone Mantuano (De Rossi Diz. stor. t. II. p. 96—98.). Cave igitur, ne hujus cod. l. I. c. 19. et 20. (de altercationibus inter sacerdotes etc., de synedrio ejusque jurisdictione etc.) pro archaeologicis habeas, cum innitantur merae fictioni *Portae Leonis* (Shilte capp. 18—22.), qui se ea commentum esse libere profitetur, addens, neminem ante ipsum conditionem istam Levitarum etc. hoc modo tractavisse (c. 21 fin. c. 22 fin.). C. 27. (de gemmis) congruit cum Shilte c. 46. et 49.; l. II. c. 3. (de suffitu, herbis etc.) cum capp. ejusdem operis 78—87. Omnes illae doctae operum exterorum prolationes, quae in Beër ha-Gola cumulantur, ex opere majori desumtae sunt, ubi Kolbo (de vino קפריסין) c. 86. f. 91, d. citatur. Collationi prototypi operis cum ectypo inserviat locus codicis ille, in quo Garciae כ׳ הסמים adducitur:

באר הגולה l. II. c. 3. f. 179, a.

השבולת נרד הנה בצורה הוא נוטה בהינדי והנוטה גם כהר הוא יותר טוב מאשר נוטה בבקעה לרוב לחותו ישול משנו קנת הריח וגארסיאה דאליאורטו בספר הסמים כי הנורד הלא בהדו ונקרא גם הנורד קאמאלאכא והוא נוטה גם כן במדינת קיטור ובקר מקומות' ואין בנרד מינים שונים והוא נוטה בהר שמצדו אחד ישקיף נגד המזרח ומצדו האחד נגד המערב אשר לצומחו הוא הסיריאה והנה שבולת הנרד הוא הצורה שעושה הנרד שמשתמשים בו בני אדם כדעת גאליינו בספר התרופות הפשוטות.

שלטי הגבורים c. 83. f. 88, d.

אחרי הקלימה הוא השבולת נרד...... דעו בני כי הנרד כאשר כתב דיאוסקורידי בספר הראשון אלו פרק שני הוא של שני מינים הינו הינדי וגם הסוריאני לא מפני שאחד נוטה בסוריאה והאחד בהדו אלא מפני שההר אשר בו צמח הנרד מצדו האחד הוא פונה לנגד הדו ומצדו האחד הוא פונה לנגד סוריאה.

7 versus ulterius: והרוב לקחת המקום ההוא אינו טוב והנוטה על ההר גם הוא יותר משובח.

14 versus deinceps: והנה גארסיאה דאל אורטו בספר הסמים המשובחים אלו כתב כי הנרד בהדו נקרא קאמאלאכא ונמצא במדינות מנדין וקיטור ובשלבות דילי ובונגאלה הקרובים לדיקאן אבל הנמצא גאכגני נקרא כלשון ההדי גאכגנאי' ואמר כי אין מהנרד מינים שונים...... ושהוא נוטה בהר אחד שמצדו האחד ישקיף נגד המזרח ומצדו האחד נגד המערב אשר לצומחו היא הסיריאה.

10 versus deinceps: אך נקרא שבולת הצורה שעושה הנרד הדומה לשבולת בצורתו והוא השבולת נרד שמשתמשים בו בני אדם........ כאשר כתב גאליינו בספר התרופות הפשוטות אלו.

Intelligitur ex hoc specimine, epitomatorem tantummodo quintam fere partem capitum Shilte archaeologicorum in rem suam convertisse, positis plerumque inventis, omissa inquisitione, et gloriam ejus operis Portae Leoni deberi. Extrema Codicis vocabula inveniuntur, usque ad septem vocc., in quibus desinit, in Shilte c 73. f. 74, d. lin. 16 et 17. Solum argumentum libri I. c. 25. (de exilio, Messia etc.) novum videtur; at verisimile est, ne haec quidem ex compilatoris ingenio esse profecta, sed ex *Nizachon*, *Meor Enajim* et ejusmodi libris esse decerpta. Ille גארציאה, qui in Shilte f. 88, c, d, 89, b, c, d. pluries nominatur, est Garcias del Orto, auctor l. Coloquios dos simples o droguas da India, excus. Goae 1563. 4., convers. latine in C. Clusii Exoticorum libris X, Antverpiae 1605 fol. — Scribam cod. באר הגולה c 1630 vixisse, non est quod dubitemus; nomen vero ejus definire non audeo, nisi forte a valore numerico vocc. באר הגולה (= 252) ad nomen בנימין זאב הכהן, quod tantundem valet, sit divinatione quadam concludendum.

Ad Cod. XXX.

1) R. Isaak Albus, auditor Rabbenu Tami — mortui ao. 1171 — (Sal. Luria QER. 29. Tosaf. Jebamoth f. 5, b. et 71, b.), etiam aequalis Samuëlis ben-Nitronai (Hagahoth Asheri Chullin c. 3. §. 17.), floruit proinde 1170—1180, id quod plane cum notatione aetatis Petachiae congruit. In hujus itinerario Jehuda Pius (Exercit. Wagens. p. 173.) nonnisi relatoris, neutiquam praeceptoris Petachiae personam gerit, neque ego scio, ubi Wagenseilius (ib. p. 162.) legerit, ejusdem praeceptorem fuisse Isaacum Album, fratrem Petachiae. Hic Isaacus Kabbalistam agit in Jalkut Rëubeni f. 60, c.

4) Testis tertius, qui Maimonidis epistolam de astrologia ad Montepessulanos datam esse perhibet, est Cod. Rossi 327. N. 6., scr. ao. 1289. Auctore Abravanele (עטרת זקנים f. 39, a.), Maimonides epistolam ejusdem argumenti incipientem מי זאת הנשקפה כמו שחר ad Montepessulanos direxit.

5) Forsitan auctor hujus comm. in Canticum Canticorum est Mose Tibbon; cf. mea Analecta N. 6. p. 194.

6) Allegorumena de Candelabro sancto inveniuntur apud Elazarum Vormatiensem (יראה אל ms. Opp. 891. F.), Bechai, Mose de Leon, Levi ben-Gerson, Sarsa et al. Opusculum hoc codice exhibitum, Sohare recentius, sec. XV. aetatem vix excedit.

8) Michaël ben-Shabthai Kohen, cognomentatus Balbo, si non origine, certe domicilio Cretensis, vixit ao. 1448 (cod. Vatic. 105. N. 11.); filius ejus est fortasse Shabthai Kohen ben-Michaël, cujus aetas incidit in a. 1489 (cod Vatic. 229. 257). Ibidem, in Candia insula, erat ao. 1451 Michaël ben-Elia Kohen (cod. Vat. 344. 345.). Unum ex his duobus auctorem esse arbitror disputationis cum Mose Kohen de *Metempsychosi* (cod Vat. 254. N. 1.), commentarii in Physica Averrois (Wolf. t. I. p. 759.) et libri שערי רחמים, qui hoc in cod. occurrit. Ceterum non confundendi sunt cum his: a) *Mikaël Kohen*, multo ille recentior, auctor l. Moreh Zedek (Thessalon. 1655) et l. עוגה קטנה (Shem ha-Gedolim t. II. f. 11, a. N. 76.); b) *Mikaël ben-Mose Kohen* (apud Wolf. t. III. p. 681.).

p. 296. N. 13. Auctor l. Shaare-Zedek quisnam est? Prodeant atque audiantur testes. Cod. Monac. 57. N. 2. continet Shaare-Zedek in §§. 327 de *Sefirot* distributum, auct. Josefo Gecatilia ben-Abraham. Nomen idem exhibet Cod. Biscioni p. 66., cognomento sic scripto: גיניקיל. In l. ס' הנקוד (in Collect. ארזי לבנון Venet. 1601. 4. N. 3.), quem Josefus Gecatilia scripsit, *Shaare-Zedek* tanquam ab illo ipso compositus adducitur. *Masius* (ad Josuam) libros *Shaare-Orah* et *Shaare-Zedek* uni eidemque auctori attribuit, et cum priorem illum a Gecatilia elaboratum esse nemo dubitet, Nyctelo ejus (ניקטילא pro גיקטילא) a Gecatilia non differre censendus est. Ac revera, cum *Shaare-Zedek* incipiat: שאלת ממני ידיד נפשי להאיר ..... בענין עשר ספירות ..... להפיק משאלותיך והאלהים ירצך, initium libri *Shaare-Orah* consimillimum hoc est: שאלת ממני ידיד נפשי להאיר ...... בענין שמותיו ... להפיק בהם רצונך וכו', miraque praeterea in his duobus operibus orationis disciplinaeque consensio. Neque Azulai (Shem ha-Gedolim t. II. f. 84, a. N. 110.) quidquam aliud scire videtur, nisi hoc, Shaare-Zedek ms. de Sefiris a Josefo ben-Abraham Gecatilia esse profectum. Si quis regesserit, Gecatiliae librum ab hoc nostro eoque, qui inscriptione eadem editus est, diversum esse, monitus esto, Gecatiliam sine omni controversia auctorem esse libri cujusdam de *Sefiris*, Shaar ha-Shamajim

inscriptum (Cod. Rossi 1235 Cod. Biscioni p. 129. Shalshelet f. 63, b. Buxtorfii Biblioth. et Shabthai s. v.), qui et ipse infit: שאלת ממני ידיד נפשי להדריכך בארח מישור בבנין עשר ספירות (Rossi l. l.) itemque verbis רחמיו וחסדיו (Biscioni l. l.), plane sicut editum istuc Shaare-Zedek, concluditur. Quare ego haec duo opera, inscriptionibus duntaxat discrepantia, pro eodem habeo, hoc bene perpendendum ratus, Gecatiliam duas istas inscriptionum formulas conjungere in Introductione ad Comment. suum in Hagadam: ... והנני מסדר שערי צדק וזה שער השמים, et easdem esse dicere in Shaare-Zedek f. 3, b. 4, a. Forsitan ipse Gecatilia, qui lucubrationes suas שער nuncupare consuevisset, in recensione secunda titulum libri variavit, aut, id quod in Kabbalistis persaepe usuvenit, discipuli ejus suo id arbitratu fecerunt. Cum igitur Josefus quidam Karnitol apud Reuchlinum de Cabbala (l. l. p. 742. 748., ed Basil.) et in ed. Riva (hinc etiam apud Manassen b. Israel, Conciliator p. 103) l. Shaare-Zedek auctor esse perhibeatur, nmm. קרניטול vel גריבבול haud secus depravata sunt, ac גיניקיל et ניקטילא; neque hoc opus ao. 1429. absolutum esse potest, cum Gecatilia toto seculo ante vixerit. Eum non scripsisse aliud nisi hoc, repugnat et clausulae: אם חזכה עדיין תשמע ממני בעזרת השם יתברך, et citationi ejus ab ipso factae in l. סוד המרכבה (Cod. Rossi 1230), cujus auctor itidem Josef Karnitol nominatur neque a Gecatilia est diversus. Is commentarium Merkabae scripsit (Shalshelet l. l.), cujus sine dubitatione pars est editum illud סוד החשמל (in laudato ארזי לבנון). A Shaare-Zedek, de quo sermo est, non differt illud, quod excerpsit Ziuni et possedit Del Medigo, atque illud, cujus excerpta in Jalkut Rubeni leguntur. Profecto Shaare-Zedek pressum est gravis inclementiâ fati. Opus ejusdem tituli, scriptum a Isaaco ben-Samuel Kabbalista (ut verisimile est, auctore l. מאירת עינים), item de *Sefiris*, asservat Bibl. Oppenh. (Catal. ms.). In titulo excusi Shaare-Zedek auctor gerit cognomentum ן' דית, quare eodem modo cognomentatur apud Shalshelet (l. l.). Sane דית nomen est gentis hispanicae. C. 1200 Toleti erat Josef ben-Salomo דית (המנהיג praef.); Salomo ben-Abraham דית ibn-Dawud transtulit Averrois מכלל הרפואות (Catal. Opp. ms.; in Cat. excuso 1134 F. pars dimidia nominis altera omissa est); Mose ben-Natan דית Narbonensis vixit c. 1323 (Wolf. t. III. p. 803.), Chajim ben-Salomo דית ao. 1387 Perpiniani (Ben-Sheshet QER. 266). At cum Gecatiliam auctorem excusi Shaare-Zedek esse merito agnoscamus, etiam illud דית mira ista nominum confusione ad nomen Gecatiliae accessit, et N. 856. in Wolfii Bibl. Hebraea obelo eximendus est. Certe enim Karnitol et Ben-Dit inter auctores Kabbalae deditos plane ignoti sunt.

Opera Josefi Gecatiliae proinde sunt haecce: 1) Comment. in Canticum Cant., citatus in גנת אגוז ed. 1615. f. 15, c. 58, c.; 2) גנת אגוז; 3) שערי צדק sive שער השמים; 4) שערי אורה; 5) שער משלים (de Rossi Diz. t. I. p. 125); 6) דרשות, uti ex prologo, indice et epilogo l. הנפש החכמה ed. 1608 apparet, ubi contra editoris consilium, quod primum ceperat, hae Derashae omissae sunt; verisimile est, סוד ציצית in Catal. Opp. ms., uti et סוד שבת etc. in Cod. Rossi 1221. N. 14. inde esse desumta; 7) ס' הנקוד; 8) פירוש סוד מרכבה sive סוד המרכבה, quo referri oportet etiam סוד החשמל; 9) תשובות, animadversiones in *More Nebuchim*, Opp. 1026. Q.; 10) Comment. in Hagadam paschalem, citatus ab Abravanele in Genes f. 47. a., qui et separatim editus est, et receptus in הנפש החכמה et in חמדת ימים t. III. (Liburni 1764) f. 33. seqq.; 11) אגרת, v. Wolf. t. III. p. 31. N. 72. s.; 12) תשובות, v. Cod. Rossi 1228., Karo in *Bet-Josef* ad Orach Chajim N. 25. 56. 426. 13) אוצר הכבוד, ms. Heimann. de praeceptis legalibus.

N. 17. Salomo Luria (QER. N. 98.) scribit: קבלתי מחמי הגדול ר' קלונימוס ז"ל. Hinc illud ממהר"ק poterit abbreviatum esse ex מֹורי חֹמי רבי קׂלונימוס, ita ut hic formulam habeamus eandem, quam illic deprehendimus.

p. 297. N. 18. משרת משה in Catall. Oppenh. non invenitur 20. Haec aenigmata deprompta sunt, ut videtur, ex *Targume altero* ad Megillam (Esther), quod, totum hebraice conversum, Mordechai Ventura edidit.

Ad Cod. XXXI.

N. 2. Jehuda ben-Barsillai ha-Nasi, cognomentatus הברצלוני sive אלברגלוני, atavus gentis catalonicae Shealtiel (Simeon Duran QER. t. I. N. 15.), vivebat in Provincia Gallica (Shaare Zijon apud Shalshelet f. 54, b.), erat magister Abrahami אב"ד ben-Isaak (חדושי הרשב"ץ Liburni 1744. f. 13, b.), habitantis in Monte Pessulano et Narbone (v. mea Analecta N. 2. p 307.), aequalis avo R. Abrahami ben-David (ראב"ד, v. תמים דעים N. 12.), ac floruit proinde c. 1130., eadem aetate, qua Mose ben-Ezra, id quod confirmat quodammodo Juchasin f. 130, b., qui eum inter hunc et Abrahamum אב"ד collocat. Auctor libri עטור (f. 14, a. 16, d. 17, c. ss. 80. b.), quem Massiliae docuisse constat, eum simpliciter nominat הרב המחבר (item apud המנהיג in גם §. 151.). Neque tamen confundendus est cum R. Isaaco (ben-Ruben) אלברגלוני, qui ejus aetatem praecessit cujusque חבור saepenumero vocitatur. R Jehuda vero scripsit: 1) ספר העתים de ritualibus et praeceptis circa festorum solemnia (v. תמים דעים N. 104., Tosafot Berachot f. 17, b. Jerucham אדם וחוה f. 8. 191. מגיד משנה ad שבת c. 3. 17. citat. saepius in ארחות חיים et מאור); 2) יחוס שאר בשר, de jure matrimonii (Simeon Duran l. l); 3) תקון שטרות (v. ib. N. 153., ubi per errorem לר exscriptum est), de scriptione contractuum et simil., uti recte adnotat Wolfius (t. I. p. 421), testimonio Shabthai adstipulatus, quem Ungerus, a Bartoloccio seductus, per injuriam erroris arguit; 4) חבור de dissidiis Gaonum (Shalshelet f. 40, b.), ut videtur, super jure obligationum; 5) פירוש ופסק de Talmude universo (Shem ha-Gedolim t. II. f. 34, a.), liber a praecedente fortasse non diversus; nam et illud, teste Gedalia, et hoc, teste Azulai, magnum opus esse dicitur. 6) Comment. in l. *Jezirah* (sec. Wolf. t. III. p. 306.). Opera juridica itentidem citantur in *Tur Choshen ha-Mishpat*, etiam a *R Nissim* (פירוש נדרים f. 22, b. חדושי בבא מציעא f. 75, b. ad *Alfasi* Rosh ha-Shana f. 216, a. Pesachim f. 148, b. etc.) et ab aliis.

Ad Cod. XXXIII.

1) Etiam hae epistolae complura fortasse continent, quae aliquid certe faciunt ad historiam literarum judaicarum illustrandam. Bela Perlhefter, cujus nomen ex hac collectione saepius occurrit, filia erat Jacobi, uxor Beerii Eybeschütz, cognom. etiam Perlhefter, judicis primum inter Judaeos Hamburgenses, deinde inter Pragenses, qu judaico-germanicum באר שבע ms. de paradiso et geënna ab

ipso compositum huic *Belae* inscripsit (Wolf. t. 3. p. 640. Opp. 956. F. Catal. Opp. ms.). Ad suum מעשה חשן וקטרת (Prag. 1686.), in quo itentidem laudat Dioscoridem, Plinium, Albertum auctoresque horum similes, ex fonte *Shilte ha-Giborim*, hac in re auctoris l. באר הגולה (v. supra ad Cod. XXVIII.) simillimus, hausisse videtur.

Ad Cod. XXXV.

A) Non minorem utilitatem haec 189 epitaphia praebere poterunt. Samuel Chagis (Sienae) auctor est, ut videtur, libri מבקש ה' (Venet. 1596) et corrector l. תפארת ישראל, auct. *Salomone Duran.* — De anno, quo mortuus sit Nathan Spira (ben-Ruben), Aboab (v. Wolf. t. 3. p. 855.) refert: „circa annum 1667“, quum in epitaphio legatur 1662, cum discrimine quinque annorum. Causa ejusmodi differentiarum est istuc ה' millenariorum, quod multa jam magnaque menda perversitatesque peperit.

Ad Cod. XXXVII.

B) Aetas R. Isaaci Durensis, instituta hacce investigatione, invenitur. Et R. Jakob Levi (מהרי״ל, QER. N. 71.) et R. Jakob Weil (QER. N. 133.) testantur, R. Süsslein, auctorem l. אגודה — quem prior ille (l. l. N. 59.) nominatim adducit — ante persecutiones (inde ab ao. 1348.) vixisse. Qui cum eandem cum hoc patriam habuerint, ambo, *Maharil* potissimum, testes certi censendi sunt. Porro Cod. ante a. 1427. exaratus (Hamb. hebr. 37.) inter alia carmina synagogalia mediae aetatis unum quoque R. Süssleinii continet. Consentit Kolon QER. N. 182., unde l. אגודה Ordinibus, qui סדרים appellantur, non multo recentiorem esse apparet. Si igitur aetatem ejus in tempora a. 1340. praecedentia incidisse ponimus, consentaneum est, eum Mordechaeo usum esse (v. אגודה in שבת §. 55., חדושי אגודה f. 79.) poteritque magister ejus, Isaak Levi (חדושי ר״י f. 78), esse Levi ille Erfurtensis, qui R. Mëir Rothenburgensem aetate antecessit (Maharil QER. N. 203.). Nunc cum R. Isaak Durensis generatione una antiquior sit, quam R. Suesslein (ib. N. 134.), qui et ipse illius שערי דורא in compendium redegit (Catal. Opp. ms.), ille videtur hujus praeceptor fuisse, florens primis sec. XIV. decenniis. Et quemadmodum aetate *Maharili* primum libri אגודה auctoritas invaluit, sic שערי דורא primum nominantur ab auctore Hagahot Mordechai (ad Chullin, ed. Riva f. 189, a. b.) una generatione antiquiori, qui semetipsum ואני שמואל הקטן nominat (ad Gittin init.), h. e., R. Samuële Schlettstadt (Maharil QER. N. 144. Minhagim f. 52.), qui opus suum ao. 1376. ad finem perduxit (Cod. Rossi 397. ubi „de Salistas“ scriptum est) et cujus discipuli ao. 1393. florebant (ms. Opp. 612 Q.). Immerito igitur Shalshelet (f. 61, a) Durensem — qui nonnisi doctores legis sec. XIII. florentes novit — post אגודה collocat. Praeter 1) שערי דורא (abbrev. ex שערי איסור והיתר לר' יצחק מדורא) scripsit Durensis: 2) הלכות ערובין (Cod. Rossi 1034.); 3) הלכות נדה sive דיני נדה, quas in Cod. ai. 1466. inveni, ordientes אשה ששמשה et ex §§. 45 constantes. De Rossi ad Cod 392. eas nondum typis exscriptas opinatur; at inveniuntur ad calcem libri תורת החטאת Cracov. 1570 4. f. 85 sqq. Codd. Rossiani 577. (scr. ao. 1338.) et 858. (scr. 1350.) confirmant id, quod de aetate Durensis confecimus; attamen Codd. 1033. et 1034. tantummodo sec. XIV. exarati esse possunt, non tempore antiquiore, utpote quo Durensis nondum floruit.

Ad Cod. XXXVIII.

Saul Merari literarum commercium habuit ao. 1653 cum R. Samuële Aboab (דבר שמואל N. 71.) idemque ao. 1664 Rabbi erat Veronae (Approbat. ad פרקי שירה Venet. ejusdem anni). Is ipse transscripsit 1695 et 1696 scripta hoc volumine comprehensa (cf. Wolf. t. II. p. 1294. t. IV. p. 484 s.) atque vendidit Veronae die XII. Maji 1701 *Bourgueto* — qui ipse Ungero libros donavit, v. Wolf. t. II. p. 1281. — Codicem hebr. 97. nunc Hamburgensem. Certo cognati ejus sunt Rabbi Venetus Mose Menachem Merari (ao. 1696, v. Wolf. t. III. p. 795.; ao. 1733, v. כרם חמר t. II. p. 65.; ao. 1750, v. פחד יצחק t. I. et Talmud. babylon. ed Amst. 1752. inter approbationes) et Mose ben-Rafaël Chai Merari (ibid. 1743, v. מפתחות הזהר Venet. 1744). — Quidam Nathan ben-Merari vixit ao. 1450 Anconae (Biscioni in fol. p. 165).

Ad Cod. XXXIX.

p. 307. Ex Cod. Monac. 78. apparet, R. Serachjam librum quoque Jobi explicuisse commentariumque suum in Proverbia (quem cod. quoque Sussex. 12. ai. 1440. asservat) etiam Romae conscripsisse, quibus supplenda sunt ea, quae in Analectis N. 6. p. 190 s. de hoc auctore exhibuimus. Translatio vero Alghazalii (cod. Rossi 496.) non huic auctori debetur, sed Serachjae ha-Levi, cognomento Saladin; auctor libri nostri non erat Levita, sed ex gente Shëaltiël (v. addit. ad cod. XXXI. N. 2.) oriundus. Cognomentum *Saladini* in Catalonia et Arragonia increbuisse videmus tertia demum parte sec. XIV. exeuntis (Ben Sheshet QER. N. 314. 321. 466.), quamobrem Serachja iste Levita non differt ab eo, qui ex disputatione cum *Josua Lorki* innotuit, id quod eo confirmatur, quod Benbenastum (non *Boboschat*) Labi ben-Salomo laudibus celebravit. Vixit enim illo tempore Benbenast ben-Labi — cujus carmina quoque ms. supersunt — *Bergae* (ibid. N. 249), Salomo ben-Labi *Ixarii* (ib. N. 435.); praeter hos Vidal ben-Labi *Caesaraugustae* (ib. N. 360), unus ex posteris Abrahami ben-Jehuda ibn-Labi (Epistol. Maimonid.) ao. 1232 ibidem degentis; quae cum ita sint, Cod. Rossianus, quem supra commemoravimus, sec. XIV. exaratus esse nequit. — Ceterum librum סודות המורה et ipsum Serachiae seculi XIII deberi, nonnisi veritate temporis in clausula notati (A. 1329.) comprobatur; alias abhorrere ab ipsius aetate haec mysteriorum More Maimonidei expositio censenda esset, quippe quae sec. demum insequenti inchoata est. Probe etiam considerandum est, Abravanelem (עטרת זקנים c. 8.) verbis החכם ר' זרחיה הלוי ז"ל הבין מדברי הרב שדעתו בהשגת הזקנים וכו' opus nostrum significare videri, quod si verum sit, Serachjae Levitae ai. 1413 vindicandum erit. Neque praetermittendum est, Nehemiam ben-Menachem *Kalomiti* ao. 1418 vixisse. Tantummodo ipsius codicis pervestigatione haec quaestio dissolvi potuerit. Atque etiam conferri oportet cum hoc cod. Monacensis 32., commentarium in More Maimonideum ao. 1280 compositum exhibens, qui et ipse סתרי תורה inscriptus est.

Ad Cod. XL.

Opera Abrahami ben-Chija, doctoris praestantissimi, quae Lugduni, Parisiis et Oxonii delitescunt, digna sunt, quae in lucem producantur; nam ne materia quidem omnium nota est. Auctor, Barcinone oriundus, in Gallia degit (v. Meor Enajim, suppl. secund. ad f. 132; cf. ad Cod. Ross. 1170.), plane uti ejus aequalis Jehuda Barzelloni (v. addit. ad cod. XXXI. N. 2.), et cognomentatur a *Jedaja* (התנצלות): חבר אל שורטת, a *Kimchio* (ad Jerem. 9, 23.): צאחיב אלצירטא, in l. האמונה והבטחון (ed. 1601.): שחבא ושורטא (c. 12.) et צחבא שורטא (c. 19.). Recta, ut videtur, scriptio est: צאחיב אל שורטה, h. e., amicus veritatis. Scripsit:

1) ספר העבור ao. 1123 (cod. Vat. Urb. 48), constans tribus e sectionibus (מאמרים), quarum singulae denas portas complectuntur. Prima agit de coelis et corporibus coelestibus, horum cursibus conversionibusque, de terra, diei noctisque vicissitudine etc.; altera de mensibus, anno lunari, computatione noviluniorum, dierum festorum etc.; tertia de anno solari, de commutationibus temporum quadripartitis, de anno jubilaeo et sabbatico ac de calendario christiano (Opp. catal. ms., unde corrigendus Opp. 1143. F. p. 175). Hoc ejus opus historice gravissimum laudant Immanuel p. 152., R. Serachja ha-Levi (המאור ad Rosh ha-Shana), Isaak ben-Israel (יסוד עולם f. 37, a. 64, b. 72, a. 75, ab.), R. Asaria de'Rossi in l. Meor Enajim, cf. et supercommentarium אהל יוסף, qui dicitur, ad comment. Ben-Ezrae f. 76, b.

2) צורת הארץ, ubi (porta 22) annus 1442 Seleucid. h. e. 1132 notatur. Locum hujus libri citat Kimchi ad Ps. 147.; praeterea commemoratur a Jehuda Abas (Wolf. t. IV. p. 838.). Fortasse ab hoc libro non differt opus ejus astronomicum in cod. Monac. 46. N. 7. notatum. In hoc magister ejus appellatur Abraham ben-Salomo Shamshinon, quod nomen certo error progenuit ex ולפני שֶׁמֶשׁ יִנּוֹן שמו (v. Zurat ha-Arez prooem.). Legendum videtur in Codice: יסנא מאיר שלומו ר׳ אברהם בר שלמה ... שמש ינון שמו, unde perversa translatione confictum est: „*R. Abraham ben-Salomo Shamshinon est nomen ejus.*"

3) חשבון המהלכות, quem librum commemorat כפתור ופרח c. 14. f. 80, b., absolutus secundum Meor Enajim (f. 94, a.) ao. 1105, secundum cod. Taurin. 66. ao. 1136. die 10. Aprilis, quam anni notationem confirmat de Rossi. Verisimile est, ספר חכמת הכוכבים (מאור l. l.) et astronomiam (Bartol. s. v.) non discrepare. Quae a Wolfio adducuntur תקיפות ומולדות, a עבור 'ס non differunt; forsitan eodem pertinent tabulae astronomicae apud de Rossi Diz. t. I. p. 31.

4) De geometria et musica, liber de arabico hebraice conversus; v. cod. Vatic. 400. cod. Rossi 1170.

5) מְגִלַּת הַמְגַלֶּה, de duratione mundi et redemtione, constans V portis (Wolf t. IV. p. 761.), citat. ab Abravanele ad Genes. f. 5, a. 9, d. 19, b.; ad Jesaiam, praef.; ad Daniel. f. 73, a. et a Menasse ben Israel, Conciliator p. 23. V. cod. Uri 324. Non differt סוד הגאולה codicis Monac. 10.

6) הגיון נפש, qui liber nostro in cod. et praeterea in Vatic. (Bartolocci t. I. p. 25.) asservatur et citatur a תורת המנחה ms. N. 26. ad Parasham כי תבוא.

d) Liber Alghazalii, Mosne-Zedek inscriptus, מאזני המעשה vocatur etiam apud Matitjam Jizhari Comm. ad Ps. 119. lit. ח. De ejus ספר ההגיון cf. ea, quae ad cod. XLIII. de Narboni adnotata sunt. Ad opera Alghazalii referendum est etiam carmen a R. Abrahamo Gavison (v. עמר השכחה Liburni 1748. 4. f. 135, a.) hebraice conversum, ordiens illud אל תבכו אחי ואל תנודו et luctum de ipso aliquando mortuo indecentem fore demonstrans.

e) Nomen כספי ab oppido Caspe deduci posse, primum observatum est in l. *Zeitschrift für die Wissenschaft des Judenthums*, Berol. 1823. p. 150. idemque ex cod. Monac. 60. confirmari videtur. Recensio vero librorum Josefi ben Caspi XXXIII tam plena et fere undique expleta nondum a quoquam exhibita est. At annus, quo natus est, certo in tempus ante 1300. incidit; nam ao. 1331. aetate jam provectus erat, filios adultos habebat, utitur dictione „*serio*" et Aragoniam jam peragraverat (ad cod. Rossi 755. p. 151.); amplius viginti annis ante erat in Aegypto (ad cod. Rossi 102), neutiquam primo aetatis flore pubescens. Cum commentarium in Kohelet (N. 12.) elaboraret, quinquaginta annos natus erat, uti perhibet hypographe ad cod. Opp. A 272 Q. (והנה קיימתי לעשות פירושים רבים ועתה בהיותי בן חמשים שנה), et in scriptiuncula (N. 21.), in qua commentarium istum inter alia ipsius opera recenset, quam quidem post a. 1331 conscriptam esse par est, nondum legentibus valedicere videtur. Insuper extra omnem dubitationem positum est, eum N. 28. posterius scripsisse, et tamen jam a Sarsa (v. infra), qui 1368 floruit, scripta ejus adhibentur. Unde concludo, annum aetatis ejus quinquagesimum in tempus c. 1330 incidere eumque proinde c. 1280 natum esse. De scriptis ejus haec adnotanda sunt.

Liber עמודי כסף (3) exstat etiam in Bibl. Universit. Taurinensi (de Rossi Diz. s. v.). Ad hunc librum, ni fallor, ubi Caspium producunt, respiciunt: Sarsa (מקור חיים fin. בהעלותך ss.), Efodi (ad More l. II. c. 48.), Abravanel (Comm. in More l. I. c. 5. f. 15, d. 16, a.; c. 7. 8. 10. 14. l. II. c. 32.). — L. שלחן כסף (6), quem exhibet cod. Taurin. 97., agit de praerogativis linguae sacrarum scripturarum prae versionibus. Inter alia inde apparet, auctorem linguam latinam calluisse. — מנורת הכסף (8), ut convenit, in mente habet Abravanel (ad Zachariam c. 1.), eum ad Caspii expositionem trium visionum hujus prophetae legentes ablegat. — חצוצרות כסף (12) v. supra. — חגורת כסף (16) est, teste Opp. Q. 272 A., comment. in Ezram et Chronica. Et re vera cod. concluditur verbis למלאות שבעים שנה (Chronic. l. II. c. 36. v. 21.). — Libri תם כסף (20) septimum discursum (דרוש) citat Abravanel ad Jes. 39. — תרומת הכסף (24) Caspi ao. 1329 scripsisse dicitur (*Geiger, Zeitschrift* tom. III. p. 287. — פרשת הכסף (26) elucubratus est anno aetatis XXI. (cod. Monac. 60.). — טירות כסף (27) commemorat Abravanel in Exod. (וארא f. 112, c.) et in משמיע ישועה (prophetia XV.), Abendana ad Michlal Jofi f. 2, a. — צואה (28) enumeratur etiam in Catal. Salomonis Dubno. — Loco n. 29 — tametsi קצור רב ספרי אריסטו habet Reggio l. l. p. 45 — opera tria haecce supplenda sunt: 29) קיצור ההקש, 34) קצור ספר המופת, 35) קצור ספר התטאה (v. Biscioni fol. p. 167); praeterea 36) פירוש משלי adornavit, quem in comm. ad Threnos citat. Hoc modo ad Caspii opera sigillatim enumerata tria accedunt. Insuper auctorem nostrum citat *Abravanel:* Ex. f. 116, d. 122, b. 143, b.; Lev. f. 205, c. (בפירושו לתורה, ubi, ut videtur innuit l. גביע כסף N. 11.); Numer. f. 232, b. Plerumque eum perstringit, idque maxime, cum librum More exponit.

etiam in Josuam c. 10., מפעלות אלהים 2, 1. f. 11, d. Ante Abravanelem jam R. Josef Jabez (אור החיים Lublini 1597 f. 17, b.) plurima habuit, quae in Caspio reprehenderet. Ejusdem mentionem facit Crescas ad More Nebuchim 1, 22. — Nomen Caspi gentilicium, quoad ego scio, hi gerunt: 1) Josef ben-Jakob (cod. Monac. 60.); 2 et 3) ejus filii Abbamare et Salomo; 4) Natanael ben-Nehemia, interpres libri Kusri; 5) Abbamare in finibus Algerii (v. Salomo Duran QER. N. 612.); 6) Saul, auctor Pijuti s. poëmatis synagogalis cujusdam שבחי אליל, in Provincia; 7) Samuel, Rabbi Algerianus ao. 1744 (v. שו׳ת בית יהודה).

f) Jakob ben-Machir habitabat in Monte Pessulano, literarum commercium habebat cum *R Salomone Adderet* (QER. ed. 1610. N. 395.) estque auctor tractatûs, עקר הרחיות inscripti et de re calendaria agentis, uti ejus discipulus et cognatus Isaak Parchi (כפתור ופרח l. l. cf. f. 430, a.) testatur. Ibi cognomentum Tibbon habet, quod ei tribuitur etiam in Cod. Vatic. (Bartolocci t. III. p. 859.), Cod. Uri 440 et 454, Cod. Rossi 167. Eodem modo Natan ben-Samuel, auctor libri זכרון טוב, tantummodo in l. כבוד אלהים (Constant. 1585.) 3, 3. f. 126, a. hoc cognomen gerit, quod Masius et de Rossi ignorant, ita ut ex hac clarissima gente Jehudam, Samuelem, Mosen, Jacobum, Natanum noverimus. Cum in mathematico Cod. Uri 431. pars prima et tertia a Jacobo ben-Machir conversae sint, eidem attribuenda videtur versio alterius, libri *Theodosii de sphaera*, a quo fortasse non discrepat כ׳ תודוסיוס in Cod. Monac. 30. N. 5., quem librum descriptor apud Wolfium invenire non potuit, etsi Wolfius t. I. p. 397. et t. III. p. 278. 964. satis perspicue de eo loquitur.

g) Cod Taurin. 147. continet duas dissertationes de ὕλῃ, ab Abulcassem ben-Idris et Abu Giafar ben סבאק conscriptas. Abu Giafarum novit Sarsa quoque in l. Mekor Chajim f. 102, d. — Cod. Taurin. 150. continet sexaginta דרושים, nomine עין משפט, auctore Abu Ismael Farabi. Averrois דרושים asservantur Parisiis (Wolf. t. III. p. 15.). In Cod. Monac. 30. N. 3. et 4 Averrois aliorumque דרושים inveniuntur, uti et Abulcassemi dissertatio, quam memoravimus. Ibidem in Cod. 35. N. 8—10. exstant: Abulcassemi Explanatio Logices Aristotelicae, Averrois דרושים una cum „Josefi ben-Jochai" tractatu de ὕλῃ. Quare Codex noster eandem, ut videtur, quam illi, collectionem exhibet; neque Josef ben-Jochai diversus est ab Abulhedshadsho, cujus nomen hebraicum est Josef Jachia, qui aetate *Alghazalium* superat cognomenque perpetuum gerit הישראלי המערבי, utpote Kairovani aut Fessae natus (v. שאלות שאול הכהן Venet. 1574. f. 18, c.). „Abu Ismaël" legit Codex et Vaticanus et Taurinensis, cum noster habeat „Abunazar", approbante jam Wolfio t. I. p. 8. Neutiquam vero *Abulcassem* pro collectore habendus est. Ad clausulam hujus partis codicis quod attinet, ao. 1469 — sicut pro 1496 legi oportet — dies 16. mensis Tebet in sabbatum incidit. Proinde hic annus intelligi nequit, et quia sabbato scribere non licebat, et quia diserte dies quartus hebdomadis notatus est. Quamobrem istuc הדרך, uti saepe hoc modo, פרט גדול (computatio major) est, h. e. ה = 5000 et דרך = 224, et hoc in anno — 5224 — 16. Tebet recte incidit in quartum hebdomadis diem sive 28. Decembr. 1463, quae temporis notatio, uti facile apparet, sola vera est. Cum in anno nominato, quem dies hebdomadis quintus inchoabat, mensis Cheshwan 29, Kislev 30 dies haberet, sextus Cheshwani in diem hebdomadis quintum incidebat, uti recte notat Cod. Taurin. 17.; sextus decimus vero Kislev in diem hebdomadis alterum. Quae cum ita sint, in clausula cod. Rossi 143.: „Die tertio, 16. Kislev", 16 in 17 immutari oportet, siquidem de Rossi oscitanter י״ו legit pro י״ז. R. Shabthai Kohen, in cujus usum — ao. igitur 1463 — haec collectanea philosophica transscripta sunt, certo non diversus est ab insequentis tractatûs auctore Shabthai Kohen ben-Malkiël (ao. 1473), qui erat familiaris et aequalis Graeci (v. Shalshelet f. 62, b. et de Rossi diz. stor. t. I. p. 94.) *Mordechai Comtino*. Malkiel autem ben-Shabthai Kohen vivebat ao. 1410 in אקשיא natusque erat in איקראה (cod. Rossi 312.). Ad locum posteriorem quod attinet, lego אי קריטה, h. e., *insula Creta*, quo nomine Candia in ס׳ אלים p. 30. nominatur. Jam Binjamini Itinerarium (versus fin.) ait: האי הגדולה קריטס. Juchasin f. 135, b. habet glossema: וקנדיא הנקרא קריטא. Samuel Algasi (תולדות אדם fin.) eandem insulam bis vocat אי קריטי, quae forma turcicae Kriti respondet. Illo vero ipso tempore אי קריטה nomen vulgare fuisse, ex hisce consequitur: R. Josef del Medigo, quem ex Candia oriundum constat, loquitur de „viro perquam claro" R. Shemarja ben-Jehuda in insulae Candiae (מרנא ורבנא שמריה איש מפורסם בעולם), avo philosophi Elia del Medigo; cujus proinde aetas circa a. 1440 versatur. Alibi aliquid de loco quodam More Maimonidis (v. אלים p. 29. 41.) citat, ab הרב הכולל R. Shemarja האיקריטי profectum. Hic ipse R. Shemarja איקרט sive איקריטי multa grammatica scripsit (cod. Paris, apud Wolf. t. II. p. 597. N. 33.), nuncupatur „Gaon" ab Elia Misrachi (QER. ed. Constant. f. 122, b.), saepenumero laudatur a R. Salomone Alkabes in שרש ישי ad Megillam Ruth et alicubi, cum sermo est de libro ejus חבר איש ואמתי (v. *Geiger, Zeitschrift für jüdische Theologie* t. III. p. 447.) nude ac simpliciter קריטי אלרומי h. e. „Judaeus Graecus Cretensis" vocatur — qua in re illud non est omittendum, in Machsorio synagogarum graecarum precationes poenitentiales a Shemarja compositas reperiri. Ergo איקריטי *Cretensem* significat, et Malkiël iste, uti indidem liquet, in insula Creta natus erat — ubi nomen Malkiël etiam sec. XVI. invenitur, *v. Zunz, gottesd. Vortr.* p. 294. not. *b.* — et pater nostri Shabthai esse videtur. Illud אקשיא codicis Rossiani insuper similitudinem habet cum בקוס...ש hic nominato, quamquam nominis valorem ex neutra forma divinare possum.

h) N. 3. verisimile est non differre ab eo, quod in Epistolis Maimonideis (ed. Prag. f. 59, b.) invenitur.

o) Themistii Comment. asservatur etiam Taurini (cod. 40. f. 560—567) et Monaci (cod. 107. N. 2.). Translator est Mose Tibbon, Hic ipse commentarius intelligitur, ubicunque Themistius allegatur, id quod saepenumero usuvenit, e. c. a *Maimonide* (epist. ad Samuelem Tibbon), *Shemtob Palkirâ* (More ha-More p. 96., שלמות האנושי p. 142. 145.), *Samuele Sarsâ* (Mekor Chajim האזינו), ab auctoribus descriptorum hoc in catalogo עמודי כסף et צורות היסודות עץ חיים (v. p. 304. 308.), *Abravanele* (in צורות היסודות f. 53, a.), *del Medigo* (אלים p. 31.). Commentarium Averrois ad מאמר הגרשם באות למד citat *Levi ben-Gerson* in מלחמות השם 5, 3, 1. ed. Riva f. 36, d.

3) p. 306. R. Levi ben-Gerson libros hosce Averrois suis commentariis locupletavit:

1) De syllogismo, hebraice ס׳ ההיקש חישר (in hoc codice sub *c*), ao. 1319.
2) Analyticorum libri duo, v. Wolf. t. III. p. 651.
3) De coelo et mundo, ib.
4) Physica, ao. 1321. Hunc suum באור allegat in Comment. Genes. c. 1. et in Milchamot 3, 4. f. 25, a.
5) De Meteoris, quam commentarium secundum Wolf. l. l. ao. demum 1332. conscripsit, quare allegationem hic commemoratam ad recensionem secundam respicere necesse est.
6) De Anima, etiam Parisiis, ao. 1324. Subscriptio אדר טבת obscura est.
7) Metaphysica, citat. in Milchamot 3, 3. f. 23, b. infra.
8) De Animalibus, cit. ibidem 6, 26. f. 66, a.
9) De Generatione et Corruptione, Wolf. l. l.
10) Logica, ib. p. 650. Catal. Lugd. Bat. p. 407. N. 42.
11) Topica, v. cod. Monac. 45. N. 3.
12) De praedicamentis (Catal. Lugd. Bat. p. 404. N. 12.). ubi tamen Averroes non nominatur.

Ad Cod. XLI.

B) p. 307. Ad vitam Kalonymi supplementa exstant in Analectis meis (*Geiger* l. l. tom. IV. p. 199—201.), in adumbratione cod. XXI. N. 8. (supra p. 288.) meisque ad eam additamentis. Eum 1287. natum esse, testantur etiam Adleri Mss. (Catal. Kilon. 1836. p. 32). Eum persecutionibus calamitosis in Provincia ortis ipsummet perturbatum afflictumque fuisse, perspicitur ex *Eben Bochan* ed. 1546 f. 83, d. Haud parvi momenti hoc est, quod totam, ex septem sectionibus constantem *Ali ben-Rezuani* Columnam vertit, et bis quidem, quia ipsis persecutionis gallicae tempestatibus in אבדאי (ארלדי?) prioris versionis jacturam fecit (cod. Monac. 43. N. 2.). Ad personas in *Massechet Purim* nominatas hi quoque pertinent: *Zidkia Anav* (etiam apud Immanuël.), *Shabthai Parnas, Jehuda ben-Jechiel, Mëir ben-Binjamin ben-Isaak.* De versionibus ejus haec notanda sunt: Metaphysica Taurini quoque asservatur (cod. 40 et 89.); Topica in cod. Taurin. 40. et 149. diem 23. Elul 1313 subsignatum habent; l. de Plantis ibidem exstat (cod. 40. f. 467—470.) cum notatione temporis modo relatâ; Sophistica in codd. Taurin. 40. et 149. clausulam habent: Absolut. 5. Tisri 74 (ai. 1313), ita ut annus 1323. in versionibus chronologice recensendis plane excidat, id quod non caret pergravibus argumentis. Physica continet cod. Taurin. 142. — Partem praefationis l. אגרת בעלי חיים Silv. de Sacy recepit in *Notices et extraits* t. IX. p. 408 ss., ubi etiam אבי אל צפה corrupte pro אכואן אל צפא scriptum observat, h. e., *societas* צפה; fortasse ab his sociis non differunt זקני אלצפיה, quorum mentionem facit Abubekr ben-Tofail (v. supra p. 310 F.). Jam Juchasin (f. 148, a.) de his veteribus Arabum auctoribus loquitur (ובזה הזמן חברו חברים נקראו אבואן אל צפה אגרות נקרא רסאיל), quorum sunt dissertationes LI., partim hoc seculo Calcuttae in lucem emissae.

Ad Cod. XLII.

A et B) Annum 1469, quem codici XL. abjudicavimus, huic adjudicari oportet, cum ה״רל לפרט sit 5230 et dies 30. Tisri adhuc ad Octobrem 1469. pertineat. Opus נוצר אמונים exstat Lugduni quoque Batavorum et Monaci (cod. 55. N. 7.); capitis VII. amplius unâ paginâ reperitur in נובלות חכמה f. 91, b. — ס׳ נעימות ex XL. שערים constat et auctorem habet *Josefum Haroëh ha-Kohen ben-Abraham*, qui praeterea conscripsit: מחכימת פתי (compendium libri Nëimot; ambo Lugduni asservantur). מועדים, אוצר נחמד, מצות, משיבת נפש, צדוק הדין. — *R. Shemarja Egriponti* (cognominatus ab Egrippo insulae Negroponte, qui locus in Misrachi QER. N. 70. commemoratur), ab ארח צדיקים (2, 2.) Karaeis adnumeratur, immerito scilicet, siquidem auctor l. Nizzachon (§§. 2. 115., cf. *Zunz, gottesd. Vortr.* p. 400 not. *a*) eum magna cum observantia adducit. Fortasse huic ipsi debetur מאמר על בראשית in cod. Rossi 1070. — שלמה הצרפתי, eodem nomine ab aliis Karaeis citatus (v. Wolf. t. IV. p. 1088.) est *Salomo Isaaki* Trecassinus s. *Rashi.* — משוי העכברי etiam alibi occurrit, v. *Zunz* l. l. p. 396.

Ad Cod. XLIII.

A, B et C) *Mose ben-Josua Narboni* ex Arragonia oriundus, saepenumero a Samuele Sarsa, qui ejus discipulos noverat, laudatus, haec opera elucubratus est:

1) מאמר בשלמות הנפש, qui citatur hoc in cod. (*A*), nec diversus est, ut videtur, a dissertationibus (cod. Monac. 107. N. 5.) sive commentariis (Wolf. t. III. p. 802.) ad libb. *de anima.*

2) אגרת על שעור קומה. de libro Kabbalae שעור קומה, v. *Zunz*, l. l. p. 167. not. *d.*

3) מאמר s. פירוש ad אפשרות הדבקות, etiam in cod. Uri 392. N. 3., qui citatur ab Abravanele in עטרת זקנים f. 16, a. et in שאלות שאול הכהן estque concinnatus Perpiniani aestate anni 1344.

4) פירוש ad Alexandrum Aphrodisiensem.

5) פירוש ad חי בן יקטן, conscriptus, ut videtur, Barcinone (cf. cod. Monac. 58.). Descriptio rerum miserrimarum luctuosissimarumque synagogae Barcinonensis apte quadraret ad annum 1366, nam turbae annorum 1366—1369 maximas acerbitates et calamitates Judaeis in Castilia, Arragonia, Catalonia etc. degentibus parabant, quas uberrime depinxit *Sarsa* in literis suis codici Monac. 7. adjectis et typis exscriptis in ephemeridibus Philippsonii (*Literarisches Beiblatt*, 1838. N. 13. p. 51.), quibus cum literis praeterea Isaaci ben-Sheshet QER. N. 445. et prooemium ad Zeda la-Derech — ubi annus potissimum 1368, quo Sarsam suum Mekor Chajim finiisse constat, ut calamitosissimus designatur — collatu digna sunt. At ingentes difficultates huic anni notationi obstant. Jam hoc perquam absonum est, auctorem, qui se post primum etiam alterum ejusdem scriptoris librum interpretaturum pollicitus erat (p. 308 *A.*), praeterlapsis XXII. demum annis fidem liberare, quin ne verbulo quidem hujus insolitae tarditatis ac procrastinationis mentionem injiciat. Accedit, quod Sarsa (v. Mekor Chajim f. 42, c. 55 d. 72, d. et alias), qui Narbonensis commentarium ad More saepenumero laudat et de ejusdem discipulis loquitur (ib. f. 55, d.), neminem tali modo nuncupat, qui non ad minimum 15—20 annis ante ipsum quasi in publicum prodierit. Nunc cum Narboni in commentario suo libri Maimonidei hunc commentarium itentidem alleget, necesse esset, illum post 1366 scriptum esse, quod etsi ab uno de codd. Vaticanis

(Urb. 26.), cum 1369 scriptum asserente, confirmatur, alienum est tamen a veritate, atque ab aliis codd., commentarium More Maimonidei jam ao. 1362 ad finem perductum esse testantibus, infirmatur ac convellitur. Contra notatio anni 1344 non solum codicum consensu, sed etiam ab ipsa historia rationibus apertissimis confirmatur. Etenim hoc anno dominatio in Roscinonem (רושליון, *Roussillon*) firmiter stabilita est in manibus regum Arragoniae. Quamobrem ego praefero clausulam cod. Taurin. 140., quae hunc פירוש a. 1349. 5. Sivan absolutum esse testatur. Hoc quoque tempore Barcino, ingruente lue gravi atque exitiosa, magnis miseriis circumventa erat (v. Shashelet f. 113, b.), aptissimeque quadrat querimonia Narbonensis, semet omni vitae consuetudine cum Perpinianensibus (p. 309.) esse destitutum, a quibus quidem eum tantummodo brevi ante discessisse necesse est; nam posterius degebat in Numantia Nova (*Soria*), Burgis (*Burgos*), in Arragonia, alioqui hanc ejus ad Perpinianum societatis rationem subitam assequi vix poteris. Ergo clausula hujus codicis *C* pariter falsa est, ac codicis Vatic. Urbin. 26.

6) Comment. in הנהגת המתבודד *Abubekri ben-Azaigh* (nominat p. 310; inscr. הנהגת מיחד apud Shemtob in כבוד אלהים plagula 3. f. 4, b.), v. cod. Uri 392. N. 2.

7) Comment. in *Logica* Averrois. Catalogi excusi Bibl. Oppenh. (v. Opp. 1162 Q.) adscribunt solummodo אמנה; catalogus manuscriptus adnotat, hoc scribendi compendium significare: אמר משה נרבוני הקטן. Jam Shalshelet f. 56, b. hoc modo explicat abbreviaturam אמן, quae nostro quoque in codice in fine *C* reperitur.

8) Expositio libri כוונות ab Alghazalio scripti. Expositio Logicorum Alghazalii (cod. Uri 405. cod. Monac. 120.), auctore Narbonense, hujus operis illustrati pars quaedam esse videtur. Eodem modo quidam *Abraham Bali ben-Jakob* cum commentario Logicorum ex l. כוונות petitorum producitur in ארח צדיקים lit. ם.

9) Translatio Alghazaliani ס׳ הייחוד, v. cod. Vatic. 209.

10) Comment. in librum *de coelo et terra*, citat. ab Abravanele ad More 1, 5.

11) Illustrationes sive Introductiones in דרושים ad cod. XL *g.* indicatos, v. Wolf. t. I. p. 19. et cod. Monac. 30.

12) Comment. in *More Nebuchim*, teste Assemani, absol. Soriae 3. Ijar 1362. Hunc annum exhibent alii quoque codd. (v. Opp. 1183 Q. Measset A. 548 s. 1788 p. 242.). Ao. 1358 Narboni erat Soriae (v. Shalshelet l. l.; testimonium desumtum ex Michlal Jofi porta 88., poteritque ad rem explorandam conferri cod. Monac. 63. N. 3.), alioque ejusdem anni tempore Toleti, quo docti Sevilienses ad ipsum literas dabant (Shemtob in More 2, Introduct. N. 8.).

13) Comment. in *Threnos* (Wolf. t. III. p. 803. Opp. 282. Q.), cujus in fine cohortatio ad constantiam fidei. Non satis perspicua est notitia de cod. Monac. 56.: „Alghazali contra pseudophilosophiam, auctore Narboni.“ Nescio an hoc aliud quoddam ignotum sit auctoris nostri scriptum. — Criminationes in Narbonensem, praecipue propter philosophema ejus aristotelicum de aeternitate mundi, v. apud *Josefum Jabez* (אור החיים f. 21.). *Abraham Katalan* (נוה שלום f. 126.), *Abravanelem* (multis locis), נובלות חכמה f. 90, b., אמונת חכמים f. 7, a. 24, b. — De Rossi Narbonensem cum recentiori Mose ben-Josua (cod. 148.) confudit (v. indicem auctorum ad calcem catal. codd.); neque hoc verum est, *Salomonem Maimon* commentarium Narbonensis in Latinum vertisse eumque latine conversum ab *Eichelio* (nempe Euchel) editum esse (Diz. stor. t. II. p. 68.). Tantummodo ad primam partem Doctoris Perplexorum (Berolini 1791. 4. cum commentario Salomonis Maimon, גבעת המורה inscripto) Narboni adjectus prodiit. Fortasse auctoris nomen plenum hoc est: Mose ben-Josua ben-Mëir ben-Mose ben-Abbamare ben-David.

D et E) *David ben-Jomtob aben Bilia* (בילייא) Portugalensis, aequalis Isaaci ben-Polkar aut certe non multo recentior (v. cod. Rossi 861.), ergo fere c. 1320, complura opera scripsit, quae sigillatim recensebimus

1) Comment. in Pentateuchum, in quo exegesin istam philosophicam sectatur, cui multi aequalium auctorum, veluti *Levi ben-Gerson*, *Caspi*, *Aben Vakar*, *Sheshet Girondi*, *Menachem ben-Salomo*, *Jehuda Romano*, *Immanuël*, *Nathan Tibbon* et alii, dediti erant. Rejecit, uti et R. Abraham, filius Maimonidis, metempsychosin (Mekor Chajim f. 123, bc.), at tanto magis fabellis astrologicis se implicuit, cf. ib. f. 8, a. 9, c. 11, b. 12, a. c. 15, d. 21, b. c. 28, c. 79, c. 90, b. 93, d. 99, b. 101, d. 102, a. 103, a. 107, c. 110, b. 112, d. 122, b. 123, a. d. 127, a., qui loci fragmenta hujus commentarii continent.

2) מאור עינים, quo ex libro duo loci l. l. f. 94, b. 129, c. communicantur.

3) יסודות המשכיל, quo tredecim judaismi principia constituuntur: I) sunt entia incorporea intellectualia; II) mundus creatus est; III) est vita futura; IV) animae a Deo exeunt; V) eaeque sunt entia per se subsistentia et a se invicem discreta; VI) quae non in generationis demum actu existunt; VII) Remuneratio nonnisi ad animam pertinet; VIII) proclivitas ad pravum poena est; IX) lex mosaica superior est philosophia; X) in sacra scriptura distinguendi sunt sensus internus et externus (פנימי s. נסתר, חיצון s. נגלה); XI) Thora correctione non eget; XII) Praemium praecepti divini rursus est praeceptum divinum; XIII) Praecepta ceremonialia sola ad perfectionem non perducunt (המצוות המעשיות אינן תכלית שלימות האנושי). Non undique recte haec principia recensita sunt in catal. codd. ms. Paris. 1739. t. I. ad cod. 184.

4) דרך לעשות חרוזים, institutio ad artem metrorhythmicae poëseos (cod. Rossi 861. N. 2.).

5) ציורים, „quod duobus tantum foliis constat, morales quaedam expositiones praemittuntur, quas carmen quoddam excipit ipsum auctoris nomen in initialibus detegens.“

Tum hoc ipso acrosticho tum constanti l. Mekor Chajim scriptione veritas scriptionis בילייא stabilitur contra בילא codicis Opp. 928 Q. codicisque nostri. Perquam verisimile est, *R. Davidem b.* בילייא, cujus in gratiam translatio instituta est, nostrum esse auctorem. בילייא invenitur etiam apud *R. Salomo aben Bilia* ao. 1549 (v. R. Josefi ben-Lev QER. t. III. N. 99.). Ad gentem ביבש, unde translator ortus est, quod attinet, ex ejus gentilibus hosce novi — fortasse his indiciis via sternitur ad res exploratius percipiendas et cognoscendas. *Mëir Bivash* vixit c. 1150, Toleti, ut conjici licet (Sefer ha-Kab-

bala f. 44, b.). Ad sec. XIV. referendi sunt: *Mose Vidal* Perpiniani (Chajim Shabthai QER. ed. Thessalonic. N 18.); *Chajim ben-Jehuda*, translator; *Chajim* et *Abraham*, ambo aequales Isaaci ben-Sheshet (QER. N. 297. 290.), ille senex, hic adolescens. *Jakob ben-Abraham* floruit ante a. 1486 (v. de Castro bibliot. espan. t. I. p. 357.); *Nissim* ao. 1491 (v. שבעה עינים Liburni 1745, epigraphe codicis manuscripti); *Jomtob Bivas* sec. XVI., v. Kore ha-Dorot f. 36, b. infra.

FINIS ADDITAMENTORUM ZUNZII.

Adjectis his *Zunzii* supplementis, quibus literarum judaicarum locis aliquot retrusis ac penitus abditis multum lucis allatum vides, unum hoc superest, ut partim errores nonnullos mei catalogi religiose notem partim quandam quasi observationum racemationem instituam. Habeto igitur haec:

p. 276. Col. 1. lin. 3. pro **Menahem** legendum: *Meir Rothenburg*.

p. 277. Col. 1. lin. 4. סמ״ג potius pro מצות גדול sumendum, de libro Praeceptorum *majori*, cujus minor compendium est.

ibid. lin. 15. **Bonenfant** improviso scripsi pro *Bonfils*, nomine gallico, cujus glossema est hebraicum *Thob Elem*.

ib. lin. 23. חרם delendum est.

ib. lin. 7. infra. „**Menahemi**" falsum est.

p. 283. Col. 1. med. ר״ר non est ר׳ יעקב בן אשר, sed רבינו יצחק.

p. 284. Col. 2. lin. 15. **Lages**, potius *Legis*, quanquam deest verbum, unde hoc n. derivatum esse possit.

p. 285. Col. 1. lin. 15. pro: „linae" lege: lanae.

p. 286. not. Non 4827., sed 4927. (ao. 1167.) Tibbon transtulit, quare versus hujus notae sequentes, quatuor potissimum extremi, concidunt.

p. 292. Col. 1. lin. 15. infra lege ذَات (v. Schmoelders l. l. p. 128.).

p. 303. Col. 2. lin. 5. infra pro: הכסך lege: הכסף.

p. 305. Col. 2. lin. 16. האצטוביא הראשונה. Fortasse legendum est האצטוכיא, quod, quemadmodum Arabum إسْتُقِس, Syrorum אסטוכסא, corruptum videtur ex graeco στοιχεῖον, ad similitudinem formae אצטומכא, στόμαχος. Deus autem appellatur *elementum primum*, sicuti alias الذات, الجوهر الاول et similiter.

p. 311. Col. 2. Ignoravi, cum hunc codicem describerem dissertationem Jo. Christiani Clodii hancce: Liturgiae Syriacae Septimanae Passionis Domini nostri Jesu Christi excerptum e codice ms. Biblioth. Senatoriae Lips. editum ac notis illustratum, Lipsiae 1720. 4. pagg. 42. Juvat adscribere, quae Clodius ex epilogo libri extricavit: „Scriptus est codex, ut in pagina ultima refertur, ab Abrahamo nomine *Dirojo* seu Monacho et Presbytero, Jacobita Syro, filio *Bahanami* Dirojo ex *Tur Abdin* h. e. monte devotorum, regione trans Tigrim, a monachorum in illis montibus coenobiis dicta: in monasterio Insulae *Cypri* extra urbem magnam *Nicosiam*, versus septentrionem, milliari fere unico ab oppido *Marphito*, quod est Monasterium Syrorum Jacobitarum, anno aerae Alexandrinae, quantum ex literis vetustate detritis perspicere licet, 1819 h. e. ao. Christi 1508." Haec cum nostris velim conferas.

p. 303. Col. 1. (cf. Addit.). Cognomentum arabicum **Abrahami ben-Chija** צאחיב אל שורטה h. e. صَاحِبُ اَلشُّرْطَة non „*amicum veritatis*" indicat, sed: **praefectum cohortis praetorianae.** Hoc cognomen ad civilem dignitatem significandam cumulatur in MI noctibus; invenitur etiam in Historia Elmakini p. 10. 42. Id quod habet l. האמונה והבחון ed. 1601.: שהכא ושורטא, corruptum est ex شِحْنَة اَلشُّرْطَة, quod idem est.

p. 290. Col. 1. Libri האורות האלהיות, qui de Arabico Alghazalii hebraice conversus est, inscriptio arabica est مشكاة الانوار (*die Niesche der Lichter*, cf. Qoran. Sur. 24, 35.). Divisus est in capita tria, quorum primum agit de Deo coelorum terraeque lumine, alterum de luminibus secundi ordinis, tertium de velis Dei septuaginta secundum effatum Muhamedis (v. Wuestenfeld, l. l. p. 14.). Liber אלקסטאס, qui citatur in חנוך ן׳ רשד f. 67, a. arabice inscriptus est القُسْطَاس s. الميزان, h. e., trutina (cf. Sur. 17, 37.) et capp. XXXII. de rebus ethicis agit (Wuestenfeld p. 17. n. 40.). In eadem Logica Averrois profertur auctoris ejusdem: הבדל בין הישמעאלי ואלזנדק h. e. Discrimen inter Ismaelitam et Dualistam s. haereticum (زِنْدِيق, propr. Zendavestae assecla). Haec inscriptio ex libri argumento petita respondet arabicae اَلرَّد على اَلباطنية, h. e., refutatio allegoretarum (Ismaelitarum s. Assassinorum, v. Herbelot s. v. *Bathania*). Liber denique שמות האל העצומים hunc titulum arabicum habet: المقصد الاقصى فى شرح اسماء الله الحسنى h. e. finis extremus in explicatione nominum Dei pulcrorum (quae, addito nomine *Allah*, sunt centum). V. Hammer, Ejjuhâ-l-Waled p. XVIII. n. 19. 13.

p. 307. v. Addit. Liber *Tochfatu Ichwân-is-Safâ* (Donum amicorum sincerorum, a quibus bene discernas *Es-Sufijah* h. e. sectam Sufiorum), unus de Ll. *Rasâil* (אגרות), editus est Calcuttae 1812. Excerpta ex hoc opere pretiosissimo, praemissis prolegomenis lectu dignissimis, dedit K. Nauwerck in l. *Notiz über das arabische Buch* تحفة اخوان الصفا *d. h. Gabe der aufrichtigen Freunde, nebst Proben desselben, arabisch und deutsch*, Berlin 1837. 8.

p. 282. Col. 2. Addit. ס' חנגים est compendium synonymicae, quae arabice تَجْنِيس vocatur. Eodem nomine appellatur poema, cujus versus vocabulis sono, sed non significatione concinentibus concluduntur, (v. Abraham Gavison. עומר השכחה Liburni 1752. 4. f. 125, b.), velut תרשיש Mosis Ibn-Ezra, v. *L. Dukes*, *Zeitschrift des Judenthums* 1838 p. 122. 126.

CODICES ARABICI PERSICI TURCICI

DESCRIPTI

AB

HENRICO ORTHOBIO FLEISCHERO.

CODICES LEXICALES.

I.

[Pf. K. 49.]

Codex arabicus persicus, fol. min., foll. 124, charactere neschi antiquiore, robusto et in altum assurgenti, scriptus in charta orientali et absolutus mense Gumâda posteriore A. H. 888 (Chr. 1483). Inscriptio: كتابُ المَصادر تصنيف القاضى الامام الاجلّ العالم الفاضل ابى عَبدِ اللّٰه الحسين بن احمد الزوزنى رحمة اللّٰه عليه. (In praefatione adjectis signis ανagnosticis est الزَّوْزَنى.) Inscriptionem sequitur index 23 capitum, فصول, quae singula genera nominum actionis ad origines suas relata enumerant. Sunt autem haec: 1) فَعَلَ يَفْعُلُ a fol. 2 r. ad f. 17 r. 2) فَعَلَ يَفْعِلُ ad f. 28 v. 3) فَعَلَ يَفْعَلُ ad f. 35 r. 4) فَعِلَ يَفْعَلُ ad f. 46 r. 5) فَعُلَ يَفْعُلُ ad f. 49 v. 6) فَعِلَ يَفْعِلُ f. 49 v. 7) الافْعال ad f. 66 r. 8) التَّفْعِيل ad f. 80 v. 9) المُفاعَلَة ad f. 88 r. 10) الافتعال ad f. 97 r. 11) الانْفِعال ad f. 99 r. 12) الاسْتِفْعال ad f. 104 v. 13) التَّفَعُّل ad f. 113 v. 14) التَّفاعُل ad f. 118 r. 15) الافْعِلال ad f. 118 v. 16) الافْعِيلال f. 118 v. 17) الفَعْلَلَة ad f. 121 v. 18) المُلْحَق بالفَعْلَلَة ad f. 122 r. 19) التَّفَعْلُل ad f. 123 r. 20) الافْعِنْلال ad f. 123 v. 21) الافْعِيعال f. 123 v. 22) الافْعِوّال f. 123 v. 23) الافْعِلّال ad f. 124 r. Subscripta sunt indici duo disticha persica commendatoria:

ای هر كی درین كتاب ناظر باشد ‏ ‏ در هر هنری بدانك ماهر باشد

زیراكی ادیبان جهان می كویند ‏ ‏ سلطان كتابها مصادر باشد

Quisquis hunc librum inspexerit, uniuscujusque partis eruditionis peritum fore scito. Nam philologi hujus mundi dicunt: Rex librorum sunt Nomina actionis.

Initium praefationis arabice scriptae: الحَمدُ للّٰهِ عَلَى سَوَابِغ الآيهِ المُتَسَابِقَة أفواجًا، وَسَوابِغ نَعمايهِ المُتَلاحِقَة أزواجًا،

Aït scriptor nomina actionis arabica accurate a se collecta et persice reddita esse, sed, ut modicum libri volumen esset et facile edisceretur, auctoritatibus traditionis propheticae et carminum et proverbiorum (شواهد الحديث والاشعار والامثال) non instructa. Ab initio capitum posita esse nomina actionis verborum sanorum, deinde anomalorum. In disponendis verbis singularum specierum se secutum esse auctorem Diwani philologiae (صاحب ديوان الادب), ut in verbo sano primum ultimae literae rationem haberet, deinde primae, tandem secundae, in anomalis autem literarum sanarum, ut in verbis ultimae Waw et Je primum secundae, deinde primae, in verbis ab initio hamzatis primum ultimae, deinde penultimae, in eo verborum genere, quod اللفيف المقرون appellatur, cujus et secunda et tertia litera infirma est, tantum primae. — In verbis anomalis non eundem ubique specierum ordinem tenuit nec omnino ullam rationem secutus videtur. Specimen sit ipsum initium:

بَابُ فَعَلَ يَفْعُلُ مِنَ السَّالِم

ب الثَّقْبُ سوراخ كردن، الثُّقُوبُ افروخته شدن آتش، الجَلْبُ كوسفند وشتر وبرده از جاى بجاى بردن براى فروختن را، الجُنُوب دور كردن وباد جنوب آمدن، الجَنْبُ كشيدن اسب، الحَجْبُ والحِجَابَة باز داشتن،

Codicem recentiore aetate cum alio collatum, recognitum, emendatum et punctis diacriticis, quae a librario saepe omissa perspicuitati oberant, auctum esse, constat tam ex ipso adspectu, quam ex iis, quae passim in marginibus adscripta sunt, ut fol. 2 r. صحّح الباب, *emendatum est caput,* pag. ult. بلغت المقابلة, *ad finem pervenit collatio*, brevius ab initio plerorumque capitum بلغت aut بلغ. Quae recognitoris

sunt, pallidiore atramento scripta facile ab antiquioribus discernuntur. Finis: الارفينان بيارامیذن الانمیتان مثله

الاقسبتان سخت شذن از بیری الاکبیتان واهم آمذن.

II.

Codex arabicus persicus, 4°, foll. 200, ex duabus partibus compactus, quarum prior in charta orientali laevigata scripta et ultimo mense Mu'harram A. H. 867 (Chr. 1462) absoluta est, posterior in charta europaea scripta A. H. 1059 (Chr. 1649). Continet مُقَدِّمَة الأدب, i. e. *Lexicon arabicum persicum*, inscriptum Mu'hammedi Etsiz, regi chârizmico, mortuo A. H. 551 (Chr. 1156), qui in praefatione appellatur الأمير الاجلّ الإسفهسالار بهاء الدين علاء الدولة أبو المظفر آتسوز بن خورزم شاه. Initium praefationis:

الحمد لله الّذى فضل على جميع
سپاس خدايرا آن خداى كه افزون كرد بر همه
الالسنة لسان العرب كما فضل
زبانها زبان تازيرا چنانك افزون كرد
الكتاب المنزل به على ساير الكتب
كتاب فرواورده بدين زبان بر ديكر كتابها

Sic toti praefationi arabicae subjecta est translatio persica rubro colore scripta. Argumentum hoc: Quum lingua arabica, per se praestantissima, facta sit instrumentum revelationis divinae perfectissimae nec ulla disciplinarum theologicarum ea carere possit, multos doctorum muhammedanorum ei perdiscendae et perscrutandae operam dedisse. Dei autem beneficio nunquam defuisse, nec stante Arabum imperio, nec everso, reges doctorum et artificum illius linguae studiosos in eosque liberales: in his, qui nunc philologiae patronus ejusque animo studium linguae arabicae divinitus insitum sit, regem Etsiz. Ab hoc igitur se jussum bibliothecae regiae exemplum libri *Muqaddimetu 'l-edeb* scribere, nomen regis ei inscripsisse; quo ornamento se id consequi voluisse, ut liber, qui nunc omnibus diversarum regionum hominibus placeat, in posterum quoque semper et ubique in honore haberetur *). Esse autem quinque libri partes: de nominibus, de verbis, de particulis, de flexione nominum, de flexione verborum. — Sed in nostro quidem exemplo tantum duae distinctae sunt. Prior fere ducentis annis altera antiquior, fol. 3 v. — 60 v., nomina recenset secundum rerum ordinem in 65 ابواب divisa, synonymis juxta se positis; extremo loco, a fol. 57 r., pronomina personalia, et separata, et nominibus verbisque suffixa, deinde adverbia, praepositiones et interjectiones, iisque interposita pronomina, quae dicuntur, demonstrativa, relativa et interrogativa, subjuncta autem aliquot nomina ad numerandum, ponderandum et metiendum spectantia. Pars

*) وقد رسم لى امره العالى زيد علوا بتحرير
وبدرستى نشاند مرا فرمان بلند وى افزون كرده باد بجهت بلندى نوشتن
نسخة من كتاب مقدمة الادب لخزانة كتبه المعمورة فعلت على
ف از كتاب پيش رو ادب از براى كتابخانه اباد كرده وى بس كار كردم فرمان
امتثال رسمه وجعلت الكتاب موسوما باسمه لان هذا الكتاب
بردارى نشان وى وبكردم اين كتاب را نام كرده بنام او زيراكه اين كتاب
قد اصاب قبولا من القلوب وهب فى البلاد مهب الصبا
رسيد به پذيرفتن از دلها ووزيد در شهرها همچو وزيدن باد صبا
والجنوب فاردت ان لا يزال مذكورا فى كل مكان وزمان ويكون
وباد جنوب بس خواستم كه هميشه باشد مذكور در همه جاى ودر هر زمان مرد باشد
اسمه العزيز جاريا على كل لسان
نام عزيز وى روان بر هر زبان

Translatione persica verborum وهبّ الخ confirmatur sententia mea de vi hujus locutionis in Monilibus Zamachscharianis germanice a me redditis, p. 4.

posterior, fol. 61 v. — 200 r., verba enumerat in 24 ابواب divisa, ita ut primae sint sex species verbi triliteri sic dispositae: بَابُ فَعَلَ يَفْعُلُ fol. 61 v. — 87 v., بَابُ فَعَلَ يَفْعِلُ ad f. 111 r., بَابُ فَعَلَ يَفْعَلُ ad f. 128 r., بَابُ فَعِلَ يَفْعَلُ ad f. 137 r., بَابُ فَعُلَ يَفْعُلُ f. 137 r.; بَابُ فَعِلَ يَفْعِلُ ad f. 143 r.; septima بَابُ فَعِلَ يَفْعِلُ ad f. 114 r., octava ad duodevicesimam undecim species a verbo trilitero derivatae, si numeros Sacyanos sequaris, hoc ordine positae: IV ad f. 159 v., II ad f. 168 v., III ad f. 172 v., VIII ad f. 178 r., VII ad f. 180 r., IX ad f. 180 v., XI f. 180 v., V ad f. 188 v., VI ad f. 191 v., X ad f. 196 r., XII ad f. 196 v.; undevicesima ad tertiam et vicesimam species verbi quadriliteri primitiva cum derivatis: باب فعلل يفعلل ad f. 198 v., باب تفعلل يتفعلل ad 199 r., باب افعنلل يفعنلل f. 199 r., باب تمفعل يتمفعل ad f. 199 v., باب افعلّ يفعلّ f. 199 v.; ultima باب الافعال غير المنصرفة ad f. 200 r., i. e. ea verba, quae aut omnino, aut aliquo significatu defectiva sunt, quibus admixta sunt ea, quae nunquam absolute ponuntur, sed semper aut imperfectum, aut participium adsciscunt, quae proprie appellantur الافعال الناقصة. Omnia capita praeter ultimum divisa sunt in verba sana, quibus comprehenduntur hamzata, et in anomala sic disposita: المضاعف, المعتلّ الفاء, المعتلّ العين, المعتلّ اللام, المعتلّ الفاء واللام, المعتلّ العين واللام. In collocandis verbis singulis idem qui in Cod. I. ordo apparet. Verbis praeteritis adjuncta sunt constructionum, agentium et patientium exempla, deinde nomina actionis, interdum etiam nomina verbalia concreta. Significationes persicae in parte priore ubique rubro colore subscriptae sunt, in posteriore atramento modo subscriptae, modo superscriptae. In priore nominibus singularibus plerumque subjuncta sunt pluralia; illis, si nihil aliud, subscriptum est م, i. e. مفرد, his ج pro ج, i. e. جمع; iis autem nominibus, quae ex usu linguae persicae satis nota erant, fere subscriptum ف, i. e. معروف. Ex pluribus synonymis copulatis primum persice redditum est, ceteris praeter illud م et ج nihil subscriptum. In parte posteriore iis verbis, de quorum significatione ex iis, quae antecedunt, satis constabat, subscriptum est م, i. e. مثله, *idem significans*, vel معروف. Magis placet prior pars, cujus primum caput est de tempore ejusque partibus, secundum de coelo, aëre et phaenomenis, tertium de terra, lapidibus et metallis, quartum de viis et itineribus, quintum de aqua et iis quae in ea nascuntur, sextum de plantis, fructibus et radicibus, septimum de viridariis et floribus, octavum de hortis olitoriis et oleribus, etc. Auget utilitatem comprehensio synonymorum et multitudo nominum recentioris originis aut significationis. Hujus partis initium:

بَابُ وَقْتٍ. أَوْقَاتٌ. حِينٌ. فَيْنَةٌ. أَحْيَانٌ أَحَلٌ. آحَالٌ.

هنكام ج م م ح م ج

آوَانٌ. آوِنَةٌ. إِبَّانٌ. آبَابِينُ. دَهْرٌ. دُهُورٌ. أَدْهُرٌ. حِقْبَةٌ.

م ح م ح ح روزكار ح ح م

Verbo هنكام eadem manu subscriptum est بر وقت, quod librarium turcicum prodit.

Finis: قَيْدُ رُمْحٍ. قِيسُ شِبْرٍ. قَدْرُ رَاحَةٍ

مقدار نيزة مقدار بدست مقدار كف دست

مِثْقَالُ ذَرَّةٍ. عَلَى حِدَةٍ. اَللَّهُمَّ. لَاهُمَّ.

هسنك مورچه خرد تنهاكانه اى بارخدا م

Partis posterioris initium: هَنَأَ الطَّعَامُ. يَهْنِئُهُ. وَيَهْنُوهُ.

بكواريدش طعام مى كوارَدش م

وَيَهْنُوهُ. وَهَنِئَهُ. يَهْنُوهُ. هُنُوءًا. وَهَنَأً.

م بكواريد بر وى م كواريدن م

Finis: طَفِقَ يَفْعَلُ كَذَا. يَطْفِقُ. وَيَطْفَقُ. طَفْقًا.

اغاز كرد فلان كار مى كند م م

علق يفعل كذا. لَيْسَ زَيْدٌ ذَاهِبًا. هَاتِ كَذَا.

نيست زيد رونده م

omissa est translatio ultimi verbi: بده فلان چيز.

III.

[Pf. K. 249.]

Codex persicus, 8° maj., foll. 96, char. nesta'liq formae antiquioris scriptus in charta orientali. Est *Commentarius in carmen memoriale* نصاب صبيان, *nepoti* (حافد) *scriptum a* بدر الدين ابو نصر محمّد الرجى الفرهى, quo verba arabica usitatissima versibus variorum metrorum comprehensa persice explicantur. Initium: حمد وثناى نا محدود ' وشكر وسپاس نا معدود ' مر حضرت عليم معبود ' وكريم واجب الوجودى را كه الخ. Commentator, qui opus suum نصاب المتعلّم inscripsit, ab ejus initio docet, nomen illud فَرَهِى, pro quo persice dicatur فَرَاهِى, ut يَمَانِى pro يَمَنِى, ductum esse ab urbe فَرَه inter هراة et سجستان sita, ibidemque auctorem libri sepultum esse in قريهٔ رَجْ, unde illud الرَّجِى est; ad ejus sepulcrum autem conditum esse coenobium (خانقاه) eoque homines religiosos commeare. Ex praefatione auctoris ipsius constat, nomen libri نصاب صبيان inde petitum esse,

quod نصاب, i. e. tantum rei familiaris, quantum qui habet decimas debet, ad minimum est 200 drachmarum (دراهم), hoc autem carmen et ipsum 200 distichorum est. Fol. 9 r. commentator aït, قطعات sive minores versuum complexiones, ex quibus carmen constat, esse 40, atque in iis adhibita esse metra 9. Haec metra deinde sigillatim enumerat, simul pedes eorum describens, et quae قطعات hoc illo metro scriptae sint indicat. Fol. 10 r. numerum verborum arabicorum, quae his versibus continentur, dicit esse 1365.

Hinc ad fol. 15 r. pertinet مقدمه commentatoris, i. e. compendium doctrinae metricae in usum eorum, qui versus libri recte scandere et priorum commentatorum de hac re disputationes vocabulis artis refertas intelligere velint. Fol. 15 r. ipse liber incipit sic:

قال القطعه الاولى

الله است والله ورحمن خداى دليلست وهادى تو كو رهنماى

Sic ubique verba arabica persicis, quibus redduntur, praemissa sunt. Singulas versuum complexiones sequitur commentarius de metro et verbis. Consonantiae finalis ratio in omnibus haec est, ut prima quaeque bina hemistichia eandem habeant, in ceteris autem distichis posterius quodque hemistichium illam repetat. Ultimum distichum:

ناس وانس واناس آدميان پدر ومادر آدم وحوا

Finis commentarii: واورا حوّا كفتند از براى حسن او ولطافت او وحوّه كندم كونى لب را نيز كويند كرد كردن.

Subscriptio persica latine reddita: „Finita est scriptio hujus libri in schola urbis Sâri (مدرسه طمغه سارى), quum essem discipulus Mu'hammedis Enzâtii, summi pontificis (شيخ الاسلام شيخ محمّد انزاتى), postquam praefectus provincialis (حضرت نوّاب كامياب), Emir 'Abd-allah Chân, fil. Emiri Sulthâni Ma'hmûdi, nepos Emiri 'Abd-el-kerimi, me instituendorum filiorum causa in urbem Sâri duxerat. Quum autem is liber, unde hic descriptus est, vitiosissimus esset et nonnulla pro virium tenuitate emendare non possem, spero ea non ignorantiae meae tributum iri (vitiosa enim esse sciebam, sed medelam non habebam) propter excusationem, quam hic posui."

Ad dextram: „Ego eodem tempore filios ejus instituebam et duce magistroque pontifice librum *Irschâdi-fyqh* legebam."

Ad sinistram: „Ab initio mensis Ǵumâda posterioris A. H. 961 (Chr. 1554). Qui has literas exaravit (خراشنده), fuit 'Hosein fil. 'Alâ-ed-dini Dâdârezensis." (ابن حروف) (دادارزى). Haec fol. 92. In quatuor ultimis foliis varia notata et excerpta sunt.

IV.

[Ac. R. 50.]

Codex arabicus turcicus utrinque truncus, 4° min., foll. 122, char. neschi, arabica literis majoribus, lineis rectis, turcica arabicis superscripta literis minoribus, lineis obliquis. Est *fragmentum Lexici* موازين اللغة, quod item in fine truncum est in Cod. Dresd. 100. Ex abrupto incipit sic:

بخت دوه ودورى ضو ودولت المضمومة بُخْل بخيل لقب بخور تونسى ورمك واى قوقى بخار جلمكدن وغيردن جقن بوغ بختى اكى اركجلو بسرك بختية ديشى بسرك.

Eadem pagina sequitur فصل الدال, quod complectitur ea verba a ب incipientia, quorum secunda litera est د; sic deinceps فصل الذال, فصل الراء etc., eaque omnia divisa in المفتوحة, المكسورة et المضمومة, i. e. verba quorum prima vocalis est fet'ha, quorum kesra et quorum dhamma. Ultima verba: عذاب ولهم تعالى قوله ومنه دَرْد دايِمْ وصب ص واصب وَصْمَتْ عَيْب وَصْل اولشمق وبلو وارشمق وصيلة

V.

[R. 320 in Append.]

Fragmentum utrinque truncum *Lexici arabici turcici*, a *Mu'hammed Ibn-Musthafa El-Wâni*, qui vulgo *Wân-qûli* appellatur, ex ǵauhariano conversi, 4° min., foll. 6, char. neschi. Pertinet ab النعر والنعرة ad النون.

CODICES GRAMMATICI.

VI.

[R. 28.]

Codex arabicus turcicus, 4° min., foll. 92, char. neschi. 1) Fol. 1 v. — 85 v. *El-Schâfijeh Ibn-el-'hâǵibi* (vid. Cod. Dresd. 222, 1, et 414, 5) cum interpretatione turcica membratim interposita. Initium post besmelam:

سألنى من لا يسعنى مخالفته بندن سؤال ايتدى يعنى طلب ايتدى شول كمسنه كم اكا مخالفت ايتمك بكا جايز دكلدر ان ألحق بمقدّمتى فى الاعراب شول علم اعرابده تأليف ايتدوكم

القلوب صرّف قلوبنا نحو رضائك٭ وصلّ على من اوتى جوامعَ الكلم من بين انبيائك٭. Deinde, ubi ad orationem scriptoris venit: قال المص رحمه الله عملًا بالحديث المشهور والخبر المأثور وافتداء بالكتاب الكريم بسم الله الرحمن الرحيم الخ. Post besmelam nuda scriptoris oratio: قال المفتقر الى الله الودود٭ احمد بن مسعود*)٭ غفر الله له ولوالديه٭ واحسن اليهما واليه٭ اعلم انّ الصرف امّ العلوم والنحو ابوها٭ ويقوى فى الدرايات داروها٭ ويطغى فى الروايات عاروها٭ جمعت فيه**) كتابا موسوما بمراح الارواح٭ وهو للصبىّ جناح النجاح٭. Sunt septem ابواب de totidem verbi: الصحيح f. 5 r. — 79 v., المهموز f. 79 v. — 95 r., المضاعف f. 95 r. — 109 v., المثال f. 109 v. — 114 r., الاجوف f. 114 r. — 131 r., الناقص f. 131 r. — 147 v., اللفيف f. 147 v. — 150 v., in quibus singulis oratio percurrit novem formas verbi et nominis, quae a nomine actionis, veluti communi fonte, fluunt: الماضى, المستقبل, الامر, النهى, اسم الفاعل, اسم المفعول, اسم الزمان, اسم المكان, اسم الآلة. Quum الامر cum النهى et اسم الزمان cum اسم المكان conjuncta sint, accedente loco de nomine actionis octo فصول de الاشتقاق existunt, per quae doctrina de flexione (الصرف) distributa est. Finis: فى الكلمة التى لم يجتمع فيها الاعلالان يكون حكمها اى حكم العين ايضا كالتى اجتمع فيها الاعلالان كحكم عين طوى فى عدم الاعلال للمتابعة نحو طويا فانّه لو اعلّ عين طويا لم يلزم اجتماع الاعلالين الّا انّه لم يعلّ تبعًا لطوى وطويان وطُوى مجهول طَوى فانّه لو اعلّ الواو فيهما بقلبه الفًا او ياء او باسكانها لثقل الكسرة عليها لم يلزم اجتماع الاعلالين الّا انّه لم يعلّ حملًا على طَوى.

VIII.

[K. 235.]

Codex arabicus, 4° min., foll. 102, char. neschi. Est idem liber, sed sine commentario. Absolutus est ab على ابن يونس ultimo mense Ssafar A. H. 1035 (1625) Constantinopoli. Notae inter lineas et in marginibus adjectae sunt, sed paucae.

IX.

[Ac. K. 53.]

Codex arabicus, 8° maj., foll. 107, char. neschi.

1) Fol. 1 v. — 47 r. Idem liber, ab initio aliquot notis ex شرح حسن پاشا instructus.

*) Sic in hoc exemplo; sed in ceteris plene احمد بن على ابن مسعود.

**) Comment. اى فى الصرف.

كافيه آدلو مقدّمه يه الحاق ايليم مقدّمةٌ فى الصرف على نحوِ اول علم اعرابدن اولان ك اوسلوبى اوزرينه علم صرفدن دخى بر مقدّمه تأليف ايدوب اكا الحاق ايليم ومقدّمة فى الخطّ وبر مقدّمه خطّه متعلّق تأليف ايدوب اكا الحاق ايليم. Initium institutionum ipsarum: التصريف علم باصول يعرف بها احوال ابنية الكلم. Adjectae sunt passim notae marginales arabicae. Finis: وامّا الحروف فلم يكتب منها بالياء غير بلى والى وعلى وحتّى وامّا حروف بلى دن والى دن وعلى دن وحتّى دن غيرى حرف يا ايله يازلمدى امّا بونلر يا ايله يازلدى زيرا بلى ده اماله اولنور وعلى ده والى ده عليك واليك دينور وحتّى دخى الى يه حمل اولندى فافهم. Absoluta est scriptio libri d. 10 mensis Schewwâli A. H. 1086 (Chr. 1675 exeunte) in schola (*medreseh*) condita a ديقو والى حسن پاشا in urbe Fünfkirchen (فى شهر پيچوى) a literarum studioso صالح بن محمّد لشنوى.

2) Fol. 86 v. — 92 r. *Commentatio arabica de indictione precum publica*, cujus argumenta sic indicata sunt: اردتُ ان اكتب نبذةً متعلّقةً ببيان اصل الاذان ومشروعيّة ومعناه واجابته مع الادعيّة التى يقرّأ بعضها بين كلماته وبعضها بعدَه. Initium: الحمد لله الذى جعل النّدآء جزء من شعائر الاسلام وتذكرةً لعباده الحاضرين. Finis: وارزقنا لقاءك ووصالك برؤية الانبياء والاولياء والكلّ من العلماء الكرام بلا حجاب ولا انكار ولا مثال٭ آمين بحرمة محمّد صلّى الله عليه وسلّم وآله وصحبه ورضى الله تعالى عنهم اجمعين. Subscriptus est in clausula librarii A. H. 1084 (Chr. 1673 et 1674).

VII.

[Pf. K. 17.]

Codex arabicus, 4° min., foll. 150, char. nesta'lîq scr. A.H. 1049 (Chr. 1639 et 1640), quo continentur *Institutiones de* الصرف, *ab auctore*, احمد بن على بن مسعود, *inscriptae* مَراح الارواح, cum commentario arabico, ad quem et ipsum usque ad fol. 81 v. adscriptae sunt inter lineas et in marginibus notae arabicae. (Vid. B. de Sacy Gramm. arab. ed. post. I. p. 126. Ceterum non legendum esse cum summo viro مِراح, sed مَراح, docet haec interpretatio commentarii: اى محلّ راحة الارواح). Initium commentarii: اللهمّ يا مصرّف

2) Fol. 48 v. — 65 v. *Compendium doctrinae de* الصرف. Initium: الحمد للّه ربّ العالمين، والصلوة والسلام على سيّدنا محمّد وآله اجمعين، اعلم انّ التصريف فى اللغة التغيير وفى الصناعة تحويل الاصل الواحد الى امثلة مختلفة لمعانٍ مقصودة لا تحصل الّا بها. Finis: الفعل من النوع للنوع بالكسر والفِعْلة تقول هو حسن الطِعْمة والجِلْسة. Subscriptus est A. H. 978 (Chr. 1570 et 1571). In marginibus adscriptae sunt aliquot notae turcicae.

3) Fol. 65 v. — 83 r. كتاب المقصود, *aliud compendium ejusdem argumenti.* Initium: الحمد للّه الوهّاب، للمؤمنين سبيل الصّواب، والصلوة والسلام على رسوله محمّد الزاجر عن الانذاب، الباعث على طلب الثواب، وعلى آله واصحابه خير الآل وخير الاصحاب، وبعـــد فانّ العربيّة، وسيلة الى العلوم الشرعيّة، واحد اركانها التصريف لانّه به يصير القليل من الافعال كثيرا، واللّه الموفّق والمرشد، الافعـــال على ضربين اصلىّ وذو زيادة الخ. Finis: وقد يكون فى بعض المواضع لا يتغيّر المعتلّات فيه مع وجود المقتضى نحو عَوِرَ واَعْتَوَرَ واَسْتَوَى وغير ذلك فبعضها لا يتغيّر لصحّة البناء وبعضها لعلّة اخرى.

4) Fol. 83 v. — 91 v. كتاب بناء الامثلة. Initium: الحمد لوليّه، والصلوة لنبيّه، وعلى آله واصحابه، اعلم انّ ابواب التصريف خمسة وثلثون بابا ستّة منها للثلاثىّ المجرّد. Huius compendii auctorem se ignorare fatetur B. de Sacy, Gramm. arab. ed. post. I. p. 126 in nota. Quinque et triginta formae, quas dicit, hae sunt: 1) Sex formae verbi triliteri, فَعَلَ يَفْعُلُ etc. 2) Duodecim formae verborum per accessiones a trilitero derivatorum (ما زاد على الثلاثىّ); ex his a) tres quae ad triliterum unam literam adjiciunt, افعل, فعّل, فاعل, b) quinque quae duas, انفعل, افتعل, افعلّ, تفعّل, تفاعل, c) quatuor quae tres, استفعل, افعوعل, افعالّ, افعوّل. 3) Verbum quadriliterum فعلل. 4) Sex formae verborum ad similitudinem quadriliteri formatorum (الْمُلْحَق بالرباعىّ, ut فَعْلَل, فَعْيَل, فَعْوَل, فَيْعَل, فَوْعَل, فَعْلَى). 5) Tres formae verborum per accessiones a quadrilitero derivatorum (ما زاد على الرباعىّ); ex his a) una quae ad quadriliterum unam literam adjicit, تفعلل, b) duae quae duas, افعنلل et افعللّ. 6) Quinque formae verborum ad similitudinem quadriliteri una litera aucti formatorum (مُلْحَق تَدَحْرَجَ, ut تجلبب), تفعلل, تفوعل, تفيعل, تفعول, تفعلى. 7) Duae formae verborum ad similitudinem verbi اَحْرَنْجَمَ formatorum (مُلْحَق اَحْرَنْجَمَ), افعنلل (ut اِقْعَنْسَسَ) et اَفْعَنْلَى (ut اِسْلَنْقَى). Hinc nonnulla de discrimine et septem generibus verbi sani et anomali. Finis: ويقال لهذه الاقسام السبعة تجمعها هذا البيت

صحيحْ است مثالْ است مضاعف لفيف ناقصْ مهموزْ اَجْوَف

Qui longe majorem partem compendii scripsit, fol. 91 r. lin. 4 ab inf. in loco de الفعل المضاعف scribendi finem fecit, ultimis verbis, quasi libro absoluto, in cuneum tenuatis; hinc alius charactere neschi parum culto orationem continuavit.

5) Fol. 92 v. — fol. 107 v. *Exempla omnium formarum verbi sani primitivi conjugati et nominum derivatorum,* adjectis ad plerasque formas notis arabicis et turcicis, quae earum nomina et significationes indicant.

X.

[K. 232.]

Codex trilinguis, maximam partem arabicus turcicus, 8° lato, foll. 118, char. partim neschi, partim nesta'liq. Singulae partes ab aliis scriptae. Ab initio partis primae adjectae sunt notae inter lineas et in marginibus.

1) Fol. 1 v. — 27 r. كتاب المسعود, *Compendium doctrinae de* الصرف, scriptum in usum alicujus filiorum Solimani I. Initium: الحمد للّه المُسَبَّح المحمود، والصلوة على رسوله محمّد الاشرف المودود، وعلى آله واصحابه وهم اكرم عباد المعبود، وبعـــد فانّى جَمَعْتُ المصادرَ والافعال المشتقّة منها بالانعان، وكتبتُ صيغةَ المُجَرَّدات مع المعان، واتيتُ بامثلةِ المزيدات للايضاح والانكشاف التامّ، وبيّنتُ القواعدَ اللازمةَ من الاعلال والادغام، وعيّنتُ بناء ابوابه بالامكان، حتى تيسّرَ الحفظُ على لِسَانِ أَنْكَى *) الصِّبْيَان، من اكرم الانسان، اعنى ثمرة الفواد لِسُلْطان سليمان خان، طوّل اللّهُ عمره وعمّرهم الى ما أرَادَهُ الابَوَان، والمسـؤل من اللّه تعالى ان يُرشدَهم الى قوام الطّريق، ويَزيدَ علمهم بنظرهم الدقيق، فانّى سمّيتها مسعودا، بين كتب الصّرف مَوْدُودًا. Primum filium regium, quem ايها السلطانُ الكريمْ appellat, docet quantum valeant quantique sint eruditio et eruditi, regiam autem dignitatem sine eruditione similem esse equi sine freno. Deinde, ubi ad rem ipsam venit: واعلم انّ

*) Cod. أزْكَى.

الافعال المستعملة فى الفاظ العرب خمسة وثلثون بابا وهى على ضربين مجرّد ومزيد. Habes eandem divisionem quam vidimus in Cod. VIII, 4. Postquam sex formas verbi triliteri sani (الابواب الستّة) ad tria genera (ثلثة ابنية) retulit: 1) فَعَلَ يَفْعُلُ, فَعَلَ يَفْعِلُ, فَعَلَ يَفْعَلُ, 2) فَعِلَ يَفْعَلُ, فَعِلَ يَفْعِلُ, 3) فَعُلَ يَفْعُلُ, pro exemplo ponit verbum نَصَرَ per omnes formas conjugationis et nominum derivatorum, deinde has formas sigillatim persequitur, tandem de speciebus verbi anomali earumque derivatis disserit. Finis: همز الوصل يسقط فى حالة الوصل ويثبت فى حالة الفصل وهمز القطع ليس كذلك بل يثبت على كلّ حال.

2) Fol. 28 v. — 42 r. تذكرة جوامع الادوات scripta a محمّد بن احمد بن محمود, *Commentatio arabica in* فصول *divisa de syntaxi particularum et pronominum*, admixtis aliis, quae ad Logicam, Grammaticam, Rhetoricam, Lexilogiam et Interpretationem coranicam spectant. Initium: الحمد لله الذى جعل علم الاسلام مدارا لأصل الكلام وانزل كلامه مؤسّسا على ما أسّس عليه الكلام وهو الاسم والحرف والفعل على التمام وعلى نبيّنا الخ قال المفتقر الى الله الودود محمّد بن احمد بن محمود اعلم انّه يجب على طلبة العلم وطلّابه ان تحفظ الادوات من الحروف ليتأتّى الوصول الى معانى الكلام ويتيسّر الادراك لمبانى الاصول ويتسهّل اخذ طرق الكلام وسمّيته تذكرة جوامع الادوات. Multa bonae frugis in hoc libro insunt, qui non solum vulgaria repetit, sed in subtiliores interioresque linguae rationes inquirit. Ceterum ordo disciplinarum et argumentorum nullus apparet. Ultimum caput est de iis, quae apodosin requirunt (فى الاشياء التى تقتضى الجواب); extrema verba: لا تذهب تغلب اى انت تغلب عليه.

3) Fol. 43 v. — 45 r. رسالة الغالب والمغلوب, turc. Initium: اسكندر يونانى كه اكثر ربع مسكونه تيغ خونبار ولواء ظفر اثار ايله حكم ايلمشدر هركز اوستادى ووزيرى وصاحب راى وتدبيرى حكيم ارسطو رايندن بيرون ايش اشلمزدى. Hinc Aristotelem ait Alexandro librum scripsisse, كتاب التياسة (fort. السياسة) فى تدبير الرياسة, quem Alexander in omnibus expeditionibus secutus nullum hostem non vicerit. Ab ipso ejus initio expositam fuisse illam artem de الغالب والمغلوب, cujus lex haec, ut Alexander, antequam ipse hostem aggrederetur, literas sui nominis pro numeris computaret, deinde item hostis sui; hinc ea, quae infra docebitur, ratione usus augureretur, uter victor futurus esset; quod si hostem potiorem esse intellexisset, aliquem ex ducibus exercitus sui quaereret, cujus nomen plus valeret, et hunc adversus illum mitteret. Quum autem ratio arithmetica literarum duplex sit, جملهٔ صغير et جملهٔ كبير, utramque adhiberi posse. Minorem magis notam et vulgatam esse, qua ا unum sit, ى decem, ق centum, غ mille; majorem a ى demum initium capere, ut ى unum sit, ك duo, et sic deinceps. Hinc docetur, quid inventis illis numeris faciendum sit, secundum duo disticha ʿAlii Chalifae:

وفى الزوج والأفراد يسمو اقلّها   واكثرها عند التخالف غالب
ويغلب مطلوب اذا الزوج يستوى   وعند استواء الفرد يغلب طالب

quae deinde turcice explicantur. Primum hemistichium significat: Postquam de utroque nomine in numerum converso toties noveni deducti erunt, dum aut ipse numerus novenarius supersit, aut minor, si de utroque vel par vel impar numerus superest, minor victorem indicat; ut si de Gajo duo supersunt, de Sempronio octo, ille victor erit; si de illo novem, de hoc unus, hic erit. Secundum: Si de altero par numerus superest, de altero impar, major victorem indicat. Tertium: Si de utroque idem numerus par superest, is vincet, cujus adversarius computum instituerit (المطلوب). Quartum: Si de utroque idem numerus impar superest, is vincet, qui computum instituerit (الطالب). Quo commodior esset rei conspectus, adjecta est tabula haec:

احكام ۲				احكام ۱		
غالب ۹	۹	۲		غالب ۱	۹	۱
غالب ۲	۸	۲		غالب ۸	۸	۱
غالب ۷	۷	۲		غالب ۱	۷	۱
etc.				etc.		

4) Fol. 46 v. — 58 r. نظم الاسامى*), *Poëma turc memoriale, quod verba persica adjectis turcicis reddit.* Initium:

جو بسم الله پس الحمد لله   ديالم هم توكّلنا على الله

In quindecim partibus poëmatis tantum sex metra adhibita eorumque nomina singulis partibus superscripta sunt. Sex primae, quarum suum quaeque metrum habet, incipiunt a binis distichis metri accuratius indicandi causa praemissis: prius quodque vel theologici, vel erotici, vel alius argumenti est; posterioris cujusque prius hemistichium nuda metri forma est, posterius ejusdem definitio verbis technicis expressa. Exemplum sit inscriptio et initium primae partis:

---

*) Sic nominari jubetur in duodecimo disticho ingressionis:

انك ويردم ادين نظم الاسامى   كه بو رسمه بولبدر خوش نظامى

In indiculo, qui fol. 1 positus est, nominatur كتاب اللغة المنظومة.

القطعة فى بحر الهزج المسدّس المقصور

دل عاشق اکر نزدیك اکر دور   اولور یارك خیالی ایله مسرور
مفاعیلن مفاعیلن مفاعیلْ   هزج بحری مسدّس کلدی مقصور
خدا تکری وتکریلق خدایی   کشی کندویه کلمکلك خودایی
چو یغلو چرب اولدی بستد بغلو   بله باهم دُر ابریلق جدایی
بهشت اوچمق طمو دوزخ یُوْز بد   کیجه شب روز کوندز مه بل آبی

Ut ex hoc ipso specimine intelligitur, argumentorum ordo nullus aut paene nullus est, sed verba, ut fors et metrum et consonantia finalis ferebant, mixta, item turcica persicis modo praemissa, modo subjuncta. Finis:

آخر انجام ایو آدلو نیك نام   کردمش پرداخته ایلادم تمام.

5) Fol. 60 v. — 84 v. سیر الکواکب السمائیّة بسعد كتاب شرح ربع الدايرة (in indiculo: الدولة الشريفة السليمانيّة لسيدى على زاده), *Commentatio turcica Mufthafa Ibn-ʿAlii*, vulgo *Sidi ʿAli-zâdae*, horoscopi (*muwaqqit*) ad templum Selimicum Constantinopolitanum, *de chronologia astronomica, civili et ecclesiastica.* Initium: الحمد لله الّذى جعل فى السماء بروجا وزيّنها للناظرين وجعلها سقفا محفوظا، وتبارك الله احسن الخالقين الخ بعده بو عبد ضعيف، المحتاج الى رحمة ربّه اللطيف، مصطفى بن علىّ، الموقّت بالجامع الخاقانى السلمىّ، بوّاه الله الملك العلّام، دار السلام، ايدر كه الخ. Narrat se quondam, quum in colloquio cum aliquot hominibus chronologiae (علم ميقات وفنّ اوقات) studiosis quaedam verba hujus disciplinae propria adhibuisset, ab iis rogatum esse, ut brevem commentationem turcicam scriberet, qua doceret rationem lunae primae, cujus observatio et indictio lege muhammedana sancita est, deinde quibus diebus sol in quodque duodecim signorum coelestium intret et quibus inde exeat, praecipue quo tempore in arietem intret et novus annus astronomicus incipiat, item quo tempore sol summam orbitam attingat, quot scripula (درجه) hora habeat, quae sint duodecim signa coelestia, quae anni partes, quae signa sol singulis anni partibus perlustret, deinde cur alii menses tricenorum dierum sint, alii undetricenorum, et quae vicissitudinum lunarium ratio, item quibus diebus mensis utile sit venam incidi et scarificari, hinc quando Constantinopoli quinae precationes diurnae faciendae sint, quando incipiendum, quando absolvendum jejunium, quando sit diluculum (سحر) et utrumque tempus matutinum (صبح كاذب et صبح صادق), quando instituenda sit precatio solennis duorum festorum annuorum (ايكى بيرام نمازلرى), quanto tempore quarundam urbium tempora constantinopolitana aut antecedant, aut sequantur; tandem pro appendice artem doceat de غالب ومغلوب et طالب ومطلوب et دوست واعدا. Haec igitur sunt argumenta commentationis, quam scriptor Solimano I dedicavit eique in fine ingressionis optima quaeque precatus est. Ubique cum astronomicis conjungit astrologica, ut quid portendat solis introitus in summam orbitam, aut in arietem, quid hoc illo tempore fieri, quid vitari oporteat, al. De علم الغالب والمغلوب eadem tradit, quae in tertia parte hujus codicis vidimus. Quae si ad الطّالب et المطلوب transferuntur, hanc vim habent, ut, si الطالب potior fuerit, consecuturus sit المطلوبَ, sive res est, sive persona; sin contra, non sit; item si ad دوست et اعدا transferuntur, hanc vim habent, ut, si amicus potior fuerit, amicitia duratura sit, aut inimicitia finem habitura; sin minus, contra futurum sit. Abrupta est oratio fol. 84 v. inf.

6) Fol. 85 v. — 117 r. رَوْنَق بُسْتَانْ, *Nitor horti, commentatio turcica de colendis hortis.* Initium: حمد بى پايان، وشكر فراوان، خالق زمين وآسمان، ورازق انس وجان، حضرتنه كه خاك پاكى كزيدة جار عناصر، ونخل آدمى آندن ظاهر ايدوب، فروع انبياء كبار، وهر برندن ميوه حكمت فى شمار، ايله پر بار، ايلدى الخ. Aït scriptor, quum accommodate ad vocem illam Muʿhammedis: حبّ الوطن من الايمان, *amor soli patrii pars fidei est*, semper hortorum omnis generis studiosus fuisset, se prope Adrianopolin amoenissimum hortum instruxisse, qui ab hominibus sui temporis magnopere celebratus sit. In quo colendo dum iis uteretur, quae partim ex libris, partim ex institutione aliorum, partim ex usu didicisset, sibi in mentem venisse, ut ipse amicis librum ea de re scriberet. Hunc se divisisse in tot capita (فصول), quot sint elementa et partes anni, his autem adjunxisse complementum sive appendicem (تتمّه) et clausulam (خاتمه). Primum caput esse de natura humi, secundum de serendis arboribus, tertium de putandis et copulandis (قطع ووصل), quartum de morbis arborum, appendicem de colendis oleribus et floribus, clausulam de legendis et conservandis fructibus. Primo igitur capite, fol. 86 v. — 88 v., docet, quotuplex natura humi sit et quibus arborum et plantarum generibus singula humi genera conveniant, item quomodo humus corrigenda sit; secundo, fol. 88 v. — 101 r., quando et quomodo vites et arbores serendae et colendae sint, item quae sint arborum et fructuum naturae, virtutes, vires; tertio, fol. 101 r. — 106 r., quomodo arbores resecandis ramis supervacaneis collucandae

(بودامق) sint, deinde quomodo partes arborum cum aliis copulandae *), quae copulationis formae cuique arborum generi conveniant, quae instrumenta ad hunc usum adhibenda sint; quarto, fol. 106 r. — 112 r., qui sint morbi et quae medela vitium et arborum; in appendice, fol. 112 r. — 115 r., quomodo colendi sint melones, cucumeres, cucurbitae, raphani, rapae, lactucae, brassicae, mala aurantia, deinde rosae aliique flores; item quibus rebus horti a formicis, vermibus, scarabaeis, erucis aliisque pestibus muniendi sint; in clausula, fol. 115 r. — 117 r., praeter illa quae supra dicta sunt, quomodo quibusdam fructibus utendum sit et quomodo ex piris, malis, cydoniis vinum parandum. Finis: بو اسلوب اوزره اغرنه وارنجه بعده محكم بغليه تا سنه طورر چوق زمان دوير بعون الله.

XI.

[Ac. K. 220.]

Codex arabicus, 4°, foll. 90, char. nesta'liq scriptus, *Commentarium* continens *in illud compendium de* الصرف, *quod nominatur* المقصود (Cod. IX, 3; plenius hic in praefatione مقصود التصريفية), quocum ut commentarius consonaret, auctor eum nominavit المطلوب. Orationi compendii membratim interpositus est. Initium: الحمد لله المتعالى عن الاخبار الاجلة (fort. العاجلة) العلومية القادر على احاتة النفوس المطفوحة من انواع البلية الخ. In marginibus passim notae adjectae sunt ex aliis libris, ut الدر المنقود (abjecto articulo در منقود, item brevissime منقود; item النقود), في شرح المقصود, quod nescio an idem sit; etiam نقوط et, quod plane absonum est, نقطوط plus semel reperitur), تلويح, قمرية, شرح شكرية et شكرية, الافصاح في شرح المصباح, شرح الايضاح, شرح رضى, اصباح; apparent etiam nomina duorum scriptorum: حسن چلبى et دانيال. Finis: وبعضها نعلة اخرى وهي ما ذكرنا في اعور واعتور وغيرها فيرجع هذا الكلام منه الى عور واعتور وغير ذلك تامل. Scriptus est codex ab 'Hosein Ibn-Musthafa et absolutus mense Scha'bân A. H. 982 (Chr. 1575).

XII.

[Ac. K. 155.]

Codex arabicus, 4°, foll. 72, char. partim nesta'liq, partim neschi scriptus. Continet قواعد الصرف, *Leges flexionis grammaticae*, quarum hae sunt partes: f. 1 v. — 7 r. ingressio propaedeutica de notione verbi التصريف, et de vocabulis technicis hujus disciplinae; f. 7 r. — 16 v. primum caput (باب) de formis nominum et verborum et de potestatibus mutationum verbalium; f. 16 v. — 30 v. secundum caput de verbo sano; f. 31 r. — 36 v. tertium caput de verbo iteratae mediae; f. 36 v. — 44 r. quartum caput de verbo hamzato; f. 44 r. — 72 r. quintum caput de verbo infirmo. Initium: الحمد لمن تفرد بتجميل الاسماء والافعال وتوحد بتصريف الاحوال في الماضى والاستقبال. Citantur auctores سيبويه, ابن حاجب, الخليل, البصريون, يونس والكوفيون, ابو زيد, الجوهري, الزنجاني, الفاضل الهروي, الفراء. In capite quinto, f. 62 r. — 65 v., occasione data disserit de permutationibus consonarum in universum, et necessariis, et licitis. El-Fâdhilum Heratensem (puto in libro *Mochtafar*, v. Herbel. s. v. *Heraovi*) leges permutationis literarum et ejus infirmitatis, quae ex abjectis literis et aliis mutationibus nascitur (الاعلال بالحذف وغيره), exposuisse easque nodos (عقد) nominasse ait, quod animi primo adspectu difficultate rei quasi constringantur illasque comprehendere recusent. Ceterum sex pluresne nodos ille statuerit, parum liquet, quoniam in ستة عقد codicis manifesto aliquid peccatum est. Liber argumenti copiosissimi et haud vulgaris, subtilibus ratiocinationibus conditi. Finis: فان قلت لم قلبت العين من واو وياء الفا دون لاميهما مع وجود المقتضى وهو تحركهما وانفتاح ما قبلهما قلت لكراهتهم اجتماع حرفي علة متحركين في اول الكلمة الحمد لله على الاتمام والصلوة على خير الانام وعلى آله الكرام واصحابه العظام. Scripsit codicem nescio quis Turca regnante Mu'hammede IV, cujus nomen in subscriptione positum est, A. H. 1062 (Chr. 1653).

XIII.

[Ac. K. 52.]

Codex arabicus, 8° max., foll. 19, char. nesta'liq scriptus: مجمع الامثال, *Paradigmata partis etymologicae grammaticae arabicae.* Initium: الحمد لله خالق الكونين والصلوة على نبي الفريقين وعلى آل رسول الثقلين وعلى اصحاب ثمام الحرمين وبعد فان الافعال تنقسم الى قسمين ثلاثي ورباعي مجردين ومزيدين الخ. Ordo argumentorum hic: 1) التعريف, i. e. definitiones verborum التصريف, العلم في علم التصريف, اسم, المصدر, المضارع, الحال, المستقبل, الماضى, الفعل, اسم, اسم الزمان, النهى, الامر, النفى, اسم المفعول, الفاعل, اسم, المصغر, اسم المنسوب, بناء النوع, بناء المرة, الآلة, التعليم في اصطلاحات التصريف 2). فعل التعجب, التفصيل,

*) Copulandi sex species enumerat: زيكر, كوز اشلمه سى, برمه (بر يرمق كى بر تازه بودق زيكر) interpretatur اشلمه سى; جبوق اشلمه سى, بيرق اشلمه سى, قلس اشلمه سى; quae praeter has species ferantur, futiles esse; capitales autem esse برمه et بيرق اشلمه سى.

i. e. definitiones verborum الصحيح, المعتلّ, et quae sunt cetera verborum anomalorum nomina. 3) Paradigmata verbi triliteri sani et anomali formae I (in qua discretae sunt sex species: باب فَعَلَ يَفْعُلُ, باب فَعَلَ يَفْعِلُ, باب فَعَلَ يَفْعَلُ, باب فَعِلَ يَفْعَلُ, باب فَعُلَ يَفْعُلُ, فَعِلَ يَفْعِلُ, hoc ordine), f. IV, f. II, f. III, f. V et hinc solito ordine usque ad f. XIII. 4) Paradigmata verbi quadriliteri sani et anomali formae I usque ad f. IV. Formae I subjecta sunt ea verba quae appellantur الملحقة بالفعللة, ut جَهْوَرَ, بَيْطَرَ, حَوْقَلَ, جلبب, قَلْسَى, عَذْيَطَ. Finem facit fol. 14 v. — 17 v. ذَيْلُ الكتاب, i. e. appendix de finibus analogiae in verbis servandae et de formandis nominibus verbalibus verbisque admirationis (cf. num. 1). Finis: ولا تقول ما اقاله واقل به، تدبّر تأمّل واحفظ، Codex scriptus est a Mu'hammed Ibn-El-Resûl Sebastae, urbe Armeniae minoris, hodie Siwâs.

XIV.

[Ac. K. 56.]

Codex arabicus, 8°, foll. 62, char. nesta'liq scriptus in charta orientali. Primum in tribus foliis varia notata, deinde tres libri capitales syntaxis arabicae:

1) Fol. 1 v. — 30 r. *El-Kâfije Ibn-'Hâǵibi.* Initium: قال الشيخ الامام العالم المالكيّ جمال الدين ابو عمرو ابن عثمان بن عمر بن ابى بكر المعروف بابن الحاجب الكلمة لفظ وضع لمعنى مفرد الخ. Finis: وفى الوقف فبردّ ما حذف والمفتوح ما قبلها تقلب الفا. Tota commentatio inter lineas et in marginibus densissimis notis stipata est, quarum auctores et fontes fere hi indicati sunt: جامى, سيد عبد الله, شرح مفتاح, مطوّل, سيد شريف, محمدوانى, دعلوى, ارانى, لباب, كبير, كشف. Scripta est A. H. 938 (Chr. 1531—2).

2) Fol. 30 v. — 54 v. *El-Mifbâ'h El-Motharrezii.* Initium: امّا بعد حمد الله ذى الانعام، جاعل النحو فى الكلام، كالملح فى الطعام، الخ. Finis: وفى الاوّل ما سبق من الكلام. Hic quoque notarum nubes, petita ex انوار (alibi انوار انوار), المرح, ضوء, كاشف دقايق, افتتاح, اصباح (sic, dubium num المرخ, an المرج; reperitur etiam المروح). Unius interpretis nomen apparet حاجى بابا. — Fol. 55 r. nonnulla scitu digna notata sunt, ut tredecim loci orationis, ubi انّ efferendum est إنّ (in his post ثمّ et حتّى الابتدائيّة), et septem, ubi أنّ (in his post لَوْلَا et لَوْ, ut لَوْ أنّكَ جِئْتَنِى لَأَكْرَمْتُكَ). Item duo disticha memorialia quatuor significationes verbi نَحْوٌ vel نَحْوًا monstrantia:

نَحَوْنَا نَحْوَ دارك يا حبيبى لَقِينا نَحْوَ أَلْفٍ مِنْ رَقِيبِى
وَجَدْناهُمْ مريضا نَحْوَ كَلْبٍ تَمَنَّوْا مِنْكَ نَحْوًا مِنْ شرابى

In primo hemistichio notatum est significare جانب, in secundo مِقْدار, in tertio مِثْل, in quarto نَوْعا. — Item discrimen quod intercedit inter العَدْل et الاشتقاق: الفرق بين العدل والمشتقّ أنّ الاشتقاق هو عَدْل من اللفظ والمعنى كضارب من الضرب والعدل اشتقاق اللفظ دون المعنى بَلْ هو نكر لفظ المشتقّ وإرادة معنى المشتقّ منه.

3) Fol. 55 v. — 62 v. *Centum Regentes El-Ǵorǵânii*, et hi notis referti, non indicatis tamen auctoribus. Initium: الحمد لله ربّ العالمين والصلوة والسلام على محمّد وآله اجمعين، وبعد فانّ العوامل فى النحو الخ. Finis: فهذه مئة عامل فلا يستغنى الصغير والكبير والوضيع والرفيع عن معرفتها واستعمالها، Scriptio absoluta A. H. 939 (1532—3). Ut in primis, ita in ultimis tribus foliis varia notata sunt.

XV.

[Ac. K. 59.]

Codex arabicus, 12°, foll. 123, char. neschí ad nesta'lîq vergente. Insunt iidem libri qui in codice antecedenti:

1) Fol. 1 v. — 52 r. *El-Kâfije* cum aliquot notis, scripta ab 'Alî Ibn-Welî A. H. 947 medio m. *Ðû 'l-'higge* (Chr. 1541).

2) Fol. 53 v. — 108 r. *El-Mifbâ'h*, ab initio cum notis petitis ex اصباح, افتتاح, شرح, ضوء. Scr. eodem anno.

3) Fol. 109 v. — 123 r. *Centum Regentes*, et ipsi aliquot notis instructi. Scr. A. H. 959 (Chr. 1552).

XVI.

[Ac. K. 58.]

Codex arabicus, 8° maj., foll. 107, char. neschí scriptus in charta orientali. Insunt:

1) Fol. 1 v. — 54 r. *El-Kâfije* cum notis ex متوسّط, شرح ارشاد, شرح اياد, محمدوانى, هندى, فقاعى, صحيح, راضى. Scriptio absoluta A. H. 897 medio m. Ǵumâda posteriore (Chr. 1492) a Sulthân A'hmed Ibn-Mu'hammed Ibn-Mu'hammed-Schâh Ibn-Mu'hammedi Ibn-Uruǵ (اورج)-Beg Ibn-Tokatmisch Râïsî (تكتمش راى سى). — Fol. 54 v. et 55 r. varia notata.

2) Fol. 55 v. — 80 r. *El-Mifbâ'h*, a tribus scriptus, cum notis ex اصباح, متوسّط, ضوء, شرح المختصر, افتتاح, حاجى بابا, خلاصات.

3) Fol. 80 r. et v. praemissa besmela: الاشكال عشرة (pro العشرة)، قوله الكلمة لفظ وضع لمعنى مفرد فيه عشرة

اشكل الخ. *De decem difficultatibus quinque primorum verborum El-Kâfijae*, in quibus tamen ad quintam tantum perventum est.

4) Fol. 81 v. — 84 v. *Fragmentum* utrinque truncum *commentarii in El-Kâfijam*, الوافية فى شرح الكافية *inscripti.* Particula El-Kâfijae, quae hic illustratur, in hoc ipso exemplo, Cod. I, pertinet a fol. 2 r. lin. 7: الاعراب ما اختلف آخره به الخ, ad fol. 2 v. ult.: جمعُ المذكّر السالمُ وأولو وعشرون واخواتها بالواو وانيه. In eo exemplo El-Wâfijae, quod apud nos est Cod. XX, hoc fragmentum reperitur fol. 4 v. et 5 r.

5) Fol. 85 v. — 107 v. *Commentarius in praefationem El-Misbâ'hi*, qui in compluribus Codd. Dresd. extat (vid. No. 89, 2); sed hic omissa est ingressio illa, quam habet Codex XVII, 2. Initium: اما بعد اما كلمة متضمّنة لمعنى الشرط فلذلك لزم دخول الفاء فى جوابها لزوما اكثريًا لا كلّيا. Finis: لانّ العقل يجوّز ان يكون شيئًا آخر غير الخامس.

XVII.

[Pf. K. 20.]

Codex arabicus, 4° min., foll. 139, char. neschi. Insunt:

1) Fol. 1 v. — 50 v. *El-Kâfije* cum notis.

2) Fol. 51 v. — 98 r. *Commentarius in praefationem El-Misbâ'hi*, quem eundem exhibet Cod. XVI, 5, ingressione illic omissa instructus. Initium: الحمد لله الّذى لا يبلغ كُنْهَهُ جادٌ، ولا يحصى عددَ نِعَمِهِ عادٌ الخ. Deinde: امّا بعد فهذه اوراق لاعراب ديباجة المصباح من فوايد غرايب المفتاح (Glossa: المفتاح كتاب واحد من المعانى) وابتداءً اوّلا بآية من كتاب الله تعالى تبرّكا وتيمّنا وبيتٍ من الابيات ليُفيدَ مهارةً وتمرّنا الخ. Locus ille coranicus, a quo interpretando exorditur, est قال ربّ انى لا املك الّا نفسى واخى, desumtus ille ex Sur. V, v. 28. Versus autem, cujus interpretationem subjungit, Abû'l-Thajjibi (ابو الطيب) est:

مَنْ طَلَبَ المَجْدَ فَلْيَكُنْ كَعَلِيٍّ يَهَبُ الأَلْفَ وَهْوَ يَبْتَسِمُ

Transitum ad ipsum commentarium facit dissertatio, quam in describendo Cod. Dresd. 89 commemorare oblitus sum, de necessitate religiosa (وجوب) studiorum grammaticorum, de notione verbi النَّحْو, de fine illorum studiorum, de ortu et progressu artis grammaticae apud Arabes. Refertur ejus origo ad 'Alî Chalifam, a quo Abû'l-Aswad El-Dueli prima ejus elementa accepisse dicitur. De causa nominis الدُّئَلى fol. 56 v. in margine notatum est, Duïl aliis videri nomen tribus arabicae, aliis avi Abû'l-Aswadi, aliis viri ex gente Kenanaea (اولاد كنانة), a quo viro genus Abû'l-Aswadi descendat; quum autem a Duïl nomen gentilicium aut patronymicum fiat, kesra in fet'ham mutata dici Dueli. — Inter lineas et in margine adjectae sunt multae notae ex commentario Sîdî-'Alî-zâdae (vid. Cod. X, 5. et XXVII, 1.), quibus plerumque subjunctum est سيد vel سيد على.

3) Fol. 99 v. — 129 r. *El-Misbâ'h* cum notis ex شرح على زاده, افتتاح, شرح حاجى بابا.

4) Fol. 129 v. — 139 r. *Centum Regentes El-Gorgânii.* Subscriptio nulla.

XVIII.

[Pf. K. 257.]

Codex arabicus, 8° maj., foll. 24, char. nesta'liq. Insunt:

1) Fol. 1 v. — 18 r. *El-Misbâ'h*, scr. A. H. 1046 (Chr. 1636—7).

2) Fol. 19 v. — 24 r. *Centum Regentes*, eod. anno scripti.

XIX.

[Pf. K. 21.]

Codex arabicus, 8° maj., foll. 137, char. nesta'liq: الوافية فى شرح الكافية, opus *Rukn-el-dîn 'Hasan Ibn-Mu'hammed El-Istirâbâdii*, mort. A. H. 717 (Chr. 1317—8); vid. Herbel. s. v. *Rocneddin* et *Vâfiah.* Fronti inscriptum est: هذا كتاب المتوسّط شرح الكافية; in fine: تمّت الوافية; in ipsa praefatione: سمّيته بالوافية فى شرح الكافية لكونه وافيا لحلّ الفاظه وشرح معانيه، وموصلا لطالبيه الى مقاصده ومغانيه. Initium: احمد الله على عظمة جلاله، حَمْدَ غريقٍ بمطالعة جماله، واشكره بجزيل نواله، شُكْرَ معتقدٍ لمعاده ومآله، الخ. Postquam primum copiosius in El-Kâfijam commentatus esset, se jam brevius verba et sententias ejus explicasse, analysin autem enunciatorum parcius instituisse, tamen plerorumque causas et rationes indicasse ait. Dedicatio haec est: جعلته لرسم خدمة الامير الكبير، العالم الفاضل الكامل، سلالة الأمراء والوزراء، مفتخر العرب والعجم، ناصر الدولة والدين، شمس الاسلام والمسلمين، يحيى بن المخدوم المعظّم، ملك ملوك الامراء والوزراء، صاحب السيف والقلم، صلاح العالم، جلال الدنيا والدين، ابراهيم بن يغروش*) بيلكا ملك الختنى، اعزّ الله انصارهما، وضاعف اقتدارهما، بسبب اشتغاله بهذا الكتاب، الذى هو دستور فى هذا الفنّ لاولى الالباب. Singulis membris El-Kâfijae, saepe inchoatis tantum et per الخ abruptis, quae commen-

*) Cod. XX بغرش.

tario interposito dirimuntur, praefixum est قوله, et in hoc codice et in sequenti rubro colore scriptum. Ab initio usque ad fol. 15 r. aliquot notae adjectae sunt. Finis: وليكن آخر الكلام في هذا الكتاب، والحمد لواجب الوجود، والشكر لمفيض الخير والجود. Scriptio absoluta A. H. 1086, m. Muʿharram d. quarto (Chr. 1675) ab Aʿhmed Ibn-Timur-Dede.

XX.

Codex arabicus, fol., foll. 94 invicem alborum et rubrorum chartae orientalis, char. nestaʿliq scriptus, lacer, detritus, inquinatus, in marginibus passim resartus. Exciderat praeterea ultimum folium, sed manus recentior in folio adjecto orationem absolvit. Continet eundem librum, quem Cod. XIX, notis interlinearibus et marginalibus stipatum.

XXI.

Codex arabicus, 8° obl., foll. 196, char. nestaʿliq: الفوائد الضيائية, *Commentarius in El-Kâfijam, quem ʿAbd-el-raʿhmân Ibn-Aʿhmed El-Ǵâmî*, celeberrimus poëta persicus, *filio, Dhijâ-el-dîn Jûsuf, composuit ab ejusque cognomine inscripsit.* Initium: الحمد لوليّه، والصلوة على نبيّه، وعلى آله واصحابه، المتأدّبين بآدابه، وبعد فهذه فوائد وافية، في حلّ مشكلات الكافية، الخ. Adjectae sunt notae marginales et interlineares. Commentarium ab auctore perscriptum esse A. Chr. 1473, constat ex ipsius clausula: قد استراح بِنْ كَدّ الانتهاض، لنقل هذا الشرح من السواد الى البياض، العبد الفقير عبد الرحمن الجامىّ، وفقه الله سبحانه في وظائف عبوديّته للاغراض، عن مطالبة الأعواض والأغراض، ضحوة السَّبْت الحادى عشر من رمضان المنتظم في سِلْك شهور سنة سبع وسبعين وثمان مائة من الهجرة النبويّة الهلاليّة. Hunc autem codicem absolvit Derwisch Ibn-ʿHasan A. H. 1013, m. Reǵeb d. quarto (Chr. 1604).

XXII.

[K. 15.]

Codex arabicus, 4°, foll. 143 chartae orientalis, scriptus char. neschi ad nestaʿliq vergente. Frons eleganter expicta, literae nitidae, totus codex solito cultior. Continet eundem librum quem Cod. XXI, cum aliquot notis marginalibus. Folio 1 r. inscriptum est: شرح الكافية للمولى العلّامة عبد الرحمن الجامىّ قدّس سرّه العزيز، ممّا ساقه التقدير الى سِلْك مِلْك العبد الفقير، احمد بن ابى السعود الحقير، عفى عنهما. Pater hujus Aʿhmedis fortasse fuit celeberrimus ille Abû'l-Suʿûd, Mufti Constantinopolitanus, de quo vid. Hammer-Purgstall in Hist. poes. othoman. II, p. 352 sqq.

XXIII.

[Ac. K. 54.]

Codex arabicus, 8° maj., foll. 237, char. nestaʿliq. Est idem opus, ultimo folio truncum. Extrema verba: ثمّ لم يكن فكالمتّصل ومن ثمّة, ex oratione El-Kâfijae ipsius sunt atque in exemplo ejus, Cod. XVI, leguntur paulo a fine retro, fol. 54 r. lin. 1.

XXIV.

[K. 204.]

Codex arabicus, 8° lato, foll. 136 chartae orientalis, char. nestaʿliq scriptus, cum notis marginalibus et interlinearibus versus finem deficientibus, continens *Commentarium* الضوء *in locos selectos El-Mifbâʿhi.* De auctore, quem Herbelot simpliciter *Esfahani*, i. e. Ispahanensem, appellat, vid. B. de Sacy Anthol. gramm. p. 234. Substituta sunt pro deperditis folia chartae occidentalis 1—5, 12—28, 38 et 39, eaque expleta manu recentiore. Initium: بسم الله الرحمن الرحيم وبه ثقتى والحمد لله ربّ العالمين وصلّى الله على محمّد وآله اجمعين، إنّ احقّ ما يَتوشّح بذكره صدور الكتب والدفاتر، ويتوقّر على نشره السنة البادى والحاضر، حمد الله تعالى الخ. Deinde narrat, quum ad se adolescentem plurimi convenissent studiosi disciplinarum philologicarum, quae propter multitudinem et diversitatem difficillimae nunc fere jaceant, se ab illis rogatum, ut compendium في صنف الاعراب ederet, conscripsisse commentarium in El-Mifbâʿh: ex quo nondum terso, nedum perpolito, descripta et sparsa esse multa exempla, ubi quum oratio etiam corruptiones, transpositiones, adjectiones, omissiones passa esset, non defuisse homines malignos, qui librum cupide reprehenderent. Hinc se jam dudum illud rudimentum corrigere voluisse, sed usque rei difficultate deterritum tandem venisse ad virum eruditissimum: حضرة مولاى الشيخ الامام، ملجأ الانام، كاشف اسرار الحقايق، منشئ اللطايف والدقايق، ناشر ادلة المعقول والمنقول، عامر ابنية الفروع والاصول، الخ (ipsum nomen deest), a quo non solum humanissime exceptus et institutus, sed aliquanto post, ut librum illum refingeret, monitus et, quomodo id institueret, edoctus sit. Itaque se ei paruisse et novum hoc opus ad eum detulisse.

Initium ipsius commentarii: قوله امّا بعد حمد الله امّا كلمة فيها معنى الشرط فلذلك كانت الفاء لازمة لها الخ. Partes hae: 1) Fol. 1 v. — 4 r. Praefatio commentarii. 2) Fol. 4 r. — 8 r. Praefatio El-Mifbâʿhi. 3) Fol. 8 r. — 49 r. Primum caput (باب) في الاصطلاحات النحويّة. 4) Fol. 49 r. — 65 v. Secundum caput في العوامل اللفظيّة القياسيّة. 5) Fol. 65 v. — 111 v. Tertium caput في العوامل اللفظيّة السماعيّة. 6) Fol. 111 r. — 117 r. Quartum caput في العوامل

المعنوية. 7) Fol. 117 r. — 135 r. Quintum caput في فصول من العربية. 8) Fol. 135 v. — 136 v. Clausula libri, خاتمة وهذا باب للاطناب فيه مجال لكنه يفضى :Finis .الكتاب الى الملال فاقتصرت على هذا القدر فليس الرىّ عن التشاف. Clausula librarii sic incipit: تمّ الضوء; postea plenius: كتاب ضوء المصباح. Descriptus est codex A. H. 883 (Chr. 1478—9) ex alio, qui a Ma'hmûd Ibn-'Alî Ibn-'Hosein absolutus erat ultima decade mensis Gumâda posterioris A. H. 822 (1419).

XXV.

[Ac. K. 55.]

Codex arabicus, 4° min., foll. 209, char. neschi, continens *notas perpetuas ad Commentarium* الضوء *in tria posteriora capita et clausulam El-Mifbâ'hi.* Tertium caput pertinet a fol. 1 v. ad 153 r., quartum ad fol. 161 v., quintum ad fol. 205 v., clausula ad fol. 209 v. Cf. Cod. XXIV fol. 65 v., ubi ea pars libri الضوء incipit, in quam hae notae scriptae sunt. Initium: بسم الله الرحمن الرحيم ربّ تمّم بالخير شرح شرح الباب الثانى بحسن عناية الله فالآن نشرع فى شرح شرح الباب الثالث مريدا من الله تيسيره واتمامه انه ميسّر لكلّ مطالب عسيرة ومونّق ومعين على تحصيل مقاصد كثيرة قوله الباب الثالث فى العوامل اللفظية السماعية قوله وهى اى العوامل اللفظيّة السماعيّة على ثلثة اصناف قال الشارح انّما قدّم اى انما قدّم المصّ فى المتن من تلك العوامل الحروف على الافعال والاسماء لانّ الحروف هى الاصل فى العوامل السماعيّة اذ لم يوجد فيها اطّراد بوجه ما لانّ العامل فيها لا يكون الّا سماعيّا فكانت متمحّضة فى السماعيّة واثبت قدما فيها بخلاف الاسماء والافعال اذ فى كلّ منهما اطّراد الخ. Finis: هذا هو جملة الكلام فى مواضع هذا القسم فليكن هذا آخر ما اردنا شرحه فالحمد لله على اتمامه حمدا كثيرا طيّبا مباركا والصلوة الدائمة القائمة على نبيّه خير البريّة محمّد وآله وصحبه اجمعين وسلّم تسليما. Scriptus est codex ab الحاجي ممي شاه A. H. 1056 (Chr. 1646 et 1647) et ab aliquo literarum studioso legatus (وقف السوختته, ut inscriptum est primo folio r.), sed recepta a Christianis A. Chr. 1685, d 19. Aug., Nova Arce hungarica (Neuhäusel), inde ablatus.

XXVI.

[Ac. K. 234.]

Codex arabicus, 8° max., foll. 100, char. neschi ad nesta'liq vergente: *Commentarius perpetuus in El-Mifbâ'h ab 'Hâgî-Bâbâ compositus et* خلاصة الاعراب *inscriptus,* singulis orationis membris interpositus. Initium: الحمد لله ذى الانعام فاطر السموات والارض والانام جاعل الملائكة لآدم خدّاما والصلوة على محمّد وآله الكرام واصحابه العظام وبعد فهذه حواش كتبها حاجى بابا بن حاجى ابراهيم بن حاجى عبد الكريم بن عثمان الطويسوى (الطوسوى aut) للمصباح وسمّاها خلاصة الاعراب (dubie scriptum) قال المصّ قدّس الله روحه امّا بعد حمد الله ذى الانعام اعلم انّها حرف بلا خلاف لدلالته على معنى فى غيره الخ. Post folium primum nonnulla exciderunt. Commentarius in خاتمة الكتاب, fol. 98 v. — 100 r., 'Hâgî-Bâbae opus esse nequit, quum ad verbum ex El-Dhau (Cod. XXIV) repetitus sit; quare hic non tota El-Mifbâ'hi oratio, sed loci selecti explicantur.

XXVII.

[K. 320.]

Codex arabicus, 8° max., foll. 58, char. neschi scriptus, utrinque truncus. Praeterea aliquid excidit post fol. 8. Insunt:

1) Fol. 1 r. — 22 v. *Pars notarum Ja'qûb Ibn-'Alii (s. 'Alî-zâdae) ad eum Commentarium in praefationem El-Mifbâ'hi, qui est in Cod. XVII,* 2. Inscribi solet اوراق الاعراب ديباجة كتاب المصباح; cf. Cod. Dresd. 89, 2. 'Alî-zâdae notae ibidem sunt in Codd. 152 et 246. Oratio El-Mifbâ'hi scripta est liquore rubro, commentarius atramento superducta linea rubra, notae simpliciter atramento. Codex abrupte incipit ab his verbis notarum: لتصبك او يكون الفاء زائدة فى; sequitur ex oratione *El-Motharrezii* مختصرانه, hinc verba commentarii متعلّق بنظرت, quae in Cod. XVII fol. 87 r. lin. 4 sq. leguntur. Pleraeque notarum 'Alî-zâdae hic cum ceteris conjunctim scriptarum in illo codice inter lineas et in marginibus positae sunt. Finem faciunt verba commentarii cum nota interposita: لكن يندفع ذلك السؤال العامّ بالاستقراء يعنى اذا لم يكن البحث من جهة العامليّة يلزم ثبوت الخامس بالاستقراء فى اجزاء الكتاب وابوابه لا بالعقل لانّ العقل يجوّز ان يكون شيأ آخر غير الخامس. Initium codicis in Cod. XXVIII est fol. 74 r. lin. 1.

2) Fol. 23 r. — 58 v., ubi abrupta est oratio: توضيح الاعراب فى شرح قواعد الاعراب, *Commentarius El-Chirtibirtii in* الاعراب عن قواعد الاعراب *Ibn-Hischâmi,* qui in praefatione appellatur الشيخ الامام العالم العلّامة حجّة العرب جمال الدين ابو محمّد عبد الله بن يوسف; vid. Hâgî-Chalfa, I, p. 357 et 358. Initium commentarii, quod 'Hâgî-Chalfa esse dicit, hic non reperitur, quia librarius

omissa ingressione ab his verbis incepit: اما بعد فيقول المفتقر الى الله الغنى الجليل محمود بن الشيخ اسمعيل بن عبد الله بن يوسف بن هشام (sic). Quatuor illorum capitum, quae apud 'Hâǵî-Chalfam sunt, duo prima integra extant, tertium plus dimidium. In primo capite, fol. 26 r. — 44 r., de comprehensione et legibus ejus (فى معرفة الجملة واحكامها) sunt quatuor quaestiones (اربع مسائل): 1) fol. 26 r. — 28 r. definiuntur اللفظ vox, dictio, الكلام oratio, الجملة comprehensio; 2) fol. 28 r. — 35 v. de septem generibus comprehensionum, quae in الاعراب locum habent; 3) fol. 35 r. — 43 v. de septem generibus comprehensionum, quae in الاعراب locum non habent; 4) fol. 43 v. — 44 r. de iis comprehensionibus, quae post nomina indeterminata sunt صفات, post vere determinata (المعارف المحضة) احوال, post non vere determinata (المعارف غير المحضة) vel hoc vel illud. In secundo capite, fol. 44 r. — 49 r., de praepositionibus et verbis, quae ab iis reguntur (فى الجارّ والمجرور) sunt item quatuor quaestiones: 1) fol. 44 r. — 46 v. docetur, الجارّ والمجرور necessario pendere a verbo, quod proprie dicitur, aut ab aliqua voce, quae verbi vim habeat; 2) fol. 46 v. — 47 r. الجارّ والمجرور post nomina vel determinata vel indeterminata vice comprehensionis fungi; (ut رأيت طائرًا على غصنٍ, ubi على غصن, quum idem valeat quod يكون على غصن, vim habet comprehensionis locum indicantis, جملة ظرفيّة, quae صفة est nominis (طائرًا); 3) 47 r. et v. الجارّ والمجرور ubi صفة sit, aut praefixo nomine conjunctivo صلة, aut حال, pendere a verbo omisso, cujus vis repraesentari possit participio verbi كائن, aut verbo استقرّ; 4) fol. 47 r. — v. 49 r. de duplici analysi subjecti τῷ الجارّ والمجرور postpositi, veluti in ابوه in صفة ex verbis مررت برجل فى الدار ابوه, ut فى الدار ابوه composita aut فاعل sit, a quo regatur فى per vim verbi استقرّ in ابوه inclusam, tota igitur comprehensio sit verbalis, جملة فعليّة; aut مبتدأ موخّر, cujus praedicatum praepositum sit فى الدار, tota igitur comprehensio sit nominalis, جملة اسميّة. Tertium caput de viginti particulis, quarum scientia necessaria est in analysi grammatica (فى تفسير كلمات يحتاج اليها المُعرِب وهى عشرون كلمة), quae divisae sunt in octo species (انواع): 1) quatuor, quae unum semper significatum habent, قطّ, عوضُ, أجلْ, بلى; 2) una, quae duos, إذًا; 3) septem, quae tres, لمّا, إنْ, نَعَمْ, إي, حتّى, كلّا, لا; 4) quatuor, quae quatuor, لولا, وإنّ, in cujus loco oratio deficit his verbis: وقد اجتمعتا فى

قوله تعالى ولئن زالتا إنْ امسكهما من احد من بعده الواو للقسم، واللام لام جواب، إنْ حرف شرط، زالتا فعل شرط، وإنْ للنفى، امسكهما فعل ومفعول به، واحد فاعل امسك، ومن زائدة.

XXVIII.

[W.]

Codex arabicus, 8° maj., foll. 98, char. nesta'liq, ab initio et in fine truncus. Exciderunt etiam aliquot folia inter primum et secundum. Continet easdem *'Alî-zâdae notas ad commentarium in praefationem El-Mis̆bâhi*, quarum pars est in Cod. XXVII, 1. Verba prima: قيل لا فراق منه لنا اولا من بيان امور اربعة in Cod. XVII extant fol. 55 v. lin. 6 sq., pag. nona ab initio commentarii; ultima: او لا يتعلّق بجعل جاعل in Cod. XXVII fol. 22 r. lin. 4 ab inf. paullo retro a fine notarum, ut ultimam modo paginam excidisse constet *).

*) Placet ex notis commentum quoddam Muhammedanorum de Christianis adjicere. Fol. 1 r. et v. 'Alî-zâde: 'Abd-allah, inquit, Ibn-Mubârek haec dixisse traditur: Pater quum moreretur, sexaginta millia drachmarum mihi reliquit, ex quibus triginta millia in discendum Jus (الفقه) et totidem in discendam Grammaticam (النحو) impendi. Sed utinam quae in Jus impendi, et ipsa in Grammaticam et humanitatis studia (الادب) impendissem; nam Christiani una litera (aut dictione, حرف) in libro divino corrupta impii facti sunt (كفروا). Quum enim in Evangelio scriptum reperissent: Ego Deus ولّدت, nasci jussi, Jesum ex intacta virgine, illi legerunt ولدت, genui. — Ad hoc portentum in margine notatum est: Hoc sic accipiendum, eos ex verbo ولدت sibi intelligere visos esse et proinde credidisse, Deum genuisse, illum autem filium Dei esse. Sed restat dubitatio haec, quod dicere licet, illa verba: ولدت عيسى من عذراء بتول, esse arabica, sensum eorum, quae in Evangelio sunt, reddentia, non ipsam orationem evangelicam, ut cogitari possit, illos non iterata litera lam verbi ولدت errasse; nisi forte regeras, ولدت esse vocem linguae arabicae et syriacae (السريانيّة) communem. Potest etiam dici, sententiam hanc esse, aliquos Christianorum indoctorum in Evangelio in linguam arabicam translato illud scriptum reperisse atque hinc in illum errorem incidisse. Quodsi dicas: ولدت simplici lam non minus transitivum est quam duplici, ut Deus in Corano aït: لم يلد ولم يولد, nec genuit, nec genitus est (Sur. 112, v. 3); quid igitur discriminis est, ut error ex altero natus altero tollatur? respondeo: Hoc interest quod, ut exemplum ponam, ولدتُ زيدًا من زينب significat, te patrem et genitorem Zeidi esse, Zenobiam matrem; substituto ولّدتُ, te in universum effecisse ut nasceretur; verbum

XXIX.

(Ac. K. 222.)

Codex trilinguis, 8° max., foll. 111, char. in priore parte neschi, in posteriore nesta'liq.

1) Fol. 1 v. — 53 r *Musthafa Ibn-Behrâmi Commentarius perpetuus in Centum Regentes El-Gorĝânii.* A librario inscriptum est هذا كتاب مُعْرَبْ. Initium: الحمد لله الّذى انزل القران كلاما موّلفا معجزا لقارئه وعالمه، وزيّن الانسان بعرفة اعراب النحو وبنائه، الخ. Deinde de consilio libri: وبعــد فانّى نحوت ان اشرع تقدير اعراب العوامل من غير ايراد الاسولة والاجوبة من غوامض الفنّ ومشكلاته تسبيلا للمبتدئين وتيسيرا للمستفيدين. Commentarius, ut fieri solet, singulis membris orationis interpositus est. Initium: الحمد مرفوع بانّه مبتدأ واللام فى لله حرف جرّ فانّى رأيت الشارحين. Finis: فلفظة الله مجرور بها الخ للعوامل لا تتعرّض لاعراب العوامل فلهذا شرحت اعرابها وبعض ما يناسب المحلّ من المسائل من اوّلها الى آخرها لئلّا يتحيّر المتعلّم المبتدئ والمعلّم المتبحّر البالغ الى حدّ العلوم فالمقصود بهذا الشرح افادة المعلّم واستفادة المتعلّم وخاتمة الخير للشارح المصطفى بن بهرام غفر الله له ولوالديه واحسن اليهما واليه سنة ثمانين والف. Hinc commentarium A. H. 1080 (Chr. 1669 et 1670) conscriptum esse putes, nisi forte librarius, cujus clausula seorsim posita temporis indicatione caret, eam verbis commentatoris adjunxit. Scriptus est codex ab Idris Ibn-Jûsuf in urbe Trawnik (فى شهر الترانيكى) in schola 'Hâgg-A'hmedis (فى مدرسة الحاجّ احمد).

2) Fol. 54 v. — 111 v. *Se'âdet-nâme*, i. e. *Schem'ii interpretatio turcica libri consiliorum persici* (*Pend-nâme*) *'Atthârîani*, quam suasu 'Omar Ibn-'Hoseini, Maecenatis sui, conscriptam Zeirek-Aghae (زيرك اغا), qui inter proceres aulicos Sulthâni Murâdi (sc. III, regn. A. Chr. 1574 —1595) insignem locum tenebat, dedicavit, ut in *sebebi-ta'lîfi-kitâb* fol. 54 v. et 55 r. et v. ipse narrat. Initium: شكر وسپاس فى قياس شول قادر وقيومه كه لطيفىء فى غايت وكرم فى نهايتدن معجز شعار ونبوت دثار رسول لر كوندردى الخ. Ipsa interpretatio fol. 56 r. sic incipit: حمد فى حد آن خداى پاك را اول شريك ونظيردن پاك منزّه خدايه حمد سز حمد انكه ايمان داد مشتى خاك را اول الله كه بر اوج خاكدن خلق اولنمش انسانه ايمان ويردى، كُلُّ أَمْرٍ ذِى بَالٍ لَمْ يُبْدَأْ بِحَمْدِ اللّٰهِ فَهُوَ أَبْتَرُ وَأَجْذَعُ حسبنجه حضرت شيخ بو كتاب مستطابنى حمد ايله ابتدا ايلدى واشرف نعم ايمان ايدوكنى اشعار اتمكيچون حمددن صكره آنى ذكر ايلدى انكه در آدم دميد او روح را اول الله كه الخ. Sic singula hemistichia persequitur usque ad finem: كين نصايح را بخواند او بسى كر بو نصيحتلرى اول كمسه چوق اوقيه، Scripta est haec pars codicis A. H. 1078 m. Ssafar (Chr. 1667).

XXX.

[Ac. K. 256.]

Codex arabicus turcicus, 8°, foll. 78, char. nesta'liq.

1) Fol. 1 v. — 76 r. Idem *Commentarius in Centum Regentes*, qui est in Cod. XXIX, 1. Differunt duo exempla eo quod, quum illud ita incipiat ut diximus, hoc post besmelam haec tria enunciata: رضى الله تعالى عنكم، اعوذ بالله من الشيطان الرجيم، بسم الله الرحمن الرحيم، in eaque commentarium exhibet; hinc demum, nullo intervallo relicto, fol. 2 v. in media linea tertia sequitur oratio El-Gorĝânii: الحمد لله ربّ العالمين الخ, atque in eam et sequentem plane idem, qui in altero exemplo est, commentarius. Scriptus est A. H. 1094 (Chr. 1682 et 1683).

2) Fol. 77 v. — 78 v. Poëma morale turcicum quadraginta distichorum, cujus ratio haec est, ut bina disticha aliquod officium religiosum aut aliquam virtutem praecipiant, allata in ejus commendationem in postremo hemistichio sententia Mu'hammedis. Sic oratio viginti officia et virtutes cum totidem locis traditionis propheticae percurrit. Initium:

خير امّت او در كه تحت ايديب   حفظ قرآنه سعى ايده قرآن
كه رسولك كلاميدر بو حديث   خَيْرُكُمْ مَنْ تَعَلَّمَ الْقُرْآنَ

Finis:

باقميان زينت دنيايه بولور   آخرتده درجات عليا
بر حديثنده ددى پيغمبر   خَيْرُكُمْ أَزْهَدُكُمْ فِى الدُّنْيَا

Metrum quatuor et triginta priorum distichorum est Chafîf: فاعلاتن مفاعلن فعلن, sex posteriorum Raml: فاعلاتن فعلاتن فعلن.

XXXI.

[Ac. K. 57.]

Codex persicus turcicus in fine truncus, 8°, foll. 31 chartae orientalis, char. nesta'liq: تاج الرؤس وعزّ النفوس, *Opusculum de elementis linguae persicae scriptum ab* احمد بن

وَلَدَ autem, ubicunque adhibetur, protinus et quasi sponte menti hanc cogitationem subjicere, illud, quo effectum est ut aliquis nasceretur, non id esse, quo patres fimus; ut quum dicitur قوّة مولّدة, vis genitrix (in rebus naturalibus), et alia similia.

جمدی كه احاطت قصور .اسحاق البقالی القیصری Initium: وثم بحدّ مركز آن نرسیده وثنای كه اضعاف اعداد عدد آن بسر نبرده خانقیرا كه الخ. Deinde notum esse dicit, Philologos et Grammaticam et Lexilogiam linguae arabicae studiosissime excoluisse, sed neminem ceteris linguis eandem operam navasse, ut Persae, Turcae, Arabes, alii, suas vicissim linguas facile discerent. Hinc se verbis technicis et fundamentis grammaticis linguae arabicae usum, quibus meliora et firmiora reperiri non possint, haec rudimenta linguae persicae scripsisse, quinque capitibus: 1) de nominibus concretis (در اسمای ذوات), 2) de nominibus abstractis (در اسمای معانی), 3) de derivatione formarum (در اشتقاق), 4) de Infinitivis auctis i. e. compositis (در مصدر مزید فیه), 5) de legibus grammaticis (در قواعد). Primum caput, fol. 2 v. — 18 v., postquam definitum est اسم ذات, usitatissima nominum concretorum per tres gradus (مراتب) persequitur ordine alphabetico (in quo ordine non apparent literae ثحذصضط ظعق, quia, ut est fol. 3 r. lin. 3 et 4, in verbis origine persicis non sunt usitatae): a) fol. 3 r. — 12 v. ea quae linguae persicae nec cum arabica nec cum turcica communia sunt, b) fol. 13 v. — 16 r. ea quae et in persica et in turcica usitata sunt, c) fol. 16 r. — 18 v. ea quae et in persica et in turcica et in arabica, certe in persica et arabica, usitata sunt. Quamquam non desunt in his, quae ab Arabibus vix intelliguntur, nedum adhibentur, ut بیم، چراغ، خوار، شرم. Quae nomina Turcis minus nota sunt, iis subjecta est translatio turcica, ut ab ipso initio, fol. 3 r.:

آب آبدار آبدان آب ریز
صو صولی قوی وصوقیب قدم كه

آبستن آبكامه آب كش آبكیر
یكلوعورت توخنه سقا سمكو

Ceteris subscriptum est مف, saepius ف, i. e. معروف. Omnia nomina ab eadem litera incipientia subjecta sunt verbo communi ab illa litera ducto, rubro liquore scripto, ut الالفیّة، البائیّة, qua البائیّة quoque comprehenditur, et sic porro usque ad الیائیّة. Idem factum in recensu Infinitivorum. Secundum caput, errore librarii fol. 12 v. — 13 v. inceptum, fol. 18 v. — 23 v. continuatum et absolutum, primum definit مصدر اسم معنی sive, et duplicem Infinitivum distinguit: مجرّد, nudum, i. e. simplicem, ut یافتن، كردن, et مزید فیه, i. e. compositum, ut دریافتن، كرد كردن, quorum naturam deinde turcice explicat, ut omnino turcica saepe immixta ad declaranda ea, quae prius persice dicta sunt. Hinc de formando Imperativo et Infinitivo et Futuro ex Imperativo, item de ب Imperativo praefigi solito disseritur. Sequitur recensus alphabeticus Infinitivorum simplicium, subscriptis interpretationibus turcicis. Cuique Infinitivo subjuncta est secunda persona singularis Imperativi cum ب praefixo, sic:

آراستن بیارا آرامیدن بیارام آزردن بیازار
بزمك بزه دكلنمك دكلن انجتمك انجت

Tertium caput, Fol. 23 v. — 30 r., de derivatione formarum, octo partibus (اقسام): 1) Fol. 23 v. — 26 r. de Aoristo, Perfecto et Imperfecto, per omnes personas. De Plusquamperfecto nihil. 2) Fol. 26 r. — 27 r. de Futuro et Praesenti. 3) Fol. 27 r. de Aoristo negativo. 4) Fol. 27 r. et v. de Futuro et Praesenti negativo. 5) Fol. 27 v. — 28 r. de Imperativo. 6) Fol. 28 r. — 29 v. de Prohibitivo; hinc de formando Verbo transitivo ab intransitivo, quamquam initium hujus loci negligentia librarii excidit; de formandis pluralibus Substantivorum, Nominibus unitatis et Nominibus abstractis in ی, Adjectivis compositis et Participiis in انَ; deinde de suffigendis Pronominibus مْ، تْ، شْ; iterum de formando Prohibitivo. 7) Fol. 29 v. de formando Participio in نْدَه et Verbo periphrastico inde petito, شونده أم etc.; tandem de formando plurali hujus Participii omninoque omnium nominum in ه (sc. هاى رسمی, non هاى اصلی) exeuntium. 8) Fol. 29 v. — 30 r. de formando Participio Praeteriti et hinc Verbo periphrastico, ut كرده، كرده اند, كفته، كفته اند. Apparet, in partem sextam vel auctoris vel librarii vitio nonnulla conjecta esse, quae neque hujus loci, neque hoc ordine persequenda erant. Quum singulis locis inde a tertio de formandis pluralibus Substantivorum praepositum sit verbum قاعده, illa ex quinto capite huc translata esse putaverim. Quartum caput, fol. 30 r. — 31 v., Infinitivos compositos subjecta interpretatione turcica recenset, sed non adjectis, ut supra, Imperativis, sic:

آباد كردن اروغ برآوردن ازرم
عمارت ایلمك ككرمك حرمت

داشتن استوار كردن آشكاره كردن الخ
دتمق برك ایلمك (*م (معروف .i. e)

In hoc recensu abruptus est codex. Ultima verba:

شرم داشتن شناسا كردن شناو كردن
اتنمق بللو ایلمك یوزمك

---

*) Alibi, ubi duo vel plura verba ejusdem significationis juxta se posita sunt, م secundo et sequentibus subjectum valet مثله.

CODEX RHETORICUS.

XXXII.

[Pf. K. 33.]

Codex arabicus, 8° maj., foll. 147, char. nesta'liq scriptus, inter lineas et in marginibus notis refertus.

1) Fol. 1 v. — 67 r. تلخيص المفتاح, *Epitome tertiae partis libri Mifta'h-el-olûm* scripti ab *Abu-Ja'qûb Jûsuf El-Sekkâkî*, quam epitomen fecit *Gelâl-el-din Ma'hmûd Ibn-'Abd-el-ra'hmân El-Qazwînî*, qui vulgo *Orator Damascenus* (*Chathib-Dimischq*) appellatur; vid. 'Hâgi-Chalfa, II, p. 402 sq. Densae inter lineas et in marginibus notae adscriptae sunt ex المطوّل (Cod. Dresd. 344) et المختصر, quorum utrumque scripsit *Sa'd-el-din Mes'ûd El-Teftâzânî* (vid. 'Hâgi-Chalfa p. 404), quare interdum notis subscriptum est سعد الدين vel سعد. Initium: الحمد لله على ما انعم وعلّم من البيان ما لم نعلم. Deinde: امّا بعد فلمّا كان علم البلاغة وتوابعها من اجلِّ العلوم قَدْرًا وادقّها سِرًّا اذ به يُعْرَف دقائق العربيّة واسرارها ويكشف عن وجوه الاعجاز في نظم القران استارها وكان القسم الثالث من مفتاح العلوم الّذي صنّفه الفاضل العلّامة ابو يعقوب يوسف السكّاكيّ رحمه اللّه تعالى اعظمَ ما صُنّف فيه من الكتب المشهورة نفعا لكونه احسنَها ترتيبا وأتمّها تحريرا وأكثرها للاصول جمْعا ولكن كان غيرَ مَصُونٍ عن الحَشْو والتطويل والتعقيد قابلا للاختصار مفتقرا الى الايضاح والتجريد الّفتُ مختصرا يتضمّن ما فيه من القواعد ويشتمل على ما يحتاج اليه من الامثلة والشواهد ولم آلُ جهدا في تحقيقه وتهذيبه ورتّبته ترتيبا اقرب تناوُلا من ترتيبه ولم ابالغ في اختصار لفظه تقريبا لتعاطيه وطلبا لتسهيل فهمه على طالبيه وأضفتُ الى ذلك فوائدَ عثرتُ في بعض كتب القوم عليها وزوائدَ لم اظفر في كلامِ احدٍ بالتصريح بها ولا الاشارة اليها وسمّيته تلخيص المفتاح. Praefatio, المقدّمة, fol. 2 r. — 3 v., de natura facundiae et eloquentiae, الفصاحة والبلاغة; primus liber, الفنّ الاوّل, fol. 3 r. — 35 v., de علم المعاني; secundus, fol. 35 v. — 50 v., de علم البيان; tertius, fol. 50 v. — 62 r., de علم البديع; clausula, الخاتمة, fol. 62 r. — 67 r., de iis quae poëtae ab aliis aut vere mutuantur, aut mutuari videntur, et aliis rebus similibus, في السرقات الشعريّة وما يتّصل بها وغير ذلك; deinde de ornando exordio, في حسن الابتداء, de ornando transitu ad argumentum, في حسن التخلّص, de ornanda conclusione, في حسن الانتهاء. Nam his tribus locis orationis aut libri exquisitiore dictionis elegantia opus est. Transitus autem et transitum facere dicitur التخلّص, quia orator aut scriptor ibi ex ambagibus exordii se expedit ad argumentum accedens, non praerupte, sed ita ut quaedam inter exordium et argumentum congruentia servetur: التخلّص ممّا شُبّب الكلام به من نسيبٍ او غيرِه الى المقصود مع رعاية الملائمة بينهما. Primi capitis argumentum, علم المعاني, sic definitur: علم يُعْرَف به احوال اللفظ العربيّ التى بها يطابق مقتضى الحال. Octo capita ejus enumerata sunt apud 'Hâgi-Chalfam. In nostro codice pro احوال الاسناد definitius est احوال الاسناد الخبريّ, affectiones praedicationis enunciativae; item post والاطناب adjectum est والمساواة: et dictio media, ex contracta et dilatata aequaliter temperata. Neque vero „conjunctio verbi cum subjecto" ponendum erat pro الاسناد, quoniam in complexionibus nominalibus, جُمَل اسميّة, praedicatio fit sine verbo, neque المسند اليه „praedicatum" et المسند „subjectum" dicendum erat, sed contra. Quo autem modo argumenta octo illorum capitum inter se nexa sint, scriptor sic docet: Oratio est aut enunciativa, خبر, aut optativa, interrogativa, imperativa, prohibitiva, انشاء; nam si ea ratio, quae inter subjectum et praedicatum intercedit, externum aliquod habet (i. e. aliquod extra ipsam orationem vel in mente vel in natura positum), cui aut respondet, aut non respondet, enunciativa est; sin minus, optativa, interrogativa, imperativa, prohibitiva. Enunciatio igitur, الخبر, requirit subjectum, مسند اليه, et praedicatum, مسند, et praedicationem, اسناد; praedicatum autem ubi verbum est vel verbum valet, saepe habet annexa, متعلّقات. Praedicatio igitur et annexio, التعلّق, fiunt aut cum restrictione (quae est in notione particularum tantum, nisi, sed, tamen) بقصر, aut sine ea, بغير قصر. Omnis autem oratio, quae cum alia conjuncta est, aut conjunctione aliqua illi coordinata est, معطوفة, aut non coordinata, غير معطوفة. Et oratio eloquens, الكلام البليغ, aut plus continet quam ad id, quod dicendum est, necessarium erat, aut minus, utrumque consilio ac ratione. Secundi libri argumentum, علم البيان, sic definitur: علم يعرف به ايراد المعنى الواحد بطُرُقٍ مختلفة في وضوح الدلالة عليه. Jam haec دلالة اللفظ est aut على تمام

ما وُضِع عليه, aut على جزئه, aut على خارج عنه: prima appellatur وَضْعِيّة, ceterarum utraque عَقْلِيّة. Primae natura definitur verbo المطابقة, congruentia; secundae verbo التضمّن, inclusio synecdochica; tertiae verbo الالتزام, cohaesio metonymica et metaphorica. Agitur hic de التشبيه, الحقيقة والمجاز, الكناية, الاستعارة. Tertii libri argumentum, علم البديع, sic definitur: علم يعرف به وجوه تحسين الكلام بعد رعاية المطابقة ووضوح الدلالة, haec autem وجوه duplicis generis sunt, معنوىّ et لفظىّ. Hic omnia sententiarum et verborum lumina recensentur, definiuntur et exemplis illustrantur. Finis: يظهر ذلك بالتأمّل مع التذكّر لما تقدّم، والله تعالى الموفّق لاتمامه، هو المستعان على اختتامه، يا كريم اكرم.

2) Fol. 68 v. — 103 r. *El-Kâfije* cum notis ex *Ġâmii El-Fewâid el-dhijâijje*; vid. Codd. XXI, XXII, XXIII.

3) Fol. 104 v. — 147 r. *El-Schâfije* (vid. Cod. VI) cum notis ex سيّد عبد الله.

CODICES LOGICI.

XXXIII.

[K. 31.]

Codex arabicus, 8° maj., foll. 165, maximam partem char. nestaʿlîq scriptus in charta orientali.

1) Fol. 1 v. — 69 v. *Pars commentarii El-Gorgânii s. El-Sejjid el-scherîfi per* قال *s.* قوله *et* اقول *in locos selectos Logicae El-Schemsijjae Neǵm-el-dîn ʿAlî Ibn-Omar El-Qazwînii* (cf Cod. Dresd. 75. 3) cum notis interlinearibus et marginalibus. In duplici indiculo argumentorum, qui fol. 1 r. positus est, hic commentarius nominatur كوجك حاشيه, parva adnotatio, cui respondet حاشيهء صغير et الشرح الصغير للشريف Cod. XXXV, 2. Initium: الحمد لوليّه والصلوة على نبيّه، قوله ورتّبته على مقدّمة وثلث مقالات وخاتمة اقول هكذا وجدنا عبارة المتن فى كثير من النسخ والصواب أن لفظة ثلث منها زائدة الخ. Abrupta est oratio fol. 69 v. in loco de definitionibus, التعريفات, i. e. dissertationis (مقالة) primae capite (فصل) quarto. Extrema verba El-Qazwînii, quae hic apparent, sunt haec: وهو لاشتماله على الذاتيّات مانع عن دخول الاغيار الاجنبيّة فيه; ultima autem eorum verborum, quibus El-Gorgânî in illa commentatur, haec: فيكون الحدّ التامّ بواسطة اشتماله على الذاتىّ المميّز مانعا عن دخول. Exciderunt inter foll. 52 et 53 aliquot folia chartae cujusdam subviridis tenui vitro similis tamque fragilis, ut quamvis clementer tractata in frusta concidat, quae hic illic inter reliquam chartam apparet, ut fol. 89, 94, 95, 109, 112. — Quum in nullo nostrorum codicum El-Schemsijje integra sit, argumenta ejus ex Cod. Dresd. 75, 3, enotavi: Praefatio, المقدّمة, duas quaestiones, بحثين, continet: 1) فى ماهيّة المنطق وبيان الحاجة اليه, 2) فى موضوع المنطق. Prima dissertatio est فى المفردات, quatuor capitibus: 1) فى الالفاظ, 2) فى المعانى المفردة, 3) فى مباحث الكلىّ والجزئىّ, 4) فى التعريفات. Secunda dissertatio فى القضايا واقسامها, post praefationem فى تعريف القضيّة واقسامها الاوّليّة, tribus capitibus: 1) فى القضيّة الحمليّة, quod quatuor quaestiones continet: a) فى اجزائها واقسامها b) فى العدول والتحصيل c) فى تحقيق المحصورات الاربع d) فى القضايا الموجّهة, 2) فى اقسام الشرطيّة, quae aut متّصلة, aut منفصلة est, 3) فى احكام القضايا, quod et ipsum quatuor quaestiones continet: a) فى التناقض b) فى العكس المستوى c) deest d) فى لوازم الشرطيّات. Tertia dissertatio فى القياس, quinque capitibus: 1) فى تعريف القياس واقسامه, 2) فى المختلطات, 3) فى الاقترانات الكائنة من الشرطيّات, 4) فى القياس الاستثنائىّ, 5) فى لواحق القياس quae sunt quatuor: a) القياس المركّب b) قياس الخلف c) الاستقراء d) التمثيل. Clausula, الخاتمة, duas quaestiones continet: 1) فى موادّ الأقيسة, 2) فى اجزاء العلوم, quae sunt a) موضوعات b) مباد c) مقدّمات غير بيّنة مأخوذة على سبيل الوضع d) مقدّمات بيّنة بنفسها e) مسائل. Finis: وامّا محمولاتها فخارجة عن موضوعاتها لامتناع ان يكون جزء الشىء مطلوبا ثبوت له بالبرهان، وليكن هذا آخر كلامنا فى هذه الرسالة. — Fol. 70 r. vacat, fol. 70 v. et 71 r. varia notata sunt.

2) Fol. 71 v. — 122 r. *Pars commentarii perpetui per* قال *et* اقول *in eandem El-Schemsijjam*, cujus commentarii auctorem indiculus ille, quem supra dixi, simpliciter قطب الدين nominat, cum notis interlinearibus et marginalibus.

Initium post besmelam: قال ورتّبته على مقدّمة وثلث مقالات وخاتمة اقول الرسالة مرتّبة على مقدّمة وثلث مقالات وخاتمة، اما المقدّمة ففى ماهيّة المنطق الخ. Deficit oratio in eodem illo de definitionibus loco. Extrema verba El-Qazwinii sunt haec: ويجب الاحتراز عن تعريف الشىء بما يساويه, Qothb-el-dini haec: فانّ الاشتراك مخلّ فى المعرفة والجبالة لفهم المعنى المقصود نعم لو كان للسامع علم بالالفاظ الوحشيّة او كان هناك قرينة دالّة على المراد جاز استعمالها. Scriptio absoluta A. H. 893 (Chr. 1488) ineunte m. Rebi'el-awwel, d. Lunae, tempore meridiano, a Mu'hammed Ibn-Ibrâhîm.

3) Fol. 122 v. — 126 r. *Notae ad El-Schemsijjam et ad illum Qothb-el-dini commentarium in eam* (No. 2). Initium: الحمد لله الملهم بالحقّ والمعلم بالصدق والصلوة على رسوله المجتبى وآله المرتضى، فانّى اردت ان اجمع ما احصر على شرح الشمسيّة المنسوبة الى القطبيّة (sic) من الايراد والاجوبة حتّى يكون تسهيلا للاستحضار ومتهيّئا لمن امتحن بالاستفسار، فيعود الضمير فى ورتّبته ليس على ما يلى عليه لعوده على الرسالة وهى مؤنّثة، وجوابه انّ بعضهم يرجعون الى الكتاب المذكور فى الديباجة لا الى الرسالة الخ. Sed hae notae subsistunt in defendenda definitione El-Qazwiniana verbi التصوّر: التصوّر حصول صورة الشىء فى العقل, quae ab ipso El-Schemsijjae initio reperitur; vid. hujus codicis fol. 72 v. lin. 5. Ultima verba: وامّا اذا عرّف بالصورة الحاصلة عن الذات المجرّدة فلا يرد من الاشكال. Subjunctum est: تمّ الكتاب بعون الله. Fol. 126 v. turcice notatum est, uniuscujusque mensis dies infaustos esse hos: 3, 5, 13, 16, 21, 24, 25. Ex faustis solus 1 indicatus est. Ibidem notata et definita sunt quinque universalia, الكلّيّات الخمس: الجنس, النوع, الفصل, الخاصّة, العرض العامّ.

4) Fol. 127 v. — 146 r. *Commentarius per* قال *et* اقول *in locos selectos Commentarii 'Hosâm-el-dini in Aϑîr-el-dîn El-Abahrii*[*]) *Isagogam in Logicam*, cum notis versus finem deficientibus. Initium: الحمد لمن حمده احسن كلّ المقول، وبعد وشكره اشرف ما يختلج فى العقول. Deinde: فجمعت هذه الحواشى للمبتدئين باستعانة القادر من الكتب مع ضمّ ما لاح لبالى الفاتر الخ. Initium ipsius commentarii: قال الحمد لله الواجب وجوده الممتنع نظيره الممكن سواه وغيره اقول نذكر فيه ثلث مقالات الاولى فى بيان مفهومات هذه الاسماء والثانية فى بيان وجه الحصر ووجه تقديم البعض على البعض والثالثة فى السؤالات مع الاجوبة الخ. Sed Commentarius tantum ad primam partem libri spectat; ultima verba 'Hosâm-el-dini, in quae noster commentatur, وقوله مختلفين بالعدد دون الحقيقة يخرج الجنس, in ipso illius libro leguntur fol. 150 r. hujus codicis, lin. antepenult. Ultima verba: ثم قال قوله دون الحقيقة يخرج الجنس لكان اولى لانّه لا يدخل مقول على كثيرين مختلفين بالعدد فى الاخراج لانّ الجنس ايضا لانّ الجنس ايضا (sic). تمّت الحاشية بعون الله تعالى وحسن التوفيق وآله اجمعين (sic, omisso Prophetae nomine). Scriptio absoluta ab eodem qui ceteras partes codicis scripsit (vid No. 2 in fine) A. H. 892 (Chr. 1487) med. m. Dû'l-'higge, die Jovis, vesperi.

5) Fol. 147 v. — 165 r. *Commentarius 'Hosâm-el-dini per* قال *et* اقول *in locos selectos Isagogae Aϑîr-el-dîni* cum notis. Auctor in indiculo et Codicis Dresd. 32, et hujus nostri nominatur حسام كاتى. Initium vid. in No. 4. Deinde: امّا بعد فانّ كتاب الشيخ الامام قدوة الحكماء اثير الدين الابهرى طيّب الله ثراه وجعل الجنّة مثواه المشهور بايساغوجى لمّا كان على بعض الاخوان متعسّرا وعلى بعضهم متيسّرا كتبت بالتماسهم اوراقا لتزيل تعسّره وتعمّم تيسّره والله خير الميسّرين والموفّقين قال ايساغوجى اقول للمنطقيّين اصطلاحات يجب استحضارها للمبتدئ الخ. Finis: اعلم انّ ما عليه الاعتماد والتعويل من هذه القياسات انّما هو البرهان لكونه مركّبا من المقدّمات اليقينيّة ولكن هذا آخر ما اوردنا من الاوراق لاتّضاح ما فى كتاب ايساغوجى، تمّت الخ. Scriptio absoluta A. H. 894 (Chr. 1488—9).

XXXIV.

(Ac. K. 51.)

Codex arabicus, 8° max., foll. 91, char. neschi et nesta'liq.

1) Fol. 1 v. — 6 r. *Pars Logicae El-Schemsijjae* cum notis, ab initio usque ad initium secundae dissertationis; vid. Cod. XXXIII, 1. Inscriptum est متن شمشيه. Initium: بسم الله الرحمن الرحيم ورتّبته على مقدّمة وثلث مقالات وخاتمة، امّا المقدّمة ففيها بحثان الخ. Ultima verba:

---

*) Sic recte dici, docet Commentarius Mo'hji'l-dîni in eundem 'Hosâm-el-dini Commentarium, Cod. Dresd. 32 ab initio: وقيل انّ اثير الدين لقب الشيخ الابهرى بفتح الباء وبسكون الهاء اسم قبيلة وامّا الابهرى بسكون الباء وفتح الهاء فغلط مشهور ولهذا قيل اعلمْ أَبْهَرًا وَاقْرَأْ أَبْهَرًا.

.القضيّة قول يصحّ ان يقال لقائله انّه صادق فيه او كاذب فيه
Jam, quasi absoluto toto libro: .تمّ بعون الله الملك الوهّاب
Script. A. H. 985 (Chr. 1577—8).

2) Fol. 6 v. — 10 r. *Isagoge Athir-el-dini* integra. Inscriptum est .متن ايساغوجي Initium: الحمد لله على توفيقه، ونسأله هداية طريقه، ونصلّي على محمّد وعترته، امّا بعد فهذه رسالة في المنطق اوردنا فيها ما يجب استحضاره لمن يبتدئ شيئًا من العلوم الخ. Argumenta: 1) Fol. 6 v. lin. 3 — fol. 7 r. lin. 10 de اللفظ الدالّ, اللفظ المفرد والمؤلّف, اللفظ المفرد الكلّي والجزئي, اللفظ الكلّي الذاتيّ والعرضيّ, اقسام الذاتيّ, quae sunt الجنس, النوع et الفصل, deinde اقسام العرضيّ, quae sunt العرض اللازم et العرض المفارق, quorum utrumque est aut خاصّة, aut عرض عامّ. 2) Fol. 7 r. lin. 10 — fol. 7 v. lin. 3 de القول الشارح, quod est aut حدّ, aut رسم, eorumque utrumque aut تامّ, aut ناقص. 3) Fol. 7 v. lin. 3 — fol. 8 v. lin. 6 de القضايا, quae sunt aut حمليّة, aut شرطيّة متّصلة, aut شرطيّة منفصلة; item aut موجبة, aut سالبة, earumque utraque aut مخصوصة, aut كليّة مسوّرة, aut جزئيّة مسوّرة, aut مهملة. Deinde المتّصلة est aut لزوميّة, aut اتّفاقيّة; المنفصلة autem aut حقيقيّة, quae est مانعة الجمع ومانعة الخلوّ, aut مانعة الجمع فقط, aut مانعة الخلوّ فقط. Deinde de التناقض, i. e. تناقض القضيّتين, et de العكس, i. e. عكس القضايا, et de utriusque diversis formis. 4) Fol. 8 v. lin. 7 — fol. 9 v. lin. penult. de القياس, qui est aut اقترانيّ, aut استثنائيّ, deinde de ejus partibus: الحدّ الاوسط, الحدّ الاصغر, الحدّ الاكبر, المقدّمة, deinde de اشكال القياس الاربعة et ضروب الصغرى والكبرى, tum de احوال القياس الاقترانيّ والاستثنائيّ, المنتجة الاربعة, tandem de البرهان. 5) Fol. 9 v. lin. penult. — fol. 10 r. lin. 5 de اقسام القضيّات الستّة, quae sunt الاوّليّات, المشاهدات, المتواترات, الحدسيّات, المجرّبات, et القضايا التى قياساتها معها. 6) Fol. 10 r. lin. 5 — lin. 9 de الجدل, الخطابة, الشعر et المغالطة. Finis: والعمدة هو البرهان، ولكن هذا آخر الرسالة. Script. exeunte mense Schawwâl A. H. 985 (Chr. 1578).

3) Fol. 11 v. — 52 r. مراح الارواح, *Institutiones de* الصرف, *auctore A'hmed Ibn-'Alî Ibn-Mes'ûd*, cujus eundem librum vidimus supra in Cod. VII, 1, et VIII. Adjectae sunt aliquot notae. Sed fol. 11 r. ab aliquo 'Hasan Ibn-A'hmed notatum est, librum totum tam vitiose descriptum esse, ut corrigi non possit: طالع في هذا الكتاب الفقير حسن ابن احمد فوجدته غلطًا من اوّله الى آخره لا يقبل اصلاحًا غفر الله لي ولكاتبه وللمسلمين اجمعين امين.

4) Fol. 52 v. — 69 v. *Compendium doctrinae de* الصرف, cum notis, quod idem habemus in Cod. IX, 2. Script. A. H. 988 (Chr. 1580—1).

5) Fol. 70 r. Fragmentum utrinque truncum de flectendis verbis hamzatis.

6) Fol. 71 v. — 89 v. كتاب المقصود cum notis, i. e., idem *Compendium doctrinae de* الصرف, quod est in Cod. IX, 3, et XI.

7) Fol. 90 v. — 91 v. *Exempla formarum verbi triliteri sani formae primae et duplicis verbi admirativi*, recentius in alia charta notata.

XXXV.

Codex arabicus, 8° lat., foll. 88, char. nesta'liq in charta orientali, ab initio truncus.

1) Fol. 1 r. — 24 r. *Commentarius Qothb-el-dini in El-Schemsijjam*, qui idem est in Cod. XXXIII, 2. Inter lineas et in marginibus densae notae adjectae sunt, quarum aliis subscriptum est شاه, vel سلطان, aliis عماد vel عماد رح, aliis ب, aliis ع. Ex abrupto incipit ab his verbis: في كون الشيء بحالة يلزم من العلم به العلم بشيء آخر, quae in Cod. XXXIII leguntur fol. 85 v. lin. 1 et 2. Finis idem est qui illic. Absoluta est scriptio A. H. 916 (Chr. 1511) ineunte mense *D*û'l-qa'de, nocte diem Veneris antecedente.

2) Fol. 26 v. — 88 r. *Commentarius 'Imâd-el-dîni per* قوله *et* قال الشارح *et* اقول *in Commentarium minorem El-Gorgânii in El-Schemsijjam El-Qazwînii*, quem habemus in Cod. XXXIII, 1. Fol. 26 r. inscriptum est: عماد لحاشية حاشية عماد على الشرح الصغير, et in fine subscriptum: صغير للشريف. Adjectae sunt notae, sed paucae. Subsistit commentarius in capite quarto dissertationis primae, de definitionibus. Initium: بسم الله الرحمن الرحيم قوله ورتّبته على مقدّمة وثلث مقالات وخاتمة اقول اعلم انّ من دأب المصنّفين ان يشيروا في اوّل تصانيفهم الى اجزائها اجمالا الخ. Finis: وانت خبير بانّه لو قيل الامرين المتضايفين لكان اولى. Adjectum est: .تمّ والله اعلم

XXXVI.

[K. 247.]

Cod. arab., 8° min., foll. 72, maximam partem char. neschi antiquiore scriptus in charta orientali. Tres sunt libri partes eaeque singulae ab aliis scriptae: fol. 1 v. — 30 v. char. neschi, fol. 31 r. — 40 v. char. nesta'liq, fol. 41 v. — 72 v. char. neschi. Indiculus primo folio inscriptus: هذه

مجموعة لطيفة مشتملة على عدّة كتب منها تعليم المتعلّم *) وشرح المقصود في التصريف وشرح آداب البحث للسمرقندي وشرح آخر للبيشتي وغير ذلك من المسائل partim vanus est; nam revera haec tantum insunt:

1) Fol. 1 v. — 30 v. رسالة في آداب البحث, *Commentatio de regulis Dialecticae*, opus *Schems-el-din Mu'hammed Ibn-Aschraf 'Hosein El-Samarqandii* (de quo ejusque commentatoribus vid. 'Hâgî-Chalfa, I, p. 207 sqq.) cum commentario singulis orationis membris interposito et notis interlinearibus et marginalibus versus finem deficientibus, quarum multis subscriptum est حاشية دنقوز, i. e. ejus qui apud Hâgî-Chalfam p. 208 lin. 5 ديكقوز nominatur, quare non „Dikicoz", sed per Saghir-nûn Dincoz efferendum; aliis قطب كيلان, vid. ibid. lin. 8; aliis قطب vel عبد الرحيم, vid. No. 2. Initium: الحمد لله ربّ العالمين والصلوة على رسوله محمّد وآله اجمعين وبعد فقد قال الامام المحقّق والهمام المدقّق سلطان الحكماء المتأخّرين جامع جميع فضائل العلماء مولانا شمس الملّة والدين محمّد السمرقندي تغمّده الله بغفرانه واسكنه باعلى جنانه المنّة علينا من منّ علينا لواهب افضل النعم الذى هو نعمة العقل وذلك الواهب هو الله تعالى الخ. Hinc putaveris esse commentarium *'Imâd-el-din Ja'hja Ibn-A'hmed El-Kâschii* (vid. 'Hâgî-Chalfa p. 208 lin. 2 et 3), sed dubitationem movet verbum قوله ab 'Hâgî-Chalfa positum, quum hic commentarius minime sit per قوله et اقول, sed ممزوج. Praefatio El-Samarqandii hoc habet singulare, quod post laudes Dei benedictionem Prophetae omisit; quare post illa, quae modo posui, commentator sic pergit: ولو اردف المصّ رحمه الله الثناء عليه تعالى بالصلوة على النبيّ وآله عليهم التحيّة والسلام كما هو دأب سائر المصنّفين لكان اولى. Reliqua praefatio El-Samarqandii haec est: هذه رسالة في آداب البحث التى يحتاج اليها كلّ متعلّم لتكون حافظة له في البحث من الضلالة وتسهّل عليه طريق الفهم والتفهيم وهى وان كانت متداولة بين المحقّقين لكنّها ما كانت منظومة في سلك ومجموعة في عقد اردت نظم منثورها وجمع مأثورها تحفة للاخ العزيز ملك الصدور والاعيان شرف الاماثل والاقران نجم الملّة والدين عبد الرحمن ادام الله تعالى بركاته فالتمست الهام الصواب من الحكيم الوهّاب وهى مرتّبة على ثلثة فصول الاوّل في التعريفات والفصل الثاني في ترتيب البحث والفصل الثالث في المسائل التى اخترعتها. Primi capitis argumentum commentator sic interpretatur: اى في تعريف الالفاظ المصطلحة فيما بين المناظرين; secundi: اى في ترتيب البحث والمناظرة والترتيب جعل كلّ شىء في مرتبته; tertii: اى اخترعت النكات التى تدلّ عليها والّا ما اخترع المصّ تلك المسائل انفسها. Primum caput, fol. 2 v. — 10 r., continet definitiones horum verborum: العلّة التامّة, الشرط, العلّة, الرُكْن, الأَمارة, الدليل, المناظرة, المعارضة, المناقضة, الدَوَران, الملزوم, اللازمة, التعليل, المستند, النقض. Secundum caput, fol. 10 v. — 23 r., est de ratione contra adversarium argumentandi ejusque objectiones et argumenta refutandi. Tertium caput, fol. 23 r. — 30 v., exempli causa proponit tres quaestiones argumentis rite demonstratas et contra objectiones defensas, quarum prima est ex Theologia scholastica (علم الكلام), quae sic definitur: علم يقتدر معه على اثبات العقايد الدينيّة على الغير والزامها ايّاه بايراد الحجج ورفع الشبه, haec: انّ واجب الوجود واحد; secunda ex Philosophia (الحكمة), quae sic definitur: علم باحث عن احوال اعيان الموجودات على ما هي عليه في نفس الامر بقدر الطاقة البشريّة, haec: واجب الوجود يجب ان يكون موجبا بالذات, i. e. Ens absolutum non sponte sua operari, sed naturae suae necessitate; sic enim explicatur: انّ الموجب بالذات ما وجب صدور الاثر عنه ان شاء او لم يشأ والفاعل بالاختيار هو الذى ان شاء فعل وان شاء ترك; tertia ex Eristica (علم الخلاف), quae sic definitur: علم يقتدر به على حفظ اىّ وضع كان او على هدمه (اى وضع كان بقدر الامكان *), haec: قال الشافعى رحمه الله الاب يملك اجبار البكر البالغة على النكاح خلافا لابى حنيفة رحمه الله. Finis: وبها يحصل المطلوب كما مرّ في الشقّ الاوّل من التريد المذكور. In commentario fol. 9 v. lin. 4 commemoratur, El-Samarqandium etiam scripsisse شرح القسطاس et شرح المقدّمة البرهانيّة.

2) Fol. 31 v. — 72 r. حواش كتبناها للرسالة الموسومة بآداب البحث للامام الفاضل افضل المتأخّرين شمس الملّة والدين السمرقندي. Est Commentarius per قال et اقول in eundem librum, compositus a قطب الدين الكيلاني; vid. 'Hâgî-Chalfa p. 209. Notae tantum usque ad fol. 46 r. adjectae sunt. Initium: الحمد لله الذى هدانا الى سواء السبيل

*) تعليم المتعلّم postea deletum est.

*) Sic corrigendam esse orationem a librario corruptam fol. 23 r. lin. 7: علم يقتدر به على حوط في وضع كان او على وضع كان الخ, intelligitur ex fol. 66 v. lin. 18 et 19.

Post librum suum ita nominat, ut modo indicavimus: وارشدنا الى اقتناء الفضايل بالبرهان والدليل، الخ وبعد فهذه حواشٍ كتبناها الخ. Verba El-Samarqandii inchoantur tantum et per الخ abrumpuntur. Primum caput fol. 31 v. — 54 r. Secundum caput fol. 54 r. — 66 r. Tertium caput fol. 66 r. — 72 v. Alias definitiones trium illarum disciplinarum, ex quibus tres quaestiones tertii capitis desumtae sunt, hic commentator dedit fol. 66 v. Ibidem lin. 11 الجدل idem esse ait quod الخلاف. Finis: فيحصل بها المقصود.

CODICES THEOLOGICI.

CORANI, CORANI PARTES ET FRAGMENTA.

XXXVII.

[E. 1.]

Pars Corani, tegumento solidissimo ex corio nigro munita, formae tam enormis, ut latitudine cubitum, longitudine cubitum cum dimidio aequet, chartae orientalis crassae et laevigatae foll. nunc 61 (nam Kehrii aetate 63 fuerunt), char. Θulθi vastissimo, alternis lineis auro et atramento scripta, ita ut eas quoque literas, quae atramento scriptae sunt, ambiat margo aureus, aureas autem tenue lineamentum nigrum. Paginae quinas tantum lineas continent, quarum prima et tertia et quinta aureae sunt, secunda et quarta nigrae. Versiculi dirimuntur orbiculis, item versiculorum quiniones et deniones verbis خمس, عشر etc. in margine positis, illis quidem aediculae vel turri infra rotundae, supra in apicem fastigatae, his orbi inclusis. Haec omnia multis coloribus varie expicta sunt. Nec minus ornatae inscriptiones suratarum laterculis inclusae. Ex ipso adspectu constat, hanc Bibliothecae nostrae gemmam geminam esse Codicis Dresdani 444, qui et ipse quando et cui scriptus sit, docent haec fol. 1 r. literis albis in quadra aurea char. ri'âni picta: كتب هذا الجزء وما قبله وما بعده من اجزاء الكتاب العزيز لتعظيم دين الاسلام بتوفيق ذى الجلال والاكرام باوامر المولى السلطان الاعظم ظلّ الله فى العالم عامرِ بلاد الله بالعدل والامان غامرِ عباد الله بالفضل والاحسان المؤيَّد من الرحمن بنور الايمان اولجايتو قان خدابنده سلطان غياث الدنيا والدين محمّد الذى به الرُّبع المسكونُ ممهَّد أمرَّ اللّه نعمته عليه كما انتخبه وسلّم أزِمّةَ خلقه اليه وذلك من خالص ماله بلّغه الله من سعادة الدارين منتهى آماله بالمصطفى محمّد وآله, et quae fol. 2 r. supra et infra char. neschi atramento scripta sunt: وَقَفَ هذا الجزء وما قبله وما بعده من الاجزاء الثلثين طَلَبًا للفوز العظيم من الله سبحانه وتعالى يومَ العَرْض عليه والوُقوفِ بين يديه المولى السلطانُ الاعظم مالكُ رقاب الامم ظلّ الله فى الارض مُحْيِى مراسم السنّة والفرض المخصوص بتأييد ربّ العالمين المتمسّكُ بحبل الله المتين سلطانُ السلاطين فى الارضين غياث الحقّ والدنيا والدين اولجايتو سلطان محمّد رَفَعَ اللّه فى مَعارِجِ القَبُول صالحَ أعماله وبلّغه من سعادة الدارين منتهى آماله بالنبىّ محمّد وآله. وشَرَطَ ان يكون بالروضة الشريفة فى ابواب البرّ التى انشأها بالسلطانيّة وَقفًا صحيحًا شرعيًّا مؤبّدًا مخلّدًا لا يوهَب ولا يورَث الى ان يرث الله الارضَ ومَنْ عليها وهو خيرُ الوارثين. فمن غيّر ذلك او شيئًا منه او قصّر فى حفظه فقدْ بآءَ بغَضَبٍ من الله ومأواه جهنّم وبئس المصير ولا يقبل الله منه صَرْفًا ولا عَدْلًا وعليه لعنة الله والملائكة والناس اجمعين فمن بدّله بعد ما سمعه فانّما إثمُه على الذين يبدّلونه إنّ الله سميع عليم, et quae fol. 5 r. infra scripta sunt eadem manu: كتبه فقيرُ الى اللّه طامعٌ فى كرم الله بمدينة السلم بغداد سنة ستٍّ وسبعمئة حامدًا لله ومصلّيًا على رسول الله صلّى الله عليه وعلى آله وصحبه وسلّم. Ex his colligitur, Coranum in triginta partes divisum, ex quo et liber Dresdanus et noster decerptus est, scriptum esse Bagdadi A. H. 706 (Chr. 1306 — 7) et, quod propter magnitudinem et difficultatem operis credibile est, aliquot annis proxime antecedentibus et sequentibus, jussu *Oelgâitu-Chân Chodâbende Ghijâθ-el-dîn Mu'hammedis*, Imperatoris mogolici Ćingiz-Chânidae (regn. A. Chr. 1303—1316; vid. Herbel. s. v. Algiaptu, ut falso legit pro Eulgiaïtou), eumque imperasse, ut hic Coranus legati nomine in perpetuum asservaretur in domo quam habebat Sulthaniae, urbe a se condita in Armenia majore regnique sui sede. Fol. 1 v. et 2 r. in quadra magnifice expicta char. jâqûti literis albis scripta sunt verba solemnia: وانّه لقرآن كريم فى كتاب مكنون لا يمسّه الّا المطهّرون تنزيل من ربّ العالمين.

Fol. 2 v. et 3 r. incipit *pars Corani decima*, Sur. 8 vers. 42 sqq., scripta char. Θulϑi maximo aureo et variis coloribus ornamentisque implicato. Supra et infra orationem coranicam duarum illarum paginarum scriptum est literis albis in laterculis aureis: عدد آيات الجزء العاشر ماية عشرون وثماني آيات وهو من اجزاء ثلثين. Sed haec pars fol. 4 v. abrupta est post verba versiculi 45: ولكنّ اللّه سلّم انّه. Sequitur fol. 5 r. literis aureis in quadra alba *exitus partis Corani primae*, Sur. 2 vers. 135: ولكم ما كسبتم ولا تسألون عمّا كانوا يعملون; supra literis albis in laterculis aureis scriptum est: والباطن وهو بكلّ شيء عليم ex Sur. 57 vers. 2, infra itidem: وبلّغ رسوله الكريم. Fol. 5 v. incipit *pars Corani undetricesima*, Sur. 67 vers. 1 sqq., usque ad verba versiculi 1: وهو على, post quae oratio abrupta est. Infima linea literis albis in laterculo aureo haec habet: انّه لقران كريم في كتاب مكنون لا يمسّه الّا; verba orationem absolventia المطهّرون cum folio sequenti excidisse videntur. Nam folium 6 r. ex abrupto incipit ab his verbis versiculi tertii ejusdem suratae: هل ترى من فطور. Hinc pars illa recte procederet usque ad finem, nisi quinque locis singula aut bina folia excidissent (non plura excidisse, intelligitur ex numero eorum versiculorum, qui desunt), atque bibliopegae vitio turbata essent nonnulla folia, quorum ordo sic restituendus est: 18, 60, 19, 58, 59, 20, 61, 21, 22, 48, 49. Hinc recte se excipiunt usque ad fol. 57, quod exit in verbum ultimum versiculi 40 suratae 77: للمكذّبين. Desunt igitur ad absolvendam partem undetricesimam decem versiculi ultimi ejusdem suratae. In media autem parte hiscunt haec: fol. 11 v. exit in Sur. 67 vers. 27: وجوه الذين كفروا, fol. 12 r. incipit a Sur. 68 vers. 17: اذ اقسموا; — fol. 16 v. exit in Sur. 68 vers. 48: وهو مكظوم, fol. 17 r. incipit a Sur. 69 vers. 8: ترى لهم; — fol. 18 v. exit in Sur. 69 vers. 20: حسابيه, fol. 60 r. incipit ab ejusdem suratae vers. 39: تبصرون; — fol. 48 v. exit in Sur. 75 vers. 32: كذّب وتولّى, fol. 49 r. incipit a Sur. 76 vers. 5: كان. Hinc intelligitur, excidisse initia suratarum 68, 69 et 76; ceterae his locis incipiunt: Sur. 67 fol. 5 v., Sur. 70 fol. 19 r., Sur. 71 fol. 22 r., Sur. 72 fol. 27 v., Sur. 73 fol. 34 r., Sur. 74 fol. 39 v., Sur. 75 fol. 45 v., Sur. 77 fol. 54 r.

XXXVIII.

[K. 7.]

Coranus a Derwischo Mu'hammed Ibn-Schâh-Mu'hammed scriptus et exeunte mense Mu'harram A. H. 978 (Chr. 1570) absolutus, deinde, secundum inscriptionem turcicam et in primo folio et in ultimo positam, a Veziro Musthafa-Pâschâ ineunte mense Regeb A. H. 982 (Chr. 1574 exeunte) templo Budeno prope vicum Thabbâq-châne (جامع قرب محلّه طبّاق خانه) legatus, tandem, secundum inscriptionem germanicam a quodam Frid. Weiss in primo folio positam, A. Chr. 1686 d. 23. Aug. ad rationem Julianam, d. 2. Sept. ad Gregorianam, quinto die post Budam a Christianis receptam ibi inventus et A. Chr. 1687 d. 23. Febr. ab illo viro Bibliothecae nostrae donatus, formae maximae, foll. 371 chartae orientalis laevigatae, char. neschi majore vel ri'hânî elegantissimo scriptus. Surata prima in duabus primis paginis splendidissime scripta est in media area laterculi multa arte et vividissimis coloribus picti. Minori picturae ejusdem generis inclusa est inscriptio suratae secundae, sequentium autem suratarum inscriptiones simplicius in area alba positae literis aureis et inclusae laterculis caeruleis. Paginae duodenas lineas continent easque ambit limbus ex virgis variorum colorum compositus. In marginibus deniones atque haud raro quiniones versiculorum distincti sunt orbiculis scite expictis. Signa anagnostica colore rubro supra orationem coranicam posita; eodem colore in marginibus indicata literis minoribus initia et numeri triginta partium coranicarum. Circa margines utriusque lateris tegumenti coriacei, cujus et ipsius media area tota deaurata et figuris distincta est, impressa sunt haec: 1) بسم اللّه الرحمن الرحيم. 2) Sur. 31 vers. 26: ولو أنّ ما في الأرض من شجرة اقلامٌ والبحرُ يمدّه من بعده سبعةُ أبحرٍ ما نفدت كلماتُ اللّه انّ اللّه عزيز حكيم. 3) Sur. 17 vers. 90: قل لئن اجتمعت الانس والجنّ على أن يأتوا بمثل هذا القران لا يأتون بمثله ولو كان بعضهم لبعض ظهيرا. 4) Sur. 18 vers. 109: قل لو كان البحرُ مدادا لكلمات ربّي لنفد البحرُ قبل أن تنفد كلماتُ ربّي ولو جئنا بمثله مددا. 5) صدق اللّه العظيم.

XXXIX.

[Ac. K. 130.]

Coranus, fol. min., foll. 332 chartae orientalis non laevigatae, char. neschi majusculo et robusto scriptus, in marginibus inferioribus tineas passus et hic illic resartus, ceterum bene conservatus. Hic codex, etsi nullo ornatu conspicuus est, tamen singularem quandam commendationem ab iis habet, quae Acoluthus ab initio notavit: „*Victo a Belgis Anno* 1681 *Bed* (*alias Raja buti s. Rex albus dicto*), *Rege in Gorontalo, in Provincia Celebes jacente, Dominus Heinricus Muchius hunc Alcoranum ex templo ejus loci Muhammedico praedam asportavit, quem Generosissimus, Magnificus maximeque Strenuus Dominus Johannes Sigismundus ab Haunold, postquam longo tempore usibus meis benevole concessisset, tandem Anno* 1688 *d.* 4. *Novembr. pro suo studia mea Orientalia adjuvandi desiderio, exoptatissimum donum mihi obtulit.*" Prima sex folia et ultima item sex chartae recentioris, quae aut europaea, aut europaeae similis est, in ipsa codicis patria serius adjecta et ab alia manu genere scripturae paullo rudiore expleta sunt.

XL.

[Ac.]

Coranus, quem Acoluthus „Schmoelnitzio A. 1688 d. 20. Oct.“ accepit, fol., foll. 340 chartae orientalis, char. neschi scriptus, vetustior, passim lacer et resartus. Codex integer est, nisi quod librarii negligentia inter fol. 38 et 39 pars orationis coranicae excidit; quum enim fol. 38 exeat in verba من الله, Sur. 3 vers. 153, fol. 39 incipit a verbis وانّ الله, Sur. ejusdem vers. 165; ubi librarium ab illis verbis ad alia longius dissita, sed similia, festinasse patet. Item inter fol. 286 et 287 unum excidit, quum illud in medium versiculum duodetricesimum Sur. 47 exeat, hoc a medio versiculo sexto decimo Sur. 48 incipiat. Ordo nonnullorum foliorum a bibliopega turbatus sic restituendus est: fol. 312, 318, 314, 315, 316, 317, 313, 319.

XLI.

[Ac.]

Coranus, fol., foll. 168, char. neschi scriptus, partim lacer et resartus. Hiscunt haec: fol. 3 exit in verbum جهرة Sur. 2 vers. 53, fol. 4 incipit a verbo فلعنة ejusdem suratae vers. 83; — fol. 7 exit in verbum دون Sur. 2 vers. 160, fol. 8 incipit a verbo الغيب Sur. 3 vers. 39; — fol. 54 exit in verbum وقبلوك, Sur. 9 vers. 48, fol. 55 incipit a verbo ثم ejusdem suratae vers. 89; — fol. 76 exit in verbum خلق Sur. 16 vers. 3, fol. 77 incipit a verbo وبينكم Sur. 17 vers. 98; — fol. 88 exit in verbum بالحق Sur. 21 vers. 56, fol. 89 incipit a verbo أفحسبتم Sur. 23 vers. 117; — fol. 100 exit in verbum ءاله Sur. 27 vers. 63, fol. 101 incipit a verbo ومن Sur. 30 vers. 19; — fol. 102 exit in verbum ترونها Sur. 31 vers. 9, fol. 103 incipit a verbo نذير Sur. 34 vers. 43. Scriptus est codex ab 'Hamze Ibn-'Hasan et absolutus mense Ǵumâda posteriore A. H. 961 (Chr. 1554).

XLII.

[Pf. K. 5.]

Coranus, fol. min., foll. 172 chartae orientalis laevigatae, char. neschi antiquiore scriptus, male habitus, inquinatus, lacer, passim taeniis chartaceis agglutinatis resartus, foliis 169 et 172 recentius insertis suppletus. Et initio et fine deperdito incipit a medio versiculo 39 Sur. 2 et exit in verbum secundum versiculi 10 Sur. 62. Versiculi distincti sunt ternis punctis rubris. Initia et numeros triginta partium coranicarum manus recentior in marginibus char. diwâni pendulo indicavit. Ibidem positae sunt recentius eae partes orationis coranicae, quas librarius, oculis fere ad idem verbum paullo post iteratum festinantibus, sat multas omiserat.

XLIII.

[K. 27.]

Coranus Bibliothecae nostrae donatus a Mag. Godofredo Edelmann, Past. Prim. Laubanensi, 4° min., foll. 279 chartae orientalis laevigatae, char. neschi non nitido, sed robusto et perspicuo scriptus.

XLIV.

[K. 85.]

Coranus, 4° min., foll. 293 chartae orientalis parum laevigatae, lacer et inquinatus, char. neschi minus eleganti scriptus a Musthafa Ibn-'Alî-Chalife A. H. 1075 (Chr. 1664—5).

XLV.

[Ac. K. 134.]

Coranus, 4° min., foll. 394, char. neschi robusto, inscriptionibus capitum et punctis versiculos separantibus et pausarum signis rubris, limbis nullis, scriptus a Ridhwân 'Abd-allah A. H. 1045 (Chr. 1635—6).

XLVI.

[W. K. 82.]

Coranus, 4° min., foll. 320 chartae orientalis laevigatae, char. neschi scriptus non nitido, sed perspicuo, passim taeniis et laciniis chartaceis resartus, ab initio uno folio et in fine item uno truncus, a medio versiculo sexto Sur. 2 incipiens, et in verbum paenultimum Sur. 112 exiens. In marginibus Wagenseilius numeros paginarum editionis Hinkelmannianae adscripsit.

XLVII.

[K. 83.]

Coranus, 4° min., foll. 347 chartae orientalis laevigatae, char. neschi scriptus non nitido, sed robusto et perspicuo. Nihil excidit nisi folium ultimum cum Sur. 114.

XLVIII.

[Pf. K. 86.]

Coranus, 4° min., foll. 235 chartae orientalis laevigatae, scriptus char. neschi robusto, inquinatus et passim resartus. Et ab initio et in fine aliquot folia exciderunt. Incipit a medio versiculo 83 Sur. 2, et deficit in medio versiculo 10 Sur. 81.

XLIX.

[Pf. K. 87.]

Coranus, 4° min., foll. 463 chartae orientalis laevigatae, scriptus char. neschi non eleganti, sed perspicuo, inquinatus, lacer, maxime versus finem, et passim resartus. Excidit folium primum et in fine fere duo folia. Incipit a vers. 10 Sur. 2 et deficit in verbo ultimo vers. 2 Sur. 104.

L.

[Pf. K. 88.]

Coranus, 4° min., foll. 215 chartae orientalis laevigatae, scriptus char. neschi satis eleganti, sed inquinatus, lacer

et passim resartus. Inscriptiones capitum aureae sunt, aurea item puncta versiculos separantia et omnia حزب et سجده in marginibus adscripta, نصف حزب autem caerulea. Incipit a medio vers. 12 Sur. 4, et deficit in medio vers. 14 Sur. 59. Item e medio libro evulsa sunt duo folia inter fol. 123 et 124.

LI.

[Ac. K. 237.]

Coranus, 4° min., foll. 282, scriptus char. neschi robusto, inquinatus et versus finem passim resartus, inscriptionibus capitum et punctis versiculos separantibus et pausarum signis rubris, limbis nullis. Codex his locis truncus est: post fol. 8 unum excidit, quo fit ut, quum illud in vers. 96 Sur. 2 exeat, fol. 9 ab ejusdem suratae vers. 107 incipiat; deinde fol. 16 dimidium evulsum est, fol. 36 autem paene totum, ut exigua tantum ejus lacinia supersit; item evulsa sunt post fol. 207 quatuor folia, quo fit ut, quum illud in vers. 49 Sur. 34 exeat, fol. 208 a vers. 27 Sur. 36 incipiat; item post fol. 275, quod exit in vers. 20 Sur. 75, 276 incipit a vers. 23 Sur. 76, et post fol. 277, quod exit in vers. 27 Sur. 79, 278 incipit a vers. 29 Sur. 83; tandem ultimum folium deficit in besmela Sur. 100.

LII.

[Ac. K. 243.]

Coranus, 4° min., foll. 257, scriptus char. neschi perspicuo, sinistrorsum inclinato, inscriptionibus capitum et punctis inter versiculos et pausarum signis rubris, limbis nullis, ceterum multum inquinatus, lacer, resartus, atque etiam truncus. Excidit enim ipsum folium primum, ita ut quod nunc primum est incipiat a Sur. 2 vers. 12; post hoc autem iterum aliquid excidit, ita ut, quum ipsum in Sur. 2 vers. 26 exeat, fol. 3 ab ejusdem suratae vers. 44 incipiat; item post fol. 5, ita ut hoc quidem in Sur. 2 vers. 87 exeat, fol. 6 autem ab ejusdem suratae vers. 160 incipiat. Post fol. 112 recisa sunt folia 14; laciniae enim numerum indicant. Hinc fol. 112 in Sur. 14 vers. 4 deficit, 113 a Sur. 17 vers. 106 incipit. Ultimum folium deficit in Sur. 85 vers. 12.

LIII.

[Ac. K. 202.]

Coranus, 8° max., foll. 252, scriptus char. neschi robusto et mediocriter eleganti, limbis et capitum inscriptionibus et punctis inter versiculos rubris, pausarum signis nullis, non admodum munde habitus et versus finem lacer et resartus. Hiscunt haec: fol. 188 deficit in Sur. 27 vers. 35, 189 incipit ab ejusdem suratae vers. 57; — fol. 207 deficit in Sur. 33 vers. 15, 208 incipit a Sur. 45 vers. 17; — fol. 227 deficit in Sur. 57 vers. 18, 228 incipit ab inscriptione Sur. 58; — fol. 234 deficit in besmela Sur. 64, 235 incipit a Sur. 67 vers. 27; — fol. 240 deficit in Sur. 74 vers. 17, 241 incipit a Sur. 79 vers. 29. Ipsa oratio coranica desinit fol. 249 v. Sequitur fol. 250 r. — 252 r. institutio turcica de lectione totius Corani quoque septimanae die legendis quibusdam suratis consummanda; cui lectioni quae praemittenda et quae subjungenda est precatio arabica, in fine positae sunt. Scriptus est codex ab 'Omar Ibn-Musthafa Agriae (في قلعه اكرى) A. H. 1062 (Chr. 1651 — 2).

LIV.

[Pf. K. 89.]

Coranus, 8° maj., foll. 385 chartae orientalis laevigatae, char. neschi satis nitido scriptus et bene habitus. Ab initio folia 9 cum dimidio et in medio libro folia 8 (129 — 136), quae aut vacua relicta erant, aut exciderant, a Pfeiffero expleta aut substituta sunt.

LV.

[Ac. K. 162.]

Coranus, 8° maj., foll. 303, char. neschi ab initio et versus finem robustiore, in medio libro tenuiore, limbis et capitum inscriptionibus et punctis inter versiculos et pausarum signis, quae paucissima adscripta sunt, rubris, A. H. 1092 (Chr. 1681) scriptus et optime conservatus. Annus sic indicatus est: سنه ب ص ع

LVI.

[Ac. K. 163.]

Coranus, 8° maj., foll. 402, char. neschi robusto scriptus, in duabus primis paginis expictus et in septendecim, quae proxime sequuntur, limbis et punctis inter versiculos aureis, deinde rubris, rubris item pausarum signis instructus, quae ut in prioribus paginis plane desunt, versus finem rursus deficiunt.

LVII.

[Ac. K. 164.]

Coranus, 8° maj., foll. 332, char. neschi robusto, limbis et capitum inscriptionibus et punctis inter versiculos rubris, pausarum signis nullis.

LVIII.

[Ac. K. 201.]

Coranus, 8° maj., foll. 312, char. neschi parum expedito nec satis pulcro, limbis et capitum inscriptionibus et punctis inter versiculos rubris, pausarum signis nullis.

LIX.

[K. 84.]

Coranus, 8° maj., foll. 335 chartae orientalis laevigatae, char. neschi pressiore. Nihil excidit nisi folium ultimum. Codex deficit in besmela Suratae paenultimae.

LX.

[Ac. K. 211.]

Coranus, 8° maj., foll. 342, char. neschi robusto, limbis praeter tres primas paginas nullis, capitum inscriptionibus et pausarum signis item nullis, punctis inter versiculos rubris, sed non ubique adjectis. Codex inquinatus, detritus et resartus est. Primum folium cum prima surata excidit; quod si numero comprehenditur, pro 342 foliis sunt 343.

LXI.

[Ac. K. 216.]

Coranus, 8° maj., foll. 315, char. neschi mediocriter eleganti, limbis nullis, capitum inscriptionibus et punctis inter versiculos rubris, parum munde habitus et primo folio truncus. Incipit a vers. 15 Sur. 2. Absoluta est scriptio primo mense Ramadhân A. H. 990 (Chr. 1582).

LXII.

[K. 90.]

Coranus, 8° maj., foll. 305 chartae orientalis laevigatae, char. neschi mediocriter eleganti, passim resartus et utrinque truncus. Incipit a verbo ultimo vers. 84 Sur. 6, deficit in verbo tertio vers. 65 Sur. 76. Praeterea in medio libro aliquot folia exciderunt inter fol. 57, quod exit in medium vers. 93 Sur. 9, et fol. 58, quod incipit a medio vers. 5 Sur. 12.

LXIII.

[Ac. K. 200.]

Coranus, 8° maj., foll. 343, char. neschi altius assurgenti et sinistrorsum inclinato, limbis et pausarum signis nullis, capitum inscriptionibus rubris, punctis inter versiculos item rubris, modo singulis, modo ternis, non adeo munde habitus, passim resartus nec plane integer. Pro folio primo quidem, quod exciderat, aliud recentius substitutum est, sed in fine codex deficit in medio vers. 7 Sur. 102.

LXIV.

[Ac. K. 208.]

Coranus, 8° maj., foll. 326, si folia e medio codice revulsa numero non comprehenduntur, char. neschi robusto, limbis et punctis inter versiculos rubris, pausarum signis nullis. Revulsa sunt duo folia inter fol. 100 et 101, tria inter 108 et 109, item exciderunt nonnulla inter 121 et 122, 123 et 124, 125 et 126. Scriptus est codex aut ipso A. H. 1088 (Chr. 1677—8), aut ante eum; is enim annus in latere interiore partis posterioris tegumenti notatus est ita, ut codicem tunc ab aliquo emtum aut dono acceptum esse appareat.

LXV.

[Ac. K. 209.]

Coranus, 8° maj., foll. 241, char. neschi non pulcro, sed perspicuo, limbis nullis, pausarum signis paucis, punctis inter versiculos rubris, modo singulis, modo ternis. Inscriptiones tantum tertio et quarto et quinto capiti praemissae sunt literis rubris. Codex admodum inquinatus, detritus et resartus est. Praeterea inter fol. 57 et 58 evulsa sunt, ut ex reliquiis apparet, folia quindecim, et inter fol. 2 et 3, 59 et 60, nonnulla exciderunt.

LXVI.

[Ac. K. 226a.]

Coranus, 8° lat., foll. 414, char. neschi robusto scriptus, multum tritus et passim resartus. Limbi circa paginas nulli. Laciniae tegumenti coriacei impressum est لا يمسّه الاّ المطهّرون.

LXVII.

[Ac. K. 229.]

Coranus, 8° maj., foll. 171, char. neschi perspicuo, sed rudiore scriptus, omnibus ornamentis carens. Ne punctis quidem versiculi distincti sunt, nec capita inscriptionibus insignita. Ceterum admodum lacer et inquinatus est, item ab initio et aliis locis truncus. Incipit enim a Sur. 2 vers. 185; — post fol. 8, quod in ejusd. Sur. vers. ultimum exit, aliquot folia partim exciderunt, partim evulsa sunt, ita ut fol. 9 incipiat a Sur. 4 vers. 12; — fol. 47 exit in Sur. 7 vers. 170, fol. 48 incipit a Sur. 9 vers. 18; — fol. 69 exit in Sur. 12 vers. 17, fol. 70 incipit ab ejusd. Sur. vers. 33; — fol. 75 exit in Sur. 13 vers. 25, fol. 76 incipit ab ejusd. Sur. vers. 40; — fol. 77 exit in Sur. 14 vers. 32, fol. 78 incipit a Sur. 16 vers. 82; — fol. 79 exit in Sur. 16 vers. 117, fol. 80 incipit a Sur. 18 vers. 49; — fol. 104 exit in Sur. 24 vers. 1, fol. 105 incipit ab ejusd. Sur. vers. 31; — fol. 109 exit in Sur. 25 vers. 29, fol. 110 incipit a Sur. 27 vers. 5; — fol. 111 exit in ejusd. Sur. vers. 45, fol. 112 incipit a Sur. 29 vers. 1; — fol. 123 exit in Sur. 33 vers. 12, fol. 124 incipit a Sur. 40 vers. 82; — fol. 144 exit in Sur. 49 vers. 4, fol. 145 incipit a Sur. 55 vers. 10; — fol. 146 exit in Sur. 56 vers. 48, fol. 147 incipit a Sur. 62 vers. 2; — folium ultimum exit in Sur. 109 vers. 6.

LXVIII.

[K. 121.]

Coranus, 8° min., foll. 317, char. neschi nitido scriptus et permunde habitus. Duae primae paginae pulcre expictae sunt, ceterae limbis et punctis inter versiculos aureis ornatae. Capitum inscriptiones rubrae sunt in areis limbo aureo cinctis. Etiam tegumentum auro variegatum est.

LXIX.

[K. 122.]

Coranus, 8° min., foll. 300, char. neschi eleganti scriptus, in duabus primis paginis varie expictus. Capita literis aureis in areis limbo rubro cinctis inscripta sunt, versiculi punctis aureis distincti et oratio coranica virgis variorum colorum inclusa, quas inter et rubras extremi marginis indicatae sunt partes coranicae omnes, i. e. quiniones et deniones versiculorum, *el-a'hzâb* et *el-egzâ* et utrorumque partes dimidiae. Tria ultima folia docent precationem perlecto Corano recitandam et pausas ex ratione El-Segâwendii in legendo Corano observandas earumque signa. Absolutus est codex a Molla Fejjâdh Ibn-Mu'hammed El-Baghdâdi medio mense Regeb A. H. 1087 (Chr. 1676).

LXX.

[K. 313.]

Coranus, 8° min., foll. 361, char. neschi. Abruptus est post Sur. 100 vers. 7. Praeterea exciderunt folia tredecim: unum inter fol. 16, quod exit in Sur. 2 vers. 177, et fol. 17, quod incipit ab ejusd. Sur. vers. 196; duo inter fol. 158, quod exit in Sur. 17 vers. 35, et fol. 159, quod incipit ab ejusd. Sur. vers. 82; item duo inter fol. 175, quod exit in Sur. 20 vers. 97, et fol. 176, quod incipit ab ejusd. Sur. vers. 134; octo inter fol. 201, quod exit in Sur. 24 vers. 61, et fol. 202, quod incipit a Sur. 26 vers. 72.

LXXI.
[Ac. K. 172.]

Coranus, 12° maj., foll. 399, char. neschi minuto nitidoque scriptus et optime conservatus. Duarum primarum paginarum bini limbi et puncta inter versiculos, item duarum proxime sequentium simplex limbus et puncta aurea sunt, ceterarum limbus et puncta rubra, rubrae item capitum inscriptiones et pausarum signa. Scriptio absoluta est ab El-'Hâgg Chosrew mense Rebî' posteriore A. H. 997 (Chr. 1589).

LXXII.
[Ac. K. 173.]

Coranus, 12 maj., foll. 301, char. neschi minuto et mediocriter eleganti scriptus, limbis et punctis et pausarum signis rubris. In lacinia tegumenti coriacei impressa sunt verba solemnia: لا يمسّه الّا المطهّرون. Ipse Coranus exit fol. 300; fol. 301 indicantur leges singulares in hoc codice scribendo observatae et explicantur pausarum ex ratione El-Segâwendii positarum signa. Leges illae hae sunt: 1) ut partes coranicae (*el-eğzâ*) dena folia expleant, 2) earum partes dimidiae quina folia, 3) earum partes quartae sive *el-a'hzâb* quinas paginas, 4) ut quaeque pagina versiculo terminetur, quaeque linea verbo, 5) ut pausarum signa ea sint, quae praecepit El-Segâwendi, 6) recensio autem '*Âfimi* (عاصم), quam ab eo acceptam propagavit 'Hiff (حفص), 7) ut deniones versiculorum ab initio numero indico ١ insigniantur, 8) ut in nulla linea literae pressius scribantur, nec quidquam redundans in margine adjiciatur, 9) ut verba بسم الله الخ nunquam in fine lineae ponantur, item ut terna puncta rubra eos versiculos terminent, de quorum exitu omnes consentiunt, singula eos, quorum exitus ab aliis aliter constituitur. Sed ex his legibus tantum quarta et quae sequuntur usque ad nonam, atque, ut mihi videtur, ne hae quidem ubique, a librario observatae sunt.

LXXIII.
[Ac. K. 258.]

Coranus, 12° maj., foll. 322, char. neschi perspicuo, sed rudiore scriptus, limbis et inscriptionibus et punctis et pausarum signis rubris.

LXXIV.
[Ac. K. 259.]

Coranus, 12° maj., foll. 490, char. neschi satis eleganti, usque ad fol. 220 v. graciliore, deinde robustiore et luculentiore, limbis et inscriptionibus et punctis et pausarum signis rubris. Excidit folium postremum cum duobus ultimis versiculis Sur. 114.

LXXV.
[Ac. K. 238.]

Coranus, 12°, foll. 289, char. neschi minus luculento, sed perspicuo. Primo folio deperdito codex ab initio Sur. 2 incipit. Post fol. 280 perperam agglutinatum est folium, quod finem Sur. 74, Sur. 75 totam et initium Sur. 76 usque ad vers. 5 continet; fol. 282 autem recte continuatur Sur. 67 vers. 4, fol. 280 inchoatus. Folium postremum exit in Sur. 74 vers. 53, ubi fol. 281 agglutinandum erat. Revera igitur codex exit in Sur. 76 vers. 5.

LXXVI.
[Ac. K. 269.]

Coranus, 12°, foll. 450, char. neschi rudiore, limbis et inscriptionibus et punctis et pausarum signis rubris. Hiscunt haec: fol. 1 exit in finem Sur. 1, fol. 2 incipit a Sur. 2 vers. 75; — fol. 2 exit in Sur. 2 vers. 81, fol. 3 incipit ab ejusd. Sur. vers. 218; — fol. 166 exit in Sur. 11 vers. 103, fol. 167 incipit a Sur. 12 vers. 56; — fol. 168 exit in Sur. 12 vers. 76, fol. 169 incipit a Sur. 13 vers. 33; — fol. 210 exit in Sur. 18 vers. 94, fol. 211 incipit ab ejusd. Sur. vers. 109; — fol. 249 exit in Sur. 24 vers. 6, fol. 250 incipit ab ejusd. Sur. vers. 63; — fol. 261 exit in Sur. 26 vers. 141, fol. 262 incipit a Sur. 27 vers. 54; — fol. 263 exit in Sur. 27 vers. 81, fol. 264 incipit a Sur. 28 vers. 63; — fol. 325 exit in Sur. 39 vers. 50, fol. 326 incipit ab ejusd. Sur. vers. 61; — fol. 446 exit in Sur. 101 vers. 6, fol. 447 incipit a Sur. 105 vers. 5; — fol. 448 recte quidem Sur. 114 absolvit, sed post illud excidit initium precationis perlecto Corano recitandae, quae fol. 449 et 450 continuatur, sed finis ejus et ipse excidit.

LXXVII.
[W. K. 279.]

Coranus, 16°, foll. 308, char. neschi minuto, nullis nec limbis nec capitum inscriptionibus, sed punctis et pausarum signis rubris. Ab alio literis majoribus scripta sunt folia pro deperditis substituta, 136 — 143, 222 — 225, 303 — 308, in quibus etiam puncta et pausarum signa desiderantur.

LXXVIII.
[Ac. K. 168.]

Coranus cum translatione persica singulis lineis subjecta, 8° maj., foll. 396 chartae orientalis laevigatae. Arabica scripta sunt atramento char. neschi satis minuto, persica minio char. nesta'liq etiam minore et pressiore. Duae primae paginae splendidissime expictae sunt, ceterae limbos ex virgis caeruleis, albis et aureis compositos habent. Inscriptiones capitum et ipsae literis aureis in laterculis elegantissimis positae sunt, item capitum initia aureis ornamentis distincta. Pausarum signa nulla, puncta autem inter versiculos aurea. In marginibus partes coranicae et deniones versiculorum literis aureis, quiniones caeruleis indicati. Translatio eadem est quae in Cod. Dresd. 252, quamquam multa discrepant. Speciminis causa suratam primam et ultimam adscripsi:

بنام خدای بخشایندهٔ مهربان.

سپاس وستایش مطلق مر خدایرا که پروردکار عالمیانست. بخشایندهٔ مهربانست. پادشاه روز جزاست. تو خداوندرا می پرستیم وخاص از تو یاری میخواهیم. بنمای مارا راه راست. راه آنانی که نعمت کردی تو بر ایشان. نه آنان که خشم کرفتی بر ایشان ونه کمراهان.

بنام خدای بخشایندهٔ مهربان.

بکو ای محمّد پناه میکیرم بپروردکار مردمان. پادشاه مردمان. خدای مردمان. از بدی دیو وسوسه دهنده با زپس جهنده. آن دیوی که وسوسه کند در سینهای مردمان. از جنس پری وآدمی.

Ipse Coranus exit fol. 393 r. Sequitur brevis precatio arabica et clausula, in qua *'Azîz Ibn-Mu'hammed Ibn-'Hosein El-'Hâfizh El-Kâschânî*, filius ejus qui Cod. Dresd. 252 scripsit, hunc Coranum aït esse trecentesimum et tertium manu sua scriptum eumque absolutum mense *Dû'l-'higge* A. H. 947 (Chr. 1541), ac se sperare, postquam numerum millenarium compleverit, se amplissima Dei beneficia consecuturum esse. Pater quum in clausula Cod. Dresd. 252 eum 475mum a se scriptum esse dicat, ad minimum 778 Corani exempla habes a duobus scripta. Postremum locum tenet, ut in Cod. Dresd., *Fâl-nâme coranicum* versibus persicis conceptum. Initium:

هر که از قران کشاید فال خویش
ی شکی واقف شود بر حال خویش

Finis:

ی زغایب آیدش اخبار خوش
تا بکیرد در کنارش شاد وخوش

Primum praecipitur, quomodo se ad hoc opus praeparare debeant, et brevis precatio arabica docetur illi praemittenda; deinde ipsa augurii capiendi ratio exponitur, ut Coranum temere aperiant et in ea pagina, in quam forte inciderint, ad lineam septimam descendant ejusque primam literam pro augurio accipiant; tum recensetur, quid singulae literae ita inventae portendant. Appendix sex distichorum alius metri sic inscripta: در بیان امتیاز حروف از نیك وبد ومیانه, breviter comprehendit literas infaustas ت, ج, خ, غ, ك, م, medias sive ancipites ش, ص, ع, ن, لا, et faustas duodeviginti reliquas. Initium:

نظم فال کلام ربّانی   با تو کویم اکر تو بر خوانی

Finis:

هچده حرفی که مانده است جز این   همه نیکوست لا علی التّعیین

LXXIX.

[Ac. K. 167.]

Coranus cum translatione turcica passim paraphrastica, singulis lineis subjecta, 4° min., foll. 370, char. neschi. Arabica literis majoribus scripta, turcica minoribus. Limbi nulli sunt nec ulla pausarum signa, sed capita literis rubris inscripta et versiculi ternis punctis rubris distincti. Codex permunde habitus et optime conservatus. Fol. 1 v. testatus est Meninskius, se eum pluris quam triginta aureis a B. Arlascowicz emisse. Quum ipse nomen non adjecisset, Acoluthus subscripsit: „Hoc Alcorani pretium Illustris Viri Franc. a Mesgnien Meninski manu consignatum est.“ Ibidem Acoluthus nonnulla ex Lambeccii Commentariis et Podestae scriptis de raritate translationis turcicae Corani notavit. Surata prima:

الهڭ اديله باشلدم كه بخشاينده در ودنياده وآخرتده رحمت ايديجيدر. شكر وثنا الله مخصوصدر عاملرى بسليجي وماليدر. اسيركيجي ورحمت ايديجيدر. قيامت كوننڭ حاكمى وماليدر. سكا طپرز غيريه دكل دخى جميع مهمّاتده باردمجى*) سندن طلب ايدرز. بزه طغرو يول كوسترر**). شول كمسنلرڭ يولى كه آنلرڭ اوزرينه انعام ايلدڭ كه مومنلر يوليدر. شول كمسنلرڭ يولى دكل كه آنلرڭ اوزرينه†) اولنمشدر كه يهود قوميدر دخى شول كمسنه لرڭ يولى دكل كه يولدن ازمشلردر††) نصارا قوميدر. دعامزى قبول ايله.

Surata ultima:

ايت يا محمّد صغنرن ادميلر تكرسنه. ادميلر پادشاهنه. ادميلر تكرسنه. شيطانڭ وسوسه سى شرّندن. اولكه وسوسه ايدر ادملر كوكوسلرنده. جنلردن وادملردن.

LXXX.

[Ac.]

Coranus ab ipso Acolutho scriptus, 4°, foll. 285. Literae aequales et perspicuae sunt, sed operosae et invenustae, quae typos illius temporis haud invidenda fide referant. Quando Acoluthus hoc exemplum perscripserit, nusquam indicatum est; sed id constare videtur, typothetae tradendum fuisse; parabat enim ille editionem Corani, cujus adornandae causa hos codices, quos nunc Bibliotheca nostra habet, collegerat.

LXXXI.

[K. 95.]

Coranus non totus, 4° min., in partes (*eǵzâ*) distinctus et 29 libellos comprehendens a quatuor manibus (A. B. C. D.) neschi robusto scriptos eodemque omnes corio obductos, limbis, partim et capitum inscriptionibus, quartarum partium (*el-a'hzâb*) et denionum (*el-a'schâr*) indicationibus et punctis inter versiculos rubris. Pausarum signa in partibus A. nulla sunt, item in parte D. cum limbis et inscriptionibus omissa, in ceteris autem rubro liquore, quamquam non ubique, adjecta. Partes A. alicui templo aut scholae legatae fuerunt a nescio quo Mu'hammede; omnibus enim inscriptum est وقف مرحوم محمّد چلبى. Partes B. Pfeifferi fuerunt, pars C. Wagenseilii. Desunt Partes II, V, XI, XII, XVII, XXII, XXV, XXVI. — Pars I foll. 22, A. Pars III foll. 17, B. Pars IV foll. 18, B. Pars VI foll. 22, A. Pars VII foll. 23, A. Eadem foll. 17, B. Pars VIII foll. 18, B. Pars IX foll. 21, A. Eadem foll. 18, B. Pars X fol. 18, B. Pars XIII foll. 21, A. Pars XIV foll. 21, A. Eadem foll 18, B. Pars XV foll. 19, B. Pars XVI foll. 23, A. Eadem foll. 18, B. Pars XVIII foll. 19, B. Eadem foll. 13, C. Pars XIX foll. 18, B. Pars XX foll. 16, B.

*) Lege يباردم.

**) Lege كوستر.

†) Excidit خشم aut simile nomen.

††) Excidit كه.

Eadem foll. 19, D. Pars XXI foll. 17, B. Pars XXIII foll. 19, B. Pars XXIV foll. 16, B. Pars XXVII foll. 18, B. Pars XXVIII foll. 24, A. Eadem foll. 18, B. Pars XXIX foll. 19, B. Pars XXX foll. 20, B.

LXXXII.
[K. 91.]

Corani partes tredecim, totidem libellis comprehensae, 4°, praeter partem XXVI ab eadem omnes manu char. neschi robusto scriptae et eodem corio obductae, limbis nullis, punctis et pausarum signis rubris. Pars II foll. 15. Pars VI foll. 16. Pars VII foll. 16. Pars VIII foll. 16. Pars X foll. 15. Pars XI foll. 17. Pars XII foll. 16. Pars XIV foll. 16. Pars XVI foll. 17. Pars XVII foll. 15. Pars XVIII foll. 19. Pars XIX foll. 17. Pars XXI foll. 17. Pars XXVI foll. 19. Haec pars limbos rubros habet, pausarum signa rarissima.

LXXXIII.
[Pf. K. 94.]

Corani pars I, Sur. I, 1 — II, 135, 4° min., foll. 27, char. neschi, nullis nec limbis nec pausarum signis, sed rubris inter versiculos punctis. Fol. 1 legitur مقابله اولنحدى, *collatum est*, sc. hoc exemplum cum alio emendandi causa.

LXXXIV.
[Pf. K. 93.]

Corani pars II, Sur. II, 136 — 253, 4°, foll. 22, char. neschi, limbis et punctis et pausarum signis rubris.

LXXXV.
[Ac. K. 239.]

Corani pars II, 8° maj., foll. 22, char. neschi, limbis et quartarum partium (*el-aͤhzâb*) et denionum (*el-aͤschâr*) indicationibus et punctis et pausarum signis rubris.

LXXXVI.
[K. 96.]

Corani pars IV, Sur. III, 86 — IV, 27, 8°, foll. 42, char. neschi, limbis nullis, capitum inscriptionibus et quartarum partium et denionum indicationibus et punctis inter versiculos aureis, pausarum signis rubris.

LXXXVII.
[Pf. K. 97.]

Corani pars VI, Sur. IV, 147 — V, 85, 4° min., foll. 22, char. neschi, limbis et punctis et pausarum signis rubris.

LXXXVIII.
[Ac. K. 139.]

Corani pars VIII, Sur. VI, 111 — VII, 85, fol. min., foll. 29, char. neschi majusculo et nitido, limbis ex virgis nigris, aureis, albis et rubris, punctis inter versiculos aureis. Signa anagnostica saltem nonnulla adjecta sunt. Olim legatum fuisse, docet verbum وقف, passim marginibus inscriptum.

LXXXIX.
[Ac. K. 242.]

Corani partes IX, Sur. VII, 86 — VIII, 41, *et XIX*, Sur. XXV, 23 — XXVII, 56, 4° min., foll. 33, char. neschi, limbis et punctis rubris. Codex a tineis perrosus.

XC.
[Ac. K. 241.]

Corani pars X, Sur. VIII, 42 — IX, 94, 4° min., foll. 16, char. neschi crassiore, limbis nullis, punctis et signis anagnosticis rubris. Olim legatum fuit.

XCI.
[K. 23.]

Codex arabicus turcicus, 4° min., foll. 51, char. neschi robusto, qui in parte priore major est, in posteriore minor. Pars coranica ab alia manu in charta recentiore scripta est.

1) Fol. 1 — 22 *Corani pars XII*, Sur. XI, 8 — XII, 52, limbis et punctis et signis anagnosticis rubris.

2) Fol. 23 — 51 مرغ شمسى, *Aves Schemsii*, ut poëta ipse dicit fol. 26 v., aut ده مرغنامه, *Decem avium liber*, ut Hammerus ex Kinâli-zâde in Hist. poes. othom., I, p. 257 sq., poëma turcicum Schemsii ejus, qui apud Hammerum quartus est, Selîmo I dedicatum. Initium:

قوّت دستور الله العليم   قصْل بسم الله الرحمن الرحيم
منت اورا ضاعتش رحمت نمود   دايما الحمد لله الودود

Finis:

تحت حكمنده انك هركمكه وار   قل سلامت يا غني پروردكار
بو خبر بونلده تمام اولسون تمام   اى سلامت اهل باق والسلام

Decem illae aves sunt noctua, cornix, psittacus, kerkes (avis mythica), luscinia, upupa, hirundo, pavo, perdix, ciconia. Noctua ascetam agit, cornix poëtam et narratorem, psittacus doctorem theologicum, kerkes monachum erraticum, luscinia musicum, upupa oratorem, hirundo astronomum et astrologum, pavo mercatorem, perdix agricolam, ciconia virum sapientem et religiosum. Instituto colloquio quaeque avis, postquam antecedentis personam et orationem perstrinxit, se ipsam suumque vitae genus laudat. Tandem perdix vitam simplicem et frugi suo exemplo commendans hanc fert capitalem sententiam: missis vanis ambitiosisque studiis terram colendam esse, manibus opus faciendum, sobrie sancteque vivendum, egenis subveniendum, Deo et Caesari suum utrique tribuendum. Sed quod in hac quoque ratione quamvis laudabili nimium et parum est, id corrigit ultimo loco ciconia, perdicem reprehendens, quod operi faciendo nimis intenta preces ceterasque religionis partes atque ingenii cultum negligat, deinde imprimis precum necessitatem et efficaciam celebrat *), se exemplum proponit et

*) Hic docetur, literis nominis احمد, quo Mu'hammed propheta appellari solet, quatuor situs corporis in precibus moslemicis usitatos repraesentari, prima القيام, secunda الركوع, tertia السجود, quarta القعود.

ceteras ad pietatem erga Deum morumque honestatem, quippe rerum omnium cardinem et caput, hortatur. Probant illae consilium, ciconia autem ab iis rogata precibus pro Selimo I recitatis poëma concludit. — Scriptum est hoc exemplum A. H. 996 (Chr. 1587 — 8).

XCII.

[Ac. K. 236.]

Corani pars XIV, Sur. XV, 1 — XVI, 128, 4° min., foll. 15, char. neschi, limbis et punctis rubris. Signa anagnostica plane nulla sunt.

XCIII.

[Ac. K. 271.]

Corani pars XVII, Sur. XXI, 1 — XXII, 78, 8°, foll. 19, char. neschi, limbis nullis, punctis et signis anagnosticis rubris.

XCIV.

[Pf. K. 92.]

Corani pars XXVI, Sur. XLVI, 1 — LI, 30, 4°, foll. 21 chartae orientalis. Novenae sunt in paginis lineae, ex his prima et media et ultima in ternis laterculis aureis scriptae char. Sulsi, ceterae in binis laterculis aureis char. neschi. Capitum inscriptiones et puncta inter versiculos aurea, pausarum signa nulla. Codex multum detritus et in margine a tineis exesus.

XCV.

[Ac. K. 240.]

Corani partes XXVI, Sur. XLVI, 1 — LI, 30, *et XXX*, Sur. LXXXVIII, 1 — CXIV, 6, 4° min., foll. 28, char. neschi, limbis nullis, punctis et signis anagnosticis rubris. Codex scriptus est ineunte mense Mu'harram A. H. 1090 (Chr. 1679). In fol. 15 inter duas illas partes medio notatum est, eum ab 'Hosein Serbeluk et Domina 'Āische templo principali urbis Pesth legatum esse.

XCVI.

[Ac. K. 248.]

Corani pars XXVII, Sur. LI, 31 — LVII, 29, 8° maj., foll. 23, char. neschi, limbis nullis, punctis et signis anagnosticis rubris.

XCVII.

Corani fragmenta, fol., foll. 11 chartae mollis et flaccidae, char. neschi. Fol. 1 incipit a Sur. 10 vers. 107 et exit in Sur. 11 vers. 27. Fol. 2 incipit a Sur. 12 vers. 84 et exit in Sur. 13 vers. 3. Fol. 3 incipit a Sur. 14 vers. 41 et exit in Sur. 15 vers. 42. Fol. 4 incipit a Sur. 16 vers. 79, unde oratio continuatur ad fol. 5, quod exit in Sur. 17 vers. 13. Fol. 6 incipit a Sur. 18 vers. 30, unde oratio continuatur ad fol. 7, quod exit in Sur. 18 vers. 99. Fol. 8 incipit a Sur. 29 vers. 49; hinc omnia integra usque ad fol. 11, quod exit in Sur. 32 vers. 20.

XCVIII.

[Ac. K. 311.]

Corani fragmentum, 4° min., foll. 60, char. neschi. Incipit a Sur. 5 vers. 82; hinc oratio continuatur usque ad fol. 45, quod exit in Sur. 9 vers. 103. Duobus foliis deperditis fol. 46 incipit ab ejusdem suratae vers. 124, a quo iterum omnia integra usque ad Sur. 11 vers. 33, in quo codex deficit.

XCIX.

[K. 318.]

Corani fragmentum, 8° obl., foll. 20, char. neschi, quod a Sur. 2 vers. 135 incipit et in Sur. 3 vers. 133 exit.

CODICES DE RECITATIONE CORANI.

C.

[Ac. K. 70.]

Codex arabicus turcicus, 8° lato, foll. 64 chartae orientalis laevigatae, char. neschi.

1) Fol. 1 v. — 4 v. *Mu'hammed Ibn-El-Ġezeri Schâfe'itae Muqaddime, poëma jambicum de Corano recte recitando.* Initium:

يقول راجى عفو ربّ سامع   محمّد بن الجزرى الشافعى

الحمد لله وصلّى الله   على نبيّه ومصطفاه

محمّد وآله وصحبه   ومقرئ القران مع محبّه

وبعد انّ هذه مقدّمة   فيما على قارئه أن يعلمه

انّ واجب عليهم محتّم   قبل الشروع أوّلا تعلّم

مخارج الحروف والصفات   ليلفظوا بأفصح اللغات

محرّرى التجويد والمواقف   وما الّذى رسم فى المصاحف

من كلّ مقطوع وموصول بها   وتاء انثى لم تكن تكتب بها

Capitum argumenta recensuit Nicollius in Catal. codd. mss. orient. Bibl. Bodlej. Part. II Vol. 2 pag. 190. Finis:

وقد تقضّى نظمى المقدّمة   منّى لقارئ القران تقدمة

والحمد لله لها ختام   ثمّ الصلوة بعد والسلام

2) Fol. 5 r. *Fragmentum ex* كنز المعانى فى شرح حرز

حرز الامانى, i. e. *Commentario in* الامانى, *poëma Abû'l-Qâsim Ibn-Ferro Ibn-Chalaf Ibn-A'hmed El-Schâthibii*, de quo vid. ejusdem libri pag. 322. Persequitur hic commentarius in singulis partibus tres interpretationis locos: lexicalem, فى المبادى, i. e. فى المعنى اللغوىّ وما نسب اليه, cujus signum est ب; grammaticalem, فى اللواحق, i. e. فى الاعراب وما ينحطّ رحله لديه, cujus signum est ح; realem, فى المقاصد, i. e. فى المقصود من الكلام مرموزا او منصوصا عليه, cujus signum est ص. Speciminis causa adjeci totum locum qui hic legitur:

باب البسملة وبسمل بين السورتين رجال نموها دربة وتحمّلا (sic) ب بَسْمَلَ قال بسم الله كحَوْلَقَ الى آخره ح رجال فاعل بسمل وبسنّة (sic) حال من رجال الى آخره ص اى تلفظ بسم الله وفصل بها بين كلّ سورتين قالون والكسائىّ وعاصم وابن كثير المرموز عنهم بالباء والراء والنون والدال وترك الباقون البسملة الى آخره.

Subscriptum est turcice: بو شاطبى شرحى در آدى كنز المعانى در.

Fol. 5 v. septem principes lectorum coranicorum comprehensi sunt hoc versu persico vel turcico:

نافعٌ وابن كثيرٍ هم ابو عمرٍو امامْ

ابن عامرْ عاصمْ وحمزه كسائى والسلامْ

Transversis tractibus superscriptum est, cujates illi fuerint, subscripti autem bini discipuli, qui eorum recensiones propagarunt. Nâfi' fuit مدنى et habuit discipulos ورش وقلون, Ibn-Keϑir fuit مكّى et habuit discipulos بزّى وقنبل, Abû-'Amr fuit بصرى et habuit discipulos دورى وسوسى, Ibn-'Âmir fuit شامى et habuit discipulos ابن ذكوان وهشام, 'Âßim fuit كوفى et habuit discipulos حفص وابو بكر, 'Hamze fuit كوفى et habuit discipulos خلف وخلّاد *), Kisâi fuit كوفى et habuit discipulos دورى وابو الحارث.

3) Fol. 6 r. recensitae sunt familiae principum lectorum coranicorum et picta tabella organorum, quibus singulae literae efferuntur.

4) Fol. 6 v. — 61 v. الحواشى المفهمة فى شرح المقدّمة, *Commentarius in Mu'hammed Ibn-El-Ġezerii Muqaddimam* (No. 1) *ab ejus filio scriptus*, singulis versibus interpositus. Initium: الحمد لله المتعالى فى جلال قدسه، لا أُحْصِى ثناء عليه كما اثنى هو على نفسه، الخ. Deinde: وبعد فإنّ أولى ما تُصْرَف اليه الهِمَمُ العوالى، كلامُ اللّه الكبير المتعالى، وأهمّ ما يُبْدَأُ به قبل تلاوته، تجويدُ حروفه وتصحيحُ قراءته، وكان أنْفَعَ ما أُلِّفَ فى ذلك الارجوزةُ المسمّاة بالمقدّمة، فيما يجب على قارئ القران ان يعلمَهْ، مِنْ نظم سيّدى ووالدى الامام العلّامة، شيخ الاسلام والمسلمين عامّة، رضى اللّه عنه وارضاه، ونفع ببركة علومه وابقاه، فإنّها مع صغر الحجم وحسن الاختصار، حَوَتْ ما لم يَحْوِهِ فى هذا الفنّ الكتب الكبار، وقد سألنى بعض إخوانى من الطَلَبة أن أُعلّق عليها شرحا يَحُلّ ألفاظها وعباراتها، ويوضح معانيها واشاراتها، فأجبتُه الى ما طلب، وعلمتُ أنّ ذلك قد وجب، فاستخرتُ اللّهَ تعالى وكتبتُ عليها تعليقةً، واللّهَ اسألُ توفيقَهْ، وسمّيتُها الحواشى المفهّمة، فى شرح المقدّمة، وباللّه المستعان، وعليه التكلان.

Hinc ipse commentarius, qui sic incipit: قال رضى اللّه عنه

يقول راجى عفو ربّ سامع، محمّد بن الجزرىّ الشافعى، القول يعمّ المفرد والمركّب مفيدا او غير مفيد، pertinet usque ad fol. 56 r. Subsequitur continuata oratione caput, فصل, de praecipuis partibus eorum, quae lectorem coranicum et ante legendum et inter legendum observare decet, de perlectione Corani intra certa tempora, de iis locis ubi Coranum legere non licet, de Corano ediscendo et aliis rebus huc spectantibus, quas lectorem coranicum scire necesse est. In fine scriptor se hunc librum absolvisse ait die Jovis, ineunte mense Ramadhân A. H. 806 (Chr. 1404) Larandis, urbe lycaonica: بمدينة لارنده من معاملة قرمان من البلاد الروميّة حماها اللّه تعالى وحرسها، وعمرها ببقاء ملك مالكها، أعزّ اللّهُ انصارَه، وضاعف اقتدارَه، وثبّت ونصر جيوشَه واعوانَه، وقهر اضدادَه، وكبت اعداءه وحُسّادَه، وكتب له السعادةَ الابديّة، وألهمه العدلَ والانصافَ فى الرعيّة، بمنّه وكرمه، تمّ.

5) Fol. 62 v. — 64 v. *Commentatiuncula turcica de vera pronuntiatione quarundam literarum in recitando Corano.* Initium: الحمد لله ربّ العالمين، والصلوة والسلام على خير البريّة محمّد خاتم النبيّين، وعلى آله وصحبه اجمعين، بلكـل كيم جمله قرّا ايكى اوستننه وايكى اسرهيه وايكى اوترويه تنوين ديرلر الخ. Est de multiplici pronuntiatione nun quiescentis ante alias consonas, et in nunatione, et extra eam, de insertione sive assimilatione cum aliarum literarum, tum literae ل in articulo, de pronuntiatione crassa literae r, التفخيم, et contra tenui, الترقيق, item literae ل in nomine اللّه, de productione et correptione vocalis in pronomine suffixo ه, de السكتة, i. e. abruptione soni durante halitu, قطع الصوت

*) Cod. حلف وحلّاد.

دون النفس, tandem de diversis speciebus productionis, المدّ. Finis: مدّ ابدال اولدر كه كلمه اوّلنده اولان همزه لرى بر الف مقدارى چككدر مثالى آمن وآزر وآدم وآيات والآخرة كبى، تمّ وبالخير عمّ.

Subscripsit Mu'hammed Ibn-A'hmed, se hunc librum emisse a librario constantinopolitano, صحّاف القسطنطينيّة, septendecim piastris, ١٧ غرش.

CI.

[Ac. K. 186.]

Codex turcicus. 12°, foll. 156, char. neschi.

1) Fol. 1 v. — 120 r. كتاب التجويد فى كلام المجيد, *de ratione Corani recte recitandi*, quae recitatio proprie الترتيل appellatur, cujus et nomen et religio praecepto illo coranico continetur: ورتّل القران ترتيلا, Sur. 73, vers. 4. Initium: الحمد لله الّذى انزل على عبده الكتاب، ووعد من تلاه وعمل به جزيل الثواب، . Deinde, ubi ad rem venit: اعلم يعنى بلكل كم قران تجويد اوقمق فرضدر نتكم قوانده كلور فى قوله تعالى ورتّل القران ترتيلا الخ. Prolegomena, fol. 2 v. — 31 r., sunt de necessitate illius recitationis, de falsa pronunciatione duplici, اللحن الخفىّ et اللحن الجلىّ, de praestantia et praemiis rectae recitationis, de pravitate et poenis falsae, tandem de illius ratione et arte a Propheta per socios ejus et doctores priores et posteriores, علماء متقدّمين وعلماء متأخّرين, deinde per شيخ et ابن لبّان usque ad scriptorem continuata. Ipsius argumenti tractatio, fol. 31 v. — 120 r., per decem gradus, مراتب, procedit: 1) fol. 31 v. sq. de quintuplici nun quiescente, et in nunatione, et extra eam; 2) fol. 42 v. sq. de octuplici productione; 3) fol. 54 r. sq. de correptione; 4) fol. 67 v. sq. de literis crasse pronuntiandis, المفخّمات; 5) fol. 70 v. sq. de literis tenuiter pronuntiandis, المرقّقات; 6) fol. 74 r. sq. de pausis; 7) fol. 91 r. sq. de conjunctione vocalium cum elif waslato; 8) fol. 103 r. et v. de conatu pronuntiandi, الرَّوْم, i. e. levi tenuique kesrae et dhammae pronuntiatione in fine verborum ante pausam; 9) fol. 104 r. sq. de الاشمام, quo dhamma eodem loco labris ad eam pronuntiandam compositis ita innuitur, ut videri potius quam audiri possit; 10) fol. 106 r. sq. de vera pronuntiatione consonarum secundum organa et ordines. Clausula, fol. 119 r. — 120 r., et iis, qui Coranum secundum has leges recitent, et iis, qui talem ejus recitationem auscultent, in utraque vita optima quaeque pollicetur. Finis: غفر الله تعالى لجامعه ولقائله ولناظره ولكاتبه ولمن كان فيه ولمن قال آمين ولكافّة المسلمين آمين يا ربّ العالمين والحمد لله ربّ العالمين. Nescio an hic liber etiam ultra nomen idem sit quem Hâgî-Chalfa, II, p. 209, تجويد فى الكلام nominat et Kemâl-Pâschâ-zâdae tribuit; id certe constat, الكلام apud 'Hâgî-Chalfam, ut nomen libri loco respondeat, adjectivum المجيد vel simile aliquod requirere, ne quis putet illa verba significare „bonam metaphysicae expositionem".

2) Fol. 120 r. — 156 r. قواعد كلّى, *alius liber ejusdem argumenti*, cujus auctorem se profitetur nescio quis موسى فقيه, qui se hanc قاعده rogatu honorati cujusdam viri ex رسالة Abû'l-Qâsim El-Schâthibii excerptam turcice reddidisse aït, ut puelli, اوغلنجقلر, eam discere ex eaque utilitatem capere possint; atque ea quoque a se commemorata esse, in quibus 'Hafs a ceteris lectoribus dissentit, حفصك خلافلرى. Initium: الحمد لله ربّ العالمين، والعاقبة للمتّقين، ولا عدوان الّا على الظالمين، والصلوة والسلام على خير البريّة محمّد وآله اجمعين، الله تعالى يه حمد ايدوب پيغمبره صلوت كتوردكمزدن صكره ودخى آنك آلينه واصحابنه كتوردوكمزدن بو ضعيف ونحيف قول موسى فقيه الخ Octo capitum argumenta: 1) fol. 121 v. sq. de usu *isti'âdae*, i. e. verborum اعوذ بالله من الشيطان الرجيم, et *besmelae*, i. e. verborum بسم الله الرحمن الرحيم, ante lectionem Corani, et besmelae quidem etiam in ipsa lectione inter duas suratas; 2) fol. 124 r. sq. de pronuntiatione pronominis suffixi ه; 3) fol. 125 v. sq. de multiplici productione vocalium; 4) fol. 127 v. sq. de insertione sive assimilatione consonarum; 5) fol. 128 v. sq. de pronuntiatione nun quiescentis ante ceteras consonas, et in nunatione, et extra eam; 6) fol. 130 v. sq. de pronuntiatione mim quiescentis ante ceteras consonas, et de literis اوى modo producendis, modo corripiendis; 7) fol. 131 v. sq. de pausa triplici: a) perfecta, ubi ultima vocali prorsus abjecta in nuda consona subsistitur, الوقف على السكون, b) imperfecta, ubi ultima vocalis eatenus pronuntiatur, ut qui prope adstant, eam audiant, qui longius distant, non audiant, الوقف على الرَّوْم, c) minus perfecta, ubi lector labra celeriter ita componit, ut se ultimam vocalem pronunciatum ire tantum significet et vox in ipso hiatu deficiat, الوقف على الاشمام; 8) fol. 133 v. sq. usque ad finem: a) fol. 133 v. — 142 r. de orthographia coranica, et primum quidem de binis verbis modo non conjungendis, modo conjungendis, المقطوعات والموصولات; deinde, fol. 138 v. sq., de ت in fine quorundam verborum pro ة scribenda; b) fol. 142 r. — 156 r. maximam partem de orthoepia, et primum quidem de iis locis, ubi num الرَّوْم admittendum sit ambigitur; secundum, fol. 142 v. et 143 r., de literis quae inseri possunt et quae non possunt; tertium, fol. 143 r. et v., tabula comparativa literarum numeralium et

numerorum indicorum illis respondentium, in qua literae numerales singulorum generum copulatae sunt iisque subjecti numeri indici, ut ايقع, بكر, adjecta autem nomina ١١١١ ٢٢٢ numeralia arabica rubro colore scripta; quartum, fol. 144 r. et v., de pronuntiatione nun quiescentis ante ceteras consonas, et in nunatione, et extra eam; quintum, fol. 145 r. et v., de pronuntiatione mim quiescentis ante ceteras consonas; sextum, fol. 145 v. et 146 r., de insertione sive assimilatione literarum eorundem organorum; septimum, fol. 146 r. et v., de divisione literarum secundum organa et ordines; octavum, fol. 146 v. — 148 r., de pronuntiatione crassa et contra tenui literae ر; nonum, fol. 148 v. — 150 r., de multiplici productione literarum اوى; decimum, fol. 150 r. — 151 v., de pronuntiatione pronominis suffixi ه; undecimum, fol. 151 v., de pausis El-Segâwendii; duodecimum, fol. 151 v. — 152 v., de pronuntiatione quarundam literarum inter lectores coranicos controversa; tertium decimum, fol. 152 v. — 154 r., de organis quibus singulae literae efferuntur; quartum decimum, fol. 154 r. — 156 r., de septendecim pausis a Mu'hammede propheta in recitando Corano religiose observatis; quintum decimum, fol. 156 r., de الحروف المستعلية, الحروف المطبقة, حروف الصفير. Totum caput octavum magis in farraginis modum congestum, quam via ac ratione digestum est. Finis: والمستعلية ما يرتفع اللسان بها وهى المطبقة وخ غ ق، تم.

CODICES DE INTERPRETATIONE CORANI.

CII.

[K. 11.]

Codex arabicus, fol. min., foll. 419 chartae orientalis (nam procedunt quidem foliorum numeri ab ipso librario positi ad 430, sed exciderunt foll. 83, 86, 422 — 429, pro 103 autem scriptum est 104 et sic deinceps), char. neschi: *Commentarius Beidhawianus in Coranum*, in fine truncus. Inscriptio laterculo variorum colorum inclusa et literis albis ri'hânicis in area aurea posita frondibusque florentibus implicata: (sic) هذا كتاب انوار التنزيل للعلامة القاضى البيضائى. Initium: الحمد لله الذى نزّل القران على عبده ليكون للعالمين نذيرا، فتحدّى باقصر سورة من سوره مصاقع الخطباء من العرب العرباء فلم يجد به قديرا،. Adjectae sunt passim notae marginales et interlineares. Abruptus est codex in explicatione vers. 21 Sur. 84: واذا قرئ عليهم القران لا يسجدون لا يخضعون او لا يسجدون لتلاوته لما روى انه عليه السلام قرأ واسجدْ واقتربْ فسجد بمن معه من المؤمنين وقريش تصفق فوق رؤسهم. Cum foll. 83 et 86 excidit pars Sur. 4; nam fol. 82 deficit in vers. 33, et fol. 84 incipit a vers. 39; item fol. 85 deficit in vers. 54, et fol. 87 incipit a vers. 67. Cum foll. 422 — 429 autem excidit pars posterior Sur. 74, Sur. 75 — 82 totae, et initium Sur. 83; nam fol. 421 deficit in vers. 30 Sur. 74, et fol. 430 incipit a vers. 3 Sur. 83. Legatus est codex duabus scholis, Pesthanae et Budanae, a Musthafâ-Pâschâ Ibn-'Abd-allah Veziro his verbis fol. 1 r. char. ri'hânî inscriptis: وقف الفقير الى الغنى القدير مصطفى پاشا بن عبد الله الوزير هذا الكتاب المستطاب لله الملك الوهاب ليستفيد منه اهالى المدرستين المبنيتين ببلدتى پشته وبودين صانهم الله الى يوم الدين بمنّه.

CIII.

[K. 2.]

Codex arabicus, fol., foll. 288, char. neschi: *Pars dimidia prior Commentarii Beidhawiani*, Sur. 1 — 17 continens. Sur. 17 sic exit: والقنطار الف اوقية ومأتنا اوقية. Subscriptum est: تمّ الجلد الاول بعون الله الملك المنّان. Ab initio usque ad fol. 42 r. in marginibus adjectae sunt densae adnotationes ad Beidhawii orationem, ut Scheichzâdae, Thajjibii, Chosrew-zâdae, item loci ex Abû'l-su'ûdi commentario coranico. Scriptus est codex ab 'Oθmân Ibn-A'hmed Ibn-Bâli Ibn-Mu'hammed Ibn-'Hamze in arce بخوله A. H. 1091 (Chr. 1680 — 1).

CIV.

[K. 8.]

Codex arabicus, fol., foll. 445, aut, si a duobus foliis vacuis 53 et 54 discesseris, 443, char. neschi et partim nesta'liq scriptus a pluribus: *Adnotationes per* قوله *ad locos selectos Commentarii Beidhawiani in Sur.* 6, 67, 54, 7 — 18, 73 *et* 74 (hoc ordine), sine dubio eae quas 'Hâgi-Chalfa, I, p. 477 et 478, *Sinân-el-dîn Jûsuf Ibn-'Hosâm-el-dini* esse ait, etsi Sur. 73 non commemorat et librum Sulthâno Selimo II. oblatum esse perhibet, quum Murâdo III., filio illius, dicendum esset. Certe in nostro exemplo fol. 2 r. a lin. 18 multis et claris verbis affirmatur, scriptorem huic librum inscripsisse: ثم انى اردت ان أسمّ هذه العقيلة باسم مَنْ خضع لديه رقابُ الاكاسرة والسلاطين، واكْوِىَ جبهة هذه النتيجة بسمة مَنْ انقاد له جبابرة الخواقين، الخ سلطان الاسلام والمسلمين، المختصّ من عند الله بالنصر العزيز والفتح المبين، السلطان بن السلطان بن السلطان، السلطان مراد

خان بن السلطان سليم خان ابن السلطان سليمان خان، Initium: يا من افحم شقاشق البلغاء ببدايع صنايع الآيات والذكر الحكيم، وابكم مصاقع الخطباء بدقايق لطايف البيّنات والفرقان العظيم. Argumentum praefationis genere dicendi 'Haririano elucentis: Quum doctrinae ornamenta et praemia non nisi summa industria compararentur, se a pueritia ad instantem senectutem disciplinis studiosissime incubuisse et plurimos libros perlegisse. Hinc multa magnaque doctrina collecta, se jam pridem, quum literarum studiosi undique ad se convenissent, et docendo et disputando eos instituisse, et quae sibi inter legendum in mentem venissent chartis mandasse, memorem proverbii: كلّ علم ليس فى القرطاس ضاع. Deinde se invitum muneri judicis praefectum esse, quo molestiarum plenissimo dum per complures annos fungeretur atque ex aliis regionibus in alias transferretur, adnotationes suas a se ipso neglectas delituisse. Postea, quum a Deo quieti et otio redditus esset, amicos a se contendisse, ut quae prius partim ore docuisset, partim minus curate in chartas conjecisset, nunc colligeret et perpoliret. Itaque se ex illis ea selegisse, quae ad commentarium Beidhawianum adnotasset; et quae septem annis ante in partem suratae 6 et in suratas 67 et 54 commentatus esset, ea hic limatiora et pleniora denuo prodire. (Haec in nostro exemplo primo loco, fol. 2 r. — 52 v., posita duobus foliis vacuis, 53 et 54, a ceteris separantur.) Ceterum adnotationes suas modo تعليقات nominat, modo تحشيات. Adjectae sunt notae marginales scriptoris ipsius, et nonnullae librarii alicujus prioris. Singulae partes terminantur subscriptionibus ex illius libro transcriptis, partim cum temporis indicatione, partim sine ea. Posterioris generis sunt subscriptiones Sur. 67, fol. 43 r. — 49 v., Sur. 54, fol. 49 v. — 52 v., Sur. 7, fol. 55 v. — 116 r., Sur. 12, fol. 284 v. — 317 v., Sur. 13, fol. 317 v. — 332 v., posterioris reliquae. Sur. 6, (quam hae adnotationes totam illustrant, non partem ejus, ut aliquis ex loco praefationis, quem supra posui, conjicere possit) fol. 2 r. — 42 r., sic exit: هذا آخر ما تيسّر لى من التعليق على تفسير سورة الانعام حامدا لله انه ولىّ الالهام، ومصلّيا على نبيّه محمّد عليه الصلوة والسلام، ثم قال وقع الفراغ من تحريره وتنميقه ليلة الخميس الرابع من شهر محرّم الحرام مفتتح سنة اربع وسبعين وتسعمائة عمّه ولطفه (Chr. 1566). Fol. 42 v. et 43 r. insertae sunt duae dissertationes de loco commentarii Beidhawiani in Sur. 6 vers. 159; prior scripta a مولانا احمد العبد القزوينى رحمة الله عليه, posterior a مولانا الفاضل المحقق مير بادشاه سلّمه الله تعالى. Haec nomina cum euchologiis, praefixo iam auctoris, in fine dissertationum posita sunt. Sur. 8, fol. 116 r. — 141 v., finita est بنهار يوم الخميس العاشر من شهر شوّال المنخرط فى شهور سنة احدى وستّين وتسعمائة بقسطنطنيّة المحميّة عن الآفات والبليّة *) (Constantinopoli, Chr. 1554); Sur. 9, fol. 141 v. — 204 r., بنهار يوم الثلثاء التاسع والعشرين من اوّل الربيعين سنة ثلث وستّين وتسعمائة بمحروسة قسطنطنيّة (Constantinopoli, Chr. 1556); Sur. 10, fol. 204 v. — 243 v., وقت ضحوة يوم السبت الرابع والعشرين من شهر اخرى الجماديين لسنة اربع وستّين وتسعمائة من الهجرة النبويّة (Chr. 1557); Sur. 11, fol. 243 — 284 r., يوم الاربعاء التاسع والعشرين من شهر اوّل الربيعين من شهور سنة ثلث وسبعين وتسعمائة هجريّة هلاليّة (Chr. 1565); Sur. 14, fol. 332 v. — 345 v., يوم الخميس خامس شهر اوّل الربيعين لسنة اربع وسبعين وتسعمائة من الهجرة النبويّة الهلاليّة (Chr. 1566); Sur. 15, fol. 346 r. — 359 r., ضحوة الثلثاء الثالث والعشرين من شهر شعبان المنخرط فى شهور سنة اربع وسبعين وتسعمائة من الهجرة النبويّة الهلاليّة (Chr. 1567); Sur. 17 **) a vers. 12, fol. 388 r. — 409 r., بنهار يوم السبت العاشر من شهر آخر الربيعين لسنة ستّ وسبعين وتسعمائة بقسطنطنيّة المحميّة عن الآفات والبليّة (Chr. 1568); Sur. 18, fol. 409 r. — 436 v., فى يوم عاشوراء من ايّام شهر المحرّم مبتدأ سنة سبع وسبعين وتسعمائة هجريّة هلاليّة (Chr. 1569); Sur. 73, fol. 437 r. — 440 r., بعيد ظهر اليوم السابع من شهر اوّل الربيعين سنة سبع وسبعين وتسعمائة هجريّة هلاليّة (Chr. 1569); Sur. 74, fol. 440 r. — 445 r., فى التاسع والعشرين من شهر اولى الجماديين لسنة سبع وسبعين وتسعمائة هجريّة هلاليّة (Chr. 1569). Est hic scriptor imprimis utilis ad intelligendas argutias orationis Bei-

*) In ea parte hujus subscriptionis, quae euchologiam gentis et sociorum Mu'hammedis continet, fol. 141 v. lin. 16, miro errore scriptum مدرات الدين pro هداة الدين, ut recte est fol. 204 r. lin. antepen. Lege igitur utroque loco: وعلى آله واصحابه هداة الدين وحماة الاسلام.

**) Sur. 16, fol. 359 r. — 377 v. abrupta est in versu 92. Foll. 378 — 387 male ex alio exemplo inserta sunt; continent enim plane easdem ad Sur. 9 adnotationes, quae in hoc ipso codice leguntur a fol. 154 r. lin. 1 usque ad fol. 163 r. lin. 16. Atque etiam in ordine erratum est, ita ut folia 383 — 387 foliis 378 — 382 postposita sint, cum praeponenda essent. Vide igitur ne falsis custodibus, qui dicuntur, 377 v. et 382 v. et 387 v. fraudis tegendae causa adscriptis, in errorem inducaris. Ea autem folia, quorum locum illa occuparunt, frustra in toto codice quaesivi. Excidit cum iis finis Sur. 16 et initium Sur. 17.

dhawianae, quam magno doctrinae apparatu illustrat; eoque utilior, quod etiam diversarum lectionum rationem habet examenque instituit, ut qui Beidhawium edere volet, hoc duce carere vix possit. Ex ceteris interpretibus coranicis Zamachscharium, ut par est, summi facit et saepissime cum Beidhawio comparat; illum modo الزمخشرى, modo صاحب الكشّاف, modo جار الله, modo العلّامة, hunc المصنّف (المص vel المصّ), raro القاضى appellat. Praeter Zamachscharium autem plurimos eorum, qui aut in Coranum, aut in ejus interpretes commentati sunt, aut in aliis scriptis ad Coranum illustrandum aliquid contulerunt, in consilium vocat. E Lexicis tria adhibet: الصحاح, مختار الصحاح (quod fol. 47 v. in marg. simpliciter المختار appellatur) et القاموس. Lectorum coranicorum et antiquorum Grammaticorum notiorum, ut المازنى, الخليل, سيبويه, الاخفش, al., horum igitur longissimum agmen non producam; sed alios nostri auctores, maxime interpretes coranicos interpretumque interpretes et libros eorum, quos laudat, ordine alphabetico recensebo, adjecta in rarioribus locorum indicatione.

ابن الاثير فى النهاية, Historicus, fol. 358 r. lin. 22. ابن الاعرابى, Philologus, f. 63 v. penult. ابن الانبارى, interpres coranicus, qui f. 248 v. ult. cum ʿAbd-el-qâhir inter celeberrimos artis grammaticae auctores refertur: عبد القاهر وابن الانبارى وغيرهما من مشاهير ائمّة النحو. ابن جنّى, Grammaticus, f. 123 v. lin. 13 et f. 205 r. lin. 5 ab inf., utroque loco cum ابن مالك copulatus. ابن الجوزى (sic cum dhamma), Historicus, 187 r. ult. ابن الحاجّ حسن, adnotator Beidhawii; cf. ʿHâgî-Chalfa, I, pag. 478, l. 4 et 5. ابن الحاجب, cujus hi libri citantur: الكافية, f. 133 v. lin. 5; مقدّمة التصريف, 141 v. in marg.; ايضاح المفصّل, f. 248 r. lin. 5 ab inf., simpl. الايضاح, f. 319 r. lin. 15, al. شرح المفصّل, f. 198 r. penult. (ʿH.-Ch. No. 1573); الامالى, f. 188 r. lin. 3 (ʿH.-Ch. No. 1176). ابن الخطيب, cujus citatur رسالة فى بحث الرؤية, commentatio de visione Dei, f. 98 r. in marg. ابن زيد, interpres coranicus, 124 r. penult. ابن العادل, interpres coranicus, cujus commentarius, اللباب (ʿH.-Ch. No. 3174), modo sic, modo تفسير اللباب, f. 104 v. lin. 10 ab inf., modo لباب التفسير, f. 77 v. lin. 10 et f. 106 r. lin. 12 et 14, appellatur. ابن عبّاس, interpres coranicus; cf. ʿH.-Ch. pag. 332, 333, 348 No. 3175. ابن عصفور, interpres coranicus, f. 9 r. lin. 5. ابن عطيّة, interpres coranicus, f. 141 v. lin. 6, f. 191 v. in marg., f. 357 v. lin. 7 ab inf.; cf. Herbel. s. v. *Athiah*. ابن عمر, interpres coranicus, f. 357 r. lin. 5; cf. ʿH.-Ch., II, pag. 334 lin. 9. ابن فورك, Theologus, f. 80 v. lin. 8; cf. Herbel. s. v. *Fourek*, et ʿH.-Ch. No. 3183 et 3196. ابن كثير, interpres coranicus, f. 111 r. lin. 14; cf. ʿH.-Ch. No. 3185. ابن كمال پاشا, al. كمال پاشا زاده, interpres coranicus *); cf. ʿH.-Ch. No. 3186. ابن مالك, Grammaticus; vid. supra s. v. ابن جنّى. ابن مسعود, interpres coranicus; cf. ʿH.-Ch., II, pag. 332 et 333. ابن هشام فى مغْنى اللبيب, al. simpl. فى المغنى, Grammaticus. ابن الهمام فى شرح الهداية, f. 170 v. in marg., f. 362 v. in marg. ابو البقاء, interpres coranicus; cf. ʿH.-Ch. No. 3198. الشيخ ابو الحسن الاشعرى, Theologus, f. 18 v. lin. 1, f. 80 v. lin. 4 et 5. ابو داود فى سُنَنه, f. 100 v. lin. 17. Idem cum ceteris principibus traditionariorum conjungitur fol. 240 r. in margine: رواه البخارى ومسلم ومالك وابو داود والترمذى عن ابى هريرة. مولانا ابو السعود, interpres coranicus, f. 264 v. in marg.; cf. ʿH.-Ch. No. 485. ابو سعيد الخدرى, interpres coranicus, f. 120 v. lin. 8 ab inf. ابو العالية, interpres coranicus, f. 129 r. lin. 13, f. 129 v. lin. 3; cf. ʿH.-Ch., II, pag. 334, 335, 352 No. 3206. ابو عبيد, Philologus, f. 428 v. lin. 6. ابو عبيدة, Philologus, f. 337 r. lin. 20. ابو علىّ الفارسىّ, interpres coranicus, f. 91 r. ult., al. ابو علىّ, f. 341 r. lin. 2, al. الفارسىّ, f. 59 v. lin. 16, f. 93 r. lin. 13; cf. ʿH.-Ch., II, pag. 336. ابو عمرو بن العلاء f. 148 v. lin. 6 dicitur رئيس نُحاة البصرة et recitandi Corani auctor citatur juxta cum ابن كثير قارئ مكّة et نافع قارئ مدينة. الخطيب ابو الفضل الكازرونى, adnotator Beidhawii, f. 409 v. in marg., al. ابو الفضل الخطيب, f. 410 r. in marg., al. خطيب كازرونى, f. 15 r. in marg., al. المولى الكازرونى, f. 264 v. in marg., al. simpl. كازرونى, f. 266 r. et v. in marg.; cf. ʿH.-Ch., I, pag. 474. الامام ابو منصور, interpres coranicus, f. 257 r. lin. 1, al. ابو منصور, f. 91 r. lin. 6; cf. ʿH.-Ch. No. 3214. الشيخ ابو منصور الماتريدى, Theologus, f. 98 r. in marg., ubi cum الامام حجّة الاسلام

---

*) Hujus commentarium coranicum saepius cum invidia quadam refutare, a Beidhawio autem censuras et objectiones ejus defendere studet; quamquam nomen Ibn-Kemâl-Pâschae nunquam in ipsa oratione, sed fere in margine positum est, ne quis nesciat, quem tangant illa من زعم, من قال, al. Exempla sunt longae ejus refutationes fol. 142 r., ubi in margine etiam mentis imbecillitas, سخافة العقل, in eum conjicitur; deinde fol. 143 r., fol. 193 r. lin. 3 sqq., fol. 194 r. lin. 13 et 14, et 15—19, ubi, postquam subtilem quandam distinctionem ejus retulit, ipse adjicit: لا يخفى على ذى مُسْكة انّه لا فرق بينهما الّا بأن الخ, quasi ille sit غير ذى مسكة.

العزالى (* copulatur; cf. Herbel. s. v. *Matridi*, et 'H.-Ch. No. 1998, 2359 et 3393. ابو موسى الاشعرىّ, interpres coranicus, f. 346 v. lin. 19; cf. 'H.-Ch., II, pag. 332 et 334. التقريب, الازهرى, interpres coranicus, cujus commentarius, saepissime citatur; cf. 'H.-Ch. No. 3473. الاقليد, cujus auctor f. 36 v. lin. 18 et 19 aliquid a Beidhawio sumsisse dicitur: نقل صاحب الاقليد عن المص انّ الخ, quocum pugnat temporis indicatio apud 'H.-Ch. No. 1069, nisi verba ejus sic accipiuntur: Auctor libri El-Keschf'an-el-'Allâme (Declarationis Zamachscharii, i. e. scriptae in commentarium ejus coranicum) se eum legisse dicit. الامام saepissime citatus secundum notam marginalem scriptoris ipsius f. 25 r. est صاحب الكافية, i. e. Ibn-el-'hâgib, mort. A. H. 646. Certe multo ante hoc tempus vixisse non potest qui hic El-Imâm appellatur; nam f. 49 v. in margine de coranico اقتربت haec leguntur: جوّز الامام ان يكون المراد اقترابها فى العقول والاذهان بناء على انّه لو اريد القرب الزمانىّ لأمكن للكافر ان يجاول ويقول قال الله تع فى زمن محمّد عم اقتربت الساعة وقد مضى سبعمائة سنة او اكثر ولم تقع الساعة . Saepissime item citatur تفسير الامام, quod num ejusdem, an El-Imâm Fachr-el-dîn El-Râzii sit (vid. 'H.-Ch., II, p. 354 lin. 7 et 8), nescio; sed tamen, quum illum ex professo in Coranum commentatum esse nusquam legerim, El-Râzii esse puto. الانتصاف, commentarius in El-Kesschâf, cujus auctorem Mâlikitam fuisse docet f. 34 lin. 5 ab inf.; cf. 'H.-Ch. No 1321. الانموزج, opus Zamachscharii, f. 428 r. lin. 4 et 5; cf. 'H.-Ch. No. 1390. بهلوان vel پهلوان, plene مولانا علاء الدين الشهير بپهلوان, f. 123 r. in marg., et forma cognominis arabica: مولانا علاء الدين الشهير بالبهلوان, f. 137 v. et 192 r. in marg., cujus citatur حاشية الكشّاف . التفتازانىّ, plenius سعد الدين التفتازانىّ, al. simpl. سعد الدين, et السعد, (cf. Cod. XXXII), cujus hi libri citantur: شرح الكشّاف, حاشية الكشّاف, ut bis est f. 43 v. in marg., شرح المقاصد et شرح المفتاح, f. 43 v. in marg. Cum El-Sejjid el-scherifo s. El-Gorgânio, qui et ipse in El-Miftâ'h commentatus est, f. 19 r. in marg. conjungitur: المحقّق الشريف والمدقّق التفتازانىّ فى شرح المفتاح.

تفسير ابى حيّان, proprio nomine النهر لابى حيّان, f. 107 v. penult.; cf. 'H.-Ch., II, p. 337 et p. 351 No. 3201. تفسير ابن العلاءى, f. 254 v. in marg. تفسير التيسير, f. 433 v. lin. 18 et 19, al. simpl. التيسير, f. 356 v. lin. 4 ab inf., opus El-Nesefii, ut f. 130 r. lin. 3: كما فعله النسفىّ فى تيسيره, et f. 357 r. lin. 5: قال النسفىّ فى التيسير; cf. 'H.-Ch. No. 3415. تفسير الزجّاج f. 336 r. lin. 7; cf. 'H.-Ch., II, p. 336 et p. 362 No. 3277. تفسير القاضى عضد الدين, f. 260 v. in marg., al. القاضى عضد et قاضى عضد, f. 265 r. et 266 v. in marg., quem illum esse qui librum El-Mewâqyf scripsit (Cod. Dresd. 397), intelligitur ex nota marginali f. 291 r.: تفسير القاضى عضد الدين صاحب المواقف . تفسير التفسير القرطبىّ saepissime citatum; cf. 'H.-Ch. No. 3380. التفسير الكبير, commentarius coranicus Fachr-el-dîn El-Râzii, f. 47 v. et 50 v. et 51 v. in marg.; cf. 'H.-Ch., II, p. 361 lin. 8, et p. 377 No. 3387. تفسير الكواشى, cf. 'H.-Ch. No. 3390. Sed aliquoties nomen scriptoris de libro usurpatum est, ut f. 73 r. lin. 22 et f. 73 v. lin. 2: كذا فى الكواشى, et, quod magis mirum, صاحب الكواشى, f. 24 v. in marg.*). تفسير . تفسير التيسير, vid. supra s. v. تفسير النسفىّ. تفسير الوسيط, النيسابورى, cf. 'H.-Ch. No. 3421. تفسير الوسيط, f. 21 r. in marg., et simpl. الوسيط, f. 24 v. in marg. ثعلب, Philologus, f. 337 r. lin. 21. الثعلبىّ فى كتاب العرايس cit. in commentario coranico El-Qorthobii, f. 430 r. lin. 9 ab inf.; cf. Herbel. s. v. *Thá'lebi* No. 2. جابر بن عبد الله الانصارىّ, interpres coranicus, f. 124 r. ult.; cf. 'H.-Ch., II, p. 334. الحواشى السعديّة على الكشّاف, f. 40 r. lin. 23 et 24, f. 117 v. in marg. مولانا خسرو, adnotator Beidhawii, f. 15 v. et f. 23 v. in marg.; cf. 'H.-Ch., I, p. 476. الخطيب فى آخر علم المعانى, f. 107 v. lin. 18, i. q. خطيب دمشق, El-Qazwîni, in Telchîs-el-miftâ'h; vid. Cod. XXXII. الدرّ المصون, f. 243 r. in marg. super. الدرّ المنثور فى التفسير المأثور, opus El-Sujûthii, f. 339 v. penult., f. 352 v. lin. 22, f. 355 v. lin. 18. درّة الغوّاص, opus El-'Haririi, notum illud ex Anthologia Sacyana, f. 48 v. lin. 20**). دلايل الاعجاز

*) Sic cum teschdid; vide quae notavi ad indicem scriptorum Catalogi mei Dresdensis, pag. 94. Prorsus damnanda est haec scriptio, si verum est quod aliquis in Cod. Bibliothecae nostrae 187 (Kehr.) fol. 12 r. adscripsit: نقل من الامام الغزالى انّه قال انا غزالى بتخفيف الزاء منسوبٌ الى غزالة قرية من قُرى طوس وتشديد الزاء خطاء وقال رحمه الله من شدّد خففى.

*) Sic, الكواشى, etiam f. 21 v. in marg. legendum videtur pro voce nihili اكداسى.

**) Dixit Beidhawi in commentario ad Sur. 67: لا يستأهل ان يسمّى طريقا, aut, ut in margine est, لان يسمّى طريقا. Recentior hic usus formae X verbi أهل pro أهلا, كان, dignus fuit, a

auctore الشيخ عبد القاهر, f. 59 v. in marg., de quo f. 75 v. lin. 12 unde: الشيخ فى دلايل الاعجاز. Vide item s. v. ابن الانبارى. الامام الرازى, f. 136 v. in marg., f. 384 v. ult.; vid. supra s. v. الامام الربيع بن انس. interpres coranicus, f. 357 r. lin. 6; cf. 'H.-Ch., II, p. 335 ult. الشيخ الرضىّ, الرضىّ, الفاضل الرضىّ, الرضىّ الاستراباديّ, الفاضل الاستراباديّ (ut f. 83 r. lin. 5 ab inf. الفاضل الاستراباديّ فى شرح الكافية), et simpl. الاستراباديّ, f. 426 r. lin. 8, i. e. Radhi-el-din ille, El-Kâfijae commentator (cf. Herbel. s. v. *Radhieddin* No. 2), qui commentarius saepissime sic citatur: شرح الرضىّ. السُّدىّ (sic bis cum dhamma), interpres coranicus, f. 89 r. lin. 15, f. 383 r. lin. 15; cf. 'H.-Ch., II, p. 333 lin. 9, p. 335 ult., p. 363 No. 3286. سعد الدين, vide supra s. v. التفتازانى. سعدى جلبى, rarius سعدى افندى, ut f. 264 r. et 266 v. in marg., adnotator Beidhawii, saepe a nostro castigatus; cf. 'H.-Ch., I, p. 477. السكّاكىّ, saepius صاحب المفتاح, cf. Cod. XXXII. السيّد الشريف et saepius simpl. السيّد, ut f. 88 r. lin. 16: السيّد فى شرح المفتاح, i. e. El-Gorgânî, cujus praeter hunc ipsum commentarium in El-Miftâ'h (vide supra s. v. التفتازانى) hi libri citantur: حاشية المطوّل, f. 14 v. lin. 14 (cf. Cod. XXXII), حاشية الكشّاف, f. 182 v. in marg., et شرح المواقف, f. 49 v. lin. 4. Hic est is, de quo non erat quod in Catalogi Dresdensis No. 397 dubitanter loquerer. السير, f. 110 v. lin. 7 ab inf.; cf. 'H.-Ch., II, p. 333 lin. 7. السيوطىّ, vide supra s. v. الدرّ المنثور. شرف الدين الطيّبىّ, f. 247 v. et 378 r. in marg., et saepius simpl. الطيّبىّ, الفاضل الطيّبىّ, adnotator Beidhawii, de quo apud 'H.-Ch. nihil reperio; nisi forte adnotationes suas ad Beidhawium inclusit commentario suo in El-Kesschâf; in hujus enim commentatores eum refert nota marginalis f. 56 r., ubi scriptoris بعض شرّاح الكشّاف sic explicatur: الطيّبىّ والقطب العلّامة وصاحب الكشف. شهاب الدين, interpres coranicus, f. 59 v. lin. 18, f. 345 v. lin. 4, ib. lin. 5 ab inf. Is Beidhawium adversus Abû-'Hajjânum defendit f. 337 v. lin. 11, f. 339 v. lin. 3, f. 343 v. lin. 13. الشيخان, de sociis Mu'hammedis, Abû-Bekr et 'Omar, f. 129 r. lin. 5 ab inf. et lin. penult.; de traditionum auctoribus, Buchârî et Muslim, صاحبا الصحيحَيْن, f. 160 v. lin. 9 et 10 et f. 380 r. lin. 6 et 7; de Corani interpretibus, Zamachscharî et Beidhâwî, f. 379 v. lin. 17, ubi vide notam marginalem. صحيح البخارىّ, f. 428 r. penult., f. 428 v. lin. 1 et 19. صحيح مسلم, f. 139 v. lin. 7 ab inf. الضحّاك, interpres coranicus, f. 68 v. penult.; cf. 'H.-Ch., II, p. 333 ult., p. 335 penult., p. 369 No. 3323. الطحاوىّ, ICtus, f. 129 v. lin. 20. عبد القاهر, vid. supra s. v. دلايل الاعجاز. عصام الدين فى شرحه للتلخيص (sic) الموصى, f. 19 r. in marg., ubi El-Teftâzânî ab eo citatur; cf. 'H.-Ch., II, p. 410 penult. عطا بن طاوس, interpres coranicus, f. 34 r. lin. 24. Simpl. عطا, f. 102 r. lin. 6, copul. cum الزجّاج, et f. 212 r. antepen., qui num idem sit, an 'Athâ ille ex tribus unus factus, cujus dicitur تفسير عطا ('H.-Ch. No. 3339), nescio. عكرمة, interpres coranicus, f. 190 r. lin. 4 ab inf.; cf. 'H.-Ch., II, p. 335 lin. 4 et p. 371 No. 3341. العلّامة الشيرازىّ, commentator El-Kesschâfi, f. 149 r. in marg., ubi بعض الناظرين من الشرّاح (شرّاح الكشّاف) sic explicatur: وهو العلّامة الشيرازىّ ومولانا سعد التفتازانىّ ومن يحذو حذوهما; cf. 248 r. lin. 1 cum nota marg. الشيخ علىّ السمرقندىّ, f. 36 r. in marg. مولانا عماد الدين f. 290 v. in marg. is esse dicitur, qui in ipsa scriptoris oratione بعض الاصحاب appellatur. القاشانىّ, interpres coranicus, f. 322 v. in marg.; cf. 'H.-Ch. No. 3374. قانون الطلب, opus El-Sekkâkii, f. 241 r. ult. cum nota marginali, ubi commemoratur ejus الباب الثالث فى الامر, caput tertium de Imperativo. قتادة, interpres coranicus; cf. 'H.-Ch., II, p. 335 ult. et p. 375 No. 3377. الامام القشيرىّ, Theologus, f. 110 r. lin. 4 ab inf.; cf. 'H.-Ch. No. 3383. المولى القصطلانىّ, f. 46 v. in marg. القطب الرازىّ, brevius قطب الدين الرازىّ, f. 427 r. lin. 3, et simpl. قطب الدين, subjuncto passim العلّامة, vel القطب et قطب, f. 242 r. in marg., f. 38 v. in

---

nostro ex auctoritate El-'Haririi damnatur his verbis: هذا من مشاهير الغلط والنصبح (lege والفصيح) لا يكون اعلا' قال فى درّة الغوّاص يقولون فلا (فلان .l) يستأعل الاكرام وهو مستأعل للانعام ولم يسمع هاتان اللفظتان فى كلام العرب ولا صوّبهما احدٌ من أعلام الادب ووَجْهُ الكلام أن يقال فلان يستحقّ التكرمة وهو اهل للتكرمة. Ad درّة الغوّاص in margine notatum est: كتابٌ الّفه الشيخ ابو محمّد القاسم البصرىّ فى بيان مواضع الغلط فى عبارات الأعلام وسمّاه بدرّة الغوّاص فى اوهام الخواصّ.

marg., it. العلّامة الرازى, f. 422 r. lin. 3, interpres El-Kesschâfi; vid. supra s. v. شرف الدين الطّيبى, et cf. ʿH.-Ch., II, p. 329 lin. 3. القطرب, Philologus, copul. cum ابو عبيدة, f. 337 r. lin. 20. الكازرونى, vid. supra s. v. ابو الفضل. الكرخى, ICtus, f. 129 v. lin. 20. الكشف, commentarius in El-Kesschâf, auctore الثعلبى (ʿH.-Ch., II, p. 351 lin. 2), vid. supra s. v. شرف الدين الطّيبى; it. f. 359 v. in marg., ubi صاحب الكشف opponitur vulgo interpretum El-Kesschâfi, عامّة شرّاح الكشّاف. الكلبى, interpres coranicus; cf. ʿH.-Ch., II, p. 333 lin. 8 et p. 377 No. 3389. الكورانى, interpres coranicus, f. 149 r. in marg.; cf. ʿH.-Ch. No. 3391. اللبّ, f. 418 r. lin. 2; شارح اللبّ et شرح اللبّ, f. 249 r. lin. 3, f. 333 antepen., f. 346 v. lin. 4 et 5. اللوامع citantur in اللباب, f. 289 r. lin. 1. الليث, Philologus, f. 193 v. in marg. المالكى, Philologus, f. 29 v. lin. 14. مجاهد, interpres coranicus; cf. ʿH.-Ch., II, p. 335 lin. 2 et p. 378 No. 3395. الامام محمّد فى الاصل, f. 162 r. lin. 5; cf. ʿH.-Ch., I, p. 326. مُحيى السنّة, interpres coranicus, f. 135 v. penult. المصابيح, corpus traditionum, f. 108 v. lin. 7, in quod commentarium scripsit Beidhawi, quem ipse citat ib. lin. 14 et 15. معاذ بن جبل, interpres coranicus, f. 71 v. lin. 4 ab inf. المَعَالم, f. 357 v. antepen. المفتاح وشروحه, f. 50 r. in marg. المفصّل, opus Zamachscharii, f. 148 lin. 3—5, f. 249 r. lin. 1. مقاتل, interpres coranicus; cf. ʿH.-Ch., II, p. 333 penult. et p. 379 No. 3405. المقاصد, fol. 5 v. in marg. Ejus commentarius scriptus ab El-Teftâzânio vid. supra s. v. التفتازانى. ابو طالب المكّى, f. 139 v. lin. 18; cf. ʿH.-Ch., II, p. 338 penult. Simpl. مكّى (sic, sine articulo) f. 59 r. lin. 17, f. 77 v. penult., f. 317 r. lin. 18, interpres coranicus; cf. ʿH.-Ch. No. 3407. السيّد شرح المواقف et المواقف (vid. supra s. v. الشريف), f. 3 r. lin. 1, f. 3 v. lin. 3. ابو حيّان الهروى cit. ab, هشام بن الحكم, f. 132 v. lin. 6 et 5 ab inf. Theologus, qui Deum res, antequam fiant, nescire putavit, f. 150 v. lin. 8. الامام الواحدى, f. 136 v. in marg., f. 151 r. penult., f. 192 r. in marg., al. simpl. الواحدى, f. 25 v. lin. 5 ab inf., interpres coranicus; cf. ʿH.-Ch., II, p. 337 lin. 7, p. 339 lin. 7, p. 344 penult., p. 382 No. 3423.

الواقدى, Historicus, cit. ab النسفى فى تفسيره, f. 381 v. lin. 11. وهب, interpres coranicus, f. 124 r. lin. 13; cf. H.-Ch. No. 3429. الفاضل اليمنى, interpres El-Kesschâfi, f. 120 r. lin. 10 ab inf. — De vita scriptoris hoc adjicio, ex nota ejus ad Sur. 9 vers. 25, fol. 154 v. lin. 1—3, intelligi, eum A. H. 960 (Chr. 1553) Meccae fuisse, puto peregrinationis sacrae causa; ibi enim loquens de شجرة اهل بيعة الرضوان (vid. Abulfedae Ann. moslem. I. p. 124) haec dicit: والعبد الفقير، المُقِرّ بالذنب والتقصير، الراجى عفوَ ربّه القدير، رأى فى طريق العرفات موضع تلك الشجرة فى سنة ستّين وتسعمائة والحمدُ للّه الفَ حمدٍ على تلك النعمة الجليلة، وعلى سائر نعمه الجميلة. Ceterum non semel haec sententia apud eum invenitur, lectiones ab auctoribus septem recensionum coranicarum atque ab his retro ab ipso Propheta continua traditione propagatas eandem omnes et a religione et a lingua auctoritatem habere nec ullam erroris suspicionem in eas cadere. Quod non omnes viros doctos sensisse docent loci f. 141 r. antepen. sqq., ubi narrat, ʿHamzam ab El-ʿAfmaʿi falsae pronuntiationis accusatum esse, quod pro وَلَايَتِهِمْ, Sur. 8 vers. 73, وِلَايَتِهِمْ dixisset (لحّنه الاصمعىّ فى قراءته بالكسر); sed erroris crimen in ipsum accusatorem retortum esse, quod haec lectio esset متواترة. Item f. 36 v. lin. 11 sqq., postquam Beidhawii sententiam retulit, lectionem Ibn-ʿÂmiri in Sur. 6 vers. 138: وكذلك زُيِّنَ لكثير من المشركين قَتْلُ أَوْلَادَهُمْ شُرَكَائِهِمْ *), parum arabicam et in licentias poëticas referendam esse (ضعيف فى العربيّة معدود من ضرورات الشعر), his verbis adversus eum insurgit: قيل فيه سوء الادب لأنّ القرّاء السبعة لم يقروا حرفا الّا بأثر واتباع لا يرى (sic) واجتهاد وقراءتهم متواترة وانكارها انكار القران والقراءة ممّا يشتهد (يستشهد l.) بها لا لها (عليها l.). Eadem causa agitur f. 59 v. lin. 14 sqq., ubi de lectione Nâfiʿi in vers. 9 Sur. 7, مَعَائِش pro مَعَايِش, sic disputat: أَجْمَعَ نُحَاةُ البصرة على أنّ هذا غلطٌ اذ لا يُهْمَزُ الّا اذا كان حرف المدّ فيه زائدا نحوَ صَحَائِف ومَدَائِن، وأمّا مَعَايِش فالياء فيه اصلٌ لانّه من العيش، وحكى الفارسىُّ عن المازنىّ أنّ نافعا لم يكن يَدْرِى العربيّة، وفيه أنّ القراءة كلّها متواترة مسموعةٌ عن النبىّ صلعم فكيف يُقال انّه غلطٌ مُخالِفٌ للعربيّة،

*) Ut nomen actionis regat primum Accusativum objecti, deinde Genitivum agentis, insuitate Accusativo illo a nomine actionis sejunctum. Beidhawi hujus audaciae exemplum e poëta affert:

فزججتها بمزجّة زجّ القلوص أبى مزادة

والقرانُ ممّا يستشهَد به لا عليه، قال شهابُ الدين قد نقلت العربُ مثل هذا فهمزوا مَنَائِر ومَصَائِب فى جمع منارة ومصيبة والاصلُ مَنَاوِر ومَصَاوِب ومَنْ نَسَبَهُ الى الغلط عَنَى انّه كذلك بالنسبة الى الجادّة، ثمّ قال وهذه القراءة لم ينْفرد بها نافعٌ بل قرأها جماعةٌ جِلّةٌ كابن عبّاس رضى اللّه عنهما وهو الّذى قرأ على جماعة من الصحابة كعثمان وابى الدرداء ومعاوية رضوان اللّه تعالى عليهم اجمعين، وقرأ بها زيد بن علىّ رضى اللّه عنهما وهو على جانب من الفصاحة والعِلْم الّذى لا يُدانيه الّا القليلُ، وقرأ بها الاعمش والاعرج فهو عربىّ صريحٌ. Ex hoc loco perquam memorabili discitur, legem illam Grammaticorum Basrensium, quam B. de Sacy retulit in Gramm. arab. I. §. 235, non esse extra omnem controversiam positam nec in ipso Corano ab omnibus lectoribus ubique observari. — Legatus est codex templo aut scholae alicui, Belgradensi puto, a Qapudân-zâde Mu'hammed Efendi, Muftio Belgradensi, A. H. 1071 (Chr. 1660 — 1), in cujus rei testimonium fol. 1 r. inscriptum est char. nesta'lîq majore: وقف قبودان زاده محمد افندى المفتى

١٠٧١

بمديـــــنة بلغراد

عفى عنه

ita ut pars postrema nominis مدينة longius protracta eadem nomen سنة repraesentet.

CV.

[K. 22.]

Codex arabicus, 4° min., foll. 261, char. nesta'liq admodum presso scriptus: *Adnotationes ad commentarium Beidhawianum in Sur. 50 — 114*, ita scriptae ut oratio adnotatoris nulla re ab oratione Beidhawii distinguatur, nisi ipso sensu et interdum verbis اى et يعنى. Ceterum singuli loci Beidhawiani cum adjunctis adnotationibus fere parvo intervallo inter se separantur *). Initium: الحمد للّه المنعم المنّان والصلوة على سيّد من ارسل لهداية نوع الانسان وعلى آله واصحابه الّذين هم قادة اهل الايمان الى سبيل السعادة والرضوان الكلام فيه كما مرّ فى ص والقران ذى الذكر امّا من حيث القراءة فالجمهور على اسكان الفاء (القاء l.) الخ in quibus verbis Beidhawii sunt illa ab الكلام usque ad ذى الذكر. Quum ne suratae quidem inscriptionibus distinctae sint, etsi majora intervalla ad eas recipiendas apparent, illarum initia, quo facilius reperiantur, hic enotavi: Sur. 50 fol. 1 v. Sur. 51 fol. 9 v. Sur. 52 fol. 18 r. Sur. 53 fol. 24 r. Sur. 54 fol. 33 v. Sur. 55 fol. 40 r. Sur. 56 fol. 48 r. Sur. 57 fol. 57 r. Sur. 58 fol. 67 r. Sur. 59 fol. 74 r. Sur. 60 fol. 82 v. Sur. 61 fol. 88 r. Sur. 62 fol. 91 r. Sur. 63 fol. 94 v. Sur. 64 fol. 96 v. Sur. 65 fol. 98 v. Sur. 66 fol. 103 r. Sur. 67 fol. 107 r. Sur. 68 fol. 113 v. Sur. 69 fol. 120 v. Sur. 70 fol. 126 v. Sur. 71 fol. 130 v. Sur. 72 fol 133 v. Sur. 73 fol. 140 r. Sur. 74 fol. 144 v. Sur. 75 fol. 151 r. Sur. 76 fol. 157 r. Sur. 77 fol. 165 r. Sur. 78 fol. 170 r. Sur. 79 fol. 176 r. Sur. 80 fol. 183 r. Sur. 81 fol. 188 r. Sur. 82 fol. 192 v. Sur. 83 fol. 194 v. Sur. 84 fol. 197 r. Sur. 85 fol. 199 v. Sur. 86 fol. 203 r. Sur. 87 fol. 206 r. Sur. 88 fol. 210 r. Sur. 89 fol. 212 r. Sur. 90 fol. 216 r. Sur. 91 fol. 218 v. Sur. 92 fol. 221 r. Sur. 93 fol. 222 v. Sur. 94 fol. 224 r. Sur. 95 fol. 225 r. Sur. 96 fol. 226 v. Sur. 97 fol. 230 v. Sur. 98 fol. 232 v. Sur. 99 fol. 235 r. Sur. 100 fol. 236 r. Sur. 101 fol. 237 v. Sur. 102 fol. 238 v. Sur. 103 fol. 240 v. Sur. 104 fol. 241 v. Sur. 105 fol. 242 v. Sur. 106 fol. 244 v. Sur. 107 fol. 246 r. Sur. 108 fol. 247 r. Sur. 109 fol. 248 r. Sur 110 fol. 249 r. Sur. 111 fol. 251 r. Sur. 112 fol. 253 r. Sur. 113 fol. 256 v. Sur. 114 fol. 259 r. Finis: اللّهمّ اجعلْ امر الدين اعزّ مطلوبنا وثبّتنا على نهج الاستقامة واعِذْنا فى الدنيا من موجبات الندامة يوم القيمة ونسئلك العفو والعافية والمعافاة الدائمة فى الدين والدنيا والآخرة برحمتك يا ارحم الراحمين والحمد للّه ربّ العالمين والصلوة والسلام على خير خلقه محمّد وآله وصحبه اجمعين وعلى سائر الانبياء والمرسلين وعلى الملائكة المقرّبين من اهل السموات واهل الارضين سبحان ربّك ربّ العزّة عمّا يصفونه وسلام على المرسلين والحمد للّه ربّ العالمين، تمّت الحواشى المعلّقة لحلّ مغلقات انوار التنزيل واسرار التأويل الّذى صنّفه الامام العلّامة حبر الائمّة سيّد العلماء المحقّقين وسند الفضلاء المدقّقين ناصر الملّة والدين جامع علوم الاوّلين والآخرين عبد اللّه ابن ابى القاسم على بن عمر البيضاوىّ تغمّده اللّه تع برحمته ورضوانه واسكنه جنانه تمّ. Auctor harum adnotationum quis sit, neque ex iis ipsis, neque ex 'Hâgi-Chalfae recensu adnotatorum Beidhawii, I, p. 473 sqq., conjicere potui. Citantur tantum antiquiores interpretes, non recentiores turcici.

*) Ex re ipsa atque ex fol. 10 r., 202 v. al., ubi قوله illis intervallis minio inscribi coeptum est, intelligitur, hunc codicem ex eorum numero esse, qui manum rubricatoris (liceat enim hoc vocabulum fingere) effugerunt, id quod saepissime factum est.

CVI.

[Ac.]

Codex arabicus, fol. 339, char. neschi. *Pars prima commentarii Abú'l-Su'úd Ibn-Mu'hammed El-'Imádii in Coranum, qui inscribitur* ارشاد العقل السليم الى مزايا الكتاب الكريم, *complectens Sur.* 1 — 6. Cf. 'Hâgi-Chalfa, I, No 485, et Catal. Dresd. No. 368.

CVII.

[K. 9.]

Codex arabicus, fol., foll. 453, char. nesta'lîq: *Pars posterior ejusdem Commentarii, Sur. 16—114.* Legavit codicem Scheich Suleimân-Efendî, paraeneta templi principalis Budensis (الواعظ بجامع كبير در قلعهٔ بدون).

CVIII.

[K. 103.]

Codex arabicus, 4°, foll. 211, char. neschi a pluribus scriptus, ab eodem illo Suleimân-Efendi legatus. Tres primae partes et quinta eadem manu scriptae sunt char. neschi rudiore, quarta in charta vetustiore char. neschi satis culto.

1) Fol. 1 r. — 119 v. *Commentarius* ab initio truncus *in Sur. 95—114 et postremo loco in Sur. 1.* Initium: كتب له السيّآت، ويقول الله تع لملائكته احفظاه وشدّداه، فاذا بلغ اربعين سنة آمنه الله تع من البلايا الثلث البرص والجنون والجذام، الخ. Est haec particula dicti Mu'hammedis, quo sensum vers. 4 Sur. 95 declarasse traditur, ut est in Cod. CV fol. 226 r. lin. 13: وعن انس رضه قال قال رسول الله صلعم المولود حتى يبلغ الحنث ما عمل من حسنة كُتب لوالديه، فان عمل سيّئة لم تُكتب عليه ولا على والديه، واذا بلغ الحنث وجرى عليه القلم أمر الله تع الملكين اللذين (Cod. الذين) معه فيحفظانه (Cod. ويحفظانه) ويسدّدانه، فاذا بلغ اربعين سنة الخ. Hinc ultro intelligitur, pro لملائكته احفظاه وشدّداه in hoc codice legendum esse: لملكيه احفظاه وسدّداه. Res nota de binis angelis singulorum hominum comitibus custodibusque. A Turca scriptum esse librum, docent interpretationes turcicae verborum arabicorum in marginibus, ubi etiam crebra مطالب adscripta sunt, i. e. quaestionum in commentario institutarum argumenta. Sur. 1 finitur commentatione de quaestionibus ex ea nascentibus et de sententiis inde eruendis: مجلس في سؤلات الفاتحة واشاراتها, fol. 114 v. — 119 v. Quales illae sint, ex fine cognoscere licet: اشارة اخرى وهي ان الالف *) آلاء الله تع مع العارفين واللام لطف الله تع مع العارفين والحاء حلم الله تع على العارفين والميم معرفة الله تع في قلوب العارفين والدال دفع الله تع البلاء عن العارفين، ثم معنى الحمد لله ربّ العالمين والصلوة والسلام على سيّدنا وآله وصحبه وعلى سائر الانبياء والمرسلين وعلى الملائكة المقرّبين واهل الطاعة اجمعين تمّ.

*) Sc. in verbo الحمد, Suratae primae primo.

2) Fol. 120 v. — 129 v. *Excerpta theologica*: a) Fol. 120 v. — 122 v. *Fragmentum de rebus ultimis*, ab initio truncum; nam in recensendis decem catervis, in quas divisi erunt homines e sepulcris excitati, a tertia incipitur: واما الفوج الثالث فيحشرون من قبورهم مقطوعة الايدى والارجل الخ (Cod. الرجل). Novem priores omnes diversis de causis in gehennam mittentur, sola decima in paradisum. Sequitur traditio prophetica de quatuor generibus eorum, qui nullum neque examen nec supplicium passi protinus ad portam paradisi adducentur, et de ratione, qua Deus rixam de antecessu inter eos ortam componet *); deinde alia de iis, quae Muhammedani scelesti moribus inemendatis mortui in vita futura patientur, et de Gabrielis et Muhammedis commiseratione. Tantum ad hanc partem spectat inscriptio fol. 120 r. posita: هذه اوراق مكتوبة في بيان حشر الاموات وكيفيّة حشرهم وبيان مصيرهم. b) Fol. 122 v. — 128 r. الباب الرابع في فضل الصوم, *Caput quartum nescio cujus libri de praestantia mensis Ramadhani, de religione et praemiis jejunii ramadhanici, item de excellentia Corani, qui eo mense a coelo demissus esse dicitur.* Citantur commentarii coranici Zamachscharii, Fachr-ed-dîn Râzii (التفسير الكبير) et Thabarii (التفسير الطبرى). Finem facit *carmen de praestantia Ramadhani, quod desinit in preces ad Deum.* Initium:

يا باغى النجاة بالقيام اطـــــلب ذلك في شهر الصيام

Finis:

فاجمعنا في نعمها واسعة   مع الموحّد الموصوف بالاسلام

Metrum hujus carminis vehementer vacillare aut potius nullum esse, vel ex his duobus distichis apparet. c) Fol. 128 v. et 129 r. et v. manu recentiore notatae sunt *aliquot traditiones, narrationes et scriptorum dicta de statu animarum inter mortem et resurrectionem medio.* Ex his plura adjici possunt iis quae Hammerus dedit in libro Rosenöl, I, p. 302 et 303, ut hoc: Duces Arabum proelio Bedrensi interfectos Propheta sic appellavit: O tu et tu (suo quemque nomine

*) Juvat hunc locum penitus orientalem latine redditum adscribere. „Propheta haec dixisse traditur: Die resurrectionis quatuor homines ad portam paradisi adducentur nullum neque examen nec supplicium passi. Quorum primus erit vir doctus, qui doctrinam factis expresserit; secundus peregrinator sacer, qui in itinere a facinoribus abstinuerit; tertius martyr, qui vulneribus incuratis in acie pro Islamo occubuerit; quartus vir liberalis, qui rem bene partam sincero animo in causam divinam impenderit. His inter se rixantibus, quem primum in paradisum intrare conveniat, Deus Gabrielem mittet litem juste dijudicaturum. Is martyri dicet: Quid fecisti in mundo, quod paradisum intrare postulas? Respondebit: Dei causa martyr occubui. Iterum quaerenti, a quo praemia martyrum didicerit: A doctis, respondebit. Tum Gabriel: Modestiam igitur serva, ne praei doctorem. Hinc ad peregrinatorem sacrum et deinceps ad liberalem conversus idem dicet. Ibi vero doctus: Mi Deus, inquiet, creaveras me corpus gerentem, quod viribus egebat; quare doctrinam non nisi munificentia liberalis comparavi; promisisti autem in libro tuo, te beneficos mercede beneficiorum non esse frustraturum. Tum Deus: Verum dixit doctus: heus Ridhwân! aperi portam, ut primus intret liberalis, ceteri eum sequantur.

vocans), ego quae Dominus meus mihi promiserat vera comperi: num vos quoque quae Dominus vester vobis promiserat vera comperistis? Rogatus autem, cur mortuos appellaret, respondit: Per illum, penes quem animae meae arbitrium est, nae isti vobis melius orationem meam audiunt, respondere modo nequeunt. Item: Auctore Ibn-'Abbâs Propheta dixit: Nemo sepulcrum alicujus, quem in mundo norat, praeteriens eum salutat, quin hic illum agnoscat et resalutet. Item: El-Sujûthî dicta Prophetae et traditiones indicare aït, si quis consulto sepulcrum alterius invisat, hunc quid ille faciat sentire orationemque ejus audire. Hoc commune esse et martyribus, et ceteris, neque certis temporibus adstrictum. Item: Nisi sepulti orationem eorum, qui sepulcra sua invisunt, audirent et intelligerent, inutilis esset illa adhortatio, qua sacerdos modo sepultos alloquitur (التلقين, cf. Muradgea d'Ohsson transl. a Beckio, I, p. 410 sq.). Hinc cognoscitur, homines morte non plane esse desinere (انّ الموت ليس بعدم صِرْف), sed tantum e statu in statum, e sede in sedem migrare. Id quod revera hominem efficit, animus est; hic autem perdurat, nec sentire nec cognoscere post mortem desinit. Quod autem morte a corpore divellitur, id hanc tantum vim habet, ut usum et imperium ejus amittat. Item: Propheta quum rogatus esset, num mortui loquerentur, respondit: Loquuntur vero ac se invicem invisunt. Item: Propheta ei, qui testamentum non fecisset, colloquium cum aliis mortuis permitti negavit. Item: In traditione est, postquam mortuus in sepulcro collocatus sit, cognatos et liberos prius mortuos ad eum venire et de iis, quos vivos reliquit, rogare, quomodo hic se gesserit, quid ille fecerit, al. El-Ghazâlî beatas tantum animas hanc facultatem habere aït, suppliciis obnoxias habere negavit. Tandem ex libro كنز الاسرار mirum commentum affertur, animas credentium et piorum in puteo Zemzem habitare, incredulorum et impiorum in بَرَهُوت, puteo quodam Jemenensi, ad cujus rei fidem fabula narratur non minus mira. Eodem modo alia commenta fulciuntur: impios in sepulcris facies a regione Meccana avertere, pios ad eam obvertere; mortuos pro meritis alios aliis rebus incubare, alios flere, alios ridere; studio sanctitatis asceticae homines tam perspicaces fieri posse, ut mortuos vel in sepulcris jacentes, vel extra sepulcra obambulantes oculis videant.

3) Fol. 130 v. — 170 r. هذه احاديث اربعين لمحمّد ابن ابى بكر, *Quadraginta dicta Mu'hammedis, collecta et similibus dictis exemplisque historicis adstructa a Mu'hammed Ibn-Abî-Bekr.* Initium: الحمد لله ربّ العالمين، والعاقبة للمتقين، ولا عُدوانَ الّا على الظالمين، والصلوة والسلام على خير خلقه محمّد وآله وصحبه الطيّبين الطاهرين، وبعد فانّ العبد المذنب محمّد بن ابى بكر بَعْدَ طول خوضه فى بحر الذنوب والعصيان، طلب رضاء الرحمن، ومخالفة الشيطان، والنجاةَ من النيران، والدخولَ فى دار الجنان، ولم تسمح له نفسه بسلوك سبيل الايمان، غيرَ انّه وجد فى حديث خيرِ الانسان، صاحب المعجزات والبرهان، انّه قال مَنْ جمع اربعين حديثا فهو فى العفو والغفران، فجمعتُ اربعين حديثا بالاسانيد المفصّلة الى النبىّ المختار، عن المشايخ والائمّة الكبار، ويُروى كُلٌّ عن بعض الصحابة الابرار، وزدتُ فيه ما يليق للوعظ من الحكايات المسموعات من العلماء والذاكرين فى الاخبار والآثار، عَسَى أن يأمن*) مِنْ سخط الملك الجبّار، ويجد مُناه فى الآخرة من الحكيم الستّار، ببركة ما جُمِعَ من الاحاديث والاخبار، والتمس الدعاء من الناظرين فيه، والواعظين منه، فرحم الله تع من يذكره بالدعاء ولا ينساه. Ultimum dictum est de genere hominum perditissimo novissimis temporibus exorituro; ultima verba: قلوا يا رسول الله كيف يحفظون دينهم، قال عم كالجمر فى اليد (Cod. اليدى) إن وضعه طفى وإن امسكه يحترق، صدق رسول الله وصدق حبيب الله، تمّت الاحاديث الشريفة. Fol. 70 v. notata sunt tria: 1) Praeceptum El-Bûnî de duobus nominibus divinis, الرقيب المقتدر, mixtis literis ita gemmae annuli inscribendis, ut ab eo, qui annulum gerat, pestem defendant. 2) Parvum carmen contra linguam maledicam adhibendum, quod incantationis genus عَقْد اللسان appellatur. 3) Sententia ex خُلاصة الفتاوى petita, si quis post preces de rebus mundanis loquatur, aut edat et bibat, preces irritas fieri et iterandas esse.

4) Fol. 171 v. — 176 r. هذا دعاء القنوت للفاضل المرحوم شعبان السفريحصارى عليه رحمة البارى رحمة واسعة, *Scha'bân Ibn-Ismâ'îl El-Sifrî'hifârî commentarius in precationem submissionis.* Initium: الحمد لله مُلْهِم الصواب، ومنوّر الالباب، والصلوة والسلام، على محمّد وآله الكرام، امّا بـعد فهذه كلمات فى تفسير دعاء القنوتِ جمعْتُها من كُتُب المحققين، أعانَهم الله الملكُ المعين، متوكّلا على الله فى الآمال، ومنيبا اليه فى المبدأ والمآل، وانا الفقيرُ شعبانُ بنُ اسماعيلَ السِّفْرِيحِصَارىّ عُفِى عنهما الملكُ العالى. القنوت على اربعة معانٍ الخ. Interpretatio singulis verbis et membris precationis interposita est. In marginibus adscriptae sunt aliquot adnotationes ipsius commentatoris et interpretationes persicae verborum arabicorum ex المصادر (vid. Cod. I) petitae. Finis: واختيار اكثر

*) Sic, oratione a prima persona ad tertiam redeunte, ita ut subjectum sit العبد المذنب الخ.

المشايخ رحمهم الله انه يقول اللهمّ ربّنا آتِنا فى الدنيا حسنةً وفى الآخرة حسنةً وقِنا عذابَ النار، وهو المختار، كذا فى شرح الهروى. هذا آخر ما كتبه محمّد بن آيدين عفى الله عنهما فى سنة سبع واربعين وتسعمائة، رقم ٩٤٧، تمّ. Est igitur hoc exemplum scriptum a Mu'hammed Ibn-Aidin A. H. 947 (Chr. 1540 — 1). Fol. 177 r. et v. recentius inscriptum est responsum turcicum (*fetwâ*) de mense Schawwâl post mensem Ramadhân recte auspicando, si nova luna post Ramadhâni tricesimum diem nondum appareat, aut jam post illius undetricesimum diem, aut in aliis urbibus post illum, in aliis post hunc.

5) Fol. 179 v. — 207 r. هذه اوراق منظومة مؤلّفة فى طريق التصوّف للفاضل المرحوم الشهير بشيخ رفاقى من بلدة قيصريّة المحميّة عافاها (Cod. عفاعا) الله تع عن الآفات والبليّة. Est كنز الرموز*), *carmen turcicum de vita ascetica, scriptum a* شيخ رفاقى *Caesareensi, cujus nomen poëticum est* عارفى **). Initium:

بلبل طبعمز نوايه بشلدى
مرغ جانم بر هوايه بشلدى
اوردى دل شهبازى پرواز اوزدى قيد
قصد بو كم مرغ قدسى قله صيد

Solitos locos ingressionis sequitur indicatio causae carminis, ad quod scribendum se noctu inter extasin mysticam voce divina, عاتف دولت, impulsum esse dicit, et adhortatio ad comparandam sanctitatem asceticam. Carmen ipsum primum vim et significatum horum verborum in doctrina mystica explicat: العشق, الاسلام, ترك الوجود, ترك النفس, الزكوة, الروح, القلب, النفس, المعرفة, التوحيد, العلم, الحجّ, الصوم, العقل, التصوّف; deinde stationes, المقامات, viae asceticae recenset: التوبة, الزهد, الصبر, الفقر, الشكر, الرجاء, الخوف, الرضاء, التوكّل; tum status altiores et extaticos, الاحوال, persequitur: القبض والبسط (contristatio et exhilaratio), الأُنس, الشوق, الفناء والبقاء. Passim interpositae sunt narrationes, حكايات, sententiarum exempla. Sequuntur varia praecepta ad idem argumentum spectantia, quorum primum speciminis causa excripsi:

فى بيان الجمع والتفرقة

ايكى لك كردلدن اولماسڭ ارى	سن سڭا اولدڭ حجاب اى يول ارى
جانڭى يقماغه روى شمع بول	بزم وحدتده پس اندن جمع اول
بر دل ويوز آرزو مشكل اولا	بر كرك مقصد شو كم يك دل اولا
هر كمى كوڭلى پريشان ايلدى	بل كه بنياديني ويران ايلدى
جمع اولا عين فناده چونكه جان	مرغ آزاد اولدى اول روح روان
چونكه بازارڭ طلو غوغا اولور	بنده لكده تفرقه پيدا اولور
تفرقه افعال حقدندر عيان	جمع اولور اوصافنه كر ايرسه جان

De collectione et dissipatione.

Nisi a dualitatis macula (pr. pulvere) *purus eris, tute tibi, o viator, obex fies. Pete modo cereum, ut animum comburas, deinde in convivio unitatis intra te collectus esto!* (sc. haec inter se pugnant.) *Unum cor et centum voluntates, res est difficilis; unum propositum habere oportet eum, qui unum cor habet. Quisquis cor dissipaverit, eum scito fundamentum suum evertisse. Quum animus in ipsa extinctione* ***) *collectus fuerit, meabilis ille spiritus avis libera fiet. Quum forum tuum tumultus plenum est, in servitio dissipatio existit* †). *Certum quidem est, dissipationem ex factis Dei esse* ††); *collectus vero fit animus, si ad qualitates illius pervenit.*

Sub finem poëta laudat musicam Derwischorum, السماع, hortatur ad sacra illa non profananda, ad fallacem mysticismi speciem a vero et interno discernendam, ad viam asceticam non suo Marte, sed duce magistro insistendam, ad hunc librum assidue legendum. Hinc subito oestro percitus identidem vinum mysticum poscit, quo orbem perfundat, quon-

*) Sic poeta ipse, fol. 182 v. lin. 5:

ايلدم بو عرصه ده درج كنوز اسم ورسمى اولا پس كنز الرموز

**) Hoc colligo ex disticho ultimo ejus partis ingressionis, quae فى سبب النظم inscripta est: fol. 183 r. lin. 9:

كورنجه سرّيله سويلر عارفى كه آوليمه هركمسه معنى واقفى

***) Sc. mystica illa in Deum resolutione.

†) Id est: tum non unum id petis, ut Deum recte colas, sed animus et voluntas in diversas partes distrahitur.

††) Id est: Deum ejus auctorem esse, ut omnia, quae ab hominibus fiunt, ille ut fiant efficit.

iam verba in hac re nihil valeant; immo quicquid dicat, fabulas esse, quicquid enarret, mera idolorum fana *); pectore, studio, factis opus esse, ut superato mari ad novum mundum pervenias, in quo tui conscientiam propriamque mentem prorsus amittas, vel potius ad novum mare oris nullis circumscriptum, in quod navicula relicta totum te ingurgites. Quum igitur affectatio frustra sit, verba nihil nisi mentem obturbent, se jam dicendi finem facere. Ultimi versus:

ایلدم توفیق دن مرکب ولی   بولمدم الا تحیر منزلی
چونکه کوردم حیرت اولمش در کمین   ایلدم خاموشلغی آخر کزین
طول عرض اتسه مزین نامه   مصلحت بودر شکست ایت خامه.

6) Fol. 207 v. — 209 r. *Dicta prophetica de solvendo jejunio et de cibo inter jejunium paullo ante auroram sumendo*, الفطر والسحور, arab.

7) Fol. 210 v. et 211 v. *Miscellanea turcica et arabica*, inter quae eminet locus ex commentario Abû'l-Munta'hi aut Abû'l-Muntemi (nam parum distincte scriptum est nomen) in celeberrimum librum Abû-'Hanîfae, الفقه الاكبر, de ratione quae intercedit inter Deum et facta hominum, quatenus voluntati ejus aut respondent (الطاعات, divisae in الفرائض et الفضائل), aut non respondent (المعاصى), fol. 210 v.; item utilis est distinctio inter ملك, i. e. eos imperii turcici fundos, qui intra ipsa urbium pomoeria siti plane privatorum sunt, ita ut hi omnia proprietatis jura in eos exerceant; et ميرى (pro اميرى), i. e. eos fundos, qui extra urbium pomoeria siti a privatis ita possidentur et coluntur, ut pro iis vectigal sive indictionem fisco debeant, nec vendere eos, nec donare, nec legare, sed tamen liberis jure hereditario transmittere possint; si autem liberis carent, fundi ad principis arbitrium redeant, fol. 211 v. Ibidem animum feriunt hae sententiae:

احمد بن سهل

اعوذ بالله من امارة الصبيان ورياسة النسوان

Dixit A'hmed Ibn-Sahl: Ad Deum confugio ab imperio puerorum et principatu mulierum.

قال افلاطون

الملوك حكّام على الناس والعلماء حكّام على الملوك

Dixit Plato: Reges sunt gubernatores hominum, viri docti gubernatores regum.

افلاطون

ابك على العالم يوم يموت وعلى الجاهل حتّى يموت

Idem dixit: Deplora doctum, quum moritur, indoctum, donec moritur.

قال ارسطاليس

اذا جاعت النفوس صارت الاجسام ارواحا واذا شبعت النفوس صارت الارواح اجساما

Dixit Aristoteles: Quum animi esuriunt, corpora fiunt spiritus; quum saturi sunt, spiritus fiunt corpora *).

CIX.

[Pf. K. 38.]

Codex mixtus, 12°, fol. 329 chartae partim orientalis, partim occidentalis, aut 327, si demseris duo ultima folia, quorum tantum laciniae extant, char. nesta'liq et neschi et diwani-neschisi scriptus a pluribus. Sunt enim varii libelli in unum volumen coacti. Ab initio, fol 1 r. — 3 r., versiculi scripti sunt, sententiae, traditiones, praecepta medica, responsa de jure, al. Fol. 2 r. nomina inscripserunt duo viri, quorum alter post alterum hunc librum possedit, Re'geb Ibn-Jûsuf paraeneta sacer Agriensis (الواعظ بمدينة اكرى), et 'Alî Ibn-Sefer, judex Temeswariensis (القاضى بمدينة طمشوار). Serius ea videntur scripta esse, quae fol. 120 r. leguntur: افندم پچوی مفتیسی مرحوم ومغفورله فضیلتلی علی افندی سنه ١٠٥٣ دار فنادن دار بقایه رحلت ایلدکدن دلی خضرك اوغلوغی یوسف خلیفه بو کتابی مرحومك مخلفاتندن اشتری **) ایدوب صکره بز فقیر صله یه کتدیکمزده اشتری ایلدوکی بها ایله بزه بیع وتملیك ایلدی فی سنه ١٠٦٤. Fuit igitur hic liber 'Alî-Efendii, sine dubio ejusdem illius judicis Temeswariensis, qui postquam simul cum Muftio urbis Fünfkirchen A. H. 1053 (Chr. 1634 — 5) mortuus est, Jûsuf-Chalife (vulg. Kalfa), filius Deli-Chydhri, eum ex hereditate illius emit, postea autem, quum ad eum, qui haec scripsit, venisset, eodem pretio ei vendidit A. H. 1064 (Chr. 1653 — 4).

1) Fol. 3 v. — 68 r. *Adnotationes arabicae per* قوله *ad initium commentarii Sa'd-el-dîn El-Teftâzânii in El-Kesschâf Zamachscharium.* Initium dico praefationem et partem ad primam suratam spectantem. Prima verba: ذلك

---

*) ساقیا منی ویر که بو افسانه در
عرنه که وصف اتسم اول پتخانه در

*) Egregium hoc et subtile dictum plus semel in nostris codicibus inveni, sed, ut fit, partim aliis auctoribus tributum, ut in Cod. 38 (Kehr.) fol. 80 v. Mâmûno Chalifae, in Cod. 24 (Kehr.) fol. 15 r. indefinite alicui Philosopho, بعض الحكماء, ubi pro النفوس legitur البطن: انّ البطن اذا شبعت صارت الارواح اجساما واذا جاعت صارت الاجسام ارواحا. De nomine بطن feminino vid. Diss. mea crit. de glossis Habicht. p. 45.

**) Sic pro اشترا.

اللّهمّ الحمد والمنّة' وعلى رسولك وآله واصحابه الصلوة والسّلام والتحيّة' قـــال الامام الهمام' علم أعْلام علوم الاسلام' علامِ عالمِي العالَم وأعْلَمْ العلماء الأعْلام' الخ. Initium ipsius commentarii, ad quem hae adnotationes scriptae sunt, hoc est: الحمد لله الّذى نزل; nam quae sequuntur: لاولى الالباب, وانحققه بالصدق, نزّله بالحق, sqq., non statim illa sequi, sed ex iis quae sequuntur decerpta esse apparet. Ante locos commentarii illustrandos relictum est intervallum ad recipiendum قوله; sed tantum in primis foliis usque ad octavum hoc verbum rubrica insertum est. A dextra initii alius adscripsit: بو حاشيه ابو السعود افندى مرحومك خطّ شريفيدر فاتحه شريفه اوزرينه, *Hae adnotationes ipsa manu beati Domini Abû'l-su'ûdi scriptae sunt ad primam suratam* *). Neque est quod de rei veritate dubitemus; nam totus literarum habitus, puncta diacritica parcius adjecta, multa verba in ipsa oratione omissa et in margine adscripta, liberalis eruditionis industriam, non quaestus faciendi diligentiam produnt, nec quidquam in toto libello reperi doctissimo Muftio indignum, nisi quod calamo festinante fol. 14 v. lin. 11 بالتاء scriptum est pro بالباء, et f. 18 v. l. 12 واحد pro واحدا. Sed sint licet haec ab illo descripta, conscripta esse non possunt. Obstat enim locus f. 15 v. l. 5 et 6, ubi ipse adnotator haec dicit: والرماء مصدر كالمراماة كذا سمعته منه رّه فما وقع فى بعض النسخ الرماة مكانه تصحيف. Illud رّه autem post pronomina et verba tertiae personae semper El-Teftâzânium indicat, qui quum A. H. 792 (Chr. 1389 – 90) mortuus sit, Abû'l-su'ûd A. H. 982 (Chr. 1574—5), hic illum audire non potuit. Quodsi quaeritur, unde constet, in El-Teftâzânii commentarium scriptas esse has adnotationes, quum ejus nomen nusquam appareat: primum praeter hunc ipsum commentarium in El-Kesschâf ejusdem scriptoris adnotationes in eum, الحواشى, citantur f. 53 r. l. 2 et 3 et f. 55 v. l. 1, deinde شرح المفتاح f. 43 r. l. 6 et 7 (etiam حواشى شرح المفتاح ib. l. 8), tum شرح التلخيص f. 45 r. ult., tandem شرح المقاصد f. 18 v. l. 4: quae omnia in El-Teftâzânium conveniunt; cf. hujus catalogi p. 347 col. 1, p. 366 col. 1 s. v. التفتازانى, et Herbel. s. v. *Takhtazani*; sic enim scripsit pro Teftazani. Eum autem librum, in quem ille commentatus est, esse El-Kesschâf, ex ipso initio adnotationum intelligitur, f. 3 v. l. 14 et 15, ubi ille commentarius esse dicitur شرح لمعانى الكتاب' وكشف للكشّاف الكاشف عن اسراره على اولى الالباب', quocum congruit locus f. 66 r. l. 10 et 11: لا يقال الاتصاف على مذهب المصّ مم**) لانّه يجوز عند المعتزلة تخلف المراد من ارادته تع; notum enim, Zamachscharium fuisse Motazelitam. Ceterum ne quis ex illo كشف للكشّاف conjiciat has adnotationes ad الكشف El-Θa'lebii pertinere (cf. hujus catal. p. 368), saepe commentator illum citat ac passim impugnat, ut f. 47 r. penult., saepius quam alium El-Kesschâfi interpretem, Qothb-el-dîn El-Râzi (cf. p. 367 sq.), ut f. 25 r. l. 4. Illum semper appellat صاحب الكشف, hunc المولى الرازى, Zamachscharium ipsum المصّ, raro صاحب الكشّاف, ut f. 45 r. l. 4, f. 48 v. antepen. Qui has adnotationes fecit, idem scripsit حواشى شرح المفتاح, ut ipse dicit f. 43 v. l. 7. Lexica citat praeter الصحاح *) haec: الاساس ('H.-Ch. No. 563) f. 9 r. ult. et f. 10 r. ult., f. 11 v. l. 5 et 9, f. 16 r. ult. et v. l. 2, f. 32 r. l. 4, تاج الاسامى ('H.-Ch. No. 2041, ubi pro الاسامى est الاسماء) f. 13 v. l. 10, المغرب f. 4 v. l. 10. Etiam ab his significationes verborum repetit: ابن السكيت f. 4 r. l. 8, الخليل f. 11 r. l. 2, ابو زيد f. 13 r. l. 1, ابو عمرو ibid. Reliqui nostri auctores hi sunt: ابن الحاجب ejusque interpres الرضىّ f. 6 v. ult., f. 20 v. l. 11, f. 45 r. l. 2 et 4 et 12, f. 63 v. l. 2 et 4, ابن عبّاس f. 50 r. l. 12 et ult., ابو داود copul. c. الترمذى (sic cum ذ) f. 50 v. ult., السكّاكىّ فى f. 7 r. l. 2, الزجّاج f. 57 r. l. 13, امرؤ القيس الفرّاء f. 63 r. ult. et v. l. 1, علىّ رضه f. 7 r. l. 1, تصريفه f. 28 r. l. 9. Praeterea libros citat hos: اللباب f. 22 v. l. 5, et المفتاح f. 35 r. l. 2 et 3, f. 55 r. l. 13. Finis: وقول المصّ كانّه قيل كيف يحمدون يوجّه انّ الجواب حـ لا يفيد زيادة

*) Adnotationes ad primam suratam fol. 47 v. lin. 9 incipiunt; quae antecedunt, ad ingressionem Zamachscharii et commentatoris pertinent.

**) Id est ممنوع vel ممتنع, ἀδύνατος; idem invenitur f. 19 v. l. 6, et praefixo ف: فممّ f. 20 v. l. 6, item omisso signo compendii فمم f. 20 v. penult. Alia ejusdem generis, modo cum illo signo, modo sine eo: ح pro حينئذ f. 21 r. l. 7, وح pro وحينئذ f. 63 r. l. 3 et 5, فح pro فحينئذ f. 25 r. ult.; ظ pro ظاهر, *manifestus*, *probabilis*, f. 44 v. l. 11, cum art. الظ f. 48 r. l. 4; مح pro محال, *absurdus*, *rationi repugnans*, f. 19 r. ult., cum art. المح f. 19 v. l. 1; المط pro المطلوب, *quod quaeritur*, f. 4 v. l. 3; لا يخ pro لا يخلو, *non vacat*, seq. عن, f. 8 v. l. 7 et 11 et 13, f. 13 v. l. 14.

*) Durum Zamachscharii judicium de Ǵauharii celeberrimo opere, certe de codicibus ejus, refertur f. 61 v. l. 9—12: وما ذُكر من كون الهمزة مقلوبة من الواو فى ألة بالكسر فقد صرّح بخلافه كثيرٌ من ائمّة اللغة ولو سُلّم فاصالة همزة الِه ممنوعة وإن ذكره الجوهرىّ وقد سئل المصّ عن الصحاح فقال مملوّ حشوا وغلطا.

بل يكون بيانا لكيفيّة الحمد بانّه يكون مع ساير العبادات، والله تعالى اعلم بالصواب، واليه المرجع والمآب، تم.

2) Fol. 69 v. — 78 v. *Disputatio arabica de partibus coranicis in precatione aut elata voce, aut pressa recitandis.* Illud dicitur الجهر, hoc المخافتة sive الاخفاء, sc. فى القراءة; nam المخافتة et الاخفاء plane idem esse, docet f. 70 v., ubi in inscriptione capitis lin. 2 est الجهر والمخافتة, in ipso capite lin. 13 الجهر والاخفاء, et sic deinceps promiscue. Initium: خير صدر الرسايل والصحايف، صدر خير الكتب والمصاحف، Deinde: *) فهذه رسالة جمعت ما فيها من بعض الكتب والدفاتر، مع ضمّ ما سمح به العقل القاصر والذهن الفاتر، وعرضتها على عتبة مَنْ خصّه الله سبحانه وتعالى بانواع الفضايل والكمالات الفاخرة، واسعده بسعادتي الدنيا والآخرة، Et sic pergit hunc virum, ad quem disputationem detulit, a doctrina ac liberalitate et prosa oratione et versibus effusissime laudare **) eique optima quaeque precari; tandem profitetur, se illam ejus jussu scripsisse: وانّما وقع ذلك باشارة منه الىّ، وهى غنيمة عظيمة وبشارة لدىّ، quodsi ei probetur, hoc benignitati ejus deberi; sin minus, suae imbecillitatis vitium esse: فان وقعت فى حَيّز القبول فمن مَنّ المولى الجليل، والّا فمن قصور هذا العبد الذليل، Ratio disputandi haec est, ut primum locos El-Hidâjae, cujus auctor modo صاحب الهداية, modo المصنّف appellatur, et commentationes nescio cujus interpretis in eos referat, deinde adhibitis aliis interpretibus et doctoribus suas sententias illi opponat. Adversarium nusquam nominat, sed indefinite الشارح, ذلك القائل, هذا القائل, من قال, هو de eo dicit. Alii interpretes et doctores qui citantur, hi sunt: محمّد, الخبّازىّ, صاحب النهاية, صاحب العناية, ابن الهمام (ابن الحسن الشيبانىّ .sc) in الجامع الصغير et المبسوط (vid. 'H.-Ch. No. 3913), quorum librorum hunc post illum scriptum esse ait f. 74 r. l. 5 — 10, القدورىّ in compendio suo (فى مختصره), الكرخىّ, الهندوانىّ, العلّامة الاتقانىّ, صاحب المحيط, صاحب الخانيّة, صاحب, الفقيه ابو جعفر

*) وبعد vel امّا بعد in intervallo ante فهذه rubro colore scribendum omissum est. Idem factum de omnibus capitum et partium inscriptionibus.

**) Theologum vel ICtum fuisse, intelligitur ex verbo اجتهاد in his verbis f. 70 r. l. 4 et 5: اعنى به سلطان سرير الفضل والاجتهاد.

وما قيل من الله يجوز: Finis. المحشّى الفاضل *), التدوين ان يتكلّم بكلمات من الحروف الّتى لا يتحرّك فى النطق بها اللسان فممّا لا ينبغى ان يحرّك له اللسان، هذا آخر ما نظمه البنان، فى سلك التحرير والبيان.

3) Fol. 79 v. — 82 v. رسالة فى بيان السنين والشهور, turc., in fine abrupta. Initium: الحمد لله (** جعل الشمس ضياء والقمر نورا وقدّره منازل لتعلموا عدد السنين والحساب الخ. Deinde: وبعد †) اصحاب فهم ودرايته روشن وظاهر، وارباب عقل وفراسته باهر وزاهر، در كه كتب ودفترده مسطور ومزبور، والسنه وافواهده مذكور ومشهور، اولان سنين وشهور، ايكى نوعدر، برى شمسى برى هلاليدر الخ. Primum de anno solari et lunari in universum dicit, deinde de quatuor aeris solaribus: تاريخ قبطى, Seleucidica, يونانى s. تاريخ اسكندرى, Diocletiana, تاريخ جلالى, Ǵelâliana, تاريخ معتضدى, Mo'tadhidea. Postquam earum nomina posuit et a quo mense et die syro-macedonico et romano annum incipiant indicavit, sigillatim de iis disserit, de prima f. 80 v. et 81 r., de secunda f. 81 r. et v., de tertia f. 81 v., de quarta f. 81 v. et 82 r. Hanc aeram minus notam, cujus ne nomen quidem apud Idelerum est, condidit El-Mo'tadhid-billah, Chalifa 'Abbasida (regn. A. H. 279 — 289, Chr. 892 — 902; vid. Abulf. Ann. mosl., II, p. 270 — 288, et ibidem p. 274 paucissima de nova aera A. H. 282, Chr. 895, ab eo instituta), qui quum die undecimo mensis 'Hazirân s. Junii regnum suscepisset, qui dies idem longissimus anni est, ab eo tamquam a Naurûz novae aerae initium fieri, ut autem summa annorum solarium et lunarium dehinc congrueret, undenos dies, quibus illi hos superant, tertio quoque anno in mensem intercalarem collectos annis lunaribus adjici, temporis particulas autem ex die intercalari et aliis nascentes extremis annis adjici jussit ††). Hinc f. 82 r. et v. de anno

*) Non est indicatum, ad quem librum hic adnotator حواشى scripserit; id tantum constat, eum scripsisse post adversarium nostri, quum f. 76 r. l. 14 dictum sit: كما ذهب اليه هذا القائل وتبعه المحشى الفاضل.

**) Sic, omisso الّذى.

†) وبعد, rubrica inserendum, hic quoque omissum est.

††) مطلب تاريخ معتضدى خلفاى بغداددن معتضد بالله دار خلافهٔ بغدادده خليفه اولدوغى كون حزيرانڭ اون برى واقع اولوب اول كون اطول ايّام اولماغين نوروز عدّ ايلمشلر وهلالى وشمسى سنه لرڭ آخرلرينى بر كونه كتورمكيچون صابرلردن زيادجه دقّت واهتمام ايلمش وشمسيّه دن لازم كلان اون بر

lunari mu'hammedano disserit, quo in loco oratio exit in haec verba: روايت اولنور كه على ابن ابى طالب كرّم الله وجهه حضرتلرينه بر نصرانى كلوب سؤال ايلدى كه قران عظيمده سورهٔ كهف ده فلبثوا فى كهفهم ثلثمائة سنين

4) Fol. 83 r. — 90 r. *Commentatio arabica*, ab initio trunca, *de natura Dei*. Primae sex lineae, quae sic incipiunt: عموم من وجه بحسب الوجود، اقول لا خفاء فى انّك تقدر ان تقصد بعض الاشياء وان لا تقصد, finem continent capitis quod videtur esse de voluntate Dei, فى ارادة الله. Sequuntur capita de vita Dei, فى حياته, f. 83 r. — 84 r., de auditu et visu ejus, فى سمعه وبصره, f. 84 r. et v., de oratione ejus, فى كلامه, f. 84 v. — 88 r., ubi 'Hanbelitarum (الحنابلة), Kiramaeorum (الكراميّة), Motazelitarum (المعتزلة) et Asch'araeorum (الاشاعرة) singularia placita recensentur et ad regulam sunniticae veritatis examinantur; deinde de decreto absoluto, فى القضا والقدر, f. 88 r. — 89 r. *), tum de reliquis attributis Dei, فى سائر صفاته, f. 89 r. et v. Enumerantur et definiuntur haec quatuordecim: 1) الحكمة 2) الجود 3) العناية 4) اللطف 5) الهداية 6) الازليّة 7) الوحدانيّة 8) الملكيّة 9) التماميّة 10) فوق التماميّة 11) الحقيقة 12) الخيريّة 13) القهر والتجبّر 14) القيوميّة. Tandem clausula, الخاتمة, de divisione attributorum ejus, فى تقسيم صفاته, f. 89 v. et 90 r. Dividuntur autem in tria genera, اقسام ثلثة: 1) الحقيقيّة, positiva absoluta, ut الجبوة, 2) الاضافيّة, positiva relativa, ut كونه خالقا وربّا, 3) السلبيّة, negativa, ut كونه ليس جوهرا ولا عرضا. Finis: واذا نقص ما عداه عنه لم يثبت صفة لا حقيقيّة ولا اضافيّة ولا سلبيّة وذلك النقص هو التوحيد وما يكون فى نفس الامر من غير تعقّل النقص هو الوحدة، تمّت. Haec verba et quae proxime antecedunt, repetita sunt ab العلّامة المحقّق الطوسى, i. e. El-Ghazâlio; sententia autem ejus haec est, attributa, quae dicuntur, Dei non in ejus natura sita esse, sed in ratione, quae inter Deum et res universas praeter eum intercedat, et in notione, quam mentes creatae ex comparatione Dei cum illa rerum universitate de eo sibi informent: الاقسام الثلثة المذكورة كلّها ثابتة فى العقل موقوفة على وجود الغير وعلى المقايسة بينه وبين غيره. Itaque illis attributis revera nec compositionem ullam, nec pluralitatem in Deo effici, et si actu quodam mentis humanae, qui التوحيد appelletur *), ea, quae praeter Deum sunt, quasi deleantur et ad nihilum redigantur, nullum jam attributum divinum, sed Deum simplicem et unum superesse, qui et qualis sine illo mentis humanae actu semper natura sua sit. Vides, hanc rationem, ut multa apud El-Ghazâlium, inter theologiam vulgarem et pantheismum mysticum medium quendam locum tenere.

5) Fol. 91 r. — 94 r. *Commentatio arabica*, ab initio trunca, *in locum El-Hidâjae de temporibus quibus Deum precari non licet*. Prima verba: غير مكروه بمكّة لما روى ابو ذرّ النهى عن الصلوة فى هذه الاوقات مقرونا بقوله الّا بمكّة. Interpretes El-Hidâjae quos citat et plerumque refutat, sunt صاحب العناية ,الشارح الدهلوىّ ,الفاضل المحشّى ,صاحب الدرر والغرر. Finis: من حيث انّ القبح فيها على طريق المجاورة لا على طريق الاتّصال فلا يورث شيئا سوى الكراهة، والله سبحانه اعلم واحكم، تمّت.

6) Fol. 94 v. — 100 r. *Commentatio arabica*, in fine trunca, *de quaestione: num liceat legare aedificium, quippe quod mobile sit* **), *sine fundo in quo constructum est?* (فى جواز وقف البناء بدون الارض وهو منقول) Initium: انّ اشرف الطاعات واعلاها، وامتن جهات القربة وابقاها، شكر من بسط الارض ودحاها، ورفع السماء وبناها، Deinde scriptor narrat, se hanc commentationem composuisse jussu viri optimi et doctissimi, quem citra nominis indicationem et prosa oratione et versibus laudat, ita ut et sententias traditas de illa quaestione collegerit, et quae ipse primus de ea excogitasset adjunxerit. Primum in ingressione, مقدّمة, f. 95 r. l. 10 — v. l. 8, demonstrat, summis doctoribus consentientibus in universum licere fundos legare, ac docet, quatenus liceat res mobiles una cum illis legare; deinde ad ipsum argumentum transgressus hunc locum in libris spectatissimis de jure †) tractatum esse, plurima autem de eo in

---

كون ايّام متداخله يى اوج ييلده بر هلالى سنه يه ضمّ ايليوب اول سنه يى اون اوج آى حساب ايلمشدر وكبيسه دن وبقيّه تداخلدن لازم كلان كسورى اقتضا ايلدوكى اوزره سنه آخرلرينه ضمّ ايليوب انلرك بو ضابطه لرى اوزره شمسى وهلالى سنه لرك آخرلرى ابدًا بربرينه متقارب اولمشدر.

*) Hoc caput sic inscriptum est: الفصل الحادى عشر. A ceterorum initiis tantum argumenta indicata sunt, loci autem ad recipiendos numeros vacui relicti. Quodsi illud indicium sequimur, caput, cujus extrema pars hanc commentationem incipit, septimum erit, et sic deinceps.

*) Scilicet non vulgari illa unius Dei confessione, sed speculativa et mystica mentis abstractione ab omnibus iis, quae praeter Deum vel sunt, vel videntur esse.

**) Id est: quum aedificium destrui atque ex eadem materia alio translata ibi denuo construi possit.

†) Ex iis nominat duos tractatus El-Chaffâf et Hilâli (postea Hilâl El-Basri) de legatis, وقفى الخصّاف وهلال (explicatius f. 97 r.

الذخيرة inveniri sit. Jam orationem El-Dachirae huc pertinentem refert, f. 95 v. l. 13 — f. 96 r. l. 15, hinc in eam commentatur; sed nostrum exemplum in fine abruptum tantum ad ea verba pervenit, quae extant f. 96 r. l. 1 — 3. In universum illud, quod in quaestione positum est, licere negatur. Alii scriptores et libri a nostro citati, praeter Abû-'Hanîfam ejusque discipulos Mu'hammed El-Scheibânî et Abû-Jûsuf, hi sunt: ابن الهمام, qui aliquid ex الخلاصة repetiit, f. 95 r. l. 15 et 16; البدايع, f. 98 r. l. 7, 14, 16, f. 99 v. l. 2; الدرر والغرر, f. 98 v. penult.; الامام الزاهدى in شرح مختصر القدورى, f. 99 v. l. 16 et in marg., et in القنية, f. 100 r. l. 5 — 7; الامام السرخسى, f. 95 v. l. 6; صاحب انفع الوسائل in الطرسوسى, ubi priores scriptores الاسبيجابى فى شرح مختصر الطحاوى et الذخيرة citat, ceterum ut El-Imâm El-Zâbidî a nostro refutatur, f. 97 v. l. 1 sqq.; فتاوى سراج الحلادى فى فصوله, f. 95 r. in marg.; فتوى قارى الهداية, brevius الدين قارى الهداية, f. 99 r. l. 12, فتح القدير, f. 95 r. l. 11 et v. l. 8, الهداية, f. 99 v. l. 15; f. 99 v. l. 14; الفقيه absol., interpres aut adnotator El-Chulâfae, f. 95 v. l. 2; الشيخ قاسم, f. 99 v. l. 5 et in marg., a nostro refutatur; الكافى, f. 96 r. antepen., in quo citatur الذخيرة. Ultima verba: فاختلاف الجهة لا يضر فى تحقق التبعية فى تحصيل ما هو المقصود الاصلى وهو التقرب الابدى باى جهة كانت.

7) Fol. 101 r. — 106 v. السبعة السيارة, *Septem Planetae* *), i. e. *Commentatio arabica*, utrinque trunca, *de septem quaestionibus controversis, partim e theologia practica, partim e philosophia petitis.* Prima verba: على رفعها الى مجالسهم العالية، ومحافلهم الغالية، رجاء من خدمتهم السامية، اللحظ الى جل نقدها، وطمعا من همتهم النامية، فى الفوز بحل عقدها، docent commentationem ab auctore ad viros quosdam doctos delatam eorumque judiciis submissam esse. 1) Fol. 101 r. — 102 r. quaeritur, num et quatenus liceat in lotione sacra pro ipsis membris fractis ferulas, quibus munita sunt, tergere, et membra fissa aquâ modo perfundere, aut fricare, aut pro iis loca corporis circumjacentia lavare. 2) Fol. 102 r. — 103 r. quaeritur, quatenus ei, qui nec servo manumittendo, nec cibo decem egenis praebendo, nec vestitu iis donando jusjurandum expiare possit, continuo trium dierum jejunio pro piaculo uti liceat. 3) Fol. 103 r. quaeritur, uter discipulorum Abû-'Hanifae, Abû-Jûsuf an Mu'hammed El-Scheibânî, ex auctoritate magistri statuerit, corpus inter precandum, quum post primam suratam ante الركوع alia pars Corani, ad minimum tres ejus versiculi, recitatur, illico prosternendum esse, ita ut, si haec prostratio omissa fuerit, nulla alia compensari possit; uter item ex auctoritate magistri contrarium statuerit. 4) Fol. 104 r. — 105 r. quaeritur de placito Abû-'Hanifae, eleemosynam soluti jejunii ramadhanici (صدقة الفطر s. الفطرة) non alterutri, sed utrique eorum, qui servum communem aut servos communes habeant, pro eo aut pro iis solvendam esse; si autem servus duobus communis ab iis ita vendatur, ut et ipsi et emtor jus pacti rescindendi habeant, deinde dies solvendi jejunii praetereat stante hac conditione, eleemosynam a venditoribus deberi, si pactum rescindatur, ab emtore, si ratum fiat. 5) Fol. 105 r. — 106 v. quaeritur de propositione metaphysica, non posse cogitari, duas res ita in unam coire, ut unitatis notio vere ac proprie in eas cadat: فى بحث استحالة اتحاد الشيئين بالمفهوم الحقيقى للاتحاد. In hac quaestione commentatio deficit. Ultima verba: هكذا اذا كان الامران اللذان صارا موجودين بوجود واحد بعد الاتحاد موجودين بوجود ثالث مغاير In marginibus et inter lineas adscriptae sunt notae ipsius auctoris. Est autem ratio ejus haec, ut primum scriptoris alicujus locum referat, deinde eum examinans doceat, quae in eo falsa, certe non recte accurateque dicta sint, aut dubitationi et ulteriori disputationi locum dent. Sic in quaestione prima disputat in verba Ssadr-el-scheri'ae in commentario El-Wiqâjae, in fine capitis de tergendis membris (باب المسح). Citantur شرح ابن الهمام in المحيط البرهانى, الهداية et المولى الفاضل in الاصلاح والايضاح. In quaestione secunda disputat in interpretationem loci El-Wiqâjae *), ab initio libri de juribus jurandis (كتاب الايمان), quam interpretationem El-Maulâ el-fâdhyl in El-Islâ'h we'l-Îdhâ'h opposuit interpretationi Ssadr-el-scheri'ae in commentario El-Wiqâjae. Citantur الكافى, الذخيرة, المبسوط. In quaestione tertia disputat contra auctorem libri الدرر والغرر, qui ab initio capitis de سجود التلاوة placita Abû-Jûsufi et Mu'hammedis El-Scheibânii ita confuderit, ut quod illius sit, huic tribuerit, quod hujus, illi; codices autem libri qui a se visi sint, in his unum ab ipso auctore scriptum, illo loco omnes inter se congruere, quamquam El-Nihâje in explicandis verbis El-Hidâjae sententias Abû-Jûsufi et Mu'hammedis recte discernat; hinc atque ex iis verbis, quibus المولى

---

l. 9: ان قول الخصاف فى كتاب الوقف, et f. 96 v. l. 8 et 9: الشمسان (علالا رضه صرح فى كتاب الوقف الخ), quos dicit esse العتابية, البزازية, الظهيرية, الخانية; deinde النيران فى هذا الباب.

*) Sic ipsum auctorem commentationem inscripsisse, quod ea contineantur اسولة سبعة دوارة بين النظارة, septem quaestiones inter viros contemplationis studiosos agitatae, constat ex reliquo fine praefationis, f. 101 r. l. 3 — 5.

*) Auctorem El-Wiqâjae f. 102 r. l. 5 et 6 nominat Tâg-el-scheri'a: قال تاج الشريعة رح فى اوايل كتاب الايمان من الوقاية.

الشهير بأخي *) lectores non ad ipsam El-Nihâjam, sed ad Ghurar-el-a'hkâm remittat, dicens: من اراد التفصيل فلينظر الى غرر الاحكام, hinc igitur verisimile esse, eum ipsa El-Nihâjae verba non vidisse, sed citationi in illo libro inventae fidem habuisse **). Atque in hoc errore eum tam constantem fuisse, ut etiam in adnotationibus ad commentarium Ssadr-el-scheri'se in El-Wiqâjam (حاشيته على شرح صدر الشريعة للوقاية), postquam ex auctoritate الشيخ السماوقى alteram illarum sententiarum recte Abû-Jûsufo tribuisset, alteram Mu'hammedi, tamen adjecerit, in El-Ekmelijje rem contra narrari (ما في الاكملية على عكس ما ذكره الشيخ من مذهبيهما), deinde lectores iisdem verbis, quibus in altero libro usus esset, ad Ghurar-el-a'hkâm remiserit. In quaestione quarta disputat in alium locum illius libri, El-Durar we'l-Ghurar, quem, etsi item in omnibus codicibus eodem modo scriptum viderit, tamen vitiosum esse tum contradictione eo implicata, tum auctoritate El-Wiqâjae et El-Hidâjae demonstrat. In quaestione quinta disputat in locum subtilitate metaphysica refertissimum, excerptum e شرح التجريد العتيق (i. e. commentario El-Iffahânii in Nafir-el-dini Tegrid-el-kelâm, quem 'H.-Ch., II, f. 195 l. 3 الشرح القديم nominari dicit), atque in locum ejusdem argumenti ex adnotatione ad El-Tegrid conscripta ab El-Fâdhyl el-scherif, i. e. El-Gorgânio, vid. 'H.-Ch. ib. l. 3 sqq. In nota marginali f. 106 v. citatur ابن الخطيب في حاشيته, vid. 'H.-Ch. ib. l. 8 sqq.

8) Fol. 107 v. — 115 r. *Commentatio arabica Mu'hammed Ibn-A'hmed El-Zaghrawii in complures locos ex El-Iflâ'h, El-Durar et El-Wiqâje excerptos.* Initium: الحمد لله الذى خص من اهل الارضين عناية الهداية بالمسلمين الخ وبعد فانى لما عزلت عن خدمة القضاء بلا داع منى ولا اقتضاء وقد اعتدت في هذه الخدمة تتبع كليات الكتب في تقرير المسائل بسبب وقايع الجزئيات (جزئيات l. النوازل) وترك المعتاد اصعب من خرط القتاد فلم آل جهدا في وقاية النفس عن التعطيل بل في صرف الهمة نحو الجد في التحصيل فاخترت من بين ما يرجى به الفوز والفلاح مطالعة الدرر والاصلاح مع شرحهما الكافي في غاية الكشف والايضاح وسعيت في ادار (ادارة l.) نظرى من البداية الى النهاية رجاء منهما *) كفاية الدراية فبدا لى مواضع لم اقدر على فتح معضلاتها وحل مشكلاتها فطفقت أن اسود ما تسود به سويداء البال لاتقوى به أوان العرض في المقال. Itaque se ex iis, quae in duos illos libros notasset, nonnulla, ut doctrinae specimina essent, quibus ad viros principes mittendis eorum sibi gratiam conciliaret, collegisse et primum ad viros doctissimos detulisse, qui ea ita probaverint, ut ipse de ingenii sui acumine bene sentire coeperit. Hinc se etiam ausum esse ea summo cuidam viro offerre, multorum jam doctorum altori et patrono: quem enixe laudat eique optima quaeque precatur. Theologum fuisse haec denominatio docet: وارث علوم الانبياء والمرسلين. Haud obscure significat se sperare fore ut illius commendatione denuo munus aliquod impetret. Jam promiscue locos ex El-Iflâ'h et El-Durar affert in eosque eodem modo, quo in superiore commentatione factum est, disputat. Ex El-Wiqâje unus locus allatus est f. 113 et 114. El-Iflâ'hi auctorem nominat تاج الشريعة, El-Durari مولانا خسرو, El-Wiqâjae المولى الفاضل. Citantur الذخيرة, المحيط, الوديقة, قاضيخان في شرح الجامع الصغير, شرح المجمع لابن ملك, شرح الشرعة لابن, سيدى على بعض مشايخنا في شرح حيل الخصاف. Finis: فبعد تحقق اولوية **) تلك العبارة اختيار عبارة عياله ههنا يقتضى ترجيح المرجوح مع فساده ولا يخفى فساده تم. Subscriptum est: انا الفقير محمد بن احمد الزغروى المنفصل عن قضاء نوه, *Ego gratiae divinae indigus, Mu'hammed Ibn-A'hmed El-Zaghrawi, a munere judicis urbis Novae remotus*; quae verba si non autographum produnt, certe ex autographo repetita sunt.

9) Fol. 116 v. — 120 r. *Commentatio arabica Mahmûd El-Anqarii*, nomine *Qaffâb-zâde notioris*, *in duos locos excerptos ex* مبارق الازهار, *commentario Ibn-el-Meliki in* مشارق الانوار, *in locum commentarii Ssadr-el-scheri'ae in El-Wiqâjam, et in locum El-Wiqâjae ipsius*, quem commentator Ibn-Kemâl El-Wezir reprehendit, noster autem excusat et defendit. (Auctor El-Wiqâjae ab eo quoque Tâg-el-scheri'a nominatur, f. 119 v. l. 3: قال تاج الشريعة في كتابه المسمى بالوقاية.) Initium: الحمد لله الذى هدانا لهذا وما كنا لنهتدى لولا ان هدانا الله والسلام على من بعث الينا الخ. Deinde dicit se haec scripsisse exhibenda viro summo, doctissimo et optimo: عرضنا الى الجناب العالى الذى هو شمس سماء الفضل والكرم وبدر افق الجود والحلم والشيم

*) Hunc libri الدرر والغرر auctorem f. 104 r. l. 8 nomine vulgato simpliciter أخى appellat, quod quum etiam *frater meus* sonet, hanc argutiam in adnotatione sic ostentat: ما في هذا التعبير من الايهام اللطيف والسر الشريف غير خفى على نفس ذكى.

**) Pro قول الدرر كذا في النهاية f. 104 r. in marg. videtur legendum esse قول الغرر الخ.

*) Id est ex duobus illis libris: El-Durar et El-Iflâ'h.

**) Hoc verbum scholasticum, ab أولى derivatum, *praestantiam* significat.

وهو الصدر الاعظم، والنحرير الافخم، افضل الفضلاء واعدلهم، مرجع العلماء واكملهم، الخ. Citatur liber المصابيح. Finis: وما يقال من انّه لا يدلّ على ان لا يكون الظنّ مناطا لا يشف (يشفي l.) العليل، ولا يرو (يروى l.) الغليل، تمّت. Subscriptum est: حرّرها الفقير محمود الشهير بقصّاب زاده الانقرى. In duabus paginis vacuis f. 120 v. et 121 r. scriptum est fetwâ s. responsum de jure, turc., ad hanc quaestionem: Si Zeid ex Mysticis, qui ab Ummi-Sinân nomen habent (ام سنان صوفيلرى), manus complodens et sacrosanctum Lâ ilâh illâ'llâh frequentans in orbem saltat (دوّر ايتدوكده), 'Amr autem ei dicit: Impius es, Zeid contra: Tu ipse impius (كافر) es: quid ex lege Zeido faciendum? Respondetur, hos fanaticos (qui in responso امّي سنانليلر appellantur) multis modis impietatis reos esse; hinc quid commeruerint ultro intelligi. Qui viros eruditione celebres propter eam ipsam oderit et contemnat, eum jure impium haberi; omnes autem Ummi-Sinanitas illud facere. Quamvis enim doctores ecclesiastici responsis suis mysticas choreas (دوران) damnent, et qui novas istas caerimonias sequantur, impios esse edicant, Ummi-Sinanitas tamen illorum sententias aspernatos usque debacchari. Etiam mulierculas ab iis quasi in furorem actas e penetralibus domorum prorumpere et in alienis aedibus cum alienis viris familiariter convenire, sanctissimos autem mystagogos, alta voce Lâ ilâh illâ'llâh canentes, illas, scilicet sacris suis initiandas, in secretiora conclavia abducere. Haec quum sole clariora sint, Ummi-Sinanitas religionis morumque corruptores (دجّالر) censendos esse, et qui eos non pro merito oderit, eum in Moslemis non numerandum; qui vero maritus uxorem ad illos commeare sinat, eum cum uxore diris devovendum. Subscriptum est nomen Muftii: حرّر الفقير عمر عفى عنه.

10) Fol. 122 r. — 123 v. *Fragmentum commentationis arabicae in interpretationem loci El-Hidâjae de tergendo capite in lotione sacra.* Interpres non nomine suo, sed الفاضل الشارح appellatur. Praeter eum citatur adnotator aliquis, المحشّي الفاضل, et Ibn-El-Humâm, interpres El-Hidâjae. Initium excidit; prima verba sunt: كالسواد والبياض، وما نحن فيه من قبيل الثانى دون الاوّل. Recepit ille interpres sententiam, الربع in praecepto de tergenda quarta parte capitis per synecdochen de toto capite intelligendum esse, quae Ibn-El-Humâmi quoque sententia fuit; contra noster primum in universum notiones multitudinis et paucitatis inter se conciliari non posse demonstrat, deinde sigillatim illam sententiam refutat. — In pagina vacua f. 124 r. scriptum est معمّا, i. e. aenigma turcicum metricum.

11) Fol. 125 r. — 129 v. *Commentationes arabicae plurium scriptorum et librorum in locum El-Hidâjae de servo vendito, qui aere alieno obstrictus est.* Scriptores illi et libri sunt الاصلاح والايضاح, صدر الشريعة, النهاية, الاكمل, الفاضل الرومىّ, العناية, قاضى زاده افندى, الدرر والغرر. Primum ipse locus El-Hidâjae positus est, qui sic incipit: ولو كان المولى باعه من رَجُل واعلمه بالدين فللغرماء ان يردّوا; hunc sequuntur illorum disputationes, quibus is, qui haec conscripsit, praemisso اقول suas sententias implicuit. Ultima verba: وان كان مراده انّه يكون كذا اذا وفى ثمنه ووصل اليه يكون كلامه قاصرا عن ايفاء المراد. Fol. 130 v. — 131 v. ab alio ille locus iterum exscriptus est et subjuncta disputatio in ea, quae El-Ekmel et auctor El-Nihâjae in eum commentati sunt. Finis: فلا شكّ انّه اقوى من مفهوم المخالفة حتّى اثبته من لم يثبت ذلك.

12) Fol. 132 v. — 141 r. *Commentatio arabica in locos de* الاجارة, i. e. rei aut operae locatione, *ex El-Hidâje ejusque commentario, El-'Indje, excerptos,* scripta a *Muſthafâ Ćelebi Ibn-Mu'hammed,* vulgo *Chôǵeki-zâde* (qui postea in schola Sulthâni Bâjezid professoris munere functus est) A. H. 951 (Chr. 1544 — 5), Constantinopoli in examine publico coram Abû'l-su'ûd, vulgo Chôǵa Ćelebî, postquam ille duos menses hujus mulâzim sive discipulus fuit. Abû'l-su'ûd autem tum Qâdhî-ásker rumeliensis erat. Inscriptum est f. 132 r.: هذه الرسالة لمولى الموالى، جعله اللّه تعالى فى درجات الاعالى، مصطفى چلبى افندى الشهير بخواجكى زاده المدرّس الان فى مدرسة سلطان بايزيد خان، عليه الرحمة والغفران. Initium: لك الحمد بلا غاية، ولك الشكر بلا عدّ ولا نهاية، Deinde: فقد وَرَدَ الاشارةُ من اعلم العلماء، واكرم الفضلاء، الّذى تلاطم بَحْرُ علمه فى زماننا امواجا، وكان بين الفضلاء سراجا وهّاجا، وهو الجامع بين السعادتين، ولذلك قيل *) ابو السعود فى الداربن، الى اضعف الضعفاء، اعنى الملازمين الفقراء الغرباء، بأن ينظروا فى مباحث الاجارة من كتاب الهداية، الّذى لا يمكن الوقوف على كُنْه اسراره الّا بالعناية، فكتبتُ بعد النظر ما لاح بالبال، وانْ لم يساعدنى الحال، فى سنة احدى وخمسين وتسع مائة لأكون خادما بالقلم واللسان، وداعيا بالجنان والاركان، مع تفرّق البال، وتشتّت الحال، من شدايد الزمان، والتأخّر عن الاقران، فالمسئول من كرمه العميم أن يستر هَفَواتى لسانا واقلاما، كالّذين اذا مرّوا باللغو مرّوا كراما، اللّهم جعلتَه عَلَما بين العلماء

*) Videtur excidisse له.

العظام، اجعله من الذين لا خوف عليهم ولا هم يحزنون يوم القيام، . Sequitur ipsa commentatio per قال et اقول, cum adnotationibus ipsius scriptoris. Auctor El-Hidâjae appellatur المص, El-ʿInâjae الشارح. Citantur hi: الزمخشرى in الاساس et مقدمة الادب, الجاربردى in شرح الشافية, الامام, المبرد, الواحدى وهو استاذ ابو (ابى l.) حامد الغزالى, النووى, (sic bis) الاصلاح الايضاح in ابن كمال پاشا, الاخفش, فى تهذيب الاسماء, الجامع (ex quo, tamquam e Lexico, f. 134 r. l. 7 — 9 interpretatio arabica verborum العُشْب, العاشِب et أَعْشَبَ affertur), شرح الاقطع, الامام البزدوى, كنز الاصول, صاحب الغاية, شرح المجمع, معراج الدراية, مختصر القدورى. Finis: وجوابه ان يقال سلّمنا ذلك الّا انّ المنافع تتقوّم بالعقد وتأخذ حكم الماليّة كما هو المذكور فى كتب الاصول. Subscriptum est: حرّرها مولى الموالى، جعله الله فى درجات الاعالى، مصطفى چلبى ابن محمّد الشهير بخواجكى زاده فى زمن الامتحان العامّ، بمحضر اشرف الانام، فى سنة احدى وخمسين وتسع مائة فى محروسة قسطنطنيّة، وذلك بعد الملازمة بشهرين. Ad اشرف الانام in marg. adscriptum est: الشهير بخواجه چلبى وكان ح قاضيا بالعسكر المنصور فى ولاية روم ايلى. Fol. 141 v. turcice عنوان, i. e. exordium libelli vel literarum ad honoratiores: عرض, سدّهٔ سدره آيين، وعتبهٔ سپهر تمكين، جنابنه عرض بندهٔ كمترين بودركه النخ, et tria alia exordia. Deinde Achii (اخى) definitio tabulae asservatae (اللوح المحفوظ): اللوح جسم كتب الله تعالى فيه صُوَر جميع الكاينات ممّا كان وسيكون. Tandem e شرح المفتاح memorabile hoc excerptum: الفرق بين تأمّل وفتأمّل وفليتأمّل انّ تأمّل اشارة الى الجواب القوىّ وفتأمّل اشارة الى الجواب الضعيف وفليتأمّل اشارة الى الجواب الاضعف. Haec spectant ad illa *teemmel* al., quae scriptores scholastici in fine eorum frequentant, quibus ad objectionem aliquam respondetur aut argumentum aliquod impugnatur.

13) Fol. 142 r. — 143 v. *Commentatio arabica in locos de* الغصب, i. e. rapina, *ex El-Hidâje et El-ʿInâje excerptos, scripta,* ut in fine est, *ab* الفقير شيخ المعزول عن مدرسة القاضى عبد اللطيف in examine publico. Initium: الحمد لله الّذى يسّر لنا الهداية، ونوّر قلوبنا بالعناية والكفاية، وبعد فانّى لمّا ابتليت بالامتحان مع الاخوان، بامر مَنْ بيده العنان، عند اعالى الانام، من العلماء الاعلام، المختصّين بالفضايل والكمالات، لا زال بابهم مرجعا لاهالى العلم وذوى الحاجات، سوّدتُها مع قلّة البضاعة، وقصور الباع فى هذه الصناعة، فالمأمول من كرمهم الجسيم، ولطفهم العميم، ان ينظروا اليها بنظر العناية، ويستروها بنظر (بذيل l.) العفو والحماية، لا وهذه نتيجة العلماء الكرام، وزبدة الفضلاء الفخام، اكثر الله امثالهم الى ساعة القيام، Deinde: والصلوة النخ. Citatur الشيخ ابو الحسين القدورىّ فى شرح مختصر الكرخىّ. Finis: لانّ المراد من الانقطاع عند محمّد هو الانقطاع عن ايدى الناس ممّا خدم به كما صرّحوا به. Subscriptum est: الفقير شيخ المعزول عن مدرسة القاضى عبد اللطيف، هكذا هذه العبارة، تمّ. Fol. 144 r. variae notae, in iis haec de Abû-ʿHanîfe: قال احمد بن الصلت سمعتُ ابا نعيم يقول وُلد ابو حنيفة رضى الله عنه سنة ثمانين ومات سنة مأئة وخمسين وعاش سبعين سنة وكانت ولادته فى عصر الصحابة رضوان الله عليهم اجمعين وتفقّه فى زمن التابعين وادرك الصحابة وناظَرَ التابعين وكان منهم رضى الله عنهم اجمعين.

14) Fol. 144 v. — 165 r. *Ingressio persica ornatissima operis historici de Sulthânis ʿOϑmânidis ad Bajezidum II deducti eique dedicati a Jûsuf Ibn-El-ʿHasan El-ʿHoseinî,* vulgo *Qâdhi-Baghdâd* appellato. (Haec ejus nomina leguntur f. 153 r. l. 2 et 3; cf. ʿH.-Ch. No. 149, et II, p. 204 l. 2, it. Herbel. s. v. *Cadhi Bagdad.*) Initium: سپاس بى قياس وثناى بى منتها پادشاهى را عمّ سلطانه كه ايّام جبروت انجام سلطنت قديمش از وصمت انقضا وانفصام معرّاست النخ. Longam ʿhamdalam et taflijam sequitur a f. 149 r. ذكر دعاى پادشاه اسلام، اعلى الله تعالى لواء معدلته بين الانام، ubi scriptor Bajezidum laudat eique bene precatur; a f. 153 r. ذكر سبب تأليف واحوال مؤلّف, ubi narrat se Schirazo, urbe patria, exulem Baghdadum venisse, ibi judicem factum studia doctrinae officiis muneris aliquantum postposuisse, sed bonitate naturae suae nec a pietate nec a scientia detrimentum cepisse, atque etiam studia theologica et scholarum templorumque aedificia collapsa restaurasse. Eorum vastitatem quasi ad oculos ita depingit: بيشتر مدارس مدروس الاركان، ومساجد مطموس البنيان، صحن صَلات، عرصه فَلات، ومربع اسلام، مرتع انعام، شده، در مسجدها سُقوف در سُجود، وجُدْران در رُكوع،

خطیب غراب، وبوم قایم المحراب، کشته، قندیل مسجد ماه تابان بر سقف آسمان معلّق، وفراشش خشت خام بر فرش زمین مطبق، مدارس که از کثرت طُلّاب بقاع صف صف بود، قع صف صف شده، حجراتش عالیها سافلها، محلّ درس وتعلیم، مقام ترس وبیم، شده، بر صفحه از صفحات رخام مدرسه مرقوم یافتم

هذی مدارسُ قومٍ قد عهدتُهمُ
فی قصدِ درسٍ وبحثٍ ما لهم خَطَرُ
صاختْ بهم نایباتُ الدهرِ فانقلبوا
الی القبور فلا عینٌ ولا أَثَرُ

Hanc miseriam invectam fuisse بواسطهء فترات. Sua igitur opera res brevi in melius conversas esse; imprimis scholam ad sepulcrum Abû-'Hanifae (مدرسه ومزار امام اعظم ابی حنیفه نعمان بن ثابت), item scholam Merġaniticam (مدرسهء مرجانیّه) laetissime effloruisse. (Illam dicit extra urbem sitam esse: در ظاهر ان مملکت واقع است, hanc intra: در داخل دار الدرس ساخته) Eo tempore se nonnulla composuisse, ut adnotationes (حواشی) ad El-Kesschâf, El-Miftâ'h, El-Telwi'h, El-Hidâje, deinde commentarium (شرح) in Teġrîd-el-kelâm, Sulthano inscriptum (که معنون ومحلّی باسم سامی نواب حضرت پادشاه دین پناه است، اعزّ الله تعالی انصاره، وضاعف مکنته واقتداره), et alia. Sed hanc prosperitatem iterum pessumdatam esse a secta orthodoxiae infestissima (Schiïtas dicit, sub Isma'îl Schâh in Persia rerum potitos), quae illas regiones devastaverit, praefectum earum interfecerit, religioni gravissima vulnera intulerit: طایفهء متبدّعه که اعلاء حرث ونسل شعار، وافساد دین ودنیا دثار، ایشانست، اوراق مصاحف اسلام قلادهء رقاب کلاب، وسنك منجنیق فساد از خشت مسجد ومحراب، کردانند، رسوم شریعت غرّا را بابانیل تأویل باطل، سازند، ومبانی ملّت زهرا را بقواطع فساد اعتقاد خراب وعاطل، بیت

فلیس لهم فی صفحة السرّ نکتة سوی میْل الحاد وتأویل باطل

Hinc majoribus in dies malis ingruentibus, se quadam nocte cum cereo, lucubrationum socio, colloquentem ab eo jussum esse adire Bajezidum, principem omni virtute ornatissimum; quod quum fecisset, se ab eo summa beneficia accepisse. Inde sibi in mentem venisse, ut laudes Sulthanorum illius gentis celebraret, ad imitationem clarissimorum scriptorum (عتبی یمینی *), ابرهیم صابی et وصّاف, qui Ma'hmûdum Ghaznevidam, Bûjidas et Ćingiz-Chânidas immortalitati tradiderint, et صاحب دیوان, qui facta et mores regum orientalium descripserit: واز چهرهء مخدّرات صفات ملوك شرق مشّاطهء بیان صاحب دیوان پرده برداشته. Deinde difficultates, quibus aliquamdiu ab opere retentus sit, enumerat; in his, quod jam nonnulli historiam Oϑmânidarum et persice et turcice ediderint; sed quum non omnes scite et ad rei magnitudinem accommodate scripserint, ac Maecenatibus bene precari eosque laudare officium moslemicum sit, ipse autem, quo gratum erga eos animum demonstret, nihil praeter stylum habeat, se hunc experiri constituisse. Summis quidem scriptoribus se inferiorem esse, vulgaribus vero suae aetatis superiorem: واکرچه جواد مضمار کلام با مرکب چابكْ سواران میدان بیان، که کوی فصاحت در خم چوکان اقتدار ایشان بود، همعنانی نتواند نمود، امّا از خرْ سواران بازار روزکار در رفتار کمتر نخواهد بود، وهرچند طایر مقصوص المنقار اقلام با شهبازان بلند پرواز، که شکار معانی کار ایشانست، طیران نتواند نمود، از دانه چینان خرمن زمن باز نخواهد ماند. Immo si Sulthanus sibi faverit, se rem tam bene gesturum esse, ut priorum opera oblivioni tradi possint. Hinc f. 161 v. — 164 v. decem utilitates historiae rerum gestarum exponit. Postea dicit se sperare nonnulla ex iis, quae scripturus sit, ipsis Sulthanis institutioni et exemplo futura esse et librum Bajezido probatum iri. Exit oratio in inchoatas laudes filii Bajezidi, non dicitur cujus: ذکر شعبهء شجرهء عالی ثمره رسّخها الله تعالی فی مقرّ السعادة والدوام، ورشّح علیها مدرار الفضل من غمام الانعام،. Fol. 165 v. — 167 r. varia, ut locus de recta ratione templum intrandi, excerptus ex commentario arabico Ibn-Sejjid-'Alii in librum شرعة الاسلام; institutio turcica de conficiendo electuario philosophorum (معجون فلاسفه) de ejusque vi et usu, et alia de conficiendo electuario ad coïtum corroboranti; commentatio arabica de dicto Mu'hammedis: اذا سئلتم من الله الجنّة فسئلوا الفردوس فانّه اعلی الجنّة واوسطها, excerpta ex aliquo libro illius Qâdhî-Baghdâd.

15) Fol. 167 v. — 169 r. *Pars ingressionis persicae ornatissimae operis historici alicui Timuridarum dedicati*, puto Mîrzâ-Chalîlo, qui avo Maracandis successit et ab A. Chr. 1405 ad 1415 regnavit. Hoc inde colligo, quod f. 168 v. l. 6 et 5 ab inf. tempus scriptae ingressionis sic indicatum est: در تاریخ بیست چهارم ذی الحجّة الحرام حجّة اثنی عشرة وثمانمائة, i. e. A. Chr. 1410, exeunte Aprili; rex autem, quem scriptor laudat, praeter alia appellatur فرمان حفیظی که بر حسب فحوای. Initium: فرمای ایران وتوران

*) Hoc clientelae nomen 'Otbî a cognomine Ma'hmûdi, Jemin-el-daule, duxit.

يا نار كونى بردا وسلاما ابرهيم خليل را در آتش سوزان كلستان روح وريحان داد‘. Chalîl s. Abraham cum Deo primo loco positus et ipse argumento esse potest, librum illi Chalilo inscriptum esse. Fol. 168 v. transitur ad utilitates historiae, et inde ad laudes regis, maxime a religiosa pietate, qua ductus legendo Corano, contemplandis rebus divinis, laudando et precando Deo unice vacet, quid? quod ab interregno et turbis civilibus (فترة), quo tempore caerimoniis religiosis lege obstrictus non esset, ad hoc tempus, quo orbis terrarum ei pareat, ne unam quidem precationem divinitus praescriptam omiserit, atque etiam officiis ex imitatione Prophetae derivatis et operibus supererogatoriis assidue operam dederit. Dei autem beneficio cives sub justo ejus imperio tranquilla felicitate frui animorumque ulcera et vulnera benignitate ejus sanari. Exit oratio in versus, quibus scriptor eum laudat eique bene precatur. Duo ultima disticha:

تابعش باد يار شادى وبخت   حاسدش باد جفت ناله وآه

در نفسهاى دشمنش تضمين   هر نفس صد هزار وا نفساه

16) Fol. 169 v. — 172 r., 173 r. — 174 r., 175 r. — 190 v., 194 v. — 214 r., 218 v. — 244 r., 245 v — 247 v., 250 r. — 251 r.. 258 v. et 259 r., 261 v. et 262 r., 266 r., 268 r., 270 v., 271 r. et v., 280 v. et 281 r., 290 v., 292 v. — 297 r., 304 r. et v., 307 r. — 311 r., 312 r. et v., 314 r., 318 r., 323 v., 324 r. — 325 v. *Epistolae turcicae, persicae, arabicae, partim ad familiares, partim ad reges, proceres et viros doctos scriptae, partes epistolarum, formulae epistolares, libelli supplices eorumque fragmenta.* Initium facit f. 169 v. تعزيه نامه, epistola consolatoria de morte filii, turc. Sequuntur f. 169 v. — 172 r. epistolae turc. honoris et amicitiae causa scriptae, quarum argumentum fere hoc est, scriptorem recte valere atque alteri bene precari ejusque consuetudinem desiderare, item literas ejus summo cum gaudio accepisse et novas expectare, al. Immixta sunt epistolarum inscriptiones, exordia, fragmenta, versiculi. Talia item inveniuntur f. 182 v., 183 v., 184 r. et v., 188 v., 189 v., 190 r. et v., 194 v., 205 r. Fol. 173 r. epistola turc. filii illius قاضى بغداد, de quo vid. No. 14, qua aliquem literarum studiosum doctori in discipulos recipiendum et fovendum commendat *). Item commendaticiae sunt epistolae turcicae f. 170 r., 173 v., 174 r., 183 r., 184 v., 189 v. et 190 r., 195 r. et v. **), 206 r., 207 r. et v., 208 r. et v., 209 r., 219 r. Ex arabicis f. 178 r. et v., 189 r. et v., 195 r., 206 v., prima et quarta commendaticiae sunt, secunda post regis laudes et bona vota summum ejus denno

*) Subscriptum est, ut Turcae saepissime articulo arabico abutuntur: من العبد الحقير ابن القاضى البغداد; item alii epistolae turc. ejusdem argumenti ab eodem datae f. 207 r. subscriptum: من المخلص القديم احمد الحسينى ابن القاضى البغداد.

**) F. 195 v. l. 5. citatum est hemistichium arabicum, quo beneficentia erga eum, a quo literae reddendae erant, per similitudinem commendatur: وللارض من كاس الكرام نصيب, *Terra quoque ex poculo hominum liberalium partem accipit*, quod morem libandi Orientalibus cum Graecis et Romanis communem prodit.

videndi desiderium celebrat, tertia gratias pro acceptis literis et bona vota continet. Fol. 175 r. et v. duae epistolae turcicae, quarum posterior fine caret, Veziro munus recens acceptum gratulantur, duae aliae f. 176 r. et v. ad viros doctos scriptae desiderium reditus vel saltem literarum accipiendarum declarant. Scriptoris nomine insignis est f. 177 r. epistola turc. Ǵa'feri, Nischângii imperialis (موقّع جعفر چلبى), A. Chr. 1514 supplicio affecti (vid. Hammeri Hist. regni osman., ed. post., I, p. 726 sq., et Hist. poes. osman., I, p. 180 sqq.), qua Magnum Vezirum certiorem facit, Qâpiǵî-Bâschi Muſli'h-el-dîn Begum mandata ejus ad se pertulisse iisque redditis Constantinopolin revertisse, quod argumentum solitis gratiarum actionibus, laudibus et bonis votis exornatum est. Alia ejus epistola turc. fol. 177 r. et v. Sulthâno A'hmed, fratri Selîmi I, eadem nuntiat, nisi quod is, qui mandata principis attulit, hic est Scherâbdâr-Bâschi A'hmed Beg. Fol. 177 v. et 178 r. nescio cujus epistola turc. ejusdem argumenti ad Sulthânum Ma'hmûd, qui per quendam Thâli'î Ćelebî mandata ad scriptorem miserat. Fol. 179 r. A'hmed Pâschâ Ibn-Weli-el-dîn Iskender Pâschae turc. rescribit, pro quinquaginta vel sexaginta malis cydoniis (اللى التمش دانه ايوا), quae ille petierit, se quot habeat, id est septem, mittere, quam paucitatem deinde excusat. Fol. 179 r. et v. literae turcicae, quibus Bâjezîd II nuntiat, se Ainabachti (اينه بختى), i. e. Naupactum, die tertio Mu'harrami a Venetis deditione cepisse, vitis fortunisque incolarum pepercisse et praesidium in ea posuisse (vid. Hammeri Hist. regni osman., ed. post., I, p. 650). Fol. 179 v. et 180 r. et v. ejusdem Bâjezîdi epistola persica ad Ǵem fratrem, quam pertulit Wezîr Timûrtâsch Ćelebî. Argumentum hoc: Quum Bâjezîd versus praefecturam Ǵemi iter parasset, ita autem multis ultro citroque commeantibus in illis regionibus insoliti motus facti essent, Bâjezîd eos excusat fratrisque animum demulcet. Fol. 180 v. — 182 r. epistola persica Ma'hmûd Pâschae ad Sulthânum 'Hasan, qua ei Sulthanum Ǵihânschâh a se devictum esse nuntiat. Fol. 185 r. exordium epistolae persicae sic inscriptae: مكتوب مولانا اسعد الدين الدوانى لسيد نظام الدين احمد الحسنىّ الحسينىّ الشيرازىّ. Is in ipsa epistola appellatur: قرّة العيون النبويّة‘ افتخار الائمّة الهاشميّة‘ سلطان النقباء والسيادة‘ منبع المجد والسعادة‘ Fol. 185 v. epistola turcica, qua is, ad quam data est, rogatur, ne de Sipâhio, cui commissa sit, hominum malevolorum mendacia credat *). Fol. 186 r. — 187 r. epistola

*) Faceti sunt versiculi arabici lin. 6, quibus aliquis se ipsum proposito Dei ac Prophetae exemplo de maledicorum protervia consolatur:

قيل انّ الاله ذو ولد   قيل انّ الرسول قد كهنا

ما نجا اللّه والرسول معا   من لسان الورى فكيف انا

Deus filium genuisse, Propheta hariolus fuisse dictus est; quum igitur nec Deus nec Propheta linguas hominum effugerint, qui ego effugiam?

arabica, qua discipulus doctorem pro commilitone, a quo ejus animus alienatior erat, deprecatur. Fol. 188 r. et v. epistola turcica, qua aliquis hominem aulicum de rege ei offenso consolatur, causam inimicis et invidis tribuit eumque denuo in gratiam regiam venturum, istos vero poenas daturos esse promittit. Fol. 196 r. — 197 v. epistola persica ornatissima ad Ma'hmûd Pâschâ Vezirum, qua scriptor ei nuntiat se mense Mu'harram ineunte literas ejus ex دار السداد محمّد آباد datas accepisse ex iisque intellexisse, coepta bene succedere et hostes Islami vinci. Inscriptum est: جوابُ مكتوب كُتب الى جناب الوزير الفاضل محمود پاشاه الربمىّ عليه الرحمة والرضوان. Eum tum in India egisse, et nomen urbis Mu'hammedâbâd, et hic locus, f. 197 r. antepen. et pen., significat: واكرچه ميان هند وروم بُعْد مكانيست، امّا يقين دانند كه ازدواج بياض رومى نهاد، ومداد هندى سواد، مستلزم انتاج قرب جانبيست, *Etsi Indi ac Graeci locorum longinquitate dirimuntur, tamen constat, ex conjugio chartae, specie Graecam referentis, et atramenti, fusco Indo similis, necessario animorum conjunctionem nasci.* Fol. 197 v. — 199 v. epistola persica ad Sulthânum 'Hosein Baiqarâ, qua scriptor literas ejus ab Emîr Ǵelâl-el-dîn ad se perlatas esse nuntiat. Fol. 199 v. — 201 r. epistola persica ad Sulthânum Emîr-zâde Schâh Ǵihânschâh El-Lârî. Per solitas ambages scriptor dicit se literas Sulthani accepisse datas d. 27 Ramadhâni ex دار السداد محمّد آباد, unde quum intellexisset illum victoriam reportasse et arcem hostilem جرون expugnasse, se incredibili gaudio perfusum esse: از استماع فتح جرون، دفع تغ ضيا اسم ظلام رسم ملعون، صداى شكر، ونداى ذكر، بقبّه كردون رسيد، الخ. Quae sequuntur docent nomen regionis ditioni moslemicae subjectae fuisse Bîgânger (مملكت بيجانكر) ejusque incolas idola coluisse; quare scriptor Deo gratias agit, quod illa victoria verae religioni viam in istam superstitionis silvam patefecerit. Quamquam nondum tota Moslemis parebat, sed tantum aliquot loca et castella ejus (بعضى از بقاع وقلاع بيجانكر، مسخّر لشكر ظفر اثر، كشته است); late enim patebat eratque اعظم دار الحرب كفّار، واكبر ولايت فسدهٔ نابكار. Sperat scriptor omnes illas terras ad Islamum conversas milites, arma, equos, vestes aliasque copias suppedituras esse. A Sunnita ad Sunnitam scriptam esse epistolam, extrema verba arguunt: بمحمّد وحيدر، وابو بكر وعمر. Fol. 201 r. — 202 r. epistola persica verbis (من لسان) Sulthâni Mu'hammed Schâh Behmenidae scripta ad Sulthânum Ma'hmûd Schâh الكجراتى, cui ille nuntiat literas ejus sibi redditas esse ab Islâm Chân et se vicissim has literas ad eum perferendas dedisse Sejjido Muzhaffer-el-dîn, deinde ei precatur, ut in bello suscepto feliciter pergat et arcem Gulnâr (حصار كلنار), ad quam castra posuerit, expugnet بمحمّد وحيدر. Fol. 202 r. — 203 v. epistola persica, qua scriptor Mu'hammedi II precatur, ut Graecos graecique imperii reliquias profliget. Fol. 204 r. et v. epistola persica in fine trunca, qua scriptor Sulthâno 'Alâ-el-dîn El-Gîlânî pro literis ab eo acceptis gratias agit. (Multae harum epistolarum inde a fol. 196 r., si non omnes, a Ǵâmio, celeberrimo poëta persico, scriptae videntur.) Fol. 206 r. epistola turcica ad Ǵelâl-zâde Efendi, qua rogatur, ne eam scholam, in qua scriptor professoris munere fungebatur, اوتوز fieri sinat; id alibi fieri posse (باشد كه غير يرده اوتوز اولنه), suae autem scholae dedecori futurum esse (فقيروڭ مدرسه سى اوتوز اولمه كمال قبح اولا). Quid hoc sit: triginta fieri, nescio. Fol. 210 r. et v. epistola persica ad principem aliquem, ex abrupto incipiens. Scriptor queritur, homines sibi obnoxios (متعلّقان بندهٔ اخلاص شعار) a nonnullis aulicis (بعض از ملازمان، دركاه عالم پناه) oppressos opes suas, ut isti illudentes dixerint, mutuas dedisse, id est rapina amisisse, tum inter turbas aufugisse et laborioso itinere ad se venisse. Narrationem concludit gravi hoc disticho arabico: وما شكوتُ الشكوى لمثلى عادة، ولكنْ تفيض الكأسُ عند امتلائها، *Queror, etsi vir mei animi queri non solet; sed quum plenus est calix, redundat.* Fol. 210 v. exordium epistolae persicae ad Sulthânum 'Hasan Beg. Fol. 211 r. — 213 v. duo تنبيه نامه, i. e. epistolae quibus aliquis promissorum beneficiorum admonetur, turc. Medulla epistolae prioris ab 'Abdallah quodam scriptae inclusa est his duobus distichis arabicis, f. 211 v. lin. 12 et 13: لحقّ اهزّك لا أنّى عرفتك ناسيا، ولا أنّى اردتُ تقاضيا، ولكنْ رأيتُ السيف من بعد سلّة، الى الهزّ محتاجا وإن كان ماضيا، *Quatio* (i. e. excito) *te, non quod te ullius officii obliviosum noverim, nec quod quasi debitum exigam; sed vidi gladium semel strictum iterum* (ad novum ictum) *quatiendum esse, etsi acutus est.* In posteriore eaque copiosiore scriptor primum amicitiam suam et Is'hâqi illius, ad quem scribit [*]), summque ejus videndi

Hic ذو كهنا scriptum est, recte قد كهنا fol. 213 v. lin. 2, et fol. 326 v. lin. 10, ubi iidem versus citati sunt.

[*]) De amicitia quae animas ante Adamum creatum conjunxerit, fol. 213 r. lin. 4—6:

نحن اللذان تعارفتْ ارواحنا من قبل خلق الله طينة آدم

in quam sententiam citatur propheticum illud: انّ الارواح جنودٌ مجنّدةٌ فما تعارفت (Cod. تعاقت) منها ائتلفت. Deinde hoc distichon:

desiderium celebrat. Deinde se munere honorifico, quo ille ornatus sit, magnopere laetatum esse dicit. Hoc quando factum sit, docet chronostichon turcicum, f. 213 r. lin. 2: چونكه او مه منزلت اندى سعود شرف، دل ددى تاريخنى اوله سعادت قرين, i. e. A. Chr. 1530—1. Tum de maledicentia inimicorum in se queritur, de qua si ille plura cognoscere velit, rogat ut ea ab ʿAbd-allah filio petat, cui hae literae commissae sint. Verum magis mirandum et dolendum hoc esse, quod etiam ab amicis (quo plurali Isʿhâqum tecte significat) opem non accipiat. Egregii sunt versus persici, quibus in hanc sententiam utitur, fol. 213 v. lin. 7 et 8:

٩٣٧

يارى از ياران نمى بينيم يارانرا چه شد
دوستى كى آخر آمد دوستدارانرا چه شد
لعلى از كان مروّت بر نيامد ساليات
تابش خورشيد وسعى باد وبارانرا چه شد

Adjumentum ab adjutoribus non accipimus: adjutoribus quid accidit? Amicitia si periit, amicis quid accidit? Plures annos ex fodina humanitatis tuae rubinus nullus provenit: calori solis, industriae venti et pluviae quid accidit? Tandem in gravem hanc interrogationem erumpit:

آيين وفا ودوستدارى
در شهر شما مكر نباشد

Fidei et amicitiae usus num forte in vestra urbe nullus est? Hinc affirmat se, si posset, ipsum ad illius officium venturum fuisse eique bene precatur. Fol. 214 r. initium تنبيه نامه turcici, f. 219 v. et 220 r. continuati et finiti. Fol. 218 v. epistola persica gratulatoria de accepto munere aulico. Fol. 220 r. — 222 v. epistola turcica consolatoria, qua ad querelas viri docti de fortuna adversa respondetur, gravissimis illa et elegantissimis sententiis referta. Scriptor de literis gratias agit et quantam inde voluptatem ceperit declarat. Sed fuisse in iis querelas de aerumnis ex ipsa doctrina subnatis, quibus motus ille in otium et solitudinem secedere, immo peregre proficisci constituerit. Itaque primum docet, quanti et quam utilis sit doctrina *); deinde illud consilium oppugnat, patientiam commendat, homines doctos aliis consuetudinem et institutionem debere monet; ceterum mala perferendi conditionem omnibus mortalibus impositam esse; sapientis vero esse bona e malis, quantum possit, seligere atque ex ipsis malis utilitatem capere, omnia autem juxta cum Deo velle, ut recte possit dicere: *) اريد ما تريد فا يكون الّا ما اريد, *ego volo quae tu vis, itaque nihil fit nisi quod volo.* Praeterea fortunam secundam malis, adversam bonis propriam, illam odii, hanc amoris divini argumentum videri. Quare tristitiam excutiendam esse. His incommoda peregrinationis adjungit. Tum sensus animi et consilia etiam cum amicis communicare vetat; vulgus amicorum esse جواسيس العيوب وملاطيس القلوب, exploratores vitiorum et malleos animorum, sapientes autem et fideles hac aetate vix superesse **). Hinc iterum illud inculcat, in hoc mundo bona malis mixta esse ***); aegri autem animi

---

شَرِبْنا على ذِكْرِ الحبيب مُدامةً
سَكِرْنا بها من قبل ان يُخْلَق الكَرْم

*) Hic quoque alti spiritus doctrinae orientalis apparent, ut f. 221 r. l. 3: ورد فى كتاب الاحياء، الناس موتى الّا العلماء، et l. 4 et 5: ورد فى الحديث بين الحجج، الناس عالم ومتعلّم والباقى همج، . His consona sunt persica illa, f. 228 v. l. 12 et 13:

اى گشته بعقل وزيركى فرزانه
تحصيل كمال خويش كن مردانه
صافيست كسى كه علم وحكمت دارد
باقى همه دُرْد اند درين ميخانه

O tu, qui mentis vigore ingeniique acumine egregie doctus factus es, summas tibi laudes comparare strenue stude. Vinum limpidum in hoc oenopolio (i. e. mundo) *is est, qui doctrinam et sapientiam in se habet: reliqui omnes faeces sunt.*

*) In codice omissum est ما post اريد, et ف ante ما.

**) رباعى

رفتند جماعتى كه دانا بودند
در علم ونظر واقف ودانا بودند
امروز ازان قوم اثرى باقى نيست
كويا كه حباب موج دريا بودند

Decesserunt multi rerum gnari, in doctrina et contemplatione egregie versati. Hodie illorum nullum vestigium superest: bullas fluctuum marinorum fuisse dixeris.

Et paullo post: نظم

روى كريز نيست كه كردون كمان كش است
جاى درنك نيست كه كيتى مشوّش است
با هركه انس كيرم ازو سوخته شوم
بنكر كه انس وانس به تصحيف آتش است

Quo fugiam non habeo, ipsum enim coelum arcum tendit; diutius morari autem non possum, totus enim mundus perturbatus est. Cum quocunque familiaritatem jungo, ab eo uror; vide modo ut uns (familiaritas) *et ins* (genus humanum) *ex âtesch* (ignis) *male scripto oriantur.*

***) هر كلك خارى وهر ملك خمارى واردر، فرح وترح توأمان وتهنيت وتعزيت همعنان در، تنسّم رواحك تبسّم صباح پى رويدر، خير شر ايچنده منزوى وشر خيرله محتويدر، *Omnis rosa spinam, omne vinum crapulam adjunctam habet; laetitia et tristitia gemellae sunt, gratulatio et consolatio jugales; aurae vespertinae aurora matutina pedissequa est.* Cf. quarta et septuagesima sententiarum ʿAlii. Ceterum ex hoc loco intelligitur, quomodo et oratio et interpretatio loci a Meninskio ad verbum تنسّم citati emendanda sit.

medicinam esse non hominum delenimenta, sed coeli mundique contemplationem; sapientem mala fortiter ferre atque in ipso carcere aequum animum servare *); praeterea ista incommoda mox praeteritura et commoda ex iis proventura esse. Tandem longitudinem epistolae excusat eamque bonis votis concludit. Fol. 223 r. — 224 r. Lâmi'î, poetae turcici (de quo vid. Hammeri Hist. poes osman., II, p. 20 sqq.) literae supplices, مكتوب توقّع, ad Magnum Vezirum, turcice. Primum monet, et majores suos Portae osmanicae fideliter serviisse, et se jam duos Sulthânos utraque oratione celebrasse, nunc autem ipsum Vezirum assidue laudare eique bene precari **), literis vero tantopere studere, ut jam quinque et triginta libros ediderit: اورب علم وهنر نبلينه پنجه، ايرشدى نظم ونثرم سى وپنجه، . Deinde pro viro docto, qui, etsi in summo consilio aulico ab 'Ulemâ commendatus esset, tamen quinque annos frustra expectaverit, deprecatur, ut, si non munus, certe inopiae levamen impetret. (Hanc epistolam a Lâmi'î scriptam esse, non solum inde colligo, quod bona pars sequentium manifesto ex collectione epistolarum ejus desumta est, de qua vid. Hammerus l. l. lin. ult., sed maxime ex significatione nominis, quae inest in his verbis f. 223 v. l. 1 et 2: بو عبد مخلصك وچاكر متخصّصك عنوانى مهر وماه كبى لاّمعى لغلّه محرّر وداعى لغلد مقرّر اولمشدر. Fol. 224 r. et v. دعا نامه turcicum, i. e. libellus Prusanorum ad Magnum Vezirum. Hospitio et legatis (عمارت وارقاف) Sulthâni Murâd in urbe Prusana priorum curatorum incuria et fraude pessum datis, eum principem, qui nunc illorum administrationem gerat, detrimentorum et impedimentorum recensum ad Portam misisse ab eaque potestatem petiisse pecunias perditas suis quasque locis repetundi. Itaque rogant, ut Vezirus civitati Prusanae in hac re faveat denuoque bene de ea mereat. Fol. 224 v. — 225 v. epistola turcica Derwischi e posteris Prophetae *) ad Magnum Vezirum. Priores curatores hospitii et legatorum Prusanorum Sejjid Mu'hammed Buchârii (vid. Hammeri Hist. regni osman., I, p. 114 et 341, et Hist. poes. osman., II, p. 176 — 178), jussum imperiale secutos, in cibis ex culina illius hospitii distribuendis se comesorum vulgo praetulisse et, quum aestate cum ceteris Derwischis rus ire soleat, reliquo autem tempore turba plebeja culinam obsidens viro religioso et quietis amanti molesta sit, sibi tantum rerum ad vitam necessariarum dedisse, quantum ciborum accepturus fuisset, si ex culina petiisset. Eum autem, qui nunc illo munere fungatur, hoc improbasse et ut a Porta vetaretur impetrasse. Jam igitur petit, ut pristina ratio restituatur. Fol. 225 v. — 226 v. Lâmi'î epistola turcica Prusae ad Magnum Vezirum scripta, qua nuntiat se cum his literis ad eum misisse exemplum novi carminis sui *Weise we-Râmin* (vid. Hammeri Hist. poes. osman., II, p. 21 et 63 — 89) ejus jussu descriptum a ثمين نالى چلبى, sene sollertissimo, qui nunc prae egestate erudiendis pueris victum quaerat. Eundem descripsisse exemplum corporis carminum suorum sive diwâni prope decem millia distichorum continentis (نسخهء كلّيات ديوان بنده كه على الترتيب اون بيك بيته قريب در) et fere triginta alia opera (كتب ورسائل) a se ad Vezirum missa. Esse praetoriani filium (قول اوغلى) ejusque patrem munus custodiendi mausolei sulthanici (حضرت سلطان، عليه الرحمة والغفران، تربسنه تربه دارلق) accepisse, cujus muneris diploma his literis adjunctum sit; nunc autem visu ejus vehementer hebetato, se Vezirum rogare, ut patris munus ad filium transferat, aut, si quid obstet, huic in aliquo telonio scribae locum tribuat. Deinde dicit se a Veziro novum carmen incipere jussum *Heft peiker* delegisse (vid. Hammerus l. l. pag. 21 et 90); primum enim hoc argumentum a nullo poëta osmanico occupatum esse; deinde, quum alii Constantinopolin aedificiis ornent, sibi quoque visum esse septem palatia extruere illis praestantiora et, quod quidem speret, usque ad resurrectionem sarta tecta futura. Carmen tria quatuorve millia distichorum habiturum; jam fere mille finita esse. Postremo egestatem illius librarii iterum urget, quam si Vezirus levarit eumque necessitate puerorum erudiendorum exolverit, se hoc beneficium sibi datum erbitraturum esse. Fol. 226 v. et 227 r. ejusdem ad nescio quem epistola turcica. Queritur de infrequentia literarum; testatur se toto animo ei deditum esse ac semper fore, quamvis locorum intervalla et temporis diuturnitas intercedant. Haec se ideo exposuisse, ne ille putaret se propter literarum intermissionem ejus et officiorum suorum oblitum esse. Ceterum se ei per eundem Derwischum, cui has literas perferendas dederit, misisse exemplum carminis sui *Wâmiq u-'Adrâ* **) (vid. Hammerus l. l. pag. 21 et

*)
خردمند اكر جا بزندان كند
زطبع خوش آنرا كلستان كند
چو در فسحت بسط ره يافت دل
چه غم دارد از قبض اين مشت كل

Sapiens si in carcere habitat, bona indole eum rosario similem reddit. Quum animus in apertum expansionis (hilaritatis) *viam reperit, quid angustias hujus pugilli pulveris* (corporis) *curat?*

**) Vix mollius quidquam atque facetius cogitari potest hac similitudine, fol. 223 r. antepen.:

بنده دن افلاكه اوچمز بر عبادت بلبلى
الميا برك دعاتى كل كبى منقارنه

Nulla supplicationis luscinia a me ad sphaeras evolat, quin folium boni voti pro te ceu rosam in rostrum sumat. Fol. 225 v. lin. 10 pro افلاكه legitur آفاقه, f. 228 r. l. 5 كردونه (nam كرونه error librarii est). Utroque loco pro الميا oratione integra est كالميا, i. e. كه اليا, quasi *Kalmaja*, ut ch' et qu' apud Italos et Gallos pro *che* et *que*.

*) Vid. fol. 225 r. lin. 2 et ult. Num Lâmi'î hanc originem professus sit, mihi non constat. Sed fortasse hanc epistolam et superiorem illius Derwischi et Prusanorum mandato scripsit.

**) Haec nomina corrupta sunt in Chrestom. pers. Wilkenii, pag. 170 lin. 3, ubi pro دامق وغدر است legendum وامق وعذراست.

45 — 63; translatio germanica brevior ab eodem edita est Vindobonae, 1833.) Fol. 227 v. et 228 r. ejusdem epistola turcica ad Magnum Vezirum, quacum ei misit exemplum jussu ejus descriptum dîwâni sui prope decem millia distichorum continentis et priorem prope quingentis distichis superantis (بو دیوانچه نك اوّلكی دن ییش یوز بیته قریب زیاده سی واردر). Rogat ut et librum, et eum, cui commissus sit, benigne accipiat *). Deinde, quamquam et corporis et animi molestiis conflictetur, novi carminis *Heft peiker* jam fere mille et ducenta disticha finita esse nuntiat. Fol. 228 r. — 229 v. ejusdem epistola turcica ad ʿAbd-allah filium, literarum studiosum, fere eodem tempore scripta; nam totidem disticha illius carminis finita esse dicit. Quum autem filius carmen ejusdem nominis et argumenti a Newaî compositum in bibliothecis et librariorum tabernis frustra a se quaesitum esse asseverasset, pater eum excusatum habet; si reperiri potuisset, gratum futurum fuisse; quum autem non possit, nihil referre. Deinde sibi nuntiatum esse dicit, illum in societatem procerum venisse, unde ei largissimos studiorum fructus brevi percipiendos promittit. Sed quod ille patris monita de munere professoris nondum ambiendo verbis acerbis et argumentis nullis reprobaverit utque sententiam mutaret petierit, de hac immodestia eum objurgat et praecoces hos spiritus damnat. Tum eum aliorum maledicentiam, suae vitiositatis conscium, non solum patienter ferre jubet, sed etiam par pari referre vetat; non omnia enim, quae bona videantur, laudanda esse, non omnia quae mala, vituperanda; quam sententiam hoc disticho persico confirmat:

بر آستانهٔ میخانه کر سری بینی
مزن به پای که معلوم نیست نیّت او

Si in limine oenopolii caput depositum vides, ne feri pede; ignoras enim consilium ejus. Fol. 230 r. — 231 r. ejusdem epistola turcica, qua vim et usum electuarii cujusdam (معجون), quod ab amico rogatus ei misit, utraque oratione celebrat. Fol. 231 r. et v. ejusdem epistola turcica ad Qâdhi-ʿâskerum. A Sulthano novum carmen scribere jussum, se Qâdhi-ʿaskerum de *Heft peiker* turcice reddendo consuluisse et, quum ille argumentum probasset, opus aggressum esse. Jam intra duos menses fere tria millia distichorum finita esse, ei mox mittenda; quorum vitia ut ab eo excusentur rogat et cur id speret indicat. Fol. 232 r. et v. encomium persicum Solimani Magni propter victoriam A. Chr. 1526 de Hungaris reportatam. Describitur trajectus Savi et Dravi; prope viginti arces expugnantur; rex hungaricus exercitu instructissimo adversus Moslemos profectus vincitur; exercitus partim occiditur, partim capitur, partim Danubio hauritur. De regis interitu nihil. Inscriptio haec est: صورت تقريض است براى فتح ممالك انكروس منحوس; initium: حمد نا محدود، وثناء نا معدود، از زبان هر موجود، finis: فقطع دابر القوم الّذين ظلموا، والحمد للّه ربّ العالمين، والصلوة على سيّدنا محمّد وآله اجمعين ;مر آن واجب الوجودى را كه الخ. Fol. 233 r. et v. epistola turcica, qua adolescens doctorem rogat ut se in discipulos recipiat. Fol. 233 v. et 234 r. alia ejusdem argumenti. Fol. 234 v. — 235 v. epistola turcica Lâmiʿî ad Magnum Vezirum, quacum ei per ʿAbd-allah filium tres libros prosa oratione scriptos misit: *Mirʾât-el-esmâ*, *ʿIbret-numâ*, et *Munâzharâti-behâr u-schitâ* (vid. Hammerus l. l. pag. 20, ubi pro Ibret-numâ scriptum est Ibret-name; argumentum disceptationis veris et hiemis explicatum est pag. 29 — 40). Hac occasione usus filium Veziro commendat eumque quatuor fratres habere dicit, quorum unus in aliqua schola (*medrese*) literis operam det, reliqui mox ad eadem studia dimittendi sint. Fol. 236 r. et v. alicui turcice ad epistolam respondet, qua ille munus professoris sibi mandatum esse nuntiaverat. Scholae talem virum gratulatur, hoc distichon ad eum accommodans: نه منصب بود بلندئ مرد، بلكه منصب بود بمرد بلند، *Non vir munere nobilitatur, sed munus viro*, deinde ei bene precatur, plura autem adjicere dicit esse ارسال كزيره كرمانه، والقاء قطره عمانه، *coriandrum in Kirmaniam mittere et guttam in mare jacere*, quae sunt proverbia de re supervacanea, ut apud Graecos γλαῦκ' εἰς Ἀθήνας. Fol. 236 v. — 242 r. Muʿhammedi, viro in alta dignitate constituto, pro beneficiis ab eo in ʾAbd-allah filium collatis gratias agit et Rûschenî-zâde aliquem commendat; f. 238 r. — 239 r. pro acceptis literis gratias agit et scriptorem laudibus bonisque votis cumulat; f. 239 r. — 240 r. summam amicitiam ardentissimumque amici desiderium declarat; f. 240 r. — 241 r. pro literis gratias agit, quantopere amicum desideret exponit, et si quid in hac epistola peccaverit, veniam petit; f. 241 r. — 242 v. gratias agit pro literis et pecunia, medicina inopiae tam praesentis, ut jam de vendendis aliquot libris quamvis necessariis cogitaverit. Fol. 242 v. inf. promittitur epistola, qua aliquis responderit ad literas, quibus de existimatione sua ab homine malevolo attentata certior factus esset; sed quae f. 243 r. et v. sequitur epistola turcica, aliquem de morte cognati aut amici consolatur. Alia ejusdem generis est f. 251 r. de morte filii. Fol. 243 v. adolescens literarum studiosus doctori commendatur in discipulos recipiendus; ejusdem argumenti itemque turcice scriptae sunt duae Aʿhmed El-ʿHoseinii f. 280 v., una f. 296 r. sic inscripta: توقيع تربيت طالب علم, ita ut توقيع sit pro توقّع, quod petitionem significat ut رجا et ترجّى, una inchoata tantum f. 296 v., duae f. 323 v. et 325 r. Fol. 244 r. gratulatio turcica de accepto munere judicis Qahirensis (مصر قاضيلغى); f. 310 v. et 311 r. exordium gratulationis turcicae ad regem recens inauguratum; f. 312 r. et v. epistola arabica, qua Muʿhammed II Ainalo, Sulthano aegyptio (regn. A. Chr. 1453 — 1461), susceptum regnum gratulatur. Inscriptio etiam nuntium de Constantinopoli eodem anno expugnata promittit, sed epistola in gratulatione desinit. Fol. 245 v. et 246 r.

---

*) Fol. 227 v. lin. 15: بيت

نملة جآءت برجل من جراد تو سليمانى كن اى آصف نهاد

Formica pedem locustae attulit: tu Salomonis benignitatem imitare, o Asafi ingenio praedite! Vid. Hammeri liber Rosenöl, pag. 169 et 170.

exempla persica exordiorum et aliarum partium epistolarum; turcica et arabica ejusdem generis sunt f. 247 v., 258 v., 259 r., 271 r. et v., 292 v., 293 v., 295 v., 296 v., 297 r., 309 v. Fol. 246 r. — 247 r. epistola persica, qua aliquis ex patria exul Magni Veziri opem implorat. Fol. 250 r. et v. epistola turcica, qua pro literis gratiae aguntur et novae petuntur. Similes epistolae vel officii vel humanitatis vel amicitiae causa scriptae sunt f. 258 v., 261 v., 262 r. (in qua aliquis queritur, quod misso professoratu munus judicis molestiarum plenissimum susceperit, maxime quod reditus ejus, ex quo huc venerit, binos et tricenos numos pro singulis causis non superaverint: قضيلق محصولى دخى بنده كوز اوتوز اكى شردن زياده اولمش دكلدر ايونده كللدن), 266 r., 270 v., 290 v. (ab 'Abd-allah, Professore scholae Constantinopolitanae ad aedem S. Sophiae, عبد الله المدرس بمدرسه ايا صوفيه, ad amicum provincialem scripta), 293 r., 293 r. — 295 r., 310 r. et v., 318 r. Fol. 250 v. epistola turcica exordio carens, qua A'hmed, praefectus alicujus sanǵaqatus, Portae commendatur, quod totam illam regionem ab infestatione latronum (qui بابلش حرامى لرى appellantur) liberaverit, praecipue autem in suo sanǵaqatu Arabes rebelles (عصاة عرب) usque ad ardua montium juga persecutus multas pecunias publicas ab iis raptas reddere coegerit easque aerario restituerit. Aliae tales epistolae turcicae sunt f. 266 r., qua Mewlânâ Mu'hammed Ibn-El-Sejjid Zein-el-'âbidîn e gente Prophetae commendatur, quamquam epistola post ipsum illius nomen abrupta est; f. 268 r., qua Emir Efendî aliquis tutelae alius, in cujus regionem negotiorum causa ex سرحدّ روم profecturus erat, commendatur; f. 295 v. توقيع منصب, quo Mewlânâ Mo'hjî 'l-dîn, qui aliquamdiu vicarius judicis Prusani fuerat, ab hoc Portae commendatur, ut eum alicubi judicem faciat; f. 296 r., 308 r. — 309 r. et 311 r. sex epistolae argumento ad illam f. 268 r. accedentes; f. 325 v. judex aliquis anatolicus Sulthanum rogat, ut Iflâthûn-zâde (Platonis filius), qui prius ipsius vicarius fuerit, deinde scheich sive concionator ordinarius ad aedem Prusanam Jildirim-Châni (i. e. Bâjezîdi I) factus sit, jam novo Prusae incendio et domicilio et majore parte rerum suarum privatus aut illud munus recuperet, aut aliud fructus et honoris ejusdem impetret. Fol. 293 v. literae turcicae ad regem aliquem, quibus aliquis magistrorum palatii pro Mu'hammede, praefecto cellariorum (كلارجى باشى), quem inimici apud regem calumniati erant, ita ut eum a munere removeri juberet, pro eo deprecatur ejusque intemeratam probitatem testatur. Fol. 296 v. et 297 r. epistola turcica, qua alicui pro novo beneficio gratiae aguntur ejusque benevolentia ut perpetua sit rogatur; fol. 304 r. et v. alia, qua aliquis Magno Veziro gratias agit, quod se a munere judicis Damasceni ad munus judicis Qâhirensis provexerit; fol. 324 r. finis epistolae turcicae, qua pro beneficio gratiae aguntur. Fol. 324 v. epistola turcica Muslî'h-el-dîni, judicis Eskischehrensis, qua administratorem (*mutewelli*) scholae alicujus ex legato conditae graviter accusat, quod in largissimo legati fructu jam dudum professoribus ne obolum quidem de salario solverit, nunc autem discipulos quoque stipendiis et pecuniis mensalibus (حقوق طلبه وتعاميه لرى) defraudet. Miratur quod is, ad quem literae datae sunt, hominum male fidorum testimoniis fretus tali viro administrationem legati commiserit, praesertim quum viri probi non desint. Rogat Sinân Ćelebî Efendio, judici Prusano, mandetur, ut in totam illam administrationem inquirat. Si ipse, cui prius talis inquisitio mandata sit et qui bene compertum habeat quid hic terrarum fiat, illi adjungatur, etiam plura cognitum iri. Ita et illum, ad quem scribit, a Deo largissima praemia accepturum, et se in judicio extremo quasi istorum scelerum conscium et celatorem non iri punitum. Restat epistola fol. 307 r. et v. ad Schihâb-el-dîn Beg scripta. Primum scriptor narrat, ex quo huc in Wilâjeti-Rûm venerit, se rebus angustis pressum ad viros principes aut ad amicos literas dare non potuisse, et quod pecuniam, quam A'hmed Aghae debeat, nondum reddiderit, ejus rei Schihâb-el-dinum veniam petere vult. Deinde rogat operam det, ut ea zi'âmet, quam prius Ainâl quidam habuerit, postea ipse acceperit, novissime autem filii Ainâli jussu imperiali recuperaverint, sibi reddatur, quoniam timarorum suorum, quos enumerat, fructus paene nulli sint, et zi'âmet illa, quum tantum duo et viginti millia asprorum ex ea redeant, inter quatuor vel quinque homines recte dividi non possit. Tandem eum commendat, cui has literas perferendas dedit, Mu'hammed Ćelebi scribam, qui postquam reipublicae diu servierit, expeditionibus adverus Tebrizum et Arabes susceptis (تبريز وعرب سفرلرى) interesse non potuerit omninoque propter virium defectum emeritus sit, nunc autem munus praefecti arcis Toqatensis (توقات ديزدارلغى) petiturus, literis commendaticiis Paschae hujus provinciae instructus ad aulam proficisci constituerit. — His epistolis immixtae sunt praefationes arabicae variorum librorum, hae:

17) Fol. 174 v. *Praefatio adnotationum ('hawâschî) ad commentarium Schems-el-dîn El-Iffahânii in Thawâli'-el-enwâr*, Sulthano alicui dedicatarum. Initium: باسم من لاح على بساط الامكان آثار وجوب وجوده، وفاح بحدايق الاكوان ازهار فيضه وجوده، . Finis: والى الله ابتهل لان يهديني الى سواء الطريق، انه باجابة رجاء المؤملين حقيق،

18) Fol. 191 r. — 193 v. *Praefatio commentarii in Abû-Jaqûb Jûsuf El-Sekkâkii Miftâ'h el-'olûm*, Bâjezîdo II dedicati. Initium: الحمد لله الذى يسّر لنا عنان بدايع المعانى، من الاوّل والثوانى، . Laudat scriptor opus El-Sekkâkii *), sed artem rhetoricam, per quam solam recte intelligi possit, nunc paene perditam esse queritur; unde bene factum esse quod ipse ab

*) Hoc opus esse ait عَلَما فى فنون الاطناب والايجاز، وافتنان الحقيقة والمجاز، وتناسب الصدور والأعجاز; sic autem enumeratione partium principalium Rhetoricam designari, docet alius quoque locus hujus codicis, fol. 198 r. l. 4 et 3 ab inf., ubi de oratione simplici et sincera sic est: وزبان زار ىع تصنّع سلك اطناب وايجاز، وتكلّف اساليب حقيقت ومجاز، از سر نيازخواهان است كه الخ

adolescentia usque ad aetatem virilem ei constanter operam dederit. Ita se coguosse quanti sit commentarius Nizhâm-el-din El-Sejjid el-scherîfi s. El-Ġorġânii in illud opus, et alter, ex quo El-Ġorġâni plurima repetierit, Sa'd-el-dini s. El-Teftâzanii. Ex horum conjuncto studio se multa rectius intellexisse quam vulgus interpretum. Ceterum errare eos, qui commentarium El-Gorgânii tam caeca superstitione sequantur, ut quodcunque ille dicat verum esse clament. Doctrinam non paucis quibusdam quasi testamento legatam esse, ut post illos nemo mortalium ea potiri queat; immo tantum abesse ut ipsius Dei liberalitas res arcanas hominibus invideat, ut Coranus oratione haud obscura eas exponat, quamquam scientia divina humanam omnem superet *). Inter illa autem studia rhetorica regnum suscepisse Bajezidum fil. Mu'hammedis, qui multis laudatur; ei se hunc commentarium dedicasse, in quo El-Gorgânii et El-Teftâzanii bona conjunxerit, alterum ex altero suppleverit et correxerit, dissensiones eorum recte dijudicaverit, etsi se ipsum non ab omni errore liberum existimet. Nomen commentarii his verbis significatur: (1. بعز (بعزّ بل زبّنته، عنونته ثمّ القابه، وغر احسابه، sed ipsum hinc definire non audeo. Adjectae sunt glossae inter lineas et in marginibus. Finis:

شعر

فيعطى لنا القدر الجميل فانّه
سجيّته عينٌ يسنّى بها الدهرُ
وباللّه التوفيق، واليه انتهاء التشريف،

19) Fol. 194 r. *Praefatio libri*, cujus et scriptor et inscriptio latent, *de legatis* **) *Adrianopolitanis*, in quae scriptor inquirere jussus erat a Bajezido II, ad quem hunc librum detulit. Initium: الحمد للّه الّذى تحيّرت عقول العقلاء فى بيداء ذاته، وتحيّرت افهام الفضلاء فى فضاء صفاته، Finis:

بيت

وعين الرضا عن كلّ عيب كليلة
ولكنّ عين السخط تبدى المساويا
واللّه المستعان، وعليه التكلان،

20) Fol. 253 v. et 254 r. *Praefatio opusculi theologici, quo dubitationes et objectiones imperiti cujusdam scriptoris refutantur*, Bajezidi II jussu scripti eique dedicati. Initium: سبحانك سبحانك، ما اعظم شانك، واعزّ سلطانك، واجلّ برهانك، واعمّ احسانك، Finis: واللّه المستعان على ما اقول، وعليه التكلان فيما اردتُ اليه الوصول،

21) Fol. 281 v. — 282 r. *Praefatio adnotationum* (*'hawâschi*), Bajezido II dedicatarum, *ad alias adnotationes ad commentarium in Teǵrîd el-kelâm* (حواشى شرح التجريد). Hae antiquiores adnotationes sine dubio El-Ġorġânii sunt, de quibus vid. 'H.-Ch., II, p. 195. Initium: امّا بعد حمد من يستحقّ الحمد لذاته وصفاته، ويستوجب الشكر لجزيل نعمائه وعميم آلائه، والعاقبة لمن والى اللّه الرجعى، Finis: قوله اهتدى، Sequitur initium ipsarum adnotationum: خصّ بالذكر من صفاته ما هو اخصّ به تعالى، اقول المراد بالاخصّيّة الاظهريّة فى الاختصاص دون المعنى الظاهر منها الخ

22) Fol. 282 v. — 284 r. *Praefatio commentarii in Mir'ât el-ufûl fî schar'h mirqât el-wufûl, ab ipso ejus auctore scripti.* Initium: لك الحمد يا من خلق الانسان من صلصال، فجعل الشرع له العقل والعقل له العقال، Medulla praefationis haec est: Inter libros de *ufûl el-fyqh* eminent *Ssadr-el-scherî'ae El-Tenqî'h* ejusque commentarius ab eodem scriptus *El-Taudhî'h* (vid. 'H.-Ch. No. 3674), et *Sa'd-el-dîn El-Teftâzânii* commentarius ad utrumque spectans *), *El-Telwî'h ila keschf 'haqâiq el-Tenqî'h*. Sed quum hic quoque, ut ipsum nomen indicat, difficultates non omnino explanaret, nec omnes attingeret, praeterea Ssadr-el-scheri'am immodice impugnaret, multi in sententiis ejus interpretandis, confirmandis, refutandis, operam posuerunt, aut rectius perdiderunt; nam vel optimi inter eorum libros, *El-Naqd* et *El-Terǵî'h* (vid. 'H.-Ch., II, p. 446 l. 2), errorum pleni sunt. Itaque noster eos superare studuit hoc libro: *Mirqât el-wufûl ila ilm el-ufûl*, et commentario in eum: *Mir'ât el-ufûl fî schar'h mirqât el-wufûl*; deinde in ipsius commentarii prolegomena commentariolum edidit, qui quum a viris doctis cum favore exceptus et cupide multumque descriptus esset, eodem modo totum librum suum explicare instituit. Finis: انّه على ما يشاء قدير، وبالاجابة جدير، وهو حسبى ونعم الوكيل،

23) Fol. 284 r. — 285 r. *Praefatio commentarii in El-Ġorġânii commentarium in El-Sekkâkii Kitâb el-miftâ'h* **). Initium: نحمدك يا من علت سرادق كبريائه عن ان يحول

*) والعلم ليس وقفا على قوم حتّى يغلق بعدهم بابه على العالمين، بل فائض العلم المبين، ما هو على الغيب بضنين، حتّى نطق به الكتاب الحكيم، وفوق كلّ ذى علم عليم،

**) Nam sine dubio lin. 15 pro الاوقات legendum est الاوقاف in his verbis: الى تفتيش الاوقات الكائنة فى محروسة ادرنة المحميّة حرسها اللّه عن الآفات والبليّة،

*) Nam, ut est fol. 283 r. lin. 4—9: *Habenam studii et curae ad solvendos nodos expediendasque difficultates amborum flexit, ut et textus explicaretur, et commentarius clarior dilucidiorque fieret.*

**) Sic ipse scriptor. Sed ex iis, quae sequuntur, hic quidem tertiam El-Miftâ'hi partem de arte rhetorica intelligendam esse constat.

حول بيانها العبارات والاشارات، وانقدعت دون معارج اعتلائه السنة الحقائق والمجازات والكنايات والاستعارات، . Narrat scriptor, se finito artis rhetoricae studio post primam adolescentiam partem vitae in El-Ǵorǵanii commentarium penitus intelligendum impendisse, et quum ad se in quadam terra commorantem homines artis rhetoricae studiosi convenissent illumque commentarium se duce interpretari coepissent, ita autem praestantiam suae explicationis cognossent atque ut eam commentario comprehenderet petiissent, se iis hoc libro satisfecisse, eumque nescio cui Sulthano dedicasse. Finis: والله ولى الاعتصام، وهو حسبى فى نيل المرام،

24) Fol. 285 v. — 288 r. *Praefatio commentarii El-Dhau in locos selectos El-Mifbâ'hi*, cujus initium et argumentum indicavi supra, pag. 342 col. 2. Adjectae sunt glossae inter notas et in marginibus. Finis: والله تعالى ولى التوفيق، وبتحقيق الامنيّة حقيق، وهو حسبنا ونعم الوكيل،

25) Fol. 288 v. *Praefatio speciminis a mulâzimo aliquo de loco El-Hiddjae ex libro de emtione venditione excerpto conscripti.* Initium: الحمد لله الّذى اعطانا عديّة الهداية، ذلك المأمول. واغنانا عن الغيب بعنيّة عين العناية، Finis: وبالله اعتصم واستعين، وهو حسبى ونعم المعين،

26) Fol. 301 v. *Praefatio* non tota *libri de Astrologia.* Hoc conjicio ex initio: الحمد لله الّذى جعل النجوم مصابيح، لما سدها من المفاتيح، وكلّ مصباح مفتاح، ولكلّ مفتاح اسم (الاسم .l) الآلهى فتّاح; constat enim scriptores mu'hammedanos saepe ipsis verbis 'hamdalae argumentum libri significare. Nescio an nomen quoque libri ex his verbis post positis elici possit: وبعد فقد استخرجت مَنْ له الطول، وبه القوة والحول، فى نظم اللؤلؤ المستور، من خلف الستور، باسم من دخل فى زهرة (زمرة .l) الحسان، وعدّ من فرائد العقبان، يوسفىّ الصفات اسما وفعلا الخ. Ille Jûsuf, cui librum dedicatum esse haec verba et quae sequuntur indicant, erat Qadhi-ásker regnante Sulthano Murád, nescio quoto; appellatur enim القاضى (قاضى .l) الجيوش السلطانيّة المراديّة. Abrupta est praefatio in laudibus hujus viri: حتّى وضع له القبول فى القلوب، وفتح عليه ابواب الخير والتوفيق من علّام الغيوب،

27) Fol. 305 v. et 306 r. *Praefatio commentarii in librum* محمّد بن داناذر كشف الاسرار فى المنطق *scriptum a* ابن محمّد الخوجى. Initium: اسبّح لله فاطر ذوى العقول النورية، ومظهر خفيّات الاسرار الربوبيّة، . Deinde dicit, illum librum, quamquam utilissimus sit, tamen idoneum interpretem nondum nactum esse; nam eum, qui hoc nomen affectaverit, vel propter invidiam pravumque studium, vel propter ingenium libro intelligendo impar, nihil nisi futiles dubitationes et objectiones protulisse. Itaque se voluntati quorundam virorum doctorum obsecutum hunc commentarium scripsisse eumque regi (*Schâh*) Ma'hmûd dedicasse. Finis: وها انا افيض فى المقصود، متوكّلا على الصمد المعبود، ونذكر قبل الشروع فى شرح ترجمة الكتاب للمص (.l فى شرح الكتاب ترجمة المص) ترغيبا فى استفادة الشارع بكتابه، فنقول Inter fol. 305 v. et 306 r. nonnulla excidisse interrupta oratio ostendit.

28) Fol. 311 v. et 312 r. *Praefatio commentationis de quodam versiculo coranico.* Initium: اللهمّ لك الحمد على ما وفّقتنا لمتابعة السنّة والكتاب، واوقفتنا مواقف ترقى (?) الخطاء عن الصواب، . Versiculorum coranicorum eandem omnium divinam perfectionem esse ait, quam nullum ingenium, nulla ars assequi, nedum superare possit, sed gradu tamen inter se differre et alios aliis praestare, ut hunc versiculum *), cui explicando postquam praeter alios auctor libri الاصباح عن المصباح in eo ipso singularem quandam operam dederit, se primum separatim librum de eo scripsisse eumque principi alicui viro (بعض الاعالى والملوك) dono obtulisse, sed quum ille a labore legendi abhorruisset, se eum tersiorem reddidisse et sententias iterum diligenter examinasse **); hanc novam recensionem autem se dedicasse viro, quem ex nominibus honorificis summum aliquem in administranda republica locum tenuisse apparet. Finis: وعلى الله التوكّل والاعتماد، فانّه خير مؤمّل ومعاد،

29) Fol. 313 r. et v. *Praefatio* in fine trunca *commentarii a Mu'hammed Ibn-'Abd-allah El-Herawî scripti in Schems-el-dîn El-Samarqandii Âdâb-el-ba'hð.* Cf. Cod. XXXVI, 1. (Nomen suum ipse interpres post وبعد sic indicat: فيقول افقر الخلائق الى الله العلىّ، محمّد بن عبد الله الهروىّ). Initium: خير المبادى ما ينادى على حمد من سدّد النظر، والزم الافحام للمناظرين فى ذاته من ذوى الفكر، . Post laudes operis Schems-el-dîni priores interpretes multa expedienda reliquisse ait; quare se jam dudum sententias adhuc obscuras illustrare voluisse, sed temporum iniquitate ab efficiendo proposito impeditum esse, donec

---

*) هذه الآية الرفيعة الغرّاء، والكلمة المنيفة الشمّاء، scilicet quem inscriptio libri indicabat, qua nos caremus.

**) Id sic dictum est: رفعت عن وجهها الغبار، وعيّرتها بمعيار الاعتبار،

favore regis, in quo laudando praefatio desinit, sibi laetiores dies illuxerint. Quum eum السلطان العادل والخاقان الفاضل appellet, 'O9manidam fuisse puto. Ultima verba: لاهل المكرمات والفضائل امام. Hic interpres ab 'H.-Ch. No. 293 omissus est.

30) Fol 316 r. — 317 v. *Praefatio libri El-Fetâwâ el-tâtârchânijje cum parte prolegomenorum.* Initium: نحمد ربّنا على ما اسبغ علينا من العطاء، واسبل من الغطاء. Dicit scriptor, de quo vid. 'H.-Ch. No. 2039, se a summo Châno (الخان الاعظم، القهرمان المعظّم) jussum esse librum colligere responsa de jure, casus juris, statuta Imamorum et dicta doctorum de officiis et juribus continentem, quem qui habeat ceteris ejusdem argumenti omnibus carere possit. Itaque se hos libros excussisse: المحيط، الذخيرة، الفتاوى، الفتاوى العتابيّة، جامع الفتاوى، الخلاصة، الظهيريّة، الخانيّة، التهذيب، الحجّة، النسفيّة، السراجيّة، الصيرفيّة، العناية، الهداية ejusque commentarios, التجريد، التفريد، النوازل، خزانة الفتاوى الناطقيّة، جامع الجوامع، الحاوى، الوقاية، الصغرى، الكبرى (aut conjunctim الكبرى والصغرى)، الفقه، العيون، المضمرات، المختار، الملتقط، الينابيع, et alios quos ab initio eorum locorum nominaverit, ubi dicta doctorum cum auctoritatibus relata sint. Ceterum se brevitati studuisse et argumenta rationesque plerumque omisisse, sed nomina librorum, unde sua sumserit, integra posuisse, non siglis adumbrasse, praeter unum المحيط, pro quo saepissime citato compendii causa م scripserit. In statutis, quae in omnibus libris invenisset, se sat habuisse unam auctoritatem citasse; quae alibi absolute, alibi restricte dicta vidisset, ea se utroque modo retulisse; si quid in aliis libris invenisset, in aliis non invenisset, se utrosque distincte nominasse; tandem in disponendis capitibus se El-Hidâjam secutum esse. Jam ad ipsum argumentum transgressus caput (باب) praemittit de doctrina in universum et de incitamentis ad eam comparandam, idque dividit in septem sectiones (فصول), quarum prima, quae tota extat, doctrinam definit, secunda, cujus ultima pars excidit, praestantiam doctrinae et doctorum et muneris docendi versiculis coranicis et dictis Mu'hammedis (اخبار) (آثار) et sociorum ejus posteriorumque doctorum probat. Ultima verba: ثمّ شرب الخمر وقال لم اعلم بتحريمها ولا يعلم الحلال

Item duae praefationes persicae:

31) Fol. 251 v. — 252 v. *Praefatio, prolegomena et pars ipsius tractatus de notis numerorum indicis* *) *ad genus scribendi arcanum adhibendis, auctore* (* حسام الصغناقى. Ipse opusculum nominat رساله در بيان قواعد خطّ صغناقى. Praefatio, quae sic incipit: الحمد لله الّذى زيّن وجه حبيبه بتجلّيات حظوظ خطوط اسرار جلاله، وعيّن عين حبيبه (sic) بلمعات مشارق انوار جماله، docet illud scripturae genus, quod scriptor a se ipso nominavit, inventum esse A. H. 750 (Chr. 1349—50), hoc opusculum autem A. H. 862 (Chr. 1457—8) compositum et Sulthâno Mu'hammed II, cujus laudes post taslîjam celebrantur, dedicatum esse. Divisum est in prolegomena, مقدّمه, sectionem, فصل, et clausulam, خاتمه. Prolegomena sunt de notis numerorum indicis, deinde literis arabicis ad numerandum traductis (حساب ابجد s. حساب جمل). Notae indicae novem primorum numerorum a mathematicis (مهندسان) ad novem sphaeras coelestes designandas excogitatae esse dicuntur, ut ١ prima sphaera esset, ٢ secunda, et sic deinceps. Quod de ipso tractatu superest fol. 252 v., docet novem notas indicas ita ad duodetriginta literas arabicas indicandas adhiberi, ut prima (١) quatuor repraesentet, ceterae ternas, easque antiquiore illo ordine quo in Ebġed se excipiunt, triplex autem potestas nudo signo, adjecto puncto, et alio signo (علامت) distinguatur. Finis: وآن نه كلمه كه عبارت از ابجد اين خط است اينست خط عرق.

32) Fol. 314 r. et v. *Praefatio interpretationis persicae Corani ab 'Hosein Wâ'yzh Kâschifî factae.* Initium: بعد از تمهيد قواعد محامد الهى، وتأسيس مبانىء ثناخوانىء حضرت رسالت پناهى، عليه وآله واولاده صلوة مصونة عن التناهى، نموده مى شود كه الخ Dicit scriptor se antea ab Emiro, quem 'Alî-schîrum esse tam ex 'H.-Ch. No. 4274, quam ex ipsa hac praefatione constat, jussum esse Coranum persice interpretari, cujus interpretationis a se (** كتاب جواهر التفسير لتحفة الامير inscriptae et quatuor volumina comprehensurae primum volumen ad Emirum missum et ab eo probatum esse. Postea autem opere intermisso, ab initio A. H. 897 (Chr. 1491) se instinctu divino Coranum brevius et simplicius in linguam patriam convertere coepisse, ut ille, dum opus majus absolveretur, adminiculum Corani intelligendi haberet. Hunc librum se ab ejus nomine inscripsisse مواهب عليّه, *Dona alta*, quasi *'Aliana* ***). Sensum manifestum orationis ara-

---

*) Hic ارقام هندسى (non هندى) et هندسه nominantur, ab علم هندسه.

*) Sic nomen ter scriptum est, fol. 251 v. lin. 5, fol. 252 r. lin. 1 et 5.

**) Nomen libri consonantia verborum التفسير et الامير concluditur. Quod autem in 'H.-Ch. latine reddito post „Emiro" adjectum est „Fârisi", adjectivum, quod librum persicum esse indicat, falso habitum est pro alio nomine ejus, qui lin. seq. امير عليشير appellatur.

***) Hinc augeri possunt quae 'H.-Ch. dedit in No. 3259.

bicae se persica ita reddere, ut haec saltem nonnullas diversarum interpretationum illius admittat, ex causis partium Corani ad Mu'hammedem demissarum et narrationibus de vitis et rebus gestis Prophetarum probabilissima et notissima presse et perspicue *) referre, nonnullas sententias subtilissimorum doctorum colligere, tandem in enotandis lectionibus, quae alicujus momenti sint, sequi librum Imâmi 'Âfim, qui in his terris summam auctoritatem habeat, ita tamen ut nonnullas inter 'Haffum et 'Afimum controversas, quibus tota sententia mutetur, adjiciat. Finis: والله الهادى، وعلى كرمه اعتمادى.

Praeterea haec insunt:

33) Fol. 214 v. — 217 v. *Libelli arabici gratulatorii ad Bâjezidum II a bello peloponnesio* (A. Chr. 1500) *reducem nova editio Ma'hmûdo filio ejus inscripta.* In praefatione, quae sic incipit: انّ اولى بالجرى به الاقلام، فى اوّل كلّ كتاب وكلام، اسم الله الخ, scriptor narrat se Bâjezido illo tempore ea quae sequuntur obtulisse, i. e. odam (*qafîde*) de laudibus ejus illo bello partis, epigramma (*qyth'a*) de tempore expugnatae Methonae, et specimina eorum quae ipse cum amicis disputans in disciplinis philosophicis nova invenisset. Hinc Bâjezidum professoribus octo scholarum principalium constantinopolitanarum ultimam illam partem vel confirmandam vel refutandam tradidisse: quorum plerosque mandatum primum deprecatos et vana causatos esse, deinde venia non impetrata post longiorem moram protulisse quae argumento neutiquam satisfacerent et doctrinae eorum haud optimum specimen essent; tamen se iis sententiarum suarum tenacibus aliquatenus concedere coactum esse, ne spes beneficii pro opera accipiendi frustra esset. In parte illa controversa se non nisi ea, quae ad rem pertineant, breviter exposuisse, a vanis amplificationibus, iterationibus, citationibus, qualia illi in commentatione sua frequentaverint, se consulto abstinuisse, novam autem hanc editionem Ma'hmûdo Principis filio dedicasse, cui cum patre optima quaeque precatur. Ceterum quod monita quaedam de re militari adjunxerit, id propterea factum esse, quod reges, etiamsi ceteros homines mentis vigore et acumine superent, tamen, quum paucissima ipsi experiri possint et plurimis negotiis distrahantur, rectis consiliis omnium maxime egeant **). Sequitur oda illa, qua Bâjezîd laudatur, Methone ejusque expugnatio describitur, Corone item expugnata attingitur ***), postremo Sulthanus rogatur, ut egestatem poetae munusculo levet, Deus autem, ut Sulthanum et cives beneficiis cumulet. Initium: حمدا لمن تنزّه عن وصمة الشجون، لا ابعد الممالك. Finis: سبحان من تقدّس عن ريبة المنون، عن ظلّك الظليل، يا من تكون دولتنا اينما تكون. Subjunctum est chronostichon, quod supra diximus, sic inscriptum: تأريخ الحصن المفتوح والفتح المشروح. Initium: حصن المتون الذا انفتح، من لطف وهّاب المنح. Finis: يدعون فى تأريخه، ازداد عمرا مَنْ فتح, cujus posterius hemistichium, si literae computantur, annum mu'hammedanum 906, i. e. A. Chr. 1500, repraesentat. Jam transitur ad partem illam paraeneticam prosa oratione scriptam, sed ejus tantum ingressio extat; ultima verba: وهذا اوان الشروع فى المراد، متحرّزا من تكثير السواد، واسراف الطرس والمداد.

34) Fol. 262 v. — 263 v., 264 r., 264 v. — 266 r. *Tres commentationes arabicae in locos de rapina ex El-Hidâje, El-Wiqâje et El-'Inâje excerptos*, in examine publico scriptae. Citantur commentarius Ibn-Kemâl Pâschae in El-Hidâjam ejusdemque in hunc commentarium adnotationes (*'hâschije*) et *Islâ'h-el-wiqâje* (vid. 'H.-Ch. No. 830), Ibn-el-'hâgibi *Muqaddime li'l-i'râb*, Ekmel-el-dîn interpres El-Hidâjae, Ssadr-el-scherî'a, auctores librorum *El-Ghâje* et *El-'Inâje*, El-Maulâ el-Chajâlî, Abû 'l-'Hasan *) El-Qodûri in *Schar'h mochtafar El-Karchi*, et El-Fâdhyl el-schâri'h, non indicato nomine. Initium primae commentationis: الحمد لوليّه، والصلوة على نبيّه، محمّد وآله واصحابه اجمعين، وبعــد فهذه مجالة كتبتها مع تشتّت الحال، وتوزّع البال، وتزاحم بواعث الملال، باشارة مَنْ اشارته حكم، واطاعته غنم، ادام الله تعالى مدّة ايّامه، وادرّ علينا من سُحب الطافه ويمّ انعامه، قــال صاحب الهداية كتاب الغصب الخ. Finis: فانّه يضمّن قوله اذ لا مثل له اى فى كمال اطاعته. Initium secundae: الحمد لذاته لوليّه بذاته، والصلوة منه على مزيّته الجامعة لجميع صفاته، قــال استاذنا وهو القسم. Finis: واستاذ الكلّ بلا اذن من له الاذن الخ. Subscriptum est: حرّره عبدكم ايضا لكنّه ليس بمعتبر.

*) Ipsa verba sunt: واز اسباب نزول وقصص انبيا آنچه اصحّ واشهر است بطريق خير الكلام سمت ذكر خواهد يافت, quae spectare videntur ad pervulgatum illud: خير الكلام ما قلّ ودلّ

**) فانّ الملوك وان كانوا اكثرَ فطانة من سائر النّاس، وازكىَ فراسة من اياس، احوجُ النّاسِ الى الإرشاد فى الافعال، وذلك لقلّة التجارب وكثرة الاشغال.

***) Corone uno mense post Methonem expugnata est; vid. Hammeri Hist. osman., I, p. 654. Ad eam spectat exitus hujus distichi, f. 216 r.:

يا واحد الزمان ويا ملجأ الامان
يا صاحب القران ويا قاهر القرون

*) Sic recte hic est pro Abû 'l-'Hosein, ut pag. 380 col. 2 lin. 9 scripsi ex codicis nostri fol. 143 r. lin. 5.

المحتاج الى الغنى، احمد بن افضل الدين خنفى، . Tertia eadem est quam descripsimus in No. 13, nisi quod nomen scriptoris hic omissum est *).

35) Fol. 266 v. — 267 v. *Commentatio arabica ejusdem generis in locos ex El-Miftâ'h excerptos.* Initium post besmelam: قال السكاكى القسم السابع والقسم الثامن فى تجريد الاستعارة وترشيحها . Citantur interpretes Ibn-el-neggâr (ابن النجار) et El-Scherif s. El-Ǵorǵâni. Finis: وباقى الاقوال المحررة مما لا يلتفت اليه حتى نتكلم عليه.

36) Fol. 298 v. — 300 v. *Commentatio arabica in locum libri metaphysici El-Mewâqyf* (cf. pag. 366 col. 2 lin. 10 et 11) *de causa imperfecta et perfecta*, العلة الناقصة والتامة . Initium post besmelam: قال فى المواقف العلة الناقصة متقدمة على المعلول تقدما ذاتيا قولك العلة متقدمة . Finis: قلنا, ubi oratio abrupta est. Citatur unus صاحب التلويحات.

37) Fol. 302 v. — 303 r. رسالة فوايد النقابة لامير قوام الدين يوسف الشيرازى المشتهر بين العباد بقاضى بغداد, *Commentatio persica ejusdem scriptoris qui in No. 14 commemoratus est, de munere Naqîb-el-eschrâfi s. Principis posterorum Mu'hammedis* (vid. Muradgea d'Ohsson a Beckio translatus, II, p. 481 — 487), scripta jussu viri alicujus ex proceribus. Initium. تيمنا باسم الذى نور مشكوة ذوات البداة بمصابيح العز والسيادة، يفتح مغاليق ابواب الالباب بمفاتيح (Cod. بمصابيح) الفضل والسعادة، . Hunc principatum dicit in universum ideo institutum esse, ne praefectus et curator gentilibus Prophetae nobilitate impar eorum dignitati detrimentum inferret. Esse autem partim angustiorem, partim latiorem. Illum (نقابة خاصة) intra dignitatem gentilem cura et consilio tuendam consistere, hunc (نقابة عامة) ultra ad imperandi, coercendi, puniendi arbitrium procedere. Illius igitur duodecim esse partes: 1) Ut princeps caveat, ne quis aut extrinsecus in gentem se insinuet, aut ex gente se subducat vel fortuito excidat. 2) Ut integritatis gentilis servandae causa accurate norit, quomodo stemmata decurrant seque diffundant et implicent. 3) Ut liberos gentilium, et mares et feminas, singulatim in album referat. 4) Ut gentiles ad honestos liberalesque mores hortetur, qui originis splendorem existimationis decore augeant. 5) Ut eos a quaestus vilitate studiorumque turpitudine avocet, ne gens in contemtum veniat. 6) Ut eos a sceleribus et flagitiis retineat, ne genti infamia inferatur. 7) Ut eos a superbia, injustitia, violentia abstrahat, contra ad animos civium humanitate sibi conciliandos incitet. 8) Ut eos in jure suo adipiscendo et obtinendo adjuvet. 9) Ut eam partem praedae, quae iis ex lege debetur (Sur. 8, 42, et 59, 7), solus pro iis exigat collectamque recte distribuat. 10) Ut eos a filiabus cum viris genere imparibus matrimonio jungendis dehortetur. 11) Ut, si quis gentilium scelus paret, eum moneat ne in poenam incurrat, si vero non auscultet, ita castiget ut resipiscat. 12) Ut legatorum gentilium curam gerat, capita integra servet, fructus adaugeat eosque recte inter gentiles distribuat. — Latiorem (نقابة عامة) praeter has partes quinque alias comprehendere: 1) Ut princeps, si qui gentiles inter se litigent, arbitrium suum interponat. 2) Ut in bona gentilium imperium habeat. 3) Ut in eos gentiles, qui scelus commiserint, poenas et supplicia constituat. 4) Ut mulieres coelibes inter gentiles ad nubendum adigat, ne luxuriose vivant. 5) Ut gentilibus mente captis aut rationis non bene compotibus usu bonorum interdicat, dum sanam mentem receperint. — Hinc nonnulla ex *A'hkâmi sulthâni*, libro Judicis *Mâwerdi* *), atque *interprete El-Minhâǵi* (شارح المنهاج) de iis, quae in administro hujus muneris requiruntur, deinde de ejus potestate judiciaria, quam aut totam retinere, aut totam judici ordinario cedere, aut cum eo partiri licet. Finis: وتفاصيل آن در كتب مطولات سيما در احكام مسطورست، والله ولى الاعانة.

38) Fol. 306 v. *Commentatiuncula arabica de variis Philologorum sententiis de origine ac potestate verbi* اللهم. Initium: اللهم اصله عند البصريين يا الله الخ . Finis: وبالنظر الى اصل الكلام يتعين المخاطب فقط. Auctor lectores ad commentarium a se in لباب الاعراب scriptum remittit, in quo uberius de eadem re disputaverit.

39) Fol. 326 r. — 327 v. *Objurgatio turcica hominum vulgarium ob levitatem ac temeritatem, qua de Ssûfiis, viris religiosis et sanctis, quasi sui similibus judicare soleant.* Initium: بعد الحمد لوليه، والصلوة على نبيه، وعلى عترته وحزبه الطاهرين، وعلى الايمة المهتدين اجمعين، بلكل، وآكاه اولغل، اى فرقة فاجرين، واى زمرة خاسرين، . Ultima verba, post quae oratio abrupta est: بن كندو طريقمده اولن صوفية طايفه سنه

*) Pag. 380 col. 1 lin. ult. post البداية adjiciendum est فى البداية, et col. 2 lin. 6 pro يستروها scribendum يستروا عيوبها. Ceterum quod ead. lin. conjeci pro بنظر scriptum fuisse بدليل, id hoc exemplo confirmatur, sed pro ساعة القيام lin. 8, ut meo periculo consonantiae finalis causa scripsi, hic quoque est قيام الساعة; quamquam ipse librarius auri obsecutus primum يوم القيام scripserat, quod postea delevit.

*) Quem 'H.-Ch. No. 150 genuino nomine *El-A'hkâm el-sulthânijje* vocat.

Restant alia leviora, quae jam subjungam: a) Poetica, fol. 172 r., 188 v., 190 r. *) et v., 209 r. (Alexandri M. epitaphium, nimirum arabicum), 245 r. (ghazela persica *Maghribii*), 269 v. et 270 r., 271 r. (de vi salutari temporis antelucani, turc.), 302 r., 314 v., 315 r. et v. et 318 v. — 323 v. versiculi arabici, persici, turcici, inter quos eminent fol. 269 duo epigrammata memorialia, alterum Kemâl-Pâschâ-zâdae, alterum Sa'dî Efendi Muftii, de numero versiculorum coranicorum (6666), promissionum (وعد, 1000), comminationum (وعيد, 1000), jussorum (امر, 1000), vetitorum (نهى, 1000), parabolarum (امثال, 1000), narrationum (قصص, 1000), licitorum et illicitorum (حلال وحرام, 500), invocationum Dei (دعا, 100), abrogantium et abrogatorum (ناسخ ومنسوخ, 66). Kemâl-Pâschâ-zâde pro simplici امر habet امر عبادت, pro نهى: نهى وتهديد, pro امثال: امثال وعبر, pro قصص: اخبار وقصص, pro دعا: تسبيح ودعا; numeri vero in utroque epigrammate iidem sunt, de quibus quid sentiendum sit non est quod moneam. Item eminent fol. 315 r. et v. et 318 v. — 323 v. epigrammata theologica, philosophica, mystica, ethica, paraenetica **). Omnia persica sunt, praeter duo, alterum fol. 315 v., quod idem legitur in Enchiridio studiosi ed. Caspari, pag. ١٤ in notis: رضينا قسمة الخ, alterum fol. 318 v.: لمّا دعا اللّه داعينا لطاعته، باكرم الرسل كنّا اكرم الامم، *Quum Deus eum, qui nos ad illius obedientiam vocavit, nomine honoratissimi legatorum vocaverit, nos honoratissimus coetuum sacrorum facti sumus.* Praeterea hemistichium arabicum, fol. 319 v., quod quamquam parvum est, tamen totam Mysticorum sententiam de vitiositate subsistentiae individualis extra essentiam divinam universalem gravissime eloquitur: وجودك ذنب لا يعادله ذنب, *Subsistentia tua est peccatum, cui nullum aliud par est.* Fol. 322 r. illis epigrammatis interposita est magnifica ode persica in laudem alicujus regis, quae sic incipit: زهى فرشته صفت خسروى كه در ملكوت، دعاى جان تو كويد هميشه جان سروش، *Macte, angelice, cosroïce! pro cujus anima Gabriel semper in coelis Deum precatur.* Solitus odarum exitus, qui *machlaf* vocatur, deest; ultimum enim undeviginti distichorum hoc est: رسيد اختر سعدت باوج جاه شرف، بدست ساقى اقبال جام دولت نوش، *Faustum tuum sidus ad summum absidis verticem pervenit; hauri jam poculum felicitatis manu fortunae ministrantis tibi porrectum!* b) Medica et diaetetica, turc., fol. 244 v., 245 r., 257 v. et 258 r., 268 r., 272 r., 272 v. — 280 r., 291 r. — 292 v., 297 v. et 298 r. In his longius excerptum ex opere majore de aphrodisiacis (علم الباه), fol. 275 r. — 277 v., sic inscriptum: الباب الخامس شول ادويه لروك بياننده در كم جماعه غايت لذّت ويرر هم فاعله وهم مفعوله شويلكم حكماء متقدّمين واطبّاء متأخّرين تجربه واستعمال برله بولب دررلر*), *Caput quintum de iis medicamentis est, quae concubitum et agenti* (viro) *et patienti* (feminae) *dulcissimum reddunt, quemadmodum antiquiores philosophi et recentiores medici experientia et usu invenerunt.* Aliud fol. 278 r. — 279 r.: الباب السادس عشر شول ادويلروك بياننده در كم بو ادويلر سببيله عورتلر بكر قز اوغلان كبى اولالر شويله كم هيچ فرق اوليه, *Caput sextum decimum de iis medicamentis est, per quae mulieres* (virum passae) *instar intactarum puellarum fient, ut nullum discrimen supersit.* Aliud fol. 279 r. — 280 r.: الباب الثامن عشر شول ادويه لرى بيان ادر كم حامله اولمين عورتلره علاج ايده لر حامله اوله لر بو ادويه لروك علاجى سببيله باذن اللّه تعالى, *Caput duodevicesimum medicamenta docet mulieribus infecundis salutaria, quorum usu permittente Deo gravidae fient.* Aliud fol. 291 v. et 292 r.: الباب الثالث عشر شول ادويه لروك بياننده در كم الك واياغك پرمقلرى اراسنده دورتلر جماعه غايتده قوى قلور وذكرى قايم ادر ضعيف وسست اولمز نقدر ادرسه, *Caput tertium decimum de iis medicamentis est, quae inter digitos manus et pedis pungendo insinuata vehementer ad concubitum corroborant et penem erigunt, ut, quantumvis faciat, non elanguescat.* Aliud fol. 292 r. et v.: الباب الرابع عشر شول اغزده دوتجق حبلروك بياننده در كم حالت جماعده غايتده لذّت ويرر مجرّد فاعله, *Caput quartum decimum est de iis pilulis in ore tenendis, quae inter concubitum soli agenti* (viro) *plurimum voluptatis creant.* In fine capitis notatum est tales pilulas vocari ملذّذات جماع. Aliud fol. 298 r.: الباب الحادى عشر شول ادويه لروك بياننده در كم ذكره طلا ادرلر غليظ وقايم اولور, *Caput undecimum de iis medicamentis est, quae peni illita turgidum stabilemque*

*) Plane horatianum est hoc distichon:

ما فات مضى وما سيأتى فأين، قم فاغتنم اللذّة بين العدمين،

Quod te effugit, praeteriit, et quod venturum est, effugiet: age, carpe voluptatem inter haec duo τὰ μὴ ὄντα.

**) Fol. 315 v. med. legitur exemplum interpretationis Corani allegoricae, ad Sur. 2 vers. 262 spectans:

چار مرغ است چار طبع بدن   جمله را بهر دين ببر كردن
پس بايمان وعشق وعقل ودليل   زنده كن هر چهار را چو خليل

Quatuor aves sunt quatuor temperamenta corporis: eorum omnium pietatis causa cervices caede; deinde fide, amore, ratione et argumentatione omnia quatuor in vitam revoca ut Abrahamus.

*) Haec est forma genuina et antiquior pro recentiore دررلر, proprie *stant*, i. e. *sunt*, quod cum gerundio بولب conjunctum antiquitus tempus perfectum efficiebat, pro بولمش دررلر. Sic 259 v. lin. 10 ويرويبدررم *dedi*.

reddunt. Huc illud quoque pertinet, quod fol. 297 v. legitur. c) Fol. 248 v. — 250 r. formulae arabicae, quibus subscribendis judices acta et documenta confirmant eorumque apographa instar authenticorum reddunt, quod proprie dicitur امضاء. Fol. 270 v. literae publicae turcicae, quibus professori Nasû'h, postquam duos annos a suo munere abstractus A'hmedis loco moti vicarius fuit, pro vicenis aspris quotidianis ei primum assignatis tricena, quae petierat, decernuntur. d) Fol. 254 v. — 257 r. et 259 r. — 261 r. duae precationes arabicae contra pestilentiam cum prolegomenis turcicis de earum origine, vi et usu. Utraque, ut fieri solet, a Mu'hammede repetitur, qui posteriorem quidem in itinere nocturno per septem coelos ab ipso Deo accepisse dicitur, quum adspectu pestilentiae *) in quarto coelo habitantis territus remedium asseclas suos ab ea defensurum petiisset. Fol. 301 r. precatio arabica, quae vocatur دعاء احقاف. e) Fol. 269 v. et 270 r. septendecim sententiae Mu'hammedis, quamquam in iis sunt quae ad الحديث القدسي referantur, i. e. ab ipso Deo acceptae dicantur. Ex eodem genere, quod attigi pag. 384 col. 1 in nota et in centum dictis 'Alii pag. 106, hae duae sunt: طلب العلم يوما واحدا افضل عند الله من عبادة الف سنة, *Unum diem doctrinae studere apud Deum plus meret quam mille annos eum colere*, et: النظر في وجوه العلماء عبادة, *Deum colit qui facies doctorum intuetur.* Ad doctrinam morum pertinet haec: لا صغيرة مع الاصرار ولا كبيرة مع الاستغفار, *Pervicacia nullum non peccatum grave, veniae* (divinae) *imploratione nullum non leve fit.* Faceta haec est: المؤمن في المسجد كالسمك في الماء المنافق في المسجد كالطير في القفص, *Sincere credens in templo est ut piscis in aqua; hypocrita ut avis in cavea.* Vere et hoc dictum: اللطيفة اوّلها فرح وآخرها ترح, *Jocus primum hilaritatem, ultimum molestiam creat*, i. e. simultates, iras, jurgia. In mingendo Mu'hammedanorum fere eundem morem esse qui Graecorum fuit (Hesiodi Opera et Dies vs. 729 et 730), haec sententia docet: اذا بال قائما فكانّما بال على الكعبة, *Si quis stans mingit, idem facit ac si Caabam commingat.* Tres aliae sententiae, duae Noahi, una Mu'hammedis, fol. 272 r. leguntur, quarum tertia ei, cujus studia doctrinae mors praematura interceperit, duos angelos pollicetur in sepulcro usque ad resurrectionem eum instituturos. f) Fol. 268 v. et 269 r. *institutio turcica ad eam hariolandi artem, quae ab Arabibus* الرمل *appellatur, a nobis Punctirkunst.* Est autem haec, ut primum quatuor series punctorum, aliam super aliam, temere in chartam conjicias; deinde ordine procedens bina deleas, donec de quaque serie aut duo supersint, aut unum; tum puncta reliqua eodem ordine, quo series collocatae erant, ita enotes, ut duo puncta linea transversa indices, unde variae figurae existent; tandem in tabula earum, quae hic quidem non integra adjuncta est, quid haec illa portendat quaeras. Vana industria istorum artificum cuique figurae proprium nomen fecit, veluti ⁖, quae infausta est, vocatur قبض خارج, compressio externa; ⁖, quae fausta, قبض داخل, compressio interna; ⁖, quae item fausta, فرح, gaudium, cet. g) Fol. 289 r. — 290 v. excerpta ex opere arabico de الوضع, i. e. de ὀνοματοθεσίᾳ sive causis verborum, cum commentario. Initium: المشهور من وضع المفردات ليس لافادة مسمّياتها لاستلزامها الدور. Finis: عليك الحق بتتبع هذا، هذا ما افاده افضل المتأخرين مولانا علي العوبسي (العوبي, aut القوسي, aut) عليه الرحمة. h) Fol. 303 v. *traditiones arabicae de ornamentis et dignitate posterorum Mu'hammedis.* De extremis duobus foliis, 328 et 329 tantum laciniae supersunt in iisque reliquiae epistolae turcicae commendaticiae et duarum precationum arabicarum, quarum posterior prolegomena persica habet, unde eam a Mu'hammede repeti constat.

*) Quum طاعون arabice masculinum sit, vir esse dicitur caecus et surdus et mutus, altera manu hastam igneam, altera caput recisum tenens, quod locum aliquem invasurus hasta feriat: tum guttas sanguinis destillantes illi loco pestilentiam inferre.

CX.

Codex mixtus, 8° max., foll. 152, char. neschi et nesta'liq scriptus, varia, maximam partem theologica et mystica, continens.

1) Fol. 1 v. — 4 r. رسالة في تفسير آية الله نور السموات والارض الى آخر الآية, *Commentatio arabica de interpretatione Sur. 24 vers. 35.* Initium: الحمد لله الذي تعلّم بعلم الالهيّة والعرفان، وتعيّن الموجودات من العدم الى الاعيان، Finis: والمراد من اوّل ما خلق الله العقل عقلُ ذلك الروح وهو عقل الكلّ ومنه عقول الانبياء والاولياء وعقول الملائكة الاصفياء، صلوات الله عليهم اجمعين. De ratione interpretandi Corani in prooemio hoc memorabile est: *Quamquam interpretes de hoc versiculo diversissima statuunt, tamen omnium sententiae verae sunt. Nam quisque versiculus mare est infinitum et lumen vim immensam in se habens, ut Propheta dixit:* انّ لكلّ آية ظهرا وبطنا ولبطنه بطنا الى سبع ابطن *Quisque versiculus coranicus habet sensum externum et internum, internus autem alium interiorem in se habet, et sic deinceps usque ad septimum.*

2) Fol. 4 v. — 5 v. رسالة في تفسير قوله تعالى افمن شرح الله صدره للاسلام الآية, *Commentatio arabica de interpretatione Sur. 39 vers. 23.* Initium El-Ghazâlium auctorem exhibet: قال الامام حجة الاسلام ابو حامد محمد الغزالي (sic)

قدّس اللّه سرّه العزيز فى قوله تعالى افمن الخ. Finis: الحمد للّه على هذا الاعتقاد والصلوة على رسوله محمّد اشرف العباد واليه (وآله ا.) النبيين الاوتاد وسلّم تسليما كثيرا كثيرا. Scriptum est hoc exemplum mense Ramadhân A. H. 975 (Chr. 1567).

3) Fol. 6 r. — 9 r. رسالة الايمان, *Compendium arabicum doctrinae dogmaticae, de natura et partibus et argumentis fidei*, in sectiones (فصول) divisum. Initium: الحمد للّه ربّ العالمين الّذى كلّف الايمان على عباده العاقلين البالغين، Finis: ربّنا لا تزغْ قلوبنا بعد اذ هديتنا وهبْ لنا من لدنك رحمةً انّك انت الوهّاب. Scriptum est hoc exemplum eodem anno et mense quo No. 2.

4) Fol. 9 v. — 23 v. مقدّمة غزنوى, *Compendium arabicum de iis rebus, quibus Deus colitur*, ut ipse auctor, *A'hmed Ibn-Mu'hammed Ibn-El-Sa'îd El-Ghaznewî**), in praefatione dicit: اردتُ ان اجمع لهم مختصرا نافعا فى العبادات، حجمه صغير، وعلمه كبير، ونفعه غزير، يستبصر به المبتدى، ويستذكر به المنتهى، ذكرتُ فيه المُهِمَّ الّذى لا يستغنى عنه المكلّف، وبيّنتُ فيه الفرائض والواجبات والسُنن والآداب. Initium: الحمد للّه الّذى عمّ البلادَ بنعمته وارفاده، والسحابَ بارعاده، Ipsi operi praemissa est laus et commendatio doctrinae **), maxime theologiae practicae et jurisprudentiae, adhibitis sententiis Mu'hammedis et sociorum ejus; deinde de vita, virtute et doctrina Abû-'Hanîfae, cujus placita hic scriptor sequitur, primum vaticinia Mu'hammedis, deinde testimonia aliorum ***) afferuntur. Traditur etiam fol. 11 v. — 12 v. longa precatio, quam حفص بن غياث illi acceptam retulit, cujus singula membra cognomina Dei a singulis literis incipientia collecta exhibent, quare Abû-'Hanîfe dixisse fertur: انّى دعوتُ اللّه باسمائه على حروف باتاتا. Literae autem eo se ordine excipiunt, quem praeivit ultimus versiculus Sur. 48: محمّد رسول اللّه الخ, in quo ubi quaeque primum invenitur, ibi in precatione collocata est. Ceterum quum in versiculo omnes literae insint, in precatione una ى deest, quoniam ab ea nullum cognomen divinum incipit. Est igitur literarum ordo hic: ا, ل, و, س, ر, د, ح, م, ز, ث, لا, ص, غ, ج, ت, ب, ف, ك, ش, ع, ن, ذ, ه, خ, ط, ظ, ق, ض. Membrorum omnium prima verba sunt اللّهمّ انت, media cognomina divina cum aliqua precatione, ultima اسألك رضوانك والجنّة. Clausulae argumentum commune est: O Deus, benedic Mu'hammedi et genti ejus, al. Ipsum compendium fol. 12 v. incipit. Divisum est in فصول, quae usitatum ordinem locorum theologiae practicae sequuntur. Eorum omnium fundamentum esse dicitur cognitio et confessio Dei unius ab omni imperfectione liberi, معرفة اللّه والتوحيد والتنزيه, ac fides in eum atque in ejus angelos et libros et legatos, والايمان باللّه وملائكته وكتبه ورسله. Haec si quis teneat, Moslemum censeri, فاذا فعل هذا حُكم باسلامه. Deinde vero eum obligari statutis Islami, احكام الاسلام, i. e. quinque religionibus externis atque aliis, sicubi quaeque usu veniat: quibus omnibus contineri cultum Dei, العبادة. Primum igitur agit de precibus, الصلوة, in iisque de purificationibus, الطهارة; post quem locum nostrum exemplum desinit. Finis: ويدخلنا الجنّة مع عباده الصالحين بفضله وكرمه، انّه بالناس لرؤف رحيم.

5) Fol. 25 v. — 30 v. رسالة قضا وقدر, *Tractatus arabicus de decreto absoluto*. Initium: الحمد للّه الّذى خلق العالم، على احسن النظام، بالقدرة والاختيار، وكلّف بنى آدم، بالاحكام المنتظمة على وجه الاحكام، من غير اكراه ولا اجبار، *). Quum haec quaestio ex gravissimis sit et multi in ea erraverint, scriptor se eam accurate et ad rationis et ad auctoritatis normam tractaturum esse promittit. De ratione quam librarius in scribendo tenuit, lecturos moneo eum primum versibus rectis medias areas, hinc obliquis margines exteriores complevisse. Idem in tractatu sequenti factum. Finis: فهذا جور منه واشراك معا هذا وانّ رأيهم فى العدل والتوحيد يكذّب بعضه بعضا وكفى ذلك للمسترشدين نقضا ونقضا، تمّ رسالة الشريفة فى آخر ربيع

---

*) Sic nomen est post وبعد: يقول الفقير الى اللّه تعالى احمد بن محمّد بن السعيد الغزنوىّ.

**) Ecce locum de dignitate et utilitate doctrinae Ciceroniano illo de studiis literarum in oratione pro Archia poëta graviorem: Mo'âδ Ibn-Ġebel: Doctrinam, inquit, comparate; hanc enim qui comparat, bonum opus facit, qui ei studet, Deum colit; qui de ea disputat, Deum laudat, qui in eam inquirit, pro religione militat; qui ignorantes eam docet, bene de iis meret, qui dignis eam largitur, Deum sibi conciliat. Enimvero doctrina pharus est bonos ad Paradisum dirigens: tristes exhilarat, peregrinantes comitatur, cum solitariis colloquitur; ad res secundas viam facit, ab adversis miseros defendit; apud amicos ornamento est, contra inimicos arma suppeditat; in morte suos sustentat, in sepulcro contubernalis est, in resurrectione pro iis intercedit, tandem ad beatorum sedes eos deducit.

***) In his brevis de vita ejus relatio, quam excripsi fol. 380 col. 2 lin. 13 sqq. Adjectum est in hoc exemplo وروى عنهم post وادرك الصحابة.

*) Animadverte consonantiam triplicem per اللفّ والنشر sibi respondentem.

٩٨٢ الاوّل فى شهر اسكوب سنه, i. e. Scupis s. Scopis, urbe Moesiae superioris, nunc Serviae, A. Chr. 1574—5.

6) Fol. 31 v. — 42 r. رسالهٔ ناسخ ومنسوخ, *Tractatus arabicus de locis coranicis abrogantibus et abrogatis.* In epilogo fol. 42 r. auctor nominatur الشيخ ابو القاسم عبد الله بن سلامة بن نصر بن علىّ المفسّر. Initium: الحمد لله الّذى هدانا لدينه، وفضّلنا بما علّمنا من تنزيله. Postquam argumenti gravitatem testimoniis comprobavit, se hunc tractatum edidisse aït, ut, quum interpretes coranici de ea re non satis caute dixerint atque alia cum aliis confuderint, et tirones et provectiores librum haberent, quo tuto et commode uterentur, illi ad discendum, hi ad repetendum. Novem capitum (ابواب) inscriptiones et argumenta haec sunt: 1) باب الناسخ والمنسوخ, ubi primum docetur quid sit النسخ et in اللغة et in الشريعة, deinde quae sint abrogatorum coranicorum tria genera: a) ما نسخ خطّه وحكمه, quorum et literae et sententiae abrogatae sunt, b) ما نسخ خطّه وبقى حكمه, quorum literae abrogatae sunt manentibus sententiis; c) ما نسخ حكمه وبقى خطّه, quorum sententiae abrogatae sunt manentibus literis. Primi generis exemplum est tota quaedam surata, quam Enes Ibn-Mâlik abrogatam esse tradidit his verbis: *Aetate legati Dei suratam legebamus suratae* التوبة (Sur. 9) *aequalem*), ex qua nihil nisi unum versiculum retinui, hunc:* لوكان لابن آدم واديان من ذهب لابتغى اليهما ثالثا ولو كان ثالث لابتغى اليه رابعا ولا يملأ جوف ابن آدم الّا التراب ويتوب الله على من تاب, *Si homini duae valles essent auri plenae, tertiam ad eas appeteret, si tertia, quartam, nec quidquam ventrem hominis explet nisi terra* (sepulcri); *tamen Deus clemens est erga eos qui resipiscunt.* Aliud exemplum ʿAbd-allah Ibn-Mesʿûd tradidit: *Legatus Dei*, inquit, *mihi versiculum legendum dedit, quem edidici et in codicem meum retuli; quum vero postridie chartam vacuam vidissem illique rem narrassem, respondit: O fili Mesʿûdi, superiore nocte sublatus est* (رفعت البارحة). Secundi generis unum exemplum hoc est: ʿOmar Ibn-Chattâb dixisse traditur: *Nisi vererer ne homines me accusarent quod Corano aliena adjecissem, versiculum de lapidatione* (آية الرجم) *in Coranum referrem; per Deum enim aetate legati Dei eam sic legimus:* (؟) لا ترغبوا عن آبائكم فانّ ذلك كذبكم الشيخ والشيخة اذا زنيا فارجموهما البتّة نكالا من الله والله عزيز حكيم. Tertii generis longe maximi exempla in 63 suratis dispersa sunt, ut praeceptum faciei inter precandum Hierosolymis obvertendae, jejunii prioris (الصوم الاوّل) observandi, Polytheistis parcendi et Arabes idololatras missos faciendi. 2) باب ذكر السور الّتى لم يدخلها ناسخ ولا منسوخ, de 43 suratis in quibus nec abrogans nec abrogatum est. 3) باب ذكر السور الّتى فيها ناسخ وليس فيها منسوخ, de 6 suratis, in quibus est abrogans, non abrogatum. 4) باب ذكر السور الّتى دخلها المنسوخ ولم يدخلها الناسخ, de 40 suratis, in quibus est abrogatum, non abrogans. 5) باب ذكر السور الّتى دخلها الناسخ والمنسوخ, de 25 suratis, in quibus utrumque est. 6) باب خلاف المفسّرين على اىّ شىء يقع المنسوخ من كلام القران, ubi docetur alios contendere abrogationem non nisi in jussa et vetita cadere; alios, cadere etiam in enunciata assertoria potestatis imperativae et prohibitivae; alios, cadere praeterea in enunciata assertoria omnis generis; alios, abrogationem in iis quoque enunciatis locum habere, ex quibus aliquid per الّا exceptum sit, quoniam id, a quo exceptio fiat, ea ipsa partim abrogetur; tandem alios abrogationem ex Corano plane tollere, sed hoc quidem falso. 7) باب ما ردّ تعالى على الملحدين والمنافقين من اجل معارضتهم فى تنقّل احكام الكتاب المبين, de locis coranicis, quibus impii et hypocritae mutabilitatem statutorum muʿhammedanorum abrogatione invectam vituperantes refutantur. 8) باب ذكر ما جاء من النسخ فى الشريعة على التوالى, de duodecim statutis abrogatis. 9) باب المنسوخ على نظم القران, ubi omnes suratae ita recensentur, ut in singulis, num quid abrogatum sit, nec ne, et si est, quid illud sit, indicetur. Priora octo capita tantum fol. 31 r. — 32 v. complent, nonum inde ad fol. 42 r. pertinet. In epilogo scriptor dicit se haec repetiisse ex libris summorum interpretum et traditionariorum de hoc argumento, ut El-Kelbii, Moqâtil Ibn-Suleimâni, Muǵâhid Ibn-Ǵebri, ʿIkrime Ibn-ʿAmmâri, Muʿhammed Ibn-Saʿd El-ʿAufii, tandem ex commentario coranico Jaʿhja Ibn-Selâmi, et praeterea ex quinque et nonaginta aliis commentariis coranicis. Finis: فنسئل الله تعالى الكريم المنفعة به والسلامة فيه من الزيادة والنقصان.

7) Fol. 45 v. — 86 v. مشكلات مثنوىّ شريف كه كاشف الاسرار ومطلع الانوارست, *Kâschif el-esrâr u-mathlaʿ el-enwâr*), commentarius persicus in aliquot versus Meϑnewii Gelâleddiniani ad intelligendum difficiliores.* In epilogo breviter شرح مثنوىّ مولوى nominatur. Initium: الحمد

*) In codice est بعد لها سورة التوبة, pro quo legendum videtur يعدلها الخ; nam si بعدها fuisset, vix illud ل irrepsisset.

*) Nam haec verba ipsum nomen libri esse epilogus docet, in quo fol. 127 r. sic est: تم ابن رساله را كاشف الاسرار ومطلع الانوار نهاديم.

لله الّذى انعم علينا وهدانا للاسلام، وجعلنا من امّة حبيبه محمّد عليه افضل الصلوات واكمل التحيّات، وعلى آله الطيّبين والطيّبات، قال الفاضل الكامل، العالم العامل، عمدة الاولياء والصالحين، مفخر الاصفياء والعارفين، مولانا جلال الملّة والدين،

بیشنو از نی چون حکایت میکند الخ, quod est Meϑnewii initium. Epilogus incipit fol. 86 v., sed finis ejus ad fol. 127 r. rejectus est, id quod his verbis ad infimum fol. 86 v. adscriptis indicatur: بو رساله نك تمامى قرق قائمه دن صكره صول صحيفه ده واقع اولمشدر غلط مجلّد, *Finis hujus tractatus errore bibliopegae post quadraginta folia in pagina sinistra* (immo dextra) *invenitur.* Ultima verba epilogi: ولنختم بالصلوة على خير البريّة.

8) Fol. 88 v. — 93 v. حسن ودل فتّاحىّ نيشابورى, *Fabula Fettâ'hii Nisaburensis de Pulcritudine et Corde* (vid. Hammeri Gesch. d. schön. Redek. Pers. p. 291), cujus oratio quo est planior et facilior, eo sensus mystici plenior; omnia enim hic allegorice interpretanda sunt, de conjunctione animi humani (Cordis) cum Deo (Pulcritudine) superatis multis impedimentis et interpellationibus tandem perfecta, plane ut in libris ejusdem nominis et argumenti scriptorum turcicorum Âhi et Wâlî; vid. Catal. Dresd. No. 236. Initium: الحمد لله ربّ العالمين، والصلوة والسلام على خير خلقه محمّد وآله اجمعين، چنين كويد مخترع اين حكايت، ومبدع اين روايت، كه در يونان پادشاهى بود عقل نام او الخ. Argumentum fabulae: '*Aql* (Ratio), rex Graecorum et totius occidentis, aetate jam provectior filium suscipit *Dil* (Cor, Mentem). Adultum urbi munitae *Beden* (Corpori) praeficit, in quo ille *Kumbedi-dimâgh* (Cameram cerebri) sibi fanum deligit. Quondam in Dili circulo *Tewârich* (Historia) narrat in hoc mundo esse fontem *Âbi-'hajât* (Aquae vitalis), ex qua qui bibat immortalis fiat; sed viam et locum nec ipse nec alius convictorum sciscitenti Dilo indicare potest. Prae desiderio Dilum vitae taedet; secedit, solus desidet, negotia praefecturae negligit. Venit ad eum *Nazhar* (Visus et Speculatio), cui custodia urbis commissa est. Causam aegritudinis quaerenti Dil rem narrat. Jubet eum Nazhar bono animo esse; se ipsum illam aquam quaesiturum. Dil consilium probat eumque dimittit. Primum Nazhar venit in urbem '*Âfijet* (Bonae valetudinis), quae a juvene *Nâmûs* (Honore) regitur. Is Nazharo dicit aquam vitalem per translationem significare gloriam et nominis splendorem rebus gerendis comparandum. Dubius Nazhar ultro proficiscitur; tandem in asperum montem *Aqabeï-zuhd u-rijâ* (Jugum abstinentiae et simulatae sanctitatis) ibique ad anachoretam *Zarq* (Hypocrisin) venit, qui aquam vitalem fontem paradisi esse interpretatur, ad quem perveniatur fundendis lacrimis poenitentiae et habitu ad tristitiam componendo. Animi etiam nunc haerens Nazhar discedit et post aliquot dies in arcem *Hiddjet* (Bonae directionis) venit, a cujus rege *Himmet* (Favore, Studio) aquam vitalem revera in natura esse audit, sed difficillime adiri. Nihilo minus instanti Himmet dicit orientem versus esse regem '*Ischq* (Amorem), qui venustissimae filiae '*Hosn* (Pulcritudini) ad montem Qâf condiderit *Schehri-didâr* (Urbem visionis) atque in ea instruxerit amoenissimum hortum *Gulscheni-ruchsâr* (Rosarium faciei). In illo horto esse arcanum fontem *Serčeschmeï-fum* (Scaturiginem oris) in eoque inclusam aquam vitalem *). Inde cum *Raqib* (Maligno observatore sive speculatore) profectus Nazhar in hortum venit, ubi habitat *Qâmet* (Statura), qui consilio itineris et literis Himmeti a Nazharo acceptis cum puero suo *Sâq* (Cruri) clam Raqîbo ad urbem visionis ducendum tradit, Raqib autem, postquam se illos assequi non posse intellexit, delusus in urbem suam revertitur. In itinere Nazharo obvius fit *Zulf* (Cincinnus), unus ex aulicis 'Hosnae, qui eum crine donat, quem si angustiis pressus combusserit, se ei statim affuturum esse promittit. Tandem in urbem visionis pervenit, cujus quatuor vici sunt: '*Ischwe*, *Girischme*, *Schiwe* (quae omnes oculorum et gestuum molles delicias et nequitias significant) et *Schemâïl* (Veneres). In Gulscheniruchsâr discursantes invenit pusillos Aethiopas, pueros *Châli* (Naevi) 'Hosnae **) hortique custodes. Dum oculos pascit, ebrius in eum consurgit *Ghamze* (Nictus amoris interpres), ipsius frater, qui puellus a praedonibus Chatajensibus raptus in aulam 'Hosnae delatus ab eaque sagittariis suis praefectus est. Nazharum vestibus detractis occisurus in brachio ejus concham conspicit, qua mater utrumque filiorum contra fascinationem munivit. Ita fratrem agnoscit et laetus domum deducit. Rei nuntio accepto 'Hosn Ghamzam de fratre interrogandum arcessit, quem ubi peritissimum gemmarum existimatorem esse audiit ***), se jam dudum pulcherrimum signum ex gemma factum habere, sed nec quae gemma sit, nec cujus imago, scire meminit. Postridie Nazharum primum quaestionibus tentat, deinde *Ssadr* (Pectus), thesaurarium suum, illud signum afferre jubet. Nazhar statim Dilum agnoscit et in laudes ejus effunditur, quibus amore incensa 'Hosn Nazharo imperat, ut eum sibi adducat. Id Nazhar ita tantum effici posse ait, ut aliquis ex ministris 'Hosnae secum ad Dilum proficiscatur eique specimen fontis vitalis afferat, cujus cupidissimus sit. Itaque 'Hosn cum eo mittit *Chajâl* (Phantasma amasiae), sollertissimum pictorem et ipsius ἐνοπτροφόρον (آیینه دار); praeterea ambobus ad Dilum perferendum dat annulum, in cujus gemma imago fontis vitalis scalpta est. Itinere perfecto Nazhar Dilo gesta refert, annulum tradit et Chajâlum introducit. Specimen artis rogatus Chajâl illico 'Hosnae imaginem pingit, qua inflammatus Dil iter ad eam urget.

*) Hic aliquid excidisse apparet, in quo mentionem factam fuisse oportet Raqibi, comitis Nazharo invito adjuncti, et literarum ab Himmet Nazharo ad fratrem Qâmet datarum.

**) غلامان خال حسن.

***) از كوهر شناسى با بهرۀ تمامست, in quibus verbis *geuher*, quum et gemmam et rei substantiam valeat, pulcram ambiguitatem habet a lingua latina alienam.

Sed *Wehm* (Falsa opinio, Error), Vezirus ejus, rem ad ʿAqlum defert et suspiciones in eo movet, quibus ductus rex filium cum sociis in vincula conjici jubet. Habet autem annulus ab ʿHosna Dilo missus et ab hoc Nazhari custodiae traditus hanc vim, ut qui eum in ore teneat, sibi aquam vitalem gustare videatur et oculis cerni non possit, item ut, quandocunque velit, ad urbem visionis transferatur. Nazhar igitur eo in os indito in Gulscheni-ruchsâr venit, ubi quum ex aqua vitali bibere vult, annulus ex ore inhiantis in fontem decidit, qui et ipse ex adspectu evanescit. Nazharo vehementissime dolenti supervenit Raqib et pessime habitum in carcerem detrudit. Tandem Nazhar crinis illius memor eum comburit: subito adest Zulf et vinculis solutis eum in Gulscheni-ruchsâr reducit, ubi Nazhar ʿHosnae facta refert. Irata Ghamzam cum eo clam ad urbem Beden profectos Dilum et Chajâlum liberare jubet. Discedunt cum manu puerorum Chatajensium artis magicae et venandi peritorum. Interea ʿAql duces in confiniis imperio habentes Nazharum ab introitu regni prohibere et, si illabi conaretur, comprehendere jussit. In his ducibus sunt Zarq anachoreta et filius ejus *Teube* (Poenitentia), qui in monte abstinentiae et simulatae sanctitatis arcem habet. Forte Ghamze et Nazhar cum pueris ad radices illius montis ebrii obdormiscunt. Custos arcis ubi eos prospexit, rem hero renuntiat. Confestim instructis copiis Teube eos oppressum it, sed ipse ab experrectis funditur, arx ejus diripitur, monasterium Zarqi evertitur. Hinc sublatis signis victores Nâmûsum petunt, quem uno congressu *Qalender* (Mysticum erraticum) faciunt; postquam vero prope ad urbem Beden venerunt, habitum mutant et pueri quidem dorcadum *) speciem sumunt. Interim Teube eos ad urbem praevenit et regi quae acciderant nuntiavit. Is pavens Dilo e vinculis exemto et splendida veste donato imminens periculum ostendit; si ab ʿHosnae amore desistere nolit, imperium exercitus capessere, urbem visionis expugnare atque ita illa potiri jubet; si vero ipse victus fuerit, ab omnibus excusatum iri affirmat. Invitus Dil conditionem accipit. *Ssabr* (Patientia), dux exercitus, suos lustrat; deinde Dil cum rege et proceribus aciem educit. Mox dorcades illae in conspectum veniunt: ad quas venandas quum Dil praecurrit, modo fugientes, modo subsistentes eum usque ad urbem visionis producunt, rex autem post aliquot dies cum exercitu subsequitur. Tum ʿHosn ad patrem scribit, se non solum Chajalum transfugam jam dudum frustra a rege ʿAql repetiisse, sed eum illa postulatione iratum nunc infesto exercitu advenire. His literis excitus rex *Mihr* (Amorem), summum ducem suum, exercitum lustrare atque educere jubet. Primo die Ghamze cum suis hostes aggreditur, sed nihil decernit; postera nocte ʿAql illos invadit, sed *Nesîm* (Zephyrus) armiger milites ejus dissipat. Sic victoria adhuc ancipiti, tertio die ʿHosn Châlum in consilium advocat. Is suadet, ut fortissimum fratrem germanum, qui falso pro ipsa ʿHosn appellari soleat **), ex geniis montis Qâf arcessat; si quisquam Dilum capere possit, hunc posse; hunc, quamvis fortiter pugnent hostes, omnes victurum. At, inquit ʿHosn, quid tam longe absens contra praesentes potest? Tum Châl globulum ex ambra comburit, quo ille continuo accitur. A sorore edoctus quid ab eo velit, heros exercitum denuo instrui jubet. Adduxit autem secum *Hilâl* (Lunam novam), cubicularium suum et egregium sagittarium, qui proelio commisso sagittam a Ghamze acceptam in Dili pectus dirigit, qua e curru dejectum per aerem rapit. Amisso duce exercitus cum rege fugit; sed Zulf ʿHosnae jussu eos persecutus ʿAqlum et Ssabrum capit. *Nâz* (Deliciae), nutrix ʿHosnae, ei suadet, ut Dilum aliquot dies, dum ad se redeat, in carcere detineat, ceterum quaesitum mittat, quid velit, quid jubeat. Postquam igitur ʿHosn Mihrum victoriae nuntium ad patrem legavit, Dilum in *Čâhi-ẕaqan* (Puteo menti, i. e. lacuna in mento) in Gulscheni-ruchsâr collocat, et *Laʿli* (Rubini, i. e. labii rubino similis), pincernae sui, precibus mota illi per *Tebessum* (Lenem blandumque risum) vinum mittit. ʿIschq de victoria certior factus ʿAqlum quoque filiae tradi jubet, ipse autem in occidentem profectus urbem Beden imperio suo subjicit. Interim ʿHosn prae amoris impatientia a *Wefâ* (Fide), Mihri filia, de Dilo sibi conciliando consilium petit. Offert illa ʿHosnae *Bâghi-dilkuschâi* (Hortum laetitiae), quem prope urbem habeat; ibi esse *Česchmeï-âschinâî* (Fontem notitiae vel ineundae consuetudinis) et *Qasri-wiṣâl* (Palatium explendi amoris); suadet Dilum in hortum transferri jubeat, quo si aliquoties ambulatum iverit, illum mox amoris vim sensurum. Placet consilium: Zulf Dilum noctu illuc defert, ʿHosn subsecuta ad culcitam dormientis accedit, caput ejus amplectitur et sinui admotum lacrimis irrigat, quo expergefactus, ut se in ʿHosnae amplexu videt, clamorem edit ac sensibus alienatur. ʿHosn in Qasri-wiṣâl discedit, postquam exanimem Chajâlo, Nazharo et Tebessumo commisit et ad fontem notitiae deponi jussit, ubi ad se redit. Postera nocte Chajâl ante Dilum magnum cereum accendit; ʿHosn cum Wefâ et Nâz in tecto palatii sessiunculam habet, Dil cum Chajâlo et Tebessumo ad fontem convivatur. Sed post aliquot noctes ita peractas ʿHosn desiderio victa denuo cum Nâz et Wefâ consilia agit. Constituitur, ut Zulf quaque nocte Dilum a Tebessumo medicata potione inebriatum in tectum palatii apportet, ac postquam ʿHosn cum eo consueverit, mane ad fontem reportet. Eventus votis respondet, sed ad breve tempus. Est enim inter pedissequas ʿHosnae *Ghair* (Aemula), filia Raqibo patre digna, quae, quamvis ʿHosn eam furta sua celet, tamen ea persentiscit. Itaque ʿHosnam aliqua nocte clam secuta quid rei agatur videt et cito domum redit. Postridie injuriam, quam sibi factam esse censet, ita ulcisci statuit, ut ʿHosnae amplexus Dili praeripiat. Dum hic igitur cum Nazharo et Chajâlo ebrius ad fontem jacet et illa in urbe dormit, ipsa cum aliquot puellis in hortum praecurrit, vestes suas arte magica ad speciem vestium ʿHosnae transformat, convivium in tecto palatii instruit, Dilum et Nazharum clam Chajâlo illuc transfert et animo satisfacit. Chajâl autem experrectus quum nec Dilum nec Nazharum videat, confestim tectum palatii adscendit, ubi illum in amplexu Ghairae haerentem, hunc prae ebrietate sui non compotem invenit. ʿHosn ab eo arcessita nefando spectaculo tam vehementer percellitur, ut

*) In آهو, quod et dorcadem et peccatum significat, iterum ambiguitas inest de industria quaesita

**) Videtur pulcritudo terrestris significari, quam vulgus hominum temere pro coelesti appetat.

procidens in clamorem erumpat, quo excitata Ghair in *Schehri-seksâr* (Urbem caninam) evadit, Dilum autem cum Nazharo et Tebessumo ʿHosn ira et zelotypia ardens in vallem *Zindâni-itâb* (Carcerem expostulationis) rapi jubet. Ghair ultra in urbem Beden profecta patri res gestas nuntiat, quibus auditis ille in vallem illam properat et Dilum cum sociis male mulcatos et in *Schehri-seksâr* avectos prope eam in *Qalʿaï-higrân* (Castello exilii), quod in *Bijâbâni-firâq* (Deserto separationis) situm est, in carcerem condit. Tum Ghair, ʿHosnam dolore confectura, ei de consiliorum suorum eventu epistolam mittit. Sed tamen literis inter ʿHosnam et Dilum per Chajalum tabellarium reciprocatis animi amantium sibi reconciliantur. Interim Ssabr Himmetum de accepta clade certiorem facit. Is, quod ab ʿAqlo et Dilo multis beneficiis obstrictus Nazharo ad aquam vitalem directo omnium malorum auctor fuerit, suum esse arbitratur, si Dil adhuc vivat, ei opem ferre, sin minus, ab ʿIschqo poenas capere. Itaque cum copiis versus urbem visionis profectus in hortum fratris Qâmet venit, a quo Dilum in Qalʿaï-higrân captum esse audit. De eo liberando meditatus, exercitu apud fratrem relicto solus ad ʿIschqum pergit ab eoque honorifice excipitur. Deinde colloquio regem permovet, ut ʿAqlum Vezirum et Dilum generum accipiat. Mox ʿAql ab Himmeto et Mihro e custodia in aulam adducitur, Dil autem cum sociis ab Himmeto ejusque copiis expugnato castello exilii e carcere liberatur, Raqîb vicissim ibidem vinculis oneratur et Ghair accenso zelotypiae igne concrematur. Inde Himmet cum suis in urbem visionis redux Dilum et ʿHosnam connubio jungit. Nuptiae in Bâghi-âschinâï celebrantur per quatuor dies, quibus ex ordine epulas dant Mihr, Qâmet, Zulf et Ghamze. Primo die pro acroamate verborum certamen instituunt *Gul* (Rosa) et *Def* (Tympanum manuale), secundo *Nachl* (Palma) et *Mei* (Vinum), tertio *Benefsche* (Viola) et *Ćenk* (Psalterium), quarto *Nerkes* (Narcissus) et *Kâse* (Patera). Nuptiis peractis ʿAql a Mihro in urbem Beden reductus eam ex illo tempore pro ʿIschqo regit. Dil autem quondam cum Himmeto et Nazharo circum Gulscheni-ruchsâr ambulans ad fontem oris venit, quem viridario *Chatth* (Lanugine genarum) cinctum et in ejus margine senem viridi vestitu indutum et coelesti luce circumfusum videt. Ab Himmeto hunc *Chidhr* (Eliam) prophetam esse accipit eumque adire et salutare jubetur. Comiter exceptus a sanctissimo viro theosophiam et ascesin mysticam discit. Hinc laudatissima vita omnium amorem et optimam existimationem meret, defunctus autem multos filios (Mysticae asseclas) et egregia nominis monumenta relinquit. Unus ex illis filiis is est, qui hanc narrationem scripsit, Fettâhi Nisaburensis. Finis: مخترع منظومی ومنثوری، اقلّ العباد فتّاحیٔ نیشابوری، والحمد لله ربّ العالمین، والصلوة علی محمّد خیر خلقه وآله اجمعین، . Scriptum est hoc exemplum A. H. 972 (Chr. 1564 — 5).

9) Fol. 94 v. — 125 r. شبستان خیال (*), *Cubiculum phantasiae aut phantasmatis, opus persicum ejusdem Fettâʿhii* (vid. Hammeri Gesch. d. schön. Redek. Pers. p. 291) *ex prosa oratione et versibus mixtum et quasi encyclopaediam humanae vitae comprehendens.* Initium: حمد خدایرا که چشمهٔ میم حمدش دریاییست در حدّ کمال کرم، ودایرهٔ میم نعتش سفرهاییست در نعت نوال قدم، . Post laudes Prophetae (نعت النبیّ علیه الصلوة والسلام) et orationem ad Deum (المنجات) venit ad consilium scripti libri et indicationem partium ejus (تألیف الکتاب وتعریف الابواب). Dicit se, Fettâʿhî Derwischum, hac aetate, qua eruditio et poesis maxime floreat *), absoluto libro ʿ*Hosn u-Dil* alium scribere constituisse ex utraque oratione mixtum, cujus elaborata dictio se in animos amicorum insinuaret atque imprimeret. Nomen ei se fecisse شبستان نکات وگلستان لغات, *Cubiculum acuminum et rosarium verborum.* Capita octo sunt: 1) Fol. 99 r. — 102 v. فی الایمان والاسلام. 2) Fol. 102 v. — 104 v. فی ذکر الملوک واعوانهم. 3) Fol. 104 v. — 107 r. فی العلم. 4) Fol. 107 r. — 108 v. فی الزهد. 5) Fol. 108 v. — 113 v. فی أطباق الاخلاق وأجناس الناس. 6) Fol. 113 v. — 117 r. فی المستلذّات. 7) Fol. 117 r. — 121 v. فی المشتهّیات (pro فی المشتهیات). 8) Fol. 121 v. — 123 v. inscriptione caret. Capita in فصول subdivisa sunt: primum in quinque: a) فی میامن الایمان وسلامت الاسلام, b) فی الصلوة, c) فی الحجّ والعمرة وما یناسبها, d) فی الصدقة وما یناسبها, e) فی الصوم ویناسبهما; secundum in tria: a) فی العدل والریاسة والظلم والسیاسة, b) فی ذکر الوزراء والعمّال, c) فی ذکر المجندة والأعوِنة; tertium in quatuor: a) فی تعلیم العلوم, b) فی ذکر القضاة وما یناسبه, c) وتفصیل (وتحصیل l.) الفضایل فی ذکر, d) فی ذکر الوعّاظ والحفّاظ والخطباء والادباء, e) فی العبادة والاطبّاء والمنجّمین والشعراء; quartum in tria: a) فی الفقر, b) فی السلوک والخرقة وما یناسبهما, c) والفسق فی ذکر الشریف والتصوّف والارشاد; quintum in novem: a)

(*) Ab initio est شبستانی خیالی, sed in fine fol. 125 r. recte ut supra scripsi. Aliud nomen vide ab auctore in procemio positum.

*) Hoc loco summos poëtas persicos antiquiores recenset ac laudat, hos: فردوسی (16), انوری (23), سنائی (29), عطّار (46), خاقانی (40), سعدی (65), نظامی (32), کمال (51), خواجو (58), اوحدی, جلال, حسن, خسرو (74), عماد, خواجوی (87), ناصر (78), سلمان (99), حافظ (100), خاجندی (97), یساطی (101), عصمت (102), کاتبی (106). Numeri a me adjecti sunt libri Hammeriani *Gesch. d. schön. Redek. Pers.*; quae nomina numeris carent, ibi aut desunt, ut خواجوی, aut ad duos pluresve trahi possunt, ut reliqua.

والدقّ, b) في ذكر الكريم والبخيل, c) في ذكر الحريص والطامع والمنزوى والقانع, d) في الصدق والكذب والغيبة, e) في ذكر الاحبّاء والاعداء والحسّاد, f) في العطل (المعطّل l.) والبطّال, g) في الدهقنة والفلاحة, h) في السَفَرة والتجّارة, i) في مذمّة السوقيّة بغاية *); sextum in quinque: a) في الغنى والجاه, b) في الاماكن والدور, c) في الاثواب والدواب والحواشى والموانى والمساكن والقصور, d) في الحدايق والانوار والشقايق والازهار, e) في ثمرات الاشجار وطيّبات الاثمار; septimum item in quinque: a) في اصناف الطعام, b) في الاشربة والابزرة **), c) في الحسن واصحابه والعشق, d) في الالحان والاغانى والاوتار والمثانى واربابه, e) في المبشرة; octavum in duo: a) في اسنان العمر, b) في الحيات والممات والدنيا والعقبا. Finem faciunt duae sectiones: fol. 123 v. — 124 v. فصل في النصيحة, et fol. 124 v. et 125 r. فصل في خاتمة الكتاب. Ibi hoc chronostichon est:

شبستانى چنان زيباست نزد هر سخن دانى
كه تاريخ تمام او بود زيبا شبستانى

Hic liber cubiculum est quod omni orationis perito tam decorum videtur, ut tempus ejus absoluti his verbis indicare liceat: zibâ schebistâni (decorum cubiculum). Haec duo verba si computantur, annum mu'hammedanum 843 repraesentant, ut recte in margine adscriptum est, i. e. A. Chr. 1439 — 40. Finis:

تمّ تسويد شبستان خيال
بعنايت خداى متعال.

Exemplum absolutum est a Ǵemâli Ben-Seifi Scopensi (*El-Uskûbi*) A. H. 974 medio mense Ramadhân (Chr. 1577).

10) Fol. 127 v. — 136 v. شرح قصيدة (pro القصيدة) الميميّة المشهورة الخمريّة للفاضل الكامل داود بن محمود بن محمّد القيصريّ, *Dâûd Ibn-Ma'hmûd Ibn-Mu'hammed El-Qaifarii commentarius arabicus in odam mysticam item arabicam, quae propter literam consonantiae finalis El-Mîmijje et propter vinum amoris divini imaginem El-Chamrijje vocatur.* Initium: الحمد لله الّذى تجلّى لقلوب عباده المصطفّين ازل الآزال، واحيى ارواحهم بتجليات الجمال والجلال، . Absoluta explicatione odae ab ابو جعفر عمر بن علىّ السعدىّ المعروف بابن الفارض البغدادىّ نزيل مصر *) factae, quae *El-Tâijje* et *Nazhm el-sulûk* (Poëma profectionis, sc. ad Deum) vocatur, scriptor ab amico rogatus est, ut El-Mimijjam quoque interpretaretur; quae quum sine pleniore notitia amoris divini recte intelligi nequeat, prolegomenis tripartitis primum f. 127 v. — 128 v. de amoris divini origine et natura, deinde f. 128 v. — 129 v. de ejus partibus, tandem f. 129 v. et 130 r. de ejus effectibus disseruit. In hanc, ut ita dicam, metaphysicam amoris inclusit nucleum totius doctrinae mysticae, cujus fundamentum est emanatio pantheistica. Ortus igitur est amor tum quum Deus, veluti calix rosae nondum evolutae in se contractus, otiosus suique non bene conscius, se suasque qualitates per se ipsum cognoscere coeperat. Ergo primus Dei actus et quasi expergefacti motus non amor fuit, sed العلم, *scientia Dei de se ipso*; hinc demum natus est المحبّة الذاتيّة, *amor essentialis*, i. e. studium essentiae divinae per qualitates suas se manifestandi, quo Deus ad ulteriorem naturae suae explicationem impulsus est. Tamen et qualitates illae tum nondum ab essentia divina discretae, et totus ille amor intra fines ejus subsistens **) nec nomen nec qualitates habens, quibus ab ea distingueretur aut eam excederet, ipsissima essentia monadis divinae erant (عين الذات الاحديّة غير ممتازة عنها اصلا) ideoque, ut illa ipsa, mentibus creatis plane inaccessae sunt. Prior hic gradus naturae divinae, ejus *involutionem* comprehendens, appellatur المرتبة الاحديّة, *gradus unitaticus s. unitatis absolutae*, in quo nulla omnino pluralitas fuit, nec intra Deum, nec extra. Sequitur المحبّة الاسمائيّة والصفاتيّة,

*) Hoc nomine comprehenduntur ac propter avaritiam et fraudulentiam ex ordine perstringuntur quicunque in foro vel tabernis operam et merces vendunt, ut عطّار, صايغ, بزّاز, قصّاب, خبّاز, بقّال, حدّاد, سهّام, مجلّد, صحّاف, حلّاج, نجّار, نقّاش al.

**) Puto الأمْزِرة legendum esse, a أمْزار, مِزْر; nam fol. 119 r. lin. 2 sq., ubi scriptor more suo verbis et literis ludit, sic est: بنج را كه بنكست چون قلب كنى جنب شود، ومزر كه بوزه است چون بكردانى رزم كردد، *Beng*, quod *masleum significat, inversum fit ǵunub* (emisso semine pollutus), *et mezer, quod cerevisiam significat, inversum fit rezm* (pugna).

*) Apud Ibn-Challikân ed. Wüstenf. Fasc. V. pag. 114 origine Amathenus (حموىّ), natalibus et domicilio et morte Qâhirensis (مصرىّ) fuisse dicitur.

**) المحبّة الذاتيّة هى المحبّة الّتى تنشأ من ادراك الذات الالهيّة لذاتها بذاتها ومن طلب الذات ظهورها بصفاتها التى هى فى مرتبة الاحديّة عينها، وهى عين الذات الاحديّة واصل المحبّة الصفاتيّة والاسمائيّة وغيرها. Habes igitur in hoc sive amore, sive studio, sive impulsu, idem quod Hegeliani nostri aliis verbis dicunt, ideam comprehensam aeterna quadam αὐτοκινήσει ad realem πληρώματος sui evolutionem tendere.

amor nominalis et qualitativus, i. e. studium nominum et qualitatum, quae ex divina essentia se evolverunt, per opera se manifestandi. Hic igitur amor, non ipsa essentia divina aut amor essentialis, causa proxima fuit mundi creandi et vinculum est creati (سببُ ظهور جميع الموجودات ورابطةُ انواع التأليفات الروحانيّة والجسمانيّة); nam essentia divina propter *αὐτάρκειαν* suam naturis et rebus creatis non eget ideoque eatenus tantum, quatenus causa nominum et qualitatum est, ipsa causa mundi dici potest *). Accedit المحبّة الافعاليّة, *amor actualis*, i. e. studium principiorum actuum divinorum (الشؤون الغيبيّة) in mundo creato per actus se manifestandi **). Posterior hic gradus naturae divinae, ejus *evolutionem* comprehendens, oppellatur المرتبة الواحديّة, *gradus unitarius s. unitatis relativae*, in quo Deus in summa multitudine naturarum et rerum creatarum sine essentiae participe aut virtutum socio solus Deus est. Jam Deus explicatus est الحضرة الواحديّة, *Schechina unitaria*, vel, quatenus mundo manifestatur, الحضرة العالميّة الالهيّة, *Schechina mundana divina*; qualitates autem jam ab essentia divina et a se invicem discretae, in mundo distincte apparentes et per multas multiplicesque formas existentiae individualis realitatem suam asserentes ***), Cabbalistarum sefirôth, sunt الحضرات الكونيّة, *Schechinae naturales*, i. e. in rerum natura conspicuae. Huc usque amoris genera Deum quasi deorsum ad creata deducunt: ultimo loco venit amor creaturas sursum ad Deum evehens, المحبّة الآثاريّة, *amor operibus divinis infusus*, i. e. studium naturarum et rerum creatarum ad alias, in quibus vestigia et *ἀπαυγάσματα* perfectionis divinae apparent, se applicandi; quo studio si tamquam catena vel scala utuntur ad altius altiusque escendendum, tandem ad Deum, omnis perfectionis auctorem et exemplar, perveniunt. Per gradus enim Deus in creata eorumque formas descendit ac se quasi spectandum praebet *). Illa vestigia autem et, ut ita dicam, particulae Dei per totam naturam fusi eatenus tantum percipiuntur, quatenus animi ad hunc usum apti et idonei sunt ac simile aliquid consentaneumque in se habent; est enim ille amor plane sensus interioris, *αἰσθητόν τι* (امرٌ وجدانيٌّ), uti delectatio quae ex musica percipitur, quam si homini aurium obtusarum et animi torpentis verbis describere labores, operam incassum effundas. Summa species hujus generis est mutuus amor angelorum; secunda amor animarum coelestium et sphaerarum elementarium; tertia amor animorum humanorum rationabilium, qui sine corporum vel sensuum igniculis innata quadam aequalitate et consensione inter se conciliantur; quarta amor naturarum et rerum elementarium, in plantis et metallis occultus, in animantibus apertus. Omnino nihil est in rerum natura, quod non amore aliquo trahatur, quoniam omnia aliquod perfectionis exemplar habent, ad quod tendant: id autem est amare. Quum vero omnia genera perfectionis ex Deo emanent, non minus omnia genera amoris ad Deum redeunt, sive ii qui amant ejus rei sibi conscii sunt, sive non sunt. Qui igitur ultra creata, ultra nomina et qualitates Dei usque ad ipsam ejus essentiam penetrat et hanc solam amat, is omnium perfectissimus est, ut Propheta, de quo traditum: ما زاغ البصر وما طغى, *Non declinavit acies nec aberravit*, i. e. acies mentis ejus semper in Deum ipsum et solum directa fuit; secundum gradum tenet qui nomina et qualitates Dei amat, tertium qui opera et actus Dei (الآثار والافعال), scilicet ea omnia, quia et quatenus Dei sunt; nam si ipsa per se spectantur, a Deo diversa et aliena sunt (فانّها من حيث أعيانها أغيارٌ) ideoque mentem a Deo abstrahunt. — Initium odae: شربنا على ذكر الحبيب الخ, quem eundem versum ex citatione commemoravi pag. 384 col. 1 in adnotatione. Finis commentarii: ورزقنا وايّاكم مقامات العارفين المقرّبين، وكمالات الكاملين المكمّلين، انّه ارحم الراحمين، والحمد للّه ربّ العالمين،. Scriptio absoluta est A. H. 975 mense Ramadhân (Chr. 1578) ab eodem Ǵemâli Scopensi, qui *Cubiculum phantasiae* scripsit (No. 9); sed hic pro Ben-Seifi est Ben ʿHosein.

11) Fol. 136 v. — 147 r. لمعات عراقى, *ʿIrâqii Lemaʿât s. Splendores, opus persicum de gradibus amoris mystici, ex utraque oratione mixtum.* Nescio an ex omnibus commentationibus ejusdem argumenti, quas adhuc legi, haec et oratione et sententiis elegantissima sit. Initium: الحمد للّه الّذى نوّر وجه حبيبه بتجلّيات الجمال، فتلألأ نورا، وابصر فيه غايات الكمال، ففرح به سرورا، الخ. Deinde: امّا بعـد

*) هذه المحبّة الاسمائيّة والصفاتيّة هى الّتى اقتضت وجودَ العالم ان العالم مقتضى الاسماء والصفات لا الذات فانّها غنيّة عن العالمين وإن كانت هى ايضا مقتضى المحبّة الذاتيّة ونتيجتها. Pro الذات substitue Deum patrem, pro المحبّة الذاتيّة generationem Dei filii, *τοῦ λόγου τοῦ ἐνδιαθέτου*, pro الاسماء والصفات Deum filium, *τὸν λόγον τὸν προφορικόν*, pro المحبّة الاسمائيّة والذاتيّة, creationem mundi per Deum filium: habebis instar dogmatis ecclesiae christianae, certe optimam explicationem initii evangelii Johannei.

**) Spiritus sanctus ecclesiae christianae.

***) يظهر حقايقها فى الحضرة العالميّة الالهيّة متميّزةً ويتحقّق مظاهرها فى الوجود العينيّ متكثّرة.

*) Usus est scriptor in hac sententia nomine scholastico هويّة, *ipseitas*: تتنزّل الهويّة الالهيّة فى صورها.

کلمهٔ چند در بیان مراتب عشق بر سَنَنِ سوانح زبان وقت املا کرد، تا آینهٔ معشوق نماء هر عاشق آید، با آنك رتبت عشق برتر از آنست که بقوّت فهم وبیان کرد پیرامن سراپردهٔ جلالت او توان کشت، یا بدیدهٔ کشف وعیان بجمال حقیقت او نظر توان کرد، بتتق عزّت محتجب است، وبکمال استغنا متفرّد، حجب ذات او صفات اوست وصفاتش مندرج در ذات، وعاشق جمال او جلال اوست وجمالش مندمج در جلال، علی الدوام خود با خود عشق بازد، با غیر خود نپردازد، الخ, *His praemissis: Pauca aliqua de gradibus amoris, ut forte lingua temporis ea dictavit, a me scripta sunt, quae fiant speculum omni amanti amasium ostendens, etsi gradus amoris* (sc. unus unius summi in Deo) *altior est quam ut vi rationis et orationis accessus ad velum majestatis ejus* (Dei) *tentari aut visu revelationis et intuitionis pulcritudo verae naturae ejus adspici possit; aulaeo magnificentiae velatur et summa αὐταρκείᾳ secluditur; vela essentiae ejus sunt qualitates, et vicissim qualitates essentiâ involutae sunt; amatrix pulcritudinis ejus est majestas, et vicissim pulcritudo in majestatem inclusa est; perpetuo secum ipse amoris ludum ludit, cum alio a se diverso nullum commercium habet etc.* In *muqaddime* argumenta libri unum in conspectum collecta sunt. Primum docetur quid sit amor: حقیقتی منزّه از تعیّن *) خواه حبّش نام نه خواه عشق ان لا مشاحّة **) في الالفاظ, *ens quoddam reale, sed a concretione individualitatis purum, quod sive ʿhobb sive ïschq nomines licet; de verbis enim non disceptandum* ***); deinde ostenditur, quomodo amor per varias vices et periodos (اطوار وادوار) et per gradus depositionis et commorationis (مراتب استیداع واستقرار) migret; tum, quomodo in ideis et entibus (معانی وحقایق), in amasio (Deo objecto) et amatore (homine subjecto) quasi sub involucris appareat; tandem, quomodo amator et amasius vere in unum coeant; quae conjunctio magnificis his verbis arabicis celebratur: هنالك اجتمع الفرق، وارتتق الفتق، واستتر النور في النور، وبطن الظهور في الظهور، ونودی من وراء سرادقات العزّة

بیت

الا كلّ شیء ما خلا اللّه باطل — وكلّ نعیم لا محالة زائل

مصراع

وغابت العینُ لا رسمٌ ولا اثرُ

Illic sejunctio in conjunctionem et dissolutio in cohaerentiam abit, lumen lumine tegitur et manifestatio manifestatione occulitur, atque ex penetrali aulaeis magnificentiae velato haec vox auditur:

> *Profecto omnia praeter Deum jam evanuerunt, omnia Paradisi* (quae vulgo creduntur) *gaudia in nihilum abierunt,*

et haec:

> *Occidit individuum nullo signo nec vestigio relicto.*

Haec deinde per duodetriginta *lemaʿât* oratione gravissima et dulcissima latius explicantur. Scriptor postquam conjunctionem amasii et amatoris hoc hemistichio consummavit:

انا من اهوی ومن اهوی انا

Ego sum is quem amo, et is quem amo est ego,

librum hoc epilogo finit: اکر معانیِ این کلمات نیست با بعضی فهوم مکدّر نماید، معذور فرماید، که هر چند که می خواهم که خودرا بساحل اندازم ساحل یافت نمی شود، تا خبراست موجی ام در ربوده است وبلجّهٔ افکنده،

الحمد للّه علی انّنی — کضفدع تسکن في الیمّ
إن هي فاهت ملأت فاها — او سکتت ماتت من الغمّ

وچندانکه خودرا ملامت می کنم بیت

اینجا که بحر نامتناهیست موج زن
شاید که شبنمی نکند قصد آشنا

باز همّت می کوید نا امیدی شرط نیست بیت

اندرین بحر بی کرانه چو غوك — دست پایی بزن چه دانی بوك

دل نیز در بحر امید دست وپایی می زند، وبا جان بلب رسیده خطابی می کند، که بیت

کی بود ما زما جدا مانده — من وتو رفته وخدا مانده

Si sententiae tenuium horum verborum menti alicujus non satis clarae videbuntur, id excusabit; nam quantumvis (ex aestu summarum cogitationum) *me in litus conjicere* (earum argumenta et fines perspicue exponere) *coner, litus tamen non attingo; dum loquor, fluctus aliquis me abripuit et in salum rejecit, —*

> *Utique Deum laudo, quod ranae mare habitanti similis sum, quae sive vocem edit, os opplet, sive silet, praeclusis faucibus moritur, —*

et quamvis me ipsum his verbis reprehendam:

---

*) التعیّن significat fieri aut esse عینا, i. e. individuum ipseïtate sua ab omnibus ceteris, الاغیار, distinctum.

**) In codice est مُشاحّة, sed tam ipsa sententia, quam subscripta glossa ای مباحثة ostendit مُشاجّة legendum esse, cui verbo significatio pugnandi a Freytagio ad auctoritatem Golii relata utique asserenda est.

***) Quis est cui hic non succurrant immortalia verba poëtae nostri:

> *Nenn es dann wie du willst,*
> *Nenn's Herz, Liebe — Gott! —*
> *Ich habe keinen Namen dafür;*
> *Gefühl ist Alles; Name ist Schall und Rauch*
> *Umnebelnd Himmelsgluth.*

Scilicet hic, ubi mare infinitum est, fluctus move!
Immo guttam roris non convenit natare velle;

tamen ab altera parte animus ad altissima adspirans (aut: *favor aliorum coeptis meis adspirans*) *dicit: Non oportet desperare;*

In hoc infinito mari ut rana manus et pedes agita; quid scis num forte — ? (i. e. fieri certe potest ut salvus ad alterum litus pervenias.)

Cor quoque in mari spei manus et pedes agitat et animam quae ad labia pervenit (jam jam efflandam) *sic alloquitur:*

Qui alterum mâ (nos, i. e. homo) *ab altero mâ* (Deo) *sejunctum maneat? Ego et tu periimus: Deus solus remansit.*

Scriptum est exemplum A. H. 977 (Chr. 1569 — 70).

12) Fol. 147 v. — 149 r. *Narratio arabica Abû-Jezîd El-Bisthâmii de antistite et monachis coenobii christiani instinctu divino a se conventis et solutione quaestionum sibi ab antistite propositarum ad Islamum conversis.* Idem de eodem turcice narratur in Cod. Dresd. 142 fol. 43 v. — 47 v. et 202 fol. 8 v. — 12 v. Initium: قال ابو يزيد بسطامى رحمه الله كنت يوما فى بعض سياحتى، متلذذا بخلوتى، مستغفرا بفكرى، مستأنسا بذكرى، فكيف بمن يكثر من قول. Finis: لا اله الّا الله محمّد رسول الله ويجعلها شغله، ان كنتم عاصين فقولوا لا اله الّا الله محمّد رسول الله. Scriptum est exemplum A. H. 975 (Chr. 1567 — 8).

13) Fol. 149 v. — 150 v. رسالة مفتى على چلبى فى حسن الدوران, *Tractatus arabicus ʿAlî Ćelebî Muftii, quo choream mysticam legitimam esse demonstratur.* Initium: الحمد لله الملك المنّان، العزيز المقتدر الديّان، الّذى فضّلنا بالعرفان، بمعرفة نور كتابه القران، . Primum contra adversarios locis Corani et Traditionis propheticae probare studet choream illam non esse ludum, لعب, ideoque ludorum interdictum (vid. Muradgea d'Ohsson a Beckio transl., II, p. 331 — 3) in eam non cadere. Sed etiamsi ludum esse concedatur, tamen illicitam esse concedi non posse*), immo neque licere ac si quis barba aut fascia cidaris aut veste sua, aut arcu et sagittis, aut maritus cum uxore aut herus cum serva ludat. Quod autem *auctor libri Ġâmiʿ-el-fetâwâ* (ʿH.-Ch. No. 3927) dicat: مستحلّ الدوران كافر, *Qui choream licere aït impius est,* id inconsideratissimum et falsissimum esse, quoniam ita sanctissimus Imâmus El-Schâfiʿi, qui illud ajat, impietatis accusetur; qui autem المجتهدين (vid. de Sacy Chrestom. arab. ed. post., I, p. 169 — 171) impietatis accuset, eum ex lege muʿhammedana facinus capitale admittere. Nec minus inconsulte et impie *auctorem El-Pezdewijjae* (arab. *El-Bezdewijje* dicto quodam prophetico abusum sacros choreutas Polytheis et monachis christianis comparare, quum illorum chorea pompam Moslemorum circa Caabam et angelorum circa solium divinum repraesentet. Item errare eos, qui hanc saltationem esse dicant ab El-Sâmiri, vituli aurei apud Judaeos confectore et adorandi auctore (Sur. 20 87 — 97), inventam; nam primum isti saltationi ad idolum colendum spectanti cum chorea uni Deo sacra nihil commune esse; deinde ne loquendi quidem usum id permittere, quoniam saltatio, *el-raqṣ*, significet اللعب بالطبل والمزمار فى مجلس الفسق مجتمعا بالنساء, *tympani ac tibiae concentum in circulo virorum dissolutorum adsumtis mulieribus.* Sed si vel saltationem esse concedatur, tamen illicitam esse concedi non posse; nam Prophetam, quum aliquot milites ad tympanum ac tibiam saltantes ad januam ejus venissent, ʿÂïschae dixisse: اتحبّ (اتحبّين .l) يا حمراء ان تنظر (تنظرى .l) زفّة الجيش, *Visne, o rubicunda, coetum militum videre!* et quum illa se velle respondisset, a marito ad januam ductam esse ibique per ejus axillam tamquam per fenestram saltantes milites spectasse. Hinc constare saltationem laetabundis concessam esse, ut tympanum in caerimoniis Suficis et in bello et festis Muʿhammedanorum. Ergo nihil hic impietatis esse; qui vero homines pios impietatis insimulent, eos ipsos impios esse ex auctoritate librorum spectatorum, ut *El-Menâr* et *El-Moghnî.* Hinc adversarios singulatim impugnat eorumque argumentis sua opponit. *Auctorem El-Bezzâzijjae* (ʿH.-Ch. No. 1807), qui choream غرضا وحسدا, propter odium et invidiam, damnaverit, neque ex المجتهدين, neque ex طبقات المقلّدين, neque ex مقلّدى المقلّدين esse, itaque nec propriam auctoritatem habere, nec aliorum doctorum probatorum auctoritatem aut ab ipsis aut ab eorum asseclis acceptam sequi; *auctorem El-Pezdewijjae* non pluris esse, immo ne dextram quidem suam a sinistra dignoscere*); *auctorem libri Ġâmiʿ-el-fetâwâ* aetate Sulthâni Murâd demum (sc. II) Adrianopolin venisse et ibi librum suum conscripsisse. His adjungit *El-Zamachscharium*, qui verbis coranicis Sur. 20, 6: وان تجهر بالقول فانّه يعلم السرّ واخفى, ad damnandam choream abusus sit. Hunc paullo verecundius tractat, sed tamen quum Moʿtazelita nec ulli quatuor sectarum orthodoxarum, المذاهب الاربعة, addictus nec magis quam illi ex المجتهدين والمقلّدين fuerit, ejus quoque sententiam pondus habere negat. Omnino hoc loco nullas auctoritates probabiles relinqui praeter Coranum et Traditionem propheticam. Ad horum igitur judicium se referens etiam Abû-ʿHanîfam, suae sectae principem, qui choream et ipse damnavit, arbitrum recusat, praesertim

*) Hoc ab ipso Deo significari aït verbis coranicis Sur. 6 v. 91: ذرهم فى خوضهم يلعبون (ubi Beidhawi خوض interpretatur الاباطيل) *Sine eos in nugis suis ludere*, quibus Propheta, postquam Judaeos breviter et valide refutaverit, vanas eorum objectiones futilesque calumnias missas facere jubetur. Sed quum eadem a vero sensu detorta de nescio qua permissione accipi possint, prava sagacitas istorum hominum iis ad suam causam abusa est.

*) انّه من الّذين لا يعرفون يمينهم عن يسارهم, quod est proverbium de summa mentis imbecillitate et ignorantia.

quum El-Schâfi'i eam permiserit, in quibusdam autem caerimoniis hunc auctorem sequi etiam 'Hanefitis liceat *), ut in precibus funebribus pro mortuo cujus corpus abest, صلوة جنازة الغائبة, quae ab Abû-'Hanifa vetitae tamen illo permittente usurpentur (vid. Muradgea d'Ohsson, I, p. 398). Tandem, quum chorea ad الذكر pertineat, quo omnes actus vel interni vel externi comprehenduntur, quibus praeter preces ordinarias Dei memoria recolitur, ex commentariis coranicis τοῦ صاحب الكواشي (cf. pag. 366 col. 2 lin. 16—19) et τοῦ صاحب المدارك ad Sur. 4, 104, et 33, 41, demonstrat illam Dei ἀνάμνησιν debere fieri cum *el-tehlîl*, *el-tekbîr* et *el-taqdîs*, item fieri posse noctu et interdiu, voce submissa et elata, cum motu et sine eo, omninoque in omnibus statibus corporis, excepta una seminis emissione; item hoc urget, interpretes coranicos *El-Zamachschari*, *El-Beidhâwi*, *'Omar El-Nesefi* et *El-Imâm el-wâ'hidi* (hunc quidem in commentario الوسيط s. medio, vid. 'H.-Ch. No. 3423) statuere *el-ferâidh*, i. e. officia ab ipso Deo in Corano sancita, in quibus est *el-dikr*, palam omnibus videntibus et audientibus rectius peragi quam clandestino. Accedit quod Propheta ex traditione Enesi in El-Ssa'hi'h Bochâriano asservata suis dixit: اذكروا الله ذكرا كثيرا حتى يقول المنافقون انكم مراءون, *Tam saepe Dei memoriam recolite, ut hypocritae vos pietatem simulare dicant.* Ex his omnibus choream mysticam legitimam et piam esse colligit. Finis: جعلنا الله من زمرة الموحدين، ولا يجعلنا (sic) من حزب المعاندين والحمد لله رب العالمين. Scriptum est exemplum A. H. 975 (Chr. 1567—8).

Restant nonnulla majora in marginibus adscripta:

14) Fol. 4 v. — 13 v. *Epistola persica consolatoria ad virum principem adversa fortuna adflictum.* Initium: قلم كه نقاش نكارخانهء ازليست، وكاتب ديوان لم يزلي، الخ. Post hanc ingressionem de calamo divino, decretorum fatalium instrumento, scriptor immutabilem Dei consuetudinem esse dicit, ut hominum pietatem et patientiam interdum casibus adversis tentet, id quod exemplis Salomonis et Jobi probat, de quorum infortuniis eorumque causis et laeto exitu locos coranicos et ad eos multas earum fabularum refert, quas collectas exhibet Hammeri liber Rosenöl in locis de Salomone et Jobo p. 147—257 et 64—66. In conclusione Deum precatur ut fortuna ejus, ad quem scribit, eodem modo convertatur, deinde eum consolatus optima quaeque a Deo sperare jubet, tandem rogat ut has literas **) benigne accipiat. Finis: ومن الله مُمِدّ الكون، نستمدّ العون، انه خير معين ومسؤل. Scriptum est exemplum A. H. 976 (Chr. 1568—9).

15) Fol. 13 v. — 24 v. et hinc, post interjectam commentatiunculam turcicam de virtutibus primae suratae propriis, خواص فاتحهء شريفه, fol. 45 r. — 54 v. كنز السالكين, *tractatus persicus 'Abd-allah El-Ansârii, sex capitum hujus argumenti:* باب اوّل در مقالات عشق وعقل باب دوم در مباحثهء شب وروز باب سوم در بيان قضا وقدر باب چهارم در عنايت رحمن با ايشان باب پنجم در حقّ درويشان حقيقى ومجازى باب ششم در غرور جوانى. Initium: حمد بى حد النبى را، وثناى بى عد پادشاهى را، كه برداشت از ديده دلهارا رمد، ورفع السماء بغير عمد. Nomen et suum et libri scriptor statim post وبعد indicat his verbis: چنين كويد اضعف عباد الله، ساير بلاد الله، المحتاج الى البارى، عبد الله الانصارى، بيت

نام اين كرديم كنز السالكين زانكه سالك را بود رشدى ازين

Finem faciunt versus binarii (*meϑnewi*) qui juventutem laudant et ad rectum usum ejus hortantur. Exeunt sic:

جوانى را بطاعت صرف كردان
كه طاعت درخور آمد از جوانان
جوانى را بحضرت قدر وآب است
دعاهاى جوانان مستجاب است

Scriptum est exemplum Constantinopoli A. H. 979 mense Rebi'el-awwel (Chr. 1571).

16) Fol. 54 v. — 70 v. جزيرهء مثنوى, *versus e Meϑnewi Gelâleddiniano a Derwischo Jûsuf delecti et communibus quibusdam argumentis subjecti;* cf. Cod. Dresd. 13, 162, 273. Initium: حمد بلا غايه وبى حد، وشكر لا يحصى ولا عد، مرآن خدايرا كه سينهء پاكينهء كاملانرا اشعهء انوار كمالات ظاهرية درخشان وتابان ساخت. In praefatione Jûsuf se ab aliquot hominibus Meϑnewii studiosis rogatum esse dicit, ut, quum librum tantae magnitudinis tamque copiosi argumenti perlegere tironibus difficile esset, in eorum commodum delectum ex illo institueret; itaque se e sex voluminibus Meϑnewii 366 versus excerpsisse atque pro argumenti similitudine inter se conjunxisse, ex quibus autem voluminibus singulos versus sumserit, praepositis numerorum notis indicasse *). Ibidem libro suo id nomen imponit, quod supra diximus. Finis:

---

*) ان امام الشافعى جوّزه فالتشفع جائز فى بعض العبادات. Hinc ad verbum تشفع adjice significationem a nomine proprio derivatam: Schâfi'ita fuit aut factus est.

**) Eas esse dicit هديهء نملهء انامل فى مقدار، وخاكسار، *munus formicae digitorum hominis imbecillis, jacentis et humilis*, i. e. digitorum formicae illius similium, quae Salomoni pedem locustae pro dono obtulit; vid. pag. 386 col. 1 in adnot.

*) Hae notae in nostro exemplo rubro liquore scriptae sunt.

اين نه رنجست ونه راحست ونه خواب
وحى حق والله اعلم بالصواب

Scriptum est exemplum Scopis A. H. 982 mense Rebî' el-awwel (Chr. 1574).

CXI.

[Ac. K. 251.]

Codex arabicus, 8° maj., foll. 60, scriptus char. nesta'liq, continens *disputationem* Mu'hammed Pâschae, summo Veziro turcico, dedicatam, *qua Mu'hammed El-'Hoseini e gente Mu'hammedis interpretationem verborum coranicorum Sur. 7 vers. 87:* وما يكون لنا ان نعود فيها الخ *ab Abû'l-su'ûdo in commentario suo* *) *propositam contra objectiones Persae cujusdam Schiïtae acerrime defendit.* Initium: الحمد لله على ما هدانا الى الاسلام، ووقانا عن الميل الى الزيغ والضلال وعقايد اهل البدع والآثام، . Jam in his verbis igniculos irarum theologicarum emicare vides, quae subinde in vastum incendium prorumpunt et per totum librum furunt nec nisi in fine subsidunt. Quidquid lingua arabica telorum habet, id scriptor in adversarium et in totam ejus sectam jaculatur, ut vel nostrates copias suas hinc augere possint. Ceterum ipsa ejus oratio ostendit illum inter suos magnum nomen habuisse et multas commentationes (*resâïl*) scripsisse (vid. fol. 60 r. lin. 13 et fol. 60 v. lin. 13—15), in quarum una aliqua Abû'l-su'ûdum impugnaverit (fol. 60 v. lin. 6). Antequam scriptor ejus orationem referat et ad eam respondeat (inde a fol. 5 r.), non solum interpretationem Abû'l-su'ûdi ipsius, sed etiam Zamachscharii et Beidhawii citat, ad quorum utrumque et Abû'l-su'ûd et adversarius ejus respexit. Finis: وبحكم الله العلى الكبير، انّا لله وانّا اليه راجعون في ذهاب العلم واهله والى الله المصير، . In primo folio r. libri auctor notavit, se hoc exemplum a se ipso scriptum dono dedisse Scheicho Ibrâhîm Ibn El-Scheich 'Alâ-el-dîn El-Schu'ûrî El-Murâbithî.

*) Vid. Cod. CVI et CVII. Hic ubique brevius تفسير الارشاد et الارشاد appellatur.

CODICES PRECATIONES ET MAGICA CONTINENTES PARTIM EX CORANO PENDENTES.

CXII.

[Ac. K. 80.]

Codex arabicus turcicus, 4° min., foll. 99, char. neschi et nesta'liq et diwani scriptus. Prima quinque folia extra ordinem inserta continent remedia morborum, vaticinia ex subsultu s. palpitatione membrorum **) (arab. الخلوج, turc. سكش, unde *Segir-nâme* in Cod. Dresd. 142 fol. 39 r. — 43 v. et in hoc ipso codice fol. 83 r. — 84 r.) et vaticinium Mu'hammedis de herba nicotiana s. tabaco, hanc: قال النبى صلعم يا ابا هريرة يأتى اقوام فى آخر الزمان يتوتّون بالدخان ويقولون انّهم من امّتى وليس انّهم من امّتى انّهم من اهل الشمال وهى شجرة مرّة خُلقت من بول ابليس عليه اللعنة سُئل عن زرعها وغرسها ونقلها من بلد الى بلد فقال عم لعن الله زارعها وبايعها وآخذها وناقلها والعامل عليها والناظر اليها بالمحبّة فهو كافر بالمطلق، نقل من تفسير المقنع الكبير محمّد بن العسرق (l. محمّد), deinde duplex responsum (*fetwâ*) Mu'hammed Ibn-Sa'd-el-dîni, quo herba illa item damnatur; quid? quod jam Loqmân et Plato sat ridicule eandem de illa sententiam anticipasse dicuntur. Tandem amuleta et precationes magicae.

1) Fol. 1 v. — 4 v. *Aurâd* s. pericopae coranicae post preces ordinarias recitandae. Primum docetur, quae Corani partes et qua ratione ibi recitandae sint, deinde a fol. 2 ipsae, sed non omnes, excriptae sunt. In marginibus extant aliae precationes arabicae non coranicae coranicis illis praemittendae et subjungendae, aut omnino cum precationibus ordinariis utiliter conjungendae et ad varios usus adhibendae, veluti ut aliquis proceribus placeat, ut a supplicio sepulcri tutus sit; item magica et apotelesmatica, ut nomina Dei in itinere pro amuleto gerenda. Fol. 5 r. et v. undecentum nomina divina. Hinc usque ad fol. 68 v. iterum variae precationes arabicae, quarum multis praemissa est indicatio turcica originis et virtutis earum, et tandem magica.

2) Fol. 69 r. — 72 r. Mandata publica, epistolae, acta privatorum, char. diwani scripta.

3) Fol. 72 v. — 74 r. Precationes et magica.

4) Fol. 75 r. فرمان دلبران محابيب, Mandatum commenticium jocosum, a Judice amasiorum (*Ma'schûqlar qâdhîsi*) Amatori ('*Âschiq*) datum, quo Praefectus strenuorum (*Dilirler wâlîsi*) venustum quendam, sed inhumanum Amasium, de cujus injuriis Amator Judici libellum tradiderat, quaerere et Amatori dedere jubetur, A. H. 1097 (Chr. 1685—6).

5) Fol. 75 v. — 77 r. Vaticinium Derwischi 'Hasan

**) Graeci quoque hac vaticinatione utebantur, quam περὶ παλμῶν μαντικὴν s. παλμοσκοπίαν appellabant. Ex eodem genere est illud Theocriti in Id. III v. 37: Ἄλλεται ὀφθαλμός μευ ὁ δέξιος, et Plauti in Pseudolo, I, 1, v. 104 et 105:
Ca. *Atque id futurum unde?* Ps. *Unde dicam nescio,*
Nisi quia futurum est: ita supercilium salit.

de iis, quae A. H. 1094 (Chr. 1682 — 3) et ultra eventura sint.

6) Fol. 77 r. — 78 v. Duae precationes magicae a Mu'hammede commendatae, praemissa indicatione turcica utilitatis earum.

7) Fol. 79 r. — 80 r. Duo sigilla magica (*muhr*) Mu'hammedi a Gabriele tradita, praemissa simili indicatione.

8) Fol. 81 r. et v. Invocatio duodecim Imamorum, eodem modo introducta.

9) Fol. 82 r. Invocatio sanctissimorum virorum, qui رجال الغيب vocantur (de quibus vid. Lane in *An Account of the manners and customs of the modern Egyptians*, I, p. 293 sqq.) et circulus magicus eorum, *dâirei-rigâl-el-ghaib*. Ordines eorum enumerantur ab initio invocationis:

السلام عليكم يا رجال الغيب السلام عليكم يا ارواح المقدسة

السلام عليكم يا نُقباء يا نُجَباء يا بُدَلاء يا اوتاد يا امامان

.يا قُطْب يا أفراد يا أُمَناء أغيثونى بغوثة وانظرونى بنظرة الخ

Circulum cingunt nomina octo ventorum et regionum coeli iis respondentium.

10) Fol. 83 r. — 84 r. *Segir-nâme* turc.

11) Fol. 86 r. — 87 r. Qaßîda Weisii turcica, qua cives suos de corruptis moribus, ecclesia, republica, castigat et iram divinam denuntians ad meliorem frugem exhortatur. Vid. *Cardonne, Mélanges de Littérature orientale, Paris*, 1770, *tom. II, p.* 267 *sqq. Von Diez, Ermahnung an Islambol oder Strafgedicht des türkischen Dichters Uweïssi über die Ausartung der Osmanen, Berlin*, 1811. *Hammer-Purgstall, Gesch. d. osman. Dichtkunst, III, p.* 203 — 206. *Catal. Dresd. No.* 341, 1.

12) Fol. 88 r. — 99 v. Precationes et magica.

In ultimo foliorum extra ordinem adjectorum char. diwani scripta est epistola Imperatoris germanici ad summum Vezirum missa A. H. 1094 (Chr. 1683). Quum Turcae arces hungaricas Jaurinum et Comaram (يانق وقومران) expugnassent et solo aequassent, hinc ab Austriacis poposcissent, ut Hungaros sibi relinquerent, Imperator his literis flagitationes et minas summi Veziri repellit. Illo certe anno hae literae datae esse non possunt omninoque commenticiae videntur.

CXIII.

[Ac. K. 161.]

Codex arabicus turcicus, 4° min., foll. 145, nitido char. neschi scriptus, punctis aureis et pulcro limbo ornatus, ab initio eleganter expictus.

1) Fol. 1 v. — 39 v. Sur. 1, Sur. 2 vers. 1 — 4 et 284 — 286, Sur. 36 cum precatione subjungenda, Sur. 48 cum utilitate ejus turc. et precatione subjungenda, Sur. 55, 56, 67, 78 cum precatione subjungenda, tabula undecentum nominum divinorum praemissa traditione prophetica de utilitate recitationis eorum arab. et turc., longa et pulcra precatio quae eadem nomina persequitur, precatio quae tota in laudando Mu'hammede versatur, duae precationes pro eo, brevior et longior.

2) Fol. 39 v. — 102 v. *Birgilii Wafijjet-nâme*, turc. Cf. Catal. Dresd. 59, 1.

3) Fol. 103 v. — 143 r. *Du'â-nâme*, Liber precationum, turc., ab *Abû'l-su'ûdo* conscriptus et *'Alî Pâschae* summo Veziro dedicatus. De ejus divisione vid. Catal. Dresd. No. 143, 2. Tabula capitum et argumentorum in nostro exemplo est fol. 106 r. et v. Margines aliis precationibus, traditionibus, notis, al. impleti sunt. Fol. 144 et 145 finem faciunt Sur. 3 vers 148 et duae precationes.

CXIV.

[K. 96.]

Codex maximam partem arabicus, 8° maj., foll. 37, char. neschi, continens Sur. 36, 48, 55, 56, 67, 78, 86, 102 — 114, deinde precationem absolutae lectioni coranicae subjungendam, tandem precationem turcicam, دعاء يسين.

CXV.

[Ac. K. 157.]

Codex arabicus turcicus, 8° obl., foll. 26, char. neschi majore s. ri'hani scriptus, continens الاوراد الفاتحيّة فى الطريقة العشاقيّة, quae collegit *Ismâ'îl Ibn-Mu'hammed* 'Hanefita, Scheich ordinis Derwischorum *El-'Usschâqijje*; cf. Muradgea d' Ohsson a Beckio transl. II, p. 521. Initium:

الحمد لله الذى فتح لنا ابواب التوفيق والهداية، ووهب لنا اسباب التحقيق والعناية، . Qui haec pensa quoque mane et vespero legat, ei in prooemio optima quaeque et in hac et in altera vita consequenda promittuntur, deinde fol. 3 v. — 23 v. ipsa sequuntur. Initium: الحمد لله ربّ العالمين الرحمن الرحيم، الحمد لله حمدا دائما كدوام مُلْكه القديم، . Finis: اللّهمّ ربّنا تقبّل منّا الفاتحة مع الصلوات، . Fol. 23 v. — 26 r. النظم فى شرح هذه الاوراد, turc., in quo carmine haec enumerantur, ex quibus illa pensa composita sint: quinquaginta versiculi coranici, رسولك رحمته et صلوات, اسم اعظم et اسماء حسنى, ثنالر et مقبول دعالر, تحيّات, deinde mirae virtutes eorum praedicantur, usus et origo docetur. In ultimis versibus auctor dicit se, بو شيخ اسمعيل بن شيخ محمد, his pensis nomen fecisse اوراد عشاق. Initium:

بحمد الله تمام اولدى بو اوراد اوقويان دل اولور نوريله آباد

Finis:

معانى فتح *) ايدوب محو ايت كناهى

كموسين رحمته غرق ايت آلهى

*) Usus verbi فتح de Deo homini arcana et ignota quasi recludente apud Mysticos pervulgatus docet الاوراد الفاتحيّة non „pericopas victrices" esse ('H.-Ch. No. 1476), sed potius reclusorias, revelatorias.

Subjecti sunt a librario hi versiculi:

قد تمّت الاوراد　　بعون ربّ العباد

غفر اللّه لنا　　ولهم يوم التناد

CXVI.

Codex arabicus turcicus, 8°, foll. 47, char. neschi.

1) Fol. 1 v. — 4 r. دعاء جنازه, precatio funebris, arab.

2) Fol. 5 v. — 7 r. Exorcismus ex utraque lingua mixtus, qui latine sic sonat: *Per nomen Dei, exi; per Deum qui* (lacuna), *exi; per legem Mosis, exi; per evangelium Jesu, exi; per Abû-Bekrum, ʿOmarum, ʿOθmânum, Alium, ʿHasanum, ʿHoseinum, Fâthimam, quos omnes Deus gratos habeat, exi; per Psalterium Davidis, exi; per Coranum Legati Dei, cui Deus benedicat salutemque det, exi; per centum viginti quatuor millia prophetarum, exi; per trecentos tredecim legatos, exi*); per Gabrielem, Israfelem, Michaëlem et ʿYzraëlem, exi; per octo paradisos et septem inferna, exi; per lunam et solem, exi; per nivem et pluviam, exi; per Hârûtum et Mârûtum **), exi; per propugnatores religionis in caverna jacentes* †), *exi; per Sanctos Syriae, exi; per Scheichos Chorasaniae et Sanctos Turciae, exi; per prophetas Meccae et Medinae jacentes, exi; per aedem Meccanam et Hierosolymitanam, exi; per viros sanctos quatuor millium quadringentorum quadraginta quatuor ordinum, exi; per sigillum prophetarum, Muʿhammedem, Legatum Dei, exi; per venerabile nomen Dei et venerabilem Deum, exi; per* فلك حسنات فلك حسنات شرراشيّا شرراشيّا شرراشيّا قرقراشيّا قرقراشيّا تجدة تجدة تجدة او لفظا او لفظا او لفظا بد بد بد اسكن اسكن اسكن ††) *exi; per orationem divinam sex millibus sexcentis sexaginta sex versiculis constantem, exi; per decimam partem Corani, exi. Sive ventus es, sive vermis es, sive aër perflans es, sive haemorrhois es, exi; sive e geniis Muʿhammedis Electi es, exi; sive e geniis Sejjid Aʿhmed Kebîri es, exi; sive e geniis Salomonis Prophetae es, exi; sive e geniis pone montem Qâf habitantibus es, exi; sive e geniis hunc mundum habitantibus es, exi; sive e geniis summos et imos puteos habitantibus es, sive e geniis imas arbores, imas rupes, imos montes, loca olim culta, imas arbores fructiferas, aquarum oras habitantibus es, exi; sive e geniis compita, loca molarum et tenebras habitantibus es, exi; sive e genere catarrhi es, exi; sive e genere cardialgiae es, exi; sive e genere cephalalgiae es, exi; sive e genere pleuritidis es, exi; sive e genere ophthalmiae es, exi; sive e genere ischiadis es, exi. Noxa ejus qui panem humi proculcat, atque ejus qui, quum panem coxerit, nihil inde aliis impertit, et poenae scelerum in omnibus septuaginta duabus religionibus commissorum in te conveniant, si hunc non mittis et abis, si ferox es, si contumax es* *). *si non abis, si non abis; quaecunque ii quos dixi peccarunt, eorum omnium poenae in te conveniant, si hunc non mittis et abis. Ceterum non est vis nec potestas nec potentia nisi penes summum ac venerabilem Deum.*

3) Fol. 8 v. — 20 v. *Catechismus turc. doctrinae muʿhammedanae*, dogmaticae totius, e practica autem ejus partis quae ad purificationes et preces spectat. Inscriptio: دين اسلامى واركان صلوتى بلدرر. Initium: الحمد للّه ربّ العالمين والصلوة والسلام على محمّد وآله وصحبه اجمعين، امّا بعد سؤال صورسلر مسلمانمسن آيت كه الحمد للّه، معنيسى ندر دسالر آيتكه حقّ حضرتنى اوكمكدر، سؤال صورسلر اللّه بلورمسن آيت بلورم نته لكسز هيچ بكزمز نشانسز صانع قديمدر جهتدن زماندن جميع نقايصدن منزّهدر واحددر الخ, *Si rogaris, num Moslemus sis, dic: El-ʿhamdu lillâh* (i. e. Per Dei gratiam sum). *Si quaeritur, quid hoc significet, dic: Deum O. M. laudare. Si rogaris, num Deum noveris, dic: Novi. Sine qualitatibus, nulli similis, nullam descriptionem admittens, aeternus creator, nec spatio nec tempori nec ulli imperfectioni obnoxius et unus est,* etc. Finis: اللّهمّ انّى اعوذ بك من ان اشرك بك شيئا وانا اعلم واستغفرك لما لا اعلم انّك انت علّام الغيوب.

4) Fol. 20 v. — 22 v. eadem precatio funebris, quae est fol. 1 v. — 4 r.

5) Fol. 22 v. — 27 v. دعاى حزب البحر, arab., quo Deus rogatur ut mare tranquillet et navigationem secundet. Fol. 27 v. et 28 r. tres minores precationes arabicae et duo sigilla magica, alterum Muʿhammedis, praemissa institutione turcica de usu et virtute ejus, alterum ʿÂïschae. Ibidem commendatur invocatio auxilii horum virorum sanctorum: Maʿrûf Karchî, Suheil Rûmî, Uweis Qaranî, Bilâl ʿHabeschî.

6) Fol. 28 r. — 31 r. دعاء مصطفى عليه السلام, omnes literas persequens, sic: آ اللّهمّ ارزقنا أمانة المصطفى آمان المصطفى ألفة المصطفى أقبة المصطفى ايمان المصطفى الخ; deinde ex litera Be: اللّهمّ ارزقنا بهاء المصطفى بركة المصطفى بقاء المصطفى الخ, et sic deinceps.

7) Fol. 31 v. — 47 r. Octo aliae precationes arabicae, quibus omnibus praeter sextam et septimam praemissae sunt

---

*) Vid. Muradgea d'Ohsson a Beckio transl., 1, p. 107.

**) Vid. Sur. 2 vers. 96.

†) مغارده يتان غازيلر حرمتيچون; videtur ea caverna intelligenda esse, in qua Muʿhammed Mecca Medinam fugiens cum Abû-Bekro comite se abscondidit.

††) Has voces cabbalisticas tales posui, quales in codice inveni.

*) In codice est قره ختام ايسك قبايلى ايسك, pro quo legendum puto قره ختاى ايسك الخ, *si Qara-Khatajensis* (ex gente Mogolorum ad septentrionem regionis sericae habitantium), *si Arabs nomas* (ex qabilis s. tribubus Arabum nomadum) *es*, quorum verborum sententiam expressi.

institutiones turcicae de earum usu et vi, plerumque etiam de origine: a) دعاء حرز النبی. b) (pro بازوبند) دعاء بازبند. c) تعويذ حسن حسين. d) دعاء مبارك حسن حسين. e) دعاء مصطفى. f) دعاء انعام اوّل. g) دعاء انعام آخر. h) دعاء حرز الفرس, quae precatio nomen inde accepit, quod ad frontem equi destinanda est, quo eques medios inter hostes oculis cerni non possit. Subjectum est sigillum verba Sur. 112 in orbem scripta continens.

CXVII.

[Pf. K. 108.]

Codex arabicus turcicus, 12° maj., foll. 81, char. neschi.

1) Fol. 1 v. — 27 v. Precationes arabicae singulis diebus septimanae recitandae, a دعاء يوم الجمعة ad دعاء يوم الخميس.

2) Fol. 27 v. — 81 v. Variae precationes arabicae, maximam partem prooemiis turcicis instructae, quibus magica et apotelesmatica immixta sunt: a) Fol. 27 v. — 35 r. دعاء سرخ باد *). In prooemio haec fabula narratur: Quum Salomo quondam de potentia sua secum gloriaretur, Deus hac superbia iratus *Surch-bâd* daemonem creavit ad illumque misit. Salomo ejus aestu afflatus et specie territus rogat, quis sit et ubi habitet? Respondet se Surchbâd appellari et in corporibus humanis sedem habere; deinde noxas enumerat, quas et corpora et animi patiantur, si hoc illud membrum occupaverit. Tantam pestem sublaturus Salomo ejus cervices caedi jubet, sed incassum in eo necando laboratur. Tandem catena vincitur: tum Gabriel adest et Dei verbis illum dimitti jubet. Paret Salomo et a Deo impetrat, ut sua aetate Surch-bâd nemini noceat. Mu'hammedis vero tempore ille 'Omarum invasit misereque confecit. Causam mali Mu'hammedi nuntiavit Gabriel, qui de remedio consultus ei illam ipsam precationem dictavit ejusque usum docuit. b) Fol. 35 r. — 36 v. دعوت قُلْ أُوحِيَ. Prima verba precationis, قل اوحى, sumta sunt e Sur. 72, 1. c) Fol. 36 v. — 37 r. دعاء عرش. d) Fol. 37. r. دعاء كفن. e) Fol. 37 r. — 38 r. دعاء صلوات. f) Fol. 38 r. — 39 r., 42 v., 43 v., 47 r., 48 r., 48 v. et 49 r., 55 v. — 76 r., 77 r. — 80 v. artificia magica et apotelesmatica, inter quae eminet ratio aliquem invitum ad se adducendi, fol. 47 r. et v., quam ut cum caerimoniis Pharmaceutriae Theocriteae et Virgilianae comparare possis enotabo. Primum magna acus septem foraminibus instruenda est per eaque septena fila serica diversorum colorum trajicienda; deinde acus solo infigenda et Sur. 36 ita recitanda, ut ad unumquodque septem illorum مُبِين, quae versiculos 11, 16, 23, 47, 60, 69, 77 finiunt, precationem fol. 47 subjunctam interponas eaque absoluta dicas: Veniat N. N. filius N. N., simul acum altius ad superius foramen infigas usque ad septimum: tum ille veniet, sed mente alienatus, evulsa autem acu ad se redibit. Fol. 71 r. — 76 r. pro دعاء سيف الله inscriptione promisso turcice docentur usus et viginti quinque utilitates sigilli magici fol. 76 r. positi. g) Fol. 39 v. et 40 r. preces ad funus viri, feminae, puelli, puellae recitandae. h) Fol. 40 r. — 41 v. دعاء اسماء الحسنى. i) Fol. 41 v. — 42 r. دعاء الاستغفار. k) Fol. 42 r. et v. دعاء انتاعون. l) Fol. 43 r. traditio Mosaica, turc., de binis diebus mensium binisque temporibus dierum infaustis. Dies sunt Mu'harrami 9 et 11, Safari 2 et 4, Rebî' el-awweli 16 et 21, Rebî' el-âchyri 4 et 20, Ǵumâda el-awweli 2 et 20, Ǵumâda el-âchyri 6 et 8, Reǵebi 3 et 8, Scha'bâni 6 et 20, Ramadhâni 4 et 15, Schawwâli 1 et 2, Ⅎû'l-qa'dae 10 et 20, Ⅎû'l-'hiǵǵae 1 et 15; tempora diei Solis tempus inter duas precationes *) et extremus dies, diei Lunae tempus antemeridianum medium et meridies, diei Martis mane et tempus pomeridianum medium, diei Mercurii tempus antemeridianum medium **) et tempus inter duas precationes, diei Jovis tempus antemeridianum medium et dies extremus, diei Veneris meridies et tempus pomeridianum medium, diei Saturni mane et tempus antemeridianum medium. m) Fol. 43 v. precatio efficacissima a Mu'hammede commendata. n) Fol. 44 r. — 46 v. دعاء ختم القرآن. o) Fol. 48 r. et v. دعاء استخاره, qua precatione cum aliis caerimoniis utendum est, si Deum tibi per somnum inspirare velis, num hoc illud faciendum sit, an omittendum. p) Fol. 49 v. — 55 r. دعاء صلوات النبی. q) Fol. 80 r. institutio turcica de iis rebus, quae boni ominis causa singulis mensibus adspiciendae sunt. Mu'harramo expedit adspicere aquam, Safaro volam manus, Rebî' el-awwelo aurum et argentum, Rebî' el-âchyro faciem et crus pulchri hominis, Ǵumada el-awwelo cibum, Ǵumâda el-âchyro coelum simulque primam suratam recitare, Reǵebo crus simulque Sur. 96 recitare, Scha'bâno argentum, Ramadhâno faciem senis, Schawwâlo argentum simulque Sur. 94 recitare, Ⅎû'l-qa'da margaritas, Ⅎû'l-'hiǵǵa argentum. r) Fol. 81 r. precatio arabica quae pectori mortui imposita eum a supplicio sepulcri (عذاب القبر) liberat. s) Fol. 81 v. institutio turc. de quatuor appellationibus Dei, quas si super totidem lapides recitaveris, deinde eos afflaveris et dextrorsum, sinistrorsum, prorsum, retrorsum jeceris, te peregre euntem ab omni periculo tutum praestabunt. Ibidem precatio promittitur, quae in statione ad eundem usum adhibita eundem effectum habeat ***), sed excidisse videtur cum aliquot foliis posterioribus.

*) Venti rubri, i. e. ardentis, fervidi. Arabice fol. 35 r. lin 4 et 5 item يا ريح الاحمر appellatur. Persis erysipelas est.

*) بين الصلوتين nescio num tempus inter binas quasque precationes significet, an duae illae precationes sensu eximio de certo precationum pari dicantur.

**) Hic et die Saturni pro simplici قوشلق est سلطان قوشلق, quod quomodo ab illo differat nescio.

***) Verba sunt: وداخى قوندوغى يرده بو دوعا درت طاش

CXVIII.

[Pf. K. 40.]

Codex trilinguis, 12° maj., foll. 337, variis characteribus scriptus. Secundum numeros foliorum ab ipso librario, sed non ubique recte, adjectos ab initio duo et triginta folia exciderunt. Quum varia admodum insint, ea communibus quibusdam argumentis subjeci. Linguam ubi non indicavi, turcica intelligenda est.

1) *Suratae aut excriptae, aut ad haec illa efficienda, consequenda, avertenda commendatae.* Fol. 1 r. — 12 v. Sur. 56 ab ultimo verbo vers. 59 ad vers. 96, Sur. 59 vers. 18 — 24, Sur. integrae 67, 78 — 106, tandem 107 usque ad vers. 6, in quo oratio abrupta est. Fol. 2 r. ad initium Sur. 67 adscriptum: *Omnes viri pietate eximii hanc suratam, postquam cubitum iverunt aut antequam eunt, recitare solent, ut usque ad mane ab omnibus casibus praeter mortem tuti sint.* Fol. 44 r. — 45 v. praestantia et singulares virtutes Sur. 36 adhibitis dictis Mu'hammedis explicatae. Fol. 48 r. in marg. docetur quibuscum caerimoniis conjungenda sit recitatio Sur. 1 trecenties vel quingenties vel septingenties vel nongenties repetenda, ut votum subjungendum ratum fiat. Fol. 51 r. in marg. eadem Surata iis, qui in itinere a via aberraverint, sine intermissione semel et quadragies recitanda, qua salvi domum redeant. Fol. 54 v. usus et virtutes Sur. 19 et 20 et 40 — 46, quae postremae suratae propter binas literas ab earum initiis positas vocantur يدى حيم سوره لرى (pro حميم), *septem suratae 'hamimicae.* Ibid. in marg. effectus Sur. 1 die Veneris quinquies recitatae. Fol. 87 r. Sur. 1 centies recitanda et cum certa quadam invocatione Dei aliisque caerimoniis conjungenda, ut quidquid velis a Deo impetres. Fol. 90 r. Sur. 110 hostium superandorum causa cum quadam precatione conjungenda. Fol. 92 v. in margine: „*Sur. 97 si quis mense Ramadhâno millies recitabit, Deum per somnum videbit; si quis nocte diem Lunae praecedente quingenties recitabit, Mu'hammedem per somnum videbit; si quis voluntate in negotium aliquod impeditum directa decies recitabit, totum negotium expeditum fiet.*" Fol. 101 r. in marg. Sur. 3 auctore Qâdhî-Chân solvendi aeris alieni causa ter recitanda, aut, ut fol. 122 r. in marg. est, auctore El-Zamachschari in El-Keschâf terdecies; Sur. 5 ad incrementum pecudum et pecuniarum omniumque generum victus quadragies recitanda. Fol. 103 v. et 104 r. in marg. Sur. 112 millies recitanda et cum longa naenia aliarum partium coranicarum, invocationum et precum conjungenda, ut optata a Deo impetres. Ad eundem usum fol. 122 v. et 123 r. commendatur Sur. 6 auctore Mu'hammede cum caerimoniarum et precum apparatu recitanda, fol. 134 r. in marg. Sur. 67 per undecim dies, ita ut die Mercurii incipiatur et die Saturni desinatur, quotidie semel, fol. 144 v. in marg. Sur. 93 post preces matutinas quadragies. Fol. 117 v. in marg. Sur. 99 inimici vel hostis perdendi causa recitanda quadragies, Sur. 95 terrorum noctis arcendorum causa, quum cubitum itur, septies, Sur. 100 auctore Mu'hammede assidue contra omnia mala, ter autem ejus, qui oculo maligno tactus est (كوز دكمش كمسنه), sanandi causa. Fol. 122 r. in marg. Sur. 73 auctore Mu'hammede omnis difficultatis removendae instrumentum. Fol. 134 v. in marg. Sur. 112 super quadraginta uvas totidemque lapides recitanda, deinde lapides in igne ponendi, uvae in aquam abjiciendae: ita cujus volueris animum ad te amandum devincies. Fol. 135 v. in marg. Sur. 108 super malum semel et septuagies recitanda, deinde suspirium ducendum, tum curandum ut is aut ea, cujus amorem expetas, illud malum edat: ita amore tui sauciabitur. Fol. 136 r. „*Si quem insomnia afficere* *) *voles, ut irrequietus et insomnis amore tui detineatur, paterae vitreae non sartae Sur. 1 retro inscribe, ut ab âmîn incipias, in el-'hamdu desinas; deinde aquam infunde; tum eandem suratam ter retro recita et literas alphabeti item retro paterae inscribe; tandem eam in loco pone, quo neminem intraturum esse scias: ita ille quem volueris insomnis fiet. Usu probatum est.*" Fol. 200 v. in marg. „*Qui Sur. 1, 112, 113, 114, post preces publicas diei Veneris, antequam quidquam loquatur, singulas septies recitabit, cum Deus usque ad proximum diem Veneris ab omni casu adverso et diaboli infestatione custodiet.*" Fol. 288 r. in marg. Sur. 97 ei, qui ex captivitate liberari cupiet, quotidie centies recitanda. Fol. 293 v. in marg. „*Si quis Sur. 36 septem Sanctorum gratia, qui infra commemorabuntur, per septem dies quotidie septies ita recitabit, ut praemia divina singularum recitationum singulis Sanctis illis donet, quidquid de hac vita ac de futura in votis habebit, id intra septem dies certissime continget. Hoc multis experimentis probatum est. Sancti autem hi sunt: Sulthân Ibrâhîm Edhem, Sulthân Bâjezîd Bisthâmî, Sulthân Abû-sa'îd Ibn Abî'l-chair, Sulthân Ma'hmûd Ghâzî, Sulthân Singar Ghâzî, Sulthân 'Alî Ibn-Mûsâ Rûnd* (روند), *Sulthân Ismâ'îl.*"

2) *Suratarum partes ad eosdem usus commendatae.* Fol. 14 v. et 15 r. Sur. 2 v. 247, Sur. 3 v. 177, Sur. 4 v. 79, Sur. 5 v. 30 et 31 qui assidue recitabit, inimicum vel hostem omnino superabit. Fol. 29 v. et 30 r. in marg. Sur. 2 v. 256 (*âjet-el-kursî*), Sur. 2 v. 285 et 286, Sur. 3 v. 16 et initium 17, Sur. 40 v. 47 inde ab افوض, Sur. 20 v. 113, Sur. 6 v. 73, Sur. 24 v. 37, Sur. 76 v. 19, cum institutionibus de eorum usu et vi. De Sur. 6 v. 73 hic et fol. 79 v. caerimonia praecipitur ei similis quam ex Cod. CXVII transtuli pag. 408 col. 2 lit. s.: „*Qui verba qaulu-hu'l-'haqqu we-lehu'l-mulku ita recitabit, ut qaulu-hu dicens unum de quatuor silicibus, quos in manu tenebit, prorsum jaciat, deinde el-'haqqu dicens secundum retrorsum, tum we-lehu dicens tertium dextrorsum, tandem el-mulku dicens quartum sinistrorsum, et ipse et bona mercesque ejus divinitus custodientur nec quidquam nisi secundum iis accidet.*" Fol. 35 r. Sur. 20 v. 105 et 106 munimentum contra pestilentiam.

اوزرينه اقويوب اوفره درت يانته اته قونلغى بر بر دمور حصار اوله باذن الله تعالى, *Atque etiam ubi ad quiescendum consederit, hanc precationem super quatuor lapides recitet, deinde eos afflet et ad quatuor latera sua jaciat: ita ille locus permittente altissimo Deo murus ferreus fiet.* Cf. Jerem. 1, 18.

*) اويقوسن بغلمق, unde ipsa incantatio appellatur اويقو باغى, *somni vinculum*, quippe quo somnus veluti restringatur, i. e. impediatur.

Fol. 35 v. Sur. 59 v. 10 inde a رَبَّنا, qui quotidie septies recitabit, die resurrectionis intercessore non carebit. Fol. 40 v. — 42 r. آيات الحرز, precatio e versiculis coranicis contexta cum prooemio in marg. posito de ejus usu et vi averruncatoria. Fol. 42 r. et v. هفت آيت, septem versiculi in precationem conjuncti, a Mu'hammede 'Alio commendati, cum prooemio in marg. posito hujus argumenti: qui lotione sacra rite peracta cum religiosa fide eos recitet aut ab alio scriptos secum ferat, etiamsi septem coeli septemque terrae commoveantur, montes dirumpantur, lapidibus pluat, atque omnes incolae terrae infestis armis in eum concurrant, tamen ne tantillum quidem laedi posse. Fol. 42 v. in marg. Sur. 17 v. 84 praemissa *besmela* exscriptus contra dolorem capitis in ipso capite gerendus. Fol. 46 r. artificium inveniendi furis: „*Pani hordeaceo inscribe Sur. 56 v. 82 et 83, Sur. 73 v. 12 et 13; deinde eum, quem furem esse suspicaberis, panem edere jube: quodsi fur erit, in gula ejus adhaerescet;*“ item defigendi amasii: „*Amator nervum arcus sumat et septem in eo nodos nectat, super quos singulos haec recitet: super primum Sur. 69 v. 28, super secundum Sur. 69 v. 29, super tertium Sur. 69 v. 30 et 31, super quartum Sur. 84 v. 1, super quintum Sur. 84 v. 2, super sextum verba magica* آهيّا شراهيّا, *super septimum Sur. 108 v. 1 et 2; postea dicat: Illius* (nomine eum vocans) *os et omnia membra et omnes corporis partes ad mei amorem devincio* *), *ut mihi non adversetur, sed obtemperet.*“ Ad eundem usum fol. 135 r. in marg. praecipitur ut super septem capillos ejus, quem aut quam ames, Sur. 69 v. 30 — 34 recites, deinde illos in capite geras; it. fol. 136 v. in marg., ut Sur. 20 v. 18 et 22 et Sur. 3 v. 12 malo inscribas idque ei, a quo aut a qua te amari velis, edendum des. Sed eadem incantationis formula, quam modo ex fol. 46 r. transtuli, fol. 291 r. ad virum enervandum traducitur, turc. ار بغلمق, quod Arabes quoque ربط الرجل et Persae مرد را بستن dicunt. Itaque pro illis, quae in fine posita sunt, hic substituitur: *Mentulam N. N. filii N. N. vincio*, فلان اوغلی فلانك ذكرين بغلدوم. In iis, quae super nodos recitanda sunt, omnia conveniunt, nisi quod in Sur. 108 ad vers. 1 et 2 hic tertius additur. Sed contra hanc fascinationem medicina parata est fol. 91 r. in marg., ubi qui tali maleficio tactus erit, Sur. 48 v. 1—3 tribus ovis inscribere eaque, quum ad concubitum accedat, cum muliere aequaliter bipartita edere jubetur. Hoc dicitur بغلو شنشماك, *vinctum solvere*, arab. حلّ المربوط, pers. بسته را كشادن. Ad eundem usum fol. 156 r. in marg. iidem versiculi cum subjuncta invocatione Dei, fol. 145 v. autem Sur. 2 v. 57 usque ad مشربهم et 54 usque ad رزقناكم, scripti atque hinc in aquam resoluti bibi et illi quidem, Sur. 48 v. 1 — 3, etiam ad lumbos adligari jubentur. Fol. 52 in marg. Sur. 7 v. 130 submovendorum murium causa supra frumentum suspendendus. Simile est quod fol. 144 v. in marg. praecipitur ut contra vermes hortis et alvearibus infestos praemissa *besmela* Sur. 7 v. 130 ab الجراد ad مفصّلات, Sur. 50 v. 21 a فكشفنا, Sur. 67 v. 3 a فارجع et 4 totus cum adjuratione vermium et invocatione Dei in hortis et ad alvearia suspendantur. Fol. 53 v. in marg. Sur. 6 v. 73 praemissis aliquot invocationibus Dei ex eadem surata petitis, auctoribus Scheich Ssadr-el-din Iconiensi et ab hoc retro Scheich Mo'hji'l-din 'Arabî et ab hoc retro uno et septuaginta aliis summis doctoribus, quotidie semel et quadragies recitandus, ut quidquid velis consequaris. Ad eundem usum fol. 83 r. — 84 r. praecipitur ut Sur. 3 v. 148, in quo uno *) versiculo undetriginta literae arabicae omnes insint, quemque propterea Mo'hji'l-dîn 'Arabî et Doctores persici ipsum nomen summum, اسم اعظم, esse credant, per undetriginta dies continuos ante diluculum in loco edito et Meccam spectanti ipse eodem obversus undetricies recites et singulis recitationibus Sur. 65 v. 2 extremum inde a ومن يتّق et 3 totum subjungas, ultimam autem ea Dei invocatione finias, quae fol. 83 v. lin. 14 sqq. ad fol. 84 r. lin. 3 posita est; it. fol. 102 r. in marg., ut Sur. 21 v. 87 inde a لا اله الّا انت millies centies undecies recites; it. fol. 208 v. in marg., ut Sur. 6 v. 124 auctore Ǵa'feri-Ssâdyq semel et quadragies. Ne auctoritati fides et religioni terror deesset, adjectum est ut saepe alias: صحيح مجرّب ومن شكّ فقد كفر, *Verum experimentisque probatum est; qui autem dubitabit, impius erit.* Fol. 55 r. in marg. Sur. 84 v. 4 et 5 clausula magica آهيّا شراهيّا يالله finiti ad coxendicem sinistram mulieris parturientis adligandi, quo facilius pariat. Ad eundem usum fol. 61 v. in marg. praecipitur ut Sur. 3 v. 31 usque ad كالانثى et 37 inde ab انّ الله اصطفاك, it. fol. 81 r. in marg. ut praemissa *besmela* et *heilela* (vid. Hariri pag. 289 lin. 4 ab inf.) Sur. 23 v. 88, Sur. 79 v. 46, Sur. 46 v. 34 inde a كانّهم et 35 totus in scheda scripti aqua eluantur, quam mulier parturiens bibat **). Fol. 62 r. in marg. Sur. 3 v. 25 et 26 cum subjuncta precatione a Mu-

*) فلانك اغزين وجميع اعضاسنى وجميع انداملرينى بنم محبّتمه بغلدوم, ubi verbum persicum اندام vides, antiquius هندام, μέλος, quod Aramaeorum הַדָּם esse docui in Supplem. Diar. liter. Hal. 1838 No. 20 col. 155 et 156. Aliud exemplum est fol. 278 r. antepen. et pen. اوّلنده قان الدرسه انداملرى دتركن اولا, *Si Calendis sanguinem emiserit, membra ejus tremor occupabit.*

*) Id verum non esse docet locus hujus Catalogi pag. 395 col. 2 lin. 5. Ceterum hic quoque apparent 6666 versiculi coranici, fol. 83 r. lin. 9 et 10: آنك مثلى اولميه الّتى بيك التيوز التمش التى آيت ايچنده; cf. pag. 393 col. 1 lin. 9 et pag. 407 col. 1 lin. 30 et 31.

**) Verbum turcicum صربلنمق de muliere quae utero laborat, quod et fol. 61 v. et fol. 291 v. in marg. legitur, lexicis nostris adjiciendum est.

'hammede commendati ad quaerenda bona terrestria, recuperandam pecuniam mutuo datam et liberandum captivum. Fol. 78 v. in marg. Sur. 23 v. 99 et 100 ad arcendum diabolum, Sur. 17 v. 82 ad secundanda negotia et conciliandam firmandamque regum gratiam commendantur. Fol. 79 v. in marg. Sur. 2 v. 192 a ولا تحلقوا ad او نساك et Sur. 6 v. 13 cum subjunctis يا الله يا رحمن يا رحيم contra dolorem capitis gerendi. Fol. 146 r. in marg., ubi idem praeceptum est, ad Sur. 2 v. 192 pro Sur. 6 v. 13 adjici jubetur اسكن باذن الله تعالى يا كافى يا شافى. Fol. 80 v. in marg. Sur. 78 v. 10 — 12 et Sur. 39 v. 43 cum subjuncta '*haulaqa*, it. fol. 81 r. in marg. Sur. 21 v. 43 cum quadam adjuratione, et fol. 90 v. Sur. 38 v. 35 — 37 stragulis aut capitibus infantum multum plorantium et insomnium supponendi. Fol. 81 v. — 83 r. ادعيه ربانى, invocationes dominicae, i. e. decem precationes a Deo ipso in Corano praeceptae, ab El-Fachr El-Râzî in commentario coranico collectae et institutione ad usum earum auctae, cum brevi prooemio de vi invocationum Dei in universum, ubi post dictum Mu'hammedis لا يردّ القضاء الّا الدعاء والصدقة, *Precatio et eleemosyna solae fatum repellunt*, adjicitur elegans sententia: روى انّ الدعاء والقضاء ملقيان فيعالجان (l. ملتقيان فيعالجان) بين السماء والارض, *Traditum est: Fatum et precatio quum sibi occurrunt, inter coelum et terram colluctantur.* Fol. 82 v. in marg. Sur. 67 v. 23 digito indice ei denti, qui dolorem creabit, imposito recitandus. Fol. 85 r. in marg. septem versiculi coranici Naurûzo aqua eluendi et bibendi, ut eo anno et ultra ad septuaginta annos ab omni fortuna adversa liber sis. Fol. 90 r. versiculus de Septem dormientibus, Sur. 18 v. 17 usque ad بالوصيد, remedium insomniae infantium, quod si in corporibus aut vestibus gerent, nec oculo nec lingua fascinabuntur et plorare desinent omnibusque morbis liberi erunt *). Ibid. in marg. Sur. 20 v. 57, et fol. 145 v. in marg. Sur. 11 v. 43 (ita tamen ut pro على صراط مستقيم sit نغفور رحيم) contra profluvium sanguinis e naribus eo ipso sanguine fronti inscribendi. Fol. 90 r. et v. Sur. 20 v. 107 cum parva precatione in collo infantis multum plorantis et oculo maligno tacti suspendendus. Fol. 94 v. in marg. Sur. 68 v. 51 et 52, et fol. 134 r. in marg. Sur. 78 v. 19 et 20 ab eo gerendi, qui aliqua difficultate laborabit. Fol. 106 v. in marg. Sur. 10 v. 81 contra maleficia magica gerendus. Ad eadem arcenda fol. 118 r. in marg. commendatur Sur. 10 v. 81 ab انّ الله سيبطله, Sur. 25 v. 25, Sur. 15 v. 47, Sur. 17 v. 83 et 84 usque ad للمؤمنين cum subjuncta '*haulaqa*, sive recitandi, sive gerendi; qui autem maleficio jam tactus erit, super eum recitandae sunt Sur. 6, 111, 112 et 1, deinde illos versiculos cum clausula elutos bibat. Fol. 126 v. in marg. locus ex الاحياء (i. e. El-Ghazâlii I'hjâ-el-ólûm) excerptus de Sur. 3 v. 129 et Sur. 4 v. 110 auctore 'Abdallâh Ibn-Mes'ûd ex relatione 'Alqamae et El-Eswedî ad veniam cujusvis delicti a Deo impetrandam recitandis. Ibidem Sur. 65 v. 7 inde a ومن قدر praemissis quibusdam caerimoniis cum subjuncta '*haulaqa* et precatiuncula, antequam cubitum eas, largi victus adipiscendi causa recitandus. Fol. 129 v. in marg. precatiuncula Jobi in Sur. 21 v. 83, aegrotis ad valetudinem recuperandam commendata. Fol. 131 v. in marg. Sur. 6 v. 59 contra pleuritidem lateri applicandus. Fol. 132 v. in marg. Sur. 13 v. 14 ab initio duobus verbis سبحان من auctus, quum tonabit recitandus aut tecum ferendus, ut a fulgure tutus sis. Fol. 133 r. in marg. „*Si duos amicos disjungere voles, praemissa besmela haec verba Sur. 5 v. 69: Et posuimus inter eos inimicitiam et odium usque ad diem resurrectionis, tribus ovis inscribes, quae in veteri sepulcro defodies, unum in summo, alterum in medio, tertium in imo, dicens: Dum haec ova in hoc sepulcro erunt, N. N. et N. N. inter se ne adspiciant.*“ Impiae hae nugae repetuntur fol. 138 v. in marg. — Fol. 145 v. in marg. Sur. 18 v. 10 et Sur. 31 v. 6 inde a كانّ, it. fol. 288 v. in marg. Sur. 9 v. 61 et Sur. 17 v. 48 contra dolorem aurium gerendi. Fol. 145 v. in marg. Sur. 54 v. 11 et 12 praeter duo verba postrema, et Sur. 21 v. 31 usque ad كلّ شىء حىّ cum subjuncta '*haulaqa* aqua eluti contra stranguriam bibendi. Fol. 146 r. in marg. Sur. 19 v. 3 et 4 remedium hemicranii; ibid. Sur. 12 v. 96 ab القاه (hoc verbo in فالقوه, et وجهه in وجه اخى mutato) et Sur. 50 v. 21 a فكشفنا cum subjuncta '*hamdala* remedium doloris oculorum. Fol. 211 v. in marg. Sur. 2 v. 256, qui versiculus solii dicitur, Mu'hammedi a Gabriele commendatus, quem, quum se ad lectum recepturus esset, mali cujusdam genii abigendi causa recitaret.

3) *Aurâd, i. e. pensa precum privatarum*, arab. Fol. 15 v. — 26 v. pensa e locis coranicis composita, singulis diebus septimanae a die Veneris ad diem Jovis mane recitanda. In marg. fol. 15 v. et 16 r. prooemium est: شرح صلوات الحاجات فى اوراد ايام الاسبوع, hujus argumenti: Mu'hammedem et has precationes et usum earum docuisse, quo quidquid petiisses a Deo impetrares. Pensum diei Veneris ex omnibus iis locis Corani constare, in quibus est الحمد لله, diei sequentis ex iis, in quibus est سبحانّ, et similiter cetera. Utendum autem iis sic esse, ut eas per tres septimanas ter recites, deinde die uno et vicesimo post ultimam recitationem tempore antemeridiano medio quatuor *rek'ât* (duas integras precationes solennes) facias iisque absolutis

*) اول كتورن اوغلانجغاڭ كوز دل دكميوب اغلاغنلغى دفع اولوب جميع امراضدن خلاص اوله بامر الله, in quibus دل دكمك et كوز دكمك propria sunt de fascinatione quae oculo aut lingua fit, unde in talibus praeceptis saepe legitur كوز ودلدن امين اولا, *Ab oculo et lingua tutus erit.* Ex iisdem verbis illud اغلاغنلق, *multum plorans*, et nomen inde ductum اغلاغنلق lexicis adjice.

dicas: لا اله الّا اللّه وحده لا شريك له له الملك وله الحمد يحيي ويميت وهو حيّ لا يموت ذو الجلال والاكرام بيده الخير وهو على كلّ شيء قدير, postea Mu'hammedi decies bene preceris, tandem humi prostratus quidquid velis a Deo petas, modo ne quid improbi; tales enim preces aut non exaudiri, aut exauditas in tuum damnum vertere. Adjunctae sunt quatuor conditiones exaudiendarum precum legitimarum. Tandem his meliora *aurâd* esse negatur, et qui ea munde domi conservarit, ei prosperitatis incrementa promittuntur. In marg. fol. 16 v. — 24 v. aliae preces arabicae item per totam septimanam recitandae a دعاء يوم الجمعة usque ad دعاء يوم الخميس. Fol. 33 r. — 35 r. aliae preces arabicae singulis diebus septimanae, a die Veneris ad diem Jovis, recitandae, quibus 'Alî Chalifa semper usus esse earumque frequentationem variis commodis inde percipiendis commendasse dicitur. Fol. 36 v. — 39 v. ورد شيخ الآفاق سيّد يحيى, arab., cui subjuncta est precatio item arabica post illud recitanda. Fol. 53 v. precatiunculae fere coranicae, suo quaeque die, a die Saturni ad diem Veneris, centies recitandae, ab Imâmo Fachri-Râzî Sulthâno Ghijâϑ-el-dîn dono missae. Fol. 147 r. in marg. praeceptum arabicum de tempore et ratione pensa precum privatarum recitandi.

4) *Precationes arabicae, maximam partem cum inscriptionibus aut prooemiis de earum origine, usu, vi.*

A) *Quas ipse Mu'hammed a Gabriele accepisse, frequentasse, aliis commendasse dicitur.* De iis omninoque de ratione precandi a Mu'hammede praecepta est libellus fol. 130 v — 139 r.: رسالة في بيان فضل الدعاء والادعية المأثورة من حضرة الرسالة صلعم, a *Nûr-allâh Ibn-'Hâgî Ibn-Suleimân* ex الحصن الحصين من كتاب (sic) سيّد المرسلين excerptus et in quinque sectiones, فصول, divisus: 1) fol. 130 v. de praestantia precum, 2) fol. 130 v. — 131 v. de iis quae in precando observanda sunt, 3) fol. 131 v. et 132 r. de temporibus quibus precari auspicatum est, et de iis quorum preces Deo acceptae sunt, 4) fol. 132 r. — 133 r de nomine summo, اسم اعظم, et de iis precibus quae Deo acceptae sunt, 5) fol. 133 r. — 139 r. de iis precibus quas Deo acceptas esse viri doctissimi et sanctissimi experti sunt. In quatuor prioribus sectionibus omnia a Mu'hammede repetuntur, in quinta nonnulla. Initium post *besmelam:* قال المفتقر الى اللّه الملك المنّان، نور اللّه بن حاجى بن سليمان، Finis: واصرف عنّى الوبا يا غياث المستغيثين ويا مجيب دعوة المضطرّين برحمتك يا ارحم الراحمين وصلّى اللّه على سيّدنا محمّد وآله اجمعين. — Preces longiores cum prooemiis turcicis hae sunt: a) دعاء شريف fol. 96 r. — 105 r., ex arabicis et turcicis mixta, tota tamen, si Deo placet, divinitus Mu'hammedi tradita, in cujus prooemio Gabriel plane circulatoris in modum vanissimam mercem ostentat et venditat, ut omnino tota ista precum moles ingentis superstitionis ac perversitatis receptaculum est, ubi sanae rationis et religionis vix mica apparet. Inter plurima, per quae Deus adjuratur, fol. 101 v. — 103 r. sunt singulae literae coranicae, ut 48,370 elif, 10,200 be, 199 te (ubi millia excidisse patet) sqq. Sed haec omnia cum ceteris pro lubitu ficta, certe turbata admodum et corrupta esse, vel inde constat, quod horum numerorum summa est 279,603, quum fol. 103 r. cunctae literae Corani dicantur esse 540,221. Numerus versiculorum perhibetur 6233. Alia precatio in Cod. Kehr. 171 fol. 219 r. — 221 r. alia habet: 40,370 elif, 11,418 be, 10,099 te sqq. Horum summa est 249,912, quum cunctae literae Corani ibidem dicantur esse 320,600. Versiculorum numerus ibi est vulgatus ille 6,666, verborum 76,400. b) دعاء دولت fol. 155 r. — 161 v. cum epilogo turcico fol. 162 r. — 165 v., cujus initium excidit. Argumentum hoc: Chydhr s. Elias propheta illam precationem a Deo accepit ejusque beneficio aqua vitali potitus est. Postea eam ad Mu'hammedem attulit, quum Hindustân-oghli, rex indicus a fratre regno pulsus, supplex ad eum venisset. Is postquam quae sibi accidissent narravit, Chydhr ignotus procedit, precationem ejusque virtutes laudat et mille aureis aegyptiis, (*) بيك مصر اشرفيسى, venalem proponit. Tum 'Abd-el-ǵebbâr quidam ex circulo Mu'hammedis pro mille aureis unum album, اقچه (vulg. asprum, ἄσπρον), ante pedes Chydhri projicit sacrilegamque manum ad chartas tendit, hae vero statim oculis subducuntur. Religione tactus 'Abd-el-ǵebbâr exanimis procidit, Hindustân-oghli autem omnibus, quae secum habet, venditis mille unum aureos conficit, quibus emta precatione in patriam redit ac regnum virtute illius a fratre recipit. Sepulto 'Abd-el-ǵebbâro Mu'hammed cum sociis rursus in templo Meccano considit. Iterum venit Chydhr, iterum illud pretium postulat. Emunt precationem Mu'hammed et Abû-Bekr: quo effectum est ut illius asseclis omnibus peccata a Deo ignoscerentur, hic post mortem in paradisum admitteretur. Abit Chydhr se postridie reventurum pollicitus. Tum Gabriel Mu'hammedi Sur. 86 affert eumque docet الطارق ab initio illius commemoratum stellam splendidissimam esse in coelo secundo, quae nomen habeat *Dewlet guneschi* (Sol fortunae secundae): inde descriptam esse illam precationem, quam Chydhr in circulum Mu'hammedis attulerit. Ea contineri argumenta medullamque omnium quadringentorum librorum ad Adamum ac deinceps usque ad Mu'hammedem divinitus in terram demissorum, item vim omnium telesmatum quae in coelo terraque inveniantur, per eandem Salomonem et Jesum summa miracula patrasse, al. In itinere nocturno per coelos proxima nocte subsecuto Mu'hammed quum ad inferna venit, 'Abd-el-ǵebbâri ancipitem poenam videt: in solio argenteo sedens, quoties flammae, angues, scorpii, daemones carnifices in eum irruunt, solio in aerem emicante iis eripitur. Est autem solium ex illo ipso nummo confectum, quem ante pedes Chydhri projecerat. A coelesti itinere redux Mu'hammed quae vidit et a Gabriele comite audivit suis narrat; ut igitur Chydhr postridie adest, 'Omar

*) De hoc nummo vide quae dixi in Diss. crit. de gloss. Habicht. p. 26 et 27.

quoque, ʿOϑmân et ʿAli millenis aureis precationem emunt, cujus vi omnes deinceps chalifatum adepti sunt. c) دعاء سرخ باد fol. 313 v. — 318 r., quam cum eodem prooemio vidimus in Cod. CXVII No. 2, pag. 408 col. 1 lit. a. d) دعاء صلوات fol. 319 v. — 326 r., similis ei quae in eodem codice est pag. 408 col. 2 lit. p. — Breviores sunt: a) Precationes a Muʿhammede aut quolibet tempore frequentatae: fol. 29 r. in marg. (eadem 86 r. in marg.), 47 v. in marg., 99 v. in marg., 101 r. in marg. (ex Tefsîri-wesith excerpta); aut certis temporibus: precationes matutinae, fol. 15 r. et 31 v. in marg.; precatio itinera auspicans, fol. 15 r. in marg.; precatio quam recitabat quum e somno expergefieret, fol. 209 r. in marg. med.; precationes quibus molestia aut tristitia affectus utebatur, fol. 42 v. in marg. et 55 r.; aut uno aliquo tempore adhibitae, ut illa fol. 211 r. in marg., qua sibi a Gabriele tradita nescio quem diabolum domuit, qui cereum igneum manu tenens ad eum venire et ante eum stare solebat. b) Precationes a Muʿhammede commendatae ad arcenda mala terrestria, ut timorem, sollicitudinem, aegritudinem, res adversas: fol. 29 r. in marg. et 93 v.; precatio contra morbos chartae inscribenda et in aquam resolvenda, quam aegrotus bibat, fol. 149 r. in marg.; alia contra dolorem capitis ipsi capiti imponenda et cum recitatione Sur. 59 conjungenda, fol. 131 r. in marg.; alia qua ab hostibus tutus sis, quae balteo gladii Muʿhammedis inscripta fuit, fol. 141 v. c) Precationes ad adipiscenda bona terrestria et optata a Deo impetranda: precatio a Muʿhammede per somnum Scheicho Moʿhji'l-din tradita, e Ǵâmii Nefaʿhât-el-uns excerpta, qua quidquid auspicatur faustum est, fol. 55 r. in marg.; alia ad adipiscendam opulentiam, fol. 79 v. in marg.; plures ad confirmandam memoriam, fol. 50 v. in marg. et 55 r.; item plures ad optata a Deo impetranda, fol. 48 r. in marg. دعاء اسم اعظم, 106 v. in marg. *), 147 v. et 148 r. (quae insuper ab igne tartareo tutos reddit), 209 r. in marg. d) Precationes fidem conservantes: دعاء ايمان a Muʿhammede per somnum judici alicui Baghdâdensi tradita, fol. 43 r. et v.; alia verbis ab illa differens, quamquam fabula ei praemissa paene eadem est, fol. 84 r. et v.; alia verbis paene eadem ac prima, quamquam prooemium differt, fol. 106 r. in marg. Ad eundem usum commendatur precatio Muʿhammedis fol. 101 r. in marg. e) Precationes ad impetrandam veniam peccatorum et beatitatem aeternam: precatio a Muʿhammede سيد الاستغفار nominata, fol. 28 r. in marg.; alia cujus vi auctore Gabriele peccata Moslemi, qui ea usus fuerit, ignoscentur, etiamsi spumam maris et arenam terrae numero superent, fol. 30 v. in marg.; alia cum simili promissione ʿAlio tradita, fol. 54 v.; alia ex Achlaf-el-châlifa (ʿH.-Ch. No. 290) excerpta, quam si quis mane semel recitat, auctore Muʿhammede igni tartareo in quadrantem eripitur, si bis, in semissem, si ter, in dodrantem, si quater, in assem, fol. 84 v. et 85 r.; alia qua ipse diabolus se Deum sibi reconciliare posse professus est, pro qua scripta tempore Muʿhammedis quadrageni aurei dari solebant, fol. 85 v.; alia auctore Muʿhammede Mosi a Deo tradita, quam si quis per totam aetatem semel recitat, ejus peccata per mille annos in rationem non referuntur, item tribus lapidibus aut glebis inscripta, his ad caput et ad medium corpus et ad pedes mortui dispositis, eum ab omni supplicio liberat, fol. 89 r.; alia unum Deum confitens, quam si quis post preces pomeridianas ter recitat, veniam peccatorum dimidii seculi meret, si vero post singulas preces publicas, pons El-Ssirâth ei in latitudinem octo parasangarum patebit, fol. 89 v. in marg.; alia paradisum merens, fol. 93 v. lin. 7 — 10; alia ejusdem usus, ex corpore dictorum Muʿhammedis, quod نجادى nominatur *), excerpta, fol. 148 v. eademque fol. 294 r. in marg. et 297 r. in marg.; alia ex commentario El-Ssaʿhiʿhi Bochâriani excerpta, quam si quis nomine Muʿhammedis in publica precum indictione audito recitabit simulque duos pollices suos osculatus oculis imponet, eum Muʿhammed die resurrectionis quaeret repertumque in paradisum ducet, fol. 203 r. in marg.; alia peccata sive gravia sive levia delens, fol. 209 r. in marg. Eodem spectat quod precatio fol. 108 v. in marg., si quis eam quotidie quinquies et vicies recitet, efficere dicitur ut a Deo in amicos et clientes suos adscribatur, كتبه الله تعالى من اوليائه. Duplicem vim habet precatiuncula fol. 115 v. in marg., ut qui ea rite utatur simulque tres postremos versiculos Sur. 59 recitet, septuaginta millia angelorum ex mandato Dei sibi bene precantes habeat et, si eo die obierit, in martyres adscribatur; item alia fol. 201 r. in marg., quam si quis post preces publicas diei Veneris, dextra manu barbam tenens et sinistram ad coelum tollens, ter recitat, ei Deus peccata ignoscit, et quidquid de hac vita et de futura cupit, ratum facit. f) Precationes mala post mortem expectanda avertentes: precatio quae pectori mortui imposita eum a supplicio sepulcri (عذاب القبر) liberat, fol. 84 v. in marg.; alia quae cum vera fide recitata aut linteo funebri inscripta aut pectori mortui imposita idem efficit, fol. 148 v. in marg.; duae aliae ejusdem usus, fol. 151 r. et v., quarum posterior mortuum etiam ab interrogatione Munkeri et Nekîri liberat. Restant duae: efficacissima quaedam precatio Abû-Δerri ex sociis Muʿhammedis, quam hic a Gabriele monitus illum se docere jussit, fol. 49 v. et 50 r., et alia quam Muʿhammed Ibn-Usâme paene aquis haustus, quo ordine a Muʿhammede per somnum jussus est, sibi omnibusque Moslemis ex Corano collegit, non totam tamen, nam plura aliunde inculcata sunt, ut ipsa verba magica آهيا شراهيا. Utilitates omne genus habet precatio عيدنامه

*) Singularis impudentiae est quod et hic et alibi, quo major sit precationi fides, auctor ejus dixisse perhibetur, si cujus expectationem de ea frustratus esset, se illam die resurrectionis sinui suo manum injicere velle: اكر اول كشنك حاجتى قبول اولمزسه يارين محشر كوننده آنك الى بنم يقامده اولا.

*) نجادى آدلو حديث كتابى fol. 294 et 297, pro quo fol. 148 ridicule est: حضرت رسول عليه السلام حديث آدلو كتابى, quasi Muʿhammed ipse librum quendam Hadîϑ ediderit.

a. دعاء عهدنامه fol. 107 v. et 108 r., quasi pactum quo homines pro colenda vera religione beneficia a Deo stipulantur, auctoritatibus Mu'hammedis, 'Abd-allâh Ibn-Mes'ûdi, Ġâbir Ibn-'Abd-allâhi, 'Alii Chalifae et Fathimae munitum. Idem paullo longius, sed breviori commendatione instructum est fol. 36 r. Totum aut paene totum ex hoc genere est *dú'â-nâme* turcicum, fol. 303 r. — 312 v. Caput primum excidit. Secundum, fol. 303 r. — 305 r., auctoribus Mu'hammede ejusque sociis docet quae precanda sint in itineribus et expeditionibus bellicis, quum equum conscendas et inde descendas, in periculis, in morbis, omnino in rebus adversis et angustiis; tertium, fol. 305 r. — 307 r., mane et vesperi, quum cubitum eas, quum insomnis sis, quum dira et terribilia somnies; quartum, fol. 307 r. — 308 r., quum edas et bibas, quum vestes induas et deponas, quum aedes et balnea intres et inde exeas; quintum, fol. 308 r. — 309 r., quum te tuosque et tua ab omnibus casibus adversis munire velis; sextum, fol. 309 r. — 310 v., ab initio cujusque mensis, in jejunio ramadhânico, noctibus utriusque beirâmi, ea nocte Ramadhâni quae leilet-el-qadr appellatur, die Veneris *); septimum, fol. 310 v. — 312 v., precationes singulares, ut صلوة الاستخارة, صلوة الحاجة, صلوة الخوف al. In marginibus notae et supplementa adscripta sunt.

B) *Precationes aliorum auctorum, sive nominati sunt, sive non sunt.*

a) *Precationes angelorum, prophetarum, patriarcharum, sanctorum, doctorum, quarum finis aut effectus non indicatus est.* Fol. 142 r. — 144 r. تسبيحات الانبياء, laudes Dei, omnes a سبحان incipientes, quae tribuuntur Adamo, Habeli, Setho, Hûdo, Ssâli'ho, Idrîso, Abrahamo, Ismaeli, Jacobo, Josepho, Mosi, it. angelis templi Hierosolymitani et Meccani custodibus. Adjuncta est singulis institutio de earum usu et vi. Fol. 92 r. precatio quam Deus ex diaboli memoria delevit, quum propter superbiam ab officio defecisset. Fol. 32 r. precatio matutina Davidis; fol. 128 v. et 129 r. alia ejusdem precatio. Fol. 95 r. precatio Chydhr Eliae (حضرت خضر الالياس). Fol. 92 r. precatio Abû-Hureirae. Fol. 142 r. precatio Abû-'Hanîfae. Fol. 31 v. precatio Schiblii **), et fol. 32 r. Uweis El-Qaranii (sic: القرنى). Fol. 211 v. in marg. precatiuncula quam Mu'hammed Ibn-Wâsi' cum precibus matutinis solennibus conjungere solebat. Fol. 60 v. — 62 r. precatio 'Okkâschae (عكاشة رضى الله عنه).

*) Inscriptio praeterea precationem die beirâmum posteriorem antecedente, عرفه كونى, recitandam promittit, sed in ipso capite non invenitur.

**) Cf. de eo fol. 84 v. lin. 4 sqq.: حكى ان الشبلى رحمة الله عليه رحمة واسعة خدم اربعمائة استاد الخ.

b) *Precationes pro Mu'hammede.* Fol. 55 r. — 58 r. صلوات الرسول صلعم, quibus ei benedicitur, nocte diem Veneris antecedente et eo ipso die, item nocte diem Lunae antecedente recitandae. Fol. 199 r. alia pro eodem.

c) *Precationes cum aliis Dei invocationibus omninoque omnibus rebus ad colendum Deum spectantibus conjungendae.* Fol. 58 r. — 61 v. ادعية الصلاة واورادها وادعية مستجابة, tota series talium precationum. Fol. 83 r. in marg. precatio ante lotionem sacram et inter eam recitanda. Fol. 78 v. alia post eam recitanda *). Fol. 62 v. in marg. alia post indictionem precum solennium recitanda. Fol. 110 r. in marg. alia ejusdem usus, ex corpore traditionum مشارق excerpta, auctore Muslim et ab eo retro Sa'd Ibn-Abi-Waqqâs. Fol. 83 r. in marg. precatio ab eo qui templum intrabit recitanda et, quae proxime sequitur, salutatio ceterorum Moslemorum vel praesentium vel absentium. Fol. 41 v. precatio cuique alii invocationi Dei subjungenda. Fol. 63 r. et v. in marg. precatio precibus solennibus subjungenda. Fol. 127 v. in marg. alia ejusdem usus. Fol. 139 v. — 140 v. in marg. precationes singulis precibus solennibus subjungendae: fol. 139 v. دعاء صلوة الصبح يقرأ عند المناجات; fol. 140 r. دعاء صلوة الظهر, دعاء صلوة العصر, دعاء صلوة المغرب; fol. 140 v. دعاء صلوة العشاء. Fol. 200 v. in marg. precatio post preces solennes diei Veneris recitanda. Fol. 46 v. precatio cum precibus matutinis solennibus conjungenda. Fol. 77 r. et v. precatio ejusdem usus, ex El-Ghazzâlii (sic hic quoque scriptum est) Bedâjet-el-nihâje ('H. Ch. No. 1696) excerpta; fol 77 v. alia ejusdem usus, ex Neġât-el-dâkirîn. Fol. 144 r. — 145 v. الحرز فى صلوة الصبح الشريف المنيف, ad mala deprecanda et bona expetenda. Fol. 62 r. — 74 r. حزب الشاذلى يقرأ فى نهار الجمعة, longa series precum die Veneris precibus matutinis solennibus partim praemittendarum, partim subjungendarum. Fol. 60 r. in marg. precatiuncula recitationi Corani subjungenda (دعاء قران). Fol. 100 v. in marg. alia longior ejusdem usus. Fol. 88 r. in marg. precatio Sur. 1 subjungenda. Fol. 110 r. in marg. precatio tum recitanda, quum in legendo Corano ad eos versiculos perventum erit, ad quos humi procumbere oportet (آيات السجدة). Fol. 206 v. in marg. duae aliae ejusdem usus, ex El-Ghazzâlii I'hjâ-el-ôlûm excerptae, quarum prior ad Sur. 32 v. 15 recitanda est, posterior ad ceteros. Haec προσκύνησις quum inter legendum Coranum fiat, arabice fol. 110 r. سجدة التلاوة appellatur, turcice fol. 206 v. تلاوت سجده سى. Fol. 57 r. — 59 v. in

*) Mira est προσωποποιΐα in prooemio: *Quisquis finita lotione sacra hanc precationem recitabit, ejus omnia peccata ab animo defluent ut aqua lustralis a corpore defluxit, atque ea latio obsignata sub solio divino asservabitur ac laudandae Dei excellentiae et sanctitati vacabit, cui studio usque ad diem resurrectionis continuato quae debentur praemia, ea homini illi adscribentur.*

marg. حِزْبُ النور, precatio, ut in angulo superiore fol. 59 v. indicatum est, post Sur. 20 recitanda, nomen habens ab initio: يا الله يا نور يا حقّ يا مبين افتح قلبى بنورك, cum prooemio arabico de summa ejus vi, fol. 56 v. in marg. — Fol. 1 r. et v., 3 r, 4 r. in marg. tres precationes, quarum duae posteriores iis suratis subjungendae sunt, quibus adscriptae sunt, i. e. Sur. 67 et 78.

d) *Precationes quibusdam locis et temporibus separatim recitandae.* Fol. 47 v. — 51 r. تسبيح, laudes Dei tempore diluculi (عند السحر) recitandae. Fol. 74 v. — 77 r. حِزْبُ الصُّبْح (sic) بِكُنَةِ, series precationum extra preces matutinas solennes recitandarum, quibus absolutis Deus assidue mente recolendus et quodcunque velis ab eo petendum est. Fol. 212 v. — 214 r. precatio matutina et oratione et sententiis excellens. In margine docetur, quomodo per eam animos principum, judicum, amasiorum aliorumque tibi obnoxios reddas et divitias adipiscaris. Pars ejus bis scripta est, fol. 210 r. et 213 r. — Fol. 145 v. — 146 v. وِرْدُ المبارك الشريف, precatio matutina. Fol. 109 r. in marg. alia ejusdem generis. Fol. 54 v. in marg. precatio singulis diebus et noctibus ter recitanda, transcripta ex codice Mewlânâ Ǵemâl-el-dîn Semnânii (نقل من نسخة مولانا جمال الدين سمنانى). Fol. 148 r. precatio mense Ssafar quotidie semel recitanda. Fol. 58 r. precatio nocte quinta decima Ramadhâni bibenda, i. e. ex charta in aquam resolvenda, quae aqua deinde bibenda est. Fol. 36 r. — 39 v. in marg. precationes ante et post edendum et bibendum, ad lectos aegrotorum multisque aliis locis et temporibus recitandae. Inserta sunt fol. 37 r. nonnulla arabica ejusdem argumenti ex حصن الحصين (pro الحصن). Fol. 84 r. in marg. super. precatio a coenaturis recitanda. Fol. 107 r. in marg. alia ejusdem generis in usum hospitum aut convivarum. Fol. 54 r. et 91 r. in marg. duae precationes ab iis recitandae, qui viros principes et potentes adeunt. Fol. 200 v. in marg. precatio tum recitanda, quum aliquid abominandum et sinistrum videas *), et alia tum, quum negotii causa foras prodeas.

e) *Precationes ad mala omnis generis arcenda aut removenda.* Fol. 149 r. precatio cum quadrato magico, in cujus sedecim loculis literae nominis شافى, sanans, varie dispositae sunt, aegroti sanandi causa scribenda ejusque collo alliganda, item supèr eum recitanda. Fol. 54 r., 54 v., 90 v., 139 r. — 141 v., 154 v., 169 v. precationes contra pestilentiam. Prima El-Ghazâlii est. Quarta ita adhibenda, ut eam super ovem recites, deinde hanc afflatam et jugulatam coquas, tum carnes ejus tuis distribuas, unde quisquis vel unam buccellam ederit, a pestilentia tutus erit; aut ab initio pestilentiae precationem semel recites, deinde te tuosque affles: sic et ipse et tui tuti eritis. Quinta ab Abû-'Hanîfa sancto cuidam viro, Chôǵâ Mubârek Schâh, tradita et ab hoc ad se suosque a pestilentia muniendos adhibita esse dicitur, quum Mu'hammed Ibn-'Abd-allah El-'Azîzo chalifa gravis pestilentia regionem Tebrizanam popularetur. Sexta turcica est, quae si januae aedium inscribitur aut adversus eam recitatur, pestilentia non intrat. Fol. 81 v in marg. precatio contra dolorem capitis manu capiti imposita septies recitanda; subjungendae sunt المعوّذتان, i. e. Sur. penultima et ultima, tandem caput afflandum. Fol. 84 r. in marg. precatio contra dolorem oculi scribenda et oculo imponenda. Fol. 131 r. in marg. precatio contra dolorem dentium. Fol. 156 r. in marg. precatio a viro enervi bibenda, ita ut paterae porcellaneae musco et croco inscribatur, deinde aqua infundatur, quam ille bibat: ita virilitatem recuperabit (باغى ششله). Fol. 84 r. in marg. invocatio Dei contra difficultatem pariendi et mulieri et bestiae feminae eo modo, qui supra declaratus est, bibenda. Fol. 54 r. in marg. precatio contra morsum canis rabiosi bibenda et in capite gerenda. Fol. 84 r. in marg. precatio aegroto contra insomniam in capite gerenda. Fol. 90 v. in marg. precatio ab infante trepido, multum ploranti et insomni gerenda. Fol. 47 r. in marg. „*Egregia plane immensaeque virtutis precatio, quam quicunque recitabit aut secum feret, ei nemo nocebit. Ejusdem vi latro quidam Baghdâdensis hostes suos superavit.*“ Fol. 214 v. — 216 r. precatio contra noxas et hostes (حِرْز الشريف لدفع المضرّات والاعداء). Fol. 86 v. in marg. prec. ad hostes repellendos; fol. 147 r. et v. alia ejusdem usus atque insuper ad optata omnis generis adipiscenda; fol. 107 v. in marg. alia ad hostes in itinere repellendos. Fol. 146 v. in marg. prec. ad sedandum ventum. Fol. 86 r. in marg. „*Si qua arbor fructus immaturos amittit, haec precatio scribatur ejusque aqua* (i. e. aqua in quam resoluta fuerit) *stirpi arboris affundatur.*“ Fol. 55 r. in marg., 56 r. in marg., 86 r. in marg., 133 v. in marg., 136 v. in marg. precationes contra noxas magicas. Prima toties legenda est, quot literas habet nomen ejus qui leget. Secunda a مثْلا عرب repetita. Tertia quinque dies continuos iterum iterumque volae dextrae inscribenda et delingenda. Fol. 35 v. in marg. prec. ex Firdaus-el-achbâr excerpta, praesentissimam contra injurias opem ferens. Fol 87 r. prec. contra rerum et animorum angustias, دعاء كرب. Fol. 123 r. in marg. „*Ad pellendas res adversas super mille unum cicera millies semel haec verba recita:* لا اله الّا اللّه يا خير الخلاص محمّد رسول اللّه يا خضر الالياس, *deinde cicera in vas non sartum recondc ejusque orificium operculo occlude et in loco obscuro inhuma.*“ Adjecit aliquis: *Probatissimum est; ego ipse saepe expertus sum.* Fol. 49 r. in marg. prec. contra egestatem, et fol. 32 v. in marg. alia contra egestatem ac sterilitatem conjugiorum et agrorum. Fol. 123 r. in marg. duae prec.

---

*) قچن بر نسند كورسه شوملسه آنى كريه كورسه, unde lexica turcica augenda sunt verbo شُومْلمق, *infaustum habere*, a nom. arab. شُوم.

contra rerum difficultatem et aeris alieni molestiam. Item sollicitis et obaeratis prodest prec. ex El-ʿHysn el-ʿhasîn excerpta fol. 82 v. in marg. Animorum perturbationes, curas, timorem dolorum et malorum, sollicitudinem et tristitiam pellunt precationes fol. 46 v. et fol. 27 v. in marg., necem instantem defendunt aliae fol. 29 r. in marg. (repetita fol. 86 v in marg.), fol. 132 r. in marg. (quae praeterea maleficia oculorum et linguarum irrita facit), fol. 136 v. in marg.; tandem fulmina *) avertit precatiuncula fol. 132 v. in marg. — Fol. 32 v. in marg. prec. contra oblivionem; fol. 231 r. in marg. duae invocationes Dei, quarum prior hanc vim habet, ut qui eam per quadraginta dies post singulas preces matutinas septies et vicies recitet, quaecunque audiverit retineat; posterior hanc, ut qui multa illicita edat et cum feminis maribusque scortetur, si eam ter recitaverit, illa scelera ne animo quidem repetat. Fol. 54 r. prec. contra insusurrationes diaboli. Fol. 40 r. in marg. prec. Adami, cui haec praemissa sunt: *Adam propheta ex paradiso ejectus trecentos annos flevit nec preces ejus a Deo exauditae sunt. Tandem quum hanc precationem recitasset, Deus: O Adam, inquit, jam preces tuas admitto et quae peccasti tibi ignosco. Per divinam meam majestatem! quisquis post te hanc precationem recitabit, ejus peccata ignoscam et petita admittam; per totam aetatem nullam molestiam sentiet et a curis eum liberabo, bona autem tantis incrementis augebo, ut perennem fontem in opes ejus derivasse videar, tandem in vita futura eum adspectu meo beabo.* Fol. 31 r. in marg., 54 r. in marg., 337 v. precationes ad delendam peccatorum culpam. Secunda his verbis venditatur: *Quisquis, quum cubitum ibit, hanc precationem ter recitabit, etiamsi peccata ejus majora et plura sint quam terra, coelum, duo solia Dei* (عرشدن, كرسيدن), *calami* **), *arbores earumque folia, et mare, Deus O. M. summa sua clementia et potentia ea delebit.* Quarta his: *Quisquis hanc precationem semel recitabit, ei peccata viginti annorum ignoscentur; qui bis, quadraginta; qui ter, peccata quae per totam aetatem commiserit.*" Vides peccatorum veniam apud Muʿhammedanos vilissimam mercem esse. Contra omnia quae et corporibus et animis gravia, noxia, perniciosa sunt, haec valent: fol. 146 v. et 147 r. دعاء بزرکوار از برای مهمّات, fol. 91 r. tres *munâdjât* Sufjâni-Θaurii quoque mane recitandae; praeterea summa praemia divina et altiorem quendam gradum beatitatis aeternae meret دعاء حرز معظّم fol. 63 v. et 64 r. in marg., et precatio a Gabriele ad Josephum in puteo ***) haerentem delata.

f) *Precationes ad bona omnis generis conservanda, recuperanda, adipiscenda.* Fol. 31 r. in marg. precatio ad recuperanda aut assequenda ea quae effugerint. Fol. 89 v. prec. ab El-Schâfiʿî tradita, iis, qui a munere remoti fuerint, ejus recuperandi aut alius adipiscendi causa per septem dies, quibus ab edendis animalibus abstineant, aut per tres, quibus omnino nihil edant, quotidie millies recitanda. Largi victus et opulentiae instrumenta sunt precationes fol. 102 r., 108 v., 123 r., 148 r., 200 v., 254 r., omnes in marginibus. Fol. 56 r. in marg. prec. cujus perpetuo usu ad centum viginti annos vivitur. Fol. 51 r. — 53 v. حزب البحر, prosperae navigationis causa ab initio itineris et in ipso itinere mane et vesperi recitandum. Fol 89 r. in marg. et 238 v. ibid. invocatio τῶν رجال الغيب ad secundanda negotia. Exordia confer sis cum exemplo pag. 406 col. 1 no. 9: fol. 89: يا رُقَبا يا نُقَبا يا نُجَبا يا بُدَلا يا آوْتادُ يا غَوْثُ; fol. 238: السلام عليكم يا قُطْبُ أغيثونى أغيثونى الخ رجال الغيب السلام عليكم يا ارواح المقدّسة يا قطب يا امامان يا اوتاد يا بدلا يا رقبا يا نجبا يا نقبا يا افراد يا امنا اغيثونى بغوث الخ. Fol. 81 v. in marg. precatio septies et vicies recitanda, qua amicus fiat ex inimico. Fol. 134 r. in marg. et 139 r. ibid. precationes amorem aut amicitiam gignentes. Posteriori haec praemissa sunt: *Ad amorem gignendum probatissima est, quod quisquis non credet, omnino, quod Deus avertat, impius erit. Haec sacra nomina* *) *post tres preces matutinas, antequam cum quoquam colloquaris, centies recita. Id si vanum fuerit, me diris devoveas.* Fol. 138 v. in marg. *Ad amorem gignendum. Si quem tui amantem reddere voles, ita ut ne punctum quidem temporis te carere possit et, si tecum convenire nequeat, ei pereundum sit, haec nomina die Veneris oriente sole parti aversae vasis* **) *musco et croco et aqua rosacea inscribe, deinde in ignem injice: tum, etiamsi arx septemplici muro cincta illum detineat, tamen Deo permittente ad te veniet.* Quibus nequitiis ne theologica auctoritas desit, Mewlâna Scheich Muʿhammed El-Mufti Ćiwi-zâde ***) fol. 85 v. in marg. carmen amatorium docet ex ipsis religionis penetralibus depromtum, ter repetendum, in cujus fine nomen ejus, a quo aut a qua te amari velis, millies vocandum est. Fol. 136 r. in marg. prec. quam qui secum feret, ejus oratio grata et facies splendida (يوزى نورلو) erit, ut reges sententias, consilia, preces ejus admittant. Fol. 85 v. in marg. prec. qua praemissis

*) قلچين كم الدرم شاقسه, *quum fulminat*, ubi الدرم, *yldyrym*, mollius est pro يلدرم, *jyldyrym*.

**) قلم لردن, fortasse pro قلمدن, *quam calamus, decretorum fatalium instrumentum*.

***) Qui hic ridiculo errore چاه بابل appellatur, quasi Josephus in eundem illum puteum demissus sit, in quo suspensi esse dicuntur Hârût et Mârût.

*) بو اسماء شريفى; sunt enim fere invocationes Dei per varia ejus nomina.

**) كيك درسينه, in quibus درسينه pro ترسينه esse patet, كى autem quid proprie sit nescio, nisi forte كيك adverbium est, درسينه autem, ut ترسينه in simili praecepto fol. 136 r. in marg. lin. 9 et 10, item pro adverbio: *literis diductis et inverso ordine scriptis*.

***) Is quum *merʿhûm*, i. e. beate defunctus, dicatur, mortuus autem sit auctore Hammero A. Chr. 1586, postquam fere biennium Mufti Constantinopolitanus fuit, hunc librum post illud tempus collectum esse constat.

mille benedictionibus Mu'hammedis utatur qui eum per somnum videre volet. Fol. 102 v. in marg. institutio ex El-Ghazâlii Mischkât-el-enwâr excerpta, trium et triginta aliorum librorum auctoritate nixa, de precibus et caerimoniis, quarum beneficio Deus tibi per somnum indicet, num quod bonum consecuturus sis, necne. Fol. 125 v. in marg. invocatio Dei a Davide tradita, quotidie nonagies repetenda, qua multarum rerum occultarum scientiam adipiscaris. Multae sunt precationes quibus quaecunque velis a Deo impetres. Fol. 46 v. in marg. *Si quis hanc precationem cujuslibet optati causa quadringenties et quadragies recitabit, ejus compos fiet. Probatum est. Appellatur haec precatio Seifi-ewlâ, ensis optimus.* Ejusdem usus sunt duae precationes auctore Ma'rûfi-Karchî fol. 82 r. in marg. et 99 v. ibidem, duae aliae fol. 86 v. et 87 r., alia a Muqâtil, theologo magni nominis, repetita fol. 87 r. in marg., aliae fol. 91 r., 100 r., 104 v., 108 v., 123 v. (repet. fol. 201 r.*)), 124 v., 135 v. (ubi duae precationes sunt, quarum posterior fol. 146 v. in marg. repetita est), 141 r., 142 r., 144 v., 146 v., 208 v., omnes in margine, praeter eam quae fol. 142 r. est. Longa precum et caerimoniarum naenia ad eundem usum praecipitur fol. 138 r. in marg. Magiam sapit quod Kemâl-el-dîn Sengâwendî fol. 93 v. commendat: *Si quis aliquid valde expetet, besmelam et 'haulaqam tribus schedis aut foliis inscriptas in aquam fluentem abjiciat, simul super singula suratam primam et versiculum solii (Sur. 2 v. 256) recitans. Quodsi non in eadem septimana voti compos factus fuerit, die resurrectionis sinui meo manum injiciat.* Fidem conservat precatio fol. 91 r. in marg., quam Abû-'Hanîfe, qui Deum septuagies per somnum vidit, quum toties eum rogasset qua arte fides conservaretur, toties ab eo accepit ter in tota aetate recitandam; it. duae aliae, fol. 148 v. (eadem in fine brevior fol. 293 r. in marg.) et 297 r. in marg. Praemiorum divinorum largissimi fontes sunt precationes fol. 46 r. in marg., fol. 46 v. et 47 r. in marg. Secundae a Sulthâno Ma'hmûd Sebuktigîn repetitae inscriptum est: *Quicunque egregiam hanc precationem, qua prophetae nostro benedicitur, semel legerit, eadem praemia accipiet ac si duodecies millies ei benedixerit.* Tertiae: *Precatio qua prophetae nostro benedicitur, quam qui semel recitaverit, eadem praemia accipiet ac si millies ei benedixerit, qui bis, eadem ac si decies millies millies.* Bona et hujus et alterius vitae qui sex septemve verbulis redimere volet, paratam habet precatiunculam ex الترغيب excerptam fol. 100 v. in marg.; quem vero tanto praemio proposito plusculi operae non pigebit, is adeat precationem incolumitatis, دعاء عافية, fol. 127 r. in marg. Restat tempus anceps inter sepulturam et resurrectionem, cujus si vastitatem ac solitudinem times, uti licet institutione fol. 141 v. in marg.: *Quisquis precibus vespertinis duas rek'ât* (integram precationem solennem) *ita subjunget, ut eam precationem sepulcrum sibi laetius reddere velit et in quaque rek'a Sur. 1 et versiculum solii semel, Sur. 112 autem ter recitet, is in sepulcro conditus, postquam Munker et Nekîr venerint, caput suum in genu formosae cujusdam geniae***) *reclinatum videbit, cui quum dixerit: Quae tu es, cujus luce sepulcrum meum collustratur? respondebit: Ego illa precatio sum, quam tu precibus vespertinis subjunxisti, ut sepulcrum tuum laetius redderet; quare Deus me usque ad resurrectionem tibi sociam esse jussit. Hoc ab ipso Propheta nostro traditum. Cave dubites.*

g) *Precationes pro mortuis.* Fol. 85 r. et v., precatio quam Deus Mosem docuit, quae si aut simpliciter ad sepulcrum recitatur, aut super tres lapides, quorum unus summo, alter medio, tertius imo sepulcro injicitur, sepultus a supplicio sepulcri liberatur. Idem efficiunt tres precationes fronti et pectori mortui imponendae fol. 151 r. et v. et 152 r. Prima, quae Enes Ibn-Mâliki esse dicitur atque ex Nesefii El-Menheg excerpta est, hac fabella commendatur: *Filius Ibrâhîmi Ibn-Châlidi patrem ex ipsius mandato ea precatione munivit. Hinc quid evenerit, ille sic narravit: Vidi patrem per somnum: qui a me rogatus, quid Deus in ipsum constituisset, respondit: Intrarunt ad me angeli tortores* (ملائكة العذاب)*, sed fronte et pectore meo inspectis dixerunt: O serve Dei, liberatus es a saevitia nostra***). *Itaque nunc quiete fruor et Deus mihi ignovit.* Fol. 118 v. et 119 r. in marg. مطلب فى صلوة الجنازة, arab. Repetitur origo precationis funebris (vid. Muradgea d'Ohsson a Beckio transl. I, pag. 395—399) ab Adamo, qui primus ea usus sit, quum Habelem a Caïno in arcam impositum et in arena defossum inde retraxisset eique justa faceret. Fol. 121 r. in marg. precatio qua illa auspicanda est, deinde tres precationes tribus prioribus ejus partibus (*tekbîrât*, Muradgea d'Ohsson l. l. pag. 396) subjungendae. Fol. 121 v. in marg. quatuor precatiunculae in ipsis exequiis recitandae: 1) quum funus domo elatum est, 2) quum in oratorio, مصلّى, depositum est, 3) quum rursus inde elatum est, 4) quum ad sepulcrum perlatum est. Fol. 152 v. et 153 r. دعاء التلقين للميّت, non ea precatio quam ipse Imamus ad sepulcrum modo inhumati recitat (Muradgea d'Ohsson l. l. pag. 411), sed alia similis argumenti, hoc prooemio instructa: *Quum aliquis mortuus et sepultus est et homines ab ejus sepulcro discesserunt, doctum aliquem et probum virum sepulcro insistere et mortuo haec dictare oportet: Nomine Dei*, sqq. Fol. 119 v. مطلب صلوة الاموات. Haec precatio, quae ipsa docetur, a cognato aut amico inhumati ad sepulcrum ejus recitanda est, ut prima nox, quam in sepulcro deget, omnium maxime atra et horrenda, ei minus dura sit; nam rite recitata illa precatione Deus mille angelos in sepulcrum mittet, quorum quisque lumen et munus aliquod afferet, quibus ille usque ad resurrectionem exhilarabitur, atque alia quoque beneficia Deus ei

*) In fine 'Abd-allah Ibn-'Omar, auctor precationis, dixisse traditur: *Ne temerarios et iracundos hanc precationem doceto; nam fieri potest ut ea ad scelus aliquod abutantur;* aut, ut in posteriore exemplo est: *nam si ea contra aliquem vestrum utentur, non minus voti compotes fient.* Habes Deum ferreae necessitati ineptarum formularum tam obnoxium, quam anguis psyllorum carminibus paret.

*) Pro femina marem substituere licet; verbum turcicum enim, بر محبوب صورت, commune est.

**) Adjectum est بارك الله لك فى ميّتك, in quo verbum ميّتك corruptum esse apparet.

largietur, quae enumerare longum est. Hoc praeceptum a Muʿhammede repetitur; propior auctor est حذيفة بن اليمانى. Ejusdem generis alia est fol. 120 r. in marg., qua Deus pro sepulto aut sepulta oratur. Ibidem et 120 v. et 203 r. in marg. quatuor precationes pro mortuis ab iis recitandae, qui aut consulto sepulcra invisunt, aut forte eo veniunt.

h) *Precationes titulis de usu et vi earum carentes.* Fol. 27 r. — 31 r., 31 v. دعاء كنز العرش, 46 r. et v., 60 r. et v. in marg., 64 v. — 66 r. in marg., 89 r. et v. دعاء شريف (paene eadem 104 v. in marg.), 287 v. in marg. دعاء مستجاب. Fol. 78 r. et v. صلوة القنوت (vid. Muradgea d'Ohsson, I, pag. 333; de eadem fol. 54 v. in marg. inf. locus est ex Ǵâmiʿ-el-fetâwâ excerptus) cum alia ei subjungenda, قنودك دعاسى *) (sic scriptum ad pronunciationem turcicam pro قنوتك), item breviores precationes vicariae in usum eorum, qui nec ipsum *qunût*, nec *du ʿâ-qunût* tenent, ex auctoritate librorum El-Chulâsa et El-Zhahirijje (i. e. El-Fetâwâ el-zhahirijje). Brevior دعاى قنوت est fol. 287 r. in marg.

Extra ordinem adjicere placet, qua ratione aliquis iis officiis, quae parentibus debet, una opella defungi possit, nimirum ita ut, quam sarcinam ipse portare nolit, Deo imponat, fol. 133 v. et 137 r. in marg.: „*Quisquis hanc precationem recitabit ejusque praemia divina patri et matri donabit, iis nihil ultra debebit* (آيرى اول كشيه انا اتا حقى قالميه)." In ipsa precatione nihil inest nisi trita laus Dei, qualis in sexcentis aliis.

5) *Nomina Dei eorumque usus.* Fol. 13 v. — 14 r. undecentum nomina Dei, quibus praemissum est dictum Muʿhammedis: انّ الله تِسْعٌ (تِسْعةٌ l.) وتِسْعُون اسما من احصاها دخل الجنّة, in quo facile credas legendum esse انّ لله تسعةً وتسعين اسما; sed etsi fol. 110 v. lin. antepen., ubi hoc dictum repetitur, تسعة وتسعين scriptum est, tamen ibi quoque الله locum suum obtinet. Fol. 110 v. — 122 v. commentatio de virtutibus nominum Dei, كتاب المقصد الاسنى فيما يتعلّق بمقاصد الاسما, auctore الشيخ الامام ابو العبّاس احمد بن محمّد بن عيسى البرنسى ثمّ الفارسى المشتهر بزروق, absoluta A. H. 891 m. Ssafari d. sexto (Chr. 1486) in urbe Algeria media (بالجزاير الواسطة). Initium: الحمد لله الّذى اودع اسراره فى اسمآئه وظهر بحكمته فى ارضه وبقدرته فى سمآئه. Prooemium est de quatuor speciebus nominum Dei: 1) اسماء الذات, i. e. الّتى يقال هى هو ولا هى, i. e. الّتى لا يقال هى هو ولا هى, 2) اسماء الصفات, i. e. الّتى لا يقال هى هو ولا غيره ولا هى فيما بينها (l. بينهما) اغيار, 3) اسماء التنزيه, i. e. ما دلّ على التقديس المطلق كالقدّوس ونحوه, 4) اسماء الافعال, i. e. ما دلّت التسمية به على فعل كالخلق والرزق; deinde de eo dicto Muʿhammedis, quod modo commemoratum est, et de scientia virtutum nominum divinorum, cujus ex omnibus علوم الاسماء homines studiosissimi esse soleant. Sequitur ipsa commentatio a fol. 111 r. lin. penult. ad 122 r. med., in qua nomina divina inde ab الله, nomine majestatis, اسم الجلالة, ita recensentur, ut eorum vires in animos, in corpora, in res externas, item usus magici indicentur. De his omnibus maxime Suhrewerdii auctoritate usus est scriptor; ex الاربعون الادريسيّة autem, de quo libello infra dicemus, singulos locos iis nominibus subjecit, ad quae spectant. Praeterea saepe citatur شمس المعارف; fol. 119 v. رسالة القشيرى, ubi aliquid ex ore ابى على الكتّانى relatum est, quod se per somnum a Muʿhammede accepisse professus est; fol. 120 v. شيخنا ابو العبّاس الحضرمى. In clausula fol. 122 r. et v. scriptor dicit, etsi de numero nominum omnes consentiant, tamen alios alia alio ordine enumerare; verum se secutum esse جامع الترمذى (H.-Ch. No. 3910), qui in ipsis nominibus indicandis nitatur tutissima auctoritate sociorum Muʿhammedis; virtutes autem se plerumque petiisse ex Kîmijâ-es-saʿâdet Imâmi محيى الدين بن العربى (vid. Herbel. s. v. *Kimia assaadet*), nonnullas ab Abû'l-ʿAbbâs El-Bûni. Finis: قال مؤلّفه الشيخ الامام الخ قد وقع الفراغ من تعليقه صبيحة يوم الاربعا سادس شهر صفر الخير الميمون لسنة احدى وتسعين وثمانمائة بالجزاير الواسطة. Fol. 123 r. — 125 v. centum et unum nomina divina, quibus singulis subjectae sunt indicationes de usu eorum ad haec illa efficienda, arcessenda, avertenda. Fol. 218 r. — 235 r. commentatio de undecentum nominibus divinis ad concinnanda quadrata magica, اوفاق, adhibendis, auctore *Ibn-ʿIsâ Ssaruchânî* *) *Aqʿhisârî* (i. e. ex urbe Aqʿhisâr in sanǵaqatu Ssaruchân sita oriundo, ut explicate est ab initio alius commentationis ejusdem scriptoris fol. 235 v. lin. 4). Exordium deest; versus ab initio trunci fol. 218 r., quorum primus est ديلم سن بن ديكلدن كس زبانى كسلمز ويرمينجه ديدى جانى, declarant scriptorem a Scheich ʿÎsâ Aqʿhisâri, quo in disciplina ṣûfica doctore

*) Major pars hujus precationis fol. 62 r. in marg. repetita est ibique قنوت الشافعى appellata, quam homines religiosi et pii cum *qunûte* ʿhanefîtico conjungant.

*) Hic ubique scriptum est صرخانى et سرخانى, sed fol. 235 v. lin. 4 nomen sanǵaqatus plene لواء صاروخان.

utebatur, quondam diebus festis Bairami impetrasse, ut sibi illam artem magicam, علم الوفق, traderet; hinc brevius prosa oratione narratur, scriptorem eam artem ab illo accepisse et cum bona venia ejus hanc commentationem de virtutibus nominum divinorum edidisse. Deinde nomina divina ab اللّه ad قريب persequens in singulis docet, qua ratione literae eorum in *wefq* disponendae sint ac quomodo his quadratis utendum et ad quae; in plerisque etiam hoc, quomodo nomina particula vocandi يا instructa ad vim quadratorum adjuvandam et augendam aut separatim ad eosdem aliosque effectus ore pronuntianda aut animo retractanda sint. Quadratorum in longitudinem et latitudinem tot loculi sunt, quot nominum literae; exemplum habe quadratum primi nominis:

ل	ل	ء	ا
ء	ا	ل	ل
ا	ء	ل	ل
ل	ل	ا	ء

Ineptiarum, nequitiarum, improbitatis hic plena omnia, ut fol. 229 v. docetur quomodo nomine محيى utendum sit ad amorem extorquendum, fol. 230 v. quomodo nomine منتقم ad inimicum e medio tollendum aut gravi morbo aliave insanabili noxa implicandum. Finem facit quadratum nominis قريب. Fol. 113 r. — 114 v. in marg. شرح اسماء الحسنى, fragmentum arab. de usu et vi nominum divinorum ac de praemiis recitationis eorum, ad quod argumentum refertur institutio quam Mu'hammed a Gabriele accepisse dicitur. Fol. 218 r. — 230 r. in marg. precatio composita e mille et una appellationibus divinis *) per deniones dispositis, ita ut suus cuique denioni numerus superscriptus sit. Initium excidit; primus denio quartus est, اربعون اسماء: الخ يا من له العزّ والجلال، يا من له الملك والكمال. Nam pleraeque appellationes non simplices sunt, ut يا حنّان, يا منّان, sed enuntiationes vocativae. Finis: يا اللّه يا رحمن يا رحيم يا كريم سبحانك يا لا اله الّا انت خلّصنا من النار، اختتام الدعا. Fol. 80 v. — 81 v. precatio Mu'hammedi a Gabriele tradita, composita e septem et septuaginta appellationibus Dei, quibus singulis subjuncti sunt loci coranici, in quibus haec illa nomina leguntur. Fol. 79 v. — 81 v. persice narratur, quomodo Gabriel Mu'hammedem praestantiam et usum hujus precationis docuerit. Fol. 129 r. — 130 r. هذه اسمآء الاربعين من كتاب ادريس الذى عليه السلام, quadraginta (quamquam una numerum superat) appellationes Dei ex libro Idrisi s. Henochi prophetae, quas supra in El-Maqfyd el-esmâ الاربعون الادريسيّة appellari vidimus. Prima est: سبحانك لا اله الّا انت يا ربّ كلّ شىء ووارثه, ultima: يا قريب المجيب المُدانى دونَ كلّ شىء قُرْبُه. Subjectus est fol. 130 r. شرح خواصّ هذه الاسماء الاربعين arabice. Fol. 125 v. et 126 r. institutio pers. ab Abû-Hureira repetita de undeviginti appellationibus Dei, quas Mu'hammed ea nocte, qua per coelos profectus est, partim in fronte Gabrielis, partim Israfelis, partim Michaelis, partim circa solium Dei, partim angelis solium sustinentibus inscripta vidit, ac de efficacia eorum in Deo precando. Sequitur fol. 126 r. — 127 v. precatio iis distincta. Fol. 109 v. اسم اعظم, tredecim appellationes Dei cabbalisticae, ut يا مُنْتَجِفالِعْ, يا مُثْلِيسَالِعْ, يا تَعْيُوثَا, يا طَيْموثَا, cum quarta decima arabica, quibus singulis praemissum est اَللَّهمّ. Fol. 108 v. et 109 r. usus earum magici docentur auctoribus Gabriele, Mu'hammede, 'Alio, 'Abd-allah Ibn-'Abbâso. Fol. 130 v. in marg. fabella de latrone qui aetate Sulthâni Ma'hmûdi captus nullo supplicio necari potuerit, tandem coram Sulthâno causam rei in decem nominibus Dei, quae in ore teneret, sitam esse confessus his extractis continuo expiraverit. Nomina cabbalistica sunt, ut يَسْقَابْ يَسْغَابْ يَسْلُوب, praeter decimum يا عظيم. Fol. 292 r. quater septena nomina Dei quatuor elementis respondentia, unde nominantur اسمآءِ نارى, اسمآء آبى, اسمآء خاكى, اسماءِ هوائى. Fol. 82 r. in marg. quatuor appellationes Dei auctore Imâmo El-Schâfi'î uno die aut una nocte duodecies recitandae et cum jejunio silentioque conjungendae, quibus quaecunque velis impetres. Fol. 148 r. in marg. quatuor aliae appellationes Dei, quibus assidue recitandis quaevis bona adipiscaris et a malis libereris. Fol. 87 r. lin. 2 — 5 tres appellationes Dei, quas, qui aliquid vehementer cupiet, postquam lotione sacra rite peracta cubitum iverit, antequam obdormiscat usque secum repetat, quo facto Deus ei per somnum indicabit, num illud adepturus sit, necne. Habent igitur Mu'hammedani quoque suas ἐγκοιμήσεις sive incubationes; cf. pag. 408 col. 2 lit. o. — Fol. 107 r. in marg. docetur usus appellationis يا غنى ad immensas fortunas a Deo impetrandas, fol. 199 v. in marg. usus appellationis يا صبور, quo ab inimicis et a fortuna adversa tutus sis.

6) *Magica et telesmatica, quibus coranica et precationes aut omnino non admixta sunt, aut minori ex parte.* Fol. 35 r. figura telesmatica, quam Scheich Burhân-el-din Persa ex auctoritate Aq Schems-el-din Theosophi docuit esse sigillum prophetiae tergo Mu'hammedis impressum idemque pestilentiae aliorumque morborum et dolorum remedium et contra furta munimentum. Fol. 276 r. in marg. breve carmen contra pestilentiam januae affigendum. Fol. 51 v. et 149 r. in marg. *rubâ'î* persicum, quod Abû'l-chair a sanctis in extasi mystica cujuslibet morbi pellendi causa super aegrotum recitari jussum esse aït. Fol. 47 r. in marg. „*Contra febrim a filio Aq Schems-el-dîni tradi-*

*) Appellationes dico nomina quibus praemissa est particula vocandi.

tum est, ut, qui ea laboraret, suffiretur *) *tribus schedis telesmaticis* (اوچ نسخه), *quarum uni inscriptum esset* عل برضى, *alteri* بل يرضى, *tertiae* تقبّل يرضى. *Probatum est."* Fol. 163 r. in marg. *„Si quis febri tentatur, has tres schedas telesmaticas scribat* **), *et quoties febri tentabitur, unam earum suffiri jubeat: Febris, febris, N. N. filium N. N. ne tenta; quodsi tentaveris, sex et triginta otiosorum peccata cervicibus tuis insidant* ***)." Fol. 77 v. in marg. *„Scribantur haec in scheda:*

شدّاد فى النار   عزازل فى النار

فرعون فى النار   نمرود فى النار

et quum febris accesserit, scheda suffiatur." Apparet hic persona Azazelis, quem apud Mosem quoque malum aliquem daemonem desertorum habitatorem esse probabilissimum videtur. Adjuvat sententiam quod auctores linguae arabicae tradunt عزازيل esse antiquum nomen Diaboli. Ibidem: *„Edat febricosus amygdalam, cui inscriptum sit* طلوع طالع طوالع." Fol. 89 r. in marg. *„Edat febricosus tria allia* †), *quorum uni inscriptum sit* اثاثا اثا اثا اثا, *alteri* ثباثا ثباثا ثباثا, *tertio* شفاثا شفاثا. *Probatissimum est."* Fol. 292 r. in marg. longa scheda, cui sexaginta ص inscriptae sint, contra dolorem capitis fronti adliganda. Fol. 287 r. in marg. notae magicae cum appendice trium appellationum Dei يا شافى يا كافى يا معافى contra hemicranium ††), si in sinistro latere capitis est, dextro, si in dextro, sinistro appendendae. Fol. 90 r. in marg. tria telesmata contra profluvium sanguinis e naso eo ipso sanguine fronti inscribenda, prima etiam volae manus sinistrae. Tertia incantatio est: *„O sanguis* †††), *sedare per Adamum! O miserator, o misericors!"* Fol. 292 r. in marg. sedandi sanguinis causa eo ipso ج ب ر ى ط retro fronti inscribendae. Ibid. contra bulimum ح و د in aquam resolvendae et sic bibendae.

*) دوتوزمك s. توتوزمك a, ستمه صاحبنه توتوزه لر, quod in lexicis nostris non invenitur, in hoc codice aliquoties, ut fol. 101 v. in marg. lin. 2. Dupliciter transitivum est توتوزدورمك, ut fol. 163 r. in marg. lin. 5 تودوزدوره, *suffiri jubeat.* Idem quod دوتوزمك est دوتوز ايتمك fol. 77 v. in marg. inf.

**) Id est, hanc incantationem tribus schedis inscribat, ut in fine adjectum: وبو نسخه‌يى اوچ پاره كاغده يازه, ubi nuscha de ipsis verbis incantationis est.

***) اوتوز التى فاضى نك كناهى بوينوكه اولسون, sic distincte فاضى, non قاضى. Apud Arabes quidem illud verbum nunc idem valet quod فارغ, vacuum a negotiis.

†) اوچ ديش صرموساق, ubi *disch* idem valet quod nostrum *Stück.*

††) سراجه, quod hic non tam vertiginem, quam gravedinem alterati lateri capitis insidentem significare docent quae sequuntur.

†††) Scriptum est يا دم pro يا آدم, ut appareat verba petita esse ex Sur. 2 v. 33.

Fol. 275 v. in marg. telesma contra dolores lienis pelli ovinae inscribendum et septem dies in brachio gerendum, compositum ex septendecim circellis, quibus literae et verba inscripta sunt, in quinque ordines ternorum circulorum et unum duorum dispositis. Fol. 131 v. in marg. notae numerorum ٩١٣٣٤٣٠٧١ lineae impositae contra stranguriam in aquam resolvendae et sic bibendae; eandem pellere dicuntur fol. 147 r. in marg. decem hemzae decem digitis inscriptae. Fol. 150 v. in marg. طلسم, i. e. quadratum in sedecim loculos divisum, in quibus singulis verba coranica scripta sunt, circa margines autem quatuor nomina Dei et ad angulos nomina quatuor archangelorum, recitato versiculo solii chartae inscribendum, deinde in aquam resolvendum et aegroto contra insomniam bibendum. Fol. 132 v. breve carmen, tribus appellationibus Dei, quas supra indicavimus, finitum, contra morsus anguinos eodem modo bibendum. Fol. 199 r. in marg. *„Si quis iter facere volet, chartae inscribat: Non est deus nisi Deus, Mu'hammed legatus Dei; deinde chartam per medium in duas partes dividat, quarum alteram suo loco relinquat, alteram secum auferat: ita, etiamsi non multum de vita ejus supersit, tamen non morietur priusquam illae partes rursus conjunctae fuerint."* Fol. 132 r. in marg. literae arabicae omnes quaternis ا inter se disjunctae, quibus praemissa est *besmela*, subjuncta *'haulaqa*, contra fascinationem per linguam et oculum gerendae. Fol. 90 r. carmen maximam partem e verbis magicis compositum, a puello multum ploranti et pavido trepidoque in capite gerendum aut capiti supponendum. Fol. 288 v. in marg. carmen ovibus, capris, vaccis, camelis ex partu infirmis ita adhibendum, ut aqua ei infusa et probe succussa adspergantur, ipso autem carmine suffiantur. Fol. 86 r. in marg. lapilli cancrini (ينكچ كوزى) contra defluvium fructuum in quatuor lateribus arboris suspendendi. Fol. 80 r. in marg. verba magica, quibus recitandis ea quae effugerint assequaris. Fol. 101 v. et 102 r. in marg. فوايد الانسان, varia praecepta et remedia superstitiosa. Fol. 105 r. in marg. de carne, cerebro aliisque partibus leporis ad usus magicos et medicos adhibendis; subjunctum est simile praeceptum ad vulpem spectans. Ceterum lepus alternis annis mas et femina esse et, quod nostrates quoque credunt, apertis oculis dormire dicitur. Fol. 254 v. in marg. telesma equo appendendum, cujus virtute a nullo alio praecurratur. Fol. 58 r. duo sigilla sacra, مهر شريف, i. e. telesmata e literis et numerorum notis composita, ab initio quintae decimae noctis Ramadhâni, antequam cibus capiatur, in aquam resolvenda et bibenda. Effectus non est indicatus. Fol. 85 v. in marg. sigillum prophetiae, sed ab eo, quod fol. 35 r. est, omnino diversum, quod Scheich Wefâ-zâde quinta decima nocte Ramadhâni jejunium soluturus in aquam elutum bibere solebat: quod qui imitabitur, sedem sibi in paradiso paratam, antequam moriatur, videbit. Hoc ex libro انتفات excerptum. Fol. 89 v. quadratum oblongum in triangula divisum, cui numerorum notae et literae inscriptae et subscriptae sunt, quod qui semel adspexerit, ei auctore Mu'hammede omnia peccata ignoscentur; qui totum mensem, per somnum se ipsum a peccatis liberatum videbit; qui

quotidie, a cujusque diei casibus adversis tutus erit. Fol. 166 r. — 169 r. duo مهر شريف et unum طلسم شريف cum prolegomenis. Illa rotunda sunt, hoc hanc formam habet: ▭. Utraque in loculos divisa sunt et literis numerisque inscripta, telesma iis etiam cinctum est. Prius sigillum ex thesauro Hârûn-el-Raschîdi provenisse et كلام عينا appellari dicitur, duarum et septuaginta noxarum remedium esse, al. Deinde usus ejus docetur ad inimicum sibi amicum reddendum, ad amorem excitandum, ad linguam vinciendam sive a maledicendo impediendam, ad epilepsiam et febrim pellendam, ad maleficium magicum removendum, ad regum et principum atque adeo omnium hominum gratiam conciliandam. De quatuor et quadraginta virtutibus posterioris sigilli una et triginta omissae sunt, inceptum a secunda et tricesima: „*Si inter duos conjuges* (اكى حلال) *concordiam stabilire voles, eos hoc sigillum in pura cera expressum adjuncto frusto sacchari et mastichae cum coena edere jube: hinc quantopere se amaturi sint, solus Deus scit*" Sequuntur alia similia, etiam de telesmate. Fol. 137 v. in marg. دعاء اون ايكى طلسم, duodecim ordines literarum et notarum numeralium lineis impositi totidemque nominibus divinis finiti, quos qui secum feret, ab omnibus noxis et in hac vita et in altera tutus erit ac regum principumque gratiam inibit. Fol. 134 v. in marg. notae magicae, quas, qui aliquem per somnum videre volet, pollici manus sinistrae inscribat, deinde eum in pugno continens obdormiscat. Fol. 105 r. — 107 r. usus magici orationis arabicae, qua Deus matrimonium Adami et Evae coram angelis consecrasse dicitur, quae ipsa sequitur fol. 107 r. et v. Inter eos, ut fit, etiam inhonesti sunt et improbi, ut fol. 105 v. et 107 r. docetur, quomodo ejus ope aliquis aut aliqua in tam insanum tui amorem rapiatur, ut ne tantillum quidem te tuoque adspectu carere possit. Palmaris autem in hoc genere est fol. 209 v. in marg. قاعدۀ نارنجات, quod pro نيرنجات est: „*Si artem incantandi* (نارنجات علمى) *discere vis, ratio ejus haec est, quam explicaturi sumus. Amoris causa si carmen scribere voles, brachium dextrum e latere vestis exere, deinde ter suspira, sed ne expue, neve anhela, neve nasum emunge; tum, postquam ter arabice dixeris: Veniam Dei peto, carmen perscribe, sed ne quid mussita, neve respice, neve prospice, et usque in aprico mane, atque odorandi causa ture, mastiche, bdellio et sandaracha suffumiga* *); *quum autem calamum aptaveris, arabice dic: Calamum aptavi amoris causa; quum eum fideris* **): *Calamum fidi amoris causa; quum ad scribendum accedes: Scribo ut amer a N. N. filio N. N. Scribendum autem in loco edito, ut in tecto aut monte.*" Alia caerimonia ejusdem generis docetur fol. 254 v. in marg. „*Si quem aut quam amore tui ita afficere voles, ut quiescere nequeat, hoc telesma septem schedis inscribe, deinde singulas in ignem conjice, simul dicens: N. N. mei amore ardeat.*" Cf. Theocr. Pharmac. v. 18 — 26. Ipsum telesma septem ordines literarum et notarum numeralium continet lineis impositos. Fol. 134 v. in marg. طلسم, i. e. quadratum rhomboïdes numerorum literarumque plenum, cum hac institutione: „*Si quem aut quam tui tam amantem reddere voles, ut neminem praeter te adspiciat, hoc telesma schedae inscriptum et nomine matris illius auctum in modum ellychnii contorque ac nocte inter diem Jovis et Veneris intercedente combure.*" Fol. 133 r. et 137 r. in marg. افسون, i. e. carmen magicum, quo quadragies recitando amasiis insomnis fiat: „*O filia Iblîsi, o 'Ifrît* (immanis daemon) *Salomonis, o Mâlik et El-Ins* *), *adjuro vos per annulum Salomonis et per 'Athathjûsch et per Lâqîs* (nomina cabbalistica Dei), *ut N. N. filia N. N. insomnia vexetur antequam venerit, post autem somnum recuperet.*" Contra ad duos, qui se amant, disjungendos fol. 135 r. in marg. commendantur septem ordines literarum et notarum numeralium lineis impositi, quibus totidem frusta panis conscribantur, deinde, si incantatio maris causa instituatur, cani mari voranda projiciantur, si feminae causa, cani feminae. Fol. 284 r. in marg. دل باغى, linguae vinculum: „*Vinciendae linguae causa super serram ferream hoc carmen ter recita, deinde os serrae indita clavi occlude: ita lingua vincietur. Carmen hoc est: Allâh — ferream arcem capiti inaedificavi; Sub'hâna-hu — ferream serram linguae imposui; Lâ ilâh illâ'llâh — Mu'hammedis legati divini linguâ, Davidis prophetae scientiâ, Salomonis prophetae annulo, per Lâ ilâh illâ'llâh occlusi, per Mu'hammed resûl-Allâh obsignavi.*" Fol. 117 v. in marg. „*Citatio daemonum, quam aliquis septies recitet simulque oleum candelabri sacri ungui puellorum illinat* **): *Ades, Bâbâ Meimûn, et tu, Bâbâ New', o Albe, et tu, o Ruber, per haec verba, confestim, confestim! Exaudite me mihique parete, o spiritus! — Quodsi daemones non venerint, hanc alteram citationem septies recitet et scriptam in collo ejus* (puto puelli) *suspendat: Agite, agite! Confestim, confestim! Extemplo, extemplo! Benedicat vobis Deus! Quam cito oculis nictatur et tonitru fulmen sequitur! Adeste, adeste! Benedicat vobis Deus!*" Exorcismum arabicum habemus fol. 149 v. — 150 v. (cf. pag. 407 Cod. CXVI No. 2.) Besmelam et professionem verae naturae Dei sequuntur haec: „*Adjuro te, o daemon mas aut femina, sive Magus es aut Maga, sive Judaeus aut Judaea, sive Christianus aut Christiana, sive Moslemus aut Moslema, ut ipsi dixistis* (Sur. 72 v. 1 et 2): *Admirabilem Coranum audivimus, qui ad rectam viam ducit; quare fidem ei habemus nec quemquam Domino nostro adjungemus, — adjuro igitur te per venerandum Coranum cet.: exi, o vente inter spiritus* ***) *ex corpore hujus N. N. filii N. N. cum bona venia Dei*" cet. Sic deinceps per Thoram, per Evangelium, per Psalterium, et iterum

---

*) ودخى بخور ايچون كوتلك ومصطكى ومقل ارزاق (ازرق l.) وسندلوس تتوز ايدەسن.

**) In codice praepostere est: *quum calamo scripseris.*

*) Sic يا مالك والانّس.

**) اوغلانجقلرك طرناغى اوزرينه قنديل ياغن دخى سوزه.
Fortasse auctoris sententia haec fuit, carmen tali oleo unguibus puelli inscribendum esse.

***) يا ربح الارواح, et sic per totum carmen.

per Coranum adjuratur, ita ut in fine usque illa repetantur: *exi*, o *vente* cet. Postea nova figura orationis inducitur: „*Si Judaeus es, adjuro te per Mosem* cet. *exi* cet. *Sive Christianus es, adjuro te per Jesum* cet. *Sive Moslemus es, adjuro te per Mu'hammedem* cet. *Sive Magus, Persa, Arabs, Barbarus, Turca, Indus es, adjuro te per Deum*“ cet. Transitum ad locum sequentem facit fol. 268 v. — 275 r. كتاب نامه بد وانده بروج, *Liber de rebus malis et tristibus quae a signis zodiaci pendent*, qui in Cod. Kehr. 41, ubi legitur fol. 63 r. — 78 r., inscriptus est كتاب ديونامه براى مردان وزنان, *Liber de daemonibus in usum virorum et mulierum*. Initium: خبرده كلمشدر كه بر كون سليمان پيغمبر عم مملكت تختنده اوتورمشدى وبلقيس يانده ايدى. Venit ad Salomonem senex plus trecentos annos natus, unicum filium humero portans, quem in deserto aedibus adjacenti cum aliis puellis ludentem altera manu alteroque pede captum esse queritur contraque eam fraudem a Salomone opem petit. Is omnibus daemonibus convocatis duodecim principes eorum profiteri jubet, quam quisque stationem habeant, quae mala hominibus eo delatis inferant, quae eorum remedia sint. Fingitur autem, quum singuli homines sub aliquo duodecim signorum et planeta signi socio nati sint, in omnes sub eodem signo et planeta natos aliquem illorum principum hanc potestatem habere, ut eos, quum in suam stationem venerint, quibusdam noxis afficiat. Has igitur cum earum remediis magicis ipsi deinceps enumerant, ut plane lanceae Achillis similes sint. Duodecim partes hae sunt: 1) Aries cum Marte et daemone ابالیش (*). 2) Taurus cum Venere et daemone صبنانوش. 3) Gemini cum Mercurio et daemone جابر بن عدوس. 4) Cancer cum Luna et daemone ميمون بن زنكى. 5) Leo cum Sole et daemone صفصح. 6) Virgo cum Mercurio et daemone مرشود. 7) Libra cum Venere et daemone رابع بن زباب. 8) Scorpius cum Marte et daemone يهودى. 9) Sagittarius cum Jove et daemone قاره قاش (μελανόφρυς). 10) Capricornus cum Saturno et daemone كوشداد. 11) Aquarius cum Saturno et daemone بلبلى. 12) Pisces cum Jove et daemone شيش. Finis: وننزّل من القران ما هو شفاء ورحمة للمؤمنين ولا يزيد الظالمين الّا خسارا والحمد لله ربّ العالمين برحمتك يا ارحم الراحمين.

7) *Astrologia, disciplina faustorum et infaustorum, divinatio, interpretatio somniorum*. Fol. 336 v. بيان نحسات ايّام, tabula planetarum qui septenis temporibus dierum septimanae praesunt, ex quibus terna infausta litera rubra ن, i. e. نحس, notata sunt. Septena illa tempora, quibus singulis quotidie singuli planetae praesunt, nominantur روز اوّل, كنج قوشلق (fortasse i. q. سلطان قوشلق pag. 408 col. 2 adnot. 2), اويله وقتى, قبل الزوال, بين الصلوة (**), اكندى, اخشام. Terni planetae infausti sunt Saturnus, Mars, Mercurius. Fol. 243 r., item 247 r. et v., قواعد اوقات وساعات, de horis diurnis ad haec illa faustis, cujus rei causa sita est in conjunctione ejus planetae, qui diei praeest, cum eo, qui horae. Ceterum dies modo يكشنبه, دوشنبه cet. nominantur, modo, ut apud nos, a planetis: كونى شمس, كونى قمر, كونى مرّيخ, كونى عطارد, كونى مشترى, كونى زهره, كونى زحل, in quibus vocabulis nomen turcicum كون, quasi persicum sit aut arabicum, cum *jái-izhâfet* genitivo praemissum est. Fol. 243 v. — 246 v. قواعد روزنامه, poema astrologicum tripartitum: 1) fol. 243 v. — 244 v. de diebus septimanae. 2) fol. 244 v. — 246 r. de septem planetis. 3) fol. 246 r. et v. de noctibus. Initium:

يكشنبه

حكم يكشنبه يلدزى ساعت   آيّدهيم نيچهسى دوتر عادت

qui versus constructionis impeditissimae significat: *Dicam qui planetae singulis horis diei Solis praeesse soleant*. Primum igitur versifex idem in omnibus diebus septimanae persequitur, ita ut eadem septena tempora diurna statuat, quae ab initio hujus loci commemoravimus. Hic quoque كون زوالى ubique inter قوشلق et اويله collocatum est, non, quod ex origine verbi et lexicis conjicias, inter meridiem et solis occasum. Deinde in planetis docet, quid sub regno uniuscujusque facere faustum sit, quid infaustum, et quales futuri sint qui eo tempore nascantur. Ad nomina planetarum locis superscripta notatum est, quotam sphaeram teneant, num fausti sint, an infausti, an dubii: „1) *Sol, sph.* 4, *pl. faustus externus* (سعد خارج). 2) *Venus, sph.* 3, *pl. faustus*. 3) *Mercurius, sph.* 2, *pl. mixtus* (ممتزج), *qui cum fausto faustus, cum infausto infaustus esse dicitur*. 4) *Luna, sph.* 1, *pl. mixtus*. 5) *Saturnus, sph.* 7, *pl. infaustus internus* (نحس داخل). 6) *Jupiter, sph.* 6, *pl. faustus*. 7) *Mars, sph.* 5, *pl. infaustus externus* (نحس خارج).“ Postremo in noctibus docetur, qui planetae singulis noctibus septimanae praesint; non enim, ut in diebus, alii aliis partibus ejusdem noctis regnant, sed unus per totam noctem. Finis:

اوش تمام اولدى حكم احكامك
كيجه كوندوز بو سبع (***) ايّامك

(*) Sic bis scriptum, semel آبالش.

(**) Ipsa res docet بين الصلاتين dicendum esse, quod, ut ex hoc loco intelligitur, tempus est inter preces meridianas et pomeridianas medium. Ita illud dubium tollitur, quod reliqui in adnot. 1 ad pag. 408 col. 2. Confirmatur sententia poemate astrologico fol. 243 v. sq., ubi turc. صلاتين اورتاسى, pers. ميانه دو نماز, eundem locum obtinet.

(***) Falso scriptum est صبح pro سبع.

چونكه كوكب اصل اجزادر
سوز تمام اولدی ترك اولادر.

Fol. 246 v. et 247 r. ايّام نحسات. Argumentum: Bini dies mensium infausti sunt: Mu'harrami 4 et 15, Ssafari 1 et 3, Rebî' el-awweli 3 et 20, Rebî' el-âchari 1 et 5, Ǵumâdâ el-awweli 9 et 11, Ǵumâdâ el-âchari 2 et 14, Reǵebi 4 et 20, Scha'bâni 3 et 20, Ramadhâni 6 et 8, Δû'l-qa'dae 3 et 8, Δû'l-'hiǵǵae 6 et 20 *). Schawwal excidit. Item a cujusque mensis diebus 13 et 14 et 15 cavendum est. Fol. 278 v. — 282 v. alia institutio de natura fausta aut infausta dierum cujusque mensis. Hic enim nullo facto singulorum mensium discrimine dies a primo ad tricesimum recensentur, ac primum quidem in universum docetur, utrum hic ille dies faustus sit, an infaustus, id quod repetitur ab eventis historiae sacrae, quae eo acciderint; deinde, quales futuri sint qui eo nascantur, quid expectandum sit, si quis eo aegrotare coeperit, quae eo facere faustum sit, quae infaustum, quis eventus te maneat, si eo haec illa feceris. Tamen alii dies aliis parcius auguriis instructi sunt. Fol. 291 r. محذورات موسى, quae Deus Mosem docuit de cujusque anni quatuor et viginti diebus infaustis, quibus qui iter susceperit, non salvus redibit, qui aegrotare coeperit, non convalescet, qui matrimonium iniverit aut negotium inceperit, ei male succedet, qui natus fuerit, brevi morietur. Sunt autem hi: Rebî' el-awweli 14 et 15, Rebî' el-âchari 1 et 2, Ǵumâdâ el-awweli 1 et 2, Ǵumâdâ el-âchari 1 et 5, Reǵebi 9 et 10, Scha'bâni 2 et 4, Ramadhâni 2 et 11, Schawwâli 4 et 10, Δû'l-qa'dae 3 et 6, Δû'l-'hiǵǵae 20 et 29, Mu'harrami 3 et 7, Ssafari 2 et 20 **). Fol. 291 v. alia tabula ejusdem argumenti, quae et ipsa Mosi tribuitur, sed menses syriacos et latinos sequitur: Adari s. Martii 4 et 20, Nisani s. Aprilis 3 et 20, Ajari s. Maji 6 et 8, 'Haziráni s. Junii 3 et 8, Tamuzi s. Julii 6 et 20, Abi s. Augusti 4 et 11, Eiluli s. Septembris 1 et 3, Teschrini-awweli s. Octobris 10 et 20, Teschrini-ϑânii s. Novembris 10 et 20, Kanuni-awweli s. Decembris 9 et 11, Kanuni-ϑânii s. Januarii 2 et 14, Schubathi s. Februarii 16 et 20. Fol. 52 r. in marg. institutio de iis, quorum adspectus singulis mensibus faustus est, quam eandem dedimus p. 408 col. 2 lit. q., nisi quod hic in Rebî' el-awwelo omissum est crus et in Reǵebo lectio Sur. 96, in Schawwâlo pro argento positum est pectus, quod magis convenit cum exordio Sur. 94, et omissa lectio hujus suratae, in Δû'l-qa'de pro margaritis positus est filius, الولد. Fol. 257 v. in marg. روزنبا, ubi docetur quid ex die septimanae, quo aliquis aegrotare coeperit, conjiciendum sit de morbi causa, diuturnitate, exitu. Quod hic ex diebus septimanae, id excepta causa morbi fol. 277 v. et 278 r. conjicitur ex diebus mensis. Fol. 95 r. in marg. ex auctoritate philosophorum arab. docetur, quid boni aut mali nova vestis hoc illo die septimanae confecta ei portendat, qui ea usurus sit. Idem fol. 199 r. in marg. auctoribus Mu'hammede et Enes Ibn-Maliko turc. docetur, sed ita ut pleraque discrepent. Fol. 257 v. — 268 v. كتاب طالع مولود من تصنيف الحكما, de genethliologia. Initium: حمد بی قیاس وشکر وسپاس اول پادشاه قدیمه که قوللری بلمدوکنی بلدردی الخ. Argumentum: Alicujus طالع s. signum natalicium ita inveniendum est, ut et ipsius et matris nomina, literis secundum ابجد حساب (vid. p. 337 col. 2 lin. 6 et 7) in numeros conversis, computes, a summa autem duodenos deducas, dum aut ipse numerus duodenarius supersit, aut minor: quodsi unus superesit, aries est, si duo, taurus, et sic deinceps. Hinc in ipsis areis sequuntur themata masculina, in marginibus feminina. Masculinorum ratio fere haec est: primum indicatur, qui planeta in signo sedem habeat *), quod elementum ei respondeat, cujus prophetae proprium fuerit; deinde de iis, qui sub eo nati fuerint, haec indicantur: forma et habitus corporis, naevus aut naevi, indoles, mores, religio, fortunarum summa et vicissitudines, inimici et invidi quid in eos possint, quid fraude, furto, rapina, mendaciis passuri sint, ad quos et quae se applicent, a quibus declinent oporteat, quibus amuletis iis utendum sit, num multa somniaturi sint, necne. Postea *duodenae domus* (اون ایکی او) recensentur: 1) vitae, 2) opum, 3) fratrum sororumque, 4) patris matrisque, 5) filiorum filiarumque, 6) morborum, 7) uxoris aut uxorum, 8) mortis, 9) itinerum, 10) negotiorum, 11) spei, 12) inimicorum. Prima quaeque domus id ipsum signum est, sub quo aliquis natus est; ceterae eo ordine sequuntur, quo ipsa signa se excipiunt. Prima indicat, utrum vita longa an brevis futura sit; secunda, quantam rem et quando adepturus sit, item quae ejus vices futurae sint; tertia, quid ei a fratribus sororibusque expectandum sit; quarta, quae beneficia a parentibus accepturus sit, ac num patrimonium duraturum et profuturum sit, necne; quinta, quot et quales liberos suscepturus sit; sexta, cujus originis, qui et quales ejus morbi futuri, item quibus remediis potissimum cessuri sint; septima, quoties matrimonium initurus, quot uxores et quales ducturus sit, quae mulieres ei quaerendae sint, quae cavendae; octava, qua causa et quo die moriturus sit; nona, qualia itinera suscepturus sit, quando suscipienda sint, quis eorum exitus et fructus futurus sit; decima, num ei profuturum sit aliorum, maxime regum ac principum, negotia gerere, ad sua autem gerenda aliis uti; undecima, num, unde ac per quos ea, quae sperabit et cupiet, nacturus sit; duodecima, unde ei inimici exorituri, num multi an pauci futuri sint, quid ab iis metuendum, quod auxilium divinum contra eos sperandum sit. Absolutis domibus rursus haec indicantur: qui dies septimanae ei faustus futurus sit, qui infaustus; qui mensis ei faustus futurus sit; cujus coloris vestes et qualem annu-

*) Haec tabula praeter diem 20 Scha'bâni ne in uno quidem cum ea congruit, quam ex alio codice dedimus pag. 408 col. 2 lit. l.

**) Hic quoque paene omnia diversa ab iis quae vidimus pag. 408 col. 2 lit. l, et in hac ipso codice fol. 246 v. et 247 r.

*) Verbum proprium ea de re *domus* est, ut حمل مریخڭ اویدر, *aries Martis domus est.*

lum ejus esse expediat; quibus cibis sano, quibus remediis aegroto utendum sit; quos aut quae primum conspecta nova luna adspicere expediat; siquid ab aliquo petitum eat, ab utro latere ejus standum sit, ut quod velit impetret; sub quibus signis natos natasque amicitiae, societatis, conjugii causa quaerere ac contra cavere oporteat; quot et quibus partibus aetatis mors ei metuenda sit; tandem, si eas superaverit, quamdiu victurus sit; ubi non modo anni indicantur, verum etiam menses et dies, quos ultra aliquem annum expleturus sit, quam harioli impudentiam ipsa clausula والله اعلم بالصواب aut لا يعلم الغيب الّا اللّه simplicissime coarguit. Themata feminarum fere eadem argumenta, sed brevius, persequuntur; absunt praecipue illae domus. Finis ultimi thematis masculini: اندن كچسه سكسان بش بيل ويدى آى ويكرم كون عمرى اولا ان شاء الله تعالى لا يعلم الغيب الّا اللّه; feminini: اندن كچسه يتمش ياشنه دكين اوميدٔ واردر لا يعلم الغيب الّا اللّه. Fol. 94 r. et v. institutio astrologica ad الرمل, arab., diversa ab illa quam vidimus pag. 394 col. 1 et 2. Pro auctore venditatur ʿAlî Chalifa. Ratio haec est: Antequam quidquam suscipias, temere in chartam conjice tres ordines punctorum, quorum superior uterque inferiore longior sit; ad singulos ordines autem semel recita Sur. 112; deinde octona puncta dele, donec aut octo supersint, aut pauciora: unum Venerem significabit, duo Martem, tria Cancrum, quatuor Saturnum, quinque Jovem, (sex excidit), septem Mercurium, octo Solem: ex his faustum eventum, aut brevi aut facile aut cum utroque commodo adipiscendum, promittunt Venus, Cancer, Jupiter, Mercurius, Sol, quamquam Cancer linguam custodiri et vitae caveri jubet; Saturnus faustum quidem eventum promittit, sed non festinandum et placide expectandum; Mars adversa minatur, quare a coepto desistendum et patientia utendum est. Fol. 235 v. — 242 v. فرج نامه, commentatio ab *Ibn-ʿÎsâ Aqhisârensi* (vid. pag. 418 col. 2 lin. 7 ab inf. in urbe natali A. H. 919 (Chr. 1513—4) scripta de variis artibus divinatoriis et magicis. Initium: هرشيكم اشبو ابن عيسى نكٔ تأليفاتنه نظر ايلسه ومفهومنه كوره عمل ايدوب الخ. Insunt haec: 1) fol. 235 v. — 238 r. علم طالب ومطلوب وغالب ومغلوب (vid. pag. 337, col. 1 et 2, no. 3), cujus artis quinque figurae proponuntur; item docetur, quomodo is, cujus nomen potius fuerit, binis nominibus Dei, quae eundem numerum efficiant atque ipsius et alterius nomen, ad potestatem suam augendam utatur. 2) fol. 238 r. — 239 r. قاعدهٔ رجال الغيب, ars virorum sanctorum, qui *rigâl-el-ghaib* appellantur, ad secundanda negotia advocandorum *). 3) fol. 239 r. et v. tempora ad varias species magiae apta. 4) fol. 239 v. — 241 r. ars qua cognoscitur, quod alicujus temperamentum et ab utro parente acceptum sit. 5) fol. 241 r. et v. قاعدهٔ كسر بسط, qua docetur quomodo *ghâlib*, quo potentior sit, literas nominis sui et *maghlûbi* aliter dispositas cum literis alicujus nominis divini componat, quas deinde in amuleti modum secum ferat. Ex eodem genere fol. 238 r. est *wefq*, quadratum magicum, cujus loculi literis nominum ʿAlî et Musthafâ varie dispositis impleti sunt, ad marginem autem appellatio Dei *jâ gâmiʿ* bis adjecta. 6) fol. 241 v. — 242 v. usus magicus nominum Dei. Finis: فامّا يوقروده طقسان طقوز اسمكٔ شرحلريله جدولده بيان اولنمشدر والله اعلم بالصواب. Fol. 87 v. et 116 v. in marg. institutio ad علم الطالب والمطلوب: „*Si quid ab aliquo impetrare et num impetraturus sis, necne, cognoscere cupies, ejus nomen et tuum secundum* جملهٔ كبير *computa, unde quodcunque effectum fuerit, ei quinquaginta adde, hinc ternos deduc, dum tres aut pauciores supersint: quodsi tres supererunt, quod voles aegre consequeris; si duo, celeriter; si unus, nullo modo, quare ne operam perde in eo quaerendo.*“ Fol. 255 v. — 257 r. institutio astrologica ad eandem artem. Argumentum: Quodque signum zodiaci aut masculinum aut femininum est eique respondet elementum, planeta, dies septimanae, effectus artis magicae in corporibus aut animis. Nec minus haec ipsa inter se consentiunt. Conspectum rei haec tabula praebet:

I. Aries.	II. Taurus.	III. Gemini.
1) Gen. masc.	1) Gen. fem.	1) Gen. masc.
2) Ignis.	2) Terra.	2) Aer.
3) Mars.	3) Venus.	3) Mercurius.
4) Dies Martis *).	4) Dies Veneris.	4) Dies Mercurii.
5) Amor et amicitia.	5) Amor et amicitia.	5) Lingua vincienda.
IV. Cancer.	**V. Leo.**	**VI. Virgo.**
1) Gen. fem.	1) Gen. masc.	1) Gen. fem.
2) Aqua.	2) Ignis.	2) Terra.
3) Luna.	3) Sol.	3) Mercurius.
4) Dies Lunae **).	4) Dies Solis.	4) Dies Mercurii.
5) Amor et amicitia.	5) Enervatio viri.	5) Lingua vincienda.
VII. Libra.	**VIII. Scorpius.**	**IX. Sagittarius.**
1) Gen. masc.	1) Gen. fem.	1) Gen. masc.
2) Aer.	2) Aqua.	2) Ignis.
3) Venus.	3) Mars.	3) Jupiter.
4) Dies Veneris.	4) Dies Martis ***).	4) Dies Jovis.
5) Deest.	5) Odium et inimicitia.	5) Amor et amicitia.

*) De iis fol. 239 r. lin. 3 — 7 sic est: „*Rigâl-el-ghaib sunt 362 viri divisi in 3, 7, 12, 40, 300. Unus ex tribus Quthb* (Axis, Polus) *est, duo ceteri Vezirorum instar sunt. Postquam Quthb decessit, is, qui ad ejus sinistram erat, in locum ejus succedit, is, qui ad dextram, ad sinistrum transit, ex septem autem unus ad dextram; hinc unus ex duodecim ad septem, unus ex quadraginta ad duodecim, unus ex trecentis ad quadraginta transit, tandem unus ex reliquis* (سايرلردن) *ad trecentos accedit.*“

*) In cod. incongrue est dies Saturni.

**) In cod. est dies Saturni.

***) In cod. iterum est dies Saturni.

X. Capricornus.	XI. Aquarius.	XII. Pisces.
1) Gen. fem.	1) Gen. masc.	1) Gen. fem.
2) Terra.	2) Aer.	2) Aqua.
3) Saturnus.	3) Saturnus.	3) Jupiter.
4) Dies Saturni.	4) Dies Saturni.	4) Dies Jovis.
5) Odium et inimicitia.	5) Amor et amicitia.	5) Amor et amicitia *).

Planetae et dies septimanae cabbalistica quoque nomina habent, haec: Sol منكياطوس, Luna يُقْدَلْ, Mars ذعنبايل, Mercurius تشكر, Jupiter سحربايل, Venus شموت, Saturnus لوقابل. Nomen diei Solis excidit, dies Lunae هقبايل, dies Martis اصفيايل, dies Mercurii كربايل, dies Jovis اصليايل, dies Veneris حرقايل, dies Saturni عمحيايل. Est autem ratio astrologica in hac arte duplex: una qua primum signum zodiaci quaeritur, fol. 255 v. — 256 v. ad lin. antepen. col. prior., altera qua primum planeta, fol. 256 v. reliq. De priore haec praecipiuntur: Si quis fascinum amatorium scribere volet, amatoris et amasii signa et planetas cognoscat: ita intelliget, utrum inter animos consensio sit, an dissensio; quodsi dissensio erit, operam ne perdat. Consentiunt autem inter se omnes planetae praeter eos, quorum alter igni respondet, alter aquae. Certius vero hoc est, ut nomen utriusque cum nomine matris secundum حساب صغير computet et a summa duodenos deducat, dum aut duodecim supersint, aut pauciores: tum unus arietem indicabit, duo taurum, et sic deinceps. Hinc ad planetam procedat, hinc ad diem septimanae, hinc ad horam, quae aut fausta erit, aut infausta: quodsi fausta erit, fascinatio succedet, sin minus, non succedet. De posteriore haec: Eadem nomina secundum حساب صغير computet et a summa septenos deducat, dum aut septem supersint, aut pauciores: tum unus Solem indicabit, duo Venerem, tres Mercurium, quatuor Lunam, quinque Saturnum, sex Jovem, septem Martem. Hinc eodem modo ad horam aut faustam aut infaustam procedat. Sed quamquam in utraque ratione non ad eum locum, qui in tabula ultimus est, sed ad nescio quam horam, et hinc ad سعد الساعة aut نحس الساعة proceditur, tamen institutio ea de re deest; nam quae fol. 257 r. invenitur tabula duodecim horarum, ex omni parte manca est, quum tantum quatuor primis horis nomina angelorum iis praepositorum adscripta sint, sed ne uni quidem natura fausta aut infausta. De duplici ratione arithmetica haec docentur: in حساب كبير literae ita pro numeris usurpantur, ut vulgo fieri solet; in حساب صغير autem sic:

س	ن	م	ل	ك	ى	ط	ح	ز	و	ه	د	ج	ب	ا
nihil valet	٢	٤	٦	٨	١٠	٩	٨	٧	٦	٥	٤	٣	٢	١

لا	غ	ظ	ض	ذ	خ	ث	ت	ش	ر	ق	ص	ف	ع
٧	٢	n. v.	٨	٤	n. v.	٨	٤	n. v.	٨	٤	٦	٨	١٠

Haec tabula ter posita est: fol. 256 v., 257 r., 292 r. Conveniunt omnia, nisi quod in secundo et tertio exemplo ص non novem valet, sed sex. — Fol. 163 v. — 167 v. رسالهٔ سكرنامه; cf. pag. 405 col. 1 in Cod. CXII. Initium: حضرت پيغمبر عم قولندن وجميع رسللر قولندن وهندستان حكيملرينك عملرندە شغللر وتجربه لر ايدوب الخ. Non tantum Hârûn-el-reschîd hunc librum a se non dimisisse et, quod eo potitus esset, sibi summae laudi duxisse, sed ipse Alexander M. disciplinam in eo traditam, Mu'hammedis ceterorumque prophetarum et philosophorum indicorum experimentis et sententiis comprobatam, in rebus gerendis secutus esse dicitur; unde nos quoque ea in negotiis nostris uti oportere. Orditur a capite et omnes deinceps corporis partes persecutus in digitis pedum desinit. Finis: اكر اياغنك عيب پرمقلرى سكرسه بر بردن بر يره خيرلو سفر ايده شاد اولا. Fol. 128 r. فال قران, cujus quatuor figurae proponuntur, prout augurium capias de suscipiendo itinere, de faciendo quaestu, de aggrediendo hoste, de morituro, an non morituro. Corano temere aperto de itinere videnda est primi folii prima litera, de quaestu primae paginae septimi versus prima litera, de hoste septimi folii primi versus prima litera, de aegroto septimi folii septimi versus prima litera. Vis et significatio literarum inde pendet, quod punctis diacriticis aut instructae sunt, aut non sunt, et quod vocalem aut fet'ham habent, aut kesram, aut dhammam. Fol. 337 r., parvum *Fâl-nâme* coranicum de aggrediendo hoste. Literae quadruplices sunt: ج خ ذ ش ث ف ظ hostem victorem portendunt; sed joculare est quod adjicitur, has literas omnes ex surata prima abesse; audacter igitur in eam invade: quodcunque arripueris, aut bonum, aut mediocre, aut tolerabile erit, nunquam malum; ز ض غ ق م ه لا multas tibi aerumnas perferendas minantur; ت ص و ك item molesta, sed mox praeteritura significant; ا ب ح د ر س ط ع *) ل ن ى tibi victoriam promittunt. Fol. 290 v. duplex tabula literarum, in quarum utraque singulae pro רָאשֵׁי חֵיבוֹת habentur, ita ut in priore ad Mu'hammedem referantur, sic: آ آلاى (sic) مُحمّد بَ بالاى (sic) مُحمّد تَ توفيق, in posteriore ad enuntiata coranica: آ الله لا اله الّا هو الحىّ القيّوم بَ براءة من الله ورسوله تَ تبارك الّذى بيده الملك الخ. Nescio an haec quoque ad auguria coranica spectent. Fol. 297 v. — 299 r. تعبيرنامهٔ رؤيا,

*) Quod ad convenientiam elementorum cum planetis attinet, haec tabula non plane congruit cum conspectu ejusdem rei fol. 257 r. sup., ubi literae quoque planetis per quaterniones respondentes enumerari coeptae sunt, nec cum libro daemonum, ديونامه, fol. 268 v. sqq.; sed de utrorumque inter se et cum signis convenientia plane eadem habet genethliologia fol. 257 v. sqq., de qua supra pag. 423 col. 2 dictum est.

*) In cod. hic quoque غ posita est, ut de ع dubitare liceat; tamen quum ع in surata prima sexies insit, غ bis, probabile est negatorem hanc aerumnis dedisse, illam victoriae.

Onirocritica per tricenos dies mensium, auctore Ǵaʿferi-Ssadyq. Initium: بلكل واكاه اولغل كم اكر تعبيرنامه ده دوش تعبير اولنمسه بو تعبيرنامه يه نظر اولنه الخ. Dicitur ille hoc compendium Muʿhammedis jussu scripsisse, quum hic sciret Gabrielem tam singulatim, quam sibi versiculos coranicos afferret, illi interpretationem somniorum tradere. Confecto autem libro Muʿhammedem, quoties aliquid somniasset, a Gabriele jussum esse interpretationem ejus inde petere, nisi forte Gabriel ipse, quid secundum hoc illud somnium faciendum esset, eum doceret. Ratio libri haec est, ut non ea ipsa, quae per somnum videris, sed omnino, quod aliquid somniaveris, id pro augurio in diversas partes interpretetur. Interdum etiam indicatur, quot diebus post somnium eventurum sit. Fol. 300 v. — 301 v. كتاب تعبير نامه فلكلر تعبيرى بودر, de interpretandis somniis. Initium: عظيم مجربدر، بو دوش تعبيرى شويله در كه هجه (هجا pro) يكرمى طقوز حرفدر آنوڭ اوزرينه تعبير اولندى الخ. Ducitur igitur interpretatio ex prima litera nominis ejus rei, de qua somniaveris; veluti si te ipsum precantem videris, literam ن adi, quum precatio نماز dicatur; item si per somnum Coranum recitaveris, literam ق. Sequitur recensus undetriginta literarum cum singularum significatione, sic: *Elif significat negotia et coepta ejus, qui somniaverit, prospere successura cumque suaviter victurum esse. Be, cum male factorum poenitentiam sensurum. Te, eum opulentum et votorum compotem futurum*, cet. Finis: لا كلسه دنيلدر كى مرادنه دكه تكرى تعالى حضرتلرينه يلواره والله اعلم بالصواب.

8) *Dicta Muʿhammedis.* Fol. 66 v. — 77 r. in marg. ترجمة الاحاديث الصحيحة لمولانا بهلول رحمة الله عليه رحمة واسعة, Quinque et octoginta dicta Muʿhammedis, quorum cuique subjuncta est *qythʿa* turcica sententiam latius explicans. Memorabilissima haec videntur: fol. 69 v. ملعون من لعب بالشطرنج والناظر اليه كآكل لحم الخنزير, *Sacer est qui latrunculis ludit, et qui ludentes spectat, idem facit ac qui suillam edit.* Fol. 70 r. العين حق, *Fascinatio per oculum vera est*, quod confirmatur paraphrasi turcica: قتى كوسترمه كندوكنى خلقه، نظر چشم بددن ايله حذر، كوز دكر آدمه بو سوز حقدر، اثرندن ايرر كشى يه ضرر, *Ne nimium hominibus te ostenta, cave obtutum oculi maligni! Oculus hominem laedit, hoc vere dicitur; ejus vi homo noxam accipit.* Fol. 71 v. التاجر الصدوق الامين مع النبيين والصديقين والشهداء, *Mercator verax et fidus cum prophetis et sanctis et martyribus erit.* Fol. 75 r. نية المؤمن خير من عمله ونية الفاسق شر من عمله, *Quae probus vult, iis, quae facit, meliora sunt; quae improbus, iis, quae facit, pejora.* Fol. 75 r. اطلب الخير عند حسان الوجوه, *Bona in iis quaere, qui pulcras facies habent.* Fol. 76 v. لا يؤمن احدكم حتى يحب لاخيه ما يحب لنفسه, *Nemo vestrum vere religiosus est antequam fratri suo* (amico, patriae aut religionis consorti) *eadem, quae sibi ipsi, contingere cupiat.* Fol. 87 v. — 88 v. مطلب اعلى, aliud corpusculum dictorum Muʿhammedis, ex quibus eminent haec: fol. 88 r. lin. 5 sq. من ضحك على وجه امرأة (امرأته l.) فله حسنات (عشر حسنات l.) ومن قبلها فله عشرون حسنات (حسنة l.) ومن ضمها الى صدره فله ثلثون حسنات (حسنة l.) ومن جمعها (جامعها l.) فله ثلثة مأة حسنات (حسنة l.) واذا غسل من الجنابة خلق الله تعالى كل قطرة ملكان يعلمانه ويستحان لها الى يوم القيامة (من كل قطرة ملكين — له — l.), *Qui uxori arridet, decem bona meret; qui eam osculatur, viginti; qui eam ad pectus premit, triginta; qui cum ea concumbit, trecenta; quum autem pollutionem inde contractam abluit, Deus ex singulis guttis binos angelos creat, qui illum usque ad diem resurrectionis instituunt et pro eo Deum laudant.* Ibid. lin. 12 sq. من ضحك فى خمسة مواضع فكأنه زنى مع امه خمسا وعشرين مرة أولها من ضحك على المقابر والثانى على الجنازة والثالث بمجالسة العلماء والرابع عند تلاوة القران والخامس فى المساجد, *Qui quinque locis ridet, idem committit ac si quinquies et vicies cum matre moechetur: primum qui ad sepulcra, secundum qui ad funus, tertium qui in consessu hominum doctorum, quartum qui inter legendum Coranum, quintum qui in templis.* Sententia de mingendo, quam ex Cod. CIX retuli fol. 394 col. 1 lin. 36 et 37, hic Muʿhammedi tribuitur, sed pro اذا aptius est من, et adjecta sunt haec: ومن بال على الزرع فكأنما بال على قبر المسلمين ومن مسح ذكره على الارض فكأنما زنا بأمه ثلثا وثلثين مرة, *Qui segetem commingit, idem committit ac si sepulcra moslemica commingat, et qui penem in terra abstergit, idem ac si ter et tricies cum matre moechetur.* Fol. 88 v. lin. 6 sq. من اكل لقمة من البطيخ كتب الله تعالى له الف حسنة ومحى عنه الف الف سيئة ورفع له الف الف درجة لأنها خرجت من الجنة, *Si quis unam offam melonis edit, Deus ad ea, quae bene fecit, mille adscribit, ex iis, quae male fecit, millies mille delet, gradum autem in paradiso millies millies altiorem ei tribuit, quia melo ex paradiso provenit.* Profecto nihil tam absurdum Judaei et Christiani de Muʿhammede commenti sunt, quod non iis, quae Muʿhammedani ipsi ei affinxerunt, longissime superetur. Fol. 92 r. in marg. الطاعم الشاكر بمنزلة الصايم الصابر, *Qui edit et gratias agit, eodem loco*

habetur ac qui jejunat et famem perfert. Fol. 292 v. — 297 v. وصيّت نامهٔ حضرت على, praecepta et consilia de corpore, animo, moribus, vita communi et domestica, quae ʿAli a Muʿhammede accepisse dicitur, hic autem a Gabriele; vid. fol. 293 r. lin. 11 et 12. Sunt bona mixta malis, i. e. honesta et utilia cum superstitiosis, ridiculis, ineptis, ut quae ab ipso initio de re uxoria et concubitu modo vitando modo exercendo docentur. Initium: يا على قچن اوه كلن كتورسك ايكى آياغن بر قپه آروجه يوغل الخ. Specimina propheticae istius sapientiae haec habe: ودخى كيچچى بيرام كيجه سى جماع قلمغل اكر اوغلان طغارسه آلتى پرمقلو اولا٬ يا على كونشده جماع ايلمكل ونه اورودوركن اوغلان طغارسه اشكن اولا٬, *Neve nocte Bairamum minorem antecedente concumbe, nam si puellus inde natus fuerit, ἑξαδάκτυλος erit; neve, o ʿAli, in aprico nec stans coï, nam si puellus inde natus fuerit, submejulus erit.* دخى عوره تكزه يازجلق اوكرتمكل الّا سورهٔ انّا انزلناه اوكردك *), *Neve mulieres vestras scribere docete, tantum suratam 97 docete.* جمله فرشتهلر دعا قيلارلر اول اوله كم قرو اوزم اولا دخى بال اولا يا چورك اوتى اولا دخى اول اوده كيرمزلر كم آنده صورت اولا يا سوجى قوقيسى اولا يا ات اولا يا آتاسن آناسن انجدن اولا دخى قونق كلمين اوه فرشتهلر كلمز, *Omnes angeli Deum precantur in domo ubi uvae passae sunt et mel aut sesamum; in eam domum non intrant, in qua imago aut odor vini aut canis est aut homo patris matrisque animos offendens; nec magis angeli ad domum inhospitalem accedunt.* چهارشنبه كيجهسى يالنجاق دوشكدن داشره چقمغل ديولر كلورلر انسوزده سكويله سنى اوررلر, *Nocte inter dies Martis et Mercurii media nudus e lecto ne prodi; daemones enim venient teque necopinantem lanceis ferient.* Alia quae ad mores orientales pertinent, haec sunt: طعام ييجك اوچ پرمغله ييه سن زيره كم شيطان ايكى پرمغيله يير طعامك, *Cibum capiens tribus digitis edas, duobus enim Satanas edit.* اسّى اولسه اوفورمه دخى سجده قلاجق يرى اوفورمه, *Si cibus tuus calidus erit, eum ne flando refrigera* **), *neve locum, in quo religionis causa procubiturus es, flando abs*terge. بلغم وآغز يارينى *) خلق آراسنده ييره برته كم حق تعالى خلق آراسنده توكورن قولا نظر اتمز, *Pituitam et salivam inter homines humi ne projice; nam Deus hominem inter alios expuentem non adspicit*, i. e. gratum non habet. الوكه يغلو نسنه بولاشسه يومدين يتمه, *Si quid pingue manum tuam infecerit, ne cubitum i antequam ablueris.* Laudabilis humanitatis est quod de Judaeis praecipitur: جهودلرى جهود ديو تقرغل وآيرى آديله تقرمغل كم قتى كناهدر, *Judaeos suo nomine Ǵehûd voca, non alio, hoc enim grave peccatum est;* uti plebs turcica per contemtum Ćifut dicit pro Ǵehûd. Sub finem, fol. 296 v. — 297 v., ad τὴν κλινοπάλην reditur eaque tam accurate pertractatur, ut tota ejus ratio a prima velitatione ad soporem vires refecturum etiam versibus describatur. Finis: اوغلان اولمزسه قيرماز بس نوله٬ كر اولا آشفته وحرجاى اولا **). Singula et plura dicta Muʿhammedis: fol. 38 r. in marg. de quatuor officiis, quae qui semper observabit, cum suis nunquam egebit, excerptum ex *Châlifat-el-ʿhaqâiq*; fol. 43 v. in marg. de honore viris doctis et lectoribus Corani habendo, it. de tribus summis flagitiis: plures deos colere, parentibus non obedire, cum uxore vicini adulterare; fol. 47 v. in marg. de conditione precum a Deo exaudiendarum; fol. 51 r. in marg. de praemiis eorum qui mortuum pollingunt, vestitu funebri induunt, ad sepulcrum prosequuntur, in sepultum terram dejiciunt: ومن القى التراب على الميّت كتب اللّه له بعدد غبار منه سنةً, *Qui terram in mortuum dejicit, ei Deus pro singulis illius pulvisculis singulos annos adscribit;* unde constat nos, quum in sepulcrum jamjam

*) Propter impeditam rationem grammaticam in marg. adjectum est signum criticum librariorum orientalium ∴, quod orationem non integram esse indicat.

**) Fol. 116 r. in marg. id non improbandum esse docetur, modo ne spiritus cum murmure emittatur: لا يكره النفخ فى الطعام الّا بما له صوت الخواف.

*) يار *humor*, unde آغز يارى *oris humor*, *saliva*, in lexicis deest. *Aghyz jari* eadem significatione alibi quoque inveni, ut fol. 254 r. lin. 3 et lin. 9.

**) Saepe in hoc libello Deus چلب appellatur, quod nomen multo latius patet quam apud Meninskium indicatum est. Ex origine quidem mollem, tenerum, delicatum significat, unde *ćelebi*, nefrens; inde hominem nobilem, patricium, dominum, utpote a vita dura et laboriosa plebejorum et servorum remotum, unde *ćelebi* significatione vulgata; tandem de ipso Deo idem valet quod arab. الربّ, pers. خداوندكار, خداوند, خدا. Sic fol. 294 v. lin. 4 et 5: هركم قونغه ايو سويلرسه آغرلسه چلب جلّ وعلا آنى آغرليه وهركم آنى آغرلمزسه حق تعالى آكا خشم ايدر, *Quicunque hospitem comiter alloquitur et honorat, eum Deus O. M. honorat; quicunque illum non honorat, ei altissimus Deus irascitur.* Etiam unde ibid. lin. 6 et 5 ab inf. آتاكى آناكى آغرلاغل حرمت قلغل كم چلب رضاسى ايچنده در آتا آنا خشم چلب خشمدر, *Patrem matremque honora et reverere, id enim gratiam Dei meret; ira vero patris matrisque ira Dei est.*

opplendum unum et alterum pugillum terrae dejicimus, morem orientalem sequi; cf. Lane in *An Account* cet. II, p. 302 l. 13 — 15. — Fol. 52 v. in marg. de linguis incolarum paradisi arabica et persica aulica, العرقى والدرى. Fol. 55 v. in marg. „*Homo in hoc mundo sex rebus gloriari solet: pulchra facie, facundia, stirpe et cognatione, opibus et liberis, robore, regno. At Deus sic ad me locutus est: Dic, o Mu'hammed, iis qui pulchris faciebus gloriantur: Ustulabit ignis facies eorum* (Sur. 23, 106); *iis qui facundia: Hodie ora eorum obsignabimus* (Sur. 36, 65); *iis qui stirpe et cognatione: Quum igitur tuba inflata fuerit, tum nullae inter eos cognationes erunt* (Sur. 23, 103); *iis qui opibus et liberis: Quo die nec opes proderunt, nec liberi* (Sur. 26, 88); *iis qui robore: Ei propositi sunt angeli duri, validi* (Sur. 66, 6); *iis qui regno: Cujus erit regnum hoc die? Dei unius potentissimi* (Sur. 40, 16)." Fol. 79 r. de vi sententiae لا اله الّا اللّه et similium duo dicta ab الترمذى ex جامع الاصول ('H.-Ch. No. 3869) excerpta. Fol. 83 v. in marg. „*Docete liberos vestros nomina sociorum cavernae* (Septem dormientium), *quae si domui inscribuntur, incendio non absumitur, si supellectili aut merci, furto non aufertur, si navi, non submergitur.*" Adjuncta sunt ipsa nomina ex graecis detorta, qualia Beidhâwi quoque ad Sur. 18 v. 21 tradit, cum nomine canis قطمير. Fol. 84 v. dictum ab El-Schibli unice commendatum, quippe quo summa salutis conclusa sit: „*Praesenti vitae operam da, prout brevis est, futurae, prout longa est, Deo, prout ejus indigus es, gehennae, prout ejus patiens es.*" Fol. 91 r. in marg. de quatuor generibus eorum qui doctrinae student, quorum tria damnantur, unum probatur. Fol. 91 v. in marg. de furacissimo mortalium eo, qui aliquid de precatione furatur, i. e. ex inclinationibus et prostrationibus corporis in ea necessariis aliquid detrahit, excerptum ex *Tenbîh-el-ghâfilîn.* Fol. 92 v. in marg. duo dicta, quorum prius fol. 100 r. in marg. repetitum est: شدايد الدنيا اربعة اوّلها غربة ولو كانت ساعة والثانى دين ولو كان درهما والثالث سفر ولو كان فرسخا والرابع سؤال ولو كان خردلا, *Res hujus mundi molestissimae quatuor sunt: peregrinatio vel unius horae, aes alienum vel unius drachmae, iter vel unius parasangae, petitio vel unius grani sinapini* *). Posterius avaritiam et veram religionem in uno convenire posse negat. Fol. 93 r. de moribus hominum extrema mundi aetate corruptissimis futuris, it. de effectibus unguium hoc illo die septimanae resectorum. Ibid. in marg. de suavi voce singulari Dei beneficio. Fol. 99 v. in marg. duo dicta de verendo Deo, quorum prius, رأس الحكمة مخافة اللّه, est Salomoneum תְּחִלַּת חָכְמָה יִרְאַת יְהוָה, Prov. 9, 10. — Fol. 100 r. in marg. „*Quum tria veniunt, tria non requiruntur: quum somnus venit, non requiritur lectus; quum amor, non requiritur pulcritudo; quum fames, non requiritur condimentum.*" Fol. 103 r. in marg. quatuor dicta de praemiis eorum qui in peregrinatione sacra moriuntur, et eorum qui sepulcrum propheticum Medinae visunt; quartum ex *El-Châlisa* excerptum est. Adjuncta est fabella de Arabe nomade, quem ad sepulcrum Mu'hammedis supplicium infernale deprecatum vox coelestis de precibus exauditis certiorem fecerit, verum omnes homines iis comprehendendos fuisse monuerit. Fol. 107 r. in marg. idem dictum quod pag. 384 col. 1 in adnotatione posterius est, verbo اثنان inter الناس et علا inserto. Fol. 110 r. in marg. de septem rebus quae ceteris omnibus superstites erunt: العرش والكرسىّ واللوح والقلم والجنّة والنار والارواح. Fol. 115 r. in marg. dictum ex *Raunaq-el-megâlis* excerptum de Moslemis tempore novissimo consessus hominum doctorum et religiosorum deserturis et de triplici poena illius fugae. Fol. 140 v. in marg. de utilitate victus adstricti. Fol. 146 r. in marg. duo dicta de impuritate quam aliquis tangenda natura sua contrahit. Fol. 147 r. in marg. من اكل رمّانا انار اللّه تعالى قلبه اربعين يوما, *Qui malum punicum edit, ejus mentem Deus quadraginta dies illuminat,* cui sententiae confingendae ansam dedisse videtur verbum persicum انار ad linguam arabicam translatum. Simile est quod Mu'hammed in *Wasijjet-nâmeï-'Ali* fol. 294 v. lin. 2 et 3 dicit: يا على انار يبيجى اوغل كم دانهسى اوجماقدندر, *O 'Ali, mala punica esita, nam grana eorum ex paradiso sunt.* Fol. 198 v. الصغاير وسيلة الى الكباير والكباير بريد الكفر, *Peccata levia paullatim ad gravia ducunt, gravia autem veredis ad impietatem vehunt.* Fol. 208 r. in marg. de duodecim malis quibus divinitus affliguntur qui die Veneris negotiis terrestribus vacant, quorum tria in hanc vitam cadunt, tria in articulum mortis, tria in tempus inter sepulturam et resurrectionem medium, tria in tempus resurrectionis. Fol. 289 r. in marg. ea quae Deus de tempore resurrectionis interrogatus Mu'hammedi respondit, ex *Schar'h-el-Masâbî'h* excerpta. Eventus hunc quoque Bengelium jam dudum planissime refutavit, nam signa resurrectionis appropinquantis inceptura esse ait A. H. 910 (Chr. 1504 — 5), ipsam eventuram A. H. 980 (Chr. 1572 — 3).

9) *Historica, coranica, theologica, theosophica, philosophica, ethica, ritualia, juridica.* Fol. 52 v. in marg. de quadruplici mundo: علا ناسوت علا نفس است، علا جبروت علا قلب است، علا ملكوت علا عقل است، علا لاهوت علا ارواحست،. Ibid. dictum 'Abd-el-Mutthalibi de Mu'hammede nepote: الحمد للّه الّذى اعطانى هذا الغلام الطيّب الاردان (sic) قد فاق فى المهد على الولدان، اعيذه بالبيت ذى الاركان،. Fol. 53 r. in marg. locus de dignitate et perfectione naturae humanae. Fol. 54 r. in marg. si quis sibi aut jumento a siti metuat, ei licere aquam, quae ad lotionem sacram sufficiat, ad bibendum servare seque arena abs-

*) Paullo aliter fol. 100 v. in marg. „*Dixit 'Ali: Res hujus mundi molestissimae tres sunt: iter vel unius parasangae, peregrinatio vel unius diei, filia elocanda vel una.*"

tergere (التيمّم). Fol. 54 v. in marg. excerptum ex *Ǵâmi'-el-fetâwâ* de effectu quem habeat precatio submissionis, صلوة القنوت, ab Imâmo in precibus publicis primum per oblivionem omissa, postea alieno loco inserta. Fol. 78 r. in marg. excerptum ex *Fewâid-el-fetwâ* et hinc retro ex *Fetwâi-kubrâ*, auctoribus Abû-Bekr et 'Alî et Ibrâhîm El-Nacha'i diabolum Moslemis tantum, non Judaeis et Christianis, clientibus suis, inter precandum mala insusurrare, ut *el-weswese* inter characteres precationis moslemicae sit. Item excerptum ex *Munjet-el-mufti* de poena eorum qui preces publicas deserunt, quos Abû'l-Leiϑ in '*Ojûn-el-meδâhib* vectigali (خراج) menstruo quinarum drachmarum multari, *El-'Holwânî* autem, Sol antistitum, dum resipiscant, feretro (جنازة) impositos in urbe circumferri eorumque facies conspui jussit. Eadem leguntur fol. 119 r. in marg., praeterea ex eodem libro hoc: qui conventus sacros (الجماعة) sine excusatione deserat, eum castigandum esse (يجب التعزير), ac sontes fieri vicinos, si illud sileant. Fol. 78 v. de septem rebus in lotione sacra vitandis. Fol. 79 v. in marg. de recte efferenda litera *he* extrema in verbis precationis سمع الله لمن حمده, auctore استاد المعروف اركبج زاده, et de collectoribus Corani Zeid Ibn-Θâbit et El-'Oϑmân. Fol. 88 v. duo dicta Tâtâr-châni (puta in *El-Fetâwâ el-tâtâr-chânijje*) ad leges de precibus spectantia. Fol. 91 v. in marg. excerptum ex libro *Niqâbe* de iis locis precationis, ubi *besmela* pronuntianda est, et de iis, ubi non est, it. de optima formula averruncatoria استعيذ بالله. Fol. 92 r. excerptum ex catechismo aliquo, quo docetur in quinis precationibus quotidianis esse 272 *tekbîrât*: ex his divinae auctoritatis, فرض, esse *iftitâ'h tekbîrleri*, i. e. ea quae ab initio precum dicenda sunt; cetera a Mu'hammede instituta esse, سنّت (vid. Muradgea d'Ohsson, I, p. 273 sq.); quae in precibus bairâmicis insint, ea canonicae auctoritatis esse, واجب (vid. ibid. p. 30 et 352 — 355), *rek'ât* autem in quinis precationibus esse quadraginta. Ibid. de eo qui in excusatione per hyperbolam se impium, *kâfir*, fuisse dicat, ideo non vere impio. Ibid. in marg. quaestio de jejunio ramadhânico, ex *Tâtârchânijje*. Fol. 92 v. et 110 v. in marg. indicatur, quoties Gabriel ad omnes et singulos prophetas principes descenderit. Fol. 93 v. in marg. tria chronosticha de morte Kemâl Pâschâ-zâde Muftii: 1) روح پاكنه رحمت, 2) حلّ عليه رحمة الحقّ, 3) مات فى العرب والعجم, quae singula A. H. 940 (Chr. 1533—4) repraesentant. Fol. 98 r. in marg. docetur, cur femina viro praeposita sit in الزانية والزانى Sur. 24 v. 2, vir feminae in السارق والسارقة Sur. 5 v. 42. — Fol. 104 r. in marg. fabulae de lapide nigro in aede Meccana. Fol. 105 v. in marg. responsum A'hmed Kemâli, i. e. Kemâl Pâschâ-zâde Muftii, quo contagionem pestilentiae devitari permittitur, ita tamen ut omnia ex aeterno decreto Dei pendere teneas; aliud ejusdem, quo edicitur daemones moslemos et Corani et Traditionis auctoritate paradisi participes fore. Fol. 109 v. in marg. excerptum ex الكواش, i. e. الكوائى (vid. p. 366 col. 2 lin. 16 sq.), de mercede lectorum Corani. Auctore 'Abd-allâh Ibn-Mes'ûd et hinc retro Enes Ibn-Mâlik aetate Mu'hammedis mercedem statam quatuor denariorum et semissis fuisse, nunc quinque et quadraginta drachmarum esse: id quod, si nomen spectatur, idem est, quoniam, ut ipse scriptor ait, Mu'hammedis quoque aetate denarius decem drachmarum erat. Si quis Coranum minoris recitet, et ipsum et eum, in cujus commodum recitatio instituatur, ejus praemiis divinis privari; ad quam sententiam verba Sur. 2 v. 38: *Neve levem mercedem signis meis comparate*, quasi obtorto collo traducuntur. Ibidem excerptum est ex commentario Ekmel-el-dîni in *El-Hidâje* et ex commentario in *El-Meǵma'* de ritu precum sive ex instituto prophetico certae auctoritatis, سنّة مؤكّدة, sive religione voluntaria, تطوّعا, ad quatuor *rek'ât* ordinarias adjungendarum. Hoc praeceptum dicitur esse حاصل ما نقل من الفتاوى البقالى, more turcico pro الفتاوى البقاليّة aut فتاوى البقالى. Fol. 110 r. alius locus de mercede lectorum Corani: nonnullos doctorum seriorum pro obeundis muneribus Imâmi et Chathîbi mercedem admittere, non admittere pro Corano aut toto aut ex parte recitando, quoniam in illis muneribus necessitas quaedam insit, quae non insit in hoc; sed cur hanc mercedem dare nunc non modo liceat, sed probabile et necessarium sit, مستحسن لازم, commentatione per القول introducta demonstratur. Fol. 112 r. in marg. anni inter septem prophetas principes intercedentes: inter Adamum et Noahum 2255, inter Noahum et Abrahamum 1133, inter Abrahamum et Mosem 565, inter Mosem et Davidem 577, inter Davidem et Jesum 1135, inter Jesum et Mu'hammedem 655, ergo inter Adamum et Mu'hammedem 6320. — Fol. 112 v. in marg. excerptum ex الينابيع de quaestione, num marito aut hero naturam uxoris aut servae et suam ipsius adspicere ac tangere suamque illis tangendam praebere liceat. Fol. 115 r. in marg. verbis Qâdhî-Chânî docetur, eum qui jumento alieno vectus sit, pro jumento alicubi relicto, dum id restituat, domino satisdare debere. Fol. 116 r. in marg. ex *El-Fetâwâ el-Zhahîrijje* docetur, eum qui verbis sollemnibus اذهبْ مع الشرع in jus vocatus, se nisi a viatore, مُحْضِر, arcessitum iturum neget, impium esse; it. Qâdhî-Chânum solum inter doctores precationem cum antistite vestem sericam gerente improbare; it. pediculos et scorpios comburere improbandum esse, pediculos vivos projicere inhonestum, locustas interficere concessum, مباح; it. felem nisi noxiam non caedendam esse, jugulandam autem cultro acuto; it. improbari, si quis inter preces sudarium *) secum habeat, quippe quod impurum sit; it. mentiri tribus locis licere: in hominibus inter se reconciliandis, in bello et adversus uxorem, مع

*) الخرقة التى يُمسح بها العرق ويؤخذ بها المخاط, *panniculus quo sudor abstergitur et mucus excipitur.* Hodie uno verbo المحْرَمة dicitur.

امرأته; it. Moslemos qui vinum vendant, valide verberandos esse, non exteros ditioni moslemicae subjectos, ذميون, apud quos Moslemis etiam coenare licere; it. eos qui puellis vinum bibendum dent, castigandos esse. Fol. 116 v. in marg. locos coranicos parietibus et zothecülis templorum ad Meccam obversis, محاريب, non bene inscribi; posse enim fieri ut scripta decidant et pedibus calcentur. Fol. 122 r. in marg. sententiae doctorum ad Sur. 55 v. 29 de deo quotidie aliquid agente, contra errorem Judaeorum de Deo sabbatis otiante; it. excerptum ex El-ʿHosâmii casibus juris, واقعات الحسامی, pro itinere Meccano iterando melius stipem dari. Fol. 124 r. in marg. ex aliquo Arbaʿîn: *Vestes e lana et pilis gerere institutum prophetarum est. Primus hoc modestiae signo, quo pauperibus se assimilaret, usus est Salomo. Noster quoque propheta dixisse fertur: Illuminate corda vestra gerendis vestibus laneis; id enim ut in hac vita obscuros, ita in futura splendidos reddit. Item: Vestibus tenuioribus uti, quum opulentus sis, modestiae est. Aliud dictum Muʿhammedis: Qui pulcris vestibus, quum uti possit, non utitur, eum Deus pallis paradisiacis vestiet. Enimvero saepe vestis prophetae nostri tam uncta erat, ut olearii esse videretur.*“ Fol. 137 r. in marg. responsum quo edicitur, si quis cum uxore concubiturus crus filiae in eodem lecto cubantis libidinose tetigerit, ei non integrum esse cum uxore coïre. Fol. 148 r. in marg. sententiae doctorum de momento eorum, quae voluimus, in aestimatione et remuneratione divina eorum, quae fecimus. Fol. 200 r. حلية رسول صلعم, breves tituli arabici habitum corporis Muʿhammedis persequentes, cum interpretatione turcica. Adjecta est fabula, Muʿhammedem moribundum ʿAlio mandasse ut hanc corporis sui delineationem faceret, quam qui in posterum adspecturus esset, eum praeter alia bona sibi suisque salutem aeternam asserturum esse. Fol. 201 v. et 202 r. مطلب اسقاط صلوت, quaestio de solvendis precibus nondum praestitis: „*Mensura* صاع *est* 1040 *drachmarum, drachma* 14 *ceratiorum*, قراط, *ceratium* 5 *granorum hordeaceorum. Pretium redimendarum precum unius mensis est* 75 *modiorum*, كيله, *quatuor mensium* 300, *octo mensium* 600, *unius anni* 900. *Preces unius anni* 825 *tempora habent et unus modius tritici* 6800 *drachmas et* 17 *uncias. Si quis igitur moribundus mandaverit ut preces a se non solutae expungantur, primum preces omissas computa et pretium precum semestrium aut annuarum in triticum, inde in pecuniam converte, et vide, quae hinc summa coeat; tum ea pecunia in manum sumta Muʿhammedi bene precare et pauperi aut viro docto, qui in eo consessu aderit, ubi haec res agetur, illam dona et vicissim ab eo donatam accipe, deinde iterum ei dona iterumque ab eo accipe, tum tertium ei dona tertiumque ab eo accipe, et sic tot vices fac* (شول قدر دور اتكل), *donec omnes preces solutae fuerint. Viri docti dixerunt se sperare Deum O. M. hanc solutionem gratam habiturum et illi delicta condonaturum esse, quum clemens, misericors, ad peccata ignoscenda et culpam vitiorum humanorum delendam facilis sit. Sic tibi, dulcis amice**), *rationem precum expungendarum declaravimus, pro quo labore suscepto hoc abs te petimus, ut nobis semel bene preceris. Vale.*“ Talis computi exemplum habes fol. 276 v. — Fol. 202 v. in marg. sententia qua responsa theologica et juridica rata fiunt, فتواء شريفلرك امضاى شريفلرينك مفهومى; est autem haec: اللهمّ يا ولىّ العصمة والتوفيق نسئلك الهداية الى سواء الطريق, *O Deus, cujus est ab errore defendere et studia prosperare, rogamus te ut nos ad rectam viam deducas.* Fol. 207 v. in marg. excerpta ex *Scharʿh-el-Masâbîʿh* et *Schirʿat-el-islâm*, in quibus plura dicta Muʿhammedis insunt hujus argumenti: pestilentiam genus martyrii esse, quod qui suscipiat, eum idem mereri quod ceteri martyres; propterea illam ut non oppetendam, ita non fugiendam esse. Unum illorum dictorum hoc est: الشهداء خمسة المطعون والمبطون والغريق وصاحب الهدم والشهيد فى سبيل الله, *Martyrum quinque genera sunt: qui pestilentia absumuntur, qui morbis gastricis moriuntur, qui aqua hauriuntur, qui ruina eliduntur, qui bello sacro cadunt.* Fol. 235 r. in marg. leges coranicae, Sur. 4 v. 26 et 27, turcice redditae, de iis quas in matrimonium ducere nefas est. Fol. 277 r. et 295 r. in marg. edictum Ssadr-el-scheriʿae cum interpretatione turcica: *Mustum ei, qui vinum parat, vendere licet, quia peccatum non ipso musto continetur; arma vero ei, quem turbis et tumultibus studere scias, vendere non licet, quia peccatum ipsis armis continetur.* Fol. 299 v. et 300 r. فضايل يوم الجمعة الشريف. Post tria dicta Muʿhammedis de religione et excellentia diei Veneris*) lotio ad illius exemplum eo die adhibenda et preces in via ad templum, in templo intrando, ante et post concionem sacram, خطبه, post communem precationem et in discessu ex templo, انتشار وتفنده, recitandae docentur. Fol. 313 r. quae Imâmo interrogato, quis vicissim ipsius Imâmus sit, respondenda sunt.

10) *Philologica.* Fol. 93 r. in marg. exempla memorialia diversarum significationum unius verbi arabici: رأيت جعفرا فى جعفر يأكل جعفرا على جعفر ورأيت كافرا فى كافر يقتل كافرا على كافر, *Vidi Gaʿferum in fluvio, pane vescentem,*

*) Turcice جانم جانى, *anima animae meae.*

*) دعوا اشغالكم يوم الجمعة فانّها يوم صلوة وتهاجّد, *Mittite negotia vestra die Veneris, est enim dies precibus sollemnibus et privatis nocturnis consecratus;* quamquam تهاجّد dubiae significationis est. من اصبح يوم الجمعة صائما وعاد مريضا واطعم مسكينا وتشيّع جنازة لم يتبعه ذنب اربعين سنة, *Qui die Veneris a mane jejunat, aegrotum visit, egeno cibum praebet, funus prosequitur, ei quadraginta annos nullum peccatum adhaeret.* خير يوم طلعت عليه الشمس يوم الجمعة, *Optimus dies quem sol unquam lustravit, dies Veneris est.*

asino vehentem, et vidi satorem in nocte tenebrosa, qui impium occidebat equo atro vehentem. Item: سَنَةُ الوصل سِنَة وسِنَةُ الهجر سَنَة, *Annus conjunctionis somnus est et somnus separationis annus,* i. e. Ut vel annuus amoris fructus amantibus somni instar evanescit, sic vel una nox coelebs iis in annum extendi videtur. Lusus philologicus:

حلوقة يحملها مانُق　مقلوب هرون لها لانُف

Longae barbae, quam stultus gerit, inversum Harûni convenit, i. e. *nûrah*, medicamentum depilatorium, turc. صارى زرنه, ut pro زرنيخ scriptum est, arsenicum flavum, i. e. auripigmentum. Fol. 93 v. in marg. الكريم هو الّذى لا يأكل ويعطى والسخىّ هو الّذى يأكل ويعطى والبخيل هو الّذى يأكل ولا يعطى واللئيم هو الّذى لا يأكل ولا يعطى والسفلىّ هو الّذى لا يأكل ولا يعطى ويمنع المعطى, *Kerîm, generosus, is est qui ipse non edens alteri dat; sachî, liberalis, is qui ipse edens alteri dat; bachîl, avarus, is qui ipse edens alteri non dat; leîm, sordidus, is qui nec ipse edit, nec alteri dat; suflî, abjectus, is qui nec ipse edit, nec alteri dat, dantem vero retinet.* Fol. 109 v. in marg. interpretatio verborum آجِر mercedem dans, مُوجِر mercede dans, مستأجِر mercede sumens, مستأجَر mercede datus, أجير mercede se ipsum dans. Fol. 115 v. in marg. mira derivatio verbi رَجُل ab التَرجّل i. e. ارتفاع الشمس, quoniam mas a pueritia ad aetatem virilem tamquam sol ab ortu ad meridiem ascendat. Fol. 116 v. in marg. „*Verbum* سائر *ad tria significanda adhibetur: primum ad aquam ab iis, qui bibunt, in vase et alveo relictam; hinc ad reliquias ciborum et aliarum rerum transfertur; denique omnino cunctos et reliquos significat.*“

11) *Physica, astronomica, chronologica, chemica, medica, diaetetica.* Fol. 45 v. in marg. remedium oculorum ultro lacrimantium, duo alia catarrhi et tumoris carnium, aliud dolorum lienis. Contra catarrhum fol. 202 r. in marg. et contra dolores lienis fol. 112 v. in marg. alia praecipiuntur. Fol. 51 v. in marg. لعلىّ كرّم الله وجهه قلّموا اظفاركم بالسنّة والادب يمينها خوابس يسارها اوخسب, *Dixit ʿAlî: Resecate ungues vestros secundum institutum et exemplum Prophetae, dextros hoc ordine:* خنصر *digiti minimi,* وسطى *medii,* ابهام *pollicis,* بنصر *annularis,* سبّابة *indicis; sinistros hoc: pollicis, medii, minimi, indicis, annularis.* Nam haec interpretatio illis literis initialibus subjecta est. Fol. 80 r. in marg. remedium tussis (tria alia vide fol. 111 r. et 287 v. in marg.), it. remedium asthmatis omniumque morborum ex pituita natorum. Fol. 83 v. in marg. duo remedia stranguriae, quorum prius ex illo genere medicinae est, quod ab Arabibus acceptum olim apud nos quoque regnabat, quo alienissima quaeque et haud raro teterrima veluti in Circes κυκεῶνι confusa miseris mortalibus obtrudebantur; nidus enim hirundininus cum lacte vaccino et saccharo crystallino tusum et mixtum bibi jubetur. Aliud stranguriae remedium fol. 289 v. in marg. est. Fol. 90 r. et 289 v. in marg. remedia sanguinis ex naso et omnino ex corpore profluentis. Fol. 91 v., 254 r., 286 r. in marg. remedia capitis porriginosi. Fol. 96 r. in marg. de delendis literis in charta scriptis. Fol. 105 r. et v. in marg. de usu medico et diaetetico leporis, vulpis, mali citrei. Fol. 111 r. in marg. institutio ad conficiendum atramentum; fol. 249 v. in marg. alia ad conficiendos liquores scriptorios coloris pavonacei, طاوسى رنك (ital. *paonazzo*), albi, coloris mali persici, شفتالو رنك, inter album et caeruleum medii, چينى مركب (quasi coloris porcellanei, i. e. ejus qui esse solet vasorum sericorum non pictorum), violacei, بنفشه رنك, caerulei, اسماق رنك, tandem flavi. Fol. 111 v. varia remedia medica, qualia item collecta sunt fol. 255 r. — 256 r. — Fol. 141 v. in marg. remedium doloris oculorum. Fol. 144 v. in marg. العسل سيّد الادوية قال رسول الله عليكم بالشفائين القران والعسل ومن حديث غريب من مات وفى جسده شىء من العسل لم يمسّه الندا, *Mel princeps medicamentorum est. Legatus Dei: Duabus rebus, inquit, medicinam facite, Corano et melle. Ex dicto ejus minus noto hoc est: In cujus mortui corpore aliquid mellis est, eum non inficit uligo.* Fol. 206 v. in marg. remedium ulceris maligni et carbunculi pestilentis, ياوز چبان وطاعون; modeste adjectum est: *Cum bona venia Dei contra omnia remedium erit, praeter mortem.* Fol. 248 r. — 253 v. praefatio et quatuor primae sectiones, فصول, libri Jazîgi-oghlii, *ʿAġâib-el-machlûqât*, vid. Catal. Dresd. No. 68 et 264. Initium: الحمد لله ربّ العالمين والصلوة والسلام على محمّد وآله وصحبه اجمعين، امّا بعد محبّ العلماء وخادم الفقراء يازيجى اوغلى بيچاره رضى الله عنه آيدر سبب تحرير كتاب اولدركه الخ. Haec recensio cum ea convenit, quae est in Cod. 264, multis illa discedens ab altera, quam Cod. 68 habet. Pro Hâġi Bairâm hic est Hâġi Bairâm-oghli; sed quum pro حاجى بيرام اوغلى همّتنده in Cod. 264 legatur حاجى بيرام اعلا همّتنده, patet illud اوغلى ex اعلى detortum esse. Ceterum in fine praefationis praeter locum, ubi liber conscriptus est, Gallipolin, in hoc exemplo etiam tempus indicatur: *quum Sulthân Muʿhammed Chân Constantinopolin caperet, anno* 857 (Chr. 1453). Prima sectio mundum, coelos et coelestia, phaenomena, terram, maria, tres ordines rerum creatarum perstringit; secunda de angelis est, tertia de diebus septimanae, quarta de mensibus. Finis: على الاتّفاق حاجت روا وقبول اولاجق كوندر. Fol. 254 r. signa quatuor temperamentorum in ho-

minibus. Ibid. v. docetur quomodo cibi primum concoquantur, inde in quatuor humores temperamentorum fontes convertantur, ac singulorum natura et origo indicatur. In margine remedium scabici. Fol. 275 v. et 276 r. خواصّ من مطر نيسان, arab., virtutes pluviae mensis Aprilis, hebr. *malqôsch*, quae ab initio sic definitur: الّذى يمطر فى الربيع بعد ما مضى من الحمل ثمانية عشر يوما الى ثلثين يوما, *quae tempore verno incidit, postquam ab introitu solis in arietem* (d. 21. Mart.) *praeterierunt duodeviginti dies et ultra ad triginta.* ʿOmar igitur Muʿhammedem a Gabriele edoctum sociis praecepisse narravit, ut de illa aqua quibusdam precibus consecrata per septuaginta dies mane et vesperi biberent: ita fore ut ab omnibus morbis et doloribus liberi nullo medico egerent; item conjugia fecundatum iri; contra ophthalmiam autem aquam oculis instillandam esse. Fol. 282 v. — 283 v. de mulieribus quibuscum coïre insalubre est, aut salubre, et de remediis noxarum ex concubitu natarum. Auctores perhibentur Plato, Aristoteles, Galenus, عیسی ساز بخت (puto Bochtîschûʿ Syrus), Muʿhammed Ibn-Zekerijja, i. e. Rhazes. Fol. 284 r. — 289 v. praecepta medica, diaetetica, magica. Fol. 286 r. in marg. remedium doloris intestinorum, ibid. v. aliud cephalalgiae. Fol. 289 v. in marg. remedium partus difficilioris. Fol. 290 r. هفته كونلرينڭ خواصينى بلدورر, quae tamen institutio in singulis diebus septimanae tres tantum locos persequitur: de usu thermarum, de conficiendis vestibus, de resecandis unguibus. Fol. 292 r. in marg. remedium tumoris pudendorum. Fol. 295 r. in marg. remedium alvi adstrictae. Fol. 327 v. — 333 r. calendarium menses syriacos sequens, ab Adâr s. Martio incipiens, et argumento et forma illi simillimum, quod Velschius edidit in Commentario in Ruzname Nauruz, Aug. Vindel. 1676. Fol. 334 r. روزنامۀ حضرت شيخ وفا, idem circulus literas dominicales annorum ostendens, qui apud Velschium in quinta tabula mensem Martium antecedit. Confectum esse A. H. 955 (Chr. 1548 — 9) docent verba in subjecta explicatione: هجرت نبويّه نڭ سنۀ ماضيه سندن طقوز يوز اللّى دردنده, *Anno hiġrae superiore* 954. Fol. 334 v. tabula mensium muʿhammedanorum cum indicatione numeri dierum; alia quae docet, qua ratione نُقْطه anni lunaris in mense Muʿharramo ab alio die septimanae ad alium transeat, et alia quae docet, qua ratione نقطه anni solaris a Martio per omnes menses et dies septimanae transeat. Sed quae sit illa *noqtha*, equidem non assequor. Fol. 335 r. غرّه نامۀ شرعى et غرّه نامۀ نجومى, in quorum utroque literis indicatur, in quos dies septimanae initia mensium deinceps incidant. Quos dies literae indicent, subjecta tabula docet.

12) *Sententiae, poëmata, versus.* Fol. 26 v. carmen arabicum, quo varia bona a Deo petuntur; initium: آلهى لئن جلّتْ وجمّتْ خطيئتى، فعفوك عن ذنبى اجلّ واوسعُ finis: ولا تحرمنّى يا آلهى وسيّدى، شفاعته الكبرى فذاك المشفَّعُ. Qui hic intercessor dicitur, Muʿhammed est, in disticho penultimo sic commemoratus: آلهى فأنشرنى على دين احمدَ، مُنيبا تقيًّا اتّى *) لك اخضعُ. Subjecta sunt duo disticha persica:

يا ربّ دل من بنور تو دانا كن
چشمم بجمال مصطفى بينا كن
روزيكه چو لاله سر برآرم **) از خاك
در روضۀ مصطفى مرا مأوى كن

O Domine, mentem meam tua luce intelligentem, oculum meum Muʿhammedis pulcritudine cernentem redde! Illo die, quo ceu tulipa caput ex terra erigam, in viridario Muʿhammedis mihi asylum praebe! Fol. 40 v. quatuor disticha Kemâl Pâschâ-zâde Muftii, quae ex Cod. CIX posui p. 393 col. 1 lin. 7 sq. Fol. 77 r. in marg. duo disticha persica ad amicum aut Deum:

بى روى تو من قرار نتْوانم كرد
احسان ترا شمار نتوانم كرد
كر بر تن من زبان شَوَدْ هر موى
يك شكر تو از هزار نتوانم كرد

Nec adspectu tuo carere, nec beneficia tua enumerare possum. Si in corpore meo unusquisque pilus lingua fiat, ne singulas quidem gratias ex millenis tibi agere possim. Fol. 78 r. et 116 r. in marg. لا يغرّنّكم اربعة اشياء شمس الشتاء ونصيحة الاعداء وتملّق النساء وتقرّب الامراء, *Ne decipiamini quatuor rebus: sole hiemis, consiliis inimicorum, blanditiis mulierum, gratia principum.* Fol. 79 r. idem epigramma quod commemoravi pag. 393 col. 1 lin. 23: رضينا قسمة الخ. Item haec sententia: صديقك من حذّرك من الذنوب، ورفيقك من بصّرك العيوب، واخوك من سايرك الى علّام الغيوب، *Amicus tuus is est, qui te peccata cavere jubet; necessarius tuus is, qui te vitia cernere docet; frater tuus is, qui te ad Deum comitatur.* Item distichum persicum, capitalis illius discriminis inter disciplinam asceticam et rationem mysticam luculentum exemplum:

اى زاهد زهد آلود بشنو تو حديث من
مقصود خدا عشقست باقى همه افسانه

O Asceta ascesi inquinate, ausculta orationem meam! Quod Deus vult, amor est; cetera omnia fabulae sunt. Haud ab-

*) Cod. contra metrum فاتّنا.

**) Cod. برآورم.

simile est discrimen Paulinum et Johanneum inter servitutem hominum naturalium sub lege laborantium et libertatem filiorum Dei in evangelio viventium. Fol. 86 v. العلم فى الصغار كالنقش فى الحجر العلم فى الكبار كالنقش فى البحر, *Quae pueri didicerunt, tamquam lapidi incisa sunt, quae senes, tamquam mari inscripta.*

لعم الاله على العباد كثيرة　　واجلّها بحسابه الاولاد

Beneficia Dei erga homines multa sunt, verum omnium luculentissimum ipse liberos aestumat.

انتهاء كمال نقصانست　　گل بريزد بوقت سيرانى

Si quid ad summum pervenit, rursus deficit: rosa quum pulcerrime nitet, folia amittit.

دلا غربتده ايمش حالت روحانى بلمزدم
خدا بيلور كه بو آنه كلنجه آنى بلمزدم

O cor, peregre eram, extasin spiritualem ignorabam; novit Deus me eam huc usque ignorasse. Ceterum, ne vulgarem Islamismum desideres, continuo sequitur sunniticum hoc *χάρισμα:*

رافضى روز قيامت خر بود زير يهود
ملحد نادان بدست اندر كرفته آن مهار
باز نصرانى بدستش چوب دست آهنين
مى زند خررا همين تا منزل دار البوار
صد هزاران باد لعنت از خدا واز رسول
بر خر وخربنده وبر بار وبر سالار بار

Râfidhitae (Schiitae) *die resurrectionis asini erunt, quibus Judaei vehentur, dum stulti Mul'hidi* (Haeretici irreligiosi et impii) *capistra eorum manibus tenebunt, Christiani autem clavas ferreas manibus gerentes asinos usque ad gehennam propellent. Centum millia maledictionum a Deo et Propheta immittantur et asinis* (Schiitis) *et agasonibus* (Mulhidis) *et sarcinis* (Judaeis) *et sarcinarum dominis* (Christianis)! Fol. 92 r. in marg. العمر وان طال فما تحته طائل، وكلّ نعيم لا محالة زائل، *Vita quamvis longa tamen inanis est, et omnes deliciae necessario evanescunt.* Distichum persicum amatorium, et aliud turcicum:

جسمم ايچره جانه صوردم حال دلدن بر خبر
بلمزم بو خانده بنداخى مهمانم ديدى

Animum in corpore meo habitantem quum aliquid de corde rogassem: Nescio, inquit; ego quoque in his aedibus hospes sum. Fol. 92 v. in marg. لا تقتل النملة ولا تقتل الضفدع والحشرات التى فى الارض, *Ne interfice formicam neve ranam omninoque bestiolas humi repentes.* لا تعذّب شيئا بالنار فانّه لا يعذّب بالنّار الّا ربّه, *Ne quid igne crucia; neminis enim est igne cruciare nisi domini ejus,* i. e. Dei, cujus est in gehennam mittere. البلاء موكّل بالمنطق, *Miseria orationi commissa est,* i. e. apud eam quasi reposita vel in custodiam data, ut eam aut retineat, aut emittat. Confirmatur hic sensus consilio Loqmâni ad filium, fol. 107 r. „*O filiole, si oratio aurea esset, silentium argenteum, argento stude, non auro; nam miseria orationi commissa est, non silentio.*" Fol. 93 r. in marg. duo disticha arabica de fiducia in Deo posita, et gravissimum illud: وفى كلّ شىء له آية، تدلّ على انّه واحد، vid. Jones Poes. asiat. comment. Ed. Lips. p. 308. — Fol. 94 r. in marg. versiculi arabici inculti et metro carentes de inconstantia puerorum et de necessitate assiduitatis in studiis doctrinae; duo disticha persica Sa'dii de amicis summi faciendis; sententia quam non satis intelligo: من اكل الغبير فى حالة الصغير افسده الدبير. Ibid. v. tria disticha arabica amatoria, et duo turcica animum ab invidia et cura victus liberum commendantia. Fol. 95 v. in marg. tria disticha turcica, de Deo mentem humanam superante, de cupiditatibus non alendis, de discrimine amatoris sinceri et simulati; sententia arabica: „*Miror quomodo, qui fatum credit, tristis esse possit; miror quomodo, qui rationem Deo reddendam credit, socors esse possit; miror quomodo, qui mundum et vices ejus novit, tranquillus esse possit;*" duo disticha amatoria *Kâmii.* Fol. 96 r. in marg. poëma turc. paraeneticum; ibid. v. in marg. poëma turc. fûficum *Ssabrii.* Fol. 97 r. in marg. poëma turc. fûficum Kemâl Pâschâ-zâdae, et tria disticha turc. ejusdem generis; ibid. v. in marg. duo disticha turc. consolatoria*), quibus subjunctum est hemistichium: هر قولك باشنه يازلن كلور دوراندر, *Quod cujusque capiti inscriptum est, evenit: haec fortunae lex est.* It. poëma turc. fûficum *Ghurûrii***), et sententia: راحة الجسم فى قلّة الطعام، وراحة الروح من قلّة الكلام، *Corpori bene est, si pauca edis, animo, si pauca loqueris.* Fol. 98 r. poëma turc. paraeneticum *Mu'hibbii,* i. e. Solimani I, probatarum sententiarum plenum, ei simile quod ex ejusdem poëmatis translatum est in Hammeri Hist. poës. osman. II, p. 6, lin. 12 sqq. — Ibid. v. poëma turc. de

*) Miram habet in lingua nativa dulcedinem illud اغلمه, *ne lacrima,* in fine singulorum distichorum:

مسندم يوق دولت ال ويرمز ديو قان اغلمه
ايريشور اومدوغك يردن سكا نان اغلمه
دونه دونه اكلدرسه چرخ كردون اغلمه
كولسون دوشمنلرك اول شاد وخندان اغلمه

Quod non sit quo nitaris nec fortuna te adjuvet, sanguinem ne lacrima! Continget tibi victus unde non speraveris, ne lacrima! Si versatile coelum tibi suspiria extorquet, ne lacrima! Ne rideant inimici tui, tu vero bono animo hilarisque sis, ne lacrima!

**) Hic poëta apud Hammerum non invenitur. Nomen غرورى in ultimo disticho apparet.

considerantia in judicando et loquendo. Fol. 99 r. et v. poëma turc. paraeneticum *Weghii* *), ex genere مخمس, continens sex paria distichorum ejusdem per quaterna hemistichia consonantiae, quibus singulis subjunctum est hemistichium embolimaeum illud, quod supra ex fol. 97 v. commemoravi: هر قولك الخ. Fol. 100 v. nona et septuagesima ex centum sententiis ʿAlii a me editis, cum hac appendice: ولو قدّم الجاهلون بالنسب، وأخّر الفاضلون بالادب، . Fol. 118 r. duo disticha arabica metro carentia de viro docto propter ea, quae male faciat, non contemnendo et propter doctrinam suam fortasse Deum clementem habituro. Fol. 122 v. in marg. salutatio amici disticho persico comprehensa. Fol. 127 v. in marg. distichon arabicum, quo discessus ab amico aut amasio cum morte aequatur. Fol. 147 v. in marg. sententia arabica: „*Dixit Ibn-Mesʿûd: Duo avidi sunt, qui nunquam satiantur: qui doctrinae studet, et qui mundo; verum eo differunt, quod ille magis magisque in Dei gratiam venit, hic magis magisque contra Deum rebellat.*“ Fol. 170 r. in marg. distichon persicum de amatore injurias amasii patienter ferente. Ibid. v. — 198 v. carmen *Burde* in laudem Muʿhammedis cum prooemio et translatione turcica et persica singulis distichis subjecta, auctore *Sejjid Aʿhmed Ibn-Mustafâ*, qui cognomine *Leâlî* notior est. Initium: الحمد لله لوليّه والصلوة على نبيّه محمّد وآله وصحبه اجمعين، وبعد اول سرور كاينات ومفخر موجودات الخ. Primum narrat se quorundam gratia, qui celeberrimo Abû-ʿAbd-allâh Muʿhammed El-Bûsîrii poëmate delectarentur, id pro argumentorum natura in decem partes, فصول, divisisse et singulos versus turc. et pers. reddidisse. Deinde argumenta decem partium et mirabiles virtutes poëmatis exponit, veluti quod morbos pellat, amissa reducat, fures et incendia arceat. Postea causam nominis hanc indicat: quum El-Busîri jam dudum hemiplexia laborans poëma composuisset, quo Prophetam sibi propitium redderet, hunc per somnum ei apparuisse et poëma sibi oblatum ita remuneratum esse, ut *burdam* s. lacernam suam poëtae indueret atque eam partem corporis, qua ille captus esset, manu contrectaret. Expergefactum El-Bûsîrium corpori in valetudinem restituto lacernam propheticam injectam vidisse: hinc poëma nominatum esse. Specimen sit primum distichum:

Arab. أمِنْ تذكّرِ جيرانٍ بذي سَلَمِ
مزجتَ دمعا جرى من مقلةٍ بدمِ

Turc. آكدكمى ذى سلمدهكى اهلى وجيرانى
كيم قان ياش اغلمق كوزكك اولدى عادتى

Pers. اى زياد صحبت يارانت اندر ذى سلم
اشك خون آميختى با خون روان كشته بهم

Perscriptum est hoc exemplum tertio die Schaʿbâni A. H. 1014 (Chr. 1605 exeunte). Fol. 200 v. — 205 v. poëma arabicum quod a communi distichorum exitu سورة قاطلبنى تجدنى, aut ab ementita origine Surata psalterii appellari solet, cum ejusdem Leâlii prooemio et translatione turcica singulorum distichorum. Initium post besmelam: روايتدر ابن عبّاس دن رضى الله عنه ايدور داود پيغمبر عليه السلام حضرتنه نازل اولان كتاب زبورده الخ. Argumentum prooemii: Ibn-ʿAbbâs in psalterio Davidico suratam esse aït similem suratae coranicae quintae et quinquagesimae, quatenus in hac quoque eadem sententia iisdem verbis identidem posita est; itaque se illam ex lingua syriaca, سريانى دلندن, in arabicam transtulisse, et quum eam animo et ore frequentasset, se ex egeno divitem factum et a malis, quae timeret, liberatum esse. Hinc imitatoribus omne genus bona promisit. Ipse jam Davides illa surata ad mala propulsanda et bona arcessenda usus esse traditur. Propterea Leâli turcicam fecit, ut omnes ea uti possent. Tandem precatiunculam docet ei praemittendam. Sequuntur versus turcici eadem argumenta repetentes. Hoc unum in iis addidit, se in translatione et quadraginta disticha et sententias servasse. Primum distichon:

انا المطلوب فاطلبنى تجدنى فان تطلب سواى لم تجدنى

Qui hic exitus prioris hemistichii, in sequentibus omnibus posterioris est. Turcice sic:

بنم مطلوب همان انجق بنى استه كه بولاسن
اكر ايروغى استرسك بنى صنمه كه بولاسن

Loquitur per totum poëma Deus homines naturam virtutesque suas docens. Finem facit distichon a Leâlio adjectum:

لآلى توبكى قيلوب قبولن استه ديدى حق
قبول ايدرم آنى بن بنى استه كه بولاسن

Leâli, inquit Deus, poenitentiam age atque ut eam gratam habeam roga; revera gratam habeo; quaere me, ita me invenies. Fol. 206 r. in marg. tria disticha arabica ex commentario coranico Beidhâwii excerpta, quibus venia peccatorum a Deo petitur. Fol. 206 r. — 207 v. poëma arabicum *Sirâǵ-el-dîn ʿAlî Ibn-ʿOθmân El-Uweisii*, quod Petrus a Bohlen edidit: *Carmen arabicum Amali breve religionis Islamiticae systema complectens*, Regiom. 1825. In Cod. 77 (Kebr) fol. 29 r. idem inscriptum est القصيدة الكلاميّة اللاميّة, Carmen theologicum in literam l exiens. Ibidem nomen auctoris legitur, quod hic omissum est. Fol. 208 r. — 209 v. القصيدة المنفرجة, poëma arabicum consolatorium. Primum distichon:

*) Hic quoque ap. H. deest; nam Weǵîhi, III, p. 441, alius est.

الحمدُ لمولانا فَرَجٍ والشكرُ به ارجو الفَرَجِ

Contra in Cod. 25 (Kehr.) fol. 9 r. omissis quatuor primis distichis ab eo incipit, quod hic quintum est:

اِشْتَدِّى أَزْمَةُ تَنفرجى قد آذَنَ ليلُكِ بالبَلَجِ

Poëta praemia coelestia consecuturos in decretis divinis acquiescere et pietatem colere jubet. Sub finem Mu'hammedi ejusque sociis et genti bene precatur. Ultimum distichon:

واختمْ عملى بخواتمنا لأكون غدا فى الحشر نَجِ

Fol. 210 v. — 212 r. قصيدة الدمياطىّ على الاسماء الحسنى, carmen arabicum *El-Dimjâthii* (Damiatensis) de nominibus Dei. Initium:

بدأتُ بِبِسْمِ اللّه والحمد اوّلا على نعم لا تُحْصَى فيما تَنَزَّلا

In perpetua invocatione Dei nomina ejus ita illigata sunt, ut sententiarum momenta ex iis pendeant. Exit poëma in bona vota pro Mu'hammede ejusque gente et sociis et omnibus prophetis. Finis:

واصحابه والاعلى والرسْل كلّهم وبعدُ بحمد اللّه خَتْما واوّلا

Fol. 277 r. distichon arab. excerptum ex *Telchîs*: ولست

بمستبقٍ اخا لا تلمّهُ على شَعَثٍ اىّ الرجال المهذّبُ

Nec servas amicum quem in rebus adversis non adjuvas: quis tum virorum integer est? Fol. 292 v. in marg. distichon turc. societatem cum homine vili jungi vetat. Fol. 326 r. in marg. duo disticha persica homines in aliis honorandis et contemnendis fortunae vices sequi docent, duo alia temerarios prudentibus obedire jubent.

CXIX.

[Ac. K. 274.]

Codex arabicus, 12° maj., foll. 53, maximam partem in charta orientali char. neschi scriptus. Fol. 1 v. — 52 r. Sur. 6, 36, 44, 48, 55, 56, 67, 78, 97, 108—114, 1. Fol. 52 v. — 53 v. narratio de lippitudine ab Abû-Jezîd El-Besthâmî (Cod. البَسْطامى) in aliquo discipulorum suorum per quasdam caerimonias et preces sanata.

CXX.

[Ac. K. 175.]

Codex arabicus, 12° maj., foll. 93, char. neschi, limbis aureis. Fol. 1 r. — 16 v. Sur. 6 a versu 157, deinde 36, 44, 48; sed aliquot foliis post 11, 13 et 15 deperditis ex Sur. 44 exciderunt vv. 6 — 18, 49 — 59, ex Sur. 48 vv. 1 — 6, 17 — 20, 26 — 29. Est tamen totus hic fasciculus ex alio codice inculcatus, ut fol. 17 revera primum sit. Fol. 17 v. — 83 v. Sur. 6, 36, 44, 48, 55, 56, 67, 78, 110, 112, 113, 114, 1. Fol. 84 r. — 91 r. precationes singulis diebus septimanae a die Veneris recitandae. In margg. inde a fol. 83 et in paginis reliquis fol. 91 v. — 93 r. coranica, precationes, magica. Fol. 91 r. scribam se professus est 'Hasan Ailabafânî (آيلبَصانى).

CXXI.

[K. 312.]

Codex arabicus turcicus utrinque truncus, 12° maj., foll. 33, char. neschi. Fol. 1 r. — 16 r. Sur. 36 a vers. 10, deinde Sur. 55 et 67, quibus fol. 11 v. — 13 r. interposita est precatio. Fol. 16 v. precatio mox abrupta; excidit enim aliquid post hoc folium. Fol. 17 r. — 18 r. Sur. 78 a vers. 20. Fol. 18 r. — 19 r. precatio. Fol. 19 r. — 30 r. Sur. 86, 91 — 95, 97, 99 — 114, 1, initium 2dae. Fol. 30 r. et v. precatio arabica lectioni coranicae subjungenda, fol. 30 v. — 33 v. turcica ejusdem generis.

CXXII.

[Ac. K. 273.]

Codex arabicus turcicus ab initio truncus, 12° maj., foll. 25, post quae multa vacant, char. neschi. Fol. 1 r. — 10 v. Sur. 56 a vers. 70, deinde Sur. 67, 78, 110, 112, 113, 114, 1. Fol. 10 v. — 18 v. precationes. Fol. 18 v. — 25 r. aliae cum prooemiis turcicis.

CXXIII.

[Ac. K. 184.]

Codex arabicus turcicus, 12° maj., foll. 46, char. neschi. Fol. 1 v. — 10 v. Sur. 36, 67, 97, 99, 100, 102, 103, 105 — 114. Fol. 11 v. — 28 v. sigilla magica Mu'hammedis, 'Alii, Michaelis et 'Yzraelis Archangelorum, Josephi, armilla (*bâzû-bend*) Mu'hammedis, amuletum ab eodem commendatum, precatio ei a Gabriele tradita, precatio Chydhr Eliae, sigillum quatuor sociorum (*muhri čehâr jâr*), i. e. Abû-Bekri, 'Omari, 'Oϑmâni, 'Alii; sigillum precationis tacitae (*muhri munâgât*), sigillum oculi 'Alii (*muhri 'aini 'Alî*), sigilla 'Alii et Salomonis, tabula sacra (*lew'hi scherîf*), sigilla Gabrielis, Josephi, Jacobi, sigillum nomine carens, vinculum linguae (*dilbendi scherîf*), quo tamen non sola lingua, sed omnia cetera membra a nocendo impediuntur, precatio Mu'hammedi a Gabriele tradita, haec omnia cum institutionibus turcicis. Sunt praeterea duae figurae magicae, fol. 11 v. et 19 v., a rotunda basi in acutum cacumen fastigatae, duas minores ejusdem formae intra se habentes, locis coranicis et aliis naeniis stipatae et refertae, quarum una signum (*a'lem*) Mu'hammedis, altera signum بن حسن (sic) بنى esse dicitur. Fol. 29 v. — 37 v. دعاء دعاء فتح نامهٔ حضرت على, دعاء مرجان, مفتاح الجنّة. Fol. 39 v. — 46 r. magica et medica; interpositum est fol. 40 r. — 41 r. دعاء مبارك.

CXXIV.

[Ac. K. 181.]

Codex arabicus turcicus ab initio truncus, 12° maj., foll. 142, char. neschi. Fol. 1 r. — 129 r. precationes arabicae cum institutionibus turcicis: دعاء, دعاء جميل

دعاء قرثيا, دعاء افاضيل, دعاء نور, تهليل (cui nomen fecit verbum cabbalisticum, a quo incipit), دعاء صلوات, دعاء, دعاء رمضان, دعاء دولت, دعاء قدح, خضر الياس, حزب البحر اعتصام, in quo post fol. 127 aliquid excidit, دعاء مبارك. Fol. 129 r. et v. de vi magica quatuor appellationum Dei. Fol. 130 r. — 131 v. institutio a Mu'hammede repetita de binis diebus infaustis mensium: Mu'harrami 4 et 20, Ssafari 3 et 20, Rebî' el-awweli et Rebî' el-âchari 16 et 18, Gumâdâ el-awweli 3 et 8, Gumâdâ el-âchari 6 et 20, Regebi 4 et 15, Scha'bâni 1 et 3, Ramadhâni 3 et 20, Schawwâli 1 et 15, Dû'l-qa'dae 9 et 11, Dû'l-'higgae 2 et 14. Fol. 131 v. et 132 r. precatio post conspectam lunam novam recitanda, et alia solvendo jejunio praemittenda. Fol. 132 r. — 134 r. institutio ad augurium de ingrediendo itinere ex Corano capiendum, quae eadem est in Cod. CXVIII fol. 128 r. — Fol. 134 r. — 135 v. sigillum prophetiae (*muhri nubuwwet*), vel potius institutio ad ejus usum aliquot foliis post 135 deperditis abrupta. Fol. 136 r. — 142 v. medica, magica, precationes. Eminet inter ea fol. 137 v. — 141 r. formula consecrandi amuleti (*'hamâil*), in qua enumerantur omnia genera fascinationis amuleto vincenda. Finem facit fol. 142 r. et v. precatio a nominibus Dei incipiens.

CXXV.

[Ac. R. 183.]

Codex arabicus turcicus, 12° maj., foll. 101, char. neschi. Fol. 1 v. — 16 v. Sur. 1, 36, 48, 78, 97, 112 et initium 2dae cum precatiuncula lectioni coranicae subjungenda. Fol. 17 r. — 75 r. precationes arabicae praeter primam turcicam, cum institutionibus turcicis: دعاء عنبرية, دعاء صلوات, دعاء خضر الياس, دعاء عهدنامه, et duae nomine carentes. Fol. 57 r. — 64 r. invocatio Dei, in qua praeter breve exordium nihil nisi هو centies septuagies quinquies, et الهنا centies sexagies quater repetitum est, cum prooemio de latrone judaico, qui quum nullo supplicio necari potuisset, regi causam quaerenti et veniam spondenti professus sit, invocationem illam sub cute colli sui latentem tantum valere: quo facto eam ex incisa cute protractam, ipsum autem dimissum esse. Hinc nomen ejus fluxisse: بيون, collum, pro بيون دعاسى, precatione collari. Fol. 64 v. — 73 r. دعاء مستجاب. Fol. 73 r. — 75 r. duae precationes nomine carentes. Fol. 75 r. — 101 r. magica et telesmatica.

CXXVI.

[Ac. R. 180.]

Codex arabicus turcicus, 12° maj., foll. 109, maximam partem char. neschi scriptus. Fol. 1 v. — 17 v. Sur. 1, 36, 48, 67, 78, 93, 94, 97, 105, 112, 113, 114, cum precatiuncula lectioni coranicae subjungenda. Fol. 17 v. — 28 v. دعاء قدح et دعاء جميل cum institutionibus turcicis. Fol. 29 v. — 30 v. institutionis turcicae de شرائط الاسلام fragmentum, nam et inter ipsa haec duo folia, et post tricesimum plura exciderunt. Initium post besmelam: مؤمن اولن كشيه بلمك كركدر كيم شرائط اسلام بشدر. His quinque officiis enumeratis incipit institutio catechetica: *Rogatus, qui Deus tuus sit, dic: Deus qui universum mundum ex nihilo fecit. Rogatus, qui propheta tuus sit, dic: Propheta temporis novissimi, Mu'hammed Electus*, cet. In folio posteriore docetur, quo ordine partes lotionis sacrae se excipiant et quae in singulis oranda sint. Fol. 31 r. — 58 v. دعاء رجال الغيب triplex, مناجات, دعاء شريف المبارك, دعاء حزب البحر, دعاء ايمان, شريف, pleraeque cum institutionibus turcicis. Ceterum fasciculus foll. 31 — 58 utrinque truncus ut ab institutione de primo دعاء رجال الغيب incipit, ita institutione de alio, quod ipsum excidit, finitur. Fol. 59 v. — 92 v. كتاب تسخير الانسان, turc., de arte qua hominum animos tibi obnoxios reddas, quamquam multa alia insunt. Initium: الحمد لله ربّ العالمين والعاقبة للمتّقين ولا عدوان الّا على الظالمين الخ. Scriptor multos hujus artis, علم نارنجات, studiosos fuisse, sed nihil, quod satisfaceret, invenisse aït, quia ex libris adhuc de ea scriptis nullus omnia comprehendat. Itaque se ex multis aliis hunc copiosissimum, تسخير الانسان, collegisse. Verum qualem nos librum habemus, oratione passim turbata, manca, lacera, aliis inchoatis, aliis transpositis aut bis positis, talis ab auctore scriptus esse non potest. Librarium potius lacinias consuisse, quam codicem descripsisse dixeris. Argumenta haec sunt: Fol. 60 r. — 62 r. si quem tui aut alius amantem reddere voles, utriusque signum coeleste, planetam, horam cognosce; signum quidem ita, ut literas nominis ratione vulgari, حساب ابجد, computes atque inde duodenos deducas, dum aut duodecim supersint, aut pauciores: tum unus arietem significabit, duo taurum, cet. Deinde vide, uter plus valeat, uter minus, sive uter *ghâlib* sit, uter *moghlûb*: quodsi amator plus valebit, incantatio facilis erit; sin amasius, magis laborabitur. Item vide, num planetae amatoris et amasii concordent: quodsi non concordabunt, ex nominibus Dei delige quae post preces matutinas toties repetas, quot uniones in nomine amasii fuerunt. Tandem arte *ndrengât* utere, qua animum amasii devincas. Fol. 62 r. et v. sive amicitiam, sive inimicitiam efficere, sive quem enervare, sive enervem in integrum restituere voles, primum vide, utrum is, qui alterum incantari volet, an hic ipse plus valeat; item signa, planetas, dies, planetarum suffimenta cognosce. Quodsi elementum ejus, in quem incantatio dirigetur, ignis erit, (elementum autem ex planeta cognoscitur), telesma in ignem conjice; si aqua, in aquam; si terra, in via ejus defode; si aer, adversus ventum suspende. Fuerunt qui dicerent, si planetae non convenirent, id suffimentis superare licere; sed ubi naturae discrepant, id quod illa re indicatur, rectius a telesmatis omnino abstinetur. Fol. 62 v. — 63 v. docetur, qui planetae et quae signa inter se concordent, quae discordent. Fol. 63 v. docetur, utrius sexus

signa coelestia sint, quae elementa iis respondeant, utrum telesmata eorum die scribenda sint, an noctu. Fol. 63 v. — 65 r. copiosior index docet signorum elementa, sexus, planetas, temperamenta, (in nonnullis duo mixta sunt,) dies et noctes septimanae quibus praesunt, tandem in quae elementa telesmata signorum abjicienda, defodienda, suspendenda sint; quamquam haec omnino eadem sunt atque illa, quae primum locum tenent. Fol. 65 r. inchoatum est caput de arte qua cognoscitur, in quo signo sol et luna quoque mense, quoque die, quaque hora insint. Fol. 65 v. docetur, quibus diebus et noctibus mensis et quibus partibus earum telesmata amoris aut amicitiae causa scribenda sint. Fol. 65 v. — 66 v. quae pronuntianda sint, quum telesma aut amoris aut odii causa scribas, et quomodo scriptis utendum sit, item quo die telesma amatorium scribendum. Fol. 66 v. et 67 r. quibus diebus et horis scribenda sint telesmata eorum, qui sub hoc illo signo nati sint. Fol. 67 r. — 68 r. tres rationes amoris incantatione gignendi. Fol. 68 r. docetur, quibus liquoribus telesmata scribenda sint, prout hi illi planetae horis praesint. Fol. 68 v. et 69 r. ad quae magiae genera utendum sit duodecim horis (*ôn iki sâ'at*) nescio cujus diei, (nam initium excidit,) et qui planetae iis praesint. Fol. 69 r. et v. de duodenis horis dierum Mercurii et Jovis aut faustis, aut infaustis, pro naturis planetarum iis praepositorum *). Fol. 69 v. — 71 r. de itinere solis et lunae per duodecim signa, de temporibus quae uterque planeta in singulis signis transigit, de arte qua cognoscitur, in quo signo luna sit. Fol. 71 r. quae amuleta et telesmata quaternis diebus Veneris singulorum mensium scribenda sint. Fol. 71 r. et v. quae horis singulorum planetarum scribenda sint. Fol. 71 v. quae in ternis denionibus singulorum mensium scribenda sint. Fol. 71 v. et 72 r. qua ratione ex longitudine umbrae tuae horam diei metiaris. Fol. 72 v. idem docetur de horis diei Veneris, quod fol. 69 r. et v. de horis dierum Mercurii et Jovis. Totum locum dormitans librarius fol. 72 v. et 73 r. iteravit. Fol. 73 r. et v. enumerantur quatuordecim genii planetis et diebus septimanae praepositi. Fol. 73 v. docetur, quibus partibus dierum aut noctium scribenda sint telesmata, prout planetis eorum, quibus scribentur, hoc illud elementum respondeat. Fol. 73 v. et 74 r. absolutum est caput de horis ex umbra metiendis, fol. 72 r. in hora octava abruptum. Fol. 74 r. — 75 r. idem docetur de horis dierum Saturni, Lunae, Martis (quamquam in hoc tantum ad primam horam perventum est), quod fol. 69 r. et v. et 72 v. de horis dierum Mercurii, Jovis, Veneris. Fol. 75 v. et 76 r. si quis has dierum et horarum vices observarit et *åhd-nâme* (vid. fol. 76 v. — 77 v.) recitarit, eum votorum compotem fore promittitur; si qui secus fecerit, contra fore; eadem praecepta secutos esse Alexandrum, Aristotelem, Loqmânum et quatuordecim Sapientes (*ôn dört 'hukemâ*). Tum docetur, ad quae ars victuri et vincendi, علم غالب ومغلوب, adhibenda sit; verum ad haec omnia recte exercenda requiri hominem subtilis ingenii, praeceptorum memorem et rationes bene subducentem, item vestem mundam; sigilla magica autem (*bu muhurler*) scribenda esse in charta damascena (*dymyschqy kaghyd*) et post ipsum telesma aut amuletum ponendam esse literam planetae ejus qui scribat (*jyldyzy 'harfi*). Fol. 76 r. nomina septem planetarum cum indicatione locorum, quos a terra (nobis a sole) tenent, et binorum signorum, quibus respondent. Fol. 76 v. — 77 v. *åhd-nâme*, i. e. pactum Salomonis cum daemonibus. Fol. 77 v. — 79 v. docetur, quibus artibus duo homines inter se disjungantur et contra amore aut amicitia conjungantur, it. quibus timiditas expellatur et oculi hominum praestringantur, ut te coram non videant (علم الاخفاء). Fol. 79 v. et 80 r. quibus potissimum diebus septimanae scribenda sint telesmata ad amorem et amicitiam et contra ad odium et inimicitiam spectantia, it. qui planetae inter se amici sint, qui inimici. Fol. 80 r. — 81 r. de suffimentis quae singulis planetis conveniunt. Fol. 81 r. — 82 v. de quatuor generibus literarum, calido, sicco, humido, frigido, et de literis singulorum planetarum, quae ex illis quatuor generibus via ac ratione petitae sunt. Fol. 82 v. — 83 v. auctore Abû-'Ali Ibn-Sinâ docetur ars telesmata amatoria scribendi. Fol. 83 v. et 84 r. quibus diebus mensium et quibus dierum partibus amuleta et telesmata scribenda sint, quibus non sint *). Fol. 84 r. et v. triplex ratio alicujus vel inviti arcessendi. Fol. 85 r. — 86 r. septenae partes dierum septimanae cum planetis qui iis praesunt **). Fol. 86 r. — 87 r. quibus diebus et quorum planetarum horis telesmata hujus illius rei efficiendae aut adipiscendae causa scribenda sint ***). Fol. 87 r. et v. quibus horis singu-

*) Istas horas cum nostris non congruere et pro temporibus anni aut longiores, aut breviores esse, ipsa nomina docent: 1) كون طلوغنجه, 2) كون قالقمش, 3) قوشلق, 4) قوشلقدن صكره, 5) زوال s. زوال وقتی, 6) بانك وقتی, 7) نماز وقتی (preces meridianae), 8) نمازدن صكره, 9) اكندويه يقين, 10) اكندو s. اكندو وقتی, 11) اكندودن صكره, 12) اخشام. In hora sexta, quae cur metus aut periculi tempus appelletur nescio, tantum fol. 68 v. lin. 7 پاك scriptum est, omnibus ceteris locis باك.

*) Ab initio hujus capitis lex posita est totam istam temporum eligendorum necessitatem comprehendens: بلكل كيم تعويذ كيم هيكل يزار اولسڭ منفعت سز يازمغل زيرا هيچ ايش يوقدر كيم آنوڭ باشى يا ساعتى اولميه قمو نسنلر بتمز تا ساعتله باشى كلمينجه, *Sive amuletum scribes, sive telesma, vide ne frustra scribas; nihil enim est quod non principium suum aut horam suam habeat, nec quidquam ad effectum pervenit antequam principium et hora ejus venerit.*

**) Septenae partes hae sunt: 1) اوّل ساعت, 2) قوشلق وقتی, 3) زواله يقين al. زوال وقتی, 4) اويلين s. اويله وقتی, 5) ايكی نماز اورتاسنده, 6) اكندو وقتی, 7) اخشام اريجك al. كون آخرى.

***) Quae aliquis arte magica efficere possit, haec enumerantur: apud reges gratiosum esse, apud alios reverentia et auctoritate pollere, amorem, amicitiam, concordiam, et quae his contraria sunt efficere, bene emere vendere, aliquem qui abiit aut effugit reducere, alicujus linguam vincire, aliquem insomnem reddere, aliquem a coitu impedire et contra ad eum corroborare, aliquem extorrem

lorum signorum amuleta amatoria scribenda sint ad eos incantandos, qui sub illis signis nati sunt. Fol. 87 v. — 88 v. eadem quae fol. 83 r. — 84 r. leguntur. Fol. 88 v. — 90 v. auctore Scheich ʿAbd-el-qâdir Gîlânî docetur alia ratio animorum sibi devinciendorum adhibitis undetriginta appellationibus divinis, quarum tabula posita est fol. 90 r. et v. Adjectae iis sunt literae τοῦ *Ebǵed* cum numeris suis, item numeri qui computatis literis singulorum nominum efficiuntur. Si quem igitur tibi obnoxium reddere voles, vide literas nominis ejus, deinde selige nomina divina iis respondentia, haec conjunge et assidue recita: ita voti compos fies. Fol. 90 v. invocatio Dei ad eundem usum adhibenda. Ibidem docetur, quomodo genius (*peri*) ejus planetae, cujus hora aliquod opus magicum aggrediaris, invocandus sit; quod si non feceris, operam irritam fore. Fol. 90 v. et 91 r. nomina et cognomina (*esmâ we-elqâb*) septem illorum geniorum, ex quibus genii Saturni, Martis et Mercurii Judaei sunt, Solis, Veneris et Lunae Moslemi, unius Jovis genius Christianus est. Fol. 91 r. et v. alia ratio corporis oculis subducendi. Fol. 91 v. tempora fausta singulorum dierum septimanae. Fol. 92 r. et v. alius index ejusdem argumenti, sed plenior et cum illo in multis pugnans. Fol. 92 v. ratio ad recitandam Sur. 6 se praeparandi. — Fol. 93 v. — 94 v. precationes mirae virtutis et telesmata cum institutionibus turcicis. Fol. 95 v. — 96 v. دعاء عهدنامه arab. et دعاء صلوات شريف turc. Fol. 97 r. 101 v. دعاء نادِ على cum longa praefatione ʿAlii de quadraginta virtutibus ejus precationis. Fol. 102 r. — 103 r. precatio nocte diem Veneris antecedente precibus vespertinis subjungenda, post quam quidquid a Deo petieris impetrabis; deinde magica, telesmatica, ad precandum spectantia. Fol. 103 v. دعاء صباح cum prooemio turcico. Fol. 104 r. auctore Muʿhammede docetur varius usus magicus Suratae 56. Fol. 104 v. — 106 v. tria praecepta magica ad amorem conciliandum, ad febrim pellendam, ad amasium vel invitum arcessendum. Fol. 107 v. دعاء دل باغى, precatio ad linguam alicujus vinciendam, quae arabice incipit, turcice continuatur; finis cum aliquot foliis inter 107 et 108 excidit. Fol. 108 r. et v. tres institutiones Muʿhammedis ad expianda perjuria, ad augendum victum, ad bona opera, caerimonias, preces quaque nocte somno praemittendas; it. duo دل باغى, verum posterioris finis cum aliquot foliis inter 108 et 109 excidit. Fol. 109 v. praeceptum medicum contra dolorem lienis et febrim.

CXXVII.

[Ac. R. 187.]

Codex arabicus, 12° maj., foll. 173, char. neschi et nestaʿliq. 1) Fol. 1 r. — 7 r. et 8 v. — 12 r. varia excerpta argumenti theologici, juridici, philologici, historici, magici; ut fol. 1 r. التصوّف على اربعة احرف تاء وصاد وواو وفاء التاء توبة عن الخطاء والصاد صبر على البلاء والواو وفاء على العهد والفاء فراغ من الخلايق والعلايق, *Tesawwuf* (sufismum profiteri) *quatuor literarum est: te, sad, waw, fe; ex quibus te jubet a delictis recedere, sad aerumnas patienter ferre, waw fidem datam solvere, fe hominibus et rebus mundanis renuntiare.* Est hoc artificium Notaricon Cabbalistarum, quo singulae literae verbi in totidem verba ab iis incipientia convertuntur. Ibidem: الصوفىّ من تصفّى قلبه عن الكدر واستوى عنده الذهب والمدر والّا انّ الكلب الكوفىّ خير منه, *Vere sûfî is est, cujus animus ab omni macula purus est cuique aurum et gleba perinde sunt; alioquin canis cuficus eo melior est.* Fol. 4 v. السوفسطائيّة هم قوم من حكماء اليونان ارتاضوا كثيرا وبالغوا فى الهذيان حتّى قالوا بعدم حقايق الاشياء يقال سفسط فى الكلام اذا هذا فيه, *Sophistae sunt genus philosophorum graecorum, qui in dicendo se exercitabant et magna contentione futilia blaterabant, ut etiam res vere in natura esse negarent. Hinc de eo, qui futilia blaterat, dicitur: sefsatha in oratione.* Adjice igitur hoc verbum, gr. σοφιστεύειν, σοφιστιᾶν (quasi sophisticari) ad nomen actionis سفسطة, quod solum apud Freytagium est. Ibidem: السمنيّة هم قوم ينسبون الى سمنان من فلاسفة الهند وقيل السمن الوثن والسمنيّة عبدة هذا الوثن يقولون بالتناسخ وينكرون وقوع العلم بالاخبار, *Samanaei homines sunt, qui originem ad Samnân quendam philosophum indicum referunt. Alii dicunt Saman idolum esse, quod Samanaei colant. Animos ex aliis corporibus in alia migrare ajunt et scientiam fando accipi posse negant.* Cf. Gedikii Hist. philos. antiq. pag. 15 et 16. Hi duo loci de Sophistis et Samanaeis cum tertio de Brachmanis, qui nihil nisi nota continet, petiti sunt ex Ibn-el-ʿhâǵibi مختصر المنتهى. Fol. 5 v. precatio ʿHasani fil. ʿAlii undecim distichis concepta. 2) Fol. 12 v. — 46 v. Sur. 6, 36, 44, 48, 55, 56, 67, 78, 97, 102, 108, 110, 112, 113, 114, cum دعاء ختم القران. 3) Fol. 47 r. — 51 v. iterum excerpta qualia ab initio. 4) Fol. 52 r. — 105 r. كتاب شرح شروط الصلوة المسمّى بتحفة المنقولات sine nomine auctoris. Initium: الحمد لله ربّ العالمين، والصلوة والسلام على رسوله محمّد وآله وصحبه اجمعين، اعلم وفّقك الله تعالى وايّانا بانّ الواجب على العبد المكلّف اوّلا ان يؤمن بالله تعالى الخ. Post prooemium tres partes primariae libri sunt: A) fol. 53 v. — 84 v. de الصلوة, B) fol. 84 v. —

---

agere (يرندن صوبندن اواره اتمك), aliquem dementem reddere (عقلن خور ذليل قلمق), locum desolare.

101 v. de الوضوء, C) fol. 101 v. — 105 r. de الغسل. Primae partis septem capita: a) fol. 53 v. — 59 v. باب شروط الصلوة, b) fol. 59 v. — 63 r. باب اركان الصلوة, c) fol. 63 r. — 66 r. باب ما يجب فى الصلوة, d) fol. 66 r. — 71 r. باب سنن الصلوة, e) fol. 71 r. — 78 r. باب ما يستحبّ فى الصلوة, f) fol. 78 r. — 80 v. باب ما يكره فى الصلوة, g) fol. 80 v. — 84 v. باب ما يفسد فى الصلوة. Secundae partis septem capita: a) fol. 84 v. — 86 r. باب فرايض الوضوء, b) fol. 86 r. — 91 v. باب سنن الوضوء, c) fol. 91 v. — 93 r. باب ما يستحبّ فى الوضوء, d) fol. 93 r. — 94 v. باب آداب الوضوء, e) fol. 94 v. — 96 v. باب نوافل الوضوء, f) fol. 96 v. — 99 r. باب مناهى الوضوء, g) fol. 99 r. — 101 v. باب نواقض الوضوء. Tertiae partis quatuor capita: a) fol. 101 v. — 102 v. باب فرايض الغسل, b) fol. 102 v. — 103 v. باب سنن الغسل, c) fol. 103 v. et 104 r. باب المعانى الموجبة للغسل اى العلل, d) fol. 104 r. — 105 r. باب الغسل المسنون. Finis: فان اجنب ولم يغتسل حتّى اسلم اختلف المشايخ فيه. Hoc exemplum descripsit Mu'hammed Sezāi (qui idem fol. 52 r. in marg. se primum libri possessorem professus est) die decimo Ǵumâdae posterioris A. H. 1063 (Chr. 1653) Constantinopoli, ubi erat inter discipulos (*mulâzimîn*) 'Abd-el-ra'hmâni Qadhî-àskeri. 5) Fol. 105 v. — 107 v. item excerpta, quorum primum longissimum est de ritu precandi; subscriptum est fol. 106 r. هذه النقول من نسخة بخطّ واحد من الفقهاء الكبار غير انّى ما اعرف اسمه ولا اسم ما نقل عنه لكن لا شكّ فى صحّته, *Haec repetita sunt ex codice quem sua manu scripsit magnus aliquis ICtus, cujus tamen nomen non magis scio quam libri unde repetita sunt; sed non est dubium quin genuina sint.* 6) Fol. 107 v. — 109 v. commentatiuncula de المشروعات وغير المشروعات in precibus. *Besmelam* et *'hamdalam* haec sequuntur: اعلم بانّ العبد مبتلى بين ان يطيع الله تعالى فيثاب وبين ان يعصيه فيعاقب الخ. *El-meschrû'ât*, i. e. quae lege praecepta sunt, dividuntur in الفرض, الواجب, السنّة, المستحبّ, ad quae accedit المباح; *ghair-el-meschrû'ât*, i. e. quae lege praecepta non sunt, dividuntur in المحرّم et المكروه, ad quae accedit المفسد للعمل المشروع فيه. Haec octo genera postquam scriptor in universum definivit, ad preces transgressus octo capitibus enumerat quindecim earum فرائض, unum et viginti واجبات, septem et viginti سنن, tria et viginti مستحبّات, undecim مباحات, quatuordecim محرّمات, undesexaginta مكروهات, quinque مفسدات. Haec omnia ex *El-Mo'hyth*, *El-Fetâwâ el-châqânijje*, *El-Fetâwâ el-kubrâ*, *El-Hidâje* aliisque praestantissimis officiorum et jurum fontibus hausta esse in fine testatur. Ultima verba: فرحم الله امرءا ينظر فيه ويجمع الطيّبات من فيه. Perscriptum est exemplum die sexto Scha'bâni A. H. 1078 (Chr. 1668). 7) Fol. 110 r. excerptum ex *El-Ghunje* de regione Meccana ex sole, umbra, signis coelestibus et sideribus cognoscenda; fol. 111 v. dictum Mu'hammedis de recitatione Sur. 3 obaeratis salutari; excerptum ex Negm-el-dîn 'Omar El-Nesefî El-Theisîr ('H.-Ch. No. 3811) de tribus versiculis coranicis pani inscribendis et cum eo edendis, septuaginta morborum remedio, excepta tamen morte, سوى الموت, quae cautio hic quoque prudentissime adjecta est. Idem remedium fol. 4 v. legitur. Tandem egregium hoc artificium: *Si te ab hostibus videri noles, has septem literas:* ث, م, خ, ل, ج, ق, ف, *totidem calculis inscribe, deinde quum in loco secreto eris, primum calculum dextrorsum jace, dicens: Non ego jeci, quum jeci, sed Deus jecit* (Sur. 8, 17); *secundum sinistrorsum, dicens: Et posuimus ante eos obicem et pone eos obicem: ita luminibus eorum obstruximus, ut non cernant* (Sur. 36, 8); *tertium prorsum, dicens: Et repulit Deus impios quamvis iracundos, nihil boni consecutos; pios autem pugnandi necessitate liberavit; est enim Deus valens, potens* (Sur. 33, 25); *quartum retrorsum, dicens: Et Deus eos a tergo circumvenit; profecto hic Coranus praeclarus est in tabula asservata* (Sur. 85, 20—22); *tres autem, qui supererunt, serva et tecum fer: ita Deus te servabit nec quisquam tibi nocere poterit.* 8) Fol. 112 r. — 152 v. *Waṣijje* s. *Waṣâjâ*, adhortatio nescio cujus doctoris ſufici ad socios et discipulos de ratione perfectionis ſuficae per gradus consequendae. Primum folium praeter exiguam laciniam totum evulsum est; prima nunc verba sunt: فهذه وصيّة لاصحابى واولادى الّذين تابوا الى الله وقصدوا سلوك طريق اولياء الله. Dicit scriptor se hoc opusculum ex sincero erga suos amore profectum eorum precibus dedisse, quod constanter sequentes summam bonorum adipiscerentur. Etsi igitur suis negotiis occupatus omnes partes viae ſuficae exigere non potuerit, se tamen pro certo sperare eos, si haec praecepta servent, et sapientissimos et sanctissimos futuros esse. Ipsa adhortatio his verbis incepta: والوصيّة بامور, *Adhortatio plura argumenta habet*, ea deinceps ita persequitur, ut a singulorum initiis positum sit منها, *in iis hoc*, prope ut in Cod. Dresd. 392 factum est *). Insunt plurima ad rationem et discipli-

*) De ejus auctore mihi etiam magis in mentem venit, quum fol. 130 r. lin. 14 et 15 legissem: فى بعض مشاهداتى ومكاشفاتى التى منّ الله علىّ بفضله; hac enim locutione, ما منّ الله علىّ, eum maxime delectari ad illum codicem dictum est. Ceterum quod ibi negavi recte الشعرانى dici pro الشعراوى, id 'Hâgi-Chalfae auctoritate refellitur, qui No. 4313 *'Abd-el-wahhâb Ibn-A'hmed El-Scha'rânî* Schâfi'itam A. H. 973 (Chr. 1565—6) mortuum esse ait. Etiam in Catalogo Bodlejano Part. II Vol. II pag. 217 promiscue الشعراوى et الشعرانى scriptum est.

nam fuficam perspiciendam utilissima. Argumenta haec: Fol. 112 r. — 113 v. principium omnis fufismi est التوبة, emendatio vitae, quae tres partes habet: الندم, peccatorum poenitentiam, الاقلاع, eorum repudiationem, العزم, mutandae vitae firmum propositum; eaeque partes aequaliter cadunt in tria genera peccatorum: peccata tironum, المبتدئين, mediorum, المتوسّطين, perfectorum, المنتهين. Fol. 114 r. — 115 r. fufii omnem spem et cupiditatem ad homines vulgares et bona terrestria spectantem dimittant; singulatim de matrimoniis eorum. Fol. 115 r. et v. quatenus et quibus generibus doctrinae studere debeant. Fol. 115 v. et 116 r. instituta Mu'hammedis et ceterorum doctorum, السنن والآداب, servent, quae discenda sunt ex عوارف المعارف, libro Schihâb-el-dîn El-Suhrewerdii. Fol. 116 r. et de victu et amictu securi Deo confidant. Fol. 116 v. et 117 r. profano vulgo ne adulentur, neve gratiam ejus captent, neve oculis auribusque ejus serviant. Fol. 117 r. et v. hominibus literarum studiosis, sed religionis negligentibus, aut non satis experientia probatis ne utantur. Fol. 117 v. — 118 v. postquam a societate hominum secesserint, singula tempora certo ordine et consilio in bona opera impendant, et profana quoque honesta voluntate quasi consecrent. Fol. 118 v. — 129 v. quae toto die totaque nocte facienda sint. Infinita precum et caerimoniarum naenia. Nova sunt quae de effectibus τοῦ ذكر الله in corporibus et animis humanis docentur fol. 119 v. — 120 v. Confessio fidei moslemicae, لا اله الّا الله, fol. 120 v. et 121 r. tria significare dicitur: tironi لا معبودَ الّا الله, medio لا مطلوبَ او لا مرادَ او لا مقصودَ الّا الله, perfecto لا موجودَ الّا الله. Hic illud vituperatur, quod nonnulli fufii praeceptum doctorum, in recolendo Deo animum ad mentem quasi adstringendum esse, ut mens fervore animi et ipsa incalescat (حصر النَّفْس على القلب لوصول اثر حرارة النفس الى القلب), de retinendo spiritu (النَّفَس) interpretatos atque eo insaniae progressos esse, ut numerarent quoties spiritum repressissent; verum hoc ascetarum indicorum s. *gokiorum* esse (الهنود من الجوكية المرتاضين). Fol. 123 r. et v. quomodo discipulus erga magistrum se gerere debeat. Fol. 123 v. quomodo codices emendare et commentariis uti debeat *). Fol. 124 r. et v. contra eos, qui secus sentiunt, contenditur fufiis licere in academiis, مدارس, coenobiis, رُبُط s. خانقاهات, templis, مساجد, pecunia principum conditis habitare. Enumerantur hae academiae: Chârizmica condita ab الامير قتلغتيمور, Bochârensis condita ab الامير مسعود بك, Maracandensis condita ab الامير ضياء الدين, ubi sunt aedes auctoris El-Hidâjae et aedes summi Imâmi الكردريّ, Herâtensis condita ab الملك غياث الدين, Thûsensis condita ab الوزير نظام الملك; item Tebrîzi, Schirâzi, Baghdâdi et in aliis urbibus tales academias conditas esse, praecipue Qâhirae academiam Sulthâni 'Hasan. Denique, etiamsi omnia diligentissime fecerint, fufii ne quid a se perfectum esse existiment; ista enim omnia ad exempla Prophetae et sociorum ejus nihili sunt. 'Alii quidem animus tam divinus erat, ut, quum aliquando cuspis sagittae ex corpore ejus effoderetur, ipse interim Deo precando intentus nihil sentiret, finitis autem precibus amicos reprehenderet, quod rem nondum confecissent. *Nos vero,* inquit scriptor, *a pediculo aut pulice morsi, immo a muscis infestati, turbamur statuque dejicimur; quantum igitur a divinis illis extasibus et perfectionis gradibus distamus!* Fol. 129 v. — 132 v. animus in Dei unitate defixus omnia ad eum referat, tantum mala a se ipso repetat. Hic angusta pectora theologorum vulgarium totius Dei non capacia et argumentis demonstrationibusque (الدليل والبرهان) inhaerentia perstringuntur; quo pertinent duo disticha fol. 130 v. lin. 5 — 7:

جلّت معالى قدس وحدة ذاته عن ان يطور بها ذوو الاطوار
هيهات ان تصطاد عنقاء البقا بلعابهنّ عناكب الافكار

Amplior et altior est sanctissima ejus essentia unitaria, quam ut ratiocinandi artifices eam technis suis circumveniant. Cave existimes araneas cogitationum aeternum phoenicem saliva sua irretire posse! Item lin. 14 de infinito conatu mentium ad Deum perveniendi: السير فى الله بالله من الله الى الله لا ينقطع سرمدا, *Iter in Deo per Deum a Deo ad Deum nunquam finitur.* Fol. 130 v. — 131 v. satis inclementer castigatur arrogantia Mo'hi'l-dîn El-'Arabii, qui sibi ad summum pervenisse visus sit et, quemadmodum Mu'hammed sigillum prophetiae, خاتم النبوّة, fuit, se sigillum sanctimoniae, خاتم الولاية, esse jactaverit. Urgetur item hoc, omnem fufismum, qui aut lege divina et traditione prophetica non nitatur, aut eam excedat et deserat, falsum et perniciosum esse. Fol. 132 v. — 137 r. de solitudine et secessu ad solum Deum colendum, الوحدة والتبتّل والانقطاع الى الله, de quorum ratione traduntur octo leges a Ǵuneido Baghdâdensi propositae. Fol. 137 r. — 140 r. fufi profanum vulgus arceat neve in publicum prodeat, sed semper in Deum intentus et a Scheichi nutu pendens sedeat; quodsi non fecerit, Diabolus ei

---

*) De vano disceptandi aliosque vexandi studio ibidem lepide sic est:

ارى فقهاء هذا العصر طرّا اضاعوا العلم واشتغلوا بلم لم
اذا ناظرتهم لم تلق منهم سوى حرفين لم لم لا نسلّم

Doctores hujus aetatis omnes amissa doctrina cur? cur? quaesitare video. Cum iis disputans nihil ex iis audias nisi bina verbula: Cur? cur? non concedimus.

instabit. Fol. 138 v. — 140 r. de dolis quos Diabolus fufiis struit, de formis quas ad eos accedens induit, de ratione ejus abigendi. Narrat scriptor illum ad se venisse in monasterio Nûrâbâdensi (زاوية نورآباد) sub forma El-Chydhri latentem; se autem nonnulla cum eo collocutum rogasse ut dictum quoddam Mu'hammedis, quod alius fufi ab El-Chydhro acceperat, sibi referret; detrectante illo et tergiversante se ipsum orationem propheticam exorsum esse: tum illum ex El-Chydhro in latronem mutatum tam cito aufugisse, ut, quum eum capere vellet, assequi non posset. Fol. 140 r. — 152 v. de visionibus fufiorum dormientium, aut vigilantium, aut inter utrumque mediorum, et de illarum interpretatione a solo Scheicho petenda; postea de ascensu fufiorum e statu in statum. Memorabiles loci sunt fol. 142 r. et v. de Deo, qualis sua natura est, et qualis in rerum natura apparet; fol. 142 v. — 144 v. de psychologia fufica; fol. 141 v. et 142 r. et fol. 145 v. et 146 r. de variis luminibus singulorum graduum fuficorum propriis; fol. 146 r. de *interitu in Deo*, مقام جمع الجمع ه الفناء في الله, et de *constantia in interitu*, البقاء في الفناء. Quodsi Deus fufium ad sui conscientiam remittit, hic quasi a morte ad vitam lumine divino perfusam excitatur, (ينشيه من فضله وجودا نورانيا), quo facto in multitudine usque unitatem intuetur, totus in Deo vivit, per eum videt et audit omninoque omnia sponte per Deum facit; summus hic gradus est *constantia cum Deo*, البقاء بالله. Hunc locum scriptor non quum haec primum Hierosolymis (في القدس الشريف) scriberet, sed postea, quum in Chorasania quaedam refingeret, pertractavit. Si Deus sibi vitam prorogarit, se amplius de conjunctione macrocosmi cum microcosmo (ارتباط العالم الكبير بالصورة الصغير بالمعنى والعالم الصغير بالصورة الكبير بالمعنى) et utriusque cum qualitatibus Dei, item de homine ad Deum penitus cognoscendum electo commentaturum esse promittit; quibus argumentis alia adjecta sunt fol. 151 r. lin. 13 sq. — Fol. 147 v. — 151 r. de rebus externis, sub quarum specie in visionibus fuficis latent res internae. Fol. 151 r. — 152 v. epilogus paraeneticus. Praeter eos, qui supra commemorati sunt, testes citantur hi doctores fufici: Abû-Jezid El-Bisthâmî, Abû-Bekr El-Warrâq El-Tirmidî, El-Fodheil, Ǵelâl-el-dîn El-Choǵendî, Θumm El-Medenî, 'Abd-el-famad El-Dûnî, Abû'l-'hajât Negm-el-dîn الكُبْرى, Ferîd-el-dîn 'Atthâr, Abû'l-'Hosein El-Nûrî, Abû-Sa'îd El-Charrâz, Abû-'Hamze El-Chorâsânî, Abû'l-'Abbâs El-Dînûrî, Abû'l-Qâsim El-Nafrâbâdî, Abû'l-Qâsim El-Qoscheirî, El-Imâm El-Thâî, Rukn-el-dîn 'Alâ-el-daule, El-Schiblî, 'Abd-allâh El-Anfârî, qui fol. 146 v. lin. 1 — 3 scripsisse dicitur *Menâzil-el-sâïrîn*. Passim dictio recentior apparet, ut quum per ايش interrogatur: fol. 117 r. lin. 10 ايش تعمل, *quid facis?* fol. 129 r. lin. 11 تعرف انك في ايش منهم, *cognosces quantum ab illis distes*. Finis: اسئل الله تعالى توفيق العمل بمقتضاها لى ولكم ولجميع الطالبين بحرمة سيّد المرسلين صلّى الله عليه وصحبه وعترته اجمعين، آمين يا ربّ العالمين. Descripsit hanc commentationem idem qui ceteras partes libri, محمّد سزائى, in oppido قوروجى sito in ditione urbis كشان (من اعمال كشان), in villa (ضيعة) sua; describendi finem fecit d. 15 Ramadhâni A. H. 1062 (Chr. 1652). — Fol. 153 r. وبيان سلسلة زين الحوافى series traditionis fuficae a Scheicho Mu'hammed, qui Ćelebi Chalfa vocari solet, per unum et viginti doctores, inter quos sunt Zein-el-dîn 'Hâfî, El-Suhrewerdî, Ǵuneid El-Baghdâdî, Ma'rûf Karchî, Dâûd Thâî, 'Hasan Bafrî, ad 'Alium et Mu'hammedem rediens. Fol. 154 v. de utilitate et necessitate prophetarum ad homines missorum. Fol. 154 v. — 158 v. et 167 r. — 169 r. commentatio arabica idem argumentum quod *El-Wafijje* fol. 112 r. — 152 v., idque saepe iisdem verbis, sed brevius persequens. Initium: الحمد لله ربّ العالمين، والصلوة والسلام على سيّدنا محمّد وآله وصحبه اجمعين، وبعــد فاعلم انّ شرف الانسان وفضيلته التى فاق بها جميع اصناف الخلق ليس الّا باستعداده لمعرفة الله تعالى. Quum bibliopegus finem ad fol. 167 r. — 169 r. rejecisset, fol. 159 r. in pagina ceterum vacua notatum est: اشبو رساله شريفه نك تمامى يدى ورق اشاغيده مذكوردر غفلت اولنميه, *Quae de egregia hac commentatione restant, post septem folia posita sunt; hoc tene.* Finis: اللّهمّ نوّر قلوبنا بنور معرفتك واجعلنا من اهل التوحيد بك بكرمك آمين يا معين لحرمة النبىّ الامين والملائكة المقرّبين من اهل السموات واهل الارضين يا ربّ العالمين ويا ارحم الراحمين. Perscriptum est exemplum a Mu'hammed Sezâî in oppido cum villa conjuncto (ببلدة متعلّقة فى الضيعة), i. e. in oppido Qoruǵi, d. 18 Rebî' el-âcharî A. H. 1077 (Chr. 1667). Interposita est fol. 159 v. — 166 r. commentatio arabica de ratione precationis legitimae, كتاب شروط الصلوة, ut in subscriptione est. Initium: الحمد لله ربّ العالمين، والصلوة والسلام على سيّدنا محمّد وآله وصحبه اجمعين، باب شروط الصلوة وهى ستّة النح. 1) Fol. 159 v. — 163 v. de الصلوة: a) fol. 159 v. et 160 r. sex شروط الصلوة; b) fol. 160 r. sex فرائض الصلوة; c) fol. 160 v. duodecim واجبات الصلوة; d) fol. 160 v. — 162 r. sex et viginti سُنَن الصلوة; e) fol. 162 r. — 163 r. octo مستحبّات الصلوة; f) fol. 163 r. undecim مكروهات الصلوة; g) fol. 163 r. et v. qua-

tuordecim مفسدات الصلوة. 2) Fol. 163 v. — 165 v. de الوضوء: a) fol. 163 v. quatuor فرائض الوضوء; b) fol. 163 v. et 164 r. tredecim سنن الوضوء; c) fol. 164 r. duo مستحبّات الوضوء; d) fol. 164 r. — 165 r. novem آداب الوضوء; e) fol. 165 r. tria مكروهات الوضوء; f) fol. 165 r. quinque نواقض الوضوء; g) fol. 165 r et v. octo منهيّات الوضوء. 3) Fol. 165 v. et 166 r. de الغسل: a) fol. 165 v. tria فرائض الغسل; b) fol. 165 v. et 166 r. quinque سنن الغسل. Finis: وواحد منها مستحبّ وهو غسل الكافر اذا اسلم وان لم يكن جنبا. Perscriptum est exemplum ab eodem illo Mu'hammed Sezâî in villa sita in extremo oppido cum illa conjuncto (فى الضيعة الكائنة بذيل مدينة متعلّقة), d. 11 Regebi A. H. 1073 (Chr. 1663). Fol. 169 v. precatio arabica versibus concepta, et sententia variis auctoribus tributa, ex شرح حكم excerpta. Fol. 170 r. traditio, cujus fons sic indicatur: هذه مذكورة فى الزيلعى فى كتاب السير. Fol. 171 r. vacat, v. duo loci ex تفسير القرطبى excerpti de iis, qui in Corano dicuntur أُولو الأمّر. Fol. 172 r. locus El-Kesschâfi de discrimine metonymiae, الكناية, et dictionis obliquae, التعريض s. التلويح. Fol. 172 v. responsum de jure. Fol. 173 r. locus commentarii Beidhâwiani de جنّات عدن, cum adnotatione Sa'dii. Fol. 173 v. varia notata.

CXXVIII.

[Ac. K. 174.]

Codex arabicus turcicus, 12° maj., foll. 354, char. neschi. 1) Fol. 1 v. et 2 r. institutio turc. ad recitandam singulis diebus septimanae انعام شريف, i. e. Sur. 6. 2) Fol. 2 v. — 154 v. Sur. 6, 18, 20, 36, 44, 45, 46, 48, 50, 55, 56, 67, 72, 73, 74, 78, 85 — 114, 1, et initium 2dae. 3) Fol. 154 v. — 157 r. يدى هيكل, septem precationes arabicae averruncatoriae, quae singulae ab اعيذ نفسى incipiunt. In margg. fol. 154 v. — 155 v. Mu'hammed iis a Gabriele acceptis Alium instruxisse, hic autem eorum beneficio ipse incolumis quosdam hostes ad internecionem cecidisse dicitur, unde aliis quoque ad similes usus commendantur. 4) Fol. 157 v. invocationes Dei. 5) Fol. 158 r. — 161 v. El-Chydhr Eliae *bâzûbend* s. armilla, i. e. precatio virtutis magicae cum institutione turcica de ejus usu et effectu. 6) Fol. 162 v. — 169 r. آيات فتح et آيات حفظ, i. e. omnes ii versiculi coranici, in quibus aut ipsa verba فتح et حفظ, aut nomina inde ducta insunt. 7) Fol. 169 v. — 221 r. pensa precum, اوراد, et invocationes Dei, ادعية, in his persicae fol. 211 — 213. 8) Fol. 222 v. — 256 v. Pîr Mu'hammed Behâîi (بهائى) pensa precum cum institutione turcica de ratione eorum recitandorum ac de multiplici eorum utilitate auctoritate plurium doctorum confirmata. 9) Fol. 256 v. — 269 r. carmen *Burde*. 10) Fol. 269 v. — 281 v. آيات حرز, versiculi coranici averruncatorii cum invocationibus Dei ad eos adjungendis. Clausula turcica iis ad pellendos morbos uti docet. 11) Fol. 282 v. — 351 v. pensum precum arabicarum, quod in prooemio turcico marginibus inscripto A. H. 881 nocte inter d. 17 et 18 mensis Regebi media (Chr. 1490) a Mu'hammede per somnum Selimî Derwischo traditum et ad varia commendatum esse dicitur. 12) Fol. 351 v. — 354 v. Sur. 3. vers. 148 (de quo praedicantur eadem quae pag. 410 col. 2 lin. 17 — 21 relata sunt) quomodo ad bona arcessenda et mala removenda adhibendus sit docetur.

CXXIX.

[Ac. K. 171.]

Codex arabicus turcicus, 12° maj., foll. 249, char. neschi. 1) Fol. 1 v. — 76 r. Sur. 6, 20, 36, 44, 48, 55, 67, 78, 102, 103, 106, 109, 110 — 114, 1 et initium 2dae cum precatione turcica lectioni Corani subjungenda. 2) Fol. 77 v. — 92 v. Sur. 53 — 57 vers. 27, in quo abrupta est, alia manu scriptae. 3) Fol. 93 v. — 96 v. precatio arabica; alia quam Mu'hammed lectioni Corani praemitti jussit; indicatio numeri suratarum (114), versiculorum (6,666), verborum (77,400), literarum (123,690), promissionum (1000), comminationum (1000), jussorum (1000), vetitorum (1000), narrationum (1000), parabolarum (1000), licitorum et illicitorum (500), invocationum Dei (100), abrogantium et abrogatorum (66). 4) Fol. 97 v. — 239 r. precationes arabicae, plerumque cum institutionibus turcicis: دعاء, دعاء مبارك, دعاء آيت عشر, دعاء صلوات, دعاء دولت دعاء, دعاء قدح, دعاء خضر الياس, دعاء اسم اعظم, نور, دعاء مرجان, دعاء رجال الغيب, دعاء ايمان, الهيكل الثانى, دعاء جميل, دعاء مستجاب, دعاء وباء, دعاء يدى آيت, دعاء ابو هريرة, دعاء محبوبات, دعاء اوجماق, دعاء كفن, دعاء شريف, دعاء برك مبارك, دعاء دفع بلاء, دعاء عهدنامه et aliae inscriptionibus carentes, it. sigilla (*muhurler*) aliaque magica et telesmatica. 5) Fol. 239 v. — 248 v. *ilâhijjât* turcica, i. e. carmina argumenti religiosi, mystici, paraenetici. 6) Fol. 249 r. et v. invocatio Dei precibus ordinariis subjungenda.

CXXX.

[Ac. K. 178.]

Codex arabicus turcicus, 12° maj., foll. 240, char. neschi. 1) Fol. 1 v. — 61 v. Sur. 6, 36, 44, 48, 55, 67, 78, 86, 102, 112, 113, 114, 1 et initium 2dae. 2) Fol. 61 v. — 157 r. precationes arabicae cum institutionibus turcicis: دعاء, دعاء خضر الياس, دعاء قدح, دعاء جعفر صادق

دعاء ناد, دعاء اكبر, دعاء أُسْكُف, دعاء بُرهاشان, مرغ دعاء مستجاب, دعاء نور, دعاء الهياكل السبعة, على. 3) Fol. 157 r. — 164 v. فال قران per omnes literas, turc. 4) Fol. 164 v. — 176 r. سكرنامه turc. idem quod vidimus pag. 425 col. 2 lin. 5 sqq. 5 Fol. 176 r. — 240 r. iterum precationes arabicae cum institutionibus turcicis: دعاء موسى, دعاء حضرت على, دعاء جميل, دعاء اسم اعظم, دعاء بيُّون s., دعاء صلوات, دعاء سليمان, بَازِبَنْد على, بُويُونْ دعاسى, de qua vid. pag. 436 col. 1 lin. 32 sqq.; hinc nonnulla sigilla magica. In ultimo folio finita est institutio medica, cujus initium excidit cum folio penultimo.

CXXXI.

[Ac. K. 326.]

Codex arabicus turcicus, 12° maj., foll. 124, char. neschi. 1) Fol. 1 v. — 45 r Sur. 1, 6, 36, 44, 48, 55, 56, 67, 78. 2) Fol. 46 v. — 124 v. precationes arabicae, pleraeque cum institutionibus turcicis: دعاء قَدَح, دعاء دولت, دعاء, دعاء سرخ باد, دعاء نور, دعاء محمّد, دعاء اسم اعظم دعاء, دعاء اسم اعظم, دعاء عظايم, دعاء اعظم, صلوات, دعاء عظيم, دعاء عظايم, دعاء معظّم, دعاء رسول, ابليس, دعاء صفر, دعاء مناجات, دعاء محى الدين, دعاء رمضان, دعاء هفت آيت, صفر آينكْ نمازى, it. praecepta magica et telesmatica.

CXXXII.

[Ac. K. 169.]

Codex arabicus turcicus, in fine truncus, 12° maj., foll. 108, char. neschi. 1) Fol. 1 v — 39 r. Sur. 36, 48, 55, 56, 67, 78, 102, 110 — 114. 2) Fol. 40 v. — 108 r. precationes arabicae cum institutionibus turcicis, praeter primam, دعاء صلوات, et ultimam, دعاء قبر, inscriptionibus carentes; hinc praecepta magica et sigilla.

CXXXIII.

[K. 106.]

Codex arabicus turcicus, utrinque truncus, 12° maj., foll. 191, char. neschi. 1) Fol. 1 r. — 60 v. post aliquot notata Sur. 6 a medio vers. 54, cum دعاء أنعام lectioni ejus suratae subjungendo; hinc Sur. 36, 44, 48, 55, 56, 67, 78, 112, 113, 114, 1 et initium 2dae. 2) Fol. 60 v. — 191 v. precationes arabicae cum institutionibus turcicis: دعاء, دعاء نور, دعاء قَدَح, دعاء كنز العرش, دعاء دولت دعاء, دعاء اسماء الحسنى, دعاء اسم اعظم, خضر الياس دعاء اون, دعاء شريف مبارك بزرك, دعاء بازوبند على, قرّسيا دعاء بازركان, ايكى اسلم; duo sigilla, *muhurler*, duae tabulae magicae, *ehud'h*; praecepta magica; دعاء قَيْكَل آيات سبع; فال قران per omnes literas; دعاء ناد على, قرّس cum institutione turcica; institutio de quodam sigillo magico, in qua liber abruptus est.

CXXXIV.

[Ac. K. 179.]

Codex arabicus turcicus, utrinque truncus, 12° maj., foll. 92, char. neschi. 1) Fol. 1 r. — 14 r. Sur. 36 a vers. 8, Sur. 67, 78, 86, 102, 110, 112, 113, 114, 1 2) Fol. 14 r. — 91 v. precatio turcica; initium Sur. 2dae; precatio turcica; precationes arabicae cum institutionibus turcicis: مبارك آيتلر, دعاء جميل, دعاء مستجاب, دعاء رجال, in qua inter fol. 43 et 44 nonnulla folia exciderunt, دعاء صلوات, دعاء مرجان; praecepta magica; عقدة اللسان, munimentum contra maleficia linguarum; دعاء اخشام et دعاء صباح; tabulae et sigilla magica; حليهٔ شريف circellis inclusa; iterum precationes et sigilla; abruptus est liber in دعاء محمّد مصطفى. Fol. 92 r. et v. extra ordinem institutio ab initio trunca de quodam sigillo, quod ipsum excidit.

CXXXV.

[Ac. K. 182.]

Codex arabicus turcicus, in fine truncus, 12° maj., foll. 100, char. neschi. 1) Fol. 1 v. — 63 v. Sur. 6, 36, 44, 48, 55, 56, 67, 78, 86, 93, 97, 102, 107, 110, 113, 114, 1 et initium 2dae cum precatione lectioni coranicae subjungenda. Inter sur. 6 et 36 interjecta sunt fol. 24 r. — 31 r. آيات فتح, دعاء براق, al. 2) Fol. 63 v. — 71 r. اوراد حضرت على cum institutione turcica. 3) Fol. 71 v. — 97 v. institutio catechetica de capitibus religionis mu'hammedanae, turc. Initium: الحمد لله الّذى خلق النبىّ على فطرة الاسلام وعلى كلمة الاخلاص الخ; finis: نمازك خطبهسى تحيّاتدر نماز قلمق الله تعالى يه يلوارمقدر والله اعلم بالصواب. 4) Fol. 97 v. — 100 r. de horis faustissimis, de significatione somniorum secundum noctes septimanae, precatio qua itinera auspicanda sunt, precationes extra ordinem precibus matutinis subjungendae.

CXXXVI.

[Ac. K. 185.]

Codex arabicus turcicus, 12° maj., foll. 63, char. neschi, 1) Fol. 1 v. — 60 r. Sur, 6, 36, 48, 55, 56, 67, 78, 102, 112, 113, 114, 1 et initium 2dae; hinc multi versiculi coranici certo consilio collecti, ut primum *Ajât-el-*

tehlîl, i. e. omnes ii, in quibus inest *lâ ilâh illâ hue*, aut *illâ ente*, aut eadem verba aliter finita. 2) Fol. 61 v. — 63 r. duae precationes arabicae, quarum priore Deus per omnes literas ad Mu'hammedem relatas (sic: اسئلك بحرمة الف آلِ محمّد وبحرمة باء بُراق محمّد وبحرمة تاء توحيد محمّد الخ) rogatur ut aliquem aut aliquam amore ejus, qui precatione forte utetur, flagrare jubeat; posteriore Mu'hammedi benedicitur.

CXXXVII.

[Pf. K. 107.]

Codex arabicus turcicus, 12°, foll. 245, char. neschi. 1) Fol. 1 v. — 62 v. Sur. 6, 36, 44, 48, 56, 67, 78, 102, 110 — 114, 1 et initium 2dae. 2) Fol. 62 v. — 245 v. precationes arabicae cum institutionibus turcicis: دعاء مناجات, مفتاح الجنّة, دعاء صلوات, دعاء قَدَحْ, دعاء قوش (i. q. دعاء مرغ), دعاء اسماء الحسنى, دعاء جميل, دعاء ايمان, دعاء مرجان, دعاء مستجاب, دعاء نور, دعاء خضر الياس, دعاء بيّون (hic بيوكْ scriptum est); praecepta magica; دعاء ابو هريره, دعاء اون ايكى امام, دعاء عهدنامه; sigilla magica; دعاء دولت; duae precationes turcicae; دعاء صلوة الخمس مطلق; capita fidei moslemicae; precationes quinis precibus ordinariis subjungendae; جنازه دعاسى et دعاء قنوت. Ultima pagina precatiunculam averruncatoriam docet, tum recitandam, quum membra palpitaverint, aut cornix crocitaverit, aut intempestivus gallus cecinerit (اعضا سكردقده وبا قرغه اوتدكده ويا وقتسز خروس اوتدكده).

CXXXVIII.

[K. 109.]

Codex arabicus turcicus, 12° maj., foll. 76, char. neschi. 1) Fol. 1 v. — 64 r. Sur. 6, 36, 48, 32, 55, 56, 67, 78 — 98, 97, 99 — 114, 1. 2) Fol. 65 v. — 76 v. دعاء صلوات النبىّ; dicta Mu'hammedis de precibus, turc.; دعاء قدح et دعاء عهدنامه.

CXXXIX.

[K. 314.]

Codex arabicus turcicus, in fine truncus, 12°, foll. 121, char. neschi. Extra ordinem fol. 1 v. et 2 r. haec docentur: *Ad omnem terrorem dicendum est:* لا اله الّا اللّه, *ad omnem sollicitudinem et curam:* ما شاء اللّه, *ad omne peccatum:* أستغفر اللّه, *ad omnem casum adversum:* انّا للّه, *ad omnem casum secundum:* الحمد للّه, *ad omnia quae tibi volupe sunt:* الشكر للّه, *ad omnem rem miram:* سبحان اللّه, *ad omnes res angustas:* حَسْبِى اللّه, *ad omnem decreti divini effectum:* توكّلت على اللّه, *ad omnia quae aut secundum voluntatem divinam fiunt, aut contra:* لا حول ولا قوّة الّا باللّه العلىّ العظيم. 1) Fol. 3 v. — 118 r. Sur. 6 cum appendice duarum precationum, Sur. 18, 32, quae, quum aliquid inter fol. 72 et 73 exciderit, post vers. penultimum abrupta est, Sur. 36 autem in nono incepta, Sur. 37, 44, 48, 55, 56 cum appendice unius precationis, 67, 78. 2) Fol. 119 v. — 122 v. دعاء نيم شعبان يقرأ بعد الصلا; invocatio Dei; precatio ei, qui ne fide deficiatur metuit, post singulas preces ordinarias recitanda; alia precatio, in qua liber abruptus est.

CXL.

[Ac. K. 275.]

Codex arabicus turcicus, 12°, foll. 71, char. neschi. Utrinque truncus est, atque etiam ex medio libro nonnulla exciderunt. 1) Fol. 1 r. — 26 v. praecepta magica et telesmatica. 2) Fol. 26 v. — 71 v. precationes arabicae cum institutionibus turcicis: دعاء مولاىْ s. دعاء مولا, دعاء قدح, دعاء جبرائيل, دعاء جميل, دعاء اسم اعظم, دعاء مستجاب, كتاب فال قران; praecepta magica; دعاء بزرك, دعاء مستجاب, دعاء اسم اعظم; Sur. 67.

CXLI.

[Ac. K. 315.]

Codex arabicus totus praeter subscriptionem turcicam: صاحبِ حسين بك, *dominus ejus 'Hosein Beg*, 12°, foll. 30, char. neschi. 1) Fol. 1 v. — 23 v. Sur. 36, 67, 78, 93, 94, 95, 97, 102, 107, 112, 113, 114, 1 et initium 2dae. 2) Fol. 24 r. — 30 r. دعاء النور.

CXLII.

[Ac. K. 194.]

Codex arabicus turcicus, 12°, foll. 146, char. neschi. 1) Fol. 1 v. — 28 v. Sur. 36, 67, 78, 112, 113, 114, 1, versiculus solii (Sur. 2 v. 256), Sur. 17 v. 117 et 118, Sur. 18 v. 119, et initium Sur. 2dae cum solita clausula. 2) Fol. 29 r. — 120 r. precationes arabicae cum institutionibus turcicis: دعاء نور, tres precationes nomine carentes, دعاء مولاى, دعاء انس بن مالك, دعاء جميل, عقد اللسان turc., دعاء عقد اللسان, دعاء بازُبندى duplex, arabica et turcica, دعاء امام اثنا عشر (sic barbare pro الاثنى عشر اماما), quatuor precationes nomine carentes. Interpositum est fol. 58 r. et v. باب, i. e. praeceptum de usu vers. 244 Sur. 2 in verbo موتوا abrupti et '*haulaqa* finiti ad mulieres partu

levandas. 3) Fol. 120 r. — 127 v. praecepta magica, turc. 4) Fol. 127 v. — 146 r. *Fâl-nâme* coranicum, turc.

CXLIII.

[K. 114.]

Codex arabicus turcicus, 12°, foll. 184, char. neschi. 1) Fol. 1 v. — 19 v. Sur. 36, 67, 78. 2) Fol. 20 r. — 153 v. precationes arabicae cum institutionibus turcicis: دعاء خضر نبی ,دعاء خضر الیاس ,دعاء نور ,دعاء دولت, دعاء اون اکی ,دعاء سرخ باد ,دعاء مستجاب ,دعاء جمیل, دعاء عقد اللسان ,دعاء طاعون ,دعاء ایمان ,امام. 3) Fol. 153 v. — 168 v. مهر سلیمان et praecepta magica. 4) Fol. 169 r. — 171 r. دعاء هیکل cum institutione turcica. 5) Fol. 171 v. — 184 r. *Fâl-nâme* coranicum, turc., idem quod in codice proxime antecedenti. Scriptio absoluta est m. Schaʿbâno A. H. 979 (Chr. 1572).

CXLIV.

[Ac. K. 195.]

Codex arabicus turcicus, 12°, foll. 151, char. neschi et diwani-neschisi. 1) Fol. 1 v. — 24 r. Sur. 1 bis, 36, 67, 78, 102, 112, 113, 114. 2) Fol. 24 v. — 32 v. *Fâl-nâme* coranicum, turc., idem quod in duobus codicibus proxime antecedentibus, scriptum A. H. 995 (Chr. 1586 — 7). 3) Fol. 33 r. — 42 v. sigilla magica, et in fine telesma contra pestilentiam et magiam et daemones januae affigendum. 4) Fol. 43 r. — 133 r. precationes arabicae cum institutionibus turcicis: دعاء ,دعاء صلوات ,دعاء قدح, دعاء ,دعاء عزرائیل ,دعاء نور ,دعاء رمضان ,حزب البحر, دعاء اون اکی امام ,دعاء سبع آیات ,ایمان. 5) Fol. 133 r. — 148 v. praecepta magica. Interpositum est fol. 143 r. et v. دعاء طاعون. Scriptio absoluta A. H. 996 (Chr. 1587 — 8). 6) Fol. 149 r. — 151 r. بازوبند رسول عم cum institutione turcica.

CXLV.

[K. 110.]

Codex arabicus turcicus, 12°, foll. 122, char. neschi. 1) Fol. 1 v. — 50 v. Sur. 36, 48, 55, 56, 67, 78, 89, 102 — 114, 1 et initium 2dae cum solita clausula et precatione turcica lectioni coranicae subjungenda. 2) Fol. 50 v. — 122 r. precationes arabicae cum institutionibus turcicis: دعاء آدم پیغمبر ,دعاء یوم الجمعة ,دعاء مبارك, aliquot precationes nomine carentes et telesmata, دعاء امام ,دعاء مبارك, دعاء تسبیح شیث ,حسن وحسین, precatio nomine carens, دعاء اسماء حسنی, tria praecepta magica, دعاء قیصروم (i. e. قیصر روم), aliud exemplum precationis lectioni coranicae subjungendae (cf. fol. 48 r. — 50 v.), دعاء ,دعاء ذو الفقار, ابو بكر.

CXLVI.

[Pf. K. 115.]

Codex arabicus turcicus utrinque truncus, 12°, foll. 191, char. neschi, nihil nisi precationes arabicas cum institutionibus turcicis continens. Precationem ex invocationibus Dei compositam, quarum usus singulis partibus inscriptus est, sequuntur hae: دعاء ,دعاء هفت هیکل ,دعاء کنز العرش, دعاء فضل جمیل ,دعاء هفت آیت ,دعاء رمضان ,الصلوة, دعاء قرة ,دعاء نور ,دعاء جمیل ,دعاء مستجاب ,دعاء قدح, کدی, et aliquot nomine carentes.

CXLVII.

[Ac. K. 196.]

Codex arabicus turcicus, 12°, foll. 140, char. neschi et nestaʿliq. 1) Fol. 1 v. — 19 r. Sur. 1, 36, 67, 78, 86. 2) Fol. 19 r. — 117 r. precationes arabicae cum institutionibus turcicis: دعاء اون ایکی امام aliaeque, quarum inscriptiones omissae sunt, praeter دعاء نور fol. 77 v. sqq. 3) Fol. 117 r. — 140 r. praecepta magica et telesmatica.

CXLVIII.

[Ac.]

Codex arabicus turcicus, 12°, foll. 114 char. neschi. 1) Fol. 1 v. — 21 r. Sur. 36, 67, 78, 102, 112 — 114, 1, initium 2dae cum solita clausula. 2) Fol. 21 r. — 114 r. precationes arabicae cum institutionibus turcicis: precatio non inscripta, دعاء ,دعاء قریشیا ,دعاء دولت ,دعاء تهلیل, دعاء جبرائل ,دعاء سیفی ,صلوات.

CXLIX.

[Ac. K. 317.]

Codex arabicus turcicus utrinque truncus, 12°, foll. 73, char. neschi. Pars prior rudi calamo scripta, fol. 1 r. — 35 v., precationes arabicas cum institutionibus turcicis continet, quarum precationum prima quae sit nescitur, quoniam et initium institutionis, et, aliquot foliis post sextum deperditis, initium ipsius precationis cum inscriptione excidit. Proxima est دعاء اسم اعظم, ex cujus شرح aliquid excidit post fol. 12. Inter eam et sequentem fol 21 v. — 28 r. interjecta sunt praecepta magica. Integra est دعاء بازبند دلدل علی کرم الله وجهه (sic ab initio institutionis, nam in inscriptione ipsius precationis omissum est بازبند). Abrupta est pars prior in institutione de دعاء مستجاب. In parte posteriore melius scripta, sed et ipsa ab initio trunca, fol. 36 r. — 73 v. haec sunt: Fol. 36 r. — 50 v. Sur. 36 v. 51 — 83, Sur. 78, 105, 110, 112 — 114, 1, initium 2dae cum solita clausula et precatione turcica lectioni coranicae subjungenda. Fol. 51 r. — 65 v. duae precationes arabicae non inscriptae, quarum priori institutio turcica praemissa

est, posteriori non est, et precatio arabica duodecim Imâmorum cum institutione turcica. Fol. 65 v. — 68 r. telesmatica. Fol. 68 r. — 72 v. inchoata est institutio turcica de precatione arabica, quae ipsa cum foliis post alterum et septuagesimum deperditis excidit. Fol. 73 iterum telesmatica.

CL.

[K. 316.]

Codex arabicus turcicus, 12°, foll. 82, char. neschi. Pars prior in fine trunca, fol. 1 v. — 68 v., cum parte posteriore ab initio trunca et ab alio scripta, fol. 69 r. — 82 v., fortuito in unum conjecta est. Folium primum dimidium avulsum est. Insunt precationes arabicae cum institutionibus turcicis: دعاء اسم اعظم, دعاء مبارك, cujus finis excidit cum fol. 14, pro quo aliud insertum, sed non expletum est. Inter illam et دعاء قرتيا fol. 27 r. — 30 v., cujus شرح ex abrupto incipit fol. 26 r., interjecta sunt haec: fol. 15 r. — 16 v. fragmentum institutionis de aliqua precatione; fol. 17 r. — 24 v. Sur. 59 v. 21 — 24, Sur. 67 paene tota, fol. 25 recens inserto absolvenda, sed non absoluta. Versiculos solii (Sur. 2 v. 256) et victoriae (Sur. 61 v. 13 inde a نصر, adjecto in fine يا محمّد) fol. 31 r. — 32 r. explentes sequitur دعاء نور cum institutione turcica. Fol. 68 inchoata est institutio de alia precatione. — Pars posterior quatuor precationes arabicas continet, quarum duabus prioribus institutio turcica praeposita est, tertiae postposita, quarta institutione caret.

CLI.

[Ac.]

Codex arabicus turcicus, 12°, foll. 158, char. neschi. 1) Fol. 1 v. — 53 v. Sur. 1, initium 2dae, 6, شرايط انعام turc., de ratione se ad recitandam Sur. 6 praeparandi, دعاء رسل الله arab., precatio arabica post Sur. 6 recitanda, institutio de iis quae recitationi ejusdem Suratae subjungenda sunt, si quid a Deo impetrare velis; cum quibus omnibus si eam semel et quadragies recitaveris, etiam montes evertentur (طاغلر يقلد, cf. Matth. 17, 20, et 21, 21); ceterum compendii causa tempora indicantur, quibus si eam semel recitaveris, idem feceris ac si semel et quadragies. Deinde Sur. 36, 67, 78. 2) Fol. 53 v. — 59 r. sigilla magica cum institutionibus turcicis: مهر حضرت, مهر نبوّت محمّد صلعم, مهر معظّم, مهر اون اكى امام, على atque inter secundum et tertium horum sigillorum وقف الارواح, quadratum magicum spirituum, quod tantam vim habere dicitur, ut, etsi fatum de coelis depluat et calamitas ex terris succrescat, is, qui illud secum gerat, nulla noxa afficiatur (اكر كوكلردن قضا يغسه ويرلردن بلا بتسه بو لوح كتورنه ضرر ارشميه). 3) Fol. 59 v. — 142 v. precationes arabicae cum institutionibus turcicis: دعاء دعاء نور, دعاء دولت, دعاء قدح, 4) Fol. 142 v. — 151 r. *Fâl-nâme* coranicum, turc., idem quod est in Cod. CXLII. 5) Fol. 151 v. — 158 r. ab alio adjectum est دعاء اسماء الحسنى cum institutione turcica.

دعاء اون اكى امام, دعاء عهدنامه, خضر الياس

CLII.

[Ac. K. 191.]

Codex arabicus turcicus, 16°, foll. 199, char. neschi. 1) Fol. 1 v. — 40 v. Sur. 36, 67, 78, 86, 93 — 95, 97, 99, 100 — 105, 107 — 109, 112 — 114, 1 et initium 2dae cum solita clausula. Subjuncta est precatio turcica. 2) Fol. 40 v. — 167 r. precationes arabicae cum institutionibus turcicis: دعاء, دعاء مبارك, دعاء صلوات, دعاء عبّاس, دعاء مستجاب, دعاء جميل, قدح, quatuor nomine carentes, quarum secunda, fol. 142 v. — 147 r., undecentum nomina Mu'hammedis persequitur; دعاء آدم, دعاء ايمان, پيغمبر, et aliae nomine carentes, in his quae certis temporibus, post coenam, ante et post preces ordinarias, recitandae sunt, it. دعاء قنوت. 3) Fol. 167 r. — 199 r. magica et telesmatica. Parti anteriori tegumenti coriacei intus agglutinatum est sigillum 'Alii (*'Alinuñ muhri*) cum extrema lacinia institutionis turcicae de vi ejus.

CLIII.

[Ac. K. 277.]

Codex arabicus turcicus ab initio truncus, 16°, foll. 168, char. neschi. 1) Fol. 1 r. — 46 r. Sur. 36 a vers. 12, Sur. 48, 55, 67, 78, 86, 102, 106 — 114, 1 et initium 2dae cum solita clausula et precatione arabica lectioni coranicae subjungenda. 2) Fol. 47 v. — 142 v. precationes arabicae cum institutionibus turcicis: دعاء قدح, دعاء دولت, abrupta in fol. 107, post quod unum et alterum excidit, دعاء بيون, دعاء خضر الياس, دعاء عهدنامه. 3) Fol. 142 v. — 145 v. telesmatica, fol. 145 v. — 155 r. septem هياكل, i. e. precationes averruncatoriae Mu'hammedis, fol. 156 v. — 168 r. sigilla magica.

CLIV.

[Ac. K. 190.]

Codex arabicus turcicus utrinque truncus, 16°, foll. 50, char. neschi. Post fol. 10 nonnulla exciderunt. Insunt precationes arabicae non inscriptae cum institutionibus turcicis, magica et telesmatica, it. fol. 47 r. — 50 v. delineatio formae Mu'hammedis, حليهٔ شريف, cum institutione turcica de ejus origine et usu.

CLV.

[K. 112.]

Codex arabicus turcicus, 16°, foll. 39, char. neschi. 1) Fol. 1 v. — 34 r. Sur. 36, 67, 78 — 97, 105 — 114, 1, initium 2dae cum solita clausula arabica turcice finita.

2) Fol. 34 v. — 39 v. صلوات دعاسی s. دعاء صلوات, quod indoctus Turca accommodate ad suam pronuntiationem صلوات دُوَاسِ scripsit.

CLVI.

[K. 111.]

Codex arabicus turcicus, 16°, foll. 103, char. neschi. 1) Fol. 1 r. — 3 r. telesmatica, quamquam haec serius adscripta sunt. 2) Fol. 3 v. — 95 r. precationes arabicae cum institutionibus turcicis: دعاء نور ,دعاء پیغامبر عم ,دعاء عبّاس ,دعاء اسماء الحسنی ,اسم اعظم duplex, دعاء ایمان ,دعاء عهد نامه ,سرخ باد. 3) Fol. 95 r. — 103 r. magica et telesmatica. Scriptio absoluta m. Ǵumâdâ priore A. H. 961 (Chr. 1554).

CLVII.

[Ac. K. 197.]

Codex arabicus turcicus, 16°, foll. 70, char. inculto, ad diwani-neschisi proxime accedenti. Insunt precationes virtutis magicae aliaque magica, telesmatica, sigilla.

CLVIII.

[Ac. K. 193.]

Codex arabicus turcicus, 16°, foll. 212, char. neschi. 1) Fol. 1 v. — 41 v. Sur. 36, 48, 55, 44, 67, 78, 112 — 114, 1 et initium 2dae cum solita clausula. 2) Fol. 41 v. — 190 v. precationes arabicae cum institutionibus turcicis, دعاء عبّاس ,دعاء عهدنامه ,دعاء حسن وحسین ,دعاء جمیل, دعاء رجال الغیب ,دعاء دولت ,دعاء قدح ,دعاء استغفار duplex (prior invocatio fol. 125 r. et v.; sequitur شرح رجال الغیب fol. 126 r. — 150 r., hinc posterior invocatio fol. 150 r. — 156 r.), دعاء مبارك ,دعاء شریف duplex, دعاء اون ایکی turc., دعاء مناجات ,دعاء صلوات ,دعاء عزیز امام. 3) Fol. 190 v. — 195 v. حلیهٔ شریف cum institutione turcica de ejus origine et usu. 4) Fol. 195 v. — 212 v. varia: duo sigilla, magica, دعاء تاج نامهٔ ,دعاء قنوت, دعاء پیغمبر عم ,دعاء شریف ,سلیمان, sigilla septem planetarum, tres precationes pestilentiam avertentes.

CLIX.

[Ac. K. 188.]

Codex arabicus turcicus, 16°, foll. 110, char. neschi. 1) Fol. 1 v. — 66 r. Sur. 36, 48, 55, 56, 67, 78, 97, 109 — 114, 1 et initium 2dae cum solita clausula et precatione turcica. Suratae 36 et iis, quae sequuntur usque ad 78, subjunctae sunt precationes arabicae; praeterea Suratis 36 et 48 interpositi sunt vers. 18 — 24 Sur. 59 cum commendatione turcica, et Suratis 48, 56 et 67 praemissae sunt institutiones item turcicae de usu et vi earum. 2) Fol. 66 r. — 105 v. precationes arabicae cum institutionibus turcicis: دعاء ,دعاء مرجان ,دعاء اون ایکی امام ,دعاء یدی آیت حرامی duplex (prior ea est, quae دعاء بیون inscribi solet), دعاء یدی آیت, diversa ab illa, quae ab initio est. Dicitur autem haec posterior commendata esse a Mo'hji'l-dîn 'Arabi in ipsius commentario coranico, cujus sint 666 volumina (جلد), quemadmodum Corani 6666 versiculi. Praeter has precationes aliquot insunt nomine carentes. 3) Fol. 105 v. — 110 r. حلیهٔ شریف cum institutione turcica de ejus origine et usu.

CLX.

[Ac. K. 192.]

Codex arabicus turcicus, 16°, foll. 124, char. neschi et nesta'liq. 1) Fol. 1 v. — 50 r. Sur. 36, 48, 55, 56, 67, 78, 112 — 114, 1 et initium 2dae cum solita clausula, cui adjuncta est confessio fidei per singulas partes. 2) Fol. 50 r. — 124 r. precationes arabicae cum institutionibus turcicis: دعاء قرْتیا, cujus sedecim virtutes enumerantur, دعاء صلوات ,دعاء مغفرت, iisque immixta praecepta magica; in fine repetitae sunt Sur. 55 et 36 cum duabus precationibus. Ex institutione de origine et usu τοῦ دعاء صلوات post fol. 89 aliquid excidit, pro quo inculcata sunt duo folia cum precatione arabica. Item perversus est ordo foliorum 110 — 113, quae sic collocanda erant: 110, 113, 112, 111, quamquam post 113 quoque et 111 aliquid excidit.

CLXI.

[K. 113.]

Codex arabicus turcicus in fine truncus, 16°, foll. 94, char. neschi. 1) Fol 1 v. — 14 r. Sur. 36. 2) Fol. 15 r. et v. sigilla magica Salomonis et Josephi. 3) Fol. 16 r. — 94 v. precationes arabicae cum institutionibus turcicis: دعای قرسیهٔ (pro قرْتیا), quam precationem quae antecedit institutio ab initio trunca est, دعاء ایمان ,دعاء رسول ,عقد اللسان ex arabicis et turcicis mixta, دعاء خضر ,عقد النوم turc., دعاء اسم اعظم, precatiuncula persica, quam 'Ali frequentasse dicitur (fol. 85 r.), aliae nomine carentes, it. magica. Abruptus est codex in institutione de دعاء عهدنامه.

CLXII.

[Pf. K. 116.]

Codex arabicus turcicus, 16°, foll. 71, char. neschi. 1) Fol. 1 v. — 66 r. precationes arabicae cum institutionibus turcicis: دعاء نور ,سبع آیات ,دعاء سیف. 2) Fol. 66 r. — 70 v. magica. Scriptus est A. H. 989 (Chr. 1581 — 2).

CLXIII.

[Ac. K. 283.]

Codex arabicus turcicus in fine truncus, 16°, foll. 47, char. neschi. 1) Fol. 1 v. — 35 v. Sur. 36, 44, 48, 55, 56, 67, 78, 94, 97, 102, 110 — 114, 1, initium 2dae cum solita clausula, دعاء ختم قران turc., دعاء حاجت turc. 2) Fol. 35 v. — 47 v. دعاء مرجان, precatio arabica in fine abrupta, praemissa institutione turcica. Sed etiam post fol. 41 et 45 abrupta est oratio et inserta sunt duo folia vacua.

CLXIV.

[Ac. K. 199.]

Codex arabicus turcicus ab initio truncus, 16°, foll. 133, char. neschi. 1) Fol. 1 r. — 4 v. Sur. 36 v. 56 — 64, Sur. 78 v. 17 — 41, Sur. 112. 2) Fol. 4 v. — 16 r. شرح خواص يس شريف, de usibus magicis Suratae 36, turc. 3) Fol. 16 r. — 133 r. precationes arabicae cum institutionibus turcicis: دعاء خطبهٔ اون ایکی امام, eadem quae alibi دعاء اون ایکی امام est, دعاء قدح, دعاء جميل, دعاء نور. Hanc sequitur institutio turcica de usu magico versiculi ejus qui solii dicitur, cum precatione arabica versiculo centies et septuagies recitato subjungenda. Finem facit precatio ab ʿAlio commendata, de qua dictum est fol. 407 col. 2 num. 6.

CLXV.

[K. 117.]

Codex arabicus turcicus, 16°, foll. 183, char. neschi et diwani-neschisi. 1) Fol. 1 v. — 80 r. Sur. 6, 36, 112. 2) Fol. 80 v. — 137 v. precationes arabicae cum institutionibus turcicis: دعاء ايمان, tres non inscriptae, دعاء عهد نامه, una non inscripta, صلوة عيد الفطر, صلوة عيد الاضحى, دعاء اسم اعظم. 3) Fol. 138 r. — 183 r. magica.

CLXVI.

[Ac. K. 282.]

Codex arabicus turcicus ab initio truncus, 16°, foll. 67, char. neschi. 1) Fol. 1 r. — 4 v. Sur. 36 v. 60 — 83. 2) Fol. 4 v. — 50 v. precationes arabicae cum institutionibus turcicis: دعاء ايمان, دعاء يدى آيت, دعاء فاضل, دعاء قوش. Fol. 13 r. — 20 v. interposita sunt magica. 3) Fol. 51 r. — 67 v. *Fâl-nâme* coranicum, turc.

CLXVII.

[Pf. K. 118.]

Codex arabicus turcicus, 16°, foll. 72, char. neschi. 1) Fol. 1 v. — 69 r. Sur. 6, 36, 67. Fol. 69 v. Sur. 78 inchoata est. Fol. 70 praeter pauca verba turcica in margine scripta vacat. Fol. 71 r. iterati sunt vv. 18 — 24 Sur. 67. 3) Fol. 71 v. — 72 v. magica.

CLXVIII.

[Ac. K. 284.]

Codex arabicus turcicus, 16°, foll. 78, char. neschi. Insunt precationes, quae et quales in codicibus superioribus, et praecepta magica. Precationibus arabicis praemissae sunt institutiones turcicae, sed nulla inscripta est praeter خضر پیغمبر دعاسی fol. 19 v. In fine, fol. 66 v. — 78 r., adjecta est Sur. 36.

CLXIX.

[Ac. K. 189.]

Codex arabicus turcicus, 16°, foll. 67, char. neschi. 1) Fol. 1 v. — 38 v. Sur. 36, 67, 78, 112 — 114, 1, initium 2dae, 6 in v. 109 abrupta. 2) Fol. 39 r. — 67 v. precationes arabicae cum institutionibus turcicis (inscriptae sunt دعاء اسماء الحسنى et دعاء قرشيا) et magica. Haec pars utrinque trunca est; in media quoque post fol. 44 et 65 nonnulla exciderunt, pro quibus vacua inserta sunt, sed non expleta. Item fol. 57 non recte excipitur folio 58.

CLXX.

[Ac. K. 198.]

Codex arabicus turcicus, 16°, foll. 126, char. neschi. 1) Fol. 1 v. — 88 r. دعاء قران, دعاء طاعون, دعاء نور, دعاء انس, دعاء جميل, دعاء اسم, دعاء شرنلك, دعاء اسم دعاء, دعاء كنج العرش, دعاء شريف, دعاء دفع بلا, ابن مالك حرامى; fol. 64 v. — 70 r. interposita sunt magica. 2) Fol. 88 v. — 111 r. magica. 3) Fol. 111 v. — 126 v. *Fâl-nâme* coranicum, turc., idem quod est in cod. CLXVI. Scriptus est codex A. H. 933 (Chr. 1526 — 7).

CLXXI.

[Pf. K. 119.]

Codex arabicus turcicus ab initio truncus, 16°, foll. 97, char. neschi. 1) Fol. 1 r. — 59 r. precationes arabicae cum institutionibus turcicis: دعاء دولت, دعاء نور, دعاء جميل, دعاء ايمان, عقد اللسان turc., fol. 49 v. abruptum, دعاء عهد نامه, cui quae praemissa est institutio ex abrupto incipit fol. 50, عقد اللسان turc., خاتم پيغمبر. 2) Fol. 59 v. — 97 v. magica et telesmatica, in his fol. 75 v. — 77 r. institutio turc. de علم الرمل (*Punctirkunst*). Est autem haec, ut, si cognoscere velis, num quid prospere successurum sit, an secus, primum tres ordines punctorum, alium super alium, temere in chartam conjicias; deinde octona deleas, donec aut octo supersint, aut pauciora; tum in tabula subjecta videas, quid quaeque portendant.

CLXXII.

[Pf. K. 120.]

Codex arabicus, 16°, foll. 100, char. neschi. 1) Fol. 1 v. et 2 r. Sur. 1. 2) Fol. 2 v. — 100 r. precationes arabicae non inscriptae.

CLXXIII.

[Pf. K. 276.]

Codex arabicus, 16° lato, foll. 49, char. mauritanico. Foliis primis, 1 v. — 4 r., et ultimis, 44 r. — 49 v., recentius precationes, coranica et magica notata sunt. Fol. v. 4 — 11 v. *âjât-el-tehlîl*, i. e. septem et triginta versiculi coranici, in quibus est *lâ ilâh illâ'llâh*, *lâ ilâh illâ hue*, vel alio exitu, praemissis institutionibus propheticis de usu et vi eorum. Fol. 12 r. — 13 v. undecentum nomina Dei, praemisso loco coranico Sur. 7 v. 179: ولله الاسماء الحسنى فادعوا بها, et dicto prophetico, quod ex alio codice relatum est pag. 418 col. 1 num. 5, nisi quod hic recte est ان لله, ut illic legendum esse conjecimus. Fol. 13 v. — 15 r. primum حرز s. telesma averruncatorium, ex sententiis coranicis et aliis compositum. Fol. 15 r. — 16 r. secundum حرز ejusdem generis; insunt etiam signa magica, in his tria pentagramma pythagorica. Usus horum duorum amuletorum non est indicatus. Fol. 16 r. — 17 v. tertium حرز, ex sententiis coranicis et adjurationibus et precibus compositum, mulieri parturienti utile. Fol. 17 v. et 18 r. quartum حرز, invocatio Dei vim veneni in corpore humano frangens. Fol. 18 r. — 19 r. quintum حرز, adjuratio lippitudinis, sic incipiens: *O lippa lippitudo* (يايتها الرمد المرمود), *adjuro te per tiaram Salomonis et indusium Josephi et tiaram Gabrielis, ut ex oculo exeas, quemadmodum Jonas ex ventre balaenae exiit.* Fol. 19 r. — 20 r. sextum حرز, adjuratio doloris, ut sedetur. Fol. 20 r. — 22 v. حزب البحر للشيخ ابى الحسن الشاذلى, nautis tranquillum mare prosperumque iter praestans. Fol. 22 v. et 23 r., inter quae duo evulsa sunt, initium et finis Suratae 36. Fol. 23 r. — 27 r. باب للصداع والضربان, septimum et octavum حرز, quibus dolor capitis et vulnerum sedatur. Fol. 27 r. et v. باب للمعترض من شرح الرسالة للشيخ سيدى يوسف ابن عمر, institutio magica ad virum enervem in integrum restituendum. Fol. 27 v. — 33 v. Sur. 36 tota. Fol. 33 v. — 42 r. حجاب الوزير, amuletum Veziri *), quod antecedit narratio de origine et vi ejus et dictum Imâmi El-Schâfi'i de ejus usibus. Nomen habet a quodam Veziro, qui moribundus illud filio tradidit, hic autem ad El-Manfûr Chalifam profectus, quum obtrectatorum malitia non solum gratia ejus excidisset, sed etiam in carcerem conjectus esset, illius amuleti beneficio pristinum locum recuperavit, obtrectatores autem jussu Chalifae in crucem acti sunt. Fol. 42 r. — 43 v. ultimum باب اسماء تنقشها فى فضة: حرز, telesma tabulae argenteae inscribendum, praemissa institutione de vario ejus usu.

*) Hoc enim apud Arabes recentiores significat حجاب; vid. Elias Bochthor s. v. *Amulette.* In ipso codice fol. 34 v. lin. 1 et fol. 35 lin. 1 pro حجاب positum est حرز, quod idem valet.

CLXXIV.

[W. K. 281.]

Codex arabicus in fine truncus, 16° lato, foll. 161, char. mauritanico. Fol. 1 r. — 7 r. recentius notatae sunt precationes et magica. Fol. 7 v. — 14 r. *âjât-el-tehlîl*, fol. 14 r. — 16 r. *el-esmâ el-'hosnâ*, fol. 16 v. — 22 v. *'hyzb-el-ba'hr li'l-welî el-fâly'h Abi-'Hasan El-Schâdilî* (sic: الشادلى), fol. 22 v. — 31 r. *'hyrz-el-wezîr*, qui hic nominatur *Mu'hammed Ibn-Idrîs El-Schâfi'î*, quae omnia eadem in codice superiore sunt; deest tamen ante amuletum Veziri narratio illa et commendatio El-Schâfi'î. Fol. 31 r. — 39 r. *'hygâb Ja'qûb* (sic) *El-Manfûr we-fadhâilhu.* Ante ipsum amuletum narratum est, El-Manfûr Chalifam id a docto quodam viro emisse eoque in paludem injecto ranas publicae precum indictioni obstrepentes ad silentium redegisse, atque ex eo tempore idem in balteo gladii gessisse, cum illo viro autem pactum esse, ne id cum quoquam procerum communicaret, quippe qui eo instructi majestatem Chalifae aequaturi essent. Fol. 39 v. — 64 v. carmen *Burde:* الكواكب الدرية فى مدح اشرف البرية. Fol. 65 r. — 105 r. حرز مرجانة, praemissa institutione de origine et vi ejus. Fabula haec est: Murgâne, pellex alicujus Chalifae 'Abbâsidae, quamquam nigra et invenusta, tamen illius amuleti beneficio apud eum gratiosissima erat; in cujus mortuae corpore puum pollinctrix illud invenisset et clam induisset, Chalifae et ipsa tam pulcra visa est, ut in Murgânae locum succederet eumque usque ad mortem obtineret. Moribunda demum amuletum Nûr-el-dîno, Imâmo Chalifae, cum mandatis tradidit, ab illo autem Jûsuf Gemâl-el-dîn El-Edlâgi (الادلاجى), discipulus ejus, hanc narrationem accepit. Fol. 105 v. — 127 r. دعاء الجوشان *) المبارك, praemissa simili institutione. Nomen inde ductum est, quod Deus Mu'hammedi per Gabrielem pro gravi lorica induenda hanc precationem recitandam et in corpore gerendam misit, qua etiam magis quam ferreo illo munimento tutus esset. Fol. 128 r. — 147 v. الهياكل السبعة, septem precationes averruncatoriae. Fol. 148 v. — 161 v. inchoatus est idem liber *Mu'hammed Ibn-Suleimân El-Guzûlii*, qui est in Cod. Dresd. 285: دلايل الخيرات

*) Sic constanter hic scriptum est pro جوشن, lorica.

وشوارق الانوار فى ذكر الصلوة على النبىّ المختار. Abruptum est in enumeratione nominum et cognominum Mu'hammedis.

CLXXV.

[Ac. R. 285.]

Codex arabicus turcicus, 16°, foll. 78, char. neschi in charta bombycina. 1) Fol. 1 v. Sur. 1. 2) Fol. 2 r. — 69 r. الهياكل السبعة; tres precationes magicae, quarum prima efficit, ut sagittae, gladii, cultri, lanceae, tibi nocere non possint; secunda et tertia linguas noxias vinciunt; بازوبند امير المومنين دعاء فاضل cum institutione turcica; على; هيكل الايمان, i. e. precatio fidei conservatrix; adjuratio (عزيمة), per quam mulier partu levatur; laus Dei; precationes Mu'hammedis, Abû-Bekri, 'Omari, 'Othmâni, 'Alii, 'Hasani, 'Hoseini, 'Âïschae, Fâthimae, Gabrielis, Michaelis, Chydhri, Mosis, Imâmi Ǵa'far el-ṣâdyq, precatio die Saturni recitanda. 3) Fol. 69 r. — 78 v. magica.

CLXXVI.

[Ac. R. 286.]

Codex arabicus turcicus, ab initio truncus, 24°, foll. 155, char. neschi. 1) Fol. 1 r. — 25 r. Sur. 36 v. 5 — 165, Sur. 97, 110, 112 — 114. 2) Fol. 20 v. — 155 r. precationes arabicae cum institutionibus turcicis: دعاء اون ايكى امام, دعاء خضر الياس, دعاء دولت, et aliae non inscriptae.

CLXXVII.

[Ac. R. 287.]

Codex arabicus turcicus ab initio truncus, 32°, foll. 146, char. neschi. 1) Fol. 1 r. — 142 v. precationes arabicae: دعاء, دعاء معراج, دعاء قرسد, دعاء عهد نامه

دعاء, دعاء بركه, دعاء عديه, دعاء شيث, سلطان محمود

دعاء حرز, دعاء رسول, دعاء بيون, دعاء جنّ وديو, ايمان

دعاء كنز العرش, دعاء عقد اللسان turc., دعاء على, خاندان

دعاء عقد اللسان item turc., دعاء شريف, دعاء طاعون, et aliae non inscriptae. 2) Fol. 142 v. — 146 v. magica et telesmatica.

CLXXVIII.

[Pf. R. 41.]

Codex turcicus, 8° min., foll. 79, char. neschi. 1) Fol. 1 v. — 23 r. *Ǵa'fari-ṣâdyq Ibn-Mu'hammed El-Bâqyr Ibn Zein-el-'âbidini Fâl-nâme coranicum*, turc. Initium post simplicissimam '*hamdalam* et *taṣlijam*: بلكل

كه بو فال امام الاوليا قطب العارفين جعفر صادق ابن محمّد

الباقر ابن زين العابدين قدّس الله سرّهما ورضى عنهما تأليف ايلدى الخ. Fol. 1 v. — 2 v. argumentum et usus libri. Fol. 3 r. orbis in viginti radios descriptus nomina totidem suratarum continentes et circellis terminatos, quorum cuique inscripta est quaestio de re fortuita et futura, quae solvenda est augurio ex ea surata petendo, cujus nomen radio subjecto inscriptum est. Fol. 3 v. — 23 r. ipsa auguria sive oracula coranica. Post nomina suratarum in binis paginis ad dextram positi sunt viceni loci ex illis excerpti, ad sinistram auguria quae iis continentur. Finis:

لايملكون كشف الضرّ عنكم دلالت ايدر ملكه وسلطانلغه ارشد

2) Fol. 23 v. — 62 v. *Kitâbi-thâli'i-mewlûd*, turc., institutio de genethliologia in duos libros divisa, quorum prior est de thematis masculinis, posterior de femininis, duodenorum uterque capitum, ad numerum signorum coelestium, ex quibus themata ducuntur. Initium: شكر وسپاس

اول پادشاه قديمكه قلمله ايشان (sic) بلوكن بلدردى وعقل

كامل سبيل فيض قلدى الخ. Praefatio usum libri ex lingua arabica et persica in turcicam translati et thematum describendorum rationem docet. Finis: بونلردن كچسه يتمش

بش بيل وآلتى آى واون ايكى كون عمر سوره لا يعلم

الغيب الّا الله والله اعلم بالصواب واليه يرجع المـآب. Quamquam multa huic libro cum illo, de quo pag. 423 et 424 dictum est, communia sunt, tamen et oratio et argumenta ita differunt, ut duos libros esse constet, non duo ejusdem exempla. 3) Fol. 62 v. — 78 r. *Kitâbi-diw-nâme berâi-merdân u-zenân*, de quo vid. pag. 422 col. 1 lin. 9 sqq. 4) Fol. 78 v. *Ghurre-nâme*, tabula calendarum, ex qua, si quem mensem ab hoc illo die incipere scias, uno obtutu cognoscas, a quo die ceteri menses incipiant. 5) Fol. 79 r. formula magica et precatio averruncatoria mense Ssafaro primo et medio et ultimo ter recitanda.

CLXXIX.

[Ac. R. 280.]

Codex arabicus, tataricus, polonicus, ab initio truncus, 12°, foll. 147, char. neschi scriptus, quali Tatari utuntur, id est rustico et invenusto, quocum convenit charta non laevigata et in primis foliis foedissime inquinata. Fol. 1 r. — 8 v. polonica utrinque trunca, literis arabicis scripta, quorum argumenta ex veteri testamento petita esse apparet. Quum is, qui me in his tenebris aliquantulum discutiendis humanissime adjuvit, *Eques a Sokolnicki*, juvenis ornatissimus apud nos literis studens, non omnia, quae ego titubante lingua legebam, intelligere et polonice rescribere posset, aliis et linguae polonicae et literarum arabicarum peritis illas plane dispellendas relinquo. Sed unum non dubito: hac disputatione illud Mu'hammedis commentum, libros sacros a Judaeis et Christianis demendo, addendo, mutando corruptos esse, mendaciorum, fraudum, adulteriorum, incestuum exemplis inde collectis fulciri. Fol. 9 r. — 45 r. precationes arabicae et tataricae cum inscriptionibus et institutionibus polonicis, in iis

fol. 19 r. — 28 v. دعاء قرشيا. Fol. 45 r. — 64 v. institutio polonica ad auguria ex Corano petenda. Fol. 64 v. — 90 v. precatio tatarica pensis coranicis praemittenda; deinde Sur. 1, versiculus solii, Sur. 36, variae particulae coranicae in unum conjunctae, Sur. 78, 86, 93, 94, 99, 102, 105 — 114, 1 iterum, initium 2dae cum benedictione Mu'hammedis. Fol. 91 r. — 100 v. duae precationes lectioni coranicae subjungendae, quarum prior arabica est, posterior tatarica. Fol. 101 r. — 116 v. دعاء دور cum institutione polonica. Fol. 117 r. — 123 v. alia precatio arabica a Gabriele Mu'hammedi commendata, cum institutione polonica. Fol. 124 r. — 125 v. دعاء قربان, tatarice. Fol. 126 r. — 127 r. duae precationes arabicae, ante et post jejunium ramadhânicum recitandae. Fol. 127 r. — 146 r. precationes arabicae et tataricae in mortuis ad sepulturam praeparandis *), efferendis, sepeliendis, et pro sepultis recitandae. Fol. 146 v. — 147 v. praeceptum magicum et precatio arabica. Exempla orationis polonicae literis arabicis redditae haec habe: Fol 1 v. اَصَارَا سُوصْتْرَا اِژُونَا اَبْرَاغَامُووِ چِطَایْ پِیرْشْ قْسَنْغْ مُویْژِشُووِ رُوزْدُشَالْ (**) دْوُنَصْطِی اُووِرْشْ دْوُنَاصْطِمْ, *A Sara, siostra i żona Abrahamowa. Czytaj pierwsze księgi Mojżeszowe, Rozdział dwódziesty, w wierszu dwónastym*, Et Sara, soror et uxor Abrahami. Lege primum librum Mosis, capite vicesimo, versiculo duodecimo. Fol. 2 r. اَدْرُوغَایَا رَاحَبَا چِطَایْ قْسَنْغِ یَهُوشُوعِ رُوزْدُشَالْ دْرُوغِی تَامْ نَایْدْشْ شْتُو اُونَا قُرْوَا یَسْت, *A druhaja ***) Rahaba. Czytaj księgi Jozua, Rozdział druhi; tam najdziesz szto ona kurwa jest*, Et secunda (est) Rahab. Lege librum Josuae capite secundo; ibi invenies eam meretricem esse. Fol. 3 r. چِطَایْ قْسَنْغِ صَامُوئِلُووَ اُورُوزْدُشَالْ یَدِنَاصْطِی دُا قُونْصَا *) طَامْ اُونُوی نَایْدْشْ (sic) اُوشْطْکُو, *Czytaj księgę Samuelową w Rozdziele jedynastym do końca; tam w niéj wszystko najdziesz*, Lege librum Samuelis capite undecimo usque ad finem; ibi in eo omnia invenies. Fol. 3 v. طُوژْ چِنِلْ اِیُوصَفْ اَپِرْشِخْ قْسَنْغَاخْ مُویْژِشُووِخْ اُورُوزْدُشَالْ چِطَرْدْژِیْسْ طْرِجُومْ اُووِرْشْ دْوَادْژِیْسْ چْوَارْطِمْ, *Toż czynił Józef w pierwszych księgach Mojżeszowych, w Rozdziele czterdzieści* (pro *czterdziestym*) *trzecim, w wierszu dwadzieścia* (pro *dwódziestym*) *czwartym*, Itidem fecit Josephus, primo libro Mosis, capite quadragesimo tertio, versu vigesimo quarto. — Inscriptiones precationum pro mortuis: Fol. 142 r. ضَا اُویْضَا, *Za ojca*, pro patre. Ibid. ضَا مَاتْقْ, *Za matkę*, pro matre. Ibid. v. ضَا بْرَاطَا, *Za brata*, pro fratre. Fol. 143 r. ضَا چِدَ, *Za dziada*, pro avo. Ibid. ضَا بَابْ, *Za babę* (pro *babkę*), pro avia. Item slavicum est quod fol. 117 r. lin. 1 'Abd-allâh Ibn-'Abbâs appellatur عَبْدُ اللّٰهِ عَبَاصُووِچْ, *Abdallah Abasowicz.*

*) Fol. 128 v. et 129 r. precatio est tum recitanda, quum per دُور s. *gyrum* pro officiis religiosis a mortuo non praestitis satisfit, de quo more vid. pag. 430 col. 1 et 2.

**) Non est in loculis typothetarum nostrorum litera ڈ tribus punctis imposita, qua et in hoc verbo et in aliis redditum est *dz* polonicum; itaque pro illa literam ذ substitui.

***) Forma est ukrainica pro polonica *druga*. Ejusdem dialecti est *druhi* pro *drugi*, alter, et *szto* pro *że*, quod, ὅτι. His et aliis confirmatur, id quod per se credibile est, hunc librum scriptum esse in confiniis Chersonesi tauricae.

*) Deest hic litera ص tribus punctis imposita, quae respondet polonicae *c*, germanicae *z*. Eâdem literae ث subjunctâ in loco sequenti redditum est *ść* polonicum. Praeter ڈ et ص ita distinctas literas adscitas nullas inveni.

CODICES DE TRADITIONE PROPHETICA.

CLXXX.

[Pf. K. 227.]

Codex arabicus, fol., foll. 690 †), char. neschi scriptus in charta bombycina. Adjecta sunt praeterea tribus foliis tria *diplomata licentiae* (*iǵâzât*), de quibus infra dicemus. Est *Abû-'Abd-allâh Mu'hammed Ibn-Ismâ'îl El-Bochârîi El-Ǵâmi' el-ṣa'hî'h* (vulgo simpliciter *El-Ṣa'hî'h*) integrum, signis anagnosticis non omnibus, sed ad librum commode legendum et intelligendum sufficientibus instructum. Initium post *besmelam* splendide expictam: بَابٌ كَيْفَ كَانَ بَدْءُ ٱلْوَحْيِ اِلَى رَسُولِ اللّٰهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَقَوْلِ اللّٰهِ عَزَّ وَجَلَّ اِنَّا اَوْحَيْنَا اِلَيْكَ كَمَا اَوْحَيْنَا اِلَى نُوحٍ وَٱلنَّبِيِّينَ مِنْ بَعْدِهِ حَدَّثَنَا ٱلْحُمَيْدِيُّ حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ

†) Qui numeros foliorum adscripsit, 782 ita effecit, ut post 289 ad 300, post 358 ad 360, post 413 ad 415, post 689 ad 700, post 701 ad 772 transiliret. Sed tamen commoditatis causa in locis indicandis ejus numeros secutus sum.

سَعِيدٍ الْأَنْصَارِيُّ أَخْبَرَنِي الخ. Finis: قَالَ النبىُّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلم كَلِمَتَانِ حَبِيبَتَانِ اِلَى الرَّحْمٰنِ خَفِيفَتَانِ عَلَى اللِّسَانِ ثَقِيلَتَانِ فِي الْمِيزَانِ سُبْحَانَ اللّٰهِ وَبِحَمْدِهِ سُبْحَانَ اللّٰهِ الْعَظِيمِ، صَدَقَ اللّٰهُ الْعَلِيُّ الْعَظِيمُ وَصَدَقَ رَسُوله النبى الكريم وَنَحْنُ عَلَى ذلك مِنَ الشَّاهِدِينَ ولآلاء رَبِّنا وَنِعَمِهِ مِنَ الْحَامِدِينَ وَالْحَمْدُ لِلّٰهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ. In marginibus et inter lineas sunt emendationes, additamenta, aliae lectiones, plurimae et copiosissimae adnotationes, partim char. neschi, partim nesta'liq scriptae. Praemissa sunt haec: 1) Fol. 1 r. et v. et 2 r. index librorum (كتب), capitum (ابواب) et aliorum lemmatum, non omnium, per loculos dispositus, cum indicatione eorum foliorum, in quibus illarum partium initia sunt. Continuatus est usque ad fol. 777 r.; pro reliquis argumentis subscriptum est, plerosque eorum, qui post Bochârium dicta prophetica collegerint, quum apud eum multa alienis locis posita vidissent, ubi difficile reperirentur, alium ordinem instituisse. Sic *Mo'hji'l-sunnet Abû-Mu'hammed El-'Hosein Ibn-Mes'ûd Baghawensem* (البغوى) omnia dicta Sex librorum*) ita digessisse, ut singula genera eorum singulis capitibus theologiae practicae et jurisprudentiae, ad quae spectarent, subjiceret; *Ssaghâbensem* (الصغانى) tantum dicta ab El-Bochâri et Muslim collecta ad ordinem earum literarum, a quibus inciperent, disposuisse: quam rationem viris doctis tantopere placuisse, ut in librum Ssaghâbensis multos et amplos commentarios scriberent, ipsi autem ejus auctores negligerentur. Verum ego, inquit qui haec scripsit, illius rei, quae plurimos in libro Bochâriano offendit, subtilem atque idoneam caussam indagavi: nam, sive consilio scriptoris, sive procurante Deo, dicta prophetica in illo ita disposita sunt, ut facilius ediscantur et retineantur, quoniam quae mentibus humanis alieno loco et a similibus disjuncta offeruntur, eas vehementius tangunt altiusque in memoriam descendunt. 2) Fol. 3 r. prooemium post *'hamdalam* et *taslijam* abruptum. Item quinque primarum linearum capita exciderunt, quam lacunam scheda vacua explet. Reliquam paginam transverso tractu occupat fragmentum commentarii ad initium libri spectans. Fol. 3 v. et 4 r. Imâmi 'Hamâtensis index centum decem argumentorum El-Ssa'hî'hi, quibus singulis subscriptum est, quot dicta prophetica a Bochârio iis subjecta sint. Hoc declaratur titulo aureo in limbo superiore: ذكر ما اشتمل عليه صحيح الامام البخارى رحمه الله فى كل ترجمة من حديث على ما ذكره الامام الحموى رحمة الله عليه, *Index dictorum propheticorum quae El-Ssa'hî'h Bochârianum singulis locis complectitur, secundum Imâmum 'Hamâtensem.* Limbo inferiori item aureis literis inscriptum est:

كلّ العلوم سوى القران مشغلة
الّا الحديث والّا الفقه فى الدين
العلم متّبع ما قال حدّثنا
وما سوى ذاك وسواس الشياطين

Quaecunque praeter Coranum discuntur, nil nisi mentem occupant, excepta traditione prophetica et accurata religionum jurumque notitia. Doctrina quamdiu dicit: retulit nobis (i. e. quamdiu in tradendis dictis propheticis versatur), *sequenda est; quae praeter illa feruntur, a diabolis insusurrata sunt.* — Divisum est hoc exemplum El-Ssa'hî'hi in quatuor quadrantes, أرباع, vel tomos, مجلّدات. Primus de initio revelationis divinae ad Mu'hammedem, de fide, doctrina, purificationibus, precibus, decimis sacris, peregrinatione Meccana, jejunio, a fol. 1 v. ad 164 v. pertinet. Subscriptum est: قد نجز اتمام الربع الاوّل من كتاب الصحيح للامام العلّامة ابى عبد الله محمّد بن اسمعيل الجعفى البخارى رحمه الله ورضى عنه ويتلوه الربع الثانى والحمد لله الخ. Ad dextram testimonium alicujus doctoris, cujus manus tantum hic apparet: الحمد لله والصلوة على محمّد النبى الامّى وآله وصحبه امّا بعد فقد سمع علىّ بقراءتى بعد ما قرأ علىّ الامام ذو الفضايل الجمّة مولانا عماد الملّة والحقّ والدين*) احمد زاد الله تعالى علمه وعمله وعرفانه الى هنا بمسجد العتيق فى مجالس متعدّدة وتمّ فى يوم الاحد فى اواسط شعبان سنة ثمان عشر وثمانمائة, *Laus Deo et benedictio Mu'hammedi, prophetae idiotae, et genti et sociis ejus. His praemissis: Antistes plurimis virtutibus ornatus, Dominus noster 'Imâd-el-din A'hmed, cujus doctrinam et benefacta et altiorem scientiam Deus augeat, postquam ipse* (hanc partem libri Bochâriani) *apud me legit, me per multos consessus in templo veteri* (eum) *huc usque praelegentem audivit, ultimum die Solis medio mense Schá'bâno A. H.* 818 (Chr. 1415). Ibidem testimonium alius doctoris eidem datum, cum *igâze* s. *licentia*, quae dicitur, conjunctum: بلغ سماع المولى العالم عماد الدين احمد نفعه الله ونفع به علىّ من لفظى بدار السنّة التى انشأتها بشيراز المحروسة واجزت له روايته عنّى وما

*) الكتب الستّة sex corpora traditionis propheticae, collecta ab El-Bochârî, Muslim, Abû-Dâûd, El-Tirmidî, El-Nisâî, Ibn-Mâge; vid. Muradgea d'Ohsson a Beckio transl., I, p. 18 et 19.

*) Sic hoc verbum legendum videtur, etsi ductus literarum per se nihil nisi والى efficiunt.

يجوز لى روايته كتبه محمّد بن محمّد بن محمّد بن الجزرىّ عفا الله عنهم, *Doctus Dominus 'Imâd-el-dîn A'hmed, quem et ipsum et per quem alios utilia doceat Deus, me mea voce* (hanc partem libri) *praelegentem usque ad finem audivit in domo sunnitica* (i. e. in academia ad docendam traditionem propheticam instituta), *quam in urbe Schirdzena condidi; ego autem ei permisi, ut et ea, quae a me ipso accepit, et ea, quae mihi* (a meis doctoribus) *tradere permissum est, aliis traderet. Scripsit Mu'hammed Ibn-Mu'hammed Ibn-Mu'hammed Ibn-El-Ǵezerî, quibus Deus peccata ignoscat.* Tempus non est indicatum. Ad sinistram testimonia alius doctoris: بلغ سماع جناب صاحبه اعلى الله قدره واحلى امره ووفقنا واياه لسماع الباقى من الجامع واسماعه ومتّعه به ﻩ *) فى سلخ شهر الله الحرام رجب المرجّب لسنة ثمان عشر وثمانمائة ﻫ وكذا فى عاشر رمضان لسنة تسع وعشرين وثمانمائة زاده الله توفيقا وقدرا ﻩ, *Me* (hanc partem) *praelegentem usque ad finem audivit nobilissimus dominus hujus libri, cujus dignitatem Deus augeat eique sortem jucundam impertiat, et nobis faveat, ut ille reliquas partes El-Ǵâmi'i audiat et inde fructum capiat, ego autem ei praelegam. Exeunte venerando Reǵebo, mense Deo sacro, A. H. 818. — Et iterum die decimo Ramadhâni A. H. 829* (Chr. 1425, sc. me hanc partem praelegentem ultimum audivit ille), *cujus coepta Deus magis magisque secundet ejusque dignitatem augeat.* Eidem A'hmedi data esse haec duo testimonia docet عمادا احمدا (sic) priori superscriptum. Accedit ultimum testimonium ejusdem doctoris: وسمع ايضا مرّة ثالثة زاده الله تدقيقا وتبحّرا وتحقيقا اخر شيخ محمّد بن مبسر, *Atque etiam tertium ille, qui juvante Deo magis magisque subtilia, profunda, accurata discat, ultimas praelectiones Scheich Mu'hammed Ibn-Mubesschiri* (aut *Mujesseri*, sc. de hac parte) audivit. Reliquum fol. 164 v. et totum 165 r. adnotationibus completa sunt. — Tomus secundus de locis juris est, a كتاب البيوع ad كتاب الجهاد, fol. 165 v. — 270 r., hinc de historia sacra, inde a mundo creato per patriarchas et prophetas et majores Mu'hammedis usque ad eum ipsum et familiam sociosque ejus, fol. 270 r. — 332 v. Ad sinistram idem ille Mu'hammed Ibn-El-Ǵezerî die sexto mensis Ɖû'l-'hiǵǵae A. H. 819 (Chr. 1417) testatus est 'Imâd-el-dîn A'hmedem hanc quoque partem a se audivisse, et illi facultatem tribuit ejus aliis praelegendae: بلغ سماع المولى العالم عماد الدين احمد نفع الله تعالى به بقراءتى من لفظى واجزت له كتبه محمّد بن الجزرى فى ٦ من الحجّة سنة ٨١٩

*) Idem siglum, alias ﻩ ﻩ, alias ﻩ ﻩ ﻩ, parti adnotationum subjectum est, unde omnes ab eodem doctore exceptae et partim quidem, id quod ex forma literarum conjicere licet, ab eo ipso adscriptae videntur.

Alterum testimonium a Scheich Mu'hammed Ibn-Mubesschir, cujus nomen hic detritum est, eidem datum dextra legitur: الحمد لله الّذى بنعمته تتمّ الصالحات وعلى نبيّه محمّد اكمل الصلوات والسلام والبركات انصمّ سماع المولى الاعظم عماد الملّة والدين اعلى الله قدره واحلى امره لهذا الربع الى الربع الاوّل وفقه الله لتمام السماع والتمييز وتعليمه والاسماع فى آخر شعبان لسنة ثمان عشر وثمانمائة ؛ ثمّ فى عام تسع وعشرين وثمانمائة حصل له اعلى الله شراشر امره توفيقا سماعه من الاوّل الى هذا المحلّ, *Laus Deo, cujus benignitate bona opera perficiuntur, et Mu'hammedi, prophetae ejus, optimae benedictiones et salutationes. Jam summus Dominus 'Imâd-el-dîn, postquam primum audiverat, hunc quoque quadrantem audivit, cui Deus faveat, ut reliquum quoque librum audiat et distincte intelligat, mihi autem, ut illum instituam eique praelegam. Extremo mense Scha'bâno A. H. 818. — Postea A. H. 829 contigit eidem, cujus res omnes Deus favore suo exaltet, ut eum ab initio usque ad hunc locum audiret.* Pagina proxima subscriptionem secundi tomi primae simillimam et adnotationes habet. — Tomus tertius a laudibus Medinensium (مناقب الانصار) orsus vitam Mu'hammedis usque ad mortem persequitur fol. 333 v. — 400 r., inde dicta ejus de singulis suratis et aliis rebus coranicis enumerat fol. 400 r. — 475 v., postea ad علم الفقه reversus a كتاب النكاح ad كتاب العقيقة pergit fol. 475 v. — 513 v. Subscriptum est: كمّل الجلد الثالث من صحيح الشيخ الخ. Ad dextram testimonium est auditae lectionis hujus partis, a Mu'hammed Ibn-El-Ǵezerî eidem A'hmedi datum Schîrâzi die altero et vicesimo Ɖû'l-'hiǵǵae anni non indicati: بلغ سماع المولى العالم الفاضل عماد الدين احمد نفعه الله ونفع به من لفظى فى ٢٢ من الحجّة بدار السنّة التى انشأتها بمدينة شيراز كتبه محمّد بن الجزرىّ عفا الله عنه. Ad sinistram testimonium eidem ab illo, ut videtur, datum, qui ad finem tomi primi nomen suum subscripsit Mu'hammed Ibn-Mubesschir: وسمع اعلى شانه ومدّ زمانه ثانيا فى عام تسع وعشرين يقرأ غيرى بعد ما سمع منّى بقراءتى مرّة اخرى ولله الحمد اوّلا وآخرا والصلوة على نبيّه محمّد لله باطنا وظاهرا, *Ille, cujus dignitas exaltetur et vita prolongetur, alium doctorem* (hanc partem) *praelegentem iterum audivit, postquam me ipsum* (eam) *praelegentem alias audiverat. Laudetur Deus primum et ultimum* (i. e. semper) *et benedicatur Mu'hammedi, prophetae ejus, Dei causa intra et extra* (i. e. et animis, et oribus). — Tomus quartus reliquos locos juris inde a كتاب

الذبايح والصيد usque ad كتاب الأحكام persequitur, inter eos autem et post eos multa alia, quae ad doctrinam fidei et morum omnemque vitae rationem et usum spectant. In his liber est de interpretandis somniis, fol. 643 r. — 650 v., alius de rebus adversis rempublicam et ecclesiam afflicturis, praecipue iis, quae resurrectionem mortuorum antecedent, fol. 650 v. — 658 r., alius de iis dictis Muhammedis, in quibus est لو aut ليت aut لولا, fol. 667 v. — 669 r. Finem faciunt dicta ejus quosdam locos coranicos interpretantia et احاديث قدسيّة, i. e. dicta et colloquia Dei, partim praeterita, partim futura, a Mu'hammede mortalibus tradita. Subscriptum est: تمّ الربع الرابع من كتاب الجامع الصحيح للامام الحافظ مقتدى اهل الحديث ابى عبد الله محمّد بن اسمعيل البخارىّ رضى الله عنه وارضاه وجعل الجنّة مثواه على يدى اقلّ عباد الله تعالى واضعفهم واحوجهم الى عفو الله وغفرانه العبد الحقير الفقير المقصّر المعترف بانواع من القصور والتقصير محمود بن احمد بن عثمان الملقب بنجم الحافظ الشيرازىّ مولدا والشافعىّ مذهبا اصلح الله تعالى احواله وغفر لهم ورحمهم وجميع المسلمين فى يوم الاحد السابع والعشرين من جمادى الثانية لسنة ثمانمائة والحمد لله ربّ العالمين والصلوة والسلام على خير خلقه محمّد وآله وصحبه اجمعين. Est igitur codex absolutus extremo mense Ǵumâdâ posteriore A. H. 800 (Chr. 1398) a Ma'hmûd Ibn-A'hmed Ibn-'Oθmân Schirâzeno Schâfi'ita, cui cognomen erat Neǵm El-'Hâfyzh. Subscriptionem ambiunt haec duo disticha:

يا ناظرا فيه سل بالله مرحمة
على المصنّف واستغفر لصاحبه
واطلب مرادك من خير تريد به
من بعد ذلك غفرانا لكاتبه

O tu, qui hunc librum inspicies, per Deum scriptori ejus misericordiam divinam precare, pro domino ejus Deum deprecare et partem bonorum, quae illi cupies, tibi ipsi pete, tandem ei, qui librum descripsit, veniam divinam precare. Ad sinistram subscriptionis is, qui partem adnotationum scripsit, haec subjecit: الحمد لله اوّلا وآخرا ظاهرا وباطنا وصلّى الله على محمّد سيّد المرسلين وامام المبعوثين ورسول ربّ العالمين وعلى آله وصحبه اجمعين، رحم الله من اذا نظر فيه واستفاد بشىء ما ممّا ادرجت اوراقه وضمّنت اجزاؤه واطباقه طرح العلّة جانبا واتّخذ النصح صاحبا وبالمغفرة والرضوان والعفو عن السهو والعيان دعا لمن فيه سعى فهو بالعفو جدير وعلى المغفرة قدير وحسبنا الله ونعم الوكيل, *Laus Deo primum et ultimum, extra et intra, ac benedicat Deus Mu'hammedi, principi et antistiti nunciorum divinorum et legato domini geniorum et hominum, et genti et sociis ejus omnibus. Misereatur Deus ejus qui, quum in hunc librum inspiciet et aliqua earum rerum, quae foliis et partibus et tegumentis ejus inscriptae sunt, ad discendum utetur, vitiosa abjiciet et Deum orabit, ut ei, qui in libro scribendo operam posuit, ignoscat et faveat et errores tam occultos quam apertos condonet; ille enim* (Deus) *errores condonare peccataque ignoscere et vult et potest; sufficit nobis Deus, qui res suorum praeclare curat.* Ad dextram: بلغ سماع الشيخ الافضل الاعلم الاكمل المولى عماد الملّة والدين احمد بن الشيخ العلّامة امام الدين بايزيد بن المولى المرحوم عماد الدين احمد الدوانى نفعه ونفع به سماعا من لفظى فى مجالس آخرها يوم عاشورا سنة عشرين وثمانمائة واجزت له روايته عنّى وما يجوز لى روايته كتبه محمّد بن الجزرىّ, *Summus doctor theologicus, Dominus 'Imâd-el-dîn A'hmed fil. magni Doctoris Imâmel-dîn Bâjezîdi fil. defuncti Domini 'Imâd-el-dîn A'hmed El-Dewânii, quem ipsum et per quem alios Deus utilia doceat, me mea voce* (hanc partem) *praelegentem usque ad finem audivit, quorum consessuum ultimus incidit in diem decimum mensis Mo'harrami A. H.* 820 (Chr. 1417); *ego autem ei permisi, ut et ea, quae a me ipso accepit, et ea, quae mihi* (a meis doctoribus) *tradere permissum est, aliis traderet. Scripsit Mu'hammed El-Ǵezeri.* Adjecta est *silsile* s. series traditionis, per quam Mu'hammed El-Ǵezeri lectionem et interpretationem El-Saa'hî'hi usque ab ipso Bochârio acceperat: الحمد لله وسلام على عباده الذين اصطفى وبعد فانّ سيّدنا ومولانا الامام العلّامة ناصر السنّة قمع البدعة قاضى قضاة المتشرّعين امام ائمّة المحدّثين قدوة العلماء الراسخين شمس الملّة والشريعة والتقوى والدين محمّد بن محمّد بن محمّد بن الجزرىّ خلّد الله ظلال ارشاده بين المسلمين يروى كتاب الجامع الصحيح للامام الحافظ ابى عبد الله محمّد بن اسمعيل البخارىّ عن جمّ غفير بالسماع والقراءة والاجازة منهم الشيخ المسند الاصيل الصالح برهان الدين ابو اسحق ابرهيم بن احمد بن ابرهيم بن حاتم الجذامىّ الاسكندرىّ الاصل الدمشقىّ والشيخ الصالح الخيّر ابو عبد الله محمّد بن عبد الله الصفوىّ الصوفىّ قراءة عليهما وهو يسمع فى شهر رمضان سنة ٧٧٠ بالجامع الأموىّ والشيخ المعمّر الرحلة ابو عبد الله محمّد بن عوض الصالحىّ

قراءة عليه وسماعا، قالوا انا الشيخ الثقة الصالح العدل ابو عبد الله محمّد بن ابى العزّ مشرّف الانصارىّ الدمشقىّ، قال انا الشيخ ابو عبد الله الحسين بن المبارك بن محمّد بن يحيى الزَّبيدىّ البغدادىّ، قال انا ابو الوقت عبد الاوّل بن عيسى بن شعيب السجْزى، قال انا ابو الحسن عبد الرحمن ابن محمّد الداودىّ، قال انا ابو محمّد عبد الله بن احمد ابن حَمّوية السَّرَخْسىّ، قال انا ابو عبد الله محمّد بن يوسف ابن مطر الفِرَبْرىّ، قال انا البخارىّ رحمه الله تعالى ورضى عنه، قال ذلك وكتبه الفقير الى الله الغنىّ خادم الاحاديث النبويّة محمّد بن عبد الرحيم بن عبد الكريم الجرمىّ عفا الله عنه بفضله وكرمه فى يوم عاشوراء عام عشرين وثمانمائة ولله سبحانه الحمد والمنّة وبه التوفيق والعصمة*). Accepit igitur lectionem et interpretationem El-Ssa'hî'hî a Bochârio El-Firebri, ab hoc El-Serachsi, ab hoc El-Dâûdî, ab hoc El-Sigzî, ab hoc El-'Hosein El-Baghdâdî, cujus majores Zebidenses fuerant, ab hoc Mu'hammed El-Dimischqî, cujus majores Medinenses fuerant, ab hoc tres doctores: Ibrâhîm El-Dimischqî, cujus majores Alexandrini fuerant, Mu'hammed El-Ssafewi El-Ssûfî, Mu'hammed El-Ssâli'hî; ab his autem Mu'hammed El-Ǵezerî, ita ut apud duos priores El-Ssa'hî'hum mense Ramadhâno A. H. 772 (Chr. 1370) Damasci in templo Omajjadarum legeret, apud tertium et legeret, et praelegentem audiret. — Quae inde a fol. 24 in marginibus primum rarius, deinde densius adscriptae sunt adnotationes exegeticae, criticae, theologicae, juridicae, duplices sunt. Eae, quae in modum commentarii continui areas marginum prius occuparunt, quibus fere subjectum est ﻫ, vel ﻫ ﻫ, vel ﻫ ﻫ ﻫ, it. ﻛﻫ, vel ﻫﻛ, vel simpliciter ﻛ, sunt *Maqâſid-el-tenqî'h*, quod intelligitur ex subscriptione prioris partis dimidiae fol. 399 v.: آخر الربع الثانى من كتاب مقاصد التنقيح فى شرح الصحيح للامام ابى عبد الله محمّد بن اسمعيل البخارىّ وقد تمّت كتابته احلّ الله تعالى كاتبه حرم الكرم وتواتر عليه ترادف النعم. Ceteri quadrantes subscriptionibus carere videntur; certe ultimi nulla est; ceterorum si quae sunt, ego invenire non potui. Eae autem adnotationes, quae in reliquas partes marginum successerunt, quibus fere subjectum est م ﻫ vel ﻫم, sunt *Mu'hammed El-Demâmînii Maſâbî'h-el-Ǵâmi'*, ut intelligitur ex subscriptione partis secundae fol. 308 v.: تمّ الجزء الثانى من مصابيح الجامع تاليف سيّدنا ومولانا الشيخ الامام العالم العامل العلّامة فريد عصره ونسيج وحده حسنة الزمان ابى النور محمّد بدر الدين المخزومىّ المالكىّ الدّمامينىّ امتع الله بدوام بقائه الاسلام والمسلمين ويتلوه الثالث كتاب المناقب, quae El-Demâminium illo tempore superstitem fuisse docent. Idem aut filius fol. 441 v. apparet in adnotatione librarii: كذا وقع فى نسخة تعليق ابن الدّمامينى المغربى, *Sic est in codice adnotationum Ibn-El-Demâmînii Mauritani.* Hunc commentatorem Qâhirae, certe in Aegypto vixisse, quum ex multis aliis, tum ex ea adnotatione colligere licet, quae fol. 149 v. est: وقد استبان لك بما ذكرنا انّ خطلا مصروف وانّما نبّهت على ذلك لانّه بلغنى انّ شخصا بمصر زعم انّه غير منصرف وانّه اسم امّه, *Atque ex iis, quae diximus, tibi jam perspicuum erit, nomen* خطل *perfecte declinari; id quod propterea docui, quod rescivi nescio quem Qâhirae perhibuisse illud imperfecte declinari et nomen matris ejus esse*, sc. qui in oratione Bochariana ابن خطل nominatur. Harum quoque adnotationum ceteris partibus nihil subscriptum videtur. Uterque commentator multos, plures tamen El-Demâmînî citat auctores lectionis (*ruwât*) et scriptores, qui verba et sententias Bochârii aut ex professo commentariis in eum vel in alios traditionum auctores scriptis, aut obiter in aliis libris, aut aliud agentes explicarunt, confirmarunt, auxerunt, emendarunt. Eos non omnes (notiores enim et eos, de quibus dubitabam, consulto omisi) sed plerosque, primas nominum literas secutus, adjecta in rarioribus aut gravioribus locorum indicatione, hic collegi. *Maqâſid-el-tenqî'h* commentarium appellavi, *Maſâbî'h-el-Ǵâmi'* adnotationes.

ابن ابى الدنيا, collector traditionum, f. 213 r. ابن ابى شيبة: *Commemoravit haec duo disticha Ibn-Abi-Scheibe in libro suo* (فى كتابه), f. 191 v. ابن الاثير, scriptor libri أسد الغابة, 'H.-Ch. 637, pro quo *Asad el-ghâbet* numero singulari perperam dictum esse arguit nomen in hoc codice plerumque أُسْد vel أُسد scriptum. Idem liber f. 213 r. in commentario sic indicatur: قال ابو البركات ابن الاثير فى كتابه فى معرفة الصحابة. — ابن باطليس de nomine viri in traditione commemorati citatus ab El-Newewî in *Tehdîb-el-esmâ we'l-loghât*, f. 190 v. ابن الباقلانى, interpres traditionis, ab المازرى, ipsius discipulo, citatus f. 644 v. Cujus fortasse pater est ابو بكر الباقلانى, qui de argumento coranico citatur f. 469 v. ابن برّى, interpres traditionis, f. 322 r. ابن بشكوال, scriptor de auctoribus traditionum, المحدّثين,

*) Illud انا الشيخ الخ significare: Nos instituit aut me instituit is, cujus nomen sequitur, ipsa res docet; sed rationem non assequor.

Liber ejus aut pars libri f. 190 v. sic nominatur: مبهمات ابن بشكوال. Patris nomen f. 145 v. scriptum est بَشْكُوال, i. e. بَشْكُوَال. ابن بَطّال, interpres Bochârii. ابن التين, interpres Bochârii, cujus شرح البخارى nominatim citatur f. 443 r. ابن الجلاب, interpres traditionis, 556 v. ابن جنيب, interpres traditionis, ibid. ابن الجوزى, plene الشيخ ابو الفرج بن الجوزى, it. ابو الفرج الجوزى et ابو الفرج, auctor lectionis et interpres traditionis, scriptor libri الكشف لمشكل الصحيحين, f. 667 r., qui 528 r. se ابن الخشاب quoddam verbum aliter ac vulgo legentem audivisse aït. ابن الحاجب, scriptor libri الايضاح على المفصل (H.-Ch. 1573), f. 325 r. ابن حبّان, scriptor τοῦ كتاب الثقات (ʿH.-Ch. 3825), f. 680 r. Item: *Sed hanc lectionem improbavit Ibn-ʿHibbân in Ssaʿhîʿh suo* (فى صحيحه), f. 366 r. ابن الحذّاء, auctor lectionis, f. 543 r. ابن حمزة: *Abû-ʿHanife elif nominis ذكا, ubi vehementem aestum ignis significet, producendum esse aït; sed Ibn-ʿHamze in Refutationibus suis* (فى ردوده) *eum erroris arguit*, f. 687 v. ابن درستويه (pro quo scriptum est ابن درستوبه), auctor lectionis, f. 385 r. ابنُ دَقِيقِ العِيدِ (sic cum omnibus vocalibus f. 134 r.) interpres traditionis theologicus et juridicus. ابن رشيق: *Narrat Ibn-Reschiq in* العمدة, *El-Asmaʿîum hoc distichum Chalfo Rubro* (على خلف الاحمرِ) *tale, quale modo positum est, retulisse, Chalfum autem ei dixisse: Sic corrige etc.* 701 r. ابن سُحْنون, ICtus Mâlikita, f. 163 r. et 639 r., cujus fortasse pater est سُحْنون, f. 638 v., et ipse ICtus Mâlikita. ابن سعد, scriptor libri الطبقات de auctoribus traditionis: *Dicit Ibn-Saʿd in El-Thabaqât etc.* f. 305 r. *Commemorat illud Ibn-Saʿd in loco de El-ʿAbbâs* (فى ترجمة العبّاس), 206 r. ابن السَّكَن (sic cum vocalibus f. 29 r., 108 r., 286 v.), plene ابو على بن السكن, auctor lectionis, quam ab El-Firebri acceperat, f. 40 v., 212 r., 228 v. Liber ejus, كتاب ابن السكن, i. e. exemplum, quod habebat, El-Ssaʿhîʿhi Bochâriani, citatur f. 678 v. Omisso ابو f. 29 r. est على ابن السَّكَن. — ابن السكيت, interpres verborum, locutionum, proverbiorum. ابن السَّيِّد, auctor lectionis, f. 69 v., 602 v. ابن سيده, grammaticus Zamachschario oppositus, f. 158 r., auctor lectionis, f. 562 r., auctor dicti Muʿhammedis, f. 305 r. ابن شامة, interpres traditionis, f. 776 r. ابن شبه, scriptor libri اخبار المدينة, f. 151 r.; pro quo apud ʿH.-Ch. 228 ابن شيبة est. ابن شعبان, ICtus, f. 195 v. ابن عات, ICtus, ibid. ابن عبد البرّ, plene الامام ابو عمر بن عبد البرّ, al. ابو عمر (ut f. 670 v.), interpres traditionis, scriptor operis الاستيعاب (ʿH.-Ch. 631) de sociis Prohpetae, f. 166 v., 255 r. ابن عبد السلام, ICtus in adnotationibus refutatus, f. 204 v. ابن عيسى et ابن عتّاب a Beidhâwio de verbo apud Bochârium recte legendo citati: *Sic est apud Ibn-ʿAttâb et Ibn-Îsâ, qui ex doctoribus nostris* (شيوخنا) *sunt*, f. 149 r. ابن العجمى, poëta in adnotationibus laudatus: *Egregie dicit socius noster* (صاحبنا) *Zein-el-dîn Ibn-el-ʿAgemi, cujus Deus misereatur*, quo voto eum tum jam defunctum fuisse indicatur. ابن العربى, plene f. 774 v., القاضى ابو بكر بن العربى, interpres traditionis. It. scriptor libri *Aʿhkâm-el-Qorân* (ʿH.-Ch. 156): *Repetiit illud El-Suheili ab Ibn-el-ʿArabi in Aʿhkâm-el-Qorân*, f. 628 v. ابن عرفة, plene الامام ابو عبد الله بن عرفة رحمه الله, ICtus, doctor El-Demâminii, qui in adnotationibus ejus compendium (مختصر) laudat, f. 163 r., 195 v., 204 v., 207 v., 520 v. ابن عقبة, plene موسى بن عقبة, doctor El-Zuhrii, f. 223 v., quando aliquid in vita Muʿhammedis acciderit docet, f. 217 r. ابن عمارة, auctor lectionis, f. 524 r., 609 r., 780 v. cum الاسمعيلى consentiens. ابن فارس: *Narrat El-Zerkeschî Ibn-Fârisum in* المقاييس *relata hac traditione dicere: Nos literam r nominis عرض in ea nunquam non quiescentem efferri audivimus*, f. 593 r. Saepissime de verborum et locutionum significationibus citatur. ابن فورك, plene الامام ابو بكر بن فورك, interpres traditionis, f. 685 r. Item: *Imâm Abû'l Qâsim* (ابو القسم) *El-Qoscheirî in nota sua commentatione* (فى رسالته المعروفة) *narrat Abû-Bekr Ibn-Fûrekum de visione Dei duas sententias Imâmi Abû'l-ʿHasan El-Aschʿarii referre etc.* f. 687 r. ابن قتيبة, interpres traditionis, f. 429 r. ابن قرقول, auctor lectionis, f. 306 r., ubi قُرقول est, f. 686 r. In scheda folio 223 r. adjuncta, quales complures foliis aut agglutinatae, aut interpositae sunt, قُرقول est. ابن القاسم s. ابن القسم, ICtus, f. 195 et 201 r. ابن القصّار المالكى, ICtus, f. 132 v., 367 r., 638 v. ابن الكلبى nomen viri in traditione commemorati docet, f. 195 r. ابن ماكولا nomen et cognationem viri in traditione commemorati docet, f. 670 r. ابن مالك: *Dicit Ibn-*

Mâlik in التوضيح, *hoc dicto prophetico probari particulam* هل *interdum esse loco particulae* أ etc. Saepissime verba et rationem grammaticam traditionis explicat. ابن ماهان, auctor lectionis, quam ab eo accepit El-Bâgî, f. 311 r. Eundem f. 387 v. perperam ابن هامان appellari puto; vix enim credibile hominem Mu'hammedanum nefando illo nomine usum esse. ابن المرابط, interpres traditionis, f. 150 v. ابن الملقن, interpres Bochârii, qui in adnotationibus f. 221 v. Ibn-Batthâlum et alios interpretes sententiis alienis, suppressis auctorum nominibus, impugnare dicitur; lectiones ex codice ab ipso El-Dimjâthî scripto affert, f. 191 r. et 652 v.; auctores sequitur Ibn-El-Munejjirum et Moghlathâium, f. 180 r. ابن مَنْده, scriptor libri معرفة الصحابة, f. 168 r. ابن المنيّر (sic saepe cum teschdîd), interpres Bochârii, qui passim dedita opera Ibn-Batthâlum redarguit, ut f. 141 v., 143 v., 145 v., 178 r. ابن المهدى, auctor lectionis, f. 385 r. ابن نُبَاتَة, scriptor libri مطلع الفوايد ومجمع الفرايد, ubi se significationem cujusdam verbi in كتاب الزاهد invenisse dicit, f. 773 r. ابن النحاس, auctor lectionis ab ipso Bochârio acceptae, f. 460 r. ابن وضّاح, interpres traditionis theologicus, f. 551 v. ابن وهب, auctor lectionis in libro suo (فى موطّئه) الموطّى, f. 191 v. bis. ابو احمد, vid. الجرجانى. ابو احمد بن عدى de auctoribus traditionis citatur cum ابو نصر الكلاباذى f. 133 v. ابو اسحق المستملى, ابو اسحق المروزى, ابو اسحق الحرقى, vid. المستملى, المروزى, الحرقى. Aliquem horum esse puto qui f. 362 r. appellatur ابو اسحق بن ابرهيم auctor lectionis. القاضى ابو بكر, interpres traditionis juridicus, f. 442 v. ابو الحسن, vid. القابسى. ابو حنيفة: *Et dicit Abû-'Hanîfe in* كتاب الانواء الكبير: *El-Schi'ra et El-'Abûr et El-Ğauzâ, notae stellae, eodem ordine* (فى نسق واحد) *dispositae sunt.* ابو داود: *Priorem sententiam Ibn-Beschkuwâl ab eo repetit quod dixit Ismâ'îl et Abû-Dâûd in libro suo A'lâm-el-nubuwwe* (نسب الاوّل الى ما ذكره اسمعيل وابو داود فى اعلام النبوّة له), f. 465 r. Item: *In Musnedo Abû-Dâûd El-Thajâlischii* (فى مسند ابى داود الطيالشى) *El-'Hâfizh Moghlathâî dicit* etc. الحافظ ابو ذرّ, auctor lectionis; saepe commemoratur codex El-Ssa'hîhi ab eo ipso scriptus, نسخة ابى ذرّ, de quo f. 522 v. est: وهو بخطّ ابى ذرّ فى الاصل, *Et sic ab ipso Abû-Δerr scriptum est in exemplo archetypo.* ابو زيد, vid. المروزى. — ابو العبّاس ابن تيمية, ICtus, f. 640 r. ابو العبّاس القرطبى, vid. القرطبى. Nescio an alteruter eorum sit ابو العبّاس, quem El-Baghawi f. 563 cum Abû-'Obeido et Abû-Is'hâq Merwensi cujusdam sententiae traditionalis interpretem citat. القاضى ابو عبد الله s. ابو عبد الله الحاكم, auctor lectionis et interpres traditionis. Eundem esse puto qui f. 542 v. ابو عبد الله بن سليمان appellatur. ابو عبد الملك proverbium in traditione adhibitum interpretatur, f. 672 v. ابو عبيد, auctor lectionis et interpres traditionis, doctores nuncupat El-Afma'ium et El-Jezidium, f. 460 r., et ipse ab El-Baghawi citatur f. 563 v., ab Ibn-el-'Arabi reprehenditur f. 554 r. Plene الحافظ ابو عبيد البكرى, f. 204 r., it. sine الحافظ, f. 373 r., fortasse simpliciter البكرى, f. 133 v. et 147 r. ابو عبيدة, auctor lectionis, f. 117 v. et 411 r. ابو علىّ الحافظ, doctor El-Demâmînii, qui lectionem ab eo acceptam refert f. 149 r. ابو علىّ الشهيد de auctore traditionis citatur ab القاضى عياض f. 384 r. Hic esse videtur ابو علىّ, qui cum ابو زيد auctor lectionis citatur f. 574 r. ابو علىّ الغسّانى, vid. الغسّانى. ابو علىّ الفارسىّ saepe de verborum significationibus citatur. Grammatice traditionem interpretatur f. 183 v. ابو عمرو بن العلاء, philologus, a quo aliquid acceperunt El-Afma'i et El-Jezîdi, f. 460 r. ابو عمرو المطرّز, auctor lectionis, f. 602 v. الشيخ ابو الفضل بن ناصر, interpres traditionis, f. 107 r. Simpliciter ابو الفضل, auctor lectionis, f. 204 r. ابو القسم القشيرى, vid. القشيرى. Simpliciter ابو القسم, auctor lectionis a Beidhâwio reprehensae, f. 373 r. ابو محمّد, vid. الاصيلى. ابو محمّد البغوى, vid. البغوى. الشيخ ابو محمّد: *Dixit El-Sefâqosî, auctore Scheich Abû-Mu'hammed in ejus El-Ğâmi' in compendium redacto* (فى جامع مختصره) *'Hasanum* ('Alii filium) *anno hegrae tertio natum esse.* ابو المسعود الدمشقى, auctor lectionis et interpres traditionis, f. 73 v., 113 v., 686 v., 772 v. ابو المعانى: *In Abû'l-ma'ânii libro, qui* المنتهى *appellari solet, est:* لعث *et* لغث *cum accusativo cibi, i. e. eum e vase effudit.* ابو موسى المدنى de muliere ex sociis Mu'hammedis citatur f. 213 v. ابو نصر الكلاباذى, vid. الكلاباذى.

ابو نُعَيْم de nominibus et cognationibus hominum in traditione commemoratorum; مُسْتَخْرَج ابى نعيم citatur de recta lectione nominum et verborum dubiorum El-Ssa'hi'hi, f. 166. ابو الهيثم, auctor lectionis ab El-Firebrî acceptae, f. 463. ابو الوليد: *Abû'l-Welîd, inquit El-Ghassânî, mihi dixit Abû-Aerrum de hoc Mu'hammede* (a quo Bochâri se quandam traditionem accepisse aït) *a se rogatum respondisse: Equidem Selâmi filium esse, Abû-Mu'hammed El-'Hammânium autem* (qui Sâlimi filium esse perhibuit) *errasse arbitror.* الازهرى, auctor formarum et significationum verborum, f. 146 v., 196 r., 212 v. القاضى اسمعيل: *Hunc virum* (nomine non indicato in traditione commemoratum) *Sa'd Ibn-Mo'âdum esse dicit Ismâ'îl Judex in Statutis suis* (فى احكامه, 'H.-Ch. 153), f. 318 v. Idem verborum significatus distinguit f. 146 r. الاسمعيلى: *Auctoritatibus hanc traditionem instruxit El-Ismâ'îlî in suo* مُسْتَخْرَج, f. 249 v. Idem liber apparet in scheda foliis 445 et 446 interposita. Saepissime auctor lectionis et interpres traditionis est, it. f. 171 v. et 644 r. censor Bochârii; plene ابو بكر الاسمعيلى, f. 362 r. الاصيلى s. ابو محمّد s. ابو محمّد الاصيلى, auctor lectionis ab ابو احمد الجرجانى et ابو زيد المروزى acceptae. Codex El-Ssa'hî'hi ab eo ipso scriptus, f. 133 v., 149 r., et adnotationibus marginalibus instructus, f. 135 v., appellatur نسخة الاصيلى, نسخة ابى محمّد, it. f. 779 r. اصل ابى محمّد الاصيلى. Alius videtur الامام محمّد بن يحيى الاصيلى النيسابورى, qui f. 632 r. sub quodam بعضهم in oratione ipsius Bochârii posito latere dicitur. الباجى: *Dixit El-Qâdhî* (Beidhâwî): *Lectio Hispanorum et Mauritanorum* (الاندلسيّين والمغاربة) *est* بيرُ حاءٍ *casu primo,* بير حاءٍ *secundo,* بيرَ حاءٍ *tertio,* حاءٍ *autem apud eos ita sonat, ut litera 'hâ. Atque sic ab ipso El-Afîlî scriptum vidi. Contra Ibn-El-Munejjir: Vera lectio, inquit, est* بَيْرَحَا; *hanc El-Bâgî Orientalibus* (اهل المشرق), *ut Abû-Aerro et aliis, tradidit. Eandem El-Ssâghânî confirmat his verbis: Baira'hâ ad formam* فَيْعَلَى, *a rad.* برح, *nomen agri Abû-Thal'hae prope Medinam siti; quamquam traditionarii perperam* بير حاء *dicunt et nescio quem puteum Medinensem esse existimant;* in scheda foliis 243 et 244 interposita. البخارى alium quoque librum historicum conscripsit, qui f. 247 r. التاريخ الكبير, *Chronicon magnum*, appellatur, alibi simpliciter, ut apud 'H.-Ch. 2174, *Bochârii Chronicon.* Divisum esse in ابواب, in quibus traditiones a singulis propagatae nominibus eorum subjectae sint, docet adnotatio f. 37 v., quae sententiae Abû'l-'Hasan El-Qâbisii de حصين cujusdam traditionis auctore hoc inter alia argumentum opponit, quod Bochâri in Chronico eam traditionem in capite de حصين (فى باب حصين) posuerit; it. alia f. 564 r., quae nomen traditionarii non esse 'Abd-el-ra'hmân, sed 'Abd-allâh, contra El-Firebrium ultimo loco sic probat: *Atque in capite de 'Abd-allâh* (فى عبد الله, i. e. فى باب عبد الله) *eam commemorat Bochârî in Chronico suo.* ابو بكر البرقانى, interpres traditionis ab El-'Homeidi citatur f. 355 v., it. de vero auctore traditionis, f. 384 r. ابو محمّد البغوى scripsit معالم التنزيل, فوايد البغوى, f. 776 v., شرح السنّة, f. 626 v., f. 139 v. Hunc librum esse puto, ex quo in commentario, praemisso plerumque قال البغوى, multa excerpta sunt. البلاذرى, auctor lectionis, f. 239 r. البُلْقِينى*), pater et filius: ille شيخ الاسلام سراج الدين, f. 166 v. de nomine et cognatione hominis in traditione commemorati a filio citatur, f. 313 v. de interpretatione cujusdam locutionis in traditione ab El-Demâmînî; utroque loco jam defunctum fuisse significat votum nomini adjectum رحمه الله; — hic جلال الدين, doctor El-Demâmînii, cujus eum librum, qui apud 'H.-Ch. 1029 est, ille f. 350 r. sic citat: فى مُبْهَمات شيخنا قاضى القضاة شيخ الاسلام جلال الدين البُلقينى ذكره الله بالصالحات المسمّى بالافْهام لما فى البخارى من الابْهام. Saepe ejus auctoritate in traditione interpretanda utitur, ut f. 140 r., 150 r., 156 r., 175 r., 222 r.; f. 166 eum simpliciter شيخنا جلال الدين appellat et adjecto امتع الله بوجوده وغلبته adhuc vivere significat. الحافظ ابو بكر البيهقى, plerumque simpl. البيهقى, de auctoribus traditionis, f. 167 v. et 378 r.; liber ejus دلائل النبوة citatur f. 625 r. تغلب, auctor lectionis, f. 669 v. التوربشتى, interpres Bochârii, cujus hoc nomen alibi fere depreperatum distincte scriptum est

---

*) Sic constanter scriptum est, non بِلْقِينى, quod censor 'Hâgî-Chalfae Flügeliani in Diar. liter. Hal., 1838, No. 223, rationem nominis بِلْقِين secutus, pro *Balekîni* p. 191 lin. 16 et 17 substitui voluit. Recte igitur ipse Flügelius ad calcem tomi secundi *Bolekîni* scribi jussit. Sed pro *Ilm-ed-dîn* ibidem lin. 16 scribendum erat *Alem-ed-dîn.*

f. 689 v. et 701 r. ثابت: *Pro* طيّبها *apud El-Ǵorǵânium est* طوّلها; *idem Muslim recepit. Ja'qûb illud je reprobat; Θâbit autem in libro suo Delâil* (في دلائله) *utramque lectionem refert*, f. 191 v. الحافظ الجيّانى, in scheda foliis 123 et 124 interposita de quadam El-Dâraqothnii cum Bochârio circa originem traditionis controversia disputat; f. 136 v. et 372 v. lectionem traditionis docet, priore loco auctore Ibn-el-serrâǵ. الجرجانى ابو احمد الجرجانى et simpl. ابو احمد, auctor lectionis, f. 40 v., 191 v., 212 r., 265 v., 316 v., 387 r. الجُوَيْنى, Schafi'ita, quem Ibn-el-'Arabi f. 411 v. facundiam principis sectae suae tantopere admiratum esse narrat, ut diceret: هو افصح من نطق بالضاد, *El-Schâfi'i facundissimus est eorum qui literam* ض *proferunt*, i. e. Arabum, quorum emphaticus ille sonus proprius est. الحاكم, auctor Moghlathâii, f. 282 v. ابو اسحق الحَرْبى, auctor lectionis et interpres traditionis, f. 180 v., f. 360 r. a Beidhâwio et Ibn-el-Aϑîro citatus, f. 559 v. حسين, censor Bochârii, f. 168 r. الحلبى de cognatione hominis in traditione commemorati, f. 670 v. ابو محمد الحلوانى de origine traditionis, f. 772 v. الحموى et simpl. الحموى, auctor lectionis, unus doctorum Abû-Δerri: *Lectio Abû-Δerri a tribus suis doctoribus, El-'Hammûnî, Abû-I'shaq El-Mustemlî, Abû'l-Heiϑem, accepta*, f. 26 v. Item: *Hi traditionis auctores apud omnes lectionis doctores sunt, excepto Abû-Mu'hammed El-'Hammûnî, uno doctorum Abû-Δerri*, f. 24 r. It. f. 91 r. quaedam lectio in codice Abû-Zeidi auctorem habere dicitur Abû-Mu'hammed El-'Hammûnium. الحموى: *In* كذبت *El-Mustemlî dal simplex, El-'Hamawî* ('Hamâtensis) *et Abû'l-heiϑem duplex proferri jubent*, f. 304 v. Item f. 366 r. Abû-Δerr quandam lectionem ab El-Mustemlî et El-'Hamawî accepisse dicitur. It. f. 573 r. El-'Hamawî ubique سمت forma prima pro سمّت secunda legere dicitur. Quamquam iis locis, quos dixi, perspicue الحموى scriptum est, tamen nescio an illic quoque الحمّوئى legendum sit, praesertim quum El-'Hamawî f. 366 cum Mustemlio doctor Abû-Δerri fuisse dicatur, quocum confer locum supra citatum ex f. 26 v. الحُمَيْدى scripsit الجمع بين الصحيحين ('H.-Ch. 4173), f. 323 v. et f. 384 r. Simpliciter: ذكره الحميدى في جمعه, f. 304 v. Alius videtur ejus liber f. 381 r. sic citatus: رواه الحُمَيْدى في مختصره. — الخطّابى (sic saepissime cum tha duplici) interpres Bochârii. الخطيب de nominibus et cognationibus hominum in traditione commemoratorum, f. 335 r. a Moghlathâio citatus, f. 401 auctor El-Newewii; plene الخطيب البغدادى, cujus idem El-Newewî f. 536 v. citat librum الاسماء المبهمة. — خلف الواسطى: *Chalf Wâsithensis hanc traditionem in libro suo* الاطراف *in loco de Ibn-'Omaro* (مسند ابن عمر) *commemorat*. الخليل: *Dixit El-Chalîl in* كتاب العنب, *cognomen honorificum lacertae libycae* (الضبّ) *esse Abû-Hanbel*. ابو الحسن الدارقطنى, censor auctorum traditionis in كتاب العلل et كتاب الاستدراكات, 675 r., It. 228 v., 247 r., 385 r., 572 r., 629 r. الداودى, interpres Bochârii, 213 r., 218 v., 399 r. الحافظ الدمياطى codicem El-Ssa'hî'hi a se ipso scriptum reliquit, f. 652 v.; interpres Bochârii, f. 230 r., 368 v., 379 v., 398 r.; scriptor vitae Mu'hammedis (سيرة) in scheda foliis 609 et 610 interposita citatae. الذهبى scripsit التجريد ('H.-Ch. 2455), f. 189 v. et 385 r.; item: *Similem errorem commisit El-Δchebî in El-Kâschif* (genus viri in traditione commemorati indicans), f. 166 v., qui in Bochârium commentarius saepissime in nostro citatur. الرازى scripsit librum de laudibus El-Schâfi'i, مناقب الشافعى, f. 513 v. الراغب saepissime de significatione verborum citatur. الزاهدى, ICtus, f. 544 r. الزجّاج ومتأخرو المغاربة, El-Zeǵǵâǵ et Mauritani recentiores, familia Grammaticorum, quorum singulare placitum commemoratur f. 304 v. الزَرْكشى, interpres Bochârii, quem El-Demâmînî ut saepissime citat, ita paene semper carpit. Capita accusationum haec sunt: f. 175 r. et ibid. v. (bis enim eadem adnotatio a duobus in margine adscripta est) postquam et El-Newâwii et El-Qorthobii praecepta de quodam verbo recte legendo ex commentario Zerkeschiano exscripsit, sic pergit: *Uterque doctor de lectione Muslimi locutus est, nos autem de lectione Bochârii loquimur. Sed crebro iste vir hoc facit, ut, quae duo interpretes Muslimi* (شارحا مسلم) *dixerunt, ea ad Bochârii orationem traducat, qualia nemo nisi cunctanter et deliberato audere debet.* Deinde eum accusat, quod sententias El-Qorthobii, f. 151 r., Ibn-El-Munejjiri, f. 164 v., Ibn-Batthâli, f. 141 v., hanc quidem ab Ibn-El-Munejjiro jam refutatam, suppressis nominibus auctorum furatus sit, quem f. 197 r. plane morem ejus esse ait: *Hoc apud El-Zerkeschium est, sed ab Ibn-El-Munejjiro sumtum: qua in re suum morem secutus est, ut ea, quae sibi placerent, ad auctores non referret.* Tandem f. 388 r. eundem, quum aliam interpretationem falsam esse dixerit, sic reprehendit: جرى على عادته في الجراءة على التوهيم, *Solitam suam in aliis erroris accusandis audaciam secutus est.* نسخة الشيخ موفق الدين

الزرندى, f. 91 v., simpl. نسخة الزرندى, f. 110 r., codex El-Ssa'hi'hi, ex quo duae lectiones afferuntur. الزمخشرى, interpres Bochârii, f. 674 r. السُّبكى: pater الشيخ تقى الدين, ICtus, f. 165 r., duo filii القاضى تاج الدين, it. ICtus, eodem loco cum patre citatus, et الشيخ بهاء الدين ابو حامد, qui scripsit شرح التلخيص ('H.-Ch. II, pag. 410), f. 428 v., et شرح مختصر ابن الحاجب الاصلى, f. 218 v. et 673 v. السخاوى scripsit شرح الرائيّة f. 469 r. citatum de ratione 'Oθmâni Chalifae in Corano colligendo et recensendo. سعيد بن منصور, de propagatione traditionis, f 40 v. السّفاقسى f. 312 v. et 439 r., السّفاقسى f. 161 v., auctor lectionis et interpres traditionis saepissime citatus. الحافظ السلفى scripsit المختار من الطيوريّات, unde quaedam traditio relata est f. 514 r. سليمان بن داود, cujus تفسير de nomine mulieris in traditione commemoratae citatur f. 465 r. السهروردى scripsit العوارف, f. 31 v., et العقائد, f. 685 v. السُّهيلى, discipulus Ibn-el-'Arabii, f. 351 v., scripsit الروض الانف, historiam vitae Mu'hammedis, f. 285 r. de uxoribus et liberis Ismaelis, f. 373 r. de quadam lectione in El-Ssa'hi'ho nominatim citatam, alibi saepissime per قال السهيلى. — سويد بن سعيد, interpres traditionis, f. 180 v. الشافعى, princeps sectae Schâfi'iticae, scripsit احكام القران ('H.-Ch. 156), f. 449 v. الصاغانى scripsit شوارد اللغات, in quo libro collegit et interpretatus est dictiones dictionumque formas ab aliis praetermissas, veluti f. 339 v. ex eo allatus est مشاط, pluralis nominis مُشْط a Mu'hammede adhibitus, quum apud El-Ǵauharium tantum أمشاط sit. Ex eodem libro repetita videntur quae El-Ssaghânio tribuuntur in scheda foliis 243 et 244 interposita et f. 317 r., quo in folio صغانى scriptum est. الطبرانى scripsit المعجم f. 168 r. cit. de restituenda veritate cujusdam narrationis e vita Mu'hammedis, quam Bochârî pervertisse videtur; it. f. 201 r. معجم الطبرانى الاوسط cit. de nomine mulieris in traditione commemoratae. اصبغ المالكى cum محمّد بن جرير الطبرى, ICtus, f. 35 v. المحبّ الطبرى scripsit الاحكام ('H.-Ch. I, p. 174 lin. 8 sqq.), f. 201, 558 r. الطحاوى, interpres traditionis, f. 135 r., 136 r., 301 v. الطيبى, interpres Bochârii saepissime citatus. العاجز عبد الوهّاب, interpres traditionis, f. 556 v. الحافظ عبد الحق scripsit الجمع بين الصحيحين (H.-Ch. II, p. 619 lin. 1), f. 700 r., 776 v. عبد الرزاق, auctor lectionis, f. 159 r., 330 v. عبد الغنى ابن سعيد, in scheda foliis 613 et 614 interposita; plerumque simpl. عبد الغنى: *Dixit 'Abd-el-Ghanî in Dubiis suis* (فى مبهماته) *in explicando dubio hoc loco* etc., f. 557 r.; praeterea ut auctor lectionis citatur f. 371 r., 386 v. Codex, quem habebat, El-Ssa'hi'hi, نسخة الحافظ عبد الغنى, cit. f. 400 v. عبد الله بن يحيى البلخى, de nomine hominis in traditione commemorati errasse dicit Alium filium Medinensis, على بن المدنى, f. 385 r. عبدوس, auctor lectionis saepp. citatus. عبيد بن اسمعيل, auctor lectionis, f. 382 r. عمرو بن الحرث, de propagatione traditionis, f. 629 r. عياض, vid. القاضى عياض. الامام ابو حامد الغزالى, interpres traditionis, f. 209 r., 640 r. ابو على الغسّانى, f. 376 r., plerumque simpl. الغسّانى, censor saepp. citatus. الشيخ تاج الدين الفاكهانى scripsit شرح العمدة, i. e. عمدة الاحكام, quod proxime antecedit, f. 592 r. ابو الحسن القابسى, al. القابسى, al. ابو الحسن, auctor lectionis; saepe citatur exemplum El-Ssa'hi'hi quod habebat, نسخة ابى الحسن القابسى, sive, ut f. 107 r. est, اصل ابى الحسن القابسى. — القاضى s. القاضى البيضاوى s. البيضاوى, auctor lectionis et interpres traditionis saepissime citatus. Scripsit التنبيهات, f. 513 v., الاكمال, f. 457 r., المشارق, f. 305 v. عياض f. 178 v., plerumque القاضى عياض, interpres traditionis saepissime citatus. Eum non intelligendum esse ubi simpliciter est القاضى, docet locus commentarii f. 383 r. lin. 4 et 5, ubi conveniunt القاضى, i. e. Beidhâwî, et القاضى عياض. — القرافى scripsit القواعد, f. 587 r. et scheda foliis 609 et 610 interposita, ubi se octo annos in discrimen verborum الرواية et الشهادة inquisivisse profitetur, donec in شرح البرهان للمازرى verum invenerit. القرطبى, plene ابو العبّاس القرطبى, f. 776 r., interpres Muslimi, vid. s. v. الزركشى; item: *Dicit El-Qorthobî in Compendio suo* (فى مختصره), f. 478 r., i. e. in compendio El-Ssa'hi'hi, quod intelligitur ex f. 350 v.: قاله القرطبى فى اختصاره للبخارى. Saepissime ut interpres Bochârii citatur. القزّاز Bochârium sibi

contradicere arguit f. 289 r. القسطلانى, interpres Bochârii, 145 v., 206 r. ابو القسم القشيرى, interpres traditionis, f. 587 v., 684 v. Fortasse idem est ابو القسم, cujus lectionem Beidhâwi falsam esse dicit f. 373 r. ابو نصر الكلاباذى, f. 133 v., 228 v., 548 r., fere simpl. الكلاباذى, saepissime citatus de nominibus et personis traditionariorum; vid. 'H.-Ch. 693. الكلبى verbum theologicum interpretatur f. 686 v. اللحيانى, Lexicographus, f. 223 v. اللخمى, ICtus, f. 638 v. الليث, de propagatione traditionis, f. 247 r., 629 r. المازرى f. 537 v., المازرى f. 170 v., interpres traditionis saepp. citatus. Vide supra s. v. القرافى. الامام مالك scripsit المدونة, f. 203 v. المالكى, interpres traditionis, 70 v., 90 v., 105 v. الماوردى scripsit الاحكام السلطانية ('H.-Ch. 150), f. 179 v. محمد بن حمزة بن المتوقى, interpres traditionis, f. 475 r. محمد بن الربيع الجيزى عمارة, auctor lectionis, f. 362 r. scripsit كتاب اسماء من دخل مصر من الصحابة, f. 183 v. محمد بن يحيى, محمد بن عياش, auctor lectionis, f. 139 v. الذهلى scripsit كتاب العلل, in quo Bochârii errores corrigit, et alium: كتابه الثانى الذى جمعه فى حديث الزهرى مجردا من العلل ايضاحا وبيانا لما اوما اليه البخارى, f. 376 r., 406 v., 778 v. Ex ultimo horum locorum intelligitur eum inter auctores ipsius Bochârii esse. مروان ابو زيد المروزى, interpres traditionis, f. 482 r. وبن سراج al. المروزى, al. ابو زيد, auctor lectionis saepp. citatus, doctor Abû'l-'Hasan El-Qâbisii et 'Abdûsi, f. 463 v. et 477 r. Habebat codicem El-Ssa hi'hi, نسخة ابى زيد, f. 463 v. المزى: *Dicit* المزى *in Equis Prophetae* (فى افراس النبى), *cum equum habuisse cui nomen esset El-Werd*, scheda foliis 609 et 610 interposita. المستغفرى: *Commemoravit hanc mulierem El-Mustaghfiri inter socios Prophetae*, f. 213 v. ابو اسحق المستملى, plerumque simpl. المستملى (f. 241 r. المستملى), auctor lectionis ab الفربرى acceptae, f. 463 v. Vide supra s. v. الحموى. — مصعب الزبيرى, de nominibus et personis et rebus traditionis, f. 150 v. et 255 r., quamquam posteriore loco الزهرى vel الزمرى scriptum est. المغرفى, interpres Bochârii saepe citatus. Codex El-Ssa'bi'hi quem habebat, نسخة المغرفى, cit. f. 154 r. et 459 r. مُغْلطائى (sic cum vocalibus f. 180 r., 665 v.) semper sine articulo, interdum praeposito الحافظ, f. 180 r. postposito الحنفى, interpres Bochârii saepe citatus. Nominatim شرح مغلطائى f. 154 v. et 368 r. ابو عبيدة مكى بن ابى طالب, Grammaticus, conjunctus cum ابن خروف et (ابن درستويه sic pro) ابن دراستويه, interprete Sibeweihi, ut est f. 190 r.: كلام ابن خروف فى شرح سيبويه. ابن طاهر scripsit استدراكات contra المنذرى. المهلب de auctoribus traditionum, f. 284 r. المقدسى (sic f. 135 r., 665 r., 778 r.), interpres Bochârii saepe citatus. الناقد (Cod. الناقد), de propagatione traditionis, f. 772 v. النحاس, censor traditionis, f. 429 r. النسفى, plene ابرهيم بن معقل النسفى f. 678 v., auctor lectionis ab ipso Bochârio acceptae, f. 385 r. Saepe, ut hoc ipso loco, commemoratur codex lectionem ejus exprimens, نسخة النسفى. — النسوى عن النسفى عن البخارى: *In hac traditione mendum quoddam est* (فى هذا الحديث علة), *de quo dixit* النسوى *et El-Dâraqothni in libro Correctionum* (فى كتاب الاستدراكات). النواوى et النووى promiscue, scriptor libri تهذيب الاسماء واللغات a Wüstenfeldio editi, interpres Muslimi (vid. supra s. v. الزركشى), saepissime citatus; item: *Dicit hoc El-Newâwi in Dubiis suis* (فى مبهماته), de dubio nomine traditionarii, f. 318 r. الهروى, interpres traditionis, f. 239 r., 509 r., 556 r., 671 r. الواحدى scripsit اسباب النزول ('H.-Ch. 586), f. 145 v., 402 r.; nomen الرؤيا explicat f. 643 v. الواسطى, de significatione somniorum, f. 644 v. خلف الواسطى scripsit librum الاطراف, de propagatione traditionis, f. 384. الوقشى, censor lectionis, f. 166 v., 218 v. وهب بن منبه scripsit كتاب معانى يحيى الفراء, f. 543 v. مفتاح الجنة القران, f. 457 r. يعقوب, interpres verborum a Beidhâwio citatus, f. 191 v., 218 v. الشيخ الحافظ جلال الدين يوسف بن الذكى المزى scripsit الاطراف ('H.-Ch. I, p. 344, lin. 4 et 5), f. 316 r., 404 v. Posteriore loco El-Demâmini cum eo conjunxit شيخنا عماد الدين ابن كثير. —

يونس بن محمد, de propagatione cujusdam traditionis cum سعيد بن منصور consentiens, f. 40 v. Praeterea libri et librorum scriptores, nominibus non adjectis, citantur fere hi: الاقتصاد (ʻH.-Ch. 1042), f. 643 v. de visis somniorum a Deo immissis. صاحب الافعال (ʻH.-Ch. 1025), f. 214 r. de significatione verbi قانَ. الافهام (ʻH.-Ch. 1029), saepe. صاحب الامثال السائرة (ʻH.-Ch. 1255), f. 286 v. الفوائد, f. 643 v. de visis somniorum. جامع الاصول (ʻH.-Ch. 3869), saepe. كتاب السرّ: *Dicit El-Zerkeschi, Mâliko* (principi sectae Mâlikiticae) *tribui quod concubitum praeposterum licere statuerit. Contra ego* (inquit El-Demâmînî) *eum, qui istud ab illo dictum esse tradidit, improbe mentitum esse ajo. Ibn-Weheb: Adii, inquit, Mâlikum eique dixi istam sententiam ad ipsum referri. Minime vero, respondit, ac coranicum illud recitavit: Mulieres vestrae agri sunt vobis arandi* (Sur. 2, 223). *Atqui non arantur, inquit, nisi loca ad serendum idonea. Ceterum ista sententia ei in solo* كتاب السرّ *tribuitur, qui est liber obscurus* (كتاب مجهول), *unde scientem volentemque aliquid repetere nefas est*, f. 405 r. السمت الحسن, f. 643 v. de visis somniorum. صاحب العين, f. 513 v. de نكأ nil quam alia forma verbi نكى. صاحب الغريبين, f. 528 de interpretando loco traditionis. الفائق, commentarius in traditionem, saepissime citatus. الفردوس, f. 168 r. de veritate traditionis a Bochârio perversae. صاحب المحكم, f. 208 v., ubi in adnotationibus graviter reprehenditur, f. 223 v., 544 r. de verborum forma et significatione. مختصر الاستيعاب (ʻH.-Ch. I, p. 277, lin. 2 et 3), f. 184 v., 622 r. مختصر ربيع الابرار citatum in *El-Ifhâm*, f. 529 r. مرآة الزمان, f. 239 r. de nomine equi Muʻhammedis, f. 318 r. de nomine viri in traditione commemorati. مشكل الآثار, f. 168 r. de veritate traditionis a Bochârio perversae. المطالع, commentarius in traditionem, f. 200 v., 601 r. شرح المعالم scriptus ab ابن التلمسانى, qui supra ex indice scriptorum excidit, f. 333 r. المعونة, f. 573 r. de التشميت, quod est officium ei qui sternutaverit bene precandi. المفهم, f. 115 v. de quodam verbo traditionis recte legendo, f. 131 v. de significatione verbi, f. 309 r. de quadam traditione aliam confirmante. المنتقى فى ترجمة جابر بن, من تاريخ دمشق لابن عساكر, idque عبد الله, i. e. in loco de vita Gâbiri Ibn-ʻAbd-allâh, (ʻH.-Ch. II, p. 131, lin. 3 et 4), f. 193 r. النهاية saepissime in commentario citata, f. 227 v. in adnotationibus cum nomine scriptoris: *Dixit Imâm-el-ʻharamein in El-Nihâje*; vid. Wüstenfeldii liber: *Die Academieen der Araber*, p. 30 et 31. — Praeter codices, qui supra in indice scriptorum commemorati sunt, in adnotationibus aliquoties lectiones suppeditat نسخة العلامة, نسخة الفالى, نسخة مولانا الفالى الفالى, ut f. 134 v., 138 v., 325 v. — Tria illa, quae ab ipso initio dixi, diplomata licentiae in fine adjuncta eidem omnia *Ibrâhîm Pâschae*, praefecto Aegypti (sec. Hammerum A. Chr. 1669 — 1673), data sunt, primum ab ابو الضياء والنور على الشبراملسى, secundum ab احمد بن احمد بن محمد بن احمد بن ابراهيم العجمى, tertium ab عبد القادر البغدادى بن عمر بن بايزيد بن الحاج احمد الاسلامبولى. Inde intelligitur, Ibrâhîm Pâscham coram compluribus doctoribus, inter quos tres illi erant, praelectionem El-Ssaʻhîʻhi instituisse, ita ut totum praelegeret ʻAbd-el-Qâdir Baghdâdensis ʻHanefita, item partem ejus Aʻhmed Ibn-el-ʻAgemi, partem ipse Ibrâhîm Pâschâ, ad interpretationem autem adhiberetur commentarius Schihâb-el-dîn Aʻhmed El-Qasthalânii; deinde absolutis praelectionibus Ibrâhîm Pâscham illos tres sibi diplomata licentiae dare jussisse. Horum igitur ipsa prima exempla habemus, quorum duo priora scripsit Aʻhmed Ibn-el-ʻAgemi, tertium ʻAbd-el-Qâdir El-Baghdâdî exeunte mense Gumâdâ posteriore A. H. 1082 (Chr. 1671). Quum autem quisque trium illorum doctorum lectionem et interpretationem El-Ssaʻhîʻhi usque ab ipso Bochârio accepisset, hanc traditionis seriem in suo quisque diplomate explicavit, Aʻhmed Ibn-el-ʻAgemi autem suo etiam breves indicationes de quatuor et viginti auctoribus suae *silsilae* subjunxit, sic inscriptas: هذه فوائد تتعلق برجال الاسناد على وجه الاختصار للحفظ ويكون عليها الاعتماد, *Hae sunt indicationes ad auctores traditionis spectantes, in compendium redactae, ut eas retineas iisque confidas.* Sunt autem doctores hi: 1) الامام البخارى, nat. Bochârae d. 13 Schawwâli A. H. 194 (Chr. 810), mort. vigilia Bairâmi minoris A. H. 256 (Chr. 870), sepultus in oppido خرتنك duabus parasangis a Maracandis distante. 2) ابو عبد الله محمد بن يوسف الفربرى, nat. Ferebri s. Firebri, oppido ditionis Bochâricae, El-Ssaʻhîʻhum bis ab ipso Bochârio audivit, A. H. 248 (Chr. 862—3) Ferebri, A. H. 252 (Chr. 866 — 7) Bochârae. Novissimus eorum esse dicitur, qui lectionem El-Ssaʻhîʻhi ab ipso Bochârio acceperunt, quamquam El-Dhehebî منصور ابن محمد البزدوى novissimum fuisse ait. El-Ferebrii discipuli fuerunt tres qui proxime sequuntur: 3) ابو اسحاق

—ابراهيم بن احمد المُسْتَمْلى, mort. A. H. 376 (Chr. 986—7). 4) ابو الهيثم محمّد بن مكّى الكُشْمِيهَنى, cui nomen fecit oppidum natale in ditione Merwensi situm. 5) ابو محمّد عبد الله بن احمد بن حَمُّويَة*) السرخسىّ, Herâtae inquilinus, El-Ssa'hî'hum Ferebri ab El-Ferebrio audivit A. H. 366 (Chr. 976—7), mort. A. H. 381 (Chr. 991—2). 6) ابو الحسن عبد الرحمن بن محمّد بن المظفر الداودىّ, quod nomen ab avo Dâûd accepit, nat. A. H. 364 (Chr. 974—5), El-Ssa'hî'hum ab El-Serachsio audivit m. Ssafaro A. H. 381 (Chr. 991), mort. Bûschengi (بُوشَنْج), oppido Chorasanico, A. H. 467 (Chr. 1074 — 5). 7) السجزىّ, i. e. Segestanicus, nat. m. Dû'l-qa'de A. H. 458 (Chr. 1067), El-Ssa'hî'hum septennis audivit A. H. 465 (Chr. 1072—3), mort. A. H. 553 (Chr. 1158 — 9). Quo doctore usus sit, non est indicatum. 8) الزبيدىّ, El-Ssa'hî'hum ab Abû'l-waqt 'Abd-el-awwel Ibn-'Îsâ Ibn-Scho'aib El-Herawi, discipulo El-Dâûdii, duodecim praelectionibus audivit, mort. Baghdâdi A. H. 631 (Chr. 1233 — 4). Ab hoc audiverunt duo qui proxime sequuntur: 9) ابو العبّاس احمد بن ابى طالب الصالحىّ الحجّار, mort. d. 15 Ssafari A. H. 730 (Chr. 1329). 10) ستّ الوزراء وزيرة بنت عمر بن اسعد التنوخيّة, filia Veziri cujusdam, nata Tenûchi A. H. 624 (Chr. 1226 — 7), mort. A. H. 716 (Chr. 1316 — 7). 11) عبد الكريم الحموىّ الاصل القاهرىّ, i. e. Qâhirensis, cujus majores 'Hamâtenses fuerant, nat. A. H. 707 (Chr. 1307—8), El-Ssa'hî'hum ab A'hmed Ibn-Abî Thâlib et Sitt-el-wuzerâ audivit, mort. mense Gumâdâ priore A. H. 791 (Chr. 1389). 12) ابراهيم التنوخىّ, Qâhirae inquilinus, nat. Damasci A. H. 709 (Chr. 1309 — 10), mort. mense Gumâdâ (non indicatum est utro) A. H. 800 (Chr. 1398). 13) الحافظ ابو الفضل احمد بن علىّ بن حجر العسقلانىّ, vulgo ابن حجر, nat. A. H. 773 (Chr. 1371 — 2), El-Ssa'hî'hum audivit a quatuor: الحافظ ابو الفضل عبد الرحيم بن الحسين العراقىّ, ابو محمّد عبد الله النيسابورىّ, عبد الرحيم بن عبد الوهّاب,

*) Sic per omnes consonas et vocales expressum est fol. 2 v. lin. 22. Hinc corrige illud حمّويّة, quod supra pag. 455 lin. 7 effinxi ex حمّوية, ut est in margine ultimae paginae El-Ssa'hî'hi, lin. 12 ab inf.

ابو اسحق ابراهيم بن احمد البَعْلىّ الحموىّ, mort. m. Dû'l-'higge A. H. 852 (Chr. 1448). 14) شيخ الاسلام زكريّاء الانصارىّ, Ibn-'Hagri discipulus, mort. m. Dû'l-'higge A. H. 926 (Chr. 1520) plus centum annos natus; cujus filius et discipulus الجمال s. جمال الدين يوسف mortuus est A. H. 984 (Chr. 1576 — 7); et hujus vicissim nepos et discipulus الاصيل المعمر محيى الدين بن ولىّ الدين بن جمال الدين يوسف mortuus A. H. 1043 (Chr. 1633 — 4), annos natus fere septem et octoginta. 15) شيخ الشافعيّة الشمس محمّد بن شيخ الشافعيّة الشهاب احمد بن حمزة الرملىّ الانصارىّ, discipulus Zekerijjâ El-Anfârii, mort. A. H. 1004 (Chr. 1595 — 6). 16) النجم نجم الدين محمّد بن احمد الغيطىّ s. الغيطى, ejusdem Zekerijjae discipulus, mort. m. Ssafaro A. H. 981 (Chr. 1573—4). 17) ابو النجا سالم بن محمّد عزّ الدين ابن محمّد ناصر الدين السنهورىّ, discipulus Negm-el-dîn El-Ghaithii, mort. A. H. 1014 aut 1015 (Chr. 1605 — 6 aut 1606 — 7). 18) برهان المحدّثين ابراهيم اللقانىّ المالكىّ, discipulus Sâlimi, mort. A. H. 1040 (Chr. 1630 — 1). 19) علىّ الحلبىّ, discipulus El-Sohems El-Anfârii, mort. A. H. 1044 (Chr. 1634 — 5). 20) علىّ الاجهورىّ, discipulus ejusdem, mort. ineunte mense Gumâdâ priore A. H. 1066 (Chr. 1656). 21) محمّد الشوبرىّ, discipulus ejusdem, mort. m. Gumâdâ priore A. H. 1069 (Chr. 1659). 22) عمدة القرّاء سلطان المزاحىّ, discipulus Sâlimi, mort. d. 7 Gumâdae posterioris A. H. 1075 (Chr. 1665). 23) المحدّث محمّد البابلىّ, discipulus ejusdem, nat. A. H. 1000 (Chr. 1591 — 2), mort. d. 15 Gumâdae prioris A. H. 1077 (Chr. 1667). 24) المولى مرى الدين الدروزىّ, discipulus El-Gemâl Jûsufi, mort. m. Ramadhâno A. H. 1069 (Chr. 1658). — Ille Ibn-Hagr El-'Asqalâni, qui in hoc indice tertius decimus est, lectionem et interpretationem El-Ssa'hî'hi per tres vias (بثلاث طرق) i. e. per tres doctorum series, a Bochârio acceperat, quae in diplomate secundo, fol. 2 v. lin. 8 sqq., explicatae sunt. Idem commentarium in El-Ssa'hî'hum scripsit, quo quantopere gloriatus sit docet distichon ultimo codicis folio v. inscriptum:

ما قاله ابن الحجر فى شرح العينىّ على صحيح البخارىّ

شرحى الّذى سار فى الآفاق قاطبة

حتّى روى فضله الدانى مع القاصى

وانت شرحك فى البيت اختليت به
شبه الذنوب التى يخلو بها العاصى

Epigramma Ibn-El-'Hagri in El-'Ainium El-Ssa'hf'hi Bochâriani interpretem.

Meus commentarius is est, qui omnes regiones ita pervasit, ut tam propinqui quam longinqui praestantiam ejus propagaverint. Tu vero cum tuo tibi commentario solus domi sedes, flagitiorum illorum simili, quibuscum peccator in solitudinem discedit. Pro coronide hoc addimus, totum codicem summi faciendum praeter foll. 434 — 442 et margines passim detritos optime conservatum esse.

CLXXXI.

Codex arabicus latinus, fol., foll. 25, quo is, qui proxime antecedit, describitur a „*M. Georgio Jacobo Kehr, Schleusinga-Hennebergico, S. Theologiae et Linguarum Orientalium Studioso,*" cui hoc doctrinae specimine probato Senatus Lipsiensis mandavit ut catalogum codicum arabicorum, persicorum, turcicorum conficeret, qui, ut hic ipse liber, ejus manu scriptus etiamnunc apud nos asservatur*). Folio 1 haec inscripta sunt: „*De Mohkhammedanorum Sonna, id est, Pandectis seu Corpore Juris Canonici ac Civilis generalia quaedam. Theses CCCL de Mohkhammedanorum Sacris, seu Cultu divino, v. g. oratione, templis, aliisque huc spectantibus, cum annotationibus nonnullis, ex antiquitatibus et ritibus Orientalibus.*" Folio 2 haec: „*Q. D. B. V! Orientale Specimen triplicis argumenti, scilicet Catalogi, Recensionis et Versionis, e quodam linguae arabicae thesauro msto Mohkhammedanorum Traditiones, quae Sonna vulgo nominari solent, complectente elaboratum descriptumque, ubi 1) methodo in catalogis conficiendis usitata, Msti forma, foliorum numerus, ligatura, charta, lingua, scriptura seu characteres, inscriptio, auctor, scriba, aetas, argumentum universale, contenta quaedam, et reliqua notatu digna enarrantur; 2) passim ad modum recensionis librorum, illustrationis gratia quaedam fusius proponuntur, ac denique 3) textuum quorundam versio latina, non quidem juxta Latinismos, sed ad sensum Arabismi exprimendum accommodata exhibetur.*" Folio 3 hoc specimen honorifica adlocutione arabica binis distichis, nimirum claudis, finita ad Senatum Lipsiensem defertur, folio 4 eadem latine reddita sunt. Literae arabicae generum ثلث, jâqûtî, ri'hânî, minio scriptae et pulvere aureo conspersae, ad speciem orientalem proxime accedunt; in talibus enim multam operam consumserat multumque usum contraxerat Kehrius; sed rudi ridiculoque limbo foedantur, cujus maxima pars est crassa quaedam et lata crusta liquoris fulvi aurum male imitantis. Folio 5 incipit descriptio codicis, in qua Kehrius ut laudabilem industriam et haud contemnendam pro illa aetate linguae arabicae scientiam ostendit, ita longus, molestus, ambitiosus est, leviora et faciliora cupide amplificat, cetera aut celat, aut vix attingit, in utrisque autem saepissime errat et nugatur. Specimina argumenti inde a fol. 12 v. proposita ex libro de precibus petita sunt et trecentis quinquaginta locis totam precum rationem persequuntur. Passim admixtae sunt particulae orationis Bochârianae limbis rubris cinctae, ad dextram latine redditae. Fol. 16 r. — 17 v. interposita est enarratio „*de urbium orientalium plateis et foris, de foris Hhalebensibus, de diversoriis mercatorum orientalium s. de hospitiis publicis orientalibus, in quibus Carawanae seu mercatorum peregrinantium cohortes divertuntur* (الخانات), *de* القيساريات, *i. e. fabricis Caesareis**), *de Templorum orientalium, imprimis Mohkhammedicorum structura.*" Harum rerum auctores Kehrius habebat Salomonem Negri Damascenum, quem fol. 14 v. venerandum suum praeceptorem appellat, et Carolum Rali Dadichi, Halebo-Antiochenum, ut est fol. 17 r. Conclusio fol. 25 r. haec est: *Reliqua circa peragendas Mohkhammedanorum preces diemque Veneris rite celebrandum observanda nunc praetereo, plura de hisce multisque aliis Moslemanorum superstitiosorum ritibus ac legibus alio tempore Excellentissimis et summe Venerandis Lectoribus traditurus. Interim haec pauca ut Maecenates Musarum Orientalium munificentissimi aequi bonique consulere ne dedignentur, hujusque scripti auctori porro ut benignissime succurrere velint, precibus exorantur submississimis, gratiae divinae commendati ab Ipsorum*

Lipsiae	*observantissimo et submississimo*
ex aedibus Bornholtinis	*M. Georgio Jacobo Kehr,*
in platea Nicol. d. XIII	*Silusia-Hennebergico.*
Martij, M.DCC.XXIII.	

CLXXXII.

[K. 4.]

Codex arabicus, fol. min., foll. 156 chartae solidissimae, char. neschi robusto cum plerisque vocalibus. Folia divisa sunt in كراريس, i. e. fasciculos denorum foliorum, ita ut summo folio decimo inscriptum sit ثانى, i. e. الكراس الثانى, *fasciculus secundus*, vicesimo ثالث, i. e. الثالث, *tertius*, et sic deinceps. Continet codex eam *partem El-Ssa'hf'hi Bochâriani*, quae in Cod. CLXXX a fol. 270 r. usque ad 351 r. pertinet, ab initio creationis per omnes patriarchas et prophetas usque ad Mu'hammedem decurrens in ejusque vita eo loco subsistens, qui est de Selmâno Persa ad illius sacra converso. Haec argumenta in duos libros distributa sunt: كتاب بدء الخلق fol. 1 v. sqq., et كتاب الانبياء fol. 23 v. sqq., quamquam hoc quidem lemma tantum in margine apparet, ipsa oratio

---

*) *Catalogus Manuscriptorum Arabicorum, Persicorum atque Turcicorum Bibliothecae Senatoriae Lipsiensis, mense Majo A. C. 1723. inchoatus a M. Georgio Jacobo Kehr, Schleusinga-Franco.* 4°, pagg. 550, cum indice pagg. 30.

*) „*Quae non multum differunt a fabrica Chanorum, nisi quod vix stabulorum et horreorum cubiculorumque nonnisi officinae reperiuntur, ubi omne genus texturae ex serico, lana, gossipioque ac tela conficitur.*" Cf. Diss. mea de gloss. Habicht. pag. 39 et 40.

autem, ut in Cod. CLXXX fol. 280 v., tantum sic distincta est: بَاب خَلق ادَم صَلَوَاتُ اللهِ عَلَيهِ وَذُرِّيَتِهِ. Ultima verba cum subscriptione: قَالَ فَتَرَةٌ بَينَ عِيسَى وَمُحَمَّدٍ صلى الله عليه وسلم سِتُّ مِايَةِ سَنَةٍ ثم يتلوه المَغَازِى نَجَزَ ثامِن شَهر ربيع الاخر سنه اربع *) وسبعين وثمان مَايَة.

Absolutum igitur est hoc volumen, post quod ad librum de expeditionibus Mu'hammedis pergendum erat, d. 8 Rebî' posterioris A. H. 874 (Chr. 1469). Ultimae paginae crasso et titubante calamo superscriptum est: الحمد لله انهاء والذى قبله قراءة الشيخ الفاضل المفيد علم الدين محمد ابن سليمان بن سليمان بن خالد ثمّ بعد ذلك تمتّع ابنه به على عبد الرحيم **) الديمىّ واجاز والحمد لله وحده. *Laus Deo. Curavit* (Deus) *ut et hoc volumen et ea, quae hoc antecedunt, legerentur a Doctore eruditissimo et alios utilia docenti, 'Alem-el-dîn Mu'hammed Ibn-Suleimân Ibn-Suleimân Ibn-Châlid; postea autem inde fructum cepit ejus filius, illa 'Abd-el-ra'hîm El-Dîmio praelegens, cui eorum aliis praelegendorum facultatem dedit. Laus uni Deo.*— In pag. priore fol. primi is, qui codicem scripsit, nonnulla notavit, quorum primum est praeceptum de ordine resecandorum unguium versibus conceptum, argumento cum illo conveniens, quod retuli pag. 431 col. 1 inf. ***).

CLXXXIII.

[Ac. K. 133.]

Codex arabicus, fol. min., foll. 130, char. mauritanico diligentissime scriptus, adjectis plerisque vocalibus. Est *vigesimum idemque ultimum volumen El-Ssa'hî'hi:* السِّفْرُ المُوفِى عِشرِينَ مِنَ الجَامِعِ المُسنَدِ الصَّحِيحِ مِن حَدِيثِ رَسُولِ اللهِ صَلى اللهُ عَلَيهِ وَسَلَّمَ وَسُنَنِهِ وَأُمُورِهِ وَأيَامِهِ تَالِيف الامَام الحَافِظ النَاقِد ابى عَبدِ اللهِ مُحَمَّد بن اسمَعِيل الجُعفِى البُخَارِى رحمهُ اللهُ تعَالى, cujus inscriptionis fol. 1 r. positae pars prior usque ad الصحيح literis majoribus caeruleis cum vocalibus rubris, posterior literis minoribus itemque vocalibus rubris scripta est. In ceteris quoque librorum et capitum inscriptionibus color caeruleus et ruber et niger varie mixti sunt. Continet codex tres ultimos libros: كتاب التمنّى fol. 1 v. — 15 r., كتاب الاعتصام بالكتاب والسنّة fol. 15 r. — 52 r., كتاب التوحيد fol. 52 r. — 129 v., qui in Cod. CLXXX a fol. 667 v. usque ad finem pertinent. Fol. 129 v. et 130 r. et v. subscripta sunt haec: كَمَلَ السِّفرُ المُوفِى عشرين مِنَ الجَامِعِ المُسنَدِ الصَّحِيحِ مِن حَدِيثِ رَسُولِ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيهِ وَسَلَم تَالِيف الشَّيخ الامَام الحَافِظ النَاقِد ابى عَبدِ اللهِ محمد بن اسمَعِيل بن ابرهيم الجُعفِى البُخَارِىّ رحمهُ اللهُ تعَالَى ورضىَ عَنهُ وَبتمامهِ تمّ جَمِيعُ الدِّيوَان بحمد الله وَحُسنِ عَونه عَلَى يَدِ كَاتِبهِ عُبَيدِ اللهِ الفَقِيرِ اليهِ الرَاجِى عَفوَهُ والمثوبَةَ منهُ عَلَيهِ محمد *) بن محمد بن احمد القرشى شهر المسدى **) نَفَعهُ اللهُ بهِ واستعمَلهُ بمقتضاهُ بمَنّهِ وَكَرمهِ وَغَفَرَ له وَلِوَالِدَيهِ ولجميع المسلمينَ ولمن قال آمين وَكَانَ الفَرَاغ منهُ يوم الاحد التاسع عَشَر لشَهر اللهِ المحَرّم فَاتِح عَام احد وَسَبعين وثمانى مايه عرّف اللهُ خيرهُ وَصَلّى اللهُ عَلَى سَيّدنا وَمولانا محمّد وَعَلَى آلهِ وَصَحبهِ وسلم تَسلِيمًا كثيرًا دَايمًا الى يوم الدّين.

Scripsit igitur codicem 'Obeid-allâh jussu Mu'hammed Ibn-Mu'hammed Ibn-A'hmed Qoreischitae, qui nomine El-Musdî notior erat, absolvit autem d. 19 Mo'harrami A. H. 871 (Chr. 1466). In margine fol. 130 r. alius, qui in marginibus ipsius codicis passim additamenta, emendationes, alias lectiones adscripsit, haec notavit: بلغت المقابلة والتصحيح باصل عتيق موجود فى آخره بخطّ الاصل بلغت المقابلة والتصحيح باصل الشيخ الفقيه الاستاذ ابى

*) In codice siglum est, fere sic: لر. Confirmat lectionem quod subscriptum est: ٨٧٤ فى سنة.

**) Nomen confuse scriptum, ut de lectione dubitare liceat.

***) Etsi Kebrium laude sua defraudare nefas duco, tamen, ne quis posthac temere ei fidem habeat, levitas et confidentia ejus uno exemplo demonstrandae sunt. Ex istorum versuum lemmate: فائدة فى تقليم الاظفار, *Utilis institutio de resecandis unguibus*, تقليم in تعليم mutato totius libri inscriptionem exsculpsit: „*Utilitas doctrinae de victoriis,*“ quam tamen cum illius argumento minus convenire recte intellexit. Illa vero, quae ultimae paginae superscripta sunt, ingeniosissimo homini haec suppeditarunt: „*Codex a filio Solimani ben Châled, Veziri Chalifae Abu-Dscha'far Al Mansori collectus esse videtur,*“ audacius in ipso catalogo: „*collectus est.*“

*) Sic in codice est, quamquam sensus postulat لمحمّد vel بامر محمّد.

**) Sic, non بالمسدى.

محمّد عبد الله ابن الحسن الانصارىّ القرطبىّ وذكر ابو محمّد المذكور انّه عارض كتابه مرّة وثانية بالاصل العتيق المسموع على ابى ذرّ المروىّ فصحّ والحمد للّه على ذلك كلّه انتهى وذلك فى رابع ذى الحجّة الحرام من عام ٩٥٦ عرّف اللّه خيره وبركته, *Ad finem pervenit collatio et emendatio* (hujus codicis) *adhibito veteri exemplo, in cujus fine ab eadem manu, quae ipsum exemplum scripserat, haec notata erant: Ad finem pervenit collatio et emendatio adhibito exemplo Magistri Abû-Mu'hammed 'Abd-allâh Ibn-El-'Hasan El-Anfâri Cordubensis, Doctoris Theologiae et Jurisprudentiae, qui se librum suum semel et iterum cum veteri exemplo contulisse dixit, quod audiente Abû-Ḍerr Merwensi praelectum atque ita emendatum esset. Laus Deo de his omnibus. Huc usque* (pertinet nota exempli, quocum hocce collatum est). — *Illud factum est d. 4 sacri mensis Ḍû'l-'hiǵǵae A. H.* 956 (Chr. 1549), *cujus* (anni) *eventus prosperos et salutares Deus definiat.*

CLXXXIV.

El-Ssa'hî'hi fragmentum, fol., foll. 10 chartae fulvae, char. neschi. Foliis madore infectis et postea compressis literae utrinque colorem deposuerunt, unde lectio difficilior facta est. Inter fol. 1 et 2 aliquid excidit, item inter fol. 6 et 7; reliqua recte se excipiunt. Prima verba: عَنْهُ أَنَّ رَجُلًا أَتَى ٱلنَّبِيَّ صَلَّى ٱللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَتَقَاضَاهُ بَعِيرًا sunt ex باب هَلْ يُعْطِى اكبرَ مِنْ سِنِّهِ, Cod. CLXXX fol. 193 r. lin. 10. Totus inest كِتَابٌ فِى اللُّقَطَةِ, fol. 7 r. — 10 r. Sequitur كتاب فى المَظَالِمِ والغَصْبِ, in cujus capite secundo fragmentum in haec verba exit: وَأَمَّا ٱلْكَافِرُ وَٱلْمُنَافِقُونَ فَيَقُولُ ٱلْأَشْهَادُ, Cod. CLXXX fol. 197 v. lin. 23.

CLXXXV.

[Pf. K. 101.]

Codex arabicus, 4° min., foll. 318, a pluribus char. neschi et nesta'liq scriptus. Foliorum numerum eum posui, quem primum fuisse numeri a librario notati docent; sed exciderunt foll. 48 et 49, et 171 — 180. Ceterum in eo erravit librarius, quod a ١٣ ad ١٥ transiliit, ubi nihil excidisse et custos et sensus docent. Est *volumen primum commentarii Zein-el-'Arabi in El-Mafâbî'h*, celeberrimum illud corpus traditionum ab *El-Baghawî* collectum. Totum hujus nomen fol. 2 r. lin. 13 et 14 hoc est: محيى السنّة وماحى البدعة ابو محمّد الحسين بن مسعود الفرّاء البغوىّ; interpretis, fol. 1 v. lin. penult. et ult.: علىّ بن عبيد اللّه ابن احمد المشتهر بزين العرب. Initium commentarii: الحمد للّه المنعم بالنعم الجسام، المتمّم بالسنن العظام، ما شرع من الاحكام، . Initium El-Mafâbî'hi: الحمد للّه والسلام على عباده الّذين اصطفى، والصلوة التامّة الدائمة على رسوله المجتبى، . In praefatione interpres dicit, tertium hunc commentarium medium esse inter brevitatem primi et prolixitatem secundi a se antea in eundem librum editorum; item eum medullam aliorum commentariorum omninoque librorum de disciplina traditionali scriptorum aut eam illustrantium continere, ex quibus enumerat شرح السنّة للبغوىّ, الغريبان للهروىّ, فايق الزمخشرىّ, صحاح الجوهرىّ, نهاية ابن الاثير الجوزىّ. Non totam continuamque El-Baghawii orationem refert, sed particulis inde decerptis et per قوله inductis interpretationem subjungit, idque saepe ita, ut primum aliorum sententias ponat, deinde per اقول suam adjiciat. Continet hoc volumen novem libros: 1) كتاب الايمان fol. 11 r. — 77 v. 2) كتاب العلم fol. 77 v. — 88 v. 3) كتاب الطهارة fol. 88 v. — 114 v. 4) كتاب الصلوة fol. 114 v. — 190 v. 5) كتاب الجنايز fol. 190 v. — 204 r. 6) كتاب الزكوة fol. 204 r. — 223 v. 7) كتاب الصوم fol. 223 v. — 244 v. 8) كتاب الدعوات fol. 244 v. — 278 v. 9) كتاب الحجّ fol. 278 v. — 318 r. Hi libri in capita (ابواب) divisi sunt, praeter secundum; certe nulla in eo indicata inveni. Finis: وقنسرين بلد بالشام بكسر القاف ونون مشدّدة بفتح وتكسر واللّه اعلم. Absolutus est codex ineunte Ǵumâdâ posteriore A. H. 1052 (Chr. 1642). Olim a Scheich Suleimân Efendi, paraeneta templi primarii Budensis, huic legatus est *).

---

*) Hic liber in scholis nomine scriptoris *Zein-ul-árab* appellari solet; hinc interpretandum quod folio 1 r. inscriptum est: زين العرب شرح مصابيح, *Zein-ul-'arab, commentarius in El-Mafâbî'h,* et schedae tegumento anteriori agglutinatae: جلد الاوّل من شرح المصابيح زين العرب, *Volumen primum commentarii in El-Mafâbî'h, Zein-ul-'arabi.*

CODICES DE RATIONE STUDIORUM THEOLOGICORUM.

CLXXXVI.

[Ac. K. 60.]

Codex arabicus, 4°, foll. 205, char. nestaʿliq.

1) Fol. 1 v. — 25 v. *Burhân-el-dîn El-Zernûǵii Taʿlîm-el-muteʿallim thariq-el-teʿallum* (ʿH.-Ch. 3134), primum a Relandio editum: *Enchiridion Studiosi, arabice conscriptum a Borhaneddino Alzernouchi, cum duplici versione latina, altera a Friderico Rostgaard sub auspiciis Josephi Banese, Maronitae Syri, Romae elaborata, altera Abrahami Ecchellensis. Ex Museo Rostgardiano edidit Hadrianus Relandus. Traj. ad Rhen. MDCCIX.* 8° min. *XII et pagg.* 250. Secundum a Caspario: *Borhân-ed-dini Es-Sernûdji Enchiridion Studiosi. Ad fidem editionis Relandianae nec non trium codd. Lipss. et duorum Berolinn. denuo arabice ed., lat. vert., praecipuas lectt. varr. et scholia Ibn-Ismaëlis selecta ex cod. Lips. et Berolin. adjecit, textum et scholia vocalibus instruxit et lexico explanavit Carolus Caspari, Dessaviensis. Lips. MDCCCXXXVIII.* 4° maj. *XIV et pagg.* 48 *arab. et* 82 *lat.* Hoc exemplum apud Casparium est La.; vid. praefat. pag. IX, adnot. 2. Scriptio a Zekerijjâ Ibn-el-ʿHâǵi Musthafâ Feth-allâh Ibn-Aʿhmed absoluta est d. 1 *Ⅾ*û'l-qaʿdae A. H. 1050 (Chr. 1641).

2) Fol. 26 v. — 37 r. *Ejusdem libri versus separatim exscripti et translatione turcica interlineari instructi*, qui apud Casparium Vss. appellantur, et post eos *quinque disticha arabica libri Ghazâliani Ejjuhâ'l-weled eodem modo translata.* Haec in editione Hammeriana inveniuntur pag. 9, ubi ضايع priori hemistichio restituendum est; pag. 13 et 14, ubi in primo hemistichio pro الليل legendum est ليل, in secundo disticho non post لما interpungendum, sed post عاشقا; pag. 28, ubi pro عداك leg. est عاداك. Scripta est haec pars, id quod ex specie literarum constat, ab eodem, qui duas sequentes scripsit, fortasse filio ejus, qui primam.

3) Fol. 38 v. — 120 v. *Idem liber cum commentario arabico Ibn-Ismaëlis Turcae*, qui eum A. H. 996 (Chr. 1587—8) pueris sacri palatii Constantinopolitani, qui *Iċoghlânlar* appellantur et ad ministeria aulica educantur (non „eunuchis Haremi Sultanici," ut est in ʿH.-Ch. latine reddito, II, pag. 325, lin. 17), scripsit et Murâdo III dedicavit. Hoc exemplum apud Casparium est Lc., atque ex eo et codice bibliothecae regiae Berolinensis, qui apud eum est Bb. (vid. praefat. pag. X, adnot. 1), scholia sua delegit. Scriptionem absolvit Ibrâhîm Ibn-ʿHâǵ-Zekerijjâ Efendî in قصبهء ويسوقه تابع سراى, i. e. Wisocae, oppido sito in jurisdictione Serâji, quae est urbs primaria Bosniae, m. Ǵumâdâ posteriore A. H. 1072 (Chr. 1662).

4) Fol. 121 v. — 205 r. *Jaʿqûb Ibn-Sejjid-ʿAlii adnotationes ad illum commentarium in praefationem El-Misbâʿhi, qui est in Cod. XVII*, 2. Eaedem adnotationes, sed non integrae, sunt in Cod. XXVII, 1, et XXVIII. Praefatio ipsarum adnotationum, quam praemittit Cod. Dresd. 152*), in hoc exemplo omissa est; initium fit, ut in Cod. Dresd. 246, ab exordio commentarii: الحمد لله الّذى لا يبلغ كنهه جادّ. Finem vide pag. 343 col. 2 lin. 31 sqq. Sequitur haec subscriptio: تمّ شرح هذه الاوراق، بعون الملك الرزّاق، مع تأليفه وترتيبه على يد افقر عباد اللّه العلىّ، يعقوب بن سيّد علىّ، غفر (l. عفا) اللّه تعالى عنهما مع المسلمين اجمعين، آمين، يا ربّ العالمين. Scriptionem idem ille Ibrâhîm Ibn-ʿHâǵ-Zekerijjâ absolvit d. 22 Reǵebi A. H. 1074 (Chr. 1664).

CLXXXVII.

[Ac. K. 61.]

Codex arabicus, 8° min., foll. 145, char. neschi.

1) Fol. 1 v. — 45 r. *Burhân-el-dîni Taʿlîm-el-muteʿallim.* Cf. Cod. CLXXXVI, 1. Hoc exemplum apud Casparium est Lb.; vid. praefat. pag. IX, adnot. 2.

2) Fol. 46 v. et 47 r. Duo disticha turcica et quatuor dicta Muʿhammedis.

3) Fol. 48 v. — 145 r. *Munjet-el-musalli we-ghunjet-el-mubtedi*; cf. Cod. Dresd. 44. Initium: الحمد لله ربّ العالمين، والعاقبة للمتّقين، والصلوة والسلام على رسوله محمّد وآله اجمعين، اعلموا وفّقكم اللّه تعالى وايّانا انّ انواع العلوم كثيرة واهمّ الانواع بالتحصيل مسائل الصلوة. Argumentum: Fol. 49 r. et v. Precatio est فريضة 1) بالكتاب, secundum Coranum, 2) بالسنّة, secundum instituta prophetica, 3) باجماع الامّة, secundum consensum totius ecclesiae muʿhammedanae. Fol. 49 v. — 108 v. Precatio habet

---

*) Ea sic incipit: الحمد لله الّذى اعرب تركيب الكائنات من برج كاف ونون، وبنى الافلاك المرفوعة على الحركة والارض المنخفضة على السكون، quae verba exemplum praebent recentioris artificii, ut in exordium verba illigentur ambigua, ex ipso libri argumento repetita idque oblique indicantia, quae ita cum laudibus Dei et Prophetae conjuncta illustrantur et quasi consecrantur; qualia hic sunt اعرب, تركيب, كاف ونون, بنى, المرفوعة, الحركة, المنخفضة, السكون. — Deinde: وبعـد فيقول العبد الضعيف، المذنب اللهيف، يعقوب بن سيّد علىّ، عفا عنهما الملك العلىّ، هذه فوايد قد قيّدتها على شرح ديباجة المصباح الخ.

g) fol. 116 r. et v. الخروج بصنعه (Cod. Dresd. 44: الخروج من الصلوة بصنعه, explicatius ab initio capitis: الخروج من الصلوة بصنعه), h) fol. 116 v. (* تعديل الاركان (الصلوة بفعل المصلي. Fol. 117 r. — 123 r. فصل في صفة الصلوة, de iis quae per totam precationem facienda et dicenda sunt. Fol. 123 r. — 127 v. فصل فيما يكره فعله في الصلوة وما لا يكره. Fol. 127 v. et 128 r. فصل في السنن. Fol. 128 r. — 132 r. فصل فيما يفسد. Fol. 132 r. — 136 r. فصل في النوافل. Fol. 136 r. — 141 v. فصل في سجود السهو الصلوة. Fol. 141 v. — 145 r. فصل في زلّة القارئ. Haec in praefatione repetita esse dicuntur ex scriptis antiquorum et probatissimis libris recentiorum, ut *El-Hidâje*, *El-Mo'hyth*, *Schar'h-El-Isbigâbî*, *El-Ghunje*, *El-Multaqath*, *El-Aachîre*, *Fetâwâ-Qâdhî-Chân*, ejusdem *El-Gâmi'ân*. Finis: ولو قرأ والقمر اذا تلّيها او قرأ افعيّينا بالتشديد لا تفسد صلوته.

1) فرائض واركان وواجبات وسُنن وآداب (2 ,شرائط قبلها وكراهية ومناهى فيها. Praemittenda illa شرائط sunt sex: a) fol. 49 v. — 89 v. الطهارة من الحدث, b) fol. 89 v. — 99 r. من الانجاس s. الطهارة من النجاسة, c) fol. 99 r. — 101 r. ستر العورة, d) fol. 101 r. — 103 v. استقبال القبلة, e) fol. 103 v. — 106 r. الوقت, f) fol. 106 r. — 108 v. النيّة. Fol. 109 r. — 116 v. Octo sunt فرائض الصلوة, sex non controversa, على الوفاق, duo controversa, على الخلاف. Non controversa: a) fol. 109 r. — 110 r. تكبيرة الافتتاح, b) fol. 110 r. — 112 v. القيام, c) fol. 112 v. et 113 r. القراءة, d) fol. 113 r. — 114 r. الركوع, e) fol. 114 r. — 115 r. السجود, f) fol. 115 r. — 116 r. القعدة الاخيرة مقدارَ التشهّد (explicatius ab initio capitis: القعدة الاخيرة وقدرُ الفرض مقدارُ قراءة التشهّد. Controversa:

CODICES DE DOCTRINA FIDEI.

CLXXXVIII.

[Ac. K. 156.]

Codex arabicus, 8° lat., foll. 88 chartae orientalis partim albae, partim fulvae, char. nesta'liq. Fol. 1 r. et v. et 86 r. alii alia notarunt, fol. 1 v. et 2 r. is, qui reliquum librum scripsit, ex pluribus scriptoribus locos ad interpretanda El-'Aqâid spectantes excerpsit.

1) Fol. 2 v. — 85 v. *El-Teftâzânii commentarius in Negm-el-dîn 'Omar El-Nesefî El-'Aqâid*, i. e. compendium scholasticum articulorum fidei sunniticae; vid. Herbel. s. v. *Nassafi* No. 2, et Muradgea d'Ohsson a Beckio transl. I, p. 41 et 42. Initium: الحمد لله المتوحّد بجلال ذاته وكمال صفاته. Interpretatio orationi in particulas diremtae interposita est et ipsa undique adnotationibus stipata, quarum auctores fere hi indicati sunt: افضل زاده, حضره شاه (sic fol. 38 v., sed fol. 2 r., ubi eadem adnotatio exscripta est, (خضر شاه, حاجى باشا, خيالى چلبى, مراجى, قريمى, قره كمال, صلح الدين, شيخ شهاب, رمضان, مولانا زاده (pro quo saepius simpl. (زاده, بكسارى. Finis: فلا دلالة على افضليّة الملائكة. Scriptio absoluta est m. *Ds'l-qa'de* A. H. 844 (Chr. 1441).

2) Fol. 86 v. — 88 v. *Metni-'Aqâid*, i. e. oratio El-Nesefii nuda, praeter aliquot interpretamenta interlinearia et emendationes aliasque lectiones in marginibus positas. Initium: الحمد لله على نواله والصلوة على محمّد وآله قال اهل الحق حقايق الاشياء ثابتة والعلم بها متحقق**). Finis: ورسل البشر افضل من رسل الملائكة ورسل الملائكة افضل من عامّة البشر وعامّة البشر افضل من عامّة الملائكة. خلافا للسوفسطائيّة

CLXXXIX.

[K. 252.]

Codex arabicus, 8° maj., foll. 83, char. nesta'liq: *idem liber, qui est in Cod. CLXXXVIII*, 1, eodem modo adnotationibus stipatus. Praeter nonnullos adnotatorum illic nominatorum hic apparent عوض, شمس الدين, احمد (puto عوض), كستلى. Scriptio absoluta est Gumâdâ priore A. H. 960 (Chr. 1553).

CXC.

[Ac. K. 159.]

Codex arabicus, 8° maj., foll. 153, char. neschi.

1) Fol. 1 v. — 86 r. *Kitâb eshâr-el-raudhât fî*

*) Cf. de hac dictione Casparii Lex. ad Enchir. Stud. s. v. عدل. Hujus officii auctor solus Abû-Jûsuf est, nixus dicto Muhammedis: لا تجزى صلوة لا يقيم فيها الرجل صلبه في الركوع والسجود, *Nullum praemium meret precatio in qua corpore ad genua inclinato et humi prostrato lumbi non tenentur recti et immoti.*

**) Habes *realismum* Scholasticorum, *nominalismo* oppositum.

schar'h raudhât-el-ǵennât fî uṣûl-el-i'tiqâdât *), Flores viridariorum, commentarius in Viridaria paradisi de primariis articulis fidei, quorum librorum utrumque scripsit *Kâfî El-Aq'hiṣârî*; vid. 'H.-Ch. 853, et Catal. Dresd. 177, 2. Secundum subscriptionem rudimentum Viridariorum paradisi fecit ultimo Reǵebo A. H. 1006 (Chr. 1598), expolivit autem in expeditione, qua Strigonium (*Gran*) expugnatum est, ineunte Ǵumâdâ priore A. H. 1014 (Chr. 1605; vid. Hammeri Hist. osman., ed. 2, tom. 2, pag. 687 sq.), quamquam propter consultationes cum Mu'hammed Pâschâ, summo Vezîro, de administranda oppugnatione et gubernando exercitu plurimis negotiis et curis distringebatur. Commentarii rudimentum perfecit Essecii (بقلعة اوسك, *Essek*) post reditum a Strigonio expugnato, ineunte Reǵebo ejusdem anni, expolivit autem Aq'hiṣârî ultimo Schawwâlo A. H. 1015 (Chr. 1607). Initium commentarii: الحمد لله قديم الذات والصفات، عديم المثل والنظير من الممكنات، . Initium ipsius libri: الحمد لله الذى هدانا للعلم والايمان، ونهانا عن الكفر والعصيان، . Priora compendia palmaria ejusdem disciplinae fol. 5 v. et 6 r. haec enumerat: 1) *El-Fyqh el-ekber li-Abî-'Hanîfe*, 2) *'Aqâid-El-Tha'hâwî*, proprio nomine *Bejân-el-sunne we'l-ǵemâ'a*, 3) *'Aqâid-'Omar El-Nesefî*, 4) *'Aqâid Abî-'Abd-allâh Mu'hammed Ibn-Jûsuf El-Senûsî El-'Hoseinî*, doctoris Mâlikitae, 5) *'Aqâid Naqâjet-Ǵelâl-el-dîn El-Sujûthî*, doctoris Schâfi'itae. Ex his igitur scriptor sua repetiit, argumentationem ex principiis, quae illis deest, adjecit, adversariorum et haereticorum objectiones et ratiocinationes exclusit. Quum autem Mu'hammed a Gabriele de natura et argumentis fidei interrogatus fidem id esse responderit, ut credatur in Deum, Dei angelos, libros, legatos, diem extremum, resurrectionem mortuorum, decretum fatale: praemissa his septem capitibus definitione et explicatione fidei octo libri *raudhât* s. viridaria facta sunt: 1) Fol. 8 r. — 18 v. فى حقيقة الايمان واصله, 2) Fol. 18 v. — 38 v. فى الايمان بالله, 3) Fol. 38 v. — 42 r. فى الايمان بالملائكة, 4) Fol. 42 r. — 46 r. فى الايمان بكتبه, 5) Fol. 46 r. — 64 r. فى الايمان برسله, 6) Fol. 64 r. — 71 v. فى الايمان باليوم الآخر, 7) Fol. 71 v. — 78 r. فى الايمان بالبعث بعد الموت, 8) Fol. 78 r. — 86 r. فى الايمان بالقدر. Finis: والصلوة على رسوله محمّد هادى الامّة وكاشف الغمّة وعلى آله وصحبه كبار الهمّة وخيار الامّة. His verbis ipse liber exit; nam interpretatio iis non est adjecta. Verum sequuntur illa de temporibus scripti libri et commentarii, quorum medullam supra dedimus.

2) Fol. 87 v. — 150 v. *Kitâb nûr-el-jaqîn fî uṣûl-el-dîn*, Lux certitudinis de principiis religionis, commentarius ejusdem *Kâfîi* in articulos fidei El-Tha'hâwii. Initium commentarii: الحمد لله الّذى وجب وجوده وتقدّست ذاته, ipsius libri: هذا ذكرُ بيان السنّة والجماعة، نقول فى توحيد الله معتقدين بتوفيق الله انّ الله واحد. In disciplina principiorum religionis, inquit interpres, post Prophetam et socios ejus subinde dubitationes, falsae opiniones, errores, inde autem tres et septuaginta illae sectae exstiterunt, quas ad exemplum unius et septuaginta judaïcarum ac duarum et septuaginta christianarum inter suos orturas esse ipse Propheta praedixerat. Deus vero ecclesiae mu'hammedanae semper viros doctos, sincerae fidei vindices, impertivit: in his *El-Imâm Abû-Ǵa'far A'hmed Ibn-Mu'hammed Ibn-Selâme El-Ezdî El-Tha'hâwî* *), qui doctrinam propagavit auctorum probatissimorum, ut Abû-'Hanîfae et duorum ejus discipulorum, Abû-Jûsuf Ja'qûb Ibn-Ibrâhîm El-Anṣârii et Mu'hammed Ibn-El-'Hasan El-Scheibânii. Illius viri egregium librum de principiis religionis, *'Aqâid-El-Tha'hâwî*, quum complures interpretati essent, Âq'hiṣârensis ex optimis ejus interpretibus optima quaeque selegit et hoc libro comprehendit, quem sub obsesso Strigonio conscriptum et biduo ante expugnationem d. 18 Ǵumâdae prioris A. H. 1014 (d. 27 Sept. A. Chr. 1605) finitum Mu'hammed Pâschae, summo Vezîro, urbis expugnatori, dedicavit. Liber El-Tha'hâwii formam confessionis fidei habet; singula ejus capita sic incipiunt: dicimus, credimus, negamus, al., aut simpliciter hoc illud verum (حقّ) esse edicunt. Finis ejus: وبالله العصمة والتوفيق. Finis commentarii: وبالله التوفيق نعم المولى ونعم الرفيق والهداية فى البداية والنهاية والحمد لله ربّ العالمين والصلوة على محمّد وآله وصحبه اجمعين. Rarius et in hoc libro et in superiore adnotationes arabicae et turcicae marginibus inscriptae aut lineis interpositae sunt, in iis interpretationes turcicae verborum arabicorum repetitae ex *Achterî* et *Terǵumâni-Ṣṣi'hâ'h*, i. e. Lexico Ǵauhariano a Wân-qûlî turcice reddito, quod saepe per compendium sic scriptum est: ترجمان ص. — Fol. 1 r. et foll. 151 — 153 aliquis arabica persica, turcica notavit, inter quae fol. 151 v. et 152 v. sunt quae ad ipsius vitam, liberos natos et mortuos, al. spectent. Nam ut nostrates bibliis suis et

*) Pro *fî uṣûl-el-i'tiqâdât* fol. 1 v. inscriptum est *fî ilm-el-tau'hîd we'l-ṣifât*; sed fol. 8 r. lin. 12 nomen in ipso libro illo modo indicatum est, haec autem verba, *fî ilm* sqq., in commentario explicationis causa adjecta sunt.

*) De tempore ejus mortui, A. H. 321 (Chr. 933), et hic, fol. 88 r. lin. 16, et supra, fol. 5 v. lin. penult., cum Ibn-Challikâno, ed. Wüstenf., Vit. ٣٤, consentit; sed de anno natali et cum illo et secum ipso pugnat, quoniam fol. 5 v. lin. antepenult. A. H. 231 (Chr. 845—6), secundum alios A. H. 220 (Chr. 835) indicat, fol. 88 r. autem A. H. 239 (Chr. 853—4).

canticorum libris, ita Mu'hammedani quibuslibet codicibus capita eventorum familiarium inscribere solent.

CXCI.

[Pf. K. 104.]

Codex arabicus, admixtis persicis et turcicis, 4°, foll. 178, quamquam duo ultima aliunde accesserunt, char. neschi et nesta'liq. Olim templo primario Budensi ab eodem Suleimân Efendî, quem in Cod. CLXXXV commemoravimus, legatus est. Postea is, qui eum Pfeiffero donavit, Engelbertus de Burg D., Consiliarius Saxonicus et illo tempore Mauritii Wilhelmi, Principis Saxonici, Administratoris Episcopatus Naumburgensis, ad Imperatorem Ablegatus, ut ipse primo folio inscripsit, Budam d. 2 Sept. A. Chr. 1686 expugnatam quinque diebus post ingressus hunc inter alios librum permissu Praefectorum Caesareanorum e bibliotheca Muftii sumsit, qui ipse mediam frontem glande plumbea ictus „*instar alterius Archimedis inter innumeram fere librorum et manuscriptorum suorum a literarum imperito milite dilaceratorum et dissipatorum catervam quasi sepultus inveniebatur. Vir, uti ex lineamentis exanimati poterat colligi, cultu venerabilis et comitate gravitate mixta conspicuus fuerat.*“ Fol. 1 v. — 26 r. et 67 v. — 75 v. varia arabica, persica, turcica, imprimis Mu'hammedis aliorumque dicta excerpta ex *Qût-el-qulûb*, *El-Futû'hât el-mekkijje*, *I'hjâ-el-ôlûm*, *Neschr-el-ma'hâsin*, al. Fol. 17 r. et v. *Kitâb-el-ghâlib we'l-maghlûb Aristotelicus*, arab. (cf. Cod. X, 3), repetitus ex libro ترخية المتفرّحين ومنادمة المتفرّعين.

1) Fol. 26 v. — 67 v. *Kitâb esmâ-Allâh ta'âlâ*, commentarius arabicus in dictum illud propheticum de undecentum nominibus divinis, cujus initium relatum est pag. 418 col. 1 lin. 29 et 30, ita tamen ut hic recte sit الله pro لله. Illud قد سبق الكلام فى شرح الاحصاء فى اوّل الباب, fol. 56 v. lin. 3 et 4, quo locus ab initio commentarii fol. 28 v. lin. 4 sqq. indicatur, docere videtur, hoc caput esse ex majore libro decerptum. De auctore non constat, quamquam illud وقد حقّقنا القول فيه فى شرح التبيان, fol. 31 r. lin. 13 et 14, eum subindicat, qui unus apud 'H.-Ch. II, p. 184 lin. penult., librum, cujus nomen a *Tibjân* incipit, interpretatus esse dicitur, i. e. *'Alî Ibn-'Îsâ*. Loci de nominibus singulis, ut القدّوس, aut binis, ut القابض الباسط, السميع البصير, الرحمن الرحيم, aut trinis, ut الخالق البارئ المصوّر, aut quaternis, ut الاوّل الآخر الظاهر الباطن, plerumque binas partes habent: unam de varia nominum interpretatione et acceptione, de speciebus ad quas referenda sunt, de iis quae homines per ea docentur, monentur, jubentur; alteram de *Abû'l-Qâsim El-Qoscheirii* uberiore eorum explicatione. In priore quaque parte se Beidhâwium sequi scriptor in conclusione fol. 66 v. lin. 17 sqq. profitetur his verbis: *Viri accuratae et firmae doctrinae de his nominibus multos libros appendicibus et auctorum indicibus instructos* (ذات ذيول واطراف) *scripserunt, quorum medullam mirifice coegit El-Qâdhî* (Beidhâwî). *Hujus igitur orationem, utpote quae rerum capita et fines optime comprehenderet, non mutatam referre visum est; ubi autem res postulabat, nonnulla eorum, quae ille brevitatis causa omiserat, ex oratione Doctoris Abû'l-Qâsim El-Qoscheirii adjecimus.* Hujus duo libri citantur: شرح اسماء, مفاتيح الحجج, fol. 27 v. lin. 18 et 19, et الله الحسنى, fol. 29 v. lin. 19 *). Mysticae theologiae haud minimae in hoc commentario partes sunt; theurgicae nugae, quas supra in talibus vidimus, plane absunt. Finis:

لا يتمّ جوابا ولا يدفع التناقض والله سبحانه وتعالى اعلم.

2) Fol. 76 v. — 175 v. *Abû-Bekr 'Abd-allâh Ibn-Mu'hammed Ibn-Schâhâwer El-Esedî El-Râzii Menârât-el-sâïrîn ilâ-Allâh we-maqâmât-el-thâïrîn billâh*, Phari ad Deum proficiscentium et stationes ad Deum appropinquantium, de variis gradibus dignitatis et perfectionis, ad quos natura humana divinae se assimilans escendit. Initium: الحمد لله المتوحّد فى ذاته، المتفرّد فى صفاته، المبدع فى مبدعاته، المبدئ فى مخترعاته، . In praefatione scriptor dicit, quum ante plus triginta annos *Mirfâd el-ibâd min-el-mebdâ ilâ'l-ma'âd*, librum ejusdem fere argumenti, persice scripsisset, se jam precibus amicorum hunc arabicum dedisse: cujus omnes partes indicantur fol. 77 v. et 78 r. Capita, ابواب, subdivisa sunt in sectiones, فصول. Ingressio, فاتحة الكتاب, fol. 78 r. — 80 v., de Deo, de partibus et gradibus rerum et naturarum creatarum, maxime de natura humana. Capita: 1) Fol. 80 v. — 84 v. de statione cognitionis, فى مقام المعرفة. 2) Fol. 84 v. — 88 r. de statione confessionis unius Dei, فى مقام التوحيد. 3) Fol. 88 r. — 107 r. de statione prophetiae, فى مقام النبوّة. 4) Fol. 107 r. — 115 r. de statione sanctitatis, فى مقام الولاية. 5) Fol. 115 r. — 121 v. de statione hominis, فى مقام الانسان. 6) Fol. 121 v. — 124 v. de statione chalifatus hominum propria (qua homines in terra Dei vices gerunt), فى مقام الخلافة المختصّة بالانسان. 7) Fol. 124 v. — 127 v. de stationibus hominis ad Deum redeuntis, فى مقامات الانسان عند رجوعه الى ربّه. 8) Fol. 127 v. — 137 r. de stationibus animi et cognitione ejus, فى مقامات النفس ومعرفتها. 9) Fol. 137 r. — 151 v. de cognitione

*) قال الشيخ ابو القسم القشيرىّ فى الهجيب (sic) فى شرح اسماء الله الحسنى. Inter ceteros qui citantur est التوربشتى ille, quem pag. 458 commemoravi; sed hic fol. 27 v. lin. 5 النوربشتى et fol. 67 r. lin. 1 التّوربشتى scriptum est.

cordis et stationibus ejus, dum lustratur, فى معرفة القلب ومقاماته فى التصفية. 10) Fol. 151 v. — 175 v. de cognitione spiritus et gradibus ejus, فى معرفة الروح ومقاماته, quod caput prope a fine abruptum est in his verbis: ومن رخّص السماع للمريدين فكانت رخصته على سبيل

Fol. 176 r. et v. arabica ex شرح شرعة الاسلام excerpta de precibus, auguriis ex Corano petendis, negotiis rite et prospere auspicandis. Fol. 177 et 178 duo folia ex calendario poëtico *Ssol'h-el-dini* evulsa, de quo dixi in Catal. Dresd. No. 77. Fusius de eo exposuit Hammerus in Hist. poes. osman. I, pag. 73 — 89 *). Continent haec duo folia partem ultimi capitis mensis Schubâth, quo docetur quid quinque et viginti phaenomena ab initio poematis enumerata illo mense portendant; supersunt autem finis secundi, tertium et quartum et quintum integra, inscriptio sexti, vigesimum secundum et tertium et quartum et quintum integra. Accedit inscriptio loci sequentis de mense *Âder* cum tribus primis distichis.

CXCII.

[Ac. K. 165.]

Codex arabicus turcicus, 8° max., foll. 119, char. neschi.

1) Fol. 1 v. — 55 v. *Kitâb a'hwâl-el-qyjâme*, arab., qui idem est in Codd. Dresd. 118, 159, 201. Initium post besmelam: وقد جاء فى الخبر انّ اللّه تعالى خلق شجرة ولها اربعة اغصان فسمّاها شجرة اليقين. Divisus est liber in duodequinquaginta capita, ابواب, de quorum argumentis summatim dixi in Catal. Dresd. ad Cod. 118. In hoc exemplo, ut in reliqua parte arabica hujus codicis, adnotationes turcicae lineis interpositae sunt. Finis: ثمّ يصير طعامهم وشرابهم ريحا كريح المسك يخرج من اجسادهم صدق رسول اللّه وهو حبيب اللّه. Scriptio a Musthafâ Rhodio (الرودسىّ) absoluta est A. H. 1061 (Chr. 1650—1).

2) Fol. 56 v. — 60 r. *Kitâb el-wafijje li'l-Imâm el-a'zham Abi-'Hanife*, arab., qui idem est in Codd. Dresd. 198, 14, et 201, 6 (ubi in Catalogo meo pro 13 scribe sis 14). Initium post solitum exordium formae simplicissimae et libri nomen: عن امام الائمّة الخ ابى حنيفة نعمان ابن ثابت رضى اللّه عنه وارضاه على اعتقاده ومذهب اهل السنّة والجماعة لمّا مرض امام المسلمين مرضا شديدا الخ.

Capita fidei sunniticae, ut in Cod. Dresd. 201, duodecim enumerantur. Finis: وفى حقّ الكفّار اولئك اصحاب النار هم فيها خالدون.

3) Fol. 60 v. — 67 r. *Institutio Mu'hammedis ab Ibn-'Abbâs tradita de rebus ultimis*, a primo tubae clangore incipiens, in deliciis beatorum desinens *), arab. Initium: روى ابن عبّاس عن رسول اللّه صلّى اللّه عليه وسلّم صلّى صلوة الصبح اسند ظهره الى المحراب واقبل علينا بوجهه الخ. Finis: لكم الدنيا والآخرة بفضل اللّه عزّ وجلّ، اللّهمّ ارزقنا الجنّة ونعيمها بفضلك يا حنّان برحمتك يا ارحم الراحمين.

4) Fol. 67 r. — 72 v. *Abû-'Hanîfae El-Fyqh-el-ekber*, arab., qui idem liber est in Cod. Dresd. 198, 13. Initium: قال ابو حنيفة رحمة اللّه عليه اصل التوحيد وما يصحّ الاعتقاد عليه يجب ان يقول آمنت باللّه الخ. Finis: وسائر علامات يوم القيمة على ما ورد به الاخبار الصحيحة حقّ كائن واللّه يهدى من يشاء الى صراط مستقيم.

5) Fol. 72 v. — 74 v. Preces arabicae et confessio fidei turcica, quae ايمان دحلسى appellatur.

6) Fol. 75 v. — 117 v. *Birgilii Wasijjet-nâme*, turc., de quo vide Cod. Dresd. 59, 1. Inscriptum est: هذه الرِّسالَةُ التَّرْجَمِيَّةُ لِمُحَمَّد بن پير عَلِي عليه رحمة اللّه وغفرانه. Similiter in subscriptione اشبو ترجمه appellatur. Initium: الحمد للّه الّذى هدانا للاسلام، وجعلنا من امّة محمّد افضل الانام، الخ. Deinde: امّا بعـد فهذه وصيّة الفقير الحقير، المعترف بالعجز والتقصير، محمّد بن پير علىّ، عفى عنهما اللّه العفوّ العلىّ، كتبها لنفسه ولجميع المتكلّفين بالتركيّة ليعمّ نفعها. Finis: نمازن قله اوجين طوته اريله باتة غسل لازم دخى ذكلدر واللّه اعلم. Scriptio ab A'hmed Rhodio absoluta est A. H. 1065 (Chr. 1654—5).

7) Fol. 117 v. — 118 v. Dictum Mu'hammedis de quinis precibus quotidianis; preces funebres, *salât-el-ğenâze*, et aliae; quaedam ex theologica practica.

8) Fol. 119 r. et v. Versiculi turcici vulgares de piis sententiis loquelae avium. In primis binis distichis exitus

---

*) Hammerus poëtam *Ssalâ'h-el-dîn* appellat, ego *Ssol'h-eldîn*, secutus versum Cod. Dresd. fol. 9 v.

صاحب التاليف بزيجى صلحه دين آثر وادنى محقر كمين

Nam manifesto صلحه دين pro صلح الدين est, nescio an consulto, quia metrum *Remel* Creticum postulat.

*) Non soli Judaei in gremio Abrahami pisce Behemoth vescentur, sed Mu'hammedani in suo paradiso easdem epulas habebunt; nam, ut est fol. 66 v. et 67 r.: اوّل ما يأكلون السمك الّذى يحمل الارض, de quo pisce vid. Hammeri *Rosenöl*, I, pag. 3.

consonans, *ān icinde*, secundo et quarto hemistichio communis est, primum et tertium non consonant; in sequentibus ille exitus quartum quodque hemistichium terminat, ex ceteris duo prima inter se consonant, tertium cum iis partim consonat, partim non consonat:

هَرْ شَیْء حَقْ یَرْتَدِی   جُمْلَ آنِی ذِکْر اِیدَرْ

کُلِّ جِهَانْ اِجِنْدَه   کَوْنُ مَکَانْ اِجِنْدَه

طُرَجْ آیْدَرْ یَا حَنَّانْ   قَاضْ آیْدَرْ یَا سُبْحَانْ

اُورْدَكْ آیْدَرْ یَا مَنَّانْ   آبِ رَوَانْ اِجِنْدَه

کَکْلِكْ آیْدَرْ یَا سَتَّارْ   یَوْرِجقلم*) صَقْلَرِنْ

سَنْدَنْ غَیْرِ کِمْ وَارْ   بَرِّ یَبَانْ اِجِنْدَه

Omnes res in toto mundo Deus creavit, omnia in rerum universitate eum praedicant. Alauda **) *dicit: O misericors! Anas dicit: O munifice! Anser in aqua fluente dicit: O laudande! Perdix dicit: O protector! Praeter te quis est? Pullos meos in terra deserta custodio.* Haec naenia per quatuordecim strophas quaternarias continuatur (nam posterius distichon octavae librarii errore excidisse patet), in quibus praeter illas hae aves inducuntur: تُویْ otis, قَرْقُونْ pavo, طَاوُسْ ciconia, لَكْ لَكْ grus, طُرْنَه (?), اُکْکَه corvus, بَالِقْجِلْ ardea, قَرْقْ (sic, puto pro قَرْغَه) cornix, غُدْغُدْ upupa, کَرْکَزْ pro کَرْکَسْ, avis mythica (cf. pag. 359 col. 2 med.), قَرْتَلْ aquila, طَوْشَنْجِلْ ossifragus aut accipiter, دُولْکِکْچ milvus, شَنْغِنْ falco, طُوطِی psittacus, بُلْبُلْ luscinia.

CXCIII.

[Ac. K. 71.]

Codex turcicus, 8° max., foll. 72, char. neschi: *Mewlâ Furâtii Kitâbi ʻhikâjeti qyrq suâl*, Liber quo referuntur quadraginta quaestiones. Initium: الحمد لله ربّ العالمين، والصلوة والسلام على محمّد خير***) خلقه وآله واصحابه اجمعين، امّا بعده بو كتابڭ مؤلّفى ومصنّفى اولان مولا فراتى طيّب*) الله ثراه وجعل الجنّة مثواه فلان اخباردن روايت اولنور كه الخ. Argumentum: Quum res Muʻhammedis majora in dies incrementa caperent ac victi hostes deficerent, doctores Judaeorum Meccanorum et Jemenensium ʻAbd-allâh Ibn-Selâm, principem suum, de capiendis e re consiliis adierunt. Respondit ille libros patrios docere, novissima mundi aetate Muʻhammedem quendam, prophetarum omnium ultimum, exorturum esse ejusque causam religionemque ubique victricem fore. Hinc de ejus indiciis rogatus, difficilibus et controversis quaestionibus per libros sacros sparsis tentandum dixit. Probato consilio quadraginta quaestiones colliguntur et ad Muʻhammedem itur. Ibi nonnulli divina vi locorum coranicorum, quos ille prophetiam suam negantibus opponit, protinus ad Islâmum pertrahuntur; ceteri solvendarum quaestionum conditionem interponunt. Dubitanti Gabriel auxilium divinum promittit, quo confirmatus cum Judaeis paciscitur, ut, si conditioni satisfecerit, illi sibi credant, si minus, ipse in religione avita acquiescat. Tum accitis utrinque arbitris examen instituitur. Fol. 3 v. et 4 r. index quaestionum. Fol. 4 r. — 72 r. quae Muʻhammed ad quaestiones sibi singulatim propositas respondit: 1) Fol. 4 r. — 5 r. de creatione mundi. 2) Fol. 5 r. — 6 v. de eo quod omnium primum creatum est. 3) Fol. 6 v. — 7 v. de septem coelis, eorum angelis, angelorum principibus. 4) Fol. 7 v. et 8 r. de duplici solio Dei, *el-ʻarsch* et *el-kursî*. 5) Fol. 8 r. et v. de angelis illud solium sustinentibus. 6) Fol. 8 v. et 9 r. de gallo gallinaceo ejusdem solii. 7) Fol. 9 r. — 11 v. de *beit-el-maʻmûr*, i. e. caʻba paradisiaca (cf. Muradgea d'Ohsson a Beckio transl. I, p. 271). 8) Fol. 11 v. et 12 r. de octo paradisis. 9) Fol. 12 r. — 13 r. de lacu et arbore paradisi, حوض كوثر وطوبى. 10) Fol. 13 r. — 14 r. de septem terris earumque incolis. 11) Fol. 14 r. et v. de septem infernis eorumque incolis. 12) Fol. 14 v. — 15 v. de ʻIzrâîlo, angelo mortis. 13) Fol. 15 v. — 17 r. de Munkero et Nekîro, angelis quaestionem sepulcralem habentibus. 14) Fol. 17 r. — 19 r. de tuba Isrâfîli. 15) Fol. 19 r. et v. de libra judicii extremi. 16) Fol. 19 r. — 22 r. de ponte Ssirâth. 17) Fol. 22 r. — 23 r. de prophetis et legatis Dei. 18) Fol. 23 r. — 26 r. de admonitionibus quas Salomo in summo potentiae et majestatis splendore a formica accepit. 19) Fol. 26 r. — 31 v. de sex animantibus sine patre et matre natis. 20) Fol. 31 v. — 33 r. de virga Mosis. 21) Fol. 33 r. — 34 v. de lapide Mosis, ex quo virga percusso aquam eliciebat. 22) Fol. 34 v. — 36 r. de certamine Mosis cum Pharaone, de hujus cum suis interitu, de fundo maris tum semel solis radiis illuminato. 23) Fol. 36 r. — 38 r. de mensa Jesu e coelo demissa et poena eorum qui ne tum quidem ei fidem habuerunt. 24) Fol. 38 r. et v. de quatuor prophetis qui e morte in vitam redierunt.

*) Sic pro يورجقلرم.

**) طُرَجْ quid sit nescio; itaque transtuli quasi طرغاى scriptum esset.

***) Cod. وعلى خير, quasi vero خير خلقه alius sit ac Muʻhammed.

*) Cod. inepte طبيب, unde Kehrius monstrum cognominis „*Thabîb-Allâh*" piscatus est. Item vitio librarii post مثواه excidit ايدر, *dicit*.

Jona, Idrîso, ʿOzeiro, Ǵirǵîso (St. Georgio). 25) Fol. 38 v. — 44 r. de quatuor tyrannis qui se Deos haberi voluerunt, Nimrodo, Nebucadnezaro, Pharaone, Scheddâdo fil. ʿÂdi, maxime de hujus hortis Iremicis. 26) Fol. 44 r. — 45 v. de undecim quaestionibus quibus recte solutis Salomo a Davide regnum accepit. 27) Fol. 45 v. et 46 r. de sepulcro Salomonis. 28) Fol. 46 r. — 47 r. de quinque hominibus qui vivi in coelum escenderunt, ex quibus quatuor prophetae fuerunt: Adam, Idrîs, Jesus, Muʿhammed, unus prophetae frater: Aaron. 29) Fol. 47 r. — 50 r. de quatuor prophetis qui mortem terestrem non passi aut in coelo aut in terra vivunt, duo in coelo: Idrîs et Jesus, duo in terra: Chydhr et Elias. 30) Fol. 50 r. — 52 r. de ʿOzeiro, qui, postquam centum annos inanimus jacuit, quadragenarius in vitam revocatus filium centum viginti annos natum invenit. 31) Fol. 52 r. — 53 v. de Jesu et alio quodam in utero materno locutis. 32) Fol. 53 v. — 58 v. de Ǵirǵîso quater mortuo et quater vivo. 33) Fol. 58 v. — 59 v. de Jona a balaena devorato et rursus edito. 34) Fol. 59 v. — 62 v. de Δû'l-kiflo. 35) Fol. 62 v. — 65 r. de *aṣʿhâbi-reîs*, ministris principis Antiocheni, Christi confessoribus. 36) Fol. 65 r. — 67 v. de *aṣʿhâbi-Ochdu* *), qui in extremo litore maris Jemenensis habitantes et artibus magicis studentes per miraculum ad fidem christianam conversi sunt. 37) Fol. 67 v. — 69 r. de diluvio priore, de maribus inde ortis, de diluvio posteriore judicium extremum secuturo, de aquis ejus ita in gehennam effundendis, ut sitis damnatorum salsugine earum non restinguatur. 38) Fol. 69 r. et v. de incredulitate et impietate coeli sera, vera fide ejus clavi. 39) Fol. 69 v. et 70 r. de monte Qâf. 40) Fol. 70 r. — 72 r. de rebus ultimis resurrectionem antecessuris. — Conclusio, fol. 72 r. et v.: His quaestionibus a Muʿhammede recte solutis non solum ʿAbd-allâh Ibn-Selâm et ceteri Judaei, sed etiam tribus ʿHiǵâzenae et Jemenenses illorum exemplum secutae ad Islâmum accesserunt. Ultimum Deus rogatur, ut post resurrectionem eos intercessione Muʿhammedis impertiat, كم فراق روحنه وبو كتابى يازن كتابك روحنه فاتحة شريف سورسين اوقيوب حسبه اتكله ختم ايده. Scriptio a Musthafâ Chalfa absoluta est m. Δû'l-qaʿde A. H. 1091 (Chr. 1680).

*) Sic, أُخْدُ, fol. 66 v. lin. 12 scriptum est, alibi vel اوخد vel اوحد.

CXCIV.

[Ac. K. 153.]

Codex arabicus, 8° max., foll. 163, char. neschi.

1) Fol. 1 v. — 87 r. *Chulâfat-el-achbâr*, medulla historiarum. Initium: الحمد لله الّذى علّم الانسان ما لم يعلم، وجعل آدم خليفة فى العالم، Deinde: وبعــد فهذه رسالة فى احوال النبىّ المختار، سمّيتها خلاصة الاخبار، صلّى الله تعالى عليه وسلّم، وذكرتُ فضائل النكاح ومنافع التوبة والاستغفار، ومراتب التوحيد وفوايد الاوراد والاذكار، وجعلتُها على فصول وابواب، تيسيرا للطُلّاب وتسهيلا على الاصحاب، وحذفتُ الاسانيد، اختيارا للاختصار المفيد، . Capita, ابواب, quae omnia praeter quartum in sectiones, فصول, divisa sunt: 1) Fol. 1 v. — 8 v. de creatione mundi. 2) Fol. 8 v. — 21 v. de creatione Adami et Evae, ubi commentationes illae, quas praefatio promittit, de virtutibus matrimonii ac de fructibus animi poenitentis et ad veniam divinam petendam demissi leguntur fol. 11 r. — 14 r. et 15 v. — 21 v. 3) Fol. 21 v. — 64 r. de origine, vita et rebus gestis Muʿhammedis, in fine de officio ei bene precandi. 4) Fol. 64 r. — 70 v. de scientia et intelligentia, فى العلم والمعرفة. 5) Fol. 70 v. — 85 v. de Deo laudando, mente recolendo, invocando, et de unitate ejus profitenda. Finem facit fol. 85 v. — 87 r. خلاصة الخلاصة de Deo primum occulto, deinde per varios mundos, عوالم, quorum extremus est microcosmus humanus, manifestato, de consilio Dei in genere humano creando et per prophetas et viros sanctos instituendo, de virtutibus doctori sapientiae divinae necessariis, de illa sapientia nec a Corani et Traditionis auctoritate, nec a morum et studiorum honestate divellenda. Mundorum ordo hic est: 1) *Arcanum arcanorum*, غيب الغيوب, omnium quae sunt principium, cujus tres sunt gradus, مراتب: a) *Arcanum absolutum*, الغيب المطلق, i. e. essentia divina mera, quae qualis sit nec intelligi nec declarari potest; b) *Arcanum essentiae unitaticae s. unitatis absolutae*, غيب الذات الاحديّة, quod idem اليقين الاوّل appellatur; c) *Arcanum unitatis relativae*, غيب الواحديّة, quod idem اليقين الثانى appellatur et nominibus qualitatibusque distinctum est (cf. pag. 400 et 401). 2) *Mundus spirituum*, عالم الارواح. 3) *Mundus specierum et exemplarium absolutorum* (idearum platonicarum), عالم الخيال, والمثال المطلق, mundis divinis simillimus, quod contraria conjungit (اشبه بالعوالم الالهيّة لكونه جامع اضداد). 4) *Mundus sensibus subjectus*, عالم الشهادة, qui coelos, terras, solem, lunam, stellas, metalla, plantas, animalia, homines complectitur. 5) *Mundus humanus*, عالم الانسان, qui specie exiguus, revera haud minimus est (وان كان صغيرا فى الصورة الّا انّه اكبر فى المعنى). Finis: سبحان ربّك ربّ العزّة عمّا يصفون، وسلام على المرسلين، والحمد لله ربّ العالمين.

2) Fol. 88 v. — 99 v. *El-Ghazâlii Ejjuhâ'l-weled*, opusculum pareeneticum ab Hammero editum Vindobonae, 1838.

3) Fol. 100 v. — 162 r. *Mufthafâ Ibn-Muʿallemi*, e gente Ibrâhim Ibn-Edhemi, *commentatio de variis quaestionibus theologicis*, *juridicis*, *philologicis*, qua Selimo II A. H. 918 (Chr. 1512) regni auspicia gratulatus est. Initium: الحمد لله الّذى تعيّن الحقايق فى ذاته بفيضه القديم، وعيّن وقدّر منازلها فى غيب ذاته باسمه العليم. Deinde: وبعـد فيقول العبد الفقير، المحتاج الى ربّه القدير، مصطفى ابن معلّم، وهو خير الامم*)، وجدّ اجداده ابراهيم بن ادهم، انّى قد ارانى الحقّ الخ. Laudes imperatoris et bona vota pro eo illigavit in narrationem somnii, quo jam A. H. 916 nocte inter d. 15 et 16 Schawwâli media Selîmum rerum potitum viderit. A) Fol. 103 r. — 135 v. de El-Ghazâlio a crimine pantheismi mystici liberando. Primum fol. 103 r. — 106 r. ex literis e regione Jemenensi acceptis interrogationes refert de multis locis libri Ghazâliani *Mischkât-el-enwâr*, quibus illud crimen confirmari videtur quorumque auctoritate homines fanatici falsam quandam Dei mundique unitatem crepantes**) ad errores suos fulciendos abutuntur; deinde fol. 106 r. — 135 v. El-Ghazâlium sex argumentis plane purgat. B) Fol. 135 v. — 137 v. de آية القصاص, Sur. 2 vers. 173, contra Beidhâwium Schafiʿitam in ejus interpretatione ʿHanefitas impugnantem. C) Fol. 137 r. — 146 r. de verbis Sur. 2 vers. 228: والمطلّقات يتربّصن بانفسهنّ ثلثة قروء, disputatio contra auctorem libri *El-Taudhîʿh* et El-Teftâzânium, ejus interpretem in libro *El-Telqîʿh*, et quendam interpretem hujus libri, qui appellatur *Maulânâ Sejjid el-fâdhyl*, al. *El-Fâdhyl*, al. *baʿdh-el-fudhalâ*, (ʿH.-Ch. II, pag. 444). D) Fol. 146 r. — 147 r. de interpretatione verborum coranicorum وارسلناك للناس رسولا (Sur. 4 vers. 81) ab *El-Sekkâki* relata, a contradictione cujusdam viri docti vindicanda. E) Fol. 147 r. — 148 v. de loco commentarii in librum *El-Tegrîd* (شرح التجريد) ab *El-Scherîf El-Gorgânî* scripti, a contradictione *Chathîb-zâdae* in adnotationibus ad illum commentarium (حاشية شرح التجريد) vindicando. F) Fol. 148 v. — 155 v. novem disputatiunculae de totidem locis commentarii in El-Wiqâjam scripti a *Ssadr-el-scherîʿa*, شرح الوقاية لصدر الشريعة*), ita ut partim difficultates ejus solvantur, partim contra El-Teftâzânium, fol. 148 v. — 149 v., et Ibn-Qâdhî-Sîmâwna (ابن قاضى سيماونه), fol. 151 v. — 152 v., causa ejus agatur, partim ei contradicatur. G) Fol. 155 r. — 158 r. de tribus dubiis grammaticalibus scriptori ab aliquo propositis, quae fol. 155 r. — 156 v. refert, fol. 156 v. — 158 r. dissolvit. H) Fol. 158 r. — 162 r. de conjunctione macrocosmi cum microcosmo et utriusque cum qualitatibus Dei, item de homine ad Deum penitus cognoscendum electo, de quibus locis *Zein-el-dîn El-Chawâfî* in libro suo *El-Wafajâ* alibi se commentaturum esse promisit, sed promissum non effecit **). Is igitur illum librum scripsit, cujus argumenta persecutus sum fol. 439 col. 2 lin. 29 sqq., quocum convenit *silsile* ei subjuncta, fol. 441 col. 2 lin. sqq. Promissum illud ibidem est col. 1 lin. 28 sqq. Finis: فاسمعوا واقبلوا يا علماء الرسوم العظام، ولا تقولوا لا يدركه العقول والاوهام. Restat ut dicam, in summis marginibus fol. 2 v. — 66 v. sortilegium quoddam adscriptum esse, i. e. sententias partim ad aliquid suscipiendum adhortantes, partim inde dehortantes, partim moram aut cautionem commendantes, partim successum promittentes, partim offensionem minantes, al.; quibus ita utendum est, ut libro temere aperto eam sententiam, in quam forte incideris, pro augurio accipias. Simile sortilegium, quod commemorare oblitus sum, est in Cod. CXIII fol. 21 v. — 59 r., ubi in summis marginibus dextris sententiae arabicae positae sunt, in sinistris eaedem turcice redditae. Tandem fol. 88 r. in pagina ceterum vacua notati sunt tres mordacissimi versus *Gâr-allâh El-ʿAllâmae*, i. e. Zamachscharii:

قضاة زماننا صاروا لُصُوصا   عُمُوما فى القضايا لا خُصُوصا
خشينا انّه لو صافحونا   للصّوا من خواتمنا فُصُوصا
يرون الغُنْم اموال اليتامى   كانّهموا***) تَلَوْا فيها نُصُوصا

Judices nostri temporis praedones sunt in causis omnibus, non in his illis. Si nobiscum dextras jungerent, timeremus

---

*) Summae impudentiae crimen scriptori impegit negligentia librarii, qui من ante خير omisit. Recte scriptum est fol. 138 r. et 158 v. in iisdem verbis: وهو من خير الامم.

**) اهل الاتّحاد fol. 104 v. lin. 2; nam الاتّحاد proprium est de primario illo Mysticorum placito. Ceterum cum *Mischkât-el-enwâr* fol. 105 r. lin. ult. alius liber Ghazâlianus conjungitur: المضنون به على غير اهله, plene المضنون به, *Quae cum hominibus ad ea intelligenda non idoneis communicanda non sunt*; sic enim legendum est, non المصنون به, ut apud Hammerum est, nec المظنون به, ut apud Wüstenfeldium.

*) Nomine scriptoris in nomen libri converso fol. 148 v. lin. 5 est صاحب صدر الشريعة. Cf. pag. 366 col. 2 lin. 17—19.

**) Fol. 103 r. lin. 7—11: ثمّ اختتمت بتسويدى فيما قاله الخوافى قدّس سرّه فى رسالته الوصايا, et fol. 159 r. lin. 4—8: للوعد السابق من شيخنا الشيخ العالم العامل المحقّق المدقّق قطب العارفين مكمّل السالكين زين الحقّ والدين الخوافى فى مؤلّفه المسمّى بين اولاده بالوصايا. Utroque loco scriptum الخوافى est, ut in indice Ssufiorum commentationi Sacyanae de Gâmii Nefaʿhât-el-uns subjuncto, pag. 142 col. 1 lin. 13, quocum consentit Hammerus in Hist. osman. ed. post. I, pag. 306 lin. 5 ab inf. Hinc corrige sis الحوافى et ʿHâfî pag. 441 col. 2 lin. 7 et 10.

***) De plena ista scriptione pro كانّهم vid. Diss. mea de glost. Habicht. pag. 60.

ne gemmas ex annulis nostris surriperent. Bona orphanorum pro praeda sua habent, quasi ea de re certas auctoritates in libris legerint.

CXCV.

[Ac. K. 166.]

Codex arabicus, 8° min., foll. 53 chartae bombycinae, char. neschi antiquiore tali, qualis Persarum esse solet: *Minhâǵ-el-kerâme fî ma'rifet-el-imâme*, opus Ghijâ𝔡-el-dîn Oelgaitu Chodâbende Mu'hammedi, Imperatori mogolico (cf. Cod. XXXVII), dedicatum, de Schi'itarum Imâmatu et Imâmis, legitimis Mu'hammedis successoribus. Initium: الحمد لله القديم، الواحد الكريم، الماجد المقدّس، بكماله عن الشريك والضدّ والمعاند، الخ. Deinde: امّا بعد فهذه رسالة شريفة، ومقالة لطيفة، اشتملت على اهمّ المطالب في احكام الدين، واشرف مسائل المسلمين، وهي مسئلة الامامية، التي يحصل بسبب ادراكها نيل درجة الكرامة، وهي احد اركان الايمان، المستحقّ بسببه الخلود في الجنان، والتخلّص من غضب الرحمن، فقد قال رسول الله صلّى الله عليه وسلّم من مات ولم يعرف امام زمانه مات ميتة جاهلية. Hinc opus regi dedicat; deinde praefationem sic concludit: قد لخّصت فيها خلاصة الدلائل، واشرت الى رؤس المسائل، من غير تطويل مملّ، ولا ايجاز مخلّ، وسمّيتها منهاج الكرامة في معرفة الامامة، والله الموفّق للصواب، واليه المرجع والمآب. Sectiones (فصول): 1) Fol. 2 r. — 3 r. de iis quae singulae sectae mu'hammedanae de hac quaestione tradunt. 2) Fol. 3 r. — 31 v. de necessitate sequendae sectae Imâmitarum; sic enim, الامامية, Schi'itae se ipsi nominant. In hac sectione narratur historia duodecim Imâmorum. 3) Fol. 31 v. — 50 r. de argumentis Imâmatus post Mu'hammedem 'Alio debiti. 4) Fol. 50 r. de Imâmatu ceteris duodecim Imâmis debito. 5) Fol. 50 r. — 51 r. de Chalifis 'Alio prioribus non vere Imâmis. 6) Fol. 51 r. — 53 r. de argumentis Sunnitarum Abû-Bekrum legitime Imâmum fuisse nullo modo probantibus. Specimen hoc habe: Sunnitae quum Abû-Bekrum Mu'hammedi pecuniam largitum esse urgeant, fol. 52 v. et 53 r. sic refelluntur: وامّا انفاقه على رسول الله صلم*) فكذب لانّه لم يكن ذا مال، فانّ اباه كان فقيرا في الغاية وكان ينادى على مايدة عبد الله بن جدعان بمدّ (تمدّ .l) في كلّ يوم بقتات (يقتات .l) به فلو كان ابو بكر غنيّا لكفى اباه وكان ابو بكر في الجاهلية معلّما للصبيان وفي الاسلام كان خيّاطا ولمّا ولي امر المسلمين منعه الناس من الخياطة فقال انّي احتاج الى القوت فجعلوا له في كلّ يوم ثلثة دراهم من بيت المال, *Quod autem Legato Dei pecuniam largitus sit, id ementitum est, quum non esset pecuniosus; nam pater ejus pauperrimus erat et ad mensam 'Abd-allâh Ibn-Ǵed'ani, quae quotidie instruebatur, vocari solebat; quodsi Abû-Bekr dives fuisset, patrem aliorum beneficiis obnoxium esse non sivisset. Erat vero Abû-Bekr tempore anteislamico puerorum magister, tempore islamico sartor; postquam autem rebus moslemicis praefectus est, quum iis, qui eum istud opificium deponere jubebant, se utique victu egere respondisset, ternae in dies drachmae ei ex aerario assignatae sunt.* Finis: فهذا آخر ما اردنا اثباته في هذه المقدّمة والحمد لله وحده. Scriptio absoluta est ineunte Ramadhâno A. H. 743 (Chr. 1343).

CODICES DE DOCTRINA OFFICIORUM, JURUM, MORUM.

CXCVI.

[W. K. 272.]

Codex arabicus, 8°, foll. 134 chartae bombycinae, char. neschi antiquiore. Quatuor prima folia propter vetustatem partim lacera recentius sarta sunt, pro foll. 64 — 71, quae exciderant, nova substituta. Est كتاب المغنى في علم اصول الفقه, *de principiis theologiae practicae et jurisprudentiae*; vid. Herbel. s. v. *Mogni*. Scriptorem 'Hanefitam fuisse ipse liber docet. Initium: الحمد لله ربّ العالمين، والصلوة على رسوله محمّد وآله اجمعين، باب الامر هو قول القايل لمن دونه افعل. Divisus est in haec capita: 1) Fol. 1 v. — 15 r. باب الامر, in quo sunt duae sectiones (فصلان) a) f. 9 r. — 12 v.: في حكم الواجب بالامر, b) f. 12 v. — 15 r. في صفة الحسن للمامور به. 2) Fol. 15 r. — 25 r. باب النهى, in quo sunt tres sectiones: a) f. 16 v. — 20 r. في بيان اسباب النهى في صفة القبيح, b) f. 20 r. — 21 v. في العزيمة والرخصة, c) f. 21 v. — 25 r. الشرايع. 3) Fol.

*) Sic in hoc codice semper est pro صلعم, et علم pro عم.

25 r. — 31 v. باب وجوه النظم صيغة ولغة. 4) Fol. 31 v. — 33 r. باب وجوه البيان. 5) Fol. 33 r. — 39 r. باب وجوه استعمال النظم. 6) Fol. 39 r. — 50 r. باب معرفة وجوه الوقوف على احكام النظم. 7) Fol. 50 r. — 51 r. باب الحجج الشرعية. 8) Fol. 51 r. — 62 v. باب بيان ما يختصّ به السنن, in quo f. 59 v. — 62 v. est sectio في المعارضة. 9) Fol. 62 v. — 73 v. باب البيان, in quo f. 72 v. — 73 v. est sectio في متابعة اصحاب رسول الله. 10) Fol. 73 v. — 76 v. باب الاجماع. 11) Fol. 76 v — 110 v. باب القياس, in quo sunt quatuor sectiones: a) f. 95 v. et 96 r. في الانتقال, b) f. 96 r. — 104 r. في الأحكام, c) f. 104 r. — 107 v. في الاحتجاج بلا دليل, d) f. 107 v. — 110 v. في بيان الاهليّة. 12) Fol. 110 v. — 127 v. باب الامور المعترضة على الاهليّة. Finem facit fol. 127 v. — 133 r. commentatio de significatibus et usibus particularum, quarum in hac disciplina aliquod momentum est. Ultima verba: فعند تعذّر الظرف حقيقة يصير كناية عن الشرط مجازا. Ab initio inter lineas et in marginibus adnotationes adjectae sunt. Scriptio a Jûsuf Ibn-Ismâ'îl Ibn-Ibrâhîm absoluta est d. 24 Ssafari A. H. 784 (Chr. 1382). Fol. 133 v. et 134 r. et v. varia notata sunt, inter quae eminet qaſîda arabica primum de instante senectute querens, deinde ad bona opera et fugam mundi hortans. Initium: خبت نار نفسي باشتعال مَفارقي، واظلم عيشي حين*) ضاء شهابها. Finis: فطوبى لنفس وطّنت قعرَ دارها، مغلّقةَ الابوابِ مُرْخَى حجابُها.

CXCVII.

[Ac. K. 135.]

Codex arabicus, 4° min., foll. 409, char. nesta'lîq: *'Obeid-Allâh Ibn-Mes'ûd Ibn-Tâg-el-scherî'ae Commentarius in avi, Burhân-el-scherî'a we'l-dîn Ma'hmûd Ibn-Ssadr-el-scherî'ae, El-Wiqâjam*, plene *Wiqâjet-el-riwâje fî mesaïl-el-hidâje.* Initium: الحمد لله ربّ العالمين، والصلوة على خير خلقه محمّد وآله الطيّبين الطاهرين، يقول العبد المتوسّل الى الله تعالى باقوى الذريعة، عبيد الله بن مسعود بن تاج الشريعة، سَعِدَ جَدّه، وانجح جِدّه، هذا حلّ المواضع المغلقة من وقاية**) الرواية، في مسائل الهداية، التي ألّفها جدّي واستاذي مولانا الاعظم، استاذ علماء العالم، برهان الشريعة والحقّ والدين محمود بن صدر الشريعة، جزاه الله عنّي وعن جميع المؤمنين خير الجزاء، لاجل حفظي.
Ut avus El-Wiqâjam singulatim scribebat, ita nepos eam singulatim ediscebat, quo factum est ut suum uterque opus eodem tempore absolveret. Plura deinde exempla libri dispersa sunt; sed quum oratio omittendo, addendo, mutando in iis passim corrupta esset, 'Obeid-allâh eam in hoc commentario restituit, in quo eodem difficultates compendii (مختصر) solvit, in quod El-Wiqâjam redegerat.

Nam Ma'hmûd filius ejus (الولد الاعزّ محمود), postquam illud compendium edidicerat, talem commentarium magnopere expetebat; sed antequam pater eum absolveret, mortuus est *). In foliis ab initio adjectis inchoatus est index sex et quinquaginta librorum (كتب) El-Wiqâjae, item capitum (ابواب) et sectionum (فصول) quae in illis sunt; a vicesimo libro usque ad ultimum ego indicem continuavi. Argumentis subscripta sunt folia in quibus singulae partes incipiunt. In commentario particulis El-Wiqâjae interpositae sunt interpretationes: illis praefixum est م, i. e. مَتْن, his س, i. e. شرح, utrumque liquore rubro scriptum. Pars dimidia prior adnotationes habet inter lineas et in marginibus adscriptas. Finis: ومع ذلك يُباح التناول اعتمادا على الغالب. Subscriptio nulla est.

CXCVIII.

[Ac. K. 146.]

Codex arabicus, 8° maj., foll. 465, char. nesta'lîq: *El-Wiqâje* iterum. Huic quoque exemplo praefixus est index cum indicatione foliorum, in quo, ut facilior esset conspectus, libri liquore viridi scripti sunt, capita rubro, sectiones atramento. In folio post indicem primo v. varia notata sunt. Adnotationes inter lineas et in marginibus, saepe cum indicatione auctorum, adscriptae sub finem deficiunt. Scriptio absoluta est A. H. 991 (Chr. 1583). In ultimo folio v. est precatio arabica averruncatoria.

*) Sive مُنْذُ; nam إذا, quod in codice est, et versum turbat et sensum.

**) Verbo وقاية subscriptum est signum ~, repetitum illud sub ها in ألّفها, ut scias quo pronomen referendum sit. Talia signa inter se respondentia saepe in codicibus interpretationis causa adhibita sunt.

*) In margine notatum est: *Interpreti nomen erat 'Obeid-allâh, filio ejus Ma'hmûd, patri interpretis Mes'ûd, patri Mes'ûdi Ma'hmûd, patri Ma'hmûdi 'Obeid-allâh.* Plenius in pagina priore folii post indicem primi Cod. CXCVIII: *Auctori El-Wiqâjae nomen erat Ma'hmûd, cognomen Tâg-el-scherî'a; filius erat 'Obeid-allâhi, cui cognomen erat Ssadr-el-scherî'a et pater item Ma'hmûd. Hujus autem commentarii auctori nomen erat 'Obeid-allâh, cognomen Ssadr-el-scherî'a, eadem quae abavo fuerant; patri ejus nomen erat Mes'ûd, avo ejus Ma'hmûd, filio ejus item Ma'hmûd.* Procedit igitur ordo gentis sic: 1) Ma'hmûd, atavus interpretis. 2) 'Obeid-allâh Ssadr-el-scherî'a, abavus ejus. 3) Ma'hmûd Tâg-el-scherî'a, auctor El-Wiqâjae, avus ejus. 4) Mes'ûd, pater ejus. 5) 'Obeid-allâh Ssadr-el-scherî'a, interpres El-Wiqâjae. 6) Ma'hmûd, filius ejus. Sic componuntur turbae illae, de quibus vid. Catal. Dresd. Nr. 390

CXCIX.

[Pf. K. 10.]

Codex arabicus, fol. min., foll. 208 chartae bombycinae*), char. nesta'lîq crassiore: *El-Serachsii El-Weģîz,* corpus juris septuaginta librorum in capita et sectiones divisorum, quorum index praefixus est. Vid. Herbel. s. v. *Sarakhsi.* Initium: بحمد الله ابتدى، وبنوره استهدى، وبفضله استمدى، والصلوة على نبيّه المستمدى، . Hinc continuo كتاب الطهارة . In marginibus praeter مطالب s. quaestionum argumenta nihil notatum est. Finis: قال ح رح لا دية ولا كفارة عليه ويرث والله اعلم بالصواب . Scriptio ab احمد بن ابرويع البورقيرى من مضافات مدينة سيدى absoluta est d. 26 Ramadhâni A. H. 934 (Chr. 1528). Subscriptionem sequitur fetwâ Abû'l-su'ûdi. Libri et scriptoris nomina in superiore angulo sinistro fol. 1 r. literis jamjam evanescentibus et partim deletis sic leguntur: وجيز الامام الهمام شمس — الامام رضى الدين السرخسى صاحب — فكذا وجد — فى بعض — . Codex templo Budensi legatus est ab 'Hâģî Ibrâhim Ibn-Pîr-'Alî El-Aqschehri, qui vulgo Ibn-El-Turâbî appellabatur. Postea Buda expugnata ille Engelbertus de Burg, de quo ad Cod. CXCI dictum est, eum ex bibliotheca Muftii absportavit et Pfeiffero donavit, quod ipse testatus est inscriptione in primo folio posita, ejus gemina quam alteri illi codici praefixit. Margines anteriores tegumenti et primorum foliorum, fortasse ex incendio Budensi, adusti sunt.

CC.

[Pf. K. 145.]

Codex arabicus, 8° max., foll. 143, vel, si indicem comprehendas, 145, char. neschi: *El-Qodûrii Compendium juris* septuaginta librorum partim in capita divisorum, quorum index praefixus est. Cf. Codd. Dresd. 27, 126, 161. Initium: كتاب الطهارة قال الله تعالى يا ايّها الّذين آمنوا اذا قمتم الى الصلوة فاغسلوا وجوهكم الخ. Finis: فما خرج اخذت له من سهام كلّ وارث حبّة والله تعالى اعلم بالصواب. Scriptio a Ssâlî'h Ibn-Ibrâhim absoluta est Constantinopoli m. Ssafaro A. H. 1071 (Chr. 1660).

CCI.

[Pf. K. 100.]

Codex arabicus, 8° max., foll. 165 (tot ipse librarius numeravit; accedunt ab initio duo, in fine tria, in quibus, ut in ipso tegumento interiore, varia notata sunt), char. nesta'lîq: *Compendium juris* idem quod proxime antecedit, et ipsum indice instructum. Quod in illo septuaginta libri sunt, in hoc duo et sexaginta, id ita efficitur, ut novem qui illic libri sunt (septimus de الصرف, quartus et quadragesimus de التدبير, quintus et quadragesimus de الاستيلاء, septimus et quadragesimus de الولاء, quinquagesimus de القسامة, tertius et quinquagesimus de حدّ الشرب, quartus et quinquagesimus de حدّ القذف, secundus et sexagesimus de الرجوع عن الشهادات, septuagesimus de حساب الفرايض), hic capita sint, accedat autem, ut in Cod. Dresd. 161, post librum sextum et septuagesimum de السير liber de البغاة fol. 156 v. et 157 r., qui in Cod. CCII fol. 135 v. et 136 r. illius ultima pars est a ceteris non distincta*). Adjectae sunt inter lineas et in marginibus adnotationes.

CCII.

[Ac. K. 126.]

Codex arabicus, 8° obl., foll. 169, char. nesta'lîq: *Ibrâhim Ibn-Mu'hammed Ibn-Ibrâhim 'Halebensis Multaqâ'l-eb'hor*, de quo vid. Catal. Dresd. No. 205. Ipsum El-Multaqâ fol. 13 v. incipit; in prioribus varia notata sunt, ut fol. 10 r. — 12 v. multa de jure responsa, fol. 5 v. — 9 r. autem positus est index septem et quinquaginta librorum El-Multaqae, item capitum et sectionum. Initium: اللّهمّ لا سهل الّا ما جعلته سهلا، الحمد لله الّذى وفّقنا للفقه فى الدين، الّذى هو حبله المتين. Finis: حتّى يسهل الطلب على من اشتبه عليه صحّة شىء من ما ليس فى الكتب الاربعة والله حسبى ونعم الوكيل. Passim adnotationes adjectae sunt, maximam partem ex aliis libris de jure excerptae. Quum fol. 1 v. notatum sit hunc librum A. H. 1060 (Chr. 1650) uno 'Oϑmâno aureo (بثمن عثمانى) a quodam Constantinopoli emtum esse, ante illud tempus scriptum esse constat. Scriba ibidem ab emtore nominatus est Jâsîn Ibn-Ma'hmûd El Âmidî, quod confirmatur adnotatione fol. 24 r., cui subscriptum est: لكاتبه ياسين عليه الرحمة.

CCIII.

[Ac. K. 141.]

Codex arabicus, 8° maj., foll. 94, char. neschi. Exciderunt nonnulla post foll. 18, 58, 88 et 89. Inest *Abû'l-Qâsim Ibn-Jûsuf El-'Hasanî El-Medenii* (Medinensis e gente 'Hasani) *El-Fyqh el-nafy'*, Jurisprudentia utilis, i. e. ejus compendium. Initium: الحمد لله ربّ العالمين حمدا امده الابد، وعدده ان لا يحصيه العدد، . Quinque et

---

*) Librarius primo excluso 211 folia numeravit. Ex his 212 foliis quatuor exciderunt: 193 — 196.

*) Cod. Dresd. 27 tres et sexaginta libros habet, 126 et 161 septem et sexaginta.

triginta librorum partim in capita et sectiones divisorum argumenta haec sunt: 1) Fol. 1 v. — 9 r. الطهارة. 2) Fol. 9 r. — 22 r. الصلوة. 3) Fol. 22 r. — 26 v. الزكوة. 4) Fol. 26 v. — 29 r. الصوم. 5) Fol. 29 r. — 38 v. الحجّ. 6) Fol. 38 v. — 45 v. النكاح. 7) Fol. 45 v. — 46 v. الرضاع. 8) Fol. 46 v. — 50 v. الطلاق. 9) Fol. 50 v. — 52 r. الرجعة. 10) Fol. 52 r. et v. الايلاء. 11) Fol. 52 v. — 54 v. الخلع. 12) Fol. 54 v. — 56 r. اللعان. 13) Fol. 56 r. — 58 v. العدّة. 14) Fol. 58 v. — 60 v. النفقات. 15) Fol. 60 v. — 61 v. الاستحسان. 16) Fol. 61 v. et 62 r. اللقيط. 17) Fol. 62 r. et v. اللقطة. 18) Fol. 62 v. et 63 r. جعل الآبق. 19) Fol. 63 r. المفقود. 20) Fol. 63 r. — 64 v. الغصب. 21) Fol. 64 v. et 65 r. الوديعة. 22) Fol. 65 r. et v. العارية. 23) Fol. 65 v. — 68 r. الصيد والذبايح. 24) Fol. 68 r. et v. الاضحيّة. 25) Fol. 68 v. — 70 r. الشركة. 26) Fol. 70 r. — 71 r. الوقف. 27) Fol. 71 r. — 72 v. الهبة. 28) Fol. 72 v. — 74 r. البيوع. 29) Fol. 74 r. — 80 r. خيار الشرط. 30) Fol. 80 r. — 81 r. الصرف. 31) Fol. 81 r. — 84 r. الشفعة. 32) Fol. 84 r. — 86 v. القسم. 33) Fol. 86 v. — 88 r. ادب القاضى. 34) Fol. 88 r. — aliquod foliorum deperditorum, الشهادات. 35) Fol. deperditum — 94 v. الفرايض. Finis: فصار له خمسة من اثنى عشر والله اعلم بالصواب. Passim adnotationes adjectae sunt. Scriptio ab Ismâ'il Efendî, Imâmo arcis Depedelen (قلعهٔ ديبدلن), absoluta est d. 10 Ǵumâdae posterioris A. H. 1067 (Chr. 1657).

CCIV.

[Ac. E. 244.]

Codex arabicus ab initio truncus, 8°, foll. 119 partim lacerorum (praeterea quatuor folia post undetricesimum et quadragesimum tertium et septuagesimum quintum usque ad extremam oram aut evulsa aut exsecta sunt), char. neschi crassiore, qualis Tatarorum esse solet: *Compendium juris* ex abrupto in كتاب الرجعة sic incipiens: الّا فى الرجعىّ ويكون رجعة بخلاف البائن الّا ان يدّعيه فيثبت فيه ايضا. Spatia ad recipiendas librorum et capitum inscriptiones relicta paene omnia vacant. Finis: واقسم الباقى على سهام من بقى او ديونهم. Scriptus est codex A. H. 1085 (Chr. 1674 — 5). Penultimo quinque foliorum vacuorum, quae folium 119 sequuntur, agglutinata est دعاء طعام, i. e. precatio ad coenam recitanda.

CCV.

Fragmentum corporis juris, fol., foll. 20, char. neschi pressiore. Prima verba sunt ex sectione tertia decima libri de الزكوة: لا يجب عليه شىء كان الالف بتمامها خرج عن ملكه. Sequitur fol. 1 r. et v. sectio quarta decima tota, fol. 1 v. quinta decima abrupta. Fol. 2 r. illo libro finito كتاب الصوم incipit, qui quatuordecim sectiones habet, quarum prima fol. 3 v. abrupta est. Fol. 3 — 12 librum de divortio (كتاب الطلاق) a sectione quinta ex abrupto incepta usque ad quintam decimam in fine abruptam continuant. Fol. 13 et 14 partem sectionis septimae decimae ejusdem libri, duodevicesimam et undevicesimam totas et partem vicesimae continent, fol. 15 et 16 partem vicesimae secundae et tertiae. Fol. 17 — 20 librum de manumissione (كتاب العتاق) a sectione duodecima ex abrupto incepta usque ad quartam decimam in fine abruptam continuant. Ultima verba: ولو قال لامة ان ملكتك او منك شيئا فانت حرة. Omnes loci plurimis priorum scriptorum auctoritatibus referti sunt, ut, si hic liber integer esset, in eo uno instructissimam bibliothecam juris muhammedani haberemus.

CCVI.

[Ac.]

Codex arabicus, fol., foll. nunc 167, vel, si omnium primum comprehenditur, 168, char. nesta'lîq. Foliorum a librario numeratorum ultimum est 277, sed quum numerum 186 per errorem bis posuerit, saltem 278 fuerunt, atque etiam plura fuisse constat, quoniam finis excidit. Numeri foliorum a librario positi haec folia excidisse docent: 2 — 4, 7 — 14, 17 — 24, 27 — 34, 40 et 41, 47 — 54, 58 — 63, 67 — 74, 80 et 81, 87 — 94, 140 et 141, 207 — 212, 216 — 223, 236 — 243, 246 — 253, 256 — 263, 266 — 275. Est *Ǵâmi-'el-fuṣûlein Ma'hmûd Ibn-Isrâîl* *), qui *Ibn-Qâḍhî-Simâwna* appellari solet; vid. 'H.-Ch. 3930, ubi quae usque ad finem lineae penultimae pag. 562 leguntur, ex prooemio scriptoris excerpta sunt. Pro الاستروشنى hic pleno est محمّد ابن محمود الاستروشنى. Auctores suos eorumque libros siglis indicat rubro liquore scriptis, quorum index ipsi libro praepositus praeter ultimum folium totus excidit. In marginibus argumenta quaestionum adscripta sunt. Sectio in ultimo folio abrupta de pecunia jure petenda et repetenda est, quam aut ultimam, aut paene ultimam esse inde colligo, quod ultima sectio, cujus inscriptio non excidit, quinta et tricesima, tribus et triginta foliis a fine retro incipit. Ultima verba: وجوابه بوجهين احدهما انّهما اذا شهدا باقرار. Ultimo folio v. inf. aliquis arabice inscripsit se hunc li-

*) Sic in codice; apud 'H.-Ch. *Ibn-Ismâ'îl* est.

brum ex iis emisse, quos defunctus Chalil Ćelebi, professor in collegio Belgradensi Mu'hammed Pàschae, reliquisset.

CCVII.

[Pf. K. 16.]

Codex arabicus ab initio truncus, 4° min., foll. 185, char. neschi: تنوير الاذهان والضماير, *Commentarius in* الاشباه والنظاير; vid. 'H.-Ch. 774 ibique pag. 311 lin. 6 sqq. Prima nunc verba commentarii sunt: واختلف الطالب والمطلوب فى ذلك, libri ipsius: ولا يجبره على اعطاء الكفيل. Et argumentum, et initium commentarii in librum sequentem docet hunc esse finem libri فى البياعات والديون. Sequuntur hi libri: fol. 1 v. — 75 v. كتاب القضاء والشهادة والدعوى, fol. 75 v. — 86 v. كتاب الوكالة, fol. 86 v. — 103 r. كتاب الاقرار, fol. 103 r. — 109 r. كتاب الصلح, fol. 109 r. — 111 v. كتاب المضاربة, fol. 111 v. — 120 r. كتاب الهبة, fol. 120 r. — 133 r. كتاب الاجارات, fol. 133 r. — 142 v. كتاب الامانات من الوديعة والعارية وغيرها, fol. 142 v. — 147 r. كتاب الحجر والمأذون, fol. 147 r. — 151 v. كتاب الشفعة, fol. 151 v. — 154 r. كتاب القسمة, fol. 154 r. — 157 r. كتاب الاكراه, fol. 157 r. — 161 v. كتاب الصيد والذبايح, fol. 161 v. — 164 v. كتاب الغصب, 164 v. — 167 r. كتاب الحظر والاباحة, fol. 167 r. — 170 r. كتاب الرهن, fol. 170 r. — 173 v. كتاب الجنايات, fol. 173 v. — 185 v. كتاب الوصايا. Integra oratio libri El-Eschbâh we'l-Nazhâïr, cujus particulis interpretationes interpositae sunt, usque ad fol. 133 v. lineis rubris distincta est; inde autem cum commentario ita confusa, ut ne inscriptiones quidem librorum a ceteris differant, nisi quod passim singula aut bina puncta terminos linearum rubrarum superducendarum indicant. Ab initio usque ad fol. 46 r. adnotationes ipsius interpretis et quaestionum argumenta in marginibus adscripta sunt. Hunc quoque librum propter plurimas priorum scriptorum auctoritates vere horreum auctorum juris appellaveris. Finis: وحكى ذلك اصحاب احمد بن ابى الحارث وابو عمرو الطبرىّ انتهى والله اعلم. Sequitur haec subscriptio: تمّ الفنّ الثانى وهو فنّ الفوايد من الاشباه والنظاير يتلوه الفنّ الثالث وهو فنّ الجمع والفرق رحم الله مؤلفه بمنّه وكرمه غفر الله لشارحه بفضله ولطفه، والحمد لله ربّ العالمين على التمام والصلوة على رسوله الهمام وعلى آله واصحابه الكرام، وقد وقع الفراغ من تاليف هذا الشرح المسمّى بتنوير الاذهان والضماير بعناية الله الواقف على دبيب النملة السوداء على الصخرة الصمّاء فى ظلم الدياجير الّذى (lacuna) وقع الفراغ من الشرح والاستنساع (والاستنساخ .l) باعانة الاخوان فى السنة الخامسة والعشرين بعد الالف، وكان الشارح رحمه الله تع عالما فاضلا كريما محبّا للعلم وطلّابه لم يعرف منه كبيرة اعطاه السلطان احمد قضاء مكة حجّ وفيها مات قاضيا رحمه الله. Commentario igitur A. H. 1025 (Chr. 1616) finito et ope amicorum descripto auctor a Sulthâno A'hmed I muneri judicis Meccani praefectus et ibi mortuus est. Hujus autem exempli scriptio absoluta est A. H. 1062 (Chr. 1651—2).

CCVIII.

[Pf. K. 6.]

Codex arabicus, fol., foll. 301*) chartae bombycinae, char. neschi antiquiore: *El-Fetâwâ El-Zhahîrijje*, quarum pars prior fol. 1 v. — 147 r. unum et viginti libros a كتاب الطهارة ad كتاب الاضحيّة comprehendit, posterior fol. 148 v. — 301 v. quatuor et viginti a كتاب الوقف ad كتاب المتفرّقات. Indices librorum utrique parti fol. 1 r. et 148 r. praefixi sunt. Utraque ibidem sic inscripta est: كتاب الفتاوى الظهيريّة تاليف الشيخ الامام العالم العلّامة، البحر الحبر الفهّامة، معدن المعانى، نعمان الثانى، ظهير الدين المرغينانى، رحمه الله برحمته، واسكنه بُحبوحة جنّته، quibus in parte priore adjectum est: هو واصحابه وعترته، تجاه خير بريّته. Praeterea fol. 1 v. varia de jure notata sunt. Initium partis prioris: الحمد لله المتفرّد بالعلاء، المتوحّد بالبقاء، الدافع ضرار البلاء، الرافع منار العلم والعلماء. Post brevem ingressionem de utilitate et necessitate scientiae juris ad argumentum libri sic transitur: *Hoc igitur mihi cupiditatem et studium indidit colligendi libri de casibus juris et quaestionibus singularibus* (كتابا من الواقعات والنوازل), *qui ea contineret quae maxime necessaria sunt, ut qui hanc scientiam comparare vellent, apparatum ejus et certas auctoritates haberent.* Parti priori fol. 147 r. haec subscripta sunt, scilicet partim corrupta et obscura: تمّ الدفتر الاوّل من الواقعات والنوازل المنسوب الى القاضى الامام بديع الدين من جمعه واملا بعضه والى ابيه قاضى الامام ظهير الدين رحمهما الله بتحبيسه واملا الباقى باملا اعزّ عباد الله فضل الدين محمّد بن محمّد بن مسعود البخارىّ مولدا والدبوسىّ محتدا لان (كان .l) ابوه الامام تاج الدين للحجّاج لخطيب رحمه الله

*) Librarius 302 numeravit, sed 135 et 233 per errorem bis posuit, ut vere 304 fuerint; nam nunc tria desunt, quum fol. 91 evulsum sit, 152 et 153 exciderint.

منه وفضل الدين هذا مدعوا كالامام الاجلّ البارع الورع المتقى بفقيه شمس الدين خواهرزاده قاضى الامام ظهير الدين هذا رزق ما اولاه فى اخراه واولاه فى يوم الجمعة فى مسجد المتخاشع ببخارى على قريب سربل بازارجه لبلة عشر ليال خلون من ربيع الاوّل سنة ثمان واربعين وستمائة. Hinc id certe constat, compositionem partis prioris finitam esse in quodam templo Bochârae d. 10 Rebî'i prioris A. H. 648 (Chr. 1250). Hujus autem exempli scriptio absoluta est Scha'bâno A. H. 905 (Chr. 1500). Reliquum folium 147 r. et v. complent مسائل فيها ردّ على المخالف, i. e. quaestiones de jure, ad quas quae Abû-'Hanîfe respondit, contra adversarios defenduntur. Finis partis posterioris: فقلت له اين ابو حنيفة رحمه الله قال هيهات هيهات هو فى اعلا عليين والحمد لله ربّ العالمين وصلّى الله على سيّدنا محمّد وعلى آله وصحبه وازواجه وذرّيته اجمعين. Hujus partis scriptio absoluta est Rebî'o priore A. H. 908 (Chr. 1502). Ab initio libri argumenta in marginibus adscripta sunt, sed paullatim deficiunt. Sequitur fol. 301 v. — 302 v. idem opusculum de المشروعات وغير المشروعات, quod vidimus in Cod. CXXVII, pag. 439 col. 1 et 2 No. 6; sed pro ultimis verbis illius exempli haec sunt: استخراج هذه الاحكام من المحيط وفتوى الخانيّة وفتاوى الكبرى والكشف وميزان الاصول والهداية وحاشيتها. Scriptio absoluta esse dicitur A. H. 958 (Chr. 1551), quamquam, quum omnia eadem manu scripta sint, pro ٩٥٨ conjicias legendum esse ٩٠٨. Adjecta sunt quatuor disticha arabica et locus de significatione nominis أمّة, ex Fetâwâ-Ibn-El-Ssalâ'h excerptus. Legatus est codex a Scheich Suleimân Efendi templo primario Budensi.

CCIX.

[Pf. K. 19.]

Codex arabicus, 8° maj., foll. 102, a pluribus char. partim neschi partim nesta'lîq scriptus.

1) *El-Fetâwâ el-'Adlijje*, A. H. 966 *) (Chr. 1558 — 9) jussu Solimani I ab *El-'Hâǵǵ Resûl Ibn-Ssâli'h El-Aidînî*, judice Marmarae in provincia Ssaruchanensi (مرمره فى ولاية صاروخان), ex libris usitatissimis de jure 'hanefitico collecta, ut judices sui temporis minus docti muneris administrandi adminiculum haberent. Fol. 1 r. responsa de jure notata sunt. Ipsius libri initium: الحمد لله ذى الجلال والاكرام، والصلوة على محمّد خير الانام،

*) فى تاريخ سقضو, pro quo primum سقطو scriptum erat.

Insunt: fol. 2 r. — 17 r. كتاب النكاح; fol. 17 r. — 30 r. كتاب الطلاق; fol. 30 r. — 36 r. كتاب الوقف; fol. 36 r. — 58 v., ubi oratio abrupta est, كتاب البيوع. Sequuntur quatuor folia inter se non recte excipientia, de البيع, الوكالة, العارية. Hinc foliorum ordo rursus recte procedit: fol. 63 r. — 65 v. pars ab initio trunca libri de البيوع et العارية; fol. 65 v. — 67 v. كتاب المزارعة; fol. 67 v. — 69 r. كتاب الحدود; fol. 69 r. — 71 r. كتاب اللقيط; fol. 71 r. — 72 r. كتاب اللقطة; fol. 72 r. — 73 r. كتاب الآبق; fol. 73 r. et v. كتاب المفقود; fol. 73 v. — 78 r. كتاب الفاظ الكفر; fol. 78 r. — 80 r. كتاب الكراهية; fol. 80 r. — 83 v. كتاب الجنايات; fol. 83 v. — 86 v. كتاب الوصايا. Finis: وله ان يفعل ما فيه خير لليتيم وكذا الاب كذا فى قاضى خان.

2) Fol. 87 r. — 92 v. *Commentatio de agendis causis*, in fine abrupta. Initium: الحمد لله على نواله، والصلوة والسلام على نبيّه الكريم وصحبه وآله، امّا بعـد فلنقدّم أمام الكلام ما للمدّعى عليه من الاقسام الخ. Ultima verba: ويرى فيها عندى وجوه الاضطراب والاختلال الى ان اطلعت على هذا القيد الجليل.

3) Fol. 93 r. — 100 v. *Fragmentum compendii juris*, utrinque truncum. Prima verba: نصف العقر ويصير قصاصا بماله على الآخر. Sequitur fol. 93 r. — 94 r. كتاب المكاتب; fol. 94 r. — 95 r. كتاب الولاء; fol. 95 r. — 96 v. كتاب الجنايات; fol. 96 v. — 99 r. كتاب الديات; fol. 99 r. — 100 r. كتاب القسامة; fol. 100 r. et v. كتاب المعاقل; fol. 100 v. كتاب الحدود. Ultima verba: فان امتنع الشهود من الاسداء يسقط الحدّ.

4) *Finis commentationis de* الوصايا. Superscriptum est: هذه رسالة للمولى مصلح الدين افندى العلائى. Prima verba: فان قلت انّ ما ذكر الامام قاضيخان عليه الرحمة والرضوان فى كتاب الوصايا, ultima: وانّما اطنبنا الكلام فى هذا المقام لكونه (من) مزالق الاقدام مع كونه معينا لاصحاب التحصيل فى الوصول الى المرام، الحمد لله الّذى هدانا لهذا وما كنّا لنهتدى لولا ان هدانا الله. Scriptum esse hoc exemplum ab auctore commentationis testantur verba eadem manu subscripta: حرّره مصطفى العلائى.

CCX.

[K. 3.]

Codex turcicus in fine truncus, fol. obl., foll. 214, char. nesta'liq: *Responsa de jure*, per undequinquaginta libros, quorum index praefixus est, a كتاب الطهارة ad كتاب الفرائض decurrentia. Initium: مسئله ابدستى اولان كمسنه يه حدث واقع اولديغى اولديمى ديو شبهه ايلسه ابدست الف لازم اولورمى الجواب اولمز من شكّ فى الحدث فهو على وضوئه. Haec forma per totum librum obtinet, ut verba *quaesitum* et *responsum* rubro colore scripta binas singulorum locorum partes distinguant, responsis autem subjungantur auctoritates arabicae. Additamenta in marginibus rarius apparent. Duo ultima folia exsecta sunt. Deficit codex in his verbis: مسئله بر طريف خاصى بر قاچ.

CCXI.

[Pf. K. 206.]

Codex arabicus, 4° min., foll. 60, char. nesta'liq praeter partem ultimam char. mauritanico scriptam. Fol. 1 r. varia notata sunt.

1) Fol. 1 v. — 37 r. *Ferâidh-El-Segâwendi* (vid. Catal. Dresd. 73, 1, et 257, 1) cum adnotationibus interlinearibus et marginalibus. Oratio El-Segâwendii lineis tam longe inter se distantibus scripta est, ut singulae paginae tantum septenas contineant, quarum intervalla et latera adnotationibus stipata sunt. Initium ipsius libri: الحمد لله حمد الشاكرين والصلوة والسلام على خير البريّة محمّد وآله الطيّبين الطاهرين قال رسول الله عم تعلّموا الفرائض وعلّموها الناس فانّها نصف العلم. Fontes adnotationum plerumque siglis indicati sunt; praeterea hi scriptores et libri apparent: بديع الدين, امين الدولة (vid. Catal. Dresd. 257, 1), خواهرزاده, تفسير ابى الليث, تحقيق, مشكلات, مشارق, كشّاف, ضوء, شهاب الدين, شرح الهداية, منهاج. Finis: يرث بعضهم من بعض الّا ممّا ورث كلّ واحد منهم من مال صاحبه والله اعلم بالصواب. Absoluta est scriptio d. 4 Mo'harrami A. H. 956 (Chr. 1549). In reliquo fol. 37 v. varia de jure notata sunt.

2) Fol. 37 v. — 38 v. زبدة الفرائض من المهمّات, *capita commentationis antecedentis scitu maxime necessaria*, in undeviginti sectiones (فصول) divisa. Initium: قال النبىّ تعلّموا الفرائض وعلّموها الناس امر سيّد المرسلين وامام المتّقين بتعليم الفرائض وتعلّمها حتّى لا يدخلوا تحت هذا الوعيد الخ. Finis idem qui supra, ad quem accedunt verba: لانّه لزم الدور وهذا باطل.

3) Fol. 38 v. — 39 v. *Casus juris ad hanc disciplinam spectantes.* Initium: رجل مات وترك ابا وامّا فللامّ الثلث والباقى للاب. Finis: وللصلبيّتين مع الصلبىّ عصوبة للذكر مثل حظّ الانثيين وللاب الفرض المطلق, cui sententiae adscriptus est auctor شهاب الدين. Deinde docetur qui El-Segâwendii interpretes et commentarii his illis locutionibus indicari soleant, ut بعض الشارحين sit Schihâb-el-din, اكثر الشروح auctor commentarii El-Dhau et Bedi'-el-dîn et Schihâb-el-dîn, بعض الافاضل Tâg-el-dîn El-Kurderi, الشرحان El-Dhau et El-Muntachabe, ما قيل El-Minhâg, البحران El-Dhau et Emin-el-daule, بعض الافاضل El-Dhau, كلام البعض Bedi'-el-dîn, الشروح (sic) Emîn-el-daule. Accedunt dictum Mu'hammedis et aliquot versus arabici et turcici.

4) Fol. 40 r. — 49 r. *Kemâl Pâschâ-zadae Eschkâl-el-ferâidh*, forma tabulari; vid. 'H.-Ch. 806. Initium: لابن كمال پاشا رحمة الله عليه الباب الاوّل فى الابن وان سفل

الخ	ابن باقى	ام سدس	زوج ربع	ابن باقى	زوج ربع
	٧	٢	٣	٣	١

(supra: ١٢ — ٤)

Caput secundum fol. 42 v. — 43 v. فى الاب والجدّ. Caput tertium fol. 43 v. — 47 r. (argumenti indicatio deest). Caput quartum fol. 47 r. — 49 r. فى الاخ وحكم سائر العصبات. Singula capita in sectiones divisa sunt. Finis:

والاجداد السافلون	زوج	اولاد ابنات واولاد	زوج
والجدّات السافلات	١	ابن البنات	١
١		٣	

(supra: ٢ — ٤)

5) Fol. 50 v. — 60 v. *Abû-'Abd-allâh Mu'hammed Ibn-Dâûd El-Ssanhâgii*, vulgo *Ibn-Ağrûmi*, Syntaxis arabica, *El-Ağrûmijje*, literis mauritanicis scripta et rubris vocalibus instructa. Initium: الكلام هو اللفظ المركّب المفيد بالوضع. Finis: نحو ثوب خزّ وباب ساج وخاتم حديد.

CCXII.

[Pf. K. 18.]

Codex turcicus, 4° min., foll. 97, char. neschi et diwani-neschisi: *Kitâb-el-ferâidh*, paraphrasis turcica libri Segâwendiani, quem in codice proxime antecedenti vidimus. 'Hamdala et taßlija eaedem sunt quae illius, nisi quod pro خير البريّة est سيّدنا. Deinde: امّا بعد بلكل كيم بو علم بغايت مهمّ وكركلو علمدر بونى اوكرنمك فرضدر

اشده بو مسئله .بو حديث شريف موجبنجه الخ Finis: دە ورثيه برر دينار اولدى والله اعلم بالصواب. Scriptio absoluta est d. 15 Scha'bâni A. H. 1052 (Chr. 1642). Fol. 95 r. — 97 r. appendix ab alio scripta de partibus Corani et precationibus quotidie recitandis.

CCXIII.

[Ac. K. 143.]

Codex arabicus turcicus, 8° obl., foll. 84, char. partim neschi, partim nesta'liq, partim diwani-neschisi.

1) Fol. 1 v. — 41 v. *Pir Mu'hammed Ibn-Mûsâ Ibn-Mu'hammedis Prusani Bidhâ'at-el-qâdhi*; vid. 'H.-Ch. 1856, in quo latine reddito pro syngraphis ponendum est actis vel documentis judicialibus. Horum enim scribendorum praecepta et exempla hic proponuntur. Initium idem est quod apud 'H.-Ch., nisi quod abest على عبده post انزل; ne autem ideo nostrum librum eum esse putes, qui apud H.-Ch. proxime sequitur, post اما بعد nomen auctoris est quod supra indicavi, et fol. 2 lin. antepen. et penult. inscriptio libri plane ea quam 'H.-Ch. posuit. Novem capita: 1) Fol. 2 v. — 3 r. فى بيان عنوان الصكوك. 2) Fol. 3 r. — 9 r. فيما يكتب فى النكاح وفروض النفقة والطلاق ونصب الوصى والوصية بشىء لاحد. 3) Fol. 9 r. — 11 v. فيما يكتب فى العتاق والتدبير والمكاتبة وما يتعلق بها. 4) Fol. 11 v. — 24 r. فيما يكتب فى الاقرار بالبيع والدين والصلح والابراء والايجار وما يتعلق بها. 5) Fol. 24 v. — 28 r. فى اثبات شىء بمحضر من المنكر بشهادة الشاهدين. 6) Fol. 28 r. — 32 r. فى انواع نقل الشهادة. 7) Fol. 32 r. — 35 v. فيما يكتب فى الوقف باستبداله وما يتعلق به. 8) Fol. 35 v. — 38 r. فيما يكتب فى الدية فى صور والقصاص وما يتعلق بهما. 9) Fol. 38 r. — 41 r. ما يكتب فى المزارعة. Finis: فلا دعوى ولا نزاع ولا خصومة بعد اليوم لكل واحد منهما فى هذه المادة اقرارا شرعيا ومتى صدقته وجاها، الحمد لله على التمام ولرسوله محمد عليه افضل التحية والسلام. In marginibus multa adscripta sunt, quibus plerumque ea, quae liber arabica habet, turcice redduntur; idem factum in duobus foliis post septimum et quadragesimum insertis, ubi margines non suppetebant.

2) Fol. 42 v. — 81 v. *Exempla turcica et arabica literarum judicialium et verborum in iis usitatorum*, item additamentis marginalibus instructa.

3) Fol. 82 r. — 84 r. *Poëmata turcica*, quorum quatuor ultima *'Alewii* sunt. Fol. 84 v. responsum Abû'l-sû'ûdi superstitionem de quibusdam mortuis noctu e sepulcris redeuntibus vivosque enecantibus confirmans. Quaestio haec proposita erat: *Si qui uxorem viri non mu'hammedani, postquam mortua et sepulta fuerit, in somnis viderint et ab ea his verbis: Tu quoque ad me veni! vocati consilio divino decesserint: quid illi mortuae ex lege faciendum?* Responsum est: *Talium mortuorum mortuarumve tres sunt status. Primum aperto sepulcro cadaver inspiciatur: quod si in faciem jacens inventum fuerit, palus fiat ex arbore fructifera, quo per tergum adacto cadaver terrae affigatur; si vero linteum funebre voraverit, caput ejus recidatur et ad imos pedes projiciatur; si denique caput recisum postea in locum suum revolutum fuerit, cadaver e sepulcro protrahatur et comburatur.*

CCXIV.

[K. 14.]

Codex arabicus, fol. min., foll. 240, vel, si indicem numero comprehendas, 242, char. neschi pressiore: *Volumen prius Murschid-el-anâm ilâ dâr-el-selâmi, commentarii in Rukn-el-islâm Mu'hammed Ibn-Abi-Bekri Kitâb-el-Schir'a* (الشرعة). Initium commentarii: الحمد لله الذى اوجد العالم وجعله دليلا على اسمائه وصفاته وذاته. Initium El-Schir'ae: الحمد لله الذى دلنا على معرفته بالشواهد والاعلام، وتعبدنا لكرامتنا باقسام العبودية والاحكام، Divisa est in undeseptuaginta sectiones (فصول) de singulis partibus disciplinae rituum sacrorum, vitae ac morum, cum dictis et factis Mu'hammedis ad illas spectantibus, praemissa summa sciendorum et credendorum *). Harum sectionum quinque et triginta priores hoc volumine comprehenduntur, earumque index scriptus est fol. 1 v. et 2 r., qui etiam minores partes, in quas aliquot sectiones divisae sunt, persequitur. Sectio 1 — 3, fol. 7 v. — 28 r., de summa fidei et vitae institutionibus propheticis sancita. Sectio 4, fol. 28 r. — 45 v., de studiis doctrinae. Sectio 5 — 8, fol. 45 v. — 70 v., de Corano docendo, discendo, legendo, scribendo. Sectio 9 et 10, fol. 70 v. — 85 v., de purificationibus. Sectio 11 — 25, fol. 85 v. — 162 r., de precibus. Sectio 26 — 28, fol. 162 r. — 176 v., de decimis sacris et stipibus. Sectio 29, fol. 176 v. — 187 v., de jejunio. Sectio 30, fol. 187 v. — 195 r., de peregrinatione sacra. Sectio 31, fol. 195 r. — 197 v., de celebranda 'Âschûrâ (d. 10 Mo'harrami). Sectio 32, fol. 197 v. — 201 v., de El-Odh'hijje, solemni sacrificio d. 10 Dû'l-'higgae faciendo. Sectio 33, fol. 201 v. — 217 r., de quaerendo victu legitimo. Sectio 34, fol. 217 r. et v., de resurrectione mortuorum tempore verno

*) Scriptor fol. 3 r. librum suum esse dicit عقود منظومة من سنن سيد العالمين وامام المتقين، منتقدة من كتب الايمة المهديين، *Monilia composita ex institutis principis hominum et antistitis piorum, delecta ex libris orthodoxorum antistitum.*

recordanda. Sectio 35, fol. 217 v. — 240 v., de legibus edendi et bibendi. Commentarius est شرح ممزوج, i. e. particulis orationis integrae continuaeque, linea rubra superducta distinctis, interpretationes interpositae sunt, ad quas accedunt ipsius interpretis adnotationes marginales. Commentarium scriptum esse post mortem Abû'l-su'ûdi (Chr. 1574) constat ex commentario ejus coranico saepe ita citato, ut nomini adjectum sit رحمه الله. In praefatione interpres dicit se non solum ea, quae summatim et obscure dicta sint, singulatim et clare explicasse, ac dicta prophetica, quae orationi scriptoris materiam praebuerint et ad sententias ejus declarandas necessariae sint, attulisse, sed ea quoque, quae prior interpres, *Ja'qûb Ibn-Sejjid-Ali* (cf. Cod. XXVII, 1), ad librum illustrandum contulerit, cum paucis additamentis recepisse. Itaque passim in marginibus particulae ex ejus commentario excerptae sunt, adjecto من شرح ابن سيّد على, brevius ابن سيّد على. Nec rarae sunt refutationes ejus in ipsum commentarium intextae et in marginibus per ردّ ابن سيّد على vel ردّ سيّد على indicatae. Finis sectionis 35 El-Schir'ae: ويكيل على زاده الطعام عند الاخذ من الغير والاعطاء له ولا يهيله فانّ ذلك يذهب البركة. Finis commentarii: تمّ الفصل الّذى هو فى بيان الاكل والشرب ويتلوه الفصل الكائن فى فضايل بعض الاطعمة والفواكه ولاشربة. Scriptio ab Ibrâhim Ibn-'Oṯmân, scriba Janissariorum Budensium (كاتب يكيچريان بودين), absoluta est d. 20 Regebi A. H. 1040 (Chr. 1631).

CCXV.

[Ac. K. 250.]

Codex arabicus ab initio truncus, 8° obl., foll. 118, char. nesta'lîq: *Kitâb-el-gewâhir* *), qui apud 'H.-Ch. 4292 est *Gewâhir-el-fyqh.* Tegumento anteriori intus inscriptum: كتاب القنية نجم الدين الزاهدىّ الخوارزمىّ. Prima nunc praefationis verba sunt: على المطلوب المعهود لنفسى ومُخلِص اخوانى المتعبّدين المنقطعين الى الله تعالى. Postea fol. 1 r. — 2 r. scriptor libros enumerat quibus in hoc componendo usus est, ex quibus decem summae in jure auctoritatis his siglis minio scriptis indicat: الهداية هد, تحفة الفقهاء تف, الكافى كا, جامع الصغير جص, النهاية نه, منية المفتى مم, قنية الفتاوى قن, خلاصة الفتاوى خف, منية المصلّى مص, مقدّمة الغزنوىّ مغ. Postea rogat ut quae commiserit ignoscantur et corrigantur, praesertim quum librum conscribens terras turcicas (كُوَر الروم) peragraverit, cujus itineris interpellationes et molestiae mentem saepe multumque turbaverint, ita tamen ut nihil dubiae aut nullius auctoritatis receperit nec quidquam suo arbitrio novaverit, sed tantum antiqua et aliena transcripserit, collegerit, explicaverit. Hac opera prope finita se in Aegyptum profectum et aliquamdiu Cahirae commorantem, quum primo libri periculo multa necessaria deesse intellexisset, se cum ex illis auxisse expolitoque caput de fufismo subjunxisse. Capita: 1) Fol. 3 r. usque ad folium quod post quintum excidit, فى اثبات الصانع وتوحيده وكتبه ورسله والايمان به. 2) Fol. deperditum — 15 r. فى الطهارة. 3) Fol. 15 r. — 23 v. فى نواقض والسواك واحكام المياه. 4) Fol. 23 v. — 27 r. الوضوء والاستنجاء والانجاس وتطهيرها. 5) Fol. 27 r. — 59 v. فى الاغتسال وما يوجبه. 5) Fol. 27 r. — 59 v. فى صفة الصلوة والمسائل المنشورة فيها والاذان والجماعة واوقاتها. 6) Fol. 59 v. — 76 r. فى القراءة وسجود التلاوة والسهو. 7) Fol. 76 r. — 88 r. فى صلوة الجمعة وسنن الصلوة والعيدين والجنائز. 8) Fol. 88 r. — folium quod post centesimum tertium excidit, فى احكام السفر والتيمّم والمسح. 9) Fol. deperditum — 110 v. فى فوايد متفرّقة والصوم. 10) Fol. 110 v. — 118 r. فى آداب السالكين من اهل الطريقة شتّى. Praeter illa folia, quae dixi, alia exciderunt post septimum, tertium decimum, sexagesimum tertium, centesimum septimum. Finis: انّه الغفّار الوهّاب للمؤمنين سبيل الصواب واليه المرجع والمآب وصلّى الله على سيّدنا محمّد وآله وصحبه الطيّبين الطاهرين. Scriptio ab Ismâ'îl Ibn-Churrem, literarum studioso (سوختة), absoluta est Budae medio m. Ḏû'l-'higge A. H. 1051 (Chr. 1642).

CCXVI.

[Ac. K. 142.]

Codex turcicus, 4° min., foll. 162, char. neschi: *Qoṭb-el-dîn Ibn-Mu'hammedis Moqaddime;* vid. Catal. Dresd. 10 et 132. Initium: الحمد لله الّذى كلّف عباده بالفرائض والواجبات، ورفع درجاتهم بالنوافل والتطوّعات، Fol. 1 v. — 7 v. ingressio partis prioris, de officiis externis in universum et de consilio libri, in quo scriptor exempla El-Ghazâlii, Abû'l-Qâsim Râghibi, El-Qoscheirii, Abû-'Abd-allâh El-Mo'hâsibii secutus est. Fol. 7 v. — 107 v. pars prior de quinque officiis externis, totidem capitum: 1) fol. 7 v. — 26 v. de fide; 2) fol. 26 v. — 81 r. de purificationibus et precibus; 3) fol. 81 r. — 91 v. de decimis sacris et stipibus; 4) fol. 91 v. — 99 r. de

*) Fol. 2 v. lin. 5 et 6: وسمّيته كتاب الجواهر.

jejunio; 5) fol. 99 r. — 107 v. de peregrinatione sacra. Fol. 107 v. — 117 v. ingressio partis posterioris, de vitiorum et virtutum (officiorum internorum) principiis, conditionibus, disciplina. Fol. 117 v. — 158 v. pars posterior de decem vitiis totidemque virtutibus primariis, duorum capitum: 1) fol. 117 v. — 133 v. de vitiis: a) f. 117 v. — 121 v. studio mundi, b) f. 121 v. — 122 v. superbia, c) f. 122 v. — 123 v. admiratione sui, d) f. 123 v. — 124 v. invidia, e) f. 124 v. — 126 r. avaritia, f) f. 126 r. et v. studio magnificentiae, g) f. 126 v. — 127 v. iracundia, h) f. 127 v. — 129 v. simulata pietate, i) f. 129 v. — 131 r. spe longae vitae, k) f. 131 r. — 133 v. loquacitate; — 2) fol. 133 v. — 158 v. de virtutibus: a) f. 134 r. — 137 r. amore Dei, b) f. 137 r. — 139 r. animo in decretis Dei acquiescente, c) f. 139 r. — 141 v. poenitentia commissorum, d) f. 141 v. — 143 r. timore Dei, e) f. 143 r. — 145 v. fuga mundi, f) f. 145 v. — 147 r. patientia, g) f. 147 r. — 150 r. animo grato, h) f. 150 r. — 151 v. sincera pietate, i) f. 151 v. — 155 v. fiducia in Deo ponenda, k) f. 155 v. — 158 v. perpetua mortis recordatione. Fol. 158 v. — 160 v. conclusio, quae postquam auctoritates coranicas et traditionales hic non allatas in libris quatuor illorum doctorum, aut, si non omnes suppeditent, in El-Ghazâlii *I'hjâ-el-ûlûm* quaeri jussit, admonitiones cum argumento libri convenientes subjungit. Finis: كم چق كشلر قدرت يتمدكى نسنلرى بلين ديدى وآن بلمككده عاجز اولب ازدى نعوذ بالله وبالله التوفيق والهدايه والحمد لله ربّ العالمين الخ. In priore duorum foliorum, quae utrinque ad ipsum libri corpus accesserunt, aliquis majores Mu'hammedis et Abû-'Hanîfae retro usque ad abavos notavit, *Schâfi'i* usque ad avum atavi; in posteriore quaestiones quibus Imâmus tentandus est, et precationem solvendo jejunio praemittendam.

CCXVII.

[Ac. K. 152.]

Codex arabicus, 8° max., foll. 53, char. neschi.

1) Fol. 1 v. — 45 v. *Abû'l-Leiϑi Moqaddime;* vid. Herbel. s. v. *Aboulaith.* Integras sectiones singulas sequitur commentarius nonnulla verba earum per قوله minio scriptum inducta explicans. Initium: الحمد لله ربّ العالمين والعاقبة للمتّقين ولا عدوان الّا على الظّالمين وصلّى الله على سيّدنا محمّد وآله اجمعين قال الفقيه ابو الليث رحمة الله عليه ثمّ اعلم بانّ الصلوة فريضة قائمة وشريعة ثابتة عرفت فرضيّتها بالكتاب والسنّة. Sectiones: 1) Fol. 1 v. — 4 r. precationem officium summae religionis esse Corano et Traditione probatur. 2) Fol. 4 r. et v. de فرض العين, ex quo genere est precatio, et فرض الكفاية. 3) Fol. 4 v. et 5 r. de varia significatione verbi الصلوة. 4) Fol. 5 r. et v. de الحدث الحكمىّ et الحدث الحقيقىّ. 5) Fol. 5 v. — 6 v. de الطهارة الخفيفة et الطهارة الغليظة. 6) Fol. 6 v. — 8 r. de الماء المقيّد et الماء المطلق. 7) Fol. 8 r. — 9 r. de sex شرائط totidemque اركان precationis*). 8—18) Fol. 9 r. — 17 r. ea singula (praeter الركوع et السجود in unum conjuncta) auctoritatibus coranicis et traditionalibus instructa. 19) Fol. 17 r. et v. de septem واجبات precationis. 20) Fol. 17 v. — 18 v. de duodecim سنن ejus, it. de الآداب, quorum numerus non est definitus. 21) Fol. 18 v. — 20 r. de effectibus illarum caerimoniarum omissarum. 22) Fol. 20 r. — 23 v. de tribus شرائط, quatuor فرائض, decem سنن, sex نوافل, sex مستحبّات, sex آداب, sex كراهيات, sex منهيّات lotionis sacrae, الوضوء. 23 et 24) Fol. 23 v. — 31 v. de الاستنجاء. 25) Fol. 31 v. — 32 v. de sex modis puritatis, اوجه الطهارة, et de duabus ejus speciebus: الطهارة الحكميّة et الطهارة الحقيقيّة. 26) Fol. 32 v. de rebus lotionem sacram irritam reddentibus, المعانى الناقضة للوضوء. 27) Fol. 32 v. — 34 v. de duabus speciebus τῶν سنن. 28) Fol. 34 v. — 45 v. variae quaestiones, quarum priores usque ad fol. 40 v. ad purificationes et preces spectant, posteriores ad الايمان, معرفة الله, الدين, الشريعة, التوحيد, الاحسان, الاسلام, المعرفة, et محمّد رسول الله يبقى مع جسده فاذا جمعا. Finis: العمل صار ايمانا (تامّا). Scriptum A. H. 1068 (Chr. 1657—8).

2) Fol. 46 v. — 53 v. *Schurûth-el-ṣalât*, idem opusculum quod vidimus in Cod. CXXVII, pag. 441 col. 2 lin. 31 sqq.; sed hoc exemplum ultimo folio truncum est; desinit enim in فرائض الغسل وهى ثلثة الاوّل المضمضة, quae verba in altero exemplo sunt pag. penult. extr.

CCXVIII.

[Ac. K. 148.]

Codex arabicus turcicus, 8° max., foll. 80, char. neschi.

1) *Compendium* illius *opusculi de precibus et purificationibus*, de quo dictum est pag. 438 col. 2 lin. 7 ab inf. sqq. Oratio arabica usque ad fol. 10 r. inter lineas turcice reddita est. Initium: باب شروط الصلوة وهى ثمانية الاوّل الوضوء بالماء المطلق او التيمّم بالتراب عند عدم الماء.

*) *El-scherâïth* eadem sunt quae pag. 468 col. 1 lin. 1 — 7 الشرائط التى هى قبل الصلوة, *el-arkân* eadem quae illic lin. 7—14 فرائض الصلوة non controversa.

Conveniunt omnia cum divisione illic descripta, nisi quod in parte secunda inter النوافل et المناهي interposita sunt tria مكروهات الوضوء, ita ut ea pars non septemplex sit, sed octuplex. Finis: والثالث غسل الوقفة بعرفة والرابع غسل الاحرام.

2) Fol. 14 r. — 29 r. et 34 r. — 35 v. Alia recensio illius *Wafijjet-nâmeï-'Ali*, de quo dictum est pag. 427 col. 1 lin. 2 sqq. Multa ambabus recensionibus communia sunt. In hac singula praecepta ab يا على incipiunt. Initium excidit; nam fol. 14 r. lin. 1 — 6 post inscriptionem باب فيما يفرض على المكلّف et dictum El-'Hasani Bafrensis de quatuor et quinquaginta officiis diurnis et nocturnis (vid. Catal. Dresd. 201, 5) ex abrupto haec posita sunt: دونوب كيجدن ارتيا دكين نماز قليجى اولور يارين قيامت كوننده مرتبسنده بتسى آنى اوليسر در, hinc domum sententia integra: يا على هر كم حرام يبه, et quae sequuntur. Finis fol. 29 r.: يا بن آنلره پايندان اوله كم صورسوز اجماعه كره لر. Fol. 34 r. — 35 v. fragmentum Wafijjet-nâmae et justo initio et fine carens.

3) Fol. 29 r. — 34 r. Wafijjet-nâmae interpositum *colloquium Mu'hammedis cum Diabolo*, turc., illi simile quod est in Cod. Dresd. 21, 2; nam in hoc quoque Diabolus interrogationibus Mu'hammedis tamquam tormentis constrictus homines religione et pietate sua ipsius vineta caedere docet. Initium: بر كون حضرت پيغمبر ابليس لعنى كورب ايتدى يا ملعون بنم امتم اجنده نكرسين ددى. Finis deest; ultima verba, certe quae videntur esse (nam cum primis posterioris fragmenti Wafijjet-nâmae coaluerunt): دخى امين اولوب صدق ويرجى اولقدر.

4) Fol. 35 v. — 41 v. *Narrationes de Mu'hammede, Jesu, El-'Hasano Bafrensi*, turc.

5) Fol. 41 v. — 76 v. *Prima pars compendii turcici annalium Ibn-Ǵeriri Thabaristanensis, a creatione mundi usque ad mortem Salomonis pertinens*, cujus exordium est ab initio voluminis primi annalium a Kosegartenio arabice et latine editorum, XVI et XVII, ubi quod ille ex conjectura posuit, دمكله مشهور اولان, id in nostro libro est; sed item pro يالدرسون lin. 5 ab inf. ex nostro باتدرسون reponendum, cui respondet in translatione latina *immergat*. Finis: كم اكا نقدر وفا اتديسه بو دنيا سكا دخى اول قدر وفا ايدر.

6) Fol. 77 r. — 80 v. *Kitâbi scherâïthi-islâm*, turc., initium ejusdem catechismi quem vidimus pag. 407 col. 2 lin. 8 sqq. Abruptus est post locum de foedere Dei et animorum humanorum ex lumbis Adami eductorum.

CCXIX.

[Ac. K. 127.]

Codex arabicus, 4° min., foll. 102, char. neschi.

1) Fol. 1 v. — 64 v. *Munjet-el-mufalli we-ghunjet-el-mubtedi*; vid. Cod. CLXXXVII, 3.

2) Fol. 65 r. — 68 v. *Precationes arabicae.*

3) Fol. 69 v. — 101 r. *Abû'l-Leiŧi Moqaddime cum commentario*; vid. Cod. CCXVI. In quaestionibus ipsi libro subjunctis non omnia cum altero exemplo conveniunt; etiam finis alius est: رجل صلّى وفى كمّه جرو الكلب وفمه مشدود والله اعلم بالصواب. Fol. 101 v. et 102 r. iterum precationes.

CCXX.

[Ac. K. 140.]

Codex arabicus utrinque truncus, 4°, foll. nunc 145 (nam ex 155 a librario numeratis exciderunt 1, 6 — 8, 23 et 24, 57 — 60; fol. 76 autem paene totum evulsum est), char. neschi: كتاب مغنى الذاكرين, *de pietate erga Deum in omnibus vitae partibus die noctuque colenda* *) *auctoritates et praecepta Mu'hammedis et doctorum mu'hammedanorum*. Prima nunc verba: انى على الفضيل بن عياض رح قال ترك العمل لاجل الناس رياء الخ. Ingressio usque ad fol. 5 v. lin. 1 pertinens de ذكر الله in universum atque inde a fol. 4 v. lin. 13 de fontibus et consilio libri est. Suppeditarunt scriptori materiam maxime hi libri: '*Amel-el-jaum we'l-leile*, Officia diurna et nocturna Abû-Bekr-A'hmed Ibn-Mu'hammed Ibn-Ishâq El-Sunnî (qui postea rarius El-Sunnî, saepius Ibn-El-Sunnî appellatur), cujus libri explicationem scriptor acceperat ab Abû'l-baqâ Châlid Ibn-Jûsuf Ibn-Sa'd Ibn-El-'Hasan, cujus *silsile* per Abû'l-Jumnî Zeid Ibn-El-'Hasan Ibn-Zeid Ibn-El-'Hasan El-Kindî, Abû'l-'Hasan Sa'd-el-chair Ibn-Mu'hammed Ibn-Sahl El-Anfârî, Abû-Mu'hammed 'Abd-el-ra'hmân Ibn-A'hmed Ibn-El-'Hasan El-Dûli, Abû-Nafr Mu'hammed Ibn-El-'Hosein Ibn-Mu'hammed Ibn-El-Kessâr El-Dinûri ad Ibn-El-Sunnî redibat **); deinde الكتب الخمسة التى هى اصول الاسلام, quos ipse scriptor interpretatur esse corpora traditionum Bochârii, Muslimi, Abû-Daûdi, El-Tirmidii, El-Nisâii; maxime opus Abû-Dâûdi; praeterea corpora traditionum Ibn-Mâgae, El-Dâraqothnii, El-Beihaqii; tandem El-

*) Nam, ut est fol. 3 r. lin. 1—3: اعلم انّ فضيلة الذكر غير منحصرة فى التسبيح والتهليل والتحميد والتكبير ونحوها بل كلّ عامل لله بطاعته فهو ذاكر لله تعالى.

**) Hinc intellexi illud انا, de quo pag. 455 col. 1 in adnotatione dubitavi, compendium scribendi esse pro اخبرنا, ut ثنا in corporibus traditionum saepissime pro حدّثنا.

Mauthâ Imâmi Mâlik, El-Musned duplex, alterum Imâmi Ibn-'Hanbel, alterum Ibn-'Awânae, et multi alii libri, quorum nomina suis quaeque locis indicata sunt. De consilio et divisione libri fol. 5 r. et v.: *Visum est caput praemittere de praestantia recordationis Dei in universum, in quo pauca quaedam dicta referrem, quibus ad ea, quae sequuntur, via muniretur; deinde ipsum argumentum per capita persequi; tandem capite de petenda venia divina librum finire, quod omini esset vitae quoque nostrae finem veniae divinae participem fore.* Fol. 5 v. pars capitis de praestantia recordationis Dei; nam cetera cum fol. 6 — 8 exciderunt. Fol. 9 r. — 155 v. libri sedecim, ut videtur (primi enim inscriptio excidit), in capita et sectiones divisi, de singulis generibus τῶν انكار, quorum infinita est multitudo et varietas, totam vitam pravae religionis minutiis implicans, quas qui consummare velit, vix quidquam facere aut dicere possit, quin ei ritus quidam observandus aut naenia quaedam decantanda sit. Quamquam pleraque istorum non perfecta officia habentur, sed opera eximie bona, altioris sanctitatis comparandae et majorum Dei praemiorum captandorum instrumenta; qui paene omnium religionum, etiam christianae corruptae, communis est error. Insunt tamen, maxime in ultimo capite, bona et vere honesta, omnino autem plurima mores mu'hammedanos egregie illustrantia. Libri: 1) Fol. 9 r. — 42 r. ex argumento fere sic inscriptum fuisse conjicio: كتاب الطهارة والصلوة, quamquam primis duobus foliis docetur quae dicenda sint, quum lavandi aut cubandi aut alius rei causa vestes deponas, quum foras exeas et domum redeas, quum noctu expergefias, quum alvum aut vesicam exoneratum eas et inde redeas. 2) Fol. 42 r. — 46 r. كتاب تلاوة القران. 3) Fol. 46 r. — 47 r. كتاب حمد الله. 4) Fol. 47 r. — 54 r. كتاب الصلوة على الرسول صلعم. 5) Fol. 54 r. — 69 v. كتاب انكار المرض والموت وما يتعلّق بهما. 6) Fol. 69 v. — 77 r. كتاب الانكار في صلوات مخصوصة, ut die Veneris et nocte eum antecedente, binis festis annuis, prima decade mensis *Ḍû'l-'higgae*, in defectibus solis et lunae, in siccitate, in tempestate, quum stella transvolat, quum tonat et pluit, noctibus ramadhânicis, al. 7) Fol. 77 r. — 78 v. كتاب اذكار الصيام. 8) Fol. 78 v. — 84 r. كتاب اذكار الجهاد. 9) Fol. 84 r. — 87 r. كتاب اذكار الحج. 10) Fol. 87 r. — 92 v. كتاب انكار المسافر. 11) Fol. 92 v. — 97 r. كتاب اذكار الاكل والشرب. 12) Fol. 97 r. — 112 v. كتاب السلام والاستيذان وتشميت العاطس وما يتعلّق بها. 13) Fol. 112 v. — 114 v. كتاب انكار النكاح وما يتعلّق به. 14) Fol. 114 v. — 119 r. كتاب الاسماء, de imponendis nominibus et cognominibus, illis mutandis, hominibus appellandis. 15) Fol. 119 r. — 132 r. كتاب الانكار المتفرّقة, ut quum bonum accipias aut malo libereris, quum canentem gallum, rudentem asinum, latrantem canem audias, quum incendium videas, quum ex consessu discedas, al. 16) Fol. 132 r. — 155 v. كتاب حفظ اللسان, de omnibus iis, quae non dicenda sunt, eorumque contrariis. Finis hujus capitis cum ultimo excidit. Verba nunc ultima: قال النبيّ صلعم يقول الله تع من جاء بالحسنة فله عشر امثالها وفي صحيح البخاري. Codex a Scheich Suleimân Efendi templo primario Budensi legatus est.

CCXXI.

[Pf. K. 150.]

Codex turcicus, 4° min., foll. 105, char. neschi. Fol. 1 El-'Hâgî Musthafâ Praefectus militaris (*Mîr-âlâï*), qui librum m. Ramadhâno A. H. 1077 (Chr. 1667) comparavit, nonnulla notavit et computavit; etiam magicum quoddam portentum fol. 1 v. pictum est.

1) Fol. 2 r. — 68 v. *Miftâ'h-el-ġenne*, qui liber est in Cod. Dresd. 42 et 82. Folium primum excidit; prima nunc verba praefationis sunt: عليكم اهل البيت' امّا (امّا بعد l.) بو ضعيف دعاجى حقّ تعالى رحمتنه ومغفرتا (ومغفرتنه l.) ساعى احمد داعى اصلح الله شانه ايدر كيم النج Octo *meġâlis*: 1) Fol. 1 r. — 15 r. de praestantia et praemiis precationis. 2) Fol. 15 r. — 25 r. de praestantia poenitentiae (توبه). 3) Fol. 25 r. — 28 v. de decreto absoluto. 4) Fol. 28 v. — 34 v. de praemiis divinis mensi Reġebo propriis. 5) Fol. 34 v. — 39 r. de praemiis mensi Scha'bâno propriis. 6) Fol. 39 r. — 46 r. de praemiis mensi Ramadhâno propriis. 7) Fol. 46 r. — 52 r. de praemiis nocti ramadhânicae *leilet-el-qadr* propriis. 8) Fol. 52 r. — 68 v. de praemiis eleemosynae soluti jejunii (فطر صدقتى, vid. Muradgea d'Ohsson a Beckio transl., I, p. 485 et 459) et precationi bairâmicae (بيرام نمازى, vid. idem, I, p. 352 — 354) propriis. Continent autem haec capita, ut in praefatione est, تفسير واحاديث ونحى دوكلمرك كوكلنده وامثال ولطايف وحكايات. Finis: وكلنده لا اله الّا الله كلمسين ثابت ايليه ان شاء الله تعالى امين يا ربّ العالمين.

2) Fol. 69 r. — 104 r. *Compendium historiae Prophetarum in Corano aut nominatim, aut citra nomen commemoratorum.* Inscriptum est: قران ايچنده كلن پيغامبرلرك تواريخين بيان اتمكده در. Initium: اوّل ادم پيغامبر عم حقّ تعالى جلّه وعلى (sic) انى كندو قدرت اليله طپراقدن ييراتدى. Fol. 69 r. Adam, 70 r. Seth, 70 v. Idrîs, 72 v. Noah, 74 v. Hûd, 75 r. Ssâli'h, 76 v. Abraham, 78 r. Ismaël et Isaac, ib. Loth, 79 r. Jacob, 80 r. Joseph, ib. Jobus, 80 v. *Ḍû'l-kifl*, ib. Scho'aib, 81 r. Moses, 82 v. Aaron, ib. Chydhr, 83 v. Josua, 84 r. Elias, 84 v.

Elisa, 85 r. Ezechiel, 85 v. Samuel (اشْمويبيل, quod arab. اسماعيل valere dicitur), 87 v. David *), 90 r. Loqmân, 90 v. Salomo, 93 r. Jonas, 95 r. Zacharias, 95 v. Johannes, 97 v. Jesus, 98 r. ʿOzeir, 99 v. Alexander Bicornutus, 101 v. plures prophetae et viri sancti inter Jesum et Muʿhammedem medii, 102 v. Muʿhammed. Finis: وتواريخ انبيانك عقبنجه زبوردن بر سبيل نصيحت وعيسانك ومحمّدك شهادت اولا ديو بر قاچ سورسنده سوز نقل اتدم والسلام, sed quae his verbis promittuntur, hic desiderantur. Scriptio ab Ibn-Ghadhaufer absoluta est A. H. 1099 (Chr. 1687 — 8).

3) Fol. 104 r. — 105 v. *Institutio ad reperiendos thesauros in terra defossos* adhibendis versiculis coranicis pro diebus septimanae diversis et caerimoniis magicis **). Ultimo folio deperdito oratio in die Saturni abrupta est.

CCXXII.

[Pf. K. 131.]

Codex turcicus utrinque truncus, fol. min., foll. 49, quorum primum et secundum falso post sextum rejecta sunt, char. neschi robusto: *Fragmentum libri ʿImâd-el-islâm de officiis muʿhammedanis*, et ordinariis, احكام عبادت, et extraordinariis, نوافل وفضايل; vid. fol. 11 r. lin. 4 — 14. Prima verba: صكره صلوات دحاسين بلمين بلدوكي صلواتدن اقبه, ex loco de sepultura et visendis sepulcris, ad quem ab argumento libri de precibus, cujus haec appendix esse solet, deflexum esse docet finis fol. 3 v. lin. 10: *Haec sufficiant; jam ad priores nostras commentationes* (اوّلكي مقالاتموزه) *redimus*. Sequitur a fol. 3 v. usque ad finem كتاب الصوم. Quum autem in jejunio, ut fol. 12 r. est, non solum a cibo et potu, sed etiam ab omnibus peccatis et rebus illicitis abstinendum sit, ad haec transitur: fol. 13 r. تفصيل الحرامات, enumeratio illicitorum, quae duplicia sunt: fol. 13 v. الحرام المقطوع, quae illicita esse certo scitur, fol. 20 r. الحرام المظنون, quae illicita esse putantur. Fol 23 v. فضايل الكسب, de optimis modis victus quaerendi. Fol. 38 r. مسائل التوبة, de poenitentia. Fol. 41 r. مداخل الشيطان, per quae Diabolus in animos humanos intrat. Fol. 44 v. تفصيل الكباير, enumeratio peccatorum gravium. Fol. 46 v. صورة التوبة النصوح, forma poenitentiae sincerae. Fol. 48 r. مسائل المشبهات والمشكلات, de iis quae utrum liceant, an non liceant, dubium et perplexum est. Ultima verba: امّا في زماننا قز جانبندن درلو درلو شرطلو. Liber non tam scholae, quam vitae scriptus est; quare praecepta subinde exemplis et narrationibus ad usum communem traducuntur et adhortationibus in animos lectorum infiguntur.

*) De ejus gente fol. 88 r. lin. penult. citatum est مايشوش انجيل كه عربجه متى انجيل درلو, *Evangelium Maischuschi* (Matthaei), *quod arabice Ingîl-Mettâ appellatur*. Omnino in hoc libro saepe Judaei et Christiani auctores adhibentur.

**) Virgam magicam habes fol. 105 r. lin. ult., ubi versiculus coranicus virgae tamariceae, بر الغون چبوغى, inscribi ac terra ea tangi jubetur, ut dehiscat et thesaurum edat. Pro virga fol. 104 r. est habena, اويان. Item gallina nigra, بر قره تاوق, ut apud nostrates, ubi thesaurus jacet, immolanda est, fol. 105 r. lin. 2.

CCXXIII.

[K. 26.]

Codex maximam partem turcicus, 4° min., foll. 67, char. neschi. Post fol. 20 et 44 nonnulla exciderunt.

1) Fol. 1 v. — 61 r. *Ǵinân-el-ǵenân*, Horti paradisiaci cordis (quamquam et in inscriptione et in fine est *ǵenân-el-ǵinân*), liber paraeneticus fere ejusdem generis, cujus est is qui proxime antecedit. Initium: صدق اخلاص برله خالق موجودات ورازق مخلوقات علام السرّ والخفيّات حقّ تعالى حضرتنه حمد وثنا قلوب الخ. Fol. 1 v. — 3 v. Primum officium: Deum unum profiteri, colere, amare. Fol. 3 v. — 4 v. Secundum: Muʿhammedem prophetam profiteri, ei fidem habere et obedire. Fol. 4 v. et 5 r. Mores credentium et hypocritarum. Fol. 5 r. — 10 r. Societas bonorum quaerenda, malorum fugienda; nam pietas tantum et bona opera gratiam divinam merent. Fol. 10 r. — 11 r. species felicitatis piis a Deo promissae. Fol. 11 r. — 15 v. Vera pietas in animis posita, non in officiis externis; cum his enim conjuncta esse potest animi durities, quae deinceps per levia peccata ad gravia, hinc, nisi tempori intercedit poenitentia, ad impietatem et perniciem aeternam deducit. Fol. 15 v. — 17 r. Necessitas poenitentiae, quae amorem Dei et veniam peccatorum comparet, maturandae et pericula dilatae. Fol. 17 r. — 20 v. Brevitate vitae parce et sapienter utendum. Fol. 21 r. — 23 v. Insania improborum quasi dedita opera in perniciem ruentium. Fol. 23 v. — 29 r. Ira et poenae Dei metuendae, securitas vitanda. Fol. 29 r. et v. Illicita non edenda. Fol. 29 v. — 34 v. Quaecunque inebriant vitanda. Fol. 34 v. — 44 v. Libido sodomitica et fol. 44 v. — 52 v. scortatio, partim crassiores, partim subtiliores, cavendae. Fol. 52 v. — 54 r. Serico, auro, argento nec ad vestes aut ornatum, nec ad vasa utendum. Fol. 54 r. — 56 v. Omnino mundus non amandus. Fol. 56 v. — 60 v. Officia et divinae et propheticae auctoritatis servanda; precum ratio, omissarum poenae, praestitarum praemia. Fol. 60 v. et 61 r. Consilium scriptoris, preces ad Deum et lectores. Ultima verba: لانّه تعالى يسمع ويجيب، وداعيه لا يخيب، وصلّى الله على سيّدنا وشفيعنا محمّد وآله وصحبه اجمعين والحمد لله ربّ العالمين. Vim praeceptorum et admonitionum augent sententiae coranicae

et traditionales, narrationes, versus, allocutiones. Scriptio absoluta est medio Mo'harramo A. H. 993 (Chr. 1585).

2) Fol. 61 v. — 63 v. *Du'âi-îmân*, arab.; nonnulla nomina divina cum institutionibus turcicis de eorum usu et vi; precatio arabica, quae *Wirdi-enbijâ* dicitur.

3) Fol. 64 r. — 66 r. *Commentatiuncula astrologica de horis singulorum planetarum*, turc. Primum docetur, ad quae negotia illae horae faustae aut infaustae sint; deinde, qui planetae singulis horis dierum septimanae praesint. Horae autem, *sâ'ât*, sunt septenae illae dierum partes, quas enumeravi pag. 437 col. 2 adnot. 2. Fol. 66 v. — 67 v. varia notata sunt.

CCXXIV.

[Ac. K. 223.]

Codex turcicus, 4° min., foll. nunc 66 (nam post fol. 52 unum exsectum est), char. diwani-neschisi vacillante manumque senilem prodente. In tegumento anteriore scribae nomen apparet: *Hujus libri dominus est Sefer Agha, praefectus albo timariotarum Temeswariensium (ketchudâi defteri Temeschwâr), antehac incola Lipowae.* Ibidem quaedam notavit de chronologia diluvii et de Sur. 2 vers. 153. Fol. 1 r. somnium a se visum narrat.

1) Fol. 1 v. — 26 r. *Fadhâili ǵihâdi 'askerî*, de causis, ratione, praestantia et praemiis belli sacri, adhibitis multis sententiis coranicis turcice explicatis et narrationibus ad illa argumenta spectantibus. Initium: الحمد لله الذى انزل كلامه المتين بالروح الامين بلسان عربى مبين. Scriptor cives non solum in Christianos, nominatim in Hungaros, sed etiam in Mu'hammedanos hypocritas incendit, qui ab illis pecunia corrupti causae eorum faveant et serviant. Postremum vocem illam ab initio Sur. 30: الم غلبت الروم portendere aït, fore ut Graeci, vel qui a partibus eorum stent, A. H. 1432 rerum potiantur; فى بضع سنين autem, imperium illud, postquam 872 annos steterit, a Mu'hammedanis iterum eversum iri. Hinc fol. 23 r. — 24 r. versibus vulgaribus laudes bellicas suorum ab expugnata Constantinopoli ad Cretam A. Chr. 1645 captam celebrat. Finem facit fol. 24 r. — 26 r. *sebebi kitâb*, causa libri, ubi se, militem octogenarium, in limite imperii turcici natum et paene per totam vitam stipendia meritum, nunc, quum pax facta sit, perfidis hypocritarum machinationibus ad illum scribendum permotum esse dicit et quid eo consequi voluerit exponit. Ultima verba: اولكه بونك سببى ايله اول دركاهه واركلده يوزمز قاره سن بونكله اورتم، ستار العيوب عفو ايليه، آمين يا معين، وبحرمة سيد المرسلين. Scriptio absoluta est A. H. 1064 (Chr. 1653 — 4).

2) Fol. 26 r. — 27 v. Fabula de arbore montis Qâf et poëma turcicum de rebus primum creatis, اوليات عوالم ممكنات.

3) Fol. 28 r. — 48 v. Leges coranicae de hereditatibus, divortio, venatu, talione, fenore, scortatione, cum interpretationibus turcicis. Et ipsum militarem esse libellum indicat inscriptio primae partis: فرايض عسكرى.

4) Fol. 48 v. — 51 v. Preces militares ad Deum versibus conceptae, scriptae ab initio Rebî'i prioris A. H. 1065 (Chr. 1655); carmen militare Mu'hammedem celebrans; oda mystica ad Mu'hammedem, item militaris; laudes Mu'hammedis.

5) Fol. 51 v. — 62 r. Institutiones theosophicae militares, نثر عسكرى بطريق تصوف et مشاهده كلمات عسكرى.

6) Fol. 62 r. — 66 v. Commentatio de vitandis dolis Diaboli et impiorum, item de horum insania et perditis moribus et futura miseria. In tegumento posteriore loci coranici turcice explicati, quibus Mu'hammed, quod in suos lenis sit, laudatur, de efficacia autem praeceptorum suorum in animis auditorum sollicitus esse vetatur, sic inscripti: موعظه ربانى على الواعظين الاخيار, *Adhortatio divina bonorum paraenetarum.*

CCXXV.

[K. 213.]

Codex turcicus, 8°, foll. 258 chartae orientalis, char. nesta'liq nitide scriptus: *'Azmii Enîsu'l-'ârifîn*; vid. 'H. Ch. I, pag. 205 lin. 1 et 2, pag. 487 lin. 7 et 8, et Hammeri Hist. poes. osman. III, p. 30, ubi libri argumentum, *mekârimu'l-achlâq*, honesti mores, pro ejus nomine positum est *). Initium: منت الله كم او در خلاق. خلق ايدوبدر مكارم اخلاق. Scriptor postquam Selîmum II et Mu'hammed-Pâschem, summum ejus Vezirum, laudavit, se ab amicis rogatum multos celebres libros de moribus collegisse et, quae hominibus sui temporis opus essent, inde excerpsisse dicit. Ita se Ǵâmium totum (libri nomen non indicat) turcicum fecisse, atque ex Moribus 'Hoseïn Kâschifii non solum ordinem et argumenta capitum, sed etiam multa alia mutuatum esse, multa item ex poëtis, philosophis, anthologis, paraenetis, collectoribus sententiarum et proverbiorum arabicorum, et laudatissimis scriptoribus persicis. Ceterum a verbis arabicis minus usitatis aut notis se abstinuisse; sicubi autem admiserit, interpretationem adjecisse. Ex versibus orationi interpositis nonnullos suos esse. Fol. 7 r. — 8 r. prooemium de philosophia practica triplici: ethica, oeconomica, politica (vid. Catal. Dresd. 343). De his partibus omnibus in hoc libro disputatum esse, sed de secunda et tertia modo ita, ut a prima ad eas excursum sit, على سبيل الاستطراد, quia antiqui philosophi, prophetarum disci-

*) Similiter fol. 1 r. nostri exempli اخلاق عزمى.

puli, in hominibus ad virtutem instituendis primam illam partem praemiserint. Argumenta quadraginta capitum a fol. 8 r. ad fol. 257 r. pertinentium: 1) عبادت, 2) اخلاص, 3) دعاء, 4) شكر, 5) صبر, 6) رضا, 7) توكّل, 8) حياء, 9) عفّت, 10) ادب, 11) همّت, 12) عزم, 13) جدّ وجهد, 14) ثبات, 15) عدل, 16) عفو, 17) حلم, 18) خلق ورفق, 19) شفقت, 20) خيرات, 21) سخاوت, 22) توضّع, 23) امانت, 24) وفاء, 25) صداقت, 26) انجاح حاجات, 27) تأنّى, 28) مشاوره, 29) حزم, 30) شجاعت, 31) غيرت, 32) سياست, 33) تيقّظ, 34) فراست, 35) كتمان اسرار, 36) اغتنام فرصت, 37) رعايت حقوق, 38) محبت اخيار, 39) دفع اشرار, 40) تربيت خدم وحشم. Fol. 257 r. — 258 r. conclusio, in qua chronostichum, حمد لله ايردى پايانه انيس العارفين, *Laus Deo, quod ad finem pervenit Enîsu'l-'ârifîn*, eundem annum finiti operis indicat, qui apud 'H.-Ch. est, i. e. A. H. 974 (Chr. 1566—7). In fine scriptor verum suum nomen hoc disticho inclusit:

افقر الناس الى الله الجليل
پير محمّد بن پير احمد بن خليل

CODICES DE SUMMA THEOLOGIAE.

CCXXVI.

[Ac. K. 177.]

Codex turcicus, 12°, foll. 120, char. neschi.

1) Fol. 1 v. — 80 r. *Birgilii Wasijjet-nâme*; vid. Cod. CXIII, 2, et Cod. CXCII, 6.

2) Fol. 81 v. — 102 r. *Risâlei Rûmî Efendi*, compendium fidei mu'hammedanae. Initium: الحمد لله ربّ العالمين، والصلوة والسلام على سيّدنا محمّد وآله اجمعين، وبعد اى طالب حقّ اولان اخوان بل اكاه اولغل كه حقّ تعالى قران كريمنده الخ. Argumenta: Dei natura et attributa partim positiva, ثبوتيّه, partim negativa, سلبيّه; angeli; libri divini; legati divini; res ultimae; decretum absolutum; vis fidei et incredulitatis; fides aut singula discernens, تفصيلى, aut summaria, اجمالى; confinia fidei et incredulitatis; effectus orationis incredulitatem prodentis; munimenta contra incredulitatem; liberi per fidem ad honestatem formandi; novi conjuges ante consummandum matrimonium de capitibus fidei examinandi; liberi moribundi, si nondum adulti sunt, confessione fidei a parentibus iteranda, si adulti sunt, ab ipsis iteranda ad mortem praeparandi; ratio confessionis fidei sepultis dictandae et precum pro iis adjungendarum, de quo *telqîn* privato dictum est pag. 417 col. 2 lin. 36 sqq. Finis: لطف ايدوب بونلرى تأنّى ايله اوقيه تز تز اوقيوب كتميه.

3) Fol. 102 v. — 111 v. *Risâlei Qâdhi-zâde Efendi*, compendium disciplinae precum. Initium: الحمد لله الّذى جعل الصلوة عماد الدين، وبضاعة اهل اليقين، Inde a fol. 106 r. ex affectatione precum extraordinariarum opera supererogatoria improbanda, نوافل مكروه, res novas, بِدَع, contemtum probatissimarum auctoritatum et fanaticam superbiam nasci, haec omnia autem maxime abhorrenda esse docet. Finis: اول جاهل وباطل سوزلر ايله عمل واعتقاد اتميلر.

4) Fol. 112 r. — 120 v. *Kitâb ğewâhir-el-islâm*, idem catechismus quem vidimus pag. 407 col. 2 lin. 8 sqq. et pag. 481 col. 2 lin. 7 sqq. Finis hujus exempli: تا كم حقّ تعالينك عذابندن امين اولوب رحمتنه واصل اولالر.

CCXXVII.

[Ac. K. 158.]

Codex turcicus, 8°, fol. 92, char. neschi rudiore: *Birgilii Wasijjet-nâme*, رسالهٔ بركلى محمّد افندى; vid. Cod. CCXXVI, 1. Finis exstat, sed in linea antepenultima scriba ex capite de نمازك سنّتلرى, quod a fine retro nonum est, festinavit ad exitum capitis ultimi de احوال حيض ونفاس; vid. Cod. CCXXVI fol. 71 r. lin. 3 et fol. 80 r. lin. 3.

CCXXVIII.

[K. 45.]

Codex turcicus, 12°, foll. 67, char. neschi: *Idem liber*, in capite antepenultimo de دعاء قنوت abruptus post verba: انّ عذابك بالكفّار ملحق, quae in Cod. CCXXVI sunt fol. 76 r. lin. 3.

CODICES DE THEOSOPHIA.

CCXXIX.

[Ac. K. 74.]

Codex arabicus, 4° min., foll. 117, char. nesta'liq: *Mo'hji'l-dîn Mu'hammed Ibn-'Alii*, vulgo *Ibn-'Arabii*, celeberrimus liber theosophicus, *El-Futû'hât el-mekkijje*, in compendium redactus ab *Abû'l-Wahhâb Ibn-A'hmed*, A. H. 973 (Chr. 1565—6) mortuo, ut apud 'H.-Ch. est in فتوحات المكّيّة; nam in libro ipso nihil de eo invenitur. Initium: الحمد لله ولا اله الّا الله والله اكبر، افضل الكلام. Deinde: وبعد فلمّا غطست بحر الفتوحات. كلامه الاطهر، الاخطر، وغمست من علم الرموزات الجمّ الاوفر، صدفه ململم من الجواهر والدرر الازهر، رايت فيه فقه الله الاكبر، والكبريت الخالص الاحمر، المدموس بين الطمّ والرمّ الاحقر، وهو من اجلّ الكتب فائدة، واعظمها عائدة، لاشتماله على بغية الطالب، لاعزّ المطالب، يفهمك اسرار البدايات، ويطلعك على معالم النهايات. His libri laudibus absolutis, scriptor, postquam multum inde fructum ceperit, se illum in compendium redegisse sic significat: وانّى من بحر فتوحاته باصداف التبيان، فاستخرج منه اللؤلؤ والمرجان، بعناية الملك المنّان، فانّ الجود والخزاين لديه، ومفاتيح العلم والسرّ فى يديه، والله يؤتيه من يشاء ويهديه اليه، وقد كانت هذه الرسالة نقطة من بحره الزاعر (الزاخر l.)، وقطرة من سحابه الماطر. Jam exordium Ibn-Arabii refert: قال اقدس المشايخ بالكمالات، فى اوّل الخطبة من الفتوحات، احمده حمد من علم انّه سبحانه علا فى صفاته وعلا (sic)، وجلّ فى ذاته وجلا، الخ. Delirans ista sapientia, quae vanissima superbia tumens sanamque rationem et religionem pedibus proculcans nubes et inania captat, per totum hunc librum quasi bacchanalia agit. Ibn-'Arabî prooemium scribens, ut fol. 2 r. lin. 18 sqq. narrat, in علم حقايق المثال (vid. pag. 473 col. 2 lin. 32—35) Mu'hammedem in solio sedentem, angelis, prophetis, chalifis et sanctis stipatum vidit. Jesus, الختم, id est ختم الولاية العامّة, non ختم الولاية المحمّديّة, quem se ipsum esse Ibn-'Arabî haud obscure significat *), Jesus igitur a Mu'hammede jussus suggestum ante hunc collocavit, quem postquam Ibn-'Arabî conscendit, primum divinitus inspiratus Deum et Mu'hammedem versibus laudavit, deinde vicissim a Mu'hammede laudatus et ut arcana divina exponeret rogatus, rerum originem et decursum usque ad finem hujus mundi post septem millia annorum futurum persecutus est. Fol. 5 v. lin. 6 sqq. ex prooemio refertur ratio arcanae illius sapientiae secessu in solitudinem et meditatione rerum divinarum a Deo impetrandae. Triplex enim est scientia: prima علم العقل, quae intelligendo et ratiocinando continetur; secunda علم الاحوال, quae ita comparatur, ut ipse aliquo modo affectus sis idque quale sit sensu percipias, qualis est scientia dulcedinis, amaritudinis, deliciarum venerearum et musicarum; tertia علم الاسرار, mente ac ratione superior, primum auctorem habens spiritum sanctum (روح القدس), prophetarum et sanctorum propria. Ea autem ipsa duplex est: prior mente quidem apprehenditur, sed simpliciter accipiendo, non ratiocinando, ut ipsa haec prima et quasi propaedeutica horum graduum scientia; posterior partim, ut scientia secunda, sensu percipitur, sed longe nobilior est; partim fundo, sed certissima auctorum veritate omnem dubitationem excludit. Hanc qui tenet, omnia quae sciri possunt penitus scit. Quae autem hujus generis esse dicuntur, non temere arripienda, sed caute et pedetentim probanda, aut, si de auctoribus non omnino constat, modo admittenda vel in medio relinquenda sunt. Ceterum religio mu'hammedana esotericam hanc scientiam tantum abest ut improbet, ut ipse Mu'hammed non pauca ejus specimina cum discipulis interioris admissionis communicaverit. Hinc est quod Abû-Hureira dixit: *Duo genera dictorum Prophetae memoria teneo, quorum unum elocutus sum, alterum si eloquerer, hoc mihi guttur praecideretur;* item Ibn-'Abbâs, quum in Corano interpretando ad illud de septem coelis totidemque terris (Sur. 65 vers. 12) venisset: *Hoc si interpretarer,* inquit, *me lapidibus obrueretis aut impium esse diceretis;* item 'Alî omnium gravissime:

يا ربّ جوهر علم لو ابوح به
لقيل لى انت ممّن يعبد الوثنا
ولاستحلّ رجال مسلمون دمى
يرون اقبح ما يأتونه حسنا

Multae sunt scientiae gemmae, quas si propalam facerem, idola colere dicerer ac viri moslemici sanguinem meum effundi licere censerent, omnium quae facere possunt turpissimum honestum rati. Fol. 6 v. lin. 19 sqq. Hanc

*) Fol. 2 v. lin. 3—5: *Tum summus princeps, fons aquae limpidissimae et suavissimae* (Mu'hammed), *quum forte faciem vertisset, me conspexit post tergum El-Chatmi* (Jesu) *stantem, nimirum propter quandam categoriae communionem inter nos intercedentem* (لاشتراك بينى وبينه فى الحكم). *Ibi summus princeps ei dixit: Hic est aequalis tuus et filius tuus et amicus tuus* (هذا عديلك وابنك وخليلك). Non vanum igitur crimen est, quod El-Chawâfî in collegam, nempe luscus in caecum, conjicit pag. 440 col. 2 lin. 35—38.

igitur scientiam hereditate a prophetis acceptam se jam studiosis traditurum esse professus praemonet, quid de iis statuendum sit, quae philosophorum aut theologorum scholasticorum aut omnino virorum doctorum sola ratione utentium dictis similia in hoc libro inventuri sint. Fol. 7 r. lin. antepen. — 8 r. lin. 5. qaſîda de scientia arcana. Fol. 8 r. lin. 5 — 9 r. ult. ex capite secundo de arcanis literis singulis, binis aut pluribus ab initio aliquot suratarum positis, excerpta est oratio versibus intexta, qua Ibn-ʿArabî librum hispanico cuidam Emîr-el-umerâ dedicavit, ad quem quum primum A. H. 590 (Chr. 1193 — 4) venisset, non eam quam volebat gratiam et auctoritatem consecutus est; quod sane mirandum non fuit: nihil enim arrogantius esse potest quinque illis distichis, quae se ex libro suo *Kitâb-el-isrâ* (ʿH.-Ch. 639) in consessu principis recitasse dicit. Aliquot annis post iterum ad eum venit cum eoque et duobus sociis, Abû-ʿAbd-allâh Ibn-El-Murâbith et ʿAbd-allâh Bedr El-ʿHabeschî El-Temenî (التمنى), liberto Abû'l-ghanâïm Ibn-Abî'l-futûʿh El-ʿHarrânii, novem menses suaviter consumsit. Postea religionis causa in Palaestinam et Arabiam profectus consilium hujus libri scribendi illique mittendi cepit atque effecit. ʿHâgî-Chalfa m. Ssafaro A. H. 629 (Chr. 1231 exeunte) finitum esse aït. Fol. 9 v. lin. 1 — 10 v. lin. 13 de causis, objectis et ratione disciplinae ſuficae. Scientiae quidem ſuficae haec septem argumenta sunt: 1) اسماء الله, 2) التجلّيات, 3) خطاب الحقّ عباده بلسان الشرع, 4) كمال الوجود ونقصه, 5) الانسان من جهة حقايقه, 6) الكشف الخيالىّ, 7) العلَل والادواء. Fol. 10 v. lin. 14 — 11 v. lin. 1: Ibn-ʿArabî aedem meccanam rite ambiens spiritum quendam divinum forma juvenili indutum idem facientem vidit, qui ei caʿbam internam vivam sub specie externa inanima latentem monstravit, uti velis religionis vulgaris quasi corpus idearum divinarum obtegitur, ad quas animi erectiores perruptis illis perveniunt quibusque potiti ipsi divini fiunt *). Fol. 11 v. lin. 1 — 19: Ibn-ʿArabî illo spiritu agnito sensibus alienatus, postquam ad se rediit, ab eo petiit ut se arcana doceret: quo facto ille eum formam suam oculis persequi et arcana in ea perscripta legere literisque mandare jussit, simul altioris sapientiae specimen ab eo postulavit. Itaque Ibn-ʿArabî fol. 11 v. lin. 19 — 14 r. lin. 7 narrat, quomodo ab ipso Deo et caʿba secum collocuta Deum recte cognoscere et colere didicerit, adversarium quendam ex theologis vulgaribus acerbe perstringens. Fol. 14 r. lin. 7 r. — 14 v. lin. 5: Spiritus illa omnia probavit; deinde cum Ibn-ʿArabî caʿbam ingressus et naturam suam clare professus, recepta forma nativa illi apparuit equo tripede vectus, omnium rerum scientiam ejus pectori inspiravit eumque iterum formam suam, omnium arcanorum quasi pinacothecam, describere jussit. Sic natae sunt hae *Revelationes meccanae*. — Fol. 14 v. lin. 5 — 15 r. lin. 3: Calor et humiditas principia vitae naturalis; discrimen vitae accidentalis, caducae, et essentialis, aeternae; ratio resurrectionis mortuorum. Fol. 15 r. lin. 3 — 15 v. lin. 3: quatuor elementa, الاركان الاربعة, ex totidem primis matribus, الامّهات الأُوَل, i. e. calore, frigore, humiditate, siccitate, ratione binaria inter se mixtis nata; ubi de numero quaternario (tetrade), numerorum omnium fonte, ex quo denarius (tetractys) ita nascitur, ut primos quatuor numeros, qui illo continentur, toties inter se addas ($1 + 2 + 3 + 4 = 10$), et de numero senario solo perfecto, *el-ʿâded el-tâmm*, quod solus ex semisse et triente et sextante sui constat ($3 + 2 + 1 = 6$), plane pythagoraice disseritur; qualitates autem corporum compositorum ex illis matribus singulis nascuntur. Fol. 15 v. lin. 3 — 18: entia partim abstracta, partim concreta; ratio subtilior mixtionis primarum matrum; elementa in se invicem transeuntia. Fol. 15 v. lin. 18 — 19 v. lin. 15: arcana literarum suratis praefixarum; ubi inter alia A. H. 583 (Chr. 1187), quo Hierosolyma a Moslemis recepta sunt, computari docetur ex بضع سنين, Sur. 30 vers. 3, et الّم ab initio Sur. 2 et aliarum posito. Fol. 19 v. lin. 15 — 21 r. lin. 3 ex capite tertio: Deus ab omni corporis et animi humani similitudine, qualem verba coranica et traditionalia indicare videntur, liberandus. Fol. 21 r. lin. 3 — 21 v. lin. 7 ex capite sexto: de quatuor mundis a Deo creatis, *el-ʿawâlim el-arbaʿa:* 1) العالم الاعلى s. عالم البقاء, in quo sunt a) essentia Muʿhammedica ejusque sphaera, quae est Vita, الحقيقة المحمّديّة وفلكها الحيوة, b) solium divinum superius inferiora omnia complectens, العرش المحيط, c) solium divinum inferius, الكرسىّ, d) caʿba coelestis, البيت المعمور, e) angeli, f — m) septem planetae singulorumque sphaerae, a Saturno ad Lunam. Quum haec omnia طبقات العالم الاعلى, quasi tabulata mundi summi, appellentur, intelligendum est inferiora superioribus ita includi, ut superius quodque longius a terra in medio mundo sita distet. 2) عالم الاستحالة s. عالم الفناء, in quo sunt a) sphaera aetheris s. ignis, كرة الاثير s. كرة النار, cujus spiritus, روح, est calor et siccitas, b) aër, cujus spiritus est calor et humiditas, c) aqua, cujus spiritus est frigus et humiditas, d) humus, cujus spiritus est frigus et siccitas. Habet autem septem quasi strata, طباق: humum nigram, ravam, rubram, flavam, albam, caeruleam, viridem. 3) عالم

*) Fol. 11 r. lin. 18 — 11 v. lin. 1: *Jam aedem video iis, a quibus ambitur, laete superbientem, quod facere sane non potest nisi Sapiens, Beneficus* (Deus ipse). *Ista quidem inanima est, nec sentiens nec videns, nec intellectum nec auditum habens. Ibi nescio quis homulus: Hoc officium est, inquit, cui per totam vitam operam dare lege divina jubemur. Cui respondi: Tibi quidem istud satis est; jam vero audi orationem viri, cui ipsa natura altiorem sapientiam reclusit. Antehac molem inanimam vidi, quae nec prodesse nec nocere posset; sed acies mentis, si non est hebes aut vitiata, ita in eam penetrat, ut eam interno splendore exserto illustrem videat. Mortalis autem hunc adspectum ferre nequit; itaque, qui humillimus eram, nostrûm altissimus factus sum, cujus est tum largiri, tum parce dare et negare* (i. e. ipse quasi Deus factus sum).

التعبير s. علم البقاء والفناء, in quo sunt a) οἱ πνευματικοί, الروحانيّون, b) mundus animalium, c) mundus plantarum, d) mundus metallorum et lapidum, علم الجماد. 4) علم النسب, qui communis est macrocosmo, علم الاكبر, i. e. omnibus iis quae sunt praeter homines, et microcosmo, عالم الاصغر, i. e. hominibus. In eo sunt a) accidentia, العرض, b) qualitates, الكيف, c) quantitates, الكم, d) loca, الاين, e) tempora, الزمان, f) relationes, الاضافة, g) positiones, الوضع (vide apud Freytagium significationem verbi philosophicam), h) actiones, ان تفعل, i) passiones, ان تنفعل, k) variae temperationes primarum matrum in entibus ex materia formatis, اختلاف الصور في الامّهات. Singulis partibus mundorum singulae partes microcosmi respondent, ut essentiae Mu'hammedicae ejusque sphaerae spiritus, solio divino superiori corpus, inferiori anima, ca'bae coelesti cor, cet. Fol. 21 v. lin. 8 — 23 v. lin. 5 ex capite decimo: de دَوْرَة المُلْك, orbe rerum humanarum anteislamico; nam الدورة, ut ipse scriptor dicit, sunt instituta divina quae in genere humano ab Adamo usque ad Mu'hammedem inter se successerunt. Fol. 23 r. lin. 6 — 24 r. lin. 13 ex capite undecimo: spiritualia principium masculinum, naturalia principium femininum; sex systemata cosmogonica *); principium conjugii et generationis mundum et spiritualem et naturalem permeans; duae res primum creatae: 1) القلم الاعلى s. القلم s. العقل الاوّل, principium masculinum, unde per processionem, الانبعاث, ut ex Adamo Eva, ortum est 2) اللوح المحفوظ s. اللوح, principium femininum, atque ex horum conjugio principia ceterorum omnium. Creata autem deinceps rerum universitate Deus mundo naturali, عالم الطبيعة, i. e. secundo et tertio quatuor mundorum supra enumeratorum cum ea parte quarti, quae ad illos pertinet, inde a coelo terrae proximo, السماء الدنيا, deorsum usque ad imam terram, partes maternas assignavit; mundo spirituali, qui idem summus et aeternus est, inde ab eodem illo coelo sursum usque ad extremam sphaeram, partes paternas. Fol. 24 r. lin. 13 — 29 v. lin. 14 ex capite quinto decimo: de summis scientiae arcanae auctoribus. Antiquissimam hominum aetatem (aetatem auream) Keiwân (Saturnus), vir sapientissimus viribus coeli septimi (cui praeest Saturnus planeta) instructus Alchymiam docuit, qua non solum ex ferro argentum et aurum faciebat, sed etiam corpora humana talia, qualia ante peccatum protoplastorum erant, i. e. ab omni infirmitate libera, reddere studebat. Post prophetas in his terris condita est arcana quaedam virorum sanctorum societas (vid. pag. 406 col. 1 lin. 10 sqq., pag. 416 col. 2 lin. 12 sqq., pag. 424 col. 1 adnot.), cujus hi sunt ordines: 1) القطب, summus hierarcha, qui idem مداوى الكلوم, curator vulnerum, appellatur; 2) الامامان, duo ejus administri; 3) الاوتاد quatuor, qui singuli singulis regionibus mundi et angulis ca'bae meccanae ad illas obversis praefecti sunt *); 4) الابدال septem, qui singuli singulis climatis et diebus septimanae et horis praesunt, item singuli a singulis planetis eorumque coelis, quibus in dies et horas imperium est, et septem prophetis, qui in illis coelis habitant, vires et facultates accipiunt. Aliae sententiae de numero et divisione τῶν ابدال traduntur fol. 28 v. lin. 17 — 29 r. lin. 3. Summus illius aetatis hierarcha, Ibn-'Arabii magister, fuit مسلمة بن وضّاح Cordubensis, a quo se ceteris discipulis omnibus praelatum et ad intima admissum esse significat. Huic opponit Ibn-Ruschdum (Averrhoëm), summum suae aetatis philosophum, a quo, quum judex Cordubensis esset, se rogatum esse narrat, ut ipsi theosophiam traderet, quod quo minus faceret se quadam visione prohibitum esse. Postea se eum demum A. H. 595 (Chr. 1198 — 9) iterum vidisse, quum sepulturae causa ex urbe maroccana Cordubam transferendus jumento imponeretur **). Fol. 29 v. lin. 14 — 30 r. lin. 10 ex capite septimo decimo: scientia humana vulgaris, locis et temporibus rerumque vicissitudinibus obnoxia et multiplex, alia post alia legit; divina, ab illis vinculis libera et simplex, uno omnia obtutu complectitur. Nomina divina nec in ipso Deo nec in rerum natura quidquam habent cui respondeant, sed relationes modo essentiae unius et simplicissimae significant. Fol. 30 r. lin. 11 — 31 r. lin. 17 ex capite duodevicesimo: de precationis meditationisque nocturnae extraordinariae, التهجّد, officio, conditionibus, fructibus. Fol. 31 r. lin. 17 — 32 r. lin. 8 de scientia Jesu, العلم العيسويّ, qua corpora mortua aut inanima spiritu suo viva reddebat. Erat autem illa scientia علم الحروف; nam, quemadmodum Deus non solo spiritu, sed voce كُنْ mundum creavit, ita Jesus quoque spiritum in sonos, qui literis indicantur, colligebat, scilicet in sonos quorum efficaciam a Deo doctus erat. Fol. 32 r. lin. 8

*) *Alii dicunt quatuor elementorum pro se quodque principium esse; alii, principium esse ignem, ex hoc spissatum esse aërem, ex hoc aquam, ex hac terram; alii, aquam esse principium; alii, terram; alii, principium nullum ex his quatuor esse, sed quintum quoddam, quod in iis insit. Hanc sententiam de principio quinto nos probamus. Id ipsum autem principium natura,* الطبيعة, *appellatur; natura enim res intellectualis est una,* معقول واحد, *unde exstiterunt et ignis et cetera elementa.*

*) Horum se summum esse modestissimus hierophanta, postquam quartum eorum, Mu'hammedi gratissimum, angulum lapidis nigri, i. e. orientalem, obtinere dixit, his verbis profitetur: وهو لنا بحمد الله تعالى, *Eum autem gratia Dei O. M. nos obtinemus.*

**) In codice fol. 26 r. lin. 9 et 10 est وذلك سنة خمس وتسعين, in quo post خمس excidisse patet وخمسمائة.

— 33 v. lin. penult.: verba الجمع, المشاهدة, الاتحاد et alia horum similia vere unionem moralem hominis cum Deo significant: فناء مراد العبد فى مراد الحق فلا يصير للعبد مراد مع الحق ابدا الا بحكم التبعية, *quod ea, quae homo vult, plane in ea, quae Deus vult, abeunt, ita ut homo adversus Deum nihil unquam velit nisi secundum ejus voluntatem.* Haeretici autem, اهل الاتحاد, iis abutuntur ad nescio quam essentialem unionem indicandam, quae est summa impietas, etiam idololatricam pravitatem superans. Ipse Mu'hammed, quum in nocturno illo per coelos itinere Deo proximus esset, duorum tamen arcuum spatio, قاب قوسين, ab eo distabat: quo igitur jure homunciones isti naturae divinae communionem sibi arrogant? Quid? quod essentiam Dei cum omnibus rebus creatis confundunt, quum hac modo per continuam emanationem luminis divini, فيضان النور الآلهى, sint et esse pergant. Omnino Deus non est ejusdem generis ac naturae creatae, vera autem unio non cadit nisi in τὰ ὁμογενῆ. Non sublimioris voluptatis aut impiae familiaritatis causa Deus colendus est, sed quia se coli jussit, cui jussui simpliciter parere debemus. Quum cetera contraria omnia communi alicui generi subjecta sint aut alio communionis vinculo conjungantur, Deus et homo inter se plane diversi sunt; nam ne esse quidem de ambobus eodem modo dicitur, quoniam Deus necessario ac per se est, homo esse et potest et non potest, quod autem est, Deo debet. Itaque ne summae quidem scientiae theosophicae ultra fines conditionis humanae, quae est الامكان والحدوث, sitae sunt *). Fol. 34 r.

*) De sacerrimo adyto essentiae divinae Ibn-'Arabi inter alia haec habet, quae Schillero nostro poëma de velata imagine saïtica scribenti obversata esse dixeris: غطس الغاطس ليخرج ياقوتها الاحمر، فى صدفه الازهر، فخرج الينا من قعر ذلك البحر صفر اليدين، مكسور الجناحين، مكفوف العين، اخرس لا ينطق، مبهوتا لا يعقل، فسئل بعد ما رجع اليه النَفَس، وخرج من سدفة الغَلَس، فقيل له ما رابك، وما هذا الامر الّذى اصابك، فقال هيهات لما تطلبون، وبُعْدا لما ترومون، والله ما ناله احد، ولا تضمّن معرفته روح ولا جسد، هو العزيز الّذى لا يدرك، والموجود الذى يَمْلِك ولا يُمْلَك، اذا حارت العقول وطاشت الالباب فى تلقاء صفاته، فكيف لها بدرك ذاته، *Urinatus est quidam, ut rubinum ejus (essentiae divinae) in splendida concha conditum efferret. At emersit ad nos ex fundo illius maris manibus vacuis, alis fractis, oculis praestrictis, mutus et attonitus, loquela et mente defectus. Postquam autem spiritum recepit atque ex tenebris menti offusis se expedivit, rogatus est, quid eum perturbasset et quae animi tam vehementer perculsi causa esset. Respondit: Procul est quod quaeritis, procul quod petitis! Deum nemo unquam assecutus est, nec spiritus nec corpus cognitionem ejus intra se concepit. Est ille Altissimus, ad quem nemo enititur, est ille ὁ Ὤν, qui habet, non habetur. Si mentes stupent et corda titubant in conspectu attributorum ejus: qui tandem essentiam ejus assequantur?*

lin. 4 — 35 r. lin. 11 ex capite altero et vicesimo: de scientiis naturarum creatarum per gradus dispositis, exclusis iis quae Mu'hammedanis cum ceterarum religionum asseclis communes sunt. Totum earum genus in tres species dividitur: 1) علم المفرد, scientiam simplicium, 2) علم التركيب scientiam compositionum, 3) علم المركب, scientiam compositorum. Gradus autem, المراتب, sunt undeviginti, qui singuli in stationes, منازل, subdividuntur. Sunt autem hae: 1) منازل الثناء والمدح لارباب الكشوفات والفتح, 2) منازل الدعاء لاهل الرموز والالغاز لاهل الحقيقة والمجاز, 3) منازل الافعال لاهل الاحوال والافضال, 4) الاشارات والبعد منازل التنزيه لاهل, 5) الهواجس والايماء, 6) منازل الابتداء لاهل منازل التقرّب للغرباء, 7) التوجيه فى المناظرات والاستنباط منازل التوقّع لاصحاب الترافع من اجل, 8) المتعبّدين المتألّهين منازل الاقسام, 9) السبحات, 10) منازل البركات لاهل الحركات منازل الدهر لاهل الذوق, 11) لاهل التدبير من الروحانيّات منازل اللام والالف, 12) منازل الآلية لاهل المشاهدة بالابصار, 13) للالتفات الحاصل بالتخلّق بالاخلاق الآلهيّة ولاجل السرّ الّذى لا ينكشف, 14) منازل التقريب لاهل العلم بالصنعة الآلهيّة منازل فناء الاكوان للصنائن المخدّرات, 15) الطبيعيّة والروحانيّة منازل الوحيد, 16) منازل الالفة لاهل الامان من اهل العرف, 17) منازل الاستخبار لاهل, 18) المتمسّكين بقائمة العرش الامجد منازل الامر للمحقّقين بحقائق سرّه فيهم, 19) غامضات الاسرار. Iis autem, qui in singulis his gradibus versantur, sua quibusque attributa sunt: 1) لاهل المدح الزهو, 2) لاهل الرموز النجاة من الاعتراض, 3) للمتألّهين التيه بالتخلّق, 4) لاهل الاحوال والاتّصال لحصول على العين, 5) لاهل الاشارة الحيرة عند التبليغ, 6) لاهل الاستنباط الغلط والاصابة وليسوا بمعصومين للغرباء الانكسار, 7) لاهل الترافع الخوف, 8) لاهل الحركة, 9) مشاهدة الاسباب, 10) للمدبّرين الفكرة, 11) للمتمكّنين الحدود, 12) لاهل المشاهدة الحجر, 13) لاهل الكتم السلامة, 14) لاهل العلم الحكم على المعلوم, 15) اهل الستر منتظرون رفعه, 16) اهل الامن فى موطن الخوف من المكر, 17) لاهل القيام القعود, 18) لاهل الالهام التحكّم, 19) لاهل التحقيق ثلثة ابواب نور ايمان وكفر ونفاق والمراد من هذه الابواب باب الاعتدال وباب الافتراق وباب الايتلاف. Hinc eorum احوال, deinde صفات الاحوال

enumerat. Illae ipsae stationes autem quaternas species, اربعة اصناف من المنازل, continent: 1) منازل الدلالات, 2) منازل الحدود, 3) منازل الخواص, 4) منازل الاسرار. Fol. 35 r. lin. 12 — 39 r. lin. penult. undeviginti stationes singulatim describuntur, quarum pleraeque in binas aut plures stationes minores divisae sunt. Fol. 39 r. lin. penult. — 39 v. lin. 9 enumerat اخصّ صفات كلّ منزل. Fol. 39 v. lin. 9—19: undeviginti species rerum possibilium, الممكنات (quae utrum sint, an non sint, in voluntate entis, quod solum necessario est, الواجب الوجود, i. e. Dei, positum est), quae in singulas undeviginti stationes cadunt. Fol. 39 v. lin. 19 — 40 r. lin. 2 ex Corano, inferno, coelis, viris arcanis, رجال الغيب*), enumerantur quae undiviginti stationum numerum referunt. Fol. 40 r. lin. 2 — 11 de الامام المبين (Sur. 36 vers. 11), summa statione ceteras omnes in se continente, منزل المنازل. Fol. 40 r. lin. 11 — 40 v. lin. 17 ex capite sexto et vigesimo: فى معرفة اقطاب الرموز وتلويحات من اسرارهم وعلومهم فى الطريق. Fol. 40 v. lin. 17 — 42 v. lin. 8 ex capite tertio et tricesimo: فى معرفة اقطاب النبات واسرارهم وكيف اصولهم ويقال لهم النباتيون. Fol. 42 v. lin. 8 — 44 r. lin. 19 ex capite centesimo octogesimo secundo: فى معرفة مقام السماع. Fol. 44 r. lin. 19 — 45 r. lin. 14 ex capite centesimo octogesimo tertio: فى معرفة ترك السماع. Fol. 45 r. lin. 14 — 47 v. lin. 2 ex capite quadragesimo: فى معرفة منزل مجاور لعلم خبرىّ من علوم الكون وترتيبه واعزّ آية واقطابه. Fol. 47 v. lin. 2 — 48 r. lin. 6 ex capite uno et quadragesimo: فى معرفة اهل الليل واختلاف طبقاتهم ونباتهم فى مراتبهم واسرار اقطابهم. Fol. 48 r. lin. 6 — 49 r. lin. 1 ex capite altero et quadragesimo: فى معرفة الفتوّة والفتيان ومنازلهم وطبقاتهم واسرارهم واقطابهم. Fol. 49 r. lin. 1 — 50 r. lin. 3: فى معرفة من عاد بعد ما وصل ومن جعله يعود, capite non indicato. Fol. 50 r. lin. 3 — 50 v. lin. 8 ex capite sexto et quadragesimo: فى معرفة العلم القليل ومن حصّله من الصالحين. Fol. 50 v. lin. 8 — 52 v. lin. penult. فى سرّ آلهىّ, de Deo centro mundi in orbem circa illum dispositi et de relationibus Dei ad totum orbem ejusque circuitum; quae illustrantur duobus circulis fol. 50 r. et v. pictis. Fol. 52 v. lin. penult. — 54 r. lin. 20: فى معرفة رجال الحيرة والعجز. Fol. 54 r. lin. 20 — 54 v. lin. 5: فى معرفة منتهى اسرار اهل الالهام المستدلّين. Fol. 54 v. lin. 5 — 58 r. lin. 5 ex capite sexagesimo: فى معرفة العناصر وسلطان العالم العلوىّ على السفلىّ وفى اىّ دورة كان وجود هذا العالم الانسانىّ من دورة الفلك الاقصى واىّ روحانيّة لنا. Fol. 58 r. lin. 5 — 60 r. lin. 8 ex capite centesimo sexagesimo quarto: فى معرفة مقام التصوّف. Fol. 60 r. lin. 8 — 65 r. lin. 9 ex capite centesimo trigesimo primo et secundo et sexto: de nomine Dei summo, *el-ism el-aʿzham*, et de significatibus plurimorum verborum theosophicorum, ut السبحة, الحرف, السكينة, الترقّى, الشجرة, السمسمة, الدرّة البيضاء, الزمرّدة الخضراء, السوداء, الورقاء, العقاب, الغراب الاسود al. Fol. 65 r. lin. 9 — 65 v. lin. 1 ex capite quarto et nonagesimo: فى معرفة محلّ من كان محقّقا. Fol. 65 v. lin. 2 — 6 ex capite quinto et nonagesimo: فى معرفة سكينة الاولياء. Fol. 65 v. lin. 6 — 66 r. lin. 14 ex capite centesimo nonagesimo nono: فى معرفة ثلاث مراتب السرّ اى سرّ العلم وسرّ الحقيقة وسرّ الحال. Fol. 66 r. lin. 14 — 68 r. lin. 14 ex capite centesimo sexagesimo septimo: فى بيان علم المقادير والاستحالات والاوزان. Fol. 68 r. lin. 14 — 71 v. lin. 11 ex capite tricesimo secundo: فى تحقيق اسم العزيز وتوجّهه على ايجاد وله من الحروف الشاء المعجمة ومن المنازل سعد الذابح, it. فى اربعة اقسام الادب اى ادب الشريعة وادب الخدمة وادب الحق وادب الحقيقة; it. فى اربعة اصناف العلوم اى علم المعانى مجرّدة عن الخطاب او النصوص فى الكتاب والعلم باسرار الشرع والعلم بالكمال والاحوال والجمال والعلم بطريق الوحى والايمان وصفاء الالهام. Fol. 71 v. lin. 12 — 72 r. lin. 1 ex capite ducentesimo nonagesimo tertio: فى معرفة سبب وجود علم الشهادة وسبب ظهور علم الغيب. Fol. 72 r. lin. 2 — 76 r. lin. 19 ex capite ducentesimo nonagesimo quinto: فى معرفة منزل الاعداد المشرفة من الحضرة المحمّديّة. Fol. 76 r. lin. 19 — 78 v. lin. 10 ex capite ducentesimo sexto decimo: فى معرفة الفتوح واسراره. Fol. 78 v. lin. 10 — 80 v. lin. 7 ex capite ducentesimo quinto decimo: معرفة الحنيفة واسرارها. Fol. 80 v. lin. 7 — 81 r. lin. 15: فى المكاشفة, capite non indicato. Fol. 81 r. lin. 15 — 81 v. lin. 7 ex capite ducentesimo vicesimo secundo: فى معرفة الجمع واسراره. Fol. 81 v. lin. 7 — 82 r. lin. 2:

*) „*Ex* الرجال (sic absolute) *ii respondent duodecim* نقباء *et septem* ابدال, *ex quibus quatuor sunt* اوتاد, *duo* امامان, *unus* القطب." Sequitur hic usum eorum, qui, ut fol. 28 v. lin. 20 — 22 est, nomen ابدال septem principibus illius hierarchiae commune faciunt.

ad quae 'H.-Ch. addit في اسرار الحروف والاسماء والدعوات; capite non indicato. Fol. 82 r. lin. 2 — 85 v. lin. 8 ex capite trecentesimo septimo decimo: في معرفة حال التفرقة. Fol. 85 v. lin. 8 — 87 r. lin. 6 ex capite trecentesimo quadragesimo octavo: في معرفة الابتلاء وبركاته في معرفة منزل سرّين من اسرار قلب الجمع والوجود وهو من الحضرة المحمّدية. Fol. 87 r. lin. 6 — 91 v. lin. 7 ex capite trecentesimo quinquagesimo tertio: في معرفة منزل ثلاثة اسرار مكتّمة والسرّ الغرقيّ في الادب الالهيّ والوحي النفسيّ والطبيعيّ وهو من الحضرة المحمّدية. Fol. 91 v. lin. 7 — 92 v. lin. 12 ex capite trecentesimo septuagesimo tertio: في معرفة منزل اسرار ظهرت في الماء الحكميّ المفصّل تركيبه على العالم بالعناية وبقاء العالم ابد الآبدين وان انتقلت صورته وهو من الحضرة المحمّدية. Fol. 92 v. lin. 12 — 97 r. lin. 3 ex capite trecentesimo tricesimo primo: في معرفة منزل التوحيد والجمع وهو يجرى على خمسة آلاف مقام رفرفيّ وهو من الحضرة المحمّدية. Fol. 97 r. lin. 3 — 98 r. lin. 4: في بيان اسم اللطيف حضرة اللطف. Fol. 98 r. lin. 4 — 99 r. lin. 15: في بيان اسم الكريم حضرة الكرم. Fol. 99 r. lin. 15 — 177 r. ex capite quingentesimo undesexagesimo, i. e. penultimo: في معرفة الاسرار وحقايق من منازل مختلفة, in quod medulla totius libri inclusa est, ut ab ejus initio dicitur: اعلم ايّدك الله بروح القدس انّ هذا الباب من اشرف ابواب هذا الكتاب هو الباب الجامع لفنون الانوار الساطعة والبروق اللامعة الحاكمة والمقامات الراسخة والمعارف اللدنيّة والعلوم الالهيّة والمنازل المشهودة والمعاملات الاقدسيّة والاذكار المنتجة والمخاطبات المنهجة والنفثات الروحيّة والقابلات الروعيّة وكلّ ما يعطيه الكشف ويشهد له الحقّ الصرف، ختمت (ضمّنتُ l.) هذا الباب جميع ما يتعلّق بابواب هذا الكتاب ممّا لا بدّ من التنبيه عليه مرتّبا من الباب الاوّل الى آخره. In narratione de conventu meccano Ibn-'Arabii et Spiritus divini fol. 100 v. ipsa hujus forma picta est, scilicet negri somniis digna. Ex ceteris libris Ibn-'Arabii praeter *Kitâb-el-isrâ* hi commemorati sunt: fol. 13 v. lin. 7 et 8 منهاج الرسايل من اجل السبعة الاشواط; fol. 16 r. lin. 2 كتاب الجمع والتفصيل في معرفة معاني التنزيل; fol. 18 v. lin. 15 et 16 كتاب التدبيرات الالهيّة في اصلاح المملكة الانسانيّة, vid. H.-Ch. 2782; fol. 19 v. lin. 13 كتاب المبادى والغايات, fol. 23 r. lin. 17 notae marginalis كتاب النكاح الاوّل, i. e. illius conjugii duarum rerum primum creatarum, unde cetera omnia nata sunt; fol. 48 v. lin. 14 et 15 رسالة الاخلاق, ad El-Fachr Ibn-'Omar Ibn-El-Chathîb el-Râzî, alia atque ea quam hic ipse scripsit, 'H.-Ch. 283; fol. 54 v. lin. 4 et 5 et fol. 59 r. lin. 1 التنزيلات الموصليّة. Ibn-'Arabium, quod supra diximus, se خاتم الولاية المحمّدية s. الخاتم المحمّديّ haberi voluisse, id clarissime elucet ex duobus locis fol. 2 v. lin. 4 — 7 et fol. 95 r. lin. 3 — 10 inter se collatis. Quum enim loco posteriore se A. H. 594 (Chr. 1197 — 8) in urbe Fes beneficio divino illum cognosse ejusque signum accepisse dicat, quae sane ad alium trahere licet: tamen ea, quae loco priore de se ipso praedicat, cum iis, quae posteriore illi sanctorum mu'hammedanorum Sigillo tribuit, tam perfecte conveniunt, ut facile intelligas quis ille sit, quem fol. 95 r. lin. 7 se nominaturum esse negat. Nec vero discrepant a ventosa ista superbia quae fol. 92 v. lin. 8 — 12 de libro suo jactat: *Ac talem* (i. e. scriptum ab عالم الهيّ, quem ipse Deus per الالهام والالقاء بانزال الروح على قلبه instituit) *hunc librum esse persuasum habemus; nam per Deum, ne verbulum quidem in eo scripsimus, quod non a Deo dictatum mentique nostrae insinuatum aut a Spiritu spiritui naturali insusurratum esset. Haec rei summa est. Quamquam neque ex legatis divinis novorum sacrorum conditoribus, neque ex prophetis officiorum divinorum praeceptoribus sumus; utriusque enim muneris Mu'hammed terminus fuit, post quem nec legatus nec propheta sacrorum aut officiorum novator veniet. Nos tantum scientiam et sapientiam et intelligentiam a Deo accepimus.* Finis: وهذا القدر كافٍ في الباب، لمن يسمع الخطاب، واعطى الحكمة وفصل الخطاب، والله يرزق من يشاء بغير حساب، قال تعالى هذا عطاؤنا فامنن او امسك بغير حساب. Scriptionem die 'Arafae m. Ramadhâni A. H. 1078 (Chr. 1668) absolvit Suleimân Aq'hisârensis; quamquam nunc probabilius videtur hoc compendium non ab Ibn-A'hmede, quem 'H.-Ch. dicit, sed ab ipso illo Suleimâno factum esse, scribam autem nomen suum non indicasse. Nam fini haec subscripta sunt: جمعت وحرّرت هذه الرسالة وانا اضعف عباد الله البارى سليمان الاقحصارى cum solita appendice precum pro Mu'hammede ejusque gentilibus et sociis. Postea: حرّر في سنة ثمان وسبعين والف في شهر رمضان المبارك في يوم عرفة اللهمّ تقبّل بحرمة من له العزّ والشرف.

CCXXX.

Codex arabicus turcicus, 4° min., foll. 78, char. neschi.

1) Fol. 1 v. — 26 v. *'Omar Ibn-Suleimâni*, ex ordine Mewlewiorum, نزهة الارواح, *compendium doctrinae su-*

ficae, turc. Initium: الحمد لله الذی خلقنا لمعرفة ذاته بالآیات وشرّفنا بمشاهدة افعاله وصفاته بالآثار والبیّنات. Argumenta: Fol. 2 r. — 5 r. Prooemium de aliquot rebus scitu utilibus, بعض فواید بیاننده در, i. e. qualem disciplinae ſuficae tironem esse oporteat, de necessitate Scheichi, de summo fine ſufismi, de duabus viis quibus ad Deum cognoscendum pervenitur, speculativa et intuitiva. Fol. 5 r. — 19 r. Pars prior de anthropologia ſufica, وجود انسانی نڭ معارفی بیاننده در, trium tractatuum, مقالات; a) fol. 6 r. — 11 r. de animo humano, نفس; b) fol. 11 r. — 16 r. de corde humano, قلب s. خلد; c) fol. 16 r. — 19 r. de spiritu humano, روح. Fol. 19 r. — 26 v. de theologia ſufica, وجود آلهی نڭ معارفی بیاننده در, trium capitum, ابواب: a) fol. 21 r. — 22 r. de unitate actuum divinorum, توحید افعال حق; b) fol. 22 r. — 23 v. de unitate attributorum divinorum, توحید صفات حق; c) fol. 23 v. — 26 v. de unitate essentiae divinae, توحید ذات حق. Praeter Mewlânâ Rûmî, ordinis principem, et Scheich Schugâ'-el-din, scriptoris doctorem, hi ejus auctores apparent: El-Ghazâlî in *Kîmijâi-sa'âdet* et *Mischkât-el-enwâr*, Scheich Schihâb-el-din (sc. El-Suhrewerdî) in *El-'Awârif*, Ibn-'Arabî in *Fuſûſ-el-'hikem* et hujus libri interpres in *Schar'hi Fuſûſ*, Abû-'Alî Sînâ (sic fol. 6 v. lin. 4 pro Ibn-Sînâ) in *Risâle* sua, Kemâl-Pâschâ-zâde item in *Risâle* sua (qui quum fol. 8 v. lin. 5 beate defunctus, مغفور ومرحوم, dicatur, librum post A. Ch. 1534, qui illi fatalis fuit, scriptum esse constat), Chôgâ A'hmedî in *Qaſîde* sua (vid. Hammeri *Rosenflor des Geheimnisses*, pag. 32, No. 40), Ferid-el-din 'Atthâr, Abû-Jezid s. Bâjezid (sc. El-Besthâmî), Abû-'Alî Daqqâq ejusque discipulus Abû'l-Qâsim El-Qoscheirî, Scheich Ibrâhîm Zâhidî-Kilânî, Mewlânâ Nizhâm-el-dîn El-Nischâbûrî, Tirmidî, Achî Mu'hammed Chalwetî, qui fol. 13 v. lin. 16 et 17 nomen Chalwetî inter Ssufios primus gessisse ad aliosque transmisisse dicitur; Jûnus, poëta turcicus. Finis: وارادت غیبیّه ومکاشفات قلبیّه برله اوهام شکوکدن دور اولاسن انشاء الله تعالی. Fol. 26 v. — 27 v. recentius haec adjecta sunt: دعاء قنوت et quinque aliae Dei invocationes, omnes arabicae; duo praecepta pharmaceutica.

2) Fol. 28 v. — 37 v. رسالة من علم المشایخ, turc. Initium: الحمد لله حمد الشاکرین، وصلّی الله علی سیّدنا محمّد وآله اجمعین، امّا بعــد شرح مقالات سیّد احمد کبیر رحمة الله علیه رحمة واسعة، بل ای درویش الخ. a) Fol. 28 v. — 29 v. A'hmedi-Kebîr, cujus vita breviter narratur, quadraginta stationes, مقامات, disciplinae ſuficae statuit, quarum decem ad شریعت pertinent, decem ad طریقت, decem ad معرفت, decem ad حقیقت. Decem primae solae enumerantur. Clausula: *Quisquis igitur has quadraginta stationes suo quamque loco noverit et singularum officiis satisfecerit, Deo dignus Deoque gratus fiet et ad eorum gradum perveniet, qui apud eum interioris sunt admissionis. O Deus, nos omnes ad has stationes perduc* cet. b) Fol. 29 v. de quatuor animi gradibus, مراتب: نفس امّاره, نفس لوّامه, نفس ملهمه, نفس مطمئنّه. c) Fol. 29 v. — 30 v. de discrimine verborum ایمان et اسلام, et de significatione verbi احسان. d) Fol. 30 v. — 33 v. catechismus doctrinae mu'hammedanae dogmaticae et ethicae. e) Fol. 33 v. — 37 v. catechismus ſuficus. Finis: امدی عز درویشه بونلری بلمك البتّه لازمدر بلمك کرکدر تاکه درویشلك دعواسی کرچك اولا والله اعلم.

3) Fol. 37 v. — 65 v. *Institutio ad ſufismum*, turc. Initium post besmelam: اطیعوا الله واطیعوا الرسول واولی الامر منکم یعنی الله تعالی بیورر کم مطیع اولڭ الخ. Argumenta: de personis et virtutibus doctorum ſuficorum, qui revera sunt illi اولو الامر, quo loco etiam de ایمان تقلیدی et ایمان تحقیقی et de interpretatione Corani interiore sive mystica agitur, qua qui utuntur, cum مولانا خداوندکار dicunt: برقرانك مغزن الدق یوستن خسلره اتدق, *Nos Corani nucleum sumsimus, corticem profano vulgo projecimus*; de triplici conjunctione discipuli cum doctore: صحبت عام, صحبت خاص, صحبت خاص الخاص; de شریعت, طریقت, حقیقت, ubi locupletissime dicitur de *lege* etiam in summis *viae et veritatis* gradibus observanda ac de perversitate eorum qui contra sentiunt; de رسول, نبی, اولو العزم, اصحاب, primis quatuor chalifis; ubi inter alia Gabriel Mu'hammedi narrat, se, ex quo creatus sit, stellam lucidissimam intra septuagena millia annorum semel orientem, quam modo creatus primum conspexisset, jam septuagies millies cursum suum perficere vidisse, Mu'hammed autem hanc animam suam fuisse respondet (اول بنم روحم ایدی); item narratur, Mu'hammedem 'Omaro et 'Oϑmâno Fâthimam in matrimonium petentibus jussu divino 'Alium praetulisse et paulo ante mortem hunc nutu successorem designasse; quum autem 'Omar et 'Oϑmân illum nutum aliter interpretati Abû-Bekrum chalifam constituissent et postea ipsi ei successissent, 'Alium nulli eorum fidem et obedientiam sacramento obstrinxisse, sed tamen bella civilia in eos non suscitasse; item quomodo 'Alî necatus sit et quae prodigia necem ejus antecesserint et comitata et secuta sint narratur; deinde homines vulgares quatuor primos chalifas aeque diligere jubentur, Ssufii autem 'Alium, quippe per quem traditio ſufica usque a Mu'hammede repetatur, magis quam ceteros; tandem quomodo tota gens Mu'hammedica honoranda sit docetur; — de ratione a

doctore in ordinem recipiendi, de legibus honestatis ab utroque erga alterum et a discipulis erga condiscipulos observandis, de ipsa via fufica. Post fol. 65 septem et viginti excidisse numeri a librario adjecti testantur; ultima verba: مرحبا اتدوكلرنوك سرّ بودر بعضلر دمشكى صوفى او.

4) Fol. 66 r. *Finis institutionis ad honestatis et pietatis officia in omnibus vitae partibus observanda*, turc. Hic quidem docetur quae facienda dicendaque sint, quum in balneas eas, quum ibi laves, quum aquam in guttum fundas, quum cubitum eas, quum e lecto surgas. Ultima verba: اوّل صاغ يانندہ دوندہ اكنجى تنكرى ادين ايدہ اوجنجى شكر ايدہ تمّت بعون الله. Adjecta sunt fol. 66 r. et v. haec: traditio turcica de colloquio quod Diabolus die resurrectionis cum hominibus a se in gehennam deductis habebit; ghazel persicum quo Coranus laudatur, cum appendice precum orationis solutae; ghazel turcicum fuficum *Sidii*.

5) Fol. 67 v. — 71 r. *Brevis institutio ad Coranum recitandum*, sic inscripta: فى بيان قواعد قران است, turc. Priora soluta sunt, posteriora metrica. Initium: حروف رحمت اتسون قللنه اظهار التى حرفدر اح خ ع غ. Finis: قارسنه حق جلب دخى رحمت اكا كلسون كيم قله علمه طلب. Fol. 71 r. locus ex libro El-Schâtbibii (vid. Cod. C, 2) excerptus de pausis coranicis earumque siglis, eadem continens quae sunt in Grammatica Sacyana, ed. II, § 169 *); tantum haec differunt, quod وقف جائز ea pausa esse dicitur, qua et uti et non uti liceat, ita tamen ut illud praestet; وقف مجوّز pausa controversa, quam alii permittant, alii non permittant; de وقف مرخّص praecipitur ut, si ea usus fueris, verbum, in quo substiteris, ante sequentia iteres. Adjecta sunt haec sigla: ك علامة الكافة ص علامة المصدر ن علامة الحين خ علامة الخبر (Cod. الخبير) ط علامة الشرط س علامة الاستفهام. Fol. 71 v. de septem principibus lectorum coranicorum eadem quae relata sunt pag. 361 col. 1 lin. 24—30, sic inscripta: اسماء قرّاء سبعه وراويتان, *nomina septem lectorum coranicorum et binorum relatorum*. Haec quidem sic scripta sunt: قَالُونْ et وَرْش, بزى et قُنْبُل, أَزْكُوا (sic pro دورى) et سُوسِى, هُشَامْ (sic) et ابْنِ ذَكْوَانْ, أَبُو بَكْرِ كُزِينْ et حَفْصْ, خَلَفْ et خلادوس (sic pro خلّاد), أَبُو الْحَارِثْ et دُورِى. Praeterea tria praecepta magica, literis partim evanidis.

6) Fol. 72 r. — 78 r. *Compendium de precibus et purificationibus*, quod idem est in Cod. CCXVIII, 1, sed hic ab initio truncum. Folia a bibliopego confusa hoc ordine legenda sunt: 74, 73, 76, 77, 72, 75, 78.

CODICES AD POLITICAM SPECTANTES.

CCXXXI.

[Ac. K. 224.]

Codex arabicus turcicus, 8° max., foll. 45 chartae orientalis, char. neschi: ʿ*Hasan Kâfî Aq'hifârensis Uṣûl-el-ʿhikem fî nizhâm-el-ʿâlem*; vid. ʿH.-Ch. 853 *) et Catal. Dresd. 177, 2. Initium: حمد اول ناصر وقهّار كه اتدى منصور عسكر دينى ظفر رهبر وكفرى مقهور; nam apud ʿH.-Ch. initium orationis arabicae est; hoc autem exemplum, ut Dresdanum, praefationem et paraphrasin turcicam orationi arabicae membratim interpositam habet. Fol. 1 v. — 2 v. praefatio de temporibus libri arabice scripti et postea jussu procerum aulicorum, qui eum sibi propositum comprobaverant, turcice explicati. Fol. 2 v. — 5 v. exordium ejus. Rei publicae abhinc annos decem et plures turbatae tres sunt causae: quod muneribus publicis in homines indignos collatis justitia et severior disciplina negligitur; quod proceres se ipsos admirati, viros sapientes autem et doctos aspernati, consilia leviter capta temere exsequuntur; quod exercitus abjecta

---

*) In eo latine reddito pro *el-hukm*, decreti, ponendum est *el-hikem*, sapientium institutorum. Ceterum de tempore scripti libri ipse erravit. Nam postquam Kâfî in praefatione turcica fol. 2 r. se expeditioni Agriensi interfuisse dixit, sic pergit: بوندن اقدم اقحصارده زاويه عزلتده منزوى وكوشه وحدتده منطوى ايكن نظام عالمه متعلّق بو رساله لطيفه ومجلّده شريفه تاليف وترتيب وتصنيف ايتمشدم. Atque etiam definitius in exitu libri narrat, se arabica scripsisse A. H. 1004 m. *Dsû'l-ʿhigge* (Chr. 1596 m. Junio et Julio), turcica post illam expeditionem Aq'hifâri A. H. 1005 m. Regeb (Chr. 1596 m. Decembri et 1597 m. Januario).

*) Cod. CCXIII fol. 1 r. in adnotatione ad illa sigla accedit ك, quod ibi ponitur, ubi pausa eadem est ac quae proxime antecedit: ك شول محلده استعمال اولنور كه اول محل وقفده سابقك حكمى كبى اوله.

principum reverentia nec bene ducitur, nec strenue pugnat. Primaria vero malorum causa avaritia est ambitioni et corruptioni patens. Hic liber medelam illorum docens ex scriptis virorum sapientium et doctorum collectus est, maxime ex Beidhâwii commentario coranico et *Raudhat-el-achjâr s. el-'olemâ*, compendio libri Zamachschariani *Rebî-el-ebrâr*. Fol. 5 v. — 10 r. المقدّمة فى سبب نظام العالم. Fol. 10 r. — 22 v. الاصل الاوّل فى سبب نظام السلطنة. Fol. 22 v. — 29 v. الاصل الثانى فى المشاورة والاستخارة الاصل الثالث فى وجوب .Fol. 29 v. — 36 v والرأى والتدبير. الاصل .Fol. 36 v. — 43 r استعمال آلات الحرب والقتال. Fol. 43 r. — الرابع فى اسباب الظفر والعون من الله تعالى. 45 v. الخاتمة فى الصلح والعهد. Finem faciunt preces ad Deum pro salute reipublicae et civium. Ultima verba orationis arabicae: واكتب السلامة على الحجّاج والغزاة والمجاهدين والمسافرين والحمد لربّ العالمين, post quae tempus scripti libri arabici indicatur, deinde in paraphrasi turcica etiam turcici. Haec sic exit: ايچنده واقع اولان سهو وخطايى ذيل عفو ايله مستور وكرم ولطفلريله معذور بيوره لر.

CCXXXII.

[Ac. K. 255.]

Codex turcicus, 8° obl., foll. 15 chartae orientalis, char. nesta'liq: *'Hâgî-Chalfae Dustûr-el-'amel li-islâ'h-el-chalel,* Ratio agendi ad damna reparanda; vid. Hammeri Hist. imper. osman., ed. II., vol. 3 pag. 7 inf. et pag. 405 lin. 10 sqq. Initium: حمد وثنا اول مالك الملك تقدّس وتعالايه سزادر كه الخ. Fol. 1 v. — 3 v. Quum A. H. 1063 (Chr. 1652 — 3) in imperio turcico quaedam infirmitatis signa exstitissent, jussu Sulthâni proceres et consiliarii aulici apud Defterdarum congregati de remediis illius mali consultarunt. Ab omnibus consensum est, ante decem annos, Qara Mufhtafa summo Veziro, reditus et sumtus publicos inter se pares fuisse, nunc illos his superari. Itaque placuit ut libellus scriberetur, in quo primum causae hujus detrimenti singulatim exponerentur, deinde quibus rebus corrigi posset indicaretur. Jam pluribus conventibus habitis et consiliis agitatis, de sananda republica ad aulam referre visum est. Itaque 'Hâgî-Chalfa, vetus consilii aulici minister, multa rerum experientia et historiae scientia adjutus, patriae bene consulturus, certe administratoribus ejus, si propter incuriam et socordiam rectis consiliis uti nollent, die judicii excusationem ignorationis praecisurus, hunc libellum conscripsit, in quo sane haud lenem medicinam facit, sed abusus, vexationes, injustitias, fraudes, peculatus, reipublicae pestes, non solum gravissime castigat, sed etiam qui earum effectus fuerint et futuri sint, apertissime exponit et denuntiat. Fol. 3 v. — 4 v. مقدمه در اطوار دولت بياننده, de rerumpublicarum natura et tribus aetatibus humanas referentibus: سنّ نمو, سنّ وقوف, سنّ انحطاط, aetate crescentiae, stationis, decrescentiae. Ad hanc jam rempublicam osmanicam pervenisse significat. Fol. 4 v. — 8 v. فصل اوّل رعايادە در, de civibus. Fol. 8 v. — 11 r. فصل ثانى عسكردە در, de exercitu. Fol. 11 r. — 13 r. فصل ثالث خزينەدە در, de aerario. Fol. 13 r. — 15 v. نتيجه اختلال غنلّمسى دفعنه وانحرافِ مزاج دولت علاجنه اشارتده در, de remediis aegrotae reipublicae adhibendis. Finitur haec ultima pars adhortatione ad salutem patriae non desperandam et promissione rerum laetiorum, تنبيه وتبشير. Finis: بو دولت عليّەيى غدردن كچورب مادّة قانونه ايلتورلر الله تعالى ميسّر ايليه آمين.

CCXXXIII.

[Ac. K. 123.]

Codex turcicus, 8° max., foll. 89, char. neschi.

1) Fol. 1 v. — 26 r. *'Ain 'Alii Qânûn-nâme*, plene: *Risâlei qawânîni âli 'Oθmân we-cholâfaî madhâmîni defteri dîwân*, qui idem liber est in Cod. Dresd. 233, 1. Vid. Hammeri Hist. imper. osman., ed. II, vol. 2 pag. 12 et 767. Murâd Pâschâ, cui liber dedicatus est, A'hmedis I summus Vezirus fuit A. Chr. 1606 — 1611. Initium: كاتب نسخهٔ لوح قلم، وناظم اوراق ما فى العالم، Liber in septem sectiones, فصول, et conclusionem, خاتمه, divisus est. 1) Fol. 3 r. — 4 r. de praefecturis, بكلربكيلكلر. 2) Fol. 4 r. — 7 v. de comitatibus, سنجاقلر, qui illis subjecti sunt. 3) Fol. 7 v. — 14 r. de reditibus quos administratores tîmârorum et zi'âmetarum singulorum comitatuum aerario debent. 4) Fol. 14 r. — 21 r. de exercitibus singularum praefecturarum et de timâris et zi'âmetis singulorum comitatuum. 5) Fol. 21 r. de significatione verborum *zi'âmet* et *timâr* et aliorum ejusdem generis. 6) Fol. 21 r. — 23 v. de legibus collationis zi'âmetarum et tîmârorum. 7) Fol. 23 v. — 25 r. de turbis in administratione zi'âmetarum et tîmârorum ortis paullatim tollendis. Fol. 25 r. — 26 r. conclusio de iis, quae scriptor ipse, quum *Defter emîni* s. summus zi'âmetarum et tîmârorum praefectus esset, illarum turbarum tollendarum causa fecit. Ceterum ex fol. 24 r. lin. 14 sqq. intelligitur, eum tribus et viginti annis ante hunc librum scriptum illo munere functum esse. Finis: زمان قليلده زعما وارباب تيمار احوالى وزعامت وتيمار اختلالى بر طرف اولوب نظام حاصل اولور وبالله التوفيق.

2) Fol. 26 v. — 40 r. *Ejusdem Risâlei wazhîfe-chôrâni merâtibi bendegâni âli 'Oθmân*, qui idem liber est in Cod. Dresd. 233, 2. Initium: كاتب ديوان ملك ملكوت،

ودفتر بارگاه عالم جبروت. Liber, quod in Cod. Dresd. dicere oblitus sum, jussu ejusdem Murâd Pâschae, summi Veziri, scriptus est, sui generis primus. Stipendia menstrua et trimestria autem, quae in eo enumerantur, ea sunt, quae mensibus Reǵeb, Scha'bân et Ramadhân A. H. 1018 (fere tribus ultimis mensibus A. Chr. 1609) soluta esse codices rationum publicarum testantur. Quatuor *merâtib* s. gradus: 1) Fol. 29 r. — 32 r. stipendia exercitus et pedestris et equestris. 2) Fol. 32 r. stipendia classicorum et operarum navalium. 3) Fol. 32 r. — 35 r. stipendia ministrorum aulicorum inferiorum. 4) Fol. 35 r. — 38 r. stipendia ministrorum aulicorum superiorum. Duae *châtimae* s. epilogi: 1) Fol. 38 r. et v. stipendia eorum qui in summis dignitatibus ecclesiasticis et civilibus constituti sunt aut fuerunt. 2) Fol. 38 v. — 39 v. de iis quae scriptor hoc libro efficere et consequi voluit. Finis: كون كبى اولور نور شمولى. Subjunctum est fol. 39 v. et 40 r. jussum imperiale de ratione timârorum in codices referendorum et vacuorum denuo conferendorum et administrandorum, quod in codice summario comitatus Nicopolitani scriptum est: الان نيكه بولى سنجاغنڭ اجمالنده يازلمشدر. Initium: پادشاه عالم پناه حضرتلرى امر شريفلرى بو منوال اوزره صادر ودر دولته عرض اولنمسى لازم اولدقده. Finis: اولدقده وقوعى اوزره عرض ايدوب كناغنه كوره حقندن كلنه.

3) Fol. 40 v. — 53 r. *Qânûn-nâmeï Sulthân Suleimân Chân*, de quo vid. Hammerus in Hist. imper. osman., ed. II, vol. 2 p. 345 lin. 8 sqq. Illud nomen sequitur inscriptio primi capitis, quod sic incipit: اكر بر كمسنه زنا اتسه دخى شرعا ثابت اولسه. Quinque capita: 1) Fol. 40 v. — 41 v. در بيان جرائم وزنا وغيرهما. 2) Fol. 41 v. — 42 v. در بيان تضارب وتشاتم. 3) Fol. 42 v. — 45 v. در بيان. 4) Fol. 45 v. et 46 r. در بيان سياست محتسب (Cod. inepte محبت). 5) Fol. 46 r. — 53 r. در بيان اهل صنايع. Finis: شويله بله سز بو دورلو دخى اولميه. Nullo discrimine facto adjunctum est fol. 53 r. — 72 v. ejusdem Suleimâni *Qânûni-Ra'âjâ*, de quo Hammerus ibidem dixit pag. 343 lin. 26 sqq. Inscriptio deest. Initium: در بيان رعايا ، رعايادن رسم چفت مارتده آلنور. Finis: وبياباسنڭ سياستى كناه ايتدوكى يرده ايدوب وهم جرم الميطلر.

4) Fol. 72 v. — 82 v. *Qânun-nâmeï Sulthân Mu'hammed Chân*, de quo vid. Hammerus in eodem libro, vol. 2 pag. 580 lin. 22 sqq. Inscriptio: بو قانون نامهٔ آتم ودهدم قانونيدر وبنم دخى قانونم در اولا ذكرا ثم نسلا بعد نسل بونكله عمل اوله (عمل اولنه l.), *Hic liber legum mei patris et avi et meas leges continet. Primum memoriae mandetur, deinde per omnes aetates observetur.* Initium: حمد وثناء لا يعد اول خالق ايجون جلّ على الريب والمنون دركاهنه اولسون. Tria capita, ابواب: 1) Fol. 73 v. — 78 r. در مراتب اعيان واركان بياننده. 2) Fol. 78 r. — 79 v. در سلاطين عظامه لازم اولان ترتيب وآيين بياننده. 3) Fol. 79 v. — 82 v. احوال جرائم وعو اهل منصبڭ عايدلرى بياننده در. Ultima pars hujus capitis inscriptione non comprehensa, fol. 81 r. — 82 v., de praescriptionibus honoris est, quibus in literis imperialibus ad ministros aulae et reipublicae, proceres, ipius Imperatoris uxores, filios, filias, nepotes, neptes utendum est. Finis: اوغلم سلطان محمود قزى عايشه سلطان دامت عصمتها بويله يازيله والسلام.

5) Fol. 83 v. — 89 v. سابقا ولايت روم زعماسى وارباب تيمارى حقنده وارد اولان قانون نامهٔ همايون در, Suleimâni I Canon de emphyteutis publicis rumeliensibus ad Musthafam, praefectum Rumeliae, datus Constantinopoli ineunte Reǵebo A. H. 937 (Martio A. Chr. 1531); vid. Hammerus ibidem, pag. 339 lin. 4 ab inf. sqq. Initium: امير الامراء الكرام ، ظهير الكبراء الفخام. Finis: شويله بلهسن ، علامت شريفه اعتماد قلاسن ، تحريرا فى اوايل رجب المرجّب سنه سبع وثلاثين وتسعمائة بمقام قسطنطنية المحروسة.

CCXXXIV.

[Ac. R. 137.]

Codex turcicus, fol. oblong. august., foll. 60, char. diwani neschisi.

1) Fol. 1 v. — 32 v. ونديك بكلرينه متعلّق اولان اوامر شريفه در, *Literae publicae Venetorum causa ad ministros imperii osmanici datae.* Initium faciunt literae Simeoni Contarenio ad susceptum regnum Murâdo IV gratulandum a Venetis Constantinopolin misso (vid. Hammeri Hist. osman. vol. 3 pag. 28) salvi reditus causa datae A. H. 1034 exeunte Scha'bâno (Chr. 1625 medio). Ordo annorum: A. H. 1034 fol. 1 v.; A. H. 1035 fol. 3 r. — 5 v., post quod nonnulla exciderunt; A. H. 1041 fol. 6 r. et v.; A. H. 1042 fol. 6 v. — 13 r.; A. H. 1043 fol. 13 v. — 17 v.; A. H. 1044 fol. 18 r. — 23 r.; A. H. 1045 fol. 23 v. — 29 v., post quod iterum nonnulla exciderunt; A. H. 1049 fol. 30 r. — 32 v. — Fol. 2 r. vacat; fol. 2 v. libellus a summo Veziro A. H. 1039 (Chr. 1629) Sulthâno propositus, quo Regem Hispanicum, Turcarum hostem, per causam mercaturae exercendae in

litoribus turcicis copias et commeatum ad bellum contra Ducem Mantuanum, Venetorum vicinum et amicum, gerendum contrahere nuntiat, de qua re quum Legatus (بایلوس, *il bailo*) Venetus apud se questus sit atque ut exclusis Hispanis Veneti, Turcarum socii, ad illud pro amico faciendum admitterentur petierit, quid jam fieri placeat rogat. Subscriptum est, Ssafaro illius anni exeunte (Chr. 1629 m. Octobri) literis sulthânicis veniam illius rei Venetis datam esse.

2) Fol. 33 r. — 60 v. *Literae publicae de muneribus ecclesiasticis et scholasticis in imperio turcico collatis* ab A. H. 1077 m. *Ðû'l-'higge* medio (Chr. 1667 m. Majo) usque ad A. H. 1080 m. Rebî' priorem exeuntem (Chr. 1669 m. Augustum).

CCXXXV.

[Pf. K. 290.]

Codex turcicus, fol. obl. ang., foll. 106, char. diwani neschisi.

1) Fol. 1 v. — 101 r. *Foedera inter Turcas et Anglos facta et literae publicae Anglorum causa ad ministros imperii turcici datae.* a) Fol. 1 v. — 5 r. foedus ab Ibrâhîmo I cum Carolo I factum A. H. 1051 (Chr. 1641); vid. Hammeri Hist. osman. vol. 3 pag. 217 lin. 12—14. Inscriptio duplex tempus prae se fert: m. Rebî' priorem illius anni (Junium) et ejusdem m. Scha'bân (Decembrem), quod sic interpretandum videtur, illo mense foedus factum esse, hoc perscriptum; nam in fine est: فی اوائل ش ۱۰۵۱, *ab initio Scha'bâni A. H.* 1051. b) Fol. 5 v. — 9 r. foedus ab eodem cum eodem factum A. H 1057 m. Rebî' priore medio (Chr. 1647 m. Aprili), perscriptum ejusdem anni m. *Ðû'l-qa'de* (ejusdem anni m. Decembri), procurante legato anglico, سر تومازو بندش, *Sir Tommaso Bendish*; vid. Hammeri Hist. osman. ibid. pag. 279 lin. 20 sqq. c) Fol. 83 v. — 88 r. foedus a Mu'hammede IV cum Carolo II factum A. H. 1086 m. Ǵumâdâ posteriore medio (Chr. 1675 m. Aug. vel Sept.) vid. Hammeri Hist. osman. ibid. pag. 679 et 680. d) Fol. 97. v. — 101 r. foedus ante tertium illud ab eodem cum eodem factum A. H. 1061 m. Rebî' priore ineunte (Chr. 1651 m. Febr.), procurante بارونت سر تومازو بندش, *Baronet Sir Tommaso Bendish*. Fol. 10 v. — 83 v. literae publicae, quas supra dixi, ab A. H. 1050 m. Rebî' posteriore (Chr. 1640 m. Jul.) usque ad A. H. 1086 Rebî' priorem exeuntem (Chr. 1675 m. Jun.). Fol. 88 v. — 96 r. iterum literae ab A. H. 1086 m. Reǵeb ineunte (Chr. 1675 m. Sept.) usque ad A. H. 1093 m. *Ðû'l-qa'de* ineuntem (Chr. 1682 m. Oct.)

2) Fol. 102 r. — 106 v. *Jussa imperialia ad viros variis muneribus publicis fungentes missa* ab A. H. 1069 m. Schewwâl exeunte (Chr. 1659 m. Jul) usque ad A. H. 1075 m. Ǵumâdâ posteriorem exeuntem (Chr. 1665 m. Febr.)

CCXXXVI.

[Pf. K. 294.]

Codex turcicus, fol., foll. 10, char. diwani: *Jussa imperialia*, qualia sunt in Cod. CCXXXV, 2, ex A. H. 1091 (Chr. 1680). Non sequuntur ordinem temporum. Pleraque ex m. Ramadhân sunt.

CCXXXVII.

[Ac. K. 288.]

Codex turcicus, fol. obl. ang., foll. 2 (nam cetera omnia exciderunt), char. diwani: *Literae publicae de muneribus in imperio turcico collatis* ab A. H. 1076 m. *Ðû'l-qa'de* exeunte (Chr. 1666 m. Majo) usque ad ejusdem anni *Ðû'l-'higge* medium (m. Jun.) et A. H. 1077 m. Ǵumâdâ priore ab initio usque ad dimidium (Chr. 1666 m. Oct. et Nov.). Inscriptum est: قید تولیت عن زمان حسین افندی قائم مقام رئیس الکتاب دیوان عالی در ادرنه طال بقاه الواقع فی شهر ذی القعده سنه ۱۰۷۶, *Index munerum collatorum ex quo 'Hosein Efendi Procancellarius summae curiae Adrianopolitanae fuit, inceptus m. Ðû'l-qa'de A. H.* 1076. Folio posteriori ad A. H. 1077 pertinenti inscriptum est: در زمان حضرت مصطفی افندی رئیس الکتاب در رکاب همایون, *Quo tempore Mufsthafâ Efendi Cancellarius curiae aulicae fuit*, sc. munera, quae sequuntur, collata sunt.

CCXXXVIII.

[Pf. K. 138.]

Codex turcicus, fol. obl. ang., foll. 69, char. diwani: *Literae publicae de muneribus in imperio turcico collatis* ab A. H. 1088 m. *Ðû'l-qa'de* ineunte (Chr. 1677 m. Dec.) usque ad A. H. 1094 m. Ǵumâdâ posteriorem medium (Chr. 1683 m. Maj. vel Jun.). Extrinsecus inscriptum est: تولیت قیدیدر الواقع در شهر شوال المکرم سنه ثمان وثمانین والف, *Index munerum collatorum, inceptus m. Schewwâl A. H.* 1088

CCXXXIX.

[Ac. K. 298.]

Codex turcicus, fol. min. obl. ang., foll. 13, char. sijaqa: *Index summarius (iǵmâl) oppidorum, arcium, vicorum, pagorum praefecturae Budensis cum singulorum reditibus,* ex A. H. 1061 (Chr. 1650 — 1). Simul indicantur peculia Imperatoris et praefectorum, timâri et zi'âmetae, praesidia arcium eorumque stipendia.

CCXL.

[Pf. K. 295.]

Codex turcicus, fol., foll. 8, char. diwani.

1) Fol. 1 r. — 2 r. *Index judicaturarum in praefectura Rumeliensi, Bosniensi, Budensi, Temeswariensi, et*

eorum, quibus singulae ad hibernandum (قشلاق) *assignatae sunt*, ex A. H. 1074 (Chr. 1663—4).

2) Fol. 2 v. — 8 v. *Jussa imperialia ad viros variis muneribus in imperio turcico fungentes missa*, ex eodem anno.

CCXLI.

[Ac. K. 289.]

Codex turcicus, fol. obl. ang., foll. 28, char. sijaqa et diwani: *Index emphyteutarum publicorum Rumeliensium*, fol. 1 v. — 13 v., *et Anatolensium*, fol. 14 v. — 28 v., *qui ex militibus loricatis* (جبهلويان) *creati sunt A. H.* 1080 (Chr. 1669—70), quamquam inde a fol. 23 r. redditur ad A. H. 1079. Ad dimidium et ultra revulsa sunt foll. 3, 18, 20, 21, 22; post fol. 22 trium exiguae laciniae supersunt, quae numero non comprehendi.

CCXLII.

[Ac. K. 297.]

Codex turcicus, fol. obl. ang., foll. 20, char. sijaqa et diwani: *Index emphyteutarum publicorum qui creati sunt A. H.* 1088—1094 (Chr. 1677—1683).

CCXLIII.

[K. 296.]

Codex turcicus, fol. obl. ang., foll. 4, char. sijaqa et diwani: *Index summarius Janissariorum qui in praesidiis Budensibus fuerunt A. H.* 1097 (Chr. 1685—6). Aliunde accessit folium regesta telonii Constantinopolitani ex A. H. 1062—1064 (Chr. 1651—1654) continens, quo tempore ʿHasan Aghâ praefectus telonio, امين كمرك استانبول, erat.

CCXLIV.

Codex turcicus, fol. obl. ang., foll. 30, char. sijaqa: *Diarium aerarii praefecturae Budensis*, ab A. H. 987 m. Schewwâl (Chr. 1579 m. Nov.) usque ad A. H. 989 m. Ssafar (Chr. 1581 m. Mart.), quo tempore Mufsthafâ Beg praefectus aerario erat. Primus annus fol. 1 v. — 5 v., secundus fol. 6 v. — 20 v., tertius fol. 21 v. — 30 v. Inscriptio anni primi: روزنامچه خزانه عامره عمره (sic) الله تعالى الى يوم الآخره در ولايت بدون عن غرّة شوّال المكرّم سنه ٩٨٧ در زمان مصطفى بك دفتردار خزانه عامره ولايت م (i. e. مزبور), *Diariolum florentissimi aerarii (quod Deus O. M. usque ad diem extremum florere jubeat) in praefectura Budensi, ab initio Schewwâli A. H.* 987, *quo tempore Mufthafâ Beg erat magister rationum florentissimi aerarii hujus praefecturae.* Inscriptio secundi: روزنامچه خزانه عامره ولايت بدون عمره الله تعالى الى يوم الآخره در زمان مصطفى الحقير دفتردار خزانه عامره ولايت م عن اول نوروز الواقع فى ٢٥ محرّم الحرام سنه ٩٨٨. Inscriptio tertii eadem usque ad مزبور, quod hic est pro siglo م; nisi quod بك positum est pro الحقير, et عامره posterius omissum. Temporis indicatio deest.

CCXLV.

[Ac. K. 293.]

Codex turcicus, fol. obl. ang., foll. 3, char. sijaqa: *Diarium acceptorum et expensorum aerarii praefecturae Agriensis, quo tempore Čelebî Pâschâ et Suleimân Pâschâ et Aʿhmed Pâschâ ei praefecti erant, a Jûsuf Efendi, magistro rationum illius aerarii, inceptum A. H.* 1031 *d.* 3 *Rebîʿ posterioris* (Chr. 1622 m. Febr.). Hoc enim inscriptum est: ابتداء روزنامچه ايراد ومصارف خزانه عامره ولايت اكره در زمان حضرت چلبى پاشا وسليمان پاشا واحمد پاشا ميرميرانان ايالت مزبوره لمدوّن يوسف افندى دفتردار خزينه مصونه الواقع فى ٣ ربيع الآخر سنه ١٠٣١.

CCXLVI—CCLVII.

[Ac. K. 299—310.]

Codices turcici ejusdem formae et ab eodem scripti, fol. obl. ang., char. sijaqa et passim diwani: *Indices summarii tributi a Christianis et Judaeis duodecim praefecturarum soluti partim A. H.* 1088 (Chr. 1677—8), *partim A. H.* 1089 (Chr. 1678—9), *partim A. H.* 1090 (Chr. 1679—80), *partim A. H.* 1098 (Chr. 1686—7). Omnes extrinsecus sic inscripti sunt: اجمال دفتر جزيهء كبران ولايت — عن واجب —, ita ut post ولايت nomen positum sit, post واجب numerus. 1) Cod. CCXLVI (K. 299) foll. 4: ولايت رادوميير عن واجب سنه ١٠٨٨ (Chr. 1677—8). 2) Cod. CCXLVII (K. 300) foll. 4: ولايت نفس پره وادى عن واجب سنه ١٠٨٨. 3) Cod. CCXLVIII (K. 301) foll. 4: ولايت صالنه عن واجب سنه ١٠٩٨ (Chr. 1686—7). 4) Cod. CCXLIX (K. 302) foll. 2: ولايت قونيچه نام ديكر دپه دلن عن واجب سنه ١٠٨٨. 5) Cod. CCL (K. 303) foll. 4: ولايت سلستره عن واجب سنه ١٠٨٨. 6) Cod. CCLI (K. 304) foll. 6: ولايت نفس وديس عن واجب سنه ١٠٨٨. 7) Cod. CCLII (K. 305) foll. 4: ولايت اوخرى عن واجب سنه ١٠٨٨. 8) Cod. CCLIII (K. 306) foll. 4: ولايت فلورينه عن واجب ١٠٨٨. 9) Cod. CCLIV (K. 307) foll. 7: ولايت خاصهاء معادن اسكوب عن واجب سنه ١٠٨٩. 10) Cod. CCLV (K. 308) foll. 4: ولايت سنوب در لواء قسطمونى عن واجب سنه ١٠٨٩. 11) Cod. CCLVI (K. 309) foll. 4: ولايت قرين آباد نام

اجمال واردات ومصاريف خزينهٔ عامرهٔ مصر براى مواجب ماه ربيع الاوّل در واجب سنه ۱۰۸۸; nam مصر urbem esse, non provinciam, intelligitur ex inscriptione interna, in qua est مصر محروسة. Subscriptum est: تحريرا فى يكرمى سكز ربيع الآخر من شهور سنه ثمان وثمانين والف, *Scriptus d. 28 m. Rebî posterioris A. H.* 1088.

CCLX.

[Pf. K. 292.]

Codex turcicus, fol. obl. ang., foll. 8, char. sijaqa, diwani et neschi: مصر قوللرينك ترقى دفتريدر, *Codex de stipendiis militum aegyptiorum auctis.* Fol. 1 et 2: Index septem et quadraginta militum aegyptiorum A. H. 1084 medio m. Reǵeb (Chr. 1673 m. Oct.) ab 'Hosein Pâschâ, praefecto Aegypti, Portae osmanicae ad stipendia augenda commendatorum. Adscriptum est, hoc a Porta ratum factum esse d. 23 m. Schewwâl ejusdem anni (Chr. 1674 m. Jan.). Fol. 3 et 4: Index septem et triginta militum A. H. 1086 medio m. *Ð*û'l-qa'de (Chr. 1676 m. Jan.) ab eodem praefecto Portae ad stipendia augenda commendatorum. Id ratum factum est A. H. 1087 d. 26 m. Ssafar (Chr. 1676 m. Majo). Fol. 5—8: Index quatuor et quinquaginta militum aegyptiorum, qui in totidem mortuorum locos et stipendia suffecti erant A. H. 1085, a Suleimân, Comitatus principe (*Mîri liwâ*, i. q. *Sanǵaq beji*), praefecto exercitus aegyptii (*Serdâri àskeri Myfyr*) confirmationis causa Portae propositus, scriptus d. 25 m. Schewwâl illius anni (Chr. 1675 m. Jan.). Id ratum factum est d. 14 *Ð*û'l-qa'dae ejusdem anni (m. Febr.)

12) Cod. CCLVII. ديكر سوزه بولى عن واجب سنه ۱۰۹۰ (K. 310) fol. 2: ولايت پراكندهٔ اناطولى عن واجب سنه ۱۰۸۹.

CCLVIII.

[Ac. K. 136.]

Codex turcicus, fol. obl. ang., foll. 70, char. diwani.

1) Fol. 1 v. — 65 r. *Indices tributi a singulis agricolis nonnullorum vicorum et pagorum hungaricorum pro ratione proventus agrorum soluti.* Vici et pagi hi sunt: fol. 1 v. سنتوش s. سنتوش, fol. 8 v. سنكورك, fol. 15 v. بكيده, fol. 17 r. توكه, fol. 19 v. منسنت, fol. 38 v. طاپى, fol. 42 v. واروش پالا, fol. 48 r. واروش زير.

2) Fol. 65 v. — 67 r. *Indices decimae* (عشر) *a singulis incolis nonnullorum vicorum et pagorum solutae.*

3) Fol. 67 v. — 68 v. *Indices tabernarum vinariarum publice concessarum et tributi ab iis soluti.* Fol. 69 r. et v. et 70 r. vacat.

4) Fol. 70 v. *Index agricolarum qui singuli singulos caballos* (باركير) *habebant.*

CCLIX.

[K. 291.]

Codex turcicus, fol. obl. ang., foll. 4, char. sijaqa praeter subscriptionem char. diwani factam: *Index summarius acceptorum et expensorum aerarii Qâhirensis A. H.* 1088 *m. Rebî' priore* (Chr. 1677 m. Apr. et Majo):

CODICES DE ASTRONOMIA, PHYSICA, METAPHYSICA.

CCLXI.

[K. 203.]

Codex arabicus, 8° obl., foll. 63 chartae orientalis, char. neschi nitido, punctis diacriticis parcius instructo.

1) Fol. 1 v. — 40 r. كتاب التذكرة, sc. النصيرية, *Nafir-el-dîn Thûsii institutiones astronomicae;* vid. 'H.-Ch. 2856. Quatuor capita: 1) Fol. 1 v. — 3 r. فيما يجب تقديمه, prolegomena de natura et objectis astronomiae, a quorum initio scriptor dicit, se tantum summas rerum persequi; qui subtiliora illarumque demonstrationes doceri cupiat, eum ad Al-Magestum Ptolemaïcum remittit, ex quo ipse sua repetierit. Duae sectiones: a) fol. 1 v. — 2 v. de rebus geometricis, quas ad discendam astronomiam sciri necesse est, ut de puncto, linea, cet. b) fol. 2 v. — 3 r. de rebus physicis ejusdem generis, ut de corpore, motu, cet. 2) Fol. 3 r. — 25 r. de formis, statibus et motibus corporum coelestium. Quatuordecim sectiones: a) fol. 3 r. — 4 r. de rotunda forma coeli et terrae et immobili statu terrae in medio mundo. b) fol. 4 r. et v. de dispositione et ordine corporum coelestium. c) fol. 4 v. — 6 r. de circulis maximis. d) fol. 6 r. — 7 v. de positionibus, quae ex duobus primis motibus oriuntur, et de statibus stellarum fixarum. e) fol. 7 v. — 9 v. de nonnullis motibus specie inter se diversis ad principia illorum similitudinem postulantia reducendis. f) fol. 9 v. — 10 v. de sphaeris coelestibus earumque motibus. g) fol. 10 v. — 13 r. de sphaeris lunae ejusque motibus. h) fol. 13 r. — 15 r. de sphaeris Mercurii ejusque motibus in longitudinem. i) fol. 15 r. — 16 v. de sphaeris ceterorum planetarum eorumque motibus in longitudinem. k) fol. 16 v. — 17 v. de latitudinibus quinque planetarum. l) fol. 17 v. — 21 v. de solvendis difficultatibus, quae de harum stellarum motibus oboriuntur. m) fol. 21 v. — 22 v. de diversitate adspectuum. n) fol. 22 v. — 24 v. de vicissitudinibus luminis lunaris in defectibus lunae et solis. o) fol. 24 v. et 25 r. de retardationibus, visibilitate, invisibi-

litate et conjunctionibus planetarum. 3) Fol. 25 r. — 35 r. de terra et de vi quam diversa positio corporum coelestium in eam habet. Duodecim sectiones: a) fol. 25 r. — 27 r. de forma terrae et de statu divisionibusque superficiei ejus. b) fol. 27 r. et v. de aequatore. c) — f) fol. 27 v. — 31 r. de varia locorum latitudine ejusque effectibus. g) fol. 31 r. — 32 r. de ortibus et occasibus signorum zodiaci. h) fol. 32 r. — 33 r. de varia longitudine dierum et noctium. i) fol. 33 r. et v. de luce matutina et vespertina. k) fol. 33 v. et 34 r. de horis, diebus, mensibus, annis. l) fol. 34 r. et v. de gradibus transitus planetarum per aequatorem et ortus et occasus eorum. m) fol. 34 v. et 35 r. de linea meridiana et regione meccana. 4) Fol. 35 r. — 40 r. de distantiis et magnitudinibus corporum coelestium. Septem sectiones: a) fol. 35 r. — 36 r. de dimensione terrae. b) fol. 36 r. et v. de varia distantia lunae a centro mundi. c) fol. 36 v. — 37 v. de varia magnitudine diametri lunae et solis et umbrae utriusque et de varia distantia solis et umbrae ejus a terra. d) fol. 37 v. et 38 r. de magnitudine corporum solis et lunae. e) fol. 38 r. — 39 r. de varia distantia et magnitudine duorum planetarum inferiorum, i. e. Mercurii et Veneris. f) fol. 39 r. et v. de distantia et magnitudine trium planetarum superiorum, i. e. Martis, Jovis, Saturni. g) fol. 39 v. et 40 r. de distantia et magnitudine stellarum fixarum. Finis: فكان خمسة وعشرين الف الف واربعمائة واثنا عشر الفا وثمانمائة وتسعين فرسخا ولنختم الكتاب ههنا حامدين لله تعالى ومصلّين على نبيّه المصطفى وآله الطاهرين. Scriptio hujus exempli absoluta est A. H. 790 nocte quae antecessit diem quartum decimum Schawwâli (Chr. 1388 m. Oct.).

2) Fol. 41 v. — 63 v. كتاب الالواح العماديّة للشيخ شهاب الدين السهروردى, *El-Suhrewerdii Tabulae 'Imâdicae*, i. e. institutiones physicae et metaphysicae; vid. 'H.-Ch. 1163. Fol. 41 v. — 43 r. Prooemium de notione communi, المعنى العامّ, ut الانسانيّة, et de individuo, الامر المتشخّص, ut هذا الانسان; de ratione inter quantitates notionum intercedenti; de differentiis specificis et individualibus; de qualitatibus necessariis, impossibilibus, possibilibus; de qualitatibus partim qualificato communioribus, partim ei aequalibus; de qualitate communi necessaria, الهيئة; de loco, المحلّ; de substantia, الجوهر; de corpore, الجسم; de qualitatibus omnium corporum communibus, i. e. longitudine, latitudine, altitudine; de qualitatibus communibus necessariis aut ipsa re, aut loco, aut tempore inter se differentibus; de differentiis essentialibus et accidentalibus; de impossibilitate monadum vel atomorum, الجوهر الفرد, ex quibus nonnulli corpora composita esse dicunt; de corporum impenetrabilitate. Quatuor tabulae, الواح: 1) Fol. 43 r. — 45 v. فى اثبات تناهى الابعاد وفى طرف من السماء والعالم وفى بسائط العنصريّات وما يحدث منها, de omnibus distantiis necessario finitis ideoque mensurabilibus; de finibus mundi ejusque forma rotunda; de mundo nusquam vacuo, de eo autem, quod extra mundum est, nec pleno, nec vacuo, sed mere nihilo; de loco; de motu; de tempore; de aeternitate temporis praeteriti, الازل, et futuri, الابد; de calore, frigore, siccitate, humiditate; de quatuor elementis corporibusque elementaribus, quae sunt contraria et subjecta coelestibus aethereisque, السماويّات الاثيريّة, vim suam in illa exercentibus; de triplici modo quo corpora corporibus afficiuntur; de tribus causis caloris; de elementis in se invicem transeuntibus; de origine nubium, pluviae, nivis, fumi, vaporis, phaenomenorum, آثار الجوّ; de hyle s. materia, الهيولى s. المادّة, et tribus ejus relationibus et nominibus relativis; de materia corporum elementarium, العنصريّات, variarum formarum vicissitudines in se admittenti, contra materia sphaerarum coelestium, الافلاك, easdem formas in aeternum retinenti; de tribus ordinibus rerum naturalium, metallis, plantis, animalibus, ex illa materia elementari prognatis. 2) Fol. 45 v. — 48 r. فى النفس واشارة خفيفة الى قواها, de animo rationali immateriali, incorporeo, indivisibili, indissolubili *); de duabus facultatibus animantium propriis: القوّة المدركة, facultate percipiendi perceptisque utendi, quae in cerebro regnat, et القوّة المحرّكة, facultate se movendi, quae in corde regnat; ac primum quidem de المدركة, quae dividitur in quinque sensus externos, الحواسّ الخمسة الظاهرة, etiam vulgo notos, et quinque sensus internos, الحواسّ الخمسة الباطنة, i. e. الحسّ المشترك, sensum communem, omnium specierum sensibus externis perceptarum receptaculum; الخيال, imaginationem illas species simpliciter repetentem; الوهم, imaginationem ex rebus ita perceptis judicia de rebus non perceptis pro lubitu fingentem ideoque menti

---

*) In dictis Prophetarum et Sanctorum naturam animi illustrantibus tria Jesu Christi citantur fol. 46 v. lin. 11—14: واليها اشار المسيح بقوله تشبّهوا بابيكم السماوىّ وبقوله ابى وابوكم فقد نسب النفس الى القدس واياها عنى لمّا قال لا يصعد الى السماء الّا من نزل منها, *Eundem* (animum) *Christus innuit hac voce: Patris vestri coelestis similes fieri studete; et hac: Pater meus et pater vester; quibus animum quasi progeniem sanctissimi Dei esse declaravit; atque ad eundem spectat haec ejus sententia: Nemo ad coelum ascendit, nisi qui inde descendit.* Secundum et tertium horum dictorum apud Johannem sunt, cap. 20 v. 17 et cap. 3 v. 13; primum ex Matth. cap. 5 v. 48 contractum videtur.

adversantem; المتخيّلة, imaginationem similitudines et judicia componentem, quae quum mentem adhibet, المفكّرة, facultas cogitandi, appellatur; somniorum matrem, poëtarum et eorum, qui in artibus et disciplinis nova excogitant, instrumentum; deinde de الحركة, quae item duplex est: النزوعيّة, ἡ ὁρμητική, partim شهوانيّة, ἐπιθυμητική, grata appetens, partim غضبيّة, ὀργιστική, ingrata repellens; et المباشرة للحركة, quae illi paret et ministerio nervorum motus efficit; — de tribus facultatibus vegetabilibus, القوى النباتيّة, i. e. animantium et plantarum communibus: الغاذية, facultate se alendi, النامية, facultate crescendi, المولّدة, facultate gignendi; de spiritu vitali, الروح, quod est corpus subtile ex latere sinistro cordis procedens et omnes facultates animantium sustentans, جسم لطيف ينبعث من الجانب الايسر من القلب وهو حامل جميع القوى التى فى الحيوان; isque duplex: الروح النفسانىّ, spiritus psychicus, auctor perceptionum et motuum, qui ex corde in cerebrum escendit ibique ad justam temperiem refrigeratus ab animo, النفس, luculentiorem quandam potestatem accipit, quae السلطان النورىّ appellatur; et الروح الطبيعىّ, spiritus physicus, auctor actuum facultatum vegetabilium, qui ex corde per venas, الاوردة, in jecur descendit; de animo non prius quam corpus, sed simul ac corpus nascenti; definitio animi rationalis: جوهر غير جسمىّ من شأنه ان يدرك المعقولات ويتصرّف فى الاجسام وهو نور من نور الله القائمة (sic) لا فى اين, *substantia incorporea, cujus est intellectualia percipere atque ex arbitrio in corpora agere, eaque lux est ex luce divina derivata, constans, sed non hic aut illic.* 3) Fol. 48 r. — 53 v. فى اثبات واجب الوجود وما يتعلّق به من صفات الكمال, de omni ente aut واجب الوجود, aut ممكن الوجود (vid. pag. 494 col. 1 lin. 8—11); de variis causis rerum contingentium: العلّة الفاعليّة, causa effectiva, المادّيّة, materiali, الصوريّة, formali, الغائيّة, finali; de causa perfecta, العلّة التامّة, i. e. complexu omnium causarum alicujus rei; de causa perfecta nunquam duplici; argumentum cosmologicum existentiae unius entis absoluti; de eodem simplici, immateriali, nec corpus nec formam habenti, nulli loco aut relationi locali adstricto, immobili et immutabili, vivo, per se ipsum sui ipsius ceterorumque omnium penitus conscio, mere agenti, neutiquam patienti; de ejus attributis tantum negativis, سلبيّة, et relativis, اضافيّة, ergo non veris nec in ipso sitis*); de aeternitate mundi, quae argumentis aristotelicis probatur; de quaestione, utrum mundus, postquam creatus est, se ipse conservare possit, an Deo conservatore egeat? quorum posterius item Aristotele auctore affirmatur; de العقل الاوّل s. المعلول الاوّل, prima Dei creatura, quae est جوهر روحانىّ وحدانىّ مجرّد عن المادّة وعوارضها والمتصرّف فيها *substantia spiritualis, unitaria, a materia ejusque accidentibus soluta, sed ex arbitrio in eam agens;* de mente secunda, العقل الثانى, et sphaera prima, الفلك الاوّل, ex mente prima progressis, deinde mente tertia et sphaera secunda ex mente secunda, et sic porro usque ad indefinitam multitudinem; quamquam doctores recentiores numerum mentium et sphaerarum ita definiverunt, ut decem mentes esse statuerent, ex quibus novem primae totidem ex ordine sphaeras procreaverint, decima autem mundum elementarem, العالم العنصرىّ; de mentibus et animis rationalibus tantum eo inter se differentibus, quod illae ex omni parte a materia solutae et libere agentes corpora non regunt, hi autem corpora regunt; de rebus creatis perpetua aliarum ex aliis processione a nobilioribus ad ignobiliores descendentibus, ita tamen ut nulla earum beneficiorum divinorum omnino expers sit aut ad suam sibi perfectionem pervenire nequeat; de sphaeris vita et sensu et ratione praeditis; de illo motu, quo perpetuo in orbem feruntur, voluntario, cujus causa singulis propria est amor earum mentium, quae singulis praesunt; omnibus communis amor entis absoluti; de aeternitate et immutabilitate rerum coelestium et mentium. 4) Fol. 53 v. — 63 v. فى النظام والقضاء والقدر وبقاء النفس والسعادة والشقاوة واللذّة وآثار النفوس, de sapientissima et benignissima ratione mundi a Deo non propter necessitatem extrinsecus sibi obtrusam, sed propter necessitatem in sua ipsius natura sitam creati **); de Deo solo αὐτάρκει, غنىّ, ceteris omnibus ejus indigentibus, فقراء; de ratione inter Deum et mundum, et vicissim inter singulas partes mundi intercedenti; de imperio animorum in res corporeas, mentium in animos, mentis primae in ceteras mentes, Dei in mentem primam, quae est sacratissima

*) Capitalis illa theologorum mysticorum sententia, revera nulla esse entis absoluti attributa, fol. 49 v. lin. 22 his verbis enuntiatur: واجب الوجود لا يتّصف بصفة. Sequitur subtilis de ejus veritate argumentatio.

**) Est igitur mundus necessario, quia Deus Deus est, ideoque, ut supra ex Aristotele demonstratum, ab aeterno est, quoniam Deus sine mundo esse non potest. Illud dogma fol. 55 r. lin. 16 et 17 his verbis conceptum est: الحقّ الاوّل لا يجب عليه شىء الزامًا عن غيره ولكن يجب به اشياء.

illius manus, يد الله المقدّسة, per quam utrumque mundum creavit, et الملكوت, i. e. عالم المُفارِقات, mundum spirituum incorporeorum (plene مفارقات الاجساد), et الملك, i. e. عالم الاجرام s. عالم الجسمانيّات, mundum corporum s. rerum corporearum, qui umbra quaedam illius et imago est, كظلّ وصنم له; de divisione τῶν مفارقات in مفارقات تدبّر الاجسام, spiritus corpora regentes, i. e. النفوس, animos, et مفارقات تُعقل ولا تحسّ بوجه ما, spiritus qui tantum mente, neutiquam sensibus percipiuntur, i. e. العقول, mentes; deinde de divisione animorum in المتصرّفة في السماوات, animos corpora coelestia regentes, et المتصرّفة في الارضيّات, animos corpora terrestria regentes; de malo revera non ente, quippe quod semper ad nihilum redeat, ceterum ex mundo superiore omnino absit et tantum in inferiore a benignissimo Deo bonis ex minore parte admixtum sit, nullo autem modo, quod Magi putant, auctorem a Deo diversum habeat; de vi fatali quam motus corporum coelestium in casus terrestres exercent; de quaestione, cur Deus peccata fato praestituta puniat; de aeternitate animi et de ejus post mortem reditu ad Deum; de vanitate metempsychosis; de voluptate et dolore sensuum et animorum; de beatitate et miseria aeterna; de iis quae animos corporibus exutos a se invicem et a mentibus et ab ente absoluto, item mentes a se invicem et ab ente absoluto distinguunt; de quaestione, quo pacto Deus et spiritûs nec cum mundo conjuncti nec ab eo distincti dici possint; de mentibus mundi superioris et animis sphaerarum tam praeterita quam futura scientibus, unde nostri quoque animi, quippe qui ejusdem generis sint, interdum vinculis corporum laxatis, veluti per somnum, arcana et futura cognoscunt, ita tamen ut, quum imaginatio species componens, المتخيّلة, illa in similia aut contraria mutare soleat, interpretatione opus sit; Prophetae autem et Sancti etiam vigilantes arcana variis modis cognoscunt, interdum epileptici quoque et mente capti et pueri *); de animis nostris a principio facultatem perfectionis habentibus, hinc ad priorem et deinceps ad altiorem gradum perfectionis pervenientibus, idque per eum, qui a philosophis العقل الفعّال, in Corano روح القدس et القلم appellatur, qui jussu Dei mundum elementarem creavit et res elementares administrat (هو واسطة وجود العالم العنصريّ وكدخذا العنصريّات بامر الله); de animo solo, relicto corpore, ad Deum redeunti *); de virtutibus lucis et solis **); de animis, si via et ratione purificantur, ex tenebris ignorantiae et vitiositatis ad lumen divinum emergentibus et praesentem Deum (السكينة القدسيّة) in se recipientibus, quo facto animi in ipsa corpora et materiem eandem vim exercent, quam ignis in ferrum, et, si in studio perfectionis usque pergunt, ab ipso Deo potestate, majestate, celebritate donantur, veluti antiqui Persarum reges, Feridûn et Kei-Chosrew, qui minime Magi et Dualistae (من المجوس والثنويّين) erant, quoniam isti errores demum post Guschtaspum orti sunt, sed lumine quodam a Deo animis humanis infuso ad veritatem dirigebantur, quod lumen in universum خُرّه appellabatur, quae autem ejus species regum propria erat, كَيَانْ خُرّه; singulatim de virtute, sapientia, potestate, felicitate Fe-

———

*) وقد يتّفق للمصروعين والمزورين الاطّلاع على بعض المغيّبات لقلّة شواغلهم وفساد آلاتهم وقد يشغل المستنطقون الصبيان بامور تحيّر البصر وتدهش الخيال كالقدح الّذى فيه الماء او كلطخ من سوادٍ برّاقٍ وغيرهما ليقع لنفوسهم بعد حيرة الحواسّ وركود التخيّل صور غيبيّة ويخبروا عن امور صحيحة, *Interdum epileptici quoque et mente capti fortuito quaedam arcana cognoscunt, propterea quod animi eorum rebus alienis minus occupantur et instrumenta sensuum in iis corrupta sunt. Interdum etiam incantatores animos puerorum rebus visum hebetantibus et imaginationem reproductivam obtundentibus, veluti calice in quo aqua est, vel macula fulgentis nigredinis, vel alia re, ab alienis abstrahunt, ut, sensibus hebetatis et imaginatione sopita, species occultas animis concipiant et res veras edicant.* Hinc duo verba discimus: ممزور i. q. مزْوِر, et مستنطق, qui artibus magicis efficit ut alii ea, quae vult, eloquantur, incantator; quem sensum confirmat vetus glossa verbo المستنطقون subscripta: المعزّمون. Rei mirabilissimae, sed a compluribus auctoribus confirmatae exempla praebet *Lane* in *An Account* etc., I, pag. 347 — 357.

*) Interpretationis Corani allegoricae, cujus totus liber plenus est, hoc loco luculentum exemplum habemus: *Vox Prophetae nostri:* من مات فقد قامت قيامته, *Qui moritur, ejus jam resurrectio instat, ad Sur. 81 et 82 spectat: Quum findetur coelum, scilicet morientis, i. e. meninx, — et dispergentur stellae ejus, i. e. sensus, — et convolvetur sol ejus, i. e. cor, — et missae fient gravidae camelae ejus, i. e. corpus, — et cogentur ferae ejus, i. e. facultates, praecipue ἡ ὀργιστική, — et comminuentur montes ejus, i. e. ossa et alia.*

**) Paene zoroastricum enthusiasmum sapiunt hymnoque similes sunt laudes Solis fol. 60 v. lin. 11 sqq.; quid? quod persicus scriptor cum antiquo vocabulo gentili هورخش الشديد, *validissimum Hurchosch*, appellat, idque eo aptius, quod eum non inanimam molem esse statuit, sed الحيّ الناطق الاطهر العالم, *vivum, ratione praeditum, sanctissimum, scientia pollentem.* Omnino non errare videntur qui ingenia Persarum in mysticismo islamico instar antiquae religionis patriae, monotheismo mu'hammedico temperatae et velatae, restaurasse putant.

rîdûni et Kei-Chosrewi; de facultate cogitandi, quae, si rebus spiritualibus et scientiis sublimioribus unice vacat, illa arbor fit, de qua pluribus locis coranicis allegorice dicitur, ut Sur. 36 v. 80, Sur. 56 v. 70 et 71, Sur. 23 v. 20 *), Sur. 24 v. 35, ex qua eadem Moses Deum secum colloquentem audivit, Sur. 28 v. 30 sqq.; de mente in contemplandis mundi ordinibus sapientissime dispositis defigenda; de animo humano Dei in terra vicario. Finis: ارحمنا وارضنا عنك وارضَ عنّا انّك بالجود الاعمّ على العالمين جدير. Ultimum verbum a me ipso adjectum in nostro exemplo excidit; nam quinque ultima folia tineas passa sunt, maxime ultimum, quod supposita charta recentiore sartum est. Scriptio absoluta est A. H. 791 d. 26 Mu'harrami (Chr. 1388 m. Jan.)

CCLXII.

[Ac. K. 65.]

Codex turcicus, 8° max., foll. 165, nitido char. nestá'liq: *Ssol'h-el-dîni Schemsijje;* vid. pag. 471 col. 1 lin. 8 sqq. Initium poëmatis: اى خداوندا قديمُ لم يزل· خالق الاشيا ابد سين هم ازل·. Hoc exemplum omnia argumenta ab Hammero in Hist. poës. osm., I, pag. 75 sqq., enumerata atque etiam plura continet; Dresdanum autem desinit post epilogum quinque et vigiuti phaenomenis mensis Eilûl subjunctum, qui in hoc exemplo fol. 131 v. legitur. Fol. 131 v. — 135 r. fasti astronomici mensium syriacorum iterum a Teschrîni ewwel usque ad Eilûl, ubi ea, quae de siderum et stellarum ortu et occasu in prima parte poëmatis intexta sunt, separatim amplius pertractantur ac sidera et stellae etiam describuntur. Fol. 135 v. — 137 r. de aetate mundi. Quum Deus mundum crearet, suum cuique coelo planetam dedit, septimo Saturnum, sexto Jovem, quinto Martem, quarto Solem, tertio Venerem, secundo Mercurium, primo (السماء الدنيا) Lunam, et simul definivit, ut planetae alii aliis celerius signa Zodiaci peragrarent circuitusque conficerent, singuli autem millenos annos regnarent, praeter Lunam, cujus regnum tantum nongentorum septendecim annorum esset. Ita Saturnus in quoque signo tricenos menses moratur et post tricenos demum annos orbem complet; inde quo quisque terrae in medio mundo constitutae propior est, eo minora spatia percurrit. Quum igitur exilium Mu'hammedis in annum mundi sexies millesimum inciderit, regna Saturni, Jovis, Martis, Solis, Veneris, Mercurii, illud antecesserunt, regnum Lunae cum illo incepit. Itaque ab A. H. 801 (Chr. 1398—9), quo hoc poëma scriptum est, ad aetatem mundi complendam supererant centum sedecim anni. Fol. 137 r. — 139 r. de diebus septimanae, quatuor partibus anni, duodetriginta stationibus lunaribus, duodecim mensibus anni, cum institutione ad usum Calendarii perpetui, quod fol. 139 v. scriptum est. Fol. 140 r. — 149 v. de duodecim mensibus anni arabici; vid. Hammerus l. l. pag. 81—85. Fol. 149 v. — 164 v. reliqua quinque capita, quae apud Hammerum sunt sextum decimum et quae sequuntur usque ad vigesimum. Finis: سوز تمام اولدى وختم اولدى كتاب· اوقوغل والله اعلم بالصواب·. Scriptio hujus exempli, ut fol. 1 r. docet, absoluta est A. H. 902 (Chr. 1496—7), ejus autem, unde descriptum est, a Sû-bâschi *Ibn-'Hosein* A. H. 839 ineunte m. Rebî' posteriore (Chr. 1435 m. Oct.) Nam pro اربع مائة res ipsa ثمان مائة legendum esse docet. Fol. 165 r. char. sijaqa nonnulla notata sunt de quadam medicina, qua concubitus et mari et feminae suavior redditur.

CCLXIII.

[Ac. K. 170.]

Codex turcicus persicus, 8° lat., foll. 7, praeter ea quae utrinque accesserunt, char. sijaqa: *Calendarium persicum anni Ǵelâleddîniani,* ita dispositum, ut suam quisque mensis tabulam quindenorum loculorum habeat. Ex siglis in eo adhibitis nonnulla quid significent, post ultimum mensem fol. 7 r. explicatum est. Juxta singulas tabulas indicati sunt menses Arabum antiquorum et Syrorum, qui persicis respondent, ut primo mensi Ferwerdîno Ǵumâdâ posterior et Nisân. In hoc atque in secundo, Erdebehischt, etiam ii menses persici adscripti sunt, qui antiquitus illorum locum tenebant: in primo مهرماه قديم, in secundo آباماه قديم; in primo praeterea mensis aegyptius Farmûdî. In secundo omissus est mensis syriacus Ijâr. — Ab initio libri inserta sunt haec: 1) Epistola persica, qua A'hmed Chân, minister alicujus praefecti (نواب عالى), amicos suos, Mu'hammed Emin et Mu'hammed Ǵa'far, certiores facit, praefecto nuntiatum esse, eos legatum, quem comitari jussi

*) In hoc versiculo interpretando scientias sublimiores dicit esse panem hominum theosophorum et angelorum, quem Pythagoras in Aenigmatis et Davides in Psalmis innuerint: فالمعارف خبزهم وخبز الملائكة الّذى اشار اليه فيثاغورس فى رموزه وداود فى مزاميره. In fine ejusdem loci, fol. 62 v. lin. 9 et 10, haec leguntur: وللعلماء المتألّهين اسرار فى كيفيّة تخليص النفس الى عالم الحقّ اشرنا اليها فى حكمة الاشراق, *Viri docti sapientiae divinae studiosi arcanos habent modos animi vinculis terrestribus solvendi et ad mundum divinum emittendi, quos innuimus in Philosophia illuminationis.* De hoc El-Suhrewerdii libro vid. Tholuckii Commentatio de vi, quam graeca philosophia in theologiam muhammed. et jud. exercuerit, part. I, pag. 8, ubi doctissimus vir recte assecutus est, quid الاشراق in hoc argumento valeat; saepe enim in hoc libro أشرق de lumine divino dicitur animum humanum illuminante, ut fol. 61 r. lin. 9: واذا اشرقت عليها (sc. على النفس) الانوار الالهيّة وحلّت فيها السكينة القدسيّة.

essent, deserere et remanere velle; quod si ausi fuerint, iis ab irato praefecto poenas imminere monet. 2) Epistola persica, char. ta'lîq scripta d. 12 m. Reģeb, incertum cujus anni, qua Mu'hammed Mûm amico suo, 'Abd-el-qâsim Beg, nuntiat, in castris Qazwînensibus, in quibus sit, adhuc omnia tranquilla esse; regioni Schirwâneusi Beglerbegum nondum constitutum esse; filium Principis (پسر خان) Schemâchii (در شماخی) sedere; ex hominibus plebejis et proceribus Schirwânensibus plures, quorum nomina indicantur, abiisse; filium Principis Perwâne-Begum ad populandam regionem Schirwânensem misisse; Russos Schemchâlum (regulum Kaitakorum et Kumukorum) accusavisse, quod, ut antea ab ipsis stipendia (مواجب) accipiens arcem russicam devastaverit, ita nunc a Persis stipendia accipiens eorum naves diripiat et cum Tataris Crimensibus conspiret, quare hominem e medio tollendum esse; ad quae responsum esse, Schemchâlum illam arcem ab ipsis jussum devastasse, cetera, quorum isti eum accusent, falsa esse. 3) Diarium alicujus ministri de itinere regis persici in terris suis, foedo char. nesta'lîq deproperatum. Potissimum notavit, unde et quando singulis diebus profecti sint, ubi et quando consederint. Post calendarium inserta est epistola turcica char. neschi scripta, qua Suleimân, famulus aulae osmanicae (از چاوشان درگاه عالی), alicui nuntiat, quanti apparatus belli germanici facti quantaeque copiae contractae sint; deinde mandat ut summum Vezirum confestim certiorem faciat, utrum Brata (براته) fidus sit, an infidus; nam illum Petrowicho (پتروبیك) hoc affirmanti non credere. Quodsi Brata in fide maneat, sine mora tributum mitti jubet; sin minus, ferrum et ignem denuntiat. — De illo Petrowicho vid. Hammeri Hist. osman., II, pag. 172 et 174; nam eum ipsum intelligendum esse docet mentio facta reginae, قرالیچه, i. e. Isabellae, viduae Zapolyae paullo ante mortui, ad quam ejusdem rei explorandae causae Antonius quidam missus esse dicitur, qui antea cum eo, ad quem literae datae sunt, ad aulam osmanicam venisset.

CCLXIV.

[K. 231.]

Codex turcicus, 4° min., foll. 67, char. neschi.

1) Fol. 1 v. — 55 v. *Mu'hammed Ibn-Ma'hmûdi Schirwânensis Ġauher-nâme*, liber de gemmis. Initium: سپاس بی قیاس اول ذات پر سپاس کم قدرت ایجاد اتدی الخ. Scriptor absolutis studiis doctrinae in Rumelia medicinam exercens et simul gemmarum scientiae operam dans, quum amatores et emtores earum saepe decipi vidisset, illorum instituendorum causa jam aliquoties librum scribere aggressus erat: quum m. Rebî' priore A. H. 831 (Chr. 1427 exeunte vel 1428 ineunte) ab Umûr Beg Ćelebî, filio Timurtâsch Begi (vid. Hammeri Hist. osman., I, pag. 313 lin. 4 et pag. 378 lin. 15), *A'hmed Ibn-Jûsuf Ibn-A'hmedi El-Tighâschii* *) librum de gemmis, *Ezhâr-el-efkâr* ('H.-Ch. 543 et 4335) turcicum facere jussus est. Is quinque et viginti capitibus totidem gemmas persequens docet, unde ortae sint, ubi inveniantur, quae bonae sint, quae malae, quae earum sint virtutes, utilitates, pretia; sed longus est, eadem saepe repetit et inutiles narrationes inculcat. Itaque interpres istam luxuriam coërcuit, ceterum capitum numerum, ordinem, argumenta servavit, atque ex aliis spectatis libris multa adjecit, opusculum autem ita confectum Umûr Bego dedicavit. Capita partim in sectiones divisa: 1) Fol. 3 r. — 12 r. de جَوْهَر **). 2) Fol. 12 r. — 19 v. de يَاقُوت. 3) Fol. 19 v. — 24 r. de زُمُرُّد. 4) Fol. 24 r. et v. de زَبَرْجَد. 5) Fol. 24 v. — 26 r. de بَلَخْش, pro بَلَخْشِي, idque pro بَدَخْشِي, i. e. لَعْل, ut ipse scriptor ait. 6) Fol. 26 r. — 27 r. de بَنَفْشَه. 7) Fol. 27 r. — 28 r. de بِيجَادِي, it. بِجَادِي et بُجَادِي. 8) Fol. 28 r. — 31 r. de اَلْمَاسْ. 9) Fol. 31 r. — 33 r. de عَيْنُ الْهِرِّ. 10) Fol. 33 r. — 37 v. de پَازَهْر, pro quo more turcico aliquoties پَازْهَر scriptum est, it. پَازَهْر et پَازَهْر. 11) Fol. 37 v. — 38 v. de پِيرُوزَه. 12) Fol. 38 v. — 39 v. de عَقِيقْ. 13) Fol. 39 v. — 41 r. de جَزْع, it. جَزَعْ, pro جَزْع. 14) Fol. 41 r. — 43 v. de مِغْنَاطِيس, it. مِغْنَاطِيس. 15) Fol. 43 v. — 44 v. de سُنْبَاذَج, it. سُنْبَاذَج, pro سنباذج. 16) Fol. 44 v. — 47 v. de دَهْنَج. 17) Fol. 47 v. — 49 v. de لَاجَوَرْد. 18) Fol. 49 v. — 52 r. de مَرْجَان. 19) Fol. 52 r. et v. de سَبَج. 20) Fol. 52 v. et 53 r. de جَمْشَتْ, it. جَمْشَت et جَمَشْت, pro جمسة vel جمست. 21) Fol. 53 r. et v. de خُمَاهَان. 22) Fol. 53 v. et 54 r. de

*) Sic, تِيغَاشِي, ut Flügelius in praefatione tomi secundi 'Hâgi-Chalfae pag. IV pro تِيفَاشِي, *Teifâschi*, scribi et dici jubet; quamquam ceteris locis nostri codicis paene omnibus تِيفَاشِي est, etiam تِيفَاشْ et تِيفَاس.

**) Ne inscriptione fallaris, ipsum capitis initium cavet: *Ġauher nomen commune est, quod omnes gemmas* (et eas quae proprie dicuntur, et margaritas) *comprehendit. Verum ex usu gemmariorum ġauher appellantur margaritae, ceterae gemmae suis quaeque nominibus distinguuntur.*

يَشْمْ, it. يَشِيمْ. 23) Fol. 54 r. de يَصْب. 24) Fol. 54 r. — 55 r. de بِلُورْ, it. بَلُّورْ. 25) Fol. 55 r. et v. de طَلْق. Scriptores orientales citantur hi: fol. 42 v. in marg. دوست قاضی ابو الفتح احمد بن مُتْرِف in libro, qui inscriptus esse dicitur (دُوسْت ادلو کتابنده); fol. 18 r. lin. 9 et 10 شریف جوهری; fol. 5 v. lin. ult. مسعودی; fol. 30 v. lin. ult. et fol. 45 v. lin. 7 et 8 یعقوب بن اسحاق in *Gauher-nâme* suo (loco priore filius patrem citat, qui idem fol. 38 r. lin. 2 حکیم اسحاق appellari videtur); fol. 29 r. lin. 10 (Cod. يُوخَنّا) حکیم يُوحَنّا ابن مَاسَه. Accedunt hi libri: fol. 53 r. lin. 6 تحفة الملوك, et fol. 30 v. lin. 10 کتاب صهاريج. Scriptores occidentales, vel qui videntur esse, citantur hi: saepissime أَرِسْطَطَالِيس, semel أَرِسْتَطَالِيس, scilicet ex libris subditiciis *); fol. 40 v. lin. 4 et 5 حکیم أَمَانُوس et حکیم أَنْطَاکِيَا; saepissime item بَلِينَاس, بَلِينُوزْ, بَلِينُوس, sed et ipse Plinius adulterinus **); fol. 20 v. lin. 2 et fol. 54 r. lin. 2 جَالِينُوس; fol. 30 v. lin. 8 حکیم رُوسْطِين in libro: Quomodo lapides fingantur (طاشلر جون درلمش کتابنده). Finis: نقدر کم اولمز سحق دوکلب دوکلر جکوجله ازرنه وبا سندان هاونده. Mendaci librario si credimus, hoc exemplum etiam prius absolvit, quam ipse liber scriptus est, i. e. A. H. 688 m. *Dû'l-'higge* ineunte (Chr. 1289 extremo).

2) Fol. 55 v. — 67 r. *Beithar-nâme*, liber de medicina veterinaria, septem et triginta capitum. Caput primum signa boni equi docet, cetera morbos equinos eorumque curationem persequuntur. *Besmelam* continuo sequitur inscriptio primi capitis: أول أَوّل باب آتوكْ ايوسنكْ نشان لرن بيان ادر، شيله دمشلر كم آتوكْ باشى اتسوز اولا الخ. Finis: يندك كيَنِنَه ويكَرْلرينه اسّى اسّى دورتلر تا شفا بوله.

*) Manifesta fraus est fol. 38 r. lin. 10 et 11: *In Sikender-nâme legitur, Aristotelem Naff'hat-nâme scripsisse et ad Alexandrum misisse, ubi haec dicat cet.*

**) Speciosum fucum facit ipsum nomen operis Pliniani fol. 12 r. lin. 8, ubi primum citatur, positum: سِيَرِ طَبِيعَتْ, *Naturalis Historia*. Sed quae ibi homo romanus de gemmis ex calore et humiditate et siccitate nascentibus docere perhibetur, tam genuine orientalia sunt, quam cetera omnia, quae eundem titulum prae se ferunt.

CCLXV.

[Ac. R. 76.]

Codex turcicus, 4° min., foll. 163, char. neschi: *Ja'hjâ Ibn-Mu'hammed El-Ghaffârii* کتاب یاقوتة المخازن فی جواهر المعادن, de rebus pretiosis naturalibus. Initium: جواهر زواهر حمد نا محدود ، ولآلی متلالی شکر نا معدود ، اول حضرت واجب الوجوده. Scriptor post diuturna et longinqua itinera in terras turcicas delatus ibique variis disciplinis institutus est. Tandem quum ad Qorqudum, filium Bâjezidi II, et Pijâle-Begum, illius amicum et ministrum (vid. Hammeri Hist. osman., I, pag. 698), venisset, hunc iis librum scripsit et dedicavit, quod quando factum sit, nomen ejus یاقوتة indicat, i. e. A. H. 917 (Chr. 1511—12). Duorum fontium suorum sola nomina posuit, quae apud 'H.-Ch. non inveniuntur: تنسوق نامه ایلخانی *) et جوهر نامه جدید. Quatuor libri مخازن, horrea, i. e. partes: 1) Fol. 9 r. — 20 v., quinque capitum, de rebus simplicibus, ex quibus non solum omnia metalla, sed omnia cetera corpora mundi inferioris composita sunt, et de causis metallorum. 2) Fol. 20 v. — 127 r., unius et viginti capitum, de iis gemmis, quae ex genere metallico sunt, معادن, et de horum metallorum natura, virtutibus, utilitatibus, item de arte eorum poliendorum et aliis rebus huc spectantibus. Argumenta capitum: a) یاقوت. b) عین الهرّ. c) زمرّد. d) زبرجد. e) الماس. f) انجو. g) لعل. h) فیروزه. i) پازهر. k) عقیق. l) اشباه یاقوت, i. e. بنفش, پیچاده, ماده پیچ. m) جزع. n) مقناطیس pro مغناطیس. o) سُنْباده. p) دهنج. q) لاجورد. r) جمست. s) بللور. t) یصب s. یشب. u) بُسَّد ومَرْجان. v) varii lapides: سبج s. شبق, خمّاهن, طلق, یغمر, باغص الخلّ طاشی, یرقان طاشی, عقاب طاشی, طاشی حجر ارمنی, حجر الیهود, زیت طاشی, جانب الخلّ طاشی, براق القمر s. حجر القمر, شاربخ s. حجر الدم, حجر الفارون سنك s. مرقشیشا, حجر مثقالی, حجر النوم, حجر ذو الالوان, توتیا طاشی, سُرْمه طاشی, مغنیسیا, روشنای. w) de ratione inter pondera gemmarum intercedenti **). 3) Fol.

*) De verbo تَنْسُخ, تَنْسُق, تَنْسُوخ, تَنْسُوق, dixi in Diar. liter. Hal. 1839, No. 220 pag. 542.

**) In hac parte fol. 126 v. lin. 8 auctor citatur ابو رَيْحَان, qui fortasse alterutrum illorum duorum librorum scripsit, qui supra

127 v. — 156 v. quindecim capitum, de septem metallis, quae proprie dicuntur, اجساد سبعه s. فلزّات سبع, de iis quae inde composita sunt, et de aliis corporibus naturalibus. Argumenta capitum: a) طلا s. التون. b) نقره s. سيم s. كمش. c) بقر. d) قلای s. قلعی. e) خار صينی. f) دمر. g) اسرب s. قورشون. pers. ارزيز. h) metalla composita: برنج, arab. شبه, توج, arab. صفرة, هفت خوش, سخته, طاليقون, درارو, تال s. تبرو. i) de ratione inter pondera metallorum intercedenti. k) دندان فيل كمكی, turc. بالق ديشی. l) صاچ, turc. ماهی معجون. m) آبنوس. n) ختو ديشی. o) بلسان. p) مثرودیطوس وترياق فاروق, ubi singulatim dicitur de quinque rebus ex quibus Theriaca tota, antidotum Mithridaticum ex parte componitur: قصب الذريرة, طين مختوم, سقنقور بالغی, دهن بلسان, شادنج هندی. 4) Fol. 156 v. — 161 v. novem capitum, de odoribus, عطرلر. Argumenta capitum: a) مسك. b) عنبر. c) عود. d) كافور. e) صندال. f) زعفران. g) زباد. h) لادان. i) مثلث. Fol. 161 v. — 162 v. epilogus: *Hujus libri pars prima et quarta translatae sunt ex* تنسوق نامهء ايلخانی, *ceterae tam ex eo, quam ex* جوهرنامهء جديد. Solitas preces ad lectores et Deum tria disticha sequuntur, quorum duo priora testantur librum absolutum esse m. Schewwâl A. H. 917 (Chr. 1511 exeunte vel 1512 ineunte). Ultimum distichon: خداوندا الی عرکم اقرسه •معين اول بالنبی صدر الكرامی. Paginam priorem folii ultimi complet epistola turcica char. diwani scripta, qua 'Alî Turca, Melitae captivus, patrem, Musthafâ Ćausch, rogat, ut, quum princeps Melitensis promissum de se post quatuor annos manumittendo etiam nunc, postquam undecim annos in domo ejus servierit, non efficiat, sui redimendi causa Legato francogallico Qâhirensi centum aureos Principi mittendos et literas supplices iis adjungendas tradat.

CCLXVI.

[R. 215.]

Codex arabicus, 4° min., foll. 138 chartae occidentalis non laevigatae, char. mauritanico: *Abû-Bekr Ibn-Zekerijjâ El-Râzii Kitâb-el-esrâr*, de Chemia et Alchymia. Argumenta capitum in marginibus perscripta sunt, sed cultro bibliopegi magnam partem resecta. Ibidem passim ab alio, item Mauro, atramento pallidiore notae adscriptae sunt. Libro insertus est index argumentorum literis orientalibus scriptus, sed admodum mendosus, quum is, qui eum confecit, in legendis literis mauritanicis saepe offenderit, atque etiam capitum inscriptiones, quae in libro ipso non sunt, commentus sit, ineptas et sensu carentes. *Besmelam* et *taslîjam* sequitur inscriptio, quam supra posui, hanc continuo argumentum primae partis. Partes, اقسام, septem sunt: 1) Fol. 1 v. — 28 v. فی تدبير الاجساد والارواح. Sectiones: a) فی معرفة العقاقير. b) فی معرفة جودة العقاقير من رداءتها. c) فی معرفة المصنوع من العقاقير المذكورة. d) فی معرفة الآلات. e) فی معرفة تدبير الارواح الصابغات الفرّارة. f) فی معرفة التكليس. 2) Fol. 28 v. — 51 v. فی تشميع*). Capita: a) تشميع الارواح الارواح والاكلاس وغيرها. b) تشميع الاجساد. c) تشميع الاحجار. d) تشميع الاملاح. 3) Fol. 51 v. — 61 v. فی تحليل الارواح والاكلاس المشمّعة. Species: a) التحليل بالمياه الحادّة والبوارق والاملاح. b) التحليل بالزبل. c) التحليل بالرطوبة. d) التحليل بالدقّ. e) التحليل بالمرجل. f) التحليل بالعمّيا. g) التحليل بالكرفس والسندان. h) التحليل بالتقطير. **). 4) Fol. 61 v. — 62 v. فی المزاج. Species: a) مزاج السحق والتشوية. b) المزاج بعد التحليل. c) مزاج السحق والتشميع. 5) Fol. 62 v. — 65 v. فی العقد. Species: a) العقد بالدفن. b) العقد بالقارورة والقدر. c) العقد بالييبوسة. d) العقد بالعمّيا. 6) Fol. 65 v. — 71 v. فی تصعيد الاجساد. A) التصعيد: a) تصعيد الاجسار بالارواح وتجسيدها. b) تصعيد الذهب. c) تصعيد الفضّة. d) تصعيد النحاس. e) تصعيد الحديد. f) تصعيد الرصاصين. g) تصعيد المرقشيثا. h) تصعيد التوتيا والازورد والشادنة***) والمغنيسيا والدوص.

dicti sunt. Se ipsum scriptor fol. 127 v. lin. 1 nominat مترجم كتاب يحيی البزّی.

*) شمّع apud Chemicos significat: in massam mollem cerae similem convertit.

**) In fine praeter hos resolvendi modos unum subtilissimum esse dicit, quem traditurus sit in libro سموّ الاسرار.

***) الشادنة idem est quod ab initio libri السادنج.

h) تصعيد الطلق والجبسين. i) تصعيد الزاج. B) التجسيد: a) تجسيد الحديد. b) تجسيد المرقشيثا والمغنيسيا والدوص. c) تجسيد الطلق والجبسين والزجاج. 7) Fol. 71 v. — 138 v. في عماد التدابير, varia praecepta alchymica, maxime de conflando argento et auro. Hic certus ordo non apparet. Auctore El-Râzio nihil facilius quam divinam illam artem exercere. Lege modo fol. 83 r. et v., quomodo ipse Baghdâdi cum Ibrâhîm Ibn-Ǵa'far El-Hamadânio*) primum verbis, deinde factis certaverit, atque eum vicerit; lege imprimis praecepta fol. 124 r. — 129 r. larga manu data: quod si ne tum quidem imbres aureos e sartagine effuderis, vel tuam inscitiam, vel fortunae invidiam accusa, liberalissimum scriptorem ne calumniare. Ut igitur saltem principia artis anticipes, argumenta quatuor primarum sectionum adjiciamus. Elementa materiae alchymicae triplicia sunt: العقاقير الترابيّة, العقاقير الحيوانيّة, العقاقير النباتيّة. I) *Elementa terrestria* sex generum sunt: ارواح, اجساد, احجار, زاجات, بوارق, املاح. 1) *Spiritus* quatuor: الزيبق, النشادر, الزرنيخ, الكبريت. 2) *Corpora* septem: الذهب, الفضّة, النحاس, الحديد, الرصاص, الحديد الصينيّ**). 3) *Lapides* tredecim: القلعيّ, المرقشيثا, المغنيسيا, الدوص, التوتيا, الازورد, الدهنج, الفيروزج, السادنج, الشبّ, الكحل, الطلق, الجبسين, الزجاج. 4) *Vitriola* quinque: الزاج الاسود, القلقديس, السوريين, (i. e. الزاج الاصفر), القلقطار (i. e. الزاج الابيض), القلقنة (i. e. الزاج الاخضر), (i. e. الزاج الاحمر). 5) *Nitra* sex: بورق الخبز, بورق الصاغة, النطرون, التنكار, البورق الزراونديّ, بورق العرب. 6) *Sales* undecim: الملح الطيّب, الملح المرّ, الطبرزد, الملح الاندرانيّ, الملح النفطيّ, الملح الهنديّ, الملح البيضيّ, ملح القليّ, ملح البول, ملح الرماد, ملح النورة. II) *Elementa animalia* decem sunt: 1) الشعر, 2) القحف, 3) الدماغ, 4) المرارة, 5) الدم, 6) اللبن, 7) الصوف, 8) القرن, 9) العيون, 10) العظام. III) *Elementa vegetabilia* rarioris sunt in alchymia usus; ex iis adhibetur potissimum الاشنان الطويل الرطب السنجيّ المسمّى*) بالخمسة اصابع. Horum elementorum sex arte quaeruntur: القلقديس, القلقطار, التنكار, ملح القليّ, ملح الرماد, ملح البول; cetera natura praebet. Instrumenta haec sunt: 1) الكور, 2) المنفاخ, 3) البوطقة, 4) الماشق, 5) الماسك, 6) بوط بن بوط, 7) المقطع, 8) المكسر, 9) القرعة, 10) الانبيق ذات الخطم, 11) القابلة, 12) العميا, 13) القامي, 14) الاثال, 15) الموقد, 16) الاقداح, 17) الاعمى, 18) القوارير, 19) الصلاية, 20) الفهر, 21) الاتون, 22) المنابستان, 23) النافخ نفسه, 24) الازج, pro quo fol. 5 v. lin. 4 est الدرج, 25) الكرة, ex quibus ea, quae minus nota sunt, describuntur fol. 4 v. lin. 10 — fol. 5 v. lin. 8. Ad omnes autem operationes alchymicas necessaria est طين الحكمة, *maltha alchymica*, qua rimae et commissurae vasorum oblinantur, quae quomodo conficiatur docet reliquum fol. 5 v. Passim, ut fol. 93 v. lin. antepen., fol. 95 r. lin. 2, fol. 106 v. lin. 8, citatur liber alchymicus البحر المحيط. Fol. 133 — 135 orationi interpositae sunt σημειογραφίαι, in quibus materiae, instrumenta et operationes signis hieroglyphicis indicantur. In fine, fol. 135 v. — 138 r., demonstratur, alchymiam non solum a ratione, sed etiam a lege divina probari, ac jam Adamum, primum et hominem et prophetam, eam a Deo accepisse, ab hoc autem Sethum; deinde Idrisum, Abrahamum, Mosem, Davidem, Salomonem, Alexandrum, Mu'hammedem, 'Alium eam exercuisse; omnino Deum hanc artem viris sanctis et piis ad salutem, impiis autem, ut Qârûno, ad perniciem impertiisse. Finis: وهذا القسم يسمّا تدبير الدواء وهو تدبير الاكسير الاعظم , وهذا ما بلغ من هذا الكتاب رحم الله مؤلّفه ولمن دعا له بالمغفرة وصلّى الله على سيّدنا ومولانا محمّد وآله وصحبه وسلّم.

*) Hic eum simpliciter الحكيم الهمدانيّ appellat; totum nomen legitur fol. 69 v. lin. 2 et 3; nam eundem esse, ea, quae lin. 3 — 5 sequuntur, certissime docent.

**) In primo horum indice fol. 1 v. lin. 9 inter القلعيّ et الحديد الصينيّ positum est الاسرب, quam scriptor manifesto speciem τοῦ الرصاص esse voluit, quum alibi dualem الرصاصين posuerit. Certe fol. 2 v. lin. 1. cum ceteris tantum septem corpora statuit: وامّا الاجساد السبعة فمعروفة الّا الحديد الصينيّ فهو معدوم.

*) In codice est المسمّا, ad quod exemplum omnia, quae Grammatici in ى exire jubent, in hoc libro ا adsciscunt.

CODICES DE MEDICINA.

CCLXVII.

[Ac. K. 205.]

Codex persicus, 4° min., foll. 84, char nestaʿliq.

1) Fol. 1 v. — 14 r. فوايد مولانا يوسفى طبيب هروى, *Jûsufîi, medici Herâtensis, Fewâid*, poëma didacticum de medicina. Initium: بدانکه چو کفتی سپاس ودرود • که در فنّ طبّست اين قطعها • فوايد شدش نام وهر حرف ازوست • زدرّهای حكمت درّ بی بها •. Sunt *qytʿât* binorum, interdum ternorum vel plurium distichorum, per loculos lineis rubris inclusos digestae, earumque consonae finales ex ordine hae undevigiuti: ا, ب, ت, ج, د, ر, ز, س, ش, ص, ع, غ, ك, ل, م, ن, و, ه, ى. Post prooemium quinque distichorum ipsum poëma sic incipit: غرض از طبّ دو چيز آمده است • بشنو از يوسفى به سمع رضا • حفظ صحّت يكى ازان باشد • ديكرى دفع علّت مرضا •. Ut in his a metro Muteqârib, quod in prooemio adhibitum est, ad metrum Chafîf transitur, sic in reliquo poëmate metra non minus quam argumenta varie miscentur. Ceterum non modo diaetetica et medica, in his aphrodisiaca, sed etiam cosmetica docet Jûsufî, ut fol. 5 v. lin. 10 et 11 canos nigros reddere, fol. 8 lin. 2 et 3 nitorem genarum ab aestu solis et ignis defendere, al. Ultima *qytʿa* ex bulbis narcissorum vomitorium parare docet, quam sequitur *châtime*: بدستيارى كلكم شد اين رساله تمام • كه آفتى نرسد زانقلاب ايّامش • زخوانندنش بفوايد رسند چون اخيار • بوْد فوايد اخيار سال اتمامش. Finitum igitur est poëma eo anno, quem repraesentant duo verba فوايد اخيار, i. e. A. H. 913 (Chr. 1507—8).

2) Fol. 14 r. — 16 v. *Ejusdem* رسالهٔ ماكول ومشروب, poëma de ratione edendi et bibendi, ex versibus binariis (*meϑnewî*) metri Muteqârib compositum. Initium: زبانرا چو در اوّل اين كلام . زحمد وتحيّت رساندى بكام . بدان اى خردمند روشن ضمير • كه كويد چنين يوسفىء حقير • كه اين نسخه را بر تو كردم رقم • زتدبير ماكول ومشروب هم • در آندم كه اين نسخه منظوم شد • بماكول ومشروب موسوم شد • چو از چهره اين ماه برقع كشود • مرا كشت*) تاريخ او خوش نمود •. Duo verba, quae in his tempus compositi poëmatis indicant, خوش نمود, si ad amussim computantur, A. H. 1006 (Chr. 1578—9) efficiunt, quod cum tempore poëmatis superioris conciliari vix potest. Finis châtimae, in qua poëta Deum laudat eique gratias agit: زانعام او باد سامان من • فداى ره او دل وجان من •

3) Fol. 16 v. — 17 v. *Ejusdem* قصيده در حفظ صحّت, carmen de conservanda valetudine, metro Remel. Initium: اى كه دارى تندرستى از درِ حكمت در آ • تا بعلّتهاى كوناكون نكردى مبتلا •. Capita: 1) de edendo et bibendo; 2) de motu et quiete corporis; 3) de motu et quiete animi; 4) de vigiliis; 5) de alvo adstrictiore laxanda; 6) de alvo laxiore adstringenda; 7) de concubitu; 8) de victu et amictu singulis anni partibus convenienti; 9) quaestiones variae. Tribus ultimis distichis hujus capitis Jûsufî dicit se sperare, fore ut Bâber, Imperator indicus (mort. A. Chr. 1530), suo poëmati faveat. Finis: از خدا امّيد ميدارم كه كيرد هر زمان • دشمنشرا آنچنان دردى كه نپذيرد دوا •

4) Fol. 18 r. — 62 v. *Ejusdem poëma* رسالهٔ علاج الامراض, de curandis morbis, *cum* جامع الفوايد, i. e. commentario orationis solutae. Post وبعد scriptor nomen suum hoc posuit: Jûsufî Ibn-Muʿhammed Ibn-Jûsuf. Argumenta singulorum capitum haec esse solent: primum nomen morbi, plerumque arabicum, cum interpretatione persica, item ejus causa, signa, natura; deinde *rubâʿijje* hujus metri: ⏑ ⏑ ¦ ⏑ ¦ – ⏑ ⏑ ¦ – ¦ ⏑ ¦ – ¦ ⏑ ⏑ ¦ –, de curatione morbi; postea *fifet*, i. e. amplior descriptio medicamentorum et curationis; tandem, quamquam non ubique, *ischârât*, i. e. varia de aliis remediis, maxime alvum solventibus, de diaeta, al. Capita: 1) Fol. 18 r. — 25 v. morbi capitis, in his affectiones animi et corporis in capite sedentes et inde orientes: cephalalgia sanguinica, cholerica, phlegmatica, melancholica, quae ex aestu solis nascitur, quae ex frigore nascitur, hemicranium (شقيقه), inflammatio alterius ex duabus membranis cerebri (سرسام), oblivio (نسيان), hebetudo et imbecillitas mentis (حمق ورعونت), torpor sensuum et immobilitas (جمود), lethargus (سبات), insomnia (سهر), insania (جنون), amoris impotentia (عشق), caligatio oculorum in surgendo (سدر), vertigo (دوار), epilepsia (صرع), apoplexia s. torpor sensuum et omnium membrorum (سكته), incubo (كابوس), torpor alicujus membri (خدر), hemiplexia (فالج), spasmus oculos, faciem, labra obliquans (لقوه), tremor alicujus membri (رعشه), subsultus sive palpitatio alicujus membri (اختلاج), spasmus alicujus membri (تشنّج),

*) In codice deest كشت, quod et metrum requirit, et sententia.

tentigo alicujus membri (تمدّد). 2) Fol. 25 v. — 28 r. morbi oculorum. 3) Fol. 28 r. — 29 r. morbi aurium. 4) Fol. 29 r. — 30 r. morbi nasi. 5) Fol. 30 r. et v. morbi faciei. 6) Fol. 30 v. — 31 v. morbi oris. 7) Fol. 31 v. et 32 r. morbi dentium. 8) Fol. 32 r. et v. morbi linguae. 9) Fol. 32 v. — 35 r. morbi gutturis. 10) Fol. 35 r. et v. morbi pectoris. 11) Fol. 35 v. — 36 r. morbi cordis. 12) Fol. 36 r. et v. morbi mammarum. 13) Fol. 36 v. — 38 v. morbi stomachi. 14) Fol. 38 v. — 40 v. morbi jecinoris. 15) Fol. 40 v. — 41 r. morbi splenis. 16) Fol. 41 r. — 43 r. morbi intestinorum. 17) Fol. 43 r. et v. morbi ani. 18) Fol. 43 v. — 46 r. morbi renum et vesicae. 19) Fol. 46 r. — 47 v. morbi membrorum genitalium virilium. 20) Fol. 47 v. — 49 v. morbi membrorum genitalium muliebrium. 21) Fol. 49 v. — 51 r. morbi dorsi, natium, manuum, pedum. 22) Fol. 51 r. — 53 r. febres. 23) Fol. 53 r. — 60 v. morbi in superficie corporis sedentes, quorum saltem nomina adjiciam, ubertatem hujus capitis e longinquo ostensurus: اورام, فلغمونى (φλεγμονή), حمرهء ريحى (pers. سرخ باد, erysipelas), ورم ريحى, ورم رخو, خنازير (scrofulae), نقاط *), نمله, جمره, جذام, سرطان, غدّه, سلعه, بلخيّه, سعفه, بنات الليل, حصف, شرى (pers. دنم), حكّة الاعضاء من غير جرب, جرب (pers. گرِيون), قوبا, فرنكيّه, دنبل, vulg. دمّل, (pers. كرنمه), داحس, ثولول, الجرب, جدرى, عرق مدنى, بثور لبنيّه, طاعون, آكله, دبيله, برش (pers. تاش), كلف (pers. سرخچه), حصبه (pers. كنجدك), خيلان, نمش, بهق, برص, قمقام, حرق النار, صنان, كثرة العرق, (چهار پايك). 24) Fol. 60 v. — 61 r. morbi capillorum, داء الثعلب, داء الحيّة, تشقّق الشعر, افراط جعودت شعر, شيب غير طبيعى. 25) Fol. 61 v. de nimia macie et obesitate. 26) Fol. 61 v. et 62 r. de morsibus et punctibus serpentum, scorpionum, phalangiorum (رتيلا), apium, vesparum, crabronum, canum rabidorum. 27) Fol. 62 v. de antidotis. Scriptio absoluta est d. 3 Schawwâli A. H. 968 (Chr. 1561).

5) Fol. 63 v. *Exordium libri* ستّه ضروريّه, *Sex rerum necessariarum*, sc. ad conservandam valetudinem. Scriptus est, ut ex versibus in exordium illigatis intelligitur, sub rege persico ex gente Ssafiorum, vulgo Sofiorum, fortasse Ismâ'ilo, dynastiae conditore. Exordium abruptum est in his verbis: واكر مريض اطاعت طبيب كند شايد كه قوت, ex enumeratione impedimentorum amissae valetudinis recuperandae. Fol. 64 v. et 65 r., 66 v. et 67 r. adnotationes medicae in marginibus arearum vacantium adscriptae.

6) Fol. 68 v. — 78 v. *Mu'hammedis 'Hamâtensis Iezdensis medici* (محمّد حموى يزدى طبيب) *commentatio de coffea, thea, bezoaro, radice Chinae* (قهوه وچا وفادزهر وبيخ چينى). Initium: الحمد لله الّذى اودع الخواصّ فى ماهيّات العقاقير والدواء. Quatuor sectiones: 1) Fol. 68 v. — 72 r. de coffea, quinque capitum (اصول), quibus scriptor haec praemisit: neque in libris de re pharmaceutica (صيدنه, pro صيدله; vid. Sacy in *Relation de l'Egypte*, pag. 94, cui adde ex Bochthoro: „*Apothicaire*, صيدلانى, *pl.* صيادله," quod ne dubita quin deflexum sit a صندلانى, venditore ligni sandali) neque apud herbarios (حشّاشان) quidquam de coffea inveniri, nec medicos sui temporis accurate in eam inquisivisse, nisi quod praeceptor suus, *'Imâd-el-dîn Ma'hmûd* medicus, de ea commentatus sit, sed brevius. Argumenta capitum: a) de usu coffeae orto et propagato. Abû'l-'Hasan Schâdeli, celeberrimus doctor ssuficus, auctor precationis حزب البحر (vid. pag. 449 col. 1 lin. 28 et 29), cum nonnullis discipulis in montana Arabiae australis secesserat. Ibi quum victus defecisset, discipuli cibos quaesitum missi baccas coffeae invenerunt et ad magistrum attulerunt. Tum varia in iis tentata: alii crudas manducarunt, alii carne exutas, alii tostas. Tandem negligentia ministri, qua grana quondam nimis, ut putabant, tosta erant, artem docuit potus parandi, quem mox senserunt animos hilariores et ad negotia alacriores reddere. Deinde in sedem pristinam remigrantes magnam copiam granorum secum portarunt atque ex illo tempore ad officia monastica peragenda et vigilias ceterasque molestias perferendas coffea adjuti sunt. (Cf. Sacyi Chrestom. arab. ed. II, tom. 1 pag. 419 med.) Hinc usu ejus per Arabiam et Persiam propagato etiam caffeopolia instructa sunt, in quibus homines voluptarii et festivi suaviter otiari, confabulari et genio indulgere consuerunt. b) de temperatura (مزاج) coffeae. c) de ejus utilitatibus. d) de ejus noxis. e) de modis ejus coquendae et bibendae. 2) Fol. 72 r. — 73 v. De thea. Libri de medicina notissimi, ut اختيارات, منهاج, جامعين, eam non commemorant, praeter *Abû-Rei'hâni* صيدنه et *'Hosein Ibn-Is'hâqi*

*) Quantitas verbi ex *rubâ'ijje* elucet:

كردد چو زنقّاط تنت فرسوده
رگ زن كه همان زمان شوى آسوده
مى ساز شكاف يكيكش را وبرو
مى پاش روانى انزروت سوده

Quum corpus tuum pustulis aquosis affligitur, venam incide; nam protinus levaberis. Deinde eas singulas finde iisque massam sarcocollae liquefactae insperge.

Judaei اختيارات. Ex his duobus libris et *Ǵuneidii* قراباذين excerpta sunt quae proxime sequuntur de usu theae in terra natali, i. e. sinica, et in tibetana, in quam a mercatoribus importatur, de ejus natura, sapore, effectibus, tandem de ejus inventione, quae sic narratur: Aulicus quidam sinensis ab Imperatore in exilium actus, et animo et corpore aeger, dum quondam circa pagum, in quo consederat, vagatur, plantam theae vidit eaque famem, qua forte tentabatur, sedavit. Inde brevi convaluit et eodem usque cibo usus vires corporis mirum in modum auxit. Tandem aliquis ex familiaribus Principis ad eum venit et, quum tam bene valentem vidisset, rem domino nuntiavit. Is ab homine arcessito causam miraculi sciscitatus illam plantam afferri jussit et medicis proposuit, qui ejus vires experimentis confirmarunt. Deinde de theae temperatura, utilitatibus, speciebus, pretio, coquendae et bibendae modis. In fine scriptor dicit sua aetate grana ejus cum foliis ex Sina in Persiam advecta ab hortulanis ʿAbbâsi regis seri; tamen se nescire, num plantae inde natae easdem vires habeant quas indigenae *). 3) Fol. 73 v. — 76 v. De bezoaro **) qui idem lapis hircinus, حجر التيس, appellatur, quia in ventriculo hircorum montanorum nascitur; de ejus origine, natura, speciebus, temperatura, viribus, usibus, bonitatis experimento ***). 4) Fol. 76 v. — 78 v. De radice Chinae vera s. orientali (Smilace China L.), quae etsi jam ineunte saeculo post hiǵram nono (ab A. Chr. 1494) in Persia innotuerat, tamen ante hunc scriptorem nemo quidquam de ea edidit praeter ipsius magistrum, ʿImâd-el-din Maʿhmûd Schîrâzenum, qui compendiariam de ea commentationem scripsit. Primum igitur eam sic describit: چوبی است معقّد صلب ملوّن بحمرت که از ولایات فرنك ببلاد اسلام می آورند والحال در میان مردمان بمرتبهٔ شیوع یافته که از ذکر تحدید وتوصیف مستغنی است ودر ازالهٔ امراض مختلف بتخصیص مرض آتشك که در دفع آن بغایت موثّر است, *Lignum est nodosum, durum, coloris rubri, quod ex Europa in terras moslemicas advehitur, jam adeo inter homines pervulgatum, ut definitione et descriptione non egeat. Ad pellendos varios morbos, maxime morbum venereum, efficacissimum est.* Ut hic چوب est pro بيخ, ita postea quoque promiscue چوب چينى et بيخ چينى. Quatuor capita (مطالب): a) de ejus temperatura et natura. b) de ejus utilitatibus. c) de qualitatibus quae in ea requiruntur, de justo ejus pondere, de modo ejus coquendae et bibendae, de diaeta inter usum ejus et post eum servanda. d) de noxis ejus. Finis: آنچه بتجربه رسیده بود این بود که بقلم شکسته رقم آمد. Exemplum Muhammed Schefiʿ Ibn-Maʿhmûd, ex خبابد in Choresania oriundus, absolvit Constantinopoli d. 29 m. *Ḏû'l-ʿhiǵǵe* A. H. 1049 (Chr. 1640).

7) Fol. 79. r. *Formula componendi medicamenti* مادّة الفرح جدوادى, quod sic appellatur, quia laetitiam excitat et zedoaria indica pars ejus primaria est.

8) Fol. 80 r. — 82 v. *Formulae sorbitionum* (شربتها) *ex succis variarum rerum saccharo incoquendis conficiendarum*, quae quas vires medicas habeant simul indicatur. Illae res hae sunt: mala, pira, nymphaea (نيلوفر), buglossa (گاوزبان), papaver, hyssopus, mala punica subacida *) cum mentha hortensi (پودينهٔ باغى), violae, mala cydonia (سفرجل, pers. بهى, quod non colocynthidem significat, ut apud Meninskium legitur) cum limoniis (ليمو), mala aurantia (نارنج), baccae myrteae (حبّ الآس), cydonia, lignum sendali, uvae immaturae, pruna, melissa (بادرنجبويه), absinthium, tandem, quod mireris, bombyx (ابريشم). Locus de bombycina ista sorbitione hic

*) Et hic, et fol. 71 v. lin. 11, ubi se ʿAbbâsum I zingiber in pulverem contritum coffeae admiscentem vidisse narrat, nomini regis subjungit: *Cujus regnum Deus aeternet!* unde librum intra A. Chr. 1588 et 1629 scriptum esse constat.

**) Duplicem verbi پازهر s. پادزهر s. فادزهر usum esse, angustiorem et latiorem, fol. 74 r. lin. 7—10 haec docent: مصطلح اطبّا چنان شده که هر دوای که دافع سموم ومزیل غایلهٔ نهش هوام باشد اگر مفردی باشد از مفردات مسمّی بپادزهر سازند واگر مرکّبی باشد از مرکّبات بتریاق موسوم گردانند *Usus loquendi medicorum hic est, ut omne medicamentum, quod venena pellit et morsus reptilium innoxios reddit, si est simplex, bezoarum nominent, si compositum, theriacam.*

***) Nescio an nullus adhuc grammaticorum persicorum animum ad usum emphaticum exitus vocativi *â* in casu nominativo adverterit, qualis invenitur fol. 71 v. lin. 4: امّا حضرت استادی عمادا محمودا چنین فرموده اند, *Illustrissimus autem magister meus, ʿImâdâ Maʿhmûdâ* (pro ʿImâd s. ʿImâd-el-din Maʿhmûd), *sic dixit*, et fol. 75 r. lin. 22 et 23: امّا حضرت حکمت ومغفرت پناه استادی عمادا محمودا مغفورا میرورا چند طریق بجهت خوردن آن تعیین فرموده اند. An forte lingua persica hanc formam ex contagione aramaïcae traxit?

*) انار ميخوش, quod adjectivum otiosum non esse docent duae aliae species fol. 81 v. lin. 2: انار ترش وانار شيرين, *mala punica acida et dulcia.* Ea commemorantur in شربت فواکه, in quam conveniunt succi malorum, pirorum, cydoniorum, aurantiorum, punicorum acidorum et dulcium, item omphacomeli, ربّ غوره.

est: شربت ابریشم تقویت معده ودل میکند بکیرند ابریشم خام نا جوشانیده پنجاه درم ودر آب باران بجوشانند یکشبانروز بخیسد بعد ازان پوشیده بر نار هادی بجوشانند مقدار سه ساعت بلکه چهار ساعت وبعد التغلیه آبش را صاف کنند ودر چهار صد درم شکر سفید مکرّر*) بقوام آرند وبعد از قوام دانکی عنبر خام مسحوق حل کنند, *Sorbitio bombycina stomachum et cor firmat. Sumantur quinquaginta drachmae bombycis crudae, non coctae, et in aqua pluvia coquantur et per viginti quatuor horas macerentur. Postea iterum tres vel potius quatuor horas leni igne coquantur, et postquam coctae fuerint, jus earum liquetur et quadringentis drachmis sacchari candidi purissimi inspissetur, quo facto granulum* (quadrans drachmae) *ambari crudi triti in illa massa solvatur.*

9) Fol. 83 r. — 84 v. *Nomina arabica, persica, turcica, plantarum et metallorum, cum nominibus latinis quae illis respondent, et ipsis arabice scriptis.* Index non est perfectus; nam modo orientalibus latina non sunt adjuncta, modo latinis orientalia. Literarum forma scribam orientalem prodit, orthographia Turcam. In latinis indicia doctoris germanici sunt v per ف redditum, ut حربق فراتروم, veratrum, خبازی مالفا, malva, et s ante alias consonas per ش, ut شمیلاقس سپینا, spina, smilax. Utilia visa sunt haec: مکّه صمانی, foenum meccanum, turc., l. q. قلقدیز (leg. قالقدیر قالاقانتوم), schoenanthus; اذخر سقینانتی pro (قلقدیس), chalcanthum; سرخس فیلقز, filix; شقایق النّما (l. النعمان) خیار شنبه (شنبر l.) قسّیه, cassia; کلنجك, انیمونه کلنجك, anemone, turc. *gelingyq*, pro *gelingik*; فشفسه تریفولیوم ترفیل, trifolium, *tirfil*, quod verbum ex τρίφυλλον ortum est, quamquam usitate dicitur اطریفل, ut apud Bochthorum est s. v. *trèfle d'eau*; صندل عاشقه هیدرا صارماجق, haematites; الحدید عیماتیتس hedera, turc. *farmagyq*; بقلة الیمنیّة بلیتوم اشتیر, blitum, turc. *ischtir*; حصه (خصی l.) الثعلب تستیقولس قولیز, testiculus vulpis; سنبل هندی ناردوز اندیقوز, nardus indica; کثیرا تراغاقانته لاقریما غومّی دراغانتی, tragacanthae lacrima, gummi draganti (ital. *gomma adraganti*, francog. *gomme adragant*); لوبیا شمیلاقس هورتنسز بوغرلجه, smilax hortensis, turc. *bogrulge*, pro بوکرلجه, *bögrülge*; اشنه انیبارز (امبرباریس pro), موشقوس وبریون, muscus et bryon; ذنب الخیل سپینا اقوتا بربریز, spina acuta, berberis; فراسیون ماروبیوم, marrubium; اقویستوم equisetum; بادرنجبویه اپیاستروم ملسا, apiastrum, melissa; عاقر قرحا پیرتروم, pyrethrum; بهر (بخور l.) مریم قیقلامینوس cyclaminus; لوف دراقونقولوس, dracunculus; سقرام زیقوتا (شوکران pro) یوزرلق, cicuta, turc. *jüzerlik**); توتیا زرنیخ صندرخا, sandaracha; اقلیمیا پومفولقز, pompholyx; قادمیا, cadmia (Bochthor: „*Cadmie, espèce de suie métallique*, قلیمیا; *Calamine, pierre calaminaire*, — حجر سلیمانی حجر التوتیا," hinc nostrum *Galmei*); سورنجان قولخیقوم, colchicum; حیّ العالم سیدوم, sedum; مرده سنك سپوما ارغنی, spuma argenti; برسوشان ادیانتوم, adiantum (apud Freytagium est برشنوسان et برشانوشان; apud Bochthorum: „*Capillaire, adiante*, برشاوشان ou برسیاوشان" ex quibus formis ultima Meninskiana vera est, quasi pilosum pectus Sijâwuschi); سقولوفندریون اسپلینوم, asplenum; حشیشة الطحال حشیشة لوناریه, lunaria (Bochthor: „*Lunaire, plante*, تقطع سیلان الدم" herba fluxum sanguinis sistens); مرزنجوش سامسوخوم مایورانا, sampsuchum, majorana; اسطوخودوس ستخاس, stoechas; فودنج اوریغانوم, origanum; عرق سوس رادقز دولزیز, radix dulcis; اساروں اساروم asarum; غار لاوروز, laurus (Bochthor: „*Laurier*, شجر الغار"); بزباره ماثیز, macis (Bochthor: „*Macis, écorce intérieure de la muscade*, بسباسه — بزباره"); اکلیل الملك ملیلوتوز, melilotus; بابونج انتیمیز, anthemis; اقحوان پارتنیوم, parthenium; فیونیه پیونیا, paeonia (apud Meninskium est فاونیا et فاونیا, it. apud Bochthorum: „*Pivoine*, (فاونیا"); حشیشة الزجاج الزینه, helxine; زرنیخ اسود اوریپیغمنتوم, auripigmentum.

*) Vid. Diss. mea de glossis Habicht., pag. 65 lin. 7—9 cum adnot.

*) Infra est شوکران زیقوتا بالدران, cicuta, turc. *baldiran*, et حرمل روتا سلوستریز یوزرلق, ruta silvestris, turc. *jüzerlik*

CCLXVIII.

[Pf. K. 270.]

Codex turcicus, 8° min., foll. 108 chartae orientalis, char. nesta'liq: *'Hâgi Pâschae Teshil*; vid. 'H.-Ch. 2995, Hammeri Hist. poës. osman., I, pag. 73 lin. 13 sqq.*), Catal. Dresd. 52. Initium: حمد وسپاس وشكر بى قياس يجا تكريكيم موجودات عدمدن وجوده كتردى. Deinde: *Secundum sententiam illam:* خير الناس من ينفع الناس, *Optimus hominum is est, qui hominibus prodest, compendium medicinae scribere volui, quo rationem valetudinis conservandae et eorum morborum, qui saepe usu veniunt, causas et signa et curationes declararem, ut, quum medici periti copia non esset, hoc compendio utereris.* Tres partes, اوچ بخش: 1) Fol. 1 v. — 26 r., duorum capitum: a) fol. 1 v. — 5 r. de طبّك علميسى, parte medicinae theoretica, i. e. de conversione ciborum in chylum et origine quatuor humorum et temperamentorum, de temperamentis quatuor partium anni et de vi earum in corpora, de signis humorum et temperamentorum in hominibus praevalentium, de tentando sanguinis pulsu, de inspicienda urina. b) fol. 5 r. — 26 r. de طبّك عمليسى, parte medicinae practica, i. e. de quaerenda salubritate aëris, de delectu aquae, de exercitatione corporis, de usu somni, de usu vomitionis, de usu thermarum, de lotione quae fit aqua frigida, de usu aquarum calidarum naturalium, de usu concubitus, de diaeta singulis partibus anni convenienti, de diaeta convalescentium, de diaeta mulierum gravidarum et puerperarum, de diaeta aegrotorum, de alvis eorum laxandis, de vomitione eorum, de usu phlebotomiae, scarificationis, clysteriorum, de crisi (بحران), de signis bonis et malis. 2) Fol. 26 r. — 52 v. de cibis, potionibus, medicamentis: fol. 26 r. — 35 v. de cibis, fol. 35 v. — 38 r. de potionibus, fol. 38 r. — 44 r. de medicamentis simplicibus, fol. 44 r. — 52 v. de medicamentis compositis, separatim fol. 52 r. et v. de exprimendis oleis. 3) Fol. 52 v. — 108 v. de morborum causis, signis, curationibus: fol. 52 v. — 59 r. de morbis capitis: de cephalalgia, de inflammatione cerebri, de melancholia et insania, de insomnia, de vertigine; fol. 59 r. — 61 v. de morbis oculorum; fol. 61 v. — 62 v. de morbis nasi; fol. 62 v. — 63 v. de morbis aurium; fol. 63 v. — 64 v. de morbis dentium; fol. 64 v. et 65 r. de morbis linguae; fol. 65 r. et v. de morbis faciei; fol. 65 v. — 68 v. de morbis gutturis; fol. 68 v. — 69 v. de morbis pectoris et pulmonum; fol. 69 v. — 70 v. de morbis cordis; fol. 70 v. — 73 r. de morbis stomachi; fol. 73 r. — 75 r. de morbis jecinoris; fol. 75 r. — 78 v. de morbis partium genitalium *), umbilici, ani; fol. 78 v. — 80 r. de morbis intestinorum; fol. 80 r. — 81 r. de ictero; fol. 81 r. et v. de splenitide; fol. 81 v. et 82 r. de taenia et vermibus lumbricis; fol. 82 r. et v. de calculo; fol. 82 v. et 83 r. de stranguria; fol. 83 r. et v. de diabete; fol. 83 v. — 84 v. de vi genitali deminuta aut amissa; fol. 85 r. — 87 r. de morbis artuum; fol. 87 r. — 95 v. de febribus; fol. 95 v. — 105 r. de omnibus generibus exanthematum, pustularum, ulcerum in superficie corporis provenientium; fol. 105 r. — 106 r. de vulneribus, ossibus fractis, membris torsis et luxatis, offendendo et feriendo laesis, capite fisso, cute elisa; fol. 106 r. et v. de manibus, pedibus, facie, labris sua sponte fissis; fol. 106 v. de corpore adusto; fol. 106 v. — 108 r. de venenis et antidotis; fol. 108 r. et v. de morsibus canum rabidorum. Finis: اول قدر الدرب جكرن اللر اول كشيه يدرلر مجربدر.

*) Secundum ea, quae Hammerus ibi docuit, in Cod. Dresd. 51 pro „*Liber selectus de arte medendi*“ scribe: *Liber selectus ex Sehifâ*, i. e. ex opere majore 'Hâgi-Pâschae de medicina.

*) Simpliciter قسم, ut apud medicos graecos, si recte memini, τὰ μέρη.

CCLXIX.

[Pf. K. 245.]

Codex turcicus utrinque truncus, 4° min., foll. 251 (nam etsi numeri foliorum ab 1, quod revera secundum est, ad 266 procedunt, tamen 6, 137, 138, 247 — 258 exciderunt), char. neschi: *Ibn-Scherîfi compendium medicinae*, cui nomen dedit يادكار ابن شريف vel simpliciter يادكار; vid. Cod. Dresd. 17 in praefatione. Initium ex eodem codice sumtum: الحمد لله ربّ العالمين والصلوة والسلام على سيّدنا ونبيّنا محمّد وآله وصحبه اجمعين ' امّا بعد توكل **) اتدى دوايه مقيّد اولدى حق تعالى جلّ وعلى ندا اتديكم يا موسى الخ Hic codex ex abrupto incipit ab indice argumentorum praefationi subjuncto, qui usque ad fol. 2 r. continuatur. Quinque partes, بش بخش: 1) Fol. 2 r. — 106 r., duorum tractatuum, ايكى مقاله: A) fol. 2 r. — 29 v. de conservanda valetudine, sedecim capitum, ex quibus septem priora in hoc codice fol. 2 r. — 3 v. in unum contracta sunt, ex reliquis finis octavi et initium noni cum fol. 6 exciderunt. In codice Dresdano integra sunt: a) de aëre; b) de diaeta quatuor partium anni; c) de habitatione; d) de vestitu; e) de cibis; f) de aqua; g) de vino; h) de somno et vigilia; i) de exercitatione corporis; k) de alvo medicamentis laxanda; l) de vomitu; m) de phlebotomia et scarificatione; n) de ceteris humorum egestionibus, quae fiunt per urinam, sudorem, mucum et alia ex naso manantia, salivam, seminis emissionem, alvi dejectionem balanis et clysteriis provocatam; o) de vi quam affectus

**) Quae sequuntur, ante توكل saltem nomen Mosis excidisse docent.

animi et actus mentis in corpus habent; p) de diaeta senum; q) de diaeta viatorum. B) fol. 29 v. — 106 r. de iis rebus, quarum scientia in medicina necessaria est, tredecim capitum *): a) de causis materiae morborum; b) de morbis partim ex humorum abundantia, partim ex defectu nascentibus; c) de abundantia humorum duplici; d) de maturitate materiae morbi; e) de crisi; f) de iis morbis, qui aliis tolluntur; g) de signis convalescentiae; h) de signis morbum futurum indicantibus; i) de signis convalescentiae desperandae sub finem morbi apparentibus; k) de variis rebus alvum laxantibus; l) de variis potionibus, quarum multae etiam sanis utiles et gratae sunt; m) de theriacis et ecligmatis s. electuariis; n) de rebus quae medicis in curandis aegrotis observandae sunt **). 2) Fol. 106 r. — 213 v. de morbis partium corporis a capite usque ad pedes, triginta capitum, ex quibus undecim priora morbos capitis et eas affectiones persequuntur, quas in Cod. CCLXVII, 4, illis subjectas vidimus; undeviginti posteriora morbos oculorum, aurium, nasi, oris, labrorum, linguae, dentium, gutturis, pectoris, laterum, pulmonum, cordis, stomachi, intestinorum, alvi, ani, jecinoris, splenis, renum, vesicae, inguinum, partium genitalium, artuum. Capite penultimo separatim de morbis mulierum propriis dicitur. 3) Fol. 213 v. — 255 v. de febribus, variolis (چچك), petechiis s. morbillis (حصبه). 4) Fol. 225 v. — 243 v., ubi haec pars abrupta est, de omnibus generibus tumorum, ulcerum, exanthematum: خنازير ,بلغمى وصوق شيش ,سرطان ,اسّى شيش (turc. ,(قورولوغن (turc. داحس ,طاعون ,(خنام s. اوتن كسمه جمره ,(قورد اشى (turc. شرا ,(چبان (turc. دنبل s. دمّل حمره (turc. ,كاورسى ,آتش پارهسى ,(كويندرمه (turc. قوبا ,كل باش ,سعفه وشيرينه ,ايوز وكاجيك ,(اسرغو (turc. دمركو). Fol. 244 r. — 247 r. quarta pars continuatur et absolvitur, sed turbato et confuso argumentorum ordine. Nam vulnera carnum et fracturae ossium, de quibus hic conjunctim dicitur, secundum indicem argumentorum fol. 2 r. lin. 7 et 8 ita disponenda erant, ut illa quartae parti tribuerentur, haec quintae. Augentur turbae in parte quinta, fol. 247 r. — 250 r., cujus argumenta fol. 2 r. haec promittuntur: زيفتده وصنق بتورمكده واغولر علاجنده, quamquam in Cod. Dresd. pro زيفتده est ريشده; ab ipso ejus initio autem haec: زيفتده وداء الثعلب ده *), cui inscriptioni respondet argumentum, quamquam in fine etiam de curando سكل, دمركو, بهق dicitur, qui morbi quartae partis sunt. Fol. 250 r. — 251 v. epilogus, خاتمه, cujus inscriptio promittit institutionem de medicamentis simplicibus, ادويه مفرده; sed in illis quidem foliis, post quae cetera exciderunt, nihil est nisi institutio ad curandam lepram, برص, quae et ipsa ad quartam partem pertinet. Ultima verba: عاقر قرحاى دوكلر باللبلد قرشدره لر صباح آجله يدره لر. In foll. 206—226 atramentum injectum et per chartas veluti percolatum partem literarum delevit.

*) Haec et deinceps omnia quibus in foliis incipiant, indicatum est in argumentis capitum fol. 1 r. — 2 r.

**) Ex multis, quae in hoc capite scite praecipiuntur et monentur, argutissimum videtur duplex distichon persicum fol. 104 r.

بالغ بى عقل وصبيان وسلاطين ونسا
كر بر ايشان سخت كيرى در علاج افتد خننا
پس بده از مشتهى شان اندكى ورنى ازان
پس بخواهد خورد آن چيز مضرا در نهان

Adultos dementes, pueros, reges et mulieres si severius coercebis, in curatione offendes. Itaque de iis, quae cupient, paullulum illis permitte; alioquin noxias istas res clam immodice vorabunt.

CCLXX.

[Ac. K. 75.]

Codex turcicus utrinque truncus, 4° min., foll. 139, char. nestaʿliq: *Idem liber.* Ex abrupto in capite decimo tractatus prioris partis primae ab his verbis incipit: كلبشكر وكل شراقى الد كيرميه, quae in codice superiore sunt fol. 8 r. lin. 15. — Tractatus posterior partis primae incipit fol. 15 v., pars secunda fol. 50 r., tertia fol. 113 v., quarta fol. 121 r.; post fol. 136 v. abrupta est; fol. 137—139 partim videntur esse ex parte quinta. Illis argumentis partis quartae, quae in codice superiore enumerata sunt, in hoc a fol. 132 r. haec succedunt: سكل ,كچى ايوزى, سعّله (turc. اور) ,اوذ يانغى, عرق مدنى (pers. et turc. عرق ويدن كم يرامز ,برص ,(**جذام ,رثيس تلخى ,(رشته ,قولنتف كم يرامز قوقر ,دودق يارلمسى ,اوكچه يارلمسى ,قوقر زهرلر علاجى ,تدبير سميزلك ,قمله قيل ديلرنده چوق اولمسى ,خاتون كشيلر قودز ايت طلدوغى. Ultima verba: كوپچك اوردغى كبى كم اوستوبى باقرلر وچولمك.

CCLXXI.

[Pf. K. 207.]

Codex turcicus, 4° min., foll. 53 variorum colorum, char. item vario. Ab initio usque ad fol. 14 v. *poëtica*,

*) زيفغ juxta cum plurimis aliis vocabulis artis medicae in nostris lexicis deest. Ex ipso capitis argumento conjicio, contrarium esse verbi داء الثعلب et significare proventum pilorum nimium et incommodum, ut in genis et manibus, contra quem depilatoria adhibentur.

**) Locus de hoc morbo abruptus est in fol. 136 v.; quae jam sequuntur, sunt ex foll. 137, 138, 139.

ut cantilenae amatoriae (*turkijjât*), carmina ethica et mystica, *rubâ'ijjât*, disticha singula (*mufredât*). Sed hic quoque immixta sunt, quae reliquum codicem paene totum complent, praecepta medica et pharmaceutica de componendis medicamentis, ut potionibus, ecligmatis, unguentis, pilulis. — Fol. 50 r. et v. institutio ad pingendam et adhibendam tabulam magicam (*wefq*): *Si hoc telesma contra vertiginem equi ita, ut infra docebitur, scriptum et jubae illigatum fuerit, equus cum bona venia Dei convalescet. Ego illud a viro sancto mihi permissum multis equis scripsi, qui omnes convaluerunt. Sed utique omnes caerimoniae, suo quaeque loco, peragendae sunt. Est autem telesma hocce:* (sequitur ejus figura). *Primum, animae Imâmi 'Hasan Manfûrii gratia, homini egeno unum numum dona; deinde, postquam telesma scripseris, alium numum in chartam insere eamque cera obductam et linteo involutam jubae equi illiga. Una septimana post, eo ipso tempore et loco, telesma ex juba protractum cum cera in aquam fluentem injice et numum inde exemtum homini egeno dona, simul dicens: Dei causa dono; divinum autem hujus beneficii praemium animae 'Hasan Manfûrii attribue.* — Fol. 16 v. — 25 r. منافع الناس, *Institutiones hominibus utiles*, compendium medicinae. Ingressionem versus faciunt, quorum primus hic est: اى حكيم وعليم لم يزلى · علم وحكمتده كامل ازلى· Post laudes Dei scriptor eum per Mu'hammedem rogat, ut hoc experientiae medicae horreum suo nomine dignum fieri vicesque medici recte explere jubeat; deinde Selimum II laudat eique bene precatur, qui quum faustissimis auspiciis in solio paterno consederit, se ipsum publica laetitia ad scribendum hunc librum impulsum esse A. H. 974 (Chr. 1566). Exordium poëticum sequuntur prolegomena theologica, anthropologica, physiologica, quibus absolutis medicos peritos hoc tempore paucos superesse dicit, et si quis sint, Constantinopoli esse; in provinciis innumeros homines medicis omnino carere; in nonnullis non modo medicum, sed ne librum quidem de medicina inveniri, et si quis inveniatur, vel arabicum vel persicum esse ideoque ab hominibus vulgaribus non intelligi; si quis autem liber de medicina turcicus sit, ab inscitis librariis describendo adeo corruptum esse, ut nemo inde vel tantillum utilitatis capere possit (وتوركى داخى بولنورسه جهلده كتّاب يازه يازه اصلندن چيقاروب اكثرين مخبّط يازمشلردر كه ذرّه قدر انسان مستفيد اوليماز). Hujus incommodi levandi causa se hoc compendium lingua pure turcica (صافى تركيده) scripsisse et, quo facilius suo quidque loco reperiretur, inscriptiones et argumenta sexaginta *) capitum ejus praemisisse. Hic index a fol. 18 v. ad 19 v. pertinet. Hominis ex quatuor elementis compositi valetudinem sitam esse docet in illorum aequabilitate et congruentia; hanc autem conservandam esse legitima diaeta (پرهيز ايله); qua neglecta oriri hos illos morbos. Deinde dicit de diaeta quatuor partibus anni accommodanda, de sex omnium morborum causis, de quantitate sanguinis et spiritus vitalis, quae ex cibis justo modo et tempore sumtis gignitur, de quatuor humoribus partim naturam suam servantibus, partim corruptis, de quatuor generibus membrorum, de generatione et formatione hominis, de indiciis temperamentorum, de tentando sanguinis pulsu et inspicienda urina; hinc non optimo ordine de morbis, ulceribus, exanthematis, vulneribus, eorumque curatione, de operationibus chirurgicis (ut cap. 23 de circumcisione puerorum: صبيانى نيجه سنّت اتمك كركدر), de legibus diaeteticis, de cibis et potibus aegrotorum, de medicamentis simplicibus et compositis, tandem in ultimo capite ante ipsam conclusionem iterum de causa libri scripti: سبب تأليف كتاب وخاتمة الابواب بياننده در. Sed hoc exemplum jam in capite duodecimo de morbis oris et gutturis abruptum est; ultima haec sunt: بر مقدار دشلروك اتلرينه ومطلقا اغزه غبار كبى قيوپ صولاندقدن صكره يودرسه اول داخى اعلادر. Praeterea multa, quae postmodo minio interscribenda erant, omissa sunt.

*) Tot ipse scriptor dicit; sed in nostro exemplo tantum undesexaginta enumerantur.

CCLXXII.

[Ac. K. 233.]

Codex turcicus, 12° maj., foll. 61, char. neschi: *Praecepta de componendis et adhibendis variis medicamentis*, qualis liber قرابادين appellatur. Initium: الحمد لله اول قادر بى زواله كه تن خسته لكلرينه دوالر ايدوب بلدوردى. Qui hanc farraginem congessit, profitetur se ea gratum facere voluisse cuidam custodi sepulcri Scheichi Kemâl-el-dini (تربدار شيخ كمال الدين), qui pluribus morbis laboraret. Singulis locis praepositum est verbum باب. Finis fol. 55 r.: باب اوكسروك ايچون رازيانه تخم بر انجير مقدار ميان كوكى بر چوملك ايچنده قيناديوب صوينى ايچهلر غايت مجرّبدر. In reliquis foliis praecepta item pharmaceutica et magica notata sunt.

CODICES DE HISTORIA ET VERA ET FICTA.

CCLXXIII.

[Pf. K. 128.]

Codex turcicus, fol., foll. 29, char. nesta'liq: '*Hâgî-Chalfae* تقويم التواريخ, *Tabulae historicae et chronologicae;* vid. 'H.-Ch. 3496. Initium: حمد وثنا وشكر ى انتها اول مبداء اوّل جلّ وعلايه كه الخ. Fol. 1 v. — 3 r. prolegomena. Primum de tempore mundi creati et rerum primordiis certi quidquam sciri aut dici posse negat; simpliciter hoc teneri jubet, mundum esse حادث, i. e. non aeternum, sed aliquando ortum. Deinde narrat, quam vario tempora inter descensum Adami ex paradiso et exilium Mu'hammedis interjecta, et universa, et singula, definiantur, et quae sint hujus dissensionis causae; se quidem rationem Abulfedanam (vid. Hist. anteïslam. pag. 6—11) probare dicit. Tum exponit de notione temporis, de divisione ejus in annos, menses, dies et noctes, horas earumque partes, de discrimine anni solaris et lunaris, tandem de ipsa chronologia historica et de sex aeris: تاريخ قبطى, تاريخ تركى, شهرياری s. يزدجردی, تاريخ فارسى, تاريخ اسكندرى, ملكى s. تاريخ جلالى, تاريخ هجرى. Fol. 4 r. tabula de intervallis septem epocharum: descensus Adami, diluvii, Seleucidicae, Diocletianae, Mu'hammedanae, Jezdegérdianae, Ǵelâleddinianae, cum institutione ad usum tabulae. Huc usque librum germanice reddidit *von Diez* in *Denkwürdigkeiten von Asien*, II, pag. 378—398. — Fol. 4 v. — 9 r. septem tabulae historiae antemu'hammedicae, bipartitae, ita ut ad dextram positi sint anni mundi creati, ad sinistram quae in iis acciderunt: a) f. 4 v. a mundo creato ad diluvium; b) f. 5 r. a diluvio ad natales Abrahami; c) f. 5 v. et 6 r. a natalibus Abrahami ad mortem Mosis; d) f. 6 r. — 7 r. a morte Mosis ad initium regni Nabuchodonosoris; e) f. 7 r. et v. ab initio regni Nabuchodonosoris ad Darium ab Alexandro victum; f) f. 7 v. et 8 r. a Dario ab Alexandro victo ad natales Jesu Christi; g) f. 8. r. — 9 r. a natalibus Jesu Christi ad exilium Mu'hammedis. Fol. 9 v. tabula de intervallis illarum epocharum et praeterea harum: interitus 'Âditarum, aedificatae Ca'bae, submersi Pharaonis, aedificati templi Hierosolymitani, Cleopatrae ab Augusto victae, Septem dormientium, mortui Diocletiani, Constantinopolis muris cinctae, belli elephantini et natalium Mu'hammedis, missionis propheticae ejusdem. Fol. 10 r. — 20 v. tabulae historiae postmu'hammedicae, quarum paginae quinquagenos annos continent ita per quina quadrata oblonga digestos, ut deniones ab eorum initiis ad latus dextrum indicati sint, uniones supra denas columnas, quae illa oblonga intersecant. Procedunt hae tabulae usque ad A. H. 1057 (1647—8), nisi quod recentius nonnulla loculis annorum 1084 — 1088 inscripta sunt, alia margini de annis 1070, 1089, 1091. — Fol. 21 r. — 24 r. tabulae centum triginta quinque dynastiarum, ac primum quidem fol. 21 r. viginti quinque dynastiarum antemu'hammedicarum, postea fol. 21 v. — 24 r. centum decem postmu'hammedicarum, in quibus a dextra primum nomina dynastiarum posita sunt, deinde numeri regum vel principum, tum sedes eorum, postea tempora quibus dynastiae exortae sunt, quibus eversae vel exstinctae, postremo anni per quos steterunt. Ultima earum in nostro exemplo omissa est, id quod et numerus a scriptore indicatus, et vacans loculus ostendit. Fol. 24 v. Sulthâni 'Oϑmânidae, i. e. nomina et cognomina eorum, anni quibus nati sunt, quibus inaugurati, quibus mortui, per quos regnarunt. Procedit tabula usque ad Ibrâhîmum I, ita tamen, ut duo loculi de tempore necis et annis regni ejus vacent, quamquam alius ac qui cetera scripsit, non solum duobus distichis persicis in margine inferiore adscriptis annum ei fatalem, A. H. 1058, indicavit, sed etiam tres priores loculos de Mu'hammede IV explevit. Fol. 25 r. summi Vezîri, fol. 25 v. summi pontifices, *meschâich-ul-islâm*, et judices militares, *qodhâti-'asâkir*, usque ad muneris divisionem (vid. Hammeri Hist. osman., I, pag. 586), hinc fol. 25 v. et 26 r. judices militares Rumelienses, fol. 26 v. et 27 r. Anatolenses, fol. 27 r. magistri Sulthânorum et principes gentis mu'hammedicae, *noqabâi eschrâf* (vid. pag. 392 no. 37), fol. 27 v. et 28 r. judices Constantinopolitani. Fol. 28 v. et 29 r. *châtime*, fol. 29 r. *châtimet-ul-châtime*, duplex epilogus. Ille sententias quasdam universales ex diligenti rerum gestarum contemplatione collectas enumerat; hic de tempore libri scripti, de nomine, consilio et ratione ejus, item de duabus recensionibus vel potius dispositionibus eadem docet, quae in opere bibliographico inveniuntur. Postremo eos, qui plura et subtiliora requirant, 'H.-Ch. ad trecentos libros historicos remittit, quos ab initio libri sui *Feðlike* enumeraverit. Finis: نتيجسن بو مدخلدن ضبط ايدلر والسلام على من اتبع الهدى. Margines totius libri adnotationibus et additamentis ipsius scriptoris, ultimi maxime chronostichis, impleti sunt. Scriptionem hujus exempli absolvit 'Abd-el-ra'hmân Ibn-'Hasan medio m. Ǵumâdâ posteriore A. H. 1061 (Chr. 1651). Fol. 29 v. inter alia est حساب جمل صغير in multis ab eo discedens, quod pag. 425 col. 1 et 2 exscripsi. Est autem hoc:

ا	ب	ت	ث	ج	ح	خ	د	ذ	ر	ز	س	ش	ص	ض	ط	ظ	ع	غ
١	٢	٤	٥	٣	٨	٣	٤	٧	٢	٧	٦	٣	٩	٨	٩	٩	٧	١٠

ف	ق	ك	ل	م	ن	و	ه	ى
٨	١	٢	٣	٤	٥	٦	٥	١٠

quae si ad ordinem antiquum rediguntur, literae ab *elif* usque ad *tha*, ut solent, primam enneadem efficiunt; inde a *je* usque ad *fad*, insertâ ante hanc literam *dhad*, eandem iterant, (nam quod in codice *je* decem valet, manifesto erratum est; cf. pag. 337, lin. 6—9, ubi pro *minorem* scribe *majorem*, pro *majorem*, *minorem*); inde a *qaf* usque ad *te* quatuor primos numeros tertium repetunt; quinque reliquae, *cha*, *ϑe*, *dal*, *zha*, *ghain*, tres, quinque, septem, novem, decem valent.

CCLXXIV.

[Ac. K. 129.]

Codex turcicus ab initio truncus, fol., foll. 294, char. neschi: *Tomus primus historiarum Ibn-Keϑîri turcice redditarum;* vid. 'H.-Ch. 1698. Prima verba ex historia Josephi: ايتدى بن يوسفم وبو قرداشم در. Conjuncta sunt in hoc tomo duo volumina et dimidium: 1) Fol. 1 r. — 24 r. primum dimidium; fol. 1 r. de Josepho; fol. 3 v. de Jobo; fol. 5 r. de *Δû'l-kiflo*; fol. 5 v. de Jona; fol. 7 r. de Mose et Aarone. 2) Fol. 24 r. — 86 v. المجلد الثانى من تواريخ ابن كثير: fol. 24 r. continuatur locus de Mose et Aarone; fol. 39 r. de Josua; fol. 41 r. de Chidro et Mose; fol. 44 r. de Ezechiele; fol. 45 r. de Samuele; fol. 47 r. de Davide; fol. 48 r. de Salomone; fol. 52 r. de prophetis israëliticis Salomone posterioribus; fol. 53 r. de Hierosolymis a Nabuchodonosore vastatis; fol. 53 v. de Daniele; fol. 54 r. de Hierosolymis restauratis; fol. 55 r. de Zacharia et Joanne; fol. 56 v. de Jesu; fol. 62 v. de *Δû'l-qarnein;* fol. 64 r. de Septem dormientibus; fol. 65 r. de duobus viris, quorum alter Deo fidem habebat, alter non habebat (Sur. 18 vers. 31); fol. 65 v. de *as'hâb-el-eika* (Sur. 16 vers. 78, Sur. 26 vers. 176); fol. 66 r. de Loqmâno; fol. 67 r. de *as'hâb-el-ochdûd* (Sur. 85 vers. 4); fol. 68 v. de Ǵeri'h vel Ǵurei'h, asceta israëlitico; fol. 69 r. de Barfîfâ monacho, cujus castitatem diabolus per pulcram quandam mulierem evertit; fol. 69 v. de tribus viris, qui commemoratione trium beneficiorum a se in alios collatorum a Deo impetrarunt, ut ipsos ex spelunca, cujus ostium saxo forte objecto praeclusum erat, liberaret; fol. 70 r. de leproso et calvo et caeco; fol. 70 v. de eo, qui ab amico mille denarios in antecessum accepit; fol. 71 r. de Judaeis et Christianis librorum sacrorum corruptoribus; fol. 72 r. — 86 v. de historia veterum Arabum. 3) Fol. 86 v. — 294 r. المجلد الثالث من تواريخ ابن كثير: fol. 86 v. continuatur illa historia usque ad nuptias parentum Mu'hammedis; fol. 115 v. de Mu'hammede nato et de ostentis illius noctis; fol. 123 r. — 294 r. de ejus vita et rebus gestis usque ad reditum a Theqafensibus frustra ad partes vocatis (vid. Abulfedae Ann. moslem. I, pag. 48). Finis: وبو حديثى بيهقى روايت ايلدى حاكمدن اصمد بن احمد بن عبد الجبّاردن يونس دن ابن اسحاقدن رحمهم الله رحمة واسعة ، وبو جلددن صكره كلن جلدك آولنده ايلس بن معاذك اسلامى قصّسى كلور. Scriptionem A'hmed Ibn-'Hasan absolvit m. Reǵeb A. H. 989 (Chr. 1581). Miro errore pro تواريخ ابن كثير in causula scripsit التواريخ الطبرىّ, quo arrepto Acoluthus et Kehrius hos annales Ibn-Ǵerîri Thabaristanensis esse perhibuerunt, ille in inscriptione folii primi: تاريخ الطّبرىّ فى طهر محمّد (fortasse scribere voluit فى ظهور محمّد), hic in catalogo.

CCLXXV.

[Ac. K. 46.]

Codex turcicus, fol., foll. 387, char. neschi: *Ejusdem libri tomus secundus*, superiorem, etsi ab alio scriptus est, recte excipiens; primum enim hic narratur conversio Ijâs Ibn-Ma'âδi ad Islamum, quod voluminis quarti initium promittitur fine tertii supra a me exscripto. Quod igitur in fronte hujus libri legitur: المجلد الثانى من ترجمة ابن كثير, id de tomo accipiendum, non de volumine, cujus inscriptio omissa est. Initium: حمد بى حد وثناء بى عد بو كتاب: وبعده. Post اول پادشاه پروردكار عالمه ثابتدر شريف بر دفتردر كم تواريخ ابن كثير دن ترجمه اولندى لخدمة السلطان الاعظم ، والخاقان المعظّم ، مالك رقاب الامم ، ملجأ العرب والعجم ، سلطان بن سلطان ، سلطان مراد بن سلطان محمّد خان ، خلّد الله مملكته ودولته ، وافاض علينا لطفه ورآفته, *Hic liber ex historiis Ibn-Keϑîri translatus est in usum summi Sulthâni* etc. *Murâdi fil. Sulthâni Mu'hammedis* (Murâdi II, regn. A. Chr. 1421—1451), *cujus regnum Deus aeternet et cujus benignitatem et gratiam in nos effundat.* 1) Fol. 1 v. — 73 v. volumen quartum, de Ijâs Ibn-Ma'âδ et Medinensibus ad Islamum conversis, deinde de exilio Mu'hammedis, sede Medinam translata, expeditionibus hanc mutationem secutis, usque ad septimum annum hiǵrae. Fol. 73 v. — 226 v. الجلد الخامس من تواريخ ابن كثير, ab عمرة القضيّة eodem anno suscepta (vid. Ann. moslem. I, pag. 140) usque ad حجّة الوداع A. H. 10 (vid. ibid. pag. 178), quae narrari incipitur fol. 199 r. 3) Fol. 226 v. — 321 r. الجلد السادس من ابن كثير, et 4) Fol. 321 r. — 387 v. المجلد السابع من تواريخ ابن كثير, quae vitam Mu'hammedis absolvunt et solitas appendices subjungunt. Primum inde a fol. 226 v. narratio de ultimo illo Mu'hammedis itinere continuatur et finitur; fol. 238 v. — 259 r. de auguriis mortis ejus, de morte ipsa, de iis quae inter mortem et sepulturam evenerunt, de sepultura, de iis quae reliquit; fol. 259 r. — 268 r. de ejus uxoribus, pellicibus, liberis; fol. 268 r. — 284 v. de ejus servis, servabus, famulis, iis sociorum qui, etsi ex familia non erant, tamen ei ministrabant, scribis, negotiorum administris; fol. 284 v. — 286 r. de ejus reliquiis (آثار), ut gladio, calceo, calice, lacerna, vase stibiario, jumentis. Inde a fol. 286 r. appendices, سيرةٌ شريفة نبويّة محمّديّة متعلّقاتى, quatuor librorum: a) fol. 286 r. — 299 r. كتاب شمائل, de ejus habitu externo et indole moribusque, خَلْق ظاهرى وخُلْق ظاهرى, ut ipse scriptor

verbum interpretatur, qui se hoc loco maxime libro *Schemâil* a *Tirmidî* conscripto usum esse profitetur; b) fol. 299 r. — 374 v. كتاب دلائل, de argumentis prophetiae ejus, quae duplicia sunt: دلائل معنويّه, ut Coranus divinitus ad eum demissus, sanctissimi mores, egregie dicta et praeclare facta, nec non dotes divinae (*kerâmât*) virorum sanctorum ecclesiae muʿhammedanae et summa doctrina virtusque multorum ex ceteris ejus asseclis, item clarissima genuinae nobilitatis exempla in vita Muʿhammedis conspicua, origo ejus ex gente Abrahami, natales Meccanae, al.; deinde دلائل حسّيّه, i. e. miracula et vaticinia partim ab ipso edita, partim ad eum spectantia, ex quibus vaticiniis nonnulla etiam in Judaeorum et Christianorum libris sacris inveniuntur *); c) كتاب فضائل et d) كتاب خصائص ex hoc volumine exclusa sunt. Finis: ودخی حوادثدن نکم واقع اولمشدر بونده اول کلور. Scriptio absoluta est medio m. *Dû*'l-ʿhigge A. H. 967 (Chr. 1560).

CCLXXVI.

Codex turcicus, 4° min., foll. 178, char. nestaʿlîq praeter locos arabicos plerumque char. neschi scriptos: *Weisii historia vitae Muʿhammedis*, درّة التاج فی سیرة صاحب المعراج, oratione ornatissima scripta; vid. Hammeri Hist. poës. osman., III, pag. 204. Nomen libri, درّة التاج, invenitur fol. 97 r. lin. 4 et fol. 176 v. lin. 3; nomen scriptoris, ویسی, fol. 59 r. lin. 14 et fol. 76 r. lin. penult.; etiam munere judicis Scopensis eum functum esse, quod Hammerus narrat, commemoratum est fol. 37 v. lin. 15: قاضیء محروسه اسکوب اولدغمده. Locupletissimum vero de libro et scriptore testimonium praebet initium partis posterioris fol. 96 v. et 97 r.: تاریخ سنجانی مآثر پیغمبری یه معلوم درکه اکثر معظمات وقایع سلطان الثقلین صلعم بیت الحرام مکّه مکرّمه ایله دار الهجرة مدینهء معظّمه ده صورت نما اولدوغیچون ضرفی هجرت نبویّه ده نازل اولان آیات الکتابه نسبت مهابط وحی کریم اماکن متعدّده ایکن علماء فنّ تفسیر آنلری ینه اول ایکی بلدهء معظّمه یه منسوب طوته کلمشلردر، بناء علیه بو قراضه چین سکّه خانهء عرفان ویسیء شکسته جنان دخی ضبط سیَر صاحب المعراج ایچون کشیدهء سمط تألیف ایتدیکی کتاب درّة التاج متضمّن اولدوغی فراید آثار واخباری ایکی مجلّد ایلیوب مکّی ومدنی عنوانیله نامزد اتمش ایدی, i. e., detractis calamistris: *Quum Muʿhammed majorem et illustriorem vitae partem Meccae et Medinae degerit, interpretes coranici, etsi ille singulas Corani partes locis diversis accepit, tamen, si exilio priores sunt, Meccanas facere solent, si posteriores, Medinenses. Ita Weisî quoque, scriptor hujus libri de vita Muʿhammedis, Durret-el-tâǵ, eventa, quae eo continentur, in duo volumina digessit, quorum unum Meccanum, alterum Medinense nominavit.* Deinde illo jam absoluto se hoc exordiri dicit. Ceterum etiam ultra vitam Muʿhammedis progredi voluisse videtur; nam in fine partis prioris fol. 95 v., postquam exilium ipsum narravit, se in chalifatu ʿOmaris expositurum esse dicit, quomodo aera islamica, quae ab exilio incipit, condita fuerit: کیفیّت وضع تاریخ اسلامی انشاء الله تعالی خلافت زاهرهٔ عمریّه نك مطاوی آثارنده درج اولنمغه قلم دروِن ویسیء شکسته بیان متعهّد در وعلیه التکلان. 1) Fol. 1 v. — 95 v. volumen Meccanum inscriptione et ingressione carens. Initium: کنون وقتست کز کلك سخن کوی ٭ بسوی ذکر پیغمبر نهم روی ٭. A solitis prolegomenis de majoribus et origine Muʿhammedis ad ejus natales pervenit; hinc vitam usque ad exilium enarrat. 2) Fol. 96 v. — 178 v. volumen Medinense, ab adventu Muʿhammedis in illa urbe usque ad finem proelii Bedrensis majoris A. H. 2. Ultima verba de Abû-Leheb ad Bedrum interfecto, qui per somnum ʿAbbâso fratri apparuit: یا لیتنی اتّخذت مع الرسول سبیلا دیو نالهء حسرتی فلك پیوند ایلدی، تمّت غزوة بدر الکبری والحمد لله. Praeter libros pervulgatos Weisî hos citat: fol. 2 v. lin. antepenult. et penult. کتاب الاصنام scriptum ab *Abû-ʿOƟmân ʿOmar Ibn-Jaʿhjâ El-ʿHâfyzh;* fol. 88 v. lin. 3 اعلام القطب المکّی, ʿH.-Ch. 949; اعلام الساجد باحکام المساجد, scriptum ab *El-Zerkeschî*, ʿH.-Ch. 939; ibid. lin. 6 برء السقم, i. e. qaſîdam *Burde* Scheref-el-dîn El-Bûſîrî, ut ipse interpretatur: یعنی قصیدهٔ نصیدهٔ ذی سلم, quod ab exitu primi hemistichii (vid. pag. 434 col. 1 inf.) ductum est; fol. 76 v. lin. 7 کتاب

*) Quam Muʿhammedani Judaeis et Christianis exprobrant librorum sacrorum interpolationem, ejus ipsi accusandi sunt; uti fol. 343 r. Jesaiae hoc vaticinium supponitur: „*Laetare*, *o arx* (قصر), *hocce puero, quem dominus tuus tibi donavit, cujus salutari vi terrae tuae latae fient, et fluvii tui in terra ubertatem parient, et domuum tuarum portae altae erunt, et a dextra et a laeva imperatores orbis terrarum dona tibi et munera afferent; atque hic puer tuus omnium populorum haeres erit et omnium urbium regionumque imperator et rex. Ne time igitur neve dole unquam! A nullo hoste tibi fiet injuria.*“ Interpretatio subjecta illam arcem Meccam esse docet, puerum Muʿhammedem, cet.

التفسير scriptum ab *El-Tirmidî*; fol. 136 v. lin. 8 حاشية coranicam *El-Ghafûrânii*; fol. 69 v. lin. 4 et 5 حبيب السير scriptum ab *Abû'l-kirâm ʿAbd-el-selâm Ibn-Muʿhammed Ibn-ʿHasan*; fol. 128 v. lin. 10 *El-Semhûdii* (sic: السمهودى) خلاصة الوفا; saepissime كتاب الخميس; fol. 16 r. lin. 4 et 5 *El-Sujûthii* الدرجة المنيفة فى الآباء الشريفة; fol. 23 r. lin. 5 ejusdem الدرّ المنثور; fol. 40 r. lin. 7 *Afîlii, paraenetae Herâtensis (wâʿyzhi Herât)*, درج الدرر; fol. 16 r. lin. 8 *El-Moʿhybbi Thabaristanensis* ذخيرة العقبى; saepissime *Abû'l-qâsim El-Suheilii* الروض الانف; fol. 141 r. lin. 16 et 17 روضة الاحباب scriptum ab *ʿAthâ-Allâh Ibn-Fadhl-Allâh*, qui cognomine *Ǵemâl-el-din El-Muʿhaddiϑ* notior est; fol. 50 r. lin. 15 الزهر الباسم scriptum ab *ʿAlâ-el-din Moghalthâi* *) *Ibn-Felǵ*; fol. 80 r. lin. 6 زين القصص; fol. 124 v. lin. 2 et 3 *Abû-ʿAbd-Allâh Muʿhammed El-Ssâliʿhii* سبل الرشاد; fol. 92 r. lin. 16 *Saʿd-el-din El-Kâzerûnii* سير مختصر; saepe الشفاء scriptum ab علامة المغرب قاضى عياض اليحصبى, unde fol. 77 v. lin. ult. الشفاء العياضى, fol. 51 v. et 52 r. شفاى عياضى; fol. 41 v. lin. antepenult. *Taqî-el-din El-Qâsii* شفاء الغرام; fol. 115 r. lin. 7 et 8 *Abû'l-fereǵ Ǵauzii* **) صفوة الصفاء; fol. 19 v. lin. antepen. et penult. *ʿAbd-el-wahhâb El-Subkii*, cujus pater est *Taqî-el-din Abû'l-ʿHasan El-Subkî*, الطبقات الكبرى; fol. 52 r. lin. 8 *Fachr-el-din El-Râzii* عصمة الانبياء; fol. 130 v. lin. 1 *El-Fîrûzâbâdii* العقايد; saepissime *Ibn-Sejjid-el-nâs El-Jaʿmerii* (اليعمرى) vita Muʿhammedis: عيون الاثر, al. breviter العيون, cum adnotatione (*ʿhâschije*) a سبط بن العجمى ابراهيم بن برهان الحلبى scripta (fol. 145 v. in marg.): نور النبراس; fol. 14 v. lin. 7 *Herâtensis* الغريبان; fol. 100 r. lin. 8 et 9 *Zamachscharii* الفايق; fol. 5 r. lin. 14 *Pezdewii* الكشف; fol. 169 r. lin. 11 كنز العباد; fol. 23 r. lin. 4 *Bedr-el-din El-Zerkeschii* اللآلى; fol. 135 v. lin. 9 *Ibn-Âdili* لباب الكتاب, fol. 133 v. lin. 10 breviter اللباب; fol. 91 r. lin. antepen. *Ibn-El-Mukerremi* لسان العرب; fol. 139 r. lin. 4 المتّقى (nam librum esse indicat صاحب praepositum); fol. 95 r. lin. 15 et 16 *Ǵemâl-el-din Abû'l-fereǵ ʿAli Ibn-El-Ǵauzii* مراة الزمان, fol. 165 r. lin. 15 breviter مراة الزمان علامة جوزى; fol. 75 r. lin. 15 *El-Baghawii* معالم التنزيل; saepissime *Moʿîn-el-din El-Meskîni* معارج النبوة (vid. Cod. Dresd. 385); fol. 42 v. lin. 12 المغازى (expeditiones Muʿhammedis) narratae ab *Ibn-ʿOqbe*; fol. 37 r. lin. antepen. et penult. eaedem narratae ab *Ibn-Hischâm El-Moʿâfiri*; fol. 23 r. lin. 2 *El-Sachâwii* المقاصد الحسنة; fol. 37 v. lin. 8 *Muʿhammed Qosthalânii* (sic alibi quoque: قسطلانى) المواهب اللدنية; fol. 129 v. lin. 12 et 13 *Ibn-el-Eϑîr El-Ǵezerii* نهاية الغريب; fol. 168 r. lin. 12 ينابيع العلوم, breviter lin. 8 كتاب الينابيع.

*) Sic, مغلطاى, scriptum est fol. 88 v. lin. 3; cf. pag. 461 col. 2 lin. 3.

**) Pro *Ibn-El-Ǵauzii*; nam sic, non *El-Ǵûzii*, dicendum esse docet vocalis adscripta: ابى الفرج جَوْزى, cui nomini subjuncta est haec agnominatio: جوزى بالخيرات, *qui summa praemia consequatur.*

CCLXXVII.

[Ac. R. 225.]

Codex turcicus, 4° min., foll. 144, char. diwani: مناقب سلاطين آل عثمان وغزوات وخيرات ايشان, *Laudes Sulthânorum ʿOϑmânidarum et expeditiones bonaque opera eorum.* Initium: سخن سنج اين قصه دلپذير چنين كرد نقل از سخندان سير. Quae excerpsi ex Cod. Dresd. 25, i. e. ex compendio historico Muʿhammedis, qui apud Suleimânum I Nischânǵii munere functus est, me docuerunt hanc eam partem illius compendii esse, quae de dynastia osmanica est, nihil aliud. Fol. 1 v. — 4 r. origines gentis, fol. 4. r. ʿOϑmân I, fol. 10 r. Urchân, fol. 14 r. Murâd I, fol. 18 r. Bâjezîd I, fol. 29 r. Muʿhammed I, fol. 32 v. Murâd II, fol. 41 r. Muʿhammed II, fol. 53 v. Bâjezîd II, fol. 68 v. Selîm I, fol. 79 v. — 144 v. Suleimân I usque ad A. H. 969 (Chr. 1561—2). Finis: مطلوب اولا ميسّر. مقصود جمله حاصل. آمين. يا مجيب السائلين. Scriptionem absolvit Muʿhammed Agha m. Moʿharramo A. H. 1093 (Chr. 1682).

CCLXXVIII.

[K. 12.]

Codex turcicus, fol., foll. 197 chartae subrubrae, char. neschi: تاریخ سلطان سلیمان عن تألیف جلال زاده صالح افندی, *Ssâli'h Ibn-Ġelâli*, ut scriptor fol. 6 v. lin. 12 13 se ipse nominat, *historia primorum octo annorum regni Suleimâni I*, quam cave confundas cum historia ejusdem Suleimâni scripta a Mufthafâ, Ssâli'hi fratre; vid. Hammeri Hist. osman., I, pag. 19 No. 20, et II, pag. 3 No. 1, Cod. Dresd. 350. Initium: الهی کیف اشکرك والشکر ایضا من نعمائك. Fol. 1 v. — 7 r. post solitum exordium Suleimânum et Ibrâhîmum, summum ejus Vezirum, laudat; deinde se post multos alios historiam Suleimâni aggredi dicit, sperantem fore ut et ipsi et Ibrâhîmo probetur. Fol. 7 r. — 197 r. quinque et quinquaginta capita, persice, ut fieri solet, inscripta, ab initio regni A. H. 926 (Chr. 1520) usque ad reditum Suleimâni a venatu, quem A. H. 935 mense Mo'harramo in agro Wizensi (ویزه جانبنده) instituerat, pertinentia. Fol. 197 r. et v. vota pro salute et gloria Principis, domus augustae, regni. Finem facit hoc distichon: بو دعانك قیلمغل رد سائلن · مستجاب ایت یا مجیب السائلین·

CCLXXIX.

[Ac. K. 47.]

Codex turcicus, fol. foll. 114, char. neschi: فتوح المجاهدین لترویح قلوب المشاهدین, i. e. *Ġâmii Nefahât-el-uns min 'hadharât-el-quds, a Lâmi'î turcice redditae*; vid. Sacyi commentatio de libro Ġâmii in *Notices et Extraits*, tom. XII, Cod. Dresd. 408, Hammeri hist. poës. osman., II, pag. 20. Initium: نحن نقص علیك احسن القصص بما اوحینا الیك هذا القران. Fol. 1 v. — 2 v. praefatio Ġâmii turcice reddita, sed non integra, quum angulus sinister inferior folii primi laceri et charta supposita muniti exciderit. Fol. 2 v. — 5 r. praefatio Lâmi'î, ubi postquam librum laudavit, se praestantia ejus ad transferendum allectum, quum primum et difficultate rei ipsius, maxime inconstantia et obscuritate generis dicendi ſûfici, et mediocritate virium suarum retardatus esset, tandem precibus amicorum ad consilium efficiendum permotum esse, item se Ssûfios turcicos et Ġâmio posteriores adjecisse dicit. Absolvit autem opus A. H. 927 m. Ramadhâno (Chr. 1521 m. Sept.), postquam Suleimân I Belgrâdum cum aliis arcibus et oppidis expugnavit (cf. Hammeri Hist. osman., II, pag 21 et 22), cujus rei memoriam celebravit et nomine libri: *Expugnationes s. victoriae bellatorum sacrorum* (item, sensu ancipiti: *Revelationes quae ascetis contigerunt*, cf. pag. 406 col. 2 adnot.) *ad recreandos animos epoptarum mysticorum*, et duobus chronostichis: ای فاتح ملك انكروس, et بلاد انكروسی ایلدی فتح, quorum utrumque numerum 927 continet. Fol. 5 r. — 32 v. prolegomena de ſûfismo, a Sacyo in illa commentatione gallice reddita et adnotationibus illustrata. Fol. 32 v. — 114 r. recensio trecentorum quinquaginta trium Ssûfiorum usque ad Abû'l-'Abbâs El-Qassâb (pag. 137 commentationis Sacyanae separatim editae, col. 1 med.), in cujus nomine librarius opus abrupit, quamquam folia vacua supersunt quatuor et dimidium. Ab indice Sacyano praeter multa in nominibus aliter scripta discrepant haec: Post ابو تراب نخشبی pag. 128 col. 1 adjectus est ابو تراب الرملی; contra omissus est محمد بن فانه pag. 130 col. 1; post ابو الغریب الاصفهانی ibid. adjectus est ابو عبد الله قلانسی; pro duobus بنان بن محمد الحمال et محمد اسحق بن ابرهیم الحمال pag. 132 col. 1 tres sunt: بنان بن عبد الله, اسحاق ابراهیم حمال, الحمال; pro uno ابو بکر pag. 133 col. 2 duo sunt: شیخ ابو بکر موازینی, شیخ عبد الله بن محمد et ابو بکر اشنانی سوزانی; post عبد الله خداد ابن منازل pag. 134 col. 1 adjectus est رازی (l. حداد). Ceterum sub finem rubricator nonnulla nomina locis suis non inscripsit; sed numeri lacunarum cum numeris nominum apud Sacyum positorum congruunt.

CCLXXX.

[Ac. K. 214.]

Codex utrinque truncus, 4° min., foll. 77, char. diwani neschisi: *Dâsitâni Qahramân*, pars magnae illius fabulae de rebus gestis antiquissimorum regum persicorum, quae nomen habet a summo heroe Qahramân, cujus hic, ut homerice dicam, ἀριστεία narratur. De origine libri fol. 3 r. lin. 15 — 17 haec traduntur: *Sapiens Buzurġmihr hanc de Qahramâno narrationem* (بو قهرمان قصّسن) *ex lingua indica in persicam, hinc sapiens Thûthûs* (pro quo fol. 29 v. lin. 4 *Thurthûs* est) *in turcicam transtulisse dicitur. Buzurġmihr igitur Nûschirwâno Justo haec narravit* cet. Argumentum: Hûschenk, rex iranicus, filius Helhelâni, regis kipċakensis, postquam totum orbem in ditionem suam redegit, ultimum cum Kehtâno, rege Sindorum, et Sergâno, rege Indorum, in India bellum gerit. Victi induciis impetratis Qahrânum, regem Seugistâniae, et ipsum daemonem anthropophagum, et Anthropophagorum s. Mardichorarum (مردم خورلر) ducem, cum 'Aqqâlo mago novas copias ex insulis collectum mittunt. Dum hi absunt, uterque exercitus ad montem Serendil castra habet. Ibi quondam in venatu, quem Kehtân instituit, immanis

draco multis jam ducibus necatis illum quoque invadit. (Hanc regis cum dracone pugnam prima verba codicis inducunt: دوشدی بو جانور دخی اردنجه ایروپ تکرار پنجه اوردی). Periclitanti socio Sergân opem fert, sed ipse a dracone obruitur. Ambos liberat et draconem interficit, suis spectantibus et faventibus, Chosrew-schîr, filius Scherîf-Schâhi, regis turanici, fratris Hûschenki, adolescens formosissimus et fortissimus, qui Gulćînam, filiam Sergâni, amat ab eaque redamatur. Post discessum utrinque epulae fiunt, inter quas apud Persas advenit Schîr-penće, qui literas Helhelâni et aliorum regum affert et quid in patria agatur nuntiat. Dum ita bellum cessat, fervent Chosrew-schîri et Gulćînae amores, quorum internuntius est ʿÂsim, homo cum Schîr-penće calliditate certans. At rescisount ista furta Sergân et Hûschenk, quorum uterque ea vehementer indignatur. Eo tempore Qahrâm cum exercitu daemonum advenit, quo freti Indi bellum repetere constituunt. In consilio, quod ea de re habetur, Qahrâmi animum duae res incendunt: quod Gulćînam, quam amat, tristem esse videt, quippe Chosrew-schîro ab illis daemonibus timentem, et quod a Kehtâno audit, illum potissimum effecisse, ut Persae adhuc invicti sint. Quae apud Indos fiunt, explorata ad Persas defert Schîr-penće. Ibi plerique animos despondent; Hûschenk pavidos frustra oratione confirmat. Chosrew-schîr vero, quum Schîr-penće neminem nisi Qahramânum, qui tunc aberat, Qahrâmo parem esse dixisset, illum noctu se ad castra indica comitari cogit et in consessum ducum se insinuat, ubi Qahrâm gravissimam clavam vibrans omnes daemones hominesque ad idem experiendum provocat. Postquam omnes operam perdiderunt, Chosrew-schîr viribus suis in unum ictum collectis solium, in quo Qahrâm sederat, elidit: tum abjecta clava et stricto gladio turbam perrumpit et cum comite salvus in castra persica evadit. Hac audacia etiam magis exasperatus Qahrâm proelium festinat, in quo dum uterque egregia facinora edit et aequo Marte pugnatur, ʿAqqâl cum exercitu centum millium magorum per aërem advolat. Horum artibus Persae succumbunt: Hûschenk et multi alii duces capiuntur, in his Chosrew-schîr, quem Gulćîna, pedissequa ad eum missa, de imminente periculo praemonuerat. Captum ultura Gulćîna in ʿAqqâlum irruit, sed et ipsa magicis artibus defixa capitur et vincitur. Scherîf-Schâh cum reliquis ducibus militibusque et magna armorum copia et uxoribus thesaurisque fraternis, usu nominis summi (اسم اعظم) et egregia fortitudine hostibus ereptus se in arcem Hûschenk-âbâd recipit, quam autem exercitus partem arx non capit, eam in arduis et praeruptis locis montis Serendîl disponit. Indi supplicia captivorum differunt, dum illo quoque potiantur. Sed artes magicae, quibus arx oppugnatur, vi sacrosancti nominis usque repelluntur. Tandem Hûschenk et multi alii in conspectum suorum producti iis, nisi arcem dedant, illico supplicio afficiendi ostenduntur. Frustra Schîr-penće et ʿÂsim adrepunt et duobus carnificibus, qui regem tenent, occisis saltem hunc eripere conantur; nam ʿAqqâl eos in corvos mutat, se ipsum in falconem, hinc eos ad arcem persecutus revertit et pristinam formam sumit. Jam rex et ceteri ad suum quisque patibulum ducuntur, trepidatio autem et desperatio Persarum eo augetur, quod Qahrâm simul arcem adortus portam effringit. Ita re in ultimum discrimen adducta narratio fol. 41 v. ad Qahramânum deflectit et res peregre ab eo gestas repetit. Nam multo ante ille cum exercitu daemonum sociorum ave Roch in montem Qâf vectus erat, ut Schahbâl, regem hortorum iremicorum, Qamar-Bânû, ejus uxorem, Behrâmi Ǵebelî, horum filium, et permultos alios ex captivitate daemonum hostilium liberaret. In eo itinere miranda plurima et viderat, et fecerat, liberatos autem in hortos iremicos reduxerat. Ibi postquam diu moratus est, cum innumero comitatu in sedes humanas revolans Chosrew-schîrum et alios heroas, Dilfurûzam, uxorem Hûschenki, Gulćînam cum pedissequis, tandem Serwi-chirâmam, ipsius amasiam, e vinculis magicis eripit, quibus comitatui suo adjunctis eo ipso tempore ad montem Serendîl advenit, quo Hûschenk cum ceteris ad supplicium ducitur, ʿAqqâl autem, pro Scherîf-Schâho et conjugibus liberisque Hûschenki tradendis et igne adorando, praesidio arcis corpora salva promittit, ceterum se Helhelânum cum toto populo kipćakensi in mare conjecturum esse minatur. Tum Qahramân, quasi deus ex machina, hostes gravissima strage obruit, reges et duces eorum capit, suos e vinculis et morte liberat. Etiam Qahrâm a Ssahmâno, sagittario Qahramâni, vulneratur et capitur; quum autem vincula perrupit, uno summi herois obtutu tam vehementer percellitur, ut impos sui concidat. Postquam vero ad se rediit, plane in alium mutatus Hûschenkum regem agnoscit ac pertinaciae expiandae aliorumque deterrendorum causa se etiam neci offert. Sed Qahramân, uti superbum debellavit, sic victo non solum parcit, sed poenitentem etiam amplectitur, quo facto Hûschenk et Scherîf-Schâh illi manus osculandas praebent, duces socium et amicum accipiunt. Deinde Scherîf-Schâho verba praeeunte in religionem Sethi jurat et Moslemus fit. Reges quoque et ceteri principes Indorum in fidem recipiuntur. Jam imperio Hûschenki in totum orbem stabilito, Qahramân magnificam pompam instruit, quam ducentes omnes reges hominum et daemonum cum suis Hûschenkum in solio sedentem regem salutent ab eoque lustrentur. Hoc loco, ubi minime velles, librarius opus abrupit post haec verba: کندوسی یکرمی بیڭ دمیاد مهترلری ایله عناطوس نرة معا کلسون٠

CCLXXXI.

[Ac. K. 144.]

Codex turcicus, 4°, foll. 244 chartae bombycinae, char. neschi antiquiore eleganter et perspicue scriptus: *Kitâbi Iskender-nâme*, prima pars Alexandreïdis. Initium:

فضل بسم الله الرحمن الرحيم ٠ قاموسند يزّ كيدر اى حكيم

Octo distichis prosa oratio succedit. Primum scriptor Muʿhammedem quondam in sacro circuitu Caʿbae cum Abû-Bekro, ʿOmaro, ʿOϑmâno et ʿAlio considentem iis historiam Alexandri narrasse dicit; postea alios narratores pro se quemque eandem historiam e monumentis rerum gestarum, e

Ǵâmasp-nâme, e Schâh-nâme, ex historiis prophetarum collegisse; quae igitur illi narraverint, ea se in hoc libro referre. Singula capita, ut hoc ipsum prooemium, poëmate turcico inducuntur. Fol. 2 v. — 14 r. ابتداء قصه, initium narrationis. Enumerantur reges persici toti orbi imperantes, qui a mundo creato usque ad Alexandrum fuerunt. De eorum potentia, moribus, institutis. Penultimus eorum fuit Dârâ (دارا s. دارای شاه), qui Seleuciae s. in urbe Medâïn regnabat. Cui quum rex Graeciae (قیصر روم) obedientiam et tributum negasset, bello devictus et captus est. Fol. 14 r. — 244 v. Alexandreïs ipsa, in مجالس divisa, ex quibus hoc volumen tredecim primos continet, quamquam inde a decimo pro مجلس est مطلع. Falso autem ibidem pro العاشر scriptum est التاسع et sic deinceps. Argumenta consessuum: 1) Fol. 14 r. — 16 v. Rex graecus captivus ad Dâram adducitur et suspenditur, quo facto Dârâ in ejus regiam profectus ab omnibus principibus Graeciae, qui literis invitati eodem convenerunt, rex salutatur. 2) Fol. 16 v. — 34 r. Dârâ cum Vezîris consultat, quid de Graecia faciendum sit. Auditis variis sententiis Philippum (فیلقوس یونانی) a Graecis ipsis commendatum regem constitui placet. Huic a Dârâ quindecim satrapae subjiciuntur et tributum annuum trecentorum sexaginta sex ovorum aureorum imperatur, quae singula millenarum sesquidrachmarum (مثقال) sint. Dârae Seleuciam reverso Philippus illud tributum quotannis mittit. Tandem Dârâ obit et Dârâb filius, quinque et triginta annos natus, ei succedit. Quatuor et viginti reges ad sacramentum obedientiae praestandum invitati Seleuciam veniunt, quae fortuna Dârâbum superbum facit. Post convivia quadraginta dierum reges dimittuntur. Philippus Dârâbo tributum mittere pergens Bertum (برطوس رومی) sibi summum Vezirum adjungit atque Raqijjam, ejus filiam, in matrimonium ducit. Mulier praegnans fit. In aulam vocantur Aristoteles, Plato, Socrates, Hippocrates, quorum consiliis rex et summus Vezirus utantur. Tandem Raqijje Alexandrum parit, cujus genesis a quatuor illis sapientibus describitur. Iidem ei nomen imponunt Alexandri Bicornuti (اسکندر ذو القرنین). Narratur, quomodo puer lactatus, nutritus et educatus sit. Adolescentis quindecim annos nati et omnibus numeris absoluti pater letali morbo implicatur. 3) Fol. 34 r. — 53 v. Philippo mortuo succedit Alexander. A principibus graecis, postquam se obedientiae sacramento obstrinxerunt, invitatur, ut a Dârâbo desciscat, nec invitus eorum voluntati obtemperat. Praeterea a quatuor illis sapientibus consilia et praecepta accipit. 4) Fol. 53 v. — 71 r. Alexander regnum egregie auspicatus misso ad Dârâbum legato obedientiam et tributum renuntiat. Utrinque bellum paratur. 5) Fol. 71 r. — 88 v. Dârâb Tarsum, urbem ditionis Alexandrinae, obsidit. Dum Schahlâs, alter praefectorum urbis, ad Alexandrum acciendum properat, Schûmâs, illius frater, impetum Persarum reprimit. Alexandro Tarsum petenti 'Azzâl Ibn-'Âmil, rex Aegypti, auxilia adducit. Hoc nuntio accepto Dârâb Alexandro, antequam suas copias cum aegyptiis jungat, profligando obviam proficiscitur. Discedentem Tarsenses a tergo insequuntur et vexant. Rex aegyptius postridie quam Tarsum pervenit, et ipse Dârâbum sequitur, Schûmâs urbem tenet. Post iter duorum dierum Dârâb in planitie Ssa'hrâï-waraqa considit. Exploratores ab Alexandro missi de magnitudine exercitus persici terribilia renuntiant, quare Alexander ad eum spectandum ipse praecurrit. Praelio inter prima agmina commisso Persae funduntur et Muhelhel Sîstânensis, unus ex eorum ducibus, capitur. 6) Fol. 88 v. — 105 v. His victoriae primitiis laetatus Alexander terroris causa Muhelhelum suspendi jubet. Contra iratus Dârâb exercitum movet: castra castris opponuntur. In hoc discrimine rex aegyptius cum suis advenit. Pugnatur: Dârâb vincitur. Fugientem duo Veziri, veteris offensae memores, trucidant et mortuum rati ad Alexandrum transeunt, nempe mercedem facinoris ab eo accepturi. Sed habito consilio Alexander sicarios suspendio punit. Quo exemplo generosi animi accepto Dârâb a suis Seleuciam reportatus victorem, ut regnum legitime accipiat, ad se invitat. 7) Fol. 105 v. — 125 v. Alexander postquam domi matrem vicariam sui constituit, per Tarsum, Antiochiam, Merǵi thâbaq, Palmyram, Râgibijjam, ad Dârâbum proficiscitur, in quo itinere ei multae res mirandae obveniunt. 8) Fol. 125 v. — 146 v. Ex castris ad Seleuciam positis legatus persicus in urbem praemissus adventum Alexandri nuntiat. Rex splendida pompa in urbem invehitur, non minus splendide a Persis accipitur. Deinde cum Dârâbo colloquitur, qui postquam ei regnum tradidit, moritur. Ex Vezîris ejus Alexander quinque adsciscit, ex ducibus exercitus duodecim. Primus contra eum rebellat Tenkûl Iberus s. Georgianus, qui cum fratribus, Tenkulûs et Enkûl, infesto exercitu Seleuciam petit. Huic se adjungunt Siâpûsch et Schirdest Schirwânenses. Interea Alexander praefectos septem arcium regni persici munitissimarum, qui jam a Dârâbo defecerant, literis ad eos dimissis arces tradere jubet. Praefectus Tekrîtensis obedientiam falso promittit. Cursor hoc responsum ad Alexandrum referens Iberos advenientes videt et illum praemonet. Itaque fortiter excepti vincuntur; ex ducibus eorum captis Tenkûl et tres alii suspenduntur, ceteri ducibus graecis traduntur. Inde Tekrît expugnatur*). Ex reliquis illarum arcium postea astu capiuntur Qal'aï-merdân et Qal'aï-pûlâd. Hinc pergitur ad quartam, Qal'aï Schuschter, cujus praefectus, Ćihil-pâï 'Irâqensis, homo callidissimus, Alexandrum diu deludit. 9) Fol. 146 v. — 166 r. Tandem Ćihil-pâï, quum Alexandrum noctu in ipsius tentorio interfecturus est, capitur, sed Alexander et ipsi et militibus ejus ignoscit eosque suo exercitui adjungit.

*) Fol. 140 r. legitur, illam urbem a temporibus Alexandri ad tempora Mu'hammedis sexies incensam et restauratam esse, septimum a Timuro; inde adhuc desertam esse et usque ad Mehdii adventum fore; tum ultimum restauratum iri. Hinc aliquatenus aetatem libri conjicere licet.

Postea quinta arx, Qaf'aï-mârân, astu Ćihil-pâiï capitur. Dum Alexander Seleuciam redit, alii hostes ingruunt, Ǵebelenses sive incolae Ǵebeli-kebîri, ducibus duobus fratribus, Ǵâlimo et Hischâmo. Sed primo impetu ambo capiuntur et exercitus eorum fugatur. Suspenditur Ǵâlim cum aliis, parcitur Hischâmo et ceteris. 10) Fol. 166 r. — 186 v. Ex filiis et fratribus, quos duces Ǵebelensium et sociorum domi reliquerunt, 'Anqâs et 'Anthâs, filii Hischâmi, ceteros ad cladem suorum ulciscendam convocant, quamquam ipse pater illorum ab Alexandro cum exercitu graeco ad regnum Ǵebeli-kebîri capessendum advenit. Multitudine hostium, quorum alii post alios ingruunt, Graeci paene opprimuntur, sed Alexander ad opem ferendam Seleucia accitus duobus proeliis rem restituit; nam priore illi ad radices montium suorum rejiciuntur, posteriore devincuntur, atque ex ducibus eorum captis quinque communem culpam suspendio luunt. 11) Fol. 186 v. — 205 r. Reliqui cum aliis ducibus antea captis coram Alexandro congregati vinculis exsolvuntur et in socios recipiuntur, Hischâmo regnum Ǵebeli-kebîri confirmatur. Postea in illis montibus venatus instituitur, in quo vix dici potest quot quantaque miracula visa sint. Seleuciam reversus Alexander ascetam quendam Cûfensem visit et bona consilia ab eo accipit. 12) Fol. 205 r. — 220 v. Dum Alexander Seleuciae commoratur, Saporem, regem Chorasaniae, adhuc contumacem esse accipit. Hinc nova expeditio ad illum subigendum. In eo itinere Alexander urbem Tebrîz condit. Sapor ei obviam proficiscitur. 13) Fol. 220 v. — 244 v. Primo congressu fortitudo Saporis et ducum ejus Alexandro admirationem injicit. Quum vero Sapor castra graeca noctu oppressum venit, Alexander a Chidhro monitus ejus impetum excipit. Certamine singulari confligunt Alexander et Sapor, item duodecim summi heroes graeci et totidem chorasanici. Tandem hi ab illis capiuntur; Sapor evadit, sed postea et ipse capitur: quibus omnibus Alexander ignoscit eosque sibi adjungit. Deinde Girîbân, magus chorasanicus in aspero monte habitans, quem ipse Sapor vinci posse negat, ab Alexandro infractis suppetiis Diaboli vincitur et necatur. Finis: اوستنه شمشیر اوشورب اول جانونڭ عمرنی کوتاه اتدلر اشبی بتوردلر. تمّت بعون الله تعالی وحسن توفیقه وصلّی الله علی سیّدنا محمّد وآله وصحبه اجمعین, cum jejuna appendice.

CCLXXXII.

[Ac. K. 124.]

Codex ab initio truncus, fol., foll. 305, char. nesta'lîq usque ad fol. 90 v., inde char. neschi: *Quintus decimus tomus Alexandreïdis*, eodem modo quo codex superior ex utraque oratione mixtus, sed in consessus non distinctus. Prima verba: ولی شیله چریدر کم کنش شعلسنه قرشو کوکلردکی شمع ثوابت مثال کورنر کوز قمشدرر. Ab initio Muschteri, rex heliopolitanus, شاه عین الشمس, cum Alexandro bellum init. Post multas demum clades Alexandrum victorem agnoscit, qui ei regnum fortissime defensum reddit. Diutius bella cum sociis Muschterii continuantur, sed exitus omnium idem est. His novis sociis auctus Alexander inde a fol. 160 v. alium hostem oppetit, Mifrâqum, regem 'Aqâri vel Aû'l-'aqâri, cujus pulcerrimam filiam, 'Hosni-zemân, Alexander amat. Finem facit clades a Mifrâqo accepta, propter quam Aqlâm Vezîrus ei suadet, ut auxilium a rege Hindostanico petat. Narrationibus de rebus gestis interpositae sunt, ut in codice superiore, scholae et disputationes virorum sapientium, qui Alexandrum comitantur, quorum princeps est Plato *). Finis: بو اتّفاق اوزره الچی صَلْبْ سکندر شاه جانبین کوزلدلر. تمّ المجلد خمسة عشر بعون الله الملك الوهّاب.

CCLXXXIII.

[Ac. K. 154.]

Codex turcicus, 4° min., foll. 28, char. diwani neschi rudiore scriptus, passim aqua injecta maculatus, ita tamen ut nihil non possit legi. Exciderunt nonnulla folia post 20, 22, 24, 26, 27, post 28 cetera omnia. Est ابو مسلم حضرتلرینڭ التناجی جلدی, *volumen sextum fabulae epicae de Abû-Muslimo, 'Abbâsidarum vindice*; vid. Catal. Dresd. Cod. 37. Initium: بیلورسن یوقدرر دعرڭ بقاسی · اجل دستنده در خلقڭ بقاسی. Argumenta: Fol. 1 v. — 6 r. Arx 'Antari regis a partibus Merwânitarum **) a. Châregîtarum stantis ab Abû-Muslimo astu capitur, ipse 'Antar occiditur. Fol. 6 r. — 13 r. Inde Abû-Muslim Herâtam proficiscitur. Nasri Sejjâr, rex chorasanicus, a Sunnitis fugatus se Herâtam ad 'Abd-allâh Ibn-Esed, principem urbis, recipit. Sed factio sunnitica ducibus duobus fratribus, Muwaffaq et Muejjed, in urbe turbas movet et multa caede facta inde erumpit. Quum adversarii eos assecuti essent, ad collem acclinati tres dies fortiter resistunt, tandem a praecursoribus Abû-Muslimi liberantur, adversarii ad urbem rejiciuntur ***). Fol. 13 r. —

---

*) Dicitur Alexander expeditionibus suis etiam ad colligendum codicem historiae naturalis usus esse, ut fol. 99 r. lin. 10—12: سکندر اول جانوری کرکی کبی کورب بیوردی شکلن عجایب مخلوقات کتابنه تصویر قلدلر, *Alexander quum illud animal grui simile esse vidisset, ejus formam in libro 'Aǵâïbi-machlûqât pingi jussit.* Cf. Catal. Dresd. Cod. 68.

**) Sic asseclae Omajjadarum appellantur a Merwâno II, in quo illa dynastia exstincta est. Contra asseclae 'Abbâsidarum hic semper Sunnitae appellantur.

***) Fol. 12 r. lin. 10 inter amicos et comites Abû-Muslimi ille Abû-Sehl Mah-rûï (hic مهوری) fuisse dicitur, ad cujus auctoritatem in cod. Dresd. 37 tota narratio refertur.

16 r. Principes urbis a Nasri Sejjâro *) acerbis verbis ad virtutem stimulati erumpunt et pugnam instaurant, donec Nasri Sejjâr receptui cani jubet. Fol. 16 r. — 20 v. Utrinque castra ponuntur. Apud Nasri Sejjârum est quidam ex principibus Merwâni chalifae, eo consilio ab hoc ad illum missus, ut ipse Abû-Muslimum, cui robur et fortitudo cognomen Gâw-bend fecerant, videret et qualis esset renuntiaret. Literis datis chalifam terrore viri implevit. Noctu Nasri Sejjâr castra sub muros urbis recipit, Sunnitae autem eodem loco manent et tres dies quieti dant. Interea Ǵa'dân Merwânitis auxilia ex Sistânia adducit, item Ermisch Ghûri ex regno suo غوریین غورجه, qui, quum Sunnitae ad urbem movent, cum Nasri Sejjâr aliisque ex loco occulto duces eorum cum suis quasi pompam agentes spectat. Principes Merwânitarum formidine impleti servo literas ad Abû-Muslimum perferendas dant. Ibi narratio interrupta est. — Fol. 21 r. — 22 v. Exercitum sunniticum iterum illo modo praetervehentem cum ducibus Merwânitarum spectat novus advena, Thâhir. Hunc postea Abû-Muslim literis ad partes mutandas hortatur; sed qui literas perfert, homo truculentissimus, postquam immanitate sua turbas et caedem movit, capitur et in vincula conjicitur. Tum apud Merwânitas cum auxiliis adveniunt rex Jemenensis et Welid, filius Merwâni, quem Sunnitae contemtim *Welidi belid*, Welidum bardum, appellare solebant. Narratio denuo interrupta. — Fol. 23 r. — 24 v. Astrologus Merwânitas tempus docet, quo Abû-Muslimum commode vincant. Itaque post saevissimam pugnam heros cum aliis capitur et supplicium exspectat. Quomodo evaserit, nescimus, quoniam narratio post fol. 24 denuo interrupta est. — Fol. 25 r. — 26 v. Abû-Muslim cum exercitu bonorum daemonum arcem Ssarsari, mali daemonis, obsidet, qui Bihzâdum, gentilem Mu'hammedis ex posteris 'Hamzae fil. 'Abd-el-mutthalibi, captivum tenet. 'Abd-el-ra'hmân, bonus daemon, Abû-Muslimo cistam affert a Mu'hammede sibi commissam, quam Abû-Muslimo traderet Bihzâdum ex captivitate mali daemonis liberaturo. In cista sunt capilli Adami et indusium Abrahami cum literis, quibus Mu'hammed Abû-Muslimum, quo facilius daemones vincat, illos ad brachium religare, hoc inducere jubet. Sic instructus Abû-Muslim conscenso equo alato daemones a Ssarsaro circum arcem constitutos adoritur eosque توروب وشالغم کبی, *ut raphanos et rapas*, concidit. Exitum pugnae intercepit jactura aliquot foliorum. — Fol. 27: Melek-zâd, novus hostis, postquam facinora spectavit, quae Abû-Muslim in milites suos edebat, ipse eum aggreditur: ex quo certamine uterque salvus discedit, sed tamen robur Abû-Muslimi, qui ictum clavae Melek-zâdi sola palma intercepit, Merwânitas etiam magis terret. Itaque Nasri-Sejjâr elephantos in hostes agi jubet. Hic nova lacuna. — Fol. 28: Merwânitis fusis Abû-Muslim duces ad consilium convocat, quo constituitur, ut bellum jam quatuordecim annos cum Nasri-Sejjâr gestum conficiatur. Itaque, dum Abû-Muslim castra ab hostibus deserta visit et praedam inde collectam inter suos distribuit, ceteri duces illos acriter persecuti Herâtam arctissime circumsidunt. Ultima verba: شهری قات اندر قات قوشاتدیلر کم قوش دخی اوچمیه اندن مصراب سوردی.

*) Is de causa Omajjadarum jamjam desperans fol. 13 r. lin. 8 et 9 hanc lamentationem effundit: ای دریغا بوکز بلدم کیم دولت بزدن یوز چویردی بنی امیّه دوری تمام اولدی مروانیانوڭ یلدزی دوشدی, *Eheu! nunc fortunam a nobis faciem avertisse, tempora Omajjadarum ad finem pervenisse, stellam Merwânitarum occidisse novi.*

CCLXXXIV.

[Ac. K. 219.]

Codex turcicus, 4° min., foll. 303, char. diwani neschisi. Exciderunt et prima folia, et nonnulla post id, quod nunc primum est. Inest *Fabula epica de Sidi Batthâl*; vid. Hammeri Hist. imper. osman., II, pag. 113, Hist. poës. osman., I, pag. 24, Catal. Dresd. Cod. 104 et 123. Ceterum quod Hammerus Batthâlum illis locis A. H. 121 (Chr. 738) interfectum esse dicit, ejus rei auctores habet Dehebium apud Herbelotum s. v. *Batthal*, et 'Hâgi-Chalfam in tabulis chronologicis; sed hanc fabulam si sequimur, demum post illud tempus et natus et mortuus est, natus quidem seculo higrae secundo, non tertio, ut dixi in Catalogo Dresdensi, mortuus vero tertio. Nam acerrimus Batthâli hostis dicitur fuisse Bâbek Pseudopropheta, quem tandem captum ad Mo'tasimum deduxerit; ille autem auctore ipso 'Hâgi-Chalfa a Mo'tasimo necatus est A. H. 223 (Chr. 837—8). Item Batthâl Mo'tasimo, qui A. H. 227 (Chr. 842 ineunte) obiit, superstes fuisse et sub ejus successore demum interfectus esse dicitur. Argumentum totius fabulae in describendo Cod. Dresd. 104 summatim indicavi. Finis: سیّدوڭ عزاسن یرینه کتوردلر هر اقلیمده ختملر ایتدلر جانی ایچون دعالر قلدلر٬ جهانوڭ وارلغی باذ هوادر٬ همان بوندن مراد اولان دعادر٬ والله اعلم بالصواب. Sequuntur bona vota pro iis, qui hunc librum habituri sint; tandem scriptus esse dicitur medio m. Dû'l-qa'de A. H. 1050 (Chr. 1641).

CCLXXXV.

Fragmentum codicis arabici, 8° min., foll. 8 chartae bombycinae, char. neschi antiquiore, qui simillimus est illi, quo scriptus est Codex Gallandianus Parisiensis MI Noctium. Genus dicendi quoque idem est et patria libelli sine dubio Aegyptus. Continet *particulam fabulae epicae de Hârûn El-Reschido Chalifa.* Prima verba: فطعن من معه من ابطال بنی کلاب عن الباب. Fol. 1 r. — 4 v. Post cladem a Graecis acceptam Hârûn El-Reschid cum 'Abd-el-wahhâb, principe Kilâbitarum, Delhema, ejus uxore Amazonis instar bellicosa, Seif-el-'Hanifijje heroe,

et septem millibus militum Melitenem se recipit et ad 'Omar Ibn-'Obeid-allâh, principem urbis, devertit. 'Abd-el-wahhâb 'Omarum coram Chalifa reprehendit, quod cum El-Fadhl Ibn-El-Rebî'o ex proelio fugerit, quum antea se, cujus fide Chalifa nunc salvus sit, perfidiae insimulasset. 'Omar injuriae veniam petit. Etiam Chalifa Delhemae se excusat, quod in filium ejus minas jactaverit, et eam et maritum honorificentissime tractat. Deinde 'Abd-el-wahhâb Qaraqylum ducem cum quinque millibus Nigritarum ob virtutem, quam in proelio praestiterint, laudatos et praemiis affectos ad certam militiam conducit, a Chalifa autem, ne respublica rumoribus conturbetur, ea ipsa nocte quinque viros principes, qui civibus quid vere acciderit nuntient, in omnes partes dimittere jubetur. Hic post fol. 4 narratio interrupta est. — Fol. 5 r. — 8 v. Mubârek quidam 'Abd-el-wahhâbo nuntiat, Kerkerum filium Ghaschmi exercitu hostili urbem Amul decem dies oppugnasse, deinde Abû-Mu'hammedem El-Batthâl (de quo codex superior est) ex urbe erupisse illumque laqueo eminus jacto cepisse *), copias autem ejus ad stipendia apud se merenda conduxisse; quo facto etiam Curdos ex pagis et campis ad eum commigrasse seque cum suis omnibus ei emancipasse. Quum autem pars exercitus Chalifae 'Irâqam versus fugiens ad urbem Amul venisset, Abû-Mu'hammedem iis omnia, quae secum haberent, in his fiscum Chalifae, eripuisse, El-Fadhlum, qui inter eos esset, utpote sibi infensum, in vincula conjecisse, ex fisco autem centum millia denariorum inter Curdos distribuisse. Chalifa ubi haec ab 'Abd-el-wahhâbo accepit, superbiam hominis indignatus literas ad eum dat, quibus eum decies centena millia denariorum, quae in fisco supersint, cum Schûm Idris monacho et Schûma monacha ad se mittere jubet; convenisse enim se inter et imperatorem graecum, ut duae istae belli faces ei puniendae dederentur. Ita se et illa centum millia denariorum et urbem Amul ei condonare; si vero jussa non protinus efficiat, se cum maximis copiis et summis heroibus adversus eum affore, Curdos autem contra 'Abbâsidas non esse pugnaturos. Deinde imperatorem graecum de his rebus certiorem facit eique indicat, penes quem sint ii, quos exposcat. Finis: انّ النلس الّذى يتطلبهم هم فى قبضة الّذى سرقهم من بلد الروم وقد.

*) Talis laqueus arabice وهق dicitur, persice كمند. De eadem re verbum est أوهق, quod Lexica non habent; ut fol. 5 v. lin. 6 et 7: فاخذه ابو محمّد اسير من غير قتال ولا نزال بل اوهقه, *Itaque Abû-Mu'hammed eum sine pugna aut certamine, sed laqueo jacto cepit*, pro quo lin. 4 est اخذه بالوهق.

CODICES ORATIONIS COPIOSAE ORNATAEQUE EXEMPLA ET SUPELLECTILEM PRAEBENTES.

CCLXXXVI.

Codex arabicus, 8°, foll. 228 chartae orientalis variorum colorum, char. neschi: *Consessus 'Haririani.* Nomina a rubricatore iis non sunt inscripta; sed gravius est, quod permulta folia e codice diligenter scripto exciderunt. Lacunas sic indicavi, ut binis foliis, inter quae unum vel plura desunt, copulatis ultimum verbum prioris et primum posterioris posuerim, adscripserim autem folia et lineas editionis Sacyanae. Fol. 72 وربّ, fol. 170 lin. 6: fol. 73 فقادنى, fol. 180 lin. 1. — Fol. 86 حتّى, fol. 211 lin. 6: fol. 87 ابن عبيد, fol. 213 lin. 6. — Fol. 92 ونقدر, fol. 231 lin. 4: fol. 93 وأراه, fol. 233 lin. 5. — Fol. 93 بهت, fol. 236 lin. 3: fol. 94 أن اموله, fol. 238 lin. 4. — Fol. 96 نصب, fol. 244 lin. 7: fol. 97 ثمّ شمخ, fol. 247 lin. 1. — Fol. 99 علم, fol. 251 lin. 14: fol. 100 الواو, fol. 252 lin. 10. — Fol. 102 استطاع, fol. 256 lin. 4: fol. 103 عنك, fol. 267 lin. 4. — Fol. 105 اليك, fol. 277 lin. 8: fol. 106 عن متن, fol. 279 lin. 6. — Fol. 113 وعرين, fol. 292 lin. penult.: fol. 114 وكنت, fol. 294 lin. 3. — Fol. 120 وعا, fol. 315 lin. 1: fol. 121 شعاعا, fol. 317 lin. 2. — Fol. 122 inscriptio consessus tricesimi, fol. 322 lin. 4: fol. 123 ايتاع, fol. 342 lin. 4. — Fol. 124 فاصدع, fol. 347 lin. 7: fol. 125 شهادته, fol. 360 lin. 3. — Fol. 126 واقرى, fol. 363 lin. 5: fol. 127 r. لم ابلك, fol. 380 lin. 5. — Fol. 166 ملغزا, fol. 478 lin. penult.: fol. 167 ما لى, fol. 480 lin. ult. — Fol. 187 ويقل, fol. 520 lin. 2: fol. 188 بن مهرة, fol. ejusd. lin. penult. — Fol. 189 قاضى, fol. 522 lin. 12: fol. 190 r. وكنت, fol. 524 lin. 8. — Fol. 203 الطمع, fol. 555 lin. 3: fol. 204 للقيام, fol. 557 lin. ult. — Fol. 209 ولو, fol. 567 lin. ult.: fol. 210 ايّها, fol. 570 lin. 4. — Fol. 222 وبعده, fol. 599 lin. ult.: fol. 223 فودّعته, fol. 601 lin. 6. — Subjunctae sunt fol. 224 v. — 227 r. duae epistolae genere dicendi 'Haririano insignes, quarum prior in omnibus verbis literam س habet, posterior literam ش. Prior be-

neficia petit et gratias laudesque promittit, posterior has persolvit. Illa sic incipit: باسم القدوس استفتح ' وباسعاده بارشاد المنشى ' انشى شغفى ' استنجح ', haec sic: Sed inter fol. 226 et 227 unum excidit cum eoque pars epistolae posterioris proxima ante finem. Fol. 228 r. A'hmed Ibn-Mu'hammed El-Selâmî, qui vulgo Ibn-Eghribôzli appellabatur, testatus est se hunc codicem per Scheich 'Abd-el-'hajj El-Selim ex codice, qui coram ipso 'Haririo praelectus esset, describendum curasse.

CCLXXXVII.

[Pf. K. 24.]

Codex turcicus arabicus, 8° max., foll. 122, char. neschi.

1) Fol. 1 v.—33 v. *Ma'hmûd Ibn-Mu'hammedis Anthologia sententiarum.* Fol. 1 r. inscriptio: فى علم المحاضرات والادبيات والاحاديث الشريفة النبوية الباهرات الساطعات. Fol. 1 v. et 2 r. index trium et viginti tractatuum, مقالات, in quos liber divisus est. Fol. 2 v. et 3 r. ingressio et praefatio, in qua scriptor nomen suum et causam consiliumque libri a se collecti edit. 1) Fol. 3 r.—9 v. sententiae de Deo uno cognoscendo et profitendo, de religione et bonis operibus. 2) Fol. 9 v. — 19 r. sententiae de moribus honestis et inhonestis. 3) Fol. 19 r. — 28 r. sententiae de disciplinis et literis et de earum cultoribus. 4) Fol. 28 r. — 33 v. sententiae de iis quae reges et viros principes decent. In hoc tractatu liber abruptus est.

2) Fol. 34 r. — 44 v. Varia turcica et arabica: epistolae, acta judicialia, quaesita et responsa de jure, traditiones, chronosticha, sententiae, versus, formulae pharmaceuticae, amuleta. Eminet inter cetera fol. 34 r. — 35 v. epistola turcica de origine et praestantia cujusdam equi arabici, cujus nomen gentile erat Mulûkî, nomen matris Scheicha; fol. 40 r. — 41 v. epistola arabica a Pîrî-Beg, judice Tunetis, ad judicem Mizistrae data, qua judicem Calamatae gravissime accusat et ut homo ab illo oppressus et in carcerem detrusus liberetur petit; fol. 41 v. ejusdem Pîrî-Begi *waqf-nâme s. waqfijje*, i. e. literae arabicae datae ineunte Ramadhâno A. H. 1009 (Chr. 1601), quibus confirmatur, Chidhr-Pâscham pro manibus Ramadhân-Pâschae, generi sui, templo Tunetano, *Ǵâmi'-el-qasr*, codicem Corani legasse; fol. 42 r. in margine *I'tâq-nâme*, i. e. literae arabicae datae ineunte Ǵumâdâ priore A. H. 970 (Chr. 1562 vel 1563), quibus confirmatur, Suleimânum I quendam servorum suorum, Mufthafâ Ibn-'Abd-allâh, qui vulgo Bâgh-oghlânî appellatur, manumisisse; fol. 42 v. et 43 r. epistola arabica, qua is, qui hunc codicem scripsit, 'Hasan Ibn-Resûl, Pîrî-Bego, cujus primum scriba, deinde in munere judicis Tunetani successor fuit, Ibrâhîmum quendam commendat, qui ex Melite Tunetem venerit et Moslemus factus sit, postea procurante viro sanctissimo, Abû'l-ghaiϑ Qasschâsch El-Tenûsî, uxorem duxerit et religiosissime vixerit, nunc autem a Pîrî-Bego petitum est, ut documentum quoddam judiciale subscripto nomine confirmet.

3) Fol. 45 r. — 94 v. *Liber de syntaxi arabica*, sic inscriptus: مجموعة من اصول النحو ومن فروعه طرفا وطرفا ' الحاصل من حقيقة الاعراب فى ستة اصول وعدة ابواب. Sed hanc inscriptionem proxime sequuntur qualia supra vidimus; ipse liber demum fol. 46 v. sic incipit: الحمد لله ولى الانعام ' والصلاة على محمد وآله الكرام ' وقد دعتنى اشارة المجلس السامى الاجلّ المعينى الغربى المنتجى زاده الله شرفا ومجدا الى ان اجمع من اصول النحو طرفا ' ومن فروعه طرفا '. Post praefationem positus est index sectionum et capitum. Sectio prima capitum sex, fol. 48 r. — 55 r., فى المقدمات; secunda capitum duodecim, fol. 55 r. — 63 r., فى المرفوعات; tertia capitum quindecim, fol. 63 r. — 74 v., فى المنصوبات; quarta capitum sex, fol. 74 v. — 80 r., فى المجرورات والمجزومات معا; quinta capitum quinque, fol. 80 r. — 83 v. فى التوابع; sexta capitum quatuor, fol. 83 v. — 94 v. فى ابواب خارجة عن الاعراب. In marginibus adnotationes adjectae sunt. Opus absolvit aut scriptor, aut librarius, d. 18 m. Δû'l-'higge A. H. 1016 (Chr. 1608). Fol. 95 r. — 96 r. varia notata sunt, qualia supra et per totum codicem passim in marginibus et alibi.

4) Fol. 96 r. — 119 r. *A'hmed Ibn-Mufthafae, vulgo Leâlii, Institutiones de formis et flexionibus linguae arabicae*, قوانين الصرف لمولانا لألى افندى. Initium: الحمد لله الذى وهب لنا سبيل الصواب ' والصلاة على محمد الذى منع عن الاذناب '. In praefatione scriptor nomina et suum et libri indicat. Abruptus est ab initio sectionis de conjugatione verborum. Atque etiam post fol. 106 aliquid excidit, id quod jam ab homine orientali, qui numeros foliorum adscripsit, in summo fol. 107 turcice notatum est. In marginibus adnotationes adjectae sunt. Fol. 119 v. — 122 v. varia.

CCLXXXVIII.

[Ac. K. 254.]

Codex arabicus, 8° max., foll. 21, char. neschi scriptus, totus lacer et truncus.

1) Fol. 1 r. — 15 v. *Sententiae variorum auctorum ad ordinem numerorum in iis commemoratorum dispositae.*

Nota est illa forma sententiarum orientalium: Unum est quod, duo sunt quae non, cet. Prima igitur sectio eas sententias complectitur, quae de singulis rebus sunt, secunda eas, quae de binis, et sic deinceps. Initium excidit; prima nunc verba: لبعضهم ما اعجب الاشياء فقال شيء واحد وهو قلب عرف الله ثمّ عصاه. Post fol. 8 finis sectionis quartae et initium quintae excidit; item post fol. 10 plura folia evulsa sunt. Fol. 15 in sectione decima desinit; cetera desunt.

2) Fol. 16 r. — 21 v. *Opusculum asceticum*, ab initio truncum. Prima verba: والحجّ والصدقة والعتق والجهاد وجميع الحسنات التى تبقى لاهلها فى الجنّة ما دامت السموات والارض. Sunt haec ex sectione secunda de ذكر الله. Fol. 16 v. sectio tertia فى بيان معانى الاذكار, ubi quaeritur, num et quatenus necessarium sit, ut qui Coranum vel precationes recitent, sensum eorum, quae recitent, intelligant, et secum reputent, quid talis recitatio valeat et mereat. Sed finis hujus sectionis et initium quartae exciderunt. Fol. 17 in media sectione quarta incipit, ubi quaeritur de quaestu et victu Ascetarum. Fol. 18 r. sectio quinta de usu lacernae asceticae, العباء, non solum legitimo, sed etiam eximie pio. Fol. 20 r. epilogus, خاتمة المختصر, de officio mortis recordandae suique ad eam praeparandi. Finis: اقول الحاصل انّ المواظبة على فرايض الله تعالى وسنن رسوله صلعم هى الاستعداد للموت وهو زاد الآخرة فانهم راشدا يا موفّق ، والحمد لله على التمام ودله افضل السلام (sic). Opus absolvit aut scriptor, aut librarius, exeunte m. Rebi' priore A. H. 1082 (Chr. 1671). Fol. 21 v. traditiones propheticae in fine abruptae. In marginibus turcica adscripta sunt et nonnulla arabica; in illis fol. 18 v. et 19 r. sunt duae ghazelae Sulthâni A'hmedis.

CCLXXXIX.

[Ac. K. 217.]

Codex turcicus, 8° max., foll. 163, char. neschi. Primam paginam, quae exciderat, Acoluthus restituit ex alio exemplo, quod MS. vel Cod. Sebischianum appellat; ex eodem nonnullas alias scripturas excerpsit. Sunt *laudes Dei*, *prophetarum*, *sanctorum*, *summorum doctorum*, oratione partim soluta homoeoteleutis conclusa, partim metrica. Initium: حمد نا معدود ، وثناء نا محدود ، اول حضرته سزاوار در كه هر نزّه موجود ، وهو داخل دايرهء وجود ، اول حضرتك وجوب وجودنه دليل قاطع در ، . Hic locus de Deo, in quem tota theologia mu'hammedana, etiam mystica, inclusa est, usque ad fol. 119 v. pertinet. Fol. 119 v. — 140 r. laudes septem summorum prophetarum: Adami, Idrisi, Noae, Abrahami, Mosis, Jesu, Mu'hammedis. Fol. 140 r. — 146 v. laudes Abû-Bekri, 'Omari, 'Oϑmâni, 'Alii, Hasani, 'Hoseini, 'Hamzae, 'Abbâsi, hinc summatim laudes reliquae familiae reliquorumque sociorum Mu'hammedis. Fol. 146 v. — 163 r. laudes Abû-'Hanifae, Schâfi'i, Mâliki, Ibn-'Hanbeli, hinc summatim reliquorum sanctorum et summorum doctorum, maxime mysticorum, ex quibus scriptor ultimum singularibus laudibus ornat magistrum suum, Scheich Abû'l-Wefâ Ibn-El-Wefâ, quem rogat ut se in animo emendando adjuvet, spiritum sanctimoniae in se transfundat, ad perfectionem asceticam se perducat. Postremo Deum de illo precatur: خدا اتسون اكا بيكٌ درلو رحمت ، يازلسون آلننه خطّ سعادت ، دعايى اوقيوب اتمايه اهمال ، روان كاتبه ايليه ايصال ، . Scriptionem hujus exempli absolvit Ma'hmûd Ibn-A'hmed in urbe Fünfkirchen (فى نفس پچوى) ineunte Ǵumâdâ priore A. H. 1029 (Chr. 1620).

CCXC.

[Pf. K. 132.]

Codex turcicus, fol., foll. 163, char. vario: من منشآت المرحوم خواجه افندى وغيره, *Quaedam epistolae Chôǵâ Efendii* (Sa'd-el-dîni, celeberrimi scriptoris historiae osmanicae; vid. Hammeri Hist. poës. osman., III, pag. 98—101) *et aliorum*. In tribus primis foliis varia notata sunt; epistolae, quarum pleraeque publicae sunt, fol. 3 v. incipiunt. Nonnullas Hammerus in Hist. imper. osman. commemoravit, plures adhuc latent. Quum volumen hujus libri pacto constitutum ne graviorum quidem argumenta capiat, ea persequar in *Serapeo*, quod editur a Naumanno nostro.

CCXCI.

[Ac.]

Codex turcicus, 8° maj., foll. 25, char. sijaqa et diwani neschisi: *Duae et quinquaginta epistolae.* Ante eas varia notata sunt. Initium faciunt duae epistolae regiae, quarum priore Suleimân I ineunte Ǵumâdâ posteriore A. H. 946 (Chr. 1539) Sulthâno A'hmedi fil. Ibrâhîmi nuntiavit, Bâjezîdum et Ǵihângîrum, filios suos, medio Reǵebo circumcisum iri (vid. Hammeri Hist. imper. osman., II, pag. 159); posteriore, quam A. Chr. 1525 scriptam esse ipsum argumentum docet, idem Thamaspo, regi persico, bellum indixit (vid. Hammeri id. lib., II, pag. 44 et 45). Ceterae partim publicae sunt, partim privatae.

CCXCII.

[W. K. 151.]

Codex turcicus, 8° lat., foll. 66, char. diwani: *Epistolae*, quarum plures publicae sunt, pauciores privatae.

CODICES ENCYCLOPAEDICI.

CCXCIII.

[Pf. K. 239 a.]

Codex arabicus, 4° min., foll. 217, char. nesta'liq: *'Abd-el-ra'hmân Ibn-Mu'hammed Ibn-'Alî Ibn-A'hmed El-Hanefi 'El-Besthâmii* الفوايح المسكيّة فى الفواتح الملكيّة, de quo libro dixit et indicem capitum, non sine erroribus, germanice reddidit Hammerus in catalogo librorum mss. suorum, in appendice voluminis 83 Annalium literaturae Vindobonensium, pag. 12—15 *). Initium post *besmelam:* وفيه درّة ابكار الافكار، وغرّة افكار الابكار. Cognomen El-Besthâmii non urbs natalis scriptori fecit, sed ordo derwischorum ab Abû-Jezîdo Besthâmensi institutus, in quem adscriptus erat; ut in praefatione est, fol. 5 lin. 12 et 13: الحنفىّ منسكا البسطامىّ مسلكا, et in fine, fol. 217 r. lin. 13 et 14: الحنفىّ مذهبا البسطامىّ مشربا, quocum convenit quod fol. 154 r. lin. 10 et 11 derwischos sic alloquitur: ايّها الاخوان البايزيديّون والجنيديّون والقادريّون والسهروردّيون. Saepe cognomine النحّاب utitur, ut fol. 4 r. lin. 6 et 7: قال مؤلّف الكتاب عبد الرحمن بن محمّد النحّاب. Librum, cujus materiam secundum fol. 5 v. lin. 9 et 10 inde ab A. H. 795 (Chr. 1392—3) collegerat, exeunte *Dû'l-higge* A. H. 844 (Chr. 1441) finitum dedicavit Sulthâno Murâdo II, id quod fol. 13 r. et v. significat, claris autem verbis dicit ab initio cap. 28, fol. 170 r. lin. 3 sqq. Ceteros libros inde ab A. H. 805 (Chr. 1402) a se scriptos in cap. 85 enumeraturus erat; sed quum ex centum capitibus, quorum indicem huic libro praemisit, tantum triginta priora perfecerit, illo catalogo caremus **). Inveni tamen hos: fol. 2 r. lin. 8—10 se A. H. 842 (Chr. 1438—9) scripsisse dicit رشح عيون الذوق فى شرح فنون الشوق; fol. 30 v. lin. 9 et 10 se argumenta capitis 8, quod de chronologia est, brevius repetiisse dicit ex libro suo كتاب من ظهر بغرر الفوايد واتى من بحر فتوحاته بدرر الفوايد; fol. 155 v. lin. 3, post commentationem de rebus novis in religione, se eam brevius repetiisse dicit ex libro suo منهاج الرشاد. Diu Qâhirae habitaverat, ut est fol. 67 r. lin. 8; hunc autem librum, certe prolegomena ejus scribens, Prusae erat, secundum distichon fol. 12 r. lin. 7 et 8: فقير ومسكين الى روم زائرا ، دُعِى عبد رحمن المقيم ببرصة. Argumenta: Fol. 1 v. — 8 v. praefatio, quae indice centum capitum finitur. Fol. 8 v. — 16 r. *muqaddime:* fol. 8 v. — 13 r. de cultu et divisione disciplinarum, de praestantia theosophiae, de hoc libro assidue legendo, de erroribus scriptori ignoscendis; fol. 13 r. — 14 r. de causa hujus libri scripti, i. e. literis et colloquio Sulthâni Murâdi II, cui eum dedicat; deinde librum omnibus iterum commendat et Deum precatur, ut dignos ad eum legendum adducat, indignos ab eo arceat *); fol. 14 r. — 16 r. index centum quadraginta quinque disciplinarum, quas hic liber complectitur, cum epilogo. Capita: 1) Fol. 16 r. — 18 r. de *besmela* et arcanis ejus virtutibus et viribus. 2) Fol. 18 r. — 20 r. de surata prima et arcanis ejus virtutibus et viribus. 3) Fol. 20 r. — 21 v. de throno divino majore, العرش, minorem, الكرسى, et cetera omnia complectente ac per 71,000 annos totum zodiacum inde a Libra usque ad Virginem ita circumeunte, ut simul imperium mundi ab aliis signis ad alia transeat. Hic interposita est delineatio mundi ad sententiam theosophorum, in qua etiam judaicus ille Metatron apparet. Quum enim totum quadratum novem orbes concentricos mundi includens duabus lineis in quatuor quadrata minora aequaliter dissectum sit, in quadrato sinistro inferiore orbi extremo inscriptum

---

*) Pro الملكيّة in nomine libri exemplum Hammerianum habet المكيّة, ut de hoc ipso libro in nostro exemplo est fol. 11 v. lin. 12, in Cod. CCXCIV fol. 9 r. lin. antepenult.: مسكيّات فوايحها ومكيّات فواتحها; item ab initio cap. 2 in utroque exemplo: الحمد لله الّذى فواتح آياته مكيّة وفوايح دلالاته مسكيّة. Solet enim scriptor singula capita velut libros auspicari, nonnullis etiam propria nomina dedit.

**) Falsam, puto, scripturam sui codicis secutus Hammerus in argumento capitis 85 posuit: „*der Bücher, welche verfasst von dem J. 158 (774), bis zu dem Jahre, wo dieses Buch geschrieben worden, nämlich* 844 (1440).“ Uterque nostrorum codicum, hic fol. 7 v. et 8 r., alter fol. 6 v., perspicue haec habet: فهرست اسماء الكتب التى الّفها مؤلّف هذا الزهر الفايح والبدر اللايح عبد الرحمن بن محمّد من سنة خمس وثمان مائة الى السنة التى الّف فيها هذا الكتاب وهى سنة اربع واربعين وثمان مائة.

*) Non omnia convenire omnibus, in fine hujus partis arguta similitudo docet: نوع من الخنفساء اذا دفن فى الورد الاحمر مات وان دفن فى السرجين عاش, *Scarabaei quidem, si in rubicundas rosas abduntur, pereunt, si in stercus, vivunt vigentque.*

est: ميططرون تحت الكرسيّ المحيط وعن يساره ميططرون وعن يمينه ميططرون, *Metatron sub solio mundum cingente est, item a sinistra ejus Metratron est, item a dextra Metatron;* in quadrato dextro superiore autem eidem orbi hoc inscriptum: حيّة مُحْدِقة بالعرش تطلب تأخذ برأسها ذنبها والفلك يدور بها ١٢ بُرْجا, *Anguis thronum divinum circumdans, capite suo caudam suam prehendere studens, quem revolutio sphaerae per duodecim signa circumducit.* Sequitur ordo et descriptio naturarum et rerum creatarum continuaturque per cap. 4, fol. 21 v. — 23 r., cap. 5, fol. 23 r. et v., cap. 6, fol. 23 v. — 26 v., cap. 7, fol. 26 v. — 27 v. 8) Fol. 27 v. — 30 v. de chronologia. 9) Fol. 30 v. — 38 r. de legatis divinis, prophetis et sanctis temporum antiquorum. 10) Fol. 38 r. — 43 v. de rebus ultimis, resurrectionem et judicium proxime antecessuris. 11) Fol. 43 v. — 68 v. de summis theologis et potentissimis regibus, qui singulis saeculis higrae usque ad nonum exstiterunt. Saeculo decimo Imâm Mu'hammed Ibn-'Abd-Allâh El-Mahdi cum eoque finis mundi promittitur. 12) Fol. 68 v. — 75 v. de animo per ascesin enecando et ad novam vitam resuscitando, ut totus in Deum abire possit. 13) Fol. 75 v. — 83 r. de geographia atque ethnographia. Delineatio orbis terrarum minor est fol. 76 v., major fol. 77 r.; utraque Meccam in medio sitam ostendit. 14) Fol. 83 r. — 96 r. in duos libros, كتابين, divisum: priorem, fol. 83 r. — 93 v., de arte regnandi, de virtutibus regalibus, de scientiis quae familiaribus regum necessariae sunt; posteriorem, fol. 93 v. — 96 r., de urbibus occultis, in quas fere non nisi homines eximiae sanctitatis intrarunt, ut *Medînet-el-aulijâ, Medînet-el-no'hâs, Medînet-Irem dât-el-'imâd, Medînet-el-nesr, Medînet-el-ôqâb.* 15) Fol. 96 r. — 98 v. de literis quibus variae gentes ad scribendum utuntur, item de iis, quibus Patriarchae et Prophetae usi esse dicuntur. Alphabetum syriacum perscriptum est fol. 96 v., armeniacum fol. 97 r., scilicet utrumque admodum corruptum. Promisit scriptor etiam tabulam alphabeta duarum et septuaginta linguarum complectentem, sed in nostro quidem exemplo spatium fol. 98 r. ejus causa relictum vacat. 16) Fol. 98 v. — 109 r. de rerum principiis, inventoribus, auctoribus; ut fol. 105 r. lin. 3 et 4: اوّل من ترجم التوراة الى اللغة العربيّة حنين بن اسحق العبادىّ, *Primus Pentateuchum in linguam arabicam transtulit 'Honein fil. Isaaci 'Ibâdita,* non diversus ab eo, quem aliunde novimus; nam fol. 103 r. lin. 5 et 6 sic est: اوّل من عرّب الكتب اليونانيّة حُنَيْن بن اسحق النصرانىّ العبادىّ وهو ايضا اوّل من عرّب كتاب اقليدس وكتاب المجسطى ومات سنة ستين ومأتين, *Primus libros graecos arabice reddidit 'Honein fil. Isaaci, Christianus, 'Ibâdita; idem primus arabice reddidit librum Euclidis et Almagestum. Mortuus est A. H.* 260 (Chr. 873—4). Fol. 105 v. lin. 1—2: اوّل من وضع النردَ اردشير بن بابك الفارسىّ اوّل من جمع كتب الفلسفة اليونانيّة وامر بنقلها الى اللغة الفارسيّة سابور الثانى وفى ايامه اسْتُخْرِج العود, *Primus nerdiludium docuit Ardeschir fil. Bâbeki Persa. Primus libros philosophorum graecorum collegit et in linguam persicam transferri jussit Sapores II. Eodem regnante barbitum inventum est.* Ibidem lin. 5—6: اوّل من وضع الشطرنج صصّة بن داهر الهندىّ واسم الملك الّذى وضع له الشطرنج شَهْرام, *Primus schahiludium docuit Ssiffa fil. Damiri Indus. Regi autem, cujus causa illud invenit, nomen erat Schahrâm.* Idem paene iisdem verbis dicitur fol. 112 v. lin. 5—7*). Fol. 108 r. lin. 7—8: اوّل من اتّخذ الحمام بالشأم لنقل البطايق والاخبار نور الدين الشهيد, *Primus columbis ad transferendos codicillos et nuntios usus est Damasci Nûr-el-dîn martyr.* Verbum *bathâïq* ex graeco πιττάκια factum est. 17) Fol. 109 r. — 115 r. de antiquis philosophis, theosophis, mathematicis, astronomis, astrologis, medicis, physicis, ut de Hermete Trismegisto, Asafo fil. Berachjae, Veziro Salomonis, Plinio, Zoroastre, Ǵâmaspo, Loqmâno, Pythagora, Thalete, Anaxagora, Anaximene, Hippocrate, Socrate, Platone, Aristotele, Porphyrio, Theophrasto, Dioscoride, Andromacho, inventore theriacae, Archimede, Euclide, Galeno, Paulo Aegineta, Ptolemaeo, et de libris et inventis eorum. Hic omnia fabularum plena. Plinius, بليناس, doctor Alexandri Bicornuti fuisse dicitur, Paulus medicus cum Paulo apostolo confunditur, al. 18) Fol. 115 r. — 119 v. de summo nomine Dei, *el-ism el-a'zham.* 19) Fol. 119 v. — 122 r. de confessione Dei unius: *lâ ilâh illâ'llâh.* 20) Fol. 122 r. — 133 v. de visionibus Mu'hammedis in somnis. 21) Fol. 133 v. — 139 r. de visione Dei in vita futura. 22) Fol. 139 r. — 140 v. de visionibus et miraculis, quibus Diaboli et Daemones, Deo et angelis assimilati, Ssûfios decipiunt. 23) Fol. 140 v. — 142 r. de viris eximie piis et doctis, qui Deum in somnis viderunt. 24) Fol. 142 r. — 146 v. de viris piis et doctis et aliis, qui in somnis a Mu'hammede consilia et auxilia acceperunt. His nonnulla praemisit de somniis occulta et futura indicantibus et de interpretatione eorum, item de itinere nocturno Mu'hammedis per coelos. 25) Fol. 146 v. — 149 v. de variis gradibus visionum, quae Ssûfiis et vigilantibus et dormientibus et inter utrumque mediis contingunt, et de interpretatione earum. 26) Fol. 149 v. — 153 r. de miraculis quae

*) Fol. 9 r. lin. 7—10 Barzeweih, برزويه الحكيم, quem Barzûje appellare solemus, schahiludium perfectum denorum in longitudinem et in latitudinem loculorum cum libro Kelile we-Dimne ex India ad Nûschirwânum, regem Persiae, retulisse, illud autem, quod Ssiffa fil. Dâmiri Schahrâmum regem docuerit, tantum octonorum loculorum fuisse dicitur.

Mu'hammed post mortem edidit et viris sanctis per somnum ostendit, qui expergefacti rem veram esse invenerunt *). 27) Fol. 153 r. — 169 v. de haeresibus islamicis. 28) Fol. 169 v. — 178 r. de theosophia, الحكمة الاشراقية (vid. pag. 506 col. 1 adnot.), diversa a scientiis exotericis, الحكمة التعليمية, quam colunt الصوفية et الحرفية, i. e. ii qui arcana in literis et numeris coranicis latentia scrutantur, qui quibus rebus a Ssûfiis differant, quibus non differant, exponitur fol. 175 r. lin. penult. sqq. 29) Fol. 178 v. — 203 r. de asseclis Dei et asseclis Diaboli, ex quibus illos, i. e. summos doctores islamicos, capite priore fol. 178 v. — 191 v. persequitur, hos, i. e. pseudoprophetas et haeresiarchas, posteriore fol. 191 v. — 203 r. In fine hujus capitis inde a fol. 198 r. scriptor fûfismum verum dedita opera contra adversarios defendit eumque a falso distinguere docet. 30) Fol. 203 r. — 217 r. de tota ratione fûfica et ascetica. Primum propter necessitatem praeceptorum fûficorum multos falsos praeceptores exstitisse docet; itaque ne quis ab iis decipiatur, se sententias a veris praeceptoribus acceptas septem partibus hujus capitis expositurum esse dicit, quarum argumenta praemittit. Sed antequam ad eas accedat, se ipsum impudentissime laudat, se eloquentissimum et sapientissimum jactat, post mortem demum se digne laudatum iri sibi promittit. a) de duplici hierarcha: قطب الارشاد, summo praeceptore fûfico, hominibus suae aetatis noto, et قطب الأبدال, antistite τῶν رجال الغيب (cf. pag. 492 col. 2 lin. 4 sqq.), plerisque ignoto. b) de vi paraenesis fûficae tanta, ut multi per eam exanimati, in rerum natura autem miracula effecta sint **). c) de necessitate praeceptoris fûfici, de iis quae in eo requiruntur, de studiis doctrinae theologicae discipulo fûfico necessariis. d) de Ibrâhîmo Kirmânensi, Ssûfio caeco, qui in spelunca Libani habitans et corpus animumque severissima disciplina subigens ab ave nutriebatur, feras ad ministeria promtas et daemones moslemicos recitandi Corani discipulos habebat, adspectui hominum studia sua interpellantium, quum vellet, a Deo subducebatur, tandem a Sanctis divinitus ex toto orbe convocatis sepultus est. e) de iis qui discipulo fûfico vitandi sunt, partim falsis praeceptoribus, partim totis familiis fûficis: *El-Melâmijje*, *El-Qalenderijje*, *El-'Haiderijje*, *El-'Harîrijje*, quibus alii hos adjungunt: *El-Jûnusijje*, *El-Ǵâgirijje*, *El-'Adedijje*, *El-'Haremijje* (fortasse *El-Churremijje*), *El-Refîl'ijje*, *El-'Hairânijje*, *El-Selsânijje*, *El-Bedewijje*, *El-Ssûfijje el-'hulûlijje*, i. e. eos Ssûfios, qui Deum ipsum in sua pectora descendere ibique habitare perhibent, quem Dei ἐνανθρώπησιν, الحلول, doctores orthodoxi exsecrantur. Deinde docetur, quibus indiciis boni Ssûfi cognoscantur, quibus mali *). Tandem narratur, quomodo quidam fûfismi studiosus, postquam falsus praeceptor eum omnibus bonis terrestribus exuerit et tamen ejus desiderium explere animumque ad Deum adducere non potuerit, a sanctissimo Scheicho, 'Abd-el-rezzâq El-Schâthibi, voti compos factus sit. f) de poenitentia, التوبة, prima statione fûfica; de poenitentia vicaria praeceptoris pro discipulo, per quam hic, quum aliquid deliquit, a Deo veniam consequitur atque in integrum restituitur; de auctore hujus sententiae: من لم يعرف امام زمانه مات ميتة جاهلية, *Qui antistitem* (summum praeceptorem fûficum) *sui temporis ignorat, paganus moritur*; de existimatione disciplinae fûficae jam aetate El-Suhrewerdii (mort. A. H. 632, Chr. 1234—5) a falsis Ssûfiis paene pessumdata; de virtutibus praeceptori fûfico necessariis. g) de cupiditate, quae nunc multos praeceptores invaserit, numeri discipulorum quam maxime augendi et opum comparandarum; de duodecim virtutibus ex sententia Ǵuneidi Baghdâdensis praeceptori necessariis; de praeceptoribus statum aliquem fûficum, حالا من الاحوال, in quem discipulorum volunt transferentibus et quasi transfundentibus, idque aut tactu, aut amplexu, aut osculo, aut tradenda veste, aut ita ut praeceptor subtentae vesti discipuli ea, quae in hunc transferre vult, immurmuret, deinde hic vestem collectam pectori applicet vel eam induat; de Deo Ssûfios in statione inferiore versantes interdum per speciem altioris tentante;

*) Hoc ipsa inscriptio capitis clarissime indicat: في معرفة من شهد آيات النبيّ عم في رؤيا المنام من الاولياء والصالحين الاعيان فجاءت كفلق الصبح في عالم العيان, quae quomodo apud Hammerum in haec verba abire potuerit: „*Von den Zeugnissen des Propheten hierüber*,“ difficile intelligeretur, nisi duo essent verba: شهد et النبيّ.

**) Ab initio hujus partis vera et nervosa sententia est haec: اعلم انّ الوعظ اذا خرج من القلب وقع في القلب واذا خرج من اللسان لم يتجاوز الآذان, *Paraenesis quum ex corde proficiscitur, in cor descendit, quum ex lingua, in auribus haeret.*

*) من ادّعى انّه خلّص مع الله ضميره ونال رتبة في الحقيقة وانّه تنزّه عن الشريعة وسقط عنه التكليف وانّ الارتسام بمراسم الشريعة رتبة العوامّ المنحصرين في مضيق الاقتداء تقليدا فاعلم انّه من اهل الالحاد والزندقة والفلسفة والاباحة فاحذرهم انّ صحبتهم وظلمة انفاسهم سمّ قاتل لقلوب المريدين, *Qui se toto animo cum solo Deo consuevisse et, postquam gradum in Veritate fûfica consecutus sit, Lege exsolutum et ab officiis ea sancitis immunem esse praedicat, institutis autem ejus tantum profanum vulgus obstrictum esse ait, quod auctoritatem temere sequens intra imitationis claustra contineatur: eum haereticum, atheum, philosophum, nefariae licentiae patronum esse scito. Tales igitur vita; nam societas et tenebricosi sermones eorum velut mortifera venena animos discipulorum fûficorum perdunt.*

exemplum humilitatis ſûficae; exemplum Ssûfii a Deo per somnum in summa auctoritate constituti. Fol. 217 r. et v. epilogus praeter tempus libri finiti, quod supra indicatum est, et aetatem scriptoris tunc duos et sexaginta annos nati nihil nisi solitas preces et vota continens. Fere inde a fol. 133 ea, quae minio interscribenda erant, omissa sunt. Inserta est codici translatio latina indicis capitum a Reiskio facta, cum epicrisi ejusdem, in qua Kehrium refutat, qui hunc librum syntagma centum quadraginta quinque scientiarum orientalium esse pronuntiaverat. Epicrisi cum nomine Reiskii subscriptus est d. 4 Aug. A. Chr. 1736. Quae et Kehrius et Reiskius, uterque in tirocinio haerens, peccarunt, ea supra tacite correxi. Restat unus error, quem Kehrius commisit, Reiskius probavit: hunc codicem ab ipso auctore scriptum esse. Cui obstat scriptura recentior, quali Turcae fere a saeculo septimo decimo p. Chr. n. utuntur; obstant multa falso scripta, omissa, perperam iterata; obstat signum criticum (vid. pag. 427 col. 1 adnot. 1) ab eodem librario multis verbis superscriptum aut in marginibus adscriptum; obstat denique quod idem fol. 28 r. in margine notavit: من هبوط آدم عليه السلام الى الهجرة النبويّة سنه ٦٢١٦ ومنها الى يومنا ١٠٥٨, *A descensu Adami* (ex paradiso coelesti in terram) *ad exilium Mu'hammedis sunt anni* 6216, *hinc ad tempus praesens anni* 1058. Est igitur codex scriptus A. Chr. 1649.

CCXCIV.

[K. 230 b.]

Codex arabicus, 4° min., foll. 150, char. nesta'liq magis ad neschi vergente: *Ejusdem libri exemplum*, superiore emendatius, sed etiam magis mancum, quum ad unum omnia, quae postmodum minio interscribenda erant, omissa sint. Ceterum in multis mendis fortuitis, verbis falso scriptis aut omissis, ambo codices adeo congruunt, ut origine inter se admodum propinqui esse videantur; vide modo in illo fol. 1 v. lin. 14, in hoc fol. 1 v. lin. 13, غرّته الشهيّة et طرّته البهيّة pro عربة الشهيّة et طريّة البهيّة; in illo fol. 2 r. lin. 12, in hoc fol. 2 r. lin. 7, وِرْدُعائه pro وِرْدُ دعائه, ut recte in illo est fol. 8 v. lin. 6, in hoc fol. 7 r. lin. 3; in illo fol. 4 r. lin. ult., in hoc fol. 3 v. lin. 6 ab inf., signum criticum verbo مدى, quod verissimum est, falso superscriptum; in illo fol. 5 v. lin. 1, in hoc fol. 4 v. lin. 10, لها ab initio hemistichii pro لهيا; in illo fol. 8 v. lin. penult., in hoc fol. 7 r. lin. 7 ab inf., صنّة omnino barbare pro ضِنَّة. Absoluta est scriptio m. Ǵumâdâ priore A. H. 1066 (Chr. 1656).

CCXCV.

[K. 210.]

Codex persicus, 4° min., foll. 316, char. nesta'liq: *Derwischi Abû'l-'Hasani Penǵ ſa'hîfe*, liber miscellaneus post mortem auctoris ex mandato ejus ab *Kejâ* (كيا) *'Hosein Ibn-Gerschasp Ibn-el-Naqîb el-Thabarî* collectus. Initium: الاوّل فى التوجّه الى الكعبة وفى امامة جبرئيل عم بسم الله الرحمن الرحيم وبه نستعين ، از جميع اطراف روى بكعبه مى بايد كردن بحكم حديث نبوى كه الخ. Est farrago maximam partem historica, exegetica, theologica, cui admixta sunt alia ex variis disciplinis petita. Singulis capitibus argumenta inscripta sunt. Quae de nominibus libri et auctoris et collectoris dixi, leguntur fol. 61 v. lin. 3 sqq. Antecedit fol. 61 r. lin. 13 sqq. اشارة من صاحبه الى ترتيب الكتاب, *Dispositio hujus libri ab ejus auctore indicata*, sed tantum ad ea spectat, quae proxime sequuntur. Finis: جان وتن خورشيد ازلى مى توان گفت كه جون مى باليد ومى بالد وخواهد باليد. Lateri posteriori folii ultimi Behâ-el-dîn Sâlâr inscripsit se hunc codicem absolvisse A. H. 884 (Chr. 1479—80).

CCXCVI.

[K. 212.]

Codex arabicus, 4° min., foll. 214, char. neschi: *Varia a Jûsuf Ibn-Ni'me 'Hamâtensi collecta.* Inscriptio codicem autographum esse testatur: مجموع لطيف يشتمل على ما رقّ وراق من محاسن مختارات مفيدة ومطربات جمع كاتبه الفقير (الى) عفو ربّه يوسف بن نعمة الحموى عفى عنه وعن جميع المسلمين امين والحمد للّه ربّ العالمين. Praemissum est fol. 1 r. exordium ornatum, خطبة لطيفة, cum adhortatione puerorum vel puellarum, ut, dum aetas ferat, amatoribus faciles sint; item duo disticha amatoria. — Fol. 1 v. et 2 r. Jûsuf anthologiae suae praefatur, quam praemisso nobilissimo *poëmate Ka'b Ibn-Zuheiri in laudem Mu'hammedis*, القصيدة اللاميّة الكعبيّة, et ipsam nobiliorem factam esse dicit. Initium: الحمد للّه خالق الانسان ، ومعلّمه البيان ، ومانحه انواع الكمالات ومن اجلّها فصاحة اللسان ، . Fol. 2 r. — 3 r. narrat quomodo hoc poëma ortum et a Mu'hammede acceptum sit. Fol. 3 v. — 15 v. poëma ipsum cum commentario distichis interposito. Utrumque a Reiskio descriptum sibique missum edidit Lettius; vid. edit. Freytag. praef. pag. II. — Fol. 15 v. 15 v. — 21 r. *carmina recentiora et lusus poëtici minores* cum nominibus auctorum. — Fol. 21 r. — 49 v. *Narratio de amoribus nescio cujus paediconis et venusti pueri*, in quorum turpitudinem omnes lepores orationis homoeoteleutis conclusae et versiculis distinctae tamquam in cloacam abjecti sunt. Initium:

ولا بدّ من شكوى الى ذى مروّة، يواسيك او يسليك او يتوجّع

Finis: وذلك من لطف الله الكبير يسير، وهو عليم بالحال خبير، وبالاجابة جدير، وهو على جمعهم اذا شاء قدير، quibus subjuncta sunt الاستغفار et الحمدلة. — Fol. 50 r. *preces Scheichi Jobi ad Deum, duo ejus poëmatia, distichon poëtae anonymi.* — Fol. 50 v. — 66 r. الباب الرابع والعشرون فى تواريخ الخلفاء من تحفة الظرفاء, *historia Chalifarum et regum aegyptiorum, qui, postquam Chalifae ʿAbbâsidae in Aegyptum concesserunt, pro illis rerum potiti sunt*, usque ad El-Melik el-eschref, qui regnavit A. Chr. 1422 — 1438, a *Muʿhammed Ibn-Aʿhmed El-Bâʿûnî* versibus jambicis binariis narrata et, quod in fine dicitur, ʿAbd-el-bâsitho, Veziro illius regis, dedicata; vid. ʿH.-Ch. 2618 et Herbel. s. v. *Tohfat aldhorafa*. Initium: يقول راجى ربّه محمّد، والده العبد الفقير احمد، الشافعىّ المذهب الباعونى، أمّل من فى الذكر قال ادعونى،

Finis: ما فاح من نشر الرياض طيب، وماس غصن مايس رطيب،. Scriptio a Jûsuf Ibn-Niʿme ʿHamâtensi absoluta est ineunte Reǵebo A. H. 1069 (Chr. 1659), nam in ١٦٠٩ manifesto numeri falso transpositi sunt. — Fol. 66 v. — 67 v. *qafîda Abû'l-ʿAlâi Maʿarrensis*, qua orthodoxiam suam a theologis impugnatam defendit et iis difficiles quaestiones theologicas et historicas proponit, quas ipse sapientia sua adjutus solvere possit, isti non possint. Initium ضاقت علىّ باسرها الدنياء، وجرى من الماء القريح دماء. — Fol. 67 v. et 68 r. *qafîda El-Hamadânii*, qua rex erga poëtam liberalis laudatur. Initium: سماء العلى ما هذه الحدق النجل، اصدر الدجى خال وجيه الضحى عطل،. — Fol. 68 r. — 71 r. خطبة المتزوّجين لبعض الظرفاء*), *oratio jocosa, qua aliquis suo exemplo miseriam matrimonii ostendit et vitam caelibem commendat.* Initium: الحمد لله الّذى جعل الزواج قيدا ثقيلا، ومكابدة النساء بحرا مهولا،. Multa in hac satyra linguae recentioris et vulgaris sunt, plurima in versiculis fol. 70 v. et 71 r. Finis: يقولوا النساء جنان الرجال، فقلت الجحيم ولا جنّتى،. — Fol. 71 r. et v. حكاية هزليّة صدرة, *epistola jocosa, primum in eum, ad quem data est, probra omne genus congerens, deinde avunculum mortuum ei ne hilum quidem reliquisse facetis circumlocutionibus significans.* Fol. 71 v. — 73 r. *duae narratiunculae de Hârûn El-Reschîdo et Abû-Nuwâso poëta.* — Fol. 73 r. — 79 v. قرعة الانبياء عليهم السلام, *sortilegium per nomina quinque et viginti prophetarum*, in quorum unum, quum aliquid mediteris, digitus imponendus est, deinde in subjuncto libello videndum, quid illud nomen sperari aut metui, quid fieri aut omitti jubeat. — Fol. 79 v. *duae narratiunculae.* — Fol. 80 r. — 99 v. *Excerpta ex Ibn-El-Wardii Charîdet-el-ʿaǵâïb*, de Syria, Sina, quibusdam regionibus et urbibus africanis, Constantinopoli, Roma, terris septentrionalibus; deinde a fol. 89 r. de maribus et insulis, plerumque fabulosa et portentosa; tandem a fol. 98 v. similia de Chazaris, de angelis Hârût et Mârût, de Pîwerasp El-Dhaʿhhâko in monte Nehâwend prope urbem Rei incluso. — Fol. 100 r. — 108 r. *narratiunculae.* — Fol. 108 r. — 198 r. *poëtica*, qualia fol. 15 v. — 21 r. Largam hic messem paratam habent qui in poësin arabicam recentiorem inquirere volent. Interpositum est fol. 119 r. — 126 r. القرعة الابجديّة, *sortilegium per literas alphabeti*, quale supra per nomina prophetarum, cum institutione metrica ad auguria ex singulis literis ducenda. — Fol. 198 v. — 214 r. *narratiunculae de hominibus stultis et temerariis*, joci et risus plenae et maximam partem lingua vulgari scriptae. Quae a fol. 199 v. lin. 1 leguntur, exscriptae sunt ex كتاب ابن الجوزى, quae a fol. 210 r. lin. 3, ex ديوان الشيخ علىّ السودى. Finem faciunt literae, quas Habannaqa Ibn-Ǵedîr, stultissimus mortalium, peregre ad parentes dedisse dicitur, in quarum ipso exordio sententia et oratio vulgaris in cothurno poësis antiquae incedens suavem risum movet:

اذا كانْ ابى ما ماتْ وامّى كمانْ تعيشْ
فودّى لهم يا ريحْ منّى سلاماتْ

Si pater meus non est mortuus et mater mea adhuc vivit, fer iis, o vente, a me salutes! Absolvit Jûsuf anthologiam suam medio m. Rebîʿ posteriore A. H. 1070 (Chr. 1659). Quum ea, quae Kehrius in Catalogo de argumentis hujus codicis dixerat, erroribus scaterent, Reiskius commentatione ipsi codici inserta ista correxit, simul ventosam Kehrii simulationem et dissimulationem satis inclementer, sed merito castigans *).

*) In codice est الزرفاء, accommodate ad pronuntiationem minus accuratam.

*) Totus spirat Reiskius in his verbis: „*Miror hominis temeritatem certe maximam, quae nec Magnifici Excellentissimique Senatus reprehensionem, cui scilicet minus fide hac in re inservilt, nec posterorum oculos virgulamque censoriam extimuit. Somnolentis illum oculis manibusque lassis volutasse hunc Codicem ex eo tam manifeste, tam luculenter apparet, quod opinionem illam sat egregiam, quam omnes de eruditione ejus orientali conceperant, nulla ex parte, quod aequum erat, adimplevit. Absit a me ut laudibus viri alioquin doctissimi detrahere quidquam audeam. Scripta ejus reliqua taceo, in quae aliorum dicta suppresso auctorum nomine non semel intulit, et ita quidem ut, quae isti minus bene recteque affirmarunt, caeco noster impetu amplecteretur. Praesens imprimis recensio, quam male partes suas egerit, exemplo commonstrabit clarissimo.*“

CODEX THEOLOGICUS CHRISTIANUS.

CCXCVII.
[W. K. 29.]

Codex arabicus, 8°, foll. 155, ex quibus 70—72 vacant, char. neschi crassiore.

1) Fol. 1 v. — 63 v. كتاب من حواشى على مزامير داود اخراج ابن الفضل, *Adnotationes ad psalmos davidicos ex translatione Ibn-El-Fadhli;* vid. de Wettii *Einl. in d. A. T.* §. 55. Locos singulos ex aliquot psalmis excerptos sequitur interpretatio typologica christiana.

2) Fol. 64 r. — 69 v. Varia; de summa dignitate naturae divinae apud philosophos, de usu medico emblici (arab. *emleğ*, pers. *amule*), de usu ovorum formicarum, de oleo ex ovis parando ejusque usu, de tollendis maculis atramenti, olei et aliis.

3) Fol. 73 v. — 155 v. رسالة هرمس المثلث بالحكمة, *Hermetis Trismegisti institutio et adhortatio animi humani per ascesin ad summam perfectionem evehendi*, in sex capita, فصول, divisa. Germanice a me reddita est in Ven. Illgenii *Zeitschrift für die historische Theologie*, 1840, fasc. 1, pag. 87—117, ubi in prooemio dixi de ejusdem translatione latina, quam a Reiskio factam ejusque manu scriptam nostra bibliotheca habet, et de libelli origine, ingenio, forma.

CODICES POETICI.

CCXCVIII.
[Pf. K. 25.]

Codex arabicus turcicus ab initio truncus, 8° maj., foll. 101, char. neschi. Fol. r. — 6 r. carmen *Burde* pro argumentorum natura in decem partes divisum, cum fine prooemii turcici, in quo narratur, quomodo Sa'd-el-dîn quidam ab ipso Propheta per somnum edoctus illo carmine lippitudinem pepulerit; hinc usus et decem argumenta carminis indicantur. Cf. pag. 434 col. 1 et 2. — Fol. 6 v. — 9 r. *Surata psalterii* (vid. pag. 434 col. 2 lin. 4 sqq.) cum prooemio turcico de ejus usibus et Leâlii translatione turcica singulorum distichorum. — Fol. 9 r. — 11 v. *qaṣîdeï Munferiǵe* (vid. pag. 434 col. 2 et pag. 435 col. 1), eodem modo alternis distichis arabicis et iisdem turcice redditis. — Fol. 11 v. — 17 v. *qaṣîda turcica paraenetica in mysticam Dei invocationem exiens.* Initium: كوش هوشكله طوت ايا جوهر حكمت جويا • سكا بو درلرى نظم ايليوب ايتدم اهدا. — Fol. 17 v. — 23 v. *Mu'hammed Ibn-El-Ǵezerii Muqaddime de Corano recte recitando;* vid. Cod. C, 1. — Fol. 23 v. — 29 v. قواعد القران, *brevis institutio turcica ad Coranum recte recitandum.* Initium: قال رسول الله صلى الله عليه وسلم خيركم من تعلم القران وعلمه. Finis: مدّ اصلى آمنوا كبى بآياتنا آية. — Fol. 29 r. et 30 r. aliquot versiculi coranici et formulae Dei precandi. — Fol. 30 r. — 34 v. اوراد سيد يحيى, pensa precum arabica. — Fol. 34 v. — 36 v. *qaṣîdeï Amâlî;* vid. pag. 434 col. 2 lin. 9 ab inf. sqq. — Fol. 36 v. — 39 v. undecim precationes arabicae, partim cum institutionibus turcicis. — Fol. 39 v. compendium argumentorum fidei, arab. et turc. — Fol. 40 v. — 61 v. *Châqânii 'hiljeï nebî;* vid. Hammeri Hist. poës. osman., III, pag. 139 inf., et ejusdem index argumentorum in appendice voluminis 85 Annalium literaturae Vindobonensium, pag. 38 et 39. Initium: بسمليله ايدهلوم فتح كلام • فتح اوله تا بو معمّاى بنام •. Finis: اولديس بيك يدى تاريخى تمام • بو رسالده تمام اولدى كلام •. Absolutum est igitur poëma ante finem A. H. 1007 (Chr. 1599). — Fol. 61 v. — 67 v. *poëma Ka'b Ibn-Zuheiri in laudem Mu'hammedis, a Scheich El-Ketnânî in* تخميس, *i. e. versus ex quinis hemistichiis compositos, translata**), ita ut singula disticha Ka'biana singulos versus concludant; ut primum:

قل للعواذل مهما شئتم قولوا • فليس لى بعد ان اهواه معقول •
نادبت يوم النوى والدمع مسبول • بانت سعاد فقلبى اليوم متبول •
متيم اثرها لم يفد مكبول •

Scha'bân Ibn-Mu'hammed القرشى نسبا والشافعى مذهبا والمصرى مولدا والآثارى منشأ, eandem narrationem de origine poëmatis praemisit, quae in Cod. CCXCVI est; vid. pag. 533 col. 2 lin. 33—35. Fol. 68 v. — 101 r. *qaṣîdeï Munferiǵe* (vid. supra col. 1 lin. 25—28), cui praemissum est prooemium turcicum de ejus auctore et vi salutari, item de precatione ab El-Ghazâlî in I'hjâ-el-'olûm

*) De ea re verbum est خمّس fol. 62 v. lin. penult. et ult.:
ولم نسمع بمن خمّسها غير الشيخ الكتنانى رحمة الله عليه.

commendata; singulis distichis autem subjunctus est commentarius turcicus triplex: معانی المفردات, interpretatio verborum lexicalis, الاعراب, expositio eorum grammaticalis, معنای بیت, sententia distichorum latius explicata. Opusculum alicui Veziro osmanico dedicatum est. Auctor qafidae in prooemio nominatur ابو الفضل يوسف بن النحوى, qui in oppido توزر natus fuerit, 'Hamâtae habitaverit. Initium: حمد نا محدود، اول حیّ ودود، وقیّوم وجود اولان حضرت جلال احدی درکاه قدسی پناهنه. Finis: روّح الله روحه، وزاد فی اعلی غرف الجنان فتوحه،.

CCXCIX.

[Ac. K. 62.]

Codex arabicus persicus turcicus, 8°, foll. 84, ex duabus partibus compactus, quarum prior utrinque trunca in charta orientali char. neschi scripta est, posterior in charta occidentali char. nesta'lîq.

1) Fol. 1 r. — 79 v. carmen *Burde* cum singulorum distichorum translatione turcica interlineari et marginali, ad verbum facta, deinde eorum interpretatione turcica ampliore, tandem eadem translatione metrica turcica et persica, quae est in Cod. CXVIII; vid. pag. 434 col. et 2. Disticha pro varietate linguarum liquore partim aureo, partim rubro, partim caeruleo scripta sunt, arabica plerumque aureo. Initium facit interpretatio turcica distichi undecimi, finem interpretatio turcica distichi quarti a fine. Prima verba: یا ربّ ,یعنی صاحب قصیده عشقنك غلبه سندن, ultima: لطف واحسان ایله دار. Quae quidem supersunt, bene sunt conservata, nisi quod noster, puto, miles folium primum et duo ultima penna vernacula conspurcavit.

2) Fol. 80 v. — 84 r. *Commentatio arabica per* قوله *et* اقول *de interpretatione Beidhawiana verborum Sur.* 6 *vers.* 8: وقالوا لولا انزل عليه ملك ولو انزلنا ملكا لقضى الامر ثمّ لا ينظرون. Nam etsi nomen Beidhawii non apparet, tamen ad eum spectat pronomen in قوله saepe repetito. Ex aliis interpretibus adhibiti sunt Fachr-el-dîn Râzi, Zamachschari, et Turca, qui in ipsa oratione scriptoris الفاضل النحرير salutatur, in margine vulgo Bostân Efendi appellari dicitur. Initium: الحمد لله الذى ارسل من البشر الى البشر رسولا. Finis: بل بيان للبسهم فقط.

CCC.

[W. K. 278.]

Codex persicus primo folio truncus, fol. min., foll. 224 chartae orientalis, nitido char. ta'lîq: Fol. 1 r. — 124 r. *Sa'dii Gulistân* in mediis areis scriptus. Fol. 1 r. — 152 r. *Ejusdem Bostân* in marginibus scriptus. Fol. 125 v. — 224 r. *Ǵâmii Behâristân* in mediis areis scriptus. Fol. 30 v. pictum est certamen duorum illorum athletarum in Gulistâno narratum, ed. Gent. pag. 120; fol. 85 v. colloquium Sa'dii cum venusto puero, ed. Gent. pag. 354 sq.; fol. 197 v. colloquium Anfarii, 'Asǵedii et Ferruchii cum Firdausio, de quo vid. Hammerus in *Geschichte der schönen Redekünste Persiens*, pag. 51.

CCCI.

[Ac. K. 67.]

Codex persicus primo folio truncus, 8° maj., foll. 109 chartae orientalis, char. ta'lîq: *Gulistân* in areis scriptus, *Bostân* in marginibus. Scriptio absoluta est m. Rebí priore A. H. 1010 (Chr. 1601).

CCCII.

[Pf. K. 44.]

Codex persicus, 12°, foll. 144 chartae orientalis, char. nesta'lîq: *Sa'dii Gulistân*, scriptus ab 'Alî Ibn-Mu'hammed El-'Irâqî A. H. 873 (Chr. 1468—9).

CCCIII.

[Pf. K. 37.]

Codex persicus ab initio truncus, 12°, foll. 140, char. nesta'lîq: *Gulistân*, a truncata inscriptione ultimae partis prooemii incipiens: وموجب اختيار عزلت, lin. 7 pag. 30 ed. Gent. Scriptio absoluta est ineunte Gumâdâ posteriore A. H. 962 (Chr. 1555).

CCCIV.

[Ac. K. 149.]

Codex persicus utrinque truncus, 8° maj., foll. 70, char. nesta'lîq: *Gulistân* incipiens a راست شد از خرّمی, lin. penult. pag. 28 ed. Gent., et desinens in وكرنه در خلاف خود میكوشی نظم پسیچ, lin. ult. pag. 474. Etiam post folium secundum plura exciderunt, ita ut illud desinat in ejusdem editionis pag. 40 lin. 8, tertium incipiat in pag. 76 lin. 5.

CCCV.

Codex persicus turcicus, 4°, foll. 214 chartae occidentalis non laevigatae, char. nesta'lîq, non calamo, sed penna scriptus, atramento non orientali, sed nostro. Tegumentum quoque chartaceum apud nos factum est. Continet *partem commentarii a Sûdio in Gulistânum scripti*. Incipit a مریدی كفت پیریرا, lin. 5 pag. 212 ed. Gent., et primum fol. 134 v. desinit in ejusdem editionis pag. 354 lin. 14; nam etsi post fol. 54 neque ac post fol. 134 folia vacua interjecta sunt, tamen oratio illic integra est. Denuo

fol. 135, si vacua numero non comprehenduntur, oratio incipit in ejusdem editionis pag. 422 lin. 6, denuo fol. 194 desinit in pag. 480 lin. 4. Post folia vacua tertium oratio incipit fol. 195 in ejusdem editionis pag. 510 lin. antepenult. Hinc omnia integra sunt usque ad finem: پس معلومدر كه اشعار عرب اوزانده قاصر ايمش. Sequuntur tria disticha, quae docent commentarium absolutum esse d. 3 m. Ssafari A. H. 1004 (Chr. 1594). Ratio Sûdii haec est, ut primum totas narrationes, versuum complexiones, sententias, ex Sa'dio repetat, deinde singula verba earum accurate interpretetur, postea totos locos paraphrasi turcica reddat, tandem, etsi non semper, eorum sensum paucis comprehendat, ceterum interpretes priores, Schemium, 'Alì-zâdem, Surûrium, saepe refutet, unde in marginibus frequentatum: ردّ ابن سيدى على ردّ شمعى, ردّ سرورى, aut conjunctim: ردّ سرورى وشمعى, aut ردّ شرّاح جميعا.

CCCVI.

[W. K. 36.]

Codex trilinguis, 8° maj., foll. 92, char. nesta'lîq. Fol. 1 r. — 2 r. varii versus persici et turcici. Fol. 2 v. — 23 r. *'Atthâri Pend-nâme.* — Fol. 23 v. — 25 r. precationes arabicae et excerpta persica ex diwâno *'Obeid El-Zâkânii;* vid. Hammeri *Gesch. d. schön. Redekünste Persiens*, pag. 240—251. — Fol. 25 v. — 44 v. ترجمه للمولى المرحوم مقالى رحمه الله الملك المتعالى, *'Atthâri Pend-nâme a Maqâlio jussu Bâjezîdi, filii Suleimâni I*, ut in prooemio est, *versibus turcicis redditum.* Fortasse Maqâli ille est, quem Hammerus in Hist. poës. osman., II, pag. 531, commemorat. Initium: اى دكّانه برو كل عطّار دهر. Finis: خوش مشام اولسون ينه بازار دهر• اى قمو دوشمشلره سن دستت رس• بوى عفوك زمرۀ كمراهه بس•. Fol. 25 v. — 29 r. in marginibus excerpta ex diwâno 'Obeidi continuata sunt, inter quae fol. 26 r. faceta illa ghazela est de aere alieno a poëta contracto, quae non tota germanice reddita est in libro Hammeri, quem supra dixi, pag. 250. — Fol. 45 r. — 59 v. denuo versus persici 'Obeidiani, quibus fol. 50 v. — 52 r. poëmata turcica et persica aliorum immixta sunt. Inde a fol. 52 v. exscriptae sunt 'Obeidi *Hezelijjât*, quibus licentioris ingenii lusibus nemo est qui illum superet. Saepe tamen a nequitiis ad summam turpitudinem delabitur, ut in exhortatione satyrica ad masturbationem nomine derwischorum erraticorum edita, fol. 52 v. — 53 v. Etiam fol. 60 r. et v. in marginibus versiculi sotadici adscripti sunt, plane Petronio digni, fortasse illos continuantes, quibus fol. 59 v. in margine superscriptum est هزل لا يدرى قائله, *Joca quorum auctor nescitur.* — Fol. 59 v. — 67 v. كتاب اخلاق الاشراف از انشاء امير نظام الدين عبيد الزاكانى القزوينى (*), *libellus satyricus ab 'Obeido A. H.* 745 (Chr. 1344—5) *scriptus, in prooemium et septem capita divisus, in quo mores antiqui et novi ironice inter se opponuntur.* Initium: شكر نا محصور وحمد نا محدود واجب الوجود را. Finis: اين است آن چه در صدر كتاب با برادران وعده رفته بود, quae verba sequitur clausula religiosa arabica. — Fol. 67 v. — 69 v. *Ejusdem* كتاب ده فصل عبيد, *libellus decemplex*, *in quo interpretationem et definitionem verborum arabicorum et persicorum praetendens partim homines et mores suorum temporum salse deridet et perstringit, partim vera et utilia docet.* Initium: شكر وثنا حضرت خالق را جلّ ذكره كه الخ. Finis: مقرّب الملوك قوّاد المشكور سعى او، واين مختصر بر لفظ مشكور ختم شد, quae verba sequitur الاستغفار et clausula religiosa. — Fol. 69 v. — 72 r. *Ejusdem satyra in Qazwînenses, Schîrâzenos, Ispahânenses, Kâschânenses et Qomenses*, ejusdem formae ac decemplex ille libellus et veluti appendix ejus; deinde fabellae jocosae et fescenninae. — Fol. 72 r. — 78 r. *Ejusdem* رسالۀ دلكشا, *libellus ex prooemio et duobus capitibus compositus, in quorum priore joca arabica collecta sunt, in posteriore persica.* Initium: الحمد لله على نعمه ونواله، ومننه وافضاله. Finis: واين مختصر بر لفظ تمام تمام شد انشاء الله كه اين موجز بر خوانندكان ومؤلّف وجامع اين مختصر مبارك وميمون وخجسته وهمايون باد بحق محمّد وآله اجمعين. Fol. 76 r. — 77 r. interjecta sunt poëmata arabica, persica, turcica. — Fol. 78 r. — 79 r. *Ejusdem* كتاب صد پند عبيد, *libellus A. H.* 750 (Chr. 1349—50) *scriptus, in quo perditos mores derwischorum ironice ita perstringit, ut iis ea ipsa, quae facere solent, quasi honesta et utilia praecipiat.* Initium: الحمد لله على نعمته ونواله، ومنّته. Finis: در خانۀ مردى كه دو زن باشد يا بيشتر جمعيّت وخوش دلى ونسق ونظام احوالى توقّع مداريد post quae plura excidisse librarius his verbis significavit: در نسخه اين قدر يافتيم, *Tantum in codice invenimus.* —

*) Qazwinensis dicitur, quia Zâkân pagus prope Qazwinum est. Itaque fol. 67 v. quoque, lin. 7 ab inf., in ejus nomine conjuncta sunt الزاكانى القزوينى. Fol. 78 r. lin. 8 pro 'Obeid plene est 'Obeidallâh.

Fol. 79 v. — 82 r. *Ejusdem* كتاب نوادر الامثال, *libellus arabicus 'Alâ-el-dîn Mu'hammedi Veziro dedicatus, in quo apophthegmata et proverbia collecta sunt.* Initium: الحمد للّه المتنزّه عن الانداد والامثال، المتفرّد بالقدرة والجلال، . Finis: ومفتاحه رفيقه، وصناديقه صديقه، وخاتمه خادمه، . Post haec exemplum sine clausula abruptum est. — Fol. 82 v. — 92 v. poëmata turcica et persica, in ultima pagina aliquot arabica.

CCCVII.

[Ac. K. 218.]

Codex persicus, turcicus, arabicus, 4° min., foll. 281, cujus prima pars char. nesta'lîq scripta est, secunda diwani neschisi, tertia neschi. Hae partes aliae ab aliis scriptae et utrinque truncae fortuito in unum volumen compactae sunt. 1) Fol. 1 r. — 39 v. *'Atthâri Pend-nâme cum Schemi'ii translatione turcica singulorum hemistichiorum*; cf. Cod. Dresd. 170. Prima verba: وعملى حقى ايچون اولا اصلا ربا اولمية, respondent versui ultimo paginae 15 editionis Sacyanae; ultima: اصل يابى كر بكيرى فرع را, versui secundo paginae 117. 2) Fol. 40 r. — 268 v. *Fabula epica turcica de Sîdî Batthâl*; vid. Cod. CCLXXXIV. 3) Fol. 269 r. — 280 v. *Liber arabicus de genethliologia*, argumento fere cum turcico illo conveniens, quem supra recensui pag. 423 et 424. Prima verba: بخدها واللّه اعلم· الوجه الثانى من نظر المرّيخ اليها تكون امراة يكون كثير الاعداء والحسّاد وبحصل شقراة*) اللون, ultima: له منهم مكروه ومكيدة واكثر. Ex inscriptionibus capitum hae supersunt: fol. 272 r. القول على برج السرطان والقمر, fol. 275 r. القول على برج العقرب والمرّيخ, fol. 277 v. القول على برج, fol. 279 r. القول على برج القوس والمشترى الدالى وزحل.

CCCVIII.

[Ac. K. 147.]

Codex persicus, 8° maj., foll. 165 chartae orientalis, char. ta'lîq: *'Hâfyzhi Diwân* cum solita appendice, quae continet رباعيّات, مخمّسات, مثنويّات, قطع, inde a fol. 153 r.

CCCIX.

[Pf. K. 39.]

Codex persicus, 12° maj., foll. 169 chartae orientalis, char. ta'lîq: *'Hâfyzhi Diwân* cum appendice inde a fol. 160 r. Scriptio absoluta est m. Mo'harramo A. H. 1013 (Chr. 1604).

CCCX.

[Pf. K. 226 b.]

Codex persicus turcicus, 4° min., foll. 318, char. neschi: *Pars dimidia posterior Diwâni 'Hâfyzhiani cum commentario turcico et adnotationibus marginalibus Surûrii*, cujus pars prior forte ab hac divulsa est Cod. Dresd. 171. Itaque haec a litera finali ع incipit et fol. 259 v. in ى desinit. Fol. 260 r. — 315 r. appendix. Subjuncti sunt fol. 315 v. — 318 v. loci de Ǵelâl-el-dîn Rûmi, 'Hâfyzh, Ǵâmi et 'Ali-schîr, ex Daulet-schâhi historia poëtarum persicorum excerpti. Scriptio ab 'Hasan Ibn-Ibrâhîm El-Chathîb absoluta est Albanii s. Istûlni-Belgrâdi exeunte Ssafaro A. H. 1016 (Chr. 1607).

CCCXI.

[Ac. K. 64.]

Codex persicus, fol. min., foll. 115 chartae orientalis, char. nestalîq: *Ǵâmii Jûsuf u-Zuleichâ*. Scriptio a Maqfûd, qui vulgo El-Wâjâb appellabatur (المشتهر بآلواياب), absoluta est ineunte Ǵumâdâ posteriore A. H. 939 (Chr. 1533).

CCCXII.

[Pf. K. 32.]

Codex persicus, 8°, foll. 82 chartae orientalis, char. ta'lîq: ديوان حضرت درويشان. Fol. 1 v. — 27 v. qaſîdae et ghazelae, ordinem literarum finalium non sequentes. Prima qaſîda sic incipit: تدلّى قرب حقى تا عيد وعكس آن تدلّى دان· اكر باور نميدارى زقران آيتى برخوان·. *Machlaf*, qui dicitur, nullus est nisi درويش, quocum convenit argumentum totius libri ſûficum. Fol. 27 v. — 33 v. *tergî'i-bend*, fol. 33 v. — 47 r. *moqatthâ'ât*, fol. 47 v. et 48 r. *tewârich* ex parte dimidia priore saeculi post Chr. n. quinti decimi, fol. 48 r. — 60 r. *rubâ'ijjât*, fol. 60 r. — 82 r. *mes̱newijjât*. Finis: كعبهء رويش چو ديدى در نماز· از خم كيسوش هم زنّار ساز·. In summis marginibus foll. 7 v. — 71 v. idem sortilegium arabicum scriptum est, de quo dixi pag. 474 col. 2 lin. 17 sqq. Hic ab initio *Schihâb-el-dîn Suhrewerdi* ejus auctor esse dicitur.

*) Animadverte in annexione formam vulgarem pro شقراء, de qua dixi in Diss. de gloss. Habicht. pag. 85. Eodem modo lin. 3 est شهلات العين, lin. 4 سمراة اللون.

CCCXIII.

Fragmentum codicis turcici, fol., foll. 7, char. neschi. Inter bina quaeque folia alia exciderunt. Ceterum margo exterior folii 3 resectus est, ita ut in pagina priore versus postremi, in posteriore primi exciderint. Decerpta sunt folia ex *Jázigi-oghli Mu'hammedis Mu'hammedijje* (vid. Hammeri Hist. poës. osman., I, pag. 128—134, Catal. Dresd. 393), idque ex parte posteriore de rebus ultimis. Versus primus: دخی مهدی جهانه کلمشدر٠ روافض کرچه دوغدی دیمشدر٠, ultimus, in quo nomen poëtae apparet: وار امدی یازجی اوغلی بو علمه عقلك ایرشمز٠ اکر یازسکده تا دور قیامت درلو تصنیفات٠

CCCXIV.

Fragmentum codicis turcici, fol., foll. 19, char. nes-ta'lîq. Inter fol. 1 et 2, 2 et 3, 3 et 4, 15 et 16, 17 et 18, 19 et 20, 20 et 21 alia exciderunt. Est particula *ejusdem Mu'hammedijjae a Derwischo Júsuf refictae* (vid. Catal. Dresd. 371), praeter duo prima folia, quae ex aliqua historia vitae Mu'hammedis decerpta proelium 'Hodeibiense et sacramentum sub arbore مغیلان praestitum narrant. Fol. 3 r. versus primus: اولا چون جمعه کون ایده ملکلر٠ خدادن عزت ارکوره ملکلر٠. Haec omnia ex ultima libri parte argumenti mystici sunt; vid. Hammeri Hist. poës. osman., I, pag. 133 inf. Fol. 15 v. sqq. خاتمة الکتاب, in qua fol. 16 r. nomen poëmatis est: هم آدنی دیدم محمدیه٠ که چونی ایچنده وصف احمدیه٠, fol. 16 v. nomen auctoris primarii: یازجی اوغلی محمد, fol. 17 v. nomen refictoris یوسف, fol. 17 r. tempus novae recensionis absolutae: d. 13 m. Ramadhâni A. H. 913 (Chr. 1508), et indicatio numeri distichorum ejus: 11,694. Versus ultimus: ولی لطفك انلك جرمینی ای حق٠ اکر محو اتمیه باشینه طپراق٠

CCCXV.

[Ae. K. 63.]

Codex turcicus passim sartus et novis foliis suppletus, 4° min., foll. 110, char. neschi: 1) Fol. 1 v. — 33 r. *Kitâbi mewlûd-el-nebî*; cf. Cod. Dresd. 147. Initium: الله آدیله سوزه بشلایالم٠ معرفت باغنده کل اشلایالم٠. Ex fol. 5 v. lin. 3 et 4 et fol. 33 r. lin. 4—7 constat, *Abû'l-chairum* Cypselis s. Ipsalae (ابصالا s. ابصالە) hoc poëma absolvisse A. H. 897 (Chr. 1491—2). Compositum est ex compluribus partibus, quasi pensis lectionis, quae omnes exeunt in exhortationem Mu'hammedi bene precandi. Post ingressionem haec fabula narratur, unde intelligatur, quid sit festum natalium Prophetae et quanta ejus religio: Vir religiosissimus Baghdâdensis, illos natales studiose celebrans, vicinum habebat Judaeum Moslemis infensissimum. Ex eo uxor quaesivit, quid illud esset, quod Moslemus die duodecimo cujusque Rebî'i prioris factitaret. Respondit Judaeus ita, ut clarissime appareret, eum ipsum de munere prophetico Mu'hammedis non dubitare. Inde mulier amore Mu'hammedis exarsit. Proxima nocte per somnum Prophetam familia et sociis stipatum vidit, cum eo collocuta et ad Islâmum conversa est, expergefacta autem maritum convertit. Hinc ambo natales propheticos quotannis summa religione celebrare et ipsi instituerunt. Aliud, quod ad hunc locum pertinet, vir sanctus, 'Alî Ibn-Zeid, narrat fol. 3 v. — 5 v.: Vicinam ille habebat egenam et probam mulierem, quae moriens filio adolescenti tantum unum florenum (sic: بر فلوری, pro quo postea ex metro etiam duobus syllabis *flûrî* dicendum est) reliquit. Is natalibus Prophetae illo floreno cibos emit, quos aliis donaret, atque per totam vitam illud festum eodem modo celebravit. Tandem mortuus, antequam sepeliretur, ad tempus in vitam rediit et cognatis narravit, propter natales illos rite celebratos se nunc beatitudine aeterna frui, unde eos ad idem faciendum hortatus est. Deinde poëta consilium operis proponit idque fol. 5 v. exorditur. Est nota illa naenia de anima Mu'hammedis rerum creatarum primordio et fonte, de ea cum mandatis in corpus et mundum adspectabilem missa, de lumine Mu'hammedis deinceps per omnes prophetas ad majores et patrem illius transmisso, de matrimonio 'Abd-allâhi et Eminae, de viso nocturno 'Abd-allâhi de filio a se generando, de conceptione Mu'hammedis, post quam lumen ejus in uterum matris migravit ibique mansit, donec cum ipso renatum est, de viso nocturno Eminae, de miraculis natales ejus antecedentibus et comitantibus, de natalibus ipsis die duodecimo Rebî'i prioris secutis, de vita ejus et morte, quae fol. 21 r. — 30 r. fuse narratur. Fol. 30 r. — 33 r. familiae, sociorum, assectarum, totius naturae luctus et illius sepultura; allocutio ad Moslemos de summis beneficiis, quae a Mu'hammede acceperint et usque accipiant accepturique sint; colloquium Meccae et Medinae, quo de praestantia certant, Medina autem vincere videtur; preces ad Deum et epilogus poëmatis. Ei subjuncta est fol. 33 r. — 37 v. narratio de morte Fâthimae, quam pater in mausoleum suum illatam manibus e sepulcro protensis ab 'Alio accepisse et juxta se deposuisse dicitur. Fol. 37 v. — 39 v. tria cantica, quorum primo reditus ejus mensis, quo Mu'hammed natus est, celebratur, secundo impatientia amoris Sûfici depingitur, tertio beneficia a Deo petuntur. 2) Fol. 40 r. — 49 v. داستان حبال دیه. 'Hibâl, lignator (اودون حمالی) dudum sepultus, a Jesu in lucem revocatus primum totam mortis tragoediam et mortuorum ante et post sepulturam vices enarrat, deinde se adolescentem fuisse, in sepulcro demum timore resurrectionis capillis et barba senem factum esse dicit, tum communem moriendi necessitatem et rerum humanarum fragilitatem fabula illa de Salomone hydriam, in qua nullus pulvisculus humanus esset, frustra quaerente confirmat, postea se propterea, quod olim ex fasce lignorum

festucam, qua ad dentes scalpendos uteretur, furatus sit, jam quadringentos annos vivum in sepulcro durissimam quaestionem pati queritur. Itaque Jesus Deum exorat, ut ille supplicio liberetur et cum Moslemis resuscitandus moriatur, quo facto a Jesu et discipulis ejus in sepulcrum reconditur. Finem facit paraenesis ad lectores cum solitis precibus. Fol. 50 r. preces metricae Derwischi Jonae (*Júnis*) ad Mu'hammedem. 3) Fol. 50 v. — 67 v. داستان محمّد حنيفى. Mu'hammed mortuus lugenti 'Alio per somnum filium promittit, quem a se Mu'hammed 'Hanifi nominari jubet. 'Ali laetus expergiscitur et Fâthimae somnium narrat. Concumbunt: ille gignitur et justo tempore nascitur. Describitur ejus educatio, pulcritudo, fortitudo. Puer decennis omni jam doctrina et virtute ornatus a patre expeditionem suscipiente petit, ut se comitem assumat, sed repulsam fert. Dum pater abest, ille otii impatiens equo conscenso clam domo aufugit. A dorcade in agrum Tâbûti, regis Moslemis infesti, deductus multis hostibus interfectis caput alicujus principis eorum Medinam refert et publice exponit. Pater domum reversus, re accepta, filium laudat, ceterum praecoces spiritus coercere jubet. Sed tamen 'Alio iterum in bellum profecto Mu'hammed illam regionem repetit et ab exercitu hostili post magnam stragem inter eum editam capitur. Primum Tâbût eum suspendere vult, deinde consiliis suorum obtemperans socium religionis et socerum facere constituit. Itaque vulneribus a medico curatis Mu'hammed a Tâbûto ad convivium adhibetur et, quum vinum ab eo sibi porrectum propter religionem bibere noluisset, ad sacra mutanda invitatur; adducitur etiam Mîne-Châtûn, pulcerrima regis filia, infidelitatis esca et merces. Ille vero eo constantius recusat, quod in fronte ipsius virginis lucem verae religionis splendere videt. Ut pertinaciam aut deponat, aut morte luat, in profundum puteum demittitur. Sed Mîne-Châtûn adolescentulum, cujus modo conspecti amore capta erat, noctu liberat et fidem moslemicam professa cum eo Medinam petit. At rex fugientes assequitur. Primus impetus paganorum reprimitur. Irato regi Rustem, unus ex ducibus paganis, si filiam sibi desponderit, Mu'hammedem a se victum iri promittit. Ille annuit, Rustem Mu'hammedem ad certamen singulare provocat, sed pro eo Mîne-Châtûn prodit miserumque sponsum interficit. Praelio repetito tandem puella capitur, et collis, in quo Mu'hammed constitit, circumvenitur, sed frustra oppugnatur. Postquam vesper pugnantes diremit, vulnera Mu'hammedis ab ancillis Mîne-Châtûnae curantur. Paullo post 'Alî a Mu'hammede propheta per somnum de periculo filii monitus ad eum liberandum advenit, a quo Tâbût pacem per legatum petitam his conditionibus impetrat, ut tributum pendat, filiam Mu'hammedi in matrimonium det, ac cum suis Moslemus fiat. Epilogus exemplum religionis ab antiquioribus Moslemis summa fortitudine in multas terras propagatae posterioribus imitandum proponit. Fol. 68 r. — 70 r. quatuor *ilâhijjât* s. cantica. 4) Fol. 70 v. — 83 v. كتاب غزاى على. Abû'l-'aschara, alias simpliciter 'Aschara, princeps urbis Penhân, duodecim filios habet *), quorum maximus quondam in venatu cum 'Alio concurrit ab eoque interficitur. Decem superstites a patre ad fratrem ulciscendum missi 'Alium in planitie inveniunt. Rogatus, quis sit, nomen celat, se Medinensem modo et socium Mu'hammedis esse profitetur, de 'Alio autem sciscitatos se, quippe illi simillimum, intueri jubet, ceterum facilem ex eo victoriam fore negat. Postquam ipsi qui sint quidque velint ediderunt, ab illo invitati ex equis descendunt et cibi capiendi causa humi considunt. Quum autem in 'Alium, quasi absentem, minas jactare pergant, ille iis proponit, ut secum luctantes robur, quod tanto adversario par esse putent, experiantur. Accipiunt certamen, sed 'Ali non modo singulos sola manu laeva vincit, sed etiam universos in se irruentes sternit, quo exemplo monitos 'Alium cavere jubet. Probato consilio adolescentes heroem secum ad patrem ducunt, ubi dum splendido hospitio fruitur, noctu domus a magna turba militum circumfunditur atque effringitur. 'Alio causam tumultus quaerenti filii principis respondent, 'Ifritum, regem christianum truculentissimum, qui undique mulieres alias post alias cogat, nunc adesse, ut ipsis puellam, quam ei vendere noluerint, vi eripiat. Tum ab 'Alio jussi deditionem simulant et regem hospitio excipiunt, dum dotem et nuptias apparent, 'Alî autem vestibus et velo puellae sumtis se pro illa supponit. Inter apparationem nuptiarum advenit 'Amr, homo vaferrimus, a Fâthima ad 'Alium quaerendum missus, qui quo commodius et tutius omnia speculetur, se ad speciem sacerdotis christiani componit, qua tectus non solum a collegis, 'Ifriti comitibus, honorifice excipitur, sed eos etiam disputatione theologica coram rege instituta tam splendide vincit, ut ille doctissimum virum solum pactionem nuptialem facere **) jubeat. Vesperi pompa ad aedes sponsae ducitur. Ibi 'Amr ad 'Alium intromissus heroem agnoscit et cetera cum eo componit. Comicae sponsae septem deinceps equi regii conscendendi adducuntur, sed eorum omnium latera frangit; octavus demum robustissimus tantis lumbis cruribusque par est. 'Amr ex theologo in paranympham mutatus sponsam ad urbem regis comitatur, in quam quum invehuntur, rex antiquo ritu sponsam in potestatem suam adserens scutica ferit, sed ipse scutica sponsae tam valide resalutatur, ut ex equo decidat: de quo roboris specimine, quippe fortissimae prolis pignore, ipse cum ceteris sibi gratulatur. Postquam mulieres in velo sponsae rapiendo frustra desudarunt, rex ipse iis in thalamum succedit, ubi ab 'Alio et 'Amro diu delusus et male mulcatus tandem occiditur. Mane principes alius post alium sciscitatum veniunt, quid regem tam diu in cubiculo detineat: quos 'Alî singulos vincit et colligat. Qui ex iis Moslemi fiunt, liberantur, ceteri in-

---

*) Narratorem hic dormitasse apparet. Nam nomen Abû'l-'aschara primum decem filios fuisse significat: atque etiamsi ad decem illos referatur, qui post necem fratris ubique apparent, tamen uno a duodecim demto undecim fuisse necesse est, non decem.

**) كابنى قيمق s. كابنى قييورماق, ut hebr. כָּרַת בְּרִית et similia in linguis et occidentalibus et orientalibus, quae Gesenius collegit in Thesauro ad illam locutionem hebraicam.

terficiuntur. Postea ʿAlî equo regis conscenso quis sit quidque fecerit in urbe proclamat et incolis Islâmi aut supplicii optionem dat. Fit quidem in eum impetus, sed malo eventu: qui salvi evadunt, partim Islâmum accipiunt, partim in religione christiana perstantes tributum pendendum suscipiunt, ceteri pertinaciam morte luunt. Deinde instructis templis et sacris moslemicis, ʿAlî Abû'l-ʿascharam cum filiis arcessit eosque ad Islâmum traducit, illi autem regnum ʿIfrîti tradit; tandem in urbem Penbân profectus ejus quoque incolas Moslemos facit. In epilogo tempus finiti poëmatis his duobus versibus indicatum est: سكيزنجى يلى ايدى نبينك • كچمشدى اول آخرت يلى نك • رمضان آينك اوّلكى كونى • ضحى وقتنده تمام قلدى بونى • ex quibus priorem propter verbum ignotum يلى et آخرت manifesto corruptum non intelligo. Quum tamen ipsa sententia postulare videatur, ut يلى saeculum significet, poëma saeculo higrae octavo scriptum esse conjicio. Fol. 83 v. — 85 r. duae *ilâhijjât*. 5) Fol. 85 v. — 89 r. كتاب كسك باش, i. q. in Cod. Dresd. 175, 1, in quo describendo summam argumenti indicavi. Nomen fabulae inde ductum est, quod caput abscisum viri cujusdam olim potentissimi, sed a malo daemone interfecti, ad Muʿhammedem venit eique vicem suam narrat, deinde ʿAlium ad puteum, in quo ille daemon habitat, deducit, ex quo postquam ʿAlî interfecto daemone quingentos Moslemos captivos, in his uxorem illius viri, liberavit, Deus a Muʿhammede exoratus capiti corpus et uxori maritum restituit. Scriptionem exempli absolvit Mustʿhafâ quidam exeunte Moʿharramo A. H. 1051 (Chr. 1641). 6) Fol. 89 v. — 94 r. داستان جمجمهٔ سلطان, ut fabula nominatur in Cod. Dresd. 264, 8; nam in hoc inscriptione caret. Calva humi jacens, a Jesu in aliquo itinere inventa, quum a Deo facultatem loquendi recuperasset, illi narrat, se quondam potentissimum regem fuisse, qui post mortem in sepulcro et inferno dira supplicia passus, tandem in hanc viam projectus sit. De causa tantae miseriae rogatus, se idola coluisse respondet. Ut igitur illa damna reparare possit, Jesus Deum exorat ut eum in vitam restituat: quo facto veram religionem sequitur et denuo duodequinquaginta annos vivit. 7) Fol. 94 r. — 98 v. داستان معجزت محمّد عم, ut fabula ex argumento inscribenda videtur. Muʿhammed ab Arabe rogatur, ut immanem draconem ignivomum, multis jam hominibus exitialem, quem ipse vix effugerit, e medio tollat. Hoc audito consurgunt ʿAlî, ʿOmar, Oϑmân, Abû-Bekr, sed studio pugnandi religionis obliti nec باذن الله, nec ان شاء الله praefantur, nec veniam aut bona vota Prophetae petunt. Itaque Muʿhammed, etsi inceptum malo auspicatum male cessurum esse praevidet, tamen illos, ut ipso eventu cautiores reddantur, cum triginta millibus sociorum proficisci sinit. Conspecto dracone, qui e septem capitibus tetrum halitum efflat, heroes, scilicet sero, اكبر الله clamant et Deum precantur. Totus exercitus impetu draconis fugatur: tantum quatuor illi principes restant. Sed quamvis ʿAlî celeberrimum ensem suum in draconem vibret, nihil efficit; nam Deus Δû'l-fiqârum ne pilum quidem draconis laedere jusserat. Tandem iratus eum abjicit: tum ensis ipse, facultate loquendi a Deo accepta, ʿAlium hebetudinis suae causam docet. Resipiscit ʿAlî et Δû'l-fiqâro resumto veniam peccati a Deo petit. Is Muʿhammedem misso Gabriele pro ʿAlio deprecari et Δû'l-fiqârum ei reconciliare jubet. Itaque Muʿhammed illuc profectus, ubi ʿAlium pulvere et terra a dracone eruta obtectum, hunc autem ictibus Δû'l-fiqâri, etsi non vulneratum, tamen obstupefactum videt, ʿAlium jam venia Dei impetrata et acie Δû'l-fiqâro reddita confidenter draconem aggredi jubet. Primum igitur ʿAlî humi prostratus Deo gratias agit, deinde draconem medium dissecat, milites autem capita ejus abscisa veluti tropaea Meccae in publico suspendunt. 8) Fol. 98 v. — 103 r. Narratio suavissima ac vere poëtica de Ibrâhîmo, unico filio Muʿhammedis, a patre in modum victimae piacularis pro ecclesia muʿhammedana devoto. Puer quatuordecim annos natus dum quondam in schola est, ubi Oϑmâno magistro utitur, angelus mortis ad Muʿhammedem venit eique ex mandato divino optionem dat, ut aut Ibrâhîmum salvum habeat, suam ecclesiam autem arbitrio Dei permittat, aut illum morti addicat, pro eo autem omnia, quae velit, bona a Deo consequatur. Propheta salutem ecclesiae vitae filii anteponere non dubitat animoque contra dolorem obfirmato ipse, hospitis adventum causatus, Ibrâhîmum e schola adducit. Is vero, postquam verum comperit, per patrem ab ʿIzraële moram petit, dum magistro et condiscipulis valedicat. Qua impetrata pius puer illis rem nuntiat et officio satisfacit, inde domum reversus caput in genibus patris deponit, qui eum salvere jubet et communione vitae futurae solatur. Tum ʿIzraël animam pueri ex corpore educit. Mortuo justa persolvuntur. Dum pater et ceteri ad sepulcrum stant, Munker et Nekir quaestionem instituunt. Ad priorem interrogationem: Qui Deus tuus est? puer recte respondet; sed ad posteriorem: Qui propheta tuus est, quae religio tua? prae verecundia respondere non audet. Haerenti pater per تلقين subvenit, quo confirmatus respondet: Propheta meus, qui me in rectam viam perduxit, pater meus est, mortalium praestantissimus. Inde fluxit mos τοῦ تلقين (vid. pag. 417 col. 2 lin. 36 sqq.) secundum librum *Sirâǵ-el-qolûb*. Postea Gabriel pullatus ad Muʿhammedem venit eumque quodcunque velit a Deo petere jubet. Ibi Propheta: O Deus, inquit, pro Ibrâhîmo tibi in victimam dato peccantem peccaturamque ecclesiam meam mihi condona! Annuit Deus et Muʿhammedem voti compotem facit; nam, ut in fine est: Si quis homo id, quod amat, dimittit, id, quod vult, a Deo impetrat. Poëtam se professus est ʿ*Îsâ Ferschehirensis*, فرشهرلو عيسى. — Fol. 103 r. — 104 r. idem canticum, quod fol. 37 v. — 38 v. est, etsi verba passim alia sunt. Fol. 104 r. et v. poëma in peregrina-

tione sacra Meccana canendum. Hinc usque ad finem alia cantica, ut illud fol. 106 v. et 107 r., quo mensi natali Mu'hammedis valedicitur; aliud fol. 108 v. et 109 r. canticum peregrinatorium, quo Meccae et Ka'bae pulcritudo et majestas celebratur; aliud fol. 109 r. et v. laudes noctis, qua Propheta natus est, celebrans, quod, nisi nomina et dogmata differrent, pro cantico natalicio ecclesiae christianae habere liceret; aliud fol. 109 v. et 110 r., quo narratur, quomodo Propheta moribundus familiae, amicis, sociis, ecclesiae valedixerit. Nomina poëtarum, *Júnus*, *Huddî*, *'Âschiq*, *Chydhr*, in plerisque canticis indicata sunt.

CCCXVI.

[Ac. K. 79.]

Codex turcicus, 4° min., foll. 39, char. neschi: *Idem Kitâbi mewlûd*, qui in codice superiore est, etsi ipsum initium differt: الله آدين ذكر ايده لوم اوّلا . واجب اولدر جمله اشده هر قولا . In fine iis versibus, qui in illo fol. 33 r. librum concludunt, subjunctus est hic: نعمت حقّى مدام فكر ايده لوم . صدقيله اخلاصيله ذكر ايده لوم .

CCCXVII.

[Pf. K. 42.]

Codex turcicus, arabicus, persicus, 12°, foll. 67, char. neschi. 1) Fol. 1 v. — 10 r. *Cantica ramadhânica*, partim turcica, partim arabica, quorum nonnullis modi musici superscripti sunt: راست ,عراق ,در مقام زنكوله ,سكاه ,حسينى ,نوا ,پنجكاه. Fol. 1 v. — 6 v. mensis salutatur ac Deus invocatur et celebratur, fol. 7 r. — 9 r. mensi valedicitur; tantum illud fol. 7 r. اى هلال برج رحمت اى مه فرّخ لقا الخ argumento ad partem priorem pertinet. Canticum fol. 9 r. — 10 r. idem est quod fol. 6 r. et v., etsi versuum numerus et ordo et nonnulla verba differunt. Fol. 10 r. et v. تمجيد بلال حبشى, evocatio arabica dormientium ad Deum precandum. Fol. 11 r. تمجيد ديكر, carmen turcicum in laudem confessionis unius Dei, *lâ ilâh illâ' llâh*, quae verba posterius quodque hemistichium concludunt. 2) Fol. 11 v. — 35 r. *Liturgica*: fol. 11 v. — 22 r. septem *chuthbae* persicae duobus bairâmis recitandae, formae ejus quam docuit Muradgea d'Ohsson, a Beckio transl., I, pag. 347—350. Sulthânus, pro quo in iis omnibus vota fiunt, est Murâd III (Chr. 1575 — 1595); fol. 21 v. — 22 r. ghazela persica Deum celebrans; fol. 22 r. et v. دعاى جامع, invocationes Dei post singulas precationes publicas Imâmo recitandae; fol. 22 v. — 23 v. caerimoniae Moslemis observandae, quum ad preces publicas matutinas bairâmi minoris in templum eunt, dum in eo sunt, quum inde domum redeunt; fol. 24 r. et v., quae Mueddino preces indicturo et indicenti facienda, dicenda, canenda sunt; fol. 24 v. et 25 r. versiculi coranici majore et minore bairâmo precibus publicis praemittendi; fol. 25 r. — 26 v. precationes arabicae matutinae; fol. 26 v. — 28 v. liturgia exsequialis; fol. 28 v. et 29 r. praecepta de duobus bairâmis rite celebrandis; fol. 29 r. — 33 r. *chuthbe* bairâmi majoris cum caerimoniis in ea observandis (cf. Muradgea d'Ohsson, I, pag. 339 sqq.); fol. 33 r. — 34 r. دعاء اخلاص cum iis, quae ei praemittenda sunt; fol. 34 v. دعاء قنوت; fol. 34 v. et 35 r. تسبيح. 3) Fol. 35 v. — 42 v. در بيان نصيحت كواهى, *Guwâhii Pend-nâme turcicum*, non totum, sed in compendium redactum, quod intelligitur ex iis, quae Hammerus in Hist. poës. osman., I, pag. 288—292, inde excerpsit. Initium: بنام پادشاه قادر پاك . خداء انس وجان وارض وافلاك . Finis: قچنكم اوقونه بو پند نامه . صفا ويرسه قلوب خاص وعامه . كواهى روحنه قيلسون دعائى . اكى عالمده كورمسون بلائى . Fol. 42 v. *tachmîs* turcicum (vid. pag. 535 col. 2. lin. 24 sqq.) Mu'hibbii (Suleimâni I) ad Chosrewum; vid. Hammeri Hist. poës. osman., II, pag. 283 et 284. Fol. 43 r. traditio prophetica de ratione Corani intra septem dies perlegendi, turc., et precatio arabica illi lectioni subjungenda. 4) Fol. 43 v. — 65 v. *Suleimâni Kitâbi mewlûd-en-nebî*; vid. Hammeri liber, I, pag. 67—70. Tres primos versus ex eo mutuatus est Abû'l-chair in suo *mewlûd-nâme*, si vere illud ejus exordium est, cujus primum versum exscripsi hujus pag. col. 1 lin. 16 et 17. Finis: تكرى رحمت ايلسون اول جانجون . كم دعا قيله بونى بازانجون . Scriptio exempli absoluta est d. 5 m. *Ðû'l-'higge* A. H. 999 (Chr. 1591). Fol. 66 r. — 67 r. paraenesis arabica; tres *tesbî'hât* ramadhânicae arabicae, quales sunt fol. 1 v. — 5 v.; preces ramadhânicae versibus turcicis conceptae; *Aelîlii* qaṣîda ramadhânica turcica, قصيدهء رمضان, sed manca; nam praeter primum et ultimum tria tantum disticha sunt.

CCCXVIII.

Codex turcicus, 12°, foll. 31, char. ta'liq: *Châqânii 'hiljeï nebî*; vid. pag. 535 col. 2 lin. 15 sqq. Absolvit exemplum *'Omer Lefzhî*, d. 8 *Ðû'l-qa'dae* A. H. 1063 (Chr. 1653), quem annum chronostichon literis aureis ab utroque latere subscriptionis positum hoc hemistichio repraesentat: حليهء پاك رسول ثقلين, in quo hemza post حليه posita unum valet.

CCCXIX.

[Ac. K. 66.]

Codex turcicus ab initio truncus, 4° min., foll. 53, char. ta'liq: *Fadhlii Gül u-bülbül*, ab Hammero turc. et german. editum, Pesti et Lipsiae, 1834, 8° max. Vid.

ejusdem Hist. poës. osman., II, pag. 309—325. Versus hujus exempli primus in editione Hammeriana fol. 7 r. quintus est. Exciderunt etiam folia inter 1 et 2, 3 et 4, 5 et 6, 7 et 8, 9 et 10. Itaque versus ultimus fol. 1 v. apud Hammerum fol. 7 v. nonus est, primus fol. 2 r. apud Hamm. fol. 12 v. quintus ab inf.; ultimus fol. 3 v. apud Hamm. fol. 14 v. quartus decimus, primus fol. 4 r. apud Hamm. fol. 18 v. undecimus; ultimus fol. 5 v. apud Hamm. fol. 20 r. tertius, primus fol. 6 r. apud Hamm. fol. 25 r. quartus ab inf.; ultimus fol. 7 v. apud Hamm. fol. 26 v. nonus, primus fol. 8 r. apud Hamm. fol. 32 r. quartus; ultimus fol. 9 v. apud Hamm. fol. 33 r. antepenult., primus fol. 10 r. apud Hamm. fol. 38 v. tertius decimus. Inde usque ad finem nihil excidit. Versus ultimus fol. 51 v. idem est qui apud Hammerum, nisi quod in hemistichio posteriore recte abest و ante مؤنس. Ceterum illa verba non significant, ut in adnotatione Hammeriana est: *das Register des Trauten der Rose und Nachtigall*, quod quid sit nemo facile intelligat, sed: *das gemüthansprechende Buch von der Rose und Nachtigall.* Nec metrum poëmatis, ut ille in praefatione pag. XII aït, Remel est: ⏑ ⏑ – – | ⏑ ⏑ – – | – – |, sed Chafif: ⏓ ⏑ – – | ⏑ – ⏑ – | ⏓ – |. Fol. 52 v. versus turcici; fol. 53 v. indicatio annorum, quibus ʿOϑmân ʿOϑmânidaeque regnare inceperunt et per quos regnarunt, usque ad Murâdum III.

CCCXX.

[K. 34.]

Codex turcicus, 8° maj., foll. 48, char. taʿliq. Fol. 1 v. — 37 v. *Bâqii qaſîdae quinque et viginti*, praeter unam igitur tot quot Hammerus invenit in eo codice Vindobonensi, de quo dixit in Hist. poës. osman., II, pag. 360 *); fol. 37 v. — 39 v. *ejusdem heft-bend* (i. e. poëma septem stropharum, quae septena habent disticha ex genere qaſîdarum vel ghazelarum, quibus subjunctum est distichon octavum ambobus hemistichiis consonans, a prioribus illis dissonans), *cujus sex primis strophis obitum Suleimâni I deflet, septima Selimo II auspicia regni gratulatur*, ex quo vel uno, quantus poëta fuerit, cognoscere licet; fol. 39 v. — 44 r. *quatuor poëmata amatoria* quinarum stropharum, quae singulae in idem distichon exeunt, qualia poëmata *tergîʿât* appellantur; fol. 44 r. *naenia de nece ʿHoseini* quinque stropharum, quae singulae in idem hemistichium exeunt. Spatia inscriptionum causa relicta ubique vacant. — Fol. 45 v. aliquis notavit, quae dona Ibrâhîm, Vezîrus Suleimani I, quodam bairâmo Sulthâno dederit, quae et quos honores vicissim et ipse et ejus ministri ab illo acceperint; quare jam omnium studia in Ibrâhîmum conversa atque etiam filiam sulthânicam ei in matrimonium destinatam esse. Fol. 46 r., 47 v., 48 r., versus turcici variorum auctorum.

*) Quod Hammerus ead. pag. odam illam in laudem Abû'l-suʿûdi, quae in nostro codice sexta est, alibi Chôǵâ Ćelebio inscriptam vidit, eo res ipsa non mutatur, quoniam ille vulgo ita appellari solebat; vid. Catal. Dresd. No. 368. Nec magis differt Chôǵâ Efendi, pag. 365 libri Hammeriani, a Saʿd-el-dino, pag. 367; vid. ejusd. Catal. No. 386.

CCCXXI.

[W. K. 35.]

Codex turcicus, 8°, foll. 59, char. neschi: *Jaʿhjae Chamse, i. e. institutiones ſûficae, versibus binariis scriptae.* Folium primum ex transverso revulsum partem posteriorem inscriptionis ostendit: خمسه تاليف يحيا رحمة الله عليه رحمة واسعة, et hemistichium posterius distichi primi: قائلهٔ علم عليم وحكيم. Excidit aliquid post fol. 7 et 13. Solita capita ingressionis sequitur fol. 13 v. laus Suleimâni I, unde Jaʿhjam eum esse intelligitur, qui in Hammeri Hist. poës. osman., III, pag. 32, primus est. Fol. 14 r. poëta, postquam homo sibi inimicissimus (fortasse Rustem, summus Vezîrus; vid. apud Hammerum pag. 37 et 38) mortuus, ipse autem, meliore jam fortuna utens, ziʿâmeta donatus sit, se hoc libro rationem vitae ſûficae ex comperto describere voluisse dicit. In *sebebi teelîfi kitâb*, fol. 14 r. — 15 r., narrat, quomodo a Muʿhammed Dede, praeceptore ſûfico, spiritum altiorem, scientiam theosophicam et quinionis scribendi facultatem acceperit: خمسه ايچون ويردى اجازت بكا. Fol. 16 r. — 17 v. se exempla Nizhâmii, Chosrewi Dehilensis, Ǵâmii et Newâii imitatum ad quatuor illos quinionum auctores quintum accessisse dicit: يعنى بنم سوز ايلينوك فارسى · خمسه دينّ كمسه لرك خامسى ·; ut autem illis impar tamen poëma ederet, filium sibi persuasisse. Institutiones ipsae, fol. 17 v. — 55 r., mixtae sunt ex adhortationibus, مواعظ, narrationibus, حكايات, parabolis, تمثيلات, subtilioribus quaestionibus, حكم, versibus binariis, مثنويات. Fol. 55 r. — 56 r. epilogus, in quo poëta Deo gratias agit, quod se, infirmum senem, quum *leilet-el-qadr* advenisset, ad finem hujus quinionis perduxerit: قدره ايرب نيتكه ماه صيام · خمسهمى نقصانله اتدم تمام ·. Ultimus versus: اى يازى اوستنده بو قاره يازى · اولدى قلم طوطلرينك ايزى ·. Exemplum scripsit Schaʿbân Ibn-Mozhaffer A. H. 1018 (Chr. 1609—10). Fol. 56 v. — 59 v. alii versus turcicos et precationes arabicas adjecerunt.

CCCXXII.

[K. 13.]

Codex turcicus, fol. min., foll. 59, nitido char. taʿliq in laterculis auro conspersis et circumscriptis: *Diwân Jaʿhjae*, ejus qui apud Hammerum, III, pag. 378, secundus est. Initium: بر دلده كه عشقك اولدى اوله پيدا · حاشاكه

سوى يانمه خاشاك آسا . Ghazelae usque ad fol. 53 r. decurrunt; fol. 53 r. — fol. 56 r. *qyth'a*, *tewârich*, *rubâ'ijjât*, *mathâli'*; fol. 56 r. — 58 v. *Sâqî-nâme*; fol. 58 v. — 59 v. qaſida justitiam Murâdi IV et victorias ab eo ex Persis reportatas celebrans. Finem faciunt fol. 59 v. tria chronosticha.

CCCXXIII.

[Ac. K. 68.]

Codex turcicus, 8° maj., foll. 78; char. neschi: 1) *Diwân 'Abd-el-kerîm-zâde Rifâii Serâjensis* (السرائى), ejus qui apud Hammerum, IV, pag. 109, posterior est. Fol. 1 v. et 2 r. invocatio Dei et Mu'hammedis. Initium primae qaſidae, Qara Musthafae summum Veziratum gratulantis, fol. 2 v.: شاد اول اى دل كه بو كون بر دم خرّم كلدى . صدره كچدى ينه بر داور اكرم كلدى . Ad eundem missae sunt tres qaſidae, quae proxime sequuntur. Fol. 9 v. — 22 v. *terǵî'i-bend*, *museddesât*, *tachmisât*, *rubâ'ijjât*, *mu'amma*. Fol. 23 v. — 71 v. ghazelae ordinem literarum finalium sequentes. Fol. 72 v. — 75 v. *mufredât*. 2) Fol. 75 v. — 77 v. *Senâî 'Abd-el-bâqî Sirûzensis* (السيروزى) *qaſida turcica nomina surataram ex ordine persequens*. De poëta vid. Hammerus, III, pag. 542. Codicem scripsit 'Oϑmân Ibn-Mu'hammed El-Misrî, notarius aerarii Budensis. Fol. 77 r. — 78 r. alius versus turcicos adjecit.

CCCXXIV.

Codex turcicus ab initio truncus, 8° max., foll. 168, char. neschi: *Schems-el-dîni s. Schemsii* *) *'Ibret-numâ*, ex Ferîd-el-dîn 'Atthâri Ilâhi-nâme (qui liber in 'H.-Ch. latine reddito, I, pag. 426, falso metaphysicus dicitur) excerptus et A. H. 984 (Chr. 1576—7) finitus. In prologo, fol. 1 r. — 9 r., qui ex abrupto sic incipit: نظر قلسك بو ترتيب وتقاليب . مراد اوزره درر جمله اساليب , primum Murâd III et Mu'hammed Soqollî, summus Vezirus, laudantur et justitia commendatur. Fol. 6 v. — 8 r. qaſida contra Schî'itas, in quam illigati sunt versus ex alio codice exscripti pag. 433 col. 1 lin. 19—24, qui hic Ǵâmii esse dicuntur **). Fol. 8 r. — 9 r. transitus ad argumentum, invocatio Gabrielis, quasi Musae homericae, laus orationis, invitatio lectorum. — Fol. 9 r. — 163 v. liber ipse, ex centum narrationibus compositus, quarum plerisque subjunctae sunt عبر. Argumentum: Rex quidam sex filios suos quae maxime cupiant sibi exponere jubet, eum, quem ita dignissimum cognoverit, successorem designaturus. Suo quisque ordine dicit, pater autem cum singulis disputat, vanitatem eorum, quae cupiunt, argumentis et exemplis docens, studia contraria iis commendans, et a rebus terrestribus eos abstrahens. Quot sunt filii, tot tractatus, مقالات: primus fol. 10 r. — 59 r., secundus fol. 59 r. — 98 r., tertius fol. 98 r. — 120 v., quartus fol. 120 v. — 140 v., quintus fol. 140 v. — 156 v., sextus fol. 156 v. — 162 v. Exitus fabulae deest; nam ultima narratio, fol. 159 r. — 162 r., de Judaeo est per miraculum ad Islâmum converso, qui, quum mortuo demum Mu'hammede Medînam venisset, vestem a Mu'hammede relictam osculatus animam summo desiderio aestuantem in sepulcro illius efflavit. Fol. 162 v. — 163 v. preces ad Deum. — Fol. 163 v. — 168 r. epilogus, in quo poëta narrat, quomodo Sebastae (hodie Siwâs) natus et educatus literis operam dederit, deinde, quum illa studia sibi non satisfecissent, 'Abd-el-meǵîdo Schirwânensi, qui A. H. 963 (Chr. 1555) eo venisset, praeceptore ſûfico usus sit, postea eo mortuo hunc librum in urbe natali scripserit, cujus incolis in fine, fol. 167 r. — 168 r., bene precatur. Ultimus versus: بزى جمع ايله در فردوس اعلا . ميسّر ايله فضلكله تجلّى . Exemplum absolvit Mûsâ Sebastensis ineunte Rebî'o priore A. H. 1025 (Chr. 1616).

*) Quis ex undecim Schemsiis ab Hammero recensitis hic sit, non constat.

**) In hemistichio secundo hic commodius از legitur pro آن, in tertio بدستش چوب دست pro بدست اندر چو چوب, in quinto nervosius باد بار pro باد.

CCCXXV.

[Pf. K. 221.]

Codex turcicus, 8°, foll. 186 chartae orientalis partim albae, partim rubrae, char. nesta'liq. Fol. 1 v. — 31 v. *Suheilii Damasceni Fadhâîl-nâme* *), descriptio et laudes Damasci, A. H. 1008 (Chr. 1599—1600), qui annus literis nominis *Fadhâîl-nâme* repraesentatur, versibus binariis compositae et Sulthâno Mu'hammedi III dedicatae. Initium: ابتدأت الثناء بسم الله . وهو الحىّ لا اله سواه . Laudibus Mu'hammedis III, fol. 7 v. — 11 r., ii principes comprehensi sunt, qui in pugna Agriensi, A. Chr. 1596, fidos se et fortes praestiterunt, ex his primus S'ad-el-dîn, qui Moslemis ab initio victis consilio fugae obstiterit et

*) Sic poëma ab ipso Suheilio inscriptum est fol. 1 r.: بو نظم دلپذير وروح بخشه . نوله ارباب طبعك اولسه ميلى . تمام اولدقده نامى ديدم آنك . فضائل نامهٔ شامى سهيلى . Idem nomen est in chronosticho fol. 31 v. Sed fol. 13 r. poëma A. H. 1008 intra tres dies confectum *Fadhâîli Schâm* nominari vult: اوچ كون ايچنده ايليوپ اتمام . نام پاكن ديدم فضائل شام .

animum Sulthâni confirmaverit; cf. Hammeri Hist. imper. osman., II, pag. 617. — Fol. 11 r. — 13 r. de argumento, fonte, scriptore, compositione, dedicatione et nomine libri. Quum in تاريخ حجّة الاسلام, ex quo libro prosa oratione scripto hoc poëma derivatum est, de فضائل الشام sex capita sint, in hoc quinque sunt: a) fol. 13 r. — 15 r. de nomine *Schâm*, de finibus Syriae damascenae, de dictis Mu'hammedis ad laudes ejus spectantibus. b) fol. 15 r. et v. de versibus coranicis et dictis Mu'hammedis ad laudes Damasci spectantibus. c) fol. 15 v. — 23 r. de magno templo Omajjadarum, الجامع الاموى, quod Damasci est. d) fol. 23 r. — 25 r. de prophetis aliisque viris sanctis et doctis Damasci sepultis. e) fol. 25 r. — 29 v. de aedificiis et locis insignibus urbis et agri ejus. Fol. 29 v. — 31 v. epilogus. Ultimus versus: منّت اللهه بو خجسته كلام • بولدى توفيق حقّله اتمام •. Sequitur appendix poëtica triplex, in qua chronostichon supra commemoratum est. 2) Fol. 34 v. — 140 v. *Ǵinânii Rijâdh-el-ǵinân*, poëma morale 3552 distichorum, ad imitationem Nizhâmii et Ǵâmii compositum, Prusae ineunte m. Ramadhâno A. H. 985 (Chr. 1577) inceptum, deinde intermissum, sed hortatu nobilis et docti cujusdam viri, qui Prusam venerat et paupertatem poëtae levaverat, continuatum, tandem ineunte m. *Ḍû'l-'hiǵǵe* A. H. 986 (Chr. 1579), qui annus verbis تكميل بيان كتاب continetur, finitum; vid. Hammeri Hist. poës. osman., III, pag. 92 et 93. Initium: بسم الله الرحمن الرحيم • كوهر سرتاج كلام قديم •. Poëmati praemissa sunt haec: fol. 32 v. New'î Efendii meϑnewî persicum commendaticium; fol. 33 r. index viginti viridariorum s. capitum poëmatis; fol. 34 r. poëtam pro hemistichio posteriore versus primi, quem modo exscripsimus, hoc edere voluisse: مطلع سرنامهٔ نظم قديم, vel: ساحل دریای كلام قديم, sed Zekerijjâ Efendio illud praeferenti obtemperasse. Fol. 34 v. — 52 v. ingressio, in laudes Murâdi III exiens. Fol. 52 v. — 137 v. viginti viridaria: a) fol. 52 v. — 56 v. de justitia regum. b) fol. 56 v. — 62 r. de justitia Vezirorum. c) fol. 62 r. — 64 r. de justitia principum et imperatorum. d) fol. 64 v. — 67 v. de justitia judicum. e) fol. 67 v. — 72 r. de fuga mundi. f) fol. 72 v. — 76 r. de coërcenda ira. g) 76 r. — 80 r. de patientia et constantia. h) fol. 80 r. — 85 r. de liberalitate et fide. i) fol. 85 r. — 89 r. de praestandis officiis veteris societatis aut amicitiae. k) fol. 89 r. — 91 v. de fiducia in Deo collocanda. l) fol. 91 v. — 95 v. de secessu. m) fol. 95 v. — 98 v. de animo paucis contento et usu ciborum licitorum. n) fol. 98 v. — 102 v. de magnanimitate lites et judicia dedignante. o) fol. 102 v. — 106 r. de servandis promissis et pactis. p) fol. 106 r. — 109 v. de obtrectatione, mendaciis, calumnia. q) fol. 109 v. — 116 v. de vitandis peccatis capitalibus. r) fol. 116 v. — 119 v. de loquacitate noxia, taciturnitate utili. s) fol. 120 r. — 126 r. de diligendis et honorandis praeceptoribus asceticis et fûficis. t) fol. 126 r. — 132 r. de ingenio doctrina bonisque artibus excolendo. u) fol. 132 r. — 137 v. de amore divino. Singula capita in narrationes exeunt ad argumenta eorum accommodatas. Fol. 137 v. — 140 v. epilogus et preces ad Deum. Ultimus versus: خيرله ختم ايله ويروب اقتدار • خاتمهٔ عمرنى پايان كار •. 3) Fol. 141 v. — 154 v. *Fudhûlii Benk u-bâde;* vid. Hammeri Hist. poës. osman. II, pag. 295 sqq., Catal. Dresd. No. 362. Initium: اى ويرن بزم كايناته نسق • برقن جام عشقه نشأهٔ حق •. Finis: چون فضولى درر بنم لقبم • عجب اولمز كر اولمسه ادبم • وار اميدم كه عذرم اوله قبول • اولميه بويله جرمله مسؤل •. Exemplum scriptum est A. H. 1021 (Chr. 1612—13). 4) Fol. 155 r. — 156 r. *Poëma meϑnewicum de homine ad perfectionem fûficam evehendo.* Initium: كل اى معنى سوزن فهم ايلينلر • معانى بحرنه طالب كيدنلر •. Finis: بو ظاهر كوزله آنى كورهوز • قيامتده انكله حشر اولاوز •. 5) Fol. 157 v. — 183 r. *Atthâri Pend-nâme a Maqâlio turcice redditum;* vid. pag. 537 col. 1 lin. 27 sqq. 6) Fol. 183 v. — 187 r. versus persici et turcici.

CCCXXVI.

[Ar. K. 78.]

Codex turcicus ab initio truncus, 4° min., foll. 84, rudi char. neschi: *'Omer Derjâ Begi poëma de Strigonio A. Chr. 1595 a Christianis expugnato*, fol. 1 r. — 79 v., *A. Chr. 1605 a Turcis oppugnato*, fol. 80 r. — 83 v. Nam etsi urbs eodem anno ab iis recepta est, tamen narratio citra hunc exitum subsistit. Versus metri Wâfir: ◡ – ◡ – – | ◡ – ◡ – – | ◡ – ◡ –, quorum primus nunc hic est: زنان ابياتى تركسى دكول بو • شول دستانلر كه اوقورلر دكول بو •, asperi sunt et inculti, undenarum syllabarum numerum explentes, ceterum longas et breves sine ratione miscentes. Erat enim 'Omer primum, ut fol. 51 v. dicit, *lewend*, deinde *agha*, tandem *beg;* itaque militem militares versus fecisse, non mirum. Ea vero, quae narrat, coram visa, sensa, facta esse, non solum ipse saepe profitetur, sed tota narratio testatur. Ita ab initio situm Strigonii, quo aliquot annis ante venerat et ubi, quum urbs oppugnari coepta esset, *agha* erat, deinde aedificia et artis opera, maxime antiquum illud templum, de quo Hammerus dixit in Hist. imper. osman., II, pag. 188, tandem aquaeductus, puteos, fontes, accurate et quasi ad oculos describit. Nec minus vivida est narratio de omnibus oppugnationis vicibus et casibus, de miseria civium et militum in urbe inclusorum, de eruptionibus in hostes factis et aliis eorum repellendorum conatibus, tandem de urbe a Mu'hammed Pâschâ illis dedita, quam secutae sint aliae,

ut Visegradum, Pestum, Belgradum. Multo brevior est de fortuna bellica decem annis post, regnante Sulthâno A'hmede I, quem aliquot versibus laudat, denuo Moslemis secunda; quae pars fol. 79 v. his verbis incipitur; شکر حقه زمانه بیزه دوندی یکرمی بش, his finitur: کوندك دوکولدی هصار (pro حصار) · میسّر اولدی فتحی دونولدی. Nomen suum poëta fol. 30 r. sic definit: ادم عمر محلسم (pro متخلصم) دریاییدی, *Nomen meum proprium 'Omer erat, poëticum Derjâ*; fol. 48 v. ادم عمر ایدی خلق بیلور ایدی · عمر دریا اغا هم دیرلر ایدی · *Nomen meum hominibus notum 'Omer erat, item 'Omer Derjâ Agha appellabar.* Fol. 51 v. se, *'Omer Derjâ Beg*, semper مجرّت (pro مجرّد) fuisse dicit, i. e., ut ipse interpretatur, neque uxorem neque liberos habuisse et totam vitam in confiniis hostilibus degisse ibique pugnasse, itaque septem locis vulneratum et cicatricibus obductum esse, nunc autem etiam barbam canuisse. Hoc exemplum absolvit Scha'bân Ibn-Suleimân ineunte Mo'harramo A. H. 1040 (Chr. 1630). — Fol. 84 r. et v. alius nonnulla notavit de bello A. H. 1074 (Chr. 1663—4) in Hungaria gesto, quo primum Moslemi Christianis, deinde hi duce زوزه قپودان پاشا, i. e. Comite Souches (vid. Hammeri Hist. imper. osman., III, pag. 556) illis plures urbes et arces eripuerint, tandem ineunte A. H. 1075 (Chr. 1664 m. Julio) Strigonium oppugnare coeperint, ubi plurimi eorum partim tormentis turcicis, partim morbis absumti sint.

CCCXXVII.

[Ac. K. 77.]

Codex trilinguis, 4° min., foll. 186, char. ta'liq et nesta'liq: *Varia turcica, arabica, persica, et poëtica, et pedestria*, collecta ab eo, qui nomen fol. 1 r. inscripsit, *Scheich Mu'hammed Muderris-zâde.* Praecipua haec sunt: Fol. 1 v. — 25 r. *New'ii Gewheri-râz*, poëma turcicum A. H. 965 (Chr. 1557—8) compositum, de amoribus 'Âschiqi et Ma'schûqi, i. e. de conjunctione animi humani cum Deo per amorem mysticum. De poëta vid. Hammeri Hist. poës. osman., III, pag. 108 — 114; nam eundem esse, ex laude Murâdi III, cui poëma dedicatum est, fol. 4 r. — 5 r., probabiliter colligitur, etsi de poëmate nihil apud Hammerum invenitur. Initium: ایلکه لم وار ایکن مجال نوعیه قل مقال · حمد معبود بی شبیه ومثال. Finis: نصیب ایمانی · قابل فیض رحمت ایت آنی · نظر لطفکی مدام ایله · آخرن خیرله تمام ایله. Subjecti sunt duo versus ad lectorem: دعادن یاد ایدن جان حزینم · جهان دارندن ایمانیله کتسون · دعا اولمزسه باری جان ودلدن دیه لطف ایلیوب حق رحمت اتسون. Fol. 25 v. — 26 v. sententiae philosophorum, turc. Fol. 26 v. *praecepta diaetetica Bendâqi* (الحکیم بنادق) *ad Anûschirwânum, regem Persiae, ab Ibn-Sînâ* (Avicenna) *in qasîdam arabicam redacta.* Fol. 27 v. — 50 v. poëmata arabica cum adnotationibus: fol. 27 v. — 28 v. *el-Chamrijje 'Omar Ibn-Fâridhi*, vid. pag. 400 col. 2; fol. 29 r. — 32 r. *qasîdet el-Amâli*, vid. pag. 434 col. 2 lin. 9 ab inf. sqq., *cum Nâsir-el-dîn El-Ijâsii appendice ejusdem argumenti et formae*; fol. 32 v. — 35 r. *Lâmijjet-el-'Agem* (carmen Tograi), cui praemissa est sententia El-Chalili de consonantia finali poëtica; fol. 35 r. — 38 r. *Zein-el-dîn 'Omar Ibn-El-Wardî Ma'arrensis qasîda paraenetica ad filium*, septem et septuaginta distichorum, quorum primum hoc est: اعتزل ذکر الاغانی والغزل · وقل الفصل وجانب من هزل, ultimum hoc: کلّ اهل العصر غمر وانا منهم فاترك تفاصیل الجمل; fol. 38 v. *Ssadr-el-scheri'ae et El-Ssafi 'Hillensis versus memoriales de metris et consonantiis finalibus*; fol. 39 r. — 50 v. *el-Bedî'ijje Ibn-Ho'g'gae*, qasîda centum quadraginta duorum distichorum in laudem Mu'hammedis, exempla et nomina omnium figurarum rhetoricarum et poëticarum comprehendens, cum commentario distichis interjecto. Initium: لی فی ابتدا مدحکم یا عرب ذی سلم · براعة تستهلّ الدمع فی العلم. Finis: حسن ابتدائی به ارجو التخلّص من · نار الجحیم وهذا حسن مختتمی. Scriptum est exemplum in 'Hifâri-Rûmili A. H. 1077 (Chr. 1666 — 7). Fol. 51 r. — 57 r. *'Afîf-el-dîn Abû'l-ġeisch Mu'hammed Ibn-Ibrâhîm El-Ansârii, Hispani, Grammatici, commentatio arabica de re metrica*, ea, puto, quam Freytagius in libro suo de eadem re commemorat pag. 36 et 37. Exempla metrorum et ipsa metrica sunt, cetera soluta, haec, nisi fallor, a commentatore adjecta. Initium: اخبرنا الشیخ الامام العالم العامل رضیّ الدین بن ابی بکر بن خلیل النخ. Finis: لا یغرّنّ آمراً عیشه · کلّ عیش صائر للزوال. Subjuncti sunt octo pedes primarii variis modis mutati. Fol. 58 r. et v. *Ibn-el-'hâgibi qasîda arabica de iis nominibus, quae, etsi exitus femininos non habent, tamen feminina aut communia sunt*: Initium: نفسی الفداء لسائل وافانی · بمسائل فاحت کغصن البان. Finis: قصیدتی تبقی وانّی اکتسی · ثوب الفناء وکلّ شیء فانی. Fol. 59 r. et v. *Fewrii qasîda turcica de centum regentibus grammaticalibus linguae arabicae, secundum El-Ġurġânium.* Initium: لازم اوّل حمد حق آندن درود مصطفی · بعده تکریم آل وصحب محبوب خدا. Finis: نخل عرفاندن جهان باغنده برخور اولا · اوقیوب بو نظمی فوری یه کم ایلرسه دعا. Fol. 60 r. —

63 v. *Mewlânâ Qiwâm-el-dîn Gengensis* (كنجوى) *qaṣîda persica undecentum distichorum de duabus et octoginta figuris rhetoricis et poëticis*, در علم بديع. Initium: اى فلك را هواى قدر تو بار · وى ملك را ثناى صدر تو كار. Finis: روز وشب جز سخا نباشد شغل · سال ومه جز طرب مبادت كار. Fol. 64 r. — 75 v., 82 v. — 90 v., 97 v., anthologia poëtica turcica et persica. Nomen poëticum ejus, qui haec collegit et scripsit, *Rifʿatî*, in pluribus ghazelis ab eo ipso factis apparet. Fol. 76 r. — 80 v. *Fudhûlii Benk u-bâde*, vid. pag. 545 col. 2 lin. 10. Fol. 81 r. — 82 v. ejusdem epistola turcica facetissima ad Suleimânum I data, ex utraque oratione mixta, in fine trunca, qua illum rogat, ut pro diplomate, quo sibi stipendium quotidianum novenorum asprorum ex زوايد اوقاف, i. e. pecuniis ex administratione legatorum superantibus, assignaverit, quum scribae curiae legatorum nihil superare causentur, sibi aliud detur, quod ab illis eludi non possit. Fol. 91 r. — 97 r. epistolae turcicae ʿAbd-el-kerîm Efendii; fol. 99 r., 101 v. — 135 v. aliae aliorum; quamquam fol. 101 v. — 135 v. alia interposita sunt, quae infra commemorabo. Fol. 97 v. duodecim modi musici, اون ايكى مقام, septem voces, يدى آواز, modi compositi, مركّبات. Fol. 98 r. et v. docetur, quibus in climatis sitae sint et quot miliaribus via recta a Constantinopoli distent urbes maximae et notissimae. In nonnullis etiam indicatur, quot ibi horas habeat dies longissimus, quot brevissimus, al. Fol. 98 v. versus arabici de spatiis quae his verbis significantur: البريد, الفرسخ, الميل, الباع, الذراع, الاصبع, الشعيرة, الشعرة من شعر البغل. Ibidem duae sententiae arabicae: الصامت عن الحقّ كالمتكلّم بالباطل وكاتم الشهادة كشاهد الزور, *Qui verum silet, idem facit ac qui mendacium dicit; qui testimonium celat, idem facit ac qui falsum testatur;* altera Imâmi Schâfiʿi, sane robusta: من كانت همّته ما يدخل جوفه كانت قيمته ما يخرج منه, *Qui iis studet, quae in ventrem intrant, tanti est quanti quae inde exeunt.* Fol. 99 r. Abû'l-suʿûd ad quaestionem, num Ssûfiis liceat in templis et ceteris proseuchis (مسجدلرده وسائر دعوتلرده) choreas ducere? caute sic respondet: *Scientia Dei mare infinitum est, cujus litus est lex,* شريعت. *Nos igitur in litore stamus, doctores ṣûfici vero illius oceani urinatores sunt; quare non est nostrum cum iis disceptare.* Fol. 124 r. Muʿhammed El-Meedûn El-Wânî usum herbae nicotianae responso juridico damnat. Fol. 124 v. ʿHasan El-Muderris *Aʿhmed Sendîum* omni excusatione praecisa ex cathedra capitis damnat, quod versibus splendidissime scriptis se jam in locum Muʿhammedis successisse gloriatus sit, quod omnino in prophetas contumelias dixerit eosque singulari commentatione muneri pares fuisse negaverit, quod disputatione cum aliquo ex collegio τῶν ʿ*ulemâ* coram arbitris instituta coranicum illud يٰسٓ (ياسين) per transpositionem literarum de se, سنايى, interpretatus sit. Ex viginti millibus versuum, quibus partim locum de Deo pertractavit, partim prophetas detrectavit, partim sibi ipsi dignitatem et auctoritatem propheticam arrogavit, hoc specimen proponitur: دور محمّد كچوبن حاليا · سلطنتى احمده ويردى خدا · احمد مرسل بنم اللّه بيلور · آيت منزل بنم اللّه بيلور · احمد مختار ممجّد بنم · افعل تفضيل محمّد بنم · *Exacta jam periodo Muʿhammedis Deus imperium Aʿhmedi dedit. Scit Deus me Aʿhmedem esse legatum divinum, coeleste veritatis argumentum, Aʿhmedem electum et gloria cumulatum, denique comparativum Muʿhammedis,* i. e. Muʿhammedem a me tam superari, quam positivus a comparativo superatur. Fol. 133 r. — 134 v. ghazelae turcicae Nâïlî. Fol. 135 v. et 136 r. chronosticha. — Fol. 136 v. — 181 r. octo *sâqi-nâme*, quatuor turcica: fol. 136 v. — 166 v. *Rijâdhii*, (vid. Hammeri Hist. poës. osman., III, pag. 367), fol. 167 r. — 168 r. *Nefʿii*, fol. 168 r. et v. *Thiflii*, fol. 169 r. — 171 v. *Ğemʿii* (vid. Hammeri liber, III, pag. 460 et 461); quatuor persica: fol. 174 r. — 175 v. anonymum, sic incipiens: كدامست جام جم وجم كجاست · سليمان كجا رفت وخاتم كجاست ·; fol. 176 r. — 177 v. *Umîdii*, fol. 178 r. — 179 r. *Nerkesii*, fol. 179 r. — 181 r. ʿ*Haideri.* — Fol. 181 r. — 186 r. varia, in his fol. 185 r. septem regiones, اقاليم سبعه, septem planetis attributae: Sina Jovi, Turcia Marti, Chorassania Soli, Transoxania Veneri, Graecia (روم) Mercurio, Bulgaria Lunae.

CCCXXVIII.

[K. 30.]

Codex turcicus, 4° min., foll. 40, char. nestaʿliq et neschi. Fol. 1 r. — 26 v. *Ilâhijjât* s. cantica, quorum auctores hi nominati sunt: *Eschref-oghli Rûmî*, *Huddî*, *Jûnis Imrem* vel *Emrem* (امرم, in Hammeri Hist. poës. osman., II, pag. 566, *Imre* vel *Emre*), *Fikrî*, *Adkirî*, *Dhaʿifî*, *Saʿdî*, ʿ*Adlî*. Fol. 27 r. — 40 r. varia, et poëtica et pedestria, in his fol. 29 r. *Ghurre-nâme*, de diebus septimanae in quos calendae mensium incidunt, scriptum d. 3 Schaʿbâni A. H. 1077 (Chr. 1667); fol. 30 v. — 31 v. poëma de vera perfectione morali; fol. 32 r. locus de theosophia, عرفان, amore divino, محبّت, accessu ad Deum et intuitione rerum divinarum, وصول ومشاهده, excerptus ex libro تكملة الطريقة, qui interpretatur hunc: طريقة المحمّدية; fol. 32 v. — 33 v. excerpta ex libro

medico de pellendis variis morbis noxisque corporis et de elicienda barba, it. locus de horis faustis et infaustis; fol. 39 v. indicatur, quot sagittae et pilae pyrobolae (vulgo granatae) missae sint et quot centenaria pulveris pyrii consumta, quum Christiani Budam duodequinquaginta dies oppugnarent, item quot globi tormentarii ab his in urbem conjecti.

CCCXXIX.

[Ac. K. 81.]

Codex turcicus, 4° min., foll. 42, char. diwani neschisi: *Varia, plerumque poëtica.* Fol. 1. v. — 4 r. *Zhâhirii poëma vel ingressio poëmatis majoris, Deum et Mu'hammedem celebrans.* Initium: رحيما دادكرا حىّ تواناى قديم· كريما پادشها خالق شاهانى عظيم·; fol. 4 r. et v. ejusdem *terǵi'i-bend* paraeneticum; fol. 5 r. — 10 r. ejusdem ghazelae; fol. 11 r. et v. ejusdem poëma, quo allegorice narratur, quum amor terrester in eo esset, ut poëtam votorum compotem faceret, amorem coelestem voce conscientiae hunc revocasse, ut religione tactus resipisceret. Superscriptum est بحر طويل, quae verba metrum significant, quale alibi nondum vidi. Habet enim poëma sex strophas, ex quibus posterior quaeque priore longior est, pedes autem plerumque choriambi sunt et exitus omnium stropharum per *âh* consonant. Specimen sit stropha prima: ينه بر· رخلرى آل· قاشى هلال· لبلرى كور· آب زلال· عرض ايدرك· روى جلال· بدر تمام· قلدى خرام· آفت جان· روح روان· انجه ميان· غنچه دهان· كورمدى هيچ· چشم جهان· بويله كوزل· شاه. Fol. 10 v. interpositae sunt duae ghazelae persicae Nadhirii et Ǵelâl-el-din Rûmii, it. *rubâ'i* persicum. Fol. 12 v. — 14 v. *Tewârichi Niϑâri*, compendium metricum historiae 'Oϑmânidarum usque ad Mu'hammedem IV, cui dedicatum est; vid. Hammeri Hist. poës. osman., III, pag. 453 et 454. Quod autem *Ǵewrii* nomen inscriptum est, id ipso *machlaṣo* refellitur. Initium: بحمد الله جهانه شامل اولدى لطف يزدانى· كه جاى نثارى بو .Finis: راحت خلق ايتدى ظلّ آل عثمانى· قصيده نامنه تاريخ ايچون طبعم· ديدى سلك لآلىء جليل نسل عثمانى·. Est igitur poëma absolutum A. H. 1066 (Chr. 1655 — 6), quamquam postscriptus est A. H. 1065. Fol. 15 r. — 19 r. poëmata *Meschâmii, 'Olwii, Remzii, Ǵewrii, Naqschii, Emrii*, inter quae excellit fol. 15 v. qaṣîda *Remzii* in obitum Qajâ Sulthânae, filiae Murâdi IV, mortuae A. H. 1068 (Chr. 1657 — 8). Fol. 17 v. interposita sunt اسرار عجايب, praecepta de conficiendis liquoribus scriptoriis, qui nonnisi adhibitis artificiis chemicis cerni possint, it. de liquore scriptorio auri instar splendente, it. de liquoribus scripta delentibus. Fol. 19 v. — 30 v. exempla epistolica. Fol. 30 v. — 42 v. poëmata *Wehbii, Schukrii, Ruschdii, Nef'ii* (fol. 34 v. — 35 r. ejus *Sâqî-nâme*, quod vidimus pag. 547 col. 2 lin. 21), *'Olwii, Âderii, Belighii, Bâqii* (fol. 39 v. et 40 r. ejus qaṣîda hyacinthina, i. e. cujus prima duo hemistichia et cetera disticha omnia in سنبل exeunt), *Rindii, Emrii, Mu'hibii, Murâdii, Schemsii* (fol. 41 v. — 42 v. *Mu'hibbii* i. e. Suleimâni I, quatuor ghazelae, *Murâdii*, i. e. Murâdi III, una, a *Schemsio* in *tachmîsât* translatae; vid. pag. 535 col. 2. lin. 22 sqq.)

CCCXXX.

[K. 46.]

Codex turcicus, 8° maj., foll. 206, char. neschi. 1) Fol. 1 v. — 61 r. *Fabula de amoribus Josephi et Zuleichae*, oratione prosa simplicissima cum versibus asperis et hiulcis mixta. Initium: بسمليله بشليلم سوزه بز· بر حكايت يوسف دن صكره قرداشلرى .Finis: ايدلوم بز اى عزيز· پيغامبر اولديلر صلوات الله عليهم اجمعين. 2) Fol. 62 r. — 73 r. *Fabula de Qambero**), eodem modo ex utraque oratione mixta. Qamberum, filium mercatoris infantem, patri in itinere a praedonibus ereptum et sub arbore abjectum, agricola invenit et cum Ârzu filia educat. Amor eorum jam in schola gliscens, tamen, quum se fratrem et sororem esse existiment, temperatus, postquam forte verum audiverunt, vehementius exardescit. Post varias vices tandem votis potiti, sed denuo distrahendi, a Deo mortem petunt. Itaque una exanimati jussu Muftii in uno sepulcro conduntur. Initium: راويلر شويله روايت ايدرلر كم زمان قديمده بر بازركان باشى واريدى .Finis: ايكسنى دخى بله دفن ايلديلر روحيچون فاتحه. Hoc exemplum A. H. 1088 (Chr. 1677 — 8) descriptum est ex alio, quod scriptum erat A. H. 999 (Chr. 1590 — 1). 3) Fol. 74 v. — 104 r. *'Hikâjeti-Taqjânûs*, narratio de Deciano, i. e. de Septem dormientibus. Initium: راويان اخبار وناقلان اسرار روايت ايدرلر كم يهوديلر دانشمندلرندن بر نيچه سى جمع اولوب الخ. Fingitur enim, ut in Cod. CXCIII, Mu'hammedem a Judaeis quaestionibus tentatum esse, ad quarum unam de Septem dormientibus haec responderit. Postremo indicatur, quae illi facturi sint, postquam a Jesu in terram reverso resuscitati fuerint. Finis: كيرو حضرت عيسى عليه السلام زماننده دين محمّدى صلى الله عليه وسلّم اوزرنه اولسه لر كركدر, quem sequuntur so-

---

*) Nam sic efferendum esse nomen قنبر, docet consonantia cum عنبر in versu fol. 71 v. lin. penult. et ult.

litae preces et laudes. 4) Fol. 104 v. — 206 v. *'Hikâjeti qyrq wezîr*; vid. Cod. Dresd. 149 et 245. Est autem recensio antiquior illa et brevior codicis Dresdani 245, omissa etiam hujus ingressione de libri argumento. Initium post *'hamdalam* et *taflîjam:* وبعده بو كتاب عربى دلندن احمد مصرى سلطان همريچون *) ترجمه ايلمش كم بو كتابه اربعين صباح ومسا درلرمش ' تواريخ ملوكده كتورمشلر كم عجم مملكتنده بر اولو پادشاه واريدى الخ. Finis: اول دخى نچه دليم عمورلر سورب آخر جميعى سى دار فنادن كوچ ايدوپ دار بقايه نقل اتدلر ' سزلرى وبزلرى ايو نصيحت قلديلر وبز دخى انلرك اردنجه نقل ايدسروز هله بز انلرى خير دعايله اكالم اوله كم بزى دخى خير دعايله اكالر بو بعون الله الملك المنان. Fol. 206 v. versiculi, quales libris subscribi solent. Fol. 207 r. aliquot eventa A. H. 1078—1095, ita notata, ut argumenta capitum libri historici esse videantur.

CCCXXXI.

[Pf. K. 228.]

Codex paene totus turcicus, 4° min., foll. 150, char. diwani neschisi: *Carmina Ssûfiorum mewlewicorum*, cum nominibus poëtarum. Fol. 32 r. et v. meϑnewî arabicum de unitate mystica Dei et hominis. Fol. 33 r. — 34 v. qafîda turcica de causa, principio, ordine et ratione creationis et ulterioris manifestationis naturae divinae, cujus disticha a literis ex ordine positis ita incipiunt, ut eas primum prorsum, deinde rursum, tandem iterum prorsum percurrant. Cf. duas qafîdas alphabeticas Nefîmii, fol. 65 r. et 98 r. Longius meϑnewî dogmaticum et ethicum est روضة التوحيد, fol. 42 r. — 47 v. Versus adonicos in longiores strophas extentos habet Sa'har Abdâli s. Sa'harii *Duwâzdeh*, i. e. laus duodecim Imâmorum, fol. 96 r. et v.: ورد زبانم · ذكر خدادر · صانكه بو جانم · مرغ خوش الحان · نعت نبى در. Praeter poëmata insunt haec: Fol. 6 v. — 8 v. *Atalar sôzi*, dicta patrum vel majorum, i. e. sententiae et proverbia gentis turcicae, ad ordinem primarum literarum disposita, sed jam in litera *be* abrupta. Quae in Diezii *Denkwürdigkeiten von Asien*, I, pag. 157 sqq., idem nomen habent, alia sunt. Fol. 9 v. — 12 r. narrationes de dictis Ssûfiorum. Fol. 12 r. — 25 r. interpretatio fûfica aliquot versiculorum coranicorum et dictorum Mu'hammedis, quae partim ab 'Alio accepta esse dicitur. Fol. 47 r. — 61 r. *Qâdirii Risâle der ma'rifeti insân*, commentatio fûfica de natura et officiis hominum. Fol. 103 r. et v. commentatio de dicto 'Alii: *Ana el-noqtha ta'ht el-bâ*, Ego sum punctum sub litera ب. Fol. 150 r. ghazela in laudem Budae, a Mu'hammed Za'îmi Gulensi (كولهوى) incepta.

*) Item in Cod. Dresd. 149 fol. 1 v. et 2 r.: پس بوسببدن شيخ زاده سلطان مصر ايچون بو حكايت اربعين صباح ومسا آدلو كتابى بياضه كتوردى, unde corrige monstrum illud سلطان مصر in editione Parisiensi, 1812, pag. 5 lin. 9.

CCCXXXII.

[Ac. K. 69.]

Codex turcicus, 8° max., foll. 27, char. nesta'liq et neschi. Fol. 1 r. — 20 r. *Carmina fûfica Naqschii*, quamquam fol. 1 r. — 2 r. alia quoque notata sunt, in his arabica et persica. Fol. 20 v. — 25 r. *'Hikâjeti qâdhi u-düzd*, narratio de judice urbis Rei a latrone misere vexato, quae eadem est in Cod. Dresd. 224, 3, et 406. Fol. 25 v. narratiuncula de poëta, qui a rege varia deinceps rogatus ad omnia apte verbis coranicis respondit. Fol. 26 v. *turkî*, carmen amatorium. Fol. 27 v. duo disticha amatoria.

CCCXXXIII.

[Ac. K. 72.]

Codex turcicus, 8° oblongo, foll. 6, char. diwani neschisi et nesta'liq: *Ghazelae Sirrii, Châlisii, Maqâlii, Firâghii, Ghulwii, Mircki, Seliqii.*

CCCXXXIV.

[Pf. K. 43.]

Codex turcicus, 12°, foll. 49, char. neschi: *Ghazelae et Terģî'ât Surûrii, Schâhidii, 'Hâletii, Challîlii, 'Alii, 'Âschiqii, Neģâtii, Jûnusi, Nafû'hii, 'Hairetii, Pejâmii, Achii, Ja'hjae, Aihnii, Nesimii, 'Amrii, Chajâlii, 'Ischretii, 'Hâģii, A'hmedis*, it. fol. 29 r. — 30 r. persica *Ģelâl-el-dîn Rûmii.*

CCCXXXV.

[Ac. K. 73.]

Codex mixtus, 12°, foll. 106, char. nesta'liq. In latere interiore tegumenti et fol. 1 r. scripti sunt versus persici et turcici plurium poëtarum. 1) Fol. 1 v. — 9 r. *Quadraginta dicta Mu'hammedis a Mir 'Alî Schîro s. Newâïo binis distichis exitu inter se consonantibus* (قطع) *ćaghataïce reddita, cum prologo et epilogo meϑnewico.* Fol. 1 v. — 4. r. verba ćaghataïca versuum in marginibus rubro liquore scripta sunt iisque subscripta quae in dialecto osmanica iis respondent. Initium: حمد انكا كلام خير مآل · كه نوايىغه اول قيلدى ايلكا رسوليدين ارسال. Finis: دعا يتكاى · بلبل روحىغه نوا يتكاى. 2) Fol. 9 r. — 19 r. *Una et sexaginta sententiae 'Alii ad ordinem primarum literarum dispositae, a Ģâmio binis distichis exitu*

inter se consonantibus persice redditae. Sunt omnes in illo نثر اللآلی, quem edidi in *Ali's hundert Sprüche*, pag. 65—87. 3) Fol. 19 v. — 106 v. *Multorum carmina et carminum fragmenta persica et turcica.* Initium facit nervosa qafîda persica Ibn-Sinae (Avicennae) de perversis moribus suorum temporum, de virtute et doctrina sua, de contemtu quem Herâtae expertus sit, de inconstantia amicorum. Initium: منسوخ شد مروّت ومعدوم شد وفا · وين مرد آن بود .عردو نام مانند چو سيمرغ وكيميا · Finis: كه دوستىء او بجا بود · لو بُسّت الجبال او انشقّت السما · . Fol. 61 v. et 62 r. satyra persica meϑnewica in mulieres. Initium: چاره نبود اهل شهوت را ززن · چون جوانى آيد .صحبت زن هست بيخ عمر كن · Finis: آنرا در نظر · جاى تو خواهد كه او بندد كمر · . Subscriptum est distichon μισογύναιον Firdausii: زن وازدها هردو در خاك به · جهان پاك ازين هردو ناپاك به · . Fol. 93 v.— 95 v. *New'ii rosa centifolia*, كل صد برك, i. e. qafîda fûfica, quam poëta disticho quarto ante ultimum لجّهٔ بحر حقايق esse dicit. Interposita sunt haec pedestria: Fol. 1 r. narratio de *rubâ'î* persico, quod Abû'l-Abbâs Qaffâb per somnum a Mu'hammede acceperit, et quo assidue recitato et ipse ad summam sanctitatem pervenerit, et alii pervenire possint. Fol. 23 v. narratio Nizhâmî 'Arûdhii Maracandensis de sepulcro 'Omari Chajjâmî, doctoris sûfici, tali, quale ipse futurum esse praedixerit, et de *rubâ'î* persico, quo, postquam A. H. 517 (Chr. 1123—4) Nisaburi mortuus et sepultus sit, matrem per somnum clementiam divinam pro se implorare vetuerit. Fol. 72 v.—77 r. excerpta turcica ex libro *Resch'ha* de fûfismo et verbis ejus propriis. Fol. 77 v. et 78 r. excerpta arabica ex *El-Awwelijjât*, de rerum principiis, inventoribus, auctoribus. Fol. 84 v. epistola turcica New'î-zâde 'Athâ-allâhi, judicis Rusćuqensis, qua alicui munus judicis Adrianopolitani nuper acceptum gratulatur. Fol. 85 v. — 89 v., 91 r. — 92 r., 96 v. et 97 r., verba persica et nonnulla arabica cum interpretatione turcica. Fol. 98 v. — 99 v. praescriptiones honorum et exempla epistolica, it. duae sententiae arabicae.

CCCXXXVI.

[Ac. K. 246.]

Codex turcicus, 4° obl., foll. 19, char. diwani neschisi et diwani. Fol. 1 r. — 5 r. carmina amatoria et fragmenta eorum. Fol. 6 r. — 18 r. epistolae. Fol. 19 r. et v. cantica fûfica.

CCCXXXVII.

[Pf. K. 262.]

Codex turcicus, 4° obl., foll. 132, char. neschi: *Mezâdii Janissarii carmina*, ex eo genere, quod Hammerus descripsit in Hist. poës. osman., III, pag. 360 sqq. Regnante Mu'hammede IV scripta esse docent multae ejus laudes et alia ad historiam illorum temporum spectantia. Proprium nomen poëtae 'Hosein erat; nam fol. 128 r. *semâ'i* sic exit: اسمز حسين امّا · مخلصم مزادى ديرلر ·, et fol. 129 r. *dileïsch* sic: بلمينلر خوف اولسون حسيندر · آديمز · اكلين مخلصمز مزادى بولدم بنده بن ·. Ne autem مزادى in مُزادى mutandum esse putes, poëta fol. 128 v. hanc agnominationem fecit: خوبلرك عشقيله پازار ايچنده · دفعاتيله مزادى مزاده لنمش ·

CCCXXXVIII.

[W. K. 260.]

Codex turcicus et persicus, 4° obl., foll. 71, char. nesta'liq et ta'liq et neschi: *Ghazelae Fighânii*, *Bâqii* (hujus plurimae), *Selimii, Firâqii, Schâhii, 'Hairetii, Δâtii, Ssun'ii, Geddii, Ssâfii, Ufûlii, Mesî'hii, 'Ahdii, Schemsii, Jetimii, Rewânii, Ra'hmii, Δihnii, Fadhlii, Fewrii, 'Obeidii, Châwerii, Ghazâlii, Hudâii, Qijâmii, 'Abdii, Is'hâqi, Ehlii, Âhii, Mu'hibbii, Su'ûdii, Enisii, Emrii, Ferruchii, Chajâlii, Maqâlii.* Initium et finem faciunt qyth'ae et disticha singula. Charactere neschi tantum haec scripta sunt: fol. 14 r. ghazela artificiosa *Ssâfii*, et fol. 19 v. et 20 r. tria fragmenta poëtica.

CCCXXXIX.

[Ac. K. 263.]

Codex trilinguis, 8° obl., foll. 79, char. vario: Fol. 1 r. — 8 v. *Cantica ramadhânica*, arabica soluta, turcica metrica. Fol. 9 r. — 25 r. *Cantica Hudâii, Δâkirii, Nûrii, Ibn-Kemâli.* Fol. 25 v. — 79 r. *varia carmina et carminum fragmenta.* Interjecta sunt haec pedestria: Fol. 37 v. et 38 r. quae Abû-'Hanife novum Imâmum interrogari et ab eo responderi jussit. Fol. 49 v. — 50 v. quinque praecepta magica. Fol. 41 r. is, qui codicem scripsit, in ghazela a se ipso facta se A'hmedem nominat, et fol. 69 v. quoddam carmen a se, *Rûznâmeǵi-zâde*, scriptum esse dicit m. Δû'l-'hiǵǵe A. H. 1078 (Chr. 1668).

CCCXL.

[Pf. K. 261.]

Codex turcicus, 8° obl., foll. 56, char. vario: *Varia carmina 'Olwii*), Schem'ii, Firâqii, Jaqînii* (fol. 11 v. —

---

*) Sic legi nomen علوى, non cum Hammero Alewi, quia ipsum metrum Hezeǵ in versu ultimo ghazelae primae, fol. 1 v., hanc quantitatem requirit: نَظَرْ قِيلْ عُلْوِى يَه شَاهِمْ قِپُوكُدَه بُونْجَه يِلْدِرْ كِمْ · غَرِيبْلِكْدِرْ فَقِيرْلِكْدِرْ قُولِكْدِرْ دَرْمَنْدِكْدِرْ ·

12 v. meϑnewî, quo ex auctoritate ʿAlii docetur ars رمل; vid. pag. 394 col. 1, f.), *Sijâhii*, *Memî-oghlii* (fol. 13 v. — 32 v. carmina militaria de victoriis et expugnationibus cretensibus ʿHosein Pâschae; vid. Hammeri Hist. imper. osman., III, pag. 286 et 287, et ejusdem Hist. poës. osman., III, pag. 613 et 614), *Dedem-oghlii*, *Negâtii*, *Aʿhmedis*, *Fudhûlii*, *Nesîmii*, *Ufûlii*, *Saʿjii*, *Qabûlii*, *Kör-oghlii*.

CCCXLI.

[Ac. K. 264.]

Codex turcicus et arabicus, 8° min. obl., foll. 49, char. neschi et nestaʿliq. Fol. 1 r. — 12 v. *Cantica Hudâîi*, *Pîrii*, *Sinânii*, *Nûrii*. Fol. 12 v. — 42 v. preces arabicae cum institutionibus turcicis. Fol. 43 r. — 49 r. carmina amatoria. Fol. 49 v. preces.

CCCXLII.

[Pf. K. 265.]

Codex turcicus et persicus, 8° min. obl., foll. 138, char. nestaʿliq et taʿliq: *Multorum poëtarum ghazelae*, *muaʿsscherât*, *museddesât*, *qythaʿ*, *mufredât*. Fol. 115 v. eadem ghazela Suleimâni I, quam Hammerus in Hist. poës. osman., II, pag. 6, germanice reddidit: هاى وهودن فارغ اول عالمده سلطانلق بودر, ubi عالمده est pro Hammeri الكده.

CCCXLIII.

[K. 266.]

Codex turcicus et persicus, 12° obl., foll. 116, char. vario, plerumque nestaʿliq: *Carmina ad modos musicos disposita*. Fol. 2 r. — 3 r. index ictuum tympani singulis modis convenientium, sic: اصول فاوى دم تكه دم تك دم تكه تكه دم تكه تكه دم تك دم دم تكه تكه دم تكه دم تك دم تك تكه دم تك تكه الخ. Fortasse ad ictus fidium vel vocis spectant talia, qualia in margine inferiore fol. 3 v. et multis aliis locis adscripta sunt: يا لايله لايله لل له لل لى. Fol. 110 v. et 111 r. فهرست مقامات, index undetriginta modorum et eorum foliorum, in quibus carmina illis subjecta incipiunt. Fol. 112 v. — 116 r. appendix aliquot carminum et versuum.

APPENDIX CODICUM THEOLOGICORUM.

CCCXLIV.

[K. 99.]

Codex arabicus, 8°, foll. 56, nitido char. neschi, limbis et punctis inter versiculos aureis, signis pausarum nullis, omissis item suratarum inscriptionibus in areis ad eas recipiendas destinatis: Sur. 1, 6, 36, 44, 48, 55, 56, 67, 78, 103 — 114.

CCCXLV.

[Ac. K. 267.]

Codex arabicus, 8° min., foll. 49, char. neschi, limbis et pausarum signis nullis, inscriptionibus suratarum et punctis inter versiculos rubris: Sur. 67 — 114, quibus subjuncta est 1. Scr. A. H. 1047 (Chr. 1637 — 8).

CCCXLVI.

[Ac. K. 319.]

Codex arabicus, 8° mag., foll. 39, char. neschi: Sur. 6, 36, 44, 48 usque ad vers. 25, fol. 30 v., post quod aliquid excidit. Fol. 31 r. incipit in vers. 7 Suratae 55, quam finitam sequuntur Sur. 67 et 78. Fol. 36 v. — 38 v. مناجات آيات التهليل, precatio ex *âjât-el-tehlîl* composita (vid. Cod. CLXXIII), in fine abrupta. Fol. 39 r. et v. آيات الحفظ utrinque truncae; vid. Cod. CXXVIII, 6.

CCCXLVII.

[Ac. K. 160.]

Codex arabicus et turcicus, 8°, foll. 47, nitido char. neschi, limbis et punctis inter versiculos Corani et membra precationum aureis, pausarum signis nullis, inscriptionibus suratarum et ceterarum partium candidis in areis aureis, quae et ipsae laterculis caeruleis et pulcre expictis inclusae sunt: Sur. 18, 36, 44, 48, 55, 56, 67, 78, 97, 99, 100, 108, 110, 112, 113, 114. Fol. 33 r. — 38 v. versiculi coranici gravitate argumenti et decore orationis insignes, ex pluribus suratis excerpti. Fol. 38 v. — 42 v. precationes arabicae. Fol. 42 v. — 44 v. *esmâï ʿhosnâ* et *ʿhiljeï scherîf*, cum versibus turcicis de hujus usu et utilitate. Ipsam *ʿhiljam* duo circuli aurei ambiunt, et hos ipsos ornamenta item aurea; verbis arabicis subjecta est interpretatio turcica. Fol. 46 r. precatio qua itinera auspicanda sunt. Fol. 47 r. Turca, cujus liber olim erat, notavit, d. 9 m. Schaʿbâni A. H. 1084 sibi natum esse filium ʿHasan; unde bonus Kehrius hoc extricavit: „Exaratus est pulcherrimus hicce libellus anno hegirae 1084, Christi 1674."

CCCXLVIII.

[Ac. K. 268.]

Codex arabicus et turcicus, 12°, foll. 33, char. neschi: Sur. 36, post quam aliquot folia exciderunt; fol. 9 r. incipit

---

atque in inscriptione ghazelae, Cod. CCCXLII fol. 86 v., sic est: غزل علوى چلبى. Ceterum illic quoque metrum naturam spondaïcam vel trochaïcam nominis confirmat.

in vers. 101 Suratae 21, quam finitam sequitur Sur. 48, A. H. 1089 (Chr. 1678) scripta, deinde Sur. 67 et 78, sed haec in fine trunca, quum post fol. 20 duo evulsa sint. Fol. 21 r. et v. *Nûrii* poëma turcicum paraeneticum ad cor humanum. Fol. 22 r. — 26 v. Sur. 1, 113, 114, 112, et hinc retro usque ad Sur. 101. Fol. 27 r. versus turcici paraenetici. Fol. 28 v. Sur. 55, deinde Sur. 2 vers. 285 et 286. Fol. 32 v. et 33 r. precatio arabica lectioni coranicae subjungenda.

CCCXLIX.

[Pf. K. 102.]

Codex turcicus, 4°, foll. 130, maximam partem char. diwani neschisi scriptus. Fol. 1 r. — 2 v. epistolae, rationes, al. Fol. 3 r. — 78 r. *pars ab initio trunca commentarii in Coranum*, a vers. 7 Suratae 81 usque ad finem Corani pertinens, hinc ad Suratam 1 rediens. Fol. 79 v. epistola bis char. sijaqa scripta. Fol. 80 r. dictum Mu'hammedis, quo usus *'haschîschi* similiumque rerum damnatur. Fol. 81 v. — 106 v. *commentarius in Sur.* 36. Fol. 106 v. — 129 v. *compendium religionis mu'hammedanae*, abruptum in loco de lotionibus sacris. Fol. 130 v. varia notata.

CCCL.

[Ac. K. 253.]

Codex turcicus et arabicus, 8° maj., foll. 56, char. neschi et nesta'liq. Fol. 1 v. — 13 r. Commentatio turcica de vi quarundam invocationum Dei et suratarum coranicarum. Fol. 13 v. — 15 r. جواب نامهٔ شهزاده سلطان مصطفى خان, ad literas sulthânicas tributum provinciale imperantes respondens, nec pecuniam nec annonam inveniri posse. Fol. 15 v. — 17 v. amuleta equina. Fol. 17 v. — 19 r. epistola arabica. Fol. 19 r. — 20 v. de virtute achatae carneoli, *'aqiq*. Fol. 21 r. — 22 r. precatio arabica, quae maleficia magica, malos daemones, pestilentiam et alios morbos arcere dicitur. Fol. 22 r. — 39 r. quatuor precationes arabicae, quarum prima ab Abû'l-su'ûdo concepta est. Fol. 40 r. — 44 v. precationes, medica, magica. Fol. 45 r. — 54 v. excerpta ex *Surûrii* commentario arabico in prologum et primum librum Gulistâni Sa'diani, passim immixtis praeceptis magicis et medicis, precationibus, versibus turcicis. Fol. 55 r. formula medicamenti alvum solventis. Fol. 56 r. et v. stationes itineris a Constantinopoli ad Belgrâdum.

CCCLI.

[Ac. K. 176.]

Codex turcicus, 12° maj., foll. 126, char. neschi: *Kitâb daqâïq-el-achbâr*, i. e. Kitâb a'hwâl-el-qyjâme (Cod. CXCII) turcice redditus. Initium: الحمد لله ربّ العالمين والعاقبة للمتّقين ولا عدوان الّا على الظالمين، خبرده كلمشدر كه حقّ تعالى جلّ وعلى بر اغاج يرتدى. Finis: يَذْكُرى تيِبسى ييل اوله ومشك وعنبر اوله والله اعلم بالثواب (بالصواب l.) واليه يرجع المآب.

VOLUMINA ET SINGULA FOLIA.

CCCLII.

[K. 330.]

Amuletum, in quo char. neschi scripta sunt haec: duo sigilla magica, *'hiljeï scherîf*, arab. et turc., carmen *Burde* in decem partes divisum, invocatio gratiae divinae.

CCCLIII et CCCLIV.

[K. 328 et 329.]

Duo amuleta in una capsula condita, char. neschi scripta, quorum prius haec continet: *'hiljeï scherîf*, arab. et turc., nomina Dei, quatuor sigilla magica, carmen *Burde*, circum quod scripta est Sur. 48 et *du'âï 'habîb Allâh*, subscriptum autem, A'hmedem quendam haec absolvisse d. 21 Reģebi A. H. 1041 (Chr. 1632); posterius haec: duo sigilla magica, *du'âï nûr*, *du'âï qadâ'h*, *du'âï ģemîl*, *du'âï Chydhr Iljâs*, *du'âï ismi a'zhom*, *du'âï dilbâghi*, *bâbi schîrînlik*, i. e. tabulam magicam, cujususu omnibus gratus fias, *bâb doqsan doquz düschmen aghzi baghlcün*, i. e. verba cabbalistica, quorum usu novem et nonaginta inimicorum maledica ora occludas.

CCCLV.

[Ac. K. 321.]

Amuletum ab Acolutho char. neschi descriptum, continens septem et viginti sigilla magica cum institutionibus turcicis.

CCCLVI.

[Ac. K. 322.]

Amuletum ab eodem char. neschi descriptum, continens telesmata, sigilla magica, precationes, quales supra vidimus, ut *du'âï nûr*, *du'âï Chydhr Iljâs*, al. Circum margines scripta sunt haec: Sur. 36 usque ad vers. 60 abruptum post haec verba: يا بنى آدم ان, Sur. 48 tota, versiculus throni, Sur. 36 vers. 61 — 83.

CCCLVII.

Duae qafîdae turcicae, char. neschi scriptae, quibus *Delîlî*, miles classicus, navarcho gratulatur, priore, quod *Gülbanki Chodâ*, triremis Budae recens constructa, medio A. H. 994 (Chr. 1586) ex navalibus auspicato ad iter Constantinopolitanum emissa sit, posteriore, quod ex Danubio prospere in mare pervenerit.

CCCLVIII.

[Ac. K. 323.]

Exemplum char. neschi scriptum *waqfijjae* turcicae, qua ʿAbd-el-kerîm Ibn-ʿHosâm-el-dîn, paraeneta templi Suleimânici Constantinopolitani, ineunte Reǵebo A. H. 1008 (Chr. 1600) plura aedificia in agro Rumeliensi sita ad pios usus legavit et quomodo administranda essent definivit. Subscripta sunt nomina testium. Exemplum archetypo omnino respondere, supra appositis sigillis suis testati sunt ʿAbd-el-ʿhalim Ibn-Muʿhammed, Qâdhi-ʿasker rumeliensis, et Esʿad Ibn-Saʿd-el-dîn, Qâdhi-asker anatolensis.

CCCLIX.

[K. 334.]

Literae nomine Murâdi III medio Schewwâlo A. H. 1002 (Chr. 1594) Comara ad Sinânum, praefectum Temeswâriensem, datae, char. diwani scriptae, quibus illi imperatur, ut Aʿhmed-oghlium, quem propter fortitudinem nuper in proelio Peċkerekensi (پچكرك) adversus Christianos probatam Principi commendaverit, timâro impertiat, unde quotannis tria millia asprorum redeant.

CCCLX.

[Ac. K. 325.]

Literae nomine Muʿhammedis IV d. 16 Ǵumâdae posterioris A. H. 1069 (Chr. 1659) Constantinopoli ad ʿAli-Pâscham, praefectum Janowensem, datae, char. ǵeri scriptae, quibus stipendia militum praesidiariorum Janowae aliarumque urbium munitarum ordinantur, et unde petenda sint et quomodo annuae eorum rationes reddendae definitur.

CCCLXI.

Literae nomine Muʿhammedis IV d. 3 Δû'l-qaʿdae A. H. 1079 (Chr. 1669) in agro arcis Candiae datae, char. ǵeri scriptae, quibus vicus چكرسوه, in regione كدك comitatus نوارود situs, ziʿâmetae nomine ab ʿOmaro mortuo in Sejjid-ʿHoseinum, ejus filium, transfertur.

CCCLXII.

[K. 332.]

Exemplum char. diwani scriptum literarum nomine Muʿhammedis IV d. 12 Rebíʿi posterioris A. H. 1088 (Chr. 1677) Constantinopoli datarum, quibus Pîr Muʿhammed Efendio, paraenetae templi Muʿhammed Pâschae in urbe rumeliensi Ischtib, administratio legatorum Emîr-Efendi ʿAbd-el-kerimi, defuncti paraenetae Ischtibensis, confirmatur eique stipendium quotidianum tricenorum asprorum attribuitur. Exemplum archetypo omnino respondere, ad dextram apposito sigillo suo testatus est Musthafâ ʿHyfzbi, vicarius judicis in tribunali Constantinopolitano Achi-Ćelebii.

CCCLXIII.

[K. 338.]

Literae nomine Muʿhammedis IV ineunte Reǵebo A. H. 1088 (Chr. 1677) Constantinopoli ad judicem Ischtibensem datae, char. diwani scriptae, quibus illi significatur, Pîr Muʿhammedem, de quo literae superiores sunt, quamvis ʿAbd-allâh quidam et alius, cujus nomen non est perscriptum, a Principe petierint, ut illa legata sibi administranda committeret, in munere suo confirmatum esse; deinde judici imperatur, ut pecunias ex legatis redeuntes arbitrio ejus permittat, et illos et alios a molestiis ei creandis prohibeat, et, si forte pecunias ad legata pertinentes sibi arrogaverint, eas repetat.

CCCLXIV.

[K. 336.]

Literae nomine Muʿhammedis IV ineunte Δû'l-qaʿde A. H. 1088 (Chr. 1677 aut 1678) Constantinopoli ad praefectum Rumeliensem et judicem Sophiae datae, char. diwani scriptae, quibus illis significatur, quum Pîr Muʿhammed, administrator legatorum Emîr-Efendii, ʿAli-oghli ʿAbd-allâhum et Maʿhmûdum et alium, cujus nomen non est perscriptum, propter legata illa devorata et dissipata peculatus accusaverit, Aʿhmedem nomine quaesitoris istuc missum esse; deinde iis imperatur, ut se ad eum conferant et, postquam de re cognoverit, pecunias aversas ab illis repetant et quaesitori tradant, omnino auctoritatem judicii a nemine recusari permittant, et si qui contumaciores sint, eorum nomina ad Principem deferant.

CCCLXV.

[Ac. K. 324.]

Literae nomine Muʿhammedis IV A. H. 1089 (Chr. 1678—9) Adrianopoli datae, char. ǵeri scriptae, quibus vicus ʿHall-el-lauz, in regione (*nâʿhije*) Saʿhali ʿalil comitatus syriaci Leǵûn situs, cum aliis timâri nomine ʿAbd-allâho, praefecto equitum (*aldî begi*) illius comitatus, attribuitur.

CCCLXVI.

[K. 337.]

Literae nomine Muʿhammedis IV exeunte Δû'l-qaʿde A. H. 1093 (Chr. 1682) Adrianopoli datae, char. diwani scriptae, quibus administatio agri a Scheich ʿHamze legati, prope vicum Saulu-dere in judicatura نوردر siti, ʿHâfyzh Muʿhammedi, cui jam antea publice tradita erat, contra postulationes alius cujusdam et ceterorum omnium confirmatur.

CCCLXVII.

[K. 343.]

Literae publicae d. 7. Δû'l-ʿhiǵǵe A. H. 1093 (Chr. 1682) datae, quibus judici urbis Rumeliensis Aghostos (اغستوس) et ceteris magistratibus, praefectis, optimatibus, ziʿâmetarum et timârorum dominis, imperatur, ut annonas vectigales (ويريلهجكان نخيرها), quarum pendendarum

tempus jam praeterierit, in promtu habeant easque A'hmedi illarum colligendarum causa istuc misso in urbem transportandas tradant.

CCCLXVIII.

[K. 331.]

Literae nomine Mu'hammedis IV medio Rebi'o posteriore A. H. 1095 (Chr. 1684) Adrianopoli datae, char. diwani scriptae, quibus vicus Marfalyq, in regione Usterumǵe comitatus bulgarici Güstendil situs, a Mu'hammede, qui se bello subduxerat, timàri nomine in A'hmedem, virum probatae fortitudinis, transfertur.

CCCLXIX.

Literae nomine Mu'hammedis IV d. 10 Reǵebi A. H. 1095 (Chr. 1684) Adrianopoli datae, char. ǵeri scriptae, quibus munus publicani duarum tribuum جموكان et ماماری (pro quo semel ممویس scriptum est) jurisdictioni praefecturae Dijàrbekrensis subjectarum et cum comitatu Qara-Ulus tributa pendentium, quod munus Schàhi-Ćin oghli 'Oϑmàno (sic, quasi filio regis sinici) quatuor annis ante propter calumnias Muradi cujusdam ademtum et huic datum erat, adversario amoto illi redditur.

CCCLXX.

Literae publicae d. 12 m. Δû'l-hiǵǵe A. H. 1096 (Chr. 1685) datae, char. diwani scriptae, quibus judici et optimatibus Membeǵae (منبكجد) significatur, eos, qui isti judicaturae subjecti sint, apud Principem conquestos esse, quod hominibus per suam regionem iter facientibus hospitia, pabula, cibos gratis praebere cogantur; deinde illis imperatur, ut hanc injuriam a civibus defendant, ut, quicunque in itinere illis rebus egeat, eas pecunia sua emat, si quis autem contra fecerit, ejus nomen ad Principem deferatur, ne meritam poenam effugiat.

CCCLXXI.

[K. 339.]

Exemplum char. diwani scriptum literarum nomine Mu'hammedis IV d. 12 Ssafari A. H. 1098 (Chr. 1686) ex agro Belgradensi datarum, quibus vicus مشادسوه (si modo verbum parum distincte scriptum recte legi), in comitatu Semendriensi situs, zi'àmetae nomine ab 'Oϑmàno sub Buda interfecto in Alium, ejus filium, transfertur. Exemplum archetypo omnino respondere, ad dextram apposito sigillo suo testatus est A'hmed, vicarius judicis Belgradensis.

CCCLXXII.

[K. 335.]

Literae nomine Mu'hammedis IV d. 25 Rebi'i prioris A. H. 1098 (Chr. 1687) Belgrado datae, char. diwani scriptae, quibus judici Kratowensi significatur, A'hmedem, praefectum vectigalium Scopensem, Principi nuntiasse, incolas tractus vectigalis Kratowensis (نفس قرطوه مقاطعه‌سی), qui antea in metallis illius regionis operas fecerint, nunc exempla opulentiorum ex suis imitatos dura illa ministeria detrectare atque multos ignaviae suae quaestus et negotia remigum, cauponum, mulionum, militum praetendere; quo factum esse, ut metalla jaceant nec quidquam inde redeat. Itaque judici imperatur, ut illos omni excusatione et causatione praecisa antiquo more ad operas metallicas cogat, ne, si in hac re segnior fuerit, idem denuo jubendus sit.

CCCLXXIII.

[K. 340.]

Literae nomine Mu'hammedis IV d. 25 Rebi'i prioris A. H. 1098 (Chr. 1687) Belgrado ad judicem Janowensem datae, char. diwani scriptae, quibus ei de metallis Janowensibus idem significatur et imperatur, quod supra judici Kratowensi de Kratowensibus.

CCCLXXIV.

[K. 341.]

Literae nomine Mu'hammedis IV d. 25 Rebi'i prioris A. H. 1098 (Chr. 1687) Belgrado ad judicem Koćinensem (قوچنه قاضيسی) datae, char. diwani scriptae, quibus ei imperatur, ut, quum post mortem Fadhli Pàschae, praefecti comitatus Scopensis, oryza ex Orizar-ćeltugi (اوریزار چلتوكی) judicaturae Koćinensis proveniens, quae illi attributa fuisset, ad peculium Principis redierit, A'hmedi, praefecto vectigalium Scopensi et Kratowensi, literas scribat, quibus jus et munus oryzae colligendae in eum conferatur.

CCCLXXV.

[K. 342.]

Literae nomine Mu'hammedis IV d. 25 Rebi'i prioris A. H. 1098 (1687) Belgrado ad judicem Ischtibensem datae, char. diwani scriptae, quibus imperatur, ut, quum 'Hàǵî Musthafà, praefectus comitatus Güstendilensis, proventum vinearum decumanarum (باغان عشری) Ischtibensium, Principi peculiarium, nunc quoque, a munere remotus, colligere pergat, ille hunc peculatum prohibeat.

CCCLXXVI.

[K. 333.]

Literae nomine Mu'hammedis IV d. 21 Ǵumàdae posterioris A. H. 1098 (Chr. 1687) ex agro Belgradensi ad judicem Dunićensem (دونيجه قاضيسی) datae, quibus ei significatur, A'hmedi, praefecto vectigalium Scopensi, commissum esse, ut a proletariis non mu'hammedanis, qui in ista judicatura operas mannarias faciant, tributum binorum piastrorum lege constitutum et antea ab iis solutum, eo autem anno ab ipsis eorum heris denegatum, auctoritate publica exigat, quo in negotio judex legatum ejus adjuvare jubetur.

ADDITAMENTA ET EMENDATIONES.

Pag. 332 col. 1 lin. 9 post continet adde *Zamachscharii*.

Pag. 337 col. 1 lin. 6 ab inf. conjectura confirmatur hoc loco Cod. CCXCIII, fol. 111 v. et 112 r.: وذكر ارسطو فى كتاب السياسة الذى وضعه الاسكندر (للاسكندر l.) حساب الغالب والمغلوب. Ibid. col. 2 lin. 6—9 minorem et majorem recte positos esse, pag. 518 col. 2 lin. 5 et 4 ab inf. negavi; sed in libro iterum inspecto revera sic scriptum inveni.

Pag. 338 col. 1 lin. 12: pro سير apud 'H.-Ch. No. 3805 est تيسير, quam scripturam ipse ordo libri tuetur. Sed primum sententia, deinde scriptura nostri exempli, tandem locus Cod. CCXCIII fol. 68 r. lin. 4 de astrologis: ارباب الملاحم واهل التسييرات واصحاب الحساب, mihi persuadent scribendum esse تسيير الكواكب.

Pag. 341 col. 1 lin. 7 pro Cod. I scribe No. 1; lin. 29 pro لخ scr. الخ; col. 2 lin. 5 dele verba: Cod. X, 5.

Pag. 343 col. 1 lin. 4 pro فاقتصرت scr. فاقتصرت; col. 2 lin. 4 ab inf. pro الشيخ scr. الشيخ.

Pag. 345 col. 1 lin. antepen. in adnot. pro subjicere scr. subjicit; col. 2 lin. 6 ab inf. pro Raml scr. Remel.

Pag. 347 col. 2 lin. 10 pro capitis scr. libri.

Pag. 349 col. 2 lin. antepen. pro شمشية scr. شمسية.

Pag. 351 col. 1 lin. 7 pro *'Hosein* scr. *El-'Hoseini*.

Pag. 352 col. 1 lin. 19 post orbiculis adde: in quibus numeri versiculorum literis indicati sunt.

Pag. 353 col. 2 lin. 3—5 scribe: quinto die post Budam A. Chr. 1686 d. 23 Aug. ad rationem Julianam, d. 2 Sept. ad Gregorianam, a Christianis receptam.

Pag. 357 col. 1 lin. 24 falsam codicis scripturam muta in حَفْص, 'Haff.

Pag. 366 col. 2 lin. 27 adnotationes Sa'dianae intelligendae sunt Sa'd-el-din El-Teftâzânii; vid. col. 1 lin. 31 sqq.

Pag. 367 col. 1 lin. 4 verba sic dispone: الربيع بن · الامام انس, ita ut hoc aliud nomen sit.

Pag. 369 col. 2 lin. 5 ab inf. scribe: fol., foll. 339.

Pag. 372 med. secundus versuum turcicorum non ironice, sed serio animum humanum flamma amoris divini comburi jubet, ut spiritus tranquillus Deo vacare possit.

Pag. 373 col. 1 lin. 12 et 13 nunc Abû'l-Muntehî leg. esse puto; vid. Moelleri Catal., I, No. 96. Ibid. col. 2 lin. 10 ab inf. pro *Zamachscharium* scr. *Zamachscharianum*. Ibid. lin. 4 ab inf. in codice iterum inspecto revera انّ البَطْلَ scriptum inveni, sed genuinum sine dubio est البطون.

Pag. 383 col. 2 lin. 1 pro الكجرانى legendum videtur الكجراتى, Guzuratensis. Ibid. lin. 17 quid rei sit, docet Hammerus in Hist. imper. osman., II, pag. 335 et 336.

Pag. 384 col. 2 lin. 10 ab inf. in adnot. pro *male* scr. *aliter*; vid. 'H.-Ch., II, pag. 301 lin. 5 sqq. — Lin. 8 ab inf. pro تهيبت scr. تهنيت; lin. 4 ab inf. post *pedisequa est* adde: *Bonum malo inclusum et malum bono implicatum est.*

Pag. 387 col. 2 lin. 26 pro adverus scr. adversus.

Pag. 392 col. 2 lin. 15 pro resoipiscat scr. resipiscat.

Pag. 395 col. 1 lin. 14 ab inf. in adnot. pro Mo'âd scr. Ma'âd.

Pag. 400 col. 2 lin. 10 post quoque adde: ejusdem poëtae.

Pag. 405 col. 1 lin. 7 ab inf. pro hanc scr. hoc.

Pag. 416 col. 1 lin. 8 ab inf. pro *mundâdjdt* scr. *mundâdt*. Ibid. col. 2 lin. 29 pro parti aversae vasis scr. pelli cervinae, et dele adnotationem secundam; nam legendum est *gejik derisine*.

Pag. 418 col. 1 lin. 26 post قائمية adde: Cf. Matth. 15, 4—6, Marc. 7, 10—13.

Pag. 419 col. 2 lin. 7 et 8 pro inscripta et eorum scr. inscriptas et earum.

Pag. 422 col. 1 lin. 8 in وانذهٔ dele hemzam; lin. 10 pro 63 r. scr. 62 v.

Pag. 430 col. 2 lin. antepen. sqq. Praeter hoc exemplum Cod. CX fol. 94 r. quatuor alia ejusdem rei praebet. Ibidem diversae significationes plurium verborum arabicorum et persicorum iis toties repetitis superscriptae sunt, et distichon persicum omnes literas arabicas nulla bis posita sic comprehendit: اثر وصف غم عشق خطت · ندعذ حظّ كسى جز بصلال ·

Pag. 435 col. 1 lin. 21 et 22 scribe: *Nec servas amicum cui, ubi deliquit, non ignoscis;* (ignoscendum autem est, nam) *quis mortalium e vitiis omnino liber est?* Sic accipiendum esse versum, inde intellexi quod in El-Θa'âlebii *Uns-el-wa'hid*, Cod. Paris. 1160 (nov. 1594), pag. 14, primus est ab initio capitis de استبقاء مودّة الاخوان واحتمال هفواتهم.

Pag. 442 col. 1 lin. 11 ab inf. pro eorum scr. earum.

Pag. 449 col. 2 lin. 32 pro puum scr. quum.

Pag. 450 col. 2 lin. 17 ad ايشان adde: l. انسان.

Pag. 451 col. 2 lin. 21 pro Abasowicz scr. Abazowicz.

Pag. 452 col. 1 lin. penult. in adnot. pro Nisâî scr. Nesâî.

Pag. 453 col. 1 lin. 4 et 3 ab inf. pro parti adnotationum scr. multis adnotationibus, pro unde omnes scr. quae omnes.

Pag. 454 col. 2 lin. 27 et 28 et pag. 455 col. 1 lin. 20 ante El-Ǵezeri adde Ibn.

Pag. 456 col. 2 lin. 8 pro Probpetae scr. Prophetae.

Pag. 458 col. 1 lin. 30 pro بيبر scr. بيبرِ.

Pag. 463 col. 2 lin. 13 ab inf. pro مرى in codice iterum inspecto inveni سرى; lin. 5 ab inf. ante distichon adde duplex.

Pag. 466 col. 2 lin. 15 pro الجوزىّ contra auctoritatem codicis sine dubio scribendum est الجزرىّ.

Pag. 471 col. 2 lin. antepen. pro theologica scr. theologia.

Pag. 472 col. 1 lin. 24 pro ضَغَنٌ scr. طُغَنٌ; col. 2 lin. ult. post redierunt pro puncto pone comma.

Pag. 474 col. 2 lin. 25 pro simile scr. idem.

Pag. 475 col. 2 lin. 21 post *solebat* adde: *ut haberet quo viveret.*

Pag. 476 col. 2 lin. 8 ab inf. post iterum adde: cum eodem commentario.

Pag. 484 col. 2 lin. 5 ab inf. post 1) adde: Fol. 1 v. — 13 v.

Pag. 485 col. 2 lin. 27 dele lineolam post Bekr, et lin. 28 pro Sunni scr. Sunnii.

Pag. 489 col. 2 lin. 19 pro pag. 481 col. 2 lin. 7 sqq. scribe pag. 485 col. 1 lin. 4 ab inf.

Pag. 496 col. 2 lin. ult. post ratione adde tironis.

Pag. 498 col. 1 lin. 16 ab inf. pro Mufhtafa scr. Mufthafâ.

Pag. 506 col. 2 lin. 15 post sedecim anni adde: Potest quidem fieri, ut idem rerum ordo identidem redintegretur, sed eum tandem aliquando ad finem pervenire necesse est.

Pag. 511 col. 2 lin. 25 pro ⏑̍ – scr. ⏑ –̍.

Pag. 517 col. 1 lin. 34 pro si quis scr. si qui.

Pag. 519 col. 1 lin. 5 ab inf. pro causula scr. clausula.

Pag. 522 col. 2 lin. 8 pro Qassâb scr. Qaſſâb.

Pag. 526 col. 2 lin. penult. et pag. 527 col. 1 lin. 18 inter se collatis intelligitur, in Kosegartenii Chrestomathia arabica, praef. pag. XII med., pro ابواء, quod inauditum est, cum Moellero in Catalogo scribendum esse ابو, ex consuetudine vulgi pro ابى, et illa verba significare historiam Delhemae et Abû-Mu'hammedis El-Batthâli.

Pag. 532 col. 2 lin. 10 pro quem scr. quam.

Pag. 535 col. 2 lin. 22 pro poëma Ka b scr. qaſîda Ka'b.

Pag. 536 col. 2 lin. 7 pro 'Asǵedii scr. 'Asǵedii.

Pag. 544 col. 1 lin. 21 pro suratarum scr. suratarum.

INDEX NUMERORUM KEHRIANORUM CUM NOSTRIS E REGIONE POSITIS.

Hunc indicem commoditati vel potius necessitati dedimus. Nam quum ipsi in hoc catalogo, antequam numeri nostri constituti essent, saepe Kehrianis usi sumus, tum in scriniis bibliothecae ordinem antiquum retinere visum est.

1.	XXXVII.
2.	CIII.
3.	CCX.
4.	CLXXXII.
5.	XLII.
6.	CCVIII.
7.	XXXVIII.
8.	CIV.
9.	CVII.
10.	CXCIX.
11.	CII.
12.	CCLXXVIII.
13.	CCCXXII.
14.	CCXIV.
15.	XXII.
16.	CCVII.
17.	VII.
18.	CCXII.
19.	CCIX.
20.	XVII.
21.	XIX.
22.	CV.
23.	XCI.
24.	CCLXXXVII.
25.	CCXCVIII.
26.	CCXXIII.
27.	XLIII.
28.	VI.
29.	CCXCVII.
30.	CCCXXVIII.
31.	XXXIII.
32.	CCCXII.
33.	XXXII.
34.	CCCXX.
35.	CCCXXI.
36.	CCCVI.
37.	CCCIII.
38.	CIX.
39.	CCCIX.
40.	CXVIII.
41.	CLXXVIII.
42.	CCCXVII.
43.	CCCXXXIV.
44.	CCCII.
45.	CCXXVIII.
46.	CCCXXX.
47.	CCLXXIV.
48.	CCLXXV.
49.	I.
50.	IV.
51.	XXXIV.
52.	XIII.
53.	IX.
54.	XXIII.
55.	XXV.
56.	XIV.
57.	XXXI.
58.	XVI.
59.	XV.
60.	CLXXXVI.
61.	CLXXXVII.
62.	CCXCIX.
63.	CCCXV.
64.	CCCXI.
65.	CCLXII.
66.	CCCXIX.
67.	CCCI.
68.	CCCXXIII.
69.	CCCXXXII.
70.	C.
71.	CXCIII.
72.	CCCXXXIII.
73.	CCCXXXV.
74.	CCXXIX.
75.	CCLXX.
76.	CCLXV.
77.	CCCXXVII.
78.	CCCXXVI.
79.	CCCXVI.
80.	CXII.
81.	CCCXXIX.
82.	XLVI.
83.	XLVII.
84.	LIX.
85.	XLIV.
86.	XLVIII.
87.	XLIX.
88.	L.
89.	LIV.
90.	LXII.
91.	LXXXII.
92.	XCIV.
93.	LXXXIV.
94.	LXXXIII.
95.	LXXXI.
96.	CXIV.
97.	LXXXVII.
98.	LXXXVI.
99.	CCCXLIV.
100.	CCI.
101.	CLXXXV.
102.	CCCXLIX.
103.	CVIII.
104.	CXCI.
105.	CLI *).
106.	CXXXIII.
107.	CXXXVII.
108.	CXVII.
109.	CXXXVIII.
110.	CXLV.
111.	CLVI.
112.	CLV.
113.	CLXI.
114.	CXLIII.
115.	CXLVI.
116.	CLXII.
117.	CLXV.
118.	CLXVII.
119.	CLXXI.
120.	CLXXII.
121.	LXVIII.
122.	LXIX.
123.	CCXXXIII.
124.	CCLXXXII.
125.	CXVI **).
126.	CCII.

*) Adjice numerum Kehrianum in Catalogo, pag. 446 col. 1.

**) Idem fac pag 407 col. 1.

127. CCXIX.
128. CCLXXIII.
129. CCLXXIV.
130. XXXIX.
131. CCXXII.
132. CCXC.
133. CLXXXIII.
134. XLV.
135. CXCVII.
136. CCLVIII.
137. CCXXXIV.
138. CCXXXVIII.
139. LXXXVIII.
140. CCXX.
141. CCIII.
142. CCXVI.
143. CCXIII.
144. CCLXXXI.
145. CC.
146. CXCVIII.
147. CCCVIII.
148. CCXVIII.
149. CCCIV.
150. CCXXI.
151. CCXCII.
152. CCXVII.
153. CXCIV.
154. CCLXXXIII.
155. XII.
156. CLXXXVIII.
157. CXV.
158. CCXXVII.
159. CXC.
160. CCCXLVII.
161. CXIII.
162. LV.
163. LVI.
164. LVII.
165. CXCII.
166. CXCV.
167. LXXIX.
168. LXXVIII.
169. CXXXII.
170. CCLXIII.
171. CXXIX.
172. LXXI.
173. LXXII.
174. CXXVIII.
175. CXX.
176. CCCLI.
177. CCXXVI.
178. CXXX.
179. CXXXIV.
180. CXXVI.
181. CXXIV.
182. CXXXV.
183. CXXV.
184. CXXIII.
185. CXXXVI.
186. CI.
187. CXXVII.
188. CLIX.
189. CLXIX.
190. CLIV.
191. CLII.
192. CLX.
193. CLVIII.
194. CXLII.
195. CXLIV.
196. CXLVII.
197. CLVII.
198. CLXX.
199. CLXIV.
200. LXIII.
201. LVIII.
202. LIII.
203. CCLXI.
204. XXIV.
205. CCLXVII.
206. CCXI.
207. CCLXXI.
208. LXIV.
209. LXV.
210. CCXCV.
211. LX.
212. CCXCVI.
213. CCXXV.
214. CCLXXX.
215. CCLXVI.
216. LXI.
217. CCLXXXIX.
218. CCCVII.
219. CCLXXXIV.
220. XI.
221. CCCXXV.
222. XXIX.
223. CCXXIV.
224. CCXXXI.
225. CCLXXVII.
226[a] LXVI.
226[b]. CCCX.
227. CLXXX.
228. CCCXXXI.
229. LXVII.
230[a]. CCXCIII.
230[b]. CCXCIV.
231. CCLXIV.
232. X.
233. CCLXXII.
234. XXVI.
235. VIII.
236. XCII.
237. LI.
238. LXXV.
239. LXXXV.
240. XCV.
241. XC.
242. LXXXIX.
243. LII.
244. CCIV.
245. CCLXIX.
246. CCCXXXVI.
247. XXXVI.
248. XCVI.
249. III.
250. CCXV.
251. CXI.
252. CLXXXIX.
253. CCCL.
254. CCLXXXVIII.
255. CCXXXII.
256. XXX.
257. XVIII.
258. LXXIII.
259. LXXIV.
260. CCCXXXVIII.
261. CCCXL.
262. CCCXXXVII.
263. CCCXXXIX.
264. CCCXLI.
265. CCCXLII.
266. CCCXLIII.
267. CCCXLV.
268. CCCXLVIII.
269. LXXVI.
270. CCLXVIII.
271. XCIII.

272. CXCVI.
273. CXXII.
274. CXIX.
275. CXL.
276. CLXXXIII.
277. CLIII.
278. CCC.
279. LXXVII.
280. CLXXIX.
281. CLXXIV.
282. CLXVI.
283. CLXIII.
284. CLXVIII.
285. CLXXV.
286. CLXXVI.
287. CLXXVII.
288. CCXXXVII.
289. CCXLI.
290. CCXXXV.
291. CCLIX.
292. CCLX.
293. CCXLV.
294. CCXXXVI.
295. CCXL.
296. CCXLIII.
297. CCXLII.
298. CCXXXIX.
299. CCXLVI.
300. CCXLVII.
301. CCXLVIII.
302. CCXLIX.
303. CCL.
304. CCLI.
305. CCLII.
306. CCLIII.
307. CCLIV.
308. CCLV.
309. CCLVI.
310. CCLVII.
311. XCVIII.
312. CXXI.
313. LXX.
314. CXXXIX.
315. CXLI.
316. CL.
317. CXLIX.
318. XCIX.
319. CCCXLVI.
320. XXVII et V.
321. CCCLV.
322. CCCLVI.
323. CCCLVIII.
324. CCCLXV.
325. CCCLX.
326. CXLVIII *).
327. **).
328. CCCLIII.
329. CCCLIV.
330. CCCLII.
331. CCCLXVIII.
332. CCCLXII.
333. CCCLXXVI.
334. CCCLIX.
335. CCCLXXII.
336. CCCLXIV.
337. CCCLXVI.
338. CCCLXIII.
339. CCCLXXI.
340. CCCLXXIII.
341. CCCLXXIV.
342. CCCLXXV.
343. CCCLXVII.

Non sunt in catalogo Kehriano hi codices: II, XX, XXI, XXVIII, XXXV, XL, XLI, LXXX, XCVII, CVI, CX, CLXXXI, CLXXXIV, CCV, CCVI, CCXXX, CCXLIV, CCLXXVI, CCLXXXV, CCLXXXVI, CCXCI, CCCV, CCCXIII, CCCXIV, CCCXVIII, CCCXXIV, CCCLVII, CCCLXI, CCCLXIX, CCCLXX. — Sigla post numeros catalogi uncis inclusa, Ac., Pf., W., pristinos codicum possessores indicant, quorum insignia gentilicia aeri incisa fere tegumentis intus agglutinata sunt: Ac. Andream Acoluthum, Pf. Augustum Pfeifferum, W. Jo. Christoph. Wagenseilium, Theologos et Philologos celeberrimos. Illud K. autem, quod ante numeros Kehrianos positum est, auctorem eorum indicat.

*) Adjice numerum Kehrianum in Catalogo, pag. 445 col. 2.

**) Hic liber, nescimus quomodo, deperditus est. Kehrius eum sic descripsit: *Codex 327. in 24^a forma. Alcoranus Arabicus charactere Neschi omnium minutissimo, elegantissimo, nitidissimoque, una cum omnibus vocalibus, in chartae admodum subtilis ac laevigatae foliis 244. exaratus, anno hegirae* 1040 *per Ismaëlem ibn Rizwdnum. Ornatus est crassis, iisque aureis post periodos quasque punctis, aureis etiam capitum inscriptionibus, lineisque, textum in quavis pagina sepientibus; quaevis autem pagina formam octo angulis dimensam in textu exhibet. Involucrum insuper externum, ut Orientalibus usitatum est, ad conservandum libellum hunc, e panno confectum, eum circumdat.*

ADDITAMENTA AD DESCRIPTIONEM CODICUM OCCIDENTALIUM.

Quamquam iam in praefatione pag. XVIII. et XIX. nonnulla adnotata sunt, quibus occidentalium codicum descriptio vel emendatur vel suppletur, tamen temporis decursu [nam praefatio illa iam ante hos duodeviginti menses typis mandata est, quum occidentalium et hebraeorum codicum descriptio absoluta esset] aut amicorum quorumdam monitis meliora edoctus sum, aut bibliotheca nostra novis quibusdam aucta est codicibus, de quibus, licet haud omnes magni sint pretii, lectores non potui non certiores facere. Novi, qui accessere, codices hi sunt:

I.

[Rep. III. fol. 20. a.]

ACTA LUTHERORUM [foll. 396.]

Hic codex continet collectionem documentorum variorum, ad Martinum Lutherum eiusque familiam et posteros spectantium, quae, quamquam maximam partem in *Dav. Richteri* Genealogia Lutherorum [Berol. et Lips. 1733. 8.] typis iam descripta sunt, tamen haud exigui pretii aestimanda videntur. Hanc collectionem possedit olim *Henricus Bluemnerus*, qui XIII. mens. Febr. anni MDCCCXXXIX. diem supremum obiit et munifico testamento bibliothecam nostram librorum suorum haeredem instituit. In ephemeridibus meis, quibus titulus est *Serapeum*, ann. 1840. pag. 46—48. 61—64. et 68—72. accuratum omnium, quae in hac collectione habentur, documentorum indicem proposui, quamobrem hoc loco graviora tantum, quae ab initio habentur, et maxime quae ad Martinum Lutherum pertinent, repetere placuit. Sunt haec:

a) [Fol. 2.] Churfürst Johann Friedrichs Gnaden-Brief, worin Luthers aldenn Diener, Wolffen genannt, die beiden Lehen Omnium Sanctorum und Corporis Christi von der Schlosskapelle zu Colditz verliehen werden. Weymar, am Sonnabentt nach Purificationis Marie 1535. — Cf. *Richteri* Genealog. Lutherorum, pag. 381—83.

b) [Fol. 4. 5.] Ein Schreiben Hans Friedrichs, Herzogs zu Sachsen, aus Eisenach, Mittwoch nach Marien Himmelfahrt, 1524.

c) [Fol. 7.] Herzog Georgs Geleitsbrief für Luther zur Reise nach Wurms. Geben zu Wurms — am achten Tag des Monats Marcii anno dom. 1521. Sigillum optime conservatum est. Cf. *Richteri* Geneal. Lutheror. p. 170. *Lutheri* opp. (Altenb.) Tom. I. p. 653. *Hofmanns* Reformationshistorie der Stadt Leipzig, p. 155.

d) [Fol. 8.] Georgs, Marggrafs von Brandenburg, Brief an Luther wegen des Freyberger Mönchkalbes. Prag am Montag nach circumcisionis domini 1521. Cf. *Richteri* Geneal. Lutheror. p. 206—219.

e) [Fol. 9.] Johann Friedrichs, Churf. zu Sachsen, Confirmation des Testamentes von Martin Luther, gegeb. Wittenberg Suntags Judica anno dom. 1546. Sigillum cum subscripto electoris nomine optime conservatum est. Cf. *Lutheri* opp. (Altenburg.) Tom. VIII. p. 847. *Richter* l. l. pag. 375—377.

f) [Fol. 17—20.] Erbvertrag von Martin Luthers nachgelassenen Kindern, vom 5. Apr. 1554. Nomine subscripserunt et sigillo confirmaverunt Johannes Schneideweynn, Philipp. Melanthon, Jacob Luther, Ambros. Reiter. — Cf. *Richter* l. l. pag. 398—402.

g) [Fol. 21. 22.] Melanchthonis epistolae ad Johannem Lutherum, typis iam descriptae in *Richteri* l. l. pag. 330. et 369—70.

h) [Foll. 23—26. et 28.] Ejusdem ad Martinum Lutherum eiusque uxorem epistolae. Cf. *Melanchth.* Epp. I. 12. *Richteri* l. l. pag. 355—57. 353 sq.

Reliqua hoc codice contenta ad Martini *Lutheri* filios [maxime *Paulum*, Electoris Sax. archiatrum] ac posteros pertinent et maximam partem iam a *Richtero* l. l. typis mandata sunt.

II.

[Rep. IV. 4. 85. a.]

Codex chartaceus saec. XVII. in Italia scriptus, folior. 151, quorum 1. b. et 151. b. scriptura vacant. Continetur:

ANONYMI: INNAMORAMENTO DI DUE FIDELISSIMI AMANTI, PARISSE, E VIENNA. Divisus est liber in 8 *discorsi.* — Incip. [post inscriptionem: *Discorso I. Delle virtuose prove d'Amore fatte da due fedeli amanti, e del Rè Dolfino il quale per li suoi prieghi e voti ottenne da Dio una figlia d'incomparabil bellezza ad honor della quale fù fare una famosa giostra.*] *E chi sarà mai colui che per accingermi à così bella e generosa impresa darà a me hoggi virtù scienza* cet. Explic. *ti che prestatelo pure, che ben presto vedrete l'effetto di quanto hò detto. Vivete felici. Il fine. dell' ottavo et ultimo discorso.* — Accessit hic codex ad bibliothecam nostram ex haereditate *Car. Guil. Aug. Schuberti.*

III.

[Rep. IV. 107. h.]

Codex chartaceus saec. XVII. scriptus foliis 162, quorum 1. b. et 5. b. vacua sunt. Continetur:

HISTORIA PERSECUTIONIS BOHEMICAE. *Die Geschichte der Böhmischen Kirchenverfolgungen, so sich anheben von Ihrer ersten Bekehrung an zum christlichen Glauben, nemlich vom Jahre Christi* 894. *und fortgehen bis ins Jahr* 1632. *unter die Regierung Ferdinandi II. Königes in Böhmen und Ertzhertzogs in Oesterreich; darinnen etliche bisher unbekannte politische Geheimnüsse, Rathschläge, Künste und erschröckliche Gerichte Gottes an den Tag gegeben werden.* — Incip. [post praefationem, cuius hoc est exordium: *Demnach etliche Gelehrten in Engelond damit umbgiengen* cet.] *Es sind die Böhmen dem Ursprunge nach ein Wendisch und Slavonisch Volck* cet. Explic. *nach der Strafe Gottes entgehen werden.*

IV.

[Rep. IV. 107. i.]

Codex chartaceus saec. XVII. exeunte scriptus, folior. 64, quibus continetur:

HISTORIA PERSECUTIONIS BOHEMICAE ECCLESIASTICAE. Incip. *Nachdem ich die Böhmische Kirche in neuer Bewegung sehe* cet. Explic. *der Religion wegen gegangen sind.* — Est epitome *Schwedleri* cuiusdam [ut ex nota marginali fol. 1. a. constat] ex *Am. Comenii* Historie der Verfolgung der Böhmischen Kirche. Et hic et antecedens liber emti sunt ex auctione publica, Wurzense ao. 1839. habita.

Caeterum haec addenda sunt:

Ad Cod. XLII. b. — Idem initium *Ironiae Gaufridi* habetur etiam in Cod. Einsiedeliani monasterii, ut me *Morelius*, illius bibliothecarius meritissimus, docuit.

Ad Cod. LXXI. et LXXII. — Ut patet ex notitia litteraria, quae editioni Bipontinae Valerii Maximi praemittitur [pag. 14.], fuit hic codex olim Altonae in bibliotheca *Sassiana*. Vid. Catal. Bibl. Sass. pag. 346.

Ad Cod. CCCCXXII. — Cf. commentatio mea: Ueber die auf der Leipziger Stadtbibliothek befindliche Handschrift der Annales Fuldenses, in Ephemeridibus, quibus titulus: *Serapeum*, 1840. pag. 145 sqq.

Ad Cod. CCCCXLV. — Cf. *Gerckenii* fragmenta Marchica, t. IV. p. 100 sqq. — Nuperrime *Riedelius* Berolinensis hunc codicem examinavit in usum collectionis, quam paravit, documentorum Brandeaburgicorum.

N.

ADDITAMENTA ET EMENDATIONES AD DESCRIPTIONEM CODICUM HEBRAICORUM.

p. 280. col. 1. lin. 7. הנקרת, leg. הנקרא.

p. 280. - 2. - 1. בן ערן, leg. בן עדן.

p. 285. - 2. - 37. pro 6) leg. 8), itemque p. 318. col. 2. lin. 8. ab extremo.

p. 291. col. 2. lin. 16. בי אור, leg. ביאור.

p. 296. - 2. - 14. pro 13) leg. 12), et sic porro.

p. 297. - 1. - 2. *Deiala*, leg. *Delâlet*.

p. 301. - 2. - 40. tulmudicae, leg. talmudicae.

p. 301. - 2. a) סודות המורה. In hujus libri auctore definiendo (qui nullus Zerachja est, sed *Abraham Abulafia*) falsus sum, ac proinde Zunzius quoque in Additamentis. Conferenda sunt, quae, exemplar unum de duobus Monacensibus nactus, disserui in Ephemeridd.: *Serapeum* 1840 Nr. 11.

p. 302. col. 1. lin. 20. ab extr. pro المشاىون, leg. المشاؤون.

p. 303. - 2. - 5. ab extr. הכסך, leg. הכסף.

p. 306. - 2. - 30. עוב, leg. עור.

p. 305. - 2. - 41. فسر, leg. تفسير.

p. 306. - 1. - 37. pro 3) leg. ר).

p. 307. - 2. XLII. A. Ex hac Codicis parte nonnulla de duabus sectis indicis communicavi in Ephemeridd. *Der Orient* 1840. Nr. 13. Codicem Monacensem in Additamentis Zunzii p. 325. col. 2. lin. 2. commemoratum prolixe descripsi in Ephemeridd. ab Aem. Guil. Rob. Naumanno editis: *Serapeum* 1840. Nr. 11 sq. Ipsum librum עץ חיים (נוצר אמונים) ex Cod. Lipsiensi, assumto Monacensi, imprimendum curavi, adjecto Indice *Kalebi Afendopoli* Karaitae (ex Cod. Bibl. Paul. Lips. 866.), Lipsiae, sumtibus Ambros. Barthii 1840. 8.

p. 308. col. 1. lin. 9. ab extr. האורדכי, leg. האורכדי.

p. 308. - 1. B) דיני שחיטה. Hanc partem Codicis luculentius descripsi in Ephemeridd. inscriptis: *Der Orient* 1840. Nr. 16 sqq.

p. 312. col. 2. lin. 14. pro الاوجع leg. الاوجاع, et pro للقطع leg. للقطع.

p. 313. col. 1. Cod. VI. pro [Sl. 8. 13.] leg. [Sl. 8. 3.]

p. 321. - 2. lin. 8. קלונימום, leg. קלונימוס.

p. 321. - 2. - 8. ab extr. pro XXXIII. leg. XXXII.

D.

INDEX PRIMUS

IN CODICES OCCIDENTALES ET DIPLOMATA.

[*Numeris Arabicis paginae, Romanis codices indicantur. Litteris hic illic additis singulae partes miscellaneorum codicum notatae sunt.*]

A.

B.

C.

D.

E.

F.

G.

H.

I.

K.

L.

M.

N.

O.

P.

Q.

R.

S.

T.

U.

V.

W.

X.

Y.

Z.

INDEX SECUNDUS

IN CODICES HEBRAICOS ATQUE ARAMAICOS NEC NON SLAVICORUM APPENDICEM*).

A.

---

*) Non possum, quin tria in hujus indicis exordio moneam: primum, me in scribendis nominibus hebraicis **vulgarem** plerumque scribendi consuetudinem, quam inconstantem ac subinde erroneam esse scio, secutum esse idcirco, ut facilius possint singula ab unoquoque inveniri; deinde, me errores aliquot, qui mihi catalogum scribenti exciderunt, hoc in indice religiose correxisse; denique, me ea omisisse, quae spem evolventium fallere praeviderem.

B.

*) Plenius cum paraphrasi poetica Decalogi et אתא ודוגמא in Cod. Bibl. Paul. Lips. 862. b. (comm. II. fol.), quem non paucis carminibus rarissimis refertum et egregie picturatum exaravit *Josef b. Menahem Nakdan*, sec. XV. exeunte vel XVI. ineunte.

C.

D.

*) Legendum, ut nunc video: *le-Dieu merci*, unde apparet, Codicem in Gallia, patria Rashii, esse exaratum.

E.

F.

G.

H.

---

*) V. Heidenheimii מאמר על הפיום והפייטנים (recens excusum cum adnotationibus H. J. Michaelis Hamburgensis. 1859. 8.).

**) V. Leopoldi Dukes: *Moses ben Esra aus Granada. Darstellung seines Lebens und literarischen Wirkens, nebst hebräischen Beilagen und deutschen Uebersetzungen.* Altona 1839., quo in libro p. 12. etiam nostri codicis fit mentio, et p. 80. s. carmen מבין שירים exscriptum est.

***) V. ibid. p. 96.

****) Hic libellus, uti p. 285. promissum erat, jamjam editus est, collatis tribus Bibliothecae nostrae Codd., hoc titulo: ميزان العمل sive Compendium Doctrinae Ethicae, auctore Al-Gazali Tusensi, philosopho Arabum clarissimo, de arabico hebraice conversum ab Abrahamo bar-Chasdai Barcinonensi, liber argumento luculentissimus et oratione dulcissimus, nunc primum ex tribus Codd. vetustis Biblioth. Sen. Amplissimi Lips. editus hebraicisque prolegomenis instructus a J. Goldenthal." Lipsiae, apud Gebhardtum et Reisland 1839. 8. pp. XXXII. et 206.

I.

J.

K.

L.

M.

N.

O.

P.

---

*) Est nomen persicum مشكويه (muscum olens), Mishkweih, ad s. l. Sibuweih (is, qui pomi odorem habet), quod est nomen grammatici clarissimi.

R.

S.

---

*) Ea, quae de his disseruit in Additamentis Zunzius, partim mutuatus est partim locupletavit Sam. Mecklenburg in Annalibus Israeliticis 1839. Nr. 51. (*Die Gelehrten, die den Geburts- oder Wohnort* קוצי *führen.*)

**) Nomen Jarchi (quod alii Judaeorum scriptores gerunt) falso ei tribui, denuo evidenter evicit Zunzius in Annal. Isr. 1839. Nr. 41. 42. (*Heisst Raschi Jarchi?*)

T.

U.

V.

Z.

INDEX TERTIUS
IN CODICES ARABICOS PERSICOS TURCICOS.

[*Numeri arabici et romani eadem significant, quae supra. Ubi numerus codicis longius distabat, tantum paginam indicavi. Compendii causa libros scriptoribus subjeci, exceptis iis, de quorum auctoribus non constabat. Literas arabicas, persicas, turcicas latinis ita reddidi, ut in Catalogo Dresdensi, praeter has:* ث *t̄*, ج *ǵ*, چ *ć*, ط *th*, ع *ʿ*.]

A.

B.

CH.

D.

Δ.

*) Fol. 391 col. 2 in adnot. Herbelotum s. v. *Cadouri* secutus Abû'l-'Hasan scribendum esse dixi, sed Abû'l-'Hosein verum est; vid. Sacyi Chrestom., ed. II, tom. 2 pag. 100 adnot. 15. et Ibn-Challikân, ed. Wüstenfeld, fasc. 1 no. 29.

F.

G.

Ģ.

H.

'H.

I.

K.

L.

M.

N.

O.

Q.

R.

S.

T.

U.

W.

Z.

FINITUM EST OPUS QUUM INSTABANT SOLLEMNIA TYPOGRAPHIAE ANTE QUATUOR SAECULA INVENTAE, MENSE JUNIO ANNI MDCCCXL. PLAGULAE 1—39 GRIMAE TYPIS REIMERIANIS, 40—70 CUM PRAEFATIONE ET INDICIBUS LIPSIAE TYPIS VOGELIANIS DESCRIPTAE SUNT.

